

NORDISK RÅD

6. SESJON

1 9 5 8

OSLO

STOCKHOLM 1959

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

Redaktör: Tryggve Byström

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier	11
Saklista	20
Sakernas fördelning på utskott	29
Översikt över sessionen	35
Protokoll	37
Saker m. m.	231
Medlemsförslag (A-saker)	233
Regeringsförslag (B-saker)	784
Berättelser (C-saker)	979
Meddelanden (D-saker)	1071
Dokument utanför saklistan	1594
Utskottsförslag	1653
Juridiska utskottet	1655
Kulturutskottet	1699
Socialpolitiska utskottet	1735
Trafikutskottet	1771
Ekonomiska utskottet	1812
Beslut	1837
Rekommendationer	1839
Övriga beslut (utom val)	1906
Val	1913
Nordiska rådets stadga m. m.	1915
Nordiska rådets stadga	1917
Riktlinjer för utskottsarbetet	1928
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	1929
Register	1937
Översikt över sakernas behandling	1939
Personregister	1950
Ämnesregister	1957

Plan över sessionssalen

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Til regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, og til de valgte medlemmer og suppleanter i Nordisk Råd.

I overensstemmelse med § 1 i rådets forretningsorden har rådets presidium den ære å meddele at rådets 6. sesjon vil tre sammen i Oslo mandag den 27. januar 1958. Sesjonen beregnes å vare til og med søndag den 2. februar. Møtene vil bli holdt i Stortinget.

Ifølge § 9 i vedtektene for rådet og § 3 i forretningsordenen skal regjerings- og medlemsforslag være innsendt til sekretariatene senest den 27. november 1957, og meldinger og beretninger senest den 27. desember 1957. Som presidiet har anført i sin skrivelse til regjeringene av 19. september ville det være ønskelig om meldinger og beretninger kunne sendes inn til rådet ikke senere enn den 10. desember 1957. Presidiet vil også sette pris på om forslag kunne sendes inn så tidlig som mulig.

Oslo, 15. oktober 1957

For Nordisk Råds presidium

Nils Hønsvald

Til regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, og til de valgte medlemmer og suppleanter i Nordisk Råd.

I brev av 4. desember 1957 underrettet presidiet regjeringene og de valgte medlemmer og suppleanter i Nordisk Råd om at rådets 6. sesjon var besluttet utsatt til månedsskiftet oktober/november 1958.

I samsvar med § 1 i rådets arbeidsordning har rådets presidium den ære å meddele at rådets 6. sesjon vil tre sammen i Oslo søndag den 26. oktober 1958. Sesjonen beregnes å vare til og med søndag den 2. november. Møtene vil bli holdt i Stortinget.

Ifølge § 9 i vedtektene for rådet og § 3 i arbeidsordningen skal regjerings- og medlemsforslag være innsendt til sekretariatene senest den 26. august

1958, og meldinger og beretninger senest den 26. september 1958. Som presidiet har anført i sin skrivelse til regjeringene av 2. juli, ville det være ønskelig om meldinger og beretninger kunne sendes inn til rådet ikke senere enn den 10. september 1958. Presidiet vil også sette pris på om forslag kunne sendes inn så tidlig som mulig.

Oslo, 3. juli 1958

For Nordisk Råds presidium

Nils Hønsvald

Till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige och Nordiska rådets medlemmar och suppleanter.

I skrivelse den 3 juli 1958 har Nordiska rådets presidium inkallat Nordiska rådet till dess sjätte session i Oslo den 26 oktober 1958. Vid möte den 25 augusti 1958 beslöt presidiet på angivna skäl att tidpunkten för sessionens början skulle förskjutas till den 9 november 1958. Sedan samtliga nationella delegationer nu lämnat sitt samtycke till denna ändring, får presidiet härmed meddela, att Nordiska rådets sjätte session i Oslo kommer att taga sin början — i stället för som tidigare angivits den 26 oktober — söndagen den 9 november 1958.

Helsingfors den 19 september 1958

För Nordiska rådets presidium

V. J. Sukselainen

Medlemslista

(Upprättad enligt § 6 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 9 november 1958 med ändringar beslutade vid mötena den 13 november och 15 november 1958)

Liste godkjent 9. november 1958:

Regjeringsrepresentanter

<i>Bergersen, Birger</i> , Norge	<i>Lange, Halvard</i> , Norge
<i>Dahlgaard, Bertel</i> , Danmark	<i>Leskinen, Väinö</i> , Finland [tilstede 13/11—15/11]
<i>Erlander, Tage</i> , Sverige	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark [tilstede 9/11—14/11]
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland [tilstede 9/11—11/11]	<i>Lindell, Ingvar</i> , Sverige [tilstede 11/11—15/11]
<i>Gerhardsen, Einar</i> , Norge	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige [tilstede 10/11—12/11]
<i>Harlem, Gudmund</i> , Norge	<i>Olesen, Søren</i> , Danmark [tilstede 9/11—13/11]
<i>Haugland, Jens</i> , Norge	<i>Philip, Kjeld</i> , Danmark [tilstede 11/11—14/11]
<i>Hækkerup, Hans</i> , Danmark [ikke tilstede ved sesjonen]	<i>Sjaastad, Gustav Adolf</i> , Norge
<i>Högström, Sven</i> , Finland [tilstede 10/11—14/11]	<i>Skaug, Arne</i> , Norge [tilstede 9/11—12/11, 15/11]
<i>Johansson, Rune</i> , Sverige [tilstede 9/11—12/11]	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige [tilstede 13/11—14/11]
<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark [tilstede 9/11—14/11]	<i>Sträng, Gunnar</i> , Sverige [ikke tilstede ved sesjonen]
<i>Kajatsalo, Kaarlo</i> , Finland [tilstede 12/11—15/11]	<i>Varmann, Kolbjørn</i> , Norge
<i>Kampmann, Viggo</i> , Danmark [tilstede 9/11—11/11, 15/11]	<i>Wiherheimo, T. A.</i> , Finland
<i>Krag, Jens Otto</i> , Danmark [tilstede 9/11—12/11]	<i>Virolainen, Johannes</i> , Finland
<i>Lange, Gunnar</i> , Sverige [tilstede 9/11—12/11, 15/11]	

Valgte medlemmer

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Borten, Per</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Buhl, Marius</i> , Danmark
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark

Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jönsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark

Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pettersson, Anders, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Ryömä, Mauri, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sukselainen, V. J., Finland
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

Endringer foretatt 13. november 1958:

Blant de valgte medlemmer ble Anders Pettersson, Sverige, erstattet med *Jan-Ivan Nilsson*, Sverige, og Per Hækkerup, Danmark, med *Svend Horn*, Danmark.

Endringer foretatt 15. november 1958:

Blant de valgte medlemmer ble Nils Langhelle, Norge, erstattet med *Ingvald Jaklin*, Norge, og Helge Seip, Norge, med *Erling Vindenes*, Norge.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämför suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmark

Regjeringen

(Representantene ble tatt ut 29. oktober 1958)

<p><i>Kampmann, Viggo</i>, f. 10. Fung. statsminister, finansminister, København. (S)</p> <p><i>Krag, Jens Otto</i>, f. 14. Udenrigsminister, Hellerup. (S)</p> <p><i>Jørgensen, Jørgen</i>, f. 88. Undervisningsminister, Lejre. (RV)</p> <p><i>Dahlgaard, Bertel</i>, f. 87. Økonomiminister, Gentofte. (RV)</p>	<p><i>Hækkerup, Hans</i>, f. 07. Justitsminister, Frederiksberg. (S)</p> <p><i>Lindberg, Kai</i>, f. 99. Minister for offentlige arbejder og minister for Grønland, København. (S)</p> <p><i>Olesen, Søren</i>, f. 91. Indenrigsminister, Hirtshals. (DR)</p> <p><i>Philip, Kjeld</i>, f. 12. Handelsminister, Rungsted Kyst. (RV)</p>
--	--

Folketinget

(Valg 9. oktober 1958 for tiden inntil neste valg finner sted)

Socialdemokratiet (S)

Delegerede

Einer-Jensen, O. E., f. 89. Forbundsformand, Frederiksberg.

Andersen, Nina, f. 00. Sekretær, København.

Eriksen, Holger, f. 94. Redaktør, Århus.

Gram, Victor, f. 10. Forretningsfører, København.

(Forfall i 6. sesjon; erstattet med *Lars M. Olsen*, se under Stedfortrædere)

Stedfortrædere

Knudsen, Hans R., f. 03. Redaktør, Nykøbing Mors.

Hansen, Poul, f. 97. Forretningsfører, København.

Horn, Svend, f. 06. Maskinarbejder, Nyborg.

(Delegeret i 6. sesjon 13/11—15/11)

Olsen, Lars M., f. 05. Forlagsboghandler, København.

(Delegeret i 6. sesjon)

Delegerede

Hækkerup, Per, f. 15. Redaktør, Allerød.

(*Forfall i 6. sesjon 13/11—15/11; erstattet med Svend Horn, se under Stedfortrædere*)

Pedersen, Gustav, f. 93. Folketingets formand, København.

Stedfortrædere

Andresen, Kaj, f. 07. Overlærer, Horsens.

Rasmussen, Hans, f. 02. Forbundsformand, København.

Christiansen, Chr., f. 95. Fhv. minister, København.

(*Stedfortræder for Niels Andersen, se under Danmarks retsforbund*)

Venstre (V)

Delegerede

Eriksen, Erik, f. 02. Fhv. statsminister, Ringe.

Buhl, Marius, f. 90. Fhv. realskolebestyrer, Tørring.

Kristensen, Thor kil, f. 99. Fhv. minister, Birkerød.

Poulsen, Johan, f. 90. Lagtingsmedlem, førstelærer, Strænder, Færøerne.

(*Forfall i 6. sesjon; erstattet med Harald Nielsen, se under Stedfortrædere*)

Stedfortrædere

Damsgaard, K., f. 03. Konsulent, Vester Skerninge.

Eriksen, Niels, f. 02. Gårdejer, Ringe.

Christensen, N. Chr., f. 96. Chefredaktør, Horsens.

Nielsen, Harald, f. 96. Partisekretær, Frederiksberg.

(*Delegeret i 6. sesjon*)

Det konservative folkeparti (KF)

Delegerede

Kraft, Ole Bjørn, f. 93. Fhv. minister, København.

Møller, Poul, f. 19. Landsretssagfører, Frederiksberg.

Thestrup, Knud, f. 00. Dommer, Herning.

Stedfortrædere

Sørensen, Poul, f. 04. Fhv. minister, Charlottenlund.

Weikop, O., f. 97. Fhv. minister, København.

Lowzow, Marie Antoinette von, f. 99. Korpschef, Kirke Eskilstrup.

Det radikale venstre (RV)

Delegerede

Normann, A. C., f. 04. Direktør, Charlottenlund.

Larsen, Helge, f. 15. Adjunkt, Nykøbing F.

Stedfortrædere

Gloerfelt-Tarp, Kirsten, f. 89. Fhv. kontorchef, Birkerød.

Kirkegaard, J., f. 01. Gårdejer, Holstebro.

Danmarks retsforbund (DR)

Delegeret

Andersen, Niels, f. 17. Disponent, Silkeborg.

Stedfortræder

(*Se under Socialdemokratiet: Chr. Christiansen*)

Finnland

Regjeringen

(Representantene ble tatt ut 7. november 1958)

Fagerholm, Karl-August, f. 01. Statsminister, Helsingfors. (Sd)

Virolainen, Johannes, f. 14. Statsministerns ställföreträdare och minister för utrikesärendena, Lojo (Ml)

Högström, Sven, f. 08. Justitieminister, Ekenäs. (Sv)

Wiherheimo, T. A., f. 98. Försvarsminister och minister för handläggning av ärenden hörande till handels- och industriministeriets verksamhetsområde, Helsingfors. (Kok)

Kajatsalo, Kaarlo, f. 09. Undervisningsminister, Villmanstrand. (Kp)

Leskinen, Väinö, f. 17. Socialminister, Helsingfors. (Sd)

Riksdagen

(Valg 4. august og 19. september 1958 for tiden inntil neste riksdagssesjon)

Suomen kansan demokraattinen liitto—Demokratiska förbundet för Finlands folk (Skdl)

Ombud

Kilpi, Eino, f. 89. Redaktör, Helsingfors.

Kuusinen, Hertta, f. 04. Redaktör, Helsingfors.

Ryömä, Mauri, f. 11. Läkare, Helsingfors.

Rosenberg, Gösta, f. 11. Redaktör, Helsingfors.

Suppleanter

Torvi, Irma, f. 13. Studiesekreterare, Uleåborg.

Nederström-Lundén, Judit, f. 98. Bokförrare, Åbo.

Enne, Yrjö, f. 98. Ingenjör, Helsingfors.

Backlund, Georg, f. 05. Redaktör, Helsingfors.

Maalaisliitto (Agrarförbundet) (MI)

Ombud

Suppleanter

<i>Sukselainen, V. J.</i> , f. 06. Generaldirektör, Esbo.	<i>Rantamaa, Antti</i> , f. 04. Pastor, Joroinen.
<i>Kähönen, Urho</i> , f. 10. Agronom, Karjalohja.	<i>Halinen, Sylvi</i> , f. 08. Agronom, St. Michel.
<i>Kleemola, Kauno</i> , f. 06. Agronom, Kannus.	<i>Rönkkö, Tahvo</i> , f. 05. Småbrukare, Sonkajärvi.
<i>Häppölä, Leo</i> , f. 11. Jordbrukare, Tuulos.	<i>Saalasti, Kerttu</i> , f. 07. Agronom, Niivala.

Sosialidemokraattinen puolue—Socialdemokratiska partiet (Sd)

Ombud

Suppleanter

<i>Henriksson, Gunnar</i> , f. 05. Chefredaktör, Helsingfors.	<i>Lindeman, Lars</i> , f. 20. Förbundssekreterare, Ingå.
<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , f. 23. Partisekretär, Helsingfors.	<i>Väyrynen, Vilho</i> , f. 12. Vicehäradshövding, Rovaniemi.
<i>Lehto, Lempi</i> , f. 96. Funktionär, Helsingfors.	<i>Kalavainen, Meeri</i> , f. 18. Studiesekreterare, Helsingfors.

Kansallinen kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Ombud

Suppleanter

<i>Pohjala, Kyllikki</i> , f. 94. Kommunalråd, Nakkila. (<i>Forfall i 6. sesjon; erstattet med Juha Rihtniemi, se under Suppleanter</i>)	<i>Rihtniemi, Juha</i> , f. 27. Generalsekreterare, Helsingfors. (<i>Ombud i 6. sesjon</i>)
<i>Leikola, Erkki</i> , f. 00. Professor, Helsingfors.	<i>Borg-Sundman, Margit</i> , f. 02. Fil. mag., Helsingfors.

Svenska folkpartiet i Finland (Sv)

Ombud

Suppleant

<i>Österholm, John</i> , f. 82. Skolråd, Helsingfors.	<i>Meinander, Nils</i> , f. 10. Professor, Helsingfors.
---	---

Sosialidemokraattinen oppositio—Socialdemokratiska oppositionen (Sd opp.)

Ombud

Suppleant

Salmela-Järvinen, Martta, f. 92. Verksamhetsledare, Helsingfors.

Hult, Mikko, f. 15. Småbrukare, Rautalampi.

Suomen kansanpuolue (Finlands folkparti) (Kp)

Ombud

Suppleant

Kyttä, Harras, f. 12. Hovrättsråd, Åbo.

Tenhiälä, Juho, f. 12. Lektor, Helsingfors.

Island

Alþingi (Altinget)

(Valg 5. november 1957 for tiden inntil neste valg finner sted)

(Efri deild = E; neðri deild = N)

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstendighetspartiet) (Sj)

Fulltrúar

Varafultrúar

Bjarnason, Sigurður, f. 15. Ritstjóri (redaktør), Reykjavík. E.

Þórðarson, Friðjón, f. 23. Sýslumaður (sysselemann), Búðardalur. E.

Benediktsson, Bjarni, f. 08. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. N.

Jónsson, Magnús, f. 19. Lögfræðingur (cand. jur.), Reykjavík. N.

Framsóknarflokkurinn (Framsrittspartiet) (F)

Fulltrúi

Varafultrúi

Stefánsson, Bernharð, f. 89. Forseti efri deildar, bankaútibússtjóri (president i øverste afdeling, bankfilialforstander), Akureyri. E.

Zóphóniasson, Páll, f. 86. Fyrrv. búnaðarmálastjóri (fhv. landbruksdirektør), Reykjavík. E.

Alþýðuflokkurinn (Folkepartiet) (A)

Fulltrúi

Varafultrúi

Jónsson, Emil, f. 02. Forseti sameinaðs Alþingis, fyrrv. ráðherra (president i det forenede alting, fhv. minister), Hafnarfjörður. N.

Gislason, Gylfi Þ., f. 17. Menntamálaráðherra (undervisningsminister), Reykjavík. N.

ALÞýðubandalagið (Folkeforbundet) (Ab)

Fulltrúi

Varafultrúi

Olgeirsson, Einar, f. 02. Forseti neðri deildar, ritstjóri (president i ne-derste avdeling, redaktør), Reykjavík. N.

Guðjónsson, Karl, f. 17. Kennari (skolelærer), Vestmannaeyjar. N.

Norge

Regjeringen

(Representantene ble tatt ut 30. oktober 1958)

<i>Gerhardsen, Einar</i> , f. 97. Statsminister, Oslo. (A)	for kirke- og undervisningsdepartementet, Kvæfjord. (A)
<i>Lange, Halvard</i> , f. 02. Utenriksminister, Oslo. (A)	<i>Varmann, Kolbjørn</i> , f. 04. Statsråd, sjef for samferdselsdepartementet, Tysfjord. (A).
<i>Skaug, Arne</i> , f. 06. Statsråd, sjef for departementet for handel og skipsfart, Oslo. (A)	<i>Haugland, Jens</i> , f. 10. Statsråd, sjef for justis- og politidepartementet, Kristiansand. (A)
<i>Sjaastad, Gustav Adolf</i> , f. 02. Statsråd, sjef for departementet for industri og håndverk, Oslo. (A)	<i>Harlem, Gudmund</i> , f. 17. Statsråd, sjef for sosialdepartementet, Oslo. (A)
<i>Bergersen, Birger</i> , f. 91. Statsråd, sjef	(A)

Stortinget

(Valg 10. februar 1958 for tiden 1. januar 1958 til 31. desember 1958)

(Lagtinget = L; odelstinget = O)

Det norske arbeiderparti (A)

Representanter

Varamenn

<i>Hegna, Trond</i> , f. 98. Redaktør, Stavanger. O.	<i>Hagelia, Magnhild</i> , f. 04. Revisor, Øyestad. L.
<i>Hønsvald, Nils</i> , f. 99. Visepresident i Stortinget, fhv. statsråd, Sarpsborg. O.	<i>Jaklin, Ingvald</i> , f. 96. Redaktør, Tromsø. L.
<i>Moe, Finn</i> , f. 02. Fhv. ambassadør, Oslo. O.	(Representant i 6. sesjon 15/11)
<i>Seweriin, Rakel</i> , f. 06. Fhv. statsråd, Oslo. O.	<i>Svendsen, Hartvig</i> , f. 02, Bygnings-snekker, Ski. O.
<i>Johnsen, Håkon</i> , f. 14. Lagerarbeider, Trondheim. O.	<i>Remseth, Jakob</i> , f. 97. Fabrikkarbeider, Sauda. O.
<i>Klippenvåg, Harry</i> , f. 13. Forretningsfører, Kirkenes. O.	<i>Engelstad, Gunvald</i> , f. 00. Smed, Ver- ran. O.
	<i>Flatabø, Isak</i> , f. 96. Gårdbruker, Kvarn. O.

*Representanter**Varamenn*

- Strøm, Arne*, f. 01. Visepresident i Kalrasten, Gunnar, f. 05. Skogsarbeider, Biri. O.
 lagtinget, Lillestrøm. L.
- Langhelle, Nils*, f. 07. President i Reinsnes, Peter O., f. 04. Gårdbruker, Stortinget, Oslo. L. Sortland. O.
 (Forfall i 6. sesjon 15/11; erstattet med Ingvald Jaklin, se under Varamenn)

Høire (H)

*Representanter**Varamenn*

- Lyng, John*, f. 05. Lagmann, Skien. Petersen, Erling, f. 06. Professor, O. Bærum. O.
- Holm, Chr. L.*, f. 92. Forvalter, Kvinnerad, O. Warmedal, Johan Møller, f. 14. Lærer, Nøtterøy. O.
- Olsen, Claudia*, f. 96. Kasserer, Tønsberg. O. Christie, Hartvig. f. 93. Sogneprest, Bærum. O.

Venstre (V)

*Representanter**Varamenn*

- Røiseland, Bent*, f. 02. President i lagtinget, Holum. L. Benum, Olav, f. 97. Fylkesagronom, Vemundvik. O.
- Seip, Helge*, f. 19. Redaktør, Bærum. O. Vindenes, Erling. f. 00. Gårdbruker, Nordfold. O.
 (Forfall i 6. sesjon 15/11; erstattet med Erling Vindenes, se under Varamenn) (Representant i 6. sesjon 15/11)

Bondepartiet (B)

*Representanter**Varamenn*

- Leirfall, Jon*, f. 99. Gårdbruker, Hegra. O. Sandberg, Ole Rømer, f. 00. Gårdbruker, Furnes. O.
- Borten, Per*, f. 13. Fylkesagronom, Flå. O. Leiro, Lars, f. 14. Gårdbruker, Voss. O.

Kristelig folkeparti (Kf)

*Representant**Varamann*

- Wikborg, Erling*, f. 94. Høyesterettsadvokat, Oslo. L. Bondevik, Kjell, f. 01. Redaktør, Sauda. O.

Sverige

Regjeringen

(Representantene ble tatt ut 7. november 1958)

- Erlander, Tage*, f. 01. Statsminister, Stockholm. (s)
- Sträng, Gunnar*, f. 06. Statsråd och chef för finansdepartementet, Stockholm. (s)
- Lindell, Ingvar*, f. 04. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Stockholm.
- Lange, Gunnar*, f. 09. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Stockholm. (s)
- Skoglund, Gösta*, f. 03. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Umeå. (s)
- Netzén, Gösta*, f. 08. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, Malmö. (s)
- Johansson, Rune*, f. 15. Statsråd och chef för inrikesdepartementet, Ljungby. (s)

Riksdagen

(Valg 24. juni 1958 for tiden inntil neste valg finner sted)

(Första kammaren = F; andra kammaren = A)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmar

- Sandler, Rickard*, f. 84. Förutv. statsminister, Stockholm. F.
(Forfall i 6. sesjon; erstattet med *Edgar Sjødahl*, se under *Suppleanter*)

- Andersson, Birger*, f. 01. Redaktör, Tidaholm. F.
- Sjöström-Bengtsson, Anna*, f. 89. F. d. lärare, Göteborg. F.
- Strand, Axel*, f. 93. Förste vice talmann, Stockholm. F.

Suppleanter

- Sjødahl, Edgar*, f. 87. F. d. lektor, Göteborg. F.
(Medlem i 6. sesjon)

- Gillström, Anselm*, f. 99. Chefredaktör, Skönsberg. F.
- Ahlkvist, Emil*, f. 99. F. d. cementgjutare, Jordholmen. F.
- Pettersson, Georg*, f. 07. Skyddsassistent, Visby. F.

- Sehlstedt, Ossian* f. 04. Chefredaktör, Eskilstuna. A.

- Jonsson, Sigfrid*, f. 10. Skogsarbetare, Strömsund. A.

- Ericsson, John*, f. 07. Förutv. statsråd, direktör, Kinna. A.

- Ekendahl, Sigrid*, f. 04. Ombudsman, Stockholm. A.

- Andersson, Arvid*, f. 00. Småbrukare, Gunnarskog. A.

- Thapper, Fridolf*, f. 99. Metallarbetare, Finspång. A.

- Mellqvist, Sven*, f. 12. Förste kontorist, Falun. A.

- Alemyr, Stig*, f. 24. Rektor, Vimmerby. A.

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Ohlon, Sven Em., f. 88. F. d. rektor, Göteborg. F.
Ohlin, Bertil, f. 99. Förutv. statsråd, professor, Stockholm. A.

Suppleanter

Andersson, Axel, f. 99. Chefredaktör, Örnsköldsvik. F.

Rylander, Olov, f. 00. Borgmästare, Västerås. A.

Sandström, Ragnhild, f. 01. Folk-skollärare, Teg. A.

Helén, Gunnar, f. 18. Docent, Salt-sjö-Duvnäs. A.

Nihlfors, Folke, f. 10. Förste byråsek-reterare, Stockholm. A.

Högern (h)

Medlemmar

Ewerlöf, Knut, f. 90. Förutv. stats-råd, direktör, Stockholm. F.

Skoglund, Martin, f. 92. Förste vice talman, Doverstorp. A.

Suppleanter

Andersson, Ebon, f. 96. Biblioteka-rie, Stockholm. F.

Braconier, Jean, f. 07. Redaktör, Malmö. A.

Centerpartiet (cp)

Medlemmar

Persson, Ivar, f. 01. Förutv. stats-råd, agronom, Skabersjö. F.

Pettersson, Anders, f. 88. Lantbruka-re, Vessigebro. A.

(*Forfall i 6. sesjon 13/11—15/11; erstattet med Jan-Ivan Nilsson, se under Suppleanter*)

Suppleanter

Pålsson, Olof, f. 93. Häradssdomare, Lit. F.

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund. A.

(*Medlem i 6. sesjon 13/11—15/11*)

Gustafsson, Einar, f. 14. Lantbru-kare, Österstad. A.

Saklista

(Fastställd enligt § 9 arbetsordningen vid mötet den 9 november 1958)

Medlemsförslag

- A 1. Uppskjutet medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning.
- A 2. Uppskjutet medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna.
- A 3. Uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige.
- A 4. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).
- A 5. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).
- A 6. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).
- A 7. Medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter (väckt av Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Ragnhild Sandström).
- A 8. Medlemsförslag om rättslig likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (väckt av Emil Ahlkvist, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Harras Kyttä, Olov Rylander, Arvo Salminen och Knud Thestrup).
- A 9. Medlemsförslag om införande av sommartid efter enhetliga regler (väckt av Väinö Leskinen och Folke Nihlfors) samt
Ändringsförslag om avvisande av förslaget om införande av sommartid (väckt av Ivar Persson och Anders Pettersson).
- A 10. Medlemsförslag om förenhetligande av lagreglerna om tryck- och läsfrihet (väckt av Gunnar Helén, A. C. Normann, Helge Seip och John Österholm).
- A 11. Medlemsförslag om utgivande av gemensam statistisk skrift (väckt av Per Hækkerup, Ossian Sehlstedt och Toivo Wiherheimo).
- A 12. Medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (väckt av Helge Larsen, Helge Miettunen, Claudia Olsen och Anna Sjöström-Bengtsson).

- A 13. Medlemsförslag om samordning av hjälpen till underutvecklade länder m. m. (väckt av Stig Alemyr, Per Hækkerup, Meeri Kalavainen och Arne Strøm).
- A 14. Medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan (väckt av Harras Kytä, Olov Rylander och Knud Thestrup).
- A 15. Medlemsförslag om särskilda anslag till vägar i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (väckt av Lennart Heljas, Jon Leirfall och Ragnhild Sandström).
- A 16. Medlemsförslag om samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor (väckt av Sven Em. Ohlon, Arvo Salminen och Rakel Seweriin).
- A 17. Medlemsförslag om gemensam bokmarknad m. m. (väckt av Finn Moe, Sven Em. Ohlon, Lars M. Olsen och John Österholm).
- A 18. Medlemsförslag om samordning av resurserna på husdjursforskningsområdet (väckt av Per Borten, Niels Eriksen, Urho Kähönen och Anders Pettersson).
- A 19. Medlemsförslag om inrättande av nordisk högskola för trädgårdskonst (väckt av Karl Bøgholm, Chr. L. Holm och Olof Pålsson).
- A 20. Medlemsförslag om koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten (väckt av Thorkil Kristensen, Bent Røiseland och Ragnhild Sandström).
- A 21. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för barnmorskor (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).
- A 22. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).
- A 23. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för veterinärer (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).
- A 24. Medlemsförslag om samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt (väckt av Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Victor Gram, Chr. L. Holm och Leo Häppölä).
- A 25. Medlemsförslag om samordnad turiststatistik (väckt av Folke Nihlfors, Helge Seip och Axel Strand).
- A 26. Medlemsförslag om allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner (väckt av Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald, Emil Jónsson och Bertil Ohlin).
- A 27. Medlemsförslag om beräkning av järnvägsfrakter vid transitotrafik över Narvik (väckt av Birger Andersson och Nils Hønsvald).
- A 28. Medlemsförslag om inbördes konsultation i gränshandelsfrågor (väckt av Ossian Sehlstedt).

- A 29. Medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning (väckt av Olov Rylander).
- A 30. Medlemsförslag om samverkan i fråga om undersökningar rörande planering och drift av sjukhus (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).
- A 31. Medlemsförslag om utvidgat ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna (väckt av Eino Kilpi, Hertta Kuusinen, Gösta Rosenberg och Mauri Ryömä).

Regeringsförslag

- B 1. Regeringsförslag om nordiska medborgares jämställande med avseende å rätten till fiske (väckt av Sveriges regering).
- B 2. Regeringsförslag om gemensamt centrum för långtida väderleksprognoser (väckt av Finlands regering).
- B 3. Regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen (väckt av Finlands regering).
- B 4. Regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning (väckt av Norges regering).
- B 5. Regeringsförslag om samarbete för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän (väckt av Sveriges regering).

Beretningar

- C 1. Berättelse från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Norges regering).
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Finlands regering).
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Norges regering).
- C 4. Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (överlämnad av Norges regering).
- C 5. Berättelser om samarbetet mellan språknämnderna (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- C 6. Berättelser från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (överlämnade av Norges regering).
- C 7. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnad av Sveriges regering).
- C 8. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Sveriges regering).

Meddelelser

- D 1. Meddelande om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund (överlämnat av Danmarks regering).

- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 4. Meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 6. Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner (överlämnat av Norges regering).
- D 7. Meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnet-område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 8. Meddelande om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet (överlämnat av Danmarks regering).
- D 9. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälsovårdshögskola (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar) samt Tilläggsförslag om gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (väckt av Norges regering).
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 16. Meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående ekonomiskt samarbete (överlämnat av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt

Tilläggsförslag om förberedande förhandlingar om utformningen av eventuell tullunion (väckt av Ole Bjørn Kraft, Nils Meinander, Finn Moe och Bertil Ohlin).

- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskerifartyg (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- D 18. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 19. Meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 21. Meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- D 22. Meddelande om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation (överlämnat av Norges regering).
- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning i de nordiska länderna (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för apotekare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 29. Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).
- D 30. Meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar) samt
Tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete (väckt av Olov Rylander).
- D 33. Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (överlämnat av Sveriges regering).
- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 36. Meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt
Tilläggsförslag om rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter (väckt av Marlin Skoglund och Knud Thestrup).
- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 39. Meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (överlämnade av Finlands och Norges regeringar) samt
Tilläggsförslag om tullfrihet för hjälpmedel för vanföra (väckt av Birger Andersson).
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 43. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 44. Meddelanden om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor (överlämnade av Islands och Norges regeringar).

- D 45. Meddelande om rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling (överlämnat av Norges regering).
- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisionssamverkan (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt Tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning (väckt av Sigrid Ekendahl).
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergens fredliga bruk (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 54. Meddelande om rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag (överlämnat av Danmarks regering).
- D 55. Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt Tilläggsförslag A om sammanknytning av flygförbindelserna på Nordkalotten (väckt av Harry Klippenvåg och Ragnhild Sandström) och Tilläggsförslag B om utvidgat samarbete mellan Finland, Norge och Sverige vid utnyttjandet av ländernas vattenkrafttillgångar (väckt av Martin Skoglund).
- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 57. Meddelanden om rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 61. Meddelanden om rekommendation nr 18/1957 angående samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 62. Meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 63. Meddelanden om rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 64. Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m. (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 67. Meddelanden om rekommendation nr 24/1957 angående ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 68. Meddelanden om rekommendation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- D 69. Meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 70. Meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

Utanför saklistan har följande dokument förelagts rådet:

- 1. Rapport från Nordiska rådets presidium.*
- 2. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté.*
- 3. Rapport från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté.*
- 4. Rapport från Nordiska rådets vägkommitté.*
- 5. Rapport från Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt.*

Sakernas fördelning på utskott

Det juridiske utvalg

- A 1. Uppskjutet medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning.
- A 7. Medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter.
- A 8. Medlemsförslag om rättslig likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål.
- A 10. Medlemsförslag om förenhetligande av lagreglerna om tryck- och läsfrihet.
- A 14. Medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan.
- A 24. Medlemsförslag om samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt.
- A 26. Medlemsförslag om allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner.
- A 29. Medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning.
- B 1. Regeringsförslag om nordiska medborgares jämställande med avseende å rätten till fiske.
- B 4. Regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning.
- C 1. Berättelse från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område.
- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land.
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg.
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskerfartyg.
- D 18. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring.
- D 19. Meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske.
- D 21. Meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen.
- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området samt
Tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete.
- D 33. Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet.

- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning samt Tilläggsförslag om rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter.
- D 45. Meddelande om rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling.
- D 57. Meddelanden om rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet.
- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodosgörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension.

Kulturutvalget

- A 2. Uppskjutet medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna.
- A 12. Medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
- A 16. Medlemsförslag om samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor.
- A 17. Medlemsförslag om gemensam bokmarknad m. m.
- A 19. Medlemsförslag om inrättande av nordisk högskola för trädgårds-konst.
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen.
- C 5. Berättelser om samarbetet mellan språknämnderna.
- D 4. Meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur.
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m.
- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig.
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete.
- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk.
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisionssamverkan.
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (det kulturelle samkvem).
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal.
- D 61. Meddelanden om rekommendation nr 18/1957 angående samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd.

- D 62. Meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet **m. m.**
- D 63. Meddelanden om rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare.

Det socialpolitiske utvalg

- A 4. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter.
- A 5. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor.
- A 6. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar.
- A 9. Medlemsförslag om införande av sommartid efter enhetliga regler samt
Ändringsförslag om avvisande av förslaget om införande av sommartid.
- A 21. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för barnmorskor.
- A 22. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster.
- A 23. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för veterinärer.
- A 30. Medlemsförslag om samverkan i fråga om undersökningar rörande planering och drift av sjukhus.
- B 5. Regeringsförslag om samarbete för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän.
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén.
- C 8. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet.
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälsovårdshögskola.
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk samt
Tilläggsförslag om gemensam hälsotjänst för sjömän **m. m.**
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal.
- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning i de nordiska länderna.
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för apotekare.
- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift.
- D 39. Meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar.
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem samt
Tilläggsförslag om tullfrihet för hjälpmedel för vanföra.
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar.

- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning samt Tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning.
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning.

Trafikkutvalget

- A 3. Uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige.
- A 15. Medlemsförslag om särskilda anslag till vägar i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden.
- A 20. Medlemsförslag om koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten.
- A 25. Medlemsförslag om samordnad turiststatistik.
- A 27. Medlemsförslag om beräkning av järnvägsfrakter vid transitotrafik över Narvik.
- B 2. Regeringsförslag om gemensamt centrum för långtida väderleksprognoser.
- B 3. Regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen.
- C 4. Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén.
- C 6. Berättelser från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén).
- D 1. Meddelande om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund.
- D 7. Meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnet-område.
- D 8. Meddelande om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet.
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken.
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m.
- D 30. Meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen.
- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.
- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning.
- D 36. Meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning.
- D 43. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område.
- D 44. Meddelanden om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdsselfrågor.

- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (trafikk- og turistvesenet).
- D 54. Meddelande om rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag.
- D 55. (Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt)
Tilläggsförslag A om sammanknytning av flygförbindelserna på Nordkalotten.
- D 70. Meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön.

Det økonomiske utvalg

- A 11. Medlemsförslag om utgivande av gemensam statistisk skrift.
- A 13. Medlemsförslag om samordning av hjälpen till underutvecklade länder m. m.
- A 18. Medlemsförslag om samordning av resurserna på husdjursforskningens område.
- A 28. Medlemsförslag om inbördes konsultation i gränshandelsfrågor.
- A 31. Medlemsförslag om utvidgat ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna.
- C 7. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor.
- D 16. Meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående ekonomiskt samarbete samt
Tilläggsförslag om förberedande förhandlingar om utformningen av eventuell tullunion.
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergens fredliga bruk.
- D 55. Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt
Tilläggsförslag B om utvidgat samarbete mellan Finland, Norge och Sverige vid utnyttjandet av ländernas vattenkrafttillgångar.
- D 64. Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning.
- D 67. Meddelanden om rekommendation nr 24/1957 angående ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige.
- D 68. Meddelanden om rekommendation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten.
- D 69. Meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart.

Följande saker avgjordes av rådet utan utskottsbehandling:

- D 6. Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner.*
- D 9. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet.*
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel.*
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område.*
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent.*
- D 22. Meddelande om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation.*
- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m.*
- D 29. Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen.*
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet.*
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område.*
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare.*
- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land.*
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien.*
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.*
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg.*

Översikt över sessionen

Rådets plenarmøter ble holdt i den midlertidige stortingssalen i Stortinget. Plassfordelingen i salen fremgår av den liste som er tatt inn bakerst i dette bind. Det var stillet lokaler til disposisjon i Stortinget for de nasjonale delegasjoner, utvalgene, sekretariatet og pressen.

Plenarmøter

Søndag 9/11 kl. 13—13.45 og kl. 16.30—19.15
 Mandag 10/11 kl. 10—12.20
 Onsdag 12/11 kl. 15—17.22
 Torsdag 13/11 kl. 15—17.25
 Fredag 14/11 kl. 10—12.30 og kl. 14.30—18.05
 Lørdag 15/11 kl. 10—10.55

Utvalgsmøter

Det juridiske utvalg

Søndag 9/11 kl. 13.45
 Mandag 10/11 kl. 15
 Tirsdag 11/11 kl. 10 og kl. 15
 Onsdag 12/11 kl. 10
 Torsdag 13/11 kl. 10

Kulturutvalget

Søndag 9/11 kl. 13.45
 Mandag 10/11 kl. 15
 Tirsdag 11/11 kl. 10 og kl. 15
 Onsdag 12/11 kl. 10
 Torsdag 13/11 kl. 10
 Fredag 14/11 kl. 9.30

Det sosialpolitiske utvalg

Søndag 9/11 kl. 13.45
 Mandag 10/11 kl. 15
 Tirsdag 11/11 kl. 10 og kl. 15
 Onsdag 12/11 kl. 10
 Torsdag 13/11 kl. 10 og kl. 14.45

Trafikkutvalget

Søndag 9/11 kl. 13.45
Mandag 10/11 kl. 15
Tirsdag 11/11 kl. 10 og kl. 15
Onsdag 12/11 kl. 10
Torsdag 13/11 kl. 10.10

Det økonomiske utvalg

Søndag 9/11 kl. 13.50
Mandag 10/11 kl. 15
Tirsdag 11/11 kl. 10 og kl. 15
Onsdag 12/11 kl. 10
Torsdag 13/11 kl. 10

Øvrige arrangementer

Søndag 9/11. Stortingets lunsj for deltakerne i sesjonen i Restaurant Stephens.

Mandag 10/11. Hans Majestet Kong Olavs lunsj på Slottet for presidiet og utvalgenes formenn og viseformenn samt representanter for regjeringene.
Oslo kommunes mottakelse på Rådhuset.

Tirsdag 11/11. Mottakelser i de nordiske ambassader.

Onsdag 12/11. Festforestilling i Nationaltheatret (Henrik Ibsens »Kongs-emnerne«).
Den norske delegasjons mottakelse i Hotel Bristol.

Torsdag 13/11. Partisammenkomster.

Fredag 14/11. Den norske regjerings middag på Akershus.

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet (1:a avd.)

Söndagen den 9 november 1958 kl. 13

Presidenter: Sukselainen (1—3) och Hønsvald (4—8)

Dagsorden:

1. Åpningstale av president Sukselainen
2. Navneopprop; godkjennelse av medlemsliste
3. Valg av presidium
4. Tale av den nyvalgte president
5. Tillatelse til at saker tas opp til behandling til tross for at de er sendt medlemmene senere enn tre uker før sesjonen
6. Fastsettelse av sakliste
7. Nedsettelse av utvalg
8. Valg av utvalgene
9. Rapport fra Nordisk Råds presidium
10. Rapport fra Nordisk Råds juridiske nimannskomité
11. Rapport fra Nordisk Råds medisinske arbeidsmarkedskomité
12. Rapport fra Nordisk Råds veikomité
13. Rapport fra Redaksjonskomitéen for Nordisk Kontakt
- 14—127. Oversendelse av sakene til utvalgene

1

Åpningstale av president Sukselainen

Presidenten: Ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar.

Arvoisat neuvoston jäsenet, hyvät naiset ja herrat.

Innan vi påbörjar vårt arbete, skall vi dröja inför minnet av dem som efter rådets senaste session för alltid kommer att saknas i vårt gemensamma arbete.

Först och främst har åter en av de män som hösten 1951 var med om att skriva rådets första stadga, Oscar Torp, gått bort. Här är icke skäl att karakterisera hans omfattande insats för sitt land och hans djupa nordiska intresse. Vi minns nu hans deltagande i rådets arbete som statsminister vid rådets två första sessioner och hans alltid starka känslor för de nordiska problemen.

Förutvarande minister Aksel Møller var blott en kort tid suppleant i den danska delegationen och deltog aldrig i någon råds-session. Men han hade från sin tidigaste ungdom varit levande intresserad av det nordiska samarbetet, och dess problem låg honom alltid varmt om hjärtat. I sin verksamhet som partiledare och som borgmästare för den stora Frederiksbergs kommun hade han tillfälle att i sin dagliga gärning göra värdefulla nordiska insatser.

Folketingsmannen, överlärare Helge Madsen var på sin tid en mycket aktiv medlem av den parlamentariska kommittén för friare samfärdsel. Vid rådets tillblivelse blev han under en period suppleant. I juni 1957 inträdde han som medlem av rådet. På grund av sin tidiga bortgång sommaren 1958 fick han emellertid aldrig tillfälle att delta i en session, men han representerade sitt par-

ti med stort intresse vid ekonomiska utskottets möte på Hindås hösten 1957.

Rådet och särskilt den isländska delegationen gjorde en stor förlust, då den isländske sekreteraren Jón Sigurðsson hösten 1957 gick ur tiden. När han 70-årig drog sig tillbaka från sin tjänst i Altinget, kvarstod han emellertid som sekreterare i Islands delegation av Nordiska rådet. Sitt varma intresse för Norden visade han också genom sina förnämliga översättningar av nordisk litteratur till sitt modersmål.

Må det ljusa minnet av dessa män förläna oss ny kraft att fortsätta det arbete som för deras egen del avbröts.

Vid strävandena att finna lämpliga och ändamålsenliga former för Nordiska rådets arbete har flera av rådets medlemmar under de tvenne senaste sessionerna sagt sig vara böjda för en sådan anordning, att sessionerna skulle hållas blott vartannat år, varvid utskottens arbete skulle fortgå även mellan sessionerna. Trots att man vid senaste session gick in för att rådet skulle samlas årligen, står vi nu inför det faktum, att ett och tre kvarts år har förflutit sedan senaste session.

Detta beror, såsom vi alla vet, på att de ekonomiska samarbetssträvandena mellan de västeuropeiska folken nalkas sitt förverkligande, samtidigt som vi här i Norden brottas med vår egen sammarknadsfråga. Då det såg ut, som om det vore nyttigast att vänta och se, huru de västeuropeiska planerna skulle utveckla sig, framskötis tiden för vår session. Då vi nu samlas, kan vi givetvis fråga oss, om uppskovet såtillvida har medfört avsedd nytta, att på annat håll träffade avgöranden nämnvärt skulle underlätta vårt ställningstagande, men vi kan dock trösta oss med att vi nu på sätt och vis har kommit att experimentera med sessioner vartannat år, och själva verksamheten synes inte ha blivit lidande därav. De nordiska samarbetsorganen har arbetat också under mellantiden, och exempelvis på det ekonomiska samarbetets område har värdefulla utredningar verkställt, som nu utgör en utmärkt grund för frågans fortsatta handläggning. Jag tror att detta exceptionella

mellanskede hos många har stärkt den uppfattningen, att den bästa och rationellaste arbetsformen för rådet trots allt vore den, att frågorna kontinuerligt behandlas i mindre organ, medan rådet i sin helhet inte skulle sammankomma så ofta som nu. Inom en del begränsade områden för nordiskt samarbete har man ju redan tidigare kommit till den slutsatsen, att det är ändamålsenligare, att frågorna bereds i ett flertal specialorgan och att det egentliga samarbetsorganet sammankommer blott vartannat eller vart tredje år. Det förefaller i själva verket vara uppenbart, att rådets betydelse och auktoritet mera skulle framhävas, om sessionerna vore glesare. Och ingenting hindrar ju, att rådet sammankallas till extra session, då någon viktig fråga det påkallar. Behandlingen av frågorna behöver inte heller fördröjas, även om sessionerna inte skulle hållas så tätt som hittills.

Granskar vi den tid som har förflutit, sedan den femte sessionen försiggick i Helsingfors, kan vi lägga märke till många glädjande omständigheter. Jag har redan omnämnt det värdefulla utredningsarbete som utförts av det Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Vi från Finland önskar gärna också hänvisa till, att vi sedan senaste session lyckats göra betydelsefulla framsteg i fråga om avvecklingen av utrikeshandelns reglementering och att vi därför nu i fråga om sammarknaden har kommit närmare våra nordiska brödrafolks utgångspunkter. Vi har härigenom fått nytt hopp om att kunna bemästra svårigheterna, om vi segt och fördomsfritt strävar mot det gemensamma målet.

Pohjoismainen yhteistyö on syntynyt Pohjolan maiden omaa, sisäistä tarvetta varten, mutta ilmeistä on, että mikään voimaryhmä ei aikaa myöten voi rajoitua vain jäsentensä keskinäisten suhteiden hoitamiseen, vaan se joutuu tavalla tai toisella myös hoitamaan jäsenkuntansa yhteisiä asioita ulospäin, esiintymään siinä mielessä kokonaisuutena. Tämän luonnollisen kehityksen merkkejä me olemme jo tähän mennessä joutuneet havaitsemaan. Olemme eri yhteyksissä

vaihtaneet mielipiteitä suhtautumises-tamme Länsi-Euroopan maiden taloudel-lisiin yhteistoimintasuunnitelmiin. Huo-maamme, että eräässä jäsenen ehdotuk-sessa tänä vuonna kiinnitetään myös huomiota siihen merkitykseen, mikä idän kaupalla saattaa olla kaikillekin Pohjolan maille, ja esitetään tämän ky-symyksen yhteistä selvittämistä. On var-maa, että vähä vähältä kehitys vie siihen, että joudumme yhä enemmän esiinty-mään kokonaisuena Pohjolana ulospäin. Se tuo uutta vastuuta. Se kehoittaa meitä entistä tiukemmin pyrkimään siihen, että neuvoston aikaa ei rasiteta vähäpä-töisillä kysymyksillä vaan pyritään kes-kittymään suuriin periaatekysymyksiin, joita niitäkin on ja tulee olemaan riittä-västi.

Det nordiska samarbetet har igång-satts för att tillgodose de nordiska län-dernas eget, inre behov, men det är up-penbart att ingen maktgrupp i längden kan inskränka sig till att blott sköta sina medlemmars inbördes relationer, utan den nödgas på ett eller annat sätt även förfakta sina medlemmars intressen utåt och därvid uppträda som en helhet. Vi har redan nu kunnat skönja tecken på en sådan naturlig utveckling. Vi har i olika sammanhang utbytt åsikter om vår inställning till de västeuropeiska län-dernas ekonomiska samarbetsplaner. I ett av medlemsförslagen detta år har upp-märksamhet även fästs vid den betydelse östhandeln kan ha för alla Nordens län-der och efterlyses en samfällid utredning av denna fråga. Det är säkert, att utveck-lingen småningom leder därefter, att vi i allt högre grad kommer att utåt uppträ-da som en nordisk helhet. Detta åter medför nytt ansvar. Det ger oss anled-ning att mera målmedvetet än förut ver-ka därefter, att rådets tid inte upptas av mindre betydelsefulla frågor utan att vi i stället söker koncentrera oss på stora principfrågor, vilkas antal är och även framtiden kommer att vara tillräckligt stort. Tyngdpunkten i vår verksamhet kommer givetvis att läggas vid lösning-en av de interna nordiska frågorna, men om vi har möjlighet att göra en insats

till förmån för det fredliga internationel-la samarbetet och att minska spänningen genom att i högre grad än hittills verka som en helhet utåt, hälsar vi med glädje dessa möjligheter att främja det interna-tionella samarbetet.

Saklistan upptar även denna gång många frågor, vilkas lösning är ägnad att främja de små nordiska folkens sam-arbete och att samtidigt ge den övriga världen ett gott föredöme, som kan vara av betydelse för utvecklandet av det interna-tionella samförståndet i allmänhet. Jag ber att få hälsa Eder, mina damer och herrar, välkomna och förklarar här-med Nordiska rådets sjätte session öpp-nad.

2

Navneopprop; godkjennelse av medlems-liste

Der ble foretatt navneopprop ifølge nedenstående medlemsliste, oppsatt i henhold til arbeidsordningens § 6.

Regjeringsrepresentanter

Bergersen, Birger, Norge
 Dahlgaard, Bertel, Danmark
 Erlander, Tage, Sverige
 Fagerholm, Karl-August, Finland
 Gerhardsen, Einar, Norge
 Harlem, Gudmund, Norge
 Haugland, Jens, Norge
 Hækkerup, Hans, Danmark¹
 Högström, Sven, Finland¹
 Johansson, Rune, Sverige
 Jørgensen, Jørgen, Danmark
 Kajatsalo, Kaarlo, Finland¹
 Kampmann, Viggo, Danmark
 Krag, Jens Otto, Danmark
 Lange, Gunnar, Sverige
 Lange, Halvard, Norge
 Leskinen, Väinö, Finland¹
 Lindberg, Kai, Danmark
 Lindell, Ingvar, Sverige¹
 Netzen, Gösta, Sverige¹
 Olesen, Søren, Danmark

¹ Ej närvarande vid oppropet.

Philip, Kjeld, Danmark¹
 Sjaastad, Gustav Adolf, Norge
 Skaug, Arne, Norge
 Skoglund, Gösta, Sverige¹
 Sträng, Gunnar, Sverige¹
 Varmann, Kolbjørn, Norge
 Wiherheimo, Toivo, Finland
 Virolainen, Johannes, Finland

Valgte medlemmer

Andersen, Niels, Danmark
 Andersen, Nina, Danmark
 Andersson, Birger, Sverige
 Benediktsson, Bjarni, Island¹
 Bjarnason, Sigurður, Island
 Borten, Per, Norge
 Buhl, Marius, Danmark
 Einer-Jensen, O. E., Danmark
 Ekendahl, Sigrid, Sverige
 Ericsson, John, Sverige
 Eriksen, Erik, Danmark
 Eriksen, Holger, Danmark
 Ewerlöf, Knut, Sverige
 Hegna, Trond, Norge
 Henriksson, Gunnar, Finland
 Holm, Chr. L., Norge
 Hækkerup, Per, Danmark
 Häppölä, Leo, Finland
 Hønsvald, Nils, Norge
 Johnsen, Håkon, Norge
 Jónsson, Emil, Island
 Jonsson, Sigfrid, Sverige
 Kilpi, Eino, Finland
 Kleemola, Kauno, Finland
 Klippenvåg, Harry, Norge
 Kraft, Ole Bjørn, Danmark
 Kristensen, Thorkil, Danmark
 Kuusinen, Hertta, Finland
 Kyttä, Harras, Finland
 Kähönen, Urho, Finland
 Langhelle, Nils, Norge
 Larsen, Helge, Danmark¹
 Lehto, Lempi, Finland
 Leikola, Erkki, Finland
 Leirfall, Jon, Norge
 Lyng, John, Norge

¹ Ej nærvarande vid oppropt.

Moe, Finn, Norge
 Møller, Poul, Danmark
 Nielsen, Harald, Danmark
 Normann, A. C., Danmark
 Ohlin, Bertil, Sverige
 Ohlon, Sven Em., Sverige
 Olgeirsson, Einar, Island
 Olsen, Claudia, Norge
 Olsen, Lars M., Danmark
 Pedersen, Gustav, Danmark
 Persson, Ivar, Sverige
 Pettersson, Anders, Sverige
 Pitsinki, Kaarlo, Finland
 Rihtniemi, Juha, Finland
 Rosenberg, Gösta, Finland
 Rylander, Olov, Sverige
 Ryömä, Mauri, Finland
 Røiseland, Bent, Norge
 Salmela-Järvinen, Martta, Finland
 Sandström, Ragnhild, Sverige
 Sehlstedt, Ossian, Sverige
 Seip, Helge, Norge
 Seweriin, Rakel, Norge
 Sjødahl, Edgar, Sverige
 Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
 Skoglund, Martin, Sverige
 Stefánsson, Bernharð, Island
 Strand, Axel, Sverige
 Strøm, Arne, Norge
 Sukselainen, V. J., Finland
 Thestrup, Knud, Danmark
 Wikborg, Erling, Norge
 Österholm, John, Finland

Medlemslisten ble godkjent.

3

Valg av presidium

Arbeidsutvalgene hadde foreslått å velge som president Nils Hønsvald, Norge, og til visepresidenter Erik Eriksen, Danmark, V. J. Sukselainen, Finland, Emil Jónsson, Island, og Bertil Ohlin, Sverige.

Arbeidsutvalgenes forslag ble vedtatt.

Hønsvald overtok deretter ledelsen av forhandlingene.

4

Tale av den nyvalgte president

Presidenten: Må jeg på det nyvalgte presidiums vegne takke for æren og tilliten. Vi skal så godt vi kan søke å administrere dette møte i samsvar med forettningsordenen og føre Nordisk Råds arbeid videre i det kommende året.

Jeg ønsker deretter på den norske delegasjons vegne velkommen til Oslo. Årstiden er ikke den beste for et besøk i Norges hovedstad. November er en av de triste månedene her i landet, en sørgelig mellomting mellom høst og vinter, men vi håper likevel at oppholdet her ikke blir uten lyspunkter. Været i dag ser jo bra ut, uten at jeg tør si at værgudene har tatt hensyn til våre utenlandske gjester.

Jeg er også nødt til å be om unnskyldning for de lite tilfredsstillende lokalforhold vi er henvist til. Vi holder bokstavelig talt til »på vinden«, som det heter på svensk, og det er vel en dårlig trøst for rådets medlemmer at også Stortinget må holde sine møter her.

Under rådssesjonen her i Oslo for fire år siden var vi også plaget av liknende forhold. Da var den nye delen av stortingsbygningen, der vi nå holder til, under oppføring. Nå er den gamle delen under ombygging, bl. a. selve stortings salen. Vi kunne nok skaffet et bedre møtelokale enn dette annet sted i byen, men vi kunne ikke der skaffe et tilstrekkelig antall utvalgs- og delegasjonsrom i nær tilknytning til møtelokalet. Det kan vi bare klare i stortingsbygningen. Den norske delegasjonen har undersøkt flere muligheter, men vi hadde valget mellom på den ene siden en dårlig plenarsal og relativt bra utvalgsrom, og på den annen side en bra plenarsal og utvalgsrom på et annet sted i byen. Og da valgte vi det første alternativet, med den følge at Stortinget må ta ferie i den uken rådssesjonen varer.

Når jeg bruker så pass mange ord for å forklare årsaken til de dårlige lokalforholdene, skyldes det, som man nok

forstår, den dårlige samvittighet jeg har i sakens anledning. Folk med dårlig samvittighet må gjerne bruke mange ord for å forklare seg.

Det er nå ett år og ni måneder siden forrige rådsmøte. Dette møte var opprinnelig berammet til slutten av januar. Men i november i fjor besluttet presidiet å foreslå for de nasjonale delegasjonene at møtet skulle utsettes til 26. oktober. Hvis det var nødvendig, d. v. s. hvis frihandelsforhandlingene var ført fram til et positivt resultat på forsommeren, noe som en den gangen håpet på, var det tanken å kalle inn til ekstraordinær sesjon i løpet av sommeren. De nasjonale delegasjonene godtok presidiets forslag.

Den 25. august tok presidiet igjen opp saken. Frihandelsforhandlingene var ennå ikke avsluttet, og presidiet foreslo en ytterligere utsettelse på to uker. Også dette ble tiltrådt. Heller ikke i dag er frihandelsforhandlingene avsluttet, men nå kan vi ikke vente lenger, fordi forettningsordenen bestemmer at det skal holdes en rådssesjon hvert år.

Det lange oppholdet mellom rådssesjonene har i noen grad satt sitt preg på saksmengden og på dokumenthaugenes størrelse. Enkelte aviser har funnet ut at begge deler tyder på at det har utviklet seg et omfattende byråkrati innenfor Nordisk Råd. Det er forståelig at de tror det, men i så måte er det ikke skjedd noen endring fra den gangen dagsordenen var kort og dokumenthaugen betydelig mindre.

Nordisk Råd har til sin disposisjon intet annet administrasjonsapparat enn de nasjonale sekretariatene, og de er uforandret, bortsett fra at den norske delegasjonen har fått en hel sekretær. Før måtte vi dele ham med utenrikskomitéen, Europarådet og NATO-parlamentarikerne. Da vi fikk den oppgave å forberede og arrangere en rådssesjon, ble forholdet uholdbart. Vi måtte få mere arbeidshjelp. Ellers kunne vi ikke ta på oss arrangementet. Og nå har vi altså fått egen sekretær. Det er hele byråkratiet. At vi har ekstra arbeidshjelp under møtene har forhåpentlig avisene ingen ting imot.

Den egentlige sakslisten er ikke større

enn før, men fordi en har fått bedre tid til å forberede sakene i sekretariatene og i departementene, er det blitt flere dokumenter. De fleste av dokumentene er imidlertid redegjørelser for hva som er gjort med rekommandasjonene fra tidligere sesjoner, og det er etter mitt skjønn bare utmerket at departementene har gitt fyldige rapporter.

Vi hverken har eller akter å skape noe byråkrati. Vi hverken er eller akter å bli noe nordisk parlament. Vi bare dekker det behov som eksisterer for rådslagninger mellom nordiske parlamentarikere og regjeringsmedlemmer om saker med nordiske aspekter, saker som kan løses lettere og mere hensiktsmessig gjennom samarbeid mellom landene enn gjennom isolert løsning. Vi vil gjerne medvirke til å gjøre grensene mellom våre land lavere, skape større ensartethet i lovgivningen og innføre mest mulig likeartede rettigheter for våre borgere. At det er stor interesse for slike saker, viser det store antall forslag som kommer fra rådets medlemmer, som i de fleste tilfelle er eksponenter for ønsker fra organisasjonene og fra enkeltpersoner. Det er anført at mange av sakene er små og betydningsløse, og det kan vel hende at det er noe i det. Men jeg tror det er vanskelig å hevde at noen av de sakene som nå står på dagsordenen, er uten interesse. For dem som sakene angår direkte, er de iallfall store nok.

Det er imidlertid ikke så at småsakene har preget Nordisk Råds virksomhet. Tillat meg å nevne et par saksområder som jeg mener er karakteristiske for hele vår virksomhet. Den første store saken som ble tatt opp, var spørsmålet om et felles nordisk arbeidsmarked. Mange hadde store betenkeligheter, ut fra den betraktning at arbeidskraften da ville strømme til det land som betalte best. Det felles arbeidsmarked for lønnsstakere er forlenget en kjensgjerning, om skadevirkningene er uteblitt. Det gjenstår nå å innføre felles arbeidsmarked for de grupper som er underlagt spesiell lovgivning, f. eks. det medisinske personale. Spørsmål av den art står på dette møtes dagsorden, og vi håper alle på et positivt resultat.

Jeg nevner den store sosialkonvensjonen som gjør alle sosiale trygdeordninger gjensidige, uten refusjonsplikt. Det er ikke mange år siden f. eks. svensker som hadde slått seg ned i Norge, men som hadde forsømt å ta norsk statsborgerskap, måtte nøye seg med fattighjelp når de ble gamle, fattighjelp som deres oppholdskommuner omsorgsfullt sørget for å få refundert fra deres gamle hjemsted i Sverige, som de hadde forlatt for mange år siden.

Den nordiske sosialkonvensjonen er formodentlig enestående i verden. Jeg minner om at også denne reformen ble møtt med store betenkeligheter.

Det samme gjaldt for øvrig det nordiske passområde, et pass er kanskje ikke noen stor ulempe, men som symbol på nordisk fellesskap har avskaffelse av passvangen stor betydning.

Samarbeidet på lovgivningens område er betydelig eldre enn Nordisk Råd, men det er ingen tvil om at rådets rekommandasjoner og andre former for påtrykk har satt ny fart i dette arbeid. Det er sagt at det nå er større overensstemmelse og ensartethet i lovgivningen i de nordiske land enn mellom enkeltstatene i U. S. A., som tilhører samme statsområde. Og jeg tror det er riktig. Det er ennå adskillig å utrette på dette felt, og det er kanskje et nøysommelig arbeid. Men det er et nyttig arbeid, og det er en konsekvens av de tanker som Nordisk Råd bygger på. Detaljene kan synes små, men sett i sammenheng er det store ting det dreier seg om.

Også på andre områder har Nordisk Råd tatt opp større og mindre saker og medvirket til å løse dem. Også på denne sesjonen foreligger betydningsfulle saker. Jeg nevner bare Nordkalottens problemer, som byr på et meget stort og interessant arbeidsfelt.

Det er vel bare på ett område vi har kommet til kort i våre samarbeidsbestrebelsler, men det er til gjengjeld det viktigste. Jeg tenker naturligvis på det økonomiske samarbeid. På dette område er tempoet ikke noe å skryte av. Vi har i mere enn 10 år utredet de økonomiske samarbeidsoppgavene, og vi er ennå ikke ferdige med det. I denne tiden har andre

land og grupper av land distansert oss fullstendig og med sine samarbeidsformer skapt en situasjon som følges med den største bekymring i de nordiske land. Jeg har ikke tenkt å komme inn på denne saken nå, men det som har skjedd ute i Europa, mens vi har fulgt en ytterst forsiktig linje, gir unektelig grunn til ettertanke.

Jeg vil uttale det håp at de saker som står på dagsordenen, får en så grundig og samvittighetsfull behandling som tiden tillater, slik at vi også på rådets sjette møte kan nå positive resultater og bringe vårt samarbeid et godt skritt videre.

5

Tillatelse til at saker tas opp til behandling til tross for at de er sendt medlemmene senere enn tre uker før sesjonen

Presidenten: Ifølge arbeidsordningens 3 § skal regjeringsforslag og medlemsforslag samt de utredninger presidiet har funnet påkrevet, meldinger og innberetninger sendes regjeringene, medlemmer og varamenn senest tre uker før sesjonens begynnelse. Jeg foreslår at sakene tas opp til behandling, selv i de tilfelle hvor denne bestemmelse ikke er blitt overholdt, og dokumentene er blitt sendt medlemmene senere enn den 19. oktober 1958.

Rådet vedtok at de ovennevnte saker kunne opptas till behandling.

6

Fastsettelse av sakliste

Rådet vedtok sakliste i overensstemmelse med det foreliggende forslag [se s. 20].

7

Nedsettelse av utvalg

Arbeidsutvalgene hadde foreslått at det skulle nedsettes et juridisk utvalg, et kulturutvalg, et sosialpolitisk utvalg og et trafikkutvalg, samtlige med 13 medlemmer, samt et økonomisk utvalg med 17 medlemmer.

Arbeidsutvalgenes forslag ble vedtatt.

8

Valg av utvalgene

Arbeidsutvalgene hadde som medlemmer i de respektive utvalg foreslått:

Det juridiske utvalg

Danmark: Holger Eriksen (S)¹
Gustav Pedersen (S)
Knud Thestrup (KF)
Finland: Harras Kytä (Kp)
Mauri Ryömä (Skdl)
V. J. Sukselainen (MI)
Island: Bjarni Benediktsson (Sj)
Norge: Nils Hønsvald (A)
John Lyng (H)
Erling Wikborg (Kf)
Sverige: Ivar Persson (cp)
Olov Rylander (fp)
Edgar Sjö Dahl (s)

Kulturutvalget

Danmark: Marius Buhl (V)
Helge Larsen (RV)
Poul Møller (KF)
Finland: Eino Kilpi (Skdl)
Martta Salmela-Järvinen (Sd opp.)
John Österholm (Sv)
Island: Sigurður Bjarnason (Sj)
Norge: Håkon Johnsen (A)
Nils Langhelle (A)
Helge Seip (V)
Sverige: Sigfrid Jonsson (s)
Sven Em. Ohlson (fp)
Anna Sjöström-Bengtsson (s)

Det sosialpolitiske utvalg

Danmark: Nina Andersen (S)
O. E. Einer-Jensen (S)
Harald Nielsen (V)
Finland: Gunnar Henriksson (Sd)
Hertta Kuusinen (Skdl)
Juha Rihtniemi (Kok)
Island: Einar Olgeirsson (Ab)
Norge: Per Borten (B)
Claudia Olsen (H)
Rakel Seweriin (A)
Sverige: Birger Andersson (s)
Sigrid Ekendahl (s)
Anders Pettersson (cp)

¹ För förklaring av partibeteckningarna se s. 11—19.

Trafikkutvalget

- Danmark: Niels Andersen (DR)
 Thorkil Kristensen (V)
 Lars M. Olsen (S)
- Finnland: Leo Häppölä (MI)
 Kauno Kleemola (MI)
 Lempi Lehto (Sd)
- Island: Bernharð Stefánsson (F)
- Norge: Harry Klippenvåg (A)
 Jon Leirfall (B)
 Arne Strøm (A)
- Sverige: John Ericsson (s)
 Ragnhild Sandström (fp)
 Martin Skoglund (h)

Det økonomiske utvalg

- Danmark: Erik Eriksen (V)
 Per Hækkerup (S)
 Ole Bjørn Kraft (KF)
 A. C. Normann (RV)
- Finnland: Urho Kähkönen (MI)
 Erkki Leikola (Kok)
 Kaarlo Pitsinki (Sd)
 Gösta Rosenberg (Skdl)
- Island: Emil Jónsson (A)
- Norge: Trond Hegna (A)
 Chr. L. Holm (H)
 Finn Moe (A)
 Bent Røiseland (V)
- Sverige: Knut Ewerlöf (h)
 Bertil Ohlin (fp)
 Ossian Sehlstedt (s)
 Axel Strand (s)

Arbeidsutvalgenes forslag ble vedtatt.

Meddelelser

Presidenten: Jeg gjør oppmerksom på at arbeidsutvalgene er innforstått med at det blir adgang til det økonomiske utvalg under behandlingen av det økonomisk samarbeid for representanter for de partiene som ikke er representert i det økonomiske utvalg. De må da ordne seg slik at arbeidet i det utvalg hvor de er plasert, ikke sinkes selv om de tidvis møter i det økonomiske utvalg.

I tilslutning til det nå foretatte valg av medlemmer til utvalgene tillater jeg meg under henvisning til bestemmelse i arbeidsordningens § 8 å meddele at presidiet til sekretærer i utvalgene har valgt

følgende personer: i det juridiske utvalg N. C. Bitsch, i kulturutvalget Helene Andersen, i sosialpolitisk utvalg S.-H. Ryman, i trafikkutvalget John Paxal og Pär Kettis og i økonomisk utvalg Gudmund Saxrud og Olaf Solli.

Jeg ber utvalgene tre sammen til sitt første møte umiddelbart etter avslutningen av dette møte, slik at de kan velge sine formenn og nestformenn, og i samsvar med tidligere praksis oppfordrer jeg det medlem av utvalget som etter den alfabetiske rekkefølge står først på listen over utvalgenes medlemmer, til å lede utvalgenes møter inntil de har valgt formenn.

De nevnte utvalgsmedlemmer er: i juridisk utvalg Bjarni Benediktsson, i kulturutvalget Sigurður Bjarnason, i sosialpolitisk utvalg Nina Andersen, i trafikkutvalget Niels Andersen, og i økonomisk utvalg Erik Eriksen.

Jeg oppfordrer samtidig utvalgene til å fatte vedtak om hvilke regjeringsmedlemmer og eksperter som i henhold til arbeidsordningens § 13 skal innbys til å delta i forhandlingene i utvalgene.

Innen dette møte avsluttes, vil jeg gjøre oppmerksom på at under neste punkt på dagsordenen, rapporten fra Nordisk Råds presidium, som ikke skal utvalgbehandles, er det hensikten å føre en debatt om rådet, dets arbeidsformer og det nordiske samarbeid i sin alminnelighet, men det er selvsagt også adgang til å ta opp andre saker med nordiske aspekter. Da imidlertid spørsmålet om det nordiske økonomiske samarbeid vil bli gjenstand for særskilt behandling senere, vil jeg henstille til talerne ikke å ta opp dette spørsmål under generaldebatten.

Når det gjelder de saker som er ført opp på saklisten, er det i arbeidsordningens § 12 bestemt at de snarest mulig skal henvises til behandling i utvalgene. Rådet kan dog beslutte å avgjøre en sak uten utvalgsbehandling, og denne bestemmelsen vil presidiet benytte seg av og foreslå at visse saker, bl. a. en rekke meddelelser fra regjeringene, blir avgjort uten utvalgsbehandling. Det er slike saker som er under utredning og hvor det stadium som utredningene be-

finner seg på ikke ligger til rette for en behandling her i rådet.

Når sakene oversendes utvalgenc, er det ikke hensikten å underkaste dem noen egentlig debatt, men ifølge arbeidsordningens § 12 har rådets medlemmer rett til allerede på dette tidspunkt å uttale seg om dem, og vanligvis pleier ikke så få av rådets medlemmer å benytte seg av denne adgangen. Jeg gjør imidlertid oppmerksom på at vi i forbindelse med oversendelsen av rapportene

fra det økonomiske samarbeidsutvalg her i Norden, vil få en redegjørelse for frihandelsforhandlingene i Paris. Denne redegjørelse skulle forutsetningsvis kunne gis mandag formiddag.

Til slutt vil jeg be om at de som ønsker å ta ordet i generaldebatten, såvidt mulig melder seg til presidiet innen kl. 16.30.

Møtet utsatt kl. 13.45.

Protokoll

1:a mötet (2:a avd.)

Söndagen den 9 november 1958 kl. 16.30

President: Hønsvald

Forhandlingene ble gjenopptatt kl. 16.30.

Meddelelser

Det ble meddelt at utvalgene hadde konstituert seg og valgt til formenn og viseformenn

i det juridiske utvalg:

formann: Erling Wikborg, Norge

viseformann: Bjarni Benediktsson, Island

i kulturutvalget:

formann: Sigurður Bjarnason, Island

viseformann: Marius Buhl, Danmark

i det sosialpolitiske utvalg:

formann: Gunnar Henriksson, Finland

viseformann: Rakei Seweriin, Norge

i trafikkutvalget:

formann: Martin Skoglund, Sverige

viseformann: Kauno Kleemola, Finland

i det økonomiske utvalg:

formann: Ole Bjørn Kraft, Danmark

viseformann: Axel Strand, Sverige

Videre ble meddelt at Helge Larsen, Danmark, hadde inntatt sin plass i rådet.

9

Rapport fra Nordisk Råds presidium

Finansminister Kampmann, Danmark: Hr. præsident! Det er en kendt sag, at et stort antal af de spørgsmål, som til

daglig optager regeringerne og rigsdagene i vore lande, er af den art, at de vil have gavn af at blive behandlet i nordisk fællesskab. Hele udviklingen går i retning af samvirke over grænserne, og først og fremmest mellem hinanden så nærstående folk som de nordiske. Når vi forhåpentlig snart går i gang med at etablere samarbejdet også på det økonomiske område, vil vi blive vidne til en stærk stigning i den nordiske aktivitet også på samfundslivets øvrige felter. Men ser vi på, hvordan det forholder sig med Nordisk Råds sagliste allerede nu, efter at rådet har fem sessioner bag sig og går i gang med den sjette, da vil ingen kunne påstå, at den viser symptomer på svindsot.

Antallet af sager er naturligvis ikke i sig selv noget bevis for spørgsmålenes betydning, men betragter vi de nye forslag, der er rejst til denne session, kan vi fastslå, at der blandt dem er mange, som angår væsentlige forhold i samarbejdet mellem vore lande.

Da jeg læste saglisten igennem, blev jeg overrasket over dens alsidighed. Den er et bevis for, at Det Nordiske Råds arbejdsområde nu dækker opgaver på snart sagt alle samfundslivets områder.

Det økonomiske samarbejde mellem Nordens lande indtager nu som før en central plads i rådets overvejelser. Planerne for det nordiske marked foreligger nu med en enkelt — omend fra et dansk synspunkt væsentlig — undtagelse færdigt udarbejdede af samarbejdsud-

valget. Jeg synes, at vi er de embedsmænd, der har deltaget i dette arbejde, megen tak skyldig for deres store og omfattende indsats.

Den forsinkelse, der er indtrådt i forhandlingerne i Paris om frihandelsområdet, og som vi ikke mindst i Danmark stærkt beklager, har ført med sig, at der endnu ikke foreligger den afklaring med hensyn till markedsplanerne, som rådet hidtil har ønsket tilvejebragt som grundlag for en realitetsdebat om det fælles nordiske varemærkedebat.

Jeg vil gerne her på ny understrege den store betydning, som den danske regering tillægger hele denne sag. Det er vort håb, at forhandlingerne om de videregående europæiske markedsplaner i den nærmeste fremtid vil udvikle sig på en sådan måde, at der bliver grundlag for en positiv stillingtagen til de nordiske planer.

Inden for den trafikale sektor er de storslåede planer om en bedre trafik og økonomisk udbygning af Nordkalotten vel det, som appellerer mest til fantasien. Vi har her at gøre med et typisk eksempel på en opgave, der kun kan løses ved samarbejde mellem flere lande. Selv om Danmark ikke er direkte interesseret i denne sag, er det dog indlysende, at enhver indsats, som er af værdi for de andre nordiske landes samfundsliv, bliver fulgt med opmærksomhed fra vor side. Danmark er derimod direkte impliceret i de spørgsmål, som drejer sig om trafikforbindelserne mellem Norden og kontinentet, et problem, der figurerer på dagsordenen for nærværende session. Igennem de senere år er der bevilget store beløb til udbygningen af den såkaldte Europavej 3 ned gennem Jylland, og i indværende forår er de endelige beslutninger om gennemførelsen af »fugleflugtruten» blevet taget, hvorved vejlængden mellem Norge og Sverige eller Finland på den ene side og Mellemeuropa på den anden side vil blive formindsket med halvdelen hundrede kilometer.

Fuldførelsen af »fugleflugtruten» i 1963 sætter for alvor spørgsmålet om Øresundsbroen på dagsordenen. Meget be-

lejlighat har komiteerne vedrørende Øresundsforbindelserne bebudet, at deres betænkning vil foreligge i 1960.

Inden for kultursektoren har rådet i særlig grad rettet sin opmærksomhed mod spørgsmålet om oprettelsen af fælles undervisnings- og forskningsinstitutioner og koordineringen af allerede bestående institutioner i et planmæssigt samarbejde. I denne session skal vi drøfte rekommandationer vedrørende nogle af de forskningsinstitutioner, som regeringerne på rådets henstilling har interesseret sig for i det sidste par år. Det er mit indtryk, at meningene brydes stærkt, og her vil det blive rådets opgave at finde frem til den sagligt stærkeste nordiske løsning uden hensyn til eventuelle nationale eller faglige særinteresser.

I øvrigt er rådet blevet præsenteret for et inspirerende overblik over de muligheder og arbejdsopgaver, der frembyder sig for et nordisk samarbejde inden for den tekniske forskning og uddannelse. Vi befinder os her på et område, hvor nordisk samarbejde er ikke blot udbytterigt, men nødvendigt, såfremt vore lande ikke skal sakke agterud i den rivende tekniske udvikling. Inden for et sådant samarbejde vil det blive muligt for vore lande at få større udbytte af vore begrænsede lærerkræfter og af de pengemidler, som sættes ind. Dette sidste problem er vel noget, som ikke mindst må påkalde finansministrenes opmærksomhed.

I forbindelse med den tekniske forskning vil jeg også pege på det samarbejde, som for Danmarks vedkommende sorterer under finansministeriet, nemlig samarbejdet inden for atomforskningen og vedrørende den praktiske udnyttelse af atomenergien.

Inden for den social-politiske sektor sætter bestræbelserne for at gennemføre et fælles arbejdsmarked for øjeblikket særligt ind over for det medicinske personel, fortrinsvis læger og dyrlæger, og det meget omstridte forslag om en fælles nordisk sommertid blev oprindeligt rejst ud fra sundhedsmæssige motiver, men møder nu indvendinger både af økonomisk og trafikal karakter.

Det siges undertiden — og hr. præsidenten var også inde på det ved åbningsmødet — at Det Nordiske Råd i høj grad beskæftiger sig med småsager. Imidlertid kommer dette i høj grad an på, fra hvilket stade man ser tingene. Jeg tror, at hverken psykologerne eller sygeplejerskerne anser det for en småsag, om der for deres vedkommende kan gennemføres et fælles arbejdsmarked i Norden. Men man ikke skal være lidt forsigtig med at fremføre en kritik af denne art, der på en ikke helt heldig måde kan bidrage til at forringe respekten for rådets arbejde?

Med det, jeg her har sagt, har jeg villet understrege værdien og rækkevidden af det arbejde, som Nordisk Råd udfører. Der er, synes jeg, kommet mere plan og tempo over det nordiske samarbejde siden rådets oprettelse for seks år siden. Rådet er selv initiativtagende på mangfoldige områder, således som det også fremgår af listen over forslagene ved denne session. Det virker også inspirerende på regeringerne, som sikkert fra tid til anden kan have inspiration behov, når de i hjemlandet bliver for optaget af hverdagens arbejde og hverdagens besværligheder.

Med disse sidste bemærkninger er jeg kommet lidt ind på det spørgsmål, der hedder samarbejdet mellem regeringerne og rådet. Det er mit indtryk, at dette samarbejde former sig effektivt og tilidsfuldt, fordi man fra begge sider er sig bevidst, at man stræber mod et fælles mål. Dog tror jeg, at man med fordel kunne gå videre endnu med samarbejdet mellem sessionerne.

Det er en fordel for begge parter, at rådet har fulgt møderne mellem justitsministrene, socialministrene, sundhedsministrene og undervisningsministrene. De fællesmøder, som har været holdt mellem rådets økonomiske udvalg og de økonomiske samarbejdsministre, har ligeledes været meget værdifulde, som vi alle ved. Men det er mit indtryk, at tiden atter er ved at være inde til yderligere at styrke kontakten mellem regeringerne og rådet og til at gøre samarbejdet mellem dem endnu mere effektivt.

Med disse ord, hr. præsident, har jeg villet begrunde den danske regerings påskønnelse af Nordisk Råds indsats.

Rådet går nu ind i en periode, hvor det forhåbentlig bliver stillet over for de store problemer, som vil rejse sig i det nordiske økonomiske samarbejdes kølvand. Det er den danske regerings overbevisning, at rådet vil være disse nye opgaver voksent, fordi det i det forløbne femår har evnet at udvikle sig til det, som dets ophavsmænd ønskede at det skulle være: et smidigt, effektivt og initiativrigt organ for samråd mellem de nordiske parlamenter og de nordiske regeringer om løsningen af fælles opgaver.

Statsministern **Erlander**, Sverige: Herr president! I den rapport, som vi nu egentligen skulle debattera och som jag inte haft tillfälle att studera så ingående som önskvärt hade varit, ägnas ju stor uppmärksamhet åt en diskussion omkring Nordiska rådets roll och uppgifter.

Jag har inte anledning att gå in i någon polemik mot vad som skrivs i rapporten. Jag tror att vad jag för ett par år sedan tillät mig att säga på köpenhamnsmötet alltså har sin giltighet, och jag tror mig kunna konstatera, att rapporten i allt väsentligt utgår från samma betraktelsesätt. Nordiska rådets viktigaste uppgift och funktion är att verka stimulerande och aktiviserande på strävandena till ett närmare nordiskt samarbete. Och rådet kan bäst sköta sina funktioner, om det tar denna opinionsbildande uppgift med samma allvar som hittills. Det innebär, att de rent utredande arbetsuppgifterna i varje fall inte av mig tillmätes riktigt samma betydelse som kanske en del andra medlemmar av rådet är benägna att ge dem. Vi har ju andra instrument för de utredande uppgifterna. Däremot har vi intet instrument som kan överta Nordiska rådets funktion att väcka opinionen, samla den kring de stora och väsentliga frågorna. Jag delar helt herr Kampmanns mening, att dessa väsentliga och betydelsefulla frågor kanske ibland för många kan te sig små; men för någon grupp av människor torde de flesta frå-

gor som rådet tagit upp ha varit väsentliga, och därmed har också dessa frågor haft rätten till en plats på vår dagordning.

Jag har sett att kritik riktats mot regeringarna och deras ledamöter för att de så litet deltagit i Nordiska rådets debatter. Jag vet inte om kritiken är befogad. Anledningen till de sparsamma debattinläggen har varit, att vi inte haft så mycket att tillägga, när det gällt att stimulera och vägleda opinionen; de synpunkter, som vi ansett det önskvärt att framföra, har redan kommit till uttryck. Men min uppfattning är, att det i varje fall varit utomordentligt värdefullt för regeringsledamöterna att få deltaga i utskottsbehandlingen av olika ärenden, där initiativ kunnat tas och informationer kunnat utbytas på ett annat och bättre sätt än som varit fallet i de offentliga debatterna.

Presidenten yttrade att vi i dag inte borde gå in på de ekonomiska problemen utan hålla oss till de andra ämnena. För att bevisa vådan av att släppa upp regeringsledamöter i rådets debatter vill jag bryta mot denna presidentens uppmaning. Jag föreställer mig nämligen, att vi nu är samlade i Oslo för att i all synnerhet resonera om de ekonomiska frågorna. Och jag tycker att det inte vore alldeles riktigt att låta generaldebatten gå av stapeln utan att man säger någonting på den punkten.

Det var för fyra år sedan som Nordiska rådet tog initiativet till de tekniska utredningar vilka i dag ligger på rådets bord. Jag tror att det är ett utomordentligt värdefullt material som vi på detta sätt har fått fram tack vare ett initiativ från rådets sida, ehuru utredningsmaskineriet skötts utanför rådet. Nu får vart och ett av de nordiska länderna ta ställning. De politiska besluten skall fattas nu. Och dessa beslut måste ju föregås av en grundlig prövning från vardera av våra länder av vad våra speciella intressen kräver. Endast om man beaktar detta förhållande — att varje land skall bevaka sina egna intressen — tror jag att vi har möjligheter att lägga en fast grundval för det fortsatta samarbetet.

De tekniska utredningarna har ju lett fram till rapporter, som jag föreställer mig att rådets ledamöter har studerat. Jag vill notera att experterna i stort sett är eniga. Det är ytterligare en omständighet som bör underlätta det politiska ställningstagandet. Men enigheten i väsentliga ting har inte hindrat att delade meningar kommit till uttryck i vissa frågor. Jag vill gärna å den svenska regeringens vägnar förklara, att det rimliga bör vara att dessa delade meningar nu blir föremål för direkta förhandlingar, jag föreställer mig på regeringsplanet. Den svenska regeringen har inte tagit någon definitiv ställning till rapporterna, men jag vill deklarera att vi är beredda att föra de kommande förhandlingarna i en positiv anda och att vi gärna vill diskutera även de frågor, som experterna inte blivit ense om. De konkreta ändringsförslag som antytts i den offentliga debatten, framför allt från norsk sida, vill vi gärna pröva i denna anda för att undersöka vilka möjligheter det finns att komma fram till en så fullständig enighet som möjligt i fråga om det nordiska samarbetet.

Det var den ena av de saker, herr president, som jag ville begagna brottet mot etiketten att nu framföra!

Den andra är, att jag gärna ville betona att den nordiska marknaden inte får betraktas såsom en isolerad företeelse. Vi får se den som ett led i det internationella ekonomiska samarbetet. Jag kanske därvid särskilt får påpeka, att samarbetet och handeln får byggas ut åt alla håll. Vad Östeuropa beträffar är vi i Sverige i färd med att undersöka möjligheterna för en ökning av handeln med i första hand Sovjetunionen. Vi har förstått, att man också i de övriga nordiska länderna alltefter arten av sina ekonomiska intressen gör ansträngningar för att utveckla handeln åt det hållet.

En gemensam nordisk marknad utgör alltså enligt vårt sätt att se intet hinder för att handeln även med Östeuropa utvidgas och intensifieras.

Det tredje, som jag anser att det kan vara klokt att säga redan vid sessionens början, är att det västeuropeiska frihandelsområdet inte får betraktas såsom ett

alternativ till den nordiska marknaden och vice versa. Även om ett frihandelsområde bildas, där de nordiska länderna är med, så kommer enligt vad expertutredningen har visat den nordiska marknaden att ha ett självständigt värde.

När det gäller de nu pågående förhandlingarna om det västeuropeiska frihandelsområdet vill jag här understryka det starka intresse som de nordiska länderna hyser för att nå fram till ett positivt resultat. I eminent mening är det ett samnordiskt intresse att få till stånd en lösning, som på ett tillfredsställande sätt tillgodoser de enskilda nordiska ländernas behov i förhållande till deras handelspartner.

Det är också ett gemensamt nordiskt intresse, att en sådan lösning åstadkomes så snabbt som möjligt. Enligt Romavtalet kommer de sex kontinentala länderna att börja med avvecklingen av handelshindren sig själva emellan den 1 januari 1959. Därmed uppstår en risk för att våra länder i Norden blir utsatta för en diskriminering från de sex makternas sida, som är oförenlig med det hittills bedrivna västeuropeiska samarbetet och som vi i Norden inte kan stillatigande acceptera. Det borde vara möjligt att genom samarbete i Norden utforma en gemensam linje, som hjälper oss att hävda våra många gemensamma intressen på ett effektivt sätt vid de fortsatta förhandlingarna om ett frihandelsavtal — både inom de nuvarande institutionerna och inom de institutioner som kan bli upprättade, därest frihandelsområdet kommer till stånd.

Vi är ingalunda betydelselösa som handelspartner. Det lilla Sveriges sju miljoner människor köper ungefär lika mycket industrivaror och tullbelagda halvfabrikat från Västtyskland som Frankrikes 44 miljoner människor. Vårt handelsutbyte innebär att vi från Västtyskland köper för omkring 3 miljarder kronor, medan vi säljer dit för endast ungefär 1 1/2 miljard. Vi är alltså, och detta gäller naturligtvis än mera oss alla gemensamt, ingen betydelselös handelspartner, och det betyder väl också att vi inte gärna, i synnerhet inte om vi hål-

ler ihop, kan vara en betydelselös förhandlingspartner.

Vi tror att de nordiska länderna skulle ha allt att vinna på att kasta sina samlade resurser tillsammans i vågskålen. Starka skäl finns för att vi bör försöka få fram ett avgörande så fort som möjligt, såsom jag här erinrat om. Och jag ser strävandena för en gemensam nordisk marknad såsom en pådrivande faktor när det gäller att åstadkomma någonting på det europeiska frihandelsområdet.

Vad som kommer att hända om dessa strävanden misslyckas, skall vi väl inte spekulera i nu. Klart är emellertid, att vi då kommer in i en ny situation, och denna nya situation gör det måhända ännu angelägnare att den nordiska marknaden blir en levande realitet.

Detta är vad jag ville säga vid denna generaldebatt, och jag hoppas nu att presidenten överser med att jag har tagit upp några av de »portförbudna» ämnen. Jag tror att det har varit i varje fall av ett visst värde, att dessa ting blivit deklarerade, när nordiska regeringsrepresentanter nu har fått tillfälle att här ta till orda.

I övrigt delar jag herr Kampmanns förhoppning att denna session i Nordiska rådet skall gå i den riktningen, att Nordiska rådet blir ett allt effektivare, smidigare och betydelsefullare instrument för att stimulera och väcka den offentliga debatten kring centrala nordiska frågor.

Statsministern Fagerholm, Finland: Jag får, herr president, kanske erinra om att när Nordiska rådet första gången höll sin session i Oslo, så var inte Finland med, och därför är det för oss en stor glädje att nu få vara med om detta möte. Lika glädjande är det att åter en gång få komma samman med nordiska vänner och fränder. En rätt lång tid har förflutit sedan vi sist var samlade.

I sitt öppningstal framförde den avgående presidenten synpunkter som gick ut på att rådets möten kanske borde hållas endast vartannat år. Jag vet att det är många som har en viss för-

ståelse för dessa synpunkter, men personligen nödgas jag erkänna, att jag likväl icke är fullt övertygad om ändamålsenligheten i ett sådant arrangemang. Det är skäl att hålla i minnet att en av Nordiska rådets huvuduppgifter är att utgöra ett opinionsbildande forum samt en mötesplats för nordiska parlamentarer och regeringsmedlemmar. Enligt mitt förmenande borde dylika möten inte anordnas alltför sällan. Jag misstänker att om tiden mellan sessionerna blir alltför lång, detta också kommer att innebära att det nordiska samarbetet på en mängd skiftande områden förverkligas i långsammare tempo.

Att rådets möte den här gången har uppskjutits så här länge beror, som vi alla vet, på att förberedelserna har dragit ut på tiden i samband med den största frågan på föredragningslistan, nämligen det ekonomiska samarbetet. Man har velat se, hur de västeuropeiska planerna beträffande ett frihandelsområde utvecklas. Jag skall inte följa min svenska kollegas exempel och vädja till presidenten utan skall finna mig i hans önskemål att inte ta upp dessa frågor. En av mina regeringskolleger kommer att göra det, då den punkten kommer upp. Men jag får kanske erinra om att Finland har en synnerligen betydande handel med de östeuropeiska staterna. Östhandeln utgör en väsentlig del av Finlands utrikeshandel. Utrikeshandeln speciellt med Sovjetunionen är för Finland naturlig och mycket betydelsefull. Det är ett finskt intresse att upprätthålla och utveckla denna handel. Om man därtill genom Nordiska rådet kunde främja Nordens handelsförbindelser med de östeuropeiska staterna, vore det helt i linje med Finlands strävanden.

Dessa frågor är givetvis av vital betydelse för alla de nordiska länderna, men vid sidan av dem bör man inte glömma att även många mindre ärenden är synnerligen betydelsefulla inom sina respektive sektorer. Då vi betraktar den långa förteckningen över ärenden som kommer upp vid detta möte, får vi en åskådlig bild av hur mångskiftande våra gemensamma problem är och vilket omfattande arbetsfält rådet har.

Den ger också en tydlig bild av det synnerligen rikt differentierade samarbete som råder mellan de nordiska länderna på de mest olikartade områden. Enligt min åsikt är det just dessa mångförgrenade samarbetsformer som utgör den viktigaste grundvalen för den nordiska tanken. Dylika intima relationer mellan fem stater, som var och en har sin personliga profil och tydliga särprägel samt sin speciella politiska ställning, vore helt otänkbara, ifall vi inte alla byggde upp vårt samhälle på gemensam grundval.

Nordiska rådets verksamhet, liksom också det samarbete mellan våra länder som äger rum utanför rådet, håller småningom på att leda till att de nordiska länderna inte längre enbart i geografisk bemärkelse bildar en speciell grupp i världens medvetande. Även i andra avseenden börjar de nordiska länderna framstå som en helhet och som ett begrepp.

Vi har anledning att känna tillfredsställelse över att man på många håll i världen, såväl i öst som i väst, tillmäter de utmärkta relationerna mellan våra länder en allt större betydelse och betraktar oss som en i många avseenden stabiliserande faktor.

Som ett exempel på hur yttervärlden ser på oss ber jag här att delvis i något förkortad form få citera ur en artikel om de nordiska länderna, som ingick i den ansedda tidskriften *Economist* i november i fjol:

De nordiska länderna har namn om sig att intaga en relativt fördomsfri hållning till internationella frågor. Deras anseende härvidlag minskas inte, utan snarare ökas av olikheterna i deras inställning till öst och väst. Därför väcker de nordiska ländernas ståndpunkt allmän respekt i världen. Deras godkännande är något som man sätter värde på, och en negativ inställning från deras sida betraktas som en allvarlig sak.

Även om det nordiska samarbetet eventuellt har uppstått av självbevarelseinstinkt, har det en inneboende vitalitet. Detta kommer att vara av stor betydelse för framtiden. Det går utanför de konventionella uppdelningarna i öst och väst, i neutrala stater och medlemmar i Atlantpakten. Det erbjuder världen en välbalanserad och allmänt aktad opinion om världsproblem och utgör en av de mest hoppgivande faktorerna i utvecklingen efter kriget.

Det er naturligt att samtidigt med att vi med tillfredsställelse lägger märke till de synnerligen positiva uppfattningar som framförs om det nordiska samarbetet, hör vi oförtrutet fortsätta med våra strävanden i syfte att lösa våra gemensamma problem. Härvidlag har Nordiska rådet en central och tongivande uppgift.

Jag hoppas att det möte som i dag har börjat här skall betyda nya framsteg i våra strävanden.

Statsminister Gerhardsen, Norge: Jeg vil tro at den debatt som vi nu fører, den såkalte generaldebatten, ikke har funnet fram til en endelig og brukbar form. Dette er jo en slags trontaledebatt uten trontale, og det sier seg selv at det kan bli vanskelig å finne fram til den rette form for en slik debatt. Det er etter hvert blitt vanlig at de tilstedeværende statsministre i tur og orden skal stå opp og delta først i debatten. Jeg må si at jeg føler meg ikke overbevist om at det er heldig og riktig. Det Nordiske Råd består først og fremst av de representanter som er valgt fra de enkelte lands nasjonalforsamlinger, og jeg tror det riktige ville være at en også ved åpningen av den første debatt burde få et sterkere inntrykk av hva rådet egentlig er.

Jeg hørte at statsminister Erlander heftet seg ved den bebreidelse som delvis er rettet mot regjeringsmedlemmene, fordi de ikke engasjerer seg i tilstrekkelig grad i debattene, og hvis det er noen alminnelig oppfatning, er jeg sikker på at regjeringene vil være oppmerksom på det, men det er jo en annen side av saken.

Jeg vil gjerne ha sagt at jeg også fra det arbeid jeg hadde anledning til å delta i noe tidligere som medlem av presidentiet i Det Nordiske Råd, mener at det er grunn til å legge all vekt på at regjeringene er godt representert på møtene i Det Nordiske Råd, og jeg tror at alle er oppmerksomme på at hvis en skal nå resultater av arbeidet, må det alltid være en god kontakt mellom rådet og regjeringene i Norden.

Jeg la med interesse merke til at både

den avgående president for rådet og den nyvalgte president kom inn på spørsmålet om hvorvidt en burde begrense møtene, slik at de holdes bare annet hvert år, ikke, som hittil, hvert år. For mitt vedkommende har jeg tidligere gitt uttrykk for de samme synsmåter, og jeg vil gjerne få gi min tilslutning til det som hr. Sukselainen holdt fram i sin åpningstale i dag. Jeg tror det i denne sammenheng er nokså viktig å være oppmerksom på noe som også fungerende statsminister Kampmann var inne på i sitt innlegg, at det forutsettes at utvalgene mellom sesjonene må kunne komme sammen til møter og arbeid. Jeg synes at nettopp den situasjon vi står i i dag, gir et bevis for at det ikke er gunstig at det i statuttene skal være låst fast som en absolutt forutsetning at det skal holdes et møte hvert år. Jeg går ut fra at hadde ikke denne bestemmelse nå stått i statuttene, hadde vi ikke hatt dette møte i dag. Da ville møtet vært utskutt til en gang på nyåret, og sannsynligvis hadde det da vært større saklig mening i å ha et møte som dette. Jeg tror det ville være riktig at presidentskapet og ledelsen for Nordisk Råd under alle omstendigheter tar opp igjen til overveielse spørsmålet om å finne en form som ikke gjør det til en absolutt betingelse at det skal holdes møte i rådet hvert år.

Når det gjelder spørsmålet om rådets oppgaver og funksjoner, vil jeg for mitt vedkommende bare kunne gi min tilslutning til det som er sagt av de foregående talere, og jeg kan også, slik som statsminister Erlander, vise til det jeg har sagt ved tidligere møter.

Så må jeg få lov å gjøre som de andre, og snakke litt om det som vi ikke skulle snakke om. Det er vel så at selv om det er på det rene at det i dette møte ikke kan gjøres noe prinsippvedtak i spørsmålet om et nordisk fellesmarked, er det allikevel dette spørsmålet som står som det store og sentrale problem som møtet skal beskjeftige seg med. Det gjelder for den norske regjeringen som jeg vil tro at det gjelder for de andre regjeringer i de nordiske land, at den ennå ikke har tatt standpunkt til de utredninger og forslag som foreligger. Det er ennå spør-

mål som ikke er klarlagt. Det gjelder landbruksspørsmålene framfor alt, men det gjelder også andre enkeltspørsmål som ennå er uløste. Men framfor alt må en vente med et prinsippvedtak, fordi en ønsker å avvente resultatet av de forhandlinger som pågår om et europeisk frihandelsområde.

Et av de spørsmålene som dette råds-møtet vel må ta stilling til, er spørsmålet om formene for det videre arbeid. Statsminister Erlander sa at det går fram av de ekspertutredninger som foreligger, at ekspertene i det vesentlige er enige. Og det er riktig. Men det er også riktig som han gjorde oppmerksom på, at det forekommer en del dissenser. Og jeg vil tro at når det på denne måten foreligger dissenser mellom dem som nå har arbeidet i temmlig lang tid med disse problemene, så viser det at det altså er problemer her som det ikke er lett å nå fram til enighet om. Jeg hørte med stor interesse det statsminister Erlander sa om den svenske regjeringens innstilling til fortsatte drøftinger av og fortsatte forhandlinger om de problemer som ennå er uløste. Og jeg vil tro at det må gjelde for både regjeringene og nasjonalforsamlingene i alle våre fem land, at vi må være villige til under de fortsatte drøftingene å møte til dem med vilje til å nå fram til enighet om det opplegget som i tur og orden skal danne grunnlaget for behandlingen og avgjørelsen i de enkelte land.

Det er kjent at det i Norge har stått strid om formene for det økonomiske samarbeid i Norden. Det er i Norge alminnelig enighet om at det vil være ønskelig å få bygget ut det økonomiske samarbeid. Men både innenfor det norske næringslivet og i de politiske opposisjonspartiene har det vært en delvis sterk motstand mot en nordisk tollunion og et nordisk fellesmarked. Begrunnelsen for dette standpunkt har representanter for de partiene jeg sikter til, hatt anledning til å gjøre rede for i tidligere møter i Nordisk Råd. En kan si at dette er et problem som i første rekke er et norsk problem. Og det er vi oppmerksomme på. Men vi vil gjerne be om at representantene for de andre land også er

klar over situasjonen i Norge og prøver å forstå de særlige vanskeligheter som vi av den grunn har i denne saken.

Det er naturligvis ingen tilfeldighet at en har denne uenigheten i Norge. Den kan ha flere årsaker, men framfor alt er forklaringen at store deler av den norske industri vil stå overfor betydelige vanskeligheter i et nordisk fellesmarked. Men også de andre land har sine vanskeligheter. Det er da disse problemer vi må arbeide videre med, for om mulig å nå fram til løsninger som er mest mulig tilfredsstillende for hvert enkelt land og for Norden som helhet. Den norske regjeringen vil under dette arbeidet gjerne ha det best mulige samarbeid både med Stortinget og de forskjellige politiske partier og med næringslivet og dets organisasjoner. Alle vil forstå at det her dreier seg om så pass vanskelige og ømtålelige spørsmål at det ikke vil være gunstig fra noe synspunkt sett, om en ikke skulle nå fram til noenlunde samstemmighet om løsningen av spørsmålet. Vi vil stå overfor vanskeligheter i et utvidet økonomisk samarbeid i Europa, som vi vil stå overfor vanskeligheter når det dreier seg om å realisere et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Kunne vi komme utenom disse vanskeligheter ved å si nei til begge deler, hadde det vært enkelt. Men mange mener med god grunn at vanskelighetene vil bli større hvis vi sier nei til det europeiske og nei til det nordiske økonomiske samarbeid.

Moe, Norge: Jeg skal ikke komme inn på vesentlige økonomiske spørsmål. Jeg vil gjerne ta opp noen tanker som både den gamle og den nye president streifet i sine åpningstaler.

Nordisk Råd trer jo sammen i en tid da vi har en meget kritisk situasjon i Europa, da det faktisk er en fare for at Europa kan bli økonomisk splittet. De fleste anser Frankrike som syndebukken, og det er utvilsomt at Frankrike i denne situasjon har et stort ansvar. Men etter min oppfatning må vi spørre oss selv om ikke også vi har en del av ansvaret. Hr. Hønsvald sa at mens vi har fulgt en for-

siktig linje, har de andre distansert oss, og det som er skjedd ute i Europa mens vi er gått forsiktig frem, gir grunn til ettertanke.

Jeg har for mitt eget vedkommende deltatt i Europarådet siden begynnelsen, og det jeg sier er derfor ikke ment som noen kritikk, det er tvert imot til en viss grad et mea culpa. Fra britisk og skandinavisk side har vi stillet oss negativt til de europeiske samlingsbestrebelsene, iallfall i den forpliktende form som de er foreslått fra de europeiske fastlandsmakter. Vi gjorde det da det gjaldt Kull- og stålunionen, vi gjorde det også til arbeidet for Roma-traktaten som ligger til grunn for det europeiske fellesmarked, og vi trodde vel egentlig nærmest alle at fellesmarkedet ikke skulle bli en realitet. Men det er i dag en høyst virkelig realitet, med et sterkere samhold mellom medlemmene enn man skulle tro var mulig. Som følge av den britiske og skandinaviske negative holdning, har vi satt oss selv utenfor forhandlingene. Vi kunne ikke øve noen innflytelse på utformingen av det økonomiske samarbeidet som fikk sitt uttrykk i fellesmarkedet. Jeg tror det er all grunn til å spørre om ikke dette var en feil. Ialffall kan vi slå fast at vi i dag står i en ytterst svak forhandlingsposisjon og i fare for en økonomisk splittelse i Europa.

Jeg er ikke blind for de dypere årsaker til denne negative holdning, som f. eks. det hensyn Storbritannia må ta til sitt samvelde. Jeg er heller ikke blind for at Frankrike har ønske om å skape et proteksjonistisk Europa, mens vi vil ha et Europa som driver mest mulig handel med den øvrige del av verden. Men allikevel er det et spørsmål om ikke en mer elastisk holdning ville vært klokere. Da kunne vi kanskje i dag hatt en mellomting mellom et frihandelsområde og et fellesmarked for hele Vest-Europa, i stedet for som nå å skulle forsøke å forlike et fellesmarked for halvparten av Vest-Europa med et frihandelsområde for den andre halvparten, hvilket i tillegg til alt annet — og det kan ekspertene bevitne — reiser overordentlig kompliserte tekniske problemer.

Jeg nevner dette, ikke fordi jeg vil

komme inn på spørsmålet om et nordisk fellesmarked, men fordi det kan være et utgangspunkt for visse generelle betraktninger. Vår negative holdning til de europeiske samlingsbestrebelsene har vel sin bakgrunn, dels i frykten for forpliktende internasjonalt samarbeid, dels i frykten for de uunngåelige overgangsvanskeligheter. Og det spørsmål som etter min mening reiser seg, er om vi ikke skulle tenke over om det ikke kanskje ville lønne seg å løse litt opp på denne holdning. Krisen i Europa i dag er faktisk skapt av tendensen til å danne større enheter, og, som den fungerende danske statsminister Kampmann sa, tendensen til å samarbeide ut over grensene. Jeg tror derfor at hvis vi fortsetter med vår negative holdning, er det fare for at vi setter oss selv utenfor. Jeg gjør i den henseende oppmerksom på det meget vidtspennende og omfattende samarbeid som nå blir innledet mellom Euratom og De forente stater.

Jeg tror det er mot denne bakgrunn vi må se det nordiske samarbeidet, både som et ledd i et eventuelt frihandelsområde og som samarbeid i Norden. Uansett hvordan det går med det økonomiske samarbeid i Norden, tror jeg vi på grunn av utviklingen i Europa i stigende grad vil føle behovet for at de nordiske land står sammen så langt det er mulig, og samarbeider på alle de områder hvor hvert enkelt av landene er for lite til å gjøre en egen innsats, og hvor det vil være et spill av krefter å gjøre hver enkelt hva vi lettere og med større effektivitet kan gjøre i fellesskap. Et blikk på saklisten viser at det er en lang, lang rekke slike områder hvor en felles innsats er bedre enn at vi forsøker hver for oss.

I denne sammenhengen tror jeg heller ikke man skal overse den politiske målsettingen for det europeiske fellesmarked. Det gjentas og gjentas for alle som vil høre på, at fellesmarkedet ikke i første rekke er av økonomisk natur, men at det er politiske årsaker som ligger til grunn for det økonomiske samarbeidet som er innledet mellom de seks. Jeg skal ikke forsøke å spå om hva denne politiske målsettingen kan

føre til, men at det er en utvikling som vi må følge med den største oppmerksomhet, kan det neppe være tvil om.

Det gjelder kanskje ikke minst for den internasjonale politikks vedkommende at det vi har å si vil bli bedre hørt og lagt merke til om det kommer fra et enig Norden. Hr. Sukselainen sa med stor rett i sin tale her i dag at vi skal ikke bare vareta medlemmenes indre relasjoner, men også de ytre relasjoner, relasjonene mellom Norden og den øvrige verden.

I utenriksdebatten som for et par uker siden ble ført i denne selvsamme sal, fikk den norske utenriksminister høre mange lovord for den innsats som han og norsk utenrikspolitikk hadde gjort for å løse konfliktene i Libanon og Jordan og i forbindelse med Quemoy og Matsu. De nordiske land bidrar også med mannskaper i FN's fredsstyrker og observatørkorps. Det viser at de nordiske land inntar en egen stilling innen De Forente Nasjoner, og de kan i visse situasjoner gjøre en avgjørende innsats. Som statsminister Fagerholm sa — og også begrunnet med et sitat fra Economist — er vi »en spesiell gruppe i verdens medvetende». Vi har allerede nå regelmessige utenriksministermøter, men jeg tror det ville være en stor fordel der hvor det er enighet om spørsmålene, at vi i høyere grad trådte frem og gjorde en felles nordisk innsats, eller, som hr. Sukselainen sa, at vi kunne virke som en helhet utad. Vi kan samlet sikkert gjøre en ganske stor innsats for fred og internasjonalt samarbeid.

I den senere tid har vi fått prøver med kjernefysiske våpen ikke så langt fra Nordens grenser. Det kunne kanskje gi grunnlag for på ny å fremheve vår interesse av helt generelt å få slutt på atombombep prøver i det hele tatt.

I denne sammenhengen vil jeg nevne en spesiell sak. Her i Norge har det i den senere tid vært megen tale om freds-forskning, og det har vært reist sterke krav om at vi skulle få et institutt for freds-forskning. Nå må jeg jo si at jeg tror freds-forskning er et noe uklart begrep, men jeg tror ikke der kan være noen

tvil om at et institutt som foretar objektive vitenskapelige undersøkelser i aktuelle konfliktsituasjoner, kunne ha stor betydning. Det er allerede mange slike institutter i verden, og det ville ikke bli noen sensasjon om det ble skapt et nytt. Men her igjen ligger betydningen i at det kunne skje på nordisk basis, nettopp på bakgrunn av den spesielle stilling de nordiske land har i De Forente Nasjoner, og at vi i verden anses som objektive og som land som ikke har noen særinteresser. Et slikt institutt måtte da fortrinnsvis skapes på nordisk basis, både fordi det derved fikk større tyngde, og fordi oppgaven sannsynligvis er for stor for ett land alene.

La meg i denne sammenheng også si til slutt at jeg gjerne skulle sett at man fra nordisk hold beskjefteget seg noe mer med hele spørsmålet om de underutviklede land, og det fortvilede forhold at i verden i dag blir de rike land rikere og de fattige land fattigere for hver dag som går. Hvordan det skal være mulig selv med vår beste vilje å bevare freden under slike omstendigheter når man samtidig har en ganske skarp motsetning øst—vest, er noe som jeg for mitt vedkommende ikke er klar over. Nå — verden er oppmerksom på spørsmålet, og det blir allerede gjort meget. Men der foreligger for dette rådsmøte et forslag om å samordne denne hjelpen til de underutviklede land, og jeg ville gjerne se at man gjorde noe med dette forslaget, som bl. a. er støttet av ungdomsorganisasjoner; selv om vi ikke vedtar noe her i rådet, så iallfall at vi beslutter oss til å se nærmere på dette spørsmålet.

Jeg har nevnt en del muligheter for en nordisk innsats i internasjonal politikk, og jeg vil gjerne slutte hvor jeg begynte:

Fordi vi opplever en tid hvor utviklingstendensene går i retning av større enheter og forpliktende samarbeid utover landegrensene, tror jeg det er grunn til å tenke igjennom om vår holdning til slikt forpliktende internasjonalt samarbeid ikke har vært for negativ, og det gjelder vel også kanskje i en viss grad det nordiske samarbeid. Jeg synes at den situasjon vi står overfor i Eu-

ropa nå når Nordisk Råd trer sammen til møte, understreker at tanken om nordisk samarbeid er i pakt med noen av de sterkeste utviklingstendensene i vår tid.

Hertta Kuusinen, Finland: Herr president, ärade rådsmedlemmar! Nordiska rådets karaktär av ett förenande, rådgivande organ för fem länders parlament förpliktar det att söka utvägar och medel för förbättrande av våra folks livsvillkor och för befordrande av den samhällseliga tryggheten. På vår arbetsordning har vi också en mängd ärenden, som har att göra med utvecklandet av det ekonomiska, sociala och kulturella samarbetet och som kan anses tjäna ovannämnda syften. Jag kan dock inte låta bli att uttrycka min förvåning över att på de möten i det Nordiska rådet, som vi finländare deltagit i, har det talats mycket litet om frågor som är brännande för de breda lagren i våra länder. Hos oss i Finland håller arbetslösheten på att nå rekordsiffror. Läget torde i detta avseende inte heller vara det bästa i de skandinaviska länderna, inte ens i det välsituerade Sverige. Ett undantag härvidlag torde Island utgöra. Det skulle vara nyttigt och intressant att höra av dem själva huru det står till där och huru de nått en sådan ställning. Denna bekymmersamma allmän-nordiska företeelse — jag menar just arbetslösheten — har inte i regeringarnas redogörelser ägnats den uppmärksamhet den varit förtjänt av, och inte heller har Nordiska rådet diskuterat några åtgärder för motverkande av arbetslösheten. Däremot har jag lagt märke till att det som tilldragit sig det största intresset är frågor som har att göra med den gemensamma marknaden, alltså just den fråga som vi inte skall beröra i dag. Jag vill inte heller göra det i detalj. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på två saker: för det första, att planerna åtminstone för Finlands del inte skulle leda till en minskning av arbetslösheten utan tydligen leda till att den ökar; för det andra, att frågan hela tiden behandlats i anknytning till den

gemensamma europeiska marknaden och det s. k. frihandelsområdet, som framför allt norrmännen påvisat vara en politisk, rent av storpolitisk fråga. Från finländsk synpunkt sett är det synnerligen beklagligt, att rådets verksamhet på detta sätt kringskär våra möjligheter att delta i dess arbete. Det har varit mycket glädjande att höra statsminister Erlanders ord om att vi här i Norden i vårt internationella samarbete inte skall isoleras eller sträva till isolering eller ensidighet.

Vid mötet i Helsingfors yttrade ordföranden Erik Eriksen vid öppningstillfället följande tankvärda ord: Våra länder strävar att vara med om att skapa fred, välfärd och trygghet i världen. Finlands folk ser gärna, att vi deltar i Nordiska rådets arbete för sådana syften. Som ett positivt drag i de skandinaviska ländernas och Finlands ställningstaganden i avsikt att befordra freden ville jag nämna de svenska och finländska representanternas enhetliga röstande i FN för nedrustning och för upphörande med atombombsproven samt även de andra nordiska ländernas ställningstaganden till förmån för att ge FN en mera universell karaktär genom Kinas upptagande som medlem. Våra länders utrikesministrar samlas regelbundet före FN:s sessioner för att diskutera frågor som kommer upp vid dessa. Dessa överläggningar har tydligen haft en positiv betydelse. Enligt min åsikt kunde Nordiska rådet för sin del ta ställning för lösande av några av vår tids viktigaste problem och på så vis verka för en världspolitisk avspänning. Vi ser ju hur denna spänning avspeglar sig i den konflikt på fiskets område, som vår till befolkningsnumerären minsta medlem, Island, som bäst är indragen i. Det vore önskvärt att Nordiska rådet kunde göra en insats för att bidra till avvecklandet av denna konflikt i en ur isländsk och allmän-nordisk synpunkt sett positiv riktning, och jag hoppas att vi skall få höra något mera om denna sak här på mötet.

En av vår tids viktigaste angelägenheter är utan tvivel frågan om att förhindra utbrottet av ett eventuellt fram-

tida atomkrig. Som en första åtgärd härvidlag skulle det gälla att få ett slut på atombombsproven. Även om det inte finns någon motion i denna sak, skulle rådet kunna göra ett uttalande för att få slut på atombombsproven. Jag tycker att den förre talaren antydde om något initiativ i denna riktning. Som motive-ring härför anser jag det räcka, att atomstormakternas representanter för närvarande är samlade i Genève samt att de nordiska parlamentsledamöternas åsikter, som tillmäts allt större betydelse, enligt min mening skulle komma att väga tungt i vågskålen under förhandlingarnas gång. I en tid då flygmaskinsrutterna går över nordpolen och undervattensbåtar tar sig under nordpolsisen har befolkningen i Norden och de nordiska staterna blivit föremål för hela världens intresse. Dessutom påstås det att radioaktiviteten ökar även här i Norden. Även om påståendet måhända kan vara ett led i det kalla kriget, så kvarstår faktum att, oavsett om giftmolnen kommer från öst eller väst, så betyder ett fortsättande av atombombsproven, att våra folk med tiden utsätts för en verklig fara. Det förvånar sålunda inte, att våra folk hoppas och väntar, att bombningarna skall upphöra samt hotet om användande av atomvapen försvinna.

Genom dylika handlingar skulle Nordiska rådet ta ställning — inte för någon av stormakterna — utan för de små nationerna, framför allt våra egna folk, och för alla folks säkerhet. Och det skulle vara en värdig, djärv och uppbyggande handling.

(Taleren gjenga deretter hovedinnholdet av sitt inlegg på finsk.)

Leirfall, Norge: Jeg har forstått det slik at vi under debatten i aften ikke skulle komme inn på det økonomiske samarbeid i Norden. Statsminister Erlander gikk jo imidlertid direkte inn på den saken, og så er vi jo midt oppe i det. Det forekommer meg at dette er blitt det som vi i Norge kaller en »tyvstart», og det er fristende for noen hver av oss å sprette ut av startgropen. Men jeg vil

allikevel holde meg til det som jeg hadde tenkt jeg skulle berøre i mitt innlegg her i aften, og ikke komme inn på spørsmålet om det økonomiske samarbeidet. Det er noen enkle betraktninger over arbeidsmåten i Nordisk Råd, som jeg gjerne vil komme med.

I min kontorhulle har jeg nå stående 5 innbundne protokoller fra Det Nordiske Råds sesjoner. Når jeg unntar sesjonen i Stockholm i 1955, som jo på mange måter var preget av en strategisk betont tilbakeholdenhet overfor de større saker, viser disse protokollene en jevnt økende tykkelse. Protokollen fra den forrige sesjon i Oslo er på 1 000 sider. I København kom vi opp i 1 400 sider, i Helsingfors i 1 800. Til denne sesjon er det allerede før forhandlingene begynner, forelagt oss over 1 500 sider, og vi kan approksimativt anslå at vi da med utskottsforslag, referater av debattene med mer, vil komme opp i henimot 2 500 sider. Bokbinderen vil denne gang få et problem med å presse alt inn i ett bind, og for så vidt vil sesjonen i Oslo markere et nytt avsnitt.

Med min beste vilje kan jeg ikke finne at denne voldsomt økende papirmengde står i noen sammenheng med en tilsvarende øking i de praktiske resultater av rådets arbeid. Det forekommer meg tvertimot at vi her har et skoleeksempel på Parkinson's lov, hvoretter enhver organisasjon når en viss tid er gått, blir selvforsørgende med hensyn til trykksaker og ikke lenger behøver impulser utenfra for å skaffe seg arbeid.

Det forekommer meg at Nordisk Råd nå bør ta opp til alvorlig overveielse hvordan denne utvikling skal bremses. Hvis ikke effektive tiltak blir gjort for å rasjonalisere og forenkle arbeidsordningen, vil denne voldsomme øking av papirmengden automatisk fortsette. Dette er ikke ment som noen kritikk av sekretariatene eller noen antydning om byråkratiske tendenser, men det er rett og slett et resultat av de arbeidsmetoder som er fastlagt i Nordisk Råd. Medlemmene er i ferd med å miste oversikten og må gi opp overfor den styrtsjø av dokumenter som velter inn over oss foran sesjonene. Jeg tror også vi gjør klokt

i å lytte til den kritikk som er kommet frem i pressen på dette punkt, og som presidenten berørte i sitt innlegg i formiddag. Og jeg vil understreke at denne kritikk er ganske samstemmig uansett vedkommende avisers innstilling til rådet.

Jeg er naturligvis klar over at i ethvert organ som skal arbeide over landegrensene, må mengden av trykksaker og papir nødvendigvis bli relativt større enn der hvor det arbeides på det nasjonale plan. Men allikevel må noe kunne gjøres. Jeg har engang sagt at når en sak en gang er kommet inn i Nordisk Råd, så er det umulig å få den ut igjen. Og det er her det bør gjennomføres reformer. Jeg vil stille problemet slik: hvor langt skal Nordisk Råd følge en sak?

Jeg ser det slik at når et initiativ i Nordisk Råd har resultert i en rekommandasjon til regjeringene, og disse har tatt saken opp til løsning, så kan Nordisk Råd holde seg i bakgrunnen. Det er vår oppgave å få sakene på glid, og så lenge det glir, behøver vi ikke å bli orientert om alle detaljer og alle skriftvekslinger mellom regjeringene og administrasjonen om vedkommende sak. Det er med andre ord den store mengde av årlige meddelelser om tidligere opptatte saker som jeg mener bør innskrenkes noe.

De som har tatt opp vedkommende sak, og er interessert i hvordan det går med den og vil holde seg orientert, vil kunne holde seg orientert om dens gang ved å søke opplysninger hos sekretariatet i det land som er koordinerende for saken. Videre bør det være adgang for et rådsmedlem som mener at regjeringene ikke viser tilstrekkelig interesse for løsningen av en sak, til å etterlyse den ved en interpellasjon under sesjonene. Disse interpellasjoner måtte da anmeldes på forhånd og besvares av vedkommende statsråd i det land som er koordinerende, og gjennom hans svar vil da også almenheten bli bedre orientert om hvordan det ligger an med saken enn den nå kan bli gjennom de trykte meddelelser som nå forelegges rådet, og hvor den enkelte sak drukner i mengden. Jeg tror

også at en slik interpellasjonsordning vil skape mer liv og interesse over debattene, og samtidig redusere mengden av nødvendige trykksaker betydelig. En interpellasjon vil også i mange tilfelle kunne erstatte et medlemsforslag, og bidra til en rask og enkel løsning av en mindre sak.

Jeg har også lagt merke til at saker som vi alle er blitt klar over ikke er praktisk gjennomførlige, går igjen år etter år ved årlige meddelelser. Jeg tror at det må vises adskillig mer hårdhendthet når det gjelder å avferdige saker som ikke er realisable fra rådets arbeidsområde, enn det nå gjøres.

For å si det med et paradoks: det er mange saker som det mosjoneres om i Nordisk Råd, hvor forholdene ligger slik til at de foreløpig må legges på is. Det skulle da ikke være nødvendig å ta dem frem av isskapet til betraktning ved hver sesjon. Når situasjonen krever det, og forholdene ligger til rette, kan ethvert medlem ta opp enhver sak til ny behandling, men det skulle ikke være nødvendig å presentere enhver sak hvor det ikke er skjedd noe, ved enhver sesjon med en svans av betenknninger og uttalelser.

Vår ekspresident, Sukselainen, kom i sin åpningstale med en invitt til å drøfte spørsmålet om å ha sesjon bara annet hvert år. Jeg er enig i denne tanke. Derimot er jeg ikke helt enig med hr. Sukselainen når han, såvidt jeg forsto, mente at rådet burde konsentrere seg mer om de større saker. Det er jo som regel i disse saker det er vanskeligst å komme til enighet og å finne en løsning. Men ved siden av disse har vi en rekke med mindre, praktiske spørsmål — ikke så store i seg selv, men av betydning, som det er blitt sagt flere ganger, for den gruppe mennesker de berører — hvor det er lett å finne en løsning dersom vi ikke gjør dem vanskeligere enn de er, saker som ikke behøver å bli noe stridsspørsmål. Enkelte, deriblant jeg selv, har stillet seg tvilende til Nordisk Råd, og denne tvil er fremdeles til stede når det gjelder rådets skikkethet til å ta opp saker hvor interessene i de forskjellige land krysser hverandre alt for sterkt. Men vi erkjen-

ner, og jeg for mitt personlige vedkommende vil gjerne legge til at min tro er blitt styrket på, at rådet er et skikket organ og har en stor oppgave når det gjelder slike små og store praktiske spørsmål hvor interessene faller sammen. Vi skal også være oppmerksomme på at hvis det blir alt for mange store saker som rådet går bet på, så svekkes tilliten til rådet, og troen på at det har noen oppgave, vil svekkes. Men hvert praktisk spørsmål, hver praktisk oppgave hvor vi finner frem til reelle resultater, og hvor folket i de nordiske land kan si at »ja, dette var bra», øker også tilliten til Nordisk Råd, og skaper i det lange løp større samforstand og grunnlag for samarbeid på videre felter.

Kraft, Danmark: Hr. præsident! Må jeg forbeholde mig retten til at vende tilbage til de store prinsipielle spørsmål, først og fremmest samarbeidsproblemerne, når vi i morgen har haft lejlighed til at høre minister Skaugs redegørelse.

Når jeg har bedt om ordet i dag, er det for at tale om den rapport, som foreligger fra Nordisk Råds præsidium, og om spørgsmål, som har været behandlet her under debatten om Det Nordiske Råds arbejde. Jeg har bedt om ordet, fordi jeg synes, det er værd at understrege, at nu er Det Nordiske Råd jo nået fra de første års feststemning til hverdagen, og når det sker, kan man altid vente et vist tilbageslag. Så kommer det tidspunkt, da mere kritiske betragtninger træder i forgrunden, og hvor den løftelse, som oprindeligt var til stede, har vanskeligere ved at indfinde sig. Men netop i denne situation mener jeg det vil være uheldigt, ja farligt, om man giver sig til at foretage dybtgående ændringer i rådets arbejdsform.

Der er særlig ét område, jeg her gerne vil nævne: spørgsmålet om, hvorvidt vi skal holde møde hvert år, eller om vi skal nøjes med at holde møde hvert andet år. Jeg vil vende mig imod tanken om at indskrænke rådets virksomhed til, at vi kun mødes hvert andet år. Jeg

nærer ikke nogen tvivl om, at hvis vi besluttede os til det nu, så ville det, hr. præsident, blive opfattet som om rådets betydning var blevet mindre, og at vi ikke syntes længere, der var tilstrækkeligt med opgaver for os at varetage, en tilkendegivelse over for offentligheden af, at rådet nu måtte træde mere i skyggen end tidligere, og det er der efter min opfattelse ingen grund til. Rådets betydning er i dag fuldt så stor som den var, da vi begyndte arbejdet. Der er stadig omfattende opgaver, der venter på deres løsning.

Jeg vil gerne her støtte mig til den redegørelse, som det svenske sekretariat har udarbejdet som tillæg 2 til præsidiets rapport. Her foreligger der en meget omhyggelig og prisværdig gennemgang af alle de problemer, som rejser sig, og jeg vil anbefale den til ikke alene medlemmerne — som jeg går ud fra har læst denne redegørelse — men også til pressens repræsentanter. Selv pressemand ved jeg jo, hvor let vi undertiden forfalder til at fremhæve den negative side af enhver sag og glemmer den positive. Jeg synes, der i denne rapport er så meget værdifuldt og positivt, som bør fremhæves.

Jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger i tilknytning til denne rapport; den indeholder i øvrigt også nogle bemærkninger om Europarådet, som — for nu at komme med en kritisk bemærkning — ikke forekommer mig fuldt berettigede. I én henseende under alle omstændigheder adskiller Nordisk Råd sig på udmærket måde fra Europarådet. Vi har i Europarådet overordentlig vanskeligt ved at få ministre til i større antal at komme til stede og deltage i rådets forhandlinger. Det kan vi lykkeligvis ikke sige om Det Nordiske Råd; vi har i dag en fager buket af ministre fra alle de lande, som er deltagere i rådet. Jeg tror, at vi alle sammen er glade for den interesse, som regeringerne med statsministrene i spidsen viser for vort arbejde her, og jeg udtaler håbet om, at dette må fortsætte således som det hidtil har været tilfældet.

Med hensyn til spørgsmålet om at afholde møder kun hvert andet år er jeg

altså uenig i de synspunkter, som vel først og fremmest den norske statsminister har fremført. Jeg kan derimod slutte mig til hvad den finske statsminister har sagt herom i dag. Jeg er overbevist om, at hvis vi kun mødes hvert andet år, vil rådets mulighed for initiativ blive i høj grad formindsket. Det ville medføre, at foranstaltninger, som kunne og burde gennemføres, bliver udsat og måske aldrig bliver til virkelighed. Møde hvert andet år vil betyde et langsommere tempo i det nordiske samarbejde og formindskede muligheder for rådets evne til at være rådgivende for regeringerne.

Jeg har samlet nogle af de væsentlige argumenter imod en forandring på dette punkt. Jeg synes ikke, at indvendingerne er besvaret med en henvisning til, at vi kan altid holde ekstraordinære møder, for vi ved alle, at det i så tilfælde skal være ganske særlige situationer, der skulle medføre, at rådet ekstraordinært blev indkaldt, og det vil altid være en vanskelig sag at finde både motiveringen derfor og tiden dertil.

Jeg vil også gerne advare imod, at man mener, at rådets opgave skal indskrænkes til udelukkende at beskæftige sig med de store linjer. Det er vigtigt, at rådet har principdebatter, og måske ville det være godt, som det er foreslået, at der kunne komme en livligere udveksling af meninger mellem rådet og regeringerne ved vore møder.

Jeg vil også gerne understøtte den tanke, at måske har vi været for ivrige for i udvalgene at nå til enighed. Jeg tror ikke, det vil skade om man ved nogle lejligheder lod være med at gennemføre et kompromis, når det betyder en udvanding af standpunkterne og sagerne. I så fald mener jeg, at det ville være meget bedre, om man lægger sagen frem, om afstemning finder sted og man ser, hvor flertallet ligger i rådet — rådet er jo ikke besluttende, det er kun rådgivende og henstillende til regeringerne — og da vil regeringerne se, at afstemningen i rådet var sådan og sådan. Det vil give mere liv over vore forhandlinger, medens der nu er en tilbøjelighed til i sager, man ikke kan enes om, enten at

undlade at tage stilling til dem eller også søge i så høj grad at forene synspunkterne, at der ikke bliver ret meget tilbage. Men jeg vil gerne for mit vedkommende understrege, at for mig er de små ting vigtige og må ikke skubbes til side for de store linjer, thi det er af de små ting, den nordiske mosaik opbygges. Vi kan ikke være i tvivl om, at de mangfoldige mindre ting, vi har beskæftiget os med og gennemført i de år, der er gået, simpelt hen har skabt et nyt Norden. Norden er i dag et andet end det var, da Det Nordiske Råds arbejde begyndte, og det hænger sammen med, at vi har beskæftiget os med alle sider af det nordiske samarbejdsliv. Sten på sten bygges på den måde et nyt Norden op, og hvis vi nu beskæftiger os med de store linjer og lader alle de små ting ligge, som, når det kommer til stykket, er sten i den nye bygning, vi er ved at rejse, ville det være meget forkert.

Hr. præsident, må jeg have lov til at nævne en sag, der ligger uden for den rapport, vi her behandler. Jeg synes nemlig, det ville være urimeligt, om et spørgsmål, som optager mange i Norden, ikke blev nævnt. Jeg tænker på fiskeriretsspørgsmålet. Det drejer sig jo om et spørgsmål, som har betydning for betydelige dele af den nordiske befolkning. Atlanterhavet er de nordiske folks gamle sejlløb, det er de nordiske folks århundredgamle fiskeplads, hvor de har fundet grundlag for eksistensmuligheder gennem tiderne, og hele dette spørgsmål er blevet aktuelt ved, at Island har besluttet sig til at søge at gennemføre tolv sømilsgrænsen. Men det er ikke alene et islandsk spørgsmål, det er i høj grad et spørgsmål, som Danmark er interesseret i, som den færøske befolkning er livsinteresseret i, og som også vil komme til at få betydning for dem, der fisker ved Grønland.

Når jeg drager det frem, er det også for at få lejlighed til over for Det Nordiske Råd at vise, at her er der et område, hvor et nordisk samarbejde har kunnet udfolde sig og har været frugtbar. Då vi kom til Europarådets samling i dette efterår, forelå der fra den rådgivende forsamling i Strasbourg et

resolutionsforslag, som bl. a. beskæftigede sig med denne sag, som var rejst fra Islands side. De nordiske delegerede til Europarådet fandt, at dette resolutionsforslag var meget utilfredsstillende og ikke på nogen måde tog hensyn til bredden af den sag, som her var rejst, og der skete da det, at det lykkedes for de nordiske delegerede fra Island, fra Norge, Sverige og Danmark og med tilslutning fra repræsentanter fra alle partier, der er repræsenteret i Europarådet, at forenes i en ændring til det foreslåede resolutionsforslag, en ændring som tog fuldt hensyn til et fælles standpunkt fra nordisk side. Vi havde den tilfredsstillende, at dette ændringsforslag blev optaget af det økonomiske udvalg i Europarådet og erstattede dets eget oprindelige fremsatte forslag. Det viser, at vi kan ude og hjemme samarbejde og nå til resultater, selv på et område som dette, der dog vel må siges at være et ganske vanskeligt område.

Jeg har gerne villet nævne dette som et eksempel på, hvorledes man fra nordisk hold kan samarbejde og bør samarbejde. Den næste taler er, så vidt jeg ved, en repræsentant for Island. Jeg tror, det vil interessere rådet at høre nogle ord om Islands syn på denne sag.

Presidenten: Møtet skulle efter forutsetningene nå være slutt, men presidenten vil foreslå at vi fortsætter en tid endda, til henimod kl. 19. Det er fem talere på talerlisten, og presidenten nærer håb om, hvis det ikke inntegner sig flere talere, at vi skal kunne avslutte debatten i dag.

Sigurður Bjarnason, Island: Hr. præsident, ærede delegerede! I anledning af at spørgsmålet om Islands fiskeriterritorium er blevet berørt nu under debatten af fru Hertta Kuusinen, Finland, og hr. Ole Bjørn Kraft fra Danmark, vil jeg tillade mig på den islandske delegations vegne at fremhæve nogle punkter, der vil kunne belyse begivenhedernes gang i denne sag, der angår nogle af Islands mest vitale interesser, og som samtidig

vil kunne klarlægge de foranstaltninger, der er truffet i den sidste tid til yderligere beskyttelse af fiskebankerne ved landets kyster.

Det kan også siges, at dette spørgsmål er meget aktuelt i de andre nordiske lande, i det mindste i Norge og Danmark, som hr. Ole Bjørn Kraft med rette understregede. Når man drøfter de nordiske landes problemer her i Nordisk Råd, er det derfor naturligt, at man viser det en vis interesse. Nordisk Råd er efter min mening ikke blot forum for drøftelse af vore ønskemål, men også af realiteter, skønt vi måske ikke alle er enige eller har fælles interesser på alle områder. Det kan man heller ikke vente, men vi samles alligevel og prøver at få noget positivt ud af nordisk samarbejde for vore folk.

I ældre tider var Islands fiskerigrænse 24 sømil over for udlændinge. Samtidig var fjorde og bugter lukket for udenlandsk fiskeri. I omtrent 200 år var Islands fiskerigrænse 16 sømil, og fjorde og bugter var lukkede. Kun i perioden 1901—1951 var Islands søterritorium indskrænket til tre sømil, og landets bugter og større fjorde var da åbne for udenlandsk fiskeri. Disse bestemmelser var fastsat i henhold til en traktat, som blev undertegnet med Storbritannien, uden at islændingene selv fik lejlighed til at deltage i forhandlingerne. Fra islandske side protesterede man mod traktaten.

Man kan sikkert hævde, at det var en stor ulykke for Island, at netop på det tidspunkt, hvor bundtrawlet, det fiskeredskab, der giver større fangstudbytte end noget andet, holdt sit indtog, blev fiskerigrænsen indskrænket til tre sømil. Det er indlysende, at overenskomsten af 1901 om tremilegrænsen for fiskeri ikke har kunnet skabe nogen historisk hævd for englænderne til at drive fiskeri indtil tre mil fra den islandske kyst.

Islændingenes kamp for beskyttelse og fredning af fiskebankerne er ikke af ny dato. For 45 år siden blev der i altinget vedtaget et forslag, der dannede grundlaget for islændingenes egen deltagelse i kystbevogtningen. Få år senere påbegyndtes bestræbelserne for at få visse

områder inden for landets fjorde og bugter fredet. Denne kamp gav ikke meget resultat. Storbritannien stod i vejen overalt; men i 1948 blev der indført en lov, under hvilken Islands regering fik beføjelse til at foretage foranstaltninger til fredning af fiskebankerne på fastlandssokkelen omkring Island. Denne beføjelse kom først til anvendelse i 1950 og 1952. Der blev da udgivet et reglement, der medførte lukning og fredning af fjorde og bugter mod fiskeri med trawl. Søterritorialgrænsen for trawlfiskeri blev fastlagt til fire sømil fra en grundlinje, der er trukket mellem de yderste næs og ligger tværs over de lukkede fjorde og bugters munding. Islandske trawlere og snurrevodsåde underkastedes også disse nye regler.

Siden den tid har islændingene fortsat deres kamp for fredning og beskyttelse af deres fiskebanker på det internationale forum. Denne kamp er blevet udkæmpet både inden for De Forenede Nationer, OEEC og Europarådet og nu sidst på konferencen i Genève om rettigheder på havet, der blev holdt sidste forår. Endvidere har islændingene inden for Det Nordiske Råd gjort opmærksom på de vitale interesser, der er knyttet til spørgsmålet om fredning af landets fiskebanker, jævnfør mødet her i Oslo sommeren 1954.

Udadtil har islændingene vundet meget gennem deres kamp for fredning af fiskebankerne. De foranstaltninger, som den islandske regering traf i 1950 og 1952 ved lukning af fjorde og bugter for trawlfiskeri, og bestemmelserne om et fiskeriterritorium på fire sømil fra førnævnte grundlinje har nu opnået anerkendelse fra alle lande. Englænderne har ganske vist ikke formelt anerkendt denne ordning, men deres fiskefartøjer har i praksis respekteret den fiskerigrænse, der har eksisteret siden 1952.

Endvidere kan det påpeges, at selv om de ikke formelt har anerkendt den islandske firemilegrænse, fremlagde de på konferencen i Genève et forslag om et fiskeriterritorium på seks sømil, da de indså, at deres teori om en gennem historisk hævde anerkendt grænse på tre sømil var kommet i håbløs minoritet

på konferencen. Endvidere vil jeg tilføje mig at gøre opmærksom på det canadiske forslag om en tolvmilegrænse for fiskeri, der blev vedtaget under denne konference, men ganske vist ikke med den majoritet, der fordredes, for at konferencens beslutninger kunne være bindende for de deltagende lande. Men afstemningen om dette forslag viste, at tolvmilegrænsen var den, der fik mest tilslutning, simpel majoritet, på denne store konference, som så mange nationer deltog i, den største konference om beskyttelse af fiskeriterritorier, der nogen sinde har været holdt.

De islandske foranstaltninger fra nu i sommer, udvidelsen af søterritoriet med otte sømil til tolv sømil, har længe været under forberedelse. Der er således slet ikke tale om nogen overilet handling, og grundlaget for disse foranstaltninger er ønsket om beskyttelse af Islands mest vitale interesser, hvilket jeg senere vil komme ind på.

Englændernes og flere andre nationers hovedargument mod Islands udvidelse af fiskeriterritoriet til tolv sømil har været, at Island har handlet ensidigt i stedet for at bygge på et grundlag af overenskomster med de nationer, der har interesser i forbindelse med de islandske fiskebanker. Men dette argument kan man bedst besvare ved at påpege, at så godt som alle nationer har fastlagt deres søterritorium ved ensidig aktion. Der findes hverken internationale traktater eller bestemmelser i folkeretten om grænserne for søterritorier eller fiskerigrænser.

I denne forbindelse kan man endvidere påpege, at i selve forslaget fra den internationale lovkommission under De Forenede Nationer går man ud fra, at søterritoriet kan strække sig indtil tolv sømil ud.

Det er således langt fra, at Island igennem sin handling i denne sag har overtrådt nogen international lov. Island har ikke til hensigt at kræne nogen anden nation. Tværtimod har det kun været vor hensigt at beskytte vort økonomiske udkomme og skabe bedre muligheder for vor økonomiske uafhængighed i fremtiden.

I fortsættelse heraf vil jeg tillade mig at påpege, at værdien af eksporten af fiskeriprodukter fra Island beløber sig til 97 pct. af vor samlede eksport. Storbritanniens indtægter af fiskeindustrien udgør på den anden side 0,5 pct. af nationalindtægten. Af dette fremgår det tydeligt, hvor uendelig meget større betydning fiskeriet har for Islands økonomi end for Storbritanniens. Endelig må man også gøre opmærksom på den kendsgerning, at kun en brøkdel af Storbritanniens samlede fiskefangst stammer fra de islandske fiskebanker.

Det er også nødvendigt, at den kendsgerning kommer frem i dagens lys, at da Island lukkede fjorde og bugter for trawlfiskeri i 1952 og indførte firemylegrænsen, havde det til følge, at fangsten hos alle nationer, der fisker ved Islands kyster, tiltog. Dette fremgår bl. a. af den fiskeristatistik, som englænderne selv har offentliggjort. Dette beviser, at Island har haft ret i sin kamp mod rovfiskeriet. Vi kæmper for fremtidens interesser, Storbritannien kæmper derimod for fortsat rovdrift, dets eneste allierede. Denne alliance vidner om megen mangel på fremsynethed.

Islændingene er af den anskuelse, at englændernes handlinger på de islandske fiskebanker nu i efteråret, anvendelsen af kanoner til at beskytte engelske trawlere, der overtræder de islandske regler om fiskeriterritoriet, virker som en knyttet næve, der er vendt mod internationalt samarbejde. De fredeligt indstillede nordiske lande, som Island tilhører, har sat al deres lid til internationalt samarbejde til løsning af konflikter og problemer. Vi islændinge har ikke overtrådt nogen international lov med vore foranstaltninger til yderligere beskyttelse af vore fiskebanker, og majoriteten af de nationer, der samledes i Genève i foråret, var af den anskuelse, at tolvmilegrænsen burde accepteres.

Englænderne har i realiteten anerkendt vore foranstaltninger fra 1952 til beskyttelse af fiskebanker og ynglepladser. Deres egen statistik beviser, at de ligefrem har tjent på dem. Ikke desto mindre lader de nu krigsskibe bruge magt over for Island inde under Islands

kyst. Det er en tragisk kendsgerning, at en traditionelt demokratisk nation nu opfører sig således.

Beskyttelse af fiskebankerne er et livsspørgsmål for Island. Det er både en retfærdigheds- og uafhængighedssag for os.

Til slut vil jeg gøre opmærksom på, at selv om reglerne om søterritoriet og fiskeriterritoriet er noget forskellige i de nordiske lande, har nogle af landene indlysende fælles interesser med os. Ved de islandske foranstaltninger af 1952 fulgte man først og fremmest Norges eksempel. Vi afventede Haag-domstolens afgørelse i den da verserende sag mellem Norge og Storbritannien, og vore foranstaltninger var i ret stor udstrækning bygget på den kendelse, som den internationale domstol da afsagde. Vi ved, at norske og færøske fiskere nu har sat sig samme mål som vi, og at både den norske og den danske regering har lignende problemer at kæmpe med som vi med hensyn til beskyttelse af fiskebanker og ynglepladser.

Vi i Island er taknemlige for den moralske støtte, der er blevet ydet os af nordiske repræsentanter, bl. a. inden for Europarådet, som hr. Ole Bjørn Kraft nævnte i sin tale. Vi lægger megen vægt på, at vore venner og frænder i de andre nordiske lande forstår vor situation og vore interesser, at de ved, at vi udkæmper denne kamp for fredning af fiskebanker og ynglepladser ved vore kyster for vore vitale interessers skyld, men ikke af lyst til at gøre vore nabofolk fortræd. Hele det islandske folk står forenet i denne kamp for sin tilværelse.

Wikborg, Norge: Det har vakt liten glede i mange kretser her hjemme at Nordisk Råd skulle begynne sitt møte på en søndag. Vi har undertiden offentlige møter på søndag, det er så, men vi har hittil ikke hatt et stort møte av den art det her gjelder, et arbeidsmøte, åpnet på en søndag. Jeg håper det må være mulig for fremtiden å innrette seg slik at vi slipper det.

Det bringer meg inn på spørsmålet om vår arbeidsordning. Vi er i øyeblik-

ket i den eiendommelige situasjon at det spørsmål vi behandler, »rapport från Nordiska rådets presidium», er en rapport som jeg for min del nettopp for en time siden fant blant de dokumenter som ble utlevert i dag. Rapporten er daterert igår. Den har altså jeg for min del ikke fått tid til å lese, og jeg går ut fra at det ikke er mange her i salen som har hatt anledning til å lese den. Det er synd. Den inneholder nemlig, etter hva jeg kan se, et PM rörande Nordiska rådets arbeidsformer, som er utarbeidet av rådets svenske sekretariat, og som jeg meget gjerne skulle ha satt meg inn i før denne debatten begynte, fordi jeg tror at vi ennå ikke har funnet ut hvordan vi best skal innrette vårt arbeid.

For det første har vi spørsmålet om hvorvidt vi bør samles hvert år eller hvert annet år. Her vil jeg helt ut underskrive det som ble sagt av hr. Sukse-lainen og av statsminister Gerhardsen. Det er nå gått 1 3/4 år siden vi møttes sist i Helsinki, og jeg tror ikke at de saker det gjelder har lidt noen skade ved at den tiden har gått. Vi har i mellomtiden hatt møter i det økonomiske utvalg, og også andre utvalg har hatt møter, så arbeidet har pågått jevnt. Men jeg tror det kanskje ville være en fordel om man ikke slet for meget på opinionen ved å møtes hvert eneste år, og at vi bør ta opp til ny overveielse om det ikke ville være fornuftig å innrette seg på den måten som statsminister Gerhardsen allerede for nærmere tre år siden gikk inn for.

Her er også spørsmål om når vi bør møtes. Det tidspunkt vi nå har valgt, altså begynnelsen av november, er ikke heldig. Det er mulig at vi kommer til å få en ny ordning av budsjettbehandlingen i det norske Storting, slik at vi kan komme til å få valg i begynnelsen av september, og slik at Stortinget vil samles i begynnelsen av oktober for å behandle kommende års budsjett, som da skal følge kalenderåret. Blir det vedtatt, får vi en meget knapp arbeidstid, og det vil ikke være heldig om vi skal ha Nordisk Råds møte nettopp i den tiden. Jeg tror at den beste tiden for våre møter vil være i august, og vi må

overveie om vi ikke kan gjennomføre det. Det er også den ting å ta i betraktning at mange av dem som møter i Nordisk Råd, leilighetsvis iallfall møter i De Forente Nasjoners generalforsamling, som jo nettopp faller på denne tid. Også det skulle tale for at vi velger et annet tidspunkt.

Så har vi spørsmålet: Hva kan vi gjøre for å forenkle behandlingen av våre saker?

Jeg tror vi alle husker hva som skjedde de to siste dager i Helsinki i februar 1957 — vi hadde i løpet av to dager 18 navneoppopp, hvor samtlige svarte ja. Det eneste interessante — om man kan kalle det det — ved de navneoppoppene, var at man konstaterte hvem som ikke var til stede. Jeg regnet ut der borte at hvis vi hadde sloppet disse navneoppoppene — det var 27 rekommendasjoner i alt i løpet av den sesjonen — ville vi ha kunnet spare inn et helt tre timers møte. Vil vi ikke kunne ordne oss på den måten at man bare tar navneoppopp hvis det forlanges? For hvis det ikke forlanges, er jo det bevis for at der er enstemmighet, og dermed har man oversikt over hvordan rådet har stillet seg.

Jeg tror også det vil være riktig å redusere saklisten noe, på den måte at man tar ut av den egentlige sakliste alle de saker som ikke skal utvalgbehandles, og som derfor strengt tatt ikke hører inn under saklisten. De kunne stå på en egen liste for seg selv, for jeg synes nok det er riktig at hele det store materiale også er tilgjengelig for dem av Nordisk Råds medlemmer som måtte interessere seg for en bestemt sak, slik at de kan følge dens utvikling.

Av de spørsmål vi senere skal få til behandling, legger jeg meget stor vekt på trafikkspørsmålene. Jeg håper det vil være mulig gjennom Nordisk Råd å få opphevet flyplassavgiften for internordiske reiser.

Jeg håper også det må lykkes å komme til enighet om den sommertid som vi her i Norge allerede har besluttet å innføre.

Vi har etterhånden fått lettere tollbehandling ved grensene, og en utvikling

i den retning er vi alle glade for. I forbindelse med grensetrafikken vil jeg nevne det forslag som er fremsatt av hr. Ossian Sehlstedt, et forslag som er et skritt i den riktige retning. Grensehandelen har etterhånden utviklet seg på en måte som ikke bare har vært hyggelig. Jeg sikter da særlig til de strenge svenske restriksjoner for grensehandelen, og jeg har lyst til å nevne bara et lite moment som viser størrelsesordenen av det problemet. Arbeiderbladet hadde en notis den 22. mai i år om at vårt handelsdepartement hadde forsøkt å gjøre et overslag over grensehandelen, og da var kommet til det resultat at bare de norske innkjøp i Strömstad skjærtorsdag kom opp i like meget som de årlige svenske margarininnkjøpene i Norge. Altså, det som nordmenn kjøpte på én dag i en liten by i Sverige, er like meget som hele det margarinkomplekset som har voldt så megen irritasjon og så mange skrivelser, og som i vårt land har vakt en mistanke om at kan vi ikke ordne en sådan liten sak, hvordan skal vi så kunne greie å ordne hele det omfattende, totale samarbeid som jo ikke minst våre svenske venner går så sterkt inn for. Jeg håper at det forslag hr. Sehlstedt har fremsatt, vil føre til at man viser større rimelighet på dette område.

Vi har før i Nordisk Råd tatt opp enkelte saker som berører de moralske verdier og de moralske synsmåter, og det har stort sett vært enighet om at vi ikke skal behandle slike saker, hvor det kan være en forskjellig oppfatning i de forskjellige land. Det er ikke Nordisk Råds oppgave å behandle slike ting, og jeg håper at man av den grunn heller ikke finner å kunne gå nærmere inn på et av de forslag som skal behandles her senere, og som i sin siste grunn beror på en forskjellig moralsk vurdering i de forskjellige landene.

Fungerende statsminister Kampmann var inne på muligheten av teknisk samarbeid. Jeg vil slutte meg helt ut til det han der sa. Jeg tror at vi kan komme meget lenger enn vi er i dag i et fellesskap, på den tekniske utdannings område, på forskningens og på materialprøvnings område. Vi har glimrende forsk-

ningsinstitutter i alle våre lande. Vi burde kunne fordele forsknings- og prøvningsoppgavene på disse forskjellige institutter, slik at vi kunne spesialisere oss mer hver på vår kant, få bedre instrumenter, større erfaring osv. i felles interesse.

Et annet område som vil foreligge for oss, er helsetilstanden hos våre sjøfolk. Jeg tror målet der bør være at vi skal la de nordiske handelsflåter bli en helsemessig enhet. Vi må overveie om vi ikke kan innføre ambulerende legekontorer og tannlegkontorer, som kan skifte over fra det ene nordiske skip til det andre. Det er en stor mengde av våre fartøyer som så sjelden eller så kort tid ligger i havn at det blir liten anledning for mannskapene til å underkaste seg den nødvendige behandling.

Det har vært en del tale om det økonomiske samarbeid. Hvor vanskelig det er, fremgår jo allerede av den ting at vi altså ikke en gang kunne bli enige om at vi skulle vente med debatten om den sak til utvalget hadde fått behandlet den. Så vanskelig er det altså å bli enig. Jeg skal ikke si noe større om det. Hr. Hønsvald sa at vi er kommet til kort i det nordiske økonomiske samarbeid. Da har jeg lyst til å gi noen tall. Vi har nemlig et langt mer omfattende økonomisk samarbeid i Norden enn folk flest vet. Direktør i rederforbundet, Malterud, sa i et foredrag fornylig at vi har et utstrakt samarbeid i linjefarten mellom nordiske redere, og med hensyn til skipsbygningen påviste han at fra 1945 til i dag har svenske verksteder levert 2,7 millioner bruttotonn til Norge for tilsammen 5 milliarder norske kroner, og det vil inntil utgangen av 1963 bli levert ytterligere 1,4 millioner tonn til 3,5 milliarder. Altså, fra frigjøringen til 1963 vil svenske skipsbygningsverksteder ha levert til norske redier fartøyer for 8,5 milliarder norske kroner. Det er det samme som at omtrent 50 % av beskjeftigelsen ved svenske skipsbygningsverksteder har vært beskjeftigelse på norske båter. Det er et ypperlig samarbeid, som vi er meget glade for og takknemlige for, og som vi håper skal fortsette. Men det viser at det

økonomiske samarbeid på praktisk plan er meget langt gjennomført mellom våre land. — I Danmark har 15 % av skipsproduksjonen vært for norsk regning.

Det ble sagt at nå måtte vi komme over på det politiske plan. Jeg tror at i øyeblikket er det viktigste at næringsorganisasjonene får anledning til å si fra om hvordan de ser på disse spørsmålene.

Jeg vil be om at man under debatten om disse tingene holder nøye fra hverandre de tre begrepene det her gjelder. Først det økonomiske samarbeid, som er en ting som er fullstendig uavhengig av tollunion eller fellesmarked. Så fellesmarkedet, som vi vil få om det blir et europeisk frihandelsområde. Da vil det også bli et fellesmarked her i de nordiske land — hvis vi går inn i frihandelsområdet. Det siste er så tollunionen, som er noe helt for seg selv. — Alt dette bør vi holde fra hverandre i debatten.

Hr. Finn Moe var inne på spørsmålet om de underutviklede land. Jeg håper at det vil bli mulig for Nordisk Råd å slutte seg til den oppfordring som foreligger fra arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon her i Norge, og som jeg av et helt og fullt hjerte kan slutte meg til. Jeg tror vi må vekke en opinion i våre land for de problemer det her gjelder, slik at våre land etter hvert blir villige til å ta på seg de offer som er nødvendige hvis vi skal kunne komme fram til en fredelig verden. Vi kommer aldri fram til det med mindre forskjellen mellom de rike og de fattige land blir mindre enn den er i dag.

Til slutt har jeg lyst til å berøre et lite punkt — det er kanskje ikke så lite enda — og det er om vi ikke skulle se litt nærmere på spørsmålet om den internordiske representasjon. Vi driver fremdeles med ambassader og den slags. Men samtidig møter jo alle de man kaller »opposite numbers» til konferanser og treffer avgjørelser under hyppige samvær. Vi har ikke nå samme behov for den slags diplomatiske representasjoner som man hadde i gamle dager. Selvfølgelig må vi være representert hos hverandre, det er ikke det jeg er

imot; men jeg tror det ville være en fordel om vi hadde et enklere apparat, og om vi brukte en del av de utgifter vi nå bruker til våre internordiske ambassader, til å styrke vår utenrikstjeneste i de land hvor vi virkelig behøver det. Oss imellom her i Norden er det ikke så nødvendig.

Til sist bare én ting: Jeg tror vi kunne innskrenke våre sammenkomster ved Nordisk Råds møter, om vi — for å si det slik — arbeider litt mer mens vi er sammen. Det skulle kunne gå an å gjennomføre våre årlige møter på 5 eller i høyden 6 arbeidsdager, hvis vi var villige til å gjøre slik som man f. eks. gjør i De Forente Nasjoner, ta iallfall et par kveldsmøter i uken. Mitt lille private ønske måtte da bli det: litt færre fester, litt flere møter. Jeg tror det ville være gagnlig.

Seip, Norge: Jeg har med interesse notert at et par talere allerede har berørt spørsmålet om et mulig nordisk initiativ eller en eller annen form for meningsytring fra dette møte i spørsmålet om stans i atomprøvene og muligheten for begrensning eller stans i produksjonen av kjernefysiske våpen. Jeg synes det er naturlig at den saken nevnes i denne forsamlingen, når vi nå møter på et tidspunkt, da det foregår så ventelige forhandlinger om disse spørsmålene i Genève. Det er dobbelt naturlig fordi vi her i Norden i de siste ukene har vært vitne til at atomprøvene er kommet faretruende nær Nordens grenser. De sovjetrussiske prøvene ved Novaja Semlja fant sted omkring 70 norske mil fra vårt lands grenser og ikke svært mye lenger fra finsk og svensk område. Resultatet er blitt en øking av strontiuminnholdet i luften, som gir grunn til uro, iallfall hvis man kan regne med en fortsatt prøving med atomsprengninger i de områdene som i høst har vært brukt som prøvefelt. Jeg har sett at den svenske regjering har tatt skritt til å få en spesiell rapport om det økte radioaktive nedfall i høst, et nedfall som er blitt spesielt stort på grunn av de forholdsvis betydelige nedbørsmengdene vi har hatt.

De nordiske land har allesammen innenfor De Forente Nasjoner prøvd å understøtte de initiativ som er tatt for å begrense atomprøver og atomoppustning og om mulig stanse atomprøvene helt. Jeg er klar over at en løsning her først og fremst avhenger av om vi kan få alle de makter som i dag har atomvåpen, til å enes om en avtale, og at en kan unngå å bringe nye land inn i atomklubben. Jeg vil derfor støtte dem som har tatt til orde for at de nordiske land nå når vi har et møte i Nordisk Råd, finner en eller annen form for å tilkjennegi overfor dem som forhandler i Genève, at vi følger deres arbeid med oppmerksomhet, og at vi støtter ethvert forsøk på å få en stans i prøvene. Jeg gjør oppmerksom på at en slik uttalelse selvsagt må være formet uten noen spesiell brodd med hensyn til hvem som måtte ha skylden for at en ikke er kommet lenger enn tilfellet er i dag, med å nå fram til en internasjonal avtale. Poenget for oss må være å tilskynde alle dem som kan løse denne saken, til å gjøre det som kan gjøres av positivt for å nå fram.

Når det gjelder det økonomiske samarbeid i Norden, vil jeg for min del foretrekke å vente med nærmere kommentarer til vi har hørt redegjørelsen om forhandlingssituasjonen i Paris. Jeg vil bare si at så labil og uklar som stillingen er i dag i de internasjonale økonomiske drøftingene om det europeiske frihandelsområdet, og i spørsmålet om en nærmere økonomisk kontakt mellom de seks — ikke seks OEEC-land, dersom tanken om et frihandelsområde skulle falle sammen, må det være galt av oss å gi oss inn på en realitetsdrøfting av disse spørsmålene under denne sesjon av Nordisk Råd. Det vi som er med i OEEC — det er fire av de fem land som her er representert — kan utrette for økonomisk samarbeid i vår del av verden nettopp nå, må vi sette inn for om mulig å hindre et sammenbrudd av bestrebelsene for å nå fram til et europeisk frihandelsområde, så lenge det finnes en mulighet for at sammenbruddet kan unngås. Det har også så vidt jeg forstår, vært et helt igjennom godt samarbeid

mellom de fire nordiske delegasjoner innbyrdes i Paris under forhandlingene, og dette samarbeid har etter hvert konkretisert seg mer og mer i retning av fellesnordiske opplegg for de forhandlingene som der finner sted. Men innen da disse spørsmålene på europeisk plan er løst eller er kommet til en avklaring, bør vi legge stridsspørsmål i nordisk økonomisk samarbeid til side. Avgjørelsen av en så omfattende, så stor og alvorlig sak trenger ikke og bør ikke presses fram på et tidspunkt, da vi ikke vet hvor vi står internasjonalt. Jeg kan heller ikke være helt enig i de betraktninger som statsminister Erlander gjorde gjeldende, da han anførte at et nordisk fellesmarked ville ha omtrent samme betydning eller iallfall ha en temmelig stor betydning, også om man fikk realisert de europeiske frihandelsplanene. Jeg tror at hele spørsmålet vil få ganske andre dimensjoner den dagen et eventuelt europeisk frihandelsområde var etablert, og spørsmålet ville også i mange henseender få en annen karakter.

Derimot er det et mer begrenset spørsmål innenfor det økonomiske samarbeid, men i og for seg et viktig og vanskelig spørsmål, som jeg vil knytte et par ord til. Det gjelder konsesjonsregler og konsesjonslovgivning. Den saken har vært sterkt framme under diskusjonene i Paris, men har ikke vært svært mye utredet på nordisk plan. Jeg tror det vil være riktig at man der går lenger, iallfall i utredningsarbeid, enn vi hittil har gjort. Jeg er oppmerksom på at det for sesjonen denne gang foreligger et medlemsforslag med sikte på »nordiska medborgares rättsliga likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål.» Men jeg tror at saken måtte kunne bringes noe lenger enn dette. Det forslaget som foreligger, tar tydeligvis sikte på å føre videre linjen med fellesnordisk arbeidsmarked. Men en skal vel ikke uten videre avgrense dette til bare å gjelde lønnstakerkategorien. En må vel også iallfall ta opp til analyse og debatt i hvilken grad etableringsfrihet, iallfall for enkeltpersoner som ønsker å slå seg ned og drive virksomhet i naboland, kan innpasses i

en mer eller mindre likeartet lovgivning. Om en kan nå fram til store praktiske resultater, er det ikke så lett å ha noen bestemt mening om før feltet er nærmere klarlagt enn tilfelle er i de dokumenter som vi har foran oss. Men jeg tror at selve saken har såpass stor betydning at det er grunn til å overveie om ikke utredninger på dette område bør finne sted ut fra et videre perspektiv enn bare å se på boligtomter og ervervelse av fast eiendom til boligformål.

Den forrige taler begynte, og han sluttet vel også, sitt innlegg med en moralpreken. I det han sa imellom, sa han noe om at Det Nordiske Råd måtte ha seg frabedt å snakke om moralske spørsmål, og det han siktet til, var da øyensynlig det forslag som foreligger, om en utredning av spørsmålet om felles nordiske lovregler om trykkefrihet. Bakgrunnen for dette forslaget er, som kjent, en resolusjon som blev vedtatt enstemmig i Nordisk kulturkommisjon. Sammen med dette forslaget foreligger det for vår sesjon denne gang et forslag om et felles nordisk bokmarked. Til en viss grad vil jeg si at de to forslag er to sider av samme sak. Jeg har sett at forslaget om en felles nordisk trykkefrihetslovgivning har vært motarbeidet ut fra de forskjellige premisser. I Danmark har man sagt, at man vil ikke importere norske tilstander gjennom felleslovgivning. I Norge har man sagt, at man vil ikke åpne et felles nordisk pornografimarked. Jag tror at begge uttalelsene vitner om en lettferdig behandling av problemet — om man må ha lov til å bruke det uttrykket — som vil ikke burde være bekjent av. En må vel, uansett om en liker én eller enkelte bestemte bøker eller ikke, være klar over at det er nokså urimelig om vi går inn for å utvide kjennskapet til nabolands litteratur og at bøker skal passere fritt over grensen, at vi tar vekk toll og alle restriksjoner, og at vi samtidig kan oppleve at en bok blir gjenstand for straffeforfølgning i det ene land, forbudt utgitt kanskje, mens den fritt kan selges i det andre land og fritt kan sendes i postordre til det land som forbyr utgiverne å sende den i trykken. Og det er det som har

skjedd i forbindelse med et par bøker i det siste. Som kjent er det en norsk bok som gjennom en ikke helt ubetydelig tidsperiode passerte i dansk oversettelse i ganske mange eksemplarer opp til enkeltbestillere i Norge, og den ble flittig solgt på Kastrup flyplass og i jernbanekiosker i Danmark. Den samme boka er forbudt utgitt i Finnland, men den selges på finsk i enhver svensk jernbanekiosk, og den sendes i tusentall over grensen til Finnland enkeltvis uten at det gripes inn.

Disse forhold tyder jo på at det er ting i våre bestemmelser i dag som mildest talt virker kuriøse. Jeg synes da at man i stedet for å male en viss mann på veggen, slik den foregående taler hadde en tendens til å gjøre, burde ta opp saken og utrede disse sider av problemet, og iallfall stille spørsmålet om hvor langt vi kan komme med en rimelig, liberal lovgivning på dette område som vi kan være enige om. Og hvis en nå skulle komme til den konklusjon at det ikke er mulig med felles lovbestemmelser, tror jeg iallfall at et slikt utredningsarbeid ville klarlegge overfor de juridiske myndigheter i de forskjellige land at en skal være ytterst varsom med å bruke straffeloven som middel overfor litteratur.

Så til slutt et par ord om et spørsmål som også har vært fremme fra flere taleres side, nemlig det islandske fiskerigrenseproblem. Det er naturlig at også denne saken er nevnt her. Også for Norge er det en sak av stor rekkevidde hvilken fiskerigrense vi fremtidig skal regne med, og det er ganske naturlig at vi, så langt vi kan medvirke, vil være interessert i en internasjonal løsning av disse problemer. Det er også ganske naturlig at vi beklager at man ikke er nådd lenger på den internasjonale forhandlings vei, at det ikke ble nådd et tilstrekkelig kvalifisert flertall for en løsning under Genève-konferansen, eller at der på annen måte er nådd forhandlingsresultater. Jeg noterte med interesse hr. Ole Bjørn Krafts uttalelse om og understreking av betydningen av denne sak, og jeg er enig i at de nordiske land så vidt mulig fortsatt bør arbeide sam-

men för å finne fram til internasjonale løsninger.

La meg bare føye til, at vi savnet Danmark under de drøftinger som den økonomiske komité av NATO's parlamentariske gruppe hadde i London i september. Vi savnet Danmark spesielt, fordi fiskerigrensetvisten var ett av hovedpunktene under det møtet.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag har begärt ordet endast för några kommentarer till en del yttranden här i dag.

Jag börjar med fungerande statsminister Kampmann, som glädde mig med att tala om att den danska regeringen anser att samarbetet mellan regeringarna och Nordiska rådet under tiden från den ena sessionen till den andra borde utvidgas. Jag glädjer mig åt att den danska regeringen kommer att stödja en sådan utveckling. Det har ju från en regering, som i visst avseende står mig närmare, tidigare rests motstånd mot en dylik utveckling. Statsminister Erlander sade här någonting om att Nordiska rådet inte skall syssla med utredningsarbete, utan vara opinionsbildande. Det kan hända att bakom detta diplomatiska yttrande låg ett fasthållande vid den svenska regeringens tidigare ståndpunkt, och att detta yttrande framkallades av att herr Kampmann tidigare gett uttryck åt sin avvikande mening.

Rådet har under tiden mellan sessionerna haft tre delegationer i gång, en mera allmänt juridisk, en socialpolitisk och en som sysslar med vägfrågor. Jag tror att alla dessa delegationer har åstadkommit ett mycket nyttigt arbete. I viss mån finns det samma anledning till att Nordiska rådets ledamöter har sådana delegationer som att man inom varje land för sig har parlamentariska kommittéer och delegationer utan att detta på något sätt betyder att dessa parlamentariska delegationer skulle överta det utredningsarbete som självklart åligger regeringen och administrationen.

Vad det ekonomiska samarbetet beträffar värdjade presidenten till oss att på nuvarande stadium före utskottsbe-

handlingen vara återhållsamma, tydligen med tanke på frågans känsliga natur, så att vi skulle få tillfälle att ta hänsyn till opinioner och uppfattningar på olika håll, innan vi gjorde några offentliga uttalanden. De regeringsrepresentanter som här yttrat sig har haft en annan mening därvidlag än presidiet. Vare det mig fjärran att framföra någon kritik mot dem. Tvärtom, jag uppfattar det som ett synnerligen uppmuntrande tecken att statsminister Erlander och flera av de andra statsministrarna kommit in på frågan om det ekonomiska samarbetet, ty med de intima kontakter som de har med opinionen inom regeringarna i de nordiska länderna måste detta betyda att dessa inte anser frågan vara så ömtålig som man kanske tror. Jag tycker faktiskt att detta bör underlätta uppnåendet av vissa resultat vid rådets session om arbetets vidareförande.

Emellertid anser jag mig personligen ha bättre tillfälle att framföra mina reflektioner efter det att jag haft förmånen delta i ekonomiska utskottets arbete. Jag vill nu endast konstatera — också detta med tillfredsställelse — att den svenska regeringen tydligen är beredd att påbörja förhandlingarna mellan de nordiska regeringarna, innan situationen på det europeiska fältet klarnat.

Det är inte alltid jag är lika glad åt vad statsminister Erlander säger som jag är just nu. Det uttalande som han i detta avseende gjort innebär en mycket viktig upplysning, i betraktande av att man tidigare möjligen har ansett att frågan för närvarande ligger så till, att en sådan deklaration inte var att förvänta.

När jag lyssnade till statsminister Gerhardsen fick jag egentligen det intrycket, att den norska regeringen har samma inställning till förhandlingar på det politiska planet. Men jag måste göra den reservationen, att jag inte alls är säker på att jag, när jag får tillfälle läsa vad herr Gerhardsen sagt, är lika övertygad om att han helt instämmer med sin kollega, den svenske statsministern. Jag hoppas emellertid att det intryck som jag här fick var riktigt, även om en viss osäkerhet dröjer kvar i min själ.

Statsminister Gerhardsen talade åter — för tredje eller fjärde gången här i Nordiska rådet — om att vi borde träffas bara vartannat år och framhöll att om rådet haft denna praxis, skulle detta sammanträde ha kunnat förläggas till någon gång på nyåret, och då skulle vi haft till förfogande ett bättre material angående det europeiska samarbetet på området. För min del kan jag inte finna statsminister Gerhardsens exempel så övertygande. Det är mycket väl möjligt att man inte under de närmaste månaderna får någon full klarhet beträffande det europeiska samarbetet, och om vi skulle ha uppskjutit rådets session i väntan därpå, hade sessionen kanske först kommit till stånd i slutet av nästa år. En sådan politik skulle alltså ha betytt att det kanske blivit bortåt tre år mellan den ena och andra sessionen. Om man till slut hade tröttnat på att vänta och efter något mer än två år kallat rådet till session, då frågan ändå inte varit mogen, skulle den psykologiska reaktionen varit ännu allvarligare än när vi följer hittillsvarande praxis. Enligt min mening är emellertid en viss rörlighet i fråga om tidpunkten för sessionerna att rekommendera, och jag tror att statsminister Gerhardsen tidigare på den punkten har uttryckt en uppfattning som jag mera kan ansluta mig till.

Stortingsman Wikborg talade om att det ekonomiska samarbetet här i Norden är långtgående, och han nämnde de stora svenska leveranserna av fartyg till norska rederier. Jag tycker det var ett utmärkt exempel på betydelsen av tullfrihet i Norden inom ett visst område. Slutsatsen borde väl bli att om vi utvidgar tullfriheten till andra områden, kan vi hoppas, kanske inte på ett lika omfattande varuutbyte, men i varje fall på en väsentlig ökning av det varuutbyte som här har vuxit fram till båda parter gagn.

Fru Hertta Kuusinen ville — och stortingsman Seip tycktes luta åt samma uppfattning — att Nordiska rådet borde slå in på en ny väg och göra storpolitiska inlägg i den aktuella världspolitiska debatten, givetvis endast i frågor

i vilka vi lika väl som andra folk är intresserade.

Om vi accepterade den radikala nyheten, skulle vi få tillfälle till en angenäm samvaro med fru Kuusinen och andra här inte under en vecka, utan under två, tre eller fyra veckor varje år. Jag förutsätter nämligen att det skulle bli ganska besvärligt att enas om uttalandena. Till en början skulle man kanske tycka att det vore relativt lätt att formulera dem, men man skulle tvingas ta hänsyn till deklARATIONER som görs på det ena och det andra hållet ute i världen, så att ingen tror att rådet står närmare den ena eller andra stormaktens politiska ståndpunkt.

Dessutom har Nordiska rådet på goda grunder den principen fastlagd i sina stadgar, att man inte — utom i alldeles speciella fall — kan uppta till behandling förslag som inte är väckta viss tid före sessionens början. Om vi nu skulle frånga denna princip, skulle vi öppna slussarna för en radikal ändring av rådets arbetsformer, som skulle starkt utvidga och komplicera vår verksamhet.

Jag har liksom säkert alla andra i rådet den uppfattningen, att både vi och andra länder har det största intresse av en nedrustning i världen, omfattande både atomvapen och konventionella vapen, men denna enighet leder ju inte i och för sig till slutsatsen att Nordiska rådet bör utvidga sitt arbete på här föreslaget sätt.

Får jag, herr president, sedan säga några ord beträffande rådets arbetsformer. Såsom här tidigare har berörts lider de utan tvivel ännu av vissa svagheter. Det är dock enligt min mening skäligt att konstatera, att betydande framsteg har gjorts under de allra senaste åren.

Min kollega herr Leirfall sade att det trycktes många sidor i rådets handlingar — jag förmodar att den meningen var underförstådd, att det är svårt att hinna läsa alltsammans. Jag har alltid hyst stor respekt för herr Leirfall, och jag gör det ännu mera nu, eftersom han tydligen anser att han bör studera tryck

av denna art från första sidan till sista. Den riksdagsman i Sverige som skulle vara så ambitiös skulle onekligen snart komma till korta.

Jag fann dock en viss tröst i konstaterandet att herr Leirfall inte har observerat de förslag — delvis redan genomförda — till rationalisering av arbetsformerna, som diskuteras i den endast 17 sidor långa presidierapporten. För att undvika vissa överdrifter i den offentliga debatten vill jag bara nämna följande.

Herr Leirfall sade här, att när en sak väl kommit in i Nordiska rådet, så är det omöjligt att få den ut. Såvitt jag kan se har emellertid alla de förslag, som var väckta vid Nordiska rådets första session, kommit ut från rådet igen i mer eller mindre väl behandlat skick — med ett undantag, nämligen det som gäller Öresunds-bron. Och vi kan väl ändå med ganska stort jämnmod ta att den frågan ännu ligger kvar, när vi hör att det arbetas energiskt på spörsmålet i den nordiska delegation som är tillsatt för denna fråga.

Beträffande sättet att få ut frågorna avskriver rådet en hel mängd spörsmål utan att ha ägnat dem någon mer ingående behandling. Vidare behandlar vi nu en del frågor utan att de först gått till utskott, just för att Nordiska rådet skall spara tid och arbete. Presidiet har nu föreslagit eller tagit sig rätten — jag vet ju inte hur man bäst skall uttrycka saken — att behandla skrivelser, som inkommit till rådet, på ett ganska enkelt sätt, nämligen genom att på eget ansvar skriva till regeringarna och inte alls ta upp saken till behandling i Nordiska rådet.

Allt detta är förenklande åtgärder, som kan redovisas vid sidan av andra. De innebär, vågar jag säga, att vi i grund och botten alla instämmer med herr Leirfall om angelägenheten att undvika en onödig tungroddhet i arbetet, men de visar samtidigt, att rådet inte bara har en uppfattning i denna riktning, utan inte minst tack vare sekretariatens arbete faktiskt har gjort väsentliga framsteg på detta område. Låt oss därför hjälpas åt att förenkla och

rationalisera även i fortsättningen. Men låt oss inte utmåla situationen värre än den är, ty det kan möjligen ogynnsamt påverka allmänhetens uppfattning om Nordiska rådet.

Till sist, herr president, hade stortingsman Finn Moe några intressanta synpunkter på spörsmålet om nordiskt samarbete ute i Europa, en angelägenhet som jag tror att han med all rätt har berört även tidigare. Tillåt mig endast att, likaså helt kort, häkta på en synpunkt som jag tror att jag omnämnt vid ett tidigare tillfälle och som gäller en speciell fråga om nordiskt samarbete ute i Europa. Jag tänker på att stormakterna och en del andra länder i Europa, allt under det de talar om friare varubyte, reser det ena hindret efter det andra för en fri trafik i luften. Den ena restriktionen efter den andra genomförs, och dessa restriktioner verkar, tror jag, hindrande på trafiken inte minst sedd ur nordisk synvinkel. Enligt min mening vore det angeläget, att de nordiska regeringarna så bestämt som möjligt vid alla förhandlingar om frihandelsområde och sådant reste det kravet, att när man river murar till lands skall man inte samtidigt bygga nya och högre murar i luften.

Lyng, Norge: Det har fra en rekke talere her vært lagt for dagen en viss mild forargelse overfor statsminister Erlander, fordi han, likesom senere statsminister Gerhardsen, har begitt seg inn på de europeiske og nordiske markeder før det egentlig var meningen. Jeg deler ikke denne moralske forargelse. Det må være en konsekvens av alminnelige parlamentariske prinsipper at presidenten kan legge et visst bånd på rådets medlemmer; men han kan ikke egentlig vente å bli respektert av regjeringsmedlemmene.

På den annen side vil jeg jo si at jeg deler ikke lenger den oppfatning som hr. Erlander også var inne på, nemlig at regjeringenes medlemmer blandet seg for lite bort i og tok for lite initiativ når det gjaldt rådets forhandlinger. Jeg tror han ved sitt eget eksempel klart har

vist at en slik kritikk ikke egentlig har noen fast basis.

Presidenten sa i sin innledningstale at den som har vond samvittighet, ofte bruker mange ord. Presidentens tale var jo for så vidt heller ikke så rent kort. Blandt de emner han kom inn på, var også den kritikk som nå fra enkelte presseorganers side var reist mot Nordisk Råds arbeidsordning. Presidenten brukte nokså mange ord for å sette seg i en slags forsvarsposisjon overfor den kritikk.

Jeg må innrømme at da jeg hørte på presidentens uttalelser om dette, begynte også jeg å få vond samvittighet, og min vonde samvittighet ble økt da jeg senere hørte statsminister Gerhardsen og spesielt hr. Leirfalls kritikk. Mitt feiltrinn består, for å si det ganske kort, i at jeg under Nordisk Råds møte i København i 1953 var formann i den såkalte utvidede juridiske komité, som utarbeidet Nordisk Råds forretningsorden, og jeg må innrømme at det er med en viss beklemtidhet at jeg fremdeles ser mitt navn under det skriftstykket. Jeg må oppriktig talt si at jeg er enig i den kritikk som nå reises mot arbeidsrytmen og arbeidsformen i Nordisk Råd. Jeg er enig med hr. Leirfall i at det er noe som klikker når man får et så knugende inntrykk av trykksaker og forslag forelagt seg på en så vidt lite oversiktlig måte som vi har fått ved denne sesjon. Med skyldig respekt for alle dem som har forfattet disse trykksaker, og også med skyldig respekt for våre sekretariaer — jeg retter ingen kritikk mot noe hold for så vidt — tror jeg man rett og slett nå bør spørre seg selv om det rent praktisk sett her ikke er noe som bør endres. Jeg tror det ville være en god idé om man nå underkastet denne forretningsorden en viss revisjon.

Selv med fare for å begå den taktløshet å sitere meg selv vil jeg gjerne få lov til å lese opp noen ganske få ord av det jeg sa om denne forretningsorden da den ble vedtatt i 1953:

Så vil jeg da til slutt si at rådets arbeid med sin forretningsorden ikke bør anses som avsluttet ved det vedtak som jeg går ut fra vil bli truffet i dag. Det lar seg ikke nekte at iallfall det juridiske utvalg har

hatt meget knapp tid til å gå gjennom forskriftene, det er meget mulig at de lider av mangler, og det er meget mulig at det vil vise seg at det er tekniske feil som bør rettes.

Og jeg sluttet med å si:

Jeg tror ikke man skal være engstelig for å komme med forslag senere både om tillegg til og forandringer i forretningsordenen i den form den foreløpig har fått.

Det som ligger bak dette syn — et syn som jeg har fremdeles — er at nettopp for en slik forsamling som Nordisk Råd, som på sett og vis har et noe løst grunnlag å stå på, er det nødvendig til enhver tid å prøve å finne fram til en virkelig elastisk og effektiv arbeidsrytme. Det er ikke det at jeg tror at en dårlig forretningsorden kan ta livet av en institusjon som ellers har livets rett, eller at man med en god forretningsorden kan blåse liv i noe som ellers ikke har det; men jeg tror at en rekke av de rent praktiske innvendinger man har reist mot rådets arbeidsrytme og arbeidsteknikk, vil kunne la seg fjerne ved en realistisk gjennomgåelse og revisjon av forretningsordenen. Jeg vil antyde som en tanke at man setter ned et utvalg til å drøfte dette, eller kanskje at man ber det juridiske utvalg se på saken. Min kollega hr. Wikborg, som nå er formann i det juridiske utvalg, hadde jo interessert seg så sterkt for dette at han til og med hadde regnet ut hvor lang tid man ville spare ved å sløyfe votering ved navneopp-rop, så jeg tror det kanskje var en god idé å be det utvalg hvor han er formann, om å ta for seg forretningsordenen og se om den bør revideres.

Presidenten: Jag har for min del ingen ting mot at man i presidiet eller et annet organ drøfter forretningsordenen på ny; men jeg vil bare gjøre oppmerksom på at forretningsordenen er revidert to ganger etter at hr. Lyng satte sitt navn under den.

Lyng, Norge: Jeg er fullt kjent med de små og relativt overfladiske revisjoner som er foretatt to ganger. Men resulta-

tet er iallfall etter min mening at man ikke har oppnådd å få en mer effektiv arbeidsrytme. For så vidt tror jeg det faktisk er nok å vise til de opplysninger hr. Leirfall ga om hvordan trykksakmengden er svulmet år for år — etter min mening nok så unødvendig.

Etter at forhandlingene var avsluttet *vedtok rådet å ta rapporten til etterretning.*

Presidenten: Jeg må få lese opp et telegram som er kommet:

Skandinaviske transportarbeiderforbundet sender Nordiska rådet sin hjärtliga hälsning och uttrycker den förhoppningen att de beslut som fattas må bli till gagn för

medborgarna i de nordiska länderna. Vi applåderar statsminister Gerhardsens uttalande om att samarbetet i Norden även bör innesluta näringslivets organisationer.

Jonas S. Thore
Generalsekreterare

Antagelig har transportarbeiderforbundet sittet og sett i televisjonen. Ellers kunne de ikke ha blitt bekjent med statsminister Gerhardsens »uttalande».

Behandlingen av de øvrige punkter på dagsordenen ble utsatt til neste møte som ble fastsatt til kl. 10 den følgende dag.

Møtet hevet kl. 19.15.

Protokoll

2:a mötet

Måndagen den 10 november 1958 kl. 10

President: Hønsvald

Dagsorden:

1. Rapport fra Nordisk Råds juridiske nimannskomité
2. Rapport fra Nordisk Råds medisinske arbeidsmarkedskomité
3. Rapport fra Nordisk Råds veikomité
4. Rapport fra Redaksjonskomitéen for Nordisk Kontakt
- 5—118. Oversendelse av sakene til utvalgene

Meddelelse

Det ble meddelt at statsrådet Gösta Netzén, Sverige, hadde inntatt sin plass i rådet.

1

Rapport fra Nordisk Råds juridiske nimannskomité

Wikborg, Norge: Jeg har bedt om ordet for å svare på det spørsmål som ble rettet til meg i går av hr. John Lyng, om ikke det juridiske utvalg nå under denne sesjon kunne se nærmere på spørsmålet om endringer i vedtektene. Jeg er helt enig med hr. Lyng i at det er grunn til å gå til en revisjon av vedtektene. Det er pekt på flere mangler som gjerne skulle rettes. Imidlertid vil nok ikke det juridiske utvalg være det rette forum for å ta seg av den saken nå. Vi har hverken tid eller anledning til å gjøre det. Men jeg vil henstille til presidiet å ta spørsmålet opp i samråd med nimannskomitéen. Det er pekt på en

rekke endringer vi bør foreta. Det er også i rapporten fra presidiet nevnt endel saker som det kan være grunn til å se på på ny, og jeg vil da henstille til presidiet å ta den sak opp så snart som mulig i samråd med nimannskomitéen.

Ellers vil jeg gjerne benytte denne anledning til å si, at jeg tror at den juridiske nimannskomité er et utmerket eksempel på hvordan Nordisk Råd kan arbeide mest effektivt. Denne komité møtes en rekke ganger mellom sesjonene, avsiler en hel del spørsmål, behandler en rekke detaljspørsmål, slik at det juridiske utvalg under rådets møte kan begrense seg til å behandle de store prinsippsspørsmålene. Det er en ypperlig arbeidsordning, som vi er meget taknemlige for i det juridiske utvalg, og jeg tror, som sagt, at det er et eksempel på hvordan rådet kan arbeide raskt og effektivt også mellom sesjonene.

Etter at forhandlingene var avsluttet vedtok rådet å ta rapporten til etterretning.

2

Rapport fra Nordisk Råds medisinske arbeidsmarkedskomité

Rådet vedtok å ta rapporten til etterretning.

3

Rapport fra Nordisk Råds veikomité

Rådet vedtok å ta rapporten til etterretning.

4

Rapport fra Redaksjonskomitéen for Nordisk Kontakt

Rådet vedtok å ta rapporten til etterretning.

5—118

Oversendelse av sakene til utvalgene

Presidiet og arbeidsutvalgene hadde foreslått at følgende saker tas til etterretning uten utvalgsbehandling, idet rådet imøteser nye meddelelser i spørsmålene til neste ordinære sesjon.

- D 6. Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående ick-ratificerade ILO-konventioner (överlämnat av Norges regering).
- D 9. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 22. Meddelande om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation (överlämnat av Norges regering).
- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullät-
- nader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 29. Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m. (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskerfartyg (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).

Presidietts og arbeidsutvalgenes forslag ble vedtatt.

Presidenten: Jeg vil av praktiske grunner foreslå at vi tar sak D 16 først, fordi det er meningen at vi i forbindelse med denne sak skal få en redegjørelse av statsråd Arne Skaug om de europeiske frihandelsplaner.

Presidentens forslag ble vedtatt.

- D 16. Meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående økonomisk samarbeide (överlämnat av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt Tilläggsförslag om förberedande förhandlingar om utformningen av en eventuell tullunion (väckt av Ole Bjørn Kraft, Nils Meinander, Finn Moe och Bertil Ohlin).

Statsråd Skaug, Norge: Det Nordiske Råd vedtok på sin sesjon i Oslo 1954 en tilråding til regjeringene om å fremme et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Rådet henstillet spesielt til regjeringene å søke å legge til rette vilkårene for opprettelse av et felles nordisk marked på så store områder som mulig, samt å oppta forhandlinger om konkrete samarbeidsoppgaver som ville være av betydning for de nordiske lands produktivitet og levestandard.

Ved en senere statsrådskonferanse i Harpsund samme år ble de nærmere retningslinjer for utredningsarbeidet trukket opp.

Utredningsoppdraget er gjennomført av Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg som la fram sin hovedrapport i fjor. Denne omfattet ca. 80 % av de nordiske lands samhandel.

Nordisk Råds økonomiske utvalg trådte så sammen i Hindås i november i fjor for å forberede Nordisk Råds behandling av spørsmålet om det økonomiske samarbeid i Norden. Det økonomiske utvalg anbefalte at samarbeidsutvalgets da foreliggende rapport skulle kompletteres med en utredning om forholdet mellom et vest-europeisk frihandelsområde og det nordiske økonomiske samarbeid. På denne bakgrunn skulle

også de problemer kunne klarlegges som ville oppstå i forbindelse med de 20 % av den internordiske handel som rapporten ikke omfattet.

I samsvar med denne anbefaling fortsatte samarbeidsutvalget sitt utredningsarbeid og har i høst lagt fram en tilleggsrapport som omfatter de resterende 20 % av den nordiske samhandel.

På jordbruksområdet er utredningen ennå ikke fullført, men utvalget fortsetter undersøkelsene i lys av utviklingen i forhandlingene om frihandelsområdet og vil avlegge en endelig rapport om dette område så snart som mulig. Jeg skal i det følgende gi en kort oversikt over utvalgets analyse og forslag.

Ved utformningen av planen har samarbeidsutvalget tatt sitt utgangspunkt i en vurdering av de nordiske lands stilling i verdensøkonomien.

Utvalget peker på at de nordiske land tilhører en relativt velstående del av verden. Disse lands andel av verdens nasjonalinntekt er beregnet å utgjøre over tre ganger så meget som deres andel av verdens befolkning. En av forutsetningene for denne relativt gunstige stilling er landenes sterke deltakelse i den internasjonale arbeidsdeling. De har tilsammen 4—5 % av den totale verdenshandel og over 12 % av verdens handelsflåte, men under 1 % av verdens befolkning.

Utvalget legger også fram beregninger som tyder på at Norden hevder seg meget bra om en betrakter produksjonsutviklingen over et noe lengre tidsrom. Gjennom mesteparten av dette århundre har således de nordiske land hatt en sterkere vekst i produksjon og levestandard enn de fleste andre land.

Utvalget peker imidlertid på en rekke tendenser både i de nordiske lands økonomi og i internasjonal økonomi som tyder på at Norden er i ferd med å komme over i en situasjon hvor våre vekstproblemer blir vanskeligere å mestre enn tidligere. Utvalget stiller disse vekstproblemene for landenes økonomi i forgrunnen for sin analyse. Det blir pekt på at i den siste del av etterkrigstiden synes landene i Vest-Europa å ha økt sin produksjon i et raskere tempo enn Norden.

Utvalget peker på det forhold at den økonomiske ekspansjon hittil i de nordiske land har vært sterkt knyttet til utviklingen innenfor eksportnæringer som har særlige betingelser i naturgrunnlaget. I Danmark utgjør eksporten av jordbruksvarer om lag 60 % av landets samlede eksport. I Finland kommer ca. 80 % av eksporten fra skogen og skogsindustrien. I Sverige faller hovedtyngden av eksporten på treforedlingsprodukter, malmer og metaller og for Norges vedkommende er det disse produktene sammen med fisk og fiskevarer og elektrokjemiske produkter som dominerer eksporten. Både for Finnlands, Norges og Sveriges del er det et karakteristisk trekk at eksporten i sterk grad domineres av råvarer og halvfabrikata, selv om Sverige også har en betydelig eksport av produkter fra sin verkstedsindustri.

Selv om de nordiske land på enkelte områder fortsatt har unyttede naturlige ressurser, sier utvalget at det må kunne slås fast at disse alene ikke vil gi et tilfredsstillende grunnlag for den videre produksjonsutvikling. Alle de nordiske land vil etter hvert komme over i en utviklingsfase, der den økonomiske utvikling i større grad enn hittil må bygge på andre faktorer enn særlig fordelaktige naturtilganger. De immaterielle ressurser som landene råer over i form av industriell erfaring og tradisjon, høyt teknisk nivå og faglig standard vil bli av avgjørende betydning.

Det er på denne bakgrunn spørsmålet om større markeder får slik betydning for de nordiske land.

Utvalget sier at det i denne forbindelse er grunn til å understreke et par generelle trekk ved utviklingen i internasjonal økonomi. Det ene er at den teknologiske utvikling foregår med stormskritt. Det blir stadig skapt nye produkter og produksjonsprosesser. På den ene side innebærer dette en omfattende forskningsinnsats og en stigende kapitalintensitet i produksjonen for å utnytte de nye tekniske landevinninger. På den annen side retter etterspørselen seg i stigende grad mot disse nye produktene, kjemikalier, maskiner og særlig mot va-

rige forbruksvarer som biler, kjøleskap, fjernsynsapparater m. v. Denne utvikling er hovedårsaken til at den industrielle ekspansjon i de store industriland først og fremst foregår innenfor maskin- og apparatindustrien og den kjemiske industri. De land som ikke kan følge med i denne utviklingen risikerer å sakke etter som industriland.

Et annet trekk i utviklingen utfyller dette bilde. Etter hvert som nye land kommer med i industrialiseringsprosessen møter de eldre industriland konkurranse fra land med lave arbeidslønninger. Disse nye industriland bygger som regel i første omgang ut industri som er relativt arbeidskrevende og hvor teknikken er forholdsvis enkel. Dette innebærer at land med relativt høyt lønnsnivå må søke sine ekspansjonsmuligheter på nye felter hvor det kreves høyere teknikk og større kapitalintensitet.

For de nordiske land som gjennomgående har et høyt lønnsnivå også sammenlignet med vest-europeiske land, er den utviklingen som her er skissert av vesentlig betydning.

Utvalget peker på at det er mot denne bakgrunn at markedsproblemer for det nordiske næringsliv må vurderes. De store industriland har betydelig større muligheter for å hevde seg i automatikkens og atomteknikkens tidsalder. Oppsplittingen av verden i nasjonale markeder rammer ikke disse land i samme grad som de små land. Ved å sikre sine hjemmemarkeder for landenes egen ferdivareindustri gjennom tollbeskyttelse og andre restriksjoner, har de i alle tilfelle et marked som er stort nok til å gi grunnlag for en betydelig spesialisering og rasjonalisering av industrien. Likevel ser vi at relativt store land som Tyskland, Frankrike og Italia har dannet et fellesmarked sammen med Be-Nelux-landene. Begrunnelsen for dette skritt er at i forhold til USA og Sovjet-Samveldet blir disse land for små til å kunne hevde seg på en tilfredsstillende måte i den industrielle utvikling vi nå går inn i. For de langt mindre nordiske land vil markedsproblemer bli atskillig mer påtrengende.

Gjennomgåelsen av de økonomiske

ekspansjonsproblemer i de nordiske land danner bakgrunnen og motivering for de former for økonomisk samarbeid mellom de fire land som er foreslått av samarbeidsutvalget.

Som nevnt har samarbeidsutvalgets utredningsarbeid foregått med utgangspunkt i de retningslinjer som ble trukket opp under det nordiske statsrådsmøte i Harpsund høsten 1954. I overensstemmelse med disse tok samarbeidsutvalget i første rekke sikte på å utarbeide en plan for et nordisk fellesmarked for vareområder som måtte ønskes å ha særlig betydning for en fortsatt økonomisk ekspansjon. Utover dette rettet man stort sett oppmerksomheten mot vareområder hvor omstillingsvanskene innen næringslivet kunne antas å bli av minst omfang. På grunn av bl. a. tollmessige og økonomiske sammenhenger mellom en rekke vareområder har vareundersøkelsene stadig blitt utvidet under utredningsarbeidet. Når det gjelder det nordiske fellesmarkeds forhold til internasjonale forpliktelser har også samarbeidsutvalget søkt å legge fram en plan for et nordisk fellesmarked som omfatter et så stort vareområde som mulig. Ved fremleggelsen av planen for 80 % av den nordiske samhandel mente samarbeidsutvalget å kunne slå fast at denne planen hadde fått et slikt varemessig omfang at den stort sett kunne antas å stemme overens med GATT's vilkår for en tollunion og at den kunne ventes å bli godkjent.

Etter beslutningen på Hindås i fjor ble samtlige vareområder tatt med i den planen som samarbeidsutvalget nå har lagt fram for et nordisk fellesmarked. Den tidligere fremlagte plan er blitt utvidet med en rekke av de vareområder hvor de nordiske lands beskyttelse mot konkurransen fra andre land har vært størst. I stor utstrekning har denne utvidelse av markedsplanen trukket inn mer eller mindre typiske hjemmemarkedsnæringer. Ulikhetene i den beskyttelse som disse vareområder har fått i de forskjellige land er betydelig større enn hva som var tilfelle blant de vareområder som går inn i 80 %-planen.

For hele industriområdet under ett

kan man karakterisere forslaget til en felles nordisk tolltariff som en tolltariff med stort sett lave eller moderate tollsatser. Det kan nevnes at den gjennomsnittlige tollinsidens beregnet på importen i 1955 fra ikke-nordiske land går ned fra 6,1 til 5,9.

For råvarer foreslås det stort sett tollfrihet på så å si hele vareområdet. For halvfabrikata er de tollsatser som er foreslått svært varierende. For halvfabrikata av plast foreslås en toll på 15 %. På tekstilområdet er det i hovedregelen foreslått 7 % for garn og 17 % for vevnader. Valsede og trukne produkter av jern og stål er foreslått belagt med tollsatser på 6—8 % og tilsvarende halvfabrikata av andre uedle metaller tollsatser på 2—5 %.

Tollsatsene på ferdige produkter ligger i alminnelighet omkring 8—12 %. For enkelte områder, for eksempel tekstil, skotøy og glass, ligger imidlertid tollforslagene på et høyere nivå. På de forskjellige vareområder når tollforslagene opp i 20 % eller høyere bare for husholdningsglass og for deler av tekstilområdet. Bortsett fra tekstil-, lær- og skotøy- samt glass- og porselensområdene, ligger tollforslagene stort sett omkring 10 % eller under og tollsatser som overstiger 12 % er i disse tilfelle meget få.

Hva fiskeområdet angår, er det foreslått tollfrihet for hele området med unntak av konserver.

For sjokolade- og sukkervarer har samarbeidsutvalget foreslått en toll på 12 % og for tobakksvarene er det foreslått en vektoll som omtrent svarer til den gjeldende gjennomsnittlige beskyttelse dersom en tar hensyn til de gjeldende tollsatser i de nordiske land, tilsvarende beskatningsdiskriminering og spesielle importbestemmelser.

Samarbeidsutvalget har forutsatt at gjennomføringen av den felles nordiske tolltariff overfor utenforstående land og nedbyggingen av toll og kvantitative restriksjoner mellom de nordiske land som regel skal skje umiddelbart og fullt ut fra det tidspunkt konvensjonen om det nordiske fellesmarked trer i kraft. Ønskeligheten av at næringslivet skal

kunne gjennomføre en smidig tilpassing til de utvidete konkurransforhold på et nordisk fellesmarked, gjør det imidlertid nødvendig i en viss utstrekning at de enkelte land blir innrømmet begrensede overgangsperioder for å bygge ned de interne hindringer for handelen og til å innføre den nordiske fellestariff når det gjelder særlig vanskeligstilte områder. Det er på den andre siden ønskelig at disse overgangsordningene begrenses til et minimum. De overgangsordninger som er nødvendige, bør dessuten fastlegges på forhånd slik at en kan gi planen for et nordisk fellesmarked den nødvendige fasthet. Ved å fastlegge overgangsordningenes lengde på forhånd letter en bedriftenes egen planlegging og tiltak som følger av denne.

Utvalget ser fellesmarkedet som en forutsetning for et effektivt produksjonssamarbeid, idet de nåværende tollsatser virker hemmende på denne formen for samarbeid mellom nordiske bedrifter. Gjennom et produksjonssamarbeid bør det være mulig å avbøte visse strukturelle svakheter ved de nordiske lands næringsliv som blant annet har alvorlige betalingsbalansmessige aspekter. Norden har et betydelig løpende underskudd i sin samhandel med det europeiske kontinent og først og fremst med Vest-Tyskland. Dette underskudd kan bare dekkes ved de overskudd Norden samtidig har overfor pund-området. Tyskland og kontinentet bruker på sin side sitt overskudd på Norden til å skaffe seg dollar. — Så lenge Storbritannia og sterlinglandene skaffer de nødvendige tilganger av dollar til den europeiske husholdningen, kan denne formen for samhandel fortsette. Dersom Storbritannia skulle finne det nødvendig å begrense sine dollaruttellinger ved å kappe ned sitt underskudd overfor Norden, kan de nordiske land komme opp i betydelige vanskeligheter. Utvalget mener at det av disse grunner er sterkt ønskelig å redusere Nordens avhengighet av import fra Tyskland og kontinentet. De største importpostene er her jern og stål, maskiner, biler og kjemikalier. Utvalget mener at Norden på disse sterkt ekspanderende områdene har gode forutsetninger for å

bygge ut en større produksjon enn i dag på konkurransedyktig grunnlag og at et produksjonssamarbeid innenfor rammen av et nordisk fellesmarked vil være et egnet middel til å fremme en slik utvikling.

Samarbeidet er særlig viktig på jern- og stålområdet, idet jern og stål spiller en sentral rolle i de nordiske lands næringsliv. Stålførbruket i Norden øker med 6—7 % om året, og det svarer til en fordobling på 10—11 år. Produksjonen ventes å øke fra 2 millioner tonn i 1955 til 4,3 millioner tonn i 1965.

I bransjer der veksten er særlig sterk i alle de nordiske land, kan en nå spesielt gode resultater gjennom produksjonsmessig samarbeid. I samarbeid med representanter for jern- og stålindustrien i de nordiske landene har utvalget utarbeidd en plan om en frivillig samarbeidsorganisasjon på jern- og stålområdet. Den skal ha til oppgave å utvikle den nordiske jern- og stålproduksjon og øke dens effektivitet og konkurransevne.

I rapporten blir det videre redegjort for det initiativ som samarbeidsutvalget har tatt for å få i stand et produksjonsmessig samarbeid på bilområdet. Spørsmålet om et felles marked for biler har vært behandlet i sammenheng med mulighetene for å få i stand et slikt produksjonssamarbeid.

Utvalget drøfter også mulighetene for et produksjonssamarbeid på andre områder, herunder om forsyningen av elektrisk kraft.

I tilknytning til disse spørsmål kommer samarbeidsutvalget inn på en utbygging av samarbeidet om forskning og utdanning, ikke minst på områder som har direkte betydning for næringslivet.

I nær sammenheng med det produksjonsmessige samarbeidet står utvalgets forslag om oppretting av en nordisk investeringsbank. Den skal ha en grunnkapital på 300 millioner dollar, og av det skal tredjeparten betales inn konstant gjennom en fem års periode. Størparten av tilskottet, nemlig 85 av de 100 millioner dollar, kommer fra Sverige, men slik at Sverige nytter til dette formålet de avdragene som Danmark, Finn-

land og Norge skal betale i de nærmeste årene på sine statskreditter i Sverige. Investeringsbanken skal imidlertid først og fremst forsøke å skaffe seg kapital ved selv å ta opp lån f. eks. i Sambandsstatene. Den skal låne til prosjekter av nordisk interesse, som styrker Nordens økonomi og som ellers ikke kan finansieres på rimelige vilkår.

Også spørsmålet om et utvidet handelspolitisk samarbeid, så vel på det bilaterale som på det multilaterale plan, er behandlet i rapporten og samarbeidsutvalget redegjør for disse spørsmål, og i denne forbindelse også for GATT's og OEEC's bestemmelser om opprettelse av fellesmarkeder. Spørsmålet om utlandets reaksjon på opprettelsen av et nordisk marked blir også drøftet i denne sammenheng.

Spørsmålet om konkurransevilkårene i et fellesmarked og om de tilpasninger i den økonomiske politikk som det kan være behov for, inntar en bred plass i samarbeidsutvalgets rapport. Det foreligger således særskilte utredninger om de relative konkurransevilkår, om pris- og monopolspørsmål, om interne avgifter m. v. Utvalget foreslår en rekke bestemmelser med sikte på å forhindre diskriminasjon i et fellesmarked, blant annet når det gjelder interne avgifter og subsidier. Det foreslås også en utstrakt konsultasjon mellom de fire land om den økonomiske politikk.

De forskjellige bestemmelser og regler som utvalget anser det vil være behov for i forbindelse med et felles nordisk marked er inntatt i et utkast til konvensjon. Det blir her blant annet foreslått at det opprettes to samarbeidsorganer, et ministerråd og et embetsmannsråd.

Samarbeidsutvalget har både i sin hovedrapport og i tilleggsrapporten gitt en analyse av forholdet mellom et nordisk fellesmarked og det vest-europeiske frihandelsområde. På grunn av at forhandlingene om frihandelsområdet har trukket ut har utvalget på dette område ikke kunnet fullføre hele sitt utredningsopdrag. Utvalget er imidlertid av den oppfatning at det foreslåtte fellesmarked og de øvrige samarbeidsformer vil ha sin

betydning også i et frihandelsområde. Utvalget peker særlig på betydningen av at det nordiske fellesmarked gir muligheter for tilpassing av produksjonen til nordiske markeder før konkurransen fra de store industriland setter inn. Det peker videre på at den nordiske planen er utformet konkret og gir næringslivet den størst mulige sikkerhet for planlegging av produksjonen og investeringene på lengre sikt.

Særlig viktig er etter utvalgets mening den betydning som et nordisk fellesmarked vil få utad. Denne betraktning er særlig aktuell i forbindelse med forhandlingene om de nye markedsdannelser i Europa. Det må være av felles interesse for de nordiske land, som deltar i disse forhandlinger, å nå fram til en tilfredsstillende løsning.

Utvalget sier at det i denne forbindelse er viktig å ha for øye at atskillige av de spørsmål som ennå er uløste under de forhandlinger om et frihandelsområde som hittil har funnet sted, er av helt avgjørende betydning for Danmarks, Norges og Sveriges eksportinteresser og øvrige næringsliv. For Danmarks vedkommende gjelder dette spesielt oppnåelse av en tilfredsstillende sikring og utvidelse av jordbrukets eksportmuligheter. For Norges vedkommende foreligger en tilsvarende problemstilling for så vidt angår fisk og fiskeprodukter. Videre spiller det for Norge og Sverige en avgjørende rolle å sikre en slik løsning av problemene vedrørende treforedlingsprodukter og metaller, at inndragingen av disse varer i frihandelsområdet ikke blir illusorisk.

Opprettelsen av et nordisk marked vil etter samarbeidsutvalgets mening i vesentlig grad kunne styrke landenes stilling så vel under forhandlingene om disse spørsmål som generelt i det mellomfolkelige og handelspolitiske samarbeid.

Også etter at en eventuell avtale om et europeisk frihandelsområde er kommet i stand, vil viktige økonomiske og handelspolitiske spørsmål måtte løses gjennom fortsatte forhandlinger. Det er å vente, at det i en slik situasjon vil eksistere interessemotsetninger, som i visse tilfelle kan tenkes å bli mer akutte

etter hvert som beskyttelsen avvikles. Et etablert nordisk fellesskap vil i denne situasjon kunne styrke de nordiske lands stilling overfor de sterke interessegrupper som vil bestå innenfor et vest-europeisk frihandelsområde.

Utvalget peker i denne forbindelse på den betydning Norden har som handelspartner for atskillige europeiske land, og sier videre at et organisert nordisk samarbeid vil bidra til at de nordiske land kan utforme en felles linje og hevde sine mange felles interesser på en mer effektiv måte både i de videre forhandlingene om den europeiske frihandelsavtale og innen frihandelsrådets institusjoner når det blir opprettet.

I lys av den nære sammenheng det er mellom drøftelsene om et nordisk fellesmarked og de pågående forhandlinger i Paris om et europeisk frihandelsområde, er det naturlig for meg til slutt å komme inn på situasjonen i disse forhandlinger slik som den fortoner seg etter møtene i Paris i slutten av forrige måned.

På møtet i juli i OEEC's statsrådskomité for frihandelsområdet (den såkalte Maudling-komité) besluttet man å holde en sesjon av forholdsvis lang varighet i slutten av oktober. Det gjorde seg da sterke forhåpninger gjeldende om at man derved skulle kunne forhandle seg fram til såpass sterk grad av enighet at man idag med noenlunde sannsynlighet kunne bedømme utsiktene for å få et frihandelsområde fra 1. januar 1959, og at man også ville ha en oversikt over hovedlinjene i den konvensjon som vil måtte inngås. Disse forhåpninger er av forskjellige grunner ikke blitt innfridd. Riktignok er det under forhandlingene etterhvert blitt oppnådd enighet på en rekke felter. Men flere av hovedproblemene er i dag ikke særlig nærmere sin løsning enn de var i sommer. Det er på det nåværende tidspunkt ikke mulig å kunne forutsi hvilket resultat de fortsatte forhandlinger vil gi. Komitéen skal møtes igjen den 13. november. Det vil så antagelig bli en forholdsvis permanent forhandlingsfase fram til slutten av desember. Man vil ta sikte på så langt som mulig å nå prinsipiell enighet in-

nen årets utgang i de vanskelige spørsmål som gjenstår. Bare tiden vil vise om det lykkes. Det kan være av vesentlig betydning å få en avklaring innen denne dato, idet de seks land som er tilsluttet den europeiske tollunion som er opprettet i henhold til Roma-avtalen, da begynner sin innbyrdes avvikling av toll og andre handelsrestriksjoner.

Jeg skal ikke gi noen detaljert omtale av de mange spørsmål som vil måtte finne sin løsning under de fortsatte forhandlinger i Paris. Jeg skal imidlertid peke på enkelte av de viktigste — og også de mest vanskelige.

De avgjort mest kompliserte problemer er de som, i den terminologi som brukes, sammenfattes under begrepet opprinnelses- og forvridningsproblemer. Hvordan disse problemer løses vil i sterk grad bestemme det reelle innhold av frihandelsområdet. Ikke bare er de meget vanskelige rent teknisk sett, men drøftelsene av dem bringer også viktige prinsipielle motsetningsforhold for dagen. Flere land, bl. a. de nordiske, mener at det bør settes enkle og liberale vilkår for at en vare skal kunne nyte godt av den restriksjonsfri handel innenfor området: for dermed å søke tilgode sett at alle varer som normalt inngår i det europeiske varebytte, får nyte godt av den friere handel. Enkelte land på kontinentet frykter imidlertid skadevirkninger som følge av den forskjell som vil eksistere i de enkelte lands toll- og handelspolitikk overfor utenverdenen. Det hevdes at industri i land med lave ytre tollsatser, i særdeleshet på råvarer og halvfabrikata, vil få en konkurransemessig fordel. Dette syn begrunnes med at import fra tredje land vil få en tendens til å gå til lavtarifflandene, og, etter å være foredlet der, bli eksportert videre til høytarifflandene som frihandelsvare. Det er dette som kalles forvridning av handelen. Skal man på forhånd beskytte seg mot en slik frykt, som mange av oss mener er teoretisk og sterkt overdrevet, vil dette kunne føre til kompliserte og vanskelig akseptable opprinnelsesregler. Diskusjonene om dette fører rett inn i prinsipielle spørsmål som har sammenheng med Europas

fremtidige beskyttelsesnivå overfor utenverdenen. Jeg anser det meget viktig at man ikke lager nye stengsler for handelen mellom Vest-Europa og resten av verden.

Diskusjonene er også blitt vanskeliggjort fordi det i en viss utstrekning er brakt inn ønsker om beskyttelse av andre grunner enn de som har med forskjellen i ytre tollsatser å gjøre. Dette står i strid med selve formålet med forhandlingene som er å komme fram til en rasjonell internasjonal arbeidsdeling i Europa.

Opprinnelses- og forvriddingsproblemene har vært gjenstand for ekspertutredninger gjennom lengre tid uten at man er kommet særlig nærmere en løsning. På det siste møte i Paris fremsatte derfor Mr. Maudling forslag om selv å ta ledelsen av dette arbeid, med sikte på å nå prinsipiell enighet innen 1. januar. Han foreslo opprettet en egen komité for dette formål, sammensatt av statsråder eller høyere embetsmenn med vidtgående forhandlingsfullmakter. Etter en del diskusjon ble et forslag som i hovedsaken var basert på dette, vedtatt.

Opprinnelses- og forvriddingsproblemene er også for tiden gjenstand for interne drøftelser mellom de seks medlemmer av den europeiske tollunion. Det er stilt i utsikt at resultatet av disse drøftelser vil kunne foreligge fra 20. november av. Man regner med at den nye Maudling-komité da vil bli sammenkalt og sitte sammen mer eller mindre permanent fram til nyttår.

Landbruksproblemene har også inn tatt en bred plass i forhandlingene. For de land som i sin utenriksøkonomi er sterkt avhengig av eksport av landbruksprodukter, er det naturligvis tvingende nødvendig at også forholdene legges til rette for en ekspansjon av denne del av den intereuropeiske handel på et ikke-diskriminerende grunnlag. Jeg tror jeg kan si det er alminnelig godtatt at det i forbindelse med et frihandelsområde også må utformes bestemmelser om oppmyking av handelen med landbruksprodukter, og at dette vil bli gjort i form av en særavtale som inngås samtidig med en frihandelskonvensjon. Det fore-

ligger tre forslag om hvordan en slik avtale bør bygges opp, et britisk fra januar i år, et seksmaktsforslag som ble fremlagt i sommer, samt et felles norsk-svensk-dansk forslag. Dette siste ble fremmet under det siste møte i Paris etter at forberedende nordiske drøftelser hadde pågått i lengre tid. Den spesielle gruppe som drøfter landbruksproblemene under forhandlingene, vil nå tre sammen igjen. Den vil i første omgang gjennomgå de tre forslag for å klarlegge de spørsmål som det synes å herske enighet om, og de uoverensstemmelser som fremdeles er tilstede. Gruppen er bedt om å fremlegge en rapport innen 10. desember, som kan danne grunnlag for nye forhandlinger i Maudling-komitéen.

Fiskeriproblemene behandles av en egen gruppe som også vil tre sammen igjen i nær fremtid. Fra norsk og islandsk side arbeides det med et fellesopplegg til disse drøftelser.

Et tredje problemkompleks som er meget sentralt i forhandlingene, er de industrielt sett lite utviklede lands særlige problemer. Det er alminnelig enighet om at de må tilstilles lempeligere overgangsvilkår enn den alminnelige regel, og at de følgelig først etter et tidsrom på 25 à 30 år vil kunne ha påtatt seg de fulle forpliktelser som følger av en tilslutning til frihandelsområdet. Fra enkelte av disse lands side er det fremsatt ønsker om finansiell bistand til utbygningen av næringslivet i denne overgangsperiode. Drøftelsen av disse spørsmål er ennå ikke kommet særlig langt, men vil melde seg med fornyet styrke etterhvert som forhandlingene generelt sett skrider fram.

På det siste møte i Paris hadde man også en debatt om institusjonelle spørsmål. Det er alminnelig enighet om at frihandelsområdet må ha en organisatorisk overbygning etter det mønster man i dag har i OEEC. Det er imidlertid foreløpig ikke oppnådd enighet i slike spørsmål som f.eks. avstemningsreglene. Enkelte ønsker at alle vedtak innenfor området institusjoner bare skal kunne treffes ved enstemmighet. Andre mener imidlertid at det i en viss utstrekning

må gis rom for majoritetsavgjørelser. I sammenheng med dette har man også problemer i forbindelse med de vilkår som skal oppfylles for at et land eventuelt i visse situasjoner skal kunne gjøre unntak fra konvensjonens forpliktelser.

Det er ikke mulig i denne redegjørelse å gi noen fullstendig oversikt over de problemer som drøftes i Paris. Finner man imidlertid fram til akseptable løsninger i de spørsmål jeg her har vært inne på, vil det antagelig ikke være forbundet med alt for store vanskeligheter å bli enig også om en rekke andre spørsmål som må løses. For enkelte av dem er man også i realiteten langt på vei mot enighet.

Jeg vil slutte med å gjenta at det i dag ikke er mulig å forutsi forhandlingenes utfall. Vi håper at mye ennå kan gjøres innen årets utgang, men et frihandelsområde som kan tre i kraft allerede 1. januar, kan man, bl.a. også av administrative grunner, ikke få. Bl.a. må jo en eventuell konvensjon ratifiseres av deltakerlandene. Prinsipiell enighet om hovedtrekkene må imidlertid fremdeles være det primære mål for forhandlingene. Det som kreves i dagens situasjon er først og fremst en tilstrekkelig politisk vilje fra alle hold og dermed villighet til nødvendige kompromisser.

Meddelelse

Det ble meddelt at justitieministern Sven Högström, Finland, hadde inntatt sin plass i rådet.

Presidenten: Det er adgang for rådets medlemmer til å uttale seg om sakene innen de sendes til utvalgsbehandling, men det er ikke meningen at det skal føres noen alminnelig debatt. Den får vi når sakene kommer tilbake fra utvalgene.

Kraft, Danmark: Hr. præsident! Den tale, som den norske handelsminister lige har holdt, har ikke kunnet give os noget opmuntrende billede af de muligheder, der foreligger for gennemførelsen

af et europæisk frihandelsområde. Det er jo et spørgsmål, som må kræve den allerstørste opmærksomhed og den mest alvorlige indsats fra alle sider; thi dér drejer det sig ikke blot om vanskeligheder og modsætninger ved forhandlinger om en almindelig handelstraktat; her drejer det sig ikke om gennemførelse af nogle mere eller mindre vidtgående ændringer i toldtariffer; her drejer det sig ikke om et almindeligt samarbejde mellem stater, om det kan blive til noget eller ikke blive til noget, og man så gladelig kan gå videre.

Det må blive mere og mere klart, at det er noget meget alvorligt og vidtrækkende, der nu i dag står på spil i Europa. Er det for meget sagt, hr. præsident, at her drejer det sig simpelt hen om Europas fremtid, Europas fremtid også i den videste forstand. Der er vel ikke nogen, der kan være i tvivl om, at et endeligt sammenbrud af disse omfattende økonomiske forhandlinger om et frihandelsområde i Europa eller deres udsættelse på ubestemt tid i et ustandseligt tovtværkeri vil komme til at gribe ind på alle områder. Det er vist nok nødvendigt at sætte en streg under »alle områder» af de europæiske folks liv og samarbejde og eksistensmuligheder. Tiden er jo i sig selv tilstrækkelig utryk, tilstrækkelig fyldt med mørke muligheder til, at nogen kan ønske en yderligere svækkelse af vor følelse af tryk og sikkerhed.

Hvis vi nu tænker den tanke til bunds, at der ved sammenbrud af disse forhandlinger eller deres udsættelse på ubestemt tid skabtes muligheder eller fremkaldtes dybtgående økonomiske modsætninger eller uoverensstemmelser — for ikke at sige splittelse og deling af Europa — hvorledes tror man da det vil gå med det europæiske samarbejde på andre områder, uden for dette specielle felt? Hvilke muligheder tror man disse vil have i fremtiden? Tror man ikke, at de alle vil blive genstand for en afgørende svækkelse, en svækkelse af de europæiske folks rolige og trygge udvikling hen imod en styrkelse af vore eksistensmuligheder og, som også minister Skaug med rette nævnte, en

avgørende svækkelse af de europæiske folks muligheder for at deltage i og nyde godt af den rivende tekniske udvikling, der i øjeblikket foregår? Europas stilling er siden 1945 blevet alvorligt svækket. Kan vi se bort fra, at stillingen i Europa viser en nedadgående linje i forhold til de store magter, der omgiver os? Det er jo ikke øjeblikket, forekommer det mig, hvor man skal give denne nedadgående linje et yderligere skub nedad. Øjeblikket må snarere være inde til at søge at samle alle kræfter til at standse denne udvikling. Og mulighederne foreligger. Men tiden er ekstraordinær, og den kræver ekstraordinære handlinger.

Jeg er aldeles overbevist om, at vore regeringer i de nordiske lande, der deltager i disse frihandelsforhandlinger, følger udviklingen med al omhu, al vagtsomhed. Men er det nok i denne situation? De nordiske regeringer har i OEEC, hvad vi har grund til at sætte pris på — måske særlig i Danmark, men hvad alle må hilse med tilfredshed — stået sammen i de sidste forhandlinger om gennemførelse af en landbrugsordning, men er det det eneste, de nordiske stater kan gøre nu, hvor forhandlingerne har nået det punkt, som minister Skaug skildrede for os, at deltage i videre drøftelser og se hvad der kommer ud af det, på dette tidspunkt, hvor det er ganske klart, at forhandlingerne om et frihandelsområde i Europa har nået et dødt punkt, hvor de ikke længere gør fremskridt? Jeg synes, at minister Skaug med al tydelighed har vist, hvor vanskelig situationen er, og jeg er også overbevist om, at minister Skaug endda har udtalt sig med sædvanlig og berettiget ministeriel tilbageholdenhed om hele situationen.

Derfor vil jeg gerne spørge, om vi ikke nu, hvor minister Skaug har påkaldt en politisk vilje, kunne foretage et ekstraordinært skridt. Ville det ikke have stor betydning, en afgørende vægt, hvis de nordiske regeringer, der deltager i OEEC-forhandlingerne, samlet og velforberedt foretog en fælles appel til de stormagter, der i disse dage og i de kommende måneder holder disse sager

i deres hånd, de afgørende stormagter, for at sige til dem, hvad de nordiske folk føler og tænker, og hvilken utryghed de nærer over for fremtiden? Thi vor skæbne er en del af Europas skæbne. Jeg synes ikke, det må være vanskeligt at foretage et sådant skridt, og jeg tror, det ville have betydning også for alle de kræfter i de store lande, som ønsker denne sag løst, at føle, at her står de nordiske folk samlet bag dette ønske, thi vi ønsker jo alle frihandelsområdet gennemført, vi er fælles om en ængstelse for fremtiden. Burde vi ikke finde udveje for en fælles handling?

Hr. præsident, jeg har tilladt mig at rejse dette spørgsmål til overvejelse i vore regeringer, der deltager i OEEC's forhandlinger. Jeg vil også gerne rejse det til overvejelse i Det Nordiske Råds drøftelser i disse dage. Hvis man finder tanken uigennemførlig, hvilket andet forslag vil man da have at stille? Har vi ikke alle følelsen af, at nu har vi nået et punkt, hvor passivitet ikke længere er svaret?

Røiseland, Norge: I likhet med hr. Ole Bjørn Kraft tenker heller ikke jeg på dette tidspunkt å reise noen debatt om nordisk tollunion. Jeg mener at det naturlige må være at saka nå går til det økonomiske utvalg for behandling, og at vi får spørsmålet tilbake til plenum en dag senere i veka. Men på samme måte som hr. Ole Bjørn Kraft synes også jeg det er naturlig på et såvidt tidlig tidspunkt i sesjonen å komme med noen merknader om forhandlingene om det vesteuropeiske frihandelsområde. Denne saka står ikke på dagsordenen for møtet her, det er det nordiske samarbeidet som står på dagsordenen, men det er jo nokså typisk for situasjonen og vel et nokså naturlig utslag av den at handelsminister Skaug brukte forholdsvis lang tid til å omtale disse forhandlingene, og hr. Ole Bjørn Kraft hele sitt innlegg til å omtale saka. Det er, som jeg sa, ganske naturlig, for vi står der framfor selve hovedsaka i dag, ikke bare i nordisk økonomisk politikk, men i den økonomiske politikken i Europa, og jeg

mener at det ville være helt unaturlig om Nordisk Råd gikk fra hverandre uten at vi uttalte tydelig og effektivt vår mening om forhandlingene om frihandelsområdet og om dette frihandelsområdet i seg selv. Vi ville simpelthen forspille en sjanse om vi ikke gjorde det, for vi har jo en viss grunn til å tro at vi blir hørt fordi Norden samlet er Messinaunionens beste kunde, og da må en vel gå ut fra at de vil ta et visst omsyn til oss.

Saka står ikke på dagsordenen, og det kan gjerne være at selve forretningsordenen for Nordisk Råd legger visse hindringer i veien for at vi kan få uttrykt oss så effektivt og så tydelig som vi ønsker det, men likevel bør vi forsøke så langt det går an å få gitt uttrykk for det denne forsamling mener om disse forhandlingene. For min part er jeg fullstendig enig i det synet hr. Ole Bjørn Kraft har på det, og jeg mener at det er to ting som Nordisk Råd særlig bør understreke. Den ene tingen er at vi bør uttrykke vår vilje til samarbeid, den positive viljen som vi har til å nå fram til et brukbart frihandelsområde. Jeg vil gjerne legge vekt på brukbart. Den andre tingen som vi bør gjøre merksam på alt nå, er viljen til forsvar av vårt eget næringsliv dersom disse forhandlingene bryter sammen. Jeg tror det er viktig at landene i Midt-Europa alt nå blir klar over at vi er nødt til å forsvare vår sysselsetting og forsvare vårt næringsliv dersom forhandlingene bryter sammen, og det kan gjerne være at det kan bli et nokså tungtveiende argument når disse skal drøfte spørsmålet.

Europa står framfor en skjebnetime, det er ingen tvil om det. Det er spørsmål om diskriminering av handelen fra en rekke land, også fra våre. Men det er spørsmål om noe mer. Det er spørsmål om det samarbeid som møysommelig har vært gjennomført i Europa, skal settes i fare, kanskje ikke bare om det skal settes i fare, men om det skal være bortkastet, om Europa skal bli delt i minst to, kanskje flere blokker. Det er overfor det at vi må uttrykke vår mening, at vi synes det ville være en tragedie om så skulle skje.

Men skulle ulykken likevel hende, mener jeg, som sagt, at vi bør forsvare vår sysselsetting og vår økonomi. I ethvert fall er Norge nødt til å gjøre det. Det blir nå diskriminert mot vår økonomi på en helt avgjørende måte, og da er det ganske klart at forutsetningen er tilstede for at vi tar frilistespørsmålet opp til revisjon. Jeg anser det for meget sannsynlig at vi da blir nødt til å dispensere fra frilisteordningen. Vi må legge importen om. Vi får redusere importen fra de seks mest mulig, og det vil vel heller ikke by på uoverkommelige vansker, for det er jo varer nok i Europa og i verden nå. Vi får kjøpe biler fra Sverige og fra England istedenfor fra statene i Mellom-Europa, og vi skal ikke se bort fra at i den ulykkelige situasjon som da kan oppstå, kan vi bli nødt til å bruke vårt pundoverskudd — Norge kan bli nødt til å bruke sitt pundoverskudd — til å dekke importen fra andre land enn dem hvor vi nå bruker storparten av dette overskuddet. Jeg mener at dette må være tindrende klart for dem ute i Vest-Europa som nå forhandler om disse tingene og skal ta avgjørelsen, og jeg mener, som sagt, at det er nødvendig at Nordisk Råd toner flagg på dette område.

Presidenten: Jeg forstod hr Røiseland slik at han anså det for ønskelig at rådet, eventuelt gjennom det økonomiske utvalg, sier noe om den forhandlingssituasjon som foreligger i forbindelse med frihandelsområdet; men han var i tvil om det var adgang til å gjøre det etter forretningsordenen. Jeg vil i den forbindelse henlede oppmerksomheten på arbeidsordningens § 26, hvor det heter:

I særlige tilfelle kan rådet med to tredjedels flertall beslutte avvikelse fra forskriftene i denne arbeidsordning.

Det finnes altså tekniske muligheter om det økonomiske utvalg ønsker å si noe om den situasjon som er oppstått.

Statsrådet Gunnar Lange, Sverige: Herr president! Jag har egentligen ganska litet att tillägga till den sakliga och utförliga redogörelse, som minister Skaug

lämnat både för den rapport som nyligen avgivits av samarbetsutskottet och för det aktuella förhandlingsläget i Paris. När jag ändå tar till orda, gör jag det för att begagna tillfället att anföra några reflexioner i belysning av de erfarenheter, som vi gjort under förhandlingsarbetet i Paris under de senaste månaderna, ja, kanske under hela detta år, liksom även mot bakgrunden av det mycket bekymmersamma läge som här föreligger.

Det är alldeles uppenbart — jag tror att det bör sägas ut tydligt vid detta Nordiska rådets möte — att förhandlingarna om skapandet av ett frihandelsområde inte kommer att på någon avgörande punkt eller i någon principiell fråga vara slutförda till den 1 januari. Vilka ansträngningar man än gör, kommer situationen nog att vara den, att den 1 januari inträder utan att vi lyckats lösa uppgiften. Det är över huvud taget omöjligt att säga, om dessa förhandlingar kommer att kunna slutföras och medföra vad vi från de nordiska ländernas sida eftersträvat. Vi känner inte heller den tidpunkt, när något definitivt i den ena eller andra formen kan komma att föreligga. Vi vet inte, om förhandlingarna formellt kommer att bryta samman den 1 januari. Personligen tror jag inte att så blir fallet, men jag tror att det skall under det kommande året visa sig, huruvida det över huvud taget lönar sig att fortsätta dessa diskussioner. Då föreligger ju en alldeles speciell situation, och det är naturligt att vi ställer oss frågan: vad kan vi göra? Jag tror emellertid inte att något av de tre skandinaviska länderna, som deltagit i OEEC:s arbete, har någon annan uppfattning än att vi bör fortsätta våra ansträngningar att åstadkomma en avveckling av handelshindren och ett närmare ekonomiskt samarbete över gränserna.

Herr Ole Bjørn Kraft underströk med skärpa att vi inte bör lämna några vägar oprövade då det gäller att föra dessa förhandlingar till ett resultat och han ifrågasatte — därest jag förstod honom rätt — om det inte vore nyttigt att de skandinaviska länderna gemensamt gjorde sin stämma hörd. Herr Røiseland var

inne på samma sak och ansåg att Nordiska rådet vid denna session borde enas om något uttalande, som fäste stormakternas uppmärksamhet på den utomordentliga vikt vi tillmäter hela detta spörsmål.

Jag tror inte att den svenska regeringen skulle ha någonting att erinra mot ett sådant uttalande. Det kanske kan vara till någon liten hjälp, även om det inte nyttar så mycket. Vi som deltagit i förhandlingsarbetet i Paris har begagnat alla tillfällen som erbjudit sig för att understryka vår önskan att komma till ett resultat och vår oro inför ett misslyckande. Jag tror inte att de övriga medlemsländerna i OEEC eller de sex länder som deltar i den gemensamma marknaden på något sätt svävar i tvivelsmål om vilken vår ståndpunkt i detta avseende är. Men jag tror å andra sidan inte heller att det kan skada, om det kommer fram en opinionsyttring i någon form från Nordiska rådets innevarande session. För egen del skulle jag varmt vilja tillstyrka att man överväger att finna former för en sådan opinionsyttring.

Jag sade nyss att till den 1 januari kommer inte något frihandelsfördrag att föreligga; vi kommer kanske inte ens att kunna skönja de väsentliga principerna i ett sådant fördrag. Samtidigt kommer emellertid med största sannolikhet de sex makter som deltar i den gemensamma marknaden att ta de första stegen till avveckling av handelshindren, utvidgning av kvoter och avveckling av tullar. Därmed ställs den omkringliggande världen inför riskerna av en diskriminering, vars omedelbara ekonomiska konsekvenser kanske inte skall överdrivas men som dock på något längre sikt kan vålla betydande svårigheter för näringslivet i alla övriga länder. Vi skall komma ihåg att den gemensamma marknaden, ehuru dess handelsregler ännu inte förts ut i praktiken, redan är en psykologisk realitet som påverkar företagen och näringslivet i dessa sex länder. Inom ledande branscher sitter säkerligen redan nu tyska och franska industrimän och diskuterar, låt vara utan att ännu fästa dessa diskussioner på pappe-

ret, frågor om priser, produktion, fördelning av marknader o. s. v.

Det är därför som jag tror att även vi måste ägna särskild uppmärksamhet åt frågan: hur skall vi kunna undvika att den 1 januari medför ytterligare diskriminering gentemot återstoden av Europa?

Även om jag inte är förhoppningsfull, när det gäller möjligheterna att inom en nära framtid föra frihandelsförhandlingarna till ett lyckosamt slut, så tror jag ändå att vi har ganska goda utsikter att förhindra att Rom-fördraget får direkta diskriminatoriska verkningar till skada för näringslivet i Norden och i övriga OEEC-länder. Vi måste kraftigt hävda, att vi inte kommer att stillatigande åse verkningar av den typen. Vi kan understryka att vi väntar att de sex länderna, såsom de själva vid flera tillfällen uttalat, vidtar sådana åtgärder, att Rom-fördraget inte får dessa skadeverkningar för övriga medlemsländers ekonomi. Det är en förpliktelse som de har att fylla. Jag vill betona att det ju inte är på grund av åtgärder som vi vidtagit eller försummat att vidta som Paris-förhandlingarna dragit ut på tiden. De sex har ju inte förrän på allra senaste tiden över huvud taget visat någon allvarlig vilja till förhandlingar. Om Rom-fördraget träder i kraft måste följaktligen varje objektiv iakttagare erkänna, att det är den omständigheten som medför skadeverkningar för ekonomin i omkringliggande länder och inte andra länders ovilja att på allvar diskutera ett frihandelsområde.

Jag tror att vi i varje fall från svensk sida kommer att överväga att inför de större makterna inom OEEC understryka denna synpunkt för att i varje fall om möjligt förhindra att det uppstår diskriminatoriska verkningar efter den 1 januari på grund av att de sex får tulllätnader och importkontingentökningar som övriga medlemsländer inte kommer i åtnjutande av. Man skulle enligt min mening kunna vinna en del därmed. Jag tror vi har vissa förutsättningar att få gehör för vår uppfattning, vilken som sagt kan stödjas på uttalanden som gjorts

av de sex i vissa skeden av de tidigare diskussionerna i Paris. Därigenom kanske ändå en tidsfrist kan skapas så att vi kan fortsätta ansträngningarna att åstadkomma ett frihandelsområde.

Jag återkommer till det jag började med: jag känner mig inte övertygad om att vi, även om vi får ytterligare ett år på oss, lyckas föra dessa förhandlingar till ett lyckosamt resultat. Om den politiska viljan saknas hos några av de större handelspartnerna i Europa, kan vi inte göra så mycket däråt, utan vi får ta det som en realitet.

Slutligen, herr president, skulle jag, när jag ändå har tagit till orda, vilja säga att jag personligen har blivit styrkt i min uppfattning, att våra möjligheter att påverka dessa förhandlingar är väsentligt större när vi kan uppträda gemensamt, vilka former vi än väljer för det uppträdandet. I anknytning till vad statsminister Erlander i går framhöll vill jag säga, att det skulle varit en stor fördel, om vi kommit längre i det ekonomiska samarbetet Nordens stater emellan. Det skulle öppna nya och ökade möjligheter för oss att påskynda förhandlingarna i Paris eller i varje fall att förbättra vårt eget förhandlingsläge. Våra möjligheter att påverka förhandlingarna blir ju i hög grad beroende av om vi kan visa, att också vi i skilda former gemensamt kan åstadkomma ett ekonomiskt samarbete. Den omständigheten att Nordiska rådet diskuterar dessa frågor och att utredningar pågått i ett tiotal år är ju nästan en belastning, när vi uppträder i Paris och med moraliska argument försöker få Västeuropa att förstå nödvändigheten av ett ekonomiskt samarbete över gränserna. Man skulle lyssna mer till oss och ta oss ännu mer på allvar, om vi kunde visa att vi själva föregått med gott exempel.

Jag måste säga som en personlig reflexion, att vi i detta sammanhang inte har anledning att brösta oss. Det är mycket som återstår, men jag tror inte tiden är försutten ännu. Jag undrar därför, om vi inte måste på allvar ta itu med det ekonomiska samarbetet mot bakgrunden av det bekymmersamma för-

handlingsläget i Paris och de inte alltför ljusa framtidsperspektiv som där skymfar.

Økonomiminister Dahlgaard, Danmark: Hr. præsident, den overordentlig klare redegørelse, statsråd Skaug har fremsat her i dag vedrørende de to betænkninger, der er afgivet af Det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg, giver jo ikke anledning til supplerende bemærkninger. Jeg skal kun føje nogle ord til med henblik på punkter, som eventuelle kommende regeringsforhandlinger naturligt vil komme til at beskæftige sig med.

Det er rigtigt, at det omfattende udredningsarbejde, der er udført siden 1954, har klarlagt de vigtigste af de problemer, der knytter sig til etableringen af et nordisk marked, og det er jo i de fleste tilfælde lykkedes at nå frem til løsning af problemerne. Der står dog endnu enkelte spørgsmål tilbage, som må klares, og det forekommer mig, at det er af stor betydning, at disse spørgsmål nu føres frem til afsluttende behandling.

Det er flere gange blevet understreget, at regeringerne endnu ikke har taget stilling til samarbejdsudvalgets beretninger. Det ligger i sagens natur, at regeringerne nu, hvor den væsentlige del af udredningsarbejdet er afsluttet, må foretage en gennemgang af hele materialet, og det er vel sandsynligt, at der under en sådan gennemgang rejser sig spørgsmål, som man vil bede eksperterne om at se på, eventuelt tage op til fornyet overvejelse og forhandling. Det vigtigste forhandlingsområde, som endnu ikke er afsluttet, er vilkårene for samhandelen med landbrugsvarer. På dette område er der dog, siden tillægsrapporten fra samarbejdsudvalget blev afgivet, sket et betydningsfuldt fremskridt, idet der, som nævnt af hr. Skaug, er opnået enighed mellem Danmark, Norge og Sverige om fælles retningslinjer for forhandlingerne om landbrugsområdets behandling i en europæisk frihandelsoverenskomst.

Disse retningslinjer vil utvivlsomt bli-

ve betydningsfulde for de videre forhandlinger vedrørende en overenskomst om et nordisk marked. I tillægsrapporten omtaltes spørgsmålet om valutamæssigt samarbejde mellem de nordiske lande, men udarbejdelsen af forslag på dette område blev henvist til senere forhandling. Det Nordiske Råds økonomiske udvalg henstillede på sit møde den 22. september, at de med et nordisk marked forbundne valuta- og betalings-spørgsmål tages op til yderligere udredning. Det forekommer mig naturligt, at løsningen af dette spørgsmål nu søges fremmet gennem de drøftelser, som regeringerne må indlede i den kommende tid. Også på forskellige vareområder er spørgsmål tilbage, dels af teknisk karakter, dels af mere politisk karakter; i betragtning af, at samarbejdsudvalgets forslag er udarbejdet i løbet af en periode på fire år, og at adskillige forudsætninger kan have ændret sig i den forløbne tid, kan det ikke afvises, at der nu ved en samlet vurdering kan være detaljer, som trænger til en korrektion eller en afpudsning. Der kan være en eller anden toldsats i den foreslåede nordiske tarif, man bør se nærmere på, eller der kan være spørgsmål om udformningen af overgangsordninger eller andre specielle bestemmelser, som set ud fra et helhedssynspunkt er uden større vægt, men som kan være af væsentlig betydning for enkelte brancher eller enkelte virksomheder.

Det forekommer mig indlysende, at i jo højere grad såvel de politiske som de økonomiske problemer vedrørende det nordiske fællesmarked føres frem mod en afslutning, des friere står vi i vore lande i vurderingen af det nordiske fællesmarkeds betydning den dag, de vesteuropæiske forhandlingers forløb tilsiger os, at tiden er inde til en afgørelse af spørgsmålet om det nordiske fællesmarked. Jeg brugte her det udtryk: den dag, de europæiske forhandlingers forløb tilsiger os, at tiden er inde til en afgørelse; man kan vel sige, at hidtil har denne afventende holdning været knyttet til tanken om, at dannelsen af frihandelsområdet ville blive en temmelig klar aftale, hvis virkninger

man ville kunne bedømme med nogenlunde sikkerhed. Jeg husker, at endnu under mødet i september i Saltsjöbaden i rådets økonomiske udvalg forudsattes under debatten stiltiende denne opfattelse. Ud fra denne antagelse mærkede man på dette møde, at der faktisk gjorde sig tre forskellige synspunkter gældende med hensyn til det nordiske økonomiske samarbejde. Nogle mente, at blev frihandelsområdet dannet, ville der næppe være grund til at danne et nordisk fællesmarked, men mislykkedes planerne om frihandelsområdet, var der måske grund til at overveje det nordiske. Andre fandt, at frihandelsområdet ville være et afgørende springbræt for det nordiske marked; det nordiske marked ville da være en nyttig forgård, som man har sagt, til styrkelse af den nordiske konkurrenceevne, forinden frihandelsområdet gennem den femtenårige overgangstid helt blev en realitet; og endelig var der dem, der sagde, at mislykkedes planerne om frihandelsområdet, forelå der en ny situation, som der til den tid måtte tages standpunkt til.

Alle disse tre synspunkter kunne der i og for sig gives argumenter for, men alle tre synspunkter gik ud fra den antagelse, at der kom en klar og nogenlunde hurtig afgørelse vedrørende frihandelsområdet. Hvis nu denne forudsætning viser sig ikke at holde stik, hvis nu dannelsen af frihandelsområdet bliver en mere langtrukken affære, ikke at forhandlingerne bryder sammen, men at de løber ud i forskelligartede aftaler, eventuelt i forbindelse med principudtalelser af den ene eller den anden karakter — jeg har personlig ingen forudsætning for at skønne over disse ting, men det forekommer mig, at de seneste forhandlinger i Paris i hvert tilfælde ikke gør et sådant forløb usandsynligt — da er det jeg spørger: Ville det da ikke give grundlag for at se forskellige sider af det nordiske problem i et noget andet perspektiv end hidtil, ganske uanset hvilke anskuelser man hidtil har haft, og må det ikke nødvendigvis øve indflydelse på de vi-

dere overvejelser, vi nu står over for?

De udtalelser, der er faldet her i dag, synes jeg understreger denne nødvendighed. Det forekommer mig, at netop de muligheder, jeg har nævnt, og i det hele taget de langsommelige forhandlinger, der er ført vedrørende et vesteuropæisk frihandelsområde, stærkt har understreget værdien af, at de nordiske lande koncentrerer deres kræfter som en betydelig faktor i europæisk økonomi. Hermed tænker jeg ikke blot på den større konkurrenceevne for de nordiske lande, som et nordisk fællesmarked skaber forudsætninger for, men jeg tænker på den større indflydelse, en fælles nordisk optræden vil kunne få på den økonomiske politik, der vil udfolde sig inden for et eventuelt frihandelsområde, og jeg tænker på det værn mod overgreb fra andre landes organiserede kapitalmagt, som en fælles nordisk økonomisk politik vil være på mange områder, hvor det enkelte nordiske lands kræfter bliver for små.

Jeg tror i det hele taget, at man begår en skæbnesvanger fejl ved så ofte at bedømme vanskelighederne ved gennemførelsen af et fælles nordisk marked alene ud fra de problemer, overgangstiden skaber, og som vi bedst muligt ved gensidig imødekommenhed må løse. Det er landenes fremtidsmuligheder, vi må underbygge, det er ikke et statisk samfund, vi må stirre os blinde på. Vor opgave er at lægge grundlaget for den større velstand, som et økonomisk og produktionsmæssigt samarbejde mellem vore lande gør muligt, ved fælles udnyttelse af de vældige kræfter, den tekniske udvikling vil stille til vor rådighed inden for et fællesmarked.

Må jeg slutte, hr. præsident, med at sige, at jeg tror, at vi nu er nået til et punkt i behandlingen af problemerne, som kræver af os, at vi forbereder os på at kunne træffe en endelig afgørelse inden for et forholdsvis kort tidsrum. Jeg forstår, at det også er et sådant synspunkt, der ligger til grund for det af de herrer Ohlin, Finn Moe, Meinander og Ole Bjørn Kraft stillede forslag til rekommandation.

Holm, Norge: Jeg har også med den største interesse hørt minister Skaugs redegjørelse. Jeg savnet imidlertid en ting, jeg ble ikke noe klokere. Jeg fikk nemlig ikke statsråd Skaugs personlige reaksjon. Jeg fikk en oppsummering, en gjennomgåelse av det som allerede foreligger fra ekspertkomitéens side, men jeg fikk ikke høre hva han selv vil. Det er rimelig at han på det nåværende tidspunkt, under en så alvorlig situasjon med hensyn til det økonomiske samarbeid i Europa, ikke kan komme med noen personlig uttalelse. Men det skulle nå iallfall være av interesse når vi nå i det økonomiske utvalg skal til å behandle de økonomiske problemer i Norden, at vi får frem hva som i dag er det aller viktigste. Og det viktigste for Norden i dag, etter min mening, er å sette alt arbeid inn på, sette alle kluter til for å få en bra og riktig orden innenfor et europeisk frihandelsområde. Det vi må legge vekt på, og det som må komme frem fra forhandlingene i dette møte, og gjerne i resolusjoner, som hr. Ole Bjørn Kraft var inne på, må være vår vilje, å være med i det europeiske frihandelsområde. Man må ikke under våre økonomiske vurderinger etterlate det inntrykk at vi ønsker å stå alene her oppe. Jeg er redd for at det dokument som hr. Bertil Dahlggaard henviste til, fra de fire store, som jeg gjerne kan kalle dem, kommer til å etterlate det inntrykk ute i Europa at vi fremdeles sitter og beskjeftiger oss med nordisk tollunion, og ikke er oppmerksomme på det store som skjer under møtene i Paris. Jeg er klar over at ordlyden i de fire stores rekommandasjon nok ikke kan tolkes dithen at den bare tar sikte på tollunion, men det kommer nå litt an på med hvilke øyne man betrakter det, og sett fra mitt synspunkt etterlater en rekommandasjon i den retning et slikt inntrykk.

Det vil jeg nødig skal skje. Jeg vil slutte meg helt ut til det hr. Bent Røise-land gjorde seg til talsmann for, og likedan hr. Ole Bjørn Kraft.

Det er nevnt at vi kan kanskje ikke under denne samling ta opp spørsmålet om frihandelsområdet i Europa, men at

vi må holde oss til dagsordenen og til det nordiske økonomiske samarbeid. Ja, presidenten ga anvisning på en paragraf hvorved vi kunne komme utenom det. Etter mitt syn behøver vi ikke tolke paragrafer i så måte. I utskottet skal vi om en dag eller to diskutere de økonomiske problemer i Norden, og det viktigste problem er om vi kan stå samlet om å ville inn i et europeisk frihandelsområde. Lykkes ikke det, kan jeg være enig med hr. Dahlggaard i at de nordiske regjeringers økonomiske ministre — og det vil jeg ikke sette meg imot — begynner på politisk plan å tolke videre det som ekspertene er kommet frem til. Det er greit at de kan gjøre det, og det bør de gjøre uten at man derfor gir noen rekommandasjon fra Nordisk Råd.

Der er i det hele tatt en rekke spørsmål i forbindelse med det som foregår i Europa i dag, hvor de nordiske regjeringer ikke behøver å ha noe trykk i ryggen for å sette dem i sving. Det er ikke bare tollunion som her bør undersøkes, men også en rekke andre kombinasjoner som kan komme inn, og som kan få betydning hvis det europeiske frihandelsområde ikke skulle lykkes.

Moe, Norge: Jeg må bare med et par ord få lov til å forebygge en misforståelse som kanskje kunne oppstå etter det siste innlegg i denne debatt. Jeg kan ikke tale på vegne av de tre andre som har underskrevet et tilleggsforslag, jeg kan bare tale på mine egne vegne. Men jeg må få lov å si at jeg for mitt vedkommende aldri har sett problemstillingen slik at den skulle være: enten frihandelsområde eller nordisk fellesmarked. Jeg har foretrukket en problemstilling som kunne formuleres slik: Er det mulig at et nærmere nordisk økonomisk samarbeid vil styrke de nordiske lands stilling innenfor et frihandelsområde? Det er dette jeg tror er den viktigste problemstillingen i den tiden vi gjennomlever, med den krisen i det europeiske økonomiske samarbeid som vi står overfor.

Jeg må si at det er ganske eiendommelig at en misforståelse her skulle gjøre seg gjeldende. I mitt innlegg i går søkte

jeg å påpeke at jeg tror alle de nordiske land har tatt en noe vel negativ holdning til de europeiske økonomiske samlingsbestrebelsene. At man derav skulle kunne trekke den konklusjon at jeg foretrekker et nordisk økonomisk samarbeid eller et nordisk fellesmarked framfor et europeisk frihandelsområde, må være fullstendig feilaktig. Det er ganske klart at vi må arbeide alt det vi kan for å få til et europeisk frihandelsområde på de gunstigste betingelser. Jeg går ut fra at vi allesammen i denne sal kan være enige om det. Så kommer da det problemet som jeg nevnte. Er det i et frihandelsområde også en fordel å ha et eventuelt nordisk fellesmarked? Det skal jeg innrømme at det kan være delte meninger om. Men det er ikke delte meninger om at vi gjerne vil ha et så godt frihandelsområde som mulig.

Saken ble oversendt til det økonomiske utvalg.

Presidenten: Jeg skal be om at man tar for seg forslaget til sakliste. Vi begynner med punkt A 1. Jeg skal høre om det er nødvendig at jeg refererer hele teksten for punktene. Jeg gjør i den forbindelse oppmerksom på at det foreligger hele åtte siders tekst, og det vil ta nokså lang tid å referere altsammen. Skulle det ikke kunne greie seg med at jeg bare refererer nummeret på saken, bortsett fra de punkter hvor det blir debatt? Da er det kanskje hensiktsmessig også å referere teksten.

Hvis ikke noen har noe imot det, vil det bli gått frem på den måte.

- A 1. Uppskjutet medlemsforslag om utredning av frågan om gemen-sam utlænningslagstiftning.

Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.

- A 2. Uppskjutet medlemsforslag om fria studieutbytesresor för skol-ungdom mellan vänorterna.

Saken ble oversendt til kulturut-valget.

- A 3. Uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige.

Saken ble oversendt til trafikk-utvalget.

- A 4. Medlemsförslag om gemen-sam arbetsmarknad för farmaceuter (väckt av Nina Andersen, Gun-nar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).

- A 5. Medlemsförslag om gemen-sam arbetsmarknad för sjukköterskor (väckt av Nina Andersen, Gun-nar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).

- A 6. Medlemsförslag om gemen-sam arbetsmarknad för hälsosystrar (väckt av Nina Andersen, Gun-nar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).

Sakene ble oversendt til det so-sialpolitiske utvalg.

- A 7. Medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättig-heter (väckt av Harry Klippen-våg, Väinö Leskinen och Ragn-hild Sandström).

- A 8. Medlemsförslag om rättslig lik-ställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (väckt av Emil Ahlkvist, Bjarni Bene-diktsson, Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Harras Kyttä, Olov Rylander, Ar-vo Salminen och Knud Thest-rup).

Sakene ble oversendt til det ju-ridiske utvalg.

- A 9. Medlemsförslag om införande av sommartid efter enhetliga regler (väckt av Väinö Leskinen och Folke Nihlfors) samt

Ändringsförslag om avvisande av förslaget om införande av sommartid (väckt av Ivar Persson och Anders Pettersson).

Saken ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.

- A 10. Medlemsförslag om förenhetliggande av lagreglerna om tryck- och läsfrihet (väckt av Gunnar Helén, A. C. Normann, Helge Seip och John Österholm).

Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.

- A 11. Medlemsförslag om utgivande av gemensam statistisk skrift (väckt av Per Hækkerup, Ossian Sehlstedt och Toivo Wiherheimo).

Saken ble oversendt til det økonomiske utvalg.

- A 12. Medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (väckt av Helge Larsen, Helge Miettunen, Claudia Olsen och Anna Sjöström-Bengtsson).

Saken ble oversendt til kulturutvalget.

- A 13. Medlemsförslag om samordning av hjälpen till underutvecklade länder m. m. (väckt av Stig Alemyr, Per Hækkerup, Meeri Kalavainen och Arne Strøm).

Hækkerup, Danmark: Hr. præsident! Allerede under åbningsdebatten i går blev der gjort nogle bemærkninger i tilknytning til det medlemsforslag, der behandles som Sak A 13. Jeg tror, det var hr. Moe og hr. Wikborg, der gav udtryk for tilslutning til de tanker, der ligger i forslaget, og det vil jeg gerne have lov til at udtrykke min tilfredshed med som en af forslagsstillerne til dette forslag. Begge de to herrer gjorde den betragtning gældende, at det er nødvendigt, som forslagsstillerne er gået ud fra, at gøre en forøget indsats fra de enkelte lande for at styrke den økonomiske udvikling i de såkaldte underudviklede lande.

Vi erkender naturligvis, at de nordiske lande allerede har foretaget adskilligt for at støtte en sådan udvikling, men det blev også klart i går sagt — og det ved vi formentlig også alle — at det er langtfra nok i betragtning af det store behov, der findes for hjælp i disse teknisk tilbagestående lande. Vi ved, at udviklingen har ført med sig, at den spænding, der findes mellem de rige og de fattige lande, i stedet for at blive mindre efterhånden og i hvert fald i årene siden krigen er blevet større, og vi forstår sikkert også alle, at hvis der sker en fortsat stigning i denne spænding mellem grupper af lande i verden, vil det ikke befordre en fredelig udvikling, men spændingen vil tværtimod kunne vokse sig så stærk, at den i sig selv giver anledning til frygt for fredens bevarelse.

På samme måde som vi i de nordiske lande i vid udstrækning i vor interne lovgivning, vor økonomiske og sociale lovgivning, har virkeliggjort en social solidaritet, på samme måde tror jeg, det er nødvendigt fremover, hvis vi skal skabe et stabilt grundlag for freden, at udvikle en særlig social solidaritet på international basis. Derfor mener forslagsstillerne det rigtigt at henstille til de nordiske regeringer at overveje en forøget indsats fra de nordiske landes side.

Vi er naturligvis klar over, at man ikke på forhånd kan forvente, at de nordiske landes befolkninger skulle være villig til at tage nogen nedskæring i deres egen levestandard, og derfor peger vi på, at i takt med den øgede velstand vil det være overvejelse værd at lade en del af denne øgede velstand komme udviklingen af det økonomiske liv i de underudviklede lande til gode.

Vi peger også i forslaget på — det tror jeg er vigtigt — at denne hjælp, hvis den skal kunne modtages bedst muligt i de lande, den skal hjælpe, bedst kan organiseres gennem De Forenede Nationer, men vi erkender også, at hvis en hjælp skal ydes gennem De Forenede Nationer, må der være tale om en vis balance mellem det, de enkelte lande præsterer, og da vi ved af erfaring, at

ikke alle inden for De Forenede Nationer er lige villige til at tage del i hjælpepeydelse, kan der være behov for, at man også præsterer noget uden om De Forenede Nationer. Her tror jeg nok, man har lov at sige, at de nordiske lande ikke bare i kraft af, at vi hører til de såkaldt rige lande, men også i kraft af den stilling, vi indtager i international henseende, har særlig gode forudsætninger for at kunne præstere hjælp på, skal vi kalde det, mere bilateral basis. Ingen kan mistænke de nordiske lande for at nære imperialistiske hensigter med sådanne hjælpeaktioner, og derfor vil hjælp fra vor side formentlig lettere kunne modtages i de underudviklede lande.

Hvis en sådan hjælp skal have den størst mulige effekt, er det forslagsstillerens opfattelse, at den får det, hvis man lægger de nordiske landes individuelle hjælpepeydelse sammen, og derfor munder vor rekommandation ud i en henstilling til regeringerne om at overveje en fælles optræden over for dette problem, såvel inden for De Forenede Nationer som også i øvrigt gennem bilaterale aktioner fra nordisk side.

Saken ble oversendt til det økonomiske udvalg

- A 14. Medlemsforslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan (väckt av Harras Kyttä, Olov Rylander och Knud Thestrup).

Saken ble oversendt til det juridiske udvalg.

- A 15. Medlemsforslag om särskilda anslag till vägar i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (väckt av Lennart Heljas, Jon Leirfall och Ragnhild Sandström).

Saken ble oversendt til trafikudvalget.

- A 16. Medlemsforslag om samarbete i fråga om utbyggnaden av universitetet och högskolor (väckt av Sven Em. Ohlön, Arvo Salminen och Rakel Seweriin).

- A 17. Medlemsforslag om gemensam bokmarknad m. m. (väckt av Finn Moe, Sven Em. Ohlön, Lars M. Olsen och John Österholm).

Sakene ble oversendt til kulturutvalget.

- A 18. Medlemsforslag om samordning av resurserna på husdjursforskningens område (väckt av Per Borten, Niels Eriksen, Urho Kähönen och Anders Pettersson).

Saken ble oversendt til det økonomiske udvalg.

- A 19. Medlemsforslag om inrättande av nordisk högskola för trädgårdskonst (väckt av Karl Bøgholm, Chr. L. Holm och Olof Pålsson).

Saken ble oversendt til kulturutvalget.

- A 20. Medlemsforslag om koordination vid utbyggnaden av förbindelserna mellan Norden och kontinenten (väckt av Thorkil Kristensen, Bent Røiseland och Ragnhild Sandström).

Minister Lindberg, Danmark: Hr. præsident! Det stillede medlemsforslag vedrørende en koordination af trafikforbindelserne mellem Norden og kontinentet giver mig en kærkommen anledning til her i Nordisk Råd at give en oversigt over, hvad der fra dansk side i de seneste år er gjort og i de nærmeste år kan forventes at ville blive gjort for at fremme trafikken mellem de nordiske lande og det sydlige udland.

Nervestregene i vejforbindelserne mellem Norden og kontinentet, for så vidt disse berører Danmark, er som også fremført i forslaget de to veje, der betegnes som henholdsvis Europavej 3 og 4, og jeg vil i den forbindelse straks nævne, at når Danmark ikke har ratificeret Genève-konventionen af 1950 om disse veje, skyldes det formelle grunde og må ikke tages som udtryk for, at man ikke fra dansk side vil acceptere den i konventionen foreslåede standard for disse veje.

Jeg skal først beskæftige mig med

Europavej 3, som efter vedtagelsen af loven om etablering af den såkaldte fugleflugtslinje har været mest fremme i den offentlige diskussion.

Den danske strækning af Europavej 3 falder sammen med den vej, vi i Danmark betegner som hovedvej A 10, der går fra Kruså over Kolding, Århus og Ålborg til Frederikshavn.

Siden krigen er der bevilget beløb på næsten 100 mill. kr. til arbejder på denne vej, hvoraf den allervæsentligste del er udredet af den danske stat gennem vejfonden.

Jeg skal ikke i detaljer opregne alle de arbejder, der allerede er udført, men vil dog nævne, at der er anlagt en ny toldstation ved Kruså og reguleret og udvidet visse strækninger mellem Åbenrå og Haderslev, Vejle og Horsens, samt Århus og Ålborg. Endvidere er der anlagt en omkørselsvej omkring Haderslev.

For tiden foregår der arbejder med udvidelse af broen over Limfjorden ved Ålborg. Nord for denne fjord er en omkørselsvej vest om Sæby påbegyndt, og hele strækningen mellem Sæby og Frederikshavn er ombygget.

Det er på ingen måde hensigten at standse ved disse arbejder, tværtimod planlægger man inden for en nærmere årrække en udbygning til høj standard, eventuel motorvejstandard, af strækningen Christiansfeld—Kolding—Vejle—Århus med omkørselsveje omkring disse byer samt om Åbenrå, Randers, Ålborg, Sæby og Frederikshavn. På noget længere sigt arbejder man også med undersøgelser om bygning af en bro for hovedvejen over Vejle fjord og med en ny Limfjords-bro ved Ålborg.

Det vil dog her være på sin plads at nævne, at man ikke anser det for sandsynligt, at den internationale trafik på Europavej 3 vil få en sådan størrelse i forhold til den indenlandske trafik, at det vil influere på de tværprofiler, hvortil denne vej efterhånden udvides men derimod er det ikke umuligt, at transittrafikken på visse strækninger i det nordligste Jylland vil kunne influere på det tempo og den rækkefølge, hvori udbygningen sker.

Men det er som bekendt ikke alene på selve Europavej 3, der er anvendt betydelige summer.

I Frederikshavn udføres for tiden en ombygning af søndre mole samt en anløbsanordning med klap til Göteborg—Frederikshavn-linjens nye skib, som er under bygning og kan forventes indsat i 1960.

Til disse arbejder vil der medgå et beløb på 2,6 mill., hvoraf færgeelskabet selv betaler 300 000 kr.

Til det skib, der i øjeblikket besejler ruten, blev der for nogle år siden etableret et færgeleje til en udgift på 400 000 kr., og dette leje benyttes tillige af færgen Peder Wessel på ruten Frederikshavn—Larvik.

Ud over det nævnte beløb på 2,6 mill. kr. vil der yderligere blive foreslået anvendt 5,8 mill. kr. på at forbedre anløbsforholdene for samtlige ruteskibe til Norge og Sverige, blandt hvilke også må nævnes D. F. D. S.'s rutebåde til Oslo, der i sommersæsonen suppleres med særlige bilskibe.

I arbejderne til den nævnte udgift på 5,8 mill. kr. indgår tillige parkeringspladser og en ny havnebanegård.

Parkeringspladsen indrettes til at kunne tage 240 biler med mulighed for en mindre udvidelse, og havnebanegården får overdækket perron, 2 persontogsspor og et anløbsspor samt holdeplads for 37 busser.

I Hirtshals investeres der 4 mill. kr. til bygning af et jernbanefærgeleje til Hirtshals—Kristiansand-færgen. Dette færgeleje med tilsluttende havnespor vil blive færdigt i indeværende år, og foruden jernbanefærgen vil Hirtshals fortsat kunne anløbes af den hidtidige bilfærge.

Det vil heraf fremgå, at der fra dansk side er udvist betydelig aktivitet for at fremme trafikforbindelserne fra det sydlige udland gennem det vestlige Danmark til Norge og Sverige, — og omvendt — og at det er hensigten, afpasset efter de foreliggende investeringsmuligheder, at fortsætte dette arbejde, hvis betydning man fra trafikmyndighedernes side fortsat har for øje.

Den anden nervestreg i forbindelser-

ne mellem kontinentet og Norden er den tidligere nævnte Europavej 4.

Den danske strækning heraf følger linjen fra Rødbyhavn over Lolland til Storstrømsbroen og derefter videre til København over Køge.

Det vigtigste led i denne forbindelse er den såkaldte fugleflugtslinje, hvori indgår færgeforbindelsen mellem Puttgården på Femern og Rødbyhavn på Lolland og vej- og jernbanelinjerne over denne ø til henholdsvis Storstrømsbroen og Nykøbing på Falster.

For at etablere denne forbindelse var det, som det vil ses, af afgørende betydning at der opnåedes dansk-tysk enighed om arbejdernes iværksættelse på begge sider, og overenskomster herom er, det vil måske være bekendt, blevet afsluttet i indeværende sommer mellem de danske og tyske trafikministerier og de danske statsbaner og Deutsche Bundesbahn.

I den i forbindelse hermed vedtagne lov om fugleflugtslinjen forudses arbejderne afsluttet i 1962—63, og jeg har al grund til at formode, at denne termin vil blive overholdt.

Går vi på samme måde som ved Europavej 3 videre nordpå, er der også på Europavej 4 efter krigen udført betydelige arbejder på den del af det danske vejnet, der indgår i denne. Således er der i Københavns-egnen udført en ringvej og en udvidelse af hovedvej A 2 til Køge, og nord for København er anlagt en motorvej, Helsingør-vejen, fra Jægersborg til Brønsholm, hvorfra der er en god vejforbindelse videre til Helsingør.

Af fremtidige arbejder på Europavej 4 vil jeg nævne udbygning af hovedvej A 2 fra Køge mod syd fra 2-sporet vej til 4-sporet.

I og med etableringen af færgeoverfarten mellem Rødby og Puttgården vil der være skabt en trafikforbindelse af indgribende betydning for automobiltrafikken fra Skandinavien til det sydlige udland gennem det østlige Danmark. I øjeblikket er den samlede rejsetid for et automobil fra København til Hamburg 8 1/2 time over Store Bælt og godt 8 timer over Gedser—Grossenbrode, me-

dens den over Rødby—Puttgården vil komme ned på knap 6 1/2 time. Man forventer derfor, at mindst 80 pct. af den del af Store Bælts-overfartens trafik, der går mellem Sjælland og det sydlige udland, vil benytte den nye rute, hvilket samtidig vil bevirke en betydelig aflastning af færgeforbindelsen over Store Bælt.

Med hensyn til spørgsmålet om en eventuel fast forbindelse over Øresund enten København—Malmö eller Helsingør—Hälsingborg skal jeg indskrænke mig til at henvise til den beretning, der er afgivet af den danske regering på egne og den svenske regerings vegne. Af denne beretning fremgår det, at de to udvalg som er nedsat af henholdsvis den svenske og den danske regering arbejder i nær kontakt med hinanden og at de regner med, at deres arbejde vil kunne afsluttes i 1960.

Jeg mener som konklusion af det anførte at kunne fastslå, at arbejdet med begge europaveje, om hvis linjeføring der ikke hersker nogen tvivl, udføres i takt med de krav, som såvel den nationale som den internationale trafiks udvikling stiller, og under hensyntagen til de foreliggende investeringsmuligheder.

At disse sætter visse grænser for den aktivitet, der vil kunne udfoldes, har jeg allerede været inde på. Man må huske, at der er tale om investeringsbeløb af en særdeles betydelig størrelsesorden, og for Danmark består yderligere problemet om forbindelsen over Store Bælt, hvor man, som det måske vil være bekendt, har bygget nye kostbare færgehavne og indsat nye færger. Man overvejer her ligeledes i en kommission, om det i fremtiden kan blive nødvendigt med en broforbindelse, der i givet fald vil koste mellem 1 og 2 milliarder kroner.

Trafikken over Store Bælt er vel væsentligst indenrigstrafik, men indtil færgefarten over Femern Bælt er etableret, vil jo i hvert fald fortsat megen trafik fra Skandinavien til det sydlige udland benytte Store Bælts-forbindelsen, og da denne indgår i Europavej 66, København—Esbjerg, hvorfra skibsruterne

til England udgår, vil forbindelsen over Store Bælt vedvarende indtage en fremtrædende plads i den interskandinaviske trafik.

Selv om jeg erkender, at de forskellige problemer ikke kan isoleres fra hinanden, er der dog så mange forhold, der spiller ind, når man skal bestemme prioritetsordenen for de forskellige arbejder, at man ikke bør stille for store forventninger med hensyn til mulighederne for at tilrettelægge en fast plan over en længere årrække.

Jeg skal her vende tilbage til fugleflugtslinjen som et eksempel. Her var et projekt, der havde været drøftet gennem en meget lang årrække, og på et vist tidspunkt kunne det se ud, som om en løsning aldrig ville komme. Så opstod pludselig muligheden for at få projektet gennemført på tysk side, og selv om denne forbindelse ikke havde stået højt oppe på listen over danske investeringsønsker, hvad jeg må understrege at den gjorde, havde det alligevel været nødvendigt at iværksætte arbejderne fra dansk side i det øjeblik, der viste sig mulighed for, at man fra tysk side også var villig til at gå i gang med projektet.

Til slut vil jeg gerne sige et par ord om det nære samarbejde, der på næsten alle områder inden for trafikken består mellem de nordiske trafikministerier, vejdirektorater og jernbanestyrelser.

Det rækker lige fra samarbejdet i luften, jeg behøver blot her som eksempel at nævne SAS, og til færgeoverfarterne, hvor således færgedriften København—Malmö og Helsingør—Hälsingborg drives af svenske og danske statsbaner på den måde, at svenske baner varetager den daglige drift af førstnævnte rute, medens de danske statsbaner leder sidstnævnte. Indtægter og udgifter af ruterne fordeles med halvdelen på hver styrelse. Under lignende forhold opretholder svenske og danske statsbaner driften af øresundsbådene mellem København og Malmö. Der foregår ligeledes et meget intimt samarbejde mellem de privatdrevne færgeruter Frederikshavn—Göteborg og Hirtshals—Kristiansand og svenske, danske og norske statsbaner med det

formål at tilrettelægge gunstige forbindelser og tidssvarende tariffer.

Også inden for landevejstrafikken er der et nært samarbejde. Allerede i 1955 undertegnedes en overenskomst mellem Danmark, Norge og Sverige om person- og godskørslen ad landevej mellem disse lande, og en overenskomst af lignende indhold, hvori også Finland vil deltage, kan snart forventes underskrevet. Der kan også nævnes den særlige aftale, der er indgået mellem Danmark og Sverige om danske og svenske vognmænds adgang til at udføre kørsel med gods mellem Sverige, henholdsvis Danmark og kontinentet.

Endelig vil jeg også nævne, at et svensk omnibusforetagende har fået tilladelse til at optage og afsætte passagerer i Danmark på dets ruter til det sydlige udland, ligesom et dansk foretagende har fået tilsvarende rettigheder på en rute gennem Norge og Sverige.

Jeg håber, at det er lykkedes mig ved denne redegørelse at give et indtryk af, hvad der i Danmark er udrettet og vil blive udrettet i de nærmeste år for at udvikle trafikforbindelserne mellem de nordiske lande og kontinentet og mellem de nordiske lande indbyrdes på alle områder, og jeg mener at turde fastslå, at vi inden for de grænser, som samfundets økonomiske bæreevne nødvendigvis sætter, er fulgt med i udviklingen, og at den forventede stadigt øgede trafik heller ikke fremover vil møde unødige vanskeligheder i Danmark.

Saken ble oversendt til trafikuttvalget.

Presidenten: Presidenten vil be om mest mulig ro i salen under forhandlingene, også etter att televisjonsapparatene er slått av.

- A 21. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för barnmorskor (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).
- A 22. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

(väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).

- A 23. Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för veterinärer (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).

Sakene ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.

- A 24. Medlemsförslag om samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt (väckt av Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Victor Gram, Chr. L. Holm och Leo Häppölä).

Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.

- A. 25. Medlemsförslag om samordnad turiststatistik (väckt av Folke Nihlfors, Helge Seip och Axel Strand).

Saken ble oversendt til trafikkutvalget.

- A 26. Medlemsförslag om allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner (väckt av Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald, Emil Jónsson och Bertil Ohlin).

Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.

- A 27. Medlemsförslag om beräkning av järnvägsfrakter vid transitotrafik över Narvik (väckt av Birger Andersson och Nils Hønsvald).

Saken ble oversendt til trafikkutvalget.

- A 28. Medlemsförslag om inbördes konsultation i gränshandelsfrågor (väckt av Ossian Sehlstedt).

gränshandelsfrågorna i någon form blir diskuterade vid detta möte med Nordiska rådet. Sedan det förra mötet har ju på detta område en hel del skett, som både på den ena och andra sidan om de internordiska gränserna har vållat mycken debatt. Jag vill här inte gå in på några detaljer, vilka ju för övrigt är blott alltför väl kända av rådets medlemmar.

Att gränshandelsfrågan aktualiserats på det sätt som nu skett i föreliggande medlemsförslag, finner jag för min del lyckligt. Enligt det förslag som framlagts av Ossian Sehlstedt bör regeringarna komma överens om att samråda, då de planerar att vidta åtgärder syftande till ingripande i gränshandeln. Han föreslår alltså konsultationer, och jag vill då erinra om att vi tidigare mellan de nordiska länderna haft ett liknande arrangemang om föregående samråd. Jag syftar på Oslo-samarbetet under 1930-talet. Den gången förband sig regeringarna att samråda innan de höjde tullarna. Kunde man då enas om något så vidsträckt, vore det väl inte orimligt, om vi nu kunde fundera på det mycket blygsammare sehlstedtska förslaget. Det skall bli intressant att se, om under behandlingen av detta förslag under mötet det visar sig finnas stöd för tanken och om realistiska möjligheter att förverkliga det kan anvisas. I så fall kanske vi kan hoppas att detta förslag till organiserat samråd kommer att innebära, att vi kan sätta punkt efter vad som inträffat under de senaste åren, samtidigt som förslaget kan bli en utgångspunkt för nya ansträngningar att i samförstånd lösa gemensamma problem. Det bör vara självklart, att vi vänner emellan här uppe i Norden försöker att tala samman om beslut som det visserligen tillkommer varje enskilt land att självt fatta men som ändå nära berör andra nordiska medborgares intressen och som kan i de andra länderna — och därav har vi ju Gudi klagat en rik erfarenhet — väcka irritation.

När jag talar om samråd oss emellan i ekonomiska ting vill jag också passa på att säga — även om, herr president, detta kanske formellt faller utanför fö-

Statsrådet Netzén, Sverige: Herr president! Det är väl bara naturligt, att

redragningslistan — att även andra frågor än sådana som berör gränshandeln skulle kunna må väl av att i all vänskaplighet bli diskuterade mellan de nordiska länderna, innan de blir föremål för slutliga och oåterkalleliga beslut, som kan leda till missförstånd och svårigheter. Jag tänker härvidlag på en sådan fråga som fiskerigränserna. När och om ett nordiskt land överväger nya åtgärder på detta nu så aktuella område, vore det väl naturligt, att de andra länderna bereddes tillfälle till samråd i den mån som dessa länders intressen berörs. Då skulle säkert en hel del lågtrycksområden i den nordiska psykologiska väderleken kunna förhindras — och en uppgift av denna politisk-meteorologiska karaktär får väl anses vara en av Nordiska rådets viktigaste.

Saken ble oversendt til det økonomiske utvalg.

- A. 29. Medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning väckt av Olov Rylander).

Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.

- A 30. Medlemsförslag om samverkan i fråga om undersökningar rörande planering och drift av sjukhus (väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin).

Saken ble oversendt till det socialpolitiske utvalg.

- A 31. Medlemsförslag om utvidgat ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna (väckt av Eino Kilpi, Hertta Kuusinen, Gösta Rosenberg och Mauri Ryömä).

Ryömä, Finland: Jag ber att få uppta några minuter av sessionens tid för att motivera föreliggande finländska förslag, som gäller medlemsstaternas möjligheter att utvidga handels- och det övriga ekonomiska samarbetet med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna. Betydelsen av detta förslag

underströks redan av ordföranden för vår delegation i hans öppningstal i går. Statsminister Erlander, liksom hans finländska kollega gav förslaget sitt principiella stöd under generaldebatten. Hans norska och danska kollegers relativa fåordighet i denna fråga skall jag inte försöka kommentera.

Givetvis ger vi alla vårt ödmjuka erkännande åt de energiska ansträngningar samt den respektingivande mängd publikationer, som berör framtidsutsikterna för utrikeshandeln och det övriga näringslivet i våra länder. Dessa spörsmål har fortlöpande behandlats mot bakgrunden av de ekonomiska integrationsplaner som man arbetat på i Västeuropa under en längre tid. Detta har vi även och särskilt i dag kunnat konstatera.

Å andra sidan har det i våra hjärtan börjat gro en medlidsam misstanke om att dessa ansträngningar kanhända inte kommer att få ett sådant konkret inflytande på historiens gång, som skulle svara mot all den använda energin. När vi sökt orsakerna till denna beklagliga disproportion, har vi kommit till den uppfattningen att den väsentliga orsaken är den hittillsvarande ensidiga inriktningen vid ovannämnda ekonomiska utredningar.

Det verkar som om det hade varit rådande något slags tvångsföreställning om att medlemsländernas ekonomiska framtid enbart vore beroende av en del västeuropeiska handelspartner, som representerar cirka 200 miljoner människor — eller är det kanske lite mer eller mindre — potentiella kundkrets. Samtidigt har man till synes glömt bort andra, framför allt från oss sett i öster liggande marknadsområden, vilka ändock obestriddligen omfattar långt över en miljard människor.

Vårt nu föreliggande förslag syftar till att avlägsna ensidigheten i det ekonomiska utredningsarbetet. Vi har uppgjort vårt förslag i den optimistiska tron, att varken professor Ohlin eller någon annan av våra stora ekonomiska experter kommer att i denna vår strävan se något olämpligt avsteg från rådets sedvanliga praxis.

Ur Finlands synpunkt sett och på basen av de erfarenheter som vi har från hela efterkrigstiden har vi blivit övertygade om att handeln och ekonomiskt samarbete i övrigt med Sovjetunionen, Kina och de europeiska folkdemokratierna är för oss till stor nytta och rent av livsviktiga.

Det är sålunda otvivelaktigt oförenligt med vårt lands intressen att direkt eller indirekt delta i de västeuropeiska ekonomiska integrationsplanerna, som uppenbarligen varken skulle gagna en fortsatt utveckling av det ekonomiska samarbetet med ovannämnda länder eller den finländska ekonomin i allmänhet. Detta bör, tycker vi, särskilt framföras med tanke på Nordiska rådets framtida verksamhetsmöjligheter, som vi tillönskar ljusa perspektiv.

Vi anser oss ha full rätt att minst lika beslutsamt som hövligt tillbakavisa vissa skandinaviska tidningars skrivelser, av vilka rekordet tydligen slås av Stavanger Aftenblad av den 17 juli i år, där man säger att Skandinavien genom den nordiska marknaden blir ett lika effektivt stöd för Finland gentemot Sovjetunionen som år 1930. Vi lägger även märke till den nyhet som senaste lördag publicerades av Arbeiderbladet här i Oslo, enligt vilken det europeiska frihandelsområdet skulle behövas som ett instrument mot den s. k. ryska ekonomiska offensiven.

Oberoende av vilket värde var och en vill tillmäta slika tidningsskrivelser är det på sin plats att fastslå att de finländska motionärernas uppfattning inte helt harmonierar med t. ex. statsminister Erlanders. Enligt vår mening är det inte möjligt att slå fast Finlands ståndpunkt till frågan om den nordiska marknaden, förrän den utredning som i föreliggande förslag åsyftas har genomförts. Förrän detta uppnåtts, vore det enligt vårt tycke förhastat att fatta några som helst slutgiltiga beslut rörande det nordiska ekonomiska samarbetets natur och ändamålsenligheten i de hittills uppgjorda planerna för en framtida nordisk marknad.

Vad sedan beträffar rådets övriga medlemsländer, så tror vi att deras vik-

tigaste intressen i nuvarande läge åtminstone inte i väsentlig grad avviker från vårt lands intressen. De auktoritativa uttalanden som gjordes här i går stöder denna vår uppfattning. Det förefaller uppenbart att, ifall den utredning som vårt förslag åsyftar leder till ett positivt resultat, så är detta ägnat att stärka alla medlemsländers underhandlingsposition och att underlätta lösandet av de centrala problem som rådet haft att brottas med under de senaste åren.

Med denna motivering och än en gång hänvisande till de uttalanden som gjordes här i går under generaldebatten hoppas jag att ekonomiska utskottet skall inta en välvillig hållning till det föreliggande förslaget.

(Taleren gjenga deretter hovedinnholdet av sitt inlegg på finsk.)

Saken ble oversendt til det økonomiske utvalg.

B 1. Regeringsförslag om nordiska medborgares jämställande med avseende å rätten till fiske (väckt av Sveriges regering).

Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.

B 2. Regeringsförslag om gemensamt centrum för långtida väderleksprognoser (väckt av Finlands regering).

B 3. Regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen (väckt av Finlands regering).

Sakene ble oversendt til trafikkutvalget.

B 4. Regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning (väckt av Norges regering).

Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.

B 5. Regeringsförslag om samarbete för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän (väckt av Sveriges regering).

- Saken ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.
- C 1. Berättelse från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Norges regering).
Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Finlands regering).
Saken ble oversendt til kulturutvalget.
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Norges regering).
Saken ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.
- C 4. Berättelse från Nordiska samferdselkommittén (överlämnad av Norges regering).
Saken ble oversendt til trafikktutvalget.
- C 5. Berättelser om samarbeidet mellom språknämnderna (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
Saken ble oversendt til kulturutvalget.
- C 6. Berättelser från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (överlämnade av Norges regering).
Saken ble oversendt til trafikktutvalget.
- C 7. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnad av Sveriges regering).
Saken ble oversendt til det økonomiske utvalg.
- C 8. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Sveriges regering).
Saken ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.
- D 1. Meddelande om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund (överlämnat av Danmarks regering).
Saken ble oversendt til trafikktutvalget.
- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.
- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til det økonomiske utvalg.
- D 4. Meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til kulturutvalget.
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.
- D 6. Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner (överlämnat av Norges regering).
(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 7. Meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnet-område (överlämnade av

- Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 8. Meddelande om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet (överlämnat av Danmarks regering).
Sakene ble oversendt til trafikkutvalget.
- D 9. Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälsovårdshögskola (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar) samt Tilläggsförslag om gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (väckt av Norges regering).
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Sakene ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (överlämnade av Danmarks,
- Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til kulturutvalget.
- D 16. Meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående ekonomiskt samarbete (överlämnat av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt Tilläggsförslag om förberedande förhandlingar om utformningen av eventuell tullunion (väckt av Ole Bjørn Kraft, Nils Meinander, Finn Moe och Bertil Ohlin).
(Tidligere besluttet oversendt til det økonomiske utvalg.)
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- D 18. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 19. Meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
Sakene ble oversendt til det juridiske utvalg.
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)

- D 21. Meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.
- D 22. Meddelande om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation (överlämnat av Norges regering).
(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til kulturutvalget.
- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning i de nordiska länderna (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.
- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående sam-
- ordning av järnvägstaxor m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Sakene ble oversendt til trafikkutvalget.
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för apotekare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.
- D 29. Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).
(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 30. Meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til trafikkutvalget.
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Saken ble oversendt til kulturutvalget.
- D 32. Meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar) samt
Tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete (väckt av Olov Rylander).
- D 33. Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga sam-

arbetet (överlämnat av Sveriges regering).

Sakene ble oversendt til det juridiske utvalg.

D 34. Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

D 35. Meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).

D 36. Meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Sakene ble oversendt til trafikkutvalget.

D 37. Meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dobbelbeskattning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt Tilläggsförslag om rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter (väckt av Martin Skoglund och Knud Thestrup).

Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.

D 38. Meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidsskrift (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

D 39. Meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Sakene ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.

D 40. Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).

(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)

D 41. Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbeite om invalidvård och de partielt arbetsföras problem (överlämnade av Finlands och Norges regeringar) samt Tilläggsförslag om tullfrihet för hjälpmedel för vanföra (väckt av Birger Andersson).

D 42. Meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).

Sakene ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.

D 43. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samarbeit på renskötselns område (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

D 44. Meddelanden om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor (överlämnade av Islands och Norges regeringar).

Sakene ble oversendt til trafikkutvalget.

D 45. Meddelande om rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfalls-samling (överlämnat av Norges regering).

Saken ble oversendt til det juridiske utvalg.

D 46. Meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående över-

- sättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisionssamverkan (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar). Sakene ble oversendt til kulturutvalget.
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt Tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning (väckt av Sigrid Ekendahl). Saken ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
(Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar). Saken ble oversendt til det sosialpolitiske utvalg.
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar). Saken ble oversendt til kulturutvalget (det kulturelle samkvem) og trafikkutvalget (trafikk- og turistvesenet).
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar). Saken ble oversendt til det økonomiske utvalg.
- D 54. Meddelande om rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag (överlämnat av Danmarks regering). Saken ble oversendt til trafikkutvalget.
- D 55. Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar) samt Tilläggsförslag A om sammanknytning av flygförbindelserna på Nordkalotten (väckt av Harry Klippenvåg och Ragnhild Sandström) och Tilläggsförslag B om utvidgat samarbete mellan Finland, Norge och Sverige vid utnyttjandet av ländernas vattenkrafttillgångar (väckt av Martin Skoglund). Saken ble oversendt til trafikkutvalget (tilleggsforslag A) og det økonomiske utvalg (meddelelsene og tilleggsforslag B).
- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänstesor till annat nordiskt land (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- (Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 57. Meddelanden om rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 58. Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- Sakene ble oversendt til det juridiske utvalg.
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- (Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 61. Meddelanden om rekommendation nr 18/1957 angående samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 62. Meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 63. Meddelanden om rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- Sakene ble oversendt til kulturutvalget.
- D 64. Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- Saken ble oversendt til det økonomiske utvalg.
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m. (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- (Tidligere besluttet tatt til etterretning uten utvalgsbehandling.)
- D 67. Meddelanden om rekommendation nr 24/1957 angående ändrade bestämmelser rörande uppbyggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 68. Meddelanden om rekommendation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar.)
- D 69. Meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- Sakene ble oversendt til det økonomiske utvalg.
- D 70. Meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning

i Nordsjön (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

Saken ble oversendt til trafikkutvalget.

Meddelelser

Presidenten: Hermed har rådet besluttet hvilke utvalg som skal behandle

de enkelte saker, og dagsordenen skulle dermed være ferdigbehandlet.

Utvalgsmøtene tar til i ettermiddag kl. 15, og fortsetter i morgen formiddag og ettermiddag og onsdag formiddag. Det første plenarmøte får vi onsdag kl. 15. Dagsordenen vil bli kunngjort i morgen.

Møtet hevet kl. 12.20.

Protokoll

3:e mötet

Onsdagen den 12 november 1958 kl. 15

President: Emil Jónsson

Dagorden:

1. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 3 i anledning av »medlemsförslag om samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt» (Sak A 24)

2. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 6 i anledning av »regeringsförslag om nordiska medborgares jämställande med avseende å rätten till fiske» (Sak B 1) og »meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske» (Sak D 19)

3. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 1 i anledning av »medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter» (Sak A 7)

4. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 2 i anledning av »medlemsförslag om rättslig likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål» (Sak A 8)

5. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 4 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående inter-nordiska flyttningsbetyg» (Sak D 5)

6. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 5 i anledning av »meddelande om rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling» (Sak D 45)

7. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 1 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk» (Sak D 53) og »berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor» (Sak C 7)

8. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 2 i anledning av »medlemsförslag om utgivande av gemensam statistisk skrift» (Sak A 11)

9. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 3 i anledning av »medlemsförslag om inbördes konsultation i gränshandelsfrågor» (Sak A 28)

10. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 4 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart» (Sak D 69)

11. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 1 i anledning av »medlemsförslag om införande av sommartid efter enhetliga regler samt ändringsförslag om avvisande av förslaget om införande av sommartid» (Sak A 9)

12. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 2 i anledning av »berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet» (Sak C 8)

13. Det socialpolitiska utvalgs inntilling nr. 3 i anledning av »berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén» (Sak C 3)

14. Det socialpolitiska utvalgs inntilling nr. 4 i anledning av »medlemsförslag om samverkan i fråga om undersökningar rörande planering och drift av sjukhus» (Sak A 30)

15. Det socialpolitiska utvalgs inntilling nr. 5 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift» (Sak D 38)

16. Kulturutvalgets inntilling nr. 1 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal» (Sak D 60)

17. Kulturutvalgets inntilling nr. 2 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 18/1957 angående samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd» (Sak D 61)

18. Kulturutvalgets inntilling nr. 3 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m.» (Sak D 62)

19. Kulturutvalgets inntilling nr. 4 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare» (Sak D 63)

20. Trafikuttvalgets inntilling nr. 1 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnet-område» (Sak D 7)

21. Trafikuttvalgets inntilling nr. 2 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet» (Sak D 8)

22. Trafikuttvalgets inntilling nr. 3 i anledning av »berättelser från Nordiska

interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén)» (Sak C 6) og »meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning» (Sak D 36)

23. Trafikuttvalgets inntilling nr. 4 i anledning av »berättelse från Nordiska samfärdselkommittén» (Sak C 4) og »meddelanden om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdsel-frågor» (Sak D 44)

24. Trafikuttvalgets inntilling nr. 5 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen» (Sak D 30)

25. Trafikuttvalgets inntilling nr. 6 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning» (Sak D 35)

26. Trafikuttvalgets inntilling nr. 7 i anledning av »regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen» (Sak B 3)

27. Trafikuttvalgets inntilling nr. 8 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken» (Sak D 26)

28. Trafikuttvalgets inntilling nr. 9 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område» (Sak D 43)

29. Trafikuttvalgets inntilling nr. 10 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag» (Sak D 54)

30. Eventuellt

Meddelelse

Det ble meddelt at undervisningsministern Kaarlo Kajatsalo, Finland, statsrådet Ingvar Lindell, Sverige, handelsminister Kjeld Philip, Danmark, og Bjarni Benediktsson, Island, hadde intatt sine plasser i rådet.

Angående dagsordenen

Etter presidentens anmodning *vedtok rådet at de saker på dagsordenen hvor utvalgsinnstilling var avgitt først den foregående dag, likevel kan opptas til behandling i dette møte.*

1

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 3 i anledning av »medlemsforslag om samordnede fridlysnings- og jakttider för vissa slag av vilt» (Sak A 24)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att — för sådana djurarter som uppehåller sig i olika nordiska länder vid olika tidpunkter och som är i behov av skydd — bestämma fridlysnings- och jakttider efter enhetliga principer.

Holger Eriksen, Danmark (utvalgets talsmann): Hr. præsident! Hvis man ikke havde fredningsbestemmelser, ville mange fugle- og dyrearter praktisk talt være udryddet i de fleste lande, og der ville således kun i ringe omfang være noget, der hed jagt. Det sidste ville kun gå ud over jægerne, men decimeringen af faunaen ville betyde et stort tab for alle, der sætter pris på naturen. Jægerens og naturvennens interesser er altså, eller burde i hvert fald være, sideløbende.

Ethvert land må naturligvis have de fredningstider, som det af hensyn til formålet finder hensigtsmæssige. Det gælder også de nordiske lande; men i de tilfælde, hvor vildtet veksler fra land til land, er det absolut nødvendigt med en vis koordinering af fredningstiderne i de respektive lande. Her ville

det være ønskeligt, om de skandinaviske lande ville vise vejen. Jeg skal indrømme, at selve den omstændighed, at det meste af vildtet er nogenlunde stationært, bevirker, at Danmark er det land, som er mindst interesseret; men der er dog områder, hvor det har betydning at også Danmark er med, nemlig vedrørende trækfuglene, søfuglene og rovfuglene, af hvilke sidste bl. a. havørnen og undertiden kongeørnen aflægger besøg i vintertiden. For Finland, Norge og Sverige, der har fælles grænser, er problemet naturligvis meget større, ikke mindst når det drejer sig om de store rovdyr, hvis antal er minimalt. Om de pågældende lande har råd til at opretholde en rovdyrbestand, må de selv om. Jeg mener, at vi blev fattigere her i Norden, hvis f.eks. de sidste bjørne skulle forsvinde fra vor fauna. Men det, som forslagsstillerne og senere den juridiske nimanidskomité og sidst Nordisk Råds juridiske udvalg har peget på, er kun, at man må blive indbyrdes enig om fredningstiderne, således at man ikke kommer ud for, at man i det ene land freder en eller anden dyreart og i det andet land skyder den ned for fode. Som et eksempel på, hvor urimelig ordningen kan være i øjeblikket, kan jeg nævne forårsjagten på sneppen, som vi siger i Danmark, »morkulla», som det hedder på svensk. Selv om det er en ynglefugl både i Danmark og Sydsvrige, ruger denne fugl jo fortrinsvis højt mod nord, men den kommer forbi på forårstrækket, og da beskyder man den, ja, beskyder den tilmed på et tidspunkt, hvor den er begyndt på sin første rugning.

Problemet blev behandlet på et naturfredningsmøde i Stockholm i 1957. Man udformede her detaljerede forslag. Det er også blevet behandlet af de nordiske jagtorganisationer, uden at disse dog er blevet enige om noget. Reaktionen over for det fremsatte medlemsforslag har i jagtorganisationerne — jeg undtager Dansk havfiskeriforening — hovedsagelig været den, at man har sagt, at lovgivningsmagten i hvert fald foreløbig skulle holde sig fra problemet, indtil det behagede de herrer at blive enige — hvis de overhovedet nogen sinde bli-

ver det. Jeg kan ikke godtage dette synspunkt, thi vel har jægerne en speciel interesse i vildtets bevarelse, men de øvrige borgere har en almen interesse, som efter min mening er større end jægernes.

Jeg skal på det varmeste anbefale forslaget til rekommandation. Videre skal jeg henstille, om det ikke samtidig er muligt stort set at få gennemført forbud mod jagt på al slags vildt i yngletiden. Jeg tilføjer dog, at der herom ikke er ubetinget enighed i udvalget. Modstanderne gør gældende, at der kan være tale om skadedyr, der må udryddes med alle midler. Nu kan det vel diskuteres, om f.eks. ræven og musvågen er skadedyr eller ej, men selv om man vælger det første alternativ og vil udrydde dem i så vidt omfang som muligt, opstår alligevel spørgsmålet, om et kulturfolk kan forsvare at skyde moderdyrene bort fra unger, der ikke kan klare sig selv. At man f.eks. skyder en ræv, er naturens orden, men hvis man fangede en ræv og lod den sulte ihjel, ville praktisk talt alle rejse sig derimod i raseri. Det er jo imidlertid sultedøden, som man påfører de unger, hvis mødre man dræber, og jeg håber derfor, at regeringerne også vil tage dette med i deres overvejelser.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Anders Pettersson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragn-

hild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjödahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Hækkerup og Langhelle.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 67 stemmer.

2

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 6 i anledning av »regeringsforslag om nordiska medborgares jämställande med avseende å rätten till fiske» (Sak B 1) og »meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske» (Sak D 19)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet i anledning av regjeringsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att genomföra likställighet mellan egna medborgare och medborgare från annat nordiskt land beträffande icke yrkesmässigt fiske i havet i överensstämmelse med vad som anföres i Nordiska rådets juridiska niomannakommittés utlåtande i spørsmålet av den 3 februari 1958 med tillhörande lagförslag (Sak B 1/1958, Bilaga 1);

II. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Hønsvald, Norge (utvalgets talsmann):

Dette er en gjenganger på Nordisk Råds dagsorden, men nå ser det heldigvis ut til at vi skal bli kvitt den. Regjeringen i Sverige har tatt opp saken, åpenbart med sikte på løsning, og har bedt om en uttalelse fra Nordisk Råd. I tilslutning til den redegjørelsen som Nordisk Råd skal avgi, er det utarbeidet et lovforslag for hvert enkelt av de nordiske land, som antyder i hvilken retning lovendringen bør gå. Jeg skal ikke si noe mer

om denne sak, men jeg må få lov å lese opp et brev av 7. november 1958 som er kommet fra det norske fiskeridepartementet til utenriksdepartementet om denne saken:

Under henvisning til utenriksdepartementets brev av 25. juli d. å. tillater fiskeridepartementet seg å meddele at departementet vil foreslå en endring i lov av 2. juni 1906 om forbud mot at utlendinger driver fiske m. v. innenfor Norges fiskerigrense, således at det blir åpnet adgang for bl.a. nordiske statsborgere til å drive sportsfiske i sjøen med håndredskap.

Denne lovproposisjon fra fiskeridepartementets side blir da sendt til Stortinget, hvor jeg håper at endringen vil bli vedtatt. Dermed skulle vi endelig ha utsikt til å bli kvitt den underlige ordning som vi har langs våre kyster, at også dette sportsfiske med håndsnøre er forbeholdt landets egne innbyggere.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt over utvalgets innstilling, punkt I.

For utvalgets innstilling stemte:

Nils Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kytä, Kähkönen, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Anders Pettersson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Borten, Hækkerup og Langhelle.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 66 stemmer.

S—581879. Nordiska rådet.

Utvalgets innstilling, punkt II, ble vedtatt.

3

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 1 i anledning av »medlemsforslag om gjensammesamma regler rörande samernas rättigheter» (Sak A 7)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet utsetter videre behandling av medlemsforslaget til neste ordinære sesjon;

II. at rådet gir den juridiske nimannskomite i oppdrag å fullføre arbeidet med spørsmålet etter de retningslinjer som utvalget har trukket opp.

Hønsvald, Norge (utvalgets talsmann): Som rådet vil ha merket seg, foreslår det juridiske utvalg at denne saken utsettes til neste sesjon for at samerådet skal få anledning til å uttale seg om den og gi til kjenne hvilke endringer det kan tenke seg for å få mer fyldestgjørende og ensartede lovregler. Den juridiske nimannskomite får så i oppdrag å føre utredningsarbeidet videre på grunnlag av de retningslinjer som komiteen selv har trukket opp.

Det kunne da kanskje være unødvendig å si noe mer om saken. Men enkelte aviser har i de siste dagene trukket fram en avhandling, hvori det hevdes at det foregår rasediskriminering overfor den samiske befolkningen i Nord-Norge. Jeg har ikke lest denne avhandlingen, og avisenes omtale av den gir intet grunnlag for en vurdering. Men når en slik beskyldning er satt fram, må den vel undersøkes nærmere og de påklagede forhold granskes av rette vedkommende. Jeg kan også tenke meg at samerådet er interessert i avhandlingen, og at nimannskomiteen kan gjøre bruk av den i sitt arbeid med saken.

La meg likevel få presisere som min oppfatning at det selvsagt ikke er tale om noen rasediskriminering fra de norske myndigheters side. Jeg forutsetter også at det heller ikke er tilfellet i de to andre land som har samisk eller lappisk

befolkning. Om det av privatpersoner er lagt for dagen en holdning som kan utlegges som rasediskriminering, det kjenner jeg ingenting til. Under den befaringsom Nordisk samferdselskomité foretok på Nordkalotten i sommer, merket iallfall ikke jeg noe tegn på rasediskriminering, men det er jo mulig at forfatteren av den avhandlingen jeg nevnte, kan peke på eksempler i denne retningen. Det vil vise seg når avhandlingen blir tilgjengelig for offentligheten.

Når Nordisk Råd har tatt opp spørsmålet om samenes rettigheter, er det på ingen måte av romantiske grunner — fordi vi vil bevare den opprinnelige befolkningen i det høye nord som en slags nasjonal raritet eller som en turistattraksjon. Saken er tatt opp på et realøkonomisk grunnlag. Vi ser denne reindriften som i Sverige og Norge i virkeligheten er monopolisert for samene, som et viktig ledd i den økonomiske utnyttelse av Nordkalotten. Som andre næringsgrener har reindriften krav på at myndighetene legger forholdene best mulig til rette, så næringen kan utnyttes rasjonelt og med størst mulig utbytte for utøverne. — Grunnlaget for næringen er reinbeitene, som i Norge i vesentlig grad eies av staten, men hvor samene fra gammelt av har rettigheter som er regulert ved lov. Oppgaven er å hjelpe samene til den mest mulig rasjonelle utnyttelse av reinbeitene. De er begrensede, og i alle de tre landene innskrenkes de etter hvert gjennom nydyrking, vassdragsregulering og gruvedrift. Saken ligner vel ikke slik an at det samlede antall rein og tallet på dem som lever av reindrift, kan økes nevneverdig. Men næringen kan gjøres mer lønnsom, og det er fra myndighetenes side gjort ikke så rent lite på dette område.

Reinslakterier og fryserier er opprettet for å bedre kjøttets kvalitet og dermed også salgbarheten, og utbyggingen av kommunikasjonene har lettet transporten. Men det kan utvilsomt gjøres enda mer. Dessuten kan man hjelpe de reinsamene som har for lite dyr, til å skaffe seg så pass mange at de får et skikkelig levebrød. Jeg vet også at det arbeides for at samene i Norge kan få

lån til bygging av hus, selv om deres bygg faller utenfor den minstegrense som belinger stønad fra statens boligbanker.

Det snakkes mye om å bevare samekulturen, og på det området er vel alle enige. Men denne kulturen er knyttet til reindriften. Hvis det ikke lykkes å bevare og rasjonalisere reindriften, har samekulturen så vidt jeg kan forstå, ingen sjanse. Reminisenser av den kan nok leve en tid blant de samer som søker over til andre næringer, etter at de har gitt opp flyttsameliivet. Turistbyråene vil formodentlig også medvirke til det. Men en levende samekultur, med bevaring av de gamle tradisjoner, de gamle bruks-gjenstander og det gamle levevis, den er knyttet til flyttsamene og til reindriften.

Av myndighetene og fra de private organisasjoners side, særlig da fra de religiøse, er det gjort meget for at samene skal kunne bevare sitt eget språk og sin gamle kultur. Det er samiske ungdomsskoler i alle tre landene, og der får ungdommen en slik utdanning at den kan ta seg fram også i andre erverv enn reindriften. Det er bare et begrenset antall av de unge som kan følge i sine fedres spor. Størsteparten må søke over til andre næringsgrener. Under vårt besøk på Nordkalotten ble det sagt oss at den samiske ungdommen både er lærenem og intelligent og fullt konkurransedyktig med ungdommen fra andre folkegrupper. Internatskolene i de typiske samedistriktene i Finnmark er utmerkede. De står fullt på høyde med de beste skoler i Sør-Norge. Det viser seg også at folkemengden i de typiske samekommunene i Finnmark, som Kautokeino, Karasjok og Polmak, stadig øker, og at dette forhold ikke egentlig har ført til noe beskjeftigelsesproblem, fordi samene har slått seg på nydyrking av jord. I de tre kommunene jeg nevnte, er det i forhold til folketallet i de siste årene dyrket mer jord enn i noen andre finnmarks kommuner. Det viser at samene også selv tar opp sine beskjeftigelsesproblemer og finner utveier til å beholde ungdommen på hjemstedene, noe som ikke er tilfelle overalt ellers i Nord-Norge.

Jeg tror derfor ikke det er noen grunn til å klage over myndighetenes mangel på interesse og tiltak på disse områder, men samerådet — som for øvrig er opprettet under medvirkning av Nordisk Råd — er altså av den oppfatning at det kleber mangler ved gjeldende lover, og at de bør gjøres mest mulig ensartete i de tre landene. Det er hovedsakelig dette spørsmål Nordisk Råds nimmanskomité i samarbeid med samerådet må se nærmere på, og det er også det som dekkes av konklusjonen i den juridiske komités innstilling.

Vi får da saken tilbake til neste råds-sesjon med en oversikt over problemenes omfang og med forslag om det som kan gjøres for å rette på eventuelle misforhold.

Men la meg få gjenta at motivet for vårt arbeid på dette felt ikke er av romantisk natur, men et ledd i det arbeid som er tatt opp for å utnytte Nordkalottens økonomiske muligheter.

Det er ikke så store folkegrupper det dreier seg om. I Norge er det vel mellom 20 og 30 tusen samer. Bare 9 prosent av dem er flyttsamer, og de har tilsammen etter de oppgaver jeg har fått, ca. 160 000 rein, derav 118 000 i Finnmark. Men selv om folkegruppen er liten, er det disse flyttsamene som kan utnytte den egentlige finnmarksvidda og de andre typiske beiteområdene økonomisk. Derfor er det av så stor betydning at deres næring får den hjelp og støtte fra det offentlige som de har et rimelig krav på.

Wikborg, Norge: Det er helt riktig som hr. Hønsvald sa, at de økonomiske hensyn har spillet en stor rolle for utvalget under behandlingen av denne sak. Men jeg vil gjerne tilføye et synspunkt til, og det er selve rettferdskravet. Her gjelder det nemlig en liten gruppe med liten evne til å fremme sine egne interesser og fremholde sine egne synspunkter. Det er en liten gruppe hvis næringsområde innskrenkes og vanskeliggjøres ved den moderne teknikkens fremrykning i disse strøk. Derfor er det dobbelt gledelig at nettopp et forum som dette, tar denne gruppes rettferdskrav opp til behandling. Det er således både økonomiske

hensyn og rettferdshensyn som gjør at det er riktig å fremme denne sak.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

4

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 2 i anledning av »medlemsforslag om rettslig likstilling i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål» (Sak A 8)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd innstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige ved de nødvendige ændringer i lovgivningen eller administrativ praksis at søge gennemført ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse af lån hertil.

Thestrup, Danmark (utvalgets talsmann): Hr. præsident! Det foreliggende forslag har sin oprindelse i en på Nordisk Råds møde i 1953 vedtaget rekommandation om at søge ligestilling af nordiske statsborgere i de enkelte nordiske lande. På et følgende nordisk justitsministermøde opstilledes derefter en række punkter, på hvilke en sådan ligestilling skulle søges opnået. Et af disse punkter var: ret til at erhverve fast ejendom, et andet: økonomisk hjælp til jordbrugere.

Ved de undersøgelser, der foretoges vedrørende de enkelte punkter, viste det sig formålstjenligt at opgive nogle og at ændre andre. Det har således vist sig hensigtsmæssigt at ændre det førstnævnte punkt, således at det alene drejer sig om erhvervelse af fast ejendom til boligformål og opnåelse og overtagelse af lån dertil, og foreløbig at opgive det andet punkt om støtte til jordbrugere.

I overensstemmelse hermed er det forslag til rekommandation, vi her behandler; det drejer sig altså alene om ligestilling med hensyn til at erhverve fast ejendom til boligformål og opnåelse og overtagelse af lån dertil.

Det har i nimanndskomiteen været undersøgt, på hvilke måder det her nævnte formål kan gennemføres i de enkelte lande, og det har vist sig, at det nogle steder er mest hensigtsmæssigt, at det sker ved ændring i lovgivningen, andre steder ved ændringer i den administrative praksis. Jeg kan herom henvide til forslaget med tillæg og bilag.

Idet jeg i øvrigt henvider til juridisk udvalgs indstilling, skal jeg anbefale, at rekommandationen vedtages.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähkönen, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Lars M. Olsen, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Anders Pettersson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Hækkerup og Langhelle.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 67 stemmer.

5

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 4 i anledning av »meddelanden om rekommandation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg» (Sak D 5)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser

nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

6

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 5 i anledning av »meddelande om rekommandation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling» (Sak D 45)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsen til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

7

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 1 i anledning av »meddelanden om rekommandation nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk» (Sak D 53) og »berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor»

(Sak C 7)

Utvalget hadde innstillet,

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet tar beretningen til etterretning.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

8

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 2 i anledning av »medlemsforslag om utgivande av gemensam statistisk skrift»

(Sak A 11)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å utrede nærmere omfanget og omkostningene i forbindelse med utgivelse av et felles statistisk skrift av den art som er nevnt i medlemsforslaget i spørsmålet til rådets 6. sesjon (Sak A 11/1958).

Votering ved navneopprop ble foretatt.

Før utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thor kil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Anders Pettersson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Hækkerup, Langhelle, Claudia Olsen og Ragnhild Sandström.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 65 stemmer.

9

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 3 i anledning av »medlemsforslag om inbördes konsultation i gränshandelsfrågor» (Sak A 28)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at de i vedtak av lovmessig eller administrativ karakter i grensehandels-spørsmål erklærer seg villige til å konsultere berørte nordiske naboland innen beslutninger tas.

Sehlstedt, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Under etterkrigsåren har såsom väl alla i den här salen vet gränshandeln vållat en del tvister mellan olika nordiska länder, och detta har

givit mig anledning att till rådet lämna in en motion, som närmast syftar till att skapa någon ordning på det här området, så att vi kan komma undan tvisterna och de besvärligheter som människorna i gränstrakterna gång efter annan blir utsatta för.

Det gäller här inte den lät mig säga normala gränshandeln, som uppstår till följd av att det finns människor som bor så till, att de har lättare att ta sig över till grannlandet för att förse sig med för livsföringen nödvändiga varor. Denna form av gränshandel är en gammal företeelse, och den har till och med underlättats av myndigheterna.

Här gäller det i stället den gränshandel som vi fått efter kriget och som ju har utvecklats inte minst till följd av att den starkt ökade bilismen gjort det lättare, inte bara för dem som bor i gränstrakterna utan också för medborgare som bor långt inne i landet, att ta sig över till grannländerna. Det är i regel fråga om inköp av sådana varor, som är svåråtkomliga i det egna landet eller som är så prisbilliga i grannlandet att det är fördelaktigt att resa dit och köpa dem. Att en vara är billigare i ett grannland beror ofta på statliga åtgärder i det egna landet, såsom importrestriktioner, tullar, avgifter eller andra former av beskattning. Det är självfallet att öppnandet av gränserna mellan de nordiska länderna befordrat denna form av gränshandel.

Ibland har man varit nödsakad att vidta vissa motåtgärder när handeln blivit alltför livlig. Detta har i sin tur vållat irritation bland dem som är bosatta i gränstrakterna. Även tidningarna har uttryckt sitt missnöje med sådana här ingripanden, och dessutom kan man väl säga att ingripandena har skapat en atmosfär som är eller skulle kunna bli till skada för det nordiska samarbetet. Motionen syftar, kort uttryckt, till att förebygga den ensidighet hos de olika anordningarna som kan uppkomma därigenom, att hittills varje land i regel utan att ha kontakt med de andra vidtar vissa åtgärder. Enligt vår mening skulle det vara angeläget att försöka nå enighet och om möjligt i förväg er-

hålla medgivande till åtgärderna från vederbörande grannländers sida. Även om det egna landets åtgärder ofta är inrikespolitiskt betonade, så kan en kontakt mellan initiativtagarlandet och grannländerna vara nyttigt både för att motverka olust och det ohägn som nu faktiskt i olika sammanhang uppstår genom gränshandelstvister mellan de nordiska länderna.

Det är mot denna bakgrund som vårt förslag skall ses. Utskottet har för sitt vidkommande uppfattat det som naturligt att det finns möjlighet till konsultationer, både i sådana fall då någon regering ämnar företa någon ändring i lagstiftningen och i sådana fall då någonting sker på rent administrativ väg. Genom dessa konsultationer skulle de berörda ländernas synpunkter och intressen kunna komma med vid bedömningen, när något land eventuellt avser att tillgripa åtgärder på gränshandelsområde.

Jag ber med detta, herr president, att få yrka bifall till ekonomiska utskottets hemställan.

Österholm, Finland: Jag har trätt hit upp, herr president, för att göra en rent formell anmärkning. Jag har fäst mig vid, att ekonomiska utskottet mer eller mindre konsekvent begagnat formuleringen »tilråding». Utskottet »tilrår regeringene». Vad betyder nu detta? I Nordiska rådets stadga heter det uttryckligen, att det skall vara en »rekommendation». Detta uttryck bör tillämpas. Utan att göra något förslag önskar jag få detta påpekat, för att det i fortsättningen måtte vara ordning också på denna inte alldeles oväsentliga punkt i våra förhandlingar.¹

Præsidenten: I anledning af hr. Österholms udtalelse vil jeg bemærke, at jeg har forstået det således, at det norske ord »tilråding» betyder det samme som rekommendation. Der foreligger altså en »tilråding», eller hvis man hellere vil kalde det det, en rekommendation.

¹ Enligt beslut av ekonomiska utskottet har ordet »tilråding» ersatts med »rekommendasjon» vid tryckningen av utskottets förslag.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Hækkerup, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Herta Kuusinen, Kytä, Kähönen, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Lars M. Olsen, Ivar Persson, Anders Pettersson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Sehlstedt, Seip, Raket Sewerriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Holger Eriksen, Langhelle, Leirfall, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Ragnhild Sandström og Bernharð Stefánsson.

Rekommendasjonen var således vedtatt med 62 stemmer.

10

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 4 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rettslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart» (Sak D 69)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Normann, Danmark (utvalgets talsmann): Hr. præsident! Når man betragter de kommentarer, som følger det økonomiske utvalgs indstilling i denne sag, kunne man måske få et for vagt indtryk af de resultater, der er opnået, når det her summeres, hvilke forbud mod kystfart i de nordiske landes farvande, der stadig er i kraft over for de andre landes skibe.

Jeg henleder derfor med glæde opmærksomheden på, for det første, at den oprindelige rekommandation fra rådets anden session, der jo kun omfattede Norge og Sverige, nu er blevet opfyldt fuldt ud.

Det næste trin var, at overvejelserne også kom til at omfatte Danmark, og her gælder det, at også for Danmarks vedkommende er de oprindelige ønsker nu fuldt ud opfyldt. De tre landes skibe vil fra 1. januar ikke længere være udsat for forbud mod kystfart i hinandens farvande, og jeg kan understrege i dag, at hertil har nu Færøerne sluttet sig, og at der altså er opnået et betydeligt resultat af forhandlingerne gennem de tre—fire år.

Tilbage står nu kun spørgsmålet om, hvorvidt tilsvarende aftaler også kan træffes mellem Finland og de øvrige lande.

Finland var ikke medlem af rådet, da forhandlingerne om fri kystfart indledtes, og jeg forstår jo, at der ikke for den finske regerings vedkommende har været tid eller mulighed for at indstille sig på en tilsvarende frihed som imellem de tre andre lande indbyrdes, men der er grund til at være tilfreds med, at den finske regering ikke har opgivet sagen, men har udtalt, at den vil følge den op i den eventuelle hensigt senere at efterkomme rådets rekommandation.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

11

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 1 i anledning av »medlemsforslag om införende av sommartid efter enhetliga regler samt änderingsforslag om avvisande av förslaget om införende av sommartid» (Sak A 9)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare undersöka förutsättningarna för att införa sommartid i de nordiska länderna efter enhetliga regler.

I en til innstillingen knyttet reservasjon foreslår Harald Nielsen og Anders Pettersson at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Sigrid Ekendahl, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Det föreliggande ärendet, medlemsförslaget om införende av sommartid efter enhetliga grunder, har behandlats av socialpolitiska utskottet, och under debatten där har många skäl för införende av sommartid lagts fram. Hälsosynpunkten har varit det främsta argumentet, på samma sätt som för dem som skrivit förslaget. Det ansågs värdefullt för industriarbetare och andra, som man kanske med ett gemensamt ord kan kalla innearbetare, att tidigare på dagen få komma ut i fria luften och solen och därmed kanske även få ökade möjligheter till bad. Men under utskottsbehandlingen har också framförts synpunkter mot förslaget, främst av företrädare för jordbruket, som ansett att uppgörelse om ändrad arbetstid under sommaren kunde träffas på frivillighetens väg.

Utskottet, som har noterat både för- och nackdelarna, säger i sitt utlåtande, att det inte är möjligt att för närvarande ta någon bestämd ståndpunkt till denna sak. Utskottet anser att frågan förtjänar ytterligare belysas och föreslår kompletterande undersökningar i syfte att klarlägga förutsättningarna för införende av sommartid. Vid en sådan utredning — som enligt utskottets mening bör komma till stånd genom regeringarnas försorg — blir det också möjligt att ta del av de erfarenheter man hinner göra i Norge under 1959, då ju sommartid införes där redan nästkommande år.

Herr president! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Anders Pettersson, Sverige: Herr president! Som fru Ekendahl nämnde är en reservation fogad till detta utlåtande, i vilken vi föreslår att rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Jag vill framhålla, att vi inte alls po-

lemiserar mot dem som menar, att detta är ett medicinskt problem och anser det nyttigt för människorna att komma ut i solen och få den rekreation som kan behövas. Vår del av världen är solfattig, och vi brukar ju säga att det är hälsobringande att lapa sol så mycket som möjligt. Reservanterna är således inte alls motståndare till dessa tankar, men vi anser att en hel del olägenheter är förenade med lagstiftning på området, och vi har den uppfattningen att man kan ordna denna fråga på frivillighetens väg.

I själva verket ligger det ju så till, att stora delar av Norge, Sverige och Finland har sol dygnet om under sommaren. I norr lyser midnattssolen på sommaren och där behövs väl egentligen ingen sommartid. Naturligtvis kan det sägas att bebyggelsen är gles uppe i norr, men även om vi tänker på de sydligare, mer tätbefolkade delarna av Norden kan man nog säga, att detta åtminstone under ett par tre månader egentligen inte är något problem. Under juni och juli är det ljusstörsta delen av dygnet, och även i slutet av maj och början av augusti är det tämligen ljust. Och man måste väl säga, såsom det framhålles i remissyttrandena, att de mörka timmarna på dygnet behövs för sömn.

Enligt det lagförslag, som har antagits i Norge, skall sommartiden börja i april och tillämpas ända fram till slutet av september. Men i april brukar det vara ganska bistert nere i södra Sverige, nästan vinter många gånger, och jag skulle tro att det är likadant längre upp i de olika länderna. September kan också vara kall och ruskig. Under dessa månader är därför, såvitt jag förstår, sommartiden egentligen till ganska liten nytta. Men man kan väl inte gärna tänka sig att göra någon ändring i det fallet, utan skall man ha sommartid får självklart både april och september komma med, liksom även de andra delarna av sommaren, då någon sommartid egentligen inte behövs.

Handlingarna i saken innehåller ju en ganska fyllig redogörelse för tidigare tillämpning av sommartid i de olika länderna. Också Sverige har haft som-

martid en gång, nämligen år 1916. Sedan har frågan aktualiserats i riksdagen ett par gånger, 1926 och 1940, men riksdagen ville då inte gå med på sommartid. Även i Finland har man tidigare haft sommartid, och skälet var att man ville spara på elektriciteten. I Norge var det väl ockupationsmakten som första gången införde sommartid, sedan fortsatte norrmännen själva några år med sommartid, men därefter upphörde man att tillämpa den. I Danmark har utvecklingen varit densamma.

Nu kan man fråga sig: blir dagen längre, dygnets timmar fler om man inför sommartid? Vad är det egentligen man vinner? Det sägs att sommartiden leder till att folk stiger upp tidigare och därmed utnyttjar eftermiddagarna lite bättre. Ja, det beror naturligtvis också rätt mycket på väderleken. Hur mycket vi än lagstiftar, kan vi väl aldrig lagstifta mot vädrets makter. De är oberoende av våra lagar, vi kan inte inverka på väderleken. Både i öst och i väst finns det utomordentligt skickliga vetenskapsmän som söker efter metoder för att påverka vädrets makter, och det är väl inte uteslutet att de så småningom kan nå fram till någon metodik. Än så länge har det i varje fall inte lyckats, och det lär bli synnerligen svårt att göra människorna till herrar över vädret.

Jag nämnde att vi hade sommartid i Sverige redan 1916. De av oss som är tillräckligt gamla och som var jordbrukare den gången kommer nog ihåg, att denna sommartid var besvärlig. Vi ansåg oss inte ha någon fördel av den, utan egentligen bara olägenheter. Nu är situationen i många avseenden en annan än 1916. Arbetstiden var ju inte då lika kort som nu, och inte heller fanns några kollektivavtal som lade hinder i vägen, i varje fall endast i mycket liten utsträckning. Jordbruket hade inte heller skördetröskor och andra maskiner, som nu användes allmänt, och den som känner till jordbruk aldrig så litet vet, att säden måste vara torr för att man skall kunna använda skördetröskorna. Nu är det ju så, att dagen ligger kvar långt fram på förmiddagen, ibland nästan till middagstiden,

och då kan inte skördetröskorna användas. Om vi flyttar klockan tillbaka, blir följden därför att vi får kortare tid att skörda på. Nu vet alla att skördarbetet måste göras ändå, och resultatet blir därför ökad övertid. Vi har ju kollektivavtal, och det är klart att de anställda vill rätta sig efter det; ingen kan ju begära att de, som arbetar i jordbruket, skall komma i ett annat läge än industriarbetare eller andra grupper. Det blir alltså ökad övertid, som jordbruket får betala, och sommartiden betyder därmed en fördyring för jordbruket.

Det förhåller sig vidare så, att det svenska jordbruket står inför förhandlingar om ett nytt avtal rörande jordbrukspriserna. Det avtal, som nu löper och som gäller för tre år, har snart gått till ända och det är nog fråga om att vi får ta ett treårsavtal återigen. Självklart är, att införandet av sommartid kommer att inverka på dessa avtalsförhandlingar. Anordningen kommer utan tvivel att medföra en fördyring av kostnaderna för jordbruket. Hur många miljoner det här kan vara fråga om vet jag inte, och det vet väl ingen annan heller just nu. Experterna får komma fram till en uppskattning av dessa kostnader. Under alla förhållanden måste jag bestämt hävda, att genomförandet av sommartid kommer att verka så, att det medför en fördyring av livsmedlen. Kanske man enklast kan uttrycka saken så, att vill man ha sommartid, så får man också betala vad det kostar.

Fru Ekendahl talade för det föreliggande förslaget i utskottet. Hon var ganska kortfattad i sitt inlägg nyss, men jag skulle tro, att hon i någon mån ville stödja sig också på LO:s yttrande, som finns redovisat i de föreliggande handlingarna. Läser man detta yttrande, tycker jag nog att man kan påstå, att LO i varje fall inte är så särdeles entusiastisk för planen — tvärtom. LO konstaterar bara att någon utredning i själva sakfrågan egentligen inte har förekommit och att man alltså inte kan säga någonting om vilka konsekvenser en förskjutning av den officiella tiden under sommaren kan föra med sig, och

så slutar LO med att säga, att om det visar sig att det i de övriga nordiska länderna föreligger ett övervägande intresse för införande av sommartid »vill LO inte motsätta sig en sådan reform». Det är ett ganska kyligt uttalande, skulle jag vilja säga.

Vidare har man pekat på turismen; för den skulle det vara förmånligt att införa sommartid. Det säges på ett ställe i remissvaren från norsk sida, att man här kan lägga om tidtabellerna på ett sådant sätt att det passar för den nya anordningen. Jag tycker nog att detta är dåligt skäl. En tidtabell exempelvis för busstrafiken kan man säkert ändra oberoende av om klockan vrids fram eller inte.

Jag kommer så till skälet, att det är en nödvändig sak att sommartiden är enhetlig för hela Norden. Naturligtvis kan det sägas, att detta måste vara till fördel. Men mycket snart kommer man över till frågan, om vi reser bara i Norden. När det gäller svenskarna skulle jag tvärtom tro, att det övervägande antalet turister styr kosan till andra delar av världen än till Danmark, Norge och Finland. Skall det vara någon egentlig mening med talet om en samordning, så hör den gälla hela Europa. Därmed skulle det bli fråga om en tidtabell, som kommer att få sina verkningar över större delen av världen. I annat fall kan jag inte förstå, att vad som här föreslås över huvud taget kan vara någon förmån. I själva verket är det också så, att kommunikationsmyndigheterna i Sverige ställer sig avvisande och påtalar de olägenheter som sommartiden kan föra med sig. Det rör sig här inte bara om järnvägarna. Också flyget kommer tydligen i detta fall in i bilden.

Den fråga som här slutligen inställer sig är den: kan man verkligen inte ordna denna fråga på frivillighetens väg? Behöver vi lagstifta för att vrida klockan fram eller tillbaka? Jag kan nämna, att det hemma hos oss faktiskt många gånger har förekommit, att de kommit överens om att börja arbetsdagen en timme tidigare och alltså sluta den en timme tidigare. Detta behöver vi egent-

ligen inte lagstifta om. Det kan ju sägas, att en sådan anordning lättast kan genomföras på sådana arbetsplatser som kontor, men det har förekommit även på andra arbetsplatser. Över huvud taget förstår jag inte, att man skall behöva lagstifta för att få lapa sol så mycket som möjligt — för att nu använda det uttrycket återigen. Man bör ha en möjlighet att nå samma resultat på frivillighetens väg.

Herr president! Det förhåller sig ju så, att Norge har beslutat genomföra sommertid under ett år. Det kan vi naturligen inte göra någonting åt — det är klart att Norge beslutar som det vill, liksom att andra länder får besluta var för sig.

I samband med detta må det förlåtas, om jag säger några ord om en resa som jag gjorde i Norge för några år sedan. Jag besökte då också en store skald Bjørnstjerne Bjørnsons hem i Aulestad. Där står en minnestavla ute på gårdsplanen, på vilken man återgivit en dikt av skalden om Norge, och där läser man:

Vi har sommarsol nok,
vi har sædejord nok,
bare vi, hare vi hadde kjærlighet nok.

Jag tillåter mig att fråga: Tror ni i Norge att ni får mera »kjærlighet» för att ni vrider fram klockan en timme?

Herr president! Jag yrkar bifall till den föreliggande reservationen.

Borten, Norge: Av innstillingen kan muligens noen få det inntrykk at det norske jordbruket ser ulempene ved sommertiden som mindre vesentlige enn hva det svenske og danske jordbruket har gitt uttrykk for. Det er for så vidt ikke tilfeldig, av den grunn at døgnvariasjonen i temperatur og duggdannelse vel er like stor her i Norge som i våre naboland. Når vi tar et noe annet standpunkt enn enkelte danske og svenske representanter her har gjort, må det vurderes dels på bakgrunn av hva som ble opplyst av forrige taler, at vi allerede har bestemt oss for å innføre sommertid her i Norge for ett år, og videre av at vi ser det slik at det for

mange er av betydelig interesse å få sommertid, selv om nytten ikke kan måles på grunnlag av vitenskapelige undersøkelser av den helsemessige verdien.

Det er også slik at vi her i Norge synes at friluftslivet betyr ganske meget for oss. I Stortinget gikk den gruppen jeg tilhører inn for sommertid på betingelse av at man kunne enes om et kompromiss, slik at friluftslivets interesser kunne imøtekommes ved at man innførte sommertid, og at jordbrukets interesser kunne imøtekommes ved at sommertiden opphører senest 1. september — d. v. s. før den vesentligste del av innhøstingen tar til og før duggdannelsen blir særlig sterk. Videre mente vi at saken burde forelegges Nordisk Råd, for å søke de trafikkmessige ulempene minsket ved at en eventuell gjennomføring skjer etter enhetlige regler for Norden.

En slik sak som denne med sommertid skulle jo synes å ligge midt i blinken for Nordisk Råds virksomhet. Skulle vi i Norden ikke i det minste kunne bli enige om hvordan vi skal stille klokken, er det ikke så underlig om det kan knipe med å nå fram til enighet om mer vidtgående problemer.

Jeg vil anbefale at man i de videre utredninger som skal foretas på dette område, søker å nå fram til ensartede bestemmelser for Norden, og at man tilsikter å ta skyldig hensyn både til friluftslivets interesser og til næringslivets interesser. Med disse reservasjoner anbefaler jeg flertallets innstilling.

Rakel Seweriin, Norge: Etter hr. Bortens innlegg kunne jeg kanskje ha frfalt ordet. Hr. Anders Pettersson spurte om vi ville få mer kjærlighet ved å innføre sommertid — det står jo i diktet at vi har sommarsol nok. Men problemet er hvordan vi skal få mest mulig glede av den tross alt nokså sparsomme sommarsol som vi har her oppe i Norden. Hr. Anders Pettersson sa at det ikke blir flere timer i døgnet om vi innfører sommertid, og det er riktig. Hadde utvalget hatt makt til å innføre flere

timer i døgnet, ville vi kanskje ikke blitt enige om hvorvidt vi skulle legge dem til dagen eller til natten. Men det som vi ble enige om, var at det ville være en fordel for alle, om vi her hadde ensartede bestemmelser i de nordiske land.

Jeg har lest utredningene fra Sverige slik at en der mener det kan være grunn til å se nærmere på saken før en tar endelig avgjørelse. Jeg synes både statsrådsuttalelser og remisseuttalelser tyder på det.

Det som forslaget fra det sosialpolitiske utvalg går ut på, er å henstille til regjeringene å undersøke nærmere forutsetningene for å innføre sommertid etter enhetlige regler. I det ligger selvfølgelig at det kanskje kunne være en fordel for de andre om Norge eventuelt endret sine regler, begynte på et annet tidspunkt og sluttet på et annet tidspunkt. Det er etter enhetlige regler en legger vekt på i tilfelle å få ordningen. Det er det som har betydning for alle de nordiske land.

Claudia Olsen, Norge: Det er allerede sagt en del om denne sak, men hr. Pettersson i Dahl innbød i grunnen oss som har sittet i det samme utvalg, til å ta ordet i saken. Da denne sak ble behandlet i Stortinget, var jeg av den oppfatning — og det er jeg fremdeles — at dette spørsmål om ensartede regler for sommertid er et typisk samarbeidsspørsmål, et spørsmål som bør kunne diskuteres her i Nordisk Råd, i det hele tatt en sak som bør behandles her.

Vi er ikke kommet til enighet i det sosialpolitiske utvalg. Jeg er helt enig med sakens talsmann, fru Ekendahl, i at vi må arbeide videre med dette spørsmål. Hr. Pettersson i Dahl talte om frivillige avtaler. Det er vel neppe noen som har særlig tro på at det fører frem, og det vil i ethvert fall ikke bli til gagn for alle som burde komme inn under de samme bestemmelser.

Som det er nevnt av hr. Borten, spiller jo trafikkhensyn en meget stor rolle i denne sak, at rutetidene, enten det nå gjelder jernbane, båt eller fly, kan bli samordnet. Helt å avvise forslaget

vil iallfall jeg advare mot, og jeg vil anbefale det som utskottets flertall ber om: en nærmere undersøkelse.

Hr. Pettersson i Dahl sa til slutt at Norge har bestemt seg for sommertid, og de andre land får gjøre hva de vil. Det er av de uttalelser som jeg i ethvert fall beklager kommer fra denne talerstol. Jeg håper at det syn iallfall ikke vil bli hevdet i andre saker.

Sigrid Ekendahl, Sverige: Herr president! Endast ett par ord som svar till herr Pettersson i Dahl.

Han talade om att sommartiden skulle innebära ökad övertid och att saken skulle komma att inverka på de förhandlingar om jordbruksavtal, som skall ledas i Sverige. Men det nuvarande jordbruksavtalet utlöper inte förrän den sista augusti nästa år, och nog är det väl litet för tidigt, herr Pettersson i Dahl, att dra in den frågan redan nu, när utskottet bara begär att regeringarna skall ytterligare undersöka saken till nästa råds-session.

Sedan kunde kanske de ledamöter av rådet, som lyssnade till herr Pettersson i Dahl, få den uppfattningen att han bättre än jag kände till vad Landsorganisationen i Sverige tycker. Eftersom jag har LO:s yttrande här, skall också jag citera ur det; men det blir kanske lite andra slutsatser än herr Pettersson i Dahl ville dra. Efter att ha nämnt att man fått ärendet på remiss o. s. v. säger LO följande:

Sammanfattningsvis vill LO emellertid anföra att det, enligt dess uppfattning, vore lämpligt om Nordiska rådet föranstaltade om en utredning om förutsättningarna för ett införande av sommertid i de nordiska länderna samt på grundval av denna framlade rekommendationer i syfte att åstadkomma ett enhetligt uppträdande av de nordiska länderna i denna fråga. Skulle det härvid visa sig att det i de övriga nordiska länderna föreläge ett övervägande intresse för ett införande av en speciell sommertid, vill LO icke motsätta sig en sådan reform

Det står klart att de få rader, som herr Pettersson i Dahl citerade, får en helt annan innebörd om man läser hela yttrandet. Att LO varit litet restriktiv beror, såsom också sägs i yttrandet, på att

det i Sverige inte finns någon utredning om sommartid.

Det är detta som socialpolitiska utskottet nu hemställer om, och jag yrkar, herr president, fortfarande bifall till utskottets förslag.

Anders Pettersson, Sverige: Herr president! Jag skulle vilja börja där fru Ekendahl slutade och säga några ord angående LO.

Ätminstone hos oss i den svenska riksdagen brukar det vara så, att om man till nöds kan gå med på någonting, säger man att man inte vill motsätta sig saken. Detta är just vad LO i detta fall gjort. Nu vet jag väl, att fru Ekendahl bättre känner till LO än jag gör — hon är ju anställd där. Men i varje fall hoppas jag att fru Ekendahl inom LO också verkar för att man tar hänsyn till den merkostnad som jordbruket härvidlag kommer att åsamkas.

Fru Ekendahl säger, att detta angående jordbruket är en rent svensk angelägenhet och att det är för tidigt att ta upp den i detta sammanhang. Men om det nu skall göras upp ett nytt jordbruksavtal, som skall gälla från och med nästa år, så är det väl orimligt att förhandlarna sitter där med förbundna ögon och inte känner till alla fördyrande faktorer.

Borten sade, att det med hänsyn till järnvägs- och flygtrafiken vore bra med gemensam tid i Norden. Om en sådan samordning skall ha någon faktisk betydelse, bör den väl utsträckas till hela Europa, och då får väl Europarådet eller något annat organ ta upp problemet. Jag kan hålla med om att det vore värdefullt att få en gemensam tid i hela Europa, men tror någon att det är möjligt?

Sedan sade Rakel Seweriin att vi aldrig skulle kunna bli eniga om huruvida vi skall arbeta på dagen eller på natten. Det tror inte heller jag att vi kan, men jag förstår inte varför det skall behöva lagstiftas om när man skall ha ledigt. I juli månad har nästan alla människor åtminstone i vårt land semester, och då har ju denna sak egentligen inte någon betydelse — då kan man ändå inte få någonting utträttat.

Gunnar Henriksson, Finnland: Herr president! Jag beklagar, att en dylik diskussion har uppstått kring denna fråga. Jag kan inte riktigt förstå anledningen till att herr Pettersson anser sig behöva uppträda så bestämt emot förslaget. Det gäller ju endast en undersökning. Det är ju fråga om att få till stånd en utredning angående möjligheterna att komma fram till internordiskt samförstånd. Frågan är å andra sidan av så stort intresse, att den är värd att utredas. Uttalanden visar att den ur hälsovårdssynpunkt är synnerligen betydande. Turistorganisationernas uttalanden visar att man på det hållet är intresserad av saken. Det finns en hel del som talar för införande av sommartid, och det finns kanske en del som talar emot det. Vi har ingen enhetlig opinion och det visar, att saken inte är utredd. Och om vi inte har någon enhetlig opinion, så kan det ju inte bli något av saken. Här är det ju bara fråga om en utredning, så jag hoppas att församlingen här, givetvis med undantag av herr Pettersson, stöder denna rekommendation.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Hækkerup, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Kyttä, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Moe, Møller, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Pitsinki, Rihntniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjödahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Strøm, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Mot utvalgets innstilling stemte:

Thorkil Kristensen, Kähönen, Harald Nielsen, Ivar Persson, Anders Pettersson, Skoglund, Strand og Sukselainen.

Følgende *avholdt seg fra å stemme*:

Normann, Ragnhild Sandström og Bernharð Stefánsson.

Fraværende var:

Buhl, Erik Eriksen, Kraft, Leirfall, Lyng og Ohlin.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 52 stemmer mot 8.

12

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 2 i anledning av »berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet» (Sak C 8)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar beretningen til etterretning.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

13

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 3 i anledning av »berättelse från Nordiska socialpolitiske kommittén» (Sak C 3)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar beretningen til etterretning.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

Følgende to saker ble behandlet under ett.

14

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 4 i anledning av »medlemsforslag om samverkan i fråga om undersøkingar rörande planering och drift av sjukhus» (Sak A 30)

Utvalget hadde innstillet at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

15

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 5 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift» (Sak D 38)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Birger Andersson, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Det första av de två ärenden som nu behandlas avser ett medlemsförslag om att rådet skall rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete beträffande undersökningar rörande planering och drift av sjukhus.

Planering och byggande av sjukhus och drift av sjukhus har blivit mycket viktiga angelägenheter, inte minst med hänsyn till de stora kostnaderna. Alla är väl ense om att allt bör göras som kan göras för att hålla kostnaderna inom rimliga gränser och för att rationalisera driften. Men detta är inte bara ett nationellt eller ens nordiskt problem, utan det är högaktuellt i alla länder med ett utbyggt sjukhusväsen. Överallt inser man nödvändigheten av att försöka begränsa de ständigt stigande kostnaderna, och för närvarande utreds på olika håll möjligheterna att begränsa kostnaderna — bland annat inom Världshälsovårdsorganisationen pågår ett intensivt arbete på detta området.

Ett gott samarbete olika länder emellan i fråga om sjukhusplanering och sjukhusdrift är uppenbarligen angeläget, så att man kan tillgodogöra sig varandras erfarenheter, precis som det framhålls i medlemsförslaget. Nu förekommer emellertid redan ett gott samarbete. Det byggs väl knappast något större sjukhus utan att vederbörande först reser omkring och studerar förhållandena i andra länder, inte bara här i Norden, utan också ute i Europa och ofta även i Förenta staterna.

I detta sammanhang är det viktigt att det i varje land finns någon myndighet eller något organ som kan samla upp alla erfarenheter på det område det gäller. I Sverige har vi någonting som kallas centrala sjukvårdsberedningen, som granskar sjukhusritningar och utrustningsplaner och som ger råd beträffande driften. Samarbetet med övriga nordiska länder skulle självfallet underlättas om något motsvarande organ fanns också i de övriga länderna. Det finns, har vi hört i utskottet, planer på att få till stånd liknande organ även i dessa

andra länder, som kan samarbeta för att åstadkomma de kostnadsnedpressningar som man vill åstadkomma.

Det förekommer sålunda redan ett samarbete på detta område, och det finns också möjligheter att från Världshälsovårdsorganisationen, som ju har sitt europakontor i Köpenhamn, få bistånd vid lösande av uppkommande problem. Sverige är givetvis också berett att ställa till förfogande allt material och alla erfarenheter som finns samlade inom sjukvårdsberedningen. Med hänsyn till detta har utskottet, som till fullo erkänner frågans stora betydelse, icke funnit det nödvändigt att föreslå en rekommendation i ämnet — vi tycker att det vore att gå litet för högtidligt till väga. När det redan finns organ och möjligheter till samarbete mellan dem, anser vi att rådet inte bör rekommendera att regeringarna sätter i gång någonting och därför anser utskottet att något uttalande icke behöver göras.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till utskottets förslag rörande båda de nu behandlade ärendena.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstillinger vedtatt.

16

Kulturutvalgets innstilling nr. 1 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal» (Sak D 60)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

I en til innstillingen knyttet reservasjon foreslår Sven Em. Ohlön og Anna Sjöström-Bengtsson at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Ohlön, Sverige: Herr president! Vid sitt möte i Helsingfors i början av föregående år rekommenderade rådet regering-

arna att sätta i gång en undersökning angående samverkan om utbildning av teknisk personal i de nordiska länderna, och den norska regeringen fick därvid uppdraget att vara samordnande organ. Frågan togs sedan upp vid undervisningsministermötet i Stockholm under juni månad i fjol, och mötet beslöt att hänskjuta frågan till kulturkommissionen för ytterligare behandling. Nu har kulturkommissionen med anledning därav satt i gång två utredningar, en gällande universitetsutbildad teknisk personal och en rörande övrig teknisk personal. Utredningsmännen från svensk sida tillkallades någon gång i somras och från de andra länderna nu under hösten, och utredningen lär ha påbörjat sin verksamhet. Ärendet befinner sig alltså på begynnelsestadiet, vilket ju är rätt anmärkningsvärt, eftersom nära två år har gått efter rådets rekommendation.

Men så tillkommer en annan omständighet, som också är anmärkningsvärd, nämligen vad utskottet här säger i sin hemställan. Utskottet har tagit del av ärendet och funnit att det ligger begravt hos kulturkommissionen, och så föreslår utskottet att ärendet skall läggas till handlingarna och i övrigt anses vara färdigbehandlat. Med andra ord: ett ärende, som man nätt och jämnt börjat med, anses enligt utskottets terminologi vara färdigbehandlat.

Nu vet jag att det kommer att invändas, att eftersom frågan ligger hos kulturkommissionen kommer den ändå tillbaka hit till rådet i fortsättningen genom den berättelse från kulturkommissionen, som årligen förelägges rådet, och att rådet sålunda får anledning att ytterligare ta ställning till saken.

I den mån Nordiska rådet har lyckats med sin verksamhet — och så har ju framför allt varit fallet på det kulturella området — har det skett därför att rådet självt har hållit fast i ärendena och inte tillåtit att dessa begravts i någon institution vid sidan om rådet. Det gäller — för att ta två näraliggande exempel — institutet för teoretisk fysik i Köpenhamn och journalisthögskolan. Skulle rådet i dessa fall ha förfarit på det sätt som här föreslagits, är jag rädd för att

vi i denna dag varken haft instituttet för teoretisk fysik i Köpenhamn eller journalisthögskolan i Århus.

Jag menar alltså att om man vill få fram något resultat av de förhandlingar, som föres vid rådsmötena, så måste rådet självt direkt kontrollera ärendenas vidare behandling. Jag har därför jämte en medreservant föreslagit en sådan ändring av den sista delen av klämman, att rådet begär en ny anmälan i saken — underförstått: direkt från berörda regeringar — till nästa session.

Håkon Johnsen, Norge (utvalgets talsmann): Årsaken til at kulturutvalget har valgt denne form for innstillingen, er det forhold at en rekke saker blir behandlet to ganger av kulturutvalget. Vi får dem dels som egne saker — slik som denne sak opprinnelig ble reist — og vi får dem gjennom beretningene fra kulturkommisjonen. Jeg er ikke enig i all den kritikk som er blitt reist mot Nordisk Råd om at vi har for meget papir og behandler sakene for omstendelig. Men noe er det i denne kritikk, og jeg for min del er villig til å gå med på å rasjonalisere og forenkle behandlingsmåten der hvor det er mulig. Og det må være riktig at vi nå legger denne sak til side, og får melding om hva som videre gjøres på dette område, når vi til neste sesjon får den årlige rapport fra Nordisk kulturkommisjon.

Det er aldeles ikke slik som hr. Ohlsona, at denne sak nå ligger begravet i kulturkommisjonen. Det arbeides med den, idet det er satt ned to utvalg som skal legge frem en utredning om disse spørsmål. Og det er ingen grunn til å si, fordi om en sak blir sendt kulturkommisjonen og de ikke får den ferdig i løpet av et år, at den dermed er begravet der. Jeg tror at vi egentlig skulle ha tatt flere saker på den måte, og sagt at kulturkommisjonen gjennom sin årsberetning får legge fram melding om hvordan det går med den, slik at vi kunne få behandle flere saker bare én gang. Foreløpig har jeg for min del ikke tatt opp noe forslag om det, men om denne

sak og flere saker må det være praktisk og greit at vi får melding gjennom kulturkommisjonens beretning. Jeg tror det styrker kulturkommisjonen og dens stilling, idet rådet blir nødt til å legge adskillig større vekt på de beretninger som kommer derfra, og det styrker også kulturkommisjonen som et samarbeidsorgan i Norden mellom sesjonene i Nordisk Råd.

Seip, Norge: Jeg synes også det var litt underlig å høre at man oppfatter Nordisk kulturkommisjon som en alminnelig begravelseplass, og i det tilfelle vi har foran oss her, synes jeg det er nok så urettferdig å komme med en slik uttalelse. Forholdet er at denne saken ble henvist til Nordisk kulturkommisjon fra undervisningsministermøtet i juni 1957, så hittil har kommisjonen hatt ca. 1 år på saken. I den tiden er det satt ned to utvalg fordi en har ansett det nødvendig å behandle høyskoleplanet og det vi på norsk kaller teknikerplanet, særskilt. Det dreier seg jo om forskjellige skoleslag, og derfor er en slik ordning etter kulturkommisjonens mening den heldigste i dette tilfelle. Det ene av disse utvalg har frist til å avgi sin innstilling til den 30. juni neste år. Det andre utvalget er også i gang, og en regner med å få innstillingen innen rimelig tid. Det som nå foreligger, er da at man har et utredningsarbeid som kulturkommisjonen overvåker, og som kulturkommisjonen i første instans kommer til å reagere på, før det blir tale om å behandle konkrete forslag.

Vi som sitter i flertallet innenfor kulturutvalget, har sett det slik, at når det gjelder å overvåke utredningsarbeidet som Nordisk Råd via undervisningsministermøtet har pålagt kulturkommisjonen å sette i gang, må det være naturlig å la kulturkommisjonen stelle med det og la rapportene om den overvåkingen komme til Nordisk Råd gjennom melding fra kulturkommisjonen.

Hvis da hr. Ohlson eller andre medlemmer av Nordisk Råd neste gang finner at tempoet i utredningsarbeidet har vært for dårlig, eller at det er sider av

feltet som ikke blir belyst, har man full adgang til å ta opp sakene i forbindelse med innstillingene om kulturkommissjonens virksomhet. Men når man så kommer til neste punkt, nemlig de praktiske tiltak som skal følge av utredningsarbeidet, da er det klart at Nordisk Råd igjen må inn i bildet. Da kommer spørsmålet om de konkrete aksjoner som skal foretas på regjeringsplanet. Og kulturkommissjonen som et utredende organ vil selvfølgelig da måtte forberede sakene for de rådgivende og avgjørende instanser på det politiske og administrative plan. Vi er fullt klar over, også vi innen flertallet, at de spørsmålene som det her gjelder, naturlig nok kan komme fram igjen i Nordisk Råd som konkrete saker. Men overvåkingen av utredningsarbeidet nå må kunne legges i hendene på kulturkommissjonen, og rapportene om det må kunne komme gjennom rapportene om kommisjonens arbeid.

Siden vi ved en tidligere sak hadde en formaldebatt om språkbruk, om man skulle bruke uttrykket »rekommandasjon» eller »tilråding», svensk eller norsk form, vil jeg gjerne gjøre oppmerksom på at i den innstillingen som vi har her, og i enkelte andre innstillinger, er det brukt en bastardformulering som jeg tror er lite heldig. Det står f. eks. i denne innstilling:

Ved kulturutvalgets behandling av saken har deltatt dels følgende medlemmer av utvalget — — — dels statsråd Birger Bergersen, Norge.

På norsk vil en slik formulering bety noe ganske annet enn svensk tekst med ordene »dels — dels» ville bety. Jeg tror det ville være hensiktsmessig om man kom over til en formulering som har relevant dekning i vedkommende lands språk. Jeg er klar over at jeg selv som medlem av utvalget burde ha pekt på det under utvalgsbehandlingen, men siden formelle spørsmål i forbindelse med utformingen av innstillingen nå engang er brakt opp, synes jeg det er riktig å gjøre oppmerksom på saken her i møtet, fordi det er et spørsmål som ikke bare gjelder kulturutvalget, men også flere av de andre utvalg som bruker denne formulering, som hverken er korrekt

på norsk eller svensk eller noe annet språk.¹

Ohlon, Sverige: Herr president! Vad jag framför allt reagerat mot i utskottsutlåtandet är, när utskottet säger att det anser ärendet vara färdigbehandlat, medan i själva verket utredningen nyss har påbörjats. Vilket tungomål vi än talar, är väl detta ett ganska konstigt sätt att uttrycka sig.

Till den föregående ärade talaren skulle jag vilja säga att jag aldrig har karakteriserat kulturkommissionen såsom något slags begravningsplats. När jag nämnde att det här i Nordiska rådet funnits en tendens att vilja begrava ärendena hos utredningsinstitutioner, så tänkte jag inte särskilt på kulturkommissionen. Litet var känner vi från våra egna parlament till att om man inte vill ha någonting åtgjort, så skickar man ärendet till en kommission eller större utredning.

För mig är huvudsaken att det blir någonting gjort på detta område, och jag tror att jag kan vittna om att vi i Sverige inte har några egna intressen att bevaka i detta sammanhang. Jag föreställer mig tvärtom att vi, ifall det hela ordnas på ett rationellt sätt, kommer att bli den givande parten.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

17

Kulturutvalgets innstilling nr. 2 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 18/1957 angående samarbeide mellom de nordiska ländernas forskningsråd» (Sak D 61)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

¹ Enligt beslut av kulturutskottet har det kritiserade uttrycket i utskottets förslag ändrats vid tryckningen.

18

Kulturutvalgets innstilling nr. 3 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m.» (Sak D 62)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

19

Kulturutvalgets innstilling nr. 4 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare» (Sak D 63)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

20

Trafikkutvalgets innstilling nr. 1 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnet-område» (Sak D 7)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Lars M. Olsen, Danmark (utvalgets talsmann): Som det fremgår af trafikudvalgets indstilling, er der nu både i Danmark, Finland, Norge og Sverige gennemført bestemmelser, som medfører større lettelse for de motorkørende, end et nordisk carnet-område ville medføre. Udvalget har derfor indstillet, at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser sagen for slutbehandlet.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble *utvalgets innstilling vedtatt.*

9—581879. Nordiska rådet.

21

Trafikkutvalgets innstilling nr. 2 i anledning av »meddelande om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet» (Sak D 8)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsen til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

22

Trafikkutvalgets innstilling nr. 3 i anledning av »berättelser från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén)» (Sak C 6) og »meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning» (Sak D 36)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet tar beretningene til etterretning;

II. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

23

Trafikkutvalgets innstilling nr. 4 i anledning av »berättelse från Nordiska samfärdselkommittén» (Sak C 4) og »meddelanden om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdsselfrågor» (Sak D 44)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet tar beretningen til etterretning;

II. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Martin Skoglund, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Tidigare har inom Nordiska rådet funnits en särskild vägkommitté med speciell uppgift att intressera sig för vägförhållandena i vad

det gäller förbindelserna mellan Sverige och Norge. Vid Nordiska rådets sammanträde 1957 i Helsingfors antog rådet en rekommendation, vari det hemställde, att regeringarna ville utse ett mera permanent utredningsorgan för samfärdsfrågor, vilket organ skulle bestå av två medlemmar från Danmark, två från Finland, två från Norge, två från Sverige samt en medlem från Island. Detta mera permanenta organ har sedermera av respektive regeringar utsetts och antagit namnet Nordiska samfärdselkommittén.

Jag vill här ha sagt, att den första vägkommittén, som alltså inte fick någon särskilt lång tillvaro, under den tid den arbetade kom fram med många goda initiativ och utförde ett mycket gott arbete. I och med att detta mera permanenta organ har kommit till får vi utgå ifrån att den tidigare vägkommittén har upphört med sitt arbete och att de uppgifter, som åvilat den, har övertagits av Nordiska samfärdselkommittén.

Jag har endast, herr president, velat föga denna anmärkning till det yrkande som jag nu framställer om bifall till utskottets förslag i det föredragna ärendet.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

24

Trafikkutvalgets innstilling nr. 5 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samarbeide betræffande trafiklagstiftningen» (Sak D 30)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Lars M. Olsen, Danmark (utvalgets talsmann): Hr. præsident! På færdselslovgivningens område har der allerede længe været et meget intimt samarbejde i gang, idet der regelmæssigt afholdes møder mellem sagkyndige fra Danmark, Finland, Norge og Sverige vedrørende køretøjers konstruktion og tekniske ud-

styr m. v., ligesom man drøfter mulighederne for at gennemføre ensartede bestemmelser for cykler med hjælpemotor.

Med hensyn til forslaget om at nedsætte en nordisk komité af sagkyndige med den opgave at udarbejde et konkret forslag til en fælles nordisk færdselslov mener trafikudvalget, at de fire landes færdselslove er så nye, for Norges og Finlands vedkommende vistnok kun et års tid gamle, at yderligere erfaringer om, hvorledes lovene virker i praksis, må indhøstes, før man nedsætter en komité, og udvalget har derfor indstillet, at rådet afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

25

Trafikkutvalgets innstilling nr. 6 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utførsel av opplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning» (Sak D 35)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Lars M. Olsen, Danmark (utvalgets talsmann): Hr. præsident! Udvalget, som har haft denne sag til behandling, har konstateret, at oplysningsfilm m. m. er told- og afgiftsfri i alle fem lande, således at den første forudsætning for gennemførelsen af rådets rekommendation om, at oplysningsfilm skulle kunne sendes mellem de nordiske lande eller medtages af rejsende uden at blive underkastet toldeftersyn, er til stede. Der er imidlertid visse tekniske vanskeligheder ved at gennemføre rekommendationen fuldt ud, fordi landene gennem internationale aftaler har forskelligt grundlag for deres toldfrihedsbestemmelser. To af landene har tiltrådt UNESCO-konventionen af 1949, og to har tiltrådt UNESCO-konventionen af 1950. Den ene konvention forudsætter, at filmen ledsages af certifikat fra fagmyndighed i afsenderlandet eller

fra UNESCO, medens toldfri indførsel i de lande, som har tiltrådt den anden konvention, tilkommer visse godkendte importører i toldmodtagerlandet. Myndighederne har taget spørgsmålet op. Det behandles på de regelmæssige nordiske toldmøder, og toldstyrelserne har draget omsorg for, at toldeftersynet foregår så let og så hurtigt som det er muligt.

Trafikudvalget, der forudsætter, at myndighederne fortsat vil have opmærksomheden henvendt på spørgsmålet og udnytte fremtidige muligheder for at lette eller helt fritage oplysningsfilm for toldeftersyn, har derfor enstemmigt vedtaget at indstille, at sagen anses for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

26

Trafikkutvalgets innstilling nr. 7 i anledning av »regeringsforslag om samarbeide mellom Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen» (Sak B 3)

Utvalget hadde innstillet at rådet utsetter videre behandling av regjeringsforslaget til neste ordinære sesjon.

Kleemola, Finland (utvalgets talsmann): Herr president! Emedan undersökningarna rörande malmområdet i Kolari fortfarande pågår och då man ännu inte känner till storleken av de transporter som skulle försiggå på den planerade järnvägen, föreslår utskottet att sakens behandling måtte framskjutas.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

27

Trafikkutvalgets innstilling nr. 8 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken» (Sak D 26)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser

spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

28

Trafikkutvalgets innstilling nr. 9 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område» (Sak D 43)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

29

Trafikkutvalgets innstilling nr. 10 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag» (Sak D 54)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsen til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Niels Andersen, Danmark (utvalgets talsmann): Hr. præsident! Den nordiske parlamentariske komité, som virkede fra 1951 til 1956, fremsatte i 18 betænkninger forslag til en række lettelse i samfærdslen mellem de nordiske lande. På alle de vigtigste punkter er komiteens forslag nu gennemført, således pasfrihed for nordboere, ophævelse af bestemmelserne om opholds- og arbejdstilladelse for nordboere i andet nordisk land, lettelse af al paskontrol ved grænserne mellem de nordiske lande, lettelse i toldbehandlingen af rejsende, valutamæssige lettelse i rejsetrafikken, anvendelse af de indenlandske takster for breve, korsbånd og telegrammer til de øvrige nordiske lande, samt nedsættelse af telefon- og fjernskrivertakster.

Da komiteen, efter at Finland var blevet medlem af Nordisk Råd, afsluttede sit arbejde, gav den i en endelig betænk-

ning en redegørelse for det arbejde, den havde taget op, men endnu ikke fuldt færdigbehandlet. Komiteens endelige betænkning blev forelagt Nordisk Råd i rådets 5. session i Helsingfors 1957, og rådet anmodede regeringerne om at afgive redegørelser for deres undersøgelser i anledning af forslag og anbefalinger i komiteens endelige betænkning. Som det fremgår af trafikudvalgets indstilling, er de til denne session indsendte meddelelser om regeringernes undersøgelser gennemgået af udvalget, som har fundet, at en række af forslagene og anbefalingerne er gennemført i samtlige lande i den udstrækning, det for tiden er muligt, og udvalget indstiller, at rådet for disse punkters vedkommende anser sagen for færdigbehandlet. Nogle punkter er optaget i andre før rådet foreliggende sager og kan derfor udskilles af denne sag. De øvrige punkter, hvoraf flere ikke er konkrete forslag, men anbefalinger af mere principiel karakter,

er som en slags »arvegods» optaget til behandling i den nye permanente færdselskomité, Nordisk samfærdselskomité, og udvalget har derfor henstillet, at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser sagen for færdigbehandlet.

Jeg vil i øvrigt benytte lejligheden til at udtale en påskønnelse af og en tak for det fremragende arbejde, som er ydet af den nordiske parlamentariske komité, og udtale ønsket om, at det må lykkes Nordisk samfærdselskomité at opnå lige så gode resultater.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

30

Eventuelt

Ingen ba om ordet.

Møtet hevet kl. 17.22.

Protokoll

4:e mötet

Torsdagen den 13 november 1958 kl. 15

President: Erik Eriksen

Dagsorden:

1. Det juridiske utvalgs instilling nr. 7 i anledning av »medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning» (Sak A 29)

2. Det juridiske utvalgs instilling nr. 8 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg» (Sak D 17)

3. Det juridiske utvalgs instilling nr. 9 i anledning av »medlemsförslag om allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner» (Sak A 26)

4. Det juridiske utvalgs instilling nr. 10 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen» (Sak D 21)

5. Det juridiske utvalgs instilling nr. 11 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet» (Sak D 57)

6. Det juridiske utvalgs instilling nr. 12 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring» (Sak D 18)

7. Trafikkutvalgets instilling nr. 11 i anledning av »meddelande om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund» (Sak D 1)

8. Trafikkutvalgets instilling nr. 12 i anledning av »medlemsförslag om koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten» (Sak A 20)

9. Trafikkutvalgets instilling nr. 13 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m.» (Sak D 27)

10. Trafikkutvalgets instilling nr. 14 i anledning av »regeringsförslag om gemensamt centrum för långtida väderleksprognoser» (Sak B 2)

11. Kulturutvalgets instilling nr. 5 i anledning av »uppskjutet medlemsförslag om fria studieturbyresresor för skolor ungdom mellan vänorterna» (Sak A 2)

12. Kulturutvalgets instilling nr. 6 i anledning av »medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.» (Sak A 12)

13. Kulturutvalgets instilling nr. 7 i anledning av »medlemsförslag om samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor» (Sak A 16)

14. Kulturutvalgets innstilling nr. 8 i anledning av »berättelse från Nordiska kulturkommissionen» (Sak C 2)

15. Kulturutvalgets innstilling nr. 9 i anledning av »berättelser om samarbeidet mellom språknämnderna» (Sak C 5)

16. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 6 i anledning av »regeringsforslag om samarbeide for vidareutbildning av helsevårdstjenstemän» (Sak B 5)

17. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 7 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk helsevårdshøgskola» (Sak D 10)

18. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 8 i anledning av »medlemsforslag om gemensam arbeidsmarknad for farmaceuter» (Sak A 4)

19. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 9 i anledning av »medlemsforslag om gemensam arbeidsmarknad for sjukskoterskor» (Sak A 5)

20. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 10 i anledning av »medlemsforslag om gemensam arbeidsmarknad for helseosystrar» (Sak A 6)

21. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 11 i anledning av »medlemsforslag om gemensam arbeidsmarknad for barnmorskor» (Sak A 21)

22. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 12 i anledning av »medlemsforslag om gemensam arbeidsmarknad for sjukgymnaster» (Sak A 22)

23. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 13 i anledning av »medlemsforslag om gemensam arbeidsmarknad for veterinärer» (Sak A 23)

24. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 14 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbeidsmarknad for apotekare» (Sak D 28)

25. Det sosialpolitiske utvalgs innstil-

ling nr. 15 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av og gemensam arbeidsmarknad for medicinsk personal» (Sak D 12)

26. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 16 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likværdig lækar-, tandlækar-, apotekar-, veterinær-, sjukgymnast- og sjukskoterskeutbildning i de nordiske lænderna» (Sak D 24)

27. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 17 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likværdig utbildning og gemensam arbeidsmarknad for helseosystrar» (Sak D 42)

28. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 6 i anledning av »medlemsforslag om samordning av hjælpen till underutvecklade länder m. m.» (Sak A 13)

29. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 7 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiske institusjoner på utländsk botten» (Sak D 68)

30. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 8 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 24/1957 angående ændrade bestemmelser rørende opphugging av grænserna mellan Finland, Norge og Sverige» (Sak D 67)

31. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 10 i anledning av »medlemsforslag om utvidgat samarbeide med Sovjetunionen og de folkdemokratiska lænderna» (Sak A 31)

32. Eventuelt

Meddelelse

Det ble meddelt at statsrådet Gösta Skoglund, Sverige, og socialministern Väinö Leskinen, Finnland, hadde inn tatt sine plasser i rådet.

Endring i medlemslisten

Det ble anmeldt til rådet at Anders Pettersson, Sverige, hadde forlatt sesjonen og blitt erstattet med Jan-Ivan Nilsson, Sverige.

Rådet vedtok å godkjenne den herav foranledigete endring i medlemslisten.

Angående dagsordenen

Etter presidentens anmodning vedtok rådet at de saker på dagsordenen hvor utvalgsinnstilling var avgitt først den foregående dag, likevel kan opptas til behandling i dette møte.

1

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 7 i anledning av »medlemsforslag om likartad associationsrättslig lagstiftning» (Sak A 29)

Utvalget hadde innstillet at rådet utsetter videre behandling av spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

2

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 8 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg» (Sak D 17)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

3

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 9 i anledning av »medlemsforslag om allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner» (Sak A 26)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordiska rådet rekommenderer regeringarna att i samverkan med rådet låta närmare utforma allmänna riktlinjer för

administrationen av gemensamma institutioner.

Kyttä, Finland (utvalgets talsmann): Herr president! Alla som antingen vid detta möte av Nordiska rådet eller vid dess tidigare sessioner deltagit i rådets arbete har på ett eller annat sätt kommit att ta del i strävandena mot det värdefulla målet att samla de nordiska folkens resurser på områden, där de enskilda folkens tillgångar inte förslår för att sköta forskningen eller utbildningen. Vi kan lägga märke till dessa strävanden i en glädjande stor utsträckning. Sålunda har på initiativ av rådet det gemensamma institutet för teoretisk atomforskning kommit till stånd hösten 1957, och redan följande år kunde den gemensamma nordiska journalisthögskolan hålla sin första kurs. På programmet för denna session står många saker som hör till samma grupp, saker som man måste önska framgång i det nordiska samarbetets tecken.

Det har i praktiken visat sig, att administrationen av gemensamma nordiska inrättningar kan framkalla vissa svårigheter, vilka försakas av olika omständigheter. Olikartade problem kan uppstå till följd av rent administrativa arrangemang, såsom ordnandet av institutionernas omedelbara ledning, vidare om hur man skall göra upp institutionernas årsbudgeter och förrätta revisioner. Framför allt är det angeläget att finna klara och rättvisa grunder för att fördela de kostnader som uppstår vid institutionernas verksamhet.

Gemensamt för alla de problem jag nämnt är att de berör alla ifrågavarande inrättningar och institutioner, oberoende av verksamhetsområde och uppgifter. Det är vidare viktigt att införa en likadan ordning för tjänstemännens ställning i här berörda institutioner enligt rättvisa principer. Det är uppenbart att det medlemsforslag som nu är under behandling är fullt motiverat.

Enligt juridiska utskottets mening skulle det vara av stort värde om man kunde uppställa vissa generella regler rörande gemensamma nordiska institutioners administration. I syfte att för framtiden bespara dem som planerar

dylika inrättningar onödigt arbete bör — såsom också niomannakommittén understrukt — vissa allmänna principer fastställas. Det bör ankomma på regeringarna att göra detta i nära samverkan med Nordiska rådet. Med hänsyn till det ovannämnda gör utskottet därför en hemställan, att rådet ville anta den resolution som redan upplästs.

Efter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navncopprop foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Hækkerup, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Lyng, Moe, Møller, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Ryländer, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Sigurður Bjarnason, Borten, Leirfall, Harald Nielsen, Normann og Ohlon.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 63 stemmer.

4

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 10 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen» (Sak D 21)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Sjødahl, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Rekommandationen av år 1954 gæller åstadkommande av mera likartade regler for sjömansbeskattningen i Norden. Efter att ha tagit del av de meddelanden som har lämnats Nordiska rådet och de upplysningar som lämnats inom utskottet har utskottet funnit sig böra föreslå att rådet anser denna rekommendation slutbehandlad.

Under ärendets behandling i utskottet upptogs emellertid frågan, om man inte skulle kunna få förenklade regler for skattens erläggande. I de nordiska dubbelbeskattningsavtalen förekommer två olika regler. I en del avtal tillämpas den regeln, att skeppets nationalitet bestämmer var skatten erlägges, och i andra avtal finns den regeln, att sjömannens nationalitet bestämmer var skatten erlägges. Utskottet uttalar i sitt yttrande, att nordiska sjömän bör betala skatt i det land, där rederiet har sitt säte, oberoende av var vederbörande sjömän är bosatta. Enligt utskottets mening bör denna förenklade regel upptagas till prövning av regeringarna. Eftersom denna sak inte kan ordnas i de sjömansskattelagar som nu gæller i de nordiska länderna utan måste regleras genom ändringar i gällande dubbelbeskattningsavtal, ligger i detta uttalande en förtäckt rekommendation, och jag har funnit det vara lämpligt att påpeka denna förtäckta rekommendation inför Nordiska rådet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

5

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 11 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga for Nordiska rådet» (Sak D 57)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Rakel Seweriin, Norge: Jeg har merket meg at presidiet likesom tidligere vil

ha sin oppmerksomhet rettet på ønskeligheten av å endre rådets arbeidsordning, og det er i den anledning jeg har forlangt ordet. Jeg ser det slik at det i grunnen er under rådets samlinger at vi egentlig får anledning til for alvor å prøve de statutter og retningslinjer for arbeidsordningen som vi har, og da er det i høy grad ønskelig at en samler de erfaringer en gjør under rådets møter. Vi har i sosialpolitisk utvalg diskutert et par saker, og jeg vil gjerne bringe dem frem her for at presidiet — jeg holdt på å si — med større oppmerksomhet skal vurdere disse problemer på nytt.

Vi har, for å ta den saklisten vi behandler nå, fra sosialpolitisk utvalg innstillingene fra sak nr. 18 til sak nr. 27, og de vedrører i virkeligheten, slik vi ser det, alle samme sak, nemlig spørsmålet om et felles nordisk arbeidsmarked for medisinsk personell. Det er en sak som har vært reist ved forskjellige anledninger, og hvor presidiet har oppnevnt en spesiell komité som har arbeidet med den. Det er kommet forskjellige innstillinger, men alt dette er spredt i så mange dokumenter at det er vanskelig for rådets medlemmer å ha noen oversikt, og det er uhyre vanskelig, skulle jeg anta, for dem som gjerne vil formidle rådets arbeid til offentligheten, og vanskelig også for dem som disse saker egentlig gjelder. Bare til dette rådsmøte er disse sakene spredt på tolv forskjellige dokumenter. Sosialpolitisk utvalg har gjerne ønsket å gi en felles innstilling om sakene, men der støtte vi på statutter og regler i Nordisk Råds arbeidsordning som tilsa at vi måtte levere mange forskjellige innstillinger, med det resultat at dette møte vil bli nødt til å votere over seks rekommandasjoner med navneoppdrag, rekommandasjoner som omhandler det samme prinsipielle spørsmål, nemlig retningslinjer for et felles arbeidsmarked for medisinsk personell. Og vi ville ikke bare av praktiske grunner, for å spare Nordisk Råd for navneoppdrag, men også av reelle grunner, gjerne ha sett denne saken under ett. Vi mener at det viktigste er at man her kommer frem til enhetlige retningslinjer, og får samlet

de forskjellige detaljer omkring vesentlige punkter. Og så er resultatet i dette tilfelle blitt at saken her i rådet er blitt spredt på så mange steder at det er ytterst vanskelig å få oversikt.

Det samme kan for øvrig gjelde et mindre spørsmål som er nevnt under sak 16 og sak 17 her i dag; begge gjelder den høyere utdanning for helsepersonale i offentlig tjeneste. De står oppført som to saker — den ene riktignok som rekommandasjon mens den andre skal vedlegges protokollen — men spørsmålet er om ikke også de kunne ses som en sak. Jeg ber presidiet overveie hvordan man kan finne fram til en mer hensiktsmessig behandling av slike saker.

Wikborg, Norge (utvalgets talsmann): Jeg kan slutte meg til det fru Seweriin sa. Jeg har ved flere anledninger vært inne på lignende betraktninger, at vi må gjøre hva vi kan for å forenkle saksbehandlingen. Den er tungvint som den er.

Jeg tror også det er riktig som fru Seweriin sa, at man nettopp under et møte, når man føler tingene på kroppen slik som vi alle sammen gjør nå om dagen, bør ta opp de forslag til forbedringer som man måtte finne grunn til.

Særlig vil jeg henstille at presidiet innhenter en uttalelse fra vårt utmerkede sekretariat, som kan uttale seg om de erfaringer det har gjort under dette møte, erfaringer som, tror jeg, går ut på at apparatet er noe for tungrodd som det er, og at vi kan innføre forbedringer som vil forkorte møtene, og som vil lette saksbehandlingen.

Jeg skulle også ønske at presidiet ville ta opp spørsmålet om en bedre forberedelse av sakene mellom sesjonene. Vi har i det juridiske utvalg et nimannsutvalg som møtes to—tre ganger mellom hver sesjon, og som forbereder arbeidet, slik at det er til stor hjelp for oss under selve utvalgsbehandlingen mens rådet sitter sammen. Vi har jo svært få møter, vi har fire eller fem utvalgsmøter, og det er om å gjøre at alt er så godt forberedt som mulig til disse møtene. Hvis alle våre utvalg hadde

lignende små utvalg innen sin midte som kunne møtes mellom sesjonene, er jeg sikker på at det ville være stor hjelp i det.

Nå hørte vi nettopp fru Seweriin si at vi snart kommer til seks navneopp-rop, hvor vi alle sammen kommer til å si ja, unntatt de som ikke er tilstede, og vi kaster bort et kvarters tid på noe som er helt overflødig. Jeg vil derfor be om at også den side av saken vil bli undersøkt av presidiet, så vi kanskje kan komme til en forenklet fremgangs-måte med hensyn til navneopp-rop.

Præsidenten: Jeg tror, jeg kan si til fru Rakel Seweriin og hr. Erling Wikborg, at presidiet i høy grad er opmærksom på de ønsker, der her er fremført, og vil tage dem op til overvejelse.

Hvad angår de mange afstemninger, kan jeg trøste med, at jeg allerede i dette møde vil forsøge at få flere sager behandlet under ét og at undgå så mange afstemninger som vel muligt.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

6

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 12 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring» (Sak D 18)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Wikborg, Norge (utvalgets talsmann): Den sak vi her behandler, gjelder i grunnen også felles nordisk arbeidsmarked, og i denne forbindelse i særlig grad felles nordisk arbeidsmarked for overordnet personale, ledere av bedrifter. Her synes utvalget at utviklingen går litt vel langsomt, og vi gir da også uttrykk for det i innstillingen; vi sier at saken synes ikke over alt å ha vunnet så stor fremgang som ønskelig, og det henstilles til nimannsutvalget å arbeide videre med saken inntil neste sesjon, for at man muligens kan komme lenger.

Det er i denne forbindelse et spesielt forhold jeg gjerne vil ta frem. Jeg vet ikke hvordan reglene er i de andre nordiske land, men her i Norge kreves det næringsbrev for å kunne innta en ledende stilling i et foretagende som driver handelsvirksomhet. For å få slikt handelsbrev må man fremlegge for myndighetene vitnesbyrd om bestått avgangsprøve i handelsfag fra skole som er godkjent dertil av vedkommende departement. Nå har det vist seg visse vanskeligheter her når det kommer folk til en ledende stilling fra et naboland hvor de har hatt sin utdanning. De har jo ikke da gjennomgått noen handels-skole som er godkjent her i Norge. Det har voldt visse komplikasjoner. Jeg vil derfor henstille til våre myndigheter, og eventuelt til myndighetene i våre naboland, hvis man der har de samme regler, at man får adgang til på en eller annen måte å gi dispensasjoner, slik at også handelsskoler i nabolandene tilsvarende til ens egne skoler kan bli godkjente, så man slipper unødvendige vanskeligheter på det punkt. Det er vel nettopp et ledd i det nordiske samarbeid at vi gjerne vil få noen av våre folk ansatt i ledende stillinger i våre naboland, og at vi gjerne vil ha folk i ledende stillinger her som har sin utdanning i våre naboland. Men da må vi ikke ha den slags formelle vanskeligheter, unødige pirk.

Det skulle være ganske lett å innføre en sikkerhetsventil her, slik at det kan gis dispensasjoner i disse tilfellene.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

Følgende to saker ble behandlet under ett.

7

Trafikkutvalgets innstilling nr. 11 i anledning av »meddelande om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund» (Sak D 1)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsen til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

8

Trafikkutvalgets innstilling nr. 12 i anledning av »medlemsforslag om koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten» (Sak A 20)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta undersöka möjligheter och riktlinjer för koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten ävensom att framlägga förslag om finansieringen och fördelningen av kostnaderna samt att redovisa erforderligt material för dessa spörsmål belysande.

Thorkil Kristensen, Danmark (utvalgets faldsmann for punkt 8): Hr. præsident! Det er unødvendigt at understrege trafikens stærkt voksende betydning i bilismens tidsalder. Det er derimod betimeligt i Nordisk Råd at fremhæve, at forbindelserne mellem Norden og kontinentet er et problem af stor betydning for alle vore lande.

I en af de mange udtalelser, der er indhentet om sagen under punkt 8, hedder det, at bilismen i et vist omfang betragter den skandinaviske halvø som en ø, og det hænger naturligtvis sammen med, at forbindelserne mellem den skandinaviske halvø, eller man skulle vel hellere sige mellem Norge—Sverige—Finland på den ene side og det europæiske kontinent på den anden side, møder visse vanskeligheder, idet der er vand imellem. En væsentlig del af forbindelserne mellem det europæiske kontinent og Skandinavien går i dag over Danmark. Der er også direkte forbindelser fra Sydsverige og fra Finland til kontinentet, men i vor tid, hvor forbindelserne med Vesteuropa jo er langt livligere end forbindelserne med Østeuropa, er linjerne over Danmark naturligvis de vigtigste.

Det drejer sig jo særlig om to hovedveje, den såkaldte Europavej nr. 3, der kommer fra Hamborg op gennem den jyske halvø, og som munder ud i en

søværts forbindelse mellem forskellige steder i Nordjylland og forskellige steder i Sydnorge og det vestlige Sverige, og Europavej nr. 4, der ligeledes kommer fra Tyskland og nu får en udbygning gennem den såkaldte fugleflugslinje fra Femern til Lolland, og som derefter fortsætter op over de østdanske øer og gennem forbindelser over Øresund videre op gennem Sverige.

Nu fremgik det af trafikminister Lindbergs redegørelse her i Nordisk Råd på den første dag, at begge disse to hovedveje er under udbygning, og at meget betydelige beløb allerede er investeret i dem og mere vil komme i de følgende år. Men det fremgår også af det materiale, vi har fået, at det har stor betydning, at man ikke blot, som det nu er tilfældet, og som det fremgik af ministerens redegørelse, har kontakt med de tilsvarende organer i de andre lande, men at koordinationen i stigende grad bliver understreget. Endnu i dag er det vel sådan, at investeringerne i det enkelte land hovedsagelig er bestemt af trafikens behov i det pågældende land selv, men det bliver vistnok i voksende udstrækning sådan, at trafikinvesteringerne ikke mindst i gennemgangslandet Danmark har betydning også for nabolandene, også for de andre nordiske lande. I et af indlæggene i materialet vedrørende denne sag — det er et svensk indlæg — hedder det, at Europavej 4's gennemførelse i Danmark hovedsagelig er en svensk interesse.

Både derfor og fordi det er vigtigt, at parlamenterne i stigende grad bliver delagtige i de oplysninger, som regeringerne naturligvis har, er udvalget af den opfattelse, at det er ønskeligt, dels at disse ting udforskes, og dels at forskningsresultaterne lægges frem. Dette også af den grund, at det ikke varer så forfærdelig længe, før der skal tages stilling til et af de meget store problemer i dette store problemkompleks, nemlig Øresundsbroen, punkt nr. 7 på dagsordenen. Det er oplyst, at der kan ventes en betænkning om dette problem i året 1960, altså om to år, og det er klart, at da en Øresundsbro i realiteten vil være et led i Europavej 4, er det meget nød-

vendig, at øresundsbroproblemet bliver set i hele den sammenhæng, som jeg her taler om, og som foruden E 4 også omfatter E 3 og muligvis andre led i forbindelsesnettet mellem den skandinaviske halvø og kontinentet.

Der er særlig fire punkter, som det forekommer mig ønskeligt, at man her overvejer og undersøger.

Det første er dette: hvad vil på længere sigt trafikbehovets omfang på dette vigtige område være?

For det andet: hvorledes vil interesserne i dette trafikbehov fordele sig på de forskellige geografiske områder, på Sydnorge, på Vestsverige, på Sydsverige, på Danmark, på Nordtyskland osv.?

For det tredje: hvad koster det at udbygge disse trafikårer og de forskellige afsnit af dem, der særlig har interesse for bestemte geografiske områder?

Endelig for det fjerde et teknisk spørgsmål, der vedrører finansieringsmekanismen, nemlig det såkaldte koncessionssystem, som jo bl. a. i Amerika bruges en del ved finansiering af motorvejene, idet det er ordnet på den måde, at et selskab eller et konsortium får koncession på at drive det pågældende trafik anlæg mod retten til at opkræve en afgift til dækning af omkostningerne. Dette problem er formentlig lettere at løse, når det drejer sig om en bro, end når det drejer sig om en vej, som indgår i det nationale vejsystem, og det vil derfor ikke mindst være ved spørgsmålet om øresundsbroen, der er anledning til at overveje og undersøge, om der er teknisk mulighed for at anvende koncessionssystemet, hvorefter de politiske organer kan drøfte, om det er ønskeligt.

Hr. præsident! Idet jeg anbefaler udvalgets forslag til rekommandation, skal jeg gøre opmærksom på, at der desværre er faldet to ord ud i den næstsidste linje. Der står: »forslag om finansieringen och fördelningen av kostnaderna». Der skal stå: »forslag om principerna för finansieringen och fördelningen av kostnaderna».

Røiseland, Norge: Kommunikasjonene er i dag et viktig ledd i selve produk-

sjonsapparatet. En effektivisering eller rasjonalisering av kommunikasjonene vil bety en effektivisering og rasjonalisering av selve produksjonen. Derfor er den livsviktig for oss dersom vi skal opprettholde vår konkurranseevne. Og slik som det nå er blitt med samkvemmet i Norden, og slik som vi venter at det vil bli med samkvemmet i Vest-Europa, er det klart at vi på dette område kan stenge for hverandre — eller vi kan iallfall si at manglende koordinering kan føre til at vi iallfall hindrer en full utnytting. Det kan iallfall hindre rasjonalisering. Derfor mener jeg det er overmåte viktig at vi her kommer fram til en felles planlegging og en felles prioritetsliste når det gjelder viktige kommunikasjonsveier, kommunikasjonsmidler og linjer innen Norden og fra Norden og til Kontinental-Europa.

Det kan jo nevnes eksempler på at det ikke har vært så særlig bra. Det er blitt bedre nå. Men det er ikke svært mange år siden at en vei som skulle bygges over riksgrensen fra Norge til Sverige, ble fra norsk side bygget til endepunkt på riksgrensen og fra svensk side til et annet endepunkt, med noen kilometer mellom endepunktene. Så ille er det ikke nå. Vi er kommet et stykke på vei. Men vi har allikevel eksempler som viser at det kunne være meget bedre enn det er. Nå siste sommer kom det i gang en ferjeforbindelse mellom Kristiansand og Hirtshals. Vi er overmåte glede for den. Men den hadde en nokså trang fødsel, og det tror jeg nok for en del hang sammen med at det var så vanskelig å få fastlagt prioriteten. Hverken norske eller danske myndigheter visste faktisk hvilken prioritet denne forbindelsen hadde krav på. Det var et lokalt organ i Norge og et lokalt organ i Danmark som arbeidet med det — og gjorde et utmerket arbeid — og som til sist fikk saken i havn. Og jeg vil gjerne fra denne plass nytte denne anledning til å yte full honnør til danske myndigheter, og da først og fremst den danske samferdselsminister, for at denne sak gikk i orden. Men jeg tror nok den er et eksempel på at koordineringen ikke er fullgod. Der er noe å gjøre her.

Nå ser det ut til at vi får mye glede av

denne ferjeforbindelsen, og det er spørsmål om en ny ferje i tillegg, dobbelt kapasitet. Men før det for alvor kan fastlegges, bør en jo få en analyse over trafikkbehovet på noe lengere sikt, og da er vi straks rett inne i brennpunktet for denne viktige saken. Jeg nevner dette bare som et eksempel på hvor viktig det er.

I vårt medlemsforslag er også nevnt finansieringen. Hr. Thorkil Kristensen var inne på det. Vi har pekt på at det kan være grunn til å drøfte nærmere konsesjonssystemet og avgiftssystemet. La meg da få sagt at vi her i Norge har praktisert noe lignende, ikke i så stor utstrekning og ikke i privat regi, men i statlig og kommunal regi. Det gjelder først og fremst bruer, som blir finansiert på den måten at det blir oppkrevd avgift: bompenger eller brupenger, som vi sier, som blir brukt til avbetaling på lån og til forrentning. Ordningen er ikke så udelt populær. Det kan en godt forstå. Men som situasjonen nå blir, med det veldige krav på bedre kommunikasjoner, har jeg vanskelig for å skjønne at vi kommer utenom det, iallfall her i Norge. De andre landene skal jeg ikke uttale meg om. Men iallfall i Norge setter skat-tenes størrelse en bom for en stor utbygging, iallfall for en utbygging som er ønskelig, for ikke å si nødvendig. Og da blir vi nødt til å finne andre finansieringsmåter enn å ta hele utgiften over statsbudsjettet. Jeg tror ikke en kommer utenom dette. Men i alle tilfelle bør vi alvorlig drøfte spørsmålet om finansieringsmuligheter i mer privat regi. Kan vi få trukket privatkapitalen inn på dette område, er det klart at statsbudsjettet kan bli frigitt, og da kan vi, la oss ikke si lette skattetrykket, men iallfall unngå å øke skattetrykket. Og hos oss er det så nødvendig å få lettet skattetrykket nå, når vi må regne med at vi står framfor øket utenlandsk konkurranse.

Strand, Sverige: Herr »formand»! I ett av forslagen efterlyses en utredning, som är ägnad att kasta ett ljus också över de trafikekonomiska spørsmål, som här berörs. För att inte Nordiska rådets ledamöter skall behöva gå härifrån med den

uppfattningen, att den utredning som företas beträffande en fast förbindelse över Öresund skulle ha bortsett från dessa frågor, vill jag meddela att det finns inte bara en teknisk expertgrupp i utredningen utan även en trafikekonomisk. Den trafikekonomiska gruppen sysselsätter sig inte bara med frågan om brons finansiering, inklusive koncessions-systemet, som ju är innefattat i det första s. k. konsortieförslaget, utan också med trafikens utveckling sådan den nu kan beräknas framåt i tiden, i varje fall för en tjuguarperiod. Utredningen innefattar inte endast trafiken över Öresund, utan också trafiken på tillfartsvägarna till Öresund såväl ifrån Norge — alltså västerifrån — som från Stockholm.

Den trafikekonomiska utredningen beräknas vara klar någon gång i mitten av nästkommande år. Jag tror att av dess arbete skall kunna framgå ganska mycket material, som kan vara värdefullt, när man vill försöka skapa sig en uppfattning om de rent ekonomiska möjligheterna såväl när det gäller att bygga bron som också när det gäller att finansiera den.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling nr. 11 vedtatt.

Votering ved navneoppnop ble foretatt over utvalgets innstilling nr. 12.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Hækkerup, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leirfall, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Maritta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Schlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefáns-

son, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fra værende var:

Borten, Hertta Kuusinen, Kytä, Kähönen, Leikola, Lyng, Moe, Normann og Lars M. Olsen.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 60 stemmer.

9

Trafikkutvalgets innstilling nr. 13 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av jernvægstaxor m. m.» (Sak D 27)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

Endring i medlemslisten

Det ble anmeldt til rådet at Per Hækerup, Danmark, hadde forlatt sesjonen og blitt erstattet med Svend Horn, Danmark.

Rådet vedtok å godkjenne den herav foranledigete endring i medlemslisten.

10

Trafikkutvalgets innstilling nr. 14 i anledning av »regeringsforslag om gemensamt centrum for længtida væderleksprognoser» (Sak B 2)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att inleda samarbeite om opprættande av veckoprognoiser for væderleken i sådan form, att de svenska erfarenheterna på området kommer Danmark och Finland till godo samt

2. samtlige regeringar att oppdraga åt de meteorologiska institutionerna i respektive lænder att oppgöra en plan for samverkan i syfte att åstadkomma længtida væderleksprognoser samt att bedrive for ändamålet erforderlig forskning och försöksverksamhet.

John Ericsson, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Här föreligger ett förslag från Finlands regering, där önskemål uttalas om ett samarbeite mellan de nordiska lænderna for att få till stånd bättre væderleksprognoser. I förslaget sägs, att det kan hända att vi behöver ett gemensamt nordiskt centrum for sådana prognoser. Man pekar i framställningen på värdet av dessa bättre prognoser. De kan komma till användning i många olika sammanhang och få betydande ekonomiska besparingar som följd. Men även om dessa længtidsprognoser måste anses värdefulla, så är kostnaderna, säger man vidare i förslaget, så betydande, att våra nordiska lænder vart for sig inte bör ordna denna sak utan söka åstadkomma ett samarbeite på området.

Trafikutskottet har behandlat detta regeringsförslag och, liksom i de flesta yttrandena, kommit fram till att förslaget om möjligt bör realiseras. I Norge och Sverige utarbetas redan nu veckoprognoiser om væderleken, och de prognoser som utarbetas i Sverige kommer till användning också i Finland. Genom ett samarbeite mellan Sverige, Finland och Danmark, när det gäller dessa medellånga prognoser, skulle man kunna oppnå det resultat, som i denna del åsyftas i den föreliggande framställningen.

Vad sedan betræffar de længtida væderleksprognoserna, så är det ett samfältt nordiskt intresse att man kan nå ett samarbeite på detta område. Jag har redan antytt att kostnaderna är så betydande, att ett samarbeite næstan tvingar sig fram. Bland expertisen är det for närvarande oklart, vilka metoder som bör komma till användning vid utarbetandet av dylika prognoser. Det erfordras ett forskningsarbeite och en försöksverksamhet for att nå fram till resultat på detta betydelsefulla område. Det nærmast till hands liggande anser vi från utskottets sida vara, att våra lænders meteorologiska institut får samarbeite och göra upp en plan for hur arbeitet bör bedrivas. Då blir det visserligen inga nya institutioner, men detta är ju heller inte nödværdigt for att man skall nå ett re-

sultat. Med hänsyn till ärendets karaktär och vikt anser vi, att redan bestående institutioner, som har den samlade expertisen inom sig, bör närmare överväga dessa frågor och planlägga hur det nordiska samarbetet på området lämpligen borde bedrivas.

Om Nordiska rådet, herr president, bifaller vad utskottet föreslagit, så kommer Finland att i allt väsentligt ha fått sina önskemål tillgodosedda. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjö Dahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Holm, Lyng, Moe, Normann og Martta Salmela-Järvinen.

Rekommendasjonen var således vedtatt med 64 stemmer.

11

Kulturutvalgets innstilling nr. 5 i anledning av «uppskjutet medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolgång mellan vänorterna» (Sak A 2)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å stille midler til rådighet på stats-

budsjettene, slik at foreningene Norden kan arrangere studieutvekslingsreiser mellom skoler i de nordiske land, uten utgifter for elevene til reisen.

Buhl, Danmark (utvalgets talsmann):
Hr. president! Nærværende sag blev allerede behandlet sidste år, men da blev den behandlet i trafikudvalget. Den handler om rejser, men sagen er af en sådan beskaffenhed, at man mente, det var rigtigst at henvise den til kulturudvalget, hvilket skete.

Som det vil ses af indstillingen, drejer sagen sig om frie rejser for skoleelever, der i skoletiden besøger venskabsbyerne i andre nordiske lande for dér at deltage i skoleundervisningen eller i ekskursioner, altså ikke at forveksle med ferierejser, der foretages i ferietiden. Dette er i princippet noget andet, og det er også umiddelbart indlysende, at sådanne rejser vil være overordentlig betydningsfulde, både i henseende til børnenes udvikling og til underbygning af deres sprogfærdigheder. På det sidste område mener jeg personlig, at rejserne vil have den største betydning. Det er jo en kendsgerning, at det for de fleste ikke volder nogen større vanskelighed at læse nabolandets skriftsprog her i Norden, men derimod at kunne følge med i det talte sprog er betydelig vanskeligere. Derfor vil et sådant ophold på otte dage, eller måske en halv snes dage, for skoleelever, der i forvejen har lært noget af nabolandets sprog i skolen, betyde ganske overordentlig meget i sproglig henseende.

Også på anden måde vil det have stor betydning, at eleverne kommer derop just i arbejdstiden, kommer ind i arbejdets rytme, i dagliglivets foreteelser, arbejder med i den stedlige skole sammen med kammeraterne og derved måske får et noget andet indtryk af det hele, end en ferierejse kan give dem — i det mindste et godt supplement til de indtryk, en ferierejse kan give.

De udtalelser, vi har fået både fra de respektive foreninger Norden og fra skoler, som har forsøgt sådanne studierejser, er da også overordentlig positive; de lægger alle megen vægt på, at det

kunne blive mere almindeligt med slige rejser, end det er i øjeblikket.

Sagen er nemlig den, at disse rejser rummer et ret stort økonomisk moment.

I ferierejser kan man lade dem deltage, som på en eller anden måde kan få råd til det, og selvfølgelig er enhver interesseret i, at det heller ikke bliver det økonomiske, der bliver det afgørende her, men der er ikke noget i arrangementet, der går i stykker, selv om ikke hele klassen kommer med, og selv om ikke engang et bestemt afrundet afsnit kommer med på ferierejser. Men her må det være en forudsætning, at hele klassen — eller måske halvdelen af klassen det ene år og den anden halvdel af klassen det næste år — kan komme med, fordi både den besøgende skole og den besøgte skole skal lægge deres timer til rette ud fra den forudsætning, at besøget finder sted, og arrangementet ville gå i stykker, dersom nogle enkelte blev derhjemme og ikke kunne deltage i rejsen. For at det hele kan arrangeres, må man skaffe mulighed for, at det økonomiske ikke lægger hindringer i vejen. Selve opholdet under besøget kan nok klares, for man går ud fra, at eleverne vil kunne blive indkvarteret i venskabsbyens hjem, og det, der så er det afgørende i økonomisk henseende, er selve rejseudgifterne.

Det har været nævnt, at samfærdselsmidlerne i de respektive lande — enten det nu er baner eller skibe — skulle kunne give disse rejser som frirejser, idet man har sagt, at når de falder uden for ferietiden, er der alligevel altid en del tomme pladser, så der ville ikke blive noget tab for disse samfærdselsmidler.

Man blev dog i udvalget enig om, at en sådan betragtning kunne man ikke gøre gældende. Jeg kunne med lige så stor ret midt på året gå hen til den nærmeste station og sige: lad mig rejse gratis med til København, de har jo alligevel en række tomme pladser, så det gør hverken fra eller til. Sådan kan man ikke betragte sagen. En bane er selvfølgelig en forretning, og den må som sådan have de penge ind, som antallet af rejsende repræsenterer. I det mindste kender jeg da et land, hvor banerne er ude for ret stærk kritik fra år til år på grund af

underskud, og hvis det var mig, der var generaldirektør dér, ville jeg hale så mange penge ind på regnskabet som muligt, det ville man ikke kunne fortænke mig i!

Udvalget er derfor enig om, at man må træffe en sådan ordning, at de respektive departementer, undervisningsdepartementet her og undervisningsministeriet i København, og hvad man nu kalder dem, må betale banen for det antal rejser, som på denne måde finder sted. På hvilken måde det så skal ordnes, om det skal være undervisningsministeriet i hvert land, der betaler for de rejser, der foretages inden for det pågældende lands grænser, eller om man fra hvert land betaler hele rejsen ud eller hjem, er tekniske spørgsmål, som må afgøres på et andet sted end dette; men at banerne må have deres betaling, og at det må være undervisningsministerierne, der stiller disse penge til rådighed, er der for udvalget ingen tvivl om. Det vil heller ikke komme til at belaste landets økonomi, idet pengene jo vil blive betalt fra en statsinstitution til en anden: den størrelse, som udgiften andrager på undervisningsministeriets budget, vil trafikministeriets indtægter stige med, og det sker kun, fordi dette arrangement er blevet bragt i stand.

Derfor kan udvalget med største ildhu anbefale rekommandationen, og vi anbefaler, at det vedblivende bliver forningerne Norden, der administrerer selve dette arrangement.

Etter at forhandlingene var afsluttet ble votering ved navneopprop foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kytä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin,

Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjödahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Følgende avholdt seg fra å stemme:
John Ericsson.

Fraværende var:
Holger Eriksen, Leirfall, Lyng, Normann og Ragnhild Sandström.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 63 stemmer.

12

Kulturutvalgets innstilling nr. 6 i anledning av »medlemsforslag om enhetlige regler för legitimation för psykologer m. m.» (Sak A 12)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å iverksette en utredning med sikte på å koordinere reglene i de enkelte land når det gjelder

1. legitimasjon for psykologer,
2. beskyttelse mot misbruk av psykologisk testingsmateriale,
3. psykologers taushetsplikt samt
4. fellesnordisk arbeidsmarked for psykologer.

Helge Larsen, Danmark (utvalgets talsmann): Hr. præsident. Kulturudvalget har behandlet et medlemsforslag om utredning af forudsætningerne for fælles bestemmelser i de nordiske lande vedrørende psykologers arbejde. Baggrunden for medlemsforslaget er den kendsgerning, at der i de sidste 10—15 år er sket en betydelig udvidelse af psykologernes arbejdsområde og af adgangen til uddannelse som psykolog. Medens tidligere psykologistudiet var forbundet med studiet af filosofi, er der i Danmark siden 1944 adgang til at tage en psykolo-

gisk-pædagogisk eksamen. Tilsvarende eksamen kan siden 1948 aflægges ved universitetet i Oslo, og i Sverige foreligger en række forslag om psykologisk uddannelse og forskning.

Inden for samme tidsrum er psykologer i stigende tal blevet anvendt af skoler og børneforsorg, ved erhvervsvejledning, ved undersøgelser af arbejdsforhold, i erhvervslivet og inden for den sociale forsg; nogle psykologer driver i en vis udstrækning selvstændig klinisk virksomhed.

På den baggrund er ønsket om en samordning af reglerne for psykologers erhvervsudøvelse i de nordiske lande opstået; tanken om en sådan lovgivning har været forelagt en række institutioner til udtalelse, og fra alle sider er der givet tilslutning til tanken om at lade foretage en nærmere udredning.

På denne baggrund anbefaler udvalget den foreliggende rekommandation til vedtagelse.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt.

For utvalgets instilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Ewerlöf, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kytä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Seip, Rakel Seweriin, Sjödahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Borten, Holger Eriksen, Hegna, Leirfall, Lyng, Normann, Einar Olgeirsson, Sehlstedt og Strøm.

Rekommendationen var således vedtatt med 60 stemmer.

13

Kulturutvalgets innstilling nr. 7 i anledning av »medlemsforslag om samarbeide i fråga om utbyggnaden av universitet og høyskolor» (Sak A 16)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å foreta regelmessige og inngående undersøkelser av samarbeidsmulighetene ved utbyggingen av universiteter og høyskoler, med utgangspunkt i departementenes behandling av disse institusjoners budsjetter, og med støtte av utredningsarbeid utført av Nordisk kulturkommissjons vitenskapelige seksjon.

Ohlon, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Det torde vara onödigt att i den här församlingen närmare ange, vilken betydelse för det moderna samhällslivet som utbyggnaden av universitetet och motsvarande högre läroanstalter har. Att åstadkomma en nödvändig upprustning av universitet och högskolor har under de senaste åren blivit ett av de viktigaste problemen för politikerna. Denna upprustning, som dragit stora kostnader, har delvis skett genom utbyggnad av redan förefintliga läroanstalter och delvis genom grundande av helt nya institutioner, om vilkas nödvändighet vi ännu för 15—20 år sedan icke hade den ringaste aning.

Det är självfallet att varje land för sig i främsta rummet får bära kostnaderna härför, men det gäller ofta så speciella institutioner, att vart land för sig inte förmår bära upp dem. Trots stora ansträngningar, som har gjorts på det kulturella området i Norden under senare år, har i här berörda hänseenden mycket litet blivit uträttat. Sannolikt skulle en samordning av utbyggnadsplanerna ge stora möjligheter till besparingar, för att nu inte tala om en större effektivitet i arbetet.

Jag nämnde nyss att det har gjorts försök i den här vägen. Jag kan hänvisa

till Nordiska institutet för teoretisk atomfysik i Köpenhamn, som dock är ett specialfall. Där står Danmark helt och hållet för engångskostnaderna, och övriga länder deltar endast i bestridandet av de årliga utgifterna.

Man skulle kunna tillägga att i vissa fall rör det sig om sådana objekt, att vi i Norden, även om vi går tillsammans, inte kan realisera den. Vi har ju också dragit konsekvenserna härav, exempelvis genom deltagande i den samverkan som skett då det gäller den stora atomforskningsinstitutionen CERN i Genève, i vilken institution betydande belopp investerats av Västeuropas länder. Tanken har ju varit att Europa på detta sätt skulle kunna hävda sig gentemot de övriga stormakterna inom naturforskningen, då i främsta rummet USA och Sovjet.

Meningen med det medlemsförslag som här föreligger är, att samtliga de nordiska länderna redan från början skall bli införsatta i de byggnadsplaner som föreligger i de särskilda länderna. Hittills har ju varje land i huvudsak arbetat på grundval av sina egna planer, och det har då inte så sällan inträffat att man efter förverkligandet av en viss plan i ett land har upptäckt, att det hade varit möjligt med en samverkan med de andra berörda länderna. I medlemsförslaget hemställes nu att de olika ländernas ministärer och departement som sysslar med dessa ting skall fortlöpande hålla kontakt med varandra. Kulturutskottet anser för sin del att man bör såsom utredningsorgan kunna tänka sig kulturkommissionen, i viss mån förstärkt med särskild sakkunskap, då det gäller speciella vetenskapliga institutioner.

Med dessa ord, herr president, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurdur Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Erik-

sen, Ewerlöf, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kytta, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Ryländer, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjödahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strøm, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Borten, Holger Eriksen, Hegna, Leirfall, Lyng, Normann, Strand og Sukse-lainen.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 61 stemmer.

14

Kulturutvalgets innstilling nr. 8 i anledning av »berättelse från Nordiska kulturkommissionen» (Sak C 2)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar beretningen til etterretning.

Sigurður Bjarnason, Island (utvalgets talsmann): Hr. præsident! Kulturudvalget har med stor interesse og tilfredshed studeret den indholdrige beretning om Nordisk kulturkommissions virksomhed, som gennem Finlands regering — kulturkommissionens præsidium har været henlagt til Finland, men går nu over til Sverige — er blevet overleveret til Nordisk Råd. For mig som kulturudvalgets ordfører er det en naturlig pligt og samtidig en glæde at udtale vor anerkendelse af det arbejde, som stadig udføres i kulturkommissionen, dens nationale delegationer, dens tre sektioner og dens forskellige udvalg og organer. Kulturkommissionens beretning giver et meget godt overblik over det nordiske kulturarbejde i hele dets

bredde, en registrering af opnåede fremskridt og resultater, stedfindende aktuelle udredninger, behov og ønskemål af forskellige slag og vekslende betydning, som venter på at blive tilgodeset.

Nordisk kulturkommission har et arbejdsprogram, som godt kan betegnes som gigantisk, og i dens virksomhed forenes videnskab og akademisk undervisning, skolevæsen med vekslende pædagogiske problemer og også alt det, som har med kunst og litteratur at gøre. Presse, radio og television, det frie folkeoplysningsarbejde svarer for, at det kulturelle demokrati fungerer og gør kulturens sejre Norden rundt til hver nordisk borgers ejendom.

Må det være mig tilladt i al korthed at kommentere Nordisk kulturkommissions foreliggende beretning og henlede opmærksomheden på visse vigtige spørgsmål, som for tiden optager kulturkommissionen.

I den videnskabelige sektion har man arbejdet med et stort mål i sigte: at skabe et fælles nordisk miljø for forskning og undervisning. Gennem forskellige foranstaltninger søger man at komme nærmere dette mål. Her kommer det gamle problem om eksamensgyldigheden ind i billedet. Kulturkommissionen fuldfører en langtidsplan, og man er begyndt at gennemgå det ene fag efter det andet på specialkonferencer. Før sommeren 1959 skal man på en række konferencer klarlægge kursuskravene i de vigtigste sprog, matematik, zoologi, geografi, fysik. Når planen bliver gennemført, vil man have fuldført det grundlæggende arbejde i forbindelse med eksamensgyldigheden inden for de filosofiske fakulteter ved universiteterne.

Senere venter man at kunne begynde med tilsvarende eksamensgyldighedsproblemer ved de andre fakulteter og på specialskolerne.

Den videnskabelige sektion har i løbet af det sidste år taget spørgsmålet om ensretning af forskningsstipendiatstillinger op, noget som skulle kunne bidrage til det fælles nordiske miljø. Det er et vigtigt spørgsmål for vore universiteter og højskoler at kunne tilbyde

stillinger til forskere fra andre nordiske lande og på den måde tilføre det videnskabelige liv nye, friske impulser, som både den enkelte forsker og hans elever kunne drage nytte af. Det synes tilmed at være en meget vigtig sag at stimulere mulighederne for studerende for at besøge nabolandenes højskoler ved hjælp af særskilte stipendier — »stimulansstipendier» — som giver bidrag til de meromkostninger, som kommer til ved, at man studerer i et andet nordisk land, Norge er allerede begyndt med dette.

Nordisk kulturkommission har angående stipendier og lån afgivet en særskilt udtalelse under det sidste plenarmøde i Helsingfors. På det videnskabelige samarbejdsområde har vi endda mange flere spørgsmål: samarbejde mellem forskningsrådene, de fælles specialuddannelsescentre, lærebøgerne og arbejdet med en samordnet kulturstatistik.

Inden for skolesektionen drives der bl. a. et fremgangsrigt arbejde for på et nordisk plan at drage nytte af erfaringerne fra forsøgs- og reformarbejdet på skoleområdet i de forskellige lande, og her lægges stor vægt på samordningen af tekniske hjælpemidler i undervisningen og lærebøger. I tilslutning til kulturkommissionens skolesektion arbejder to ekspertudvalg, af hvilke det ene behandler samarbejdet i spørgsmålet om pædagogisk forskning og forsøgsvirksomhed, det andet arbejder med at fremme anvendelsen af de såkaldte audio-visuelle hjælpemidler.

Kulturkommissionens tredje sektion — for kunst og folkeuddannelse — er efter en meget grundig behandling kommet til det resultat, at det store projekt om en 80 binds antologi på engelsk over Nordens digtning for tiden ikke kan gennemføres som oprindeligt tænkt. Dette spørgsmål kommer op som en særskilt sag.

Videre har vi musiksamarbejde, de nordiske nabolandes litteratur; heri indgår samarbejde inden for billedkunsten, kursus for folkeskolelærere, udveksling af folkehøjskoleelever osv.

Af kulturkommissionens beretning

fremgår det, at kommissionen bør øges med tre nye specialudvalg; to for de forskellige sider af spørgsmålet om samarbejde på den tekniske uddannelses område og et til behandling af mulighederne for forskningssamarbejde inden for arktisk medicin. Begge steder arbejder man med opgaver, som har deres oprindelse i rekommandationerne fra Nordisk Råd. Arbejdsresultaterne burde foreligge i løbet af 1959.

Det er muligt, at det for en udenforstående ser ud, som om Nordisk kulturkommission vier sine kræfter til alt for mange sager, og det har også været nævnt, at kulturkommissionen burde koncentrere sig om et fåtal af store opgaver i stedet for en sådan mængde sager.

Hvis spørgsmålenes mængde er stor, har det sine årsager, som man inden for Nordisk Råd bør være underrettet om. Nordisk Råd har jo også for sin egen del bidraget stærkt til kulturkommissionens arbejdsbyrde. Kulturkommissionen har med årene — år som allerede har overskredet det første decennium — befæstet sin stilling som regeringernes rådgivende organ, og den bør i princippet have en god og klar oversigt over hele området for det kulturelle samarbejde. Vi bør også gøre os klart, at mange specialområder inden for kulturlivet ikke har deres egne organer, som kan tage sig af spørgsmål af aktuel interesse til bearbejdelse, udredelse og forslag. Når det er spørgsmål om forskning, bør der foretages en vis naturlig overføring af en del opgaver fra kulturkommissionens arbejdsfelt til organer for samarbejde mellem forskningsråd og tilsvarende institutioner — organer som er dannet eller bliver dannet på initiativ af Nordisk Råd.

I denne sammenhæng kan det også påpeges, at Nordisk kulturkommission er nødt til på sin dagsorden eller sagsliste at beholde en række sager, som i sig selv er færdigudarbejdet, men som statsmagterne i de nordiske lande endnu ikke — til trods for kulturkommissionens indtrængende henstillinger — har taget klare og bindende beslutninger om.

Nordisk kulturkommission er regeringernes eksperter. Det er derfor regeringernes indstilling som bestemmer, om der bliver noget konkret og reelt ud af alle de udredninger og forslag, som kulturkommissionen lægger frem.

Hr. præsident! Jeg slutter med at betone, hvilket også siges i kulturudvalgets indstilling, at udvalget vil udtale sin tilfredshed med kulturkommissionens arbejdsberetning. Det er af stor værdi, at vi ved hver rådssession får disse rapporter, og vi forudsætter, at kulturkommissionen vil afgive en tilsvarende beretning, når Nordisk Råd næste gang mødes.

Udvalget henstiller, at rådet tager beretningen til efterretning.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

15

Kulturutvalgets innstilling nr. 9 i anledning av »berättelser om samarbeidet mellan språknämnderna» (Sak C 5)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar beretningene til etterretning.

Österholm, Finland (utvalgets talsmann): Det gäller nu endast ett meddelande som är avsett att läggas till handlingarna, men det tycks mig, herr president, i alla fall värt att säga ett par ord om innebörden och betydelsen av det arbete som utförs av språknämnderna.

När samarbetet mellan språknämnderna i de nordiska länderna inleddes på Nordiska kulturkommissionens initiativ, var visst den ursprungliga tanken att detta samarbete i någon mån skulle främja utvecklingen i riktning mot en viss ökad språkgemenskap. Händelsernas gång har visat, att denna föreställning inte har verklighetsgrund. De nordiska språken utvecklas vart och ett på sitt håll enligt sina inneboende tendenser. Det som det i verkligheten gäller är att i görligaste mån motarbeta splittringen, där den kan motarbetas. Det gäller då bl. a. att beakta att nya ord och termer upptas med en viss kontroll och att

enhetlighet upprätthålls i terminologin på skilda områden av förvaltningen och den kulturella verksamheten. Språknämnderna har till en början — visserligen inte med större framgång — försökt skapa enhetlighet i terminologin inom postväsendet och går vidare till flygtrafiken och televisionen. En aktuell uppgift är att skapa enhetlighet i skrivsättet av geografiska namn. Det är viktigt i skolornas läroböcker och i det praktiska livet överhuvud. Nu skrivs ju inte ens alla nordiska länders namn på samma sätt inom den nordiska kulturkretsen. En annan uppgift är att komma fram till samma sifferbeteckningar, och utvecklingen syns i det hänseendet vara på rätt väg här i Norge och också i Danmark. Språknämnderna gör vidare ett gott arbete genom att förteckna de nya ordbildningar som dyker upp, framför allt i tidningarna, och offentliggöra dem i sin publikation Nordiska Språkfrågor. I detta sammanhang kommer också vissa sidor av det finska språkets egenskaper till orda. Det är alltså fullt motiverat att samarbetet mellan språknämnderna fortsätter.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

Følgende to saker ble behandlet under ett.

16

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 6 i anledning av »regeringsforslag om samarbeide för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän» (Sak B 5)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av regjeringsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att på grundval av det av Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning framlagda förslaget och däröver avgivna yttranden fortsätta arbetet med att försöka tillskapa fastare former för ifrågasvarande utbildningsverksamhet,

2. att successivt utvidga den nuvarande kursverksamheten i Göteborg samt

3. att därefter, när förutsättningar därför föreligger, låta genomföra kommitténs förslag om inrättande av en särskild nordisk hälsovårdshögskola, med de ändringar och jämkningar av förslaget som befinnes påkallade.

17

Det socialpolitiska utvalgs instilling nr. 7 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälsovårdshögskola» (Sak D 10)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Birger Andersson, Sverige: Herr president! Under generaldebatten var det någon som klagade över att vissa ärenden aldrig kommer ut från Nordiska rådet, när de väl har kommit in. Här är ett ärende som både kommer in och ut i dag — ett gammalt försvinner och kommer upp i ny form.

Vidareutbildningen av hälsovårdstjänstemän och upprättandet av en hälsovårdsskola är i själva verket gamla ärenden. Planerna på att organisera högre hälsovårdsutbildning på nordisk bas framkom redan någon gång på 1940-talet, då man hoppades att få pengar från någon av de stora amerikanska donationsstiftelser som stöder utvecklingen på hälsovårdens område. Man räknade i flera år med att kunna få ett sådant stöd. Förhoppningen infriades tyvärr inte — vi lever tydligen numera på båda sidor av Atlanten under knapphetens kalla stjärnor, och för att kunna få del av detta stöd krävdes att vi själva satsade så mycket från nordiskt håll att frågan måste falla.

Fördenskull kom år 1953 en viss, men begränsad kursverksamhet till stånd i Göteborg. Den fortgår allttjämt, men det har uppstått vissa besvärligheter beroende på svårigheter i fråga om lokaler.

När Nordiska rådet sammanträdde i Oslo förra gången, alltså 1954, antogs en rekommendation vari rådet anbefallde att planer skulle utarbetas för en ge-

mensam nordisk utbildning av högre tjänstemän i offentlig hälsovårdsverksamhet. Svenska regeringen blev koordinerande, och till detta rådssammanträde har ett ganska omfattande utredningsmaterial lagts fram. Emellertid visar utredningen, att ekonomiska svårigheter fortfarande lägger hinder i vägen för att nå den lösning av frågan, som man ursprungligen hade önskat.

Av denna anledning har nu socialpolitiska utskottet med sitt föreliggande förslag till rekommendation avsett att betona, dels att man bör söka fortsätta det samarbete som sker vid kursverksamheten i Göteborg, dels att man skall fullfölja planerna att få till stånd en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg. Syftet är alltså att man nu skall gå vidare på detta område och söka förverkliga tankar som länge har funnits.

Fördenskull, herr president, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag beträffande båda de punkter som nu handlägges.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt over utvalgets instilling nr. 6.

For utvalgets instilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Emil Jónsson, Sigfrid Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Herta Kuusinen, Kyttä, Kälhönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Eigner-Jensen, Holger Eriksen, Gunnar Henriksson, Håkon Johnsen, Kilpi, Kraft,

Leirfall, Lyng, Normann, Lars M. Olsen, Sjødahl og Sukselainen.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 54 stemmer.

Utvalgets innstilling nr. 7 ble vedtatt.

Følgende ti saker ble behandlet under ett.

18

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 8 i anledning av »medlemsforslag om gjensam arbeidsmarknad för farmaceuter» (Sak A 4)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regjeringarna

1) att arbetet med att utjämna olikheterna i apotekar- och farmaceututbildningen i de nordiska länderna fortsättes samt

2) att lagregler antages i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för apotekare, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av apotekaryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om erforderliga kunskaper i vistelselandets social- och rättsfarmaci.

19

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 9 i anledning av »medlemsforslag om gjensam arbeidsmarknad för sjuksköterskor» (Sak A 5)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regjeringarna, att en sådan ordning lagstiftningsvägen införes i ettvarvt av de nordiska länderna, som möjliggör för sjuksköterskor, vilka i annat nordiskt land har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjuksköterskeyrket, att mot fö-

reteende av bevis om sin behörighet för yrket i detta land erhålla sådan behörighet även i vistelselandet.

20

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 10 i anledning av »medlemsforslag om gjensam arbeidsmarknad för hälsosystrar» (Sak A 6)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regjeringarna

1. att bestämmelserna rörande utdanning av hälsosystrar i Norden blir föremål för översyn i syfte att möjliggöra för sjuksköterska, som har genomgått grundläggande sjuksköterskeutdanning i ett nordiskt land, att vidareutbilda sig till hälsosyster i annat sådant land samt

2. att reglerna om hälsosystrar i varje land utformas så, att möjligheter finnes att efter særskild prövning låta hälsosyster som utbildats annorstädes i Norden utöva sitt yrke i landet.

21

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 11 i anledning av »medlemsforslag om gjensam arbeidsmarknad för barnmorskor» (Sak A 21)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regjeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i barnmorskeutdanningen i de nordiska länderna påskyndas,

2. att — i avvidan på att utdanningen blir likvärdig — länderna söker att i samråd fastställa omfattningen och arten av den tilläggsutdanning som kan befinnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation där skall kunna ges åt i annat nordiskt land utbildad barnmorska, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utdanning,

3. att eventuella medborgarskapshinder för auktorisation i annat land än examenslandet undanröjes samt

4. att en sådan ordning införes, att auktorisation skall ges i vistelselandet mot företeende av bevis om auktorisation i annat nordiskt land jämte — i förekommande fall — bevis om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

22

Det socialpolitiske utvalgs instilling nr. 12 i anledning av »medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster» (Sak A 22)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen i de nordiska länderna fortsättes i syfte att bringa alla utbildningsanstalter upp på en för samtliga länder godtagbar nivå,

2. att länderna efter samråd fastställer, vilka utbildningsinstitut som kan godtagas såsom grundval för auktorisation i Norden,

3. att länderna — i de fall då utbildningen icke kan anses likvärdig — utan tidsutdräkt söker att i samråd fastställa arten och omfattningen av den tilläggsutbildning som kan finnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation skall kunna ges åt där verksamma sjukgymnaster, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning samt

4. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för sjukgymnaster, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjukgymnastyrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och — i förekommande fall — om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

23

Det sosialpolitiske utvalgs instilling nr. 13 i anledning av »medlemsförslag om gemensam arbeidsmarknad for veterinærer» (Sak A 23)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas,

2. att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap, undanröjes samt

3. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i vistelselandet, som är erforderlig för förtrogenhet med de speciella yrkesförhållandena därstädes.

24

Det sosialpolitiske utvalgs instilling nr. 14 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbeidsmarknad for apotekare» (Sak D 28)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

25

Det sosialpolitiske utvalgs instilling nr. 15 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbeidsmarknad for medicinsk personal» (Sak D 12)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser

spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

26

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 16 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likværdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning i de nordiska länderna» (Sak D 24)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

27

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 17 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likværdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsostrarar» (Sak D 42)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Rakel Seweriin, Norge (utvalgets talsmann): Når det sosialpolitiske utvalg har ønsket å se alle disse sakene i sammenheng, er det fordi vi mener at Nordisk Råd her har arbeidet med og kommet fram til betydelige resultater i spørsmål som ble reist allerede under rådets første møte i København i 1953. Nordisk Råd trekker her opp visse generelle prinsipper for et fellesnordisk arbeidsmarked for medisinsk personell. Under begrepet »medisinsk personell» er tatt med 8 kategorier av spesialutdannet personell innenfor vårt helsevesen, nemlig leger, tannleger, sykepleiersker, helsesøstre, jordmødre, sykegymnaster, farmasøyter og veterinærer.

Presidiet i Nordisk Råd oppnevnte en medisinsk arbeidsmarkedskomité med representanter fra alle fem nordiske land, og denne komitéen har arbeidet med saken mellom sesjonene. Jeg vil gjerne gi min tilslutning til hr. Wik-

borgs uttalelse om at dette antagelig er en meget hensiktsmessig og effektiv måte å arbeide på innenfor Nordisk Råd. Denne komitéen har samlet et meget betydelig materiale. Det er vel riktig å si at det for første gang foreligger en oversikt fra alle de nordiske land over utdanning, lovbestemmelser, autorisasjon osv. Her er også samlet uttalelser fra myndigheter, utdanningsinstitusjoner og delvis fra fagorganisasjoner som er interessert i disse spørsmålene.

Komitéens innstillinger om leger og tannleger ble behandlet på forrige sesjon i 1957, som Sak D 15, og under denne sesjon er i Dokument 3 referert rapport om at den medisinske arbeidsmarkedskomitéen har avsluttet sitt arbeid. Til behandling her foreligger da de siste forslagene, som nå er fremmet gjennom innstillingene fra det sosialpolitiske utvalg.

Jeg vil gjerne her få skyte inn at kanskje kunne denne arbeidsmarkedskomitéen ha avgitt en samlet innstilling. Det er mulig at det ville ha lettet rådets arbeid hvis det hadde hatt en mer samlet oversikt over problemene. Jeg vil bare ha nevnt det her, for jeg mener det er også et av de spørsmål som bør overveies av dem som skal arbeide med Nordisk Råds arbeidsordning.

Ser vi nå alle disse innstillingene og rekommendasjonene under ett, vil man se at det i utvalget er gitt uttrykk for visse almene synspunkter og trukket opp generelle prinsipper for et felles arbeidsmarked.

Det første spørsmål som reiste seg, var spørsmålet om grunnutdannelsen var likeverdig — ikke ensartet, men om den var like god for alle grupper i de forskjellige land. Den første forutsetning for et felles arbeidsmarked på dette område må være at den er det. Men selv om grunnutdannelsen er likeverdig, kan nasjonale forhold tilsi at det må kreves en viss tilleggsutdanning, at f. eks. leger må ha en tilleggsutdanning i vedkommende lands rettsmedisin og sosialmedisin. Men det er da viktig at vedkomme personell på forhånd blir gjort kjent med at det stilles krav om en slik tilleggsutdanning.

Spørsmålet om det bør innføres en nordisk autorisasjon for dette personell, har vært reist, men det er i virkeligheten blitt avvist. Komitéen er kommet til at en bør bygge på den autorisasjon som vedkommende har fått i hjemlandet. Når grunnutdannelsen i prinsippet er likeverdig, skulle det ikke være nødvendig å kreve en videre utdanning eller en ny prøve i vedkommende annet land. En form for autorisasjon vil være nødvendig, men den skal mer ha karakteren av en registrering, hvori det må godtgjøres at vedkommende har den nødvendige grunnutdanning fra sitt eget land og i tilfelle den nødvendige tilleggsutdanning i det land hvor han skal arbeide.

Når det gjelder spørsmålet om forholdet mellom tilbud og etterspørsel på arbeidsmarkedet, foreligger det selvfølgelig en risiko for at ett land kan bli tappet for personell, og at tilstrømmningen kan øke til et annet land som byr bedre arbeidsmuligheter. Det er derfor ganske viktig at også arbeidsforholdene i de forskjellige land blir mest mulig likeverdige. Komitéen forutsetter at de respektive lands helsemyndigheter i samarbeid med Den nordiske arbeidsmarkedskommisjon vil kunne avverge eventuelle skadevirkninger i denne forbindelse.

På grunnlag av disse alminnelige prinsipper foreligger her forslag nr. 8 vedrørende farmasøyter med høyere utdanning som arbeider i apotek, altså ikke de som arbeider i industrien. Apoteksinnhavere er heller ikke tatt med. Og personale med lavere apotekutdanning er også holdt utenfor. Vi forutsetter at det blir arbeidet videre med de grupper som har lavere apotekutdanning, og at en her tar sikte på å følge de generelle prinsipper som er trukket opp, m. h. t. likeverdig utdanning o. s. v.

Den høyere farmasøytutdanning er i stor utstrekning likeverdig i de nordiske land. Nå blir det også arbeidet med å få i stand en felles nordisk farmakopø. Inntil denne foreligger, vil det være nødvendig med tilleggsutdanning i sosial- og rettsfarmasi.

For sykepleiersker, som er behandlet i forslag nr. 9, har vi kanskje allerede et felles arbeidsmarked i praksis. Autori-

asjon er nå lovfestet i alle land, tilleggsutdanning bør det ikke bli krav om. Den nasjonale autorisasjon bør kunne aksepteres i alle land.

For helsesøstre, som er omhandlet i forslag nr. 10, er det vanskeligere. Disse må ha et godt kjennskap til forholdene i det land hvor de skal arbeide. Men en sykepleierske fra ett land bør kunne nytte sin grunnutdanning og bygge videre på den hvis hun ønsker å utdanne seg til helsesøster i et annet land. Og en som allerede er utdannet helsesøster, bør kunne arbeide i et annet land hvis hun fyller visse krav om tilleggsutdanning, som da må gjøres kjent på forhånd.

Forslag nr. 11 omhandler jordmødre. Her er grunnutdannelsen forskjellig, så vi kan ikke uten videre få et felles arbeidsmarked. Men også her bør målet være at grunnutdannelsen blir likeverdig, selv om den ikke blir ensartet. Inntil videre må det klargjøres hvilken tilleggsutdanning som eventuelt er nødvendig.

Forslag nr. 12 gjelder »sjukgymnaster». Dette ordet har ikke alltid den samme betydning i alle tilfelle. Her er det da tenkt på sykegymnaster med en slik utdanning at de får anledning til å behandle syke mennesker. Andre faller utenfor, og det er noen som faller utenfor. Utdannelsesinstitusjonene er også noe forskjellige her. Komitéen ber da om at vi må få en nordisk, autoritativ fortegnelse over de institutter hvis utdanning kan anses for å være likeverdig, og at man forøvrig arbeider med det mål for øye å gjøre utdannelsen likeverdig. For sykegymnaster som allerede har en utdanning som eventuelt ikke blir godkjent, må man snarest mulig i samråd få fastslått hvilken tilleggsutdanning som må kreves, og slik tilleggsutdanning må bli tilgjengelig.

Med veterinærene, som blir behandlet i forslag nr. 13, ligger det noe annerledes an. Grunnutdannelsen kan stort sett anses likeverdig, men den har også fått et nasjonalt preg, for så vidt som det i ett land legges større vekt på en spesialisitet enn kanskje de andre land gjør. Vi ber også her om at man må ta sikte på full likeverdighet for grunnutdannelsen,

bortsett fra slike nasjonalt betingede spesialiteter.

Det er et generelt ønske over hele linjen om å få fjernet krav om statsborgerskap eller andre lovmessige hindringer som måtte finnes.

De neste forslagene, nr 14, 15, 16 og 17, kommer også inn under betegnelsen felles nordisk arbeidsmarked for medisinsk personell; men det er vesentlig disse 6 rekommandasjoner som jeg har omtalt her, som jeg vil anbefale blir sendt regjeringene. Hensikten med alle sammen er å få ryddet av veien formelle, materielle hindringer for et felles nordisk arbeidsmarked for medisinsk personell. Og jeg vil gjenta, at i dette arbeid har man møtt stor forståelse fra myndigheter, regjeringer, institusjoner og organisasjoner. Jeg tror nok man kan si at saken er av interesse for ganske mange mennesker, men det behøver ikke å bety at vi venter noen særlig stor forflytting fra det ene land til det andre. Vi håper at det ikke skal bli uønskede store forstyrrelser. Men det som fremfor alt synes å være overmåte viktig, er at personelt skal kunne bygge videre på sin grunnutdannelse hvis de ønsker videre utdannelse i et annet land, eller hvis de ønsker, eller av forskjellige grunner blir nødt til, å arbeide i et annet nordisk land.

Claudia Olsen, Norge: Jeg har bedt om ordet for å få lov å knytte noen få bemerkninger til de punkter som ordføreren la frem.

Da vi i 1957 behandlet den første gruppe her, nemlig leger og tannleger, uttalte jeg på komitéens vegne at et fritt arbeidsmarked i de nordiske land må være avhengig av det tidspunkt da utdannelse, arbeidsvilkår og økonomiske og sosiale vilkår er blitt likeverdige. Jeg har lest igjennom den overenskomst som er sluttet mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige om felles arbeidsmarked, men der finner jeg ikke noe som klart gir uttrykk for den oppfatning som ble hevdet i 1957. Det medisinske personell

er stort sett mangelvare i samtlige land, og er av den grunn sterkt ettertraktet. For virkelig å finne frem til en god orden, tror jeg at vi må konsentrere oss også om mer ensartede betingelser enn det kanskje er nå i de forskjellige land. Jeg kunne tenke meg å antyde at man nettopp på dette spesielle område, medisinsk personell, burde ha et lite utvalg, oppnevnt f. eks. av helsemyndighetene, som fulgte utviklingen både når det gjelder felles arbeidsmarked og den videre utbygging av mer ensartede både sosiale og økonomiske vilkår, og jeg vil henstille til myndighetene at dette spørsmål blir overveiet og muligens tatt opp.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt over utvalgets innstillinger nr. 8—13.

For utvalgets innstillinger stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Sigrid Ekendahl, John Eriesson, Erik Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jönsson, Kilpi, Kraft, Thorkil Kristensen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Borten, Einer-Jensen, Holger Eriksen, Holm, Häppölä, Kleemola, Klippenvåg, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Moe, Normann, Røiseland og Sukselainen.

Rekommandasjonene var således vedtatt med 55 stemmer.

Utvalgets innstillinger nr. 14—17 ble vedtatt.

28

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 6 i anledning av »medlemsforslag om sam-ordning av hjelpen till underutvecklade länder m. m.» (Sak A 13)

Utvalget hadde innstillet at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Seip, Norge: Jeg har i og for seg ikke noe å si til den konklusjon som går fram av innstillingen. Men jeg vil gjerne knytte den forutsetning til konklusjonen at dette ikke betyr at de nordiske land stiller seg likegyldige til de problemer som er reist.

Jeg går ut fra at alle er enige om at selve saken er av så avgjørende betydning for utviklingen i verden framover at det er all grunn til at våre land har disse spørsmålene under observasjon, og at vi i den utstrekning det er hensiktsmessig, arbeider sammen for å bidra vårt til at disse sakene kan bli løst på en tilfredsstillende måte. Slik forholdene ligger an i dag, representerer utviklingen av de økonomisk underutviklede land et av verdens hovedproblemer, et av de problemer som vel i virkeligheten også inneholder mye av nøkkelen til en varig fredelig ordning i verden.

Jeg synes det ville være uheldig dersom denne innstillingen, som kan virke noe negativ om den leses som den står, skulle gi det inntrykk at Nordisk Råd stiller seg lite interessert i disse problemene.

Kraft, Danmark: Hr. præsident! Jeg har bedt om ordet i min egenskap af formand for det økonomiske udvalg i anledning af hr. Seips udtalelse for at understrege, at det økonomiske udvalg er ganske enig i de betragtninger, som her er blevet fremsat, og at dette med al tydelighed fremgår af præmisserne til det forslag, som er blevet stillet. For at ingen misforståelse herom kan være til stede i offentligheden, vil jeg med præsidentens tilladelse citere:

Utvalget vil under henvisning til rådets rekommandasjon nr. 5/1954 uttale at den går ut fra at de nordiske land fortsetter sitt

arbeide for de underutviklede områder i verden og stadig arbeider mot en effektivisering av dette arbeide og en koordinasjon av de nordiske lands virksomhet.

Jeg tror, at dette for udvalgets vedkommende udtrykker nøjagtig den samme opfattelse, som den foregående taler gav uttrykk for.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

29

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 7 i anledning av »meddelanden om rekommandation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten» (Sak D 68)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

30

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 8 i anledning av »meddelanden om rekommandation nr 24/1957 angående ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige» (Sak D 67)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

31

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 10 i anledning av »medlemsforslag om utvidgat samarbeite med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna» (Sak A 31)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å iverksette utredninger av landenes

muligheter för å utvide handeln og det øvrige økonomiske samarbeid med Sovjet-Samveldet og de folkedemokratiske land.

Rosenberg, Finland (utvalgets talsmann): Herr president! Bland de många ärenden på rådets program för denna session kan den sak som nu är uppe till behandling väl anses vara den viktigaste.

I likhet med vad som är fallet med frågan om den samnordiska marknaden kommer vi här in på problem som är av avgörande betydelse för våra länders framtida utvecklingsmöjligheter. Och eftersom dessa båda frågor är till sin natur likartade, är det skäl att i detta sammanhang nämna något om de starka betänkligheter vi inom den riktning jag representerar hyser ifråga om möjligheten och önskvärdheten av att vara med om en nordisk marknad i stil med vad som hittills planerats.

Systemet med skyddstullar, kvantitetsbegränsningar, exportsubsidier och andra liknande åtgärder från statligt håll har ju tillkommit under en lång följd av år som ett naturligt medel till skydd mot andra länders ekonomiska expansion. Också vårt lands näringsliv är uppbyggt och arbetar i stort sett på en dylik grundval. Om man under dessa förhållanden vidtar sådana vittingripande åtgärder som förslaget till samnordisk marknad går ut på, är det att befara att följderna kunde bli katastrofala för en eller några livsviktiga näringsgrenar inom vederbörande länder.

Denna vår syn på saken bör dock inte uppfattas så, som om vi skulle vara motståndare till ett intimare nordiskt ekonomiskt samarbete och önska en minskning av handeln mellan våra länder. Tvärtom. Men enligt vårt förmenande bör samarbetet ske så, att det inte skadar respektive länders ekonomiska liv, utan stimulerar detsamma i syfte att höja folkets levnadsstandard och skapa nya arbetstillfällen samt öka den sociala tryggheten. De hittills förda ekonomiska utredningarna har inte bringat klarhet på denna väsentliga punkt. Det nordiska ekonomiska samarbetet är berättigat och av stor betydelse endast i så fall, att det

länder alla nordiska stater till nytta och ingen till skada och att det inte försvårar de handelspolitiska relationerna mellan de nordiska länderna och övriga länder i världen utan bidrar till att närma dem till varandra. Handelsutbytet utgör ju en av de viktigaste formerna för samarbetet mellan folken och är ägnat att skapa en fast grund för bestående vänskap och fred.

Särskilt i en tid som den vi nu lever i, då man i vissa västeuropeiska länder reser barriärer i handeln mellan folken och då man förutspår kommande handelskrig med alla de skadliga verkningar detta skulle föra med sig, är det nödvändigt att pröva alla möjligheter och söka nya utvägar som motverkar denna skadliga utveckling.

Det är därför synnerligen glädjande att full enighet har rått i ekonomiska utskottet om att regeringarna i de nordiska länderna skulle låta verkställa utredningar angående medlemsländernas möjligheter att utveckla handeln och det övriga ekonomiska samarbetet med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna.

Vårt land, Finland, har alltsedan krigsslutet haft ett i regel år för år mer utvecklade samarbete med Sovjetunionen, icke minst på det ekonomiska området. De stora fartygs- och maskinbeställningar som Sovjetunionen placerat i Finland har erbjudit tusentals metallarbetare fast arbete. Otivelaktig kan mycket ännu göras i vårt land för att utvidga handelsutbytet med Sovjetunionen och därigenom lindra arbetslösheten och förminska de lidanden arbetslösheten medför för folket. Detsamma gäller handeln med de östeuropeiska folkdemokratierna och med Kina, Indien och andra länder i Asien.

Allt detta gäller helt säkert också de övriga nordiska länderna. Vi hoppas att regeringarna i våra länder nu snabbt griper sig an med de utredningar som rekommenderas i föreliggande resolution och att regeringarna, fastän resolutionen icke uttryckligen förutsätter det, upprätthåller kontakten med varandra, så att det inte uppstår en osund tävlan, som ingalunda skulle gagna vänskapen

mellan våra länder. Det ligger helt naturligt i rådsmedlemmarnas intresse att rådet hålles å jour med de resultat man vid utredningarna kommit till.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Klee-mola, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Rylander, Ryömä, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Schlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup og Wikborg.

Fraværende var:

Borten, Einer-Jensen, Holger Eriksen, Klippenvåg, Kyttä, Leirfall, Normann, Claudia Olsen, Ragnhild Sandström, Skoglund og Österholm.

Rekommendasjonen var således vedtatt med 58 stemmer.

32

Eventuelt

Ryömä, Finland: Herr president! Helt i förbigående skulle jag vara villig att i detta sammanhang påpeka, att det lär ha visat sig vissa drag i arbetsformerna i eller hos rådets ekonomiska utskott, som knappast kan rekommenderas för framtiden. Jag åsyftar det att man från utskottet vederligen har skyndat sig att skicka till Paris ett telegram, som inte

har behandlats i rådets session och som knappast ens kunde tas till behandling enligt stadgan. Naturligtvis har enskilda medlemmar i vilket utskott som helst liksom i själva rådet rätt att skicka privata telegram till vilken ända av världen som helst, dit det bara finns telegraf-förbindelse, men det torde inte vara skäl att förbinda detta slag av privatföretagsamhet med rådets verksamhet. Det skulle säkert uppstå en lindrigt sagt oklar situation, om man i samtliga utskott skulle börja följa den praxis, som det ekonomiska utskottet nu infört.

Det är en sak för sig, huru rekommendabla man kan anse sådana beslut vara, som visserligen är formellt tillåtliga enligt stadgan men om vilka det råder motsatta meningar mellan rådets medlemsländer.

Allt detta, herr president, sagt i den mest positiva anda med tanke på rådets framtid.

Kraft, Danmark: I anledning af de udtalelser, hr. Ryömä lige har fremsat, vil jeg i min egenskab af formand for det økonomiske udvalg gøre den bemærkning, at det telegram, der er afgået til Paris, er sendt på det økonomiske udvalgs vegne efter vedtagelse i selve udvalget og med tydelig understregning af, at de finske medlemmer ikke deltager i beslutningen. Det er af betydning at understrege, at telegrammet altså ikke er sendt på rådets vegne, hvad vi naturligvis ikke kunne gøre, da sagen ikke har været til drøftelse i rådet, og at det kun er sendt til repræsentanter for de pågældende nordiske lande, der har deltaget i udvalgets arbejde, inden de rejste til Paris. Det der faktisk er sket er, at man har givet dem meddelelse om, hvorledes de forhandlinger, som de oprindelig selv var deltagere i, er forløbet i udvalget, og hvilket resultat man er kommet til. Da dette resultat er af betydning for deres arbejde i Paris, og da vedtagelsen er en henstilling, der har tilknytning til deres arbejde i Paris, har det været en ganske naturlig sag at underrette dem om, hvorledes forhand-

lignerne blev afsluttet i et møde, hvor de på grund af deres rejse til Paris ikke kunne deltage. Det er det, der er sket, og jeg kan ikke tænke mig, at man kan rejse nogen indvending derimod, når udvalget vedtager at give denne meddelelse videre gennem sin formand eller næstformand.

Meddelelse

Det ble meddelt at den økonomiske debatt i tilslutning til punkt 19 på dagsordenen skulle begynde kl. 14.30.

Møtet hevet kl. 17.25.

Protokoll

5:e mötet (1:a avd.)

Fredagen den 14 november 1958 kl. 10

President: Ohlin

Dagsorden:

1. Det socialpolitiska utvalgs instilling nr. 18 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning» (Sak D 51)

2. Det socialpolitiska utvalgs instilling nr. 19 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar» (Sak D 39)

3. Det socialpolitiska utvalgs instilling nr. 20 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning samt tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning» (Sak D 49)

4. Trafikkutvalgets instilling nr. 18 i anledning av »(meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt) tilläggsförslag A om sammanknytning av flygförbindelserna på Nordkalotten» (Sak D 55)

5. Det økonomiske utvalgs instilling nr. 5 i anledning av »meddelanden om

rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt tilläggsförslag B om utvidgat samarbete mellan Finland, Norge och Sverige vid utnyttjandet av ländernas vattenkrafttillgångar» (Sak D 55)

6. Trafikkutvalgets instilling nr. 19 i anledning av »medlemsförslag om beräkning av järnvägsfrakter vid transitotrafik över Narvik» (Sak A 27)

7. Trafikkutvalgets instilling nr. 21 i anledning av »uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige» (Sak A 3) og »medlemsförslag om särskilda anslag till vägar i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden» (Sak A 15)

8. Trafikkutvalgets instilling nr. 15 i anledning av »medlemsförslag om samordnad turiststatistik» (Sak A 25)

9. Trafikkutvalgets instilling nr. 16 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.» (Sak D 34)

10. Trafikkutvalgets instilling nr. 17 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön» (Sak D 70)

11. Kulturutvalgets innstilling nr. 10 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisionssamverkan» (Sak D 47)

12. Kulturutvalgets innstilling nr. 11 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m.» (Sak D 15)

13. Kulturutvalgets innstilling nr. 12 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig» (Sak D 23)

14. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 21 i anledning av »uppskjutet medlemsforslag om utredning av frågan om gemensam utlæmningslagstiftning» (Sak A 1) og »meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbeidet» (Sak D 33)

15. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 14 i anledning av »medlemsforslag om forenhetligande av lagreglerne om tryck- och läsfrihet» (Sak A 10)

16. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 16 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension» (D 58)

17. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 18 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land» (Sak D 2)

18. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 20 i anledning av »medlemsforslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan» (Sak A 14)

19. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 9 i anledning av »meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående økonomisk samarbeide samt tillæggsforslag om förberedande förhandlingar om ut-

formningen av eventuell tullunion» (Sak D 16) og »meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likstilling for nordiska medborgere i fråga om yrkesfiske» (Sak D 3)

20. Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 11 i anledning av »medlemsforslag om samordning av resurserne på husdjursforskningens område» (Sak A 18) og »meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbeide betræffande jordbruksforskning» (Sak D 64)

21. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 13 i anledning av »berättelse från Delegerade för nordiskt samarbeide på lagstiftningens område» (Sak C 1)

22. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 15 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbeide på det kriminologiska området samt tillæggsforslag om viss utformning av kriminologisk samarbeide» (Sak D 32)

23. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 17 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning samt tillæggsforslag om rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter» (Sak D 37)

24. Det juridiske utvalgs innstilling nr. 19 i anledning av »regeringsforslag om likartad djurskyddslagstiftning» (Sak B 4)

25. Eventuelt

Angående dagsordenen

Etter presidentens anmodning *vedtok rådet at de saker på dagsordenen hvor utvalgsinnstilling var avgitt først den foregående dag, likevel kan opptas til behandling i dette møte.*

1

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 18 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 8/1957 angående samarbeide rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning» (Sak D 51)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

2

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 19 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar» (Sak D 39)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

3

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 20 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning samt tilläggsförslag om samarbeide beträffande trafiksäkerhetsforskning» (Sak D 49)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende:

II. at rådet utsetter videre behandling av tilläggsforslaget til neste ordinære sesjon.

Einar Olgeirsson, Island (utvalgets talsmann): Hr. præsident! Den foreliggende sag drejer sig om, hvorledes vi kan organisere det nordiske samarbeide på et område, hvor det gælder at redde menneskeliv og forebygge ulykker, som skyldes trafikken, ved at forøge de tilskud, som gives til undersøgelse af trafikulykkerne og ved bedre at organisere vort samarbeide med hensyn til forskning af trafiksikkerheden og dens

problemer. Hvor livsvigtige disse problemer er, kan vi se deraf, at i året 1956 er i Sverige alene 20 000 personer kommet til skade ved trafikulykker.

Det sosialpolitiske udvalg konstaterer med stor tilfredshed det vigtige arbejde, som er blevet udrettet på dette område af Nordisk kirurgisk forening både før og efter vedtagelsen af Nordisk Råds rekommendation nr. 6/1957 om tilskud til en nordisk trafikskadeundersøgelse. Endvidere har udvalget konstateret de nordiske regeringers forøgede finansielle understøttelse af denne sag efter rekommendationens vedtagelse.

Udvalget foreslår derfor, hvad meddelelserne om rekommendationen angår, at disse tages til efterretning, og at spørgsmålet anses for færdigbehandlet.

Hvad angår tillæggsforslaget om samarbeide vedrørende forskning af trafiksikkerheden, stillet af fru Ekendahl, har udvalget ganske vist konstateret, at der allerede foregår et sådant samarbeide, og at et godt arbejde allerede er udført, men dette må yderligere intensiveres og organiseres så godt og rationelt som muligt. Der er f. eks. endnu ikke etableret et organiseret samarbeide mellem Nordisk kirurgisk forening og trafikmyndighederne, skønt netop den undersøgelse, som Nordisk kirurgisk forening har foretaget, har bragt meget vigtige resultater.

Der foregår et arbejde af stor samfundsmæssig betydning på dette livsvigtige område. Den nordiske trafiksikkerhedskomiteé, som blev dannet i 1956, har allerede udført et udmærket arbejde. Den svenske regering har allerede nu i efteråret sammenkaldt nordiske repræsentanter til et fællesnordisk møde før at drøfte trafiksikkerhedens problemer.

Udvalget er af den opfattelse, at Nordisk Råd i alle henseender bør understøtte den udvikling, som nu foregår, og opfordre regeringerne og de pågældende nordiske institutioner til et frugtbringende samarbeide på dette område.

Det sosialpolitiske udvalg er helt indforstået med tillæggsforslaget, men mener, at det er praktisk at udsætte behandlingen af forslaget til næste session for at

se, om det arbejde, der nu er i gang, kommer til at tilfredsstillende vore ønsker i denne henseende, og derfor har udvalget stillet forslag herom.

Jeg foreslår, hr. præsident, at rådet erklærer sig indforstået med det socialpolitiske udvalgs forslag.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

De følgende fire saker ble behandlet under ett.

4

Trafikkutvalgets innstilling nr. 18 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående økonomisk samarbeide i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt) tilläggförslag A om sammanknytning av flygförbindelserna på Nordkalotten» (Sak D 55)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Finnland, Norge og Sverige å undersøke forutsetningene og mulighetene for en videre utvikling av lufrutenettet i nord.

5

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 5 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående økonomisk samarbeide i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt tilläggförslag B om utvidgat samarbeide mellan Finland, Norge och Sverige vid utnyttjandet av ländernas vattenkrafttillgångar» (Sak D 55)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon;

II. at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderer regjeringarna i Finland, Norge och Sverige att fortsätta det inledda samarbetet på kraftområdet mellan länderna samt därvid i första hand låta utarbete en plan för utbyggnad av vattenkraften i Torne

älv och Kalix älv och i samband därmed framlägga förslag om den administrativa och juridiska handläggningen i de berörda länderna av en sådan utbyggnad, ävensom undersöka om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention dels mellan Finland och Norge, dels mellan Finland och Sverige.

6

Trafikkutvalgets innstilling nr. 19 i anledning av »medlemsförslag om beräkning av järnvägsfrakter vid transitotrafik över Narvik» (Sak A 27)

Utvalget hadde innstillet at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

7

Trafikkutvalgets innstilling nr. 21 i anledning av »suppskjutet tilläggförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige» (Sak A 3) og »medlemsförslag om särskilda anslag till vägar i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden» (Sak A 15)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet utsetter videre behandling av tilleggsforslaget til neste ordinære sesjon forsåvidt angår vegforbindelsene over Umbukta og Graddis;

II. at rådet i anledning av tilleggsforslaget for øvrig og medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Finnland, Norge og Sverige i vegbudsjettene å ta særlig hensyn til behovet for utbygging av vegforbindelsene i de nordlige områder og i den utstrekning det i vedkommende land skal fremmes slik vegbygging å undersøke mulighetene for å få en særskilt post for internordiske vegger på budsjettene.

Ragnhild Sandström, Sverige (trafikkutvalgets talsmann for punkt 4 og 7): Herr president! Under de senaste sessionerna i Nordiska rådet har frågor om samarbete mellan Norge, Finland och Sverige i olika sammanhang varit uppe till behandling. Alla dessa olika spörsmål har med tiden nästan automatiskt

fått en samlande rubrik: Nordkalottens problem. Denna samlande beteckning har numera också blivit ett fastare begrepp och tilldrar sig allt större uppmärksamhet i allt fler människors medvetande.

Av allra största betydelse härvidlag har varit den resa genom hela Nordkalott-området som Nordiska samfärdselkommittén företog i augusti i år. Denna resa, som förde medlemmarna i kommittén i omedelbar kontakt med lokala myndigheter, med företag och med företrädare för befolkningen på ett stort antal platser inom hela detta väldiga område, väckte också helt naturligt stor uppmärksamhet i de berörda trakterna och väckte självfallet även stora förhoppningar hos en mängd människor där uppe i norr.

Den uppmärksamhet som visades inför denna studieresa från finska och norska kommunikationsdepartementens sida i och med att departementscheferna deltog i större delen av resan är att notera med stor tacksamhet, liksom även de senare av den svenske kommunikationsministern gjorda uttalandena i mycket positiv riktning för bl. a. de vägprojekt som berör de svensk-norska vägproblemen inom hela detta samlade frågekomplex. Det skall här noteras, att de svenska och norska kommunikationsministrarna kort efter det att samfärdselkommittén hade avslutat sin studieresa sammanträdde i Tärna i Västerbotten och att därvid den svenske kommunikationsministern, enligt pressens uppgifter, försäkrade, att de nordliga mellanriksvägsfrågorna låg i trygga händer.

Utgångsläget för att frågan om mellanriksvägarna nu inom en nära framtid skall bringas till sin lösning, så att man kan vända påbörjandet av den utbyggnad som konstaterats vara nödvändig, tycks sålunda vara mycket gott.

Nordkalott-områdets betydelse framgår också av det faktum, att presidiet vid mötet i Båstad i juni 1957 tillsatte en speciell vägkommitté för närmare undersökning av frågan om de norsk-svenska vägförbindelserna, som innefattades i ett förslag till mötet i Helsingfors förra året. Samtidigt som vi nu har

tillfälle att uttala vår tacksamhet mot rådets presidium för dess positiva inställning till dessa frågor, kan vi också notera att Nordiska rådets speciella vägkommitté nu anser sig ha fullgjort sitt uppdrag. Denna speciella vägkommitté har med stor tillfredsställelse kunnat dra sig tillbaka, inte minst på grund av två glädjande omständigheter. För det första har regeringarna visat stort intresse för de här berörda frågorna. För det andra har den permanenta samfärdselkommittén tagit upp Nordkalottens vägproblem som en av sina största arbetsuppgifter, och de vägproblem som den speciella kommittén hade hand om har inkluderats i samfärdselkommitténs arbetsprogram.

Vad man nu torde kunna förvänta inom en snar framtid är att få se arbetet på något av de aktuella vägprojekten påbörjat, sedan regeringarna tagit del av de utredningar och undersökningar, som pågår och det kommit till ett avgörande i frågan om vilket av vägprojekten som först skall utföras.

I detta sammanhang vill jag göra ett litet påpekande i anslutning till klämman i »trafikutvalgets innstilling nr. 21». Här föreslås att frågan om de speciella vägprojekten i Norr- och Västerbotten och motsvarande delar av Norge uppskjuts till nästa session för att man därmed skall säkerställa att rådet då erhåller en redogörelse för hur dessa vägprojekt handlagts. Sedan upptar klämman en anhållan — om nu detta svenska uttryck är en adekvat översättning av det norska »anbefaler» — att regeringarna vid finansieringen av vägbyggena i dessa nordliga områden undersöker möjligheterna för att det härvidlag kan bli särskilda anslag på vägbudgeten. Därest någon skulle dra den slutsatsen av denna uppdelning av klämman, att uttalandet om finansieringen inte skulle gälla de i den första delen av klämman nämnda vägprojekten, vill jag påpeka att uppdelningen gjorts därför att man i förslag nr 21 behandlat två särskilda medlemsförslag. De två speciella vägprojekten i den första delen av klämman innefattas självfallet i den allmänna rekommendationen om särskild hänsyn från

regeringarnas sida, när det gäller finansieringen av dessa vägprojekt.

Jag vill slutligen säga ytterligare några ord om Nordkalottens kommunikationer och då hålla mig till flygförbindelserna. Trafikutskottet har intagit en positiv ställning till frågan om ett uttalande om att regeringarna i de tre berörda länderna måtte medverka till en undersökning av möjligheterna att sammanbinda lämpliga flygförbindelser över gränserna. Det är anmärkningsvärt att flyglinjerna i alla de tre länderna går i nord-sydlig riktning men att någon möjlighet till vad jag skulle vilja kalla »tvärsöverflyg» inte finns i norr, där dock avstånden och det glesa kommunikationsnätet på marken skulle göra det naturligt att använda flyget som förbindelsemedel. Vi kan bara uttala en förhoppning om att även denna sida av Nordkalottens kommunikationsproblem skall kunna bringas till en lösning, om det också i första hand bara skulle bli en blygsam början.

Med dessa få ord, herr president, ber jag att få yrka bifall till trafikutskottets förslag.

Pitsinki, Finnland (det økonomiske utvalgs talsmann): Herr president! Vid femte sessionen i Helsingfors beslöt Nordiska rådet rekommendera Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt överväga möjligheterna till samarbete i syfte att ekonomiskt utnyttja den s. k. Nordkalottens naturtillgångar samt att vidtaga åtgärder, som härför befinner sig ändamålsenliga, varvid speciell uppmärksamhet bör fästas vid att de redan inledda regeringsförhandlingarna fortsättes.

I stöd av rekommendationen har tillsatts två sakkunnigdelegationer. Den ena, som har tagit namnet Nordiska vattenkraftkommittén, har undersökt möjligheterna för samfällt utnyttjande av de nordiska ländernas elkraft. I denna delegation var Norge, Sverige och Finland företrädade. Delegationen har inlämnat sin rapport den 11 augusti 1958.

Den andra delegationen, i vilken Norge och Finland är företrädade, undersö-

ker för sitt vidkommande möjligheterna för uppförande av en gemensam sulfatcellulosafabrik på området för den s. k. Nordkalotten, närmast i Kirkenes.

Av vattenkraftkommitténs rapport framgår att goda förutsättningar föreligger till ett samarbete mellan Finland, Norge och Sverige vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna inom Nordkalotten. Genom ett nyligen ingånget avtal kommer samkörning mellan Finlands och Sveriges ledningssystem att etableras från och med våren 1959. Ett avtal har även uppgjorts om en norsk-svensk samkörning inom området Ofoten—Norrbotten, som beräknas bli etablerad hösten 1960. Tillsammans med det sedan länge existerande dansk-svenska kraftsamarbetet och det tidigare beslutade samarbetet mellan Norge och Sverige i området Trøndelag—Jämtland innebär dessa överenskommelser att en omfattande internordisk samkörning förverkligas. Man kan förvänta sig att ytterligare samkörningsförbindelser kommer att etableras mellan Sverige och övriga större samkörningsområden i Norge.

Ett direkt samarbete vid utbyggande av gränsvattendragen har hittills endast skett i mycket begränsad omfattning inom Nordkalotten. Utbyggnaden av vattenkraften i Torne älv aktualiserar ett direkt samarbete mellan Finland och Sverige i stor skala. Preliminära undersökningar har visat, att vattenkrafttillgångarna såväl i Torne älv som den närbelägna Kalix älv kan komma att utnyttjas på bästa sätt genom överledning till Atlanten, vilket förutsätter samarbete mellan såväl Finland som Sverige och även Norge. I första hand måste emellertid noggrannare undersökningar utföras. Detta kan lämpligast ske genom att de statliga kraftföretagen i respektive länder gör upp en gemensam plan för utbyggnaden av vattenkraften i Torne och Kalix älvar.

För den formella behandlingen av utbyggnadsfrågor berörande Norge och Sverige finnes riktlinjer angivna i en särskild vattenrättskonvention. Någon liknande överenskommelse föreligger däremot inte mellan Finland och Sverige eller mellan Finland och Norge. Det bör

därför närmare undersökas, om behov föreligger att utarbeta liknande konventioner även i dessa båda senare fall. Oberoende av om en allmän konvention mellan Finland och Sverige anses nödvändig eller inte är det för den gemensamma utbyggnaden av Torne älv önskvärt, att den administrativa och juridiska behandlingen av dessa frågor klarlägges.

Det nu inledda samarbetet på kraftområdet mellan Finland, Norge och Sverige har visat sig så värdefullt, att det på något sätt bör fortsätta. Bäst synes vara att den kommitté som framlagt denna rapport av respektive regeringar konstitueras för att även i framtiden få officiellt uppdrag att fortsätta med utredning av möjligheterna till ökat kraftsamarbete mellan de berörda länderna.

Planen på att bygga en sulfatcellulosa-fabrik grundar sig på en noggrann undersökning av skogstillgångarna i norra Finland och särskilt i Enare-området.

Den tredje finska riksskogstaxeringen, vars resultat nu föreligger för de olika områdena, utvisar att såväl den växtliga skogsmarkens areal som virkesförråd och årlig tillväxt i det nuvarande ishavsområdet är större än vad man tidigare ansett.

På basen av riksskogstaxeringens resultat och de utförda beräkningarna över de möjliga avverkningsmängderna anser riksskogstaxeringens ledare, professor Yrjö Ilvessalo, att det ifrågavarande områdets skogstillgångar utgör en tillräcklig råvarubas för en sulfatcellulosafabrik med en kapacitet om 60 000 ton per år.

Kirkenes-området här visat sig vara den lämpligaste platsen för fabriken placering. Detta val motiveras av sådana faktorer som att man där har tillgång till vatten och elektrisk kraft och möjligheter till sjötransport året runt. Dessutom finns där ju ett färdigt samhälle. Emedan råvaruområdets skogsbestånd huvudsakligen består av tallar, har man föreslagit att just en sulfatcellulosafabrik skall grundas. Kostnads- och räntabilitetskalkylerna har uppgjorts för en fabrik med en produktionskapacitet om 60 000 ton per år.

Fabriken behov av arbetskraft och

dess inverkan på sysselsättningsläget måste också uppmärksammas. Det beräknas att omkring 200 personer kommer att behövas på förädlingsorten. Siffran inkluderar kontorspersonal samt teknisk och social personal. Dessutom skulle omkring 50 personer vara sysselsatta med transporter. Tydligt skulle största delen av denna arbetskraft vara norsk, men man kan knappast ställa hinder i vägen för anställning av arbetskraft även från Finland. Anskaffningen av träråvarorna binder betydligt mera arbetskraft, nämligen omkring 1 500 man under de egentliga vintermånaderna och 850—900 man under den övriga tiden av året. Detta betyder, att den för skogsarbete ägnade arbetskraften i Enare och Utsjoki kommuner tydligen inte kommer att räcka till, utan att man måste få tillskott från annat håll. Erfarenheten visar att det finns goda möjligheter att få detta tillskott.

1 ovannämnda planer ingår ett förslag om byggande av en väg Ivalo—Kirkenes och beviljande av transitorätt åt Finland i Kirkenes' hamn.

Från norsk och finsk sida tillsatte man med stöd av de anslag som beviljats våren 1958 en blandad sakkunnigkommitté vars uppgift har varit att uppgöra planer för fabriken och förslag till bolagsordning för bolaget.

Denna sakkunnigkommitté har hållit flera sammanträden i Oslo och Helsingfors samt gjort sig grundligt förtrogen med de lokala förhållandena i Kirkenes. Kommittén har kommit så långt i sitt arbete, att den kan avge sitt betänkande den 12 december till delegationen för sakens slutbehandling. Därefter ger delegationen sitt eget utlåtande till Norges och Finlands regeringar i början av år 1959.

Klippenvåg, Norge (trafikkutvalgets talsmann for punkt 6): Som det allerede har vært nevnt tidligere, var det på Nordisk Råds møte i Helsingfors i 1957 at spørsmålet om et økonomisk samarbeid i de nordligste områder av Finnland, Sverige og Norge ble tatt opp. Det ble den gang pekt på at en felles utnyttelse

av Enare-skogene og kraftkildene i de nordligste områder, veibygging, kommunikasjonene frem for alt, på det daværende tidspunkt i ethvert fall var de spørsmål som hadde mest interesse.

Når det gjelder utnyttelsen av Enare-skogene, er det nærmere redegjort for det i de dokumenter som rådet har fått seg forelagt, og den forrige taler var jo inne på det. Det går frem at den nevnte fabrikk er tenkt lagt ved Kirkenes, og at det da skal bygges en vei fra Ivalo til Virtaniemi og inn til Ellentjern i Pasvikdalen på norsk område. Det er en forutsetning at denne veien skal være en import- og eksportvei for Finland — og at man samtidig får de nødvendige arealer til lagerplass i Kirkenes eller i området der.

Jeg kommer litt inn på det som representanten Hertta Kuusinen nevnte under den første debatten vi hadde om at Nordisk Råd burde vie sysselsettingen og arbeidsledigheten større omtanke enn tidligere. Det synes jeg for min del er det viktigste i denne saken. Og i dette konkrete tilfelle vil man ved den felles utnyttelse av de store skogarealene i Enare, ved fabrikk og hva dermed følger, kunne skape varige arbeidsplasser for omlag 1 200—1 500 mann. Tar vi da i betraktning den betydning det har også for familiene, blir bildet ikke så helt dårlig.

Nå er dette bare en begynnelse, og man vet ikke på lengere sikt hvordan det vil gå med andre samarbeidsprosjekter som måtte kunne tas opp, men jeg vil gjerne si fra denne talerstol, at det kan jo hende at man til syvende og sist på det sentrale planet ikke har ideer nok, og at man ikke er så lokalkjent at man i hvert enkelt tilfelle kan finne frem til det som bør gjøres, og det som det er mulig å få gjennomført. Derfor tror jeg det vil være nyttig om de enkelte lands regjeringer, som det her gjelder, på det lokale plan, overfor sine len, sine fylker eller sine kommuner, gjør oppmerksom på at de over landegrensene til hverandre bør kunne ta opp praktiske samarbeidsoppgaver. Jeg tror det har veldig meget å si at man også får det lokale plan koblet inn i denne sa-

ken. Nå er det jo så at man kan ikke bygge en sellulosefabrikk på hvert sted, og man kan heller ikke etablere bedrifter av en viss størrelsesorden, men uansett hvor store eller hvor små de vil bli, vil de bety beskjeftigelse for de folkene som der kommer inn i bildet. I dette spørsmål er det avgjørende at man akkurat i disse områder, hvor man kanskje har de største vanskeligheter for hvert lands vedkommende når det gjelder faste arbeidsplasser og sysselsetting, finner prosjekter som kan settes ut i livet og kan gi levelige vilkår for de folk som bor i disse områder.

La meg få skyte inn dette, at det blir skapt nye bedrifter og, at man får økt beskjeftigelse, vil få en veldig betydning også for dem som lever av jordbruk, og, spesielt for Norges vedkommende, også for dem som lever av fiske, i og med at det da kan åpnes større markeder. På denne måten kan det bli etablert et samarbeid som er både bedre og rikere enn det har vært tidligere.

Så meget om sellulosefabrikken ved Kirkenes. Når det så gjelder spørsmålet om veiprosjektene, er det gjort utførlig rede for det i de dokumenter som foreligger for rådet. Jeg går ut fra at den representanten som får ordet etter meg, hr. Leirfall, som var med på den befaringsområde Nordisk samferdselskomité foretok i sommer, vil komme nærmere inn på de enkelte prosjekter. La meg bare få nevne den veien som jeg mener er en av de viktigste, og som bør få høy prioritet, nemlig veien fra Kautokeino og inn til Enontekiö i Finland. Det må et samarbeid til hvis vi skal få bygget ut denne veien, og det må først og fremst tas et initiativ fra de to regjeringer. Det vil hjelpe svært lite hvis man bygger ut de 15—20 km. som står igjen på norsk side for å komme frem til grensen, hvis det på den andre siden ikke blir gjort noe for å få forbindelsen i orden. Og omvendt: hvis finnene på sin side bygger ferdig veien frem til grensen, hjelper det svært lite, hvis vi ikke følger med på norsk side. Jeg vil derfor legge inn et godt ord for denne veien. Den har vært nevnt tidligere under rådets sesjoner, og den har også hatt en

bred plass på nordisk samerådskonferanse i Karasjok og andre steder hvor den har vært oppe til drøftelse de siste år.

Så vil jeg komme litt inn på forslaget fra Birger Andersson, Sverige, og Nils Hønsvald, Norge, angående transittrafikken over Narvik; det finnes i innstilling nr. 19 fra trafikkutvalget. Utvalget innstiller at rådet på det nåværende tidspunkt ikke skal foreta seg noe i sakens anledning. Utvalget går ut fra at dette spørsmål som er berørt i dokumentene i Sak A 27, som ligger til grunn for innstillingen, vil det bli sett nærmere på av Nordisk samferdselskomité, som også har til behandling spørsmålet om jernbanetakstene. Når saken så formentlig er blitt nærmere utredet, vil det være full anledning til på ny å komme tilbake til rådet med den. Utvalget har derfor som sagt innstillet at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

La meg til slutt få støtte de uttalelser som fru Ragnhild Sandström kom med om flyforbindelsene på Nordkalotten. Det er forbundet med mange vanskeligheter å få dem til, det er så. Men den første betingelse for at det skal bli mulig å fly fra Ivalo til Kirkenes, er selvsagt at det må bygges en ny flyplass i Kirkenes, eller at den som allerede er der, blir gjort brukbar. Jeg vil bare slutte meg til det fru Sandström har sagt og anbefaler utvalgets innstilling.

Leirfall, Norge: Trafikkutvalget har behandlet dels et utsatt medlemsforslag fra Ragnhild Sandström om veiforbindelsene mellom Sverige og Norge, spesielt over Umbukta og Graddis, dels et medlemsforslag fra representantene Heljas, Sandström og Leirfall om at rådet vil henstille til regjeringene å bevilge ekstraordinært et visst årlig beløp til utbygging av veiforbindelsene i de nordlige områder.

Angående den første saken kan nevnes at spørsmålet om veiforbindelser mellom Västerbotten og Norrbotten på den ene side og Nordland i Norge på

den andre siden, er under utredning hos de to lands veimyndigheter. Herunder er på svensk side veiforbindelsen fra Tärnaby over Umbukta til Mo i Rana kommet i forgrunnen. Fra utbyggingsfondet for Nord-Norge foreligger en lengere uttalelse om veiforbindelsene på Nordkalotten, hvor man også kommer inn på veiene i dette område, og hvor en presiserer at de to veiene ikke må stilles opp som noe alternativ til hverandre, de tilfredsstiller to helt forskjellige behov og kan ikke erstatte hverandre. For dette punkts vedkommende foreslår trafikkutskottet saken utsatt i påvente av de pågående utredningsarbeider.

Når det gjelder det annet medlemsforslag, om veiproblemer vesentlig lenger nord på kalotten, vil jeg gjerne få lov til å komme med en nærmere begrunnelse.

Når vi ser på kartet — f. eks. det kartet som er inntatt i sak A 15 — må vi konstatere at Nordkalotten er et naturlig område som på en unaturlig måte er oppdelt av landegrensene. Skal vi være helt ærlige og objektive og befridd for enhver nasjonalistisk tankegang, må vi si at dette er områdets store tragedie. Norge klamrer seg omkring Nord-Sverige og Nord-Finnland i en stor bue, stenger dem ute fra deres naturlige vei til havet og isfrie havner, og de norske bysamfunnene er på sin side stengt ute fra sine naturlige oppland.

Alt ville blitt lettere å ordne der oppe under Polarstjernen dersom Nordkalotten hadde tilhørt ett av de tre land, og vi kan vel slå fast at i dette tilfelle ville området i dag hatt en ganske annen økonomisk, sosial og politisk struktur. Men se, dette er ting som vi ikke kan gjøre noe med. Grensene og oppdelingen må aksepteres som et historisk faktum. Men ved løsningen av Nordkalottens problemer må vi i størst mulig utstrekning late som om de ikke eksisterer.

Det er jo blitt presisert under rådets arbeid med disse spørsmål at utbyggingen av Nord-Skandinavia ikke kan gjennomføres isolert av hvert enkelt land. Vi må løse oppgavene i fellesskap. Utgangspunktet må være at alt som skaper liv og rørelse i området, det gagnar

også det hele, hva enten tiltaket ligger i det ene eller det andre land.

Slik må vi også se på veispørsmålene. De indre samferdselsspørsmål, vei-problemene på Nordkalotten, må løses slik at trafikken kan finne sine naturlige veier uansett landegrenser. Vi må befri oss for den tanke at det ligger noe nedverdiggende i at trafikk som skal binde sammen distrikter i det enkelte land, går gjennom et annet land hvor dette er naturlig. Det krever et veinett som ikke tar omsyn til grenser. Det er jo så at for folket der oppe eksisterer ikke grensene annetsteds enn på kartet. Grensene har ingen forbindelse med dagliglivet og dets krav på realiteter og trafikkbehov.

Da Den nordiske samferdselskomité var på sin store befarung i sommer, fikk vi en meget sterk følelse av dette. Kanskje sterkest i Utsjoki og Polmak. Her var det samme bygd på begge sider av grensen, de samme problemer opptok sinene. Ja, jeg vil si at når det gjaldt de finske valg som nettopp hadde foregått, var kommentarene og interessen like livlig på norsk som på finsk side. Folk levde i hvert sitt land, men i samme interesseområde både når det gjaldt økonomiske spørsmål og menneskelig samvær.

For folk der oppe vil flere menneskeboliger og kortere vei mellom menneskene bety større trivsel og et rikere liv. Ensomhetsfølelsen, følelsen av å bo isolert ved verdens ende, kan bli så sterk at den preger folkekarakteren. Folk kjenner det slik at de er gjemt og glemte, langt borte fra sentrene i sitt eget land og uten å ha utvei til å komme i kontakt med verden forøvrig. Det er ikke tvil om at siden grensen mot Finland ble stengt i Pasvik-området, og dermed forbindelsen brutt med bysamfunnene i Petsamo-området, har denne følelsen av å være en utpost økt i Øst-Finnmark. Det samme gjør seg sikkert også gjeldende i Ivalo-området. Jeg tror at dersom det ble lettere kontakt over grensene, ville det ha en — jeg kan kalle det — nasjonal mentalhygienisk verdi, selv om ikke en weekend-tur mellom Kirkenes og Ivalo i seg selv har noen økonomisk betydning. Det er så at for søndagsturisten har de veldige ødemarkene, de store av-

standene, sin sjarm. Men de som bor der oppe og ikke bare har midnattssolen, men også vintermørket, de lever i stemningen fra Dan Andersson:

Det är mil efter mil till lador och hus
där frosten går tjurig vid grind — — —

Det vil alltid ved prosjekteringen av en vei være vanskelig å legge fram kalkyler som viser at veien er lønnsom i den forstand at trafikkfordelene kan betale renter og amortisasjon, vedlikehold og brøyting om vinteren. Det gjelder selv de mest opplagte prosjekter i de tettest befolkede deler av våre land, og naturligvis enda mer veiene i dette område. Men vi vet også alle at et utbygget veinett er en absolutt betingelse for all økonomisk samfunnsdrift, at den enkelte vei må sees i sammenheng med den store helhet, og at en ikke bare kan se på trafikkbehovet i dag, men på de muligheter en vei kan løse ut i fremtiden.

Dette gjelder enda mer veiene i nord. Vi må for de fleste av de veiene som kommer på tale regne med at trafikkmengden i alle tilfelle i den første tid blir relativt liten. Men det skal vi også være oppmerksomme på at den enkelte transport, den enkelte bil som passerer veien, betyr så langt mer for distriktet og for menneskene der enn det gjør i de mer tettbefolkede distriktene lenger syd.

Det har falt naturlig for meg når jeg har arbeidet med disse spørsmålene, å se spesielt på norske forhold. Finnlands og Sveriges interesser har jeg ikke lokalkjennskap nok til å vurdere, men det ligger jo i dagen at flere av de veiene jeg nå skal nevne, vil bidra til å lette forbindelsen mellom disse land og gi store distrikter kortere vei til isfri havn.

Om vi nå ser på veiforbindelsene på norsk side på riksvei 50 gjennom Nord-Norge, vil jeg peke på at den for det første ikke er noen helårsvei. Den er brutt på fire steder om vinteren, og vinteren her oppe, det vil si seks—sju måneder. I den tiden er store deler av Nord-Norge isolert fra Sør-Norge og fra Skandinavia ellers, og da er også flere distrikter isolert fra hverandre. Videre

har vi fem ferjeforbindelser på riksvei 50, med det tidshefte, de omkostninger og den ulystfornemmelse som dette medfører hos mange bilturister. Og som det tredje vil jeg peke på at riksvei 50 for å komme fram til Kirkenes må gå i en veldig bue omkring Nord-Finland og svinge seg ut og inn i en rekke fjorder. Avstandene ville bli i høy grad forkortet dersom en fikk et veinett som skar seg tvers gjennom den finske del av Nordkalotten og den indre del av norsk Finnmark.

De veiprosjekter som da, iallfall for meg, har stillet seg som de mest aktuelle, er:

Vei fra Virtaniemi inn på den norske veien gjennom Pasvikdalen, hvor det står igjen 55 km. Veien fra Kautokeino til Enontekiö, hvor det står igjen 80 km. Og endelig vei fra Karasjok til Kautokeino, 120 km.

For å illustrere hva disse veiene betyr for Norge skal jeg bare kort ta et par eksempler.

Om vi befinner oss oppe i Pasvikdalen ved Nyrud, hvor den planlagte veien over Virtaniemi skulle komme inn, og skal kjøre til Oslo, er det 250 mil og 5 ferjer, dersom vi vil kjøre gjennom Norge, og i 7 måneder av året kan vi overhodet ikke komme fram. Ved den planlagte veien over Virtaniemi blir avstanden forkortet til 207 mil, altså med henimot 50 mil. Det vil si at denne utpost i Norge bringes et døgn nærmere Oslo. Jeg vil i denne forbindelse peke på at den vei som i sommer ble åpnet mellom Kaamanen i Finland og Tana i Norge med ferjeforbindelse over Tana elv, har fått en meget stor betydning for distriktet.

Om vi befinner oss i Kautokeino, som i dag ikke har noen vinterforbindelse med det øvrige Norge, er det 230 mil til Oslo. Etter den planlagte vei over Enontekiö blir det 170. Vi forkorter altså veien til Oslo med 60 mil. Om lensmannen eller ordføreren i Kautokeino vil treffe sin kollega på den finske siden, tar det i dag 65 mil å kjøre etter de eksisterende veier. Det vil bli forkortet til 8 mil ved den planlagte vei. Denne veien gir en rett linje fra Syd-Sverige

og kontinentet og trekker derved den store attraksjon Nordkapp nærmere de store turistsentra.

Veien Karasjok—Kautokeino er jo et indre norsk anliggende, men den passer også inn i den store sammenheng.

Jeg vil ikke komme inn på veiene lenger syd. Vi får jo anledning til å ta dem opp til neste år, og fru Sandström har jo også vært inne på dem. Men jeg vil i likhet med hr. Klippenvåg understreke den store betydning av veien fra Kautokeino til Enontekiö. På norsk side er den av Kautokeino kommune bygd så langt fram at det står bare omtrent en mil igjen. Midlene til å bygge den ferdig til grensen er, så vidt jeg forstår, sikret. Det som kreves nå, er en forsterkning av grusdekket, som vil komme på ca. 1 million kroner. Her vil jeg likesom hr. Klippenvåg peke på samerådets uttalelse. Det sier i en skrivelse den 7. januar i år:

En veg fra Kautokeino over Hetta kan bli en helårsforbindelse fra dette område til et fullt utbygd vegnett i det øvrige Skandinaviens. Både vilt og reinprodukter fra vidden og også fiskeprodukter fra kysten i Vest-Finmark vil kunne føres til markedet sørover. Samferdsel ved denne veg vil bryte isolasjonen for menneskene og fremme deres tilpasning til de nordiske lands samfunns- og ervervsliv.

Av og til møter vi romantiske forestillinger om at vi ikke skal trenge inn i Sameland med veier og biltrafikk. Jeg vil gjerne presisere at for moderne reinskjøtsel, og for at vi skal kunne holde reinsamene ved deres gamle yrke, er veier inn i vinterbeiteområdet en livsbetingelse. Utbyggingsfondet for Nord-Norge går sterkt inn for denne veien i en uttalelse til rådet, og fra finsk side er det også uttalt ønske om at forhandlingene om denne vei må bli tatt opp snarest mulig. Jeg vil henstille til finske og norske myndigheter å være spesielt oppmerksomme på denne veien. Den kan sikkert realiseres i løpet av to somre.

Jeg har, som jeg før sa, ikke følt meg kvalifisert til å peke på svenske og finske fordeler av et bedre veinett på Nordkalotten; men jeg tror at en bedre forbindelse mellom stedene på den norske kyststripe og de nærmest folketomme

områder i det indre Finnland i det lange løp er en livsbetingelse for en bedre utbygging av disse strøk. Gjennomskjæring av Nordkalotten med et bedre veinett vil i seg selv føre til en tettere bosetting, og under friere handelsforhold vil det legge grunnlaget til rette for en utstrakt vareutveksling og for en produksjon som bygger på det.

For Sveriges vedkommende vil jeg peke på at god veiforbindelse mellom Finnmark og Kiruna sikkert vil føre til større trafikk på de svenske jernbaner. Og så kommer for alle lands vedkommende det til som jeg pekte på innledningsvis, og som jeg tillegger kanskje den største vekt, at det vil øke trivselen for de folk som skal ha sitt arbeid der oppe, skape kontakt mellom dem, utvide horisonten og gi dem en sterkere samfølelse med de land de tilhører.

Så har vi til slutt turisttrafikken. I Nordkalotten, Europas siste ødemark, har vi en turistattraksjon som, rett utnyttet, vil kunne få en langt større næringsøkonomisk betydning enn den har i dag. Vi kan — for å nytte det uttrykk — »selge» Nordkalotten til turistene i langt større utstrekning enn i dag, når vi bygger ut turistservisen, turistpropagandaen og turistveiene.

Det er blitt sagt fra norsk side at de veiene jeg har pekt på, vil trekke turisttrafikk vekk fra Norge til Sverige og Finnland, de vil gjøre det lettere å nå fram til midnattssolen gjennom disse to land. Det er sikkert riktig. Men på den annen side mener jeg at det norske veinettet med de mange ferjene ikke på en tilfredsstillende måte vil kunne makte å ta imot den strøm av bilturister vi vil kunne skaffe oss dersom vi lager en storstilt aksjon for kalotten. Og det som er det avgjørende: disse veiene vil bidra til å øke den samlede turiststrøm og dermed også hvert enkelt lands inntekter av den. De vil kunne forlenge turistsesongen, de vil kunne gi turistene bedre høve til å komme inn i hjertet av Sameland, og fremfor alt vil de kunne gi flere valgmuligheter til å komme fram til de turistområder som er målet for turen. De vil gi flere muligheter for rundkjøring

på kalotten, og enhver som kjører bil, vet hvor meget det har å si.

Men det er jo rundt i våre land så mange veikrav som interesserer så mange flere, og som det står flere vegere bak. Det er liten utsikt til at disse vil stille seg i køen og vente på plass på de ordinære veibudsjettene til fordel for ekstraordinær veibygging på Nordkalotten. Den veibygging det er tale om her, vil ikke kunne komme i noe raskt tempo dersom den skal skje til fortrengsel for andre veikrav. Derfor har forslagsstillerne ment at veiplanene for Nordkalotten må tas opp særskilt og løses ved ekstraordinære bevilgninger etter planer og prioritetslister som blir fastlagt i fellesskap av representanter fra landene.

Det har for trafikktvalget foreligget en del dokumenter angående denne sak som jeg kort vil referere. Som en av forslagsstillerne har jeg nærmere begrunnet vårt forslag i et PM som følger som bilag. Utbyggingsfondet for Nord-Norge har i en utredning som også er bilagt samme sak, nærmere gått inn på veiproblemene i de nordlige områder. Fra Finnlands kommunikasjonsministerium foreligger også et PM med redegjørelse for bro- og ferjeforbindelsene over Torneå og veiforbindelsene mellom Finnland og Norge. Det pekes her på at underhandlinger om ferdigbygging av veien fra Kautokeino til Enontekiö bør tas opp. Videre meddelelse om at det 22. september er undertegnet en overenskomst mellom Finnland og Sverige om ferjeforbindelse over Torne elv.

Den nordiske samferdselskomité foretok i sommer en større befaringspåk på Nordkalotten og så på de veiprojekter jeg her har nevnt. I konklusjonen til den rapport den har avgitt, tilrår komitéen at de nordiske lands samferdselsdepartementer og veimyndigheter holder intim kontakt med hverandre for i så hurtig tempo som mulig å realisere de veiprojekter som anses viktigst. Komitéen støtter videre det medlemsforslag som ligger til grunn for min utredning her, og foreslår at det gjennomføres i den form at det i hvert land stilles særskilte

beløp til regjeringenes disposisjon under titelen internordiske veier. Videre ber komiteén om hvert år å få en rapport fra regjeringene om pågående og planlagte arbeider med veier på Nordkalotten.

Trafikkutvalget har drøftet de muligheter som foreligger for å få en slik særskilt budsjettpost, og har funnet at for Sveriges del kan det by på visse budsjettekniske vanskeligheter. Men det viktigste er jo at veiene blir bygd, ikke på hvilken måte midlene skaffes, og trafikkutvalget har funnet fram til en form for en rekommendasjon, som jeg anbefaler vedtatt.

Jeg vil si til slutt at det foreligger en rekke utbyggingsplaner for Nordkalotten. Treforedlingsindustrien i Kirkenes med derav følgende økt skogsdrift og sagbruksdrift i Ivalo-området, kraftutbyggingen i Pasvik, utbyggingen av Tornetråsk. Vi håper på resultatene av malmundersøkelsene i Finnland i Tornedalen og kisundersøkelsene på Finnmarksvidda. Blir disse planer og forhåpninger til virkelighet, og får vi samtidig et utbygd veinett som nødvendig underlag for økonomisk virksomhet, kontakt og trivsel, er jeg sikker på at Nordkalotten står foran en rik utbyggingsperiode og en trygg framtid.

Martin Skoglund, Sverige: Herr president! Jag har tillåtit mig att begära ordet för att i ett kort anförande ytterligare understryka vad tidigare talare här erinrat om, att den fråga som behandlas under rubriken D 55 är av mycket stor räckvidd och att en god lösning av denna fråga kan komma att avsevärt påskynda den ekonomiska utvecklingen i våra länder — jag tänker i första hand på Finland, Norge och Sverige, men det kan indirekt betyda mycket även för Danmark.

Vid Nordiska rådets sammanträde i Helsingfors 1957 väcktes förslag om ett ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden för att utnyttja de betydande tillgångar som där finns. Förslagsställarna visade framför allt på de outnyttjade skogstill-

gångarna, något som tidigare framhållits här i dag, men de erinrade också om möjligheten och önskvärdheten av ett samarbete på elkraftförsörjningens område. Nordiska rådet beslöt då att rekommendera Finlands, Sveriges och Norges regeringar att gemensamt överväga ett samarbete i syfte att utnyttja Nordkalottens naturtillgångar.

Tillåt mig här framhålla, att jag anser som i hög grad berömvärd den skyndsamhet med vilken respektive regeringar har vidtagit åtgärder i rekommendationens anda. Jag erinrar särskilt om tillkomsten av Nordiska vattenkraftkommittén med representanter för de tre länderna. Denna kommitté har redan till innevarande rådsmöte inkommit med en första rapport. Av denna framgår, att Sverige och Finland under det gångna året träffat ett samkörningsavtal, varigenom de svenska och finska kraftledningsnäten kommer att sammanknytas. Enligt redovisade beräkningar kommer detta att bli till stor fördel för de båda länderna.

Vidare erinras i rapporten om att norskt-svenskt samarbete äger rum i fråga om området Ofoten-Norrbotten och att enligt avtal samarbetet i detta område ytterligare kommer att utvidgas.

Såsom också framgår av redovisningen i Nordiska vattenkraftkommitténs rapport föreslås utarbetande av en plan för utbyggnad av vattenkraft i Torne och Kalix älvar i samarbete mellan Finland, Sverige och Norge.

För lekmannen, som tar del av den första skiss som sakkunskapen på detta område har gjort upp, är den presenterade alternativa lösningen förbryllande, men på samma gång fascinerande. Man kan enligt gjorda överslag här tänka sig alldeles särskilt betydelsefulla resultat i framtiden.

Jag vet att rådets ekonomiska utskott vid behandlingen av detta ärende fått en god föredragning av en så erfaren expert som ledamoten i vattenkraftkommittén, den norske vattenkraftchefen Fredrik Vogt, samt att även en svensk kraftverksman, överingenjör

Scherman, haft företråde för utskottet. Jag förstår att det inte på något sätt kan vara möjligt för mig att lämna upplysningar utöver vad jag förmodar att dessa experter framfört. Vad jag emellertid nu vill komma fram till är, att vi här uppe i Norden i en tid, då tyvärr — jag säger tyvärr — ännu så många hinder möter i det ekonomiska samarbetet folken emellan, på ett mycket realistiskt sätt har visat, att om man tar initiativ på det politiska planet och lyckas skapa en plattform, på vilken kunniga och duktiga yrkesmän och kloka, ansvarskännande ämbetsmän kan mötas för överläggningar, då är det möjligt att utan stora formella besvärligheter nå på mycket väsentliga resultat.

Vad jag nu sagt beträffande samarbetet i fråga om vattenkraften och skapandet av nya försörjningsmöjligheter är tillämpligt också på spørsmålet om en utbyggnad när det gäller trävaruindustrien uppe på Nordkalotten, en angelägenhet som här förts på tal från norskt och finskt, kanske också från svenskt håll. Det säger sig självt att kommunikationsfrågorna också kommer in i bilden.

Herr president! Rådets ekonomiska utskott har helt anslutit sig till det förslag som jag tillätit mig framlägga och föreslår rådet att antaga det som rekommendation. Herr presidenten läste vid ärendets föredragning upp vad den föreslagna rekommendationen innehåller, och jag skall inte återupprepa det, utan vill endast uttrycka min stora belåtenhet med resultatet av frågans behandling i utskottet. Den förhoppning jag i dag vill uttala är, att det fackfolk som arbetar med dessa stora projekt, vilka når ut över landgränserna, skall få påtagliga bevis för att de har stöd av respektive regeringar och parlament, när de går till det fortsatta arbetet med projekten. Enligt min mening hör den sak som vi nu behandlar till de verkligen stora frågor som kommit upp till behandling här i Nordiska rådet. Rådet har tagit initiativ, och jag tror att om initiativen fullföljes, så är det också möjligt att nå högst påtagliga och för våra folk mycket värdefulla resultat.

Hønsvald, Norge: Jeg har bedt om ordet for å si et par ord om det forslaget som foreligger om å undersøke mulighetene for en bedre utnyttelse av Narviks havn som transitthavn, blant annet gjennom regulering av fraktsatsene på statsbanene. Utvalget har funnet at denne saken trenger en nærmere utredning, og at denne utredningen bør forestås av Nordisk samferdselskomité.

Det kan se ut som om dette er en ren norsk sak, for så vidt som den tar sikte på en bedre utnyttelse av en norsk havn. Men spørsmålet er vel om Nord-Finnland og Nord-Sverige har behov for å komme fram til en isfri havn ved Atlanterhavet. Deres egne havner i disse landsdelene er sperret av is opptil 6 måneder i året, og hva det betyr for produksjon og transport kan en lett tenke seg. For meg står det som det vil være en åpenbar fordel for næringslivet i Nord-Finnland og Nord-Sverige å få den lettelse som vil ligge i en rimelig adgang til en havn, som er åpen hele året, og som har så pass kapasitet at den kan påta seg en betydelig transitt. Narviks havn har stor kapasitet, og Narvik er villig til eventuelt å foreta de utbygginger som en økt transitt vil bety. Problemet er å få bragt varene fram til havnen rasjonelt og billig. Jeg er ikke medlem av trafikutvalget, men jeg har hørt at mellomriksbanens kapasitet er for liten til at den kan ta på seg større transporter. Det er også hevdet at fraktsatsene ikke er samordnet og lagt til rette for annen transport enn malmtransport.

Det er allerede utarbeidet en oversikt over disse problemene, men det økonomiske utvalg mener at en nærmere utredning er nødvendig, og jeg har forstått ingenting imot at denne utredningen blir foretatt. Men jeg vil gjerne presisere at når det i utvalgets konklusjon heter at rådet ikke foretar seg noe i anledning av det foreliggende medlemsforslag, betyr det ikke at saken er avskrevet fra rådets side. Det betyr bare at den går over til et utredningsorgan, og at rådet vil komme tilbake til saken i forbindelse med behandlingen av rapporten fra dette utredningsorgan.

Rent generelt vil jeg si, at hvis det er så at distriktene på svensk og finsk side har behov for en isfri havn i disse områder som det her er tale om, er det rimelig at Narviks tilbud blir nøye undersøkt, og hvis det er teknisk og økonomisk mulig å utnytte Narviks havn til transitt i større utstrekning enn tilfelle er, bør det gjøres. Jeg er fullt oppmerksom på at det er tale om å slippe finske og svenske transittvarer fram til andre isfri havner på norskekysten, men de konkurrerer ikke med hverandre, de har ikke interesse for de samme distrikter. Utbyggingen av Narviks havn for allsidig transitt er en del av de planer som foreligger for å få en bedre utnyttelse av Nordkalottens økonomiske muligheter, og en nærmere utredning av saken har derfor stor interesse. Jeg går ut fra at denne utredning blir foretatt, og forelagt Nordisk Råd i en senere sesjon.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneoppnop foretatt over trafikkutvalgets innstilling nr. 18.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kyttä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leirfall, Lyng, Harald Nielsen, Ohlin, Ohlon, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Rylander, Ryöma, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Ström, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Borten, Gunnar Henriksson, Håkon Johnsen, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Leikola, Moe, Møller, Jan-Ivan Nilsson, Normann, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Pitsinki, Rihtniemi og Rosenberg.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 53 stemmer.

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 5, punkt I, ble vedtatt.

Votering ved navneoppnop ble foretatt over det økonomiske utvalgs innstilling nr. 5, punkt II.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kyttä, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Harald Nielsen, Ohlin, Ohlon, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Rihtniemi, Rylander, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Ström, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Borten, Håkon Johnsen, Kraft, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Moe, Møller, Jan-Ivan Nilsson, Normann, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Pitsinki, Rosenberg og Ryöma.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 55 stemmer.

Trafikkutvalgets innstilling nr. 19 ble vedtatt.

Trafikkutvalgets innstilling nr. 21, punkt I, ble vedtatt.

Votering ved navneoppnop ble vedtatt over trafikkutvalgets innstilling nr. 21, punkt II.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen,

Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Kyttä, Kähkönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Harald Nielsen, Ohlin, Ohlon, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Rihtniemi, Rylander, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Raket Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Borten, Håkon Johnsen, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Moe, Møller, Jan-Ivan Nilsson, Normann, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Pitsinki, Rosenberg og Ryömä.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 56 stemmer.

8

Trafikkutvalgets innstilling nr. 15 i anledning av »medlemsforslag om samordnet turiststatistik» (Sak A 25)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderer regeringarna att undersöka metoderna för och behovet av nordisk turiststatistik samt att, om behov föreligger, framlägga förslag om ordnande av sådan statistik.

Votering ved navneopprop ble foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Kyttä, Kähkönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Harald

Nielsen, Ohlin, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Rihtniemi, Rylander, Røiseland, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Raket Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Borten, Håkon Johnsen, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Moe, Møller, Jan-Ivan Nilsson, Normann, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Pitsinki, Rosenberg og Ryömä.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 55 stemmer.

9

Trafikkutvalgets innstilling nr. 16 i anledning av »meddelanden om rekommandasjon nr 6/1956 angående tull- og passkontroll vid gemensamma stationer m. m.» (Sak D 34)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser til neste ordinære sesjon forsåvidt angår fritakelse for tollbehandling av visse slag av innskrevet reisegods, samt for øvrig anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Leirfall, Norge (utvalgets talsmann): Med trafikkutvalgets innstilling i denne sak kan Nordisk Råd sette sluttstrek for behandlingen av et spørsmål som på kort tid har ført til, vi kan vel si, både et stort og et godt resultat.

Det var den 1. februar 1956 at rådet vedtok en rekommandasjon til den norske og svenske regjering om å undersøke mulighetene for å foreta toll- og passkontroll ved felles stasjoner og/eller felles personale. Det heter videre i rekommandasjonen:

Det anbefales som et led i disse undersøgelser forsøgsvis at gjennomføre ordningen ved en af de mindre trafikerede veje mellem de to lande.

Det medlemsforslag som lå til grunn for behandlingen, tok heller ikke sikte på mer enn at dette skulle gjelde bare en del av de mindre tollsteder. Nordisk Råd var også meget forsiktig og foreslo at man foreløpig skulle prøve seg frem bare ved en enkelt stasjon.

Tolladministrasjonen i de to land våget seg imidlertid straks til å gå et godt stykke lenger. Fra 2. mai 1957 ble det satt i gang en forsøksordning ved tre stasjoner. I desember 1957 kom ytterligere 15 stasjoner til, og fra 1. april i år kom det med 12, slik at det da ble igjen bare 3 stasjoner som ikke ble omfattet av prøveordningen. Nå er det imidlertid innført fellesdrift også ved disse 3 stasjoner, slik at vi nå bare har felles tollkontroll på grensen mellom Norge og Sverige.

Det er prøvet flere former for fellesdrift, men felles for dem alle er at trafikken stoppes bare én gang ved grenseovergangene. Erfaringene fra forsøksdriften er meget gode, og en varig ordning er planlagt å kunne gjennomføres fra 1. juli 1959. Forslag til avtaler og norske og svenske forskrifter er under utarbeidelse, og saken vil deretter bli forelagt den svenske Riksdag og det norske Storting.

Fra finsk side meddeles det at man i Finland følger utviklingen med interesse, og at man der vil søke å få i stand et liknende samarbeid ved grensene til Sverige og Norge.

Det vil oppnås ganske betydelige besparelser ved denne ordningen, både når det gjelder personale og når det gjelder omkostninger ved bygging. På flere tollsteder hvor det var planlagt nybygging, kan nå disse planer sløyfes. Ved den nye mellomriksvei over Storlien har ordningen gjort det overflødig for Norge å bygge en ny og kostbar stasjon, idet all kontroll er henlagt til en stasjon på svensk område. Det er også innledet samarbeid om kontroll på jernbanene mellom Norge og Sverige, og en slik kontroll vil bli gjennomført i tre etapper. Det er også forhandlinger i gang om at det ene lands jernbaneperso-

nale skal overta både utførsels- og innførselskontrollen når det gjelder innskrevet reisegods.

Disse lettelsene har naturligvis størst betydning for trafikantene. Det budsjettmessige kommer tross alt i annen rekke.

Denne sak er nå kommet så langt at vi kan anse at den kan løses uten ytterligere medvirkning fra Nordisk Råd. Trafikkutvalget foreslår derfor at rådet anser den som sluttbehandlet. Men utskottet mener det er på sin plass — og hertil vil sikkert også rådet slutte seg — å gi tollmyndighetene og administrasjonen i de to land en honnør for den raske og effektive måte hvorpå de har behandlet saken. Det gjelder her å forandre en ordning som var fastlagt gjennom århundrers praksis og administrativ fastlegging. Men det skal sies til myndighetenes ros at de har gått løs på problemet uten å føle seg bundet av dette, og har søkt å finne nye løsninger på fritt grunnlag. Jeg vil gjerne lykkønske administrasjonen med de gode resultater som er nådd, og ser det arbeid som er utført i denne sak, som et eksempel til etterfølgelse også når det gjelder ordningen av andre internordiske samarbeidsspørsmål på administrasjonens område.

Når det gjelder spørsmålet om fritakelse for tollbehandling av innskrevet reisegods som brukte sykler, ski og barnevogner, er det nå funnet en ordning i Sverige og Danmark, og vi er på vei til å gjennomføre den i de andre land. Når det gjelder annet innskrevet reisegods, er spørsmålet blitt drøftet på det nordiske tollmøtet i høst. Det overveies å finne en ordning også her som kan gi en felles kontroll. Tollmøtet har anbefalt regjeringene å ta dette opp med jernbanemyndighetene, og denne sak er nå under behandling, hvorfor trafikkutvalget foreslår at for dette punkts vedkommende blir saken utsatt i påvente av nærmere meddelelser.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

10

Trafikkutvalgets innstilling nr. 17 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön» (Sak D 70)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

11

Kulturutvalgets innstilling nr. 10 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisionssamverkan» (Sak D 47)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

12

Kulturutvalgets innstilling nr. 11 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m.» (Sak D 15).

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser til neste ordinære sesjon forsåvidt angår Nordens folkelige akademi, samt for øvrig anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Ohlon, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Tanken om en påbygning i gemensam nordisk regi ovanpå redan förut existerande folkhögskolor är icke ny. Såvitt jag är riktigt underrättad, väcktes den första gången av nuvarande danske undervisningsministern Jørgen Jørgensen vid ett undervisningsministermöte 1938. Redan då var man i färd med att igångsätta förhandlingar i ärendet, men kriget kom emellan och sedan har saken fått bero. Vid det första Nordiska råds-mötet i Köpenhamn år 1953 fördes tanken åter på tal av dåva-

rande rådsmedlemmen Jørgen Jørgensen, och ett formellt förslag framställdes vid det efterföljande råds-mötet i Oslo år 1954. Danska regeringen utsågs att vara koordinerande organ vid behandlingen av ärendet, och regeringen till-satte efter hand en sakkunnigberedning, som har bearbetat frågan. Beredningens preliminära betänkande är åter-givet i det aktstycke som i år presenterats medlemmarna i Sak D 15. Man har gjort vissa utgiftsberäkningar, man har verkställt en kartläggning av redan existerande gemensamma kurser vid nordiska folkhögskolor och slutligen har man lämnat en redogörelse för förefintliga stipendieanordningar för elever från andra nordiska länder.

Tyvär har inte de sakkunniga blivit eniga. Majoriteten har släppt den ursprungliga tanken om inrättandet av en självständig nordisk akademi såsom ett alldeles för vidlyftigt projekt och i stället tänkt sig den här kursen lagd ovanpå en redan befintlig folkhögskola med anknytning från alla andra länder i Norden. Två av de sakkunniga — tyvärr de båda svenska representanterna — har kommit med en helt annan idé, nämligen ambulerande kurser som skulle flytta från skola till skola. Låt mig göra en personlig reflexion i anknytning härtill.

Meningen med en nordisk folkakademi är ju inte bara att det skall beredas tillfälle till inhämtande av vissa kunskaper utan också att man skall skapa ett gemensamt organ, som i fortsättningen skulle bli ett centrum för de nordiska samarbetssträvandena. Det behövs fasta institutioner, på vilka man kan repliera vid samfärdseln i Norden, och detta gäller särskilt det rent andliga området.

Så splittrat som ärendet i dag är, kan vi emellertid ingenting annat göra än att lägga till handlingarna den redogörelse som avgivits. Utskottet ut-talar en förhoppning om att ett slutligt förslag skall presenteras rådet nästa år, och jag tror inte att jag alltför oriktigt tolkar meningen inom utskottet, när jag säger att medlemmarna anser, att tanken på ambulerande kurser icke bör förverkligas.

Med detta ville jag, herr president, yrka bifall till utskottets hemställan.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

13

Kulturutvalgets innstilling nr. 12 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganleggning på Biennalen i Venedig» (Sak D 23)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Ohlon, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Vid rådsmötet i Stockholm 1955 framställdes förslag om att rådet skulle rekommendera regeringarna att skyndsamt undersöka möjligheterna av att uppföra en nordisk paviljong vid konstutställningen på Biennalen i Venedig. Förslaget gillades av rådet. Svenska regeringen utsågs till koordinerande organ, och långt om länge har en utredning i ärendet igångsatts. Det finns ingen anledning för mig att här rekapitulera den något sorgliga gången av ärendet. Jag vill bara påpeka att utredningen nu har kommit rätt långt på väg. I Sak D 23 i år finns en redogörelse för ärendet, och därav framgår i huvudsak följande.

Utredningen har efter besök i Venedig tillförsäkrat de nordiska länderna en lämplig plats för den föreslagna paviljonganläggningen i anslutning till den danska paviljong som redan finns därnere och som kommer att kvarstå i sitt hittillsvarande skick. Då det gäller den nordiska paviljonganläggningen, om vilken de övriga nordiska länderna skulle förena sig, skall i varje särskilt fall överenskommelse träffas om deltagande i utställningarna.

I början av detta år begärde biennialutredningen — jag tillåter mig att kalla utredningen så — de nordiska regeringarnas bemyndigande att få anordna en

arkitekttävlan för uppförande av en utställningsbyggnad. Medel för en sådan tävlan har nu beviljats. Tävlings tiden utgår den 15 december, och bedömningen av förslagen har beräknats vara klar i början av nästa år. Prisnämndens ledamöter liksom de till tävlingen inbjudna arkitekterna är hämtade från samtliga berörda länder. Namnen på de personer det gäller kan jag här lämna åsido. Enligt uppgifter som kulturutskottet inhämtat från biennialutredningen skall efter tävlingens slut det vinnande förslaget bearbetas och kostnadsberäknas samt en skrivelse överlämnas till regeringarna inneslutande en slutlig kalkyl. Man räknar med en engångsutgift på 450 000 sv. kr., d. v. s. 150 000 för vart och ett av de tre deltagande länderna. Samtidigt skall ritningsförslaget underställas vederbörande italienska instanser för godkännande.

Om förslaget vinner regeringarnas godkännande, måste medel skyndsamt utverkas av berörda länder, därest paviljonganläggningen skall bli färdig till nästa biennial, som äger rum 1960. I annat fall torde den inte kunna bli färdig förrän till biennalen 1962. Ett så långt dröjsmål anses innebära stor risk för att den mark som nu disponeras kommer att undandras de nordiska länderna och att det i varje fall kan bli erforderligt med helt nya förhandlingar med biennialledningen i Venedig och vederbörande kommunala myndigheter, förhandlingar om vars utgång ovisshet måste råda.

Kulturutskottet har i sitt föreliggande utlåtande understrukit angelägenheterna av att frågan inte förhalas. Utskottet har i anslutning därtill uttalat önskemål om att det måste lämnas en redogörelse inte bara för engångskostnaderna och de årliga utgifterna, som dock inte torde bli så stora — jag föreställer mig att utställningarna blir i väsentlig mån självförsörjande — utan också för hur verksamheten skall administreras.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

14

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 21 i anledning av »uppskjutet medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning» (Sak A 1) og »meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbeidet» (Sak D 33)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att antaga en utlämningslagstiftning i huvuddrag överensstämmande med det för rådet framlagda lagförslaget (Sak A 1/1958, Bilaga 1) samt

2. att överväga olika åtgärder för att effektivisera samarbetet mellan ländernas polis- och åklagarmyndigheter i brottmål.

II. at rådet tar meddelelsen til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Rylander, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! Förfarandet vid utlämning, eller — som det heter i Danmark och Norge — »udlevering», för brott är i de nordiska länderna mycket omständligt. Det torde gälla både i de länder där det finns lagstiftning på området, nämligen Sverige, Norge och Finland, och i de länder — Danmark och Island — där man endast har praxis att hålla sig till.

Detta har föranlett att de nordiska justitieministrarna upptagit frågan om ett förenklande av förfarandet vid utlämning inom de nordiska länderna till behandling. Det skedde så tidigt som i december 1953 vid ett nordiskt justitieministermöte, och man blev sedermera ganska snart ense om huvuddragen i en sådan förenklad ordning — jag skall inte närmare ingå på dessa i det här sammanhanget. Senare har frågan genom ett medlemsförslag också upptagits i Nordiska rådet 1956.

Arbetet inom regeringarna har nu fortskridit så långt, att förslag kan vän-

tas bli framlagda för nationalförsamlingarna i början av nästa år. Det är då ganska tydligt att möjligheterna för Nordiska rådet att här göra sitt inflytande gällande är ganska begränsade.

Inom Nordiska rådet har frågan behandlats av den juridiska niomannakommittén, och denna kommitté har framfört vissa kritiska synpunkter på uppbyggnaden av hela det lagförslag om vilket det nu är fråga. Lagförslaget bygger nämligen på en lösning i ungefär samma riktning som tidigare, i så att säga traditionell utlämningsstil, även om förfarandet är betydligt förenklat i förhållande till det nuvarande. Om jag som exempel får nämna hur det är i Sverige, kan jag tala om att begäran och svar framställs på diplomatisk väg, att regeringarna, högsta domstolen och länsstyrelsen m. fl. är inblandade.

Då arbetet med en internordisk lagstiftning på detta område påbörjades, var det naturligt att angripa frågorna på traditionellt sätt. Under den tid som arbetet pågått har emellertid avsevärda förändringar inträtt i de faktiska förhållandena. Jag vill nämna, hurusom den fulla passfriheten infördes den 1 maj 1958. Det var ju en händelse av stor betydelse, när Nordens interna gränser öppnades, så att medborgarna i de nordiska länderna fullkomligt fritt kan röra sig inom det stora nordiska området. Detta medförde emellertid en icke önskvärd konsekvens, i det att det blev möjligt också för personer, som vill förflytta sig till ett annat nordiskt land i syfte att undandra sig påföljd för brottsliga gärningar, att röra sig utan någon närmare kontroll. Det finns under sådana omständigheter anledning överväga, om inte det formella utlämningsförfarandet nu lämpligen borde ersättas av mera smidiga möjligheter att återsända den som i sådant syfte överskrider en internordisk gräns. Den lösning som niomannakommittén tänkt sig gick ut på att Norden i detta avseende skulle behandlas som ett enhetligt område. På samma sätt som det nu är möjligt att skicka en brottsling från en avlägsen del av ett land till en annan del av samma land

skulle det vara möjligt att utan någon större procedur skicka honom till något annat av de nordiska länderna. Detta är nu ingen nyhet, utan det kan sägas vara konsekvensen av den tanke som har gjorts sig gällande i fråga om passfriheten. Vi har ju ett enhetligt passområde liksom ett enhetligt karantänsområde, och man skulle säkerligen kunna nämna också andra exempel. Självfallet skulle även med en sådan lösning tillses, att vissa krav som måste ställas i rättssäkerhetens intresse bleve uppfyllda.

Enligt vad juridiska utskottet har erfarit av de här närvarande justitieministrarna är emellertid tiden ännu inte mogen för att man skall dra ut konsekvenserna så långt och genomföra ett så förenklat förfarande. Man bör emellertid enligt juridiska utskottets mening förbereda sig på en vidare utveckling i nu antydd riktning.

Någon annan praktiskt framkomlig väg finns alltså inte nu än att godta den linje som har följts i det avslutade utredningsarbetet på området. Det innebär ett steg framåt i förhållande till vad som nu gäller, i det att man får ett i lag bestämt förfarande. Det är nämligen så, att man under en lång tid inte i praktiken har kunnat tillämpa detta omständliga förfarande, utan man har, delvis vid sidan av lagen, förfarit ungefär på det sätt som jag nämnde att niomannakommittén har föreslagit och helt enkelt förflyttat en brottsling som har gripits i det ena landet till det andra landet. För att ta ett praktiskt exempel. Om polisen i Malmö gripit en person, som efterlysts i Danmark, har Malmö-polisen följt honom till Malmö-färjan, där en polis från Köpenhamn tagit emot den efterlyste. Det har inte klagats på detta förfarande, men fullt lagligt är det ju inte, och jag tycker inte det är lämpligt att vara så praktisk, att man tillämpar ett förfarande som inte står i överensstämmelse med lagen. Man får rätta till lagarna, om man finner att det inte går att följa dem.

Vi får inte bortse från att den nordiska utlämningslagstiftningen egentligen är inrättad för förbindelserna med sådana länder, vilkas rättssystem inte

alls står i så nära samband med varandra som de nordiska ländernas rättssystem gör. Därför får man väl vara nöjd tills vidare med den förenkling, som inbefattas i det nu framlagda förslaget. Jag skall inte gå in på detaljerna; vare det nog sagt att man siktar till att myndigheterna i de olika länderna skall kunna träda i direkt förbindelse med varandra utan anlitande av den diplomatiska vägen. Domstolarna är emellertid inkopplade på ärendet, och det ingår som en betydelsefull bestämelse i rättssäkerhetshänseende att domstol skall, om det begäres, pröva huruvida hinder möter mot utlämning. För de fall, då brottslingen förklarar sig inte ha något att invända, föreslås ett något enklare förfarande.

Utskottet anser sig alltså kunna tillstyrka att en lag i överensstämmelse med det framlagda förslaget kommer till stånd men vill framhålla önskvärdenheten av att regeringarna närmare överväger olika åtgärder, som kan underlätta samverkan mellan de nationella myndigheter som sysslar med förundersökning i brottmål. Utskottet har därvid särskilt haft i tankarna sådana saker som att myndigheterna i ett land kan förmedla delgivning av stämningar i brottmål som utfärdats i ett annat land och hjälpa till med utredningar för ett annat lands räkning. Om man lyckas utveckla samarbetet på detta område, kommer anlitandet av utlämningsinstitutet att minska i motsvarande mån, och det måste ju anses vara ett stort intresse. Det är ju i och för sig inte särskilt tilltalande att medborgare tvångsvis skall flyttas från ett nordiskt land till ett annat.

Samtidigt som utskottet rekommenderar antagande av en sådan lagstiftning som jag här har nämnt vill utskottet förorda att en ökad samverkan mellan myndigheterna i de olika länderna övervägs på regeringsplanet.

Av vad som nu har nämnts framgår, att utskottet inte anser sig kunna helt biträda den mening som har uttalats i det av regeringarna gemensamt avgivna meddelandet om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet, nämligen att det in-

te finns anledning att vidta några åtgärder med avseende på förundersökningsarbetet. Fastmer anser utskottet det betydelsefullt att nu gå vidare på detta område.

Vad sedan angår själva lagförslaget har utskottet granskat huvudpunkterna men inte kunnat i detalj gå in på utformningen. Den juridiska niomannakommittén har emellertid utfört en sådan ingående granskning, och den har framfört ändringsförslag egentligen bara i ett avseende, nämligen när det gäller utlämning för politiska brott. Då jag tror detta är en sak som har ett visst intresse i de nordiska länderna, vill jag nämna något om den. Enligt lagförslaget tillåtes utlämning för politiska brott bara i fall, då gärningen tillika innefattar brott av icke politisk beskaffenhet, och över huvud taget inte utlämning av egna medborgare för sådana brott. Niomannakommittén har ifrågasatt, om inte en annan lagteknisk metod borde väljas i stället. Man har föreslagit, att särbestämmelsen om politiska brott skulle utgå ur lagtexten och att frågan om utlämning för sådana brott skulle få bedömas från fall till fall. De möjligheter lagens konstruktion ger det land, som får mottaga en begäran om utlämning, att när det så önskar avslå en dylik framställning skulle då i stället utnyttjas. Skäl kan anföras både för den i lagförslaget framlagda lösningen och för den lösning som har rekommenderats av niomannakommittén. Om man ville välja kommitténs lösning, skulle också där självfallet finnas en regel om att man inte fick utlämna egna medborgare för politiska brott. Nu tillstyrker alltså juridiska utskottet ett antagande av lagförslaget men vill framhålla önskvärdheten av att vad niomannakommittén i den delen anfört blir föremål för regeringarnas närmare överväganden; och jag tror mig veta att åtminstone de justitieministrar som är närvarande inte har någonting emot ett sådant vidare övervägande.

Slutligen säger utskottet att det synes önskvärt, att det vidare samarbete på straffrättens område som ifrågasattes i rekommendationen nr 5/1956 också in-

ledes. Utskottet framhåller den praktiska betydelsen av ett närmare samarbete beträffande straffverkställigheten vid frihetsstraff och beträffande andra påföljder.

Med dessa ord, herr president, ber jag att få tillstyrka antagande av det förslag, som presidenten tidigare har uppläst.

Kyttä, Finnland: Herr president! Sedan Finlands justitieministerium till Nordiska rådet avgav den rapport i förevarande fråga som är tryckt i handlingarna för denna session har en lagproposition om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna jämte motivering bragts i så slutligt skick som möjligt. Jag har mig bekant att kontakten mellan de nordiska ländernas justitieministerier ännu under de senaste veckorna har föranlett vissa justeringar i det lagförslag som utarbetats i Finland. Ännu i arbetets slutskede har sålunda skiljaktigheterna i förslagen kunnat minskas något. Även om vissa skiljaktigheter, som härrör av olikheterna i rättsordningarna, uppenbarligen kommer att kvarstå i de slutliga förslagen, är det dock möjligt att genom gemensam lagstiftning uppnå de föresatta målen.

Lagförslaget i fråga har i Finland redan behandlats av statsrådet. Statsrådet beslöt härvid ytterligare inhämta högsta domstolens utlåtande om propositionen. Då uttalandet kan väntas bli avgivet under innevarande år, torde Finlands regering vara redo att under förra delen av nästa år förelägga riksdagen en proposition med förslag till lag om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna.

I de handlingar som i förväg utdelats i denna fråga ingår även ett utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté. Vid behandlingen av denna sak har juridiska utskottet godkänt niomannakommitténs ståndpunkt bland annat däri, att ifrågavarande lagstiftning bör anses såsom första etapp i den gemensamma kampen mot brottsligheten. Det gemensamma lagberedningsarbetet borde omedelbart fortsättas för åvåga-

bringande av stadganden, som möjliggör ett med beaktande av de särskilda förhållandena i de nordiska länderna organiserat effektivt samarbeide mellom dessa länders polis- och åklagarmyndigheter.

Juridiska utskottets berörda ståndpunkt motsvarar fullt de finska åsikterna i dessa frågor.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop foretatt over utvalgets innstilling, punkt I.

For rekommandasjonen stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Buhl, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Kyttä, Lyng, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Rihtniemi, Ryländer, Røiseland, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Sigurður Bjarnason, Borten, Einer-Jensen, Ewerlöf, Hegna, Kilpi, Hertta Kuusinen, Kähönen, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Moe, Møller, Normann, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Pitsinki, Rosenberg, Ryömä, Martta Salmela-Järvinen og Strøm.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 46 stemmer.

Utvalgets innstilling, punkt II, ble vedtatt.

15

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 14 i anledning av »medlemsforslag om forenhetligande av lagreglerna om tryck- och läsfrihet» (Sak A 10)

Utvalget hadde innstillet at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Seip, Norge: Jeg er klar over at det er et både meget omfattende og meget vanskelig felt som er tatt opp i det medlemsforslag om å utrede felles trykningsfrihetsregler i Norden som foreligger delvis utredet her i dag. Jeg synes likevel at den konklusjon som det juridiske utvalg har lagt fram, er svært negativ, at utvalget kapitulerer overfor oppgavens omfang, kanskje også i noen grad overfor den delikate natur som en del av oppgaven eventuelt har, slik at man da istedenfor iallfall å prøve å finne en del sentrale felter der en kunne ta opp et fruktbart utredningsarbeid, nøyer seg med å legge det hele til side.

I og for seg synes jeg for min del at det kan diskuteres om det juridiske utvalg var det rette forum innenfor Nordisk Råd til å ta opp denne sak. Det er en sak som har vært behandlet av Nordisk kulturkommisjon. Det er kommet en enstemmig uttalelse fra kulturkommisjonen om spørsmålet, og normalt pleier man jo å sende saker som gjelder Nordisk kulturkommisjon, til kulturutvalget. For min del tror jeg, jeg vil si at jeg skulle anta at debatten kanskje i noen grad ville ha fått en mer fruktbar karakter om det hadde blitt kulturutvalget som i første instans hadde sett også på denne sak, selv om jeg er klar over, etter uttalelser som er falt på pressekonferanser, at iallfall enkelte av det juridiske utvalgs medlemmer har dokumentert lesning av en del av den litteraturen som man ikke vil tillate kjøpt i sitt eget land, men bare kan få gjennom postordre fra naboland.

Opplegget fra det juridiske utvalg er ellers etter min mening noe snevert. Det er riktig at spørsmålet om felles nordisk bokmarked har spilt en stor rolle da saken ble tatt opp. Det er riktig at visse strafferettslige reaksjoner i enkelte land var en viktig del av den umiddelbare foranledning til resolusjonen i Nordisk kulturkommisjon. Men i det medlemsforslag som foreligger for Nordisk Råd, er spørsmålet stilt i en adskillig videre sammenheng, uten at feltet er klart avgrenset i forslaget. Det er pekt på de generelle grunnlovsbestemmelser i de forskjellige land, de bestemmelser som tar

sikte på rent konstitusjonelt å markere trykkefrihet, og det er pekt på lovregler som gjelder pressens stilling. Når det juridiske utvalg sier at i første rekke tar dette lovforslag sikte på felles regler om — som det heter — »pornografi og rasehets», er det derfor bare delvis riktig. Men det er naturlig at man i tilfelle også tar de spørsmålene opp som et viktig ledd i hele problemkomplekset, som et betydningsfullt ledd innenfor det spørsmål som de generelle trykkefrihetsprinsipper representerer, og da mener jeg for min del at det ville være av stor verdi om en kunne komme fram til alminnelige, liberale retningslinjer både for lovgivning og rettspraksis i spørsmål som gjelder den kunstneriske frihet.

Vi har til en viss grad samarbeid allerede på det felt det her gjelder, men kanskje mer da et restriktivt samarbeid. Det er nevnt i dokumentet som foreligger, at vi har en konvensjon fra 1923, som tar sikte på å hindre spredning av — som det heter — »utuktige skrifter», men vi er jo ikke en gang enige om en definisjon på hva utukt er. Resultatet av det er blant annet blitt at i et års tid hadde vi et nordisk felles bokmarked på et spesielt felt, der man til og med opererer med en lang rekke ord som ikke finnes i noen ordinær ordliste. Likevel var det ikke spesielle lesevaner til stede. Man forsto overraskende godt nabolandenes språk, og spesielt etter at en gjennom en riksadvokataksjon og et politibeslag var blitt gjort oppmerksom på at det kanskje gikk an å lese stoffet i en litt annen språkdrakt enn det ville hatt i ens eget land.

Det går fram av dokumentene at både det danske og det norske justisdepartement har anbefalt en utredning av denne saken i temmelig stor bredde — altså ikke bare som et spørsmål om pronografi og rasehets, men om sentrale deler av feltet om trykkefrihet. Likeledes er det gjort oppmerksom på at styret i det svenske advokatsamfunn har støttet en slik utredning; at den finske forleggerforening, som har sett flommen av bøker på finsk språk trykt i nabolandene

strømme inn over landets grenser — iallfall når det gjelder en spesiell bok — anser det som »mycket önskvärt» å få utredet spørsmålet om felles regler, tar jeg ikke som mer enn naturlig. Den svenske forfatterforening og forleggerforeningen i Sverige har også gått inn for å få en utredning av saken. Det synet som den norske forfatterforeningen har, tør vel være kjent, selv om det ikke direkte står i dokumentene.

Jeg er klar over at en full enhet i rettsoppfatningen på disse områdene først og fremst er et spørsmål om utvidet almenkulturell utveksling, det er ikke noe som kan gjennomføres i alle detaljer med ett slag. Men vi ser det slik at en ved utformningen av lover og regler om trykkefrihet og tilgrensende felter i de nordiske land, bør ha i tankene at vi arbeider for et felles nordisk bok- og lesemarked, og at vi også må trekke visse praktiske konsekvenser av dette, konsekvenser som er nødvendige hvis en ikke skal komme opp i forhold som nærmer seg karrikatur.

En internasjonal lovgivning og rettspraksis over hele Norden må etter min mening være en naturlig konsekvens av at en tilstreber blant annet et felles nordisk bokmarked. Der vi har inngrep og restriksjoner — det kan gjelde rasehets, det kan være spørsmål om behandling av kriminell sadisme i trykt skrift, regler om ærekrenkelse, om taushetsplikt m. v. — vil det være av verdi også der å ha fellesskapet for øye etter hvert som disse spørsmålene tas opp til revisjon og vurdering i de enkelte land.

Trykkefrihetsspørsmålet i sitt videste omfang er et av de største almenkulturelle og forsåvidt også et av de største juridiske spørsmål som man har å arbeide med. Personlig mener jeg at en utvikling i retning av større enhet i Norden vil tvinge seg fram på dette feltet, selv om juridisk utvalg ikke har funnet grunn til å komme med noe forslag om at det skal settes i gang en utredning etter anbefaling fra Nordisk Råd. Men jeg håper for min del at den mer interesserte holdning til spørsmålet som blant annet er kommet til uttrykk i uttalelsene fra det danske og norske ju-

stisdepartement, vil føre til at den rådende praksis i årene fremover blir at en tar hensyn til det fellesnordiske bilde når en forbereder lover på disse felter.

Lyng, Norge (utvalgets talsmann): Forslagsstilleren, hr. Seip, begynte med å beklage at denne sak ikke var gått til kulturutvalget istedenfor til det juridiske utvalg. Jeg kjenner ikke den alminnelige atmosfære i kulturutvalget. Det er gjerne mulig at hr. Seips forslag hadde fått en mindre kjølig mottagelse der. Men det juridiske utvalg som jo omfatter representanter fra samtlige nordiske land, fra samtlige partier, og som jeg skulle tro innen sin midte teller representanter for samtlige samfunnssyn, dette utvalg har funnet at hr. Seips forslag ikke bør lede til noen forføyning fra rådets side. Jeg skal så kort det er mulig, fordi jeg forstår at det blir videre debatt om dette spørsmål, forsøke å gjøre rede for utvalgets begrunnelse for sin innstilling.

Som forlagsstilleren, hr. Seip, selv pekte på, er forslaget i sin konklusjon meget vidtspennende. Det konkluderer med at man skal henstille til regjeringene å undersøke mulighetene for å tilveiebringe overensstemmelse mellom lovreglene om trykke- og lesefrihet i de nordiske land. Det gir altså ifølge sin konklusjon anvisning på at man skal prøve å foreta en gjennomgåelse og eventuell revisjon av hele det store og mangeartede, det vanskelige og ytterst kompliserte kompleks av lovregler, som angår rettskrenkelser i trykt skrift.

Jeg vil gjerne si at tatt i den vide mening, byr forslaget i og for seg på en ytterst interessant oppgave. Jeg tror det kunne være ytterst interessant å få i stand en slik generell sammenlignende gjennomgåelse av disse lovkomplekser for samtlige nordiske land. Men det er samtidig en ytterst vanskelig oppgave, som vil kreve et stort oppbud av eksperter. Det juridiske utvalg har da funnet at tiden ikke er inne til å ta opp denne oppgaven i sin fulle bredde. Og jeg har forstått at utvalget for så vidt har den

samme oppfatning som samtlige justisministerier.

Nå fremgår det imidlertid av forslaget, som det også gikk frem av hr. Seips innlegg, at det er et annet, et adskillig mer spesielt og mer avgrenset problem, som forlagsstillerne først og fremst har for øye. Det er som hr. Seip selv formulerte det, spørsmålet om man gjennom endringer i de nordiske lands lovgivning kan presse frem en fullt ensrettet rettspraksis når det gjelder den juridiske og strafferettslige vurdering av bøker som behandler seksuelle emner.

Når det gjelder dette spesielle problem, har forlagsstillerens forslag og begrunnelse vært forelagt for en lang rekke instanser til uttalelse. Det er f. eks. avgitt uttalelser — jeg nevner bare i fleng — fra det danske Justitsministerium, fra den danske forleggerforening med videre, fra det finske Justitieministeriet, fra den finske Justitiøkanslern, fra den svenske Justitiøkanslern, fra det norske justisdepartement osv., osv. Den utredning som forlagsstillerne ber om, har de altså allerede langt på vei fått gjennom de betenkinger jeg her har nevnt.

På grunnlag av disse utredninger og betenkinger er da som nevnt det juridiske utvalg enstemmig kommet til, at man ikke bør tilråde Nordisk Råd å ta noe ytterligere initiativ i dette spørsmål.

Jeg skal prøve ganske kort å nevne vår begrunnelse for dette. For å unngå enhver misforståelse vil jeg begynne med å nevne enkelte spørsmål som vi ikke har tatt standpunkt til. Utvalget har ikke tatt standpunkt til selve det reelle spørsmål, hvilke moralske normer og vurderinger det er, som bør få sitt uttrykk i lovgivningen på dette område. Og vi har selvsagt enda mindre innlatt oss på å vurdere de enkelte skrifter som nå har vært gjenstand for en så dagsaktuell debatt, og som dels skal vurderes under rettssaker som nå pågår. Av dette vil følge at alle slike uttalelser som er avgitt, eller måtte bli avgitt av enkelte av utvalgets medlemmer i denne forsamling eller i andre

forsamlinger, står fullstendig for vedkommende utvalgsmedlems egen regning.

Utvalget i seg selv omfatter, som nevnt, medlemmer som jeg skulle tro hver for seg representerer alle nyanserte oppfatninger når det gjelder samfunnsspørsmål av denne art, og når vi er kommet til en enstemmig konklusjon, er det derfor ut fra andre vurderinger enn slike som hr. Seip streifet litt inn på. Hvis man ser på de lovregler man allerede har i de nordiske land på dette felt, vil man nemlig oppdage at man allerede har en praktisk tatt gjennomført ensartethet når det gjelder hovedbestemmelsene for vurderingene. Norsk og dansk straffelov bygger på nøyaktig det samme grunnleggende kriterium. Begge lover retter sine straffebud mot »utuktige» skrifter, for å sitere lovens uttrykk. Svensk og finsk straffelov bruker en litt annen uttrykksform. Begge lover retter sine straffebud mot skrift som »sårar tukt eller anständighet». I realiteten betyr vel disse generelle formuleringer det samme.

Det juridiske utvalg er derfor enig i de uttalelser som er gitt av f. eks. det danske Justitsministeriet, den svenske Justitiekanslern og mange flere uttalelser som går ut på at en eventuell forskjell i rettspraksis ikke skyldes selve lovtekstens form, og at en endring av lovteksten neppe kunne sikre at rettspraksis kan presses inn i full ensrettethet. Men, for all del, hvis man på svensk og finsk hold vil koble over til den dansk-norske formulering eller omvendt, er jo det en ytterst enkel sak som man ikke behøver

Nordisk Råds mellomkomst for å gjennomføre.

På grunnlag av de betenkninger som er inngitt, er da det juridiske utvalg kommet til at man ved endringer i de nordiske lands lover ikke kan nå frem til en full ensrettethet i rettspraksis.

Hr. Seip ga uttrykk for at han syntes det var et litt negativt standpunkt. Jeg skal ikke reflektere noe over det. Men det forslagsstillerne har bedt undersøkt, er jo nettopp om man gjennom »att för enhetliga lagregler» kan oppnå noe. Og det er nettopp det som det juridiske utvalg her har svart — at man gjennom ensartede lovregler ikke kan nå frem til en fullt ensartet praksis. Og dertil kommer jo, som nevnt, at vi allerede har nesten ensartede lovregler.

Jeg vil da til slutt på ny presisere, at det er ingen av medlemmene i det juridiske utvalg som i og for seg er blinde for de viktige moralske problemer som ligger bak det forslag som her er reist. Som før nevnt skulle jeg tro at når det gjelder vurderingen av disse grunnproblemer, så representerer vi de forskjelligste, nyanserte oppfatninger, men når det gjelder dette forslag, er vi samtlige — hver ut fra vårt syn forøvrig — kommet til at dette forslag vil ikke tjene til noe, det bør ikke utløse noen rekommendasjon eller noe tiltak fra rådets side.

Videre behandling av dette punkt på dagsordenen ble utsatt til møtets 2. avdeling etter behandlingen av punkt 19.

Møtet utsatt kl. 12.30.

Protokoll

5:e mötet (2:a avd.)

Fredagen den 14 november 1958 kl. 14.30

Presidenter: Hønsvald (19 och 15) och Sukselainen (15—18 och 20—24)

19

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 9 i anledning av »meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående økonomisk samarbeide samt tilleggsförslag om förberedande förhandlingar om utformningen av eventuell tullunion» (Sak D 16) og »meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske» (Sak D 3)

Utvalget hadde innstillet

A.

I. at rådet tar meddelelsen om rekommendasjon nr. 22/1954 til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige at de på grunnlag av de overleverte rapporter fra Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg og i kontakt med rådet opptar forhandlinger om formene for det nordiske økonomiske samarbeid med sikte på at spørsmålet, når forutsetningene for en avgjørelse foreligger, kan forelegges parlamentene.

B. at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige å gjøre sine forhandlingspartnere

i OEEC kjent med de synspunkter som er nevnt i rådets økonomiske utvalgs innstilling nr. 9 til dets 6. sesjon, og at de i fellesskap gjør deres ytterste for under forhandlingene i OEEC å søke gjennomført en løsning som kan sikre opprettholdelsen og styrkelsen av det økonomiske samarbeid i Europa gjennom dannelsen av et frihandelsområde.

C. at rådet tar meddelelsene om rekommendasjon nr. 1/1954 til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Sukselainen, Finland: Herr president! Enär Finland icke är medlem i OEEC, har de finska medlemmarna av ekonomiska utskottet meddelat, att de i enlighet med § 13 tredje stycket i arbetsordningen för Nordiska rådet icke deltagit i behandlingen av den under punkt 2 av ekonomiska utskottets förslag nr 9 behandlade spørsmålet om OEEC-förhandlingarna i Paris.

På Finlands delegations vägnar önskar jag anmäla att delegationen i sin helhet icke heller vid detta plenarmöte kommer att delta i behandlingen av punkt 2 i ekonomiska utskottets förslag nr 9 och att delegationen ansett sig enligt § 10 andra stycket i stadgan för Nordiska rådet sakna rösträtt rörande detta spørsmål.

Ohlin, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! År 1954 rekommendera-

de Nordiska rådet regeringarna att verka för ett utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden. Rekommendationen innefattade bl. a. en önskan om ett klarläggande av möjligheterna för en gemensam nordisk marknad, täckande större eller mindre varuområden. Regeringarna har sedan dess genom experter bedrivit ett omfattande och energiskt utredningsarbete, vars resultat rådet haft tillfälle att ta del av.

Jag vill säga, herr president, att jag länge betraktade den här använda metoden såsom riskabel med tanke på problemets art. Jag frågade nämligen en gång den man som kanske mer än andra var ansvarig för att Benelux-unionen kom till stånd, hur de i Belgien, Holland och Luxemburg hade burit sig åt för att så snabbt nå resultat, så snabbt få utredningarna slutförda, alla problem diskuterade och därefter positiva åtgärder vidtagna. Han svarade mig, att om man först ber experterna klara ut hur ett problem ligger till och belysa alla förutsättningar och svårigheter, då visar det sig att de konstaterar så många hinder att man näppeligen kommer till resultat — den enda metoden är att man först fattar ett politiskt beslut och sedan ber experterna att utreda, hur detta skall kunna genomföras.

De nordiska experter som haft frågan om hand har emellertid kommit en så pessimistisk — men understundom realistisk — bedömning helt på skam. Rapporterna från 1957 och 1958 visar nämligen praktiskt taget fullständig enighet, trots att man kunnat behandla den allra största delen av näringslivet i vad gäller den gemensamma marknaden och en rad andra spörsmål. Herr president! Enligt min mening förtjänar experterna en eloge för detta utomordentligt skickliga arbete, och jag tror att vi alla, vilken uppfattning vi än har rörande den ena eller den andra sakfrågan, kan vara överens om att ge dem en sådan eloge, utan att detta i och för sig betyder att vi underskriver alla deras slutsatser.

Nordiska rådets ekonomiska utskott, förstärkt med representanter från rådet i övrigt, har behandlat de preliminära expertresultaten under 1957 och 1958

och har därvid intagit den ståndpunkten, att tiden ännu inte var inne för några politiska beslut, eftersom särskilt de internationella förutsättningarna icke kunnat klargöras. Det ekonomiska utskottet har nu vid rådets session enat sig om att förutsättningar allt fortfarande saknas för ett politiskt ställningstagande.

Ekonomiska utskottet har i sin rekommendation föreslagit rådet att hemställa, att vissa utredningar skall slutföras eller kompletteras. Man pekar särskilt på två problem. Det ena gäller jordbrukets ställning i det nordiska samarbetet, det andra en belysning av de betalningsbalansproblem som kan uppkomma i samband med ekonomiskt samarbete av olika slag, underförstått både frihandelsområde och andra åtgärder. Enligt min mening är det värdefullt, om regeringarna vill föranstalta om denna komplettering av expertutredningarna, och jag tror att inte minst kompletteringen, när det gäller betalningsbalansproblemen, kommer att visa sig vara nyttig och nödvändig. Jag vill inte dölja att inom Sveriges näringsliv just på denna punkt finns vissa betänkligheter med hänsyn till de risker för vårt lands betalningsbalans och valutareserv, som skulle kunna framkallas av åtminstone några slag av nordiskt samarbete. Jag tror att det ur alla synpunkter är endast till fördel, om dessa problem blir objektivt och allsidigt belysta.

Det viktigaste i ekonomiska utskottets förslag är naturligtvis dess hemställan till rådet att i sin tur anhålla, att regeringarna nu skall ta upp ett förberedande arbete på regeringsplanet med utgångspunkt från de gjorda expertutredningarna. Det gäller här förhandlingar om formerna för det nordiska ekonomiska samarbetet på grundval av expertrapporter som täcker inte bara spörsmålet om en nordisk gemensam marknad utan även andra slag av samarbete, utan att i ekonomiska utskottets framställning finns någon antydning om ett urval. Önskemålet gäller alltså en generell belysning av problemen på regeringsplanet. Arbetet bör enligt ekonomiska utskottets hemställan ske i möjlig

mån under kontakt med rådet. Närmast blir det väl fråga om en kontakt mellan rådets sessioner med ekonomiska utskottet, sannolikt, enligt min mening, kompletterad med representanter för eljest där icke företrädde partier, på samma sätt som under de två senaste åren skett vid utskottets sammanträden kring detta spörsmål. Rekommendationen innebär alltså inte i minsta mån något ställningstagande för eller mot en nordisk gemensam marknad eller andra former av samarbete. Det politiska spörsmålet förblir helt och hållet öppet om denna rekommendation antages. Men den betyder, att det förberedande arbetet bör föras ett steg vidare, så att när tidpunkten för ett beslut längre fram kan vara inne, då skall allt det förberedande arbetet vara gjort och beslut kunna fattas i ena eller andra riktningen.

Förutsättningarna för det nordiska samarbetet beror i så hög grad av och sammanhänger så nära med vad som sker ute i Europa vid förhandlingarna om frihandelsområde och tillkomsten av den redan beslutade sexmaktsunionen, att ekonomiska utskottet i en särskild rekommendation har velat fästa uppmärksamheten vid detta spörsmål. Såsom herr Sukselainen redan meddelat, har delegaterna från Finland inte deltagit i kommitténs arbete på denna punkt. De övriga fyra ländernas representanter är emellertid ense om att understryka betydelsen av att förhandlingarna om frihandelsområde leder till ett positivt resultat och vidare betydelsen av att detta positiva resultat uppnås så tidigt, att man kan undgå den diskriminerande behandling av varuutbytet i Europa som eljest skulle bli en följd när den i Romtraktaten beslutade sexmaktsunionen kommer att träda i funktion vid årsskiftet. I ekonomiska utskottets rekommendation framhäves också de handelspolitiska faror, som skulle bli följden om man fick endast en sexmaktsunion men icke något frihandelsområde och därmed en splittring i två delar av denna del av världen. Det talas i rekommendationen om vittgående ekonomiska och politiska konsekvenser av en sådan splittring. Enligt min mening vore det

oriktigt att dölja, att detta påpekande innebär en upplysning till de länder inom sexmaktsunionen, som förefaller att hyssa ett mycket svagt intresse för tillkomsten av ett frihandelsområde i en nära framtid.

På sina håll menar man nu, att det måhända är olämpligt att i så känsliga sammanhang uttala någonting som skulle kunna uppfattas såsom ett hot om motåtgärder av ena eller andra slaget. Jag kan vara helt med om detta. Emellertid tror jag att det snarast kan vara att betrakta som en gård av vänskap, om man lämnar sådana upplysningar, att de kan underlätta ett realistiskt ställningstagande inom sexmaktsunionen till nu föreliggande spörsmål. Det har funnits en tendens på vissa håll inom sexmaktsunionen att antaga, att om man säger nej på obestämd tid till ett frihandelsområde, så betyder detta bara att ingenting annat sker än att sexmaktsunionen börjar arbeta.

Jag tror att det är alldeles uppenbart, att om det kommer till stånd endast en sexmaktsunion men inget frihandelsområde, så kommer man tyvärr att finna det vara omöjligt att undgå, att det sker en hel del andra ting, som kommer att betyda ett eller flera steg tillbaka i det europeiska ekonomiska samarbetet. Den engelske ministern Maudling, som är ordförande i den kommitté som arbetar med förberedelserna för frihandelsområdet, har i ett uttalande till en av dagens morgontidningar inte ryggat tillbaka för en mycket tydlig anvisning, när han förklarar att både OEEC och Europeiska betalningsunionen är grundade på principerna om icke-diskriminerande handel och icke-diskriminerande betalningar. Om det nu inte skall bli något frihandelsområde, men däremot en sexmaktsunion, kommer därmed ett system med växande diskriminering till stånd mellan två grupper av länder som deltar i OEEC, och det förefaller därför Mr. Maudling som om de stora ekonomiska framsteg som har gjorts under de senaste tio åren genom dessa organisationers arbete skulle komma i allvarlig fara.

Man kan inte missförstå det allvar och

den oro som den engelska regeringen för sin del måste hysa, när sådana uttalanden nu kan göras.

Låt mig tillägga några ord om en sak som icke direkt har att göra med detta spörsmål, men väl indirekt. Föränta staterna har tidigare med bortseende från egna kortsiktiga ekonomiska intressen gjort mycket betydelsefulla insatser för att stärka Västeuropas ekonomi och underlätta det ekonomiska samarbetet i denna del av världen. USA har gjort det bl. a. genom Marshallplanen. Det har skett också genom de rekommendationer till Västeuropas folk att skapa en friare handel, som från ansvarigt amerikanskt håll har förts fram vid många tillfällen. Jag tror att man med ett visst beklagande måste konstatera, när nu detta spörsmål, som dock har en långtgående internationell ekonomisk och politisk betydelse även utanför Europas gränser, har kommit till en kritisk fas, då saknas Förenta staternas röst i debatten. Den möjlighet till konstruktiva insatser, som Förenta staterna vid tidigare tillfällen visat sig på så eminent sätt kunna och vilja begagna sig av, den möjligheten finns ju i dag och kanske också i morgon, men man vet inte hur länge.

Enligt ekonomiska utskottets rapport och förslag bör ett frihandelsområde, som skall kunna anses tillfredsställande ur nordisk synvinkel men också mera allmänt, uppfylla vissa oeftergivliga villkor. Det får inte bli en jättelik regleringsapparat som kan användas lika väl till att hindra som till att befrämja det internationella varuutbytet. Kommittén fäster särskilt uppmärksamheten på vikten av att det skapas en ordning, som kan leda till en trygg och växande export från Norden av jordbruksprodukter, som medför en utvidgad marknad för fisk och fiskeprodukter och som även innebär, att träförädlingsprodukterna och metallerna effektivt dras in i frihandelsområdet

I detta sammanhang tillåter jag mig ännu en liten utveckling, herr president. Jag hemställer att de nordiska experter, som har att behandla frågan om samarbetet på jordbruksområdet ur den

nordiska gemensamma marknadens synpunkt, för sin del får pröva möjligheterna att under detta arbete komma fram till sådana formler och förslag till avtal, som framstår såsom acceptabla ur samtliga de nordiska ländernas synpunkt vad beträffar vår inre handel med jordbruksprodukter, men som samtidigt har den egenskapen, att de kan underlätta för de nordiska länder som har intresse av jordbruksexport söder- och västerut att vid förhandlingar med dessa icke-nordiska länder uppnå en tillfredsställande ordning. Jag tror att möjligheterna att genomföra ett långtgående ekonomiskt samarbete här i Norden under nästa år i icke ringa mån äger samband med möjligheterna att söderut och västerut uppnå åtminstone en viss grad av trygghet för den framtida jordbruksexporten.

I ekonomiska utskottets rapport framföres två andra synpunkter. Det understrykes, att ett frihandelsområde, om det skall tillfredsställa alla berättigade anspråk, även måste beakta handeln med utomstående länder. Uppenbarligen önskar man inte en organisation som frigör handelsutbytet inåt mellan de direkt berörda länderna men däremot försvarar det utåt. Organisationen bör bli sådan, att den beaktar önskvärdheten av att världshandeln över huvud taget gagnas.

Till sist, herr president, finns i rapporten en rekommendation som jag hoppas att herrarna på regeringsbänkarna inte har läst med något sötsurt leende. Det gäller den punkt vari hemställes till regeringarna, att de skall göra sitt yttersta för att få till stånd en snar och tillfredsställande lösning av problemet om ett frihandelsområde. Bakom denna ekonomiska utskottets formulering ligger inte något som helst tvivel på att regeringarna mycket energiskt har angripit detta problem och kommer att göra det. Med hänsyn till det arbete som uträttats i det föregående finns det, anser jag, ingen som helst anledning att hysa några tvivel av detta slag.

Nej, avsikten med ekonomiska utskottets förslag har, såsom jag tolkar saken, endast varit att understryka, att ett po-

sitivt resultat i fråga om frihandelsområdet ur nordisk synvinkel — och jag tror nog att jag här talar för samtliga de delegater som deltagit i kommitténs arbete — måste tillmätas den allra största vikt.

Herr president! Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag i båda de punkter som här berörts.

Holm, Norge: Under den samling vi nå har, har det flere ganger, fra mange hold, vært nevnt at vi befinner oss i en meget alvorlig periode økonomisk sett. De forhandlinger som pågår i Europa idag om en omlegning av det økonomiske samband landene imellom, er av så alvorlig karakter at vi ikke på mange år, kanskje ikke noensinne, tidligere har opplevet noen mer alvorlige. De forhandlinger som foregår, har ført til en samlet seksmaktsavtale — Roma-avtalen — som altså har sveiset seks av Mellom-Europas land sammen i en europeisk tollunion, og det som vi idag forhandler om i Paris, er et frihandelsområde i tilslutning til denne europeiske union eller som et supplement til denne. Mens disse forhandlinger nå har pågått i lang tid, har vi her på den hjemlige arena, i Nordisk Råd, i det vesentlige befattet oss med å få dannet en nordisk tollunion eller et nordisk fellesmarked. Jeg mener at vi har i for høy grad vært opptatt av dette problem, og i for liten grad beskjeftiget oss med de store ting som foregår på en større arena.

Da Nordisk Råd ble dannet, tok vi straks til å beskjeftige oss med spørsmålet om en nordisk tollunion. Vi har nå holdt på med det i mange år, og behandlingen av spørsmålet er ennå ikke tilendebragt. Jeg tror nok det ville vært riktig om vi kanskje hadde sett litt mer på forholdene ute i Europa, og ikke så meget bare på forholdene oss imellom. Nå er vi imidlertid i den ellefte time, om jeg så skal si, blitt enige om at Nordens interesser går også utenfor Norden. Vi har funnet at vi for endel av landenes vedkommende har interesse av å gå inn i et europeisk frihandelsområde, og jeg

er meget glad for at Nordisk Råd nå er blitt enig på dette område.

Jeg snakket om de utredninger som pågår, og som nå er tilendebragt på ekspertstadiet. Jeg vil gjerne ha gitt uttrykk for at jeg, som det nå foreligger, ikke kan betegne det som akseptabelt fra norsk side, men jeg har ikke noe imot at man fortsetter utredningen på politisk basis, og at man derigjennom får en løsning på de spørsmål som det ikke har vært mulig å løse inntil idag, f. eks. i jordbrukssektoren. Jeg vil imidlertid understreke at når man nå går til undersøkelser av hvordan man skal forholde seg med hensyn til en nordisk tollunion, må man ikke betrakte det som det eneste alternativ til et europeisk frihandelsområde hvis det ikke skulle bli noe av, eller hvis det skulle få en form som er uakseptabel for Nordens land. Det finnes mange andre utveier, og vi må ikke se oss blinde bare på den ene utveien og tro at den er det eneste alternativ for oss. Regjeringene som nå har tatt arbeidet opp, må føre det videre på bred front, de må undersøke alle muligheter. Når utvalget i dag ber Nordisk Råd om å gi grønt lys, om jeg så kan kalle det, for en videreføring av forhandlingene om tollunionsspørsmålet, synes jeg det er det riktige. Det er et av de mange spørsmål som må tas med i de vanskelige vurderinger som man i dag står midt oppe i.

Jeg vil ikke være lang ved denne anledning, jeg vil ikke gå inn på de problemer som reiser seg i forbindelse med spørsmålet om en nordisk tollunion. Det er gjort før. Jeg henviser til den passus i innstillingen fra det økonomiske utvalg som lyder slik:

Ifølge utvalgets oppfatning savner man fremdeles forutsetningene for en stillingtagen til spørsmålet om et felles nordisk marked. Utvalget finner derfor ikke nå å kunne anbefale rådet å vedta noen rekommendasjon til regjeringene i de nordiske land vedrørende formene for det nordiske økonomiske samarbeid.

Vi kan kanskje få opp igjen spørsmålet om en nordisk tollunion, vi får det kanskje ikke opp igjen, men la oss ikke snakke om det idag. La oss kjempe for

det eller slåss mot det, när det i sin tid kanske blir aktuellt. La oss heller i dag gläde oss över den enighet vi er nådd frem til, dette at de fleste av Nordens land står samlet i en henstilling om at vi skal slutte oss til de forhandlinger som foregår om et europeisk frihandelsområde.

Til slutt vil jeg gjerne nevne at jeg har lagt merke til at det på mange hold — i aviser og under samtaler — gjør seg gjeldende den misforståelse at Nordisk Råd kan gjøre vedtak om noesomhelst. Nordisk Råd kan naturligvis ikke gjøre vedtak om en tollunion. Det Nordisk Råd kan gjøre, er å be de forskjellige regjeringer ta opp til behandling de spørsmål som dog i siste omgang skal avgjøres i de nordiske lands nasjonalforsamlinger, altså også i det norske Storting.

Försvarsministern Wiherheimo, Finland: Herr president! Det är naturligt att Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet vid sitt utredningsarbete koncentrerat sig på frågan om i vilken mån en nordisk marknad vore ägnad att såväl befordra den ekonomiska expansionen som trygga välståndet inom Norden som helhet. Däremot har i rapporterna relativt litet intresse ägnats frågan om planernas betydelse för de olika nationella hushållen. Jag önskar därför fästa uppmärksamheten vid vissa aspekter av den nordiska marknadsfrågan som är vitala för Finland.

Man måste givetvis först och främst tänka på det ekonomiska utgångsläget för de fyra länder som deltagit i utredningsarbetet. Efterverkningarna av kriget och den långvariga regleringen har lämnat djupa spår i den finska ekonomin. Först från och med devalveringen av den finska marken för fjorton månader sedan och den samtidigt verkställda liberaliseringen fick den utländska konkurrensen åter en väsentlig och allt mer växande betydelse för utvecklingen av produktionsförhållandena och utrikeshandelns allmänna villkor i Finland. Den finska industrin har följaktligen först under det gångna året blivit

ställd inför en sådan fri konkurrens på sin hemmamarknad som den danska, norska och svenska industrin kunnat stegvis anpassa sig till sedan liberaliseringen av importen där åren 1948—1950 inleddes. Medan de importreglerade industrivarornas andel av industrivaruimporten från de nordiska länderna senaste år var 0,3 % i Sverige, ca 9 % i Norge och ca 15 % i Danmark, var motsvarande andel i Finland 24 %. Det är ingalunda vår avsikt i Finland att för all framtid upprätthålla kvantitativa importrestriktioner. Å andra sidan bleve svårigheterna vid en forcerad avveckling av samtliga importregleringar och globalkvotanordningar med hänsyn till det sagda mycket påfrestande. För oss är i många fall en anpassningsprocess över en rad år, som tillåter en gradvis omställning till fria marknads- och konkurrensförhållanden, nödvändig.

Den finska tullnivån har varit den högsta i Norden, ett faktum som klart framgår ur de föreliggande rapporterna. Till en del har detta visserligen berott på att vårt fiskala system till sin struktur skiljer sig från de övriga nordiska ländernas, men väsentligen måste likväl detta sakförhållande tolkas som ett indicium för behovet av högre skydd. Vi anser ingalunda höga tullar vara ett självändamål, utan är fullt medvetna om den kostnadsförhöjning som åsamkas av dem. När det gäller sänkandet av vårt tullskydd gentemot icke-nordiska länder och slopadet av tullarna inom Norden kan liknande synpunkter anföras till belysning av Finlands situation som i fråga om de kvantitativa restriktionerna.

De nordiska länderna har med undantag av Danmark för vissa produkters vidkommande aldrig varit stora avnämare av Finlands traditionella exportvaror. En gemensam nordisk marknad skulle knappast i nämnvärd grad ändra detta sakförhållande. Vårt ekonomiska intresse av att ingå i en gemensam marknad har däremot samband med alla de allmänna fördelar, som näringslivets anpassning till en vidare marknad erbjuder ett litet land och för vilka expertrapporterna så väl gör reda. Jag behöver väl inte tillägga att detta ekono-

miska intresse i synnerhet på längre sikt är så uppenbart, att en avvägning av det mot övergångssvårigheterna leder till resultat som motiverar en välvillig grundinställning till frågan om en nordisk marknad. För att kunna genomföras och bli framgångsrik måste denna marknad utformas så, att de nationella intressena väl tillgodoses vid sidan av de allmänt nordiska hänsynen.

Förhandlingarna om införlivandet av den s. k. 20-procentiga varusektorn i en gemensam nordisk marknad gällde för oss liksom för de övriga deltagande länderna branscher med förhållandevis svag konkurrenskraft. I fråga om vissa av de varor som behandlas i samarbetsutskottets tilläggsrapport, främst textilsektorn, präglas som känt marknadsläget både i Finland, i Norden och i Europa som helhet av stagnation, ja till och med av kontraktion. Särskilt i detta sammanhang blir frågan om lågprisimporten angelägen. Allvarlig uppmärksamhet bör ägnas dumpingelementet. Den överkapacitet som textilbranschen i ett flertal västeuropeiska länder företer skapar även ett sådant potentiellt tryck på hemmamarknaden, vilket enligt finsk uppfattning gör det rimligt att diskutera en väsentligt högre tullnivå för textilvaror än vad som blivit föreslaget av samarbetsutskottet.

Vid en diskussion om skillnader i de nordiska ländernas naturliga produktionsförutsättningar förtjänar lantbruket särskild uppmärksamhet. Utan att vilja föregripa den utredning som är i gång önskar jag understryka några allmänna synpunkter. Finland har den relativt sett största lantbruksbefolkningen i Norden med över en tredjedel av hela befolkningen. Denna näring kan dessutom långsammare än andra anpassa sig till förändrade yttre förhållanden. Redan nu präglas den hos oss av en alltför stor tillgång på arbetskraft. En snabb skärpning av den utländska konkurrensen skulle därför utlösa allvarliga sociala problem.

En ur vår synpunkt vital aspekt av de förslag till utvidgat ekonomiskt samarbete som sammanhänger med den nordiska marknaden gäller kapital-, valuta-

och betalningsfrågorna. Den ekonomiska utvecklingen i Finland är även oberoende av alla marknadsplaner i stor grad avhängig av hur man lyckas övervinna den kapitalbrist, som nu bromsar upp de industriella nyinvesteringar vilka erfordras för att produktivt kunna sysselsätta de s. k. stora årsklasserna. Arbetskraften väntas i Finland öka med ca 549 000 personer under 15-årsperioden 1956—1971, samtidigt som motsvarande ökning i Sverige och Norge sammanräknat uppskattas till 547 000 personer. En riklig tillgång på arbetskraft är visserligen en positiv post under en expansionsperiod, men endast under förutsättningen att samhället förfogar över det investeringskapital som erfordras för skapandet av nya produktionsinrättningar. Oaktat investeringskvoten har varit så pass hög som nästan en tredjedel av bruttonationalprodukten, råder ständig brist på riskvilligt investeringskapital i Finland. Det kan nämnas att praktiskt taget alla intresseorganisationer i sina remissuttalanden om samarbetsutskottets rapport understrukt betydelsen av att den nordiska investeringsbanken kommer till stånd. Finland ser därför gärna experternas förslag som en helhet. Det är svårt för oss att tänka oss att svekla tullarna utan att samtidigt genomforcerade investeringar kunna förbättra vår konkurrensförmåga. Planerna på en nordisk investeringsbank ges därför av oss central betydelse vid avvägningen mot varandra av de olika synpunkter som talar för och emot en gemensam nordisk marknad. Det är för övrigt motiverat att frågan om kapitaltillförseln till de nordiska länderna tas upp till behandling oberoende av huru snabbt och under vilka former de ekonomiska samarbetssträvandena till övriga delar leder till resultat.

Likaså önskar jag betona vikten och nödvändigheten av sådana arrangemang i syfte att stärka betalningsberedskapen som samarbetsutskottets tilläggsrapport i korthet berör. Som en antydning om huru stora bilaterala förskjutningar ett lands betalningsbalans kan tänkas utlösas för i en gemensam nordisk marknad förtjänar nämnas, att den finska

importen från Sverige sedan devalveringen i september 1957 och den samtidigt verkställda liberaliseringen volymmässigt ökat med inemot 30 %. Detta har nu skett så, att importen från andra länder med vilka vi upprätthåller multilaterala förbindelser minskats, men det finns risk för att också den totala betalningsbalansen utsätts för starkt tryck, när handelshindren avvecklas så långt som planerna förutsätter. I Finland anser man därför att ett på förhand avtalat system av kortfristiga valutakrediter är en oundgänglig sida av ett utvidgat ekonomiskt nordiskt samarbete.

Jag har, herr president, ansett det vara anledning att med dessa kommentarer belysa frågan om den nordiska marknaden ur finsk synpunkt. Jag markerar givetvis inte med dem någon slutgiltig synpunkt å den finska regeringens vägnar. Ärendet måste också från vår sida undergå ytterligare och ännu mer djupgående beredning, innan vi är mogna för beslut.

Låt mig i detta sammanhang erinra om att Finland mycket senare än de övriga parterna kom in i utredningsarbetet. Det har därför också för oss varit svårare att genomsynna frågans alla relevanta aspekter. Då därtill kommer att, som jag nämnde, Finland senare än de övriga nordiska länderna förmått inledda avvecklingen av det krigstida nätet av regleringar, är det förståeligt om också den inre opinionsbildningen kring expertrapporternas innebörd ännu inte nått så långt som man kunde önska. Vår handelspolitiska problematik är dessutom också i andra avseenden särpräglad. Frågan om östhandels utveckling är sålunda för oss av livsviktig betydelse, även i det fall att de nordiska länderna ekonomiskt knyts närmare varandra. Såsom jag framhöll i mitt uttalande i det ekonomiska utskottet senaste tisdag, är Finland visserligen berett att fortsätta utredningen om en gemensam nordisk marknad på regeringsplan men har däremot icke deltagit i underhandlingarna om det västeuropeiska frihandelsområdet och är ej med om rekommendationen beträffande frihandelsområdet.

13—581879. *Nordiska rådet.*

Det har därför i olika sammanhang understrukits av Finlands representanter, att den nordiska marknaden utgör en självständig nordisk plan. Denna aspekt kommer även i fortsättningen att vara utslagsgivande för våra ställningstaganden vid sakens vidare behandling. Därvid ges för våra representanter tillfälle att ytterligare utveckla de synpunkter som jag här endast kunnat antyda. Jag försäkrar att detta i alla fall kommer att ske i medvetande om det nordiska samarbetets vitala betydelse för Finland.

Erik Eriksen, Danmark: Hr. præsident! Den eller de rekommandationer, der nu er til behandling, er vel først og fremmest karakteristiske ved den bevægelighed, der præger nordiske politikere og nordisk politik, og er tegn på, at nordisk samarbejde ikke er stivnet i nogle én gang for alle fastlagte former, og på den anden side, det må naturligvis indrømmes, præget af at have haft til formål at skulle samle alle de anskuelser, der har fundet udtryk under debatten om det økonomiske samarbejde i Norden op gennem tiden.

Må jeg i denne forbindelse sige, at jeg helt og fuldt deltager i den hyldest til eksperterne, som hr. Ohlin for et øjeblik siden gav udtryk for. Nu er det altså lykkedes at nå frem til en enig udtalelse, og jeg hilser den med glæde. Det er vistnok således, at man kan sige, at med denne rekommandation er det lykkedes at bevare arbejdskontakten mellem de nordiske regeringer og Nordisk Råd, og dette er i sig selv af værdi, ikke mindst på baggrund af den sidste tids brogede udvikling i Europa.

Jeg vil gerne understrege — det fremgår jo også klart af hele debatten og motiveringen for rekommandationerne — at der ikke ved denne lejlighed sker noget, som hindrer bevægelsesfriheden for nogen af os. Vi står ubundet; alle muligheder må stå åbne, og det er jo derfor, der ikke kan tages nogen endelig stilling.

Med den udvikling, der er gået forud, vil jeg anse det for både logisk og naturligt, at udredningsarbejdet fortsæt-

ter, og at man således søger at klarlægge problemerne imellem de nordiske lande indbyrdes, og der peges da også her på en række konkrete områder i denne forbindelse.

Med de sidste års europæiske udvikling for øje kan det ikke bestrides, at nordisk samarbejde på det område, vi her beskæftiger os med, er blevet meget mere kompliceret, og jeg hilser også med glæde, at der siges noget herom. Det er jo noget absolut vidtrækkende, der, om jeg så må sige, står på Europas dagsorden. Det synes mig ganske klart, at lægges der alvorlige hindringer i vejen for det europæiske økonomiske samarbejde, vil dette let smitte af på andre områder.

Set fra et dansk synspunkt er et frihandelsområde af grundlæggende betydning, vel at mærke et frihandelsområde ikke blot af navn, men af gavn, og jeg hilser hr. Ohlins udtalelser herom for et øjeblik siden med tilfredshed. Det er nemlig således, at hvert af de nordiske lande har sine problemer, men jeg har vel lov til at sige, at således som udviklingen har formet sig, har de europæiske planer fået en ganske særlig betydning for Danmark, hvad enten der er tale om »de seks» eller frihandelsområdet. Det, jeg tænker på i denne forbindelse, er, at vi har problemet med afsætningen af vore landbrugsvarer, og jeg benytter lejligheden til at sige, at jeg er hr. Finn Moe taknemlig, fordi han ved forskellige lejligheder så stærkt har understreget dette.

Med meget stor alvor står det for os: hvorledes sikrer vi afsætningen af vor eksport? Det er jo beklageligvis således, at det nordiske økonomiske samarbejde, så langt vi er nået, ingen problemer løser på dette område. Som medlem af den danske delegation og som vistnok den eneste landbruger i den er det vel naturligt, at jeg som en varm tilhænger af nordisk samarbejde i det hele taget nævner dette. Det tjener jo ikke noget formål at lukke øjnene for de vanskeligheder, der er. Jeg kan vel også gøre det på baggrund af, at danske jordbrugere ikke inden for Norden eller andetsteds står som udtryk for protektionisme eller

som folk, der forlanger noget for sig selv, som de ikke er villige til at give andre.

Jeg har vel yderligere lov til at understrege, at eksporthandelen med landbrugsprodukter jo overalt har været stedbarn i den europæiske liberalisering. Årsagerne hertil har været forskellige. Det har drejet sig om sociale, politiske og strategiske forhold. Medens liberaliseringen gennem den sidste halve snes år ganske rigtigt har gjort fremskridt på flere områder, så har landbrugsbeskyttelsen på den anden side fejret triumfer. Det er altså på denne baggrund, at spørgsmålet om, hvorledes vi sikrer vor eksport, rejser sig. Jeg må også have lov at nævne — og nu holder jeg mig til dansk landbrug — at landbruget jo også rammes hårdt af dumpingkonkurrence fra lande, som gennem statsstøtte har skabt kunstigt høje priser på landbrugsvarer, og som derved har fået deres landbrugsproduktion forøget ud over det, som hjemmemarkedet er i stand til at aftage og som vi derfor møder i konkurrencen på eksportmarkerne. Også dette er noget, der formindsker og belaster vore eksportmuligheder.

Derfor er det ganske klart — i hvert fald for mig at se — at bryder forhandlingerne i Paris sammen, må det få en kolossal indflydelse på det nordiske økonomiske samarbejde i det hele taget. Med den struktur, dansk erhvervsliv nu engang har, er vi meget, meget følsomme over for det handelspolitiske klima, sådan som det er ved at udvikle sig i Europa. Når vi i Danmark, som situationen er i dag, må holde alle døre åbne, er det ganske enkelt, fordi det er forudsætningen for, at vi ikke afskærer os fra at få vor andel af den produktionsforøgelse, som fremtiden vil bringe. Også dansk landbrug med den betydning, det har i Danmark, må have mulighed for at få sin del af den almindelige økonomiske ekspansion.

Hr. præsident! Det står mig fuldstændig klart, at landbrugsvarerne ikke har kunnet placeres på anden måde, hverken i den almindelige debat, i motiverne til rekommandationen eller i selve

rekommendationen, netop fordi deres stilling på det nordiske marked henger sammen med deres placering inden for de europæiske markedsplaner. Det er, som jeg også tidligere har givet udtryk for, et betydningsfuldt faktum, at det er lykkedes at etablere en enig dansk-norsk-svensk front i landbrugsspørgsmålet under forhandlingerne i Paris. Det er som nævnt fremtidsmulighederne for dansk eksport, vi må søge mest muligt underbygget, og det er dette, hr. præsident, jeg med disse korte bemærkninger har villet understrege.

Røiseland, Norge: Som kjent kom jeg i et ordskifte tidligere i denne sesjon inn på at Nordisk Råd burde si tydelig fra om sitt syn og sin stilling til de frihandelsforhandlinger som nå foregår i Vest-Europa. Det er derfor med tilfredshet jeg nå konstaterer at rådet har gjort bruk av unntaksbestemmelsen i forretningsordenen og lagt fram en særskilt rekommendasjon om forhandlingene om frihandelsområdet. Det er også med stor tilfredshet jeg konstaterer at i denne rekommendasjonen blir det gitt tydelig uttrykk for at de fire nordiske land som forhandler i OEEC står ubrytelig sammen, og har samme syn når det gjelder viktigheten og nødvendigheten av at forhandlingene om frihandelsområdet føres fram til et heldig resultat. Det blir også i denne uttalelsen understreket alvorlig ved de konsekvenser som kan oppstå om disse forhandlingene bryter sammen, og hr. Ohlin har i dag fra denne talerstolen sagt at det må være noe av en misforståelse når Messinaunionen kanskje har gått ut fra at ingenting ville skje i landene ellers i Vest-Europa når de seks satte sin tollunion i kraft fra 1. januar. Det må være en fullstendig misforståelse om de tror noe slikt. Det er klart at det vil få konsekvenser.

Jeg er også enig i at det ble sendt telegram til våre forhandlere i Paris, og i dag ser det ut til av pressemeldingene fra Paris at den stilling det økonomiske utvalg i Nordisk Råd har tatt og det

syn det har fremholdt, har gjort såpass inntrykk at det nå blir omtalt i de franske aviser. Det har ikke hendt før i den forbindelse.

Det må gå fram av den uttalelsen som blir vedtatt her at vi vil sikre vår utgangsposisjon i Vest-Europa, sikre utgangsposisjonen for vårt økonomiske liv, men vi vil ikke isolere oss i en norsk eller nordisk dovrehall. Vi vil samarbeide — rett nok også for å trygge våre næringsinteresser, men vi vil leve og la leve, og jeg synes at under de forhandlingene som vi får håpe for alvor kommer i gang i Vest-Europa, må vi la det være motivet for arbeidet. Enkeltvis er vi jo små nasjoner, samlet er vi heller ikke noen stormakt, men likevel må vi gjøre vårt syn gjeldende, for det er en alvorlig fare for at Europa kan bli oppfattet som et preferanseområde av land utenfor Europa, og det bør vi gjøre vårt for å motvirke. Ikke minst må dette være viktig når vi sammenholder det med det syn som vi har på hjelpen til de teknisk underutviklede land. Det er jo klart at hvis vi virkelig mener noe med at vi vil fremme utviklingen i disse land, må vi handle med dem, og vi må handle med dem selv om kanskje vårt næringsliv vil kvie seg og si: Dette smaker jo av dumping. — Det er kanskje allikevel den mest effektive hjelp vi kan yte disse underutviklede landene.

Skal forhandlingene om frihandelsområdet i Europa bryte sammen, får vi på beste måte prøve å samarbeide. Men da synes jeg også det er naturlig at vi prøver å samarbeide med de andre land i Vest-Europa som står utenfor de seks, men som er med i OEEC-samarbeidet, og det mest naturlige er vel da England, Østerrike og Sveits. Det kan vel også bli spørsmål om at Canada kan komme inn i dette samarbeidet. Norden har en stor handel med England. For Norges vedkommende var eksporten til England i 1956 hele 20 pst. av vår samlede vareeksport eller 1 1/4 milliarder.

Det er selvsagt at når den aktuelle situasjon er den at vi flytter hovedvekten over fra det nordiske til det vesteuropeiske plan, kan vi ikke ta stilling til formene for det økonomiske samarbeid i

Norden i dag. Det er jo nesten selvinnsende. Jeg vil derfor ikke kommentere den rapporten fra samarbeidsutvalget som ligger fore her, jeg vil ikke i dag drøfte forholdet mellom de nordiske land ifall vi får tollunion eller andre former for samarbeid, jeg vil ikke drøfte spørsmålet om vi innen et vesteuropeisk frihandelsområde skal lage en nordisk tollunion eller ikke; det får vi ta senere når vår utgangsposisjon i Vest-Europa er fastlagt. Jeg vil bare nevne et eneste konkret punkt i forholdet mellom Norge og de vesteuropeiske land utenfor Norden, i denne aktuelle, jeg hadde nær sagt, dagsakutte situasjon, fordi jeg synes dette punkt så tydelig illustrerer at vi ikke i dag kan ta stilling til formene for økonomisk samarbeid i Norden.

Får vi nordisk tollunion, må Norge etter GATT-reglene sette ned sitt tollnivå, antagelig med 25 prosent. Det kan bli overgangsformer, men det blir i alle fall en nedsettelse, og det er klart at i dag, da vi faktisk kan risikere diskriminering fra Vest-Europas side, ville det være nesten håpløst for Norges utgangsposisjon i forhandlingene om vi skulle si at nå går vi inn i nordisk tollunion, og nå fastlegger vi at vi skal sette ned våre tollsats overfor Vest-Europa. I denne situasjonen kan vi ikke gjøre det. Situasjonen var en annen for ett år siden, og situasjonen kan, får vi håpe, bli en annen om ett år, et halvt år, eller om noen måneder. Men slik er den i dag. Og det er ikke minst alvorlig for en industri som verkstedindustrien, som sysselsetter en tredjepart av de norske industriarbeidere. Her er det tale om en forandring av tollsatsene, slik at det kan bli en mindreinntekt på hele 13 prosent for denne næringen, en utregning som er bekreftet av den kjente finske professor Serlachius nylig i et foredrag i København. Det er klart at for sysselsettingen ville det være ganske håpløst om vi i en tid da vi blir truet med diskriminering, sa at vi kunne tenke oss noe slikt.

Vi kan heller ikke se bort fra det fordelelige alternativ at vi kan komme i

den stilling at GATT bryter sammen. Da blir jo selve tollsituasjonen en helt annen, og da kommer hele formen for det nordiske samarbeidet også i en helt annen stilling. Derfor mener jeg at det er helt konsekvent og helt saklig når det nå blir sagt at vi må vente med å ta stilling til formene for det økonomiske samarbeidet i Norden, så flytende og så utrygg som situasjonen i dag er blitt i Vest-Europa.

Så skal arbeidet med utredningene føres videre på regjeringsplanet og på det politiske plan. Det synes jeg i og for seg kan være naturlig. Før eller siden måtte jo saka komme dit. En kan ha hva syn en vil på nordisk tollunion — planene kan ikke vedtas og de kan heller ikke avlives uten på det politiske plan. Dit må saka komme, og det er naturlig at den kommer der. Da vil den bli behandlet av regjeringene i samarbeid med rådet så langt det er nødvendig og så langt det er formålstjenlig. Den vil vel også bli behandlet av nasjonalforsamlingene, og jeg har for min part ingenting imot å få anledning til å interpellere om den når høve byr seg, det får en mer anledning til når en får det over på det politiske plan.

Det må også være riktig at utredningene på visse områder fortsetter. Det var bl. a. nevnt spørsmålet om betalingsbalansen, valutaen. Jeg vil gjerne legge til: La oss også få en utredning om skatteforholdene. Hr. Ohlin tok for noen år siden opp et forslag til rekommandasjon om det i Nordisk Råd, og den ble såvidt jeg vet vedtatt, men jeg har merket lite til den siden. Jeg tror det ville være overmåte nyttig om de spørsmålene ble utredet. De har ikke bare verdi for samarbeidet i Norden, men de vil også ha verdi for samarbeidet i Vest-Europa, om vi får frihandelsområde.

Ellers vil jeg gjerne ha sagt i anledning av det hr. Erik Eriksen sa, at jeg tror det er nokså viktig at vi andre i Norden prøver å forstå Danmarks stilling når det gjelder jordbruksvarene, og at vi prøver å finne fram til en tilfredsstillende ordning slik at vi kan stå sammen også der.

Økonomiminister **Dahlgard**, Danmark: Hr. præsident! Den danske regering hilser med megen tilfredshed, at der er opnået enighed om den foreslåede indstilling vedrørende den fortsatte behandling af de foreliggende rapporter omhandlerende det nordiske økonomiske samarbejde.

Under disse omstændigheder er der ikke for mig grund til i dette øjeblik at fremsætte eller udbyde principielle synspunkter. Jeg kan i så henseende henvise til de udtalelser, jeg fremsatte her i rådet for få dage siden, og hvor jeg også omtalte de særlige problemer vedrørende landbruget, som hr. Ohlin og hr. Erik Eriksen i dag har fremhævet.

Vi må alle afvente forløbet af de forhandlinger mellem regeringerne, der nu kan begynde, og derefter træffe den endelige afgørelse.

Der er ligeledes grund til stor tilfredshed med enigheden om indstillingen vedrørende betydningen af dannelsen af et frihandelsområde.

Jeg håber oprigtigt, at de store lande og landegrupper ikke vil undervurdere det, når de nordiske lande i forening appellerer til det ansvar, de toneangivende lande har for, at der ikke sker en skæbnesvanger splittelse af Europa i økonomisk henseende, en splittelse der meget vel kan bære kimen i sig til splittelse også på andre betydningsfulde områder.

Når denne appel også tager sigte på at fremhæve den berettigede økonomiske interesse, som de nordiske lande repræsenterer, tror jeg ikke, nogen kreds inden for OEEC vil finde det ubetimeligt. De nordiske folk er den frie samhandels svorne talsmænd. Vi tilsigter ikke nogen isolering. Derfor har vi også lov til at gøre opmærksom på, at vi under den stærke brydning mellem modsætningerne, som foregår i Paris, kan trænges så hårdt, at vi i forening alvorligt må overveje, ad hvilke veje det vil være muligt at værgе det grundlag, hvorpå vore folks levestandard hviler.

Lad mig tilføje, hr. præsident, at vore landes forhandlere i Paris utvivlsomt vil føle det som en styrkelse under deres vanskelige gerning, at Nordisk Råd så

stærkt har villet understrege sit ønske om, at den nordiske indsats for at overvinde vanskelighederne sker i fællesskab.

Ewerlöf, Sverige: Herr president! I likhet med en rad föregående talare skulle även jag vilja understryka att av de frågor, som vi nu har att behandla, frågan om frihandelsområdet träder i förgrunden som den väsentligaste för de länder vilka tar del i förhandlingarna härom. Därför är det anledning att med största glädje hälsa det förhållandet, att vår enighet har ytterligare kunnat sammansvetsas vid de förhandlingar som ägt rum beträffande denna sak och att det uttalande, som vi nu går att besluta, är så aktuellt, att det ansetts lämpligt att redan i förväg överbringa det till våra delegater, som deltar i de pågående förhandlingarna i Paris och som vi självfallet önskar all möjlig framgång i deras mödosamma värv.

Vad så den nordiska marknaden beträffar, visar resolutionsförslaget att vi alltjämt är eniga om att något slutligt ställningstagande till denna fråga inte kan ske, förrän man någorlunda vet hur det kommer att gå med frihandelsområdet. Meningen är emellertid att mellantiden skall användas för fortsatta utredningar och förhandlingar på regeringsplanet, för att man skall, när tiden är mogen, ha ekvationen hyfsad. Härvid förestår, såvitt jag kan se, alltjämt mycket arbete. Hur utmärkt det underlag än är som samarbetsutskottet framlagt för oss, så finns det ännu många frågor som fordrar ett ställningstagande.

Jag vill i detta sammanhang särskilt peka på det mycket värdefulla material som kommit fram i form av remissutlåtanden från myndigheter och organisationer i våra respektive länder. Det är ju ändå den som skall ha skon på som bäst känner var den klämmer. För Sveriges del föreligger i detta avseende — jag känner inte i detalj motsvarande förhållanden i de andra länderna — ett mycket rikt material, som jag hoppas skall bli väl tillvaraget i fortsättningen.

Även vi i Sverige har att räkna med svårigheter för att få vårt näringsliv helt med på noterna, då det gäller en nordisk marknad, vårt näringsliv företer ingalunda någon enhetlig bild. Vi har stora och välkonsoliderade företag, som kanske inte behöver se med några större bekymmer på den tänkta nordiska marknaden, men vi har många företag som får räkna med sådana bekymmer, och det har kommit fram många framställningar om de förutsättningar, man anser bör vara uppfyllda beträffande olika branscher, för att man skall våga ta detta steg.

Jag utgår från att den hyfsning av ekvationen som på detta sätt skall ske måste företas inom varje land för sig och att det främst gäller att åstadkomma den anpassning som skall anses behövlig på de respektive ländernas eget område. Det kan bli fråga om modifikationer i näringslagstiftning och skattelagstiftning och i andra hänseenden, som man menar skall till för att lägga förhållandena till rätta för den kommande utvecklingen.

Men det kommer naturligtvis inte att stanna enbart vid åtgärder i varje särskilt land för sig, utan det blir, föreställer jag mig, också fråga om modifikationer i det av samarbetsutskottet framlagda förslaget till utformning av den nordiska marknaden. Vi får väl på de olika hållen vara beredda att ta upp till ett välvilligt bedömande vad som där kan komma fram i fråga om önskemål och jämkningar, t. ex. jämkningar i fråga om övergångstid och andra ting, som jag nu inte har anledning att gå in på i detalj.

När jag talar om jämkningar, utgår jag från att det inte skall vara fråga om jämkningar som syftar till att bevara ett statistiskt tillstånd, utan att det skall vara jämkningar för att den dynamiska verkan, som vi vill att en nordisk marknad skall ha, skall kunna ta ut sin rätt under så betryggande förutsättningar som möjligt för sysselsättningen i våra respektive länder.

Herr president! Jag skall nöja mig med att uttala den förhoppningen — och det bör man kunna ha rätt till, även om

det anses att frågan är helt och hållet lämnad öppen i och med det beslut som nu skall fattas — att det fortsatta utredningsarbete på regeringsplanet som nu vidtar skall resultera i en positiv lösning av den sedan länge på dagordningen stående frågan om en gemensam nordisk marknad.

Borten, Norge: Da jeg første gang stiftet bekjentskap med idéen om en mer planmessig gjennomført arbeidsdeling i Europa, syntes jeg det måtte være en god og riktig tanke med henblikk på å befordre en produsjonsfremgang, og dermed større konkurranseevne. Særlig det faktum at Messina-landene klarte å ratifisere sin overenskomst for å styrke sin posisjon utad, har aktualisert spørsmålet om hva vi andre kan gjøre for å skaffe en viss balanse i produksjon og handel, og når bestrebelsene henimot det vesteuropeiske frihandelsområde tok til, var etter min oppfatning opinionen straks med i stor utstrekning — ikke fordi den på grunnlag av fordeler og ulemper kom til en slik slutning, men rett og slett fordi man tar det som en umulighet å stå utenfor hvis de andre lager noe i retning av et fellesskap, uansett hvilken form det måtte få.

Jeg tar det som et utslag av en slik tankegang, når denne forsamling her i dag så vidt samstemmig slutter opp om henstillingen til forhandlerne i Paris.

Logisk skulle man kunne vente en lignende reaksjon når den samme tankegang føres over på spørsmålet om et nordisk fellesskap, eksempelvis i form av en tollunion. Men det har ikke slått til. Det har mange og forskjellige naturlige årsaker som det ville føre for langt å forsøke å berøre her i dag i sin fulle bredde. Jeg vil innskrenke meg til å gi uttrykk for min tilfredshet med den enighet som er manifestert i tilrådingen fra det økonomiske utvalg, en enighet som slutter opp om den tanke at man, uansett hvilken retning utviklingen i Europa tar, søker å styrke de nordiske lands posisjon med felles opptreden, om det anses hensiktsmessig, og uten at man tar stilling til spørsmålet om tollunion

er den samarbeidsform som best tjener denne hensikten.

Det ligger vel i sakens natur, at skal et fellesskap innebære noen styrke, må fellesskapet, til noen grad iallfall, være forpliktende. Enkelte mener at den eneste tenkelige form er en tollunion. Jeg skal villig innrømme at mitt kjennskap til disse problemer er for utilstrekkelig til å kunne underbygge et absolutt standpunkt. Jeg har stadig forsøkt å få øye på de opplagte fordelene ved en nordisk tollunion dersom vi nå får et europeisk frihandelsområde, om enn kanskje i skrøpelig form; men jeg må tilstå at jeg ennå ikke har kunnet bli overbevist av de utredningene som foreligger.

Hvilket organ skal f. eks. institueres for å representere en slik nordisk enhet utad, og hvilken kompetanse skal et slikt organ tillegges? Man kan videre spørre: Hvorfor er det foreslått en så kort overgangstid når det gjelder tilpasningen av de foreslåtte felles tollsatser, noe som i tilfelle måtte antas å forverre næringslivets vanskeligheter? Som pekt på i tilrådingen er også valuta- og betalingsproblemene lite utredet. Likeså spørsmålene om hvilke muligheter som kan tenkes å foreligge for å balansere den indre økonomi i hvert enkelt deltagerland, når antallet av tradisjonelle virkemidler innskrenkes. — Dette var bare noen få eksempler; men jeg tror det er spørsmål som det er viktig at det blir gitt klare svar på, om man skal ha håp om en alminnelig oppslutning om fellesskapsbestrebelsene.

Det sies at det er stort ansvar forbundet med ikke å gå inn for en tollunion uten videre. Men det kan vel også sies at det er stort ansvar ved å medvirke til beslutninger som man ikke har den fulle oversikt over rekkevidden av.

Som sagt før, er det nå første gang at det i Nordisk Råd har lyktes å forme en samstemmig uttalelse om et økonomisk samarbeid i Norden. Det er klart at dette er et resultat av lempinger fra alle synspunkters side. Derfor synes jeg, og vil gjerne ha sagt det her, at det er på en måte beklagelig og etter min mening uklokt, når enkelte aviser allerede

er i full gang med å fortolke uttalelsen etter sitt eget ønske. Jeg sikter f. eks. til en kommentar i vårt regjeringsorgan av i dag, der det heter:

Alle er gått med på at spørsmålet, som hittill har vært behandlet av eksperter og samarbeidsutvalg, nå skal føres over til det politiske plan, til regjeringene. Meningen er at regjeringene skal gjøre alt klart til et endelig vedtak om tollunionen og fellesmarkedet i Norden. Når dette forslag kan legges fram, vet vi ikke ennå.

Jeg tror, som sagt, ikke at slike absolutte fortolkninger, som må ta sikte på å legge noe mer i uttalelsen enn det i virkeligheten er grunnlag for, tjener det mål som vi søker å nå, nemlig å styrke det nordiske fellesskap på lengre sikt. For jeg tror vi skal huske på at det gjelder ikke bare at vi parlamentarikere kan synes å bli enige. Minst like viktig er det at næringslivets folk i samtlige nordiske land går positivt inn for tanken; for det er jo tross alt de som i det praktiske liv skal forestå alle de titusener av disposisjoner som sammenlagt er grunnlaget for fremgang eller ikke fremgang for oss alle.

Statsminister Gerhardsen, Norge: I likhet med flere andre talere vil jeg gjerne få uttrykke min glede over denne enstemmige innstilling som i dag foreligger for Nordisk Råd. Selv om det forslag rådet har til behandling, først og fremst beskjeftiger seg med behandlingsmåten, vil denne enighet ha betydning for forholdet mellom Norden og den øvrige verden, for samarbeidet mellom de nordiske land og for de indre forhold i hvert enkelt av de nordiske land.

Når det gjelder de fortsatte forhandlinger, er det altså nå forutsetningen at de skal overtas av regjeringene og foregå på det såkalte politiske plan. Jeg vil tro at alle regjeringene i de land det her gjelder, vil være innstillet på å ta fatt på dette arbeid snarest mulig. Det er meningen at en skal få et møte i morgen formiddag av representanter for de fire regjeringene som det her er spørsmål om. Det vil under dette møte ikke bli spørsmål om å gå til noen realitetsdrøftinger av de problemer en her står overfor. Det

møte som skal holdes i morgen, vil utelukkende komme til å befatte seg med hvordan arbeidet nå skal legges opp. En må etter min mening helst få fastsatt tidspunktet for det første møte av regjeringsrepresentanter, en bør prøve å bli enig om stedet hvor møtet skal holdes, og hvem som skal være representert der. Dessuten må en naturligvis også komme inn på spørsmålet om hvilke saker en i første omgang skal drøfte i det møte som må komme om ikke så lang tid. Der sier det seg selv at det som foreligger i utredningen i form av dissenser, er av de spørsmål som en må prøve å gå gjennom med sikte på å nå fram til enighet. Jeg går også ut fra at det må bli anledning for de regjeringene som ønsker det, til å kunne reise til behandling også andre spørsmål.

Når forhandlingene nå skal overtas av regjeringene, vil det for den norske regjering være naturlig og i samsvar med det som er vanlig praksis, forut for forhandlingene og etter hvert som forhandlingene skrider fram, å stå i best mulig kontakt med Stortingets utenrikskomité, kanskje også med Stortingets finanskomité.

Som jeg sa i mitt innlegg søndag, er den norske regjering innstillet på å få til også et best mulig samarbeid med næringslivet og dets organisasjoner. Det er regjeringens håp at de næringsorganisasjoner som her først og fremst har interesser å varetå — det vil vel for Norges vedkommende særlig være industriforbundet — også vil være villige til å medvirke i et slikt samarbeid.

Den foreliggende rekommandasjon forutsetter at regjeringenes forhandlinger skal foregå mest mulig i kontakt med Nordisk Råd. Jeg går ut fra at det for regjeringene står slik at vi ser det som en fordel, og det må da bli en oppgave for regjeringene i samråd med presidiet for Nordisk Råd å finne fram til de mest hensiktsmessige former for en slik kontakt. Det er kanskje naturlig, som hr. Ohlin var inne på, at en da først og fremst tenker på Nordisk Råds økonomiske komité.

Så vidt jeg forstod hr. Ohlin, nærte han noen frykt for at regjeringene kan-

skje skulle mislike det forslag som foreligger om en uttalelse fra rådet om et europeisk frihandelsområde. Jeg tror en må kunne si: Tvert imot. Jeg vil anta at det må gjelde for alle regjeringene i de nordiske land at de ser det utelukkende som en fordel. Personlig er jeg overbevist om at en slik uttalelse, om den nå får enstemmig tilllutning i Nordisk Råd, hva en må ha grunn til å tro, vil kunne få stor betydning.

Jeg vil gjerne slutte med igjen å uttrykke min glede over den enstemmige innstilling. Det er en enighet som kanskje først og fremst vil kunne ha betydning i forhold til arbeidet med å få til et europeisk frihandelsområde eller i forhold til de problemer som vi vil kunne bli stilt overfor om det ikke blir noe frihandelsområde. Men vedtaket vil selvsagt også ha avgjørende betydning for videreføringen av arbeidet med formene for det økonomiske samarbeid i Norden.

Statsministern Erlander, Sverige: Herr president! Jag vill gärna — i likhet med min norske kollega nyss — uttala min glädje över att vi i det stora och viktiga ärendet vi nu behandlar har kommit fram till ett enigt uppträdande. Vi vet att denna enighet också betyder, att ingen av de nordiska ländernas regeringar och ingen i det Nordiska rådet har tagit någon ställning till det nordiska ekonomiska samarbetet. Men vi har blivit — eller kommer att bli det om en stund — uppmanade av Nordiska rådet att gå till förhandlingar med varandra för att på regeringsplanet förbereda ett ställningstagande i den ena eller andra riktningen.

Jag hade tillfälle att redan i söndags deklarerat, att den svenska regeringen kommer att gå till dessa förhandlingar i en positiv anda med viljan att försöka komma fram till ett gott resultat — med ett gott resultat menar vi då att det skall vara tillfredsställande för alla de parter som deltar i förhandlingarna. Självfallet är att varje lands regering vid dessa förhandlingar kommer att bevaka sitt eget folks intressen. Men har det inte visat sig under utredningarna och över-

läggningarna, att dessa intressen är gemensamma i mycket större utsträckning än vad vi själva kanske har gjort klart för oss?

Herr Røiseland uttryckte i måndagsdebatten som sin bestämda uppfattning att Norges folk kommer att »värna om sysselsättningen». Ja, men det råder för närvarande inom alla Nordens folk en likartad uppskattning om sysselsättningens värde. Och låt mig gärna tillägga, att det vore orimligt om dessa förhandlingar skulle förmå oss till att vidtaga åtgärder, som på ett allvarligt sätt skulle öka arbetslöshetsriskerna för någon del av Norden. Är det riktigt att sådana arbetslöshetsrisker föreligger, så ser jag detta inte som ett argument emot det nordiska samarbetet, men däremot som en anledning att vid de kommande undersökningarna utreda vad vi gemensamt kan göra för att underlätta en erforderlig omställning. Jag tror att vi alla är beslutna att icke tolerera en omfattande arbetslöshet — vi är med andra ord beslutna att slå vakt om den fulla sysselsättningen.

De blivande regeringsförhandlingarna kommer att omfatta alla de frågor som är behandlade i expertutredningarna och givetvis även en del andra som kan tänkas komma upp. Vi kommer från svensk sida, på samma sätt som statsminister Gerhardsen nyss förklarade för Norges del, att försöka upprätthålla kontakten med vederbörande riksdagsorgan och organ för näringslivets organisationer. Alla regeringarna går till dessa förhandlingar med obundna mandat.

Det har i pressen i stor utsträckning ägnats uppmärksamhet åt ett speciellt spørsmål som har tagits upp i expertutredningarna, nämligen kreditproblemen. Visst är dessa spørsmål viktiga, men för att undvika varje missförstånd vill jag här säga, att det under de gångna dagarna i Oslo från ingen sida har krävts några löften om krediter och inte heller givits några sådana löften. Kreditspörsmålet har helt enkelt inte varit föremål för några överläggningar — varken i ekonomiska utskottet eller vid de samtal som vi har fört på regeringsplanet.

Eftersom frågan har tillmätts en så-

dan vikt i diskussionen må det, herr president, vara mig tillåtet att säga några ord om de ting som kan ha föranlett missförstånden.

Man har ägnat dessa ting uppmärksamhet i expertutredningarna. Därvid har man när det gäller det långfristiga kapitalet föreslagit upprättande av en nordisk investeringsbank. Jag tror att det är att göra detta förslag stor orätt, om man skildrar det så, som om det bara vore fråga om att föra över kapital från ett land till ett annat. Vad det kan bli fråga om är, enligt experterna, kapitalinvesteringar i stor omfattning och kanske framför allt gemensamma projekt, som intresserar inte bara ett land. Vi hade här i morse en överläggning, som på ett utomordentligt sätt exemplifierar det som experterna här talat om, när vi diskuterade frågan om kraftverksanläggningarna i norr.

Vi vet att det kommer att uppstå stora kapitalbehov och, herr president, i den här nordiska brödrakretsen vet vi också, att det inte finns någon rik onkel som kommer att klara dessa kapitalproblem för oss. Vi kämpar allesammans med kapitalknapphet. En av experternas motiveringar för den föreslagna banken har just varit att vi skulle kunna dra till oss internationellt kapital genom att gå ut på den internationella kapitalmarknaden.

Den svenska regeringen har inte tagit ställning till de tankegångar som jag här redovisat. Vi får överväga och pröva dem, givetvis i en positiv anda, men vi känner oss obundna, när vi går till prövningen av dessa spørsmål.

Vi känner oss också obundna när det gäller ett annat av de kreditproblem som experterna tagit upp, nämligen frågan om de kortfristiga kredit- och valutarelserna. Där har experterna konstaterat, att om det vore möjligt att skapa instrument för krediter från centralbankerna, så skulle det bli lättare för dem av oss, som kan råka ut för mer eller mindre tillfälliga valutastörningar, att avstå från att genomföra andra hinder för exporten och importen än som kan visa sig oundgängligen nödvändiga. Vi har nu fått en uppmaning att låta utrednings-

arbetet fördjupas just på detta område, och regeringarna skall självfallet beakta den maningen. Och när vi beaktar betalnings- och valutaproblemen, kommer vi att ta hänsyn till de arrangemang som andra internationella organisationer, exempelvis Europeiska betalningsunionen och Internationella valutafonden, har vidtagit i ungefärligen samma syfte som det experterna resonerar om.

Ja, herr president, detta var kanske en väl utförlig redogörelse på en bestämd punkt, men jag tror att diskussionen, inte här i rådet men utanför rådet, nödvändiggjort ett sådant klarläggande.

Innan jag lämnar talarstolen vill jag gärna, i likhet med de flesta andra talare i dag, deklarerera, att oslomötets största betydelse ligger i de fyra ländernas ställningstagande till vad som håller på att ske eller kan tänkas ske i Europa på handels och ekonomiens område. Det är naturligt att vi alla känner en djup oro inför tanken på att Västeuropa skall splittras i två delar, och det är naturligt att vi gärna vill bidra till att förhindra en sådan splittring, enligt vår mening ödesdiger för båda de tänkta parterna. När vi argumenterar i det syftet, vill vi inte dra fram några revolvrar, det kan jag försäkra. Sådana uttalanden får verkligen helt stå för de tidningar som gjort dem. Men vi har velat framhålla, precis som professor Ohlin nyss gjorde, att man i diskussionen inte bör förbise att Norden är en handelspartner av betydelse och därför också en förhandlingspartner vars ord man kan ha anledning att lyssna till. Vi skall begagna den eventuella styrka som vi har såsom förhandlingspartner till att söka förhindra en splittring av Västeuropa. Men vi bör också begagna denna styrka till att åt oss skapa en rörelsefrihet, såsom också en annan talare varit inne på, som gör det möjligt för de nordiska länderna att praktisera den fulla sysselsättningspolitik.

Det är givet att denna debatt och alla resonemang under veckan stått under trycket av de perspektiv som öppnat sig i de internationella överläggningarna om en friare handel. I det föreliggande utskottsutlåtandet talas om handelspolitiska

faror och långtgående ekonomiska och politiska konsekvenser. Om läget är så allvarligt — och jag vill inte bestrida det — så är det en stor tillgång att vi kunnat demonstrera den samling och enighet som vi har visat både mellan länderna och inom ländernas parlament.

Wikborg, Norge: Hele denne debatten, ja man kan si hele dette møtet i Nordisk Råd, har stått i skyggen av det som holder på å skje i Paris. Jeg tror vi alle har en levende følelse av at Europa står overfor en skjebnetime. Vi ser at det som møysommelig er bygget opp gjennom disse årene, nå er i fare: Vi kan risikere at GATT oppløses, vi kan risikere at EPU forsvinner, ja, at OEEC ikke lenger får noen eksistensberettigelse. Og det eneste resultat som vil være sikkert, om alt dette skjer, det er at vi alle blir fattigere, også de seks i Mellom-Europa. Det er naturligvis under trykket av dette skjebnesvangre perspektiv at vi har beskjef-tiget oss så meget nettopp med disse tingene, og at det har vært en naturlig, ja, en selvsagt sak for oss å samles om denne rekommendasjon som allerede er sendt våre forhandlere i Paris.

Jeg er helt enig i det som ble sagt av hr. Borten, at vårt standpunkt overfor det europeiske frihandelsområde ikke er diktert av økonomiske overlegninger, men av den politiske realitet som vil ligge i, at vi ikke kan stå utenfor et sånt område om det kommer, og fordi vi av politiske grunner ser frihandelsområdet som så avgjørende for Europas fremtid.

Det annet spørsmål: hvordan vi skal ordne oss imellom her i Norden, står foreløpig i suspens. Vi tar ikke noe standpunkt, hverken for det ene eller det annet — det er for såvidt et status quo — vi reserverer oss alle våre standpunkter, men vi er enige om at vi før det endelige standpunkt blir tatt, må få et så fyllig materiale som mulig.

Det har vært gitt adskillig ros til ekspertene for de uttalelser og rapporter som de har avgitt. Til det er også å si at det er regjeringsekspertene og ikke næringslivets eksperter som har utarbeidet

disse rapportene, og det er en kjent sak at næringslivet her hos oss på en rekke punkter har tatt sterk avstand fra enkelte av de resultater ekspertene er kommet til. Det gjelder også nå de siste 20 prosentene, og det er nok å peke på den enstemmige motstand det siste forslaget har møtt innenfor vår fiskerinæring. Men det er ikke nødvendig nå å gå nærmere inn på disse problemer, det vil vi få rikelig anledning til i tiden som kommer. Nå skal vi altså få fortsatte undersøkelser. Man skal ta opp en rekke problemer som dels er nevnt i resolusjonen, dels vil melde seg av seg selv.

Et av de grunnleggende problemer for oss i Norge er, om jeg så må si, det strukturelle underskudd i vår betalingsbalanse, iallfall når vi ser det på lengere sikt. Hvordan skal vi kunne løse det? Er det en økt samhandel i Norden som kan hjelpe oss, eller er det som de fleste her hjemme tror, en utvikling av våre konkurransedyktige eksportindustrier som skal hjelpe oss der?

Et annet punkt jeg vil nevne, som regjeringene må ta fatt på, er å overveie hvordan det vil gå hvis vi skulle innføre en tollunion oss imellom. Fra hvilket tollnivå vil da nedbyggingen kunne finne sted? Jeg tror ikke det er synderlig tvil om at iallfall de seks, hvis det blir et frihandelsområde, vil insistere på at vi skal bygge ned fra de samme satser alle sammen, og det er for de seks satsene pr. 1. januar 1957. Hvis det blir et frihandelsområde og en nordisk tollunion, risikerer vi altså å måtte bygge ned fra forskjellige tollnivåer overfor våre forskjellige handelspartnere. Jeg tror nok man må overveie hvilket kaos som da kan tenkes å oppstå.

Så vil det problemet som statsminister Erlander nevnte, om en nordisk investeringsbank komme opp. Overfor det har man fra norsk side vært meget skeptisk innstillet, og det er ikke noen endring i det synet så vidt jeg skjønner. Jeg hørte med stor tilfredshet statsminister Erlanders uttalelse om at vi ikke kan tenke oss å føre ut i livet en ordning som ikke gir et tilfredsstillende resultat for alle. Det vil naturligvis si at ordningen fremfor alt må gi et tilfredsstillende resul-

tat for de næringer som skal bære dagens byrder.

Jeg er også glad for det som er sagt om å verne sysselsettingen. Jeg var også tilfreds med at statsminister Erlander talte så helt klart og tydelig om kredittspørsmålet. Det har nok delvis her hjemme på visse hold gjort seg gjeldende forventninger i den retning, som mange av oss aldri har hatt noen særlig tro på, og vi er glade for den klarhet som nå er skapt forsåvidt. Men når vi altså er henvist til å trekke til oss internasjonal kapital, er det å si at de fleste norske næringer helst ser at de får anledning til å dyrke sine vanlige kapitalmarkeder i fremmede land, noe som vi har rik erfaring for har bragt meget gunstige resultater for våre næringer.

Så har statsminister Gerhardsen gitt klart uttrykk for at når disse forhandlinger skal gå videre fremover, skal det skje i nøye samråd med Stortinget og med næringsorganisasjonene. Det er godt at det blir sagt, skjønt ingen av oss har tvilt på at regjeringen ville gå frem på den måte. Men det er som sagt bra at det blir sagt. Regjeringen vil da også sikkert være klar over at en form for fellesmarked eller tollunion på et stagnende marked byr på sine spesielle problemer. Men også den side av saken får vi anledning til å komme tilbake til senere.

Jeg vil gjerne slutte meg til det hr. Borten sa, at nå må ikke de forskjellige grupper, interesser og partier begynne å legge inn i denne resolusjon ting som ikke står der. Jeg slutter meg helt til det hr. Erik Eriksen sa: Vi holder alle utveier åpne, vi binder oss ikke til noen bestemt løsning. Der er en rekke forskjellige alternativer som skal undersøkes; det er tollunion, det er frihandelsområde, det er en fellesopptreden av oss overfor de seks, hvis vi skulle komme i den situasjon, det er fremfor alt spørsmålet om vår stilling overfor de land utenfor de seks som er våre største handelspartnere, og det er for Norges vedkommende i ganske spesiell grad Det britiske samvelde. Vi kan ikke, vi vil ikke og må ikke komme i en situasjon som skader vår forbindelse med denne

vår største handelspartner. Og så får vi da gjøre som Asquith i sin tid sa: »Wait and see!«

Moe, Norge: Jeg er enig med dem som har sagt at tiden ikke er inne til å ta noen avgjørelse i spørsmålet om et felles nordisk marked, slik som det også er uttrykt i rekommandasjonen. Det må derfor være helt klart at rekommandasjonen ikke kan tolkes hverken som en tilslutning til eller avstandstagen fra et fellesmarked, en tollunion eller andre former for økonomisk samarbeid i Norden.

Jeg er også glad for at forhandlingene nå kommer over på regjeringsplanen, at spørsmålet dermed også vil komme inn i nasjonalforsamlingene, som jo hele tiden har vært dem som måtte treffe avgjørelsen. At det har kunnet oppstå noen misforståelse på dette punkt, kan bare, som det allerede er sagt, skyldes ubekjentskap med Nordisk Råds arbeidsmåte.

Blant de danske, islandske, svenske og norske medlemmer har det vært et sterkt ønske om at man skulle stå sammen under forhandlingene om frihandelsområdet, og det kan godt være, som statsminister Erlander sa, at denne enigheten er et av de største resultatene av denne sesjonen i Oslo.

Det vil også være av den største betydning i den vanskelige tid som vi går i møte. Enten frihandelsområdet kommer i stand eller ikke kommer i stand, vil det være ganske avgjørende for alle de nordiske land at vi har en sterk forhandlingsposisjon, og Norden er, som sagt, en meget sterk handelspartner hvis de nordiske land står sammen. Dessverre er det vel neppe utsikt til noen virkelig frihandel. Det blir vel heller en slags form for regulert handel. Det er jo allerede nå på tale, ser jeg, å benytte kvoter. Det er ikke det vi vil kalle for virkelig frihandel. Jeg vil gjerne i den sammenheng også si meg enig med hr. Røiseland når han sier, at Europa må ikke bli noe preferanse-område overfor den øvrige verden.

Vi har altså stått sammen hittil, og

spørsmålet er om vi kan opprettholde at vi står sammen uten bakgrunn og grunnlag i økonomisk samarbeid. Uten å gå nærmere inn på disse problemer, vil jeg bare si følgende: Jeg tror ikke at man uten videre kan ta det for gitt at det vil lykkes å opprettholde den felles nordiske front utad slik som nå i Paris, under alle de eventualiteter som kan melde seg, hvis det ikke innledes et nærmere økonomisk samarbeid enn det vi har i dag. Jeg vil ikke si mer om det punkt. Men jeg vil gjerne si at jeg for så vidt er enig med hr. Holm og hr. Røiseland i at vi skal ikke stirre oss blinde på det nordiske økonomiske samarbeid isolert. Og i den forbindelse må jeg få lov å tilføye, at det er ikke bare tilhengerne av tanken om et nærmere økonomisk samarbeid som har gjort det. Det er ganske klart at det nordiske økonomiske samarbeid må sees i relasjon til den europeiske situasjon til enhver tid, og spørsmålet er om det nordiske økonomiske samarbeid vil styrke vår og de øvrige nordiske lands stilling innenfor den europeiske løsning som man måtte finne frem til, enten det nå blir frihandel eller brudd i frihandelsforhandlingene, eller et slags redusert frihandelsområde.

Det er et annet problem som jeg gjerne vil berøre. Jeg tror det er nødvendig når det nå innledes forhandlinger, og kanskje spesielt fra svensk side, at man er klar over at de problemer som man står overfor, er ikke bare av økonomisk natur. De har også visse psykologiske sider. Jeg tror at hele den debatt som føres, kanskje spesielt her i Norge, vanskelig kan forstås hvis man ikke har øye for visse psykologiske momenter. Jeg tror at man skal være klar over at det i vide kretser i Norge råder en viss mistillit til Sverige. Jeg skal ikke uttale meg om hvorvidt denne mistillit er berettiget eller ikke, jeg konstaterer bare at den er der. Jeg skal heller ikke gå inn på spørsmålet om årsakene til denne mistillit. Den kan vel dels henge sammen med gamle komplekser fra unionstiden, dels erfaringer som man har gjort, men den er et faktum. Og det er ganske interessant å legge merke til at man i utlandet er blitt klar over den. I en fransk

bok som gir gode råd til turister til bl. a. Norden, står det nokså betegnende at de franske turister i Norden bør være forsiktede med å snakke godt om Norge i Sverige, og godt om Sverige i Norge.

Det er kanskje litt mer alvorlig når en mann som professor Norborg, som er en utvandret nordmann som nå er amerikansk borger, professor i teologi, og som nå i år kom tilbake til Norge for første gang på 20 år, i et foredrag i New York har sagt følgende — ifølge Dagbladets referat:

Dr. Norborg beklaget også at det er trukket ned et bambusteppe mellom Norge og Sverige, og sa at det vil ta mange år før det er borte.

Og i avisen Verdens Gang for i går vil man se at det i en artikkel av avisens økonomiske medarbeider, Argentarius, som vel er en av de mest typiske og også mest autoritative talsmenn for norske næringsinteresser, står gjengitt følgende:

— — — selv om forholdene rent formelt skulle bli lagt til rette for norsk eksport til Sverige, er det i Norge etter dårlige erfaringer en inngrodd mistillit til dem som til slutt ville ta de forretningsmessige avgjørelser, så en tror ikke det ville nytte.

Man vil legge merke til at det her snakkes om dårlige erfaringer.

Jeg har ikke sagt dette for å være ubehagelig. Man skal heller ikke glemme at denne mistillit som jeg snakker om, er langt fra noe generelt fenomen. Vi kjenner alle til at det foregår et utmerket samarbeid med Sverige på mangfoldige områder, også industrielle og økonomiske, ikke minst når det gjelder skipbygging. Men hvis forhandlingene skal føre til positive resultater, tror jeg at man ikke skal overse disse psykologiske faktorer, fordi de har særlig betydning for en del av forhandlingene, nemlig for spørsmålet om konkurranseregulerende avtaler, monopoler og karteller. Det er vel slik at allerede i dag støter norsk eksport på visse hindringer på grunn av private markedsreguleringer i de nordiske land. Fra norsk side må man derfor insistere på beskyttelse mot karteller og eksklusive avtaler, og vi må også insistere på retten til midlertidige mottil-

tak hvis det oppstår skadevirkninger som kan være av særlig alvorlig karakter. Hvis det ikke lykkes å få til ordninger på dette område av forhandlingene, er jeg redd for at mistilliten vil bli styrket, og at man i mange kretser bare vil se en bekreftelse på den mistilliten som man allerede har i vide kretser, nemlig at hensikten med fellesmarkedet bare er å erobre det norske marked. Men la meg si at jeg tror, at det er ganske vesentlig at man kan nå frem til enighet på det område av forhandlingene som jeg her har nevnt, fordi det gjelder det produktjonsarbeid som selve avtalen mellom regjeringene bare legger opp til, bare skaffer rammen for, men ikke gjennomfører.

Jeg vil til slutt gjerne understreke at dette er ikke noe uttrykk for noen bitterhet mot Sverige eller noen som helst form for angrep på Sverige, det er bare at jeg henleder oppmerksomheten på et faktum. Jeg er også oppmerksom på og takknemlig for de erklæringer som vi i denne debatt har hørt fra svensk side, og kanskje særlig de uttalelser som er kommet fra statsminister Erlander. Når jeg har sagt det jeg har sagt, er det fordi jeg tror at disse psykologiske sider ved de problemer man står overfor, er et problem som man kanskje ofte har en tendens til å overse, og det kan være farlig, for jeg tror at det er nettopp på dette område at man fra svensk side må gjøre en særlig innsats hvis de forhandlinger som nå begynner, skal føre til et positivt resultat. Og jeg må si — og da taler jeg utelukkende på mine egne private vegne — at jeg vil innstendig håpe at de fører til et positivt resultat.

Emil Jónsson, Island: Hr. præsident! Jeg vil gjerne have lov til med nogle få ord at gøre rede for det islandske standpunkt i denne sag.

Siden diskussionen om et eventuelt frihandelsområde begyndte for omtrent to år siden, har Island med interesse fulgt med i denne sag. Som de øvrige nordiske lande har vi grund til at frygte den diskriminering, som gennemførelsen af seksmagternes overenskomst om fællesmarked vil have til følge.

Men vor støtte til denne idé er ikke bare negativ og bygger ikke bare på frygten for konsekvenserne af en økonomisk splittelse i Europa, som senere kunne føre til en alvorlig politisk splittelse. Tværtimod anser mange islændinge den positive side af sagen for at være meget vigtigere. Med gennemførelsen af et frihandelsområde vil meget store markedsmuligheder for medlemslandenes produkter skabes, og for en fåtallig nation som Island har det meget større betydning end for nogen anden at kunne producere i større målestok og på en mere rationel måde, end vort indenlandsmarked nu tillader os at gøre det.

På den anden side kan man ikke se bort fra, at en deltagelse i et europæisk frihandelsområde vil være forbundet med mange vanskeligheder for Island. For det første har vi haft bekymringer med hensyn til, hvilken behandling fisk og fiskeprodukter vil få inden for et sådant frihandelsområde, men som bekendt er det foreslået, at fiske- og landbrugsprodukter kun for en lille del skal være inkluderet. Dette ville naturligvis være meget ufordelagtigt for Island. Man kan sige, at vor eksport består næsten udelukkende af fiskeprodukter. En frihandel, som ikke inkluderede disse, ville, i det mindste for en lang tid, ikke have noget at byde på, som kunne opveje den risiko, som friimport af industriprodukter ville resultere i.

På dette må vi naturligvis altid lægge hovedvægten. Men selv om dette problem måtte blive løst på en acceptabel måde, vil Islands deltagelse kunne føre til store problemer for os, hvis der ikke bliver gjort noget mere. Grundene hertil er ganske klare.

Islands økonomi er jo meget lille, og det er kun lykkedes os i et meget begrænset omfang at starte industri, som er konkurrencedygtig med udenlandsk storindustri, på andre felter end i forbindelse med fiskeriet. Frihandel ville derfor have vidtrækkende indflydelse på islandske næringsveje. En stor del af forbrugsvareindustrien ville sandsynligvis blive nødt til at give efter for udenlandsk konkurrence, og i stedet for

måtte man så opbygge nye industrigrene i større enheder end før, og da særlig industri, som ville benytte sig af de større ressourcer, som findes i islandske vandfald og varme kilder.

På grund af dette har Island anset det for uundgåeligt i forbindelse med forhandlingerne om frihandelsområdet at måtte anmode om en særstilling inden for frihandelsområdet, i det mindste til at begynde med. Det drejer sig her hovedsagelig om to ting: på den ene side tidsbegrænsede undtagelser fra ophævelse af visse toldbestemmelser og restriktioner for at give islandsk industri lidt længere tid til akkommodation. På den anden side trænges der til bedre muligheder for at skaffe kapital til udbygning af ny industri og da særlig storindustri, som Island ikke vil være i stand til at starte, medmindre det får støtte udefra i form af betydelig udenlandsk kapital.

Efter nu at have givet disse få oplysninger i korte træk om de vigtigste problemer, som er forbundet med Islands deltagelse i frihandelsområdet, vil jeg fremhæve, at vi ønsker at have et nært samarbejde med de øvrige nordiske lande i denne sag. For os selv er dette samarbejde særlig vigtigt, da vor særstilling oftest møder større forståelse blandt de nordiske folk end andre steder.

Samtidig anser jeg det for nødvendigt, at alle de nordiske lande enes om at sikre gennemførelsen af frihandelsområdet som helhed. Selv om vore interesser kan være forskellige i enkelte sager, mener vi, at det er livsvigtigt for os alle, at det lykkes på en eller anden måde at få gennemført frihandel for alle OEEC-lande.

Island har desværre ikke kunnet deltage i det vigtige arbejde, som er udført af de andre nordiske lande med henblik på at etablere en nordisk toldunion. Det oprindelige forslag gik ikke ud på at ophæve tolden eller importrestriktionerne for fiskeprodukter, hvorfor Islands deltagelse allerede af den grund var udelukket. Og selv om fiskeprodukter var taget med, så ville Islands deltagelse dog være noget betæn-

kelig, da man næppe kan vente, at mulighederne for salg af islandske produkter i de nordiske lande vil kunne etableres i en sådan udstrækning, at det kan opveje de vanskeligheder, som toldfri import fra de nordiske lande ville medføre for islandsk industri.

Forholdene i denne sag har dog væsentligt forandret sig i det sidste, for det første på grund af forslaget om, at toldunionen også omfatter fiskeprodukter, og for det andet på grund af, at tanken om det europæiske frihandelsområde er blevet ført videre. Inden for et frihandelsområde har Island meget større muligheder for at deltage i en nordisk toldunion.

Vort standpunkt vil derfor i denne forbindelse sandsynligvis blive taget op til revision eller viderebehandling, dersom vort håb om europæisk frihandelsområde går i opfyldelse.

Der er ingen tvivl om, at Island både af kulturelle og af politiske grunde i størst mulig udstrækning ønsker at slå følge med de øvrige nordiske lande på det økonomiske område. Jeg vil derfor, hr. præsident, slutte mig til det økonomiske udvalgs indstilling angående det vesteuropæiske frihandelsområde. Det andet punkt om den nordiske toldunion får for vort vedkommende stå hen, til vi øjner en praktisk mulighed til deltagelse også dér.

Jeg vil dog ikke til slut undlade at bemærke, at et af medlemmerne i den islandske delegation, hr. Einar Olgeirsson, har en særstilling og ikke ønsker at udtale sig for det vesteuropæiske samarbejde, medens alle andre medlemmer har tilsluttet sig indstillingen; denne særstilling har ikke betydning for det standpunkt, som jeg her har givet udtryk for.

Hegna, Norge: Jeg vil i likhet med alle dem som tidligere har hatt ordet her i debatten uttale glede og tilfredshet med at man er kommet fram til enstemmige anbefalinger i så viktige spørsmål som dem man her har under behandling. Jeg nøyer meg med å uttale denne tilfredshet, jeg har ikke ellers noe å føye til når

det gjelder de begrunnelser og synspunkter som i den forbindelse er gitt av de forskjellige talere.

Men det falt noen bemerkninger her som gjorde at jeg plutselig spurte meg selv om jeg ikke har fulgt med — er vi kommet over i behandlingen av en eller annen innstilling fra kulturutvalget? For det ble talt så meget om psykologiske momenter at jeg var litt forbauset over at de skulle ha såpass meget å gjøre med de økonomiske problemer vi her behandler. Det var i og for seg meget interessante momenter. Vi vet at de er meget gamle, de går minst helt tilbake til slaget ved Svolder, hvor som kjent Olav Trygvason uttalte seg alt annet enn anerkjennende om sine nordiske stammefreder. Og siden har man jo på forskjellig vis holdt det gående. Allikevel har jeg inntrykk av at det er nokså lenge siden noen tok det helt alvorlig. For mitt personlige vedkommende kan jeg ikke huske at det har hatt noe anstrøk av alvor senere enn en gang i min ungdom da jeg deltok i et nordisk studentmøte, hvor det stundom var en livlig meningsutveksling mellom svenske og norske studenter, til dels i ganske frie former, da plutselig en svensk student utløste stemningen ved å si følgende — jeg kan ikke snakke svensk, men kan jo prøve:

Låt oss svenskar utbringa ett fyrfaldigt hurra för kung Oskar II, den store, som befriade oss från norrmännen!

Jeg vil gjerne få lov å be dere være oppmerksomme på at allerede dengang — og det er mange år siden — tok man egentlig ikke de momenter helt alvorlig lenger, og jeg tror man enda mindre gjør det nå. Det var det jeg først ville få si.

Så vil jeg gjerne føye til at skal man først tale om psykologiske momenter i forbindelse med dem som i disse dager har arbeidet med de spørsmål som knytter seg til dette rådsmøtes behandling av den videre bearbeidelse av spørsmålet økonomisk samarbeid i Norden, tror jeg man må erkjenne at det er ganske andre psykologiske momenter som det er verdt å understreke og legge merke til. Jeg skal ikke utvikle det noe langt og om-

stendelig, men jeg synes at det man vel legger mest merke til i forbindelse med det psykologiske grunnlag når representanter fra nordiske land kommer sammen og drøfter så alvorlige og vanskelige spørsmål, det er den alvorlige og bestemte innstilling i retning av at vi kan se på problemene på samme måte, ha forståelse av våre felles interesser, — og at om der tidligere skulle ha vært noe som har skapt problemer, så er ikke det lenger av en sånn betydning at det er nødvendig å tillegge det noen som helst vekt.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag tillåter mig uttrycka stor tillfredsställelse över att denna debatt har visat fullständig enighet om alla de saker som är berörda i ekonomiska utskottets resolutionsförslag, låt vara att det skymtar meningsskiljaktigheter om en del ting som inte beröres i resolutionsförslagen, synpunkter som det varit nyttigt att få framlagda men som inte, såvitt jag kan förstå, på något sätt verkar inskränkande på enigheten idag.

Jag vill endast göra den lilla reflexionen att jag inte tror att min vän Wikborg, som är en så lysande talare, alldeles riktigt sammanfattade slutsatsen av ekonomiska utskottets resolutionsförslag och den här förda debatten, när han sade att vi nu fick »wait and see». Snarare skulle jag vilja säga att resolutionsförslagen, som ju vänder sig till regeringarna, innebär en uppmaning att »work and see».

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling, avdeling A, punkt I, vedtatt.

Votering ved navneopprop ble vedtatt over utvalgets innstilling, avdeling A, punkt II.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn,

Häppölä, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Kyttä, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rylander, Røiseland, Ragnhild Sandström, Schlstedt, Seip, Raket Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg og Österholm.

Fraværende var:

Kilpi, Kleemola, Herta Kuusinen, Kähönen, Normann, Rosenberg, Ryömä og Martta Salmela-Järvinen.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 61 stemmer.

Votering ved navneopprop ble foretatt over utvalgets innstilling, avdeling B.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Holm, Horn, Hønsvald, Håkon Johnsen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Langhelle, Helge Larsen, Leirfall, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Rylander, Røiseland, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Raket Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Thestrup og Wikborg.

Mot utvalgets innstilling stemte:

Einar Olgeirsson.

Fraværende var:

Normann.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 51 stemmer mot 1.

Utvalgets innstilling, avdeling C, ble vedtatt.

Behandlingen av följande punkt på dagsordningen ble fortsatt fra møtets 1. avdeling.

15

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 14 i anledning av »medlemsforslag om forenhetligende av lagreglerne om tryck- och läsfrihet» (Sak A 10)

Kyttä, Finland: Herr president! Stadgandena om tryckfriheten i Norden ingår i medborgarnas allmänna rättigheter, vilka är tryggade i respektive grundlagar och innebär att utgivning av skrift eller bildlig framställning icke får i förväg hindras. Den frihet som jag här i korthet har nämnt kan likväl inte innebära, att man ostraffat skulle få publicera vad som helst. Vi är väl alla eniga om att det också finns sådana trycksaker, vilkas spridning inte kan försvaras i tryckfrihetens namn utan vilkas publicering måste följas av beslag och bestraffning.

Till den sistnämnda gruppen hör bland annat de trycksaker som är stötande för tukt och anständighet. Då det inte kan råda någon ovisshet om att sådana trycksaker publiceras, är det bara fråga om hur och enligt vilka normer man i varje enskilt fall kan konstatera, att den gräns har överskridits, där det anständiga blir oanständigt och straffbarheten börjar.

Förslagsställarna tycks utgå från allt denna ofta omstridda gräns kunde definieras genom lagstiftning, så att vissa kriterier i detta syfte kunde inrymmas i själva lagtexten. Ett sådant kriterium för underlättnad av gränsdragningen anser de sig finna i synnerhet i verkets litterära värde, och de förmodar således att den estetiska njutning som publikationen erbjuder kunde hindra uppkomsten av sådana fördärvliga påverkningar av läsarens själsliv, som man i allmänhet antar att pornografiska publikationer har.

Jag vill inte här börja dryfta den frågan, om man med estetiska värden kan kompensera bristen på etiska värden. Jag nöjer mig bara med att konstatera, att förslagsställarna inte på något sätt

har velat motivera detta påstående. I egenskap av domare som tjänstgör i Finlands rättsväsen vill jag personligen framföra den uppfattningen, att ingen lagstiftare kan lyckas i strävan att i själva lagtexten uttrycka de kännetecken som hör till begreppet straffbar osedlighet. Resultatet av ett sådant försök kan knappast vara annat än en i sig själv osedlig publikation.

Jag förenar mig i varje avseende med den uppfattningen som har framförts av Finlands justitiekansler i hans yttrande därom, att det ankommer på domstolarna att i sista hand pröva vilket innehåll antydda begrepp, som måste bli beroende av en tolkning enligt den i landet rådande rättsuppfattningen, skall givas. Domstolarnas fria prövningsrätt, som oskiljaktigt hör samman med det på frihet byggande nordiska samhällsskicket, kan enligt min mening icke heller i detta avseende fjättras, och lagtolkningen tvingas att följa vissa på förhand fastställda idéströmningar.

Sukselainen overtok deretter ledelsen av förhandlingene.

Österholm, Finland: Det blir, herr president, för mitt vidkommande endast några ord för att kommentera juridiska utskottets betänkande och ge uttryck åt den besvikelse jag känner över det resultat till vilket det har kommit.

Det är begripligt att de instanser som lämnat sitt utlåtande i denna sak i rätt stor omfattning har riktat uppmärksamheten på frågan om de straffrättsliga reglerna för pornografi. Så mycket har hänt på detta område på skilda håll i Norden i samband med beslag av böcker och åtal mot författare, förläggare och bokhandlare att man förstärker att frågan om tryckfrihet och läsfrihet blivit föremål för intresse just ur denna synpunkt. Med tanke på det som hänt i Finland i detta hänseende och med den syn jag har på tryckfrihetens värde, har jag helt instämt i Nordiska kulturkommissionens resolution vid mötet i Saltsjöbaden i fjol. Den förtjänar att citeras: »Strävandena i syfte att motverka spridningen av den undermåliga litteraturen», säger kultur-

kommissionen, »får inte av samhället tagas till förevändning att inkräkta på den åsiktsfrihet och konstnärliga uttrycksfrihet, som utgör en väsentlig del av den andliga friheten i Norden. Arbetet i riktning mot större likhet på det rättsliga området utgör på flera områden ett löftesrikt drag i det nordiska samarbetet. Det är av stor vikt att de nordiska länderna når fram till likhet i lagbestämmelser och lagtolkning, också när det gäller så grundläggande kulturvärden som tryckfrihet och läsfrihet.» Denna grunduppfattning har varit bestämmande för mig då jag har anslutit mig till medlemsförslaget.

Behovet av gemensamma lagregler beträffande tryckfriheten har synts mig så mycket mer iögonenfallande som i Finland för ett par år sedan antogs en lag som legaliserade indragningsrätten gentemot publikationer vilkas innehåll anses vara sårande för tukt och sedlighet. En lagstiftning, som griper till så hårda medel som indragning, ter sig, tänker jag, rätt främmande för rättsuppfattningen på många håll i Norden. Det kan kanske intressera Nordiska rådet att veta, att i det nämnda sammanhanget har i Finland tillsatts en permanent, rådgivande nämnd, som skall representera sakkunskapen på könsmoralens område. Dess uppgift är att vaka över böcker och andra publikationer som tilldrar sig uppmärksamhet ur synpunkten av tukt och sedlighet och tillhandagå justitieministern med upplysningar och förslag om inskridanden med beslag och åtal, då anledning syns föreligga. En sällsam uppgift för en statlig institution! Enbart genom sin existens är denna nämnd ett tecken på den restriktiva uppfattning om tryck- och läsfriheten som råder i dagens Finland. Det är också med tanke på detta sakförhållande som jag finner det angeläget att åstadkomma ett närmande till rättstillämpningen i andra nordiska länder, då det gäller tryckfriheten.

Det kan vara riktigt, som utskottet framhåller, att kriterierna för straffbarhet i frågan om pornografi bör vara jämförelsevis generellt avfattade och att domstolarnas avgörande i varje enskilt fall grundar sig på en subjektiv prövning

i överensstämmelse med rättsuppfattningen. Men ändå finns det enligt min mening gott om utrymme för strävanden att föra rättsreglerna och deras innebörd närmare varandra i nordisk lagstiftning. Utskottets beslut att inte gå närmare in på saken utan avböja medlemsförslaget noteras nu med välbehag på de håll som företräder en restriktiv uppfattning.

Medlemsförslaget syftar för övrigt till vidare rättsområden än det aktuella spörsmål det nu har varit fråga om. Förslaget innefattar andra viktiga delar av tryckfrihetens tillämpning, och även med tanke på den sidan av saken finner jag det beklagligt att juridiska utskottet avvisat detta. Tryckfriheten är en gång för alla en omistlig förutsättning för demokratin och en garanti för dess rätta funktion. Medlemsförslaget bärande syfte är att stärka tryckfrihetens ställning genom att närma de nordiska rättsreglerna till varandra. Denna vädjan hade enligt min mening varit förtjänt av gensvar och av ett bättre öde än juridiska utskottets kallt avböjande betänkande innebär.

Wikborg, Norge: Den saken vi nå behandlar, berører i virkeligheten den forskjellige moralske vurdering som kan gjøre seg gjeldende i de nordiske land, og jeg tror det vil være heldig for Nordisk Råd i fremtiden at vi minst mulig tar frem den slags saker som betraktes som inngrep i områder hvor tro og livssyn og moralsk oppfatning er så avgjørende.

Med hensyn til selve dette forslag og det juridiske utvalgs innstilling, har hr. Lyng på en krystallklar måte lagt frem de synspunkter som har gjort seg gjeldende hos oss i vårt utvalg, og som ganske enkelt kan utformes slik, at samme begrep — om vi bruker nøyaktig samme ord for å betegne det — vil allikevel bli gitt et forskjellig innhold til forskjellige tider, i forskjellige strøk og i forskjellige land. Derfor er en rettsenhet ikke gjennomførbar på et slikt område, hvor man i siste omgang må avgjøre hvordan en rettslig standard skal forstås. Det kan ikke bli noen virkelig rettsenhet i retts-

praksis i slike tilfelle. Vi må nemlig operere med såkalte rettslige standarder. Og det er ganske pussig at mens gjeldende lovgivning vesentlig opererer med én rettslig standard, nemlig det utuktige, antyder forslagsstillerne en formulering som er basert på hele fire rettslige standarder. De sier nemlig i sitt forslag at man må komme frem til en mer presis formulering om straffbarhetskriteriene, f. eks. slik at »verk av betydande litterært värde i allmänhet icke skall anses såsom otuktiga.»

Her har man først den rettslige standard »betydelig», dernest den rettslige standard »litterær verdi», så den rettslige standard »i alminnelighet», og til slutt den som vi allerede har, den rettslige standard »utuktige». Vi ville komme fra asken i ilden hvis vi skulle innføre enda flere rettslige standarder på et felt som det det her gjelder.

Som naturlig er, har man her i landet, iallfall i vide kretser, betraktet dette forslag som et angrep på den holdning man her i Norge har inntatt til disse spørsmål. Det gjør ikke saken stort bedre. Det kom da også ganske klart frem i hr. Seips innlegg at vi måtte få felles liberale retningslinjer når det gjelder kunstnerisk frihet. Det er dette som altså også er uttrykt i forslaget, om at den litterære verdi skal oppheve det utuktige. I den anledning vil jeg gjerne peke på at det norske straffelovråd så sent som i en innstilling av 24. juni 1957 har sagt følgende:

I den offentlige diskusjon har det fra enkelte hold vært gjort gjeldende at en skjønnlitterær bok ikke bør kunne være gjenstand for strafforfølgning eller at et verk med kunstneriske formål bør være undergitt ubetinget trykkefrihet. Straffelovrådet kan ikke være enig i dette. Også når det gjelder kunstneriske prestasjoner må det kreves at de ikke fremtrer som utuktige. Også en kunstner må, når han utgir sitt verk offentlig, pålegge seg det bånd at han ikke så grovt krenker samfunnets norm for det anstendige at verket må karakteriseres som utuktig.

Jeg tror dette dekker den alminnelige rettsoppfatning her i Norge, og også av den grunn ville det være umulig å vedta et forslag som det som foreligger her.

Må jeg til slutt få si litt om en liten

visitt hr. Seip avla meg. Han nevnte ikke mitt navn, men det var jo tydelig hvem han siktet til. Det var spørsmål om noe jeg sa på et spørsmål fra en journalist under en pressekonferanse, og som viste, sa hr. Seip, at jeg hadde lest en bok som bare kan fåes i postordre fordi den er forbudt i Norge. Nå gledet det meg oppriktig talt at hr. Seip på den måte var med på å nedvurdere postordreforretninger. Jeg konstaterte det med stor glede. Men jeg vil bare ha sagt, siden jeg først fikk den visitten, at jeg har lånt boken hos en som i embets medfør hadde en beslaglagt bok, og som mente at det var nyttig for oss som behandlet saker av den art, at vi visste hva det dreiet seg om. Slik forholder den saken seg. Jeg tror at det kanskje ville være heldig om vi i våre debatter ikke gikk så personlig på hverandre som hr. Seip gjorde i det tilfelle.

Røiseland, Norge: Det er jo rett som det er sagt før, at selve medlemsforslaget omfatter formelt hele trykkefriheten generelt, hele skalaen. Men det er også klart at det er spørsmålet om et skrift er pornografisk eller ikke pornografisk, som skaper vansker i denne sak. Det er det som er det vanskeligste punktet å ordne, og det er naturlig at det er det som er kommet i brennpunktet. Det er vel det som har vært utgangspunktet for at dette forslaget i det hele tatt er kommet frem.

Det kan selvsagt ikke være tvil om at det følger ulemper og skadevirkninger med den situasjon som vi nå har, at en bok kan bli forbudt i ett nordisk land, og at den kan kjøpes i et annet. Vi må også regne med at når samkvemmet mellom de nordiske land i fremtiden vil bli større, vil ulempene og skadevirkningene på dette område øke. Jeg synes ikke at vi skal bortforklare det. Men jeg mener allikevel at skadevirkningene her ikke er så store som dem vi vil få om vi på dette område vil prøve nordisk koordinering. Jeg er forresten også enig i at politi og lovregler er ikke noe ideelt middel, og det er i mange tilfelle også et nokså lite formålstjenlig middel til å høyne moralen — også når det gjelder

moralen i bøker og skrift. Det er klart at det kan komme til å virke som et tveegget sverd, for vi kan jo oppleve at der kan skapes reklame og blåst om skrift som vi helst vil ikke skal få noen større utbredelse. Likevel må jeg si, at som situasjonen er, kan vi ikke ta lovregelen bort. Den må stå der. Selv om den er et tveegget sverd, må den stå der som et vern om moralen.

Når jeg da går ut fra denne forutsetning, må jeg videre være enig i det syn som hr. Lyng ga uttrykk for når det gjelder den rent juridiske vurdering. Men jeg vil gjerne i tillegg til det ha sagt, at jeg er også enig med hr. Wikborg i at vi skal være ytterst varsomme med å prøve nordisk koordinering i spørsmål hvor vi står framfor en ulike vurdering i de nordiske land på grunn av ulikt syn på moralske og kristelige spørsmål. Hvis vi her vil prøve å tvinge gjennom en koordinering mot et nokså stort mindretall, kan vi komme til å gjøre ubotelig skade. Det må vi ikke gjøre. En annen sak er også, hvis en ser ut fra Nordisk Råds synspunkt, at vi på den måte heller ikke akkurat vil skape goodwill for Nordisk Råd. Det er så sin sak. Jeg er derfor enig i den konklusjon som det juridiske utvalg er kommet fram til.

Jeg vil så gjerne til slutt få peke på det som også andre har vært inne på, at forslagsstillerne har nevnt den tanke at det kunne bli tale om at verk av betydelig litterær verdi i alminnelighet skulle være fritatt for å bli stemplet som pornografiske eller utuktige. Jeg er fullstendig uenig i det synet. Jeg mener en kan ikke på noen måte gi privilegier til forfatterne til å skrive det de vil. Jeg mener vi kan ikke gi blanko^oullmakt til forfattere til å føre til torvs det de måtte ønske, i den sektoren som det er reist spørsmål om: moral eller umoral, selv om det vil være i bøker som har litterær verdi. Jeg er helt enig i det standpunkt som den norske straffelovkomité er kommet fram til her.

Seip, Norge: Som jeg sa i mitt første innlegg, har denne saken delvis som sin bakgrunn at man i år behandler et for-

slag om fellesnordisk bokmarked, og jeg kan vanskelig se at de innvendinger som er kommet fra forskjellige talere, kan fjerne det inntrykket at man har noe haltende i systemet, når det i de nordiske land praktiseres meget forskjellige regler for vurderingen av om et skrift er straffbart, samtidig som det arbeides for en friest mulig passering av skrifter og bøker mellom de nordiske land. Jeg tror, som jeg også sa i mitt første innlegg, at det er uunngåelig at vi i våre bestrebelser framover kan se bort fra dette nokså vesentlige forhold. Vil vi ha et felles bokmarked, et felles lesemarked, er vi nødt til å trekke visse praktiske konsekvenser av det.

Debatten nå har vesentlig vært konsentrert om én side av det spørsmålet som er bragt fram, nemlig relasjonen til pornografilovgivningen. Det er dem som har hevdet, at Nordisk kulturkomisjon i sin egen uttalelse er gått for langt. Det kommisjonen har villet understreke, og som jeg for min del synes er riktig, er at det er et skille mellom det jeg vil kalle ren kommersiell pornografi, altså skrifter som utelukkende tar sikte på å skape fortjeneste, uten at det ligger noen kunstnerisk prestasjon bak skriftet eller boka, og den form for behandling av seksuelle spørsmål i kunstnerisk form som kanskje på enkelte kan virke noe støtende. Her er jo reaksjonen så individuell, fordi folk reagerer forskjellig overfor disse spørsmål. Og det kuturkomisjonen vil ha fram, det er at der hvor det dreier seg om kunstnerisk behandling av et stoff, blir det et alvorlig inngrep i fundamentale friheter og rettigheter hvis en går fram med straffeloven i hånd.

Når det gjelder behandlingen av pornografi og utukt i vår lovgivning, viser jo bare rettsbehandlingen av den mest omstridte saken vi har hatt her i Norge i de senere år, hvor uklare forholdene i dag er i vårt land. I denne saken som gjelder Mykles bok, kom den lavere retten til ett resultat, høyesterett med et overveldende flertall til et annet resultat, som er i samsvar med den mer liberale innstilling som etter hvert har utviklet seg. Når hr. Wikborg snakker om at det vil være umulig å vedta et forslag

som det som her foreligger, tror jeg han overser den nokså vesentlige ting at det forslagsstillerne har bedt om, er en utredning av spørsmålet om mest mulig felles trykkekafrihetsbestemmelser. Det foreligger ikke og kunne ikke foreligge noe konkret utformet forslag i denne saken nå, det foreligger et forslag som følger opp de synsmåter som dels er kommet til uttrykk ved Nordisk kulturkomisjons behandling av saken, dels allerede er slått fast på litt forskjellig måte i forskjellige deler av de nordiske lands lovgivning, og som man nå ønsket å få en mer samlende behandling av. Men som jeg tidligere har sagt, er det åpenbart at når det gjelder rettspraksis på disse feltene, er det først gjennom en utvidet kulturell utvikling og gjensidig påvirkning at man kan komme fram til noenlunde likeartede vurderingsprinsipper. Jeg er fullt klar over at lovgivningen alene absolutt ikke vil kunne løse disse problemene. Men det forekommer meg noe eiendommelig og også uheldig at vi f. eks. lager konvensjoner som skal hindre spredning av det man kaller utuktig litteratur, hvoretter man i ett land har en helt annen definisjon av utukt enn i et annet land, altså hvor Finland direkte forbyr en bok solgt, hvor man i Norge går en mellomvei og tillater den innført gjennom postkjøp fra naboland, mens utgivelsen i Danmark er helt fri. Men alle disse tre landene er sammen om en konvensjon som skal beskytte befolkningen mot utuktig litteratur!

Det er disse misforhold, dette haltende i systemet, som vi som har lagt fram forslaget, har villet sette fingeren på. Jeg vil for resten i denne forbindelse gjerne understreke det hr. Lyng sa, at det dreier seg om et forslag som er satt fram av fire forslagsstillere, som alle er nevnt i dokumentene. Og det ville være urettferdig mot den som har ført forslaget i pennen, om det ensidig skulle bli regnet som mitt produkt. Det er ført i pennen av hr. Helén, som man ser, det er avfattet på svensk, men med tilslutning av de andre underskrivere på det.

Så var det en liten ting til i forbindelse med hr. Wikborgs replikk til meg.

Han sa det omtrent slik at jeg hadde påstått at han hadde kjøpt en viss bok i en postordreforretning. Jeg tror hr. Wikborg ikke helt hørte etter det jeg sa i mitt første innlegg. Det jeg sa, var at en av utvalgets representanter i en pressekonferanse hadde gitt uttrykk for at han hadde lest en bok som utvalget ikke ønsket at folk flest skulle få på annen måte enn ved kjøp fra et annet land gjennom postordre. Det er en viss forskjell. For øvrig var det jo interessant å få høre at folk som i embetsmedfør har beslaglagt bøker, låner dem ut til studier og granskning. Styret i Stortingets bibliotek vedtok etter at beslaget var kommet, at det ikke skulle tillates utlån f. eks. av Sexus, før det forelå en rettsavgjørelse i saken, så hvis det hadde vært Stortingets bibliotek som var den institusjon hr. Wikborg hadde fått boka fra, ville jeg si at det kanskje var en smule uoverensstemmelse mellom liv og lære. Men forhåpentlig har han den fra et annet sted.

Wikborg, Norge: Jeg kan bare beklage at et nivå som dette skal anlegges i Nordisk Råd. Jeg kan forsikre hr. Seip at jeg har intet ulovlig begått, og den som har lånt meg boken, har intet ulovlig begått.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

16

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 16 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension» (D 58)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

17

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 18 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land» (Sak D 2)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser til neste ordinære sesjon forsåvidt angår

1. innregistrering av og trafikk med luftfartøyer,

2. internordisk gyldighet for flysertifikater,

3. rett til å gi offentlige forestillinger,

4. rett til å inneha statsembete og

5. bistand til iverksetting av administrative beslutninger i annet nordisk land samt

for øvrig anser spørsmålet ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Thestrup, Danmark (utvalgets talsmann): Hr. præsident! Jeg nævnte i forgårs, da vi behandlet rekommendationen vedrørende ligestilling mellom nordiske statsborgere i de enkelte nordiske lande, for så vidt angik erhvervelse af fast ejendom til boligformål, den rekommendation, som blev vedtaget på Nordisk Råds møde i 1953 om at søge ligestilling af nordiske statsborgere på en række forskjellige områder.

Nimandsudvalget og de juridiske utvalg, der har været nedsat ved Nordisk Råds møder, har siden da arbejdet med en række af disse spørsmål, og en del af dem er løst, medens nogle af dem er afskrevet, fordi vi ikke, eller i hvert tilfælde ikke foreløbig, har kunnet løse dem.

De sager, der denne gang kan afskrives som løst, er følgende: for det første spørsmålet om at erhverve fast ejendom, om hvilket vi her forleden vedtog en rekommendation.

For det andet spørsmålet om adgang til at optræde som rettergangsfølgemægter i andet nordisk land, hvor ligeret nu er opnået ved vedtagelse af de nødvendige lovændringer i de enkelte lande. Herefter kan i de nordiske lande en advokat fra det ene land give møde for

retten i de andre, såfremt den pågældende ret finder det forsvarligt.

For det tredje spørsmålet om bistand til domstole i andet nordisk land, der er ordnet ved en konvention mellem de nordiske lande. Herefter kan domstole og anklagemyndigheder i det ene nordiske land direkte henvende sig, for at få foretaget forkyndelser og optaget bevis, til den myndighed i det andet nordiske land, der er beføjet til at udføre den pågældende foranstaltning. Det vil altså sige, at det ikke mere er nødvendigt, at disse sager går over justitsministerium og udenrigsministerium, men de kan gå direkte.

Vi kan denne gang, som jeg ligeledes nævnte forleden dag, endvidere afskrive spørsmålet om økonomisk hjælp til landbrugere, idet det har vist sig, at vi ikke er i stand til at løse det foreløbig.

Der står herefter tilbage af denne rekommendation fra 1953 kun nogle ganske få spørsmål, og disse foreslås udsat til næste session, idet nimandsudvalget i så fald vil arbejde videre med dem.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

18

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 20 i anledning av »medlemsforslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan» (Sak A 14)

Utvalget hadde innstillet at rådet utsetter videre behandling av medlemsforslaget til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

20

Det økonomiske utvalgs innstilling nr. 11 i anledning av »medlemsforslag om samordning av resurserna på husdjursforskningens område» (Sak A 18) og »meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning» (Sak D 64)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å undersøke mulighetene for en samordning av de nordiske lands ressurser på husdyrforskningens område og styrke Nordiske jordbruksforskeres forening i dens arbeid.

II. at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Votering ved navneopprop ble foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Sigrid Eken-dahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Jan-Ivan Nilsson, Einar Olgeirsson, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Rihniemi, Rylander, Røiseland, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Raket Seweriin, Sjödahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Sukselainen, Thestrup og Wikborg.

Fraværende var:

Borten, Einer-Jensen, Håkon Johnsen, Kilpi, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Moe, Møller, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Ohlon, Claudia Olsen, Pitsinki, Rosenberg, Ryömä, Martta Salmela-Järvinen, Strand, Strøm og Österholm.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 47 stemmer.

21

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 13 i anledning av »berättelse från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område» (Sak C 1)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar beretningen til etterretning.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

22

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 15 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området samt tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete» (Sak D 32)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon;

II. at rådet utsetter videre behandling av tilleggsforslaget til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

23

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 17 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning samt tilläggsförslag om rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter»

(Sak D 37)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommanderer berörda regeringar att närmare undersöka spørsmålet, huruvida vid inkomstbeskattning en avdragsrätt för i annat land erlagda skatter är möjlig och lämplig att genomföra.

Sjödahl, Sverige (utvalgets talsmann): Herr president! De nordiska länderna har redan infört eller håller på att införa mera moderna dubbelbeskattningsavtal. Utskottet föreslår därför att rekommandationen av år 1956 betraktas som slutbehandlad.

Därjämte har det emellertid väckts ett tilläggsförslag om viss avdragsrätt för nordiska medborgare vid statlig och kommunal beskattning. I Danmark och

Sverige finns nämligen en rätt att göra avdrag i respektive land för tidigare erlagda inkomstskatter — i Danmark gäller det både kommunalskatt och statskatt, i Sverige enbart kommunalskatt. Den som inflyttat till något av dessa länder saknar möjlighet att göra avdrag för sådana kommunal- eller statsskatter som han erlagt i det land från vilket han inflyttat. Han kommer därför i detta avseende i en sämre ställning än den som året innan haft att erlagga skatt i vederbörande land. I andra avseenden däremot kan han komma i en bättre ställning. Men den högre skatt, som han till äventyrs kan få, drabbar också danska och svenska medborgare, vilka flyttar åter till Danmark respektive Sverige efter en längre tids utlandsvistelse och skattebetalning i dessa länder.

Utskottet har funnit att saken bör prövas, men frågan sammanhänger inte med dubbelbeskattningen och den löses inte genom en ändring av reglerna för denna beskattning. Den får lösas genom en intern lagstiftning i respektive länder för sig. Danmark har redan vidtagit vissa åtgärder. I varje fall för Sveriges del är frågan rätt komplicerad. Utskottet föreslår därför att berörda regeringar rekommenderas att undersöka, huruvida det vore möjligt och lämpligt att genomföra en avdragsrätt av ifrågavarande slag.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling, punkt I, vedtatt.

Votering ved navneopprop ble foretatt over utvalgets innstilling, punkt II.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson,

Sigurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigríð Ekendahl, John Ericsson, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kleemola, Kraft, Langhelle, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Einar Olgeirsson, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Rylander, Røise-land, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Seip, Raket Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernharð Stefánsson, Strand, Sukselainen, Thestrup og Wikborg.

Fraværende var:

Borten, Håkon Johnsen, Kilpi, Klippenvåg, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kyttä, Kähönen, Leirfall, Lyng, Moe, Normann, Ohlin, Ohlon, Claudia Olsen, Pitsinki, Rihtniemi, Rosenberg, Ryömä, Martta Salmela-Järvinen, Strøm og Österholm.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 47 stemmer.

24

Det juridiske utvalgs innstilling nr. 19 i anledning av »regeringsforslag om likartad djurskyddslagstiftning» (Sak B 4)

Utvalget hadde innstillet at rådet utsetter videre behandling av regjeringsforslaget til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

25

Eventuelt

Ingen ba om ordet.

Møtet hevet kl. 18.05.

Protokoll

6:e mötet

Lördagen den 15 november 1958 kl. 10

President: Hønsvald

Dagsorden:

1. Trafikkutvalgets innstilling nr. 20 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder» (Sak D 52)

2. Kulturutvalgets innstilling nr. 16 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder» (Sak D 52)

3. Kulturutvalgets innstilling nr. 13 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbeide» (Sak D 31)

4. Kulturutvalgets innstilling nr. 18 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur» (Sak D 4)

5. Kulturutvalgets innstilling nr. 15 i anledning av »medlemsforslag om gemensam bokmarknad m. m.» (Sak A 17)

6. Kulturutvalgets innstilling nr. 17 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk» (D 46)

7. Kulturutvalgets innstilling nr. 14 i

anledning av »medlemsforslag om innretning av nordisk högskola for trädgårds-konst» (Sak A 19)

8. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 21 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam helsehjelp for sjöfolk samt tilleggsforslag om nordisk konvention om gemensam helsehjelp for sjömenn m. m.» (Sak D 11)

9. Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 22 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbeide om invalidvård och de partielle arbeidsforaens problem samt tilleggsforslag om tollfrihet for hjelpemiddel for vanføre» (Sak D 41)

10. Valg av juridisk nimannskomite

11. Valg av sosialpolitisk nimannskomite

12. Valg av redaksjonskomite for Nordisk Kontakt

13. Valg av revisorer for Nordisk Kontakt.

14. Bemyndigelse til presidiet til å beslutte opprettet mindre komiteer og å innkalle ekstra sesjon

15. Fordeling av utgiftene til trykkingen av Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalgs rapporter

16. Tid og sted for neste sesjon

17. Sesjonens avslutning

Endringer i medlemslisten

Det ble anmeldt til rådet at Nils Langhelle og Helge Seip, Norge, hadde forlatt sesjonen og blitt erstattet med Ingvald Jaklin og Erling Vindenes, Norge.

Rådet vedtok å godkjenne de herav foranledigete endringer i medlemslisten.

Angående dagsordenen

Etter presidentens anmodning vedtok rådet at de saker på dagsordenen hvor utvalgsinnstilling var avgitt først den foregående dag, likevel kunne opptas til behandling i dette møte.

1

Trafikkutvalgets innstilling nr. 20 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder» (Sak D 52)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning forsåvidt angår trafikk- og turistvesenet, og imøteser nye meddelelser i denne del av spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Strøm, Norge (utvalgets talsmann): Trafikkutvalget har behandlet denne saken og ville vel gjerne ha kunnet levere en tilråding eller en uttalelse som var noe mer positiv enn forholdene har gjort det mulig ved denne anledningen. Utvalget har vært nødt til å konstatere at saken ikke er ferdigbehandlet fra noen av landenes side i en slik utstrekning at en kan gå mer konkret inn på problemene. Allikevel vil jeg gjerne knytte de merknadene til det som her er skjedd at utvalget gjennom sitt arbeid med de dokumenter som har foreligget for det, har konstatert at det er tatt opp et meget energisk arbeid fra Islands side og fra de øvrige lands og de interesserte institusjoners side, som tyder på at det skal være mulig om ikke lang tid å komme frem til et resultat som det vil glede Nordisk Råd å konstatere når det tidspunktet er inne.

Fra norsk side — hvis jeg får lov til å si et par ord om det — er det vel kanskje en særlig interesse i å få knyttet trafikk-

forbindelsene med Island igjen. Forholdet er faktisk i øyeblikket at de er dårligere enn de var før krigen. Den regelmessige dampskipsforbindelsen vi hadde dengang, eksisterer ikke lenger, og selv om en kan si at den er kompensert av den regelmessige flyforbindelsen, er det allikevel mange ting som kunne ønskes forandret og forbedret. Utvalget har konstatert at Island selv har slått fast at det på deres hold foreligger vanskeligheter som det må gjøres noe energisk for å overvinne, og de har også tatt opp det arbeidet, særlig når det gjelder å bygge ut hotellene og legge til rette det som ellers må gjøres for å skape gode forhold for turister i Island.

Jeg vil med disse få ordene konstatere at trafikkutvalget er tilfreds med at dette arbeid så energisk og så riktig er tatt opp av alle interesserte parter, og jeg håper på utvalgets vegne at vi allerede neste sesjon skal kunne slå fast at det som er nødvendig og mulig å gjøre for å få Island nærmere knyttet sammen med det øvrige Norden, på det tidspunkt vil være gjort.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

2

Kulturutvalgets innstilling nr. 16 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder» (Sak D 52)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning forsåvidt angår det kulturelle samkvem, og imøteser nye meddelelser i denne del av spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

3

Kulturutvalgets innstilling nr. 13 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete» (Sak D 31)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøte-

ser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Österholm, Finnland (utvalgets talsmann): Herr president! Tanken på en gemensam nordisk kulturfond bör anses ha förfallit eller lär i varje fall ha ställts på framtiden efter kulturkommissionens ståndpunktstagande i saken. Uppmärksamheten riktas nu på att främja det internordiska kultursamarbetet genom anslag i de skilda ländernas budgeter vid sidan av de fonder som redan existerar för att främja kulturutbytet mellan vissa av de nordiska länderna. Finlands regering har för sin del meddelat sin avsikt att föreslå anslag för de sammordiska kulturbehoven och har gjort en anspråkslös början genom att i budgeten för nästa år upptaga 2 miljoner mark. Det är nu viktigt att se till att anslagsbeviljningen fortsätter och utvidgas. Kulturutskottet har i det syftet riktat uppmärksamheten på att de nordiska undervisningsministrarna befattar sig med anslagsbeviljningen, och det är då i hög grad önskvärt, att dessa överläggningar gestaltar sig till en gemensam föresats att vid budgetbeviljningen bevaka detta viktiga intresse.

Efter det Finlands regering gav sin uppfattning i saken tillkänna har Sverige genom avskrivning av räntor på krigstida krediter avsatt en fond som efter två år är uppe i fem miljoner kronor. Detta är en åtgärd som självfallet har hälsats med tillfredsställelse och tacksamhet i mitt hemland och som bör anses vara en anledning till glädje också på andra håll i Norden.

Kulturutskottet riktar i sitt betänkande uppmärksamheten på två andra fonder, en i Norge och en i Danmark, som kommit till på enskilt initiativ och av vilka Finland kommer att ha gagn. Frågan om medel för det kulturella arbetet i nordismens tecken har sålunda ryckt framåt på ett sätt som Nordiska rådet har anledning att anteckna med tillfredsställelse.

Efter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling vedtatt.

4

Kulturutvalgets innstilling nr. 18 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur» (Sak D 4)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

5

Kulturutvalgets innstilling nr. 15 i anledning av »medlemsforslag om gemensam bokmarknad» (Sak A 17)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

1. å gi Nordisk kulturkommissjon i oppdrag å foreslå praktiske tiltak med sikte på å skape et felles nordisk bokmarked,

2. å gjennomføre Nordisk kulturkommissjons forslag om bevilgninger i hvert av landene for å øke kjennskapet til nabolandenes litteratur, nemlig til

a. stipendier for litteraturkritikere på tilsammen n. kr. 6 000,

b. statsbidrag på n. kr. 30 000 til folkebibliotekene for innkjøp av nabolandslitteratur på originalspråket og

c. statsbidrag på n. kr. 8 000 til forningene Norden til arrangement av stilkonkurranser samt

3. å sørge for at toll og importrestriksjoner på bøker, trykksaker, klisjéer og matriser blir sløyfet.

Håkon Johnsen, Norge: Dette er et medlemsforslag som er satt fram av Finn Moe, Sven Em. Ohlon, Lars M. Olsen og John Österholm. I forslaget ble det henstillet til rådet å anbefale regjeringene dels å gjennomføre de forslag som tidligere har vært lagt fram fra Nordisk kulturkommissjon på dette om-

råde, og dels å gi Nordisk kulturkomisjon i oppdrag få ta initiativet til praktiske tiltak med det formål å få til et felles nordisk bokmarked.

Jeg tror at dette er et nokså sentralt område når det gjelder forbindelsen mellom de nordiske land. Hvis vi tenker litt på det antall kontakter som er etablert på de fleste områder av samfunnslivet mellom landene i Norden, er det jo litt rart at det akkurat på litteraturens område skal være såpass mange hindringer som det er, for et nærmere samarbeid i dag. Vi leser ikke hverandres bøker, og iallfall i Norge tror jeg det delvis er slik at folk vet mer om amerikanske og engelske forfattere og bøker enn om nordiske. Dette er enda merkeligere når vi vet hvor lite markedet er i hvert av de nordiske land på grunn av det lave folketall. Noe marked utenfor Norden kan man neppe snakke om av språklige grunner.

Det skulle derfor være nokså naturlig at vi gjør noe for å få gjennomført dette forslag om et felles nordisk bokmarked. Vi vil på dette område ikke bare oppnå økonomiske fordeler, men vi vil få et langt bedre kjennskap til tanker og idéer i våre naboland og det som opptar menneskene der.

Målet må jo være at alle bøker kan sendes fritt fra land til land, og at man også gjør det mulig å produsere og spre bøker uten hindringer av noen art. Derved vil prisene gå ned, skulle jeg anta, og alle bøker på nabolandenes språk skulle være like lette å skaffe som bøker på ens eget språk.

Når det gjelder Finnland og Island er det jo der spesielle språkproblemer, og der vil det bli nødvendig å legge særlig vekt på oversettelser fra finsk og islandsk til norsk og de andre nordiske språk, og omvendt.

Kulturutvalget har vesentlig beskjefteget seg med den side av saken som angår det som kan gjøres fra statsmaktens side på dette område, men også andre institusjoner kan gjøre noe her. Vi mener at alle de som fremstiller bøker, selger eller låner ut bøker eller sprer opplysning om bøker, med andre ord foreleg-

gere, bokhandlere, biblioteker, opplysningsorganisasjoner, kringkastingsselskaper, aviser, o. s. v., kan være med å realisere dette mål, et felles nordisk bokmarked.

Vi har også pekt på at det snarest mulig bør gjennomføres en ordning slik at alle toll- og importrestriksjoner på bøker, trykksaker, klichéer, o. s. v., må bli helt sløffet. Det er i utvalget opplyst at de meget strenge tollbestemmelser som gjelder i Norge og Danmark, nå ser ut til å bli avskaffet for Danmarks vedkommende, og det er å håpe at også Norge nå tar opp spørsmålene om å gjøre forholdene på dette område noe bedre enn de er i dag. Utvalget mener at alle krefter nå bør settes inn for å virkeliggjøre dette målet, et felles marked i Norden når det gjelder litteratur, og jeg anbefaler rådet å vedta innstillingen.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneoppopp foretatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppöla, Hønsvald, Jaklin, Håkon Johnsen, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Kyttä, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rylander, Martta Salmela-Järvinen, Sehlstedt, Rakel Seweriin, Sjö Dahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Bernharð Stefánsson, Strand, Ström, Sukselainen, Thestrup, Wikborg, Vindenes og Österholm.

Fraværende var:

Borten, John Ericsson, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Thorkil Kristensen, Hertta Kuusinen, Kähönen, Lyng, Normann, Rosenberg, Ryömä, Røiseland, Ragnhild Sandström og Skoglund.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 54 stemmer.

6

Kulturutvalgets innstilling nr. 17 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk» (D 46)

Utvalget hadde innstillet at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Utvalgets innstilling ble vedtatt.

7

Kulturutvalgets innstilling nr. 14 i anledning av »medlemsforslag om innrättande av nordisk högskola för trädgårdskonst» (Sak A 19)

Utvalget hadde innstillet at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å ta de nødvendige skritt for å tilveiebringe en felles høyere utdanning i hagekunst i overensstemmelse med det forslag som er fremlagt av Nordisk kulturkommissjon (Sak A 19/1958).

Ohlon, Sverige: Herr president! Stundom är verkligheten underbarare än dikten och det är väl därför som jag står här såsom en nyligen utsedd talesman för en nordisk »høyskole for hagekunst» i Köpenhamn. Den motion som ligger till grund för utskottets hemställan går ut på införandet av en sådan högskola för trädgårdskonst på ett mer avancerat stadium i den danska huvudstaden.

I själva verket ligger ärendet mera blygsamt till än så. Skolan finns redan såsom en avdelning av konstakademien i Köpenhamn, och den är vad elevrekryteringen beträffar internordisk. Jag kan nämna, att höstterminen 1958 — d. v. s. just nu — finns som elever vid skolan sju svenskar, två finländare, en norrman, en islänning, en tysk och endast tre danskar.

Skolan drivs i danska statens regi, och den behöver utvidgas. Vad som här föreslås är att regeringarna går i författning om att tillsätta en styrelse, sam-

mansatt av medlemmar från alla de nordiska länderna, vilka sedan i sin tur inte bara skulle ansvara för ledningen av skolan och dess finansiering, utan även ha hand om en utvidgning av verksamheten — en utvidgning, som ligger i alla de nordiska ländernas intresse.

Jag vill med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan, herr president!

Etter at forhandlingene var avsluttet ble votering ved navneopprop vedtatt.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Jaklin, Håkon Johnsen, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Kyttä, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rylander, Martta Salmela-Järvinen, Sehlstedt, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg, Vindenes og Österholm.

Fraværende var:

John Ericsson, Emil Jönsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Hertta Kuusinen, Kähkönen, Leirfall, Lyng, Normann, Rosenberg, Ryömä, Røiseland, Ragnhild Sandström og Skoglund.

Rekommandasjonen var således vedtatt med 55 stemmer.

8

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 21 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk samt tilläggsforslag om gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.» (Sak D 11)

Utvalget hadde innstillet

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet i anledning av tilleggsfor-
slaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderer rege-
ringarna att efter hand, så snart förut-
sättningar härför i varje särskilt fall fö-
religger,

1. utarbета förslag till en nordisk
överenskommelse, som tillförsäkrar sjö-
män med medborgarskap i ett nordiskt
land och tjänstgörande å fartyg, hemma-
hörande i annat nordiskt land, samma
rättsställning som fartygets hemland till-
försäkrar landets egna medborgare inom
ramen för gällande sjömanslagstiftning,

2. i fråga om nordiska sjömän vidtaga
erforderliga åtgärder för

a. en gemensam hälsotjänst i hamnar
utanför Norden,

b. likartade bedömningsgrunder vid
läkarundersökning i nordiska och
främmande hamnar och

c. likartad undervisning av personal i
ledande ställning å fartygen i
skeppsmedicin och skeppshygien
samt gemensam läkarbok för sjö-
män jämte enhetliga bestämmelser
för skeppspapotek (medicinkistor)
samt

3. fortsätta det pågående utrednings-
arbetet i fråga om gemensam hälsotjänst
för fiskare liksom beträffande försä-
kringsskydd för sjöfolk.

Claudia Olsen, Norge (utvalgets tals-
mann): Spørsmålet om en felles helsetje-
neste for nordiske sjøfolk ble første gang
tatt opp i Nordisk Råd her i Oslo i 1954,
og Norge ble valgt som det koordineren-
de land. I den tid som er gått, har spør-
målet vært gjenstand for omfattende ut-
redninger. Det viser seg at det i de nor-
diske lands lovgivning, særlig når det
gjelder trygdemessige forhold, kan væ-
re ganske store ulikheter. Den form for
gjensidighet som man derfor er kommet
frem til, er basert på prinsippet om en
såkalt »nasjonal behandling» av de nor-
diske sjøfolk. Dette prinsipp, »nasjonal
behandling», faller sammen med konven-
sjonen om sosial trygghet i Norden, som
ble vedtatt i 1955. Det dreier seg derfor
om et prinsipp som Nordisk Råd tidli-
gere har sluttet seg til.

Kort sagt, det norske sosialdeparte-
ment, som saken sorterer under, mener

at saken er så godt utredet at man kan
ta sikte på å utarbeide forslag om en
nordisk konvensjon, som sikrer sjømenn
i ett av landene den samme rettsstilling
som vedkommende skips hjemland sik-
rer landets egne borgere etter gjeldende
sjømannslovgivning, og å legge de prak-
tiske forhold til rette for en felles me-
disinsk tjeneste for nordiske sjøfolk i
havner utenfor Norden.

Det sosialpolitiske utvalg gir sin til-
slutning til de retningslinjer som er
trukket opp, og som vi finner i rekom-
mandasjonen. Vi er også overbevist om
at dette er en god sak, at den kan føre
til en bedre ordning for sjøfolk enn vi
nå har, og at det derfor er riktig at lan-
dene i Norden samarbeider om denne
sak.

Den rekommandasjon som vi vedtok
i 1954, omfatter også felles helsetjeneste
for fiskere, men forholdene er så for-
skjellige i de enkelte land at det anbe-
fales å fortsette videre med utrednings-
arbeidet når det gjelder fiskere.

Jeg anbefaler Nordisk Råd å vedta
rekommandasjonen.

Etter at forhandlingene var avsluttet
*ble utvalgets innstilling, punkt I, ved-
tatt.*

Votering ved navneopprop ble vedtatt
over utvalgets innstilling, punkt II.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Bir-
ger Andersson, Bjarni Benediktsson, Si-
gurður Bjarnason, Buhl, Einer-Jensen,
Sigríð Ekendahl, Erik Eriksen, Holger
Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Hen-
riksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald,
Jaklin, Håkon Johnsen, Kleemola, Klip-
penvåg, Kraft, Thorkil Kristensen,
Kytä, Helge Larsen, Lempi Lehto, Lei-
kola, Leirfall, Moe, Møller, Harald Niel-
sen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Ei-
nar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M.
Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson,
Pitsinki, Rihtniemi, Rylander, Martta
Salmela-Järvinen, Sehlstedt, Rakel Se-
weriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengt-
son, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm,
Sukselainen, Thestrup, Wikborg, Vinde-
nes og Österholm.

Fraværende var:

Borten, John Ericsson, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Kilpi, Hertta Kuusinen, Kähkönen, Lyng, Normann, Rosenberg, Ryömä, Røiseland, Ragnhild Sandström och Skoglund.

Rekommendasjonen var således vedtatt med 55 stemmer.

9

Det sosialpolitiske utvalgs innstilling nr. 22 i anledning av »meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbeide om invalidvård och de partielt arbeidsförs problem samt tilläggsförslag om tullfrihet för hjälpmedel för vanföra»
(Sak D 41)

Utvalget innstiller

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon;

II. at rådet i anledning av tilleggsfor-slaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast möjligt vidtaga åtgärder för genomförande av tullfrihet eller i förekommande fall tullåttnader vid import av proteser, invalidvagnar och andra nödvändiga hjälpmedel för vanföra.

Gunnar Henriksson, Finland: Herr president! Jag ber att med några ord få redogöra för utskottets slutsatser i den mån det gäller rekommendationen. Rekommendationen bygger på ett av herr Birger Andersson inlämnat tilläggsförslag, som berör frågan av tullfrihet för proteser, invalidvagnar och andra för de vanföra nödvändiga hjälpmedel. Utskottet fann att detta var en med tanke på invalidernas svåra ställning mycket betydelsefull fråga. Samtidigt blev utskottet upplyst om att Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har behandlat också dessa tullfrågor i samband med frågorna om gemensam nordisk tulltaxa. Utskottet blev vidare upplyst om att Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet just i dessa frågor i stort sett har kommit till samma slutsatser som de herr Andersson rekommenderar. När vi emel-

lertid inte har kännedom om när den stora frågan om gemensam nordisk tulltaxa kan bli löst — det kan ju dröja mycket länge —, så ansåg utskottet att denna fråga om tullfriheten för proteser, invalidvagnar och andra för de vanföra nödvändiga hjälpmedel mycket väl kunde uttryckas ur det stora sammanhanget och lösas som en fråga för sig. De sakkunniga vi hörde meddelade också att detta kan ske utan att det uppstår några som helst svårigheter. Det är av dessa orsaker utskottet tillstyrker denna rekommendation. Vi anser att invaliderna är en grupp som är värd allt det stöd och allt det bistånd samhället kan ge dem.

Etter at forhandlingene var avsluttet ble utvalgets innstilling, punkt I, vedtatt.

Votering ved navneopprop ble foretatt over utvalgets innstilling, punkt II.

For utvalgets innstilling stemte:

Niels Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Borten, Buhl, Einer-Jensen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Ewerlöf, Hegna, Gunnar Henriksson, Holm, Horn, Häppölä, Hønsvald, Jaklin, Håkon Johnsen, Kilpi, Kleemola, Klippenvåg, Kraft, Thorkil Kristensen, Kyttä, Helge Larsen, Lempi Lehto, Leikola, Leirfall, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Ohlon, Einar Olgeirsson, Claudia Olsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Ivar Persson, Pitsinki, Rihtniemi, Rylander, Martta Salmela-Järvinen, Ragnhild Sandström, Sehlstedt, Rakel Seweriin, Sjødahl, Anna Sjöström-Bengtsson, Bernharð Stefánsson, Strand, Strøm, Sukselainen, Thestrup, Wikborg, Vindenes og Österholm.

Fraværende var:

John Ericsson, Holger Eriksen, Emil Jónsson, Sigfrid Jonsson, Hertta Kuusinen, Kähkönen, Normann, Rosenberg, Ryömä, Røiseland og Skoglund.

Rekommendasjonen var således vedtatt med 58 stemmer.

10

Valg av juridisk nimannskomité

Presidiet hadde foreslått å velge en juridisk nimannskomité til å arbeide mellom sesjonene.

De nasjonale delegasjoner hadde som medlemmer i komitéen foreslått: fra Danmark Holger Eriksen og Knud Thestrup, fra Finnland Harras Kytt  og Juha Rihtniemi, fra Island Bjarni Benediktsson, fra Norge Nils Hønsvald og Jon Leirfall samt fra Sverige Emil Ahlkvist og Olov Rylander.

Presidiets og delegasjonenes forslag ble vedtatt.

11

Valg av sosialpolitisk nimannskomité

Presidiet hadde foreslått å velge en sosialpolitisk nimannskomité til å arbeide mellom sesjonene.

De nasjonale delegasjoner hadde som medlemmer i komitéen foreslått: fra Danmark Nina Andersen og Harald Nielsen, fra Finnland Gunnar Henriksson og Judit Nederstr m-Lundén, fra Island Einar Olgeirsson, fra Norge Claudia Olsen og Raket Seweriin samt fra Sverige Birger Andersson og Anders Pettersson.

Presidiets og delegasjonenes forslag ble vedtatt.

12

Valg av redaksjonskomité for Nordisk Kontakt

De nasjonale delegasjoner hadde som medlemmer i Redaksjonskomitéen for Nordisk Kontakt foreslått: fra Danmark Per Hækkerup og Ole Bjørn Kraft, fra Finnland Martta Salmela-Järvinen og John  sterholm, fra Island Haraldur Kr yer, fra Norge Erling Fredriksfryd og Trond Hegna samt fra Sverige Gunnar Helén og Ossian Schlstedt.

Delegasjonenes forslag ble vedtatt.

13

Valg av revisorer for Nordisk Kontakt

Presidiet hadde som revisorer for Nordisk Kontakt foreslått: Birger Andersson og Anders Pettersson, Sverige.

Presidiets forslag ble vedtatt.

14

Bemyndigelse til presidiet til å beslutte opprettet mindre komitéer og å innkalle ekstra sesjon.

Presidiet hadde foreslått at rådet bemyndiger presidiet til

1. i den utstrekning det er nødvendig for å forberede spørsmålene til neste ordinære sesjon å beslutte opprettet mindre komitéer, hvis medlemmer i tilfelle velges av de nasjonale delegasjoner samt

2. til å innkalle ekstra sesjon hvis situasjonen gjør det nødvendig.

Presidiets forslag ble vedtatt.

15

Fordeling av utgiftene til trykningen av Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalgs rapporter.

Presidiet hadde foreslått at utgiftene til trykningen av Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalgs rapporter fordeles likt mellom Danmark, Finnland, Norge og Sverige.

Presidenten: Det vil ganske enkelt si at Island, som ikke har deltatt i dette arbeid, slipper å betale utgiftene. Etter bestemmelsene skal utgiftene fordeles mellom alle land, men i betraktning av, som sagt, at Island ikke har deltatt i dette arbeid, foresl es utgiftene fordelt likt mellom Danmark, Finnland, Norge og Sverige.

Presidiets forslag ble vedtatt.

16

Tid og sted for neste sesjon

Ohlin, Sverige: Herr president! Rådets sjätte session  r nu slut. Vi har inte fat-

tat några revolutionerande beslut, men jag tror att vi alla kan vara ense om att ett gott arbete har utförts som väl motsvarar de förväntningar man kunde hysa vid sessionens början. Det har i varje fall varit ett ovanligt trivsamt möte. För detta kan vi tacka våra norska värdar, som genom sin vänlighet och hjärtlighet har kommit oss att helt glömma det grå novemberregnet, omväxlande med litet dimma. Man har haft en känsla av att vistas i ett helt annat klimat än det som är gemensamt för de nordiska länderna vid den här årstiden.

Det är för mig ett stort privilegium att här få framföra ett tack, först till det norska Stortinget, vilket har ställt sin byggnad till förfogande och trots ombyggnadssvårigheter som begränsat utrymmet har givit oss goda arbetsförhållanden. Om det understundom har varit litet trängre än vi är vana vid, så har vi å andra sidan kommit i litet närmare kontakt med kollegerna i rådet än tidigare.

Jag framför ett tack till den norska regeringen och till Oslo stad för visad gästfrihet. Vi kommer alla att minnas den stiliga festen på Akershus, en byggnad som delvis härstammar från den tid då de nordiska länderna var förenade. Jag tror man kan säga att Akershus ger en inramning som saknar motstycke åt en nordisk fest. Vi är nog också alla överens om att det inte finns en vackrare modern festsal än den som Oslo rådhus har bjudit oss.

Jag framför också ett tack till den norska delegationen för det utomordentliga sätt, varpå den har utövat värdskapet under dessa dagar. Jag tackar sekretariatet med byråchefen Løchen i spetsen för ett enastående effektivt arbete. Jag riktar detta tack även till alla dem som i Stortingets tjänst har underlättat vårt arbete.

Men först och främst vill jag framföra ett tack till vår president. Hans stora organisationsförmåga, hans goda handlag, hans naturliga och vänliga myndighet har gjort att arbetet har glidit snabbt och friktionsfritt. Vi kan säkert vara ense om att han genom sitt sätt att leda denna session har gjort en betydelsefull insats i det nordiska samarbetets tjänst, och jag

tror inte att det finns något omdöme som mera glädjer honom.

Jag vill vidare rikta ett tack till en institution som inte är formellt förbunden med denna session, nämligen pressen. Den har en ytterst viktig funktion att fylla och den har gjort det på ett sätt som jag tror väcker större tillfredsställelse än vad fallet kanske varit vid någon tidigare session genom att ägna stor uppmärksamhet åt de relevanta och viktiga centrala spörsmål som förekommit till behandling.

Enligt den traditionella cirkulationsprincipen är det Sveriges tur att nästa år vara värdland för Nordiska rådet, och jag är glad att å den svenska delegationens vägnar få föreslå, att rådet nästa gång sammanträder i Stockholm under slutet av oktober månad 1959. Jag föreslår att rådet uppdrar åt presidiet att bestämma själva datum.

Jag tillåter mig att önska er samtliga, rådets ledamöter och alla andra, hjärtligt välkomna till Stockholm nästa år.

Presidenten: Hr Ohlin har på den svenske delegasjons vegne foreslått at den neste sesjon avholdes i slutten av oktober neste år och henlegges til Stockholm. Jeg er sikker på at vi alle er glade over å kunna vedta det forslag. Stockholm er en by som det alltid er meget hyggelig å komme til, og som har meget gode arbeidsforhold for en institusjon som Nordisk Råd.

Det ble vedtatt å avholde neste ordinnære sesjon i Stockholm i slutten av oktober 1959 og bemyndige presidiet til å bestemme selve datumen.

17

Sesjonens avslutning

Presidenten: Dagsordenen er nå ferdigbehandlet, og vi er kommet til avslutningen av Nordisk Råds sjette sesjon. Jeg vil da på presidiets vegne rette en hjertelig takk til rådsmedlemmene og statsrådene for samarbeidet i disse dagene, og for at de — tross de vanskelige lokalforhold — aktivt og interessert har med-

virket til resultater som jeg uten forbehold tør karakterisere som vellykte.

Jeg understreker den takk som hr. Ohlin rettet til alle dem som på forskjellig vis har bidratt til at møtene har kunnet avvikles på tilfredsstillende måte. Det er ikke min sak å utstede noen attester, men jeg har inntrykk av att de rent materielle forutsetningene for en vellykt gjennomføring av møteplanen har vært til stede, og at mange gode krefter har medvirket, så det hele har fungert noenlunde knirkefritt.

Vi har behandlet noen store og mange såkalte små saker. Jeg skal ikke forsøke å foreta noen vurdering av resultatene av den sjette sesjon i Nordisk Råd. Men jeg synes det er grunn til å konstatere at den store dagsorden har fått en så samvittighetsfull behandling som det er mulig, i utvalg og rådsmøter. Dette har bare vært mulig gjort ved en konsentrert innsats fra rådsmedlemmenes side. Bare en del av dem har deltatt i forhåndsbehandlingen mellom sesjonene. De fleste har måttet ta standpunkt til de nye sakene — altså de som ikke går igjen fra sesjon til sesjon — uten annet kjennskap til dem enn det de har fått ved lesning av utredningene umiddelbart før eller endog under sesjonen. Det er beklagelig at vi heller ikke i år maktet å sende ut dokumentene så tidlig at rådsmedlemmene fikk god tid til å studere sakene. Jeg antar at de fleste har vært nødt til å konsentrere seg om sitt eget utvalgs saker. Slik er det vel også ofte i våre parlamenter, men det er ingen god ordning. Vi må tilstrebe en slik arbeidsform at alle rådsmedlemmer får tid til å sette seg inn i alle sakene som de skal være med å ta standpunkt til i plenarmøtene. Det er vanskelig å få til så lenge saksmengden er så stor; men det er en oppgave å nå så langt som mulig mot det målet.

Det er sagt at Nordisk Råd har et tungrodd apparat. Den ulempen deler vi vel med de fleste internasjonale samarbeidsorganer. Men presidiet skal gjerne ta opp de klager som er kommet, og undersøke hva som kan gjøres for å få en mer smidig og enkel behandlingsmåte. Jeg går også ut fra at presidiet kan drøfte spørsmålet om å be den juridiske

nimannskomiteén om å gå gjennom arbeidsordningen enda en gang og eventuelt legge fram forslag til endringer i den retning som er nevnt her på møtet.

Vi har også i år vedtatt en lang rekke rekommandasjoner, så vidt jeg kan se 33, men flere av dem tilhører det samme saksområde, og kan i virkeligheten behandles under ett. Andre rekommandasjoner er deler av saker som er sluttbehandlet fra rådets side. Av nye saker som er reist gjennom rekommandasjoner, er det forholdsvis få.

Men de nye sakene oppveies av de over 30 saker som under denne sesjon er fjernet fra dagsordenen som sluttbehandlet. Det går altså an å få en sak vekk fra dagsordenen, selv om den engang er kommet der. Flere av de sluttbehandlede saker er av stor betydning. Enkelte av dem har vært særlig seiglive-de og har gått igjen på dagsordenen fra år til år. Nå er de løst eller vil bli løst i nær framtid og trenger ikke mer omsorg fra rådets side. Jeg er glad for å kunne konstatere de positive resultater av rådets virksomhet som de sluttbehandlede sakene representerer.

Ikke alle saker som bringes inn for Nordisk Råd, ligger til rette for behandling der. På denne sesjon er det for sju sakers vedkommende vedtatt at de ikke gir anledning til noen forføyning, fem av sakene er utsatt til neste sesjon, og 19 andre blir stående på dagsordenen i påvente av nye meddelelser fra regjeringene om disse sakers behandling på det administrative plan.

Hovedsaken på rådets dagsorden var i år, som flere år tidligere, drøftelsen av det økonomiske samarbeid i Norden. Selv om det ennå ikke foreligger grunnlag for å ta realitetsstandpunkter, ligger situasjonen slik an at politikerne i alle de nordiske land føler et stort behov for å drøfte saken. Det samme gjelder de problemer som knytter seg til de europeiske frihandelsplanene. Det kan kanskje hevdes, og det har vært nevnt av enkelte aviser, at vi burde ventet med disse drøftelsene til forhandlerne i Paris er blitt enige, og det kan vel hende at det blir aktuelt å kalle inn til ekstraordinær sesjon når forhandlingsresultatene fore-

ligger der nede. Det vil avhenge av situasjonen og av de resultater de kommer fram til. Men blir de først enige i Paris, og resultatet anbefales av de nordiske lands forhandlere, er vel saken låst såpass fast at mulighetene for eventuelle endringer er meget små. Da er det større sannsynlighet for at vi må ha en ekstra sesjon for å uttale oss om resultatet av de politiske forhandlinger om det økonomiske samarbeid i Norden som vi har bedt regjeringene ta opp. Vi vil i sin tid få rapport fra regjeringene om den saken, og det er godt mulig at vi ikke kan vente så lenge som til neste høst med å behandle rapporten.

Jeg tror det blir hilst med glede av alle som er realistisk innstilt til utvidet økonomisk samarbeid i Norden, at Nordisk Råd har nådd fram til enighet om behandlingsmåten når det gjelder disse overmåte viktige spørsmålene. Vi er enige om at forhandlingene om de nordiske planene skal slutføres, så problemene er helt klarlagte når tiden er inne til avgjørelse. Og vi er — bortsett fra finnene, som av naturlige grunner her har reservert seg — enige om å gjøre det vi kan, for å realisere de europeiske frihandelsplanene på slike vilkår at vi kan være med.

Jeg synes det er et godt resultat, og jeg håper det kan danne grunnlag for en mer realistisk behandling av problemene

og en mer dyptpløyende drøftelse enn vi hittil har hatt, iallfall her i Norge.

Jeg er også glad for det tilsagn som er gitt om at regjeringene under de videre forhandlinger vil holde kontakt med nasjonalforsamlingenes organer, hvor det sitter representanter for alle partier.

Interessen for Nordisk Råd er stadig økende, og jeg tror det har vist ikke bare sin eksistensberettigelse, men også sin nødvendighet. Behovet for rådslagning av den art som vi driver med, er stort. Samarbeidsviljen i Norden er upåklagelig, og vi er nå kommet i vane med å samarbeide. Som oftest klarer vi også å nå positive resultater og overvinne de vansker som de ikke helt sammenfallende interesser og noe forskjellig syn på problemene skaper. Vi har i Nordisk Råd et brukbart samarbeidsorgan, og selv om vi holder oss på det helt nøkterne plan og ikke drømmer om å utvikle rådet ut over forutsetningene ved dets opprettelse, er det av den største betydning for Nordens land og for deres befolkning.

Hvis ingen ber om ordet, vil jeg takke for samværet og samarbeidet i disse arbeidsfylte dagene og ønske rådsmedlemmene en god hjemreise.

Da ingen har bedt om ordet, erklærer jeg Nordisk Råds sjette sesjon for avsluttet.

Møtet hevet kl. 10.55.

Godkjennelse av protokollen

Føranstående protokoll, som omfattar stenografiske referater av forhandlingene ved Nordisk Råds 6. sesjon i Oslo den 9.—15. november 1958, er ført av den ved sesjonen for rådet fungerende sekretær, sekretær i den norske delegasjon byråsjef Einar Løchen.

I samsvar med § 19 i arbeidsordnen for rådet godkjennes protokollen hermed.

For Nordisk Råds presidium

Nils Hønsvald

SAKER M. M.

**Uppskjutet medlemsförslag
om utredning av frågan om gemensam utlämnings-
lagstiftning**

Se sak A 18/1957 och jur. utsk. 7/1957 (5:e sess., s. 458, 1518; behandl. s. 166).

*BILAGA 1***PM rörande gemensam utlämningslagstiftning***(Av Sveriges justitiedepartement)*

Vid det nordiska justitieministermöte, som hölls i Stockholm den 11 och 12 december 1953, beslöts att till gemensam nordisk utredning upptaga frågan om ett förenklat förfarande i fråga om utlämning för brott mellan de nordiska länderna. För ändamålet utsågs delegerade från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Vid de delegerades överläggningar uppnåddes på ett tidigt stadium enighet om att man, såvitt anginge utlämning mellan de nordiska länderna, skulle föreslå slopande av det nuvarande konventionssystemet. Varje land skulle antaga lagstiftning — i möjligaste mån likformig — om utlämning för brott till övriga nordiska länder med reglering dels av förutsättningarna för utlämning, dels av förfarandet i utlämningsärenden. I båda hänseenden skulle eftersträvas att med största möjliga enkelhet förena kravet på betryggande rättssäkerhet. Den i utlämningsärende beslutande myndigheten skulle äga pröva ärendet med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Det skulle således ej vara obligatoriskt att efterkomma varje framställning som föll inom ramen för bestämmelserna om utlämning; dock borde förutsättas att en lagligen grundad utlämningsframställning som regel skulle efterkommas, om ej särskilda skäl talade däremot.

Arbetet vid överläggningarna inriktades i fortsättningen på att enligt de angivna riktlinjerna åstadkomma såvitt möjligt likformiga lagtexter för alla de nordiska länderna. Hösten 1956 hade arbetet fortskridit så långt, att de nordiska justitieministrarna vid sitt möte i Helsingfors den 11 och 12 oktober nämnda år kunde förberedelsevis diskutera frågan. Sedan ytterligare överväganden ägt rum i resp. länder, upptogs frågan ånyo vid det nordiska justitieministermöte, som hölls i Oslo den 3 och 4 februari 1958. Förhandlingar i ärendet fördes vid detta tillfälle även mellan justitieministrarna och Nordiska rådets juridiska niomannakommitté. Överläggningar har slutligen ägt rum i Helsingfors den 3 och 4 juni 1958 med representanter för resp. departement i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid dessa överläggningar uppnåddes i huvudsak enighet om lydelsen av texterna. De avvikelser som kvarstår hänför sig väsentligen till detaljer där det råder skiljaktighet mellan de olika ländernas rättegångssystem. Om orsaken till att bestämmelserna om förfarandet vid utlämning i det finska förslaget något avviker från de övriga texterna torde få hänvisas till särskild redogörelse, som från finsk sida kommer att tillställas Nordiska rådet [*se Bilaga 2*].

Beträffande innehållet i den sålunda föreslagna lagstiftningen må nämnas följande.

I fråga om villkoren för utlämning föreslås vissa uppmjukningar i förhållande till vad som gäller inom den allmänna utlämningslagstiftningen. Sålunda skall det i viss utsträckning bli möjligt att utlämna medborgare i det land från vilket utlämning begäres. Sådan medborgare skall kunna utlämnas under förutsättning att han vid tiden för brottets begående sedan minst två år haft hemvist i den stat till vilken utlämning begäres eller gärningen är av viss svårighetsgrad. Har gärningen i sin helhet begåtts inom riket, skall dock utlämning kunna ske endast om gärningen även innefattar medverkan till ett utom riket begånget brott eller framställningen om utlämning också avser gärning som förövats utom riket. I likhet med vad som gäller inom det allmänna utlämningsväsendet skall begränsningar gälla i fråga om möjligheten att utlämna för politiska brott. Som allmän regel föreslås, att utlämning ej skall kunna ske för sådant brott. Person som icke är egen medborgare skall emellertid kunna utlämnas för dylikt brott, om gärningen tillika innefattar brott av icke politisk beskaffenhet och densamma mutatis mutandis är straffbar i det land från vilket utlämning begäres. Förslaget upptager även en regel om att utlämning ej skall kunna äga rum för brott vilket i det land som begär utlämning allenast kan straffas med böter, såvida ej framställningen om utlämning därjämte avser brott för vilket strängare straff än böter kan ådömas.

Vad angår förfarandet är det enligt förslaget avsett, att myndigheterna skall kunna träda i direkt kontakt med varandra utan att behöva gå den diplomatiska vägen. För trygghet av rättssäkerheten kräves att domstol alltid är inkopplad i ärendet. Framställning om utlämning skall i enlighet därmed grundas antingen på en av domstol i den begärande staten meddelad fällande dom eller också på annat av domstol i nämnda stat meddelat beslut, varav framgår att domstolen funnit sannolika skäl till misstanke, att den som begäres utlämnad begått det uppgivna brottet. Sedan framställningen inkommit, ankommer det på åklagaren att verkställa utredning i ärendet, i huvudsak enligt de principer som gäller för förundersökning i brottmål. En ur rättsskyddssynpunkt betydelsefull bestämmelse utgöres av ett stadgande, att domstol skall, om det begäres av den som avses med utlämningsframställningen, pröva huruvida hinder möter mot utlämningen. Det är avsett, att domstolen därvid skall pröva allenast, huruvida ett i lagen uppställt hinder mot utlämning föreligger; det skall däremot icke ankomma på domstolen att pröva, huruvida utlämning bör vägras med utnyttjande av den fria prövningsrätt, som hela lagstiftningen bygger på. Efter det utredningen i utlämningsärendet avslutats, skall handlingarna i ärendet översändas till vederbörande departement och beslut över framställningen meddelas av departementet (i Sverige Kungl. Maj:t).

För de fall då gärningsmannen förklarar sig ej ha något att invända mot utlämning har emellertid ett enklare förfarande utformats. Då erfordras ej beslut av Kungl. Maj:t utan beslut kan meddelas av åklagaren. Ej heller

krävs något domstolsbeslut i den stat varifrån utlämning begäres. Samtycke skall dock för att få dessa verkningar avgivas inför domstol. Med fog synes kunna göras gällande — detta torde böra understrykas i anslutning till det medlemsförslag angående det nordiska utlämningsförfarandet som väckts inom Nordiska rådet — att det blir detta betydligt enklare förfarande som normalt kommer att tillämpas.

Det är avsett att förslag till lagstiftning skall på grundval av de föreliggande texterna utarbetas i resp. länder för att framläggas för folkrepresentationerna år 1959.

Till belysning av enskildheterna i den tänkta lagstiftningen fogas vid denna skrivelse det svenska lagtextförslaget [*se Bihang*]. Ytterligare handlingar i ärendet kommer att överlämnas direkt till vederbörande utskott.

Stockholm den 9 september 1958

BIHANG

Förslag till lag om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge.

Häri genom förordnas som följer.

Villkor för utlämning

1 §.

Den som i Danmark, Finland, Island eller Norge är misstänkt, tilltalad eller dömd för där straffbelagd handling och uppehåller sig här i riket må efter framställning utlämnas enligt vad i denna lag sägs.

Utlämning må ej ske, om i den främmande staten allenast böter kan ådömas för gärningen, såvida ej framställningen om utlämning tillika avser brott, för vilket strängare straff än böter kan följa.

2 §.

Svensk medborgare må utlämnas allenast om han vid tiden för brottet sedan minst två år haft hemvist i den stat till vilken utlämning begäres eller den gärning för vilken utlämning begäres motsvarar brott, varå enligt svensk lag kan följa straffarbete i [sex år] eller därutöver; om gärningen i sin helhet begåtts inom riket, må utlämning dock ej ske, med mindre gärningen innefattar medverkan till ett utom riket begånget brott eller framställningen om utlämning jämväl avser gärning, som förövats utom riket.

3 §.

Har den som begäres utlämnad dömts för gärningen i den stat, från vilken framställning om utlämning inkommit, må utlämning ske, allenast om påföljden utgör frihetsstraff eller annat omhändertagande på anstalt.

4 §.

Utlämning må ej beviljas för politiskt brott.

Innefattar gärningen tillika brott av icke politisk beskaffenhet må utlämning dock ske, om gärningen i motsvarande fall är straffbar enligt svensk lag och den som begäres utlämnad icke är svensk medborgare.

5 §.

Utlämning må ej äga rum, om här i riket meddelats dom angående det uppgivna brottet eller beslut om eftergift av åtal för brottet.

6 §.

Om den, som begäres utlämnad, här i riket dömts att undergå frihetsstraff för annat brott än det som avses med framställningen, må han ej utlämnas, förrän han frigivits eller utskrivits från fängvårdsanstalten. Utlämning må ej heller ske, om han här i riket står under åtal för annat brott, å vilket kan följa frihetsstraff i två år eller mera, eller om han eljest för annat brott hålls häktad eller är underkastad reseförbud. Samma lag vare om förundersökning inletts för brott som nyss nämnts.

Utän hinder av vad i första stycket sägs må utlämning äga rum för lagföring, på villkor att den utlämnade efter lagföringen utan dröjsmål överlämnas till svensk myndighet.

7 §.

Vid utlämning skola gälla följande villkor:

1. den utlämnade må icke utan eget, inför domstol avgivet samtycke ställas till ansvar för annat före utlämningen begånget brott än det för vilket han utlämnats, med mindre medgivande därtill lämnats i den ordning som i 18 § sägs;

2. den utlämnade må allenast i fall som avses i 8 § eller efter medgivande enligt 18 § för brott, som han före utlämningen förövat, utlämnas till tredje stat.

I samband med beviljande av utlämning må uppställas de ytterligare villkor, som prövas erforderliga.

8 §.

Om flera av de i 1 § omnämnda staterna framställa begäran om någons utlämnande eller sådan framställning inkommer från en eller flera av dessa stater jämte annan stat, skall med hänsyn till beskaffenheten av samt tiden och orten för brottet eller brotten, tidsföljden mellan framställningarna, gärningsmannens nationalitet och hemvist samt omständigheterna i övrigt bestämmas till vilken stat utlämning skall ske.

Avse framställningarna olika brott, må såsom villkor för utlämning föreskrivas, att den utlämnade skall efter lagföring och verkställighet av straff eller annan påföljd i en stat utlämnas till annan stat.

Förfarandet

9 §.

Framställning om utlämning skall göras av polis- eller åklagarmyndighet i den stat som önskar utlämningen. Framställningen skall ingivas till riksåklagarämbetet; om gärningsmannens uppehållsort i riket är känd, må den dock ingivas direkt till stats- eller distriktsåklagare.

Om icke den, som begäres utlämnad, enligt vad i 15 § sägs samtycker till utlämning eller erkänner den gärning för vilken utlämning begäres, skall till grund för framställningen föreligga en av domstol i den stat, från vilken framställningen inkommit, meddelad fällande dom eller ock annat av domstol i nämnda stat meddelat beslut, varav framgår, att domstolen funnit sannolika skäl föreligga till misstanke att den som begäres utlämnad begått det uppgivna brottet.

Framställningen skall innehålla upplysning angående gärningsmannens nationalitet, hans uppehållsort i riket, om denna är känd, brottets beskaffenhet samt tiden och orten för brottet. Signalement skall om möjligt företes. Framställningen skall vidare vara åtföljd av uppgift om de straffbestämmer som anses tillämpliga å brottet.

10 §.

Åklagaren skall skyndsamt verkställa erforderlig utredning i ärendet. Därvid skall, med iakttagande av vad nedan sägs, i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad om förundersökning och eljest om rättegång i brottmål är stadgat.

11 §.

Om det begäres av den som avses med framställningen om utlämning, skall högsta domstolen pröva huruvida mot utlämningen möter hinder varom i denna lag sägs. Högsta domstolen skall i ärendet hålla förhandling, om det påkallas av åklagaren eller den som begäres utlämnad, så ock eljest om det av särskild anledning finnes erforderligt.

Ej må framställningen om utlämning bifallas, om högsta domstolen förklarar hinder däremot föreligga.

12 §.

Till främjande av utredningen och för att säkerställa utlämning må åklagaren, om den gärning för vilken utlämning begäres eller gärning av motsvarande beskaffenhet är i svensk lag beskriven såsom brott, använda och hos rätten påkalla användandet av tvångsmedel enligt vad i allmänhet gäller för brottmål. Tvångsmedel må användas utan att särskild utredning, utöver vad framställningen enligt 9 § skall innehålla, förebragts till stöd för att den som avses med framställningen begått det uppgivna brottet.

Rättens beslut om användande av tvångsmedel skall, där ej rätten annorledes förordnar, gälla i avbidan på beslutet över framställningen och verkställigheten därav. Beslut om häktning skall dock gälla högst tre veckor, såframt ej rätten med hänsyn till utredningens omfattning eller eljest av särskild anledning förordnar om förlängning av denna tid. Sådant förordnande må meddelas endast efter ny förhandling och för högst två veckor i sänder.

13 §.

Förhandling vid rätten må hållas inom stängda dörrar, förutom då det följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken, om det i särskilt fall kräves av hänsyn till den stat från vilken framställningen om utlämning inkommit.

14 §.

Ersättning åt offentlig försvarare samt åt vittne eller annan som hörts vid rätten skall slutligen gäldas av statsverket, om ej rätten av särskilda skäl förordnar, att ersättningen skall erläggas av den som begäres utlämnad.

15 §.

Har den som avses med framställningen inför rätten samtyckt till utlämning och är ej fall som avses i 4, 6 eller 8 § för handen, äger åklagaren, om han finner att hinder mot utlämning ej föreligger enligt denna lag eller att utlämning eljest icke bör vägras, meddela beslut om utlämning.

Om åklagaren ej meddelar beslut om utlämning enligt vad i första stycket sägs, skola handlingarna i ärendet, sedan utredningen avslutats, skyndsamt översändas till justitiedepartementet, varefter Konungen skall giva sitt beslut över framställningen.

Vid beviljande av utlämning må förordnas, att föremål som under ärendets handläggning tagits i beslag skall överlämnas till den myndighet som begärt utlämningen; och må därvid göras det förbehåll till tryggande av tredje mans rätt, som kan anses påkallat.

16 §.

Beslut om utlämning skall verkställas så snart ske kan. Är den som avses med beslutet icke anhållen eller häktad, äger den som meddelar utlämningsbeslutet förordna, att han i avbidan på verkställigheten skall tagas i förvar eller ställas under uppsikt.

Övriga bestämmelser

17 §.

Den som är efterlyst för brott, som enligt denna lag kan föranleda utlämning, må, såframt på gärningen eller gärning av motsvarande beskaffenhet enligt svensk lag kan följa frihetsstraff, anhållas utan att framställning om utlämning för brottet föreligger.

Den anhållne äger hos rätten påkalla prövning av anhållandet. Rätten skall i sådant ärende hålla förhandling. Mot rättens beslut må talan ej föras.

Polis- eller åklagarmyndighet i den stat där efterlysningen utfärdats skall ofördröjligen underrättas, då någon anhållits enligt denna paragraf. Har icke framställning om utlämning mottagits inom två veckor från det underrättelsen avsändes, skall den anhållne försättas på fri fot.

18 §.

Konungen äger på framställning meddela tillstånd, att den som enligt denna lag utlämnats må för annat före utlämningen förövat brott än det för vilket utlämning skett ställas till ansvar eller utlämnas till annan av de i 1 § omförmälda staterna. Framställningen skall innehålla upplysning om brottets beskaffenhet, tiden och orten för brottet samt de straffbestämmelser som anses tillämpliga å brottet.

Tillstånd må lämnas allenast såvitt Konungen finner, att hinder mot utlämning för brottet icke skulle hava mött. Om det begäres av den som avses med framställningen, skall högsta domstolen först pröva ärendet. Ej må tillstånd lämnas om högsta domstolen förklarar hinder däremot föreligga.

Beträffande tillstånd till utlämning till annan än de i 1 § omförmälda staterna skola bestämmelserna i 24 § lagen om utlämning för brott äga tillämpning.

19 §.

Den som utlämnas från någon av de i 1 § omnämnda staterna till annan i samma paragraf omförmäld stat må utan särskilt tillstånd föras genom svenskt territorium.

20 §.

Konungen äger meddela närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Konungen äger förordna om lagens ikraftträdande allenast i förhållande till någon eller några av de i 1 § omnämnda staterna.

BILAGA 2**PM rörande det från Finlands sida framlagda förslaget om gemensam utlämningslagstiftning**

(Av Finlands justitieministerium)

Sedan frågan om åvägabringande av lagstiftning angående utlämning av förbrytare de nordiska länderna emellan med anledning av ett medlemsförslag (Sak A 18/1957) blivit anhängig i Nordiska rådet och vid rådets femte session uppskjutits till följande session, har frågan behandlats vid möten i Oslo den 3 och 4 februari 1958, i vilka de nordiska justitieministrarna, Nordiska rådets niomannakommitté samt representanter för justitieministerierna deltog. Vid dessa möten framhölls från finskt håll bl. a. att, när det på vissa punkter hade visat sig svårt att inlemma det gemensamt uppgjorda lagutkastet i finsk rätt och lagstiftningen fördenskull, om den i de övriga länderna bleve godkänd i den form som givits utkastens vore av ringa praktisk betydelse för Finland, en särskild överläggning ytterligare borde anordnas mellan tjänstemän från ministerierna med uppgift att redigera lagutkastet på vissa punkter.

I detta syfte sammanträdde representanter för de nordiska ländernas justitieministerier i Helsingfors den 3 och 4 juni 1958, varvid nya reviderade lagutkast framlades från danskt, norskt och finskt håll. Det förslag som uppgjorts av justitieministeriet i Finland avvek härvid på flera punkter från de övriga nordiska ländernas.

Vid mötet i Helsingfors uppnåddes enighet bl. a. om utlämning av egna medborgare och för politiska brott, vilka frågor tidigare hade varit föremål för särskild uppmärksamhet vid justitieministermötena i Helsingfors 1956 och Oslo 1958. För att största möjliga enhetlighet i stadgandena angående förfarandet skulle uppnås, frångingo Finlands representanter vid mötet bl. a. sitt förslag om ett snabbt och omedelbart överförande av förbrytare som rymt över gränsen.

Efter mötet i Helsingfors har det ankommit på vederbörande ministerier att uppgöra nya lagutkast med de ändringar man enades om vid mötet. Enligt

nu tillgängliga uppgifter torde enhetlighet kunna uppnås om stadgandena angående förutsättningarna för utlämning. Vid alla möten har man likaså varit enig om att syftet med ifrågavarande lagstiftning är att möjliggöra snabb och smidig utlämning de nordiska länderna emellan, så att systemet skulle kunna tjäna de behov den stora rörelsefriheten inom Norden skapat. Likaså har redan i förhandlingarnas begynnelseskede överenskommit om att det gällande konventionssystemet skall slopas och utlämningen av förbrytare de nordiska länderna emellan regleras genom en särskild lag i varje land. Mellan det finska och de övriga ländernas lagutkast föreligger emellertid fortfarande — beroende huvudsakligen på olikheter i rättsordningen — vissa skiljaktigheter. De mest betydande av dem äro:

1) I anseende till att vår gällande lag om utlämning av förbrytare innehåller särskilda bestämmelser om finsk myndighets begäran om utlämning har det befunnits nödvändigt att i förevarande finska förslag innefatta stadganden även om förfarandet i de fall då Finland är det begärande landet. Detta har varit så mer nödvändigt som man i lagförslaget varit tvungen att intaga särskilda stadganden om sådant domstols utslag, som i de övriga nordiska länderna utgör en förutsättning för utlämning av för brott miss-tänkt i vissa fall, och om förfarandet vid dess utverkande. På så sätt har lagförslaget som helhet betraktat tillika givetvis en med tanke på tillämpningen fullständigare form. Motsvarande stadganden finnas icke i de övriga ländernas lagutkast.

2) Vid de gemensamma överläggningarna har överenskommelse träffats om de villkor som vid utlämning av förbrytare till annat nordiskt land alltid skulle iakttagas i det mottagande landet. Enligt det finska förslaget skulle villkoren ingå i lagen såsom förpliktande bestämmelser. De övriga nordiska ländernas lagutkast förutsätta iakttagande av samma villkor, men dessa gäves förpliktande kraft först efter att lagstiftningen till denna del kompletterats med diplomatisk notväxling. Om de övriga nordiska länderna kunde antaga en lagstiftning i enlighet med den finska ståndpunkten, skulle någon till konventionssystemet hörande notväxling icke behövas.

3) I de övriga nordiska länderna gestaltar sig utlämningsförfarandet enligt lagutkasten olika, beroende på huruvida den brottslige samtycker till utlämning eller ej. Då samtycke ej föreligger, är förfarandet betydligt mera invecklat än eljest. Enligt det finska lagutkastet är förfarandet alltid detsamma, oberoende av brottslingens vilja. Utlämningsfrågans avgörande lämnas åt administrativ myndighet, varigenom i Finland större snabbhet vid förfarandet uppnås än om detsamma här vore uppbyggt på ett domstolsförfarande, vilket med beaktande av vår gällande rättegångsordning kunde gestalta sig tidsödande. Rättssäkerhetsintresset har beaktats genom en del särbestämmelser.

Det reviderade utkast till lagstiftning om utlämning av förbrytare de nordiska länderna emellan, vilket som bäst utarbetas i Finlands justitieministerium, kommer att föreligga färdigt i en snar framtid. Meningen är att

en lagproposition sedan skall föredragas för statsrådet med förslag om att högsta domstolens utlåtande därom måtte inhämtas. Justitieministeriet är redo att ställa förslaget i den form, vari det föredragits för statsrådet, till vederbörande utskotts förfogande vid Nordiska rådets 6:e session. Regeringens slutliga förslag kan emellertid ytterligare komma att undergå sådana ändringar, som eventuellt påkallas av högsta domstolens utlåtande.

Helsingfors den 16 september 1958

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

1. Gällande rätt

Finland, Norge och Sverige ha för närvarande var sin nationella lagstiftning beträffande utlämning, medan sådan lagstiftning saknas i Danmark och Island. De i de tre förstnämnda länderna gällande allmänna reglerna om utlämning ha i vissa avseenden uppmjukats genom bestämmelserna i de mellan nordiska länder ingångna bilaterala utlämningskonventionerna. Kommittén anser det emellertid icke nödvändigt att i detta sammanhang i detalj ingå på de nu gällande nationella föreskrifterna avseende utlämning från ett nordiskt land till ett annat. Sammanfattningsvis förtjänar blott framhållas att gällande lagstiftning på detta område föreskriver, att i utlämningsärenden ett relativt komplicerat förfarande skall tillämpas. Vanligtvis kräves t. ex. i varje särskilt fall beslut av regeringen eller vederbörande minister.

2. Det faktiska läget i rättstillämpningen

Reglerna i den gällande lagstiftningen ha i huvudsak tillkommit vid en tidpunkt, då resandetrafiken mellan de nordiska länderna ännu var relativt begränsad. I och med att den nordiska passfriheten införts och till följd av den allmänna välståndsutvecklingen har läget helt förändrats. Miljontals människor överskrida nu årligen de internordiska gränserna.

Även kriminella element ha fått möjlighet att fritt röra sig inom det nordiska området. Man har ibland t. o. m. talat om en fri nordisk »brottsmarknad». I viss utsträckning torde brottsligheten lokalt ha inriktats på särskilda områden eller orter, som av olika skäl utöva en lockelse på brottslingar även från grannländerna. Olika faktorer — såsom risken för upptäckt, straffens hårdhetsgrad, brottsförebyggande åtgärder — variera från ett land till ett annat och även mellan olika orter inom samma land. Brottslighetens lokalisering påverkas i någon mån härav. Bortsett härifrån ger passfriheten den

som begått ett brott i ett land möjlighet att fara över till ett grannland i syfte att undandraga sig lagföring och straff.

Polismyndigheterna ha ställts inför avsevärda praktiska problem, då det gällt att möta de svårigheter som härigenom uppkommit. Medan de kriminella elementen kunnat röra sig relativt fritt, är polisen i princip förhindrad att i sin verksamhet överskrida de nationella gränserna. Otivelaktigt ha de kriminella elementen vetat draga nytta härav.

För att övervinna svårigheterna ha de nordiska polismyndigheterna etablerat ett nära samarbete. Vad angår den föreliggande frågan om återföring av misstänkta till gärningslandet har spørsmålet i praktiken lösts på ett annat sätt än lagstiftningen angiver. Enligt gällande rätt borde utlämningsförfarande tillgripas, så snart en misstänkt person skall sändas åter till ett annat nordiskt land på grund av en där begången brottslig handling. För Sveriges del t. ex. skulle en strikt tillämpning av bestämmelserna leda bl. a. till att Kungl. Maj:t och högsta domstolen behövde taga befattning med varje särskilt fall, då en misstänkt skulle sändas från Sverige. I praktiken skulle en sådan ordning motverka en effektiv brottsbekämpning. Den har inte heller kunnat upprätthållas.

Utlämningsförfarandet har i själva verket under senare år så gott som helt upphört att tillämpas de nordiska länderna emellan. Under de två senaste åren 1956—1957 inträffade sammanlagt endast 6 fall av utlämning mellan de nordiska länderna, nämligen två från Norge till Sverige (av en dansk och en svensk, båda år 1956) och fyra från Sverige, därav ett till Danmark, ett till Finland och två till Norge. Från Danmark och Finland har under ifrågavarande tvåårsperiod utlämning till annat nordiskt land icke ägt rum i något enda fall.

Av det sagda får icke slutas, att personer efterlysta i ett land för brott icke översänts till detta. I själva verket förekomma transporter av detta slag i stor omfattning. Endast från Köpenhamn beräknas årligen ett 25-tal personer sändas över Öresund. I något enstaka fall kan utlämningslagstiftningens regler om avvisning, förvisning m. fl. liknande administrativa institut antagas ha kommit till användning. I det stora flertalet fall kunna emellertid dessa institut icke vinna tillämpning. I stället har, såsom klart framgår av bilagda redogörelse för fakta i ett hos den svenska justitieombudsmannen anhängigt ärende [*se Bihang*], vid sidan om lagen utvecklat sig ett helt formlöst förfarande bestående i att polismyndighet i vistelselandet på begäran av polismyndighet i grannlandet sänder hem den misstänkte till grannlandet utan större formaliteter. Allmänt känt är exempelvis att mellan polismyndigheterna i Skåne och Danmark ett mycket intimt samarbete försigår, varvid misstänkta och tilltalade personer utväxlas över Öresund utan att någon egentlig rättslig grund finns för åtgärderna, i vart fall för Sveriges del. Liknande relationer torde upprätthållas t. ex. mellan polismyndigheterna i Oslo och Göteborg och mellan stockholmspolisen och polismyndigheterna i Finland.

Läget är helt enkelt det att utlämningsförfarandet praktiskt taget upphört

att tillämpas och att i stället ett formlöst polisiärt hemsändningsförfarande kommit i bruk.

3. Utlämningsinstitutets ställning och betydelse

Folkrättsligt upprätthålles den grundsatsen att straffrättsskipningen i princip är en nationell angelägenhet, som ombesörjes av inhemska organ. Ett land kan icke ha några anspråk på ett annat land av innehåll att detta senare skall lämna det förra biträde i dess straffrättsskipning, om icke avtal härom träffats mellan länderna. Man kan i förhållandet länderna emellan ofta spåra uttryck för en viss misstro mot andra länders rättsskipning. Varje land anser sig tillhandahålla den bästa straffrättsskipningen, och det betraktas därför som en fördel att få bli föremål för denna i stället för att utlämnas till ett annat lands straffrättsskipning, vilken a priori anses som sämre.

Denna uppfattning har emellertid särskilt vid ett växande internationellt samkväm icke kunnat upprätthållas utan modifikation. Det har visat sig nödvändigt att länderna äro varandra behjälpliga även med avseende å straffrättsskipningen. Överenskommelser härom ha också träffats. Det är mot denna bakgrund utlämningsinstitutet är att se som ett nödvändigt, på avtal grundat komplement i en internationell ordning, där länderna i och för sig äro suveräna i straffrättsligt avseende. Funnes icke de möjligheter, som kunna erhållas genom utlämningsinstitutet, skulle brottslingar genom att avvika från det landet där brottet begåtts till annat land kunna undandraga sig varje påföljd av sitt brottsliga handlande. Samtidigt måste man emellertid göra klart för sig, att utlämningen endast är en av många tänkbara åtgärder i samarbetet länderna emellan i syfte att bekämpa brottsligheten. I den mån överenskommelser ingås avseende andra sådana åtgärder, kan utlämnings betydelse komma att minskas.

4. Norden som ett enhetligt område

I viss kontrast till den nu skildrade traditionella uppfattningen rörande förhållandet mellan suveräna stater står den nya som håller på att växa sig fram i fråga om de nordiska ländernas inbördes relationer. Enligt denna senare betraktas Norden som ett enhetligt territorium i vissa avseenden. Åtgärder vidtagna i ett land godtagas utan vidare prövning även i övriga. Denna princip har nyligen accepterats i ett hänseende, då den fulla nordiska passfriheten i år genomfördes. Norden utgör vidare ett enhetligt karantänområde, och andra exempel kunde nämnas. Fråga är nu i vad mån denna nya grundsats kan vinna tillämpning även på brottsbekämpningens och straffrättsskipningens område.

Av intresse är att i praktiken den redan i stor utsträckning slagit igenom, då det gäller polismyndigheternas interna samarbete i brottsbekämpande eller brottsbeivrande syfte. Som exempel kan hänvisas till det i *Bihang* skildrade fallet, då en för mord i Danmark misstänkt person på begäran av dansk polis efterspanas av polisen i Sverige, fasttages där och återsändes till polismyndigheten i Danmark, som har hand om brottsundersökningen.

I dylika lägen har polisen i själva verket handlat såsom om Norden vore ett enhetligt område, och den har i sitt samarbete icke låtit sig hejdas av de nationella gränserna. Dessa ha icke utgjort större hinder än t. ex. de lokala gränserna inom ett och samma land mellan olika polismyndigheters verksamhetsområden. Det är ett vidgat samarbete av denna art, som Nordiska rådet redan tidigare förordat i sin rekommendation nr 5/1956 om utbyggnad av det straffrättsliga samarbetet i Norden. Det gäller nu att avgöra, hurvida icke denna ordning är praktisk och rationell — ehuru den står i strid med i vissa länder gällande lagstiftning — samt förtjänt att lagfästas.

För egen del är kommittén av den uppfattningen att det redan nu borde varit möjligt att gå vidare på den väg som utvecklingen beträffande nordiskt samarbete under senare tid sålunda utstakat. För normalfallen, särskilt alla de fall då fråga är om vanliga egendomsförbrytelser, som bedömas på i huvudsak likartat sätt i alla Nordens länder, borde man kunna övergå till en ordning, innebärande möjlighet att utan vidare sända den misstänkte, därest sådana omständigheter förelegat, att han enligt interna rättsregler berövats friheten, till den plats där av praktiska skäl brottsundersökningen bör ske och lagföringen inför domstol äga rum, oavsett om därvid nationella gränslinjer måste överskridas.

I detta sammanhang bör också beaktas att utlämningsinstitutets betydelse skulle begränsas, om andra former av nordiskt straffrättsligt samarbete byggdes ut i överensstämmelse med rådets rekommendation nr 5/1956. Härvidlag torde vara anledning att skilja mellan samarbete i brottsutredande syfte och samarbete för att ombesörja verkställighet av meddelade straffdomar.

På stadiet före och under domstolsbehandlingen är det framför allt angeläget, att polismyndigheterna i de nordiska länderna bistå varandra med att höra misstänkta och vittnen, oavsett i vilket land den förseelse eller det brott, varom är fråga, blivit begånget. Om ett brott begåtts i ett land och den som misstänkes för brottet uppehåller sig i annat land, bör han kunna höras av polisen i sistnämnda land. Så sker redan nu i betydande utsträckning. På åtskilliga punkter föreligger emellertid oklarhet om hur långt detta samarbete kan sträckas. Lagregler i ämnet äro därför önskvärda.

Vidare erfordras att medverkan lämnas för delgivning av stämningar, kallelser m. fl. liknande handlingar i brottmål, oberoende av i vilket nordiskt land handlingen utfärdats. Om sålunda åklagarmyndigheten i ett land finner, att en person som vistas i ett annat nordiskt land begått ett brott och om den vill stämma vederbörande att svara för detta vid domstol i sitt eget land, bör vistelselandet medverka till att stämningen och övriga handlingar delgivas.

Om det straffrättsliga samarbetet utbyggdes i nu angivna hänseenden, skulle behovet av utlämning avsevärt minskas, vilket i och för sig är önskvärt med hänsyn till det moment av frihetsberövande som ligger i utlämningsåtgärden. Behov av tvångsmässigt översändande från ett land till ett annat skulle då egentligen blott föreligga, dels då ett frihetsberövande

även efter inhemska regler måste anses påkallat av utredningshänsyn eller på grund av brottets svårighetsgrad eller av andra liknande skäl, dels då en åtalad icke efterkommer en kallelse att inställa sig för domstol i annat land, för så vitt åtalet gäller brott av viss svårighetsgrad.

Självfallet skulle vid en utbyggd ordning efter de linjer som här antytts den enskilde icke ställas sämre än andra invånare i det land där han uppehåller sig. I sådana länder, där den som berövats friheten är berättigad att inom 24 timmar från frihetsberövandet ställas inför domstol, skulle självfallet denna regel iakttagas, vare sig han skall sändas ur landet eller överlämnats dit från annat land. Såväl det avlämnande som det mottagande landets regler komma successivt att tillämpas. Om någon ändring i nuvarande förhållanden, enligt vilka den som utlämnats, så snart han ankommit till det mottagande landet, äger tillgodonjuta alla de rättssäkerhetsgarantier i olika avseenden, som där kunna vara uppställda, är det sålunda icke fråga.

Vad härefter angår översändande av redan dömda personer, skulle knappast erfordras annan regel än att domar meddelade i annat nordiskt land skola verkställas på samma sätt som interna domar. Efterlyses någon som dömts till ovillkorligt frihetsstraff i något nordiskt grannland i det egna landet, bör det vara en plikt för polismyndigheterna i sistnämnda land att på begäran medverka till att vederbörande överlämnas till domslandets verkställighetsmyndigheter.

Då kommittén uttalat sympatier för ett på detta sätt förenklat förfarande för alla normalfallen, vilket bygger på att länderna hysa ömsesidigt förtroende för varandras rättsordningar, har kommittén icke förbisett, att det måste finnas tillgång till ett regelrätt utlämningsförfarande, då ett sådant undantagsvis är behövt. Så är fallet, så snart vederbörande anhåller om asyl i vistelselandet. I det föregående har ställning icke tagits till översändande av egna medborgare, men i den mån ett sådant översändande medges, måste fall inträffa, då ett reguljärt utlämningsförfarande med domstols behandling bör tillämpas.

För dessa relativt sällsynta särfalls skull bör dock icke det normala förfarandet kompliceras. I stället bör för undantagsfallen finnas en speciell ordning. Den bör brukas, så snart vederbörande själv påkallar det. Då regelmässigt den om vars översändande är fråga själv har intresse av att så fort som möjligt komma till det land, där den rättsliga proceduren mot honom skall äga rum eller han skall undergå honom ådömt straff, har han icke någon anledning att onödigtvis påkalla det omständligare förfarandet, vilket i allmänhet endast leder till att hans frihetsberövande ytterligare förlänges. Något missbruk av denna möjlighet att få sin sak handlagd som ett utlämningsfall i stället för som ett ordinärt undersöknings- eller verkställighetsfall bör under sådana omständigheter icke vara att befara.

Kommittén är angelägen att här ånyo understryka, att den icke, då den ovan skisserat en framtida ordning, velat göra någon inskränkning i de olika ländernas rätt att giva asyl åt flyktingar eller andra. I de fall, då någon anhåller om asyl, skall som nämnts förfarandet för utlämning med domstolsbehandling och övriga rättssäkerhetsgarantier träda i funktion.

Slutligen uppkommer frågan, om för de relativt fåtaliga fallen, då utlämningsförfarandet blir aktuellt, särskilda regler om förutsättningar för utlämning mellan de nordiska länderna, avvikande från de allmänna utlämningsreglerna, äro påkallade. Denna fråga torde böra besvaras jakande framför allt med hänsyn därtill att, om sådana specialregler icke finnas, en misstänkt i särskilda fall kan lockas att med stöd av de i allmänhet ganska restriktiva allmänna utlämningsreglerna söka förhindra sin lagföring i hemlandet. Det synes därför rimligt att de principer för en internordisk utlämningslagstiftning, om vilka allmän enighet kan uppnås, intagas i ettvart lands allmänna utlämningslagstiftning såsom undantagsregler, avseende utlämning till annat nordiskt land. Några särskilda förfaranderegler för nordisk utlämning torde däremot icke vara behövlige. De allmänna reglerna avseende ett relativt kvalificerat förfarande torde vara lämpliga just i de fåtaliga fall då det blir fråga om utlämning.

5. Departementens/ministeriernas förslag

Det föreliggande förslag till utlämningslagstiftning, som överlämnats till rådet, bygger på den gamla grundsatsen att de nordiska länderna i straffrättsligt hänseende utgöra isolerade områden. Förslaget avser sålunda att återinföra utlämningsförfarandet de nordiska länderna emellan, sedan detta i praxis redan avvecklats. Då det får förutsättas att den nya lagstiftningens regler äro avsedda att verkligen tillämpas till skillnad från vad som är fallet beträffande de nu gällande, måste nuvarande praxis upphöra. Resultatet av reformen kan därför befaras bli att det brottsbekämpande arbetet i själva verket försvåras. I vart fall innebär förslaget klart ett steg tillbaka i förhållande till den nu i praxis tillämpade ordningen, vilken såvitt man vet icke medfört någon rättsosäkerhet.

Det är förklarligt att arbetet på den nya lagstiftningen följt dessa äldre linjer. Ännu då frågan om revision av de nordiska ländernas utlämningsregler upptogs till närmare utredning år 1953, utgick man från att den specifikt nordiska lagstiftningen skulle bygga på samma grund som de allmänna utlämningsreglerna, låt vara att bestämmelserna borde på olika sätt förenkla, då det gällde utlämning de nordiska länderna emellan. Under tiden har emellertid den fullständiga nordiska passfriheten genomförts, som medfört att passagen över gränserna blivit i realiteten fri. När förslaget nu lägges fram för genomförande, framstår det därför som företräddande en i vissa avseenden redan passerad ståndpunkt. Det förefaller mindre rationellt att, medan de kriminella elementen ha möjlighet att fritt röra sig från ett land till ett annat, deras återsändande i samband med brottsbeivrande skall hämmas av ländernas nationella gränser.

Det är beklagligt att man icke i förslaget ansett sig kunna legalisera den praxis som utbildats, sedan den försetts med de kauteler som äro nödvändiga ur rättssäkerhetssynpunkt för de särskilda fall, då t. ex. fråga om asyl uppkommer.

Kommittén har under angivna förhållanden befunnit sig i en vansklig situation. Som framgår av det ovan anförda kan förslaget till sin allmänna

konstruktion icke anses fullt tillfredsställande, bland annat därför att det innebär ett steg tillbaka i den hittillsvarande utvecklingen av nordiskt samarbete. Å andra sidan skulle en avvisande hållning till förslaget medföra att det nuvarande tillståndet, då formellt vissa regler äga giltighet, medan i praxis en helt annan ordning tillämpas, bevaras under ytterligare avsevärd tid. Det måste nämligen antagas att det kommer att erfordras tämligen lång tid för att utarbeta nya lagtexter, som följa de allmänna riktlinjer vilka kommittén i det föregående skisserat.

Ställd inför detta val har kommittén ansett sig böra tillstyrka en lagstiftning, byggd på förslagets huvudgrunder, som ett provisorium. Om en sådan antages, skulle det nuvarande tillståndet, som innebär att en rätt gäller på papperet, medan en annan ordning tillämpas i praktiken, bringas ur världen, något som i och för sig är högeligen önskvärt.

Under den övergångstid, den nu föreslagna lagstiftningen kan komma att gälla, bör arbetet inriktas på att snabbt åstadkomma en nordisk lagstiftning avseende praktiskt samarbete mellan polis- och åklagarmyndigheter i de nordiska länderna i brottsbekämpande syfte. Denna fråga bör nu upptagas av rådet.

6. Detaljgranskning av förslaget

Härefter kommer kommittén att ingå på en detaljgranskning av förslaget.

Då nu utlämningsregler tills vidare måste bibehållas de nordiska länderna emellan, synes det lämpligt att dessa få en särskild utformning och gestaltas annorlunda än de allmänna reglerna på området, vilka avse samarbete med länder med rättssystem avvikande från våra.

Kommittén vill uttala sin anslutning till den i förslaget valda metoden att icke göra efterkommande av en utlämningsbegäran till en plikt, så snart vissa förutsättningar äro uppfyllda, utan att låta det utlämnande landet få fria händer att besluta i utlämningsfrågan. Denna regel öppnar möjlighet att gå längre i tillmötesgående gentemot övriga nordiska länder än eljest skulle varit fallet. Man har nämligen med denna metod alltid den säkerhetsventilen att, därest i något särskilt fall reglerna skulle visa sig alltför långtgående och en utlämning förefalla obillig, det utlämnande landet äger vägra utlämning. Klausulen kan också få betydelse i oroliga tider, i händelse av krig eller eljest om förhållandena helt förändras, genom att utlämningsframställningar då vid behov kunna avslås. Vidare ger den föreslagna ordningen länderna full frihet att vägra utlämning, så snart de önska göra bruk av sin rätt att bevilja någon asyl. Kommittén vill understryka betydelsen av att det i motiven till lagstiftningen tydligt utsäges, att de nordiska länderna ha för avsikt att upprätthålla denna betydelsefulla grundsats. Det förutsattes emellertid, att under normala förhållanden utlämningen regelmässigt skall medges, då förutsättningarna för ett positivt beslut äro uppfyllda.

Frågan om utlämning av egna medborgare har varit föremål för åtskillig diskussion. Med den allmänna uppfattning, som hävdats i det före-

gående, innebärande att man hyser förtroende för varandras rättsskipning, synes det kommittén icke kunna riktas mera principiella invändningar mot att man överlämnar åt ett grannlands domstolar att döma också över egna medborgare, även sedan dessa återvänt till det egna territoriet. Förutsatt att det ur rättssäkerhetssynpunkt är likgiltigt, om den åtalade gärningen bedömes av det ena eller det andra landets domstol, möta icke några större betänkligheter mot utlämning även av egna medborgare. I förslaget har utlämning av egna medborgare dock begränsats till — förutom det specialfallet att fråga är om egna medborgare som äro bosatta i det andra landet — till fall då de gjort sig skyldiga till brott, varå kan följa straffarbete i sex år eller mera. Enär olika meningar göra sig gällande på denna punkt, synes det kommittén vara en klok medelväg att till en början begränsa utlämningen av egna medborgare till de nämnda fallen. Efterhand som erfarenheter vunnits vid reglernas tillämpning, finnes möjlighet att gå vidare.

Lagförslaget innehåller ett absolut förbud mot utlämning för politiska brott, såvida icke brottet tillika innefattar ett icke politiskt brott (t. ex. ett politiskt inspirerat mord). Denna regel torde ha tillkommit för att binda länderna såtillvida, att de skola vara förpliktade att ge asyl, så snart fråga är om s. k. politiska brott. Detta begrepp torde emellertid vanligen i folk-rätten ges en ganska vidsträckt innebörd och omfattar fall i vilka det knappast kan komma ifråga att de nordiska länderna vilja göra bruk av sin asylrätt. Lika väl som kommittén anser det ytterst betydelsefullt, att asyl alltid ges, då fråga är om verkliga åsiktsförbrytelser eller överhuvud för att ge skydd åt personer som äro förföljda på grund av tro eller politisk uppfattning, lika litet finns anledning att skydda personer, som gjort sig skyldiga till kanske allvarliga brott, t. ex. av ren vinningslystnad, endast därför att dessa traditionellt falla inom gruppen politiska brott. Det hade därför varit önskvärt att uttrycket »politiskt brott» kunnat närmare preciseras. De numera vanligaste brotten tillhörande denna grupp torde vara de s. k. spioneribrotten. Det synes kommittén knappast motiverat, att utlämning måste vägras beträffande sådana brott. Det finns icke anledning att den, som i vinningssyfte bedrivit spioneri i ett av våra länder, skulle kunna undandra sig konsekvenserna härav genom att flytta över till ett grannland. Då politiska brott i begränsad mening knappast förekomma eller förekomma i ytterst sparsam utsträckning, vill kommittén ifrågasätta, om icke kategorien politiska brott skulle kunna helt utgå ur lagen. Därest sådana fall av politiska brott skulle uppkomma, i vilka utlämning anses icke böra äga rum, står det med den konstruktion lagen erhållit det land som mottagit utlämningsbegäran helt fritt att avslå denna under hänvisning till t. ex. asylrättens principer. En differentiering på detta sätt från fall till fall torde ge ett bättre utslag i praktiken och möjliggöra avgöranden som stå i bättre överensstämmelse med allmänna rättsmedvetandet, än om det föreslagna absoluta förbudet mot utlämning för politiska brott skulle inskrivas i lagstiftningen.

Vad slutligen angår förfarandet innehåller lagförslaget regler om två

olika arter av procedur. Enligt den ena ordningen skall framställningen om utlämning bygga på något slag av domstolsavgörande i det begärande landet. Saken skall därefter avgöras av regeringen i det utlämnande landet, ev. efter domstolsprövning jämväl i detta land. Detta tungrodda förfarande kan ersättas med ett enklare förfarande. Enligt detta kan framställning göras av polis- eller åklagarmyndighet i det begärande landet. Om den som avses med begäran inför domstol i utlämningslandet samtycker till utlämningen, äger åklagaren besluta i saken.

Utifrån den uppfattning, åt vilken kommittén givit uttryck i det föregående, hade det varit mera tillfredsställande, om det enklare förfarandet givits ett klart företräde framför det mera komplicerade, som nära överensstämmer med det nu gällande men ur bruk komna utlämningsförfarandet. Det är emellertid kommitténs förhoppning att det enklare förfarandet skall bliva det allmänt använda.

Vad angår det enklare förfarandet har det inom kommittén rått delade meningar om nödvändigheten av att samtycke skall avgivas inför domstol. Särskilt i de delar av Norden där avstånden till domstolarna äro stora kommer denna föreskrift att medföra åtskillig omgång. Några risker ha icke bedömts vara förenade med en ordning enligt vilken samtycke avgäves t. ex. inför polis- eller åklagarmyndighet. För Danmarks och Norges del tillkommer ju att en person som kvarhållits under alla omständigheter inom 24 timmar måste ställas inför domstol. Då emellertid efter vad som framkommit vid kommitténs överläggningar med justitieministrarna dessa synas fästa särskilt avseende vid denna punkt, har kommittén icke velat taga upp denna fråga till mera ingående behandling.

I övrigt har förslaget, som kommittén dock icke kunnat granska i alla detaljer, icke givit anledning till yttrande från kommitténs sida.

7. Sammanfattning

Kommittén förordar att en nordisk utlämningslagstiftning nu genomföres som ett provisorium, varvid hänsyn bör tagas till vad kommittén i det föregående anfört i fråga om det för rådet framlagda lagförslaget.

I detta sammanhang vill kommittén fästa uppmärksamheten på angelägenheten av att regeringarna överlämna lagförslagen till parlamenten ungefär samtidigt, så att en samverkan mellan länderna även på det parlamentariska stadiet av sakens behandling blir möjlig.

Vidare vill kommittén förorda att frågan om det polisiära samarbetet i Norden upptages till legislativ behandling så snart som möjligt.

Under hänvisning till det förut anförda får kommittén sålunda föreslå, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under hänsynstagande till vad rådets juridiska niomannakommitté anfört i ovanstående utlåtande genomföra föreliggande förslag till nordisk utlämningslagstiftning som en provisorisk ordning; samt

2. att låta utarbeta förslag till en samnordisk lagstiftning rörande samverkan främst mellan polis- och åklagarmyndigheterna i de nordiska län-

derna i syfte att göra Norden till ett enhetligt område vad angår utredning och beivrande av brott.

Visby den 25 september 1958

<i>Bjarni Benediktsson</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Georg Pettersson</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Arvo Salminen</i>	<i>Knud Thestrup</i> Förman

BIHANG

PM rörande ett fall av tillämpning av den svenska lagen den 4 juni 1913 om utlämning av förbrytare, såvitt avser nordiska medborgare

I skrivelse till landsfiskalen i Söderala distrikt anförde justitieombudsmannen den 21 augusti 1957 följande:

I tidningspressen har upplysts, att den för i Danmark förövat mord på sina föräldrar efterspanade danske medborgaren Mogens Karlshøj-Nielsen gripits i Ljusne den 17 augusti 1957. Enligt tidningsuppgifterna har Karlshøj-Nielsen påföljande dag under bevakning av två ljustnepoliser sänts till Malmö, där han å polishuset omhändertagits av danska kriminalpoliser och av dem förts vidare till Köpenhamn.

Med anledning härav får jag anhålla, att Ni måtte hit inkomma med upplysningar, huruvida efter Karlshøj-Nielsens gripande i Ljusne med avseende å hans utlämnande till polismyndigheten i Danmark iakttagits de i lagen den 4 juni 1913 angående utlämning av förbrytare meddelade föreskrifterna, ävensom om vilken myndighet som begärt Karlshøj-Nielsens översändande till Danmark på sätt som skett.

Till svar härå meddelade landsfiskalen i skrivelse den 29 augusti 1957 att Nielsens »väninna» Rut Lissy Sørensen, innan Nielsen gripits i Sverige, av landsfiskalen omhändertagits. Sørensen, som icke var efterlyst för brott, hade frivilligt förklarat sig komma att återvända till Köpenhamn och försågs på begäran av dansk polismyndighet av landsfiskalen med biljett till Danmark.

Landsfiskalen anför vidare: Sedan Nielsen gripits och införts på polisstationen i Ljusne höll landsfiskalen förhör med honom. Därvid erkände denne en stöld av 4 000 kronor men förnekade att han gjort sig skyldig till mord. Landsfiskalen ansåg, att han beträffande Nielsen skulle tillämpa samma förfarande som i fråga om Sørensen. Genom kriminaltekniska anstalten fick landsfiskalen ett meddelande från dansk polismyndighet, vari han ombads tillse att Nielsen överfördes till Köpenhamn.

Då denna begäran ingått genom kriminaltekniska anstalten ansåg landsfiskalen — skriver han — detta till fyllest och »tänkte ej på att utlämningslagens bestämmelser kunde vara tillämpliga». Nielsen transporterades där efter i en av honom disponerad bil under övervakning av svenska polismän till Malmö. Landsfiskalen skriver avslutningsvis:

Vid 17-tiden den 18 augusti vistades jag på landet samt ringde upp landsfogde Ankar. Jag hade då kommit att tänka på att det kanske var felaktigt handlat samt att ärendet skulle handläggas på diplomatisk väg. Min avsikt var att eventuellt stoppa Nielsen i Malmö. Landsfogde Ankar hade dock intet att erinra emot av mig givna order.

Landsfogde Ankar har senare vid telefonsamtal förklarat, att han missuppfattat mig. Han räknade med att transporten endast skulle ske till Stockholm.

Jag är nu på det klara med, att jag i detta ärende handlat formellt felaktigt. Mitt uppsåt var emellertid att Nielsen så fort som möjligt skulle bliva förd till Danmark samt att morden därigenom skulle bliva uppklarade. Att mannen var en tjuv hade han dessutom erkänt för mig.

Nielsen hade före gripandet — trots innehav av elektrisk rakapparat — inhandlat rakblad. Han verkade vara mycket deprimerad. Med hänsyn härtill ansåg jag viss suicidalrisk föreligga.

Genom att den danska framställningen icke gjordes på diplomatisk väg utan via statens kriminaltekniska anstalt blev jag vilseledd. Detta ursäktar givetvis icke mitt handlingssätt men åberopas som en förklaring.

Justitieombudsmannen har sedermera den 4 oktober 1957 anmodat statens kriminaltekniska anstalt att inkomma med yttrande i ärendet avseende jämväl vad som vore anstalten bekant om praxis i liknande ärenden. I sitt yttrande den 16 oktober 1957 redogör anstalten för dess befattning med ärendet, huvudsakligen avseende bistånd med utväxlande av meddelanden mellan dansk polismyndighet och landsfiskalen i Söderala.

Anstalten anför slutligen:

Det förekommer synnerligen ofta, att begäran inkommer till statens kriminaltekniska anstalt genom de danska, finska och norska poliscentralerna eller från de enskilda polismyndigheterna i de nordiska länderna om efterspaning, gripande och överlämnande till respektive land av för brott misstänkta personer, som begivit sig till eller misstänkas ha begivit sig till Sverige. Därest det vid en sådan begäran är oklart, huruvida personen är häktad eller kommer att häktas och begäras utlämnad från Sverige, verkställs alltid förfrågan härom, innan efterlysningen sprides i Sverige. Är personen häktad eller förklara vederbörande lands myndigheter att utlämning kommer att begäras eller är det på grund av efterlysningens art uppenbart, att utlämning kommer att begäras, så brukar anstalten i regel efterlysa personen i Polisunderrättelser. Efterlysningens notisen brukar då avslutas med orden »Behandlas enligt 25 § lag 4 juni 1913 angående utlämning av förbrytare. Meddelande lämnas statens kriminaltekniska anstalt, Stockholm.» (Se exempelvis notis i Polisunderrättelser, 1957, nr 85 A.) Därest det skulle vara känt, var i Sverige personen uppehåller sig och efterlysning sålunda är onödig, brukar motsvarande meddelande lämnas till vederbörande polismyndighet.

I de fall, då myndigheten i det andra landet icke kan eller vill uttala sig beträffande häktning och utlämning, efterlyser anstalten aldrig personer för annat lands räkning för gripande. I vissa fall förekommer det emeller-

tid, att anstalten tillskriver polis- eller åklagarmyndighet och avslutar skrivelsen med att uttala, att personen »såvitt möjligt» överlämnas till det angränsande landets polismyndighet. Härvid överlåter anstalten till den svenska myndigheten att pröva huruvida skäl finnas till avvisning, förpassning eller utvisning. Det är självfallet icke möjligt för anstalten att giva direktiv för förpassandet av personen.

Det torde dock inträffa — och har tidigare ofta inträffat — att polismyndigheterna på ort, som gränsar till annat nordiskt land, utan formaliteter överlämna en i det angränsande landet efterspanad misstänkt person till detta lands polis.

Uppskjutet medlemsförslag
om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan
vänorterna

Se sak A 21/1957 samt traf. utsk. 7/1957 och kult. utsk. 17/1957 (5:e sess., s. 472, 1612, 1573; behandl. s. 125, 184).

BILAGA 1**PM rörande fria studieutbytesresor för skolorna mellan vänorterna**

(Av generalsekretær Frantz Wendt)

Til Nordisk Råds 5. session i 1957 rejste Gunnar Ericsson, Victor Gram og Aino Malkamäki forslag med henstilling til regeringerne om at gøre det muligt for deltagerne i studieudvekslingsrejser mellem skoler i de nordiske venskabsbyer at rejse gratis på jernbanerne (Sak A 21/1957). Forslaget henvistes under rådssessionen til behandling i trafikudvalget, som imidlertid henstillede — da de bevillinger, der kunne blive tale om, efter dets mening rettelig burde afholdes over kulturbudgetterne — at rådet oversendte sagen til kulturudvalget. Rådet fulgte udvalgets henstilling og lod sagen gå til kulturudvalget, idet trafikudvalgets talsmand i sagen ved denne lejlighed fremhævede, at studieudvekslingerne er særdeles værdifulde, og udtalte, at det ville være af stor betydning, om de kunne foregå uden rejseudgifter for deltagerne.

Også kulturudvalget fandt, at forslaget var af stor interesse. Dog indebar det betydelige finansielle konsekvenser, som udvalget ikke havde mulighed for at overskue i den korte tid, der stod til dets rådighed. Efter udvalgets henstilling udsatte rådet derfor sagen til næste session.

Udtalelser fra foreningerne Norden

For at fremskaffe yderligere materiale som grundlag for kulturudvalgets arbejde med forslaget anmodede rådets sekretariater i skrivelse af 4. september 1957 de respektive landes foreninger Norden som de organisationer, der har størst erfaring med hensyn til den pågældende slags udvekslingsrejser, om at redegøre for deres synspunkter og erfaringer på dette område. I skrivelsen fremhævedes, at rådet var særlig interesseret i oplysninger om omfanget af skoleudvekslingsrejserne; om de eventuelle vanskeligheder deres gennemførelse har mødt; om størrelsen af omkostningerne og hvorledes disse hidtil var blevet dækket. Endvidere om hvilke organisationer, sammenslutninger, skoler eller lignende der har forestået udvekslingerne.

Som svar på denne henvendelse har Nordisk Råd modtaget de nedenfor optrykte udtalelser fra foreningerne Norden i Danmark, Finland, Norge og Sverige [*se Bilaga 2*].

Betydningen af udvekslingsrejserne

Alle foreningerne fremhæver den værdi, som de selv og de medvirkende skoler tillægger udvekslingsrejserne fra såvel et pædagogisk som et nordisk synspunkt. Hvor mere detaljerede oplysninger foreligger, viser disse den betydelige alment-kulturelle orientering rejserne muliggør gennem både deltagelsen i undervisningen og studiebesøg og ekskursioner, som arrangeres under opholdene i venskabsbyerne. Værdien af den personlige kontakt, først og fremmest på grund af indkvarteringen i hjemmene, understreges overalt. Det fortjener at bemærkes, hvad to af de danske skoleledere stærkt fremhæver, at udvekslingsrejserne tilvejebringer personlige kontakter og stærke tilknytninger også mellem lærerkollegierne i de udvekslende skoler. Dette er en følgevirkning af ungdomsudvekslingerne, som ikke må overses i betragtning af det faktum, at de enkelte læreres personlige og direkte interesse i det nordiske samarbejde har afgørende betydning for skolens mulighed for at gøre en effektiv nordisk kulturindsats.

Foreningerne Nordens og de samvirkende skolars vurdering af udvekslingsrejsernes betydning for undervisningen bør ses i lyset af Nordisk kulturkommissions udtalelse om, at det er »angeläget att så mycket som möjligt göres för att underlätta för ungdomen att genom självsyn skaffa sig ökad kunskap om de länder samarbetet gäller» (5:e sess., s. 1306). I anledning af det her behandlede forslag henviser kulturkommissionen udtrykkeligt til denne sin udtalelse (5:e sess., s. 482).

Rejseudgifterne som hindring

Erklæringerne fra foreningerne Norden bekræfter forslagsstillernes opfattelse, at rejseudgifterne er en virkelig hindring for, at udvekslingerne kan komme i stand i et meget større omfang, end det for øjeblikket er tilfældet. Såfremt skolerne ville nøjes med at lade de elever deltage i udvekslingen, hvis forældre har råd til at betale billetterne, ville rejseudgifterne kun være en underordnet hindring. Men da det i disse tilfælde ikke drejer sig om ferierejser, men om rejser, der indgår som et konstruktivt led i undervisningen, finder såvel foreningerne Norden som skolerne det med rette uheldigt, at forældrenes økonomi skal være afgørende for, om elever kan deltage eller ej. Derfor støtter udtalelserne stærkt forslaget om frie rejser for disse studieudvekslinger.

I deres erklæring over medlemsforslaget udtalte såvel generaldirektoratet for de danske statsbaner som Finlands järnvägsstyrelse og järnvägsstyrelsen i Sverige, at en gennemførelse af forslaget vil medføre indtægts-tab for statsbanerne (5:e sess., s. 475, 482). Dette vil dog formentlig kun blive tilfældet i et yderst beskedent omfang, nemlig kun for så vidt som de udvekslingsrejser, der nu gennemføres mod betaling, for fremtiden ville kunne foretages gratis. Derimod vil forøgelsen af udvekslingsrejsernes tal, såfremt de bliver gratis, ikke medføre noget tab af indtægter for statsbanerne, eftersom disse rejser overhovedet næppe vil finde sted, medmindre de bliver gratis.

Formentlig tænker statsbanerne på, at de vil få udgifter ved gratis transport af skoleelever på udvekslingsrejser. Over for denne indvending har forslagsstillerne på forhånd anført, at rejserne skal finde sted uden for ferietiden, nemlig mens skolerne er i gang. Derfor vil udvekslingsrejsernes deltagere kunne benytte nogle af de ganske mange ubenyttede pladser i togene uden for ferisesæsonen. Ved en fornuftig planlægning af udvekslingsrejserne kan man desuden sørge for, at de bliver spredt over en større del af skoleåret. Forslagsstillerne peger i øvrigt selv på, at man for en sikkerheds skyld i en prøveperiode kunne fastsætte et maksimum for frirejser. Derved vil man være garderet mod overraskelser.

Skøn over rejseudgifter

Skulle man imidlertid være af den opfattelse, at staternes kulturbudgetter bør belastes med betalingen af disse udvekslingsrejser, vil det i realiteten kun dreje sig om posteringer på statsbudgetterne uden nogen reelle finansielle eller samfundsøkonomiske virkninger. Hvilke tal der eventuelt kunne blive tale om at indskrive i budgetterne, kan man danne sig et indtryk af på grundlag af talopgivelser om dansk-svenske rejser udarbejdet af de danske statsbaner.

Såfremt en elev fra hver af de 115 danske lokalafdelinger, der er opført på listen, skulle rejse til deres venskabsbyer efter de nugældende skolerejsetakster, vil dette på dansk strækning tur/retur koste 1 780 d. kr., hvortil kommer betaling for eventuelle eksprestogstillæg med ca. 230 d. kr., og på svensk strækning tur/retur koste 5 100 sv. kr., hvortil kan komme eksprestogstillæg på højst 450 sv. kr. En tilsvarende udgift må der, da det drejer sig om udvekslingsrejser, regnes med for en elev fra hver af de 115 svenske venskabsbyer.

Skulle man tænke sig, at der årligt udveksledes 20 elever i hver retning i hver af de 115 venskabsforbindelser, vil dette blive i alt 2 300 danske elever, for hvem de samlede billetudgifter vil være ca. 40 200 d. kr. og ca. 111 000 sv. kr. Samme beløb vil der være tale om for de 2 300 svenske elever på rejse til Danmark. (Det bør dog i denne sammenhæng erindres, at de danske elever allerede efter de gældende regler om lejrskolerejser til udlandet vil kunne få fribefordring på danske jernbanestrækninger; se 5:e sess., s. 474.)

Når disse beløb skal opføres i budgetterne, kan man tænke sig to måder, hvorpå dette kan ske: 1) hvert land betaler for sine egne børn både på egen strækning og i det andet land eller 2) hvert land betaler på sin egen strækning både for sine egne børn og børnene fra det andet land.

For en løsning efter punkt 1) taler det forhold, at hvert land da betaler rejsen for sine børn, uanset i hvilket land rejsen foregår. Herved vil man undgå misforholdet mellem de (tilsyneladende) udgifter på dansk og på svensk grund. For en løsning efter punkt 2) taler den omstændighed, at det som ovenfor anført ikke drejer sig om nogen reel udgift. Hvert land

stiller ubenyttet jernbanepads til rådighed både for sine egne og for det andet lands børn, selv om dette af hensyn til statsbanernes regnskabsopstilling foregår i form af en indkomstpост på statsbanernes og en tilsvarende udgiftspost på undervisningsministeriernes budgetter. Benyttes løsningen under punkt 1) ved at hvert land betaler for sine egne børns rejse på både sine egne og det andet lands statsbaner, tilsløres dette forhold, og der opstår reelle udgifter og indtægter i mellemværendet mellem landene.

BILAGA 2

Utlåtanden av föreningarna Norden

Norden, dansk forening for nordisk samarbejde:

Foreningerne Norden har søgt at foretage en kortlægning af de udvekslingsrejser, der hidtil har fundet sted og kan på grundlag heraf oplyse følgende:

Når det drejer sig om udveksling af skolebørn i ferietiden, er forholdet det, at denne form for udveksling altid har været betragtet som en central opgave i det nordiske venskabsbysamarbejde, der er iværksat på foreningerne Nordens initiativ. Da tilrettelæggelsen og organiseringen af disse udvekslinger fortrinsvis påhviler foreningerne Nordens lokalafdelinger, er det ikke muligt at opgive konkrete tal for udvekslingernes antal og for deltagerantallet. Det kan imidlertid fastslås, at så godt som alle danske lokalafdelinger af foreningen Norden, som har venskabsbyer i de andre nordiske lande, har gennemført udvekslinger af skolebørn i ferietiden enten med alle sine venskabsbyer eller med en eller to af dem. Da forholdet er det, at 148 danske byer og egne har venskabsbyer med Sverige, 106 med Norge, 99 med Finland og 10 med Island, og da ferieudvekslingerne har fundet sted i alle årene siden krigens afslutning, kan det fastslås, at det har drejet sig om et meget stort antal udvekslinger, ligesom deltagerantallet løber op i mange tusinder.

Ud over denne form for udveksling af skolebørn opstod der imidlertid for en del år siden interesse for også at søge gennemført udveksling af skoleelever mellem venskabsbyerne i Norden i skolernes egentlige undervisningstid. Medens man, når det drejer sig om ferieudvekslinger, kan nøjes med at lade udvekslingerne omfatte det antal børn og unge, som selv melder sig, må man, når det drejer sig om udveksling i undervisningstiden, naturligvis lægge udvekslingerne sådan til rette, at alle eleverne i den klasse, det drejer sig om, har mulighed for at deltage, netop da udvekslingen sker i undervisningstiden og som et led i selve undervisningen. Der har derfor været vanskeligheder — først og fremmest af økonomisk art — med at få gennemført så mange udvekslinger af denne art, som det har været ønsket såvel af

foreningerne Norden som af en lang række skoler, der gerne ville have dette værdifulde nordiske indslag i deres undervisning.

På grundlag af de oplysninger vi har indhentet, kan vi oplyse, at der i årene siden krigens afslutning fra Danmark er gennemført følgende antal udvekslinger i undervisningstiden med skoler i de andre nordiske lande, fortrinsvis skoler beliggende i venskabsbyerne.

For Storkøbenhavns vedkommende har 1 gymnasium og 9 folkeskoler haft studieudveksling med Norge, medens 4 gymnasier og 6 folkeskoler har haft udvekslinger med skoler i Sverige. I det øvrige land er der i 2 byer arrangeret gymnasieudvekslinger med Norge og i 9 byer gymnasieudvekslinger med skoler i Sverige. 10 danske byer har været i stand til at arrangere udveksling af folkeskoleelever med byer i Norge, og 10 udvekslinger af folkeskoleelever er foretaget med Sverige. Med Finland er det foreløbig kun lykkedes at gennemføre 1 studieudveksling af folkeskoleelever, og denne udveksling ligger nu nogle år tilbage.

Ud over de studieudvekslinger, der her er gennemført, har en lang række byer og skoler forsøgt at gennemføre udveksling af skoleelever i undervisningstiden med deres nordiske venskabsbyer, men udvekslingerne har ikke kunnet gennemføres, og i næsten alle tilfælde er det de økonomiske vanskeligheder, der har været for store.

Når det drejer sig om de studieudvekslinger, der i henhold til ovenstående tal er gennemført, er det ikke muligt i almindelighed at sige noget om udvekslingernes frekvens. Nogle skoler har gennemført en enkelt eller et par udvekslinger og er derefter blevet hindret i at fortsætte af økonomiske grunde, medens det er lykkedes for andre at gennemføre udvekslingerne regelmæssigt over en årrække. En af de danske byer, der har været i stand til at foretage sådanne regelmæssige udvekslinger, er Silkeborg, og vi fremsender som bilag en udtalelse¹ af rektor Karen L.-Lang, Silkeborg, der har været initiativtagende ved disse udvekslinger af gymnasieelever, der er foregået såvel med Silkeborgs norske venskabsby Arendal som med den svenske by Kalmar. Rektor Karen L.-Langs udtalelse giver også oplysning om, hvorledes programmet ved en sådan udveksling tilrettelægges. Tillige vedlægger vi udtalelse¹ fra rektor Aagot Lading, Rysensteen gymnasium i København, der siden 1949 har gennemført regelmæssige udvekslinger med Högre allmänna läroverket för flickor i Stockholm og fra rektor Johs. Jørgensen, der udtaler sig om elevudveksling mellem venskabsbyerne Ribe og Strängnäs.

Foreningerne Norden tilslutter sig de synspunkter, som rektorerne giver udtryk for, og understreger, at det af udtalelserne fremgår, at studieudvekslingerne kan tillægges såvel en betydelig pædagogisk som stor nordisk værdi.

Under udvekslinger af denne art bor eleverne, således som det også fremgår af rektorernes udtalelser, i kammeraternes hjem, og de udgifter, der er forbundet med udvekslingernes gennemførelse, er først og fremmest billetudgifterne. Selv om der opnås betydelige rabatter på jernbanerne ved udvekslingsrejser, er disse billetudgifter alligevel i mange tilfælde så tyngende,

¹ Här ej tryckt; referat se s. 260.

at de har stillet sig hindrende i vejen enten for fortsættelse af et udvekslingsarbejde, der var påbegyndt, eller simpelt hen således, at udveksling slet ikke har kunnet gennemføres.

Vedlagte opstilling¹ giver oplysning om de for 1957 gældende billetpriser ved børneudvekslingsrejser mellem venskabsbyerne i Danmark og Sverige, og det vil af denne opstilling fremgå, at det i nogle tilfælde drejer sig om en meget betydelig udgift for den enkelte elev. Udgiften svinger fra kr. 7,75 for rejser mellem Fredensborg og Höganäs til kr. 154,15 mellem Ikast og Haparanda. Mulighederne for at gennemføre elevudvekslinger er derfor højst uensartet, hvilket også efter foreningerne Nordens opfattelse er uheldigt, idet alle skoleelever i de nordiske lande burde have lige muligheder for at kunne deltage i en elevudveksling med et andet nordisk land.

I nogle tilfælde har det været muligt at opnå kommunale tilskud til gennemførelse af udvekslingerne, ligesom foreningerne Nordens lokalafdelinger i stærkt begrænset omfang har kunnet stille midler til rådighed særlig til stipendier til de i økonomisk henseende dårligst stillede elever. Resten af udgifterne har elevernes forældre måttet dække.

Da foreningerne Norden, som det fremgår af ovenstående med støtte af ansete pædagoger, tillægger udveksling af skoleelever i undervisningstiden meget stor betydning, vil vi på ny kraftigt anbefale, at Nordisk Råd vedtager at henstille til de nordiske regeringer at gøre det muligt for deltagere i studieudvekslingsrejser mellem skoler i de nordiske venskabsbyer at rejse gratis på jernbanerne.

København, den 30. januar 1958

Bent Wellejus

Foreningens direktor

O. Harkjær-Simonsen

Kontorchef

I de uttalanden av skolrektor, till vilka hänvisas i den danska föreningen Nordens yttrande, framhålles bl. a. följande.

Rektor L.-Lang anser att studieutbytesresor har synnerligen stor betydelse i språkligt avseende och även allmänt kulturellt är av icke ringa värde. Samtidigt utgör de en mycket stor tillgång för den nordiska vänskapen, icke minst genom lärarnas kontakter. Hon skulle med glädje hälsa ökat ekonomiskt stöd åt dessa resor från det allmännas sida.

Enligt rektor Lading vore det värdefullt, om skolorna för studieutbytesresor kunde utvälja de elever, som vore bäst ägnade att representera sitt land och få utbyte av dem, utan att behöva ta hänsyn till föräldrarnas ekonomi. Då det är själva resan och icke vistelsen i det gästade landet som är ekonomiskt betungande, skulle ett förbilligande av resekostnaderna få synnerligen stor betydelse.

Rektor Jörgensen intygar det stora värdet av en nyligen genomförd studieutbytesresa och understryker, att ekonomiska lättnader skulle kraftigt befördra studieutbytesverksamheten.

¹ Här ej tryckt.

Pohjola — Norden:

Föreningarna Norden har under denna höst kartlagt de utbytesresor som hittills förekommit. Resultatet har sedan dryftats mellan föreningarna Norden, och fastän var och en separat kommer att svara har dock danska Norden i sitt svar till Nordiska rådet synnerligen uttömmande framfört också våra synpunkter, varför vi för vår del kan inskränka oss till några få synpunkter, som har speciellt intresse för Finland, och hänvisar för övrigt till vårt tidigare uttalande av den 16 januari 1957.¹ Dessutom har den ovan nämnda utredningen gett vid handen, att Finland endast i mycket ringa omfattning kunnat delta i utbytet under pågående skolvermin. Detta har föränletts av såväl språksvårigheter som även de dyra resorna. Att intresset varit stort, har vi inom Pohjola-Norden kunnat konstatera genom våra lokalföreningar, vilka handhaft elevutbytet mellan vänorterna. Det utbyte som ägt rum har med några få undantag skett under ferietiden. Utgifterna har i de flesta fall helt bestridits av elevernas föräldrar. I några få fall har vederbörande Pohjola-Nordens lokalförening kunnat bidra med understöd, som de erhållit av kommun och av olika affärsföretag. På grund av att Pohjola-Norden för några år sedan lyckades etablera vänortsförbindelser mellan en del läroverk i Helsingfors och Stockholm, har det från dessa skolors sida anordnats resor till vänskolan även under själva terminen. Vistelsen har dock varit endast några dagar och har i de flesta fall gått i idrottens tecken.

Just den omständigheten att resan blir så dyr har i många fall omintetgjort utbytet. »På grund av ekonomiska orsaker har inte det planerade utbytet med Ystad i Sverige och Søllerød i Danmark kunnat genomföras», skriver till exempel vår lokalförening i Ekenäs. Därför är alla åtgärder vilka äsyftar till att göra resorna billigare av största vikt och hänvisande till Pohjola-Nordens uttalande av den 16. 1. 1957 understöder vi varmt motionärernas förslag om fria järnvägsresor för skolungdom på studieutbytesresor mellan vänorterna.

Helsingfors den 4 december 1957

Veikko Karsma

Generalsekreterare

Norden, norsk forening for nordisk samarbeid:

Foreningene Norden har søkt å foreta en kartlegging av de utvekslingsreiser som hittil har funnet sted, og den norske forening skal på grunnlag herav få opplyse:

Siden utbyggingen av det nett av vennsforbindelser mellom nordiske byer og landkommuner som foreningene Norden fikk etablert i årene

¹ 5:e sess., s. 477.

1949—50, er skolebarnutvekslingene inngått som et naturlig og viktig ledd i det nordiske vennskapssamarbeid. Tilretteleggingen og organiseringen av utvekslingene har hovedsakelig skjedd gjennom samarbeid mellom »Norden»s lokalavdelinger i de respektive vennskapskommuner. Da våre lokalavdelinger ikke har faste kontorer, og de personer som stiller med utvekslingene ofte skifter, har det ikke vært mulig å få frem konkrete tall for utvekslingenes antall. Av de opplysninger som den norske forening Norden har mottatt fra lokallagene, fremgår det imidlertid at de fleste av våre 110 lokallag har deltatt i skolebarnutvekslingene i ferietiden. For Norges vedkommende har utvekslingene hovedsakelig funnet sted med danske og svenske vennskskapsforbindelser. Den lengre avstand og de større reiseutgifter har dessverre vanskeliggjort utveksling mellom Finnland og Norge. Med Island og Færøyene har det ikke funnet noen utvekslinger sted.

Skoleungdomsutveksling i skoletiden har for Norges vedkommende bare funnet sted rent leilighetsvis. I de tilfeller sådan utveksling har kunnet skje, har utvekslingene imidlertid vist seg å være særdeles verdifulle. Tidsrummet for utvekslingene har variert fra 1—2 uker, og elevene fra vennskapskommunene har i denne tid delvis fulgt med i undervisningen og derved kommet i nær kontakt med større antall skoleungdommer på stedet.

For utbyggingen av det nordiske samarbeidet er det av den aller største betydning at Nordens ungdom ved selvsyn lærer nabolandene å kjenne. Foreningene Norden har derfor gjennom alle år sett på skolebarnutvekslingene som en av sine viktigste arbeidsoppgaver. Dette gjelder såvel utvekslingene i ferietiden som utvekslingene i den tid undervisningen pågår. Et hvert forslag som kan tjene til å lette og utvide denne virksomhet, vil derfor ha »Norden»s største sympati.

Med de store avstander i et land som Norge spiller imidlertid reiseutgiftene en avgjørende rolle. Den norske forening Norden hilser derfor forslaget om fri befordring med den største glede, og uttaler forhåpningen om at forslaget gjennom Nordisk Råd kan føres frem til en gunstig løsning.

Oslo, 24. april 1958

Henry N. Bache

Generalsekretær

Med skrivelse av den 19 april 1958 har den norska föreningen Norden till Nordiska rådets Finlands delegation översänt en skrivelse från föreningarna Nordens lokalavdelningar i vänskapsorterna Viborg—Borgå—Hamar—Lund.

I sistnämnda skrivelse framhålles, att nu förefintliga hinder för skolungdomsutbyte mellan vänskapsorterna i betydande mån skulle minskas eller övervinnas, om statsjärnvägarna i de nordiska länderna ville bevilja lätnader, antingen i form av gratisbiljetter eller biljttprisreduktioner, för av lokalaföreningarna officiellt anordnade studietbytesresor.

Lokalaföreningarnas framställning tillstyrkes varmt av den norska föreningen Norden.

Norden, svensk förening för nordiskt samarbete:

Sina allmänna synpunkter i ärendet har den svenska föreningen givit uttryck åt i yttrande till Nordiska rådet den 23 januari 1957.¹ Detta yttrande utmynnade i en livlig tillstyrkan av medlemsförslaget.

Ifrågavarande verksamhet faller inom ramen för vänortsutbytet. Detta organiseras och drives i huvudsak rent lokalt. Föreningen Nordens centralstyrelse har tyvärr icke fullständig överblick över elevutbytets verkliga omfattning. I övertygelsen om dess stora positiva värde har emellertid centralstyrelsen och dess skolnämnd sedan länge sökt väcka intresse för saken bland föreningens lokalavdelningar, bland anslutna skolor och bland enskilda lärare, det senare i synnerhet i samband med de olika nordiska lärarkurser, som föreningen årligen anordnar, och i samband med det av föreningen handlagda nordiska lärarutbytet, vilket enligt dess förmenande i stor utsträckning kan kombineras med elevutbyte av här ifrågavarande slag. Även föreningens danska och norska reselektorer har vid sina besök i skolor landet runt hänvisat till elevutbytet såsom ett värdefullt och stimulerande inslag i undervisningen.

Med anledning av Nordiska rådets hemställan har centralstyrelsen nu gjort en rundfråga bland sina 170 lokalavdelningar och bitt dessa meddela, i vilken utsträckning skolorna på deras orter anordnat elevutbyte av här avsedd typ och helst också anföra synpunkter och erfarenheter. Cirka en tredjedel av avdelningarna har hittills svarat.

Av svaren framgår, att man på 21 av de orter, rundfrågan berör, anordnat elevutbyte under pågående termin en eller flera gånger, företrädesvis under de senaste åren. Dessa orter är följande: Alingsås, Boden, Falun, Fjärås-Löftadalen, Hedemora, Kalmar, Karlstad, Kopparberg, Malmköping, Nyköping, Nynäshamn, Stockholm, Strängnäs, Trollhättan, Umeå, Varberg, Vessigebro-Ullared, Västervik, Västerås, Växjö, Ängelholm. Bland deltagande skolor återfinnes både folkskolor, läroverk, folkhögskolor och seminarier. Huvudparten av utbytena har gällt vänorterna i Danmark. Med Finland synes utbyte endast undantagsvis ha förekommit. Bytesperiodernas längd har i allmänhet varit en vecka. Utväxlingen har icke alltid varit samtidig. Medan man exempelvis tagit emot en grupp från grannlandet ena terminen, har returbesöket ibland icke ägt rum förrän nästa termin, någon gång först nästa år. De erfarenheter av utbytet, vilka redovisas i svaren på centralstyrelsens rundfråga, är genomgående starkt positiva. Några tidningsklipp, som belyser utbytet, bilägges.²

I åtskilliga av de inkomna svaren framhålls emellertid, att de med utbytet förknippade ekonomiska problemen vållat svårigheter, ibland så stora, att ett tilltänkt utbyte icke kunnat genomföras. Eftersom utbytesdeltagarna tas emot som gäster i jämnårigas hem, är det själva reskostnaden, som utgör huvudutgiften. Självfallet blir denna större, ju längre avståndet mellan de deltagande orterna är. Skolreserabatt lämnas visserligen, men det belopp,

¹ 5:e sess., s. 483.

² Här ej tryckta; referat se s. 264.

som skall erläggas av utbytesdeltagarna eller betalas på annat sätt, är likväl många gånger betydande. Emellanåt har anslag lämnats från kommun eller Norden-avdelning, och i några tillfällen har en deltagande klass genom någon skolfest eller genom deltagande i olika försäljningsaktioner kunnat hopsamla erforderliga medel. Men alltför ofta synes försök till dylik finansiering ha misslyckats. Lärarna har tvekat att genomföra ett initiativ, som åsamkar hemmen utgifter, vilka väl i och för sig icke ter sig avskräckande stora men vilkas bestridande kan utgöra en belastning, som i en del fall kan bli alltför kännbar. Ofta avstår man från ett utbyte, i vilket en del av klassens elever av ekonomiska skäl icke tillåtes deltaga. Reskostnaderna vid utbyte mellan ovan särskilt nämnda orter och dessas vänorter framgår av särskild bilaga.¹ En fullständig vänortsförteckning var bilagd centralstyrelsens yttrande av den 23 januari 1957.

Otvivelaktigt skulle en ordning som den i medlemsförslaget angivna innebära en kraftig stimulans för det utbyte av skolungdom under pågående termin, som under senare år prövats på många håll och som har alla förutsättningar att bli ett betydelsefullt inslag i skolundervisningen. Som motionärerna framhåller, infaller här ifrågavarande utbytesresor under de delar av året, då järnvägarnas kapacitet långtifrån utnyttjas tillfullo. Det förefaller sålunda, som om fria studieutbytesresor mellan skolor på nordiska vänorter skulle kunna införas utan att samhället i realiteten påföres några mera väsentligt ökade kostnader. Med ringa ekonomisk uppoffring skulle alltså statsmakterna i Nordens länder kunna införa en ordning, vilken på längre sikt förvisso skall visa sig synnerligen betydelsefull för djupare nordisk kunskap och starkare nordisk samhörighetskänsla. För centralstyrelsen skulle det te sig i hög grad naturligt, om våra länders myndigheter i nuvarande läge, som kännetecknas av på alla områden ökade nordiska samarbetssträvanden, fattade positiva beslut i enlighet med medlemsförslagets innebörd.

Stockholm den 22 januari 1958

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

Bland de tidningsurklipp som bifogats den svenska föreningen Nordens yttrande märkes en artikel i Tidning för Sveriges Läroverk (1957:9) av rektor Erik Nordell, som bl. a. skriver följande:

Det nordiska samarbete, som kalmarläroverket sedan två år tillbaka deltagit i, har otvivelaktigt varit givande. Värdet av detta slags skolungdomsutbyte är större än det som en studie- eller skolresa av mera traditionell typ kan ge. Eleverna får komma in i och åtminstone till viss grad lära känna en vardagens naturliga arbets- och hemmiljö, och de får göra personliga bekantskaper med människor som lever under liknande betingelser som de själva. Det blir inte gatulivets, museets och tivoliets sensationer och upplevelser som blir de dominerande minnesbilderna från det andra landet. Man har fått intryck av värdefullare och mer representativ art, och framför allt — man har hunnit få kamrater och vänner, vilket utgör den bästa impulsen för fortsatta kontakter.

¹ Här ej tryckt.

vill vi söka oss fram till en praktisk nordism, fri från choser och retorik och i stället genomtyrad av kunskapsörst, handlingsvilja och vänskap, då skall vi inte dra oss för att satsa på ungdomen. Och då kan skolans möjligheter komma väl till pass.

BILAGA 3

Yttranden över medlemsförslaget

Finland

Skolstyrelsen¹:

Elevutbytet mellan de nordiska länderna bör anses som ett synnerligen värdefullt uppfostringsmedel. För barn i skolåldern är kännedomen om förhållandena i ett främmande land, i synnerhet om de till stor del äro likartade med förhållandena i hemlandet men likväl framvisa väsentliga avvikelser, ett synnerligen lämpligt medel att vidga deras synkrets. Såsom en förmån bör anses, att elevutbytet äger rum vänorterna emellan, emedan eleverna sålunda komma att lära känna förhållanden, som äro jämförbara med förhållandena på hemorten.

Vistelsen i något annat nordiskt land medför för de svenskspråkiga eleverna i vårt land en utvidgad kännedom om modersmålet, och för de finskspråkiga eleverna kommer de inhämtade kunskaperna i svenska språket att framstå betydelsefullare än i hemlandet.

Beträffande den omständigheten att elevutbytet anordnas under lästerminerna torde undervisningsspråket i skolorna knappast utgöra något större hinder för elevutbytet från finskspråkiga skolor, om blott för de elever, vilka komma att göra ett svarsbesök i en finskspråkig skola, utarbetas för tiden för besöket ett för dem lämpligt arbetsprogram.

Skolornas lästerminer sammanfalla visserligen icke helt med terminerna i de övriga nordiska länderna, men denna omständighet torde icke medföra några större olägenheter; man bör blott särskilt beakta tidpunkten för anordnandet av elevbesöken.

Med konstaterande av elevutbytets såväl pedagogiska som didaktiska värde och möjligheterna för dess förverkligande finner skolstyrelsen det synnerligen önskvärt, att ett i betydande mån utvidgat elevutbyte mellan de nordiska länderna åstadkommes genom att underlätta de ekonomiska förutsättningarna härför, och får skolstyrelsen fördenskull varmt förorda ifrågasvarande framställning.

Helsingfors den 23 juli 1958

Generaldirektör *R. H. Oittinen*

Tf. överinspektör *Lars Frösén*

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e**Utenriksdepartementet:**

Saken har gjennom samferdselsdepartementet vært forelagt *hovedstyret for statsbanene*, som finner at avgift for ovennevnte reiser bør beregnes etter bestemmelsene for skolereiser i den nordiske person- og reisegodssamtrafikk. Etter disse bestemmelser innrømmes over norske jernbanestrekninger for skolereiser på 2 kl., hvori deltar minst 10 elever samt ansvarlig reiseleder, 50 % nedsettelse i ordinær billettpris for voksen. Samme moderasjon innrømmes en reiseleder (som oftest lærer eller lærerinne) pr. begynnende antall 10 elever. Elever som ikke har fylt 16 år, befordres for 1/3 pris i sittevogn (dog ikke i ekspressvog). Når det gjelder elever ved norske folkeskoler, realskoler og de tre laveste klasser ved 5-årig gymnasium samt reiseledere, og billettene løses ved norsk salgssted, utgjør avgiften 1/3 av billettprisen uansett elevenes alder. For individuelle reiser må avgift erlegges som vanlig reisende. Hovedstyret mener ved nevnte nedsettelser å ha strukket seg så langt som hensynet til statsbanenes økonomi tillater. Selv om man gjerne ser at utvekslingsreiser mellom nordiske vennskapsbyer kommer i stand, finner hovedstyret ikke å kunne anbefale en ytterligere nedsettelse for omhandlede reiser eller, som fremmet i medlemsforslaget, — fri befordring —, medmindre NSB gis tilskudd til dekning av den mindreinntekt som en slik ordning måtte medføre.

Samferdselsdepartementet slutter seg til det hovedstyret for statsbanene her har uttalt.

Kirke- og undervisningsdepartementet har i denne sak uttalt at det som undervisningsdepartementet gjerne vil støtte opp under tiltak som søker å fremme utvekslingen av skolebarn og skoleungdom m. v. mellom de andre nordiske land og vårt eget. Selv om man fullt ut verdsetter ordningen med de nordiske vennskapsbyer og den videre utvikling på dette område, finner departementet imidlertid at den støtte som de respektive nordiske land ønsker å gi til utvekslingen av skolebarn m. v. neppe bør begrenses til utveksling vennskapsbyene imellom, men at den bør få et helt generelt preg. Den bør således også i tilfelle ta med elever i skoler som vanskelig vil kunne være knyttet til spesielle vennskapsbyforbindelser. Slik utveksling foregår bl. a. mellom lærerskolene i de nordiske land, og det gis tilskott til reisene.

Skal det bli mulig på en eller annen måte å subsidiere utvekslingen med tanke på betydelig reisemoderasjon for skolebarn m. v. under slike reiser, antar kirke- og undervisningsdepartementet at saken i tilfelle må løses ved bevilgninger på skolebudsjettet. For øyeblikket er det helt umulig å si noe om et slikt forslag i tilfelle kan føre fram.

Oslo, 24. september 1958

Sverige**Skolöverstyrelsen:**

Överstyrelsen finner det vara av stort värde, att skolungdom i de nordiska länderna lär känna varandra, inte minst genom att beredas möjlighet att för kortare tid aktivt följa undervisningen i ett grannland. Ur de synpunkter skolöverstyrelsen har att företräda i detta sammanhang vill överstyrelsen sålunda, utan att närmare gå in på de spörsmål av ekonomisk och teknisk natur som sammanhänger med omläggningen, i princip tillstyrka det inom Nordiska rådet väckta förslaget.

Stockholm den 22 augusti 1958

På skolöverstyrelsens vägnar

Gustaf Sivgård

Malin Beijer

Överstyrelsen för yrkesutbildning:

Det framlagda förslaget är ett led i strävan att få till stånd ett närmande de nordiska länderna emellan, en målsättning som överstyrelsen för sin del betraktar som angelägen. Sådant förslaget utformats avser detsamma elever i det allmänna skolväsendet. Överstyrelsen finner emellertid, att elever vid de läroanstalter som sorterar under överstyrelsen jämväl borde erhålla liknande förmåner. Det föreligger exempelvis ingen anledning att i detta sammanhang göra skillnad mellan å ena sidan allmänna gymnasier och å andra sidan tekniska läroverk och handelsgymnasier, även om såsom framgår av det följande vissa grupper av eleverna vid de under överstyrelsen sorterande skolorna i praktiken blott undantagsvis kommer att kunna utnyttja förmånen i fråga.

I de övriga nordiska länderna finns inte någon full motsvarighet till de tekniska läroverken. Varken svenska elever som besöker tekniska läroanstalter i de andra nordiska länderna eller utländska elever som besöker tekniska läroverk i Sverige torde till följd härav få något egentligt utbyte av ett sådant besök. Överstyrelsen vill vidare framhålla, att undervisningsplanerna vid de tekniska läroverken är så pass omfattande, att överstyrelsen starkt vill ifrågasätta, huruvida 1 å 2 veckors uppehåll i undervisningen är möjligt genomföra utan att öka arbetsbelastningen för eleverna på ett sätt som ej kan försvaras.

Förhållandena vid handelsgymnasierna är i detta hänseende i stort sett desamma som vid de tekniska läroverken. Dock finnes vissa möjligheter till ledighet för eleverna i högsta klass under den tid de går kvar i skolan efter att ha avlagt avgångsproven. Denna tid upptages för närvarande till viss del av studiebesök vid olika företag m. m. Att utsträcka en studieutbytesresa utöver en vecka får dock anses som omöjligt.

Annorlunda ligger förhållandena till då det gäller elever vid flertalet andra skolor under överstyrelsens inseende. Här är utbildningsnivåerna i de nordiska länderna i regel jämförbara. Möjligheter till ett uppehåll i undervisningen för en resa till ett annat land ävensom för mottagandet av ett elevbesök utan större men för undervisningen är i detta fall ofta betydligt större. Med tanke på att ett studieutbyte kan komma att äga rum med Finland bör de fria resorna även avse resa å fartyg.

Överstyrelsen vill rent allmänt tillägga, att en vidgning av studieutbytet till att omfatta samtliga under överstyrelsens inseende stående läroanstalter med all sannolikhet komme att medföra ökade kontakter de olika vänorterna emellan. Härigenom kommer syftet med det framlagda medlemsförslaget att ytterligare befrämjas.

Stockholm den 8 augusti 1958

Birger Öhman

T. Hessler

**Uppskjutet tilläggsförslag
om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige**

Se sak C 7/1957 (Tilläggsförslag) och traf. utsk. 15/1957 (5:e sess., s. 928, 1628; behandl. s. 193).

BILAGA 1

PM rörande vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige*(Av Sveriges kommunikationsdepartement)*

Den 29 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att verkställa utredning om behovet av vägförbindelser mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län samt å andra sidan angränsande delar av Norge. Detta uppdrag har nu i det allra närmaste slutförts. På svensk sida ha data erhållits från och olika kontakter tagits med berörda läns- och kommunmyndigheter, kraftverksintressenter, skogsägaresammanslutningar, industriföretag o. s. v. samt de norska vägmyndigheterna. Så långt möjligt har på svensk sida en prioritetsbedömning gjorts på grundval av byggnadskostnader samt förväntad nytta och trafik. Ur svensk synpunkt synes därvid vägförbindelsen över Tärna i Västerbottens län komma att erbjuda vissa fördelar före andra alternativ. Samordning med de norska intressena synes kunna ske här.

Slutliga kontakter under hand med länsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län samt med de norska vägmyndigheterna äro preliminärt planerade att äga rum under september 1958. Därefter beräknas utredningen kunna färdigställas före årets utgång.

Den 6 juni 1957 utökade Kungl. Maj:t nämnda uppdrag att jämväl omfattas vägförbindelserna mellan Sverige och Finland. Denna delutredning är för närvarande under arbete och beräknas bli avslutad vid årsskiftet 1958/59.

Under tiden 3—12 augusti 1958 har Nordiska samfärdselskommittén företagit en resa i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige för att studera vägförbindelserna i dessa områden. Rapporten utmynnar i en rekommendation till de tre ländernas fackdepartement och vägmyndigheter att hålla intim kontakt med varandra för att så snabbt som möjligt genomföra de vägprojekt, som anses viktigast. För att underlätta en sådan utbyggnad föreslår kommittén att i vart och ett av de tre länderna ställs ett belopp till vederbörande regerings förfogande under en särskild post i vägbudgeten benämnd »internordiska vägar». Det bör därefter ankomma på regeringarna att i vart enskilt fall komma överens om byggandet av dylika vägar.

Stockholm den 1 september 1958

Med hänvisning till ovan nämnda, pågående utredning avstyrkte riksdagens statsutskott i utlåtande den 28 oktober 1958 (nr B 67) en inom andra kammaren väckt motion angående förslag om en mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge. Riksdagen beslöt den 5 november 1958 i enlighet med utskottets förslag.

BILAGA 2**Utlåtande av Nordiska samfärdselkommittén**

Se Sak A 15, Bilaga 2.

BILAGA 3**Utlåtande av Nordiska rådets vägkommitté**

Frågan om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige, särskilt i avsnittet norr om Storlien-leden upp till riksgränsbanan, är på uppdrag av de båda ländernas regeringar för närvarande föremål för ingående utredningar genom de norska och svenska vägmyndigheternas försorg. Bland annat ha näringsgeografiska undersökningar utförts å svensk sida under ledning av docenten Sven Godlund och å norsk sida av konsulent Ole Vatnan. De norska och svenska vägmyndigheterna ha emellertid ännu icke själva tagit ställning till dessa vägfrågor för sin del. Överläggningar dem emellan ha inletts vid förhandlingar i Oslo, som togo sin början den 14 oktober 1958. Vägmyndigheterna räkna med att kunna slutföra sitt uppdrag under innevarande år.

Under angivna omständigheter har vägkommittén ansett sig icke böra upptaga det uppskjutna tilläggsförslaget till en mera detaljerad granskning. Möjligt är att vid den tidpunkt i november, då rådets sjätte session avhålls, material till närmare belysande av berörda vägfrågor kan föreligga. Därest så icke skulle vara fallet, synes lämpligt att rådet ånyo uppskjuter behandlingen av denna sak till nästföljande session, då vägmyndigheternas ovan omförmälda undersökningar slutförts och möjlighet för ett ståndpunktstagande kan beräknas förefinnas.

Oslo, Stockholm och Helsingfors i oktober 1958

Nils Hønsvald

Förman

Sigfrid Jonsson

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Ragnhild Sandström

Medlemsförslag

om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

(Väckt av *Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin*)

Under hänvisning till vad som anföres i bifogade, av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté avgivna utlåtande [*se Tillägg*] får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna
dels att arbetet med att utjämna olikheterna i apotekar-
och farmaceututbildningen i de nordiska länderna fortsättes,
dels att lagregler antages i Danmark, Finland, Norge och
Sverige, som möjliggör för apotekare, vilka har avlagt veder-
börlig examen för utövande av apotekaryrket i ett av dessa
länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga län-
derna mot företeende av bevis om sin behörighet i examens-
landet och om erforderliga kunskaper i vistelselandets so-
cial- och rättsfarmaci.

København, Helsingfors, Stockholm och Oslo i november 1957

Nina Andersen Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson Harald Nielsen
Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä Rakel Seweriin

TILLÄGG

Utlåtande av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté

Kommittén har begränsat sitt arbete till att avse endast de vid apoteken anställda farmaceuterna och har ansett sig böra bortse från apoteksinnehavarna. Koncessionssystemen utgör enligt kommitténs mening tills vidare hinder för en fri arbetsmarknad i Norden beträffande denna grupp.

Farmaceuter med lägre utbildning

Endast i Finland och Sverige förekommer ett större antal personer med lägre farmaceutisk examen, farmaceutexamen respektive receptarieexamen. Dessa båda examina synes visserligen i fråga om studieinnehållet vara i stort sett likvärdiga; farmaceutexamen i Finland utgör dock ett led i den högre apotekarutbildningen, medan receptarieexamen i Sverige är en fristående examen. I Island saknas farmaceutisk läroanstalt som kan anses likvärdig med de övriga nordiska ländernas högskolor, men Lyfjafræðingaskóli Íslands utbildar »examinerade farmaceuter», som har full rätt att expediera men som icke är berättigade att erhålla eget apotek. Vad Danmark beträffar har tidigare funnits en »medhjälperexamen», som numera har ersatts med disciplexamen. Denna medför emellertid icke rätt att på egen hand expediera recept utan allenast — liksom för övrigt den assistentexamen som nu håller på att införas — rätt att expediera recept under provisors ansvar. Även i Norge har tidigare funnits en »medhjälperexamen». Denna avskaffades år 1932. I Norge är ett förslag till ny studieordning under utarbetande, enligt vilken det bl. a. överväges att vid sidan av provisorer utbilda farmaceuter med lägre utbildning.

Enligt kommitténs mening föreligger allmänt sett så stora skiljaktigheter mellan de lägre farmaceutexamina i de nordiska länderna, att en farmaceut, som i ett av länderna har avlagt sådan examen, icke i och för sig kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land. Möjligen gäller det sagda icke Finland och Sverige, i vilka länder den lägre utbildningen trots vissa skillnader visar stora överensstämmelser och ger full expeditjonsrätt. I den mån den lägre utbildningen är likvärdig, är det önskvärt att länderna i fråga vidtager de åtgärder som må vara lämpliga för att underlätta ett fritt utbyte. Kommittén hyser emellertid den uppfattningen, att frågan om gemensam arbetsmarknad i hela Norden för farmaceuter med lägre utbildning måste skjutas på framtiden, till dess förutsättningarna i utbildningshänseende blir gynnsammare för en sådan marknad.

Kommittén vill likväl framhålla önskvärdheten av att man inför förestående ändringar i studieordningen söker i görligaste mån utjämna förekommande olikheter i utbildningen. I detta avseende må erinras om den vid rådets 3:e session antagna rekommendationen nr 4/1955, enligt vilken regeringarna rekommenderades att tillse, att så stor överensstämmelse uppnås mellan fordringarna vid utbildningen av apotekare m. fl. i de olika nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kan likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen har erhållits.

*Farmaceuter med högre utbildning**Den grundläggande utbildningen*

Den högre examen benämnes i Danmark farmaceutisk kandidatexamen, i Finland provisorexamen samt i Norge och Sverige apotekarexamen. För

närmare upplysningar rörande lagstiftningen på området hänvisas till bifogad redogörelse [*se Bihang*].

Flertalet av de tillfrågade myndigheterna och organisationerna är i stort sett ense om att den högre farmaceutiska utbildningen allmänt sett är så till vida likvärdig i Danmark, Finland, Norge och Sverige, att en farmaceut, som i ett av dessa länder har avlagt sådan examen — i det följande benämnd apotekare —, i och för sig kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land. Man framhåller dock på sina håll, att det förekommer betydande skillnader i utbildningen, icke minst med avseende å dennas längd.

Enligt kommitténs mening visar de redovisade uttalandena, att den högre utbildningen är i stort sett likvärdig i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt att förekommande skiljaktigheter icke är av den art, att de utgör hinder för att tillåta en apotekare med sådan utbildning i ett av länderna att utöva yrket i något av de andra. Olikheterna i utbildningen saknar emellertid icke betydelse, och kommittén finner det därför vara önskvärt, att arbetet fortsättes för att utjämna sådana skiljaktigheter, som icke är betingade av varje lands särskilda förhållanden. Även här må erinras om den ovan angivna rekommendationen nr 4/1955.

Utbildningsfrågan får emellertid icke betraktas som helt löst i och med att apotekarutbildningen i de olika nordiska länderna kan anses likvärdig. Ländernas nationella särart kan tänkas motivera viss tilläggsutbildning för i annat nordiskt land examinerad apotekare, varjämte det exempelvis skulle kunna finnas önskvärt med viss tids praktik i det land där vederbörande avser att utöva yrket för att göra honom förtrogen med de inhemska förhållandena därstädes. Vad dessa spörsmål beträffar är de tillfrågade myndigheterna och organisationerna i allmänhet ense om att komplettering är erforderlig i fråga om social- och rättsfarmaci. Många anser dessutom viss tids praktik nödvändig under hänvisning till att apoteksväsendet företer betydande skiljaktigheter i de olika länderna.

Kommittén finner för sin del fullt klarlagt, att komplettering av kunskaperna i social- och rättsfarmaci eller motsvarande ämne måste fordras av den som har tagit apotekarexamen i annat nordiskt land än det där han avser att utöva yrket. I den mån här ifrågavarande ämne icke omfattar landets farmakopé, är tilläggsutbildning erforderlig även på detta område. Erinras må emellertid om att den nordiska farmakopénämnden för närvarande är sysselsatt med att utarbета förslag till en gemensam nordisk farmakopé och att den väntas slutföra sitt arbete tidigast år 1960. Då det icke lämpligen synes böra ifrågakomma att föreskriva skyldighet för de farmacie studerandena i de olika nordiska länderna att inlära ett nordiskt pensum, täckande alla länderna på social- och rättsfarmaciens område, torde en apotekare, som avser att utöva yrket i annat nordiskt land, få underkasta sig samma prövning som härvidlag är stadgad för de farmacie studerandena i detta land. Så snart en nordisk farmakopé blir färdig att tagas i bruk, bortfaller dock detta krav på tilläggsutbildning i denna del. Enligt kommitténs mening vore det lyckligt om man kunde stanna vid detta krav på tilläggsutbildning och sålunda avstå från det från skilda håll uttalade önskemålet om viss tids praktik därutöver

för att göra vederbörande förtrogen med de inhemska förhållandena. Då det vill synas som om nödvändigheten att inhämta kännedom om landets läkemedelsbenämningar har utgjort det viktigaste motivet till kravet på viss tids praktik, bör förutsättningarna för att kunna avstå härifrån i vart fall bli gynnsammare, då en nordisk farmakopé föreligger färdig.

Auktorisation

Kommittén har vidare tillfrågat berörda myndigheter och organisationer om deras uppfattning beträffande behovet av auktorisation för att nordisk medborgare skall få rätt att utöva apotekaryrket i annat nordiskt land än det där han avlagt sin examen. Av svaren framgår, att det råder allmän enighet om att auktorisation erfordras. De skiljaktiga meningar som har yppats på denna punkt hänför sig huvudsakligen till omfattningen av den auktorisationen föregående prövningen och auktorisationens giltighetstid. Myndigheterna och organisationerna har i detta sammanhang även uttalat sig i frågan, hur man skall kunna förhindra, att en farmaceut eller apotekare, som har blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i ett nordiskt land, överflyttar till ett annat sådant land för att där utöva yrket. I allmänhet synes man vara ense om att det bör vara möjligt att på ett praktiskt sätt lösa detta problem.

Kommittén finner det av praktiska skäl vara nödvändigt, att de apotekare, som efter examen i ett nordiskt land önskar utöva yrket i ett annat nordiskt land, på något sätt registreras. Redan av denna grund torde det vara ofrånkomligt, att den som erhållit legitimation i ett nordiskt land icke utan vidare kan tillåtas utöva yrket i ett annat nordiskt land. Någon form av tillståndsgivning blir för den skull behövlig. Problemet kan enligt kommitténs mening lösas så, att vederbörande automatiskt erhåller legitimation i vistelselandet mot företeende av bevis dels om legitimation i hemlandet, dels om att han besitter föreskrivna kunskaper i vistelselandets social- och rättsfarmaci. Registreringsmyndigheten — förslagsvis medicinalstyrelsen eller motsvarande myndighet — skall icke därutöver företaga någon annan prövning av ärendet än att konstatera, att sökanden icke har blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i annat nordiskt land.

Enligt kommitténs mening bör man rimligen kunna avstå från att uppställa några andra villkor än de nu nämnda för att legitimation skall kunna utfärdas i vistelselandet, och det bör icke möta några hinder att införa en ordning, varigenom de tillståndsbeviljande myndigheterna i de olika länderna automatiskt underrättar varandra om meddelade avstängningsbeslut eller andra liknande åtgärder.

Av det anförda torde följa, att det icke är i och för sig nödvändigt för att skapa en gemensam arbetsmarknad för farmaceuter och apotekare att anordna en inom hela det nordiska området giltig legitimation. Det låter sig göra att bygga vidare på nationella legitimationer. Detta hindrar emellertid icke att det är önskvärt, att föreskrifterna om legitimation och återkallande av legitimation görs enhetliga i de nordiska länderna. Otviveltaktigt skulle detta vara ägnat att underlätta genomförandet av det ovan föreslagna syste-

met. Enligt kommitténs mening bör det finnas förutsättningar för att inom en förhållandevis nära framtid genomföra den här föreslagna ordningen, och detta särskilt i betraktande av att arbetet med den nordiska farmakopén kan förväntas bli slutfört i början av 1960-talet.

Arbetsmarknadspolitiska frågor

Kommittén har även tagit del av de synpunkter, som de tillfrågade myndigheterna och organisationerna har framfört rörande de problem av arbetsmarknadspolitisk natur som sammanhänger med skapandet av en gemensam arbetsmarknad i Norden för apotekare. Härvidlag träder i förgrunden de uttalade farhågorna för en ensidig tillströmning av sådan personal till det land eller de länder, som erbjuder de förmånligaste anställnings- och avlöningsvillkoren, från länder, som i sådant hänseende har mindre gynnsamma förutsättningar och där knappheten på farmaceuter är framträdande. Särskilt erinras i detta sammanhang om att tillträdet till farmaceutbanan är mer eller mindre begränsat i flera länder.

Enligt kommitténs mening måste förutsättas, att förhållandet vid tillkomsten av en gemensam arbetsmarknad inom Norden för apotekare gestaltas så inom respektive länder, att det icke uppstår allvarliga störningar inom ett lands apoteksväsen till följd av att möjligheter öppnas för en fri nordisk arbetsmarknad för här berörd personal. Farhågorna för sådana störningar bör emellertid icke överdrivas. Man torde sålunda få räkna med att det övervägande flertalet farmaceuter även framdeles önskar förvärva sina meriter i hemlandet för att där bli apoteksinnehavare. Utbytet kan väntas bli förhållandevis begränsat också av den anledningen att det föreligger förutsättningar för fritt utbyte inom hela Norden endast i fråga om de högre utbildade apotekarna. Vidare fordras det ett anställningsbeslut för att kunna utöva farmaceutyrket, och härigenom finns det möjlighet att hålla utbytet under viss kontroll.

Förslag

Under återopande av det anförda får kommittén föreslå,
dels att arbetet med att utjämna olikheterna i apotekar- och farmaceututbildningen i de nordiska länderna fortsättes,

dels att lagregler antages i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för apotekare, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av apotekaryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om erforderliga kunskaper i vistelselandets social- och rättsfarmaci.

Reykjavík den 29 augusti 1957

Nina Andersen Niels Dungal Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson
Harald Nielsen Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä

Rakel Seweriin

Förman

PM rörande farmaceuter (apotekare, receptarier, provisorer, »cand. pharm.», »farmasøyter» eller »eksaminater»; apoteksföreståndare undantages).

Framställningen nedan utgör en sammanställning av de regler som gällande lagstiftning i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige uppställer beträffande behörighet att utöva yrke såsom farmaceut samt därmed sammanhängande bestämmelser.

Danmark

Den störste personalegrupp med egentlig farmaceutisk utbildning på de danska apoteker utgör de, som har farmaceutisk kandidatexamen (cand. pharm.); de betegnes under deras anställning på dansk apotek som provisorer (lov nr. 209 af 11/6 1954 om apotekervæsenet, § 12, stk. 1). Indenrigs- og boligministeren kan på betingelse af gensidighed tillade, at personer, der har fået tilsvarende farmaceutisk utbildning i et andet land, antages som provisorer (§ 12, stk. 2). Sundhedsstyrelsen kan i særlige tilfælde tillade en person, som har fået tilsvarende farmaceutisk utbildning i udlandet, at tage anställning som provisor (§ 12, stk. 3).

Man har — ifølge sundhedsstyrelsens brev til Danmarks farmaceutiske højskole af 13/7 1955 — meddelt praktistilladelse til såvel islandsk som norsk statsborger på begrænset tid (d. v. s. indtil 1. januar 1959) i håb om, at der inden den tid må være tilvejebragt det fornødne grundlag i de øvrige nordiske lande for opnåelse af tilsvarende betingelser for danske statsborgere med farmaceutisk utbildning, således at man med tiden kan opnå den frihed i udveksling af arbejdskraft inden for det nordiske marked, som bestemmelsen i apotekerloven om gensidighed netop forudsætter.

Det tilføjes, at de to omtalte nordiske farmaceuter har fået praktiseret som provisorer, ikke alene som apoteksmedhjælpere (svarende til de svenske »receptarier»).

Den, der har bestået den farmaceutiske medhjælperexamen efter tidligere anordninger, betegnes under sin anställning på dansk apotek som apoteksmedhjælper (§ 13, stk. 1). Dennes stilling svarer til provisorens, bortset fra at han ikke kan virke som enemmedhjælper på eller som bestyrer af et apotek (§ 13, stk. 2).

Finland

Behörighetsregler beträffande farmaceutisk personal är intagna i förordningen angående den farmaceutiska undervisningen av 10/6 1938 (228/38), ändrad genom förordning av 25/7 1952 (303/52).

I 13 § sagda förordning stadgas att för att erhålla farmaceut tillkommande rättigheter och bli va införda i medicinalstyrelsens farmaceutförteckning

bör den, som avlagt examen, förete examensbetyget för medicinalstyrelsen och inför densamma avgiva en högtidlig försäkran. Motsvarande stadgande beträffande provisorer är intaget i 17 § förordningen. I dennas 18 § finnes angivet under vilka förutsättningar provisor kan förklaras berättigad att hålla apotek.

Bland övriga föreskrifter beträffande den farmaceutiska personalens kompetens må nämnas, att teknisk personal ej får nyttjas i handköp och att endast farmaceutisk personal är berättigad att expediera recept. Enär stadgandet om farmaceut- och provisorsförteckningarna ingår i förordningen angående den farmaceutiska undervisningen och då examina avlagda i enlighet med denna förordning, d. v. s. i Finland, utgör en förutsättning för registrering, kan medicinalstyrelsen inte införa personer, som ej erhållit sin utbildning i Finland, i nämnda förteckningar. I dessa fall återstår endast dispensförfarandet, vilket dock veterligen ej aktualiserats beträffande skandinaver.

Island

Om apotekere og farmaceuter har Island ingen lovbestemmelser yngre end en forordning fra 1672, som gælder endnu. Der er bestemmelser om, hvorledes recepter skal være, om at ingen må drive apotek uden særlig tilladelse, altid føre gode varer etc.

Da de islandske farmaceuter alle er uddannet i andre lande, de fleste i Danmark, er deres rettigheder knyttet til den skole, hvorfra de er udgået. Hidtil har alle nordiske farmaceuter uden videre fået rettigheder til at arbejde i islandske apoteker.

Norge

Ifølge lov 4/8 1909 om drift av apotek, § 14, kan sosialdepartementet gi nærmere regler om hvilke arbeider som kan overlates til personale som ikke har godkjent farmasøytisk utdanning. Kongen bestemmer hva som skal ansees som godkjent farmasøytisk utdanning.

I henhold til lov om godkjenning av utenlandsk eksamen i farmasi, medisin eller odontologi av 8/7 1949 kan farmasøyt med utenlandsk utdannelse og som på forhånd er utvalgt til dette studium av norsk universitet eller høyskole etter søknad få sin eksamen godkjent med samme virkning som norsk eksamen. Som vilkår er det da krevd en viss tids praksis ved norsk apotek samt en tilleggsprøve i farmakopø- og lovkunnskap. Når det gjelder farmasøytiske kandidater med eksamen fra andre nordiske land, har det i alminnelighet vært krevd 3 måneders praksis ved norsk apotek.

På grunn av at farmakopøer, lovgivning, utleveringsbestemmelser m. v. er så forskjellige i de nordiske land, opprettholdes kravet om en viss tids praksis og tilleggsprøver i farmakopø- og lovkunnskap for farmasøytiske kandidater med eksamen fra de øvrige nordiske land. Den del av prøven som ved-

rører den norske farmakopø vil imidlertid antakelig kunne bortfalle, når den felles nordiske farmakopø blir autorisert til bruk i Norge.

Sverige

Den som avlagt apotekarexamen eller receptarieexamen erhåller av medicinalstyrelsen legitimation som apotekare eller godkännande som receptarie (Kungl. Maj:ts instr. 30/6 1947 för medicinalstyrelsen, 4 §, 3 p.) och äger sedan att på eget ansvar utföra farmaceutiskt arbete å apotek samt att under begränsad tid förestå apoteksinrättning (3:e sess., s. 271).

Medicinalstyrelsen kan, då skäl därtill är, för viss tid eller tills vidare meddela person, som tjänstgör å apotek och äger erforderliga teoretiska insikter och praktiska färdigheter, samma behörighet som om han avlagt receptarieexamen (ovan nämnda instr., 4 §, 4 p.). Därvid kräves av den sökande — förutom bevis om i utlandet avlagd farmaceutisk examen — att han efter viss tids provtjänstgöring å svenskt apotek visat sig lämplig för tjänstgöring å apotek samt att han äger tillräckliga kunskaper i svenska språket och i läroämnet social- och rättsfarmaci.

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

En forudsætning for, at forslaget kan gennemføres, må efter indenrigsministeriets formening være, at det bygger på det gensidighedsprincip, som er omtalt i den danske apotekerlov af 11. juni 1954 § 12, stk. 2, samt at det, for at forslaget kan antages at ville få nogen praktisk betydning, vil være nødvendigt at søge løst de arbejdsmæssige spørgsmål som lønanciennitet, pension, arbejdsløshedsunderstøttelse, løntilskud, svangerskabsløn, fremmelsesanciennitet m. v.

Det norske Sosialdepartement, som er koordinerende myndighed vedrørende spørgsmålet om et fællesnordisk arbejdsmarked for farmaceuter, har udarbejdet en redegørelse om dette spørgsmål og har anmodet bl. a. nærværende ministerium om at udarbejde en tilsvarende redegørelse. Herefter er det hensigten ved et møde mellem embedsmænd fra vedkommende nordiske ministerier at søge tilvejebragt klarhed over, hvilke lovændringer og eventuelt hvilke andre foranstaltninger der bør foreslås gennemført, for at et fællesnordisk arbejdsmarked for farmaceuter kan etableres. — — — — —

København, den 22. august 1958

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Saken har vært forelagt universitetet i Oslo, som har innhentet følgende uttalelse fra *farmasøytisk institutt* ved professor Per Finholt:

Farmasøytisk institutt er i brev av 21. august d. å. anmodet om å komme med en uttalelse angående et forslag om et felles-nordisk arbeidsmarked for farmasøyter. Da selve forslaget ikke er blitt forelagt oss, er det ikke mulig å fremlegge noen inngående vurdering. Farmasøytisk institutt vil innskrenke seg til å se på spørsmålet fra et rent utdannelsesmessig synspunkt.

Etter instituttets oppfatning er den farmasøytiske utdanning i de nordiske land så vidt likeverdig at det må kunne tillates en borger i et av landene på grunnlag av eksamen i hjemlandet å utøve yrket i de andre nordiske land. Fagutvalget, studiets omfang og den rekkefølge de forskjellige fag undervises i, er riktignok ikke ens, men kunnskapsnivået ved studiets avslutning må antas å være temmelig likeverdig i de forskjellige land. Så lenge utleveringsbestemmelsene for sterktvirkende legemidler ikke er ensartet, bør det dog forlanges en viss tids praksis på vedkommende lands apotek (mi-

nimum 3 måneder) og deretter en prøve i lovkunnskap før en farmasøytisk kandidat fra et annet nordisk land får rett til å utøve yrket i vedkommende land. Inntil vi får en felles nordisk farmakopé, bør kandidaten også avlegge en prøve i farmakopékunnskap.

Det akademiske kollegium ved *universitetet i Oslo* vedtok i møte 17. oktober 1958 å slutte seg til denne uttalelse.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil for sitt vedkommende slutte seg til universitetets uttalelse.

Oslo, 27. oktober 1958

Sosialdepartementet:

1. En er ikke uten videre enig i at det bør sees bort fra farmasøytisk personale med lavere utdanning. Det arbeides i Norge idag med å etablere en slik utdanning, og før en ser hvordan denne vil bli lagt opp, er det vanskelig å uttale seg. Det kan imidlertid godt tenkes at farmasøyter med lavere utdanning fra andre nordiske land vil kunne utøve sitt yrke også i Norge, under forutsetning av at den person det gjelder har underkastet seg den nødvendige tilleggsutdanning med avsluttende prøver på samme måte som det er foreslått for farmasøyter med høyere utdanning.

2. Sosialdepartementet kan ikke være enig i at kravet om en viss tids praksis i det land hvor yrket skal utøves blir overflødig når den nordiske farmakopé er trådt i kraft. Etter departementets skjønn bør det kreves praksis særlig av hensyn til at kandidaten skal bli kjent med utleveringsbestemmelser, praktisering av andre lovbestemmelser samt de alminnelige folkelige betegnelser på legemidler.

En har erfaring for at det er meget vanskelig for kandidatene å tilegne seg tilstrekkelige kunnskaper bare ved lesning. Kravet om en viss tids praksis bør derfor opprettholdes også etter at den nordiske farmakopé har trådt i kraft.

3. Til det fremsatte forslag skal bemerkes at det i Norge ikke trenges lovendringer for å kunne åpne adgang for farmasøyter med utenlandsk farmasøytisk eksamen til å praktisere i Norge. I henhold til lov om drift av apotek av 4. august 1909 er det bare personell med godkjent farmasøytisk utdanning som skal betros å tilberede sterkvirkende legemidler. Kongen skal i henhold til loven bestemme hva som er godkjent farmasøytisk utdanning. Denne myndighet er ved kgl. res. av 5. oktober 1951 delegert til sosialdepartementet. Det er således ikke lovhindringer i veien for at farmasøyter fra andre skandinaviske land får ekspedisjonsrett ved norske apotek og hittil har alle slike søkere fått godkjent sin farmasøytiske utdanning etterat vedkommende har bestått de nødvendige tilleggsprøver.

Gjennom kommunal- og arbeidsdepartementet har saken vært forelagt *arbeidsdirektoratet*, som uttaler at dersom de nordiske land gjensidig godkjenner den utdanning som er fastsatt for farmasøyter i hvert land, skulle

det fra et arbeidsmarkedssynspunkt ikke være noe til hinder for oppretting av felles nordisk arbeidsmarked også på dette felt. I den utstrekning det lar seg gjøre bør en tilstrebe en mest mulig ensartet utdanning for denne yrkesgruppe i hvert av landene. Derved kan forholdene legges bedre til rette for en utveksling av farmasøyer på praktisk grunnlag slik at det i større grad kan utvikles et felles arbeidsmarked for disse. Det må imidlertid søkes unngått at et land tappes for arbeidskraft som det selv har bruk for. Det nordiske arbeidsmarkedsutvalg er i overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked pålagt å følge utviklingen på de forskjellige områder og drøfte mulige tiltak for å hindre uheldige konsekvenser av de frie vandringer. En er forøvrig enig med komitéen i at en ikke skal overvurdere risikoen for at strømmen av arbeidskraft skal ta en ensidig retning, men en har villet peke på dette moment.

Norges farmaceutiske forening har opplyst at den ikke har noen avtale om utveksling av farmasøyer mellom de nordiske land. I det hele er det en meget liten vandring av denne yrkesgruppe mellom Norge og de andre nordiske land på grunn av bestemmelsene om tilleggsseksamen og praksis i vedkommende land.

Foreningen har videre uttalt at det er vanskelig å dekke behovet for farmasøytisk arbeidskraft her i landet. Dette skyides bl. a. at utdanningskapasiteten er begrenset. Blant de utdannede har den kvinnelige kontingent økt i forhold til den mannlige, og da kvinner forlater yrket i større utstrekning enn menn blir nettotilgangen mindre enn utdanningskapasiteten skulle tilsi. Videre er det en sterk ekspansjon i behovet for farmasøyer utenom apotekene. Særlig øker industriens behov for denne arbeidskraft.

Oslo, 10. oktober 1958

Medlemsförslag

om gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor

(Väckt av *Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin*)

Under hänvisning till vad som anföres i bifogade, av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté avgivna utlåtande [*se Tillägg*] får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att en sådan ordning lagstiftningsvägen införes i ettvar av de nordiska länderna, som möjliggör för sjuksköterskor, vilka i annat nordiskt land har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjuksköterskeyrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet för yrket i detta land erhålla sådan behörighet även i visteislandet.

København, Helsingfors, Stockholm och Oslo i november 1957

*Nina Andersen Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson Harald Nielsen
Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä Rakel Seweriin*

TILLÄGG

Utlåtande av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté

I detta utlåtande behandlas sjuksköterskor som har genomgått allmän grundläggande utbildning.

Den grundläggande utbildningen

I samtliga nordiska länder äger utbildning till sjuksköterska rum vid läroanstalter, där utbildningen har godkänts av offentlig myndighet. Den grundläggande utbildningen varar i allmänhet omkring tre år och omfattar både teori (skolutbildning) och praktik (sjukhusutbildning).

Tillfrågade myndigheter och organisationer är ense om att den grundläggande utbildningen allmänt sett är så till vida likvärdig i samtliga nordiska länder, att en sjuksköterska på grund av sin examen i hemlandet kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land. I denna riktning uttalar sig sålunda bland andra Dansk sygeplejeråd, medicinska fakulteten vid Islands universitet, Helsedirektoratet i Norge och medicinalstyrelsen i Sverige. Sjuksköterskornas samarbete i Norden (SSN) framhåller, att man visserligen inom organisationen arbetar med att söka utjämna mindre olikheter i utbildningen men att utbildningen i stort sett måste anses vara fullt likvärdig. I detta sammanhang må också erinras om att det sedan många år tillbaka förekommer ett icke obetydligt utbyte i Norden av sjuksköterskor på grundval av den grundläggande utbildningen i respektive länder.

Enligt kommitténs mening visar de angivna uttalandena och det utbyte av sjuksköterskor som redan förekommer, att den grundläggande utbildningen är i stort sett likvärdig inom Norden och att förekommande skiljaktigheter icke är av den art, att de utgör hinder för att tillåta en sjuksköterska med sådan utbildning i ett av länderna att utöva yrket i något av de andra. Kommittén hälsar emellertid med tillfredsställelse de pågående strävandena inom SSN att ytterligare utjämna förekommande mindre olikheter i utbildningen.

I detta sammanhang uppkommer frågan, huruvida den grundläggande utbildningen är i allo tillfyllest för rätten att utöva yrket i annat nordiskt land eller huruvida tilläggsutbildning eller något slag av praktik i vistelslandet behövs. Den tilläggsutbildning, som närmast skulle kunna komma i fråga, är kortare utbildning i vistelslandets språk och sociallagstiftning o. d.

Enligt kommitténs mening behöver varken någon teoretisk tilläggsutbildning eller viss tids praktik i vistelslandet rimligen uppställas såsom formellt villkor för rätten att där utöva yrket. Det må framhållas, att icke något land för närvarande föreskriver sådana kunskaper som villkor för dispens från gällande auktorisationsbestämmelser.

Vid utlåtandet fogas som bilaga närmare redogörelse för gällande bestämmelser [*se Bihang*].

Auktorisation

I samtliga nordiska länder utom Sverige¹ finns bestämmelser om auktorisation och i Danmark, Finland och Island därjämte om behörighet för att vinna anställning såsom sjuksköterska. I Danmark måste man ha auktorisation för att över huvud taget få utöva sjuksköterskeyrket. Auktorisation meddelas den som har genomgått föreskriven utbildning. Sundhedsstyrelsen äger i vissa fall enligt en särskild dispensföreskrift ge auktorisation åt sjuksköterska, som har erhållit motsvarande utbildning i utlandet. För sådan dispens brukar Sundhedsstyrelsen i allmänhet kräva dels att vederbörande är eller kan bli auktoriserad i hemlandet, dels att det enligt inhämtat utlä-

¹ Fr. o. m. den 1 januari 1958 har i Sverige införts regler om auktorisation och om behörighet; se s. 289.

tande från medicinalmyndigheten i detta land icke i fråga om sökanden föreligger ett sådant förhållande som jämlikt dansk lag utesluter auktorisation, dels att sökanden avser att fortsätta med att utöva sjuksköterskeyrket. I Finland för medicinalstyrelsen en matrikel över skolade sjuksköterskor. Endast de i denna matrikel upptagna är behöriga att vinna anställning såsom sjuksköterska i statens, kommuns eller annat offentligt samfunds tjänst eller vid sjukvårdsanstalt eller företag, som tillhör enskild eller sammanslutning. Med skolad sjuksköterska förstås den som har genomgått föreskriven utbildning i Finland. Medicinalstyrelsen äger emellertid i matrikeln införa även sjuksköterska med utbildning i annat land, om styrelsen finner att utbildningen är likvärdig med den finska. Sådana ansökningar prövas från fall till fall, och några fasta former finns inte. På Island kan blott auktoriserade sjuksköterskor få anställning i självständig befattning på sjukhus och andra sådana institutioner. Auktorisation ges dem, som har genomgått föreskriven utbildning på Island. Vederbörande minister kan ge dispens från denna bestämmelse till sjuksköterska, som har utbildats i annat nordiskt land.

I Norge ges auktorisation åt dem, som har genomgått föreskriven utbildning. Auktorisationen avser antingen allmän eller speciell sjukvård. Socialdepartementet eller den myndighet som departementet därtill har utsett kan dispensvägen meddela auktorisation åt i utlandet utbildad sjuksköterska. Bestämmelser om behörighet för att vinna anställning saknas, och endast den kan straffas som orättmätigt använder beteckningen »offentligt godkänd». I Sverige saknas — såsom ovan antytts — bestämmelser om auktorisation och behörighet. Avgångsbetyg från sjuksköterskeskola fungerar här de facto såsom legitimationshandling.¹

Kommittén har tagit del av de tillfrågade myndigheternas och organisationernas synpunkter på frågan om auktorisationen och konstaterar, att förhållandena på detta område i stort sett gestaltar sig lika i de nordiska länderna. Skillnader förekommer emellertid i fråga om auktorisationsbestämmelsernas innehåll, vartill kommer att Sverige ännu icke har fått kravet på auktorisation inskrivet i lagstiftningen. Kommittén har dock inhämtat, att vederbörande myndigheter och intresseorganisationer i Sverige arbetar med att få denna fråga löst. Enligt kommitténs mening vore det önskvärt att auktorisationsbestämmelserna i de nordiska länderna bleve föremål för översyn i syfte att söka nå större enhetlighet på detta område.

Kommittén hyser emellertid den uppfattningen, att auktorisation i ett nordiskt land icke kan vara tillräcklig för att erhålla rätt att utöva sjuksköterskeyrket i annat sådant land. Av praktiska skäl måste något slag av registrering ske i sistnämnda land. Någon form av auktorisation även i vistelselandet blir fördenskill behövlig. Som regel bör sjuksköterskan dock erhålla auktorisation i vistelselandet allenast mot företeende av bevis om auktorisation i hemlandet; då så anses påkallat bör därjämte erforderliga kunskaper i språket kunna styrkas. Registreringsmyndigheten — förslags-

¹ Se noten s. 284.

vis medicinalstyrelsen eller motsvarande myndighet — skall icke därutöver företaga annan prövning av ärendet än att konstatera, att sökanden icke har blivit avstängd eller föremål för liknande åtgärd i annat nordiskt land. Frågan hur registreringsmyndigheten skall få kännedom om meddelade avstängningsbeslut eller andra liknande åtgärder är av rent administrativ natur. Den torde lätt kunna lösas, inte minst med hänsyn till de regler för utbyte av arbetskraft som nu tillämpas av SSN.

Den av kommittén förordade ordningen torde för sitt genomförande fordra lagändringar i berörda länder.

Arbetsmarknadspolitiska frågor

Synpunkter har framförts av de tillfrågade myndigheterna och organisationerna också rörande de problem av arbetsmarknadspolitisk natur som sammanhänger med en gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor. Härvidlag träder i förgrunden uttalade farhågor för en alltför ensidig tillströmning av sjuksköterskor till det land eller de länder som erbjuder de förmånligaste anställnings- och avlöningsvillkoren från länder, som i sådant hänseende har mindre gynnsamma förutsättningar och där det finns brist på sjuksköterskor. För sjuksköterskornas vidkommande förekommer å andra sidan redan nu med gynnsamt resultat, främst genom samverkan mellan medicinalmyndigheterna och SSN, utbyte av sjuksköterskor i betydande utsträckning.

Kommittén vill uttrycka sin tillfredsställelse med det arbete, som redan nu bedrivs av medicinalmyndigheterna i Norden i samråd med SSN i syfte att förmedla utbyte av sjuksköterskor. Detta utbyte har fått en sådan omfattning, att en gemensam arbetsmarknad praktiskt taget kan anses föreligga på denna sektor av sjukvården. Det ytterligare utbyte som kan bli följden av ett genomförande av kommitténs förslag torde icke behöva befaras leda till några störningar inom de olika ländernas sjukvård. Det må också framhållas, att det övervägande flertalet sjuksköterskor anställs genom beslut av offentligt organ — sjukhusens huvudman eller andra behöriga företrädare för sjukhusen såsom sjukhuschefer, styresmän, husmödrarföreståndarinnor, avdelningschefer — och att det härigenom finns möjlighet att hålla utbytet av arbetskraft under erforderlig kontroll. Kommittén förutsätter nämligen, att medicinalmyndigheterna i de olika länderna liksom hittills i samarbete övervakar utbytet så att störningar inom ett lands sjukvård icke uppkommer.

Förslag

Under återopande av det anförda får kommittén föreslå, att en sådan ordning lagstiftningsvägen införes i ettvar av de nordiska länderna, som möjliggör för sjuksköterskor, vilka i annat nordiskt land

har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjuksköterskeyrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet för yrket i detta land erhålla sådan behörighet även i vistelselandet.

Reykjavik den 29 augusti 1957

Nina Andersen Niels Dungal Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson
Harald Nielsen Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä
Rakel Seweriin

Förman

BIHANG

**P M rörande sjuksköterskor i allmänhet (»sygeplejersker», sjuksköterskor eller »sykepleiere»),
 auktorisation, legitimation m. m.**

Framställningen nedan utgör en sammanställning av de regler som gällande lagstiftning i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige¹ uppställer beträffande behörighet att utöva yrke såsom sjuksköterska samt därmed sammanhängande bestämmelser.

Danmark

Ret til at udøve virksomhed som sygeplejerske og betegne sig som sygeplejerske har kun den, der har modtaget autorisation. Sådan meddeles efter begæring den, der a) har gennemgået sygeplejeforskoie og en 3-årig uddannelse med forkursus, og som b) har bestået afsluttende eksamen og modtaget eksamensbevis ved en af sundhedsstyrelsen godkendt sygeplejerskole (lov af 25/5 1956 om sygeplejersker, §§ 1 og 2).

En dispensationsbestemmelse findes. Sundhedsstyrelsen kan under særlige omstændigheder give personer, der ikke har bestået afsluttende eksamen på en af sundhedsstyrelsen godkendt sygeplejerskole her i riget, men som i udlandet har erhvervet en tilsvarende uddannelse, autorisation som sygeplejerske (nævnte lov, § 3).

Ifølge oplysninger fra den danske sundhedsstyrelsen anlægges den følgende praksis, hvad angår dispensationsreglen:

Det er en betingelse for at autorisere en sygeplejerske, der er uddannet i et af de andre nordiske lande,

- 1) at den pågældende er eller vil kunne autoriseres i sit hjemland.
- 2) at der ifølge indhentet udtalelse fra sundhedsstyrelsen i vedkommende land ikke for ansøgerens vedkommende foreligger forhold, der i henhold til § 2, stk. 2, i førnævnte lov af 25/5 1956 om sygeplejersker udelukker meddelelse af autorisation og

¹ Avsnittet om Sverige i promemorian har efter dennas färdigställande omarbetats med hänsyn till de fr. o. m. 1958 gällande nya bestämmelserna rörande sjuksköterskor.

- 3) at ansøgeren kan anbefales til autorisation her i landet.
- 4) Endvidere er det en betingelse, at ansøgeren skal udøve en virksomhed, der forudsætter, at hun er autoriseret i henhold til loven om sygeplejersker. Der vil således ikke blive meddelt autorisation til sygeplejersker fra de andre nordiske lande, når de får beskæftigelse her i landet under forhold, der ikke forudsætter autorisation i henhold til sygeplejerskelovens regler.

Til foranstående betingelse ad 4) bemærkes, at der f. eks. ikke kræves autorisation til sygeplejersker fra de andre nordiske lande, når disses beskæftigelse i Danmark er formidlet gennem Sygeplejerskers samarbejde i Norden og beskæftigelsen ikke strækker sig ud over eet år.

Indtil den 1. juli 1961 (5 år efter at loven af 1956 er trådt i kraft) kan personer autoriseres som sygeplejersker, om de opfylder betingelserne i § 2, stk. 1, i lov af 26/4 1933 om autoriserede sygeplejersker.

Finland

Ny lagstiftning på området förberedes. Tills vidare gäller emellertid de äldre reglerna i ämnet enligt vad här nedan sägs.

I medicinalstyrelsens matrikel över skolade sjuksköterskor införes skolade sjuksköterskor. Endast de i denna matrikel upptagna är behöriga att utöva sjuksköterskekallet i statens, kommuns eller annat offentligt samfunds tjänst eller vid sjukvårdsanstalt eller företag, som tillhör enskild eller sammanslutning (förordning angående utövning av sjuksköterske- och sjukvårdarkallet 21/12 1929 (426/29), 1 §, 1 st.).

Skolad sjuksköterska är den, som med stöd av genomgången lärokurs och examina vid statlig sjuksköterskeskola (med vilken kan likställas kommunal eller enskild) godkänts till sjuksköterska och erhållit sjuksköterskebetyg.

Enligt 2 § förordningen kan även person som icke erhållit utbildning enligt 1 § förordningen (d. v. s. utbildning i Finland) vinna kompetens såsom skolad sjuksköterska och bliva införd i matrikeln över sjuksköterskor, ifall medicinalstyrelsen prövar att utbildningarna är likvärdiga. Ansökningarna prövas från fall till fall och några fasta normer kan icke angivas. Medicinalstyrelsen jämför utbildningarna och förordnar om komplettering av bristerna. Styrelsen äger besluta, huruvida sökanden utan undergången ny examen må kunna förklaras för skolad sjuksköterska men äger bestämma, vilka kunskapsprov sökanden ännu bör undergå vid förberedande eller annan sjuksköterskeskola, för att ansökningen skall kunna bifallas. Har ansökningen godkänts, skall intyg häröver av medicinalstyrelsen åt sökanden utfärdas samt sökanden införas i matrikeln över skolade sjuksköterskor. Efter dylikt godkännande är personen i fråga jämställd med i Finland utbildade sjuksköterskor.

Reglerna är uppmjukade beträffande sinnessjukvården, där man efter praktik och genomgång av en av medicinalstyrelsen godkänd, för sinnessjukvårdspersonal avsedd kurs, kan bli berättigad att tjänstgöra som sjuk-

sköterska vid sinnessjukhus. Vid kommunalhems avdelning för sinnessjuka må med medicinalstyrelsens begivande anställas välfrejdad person med fallenhet för och vana vid sjukvård (ovan citerade förordning, 1 §, 2 och 3 st.).

Island

Enligt lag 19/6 1933 har rätten att kalla sig sjuksköterska begränsats till i Island bosatta kvinnor, som avlagt godkänd sjuksköterskeexamen vid Islands sjuksköterskeseminarium. Vederbörande minister kan dock giva även annan kvinna rätt till att kalla sig sjuksköterska, om hon genomgått jämförlig utbildning och i övrigt är lämpad för sjuksköterskeyrket (1 §).

Som en förutsättning för att få anställning vid sjukhus, kliniker, ålderdomshem, barnhem och liknande inrättningar och som skolsjuksköterska eller eljest i självständig sjuksköterskebefattning eller annan motsvarande sjuksköterskebefattning föreskrives auktorisation enligt reglerna i nyssnämnda 1 § i lagen. Emellertid kan ministern dispensera från det nu angivna villkoret för anställning (2 §). Bestämmelsen avser dock icke hemsjukvård utanför städerna, även om denna lämnas i kommunal regi.

Överträdelser av reglerna i denna lag straffas enligt 5 § i lagen.

Norge

De norska sjuksköterskorna har legitimation. Enligt »lov 10/12 1948 om utdanning og offentlig godkjenning av sykepleiere» kan den som genomgått utbildning vid godkänd läroanstalt av Sosialdepartementet eller annan myndighet efter vederbörlig delegation meddelas offentligt godkännande som sjuksköterska. Auktorisationen kan avse »alminnelig sykepleie eller spesialpleie» (§ 1, st. 2). Den innefattar inte som i Danmark exklusiv behörighet att utöva yrket. Den som utan rätt använder beteckningen »offentlig godkjent» kan straffas för detta (§ 7).

En dispensbestämmelse finns. Sosialdepartementet kan ge offentligt godkännande åt den som är utbildad i utlandet och har en tillfredsställande kunnsighet (§ 6).

Konungen meddelar de närmare föreskrifterna om utbildning och offentligt godkännande (§ 1, st. 3 och § 6).

Sverige

För Sveriges del har nyligen nya bestämmelser utfärdats, som helt förändrat rättsläget; de träder i kraft fr. o. m. den 1 januari 1958. De viktigaste reglerna finns intagna i Kungl. Maj:ts reglemente 22/11 1957 (nr 656) för sjuksköterskor. Enligt detta reglemente äger den, som med godkända betyg genomgått statlig eller av staten godkänd sjuksköterskeskola eller eljest förvärvat ett mått av kunskap och färdighet, som motsvarar vad sådan skola avser att bibringa, erhålla legitimation såsom sjuksköterska och sålunda bli legitimerad sjuksköterska (1 §). Medicinalstyrelsen meddelar legitima-

tion (1 §) och kan under vissa förutsättningar också återkalla legitimation (2 §). Sjuksköterska är beträffande utövningen av sjuksköterskeyrket underställd medicinalstyrelsens inseende och pliktig efterkomma vad styrelsen i kraft av gällande författningar föreskriver henne (3 §).

Den som obehörigen giver sig ut för att vara legitimerad sjuksköterska kan straffas härför. Likaså finns straffbestämmelser för den, vars legitimation blivit återkallad men som i allt fall mot ersättning utövar sjuksköterskeyrket. I övrigt är det däremot icke belagt med straff för den som icke är legitimerad sjuksköterska att utöva sjuksköterskeyrket.

Enligt 41 § sjukhusstadgan 20/12 1940 i lydelse av 22/11 1957 (nr 660) må till innehavare av befattning såsom sjuksköterska icke antagas annan än legitimerad sjuksköterska. Icke heller till vikarie å sådan befattning må antagas annan än legitimerad sjuksköterska, med mindre medicinalstyrelsen lämnat medgivande därtill. Genom cirkulär 21/12 1957 angående förordnanden i vissa fall av vikarier å sjukskötersketjänster vid sjukvårdsinrättningar har medicinalstyrelsen generellt medgivit att till vikarie å befattning såsom sjuksköterska må antagas i annat land legitimerad eller fullständigt utbildad sjuksköterska, under förutsättning att vikariatet förmedlats genom Sveriges sjuksköterskors arbetsförmedling i Stockholm.

*BILAGA***Yttrande över medlemsförslaget****Sykepleierskers samarbeid i Norden:**

Da spørsmålet om felles nordisk arbeidsmarked er av stor interesse for sykepleiersker og deres organisasjoner i samtlige nordiske land, har undertegnede som formann i Sykepleierskers samarbeid i Norden tatt spørsmålet opp under organisasjonens representantskapsmøte i København i tiden 7.—9. juli 1958.

Representantskapet uttrykte sin glede over den interesse og det initiativ som Nordisk Råd har vist på dette område ved å fremme forslag om felles nordisk arbeidsmarked for sykepleiersker som for andre grupper helsepersonell. Man hadde videre med tilfredshet bemerket seg at Nordisk Råd har understreket det arbeid Sykepleierskers samarbeid i Norden har nedlagt når det gjelder utveksling av sykepleiersker i de nordiske land. Møtedeltakerne var av den oppfatning at dette arbeide hittil i stor utstrekning har bidratt til at de sykepleiersker som har tjenestegjort i et annet nordisk land også har hatt de nødvendige kvalifikasjoner. Det ble antatt at Sykepleierskers samarbeid i Norden også ved innføring av felles nordisk arbeidsmarked på sykepleiens område ville kunne bidra til at ordningen ble mest mulig tilfredsstillende gjennomført.

Vanlige sykepleiersker

Representantskapet sluttet seg prinsipielt til det fremlagte medlemsforslag, jfr. sak A 5/1958. Man ville dog bemerke at visse problemer forutsettes å ville gjøre seg gjeldende i forbindelse med gjennomføring av fritt nordisk arbeidsmarked for sykepleiersker. Imidlertid var man oppmerksom på at Nordisk Råd også hadde tatt disse omstendigheter med i betraktning, jfr. ovennevnte sak A 5/1958, s. 3.

Helsesøstre

Representantskapet sluttet seg prinsipielt til det fremlagte medlemsforslag, jfr. sak A 6/1958. Man understreket betydningen av at helsesøstre som tjenestegjorde i et annet nordisk land hadde tilsvarende kvalifikasjoner som dem som ble krevet av helsesøstre i mottakerlandet. Det ble forutsatt at nærmere retningslinjer ble utarbeidet under hensyntagen til de retnings-

linjer som tidligere var fremsatt av Sykepleierskers samarbeid i Norden, jfr. ovennevnte sak A 6/1958, s. 2.

Man tillater seg å vise til ovenstående.

København, 9. juli 1958

For Sykepleierskers samarbeid i Norden

Maria Madsen

Formann

Medlemsförslag

om gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar

(Väckt av *Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin*)

Under hänvisning till vad som anföres i bifogade, av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté avgivna utlåtande [*se Tillägg*] får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

dels att bestämmelserna rörande utbildning av hälsosystrar i Norden blir föremål för översyn i syfte att möjliggöra för sjuksköterska, som har genomgått grundläggande sjuksköterskeutbildning i ett nordiskt land, att vidareutbilda sig till hälsosyster i annat sådant land,

dels ock att reglerna om hälsosystrar i varje land utformas så, att möjligheter finnes att efter särskild prövning låta hälsosyster som utbildats annorstädes i Norden utöva sitt yrke i landet.

København, Helsingfors, Stockholm och Oslo i november 1957

Nina Andersen Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson Harald Nielsen

Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä Rakel Seweriin

TILLÄGG

Utlåtande av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté

Hälsosysteryrket är på ett helt annat sätt än sjuksköterskeyrket beroende av de speciella förhållandena i det land där yrket utövas. För hälsosystrarna är det av särskild vikt att vara hemmastadd i landets miljö och språk liksom att äga kännedom om dess sociallagstiftning m. m. Dessa omständigheter gör, att en gemensam arbetsmarknad i Norden för medicinsk personal icke kan väntas få samma betydelse för hälsosystrarna som för sjuksköterskorna.

Det nu sagda innebär emellertid icke, att det skulle sakna betydelse för hälsosystrarna att kunna utöva yrket i annat nordiskt land än hemlandet. Som regel lägger de nuvarande lagbestämmelserna hinder i vägen för utbyte av hälsosystrar i Norden, något som utgör en betydande olägenhet exempelvis för den som efter giftermål bosätter sig i annat nordiskt land än det där hon har genomgått sin utbildning.

Utbildningen till hälsosyster är i Nordens länder uppbyggd efter samma principer, i det att själva hälsosysterutbildningen utgör en påbyggnad av den allmänna sjuksköterskeutbildningen. Sistnämnda utbildning kan anses i stort sett likvärdig i alla nordiska länder (se kommitténs utlåtande rörande sjuksköterskor [Sak A 5]). Likväl utgör det som regel en förutsättning för att få genomgå den speciella hälsosysterutbildningen i ett nordiskt land, att den grundläggande sjuksköterskeutbildningen har genomgåts i samma land. En redogörelse för gällande bestämmelser rörande hälsosystrar bifogas [se Bihang].

Enligt kommitténs mening vore det önskvärt att en sådan ordning infördes, som möjliggjorde för en sjuksköterska att vidareutbilda sig till hälsosyster i vilket som helst nordiskt land. Detta får särskild betydelse, om kommitténs förslag rörande sjuksköterskor förverkligas, varigenom auktorisation i ett nordiskt land i princip skall berättiga till auktorisation även i annat sådant land.

Vissa olikheter förekommer emellertid i den grundläggande sjuksköterskeutbildningen i Norden, som kan skapa svårigheter då det gäller att öppna möjlighet för nordiska sjuksköterskor att i annat nordiskt land vidareutbilda sig till hälsosyster. Kommittén anser, att nu angivna svårigheter lämpligast undanröjes genom att de olika bestämmelserna rörande utbildningen av hälsosystrar i de nordiska länderna göres till föremål för gemensam översyn i syfte att underlätta en sådan vidareutbildning som nyss sagts.

I detta sammanhang förtjänar erinras om att inom Sjuksköterskornas samarbete i Norden (SSN) frågan om utbyte av hälsosystrar i Norden upptagits till behandling av ett särskilt utskott för nordiska sjuksköterskors rättsliga likställighet. Detta utskott har föreslagit SSN att anmoda hälsovårdsmyndigheterna i de nordiska länder, där lagstiftningen lägger hinder i vägen för utväxling av hälsosystrar, att söka få bestämmelserna uppmjukade eller möjligheten till dispens utvidgad. Enligt ett av utskottet år 1955 framlagt förslag bör följande riktlinjer gälla för utbyte av hälsosystrar:

1. Hälsosysterutbildning i eget land eller motsvarande utbildning.
2. Minst två års hälsosysterpraktik i eget land.
3. Hälsosyster, som skall uppehålla vikariat i annat nordiskt land, bör börja med tre månaders tjänstgöring på sjukhus därstädes för att få inblick i landets språk, behandlingsmetoder och terminologi. Samtidigt bör hälsosystem anvisas där förekommande lämplig litteratur för att få tillräcklig inblick i landets sociala förhållanden.
4. Efter en lämplig periods hälsosysterarbete under vägledning, exempelvis en månad, bör den nordiska hälsosystem kunna tjänstgöra såsom vikarie på den plats där hon först har arbetat under ledning.

5. De nationella organisationernas sakkunniga i öppen vård bör undersöka vilken art av tjänster som lämpar sig för vikarierande nordiska hälsosystrar. De må placeras endast i sådana tjänster.

Kommittén finner, att det i större utsträckning än hittills bör öppnas möjlighet för hälsosystrar, som i ett nordiskt land har genomgått antingen fullständig utbildning (grundläggande sjuksköterskeutbildning och för hälsosyster föreskriven tilläggsutbildning) eller den speciella för hälsosystrar föreskrivna tilläggsutbildningen, att på grundval av sådan utbildning utöva yrket i annat nordiskt land. Av vad inledningsvis anförts framgår emellertid, att det knappast är möjligt att ge generella och likartade bestämmelser i denna riktning. I stället synes man på denna punkt vara hänvisad till att utvidga möjligheterna till dispens. Kommittén finner med andra ord, att de olika länderna måste kunna uppställa de villkor för auktorisation av i annat nordiskt land utbildade hälsosystrar, som må anses påkallade efter prövning av varje fall för sig under beaktande av de för landet speciella förhållandena. Den inom SSN företagna utredningen kan dock lämpligen vara vägledande vid sådana reglers utformning och tillämpning.

Förslag

Under återopande av det anförda får kommittén föreslå,
dels att bestämmelserna rörande utbildning av hälsosystrar i Norden blir föremål för översyn i syfte att möjliggöra för sjuksköterska, som har genomgått grundläggande sjuksköterskeutbildning i ett nordiskt land, att vidareutbilda sig till hälsosyster i annat sådant land,
dels ock att reglerna om hälsosystrar i varje land utformas så, att möjlighet finnes att efter särskild prövning låta hälsosyster som utbildats anorstädes i Norden utöva sitt yrke i landet.

Reykjavik den 29 augusti 1957

Nina Andersen Niels Dungal Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson
Harald Nielsen Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä
Rakel Seweriin
Förman

BIHANG

**PM rörande sjuksköterskor med särskilda uppgifter
(»sundhedsplejersker», »hjemmesygeplejersker»,
distriktssköterskor eller hälsosystrar)**

Framställningen nedan utgör en sammanställning av de regler som gällande lagstiftning i Danmark, Finland, Norge och Sverige har uppställt beträffande behörighet att utöva yrke såsom sjuksköterska samt därmed sammanhängande bestämmelser.

Danmark

I lov af 31/3 1937 om bekæmpelse af sygelighed og dødelighed blandt børn i det første leveår siges, at kommuner, der ansætter sundhedsplejersker, kan efter indenrigsministerens bestemmelse i det enkelte tilfælde erholde statstilskud (§ 1). En betingelse er, at sundhedsplejersken skal godkendes af sundhedsstyrelsen (cirkulære 3/7 1937 fra indenrigsministeriet til samtlige kommunalbestyrelser). For ansættelse kræves ifølge sundhedsstyrelsens vejledning af 1954 følgende:

Stillingerne kan søges af autoriserede sygeplejersker, der har gennemgået sygeplejeuddannelsen inden for følgende sygeplejeregne:

- 1) specialafdeling for børnesygdomme i mindst 6 måneder,
- 2) barselpleje i 2 måneder,
- 3) sindssygepleje i mindst 4 måneder,
- 4) epidemi- eller tuberkulosepleje i mindst 2 måneder,
- 5) gennemgået kursus ved Aarhus universitet for sundhedsplejersker.

Ifølge lov af 12/7 1946 om skolelæger med ændringer af 12/4 1957 skal der ansættes skolelæger ved alle landets skoler. Som bistand for skolelægen kan der ansættes en skolesundhedsplejerske. Sundhedsplejersker ansat i henhold til lov af 31/3 1937 bistår, hvor forholdet ikke ordnes på anden måde, skolelægen i det omfang arbejdet med spædbørnstilsynet tillader det. Sundhedsplejerskens overtagelse af arbejde inden for skolelægeordningen skal godkendes af sundhedsstyrelsen. Staten yder tilskud til udgifterne.

Lov af 29/3 1957 om hjemmesygepleje pålægger enhver kommunalbestyrelse at drage omsorg for, at alle kommunens indbyggere har adgang til hjemmesygepleje efter lægehenvielse (§ 1, stk. 1). For at ordningen kan godkendes, vil det være en betingelse, at der til den egentlige sygepleje kun anvendes statsautoriserede sygeplejersker. Fra dette krav vil der dog i ganske særlige tilfælde kunne meddeles dispensation af sundhedsstyrelsen (§ 2, stk. 2).

Finland

Den som skall vinna anställning som kommunal hälsosyster bör vara införd i medicinalstyrelsens förteckning över utbildade hälsosystrar (lag 31/3 1944 om kommunala hälsosystrar, 1 §, 2 st., och förordning 17/6 1944, 1 §).

Lagen och förordningen om kommunala hälsosystrar inrymmer icke några stadganden angående andra än i medicinalstyrelsens förteckning över utbildade hälsosystrar införda hälsosystrar, varför stadgandena kan tillämpas endast på inregistrerade hälsosystrar. Inregistreringsförfarandet beträffande hälsosystrar omnämnes endast i förordningen; andra lagstadganden beträffande matrikeln finnes ej. Enär hälsosysterutbildningen baserar sig endast på sjuksköterskeutbildning följer härav, att samtliga hälsosystrar även är inregistrerade sjuksköterskor. I avsaknad av närmare föreskrifter om hälsosystematrikeln har medicinalstyrelsen beträffande införandet i

sagda matrikel samma prövningsrätt som gäller sjuksköterskor. Sålunda kan medicinalstyrelsen införa i förteckningen även andra än i Finland utbildade hälsosystrar. Här må observeras att dessa även bör införas i sjuksköterskematrikeln. Personer som fått sin utbildning i Skandinavien har ej införts i matrikeln men väl en person som fått ungersk hälsosysterutbildning och tidigare erhållit finsk sjuksköterskeutbildning.

Island

Lagbestämmelser saknas.

Norge

Enligt »lov om helsesøstertjeneste» av 28/6 1957, som träder i kraft den 1 juli 1958, skall en »offentlig helsesøstertjeneste» inrättas genom de kommunala myndigheternas försorg. Statsbidrag kan utgå för ändamålet. Hälsosystemtjänsten är knuten till läkardistriktet, så att en eller flera hälsosystrar tjänstgör i ett distrikt. Fylkeskommunen kan dessutom tillsätta hälsosystrar utan anknytning till fast distrikt samt en särskild fylkeshälsosyster som biträde åt fylkesläkaren.

Hälsosyster, som tillsättes enligt nämnda lag, skall ha avlagt examen vid godkänd hälsosysterskola. I särskilda fall kan dispens ges, nämligen om departementet finner det styrkt, att vederbörande har tillfredsställande kunskaper. Övergångsvis kan enligt av departementet utfärdade närmare bestämmelser för hälsosystemtjänst anlitas godkänd sjuksköterska utan specialutbildning.

Sverige

Distriktssköterska skall hava genomgått godkänd sjuksköterskeskola samt dessutom hava bevistat fullständig kurs vid statens distriktssköterskeskola (kungörelse 28/6 1935 angående statsbidrag till distriktsvård, 6 §). Detta stadgande bör sammanställas med statsbidragsreglerna. Bidrag till distriktssköterskas avlönande kan utgå till landsting, som med iakttagande av bestämmelserna i kungörelsen anordnat distriktsvård inom landstingsområdet (1 §). En sjuksköterska utan föreskriven kompetens kan uppehålla tjänsten högst tre månader av ett år.

För att vinna inträde vid distriktssköterskeskola fordras, att sökanden antingen genomgått sjuksköterskeskola eller under minst två år åtnjutit undervisning vid sjuksköterskeskola och avser att fullfölja sin sjuksköterskeutbildning vid distriktssköterskeskolan eller ock av medicinalstyrelsen förklarats ha förvärvat kunskaper motsvarande sjuksköterskeskolan (stadga 27/5 1938 för statens distriktssköterskeskola, 6 §).

Dispensärsköterska i statsunderstödd dispensärverksamhet skall hava nöjaktigt genomgått fullständig kurs vid statens distriktssköterskeskola (kungörelse 18/6 1937, 2 §, st. 5, angående statsbidrag till dispensärverk-

samhet). Statsbidrag till sköterskans avlönande utgår, om bestämmelserna i kungörelsen iakttages.

För anställning vid barnavårdscentraler kräves normalt för behörighet att fullständigt ha genomgått centralskolan för specialutbildning av barnsköterskor eller ock statens distriktssköterskeskola och dessutom ha förvärvat lika lång utbildning i barnavård och barnsjukvård som meddelas i A-kursen vid ovan nämnda centralskola. Dock tillkommer behörighet även den som eljest av medicinalstyrelsen förklarats behörig (medicinalstyrelsens cirkulär 13/4 1942 (nr 42) och 18/10 1944 (nr 165)).

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Sykepleierskers samarbeid i Norden:

Se Sak 5, Bilaga.

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

Indenrigsministeriet har indhentet en erklæring fra *sundhedsstyrelsen*, som i skrivelse af 5. august 1958 indledningsvis udtaler, at styrelsen kan tiltræde de af Nordisk Råds medicinske komité pr. 29. august 1957 fremsatte principielle betragtninger. Man må efter styrelsens opfattelse især være opmærksom på den særlige karakter af sundhedsplejerskens arbejde, hvor det er af udpræget betydning for hendes arbejdsindsats, at hun er fuldt fortrolig med befolkningens psyke, miljø og sprog foruden at have kendskab til den gældende lovgivning, offentlige og private hjælpemidler, den sociale forsorg og lignende.

Hertil kommer, at de krav, der stilles til sundhedsplejerskens arbejdsopgaver i de nordiske lande, er vidt forskellige fra land til land. I Norge omfatter hendes arbejde f. eks. også boligtilsyn og tilsyn med visse institutioner, i Sverige udøves tuberkulosearbejdet af sundhedsplejersken, hvorimod arbejdet i Danmark er koncentreret om det spæde barn og til dels skolebarnet. Dette kræver en særlig indsigt i det spæde barns udvikling. Ernæringsforholdene er også forskellige fra land til land, hvor særlig indsigt heri ligeledes må indhentes.

Angående det fremsendte forslag udtaler sundhedsstyrelsen:

ad forslaget punkt 1. Videreuddannelse til sundhedsplejerske i et andet nordisk land vil sikkert ikke volde vanskeligheder, da der så vidt vides er ret frie optagelsesbetingelser ved de forskellige kurser. Videreuddannelsen har formentlig kun interesse i det tilfælde, hvor den pågældende i fremtiden ønsker at arbejde i det land, hvor hun tager uddannelsen, da man ellers ikke kan se, hun kan have nogen særlig glæde deraf.

Grunduddannelsen inden for de nordiske lande divergerer kun lidt, hvorfor der ikke i den anledning skulle blive vanskeligheder for optagelse på de forskellige kursus.

Såfremt man skal bibeholde de nu gældende bestemmelser for godkendelse af en sundhedsplejerske her i landet, må kursus i Århus for sundhedsplejersker gennemgås, desuden kræves 6 måneders uddannelse på pædiatrisk specialafdeling, 6 måneder på psykiatrisk afdeling foruden 2 måneders epidemi- eller tuberkulosepleje. Det må kræves, at der stilles samme krav til de andre nordiske sygeplejersker som til de danske.

ad forslagets punkt 2. Det vil rumme betydelige vanskeligheter at lade en sundhedsplejerske virke som sådan i ét land, når hun har uddannelse fra et andet nordisk land, idet hun ikke vil være indlevet i eller bekendt med alle de ovenfor nævnte forhold.

Hvorvidt hun efter et kortere kursus og særlig prøve vil kunne kvalificere sig dertil, må anses for tvivlsomt, idet der, som allerede tidligere nævnt, er så mange lokale faktorer, der præger sundhedsplejerskens indsats, at sygeplejersker, ukendt med disse faktorer, vil behøve en længere oplæring, inden de kan gøre fyldest.

Der skal endvidere i denne forbindelse gøres opmærksom på, at det her i landet er kommuner eller amter, der ansætter sundhedsplejersker, og de har i deres bestemmelser særlige regler for, hvilket personale de ansætter, således at der også her må foretages ændringer, hvis vejen skal åbnes for ansættelse af sundhedsplejersker fra andre lande.

I tilslutning til, hvad der i medlemsforslaget er oplyst om retningslinier for udveksling af allerede uddannede sundhedsplejersker, foreslået af Sygeplejerskernes samarbejde i Norden, henleder sundhedsstyrelsen i øvrigt opmærksomheden på, at det her drejer sig om retningslinier ved kortvarig udveksling af sundhedsplejersker mellem de nordiske lande. I de tilfælde, hvor det drejer sig om vikariat på få måneder, er sundhedsstyrelsen dog enig i, at man muligvis kan stille lempeligere krav, end hvor det drejer sig om ansættelser af blivende eller mere langvarig karakter.

Sundhedsstyrelsen konkluderer sin erklæring til indenrigsministeriet derhen, at styrelsen kan acceptere forslagets punkt 1; men at det vil være forbundet med betydelige vanskeligheder at gennemføre forslagets punkt 2.

Indenrigsministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til sundhedsstyrelsens erklæring.

København, den 9. august 1958

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Ovennevnte medlemsforslag har vært forelagt *sosialdepartementet*, som uttaler:

ad forslagets 1. del. Det er adgang for sykepleier, utdannet i annet nordisk land, til å bli opptatt på statens helsesøsterskole i Norge for videre utdanning til helsesøster. Hittil har to sykepleiere fra Danmark og 4 fra Island gjennomgått statens helsesøsterskole.

Departementet vil imidlertid gjøre oppmerksom på at skolens kapasitet for tiden er meget begrenset. Inntil tilstrekkelig utbygging har funnet sted, antar man at det i alminnelighet vil være rimelig at norske sykepleiere er fortrinnsberettiget til opptakelse.

ad forslagets 2. del. Lov av 28. juni 1957 om helsesøstertjeneste, § 6, lyder:

Helsesøstre som tilsettes etter denne lov skal ha bestått eksamen fra godkjent helsesøsterskole. I særlige tilfelle kan det gjøres unntak herfra når departementet finner det godtgjort at vedkommende har en tilfredsstillende kyndighet.

Etter nevnte bestemmelses 2. punktum vil det være mulig for departementet å gi en helsesøster, utdannet i et annet nordisk land, adgang til — eventuelt etter særskilt prøve — å utøve sitt yrke i Norge.

Oslo, 13. oktober 1958

Medlemsförslag

om gemensamma regler rörande samernas rättigheter

(Väckt av Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Ragnhild Sandström)

Nordiska rådet har under senare år ägnat stor uppmärksamhet åt de ekonomiska förhållandena och kommunikationerna i Skandinaviens nordligare delar, icke minst inom den s. k. Nordkalotten. Rådets strävan att finna former för ett mera effektivt utnyttjande av dessa nordliga regioner än det nuvarande har tagit sig uttryck i rådets rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden. Denna har redan avsatt vissa praktiska resultat bl. a. på kraftförsörjningens område.

I detta arbete har även problem, som berör den ursprungliga befolkningen i dessa trakter, samerna, kommit att beaktas; se t. ex. rådets rekommendation om ökad samverkan på renskötselns område (nr 20/1956). Under medverkan bl. a. från rådets sida tillskapades sommaren 1956 Nordiska samerådet såsom ett samarbetsorgan för de samiska folkgrupperna i Finland, Norge och Sverige. Att i det nydaningsarbete, som pågår inom detta område, även samebefolkningens intressen bör tillgodoses är uppenbart. Dennas ställning är i samtliga tre länder rättsligen reglerad. Vid en jämförelse mellan de stadganden, som gäller i fråga om samebefolkningens rätt att i sin näringsutövning tillgodogöra sig naturresurserna i de tre länderna, visar det sig att dessa är till sitt innehåll ganska olikartade. Denna bristande överensstämmelse föranleder i praktiken icke ringa svårigheter. Riksgränserna är nämligen i dessa trakter ingalunda dragna så, att de kan sägas på ett naturligt sätt särskilja olika näringsgeografiska enheter. Vad t. ex. angår renskötseln kan hänvisas till de synpunkter, som framkom i medlemsförslaget A 21 vid 1956 års session. Av vad som anföres i denna sak framgår t. ex., att olovlig renbetning, d. v. s. sådan som strider mot bestämmelserna i renbeteskonventionerna, i icke ringa utsträckning äger rum; de för renskötselnäringen avsatta markerna blir allt trängre, varav följer ökat behov för renarna att finna nya betestrakter. Därför ifrågasattes, huruvida icke den olovliga faktiska gränsrenbetning som nu förekommer på ett eller annat sätt kunde legaliseras. I annat fall synes man behöva överväga uppförandet av omfattande och dyrbara stängselanordningar.

Kontaktmännen inom Nordiska samrådet uttalade vid möte den 4—7 december 1956 i samma ämne följande:

Konventionen mellan Sverige och Norge har i stort men ej helt kunnat efterlevas. I det stora hela torde man kunna våga omdömet, att renskötselmetodernas extensifiering har gjort efterlevnaden ur konventionens bestämmelser svårare. Man kan i varje fall ifrågasätta, huruvida icke betesmarkerna kunde utnyttjas bättre, om ej de politiska gränserna förde med sig inskränkningar eller rentav absoluta spärrar för renarnas naturliga vandringar. Detta sätt att se på problemet är naturligt för de renskötande samerna, för vilka de politiska gränserna i Norden alltid varit svåra att förstå.

Ovanstående uppgifter berör visserligen närmast svenska och norska renbetesförhållanden men torde även vara giltiga i fråga om Finland; mycket omfattande renstängsel har uppförts på gränsen mellan Finland och Norge. Även då det gäller samernas rätt till fiske är reglerna växlande.

Det torde vara ställt utom tvivel, att ett mera ändamålsenligt utnyttjande av dessa områden, även från samebefolkningens sida, skulle kunna komma till stånd, därest bestämmelserna om samebefolkningens rätt till naturresurserna i dessa trakter bleve enhetliga i den mån så är möjligt.

På vad sätt ett sådant närmande av de tre ländernas rätt på detta område bör ske, är i dagens läge svårt att angiva. För närvarande torde nämligen en tillförlitlig sammanställning av de ifrågavarande bestämmelserna saknas. Ett första önskemål måste därför vara, att gällande bestämmelser i Finland, Norge och Sverige sammanställs, därvid även de internationella överenskommelserna på området, t. ex. renbeteskonventionerna mellan Norge och Sverige, bör beaktas. På grundval av ett sådant material — vilket måhända kunde införskaffas genom rådets juridiska niomannakommittés försorg — skulle sedan mera preciserat angivas, i vilka avseenden och i vilken utsträckning gällande lagstiftning skulle kunna förenhetligas. Mera preciserade yrkanden torde sålunda få ställas, sedan det gällande rättsläget preliminärt klarlagts.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att rådet måtte rekommendera regeringarna att söka för-
enhetliga de i Finland, Norge och Sverige gällande reglerna
rörande den samiska befolkningens rättigheter med avseende
å naturresursernas utnyttjande i dessa länder.

Oslo, Helsingfors och Stockholm i februari 1958

Harry Klippenvåg

Väinö Leskinen

Ragnhild Sandström

*BILAGA 1***Skrivelse från Nordiska samerådet till Nordiska rådet**

Med hänvisning till det inom Nordiska rådet väckta förslaget om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak A 10 vid 5:e sessionen) och 14 §, mom. a i protokollet för Nordiska samerådets möte i Enare 15—17.4.1957 får Nordiska samerådets arbetsutskott rikta Nordiska rådets uppmärksamhet på att den samiska urbefolkningens rätt till naturtillgångarna i sameområdena inte är tillräckligt skyddad i gällande lagar och att därför vid exploateringen av naturtillgångarna särskild varsamhet måste iakttagas både vid planeringen och planernas förverkligande. Tillfälle bör givas samerna och deras organisationer att redan på tidigt stadium framföra sina synpunkter och göra dem gällande.

Helsingfors den 7 januari 1958

På Nordiska samerådets arbetsutskotts vägnar:

K. Nickul

Ordförande och sekreterare
i Finlands sektion

*BILAGA 2***PM rörande samernas rättigheter i Finland, Norge och Sverige**

(Av jur. kand. Pär Kettis)

I n n e h å l l

1. Inledning	305
2. Översikt av lagstiftningen	305
3. De renskötselberättigade	308
4. Renskötseområdet och dess utnyttjande för renbetning	310
5. Renskötseins organisation	415
6. Flyttning, bevakning, renräkning och renlängd	317
7. Renantal, skötesrenar, betesavgift	318
8. Övriga rättigheter	320
9. Ersättning och förebyggande av renskador	336
10. Intrång i lapparnas rättigheter och ersättning härför	328
11. Renskötsel enligt särskilda regler	335
12. Konventioner	336

1. Inledning

I ett medlemsförslag till Nordiska rådet i februari 1958 (Sak A 7/1958) av Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Ragnhild Sandström hemställes att rådet måtte rekommendera regeringarna att söka förenhetliga de i Finland, Norge och Sverige gällande reglerna rörande den samiska befolkningens rättigheter med avseende på naturresursernas utnyttjande. Som ett första steg nämnes i förslaget utarbetandet av en sammanställning av gällande lagstiftning på området i ifrågavarande länder.

Föreliggande sammanställning har utarbetats dels för att ge en koncentrerad bild av lagstiftningen i vart och ett av de tre länderna, dels ock för att belysa förefintligena skillnader mellan länderna. Någon fullständig redovisning av gällande rätt på området kan det ej i detta sammanhang bli fråga om. Här kommer att medtagas alla regler av betydelse för klargörandet av renskötselrättens innehåll, särskilt om skillnader förefinns mellan länderna, medan föreskrifter utan intresse ur de angivna synpunkterna anges genom hänvisning till ifrågavarande lagrum eller förbigås. Såsom exempel på stadganden som i vissa fall utelämnats kan nämnas regler om myndigheters åligganden.

2. Översikt av lagstiftningen

Finland

Renskötseln har i Finland bedrivits sedan uråldriga tider. Tidigare var den en uteslutande lapsk näring, men i den mån lapparna måste draga sig allt mer åt norr undan de framträngande finska nybyggarna eller uppgå bland dessa, tillägnade sig finnarna småningom renskötseln och bedrev densamma vid sidan av jordbruket som en viktig binäring. Renskötseln har alltid inskränkt sig till landets nordligaste delar eller till sådana trakter, där jordbruket till följd av den karga jordmånen intagit en sekundär plats.

Renskötseln grundar sig på urgammalt bruk och på de första utövarnas, lapparnas, i tiden genom kungliga brev erhållna privilegier att utan att störas av någon få använda alla sina lappmarker för renskötseländamål. Enligt beslut av kejsrerliga senaten den 22 mars 1898 fick renar beta i kronoskogarna på villkor att renägarna bildade renbeteslag med en edsvuren förman med husbonderätt. Detta innebar knäsättandet av den finska hofasta renskötseln på bekostnad av samernas nomadrenskötsel.

Den första regleringen av renskötseln i hela dess utsträckning skedde genom lagen den 19 augusti 1932 om renskötseln och en förordning den 25 november samma år. Nu gällande lag om renskötsel är av den 4 juni 1948 (444/1948) med verkställighetsförordning av den 20 augusti samma år (629/1948). Vidare finns statsrådsbeslut angående renantal och betesavgifter (238/1950) samt om sammanhängande områden för renskötseln (239/1950).

Lagen om renskötsel av den 4 juni 1948 (RenskL) innehåller bestämmelser om renskötselområde, renantal, betestiden, renmärken, betesavgifter och renskötselns bedrivande, den reglerar vilka som är berättigade att vara renägare samt hur dessa skall vara organiserade i renbeteslag, den fastställer i vilken omfattning och på vilka villkor skog och mark får användas för renskötselns behov, varjämte den bestämmer skadeståndsskyldigheten för av renar vållade skador på odlad mark och hur dessa skall förebyggas. Tillämpliga på andra än renägare är också vissa bestämmelser om renars skyddande. Slutligen meddelas straffbestämmelser för överträdelser mot lagens stadganden.

Norge

Till gränstraktaten av 7/18 oktober 1751 i Strömstad mellan Norge och Sverige, till vilket då Finland hörde, är fogad en kodicill angående de nomadiserande lapparna. I kodicillen förbehålles de två ländernas nomadlappar att efter gammal sedvana använda bägge rikenas territorier till bete för sina renar.

Kodicillen avlöstes, såvitt angår förhållandet mellan Norge och (det nuvarande) Sverige, av den s. k. »felleslappeloven» av den 2 juni 1883. Efter det att renbeteskonventionen mellan Norge och Sverige av den 5 februari 1919 trätt i kraft, fortsatte emellertid »felleslappeloven» av år 1883 att äga giltighet för de norska lapparna ända tills den nu gällande »lov om reindriften» beslutades den 12 maj 1933 (nr 3), med tillägg den 31 maj 1935 (nr 4). Fridlysta för renskötsel har vissa trakter blivit genom en resolution av den 22 februari 1935. Dessutom berörs samerna av »lov om viltstellet, jakt og fangst av 14. desember 1951 (nr. 7)» och av »fjell-loven av 12. mars 1920 (nr. 5)» m. fl.

»Lov om reindriften» (Reinlov) reglerar av vem, med hur många och vilka renar, var och när renskötsel får drivas, den föreskriver hur renskötselområdet skall vara indelat i renbetesdistrikt samt dessas funktion och ledning, den reglerar renmärkningen, vakthållning, flyttning och flyttningsvägar, vidare fastställer den omfattningen av lapparnas tillgång till skog, jakt och fiske samt stadgar om deras rätt att bygga bostäder och stängsel. I förhållandet till den icke renskötande befolkningen reglerar den ersättningsskyldigheten för skada vållad av ren och den ordning i vilken skadeståndet skall betalas samt ger regler till renarnas skydd. Dessutom meddelas i en andra avdelning av loven bestämmelser om de bofastas rätt till renskötsel samt om deras rätt att hålla renar hos annan, s. k. skötesrenar. Slutligen ges regler om straff för överträdelser av loven samt om behandlingen av främmande renar.

Sverige

De svenska nomadlapparnas särskilda rättigheter i landet regleras av lagen den 18 juli 1928 (nr 309) om de svenska lapparnas rätt till renbete i

Sverige (RenbL). Nämnda lag är tillämplig dels å den del av lappbefolkningen som driver rensköttsel, dels ock å vissa andra personer. Beträffande de renskötande lapparna bestämmer lagen de områden i riket, inom vilka de äger föra sina renar på bete, samt de tider av året, då betning av renar inom de särskilda områdena får äga rum, varjämte den meddelar bestämmelser angående lapparnas flyttningar och flyttningvägar. Vidare reglerar den de renskötande lapparnas rätt att taga bränsle och annat för renskötelsns behöriga utövande samt erforderligt virke till bostäder, visthus och stängsel, ävensom deras rätt att jaga och fiska. Den reglerar även de renskötande lapparnas förhållande till den bofasta befolkningen, främst deras skyldighet att ersätta skador, som genom renarna förorsakas å nämnda befolknings egendom. Slutligen innehåller lagen föreskrifter beträffande ordningen bland de renskötande lapparna inbördes samt stadgar i särskilda fall påföljder för förseelser som begås av renskötande lapp.

Till de bestämmelser som är tillämpliga även å andra än de renskötande lapparna hör stadganden angående den lapska, icke renskötande befolkningens rätt att ha skötesrenar i vård hos renskötande lapp, vidare bestämmelser angående skyddande av renarna mot de bofastas hundar samt föreskrifter rörande ordningen för upplåtelse av vissa rättigheter å kronans mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Hit hör även vissa stadganden om påföljd för förseelser mot de renskötande lapparna och deras egendom.

I en särskild lag den 18 juli 1928 (nr 310) ges regler rörande renmärken.

Konventioner

För att varje tid på året ha tillgång till det bästa betet företar fjällrenen årligen långa vandringar mellan sommar- och vinterbetesmarker. Mjuk berggrund, som förekommer rikligt i Norge, ger goda sommarbeten, medan hård berggrund, som överväger i Sverige, ger vinterbeten. Därför har den norska renskötelsen överflöd på sommarbetesmarker men mindre god tillgång till vinterbeten och den svenska renskötelsen gott om vinterbete men knappt med sommarbete.

Dessa förhållanden har från renskötelsns påbörjande i våra nordligaste trakter givit upphov till ett omfattande överskridande av gränsen mellan Sverige och Norge. De svenska och norska flyttlapparnas rätt i detta avseende grundas på den tidigare nämnda första kodicillen till gränstraktaten av den 7/18 oktober 1751.

Nu gällande konvention mellan Sverige och Norge är från den 5 februari 1919 med ändring den 14 december 1949. Den förnyades sista gången 1949 med giltighet till utgången av år 1962. Konventionen har gjorts tillämplig i Sverige genom lag den 20 juni 1919 (nr 445) och KK den 15 december 1922 (nr 602) med senare ändringar samt i Norge genom »lov av 18. juli 1919 (nr. 7)» med senare ändringar. I konventionen ges synnerligen utförliga och omfattande bestämmelser — 204 paragrafer — om de svenska flyttlapparnas rätt till renbete i Norge samt de norska flyttlapparnas motsvarande rätt i Sverige.

Mellan Finland å ena sidan samt Norge och Sverige å den andra har naturförhållandena ej varit sådana, att renarna vandrat över gränserna för att erhålla bättre bete. Däremot har de svenska flyttlapparna för att kunna utnyttja betesmarkerna i Troms fylke i Norge måst flytta med sina renar över finskt område. En konvention mellan Sverige och Finland av den 9 maj 1925 innehåller förutom bestämmelser angående denna genomflyttning en andra avdelning om förfarandet med renar, som olovligen kommer in i det andra riket. Konventionen gäller intill dess två år förflutit från det den blivit uppsagd av någondera parten. I anledning av konventionen har i Sverige utfärdats lag den 7 januari 1926 (nr 1), KK samma dag (nr 2 och 3) och KK den 15 januari 1926 (nr 4) samt i Finland lag 23. 12. 1925/390 och förordning 15. 1. 1926/11.

Mellan Norge och Finland har den 18 mars 1952 slutits en konvention om byggande och upprätthållande av renstängsel och andra anläggningar för att hindra renar att komma över gränsen mellan de två rikena. Den har en giltighetstid av trettio år och förlänges automatiskt, såvida den ej uppsäges tio år före tidens utgång. Den har föregåtts av konventioner med liknande innehåll från år 1935 och 1948. Den innehåller även regler för behandlingen av renar som kommer över gränsen. I anledning av konventionen har i Norge utfärdats »lov av 29. mai 1953 (nr. 6)» samt i Finland lag 20. 6. 1952/471.

Sammanfattning

Den gemensamma historiska utgångspunkten beträffande lagstiftningen på förevarande område i de tre länderna har medfört, att de nu gällande lagarna, trots skiljaktigheter i uppställningen, i allt väsentligt upptar bestämmelser i samma ämnen. Skillnaden i omfång mellan den norska och finländska renskötsellagen beror dels på att i Norge regleras två slag av renskötsel, den nomadiserande och den delvis bofasta, men i Finland endast den senare, dels ock på att man i Finland till en verkställighetsförordning hänfört en del bestämmelser som i Norge återfinns i lagen.

3. De renskötselberättigade

Finland

Rätt att äga renar och bedriva renskötsel tillkommer envar inom renskötselområdet bosatt finländsk medborgare eller av renägare bildat renbeteslag. Renskötseln såsom ett lapskt privilegium existerar ej längre i Finland, utan samer och andra finländska medborgare har lika rätt att utöva denna näring. Numera tillhör också endast en fjärde- eller femtedel av renarna i Finland lapparna.

Renägare kan även vara ett renbeteslag, som bildas av de inom ett visst område bosatta renägarna. Renskötseln bedrivs också vanligtvis av renbeteslaget som sådant och ej av de enskilda renägarna var för sig..

Utlänning får ej driva renskötsel i landet eller flytta genom detsamma i

annan utsträckning än vad som framgår av konventionen med Sverige av år 1925. Det är dock tillåtet för utlänningar att för färd i Finland införa drag- och körrenar samt att låta dessa beta vid sidan av vägen (RenskL 3 §).

Norge

Rätt till renskötsel inom renbetesdistrikt har flyttlapp (»fjellsame», »fjellfinn»), som är norsk medborgare och uppehåller sig i riket (Reinlov § 1). Utlänning får alltså ej bedriva renskötsel i Norge, fränsett de undantag som föranledes av renbeteskonventionen mellan Norge ocih Sverige.

Såsom flyttlapp anses varje person med lapsk härstamning, vars huvudsyssla är renskötsel och som regelmässigt själv följer och vaktar sina renar. Enbart härstamningen är alltså ej nog, utan det fordras kontinuerlig verksamhet inom renskötseln. I tveksamma fall avgör Landbruksdepartementet huruvida en person är att anse som flyttlapp eller ej.

Av den lapska befolkningen i Norge, uppgående till över 20 000 personer, utgör för närvarande flyttlapparna ca nio procent. Den övervägande delen är bosatt inom Finnmark fylke.

Förutom flyttlapparna har i Finnmark fylke även övriga norska medborgare bosatta inom »reinsogn» rätt till renskötsel på samma villkor som flyttlapparna. Fast bosatt renägare är dock ej pliktig att själv följa sina renar, om han lämnar dem i vård hos annan (Reinlov § 84). Dessa renägare innehar mellan 15—20 000 av de ca 118 000 renarna i Finnmark. I de fem nordligaste fylkena finns sammanlagt ca 160 000 renar.

Lapp som ej är flyttlapp men bosatt inom renbetesdistrikt kan erhålla tillstånd till renskötsel för en tid av högst fem år varje gång och på i övrigt samma villkor som flyttlapparna. Samma rätt kan även förvärfvas av lappänka som själv ej är lapp. (Reinlov § 99.)

Sverige

Enligt RenbL 1 § har den som är lapp rätt till renskötsel. Med lapp avses i lagen var och en som är av lapsk härkomst, om hans fader eller moder eller någon av deras föräldrar drivit renskötsel som sitt stadigvarande yrke eller biträtt däri. Enbart härstamningen är alltså ej till fyllest.

En kvinna utan lapsk härstamning får genom giftermål med en lapp rätt till renskötsel, och denna rätt behåller hon även efter äktenskapets upplösning. Å andra sidan upphör varje lapska, som ingår äktenskap med en man som ej är renskötselberättigad, att vara lapp i lagens mening. Barnen i ett sådant blandäktenskap blir dock lagenliga lappar, om modern eller någon av morföräldrarna varit renskötande lapp. Om särskilda skäl föreligger, kan länsstyrelsen medge även annan rätt till renskötsel.

Lagen skiljer mellan renskötande lapp, som själv eller genom sitt hushåll driver renskötsel, och icke renskötande lapp. Den förre tillhör er lappby, och det är endast därigenom han kommer i åtnjutande av alla de till renskötselrätten hörande förmånerna (RenbL 7 §). Till lappby hör även den som

biträder i rensköttsel inom lappbyn samt hustru och hemmavarande barn till den som tillhör lappbyn.

Med renskötande lapp jämställas också lapp, som drivit eller på stadigvarande sätt biträtt i rensköttsel men upphört därmed utan att stadigvarande ägna sig åt annat yrke, ävensom änka och omyndigt barn till avliden renskötare. Denna utvidgning av de verkligt renskötande lapparnas krets tager som synes närmast sikte på åldringar och andra arbetsförmögna.

Övriga lappar betecknas som icke renskötande. De tillhör ej lappby och får ej utöva lappbefogenheten i vidare mån än att de äger hålla ett visst antal renar i vård hos sina renskötande fränder. De kan emellertid upptagas som medlemmar i en lappby och således åter bli renskötande. Tillstånd att flytta till lappby med renar ges av länsstyrelsen. Sådant tillstånd fordras även vid flyttning från en lappby till en annan. Lapp, som efter tjänst som biträde inom främmande lappby vill återflytta till den lappby han tidigare tillhört, behöver dock ej tillstånd. Om utrymme ej finnes inom rensköttseln, kan den icke renskötande lappen med stöd av en fristående men på lappprivilegiet grundad kolonisationslagstiftning göra anspråk på förmånlig jordbruksuppåtelse.

Lappbefolkningen i Sverige uppgick vid 1945 års folkräkning till 10 193 personer. Av detta antal var 9 692 rensköttselberättigade men endast 2 962 renskötande.

Sammanfattning

I Finland är rätten att äga renar och bedriva rensköttsel anknuten till bosättningen inom visst renbeteslags område. Samma gäller inom Finnmark fylke i Norge för de inom renbetesdistrikt bosatta.

I övrigt är i Sverige och Norge det privilegium rensköttselrätten innebär en för lapparna monopoliserad näring. En ytterligare avgränsning av de rensköttselberättigades krets sker i Norge genom uppställande av kravet på utövning av nomadrensköttsel, medan Sverige gör åtnjutandet av de med lappprivilegiet förenade förmånerna beroende av att vederbörande tillhör en lappby.

4. Rensköttselområdet och dess utnyttjande för renbetning

För bedrivandet av rensköttseln är tillgången på vidsträckta och sammanhängande betesmarker av största betydelse. En mer omfattande splittring av dessa genom förbud mot beträdande av viss mark inom ett område skulle inom kort bringa rensköttseln att upphöra. Det vore ej heller möjligt att undvika att renarna ibland tog sig in på den förbjudna marken, medförande ansvar och skadestånd för renägaren enligt ägofredslagstiftningen.

Denna omständighet i förening med den historiska utgångspunkten — de renskötande lapparnas ursprungliga ensamrätt till lappmarkerna — utgör grunden för den renskötande befolkningens på sedvana grundade rätt att utan avgift utnyttja all slags mark — vare sig allmän eller enskild, odlad

eller icke odlad — inom sitt bosättningsområde för renarnas och i viss mån för sina egna behov.

Av betydelse att fastställa blir då omfattningen av de jordbesittningen inskränkande rättigheter som gäller till förmån för renskötsel. En annan viktig fråga är bestämningen av det område inom vilket ifrågavarande rättigheter skall få utövas.

Finland

Det finländska renskötselområdet består av hela Lapplands län, med undantag av Karunki, Kemi och Nedertorneå kommuner samt Kemi och Torneå städer, så ock av följande delar av Uleåborgs län: Hyrynsalmi, Kuivaniemi, Kuusamo, Pudasjärvi, Suomussalmi, Taivalkoski och Yli-Ii kommuner samt de delar av Puolanka, Utajärvi och Ylikiiminki kommuner, vilka ligger norr om Kimminge älv och landsvägen Puolanka-Hyrynsalmi. De sist nämnda kommunerna inom Uleåborgs län utgör således områdets södra gräns. (Renskl 1 §.)

I lagen förutsättes att det där nämnda renskötselområdet ej kan utvidgas utan lagändring. Samma förfaringssätt är även nödvändigt för en varaktig inskränkning av området. Däremot öppnar lagen möjlighet att tills vidare eller på viss tid inställa renskötseln i administrativ ordning. Detta får ske under förutsättning att betesmarkerna inom ett renbeteslag blir otillräckliga eller att förhållandena eljest är sådana, att renskötsel på området i fråga ej kan anses ändamålsenligt. (Renskl 14 §.)

Lagen förbjuder ej idkande av renskötsel även annorstädes än inom renbetesområdet. Möjlighet härtill är lämnad, men denna renskötsel har ej tilldelats någon särställning utan är likställd med hållande av husdjur och underkastad ägofredslagstiftningen (Renskl 51 §). Då till renskötselområdet hörande renar ej kan helt och hållet förhindras att gå över till andra områden i riket, finns för denna händelse specialbestämmelser. Inom de till renskötselområdet gränsande trakterna skall skador som förorsakats genom renar bedömas enligt Renskl. Övriga skador av ren utanför renskötselområdet faller under lagen om ägors fredande mot skador av husdjur (Renskl 29 §).

Inom renskötselområdet får renskötseln med påbjudna inskränkningar bedrivas på all slags mark oberoende av äganderätten. Detta innebär dock ej obegränsad möjlighet att låta renarna beträda odlingar, föryngringsskogar och andra för renbetning känsliga marker. Begränsningarna härvidlag innehålls främst i reglerna om ersättning för skada orsakad genom renar. Vidare gäller följande inskränkningar.

Inom Enontekiö, Utsjoki, Enare, Kittilä, Muonio, Kolari, Savukoski och Sodankylä kommuner får renhjord ej utfodras på närmare än en kilometers avstånd från bebyggelse (29 § i verkställighetsförordningen). Under den tid renarna bör vallas, får de ej utan jordägares eller -innehavares tillstånd utsläppas på ägor som tillhör enskild eller på sådda, planterade och naturliga föryngringsområden av viss storlek, vilka är belägna i samfällda skogar

eller inom staten, kommun eller församling tillhöriga områden, beträffande vilka renbeteslaget har skyldighet att vidtaga skyddsåtgärder [se s. 326]. Inom Enontekiö, Enare och Utsjoki kommuner gäller detta förbud endast odlad mark och vissa föryngringsområden. Om det med iakttagande av förbudet skulle visa sig synnerligen svårt att förflytta renar, är det dock tillåtet att utan sådant tillstånd som nämnts driva dem över annans utmark (RenskL 27 §). Överträdelse kan annars medföra bötesstraff. Lagen innehåller alltså här en straffsanktionerad begränsning av den renskötarna eljest tillkommande rätten att med sina renar beträda all mark, enskild som allmän. Observeras bör att det därför ej kräves att skada uppstått. Enbart beträdandet utan tillstånd är straffbart.

Det sagda innebär att de för renskötseln tillgängliga betesmarkerna på grund av bosättning och framväxande bebyggelse löper allvarlig risk att undergå en minskning och därigenom även splittras. Med hänsyn till renskötselns framtid har därför viss kronomark inom renskötselområdet reserverats såsom sammanhängande områden för renskötseln (RenskL 2 § och 239/1950). Marken är belägen i Kittilä härad och i Salla kommun inom Rovaniemi härad samt i Kolari kommun inom Kemi härad. Överlåtelse eller utarrendering av mark på sådana områden får ske endast på villkor att jordägare eller arrendator icke skall äga rätt till ersättning för de skador renarna kan komma att förorsaka. Nästan hela samernas nuvarande bosättningsoråde är »sammanhängande område för renskötseln».

Inom hela renskötselområdet får renskötsel pågå året om.

På de skyddsområden som enligt lagen om naturskydd den 23 februari 1923 skapats inom renbetesområdet är rendrift tillåten. Lantbruksministeriet kan även bevilja den bofasta befolkningen fiskerätt inom skyddsområdena. Jakt på rovdjur, vilka hotar rendriften, är tillåten inom skyddsområdena.

Norge

Renskötsel får i Norge bedrivas inom de delar av Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag och Hedmark fylken som närmare bestämmas av Landbruksdepartementet. Flyttlapparna skall främst anvisas de områden som av ålder använts för renskötsel och där denna näring kan utövas på ett tillfredsställande sätt (Reinlov § 2).

Att renskötselområdets omfattning fastställles på administrativ väg medför, att detta på samma väg och utan lagändring kan bli föremål för både minskning och utökning. Dessutom ger Reinlov § 5 Landbruksdepartementet möjlighet att fridlysa ett renbetesdistrikt eller del därav från avbetning. Om fridlysning för att skydda växande skog och föryngringsområden handlar Reinlov § 31. Fylkesmannen kan i särskilda fall medge undantag från här nämnda förbud, om förhållandena det föranleder. Förbud mot att låta ren beta inom visst område har meddelats genom kgl. res. den 22 februari 1935.

Utanför renskötselområdet, vilket är indelat i »reinsogn» (endast Finn-

mark) och »reinbeitedistrikt», får renskötsel endast förekomma på egen eller arrenderad mark och på annans mark efter tillåtelse av ägaren eller brukaren (Reinlov § 85). På »bygdealmening» och »sameiestrekning» (Reinlov §§ 86 och 87) eller enligt »fjell-loven» (§§ 22—23) kan även renskötsel utanför renbetesdistrikten bedrivas. För denna renskötsel gäller särskilda bestämmelser (Reinlov §§ 84—102) [se s. 335]. Om ren tillhörande flyttlapp vållar skada utanför renbetesdistrikt, skall denna ersättas enligt allmänna regler (Reinlov § 80).

Fastän lagtexten ej innehåller någon uttrycklig bestämmelse därom, förutsätter den att renskötselrätten inom renskötselområdet får utövas oberoende av äganderätten till marken och oberoende av dennas karaktär av odlad eller icke odlad. Den nödvändiga begränsningen av denna rättighets omfattning åstadkommes genom skadeståndsreglerna angående renskador.

Under hänsynstagande till bestämmelserna i renbeteskonventionen mellan Norge och Sverige fastställer Landbruksdepartementet de tider under vilka renbetning får försiggå inom olika renbetesdistrikt (Reinlov § 3). För att få göra bruk av sin rätt till renskötsel måste flyttlappen varje år göra anmälan därom till lappfogde eller annan myndighet, som kan vara utsedd därtill. Sådan anmälan skall bl. a. innehålla uppgift om tilltänkt renbetesdistrikt och antalet renar.

Motsvarighet till skyddsområdena i Finland och nationalparkerna i Sverige saknas i Norge.

Sverige

Olika bestämmelser gäller för dem som driver fjällrenskötsel (fjällappar) och för dem som driver skogsrenskötsel (skogslappar). Indelningen i fjällappar och skogslappar hänför sig närmast till den nomadiserande delen av lappbefolkningen och är betingad av vissa väsentliga olikheter i levnadshållandena men tillämpas även på övriga lappar, varvid härstamningen från den ena eller andra gruppen är avgörande.

Fjällapparna driver sin näring ända från gränsen mot Finland i norr till nordvästligaste delen av Kopparbergs län i söder. De rör sig i regel på förhållandevis vidsträckta områden. Under sommaren vistas de med sina renar på betesmarker i de svenska eller norska fjällen, vintertid nere i det svenska skogs- och kustlandet.

Skogslapparna hör hemma i Norrbottens län samt Malå socken av Västerbottens län. De för ett mer stationärt liv. Deras renar hålls året om nere i skogslandet och föres aldrig upp i fjällregionen.

Fjällapp får uppehålla sig med sina renar på följande områden, nämligen: a) under hela året: dels inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker ovanför odlingsgränsen, dels inom Jämtlands län på renbetesfjällen; b) under oktober—april månader: dels å trakterna nedom odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker, dels utanför lappmarkerna och renbetesfjällen å de trakter, som lapparna enligt gammal sedvana besökt med sina renar.

Skogslapp får uppehålla sig med sina renar på följande områden, nämligen: a) under hela året: inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker, dels ovan odlingsgränsen, dels nedan samma gräns, dock endast på mark, som antingen tillhör kronan eller vid avsättningen förklarats utgöra renbetesland eller av ålder använts för skogsrenskötsel under våren, sommaren eller hösten; b) under oktober—april månader: dels å övriga delar av Norrbottens och Västerbottens lappmarker, som av ålder använts för skogsrenskötsel, dels utanför lappmarkerna å de trakter, som skogslapparna efter gammal sedvana vintertid besökt med sina renar.

Enligt lappfogden Erik Malmström (Lappar och bönder (1947), s. 10) innebär detta, att lapparna med de angivna tidsbegränsningarna torde äga uppehålla sig med sina renar i alla socknar i Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län samt i så gott som alla socknar i Jämtlands län och hälsinglandsdelen av Gävleborgs län, slutligen också i Idre socken i Kopparbergs län samt vissa andra områden omedelbart intill jämtlandsgränsen.

I de trakter där lapp som tillhör lappby äger uppehålla sig med sina renar har han befogenhet att begagna sig av land och vatten till underhåll för sig själv och renarna. Detta gäller såväl allmän som enskild, odlad som icke odlad mark.

Rätten att beträda odlad mark är dock ej obegränsad. För det första kommer detta till uttryck i skadeståndsbestämmelserna: lapparna är under vissa förhållanden skyldiga att ersätta skador, som renarna förorsakar på bondens jord. Är för det andra utövan det av den rätt som tillkommer lapparna synnerligen betungande för den jordbrukande befolkningen eller befinner det med hänsyn till renbetets bevarande eller för renskötselns behov nödvändigt, kan renskötseln inom viss trakt begränsas eller förbjudas tills vidare eller slutgiltigt. Om ett sådant slutgiltigt förbud berör fjälllapparna, skall annan lämplig mark anvisas som ersättning. Kungl. Maj:t kan också från lapparnas begagnande undantaga visst område, som oundgängligen erfordras för särskilt ändamål av större betydelse [*se s. 330*].

För renskötselrättens omfattning är odlingsgränsen av stor betydelse. Odlingsgränsen är en i administrativ ordning fastställd linje, som skiljer de utpräglade lapptrakterna från jordbruksområdena. Den har tillkommit genom KBr den 13 december 1867 till länsstyrelsen i Norrbottens län och KBr den 8 maj 1868 till länsstyrelsen i Västerbottens län. Linjen är upphuggen i terrängen som en gata från Karesuando i norr till Jämtland i söder och löper i allmänhet långt öster om fjällkedjan.

Odlingsgränsens betydelse ligger framför allt däri, att alla kronomarker som ligger ovanför denna gräns liksom renbetesfjällen i Jämtlands län är förbehållna lapparna för deras uteslutande begagnande. Detta innebär att lapparna ensamma får åtnjuta vissa där befintliga nyttigheter och att inskränkning av renbetesutrymmet normalt ej skall ske genom mark- och nyttjanderättsupplåtelse från det allmänna.

Ett områdes avsättande till nationalpark föranleder inga inskränkningar i lapparna medgivna rättigheter till bete, skogsfång, fiske eller jakt, utom

jakt på björn, lo, älg och örn. Det innebär ej hinder för lapparna att uppehålla sig inom nationalparken med sina renar och medföra hundar för bevakning (4 § naturskyddslagen den 21 november 1952 (nr 688)). Naturskyddslagens uppräknade av lapparnas rättigheter inom nationalparkerna torde vara uttömmande.

5. Renskötselns organisation

Finland

För att renskötseln skall kunna bedrivas så rationellt som möjligt är hela renskötselområdet uppdelat i renbeteslag (RenskL 5 §). Förutom sin uppgift att främja renskötseln skall renbeteslaget förebygga skador av renar samt i övrigt tillvarata renägarnas intressen. Renbeteslagets gränser skall så vitt möjligt vara naturliga och om en gränsdragning skulle visa sig olämplig, kan länsstyrelsen genomföra en justering.

Delägare i renbeteslag är varje inom dess område bosatt renägare, vilken försett sina renar med eget märke. Man kan endast vara delägare i ett renbeteslag. Ligger ett renbeteslags område helt utanför en renägars hemkommun, kan denne bli delägare endast efter renbeteslagets samtycke. Flyttar renägare från sitt renbeteslags område utan att erhålla sådant samtycke, får han ändå ha kvar sina renar i åtta år. Detsamma gäller den som genom laga fång förvärvat renar i ett renbeteslag, vilket han ej tillhör. Om ett renbeteslag givit sitt samtycke, kan detta återkallas. Även då gäller en respitid på åtta år.

Renbeteslaget avgör sina ärenden på en stämma, som ledes av en vald ordförande, renvärden. Denne verkställer fattade beslut, för talan inför domstol samt övervakar ordningen och leder verksamheten inom renbeteslaget. Övriga funktionärer är vicevärd, kassör och andra förtroendemän samt ett tillräckligt antal arbetsledare och renvårdare. Dessa senare svarar för renarnas sammandrivande, skiljande, märkning, räkning och vallning samt förebyggande av skada och övrigt som hör till renskötseln.

Renbeteslagets sammanlagda utgifter delas mellan delägarna i förhållande till deras renantal. För främmande renar, vilka omhändertagits inom ett renbeteslag, skall ägarens eller dennes renbeteslag erlägga en avgift till renbeteslaget (14 § verkställighetsförordningen).

Samtliga renbeteslag bildar tillsammans Renbeteslagsföreningen, vars stadgar skall godkännas av lantbruksministeriet. Föreningens uppgift är att främja renskötseln och forskningen på detta område, att anordna kurser för utbildning av funktionärer inom renbeteslagen samt att fullgöra de övriga värv som kan komma att åläggas den.

Renbeteslaget är således ett i administrativ ordning tillkommet område, inom vilket den där bosatta befolkningen har att driva sin renskötsel. Genom RenskL och verkställighetsförordningen till denna lag fastställs de former, i vilka renbeteslaget skall sköta sina angelägenheter. Däri ingår bl. a. viss

redovisningsplikt till de statliga myndigheterna. I övrigt bygger renbeteslagen på delägarnas självverksamhet, i viss mån en motsvarighet till den kommunala självstyrelsen. Efter vad som framgår av tillgängliga uttalanden, bl. a. av Renbeteslagsföreningen, har denna organisation slagit väl ut.

Norge

Renskötselområdet är indelat i »reinbeitedistrikt». Inom Finnmark fylke är dessa dessutom sammanförda till »reinsogn». Indelningen och ändringar i densamma verkställs av Landbruksdepartementet efter hörande av de därav berörda (Reinlov § 2). Inom renbetesdistriktet kan fylkesmannen vid behov företaga uppdelning av betesmarkerna i sommar-, höst-, vinter- eller vårbeten samt även verkställa fördelning av områdena mellan de enskilda lapparna.

Flyttlapp tillhör med sina renar ett visst renbetesdistrikt och inom detta skall han bedriva sin renskötsel. Utan tillstånd av Landbruksdepartementet får han ej flytta till annat fylke eller »reinsogn». Han kan dock bli hänvisad till annat renbetesdistrikt för åstadkommande av en lämpligare fördelning av markerna eller bättre ordning inom renskötseln överhuvudtaget. (Reinlov § 12.)

Samtidigt med den föransökan till lappfogden, som är en förutsättning för utövandet av renskötseln (se ovan s. 12), skall flyttlappen också välja »formann» och »næstformann». Dessa förordnas dock av fylkesmannen, som ej är bunden av valet. Formannen skall inom sitt distrikt övervaka efterlevnaden av för renskötseln gällande lagar och instruktioner och i övrigt befrämja god ordning samt kan ålägga flyttlapparna att bistå honom däri. I fråga om ansvar för skada vållad av renar företräder »formannen» flyttlapparna och kan ingå förlikning om skadestånd och andra kostnader.

För att reglera ordningen inom renskötseln och förhållandet mellan flyttlapparna inbördes utfärdas för varje renbetesdistrikt en »vedtekt». Före beslutet därom eller före ändring av densamma skall lapparna beredas tillfälle att på ett möte inför lappfogde eller annan myndighetsperson framföra sina synpunkter. Genom denna »vedtekt» kan såsom representativt organ för lapparna inom ett distrikt skapas ett »reindrifstyre».

Sverige

För renskötselns drivande är lapparna indelade i lappbyar (RenbL 7—13 §§). Vilka lappar som tillhör lappby har redan angivits. Lappbyarnas områden bestämmas av länsstyrelsen, som även har befogenhet att efter lapparnas hörande ändra gränserna. Uppdelning av betesmarkerna på de olika lappbyarna är obligatorisk beträffande de trakter, där lapparna äger uppehålla sig hela året med sina renar, d. v. s. sommarbeteslanden. I fråga om vinterbeteslanden är ett fastställande av bestämda betesområden ej nödvändigt.

Lappen får endast låta sina renar beta inom lappbyns område eller på

mark som ej blivit bestämd för någon särskild by. Utan tillstånd av länsstyrelsen får han ej uppehålla sig med renarna på främmande lappbys område (RenbL 10 §).

Länsstyrelsen fastställer för varje lappby en byordning, innehållande regler om renskötselns bedrivande, förvaltning av gemensamma medel, sättet för beslut i gemensamma angelägenheter m. m. Inför lappfogde eller landsfiskal skall årligen hållas ett sammanträde med lappbyn, och vid detta skall bl. a. utses en ordningsman och eventuellt vice ordningsmän. Innan dessa får tillträda sina befattningar, skall deras lämplighet prövas av länsstyrelsen.

Ordningsmannen åligger att övervaka efterlevnaden av RenbL, lagen om renmärken samt övriga för renskötselns och lapparnas gällande författningar och föreskrifter. Han skall vidare söka befordra god ordning och sämja inom lappbyn och gentemot grannar samt lämna offentliga myndigheter det biträde som kan påfordras. Han har ingen egentlig befogenhet att leda renskötselns och företräda lapparna såsom deras förtroendeman, utan hans ställning är närmast en statstjänstemans. Han har också det skydd och är underkastad det ansvar som i lag stadgas beträffande tjänsteman.

6. Flyttning, bevakning, renräkning och renlängd

Finland

Då renskötselns i Finland bedrivs inom de var för sig sammanhängande renbeteslagen behöver några längre flyttningar ej företagas. Därför saknas också i stort sett regler i detta ämne (jfr dock ovan s. 11).

Renarna skall så tidigt som möjligt på hösten uppsökas, sammandrivs, skiljas och räknas. Därefter skall renarna vallas ända tills de av renskötselns betingade vinterarbetena slutförts. Hotas renarna under vallningstiden av farsot eller annat fördärv, kan renbeteslag befrias från vallningsskyldighet. (RenskL 15—16 §§.)

Den som har vården om renar är skyldig att på anfordran av utmätningsman eller polismyndighet för någon laga åtgärds vidtagande infånga sina renar. Varje år skall en renlängd upprättas inom renbeteslaget. Renskötselåret räknas från den 1 augusti till den 31 juli. (RenskL 17—19 §§.)

Norge

(Reinlov §§ 26—29.) Flyttlapp skall flytta in i renbetesdistriktet samtidigt med sina renar och uppehålla sig där så länge renarna kvarblir, såvida inte sjukdom eller någon viktig angelägenhet nödvändiggör hans bortovaro. Flyttning skall försiggå utan onödiga uppehåll och efter gamla flyttvägar. Där sådana ej finns, kan ny väg öppnas, varvid markägaren är skyldig avstå den nödvändiga marken mot ersättning från staten. Avvikelse från flyttväg får endast ske i nödfall och skall ske så, att minsta möjliga skada åstadkommes. Flyttlapparna får ej hindras att använda sina flyttvägar. Om stängsel uppföres över sådan väg, skall det förses med tillräcklig öppning.

Flyttväg eller rastplats kan förflyttas av fylkesmannen, om annan väg eller plats erbjudes och omläggningen inte medför väsentlig nackdel för flyttlapparna.

Flyttlapparna skall under flyttning och uppehåll i renbetesdistrikt hålla renarna under försvarlig bevakning, så att de ej vållar skada eller kommer utanför det tillåtna området. Under flyttning och uppehåll på rast- eller betesplatser skall renarna alltid följas av renvaktare. Efterblivna renar skall snarast möjligt insamlas.

Vid renräkningar är flyttlappen skyldig att lämna det bistånd, som kan erfordras. I förarbetena (St. prop. nr 28/1958, s. 16) framhålles som önskvärt att renräkning företages vart femte år.

Sverige

(RenbL 19, 24, 26 §§.) Lapparna har rätt att flytta med sina renar mellan de områden, inom vilka de får uppehålla sig med renarna. Därvid är de skyldiga att använda de av ålder brukade flyttningvägarna och hålla hjorden så samlad, att minsta möjliga skada åstadkommes. Flyttningväg som använts av ålder får ej av markinnehavaren göras väsentligt mindre framkomlig genom t. ex. uppodling eller hägnad. Länsstyrelsen kan dock efter anvisande av ny lämplig flyttningväg ändra en gammal väg, om synnerliga skäl påkallar detta och det kan ske utan väsentlig olägenhet för lapparna.

Det åligger renskötande lapp att väl övervaka sina renar. Försummar han detta, så att skada eller olägenhet uppkommer, har länsstyrelsen att tilldela honom varning eller, om detta inte skulle visa sig tillräckligt, vidtaga åtgärder för bevakningens ordnande. Är den försumlige uppenbart olämplig att sköta renar, kan länsstyrelsen förklara honom förlustig rätten till renskötsel.

Inom lappby skall varje år upprättas en renlängd, upptagande dem som driver renskötsel i lappbyn eller där har renar i vård hos annan samt antalet renar för varje renägare i byn. Längden skall gälla till nästa längd upprättas, såvida det ej visas att antalet väsentligt förändrats eller det vid tillfällig renräkning framkommer att längden är felaktig.

Kungl. Maj:t bestämmer när allmän renräkning skall hållas. Detta sker i regel vart tredje år. Länsstyrelsen kan förordna om tillfällig renräkning, när anledning finns förmoda, att en renlängd är felaktig. Allmän renräkning hölls senast år 1955 i Norrbottens län.

7. Renantal, skötesrenar, betesavgift

Finland

Det tillåtna renantalet inom varje renbeteslag samt för varje renägare har fastställts genom statsrådsbeslut den 11 maj 1950/238. Antalet renar inom varje renbeteslag varierar från 300 till 10 500 och inom varje familj från 50

till 500. En familjeförsörjare i exempelvis Lappi renbeteslag får inneha 500 renar, medan den som är bosatt i Salla norra får nöja sig med 50 stycken. Till renbeteslagets område får ej utan renbeteslagets samtycke föras andra renar än kör-, drag- eller slaktrenar.

Finland saknar bestämmelser om s. k. skötesrenar.

För varje i renlängden upptagen, över ett år gammal ren skall i renbeteslag, vars område omfattar kronomark, årligen till staten erläggas en betesavgift. Dess storlek bestämmes i ovannämnda statsrådsbeslut till 3 mark i vissa renbeteslag och 5 mark i vissa andra.

Norge

Renantalet inom varje renbetesdistrikt samt för varje renägare fastställs efter hörande av flyttlapparna av Landbruksdepartementet (Reinlov § 8). Flyttlapp kan föra på bete förutom sina egna, sin hustrus, sina omyndiga barns och tjänares renar även renar tillhörande hans föräldrar, svärföräldrar, syskon, svågrar och svägerskor, om dessa är norska medborgare, bosatta i riket och är eller har varit flyttlappar.

Flyttlapp kan även föra på bete renar tillhörande annan i riket bosatt norsk flyttlapp, som tillfälligt är hindrad från att själv vakta sina renar eller som på grund av ålder, sjukdom eller fattigdom har upphört att vara flyttlapp, samt renar, som tillhör sådan lapps hustru eller omyndiga barn (Reinlov § 10). Dessutom kan fylkesmannen tillåta flyttlapp att föra på bete renar tillhörande lapp, som har tillstånd enligt den tidigare berörda Reinlov § 99, och ren tillhörande änka av icke lapsk härstamning, som har tillstånd enligt samma paragraf. Slutligen kan i Finnmark fylke flyttlapp medföra renar tillhörande där bosatt renägare.

Betesavgifter förekommer ej i Norge.

Sverige

En renskötande lapp får normalt inte äga eller inneha fler än 600 renar. Antalet ökas dock i förhållande till storleken av den renskötande lappens hushåll (RenbL 1 §, 3 mom.). I särskilda fall kan länsstyrelsen tillåta innehav av ett större antal renar under förutsättning att ingen olägenhet därav uppstår för andra renägare. Med en lapps renar menas ej endast hans egna utan även sådana som annan satt i hans vård (skötesrenar). (RenbL 1 §, 2 mom.)

Om antalet renar inom en lappby befinner sig vara för stort, har länsstyrelsen att i enlighet med föreskrifterna i renbeteslagen nedbringa antalet (RenbL 39 §). I första hand skall renar tillhörande andra än lappar avlägsnas. Om detta ej är tillräckligt, kan en eller flera lappar flyttas till annan lappby med bättre utrymme. Kan sådan hänvisning och förflyttning icke ske, förordnar länsstyrelsen om minskning av antalet renar inom lappbyn.

Såsom redan nämnts [*se s. 310*] får lapp tillhörande lappby ha renar i vård hos annan renskötande lapp till samma antal som denne själv får äga

eller inneha, dock inte hos lapp i annan lappby än den han själv tillhör utan länsstyrelsens medgivande. Sådana renar kallas skötesrenar. Lapp som ej tillhör lappby men har sitt hemvist inom Norrbottens eller Västerbottens lappmarker eller inom Jämtlands län eller Idre socken, Kopparbergs län, får ha ett mindre antal renar i vård hos renskötande lapp. Har lapp som ej tillhör lappby genom bodelning, arv, testamente eller gåva erhållit ett överskjutande antal renar, får han i tre år ha dessa i vård hos renskötande lapp.

I Norrbottens län får den som ej är lapp men har sitt hemvist inom länets lappmarker och där äger eller brukar jordbruksfastighet, ha renar i vård hos renskötande lapp, som ej är i annans tjänst. Ett och samma hushåll får dock i regel ej äga fler än tjugo renar.

För varje skötesren utom årskalv skall erläggas dels sköteslega till lappen (minst 5 kr om året), dels en särskild mindre avgift, som uppbäres av länsstyrelsen såsom bidrag till bekostande av allmänna renräkningen samt till åtgärder för renskötselns främjande.

8. Övriga rättigheter

Bostäder (kåtor, stugor)

Finland

På grund av renskötelsns karaktär föreligger intet behov av bostäder av den typ som t. ex. de svenska flyttlapparna använder. RenskL saknar också bestämmelser i ämnet.

Norge

Reinlov innehåller ej någon bestämmelse som direkt ger flyttlapparna rätt till bostad inom renbetesdistriktet. Enligt Reinlov § 30 omfattar dock rätten till skogsfång även virke till »gammer», »kojer» och »boder». Denna bestämmelse förutsätter uppenbarligen att flyttlapparna är berättigade till boplatser inom sitt renbetesdistrikt. Man måste därvid trots lagtextens och förarbetenas tystnad antaga att vederbörlig hänsyn skall tagas till markägarens intressen vid bestämmandet av boplatserna.

Sverige

Lapp får inom område där han har rätt att uppehålla sig med sina renar inrätta kåta och förvaringsbod eller liknande anordningar (RenbL 41 §). På inägor måste dock jordägarens eller brukarens tillstånd inhämtas. På utmark nedanför odlingsgränsen eller utom renbetesfjällen tillhörande enskild eller kommun (förutom allmänningsskog) skall plats för kåta eller bod anvisas av markägaren eller, om lappen inte är nöjd därmed, av lappfogden.

På tillåtet uppehållsområde inom lappmarkerna eller på renbetesfjällen

får lapp uppföra stuga med följande begränsningar (RenbL 42 §). Samtycke fordras av markägaren, om marken tillhör enskild eller kommun, och i fråga om kronomark kräves tillstånd av länsstyrelsen (eller domänstyrelsen tillsammans med länsstyrelsen, om stugan skall ligga nedanför odlingsgränsen eller utom renbetesfjällen).

Odlingar (binäring till renskötseln)

Finland och Norge

Bestämmelser saknas.

Sverige

Lapp får på kronomark under kronans omedelbara disposition, belägen inom lappmarkerna eller på renbetesfjällen, uppta odling av mindre omfattning efter särskilt tillstånd av länsstyrelsen (eller domänstyrelsen och länsstyrelsen på område nedanför odlingsgränsen eller utom renbetesfjällen) (RenbL 43 §). Tillstånd skall ej lämnas, om därigenom hinder uppstår för renskötseln. Det kan vid behov återkallas. Skada på odlingen av renar får odlingsägare bära själv, såvida inte skadan orsakats avsiktligt.

Stängsel

För ett effektivt bedrivande av renskötseln fordras stängsel (gården, »gjerder») av skilda slag. För att hindra renar att inkomma på områden, där deras vistelse är otillåten eller kan föranleda större skadegörelse, behövs spärrstängsel, och för att leda renarna i en viss riktning fordras ledstängsel. För märkning, mjölkning, skiljning och slakt erfordras ringhagar.

Finland

För uppförande av ring- eller skyddsgärde på statens mark erfordras tillstånd. Skyddsgården skall ej uppföras utan tvingande skäl och endast vid landets eller renbeteslagens gränser. Även för övriga gården och inhägnader torde tillstånd erfordras, måhända dock ej beträffande sorteringskättar och andra tillfälliga mindre anordningar (RenskL 37 §; jfr 27—28 §§ verkställighetsförordningen). Omfattningen av renbeteslags skyldighet att uppföra inhägnader för att skydda växtligheten mot betande renar behandlas nedan [se s. 326].

Norge

Utanför Finnmark fylke får lapparna uppföra »ringgjerder» (»trøer») för mjölkning, märkning, slaktning och skiljning efter anvisning av ägaren till marken eller, om denna tillhör staten, av vederbörande skogstjänsteman. Om parterna ej kommer överens om platsen för ringhagen, kan avgörandet hänskjutas till lappfogden. Ett »ringgjerde» skall ej vara större än 100×100

meter och flera sådana platser får ej ligga omedelbart intill varandra. (Reinlov § 36.)

I Finnmark är uppförande av ringhagar förbjudet. På kronomark kan lapparna i stället uppföra mindre »skillehager» för skiljning av slaktrenar. Till detta får ej användas mer virke än som under ett år åtgår till bränsle på platsen.

Andra gården (spärrstängsel och ledstängsel) får endast uppföras efter tillstånd av Landbruksdepartementet och dessutom av markägaren, om marken är enskild. Till dessa stängsel får virke ej tas utan särskilt tillstånd. (Reinlov § 37.)

Sverige

Där lapp får uppehålla sig med sina renar äger han också uppföra ringgärde för mjölkning, märkning eller skiljning av renar samt även annat tillfälligt stängsel av mindre utsträckning. Nedanför odlingsgränsen eller utom renbetesfjällen får dock permanent ringgärde uppföras endast efter anvisning av vederbörande markägare. Annat stängsel får endast uppföras efter tillstånd av länsstyrelsen. (RenbL 25 §.)

I viss mån reglerar RenbL även de bofastas rätt att uppföra stängsel på ägor. Den lägger visserligen inget hinder i vägen för att bönderna skyddar den odlade marken genom stängsel. Detta uppmuntras tvärtom genom bidrag från lappfonden. Men såsom ovan nämnts får ej därigenom lapparnas flyttningsvägar göras väsentligt mindre framkomliga.

Skogs fång

Finland

I och för renskötsel är det tillåtet att från statsskog kostnadsfritt och utan anmälan hos skogsvårdsmyndighet taga förtorkade träd samt andra skogsalster av ringa värde till bränsle samt kåt- och lägervirke. Annat för renskötseln behövt virke är renbeteslagen berättigade att köpa från statsskog. (RenskL 38 §.)

För sorterings-, räknings-, mjölknings- och andra dylika gården eller inhägnader äger renbeteslag att från statsskog utfå virke till skäligt pris. Tillstånd till skogs fång utverkas hos vederbörande revirforstmästare, som anvisar var virket kan tagas. För sorteringskättrar och andra tillfälliga behov så ock för kortare skyddsgården för ingärdande av farliga ställen såsom stup och gungfly får dock utan föregående anmälan ur statsskog tagas björkar, nödvuxna granar och myrtallar ävensom vindfällerna (28 § verkställighetsförordningen). Likaså är renbeteslag berättigat att mot skälig ersättning utfå lavbevuxna träd som nödfoder åt renarna. Virke, som erfordras för inhägnande av vissa skyddsområden i statens skog, upplåtes, då tillfälle därtill finnes, kostnadsfritt till renbeteslagen enligt skogsvårdsmyndigheternas anvisning.

Norge

Där flyttlapparna får uppehålla sig med sina renar har de rätt till skogsfång i viss utsträckning. Virke får tagas till bränsle, jordkojor, bodar och andra anläggningar för förvaring av tillhörigheter, bohag och redskap, gärdens för mjölkning, märkning, slaktning och skiljning av ren samt garvning. Allt slags virke får ej användas utan endast lövträd, buskar, en och vide, björkris, torra träd, torra vindfällan, skogsavfall och stubbar samt näver och bark. Dessutom gäller att levande lövträd eller buskar ej får fällas, om det i närheten finns lämpligt torrt virke. För fylke eller del därav kan även föreskrivas att levande lövträd och buskar endast får tagas efter utsyning. (Reinlov §§ 30, 32.)

Till skydd för skogen kan Landbruksdepartementet föreskriva begränsningar i rätten till skogsfång. Inom de delar av kust- och ötrakterna, där brist på skog råder, kan sålunda all avverkning temporärt förbjudas. Inom hela renskötselområdet gäller att avverkning av levande lövträd kan förbjudas, om fara för den växande skogen eller dess återväxt föreligger. Detta får dock endast ske under förutsättning att utnyttjandet av betesområdet därigenom ej väsentligt försvåras.

Dessutom gäller följande allmänna restriktioner beträffande utnyttjandet av rätten till skogsfång (skrivelse från Landbruksdepartementet den 6 april 1935): avverkning får ej ske så att återväxten sätts i fara, kalhuggning är förbjuden, stubbhöjden får ej överstiga 15 cm, bark och näver får ej skadas (videbark får dock användas för garvning), lövträd som ej är avsedda till bränsle skall omedelbart efter fällandet barkas och uppläggas för torkning, m. m.

För trävirke i skog på allmän mark erlägges ingen betalning. Däremot skall flyttlapparna betala för levande lövträd i enskild skog.

Sverige

Lapparna har rätt att för eget behov och i viss utsträckning taga skog där de får uppehålla sig med sina renar. Reglerna härom är mycket detaljerade, men grovt schematiserat gäller följande.

Kronomark. På trakterna ovan odlingsgränsen och inom renbetesfjällen äger lapparna att avgiftsfritt och utan kontroll taga bränsle och tältstänger samt virke till kåta eller bod och mindre stängsel. Efter anvisning eller utsyning får de likaledes avgiftsfritt taga virke till stuga eller större stängsel. Inom lappmarken nedom odlingsgränsen kräves alltid utsyning, när fråga är om växande barrträd.

Utom lappmarken och renbetesfjällen får lappen utan kontroll och kostnad endast taga torra träd, vindfällan och buskar samt för tillfälligt behov lövträd. Övrigt virke får han köpa.

Enskild och kommunal mark. Ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen får bränsle och tältstänger tagas avgiftsfritt och utan kontroll. Efter anvis-

ning eller utsyning och mot billig ersättning får lappen taga växande träd till fast kåta eller mindre stängsel. För övrig skogstäkt, t. ex. till stuga, ford-
ras samtycke av ägaren, och virket skall betalas enligt överenskommelse.

Nedom odlingsgränsen inom lappmarken gäller för fjällapp samma regler som ovan odlingsgränsen. Skogslappens rätt är däremot inskränkt. Förmånen får endast åtnjutas under flyttning, växande barrträd får ej för något ändamål tas utan utsyning och rätt till stängselvirke finnes ej.

Utom lappmarken och renbetesfjällen får fjällapp utan kontroll och avgift taga torra träd, vindfällan och buskar samt för tillfälligt behov men mot billig ersättning lövträd. Skogslapp har samma rätt, fastän endast under flyttning.

Då det är oundgängligen nödvändigt för renarnas uppehälle, får lappen inom hela det område där han får uppehålla sig med sina renar fälla lav-
bevuxna träd. Någon betalning behöver ej erläggas till markägaren. Denne skall dock underrättas, såvitt möjligt före fällningen, för att beredas tillfälle att kontrollera huggningen. I första hand skall torra och oväxtliga träd tagas i anspråk.

Till skydd för skogens bestånd kan Kungl. Maj:t och i vissa fall länsstyrelsen under givna förutsättningar meddela föreskrifter om skogsfångesrät-
tens begränsning (RenbL 51 §). Slutligen gäller vissa allmänna restriktioner, vilka överensstämmer med de ovan relaterade för de norska flyttlapparna meddelade.

Jakt och fiske

Finland

Den bofasta befolkningen inom Lapplands och Kemi härad, i Kuusamo, Posio, Pudasjärvi och Taivalkoski kommuner samt i Kajana härad har rätt till jakt och fiske på statens mark. Inom renbetesområdet äger staten över 90 procent av all jord. I hela landet är endast i Enontekis, Enare och Utsjoki kommuner samt i Lompola, Pulju och Pokka byar av Kittilä kommun fångst av dalripa till avsalu tillåten. Inom sagda område är det även tillåtet att använda giller, fällor och snaror vid fångst av dalripa och fjällripa. Forststyrelsen kan förordna att personer vilka icke tillhör den bofasta befolkningen får skjuta högst 20 ripor och endast med forststyrelsens tillstånd bedriva fiske med nät inom ifrågavarande område. Om jakt och fiske inom skyddsområden se ovan [s. 312].

Norge

Rätten till jakt och fiske är anknuten till den bofasta befolkningens rätt i detta avseende. Flyttlappen har under tillåten vistelse med renar i renbetesdistrikten samma rätt till jakt, fångst och fiske på statliga allmänningar och »umatrikulerte» skogar och högfjällssträckningar som den bofasta befolkningen. Däremot har flyttlappen ingen jakträtt på enskild mark. De bofastas rätt regleras genom »lov om viltstellet, jakt og fangst», §§ 17, 19, »lov om laks- og sjøørretfiskeriere av 7. februar 1930 (nr. 5)»,

§§ 1—3, och »fjell-loven», kap. IX och X. Jakt är tillåten för alla norska medborgare på ej särskilt »matrikulert» statsegendom efter lösande av jaktkort. De som är utsocknes och ej heller ägare av jordbruk i det härad jaktmarken ligger har dock att betala en särskild avgift för jaktkortet. Inom Finnmark är jakt tillåten under samma villkor på all staten tillhörig mark med undantag av inköpt eller utarrenderad mark. Denna allmänna jakträtt omfattar emellertid ej jakt på älg, hjort, vildren, dovhjort, rådjur och bäver, för vilken Landbruksdepartementet utfärdar särskilda föreskrifter. Flyttlapparna behöver ej lösa jaktkort.

På liknande sätt är rätten till fiske konstruerad, varvid lax- och havsöringsfisket intar en särställning, liknande den som gäller jakträtten beträffande älg m. fl. djurarter.

I »fjell-loven», kap. IX föreskrives att norsk medborgare, som är bosatt i samma härad som en allmänning ligger i eller på plats där befolkningen sedan gammalt haft rätt att bruka allmänningen, inom denna har rätt till jakt på småvilt, d. v. s. villebråd utom älg, hjort, vildren, dovhjort, rådjur och bäver.

Enligt kap. X samma lag har samma personer rätt till fiske i vattendrag, i vilka det ej finns lax eller havsöring eller i vilka fisket ej är utarrenderat.

Sverige

Fjällapp och skogslapp är berättigade att inom lappmarkerna och renbetesfjällen jaga och fiska på all utmark, både enskild och allmän, där de äger uppehålla sig med sina renar. Bestämmelsen innebär, att de renskötande lapparna under varje tid av året får jaga och fiska ovan odlingsgränsen och inom renbetesfjällen samt nedom odlingsgränsen inom skogslappbyarnas till gränserna bestämda områden. I övriga delar av lappmarken är jakt- och fiskerätten begränsad till tiden oktober—april. Utanför lappmarkerna och renbetesfjällen har lapparna ingen privilegierad rätt till jakt och fiske.

Lapparna åtnjuter jakt- och fiskerätten utan andra inskränkningar än dem som följer av allmänt gällande jakt- och fiskestadgor. De får således även bedriva jakt och fiske för avsalu. Befogenheten är ej ens begränsad till det egna lappbyområdet. Inom nationalparker är lapparnas jakträtt begränsad så till vida, att de ej får jaga björn, lo, älg och örn (naturskyddslagen, 4 §).

Getter

Finland och Norge

Bestämmelser saknas.

Sverige

På kronomark under kronans omedelbara disposition äger fjällapp ha getter på bete under tid, då han är berättigad att uppehålla sig där med sina renar. Antalet getter får ej överstiga fem för hushåll.

9. Ersättning och förebyggande av renskador

Regleringen av skadefrågor, såsom fastställandet av ersättningskyldighetens omfattning och förebyggandet av skadors inträffande, hör till renskötselns mest centrala och svårlösta problem. Tidigare har framhållits att lapparnas rätt att låta renarna beträda annans mark begränsas genom deras skyldighet att i vissa fall ersätta de därvid uppkomna skadorna. Den avvägning som måste företas mellan lapparnas intresse av en oinskränkt betesrätt och den bofasta befolkningens intresse av skydd för sina odlingar är således av största betydelse för renskötseln.

Finland

Hela året skall den skada ersättas, som renarna vållar på bärgat hö, lav eller löv. Under vallningstiden ersättes den skada som åstadkommes, när renarna kommer in på sådan mark som de ej får beträda utan tillstånd ifrågavarande tid. Under den tid vallning ej är obligatorisk ersättes den skada, vilken renarna förorsakar på odlingar och ängar eller vilken de annorledes än genom nedtrampande eller avbetande av växande lav, gräs eller löv förorsakar genom att röra sig på skogsområden vilka innehas av enskilda eller på föryngringsområden, beträffande vilka renbeteslaget är skyldigt att vidtaga skyddsåtgärder.

Skadan ersättes ej i följande två fall. Om den skadelidande motsatt sig att deltaga i byggandet av skyddsanläggning, som av en värderingsnämnd prövats vara behövlig, ersättes ej skada av renar på de odlingar för vilkas skyddande anläggningen avsetts. Ej heller ersättes skada på hö, som efter 15 januari står ute av annat skäl än naturhinder och därav förorsakade stora transportkostnader. Regler angående ansvarighetens fördelning mellan renbeteslagen och värdering av skador meddelas i RenskL 29 och 31—35 §§.

Till förekommande av skada på odlingar och ängar inom renskötselområdet åligger det såväl det renbeteslag inom vars område ägorna är belägna som jordägaren eller -innehavaren att på renbeteslagets eller jordägarens eller -innehavarens yrkande deltaga i kostnaderna för uppförande av erforderlig lada, skjul, höstack eller stängsel för höets eller odlingarnas skyddande enligt den nytta, som för vardera genom dessa åtgärder anses uppstå (RenskL 30 §). För att avgöra förekommande tvister finns en värderingsnämnd (RenskL 35 §).

Är det sannolikt, att renarna kan åstadkomma skada på område med skogssådd eller -planteringar, vars areal är minst tre eller i vissa fall tio hektar, skall området genom renbeteslagets försorg medelst bevakning eller inhägnande skyddas mot betande renar, tills den växande skogen uppnått tillräcklig höjd. Uraktlåter renbeteslag att vidtaga skyddsåtgärderna äger jordägaren rätt att utföra dem på renbeteslagets bekostnad.

Norge

(Reinlov §§ 39—42.) Inom renbetesdistrikt utanför Finnmarks fylke skall flyttlapparna ersätta skada på:

- a) åker, äng, hjortronland, skog och torv på torkning,
- b) avskuren gröda på åker och äng,
- e) slätterland, som är inhägnade eller vars årliga användning till slätter tydligt framgår,
- d) avskuren gröda på slätterland enligt c) samt
- e) betesmark, om ägaren eller brukaren därigenom kommit att sakna bete för sina där betande hemdjur.

Skada på slätterland (c) och d) ovan) under månaderna oktober t. o. m. maj ersättes dock ej, om inte ägaren vidtagit skäligen skyddsåtgärder till skadans förhindrande. Denna regel kan efter beslut av Landbruksdepartementet vinna tillämpning inom bestämt område även under månaderna juni t. o. m. september. Skada vållad under flyttning ersättes endast om den beror på vårdslöshet från renskötarnas sida.

För Troms fylke gäller vissa avvikelser från vad ovan sagts. Bestämmelserna är mycket detaljerade och enligt propositionen »vansklige å handhave i praksis». Samma bestämmelser är dock gällande för de svenska lapparnas renbetning i fylket. Ersättningsskyldigheten för skada på betesmark inom Troms fylke har preciserats med hänsyn till tiden på året och avståndet från odlad mark: ju längre fram på sommaren, desto större är det avstånd från inägora inom vilket skada skall ersättas (Reinlov § 40). Inom det i § 85 renbeteskonventionen mellan Norge och Sverige beskrivna östra området är flyttlapparna ej skyldiga att ersätta skada som renarna inom området vållat på åker, äng, slätterland, hjortronland, lövskog, avskuren gröda eller betesmark, med mindre skadan vållats uppsåtligen. Skada på barrträd före 15 juni inom nämnda område ersättes ej heller, såvida den inte var avsiktlig.

Inom Finnmark fylke ersättes skada på:

- a) åker och äng, när stängsel mot ren finns eller avståndet till ägarens bostad är mindre än 2 km,
- b) slätterland, när stängsel mot ren finns eller skadan vållats efter 24 juni och avståndet till ägarens bostad är mindre än 2 km,
- c) avskuren gröda dels på mark enligt a), dels på slätterland enligt b) under tiden 24 juni till 31 december, dels ock när grödan är skyddad mot ren genom stängsel el. dyl.,
- d) betesmark, om ägaren kommit att sakna bete för sina egna hemdjur, när skadan vållats efter den 24 juni inom ett avstånd av 2 km från ägarens bostad.

Flyttlapparna behöver ej ersätta skada, som vållats under flyttning i renbetesdistrikt på oinhägnad åker, äng eller slätterland, som ligger i närheten av flyttvägen, med mindre grov oaktsamhet ligger flyttlapparna till last. Skada på hjortronland, skog och torv på torkning ersättes enligt vad ovan sagts gälla utanför Finnmark fylke. Gemensamt gäller att ersättningsskyldigheten för skada inom renbetesdistrikt åvilar samtliga till detta anmälda eller hänvisade flyttlappar en för alla och alla för en.

Sverige

(RenbL 27—35 §§.) Följande gäller beträffande skador på växande eller slagen men ej i lada införd gröda på åker eller äng eller på område som tydligt framträder som utängsslätter.

Ovan odlingsgränsen eller å renbetesfjällen ersättes skadan oberoende av vållande, om den inträffar under juni, juli eller augusti. Inträffar skada under september—maj månader ersättes den endast om lappen uppsåtligt eller genom vårdslöshet varit vållande till densamma. Har grödans ägare uppträtt vårdslöst genom att ej bärga eller hemföra grödan i vanlig tid eller vidtaga några som helst skyddsåtgärder, är renägaren ersättningskyldig endast under förutsättning att skadan orsakats med direkt skadeuppsåt.

Nedom odlingsgränsen är bestämmelserna olika för skador av fjällapps renar och skador av skogslapps renar. Skador av fjällapps renar ersättes oberoende av vållande under maj—september månader. Tiden är således två månader längre än ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen, vilket sammanhänger med att fjällapparna under de angivna månaderna ej är berättigade att hålla sina renar nedanför odlingsgränsen eller utanför renbetesfjällen. Skada av nyss angivet slag under annan tid, d. v. s. oktober—april månader, skall ersättas efter samma regler som ovan odlingsgränsen.

För skogslapparna gäller i stort sett samma regler som för fjällapparna. Skillnaden är endast att ersättningskyldighet för bärgad gröda som lämnats utestående endast föreligger under juni, juli och augusti, medan fjällapparnas skyldighet även omfattade maj och september. Skada å ej bärgad gröda ersättes däremot även under de två sistnämnda månaderna, alltså lika med fjällapparnas skyldighet.

För skada på annan mark än åker och äng gäller följande. Ovan odlingsgränsen eller på renbetesfjällen står ägaren själv skadan, såvida lappen ej hade skadeuppsåt. Samma gäller nedanför odlingsgränsen under oktober—april månader. Under maj—september däremot är lappen även ersättningskyldig för av vårdslöshet vållad skada.

För såväl fjäll- som skogslappar gäller slutligen, att de alltid skall ersätta dels skada på åker och äng under tid, då betesrätt ej var medgiven å trakten, dels all skada, som av renarna förorsakas å trakt där lapparna ej äger uppehålla sig med sina renar under någon tid av året.

10. Intrång i lapparnas rättigheter och ersättning härför

Finland

Lagen om renskötsel innehåller icke några bestämmelser om ersättning för intrång i samernas rättigheter. Dessa rättigheter är ej heller särskilt skyddade i den övriga lagstiftningen. Detta sammanhänger med den omständigheten att samebefolkningen är i alla avseenden likställd med den övriga befolkningen och att rendriften icke utgör en exklusiv samisk nä-

ring. Beträffande intrång som drabbar rendriften torde sålunda tillämpas allmänna ersättningsprinciper.

De intrång renskötseln kan orsakas genom vattenregleringar och därmed sammanhängande uppdämningar vid utbyggandet av vattenfall har icke varit föremål för ersättningskrav, enär det icke inom renbetesområdet utförts betydelsefullare vattenregleringar. I lagen om vattenrätten den 23 juli 1902 (1 kap., 5 §) stadgas att ersättning skall utgivas enligt fulla värdet och hälften därutöver för förlust av förmån samt för skada och olägenhet. I större lax- och sikförande älvar skall ersättning utgå för skada som vållas fisket enligt fulla värdet. Inom renbetesområdet bedrivs gruvdrift endast i ringa omfattning. Sålunda har även frågan om tillämpningen av den i gruvlagen den 24 mars 1943 fastslagna principen om full ersättning för intrång icke blivit avgjord beträffande rendriften. Frågan om vattenregleringarnas och gruvdriftens inverknings på renskötseln kommer emellertid att inom en snar framtid aktualiseras, då de förefintliga planerna på omfattande uppdämningar samt upptagandet av gruvdrift i större skala skall realiseras.

Norge

Inga speciella regler gäller angående ersättning till flyttlapparna för skada och olägenhet som vållas renskötseln genom vattenregleringar, gruvdrift eller andra företag. Skadan eller intrånget skall ersättas fullt ut efter de allmänna norska expropriationsreglerna. I överensstämmelse härmed sker även bedömningen av sådana företags tillåtlighet med hänsyn till renskötselns intressen enligt de allmänt gällande reglerna.

Ersättningar till flyttlapparna har förekommit vid regleringarna av Namsvatn i Nord-Trøndelag, Essandsjøen i Sør-Trøndelag samt vid Røssvass-reguleringen i Nordland och Altevass-reguleringen i Troms. Ersättningarna har avsett förlusten av renbetesland samt i viss mån gottgörelse för olägenheter. I stället för gottgörelse i pengar har i några fall den ersättningskyldige ålagts att vidtaga skadeförebyggande åtgärder eller att undanröja hinder genom olika anläggningar. Vid något tillfälle har Norges statsbaner också utfört sådana anläggningar. För andra industrianläggningar än de nämnda har lapparnas mark tagits i anspråk utan att ersättning ifrågakommit. Dock har man sökt begränsa hyttbyggandet inom renbetesdistriktet.

Flyttlapparnas rätt till skogsfång regleras, som ovan nämnts, i Reinlov §§ 30—37. Denna rätt kan inskränkas antingen genom fridlysning av bestämda områden enligt § 31 eller genom förordnande om utsynings tvång enligt § 32. Ingen ersättning utgår till lapparna. Utöver vad som här sagts kan skogsfångsrätten ej inskränkas.

Flyttlapparnas rättigheter kan vidare inskränkas genom att fast egendom samt rätt till jakt och fiske säljes eller utarrenderas. Gamla renbetesland har på detta sätt blivit jordbruk, varvid särskilt markernas ianspråktagande som betesmark för hemdjuren varit kännbart intrång för renskötseln. Vid

utarrendering av fiske har under senare tid förbehåll gjorts om flyttlapparnas fiskerätt. Någon ersättning eller kompensation för här ifrågavarande upplåtelser har ej förekommit.

Ersättningarna tillfaller den »reindrifsfond» som i enlighet med Reinlovs § 17 finns upprättad i varje renbetesdistrikt. Dess ändamål är att främja renskötseln i distriktet och den förvaltas av fylkesmannen. De flyttlappar som driver renskötsel inom distriktet kan tillerkännas ersättning ur fonden för skada som de lidit.

Sverige

Allmänt. De grundläggande bestämmelserna om intrång i lapparnas rättigheter och ersättning härför finns i RenbL 5 §. Enligt detta stadgande kan Kungl. Maj:t, om visst område befinner sig oundgängligen erforderligt för särskilt ändamål av större betydelse, förordna att området skall undantagas från lapparnas begagnande. Avser förordnandet ett område ovanför odlingsgränsen eller på renbetesfjällen, skall skälig gottgörelse lämnas för det intrång som därigenom orsakas renskötseln. Ersättning utgår både då området varit upplåtet till fjällrenskötsel och då det upplåtits till skogsrenskötsel. Hela beloppet tillföres statens lappfond.

Enligt uttalande i propositionen om renbeteslagen (nr 43/1928, s. 86) skall de renskötande lapparna erhålla vederlag för intrånget, oavsett om detta orsakats av allmänna eller enskilda företag. Vederlaget skall dock ej omfatta all den avkastning, som utvinnes av det undantagna området, utan bör hållas inom rimliga gränser och främst avse förlusten av betesrätten. För minskning i renbetet eller andra inskränkningar i rättigheterna bör alltså en skälig ersättning utgå. Där intrånget vållas av enskild man, skall ersättningen erläggas av denne.

Frågan om ersättning, därest skada tillskyndas lapparna genom rörelse som drives inom det undantagna området, behandlas av första lagutskottet (utl. nr 29/1928, s. 9):

I den mån sådan skada låter sig beräkna vid områdets undantagande, torde även med den i propositionen föreslagna formuleringen [= den nu gällande] hänsyn därtill böra tagas vid ersättningens bestämmande. Däremot torde avsikten med stadgandet ej vara att, för den händelse i framtiden olägenheter vållas renskötseln genom den inom området drivna rörelsen, lapparna äga att varje gång sådant inträffar vända sig mot rörelsens innehavare med skadeståndsanspråk i vidare mån än vad som följer av allmänna skadeståndsregler.

Beträffande tillämpningsområdet för det ifrågavarande stadgandet anföres i bilaga till propositionen (s. 55) att »man närmast tänkt på företag såsom gruvsdrift, järnvägsanläggningar, uppdämningar i vattendrag o. d., för vilkas tillkomst, om de kunna tillmätas större betydelse, lapparnas intressen icke gärna få utgöra hinder». Hur detta utfallit framgår i viss mån av ett utlåtande till vattenöverdomstolen den 17 mars 1958 av vattenrättsdomaren F. Löwing:

5 § i 1928 års renbeteslag synes ha tillämpats i fråga om utmålsområden för t. ex. kraftstationer eller utmål för regleringsdammar, d. v. s. — i detta sammanhang — i allmänhet för mindre områden. I rättspraxis synes man emellertid — i varje fall hitintills — ej varit benägen att tillämpa 5 §, då det gäller hela det område som skadas av dämning. Man synes i sistberörda fall ha ansett att vattendomstol har behörighet att pröva frågan om detta intrång, oaktat att det berör område som blivit till lapparnas uteslutande begagnande anvisat.

I övrigt sker undantagandet av mark från lapparnas begagnande med stöd av andra lagar, t. ex. vattenlagen, gruvlagen och expropriationslagen, och ersättningsfrågorna regleras i den ordning dessa lagar föreskriver. RenBL:s begränsning av ersättningskyldigheten att endast omfatta den mark, som är avsatt till lapparnas uteslutande begagnande, d. v. s. ovanför odlingsgränsen eller å renbetesfjällen, torde därvid gälla även beträffande dessa lagar. Något direkt stöd för en sådan slutsats ger förarbetena ej, men vissa departementschefsuttalanden i nyss nämnda bilaga till propositionen till RenBL (s. 57) måste anses äga sin giltighet, även om det inte direkt är fråga om tillämpning av denna lag. Sålunda anföres att man genom detta stadgande velat uttala den grundsatsen, att de renskötande lapparna icke äger anspråk på oinskränkt förfoganderätt över de åt dem upplåtna områdena. Vidare säges:

Stadgandet har av kommittén givits sådan avfattning att gottgörelse till synes skulle utgå för område, som undantages, var helst detsamma vore beläget inom sedvaneområdet. Avsikten torde emellertid hava varit att begränsa dess tillämplighet härutinnan till trakterna ovan odlingsgränsen och inom renbetesfjällen.

I det ovan citerade utlåtandet till vattenöverdomstolen anföres avslutningsvis bl. a. följande:

Onekligen kan med fog göras gällande att de vidsträckta ingrepp, som tvångsvis kunna ifrågakomma enligt vattenlagen, mindre väl låta sig förena med principen att lapparna ha vissa områden till sitt uteslutande begagnande. Att rensamerna ha fog för krav på full kompensation, då intrång sker å sådana områden, synes ställt utom tvivel. Man synes emellertid från samernas sida kunna gå längre och uppställa frågan, huruvida intrång som äventyra rennäringen över huvud taget rättsligen kunna tillåtas å områden som anvisats lapparna till uteslutande begagnande. Det synes ofrånkomligt att dessa problem uppmärksammas och behandlas ej endast såsom ersättningsfrågor utan också såsom tillåtlighetsfrågor.

Man kan också fråga om inte ingrepp i andra avseenden, t. ex. genom väganläggningar enligt expropriationslagen, böra vara underkastade begränsningar, då det gäller områden som äro anvisade för lapparnas uteslutande begagnande.

Efter konstaterandet att samernas nyttjanderätt till de land där de äger uppehålla sig med sina renar i flera avseenden torde vara starkare än vanlig nyttjanderätt, framhålls slutligen i utlåtandet att en viktig uppgift för vattenrättskipningen är att tillse, att rensamerna får full gottgörelse för dem

åsamkad skada samt att lagstiftningen mer uppmärksammar rensamernas behov av rättsskydd och likställer rensamerna med övriga medborgare i ersättningshänseende.

Vattenregleringar. 2 kap. vattenlagen innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar byggande i vatten är tillåtet. Några särskilda regler till skydd för lapparnas särintressen finns ej. Vid bedömningen av ett vattenregleringsföretags tillåtlighet kan dessa intressen således endast beaktas i den mån de allmänna reglerna om laga hinder för företag är tillämpliga.

Enligt 2 kap., 3 §, 2 st. vattenlagen skall vid tillåtlighetsprövningen tagas i beaktande om »bofasta» personer berövas sina bostäder. Med hänsyn till nomadiseringsens ändrade karaktär — lapparna har numera i allt större utsträckning vanliga bostäder på de olika vinter-, vår- och höstbeteslanden, där i varje fall en del av renskötarnas familjer vistas hela året eller en större del därav — torde egentliga skäl saknas att undantaga lapparnas bostäder från det särskilda skydd som tillkommer helt bofasta personers bostäder.

I samma lagrum talas också om »väsentligt minskad trevnad för närboende». Som närboende synes böra betraktas lappar, som har stadigvarande visten eller bostäder vid en sjö och som vistas där en längre tid varje år. I fråga om försämringar som medför minskad trevnad finns ingen anledning att vid bedömning av ett företags tillåtlighet göra skillnad mellan lappar boende i fasta torvkåtor och övriga befolkningsgrupper boende i stugor. Dock är frågan i vilken utsträckning lapparnas bostäder vid tillåtlighetsbedömningen bör jämföras med helt bofastas bostäder samt innebörden av be-teckningen »närboende» oklar.

I 2 kap., 12 § vattenlagen finns en viktig bestämmelse om tillåtligheten av vattenbyggnadsföretag, vilken ger lapparnas intressen ett visst skydd. Där stadgas att det »ej må så byggas i vatten, att menlig inverkan på klimatet eller på allmänna hälsotillståndet vållas eller eljest allmänna intressen i av-sevärd mån förnärmas». Till allmänna intressen bör man säkerligen hänföra lappväsendet, vilket intressen i vattennålen brukar bevakas av kammarkollegiet. Paragrafen får anses innebära, att förbud råder mot sådant byggande i vatten, som i avsevärd mån skulle förnärma rikets lappväsende. (Se F. Löwing, I kraftverkens skugga (1955), s. 40.)

Bestämmelser om ersättning finns i 9 kap. vattenlagen. För intrång i lapparnas rättigheter ifrågakommer kontant ersättning eller också ersättning på annat sätt, om överenskommelse därom träffats mellan parterna och vattendomstolen finner ersättningsformen lämplig. Skadeersättningarna kan tillfalla antingen statens lappfond eller vederbörande lappbys hyakassa eller berörda lapphushåll eller enskilda samer.

Ersättningar för överdämda och skadade renbetesland utdömes numera i allmänhet till statens lappfond. Enligt det ovan citerade utlåtandet torde detta dock vara fallet, endast då fråga varit om obetydligare strandremsor och förlusten av marken ej därutöver ansetts innebära särskilt intrång. Även vissa andra ersättningar torde böra tillfalla statens lappfond.

Individuella ersättningar har i äldre rättspraxis — d. v. s. före år 1941

— förekommit huvudsakligen för skador på lapparnas personliga ägodelar såsom kåtor m. m. Efter 1941 har sådana ersättningar utgått i ökad omfattning, bl. a. för ökad nätslitning samt för olägenheter avseende flyttningar, båtfart, båtplatser och fiske. Lappar som i större utsträckning fiskat i reglerade sjöar där fisket skadats har tilldömts särskilda ersättningar. Förhöjning av sådana ersättningar med 50 procent enligt grunderna i 9 kap., 8 § vattenlagen har skett i fall där sakägarna tillhört lappby. Lappby slutligen har ersatts för försvårad och fördyrad renbevakning samt för förlusten av gemensamt innehavda renvaktarstugor och andra anläggningar. Av naturliga skäl råder ett samband mellan frågan vem ersättningen skall tillfalla och frågan efter vilka grunder ersättningen bör beräknas. (F. Löwings utlåtande till vattenöverdomstolen.)

Ersättning på annat sätt än direkt i penningar har bl. a. skett genom att den ersättningssskyldige ålagts att vidtaga åtgärder för undanröjande av skador och hinder genom byggande av bryggor, årliga rensningar av fiskevatten samt uppbyggande av nya renvaktarstugor.

Under senare tid har från lappväsendets sida framhållits, att det samlade intrånget av alla vattenbyggnadsföretag i olika delar av landet bör bedömas enhetligt med tanke på utbyggnadernas gemensamma inverkan å lappväsendet. Med hänsyn till att den sammanlagda förlusten av renbetesland kan medföra en minskning av det antal renar som kan hållas i landet bör enligt denna mening lappväsendet såsom helhet betraktat anses som skadelidande intressent. Samerna har genom sina organisationer å sin sida hävdat, att de enskilda renägarna i egenskap av nyttjanderättsinnehavare i kraft av 1, 7, 8, 52 och 53 §§ vattenlagen torde ha rätt att få uppbära en viss del av ersättningen för de genom utbyggnadsföretag förstörda renbetena, enär underlaget för rennäringen ju inskränkts genom förstörelsen, särskilt som renantalet inom en lappby eller renskötargrupp bestämts med tanke på renbetesmarkernas antal och kvalitet.

Gruvdrift. Genom inmutning kan var och en erhålla rätt att på de villkor och med de inskränkningar som gruvlagen den 3 juni 1938 stadgar undersöka och bearbeta vissa mineralfyndigheter på egen eller annans mark. I 2 kap. gruvlagen ges bestämmelser om det inmutade området samt i 4 kap. om erhållande av utmål. I gruvlagen, dess förarbeten eller kommentarer finns ingenting som tyder på att lapparnas intressen på något sätt skall beaktas vid bedömningen av en inmutnings tillåtlighet eller vid bestämmandet av utmålets storlek. Huruvida så likväl bör ske är en öppen fråga.

Ersättningsreglerna, som finns i 36—39 §§ gruvlagen, har utarbetats efter mönster av motsvarande bestämmelser i expropriationslagen och vattenlagen. En väsentlig olikhet mot nämnda lagar är dock, att lösen och ersättning enligt 37 § gruvlagen skall utgå med belopp motsvarande fulla värdet och hälften därutöver. Beträffande innebörden av lagens ersättningsstadganden hänvisas i betänkandet med förslag till gruvlag (SOU 1924: 16, s. 145) till motiven för ersättningsstadgandena i vattenlagen, varför det även i denna

framställning må räckas med en hänvisning till vad ovan sagts om vattenregleringar.

Skogsvårdsföreskrifter. Såsom redan nämnts [*se s. 324*] kan enligt RenbL 51 § Kungl. Maj:t för viss tid förbjuda att växande tall, gran eller björk tages av lapparna inom område, där avverkning ej skulle vara förenlig med god skogsvård. Om sådant förbud medför väsentligt men för lapparna, får det endast meddelas till skydd mot björk- eller barrskogsgrensens nedgående. För skogsvårdande åtgärder som innebär intrång för lapparna utgår ingen ersättning.

Nyttjanderättsupplåtelser. (RenbL 56 §.) Inom de områden som blivit anvisade till lapparnas uteslutande begagnande får ej särskilda nyttjanderätter såsom rätt till bete, slätter, grustäkt, jakt eller fiske av lapp upplåtas till annan person. Sker sådan upplåtelse, är den ogiltig.

Upplåtelse under nyttjanderätt kan dock medgivas av länsstyrelsen, avseende dels bete, slätter och grustäkt, om det kan ske utan intrång eller skada för renskötseln, dels jakt och fiske, om det kan ske utan besvärande intrång för lapparna, dels ock inägor ovanför odlingsgränsen eller på renbetesfjällen, om det kan ske utan avsevärt men för renskötseln. Om synnerliga skäl föreligger, kan upplåtelse ske även av nyttjanderätt till mark för bostad el. dyl.

Skada av renar på ej intagen gröda å upplåten mark bäres av grödans ägare, såvida skadan inte orsakats avsiktligt. Innan upplåtelse av här nämnt slag får ske, skall de berörda lapparna höras. Nyttjanderättshavaren erlägger en avgift, vilken tillfaller statens lappfond.

Förvarande av ersättningar. Statens lappfond skapades 1 juli 1943 genom en sammanslagning av fyra äldre fonder, vilka hade till ändamål att på olika sätt främja renskötseln och övriga lappnäringar (KBr till statskontoret angående åtgärder till stöd för de renskötande lapparna den 17 juni 1943). I tillämpliga delar skulle vad som föreskrivits beträffande de äldre fondernas inkomster och förvaltning gälla även för statens lappfond. De viktigaste inkomstkällorna är ersättningar för vattenregleringar, likvider för såld skog från renbeteshemmanen i Jämtland samt avgifter för upplåtelser av skilda slag, framför allt av jakt- och fiskerätt. Slås lappfondens tillgångar ut på antalet renskötande lappar enligt 1945 års folkräkning, blir det ca 20 000 kronor på var och en.

Kungl. Maj:t äger använda fondens medel för åtgärder sammanhängande med förvaltningen av renbetesfjällen i Jämtlands län och de till utvidgning av dessa inköpta fastigheterna samt för inköp av ytterligare fastigheter för renbetesfjällens utvidgning samt ävensom för de övriga åtgärder, som befinnes vara till gagn för lapparna och deras renskötsel (riksd. skriv. nr 249/1943). Beträffande sistnämnda ändamål har Kungl. Maj:t följt en inte alltför restriktiv praxis, om medlen ansetts komma lapparna till verklig nytta.

Enligt ovannämnda KBr till statskontoret äger lantbruksnämnderna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län utdela bidrag ur lappfonden

till nyanläggning av bostadsbyggnader åt renskötande lappar, till utbildning i renskötseln av mindre bemedlade barn i lappfamiljer vilka lämnat renskötseln samt till mindre bemedlade jordbrukare för uppförande av lador och stängsel kring vissa nyodlingar. Ur fonden kan vidare utdelas premier för duglighet och nit vid renskötseln samt beviljas lån för inköp av livrenar.

Slutligen gäller gemensamt för renskötselrätten och de därtill knutna särskilda rättigheterna, att de är av strängt personlig karaktär. Det är ej möjligt för en renskötande lapp att ens tillfälligt överlåta eller upplåta någon av här ifrågakvarande rättigheter eller delar därav. Sker sådan upplåtelse, är den ogiltig och kan medföra straffansvar.

11. Renskötsel enligt särskilda regler

De hittills behandlade bestämmelserna om renskötselrätten tar sikte på en reglering av den i respektive land vanligast förekommande renskötselmetoden. Därifrån finns emellertid på vissa trakter sådana avvikelser, att en specialreglering varit påkallad. Denna är vanligtvis konstruerad såsom undantagsbestämmelser till de delar av lagarna som behandlar normalformen av renskötseln.

Finland

Någon särreglering finns ej.

Norge

Som redan nämnts vid redogörelsen för de renskötselberättigade är alla inom Finnmark fylke bosatta norska medborgare renskötselberättigade. För dessa gäller samma regler som för flyttlapparna.

Tidigare har också omtalats, hurusom renskötsel på egen mark även är tillåten utanför renbetesdistrikt. Dessutom kan renskötsel bedrivas på bygde- eller häradsallmänning efter beslut av allmänningsstyrelsen och under vissa närmare angivna villkor beträffande det intrång som därigenom får orsakas jordbruket samt på »sameiestrekning» utanför renbetesdistrikt (Reinlov §§ 84—87).

Två månader innan här avsedd renskötsel påbörjas skall anmälan därom göras till fylkesmannen med angivande av plats och renantal. För renskötsel bedriven utanför renbetesdistrikt skall dessutom årligen lämnas en redogörelse (Reinlov § 88).

Renägaren eller, om det är flera, renägarna solidariskt är pliktiga att ersätta skada av ren på de trakter utanför renbetesdistrikt där renskötsel enligt vad som nyss sagts får äga rum. Skada utanför det tillåtna området av ren från detsamma skall ersättas. Om sådan ren kommer in på renbetesdistrikts område, blir dess ägare ansvarig för skador lika som övriga renägare inom distriktet.

Om en utövare av den särskilt reglerade renskötseln blivit dömd för brott

mot någon av de straffsanktionerade bestämmelserna angående denna, kan Landbruksdepartementet förbjuda renskötelsen under viss tid. Om renskötelsen inom ett härad är till väsentlig skada och »ulempe» för jordbruk och boskapsskötsel, kan den förbjudas för viss tid.

Förutom redan behandlade regler innehåller avdelningen om den särskilda renskötelsen bestämmelser om renräkning, skiljning, straff och hundar samt om tvångsarrendering av allmän eller enskild mark för renskötelsens behov.

Sverige

Den hittills behandlade renskötelsen utövas av lappar med hemvist inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker samt i Jämtlands län. I Norrbottens län förekommer dessutom skogsrenskötsel även nedanför lappmarksgränsen, nämligen i Tornedalen och kalixsocknarna.

Torne- och kalixrenskötelsen regleras genom särskilda bestämmelser i RenbL 57—58 §§. För dess utövande fordras koncession, vilken meddelas av länsstyrelsen till den som är lapp i lagens mening för en tid av högst tio år. Följande mer väsentliga avvikelser från bestämmelserna för lappmarksrenskötelsen gäller. Till lappby hör ej endast lapp som har tillstånd att där driva renskötsel utan även alla skötesrenägare med renar i byn. Rätten till skogsfång är långt mindre omfattande än motsvarande förmån för de vanliga lapparna. Koncessionslappen har ej någon jakt- eller fiskerätt. All skada som renarna förorsakar skall ersättas.

I Kopparbergs län bedrivs vidare en mindre omfattande fjällrenskötsel i Idre socken, vilken regleras förutom av RenbL genom KBr den 31 december 1888 och KBr den 7 april 1899. I breven anges området utsträckning. Vidare göres följande inskränkningar i de lapparna eljest tillkommande rättigheterna och förmånerna. Skogsfångsrätten omfattar endast torrskog och vindfällen samt björk och kortväxta, till timmer ej dugliga barrträd. Jakt får blott bedrivas på rovdjur och fiske allenast till husbehov.

12. K o n v e n t i o n e r

Finland-Norge

I likhet med den tidigare konventionen av 1935 fastslår den nu gällande från 1952, att det skall byggas sammanhängande rengården på närmare angivna sträckningar av den norsk-finska gränsen, dock ej där naturförhållandena eller andra omständigheter gör detta överflödigt. Omkostnaderna för detta betalas lika av de båda länderna med hälften var. För att planlägga byggandet av gårderna och fördela underhållskostnaderna mellan länderna skall tillsättas en blandad kommitté med en ordförande och en medlem från vardera riket. Till konventionen är fogad en arbetsbeskrivning, som innehåller detaljerade uppgifter om hur gårderna skall vara beskaffade, samt ritningar och skisser. Tvister om tolkningen av konventionen skall hänskjutas till en »voldgiftsnevnd» (§ 31).

Konventionen innehåller utförliga bestämmelser om förfarandet, när re-

nar från det ena riket kommer över gränsen till det andra (§§ 13—26). När sådana renar påträffas, skall vederbörande myndighet (länsmannen) uppteckna antal, renmärken, plats och tid samt övriga omständigheter och, om det är lämpligt, driva ut renarna (§§ 13 och 14). Vidare skall vederbörande länsman i renarnas hemland underrättas, och det åligger denne att sörja för renarnas omhändertagande och utdrivning, om ej detta redan gjorts.

Om meddelande lämnats skall 10 procent av renarnas värde såsom ersättning för det olovliga uppehållet tillfalla det rike dit renarna inkommit. Skada i det främmande landet av renar eller vaktare skall ersättas; dock ej skador som ej beror på vårdslöshet, om de uppkommit på statsskog vid avhämtning eller utdrivning av renar (§ 20).

Finland-Sverige

Såsom tidigare påpekats avser överenskommelsen mellan Finland och Sverige inte någon ömsesidig betesrätt. Genom konventionen den 9 maj 1925 har emellertid de svenska lapparna fått rätt att färdas över vissa områden i Finland på väg till renbetesområdena i Troms fylke i Norge. De tillåtna vägarna samt de tider dessa är disponibla anges i konventionens 1 §. Från vägen, som normalt har en bredd av 3 km, får renarna ej avvika utan så är, att väderleksförhållandena eller rovdjur hindrar vägens användande (2 §). Genomflyttningen skall ske utan onödigt uppehåll och får ta högst tre dygn (5 §).

För flyttning av sina tillhörigheter med ren (flyttning med raid) får lapparna använda, förutom särskilda raidvägar och andra transportvägar, de ovan nämnda renvägarna (6 §). Under flyttningen äger lapparna till husbehov använda ris, buskar och björkträd till bränsle samt begagna sig av befintligt bete inom vägen (7 §).

Varje år flyttning förekommer betalar den svenska staten till den finska 500 svenska guldkronor samt ersätter enskilda personers skador (8 §). Bryter den svenske lappen mot reglerna om genomflyttning tillämpas bestämmelserna om till landet olovligen inkomna renar (10 §). Den som tar mer skog än han är berättigad till straffas med böter och får ersätta skadan (10 §).

Inkommer svenska renar olovligen till Finland eller omvänt, skall under rättelse därom lämnas till det andra landets myndigheter och om möjligt även till renarnas ägare (12 §). Denne har att snarast hämta och driva renarna till ett område där de får uppehålla sig. Detta kan även ske av vederbörande tjänsteman, som då har att överlämna renarna till ägaren eller till en tjänsteman i det andra landet (14 §). För renarnas uppehåll inom det otillåtna området skall erläggas en betesavgift, som kan jämkas uppåt eller nedåt beroende på ägarens mer eller mindre vårdslösa beteende. Vidare skall utgifter för bevakning, utskiljande och bortdrivande betalas samt ersättning ges för skada, som vållats av renarna eller deras skötare. (17—18 §§.)

Om ingen infunnit sig för att avhämta renarna inom 10 dagar efter det meddelande lämnats, skall 10 procent av renarnas medelvärde vara förbrutet. Samma påföljd inträder, där visserligen någon infunnit sig men renarna ej bortförts inom 15 dagar från det meddelandet lämnades och inga särskilda hinder mot deras bortförande funnits.

Norge-Sverige

En del av de svenska lapparna har, som redan berörts, av ålder om sommaren flyttat med sina renar till Norge, liksom de norska lapparna vissa tider på året flyttat till Sverige. För de svenska lapparnas betesrätt i Norge gäller enligt renbeteskonventionen i huvudsak följande.

I Troms fylke får betning av svenska renar äga rum allenast inom område med angivna gränser (1 §) samt inom vissa i samband därmed till begagnande upplåttna trakter (2 §). Rätt att inflytta med renar i de sålunda angivna områdena tillkommer endast lappar från Könkämä, Lainiovuoma, Sarivuoma och Talma lappbyar, och det får ej inkomma mer än 36 500 renar, häri icke inbegripna kalvar, som födes under inflyttningsåret (3—4 §§). Närmare bestämmelser är meddelade om betesområdenas indelning i renbetesdistrikt under olika tider av året (5 §), om renräkningar (7—8 §§), om flyttningsvägar (9—11 §§) samt om åtgärder för förebyggande av skada av renar (12—21 §§).

I Nordlands fylke får svenska lappar endast inflytta till vissa beskrivna områden, vilka var för sig bildar särskilda renbetesdistrikt. Till dessa distrikt får ej inkomma flera svenska renar än som för varje distrikt finnes upptaget i konventionen (22 §). I dessa distrikt må endast lappar från Arjeplogs, Sorsele, Tärna och Vilhelmina socknar inflytta med sina renar, och varje socken har fått sig tilldelade särskilda renbetesdistrikt (24 §). Inom en del renbetesdistrikt förekommer s. k. bygsel. Vissa lappar från Arjeplogs, Sorsele och Tärna socknar hade genom bygselkontrakt erhållit medgivande att låta sina renar beta inom olika områden i Helgeland i Norge. I den mån dylika kontrakt upphör att gälla, skall i enlighet med närmare bestämmelser i konventionen nya bygselkontrakt upprättas, innefattande rätt att låta renar under juli och augusti månader beta inom angivna renbetesdistrikt (26—28 §§).

Lappar från vissa svenska lappbyar har i enlighet med närmare bestämmelser i konventionen rätt att låta sina renar under juli och augusti månader överskrida gränsen och uppehålla sig inom angivna områden i Norge; dock må varje lappbys renar överskrida gränsen endast på den sträcka, där densamma berör denna lappbys svenska område. Denna rättighet innebär ej befogenhet för lapp att inflytta i det norska betesområdet (36—37 §§). De lappbyar vilka är berättigade att på angivet sätt överskrida gränsen är Rautasvuoma och Kalasvuoma byar i Jukkasjärvi socken, Norrkaitums, Mellanbyns och Sörkaitums byar i Gällivare socken, Sirkas och Tuorpons

byar i Jokkmokks socken samt Semisjaur-Njargs by i Arjeplogs socken, Vilhelmina södra lappby i Vilhelmina socken och Frostvikens norra lappby i Frostvikens socken.

Rättighet att i enlighet med konventionen låta svenska renar beta i Norge tillkommer endast nomadiserande lapp. Såsom sådan anses person av lapsk härstamning, som på stadigvarande sätt personligen följer och bevakar sina renar och ej samtidigt brukar hemman eller nybygge eller biträder vid bruket av sådan fastighet; dock medgives visst undantag från sistnämnda villkor för lapp från Västerbottens län eller Frostvikens norra lappby i Jämtlands län (153 §).

De svenska lapparna äger rätt till skogsfång i huvudsakligen samma utsträckning som de norska lapparna i Norge (57—77 §§) samt får jaga och fiska lika med landets egna medborgare i statens allmänningar, omatrikulerade skogar och högfjällsområden, dock endast till husbehov (78 §). De äger däremot ej såsom i Sverige hålla getter annat än under särskilda, snäva villkor utan endast renar och hundar (80 §), och vidare får de ej uppföra byggnader eller andra gärdar än sådana, som är nödvändiga för mjölkning, märkning och skiljning av renar (79 §). Dessutom har Norge förbundit sig att tillämpa den år 1919 gällande processlagstiftningen i mål med svenska lappar (110 §).

De norska lapparnas rätt i Sverige är ej lika omfattande som den motsvarande svenska i Norge. Betsrätt tillkommer person av lapsk härkomst som driver renskötsel i Norge (153 §). Beroende på ifrån vilken ort i Norge den renskötselberättigade kommer har olika områden i Sverige anvisats.

Lappar från Troms fylke och den del av Nordlands fylkes fastland, som ligger norr om Rombaken och Ofotfjorden, har rätt att ha 2 000 renar i de områden i Norrbottens län, där betesrätt tillkommer lappar från Könkämä, Lainiovuoma, Sarivuoma och Talma lappbyar (134 §). Betestiden är 1 oktober—30 april (137 §).

Lappar från Nordlands fylke har rätt att låta renar beta i de områden i Norrbottens och Västerbottens län, där lappar från Rautasvuoma och Kalasvuoma lappbyar samt från Gällivare, Jokkmokks, Arjeplogs, Sorsele, Tärna och Vilhelmina socknar har betesrätt (135 §). Betestiden är 1 oktober—30 april (137 §).

Lappar från Nord-Trøndelags fylke har rätt att, även utan att själva inflytta, låta renar beta på den del av Blåsjö renbetesfjäll i Jämtlands län, som begränsas i öster och söder av rågångarna för hemmanen Stora Blåsjö och Jorm samt i väster av riksgränsen (136 §). Betestiden är 1 maj—30 november (138 §).

Norsk lapp som inflyttar till Sverige skall åtfölja sina renar, utom då sjukdom eller någon viktig angelägenhet föranleder hans frånvaro (148 §). I vissa fall kan norsk lapp låta sina renar beta i Sverige under annan lapps vård, vilket gäller lapp som brukat inflytta till Sverige men tillfälligt eller på grund av ålder eller sjukdom är förhindrad att göra detta (154 §). Det-

samma gäller omyndiga barn till sådan lapp samt oskift dödsbo efter lapp, vilken haft rätt att inflytta till Sverige, under en tid av fem år från dödsfallet. Lappar från Troms fylke och viss del av Nordlands fylkes fastland har dessutom rätt att låta sina renar införas till Sverige under vård av svensk lapp som brukar flytta till Troms fylke (149 §).

För att få inflytta skall den norske lappen göra anmälan härom till norsk lappfogde med angivande av de personer som medföljer honom, de personer för vilka den anmälda har renar i vård, antalet renar och renmärken samt den plats där betningen avses att äga rum (140 §). Sker anmälan för sent, förloras rätten att inflytta till Sverige. Länsstyrelsen kan efter överenskommelse med fylkesmannen hänvisa norsk lapp till annan trakt inom länet än den som lappen nämnt i sin anmälan.

De norska lapparna har samma rätt till jakt och fiske som de svenska lapparna i Sverige, dock endast till husbehov (151 §). Beträffande norska lappar i Sverige skall i tillämpliga delar gälla de bestämmelser som reglerar de svenska lapparnas rätt till renbete (152 §).

För både svenska och norska lappar gäller följande gemensamma bestämmelser. Om renar uppehåller sig i grannriket utan att vara berättigade därtill, skall vederbörande myndighet underrätta motsvarande myndighet i det andra landet och om möjligt även renarnas ägare, vilken är skyldig att ofördröjligen hämta renarna och driva dem till ett tillåtet område. Även lappfogden eller lappar i trakten kan taga renarna under bevakning och driva dem ut ur riket. Har inte renarna blivit avhämtade inom fjorton dagar efter det meddelande lämnats, förordnas om försäljning av renarna. Ur försäljningssumman skall betalas förekommande betesavgifter, utgifter för samlande, bevakning, utskiljande och utdrivande av renarna samt ersättning för skada som orsakats av renarna eller dem åtföljande lappar (168—191 §§). Slutligen skall den i vartdera landet gällande allmänna lagstiftningen äga tillämpning på de främmande lapparna under deras uppehåll i landet med de undantag som kan föranledas av renbeteskonventionen (200 §).

I konventionen har slutligen meddelats åtskilliga ordningsföreskrifter och andra bestämmelser, som det åligger lapparna att iakttaga vid utövningen av sin betesrätt i det andra riket.

I december 1957 överskred ca 800 svenska renar gränsen till Norge vid Umbukta och uppehöll sig i februari 1958 spridda och utan bevakning i Ildgruben renbetesdistrikt. Orsaken till detta var att renarna på grund av ogynnsamma väderleksförhållanden med skarbildning ej hade tillräckligt bete i Sverige. Betestillgången var även dålig på ifrågavarande plats i Norge. Det var otänkbart att samla ihop renarna och driva dem tillbaka till Sverige, liksom det skulle innebära stora förluster att slakta ned dem. Länsstyrelsen på den svenska sidan anhöll då att renägarna i möjligaste mån skulle befrias från de lagliga följderna av den otillåtna betningen. Så har också skett genom en den 21 mars 1958 utfärdad »midlertidig lov».

Stockholm i april 1958

BILAGA 3**Yttrande över medlemsförslaget****Norge****Landbruksdepartementet:**

Når man ser bort fra den gamle hevdvunne rett til å drive tamreindrift, har samene som del av det norske folk ingen spesielle rettigheter når det gjelder utnyttelse av naturherlighetene. Staten eier så å si all jord med tilhørende rettigheter i de typisk samiske områder.

For reindriften, som er regulert ved lov av 21. mai 1933, er forholdet noe annet. I følge denne lov har flyttsamene, som imidlertid bare utgjør ca. 9 % av den samiske befolkning i Norge, enerett til under nærmere fastsatte betingelser å drive reindrift i de 5 nordligste fylkene. (I Finnmark har likevel også andre norske borgere rett til å ha reindrift som binæring.)

Denne retten som omfatter både offentlig og privat eiendom, er ellers nøye regulert i loven. Bl. a. er det i loven fastsatt detaljerte bestemmelser om f. eks. erstatning for skade voldt av rein og om myndighetenes adgang til å inndelegge fylkene i reinbeitedistrikter, fordele beitemarkene i sommer-, høst-, vinter- og vårbeiter o. s. v.

Retten til å drive reindrift omfatter ikke bare rett til beitemarker, men også rett til å ta brensel og materialer til redskaper, løvsøre, bohaver, teltstenger, kjoer og under visse betingelser også til gjerder. Videre omfatter den også rett til å sette opp kjoer, gammer, oppbevaringsboder og til å drive jakt, fangst og fiske i statens almenninger, umatrikulerte skoger og høgfjellsstrekninger på like fot med den i vedkommende herred eller bygd fast bosittende befolkning. Retten til fiske, jakt og fangst medfører også at flyttsamene er fritatt for å løse jaktkort og å betale viltrygdavgift, jfr. jaktlovens §§ 11 og 19, og til å løse fiskekort, jfr. reindriftslovens § 38.

Etter reinbeitekonvensjonen av 5. februar 1919 mellom Norge og Sverige har svenske flyttsamer etter nærmere bestemte regler rett til å la sine rein beite en viss tid i Norge. Etter samme konvensjon har også norske flyttsamer en viss rett til å la sine rein beite i Sverige på vinterstid, men denne retten er ikke av samme omfang som de svenske flyttsamers. Denne retten til reinbeite for svenske samer omfatter også rett til å ta forskjellig slags trevirke, brensel o. s. v. og noenlunde samme utstrekning som bestemt i reindriftsloven for såvidt angår de norske flyttsamer, og til å drive jakt, fangst og fiske. Alle disse rettigheter er begrenset til nærmere avgrensede områder i Norge og Sverige. Finske flyttsamer har ikke slike spesielle rettigheter i Norge og heller ikke norske flyttsamer i Finland. Reinbeiteforholdene mellom Norge og Finland er regulert ved konvensjon av 18. mars 1952. Det i konvensjonen nevnte grensegjerde er nå praktisk talt ferdigbygget.

Flyttsamenes rettigheter er — særlig i den siste tid — blitt tatt et visst hensyn til ved enkelte vassdragsreguleringer og tildels også industritiltak. Dette gjelder først og fremst ved reguleringene av Namsvatn i Nord-Trøndelag, Essandsjøen i Sør-Trøndelag, Røssvass-reguleringen i Nordland og Altevass-reguleringen i Troms. Vedkommende flyttsamer har da fått erstatning for tapt reinbeiteland, ulemper m. v. i den form at erstatningen går til vedkommende lokale reindrifsfond, jfr. reindrifslovens § 17. I noen tilfelle er det også satt i verk mindre forebyggende tiltak. Likeså har Norges statsbaner i noen enkelte tilfelle satt i verk forebyggende tiltak for å avbøte skader og ulemper.

Andre industritiltak, skogsfredninger m. v. er derimot satt i verk uten at flyttsamene har fått erstatning eller kompensasjon. Likeså er faste eieendommer, jakt- og fiskerettigheter solgt eller bortleid uten at erstatning eller kompensasjon har kommet på tale. Det bemerkes dog at ved bortforpaktning av statens fiskerettigheter i de samiske områder er det i forpaktningsskontraktene i de senere år blitt tatt forbehold om flyttsamenes fiskerett, slik at de skal ha høve til å fiske med stang under lovlig opphold med sine rein i vedkommende distrikt. Likeså har man av hensyn til reindriften søkt å begrense hyttebyggingen i reinbeitedistriktene.

Flyttsamenes rettigheter er ellers blitt og blir stadig innsnevret og innskrenket på mange måter. De største inngrepene forekommer ved at gammelt reinbeiteland, hvortil jordbruk fra tidligere ingen tilknytning har, blir utmålt og solgt i jordbruksøyemed og de omkringliggende områder tatt i bruk som beitemark for bufe.

Nevnes må også i denne forbindelse de tildels store skogsfredninger og andre skogbrukstiltak som blir satt i verk i gamle reinbeiteland og som ofte fratår flyttsamene deres beste beitemarker og som dessuten på forskjellige måter vanskeliggjør driften for dem.

Det bemerkes ellers at det er først i de senere tider at de forskjellige vassdrags-, industri-, jordbruks- og skogbrukstiltak har fått slikt omfang i de samiske områder at de i vesentlig grad har kommet i konflikt med flyttsamenes interesser. Man har derfor også av og til manglet klare retningslinjer (f. eks. lovregler) angående interessekollisjoner av denne art. Når reindrifsloven i sin tid skal revideres er det mulig at man samtidig kan få klarere retningslinjer på dette felt.

Man vil tilslutt presisere at dette kun er skjematisk oversikt angående samenes rett til naturherlighetene og at den derfor på langt nær er utfyllende.

Hva spesielt angår det forslag som er fremsatt til Det Nordiske Råd (Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen og Ragnhild Sandström) skal man gjøre oppmerksom på at det fra norsk reinsamehold stadig blir fremholdt at den norske reindrift må beskyttes av staten ved restriksjoner på innførsel av finsk og svensk reinkjøtt og ved bygging av reingjerder langs grensen for å hindre at finsk og svensk rein trekker inn på norske beitemarker.

Dette departement har forelagt forslag A 21 for 1956 for de norske lappfogder og alle har uttalt seg i samme retning, jfr. departementets brev av 9/1 og 9/11 1956 til utenriksdepartementet i anledning av rådets 4. sesjon.

Oslo, 3. juni 1958

Etter fullmakt

Ivar Haugen

Arne Hallsjø

BILAGA 4

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Kommittén har under tiden efter det att ifrågavarande medlemsförslag i början av året väcktes i rådet insamlat material rörande de rättsregler i Finland, Norge och Sverige, som är av betydelse för samerna och deras näringsutövning, särskilt såvitt angår renskötseln. På kommitténs tillskyndan har gjorts en sammanställning av dessa regler, vilken fogats som en bilaga till förslaget [*se Bilaga 2*]. I skrivelse till Nordiska rådet har Nordiska samerådets arbetsutskott framhållit, att samebefolkningens rätt till naturtillgångarna i samernas bosättningsområden icke är tillräckligt skyddad i gällande lagstiftning. Då det emellertid ännu icke närmare angivits, i vilka avseenden de nuvarande rättsreglerna ej är tillfyllest, har det icke varit möjligt för rådets juridiska niomannakommitté att ingå på frågan vilka ändringar i de tre berörda ländernas gällande rättsordning som kan ifrågakomma för att tillgodose det med medlemsförslaget avsedda syftet.

I samråd med företrädare för samernas organisationer vill kommittén för sin del förorda den ordningen för sakens fortsatta handläggning, att medlemsförslaget med tillhörande handlingar snarast utsändes till de olika sameorganisationerna i Finland, Norge och Sverige för att bereda dessa tillfälle att närmare precisera de lagändringar, de ur sina synpunkter finner önskvärda. Med hänsyn till tidpunkterna för sameorganisationernas sammankomster kan svar från dessa icke inföväntas förrän omkring den 1 april 1959. Från samiskt håll har uttryckts önskemål om att, sedan detta material inkommit, senare under våren 1959 en konferens anordnades med deltagande av bl. a. för den ifrågavarande lagsliftningen intresserade och kunniga jurister i syfte att närmare genomgå och diskutera de önskemål som framkommit från samernas organisationer.

Sedan på detta sätt det nödvändiga inledande utredningsarbetet slutförts, synes saken böra beredas inom rådet för slutlig behandling vid dess sjunde session, som torde äga rum hösten 1959, lämpligen genom förmedling av en juridisk niomannakommitté av samma art, som hittills brukat vara verksam mellan rådets sessioner.

Under åberopande av vad nu anförts vill kommittén förorda, att rådet vid den förestående sessionen beslutar uppskjuta förevarande sak till 1959 års ordinarie session.

Visby den 24 september 1958

<i>Bjarni Benediktsson</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Georg Pettersson</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Arvo Salminen</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Förman

Medlemsförslag

om rättslig likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål

(Väckt av Emil Ahlqvist, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Harras Kyttä, Olov Rylander, Arvo Salminen och Knud Thestrup)

Under hänvisning til vedlagte udtalelse fra rådets juridiske nimanndskomiteé [se *Tillägg*] foreslår vi,

at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne ved de nødvendige ændringer i lovgivningen eller administrativ praksis at søge gennemført ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse og overtagelse af lån hertil.

Reykjavik, København, Oslo, Helsingfors og Stockholm i februar 1958

*Emil Ahlqvist Bjarni Benediktsson Sigurður Bjarnason Holger Eriksen
Nils Hønsvald Harras Kyttä Olov Rylander Arvo Salminen
Knud Thestrup*

TILLÄGG

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska nionmannakommitté

1. Spørøsmålet om ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til erhvervelse af fast ejendom i almindelighed behandledes på det nordiske justitsministermøde i december 1953 i forbindelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 7/1953 om ligestilling af nordiske statsborgere. I tilknytning hertil behandledes tillige spørøsmålet om ligestilling for så vidt angår opnåelse af støttelån til landbrugsvirksomheder. Justitsministermødet ved-

tog at anbefale jagttagelse af en liberal praksis med hensyn til ansøgninger fra nordiske statsborgere om tilladelse til erhvervelse af fast ejendom, dog at man ikke anså det for muligt at give andre end indenlandske statsborgere en særstilling for så vidt angår erhvervelse af særligt værdifulde naturforekomster. Endvidere anbefalede justitsministrene vedkommende fagdepartementer at give statsborgere i andre nordiske lande, som har opnået tilladelse til erhvervelse af fast ejendom, samme fordele med hensyn til støttelån til landbrugsvirksomhed, som tilkommer landets egne statsborgere.

Så vidt det kan bedømmes efter de meddelelser, der af regeringerne er afgivet til rådet, jfr. senest meddelelsen til 5. session, Sak D 3, synes der imidlertid ikke efter justitsministermødet at være sket ændringer i lovgivning eller praksis i den af justitsministrene angivne retning. Det bemærkes herved, at spørgsmålet i intet af landene henhører udelukkende under justitsministeriernes forretningsområde.

2. I overensstemmelse med det i juridisk udvalgs indstilling nr. 3 på 5. session udtalte har nímandskomiteen behandlet spørgsmålet. Da reglerne om erhvervelse af fast ejendom specielt til boligbyggeri, d. v. s. byggeri til bolig for den pågældende selv og hans familie, har særlig betydning, jfr. nedenfor, har man foreløbig begrænset undersøgelserne hertil. Endvidere har komiteen inddraget reglerne om opnåelse af lån, herunder støttelån til sådant byggeri, under undersøgelserne.

3. For så vidt angår erhvervelse af fast ejendom til andet end boligbyggeri, herunder til skovdrift, minedrift, vandfald etc., er de gældende regler ret komplicerede, og på disse områder gør særlige omstændigheder sig gældende, jfr. også at justitsministrene, som ovenfor anført, tog forbehold for så vidt angår erhvervelse af særligt værdifulde naturforekomster. Det vil derfor næppe være muligt på disse områder i løbet af kortere tid at nå frem til ligestilling. Dette gælder så meget mere, som den herom gældende lovgivning er under revision i flere af landene. Den praktiske betydning af ligestilling på disse områder må i øvrigt efter komiteens opfattelse være temmelig begrænset.

Efter komiteens mening har det øgede samkvem mellem landene, ikke mindst indførelsen af det fælles nordiske arbejdsmarked, imidlertid gjort spørgsmålet om ligestilling med hensyn til erhvervelse af fast ejendom til boligbyggeri og opnåelse af lån, herunder overtagelse af allerede indestående lån, særlig aktuelt. Det synes endvidere muligt på dette begrænsede område at nå frem til ligestilling uden omfattende lovændringer, og uden at de særlige hensyn, der gør sig gældende for så vidt angår retten til udnyttelse af mere værdifulde naturforekomster, behøver at stille sig hindrende i vejen.

Da spørgsmålet om adgang for andre nordiske statsborgere til at erhverve fast ejendom og opnå lån i Island i hvert fald for tiden formentlig kun har ringe praktisk betydning, har komiteen ment at burde lade de islandske regler ude af betragtning.

4. På de nævnte områder gælder i korthed nedennævnte regler i de enkelte lande (jfr. herved nærmere Sak D 3/1957, s. 970).

*Erhvervelse af fast ejendom**Danmark*

I Danmark gælder ingen særlige regler om udlændinges adgang til at erhverve fast ejendom.

Finland

I Finland må udlændinge i almindelighed ikke uden tilladelse i hvert enkelt tilfælde erhverve fast ejendom, jfr. lov af 28. juli 1939 »om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier».

Norge

I Norge gælder den almindelige regel, at der kræves koncession for at erhverve fast ejendom, jfr. kap. 3 i lov af 14. december 1917 »om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom». Såfremt den ejendom, der erhverves, betragtes som dyrket mark, falder den ind under lov af 10. december 1920 »om erhvervelse av dyrket mark», som fastsætter en yderligere indskrænkning. Den generelle regel her er, at der gælder særlige koncessionsregler for udenbygdsboende (se lovens §§ 1—4).

Sverige

I Sverige kræves iflg. lov af 30. maj 1916 tilladelse i hvert enkelt tilfælde for, at en udlænding kan erhverve fast ejendom.

*Opnåelse af lån**Danmark*

Til opnåelse af de af staten ydede lån i medfør af boligstøttelovgivningen kræves ikke dansk indfødsret. Undtagelse gælder dog for så vidt angår loven om opførelse af arbejderboliger på landet. Loven hjemler ikke adgang til dispensation.

Danske kredit- og hypotekforeninger, banker og sparekasser stiller ikke krav om dansk indfødsret for opnåelse af lån.

Finland

Den finske byggestøttelovgivning kræver finsk indfødsret som betingelse for opnåelse af lån til boligbyggeri af staten.

Finske andelskasser, sparekasser, Finlands hypotekforening og forretningsbankerne kan yde lån også til udlændinge.

Norge

Den vigtigste statslige institution, der giver lån til boligbyggeri, er Statens husbank. Ifølge de retningslinier, banken har, kræves der ikke norsk

statsborgerret, men alene fast bopæl for at opnå lån til boligbyggeri. Forudsætningen er imidlertid, at kommunerne er enige heri, men det oplyses, at der ikke har foreligget tilfælde, hvor statsborgerretten har været noget problem. Husbanken yder lån til byggeri på en grund, der ikke er større end 5 mål (5 000 m²). Hypotekbanken stiller heller ikke krav om norsk statsborgerret, og det samme er tilfældet med de private banker. Norges småbruks- og bustadshank yder derimod kun lån til norske borgere.

Sverige

De gældende bestemmelser om »egnahemslån» stiller ikke krav om svensk statsborgerret som betingelse for opnåelse af lån, og lån ydes efter praksis også til udlændinge, der har opnået den fornødne tilladelse til at erhverve den pågældende ejendom.

5. Som det fremgår af foranstående, er det hovedreglen, at der kræves særlig tilladelse til erhvervelse af fast ejendom for andre nordiske statsborgere, ligesom det for opnåelse af en række lån er en betingelse, at ansøgeren er statsborger i det pågældende land.

6. Ud fra principielle synspunkter måtte man formentlig foretrække, at lovgivningen i samtlige lande udtrykkeligt ligestillede nordiske statsborgere på de heromhandlede områder. Med det formål, at rådets medlemmer kan danne sig et indtryk af, hvilke lovændringer en sådan ligestilling vil kræve, har komiteen ladet udarbejde de som tillæg til nærværende rapport medfølgende udkast til ændringsforslag vedrørende den gældende lovgivning i de fire lande [*se Bihang*]. Det er ikke hermed tanken, at de således skitserede løsninger skal betragtes som endelige lovforslag. Det videre arbejde med disse må tilkomme de enkelte landes regeringer. Komiteen har dog ønsket at antyde, i hvilken retning man eventuelt kan gå ved problemets løsning.

En anden mulig løsning er indførelse af dispensationsbestemmelser eller udnyttelse af eksisterende dispensationshjemmel på en sådan måde, at ligestilling i realiteten opnås.

Det er for komiteen af mindre betydning, om man vælger den ene eller den anden løsning. Derimod lægger komiteen afgørende vægt på, at resultatet i praksis bliver ligestilling. Såfremt de enkelte lande derfor foretrækker at gennemføre ligestilling ved hjælp af dispensationsbestemmelser, bør det efter komiteens opfattelse nøje påses, at formaliteterne i forbindelse med opnåelse af den eventuelt nødvendige dispensation bliver de færrest mulige, og at den nødvendige tilladelse — der formentlig bør kunne meddeles af en lokal myndighed — gives i løbet af meget kort tid, efter at ansøgningen er indgivet.

Valget mellem de mulige løsninger af problemet må træffes efter de i vedkommende land foreliggende forhold. Fuld gensidighed mellem landene bør ikke være en absolut forudsætning for problemets løsning. Såfremt derfor en ændring i ét land måske må udskydes nogen tid, eksempelvis på grund af planer om en mere omfattende revision af den herhenhørende

lovgivning, bør dette ikke hindre, at man i de andre lande gennemfører de nødvendige reformer.

Komiteen ønsker at fremhæve, at man med nærværende forslag naturligvis ikke tilsigter ændringer, der stiller andre nordiske landes statsborgere gunstigere end vedkommende lands egne statsborgere. I det omfang erhvervelse af fast ejendom for landets egne statsborgere således er betinget af tilladelse, må statsborgere fra de andre nordiske lande selvsagt underkaste sig de herom gældende regler. Endvidere anser man det for rimeligt, at den støtte, der i Finland ydes til boligbyggeri i henhold til lovgivningen om kolonisation m.v. til fordel for forflyttede personer, fortsat forbeholdes finske statsborgere.

Under henvisning til det anførte indstiller komiteen, at man ved de nødvendige ændringer i lovgivningen eller administrativ praksis søger gennemført ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse og overtagelse af lån hertil.

Oslo, den 3. februar 1958

Emil Ahlqvist Sigurður Bjarnason Holger Eriksen Nils Hønsvald
Harras Kyttä Olov Rylander Arvo Salminen Arthur Sundt

Knud Thestrup

Formand

BIHANG

Udkast til lovændringer, der vil være nødvendige for at gennemføre ligestilling vedrørende erhvervelse af fast ejendom til boligbyggeri og opnåelse af lån hertil

Danmark

- 1) *Erhvervelse af fast ejendom*: Lovændringer unødvendige.
- 2) *Opnåelse af lån*:

Udkast til lov om ændring af lov om opførelse af arbejderboliger på landet (lovbekendtgørelse nr. 125 af 25. april 1955)

§ 2, stk. 1, nr. 1, affattes således:

- 1) være myndig og have dansk, finsk, islandsk, norsk eller svensk indfødsret.

Bemærkninger til udkastet

Den almindelige danske boligstøtte Lovgivning stiller ikke krav om dansk indfødsret som betingelse for opnåelse af lån, og heller ikke ved lovgiv-

ningens administration lægges der vægt på, om andrageren er dansk statsborger. Efter den gældende lov om opførelse af arbejderboliger på landet er det derimod en betingelse for, at en andrager kan opnå de i denne lov hjemlede særlige begunstigelser, at han har indfødsret, og der er ikke i loven hjemmel til at dispensere fra dette krav.

De private danske låneinstitutioner, herunder kredit- og hypotekforeninger, banker og sparekasser, yder lån efter rent forretningsmæssige principper og uden hensyn til, om andrageren er dansk statsborger.

Finland

1) Erhvervelse af fast ejendom:

Förslag till förordning om ändring av förordningen den 4 december 1953 angående verkställighet och tillämpning av lagen om bostadsproduktion (489/53)

På föredragning av... skall 9 §, punkt 1 förordningen den 4 december 1953 angående verkställighet och tillämpning av lagen om bostadsproduktion (489/53) erhålla följande ändrade lydelse:

Med undantag för bolagets stiftare och i 16 § lagen om bostadsproduktion avsedd kommun, må endast enskilda finska medborgare vara delägare i bostadsaktiebolag sålunda, att envar av dem äger endast aktierna till den bostad, som han använder som bostad för sig. Med statsrådets tillstånd må likväl delägare i bostadsaktiebolag under nämnda förutsättningar vara jämväl andra än finska medborgare.

2) Opnåelse af lån:

Förslag till lag om ändring av lagen den 4 december 1953 om bostadsproduktion (488/53)

I enlighet med Riksdagens beslut skall 6 §, 2 mom. lagen den 4 december 1953 om bostadsproduktion (488/53) erhålla följande ändrade lydelse:

Åt enskild finsk medborgare må bostadslån beviljas blott för uppförande och utvidgning av egnahemshus. Åt annan person må lån av sagda slag för anförda ändamål beviljas endast med statsrådets tillstånd.

Förslag till statsrådets beslut om ändring av statsrådets beslut angående byggnadsunderstöd, -lån och -premier för landsbygden

Statsrådet har vid föredragning... beslutat, att ur 1 §, 1 mom. statsrådets beslut den 5 oktober 1944 angående byggnadsunderstöd, -lån och -premier för landsbygden (676/44), sådant detta lagrum lyder ändrat i statsrådets beslut den 4 mars 1955 (114/55), skall uteslutas orden »som äro finska medborgare» samt att till §:n skall fogas ett nytt 3 mom. som följer:

Ovan avsett understöd, lån och premie må beviljas endast finsk medborgare, för såvitt ej statsrådet annorlunda besluter.

Bemærkninger til udkastene

Kolonisationsverksamheten i Finland har efter de senaste krigens huvudsakligen inriktats på kolonisation av den förflyttade befolkningen samt för anskaffning av jord åt krigsinvalider, krigsänkor och frontsoldater. Då i

dessa fall liksom även enligt vissa tidigare stiftade lagar rörande kolonisationsverksamheten expropriation av jord från finska medborgare kommit i fråga i anmärkningsvärd utsträckning, har i lagarna därom uttryckligen stadgats, att delaktiga av jordanskaffning enligt sagda lagar kan bli enbart finska medborgare. Enär någon reciprocitet i dessa fall ej torde kunna genomföras, torde förutsättningar för en ändring av ifrågavarande stadganden ej föreligga.

På grund av det ovan anförda och då i de fall, då medborgare i de nordiska länderna önskar förvärva fast egendom i Finland, kan tillämpas lagen 28.7.1939 om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier, torde det ej vara nödigt att uti ifrågavarande avseende vidtaga lagstiftningsåtgärd.

Däremot torde möjligheterna för medborgare i de övriga nordiska länderna att ur allmänna medel erhålla bostadslån kunna underlättas genom att föreslå ändringar i dessa delar i stadgandena rörande främjande av bostadsverksamheten såväl i bosättningscentra som på landsbygden. I båda fallen torde ändringarna ändamålsenligast kunna förverkligas sålunda, att statsrådet berättigas meddela tillstånd för beviljande av bostadslån även åt andra än åt finska medborgare.

Norge

1) Erhvervelse af fast ejendom:

Utkast til lov om endring i lov om ervervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom av 14. desember 1917

I lov om ervervelse av vannfall, bergverk og annen fast eiendom av 14. desember 1917 nr. 16 skal § 19, første ledd lyde slik:

Eiendomsrett eller bruksrett til fast eiendom, som ikke går inn under særlige regler om adgangen til å erverve i denne eller andre lover, kan ikke uten tillatelse av Kongen med full rettsvirkning erverves av andre enn staten, norske kommuner, danske, finske, islandske, norske eller svenske statsborgere, aktieselskaper og andre selskaper med begrenset ansvar som har helt norsk styre med sete i Norge og med minst otte tiendedeler av grunnkapitalen norsk, korporasjoner og stiftelser som har helt norsk styre med sete i Norge og hvis formål er almennyttig, samt Norges bank, Kongeriket Norges Hypotekbank, Den norske Arbeiderbruk- og Boligbank, Den norske Stats Småbruk- og Boligbank, Norges Kommunalbank, aktieselskapet Den Norske Industribank, Den norske Stats Husbank, Rikstrygdeverket, offentlige fond og autoriserte sparebanker. Undtagelse fra denne bestemmelse kan Kongen fastsette for leie og andre bruksrettigheter, som stiftes for en tid av høist 10 år.

Bemærkninger til udkastet

Etter lovens kap. III, om annen fast eiendom, § 19, må utenlandske statsborgere, derunder borgere fra de andre nordiske land, samt aksjeselskaper og andre selskaper med begrenset ansvar som ikke har helt norsk styre med sete i Norge og minst 8/10 av grunnkapitalen på norske hender, og

videre korporasjoner og stiftelser som ikke har almennyttig formål, ha konsesjon også til ervervelse av eiendomsrett eller bruksrett (leierett) til fast eiendom. For konsesjoner etter dette kapitel kan det fastsettes sådanne vilkår som finnes påkrevd av almene hensyn — deriblant at eiendommen ikke må brukes til andre formål enn fastsatt i konsesjonen.

Unntak fra konsesjonsplikt kan Kongen gjøre for leie og andre bruksrettigheter som stiftes for en kortere tid enn 10 år. Dette er i en viss utstrekning gjort ved kongelig resolusjon av 3. oktober 1924.

2) *Opnåelse af lån*: Lovændringer unødvendige.

Sverige

1) *Erhvervelse af fast ejendom*:

Alternativ I:

Utkast till lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad 1 a §, av nedan angiven lydelse.

1 §.

Utländsk medborgare — — — inmuta mineralfyndighet.

Vad sålunda — — — stiftelser.

Medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge äge dock utan tillstånd förvärva såsom annan fastighet taxerad egendom, vilken utgör bostadsfastighet avsedd för en eller två familjer eller är lämpad för sådan bostadsbebyggelse.

1 a §.

Tillstånd, som i 1 § sägs, må, där fråga är om utländsk medborgares förvärv av fast egendom samt skäl mot tillståndet icke föreligger med hänsyn till allmänt intresse eller sökandens personliga förhållanden, lämnas av Konungens befallningshavande i det län, där egendomen är belägen, under förutsättning

1. att egendomen utgör bostadsfastighet, avsedd för en eller ett fåtal familjer, eller tomt, lämpad att bebyggas med ett mindre bostadshus, samt med egendomens förvärvande huvudsakligen avses att bereda bostad åt sökanden och hans familj; eller

2. att sökanden förut ägt svenskt medborgarskap samt med egendomens förvärvande avses att åt honom bereda utkomst genom jordbruk och han kan antagas komma att själv ägna sig åt detta.

I övriga fall lämnas tillstånd av Konungen.

Denna lag träder i kraft den ...

Alternativ II:

Utkast till lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

4 §.

Utan hinder av bestämmelserna i 1 § må medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge förvärva såsom annan fastighet taxerad egendom, som prövas utgöra bostadsfastighet avsedd för en eller två familjer eller vara lämpad för uppförande av sådan bostad.

Svenskt bolag eller svensk förening må utan hinder av bestämmelserna i 2 § förvärva hus, tomt, upplagsplats, mindre stenbrott, mindre grus- eller lertag, mindre vattenfall, mindre torvmosse eller dylikt, om egendomen prövas vara behöflig för bolagets eller föreningens verksamhet.

Såsom mindre — — — tjugufem hektar.

Prövning, varom föreskrives i denna paragraf, sker i den ordning 5 § stadgar och åligger Konungens befallningshavande i det län, där den fasta egendomen är belägen.

Denna lag träder i kraft den . . .

Bemærkninger til udkastene

1. Skillnaden mellan alternativen består däri, att enligt alternativ I prövningen av om den nordiske medborgaren kan få förvärva den fasta egendomen tänkes ske i samband med inskrivningen av förvärvet (tinglysningen), medan enligt alternativ II inskrivningen skall föregås av ett särskilt prövningsförfarande hos länsstyrelsen, vari konstateras att egendomen är av den beskaffenhet att inskrivning av förvärvet kan äga rum utan särskilt tillstånd.

2. Då inskrivningen av förvärv av fast egendom, vilken i Sverige äger rum hos domstolarna, är en rent formell förrättning, måste vid alternativ I den sökande vara försedd med något slag av intyg, som för inskrivningsdomaren klargör, att egendomen är av den angivna beskaffenheten. Att egendomen är taxerad som annan fastighet framgår av taxeringsbeviset, som under alla omständigheter skall bifogas ansökan om inskrivning. Att fastigheten är bostadsfastighet av visst slag eller lämpad för bostadsbebyggelse synes kunna styrkas genom ett av den kommunala byggnadsnämnden i orten utfärdat intyg. På grundval av dessa dokument skulle så inskrivningsdomaren kunna bevilja lagfart.

Detta alternativ är ur allmänna nordiska synpunkter att föredraga, då det så långt möjligt jämnställer nordiska medborgare med svenska i nu förevarande avseende.

3. Enligt alternativ II förutsättes sökanden ha att inställa sig hos in-

skrivningsdomaren med ett beslut från länsstyrelsen, utgörande bevis om att länsstyrelsen prövat frågan om fastighetens beskaffenhet och funnit den vara av förut angivet slag. I praktiken är måhända skillnaden icke så stor mellan alternativ I och alternativ II. I båda fallen nödgas den nordiske medborgaren vända sig till en utomstående myndighet för att få ett särskilt papper rörande fastighetens egenskap av att vara bostadsfastighet. Förfarandet enligt alternativ II synes dock vara något mera komplicerat.

Alternativ II medför emellertid avsevärda tekniska fördelar; bl. a. nödvändiggör detta alternativ att köparen vidtager åtgärder för att få fastighetens egenskap prövad av länsstyrelsen inom tre månader efter förvärvet (se här om närmare Kungl. Maj:ts prop. nr 165/1955, s. 59). Vid alternativ I kan frågan om huruvida tillstånd erfordras undanskjutas, om lagfart å förvärvet icke sökes av köparen. Härigenom uppkommer i själva verket allvarlig risk för att lagstiftningen kan komma att kringgås. Med hänsyn härtill kan alternativ II bliva att föredraga.

4. Beträffande formuleringen av 1 §, tredje stycket i alternativ I kan hänvisas till Kungl. Maj:ts proposition nr 178/1948, s. 25.

2) *Opnåelse af lån*: Lovændringer unødvendige.

BILAGA**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Landbruksministeriet:**

Man skal for så vidt angår det i forslaget fremsatte udkast til ændring af § 2, stk. 1, nr. 1, i lovekendtgørelse nr. 125 af 25. april 1955 om opførelse af arbejderboliger på landet efter stedfunden brevveksling med *statens jordlovsudvalg* meddele, at landbruksministeriet ikke vil fraråde en sådan ændring af loven under forudsætning af, at nordiske statsborgere ligestilles også i de andre nordiske lande med hensyn til adgangen til at erhverve fast ejendom og modtage lån til boligformål.

København, den 29. september 1958

P. m. v.

E. b.

C. Th. Holbøll

Justitsministeriet och boligministeriet har den 7 resp. 18 juli 1958 meddelat att de icke har något att erinra vid förslaget.

F i n l a n d**Socialministeriet:**

Förslaget att nordiska medborgare måtte likställas i fråga om rätten att förvärva fastigheter för bostadsändamål och för ändamålet erhålla lån bör enligt ministeriets uppfattning i princip anses ändamålsenligt och dess genomförande önskvärt. Likaså förefalla de riktlinjer som uppdragits i Nordiska rådets juridiska niomannakommittés utlåtande sakenliga. Socialministeriet anser det likväl icke vara skäl att i detalj behandla de förslag som syfta till förverkligande av initiativet, emedan denna lagstiftning icke hör till ministeriets verksamhetsområde.

Helsingfors den 6 augusti 1958

Minister *V. Liljeström*

Regeringsråd *A. Vehilä*

Finansministeriet har den 30 juli 1958 meddelat att det icke har något att erinra vid förslaget.

Arava (Statens bostadsproduktionskommission)¹:

Arava (statens bostadsproduktionskommission) har intet att anmärka mot ändringsförslaget beträffande den gällande lagen om bostadsproduktion (488/53) § 6 moment 2. För enhetlighetens skull borde också stadgandena i § 9 punkt 1 i förordningen den 4. 12. 1953 angående verkställighet och tillämpning av lagen om bostadsproduktion (489/53) granskas på motsvarande sätt eller så, att utlänningar med statsrådets tillstånd kunde äga aktier i bostadsaktiebolag vilka erhållit bostadslån. Det bör nämligen observeras, att i ingressen till nämnda § 9 ingår befogenhet att utfärda tillstånd till undantag från bestämmelserna om bostadsbelånade bostadsaktiebolags bolagsordning och att denna befogenhet icke torde kunna tolkas så, att Arava skulle ha möjlighet att tillåta utlänningar att inneha ifrågavarande aktier.

Helsingfors den 27 augusti 1958

Arvo Tirinen

Pentti Viranko

Norge**Utenriksdepartementet:**

Saken har vært forelagt *landbruksdepartementet*, som uttaler:

Nordiske statsborgeres erverv av bebygget eiendom til boligformål er som regel ikke konsesjonspliktig etter noen av de konsesjonslover som hører under dette departement. Erverv av byggetomt som består av dyrket mark og/eller skoggrunn, er derimot i stor utstrekning konsesjonspliktig på grunn av at konsesjonsgrensene er satt ned i en rekke herreder. Det er da som regel samme konsesjonsgrenser for utlendinger og utenbygdsboende norske statsborgere. Når det gjelder erverv av dyrket jord som skal benyttes til boligtomt, blir utlendinger behandlet likt med utenbygdsboende norske statsborgere. Derimot er utlendinger avskåret fra å erverve konsesjonspliktig skoggrunn på grunn av bestemmelsen i skogkonsesjonslovens § 7. Denne bestemmelse blir imidlertid tolket liberalt. Man kjenner således ikke til noe tilfelle hvor en utlending er blitt nektet konsesjon på erverv av boligtomt på grunn av bestemmelsen.

Etter det som er anført foran antar dette departement at det ikke er tilstrekkelig grunn til å ta ovennevnte sak opp særskilt i Nordisk Råd.

Nordiske borgere blir stort sett behandlet likt med utenbygdsboende norske statsborgere for så vidt angår spørsmålet om konsesjon på erverv av fast eiendom til boligformål. Konsesjon blir gitt dersom ikke almene hensyn taler mot, og at søkeren ikke er norsk statsborger blir i denne forbindelse ikke tillagt noen betydning.

Industridepartementet, som også har behandlet saken, uttaler:

Forslaget om endring av § 19 i den alminnelige konsesjonslov av 14. desember 1917 vil i realiteten innebære at borgere av samtlige nordiske land

¹ Yttrandet översatt från finska.

ikke bare fritt kan erverve fast eiendom til boligformål, hvilket jo er hensikten, men også til industriformål. §§ 19 og 20 i konsesjonsloven inneholder nemlig også norsk retts eneste generelle reguleringsbestemmelser for utlændingers adgang til å drive industri her i landet.

Selv om en ser bort fra spørsmålet om betydningen av bestevilkårsklau-suler i en rekke traktater med andre land, vil det vel på det nåværende tids-punkt føre for langt å innføre full etableringsfrihet for nordiske borgere i vårt land.

En begrensning av lovforslaget til bare å omfatte erverv av fast eiendom til boligformål vil da være bedre.

Konsesjonsloven er imidlertid som kjent under revisjonsbehandling av en nedsatt komité. Departementet antar at en bør avvente komitéens innstilling før det tas standpunkt til noe endringsforslag.

Som nevnt i industridepartementets P. M. av 20. desember 1956 til Det Nor-diske Råd (Tillagg 5 til Sak D 3 for 5. sesjon), er praksis meget lempelig overfor borgere av andre land i Norden som ønsker å erverve fast eiendom i Norge til boligformål. Avslag forekommer praktisk talt aldri.

I realiteten er det derfor gjennom administrativ praksis gjennomført like-stilling på dette område.

Oslo, 26. september 1958

Sve r i g e

Bostadsstyrelsen:

Bostadsstyrelsen finner ej anledning till erinran mot av Nordiska rådet föreslagna ändringar i bestämmelserna om rätt för medborgare i de nor-diska länderna att förvärva fast egendom och erhållande av lån för bostads-ändamål.

Beträffande vårt land innebär förslaget, i vad det avser lånerätt, ingen nyhet, då ju egnahemslån redan enligt gällande bestämmelser kan beviljas utländsk medborgare som har erhållit tillstånd att förvärva den fasta egen-dom som avses med låneansökningen. Av de alternativa förslagen till änd-ring i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. synes alternativ I vara att föredraga, då ett förfarande enligt alternativ II ej synes innebära någon förenkling i förhållande till nu gällande bestämmelser.

Stockholm den 11 september 1958

Alf Johansson

Carl Chr. Halling

Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och Svenska bostadskreditkassan:

Frågan om en eventuell uppmjukning av gällande rättsregler beträffande utländska medborgares rätt att förvärva fast egendom torde i främsta rum-

met vara att bedöma ur andra synpunkter än dem, kassorna ha att företräda. Såvitt angår förslaget i denna del anser sig styrelsen därför endast kunna göra det uttalandet, att ur de intressen, kassorna ha att beakta, någon anledning till erinran mot det ifrågasatta undantaget för nordiska medborgare icke synes föreligga.

Vad därefter angår möjligheterna för nordiska medborgare att erhålla lån för bostadsändamål må framhållas, att stadshypoteks- och bostadskreditinstitutionerna enligt för institutionerna gällande författningsbestämmelser ha till uppgift att meddela lån mot säkerhet av inteckning i fast egendom eller tomträtt inom städer och vissa stadsliknande samhällen. Som förutsättning för belåning gäller bl. a., att å den fasta egendomen eller den med tomträtt upplåtna tomten finnes uppförd byggnad, som huvudsakligen är avsedd för bostadsändamål eller till affärslokaler. Krav på svenskt medborgarskap hos låntagaren uppställs däremot icke. I institutionernas lånepraxis har icke heller någon åtskillnad gjorts mellan svenska och utländska medborgare. Det synes icke föreligga anledning antaga, att denna praxis framdeles skulle komma att ändras. Med hänsyn till att institutionernas låneverksamhet helt är att hänföra under begreppet realkredit, är sakprövningen vid låneärendenas behandling nämligen inriktad på den erbjudna inteckningssäkerheten. Faktorer, som äro förknippade med lånesökandens person, ha därför icke någon avgörande betydelse för ärendenas utgång. Såvitt ankommer på stadshypoteks- och bostadskreditinstitutionerna torde den likställighet för nordiska medborgare i fråga om erhållande av lån för bostadsändamål, som åsyftas med det föreliggande förslaget, sålunda redan nu kunna anses föreligga.

Stockholm den 23 september 1958

Styrelsen för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och
Svenska bostadskreditkassan

K. J. Olsson

Gunnar Månsson

Föreningen Sveriges häradshövdingar:

Föreningen utgår ifrån att dess yttrande skall avse de av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté utarbetade alternativa förslagen till ändringar i svensk lag — lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag — som ansetts erforderliga för att uppnå det med förslaget åsyftade resultatet att medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge skola utan tillståndsprövning i det enskilda fallet kunna förvärva fast egendom, som utgör bostadsfastighet avsedd för en eller två familjer eller är lämpad för uppförande av sådan bostad.

Föreningen har ingenting att erinra mot en lösning av frågan enligt alternativ II, det vill säga att länsstyrelse skall ha att pröva, huruvida fastigheten är av beskaffenhet att kunna utan särskilt tillstånd förvärfvas av den nordiske medborgaren. Skälen härför äro, att förvärvaren enligt detta alternativ har att inom 3 månader från förvärvet göra ansökan om sådan prövning, varigenom vinnes att det inom en kort tidrymd träffas avgörande i frågan om fånget är giltigt utan särskilt tillstånd, och att denna anordning bäst ansluter sig till övriga bestämmelser i 1916 års lag och till annan svensk lagstiftning angående inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom. Det såsom alternativ I betecknade förslaget, enligt vilket prövningen av fastighetens beskaffenhet skall ske av inskrivningsdomaren i samband med inskrivning av förvärvet, har av majoriteten i styrelsen icke ansetts innefatta en lämplig lösning av problemet närmast med hänsyn till den möjlighet, som öppnas för förvärvaren att genom underlåtenhet att inom föreskriven tid söka lagfart få frågan om tillstånd skjuten på framtiden.

Därest emellertid alternativ I skulle komma till genomförande, bör i administrativ väg utfärdas föreskrift om att vid lagfarts sökande skall företes intyg angående fastighetens beskaffenhet, utfärdat av byggnadsnämnd eller av lantmätare eller annan därtill skickad myndighetsperson. Intyg av »trovärdiga män» böra ej få godtagas.

Enligt båda alternativen är det tillståndsfria förvärvet begränsat till »såsom annan fastighet taxerad egendom». Det synes emellertid föreningen vara lämpligt, att i likhet med vad som gäller enligt 1 § första stycket punkt 7 i 1955 års jordförvärvslag de föreslagna stadgandena givas sådan avfattning, att de omfatta jämväl fastighet, som genom avstyckning från jordbruksfastighet bildas för tillgodoseende av sådant bostadsändamål, som avses med förslaget, och ännu ej blivit särskild taxerad.

Ronneby den 16 september 1958

För Föreningen Sveriges häradshövdingar

Gunnar Carlesjö

Medlemsförslag

om införande av sommartid efter enhetliga regler

(Väckt av Väinö Leskinen och Folke Nihlfors)

Under senare tid har frågan om införande av sommartid i de nordiska länderna diskuterats med stort intresse. Frågan har tagits upp dels av turistorganisationerna, dels från medicinskt håll. I Nordiska rådet har frågan aktualiserats genom en skrivelse från Landslaget för reiselivet i Norge av den 18 januari 1956, vilken bifogas [se Tillägg 1].

I Norge framlade helsedirektör Evang ett förslag i saken sommaren 1957, därvid han särskilt åberopade de fördelar ur hälsovårdssynpunkt som införandet av sommartid skulle medföra. Han förordade att den officiella tiden under april—oktober skulle förskjutas med en timme, i varje fall på prov. Framställningen resulterade i att norska regeringen i en proposition den 10 januari 1958 (odelstingsproposition nr 22/1958) föreslog stortinget att besluta sådant tillägg till lagen om normalt看 av 1894, att möjlighet öppnas att införa speciell normalt看 för särskilda årstider.

Innan propositionen förelades stortinget, hade yttranden inhämtats från olika norska departement, vilka i stort sett tillstyrkt förslaget. Landbruksdepartementet hade dock förbehållit sig att, om den nya ordningen skulle visa sig medföra väsentliga olägenheter för jordbruket, få efter det första prövoårets utgång ompröva frågan. Samferdselsdepartementet underströk i sitt yttrande de stora svårigheter som skulle uppstå för kommunikationsväsendet, om icke sommartiden infördes samtidigt också i övriga nordiska länder, särskilt i Sverige. Departementet förordade starkt ett uppskov med reformen till 1959 med hänsyn till att kommunikationsföretagen behövde relativt lång tid i förväg för kännedom om en eventuell ändring.

Det kan ha sitt intresse att nämna, att propositionen redovisar resultatet av en gallupundersökning i Norge, företagen 1957 och utvisande, att 57 procent av de tillfrågade var för och endast 22 procent emot införande av en gemensam nordisk sommartid, medan 21 procent angives ha svarat »vet icke».

I anledning av en enkel fråga i svenska riksdagen uttalade den svenske kommunikationsministern i riksdagens andra kammare den 5 februari 1958 bl. a., att frågan om sommartids införande vore av den art, att den för ett

ställningstagande krävde en närmare undersökning av förutsättningarna och konsekvenserna såvitt angår nuvarande svenska förhållanden. Vidare hänvisade statsrådet i sitt svar till att Nordiska rådets presidium i anledning av den ovan omförmälda skrivelsen behandlade saken. Han ansåg det därför i nuvarande situation vara från svensk synpunkt lämpligt, att man tills vidare intog en avvaktande hållning.

Fördelarna av införande av sommartid har närmare utvecklats såväl i bifogad skrivelse till rådet, där framför allt turistsynpunkterna framhållits och där över huvud fritidsintresset kommit till tals, som i den norska propositionen — bifogad i utdrag [*se Tillägg 2*] — som särskilt trycker på fördelarna ur hälsovårdssynpunkt. Det torde vara obehövt att i detta sammanhang närmare utveckla vad som står att vinna vid en övergång till en annan ordning. Det torde vara till fyllest att hänvisa till argumentationen i de nu nämnda aktstyckena. Självfallet måste de lantbruksintressen, som motsätter sig en reform i angiven riktning, vinna allt beaktande. De torde emellertid icke kunna tillerkännas helt avgörande betydelse för en fråga, som så nära angår hela den förvärsarbetande delen av befolkningen — även den icke jordbruksidkande — för vilken en förlängning av den ljusa tiden under sommarhalvåret skulle innebära stora fördelar. I Norge tillämpades också sommartid under åren 1942—1945, varför man därifrån kan hämta vissa erfarenheter att bygga vidare på.

Uppenbart är emellertid att ett avgörande i denna fråga om möjligt bör träffas i samförstånd de nordiska länderna emellan.

Samfärdseln mellan dem har nu fått sådan omfattning, att det skulle medföra allvarliga praktiska olägenheter, om olika tider gäller på ömse sidor de nordiska landgränserna. Finlands förhållanden bör i detta sammanhang också beaktas. Frågan synes vara av den beskaffenhet att den lämpligen först bör behandlas av ett gemensamt nordiskt organ till utronande av hur myndigheter och allmän opinion ställer sig till saken, innan ett avgörande träffas. Nordiska rådet utgör otvivelaktigt ett lämpligt forum för frågans behandling.

Då det ännu återstår åtskilliga månader, innan rådet samlas till sin nästa ordinarie session, kan denna mellantid utnyttjas för att införskaffa utredning om myndigheternas och andras synpunkter på frågan. Därest presidiet beslutar föranstalta om sådan utredning, kommer vid tiden för nästa session att föreligga ett rikt material, som kan ligga till grund för ett ställningstagande från rådets sida.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att rådet måtte rekommendera regeringarna att överenskomma om införande av sommartid i de nordiska länderna efter enhetliga regler.

Helsingfors och Stockholm i februari 1958

Väinö Leskinen

Folke Nihlfors

TILLÄGG 1**Skrivelse från Landslaget for reiselivet i Norge till Nordiska rådet**

Norges største turistattraksjon er midnattsolen og de lyse sommernetter.

Men det er dessverre slutt med midnattsolen ved utgangen av juli, og de lyse sommernetter i Syd-Norge varer også bare til siste halvdel av juli. Derfor blir sommersesongen i Norge så kort.

Det er ikke tvil om at innføring av sommertid i Norge ville forlenge reisesesongen og derigjennom øke vårt lands inntekter av turisttrafikken.

Den 31. august går solen ned over Oslo kl. 19.20, over Bergen kl. 19.47. Med en times sommertid, ville en få solnedgang henholdsvis kl. 20.20 og 20.47. Særlig på Vestlandet vil en slik forlengelse av dagslyset bety overmåte meget, fordi en rekke av de viktigste turistruter når frem til sine endepunkter i 20—21-tiden, og en times forlengelse av dagslyset vil bety at turistene i langt større utstrekning enn nå, kan rekke frem til sine bestemmelsessteder mens det ennå er lyst. En ukes forlengelse av midnattsolsesongen vil bety store økte inntekter for landet.

Saken ble opprinnelig reist i 1946 fordi en mente å ha gjort gode erfaringer med sommertid under krigen. Dengang ble saken henlagt på grunn av motstand fra landbruket. Imidlertid har vi ikke inntrykk av at sommertiden var til nevneverdig skade for landbruket under krigen, og en rekke europeiske land fortsetter med sommertid, og later til å være vel fornøyd med det, i hvert fall har de ikke til hensikt å slutte med det.

Da Landslagets styre tok opp spørsmålet høsten 1947, ble det opplyst at Norges statsbaner ikke ville motsette seg dette, dersom beslutning ble truffet i tide, så man kunne ta hensyn til det ved oppsetting av sommerens ruter. Imidlertid sier det seg selv at av hensyn til samtrafikken med Sverige og Danmark ville det være en stor fordel, om sommertid kunne innføres samtidig over hele Skandinavia.

I Storbritannia og Nord-Irland er sommertid i år fastsatt til 15. april—7. oktober. Belgia, Luxembourg, Frankrike og USSR har permanent sommertid på 1 time. Spania og Portugal har permanent sommertid på 1 time, men dessuten 1 time ekstra sommertid i sommersesongen.

De europeiske jernbaneforvaltninger ble i sin tid enig om å henstille at sommertiden begynner og slutter samme dag i alle land, nemlig henholdsvis søndag etter 3. lørdag i april (eller en uke tidligere dersom påsken faller på dette tidspunkt) og søndag etter 1. lørdag i oktober.

Da dette er en sak som i særlig grad påkaller nordisk samarbeide, tør vi henstille at saken tas opp på Det Nordiske Råds neste møte.

Oslo, 18. januar 1956

Landslaget for reiselivet i Norge

G. B. Lampe

Adm. direktør

TILLÄGG 2

Odelstingsproposition nr 22/1958

I diskusjonen for og imot sommertid har det hittil i det vesentlige vært de turistmessige, samferdselsmessige og jordbruksmessige momenter som er trukket fram. Sommeren 1957 tok imidlertid helsedirektøren opp forslag om sommertid under henvisning til de vesentlige helsemessige fordeler en innføring av sommertid på en time ville by på. Helsedirektøren anførte således:

Etter helsedirektørens oppfatning bør det innføres sommertid i Norge, idel dette må sies å bidra til å fremme og bevare helsen og forebygge sykdommer hos en stor del av befolkningen i vårt land.

I Norge hvor sommeren er kort og vinteren lang, er det viktig at befolkningen i størst mulig utstrekning får nyttiggjort seg de muligheter sommermånedene gir for å styrke helsen ved å dyrke friluftsliv i sollys og dagslys, og derved skaffe seg størst mulig motstandskraft mot sykdommer og det helsemessige overskudd som den kan trenge for vår lange og mørke vinter.

Særlig i månedene april—mai og august—september vil den nåværende arbeidstid hindre en meget stor del av befolkningen i å kunne utnytte de muligheter som disse måneder gir dem, idet tiden fra arbeidstidens slutt til solen går ned er så kort at de får liten anledning til å nyte lyset og til å dyrke friluftsliv i dagslys. Samtidig sover mange om morgenen bort en god del av den tid hvor solen allerede står høyt på himmelen.

Ved å innføre sommertid f. eks. i tiden 1. april til 1. oktober vil det oppnås at en får nyttiggjort sollyset om morgenen samtidig som friettermiddagen i dagslys blir så meget lengere at det vil gi alle som arbeider inne bedre mulighet for å dyrke friluftsliv i sollys og dagslys.

Forlenger man friettermiddagen i dagslys med en time, vil en nok i realiteten ofte vinne mer enn en time i denne henseende, idet det kanskje ofte vil være denne ene times forlengelse som gir støtet til at ettermiddagen blir utnyttet til friluftsliv i det hele tatt, idet mange mennesker i byerne vil trenge en viss tid for å kunne komme seg ut i skog og mark.

Å føre i marken rent tallmessige beviser for solens helsemessige betydning lar seg for tiden vanskelig gjøre. Man er heller ikke helt klar over sollysets biologiske virkninger, men bygger på den rent alminnelige erfaring at rikelig utsettelse for sol og dagslys, gir de fleste mennesker følelsen av å være friskere, sterkere, og mer arbeidsdyktige.

Da innføringen av sommertid øker muligheten for friluftsliv og mosjon for en stor del av befolkningen, vil alle argumenter som kan tas til inntekt for den helsemessige betydning av friluftsliv og mosjon også kunne tas til inntekt for sommertiden.

Når det gjelder den innvending mot sommertid at mange mennesker ville få sine søvnvaner forstyrret, er hertil å bemerke at den meget utstrakte erfaring som foreligger om dette, synes å vise at det for de fleste mennesker ikke oppstår noen vanskeligheter med å tilpasse sin søvn til den nye dagsrytme, mens et mindretall vil trenge en kortere tilpasningsperiode.

Helsedirektøren er alt i alt av den oppfatning at innføring av sommertid har så stor helsemessig betydning for store deler av befolkningen og for

dennes fysiske og psykiske velvære at meget nå bør settes inn på å gjennomføre sommertid snarest, iallfall som en prøveordning.

Det er pekt på at gjennomføring av sommertid vil by på visse vanskeligheter, særlig for vårt landbruk og vårt samferdselssystem, men disse vil formodentlig kunne overvinnes også hos oss, i likhet med hva tilfellet er i en rekke andre land som forlenget har gjennomført sommertid. Til dels synes de argumenter som er anført mot sommertid å måtte ha relativ liten vekt i forhold til den betydning innføring av sommertid vil ha i arbeidet for å fremme folkehelsen. Meget få steder i verden lever en befolkning såvidt langt mot nord som den norske, med de meget sterke svingninger i sollysets intensitet og varighet som dette fører med seg.

Når det gjelder spørsmålet om hvor stor tidsforskyvningen burde være, vil det formodentlig i første rekke bli et valg mellom 1 og 2 timer. Sett fra helseynspunkt, og under hensyn til sollysets styrke, ville det utvilsomt vært en fordel om man kunne gjennomføre en forskyvning på 2 timer iallfall i den første vårmåned (april) og den siste høstmåned (september). Hvis dette av praktiske grunner er vanskelig, ville imidlertid også en forskyvning på 1 time for hele sommerhalvåret være en stor vinning.

Til belysning av hva helsedirektøren her har nevnt, gjengir departementet nedenfor en tabell som viser de tilnærmede normalklokkeslett for soloppgang og solnedgang i en del byer i landet.¹ Det som det i denne forbindelse er særlig grunn til å feste seg ved, er følgende:

En vesentlig del av den voksne befolkning og av skolebarn og skoleungdom avslutter sin arbeidsdag mellom kl. 14.00 og kl. 17.00. I tiden fra ca. 1. oktober og til ca. 1. april er det da de fleste steder i landet ikke lenge før solen går ned, og i store deler av landet vil det endog i månedene omkring nyttår ikke finnes sollys i det hele tatt etter arbeidstidens eller skoletidens slutt. Etter 1. april og fram til ca. 1. september er forholdene i så måte bedre, i Nord-Norge tildels særdeles gode. Såvel i april—mai som i august—september, som ikke er utpregede feriemåneder, er imidlertid befolkningens fritid fortsatt ikke særlig begunstiget med sollys. Innføring av 1 times sommertid i årets 2. og 3. kvartal vil ha som følge at den arbeidstid som er vanlig for flertallet av befolkningen, tar til 1 time tidligere i forhold til solnedgangen. Ved arbeidets slutt vil denne befolkning da ha 1 times sollys og dermed også dagslys lengere til sin disposisjon enn om sommertid ikke ble innført. Dette vil over hele landet, og spesielt i Nord-Norge for så vidt være av relativ underordnet praktisk betydning i juni—juli da lyset i hvert tilfelle vil holde seg utover den vanlige sengetid. I mai og i august vil forskjellen ved innføring av sommertid være merkbar over størstedelen av landet, i april og september vesentlig merkbar over hele landet.

Under henvisning til det som er gjort rede for foran, fant sosialdepartementet for sitt vedkommende også at de helsemessige fordeler ved innføring av sommertid på 1 time i 2. og 3. kvartal var så store, at et forslag om den nødvendige lovendring burde fremmes straks Stortinget trådte sammen i 1958, og med sikte på å innføre sommertid natten mellom 29. og 30. mars 1958, og å oppheve den igjen natten mellom 30. september og 1. oktober 1958.

¹ Här ej tryckt.

Sosialdepartementet tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt utkast til proposisjon til Stortinget om tillegg til log um sams normalt看id fyr kongeriket Norig av 29. juni 1894.

Vi Olav, Norges Konge, gjør vitterlig:

Stortinget blir innbudt til å gjøre vedtak til lov om tillegg til log um sams normalt看id fyr kongeriket Norig av 29. juni 1894 i samsvar med et fremlagt utkast.

Tilråding fra sosialdepartementet ligger ved i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 10. januar 1958

Under Vår hånd og rikets segl

Olav

Einar Gerhardsen

Leif Østern

Utkast til lov om tillegg til log um sams normalt看id fyr kongeriket Norig av 29. juni 1894

I

I log um sams normalt看id fyr kongeriket Norig frå 29. juni 1894 får § 1 dette tillegget som ny andre led:

Kongen kan fastsetja ei anna sams normalt看id for særskilte årstider.

II

Denne tilleggslova tar til å gjelda straks.

BILAGA 1

**Sosialkomitéens utlåtande i anledning av odelstings-
proposition nr 22/1958**

Komitéen har under sakens behandling konstatert at der hersker delte meninger om innføringen av sommertid, både når det gjelder spørsmålet om den skal innføres bare for ett år som prøveordning, og for lengden av det tidsrom av året den eventuelt skal gjøres gjeldende.

Etter at proposisjonen ble lagt fram, har komitéen fått brev fra Norges bondelag og fra Norsk bonde- og småbrukarlag, som begge fraråder at sommertid blir innført.

Komitéen har lagt vekt på de innvendinger som fra forskjellig hold er gjort mot innføring av sommertid allerede for inneværende år, og er enstemmig blitt stående ved at sommertid ikke blir å innføre i 1958.

Komitéen foreslår derfor at lovens II (ikrafttredelsesparagrafen) endres slik:

Denne tilleggslova tar til å gjelda 1. januar 1959.

Komitéens flertall, Andersen, Jenny Lund, Løberg, Margith Munkebye, Salvesen og Solli — vil understreke den betydning innføring av sommertid vil ha, idet den «må sies å bidra til å fremme og bevare helsen og forebygge sykdommer hos en stor del av befolkningen i vårt land».

De fleste av de departementer, organisasjoner og institusjoner som spørsmålet er forelagt, går inn for sommertid eller har intet å bemerke til at den blir innført. Landslaget for reiselivet i Norge støtter tanken om sommertid sterkt, hvis innføringen av den utsettes til 1959.

Komitéens flertall har nøye vurdert de innvendinger som fra jordbruks- hold er ført i marken mot sommertid, men finner at disse innvendinger ikke veier opp de fordeler innføring av sommertid vil gi på andre felter.

Komitéens flertall finner det riktig at regjeringen, enten ved et nordisk sosialminister møte i år, eller ved Nordisk Råds sesjon en gang til høsten, ventilerer spørsmålet om innføring av ens sommertid for de nordiske land. Men komitéflertallet finner ikke at dette bør være noen betingelse for innføring av sommertid i Norge.

Når det gjelder fastsettelsen av sommertidens begynnelse og slutt, er dette et spørsmål regjeringen senere får drøfte, men komitéens flertall vil understreke at det nettopp er i månedene april og september at sommertiden får den største helsemessige betydning.

Komitéens medlemmer *formannen, Claudia Olsen, Stray og Tande* mener at spørsmålet om spesiell sommertid er et typisk samarbeidsspørsmål som burde ha vært tatt opp på nordisk basis, f. eks. i Nordisk Råd, før det ble lagt fram for Stortinget. Da det for tiden synes klart at hverken Danmark eller Sverige vil gjennomføre sommertid for året 1958, og da en heller ikke vet noe om disse lands standpunkt til eventuell sommertid for 1959, finner disse medlemmer det å være naturlig i denne situasjon bare å fastslå sommertid for 1959.

På grunn av de spesielle vansker som utvilsomt gjør seg gjeldende for jordbruket, vil disse medlemmer henstille til regjeringen ikke å la sommer-tiden vare lenger enn til ca. 1. september.

Etter å ha høstet en viss erfaring, og etter å ha fått klarlagt utsiktene for en mest mulig felles nordisk sommertid, bør en drøfte spørsmålet om en varigere ordning.

Ut fra disse forutsetninger vil disse medlemmer ta opp følgende forslag under I:

Kongen kan for 1959 fastsetja ei anna sams normaltids for særskilte årstider.

Komitéens medlem *Bråtalen* finner at endring av sams normaltids for visse årstider er et utpreget koordineringsspørsmål som bør legges fram for Nordisk Råd før behandlingen i Stortinget.

Viktige hensyn til samferdselen mellom de nordiske land og viktige yrkesmessige hensyn i disse land taler sterkt for dette. Dette medlem mener derfor at sakens videre behandling bør utsettes slik at spørsmålet først kan forelegges Nordisk Råds høstsjesjon.

Fremmes saken nå, finner dette medlem at da de øvrige nordiske lands stilling til spørsmålet er ukjent, bør sommertid eventuelt bare gjennomføres for 1959. Videre vil en understreke at en for å avdempe de ulemper jordbruket vil få, ikke må gjennomføre sommertid i september måned. Det må også være forutsetningen at det blir gitt kompensasjon til fiskerinæringen for den økte bruk av overtidsarbeid sommertid gjør nødvendig, bl. a. ved tørking av fisk.

Ut fra disse hensyn vil dette medlem foreslå:

1. Prinsipalt: Saken utsettes slik at spørsmålet først kan forelegges Nordisk Råds høstsjesjon.
2. Subsidiært: Lov om sams normaltids av 29. juni 1894 får dette tillegget til I:

Kongen kan for 1959 fastsetja ei anna sams normaltids, men likevel ikkje for tidsrommet etter 1. september.

Idet komitéen viser til proposisjonen og til ovenstående foreslår den at Odelstinget gjør slikt

Vedtak til lov om tillegg til log um sams normalt看id fyr kongeriket Norig av 29. juni 1894

I

I log um sams normalt看id fyr kongeriket Norig fra 29. juni 1894 får § : dette tillegget som ny andre led:

Kongen kan fastsetja ei anna sams normalt看id for særskilte årstider.

II

Denne tilleggslova tar til å gjelda 1. januar 1959.

Oslo i sosialkomitéen, 19. februar 1958

Kjell Bondevik

Formann

Sverre Løberg

Ordfører

Svønn Stray

Sekretær

Odelstinget fattade den 4 mars 1958 beslut i enlighet med kommitténs förslag. Odelstingets beslut bifölles även av lagtinget den 11 mars 1958.

BILAGA 2

Yttrande över medlemsförslaget¹

N o r g e

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet vil i første statsråd etter 1. januar 1959 tilrå at det ved kgl. resolusjon bestemmes at sommertid innføres i Norge fra og med 1959, og i samsvar med følgende regel:

Sommertid — som ligger en time foran middeltiden for den meridian som ligger 15° øst for Greenwich, England — fastsettes som norsk normalt看id i tiden mellom kl. 02.00 tredje søndag i mars og kl. 03.00 tredje søndag i september.

Faller tredje søndag i mars sammen med palmesøndag, innføres sommertiden kl. 02.00 søndag før palmesøndag.

En slik kgl. resolusjon vil i tilfelle medføre at sommertid i 1959 blir innført kl. 02.00 søndag 15. mars og opphevet igjen kl. 03.00 søndag 20. september.

En nærmere redegjørelse herom vil fremgå av vedlagte redegjørelse som sosialdepartementet den 7. juli d.å. sendte ut gjennom Norsk telegrambyrå

¹ Se även Bilaga 3.

[*se Bihang*]. Denne redegjørelse antar sosialdepartementet med fordel kan tilstilles Nordisk Råds medlemmer til orientering.

På grunn av at en rekke institusjoner og organisasjoner allerede på det nåværende tidspunkt måtte underrettes om den påtenkte innføring av sommertid i Norge i 1959, er departementene den 7. juli d.å. tilstillet vedlagte rundskriv fra sosialdepartementet¹.

I forbindelse med forslaget fra medlemmene av Nordisk Råd, herrene Väinö Leskinen og Folke Nihlfors vil sosialdepartementet gjerne få uttale at dette forslag bør støttes fra norsk side. Det vil by på vesentlige praktiske fordeler om samme klokkeslett gjøres gjeldende i Norge og dets naboland. Den norske lov om felles normaltid, vil slik den kommer til å lyde etter 1. januar 1959, ikke være til hinder for at en avtale herom blir inngått mellom de interesserte land.

Sosialdepartementet har under sitt arbeide med saken innhentet uttalelser fra samtlige departementer og fra en lang rekke interesserte organisasjoner og institusjoner. Disse uttalelser kan stilles til disposisjon for Nordisk Råds medlemmer i den utstrekning medlemmene måtte ønske det.

Oslo, 31. juli 1958

Gudmund Harlem

Jon Bjørnsson

BIHANG

**Kommuniké från Norges Sosialdepartement
den 7 juli 1958**

Med hjemmel i lov av 28. mars 1958 om tillegg til log um sams normaltid fyr kongeriket Norig av 29. juni 1894, kan Kongen fastsette en annen sams normaltid (sommertid) enn den någjeldende for særskilte årstider. Lovens ikrafttreden er av Stortinget satt til 1. januar 1959.

For at de praktiske vansker — særlig i sektoren transport og reiseliv — ved overgangen til sommertid skal bli minst mulige, er det nødvendig at underretning om sommertidens innføring i 1959 blir gitt allerede nå, da sommerruter blir planlagt og rutetabeller utarbeidet sommeren før de blir aktuelle.

Det vil være en fordel om de forskjellige land innfører sommertid samtidig. Spørsmålet om felles skandinavisk sommertid vil bli behandlet på Nordisk Råds sesjon i høst, men så vidt vites, foreligger der enda ikke konkrete planer eller vedtak om innføring av sommertid i de andre nordiske land, og en kan ikke gå ut fra at en skandinavisk fellesordning kan bli iverksatt

¹ Här ej tryckt.

før tidligst i 1960. For Norges vedkommende er det derfor inntil videre bare et spørsmål om å følge Storbritannia, som innfører sommertid natten etter tredje lørdag i april. Er dette natt til 1. påskedag, blir omstillingen frem-skutt til natt til palmesøndag. Sommertiden oppheves natten etter første lørdag i oktober.

Av helsemessige grunner bør sommertiden bli så langvarig som mulig. Det ekstra ettermiddagssollys sommertiden medfører vil gi forholdsvis størst praktisk utbytte i månedene mars—april og september. Av de uttalelser som er innhentet av sosialdepartementet fremgår at der er et alminnelig ønske om at sommertiden må innføres i begynnelsen av april. Allerede av denne grunn kan det være tvilsomt om en bør følge Storbritannia. Norges statsbaner har videre påpekt at overgang til sommertid i den tid påsketra-fikken er under avvikling vil medføre store og til dels alvorlige problemer og vansker. I de tilfelle der tredje søndag i april faller sammen med 1. påskedag kan en derfor ikke, som i Storbritannia, innføre sommertiden allerede palmesøndag, men må utskyte overgangen til første søndag etter påske. Hel parallellitet kan derfor ikke oppnås mellom Storbritannia og Norge.

Liknende vansker like overfor påsketraffikken oppstår om en velger å innføre sommertid i første uke av april. Overgangen til sommertid må i alle fall — og særlig av hensyn til industri og annen næringsvirksomhet med helkontinuerlig drift — skje natt til søndag. Da første søndag i april ofte faller sammen med palmesøndag eller 1. påskedag, vil overgangen til som-mertid måtte skje noen ganger før, andre ganger etter påske.

En slik vekselvirkning vil virke uheldig for transport og reiseliv.

Da det ikke under noen omstendighet kan oppnås full parallellitet med Storbritannia, da hensynet til påsketraffikken tilsier at overgangen skjer regelmessig enten før eller etter påske, og da de helsemessige forhold tilsier at sommertid bør innføres på et tidlig tidspunkt, anbefaler sosialdeparte-mentet at overgangen til sommertid blir fastsatt til tredje søndag i mars og at overgangen, dersom tredje søndag i mars faller sammen med palmesøn-dag, blir skutt frem en uke. En vil da dra full nytte av de helsemessige fordeler ved sommertid, oppnå kalendermessig jevnhet og i vesentlig grad unngå trafikkmessige vansker.

Når det gjelder tidspunktet for opphevelse av sommertiden, har det fra enkelte jordbrukshold vært uttalt ønske om at sommertiden ikke må vare ut over august. En tredjedel av de lokale jord- og skogbruksorganisasjoner som har uttalt seg, finner likevel at overgangen kan skje 1. oktober eller senere. Innvendingene mot så lang sommertid skyldes at duggdannelse kan vanskeliggjøre innhøstingen i tidlige morgentimer i september. Det har ikke vist seg praktisk mulig å få en vitenskapelig uttalelse om dette problem, og meteorologisk institutt kan ikke gi noen oversikt over duggdannelsen landet over. Denne varierer tydeligvis sterkt fra sted til sted og fra tid til tid. Uttalelser fra handel og industri er nær enstemmige om at sommertiden bør vare ut september. Da det ikke kan anføres så tungtveiende helsemes-

sige fordeler ved å strekke sommertiden ut i oktober at disse mere enn oppveier ulemper for jordbruket, bør sommertiden oppheves igjen i midten av september, d. v. s. tredje søndag i september.

Sosialdepartementet vil derfor umiddelbart etter 1. januar 1959 tilrå at det ved kgl. res. blir fastsatt følgende regel [se s. 368].

Denne kgl. res. vil i tilfelle medføre at sommertid i 1959 blir innført kl. 02.00 søndag 15. mars. Klokkeslettet må da flyttes 1 — en — time frem over hele landet. Sommertiden vil bli opphevet igjen kl. 03.00 søndag 20. september. Klokkeslettet må da flyttes 1 — en — time tilbake over hele landet.

For årene 1960—64 vil sommertid bli innført, henholdsvis opphevet, følgende datoer:

	Sommertid innføres:	Sommertid oppheves:
1960	20. mars kl. 02.00	18. september kl. 03.00
1961	19. mars kl. 02.00	17. september kl. 03.00
1962	18. mars kl. 02.00	16. september kl. 03.00
1963	17. mars kl. 02.00	15. september kl. 03.00
1964	15. mars kl. 02.00	20. september kl. 03.00

BILAGA 3

PM rörande frågan om sommertid i de nordiska länderna

(Av byråsekreterare Göte Svenson)

Kring sekelskiftet och under årtiondena närmast därefter infördes i samtliga nordiska länder bestämmelser om normalt看, vilken med jämnt timtal avviker från medelsoltiden för greenwichmeridianen (G. M. T.). 1893, 1894 och 1899 utfärdades sålunda i Danmark, Norge och Sverige lagar om tidsberäkning, enligt vilka medeleuropeisk tid gäller för alla orter i respektive länder. Innebörden därav är att normaltiden för de tre länderna överensstämmer med medelsoltiden för den meridian, som ligger på 15° östlig longitud eller på jämnt en timmes östligt avstånd från Greenwich. Såsom normalt看 för Island gäller enligt en lag av år 1907 medelsoltiden för meridianen på 1 timmes västligt avstånd från Greenwich. I Finland utfärdades år 1920 en förordning, vilken stadgar att »såsom laglig medelt看 i Finland skall — — — anses den tid, som är två timmar före Greenwich medelsolt看». Den finska normaltiden, östeuropeisk tid, är alltså en timme mera framskriden än medeleuropeisk tid.

Skillnaderna mellan de nordiska länderna i fråga om tidsberäkningen framgår av följande uppställning:

Kl.	
10.....	Island (G.M.T. - 1 timme)
12.....	Danmark Norge (G.M.T. + 1 timme) Sverige
13.....	Finland (G.M.T + 2 timmar)

För den ljusa årstiden tillämpas i åtskilliga länder en särskild tidsberäkning, benämnd sommartid. Vid sommartid förskjutes tiden framåt, i regel en timme men i vissa länder två timmar. En timmes sommartid tillämpades i Danmark, Norge och Sverige från mitten av maj till slutet av september 1916, varvid alltså östeuropeisk tid gällde i de tre länderna. Främst av hänsyn till de invändningar som från lantbrukets sida riktades mot anordningen upprepades den emellertid ej de följande åren. I Danmark infördes sommartid åter 1940. Syftet med åtgärden var då främst att spara elektricitet och att minska olägenheterna av den på grund av krigshändelserna genomförda mörkläggningen. Bestämmelserna om sommartid förlängdes sedan årligen, senast genom en förordning av 1948. Fr. o. m. 1949 har Danmark ej haft sommartid.

I Finland tillämpades en timmes sommartid under tiden april—oktober 1942. Anordningen, som främst torde ha motiverats av önskemålet att spara elektricitet, har inte upprepats.

I Norge genomfördes en timmes sommartid under åren 1942--45 efter påbud av de tyska ockupationsmyndigheterna. Norska regeringen föreslog att sommartid skulle tillämpas även 1946, men förslaget fälldes i Stortinget under hänvisning till lantbrukets förhållanden. Såsom framgår av *bilaga 1* har emellertid Stortinget i mars 1958 bifallit en proposition angående rätt för regeringen att bestämma om sommartid. Lagändringen träder i kraft den 1 januari 1959. Det norska socialdepartementet har sedermera upplyst, att förslag om sommartid på en timme för tiden 15 mars—20 september 1959 kommer att föreläggas regeringen, så snart nyssnämnda lagändring trätt i kraft.

I Sverige har sommartidsfrågan efter 1916 års experiment aktualiserats genom motioner i riksdagen 1926 och 1940. Båda gångerna har emellertid förslagen avvisats under åberopande av de för jordbrukets vidkommande ogynnsamma erfarenheterna från 1916.

Islands regering kan enligt en lag av 1917 bestämma särskild tidsberäkning, varvid gällande isländsk normalt看 må förskjutas högst 1 1/2 timme. För närvarande gäller en år 1947 utfärdad förordning, enligt vilken sommartid med en timme årligen tillämpas från första söndagen i april till första vintersöndagen (första söndagen efter den 25 oktober).

Ett införande av nordisk sommartid med en timmes tidsförskjutning skulle för Danmark, Norge och Sverige innebära tillämpning av östeuro-

peisk tid. Under förutsättning att gällande normalt看id i Finland inte framflyttas parallellt, skulle alltså under den ljusa årstiden enhetlig tidsberäkning gälla för de fyra länderna. För Islands vidkommande torde någon ytterligare förskjutning i tidsberäkningen under sommarhalvåret, utöver den som redan tillämpas regelmässigt, knappast vara aktuell.

I anledning av det föreliggande medlemsförslaget har presidiet låtit inhämta yttranden från en rad myndigheter, institutioner och sammanslutningar i Danmark, Finland och Sverige. Den följande diskussionen baseras i huvudsak på innehållet i de avgivna yttrandena.

I det framlagda medlemsförslaget hänvisas främst till den betydelse sommartiden skulle få från hälsosynpunkt samt för främjande av fritidsintresset och för turistlivet. Dessa motiv för sommartid framhålls som i och för sig bärande i flertalet yttranden, även i sådana som utmynnar i en avvisande ståndpunkt. Att sommartiden skulle få gynnsamma inverkningar på befolkningens hälsa samt att den i övrigt skulle främja friluftslivet och turismen råder det sålunda bland de tillfrågade i huvudsak enighet om. Man hyser dock i viss mån olika meningar om vilken betydelse som skall tillmätas dessa faktorer i förhållande till de olägenheter som i andra hänseenden skulle följa av en ändring i tidsberäkningen under den ljusa årstiden.

Medicinalstyrelsen, Sverige, framhåller att de på gällande normalt看id baserade tiderna för olika verksamheter under vinterperioden får anses vara ändamålsenligt anpassade även ur hälsosynpunkt, medan det under den kortare ljusa årstiden blir för litet tid för rekreation i dagsljus efter arbetets slut, i varje fall för de folkrikaste delarna av Sverige. Styrelsen anför vidare:

Ur allmän hälsosynpunkt framstår därför ett bättre utnyttjande av dagsljustiden under den ljusa delen av året som särskilt önskvärt. Kan arbetet sättas igång och avslutas något tidigare än nu, kommer stora delar av befolkningen att få tillfälle att vistas ute i det fria, medan solen ännu är uppe. Att detta måste få gynnsamma verkningar på individernas fysiska och psykiska hälsa samt ge dem bättre motståndskraft mot sjukdomar torde vara ställt utom allt tvivel. Semestrarna kunna även lättare spridas, varigenom de sanitära olägenheter som uppstå vid större anhopning av människor på fritidsplatserna kan minskas.

Som lämplig tidsrymd för utnyttjande av sommartiden vill medicinalstyrelsen föreslå en timme. En förskjutning av sovanorna med längre tid skulle säkerligen bereda ett stort antal människor besvär med omställningen, under det att olägenheterna av en timmes förskjutning torde bli minimala. Den del av året under vilken sommartid skulle kunna göra nytta ur hälsosynpunkt torde innefatta hela andra och tredje kvartalen.

Medicinalstyrelsen, Finland, uttalar sig för att även den finska tiden bör förskjutas under sommarhalvåret.

Arbetskyddsstyrelsen, Sverige, uttalar att sommartiden skulle ge omfattande grupper av arbetstagare tillfälle att mera än för närvarande utnyttja eftermiddagarna till friluftsliv och motion och därigenom få förbättrad all-

mänhålsa och kondition samt anför att detta synes ägnat att bidra till säkrare arbetsförhållanden.

Från turistnäringens sida välkomnas förslaget om införande av sommartid. *Turistforeningen for Danmark* påpekar, att de ljusa nätterna i Norden i och för sig har ett attraktionsvärde för turismen samt att införandet av sommartid skulle höja detta värde. Då Danmark har mörkare sommarnätter än de övriga nordiska länderna skulle sommartiden enligt föreningens uppfattning vara särskilt gynnsam för den danska turismen. *Svenska turisttrafikförbundet* framhåller också betydelsen av de ljusa sommarnätterna för turismen. Förbundet uttalar, att möjligheten till en förlängning av sommar- och semestersäsongen skulle vara av utomordentlig betydelse för turistnäringen och anför bl. a. följande.

Förlängningen av den ljusa årstiden skulle möjliggöra en bättre semester-spridning. En jämnare spridning över sommaren av treveckorssemestrarna skulle med stor sannolikhet kunna bidra till en bättre tidsmässig fördelning av belastningen på turisthotellen, samtidigt som man skulle få till stånd ett bättre kapacitetsutnyttjande av de kollektiva transportmedlen. För de semestrande själva skulle fördelar vinnas även i form av bättre service och ökade möjligheter till effektiv rekreation.

Förbundet framhåller också att sommartiden skulle medföra bättre förutsättningar att efter arbetstidens slut utnyttja badmöjligheter och andra friluftresurser och betonar att detta är av särskilt värde, när rekreationsplatserna ligger relativt långt utanför tätorterna. *Svenska turistföreningen* anför liknande synpunkter. Även *Turistföreningen i Finland* uttalar sig till förmån för förslaget.

Inställningen hos parterna på arbetsmarknaden är inte enhetlig. I flertalet gjorda uttalanden från arbetstagarhåll kan man dock spåra en välvillig hållning till förslaget om sommartid. *De samvirkende fagforbund* i Danmark uttalar, att till organisationen ej har anmälts önskemål om sommartid från något håll. Om det finns tendenser i övriga nordiska länder att införa sommartid och det skulle visa sig praktiskt genomförbart också för Danmarks vidkommande anser sig organisationen emellertid inte ha något att invända däremot. *Landsorganisationen i Sverige* anför att det med hänsyn till den omfattning samfärdseln mellan de nordiska länderna fått skulle medföra allvarliga praktiska olägenheter, om olika tider skulle gälla på ömse sidor om dessas landgränser. LO framhåller vidare att det i sakfrågan om sommartidens införande visat sig finnas betydande åsiktsmotsättningar. Någon saklig utredning, i vilken konsekvenserna av en förskjutning av den officiella tiden under sommaren klarläggs, har, fortsätter LO, åtminstone för Sveriges vidkommande inte förebragts. Det torde dock stå klart, att för flertalet löntagare en framflyttning av den officiella tiden med t. ex. en timme under månaderna april—oktober skulle erbjuda vissa fördelar, speciellt ur hälso- och trivselsynpunkt. Skulle det visa sig att det i de övriga nordiska länderna föreligger ett övervägande intresse för införande av sommartid, vill LO inte motsätta sig en sådan reform.

Statstjenestemændenes centralorganisation I, Danmark, skulle hälsa det framlagda förslagets genomförande med tillfredsställelse och anser att detta såväl från hälsovårdssynpunkt som ekonomiskt skulle vara till gagn för de nordiska ländernas befolkning. *Statstjenestemændenes centralorganisation II* biträder också förslaget. *Tjänstemännens centralorganisation* i Sverige anser att de samhälleliga betingelser som kan påverka en bedömning av sommartidsfrågan har helt förändrats sedan 1916, när sommartid tillämpades i Danmark, Norge och Sverige. Även om mycket delade meningar uppenbarligen råder om sommartidens för- och nackdelar, måste enligt TCO:s uppfattning fritidsintresset, hälsovårds- och turistsynpunkterna väga mycket tungt och tillmätas mycket stor betydelse vid en bedömning. TCO förklarar sig helt dela de uppfattningar som därvidlag kommit till uttryck i medlemsförslaget. *Statstjänstemännens riksförbund*, Sverige, uttalar sin fulla förståelse för de problem som en sommartidsreform kan medföra för vissa samhällsfunktioner och grupper av yrkesutövare men anser att ett genomförande av förslaget skulle medföra så väsentliga fördelar att de positiva faktorerna överväger. Förbundet framhåller särskilt att det för skolorna torde vara en fördel om eleverna, särskilt under april och september, kunde ha en timme längre dagsljus till förfogande efter skoldagens slut. *Sveriges akademikers centralorganisation* uttalar att organisationen i förevarande sammanhang inte önskar ta ställning till frågan om sommartid.

Från arbetsgivarnas sida redovisas olika uppfattningar. *Dansk arbejds-giverforening* förklarar sig kunna biträda förslaget, och *Industrirådet*, Danmark, uttalar att rådet från industriell synpunkt ej vill motsätta sig införandet av sommartid. *Svenska arbetsgivareföreningen* påpekar att sommartiden får den största betydelsen, i varje fall från medicinsk synpunkt, under våren och hösten; under sommaren täcks dygnets mörka del under alla förhållanden väl av den tidrymd som normalt måste användas för sömn. En begränsning av sommartiden till vår och höst är å andra sidan ej praktiskt genomförbar, anför föreningen och fortsätter:

De skäl som återstå för tillämpning av förskjutet tid under sommaren måste vägas mot olägenheterna därav, vilka framför allt för jordbrukets del — — — torde bli av allvarlig art. Föreningen är icke för dagen beredd att taga ställning till denna avvägning men vill framhålla, att svårigheter motsvarande dem som jordbruket skulle få att bemästra också skulle kunna uppträda för vissa företag inom livsmedelsindustrin. Eftersom man inte kan peka på några betydande fördelar av sommartiden i form av minskade produktionskostnader för näringslivet, kan det emellertid ifrågasättas, om vinsterna därav över huvud taget äro av sådan storleksordning, att de motsvara kostnaderna för den relativt omfattande omställning av hela samhällsmaskineriet som skulle bli nödvändig, därest sommartid infördes.

Avslutningsvis framhåller föreningen, att ett eventuellt beslut om sommartid i Sverige bör bli av preliminär natur och sommartiden alltså till en början införas på prov.

Arbetsmarknadsstyrelsen, Sverige, erinrar om att betänkligheter mot sommartidsförslaget har anförts från jordbrukarhåll samt uttalar att införandet

av sommartid inte i övrigt torde medföra några olägenheter för huvuddelen av arbetsmarknaden.

Från handelns sida har uttalanden gjorts av bl. a. *Den danske handelsstands fællesræpræsentation* och *De danske handelsforeningers fællesorganisation*, vilka båda tillstyrker förslagets genomförande.

Skolöverstyrelsen, Sverige, tillstyrker förslaget främst med hänsyn till att sommartiden skulle öka den tid barn och ungdom i skolåldern kan vistas utomhus under den ljusa delen av dygnet eller läsa utan användande av artificiellt ljus.

För k o m m u n i k a t i o n s v ä s e n d e t skulle sommartiden att döma av de gjorda uttalandena i vissa hänseenden medföra en del praktiska olägenheter, främst i fråga om järnvägsförbindelserna med den europeiska kontinenten, samt möjligen också i fråga om vissa flygförbindelser. För andra kommunikationsmedel skulle införandet av sommartid däremot inte medföra några väsentliga komplikationer. *Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet*, Danmark, meddelar, att några hinder ej finnes för att förslaget genomföres, försåvitt man kan åstadkomma erforderlig anpassning mellan de internationella tidtabellerna för transportmedel som allmänt nyttjas för postbefordran och den lokala inländska eller nordiska trafiken. *De samvirkende telefonselskaber*, Danmark, förklarar sig intet ha att erinra mot sommartid. *Post- och telegrafstyrelsen*, Finland, framhåller att ett införande av sommartid efter enhetliga regler skulle vara ägnat att avlägsna de olägenheter som de olika tiderna åsamkar trafiken. Styrelsen anser att anordningen skulle vara särskilt fördelaktig för telefontrafiken, som under vissa tider på dygnet tillämpar sänkt taxa. *Generalpoststyrelsen*, Sverige, yttrar att postbefordringen endast i mindre omfattning kommer att påverkas av en ändring i tidsberäkningen. I vissa förbindelser skulle förseningar uppstå, huvudsakligen beträffande sådan post, som ingår till Sverige från kontinenten. Nackdelarna härav är dock enligt styrelsens mening ej av sådant art och omfattning, att de bör tillmätas avgörande betydelse vid ett ställningstagande i sommartidsfrågan. *Telestyrelsen*, Sverige, anför att en eventuell ändring i tidsberäkningen ej kommer att medföra några svårigheter för telefon-, telegraf- eller radiokommunikationerna.

Landsforeningen danske vognmænd och *Turistvognmændenes landsorganisation*, Danmark, har intet att erinra mot förslaget. *Statens biltrafiknämnd*, Sverige — som infortrat yttranden av Biltrafikens arbetsgivareförbund, Svenska transportarbetareförbundet och Sveriges trafikbilägares riksorganisation — har ej heller något att invända mot införande av sommartid men framhåller att en förutsättning härför bör vara att samtliga nordiska länder inför likartade bestämmelser. I ett av nämnden överlämnat yttrande av *Biltrafikens arbetsgivareförbund* framhålles, att sommartiden bör införas under vissa fixerade, jämna kalendermånader, förslagsvis 1 april—1 oktober. Ett sådant system skulle, yttrar förbundet, vara bättre ur såväl de enskilda medborgarnas som trafikföretagens synpunkt än att lägga sommartiden

efter sådana grunder som på sin tid föreslagits av de europeiska järnvägsföretagen och som åberopas i skrivelsen från Landslaget for reiselivet i Norge [se Tillägg 1].

Scandinavian Airlines System säger att införandet av sommartid utan tvivel kommer att medföra ett bättre utnyttjande av företagets personella resurser och sannolikt även av de materiella. Företagets försäljningsavdelning är vidare positivt inställd till den föreslagna reformen. Vissa negativa verkningar skulle dock uppkomma för flygtrafiken på grund av att en lokal ändring i tidsberäkningen skulle medföra ändring i avgångs- och ankomsttider. Det skulle kunna komma att bereda stora svårigheter att upprätthålla etablerade trafikanslutningar med andra trafikföretag. Beträffande tidpunkter för sommartidens början och slut rekommenderar företaget att samma perioder skall användas som i England. Företaget, som finner det angeläget att, vid införande av sommartid i de nordiska länderna, så stor del av Europa som möjligt ändrar tider likformigt och vid samma tidpunkter, föreslår att frågan om införande av europeisk sommartid upptas genom lämpligt internationellt organ. *Luftfartsstyrelsen*, Sverige, anser övervägande skäl tala för införande av sommartid enligt förslaget. I anslutning till vad SAS anfört angående uppkommande trafiksvårigheter uttalar styrelsen att det vill synas, som om SAS efter införande av nordisk sommartid inte skulle behöva komma i ett sämre läge än nu i fråga om sina tidtabellsanslutningar, om SAS avstår från att utnyttja sommartiden på alla eller vissa linjer. Det förefaller styrelsen sannolikt att de av SAS påtalade svårigheterna väsentligen är av övergångsnatur och att fördelarna efter en anpassningsperiod även för SAS' del skall vara övervägande. Styrelsen har även inhämtat yttranden av *Linjeflyg ab*, Sverige, samt *Transair Sweden ab*, vilka båda företag tillstyrker förslaget.

Generaldirektoratet for statsbanerne, Danmark, skriver att införandet av sommartid skulle få en ogynnsam verkan på de sydliga utrikes tågförbindelserna samt anför i huvudsak följande:

Med mindre der også i vore sydlige nabolande (Vest- og Østtyskland) indføres sommertid, hvilket der så vidt vides ikke er overvejelser om, vil de internationale tog sydfra (det drejer sig for tiden om 3 eksprestog via Padborg, 2 iltog via Tønder og 7 ekprestog via Gedser, hvortil kommer et større antal person- og godstog over landegrænserne ved Padborg og Tønder) med sommertidsregning i Danmark ankomme til grænsen 1 time senere end under normaltid.

Allerede af sikkerhedsmæssige grunde, men i høj grad også af hensyn til underretning af publikum (alene i juli måned befordrer de omhandlede tog ca. 80 tusinde rejsende til Skandinavien), må togene sydfra omlægges til andre planer end under normaltid.

Rent teoretisk og ved en umiddelbar betragtning skulle de internationale tog da kunne lægges 1 time senere fra den dansk-tyske grænse til deres endestation i Danmark henholdsvis i Norge eller Sverige, men for de allerfleste togs vedkommende må senerelægningen nødvendigvis blive større undervejs bl. a. af hensyn til den øvrige toggang og da især til mødende tog på de enkeltsporede strækninger i Sønderjylland henholdsvis på Sydsjælland/Falster.

Undervejs fra grænsen vil de internationale tog efter senerelægningen miste nogle af deres nuværende, særdeles vigtige forbindelser til indenlandske tog.

Generaldirektoratet anför vidare, att senareläggningen av vissa internationella forbindelser kommer att nödvändiggöra insättande av extra express-tåg för den inländska trafiken, vilket är till nackdel för statsbanornas ekonomi.

Avslutningsvis framhåller generaldirektoratet, att de skandinaviska länderna bör upprätthålla samma tidsberäkning som Tyskland och därmed som flertalet av de europeiska länderna. Låter sig detta ej göra, hemställer generaldirektoratet att perioden med sommartiden får sammanfalla med perioden för de europeiska järnvägarnas sommartidtabell, enär det nästan skulle bli ogörligt att arbeta med två tidtabeller för de internationella tågen under samma tidtabellperiod. Generaldirektoratet upplyser, att sommartidtabellperioden under 1959 väntas omfatta tiden 31 maj—26 september. Slutligen anføres i generaldirektoratets yttrande att planerna för de internationella förbindelserna är fastställda och bekantgjorda för tiden intill den 30 maj 1959. Det skulle därför vara högst olyckligt om ändrad tidsberäkning före nämnda dag infördes i Norden.

Järnvägsstyrelsen, Finland, finner inte giltig anledning att förorda förslaget, utan hänvisar till de tidtabellsändringar som skulle bli erforderliga. Styrelsen uttalar emellertid, att strävandena bör inriktas på att införa samma tidsberäkning i alla de skandinaviska länderna, så att den nuvarande tidsskillnaden på 1 timme, som är en kännbar olägenhet för trafiken på Finland, inte behövde beaktas, vare sig av resenärer eller av dem som skall göra upp tidtabellerna. En tillfällig förbättring i detta avseende skulle enligt styrelsen nås, om Sverige, Danmark och Norge överginge till att under sommarmånaderna tillämpa finsk tid.

Järnvägsstyrelsen, Sverige, anför i yttrande över förslaget starka betänkligheter mot dess genomförande. Styrelsen anför i huvudsak följande.

Det kan med största sannolikhet förutsättas, att de kontinentala järnvägsförvaltningarna inte annat än i rena undantagsfall äro beredda att vid utformningen av tidtabellen för de internationella expresserna ta någon nämnvärd hänsyn till den nordiska sommartiden och att det följaktligen helt ankommer på de nordiska järnvägarna att vidta erforderliga eller önskvärda anpassningsåtgärder. Det kan vidare med lika stor sannolikhet förutsättas, att de danska statsbanorna av hänsyn till den stora trafiken med och över Tyskland komma att låta de internationella expresserna på sträckorna Gedser—Köpenhamn och Padborg—Köpenhamn/Frederikshavn gå vid sommartid 1 timme senare än vid normalt看, för att härigenom få omedelbar anknytning året runt till tågtiderna på tysk sträcka. Oavsett om Danmark inför sommartid eller inte, kommer i realiteten brytpunkten mellan nordisk sommartid och mellaneuropeisk normalt看, när det gäller dessa internationella förbindelser över Danmark, att ligga i Köpenhamn och Frederikshavn.

Om vid brytpunkten inte råkar finnas tillräcklig bufferttid, vilket mer sällan är fallet, blir följden, antingen att förbindelsen brytes eller också att det avgående svenska tåget måste ges ett helt nytt, i motsvarande mån se-

nare tidtabellsläge. I motsatt riktning komma de svenska tågen till brytpunkten en timme tidigare enligt mellaneuropeisk tid, och detta innebär antingen att övergångstiden på brytpunkten och därmed också restiden förlänges med en timme eller också att det ankommande svenska tåget måste ges ett helt nytt och senare läge. — — — På de långa svenska huvudlinjerna med deras rikt förgrenade anslutningsnät och i förhållande till den hårda belastningen många gånger otillräckliga kapacitet kunna emellertid dylika parallellägen inte konstrueras utan som regel omfattande och i transporttekniskt hänseende allvarliga ingrepp i inte endast lägena för andra tåg och kanske i första hand då godståg på samma linjer utan även för förbindelserna på anslutande sekundärlinjer. Ett bibehållande av de internationella förbindelserna vid oförändrad standard, där så med hänsyn till andra faktorer över huvud taget är möjligt, skulle därför innebära, att SJ i fortsättningen finge röra sig med två olika tågplaner, en för vardera av de tider på året, då sommartid respektive normaltillämpas.

Järnvägsstyrelsen framhåller, att ändringen i tidsberäkningen skulle medföra två extra tidtabellsskiften, om ej sommartiden sammanfaller med perioden för den internationella sommartidtabellen, samt yttrar att detta skulle föranleda omfattande merarbete och avsevärt ökade kostnader. Ett system med ofta återkommande tidtabellsskiften skulle enligt styrelsens mening också hos såväl allmänheten som personalen ute på linjen skapa en känsla av osäkerhet och instabilitet. Dessa och andra olägenheter anser styrelsen vara så allvarliga att de bör undvikas:

Det enda, så vitt styrelsen nu kan bedöma, godtagbara alternativ, som därvid erbjuder sig, är att redan från början för de i internationella förbindelser ingående svenska tågen konstruera tidtabeller med sådana bufferttider vid brytpunkterna, att övergång från normaltill till sommartill och omvänt kan ske utan ändring — i varje fall mer väsentlig sådan — av ifrågavarande och andra tågs tidtabeller. En på detta sätt konstruerad tågplan skulle effektivt eliminera det tidigare nämnda handlingsalternativets olägenheter men innebär också under vissa tider av året — under normaltill i riktning till och under sommartill i riktning från Sverige — en beklaglig standardförsämring av de internationella förbindelserna i form av längre restid.

Under hänvisning till den standardförsämring av de internationella och i vissa fall även interna järnvägsförbindelserna, som bedömes bli en oundviklig följd av en enbart till de nordiska länderna begränsad sommartill, avråder styrelsen bestämt från införande därav. Styrelsen uttalar, att en sådan standardsänkning kan undvikas, endast om en sommartillsreform vinner anslutning från alla länder som nu tillämpar mellaneuropeisk till och som står i livligare järnvägskontakt med varandra. Med hänsyn till den längd sommartillsperioden skulle få ifrågasätter styrelsen, om det inte vore skäl att tillämpa den ändrade tidsberäkningen under hela året. Hela samhällslivet skulle då komma ifrån två tidsställningar varje år, och kommunikationsföretagen skulle kunna utforma tidtabeller och turlistor för de internationella förbindelserna utan att behöva ta hänsyn till nödvändigheten eller önskvärdheten av att därvid parera två olika situationer vid brytpunkterna mellan nordisk och mellaneuropeisk till. Den därnäst för järnvä-

garna minst ogynnsamma lösningen skulle vara att anpassa sommartidsperioden efter järnvägarnas internationella sommartidtabellsperiod. Styrelsen framhåller vidare olägenheterna av en övergång från normaltid till sommartid vid sådan tidpunkt, att den kan komma att omedelbart eller nära sammanfalla med topptrafiktillfällena vid påsk och under vintersportsäsongen i övrigt, samt anför slutligen att ett eventuellt beslut om sommartid från och med ett visst år måste vara delgivet styrelsen senast under loppet av juni månad året innan, för att erforderliga omfattande bearbetningar av tidtabellen skall medhinnas.

Jordbrukets organisationer och lantbruksmyndigheterna ställer sig i sina yttranden helt avvisande till införandet av sommartid och åberopar därvid de ogynnsamma konsekvenser denna anordning skulle få främst för skördearbetet inom jordbruket.

Centralforeningen af »tolvmandsforeninger» og større landbrugere i Danmark avråder från införande av sommartid och yttrar i huvudsak följande.

I særlig grad er høstarbejdet påvirket af klimaets døgnvariation på grund af variationen i luftens fugtighed. Denne varierer gennemsnitligt 7 procentenheder fra dag- til nattimerne. Herved påvirkes høstafgrødernes vandindhold (gnsn. 2 procentenheder) og dermed deres lagerfasthed. Da den relative luftfugtighed i Danmark i høstmånederne er høj kan høstarbejdet kun foregå i de tørreste af døgnets timer — først og fremmest eftermiddagstimerne. Dette er end mere udpræget, efter at mejetærskningen har vundet indpas, hvorved der ikke kan foregå någon eftertørring af afgrøden på marken, men hvor al tørring må foregå i tørreanlæg under betydelige omkostninger. En reel forskydning af arbejdstiden, som der vil blive tale om ved indførelse af sommertid, vil derfor betyde, at der i hvert fald i høsttiden bortskæres en time af den effektive arbejdstid daglig, hvilket vil forhale høsten i vort i forvejen ikke særligt gunstige høstklima og dermed knapt tilmålte høsttid.

Alternativet hertil for landmændene vil være:

1. Overarbejde og dermed øgede lønudgifter.
2. Kunstig tørring af en meget stor part af høsten enten på egne eller på købmænds tørrerier under udgifter, der må regnes i to cifrede millionbeløb.
3. En i forhold til øvrige erhverv forskudt arbejdstid, der vil være til meget stor ulæmpe for såvel landbruget selv som det øvrige erhvervsliv, der har berøring med landbruget.

Landbruksrådet, Danmark, betecknar ett införande av sommartid som särdeles olämpligt, då detta för lantbrukets del skulle medföra att man bleve nödgad att tillgripa övertid för hö- och stråsådesskörden, samtidigt som man vore hänvisad till att utfylla arbetstiden under morgontimmarna med oväsentliga sysselsättningar.

Lantbruksstyrelsen, Sverige, anför att ett genomförande av förslaget ur jordbrukets synpunkt skulle medföra avsevärda nackdelar, främst under skördeperioderna. Styrelsen hänvisar till ett av jordbrukstekniska institutet i Sverige utarbetat diagram jämte kommentar [*se Bihang*], varav fram-

går att dygnets temperaturväxlingar, luftens relativa fuktighet och skördeprodukternas vattenhalt redan med nuvarande arbetstid inom jordbruket inverkar så, att arbetet med skörden i regel måste dröja en eller ett par timmar på morgonen och att den bästa torkningstiden inte kan till fullo utnyttjas. Styrelsen skriver:

En förskjutning av arbetstiden skulle orsaka sämre torkningsmöjligheter och ge upphov till en längre spilltid, vilket gäller icke endast för skörde-tröskning utan även i motsvarande grad för vallskörden.

De vägar man finge söka för att motverka och eliminera ifrågakvarande svårigheter skulle vara att få till stånd särskilt avtal rörande arbetstiden för lantarbetare eller att utnyttja övertid. Med hänsyn till att lantarbetarna i åratals har eftersträvat att få en med industriarbetarna överensstämmande arbetstid, torde möjligheten att avtalsvägen genomföra annan arbetstid för lantarbetarna icke vara särskilt stor. Vad åter beträffar frågan om att utnyttja övertid, torde redan nu övertidskvoten till största delen vara utnyttjad för arbeten i skördetiden. Med hänsyn till det anförda kan lantbruksstyrelsen icke tillstyrka det framlagda förslaget.

Skulle sommartid ändå införas, måste enligt lantbruksstyrelsens mening sådana åtgärder vidtagas, att åtminstone de svåraste följderna härav med tanke på skördearbetet undanröjes. Härvid bör prövas, huruvida icke aningen sommartidens längd kan begränsas intill tiden för spannmålsskördens början eller genom lagstiftning eller särskilt avtal arbetstiden för lantarbetarna under skörden kan bestämmas så, att ovan anförda olägenheter motverkas.

Hushållningssällskapens förbund, Sverige, påpekar att den av rationaliserings-skäl långt drivna mekaniseringen inom jordbruket, särskilt beträffande skördearbetena, har ökat jordbrukets beroende av de klimatiska förhållandena. En tillämpning av föreslagen sommartid skulle på grund av ökad fuktighetshalt i spannmålen innebära avsevärt ökade torkningskostnader, torktiden skulle förlängas och en utbyggnad av befintliga torkanläggningar blir nödvändig. Förbundet framhåller vidare att någon förlängning av den nuvarande skördetiden, som genomsnittligt för Sverige uppgår till 11—12 veckor per år, knappast kan komma i fråga, då åtgärden skulle vara alltför vansklig med hänsyn till bärgningen. Sommartiden skulle därför i första hand tvinga jordbruket att utnyttja övertid. Kostnaderna här för skulle bli betydande, vilket skulle försämra jordbrukets räntabilitet.

Sveriges lantbruksförbund hänvisar likaledes till sommartidens ogynnsamma verkningar för skördearbetet. Beträffande möjligheten att få till stånd ett avtal med lantarbetarna om att deras arbetstid skulle följa soltiden, även efter det sommartid införts, framhåller förbundet att det redan tidigare varit betydande svårigheter att nå en överenskommelse med lantarbetarna om nuvarande arbetstid, som innebär att dessa slutar arbetsdagen ca 1/2 timme senare än industriarbetarna. Det måste vara mer realistiskt, anser förbundet, att räkna med att övertidsarbete i stället skulle komma att tillgripas. Den tillåtna mängden övertidsarbete är emellertid i vissa fall redan under nuvarande förhållanden utnyttjad. Att börja skördearbetet tidigare på dagen för att undgå övertid skulle, anför förbundet, medföra

tekniska olägenheter vid skördetröskning — är vattenhalten i torkgodset för hög, kan skördetröskorna över huvud ej fungera — och vore dessutom ekonomiskt olämpligt, då kostnaden för artificiell torkning av spannmål skulle bli betydligt större än arbetarnas övertidsersättning.

Förbundet yttrar vidare, att tiden för mjölkning och mjölkleverans måste följa förändringarna i normaltiden och att beroendeställningen är lika stark mellan lantbruk och näringsliv i övrigt, också vad gäller leverans av spannmål, ianspråktagande av reparationstjänster för jordbruksmaskiner m. m. Ett införande av sommartid torde därför, skriver förbundet, för många jordbrukare och medhjälpare familjemedlemmar komma att förlänga arbetstiden med en à två timmar per dag genom att mjölkningen tidigareläggs, samtidigt som skördearbetena måste följa soltiden.

Svenska lantarbetsgivareföreningen anför, att införandet av sommartid ur jordbrukets synpunkt skulle medföra avsevärda olägenheter, stora risker och betydande kostnadsökningar. Föreningen erinrar om att jordbruket till väsentlig del tillgodoser hela det svenska folkets behov av livsmedel och finner det berättigt att särskilt avseende fästes vid detta förhållande. Föreningen åberopar särskilt de svårigheter som vid tillämpning av sommartid skulle uppkomma för skördearbetet och anför, att säden vid skördetröskning måste vara mera mogen än vid skörd med bindare samt understryker betydelsen av att spannmålen skördas vid så låg vattenhalt som möjligt. Betydelsen av att skördearbetet kan bedrivas under de timmar av dagen, då väderleksbetingelserna är gynnsammast, är uppenbar, anser föreningen, som finner att varje timmes begränsning av skördetiden per dag kan bli oproportionerligt förlustbringande. Till belysning av den betydelse skördetröskningen har fått inom skördearbetet i Sverige upplyser föreningen, att antalet skördetröskor i Sverige, som för 10 år sedan endast uppgick till några hundra, numera utgör betydligt över 20 000.

Föreningen upplyser, att tiden för skördetröskning vid nuvarande arbetstidsförhållanden uppgår till i medeltal ca 7 timmar per dag (för dagar då skördetröskning kan utföras). En timmes förkortning av densamma utgör sålunda ca 14 %. En betydande förlängning av skördeperioderna skulle bli följden, om sommartid infördes och olägenheterna härav ej eliminerades genom övertidsuttag. En förlängning av skördeperioderna medför ökad risk för avbrott på grund av nederbörd med därav följande kvalitetsförsämring.

Riksförbundet landsbygdens folk, Sverige, framför i huvudsak synpunkter likartade dem som nyss refererats samt yttrar, att de bärande motiven för införandet av sommartid, framför allt ur hälsosynpunkt men även ur turistsynpunkt, alltmer försvinner, ju kortare arbetstiden och ju längre den lagstadgade semestern blir. Även den alltmer tillämpade ordningen med fria lördagar under sommaren bidrar därtill, hävdar förbundet.

I ett av Tjänstemännens centralorganisation, Sverige, återgivet yttrande av *Svenska lantbrukstjänstemannaförbundet* erinras om de negativa verk-

ningar sommartiden får på skördarbetet. Förbundet framhåller emellertid att sommartiden också skulle få positiva följder. Förbundet anför:

Tidigare har under skördeträsktiden förmiddagspasset till stor del spolieerats, tack vare att skördarbetet vanligen ej kan påbörjas förrän tidigast kl. 9.00 eller 10.00 och då härigenom stora svårigheter förelegat att utnyttja tiden kl. 7.00—10.00 på ett driftsmässigt effektivt sätt. Om arbetet nu efter normaltiden kan påbörjas redan kl. 6.00 (klocktid kl. 7.00), erhålles den fördelen att tiden intill kl. 10.00 (resp. 11.00) kan användas till effektivt arbete, då omställningstid i förhållande till verktyd minskas från ca 22 % till 12 %. Olägenheten av en timmes extra övertidstillägg kompenseras därför i någon mån av möjligheterna till ökad effektivisering å f. m. Det ekonomiska värdet härav kommer dock inte att kunna uppväga nackdelarna.

I vissa svenska remissyttranden har antytts att den arbetstidsförlust som sommartiden skulle föranleda under morgontimmarna i skördarbetet ej kan kompenseras genom övertidsarbete, då tillåtet antal övertidstimmar i en del fall redan utnyttjats helt. Till belysning av detta spörsmål återges följande av socialstyrelsen erhållna uppgifter om övertidsfrekvensen inom jordbruket i Sverige. Uppgifterna hänför sig till förhållandena under 1957.

Av samtliga lantarbetare hade ca 86 % av männen och 99 % av kvinnorna eller ca 88 % av alla ingen redovisad övertid. 6 % hade en årlig övertid om 1—50 timmar, 3 % hade 51—100 timmar, 1 % 101—150 timmar och knappt 1 % 151—200 timmar. Över 200 timmar hade endast drygt 1/2 % av lantarbetarna. Den största övertidsfrekvensen hade manliga lantarbetare, anställda enligt kollektivavtal. Det för denna grupp redovisade övertidsarbetet framgår av följande uppställning. För jämförelses skull visas även förekomsten av övertid för arbetare inom industrien i Sverige enligt en av arbetstidsutredningen företagen undersökning år 1947.

Lantarbetare 1957			Industriarbetare 1947		
Övertid		%	Övertid		%
Ingen		48	Ingen		24
1—50	timmar	27	1—50	timmar	39
51—100	"	13	51—100	"	15
101—150	"	6	101—150	"	9
151—200	"	3	151—200	"	10
Över 200	"	3	Över 200	"	3
		100			100

Avslutningsvis torde få återges resultatet av nyligen i Danmark, Norge och Sverige företagna opinionsundersökningar i sommartidsfrågan. Uppgifterna från Danmark och Norge har hämtats ur den danska tidningen Berlingske Tidende samt ur den i medlemsförslaget omnämnda norska propositionen i ämnet, medan uppgifterna för Sverige har erhållits direkt från Svenska institutet för opinionsundersökningar (Sifo). Den fråga som ställdes vid undersökningen var följande: Om alla nordiska länder enades om

att införa gemensam sommartid nästa år, skulle Ni då gilla eller ogilla en sådan anordning? Svaren fördelade sig på följande sätt:

	Danmark	Norge	Sverige
	%	%	%
Gillar gemensam sommartid.....	54	57	57
Ogillar gemensam sommartid	18	22	23
Vet inte.....	29	21	20
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

De positiva svarens olika tyngd i städerna och på landsbygden kan utläsas av följande tablå.

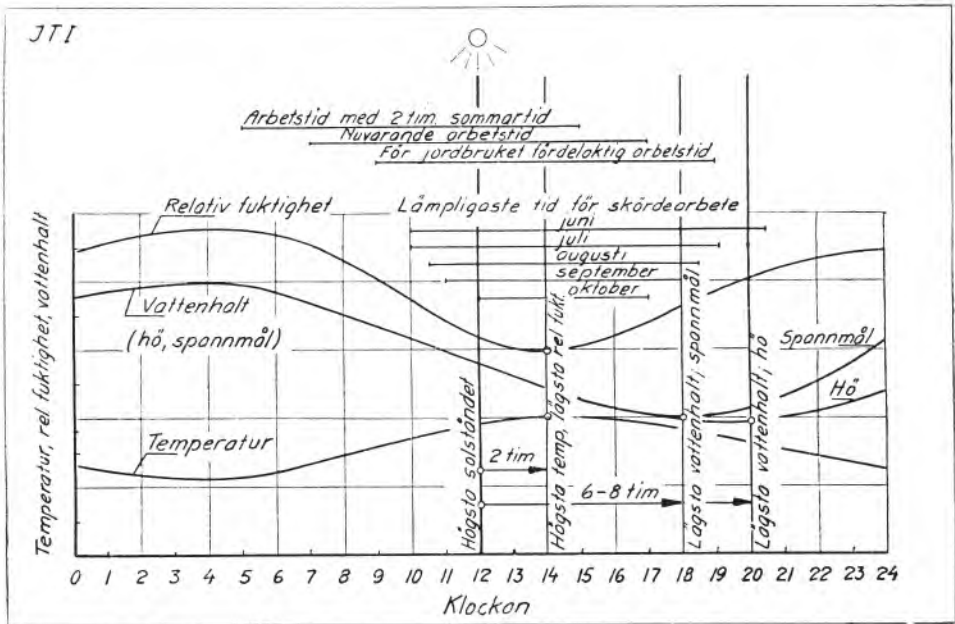
	Danmark	Norge	Sverige
	%	%	%
Gillar gemensam sommartid			
Storstäder	} 58	} 69	65
Övriga städer			61
Landsbygd	48	44	52
Ogillar gemensam sommartid			
Storstäder	Ej redov.	} 17	12
Övriga städer	*		20
Landsbygd	*	38	28

Av ett visst intresse är att notera vilka svar som erhållits från personer inom jordbruket med binärningar. Dessa svar har särskilts inom de norska och svenska undersökningarna, däremot är motsvarande uppgift för Danmark ej tillgänglig. Fördelningen av svaren är följande.

	Norge	Sverige
	%	%
Gillar gemensam sommartid	35	47
Ogillar gemensam sommartid	33	42
Vet inte	32	11
	<u>100</u>	<u>100</u>

Stockholm i augusti 1958

Diagram över arbetstid och skördefaktorer

Kommentarer

Av tekniska skäl måste skördearbetena utföras vid den tid på dagen, då de klimatiska förhållandena är mest lämpliga härför. Även om väderleken varierar i hög grad från dag till dag, från månad till månad och från år till år, råder en ganska lagbunden periodicitet med avseende på temperaturen och luftens relativa fuktighet. Denna periodicitet är främst beroende av solen.

Temperaturen når i regel ett minimum strax före solens uppgång och ett maximum vid 14-tiden, dvs. ca 2 timmar efter det att solen passerat sitt högsta läge under dagen.

Relativa fuktigheten beskriver en kurva som i stort sett är en spegelbild av temperaturkurvan. Sålunda når den ett maximum strax före solens uppgång eller tidigare, beroende på om och när dagpunkten tangeras. Vidare når den ett minimum vid 14-tiden. Även beträffande luftens relativa fuktighet har man alltså en eftersläpning på ca 2 timmar jämfört med den tidpunkt då solen når sitt högsta läge (kl. 12).

De faktorer som främst har inflytande på torkningsbetingelserna under skörden av hö, spannmål, potatis och rotfrukter är temperaturen, luftfuktigheten och vindstyrkan. Dessa faktorer har i regel sina ur torkningssyn-

punkt optimala värden vid 14-tiden. Avdunstningen från torkgodset (hö, spannmål) och från markytan börjar i allmänhet vid solens uppgång och når sedan ett maximum vid 14-tiden. Den fortsätter sedan men avtar alltmera. Efter solens nedgång upphör avdunstningen och en viss uppfuktning av torkgodset och marken äger rum. Vändpunkten inträffar vanligen 6 à 8 timmar efter det att solen passerat sitt högsta läge (dvs. efter kl. 12).

Den tid, som är användbar för skördearbete, måste av rent tekniska skäl anpassas efter torkgodsets vattenhalt. Vid höskörden under juni och juli kan arbetet påbörjas vid 10-tiden och avslutas vid 20-tiden. Vid spannmålskörden under augusti, september och oktober måste arbetet i regel börja senare (kl. 10—12) och avslutas tidigare (kl. 17—19).

Med hänsyn till skördearbetena skulle den för jordbruket gynnsammaste arbetstiden vara mellan kl. 9 och 19 eller eventuellt mellan kl. 10 och 20.

Med nuvarande arbetstid, dvs. kl. 7—17, kan tiden från kl. 7 till 10 inte utnyttjas effektivt för skördearbete, medan det skördearbete som måste pågå under vissa tider efter kl. 17 får ske på övertid.

Med 2 timmars sommartid skulle arbetstiden automatiskt bli från kl. 5 till 15 (soltid). Härvid skulle tiden från kl. 5 till 10 inte kunna utnyttjas effektivt för skördearbete. Nästan hälften av allt skördearbete skulle i stället behöva ske på övertid efter kl. 15.

Ändringsförslag

om avvisande av förslaget om införande av sommartid

(Väckt av Ivar Persson och Anders Pettersson)

I det till Nordiska rådets sjätte session väckta medlemsförslaget om införande av sommartid efter enhetliga regler hänvisas till de fördelar som en särskild sommartid skulle medföra för framför allt turismen och fritidsintressena. Dessa synes emellertid ha överdrivits.

Ett införande av sommartid komme att medföra mycket väsentliga olägenheter för såväl jordbruket som för kommunikationsväsendet. I en rad remissyttranden över det föreliggande medlemsförslaget har dessa synpunkter också starkt betonats. Vi vill i detta sammanhang hänvisa exempelvis till yttrande av järnvägsstyrelsen i Sverige, som bestämt avråder från förslaget, då det skulle kunna medföra en standardsänkning av de internationella och i vissa fall även de interna järnvägsförbindelserna.

Lantbruksmyndigheterna och jordbrukets organisationer ställer sig i sina remissyttranden helt avvisande och åberopar därvid de ogynnsamma konsekvenser en särskild sommartid skulle få främst för skördearbetet inom jordbruket. Till följd av dygnets temperaturväxlingar, luftens relativa fuktighet och skördeprodukternas vattenhalt måste, redan med nuvarande arbetstider inom jordbruket, arbetet med skörden i regel dröja flera timmar på morgonen. En ytterligare förskjutning av arbetstiden genom införande av sommartid skulle medföra avsevärda olägenheter och betydande kostnadsökningar, i det att skördearbetet måste förläggas utom den normala arbetstiden.

De invändningar mot ett införande av sommartid, som sålunda framförts från jordbruket och kommunikationsväsendet, måste väga avsevärt tyngre än de synpunkter som enligt förslagsställarna talar för en reform. Behovet av ökad sammanhängande fritid under den ljusa delen av dygnet synes oss enklast kunna tillgodoses genom att på de arbetsplatser där intresse härför finnes arbetstiden framflyttas, varigenom längre ledighet på eftermiddagen erhålles. Redan nu är det vanligt att överenskommelser härom träffas lokalt mellan arbetsmarknadens parter. Då frågan sålunda kan lösas på frivillighetens väg, är någon lagstiftning i ämnet icke behövlig.

Under hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att medlemsförslaget om införande av sommartid efter enhetliga regler icke måtte föranleda någon rådets åtgärd.

Stockholm den 27 oktober 1958

Ivar Persson

Anders Pettersson

Medlemsförslag

om förenhetligande av lagreglerna om tryck- och läsfrihet

(Väckt av Gunnar Helén, A. C. Normann, Helge Seip och John Österholm)

Yttrande- och tryckfriheten tillhör de för en demokratisk stat grundläggande rättigheterna. Den är också i samtliga nordiska länder grundlagskyddad.

I Danmarks »grundlov» heter det i § 77 sålunda:

Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde påny indføres.

I Finlands regeringsform finnes motsvarande stadgande i 10 §, som i aktuella delar lyder:

Finsk medborgare äger ordets frihet samt rättighet att genom tryck utgi skrift eller bildlig framställning utan att hinder härför må i förväg läggas, så ock rätt att — — — — —

Stadganden angående dessa rättigheters utövning utfärdas genom lag.

Islands grundlag följer nära den danska. I 72 § stadgas sålunda (svensk översättning):

Envar har rätt att giva uttryck åt sina tankar i tryck men är ansvarig för sina uttalanden inför domstolarna. Censur eller andra inskränkningar i tryckfriheten må icke stadgas.

I § 100 Norges »Grundlov» finnes likartade föreskrifter upptagna:

Trykkefrihed bør finde Sted. Ingen kan straffes for noget Skrift, af hvad Indhold det end maatte være, som han har ladet trykke eller udgive, medmindre han forsætliggen og aabenbare har enten selv vist, eller tilskyndet Andre til, Ulydighed mod Lovene, Ringeagt mod Religionen, Sædelighed eller de konstitutionelle Magter, Modstand mod disses Befalinger, eller fremført falske og ærekrænkende Beskyldninger mod Nogen. Frimodige Ytringer, om Statsstyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand, ere Enhver tilladte.

För Sveriges del är reglerna att söka i två grundlagar, dels i den främsta av dem, regeringsformen, § 86, dels i den speciella grundlag, tryckfrihetsförordningen, som avhandlar tryckfrihetsfrågor. Det förra stadgandet är av följande lydelse:

Med tryckfrihet förstås varje svensk mans rättighet att, utan några av den offentliga makten i förväg lagda hinder, utgiva skrifter, att sedermera en-

dast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll och att icke i annat fall kunna därför straffas, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning.

I tryckfrihetsordningen gives mera utförliga regler om bl. a. i vilka fall straffbart missbruk av tryckfrihet skall anses föreligga (7 kap. om tryckfrihetsbrott).

Den lämnade översikten visar att det i samtliga nordiska länder finnes grundläggande konstitutionella regler, som ger tryckfriheten en skyddad ställning. Detta skydd är i detalj preciserat i den särskilda svenska grundlag, som är helt ägnad tryckfriheten, men även den norska grundlagen anger vissa riktlinjer för hur den närmare lagstiftningen i ämnet skall utformas. Grundlagsstadgandena i Danmark, Island och Finland ger däremot relativt stor frihet åt de lagstiftande organen vid den vidare utbyggnaden av reglerna i ämnet.

I praktiken har också den tryckfrihetsrättsliga lagstiftningen i de nordiska länderna fått en inbördes relativt olikartad utformning trots de gemensamma grundvärderingar, åt vilka de ovan återgivna grundlagsstadgandena ger uttryck. Inte minst på det pressrättsliga området föreligger ganska väsentliga olikheter (se härom t. ex. diskussionen vid 20:e nordiska juristmötet i Oslo 1954 om pressens anonymitetsrätt). Viktigare är måhända att betydande skiljaktigheter förekommer även beträffande gränsdragningen kring själva yttrandefriheten. Frågan vad som skall anses vara tillåtet och otillåtet i tryck har sålunda besvarats olika både i lagstiftning och i rättspraxis.

I och för sig kan det kanske icke anses innebära någon större olägenhet, att de nordiska länderna icke har fullt ut samma syn på frågan vilka begränsningar i tryckfriheten som kan anses behövliga. Emellertid måste det med det växande utbytet av tryckalster mellan de nordiska länderna, icke minst av skönlitterära verk, framstå som mindre ändamålsenligt att vad som anses tillåtet i ett land stämpas som otillåtet i grannlandet. Det får från denna utgångspunkt betraktas som ett rimligt önskemål, att de ifrågakvarande tryckfrihetsrättsliga reglerna tages upp till en jämförande undersökning. Sannolikt skulle ett jämförande arbete av denna art kunna leda till att åtskilliga olikheter i lagstiftningen kunde utjämnas och, vad som är lika viktigt, till att måhända uppslag av intresse för den egna lagstiftningen kunde hämtas från grannländerna.

Problemet har av Nordiska kulturkommissionen ansetts så betydelsefullt, att den vid sitt årliga plenarmöte i Saltsjöbaden den 21—23 november 1957 beslöt göra följande uttalande om läsfriheten och tryckfriheten i Norden:

Nordiska kulturkommissionen har under sitt arbete uppmärksammat frågan hur man bäst främjar intresset för värdefull litteratur. Kommissionen ser i ett positivt upplysningsarbete det bästa sättet att motverka spridningen av den undermåliga litteraturen. Strävanden i syfte att motverka sådan litteraturs spridning får icke av samhället tas till förevändning att inkräkta på den åsiktsfrihet och konstnärliga uttrycksfrihet, som utgör en väsentlig del av den andliga friheten i Norden.

Arbetet i riktning mot större likhet på det rättsliga området utgör på flera områden ett löftesrikt drag i det nordiska samarbetet. Det är av stor vikt att de nordiska länderna når fram till likhet i lagbestämmelser och lagtolkning också när det gäller så grundläggande kulturella värden som tryckfrihet och läsfrihet.

Det synes önskvärt att denna fråga nu upptages till närmare diskussion i Nordiska rådet och där blir föremål för en förberedande undersökning och att därefter regeringarna söker förenhetliga rättsreglerna på detta område. Framför allt är av vikt att nå fram till mera preciserade formuleringar beträffande straffbarhetskriterierna, t. ex. av sådant innehåll att verk av betydande litterärt värde i allmänhet icke skall anses såsom otuktiga.

Under hänvisning till det anförda hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att förenhetliga lagreglerna om tryckfrihet och läsfrihet i de nordiska länderna.

Stockholm, København, Oslo och Helsingfors i mars 1958

Gunnar Helén A. C. Normann Helge Seip John Österholm

BILAGA 1

PM rörande tryckfrihetsreglerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige*(Av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté)*

Nordisk Råds juridiske nimanndskomit  har til brug ved sagens behandling i rådet ladet udarbejde nedenstående oversigt over de vigtigste bestemmelser om trykkefrihed i Danmark, Finland, Norge og Sverige, opstillet som paralleltekster.

De vigtigste bestemmelser*Danmark**Strfl. § 266 b*

Den, der ved udspredelse af falske rygter eller beskyldninger forfølger eller ophidser til had mod en gruppe af den danske befolkning på grund af dens tro, afstamning eller statsborgerforhold, straffes med hæfte eller under formildende omstændigheder med både. Er rygterne eller beskyldningerne fremsat i trykt skrift eller på anden måde, hvorved de er n t ud til en st rre kreds, er straffen hæfte eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1  r.

Strfl. § 234

Stk. 1. Med både, hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder straffes den, som

1) tilbyder eller overlader en person under 18 år utugtige skrifter, billeder eller genstande,

*Finland**(Bestemmelser findes ikke.)**Lov 28. 1. 1927, § 1*

Envar, som offentligent eller med undvikande av offentlighet håller till salu eller säljer eller eljest utsprider eller   ställe, som  r f r allmänheten tillgängligt, utst ller tryckalster, skrift, bildlig framställning eller annat alster, som s rar tukt eller an-

Som det fremgår af denne oversigt, adskiller den svenske lovgivning sig fra reglerne i de øvrige lande derved, at beskrivelserne af trykkefrihedsforbrydelserne er optaget i en særlig lov, »tryckfrihetsförordningen» (T. F.), medens straffebestemmelserne findes i »strafflagen» (S. L.). Sidstnævnte lov indeholder dog tillige en beskrivelse af forbrydelserne, stort set dækkende beskrivelsen i T. F.; den anvendes i alle tilfælde, hvor forbrydelsen ikke er forøvet i et trykt skrift. I de øvrige lande findes en sådan opdeling ikke.

De efter forslaget centrale bestemmelser er formentlig reglen om utugtige skrifter m. v., d. v. s. den danske straffelovs § 234, den finske lov af 28. 1. 1927, § 1, den norske straffelovs § 211 og T. F. 7: 4, nr. 12, jfr. S. L. 18: 13. Som det fremgår af lovtteksterne, er kriteriet her, om de pågældende skrifter m. v. kan anses for »utugtige», »sårar tukt eller anständighet» eller tilsvarende udtryk. En nærmere præcisering af disse strafbarhedskriterier vil formentlig som fremhævet af forslagsstillerne være ønskelig.

o m t r y k k e f r i e d

Norge

Strfl. § 135

Med Bøder eller med Hefte eller Fængsel indtil 1 Aar straffes den, som udsætter den almindelige Fred for Fare ved offentlig at forhaane eller ophidse til Had mot Statsforfatningen eller nogen offentlig Myndighed eller ved offentlig at ophidse en Del af Befolkningen mod en anden, eller som medvirker hertil.

Strfl. § 211

1. Med fængsel inntil 2 år straffes
a. den, som holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling av utuktig innhold eller som medvirker til at sådanne foredrag, forestillinger eller utstillinger finner sted,

Sverige

T. F. 7: 4

Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet skall såsom otillåtet yttrande i tryckt skrift anses sådan enligt lag straffbar framställning som innefattar:

10. hot, förtal eller smädelse mot folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse;

S. L. 11: 7

Hotar, förtalar eller smädar någon offentligen folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse, dömes för hets mot folkgrupp till böter eller fängelse.

T. F. 7: 4

Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet skall såsom otillåtet yttrande i tryckt skrift anses sådan enligt lag straffbar framställning som innefattar:

(Danmark)

2) offentliggør eller udbreder eller i sådan hensigt forfærdiger eller indfører utugtige skrifter, billeder eller genstande,

3) foranstalter offentligt foredrag, forestilling eller udstilling af utugtigt indhold.

Stk. 2. Begås de ovenfor nævnte handlinger i erhvervsmæssigt øjemed, kan kun under særlig formildende omstændigheder straf af bøde anvendes.

Stk. 3. Den, der for vindings skyld offentliggør eller udbreder eller i sådan hensigt forfærdiger eller indfører skrifter eller billeder, der, uden at de kan anses for egentlig utugtige, udelukkende må antages at have forretningsmæssig spekulation i sanselighed til formål, straffes med bøde eller hæfte indtil 1 år.

(Finland)

ständighet, eller för spridning eller utställande förfärdigar eller i sådant syfte innehar dylikt alster eller tillkännagiver, huru sådant kan erhållas, straffes, ändå att endast en del av den till brottet hörande verksamheten utförts inom landet, med böter eller fängelse i högst sex månader.

Medhjälp till här nämnt brott är straffbar.

Den, som för utspridning eller utställande till landet inför eller söker införa eller därifrån utför eller söker utföra sådant alster, som i 1 momentet sägs, straffes för luredrejeri.

(Norge)

- b. den som utgir, falholder, utstiller eller på annen måte søker å utbre utuktige skrifter, billeder og deslike eller som medvirker hertil,
- c. den som overlater utuktlige skrifter, billeder og deslike til personer under 18 år eller som medvirker hertil.

2. Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som av uaktsomhet foretar nogen sådan handling som i nr. 1 nevnt.

På samme måte straffes den innehaver eller overordnede som forsettlig eller av uaktsomhet undlater å hindre at der i en virksomhet blir foretatt handling som nevnt i denne paragraf.

(Sverige)

12. Förfarande som sårar tukt och sedlighet;

S. L. 18: 13

Sprider någon ut eller håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse. Lag samma vare, om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer.

BILAGA 2**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

Justitsministeriet kan tiltræde, at det vil være af stor værdi, at de nordiske lande når frem til ensartede lovbestemmelser og ensartet lovfortolkning også på trykke- og læsefrihedens område.

Man skal dog henlede opmærksomheden på, at det vil være vanskeligt i mere præcise formuleringer at afgrænse, i hvilket omfang udgivelsen af trykte skrifter skal være strafbar, og sådanne formuleringer er næppe heller hensigtsmæssige, idet de vil kunne forhindre, at der ved domstolenes bestemmelse af det strafbares område kan tages tilstrækkeligt hensyn til den almindelige opfattelse i samfundet. Gennemførelse af fuldstændig enslydende bestemmelser i de nordiske lande kan således ikke antages at ville sikre, at den virkelige retstilstand i landene bliver ensartet; denne retstilstand vil fortsat i overvejende grad komme til at bero på den praksis, der i de enkelte lande følges af anklagemyndighed og domstole.

Man skal endelig bemærke, at det spørgsmål, medlemsforslaget vedrører, vil give anledning til overvejelser af betydelig rækkevidde indenfor såvel straffeloven som særlovgivningen og stille ret store krav med hensyn til arbejdskraft.

København, den 12. september 1958

P. m. v.

E. b.

Gaarden

Advokatrådet har i skrivelse den 6 november 1958 meddelt, att det ej har något att erinra vid förslaget.

Den danske forlæggerforening:

Man må anse den hidtil gældende danske praksis desangående for særdeles tilfredsstillende og at det måtte anses som et kulturelt tilbageskridt, om man fra lovgivningsmagtens side skulle finde foranledning til at foretage en stramning af denne praksis.

København, den 10. september 1958

P. f. v.

Iver Jespersen

Formand

Københavns boghandlerforening:

Det er et meget delikat Emne, man her rører ved, da Opfattelsen af de strafbare Forhold i vor § 234 jo til Stadighed undergaar Forandringer, ligesom der paa et givet Tidspunkt vil være forskellig Opfattelse i København og Nordnorge eller Midtfinland af de samme Forhold.

Man maa derfor meget alvorligt henstille til Raadet at være forsigtig med at lægge sig fast paa bestemte Normer.

København, den 21. august 1958

Ove Rømer

Finland**Justitieministeriet:**

Stadgandena om tryckfriheten i Finland ingå i medborgarnas allmänna rättigheter, vilka äro tryggade i grundlagen. Det förenhetligande av lagstadgandena om tryck- och läsfriheten som föreslås i det till Nordiska rådet inlämnade förslaget gäller följaktligen enligt justitieministeriets uppfattning en så central och betydelsefull lagstiftningsåtgärd, att en grundlig utredning i frågan borde föreligga, innan denna blir föremål för en saklig behandling i Nordiska rådet. Fördenskull föreslår justitieministeriet, att Nordiska rådet icke ännu i detta skede upptar ärendet till slutlig behandling utan uppskjuter detta till sitt följande möte, före vilket ärendet bland annat kunnat bli föremål för behandling av de delegerade för nordiskt lagsamarbete.

Helsingfors den 9 september 1958

Minister *Sven Högström*

Regeringsråd *Olavi Merimaa*

Justitiekanslersämbetet:

Av förslaget och motiveringen framgår icke vad som avses med läsfrihet och vilka stadganden därom äro i kraft och i behov av förenhetligande. För såvitt jag kan se, råder läsfrihet i alla de nordiska länderna i den meningen, att det står envar fritt att läsa all tillgänglig, t. o. m. förbjuden litteratur. Ingen straffas för läsandet som sådant.

Även tryckfriheten är, efter vad jag kan se, i alla nordiska länder såtillvida fullständig, att utgivning av skrift eller bildlig framställning från trycket icke får i förväg hindras. Speciellt för Finlands vidkommande bör det konstateras, att försvaret och skyddet av tryckfriheten här har sekelgamla

traditioner. Men begreppet tryckfrihet har veterligen hittills aldrig givits innebörden, att ingen behöver stå till svars för tankar och uttalanden i tryckskrift. Utgivning av tryckskrift kan enligt nutida rättsuppfattning innefatta de mest olika brott, såsom t. ex. högförräderi, landsförräderi, anstiftan till brott, ärekränkning mot enskild och nedsättande av offentlig myndighet, sårande av tukt och anständighet osv.

Enligt mitt förmenande kan man icke vara av olika åsikt därom att utgivning av tryckskrift icke kan vara såtillvida fullt fritt, att något ansvar därför icke föreläge. Olika meningar torde kunna råda endast om när en tryckskrift eller bildlig framställning är av den art, att ett allmänt intresse kräver, att den som publicerar eller utsprider den ådrager sig kriminell eller annan ansvarighet. Vid sådant förhållande anser jag intet verkligt behov av förenhetligande av stadgandena om tryckfrihet föreligga, då tryckfriheten i alla de nordiska länderna redan är tryggad i grundlag.

Syftet med förslaget är enligt mitt förmenande att förenhetliga och uppenbarligen åtminstone för Finlands vidkommande vidga gränsen för vad som i vederbörande land enligt där rådande uppfattningar anses passande eller allmänt godtagbart. Ifrågavarande initiativ har uppenbarligen föranletts utom av vissa olika domslut i rättspraxis av en strävan att tillförsäkra litteraturen större frihet, så att verk som böra anses ha litterärt eller konstnärligt värde icke medelst domstols utslag skola kunna konstateras såra tukt och anständighet och att hinder för deras spridning och sålunda för friheten att läsa dem ej heller på annat sätt skola kunna upprias.

Frågan om vad som är konst och konstnärligt är, liksom frågan om vad som sårar tukt och anständighet eller överhuvudtaget kränker norm eller regel som gäller andliga ting, till den grad beroende av bedömningen av olika på sak verkande faktorer, att det är omöjligt att ge exakta definitioner, vilka kunde inneslutas i brottsrekvisita såsom för lagskiparen bindande begrepp. Om överhuvudtaget någon slags juridisk ansvarighet för missbruk av tryckfriheten anses nödvändig, måste någon myndighet givas i uppdrag att fastslå denna ansvarighet. Den bästa garantin för tryckfrihetsskyddet är, att denna uppgift överföres på de oavhängiga domstolarna. Så är saken ordnad såväl hos oss som i de övriga nordiska länderna. Det ankommer sålunda på domstolarna att i sista hand pröva, vilket innehåll ovan antydda begrepp, som måste bli beroende av tolkning, enligt den i landet rådande rättsuppfattningen skall givas. Domstolarnas fria prövningsrätt, som oskiljaktigt hör samman med det på frihet byggande nordiska samhällsskicket, kan enligt min mening icke heller i detta avseende fjättras och lagtolkningen tvingas att följa vissa på förhand fastställda idéströmningar.

Vad särskilt beträffar sådana publikationer, vilka enligt uppfattningen inom vidsträckta samhällskretsar kunna anses såra tukt och anständighet, kunna enligt mitt förmenande några vägande skäl att tillåta deras spridning icke uppletas ens i konstens namn. Det kan knappast anses nödvändigt att ens för uppnående av ett konstnärligt syfte skildra onormala uttryck för könsdriften och ingående beskriva detaljer från det sexuella området, var-

med synnerligen ofta sensationsjakt eller strävan efter ekonomisk vinning äro förknippade, och dylikt står uppenbart i strid med rättsuppfattningen i Finland. Dessutom kan det med skäl ifrågasättas, huruvida nyttan av det konstnärliga värde ett verk besitter uppväger den skada otuktiga skildringar åsamka speciellt ungdomen. Denna skada är uppenbarligen så mycket större, ju mindre läsekretsen är intresserad av verkets konstnärliga värde eller ens förmår bedöma det och i stället fäster sig vid de oanständiga detaljerna. Såsom exempel på rättsuppfattningen i Finland kan hänvisas till riksdagens svar på regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen angående undertryckande av osedliga publikationers spridning, vari det uttalas, att riksdagen fäst uppmärksamhet vid den omständigheten, att förutom de i propositionen avsedda även vissa andra tryckalster, särskilt s. k. bildserier med brottsliga motiv, utöva en förråande inverkan och verka förslappande på moralbegrepen, i synnerhet bland den växande ungdomen, och att det vore åtminstone lika viktigt att förhindra dylika publikationer som att vidtaga åtgärder mot de ifrågavarande tryckalstren.

Spridningen av osedliga publikationer och dess fördärvbringande inverkan i samhället är ett universellt problem, inför vilket olika länder reagera på olika sätt. Ett bevis härpå är bl. a., att icke alla nordiska länder i likhet med Finland anslutit sig till internationella konventionen i Genève den 12 september 1923, som avser undertryckande av spridningen av och handeln med osedliga publikationer.

I förslaget betonas vikten av att nå fram till mera preciserade formuleringar beträffande straffbarhetskriterierna, så »att verk av betydande litterärt värde i allmänhet icke skola anses såsom otuktiga.» Enligt min uppfattning har det icke hittills åtminstone i Finland inträffat någonting, varav den slutsatsen kan dragas, att det vore skäl att till skydd för betydande litterära värden överväga en ändring av stadgandena mot missbruk av tryckfriheten.

Jag har i det ovanstående lagt fram principer och synpunkter, som enligt mitt förmenande borde ägnas uppmärksamhet vid prövningen av frågan om ändamålsenligheten av att behandla den i förslaget avsedda frågan.

Helsingfors den 30 augusti 1958

Olavi Honka

K. K. Vuorisalo

Suomen asianajajaliitto — Finlands advokatförbund¹:

Det förefaller tvivelaktigt, huruvida man på lagstiftningsväg kunde få till stånd en sådan kongruent verkande reglering, att exempelvis den rättsliga värderingen av ett omtvistat litterärt verk med hänsyn till tryckfriheten kunde bli överensstämmande i de olika länderna. Frågan om när ett litterärt

¹ Yttrandet översatt från finska.

verk till den grad kränker de etiska begreppen, att det inte får publiceras eller spridas, blir uppenbarligen under alla omständigheter i sista hand beroende av domstolarnas prövning. På detta inverkar åter de rådande nationella moraliska värdesättningar och även domstolsmedlemmarnas personliga uppfattningar och slutligen hela det mångskiftande kulturunderlag, i vars hägn de nämnda värdesättningar och uppfattningar utvecklats. Sålunda skulle man trots lagstiftningens formella enhetlighet i gränsfallen komma till olika lösningar i frågor av nämnda beskaffenhet, vilkas värdesättning även inom varje lands gränser är ägnad att ge upphov till olika åsikter. På anförda grunder förefaller förslaget på nämnda punkt inte vara värt att förorda.

Frågan om förnyandet av hela tryckfrihetslagstiftningen är till den grad omfattande och vittgående, att Finlands advokatförbund inte i detta sammanhang har möjlighet att därom framföra ett motiverat ställningstagande. Det förefaller likväl tvivelaktigt, huruvida de förekommande olikheterna i praktiken har utgjort något nämnvärt förfång för den andliga växelverkan mellan de nordiska länderna.

Helsingfors den 5 september 1958

Finlands advokatförbund

L. Hornborg

Matti Ylöstalo

Suomen kustannusyhdistys — Finlands förlagsförening:

Finlands förlagsförening anser det mycket önskvärt att lagreglerna om tryck- och läsfriheten i de nordiska länderna förenhetligas. Föreningen omfattar därför till fullo det väckta förslaget, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att förenhetliga lagreglerna om tryckfrihet och läsfrihet i de nordiska länderna.

Helsingfors den 27 augusti 1958

Finlands förlagsförening

Heikki Reenpää

Kirjakauppiasliitto — Finlands bokhandlareförbund:

Ett förenhetligande av tryckfrihetslagen får vårt uppriktigaste understöd, alldenstund importbokhandlarna här står inför en svår uppgift vid fattandet

av ståndpunkt. Det är i synnerhet fallet i fråga om den skönlitteratur, som i ett land är tillåten, men i ett annat tolkas som förbjuden.

Helsingfors den 28 augusti 1958

Kirjakauppiasliitto — Finlands bokhandlareförbund

Reino Husso

Ordförande

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Ovennevnte medlemsforslag har vært forelagt *justisdepartementet*, som uttaler:

Spørsmålet om utstrekningen av trykkefriheten griper over i en rekke straffebestemmelser, som dels kan krenkes ved uttalelser i trykt skrift og dels på annen måte. Det foreliggende medlemsforslag nevner en av disse, nemlig straffelovens § 135 om opphissing til hat mot statsforfatningen eller av en befolkningsgruppe mot en annen. Eksempelvis kan man blant flere andre bestemmelser nevne straffelovens § 86 første ledd nr. 4 om propagandavirksomhet for fienden i krigstid, § 140 om oppfordring eller tilskynnelse til straffbare handlinger, § 142 om blasfemi, og æreskrenkelsesbestemmelsene. Man antar at det vil føre for langt å ta opp alle disse bestemmelsene til revisjon i nordisk lovsamarbeid.

Hvis man holder seg til de straffebestemmelser som utelukkende retter seg mot rettskrenkelser i trykt skrift, er å merke at det ved Ot.prp. nr 5 (1958) er foreslått flere endringer i disse bestemmelser av særlig betydning for pressens ansvar. Proposisjonen er for tiden under behandling i Stortingets justiskomite. Man antar at denne lovsak bør gå sin gang, og finner det lite hensiktsmessig straks å ta de lovregler som måtte istandbringes — og som resultatet av en meget grundig forberedelse — opp til ny revisjon.

I medlemsforslaget er foruten straffelovens § 135 nevnt lovens § 211 om pornografi. Som kjent er den siste bestemmelse under revisjon. Straffelovrådet avga sin innstilling om forandringer i straffebestemmelsene om pornografi m.v. 24. juni 1957, og innstillingen ble deretter sendt en rekke organisasjoner og institusjoner til uttalelse. Fristen for å avgi uttalelse har senere blitt forlenget til etter at det foreligger endelig dom i den såkallede »Miller-sak». Selv om dette vil forsinke det pågående lovgivningsarbeid, antar man for sitt vedkommende at Norge bør erklære seg rede til å ta straffelovgivningen om pornografi opp til behandling i nordisk samarbeid dersom også de andre nordiske land er villige til å ta del i et slikt arbeid. Man tar imidlertid med dette ikke stilling til hvilket innhold lovreglene på dette område bør ha, og forutsetter at de delegerte som oppnevnes, som vanlig i nordisk lovsamarbeid vil stå fullstendig fritt under sine overveielser.

Oslo, 10. oktober 1958

S v e r i g e

Justitiekanslersämbetet:

Justitiekanslersämbetet anser sig kunna instänmma i uttalandet i förslaget, att med det växande utbytet av tryckalster mellan de nordiska länderna, icke minst av skönlitterära verk, det måste framstå som mindre ändamålsenligt att vad som anses tillåtet i ett land stämplas som otillåtet i grannlandet. Det ter sig därför också förståeligt, att förslag väckts om en jämförande undersökning av de ifrågavarande tryckfrihetsrättsliga reglerna.

Hemställan i förslaget om undersökning har efter ordalagen en mycket vittgående innebörd. Den synes nämligen ytterst gå ut på ett förenhetligande av samtliga lagregler — de processuella såväl som de straffrättsliga — om tryckfrihet och läsfrihet i de nordiska länderna. Det torde utan vidare kunna hävdas, att förverkligandet av ett dylikt mål knappast kan förväntas inom överskådlig tid; därtill torde olikheterna länderna emellan vara alltför djupgående i grundläggande frågor. I själva verket läser förslaget också ha en vida inskränkta innebörd. Förslaget torde allenast åsyfta de straffrättsliga stadganden, vilka fastslå vad som är att anse som otillåtet yttrande i tryckt skrift, d. v. s. för den svenska rättens del den i 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen införda brottskatalogen ävensom därmed korresponderande lagrum i strafflagen. Ej heller alla dessa stadganden torde förslagsställarna egentligen avse. Att döma av den sammanställning rörande gällande rätt som rådets juridiska niomannakommitté låtit utarbета [*se Bilaga 1*] skulle förslaget, i varje fall i första hand, avse de regler som gälla skrifter med sedlighetssårande eller rashetsande innehåll. Ett förenhetligande av lagreglerna på ett så begränsat område torde icke i och för sig möta större svårigheter.

Vad angår de regler, som gälla skrifter med sedlighetssårande innehåll, får emellertid en viss enhetlighet redan anses vara för handen de nordiska länderna emellan. De danska och norska strafflagarna tala om »utuktige (utuktige) skrifter», den finska lager om alster, som sårar tukt och anständighet, samt den svenska tryckfrihetsförordningen om framställning, vilken innefattar förfarande som sårar tukt och sedlighet. Enligt ämbetets mening måste de skiljaktigheter i ordalagen, som sålunda föreligga, i och för sig vara utan större betydelse för rättstillämpningen.

I själva verket förhåller det sig naturligen så, att det är den enskilda åtalsmyndighetens och domstolens bedömande i varje särskilt fall av vad som är att anse som »otuktigt» eller »sedlighetssårande» som blir avgörande för om innehållet i en viss skrift skall behandlas såsom brottsligt eller ej. För att taga ett aktuellt exempel — hänförande sig till de förhållanden som väl givit upphov till medlemsförslaget — torde anledningen till att skriften »Den röda rubinen» icke blivit bedömd på enahanda sätt i alla de nordiska länderna knappast vara de skiljaktigheter i lagstiftningen, vilka nyss berörts. Då bedömningen av en skrifts sedlighetssårande karaktär kan skifta

hos skilda åklagare och domare i ett och samma land, är det desto mindre antagligt, att bedömningen i olika länder skulle bli en och samma, även om lagreglerna vore enahanda. Det är således icke själva bestämmelserna som här spela den avgörande rollen utan den allmänna uppfattningen om var gränsen går mellan vad som är sedlighetssårande eller icke, en gräns som för övrigt ständigt förskjutes. Enligt justitiekanslersämbetets förmenande skulle följaktligen icke något väsentligt vara vunnet i det syfte förslaget avser, ens om identiska regler åvägabragtes om vad som i förevarande hänseende är tillåtet eller otillåtet yttrande i tryckt skrift. Att på detta område nå fram till preciserade formuleringar, såsom i förslaget sättes i fråga, torde vara vanskligt.

Vad angår skrifter med rashetsande innehåll finns en viss överensstämmelse i lagreglerna mellan Danmark och Sverige. Även i fråga om betydelsen av enhetliga lagregler rörande dessa skrifter torde i stor utsträckning kunna anföras vad nyss framhållits beträffande sedlighetssårande skrifter.

Det synes på grund härav som om det av förslagsställarna avsedda syftet icke vore att vinna på den av dem förordade lagstiftningsvägen. Ekuru justitiekanslersämbetet anser det vara av stort värde att stödja strävandena efter nordisk rättslikhet, anser sig ämbetet därför icke kunna tillstyrka förslaget.

Stockholm den 25 augusti 1958

Olof Alsén

Nils Berglund

Göta hovrätt:

Ur de synpunkter förslagsställarna anfört synes en jämförande undersökning av olikheter i lagstiftningen i de nordiska länderna i syfte att vinna en mer enhetlig reglering av ifrågavarande rättsområde icke opåkallad.

Vad angår det i förslaget särskilt berörda problemet — möjligheten att en skrift till följd av sitt sedliga innehåll kommer att röna olika behandling i skilda länder — torde det förhålla sig så, att det i den svenska lagstiftningen begagnade uttrycket »såra tukt och sedlighet» väsentligen har samma innebörd som motsvarande uttryck i de övriga nordiska ländernas lagspråk. Hovrätten finner det tveksamt om, såsom föreslagits, en närmare precisering av uttrycken i lagtext är genomförbar eller kan beräknas tjäna det avsedda syftet. Med de lagregler som gälla, läser en olikhet i behandlingen av en skrift i skilda länder i detta hänseende bero på avvikelser i uppfattningen i frågan om vad som kan anses tillåtet eller icke. Överensstämmande behandling i olika länder synes förr än genom mer utförlig lag-

stiftning möjligen kunna ernås genom att en anordning skapades, enligt vilken — innan i tveksamma fall åtgärd mot en skrift företoges — yttrande alltid komme att inhämtas i frågan från lämpligt gemensamt nordiskt kulturorgan.

Jönköping den 23 augusti 1958

På hovrättens vägnar:

Sven Ruhe

Jan Heuman

Sveriges advokatsamfund:

Liksom på så många andra rättsområden gäller även på förevarande område, att det i och för sig är en fördel, om rättsreglerna i de nordiska länderna är så likartade som möjligt. Även om önskvärdheten av likformighet kanske icke är särskilt framträdande just på detta område, synes därför icke något vara att erinra mot att möjligheterna att förenhetliga lagreglerna närmare undersökes.

Styrelsen vill emellertid framhålla att i vissa principiellt viktiga hänseenden grundåskådningen i de nordiska länderna icke är densamma, varför det måste antagas vara förenat med stora svårigheter att åstadkomma ett förenhetligande. I detta sammanhang må särskilt erinras om den enligt svensk uppfattning ur tryckfrihetssynpunkt utomordentligt betydelsefulla principen om allmänna handlingars offentlighet, en princip som icke har sin motsvarighet i dansk och norsk rätt. Det kan, såvitt styrelsen förstår, aldrig bli tal om att man från svensk sida skulle överge denna princip enbart i syfte att åstadkomma enhetliga regler i de nordiska länderna. Huruvida man i Danmark och Norge kan tänkas vara beredd att i enhetlighetens intresse införa den nämnda principen, måste nog bedömas såsom i hög grad ovisst.

Ytterligare vill styrelsen framhålla, att det knappast torde vara möjligt att genom enhetlig formulering av lagreglerna undvika att »vad som anses tillåtet i ett land stämpas som otillåtet i grannlandet». Även om exakt samma uttryck begagnas i de olika ländernas lagtexter, är därmed icke sagt att tillämpningen blir densamma. Vad som exempelvis menas med att en skrift är »otuktig» beror ju i sista hand på domarnas individuella bedömning och värdering. Att olika uppfattning härutinnan kan göra sig gällande i olika länder, är icke märkligare än att uppfattningen kan vara divergerande hos domstolarna i ett och samma land.

Av bland annat nu anförda skäl är det styrelsens uppfattning, att man icke bör göra sig alltför stora förhoppningar om möjligheterna att likrikta

de nordiska ländernas rättsskipning inom det tryckfrihetsrättsliga området. Såsom redan anförts har styrelsen emellertid icke något att erinra emot att frågan göres till föremål för en undersökning.

Stockholm den 23 augusti 1958

För Sveriges advokatsamfunds styrelse

Gunnar Lindh

Holger Wiklund

Sveriges författareförening:

Sveriges författareförening, som — i det väsentliga — delar förslagstäl-larnas meningar, vill förena sig med dem i hemställen, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna om förenhetligande av ifrågavarande lagregler.

Föreningen vill begagna detta tillfälle att såsom sin mening framhålla, att det i förbindelse med tryck- och läsfriheten finnes en uppgift för lagstiftarna och en uppgift av gemensamt intresse för de nordiska länderna, vilken ej är mindre angelägen än revidering och nordisk samordning av bl. a. bestämmelserna om vad som skall anses tillåtet och otilåtet i tryck. För-eningen åsyftar följande förhållanden. De grundläggande reglerna om tryck-friheten syfta till skydd mot statsmakten. På sin tid var ett skydd i sådan riktning tillfyllest. Dagens samhälle uppvisar emellertid betydande makt även i andra händer än statens, nämligen hos organisationer — i vidsträckt bemärkelse — av politisk eller ekonomisk karaktär. En makt av detta slag kan bliva utövad till men för en medborgares möjlighet att i skrift inför allmänheten giva uttryck åt en uppfattning som av den maktägande orga-nisationen bedömes misshaglig. Flera organisationer av detta slag hava den faktiska möjligheten att försvåra eller förhindra att t. ex. ett tidningsföre-tag erhåller papper för tryck eller andra förnödenheter, att en skrift fram-ställes (bl. a. sättning och tryckning) eller att skriften distribueras till kol-portörer eller boklådor. Tryckfriheten skulle ha mist sitt reella innehåll i den situationen, att en skrift till följd av framkallad brist på förnödenheter eller tjänster icke kan tryckas eller spridas bland allmänheten. Med det nu sagda har föreningen velat fästa delegationens uppmärksamhet på vad för-eningen funnit vara en uppgift för nordiskt lagstiftningsarbete och en upp-gift av betydande angelägenhetsgrad. Föreningen vill också anmäla det öns-kemålet, att den ifrågasatta rekommendationen till regeringarna måtte avse ej blott förenhetligande av i stort redan förefintliga lagregler om tryck- och läsfrihet utan även sådan utvidgning av lagstiftningen, att denna frihet

erhåller ett i de nordiska länderna likartat skydd mot ingrepp från politiska och ekonomiska organisationer.

Stockholm den 30 augusti 1958

För Sveriges författareförening

Stellan Arvidson

Ordförande

Hilding Östlund

Sekreterare

Svenska bokförläggareföreningen:

Föreningen finner det naturligt att arbetet för gemensam nordisk lagstiftning utvidgas även till tryckfrihetens område. Mycket skulle vara vunnit, om samtliga nordiska länder ägde sammanställande liberala tryckfrihetsrättsliga regler. Oss förefaller den svenska rättstillämpningen kunna utgöra en god grund för en gemensam lagstiftning. Rörande utformningen av detaljerade lagregler torde föreningen framdeles få tillfälle yttra sig.

Stockholm den 23 augusti 1958

Svenska bokförläggareföreningen

Kaj Bonnier

C. Eberstein

Svenska tidningsutgivareföreningen:

Föreningen finner det i och för sig förståeligt, att man genom nordiskt samarbete vill åstadkomma mera enhetliga tryckfrihetsrättsliga bestämmelser. Av den sammanställning över gällande rätt inom de olika länderna, som bifogats förslaget [*se Bilaga 1*], framgår att betydande skiljaktigheter föreligger, bl. a. ifråga om straffbudens utformning. Det måste därför ur olika synpunkter te sig mindre tillfredsställande, att det gemensamma nordiska lagstiftningsarbetet, som inom andra områden medfört en hög grad av uniformitet, icke kommit att omfatta tryckfrihetsfrågorna.

Det ligger emellertid i sakens natur, att en samtidig revision av tryckfrihetslagarna i de nordiska länderna måste bli ett synnerligen tidsödande och omfattande arbete, som skulle ställa lagstiftarna inför många och svåra problem.

Enligt föreningens uppfattning tillkommer emellertid ytterligare en väsentlig aspekt på frågan: lagtillämpningen i de olika länderna. Avgörande

för den grad av liberalism, varmed tryckfrihetsfrågorna behandlas, synes icke vara så mycket lagreglernas speciella utformning utan fast mera nationell och lokal sedvänja och rättspraxis. Det mål som förslaget syftar till — en likformig tryckfrihetsrättslig behandling av framför allt skönlitterära verk — torde, med hänsyn till de nationella olikheter som föreligger, knappast inom överskådlig tid kunna uppnås enbart genom att tryckfrihetslagarna uniformeras. Det uppmärksammade fallet, som förlagsställarna förmodligen haft i tankarna, har ju — trots icke alltför olikartade lagregler — bedömts olika i de nordiska länderna.

Med all respekt för de i förslaget väckta tankegångarna, får TU därför ifrågasätta lämpligheten av att nu vidtaga åtgärder som kan medföra ändringar i vår jämförelsevis nya tryckfrihetsförordning, i synnerhet som denna visat sig fungera på ett — i varje fall för tidningspressen och skönlitteraturen — tillfredsställande sätt.

Om en översyn ändock bedöms lämplig, torde denna böra — i likhet med vad som tidigare varit fallet inom det gemensamma nordiska lagstiftningsarbetet — omfatta hela lagkomplexet. Det förefaller nämligen tveksamt, om man — såsom motionärerna antyder — ur frågekomplexet bör utbryta detaljproblemet om straffbarhetskriterierna för vissa såsom otuktiga ansedda skrifter.

Stockholm den 1 september 1958

Svenska tidningsutgivareföreningen

Enligt uppdrag:

Bertil Moberg

Sekreterare

BILAGA 3

PM rörande konventionerna den 4 maj 1910 och den 12 september 1923 om åtgärder mot spridande av sedlighetssårande publikationer m. m.

I. Konventionen den 4 maj 1910 om förhindrande av sedlighetssårande publikationers spridning («agreement for the suppression of the circulation of obscene publications, signed at Paris on 4 May 1910»).

Enligt denna överenskommelse skall envar av de fördragsslutande staterna utse en myndighet att vara central instans för registrering och delgivning med motsvarande myndighet i andra länder av uppgifter om publikationer som enligt resp. lands interna lagstiftning äro att från straffrättslig synpunkt

anse såsom sedlighetssårande. Överenskommelsen har kompletterats med ett avtal den 4 maj 1949 (»protocol of 4 May 1949 amending the agreement for the suppression of the circulation of obscene publications»), enligt vilket Förenta Nationerna skall fylla vissa i överenskommelsen angivna funktioner, vilka tidigare åvilat Nationernas Förbund.

Enligt överenskommelsens artikel 1 åligger det de fördragsslutande parterna att utse en myndighet, som det skall åligga att

1. samla allt material som kan underlätta uppdagande och bekämpande av sådana handlingar, som innebära överträdelse av landets interna lagstiftning beträffande sedlighetssårande skrifter, teckningar, bilder eller föremål och vilka i avseende å sina beståndsdelar väsentligen äro av internationell karaktär;

2. meddela alla upplysningar, ägnade att förhindra införsel av i föregående punkt angivna publikationer och föremål ävensom att säkerställa och påskynda beslagtagandet av sådana, allt inom gränserna för den inre lagstiftningen;

3. meddela uppgift om i vederbörande stat redan utfärdade lagar i det ämne som i denna konvention beröres, ävensom om lagar som framdeles kunna komma att utfärdas.

Den i artikel 1 nämnda myndigheten skall enligt artikel 2 äga befogenhet att korrespondera direkt med motsvarande myndighet i andra stater. Enligt artikel 3 är myndigheten skyldig att — därest den interna lagstiftningen icke lägger hinder i vägen — delgiva motsvarande myndigheter i andra länder texten till domar som avkunnats för brott som avses i artikel 1.

Denna konvention jämte tilläggskonventionen av år 1949 har undertecknats av Danmark, Finland och Norge men icke av Sverige. De har också ratificerats av förstnämnda tre länder ävensom av Island.

II. Konventionen den 12 september 1923 om förhindrandet av spridande av och handel med osedliga publikationer (»international convention for the suppression of the circulation of and traffic in obscene publications, concluded at Geneva on 12 September 1923»).

Genom denna överenskommelse, vars text på sin tid utarbetades inom Nationernas Förbunds sekretariat, åtager sig de fördragsslutande parterna att vidtaga vissa rättsliga åtgärder mot personer, vilka tillverka eller driva handel med osedliga publikationer. Genom ett tilläggsprotokoll den 12 november 1947 (»protocol signed at New York on 12 November 1947 to amend the convention for the suppression of the circulation of and traffic in obscene publications») har Förenta Nationerna trätt i Nationernas Förbunds ställe såsom depositionsmyndighet m. m.

Enligt konventionen överenskomma de fördragsslutande parterna att söka uppdaga och bestraffa varje i artikel 1 närmare definierad sedlighets-sårande handling. Såsom sådan anses:

att tillverka eller förvara för anständigheten sårande skrifter, teckningar, gravyrer, målningar, tryckalster, avbildningar, affischer, emblem, fotografier, filmer eller andra föremål, därest det sker i handelssyfte eller för spridning eller för att offentligen utställas;

att för nyss nämnt ändamål importera, försända eller exportera eller låta

importera, försända eller exportera ovan angivna, för anständigheten sårande föremål eller att på något som helst sätt giva spridning åt berörda föremål;

att, på vilket sätt det vara må, driva vare sig offentlig eller enskild handel med ovan angivna, för anständigheten sårande föremål eller att åt dem giva spridning eller att offentligen utställa dem eller att yrkesmässigt utlåna dem;

att, i avsikt att befrämja ifrågavarande straffbara handel eller spridande, genom annons eller på vilket som helst annat sätt tillkännagiva, att viss person sysselsätter sig med ovan angivna straffbara handlingar, eller att genom annonsering eller på annat sätt tillkännage, hur eller från vem ovan nämnda, för anständigheten sårande föremål kunna anskaffas direkt eller indirekt.

Enligt artikel 2 skall den, som begått handling, som enligt artikel 1 är straffbar, ställas inför rätta i det land, där brottet begåtts. Han kan också, därest landets lagar så medgiva, lagföras i det land, vars medborgare han är.

Överenskommelsens artikel 3 innehåller regler om delgivning de fördragslutande länderna emellan av judiciella handlingar. Enligt artikel 4 är stat, som undertecknat överenskommelsen, skyldig att vidtaga åtgärder i syfte att bringa sin interna lagstiftning i samklang med överenskommelsen.

Av de nordiska staterna har Danmark, Finland och Norge — men icke Island och Sverige — undertecknat och ratificerat denna konvention jämte tilläggskonventionen av år 1947.

Den 3 oktober 1958

BILAGA 4

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

I det föreliggande medlemsförslaget om förenhetligande av lagreglerna om tryck- och läsfrihet i de nordiska länderna begäres en rekommendation till regeringarna om undersökning av möjligheterna till ett sådant förenhetligande av lagstiftningen. Förslaget är synnerligen allmänt avfattat och har till synes avseende å hela den tryckfrihetsrättsliga lagstiftningen. Kommittén har emellertid trott sig rätt förstå förslagsställarna, då den i sin behandling av saken begränsat sig till vissa sidor av tryckfrihetsrätten.

Såsom framhålles i förslaget, är tryckfriheten i princip i grundlag skyddad i samtliga nordiska länder. Självfallet är emellertid att tryckfriheten icke kan vara oinskränkt. Intresset knyter sig därför i praktiken till de begränsningar i denna frihet, som stadgats i de skilda länderna. Dessa kan ha tillkommit, t. ex. för att skydda allmänna intressen såsom statens säkerhet eller för att värna om ekonomiska intressen av skiftande art eller för att säkra privatlivets helgd eller för att trygga tukt och sedlighet. Fram-

ställningen har i det följande begränsats till att gälla inskränkningar i tryckfriheten, stadgade av hänsyn till tukt och sedlighet samt de i nära samband därmed stående begränsningar vilka tillkommit till avvärjande av rashets.

I några inkomna yttranden har frågan om att göra hela det tryckfrihetsrättsliga området till föremål för undersökning i syfte att nå fram till en enhetlig lagstiftning diskuterats. Med hänsyn till svårigheten att överblicka hela fältet har kommittén icke ansett sig böra för närvarande inlåta sig härpå. De inskränkningar i tryckfriheten, förslagsställarna främst haft i sikte, torde, som redan nämnts, avse de regler, som riktar sig mot tukt- och sedlighetssårande skrifter och vad därmed sammanhänger. Skulle från förslagsställarnas sida eller från något håll inom rådet påyrkas, att frågan om tryckfrihetslagstiftningen upptages i hela dess vidd, är kommittén självfallet beredd att ingå på en närmare undersökning av hela ämnesområdet. I sådant fall torde dock saken i enlighet med vad Finlands justitieministerium föreslår böra uppskjutas till en senare session. Relativt vidlyftiga förarbeten blir då erforderliga, innan saken kan behandlas i rådet. Sådana kan icke medhinnas före den nu instundande sessionen. Det kan även befinnas lämpligt att under sådana omständigheter inhämta yttrande av Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område.

Före sakens utsändande för yttrande till myndigheter och organisationer har kommittén låtit sammanställa de relevanta straffrättsliga reglerna på det begränsade område som kommittén beaktat. Dessa företer i sin yttre utformning, såväl vad angår utgivning och spridning av otuktiga skrifter som beträffande rashets, påfallande yttre olikheter, vilka i och för sig kunde behöva utjämnas.

Vad särskilt angår rashetsbestämmelserna, vilka över huvud saknas i Finland, föreligger dock även sakligen icke helt oväsentliga skiljaktigheter. I dansk och norsk rätt synes endast inhemska befolkningsgrupper vara skyddade mot hets, medan den svenska lagstiftningen ger ett mera vidsträckt skydd. Även andra olikheter kan påvisas. Kommittén förbigår emellertid rashetsbestämmelserna i det följande. Utrymme förefinnes visserligen uppenbarligen för ett förenhetligande i fråga om dessa bestämmelser. Å andra sidan bringas de så sällan i tillämpning, att det knappast är befogat att blott för dessa reglers skull inleda någon större internordisk undersökning. Att smärre olikheter fortbestår beträffande dessa regler innebär knappast någon större olägenhet ur nordisk synpunkt. Frågan om revision av rashetsbestämmelser får därför bli beroende av huruvida andra delar av tryckfrihetslagstiftningen upptages till internordisk behandling.

Beträffande reglerna om otuktiga skrifter torde rättsligt sett i och för sig de språkliga olikheterna mellan det i Danmark och Norge begagnade uttrycket »utugtig»/»utuktig» och det i Finland och Sverige brukade uttrycket »som sårar tukt eller anständighet»/»som sårar tukt och sedlighet» icke ha större räckvidd. De torde kunna uttolkas på likartat sätt. Vad som är av intresse är fastmera i främsta rummet de värderingar, som är förbundna med de angivna uttrycken.

I flertalet yttranden har framhållits, att uppfattningarna om vad som skall förstås med otuktig och sedlighetssårande växlar icke endast från land till land utan även inom olika delar av samma land och inom olika samhälls- och yrkesgrupper i ett land. Dessa skiftande meningar återspeglas också i viss mån i de inkomna yttrandena. Meningsskiljaktigheterna är på detta område mera påtagliga än på de flesta andra, där medborgarna visserligen kan ha olika värderingar men där i stort sett grunduppfattningen är gemensam. Anledningen till att meningarna på detta område går isär torde vara att söka bland annat däri, att det är synnerligen oklart vilka intressen de nuvarande reglerna är avsedda att skydda.

Det samhälleliga intresse om vilket i främsta rummet är fråga torde gälla skydd mot sådana framställningar av hithörande slag, vilka kan beräknas verka så förråande och upphetsande på vissa samhällsmedlemmar, att de därav föranledes till brottsliga gärningar. Särskilt ungdomen vill man skydda mot dylika inflytanden. Emellertid torde det få antagas att endast en relativt begränsad del av vad som allmänneligen brukar betecknas som otuktiga skrifter har dylika samhällsskadliga verkningar. Snarare torde bestämmelserna ha eller i vart fall haft till huvudändamål att upprätthålla en moralordning enligt vilken allt publikt sysslande med sexuallivet ansetts som förkastligt. Samhället torde ha betraktat det som ur dess synpunkt i och för sig värdefullt att sådana moralföreställningar vidmakthölles. Emellertid lär numera anslutningen till denna moralordning ha minskats. I stället framträder en åskådning enligt vilken sexuallivet betraktas som något naturligt, vilket kan behandlas på samma sätt som andra mänskliga livsytringar. Icke minst i den omständigheten att en åsiktsförskjutning på detta område fortgår torde förklaringen till den nuvarande osäkerheten om innebörden av begreppet otuktig vara att söka.

Sett ur enskild synpunkt torde bestämmelserna vara tillkomna för att skona vissa medborgare vilka beröres illa av att i någon form komma i kontakt med företeelser som mer eller mindre tydligt har samband med sexuallivet. Dessa medborgare anses ha ett anspråk på statsmakterna att bli skyddade från sådant som verkar störande på deras sinnesro. Det är här närmast fråga om en avvägning av angivna gruppers intresse av skydd och andra medborgares intresse att fritt få ge uttryck åt sina meningar.

Enligt den i samtliga nordiska länder gällande ordningen blir det — som också påpekats i ett flertal yttranden — domstolarnas sak att bestämma vad som skall förstås med tukt och sedlighet och att därefter avgöra om den åtalade skriften verkar stötande i sådant hänseende. Givetvis måste de enskilda domarna i sin bedömning vara i viss mån bundna eller i vart fall influerade av de allmänna strömningarna inom just den trakt där domstolen är verksam, i den krets där de umgås och slutligen icke minst av sina egna personliga värderingar i dessa frågor. Att utgången i samma eller likartade mål därför växlar från ett land till ett annat eller från en instans till en annan är icke ägnat att förvåna.

Det skulle i och för sig vara av värde, om vissa allmänna grundsatser för tolkningen av de ifrågakvarande uttrycken kunde uppställas. För att få fram

sådana principer finge man sannolikt börja från olika utgångspunkter. I första hand torde man böra bestämma, vilka värden och intressen lagstiftningen på hithörande område är avsedd att slå vakt om. Allt efter den ståndpunkt till vilken man komme i denna grundläggande fråga, finge därefter de konkreta reglerna utformas. Om t. ex. huvudintresset är att skydda befolkningen, särskilt ungdomen, mot skildringar som kan verka brottsinspirerande, bör reglerna få en sådan utformning att de icke riktar sig mot skildringar avseende normala utslag av sexualdriften men väl kan användas gentemot sadistiska eller på liknande sätt skadliga skildringar. Man skulle då kunna avstå från den måttstock, som låter det straffbara bli beroende av den i och för sig tämligen ovidkommande faktorn: skildringens större eller mindre detaljrikedom. Denna omständighet synes nämligen för närvarande tillmätas betydelse i flera av de nordiska länderna. Vid uppdragande av dylika allmänna regler skulle vidare behandlas konfliktläget, då de konstnärliga uttryckskraven icke kan förlikas med de begränsningar i tryckfriheten, som anses böra upprätthållas med hänsyn till ovan angivna intressen. Inom kommittén finns sympati för tanken att de konstnärliga kraven så långt som möjligt bör ges företräde. Om syftet med skriftens utgivande tillägges avseende, blir det möjligt att behandla ur objektiv synpunkt likartade fall olika med hänsyn till om syftet med skriften är ekonomisk vinning eller om det är att få ge uttryck för konstnärligt skapande. Dock är stora vanskligheter förbundna med varje distinktion, i vilken konstnärligheten ingår som ett led. Meningarna vill gärna gå isär om vad som har och vad som saknar konstnärlig kvalitet. Kommittén anser därför att användningen av begreppet konstnärlighet knappast kan få större betydelse, då det gäller att i rättstillämpningen trygga ett likartat bedömande av skrifter, som sysslar med sexuella problem.

Av vad ovan anförts följer, att kommittén anser det knappast förefinnas några praktiska möjligheter att draga upp sådana riktlinjer för tolkning av begreppet otuktigt skrift, som kan allmänt accepteras.

Förslagsställarna synes, då de åberopar Nordiska kulturkommissionens uttalande i ämnet, vilja gå ganska långt i den riktningen, att skildringar, som bedömes mindervärdiga, icke skall bekämpas med strafflagsbud utan med upplysning. Om därmed åsyftas att alla lagregler mot otuktiga skrifter bör undanskaffas, framgår icke fullt klart av vad förslagsställarna anför.

Avgörande är vilken betydelse ett förenhetligande på detta område kan anses ha ur allmän synpunkt.

I några yttranden, särskilt från förläggar- och bokhandelshåll, har vikten av en enhetlig tillämpning av lagreglerna om yttrandefrihetens gränser understrukits. Betydelsen härav för tillkomsten av en gemensam nordisk bokmarknad är också uppenbar. Den nuvarande olikheten i behandlingen av vissa skrifter synes också föga rationell, då i och med den ökade trafiken över gränserna effektiviteten av nationella förbud svårigen kan tryggas. Ett förbud mot försäljning av en viss tryckt skrift i ett land drabbar, då denna i realiteten fritt kan köpas i ett grannland och därifrån medföras,

egentligen huvudsakligen mer avlägsna trakter med dåliga förbindelser till grannländerna.

Det centrala problemet är emellertid, hur en önskad enhetlighet i rättstillämpningen i praktiken skall kunna säkras. Den närmast till hands liggande vägen är att i själva lagen i varje land i detalj angiva de principer, som skall följas. Även om i det föregående några linjer antytts efter vilka en dylik mera preciserad lagtext skulle kunna utformas, har dock utsikterna att nå fram denna väg bedömts ogynnsamma. — En annan möjlighet, som antydes i Göta hovrätts yttrande, är att i tveksamma fall den behöriga domstolen skulle inhämta yttrande från någon gemensam nordisk kulturinstans. Kommittén kan i detta sammanhang erinra om den i sak A 14/1958 väckta tanken på inrättande av ett gemensamt nordiskt domstolsorgan i syfte att trygga en enhetlig rättstillämpning beträffande gemensam nordisk lagstiftning. Om resultat kan nås på denna väg, får avgöras i samband med sistnämnda förslag.

Det bör i detta sammanhang även uppmärksammas att tre av de nordiska länderna, nämligen Danmark, Finland och Norge, är bundna av bestämmelserna i 1923 års konvention om förhindrande av spridande av och handel med otuktiga skrifter, vilken överenskommelse pålägger de ifrågavarande länderna skyldighet att ingripa mot vissa slag av obscena tryckalster.

Under angivna omständigheter har kommittén kommit till den uppfattningen, att — även om det skulle vara förenat med vissa fördelar, om ordalagen på ifrågavarande punkter i våra länders lagstiftning vore exakt desamma — det i rättstillämpningen dock ytterst blir avgörande vilka värderingar domstolarna i de särskilda fallen kommer att lägga till grund för sina bedömanden.

Kommittén har icke ansett sig kunna i detta sammanhang ingå på den av Sveriges författareförening väckta frågan om på vad sätt skydd för tryckfriheten skall beredas mot ingrepp från politiska och ekonomiska organisationer. Detta problem har kommittén ansett falla utanför ramen för det föreliggande medlemsförslaget.

Kommittén vill med hänsyn till vad som sålunda förekommit förorda, att rådet icke företager sig något i denna sak.

Visby den 25 september 1958

Bjarni Benediktsson *Holger Eriksen* *Nils Hønsvald* *Harras Kyttä*
Georg Pettersson *Olov Rylander* *Arvo Salminen* *Knud Thestrup*
Förman

Medlemsförslag

om utgivande av gemensam statistisk skrift

(Väckt av Per Hækkerup, Ossian Sehlstedt och T. A. Wiherheimo)

Vid det 21:a nordiska statistiska chefsmötet, som ägde rum i Stockholm den 20—22 maj 1957, väcktes ett förslag om utgivande av en mindre statistisk bok med engelsk text om de nordiska länderna (se »Nordisk statistisk skriftserie», 5, s. 11) av nedan skisserad typ. Från flera av länderna anmäldes då intresse för att söka åstadkomma en informationsskrift av föreslaget innehåll. Enighet förelåg om att frågan hade sin plats i Nordiska rådet.

Åtskilliga länder utgiver numera, vid sidan om sina traditionella statistiska årsböcker, små statistiska översiktshäften, avsedda att ge koncentrerade fakta för utlandspubliken och följaktligen försedda med text endast på något utländskt språk, vanligen engelska.

För de nordiska ländernas vidkommande föreligger hittills ingen motsvarighet till de omtalade förminskade årsböckerna. Visserligen utges olika slags publikationer, avsedda att presentera länderna för utlandet, men dessa innehåller huvudsakligen text och är i flertalet fall till följd av sitt omfång så dyrbara att framställa att någon mera omfattande försäljning eller gratisutdelning icke kan förekomma.

Behovet av en mindre skrift, vars huvudsakliga innehåll ägnas åt statistiska uppgifter och andra därmed jämförliga faktiska uppgifter, gör sig emellertid i olika sammanhang påmint. Icke minst inför det vidgade nordiska ekonomiska samarbete, som i varje fall i någon form kan förutses, föreligger ett påtagligt intresse av att på *ett* ställe kunna få fortlöpande information om de grundläggande statistiska data beträffande de nordiska länderna.

Som en utgångspunkt kunde man tänka sig, att en skrift av detta slag skulle bestå av 40—60 sidor i litet format (högst 12 × 18 cm). Alla de fem nordiska länderna borde givetvis behandlas i boken, och tabellerna borde göras så, att varje tabell så vitt möjligt innehöll uppgift för alla fem länderna.

Ny upplaga borde helst utges varje år, men om intresset ej visade sig tillräckligt stort, kunde man tänka sig att förnyelsen skedde med några års mellanrum.

Huvuddelen av innehållet borde ägnas åt rent statistiska uppgifter, men därutöver skulle man kunna tänka sig att även medtaga en del andra upp-

gifter, exempelvis om ländernas statsskick m. m. Texten skulle i första hand vara på engelska, men om boken visade sig bli en framgång, kunde därutöver tänkas en alternativ utgivning på andra världsspråk, t. ex. franska och spanska.

Något större antal illustrationer skulle icke komma i fråga, i varje fall icke i form av autotypier. Ett antal diagram skulle dock försvara sin plats.

Såsom titel kunde man tänka sig »Basic data on the Northern Countries», »Facts about the Northern Countries» el. dyl.

Som jämförelse kan nämnas, att Benelux-länderna utger ett antal gemensamma statistiska skrifter, vari återfinnes uppgifter av skilda slag berörande Belgien, Luxemburg och Nederländerna. Sålunda utges dels en statistisk kvartalstidskrift, dels en statistisk årsbok för Benelux. Den senare innehåller väsentliga data bl. a. berörande följande frågor (1953 års upplaga):

1. Geografiska och meteorologiska uppgifter	b) Inrikes sjöfart
2. Befolknings- och hälsovårdsfrågor	c) Transocean sjöfart
3. Jordbruk och fiske	d) Järnvägar
a) Jordbruksräkningen 1952	e) Flygtrafik
b) Jordbruksräkningen 1950	f) Vägtransport
c) Diverse	g) Telefon och radio
d) Havsfiske	7. Penning- och kreditväsen
4. Industri	a) Statsfinansiella frågor
5. Handel	b) Penning- och kreditmarknad
a) Utrikeshandel	c) Finansiella förbindelser med utlandet
b) Internationell hamntrafik	d) Nationalinkomst
c) Inländsk handel	8. Socialstatistik
6. Kommunikationer	9. Prisindex
a) Allmänt	10. Undervisning
	11. Allmänna val

Vid övervägandet av möjligheterna att utge en gemensam nordisk statistisk skrift torde det ovan lämnade exemplet från Benelux-länderna kunna användas som mönster.

Det material, som sålunda skulle ingå i en dylik skrift, finns redan nu tillgängligt hos de olika ländernas statistiska myndigheter. Enligt vad som framkom vid nyssnämnda statistiska chefsmöte torde själva sammanställandet av materialet icke behöva bli någon uppgift av mera arbetskrävande natur utan kunna utföras med tillhjälp av befintlig arbetskraft. Kostnaderna kommer därför att inskränka sig till de relativt begränsade belopp, som erfordras för publikationens tryckning. Då boken utan tvivel kunde påräkna en viss marknad, kan det belopp, som skulle behöva tillskjutas av de medverkande länderna för nettoutgifternas täckande, antagas bli av ringa storlek. Eventuellt skulle det kunna rymmas inom den för varje lands statistiska publikationer avsedda anslagsramen.

Det synes lämpligt att initiativen till den ifrågavarande statistiska publikationen tages från Nordiska rådets sida. Det föreslås därför,

att rådet rekommenderar regeringarna att uppdraga åt de statistiska centralmyndigheterna i de nordiska länderna att utgiva en gemensam statistisk publikation av den art som ovan angivits.

København, Stockholm och Helsingfors i mars 1958

Per Hækkerup

Ossian Sehlstedt

T. A. Wiherheimo

BILAGA**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

Den påtænkte publikations anvendelighed i oplysningsarbejdet vil bero på, hvilket sigte den får i hele tilrettelæggelsen, navnlig om den er tænkt som en videnskabelig publikation, eller den skal tage sigte på en noget bredere læsekreds. Man ser sig derfor, før nærmere udarbejdede planer foreligger, ikke i stand til at udtale sig om publikationens værdi for oplysningsarbejdet i udlandet, men undlader dog ikke at påpege, at de officielle nordiske statistiske publikationer allerede i forvejen er sådan udstyret, at de synes let tilgængelige for interesserede udlændinge.

København, den 30. maj 1958

P.m.v.

Sigvald Kristensen

Finansministeriet, det statistiske departement:

Det nordiske statistiske chefsmøde i maj 1957 har ikke afgivet nogen udtalelse om, hvor store omkostningerne vil blive og heller ikke haft noget grundlag for en vurdering heraf, idet spørgsmålet ikke har været genstand for en saglig undersøgelse under mødet, hvor der alene kunne opnås enighed om, at spørgsmålet hørte hjemme i Nordisk Råd, hvilket efter de under mødet faldne udtalelser måtte forstås således, at der ikke var tale om et statistisk anliggende, men om et informationsskrift.

Endvidere skal man oplyse, at omkostningerne ved selve udarbejdelsen af manuskriptet til et sådant skrift ikke vil blive uvæsentlige, hvis skriftet skal være forsvarligt, og at man, såfremt et sådant skrift ønskes udarbejdet, vil anse det for rettest, at de nordiske landes udenrigsministerier overdrager det pågældende arbejde til en sagkyndig i et af de nordiske lande, som på eget ansvar udarbejder skriftet på grundlag af det fra de enkelte nordiske lande offentliggjorte materiale og i tvivlstilfælde korresponderer med de andre nordiske landes statistiske institutioner, således at der ikke i den anledning oprettes nogen komité med deraf følgende udgifter.

København, den 30. maj 1958

C. Ulrich Mortensen

Det danske selskab:

Vi har fra selskabets udsendinge i Frankrig, Belgien og Schweiz modtaget følgende kommentarer til forslaget.

Udsendingen i Frankrig, cand.mag. Ernst Rehben, skriver følgende:

En fællesnordisk — periodisk udkommende — statistisk oversigt vil utvivlsomt have sin store betydning som oplysende faktor, ikke mindst i Frankrig og de romanske lande, der fra gammel tid har haft en tendens til at betragte de skandinaviske lande og deres fænomener under eet. Dette har givet og giver stadig anledning til ikke uvæsentlige fejltagelser. Såvel i parlamenter, i presseredaktioner, handelskamre som på universiteter og lignende institutioner ville den omtalte oversigt have sin betydning ved klart at fremhæve ligheder og forskelle mellem de skandinaviske lande.

Hvad sproget for en sådan oversigt angår, beklager jeg naturligvis, at engelsk automatisk syntes at være selvskrevet. Det skulle imidlertid være let at forsyne de forskellige egentlige statistiske afsnit med såvel engelsk som fransk (og spansk) tekst. Og der ville ganske givet blive opnået en meget større effektivitet, bl. a. i Sydamerika og i hele middelhavsområdet. Det burde ligeledes være en selvfølge, at oversigten forsynes med sagregister på engelsk og fransk. Måske var det umage værd at overveje, om ikke spansk eventuelt kunne erstattes med russisk.

For at undgå misforståelser burde eventuelle pengeangivelser ikke være angivet i skandinaviske valutaer, men være omregnet til en fælles international møntenhed, enten dollars eller sterling. Jeg har gang på gang her i Frankrig konstateret fejl opstået ved forvekslinger af de skandinaviske valutaer, hvis internationale værdi jo er ret forskellig. Jeg er iøvrigt ganske klar over, at en omregning til en international møntenhed ikke fuldstændig dækker de forskellige skandinaviske valutaers indre købekraft.

Hvad emnerne for oversigten angår, vil jeg gerne bemærke følgende, idet jeg henholder mig til det i udkastet foreslåede skema (der er så kortfattet, at det er svært at se, hvad der virkelig påtænkes medtaget):

under 7 a) »statsfinansiella frågor» fremgår det således ikke, om skattesystemerne i de nordiske lande medtages. For et land som Frankrig, er det af væsentlig betydning, at de forskellige skattekinders art (direkte, indirekte, etc.) angives tydeligt;

under 8: det er formodentlig givet, at finansieringen af socialforsikringerne i de forskellige skandinaviske lande angives (statens, kommunernes, de forsikredes bidrag), ligesom de forskellige skandinaviske landes pristalsbudgetter vel er medtaget;

under 9 »prisindex»: der er vel ikke blot tale om en indeks, men om en angivelse af de løbende en gros- og detailpriser på de vigtigste produkter.

Udsendingen i Belgien, mag.art. Richard W. Hansen, har følgende kommentarer til forslaget:

Projektet er ganske fortræffeligt og burde ganske givet føres ud i livet. Det hænder ofte, at interesserede henvender sig til os med anmodninger om statistiske oplysninger, og da for det meste om alle de nordiske lande, oplysninger, som de hidtil har måttet hente på de forskellige nordiske repræsentationer på stedet. Der er således absolut et behov for en sådan publikation, så meget mere som udlandet jo opfatter os som en helhed — ja, i langt større udstrækning end vi ofte selv gør det.

Forslagstillerne har henvist til *Annuaire Statistique Benelux*, som jeg af egen erfaring har haft overmåde megen anvendelse for, og jeg synes, at den både med hensyn til opsætning og udstyr udmærket kunne danne for-

billede for et nordisk pendant. Benelux-publikationen lider imidlertid under den ulempe, at den hidtil kun er kommet i to årgange (1951, 1953), ganske vist suppleret med et statistisk kvartalstidsskrift, der dog er mindre overskueligt. En sådan statistisk årbog bør naturligvis være fortløbende og udkomme med ikke alt for store mellemrum. Dog skulle jeg tro, at en årlig udgave ikke ville være nødvendig, da hver udgave jo kan indeholde statistiske oplysninger for flere år, hvilket letter sammenligninger. Fordelen ved at udgive en sådan publikation f. eks. hvert andet år er endvidere, at den enkelte udgave kan gøres større og fyldigere for de samme penge, når udgaven kommer med 2—3 års mellemrum, evt. mere. Jeg finder nemlig, at den foreslåede udgave i format og omfang er lidt for lille. Det vil jo alligevel næppe blive en publikation, der henvender sig til det helt store publikum, og det er derfor vigtigt, at den, der ønsker at anvende statistikkerne, virkelig deri finder, hvad han søger efter.

På basis af mine erfaringer herved fra kan jeg således opsummere mine bemærkninger på følgende måde: Hellere en lidt fyldigere og mere omfattende publikation, der udkommer med 2 til flere års mellemrum end en lille og forholdsvis summarisk statistisk oversigt, der udkommer hvert år. Man bør jo også betænke, at en sådan nordisk statistik vel i første række ville have interesse i selve de nordiske lande, og også af denne grund bør den give mere end en publikation beregnet til udlandsoplysning. Dermed være ikke sagt, at den påtænkte publikation burde have samme omfang som de nationale statistiske årbøger; eksemplet fra *Annuaire Statistique Benelux* synes mig at være en passende mellemvej, om det økonomisk kunne lade sig gøre. Det kan eksempelvis oplyses, at *Annuaire Statistique Benelux* uddeles gratis til fremmede repræsentationer og særligt interesserede, men samtidig sælges den også i boghandlerne til en særdeles rimelig pris.

Endelig skriver *selskabets udsending i Schweiz*, mag.art. Hans Joakim Schultz:

I og for sig mener jeg, at der i høj grad vil være brug for et sådant skrift. Dog forekommer det mig, at man snarere skulle gøre det lidt kortere i stedet for så omfattende, som foreslået er.

Det afgørende er naturligvis, at man publicerer nye årlige udgaver så hurtigt som overhovedet muligt for det forløbne år. Jo mere omfattende og detaljeret publikationen bliver, des længere tid vil der gå med at få den nye udgave ud.

Så jeg ville foretrække et skrift på ca. 32 sider, der ikke går for stærkt i detaljer, men mere trækker de store linier op på de forskellige områder.

Vi håber, disse udtalelser må være til gavn, og selskabet er i øvrigt til rådighed, såfremt man skulle ønske yderligere oplysninger indhentet hos udsendingene.

København, den 9. juni 1958

Folmer Wisti

Finland**Socialministeriet:**

Utgivandet av en mindre statistisk bok om de nordiska länderna i den form, som framgår av medlemsförslaget, bör betraktas såsom ett i allo beaktansvärt initiativ. Vad beträffar särskilt socialstatistiken kan det konstateras, att de nuvarande statistiska publikationerna av översiktskaraktär, såsom t. ex. utrikesavdelningarna i de nordiska ländernas statistiska årsböcker, innehålla mycket knapphändiga uppgifter om den sociala verksamheten i de olika länderna.

Det praktiska värdet av en kortfattad och främst på sifferuppgifter baserad broschyr är i hög grad beroende av i vilken mån uppgifterna från de olika länderna äro sinsemellan jämförbara. På socialstatistikens område har de nordiska regeringarnas samarbete under de senaste åren varit synnerligen livligt. Såsom resultat av detta arbete har bl. a. detaljerade utredningar publicerats i »Nordisk statistisk skriftserie». Rörande den sociala verksamheten stå tillfredsställande statistiker för den planerade publikationen sålunda direkt till förfogande, och meningen är att materialet i fortsättningen skall kompletteras och utvidgas.

Helsingfors den 6 augusti 1958

Minister *V. Liljeström*

Regeringsråd *A. Vehilä*

Statistiska centralbyrån¹:

Tanken på en gemensam nordisk årsbok är icke främmande för statistikerna. Saken har behandlats i deras egen krets. Senast var frågan före till behandling vid det nordiska statistiska chefsmötet i maj 1957. Man har dock ännu icke kommit så långt, att tanken har kunnat förverkligas, i synnerhet som statistikerna ha ansett det nödvändigt, att initiativet till en sådan årsbok kommer från dem som äro i behov av en dylik publikation.

I årsboken för Benelux-länderna, vilken omnämnes i initiativet, skildras medelst över 90 tablåer vederbörande länders befolkning, näringsliv, penningangelägenheter o. a. verksamhet i samhällslivet. Betydligt knapphändigare uppgifter av samma slag ingå i Statistisk Årsbok för Finland i avdelningen »utlandet», som omfattar 47 tablåer. Enligt centralbyråns mening vore det önskligt, att en för de nordiska länderna gemensam årsbok kunde fås till stånd, och därvid vore det naturligt att gå till väga så, att årsbokens nuvarande avdelning för de nordiska länderna utvidgades och utgaves såsom en särskild publikation. Detta skulle förutsätta ett synnerligen fast samarbete med de övriga nordiska länderna, vilket redan etablerats inom ramen för publiceringen av de skilda ländernas statistiska årsböcker.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Statistiska centralbyrån önskar likväl framhålla, att utgivningen av gemensamma statistiska publikationer för flera länder medför synnerligen mycket arbete. Då statistikerna uppgöras på olika sätt, är det mycket svårt att få mot varandra svarande, jämförliga uppgifter från de olika länderna. Detta har berett stora svårigheter vid uppgörandet av den statistiska årsbokens utländska avdelning redan i dess nuvarande omfattning. Förden skull borde det noggrant övervägas, i vilken utsträckning initiativet borde förverkligas, om det leder till positivt resultat. Att utgiva en lika diger årsbok som Benelux-länderna förefaller att åtminstone till en början stöta på synnerligen stora svårigheter. Även en mindre omfattande nordisk årsbok och dess fortsatta utgivande kräver under alla omständigheter, att tjänstemannaarbetskraften ökas vid statistiska centralbyrån, om uppgiften ombetross byrån. Särskilt är det skäl att framhålla de kostnader som föranledas av nödvändiga personliga konferenser med representanter för de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 8 juli 1958

Överdirektör *Valter Lindberg*

Tf. avdelningsföreståndare *Aarre Sahavirta*

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Saken har vært forelagt *statistisk sentralbyrå*, som mener at det kan ha en viss interesse å utgi et felles statistisk skrift for de nordiske land og er villig til å samarbeide med de andre statistiske institusjonene i Norden om utgivningen av et slikt skrift. Da saken er reist fra svensk side, går en ut fra at Sverige også er villig til å ta på seg sekretariatsarbeidet. Byrået tviler på om det er behov for et årlig skrift av dette slag og mener at en bør vente med å ta standpunkt til spørsmålet om hyppigheten av utgivningen inntil behovet blir mer avklart.

Når det gjelder opplegget av skriftet, er sentralbyrået enig i at Benelux-landenes statistiske årbok kan tjene som forbilde, men selvsagt bør de nordiske statistiske institusjonene i tilfelle komme sammen for å drøfte opplegget nærmere dersom det blir besluttet å gi ut en slik publikasjon.

Oslo, 24. september 1958

Sverige

Kommerskollegium:

I medlemsförslaget pekas på att åtskilliga länder, vid sidan om sina traditionella statistiska årsböcker, numera utge små statistiska översiktshäften, avsedda att ge koncentrerade fakta för utlandspubliken och följaktligen försedda med text endast på något utländskt språk, vanligen engelska. Tanken att på nordiskt plan åstadkomma en informationsskrift av föreslaget innehåll anknyter till ett vid 21:a nordiska statistiska chefsmötet i Stockholm i maj 1957 väckt förslag om utgivande av en mindre statistisk bok med engelsk text om de nordiska länderna.

Denna tanke utvecklas i medlemsförslaget vidare. Det framhålls bl. a. att behovet av en mindre skrift, vars huvudsakliga innehåll ägnas åt statistiska uppgifter och andra därmed jämförliga faktiska uppgifter, gör sig i olika sammanhang påmint. Vidare nämnes att det icke minst inför det vidgade nordiska ekonomiska samarbete som i varje fall i någon mån kan förutses föreligger ett påtagligt intresse av att på ett ställe kunna få fortlöpande information om de grundläggande statistiska data beträffande de nordiska länderna. Ett karakteristiskt drag hos den föreslagna skriften synes vara att uppställningen borde göras så att varje tabell så vitt möjligt innehöll uppgift för alla de fem nordiska länderna.

Enligt vad som framgår av det föregående torde medlemsförslaget närmast syfta till att åstadkomma ett gemensamt statistiskt översiktshäfte, avsett i första hand för utomnordisk publik. Härför synes också det förhållandet tala, att förslaget anknyter till den vid det statistiska chefsmötet behandlade propån och att materialet som skulle ingå i en sådan skrift enligt förslaget redan nu finnes tillgängligt hos de olika ländernas statistiska myndigheter. Själva sammanställandet av materialet förutsättes dessutom icke behöva bli någon uppgift av mera arbetskrävande natur för de statistiska verken utan kunna utföras med tillhjälp av befintlig arbetskraft.

Kollegium kan för sin del icke närmare uttala sig om behovet av en skrift av den föreslagna utformningen. Det kan dock antagas att den såsom källa för spridning av fakta i koncentrerad form skulle ha en uppgift att fylla bland annat i samband med olika institutioners och organisationers verksamhet. Den skulle också ha en betydelse genom att markera ett samgående som ur kollegii synpunkt synes önskvärt. Kollegium är berett att, om en sådan skrift kommer till stånd, på sitt område bidra med de uppgifter som kunna anses behövliga för ändamålet.

I sammanhanget synes böra erinras om att frågan om samnordisk publicering av statistiska serier i vissa fall, särskilt då det gäller statistik på det ekonomiska området, torde komma i ett nytt läge, i händelse att beslut fattas om en gemensam nordisk marknad. Såsom exempel härpå torde kollegium få hänvisa till synpunkter och förslag som framlagts av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och som avse vissa gemensamma månads-

års- och kvartalstabeller angående utrikeshandeln (»Rapport från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Bilaga 3. Statistiskt samarbete»). De nämnda månads- och årstabellerna äro avsedda att av varje land publiceras i de nationella handelsstatistiska månads- och årspublikationerna, medan kvartalstabellerna skola publiceras i ett gemensamt nordiskt kvartalshäfte med engelsk text. Det viktigaste syftet med denna publikation har av utskottet angivits vara att visa betydelsen av den nordiska samhandeln och de fyra nordiska ländernas handel med andra länder. En publikation av nu nämnt slag ställer mycket stora krav på statistikens jämförbarhet och förutsätter därför, till skillnad mot i medlemsförslaget åsyftad skrift, ett omfattande och tidskrävande förberedande arbete på förenhetligandet av ländernas statistik jämte andra anordningar. Den kräver sålunda bland annat en i detalj planlagd samordning i tidshänseende av det löpande statistiska arbetet i de samarbetande länderna.

Stockholm den 31 maj 1958

Nils Malmfors

Arthur Eriksson

Sören Ohman

Socialstyrelsen:

Den under senare år starkt ökade frekvensen av besök av utlänningar i de nordiska länderna och de långt syftande planerna på ekonomiskt samarbete mellan olika grupper av stater har medfört ökade krav på lättillgängliga upplysningar för utländsk publik rörande de nordiska ländernas förhållanden. För tanken att sammanföra dylika upplysningar i en statistisk publikation gemensam för de nordiska länderna synes många skäl kunna anföras.

Förslaget synes närmast gå ut på att framställa en tabellmässig uppslagsbok av ungefär samma typ, som den statistiska bilaga som ingår i olika på privat initiativ framställda fickkalendrar. Dessa har både genom försäljning och gratisutdelning under senare år vunnit stor spridning. Någon dubbling i förhållande till dessa kalenderbilagor skulle det dock icke vara fråga om, eftersom tabellerna i dem endast avser Sverige och texten är på svenska språket; i vad mån besläktade fickkalendrar förekommer i de andra nordiska länderna undandrar sig styrelsens bedömande. Det förhållandet att dessa kalendrar förmodligen icke minst på grund av den statistiska bilagan blivit mycket populära, tyder på att en uppslagsbok av den art som föreslagits kommer att bli mycket efterfrågad.

Vid planeringen av den föreslagna skriften är det emellertid nödvändigt att något närmare än förslagsställarna gjort överväga, vilken läsekrets som skriften i fråga kan väntas få. I första hand synes förslagsställarna ha inriktat sig på en populär skrift, som skulle kunna i betydande utsträckning finansieras genom försäljning. Därest detta skall lyckas, torde det vara

lämpligt att i någorlunda stor utsträckning förse boken med diagram och kartogram för att därigenom göra den mera tilldragande. Bokens karaktär av huvudsakligen tabellverk bör dock icke förändras. Om ett tiotal diagram skall få plats synes det nödvändigt att sidantalet blir minst så stort som enligt förslagets övre gräns, dvs. 60 sidor. Önskvärt vore att man inom detta utrymme även kunde få plats för vissa jämförelsesiffror avseende ett starkt begränsat antal andra länder, särskilt sådana där skriften kan beräknas få en mera avsevärd spridning.

Under åberopande av de här ovan anförda synpunkterna får socialstyrelsen för sin del tillstyrka förslaget om utgivande av en gemensam statistisk skrift om de nordiska länderna.

Stockholm den 30 maj 1958

Göta Rosén

Erland v. Hofsten

Statistiska centralbyrån:

Eftersom frågan tidigare varit uppe vid det 21:a nordiska statistiska chefsmötet, där den togs upp från svensk sida, har den också diskuterats i centralbyrån.

Centralbyrån ansluter sig till förslagsställarnas uppfattning att en mindre statistisk skrift med engelsk text och tabeller om de nordiska länderna särskilt i våra dagar skulle ha en uppgift att fylla.

Många länder utger officiellt — vid sidan om de egentliga statistiska årsböckerna — fickupplagor av dessa av varierande storlek, vanligen illustrerade med diagram och någon karta samt försedda med en viss text. Vad gäller årsböcker gemensamt utgivna av flera länder förekommer de utom i Benelux-länderna, som förslagsställarna nämner, även bl. a. i brittiska imperiets länder, och en gemensam statistisk årsbok planeras för Centralamerika.

På grund av det långvariga allt intensivare samarbetet mellan Nordens länder i statistiskt hänseende förefaller marken väl förberedd för redigering av skriften ifråga. Den avdelning av de nordiska statistiska årsböckerna, som gäller internationella jämförelser, är sedan länge i stort sett enhetlig, och utarbetandet fördelas på de statistiska centralinstituten, som därvid vart och ett svarar för sina kostnader.

Syftet med skriften är att i koncentrerad form ge fakta om de nordiska länderna. Ett av de viktigaste användningsområdena vore utdelning vid internationella kongresser i Norden. Ett annat vore att lämna skriften till forskare och studerande som söker sig bl. a. till Svenska institutet. Givetvis skulle skriften också sändas till de viktigaste av de institutioner, med vilka

internationellt statistikbyte sker, och till bibliotek o. d. som vanligen får officiell statistik.

Som utgångspunkt gäller enligt förslaget att skriften skall omfatta 40—60 sidor i litet format (högst 12×18 cm). För åtminstone en del tänkta användningsområden synes detta omfång vara för knappt, även om en mindre stilsort används än Statistisk Årsboks. Centralbyrån har dock skisserat upp ett innehåll för en skrift om dels 40, dels 60 sidor i sagda format.

Huvuddelen av innehållet skulle vara statistik, resten skulle i textform ge information om statsskick etc. Ett antal diagram skulle illustrera tabellerna. Detta ger följande ungefärliga sammansättning av skriften:

	Antal sidor enligt alternativ	
	I	II
Försättsblad	1	1
Innehållsförteckning.....	2	3
Förord	1	1
Kartor, dels angivande Nordens läge på norra halvklotet, dels mer detaljerade	1	1
Statistiska tabeller	18	30
Diagram	5	6
Text: statsskick etc.	10	15
Register	2	3
Summa	40	60

Enligt det mindre alternativet skulle textavdelningen ägnad statsskick etc. ge varje land två sidor, enligt det större tre sidor. Man kan också tänka sig att kortare textbitar inströddes, t. ex. en för vart kapitel, där det karakteristiska för vart land framhävdes. Det skulle kräva ett något större utrymme än det föreslagna.

Vad tabellernas innehåll beträffar hänvisar förslagsställarna till Benelux-ländernas årsbok: Benelux. Annuaire Statistique, som hittills utkommit med en utgåva år 1953. Denna skrift har dock ett format som är betydligt större än det föreslagna nordiska, nämligen 128 sidor à $17,5 \times 25$ cm.

Förslagsställarna utgår från att varje tabell så vitt möjligt görs så att den innehåller data för alla fem länderna. Statistisk Årsbok kan visa exempel på en sådan tabell, nämligen 1957: 490, som anger utgifterna för sociala ändamål i de nordiska länderna under år 1954. Denna uppställning, vilken också är den vanligaste i Benelux-ländernas årsbok, förefaller vara användbar i ett stort antal fall. Ofta är den nordiska statistiken så enhetlig att därjämte gemensam förspalt kan användas för de fem länderna. Antalet kompletterande noter bör hållas så lågt som möjligt. Måhända borde emellertid ett par av tabellerna vara av en typ som kallas »Norden i världen». Dessa skulle för olika ämnesområden ange världssiffran, Nordens siffra och relationen dem emellan, och de kunde med fördel belysas med diagram.

Enligt förslaget till chefsmötet skulle en redaktionskommitté tillsättas, innefattande en representant för varje land. En av dem skulle utses till

redaktör för skriften. Det mest praktiska arbetssättet för en sådan kommitté förefaller att vara att fördela tabellerna på länder ungefär som enligt vad ovan sagts sker med viss del i de statistiska årsböckerna.

I förslaget till Nordiska rådet anförs att enligt vad som framkom vid det nordiska statistiska chefsmötets behandling av frågan om utgivande av en informationskrift själva sammanställandet av materialet icke torde behöva bli någon uppgift av mera arbetskrävande natur utan kunna utföras med tillhjälp av befintlig arbetskraft. Kostnaderna skulle därför komma att inskränka sig till de relativt begränsade belopp som erfordras för tryckningen.

Hur arbetskrävande den föreslagna informationskriften skulle bli, är svårt att bedöma på detta stadium. Så mycket är dock säkert att planläggningen och redigeringen av första årgången inte kan ske utan särskilda kostnader.

Vad tryckningen angår ger en överslagsberäkning, stödd på en upplaga av 10 000 ex. om 60 sidor, en kostnad per exemplar av 50 öre. Det syns rimligt att denna kostnad fördelas på länderna i proportion till den del av upplagan de köper. Denna metod har tidigare nyttjats beträffande andra nordiska publikationer, t. ex. »Nordisk statistisk skriftserie», nr 1.

Stockholm den 28 maj 1958

Ingvar Ohlsson

Yngve Fritzell

Sten Kruse

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet:

Svenska institutet har vid flera tillfällen övervägt frågan om en periodisk statistisk skrift, avsedd att på ett begränsat antal sidor presentera väsentliga fakta om Sverige och svenska förhållanden. Frågan har också diskuterats med berörda svenska myndigheter. Planerna har tidigare inte kunnat förverkligas av brist på medel. Det föreligger ett manuskript till en allmän statistisk översikt över Sverige, avsedd för utländsk publik, som för närvarande på nytt genomgås för eventuell publicering. Tidigare har såsom bilagor material sammanställts för flera av institutets allmänna översiktsböcker.

Just nu färdigställer institutet den statistiska bilagan till ett nyutkommet arbete, »Die Schweden und ihr Schweden», som är en tysk version av en tidigare utgiven bok, »Introduction to Sweden», som även avslutas med en statistisk sammanställning. Det är institutets avsikt att låta denna broschyr i utvidgat skick utkomma på ett flertal språk. Institutet hoppas även att tid efter annan kunna förnya denna skrift, sedan erfarenheter vunnits om dess användning.

Svenska institutet beaktar sålunda i hög grad det behov av statistiska framställningar, som ifrågasvarande förslag vittnar om. Det är vår upp-

fattning, att en kontinuerlig sådan service för utländsk publik, som kunde ske genom samverkan från den officiella statistiska myndighetens sida, vore en stor fördel. En dylik skrift, som vore gemensam för de olika nordiska länderna, vore också ytterst värdefull.

De idéer, som utvecklats i medlemsförslag om utgivande av en gemensam statistisk skrift, synes institutet väl utformade. Den skrift, som Benelux-länderna utgivit, kan tjänstgöra som mönster för vidare diskussion. Uppgifter rörande tidningspressen, upplagor, politisk färg för viktigare tidningar, uppgifter rörande de politiska partierna samt regeringarnas sammanfattning bör även medtagas. Likaledes torde uppgifter om bokproduktionen, bibliotekslån m. m. vara av intresse. Däremot vill institutet ifrågasätta, om man i detta sammanhang behöver medtaga mera allmänna uppgifter och upplysningar, då ett stort informationsmaterial i varje fall för Sveriges vidkommande föreligger både i mer omfattande verk och i småbroschyrform.

Institutet vill slutligen framhålla, att om andra språk än engelska kan komma i fråga, i främsta rummet tyska samt eventuellt spanska bör uppmärksammas.

Institutet är villigt att medverka beträffande utformningen av den föreslagna skriften och även beträffande dess distribution. Vissa erfarenheter från distributionen av den gemensamma nordiska skriften »The Northern Countries» torde här vara av värde.

Sammanfattningsvis vill institutet varmt tillstyrka, att en dylik gemensam statistisk skrift kommer till stånd.

Stockholm den 31 maj 1958

Enligt uppdrag

Bertil Nydahl

Förste sekreterare

Medlemsförslag

om enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.

*(Väckt av Helge Larsen, Helge Miettunen, Claudia Olsen och
Anna Sjöström-Bengtsson)*

Psykologien har under senare år i allt högre grad kommit till praktisk användning på en rad av samhällslivets områden, exempelvis inom skolväsen, social- och hälsovård, yrkesvägledning m. m. och torde numera betraktas som ett av de viktigaste hjälpmedlen, då det gäller att komma tillrätta med mänskliga anpassningsfrågor. Psykologernas utbildning och yrkesutövning har därför efterhand blivit föremål för ökad uppmärksamhet från myndigheternas och näringslivets sida, liksom givetvis från de aktiva psykologerna själva. I Danmark föreligger sålunda sedan 1944 möjlighet till akademiska studier på den praktiska psykologiens område, som leder till en särskild psykologisk-pedagogisk examen (cand. psych.). Sedan 1948 kan motsvarande examen avläggas vid universitetet i Oslo (cand. psychol.). I Sverige har en statlig kommitté, den s. k. psykologutredningen, 1955 framlagt en rad förslag om psykologisk utbildning och forskning (se SOU 1955: 11); dessa förslag har dock endast i begränsad omfattning givit praktiska resultat.

Psykologernas yrkesutövning har varit föremål för ingående överväganden inom Nordiske psykologers samarbidskomité, som i här närslutna promemoria [*se Tillägg*], till vilken hänvisas, redovisat en rad av de problem, som gäller på området, och föreslagit att en utredning verkställes rörande förutsättningarna för gemensamma nordiska regler i vad avser bland annat utbildningen av psykologer och deras yrkesutövning.

I och med att psykologerna fått allt ansvarsfullare uppgifter i nutida samhällsliv och allteftersom de psykologiska metoderna utvecklats, har också riskerna ökat för att icke kvalificerade eller otillräckligt utbildade personer genom osakkunniga åtgärder på detta område förorsakar enskilda människor skada och lidande. Tidpunkten torde därför nu vara kommen att kringgärda psykologernas yrkesutövning med någon form av auktorisation. Vidare är det angeläget att de metoder och hjälpmedel, vilka psykologerna anlita, främst det psykologiska testningsmaterialet, kommer i åtnjutande av skydd till förhindrande av att dessa metoder och medel missbrukas. I sin

yrkesutövning får psykologerna ofta mottaga upplysningar i strängt förtroende. Över huvud är det en allmän förutsättning för de psykologiska arbetsmetodernas framgång, att den enskilde kan tala ut fritt med psykologen. Det är därför nödvändigt — därest psykologerna skall kunna göra verkliga insatser — att de åläggas tystnadsplikt rörande sådant som de fått erfara i sitt arbete liksom nu är fallet t. ex. beträffande läkare, präster och advokater.

Nordiska rådets arbete att åstadkomma likställighet för olika yrkesgrupper på hälso- och sjukvårdens område synes vara på god väg att resultera i att för dessa yrkeskategorier tillskapas en gemensam nordisk arbetsmarknad. Det synes nu önskvärt att även för den nya betydelsefulla grupp, som psykologerna bildar, likartade arbetsförhållanden skapas. Det måste vara desto enklare att för dessa finna en gemensam nordisk linje, som man här icke är bunden av äldre olikartade bestämmelser.

Med hänvisning till ovanstående får vi därför föreslå,

att rådet under hänsynstagande till de synpunkter som framföres i den ovannämnda promemorian måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att tillsätta en utredning i syfte att koordinera reglerna i sagda länder i vad avser

1. legitimation för psykologer,
2. skydd för missbruk av psykologiskt testningsmaterial,
3. psykologers tystnadsplikt och
4. gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer.

København, Helsingfors, Oslo och Stockholm i mars 1958

Helge Larsen Helge Miettunen Claudia Olsen Anna Sjöström-Bengtsson

TILLÄGG

Skrivelse från Nordiske psykologers samarbejdskomité till Nordiska rådet

Nordiske psykologers samarbejdskomité, der stiftedes i 1950 og er et fællesorgan for de 5 nordiske psykologforeninger, der tilsammen tæller ca. 800 medlemmer, som alle er universitetsuddannede psykologer, tillader sig herved at forelægge de nedenfor omtalte spørgsmål for Nordisk Råd i det håb, at spørgsmålene må blive taget op af rådet til videre behandling på dettes første session.

Som baggrund for vor henvendelse skal vi tillade os at nævne, at der længe har bestået muligheder for at studere psykologi ved de nordiske uni-

versiteter. I mange år var interessen for dette forskningsområde af overvejende teoretisk art, men i de sidste 20—30 år har der vist sig et stadig stærkere behov for at udnytte psykologisk sagkundskab inden for vidt forskellige områder i samfundet. Dette førte til, at der ved anordning af 18. juli 1944 i Danmark indrettedes et mere praktisk betonet psykologistudium till uddannelse af kandidater (cand. psych.), der stillede mod at arbejde inden for den anvendte psykologi. I Norge blev det ved lov af 21. maj 1948 muligt at indstille sig til en tilsvarende eksamen ved universitetet (cand. psychol.). I de sidste år har en rigsdagskommission i Sverige arbejdet med planer om, at de psykologistudier, der drives inden for rammerne af de bestående eksamensordninger ved de filosofiske fakulteter, sammen med praktisk uddannelse får officiel godkendelse som psykologiuddannelse (betänkande av psykologutredningen, Stockholm, 11. marts 1955).

Denne udvikling har medført, at psykologien i stadig højere grad også er blevet et praktisk arbejdsområde, og i de nordiske lande arbejder der i øjeblikket psykologer inden for skolevæsenet, hospitalsvæsenet, fængselsvæsenet, militæret, socialforsorgen o. s. v., ligesom man i stadig højere grad kommer ind på at tage psykologisk arbejdskraft i brug inden for erhvervslivet, ved erhvervsvejledning, personaleudvælgelse og tilrettelæggelse af arbejdsforhold. Således vil psykologer ofte på afgørende måde blive medbestemmende om menneskers personlige forhold.

Som et resultat heraf er der opstået en række spørgsmål vedrørende udøvelsen af psykologgerningen, som gang på gang har været genstand for drøftelse i Nordiske psykologers samarbejdskomité og inden for de nordiske psykologforeninger, og som efter vor mening før eller siden bør finde deres løsning, formentlig ad lovgivningens vej.

I. For det første anser vi det for rigtigt, at der fra samfundets side ud fra bestemte kvalifikationskrav meddeles psykologerne en ret til at udøve psykologgerningen. Vi anser ikke først og fremmest en beskyttelse af psykologgerningen eller psykologtitlen som værende vigtig for psykologerne selv, men vi anser den for at være betydningsfuld af hensyn til det publikum, der får med psykologerne at gøre. Dette spiller måske ikke så stor rolle for psykologer, der er ansat i offentlig tjeneste, da man her næppe vil beskæftige ukvalificeret arbejdskraft, men på andre områder kan det være vanskeligt at undgå, at personer uden virkeligt faglige kvalifikationer udgiver sig for psykologer, idet der ikke i dag foreligger nogen lovgivning, i kraft af hvilken der er fastsat bestemte kvalifikationskrav for udøvelsen af psykologerhvervet.

II. Sammen med en beskyttelse af psykologgerningen hører naturligt en beskyttelse af psykologernes arbejdsværktøj, herunder først og fremmest de psykologiske tests, der i dag i vid udstrækning kan erhverves og benyttes af personer uden tilstrækkelig uddannelse heri. I og for sig kræves der ikke en stor akademisk uddannelse for at kunne administrere en test, ligesom det heller ikke er nogen større kunst at betjene et blodtryksapparat eller en reflekshammer, men ganske på samme måde som vurderingen af blodtryk-

målinger og refleksundersøgelser kræver en omfattende medicinsk uddannelse og erfaring, kræver også vurderingen af psykologiske testresultater omfattende kendskab til testens egenskaber og til de forskellige faktorer, der indvirker på måleinstrumenterne, og de forskellige varierende betingelser, som testen udføres under, o. s. v. Kort sagt kundskab og erfaring, som kun en fagpsykologisk baggrund kan give. Der har i de sidste år foreligget eksempler på de uheldige virkninger af ukyndig brug af psykologiske tests. Det er os bekendt, at man fra Danmarks pædagogiske institut over for undervisningsministeriet har gjort opmærksom på de uheldige følger af ukyndig brug af intelligenstests. I et bestemt tilfælde anså man sagen for så alvorlig, at den burde forfølges ad retslig vej. Undervisningsministeriet anså det dog ikke på grundlag af gældende lovgivning for muligt at skride ind ad rettens vej over for det foreliggende misbrug af en psykologisk test.

Der er således efter vor mening al grund til, at man undersøger muligheden for ad lovgivningens vej at regulere distribueringen af psykologiske testmaterialier, så at disse kun kommer personer i hænde, der har tilstrækkelig kompetence til at anvende dem på rigtig måde.

III. Endelig er psykologeringen af en sådan karakter, at det er rimeligt, at der pålægges psykologerne tavshedspligt og i en vis udstrækning tildeles dem tavshedsret. Hvad det første punkt, tavshedspligten, angår, har de nordiske psykologforeninger i deres ensartede regler angående faglig etik pålagt deres medlemmer tavshedspligt med hensyn til, hvad de erfarer om deres klienters private forhold. Som sanktion over for brud på denne bestemmelse kan eksklusion af de faglige foreninger anvendes.

Mens sådan tavshedspligt naturligvis først og fremmest er en beskyttelse af psykologernes klienter, kan der omvendt være tilfælde, hvor det må forekomme rigtigt, at der tillægges psykologerne tavshedsret, således at de ikke uden videre kan afkræves oplysninger om deres klienter. Det forekommer i denne henseende rimeligt at ønske en ligestilling med læger, jurister og præster.

Vi ville anse det for ønskeligt, om disse 3 punkter kunne sammenfattes i en eventuel lovgivning angående udøvelsen af psykologeringen. Vi er imidlertid klar over, at forberedelsen af et sådant lovgivningsarbejde kræver vidtgående undersøgelser, ligesom vi er klar over, at en ny lovgivning på dette område eventuelt vil berøre enkelte allerede eksisterende love, og de nordiske psykologforeninger vil selvsagt med stor glæde medvirke til at fremskaffe alle yderligere oplysninger, der måtte være nødvendige.

Vi er endvidere interesseret i, at der skabes muligheder for et fællesnordisk arbejdsmarked for psykologer. Der er ikke i dag i lovgivningen eller på anden måde fastsat særlige regler for nordiske psykologers arbejde i et andet nordisk land. Der er derimod allerede nu så stor overensstemmelse mellem uddannelsen i de forskellige lande, at det har været muligt, at der i et vist mindre omfang er blevet beskæftiget nordiske psykologer fra ét land i andre af de nordiske lande. Således har f. eks. finske, norske og islandske psykologer haft lønnede uddannelsesstillinger i Danmark. Der arbejder en-

kelte danske psykologer i Norge og Sverige, og stillinger inden for det danske fængselsvæsen har officielt været opslået, således at de kunne søges af norske psykologer, hvilket har medført, at en nordmand beklæder en af disse stillinger, ligesom en norsk psykolog arbejder ved den militærpsykologiske arbejdsgruppe i København. Det er vor opfattelse, at den yderligere koordinering af uddannelsen i de forskellige lande, der ventes, vil gøre det rimeligt, at der træffes bestemmelse om, at universitetseksamen i ét nordisk land giver ret til at udøve psykologgering i de øvrige. Vi mener også, at det vil betyde en værdi for uddannelsen, om en koordinering kunne medføre, at en deleksamen, bestået i et af de andre nordiske lande, kan ingå i den endelige eksamen i hjemlandet, og det er vor agt at rette henvendelse til den nordiske kulturkommission om at undersøge mulighederne for en sådan ækvivalering af eksaminer.

Når vi har ønsket at rejse disse spørgsmål direkte over for Nordisk Råd, er det dels begrundet i det nære samarbejde mellem de nordiske psykologforeninger, der naturligt fører til ønsket om, at en udredning af hele dette område foretages på fællesnordisk basis. Dels drejer det sig om et så nyt område, at en rekommandation til de nordiske regeringer skulle have gode muligheder for at resultere i en ensartet lovgivning, der ikke på afgørende måde behøver at gribe ind i eksisterende love.

Vi anser en udredning af disse forhold for betydningsfuld ikke blot for udviklingen af psykologien i de nordiske lande, men også for de samfundsområder, som de praktisk arbejdende psykologer har berøring med.

Endelig skal vi tillade os at pege på betydningen af, at dette arbejde tages op snarest for at hindre, at der danner sig uheldig praksis inden for de nævnte områder.

Til yderligere oplysning vedlægges Dansk psykologforenings regler angående faglig etik, der i alt væsentligt er overensstemmende med de øvrige nordiske foreningers.¹

København, den 26. november 1957

For Nordiske psykologers samarbejdskomité

Poul W. Perch

¹ Här ej tryckt.

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

Indenrigsministeriet har med henblik på anvendelsen af universitetsuddannede psykologer inden for sundhedsvæsenet indhentet en erklæring fra sundhedsstyrelsen.

Sundhedsstyrelsen indleder med at understrege, at det ikke på indeværende tidspunkt er muligt at tage endelig stilling til alle de rejste problemer.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der bør indføres en statslig autorisation af psykologer, må sundhedsstyrelsen, for så vidt angår psykologernes beskæftigelse inden for hospitalsvæsenet, finde en sådan autorisationsordning overvejende betænkelig. Psykologuddannelsen, som den nu er tilrettelagt, gør vel psykologerne kvalificerede til at udføre et testningsarbejde, der er af betydelig værdi for diagnostik og behandling af visse patientgrupper, men uddannelsen er på den anden side ikke således tilrettelagt, at det kan anses som forsvarligt at lade psykologer foretage en selvstændig klinisk vurdering af sindslidelser og iværksættelse af psykiske behandlinger. Såvel diagnostik som iværksættelse af behandling og kontrol af denne bør være forbeholdt personer med lægelig uddannelse, således at diagnostikken kan hvile på det bredest mulige grundlag med hensyntagen også til somatiske forhold.

Sundhedsstyrelsen finder derfor, at psykologerne inden for hospitalsvæsenet i arbejdsmæssig henseende nærmest må sidestilles med laboratoriepersonel eller personel aktivt inden for fysioterapi og lignende områder. For så vidt det måtte findes hensigtsmæssigt, at der meddeles psykologerne særlig autorisation for at fungere inden for sundhedsvæsenet, bør dette ske efter tilsvarende retningslinier som for fysioterapeuter.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt det måtte være muligt at beskytte psykologisk testningsmateriale mod misbrug, stiller sundhedsstyrelsen sig tvivlende over for, om det måtte være muligt at kodificere en sådan beskyttelse.

Spørgsmålet om, hvorvidt psykologer bør have tavshedspligt, må efter sundhedsstyrelsens opfattelse betragtes ud fra tilsvarende synspunkter, som er gældende for andet hjælpepersonel inden for de hospitalsmæssige og lægelige behandlingsområder.

For så vidt angår spørgsmålet om et fælles nordisk arbejdsmarked for psykologer inden for sundhedsvæsenet skal det bemærkes, at sundhedsstyrelsen principielt intet finder at indvende herimod, men sundhedsstyrelsen gør dog opmærksom på, dels at uddannelsen af psykologer i de skandinaviske lande er forskellig, dels at sproglige vanskeligheder formentlig vil være en ikke ganske uvæsentlig hindring.

København, den 6. september 1958

Arbejdsministeriet och Socialministeriet har i skrivelser den 31 maj resp. 10 juni 1958 meddelat, att de ej har något att erinra vid förslaget. Justitsministeriet har i skrivelse den 4 juni 1958 lämnat samma meddelande, samtidigt som ministeriet upplyst om att det »inden for sit område beskæftiger psykologer i fængselsvæsenet og ved justitsministeriets psykiatriske undersøgelsesklinik, og at en norsk psykolog er ansat som midlertidig fængselspsykolog ved statsfængslet i Nyborg».

Undervisningsministeriet och Københavns universitet (rektor) har i skrivelser den 20 juni resp. 12 juni 1958 åberopat följande yttrande.

Københavns universitet, det psykologiske laboratorium:

Forslaget vedrører ikke i første række psykologers uddannelse men psykologers »yrkesutövning», d. v. s. deres erhvervsudøvelse, og handler om, hvorvidt man fra samfundets side (og her på ensartet måde i de nordiske lande) bør

1) meddele psykologerne en ret til at udøve psykologgerning (ud fra bestemte kvalifikationskrav);

2) beskytte psykologers arbejdsværktøj, herunder først og fremmest de psykologiske tests, der i dag i vid udstrækning kan erhverves og benyttes af personer uden tilstrækkelig uddannelse heri;

3) pålægge psykologer tavshedspligt og i en vis udstrækning tildele dem tavshedsret (i lighed med hvad der gælder for læger, jurister og præster);

4) drage omsorg for, at der skabes mulighed for et fællesnordisk arbejdsmarked for psykologer (ved i lovgivningen eller på anden måde at fastsætte særlige regler for nordiske psykologers arbejde i et andet nordisk land).

I anden række vedrører sagen naturligvis også psykologers uddannelse, for så vidt navnlig punkt 4 gør det ønskeligt, at man i de nordiske lande tilstræber ensartede uddannelsesforhold.

Almindeligt skal vi fra psykologisk laboratorium udtale, at vi tillægger det ovennævnte medlemsforslag om en udredning af den omtalte art den allerstørste betydning. Angående de enkelte punkter skal vi mere specielt udtale følgende:

ad 1. Medens punkterne 2, 3 og 4 synes klare og selvfølgelige, kan punkt 1 frembyde visse vanskeligheder beroende på, at psykologers gerning inden for samfundet er så vidtspredt, strækkende sig lige fra reklamepsykologi, o. l.

til klinisk psykologi (d. v. s. behandling af menneskers vanskeligheder inden for normalpsykologiens rammer). At tildele psykologer en ret til at udøve psykologgering må vel være ensbetydende med at karakterisere andre gruppers eventuelle udøvelse af psykologgering som uretmæssig. Medens dette — alene af hensyn til klienterne — kan synes yderst påkrævet, når talen er om klinisk psykologi, vil det vel være uhensigtsmæssigt, når talen er om f.eks. reklamepsykologi, rationalisering o. l. Hvorom alting er, finder vi det særdeles vigtigt, at sagen diskuteres indgående, og at visse områder af psykologgeringen omgærdes af en lovhjemlet udøvelsesret, eventuelt i forbindelse med en specialeordning inden for psykologeksaminerne.

ad 2. Grove eksempler på misbrug (hvor folk har købt testmateriale og gjort stor skade dermed) gør en beskyttelse aldeles påkrævet.

ad 3. I Dansk psykologforenings faglige etik hedder det:

Af psykologen må man — i hans forhold til de mennesker, han får at gøre med i sit faglige virke — kunne vente en holdning af en særlig høj etisk standard. I betragtning af, at han — måske mere end så mange andre — kan komme til at stå over for det dybeste og nødvendigvis mest skjulte hos andre mennesker, må man af psykologen kunne vente en særlig respekt og ærbødighed over for det rent menneskelige og en særlig følelse af forpligtelse over for den enkelte som menneske. Søges hans faglige hjælp, bør de menneskers velfærd, han som psykolog kommer i forbindelse med, aldrig tabes af sigte. Kun ved et sådant sindelag og en sådan måde at forholde sig på vil psykologen ved sit virke tillige kunne bidrage til at skabe almindelig respekt om og tillid til psykologers gerning i det hele taget, et mål, der også bør være levende for enhver psykolog.

Det følger alene heraf og af det sindelag, der ligger til grund herfor, at tavshedspligten og tavshedsretten er meget væsentlige bestemmelser for psykologen i udøvelsen af hans gerning.

ad 4. Bestræbelser i denne retning har allerede været fremme fra Københavns universitets psykologiske laboratoriums side, for så vidt som flere nordiske psykologistuderende har søgt uddannelse i København. Således har f.eks. universitetets børnepsykologiske klinik ofte haft praktikander fra Norge, Sverige og Finland og således bidraget til en vis interskandinavisk ensartethed i uddannelsen af psykologer. Vi må anse sådanne bestræbelser for særdeles værdifulde og vil gerne fra laboratoriets side med råd og dåd i fremtiden bidrage yderligere til bestræbelserne for ensartethed i uddannelse. Dette gælder også, hvis en koordinering af eksamensordningerne skulle komme på tale, således at f.eks. en deleksamen, bestået i et af de andre nordiske lande, kan indgå i den endelige eksamen i hjemlandet.

Til slut skal vi bemærke, at vi i det hele taget fra laboratoriets side under sagens eventuelle behandling i fremtiden med glæde vil være behjælpelig med oplysning og rådgivning.

København, den 9. juni 1958

E. Tranekjær Rasmussen

Den almindelige danske lægeforening:

Hovedbestyrelsen beklager, at den ikke kan give noget større bidrag til sagens belysning.

Psykologerne i Danmark og Norge har en regulær universitetsuddannelse, medens dette endnu ikke er tilfældet i Sverige. Uddannelsen efterfølges i ingen af landene af nogen egentlig autorisation. Arbejdsmarkedet er således i øjeblikket frit.

Nu ønskes fælles autorisationsbestemmelser, hvorfor der også ønskes en koordinering af uddannelseskrav og eksamina samt regler med hensyn til de autoriserede psykologers tavshedspligt. Deraf følger endvidere ønsket om gensidig anerkendelse af de i de respektive lande givne autorisationer.

Hvorvidt en autorisationslovgivning for psykologer i Danmark og i de andre nordiske lande må anses for hensigtsmæssig, er lægeforeningen på indværende tidspunkt ikke i stand til at tage stilling til, men vil mene, at spørgsmålet eventuelt efter udtalelse fra kompetent psykiatrisk side må bero på sundhedsstyrelsens vurdering af problemet.

København, den 11. august 1958

P. h. v.

Ch. Jacobsen

E. Trier

F i n l a n d**Socialministeriet:**

Förevarande initiativ syftar till övervakning av psykologernas kompetens och efterlyser bl. a. legitimation för utövande av psykologyrket. Vid offentliga och statsunderstödda privata inrättningar verksamma psykologers kompetens kan visserligen kontrolleras genom införande av kompetensfordringar i reglementen och i villkoren för statsunderstöd, men efter hand som antalet psykologer med privat praktik ökas tilltager även behovet av en övervakning, som utsträcker sig särskilt till de sistnämnda. Även i Finland har under senaste tid kunnat förmärkas en utveckling i den riktningen, att psykologyrket börjat bedrivas i form av privatpraktik. Då en sådan verksamhet strävar till bedrivande av psykoterapi och då terapin härvid torde eller åtminstone kan försiggå utan läkares övervakning, är det skäl att fästa uppmärksamhet vid kompetensvillkoren för och legitimeringen av psykologerna, i synnerhet psykologer med privatpraktik.

I initiativet fästes vidare uppmärksamhet vid möjligheterna till missbruk av det psykologiska testningsmaterialet och förhindrande därav. I princip torde förslaget kunna godtagas även till denna del. Enligt socialministeriets åsikt är det vid planeringen av lagstiftningen av största vikt att utbilda stad-

ganden, som beröra psykologs tystnadsplikt rörande de uppgifter angående en enskild person, som han i samband med sin yrkesutövning erhåller kännedom om. Stadgandena angående tystnadsplikten böra likväl icke hindra vederbörande att lämna t. ex. socialvårdsmyndigheter, sjukhus m. fl. uppgifter om en klient, då detta är nödvändigt med hänsyn till klientens eget bästa och för hans skötsel.

Enligt ministeriets åsikt är det skäl att ställa sig positivt även till strävandena att utveckla en gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer i den mån kompetensfordringarna kunna förenhetligas.

Helsingfors den 6 augusti 1958

Minister *V. Liljeström*

Regeringsråd *A. Vehilä*

Undervisningsministeriet¹:

Någon psykologexamen kan än så länge icke avläggas vid våra universitet och högskolor. Psykologin ingår endast såsom ett läroämne i filosofie kandidatexamen. Då det kan vara möjligt, att psykologin framdeles kommer att få en växande betydelse såväl inom vetenskapen som i det praktiska livet, speciellt om yrkesvägledningen blir allmännare även i vårt land, vill undervisningsministeriet icke för sin del motsätta sig initiativet i medlemsförslaget.

Helsingfors den 17 juni 1958

Minister *Kustaa Vilkuna*

Regeringsråd *Arvo Salminen*

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, avdelningen för arbetskraftsärenden¹:

Då yrkesvägledningen i Finland är i behov av psykologer, som erhållit grundlig utbildning och äro lämpliga för vägledningsarbetet, bör det med tanke på utvecklingen av yrkesvägledningsarbetet anses önskligt, att de stadganden som ha samband med psykologernas utbildning och yrkesutövning på allt sätt utvecklas. Med beaktande av den tillämpade psykologiens höga standard i de västra grannländerna kommer yrkesvägledningsarbetet i Finland endast att ha nytta av att utvecklandet av stadgandena om psykologers yrkesutövning, som är aktuellt även i Finland, kan ske i samarbete med dessa grannländer. Såsom nödvändig utgångspunkt för detta samarbete bör

¹ Yttrandet översatt från finska.

anses det medlemsförslag till Nordiska rådets sjätte session, som gäller utredning rörande förenhetligandet av stadgandena om psykologers yrkesutövning.

För den händelse en sådan utredning verkställes för Finlands vidkommande borde yrkesvägledningsbyrån vid avdelningen för arbetskraftsären den i ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena enligt avdelningens mening beredas tillfälle att på ett eller annat sätt vara med i detta utredningsarbete.

Helsingfors den 14 augusti 1958

Minister *E. Antikainen*

Byråchef *Wolmar Mattlar*

Medicinalstyrelsen¹:

Medicinalstyrelsen, som kan avgiva utlåtande i saken endast till den del det gäller psykologernas verksamhet inom medicinalväsendet, ber härmed hövligast att som sitt utlåtande få anföra följande:

Även inom medicinalväsendet har man i allt större utsträckning begynt anlita psykologer för olika uppgifter. Detta gäller framför allt det psykiatriska arbetet i sjukhus och på fältet samt vid uttagning och utbildning av personal inom sjukvårdsväsendet. Vid sådant förhållande anser medicinalstyrelsen förslaget till Nordiska rådet mycket aktuellt och de däri föreslagna fyra punkterna viktiga.

Av dem är speciellt den första, som behandlar frågan om legitimation av psykologer, av betydelse för medicinalväsendet. År 1955 har medicinalstyrelsen till Psykologiska sällskapet i Finland avgivit begärt utlåtande, vari även denna angelägenhet behandlas. Medicinalstyrelsen närsluter avskrifter av Psykologiska sällskapets skrivelse² och medicinalstyrelsens svar [*se Bihang 1*], vari medicinalstyrelsens ståndpunkt i frågan kommer till uttryck. För att psykologverksamheten icke skall komma i inkompetenta händer, är behandlingen av punkt 2) synnerligen viktig. — Frågan om psykologers tystnadsplikt har nära samband med legitimationsfrågan. — Om en gemensam nordisk arbetsmarknad fås till stånd, bör detta dock ske på villkor att språksvårigheter icke förorsaka en ensidig förflyttning av psykologer från ett land till ett annat med påföljd att brist på psykologer uppstår i något av de fördragsslutande länderna eller att rådande brist ökas.

Helsingfors den 4 juni 1958

I anseende till förfall för generaldirektören

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Medicinalråd *Leena Sibelius*

¹ Yttrandet översatt från finska.

² Här ej tryckt; referat se Bihang 1.

Helsingfors universitet (konsistorium)¹:

Psykologernas legitimation förutsätter införandet av en särskild ämbetsexamen för psykologer verksamma på det praktiska området. Basen för denna examen bör enligt konsistoriums åsikt ovillkorligen vara en vid universitetet avlagd slutexamen i psykologi på den praktiska linjen. Eventuella reformförslag böra utvecklas utgående från ett vid universitetet tillämpat examenssystem. Härvid understöder konsistorium i princip strävandena att samordna examensfordringarna vid universiteten i Norden. En förutsättning är dock, att konsistorium i ett senare skede beredes tillfälle att göra sig förtroget med och yttra sig om de uppgjorda planerna.

Av de psykologer vilka ha för avsikt att beträda den praktiska psykologiska banan borde utöver psykologisk slutexamen krävas under kompetent ledning utförd praktisk övning på det område inom psykologin, vilket psykologen efter avlagd slutexamen har för avsikt att ägna sig åt, emedan slutexamen kan skänka endast en tillräcklig teoretisk grund för den praktiska verksamheten. Endast en tillräckligt lång praktisk övning garanterar, att den för psykologämbetena erforderliga kompetensen och insikten vinnes. Denna övning borde inryckas i den planerade ämbetsexamen i psykologi, men på universitetet skulle ankomma endast att sörja för den grundläggande utbildning som skapar förutsättningarna för den fortsatta utbildningen.

Efter det att denna ämbetsexamen i psykologi på ovannämnda bas förverkligats, lösas av sig själva frågorna om skydd mot missbruk av psykologiskt testmaterial samt psykologernas tystnadsplikt, emedan en enhetlig akademisk utbildning, som lämnar garantier för tillräcklig kompetens, eliminerar förutsättningarna för vissa osunda företeelser i samband med psykologin, vilka tyvärr förekommit.

Beträffande den fjärde punkten, vilken rör koordineringen av förordningarna om den samnordiska arbetsmarknaden, är det konsistoriums åsikt, att denna icke kan anses falla inom universitetets verksamhetskrets, varför konsistorium icke har fattat ställning till densamma.

Helsingfors den 15 oktober 1958

Å konsistoriums vägnar:

Edwin Linkomies

Heikki Rauramo

Helsingfors universitets kansler har i skrivelse den 16 oktober 1958 meddelat att han omfattar vad universitetets konsistorium anför i spörsmålet.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Turun yliopisto (Åbo universitet) (kansler)¹:

Jag vill först påpeka, att jag på grund av universitetets sommarferier inte varit i tillfälle att höra fakulteternas åsikt om mitt utlåtande och inte heller haft möjlighet att rådgöra med någon representant för ämnet, emedan professuren i psykologi vid Turun yliopisto är obesatt. Det nedannämnda innehåller således endast min personliga åsikt. I mitt utlåtande följer jag samma indelning, som använts i ifrågavarande förslag.

1. Yrkespsykologernas kompetensfordringar. En tillräcklig yrkeskompetens bildar kärnpunkten i psykologernas yrkesutövande. Såsom i förslaget också nämnes, kan fel utförda eller feltolkade psykologiska tester förorsaka stor skada. Då psykologin fått en ständigt tilltagande praktisk betydelse, är det redan med tanke på samhällets bästa nödvändigt att upptaga psykologernas kompetenskrav till diskussion och att förebygga att de testade personerna får lida på grund av felaktiga psykologiska utlåtanden. Detta är knappast möjligt utan att man stiftar en lag för psykologernas yrkesutövande och ger endast de personer som har tillräcklig kompetens rätt att utöva detta yrke. Medicinalstyrelsen ger medicine licentiaterna rätt att utöva sitt yrke och kan också vid behov återtaga denna rätt för en viss tid eller för alltid. I analogi med denna praxis kunde socialministeriet eller något under detta lydande organ utfärda rätt åt psykologerna att utöva yrket efter att ha konstaterat att vederbörande uppfyller stadgade kompetenskrav.

I kompetenskraven bör naturligtvis ingå den akademiska grad som yrket förutsätter. Jag lämnar frågan öppen angående ytterligare fordringar ifråga om föreskriven tjänstetid såsom amanuens eller assistent vid någon psykologisk inrättning.

Självfallet kan såsom lärdomsgrad också filosofiekandidatexamen i fixerade ämnen komma i fråga. Emedan man i Danmark och Norge redan infört en speciell psykologiekandidatexamen (cand. psychol.), är det likväl för enhetlighetens skull önskvärt, att man också i Finland följer dessa länders exempel. En särskild examen förefaller lämplig också av den orsaken, att denna examen ger kompetens för det aktuella yrket. Såsom högre akademiska grader torde filosofielicentiat- och doktorsgraderna kunna bibehållas. De olika akademiska graderna borde uppmärksammas i psykologens yrkes och ämbetes kompetensfordringar.

De nordiska ländernas universitet strävar till att ge universitetets examina en allmän nordisk giltighet. Sålunda bör naturligtvis psykologiekandidatexamen utformas så, att den kan godkännas i alla de nordiska länderna och att den gäller vissa angivna tjänster och att den utgör primärexamen för vinnande av högre akademisk grad. Examen bör således väsentligen ge samma kompetensnivå, fastän examensfordringarna också kan innehålla vissa olikheter.

Vid planeringen av en psykologiekandidatexamens införande i Finland er-

¹ Yttrandet översatt från finska.

bjuder Danmarks och Norges examensfordringar ett lämpligt stoff. För att utreda frågan fordras likväl tillsättande av en sakkunnigkommitté, vars förslag bör underställas universitetens prövning. Jag nöjer mig därför endast med några anmärkningar.

Huvudämnet kommer självfallet att vara praktisk psykologi, vars undervisningsplan — dess samordnande med den övriga psykologiska undervisningen — bäst kan avgöras av professorn i ämnet. Av de övriga humanistiska vetenskaperna kommer närmast pedagogik, didaktik och sociologi i fråga.

Utöver detta anser jag det nödvändigt, att psykologerna har vissa grundkunskaper också i biologi och psykiatri. I det förra ämnet kan alternativt tänkas vitsordet approbatur eller en tillämpad grundkurs. I psykiatri är en föreläsningsserie enda möjligheten. De biologiska kunskaperna skulle uppenbarligen ge en grundligare uppfattning bl. a. om de faktorer som inverkar på den undersöktes inställning till den utförda testningen. De elementära kunskaperna i psykiatri hjälper åter psykologen att urskilja de fall som bör överlåtas till behandling av en psykiatriker. Psykologernas benägenhet att göra intrång på den egentliga psykiatrins område, vilket i någon mån har kunnat observeras, bör däremot betraktas som en felaktig strävan och jämförbar med charlataneri.

Emedan instiftandet av en ny examen vid statens universitet förutsätter en förordning därom, torde frågan om psykologiekandidatexamen kunna behandlas enbart inom ramen för Helsingfors universitetet.

2. *Skydd mot missbruk av psykologiskt testningsmaterial.* Ett effektivt förverkligande av denna punkt i förslaget torde stöta på stora svårigheter. Det är naturligtvis tänkbart att testningsmaterialet skulle erhållas endast via ett bestämt ämbetsverk eller en bestämd byrå, men en effektiv kontroll kan knappast fås till stånd. Faran för missbruk blir likväl liten, om endast de som fått officiellt tillstånd att utöva psykologens yrke berättigas att ge psykologiska utlåtanden. Den övriga psykologiska verksamheten blir då endast en hobby, som ur samhällets synpunkt är utan betydelse.

3. *Psykologernas tystnadsplikt.* Det är självklart att psykologen inte har rätt att för utomstående personer avslöja sådana uppgifter, som erhållits i förtroende och vilkas offentliggörande kan skada den testade. En bestämmelse angående ovannämnda borde intagas i den tilltänkta lagen för psykologernas yrkesutövning.

4. *En gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer.* Om yrkespsykologernas kompetensfordringar fås enhetliga i de nordiska länderna, torde införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad inte medföra svårigheter för de privata befattningarna, under förutsättning att vederbörande har tillräckliga språkkunskaper. Beträffande eventuellt grundade psykologtjänster fordras en juridisk utredning.

Hänvisande till mina ovan framförda synpunkter understöder jag ett positivt ställningstagande till det gjorda förslaget och hoppas att rådet måtte framföra en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att under-

söka möjligheterna för ett samordnande av psykologernas kompetenskrav och bestämmelserna rörande yrkesutövningen i de berörda länderna.

Åbo den 13 augusti 1958

T. E. Olin

Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulu (Pedagogiska högskolan i Jyväskylä)¹:

Högskolan meddelar härmed högaktningsfullt att den understöder förslaget om utredning av förutsättningarna för gemensamma bestämmelser rörande psykologers yrkesutövning.

Jyväskylä den 17 september 1958

Enligt uppdrag

T. f. sekreterare *Pekka Raittila*

Suomen neuropsykiatrin yhdistys — Finlands neuropsykiatriska förening¹:

Psykologernas ställning och kompetens intresserar läkarkåren av många olika skäl. Den i vårt land ännu tämligen unga psykologiens tillämpningsområde, den kliniska psykologien, har under de senaste åren nått en i många hänseenden betydande ställning både inom sjukvården och bland olika förebyggande verksamhetsområden. Utom vid psykiatriska sjukhus och vid uppfostringsbyråer, vilka till en del funktionerar såsom barnpsykiatriska polikliniker, tjänstgör psykologerna även i andra sådana inrättningar, där de deltar i rådgivningsarbetet, som åtminstone till en del gäller själsligt sjuka eller avvikande personer.

Emedan det sålunda är uppenbart att den kliniska psykologens arbete huvudsakligen sker bland sjuka människor, ställer detta självfallet vissa krav på utbildningen av personer som specialiserar sig på detta område. Därför är det ur läkarkårens synpunkt viktigt, att det vid den utbildning som leder till legitimering av en klinisk psykolog i tillräckligt stor grad toges hänsyn till egenarten av hans arbete.

Den ovannämnda utbildningen av kliniska psykologer har tillsvidare varit utan enhetliga och ordnade riktlinjer, med undantag av laudaturstudierna i psykologi i samband med fil.kand.-examen. Vid Helsingfors universitet finns det redan en speciell linje för laudatur i psykologi, och vid denna linje har studierna ordnats med beaktande av senare val av den egentliga kliniska psykologiens område. Förenhetligandet av dessa för laudatur i psykologi erforderliga studier i samtliga nordiska länder är ur saklig synpunkt sett förmånligt och önskvärt. Emellertid bör man betona det faktum, att en fil.kand.-examen vid universitetet ej kan ge den praktiska skolning eller

¹ Yttrandet översatt från finska.

ens de med klinisk psykologi förknippade medicinska och psykiatriska specialkunskaper som bör fordras av en klinisk psykolog. Därför är det tillbörligt att för kliniska psykologer planera fortsättningsskolning, som borde ske vid lämpliga psykiatriska sjukhus och uppfostringsbyråer och till vilken närstående medicinska och psykiatriska studier i samband med den egentliga kliniska psykologien borde anknytas.

Utom sakenligt ordnande av ovannämnda studier innehåller den kliniska psykologens utbildning en del specialfrågor, vilkas ändamålsenligaste lösning vi anser vara samarbete mellan psykologerna och läkarna vid planering och verkställande av nämnda utbildning. Vi föreslår att en kommitté sammansatt av representanter för psykologer och läkare tillsättes att planera utbildningen av kliniska psykologer på ett ändamålsenligt sätt samt utarbeta ett förslag om hur kontrollen av legitimerade kliniska psykologer borde ske. Emedan legitimeringen av en klinisk psykolog även borde betyda en garanti för hans kompetens, kan en sådan legitimering — förrän ett klart definierat utbildningsprogram och kompetenskrav förefinnes — enligt vår åsikt ej vara aktuell.

Vad psykologernas terapeutiska verksamhet beträffar, förutsätter vi att en eventuell legitimering, som innehåller kompetens att såsom sakkunnig psykolog delta i undersökningen av sjuka eller avvikande personer, dock icke betyder rättighet att självständigt behandla psykologiska problem i terapeutisk mening.

Initiativet om psykologernas legitimering bör på ovan relaterade grunder på läkarhåll hälsas med tillfredsställelse, speciellt därför att det är ägnat att höja utbildningens standard hos psykologer i klinisk verksamhet och att på så sätt effektivisera psykologernas och läkarnas samarbete, båda yrkesgrupperna till fromma.

Helsingfors den 29 oktober 1958

Å Finlands neuropsykiatriska förenings vägnar:

Martti Kaila

Ordförande

Kaarina Suomela

Sekreterare

Finlands läkarförbund har i skrivelse den 4 november 1958 meddelat, att det omfattar vad Finlands neuropsykiatriska förening anfört i spørsmålet.

Suomen mielenterveysseura — Mentalhygieniska föreningen i Finland¹:

Med beaktande av den tilltagande betydelse, som psykologens yrke har i samhällets tjänst, har statsmakten skäl att understöda initiativ, som strävar till ett utvecklande av psykologens arbete och som borgar för, att endast kompetenta och sådana psykologer, som uppfyller sitt yrkes etiska krav,

¹Yttrandet översatt från finska.

har hand om och rätt till testmaterial för tjänande av allmänheten medelst psykologiska metoder. Med anledning av de nordiska ländernas likartade kulturella och sociala förhållanden är det på sin plats, att psykologernas arbete i dessa länder utvecklas enligt samma principer. Bildandet av ett gemensamt arbetsmarknadsområde för psykologerna i de nordiska länderna skulle också vara ägnat att stöda utvecklingen på området.

Mentalhygieniska föreningen i Finland anser det nödigt, att ett klarläggande av de frågor som nämnes i det gjorda förslaget till Nordiska rådet utföres och att man därigenom kan trygga även ur Finlands synpunkt viktiga avgöranden. Denna utveckling borde anses synnerligen viktig, speciellt med tanke på de hälsovårds-, sociala och pedagogiska åligganden, som Mentalhygieniska föreningen i Finland har tagit på sitt program. Sålunda förordar Mentalhygieniska föreningen i Finland att de åtgärder som avses av förslagsställarna skall vidtagas.

Helsingfors den 20 augusti 1958

Med utmärkt högaktning

På Mentalhygieniska föreningens i Finland vägnar

Sekreterare *Elli Kajatsalo*

**Suomen psykologiliitto — Finlands psykologförbund och
Suomen psykologinen seura — Psykologiska sällskapet i Finland:**

1) Förbundet och sällskapet intager utan något som helst förbehåll en positiv ställning till förslaget och de motiveringar som framföres i detsamma och anser dessutom att ärendet är av synnerligen stor vikt och av brådskande natur.

2) Med beaktande av sakens stora betydelse såväl för de allt större medborgargrupper vilka beröres av psykologernas undersökningar som för psykologernas egen verksamhet föreslår förbundet och sällskapet härmed hövligast, att man måtte taga i övervägande, huruvida ett mera detaljerat och utarbetat förslag säkrare och snabbare skulle ge önskat resultat. Kunde det sålunda tänkas, att Nordiska rådet tillsatte en kommitté, vars uppgift vore att inom ett år, i samarbete med Nordiske psykologers samarbidskomité och vederbörande yrkeskategorier i medlemsländerna utarbeta ett för de nordiska länderna gemensamt, detaljerat förslag, vilket kunde accepteras av samtliga medlemsländer och vilket vore genomförbart i praktiken? Såväl förbundet som sällskapet är för sin del redo att ge kommittén allt tänkbart stöd i dess arbete.

Helsingfors den 20 september 1958

M. von Wright

Förbundets ordförande

Matti Tuukkanen

Förbundets direktions-
ordförande

Kullervo Rainio

Sällskapets ordförande

Raimo Saikku

Förbundets sekreterare

Norge

Utenriksdepartementet:

Ovennevnte medlemsforslag har vært forelagt *sosialdepartementet*, som uttaler:

Etter tilråding fra Nordisk Råd undersøker de nordiske lands regjeringer for tiden mulighetene for å etablere et felles arbeidsmarked for leger, veterinærer, farmasøyter, sykepleiere, jordmødre og sykegymnaster. Det er da ikke urimelig også å undersøke de tilsvarende muligheter for psykologenes vedkommende. Sosialdepartementet ser derfor gjerne at den norske delegasjon til Nordisk Råds 6. sesjon støtter det forslag som er ført opp som sak nr. A 12 på sesjonens dagsorden.

Til orientering opplyses at bestemmelser om eksamen i psykologi er gitt ved lov av 29. juni 1956, og videre at det ved kgl. res. av 15. juli 1938, i henhold til § 3 i lov av 29. april 1927 om legers rettigheter og plikter og § 3 i lov av 19. juni 1936 om innskrenkning i adgangen for den som ikke er norsk lege eller tannlege til å ta syke i kur, er gitt bestemmelser om autorisasjon av psykoanalytikere. Da disse siste bestemmelser har mistet sin medisinske og praktiske berettigelse, vil de i nær fremtid bli foreslått opphevet.

Videre gjøres oppmerksom på at det i første rapport fra forskningsrådene og forskningsrådenes fellesutvalg »Om tilgangen på og behovet for akademisk arbeidskraft» (trykt i Grøndahl og søns boktrykkeri, Oslo 1957) er gitt en detaljert oversikt over tilgangen på og behovet for psykologer i Norge.

Saken har også gjennom kommunal- og arbeidsdepartementet vært forelagt *arbeidsdirektoratet*, som uttaler:

Punktene 1—3 i ovennevnte forslag er begrunnet av forslagsstillerne og av Nordiske psykologers samarbeidskomité. Arbeidsdirektoratet er enig i den begrunnelse som er gitt og finner ikke grunn til å kommentere punktene nærmere. En skal bare nevne at også psykologer innen arbeidsformidlingen har uttrykt ønske om å få utredet de spørsmål det dreier seg om.

Såvidt en har kunnet bringe i erfaring er det neppe noen norsk institusjon eller organisasjon som har kjennskap til aktuelt eller fremtidig behov for psykologer i de andre nordiske land.

I forbindelse med en eventuell utredning av behovet for psykologer i Norden, ville det være gunstig også å få klarlagt utdanningsinstitusjonene innen de forskjellige psykologiske arbeidsområder, og i hvilken utstrekning deres kapasitet er utnyttet.

Ut fra hensynet til utnytting av spesialkunnskaper, synes felles nordisk arbeidsmarked for psykologer utvilsomt å kunne være en fordel. Flere av universitetene — såvel Oslo universitet som andre nordiske — har internasjonalt kjente kapasiteter på bestemte felter innen psykologien. Dette medfører at studentene ved det enkelte universitet i sin grunnutdanning får spesiell skolering innen bestemte psykologiske områder. En rekruttering fra alle nordiske universiteter vil derfor — forutsatt noenlunde ensartet utdanningsnivå ved alle universiteter — kunne bety en berikelse både for den praktiske yrkesutøvelse og for forskningsfeltet i hvert enkelt land.

Under henvisning til ovenstående vil arbeidsdirektoratet støtte det fremsatte forslag.

Videre har saken vært forelagt *Nordisk kulturkommisjons norske avdeling, seksjon I*, som uttaler:

Kulturkommisjonens norske avdeling vil anse det meget ønskelig om de nevnte spørsmål kan bli tatt opp til utredning på nordisk basis. Det kan

imidlertid være noe tvilsomt om saker som angår arbeidsmarkedet for spesielle akademiske grupper, og andre forhold som knytter seg til akademisk yrkesutøving, naturlig hører hjemme innenfor kulturkommisjonens arbeidsområde.

Oslo, 13. oktober 1958

I tillegg til de uttalelser vedrørende ovennevnte sak som finnes i det trykte arbeidsdokument [*se ovan*], har saken vært forelagt *det kgl. kirke- og undervisningsdepartement*, som den 25. oktober d.å. uttaler:

Saken har vært forelagt *universitetet i Oslo*, hvor psykologiseksjonen ved professor dr. philos. Harald Schjelderup, har avgitt følgende uttalelse:

Psykologiseksjonen vil sterkt støtte det ovennevnte forslag til Nordisk Råd.

I Norge har den anvendte psykologi etter krigen gått gjennom en stor ekspansjon, som fremdeles fortsetter. Mens det ved krigens slutt var mindre enn femten personer som hadde psykologisk arbeid som hovedyrke, er tallet i dag over to hundre.

Fagpsykologien er således vokset frem som et eget yrkesområde, som er både viktig og komplisert. Psykologen stilles ofte overfor ømtålige emner av største viktighet for dem det angår. Hvis disse problemer blir ukyndig behandlet, kan det føre til store skader og personlig ulykke.

Det er derfor viktig at det fra samfunnets side blir gitt bestemmelser for psykologens yrkesutøvelse. Siden disse problemer er felles for de nordiske land, og siden det allerede foregår et nordisk samarbeid på dette område, er det meget naturlig at denne saken blir tatt opp på nordisk basis.

Psykologiseksjonen vil sterkt anbefale at det blir nedsatt et nordisk utvalg til å utrede disse spørsmål og til å komme med forslag til bestemmelser vedrørende de fire hovedpunkter som forslaget omfatter.

Etter innstilling fra det historisk-filosofiske fakultet sluttet det akademiske kollegium seg til denne uttalelse i møte 10. oktober d.å.

Kirke- og undervisningsdepartementet har for sin part ingen merknader til universitetets uttalelse.

Oslo, 6. november 1958

Helsedirektoratet:

Det kreves i alminnelighet ikke offentlig eller privat autorisasjon for at psykologer i Norge skal kunne utøve sitt yrke.

Helsedirektøren har kjennskap til at Norsk psykologforening har nedsatt et utvalg som arbeider med spørsmålet om generell autorisasjon av psykologer og beskyttelse av titelen.

Etter initiativ fra helsedirektøren har Norsk psykiatrisk forening og Norsk psykologforening utarbeidet en fellesinnstilling ang. kliniske psykologers utdanning og godkjenning.

Oslo, 20. september 1958

Jon Bjørnsson

Aase Bryn Trovik

Sverige

Socialstyrelsen:

Socialstyrelsen har goda erfarenheter av den verksamhet som psykologer från andra nordiska länder bedrivit inom svensk socialvård och finner det även ur andra synpunkter önskvärt att ett ökat utbyte av psykologer de nordiska länderna emellan kommer till stånd. Det nordiska samarbete som hittills bedrivits för att åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad för olika yrkesgrupper på hälso- och sjukvårdens område har resulterat i vissa rekommendationer rörande yrkesgrupperna läkare och tandläkare. Det är ett naturligt led i detta arbete att man siktar till överenskommelser även beträffande psykologer. Styrelsen får alltså tillstyrka förslaget om en utredning om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer.

En fråga som bör beaktas i detta sammanhang är att psykologutbildningen i de nordiska länderna icke är enhetlig. För vårt lands vidkommande är härvid särskilt att märka att utbildningen av psykologer ännu icke erhållit sin mera slutgiltiga utformning. Psykologutredningens år 1955 framlagda förslag rörande psykologutbildningen (SOU 1955: 11) har sålunda ännu icke blivit föremål för något ställningstagande från statsmakternas sida.¹ Denna situation skapar gynnsamma förutsättningar för en samordning i viss utsträckning av den svenska utbildningen med utbildningen inom de övriga nordiska länderna. Socialstyrelsen anser med hänsyn till det anförda att den ovan förordade utredningen rörande gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer jämväl bör innefatta utredning rörande en samordning i görligaste mån av psykologutbildningen inom de nordiska länderna.

Frågan om kompetenskrav och legitimation för psykologer sammanhänges nära såväl med utbildningsfrågorna som med frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer. Psykologutredningen ansåg att man i fråga om kompetenskraven borde avvakta utvecklingen under de närmaste åren. Man framhöll bland annat att kontrollsynpunkterna måhända kunde anknytas till en »föreningsauktorisering». Det kan anmärkas att svenska psykologförbundet numera fastställt vissa kompetens- och legitimationskrav för sina medlemmar. Socialstyrelsen har för sin del — i yttrande över kvacksalveriutredningens betänkande (SOU 1956: 29) — framhållit som angeläget att frågan om legitimation för psykologer liksom för viss annan personal på sjuk- och hälsovårdens område snarast löses. Då möjligheterna att skapa en gemensam nordisk arbetsmarknad är i hög grad beroende av att legitimationsfrågan för vårt lands vidkommande löses och att man härvid samarbetar med de övriga nordiska länderna, får socialstyrelsen tillstyrka det remitterade förslaget även i vad detsamma avser kompetenskrav och legitimation för psykologer.

Motionärerna har slutligen ansett att även bestämmelserna om tystnadsplikt för psykologer och om skydd för missbruk av psykologiskt testningsmaterial i de olika nordiska länderna bör samordnas och föreslagit en re-

¹ Jämför dock s. 464.

kommendation om utredning i dylikt syfte. Socialstyrelsen anser att dessa frågor, som ännu icke lagligen reglerats i vårt land, är värda all uppmärksamhet. Några speciellt internordiska aspekter torde dock knappast kunna läggas på dem, varför man här, i varje fall i första hand, synes böra lösa frågorna inom varje land för sig. Styrelsen anser därför att de i remissakten framlagda förslagen om ett nordiskt samarbete för lösning av dessa frågor icke i nuvarande läge bör föranleda några åtgärder.

Stockholm den 29 maj 1958

Ernst Bexelius

Ingvar Höjer

Medicinalstyrelsen:

Styrelsen får erinra om att styrelsen den 2 september 1955 avgivit utlåtande över psykologutredningens betänkande rörande psykologisk utbildning och forskning (SOU 1955: 11), vari styrelsen uttalat sig för att auktorisation i någon form bör komma till stånd. Ur de synpunkter styrelsen har att företräda synes den nu ifrågasatta utredningen vara av behovet påkallad. Med hänsyn härtill får styrelsen för sin del tillstyrka, att den föreslagna utredningen snarast kommer till stånd.

Stockholm den 31 maj 1958

Enligt kungl. medicinalstyrelsens beslut:

Torsten Arnéus

H. Ramberg

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Arbetsmarknadsstyrelsen har anledning att i sin yrkesvägledande verksamhet bland såväl normalt utrustade ungdomar och vuxna som bland personer med handikapp anlita psykologisk expertis och kan vitsorda behovet av kompetensföreskrifter eller behörighetsregler för fackpsykologisk verksamhet. Det inträffar exempelvis, att styrelsens och länsarbetsnämndernas tjänstemän kommer i kontakt med personer eller institutioner, som erbjuder sin medverkan vid psykologiska analyser o. dyl. utan att kunna lämna omedelbar garanti för kvaliteten av de erbjudna tjänsterna.

Styrelsen har också erfarit, att privata företag, t. ex. industriföretag, understundom kan ha svårigheter bedöma kompetensen hos en industripsykolog eller vad man rimligen kan kräva av en sådan.

I sin yrkesorientering har yrkesvägledningens tjänstemän ofta anledning

svara på förfrågningar rörande utbildning och arbetsmarknad för psykologer. Det är därvid uppenbart att frånvaron av fastare regler för den kompetens som en lång och dyrbar psykologutbildning ger skapar ovisshet. Härtill bidrager naturligtvis också svårigheterna att peka på en fast strukturerad arbetsmarknad.

Visserligen strävar Sveriges psykologförbund genom sina bestämmelser för yrkesmässig verksamhet och bestämmelser angående behörighet att utöva psykologyrket efter en sanering och standardhöjning av psykologverksamheten, men detta garanterar ju icke den likhet beträffande kompetensvillkor i de nordiska länderna som motionen efterlyser och som styrelsen finner önskvärd för realiserandet av en formellt sett redan existerande nordisk arbetsmarknad.

Tidpunkten för en utredning synes lämpligt vald, emedan synpunkter på behörighetsvillkoren bör få inflytande på den slutliga utformningen av den i vårt land föreslagna fackpsykologutbildningen.

Styrelsen önskar i detta sammanhang framhålla vikten av att formulera kompetensvillkoren så, att för stränga krav icke gör tillgången på legitimerade fackpsykologer alltför knapp. Kompetens för två grupper psykologer, ansvariga och biträdande, synes därvid vara en hittills beträdd väg, som förtjänar beaktande i alla de nordiska länderna.

Stockholm den 27 maj 1958

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Curt Ström

Margareta Vestin

Universitetskanslersämbetet:

Vad angår frågan om legitimation anser jag i likhet med förslagsställarna önskvärt, att någon form av kompetenskontroll för utövande av psykologyrket införes. Huruvida man härvid bör gå så långt som till införande av särskild legitimation ifrågasätter jag emellertid starkt. Möjligtvis torde det här liksom på vissa andra områden kunna räcka med medlemskap i facksammanslutning. Frågan bör närmare utredas.

Därest på ett eller annat sätt ordnad kontroll över psykologisk yrkesverksamhet införes, synes enligt min mening krav på skydd för missbruk av psykologiskt testningsmaterial vara obehövligt. Jag förutsätter emellertid att psykologernas sammanslutningar ha sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och noga följa utvecklingen under de närmaste åren.

I fråga om tystnadsplikten delar jag helt förslagsställarnas uppfattning om behovet av skydd för uppgifter som lämnats psykolog i hans verksamhet och tillstyrker att frågan göres till föremål för utredning.

Förslaget om undersökning av möjligheterna att tillskapa en gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer tillstyrkes.

Stockholm den 28 maj 1958

A. Thomson

Harald Haggquist

Statens psykologisk-pedagogiska institut:

Statens psykologisk-pedagogiska institut har funnit de i förslaget framförda synpunkterna mycket beaktansvärda och vill för sin del livligt tillstyrka en utredning av berörda frågor.

I samband härmed vill institutet erinra om av Sveriges psykologförbund redan vidtagna åtgärder i syfte att sanera förhållandena i Sverige beträffande vissa av de i förslaget anförda punkterna. Sålunda har man 1) lagt grunden till ett behörighetsinstitut inom förbundet, 2) inrättat ett eget testförlag med stränga distributionsprinciper och 3) utfärdat etikregler för förbundets medlemmar.

Som en nödvändig förutsättning för en internordisk lösning av i medlemsförslaget anförda problem synes ovannämnda initiativ från psykologernas egen fackorganisation med det snaraste påkalla ett ställningstagande från statsmakterna till det förslag till ordnad utbildningsgång m. m. för psykologer som av särskilda sakkunniga framlades redan 1955 (SOU 1955: 11) men som ännu icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.¹

Stockholm den 28 maj 1958

Nils Gustav Rosén

Nils-Eric Svensson

Mentalsjukvårdsdelegationen:

De i förslaget upptagna tre första punkterna — legitimation för psykologer, skydd för missbruk av psykologiskt testningsmaterial och psykologers tystnadsplikt — är av väsentlig vikt för psykologernas yrkesutövning. En utredning av dessa frågor i syfte att få till stånd gemensamma regler för de nordiska länderna skulle utan tvivel fylla en betydelsefull uppgift. Det är även önskvärt att en gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer — den i förslaget upptagna fjärde punkten — tillskapas och att möjligheterna härför utredes.

Delegationen vill för sin del särskilt betona de svårigheter, som är förknippade med frågan om en legitimation för psykologer, och hänvisar till

¹ Jämför dock s. 464.

vad som härom anförts i psykologutredningens betänkande rörande »Psykologisk utbildning och forskning» (SOU 1955: 11). Med hänsyn bland annat till erfarenheterna i utlandet ansåg sig psykologutredningen ej kunna föreslå en generell kompetenskontroll i form av legitimation eller auktorisation.

Bland de tyngst vägande invändningarna mot en sådan generell kompetensförklaring har varit dels skillnaden i utbildning de olika utbildningsanstalterna emellan, dels skillnaden i de kunskaper som olika arbetsområden inom psykologien kräver. Ett försök till överbryggande av dessa svårigheter har gjorts med de av Sveriges psykologförbund under innevarande år fastställda bestämmelserna angående en av förbundet meddelad behörighet att utöva psykologyrket. Det psykologiska arbetsfältet har av förbundet uppdelats i tre olika sektioner, en för pedagogik, en för klinisk psykologi och en för arbetspsykologi.

Då frågan om psykologers tystnadsplikt utredes, bör man även beakta frågan om psykologers vittnesplikt och om editionsplikt beträffande de av psykologer förda handlingarna.

Med hänvisning till vad mentalsjukvårdsdelegationen här ovan anført får delegationen tillstyrka det väckta förslaget om utredning. Enär problemet berör ett gränssråde till medicinen, får delegationen föreslå att den medicinska sakkunskapen blir företrädd i den utredning som kan komma att tillsättas.

Stockholm den 28 maj 1958

För mentalsjukvårdsdelegationen:

Inga Thorsson

Kerstin Widén

Svenska läkaresällskapet:

Sällskapet önskar i detta sammanhang hänvisa till vad som i fråga om legitimation för psykologer anförts i psykologutredningens betänkande rörande »Psykologisk utbildning och forskning» (SOU 1955: 11). I betänkandets femte kapitel upptas nämligen frågan om kompetensregler för psykologverksamhet och deras förhållande till psykologutbildningen. Sällskapet vill understryka de synpunkter som där framkommer och i detta sammanhang sålunda påpeka dels att problemet rörande kompetensreglerna för psykologverksamhet har samband med psykologutbildningen, dels att dessa frågor ännu inte kommit till någon lösning för vårt eget lands vidkommande¹. Frågans i övrigt komplicerade natur framgår även av att psykologutredningen inte, bland annat med hänsyn till erfarenheterna i utlandet, för sin del ansåg sig kunna föreslå någon generell kompetenskontroll i form av legitima-

¹ Jämför dock s. 464.

tion eller auktorisation för psykologer. Situationen torde under de år som gått i detta avseende icke nämnvärt ha förändrats.

Bland huvudinvändningarna mot en generell kompetensförklaring i form av legitimation eller auktorisation av psykologer har framhävts variationerna i utbildningen. Sådana skillnader uppkommer bland annat ur differensen mellan olika utbildningsmål, t. ex. klinisk psykologi, industripsykologi m. m.

Med hänsyn till att utbildningsförhållandena f. n. i de nordiska länderna är så vitt skilda och då 1955 års betänkande angående psykologutbildning och -forskning ännu inte varit föremål för något ställningstagande från riksdagens sida, anser sällskapet frågan vara för tidigt väckt. Skulle en utredning likväl komma till stånd, vill sällskapet framhålla som en absolut fordran att medicinsk psykologisk sakkunskap blir företrädd.

Stockholm den 27 maj 1958

Hugo Theorell

J. Lundquist

Sveriges läkarförbund har i skrivelse den 23 juni 1958 meddelat, att förbundet icke har något att erinra vid förslaget.

Sveriges psykologförbund:

Sveriges psykologförbund hälsar det väckta förslaget med stor tillfredsställelse och finner det synnerligen angeläget att åtgärder i föreslagen riktning vidtages. De i förslaget berörda frågorna har under en lång följd av år varit föremål för behandling inom Sveriges psykologförbund. Det kan i detta sammanhang erinras om de initiativ som av psykologförbundet tagits för att inom förbundets ram lösa en del av de problem som sammanhänger med de i förslaget preciserade fyra punkterna. I syfte att sanera förhållandena inom den fackpsykologiska verksamhetssfären har

1. skapats en gemensam etisk grundval för yrkesmässig verksamhet som psykolog i och med antagandet vid förbundets årsmöte 1957 av bestämmelser för yrkesmässig verksamhet;

2. sedan den 1 juli 1957, med Sveriges psykologförbund som innehavare, upprättats ett testförlag, varigenom en effektiv distributionskontroll åstadkommits;

3. grunden lagts till ett behörighetsinstitut inom psykologförbundet i och med antagandet vid årsmötet 1958 av bestämmelser angående behörighet att utöva psykologyrket, varigenom möjliggjorts ett utfärdande av behörighetsbevis — för närvarande på två nivåer, som »psykolog» och som »biträdande psykolog» — efter omsorgsfull prövning i särskild behörighetsnämnd.

Till belysande av Sveriges psykologförbunds principiella inställning till ovan berörda frågor bifogas härmed:

bilaga 1, bestämmelser för yrkesmässig verksamhet¹,

bilaga 2, nu gällande principer för testdistribution tillämpade av testförlaget¹, samt

bilaga 3, bestämmelser angående behörighet att utöva psykologyrket [*se Bihang 2*].

Sveriges psykologförbund vill i detta sammanhang framhålla, att ovan nämnda initiativ, som i och för sig utgör en nödvändig förutsättning för en internordisk lösning av i medlemsförslaget anförda problem, aktualiserar statsmakternas ställningstagande till det förslag till ordnad utbildningsgång m. m. för psykologer, som av särskilda sakkunniga framlades redan 1955 (SOU 1955: 11). Detta förslag har ännu icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd².

Sveriges psykologförbund kan sålunda till alla delar tillstyrka ovan nämnda medlemsförslag och vill avslutningsvis än en gång understryka vikten av att däri berörda problem, vilka alla är av vital betydelse för psykologernas yrkesutövning, snarast blir föremål för utredning.

Stockholm den 29 maj 1958

På Sveriges psykologförbunds vägnar:

Torsten Husén

Ordf.

Ragnar Jarne

Sekr.

BIHANG 1

Skrivelse från Finlands medicinalstyrelse till Suomen psykologinen seura (Psykologiska sällskapet i Finland)³

I sin nedan nämnda hämvändelse till medicinalstyrelsen hade sällskapet med anledning av ett inom detta framlagt stadgeförslag, vari bl. a. behandlades avgränsningen av psykologernas verksamhetsområde, anhållit att styrelsen måtte klarlägga, vad som avses med »utövning av läkarkallet» enligt lagen härom av den 23 januari 1925.

Med anledning av Psykologiska sällskapet i Finland skrivelse 18. 2. 1955 ber medicinalstyrelsen efter att ha inhämtat sakkunnigutlåtande av tf. förvaltningsrådet A. Ahtee och professor M. Kaila att såsom sitt utlåtande få anföra följande:

Medicinalstyrelsen finner det synnerligen betydelsefullt, att sällskapet i sitt förslag till stadgar har velat framhäva den omständigheten, att psykologen icke har rätt att utföra uppgifter på andra områden än psykologins.

År 1688, då utövningen av läkarkallet först blev föremål för reglering, ålades collegium regium medicum speciellt att skydda allmänheten mot de

¹ Här ej tryckt.

² Jämför dock s. 464.

³ Skrivelsen översatt från finska.

faror, som inkompetenta läkares verksamhet kunde förorsaka. Lagen angående utövning av läkarkallet 23.1. 1925 innehåller ingen definition på vad som avses med utövning av läkarkallet. I sina straffstadganden t. ex. använder lagen endast uttrycket: »Där någon, som icke är behörig att utöva läkarkallet -- -- --.» Då professor Allan Särkilahti i tiden i den juridiska tidskriften *Lakimies* (1921, s. 230) kritiserade det kommittébetänkande, som legat till grund för lagen (kommittébetänkande nr 11, 1921: Artur Tollet, T. Hannikainen och Eino Suolahti) uttryckte han sina tvivelsmål beträffande möjligheterna att i praktiken komma till rätta utan närmare definition av begreppet utövning av läkarkallet. Han uttalade nämligen: Förslaget uttrycker sig — det torde icke kunna förnekas — mycket obestämt och lämnar fördenskull rum för de mest olika tolkningar.» Men han kommer dock till följande resultat: »Å andra sidan kan det icke heller förnekas, att det är nästan omöjligt att i lag ge en noggrann definition på kvacksalveri, och därför gäller här som annorstädes regeln, att det är bättre att låta bli att definiera ett brott i lagen än att ge vilseledande definitioner.»

Begreppet utövning av läkarkallet begränsas i viss mån av 15 § i lagen angående utövning av läkarkallet, enligt vilken verksamhet, som ankommer på tandläkare, veterinär, barnmorska, sjukvårdspersonal eller sjukgymnast, ej skall anses såsom utövning av läkarkallet. Vidare bör nämnas sista meningen i 6 § i lagen om vaccination (361/51): »Medicinalstyrelsen eller, enligt bemyndigande av denna, länsläkare må likväl på framställning av hälsovårdsnämnden berättiga hälsosystem eller annan sjuksköterska eller barnmorska, som erhållit vederbörlig vaccinationsutbildning, att verkställa vaccinationer i kommunerna.» På medicinalstyrelsen ankommer att tolka innebörden av begreppet utövning av läkarkallet.

Den psykologiska forskningen har under de senaste åren givits en allt större plats såväl i sjukhusens som i olika polikliniska arbeten. Möjligen komma psykologerna framdeles att givas uppgifter även vid vården av sjuka. Övervakningen av en dylik vård ankommer dock på läkare. En person med psykologisk utbildning kan icke givas rätt att självständigt sköta patienter, enär detta skulle förutsätta diagnostisering av patientens sjukdom, vilken ovillkorligen ankommer på en person, som erhållit läkarutbildning. Psykologernas undersökning av en sjuk person kan jämföras med t. ex. laboratorie-, EEG- m. fl. undersökningar. Om yrkesmässig utövning av psykologyrket innefattar behandling av en sjuk person på ett eller annat sätt, bör psykologens verksamhet stå under läkares tillsyn på samma sätt som exempelvis i denna skrivelse tidigare nämnda yrkesgruppers. Under inga omständigheter kunna psykologerna självständigt och på eget ansvar undersöka och vårda sjuka människor.

Helsingfors den 27 april 1955

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *Leena Sibelius*

Sveriges psykologförbunds bestämmelser angående behörighet att utöva psykologyrket (1958)

Sveriges psykologförbund meddelar behörighet för sina medlemmar att utöva psykologyrket enligt nedan angivna bestämmelser, vilka är underordnade de av förbundet fastställda reglerna för yrkesmässig verksamhet.

A. Allmänna bestämmelser

1. Endast medlemmar av Sveriges psykologförbund kan inneha psykologförbundets behörighet att utöva psykologyrket. Bevis angående sådan behörighet utfärdas efter ansökan i under C 6 föreskriven ordning. Behörigheten är icke knuten till viss befattning.

2. Giltigheten av utfärdat behörighetsbevis är icke tidsbegränsad. Innehavarens behörighet att utöva psykologyrket upphör emellertid automatiskt vid utträde eller uteslutning ur psykologförbundet. Vid fall av brott mot förbundets regler för yrkesmässig verksamhet, som medfört varning av medlem, skall vederbörandes behörighet att utöva psykologyrket tas under omprövning enligt under C 12 angivna principer.

3. Två slag av behörighetsbevis utfärdas:

a) Bevis angående behörighet som biträdande psykolog.

b) Bevis angående behörighet som psykolog.

4. Utfärdade behörighetsbevis äger generell giltighet vad avser tillämpningsområden. I vad avser nämnda giltighet se dock även övergångsbestämmelserna DA.

5. Bevis angående behörighet som biträdande psykolog medför rätt att utföra psykologiskt arbete endast i fall, där psykolog står i ansvar för verksamheten.

6. Bevis angående behörighet som psykolog medför rätt att utöva psykologyrket under eget ansvar.

7. För behörighetsbevis skall utgå en engångsavgift, vars storlek fastställs av psykologförbundet.

B. Behörighetskrav

1. Behörighet som biträdande psykolog kan erhållas av den som dels

a) äger den personliga lämplighet för utövande av psykologyrket som förutsättes i Sveriges psykologförbunds bestämmelser för yrkesmässig verksamhet, dels

b) avlagt akademisk grundexamen för psykologer i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda principer, dels

c) genomgått handledd och godkänd praktik inom minst två av tillämpningsområdena skolpsykologi, klinisk psykologi och arbetspsykologi. Den sammanlagda praktiktiden skall uppgå till minst sex månader så fördelade

att praktiktiden icke understiger två månader inom två av de nämnda tillämpningsområdena.

2. Behörighet som psykolog kan erhållas av den som dels

- a) uppfyller kraven för behörighet som biträdande psykolog, dels
- b) avlagt högre examen för psykologer i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda principer, dels
- c) utöver den för behörighet till biträdande psykolog stadgade praktiktiden, under minst ett år tjänstgjort som biträdande psykolog eller i annan befattning handlagt arbetsuppgifter av de olika typer, som tillkommer biträdande psykolog.

C. Handläggning av behörighetsärenden

1. Frågor angående behörighet att utöva psykologyrket handläggs av följande instanser:

- a) Lokala behörighetsnämnder.
- b) Central behörighetsnämnd.
- c) Sveriges psykologförbunds förtroenderåd.

2. Lokal behörighetsnämnd skall finnas i Stockholm, Göteborg, Uppsala och Lund. I varje lokalnämnd skall examensämnen psykologi och pedagogik vara representerade av var sin akademisk lärare, som i sin undervisning har nära kontakt med psykologernas utbildning. Utöver dessa två ledamöter skall ytterligare tre ledamöter ingå i varje lokalnämnd. Dessa utses så att de tre tillämpningsområdena skolpsykologi, klinisk psykologi och arbetspsykologi får var sin representant i nämnden.

3. Ledamöterna i de lokala behörighetsnämnderna utses bland lokalföreningens egna ledamöter för två år i sänder. Ledamot av lokal behörighetsnämnd får ej vara medlem av förbundets förtroenderåd. Val sker på föreningsmöte, som skall hållas efter psykologförbundets årsmöte och före april månads utgång. Minst två av nämndens fem ledamöter skall ersättas varje gång nyval förrättas. Den lokala behörighetsnämnden utser inom sig ordförande och sekreterare. Nämnden är beslutför då minst fyra ledamöter är närvarande.

4. Centrala behörighetsnämnden skall bestå av:

a) Ordförande och sekreterare, valda av årsmötet med en mandattid av två år efter nominering av valnämnden enligt stadgarna § 22.

b) En ledamot för var och en av förbundets lokalföreningar utsedd av lokalföreningens valmöte (C 3) bland den lokala behörighetsnämndens ledamöter. Denne ledamot må icke tillhöra förtroenderådet, ej heller vara av årsmötet utsedd ledamot av centrala behörighetsnämnden.

c) En ledamot för varje sektion inom förbundet vald bland sektionens medlemmar av sektionsmöte under maj månad med en mandattid av två år. Denne ledamot må icke tillhöra lokal behörighetsnämnd eller förtroenderådet, ej heller vara av årsmötet utsedd ledamot av centrala behörighetsnämnden.

5. Centrala behörighetsnämnden utser inom sig vice ordförande. Näm-

den är beslutför, då minst sju ledamöter är närvarande. Där omständigheterna så påkallar må nämnden med sig adjungera representanter för de myndigheter och organisationer, som berörs av de handlagda behörighetsärendena. Dessa adjungerade ledamöter äger icke deltaga i besluten men har rätt få sin mening antecknad i protokollet.

6. Ansökan om behörighet skall ställas till centrala behörighetsnämnden och inges till lokala behörighetsnämnden vid den lokalförening, den sökande tillhör. Ansökan utformas i enlighet med av psykologförbundet fastställt formulär och skall utöver uppgifter om examina, praktik och övriga meriter innehålla uppgift om två personer, vilka skola beredas tillfälle att yttra sig om den sökande vid lokalnämndens utredning enligt C 8.

7. Lokalnämnd skall för behandling av behörighetsansökningar sammanträda minst tre gånger årligen, nämligen i februari, maj och oktober månad. För att kunna behandlas under närmast följande period skall ansökan vara inlämnad till lokalnämnden senast den 1/2, 1/5 resp. 1/10.

8. För varje ansökan skall inom lokalnämnden företas utredning angående den sökandes kompetens. Utredningen skall omfatta samtliga i behörighetskraven (B) upptagna punkter. Nämndens ordförande skall fördela utredningsuppdragen på så sätt, att utredningen så långt möjligt handhas av den ledamot, som närmast företräder det tillämpningsområde, inom vilket den sökande haft sin huvudsakliga verksamhet. Övriga ledamöter skall biträda vid utredningen vad avser den sökandes verksamhet inom deras specialområden. Utredningsmannen skall föredra ärendet i nämnden. Nämndens yttrande skall tillsammans med ansöknings- och utredningshandlingarna inges till centrala behörighetsnämnden före utgången av februari, maj resp. oktober månad.

9. Centrala behörighetsnämnden skall sammanträda tre gånger årligen, nämligen i första hälften av mars, juni och november månad. Före centralnämndens sammanträde skall dess sekreterare upprätta en summarisk meritförteckning över samtliga sökande och äger i samband därmed företa nödvändiga kompletteringar av utredningarna. Inom centralnämnden föredras ansökan av ledamoten från den lokala behörighetsnämnd, som avgivit yttrande över ansökan. Vid förfall för denne föredras ärendet av centralnämndens sekreterare.

10. Centralnämndens beslut skall meddelas den sökande direkt. Vid avslag eller bordläggning skall nämndens motivering kortfattat anges.

11. Efter varje sammanträde i centralnämnden skall dess sekreterare dels genom protokollsutdrag underrätta de lokala behörighetsnämnderna om centralnämndens beslut i de av resp. lokalnämnd beredda ärendena, dels till centralstyrelsen överlämna förteckning över meddelade behörigheter.

12. Om behörighetsansökan avslagits av centralnämnden, kan förnyad ansökan inges tidigast ett halvt år efter centralnämndens beslut. Skulle ansökan avslås även vid den förnyade prövningen, kan den sökande begära prövning av centralnämndens beslut hos psykologförbundets förtroenderåd.

13. Om förtroenderådet efter prövning av ärendet finner sannolika skäl tala för att centralnämndens beslut är oriktigt, skall ansökan återförvisas till centralnämnden, som har att ompröva sitt beslut.

14. Om medlem utträtt eller uteslutits ur förbundet eller tilldelats varning, skall centralstyrelsen snarast anmäla detta till centrala behörighetsnämnden för indragning eller omprövning av utfärdad behörighet.

15. Ledamöterna i de instanser, som har att handlägga behörighetsärenden, är underkastade tystnadsplikt vad gäller alla uppgifter om den sökande, som är av privat natur. I ärenden, som underkastas förtroenderådets prövning, äger den sökande dock själv ta del av alla handlingar.

D. Övergångsbestämmelser (gällande fr. o. m. den 1 mars 1958 tills vidare)

BILAGA 2

PM rörande psykologutbildningen i Norden

Danmark

1. Sedan 1944 finns i Danmark en särskild psykologisk-pedagogisk examen (cand. psych.-examen), från början tänkt närmast som en utbildning för skolpsykologer men därefter i viss mån anpassad även efter andra psykologiska tillämpningsområdens behov. Man har redan i många år kunnat avlägga magisterexamen (ungefär motsvarande svensk licentiatexamen) och filosofisk doktorsgrad med psykologisk inriktning. Magisterexamen har under de senaste åren avlagts av ett stigande antal studerande.

2. Studierna till cand. psych. skall enligt studieplanen sträcka sig över tre år men brukar normalt ta fyra och ett halvt år. Tyngdpunkten består i kursmässig undervisning under ungefär tre timmar dagligen eller 16—17 timmar per vecka under tre läsår, sammanlagt ca 1 600 undervisningstimmar. I anslutning till kurserna läses litteratur. Vissa kurser avslutas med examination. För andra fordras endast regelbundet deltagande i undervisningen, fullgörande av vissa övningsuppgifter m. m.

De olika kurserna är inordnade under tre »huvuddiscipliner», vari dock ingen samlad examination förekommer, nämligen

allmän pedagogisk psykologi (A),

för psykologin nödvändiga grenar av biologin (B) och

speciella skolpsykologiska och pedagogiska frågor (C).

Inom A förekommer kurser i allmän och pedagogisk psykologi, barn- och ungdomspsykologi, socialpsykologi, psykologiska laborationer, psykologisk observation, testning och statistik. Undervisningen i dessa ämnen

sträcker sig över hela studietiden och upptar sammanlagt ca 900 undervisningstimmar (55—60 %).

Inom B förekommer fysiologi särskilt avseende nervsystemet respektive konstitutionslära och hormoner, samt ärftlighetslära och djurpsykologi. Dessa ämnen tillhör den tidigare delen av studierna och omfattar ca 80 timmar (5 %).

Inom C förekommer teoretisk pedagogik, olika skolämnens psykologi och pedagogik, skriv-, läs- och räknsvårigheter samt skolpsykologisk praktik (sammanlagt ca 250 timmar). Vidare kurser om svagt begåvade barn, uppförandevårigheter, kriminologi med särskild hänsyn till barn- och ungdomskriminalitet, psykiatri särskilt barnpsykiatri, psykologi och pedagogik vid olika lyten, yrkesvägledning och psykoteknik, anstaltsbesök samt barnavård och barnavårdslagstiftning (sammanlagt ca 250 timmar). Specialkurserna under C upptar sålunda 35—40 % av den sammanlagda undervisningstiden.

Cand. psych.-studierna kan endast bedrivas vid Köpenhamns universitet. Undervisningen meddelas dels av universitetets lärare i ämnet med professorerna i psykologi i spetsen, dels av tillfälligt engagerade specialister inom respektive ämnesdelar. Med hänsyn till undervisningens omfång måste en rätt stor del av den skötas av sistnämnda kategori.

3. För tillträde till studiet fordras antingen studentexamen och inskrivning vid universitet eller lärarexamen med tilläggsprövningar i två främmande språk, utöver det som ingår i lärarexamen. De studerande skall sålunda ha läskunskaper i tyska, engelska och franska. Den kurs i filosofi, »filosoficum», som inleder de danska universitetsstudierna skall genomgås även av de psykologistuderande.

På grund av begränsad kapacitet i fråga om den experimentalpsykologiska laboratoriekursen, som är förlagd till första studieåret, har ett urval måst ske bland dem som anmält sig till studierna. Sammanlagt har man kunnat ta emot 24 nya studerande varje höst och därvid har lärare med viss lärarerfarenhet bakom sig samt vissa andra yrkesverksamma haft företräde framför nyinskrivna studenter. De som genomgått motsvarande laborationer för magisterexamen eller vid lärarhögskolans ettåriga psykologikurs har antagits utom delta antal.

Av de studerande är en mycket stor del lärare vid studiernas början (ungefär en tredjedel av 236 studerande enligt en uppgift från 1954). Efter studierna övergår de i stor utsträckning till skolpsykologtjänster. Av ca 180 som 1955 ägnade sig åt psykologverksamhet var sålunda en tredjedel anställda som skolpsykologer. Om även lärare och administratörer inom skolväsendet medräknas, går skolans andel av de hittills utbildade psykologerna upp till hälften. Återstoden finns vid universitetet, bl. a. vid dess barnpsykologiska klinik, inom klinisk psykologisk verksamhet (ett (30-tal psykologer), försvaret, socialvården, kriminalvården, psykotekniken samt i mer eller mindre tillfälliga anställningar inom olika delar av samhället. Såväl de redan utexaminerade som de nu studerande har i stor utsträckning redan före studiernas början haft ett yrke som har beröring med psykologis-

ka arbetsuppgifter. Efter studierna återvänder de oftast till samma verksamhetsområde. En stor del studerar också vid sidan av förvärsarbete, och undervisningen har hittills varit så förlagd, att den ej skall kollidera med arbetstiden för lärare, som utgör den största kategorin bland de yrkesverksamma.

Studierna till magisterexamen har en mera teoretisk uppläggning, och denna examen leder i första hand till vetenskapliga amanuens- och forskarbefattningar.

4. Konsistorium vid Köpenhamns universitet har nu godkänt ett förslag om en förlängning av cand. psych.-studierna till normalt fem år med utbyggnad av vissa ämnesdelar, ökade specialiseringsmöjligheter, viss obligatorisk praktik vid psykologiskt arbetande institutioner samt krav på en specialavhandling. Utbildningen torde komma att ges en mera allmän psykologisk inriktning än den ursprungliga, på skolpsykologisk verksamhet huvudinriktade utbildningsplanen. Behovet av skolpsykologer torde också efter hand bli fyllt och efterfrågan från andra områden komma att dominera.

Nyordningen innebär i stort sett endast ett fastställande av en utveckling som inträtt efter hand. Den danska psykologföreningen har under senare år ordnat specialkurser för kandidater och de häri representerade ämnesområdena kommer nu att infogas i den nya studieplanen. De 5 år som föreslagits som normal studietid för cand. psych.-examen kommer antagligen i realiteten att betyda minst 6 år. Studierna för magisterexamen brukar vanligen ta 7—8 år.

Finland

1. I Finland finnes ej någon särskild psykologexamen, utan psykologi och pedagogik ingår som separata ämnen i filosofiska examina. Vid Helsingfors universitet och Turun yliopisto (Åbo universitet) kan ämnena ingå i filosofie kandidatexamen och lärarkandidatexamen samt filosofie licentiatexamen. Universiteten utdelar även magister- och doktorsgrad. Vid lärarhögskolan i Jyväskylä kan psykologi, pedagogik och läkepedagogik ingå i pedagogisk kandidat- och licentiatexamen. Vid Åbo akademi finnes inga lärostolar i hithörande ämnen, men viss undervisning förekommer. Vid den tekniska högskolan i Helsingfors utgör arbetspsykologi och arbetsledning ett självständigt ämne på maskiningenjörsavdelningen. Studierna där är dock snarast av orienterande natur. Den utbildning som blivit den normala för praktiskt verksamma psykologer är högsta betyg i kandidatexamen i psykologi. Vid sidan av psykologin läser psykologerna vanligen ett par av ämnena pedagogik, sociologi, socialpolitik samt i Jyväskylä läkepedagogik.

2. Studierna för högsta betyget i kandidatexamen (laudatur eller tre »röster») är uppdelade på ett-, två och trebetygsstadier. För vardera av de lägre betygen beräknas minst en termins studier, för högsta betyget ytterligare två terminer. Studierna är till övervägande delen lagda på litteraturläsning. Kursplanerna för lägre betyg upptar följande antal obligatoriska arbeten:

	Helsingfors och Åbo		Jyväskylä	
	Ett betyg	Två betyg	Ett betyg	Två betyg
Filosofins historia	1	1	—	—
Allmän psykologi (med fysiologiska grunder)	7	8	5	7
Differentiell psykologi	—	3	1	3
Komparativ psykologi	—	1	—	—
Abnormpsykologi	—	1	1	1
Tillämpad psykologi	—	1	—	—
Pedagogisk psykologi	—	—	—	1
Ärftlighetslära	—	1	—	1

I Jyväskylä tillkommer för två betyg ett specialarbete. Grunderna inom angränsande områden, t. ex. filosofi, biologi, kan alternativt inhämtas genom föreläsningsserier. För två betyg är en praktisk kurs (två terminer) obligatorisk vid samtliga högskolor ävensom ett mindre seminariearbete.

För tre betyg är litteraturkursen uppdelad i en allmän kurs samt specialkurser valda bland ett antal alternativ. Sammanlagt torde tillkomma ett tiotal arbeten. För tre betyg fordras även tre månaders praktik vid psykologisk tillämpningsinstitution samt en redogörelse för denna. Vidare fordras aktivt deltagande i seminariet under ytterligare ett läsår med föredrag och opposition.

Studierna är öppna för alla studenter, och några spärrar förekommer ej.

Vid universiteten i Helsingfors och Åbo är läroämnet psykologi uppdelat på två linjer, en allmän och en tillämpad. Studierna förgrenar sig efter ett-betygsstadiet. I kandidatbetyget anges vilken linje vederbörande valt.

På grund av bristen på undervisning i praktisk-psykologiska metoder, t. ex. testning, har det finländska psykologsällskapet fått ordna fortbildningskurser.

Island

Fackutbildning av psykologer saknas i Island.

Norge

1. Vid universitetet i Oslo kan sedan 1948 avläggas en särskild examen i psykologi (cand. psychol.-examen), närmast inriktad på att lägga grunden för praktisk psykologisk yrkesverksamhet. Man kan även liksom före denna examens inrättande erhålla magisterexamen och doktorsgrad i psykologi. Psykologi kan också tas som stödämne i magisterexamen med annat huvudämne. Pedagogik utgör ett självständigt ämne med vissa psykologiska delar och kan ingå i magisterexamen. När pedagogik är huvudämne, är psykologi obligatoriskt stödämne. Då den normala utbildningsgången för psykologer

numera är cand. psychol.-studierna, skall vi i det följande endast redogöra för deras sammansättning.

2. Studierna för cand. psychol. är beräknade till ungefär fyra läsår men tar ofta något längre tid. Studierna omfattar tre huvudmoment: en huvudsakligen på litteraturläsning lagd kurs i olika grenar av den teoretiska psykologin, sex månaders praktik (hospitering) samt ett antal specialkurser. Specialkurserna avslutas med examination. Övriga delar redovisas vid en skriftlig och muntlig slutexamen inför facklärarna och särskilda censorer.

Den teoretiska delen omfattar följande grenar: psykologins historia, allmän psykologi, experimentell psykologi, barn- och ungdomspsykologi, djurpsykologi, socialpsykologi, differentialpsykologi, psykopatologi och tillämpad psykologi. I denna del ingår också en obligatorisk övningskurs i experimentalpsykologi och en obligatorisk övningskurs i testpsykologi.

I tillämpad psykologi kräves sammanlagt minst sex månaders praktik inom två av följande tre områden, nämligen (1) arbetspsykologi och yrkesvägledning, (2) socialvård, fångvård, psykiatrisk sjukvård o. d. samt (3) barninstitutioner och skolor.

Specialkurserna är följande: statistik, anatomi, fysiologi och ärfthlighetslära samt psykiatri, vilka bör genomgås men kan få ersättas med litteraturläsning i tillägg till den läsning som redan ingår i kurserna. Varje kurs omfattar som regel två timmar i veckan under en termin.

Under de sista läsåren bör de studerande delta i seminarieövningar och övningsskrivningar över olika delar av kursen.

3. För tillträde till studierna fordras studentexamen och inskrivning vid universitet efter genomgång av särskild prövning i filosofi (med psykologi). Till och med vårterminen 1954 hade 143 studerande avlagt cand. psychol.-examen. De studerandes antal har i allmänhet uppgått till mellan 200 och 400, vilket erbjuder stora undervisningsproblem, då tillgången på lärare och lokaler är mindre god. Någon begränsning av elevantagningen sker dock ej utöver de generella inskrivningskraven.

En stor del av de studerande kommer direkt från studentexamen till studierna. De utexaminerade är spridda på många samhällsområden och någon motsvarighet till de danska psykologernas koncentration till skolväsendet förekommer ej. Områden som är särskilt väl företrädda av psykologer är yrkesrådgivning och militärpsykologi.

4. En ny lag om ämbetsexamen i psykologi antogs 1956. Denna avser en förlängning av normalstudietiden till 5 å 6 år. Utbildningen skall bestå av två avdelningar, varav den första närmast motsvarar den nuvarande examen så när som på de sex månadernas praktik. I första avdelningen ingår sålunda under första året allmän psykologi och biologiska grunder, under återstående 2 1/2 år en närmare genomgång av olika grenar av psykologins teori, metodövningar avseende insamling resp. behandling av psykologiska data samt såsom stödämnen fysiologi och sociologi (däremot ej pedagogik).

I andra avdelningen medges viss specialisering, dock utan att fasta linjer inrättas. Utan krav på en bestämd ordningsföljd mellan momenten skall

där ingå ytterligare teoretiska studier i psykologi, ett års praktiktjänstgöring vid av utbildningsmyndigheterna godkända institutioner, ytterligare metodkurser valda bland ett antal möjligheter samt en s. k. huvuduppgift, dvs. ett mindre, vetenskapligt arbete.

Bland de tjänster, som anses vara ett minimum för att möjliggöra den nya studieordningen, märks två professurer i psykologi, två docenturer och två universitetslektorat.

Sverige

1. Någon för psykologisk yrkesverksamhet avpassad fackutbildning finnes ej i Sverige. Det normala sättet att förbereda sig för sådan verksamhet är akademiska studier i psykologi och pedagogik jämte olika former av kompletterande praktisk utbildning.

Fram till 1948 ägde psykologi- och pedagogikstudierna rum inom ett gemensamt examensämne benämnt pedagogik. Detta år uppdelades emellertid undervisning och examination i separata psykologi- och pedagogikämnen vid Uppsala universitet. Nu är uppdelningen i två examensämnen genomförd överallt. Ämnena psykologi och pedagogik kan ensamma eller tillsammans med andra ämnen ingå i fil.kand.-examen och tillsammans med andra ämnen i fil.mag.-examen. Fil.lic.-examen kan avläggas i ettdera ämnet.

De grundläggande studierna — fram till två betygsenheter motsvarande två terminers studier — i såväl psykologi som pedagogik äger rum efter i huvudsak standardiserade kurser. Litteraturstudier på egen hand utgör det dominerande inslaget i dessa. Det centrala undervisningsmomentet består av laborationskurser kring viktigare delar av kursinnehållet, som är av sådan natur att de kan belysas experimentellt. För högre betyg i grundexamen och för licentiatexamen är studiekurserna i gengäld mera möjliga att anpassa efter den studerandes speciella inriktning, och utförandet av egna forskningsuppgifter framträder nu som en central del av studierna. Den viktigaste undervisningsformen är här seminarieövningar kring olika forskningsproblem. Varken på kandidat- eller licentiatstadiet utgör kursmässig undervisning, t. ex. i psykologiska undersökningsmetoder, något mera framträdande moment, där sådan nu överhuvud taget förekommer. Detta sammanhänger med studiernas övervägande teoretiska målsättning och framför allt med bristande tillgång på lärarkrafter.

2. Elevtillströmningen till ämnena har de senaste åren kraftigt ökat och är nu stor, också om man borträknar dem som endast genomgår den för fil.mag. obligatoriska kursen i pedagogik. När det gäller laborationsundervisningen för två betyg, sätter dock lärar- och lokalresurser en gräns för tillströmningen, då de åtminstone i Stockholm nödvändiggör ett urval bland de studerande som avser att fortsätta utöver ett betyg. Där examinationen är uppdelad på två ämnen, torde det vara mycket vanligt, att de studerande medtar båda i examen, i synnerhet om de syftar till psykologisk yrkesverksamhet av något slag.

Frånvaron av en speciell psykologexamen med tillräckliga praktiska kurs-

moment har emellertid skapat ett stort behov av kompletterande utbildningsmöjligheter. Psykotekniska institutet i Stockholm ger praktikantkurser särskilt avpassade för dem som avser att syssla med arbetspsykologisk verksamhet. Vissa psykologsammanslutningar anordnar testningskurser m. m. i egen regi. Inom den militärpsykologiska verksamheten ges intervjukurser för tillfälligt anställd personal, vilka årligen genomgås av många yngre psykologer. Eleverna vid Ericastiftelsens läkepedagogiska kurser består i viss utsträckning av sådana som redan avlagt akademisk examen men tillhör huvudsakligen andra kategorier, så att kurserna i nuläget närmast kan betecknas som en utomakademisk utbildningsmöjlighet i psykologi. Av särskilt intresse i detta sammanhang är stiftelsens utbildning av barnpsykoterapeuter, som är ensam i sitt slag i vårt land. Huvudsakligen orienterande utbildning i psykologi ges också vid socialinstitutet och vid särskilda kurser för kuratorer i mentalhygienisk verksamhet, hjälpklasslärare m. fl. Vissa verk anordnar egen personalutbildning av övervägande psykologisk natur.

3. 1955 avgav en av chefen för ecklesiastikdepartementet tillsatt kommitté, psykologutredningen, ett betänkande (SOU 1955:11) om bl. a. psykologutbildningen. Utredningen föreslog att utbildningen för blivande psykologer skulle bestå av (a) en treårig akademisk grundutbildning i psykologi, pedagogik och sociologi jämte därtill anslutna kurser i psykologiska undersökningsmetoder och psykiatri, (b) ett tillämpningsår med praktik vid olika slags institutioner samt (c) två års högre akademiska studier i psykologi eller pedagogik innefattande en vetenskaplig uppgift samt därtill anslutna metodkurser. Den som genomgick endast den treåriga grundutbildningen och tillämpningsåret skulle därigenom få erforderlig kompetens för arbete som assistentpsykolog åt psykolog eller psykiater, däremot icke för självständig verksamhet som psykolog. Studierna skulle i någon utsträckning kunna differentieras på utbildningslinjer alltefter den avsedda praktiska verksamhetens art. För blivande skol- och småbarnspsykologer skulle pedagogik, för kliniska psykologer och arbetspsykologer psykologi normalt utgöra huvudämnet. Psykologutredningen tänkte sig att utbildningen skulle kunna anslutas till förefintliga examina inom filosofiska fakulteten, varvid den lägre utbildningen skulle avslutas med fil. kand.-examen, den högre med fil. lic.-examen.

Efter sedvanlig remissbehandling beslöt Kungl. Maj:t den 28 juni 1958 att till kanslersämbetet för rikets universitet för kännedom och efter rättelse överlämna en inom ecklesiastikdepartementet upprättad »PM angående teoretisk utbildning för blivande psykologer». I promemorian uttalas bl. a. följande.

Ärendets beredning har klart ådagalagt behov av väl utbildade psykologer inom många områden av samhället. Arbetsuppgifterna är av den arten att de bör fördelas på två olika kategorier av psykologer, nämligen psykologer i självständig ställning, vilka har en utbildning som gör dem skickade att själva välja och uppbygga metoder och undersökningssystem, samt psykologer i biträdande ställning med en utbildning, som gör dem lämpade att vederhäftigt handha olika standardmetoder och i samråd med psykologer

av den högre utbildningsnivån tolka och tillämpa resultaten. Arbetsuppgifterna skiftar mellan olika tillämpningsområden, men skillnaderna i de grundläggande kraven på utbildning kan ej anses vara så stora att de motiverar någon differentiering av den teoretiska grundutbildningen på olika linjer.

Den teoretiska grundutbildningen bör vara av samma omfång som filosofie kandidatexamen. Av de sex erforderliga betygsenheterna bör fem fördelas med två betyg på vardera psykologi och pedagogik, som utgör utbildningens kärnämnen, samt ett betyg i sociologi. Den återstående sjätte betygsenheten bör tas antingen som ytterligare en enhet i något av kärnämnen eller som ett betyg i statistik.

Beträffande frågan om den sjätte betygsenheten torde här få anföras följande.

Statistikstudier kan fylla två funktioner i psykologutbildningen. De kan avse att ge nödvändiga förkunskaper för de experimentellt och kvantitativt betonade delarna i övriga examensämnen. De kan också avse att utgöra en förberedelse för den studerandes egna, mera självständigt utförda forskningsuppgifter. För att fylla funktionen att ge förkunskaper för övriga ämnesstudier måste statistik såsom självständigt examensämne placeras först i utbildningen och införas i form av ett krav på förkunskaper i studieplanerna för övriga examensämnen.

Samtidigt med de blivande psykologerna skall emellertid ett stort antal studerande undervisas i psykologi, pedagogik och sociologi. Dessa behöver också vissa kunskaper i statistik för att kunna delta i exempelvis laborations- och testningskurser. Något krav på förkunskaper i form av ett betyg i statistik kan givetvis icke uppställas för dessa andra studerande, och följaktligen måste ändå grundläggande statistikundervisning meddelas inom de övriga examensämnenas ram. Denna undervisning bör i likhet med vad som skett vid vissa lärosäten mycket väl kunna anordnas av institutionerna gemensamt i samarbete med den statistiska institutionen och ha karaktären av delstudiekurs i något eller några av ämnena psykologi, pedagogik och sociologi.

De blivande psykologerna utgör vid studiernas igångsättande ingen klart utdifferierad grupp bland de studerande i ämnena psykologi, pedagogik och sociologi, och starka skäl talar för att en del studerande ej inriktas på psykologyrket innan de gjort bekantskap med åtminstone något av utbildningens kärnämnen. Det är därför lämpligt att dessa följer samma elementära statistikundervisning som ges för övriga kategorier av studerande inom ämnena.

Studier av examensämnet statistik kan emellertid också fylla uppgiften att förbereda för mera självständig forskning av empirisk-kvantitativ natur. Ämnet är i denna funktion särskilt viktigt för de blivande psykologer som avser att fortsätta på den högre, mera vetenskapligt inriktade utbildningsnivån. Ett betyg i statistik bör därför kunna inräknas i den teoretiska grundutbildningen för psykologer. För dem som avser att avsluta sin utbildning på den biträdande psykolognivån torde däremot en höjning till tre betyg i psykologi eller pedagogik ofta vara av minst lika stort utbildningsvärde. Alternativt bör därför det sjätte betyget kunna tagas på detta sätt. Denna lösning innebär intet avsteg från principen att tre betyg såsom varande ett kvalitetsbetyg ej bör uppställas som examensvillkor i en akademisk grundexamen. För alla studerande finnes nämligen den alternativa möjligheten att ta ett betyg i statistik öppen. Båda alternativen bör betraktas som fullt likvärdiga i utbildningshänseende, och valet mellan dem bör vara helt fritt.

Studieplanerna i examensämnena bör vara så beskaffade att de tillgodoser det behov av särskild utbildning i olika psykologiska undersökningsmetoder, som påvisats av psykologutredningen och inskräpts vid den efterföljande behandlingen av utredningsförslaget.

Den vetenskapligt inriktade utbildning, som bör krävas för den högre kompetensen, är i huvudsak av den art som licentiatstudier i psykologi eller pedagogik ger. De förslag om särskilda metodkurser även på denna nivå, som framställdes av psykologutredningen, förtjänar här beaktande vid den översyn av studieplanerna bland annat för filosofie licentiatexamen som i enlighet med universitetskanslerns cirkulärskrivelse av den 8 maj 1957 skall verkställas av de filosofiska fakulteterna.

För att tillgodose de krav beträffande den teoretiska psykologutbildningens utformning som här har angivits, erfordras intet beslut från Kungl. Maj:ts sida om inrättande av en särskild psykologexamen. Den teoretiska grundutbildningen kan fullgöras inom ramen för filosofie kandidatexamen, varvid de särskilda metodkurserna lämpligen infogas såsom delstudiekurser i kärnämnen psykologi och pedagogik. Den högre examen kan utgöras av filosofie licentiatexamen i psykologi eller pedagogik.

På grund av vad sålunda anförts torde det böra ankomma på kanslern för rikets universitet att låta utarbeta samt fastställa sådana studieplaner inom ämnena psykologi, pedagogik, sociologi och statistik som lämpar sig för bl. a. den här angivna utbildningen för blivande psykologer samt att i sina förslag till organisationsplaner för dessa ämnen beakta det behov av undervisning som dylika studieplaner kan komma att medföra.

Vad slutligen gäller frågan om avslutning av den grundläggande psykologutbildningen genom viss tids praktisk verksamhet i anslutning till den teoretiska utbildningen torde detta spörsmål icke för närvarande böra föranleda några särskilda åtgärder från Kungl. Maj:ts sida. Frågan synes i stället böra tills vidare lösas genom samarbete mellan arbetsgivarna och arbetstagarna inom denna sektor av arbetsmarknaden.

Frågan om behörighetsförklaring av psykologer i form av auktorisation eller legitimation får jämväl anses ligga utanför de i förevarande sammanhang aktuella utbildningsproblemen och synes icke böra påkalla någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Här torde få erinras om att frågan om utredning rörande legitimation för psykologer upptagits inom Nordiska rådet. Det bör också erinras om den kompetenskontroll av förbundets egna medlemmar, som nyligen beslutats av Sveriges psykologförbund.

September 1958

BILAGA 3

Mentalsjukvårdsdelegationens i Sverige förslag till behörighetsvillkor för psykologer (1957)

	<i>Nu gällande</i>	<i>Föreslagna</i>
a) Psykologer i huvudsakligen diagnostiskt arbete.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tentamen i psykologi (eller odelade ämnet pedagogik) vid högskola resp. universitet med minst betyget AB. 2. Ericastiftelsens 1-åriga kurs eller motsvarande utbildning. 3. Kurser i olika former av specialtestning. 4. Praktik från psykisk barn- och ungdomsvård och angränsande områden. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fil. kand.-examen med minst två betyg i ämnet psykologi samt de fyra övriga betygen i ämnena pedagogik, sociologi eller statistik. 2. Dokumenterade kunskaper i olika former av testning. 3. Någon form av handledd praktisk utbildning inom psykisk barn- och ungdomsvård eller vid Ericastiftelsens 1-åriga kurs. 4. Praktik från psykisk barn- och ungdomsvård.
b) Psykologer i huvudsakligen terapeutiskt arbete.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tentamen i psykologi (eller odelade ämnet pedagogik) vid universitet eller högskola med minst betyget AB. 2. Ericastiftelsens 2-åriga kurs eller motsvarande utbildning. 3. Ytterligare kunskap inom djuppsykologin. (Läroanalys eller på annat sätt förvärvat motsvarande kunskap.) 4. Praktik. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fil. kand.-examen med minst två betyg i ämnet psykologi samt de fyra övriga betygen i ämnena pedagogik, praktisk filosofi, sociologi eller statistik. 2. Ericastiftelsens högre kurs eller motsvarande utbildning, förvärvat inom psykisk barn- och ungdomsvård. 3. Ytterligare kunskap och erfarenhet inom djuppsykologin. 4. Praktik från psykisk barn- och ungdomsvård.

Medlemsförslag

om samordning av hjälpen till underutvecklade länder m. m.

(Väckt av Stig Alemyr, Per Hækkerup, Meeri Kalavainen och Arne Strøm)

De nordiske landes socialdemokratiske ungdomsorganisationer og de socialdemokratiske studenterorganisationer har henvendt sig til de nordiske regeringer og til Nordisk Råd med forslag bl. a. om øget og fælles indsats fra de nordiske landes side til hjælp for de teknisk og økonomisk tilbagestående lande i verden. Dette forslag vil vi gerne gøre til vort. Idet vi henviser til udtalelsens ordlyd [*se Tillägg*], henstiller vi derfor,

at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at tage initiativet til,

at de nordiske lande samordner deres egen indsats til hjælp for de økonomisk tilbagestående lande og kraftigt forøger denne indsats i takt med udviklingen i deres egen velstand, samt til,

at de nordiske lande ved en fællesaktion inden for FN søger at udvirke en udvidelse af medlemsstaternes internationalt organiserede hjælp.

Stockholm, København, Helsingfors og Oslo i april 1958

Stig Alemyr Per Hækkerup Meeri Kalavainen Arne Strøm

TILLÄGG

Skrivelse från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges socialdemokratiska ungdoms- och studentorganisationer till regeringarna och Nordiska rådet

De nordiske landes socialdemokratiske ungdomsorganisationer og socialdemokratiske studenterorganisationer har besluttet gennem deres respektive organisationer at overrække de nordiske landes regeringer og Nordisk Råd følgende udtalelse:

Befolkningen i Norden tilhører ud fra et økonomisk synspunkt ikke bare Europas men hele verdens overklasse. Denne privilegerede stilling medfører et stort ansvar, ikke mindst da udviklingen er den, at vor velstand bestandig vokser, medens befolkningen i andre mindre lykkeligt stillede lande oplever en stadig tilbagegang i sin i forvejen yderst dårlige levestandard. Internationale rapporter viser, at kløften i materiel henseende uafbrudt øges. En sådan udvikling indeholder risikoen for en social katastrofe, der kan betyde en fare for verdensfreden.

Vor tids nordiske ungdom har bedre fremtidsmuligheder end nogen tidligere generation, og det er på denne baggrund den socialdemokratiske ungdom betragter det som sin moralske pligt at virke for hjælp til økonomisk tilbagestående lande. Vi ved, at der allerede er udrettet forholdsvis meget af vore lande, som er kommet til at indtage en stilling som selvklare hjælpere. Det aktuelle forhold er imidlertid dette, at nuværende hjælpeaktioner synes at stagnere, medens såvel behovet for hjælp som vor evne til at hjælpe stadig stiger. Vi anser det derfor for nødvendigt, at hjælpeprogrammerne snarest underkastes fornyet overvejelse. Vi finder det utilfredsstillende, at den totale årlige nordiske hjælp endnu ikke er nået over 35 millioner d. kr. Selv om bidrag fra en så begrænset gruppe som de nordiske lande totalt set kommer til at få forholdsvis ringe betydning, kan Norden ikke se bort fra *det* ansvar, som bygger på solidariteten med lidende mennesker og forpligtelsen for sociale foregangslande.

Som hovedorganisation for det gigantiske internationale hjælpearbejde er De Forenede Nationer det eneste organ med tilstrækkelige administrative ressourcer, men ved siden af denne virksomhed findes et stort antal hjælpeprojekter af kompletterende type, hvor de enkelte nordiske lande allerede har kunnet gøre en vis indsats på områder, hvor FN-hjælpen ikke rækker til: teknisk uddannelse — forskellige former for kooperativt samarbejde — voksenundervisning o. s. v. Erhvervslivet i Norden har en stærk baggrund af tekniske forudsætninger for denne art af kompletterende hjælp i samarbejde med FN. En enig nordisk hjælpeindsats vil være overordentlig betydningsfuld, og kan i øvrigt bidrage til en yderligere tilnærmelse mellem de nordiske lande.

En aktiv og målbevidst hjælp kræver en langsigtet planlægning og en sikret finansiering. Hvor nødvendige og velkomne indsamlingsaktioner end kan være, er de dog ikke tilstrækkelige som fundament for en effektiv hjælp. Denne kan kun skabes, såfremt langsigtede statslige garantier gives for hjælpens gennemførelse. Et nærliggende mål for de nordiske lande må være at tidobles den nuværende hjælpeindsats. Efter en så betydelig forhøjelse vil hjælpen endda bare svare til en kvart procent af den samlede nationalindkomst i Norden.

De nordiske socialdemokratiske ungdomsorganisationer og studenterorganisationer foreslår derfor:

at en vurdering af den nuværende hjælp til de økonomisk tilbagestående lande foretages, specielt med sigte på en effektiv samordning af de nordiske landes indsats;

at de nordiske lande i FN aktivt virker for en udbygning af den internationalt organiserede hjælp;

at Nordisk Råd på sin næste session nøje undersøger de muligheder der eksisterer for at samarbejde og samordne den hidtil nationalt organiserede bistand til de økonomisk tilbagestående lande;

at den nuværende økonomiske hjælp kraftigt forøges — en tidobling af den nuværende indsats forekommer mulig inden for den nærmeste tid, og hjælpen bør herefter knyttes til vor egen velstandsudvikling.

Den 6. marts 1958

Danmarks socialdemokratiske
ungdom
Frit forum
Suomen sosialidemokraattinen
nuorisoliitto
Socialdemokratiska akademiker-
föreningen

Arbeidernes ungdomsfylking
Sosialistisk studentlag
Sveriges socialdemokratiska ung-
domsförbund
Sveriges socialdemokratiska stu-
dentförbund

BILAGA 1

De nordiska ländernas bidrag till internationell hjälpverksamhet¹

	<i>Danmark (1958)</i> d.kr.	<i>Finland (1958)</i> fmk	<i>Island (1958)</i> isl.kr.	<i>Norge (1958/59)</i> n.kr.	<i>Sverige (1958/59)</i> sv.kr.
FN:s utvidgade verksamhet för tekniskt bistånd....	4 000 000	10 000 000	63 452	3 000 000	4 500 000
Bilateralt tekniskt bistånd				5 000 000 ²	1 985 000 ³
FN:s barnfond (UNICEF)	500 000	5 300 000	174 000	500 000	1 000 000
Flyktinghjälp					
FN:s flyktingfond (UNREF)	500 000			700 000	600 000
Mellanstatliga kommittén för europeisk migration (ICEM)			58 000	155 000	415 000
FN:s hjälpprogram för palestinaflyktingar (UNRWA)	300 000			300 000	300 000
Övrig flyktinghjälp				400 000	1 000 000
Studiestipendier m. m.					375 000
Skandinaviska undervisningssjukhuset i Korea	1 900 000				1 600 000

¹ Den internationella hjälpverksamhet som innefattas i obligatoriska medlemsavgifter o. d. till FN, de internationella fackorganen m. fl. har ej medtagits.

² »Indiahjelpen».

³ Huvudsakligen till Pakistan och Etiopien.

BILAGA 2

PM rörande Danmarks bidrag till Förenta nationernas utvidgade verksamhet för tekniskt bistånd

(Av Danmarks Udenrigsministerium)

Siden FN's udvidede program for teknisk bistand til underudviklede lande iværksattes i 1950, har Danmark ydet følgende frivillige bidrag til programmets finansiering:

1. finansperiode (1.7.1950—31.12.1951)	660 000 kr.
2. finansperiode, kalenderåret 1952	750 000 >
3. finansperiode, kalenderåret 1953	3 000 000 >
4. finansperiode, kalenderåret 1954	3 000 000 >

Af bidragene for 1953 og 1954 blev 1,5 mill. kr. stillet til FN's frie disposition, medens 1,5 mill. kr. blev klausuleret til undervisning og til indkøb af materiel i Danmark.

5. finansperiode, kalenderåret 1955:

For 1955 bevilgedes der som første del af en treårig bevilling på i alt 12 mill. kr. et beløb af 4 mill. kr. til teknisk bistand. Hensigten med at søge bidraget som en del af en treårig bevilling var at imødekomme et af FN overfor de bidragydende lande fremsat ønske om, at bidrag ydes for en flerårig periode for at muliggøre planlægning på længere sigt.

Af det bevilgede beløb på 4 mill. kr. blev 3,8 mill. kr. ydet som bidrag til FN's tekniske bistandsprogram, således at 2 mill. kr. blev stillet til FN's frie disposition, medens 1,8 mill. kr. blev klausuleret til undervisningsmæssige formål i Danmark.

Det resterende beløb, kr. 200 000, skulle anvendes til teknisk bistand til underudviklede lande efter direkte anmodning fra disse til Danmark.

Beløbet blev ikke fuldt udnyttet i finansåret 1955/56, idet midlerne kun anvendtes til formål, som ikke kunne bringes ind under FN's program, og der således ikke i praksis viste sig så stort behov for et sådant rådighedsbeløb som ventet. De resterende midler blev derfor overført til finansåret 1956/57, hvorfra et mindre overskud på ny overførtes til finansåret 1957/58.

6. finansperiode, kalenderåret 1956	4 mill. kr.
7. finansperiode, kalenderåret 1957	4 mill. kr.

Bidragene for 1956 og 1957 udgjorde 2. og 3. del af den nævnte treårige bevilling på 12 mill. kr.

Da rådighedssummen på 200 000 kr. til bilateral bistand som nævnt ikke var opbrugt, blev de fulde beløb på 4 mill. kr. for begge år stillet til rådighed for FN's tekniske bistandsprogram, således at 2 mill. kr. blev stillet til fri

disposition for FN, medens de resterende 2 mill. kr. i lighed med tidligere klausuleredes til undervisningsmæssige formål i Danmark.

8. finansperiode, kalenderåret 1958:

For på ny at imødekomme FN's ønske om bidrag for en flerårig periode blev der for årene 1958, 1959 og 1960 givet tilsagn om en treårig bevilling på 12 mill. kr., hvoraf der for 1958 bevilgedes 4 mill. kr., heraf 2 mill. kr. til FN's frie disposition og 2 mill. kr. klausuleret til undervisning i Danmark.

9. finansperiode, kalenderåret 1959:

For 1959 vil særlige forhold komme til at gøre sig gældende. På FN's 12. plenarforsamling besluttedes det at oprette et særskilt Special Fund, for hvis midler udvidet støtte skal gives til det hjælpearbejde, som udføres inden for rammerne af FN's udvidede tekniske bistandsprogram. I resolutionen er sat som mål at nå et årligt totalbidrag for FN's tekniske bistand (d. v. s. det nuværende udvidede program plus specialfonden) på 100 mill. dollars. De hidtidige årlige bidrag til det nuværende program har andraget ca. 30 mill. dollars. Der forudses derfor en årlig nyfinansiering på 70 mill. dollars, hvoraf ca. 20 mill. skal gå til FN's tekniske bistandsprogram, og resten — 50 mill. — til fonden, således at de to institutioner hver kommer til at råde over 50 mill. dollars. Det er blevet besluttet under forbehold af de bevilgende myndigheders godkendelse at give tilsagn om et bidrag på 9 mill. kr. til de to institutioner for året 1959, forudsat det samlede finansielle mål på 100 mill. dollars nås.

Foruden bidraget til FN's udvidede tekniske bistandsprogram yder Danmark bidrag til FN og FN's særorganisationer som f. eks. ILO, FAO, UNESCO m. fl. og derigennem til disse organisationers almindelige programmer for hjælp til underudviklede lande.

Danmarks hidtidige bidrag må betegnes som betydeligt sammenholdt med andre landes bidrag. Blandt 80 bidragydende lande var Danmark således i 1958 den 11. største bidragyder, og beregnet i forhold til landenes befolkningstal er Danmark en af de største bidragydere.

Danmarks deltagelse i hjælpearbejdet

Fra dansk side har man ikke indskrænket sig til at yde finansiell støtte til gennemførelsen af den tekniske bistand til de underudviklede lande, men har inden for den skitserede finansielle ramme søgt at gøre en aktiv indsats i arbejdet på at forbedre levestandarden for befolkningen i disse områder af verden.

Med dette formål for øje nedsatte regeringen i 1951 et udvalg med civilingeniør J. Saxild som formand. Udvalget har haft til opgave at virke som Danmarks kontaktorgan over for FN og de i bistandsprogrammet deltagende internationale særorganisationer.

I årene 1950—57 var der under det udvidede bistandsprogram ansat 417 danske eksperter. Inden for det samme tidsrum modtoges endvidere 986 stipendiater til uddannelse i Danmark.

Udvalget har endvidere taget initiativet til afholdelse i Danmark af en række internationale kurser med deltagere fra underudviklede lande på områder, hvor man mente at have forudsætninger for at arrangere en undervisning, der kunne bidrage til en forbedring af den økonomiske udvikling i de underudviklede lande.

Det første kursus — et andelskursus — afholdtes i 1953 med 24 deltagere fra 7 asiatiske lande. Emnerne for kursuset, der varede i 8 uger, omfattede de forskellige former for andelsvirksomhed inden for landbrug, mejerivirksomhed, kreditbank- og forsikringsvæsen, varefordeling til konsumenter m. v. Da der fra alle sider var stor tilfredshed med dette kursus, er det blevet gentaget hvert år siden, og det sjette kursus i andelsvirksomhed afholdes således i år.

I 1954 var et FN-ekspertudvalg fra 13 forskellige lande samlet på teknologisk institut i København for at studere instituttets virksomhed inden for forskning, konsultation og undervisning samt for at afgive en indstilling til FN om de muligheder, der foreligger for dansk bistand inden for de teknologiske felt. I overensstemmelse med dette udvalgs henstillinger har der været arrangeret uddannelsesprogrammer for teknologistipendiater på teknologisk institut i København i årene 1955/56 og 1957.

I september—oktober 1954 afholdtes et seminar i almennyttigt boligbyggeri med deltagere fra en række sydamerikanske lande, og dette kursus gentoges i 1956 for deltagere fra Det Fjerne Østen.

I 1955 ankom 10 unge indonesere til Danmark for i løbet af en 3—4-årig periode at blive uddannet til navigatører og maskinmestre. De skal efter endt uddannelse indtræde i den indonesiske handelsflåde, som er under opbygning.

Samme år afholdtes et kursus i landbrugsskoleundervisning med deltagere fra Afrika og Det Mellemste Østen. Kursuset fandt sted på den kgl. veterinær- og landbohøjskole, og besøg blev aflagt på forskellige landbrugsskoler samt på private landbrug.

Endvidere blev der i 1955 afholdt et kursus for fiskeriadministratorer fra Iran, Israel, Jordan, Jugoslavien, Portugal, Sudan, Tyrkiet, Ægypten og Ætiopien samt fra Italiens og Storbritanniens kolonier i Afrika.

I 1956 afholdtes et kursus i mælkebehandling, der strakte sig over et halvt år. Dette kursus omfattede foruden foredragsrækker ophold på danske landbrugsbedrifter, mejerier og mælkekondenseringsfabrikker, hvor deltagerne, der alle var fra Østen, fik lejlighed til at følge det daglige arbejde.

Herudover blev der afholdt et kursus i sygeforsikring med deltagere fra lande i Afrika og Det Mellemste og Fjerne Østen.

I januar 1957 åbnedes under WHO's auspiciet et anæstetikursus, som strakte sig over et år. I juli—oktober samme år afholdtes et kursus i veterinæruddannelse med 23 deltagere fra Burma, Indonesien, Japan, Philippinerne, Pakistan og Thailand. Endvidere åbnedes som det første af sin art et kursus i arbejderoplysning, tilrettelagt i samarbejde med ILO.

Endelig kom i efteråret 1957 et hold på 6 unge thailændere til landet for at

blive uddannet til styrmænd og maskiningeniører. Uddannelsen vil strække sig over 4 år.

Kursusprogrammet for 1958 vil blive lige så omfattende som i de tidligere år. I januar åbnedes et nyt anæstesikursus, og i løbet af sommeren afholdes kurser i andelsvirksomhed og mælkebehandling samt et kursus i frøavl og frøkontrol. Sidstnævnte kursus, der er tilrettelagt i samarbejde med FAO, er det første af sin art.

Samarbejde med de andre nordiske lande

Ved administrationen af FN's tekniske bistandsprogram finder der i et vidt omfang samarbejde sted mellem de nordiske lande. Først og fremmest holder regeringerne sig i nær kontakt med hinanden, når afgørelser skal træffes om principielle spørgsmål. Dessuden går medlemskab af Technical Assistance Committee på tur mellem de nordiske lande, og medlemslandet varetager derfor altid de andre nordiske landes interesser på møderne i komiteen.

Endelig er der etableret et nært samarbejde i administrationen af stipendiatprogrammet. Dette blev i sin tid indført, fordi Skandinavien af FN administrativt, for så vidt angår stipendiaternes studieprogrammer betragtes som en enhed og mange af stipendiaterne derfor studerer i flere af landene. De skandinaviske lande har indført den ordning, at landene på skift for et år ad gangen varetager tilrettelæggelsen af stipendiaternes studieprogrammer i Skandinavien og således koordinerer al stipendiatanbringelse i Skandinavien. For tiden er Danmark koordinationsland.

Den 7. juli 1958

Medlemsförslag

om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan

(Väckt av Harras Kyttä, Olov Rylander och Knud Thestrup)

Arbetet på uppnående av större rättslig enhetlighet i de nordiska länderna, som pågått oavbrutet sedan 1870-talet, har som bekant avsett mycket betydande resultat, som ger anledning till berättigad stolthet. Framstegen på detta område har även observerats utanför våra egna gränser. Som exempel kan nämnas att vid den kongress, som det s. k. Rominstitutet för privaträttens unifiering i augusti 1956 anordnade i Barcelona rörande de lämpligaste arbetsmetoderna för förenhetligande av olika länders interna lagstiftning, de nordiska ländernas samarbetsformer blev föremål för betydande uppmärksamhet. Nordiska rådet har också under sin hittillsvarande verksamhet ägnat stort intresse åt dessa rent organisatoriska frågor. Sin syn på detta problem har rådet vid 4:e sessionen sammanfattat i en rekommendation (nr 11/1956) i ämnet. Det har också framstått som en viktig uppgift för rådets juridiska niomannakommitté att noga följa, huru dessa grundsatser för det gemensamma lagstiftningsarbetets bedrivande iakttages i det praktiska arbetet.

Rättsenheten är emellertid icke tryggad endast därigenom att lagreglerna så långt som möjligt blir enhetliga i de olika länderna. Lika viktigt är självfallet, att man vid tillämpningen av dessa gemensamma regler följer samma vägar. Att detta icke alltid utan vidare blir fallet är lättförståeligt. Rättsystemen på andra områden än de, som beröres av den gemensamma lagstiftningen, är ofta olikartade. Dessa skiljaktigheter kan stundom tänkas inverka vid tolkningen av gemensamma regler på sådant sätt, att man i olika länder kommer till skilda resultat. Över huvud kan förutsättningarna vid rättstillämpningen vara inbördes avvikande med hänsyn till ländernas skiftande interna förhållanden. De rättstillämpande myndigheterna, i främsta rummet domstolarna, följer olika traditioner i sin verksamhet. Tolkningsmetoderna som sådana kan variera. Vidare kan rent processuella förhållanden, t. ex. olikartade bevisbörderegler o. d., medverka till att ett och samma spörsmål kommer att bedömas olika i skilda länder.

Nordiska rådet har icke förbisett de svårigheter som här antytts. Efter förslag av medlemmar i rådets juridiska niomannakommitté har rådet beslutat antaga en rekommendation till regeringarna om utgivande av en gemensam nordisk domssamling (nr 2/1957). Tanken bakom detta förslag har

framför allt varit, att olikheter i rättstillämpningen i vart fall icke bör uppkomma allenast på den grund, att man i de olika länderna är okunniga om varandras rättstillämpning. Vetskapen om att en viss regel i ett land tolkats på ett sätt kan förmodas verka i den riktningen, att man i ett annat land tänker sig för, innan man beslutar sig för att följa en annan tolkningsväg. Rådets juridiska niomannakommitté har därför orsak att hysa stor tillfredsställelse över att de nordiska ländernas justitieministrar vid sitt senaste möte i Oslo i februari detta år kunde enas om att påbörja utgivandet av den ifrågavarande domssamlingen och att däri upptaga domar meddelade 1958 och senare.

Någon verklig garanti för en enhetlig rättstillämpning kan självfallet icke uppnås på annat sätt än genom inrättande av en gemensam högsta domstolsinstans, som skulle ha att i sista hand avgöra uppkommande tolkningstvister. Att upprätta ett sådant organ kan dock självfallet icke komma i fråga. Så skulle icke kunna ske utan ändringar i de nordiska ländernas grundlagar av djupgående karaktär. En utveckling i denna riktning skulle innebära tillskapande av överstatliga organ, något som hittills omsorgsfullt undvikits inom offentligt nordiskt samarbete, som helt bygger på frivillig samverkan.

Man har, som nämnts, i nordiskt samarbete tillämpat former som inneburet, att gemensamma organ fått rådgivande karaktär, medan beslutanderätten förbehålles nationella instanser. Det bör icke utan vidare anses omöjligt tillämpa dessa grundsatser även på förevarande område och därigenom skapa förbättrade möjligheter att trygga upprätthållandet av den nordiska rättsenheten. Av intresse är att i detta sammanhang studera hur motsvarande problem behandlats inom Benelux, en samarbetsgrupp som icke heller bygger på förekomsten av övernationella organ.

Organiserat lagstiftningssamarbete mellan de tre beneluxländerna är av färskt datum. Det officiella organet tillkom först efter sista världskriget, närmare bestämt 1948. Särskilt långt på väg har man icke heller ännu kommit. Emellertid har man i Benelux redan från början haft klart för sig, att det för uppnående av en rättsenhet erfordras icke bara gemensamma rättsregler utan även en enhetlig rättstillämpning. Insikten härom ledde fram till att Benelux-kommissionen för lagstiftningssamarbete redan i februari 1955 lade fram ett förslag till inrättande av Benelux-domstolen. I sin första rapport till det interparlamentariska Benelux-rådet i september 1957 redogjorde regeringarna för förslaget om Benelux-domstolen. Vid sitt möte den 13 december 1957 beslöt Benelux-rådet rekommendera ministerkommittén att tillskapa en Benelux-domstol med provisoriskt uteslutande rådgivande kompetens.

Enligt förslaget skall domstolsorganet vara verksamt huvudsakligen i privaträttsliga mål, där fråga är om tillämpning av gemensam beneluxlagstiftning. Då en nationell domstol i ett mål stöter på en fråga, som måste avgöras på grundval av tolkningen av bestämmelser i gemensam lagstiftning, skall den ifrågavarande rättsfrågan hänskjutas till det gemensamma dom-

stolsorganet. Sedan detta meddelat sitt beslut, tages saken åter upp av den nationella domstolen, som har att avgöra målet. Diskussion har rått om huruvida organet skulle äga avgöra tvistefråga med för de nationella domstolarna bindande verkan. Som framgår av den nyss citerade rekommendationen har man emellertid stannat för att det gemensamma organet bör ha endast rådgivande myndighet. Emellertid räknar man med att dess auktoritet kommer att bli så stor, att dess avgörande kommer att följas. Domstolen skall bestå av nio ledamöter med sex suppleanter, d. v. s. tre medlemmar och två suppleanter från ettvar av de tre i Benelux samverkande länderna, Belgien, Nederländerna och Luxemburg. Ledamöter och suppleanter skall utnännas av statsöverhuvudet i respektive hemländer. Förfarandet förutsättes vanligen skola bli skriftligt. Alla dokument skall föreligga på två språk, franska och holländska.

En lösning efter likartade linjer synes möjlig att genomföra även i de nordiska länderna. Behovet av att få ett gemensamt rådgivande organ även på det rättstillämpande området ökas, allteftersom den gemensamma nordiska lagstiftningen kommer att omspanna nya fält. Med de ökade förbindelserna mellan länderna blir också intresset av större enhetlighet i rättstillämpningen allt starkare. Det kan tilläggas, att föreningarna Nordens delegerademöte 1957 har rekommenderat att denna fråga, som rubricerats som spörsmålet om »en nordisk appelret», tages upp till behandling.

Här skall ett försök göras att angiva några riktlinjer efter vilka ett dylikt rådgivande organ skulle kunna byggas upp.

Ett gemensamt rådgivande organ torde böra anlitas endast för slitande av verkligt kontroversiella tolkningstvister avseende gemensam nordisk lagstiftning. Rimligtvis bör icke varje tvistefråga av mera perifer art, som dyker upp i ett mål, automatiskt hänskjutas till detta organ. Det synes tillräckligt att tolkningsfrågor, som uppkommer i mellaninstanserna, d. v. s. i hovrätterna, landsrätterna och lagmansrätterna, samt i slutinstanserna, underställes det gemensamma organets bedömning. Även de administrativa domstolarna, där sådana finnes, borde kunna anlita domstolsorganet. Huruvida ett sådant underställande skulle vara obligatoriskt eller frivilligt torde böra närmare övervägas. Måhända kunde vara rimligt att föreskriva att under vissa i lag närmare angivna villkor ett hänskjutande skall ske, dock med undantag för sådana fall, då målet icke kan uppehållas eller skäl eljest tala emot ett hänskjutande. I övrigt borde föreligga möjlighet till ett frivilligt hänskjutande.

Lämpligen skulle detta internordiska domstolsorgan kunna bestå av två medlemmar utsedda av och huvudsakligen bland ländernas högsta domstolar, dock blott en från Island; d. v. s. domstolsorganet skulle bestå av tillhoppa nio ledamöter. Det skulle vara beslutfört med sju medlemmar, representerande åtminstone fyra länder. Medlemmarna jämte suppleanter borde utses av de högsta domstolarna själva för en tid av tre eller fyra år. Domstolen skulle sammanträda vid behov, t. ex. cirka fyra gånger om året, för överläggningar och beslut; i övrigt borde proceduren vara skriftlig. Det

finge förutsättas att domstolsmedlemmarna i huvudsak tjänstgjorde i sina vanliga befattningar men bereddes den ledighet, som kunde erfordras för fullgörande av sina uppgifter i det ifrågavarande organet.

Detta förslag torde nu böra tagas upp till allvarligt övervägande inom rådet, där det förberedande utredningsarbetet torde böra utföras inom rådets juridiska niomannakommitté.

Under hänvisning till det anförda få vi föreslå,

att rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för inrättandet av ett rådgivande domstolsorgan med uppgift att medverka vid tolkningen inom rätts-tillämpningen av gemensam nordisk lagstiftning.

Helsingfors, Stockholm och Köbenhavn den 18 april 1958

Harras Kyttä

Olov Rylander

Knud Thestrup

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område:**

Det är utan tvivel angeläget att åtgärder vidtagas för att försöka utjämna förekommande olikheter beträffande tillämpningen inom de skilda nordiska länderna av sådana överensstämmande lagregler, vilka tillkommit i nordiskt samarbete. För det ändamålet har — såsom förslagsställarna anfört — på Nordiska rådets rekommendation överenskommelse nyligen träffats om utgivandet av en gemensam nordisk domssamling. Denna åtgärd är helt visst icke utan betydelse för nu ifrågavarande syfte men verkar naturligen mera på lång sikt. Innan ställning toges till frågan om inrättande av ett organ med angivet syfte torde det emellertid vara lämpligt att — för bedömning av det praktiska behovet därav — närmare undersöka karaktären och omfattningen av de frågor som skulle kunna hänskjutas dit. Av undersökningen bör framgå vilka olikheter som i rättstillämpningen framträtt i de skilda länderna. Måhända kan det också under utredningen ha hunnit visa sig, om den gemensamma domssamlingen fått åsyftad verkan. Under de delegerades överläggningar har vidare framhållits att, därest ett gemensamt organ finnes böra inrättas för ändamålet, även andra alternativ böra undersökas än det som skisserats i förslaget. Sålunda kan ifrågasättas, om det icke vore en lättare framkomlig väg att inrätta ett expertråd, bestående av vetenskapsmän och andra på området särskilt sakkunniga, med möjlighet att låta rådets sammansättning växla efter arten av tvistefrågorna.

Stockholm den 18 september 1958

Å de delegerades vägnar:

Birger Ekeberg

Sara Falk

Justitsministeriet i Danmark har i skrivelse den 22 september 1958 meddelat att det omfattar vad delegerade anfört i spörsmålet.

F i n l a n d**Justitieministeriet:**

Vid senaste session har Nordiska rådet framlagt en rekommendation nr 2 om utgivande av en gemensam nordisk domssamling, vilken samling skulle innehålla avgöranden i högsta rättsinstans i mål, där utslaget grundat sig

på enhetliga stadganden, som utarbetats vid det nordiska lagsamarbetet. Samlingens utgivning är planerad att inledas från början av år 1958.

Det ifrågakomna förslaget ansluter sig nära till ovannämnda ärende. I förslaget avsett gemensamt organ anses nödigt närmast för de fall, då vid tillämpningen av något vid det nordiska lagsamarbetet utarbetat stadgande, ur rättsfallssamlingen kan fastslås, att motsvarande stadgande i något annat nordiskt land blivit tillämpat annorlunda än vad i vederbörande land skulle anses riktigt. Det planerade organets verksamhet förutsätter sålunda, att en gemensam rättsfallssamling finnes.

På grund av vad ovan anförts, vore det enligt justitieministeriets åsikt önskligt, att ifrågavarande förslag icke i rådet skulle upptagas till slutlig behandling, förrän första delen av den nordiska rättsfallssamlingen står till förfogande. Även om ministeriet för egen del anser det gjorda förslaget motiverat och nödigt att utreda däri nämnda synpunkter, föreligga enligt ministeriets mening i detta skede av ärendet icke ännu tillräckliga förutsättningar för prövning bl. a. av frågan, huruvida till det planerade organets behandling skulle kunna hänskjutas även vid den förvaltningsrättsliga lagskipningen framkommande ärenden, huru organet borde sammansättas, huruvida dess sammansättning borde vara permanent, hurudana formerna för dess verksamhet borde vara osv.

Justitieministeriet föreslår sålunda, att behandlingen av ovan avsedda förslag måtte uppskjutas till rådets följande session.

Helsingfors den 13 september 1958

Minister *Sven Högström*

Regeringsråd *Teini Ahava*

Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund¹:

Juristförbundets styrelse anser det av rådet väckta förslaget vittbärande och intressant. Det innebär ett utsträckande av samarbetet mellan de nordiska länderna även till rättstillämpningen. För Finlands rätts vidkommande bör främst bemärkas, att uppskov icke enligt nuvarande lagstiftning kan beviljas för utredning av lagtolkningsfrågor. För att kunna ställa sig positivt till förslaget vore man tvungen att avstå från denna rättsprincip. Då det rådgivande organet skulle sammankallas kanske endast fyra gånger per år, innebure förverkligandet av förslaget ytterligare dröjsmål vid ärendenas avgörande. Då i Finland rättskipningens långsamhet redan är en av dess största brister, skulle det åtminstone för Finlands del i praktiken bli ett svårlöst problem att låta rättegångsmålen stå, medan utlåtande inför-

¹ Yttrandet översatt från finska.

skaffas från det samnordiska organet. Det vore därför skäl att överväga, huruvida ett utlåtande från det gemensamma nordiska domstolsorganet kunde erhållas på ett smidigare och mindre tidsödande sätt.

Ehuru juristförbundets styrelse icke för tillfället kan understöda förverkligandet av förslaget i dess nuvarande form, önskar den ge all samnordisk rättslig verksamhet sitt stöd. Juristförbundets styrelse önskar i samband med denna förfrågan värdsamt fästa uppmärksamhet vid två andra viktiga omständigheter, vilka dessutom synes mera brådskande och lättare att genomföra. Det nordiska lagstiftningsarbetet har redan starka traditioner och har uppnått betydande resultat. Detta bör i avseende å samnordiskt rättsligt samarbete betraktas som det viktigaste. Likväl borde man i mån av möjlighet även undersöka möjligheterna att grunda en gemensam nordisk lagregisterbyrå, av vilken de olika ländernas myndigheter (särskilt de olika ländernas lagberedande myndigheter) vid behov snabbt kunde erhålla tillförlitliga uppgifter angående redan existerande eller planerad lagstiftning inom annat lands rätts- eller förvaltningsområde. Tanken synes lättast att genomföra sålunda, att mellan de nordiska länderna infördes bättre praktiska möjligheter till utbyte av uppgifter om rättsområdets organ, såsom prejudikatmaterial samt teoretisk och yrkeslitteratur (t. ex. medels en gemensam prejudikatsamling, centralbyrå eller ett informationsblad). För den skull understöder Finlands juristförbund denna gång i främsta rummet undersökandet och utvecklandet av dessa i praktiken relativt lätt genomförbara möjligheter.

Helsingfors den 5 november 1958

Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund r.f:s styrelse

Reino Kuuskoski

Styrelseordförande

Martti V. Mustakallio
Ombudsman

Suomen asianajajaliitto — Finlands advokatförbund¹:

Det är ett faktum, att den eftersträfvade legislativa enhetligheten inte med tiden kan förverkligas i praktiken, om inte tolkningsfrågorna i sista hand avgöres av samma organ. Denna fråga har uppmärksamrats bl. a. vid växelrättskonferensen i Genève i början på 1930-talet. Beträffande tillämpningen av de enhetliga växellagar som grundar sig på växelrättskonventionen har erfarenheten visat, att de nämnda grundligt förberedda, ord för ord med varandra överensstämmande lagarna på viktiga punkter till en viss grad

¹ Yttrandet översatt från finska.

har fått en divergerande tolkning i de olika länder, som har anslutit sig till Genève-konventionen. Därför är tanken på skapandet av något slag av förbindelselänk närmast mellan de högre domstolsinstanserna i de olika nordiska länderna tvivelsutan befogad.

Å andra sidan medför det utan tvivel i praktiken ansevärd svårigheter att åstadkomma och upprätthålla ett gemensamt rådgivande organ. Tolkningsfrågornas mångfald och deras sammanhang med den övriga lagstiftningen samt det rådgivande organets oundvikligt begränsade verksamhetsmöjligheter ger anledning till tvivel, huruvida detta i praktiken kan få så stor betydelse, att det vore befogat att vidtaga åtgärder för att få till stånd ett sådant organ. Till en viss grad kan samma mål som uppställts i förslaget befrämjas även med andra medel. Såsom i motiveringen till förslaget framhålls, kan exempelvis publiceringen av en på rätt sätt uppgjord precedensfallssamling effektivt befrämja rättskipningens förenhetligande. Med hjälp av litteraturen kommer i de olika nordiska länderna fattade beslut och motiveringarna till dessa till domstolsmedlemmarnas och -tjänstemännens i de olika länderna kännedom. De lagberedningshandlingar som framkommer vid gemensamma överläggningar ger i många fall rättspraxis en likartad uppfattning. I principiellt viktigare mål har man redan nu uppenbarligen på vederbörligt sätt strävat till att uppmärksamma också de ståndpunkter som omfattas i grannländerna.

Vissa svårigheter torde uppstå på grund av att det inte alltid är klart, om och i vilken mån någon lag kan anses tillhöra en sådan gemensam nordisk lagstiftning, om vilkens tolkning det planerade organet kunde ge ett rådgivande utlåtande. I Finland har man i många fall kunnat använda sig av Sveriges, Danmarks och Norges tidigare gemensamt förberedda lagstiftning, i synnerhet på civilrättens område, utan att Finland, som först under självständighetstiden har tagit del i den gemensamma lagberedningen, varit med i förberedelsestadiet. Å andra sidan har gemensamt utarbetade lagar fått till den grad olika form, att det inte alltid varit lätt att observera, om stadgandena är överensstämmande eller inte. Ofta har det på grund av nationella synpunkter eller olikheter i annan lagstiftning varit nödvändigt att göra undantag, till vilka några motsvarigheter inte förekommer i de andra länderna. Således är det inte alltid entydigt definierbart, vilka lagar eller stadganden som skulle räknas till den gemensamma nordiska lagstiftningen, om också dess huvudområde är klart.

Finlands advokatförbund vill redan i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på den svårlösta frågan, huru initiativrätten för erhållande av utlåtande skulle ordnas. I detta fall får man uppenbarligen inte förbigå parterna i det konkreta tvistemålet, för vilka erhållandet av en snabb lösning kan vara viktigare än enhetssträvandenas förverkligande.

Trots de ovan framförda betänkligheterna anser Finlands advokatförbund, att det initiativ som tagits är värt uppmärksamhet. Då betydelsen av en enhetlig lagtillämpning i anledning av de uppenbart allt mera omfattande ömsesidiga förbindelserna ökas, anser förbundet orsak föreligga till en i

enlighet med förslaget noggrannare undersökning av möjligheterna att få till stånd ett gemensamt rådgivande organ.

Helsingfors den 2 september 1958

Finlands advokatförbund r. f.

L. Hornborg

Matti Ylöstalo

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Gjennom justis- og politidepartementet har ovennevnte medlemsforslag vært forelagt Den norske dommerforening og Den norske sakførerforening, som begge har frarådet at det opprettes et nordisk rådgivende domstolsorgan.

Den norske dommerforening uttaler:

Dommerforeningens styre finner å måtte gi uttrykk for sine alvorlige betenkeligheter ved den foreslåtte ordning med opprettelse av et nordisk rådgivende domstolsorgan.

Styret er selvsagt enig med forslagsstillerne i at det er viktig at de enkelte land ved anvendelsen av ensartede lovregler så vidt mulig følger samme veier. Som forslagsstillerne selv påpeker, avviker imidlertid rettssystemene ofte fra hverandre på områder som ikke berøres av den felles lovgivning, likesom ulikheter når det gjelder f.eks. de enkelte lands interne forhold, rettstradisjoner, tolkings- og prosessregler — herunder regler om bevisbyrden — vil kunne føre til at ett og samme spørsmål kan bli forskjellig bedømt av domstolene i de forskjellige land. I denne sammenheng bør man vel også peke på at de her nevnte ulike forutsetninger i mange tilfelle har ført til at allerede lovgiverne har måttet resignere når det gjelder å oppnå fullstendig kongruens mellom lovtekstene.

Den ulikhet som således er til stede, kan kanskje sies å være beklagelig. Men den hverken bør eller kan avskaffes ved at man rent skjematisk løser de tolkingsspørsmål som melder seg likt i alle landene, uten hensyn til de forskjelligheter som ellers er til stede. En slik ensartethet vil bare kunne oppnås gjennom en dyptgående sammenarbeidelse av landenes hele rettssystemer. Så lenge en slik enhet faktisk ikke eksisterer, må enhver tvist som før løses etter det enkelte lands rett, og målet kan bare være å unngå unødige avvikelser i domsutslagene.

Som et middel til å nå dette begrensede mål, må den nye fellesnordiske domssamling hilses med glede. Derimot kan man ikke se annet enn at de foreslåtte felles nordiske domstolsorgan i flere henseender vil by på store betenkeligheter. Ikke bare kan det reises spørsmål om en slik domstol, hvis flertall forutsettes å bestå av dommere fra de øvrige land, vil representere den presumptivt høyeste sakkyndighet i spørsmål som dog i siste omgang — som foran nevnt — må løses etter nasjonal rett. Men samtidig må man vel hos oss, på samme måte som forholdet etter det opplyste er i Benelux-landene, regne med at fellesdomstolens autoritet vil bli så stor at dens avgjørelse kommer til å følges ved den etterfølgende nasjonale domstolsbehandling. Hvis imidlertid det domsutslag som fremkommer på denne måte, faktisk vil avvike fra det som landets egne domstoler ellers ved en fri tolking ville komme til, er det fare for at et høyst uheldig motsetnings- og spenningsforhold kan oppstå.

Til dette kommer vektige praktiske betenkeligheter. Hvis det er meningen å forelegge for den nye fellesdomstol ethvert spørsmål som berører tolkingen av lover som er blitt til i nordisk samarbeid, og som er forelagt for de høyere instanser, er det fare for at sakmengden og dermed belastningen for den nye fellesdomstol kan bli temmelig stor. (Man kan f.eks. nevne saker som hører under kjøpsloven, avtaleloven, ekteskapslovgivningen, sjøfartslovgivningen og — hvis den nye lov blir vedtatt — om motorvognansvar. For partene vil dette føre til forsinkelser og fordyrelse av rettergangen og stå i skarp strid med det arbeid som ellers pågår for å gjøre ankeordningen enklere og billigere ved å redusere antallet av ankeinstanser. Ut fra norsk syn vil også en skriftlig prosedyre betegne et tilbakeskritt i forhold til den muntlige rettergangsform vi ellers er fortrolige med.

Alle forhold tatt i betraktning har man vanskelig for å se at de fordeler som kan vinnes ved å opprette et nordisk rådgivende domstolsorgan, kan stå i et rimelig forhold til de problemer det vil reise.

Styret i Den norske dommerforening vil derfor måtte fraråde at det foreliggende forslag til rekommandasjon til regjeringene blir fremmet.

Den norske sakførerforenings hovedstyre traff sitt enstemmige vedtak om å fraråde at det blir opprettet et nordisk rådgivende domstolsorgan på grunnlag av en uttalelse fra foreningens permanente lovutvalg for sivilprosess. Det uttales:

Etter den innstilling som forslagsstillerne har fremkommet med, skal slike fortolkningsspørsmål forelegges for dette interskandinaviske domstolsorgan. Det er gjort noen unntak for denne obligatoriske ordning, idet man kan unnlate å forelegge saken dersom saken ikke tåler oppsettelse eller hensyn ellers taler mot en slik foreleggelse. Hovedregelen blir imidlertid at slike spørsmål skal forelegges for dette domstolsorgan. I enhver sak hvor et slikt fortolkningsspørsmål dukker opp vil ordningen, om den etableres, virke som et press som medfører at de aller fleste saker forelegges.

Man har i Norge i den senere tid satt i verk bestrebelse som tar sikte på å forkorte rettergangen. Dersom dette forslag blir satt ut i livet, vil det i praksis si at man i disse saker innfører ytterligere en instans. Det må være hevet over tvil at en slik ordning vil tjene til å sinke prosessen. Etter innstillingen skal rådet møte ca. 4 ganger om året. Videre skal behandlingsmåten være skriftlig. En skriftlig prosess er erfaringsmessig sett mer langvarig enn en muntlig.

Det vil også medføre økede omkostninger for partene om fortolkningsspørsmål som måtte oppstå, slik skal forelegges for dette organ. Partene vil selvsagt her måtte søke juridisk bistand.

For oss virker det ikke tiltalende at prosessordningen skal være skriftlig. Vi sier dette selvom vi er klar over at det her gjelder fortolkningsspørsmål. Vi viser til *tvm. I.*, § 380.

Etter dette er vi av den oppfatning at man ut fra et prosessuelt standpunkt må nære sterke betenkeligheter ved det fremkomne forslag.

Vi nærer imidlertid også betenkeligheter av en noe annen art. Denne domstols avgjørelse skal være av rådgivende karakter. Noe annet ville vel også være forfatningsstridig. Man skal imidlertid være oppmerksom på at den blotte eksistens av en slik interskandinavisk avgjørelse ofte vil kunne virke som et press på de nasjonale domstoler som neppe alltid vil være heldig.

På side 1 i tilrådingen i annet avsnitt gjør forslagsstillerne rede for årsakene til at de felles lover i de forskjellige land kan bli tolket og anvendt på forskjellig måte. Hvis man må anerkjenne, og det må man utvilsomt, at slike

omständigheter som her trekkes i forgrunnen, faktisk eksisterer, forekommer det oss lite vunnet ved å skulle etablere et felles organ til å avgi rådgivende uttalelser.

Etter dette er vi av den oppfatning at det fremkomne forslag bare kan anbefales dersom man finner at det er et sterkt og tvingende behov til stede for et slikt domstolsorgan. Vi kan ikke se at dette er tilfelle. Man har i vårt land et godt utbygget instanssystem. Etter vår mening er det fullt betryggende at disse forfolknings spørsmål forelegges landets egen høyesterett.

Justisdepartementet har uttalt at det i det vesentlige kan erklære seg enig i innholdet i de uttalelser som er referert ovenfor og tror derfor at det neppe foreligger tilstrekkelig grunn til å undersøke mulighetene for å opprette et nordisk rådgivende domstolsorgan.

Oslo, 10. oktober 1958

Sve r i g e

Svea hovrätt:

Enligt hovrättens mening är det en central uppgift i svensk rättspolitik att utöka och befästa den nordiska rättsgemenskapen.

För att befrämja rättsenheten inom Norden är det givetvis, såsom förslagsställarna understryka, av vikt att gemensam nordisk lagstiftning tillämpas på samma sätt i de olika staterna. I viss utsträckning är det dock ofrånkomligt att samma regler kunna få olika tillämpning, exempelvis till följd av skiljaktigheter inom processrätten. Strävan bör emellertid inriktas på att hindra rättstillämpningen i de olika länderna från att skilja sig mer än nödvändigt.

Om föga tvekan torde råda angående detta syftemål, är det emellertid mer osäkert vilket behov av åtgärder som rent faktiskt föreligger eller kan väntas uppstå. Ha gemensamma regler hittills tillämpats olika på sådant sätt eller i sådan omfattning att någon egentlig olägenhet blivit följden? Endast få anmärkningsvärda fall av motstridig tolkning torde vara allmänt kända. Någon samlad jämförelse av rättspraxis finnes icke. Det torde vara lämpligt att, innan vittgripande åtgärder vidtagas, undersöka hur det förhåller sig härmed och, så långt det är möjligt, klarlägga omfattningen och betydelsen av inträffade fall samt uppskatta riskerna för ytterligare divergenser.

Om det befinnes påkallat att vidtaga särskilda åtgärder för att trygga önskad och möjlig enhetlighet i rättspraxis inom ramen för gemensam nordisk lagstiftning, blir frågan huruvida den av förslagsställarna valda vägen är den mest lämpliga.

I förslaget har man, sedan den i och för sig ideala utvägen — en gemensam högsta domstol — avvisats, framkastat tanken på ett rådgivande domstolsorgan. Lika med förslagsställarna anser hovrätten det i varje fall för närvarande icke vara anledning att förordna inrättande av något överstatligt organ. Principiella betänkligheter kunna emellertid anföras även mot ett

rådgivande internordiskt organ av den karaktär förslaget anger, och detta särskilt i fall de nationella domstolarna — i större eller mindre utsträckning — skulle bli skyldiga att för yttrande hänskjuta vissa tolkningsfrågor till organet. Det kan antagas att rådgivningsorganet får sådan auktoritet att vederbörande domstol, åtminstone om det gäller mellaninstanserna, skulle finna det svårt att frångå dess yttrande. Denna auktoritet skulle förmodligen bli särskilt stark om organet, på sätt förslaget anger, skulle huvudsakligen bestå av ledamöter i de högsta domstolarna.

Två grundläggande uppgifter åligga en domstol i dess rättsskipande värv: att klarlägga fakta och att tolka rätten. Det måste möta betänkligheter om, såsom här lätt skulle bli fallet, en domstol faktiskt skulle avhända sig — eller avhändas — sin uppgift att tolka lagen.

Om det rådgivande organet främst skulle bestå av domare från de högsta domstolarna, skulle organets yttrande till en hovrätt dessutom i viss mån kunna sägas innebära avsteg från instansordningen; detta i så mycket högre grad som utvecklingen går därhän att högsta domstolen alltmer skall avstå från bevisprövning och i stället främst inrikta sig på rättsfrågor.

Vid övervägande av dessa principiella spörsmål kan det synas ligga nära till hands att göra jämförelser med sådana fall, där domstolarna inhämta yttranden från andra myndigheter och — om än formellt obundna — likväl i regel faktiskt följa dessa myndigheters utlåtanden. Exempel erbjuda yttranden från patent- och registreringsverket om patentintrång och från medicinalstyrelsen angående sinnesbeskaffenheten hos tilltalade. Det är emellertid att märka att här, liksom i andra fall, det vanligen är frågan om problem, vilka kräva speciell sakkunskap, som en domare i regel icke kan förväntas besitta. Även om dessa utlåtanden kunna innefatta inordnande av ett visst förhållande under en viss rättsregel, är det dock icke fråga om ren lagtolkning.

Med hänsyn till det anförda anser hovrätten det önskvärt att andra åtgärder övervägas, innan slutlig ställning toges till förslaget om ett rådgivande domstolsorgan. Bland annat kan det vara skäl att undersöka om icke mycket kunde vinnas genom inrättande av ett mindre institut för jämförande rättsstudier. Ett sådant organ kunde lämpligen systematiskt genomgå de olika områdena för gemensam nordisk lagstiftning, föranstalta om utgivande av gemensamma kommentarer, fortlöpande sammanställa och jämföra rättspraxis och därvid belysa orsakerna till skiljaktigheter samt förorda lösningar av olika tolkningsfrågor. Det vore naturligt om organet övertog utgivandet av den nyligen beslutade nordiska domssamlingen. Ett institut av denna karaktär skulle måhända även på begäran av enskilda kunna avge rättsutlåtanden. De uppgifter, som skulle ankomma på ett dylikt nordiskt institut, skulle möjligen kunna samordnas eller sammanföras med den verksamhet, som bedrivs av de delegerade för nordiskt lagsamarbete.

Med den ståndpunkt hovrätten intager i fråga om det föreslagna domstolsorganet anser sig hovrätten icke ha anledning att i detalj yttra sig rörande

organets uppgift, organisation och arbetssätt. Hovrätten vill därför i dessa hänseenden inskränka sig till några få påpekanden.

Organet skulle anlitas för tolkningstvister avseende gemensam nordisk lagstiftning. Särskilt om det bleve fråga om obligatorisk rådfrågning är det viktigt att avgränsa området. Detta är emellertid icke lätt, bland annat eftersom åtskilliga lagar ha endast vissa regler gemensamma för två eller flera nordiska länder. Det kan också för en domstol vara svårt att i det särskilda fallet avgöra, om en tolkningsfråga har internordiskt intresse. En skyldighet till rådfrågning skulle därför pålägga domstolarna ett icke oväsentligt extra arbete, en olägenhet som dock skulle kunna minskas genom lagkommentarer och annan verksamhet av det ovan skisserade institutet för jämförande rättsstudier.

Hovrätten vill instämma i att rådfrågningen bör begränsas till tolkningsfrågor som äro föremål för prövning i mellan- eller slutinstans.

Vad angår domstolsorganets sammansättning anser hovrätten det kunna ifrågasättas om icke, vid sidan om framstående domare, utrymme skall kunna beredas för rättsvetenskapsmän. Det är tveksamt, huruvida medlemmarna böra utses av de högsta domstolarna. Det synes ligga närmare till hands att lägga denna uppgift på regeringarna.

Stockholm den 28 juni 1958

På hovrättens vägnar:

Herman Zetterberg

Jan Ljungar

Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Hovrätten har i och för sig intet att erinra mot den ifrågasatta utredningen. Uppenbart är att rättsenheten icke tryggas enbart därigenom, att lagreglerna så långt som möjligt bliva enhetliga i de olika länderna, utan att därför även kräves största möjliga enhet i rättstillämpningen. Mot de i förslaget angivna riktlinjerna synas emellertid vissa erinringar med fog kunna framställas.

I förslaget förutsattes att det gemensamma organet skulle kunna bestå huvudsakligen av ledamöter av de olika ländernas högsta domstolar. Det förutsattes även att ledamöterna i huvudsak skola uppehålla sina ordinarie ämbeten men beredas den ledighet som kan erfordras för fullgörande av sina uppgifter i organet. Huruvida för Sveriges del en sådan anordning är praktiskt genomförbar kan ifrågasättas. Därest tjänstgöringen såsom ledamot av organet, såsom med skäl kan antagas, blir tidskrävande, kan det betvivlas att denna tjänstgöring verkligen är förenlig med den arbetsbörda som åvilar en ledamot av högsta domstolen. Ledighet från justitierådsämbetet synes ej heller stå i överensstämmelse med regeln, att detta ämbete icke får uppehållas genom vikarie. Då nämnda regel måste anses vara av största betydelse, föreligga enligt hovrättens förmenande ur svensk synpunkt

vägande skäl mot den föreslagna sammansättningen av organet. Hur problemet om den lämpligaste sammansättningen skall lösas undandraget sig hovrättens bedömning. Hovrätten ifrågasätter emellertid huruvida icke den eftersträfvade enheten i rättstillämpningen skulle kunna vinnas utan inrättande av ett särskilt organ, exempelvis genom ett mera formlöst samarbete mellan de olika ländernas högsta domstolar eller representanter för dessa. Den i medlemsförslaget omnämnda nordiska domssamlingen torde härvid bliva av stor betydelse.

För den händelse ett gemensamt organ inrättas vill hovrätten framhålla följande.

En tolkningsfrågas hänskjutande till organet kommer med nödvändighet att medföra en försening med målets avgörande. Därest organets ledamöter — såsom synes ofrånkomligt — skulle sammanträda endast ett fåtal gånger om året, blir denna försening högst betydande. Härigenom skulle det nuvarande kravet på rättsskipningens snabbhet åsidosättas och parterna kunna vållas avsevärda olägenheter. För den händelse målets avgörande beror icke blott på tolkningsfrågans lösning utan även av muntlig bevisning, möter mot ett fördröjande av huvudförhandlingen även den betänkligheten, att dylik bevisning minskar i värde ju längre tid som förflyter innan huvudförhandlingen hålles. Skulle frågan om anlitage av det gemensamma organet uppkomma först vid huvudförhandlingen, något som mycket väl kan tänkas, synas rättegångsbalkens regler om tiden för doms meddelande lägga hinder i vägen för ett sådant anlitage. En tolkningsfrågas hänskjutande till organet torde därför böra äga rum endast i sådana fall, då kravet på enhet i rättstillämpningen gör sig mycket starkt gällande. Möjligen synes också såsom villkor för ett hänskjutande böra krävas att parterna icke motätta sig detta.

I förslaget uttalas att det synes tillräckligt, att tolkningsfrågor som uppkomma i mellan- och slutinstanserna underställas det gemensamma organets bedömning. Enligt hovrättens förmenande är det emellertid knappast lämpligt, att mellaninstanserna hänskjuta en tolkningsfråga till organet i sådana fall, där den nationella högsta instansen tillämpar en fast praxis på området. Det torde nämligen med fog kunna betvivlas, att mellaninstansen i ett sådant läge skulle följa organets rekommendationer för den händelse dessa icke skulle stå i överensstämmelse med nämnda praxis. Skulle mellaninstansen verkligen följa rekommendationerna, uppstår det föga tillfredsställande läget, att en tidigare praxis brytes innan den nationella högsta domstolen hunnit taga ställning till tolkningsfrågan. Hovrätten ifrågasätter på grund härav huruvida icke initiativet till en tolkningsfrågas hänskjutande till det gemensamma organet alltid bör ankomma på den nationella högsta domstolen i sådana fall, där en fast praxis på området redan finnes utbildad.

Malmö den 28 juni 1958

På kungl. hovrättens vägnar:

Hugo Backman

Holger Clarkson

Sveriges advokatsamfund:

Vad förslagsställarna anfört såsom allmän motivering för sitt förslag är enligt styrelsens uppfattning i hög grad beaktansvärt. I den mån de nordiska länderna på privaträttsens område enat sig om lagregler av väsentligen samma innehåll, är det givetvis önskvärt att tillämpningen av dessa regler blir så ensartad som möjligt. För ernående av detta resultat synes det lämpligt att sörja för sådana anordningar, att domstolarna inom ett land får möjlighet att utan alltför stor omgång förskaffa sig kännedom om de andra ländernas domstolspraxis och om de skäl och överväganden på vilka denna praxis vilar.

Den av förslagsställarna väckta frågan är därför enligt styrelsens mening väl värd att närmare utredas.

Styrelsen är däremot icke övertygad om att den av förslagsställarna skisserade organisationen är den lämpligaste. Till en början kan ifrågasättas om det ur alla synpunkter vore lämpligt att låta det gemensamma organet bestå av representanter för de olika ländernas högsta domstolar. Man kunde också tänka sig ett organ bestående av representanter för den rättsvetenskapliga forskningen. Det synes vidare angeläget att tillse att det gemensamma organets verksamhet icke organiseras så, att dess beslut framstår såsom ett slags avgörande av ett konkret mål. Man måste nämligen beakta den brist som ligger däri att parterna icke får möjlighet att muntligen plädera inför det gemensamma organet. Utan en sådan plädering utgör handlingarna i målet ett svagare underlag för bedömandet än det som en domstol regelmässigt har tillgång till. Slutligen måste man också söka sörja för att ett hänskjutande av viss fråga till det gemensamma organet icke leder till ett för parterna besvärande dröjsmål med målets avgörande.

Nu angivna — och säkerligen också en hel del andra — detaljspörsmål bör därför närmare övervägas vid en utredning av frågan.

Stockholm den 18 juni 1958

För Sveriges advokatsamfunds styrelse

Gunnar Lindh

Herbert Söderlund

Sveriges juristförbund:

I förslaget framhålles med utgångspunkt från det samnordiska lagstiftningsarbetet, att rättsenheten inte är tryggad endast därigenom, att lagreglerna så långt som möjligt blir enhetliga i de olika länderna, utan att det självfallet är lika viktigt, att man vid tillämpningen av dessa gemensamma regler följer samma vägar. Mot detta uttalande synes knappast kunna resas några invändningar. Juristförbundet anser det också vara ett angeläget önskemål, att åtgärder vidtages för att främja en enhetlig tillämpning.

För den åtgärd, som förordas i förslaget, nämligen inrättandet av ett för de nordiska länderna gemensamt rådgivande domstolsorgan med uppgift att medverka vid tolkningen inom rättstillämpningen av gemensam nordisk lagstiftning, talar enligt förbundets mening goda skäl. Beträffande de närmare riktlinjer för organets uppbyggnad och verksamhet som anges i förslaget finner förbundet det vanskligt att på frågans nuvarande stadium intaga någon mera bestämd ståndpunkt. Förslaget utmynnar emellertid endast i en hemställan till Nordiska rådet att rekommendera de nordiska ländernas regeringar att undersöka möjligheterna att inrätta ett organ av angiven art. En sådan undersökning, vilken lämpligen synes böra ske genom en av regeringarna gemensamt tillsatt utredning, vill förbundet för sin del tillstyrka.

I några avseenden anser sig förbundet redan nu böra anmäla tveksamhet beträffande de i förslaget uppdragna riktlinjerna för organets uppbyggnad och verksamhet. Sålunda kan det ifrågasättas, om inte möjligheten att inhämta det rådgivande organets tolkning bör begränsas till slutinstanserna. Härför talar, att en frågas behandling i det rådgivande organet under alla förhållanden måste bli en både arbetskrävande och tämligen tidsödande procedur, som åtminstone till en början synes böra förbehållas frågor av sådan vikt, att de förts upp till högsta instans. Vidare kan det måhända vara tillräckligt att rådgivningen ägnas den högsta och prejudikatbildande instansen och naturligt att rådgivningen begränsas på detta sätt med hänsyn till att ledamöterna i det rådgivande organet torde komma att rekryteras från de däri deltagande ländernas högsta domstolar.

Det rådgivande organet anges i förslaget skola sammanträda vid behov, t. ex. cirka fyra gånger om året, för överläggningar och beslut. I övrigt förutsättes proceduren vara skriftlig. Det är möjligt att det skulle möta praktiska svårigheter att anordna tätare sammanträden. Emellertid måste det enligt förbundets mening betecknas som en allvarlig olägenhet, att beslut inte skall kunna erhållas snabbare än som blir möjligt med den angivna sammanträdesordningen. En lösning kan kanske vara, att beslut i vissa fall fattas på grundval av en skriftlig procedur utan något sammanträde. I regel torde dock de till det rådgivande organet hänskjutna spörsmålen vara av den art, att sammanträde för överläggning erfordras.

Förbundet vill till sist understryka den i förslaget uttalade meningen, att det rådgivande organets ledamöter bör utses av de berörda ländernas högsta domstolar. Härigenom understrykes, att det är fråga om ett samarbetsorgan inom domstolväsendet och icke någon instans ovanpå de allmänna domstolarna.

Stockholm den 30 juni 1958

Sveriges juristförbund
Styrbjörn von Feilitzen

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté**

Det föreliggande förslaget avser åtgärder för att bättre än för närvarande trygga en enhetlig rättstillämpning i Nordens länder med avseende å sådan lagstiftning som tillkommit som resultat av gemensamt nordiskt lagstiftningsarbete. Detta förslagens syfte har i alla inhämtade yttranden vunnit erkännande. Flertalet myndigheter och organisationer äro sålunda i princip ense därom, att åtgärder böra vidtagas för att upprätthålla enhetlighet i rättstillämpningen på angivna lagstiftningsområden.

För tillgodoseende av samma ändamål kommer på rådets initiativ från och med innevarande år en nordisk domssamling att utges. Det har med hänsyn härtill stundom sagts att det icke är anledning att nu gå vidare utan att man i första hand bör avvakta och se vilka verkningar denna domssamling kan komma att få för rättsenhetens bevarande. Kommittén kan dock icke dela denna mening. Det måste anses önskvärt att ytterligare åtgärder planeras i det syfte som förslagsställarna vilja främja. Det är här fråga om förslag vars realiserande kommer att kräva avsevärd tid. Det är därför angeläget att debatten kring dessa frågor och planeringen av det fortsatta arbetet påbörjas i god tid. Under sådana omständigheter anser kommittén att förslaget icke kan skjutas åt sidan.

I flertalet yttranden över medlemsförslaget har visats intresse för tillskapande av ett organ med uppgift att tillgodose behovet av en enhetlig rättstillämpning i Norden. Emellertid ha i yttrandena också framkommit åtskilliga invändningar mot utformningen av förslagens grundtankar både då det gäller huvuddragen och beträffande enskildheterna. Vad som sålunda förekommit gör det enligt kommitténs mening önskvärt, att man inom rådet får tillfälle att närmare överväga, hur en anordning av den art förslaget åsyftar lämpligen bör gestaltas.

En första utredningsuppgift synes kommittén vara att närmare klarlägga, i vilken omfattning det hittills förekommit att gemensam nordisk lagstiftning av de prejudikatbildande högsta instanserna verkligen tolkats på skilda sätt i olika länder. Enstaka fall äro kända, men någon säker bild av läget kan icke erhållas utan särskilda undersökningar. Resultaten av dessa kunna visserligen icke ensamt få bliva avgörande för om förslaget bör genomföras eller ej, men i det fortsatta arbetet med denna sak måste det vara en betydande fördel att veta, i vilka fall och under vilka omständigheter hittills slutinstanserna i de olika länderna kommit till skilda resultat vid tolkningen av gemensam nordisk lagstiftning. En sådan undersökning kan självfallet icke täcka hela lagstiftningsfältet utan torde böra begränsas till vissa utvalda områden. Den kan lämpligen anförtros några nordiska rättsvetenskapliga specialister och torde icke behöva draga kostnader av betydelse.

Innan arbetet föres vidare, torde vara erforderligt att närmare precisera de lagstiftningsområden, på vilka ett samarbete av den art varom här är fråga skulle inledas mellan domstolarna i de nordiska länderna. Med ledning av översikterna över nordiskt lagstiftningssamarbete torde en dylik uppgift utan större svårighet kunna lösas, ev. med visst bistånd från nordiska rättsvetenskapsmän i vanskligare gränsdragningsfrågor.

Därefter återstår huvuduppgiften, nämligen att överväga sådana spörsmål som ett rådgivande organs sammansättning och arbetsformer. I några yttranden har framkommit tanken att organet, i stället för att sammansättas av domare, skulle kunna bestå av vetenskapsmän, utvalda från fall till fall med hänsyn till arten av den aktuella tolkningsfrågan. I fråga om arbets sättet har framför allt framförts farhågor för att en ordning som den föreslagna skulle medföra förseningar i rättsskipning och vara svår att i tillämpningen inpassa i de nationella rättegångsordningarna. Detta och andra spörsmål måste självfallet beaktas under de fortsatta övervägandena inom rådet.

Vad nu anförts har givit vid handen, att kommittén anser sig icke kunna förorda att förslaget avslås. Å andra sidan är kommittén icke heller beredd att nu utan ytterligare undersökningar uttala sig om efter vilka linjer det framförda förslaget lämpligen bör realiseras. Kommittén får under sådana omständigheter föreslå, att rådet uppskjuter saken till rådets nästa session och uppdrager åt en juridisk niomannakommitté att inom rådet vidare utreda förslaget.

Visby den 24 september 1958

Bjarni Benediktsson Holger Eriksen Nils Hønsvald Harras Kytä
Georg Pettersson Olov Rylander Arvo Salminen Knud Thestrup
Förman

Medlemsförslag

om särskilda anslag till vägar i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden

(Väckt av Lennart Heljas, Jon Leirfall och Ragnhild Sandström)

Til Nordisk Råd's 5. sesjon i Helsingfors i februar 1957 forelå medlemsforslag fra Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen og Gösta Skoglund om økonomisk samarbeid i Finnlands, Norges og Sveriges nordligste områder. Forslaget vakte betydelig interesse og fikk stor tilslutning. Etter innstilling fra økonomiutvalget vedtok rådet følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt överväga möjligheterna till samarbete i syfte att ekonomiskt utnyttja den s. k. Nordkalottens naturtillgångar samt att vidtaga de åtgärder, som härför befinnas ändamålsenliga, varvid speciell uppmärksamhet bör fästas vid att de redan inledda regeringsförhandlingarna fortsätts.

Videre er vegspørsmålene i de nordlige områder tatt opp. Disse spørsmål behandles nå av Nordisk samferdselskomité. Under drøftelsene i trafikkomitéen i Helsingfors ble det fremhevet at vegspørsmålene i disse områder ikke bare måtte ses ut fra vegtekniske og trafikkøkonomiske synspunkter, men at man også måtte ta i betraktning almene interesser og menneskelige hensyn.

Det vil være klart at det er nær sammenheng mellom disse to saker. Et godt samband vil være en hovedforutsetning for utvikling av disse områder.

En utbygging av vegsambandet vil således måtte stå langt fremme i den felles interesse for tiltak i disse områder, hvor forøvrig utgangspunktet må være at alt som skaper liv og rørelse vil gagne hele området, hva enten tiltaket ligger i det ene land eller det andre. I tråd med dette må det tas sikte på å få et vegnett som lar trafikken gå de naturlige veger.

Det kan være at nettopp de veger som kan binde området sammen over landegrensene ikke vil komme øverst på prioritetslistene for vegutbygging i hvert av landene fordi det er så mange livsviktige anlegg som konkurrerer med hverandre om plass på budsjettene. Men fordi disse vegforbindelser over grensene vil være med på i høyere grad å skape et felles økonomisk, sosialt og kulturelt interesseområde, bør de tillegges en særlig betydning.

Det kan pekes på direkte økonomiske fordeler av en slik vegbygging, idet den straks vil bidra til å øke den samlede turisttrafikk i nord. En samordning av turistpropagandaen, bygget på de muligheter de nye vegene gir, kan være et neste skritt som sikkert vil gi alle de tre land fordeler. Likevel kan og bør ikke bare rent økonomiske vurderinger legges til grunn. Spørsmålet har også en psykologisk side. Det gjelder å bryte ensomhetsfølelsen. Folk kjenner det slik at de er gjemt og glemt, langt borte fra sentrene i sitt eget land og uten å komme i kontakt med verden forøvrig.

For å få en raskere løsning av vegspørsmålene på Nordkalotten og også i andre områder i nord og for å markere behovet og interessen for å se disse vegspørsmål i en videre sammenheng, under synsvinkelen nordisk samarbeid, foreslås,

at det henstilles til regjeringene å foranledige bevilget ekstraordinært et visst årlig beløp til utbygging av vegforbindelsene mellom Finland, Norge og Sverige i de nordligste områder.

Helsingfors, Oslo og Stockholm i april 1958

Lennart Heljas

Jon Leirfall

Ragnhild Sandström

*BILAGA 1***Skrivelse från Nordiska samerådet till Finlands ministerium för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:**

Til samferdselsdepartementene i Finland, Norge og Sverige.

Nordisk sameråd tillater seg overfor de ærede departementer framholde:

Manglende vegforbindelse mellom Kautokeino i Norge over Aidijärvi—Palojärvi—Leppijärvi til vegen Hetta—Palojoensuu i Finland virker sterkt hemmende for forbindelsen mellom samene i alle tre nordiske land og for utviklingen av næringslivet i Nordens mest ekte samiske område. En veg fra Kautokeino over Hetta kan bli en helårsforbindelse fra dette område til et fullt utbygd vegnett i det øvrige Skandinaviens. Både vilt og reinprodukter fra viddene og også fiskeprodukter fra kysten i Vest-Finnmark vil kunne føres til markedet sørover. Samferdsel ved denne veg vil bryte isolasjonen for menneskene og fremme deres tilpasning til de nordiske lands samfunns- og ervervsliv.

Nordisk sameråd vil hermed be samenes moderlands samferdselsdepartementer å løse vegspørsmålet Kautokeino—Palojoensuu hurtigst mulig ved felles nordisk innsats.

Helsingfors, 7. januar 1958

På vegne av Det nordiske sameråds arbeidsutvalg:

K. Nickul

Formann og sekretær i Finlands seksjon

Likalydande skrivelse har sents till Norges Samferdselsdepartement.

*BILAGA 2***PM rörande Nordkalottens vägfrågor**

(Av stortingsrepresentant Jon Leirfall)

Bak ordet Nordkalotten ligger det en rekke av problemer og uløste spørsmål av den dypeste interesse for de tre land det gjelder. Jeg kan nevne ut-

nyttelsen av områdets naturlige økonomiske muligheter, skoleproblemer, helsemessige spørsmål, turistmulighetene, forskningsspørsmål.

Nordkalotten er et naturlig område som på en naturlig måte er oppdelt av landegrenser. Skal vi være helt objektive og befridd for enhver nasjonalistisk tangeang må vi si at dette er områdets store tragedie.

Grensene må aksepteres, men ved løsningen av Nordkalottens problemer må vi i størst mulig utstrekning late som om de ikke eksisterer. Utbyggingen av Nord-Skandinavia kan ikke gjennomføres isolert av hvert enkelt land. Oppgavene må løses i fellesskap. Og under løsningen av det enkelte problem må ikke det avgjørende synspunkt være hvorvidt det ene eller det annen land får den største fordel. Utgangspunktet må være at alt som skaper liv og rørelse i området, det gagnar hele området, hva enten tiltaket ligger i det ene land eller det andre.

Jeg stiller meg tvilende til mange sider ved det nordiske samarbeid gjennom Nordisk Råd. Men når det gjelder disse spørsmål, mener jeg at det er store oppgaver som ligger foran, og vi har i Nordisk Råd nettopp fått det arbeidsorgan vi trenger.

For at det skal kunne arbeides etter det program jeg ovenfor har søkt å gi uttrykk for, må først og fremst de indre samferdselsproblemer, og da spesielt veiproblemene på Nordkalotten løses på en slik måte at trafikken kan finne sine naturlige veier, hva enten den foregår gjennom det ene eller det andre land. Dette kan bare skje ved at en går frem i samarbeid og etter en felles plan, slik at en får et veinett som ikke tar omsyn til grenser. Vi må befri oss for den tankegang at det skal ligge noe nedverdiggende i at trafikken som skal binde sammen distrikter i det enkelte land går gjennom et annet land hvor dette er den naturlige vei. Dette er for øvrig et resonnement som ikke bare gjelder Nordkalotten, men som bør anvendes også lenger syd.

Når det gjelder prioriteringen av flere av de veiforbindelser som drøftes her i nord, kan og bør ikke bare rent økonomiske vurderinger legges til grunn. Spørsmålet har også en psykologisk side. Det gjelder også å bryte ensomhetsfølelsen, følelsen av å bo isolert ved verdens ende som nå er så sterk at den i høy grad er med og preger folkekarakteren. Folk kjenner det slik at de er gjemt og glemte, langt borte fra sentra i sitt eget land og uten å komme i kontakt med verden forøvrig. Det er ikke tvil om at siden grensen mot Finland ble stengt oppe i Pasvik, og dermed forbindelsen brutt med bysamfunnene i Petsamo-området, så har denne følelsen av isolering økt i Øst-Finnmark. Jeg tror at dersom det ble lettere adgang til å slippe over grensene, så ville dette ha en nasjonal mentalhygienisk — om vi skal si det slik — verdi, selv om f. eks. en søndagstur mellom Kirkenes og Ivalo i seg selv ikke har noen økonomisk verdi.

Ut fra dette syn mener jeg at arbeidet for å få bygd ut veiforbindelsene på Nordkalotten ikke kan løses som ledd i de enkelte lands ordinære veipolitikk hvor det er så mange livsviktige anlegg som konkurrerer med hverandre om plass på budsjettet. Det må tas opp særskilt og løses ved ekstraordinære bevilgninger fra hvert land, etter planer og prioritetslister som blir

fastlagt i fellesskap av representanter fra landene og etter tilrådinger fra Nordisk Råd.

Jeg skal nedenfor peke på hvordan noen av de veiprosjekter som har vært på tale har spesiell interesse for Norge. Finnlands og Sveriges interesser føler jeg meg ikke kompetent til å gå nærmere inn på, men vil bare peke på at flere av de veiene det er tale om også kan bidra til å lette forbindelsen mellom disse to land, eller gi store distrikter av dem kortere vei til isfri havn.

De momenter som jeg da særlig legger vekt på er hvordan en felles-nordisk utbygging av samferdselsnettene nord for Trøndelag kan:

1. Forkorte avstandene mellom de forskjellige distrikter.
2. Skape helårsforbindelse mellom de samme distrikter.
3. Korte inn avstanden mellom Finnmark og Sør-Norge og gi Nord-Norge landverts helårsforbindelse med Sør-Norge.

For å få en oversikt over problemene tar vi for oss brøytekartet for Norge [*se Bihang*]. Dersom vi holder oss til inneværende vinter vil vi da se at riksvei 50 ikke forutsettes brøytet over Saltfjellet, Kvenangsfjellet, Sennalandet og Ifjordfjellet, og at forbindelsen da blir brutt på disse stedene. Av dette følger igjen at hele Nordland fylke nord for Saltfjellet ikke har helårsveiforbindelse med Sør-Norge uten over Skibotn i tilfelle det lykkes å holde veien åpen. Og dette blir i tilfelle så stor krok at det ikke er aktuelt. Troms fylke har heller ikke helårssamband dersom Skibotn-veien er stengt. Øst-Finnmark til Tana har ikke helårssamband med Midt-Finnmark og Vest-Finnmark, og heller ikke med Norge, Finland og Sverige forøvrig. Derimot har Midt-Finnmark helårssamband over Karasjok og Ivalo med Sør-Norge gjennom Finland og Sverige, og med Troms og Nordland over Skibotn, dersom denne veien brøytes. Vest-Finnmark har ingen helårsforbindelse med det øvrige Finnmark eller med Norge, Finland og Sverige forøvrig.

Vi ser altså at store deler av Nord-Norge vinters tid er oppdelt i en rekke innbyrdes adskilte områder, og at det meste av landsdelen i vinterhalvåret heller ikke har samband med Sør-Norge, Finland og Sverige.

Jeg har i denne oversikten sett bort fra de veistrekningene som veivesenet søker å holde oppe om vinteren, idet jeg går ut fra at det er et tidsspørsmål — avhengig av trafikken og tilgang på bedre brøytemateriell — når disse regulært kan regnes å holdes åpne.

For videre å gi folk sørpå et innblikk i hva helårsforbindelse betyr, vil jeg bare nevne at Saltfjellet vanligvis er stengt fra 1. november til 1. juni — altså ca. 7 måneder —, Kvenangsfjellet og de andre fjellovergangene i Finnmark noe lengre.

For å ha terrenget klart, må vi videre være oppmerksomme på at sambandet med Finnmark sommerstid gjennom Norge forutsetter 6 fergesteder med det tidshefte, de kostnader og den ulystfølelse hos mange bilturister dette medfører.

Vi konsentrerer oss foreløpig om Finnmark.

I samband med den planlagte treforedlingsbedriften i Kirkenes-området er det planlagt en vei øst for Enare fra Virtaniemi i Finland og inn på den norske veien gjennom Pasvikdalen (55 km.) Når denne veien er ferdig, vil

en fra Kirkenes kunne kjøre over Ivalo frem til Karasjok, Lakselv og Hammerfest og få den helårsforbindelse som nå mangler. Øst-Finnmark og en stor del av Midt-Finnmark vil få helårsforbindelse med hverandre og Øst-Finnmark vil komme inn på det skandinaviske veinett vinterstid. Sommers-tid vil denne veiforbindelsen gjennom Finnland over Ivalo forkorte avstanden fra Kirkenes til Karasjok fra 43,4 mil til 38,3 — altså med 5 mil. Ved å kjøre gjennom Finnland og Sverige vil videre avstanden fra Kirkenes til Oslo bli 217 mil mot nå 248 mil, altså en besparelse på 31 mil, og det vil videre spares inn 6 ferger. I praksis betyr dette at vi bringer Kirkenes og Varanger-området 1 døgn nærmere Oslo og Sør-Norge. Kirkenes-området vil også komme nærmere Trøndelag. Gjennom Norge vil avstanden bli 192,4 mil, over Ivalo og etter den svenske kystriksveien og den nye mellomriksveien over Storlien ca. 182,1 mil. Innsparing 10 mil og 6 ferger.

Selv om det ikke skulle bli noe av den planlagte treforedlingsindustrien, mener jeg både Finnland og Norge har så store fordeler av veien fra Virtaniemi til Kirkenes at den bør bygges snarest mulig.

Vi går så over til å se på hvilke muligheter den »Indre finnmarksvei» har til å forkorte avstandene og skape nye forbindelser.

Fra riksvei 50 i Tana vil det snart bli ferdig vei langs Tana frem til Utsjoki, Finnland. Det mangler bare en fergeforbindelse over elven her for at en kan kjøre fra Kirkenes og Vadsø frem til veien fra Ivalo til Karasjok. Derved blir avstanden ytterligere forkortet til ca. 33 mil, altså 10 mil kortere enn den er nå. I vinter er det forøvrig brøytet vei etter Tana fra Utsjoki til Karigasniemi og dermed blir veien i vintermånedene forkortet til ca. 30 mil.

Dersom det nå bygges vei fra Karasjok til Kautokeino (ca. 12 mil), så vil en få helårsvei fra Kirkenes til dette sted over Ivalo som vil bli 50,3 mil mot nå 63 mil. Over Utsjoki vil veilengden bli ca. 45 mil. Det vil bli en besparelse på 19 mil på avstanden Kirkenes—Kautokeino.

Fortsettes veien fra Kautokeino over den finske kilen (66 km.) frem til Karesuando, så vil veilengden Kirkenes—Tromsø over Utsjoki bli forkortet fra 95 til ca. 80 mil, og den vil slippe fergen Olderdalen—Lyngseidet. Under forutsetning av at veien over Skibotn kan holdes oppe om vinteren, vil det samtidig bli helårssamband mellom Øst- og Midt-Finnmark, Troms og Nordland fylke nord for Saltfjellet. Når veiomleggingen Alta—Kautokeino er gjennomført, vil også Alta-distriktet bli trukket inn i dette.

Fra Karesuando vil en naturlig komme inn på den svenske innlandsveien og ved å følge denne til Hede og derfra over Tännäs og Trysil inn i Norge, vil avstanden fra Kirkenes til Oslo bli forkortet fra 249 mil til 209 mil, altså med 40 mil. Hertil kommer at en sparer 6 ferger. På strekningen Oslo—Alta blir innkortingen ca. 18 mil og på strekningen Oslo—Lakselv ca. 29 mil.

Jeg vil sammenfatte det ovenstående slik:

Ved å bygge veien fra Virtaniemi til Pasvikdalen og vei fra Karasjok til Kautokeino og derfra til Karesuando, vil en kunne trekke Øst-Finnmark 40 mil nærmere Sør-Norge. Samtidig vil distrikter i Finnmark og Troms som

nå ligger isolert fra hverandre og fra det øvrige land i vinterhalvåret få helårsforbindelse som samtidig er betydelig kortere enn nåværende veisamband.

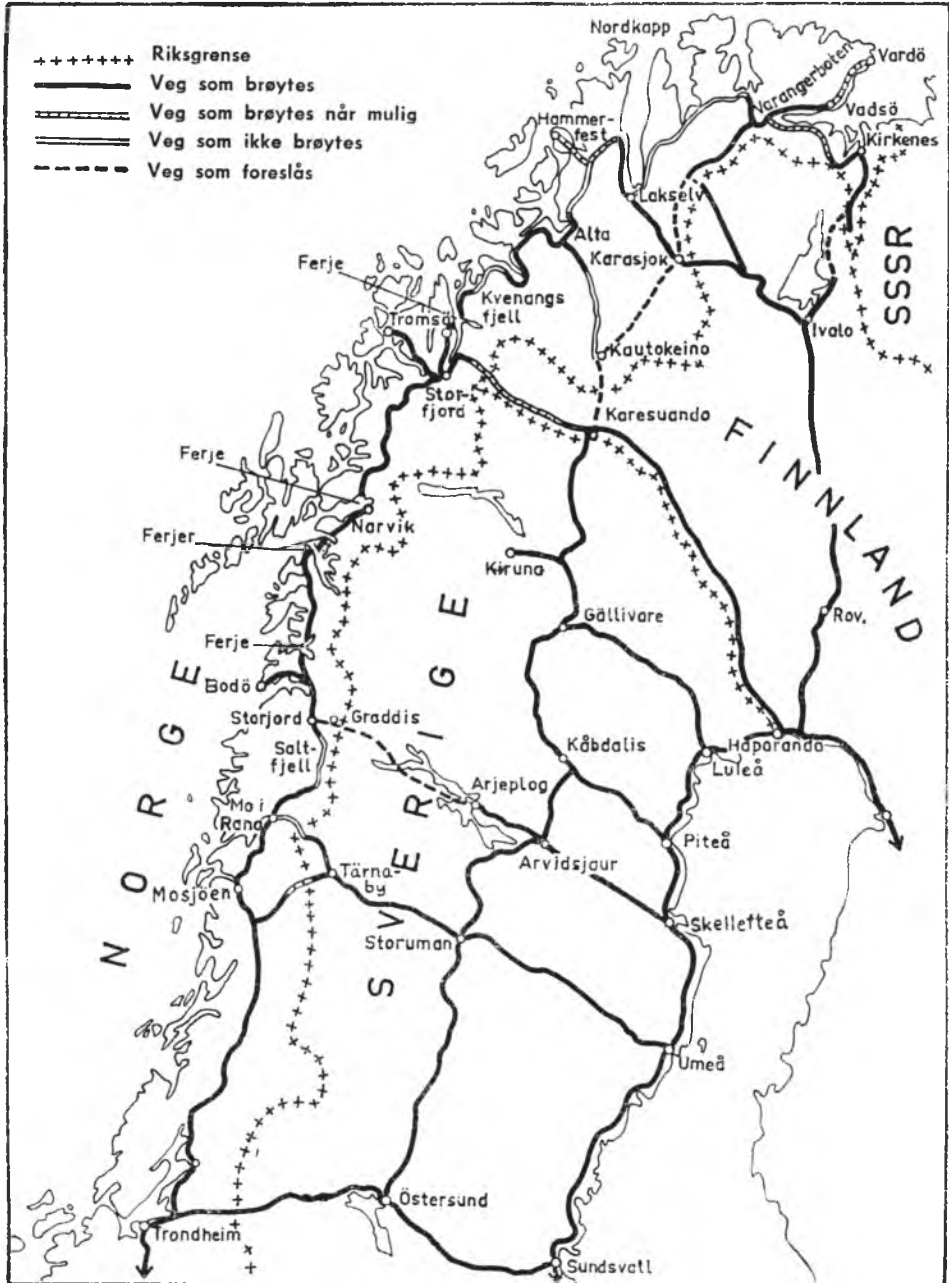
Jeg mener at det som oppnås ved disse veiarbeider fullt ut forsvarer omkostningene når en tar omsyn til nasjonale og befolkningsmessige omsyn. Å knytte det øvrige land er en så stor oppgave at rent trafikkøkonomiske beregninger ikke bør være det vesentlige. Hva disse veiene kan løse ut av rent produksjonsmessige muligheter i fremtiden, er en annen sak som jeg ikke vil gå inn på her.

Men, som før nevnt, ennå ligger distriktene fra Saltdal og nordover i Nordland fylke isolert hvis en ikke vil ta den store kroken om Skibotn i vinterhalvåret. Her er det Saltfjellet som stenger. Det diskuteres nå flere mellomriksveier i søndre del av Nordland fylke, og det ligger betydelige økonomiske interesser bak dem alle. Jeg skal ikke gi meg til å vurdere dem mot hverandre, men vil bare peke på at en mellomriksvei nord for Saltfjellet vil gi Bodødistriktet, Ofoten, Lofoten og Vesterålen en helårsforbindelse gjennom Sverige til Trøndelag og Oslo som mangler i dag og samtidig helårsforbindelse med Finnmark fylke. Samtidig er det bare gjennom en vei nordfor Saltfjellet at Nord-Sverige kan få helårssamband med sentrum av Nordland fylke. Dette taler etter min mening for at veien Storfjord—Graddis—Arjeplog får en høy prioritet mellom de påtenkte mellomriksveier i Nordland fylke.

Det er kanskje de som vil si at de forbindelsene jeg her har skissert opp vil trekke turisttrafikk vekk fra Norge og over til Sverige og Finland. Jeg tror ikke det. De vil bidra til å øke den samlede turisttrafikk til Nordkalotten, og dermed også hvert enkelt lands inntekter av den. De vil gi flere valgmuligheter til å komme inn i de rikeste turistområder i de tre land, gi flere alternativer for rundkjøring, og enhver som har planlagt en ferietur vet hvor mye det veier. Allerede i dag går en stor del av »midnattsoltrafikken» over Sverige og Finland, og det er noe som vi nordmenn ikke kan gjøre noe ved. Det vil alltid være en stor gruppe bilister som de norske fergene virker avskrekkende på, og etterhvert som trafikken øker, vil det bli vanskelig å avvikle den i sin helhet på fergestrekningene. Det vil sikkert bli nok der også. Vi må også være klar over at turisttrafikken begynner før første halvdel av juni — mens fjellovergangene i Nord-Norge ennå er ufarbare, — og denne er i dag nødt til å gå Nord-Norge forbi. Veien over Graddis vil gi turistene sydfra mulighet for å komme inn i Norge i Saltdalen mens Saltfjellet ennå er stengt, og å kunne kjøre Nordland og Troms like til Lyngen og derfra over Karesuando like inn i hjertet av sameland. I sommerhalvåret vil de kunne få mulighet for en rundkjøring på Kalotten. En samordning av turistpropagandaen, bygget på de muligheter de nye veiene gir, vil sikkert gi alle de tre land fordeler.

Tilslutt vil jeg understreke at de veiene jeg har pekt på ovenfor ikke representerer noen oppfinnelser av meg, de har alle vært nevnt og står på ønskelistene. Det er også andre mellomriksprosjekter som har sin berettigelse. Men jeg mener at disse er de som bør ha høyest prioritet.

Brøytekart for Nordkalotten

BILAGA 3

Yttranden över medlemsförslaget

N o r g e

Arbetsdirektoratet:

I Finnmark er det forholdsvis stor arbeidsløshet og underbeskjeftigelse i vinterhalvåret. Dette gjelder særlig de indre strøk. Fullføring av indre riksveg og tilknytting til vegnettet i Finland som kan opprettholde trafikken året rundt vil utvilsomt bedre forholdene i distriktet. Dersom anleggsarbeidene kan fremmes om vinteren, er arbeidsdirektoratet innstilt på om nødvendig å yte tilskott av hjelpearbeidsmidler.

Vegprosjektet Storjord—Graddis vil så vidt en kan se, neppe ha tilsvarende betydning for sysselsettingsforholdene. For å kunne uttale seg nærmere om dette prosjekt vil en imidlertid først måtte forelegge saken for kontoret for områdeplanlegging i Nordland.

Oslo, 27. august 1958

Thor Skrinde

Inge Seip

Utbyggingsfondet for Nord-Norge (sekretariatet):

Ved Finnlands inntreden som medlemsland i Nordisk Råd i 1956 ble det i langt større grad enn tidligere mulig å ta opp spørsmål og problemer av forskjellig art som knytter seg til de nordligste områder av Norge, Finland og Sverige.

På rådsmøte i Helsingfors i 1957 fikk derfor et medlemsforslag om økonomisk samarbeid i disse områder en bred plass med tilslutning fra samtlige.

Det ble også pekt på at et samarbeid i disse nordlige områder forutsetter en utbygging av kommunikasjonene, først og fremst veiene, med sikte på forbindelsen over landegrensene der det er naturlig.

Det medlemsforslag som er sendt inn til Nordisk Råds 6. sesjon om særskilt tilskudd til veier i de tre lands nordligste områder bygger i det vesentlige på drøftelser i Nordisk Råds trafikkutvalg i 1956 og 1957. Samtlige tre forslagstillere var under disse sesjoner medlemmer av trafikkutvalget.

For Finnmarks vedkommende spiller en veiforbindelse over til vårt naboland Finland en meget stor rolle. Den eneste mellomriksveiforbindelse dette fylket hadde før krigen var ved Svanvik, 42 km. fra Kirkenes. Her gikk ferge over Salmijärvi, og man kom da inn på den finske ishavsvei

som nordover gikk til Petsamo og sydover til Ivalo og Rovaniemi. Denne veien hadde stor turistmessig betydning. Man kunne komme nordover med hurtigruten til Kirkenes og videre med bil over Svanvik og inn på det finske veinett over Salmijärvi og dra videre hvor man ønsket.

Etter at Finnland under siste krig måtte avstå Petsamoområdet, har denne forbindelse falt bort. Det har år om annet på lokalt hold i Sør-Varanger vært snakket om ny forbindelse over til Finnland som erstatning for den tidligere vei, men det har av forskjellige grunner hittil ikke vært aktuelt å realisere en slik tanke.

Etter at drøftinger med Finnland om felles utnyttelse av trevirke fra Enare-skogene med eventuell bygging av sellulosefabrikk i Kirkenes-området er en veiforbindelse over grensen til Finnland igjen blitt aktuell, først og fremst som transportvei for trevirke til fabrikk. Den vil selvsagt også få den største betydning som turistvei både for Norge og Finnland. Det veiprojekt som i denne forbindelse har vært drøftet, er vei fra Ellentjern i Pasvik over grensen til Virtaniemi i Finnland og inn på den tidligere finske ishavsvei. Den strekning som må bygges, er ialt 55 km., hvorav 17 km. på norsk side og 38 km. på finsk. I tillegg kommer så utbedringer og forsterkninger for å kunne tåle tungtrafikken på de veistrekninger som tidligere er bygd og som vil gå inn i det nye prosjektet.

Da det må antas at en slik veiforbindelse det her er tale om først og fremst er knyttet til eventuell bygging av sellulosefabrikk på Kirkenes med transport av trevirke fra Enare, er sannsynligvis veien som sådan avhengig av om de norsk-finske planer på dette området kan realiseres.

Som kjent har Finnmark ikke helårsforbindelse med det øvrige Norge over norsk veinett, da riksvei 50 er stengt store deler av året. Den eneste forbindelse som er, er mellomriksveien Lakselv—Karasjok og inn på de finske veinett ved Karigasniemi. Denne veien fortsetter videre på sørsiden av Enaresjøen frem til Ivalo og Rovaniemi, videre Torneå og Haparanda. Så er man på det svenske veinett med videre forbindelse til Sør-Norge.

Veien på norsk side Lakselv—Karasjok er mange steder temmelig nedslitt, og selv om veivesenet har gjort et betydelig arbeid de senere år, er det ennå nødvendig med utbedringer. Frem for alt må veien bygges opp på sine steder, slik at den kan brøytes på en skikkelig måte. Det er også nødvendig med utbedringer av hensyn til tømmertrafikken fra Finnland.

I de senere år har finnene bygd en ny vei til Utsjoki ved Tanaelven. Den kommer her inn på det norske veinett gjennom Polmak kommune og inn på riksvei 50. Veien på finsk side er kjørbar, men på langt nær ferdig. En del utbedringsarbeider gjenstår på norsk side samt forbindelse over Tanaelven ved Utsjoki.

Fra finsk side har det tidligere vært på tale å føre veien videre fra Utsjoki langs østsiden av Tanaelven og videre inn på norsk side ned mot Skipagurra for derved å unngå bro, eventuelt fergeforbindelse ved Utsjoki. Man kommer da i forbindelse med riksvei 50 og kan nytte broen over Tana, som er bygd tidligere. Denne veiforbindelse vil når den er helt ferdig, for-

håpentlig om ikke alt for lang tid, gi hele Varanger og Tana-området helårsforbindelse med Sør-Norge gjennom det finske og svenske veinett. I tillegg vil når veien Tana bru—Berlevåg og veien Gedne—Båtsfjord blir ferdig, praktisk talt hele Øst-Finnmark være knyttet sammen med forbindelse over til Finland.

Dette skulle forhåpentlig ha betydning ikke bare for turistnæringen, men også på lengre sikt for våre rike fiskerier langs kysten av Øst-Finnmark.

I tillegg til de forbindelser som hittil er nevnt, kommer så en videreføring av veien Kautokeino og inn i Finland til Enontekiö ca. 80 km. fra Kautokeino. Denne veien vil når veien Alta—Kautokeino blir ferdig som helårsvei, gi Alta-området med omliggende distrikter helårsforbindelse gjennom finsk og svensk veinett med Sør-Norge. I dag har Kautokeino kun forbindelse med Alta i sommertiden, og er helt avstengt fra omverdenen resten av året. I de senere år har Kautokeino kommune gjennom bevilgninger fra staten bygd vei fram mot den finske grense med håp om at en forbindelse videre til Finland og Sverige ikke måtte la vente for lenge på seg.

Da hovednæringen fra Kautokeino er reindriften, vil transport av reinkjøtt til markedet i Sør-Norge gjennom veiforbindelse her bety overordentlig meget.

På finsk side gjenstår da å bygge veien fra Enontekiö og nordover til grensen.

Den nordiske samekonferansen i Karasjok i 1956 ga sin fulle tilslutning til veiprojekt Kautokeino—Enontekiö. Det vil tilgodese behovet i et av de mest veiløse sameområder i Norden. Den vil som det kom fram på konferansen »åpne samenes muligheter for bedre kontakt med den verden som omgir dem og gi muligheter for nærmere kontakt og forbindelse med sine frender utenfor hjembygda».

Når det gjelder de enkelte veiprojekter for Finnmarks vedkommende, er sekretariatets oppfatning følgende:

1. Kautokeino må skaffes veiforbindelse med Enontekiö i Finland. Veien bør bygges med tilfredsstillende bredde slik at større lastebiler med tilhengere kan trafikere på en forsvarlig måte. De utgifter som Kautokeino kommune hittil har hatt, bør refunderes da kommunens økonomi er svak. Da veien, når helårsforbindelsen Alta—Kautokeino blir ferdig, vil få økonomisk betydning for andre distrikter i Vest-Finnmark, vil det ikke være riktig å pålegge Kautokeino så vidt store utgifter til denne veien som de har hatt hittil.

2. Veien Lakselv—Karasjok utbedres videre. På flere strekninger må den løftes slik at den kommer over terrenget.

3. Fergeleie eller bro over Tanaelv ved Utsjoki må tas opp. Gjenstående utbedringer på norsk side fortsettes. Eventuell drøftelse med Finland om fortsettelse av veien på finsk side fra Utsjoki mot Skipagurra.

4. Veien Ellentjern—Virtaniemi bygges i forbindelse med reisingen av

sellulosefabrikk i Kirkenes. Skulle planene om en slik fabrikk ikke bli realisert, bør eventuell forbindelse med Finnland gjennom annet linjevalg i Sør-Varanger tas opp til drøftelse. Dette bør det da bli anledning å komme tilbake til senere.

Når det gjelder forbindelser fra Troms fylke og inn i Finnland, er det i dag kun en forbindelse, nemlig over Skibotn til Kilpisjärvi.

Så vidt vites er veien bygget under siste krig og delvis ferdiggjort på finsk side ved hjelp av arbeidsløshetsmidler.

Fra Troms fylke til Sverige går ingen veiforbindelse. Det har i de siste år vært stor interesse for en veiforbindelse Troms innland—Norrbotnen.

Troms fylkesting nedsatte i 1958 et utvalg som skulle se nærmere på spørsmålet. Fra svensk side har det også vært stor interesse for et slikt prosjekt. Hvor langt utvalget er kommet med sitt arbeid, er ikke kjent.

Den 6. februar 1957 ble det holdt et møte i Narvik mellom representanter fra Norrbotten og Troms, hvor de forskjellige alternativer for mellomriksvei ble drøftet. Møtet fattet følgende enstemmige uttalelse:

Troms fylke har langs sin ca. 200 km. lange felles grense med Sverige ingen landverts forbindelse. Det må ansees som et ubestridelig faktum at man både fra svensk og norsk side ser det som et stort folkekrav at det blir bygget en mellomriksvei med utgangspunkt i Kiruna og med endepunkt i tilknytning til det norske veinettet et sted i Troms innland. En slik mellomriksvei vil danne grunnlaget for et nært næringspolitisk samkvem av stor betydning for begge land.

Fellesmøtet i Narvik den 6/2 1957 fatter derfor enstemmig beslutning om å henstille til de respektive myndigheter i Sverige og Norge om snarest å realisere denne veiplan. Møtet henstiller til de respektive lands veimyndigheter om å foranledige rekognosert og stukket den mest hensiktsmessige trace for denne vei etter nøye samråd med de lokale myndigheter. Parallelt med dette arbeide må det også så snart råd er innledes samarbeide — eventuelt i Det Nordiske Råd — om en mulig felles-finansiering av dette vei-prosjekt.

Av de prosjekter som kan komme på tale, syntes møtet å samle seg sterkest om veien fra Kattuvuoma langs Leinavann og Altevann til Innset i Bardu. Sekretariatet vil ikke ta standpunkt til hvilket veialternativ som bør velges, men gir ovennevnte uttalelse sin fulle støtte.

I Nordland fylke er det flere forbindelser som er sterkt på tale.

Som et alternativ til veiforbindelse Norrbotten—Troms innland har det således sporadisk vært tale om en vei langs sørsiden av Torneträsk til Bjørnefjell og ned i Ofoten. All den stund det går jernbane gjennom samme område, kan sekretariatet vanskelig tenke seg at svenskene foreløpig kan være særlig interessert i dette prosjektet. Det er ellers å merke at det nordlige Nordland vil være godt tjent med en mellomriksvei gjennom Bardu eller Målselv. I tilfelle det kommer på tale å legge en større bedrift i Ofoten på svensk-norsk- og eventuelt finsk samarbeidsbasis kan imidlertid prosjektet få ny aktualitet.

Langt større vekt legger sekretariatet foreløpig på den påtenkte mellomriksvei Sädvaluspen—Graddis—Storjord (Hestbrinken). På norsk side antas

at en befolkning på mellom 35- og 40 000 mennesker vil ha direkte interesse av veien. På svensk side er tallet langt større. Ved siden av veiens turistmessige betydning, vil den bl. a. kunne skape nye og meget betydelige markeder for fisk og jordbruksprodukter fra Salten-området. En må også kunne regne med en viss industriekspansjon i Salten i årene framover. En vei som åpner nye muligheter for avsetning i Sverige, vil i seg selv kunne stimulere en slik utvikling. Veien er på svensk side anslått til å koste ca. 10 mill. sv.kroner, mens den norske del, Storvågli—riksgrensen i 1956 ble beregnet til knappe 3 mill. kroner. Det er ønskelig at det blir gjort helt klart at den norske delen vil kunne bygges så snart svenskene vedtar å bygge parsellene på sin side av grensen.

På strekningen Rana—Trøndelag grense er i første rekke følgende prosjekter på tale:

Forsterkning, eventuelt ombygging av veien Mo—Umbukta—Storuman.

Fullføring av veien Hattfjelldal—Skarmodal—Fättjaure.

Eventuell forsterkning av veien Hattfjelldal—Krutvatn—Västansjö.

Dessuten er det på lokalt hold slått til lyd for å bygge vei fra Bleikvassli gjennom Tängvattsdalen og inn på det svenske veinett.

Av disse er fullføringen av veien Hattfjelldal—Skarmodal—Fättjaure et gammelt og berettiget krav fra befolkningen på begge sider av grensen. Veien, som på norsk side er anslått til ca. kr. 700 000,—, er under bygging. De årlige bevilgninger på norsk side er imidlertid så små at det — hvis de ikke blir forhøyet — ennå vil gå en årrekke før veien er fullført. I første rekke av omsyn til beboerne i grensedistriktet, ville en funnet det meget ønskelig om arbeidet med denne veien kunne påskyndes.

Veien bygges imidlertid ikke for tungtrafikk, og vil ikke i noe tilfelle være et brukbart alternativ til de andre nevnte prosjekter.

På litt lengre sikt vil det fra et nordnorsk synspunkt være ønskelig å få bygget en helårsvei for tungtrafikk i Mo-området (Mo—Umbukta) og en lengre sør i fylket. Med den industriutbygging som finner sted, er det neppe tvilsomt at såvel Mo-området som Mosjøen-området vil få et stadig sterkere behov for en lettvinnt adkomst til Sverige. Dette behovet vil bli ytterligere styrket hvis en nordisk tollunion blir gjennomført. Under de drøftinger som hittil har funnet sted, er det såvidt vites forutsatt at det foreløpig bare bygges en helårig mellomriksvei i området Trøndelag grense—Mo i Rana. Her har på norsk side distriktsinteressene stått til dels mot hverandre, og sekretariatet vil vanskelig kunne gi noen tilråding om hvilket alternativ som bør velges først. En vil bare peke på at alternativet Mo—Umbukta, som svenskene er mest interessert i, vil kreve temmelig store norske bevilgninger, mens det antakelig med relativt små midler vil være mulig å utbedre og holde veien Hattfjelldal—Krutvatn åpen året rundt.

Sekretariatet vil rå til at det snarest søkes truffet et valg og at finansieringen deretter prøves løst ved ekstraordinære bevilgninger.

En vil i denne sammenheng på nytt presisere at finansieringen ikke må skje på bekostning av veien Hattfjelldal—Skarmodal, som primært tar sikte

på å løse et rent distriktsproblem. En helårs mellomriksvei sør for Saltfjellet bør heller ikke settes opp som et alternativ til Graddisveien. Disse veier vil dekke helt forskjellige behov, og vil på ingen måte erstatte hverandre.

Oslo, 10. oktober 1958

Leif Aune

BILAGA 4

PM rörande överenskommelse mellan Finland och Sverige om en färjeförbindelse över Torne älv

Sveriges utrikesminister Östen Undén och Finlands ambassadör i Stockholm P. K. Tarjanne undertecknade den 22 september 1958 en överenskommelse angående anordnandet av en färjeförbindelse över Torne älv mellan Närkki i Finland och Övertorneå i Sverige. Överenskommelsen, som har formen av en ministeriell noteväxling och som trätt i kraft genom skriftväxlingen, har följande lydelse:

Artikel 1.

Sverige och Finland äro ense om att anordna en färjeförbindelse över Torne älv mellan Övertorneå i Sverige och Närkki i Finland.

Denna förbindelse skall upprätthållas med en lindragen färja som skall vara stationerad på svenska sidan.

Artikel 2.

Sverige skall skaffa och underhålla färjan jämte utrustning ävensom ombesörja färjtrafikens upprätthållande.

Färjan skall vara utförd av stålplåt med maskineri ombord samt ha en bärförmåga medgivande 15 tons fordonsvikt och 30 tons total last.

Anskaffning, utrustning, underhåll och drift av färjan skola bekostas av Sverige och Finland med hälften vardera.

Artikel 3.

Sverige och Finland skola envar inom sitt territorium på egen bekostnad utföra och underhålla de fasta anordningar, vilka färjeförbindelsen förutsätter, såsom tillfarter, landningsbryggor, drag- och styrlintorn samt telefonanläggningar. Två roddbåtar skola finnas vid vardera färjläget för säkerställande av fortsatt persontrafik vid eventuella driftsstopp eller andra tillfällen.

Artikel 4.

Under den tid älven är tillfrusen skall motorplogad väg anordnas över isen. Vardera staten skall inom sitt område ombesörja och bekosta denna väg.

Artikel 5.

Vägmyndigheterna i Sverige och Finland skola träffa överenskommelse om färjans och utrustningens tekniska data samt om utförandet av de arbeten, som föranledas av färjeförbindelsens anordnande.

Artikel 6.

Vederbörande myndigheter i Sverige och Finland skola träffa överenskommelse om övriga anordningar, som färjeförbindelsens grundande och upprätthållande förutsätta, bland annat om den ordning, som bör iakttagas vid färjtrafiken, liksom om upprätthållandet av trafiken å vintervägen.

Oktober 1958

BILAGA 5**Utlåtande av Nordiska samferdselkommittén**

Nordisk samferdselskomité har i tiden 3.—12. august 1958 foretatt en befarings på Nordkalotten og i sønnenforliggende områder for å danne seg et bilde av den rolle vegforbindelser vil spille for økonomisk utvikling av områdene og for samkvem og trivsel for de folk som bor der.

Under befaringsen har komitéen hatt for øye de utredninger som er gitt i materiale som tidligere har vært fremlagt for Nordisk Råd, herunder tilleggsforslag av riksdagsmedlem fru Ragnhild Sandström om vegforbindelsene mellom Norge og Sverige, og videre stortingsmann Jon Leirfall's P.M. om Nordkalottens vegspørsmål, samt medlemsforslag fra representantene Lennart Heljas, Jon Leirfall og Ragnhild Sandström om særskilte bevilgninger til veger i Finnlands, Norges og Sveriges nordligste områder, fremlagt til Nordisk Råds 6. sesjon.

Komitéen har på befaringsen sett på både eksisterende og foreslåtte nye vegforbindelser mellom Finland og Norge fra Kirkenes og Pasvik i nord til Kautokeino i syd og fra Ivalo og Enare i øst til Finnmarks kyststrøk i vest. Under befaringsen har komitéen fått muntlige utredninger fra eksperter og interesserte fra områdene.

I Troms har komitéen fått utredninger om de behov distriktet har for forbindelser til Nord-Sverige.

I Nordland og Västerbottens len har komitéen sett på de alternativer som foreligger for helårs vegforbindelser mellom Norge og Sverige og herunder lått orienteringer såvel om de synsmåter som gjør seg gjeldende i disse distrikter, som om det materiale vegekspertene har kunnet fremlegge.

Komitéen har over alt kunnet konstatere en levende interesse for og ønske om bedre samband over landegrensene. Man har flere steder fått sterk følelse av at disse landegrensene i realiteten ikke eksisterer. Det har fra gammelt av

vært trafikk mellom nabolandene også hvor det ingen veger er. Det er på disse steder ønske om å få tilknytning med veger som kan gi grunnlag for moderne trafikk.

Komitéen har også fått føle de store avstander man har i disse områder i Norden. Det er disse avstander som skiller områdene. Avstandene forøkes der hvor man får lange omveger for å komme frem landene imellom med moderne transportmidler.

Flere vegforbindelser vil bety forkortelse av avstandene for mange strøk og gi muligheter for hyppigere samkvem og rasjonell vareutveksling.

På den over 700 km lange grense i nord mellom Finland og Norge er det i dag 3 vegforbindelser. 2 av disse går fra Kaamanen nord for Enare til Finnmark over henholdsvis Karigasniemi—Karasjok og Utsjoki—Tanadalen.

Etter at ishavsvegen fra Rovaniemi over Ivalo til Petsamo ble brudt er det ikke lenger noen forbindelse fra Nord-Finland til Pasvik-dalen og Kirkenes. Det foreligger plan om bygging av ny veg på østsiden av Enaresjøen til Pasvik-dalen og Kirkenes-området. Denne vegplan er knyttet sammen med planen om reisning av en treforedlingsbedrift i Kirkenes-området basert på utnyttelse av de store unyttede tømmer-reserver som har sin hovedtyngde syd for Enaresjøen. Om denne skog- og treforedlingsplan blir realisert vil man her få en vegforbindelse av relativt høy standard. Etter de anslag komitéen har fått vil det innebære veginvesteringer på rundt 10 mill. kroner på norsk side og ca. 2 1/2 ganger så meget på finsk side.

Lenger vest er det særlig mellom Kautokeino og Enontekiö det synes å være behov for ny mellomriksforbindelse. Veggen fra Alta til Kautokeino kan i dag ikke holdes åpen om vinteren. Den er derfor under omlegging med sikte på å få helårsveg. Fra Kautokeino henimot den finsk-norske grense er forøvrig under bygging en landbruksveg hvor det i dag gjenstår ca. 25 km til grensen. Fra grensen til Enontekiö vil gjenstå ca. 35—40 km. En sammenknytting av vegene over grensen her vil innebære betydelige avstandsforkortelser for meget store områder på begge sider og få betydning for modernisering av gammelt samkvem, for turisttrafikk og rasjonell vareutveksling. Det må tas med i bildet planen om bygging av veg mellom Karasjok og Kautokeino, som vil gi korteste helårsforbindelse mellom Øst- og Vest-Finnmark.

Mellom Nord-Troms og Finland er det en vegforbindelse fra Skibotn til Kilpisjärvi som kan holdes åpen året rundt. Lenger syd er det ingen vegforbindelse mellom Troms fylke og Sverige over den henimot 200 km lange grense. Komitéen er orientert om planene for forbindelse mellom Kiruna og Troms. Det foreligger her flere alternativer som en norsk komité nedsatt av Troms fylke for tiden arbeider med. Disse alternativer tar hovedsakelig sikte på tilknytting til en veg som Kiruna stad har prosjektert til Laimoviken, 6 km fra den norsk-svenske grense. Disse planer trenger nærmere bearbeidelse.

Over den ca. 500 km lange grense mellom Nordland fylke i Norge og Norrbottens og Västerbottens len i Sverige er det en jernbaneforbindelse

Narvik—Kiruna i nord og to vegforbindelser sør for Saltfjell, mellom Mo i Rana og Tärnaby (over Umbukta) og mellom Tärnaby og Mosjøen gjennom Hattfjelldal. Sistnevnte veg ble vinteren 1957/58 holdt åpen. Umbukta-vegen kan ikke holdes åpen om vinteren.

Det er tatt opp en gammel plan om vegforbindelse nord for Saltfjell mellom riksveg 50 i Saldal ved Storfjord, gjennom Junkerdal til det svenske vegnett over Sädvaluspen—Arjeplog i Norrbottens len. En norsk og en svensk komité arbeider med dette prosjekt. En gammel veg på norsk side går gjennom Junkerdal til Graddis, 5 km fra den norsk-svenske grense. Den første del av denne veg fra riksveg 50 er ombygget og det gjenstår 20 km til riksgrensen hvor vegen må ombygges, og for de siste 5 km nybygges. Dette er beregnet å koste 4 mill. kr. På svensk side vil måtte bygges ny veg til riksgrensen. Det foreligger to alternativer for veg fra Arjeplog til grensen, det ene er Sildutdal-alternativet som medfører bygging av 71 km veg til en beregnet kostnad av 9,4 mill. sv. kr., det annet er Merkenesdal-alternativet som vil medføre bygging av 65 km veg for 8,7 mill. sv. kr. Dessuten vil strekningen Arjeplog—Jäkkvik etter begge alternativer måtte bygges ut for 2,5 mill. sv. kr. Det er her forutsatt en 3,5 bred veg som skal kunne holdes åpen året rundt. Det har fra gammelt av vært ferdsel over grensen her og det er meget slektskap mellom befolkningen på begge sider. En vegforbindelse over grensen ventes å gi betydelig øking i samferdselen med moderne transportmidler og gi bedre næringsgrunnlag på begge sider, bl. a. gjennom turisttrafiken. Det må tas i betraktning at vegen vil gi adgang til gode turiststrøk til tider av året da vegen over Saltfjell er sperret. Ved sammenknyttingen av de to lande vegnett vil den også gi fremkomstmuligheter i større sammenheng i sin almindelighet.

Mellom Västerbottens len og Nordland fylke syd for Saltfjell i området Mo i Rana—Mosjøen foreligger behov for utbygging av en mellomriksveg av god kvalitet som kan gi sikker helårsforbindelse. En felles norsk-svensk komité arbeider med dette spørsmål. På svensk side vil vegen fra Storuman til Tärnaby bli av betydelig bedre standard etter de bevilgninger som nå gis på vegbudsjettet og i samband med kraftutbyggingen. Det blir visse tilleggsinvesteringer frem til grensen. På norsk side vil en utbedring av vegen over Umbukta, ca. 40 km, medføre investeringer på ca. 9 mill. kr., og for vegen over Krutvatn, ca. 38 km, vil det koste 1,3 mill. kr. å få sikrere helårsveg og 8—9 mill. kr. å få en veg av samme standard som det er tale om eller Umbukta-alternativet, d. v. s. en god standard for tungtrafikk. Det finnes i dette område også flere andre alternativer. En utbygging av en helårsforbindelse i dette område forventes å gi bedre næringsgrunnlag på begge sider av grensen og vil knytte sammen betydelige bosettingsområder.

Utenom de foran nevnte vegforbindelser som komitéen har befart, finnes prosjekterte forbindelser mellom Finland og Sverige som det er gitt en oversikt over i en promemoria fra det finske kommunikasjonsdepartement, datert 1/8 1958. Dette promemoria vedlegges [*se Bihang*].

Nordisk samferdselskomité kan etter sin befaring og på grunnlag av det finske promemoria, fastslå at det er et betydelig behov for flere og bedre

vegforbindelser over landegrensene i nord og at en utbygging av disse veger vil medføre bedre livsvilkår for befolkningen i store områder av Norden. Dette gjelder for den stedlige befolkning og det gjelder ikke minst for de samer som med sine renhjorder flytter over store strekninger i områdene og hvis liv og innbyrdes samkvem vil kunne lettes i betydelig grad. En vegutbygging må anses nødvendig for det videre samarbeid om utbygging av disse områder. Komitéen har ikke kunnet gå inn på noen innbyrdes prioritering av de vegforbindelser den har befart eller forøvrig er gjort kjent med behovet for, men antar at en prioritetsrekkefølge vil tre klarere frem når vegmyndighetene i de tre land får arbeidet videre med foreliggende prosjekter og ventelig i nær fremtid får avslutte det faglige samarbeid om de foran nevnte prosjekter.

I anledning av det medlemsforslag som er gitt til Nordisk Råd av representantene Lennart Heljas, Jon Leirfall og Ragnhild Sandström vil komitéen gi følgende uttalelse:

1. Komitéen vil tilrå at de nordiske lands samferdselsdepartementer og vegmyndigheter holder intim kontakt med hverandre for i så hurtig tempo som mulig å realisere de av de foran omtalte prosjekter som anses viktigst.

2. Komitéen vil fullt ut støtte foran nevnte medlemsforslag og vil tenke seg dette gjennomført i den form at det i hvert av de land denne sak angår, stilles et beløp til regjeringens disposisjon under en særskilt post på vegbudsjettet med benevnelsen »internordiske veger». Det bør tilligge regjeringene i disse land i hvert enkelt tilfelle å komme overens med nabolandene om bygging av slike veger.

3. Nordisk samferdselskomité vil hvert år be vegmyndighetene om en rapport om pågående og planlagt arbeid med slike veger.

Mosjøen, 12. august 1958

Svend Horn Väinö Leskinen Nils Hønsvald L. D. Cassel
Vagn Bro Urho Kähönen Jon Leirfall K. E. Hesselblom

BIHANG

PM rörande Nordkalottens vägförbindelser

(Av Finlands ministerium för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena)

A. Vägförbindelserna mellan Finland och Sverige

1. Broförbindelsen Torneå--Haparanda

Trafiken har numera ökat så, att gränsbroarna och brobankarna i en snar framtid borde breddas. På svenska sidan är brobanken redan 10,5 m bred, men bron har ej breddats. Breddningen av brobanken och bron till 10,5 m

på finska sidan har man tänkt utföra ännu innevarande år. Det vore önskvärt att även bron på svenska sidan bleve ombyggd till samma bredd.

2. Färjförbindelsen vid Övertorneå

Färjan har färdigställts och tagits i bruk sommaren 1957. Den slutliga överenskommelsen mellan de båda länderna torde fås till stånd i en snar framtid.

3. Färjan vid Pello

Trafiken över färjstället har småningom vuxit så, att stockning ej alltid kunnat undvikas. Dessutom ligger färjtrafiken nere vår och höst, sammanlagt ca 2 månader, på grund av den kraftiga strömmen och isbildningen, och även sommartid uppstår ibland stagnation vid större strömhastighet. I anledning härav har på uppdrag av de svenska och finska vägmyndigheterna utförts undersökningar på platsen och uppgjorts en preliminär plan för ersättande av färjan med en fast bro. Förutsatt att de båda länderna bygger vägsträckorna på eget område och halverar brobyggnadskostnaderna, skulle kostnaderna för Finlands del stiga till 100 000 000 fmk. Mellan de båda länderna borde underhandlingar om brobygget fås till stånd.

4. Färjan vid Kolari

På färjstället har redan år 1941 utförts undersökningar. Färjförbindelsen torde kunna anses vara av behovet påkallad, men i angelägenhetsordning bör den vid Muonio planerade färjförbindelsen likväl givas företräde.

5. Färjan vid Muonio

Färjförbindelsen är såväl ur det lokala behovets som turismens synpunkt behövlig. De finska vägmyndigheterna har utfört undersökningar på platsen och uppgjort projekt till byggande av tillfartsväg till färjstället. Likaså har de svenska vägmyndigheterna uppgjort projekt till byggande av den behövliga tillfartsvägen på svenska sidan. Färjförbindelsen kan färdigställas efter det överenskommelse mellan de båda länderna träffats. Underhandlingar i saken borde föras.

6. Färjan vid Karesuando

Den nuvarande färjan, vars underhåll enligt överenskommelse mellan de båda länderna har ombesörjts av de svenska vägmyndigheterna, torde tillsvidare tillfredsställa trafikbehovet som sådant.

B. Vägförbindelserna mellan Finland och Norge

7. Vägförbindelsen Muonio—Karesuando—Kilpisjärvi—Skibotn

Vägarbetena har fortsatts och sträckan Karesuando—Kilpisjärvi—riksgränsen har med undantag av några fullbordade arbeten färdigställts.

8. Vägförbindelsen Enontekiö—Kautokeino

Av de finska vägmyndigheterna har uppgjorts projekt till byggande av den 36,76 km långa vägsträckan Enontekiö kyrkby—Leppäjärvi—riksgränsen mellan Enontekiö och Kautokeino till en 5 m bred grusväg. Ifrågavarande vägförbindelse vore av betydelse för såväl de lokala gränskommunerna som för turismen. Underhandlingar om byggande av förbindelsevägen borde vidtagas.

9. Vägförbindelsen Karigasniemi—Karasjok

Enligt överenskommelse mellan de båda länderna har bron över Enare älv vid riksgränsen färdigställts.

10. Broförförbindelsen över Tana älv vid Utsjoki-mynningen

Mellan de finska och norska vägmyndigheterna har underhandlats om för-
enande av de finska och norska vägnäten med en provisorisk färja ca 4,5 km nedanför Utsjoki-mynningen, och en dylik förbindelse är även lätt att få till stånd. Då det är att vänta att färjförbindelsen, i synnerhet om våren och hösten, kommer för en längre tid att avbrytas på grund av ishinder, torde det i framtiden vara av behovet påkallat att antingen bygga en bro över Tana älv vid Utsjoki-mynningen eller åstadkomma förbindelsen mellan länderna på i punkt 11 anført sätt. Underhandlingarna mellan vägmyndigheterna torde fortsättas.

11. Vägförbindelsen Utsjoki—Polmack—Skipaguorra

Av Finlands vägmyndigheter har uppgjorts projekt till byggande av en för lättare trafik avsedd väg längs Tana älvs södra strand från Utsjoki-mynningen till riksgränsen vid Polmack. Vägen, av vilken redan tidigare färdigställt kortare sträckor, kan förenas med det norska vägnätet vid riksgränsen utan att byggande av en bro över Tana älv bleve behövt, då det i Norge redan finns en väg till Polmack på samma sida om älven.

12. Vägförbindelsen Virtaniemi—Ellentjern—Vaggetem

Byggandet av vägen ansluter sig till frågan om utnyttjande av Enare-områdets skogstillgångar och grundandet av en tilltänkt cellulosafabrik vid Ishavet i Norge. Den för frågans behandling tillsatta blandade kommittén har kommit till ett positivt resultat. Så snart överenskommelse i frågan träffats, kunde vägbygget påbörjas.

Den 1 augusti 1958

Medlemsförslag

om samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor

(Väckt av Sven Em. Ohlon, Arvo Salminen och Rakel Seweriin)

Den snabba omdaning av samhällslivet medför att behovet av högre utbildad arbetskraft i alla länder ökar i rask takt. Stora anspråk ställs på utbildningsanstalterna på skilda områden. Icke minst har trycket från dessa växande krav varit kännbart för universiteten och övriga lärosäten, som svarar för skolningen av den akademiska arbetskraften. Ett av de viktigaste problemen i våra dagar har blivit att åstadkomma den nödvändiga upp- rustningen av universitet och högskolor. Stora kostnader måste läggas ned härpå. Delvis sker denna upp- rustning genom utbyggnad av redan förefintliga läroanstalter, delvis genom grundande av nya.

Självfallet måste i första hand varje land för sig bära dessa kostnader. Detta förhållande utesluter emellertid icke att vissa påtagliga vinster skulle kunna göras genom ett närmare nordiskt samarbete. Trots de stora ansträngningar som hittills gjorts för att underlätta samarbetet på det kulturella området torde ännu åtskilligt återstå i förevarande avseende. Frågan om effektiviteten i det nordiska samarbetet vad angår universitetsväsendet fick aktuell belysning hösten 1957, då vid ungefär samma tidpunkt Sveriges riksdag fick mottaga ett förslag om inrättande av en medicinsk högskola i Umeå och Finlands riksdag fick sig förelagt förslag till lag om inrättande av ett universitet i Uleåborg. Någon närmare kontakt hade icke förekommit i denna sak mellan de ansvariga undervisningsmyndigheterna i Finland och Sverige. Särskilt i tider, då de statliga resurserna såväl i Finland som Sverige är ytterligt hårt ansträngda, vore det naturligt att åtminstone möjligheterna till viss samverkan beträffande utbyggnaden av två så relativt närbelägna lärosäten, om ock belägna i skilda nordiska länder, undersöktes. Med rätt stor grad av sannolikhet kan det antagas att en koordinering av dylika utbyggnadsplaner skulle öppna möjligheter till besparingar, t. ex. genom fördelning av vissa uppgifter. Särskilt borde man inrikta sig på samverkan beträffande utbyggnaden av mera kostnadskrävande institutioner.

Det anförda exemplet om högskolan i Umeå och universitetet i Uleåborg är icke något särfall. De kontinuerliga utbyggnadsplaner på det högre undervis-

ningsväsendets område, som sysselsätter Nordens alla undervisningsministerier, skulle utan tvivel vinna på att de tid efter annan ställdes vid sidan av varandra. I flertalet fall förhåller det sig säkerligen så, att varje land måste gå fram för sig och följa sina egna planer. Men lika troligt är att det av och till vid en dylik konfrontation skulle visa sig, att samma frågor är aktuella i två eller flera länder och att där en viss samordning skulle kunna bidra till lösningen av de berörda ländernas problem. Nu upptäckes sådana samarbetsmöjligheter ofta först på ett så framskridet stadium, att det är för sent att företaga sig något, därest ett uppskov med det aktuella projektet icke kan riskeras. En svårighet, som i detta sammanhang icke bör underskattas, är fackmännens nationella ambitioner. I regel har de inhemska lärosätena starka intressen av att för egen del få så stor anpart av kakan som möjligt. Endast motvilligt är de beredda att avstå från något av vad de hoppats få för den egna inrättningens räkning till förmån för ett annat lärosäte, oavsett om detta ligger i det egna landet eller i ett grannland.

De hittillsvarande erfarenheterna pekar bestämt i den riktningen, att kontakterna mellan de nordiska länderna är otillräckliga i det här angivna avseendet. Mera genomförda försök att samordna upprustningsplanerna och att över huvud ställa samman och jämföra de olika utbyggnadsprogrammen har hittills icke gjorts, såvitt angår det högre utbildningsväsendet.

Det kan sägas, att Nordiska kulturkommissionen, som nu varit verksam i tio år, sysslar med hithörande uppgifter. Det måste emellertid då fasthållas, att NKK främst arbetar som ett beredningsorgan för olika specialuppgifter av nordisk karaktär. Däremot har kommissionen icke anledning att mera intimt följa de allmänna kulturella upprustningsplanerna, som sysselsätter undervisningsmyndigheterna och som i första hand faller inom den rent nationella sektorn. NKK:s framgångsrika arbete med olika nordiska spörsmål ligger därför i huvudsak vid sidan av det här behandlade problemet.

Här åsyftas nämligen något annat än utredningar av i förväg uppställda begränsade samarbetsprojekt. Vad som nu erfordras är omedelbar kontakt mellan de centralt planerande och ansvariga myndigheterna, d. v. s. mellan undervisningsdepartementen och -ministerierna. De inom dessa departement och ministerier med budgetarbetet främst betrodda borde kunna sammanträffa förslagsvis två gånger om året vid tidpunkter, som med hänsyn till budgetarbetet i de olika länderna ter sig som lämpliga, och då för varandra redogöra för de problem och förslag på universitetens och fackhögskolornas område, som för tillfället är aktuella. Även löpande budgetfrågor borde kunna behandlas. Sannolikt skulle man vid en dylik konfrontation av de i varje land aktuella anslagsfrågorna icke sällan finna spörsmål där genom en samordning besparingar — kanske i vissa fall rätt obetydliga men i andra mera betydande — skulle kunna vinnas.

För närvarande arbetar, som naturligt är, fackdepartementen i varje land avskilda från motsvarande departement och ministerier i övriga nordiska länder. Det kommer att ta avsevärd tid att bryta denna isolering. Ett värdefullt steg skulle tas, om de för budgetarbetet på högskoleområdet ansvariga

på här föreslaget sätt regelbundet möttes och diskuterade i de olika länderna aktuella anslagsproblem ur synpunkten att genom samordning eftersträva ekonomisering. Icke minst på längre sikt skulle säkert en sådan samverkan ge goda resultat.

Under hänvisning till det anförda föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta de för budgetarbetet beträffande utgifterna för universitet och högskolor ansvariga i respektive länder nära samverka med varandra beträffande detta arbete i syfte att uppnå kostnadsbesparingar.

Stockholm, Helsingfors och Oslo i maj 1958

Sven Em. Ohlson

Arvo Salminen

Rakel Seweriin

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Undervisningsministeriet:

Det danske undervisningsministerium finder tanken om afholdelse af regelmæssige embedsmandsmøder som de foreslåede interessant og velvillig overvejelse værd, idet man erkender, at en regelmæssig udveksling af synspunkter og planer også på det heromhandlede område i enkelte tilfælde vil kunne føre til en hensigtsmæssig koordinering af de nordiske landes indsats i henseende til statsinvesteringer i den højere undervisning og forskningens udbygning, og dermed i visse tilfælde til mere rationel planlægning og deraf følgende besparelser.

Man undlader dog ikke at påpege, at så vidt nærværende ministerium kan se, vil det kun i relativt få tilfælde være muligt at undlade en udbygning af hjemlandets læreanstalter på grund af tilsvarende foranstaltningers gennemførelse i et andet nordisk land, allerede fordi undervisningens kontinuerlige og effektive gennemførelse i flertallet af tilfælde vil kræve tilstedeværelsen af fuldt tidssvarende læreanstalter, laboratorier og institutter m. v. i hjemlandet. Imidlertid vil der være tilfælde, hvor en udpræget og måske kostbar specialuddannelse med fordel vil kunne koncentrerer ved et enkelt eller enkelte nordiske universiteter, medens andre specialuddannelser henlægges til et andet eller andre nordisk universiteter, ligesom også de videnskabelige forskningsopgaver formentlig i visse tilfælde må kunne deles mellem de nordiske læreanstalter i større udstrækning end hidtil.

Man skal sluttelig pege på, at et samarbejde ved planlægningen af nye institutter m. v. for den højere uddannelse allerede finder sted i ret vidt omfang gennem de respektive byggeudvalgs studium af tilsvarende institutioner i første række i nabolandene, ligesom det bemærkes, at undervisningsministeriet må tillægge det samarbejde mellem universitets- og læreanstaltsledelserne, der blandt andet realiseres ved regelmæssige nordiske rektormøder, en meget væsentlig betydning i den heromhandlede relation.

København, den 19. august 1958

Jørgen Jørgensen

P. A. Koch

Fm.

Den kgl. veterinær- og landbohøjskole:

For de fagområder, højskolen dækker, er det næppe sandsynligt, at et samarbejde om oprettelse af institutter o. l. vil være fordelagtigt, da naturforhold, landbrugsforhold m. v. i Danmark adskiller sig ret væsentligt fra forholdene i de øvrige nordiske lande. Såfremt forskellighederne i de nævnte henseender i visse tilfælde måtte vise sig ikke at stille sig hindrende i vejen for et så intimt samarbejde, som der her er tale om, vil højskolen dog være villig til en drøftelse, idet det pointeres, at det i det enkelte konkrete tilfælde vil være tilstrækkeligt med en kontakt mellem de bevilgende myndigheder.

København, den 23. juli 1958

Thorkil-Jensen

Niels Hermansen

N o r g e**Utenriksdepartementet:**

Kirke- og undervisningsdepartementet er helt enig i grunntanken bak det foreliggende forslag. Det er hensiktsmessig at de nordiske land samarbeider om løsningen av en rekke oppgaver vedrørende utbyggingen av universiteter og høyskoler. Det dreier seg om institusjoner og institutter som det vil falle for kostbart for det enkelte land å bygge ut og drive alene, enten fordi vedkommende fag stiller store krav til plass og instrumenter, eller fordi behovet for spesialister på vedkommende felt er så lite i et enkelt land at det ikke kan forsvares å opprette institusjoner med så begrenset kapasitet.

I samsvar med dette syn er det allerede etablert samarbeid om et Nordisk institutt for teoretisk atomfysikk (København), Nordisk journalistkurs (Århus) og om marin biologi (biologiske stasjoner i de nordiske land). Planer om samarbeid om høyere husholdningsutdannelse, arktisk medisin, hagekunst og folkløse (eventyr) er under utredning. Det organ som hittil har koordinert myndighetenes arbeid med disse saker er det nordiske undervisningsministermøtet, og etter kirke- og undervisningsdepartementets oppfatning bør dette også mest hensiktsmessig ta seg av oppgavene i fremtiden.

Nordisk kulturkommisjons norske avdeling deler helt ut det syn at et samarbeid om utbyggingen av universiteter og høyskoler i Norden vil kunne føre til vesentlige fordeler både faglig og økonomisk. Kulturkommisjonen arbeider med dette spørsmålet, og har utvirket at planer og utredninger om mer omfattende utbygging innen forskningssektoren har vært utvekslet mellom landene. Kulturkommisjonen mener at det som en regel raskt bør foretas en nordisk vurdering av større nye utbyggingsforslag som legges fram. Mulighetene for nordisk samarbeid om saker av denne art bør også tas med

i betraktning allerede under utarbeidelsen av nasjonale planer eller utredninger. Kulturkommisjonen ser det som sin oppgave fortsatt å arbeide for en gradvis øking av det samarbeid som finner sted under forberedelsen av de nasjonale utbyggingsprogrammer når det gjelder universiteter og høyskoler.

Når det gjelder forslaget om å etablere en permanent kontakt på et høyt administrativt plan om de spørsmål det her gjelder, vil kulturkommisjonens norske avdeling peke på de nordiske undervisningsministermøter som et egnet forum. Kulturkommisjonens vitenskapelige seksjon vil her kunne bistå med utredningsarbeid.

I tilfelle et samarbeid kommer i stand i overensstemmelse med det foreliggende forslag for Nordisk Råd, vil dette i alle tilfelle måtte suppleres med en ganske omfattende kontakt på et mer faglig plan. Uansett formene for det administrative samarbeid, synes det naturlig at Nordisk kulturkommisjon her bidrar så langt det er mulig med å etablere den nødvendige kontakt i nært samarbeid med de administrative instanser i hvert enkelt land.

Kulturkommisjonens norske avdeling vil på denne bakgrunn anbefale at man fra norsk side gir sin støtte til det foreliggende medlemsforslag i Nordisk Råd, men antar at det vil være hensiktsmessig samtidig å understreke betydningen av at det her finner sted et nært samarbeid mellom de administrative departementsorganer og Nordisk kulturkommisjon.

Oslo, 24. september 1958

Medlemsförslag

om gemensam bokmarknad m. m.

(Väckt av Finn Moe, Sven Em. Ohlson, Lars M. Olsen och John Österholm)

Frågan om upparbetandet av en effektivt verksam nordisk bokmarknad har diskuterats under lång tid. Olika åtgärder har föreslagits för att om möjligt åstadkomma en sådan. Delvis är det här fråga om att återvinna terräng som gått förlorad. Ännu vid sekelskiftet var en i ett nordiskt land nyutkommen bok av en känd författare en litterär händelse, som allmänt uppmärksammades även i grannländerna.

Betydelsen av att en verklig nordisk bokmarknad kommer till stånd kan knappast underskattas. Det är här fråga om, icke blott att stärka de kulturella förbindelserna mellan länderna i allmänhet, utan även att öka den ömsesidiga förståelsen av varandras språk. Ekonomiskt sett skulle också stora fördelar erbjuda sig för författarna, om de verkligen kunde räkna med hela Norden som en omedelbar marknad för sina verk i stället för som nu i huvudsak endast det egna landet. Även om översättningar av skönlitteratur från ett nordiskt språk till ett annat icke kan undvaras, skulle dock säkerligen behovet av sådana successivt minska.

Uppenbarligen måste åtgärder av skiftande slag vidtagas i syfte att uppnå bestående resultat. Det är därvid nödvändigt att såväl staten som enskilda är verksamma.

Från statsmakternas sida måste en av de första åtgärderna för att genomföra en fri marknad självfallet vara, att de boktullar som nu finnes i Danmark och Norge helt avvecklas. Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har också i sitt förslag till gemensam nordisk tulltariff angivit att böcker skall vara tullfria. Detta förslag bör under alla omständigheter genomföras, även om det nordiska tulltaxeförslaget icke i alla delar skulle bli realiserat. De invändningar, som tidigare rests i Nordiska rådet från danskt och norskt håll mot ett borttagande av boktullarna, har icke verkat övertygande.

Statliga instanser kan lämpligen även engagera sig för saken genom att medverka i upplysningsverksamhet för att stimulera allmänheten till inköp av grannländernas litteratur. Bokutställningar torde därvid spela en betydelsefull roll. Den svenska bokutställningen i Oslo våren 1958 kan därvid

nämnas som ett gott exempel. Önskvärt vore att en bestämd plan kunde läggas upp för utställningsverksamheten, så att denna efterhand kom att omfatta hela Norden.

Av betydelse är självfallet också den upplysningsverksamhet som kan bedrivas i radio och television, t. ex. i form av litteraturkrönikor o. d. Radion och televisionen torde överhuvudtaget vara de media, genom vilka kunskap snabbast kan spridas i vidare kretsar beträffande nyutkommen nordisk litteratur.

Om verklig framgång skall kunna vinnas, måste emellertid saken läggas upp affärsmässigt, så att de företag och andra enskilda som arbetar på bokmarknaden blir ekonomiskt intresserade av att medverka med egna insatser.

Det gäller här att engagera främst förlagen, bokimportörerna och bokhandeln.

Vad först angår förlagen torde det vara på sin plats att nämna det exempel, som givits genom det av ett enskilt norskt förlag 1957 startade »Cappellens nordiske bibliotek». Grundtanken är att den läsande allmänheten har svårigheter att i den rika bokfloden utvälja god nordisk litteratur. I det föreliggande fallet har förlaget sökt att lösa problemet genom att utge en serie skandinavisk skönlitteratur omfattande 20 band om året, varav hälften prosa, hälften lyrik. Initiativet synes bli en framgång för förlaget ur flera synpunkter. Exemplet visar också att det finns en marknad för god skönlitteratur från grannländerna, om blott lämpliga vägar utnyttjas.

Vidare är av vikt att det vid bokförsäljning i Norden i större eller mindre grad tillämpade kommissionärsväsendet utbygges på lämpligt sätt. Utsikterna att intressera bokhandeln för en aktiv insats skulle öka, om det bleve möjligt för boklådorna att i större omfattning i kommission taga in litteratur från de nordiska grannländerna. De kommissionssystem, som redan nu finnes i de nordiska länderna, bör därför samordnas på sådant sätt, att uppnåendet av det här eftersträfvade resultatet underlättas. Det är emellertid icke praktiskt möjligt att utsända all nyutkommen litteratur till envar av de cirka 2 000 bokhandlarna i Norden. Den enda möjligheten torde vara att vissa större bokhandelsfirmor i Norden finge ställning av något slag av kommissionscentraler, till vilka övriga boklådor i landet kunde vända sig för att snabbt erhålla önskad litteratur. Härigenom skulle vägarna från producenterna till köparna avsevärt förkortas. I arbetet på utbyggnaden av kommissionärssystemet kan det måhända också visa sig praktiskt att engagera de stora bokimportörerna, som kan utgöra ett betydelsefullt mellanled mellan förlagen i ett land och bokhandeln i andra. Här torde i viss mån lokala förhållanden komma att spela en avgörande roll vid valet av de lämpliga formerna.

Av betydelse är självfallet att reklammöjligheterna icke förbises. I första hand bör här vikten av ett fullgott katalogmaterial betonas. Det torde vara en angelägenhet för de berörda parterna inom förläggarvärld och bokhandel att närmare överväga, hur katalogerna lämpligen bör utformas för att på effektivaste sätt gagna ändamålet: en gemensam nordisk bokmarknad. Ut-

sändande av dylikt katalogmaterial till intresserade skulle säkerligen icke bliva utan verkan.

En ökad annonsering i dagspressen är självfallet önskvärd. En sådan kan knappast beräknas komma till stånd, med mindre den blir ekonomiskt bärande. Förlagen skulle här möjligen kunna slå sig samman och reklamera för ett lämpligt urval av egna böcker i grannländernas press. Samverkan med tidningarnas recensionsavdelningar torde därvid böra eftersträvas, så att nordisk skönlitteratur anmäles i sådan omfattning i tidningspressen, att underlag skapas för en utbyggd annonsering rörande böckerna.

De författaraftnar med uppläsning m. m. som anordnas av boklädor, bibliotek, tidningar och andra torde också spela en viss roll för att popularisera grannländernas litteratur.

Vad angår facklitteraturen förtjänar omnämnas det värdefulla initiativ till samverkan, som några stora nordiska bokförlag tagit för att möjliggöra allmänordisk spridning av facklitteratur som utkommit i något nordiskt land. En fortsatt utbyggnad av olika former av sådant förlagssamarbete är av stor praktisk betydelse. I detta sammanhang bör framhållas önskvärdheten av att alla kataloger i fråga om facklitteratur göres samnordiska.

De ovan diskuterade frågorna har redan tidigare behandlats av Nordiska kulturkommissionen, som vid plenarmöte den 15—16 december 1956 beslutat att för regeringarna framlägga vissa preciserade förslag, gående i samma riktning som det ovan anförda (se Nordiska rådet, 5:e sess., s. 765). Kulturkommissionen har sålunda bl. a. begärt årliga anslag för följande ändamål:

1) Stipendier för litteraturkritiker: sammanlagt 6 000 norska kronor (för Sveriges del avses detta belopp skola anskaffas på privat väg).

2) Särskilt statsbidrag till folkbiblioteken för inköp av grannländernas litteratur på originalspråket: 30 000 norska kronor.

3) Till föreningarna Norden för att anordna uppsatstävlingar: 8 000 norska kronor.

Det synes rimligt att dessa av kulturkommissionen framförda anslagsökanden tillgodoses. På denna väg torde dock blott begränsade resultat kunna nås.

I kulturkommissionens framställning riktas vidare vissa uppmaningar till press-, bokhandlar- och förläggarorganisationerna samt radioföretagen. Som framgår av vad i det föregående anförts, torde någon varaktig framgång icke kunna nås utan att förläggare, bokhandlare m. fl. blir ekonomiskt intresserade för saken, vilken sålunda måste läggas på affärsmässig bas. De åtgärder varom i detta sammanhang kan bliva fråga är till största delen av det slaget, att det ankommer på näringslivet självt att vidtaga dem. Detta förhållande får emellertid icke undanskymma det allmännas ansvar för att nödvändiga initiativ i syfte att pröva olika vägar blir tagna.

Vad som från det allmännas sida skulle kunna göras i detta sammanhang, torde i främsta rummet vara att låta företrädare för förlagen, bokimporten, bokhandeln, biblioteken samt för radio, press och andra upplys-

ningsorgan komma samman till allvarliga överläggningar rörande vilka praktiska åtgärder som kan ifrågakomma för det avsedda ändamålet. En sådan konferens finge självfallet nog förberedas, så att den kunde mynna ut i överenskommelser mellan olika parter om praktiska åtgärder i syfte att skapa ett ekonomiskt underlag för en gemensam nordisk bokmarknad. Om blott de närmast intresserade kunde övertygas om att denna marknad kan bli en ekonomiskt bärkraftig realitet, kan man vara övertygad om att alla berörda företrädare inom näringslivet framdeles kommer att vara villiga till aktiv medverkan.

Att taga de initiativ som här förordats måste i första hand vara en angelägenhet för Nordiska kulturkommissionen. Regeringarna bör därför uppdraga åt kulturkommissionen att gripa sig an frågan efter de riktlinjer som här skisserats. Kulturkommissionen torde icke sakna möjligheter att samla alla de personer som är i den ställningen, att de kan influera på utvecklingen på detta område, till ett fruktbringande samarbete.

Under hänvisning till det anförda föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna
dels att genomföra de förslag som tidigare framlagts av
Nordiska kulturkommissionen för att sprida ökad kännedom
om nordisk litteratur,

dels ock att uppdraga åt Nordiska kulturkommissionen att
taga initiativet till praktiska åtgärder för åstadkommande av
en gemensam nordisk bokmarknad i enlighet med vad ovan
förordats.

Oslo, Stockholm, København och Helsingfors i maj 1958

Finn Moe

Sven Em. Ohlson

Lars M. Olsen

John Österholm

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Radiorådet:

Statsradiofoniens dramatisk-litterære afdeling har stedse søgt at give nordiske forfattere en fortrinsstilling i vore programmer. Det kan således nævnes, at stof hentet fra de øvrige nordiske litteraturer altid har beslaglagt den næsthøjeste procentdel af samtlige afdelingens udsendelser (1957/58 var tallet 15.6 %), og at den dertil næsten hvert år har bragt større nordiske oplæsningsserier. Fra de senere år kan specielt fremhæves serierne: »Moderne svenske noveller», »Svenske nutidsdigtere», »Eyvind Johnsons Norrland», »Moderne norske noveller», »Norsk skrivekunst» (essayistisk) samt »Nordiske radionoveller». I indeværende sæson løber de to omfattende serier: »Moderne finske noveller» samt »Norske nutidsdigtere». I nogle af disse serier har man — men uden større tillid til den lyttermæssige succes — ladet digterne tale på deres eget sprog.

Man håber dog derigennem — som gennem den udstrakte anvendelse af nordiske digterværker i såvel aften- som middagsføljeton'en samt gennem talrige større enkeltudsendelser om nordiske forfatterskaber — at have ydet et bidrag til at placere nordisk litteratur i danske lytteres bevidsthed.

Man kan også — omend mere sporadisk og derfor mangelfuldt — gennem bogkronikker søgt at orientere danske lyttere om de vigtigste nyheder på det nordiske bogmarked (man viede således det i forslaget fremhævede forlagsinitiativ »Cappelens nordiske bibliotek» en særlig udsendelse på selve udgivelsesdagen).

Det bliver formentlig inden for dette felt, man vil kunne øge anstrengelserne yderligere, og man vil gerne fra næste sæson søge gennemført en mere regelmæssig orientering om nyhederne på det øvrige nordiske bogmarked.

Inden for foredragsafdelingen foreligger der i henhold til aftaler på et internordisk foredragssektionsmøde i 1957 planer om lejlighedsvis gennemførelse af en fællesnordisk diskussion angående det vigtige spørgsmål om, hvorvidt man inden for Norden skal oversætte hinandens bøger. Herudover behandler udsendelsen »Bibliotekaren giver tips», som forekommer en gang om måneden, ofte et forfatterskab fra et andet nordisk land, og denne linje vil blive fortsat.

København, den 28. august 1958

P. r. v.

Peder Nørgaard

Den danske forlæggerforening:

Den danske forlæggerforening hilser med glæde det initiativ, der her er taget og har i særlig grad fæstet sig ved og giver sin fulde tilslutning til forslaget primære krav om afvikling af den gældende bogtold. En fuldstændig afskaffelse af denne told må anses for så betydningsfuld, at den simpelthen vil være afgørende for gennemførelsen af en række af forslaget's øvrige punkter.

Vi finder det formålstjenligt overfor Nordisk Råd at henlede opmærksomheden på de forskelligheder, der er i de nordiske landes toldtariffer og som virker stærkt hindrende på et internordisk samarbejde på bogproduktionens område. Det kan vist uden overdrivelse siges, at specielt de danske toldbestemmelser virker generende. Som et grelt eksempel kan nævnes, at da et stort norsk forlag for et par år siden udgav en omfattende essay-antologi »Dansk skrivekunst», trykt på dansk, kunne bogen ikke komme til salg i Danmark, fordi der ikke kunne opnås importlicens, hvilket kræves, når det drejer sig om bøger trykt på dansk i udlandet. Denne importlicens er efter vor erfaring meget vanskelig at opnå.

Til orientering for Nordisk Råd vil vi gerne nedenstående give en oversigt over de i dag gældende bogtoldbestemmelser:

1. Bøger, hæftede såvel som indbundne, med udenlandsk tekst (løbenr. 264) er fri.
2. Bøger med dansk tekst, trykt i udlandet (løbenr. 265) belægges — når importlicens overhovedet kan opnås — med 10 øre pr. kg.
3. Farveplancher, landkort, billeder og fotografier (løbenr. 275 a) belægges med 30 øre pr. kg.
4. Billedbøger (løbenr. 276) belægges med 60 øre pr. kg.
5. Trykpapir (løbenr. 270 b) belægges med 8 øre pr. kg.
6. Clicheer af enhver art metal belægges med 70 øre pr. kg.

Derimod — og det forekommer helt urimeligt — belægges clicheer af plastic med en told, der svarer til 10 % af værdien, idet de henregnes under gruppen galanterivarer. Det er over for os oplyst, at motiveringen herfor er, at man simpelthen regner alle varer af plastic for galanterivarer ud fra den betragtning, at man ikke i de enkelte tilfælde er i stand til at afgøre, om en af plastic fremstillet vare henhører under den ene eller den anden gruppe. Det skal dog retfærdigvis tilføjes, at varer af plastic til erhvervsteknisk brug ved dispensation fra tolddepartementet i hvert enkelt tilfælde kan tillades indført mod en told af 5 % af værdien.

Når man tager i betragtning, at der ved indførsel af de under 2—5 nævnte varer yderligere tilkommer en papirafgift på 30 øre pr. kg, turde det være indlysende, at toldtariffens bestemmelser for så vidt angår bøger både belaster bøgernes pris og i iøjnefaldende grad virker hæmmende på et internordisk samarbejde i bogproduktionen, et samarbejde, som ikke alene er af kulturel betydning, men også samfundsmæssigt har interesse derved, at priserne — ikke mindst på store illustrerede værker — gennem samtryk i væsentlig grad kan nedbringes.

Den danske forlæggerforening må derfor principielt gå ind for, at alle toldafgifter, der virker hindrende for et internordisk samarbejde i bogproduktionen, ophæves.

Det er en selvfølge, at Den danske forlæggerforening gerne lader sig repræsentere ved et møde til drøftelse af de nærmere enkeltheder i forbindelse med det økonomiske grundlag for et fællesnordisk bogmarked, og forbeholder sig her at fremsætte sit syn på andre af forslaget punkter.

København, den 10. september 1958

P. f. v.

Iver Jespersen

Formand

Dansk forfatterforening:

Dansk forfatterforenings bestyrelse giver sin fulde tilslutning til planen om et fælles nordisk bogmarked og mener iøvrigt, at man især bør lægge vægt på undervisningen i de nordiske sprog i skolerne.

København, den 19. september 1958

Hans Lyngby Jepsen

Danske journalisters fællesrepræsentation:

Spørgsmålet har været behandlet i forretningsudvalget i Danske journalisters fællesrepræsentation, som ønsker at udtale, at vi varmt kan tilslutte os alle foranstaltninger, som kan tjene til at udbygge de kulturelle forbindelser mellem landene, og at vi er overbevist om, at et fællesnordisk bogmarked, hvor bøger toldfrit kan udveksles mellem alle landene, vil være meget egnet til at fremme dette formål. Vi er også sikre på, at journalisterne med stor interesse vil følge bognyhederne, også i de andre nordiske lande, under den forudsætning, at anmeldereksemplarer bliver stillet til deres rådighed, og at adgangen for det bogkøbende publikum til at købe bøger fra hele det nordiske område gøres lettere.

Vi tror, at et fællesnordisk bogmarked ikke alene vil have betydning for de kulturelle forbindelser i snævrere forstand, men vil være medvirkende til i det hele taget at øge forståelsen mellem de nordiske folk og dermed skabe baggrund for stadig nærmere samarbejde.

København, den 31. juli 1958

Andreas Elsnab

Formand

Københavns boghandlerforening:

Vi tilslutter os gerne Tanken og tilsiger vor Støtte til Fremme af Arbejdet med Udarbejdelsen af nærmere Planer.

Desværre gaar vor Erfaring ud paa, at Kendskabet til de nordiske Sprog er meget mindre udbredt i Dag end for 13 Aar siden, da Folk var i Øvelsen med at forstaa TT.

Bogudstillinger skaber efter vor Mening ikke Behovet for nordiske Bøger, da de kun besøges af dem, der i Forvejen er nordisk book-minded.

Jeg kunde nævne andre negative Ting, men vil undlade det, da selve Tanken er sund og bør kunne realiseres over en Aarrække.

Som sagt i Indledningen: vi er gerne med.

København, den 19. August 1958

Ove Rømer

F i n l a n d**Kirjakauppiasliitto — Finlands bokhandlareförbund:**

I princip ställer sig vårt lands bokhandelskår självfallet jakande till förslaget, detta trots att vi befinner oss i en särställning vad vårt huvudspråks egenart beträffar.

Inom vår bokhandelskår har man kunnat fastslå, att grannländernas litteratur läses i mindre utsträckning på originalspråk nu än i början av århundradet. I stort sett är det endast biblioteken, de litteraturintresserade och de egentliga språkforskarna som köper dylik litteratur, men deras antal är rätt litet. Emedan rikssvensk litteratur importerar i delupplagor, läses den i någon mån hos oss. Den litteraturintresserade har däremot endast begränsade möjligheter att stifta bekantskap med unga författares arbeten, emedan dessa ytterst sällan importerar i delupplagor. Norsk och dansk litteratur står inte att få i delupplagor, varför importen helt är beroende av efterfrågan, vilken är mycket liten. Importbokhandlarna har med specialutställningar sökt stimulera intresset för norsk och dansk litteratur, men på grund av höga kostnader bär det sig inte att ofta ty sig till dylik specialreklam.

På den vetenskapliga litteraturens område är samarbete möjligt och förekommer redan i viss form. Finland, Sverige, Norge och Danmark har ett gemensamt företag härvidlag, Scandinavian University Books. De vetenskapliga arbeten, högskoleböcker och läroböcker, som publiceras inom detta företags ram, står att få i samtliga fyra länder samtidigt. Dessutom utger vissa förläggare samnordiska vetenskapliga specialverk. Redaktionen är här gemensam och artiklarna utges på skriftställarens modersmål. Där författaren är finne, har artikeln publicerats på svenska. Genom utveckling av detta system utbreder sig den vetenskapliga litteraturen i en allt större utsträckning till grannländerna.

Att ta i bruk ett samnordiskt kommissionssystem skulle självfallet minska den risk bokhandlarna måste bära, men systemet kunde ge upphov till tilläggskostnader, vilka i sin tur skulle verka prisstegrande.

Som importörer av rikssvensk litteratur fungerar i detta nu nio à tio boklådor. Den norska och danska litteraturen införes blott av de två största. Om de nuvarande eller eventuellt nya distributörerna i vårt land skulle beviljas sådana förmåner i fråga om rabatt, att den för återförsäljare bleve densamma som vid handel med inhemsk litteratur, skulle åtgången säkert öka. Om förläggarna hade ett centrallager i respektive länder, så som Bonnier hade i Helsingfors och amerikanerna som bäst har i London, kunde kanske provexemplarsystemet bli en verklighet åtminstone för de större boklådorna. Då kunde bokhandlarna i högre grad tillmötesgå hugade bokhandlare med kataloger över nyheter för underlättandet av rekvisitionsarbetet.

De största möjligheterna att stimulera intresset för litteratur torde dock erbjudas genom kulturorganisationernas, bibliotekens, förläggarnas och bokhandlarnas gemensamt föranstaltade »veckor» och liknande tillfällen. Om staten kunde fås att samverka, alltså med radio och television, vore resultatet ännu bättre. Förläggarna i grannländerna kunde i ännu högre grad än hittills sända recensionsexemplar åtminstone till de största tidningarna, vilka säkert gärna skulle se till att böckerna bleve recenserade. Litteraturkritik i tidningarna har ofta ökat omsättningen på böckerna. För bokhandlarna lönar det sig inte att i större utsträckning annonsera, men även här kunde man tänka sig ett visst samarbete med förläggarna.

Bokhandlarna understöder varje åtgärd som går ut på att öka intresset för läsning av litteratur på originalspråket.

Helsingfors den 28 augusti 1958

Kirjakauppiasliitto -- Finlands bokhandlareförbund

Reino Husso

Ordförande

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Saken har vært forelagt *kirke- og undervisningsdepartementet*, som uttaler:

Når det gjelder Nordisk kulturkommisjons henstilling til regjeringene av 28. desember 1956 om tiltak til å spre økt kjennskap til grannelandenes litteratur, skal departementet få opplyse:

Norsk litteraturkritikerlag fikk i november 1957 et bidrag stort kr. 2.000.— til gjestestipend for en svensk litteraturkritiker til studieopphold i Norge. I juni 1958 fikk litteraturkritikerlaget et bidrag stort kr. 2.500.— for 1958—59 til et gjestestipend til studieopphold i Norge for en finsk litteraturkritiker.

Disse stipend er gitt av den bevilgning som står til departementets disposisjon til nordiske samarbeidstiltak.

Av disse bevilgningene ble i 1956—57 gitt kr. 25.300.— til innkjøp av nordisk litteratur på originalspråkene til folkebibliotekene, særskilt de mindre.

For terminen 1958—59 er det bevilget som egen post på statsbudsjettet (kap. 237 D).

Forøvrig kan opplyses at statens folkeopplysningsråd har nedsatt et eget arbeidsutvalg til å forberede en vandreutstilling av nordiske barne- og ungdomsbøker, jfr. uttalelse fra Nordisk kulturkommissjon av november 1957 om barns og unges lesning. (Utvalget består av bibliotekar Rikka Deinboll, Anders Andreassen, Ingeborg Lyche, Solveig Gran Andresen og Jo Tenfjord).

Departementet viser forøvrig til Nordisk kulturkommissjons resolusjon av november 1957 om toll og importrestriksjoner på bøker og trykksaker. Et tidligere forslag i samme sak er tiltrådt av kirke- og undervisningsdepartementet i september 1956.

Dette departement tillater seg å anbefale det innsendte forslag om at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene dels å gjennomføre de forslag som tidligere er fremlagt av Nordisk kulturkommissjon for å spre økt kjennskap om nordisk litteratur, dels også å gi Nordisk kulturkommissjon i oppdrag å ta initiativet til praktiske tiltak og legge fram forslag som ytterligere kan fremme saken.

Når det gjelder det spesielle spørsmål om en utbygging av kommisjonærvesenet, viser departementet til uttalelse fra Norsk forleggerforening.

Den norske forleggerforening har videre behandlet ovennevnte forslag og uttaler [*se nedan*]:

De norske medlemmene av Nordisk kulturkommissjon, seksjon III for folkeopplysning og kunst, har gitt sin tilslutning til den ovenfor siterte uttalelse fra Den norske forleggerforening.

Oslo, 29. september 1958

Den norske forleggerforening:

Det er meget gledelig at såvel Nordisk kulturkommissjon som medlemmer av Nordisk Råd har fattet interesse for den bedrøvelige tilstand som hersker i Norden med hensyn til nabolandslesningen. Det er ganske riktig at lesningen av nabolandsbøker og også av skjønnlitterære oversettelser i den siste menneskealder har hatt en relativt sterkt synkende tendens, og vi er enige i at alt må gjøres for å stimulere til øket kjennskap til nabolandenes litteratur og språk. Vi er også klar over at der bør tas initiativ til å lette de nordiske bøkernes handelsmessige vei til nabolandenes forhandlere og publikum. Derimot vil vi advare mot å oppfatte skjønnlitterære oversettelser som et nødvendig onde. Selv med en økende utbredelse av nabolandsbøker på originalspråkene vil det alltid være ønskelig at noen av disse blir oversatt.

Vi skal ellers få lov til å kommentere de 4 medlemmers forslag punktvis.

1. *Boktoll*. Dette avsnitt i forslaget er svært summarisk og vil kunne gi anledning til misforståelser. Det er viktig at Nordisk Råds medlemmer er klar over følgende:

- a) Der er ingen toll på import av bøker utgitt på utenlandske forlag.
- b) Innbundne bøker på norsk forlag, men trykt i utlandet, er belagt med en toll på kr. 2.— pr. kg.
- c) Uinnbundne bøker er fri.
- d) Deler av bøker, billedbøker og billedverker er fri.
- e) Litografiske arbeider og håndverksmessig fremstilte polygrafiske arbeider er belagt med toll — kr. 2.40 pr. kg i en farve, kr. 8.— pr. kg. i to eller flere farver. Tolkningen av denne bestemmelse er usikker og uklar.
- f) Klisjéer av alle slags, også av gummi, etsninger, tresnitt, stereotypiplater og matriser er belagt med en toll på 20 % av verdien.
- g) Farvetrykt reklamemateriell er belagt med toll.

Det alvorligste ved de norske tollbestemmelser på bokproduksjonens område er etter vår oppfatning tollene på klisjémateriell. Denne hindrer nemlig et håndverksmessig og for publikum billiggjørende samarbeide, og dette forhold blir så meget verre som utlån av klisjéer besværliggjøres og i praksis hindres, selv om klisjéene skal tilbake til produksjonslandet.

Med hensyn til de øvrige tollbestemmelser kan disse selvsagt også virke restriktive og til dels meningsløse. Man kan f. eks. risikere at bøker utgitt av 3 nordiske forlag, som alle har sine navn på tittelbladet, blir belagt med toll hvis de er innbundet, og hvis vektsjefen blir oppmerksom på at norsk forlags navn befinner seg på tittelbladet. Det ville være i høy grad ønskelig å få disse bestemmelser opphevet. Især er det viktig fra bokkjøpernes synspunkt å få utryddet den prohibitive klisjétoll.

Men medlemmene av Nordisk Råd bør være oppmerksomme på det subsidiære forslag som er fremsatt av Nordisk kulturkommissjon, og som går ut på at det som i første omgang er uomgjengelig nødvendig, er iallfall å få korrigert den danske tolltariff. Denne er nemlig enda mer prohibitiv enn den norske, og setter toll på alle bøker som er trykt på dansk i utlandet, uansett om det står dansk eller utenlandsk forlag på tittelbladet. Berømt er således eksemplet med den fornemme essay-antologi »Dansk skrivekunst», som ble trykt på dansk av et norsk forlag og utgitt i Norge, og som ikke fant veien til Danmark på grunn av lisens- og tollbestemmelsene. Da Nordisk kulturkommisjons forslag om hel opphevelse av de norske og danske tollbestemmelser på bøker og deler herav møtte innvendinger — som vi forøvrig finner lite overbevisende — foreslo kulturkommisjonen at man iallfall burde få Danmark til å endre sin tariff i samsvar med den norske, som er lempeligere.

Prinsipielt vil vi dog uttale at den norske forleggerforening mener at all toll som legger hindringer i veien for en økonomisk gunstig fellesproduksjon av bøker i Norden må oppheves.

2. *Opplysningsvirksomhet*. Vår forening er enig i forslagstillernes bemerkninger herom.

3. *Den forretningsmessige opplegning av nabolandsbøkers distribusjon.* Hva forslagstillerne under dette avsnitt uttaler om utbygning av kommisjonssystemet i Norden, er noe ufullstendig og uklart. Forslaget synes å anbefale opprettelsen av en ny slags kommisjonssentraler, slik at visse større boklader i Norden kan holde lager — også i kommisjon — av nordisk litteratur, og at øvrige bokhandlere kan forsyne seg hos disse sentraler.

Forslagstillerne er muligens ikke klar over at det her er tale om to forskjellige ting. Utleveringssentraler for utenlandsk litteratur finnes allerede i Danmark, Norge og Sverige. Formen kan være litt forskjellig, men pointet er at bokhandlerne allerede kan forsyne seg med nordisk litteratur i importsentralene i hovedstedene. Disse er gjennomgående ganske godt forsynt med nordisk litteratur, men dette betyr dessverre ikke at bokhandlerne jevnt over har nabolandsbøker på lager i nevneverdig utstrekning.

Det springende punkt er derfor ikke å skaffe nye og flere importsentraler, men sikre seg at nabolandsbøker finnes på visse forhandlingssteder i de større byer, og at publikum etterhvert lærer hvor de kan fåes. Vi skulle tro at de nordiske lands forleggere vil være uvillige til i større utstrekning å øke kommisjonsutsendelsen av sine bøker, da dette belaster bøkernes kalkulasjon og kan fordyre dem hvis antall kommisjonseksemplarer stiger utover en viss grense. Derimot skulle vi tro at de nordiske forleggere er villige til å øke kommisjonssendelser av dertil egnede bøker til noen få spesielt utvalgte boklader som i særlig grad kan og vil befatte seg med salg av disse bøker. Vanskeligheten er bare å få utpekt disse få spesialbokhandlere.

Vår forening kjenner ikke til hvordan bokhandlernes organisasjoner vil stille seg til en slik »autorisering» av visse boklader til dette formål. Heller ikke vet vi i hvilken grad de enkelte bokhandlere kan gjøres forretningsmessig interessert i problemets løsning. Men vi skulle tro at det iallfall er vanskelig for bokhandlerne selv innen sin midte å utpeke de firmaer det kunne være tale om.

Vi vil da få lov å peke på en mulig løsning, som iallfall vil få vår tilslutning, mens vi — som ovenfor nevnt — intet vet om bokhandlernes stilling til saken.

For å skape grunnlag for en teknisk utvelgelse av de rette boklader bør de nordiske lands stater bevilge et symbolsk beløp som vederlag til de boklader som er villige til på nærmere fastsatte vilkår å arbeide med, utstille, føre til salg og ta imot kommisjonseksemplarer av nordisk litteratur. Dette symbolske vederlag kunne bli i størrelsesorden kr. 2.000.— pr. år og ville da gi anledning til innsendelse av regulære søknader fra interesserte bokhandlere om å komme i betraktning. Dermed ville saken kunne løses ut av det besværlige innbyrdes konkurranseforhold mellom firmaene, idet de enkelte lands myndigheter ganske enkelt kunne velge ut f. eks. 2 boklader i Oslo, 1 i Bergen og 1 i Trondheim, og tilsvarende antall i de andre lands større byer. Utvalget måtte gjøres efter bestemte kriterier, forretningenes beliggenhet, lokalenes og utstillingsvinduenes art og bokladenes kompetanse. Det ville være rimelig om distribusjonen til disse spesial-boklader foregikk gjennom de ek-

sisterende importsentraler. Dermed ville efter vår mening et betydningsfullt skritt være tatt i retning av å forkorte veien fra bokkjøper til de steder hvor slik litteratur finnes i større utstrekning, og man vil også ha løst problemet uten å øke forlagenes omkostninger ved kommisjonssendelser nevneverdig.

4. *Reklame og annonser.* Vi kan være enige i en del av forslagstillernes betraktninger her, og det ville selvsagt være ønskelig med en øket annonsering i dagspressen. Men vi er overbevist om at en slik annonsering for nabolandslitteratur, som jo nødvendigvis må være annonser for den enkelte bok, ikke vil kunne realiseres innenfor rammen av skjønnlitteraturens kalkyler. Normalt vil hjemlandets forlag ikke kunne belaste en bok med kostbare enkeltannonser i nabolandenes store aviser medmindre det er tale om en toppbestseller.

Derimot er det selvsagt av avgjørende betydning å få nabolandslitteraturen anmeldt i de større aviser.

5. *Stipendier for litteraturkritikere.* En utveksling av litteraturkritikere vil være av meget stor betydning.

6. *Bidrag til folkebibliotekene.* Det av kulturkommisjonen foreslåtte bidrag til ekstra innkjøp av nabolandslitteratur til bibliotekene i størrelsesordenen n. kr. 30.000.— pr. år er sikkert et av de viktigste forslag som er fremkommet for stimulering av nabolandslesningen. Det vil være meget betydningsfullt om Nordisk Råd går sterkt inn for å få regjeringene til å bevilge dette beløp. Som kjent har Norge allerede i 2 år stillet et beløp til disposisjon. Dessverre ble beløpet kuttet ned av finansdepartementet til kr. 15 000.—, hvilket var høyst beklagelig.

7. *Konferanse mellom interesserte opplysningsorganer og organisasjoner.* Vår forening er villig til å sende representanter til en slik konferanse som skal drøfte praktiske løsninger av de økonomiske problemer som knytter seg til et øket fellesskap på det nordiske bokmarked, og vi slutter oss i alt vesentlig til de initiativ som er tatt av Nordisk kulturkommisjon på dette område.

Oslo, 13. august 1958

Den norske forleggerforening

Henrik Groth

Fung. formann

Harald Aars

S v e r i g e**Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet:**

De i medlemsförslaget uppräknade olika åtgärder, som skulle avse att stimulera en gemensam nordisk bokmarknad, synes institutet ha stort värde. Särskilt torde väl sådana åtgärder som avskaffandet av tullar på böcker i Norge och Danmark, upprättandet av ett så långt möjligt gemensamt kommissionssystem och en utvidgad reklamaktivitet vara att förorda. Väl avpassat katalogmaterial bör iordningställas. De urvalslistor av grannländernas litteratur, som vissa bibliotek iordningställt, bör fullföljas och ges vidare spridning. En viss roll kan väl även ett ökat antal bokutställningar spela, särskilt om planläggningen göres mer systematisk.

Om institutet sålunda i allt väsentligt vill ansluta sig till de i medlemsförslaget framförda synpunkterna, kan kanske vissa ytterligare faktorer förtjäna att framhållas.

Sålunda bör påpekas, att de nordiska lektorerna i respektive länder, inte minst på lång sikt, spelar en betydande roll i hithörande sammanhang. De har bland sina elever blivande modersmåls lärare, som får ansvaret för undervisningen om grannländernas litteratur. Det vore särskilt viktigt, om lektorerna finge förbättrade undervisningsresurser t. ex. genom att lektoratsbiblioteken försåges med en så långt möjligt komplett samling av viktigare modern skönlitteratur från de olika nordiska länderna.

Det vore ävenledes av betydelse för framtiden, om liknande samlingar funnes i skolbiblioteken för att i ökad utsträckning vänja eleverna vid läsning av nordisk litteratur.

Måhända kunde smärre representativa skolbibliotek av resp. länders litteratur sammanställas och doneras till viktigare läroanstalter.

Även för skolbiblioteken skulle urvalslistor och vägledningar beträffande grannländernas litteratur vara av stor betydelse.

Stockholm den 29 augusti 1958

Svenska institutet

Tore Tallroth

Bertil Nydahl

Sveriges radio:

Förslaget upptager i de avseenden som kan tänkas beröra Sveriges radio dels frågan om upplysningsverksamheten angående nordisk litteratur i radio och television, dels frågan om överläggningar med berörda parter rörande praktiska åtgärder för åstadkommande av en gemensam nordisk bokmarknad.

Vad gäller information och upplysning, vilken sprides genom radio, bör nämnas att nordisk litteratur redan under nuvarande förhållanden uppmärksammas i litteraturkrönikor, kulturella och samhällseliga aktualitetsprogram etc. Även om erfarenheten synes visa att de bästa resultaten kan nås, om man inte systematiskt klassificerar aktuellt material av detta slag såsom speciellt nordiskt utan infogar den aktuella kulturspegligen rörande nordisk bokproduktion i allmänna stående programpunkter, torde dock möjligheter existera att pröva ytterligare förslag i denna riktning.

Den svenska televisionen har, trots att den endast arbetat under en relativt kort tidrymd, prövat ett antal programformer med litterärt innehåll. Det ligger helt i linje med dess strävanden och principer att låta sådana program även inriktas på den nordiska litteraturen. Samtidigt bör dock påpekas att hänsyn måste tagas till olika hinder och svårigheter av programmässig, ekonomisk och personell natur, varför det torde ställa sig verklighetsfrämmande att räkna med en stor frekvens av nordiska litteraturprogram.

För programverksamheten både inom radio och television vore en konferens med deltagande av intresserade parter för diskussion av hithörande problem av största värde, varvid även definitiva önskemål och uppslag skulle kunna framföras.

Under hänvisning till det anförda vill Sveriges radio för sin del tillstyrka det av Nordiska rådet framlagda förslaget dels gällande ökad upplysningsverksamhet om nordisk litteratur, dels gällande överläggningar angående praktiska åtgärder i denna riktning.

Stockholm den 22 augusti 1958

Olof Rydbeck

Sveriges allmänna biblioteksförening:

Den nordiska litteraturen på originalspråket har alltid utgjort ett betydelsefullt inslag i bibliotekens bokbestånd. Detta gäller såväl om skönlitteraturen som om facklitteraturen och i fråga om sistnämnda litteraturart icke minst bestånden av uppslagsböcker och bibliografier i bibliotekens läsesalar. Med hänsyn härtill är det naturligt att SAB genom sitt fackorgan Biblioteksbladet kontinuerligt följer utgivningen av nordisk litteratur såväl genom kortare recensioner som genom översiktsartiklar till tjänst för biblioteken vid dessas inköp. Föreningen vill i detta sammanhang även erinra om de vandringsbibliotek, omfattande även nordisk skönlitteratur och populär facklitteratur, som sedan många år arrangerats under namn av »Folkbibliotekens utländska vandringsbibliotek».

Sveriges allmänna biblioteksförening har därför all anledning att hälsa Nordiska rådets initiativ till en gemensam bokmarknad med största tillfredsställelse. Ett borttagande av ännu existerande bokatullar vill föreningen kraftigt tillstyrka, icke minst inför det utvidgade samarbete de nordiska biblio-

teksföreningarna emellan, som planeras i syfte att underlätta inköp av och stimulera spridningen av nordisk litteratur. Även övriga av Nordiska rådet framlagda förslag i syfte att främja det allmänna intresset för läsning av nordisk litteratur på originalspråken synes biblioteksföreningen värda allt beaktande.

Sveriges allmänna biblioteksförening vill i detta sammanhang framhålla önskvärdheten av att föreningen som företrädare för svenskt biblioteksväsen blir i tillfälle att deltaga i planeringen av det framtida arbetet för en gemensam nordisk bokmarknad.

Karlstad och Göteborg den 15 augusti 1958

För Sveriges allmänna biblioteksförening

Gustaf V. Nilsson

Ordförande

S. Möhlenbrock

Sekreterare

Svenska bokförläggareföreningen:

Nordiska rådets presidium har berett Svenska bokförläggareföreningen tillfälle att avge yttrande över ett av medlemmar av rådet väckt förslag om gemensam bokmarknad.

Det ligger givetvis i bokförläggareföreningens intresse att en så stor marknad som möjligt skapas för svenska böcker. Man bör dock inte räkna med att fördelarna för författarna blir så stora, som förslagsställarna antyder, eftersom enligt föreningens mening aldrig mer än ett mindre antal svenska författare kan komma att säljas i de nordiska grannländerna. Emellertid bör allt som kan göras och som är ekonomiskt försvarbart försökas för att intressera de nordiska ländernas publik för sina grannländers litteratur.

Det är därvid av yttersta vikt att regeringarna i de olika länderna ser till att alla eventuella hinder för bokförsäljningen över gränserna avlägsnas.

Att statliga instanser på många sätt kan hjälpa till att stödja litteraturspridningen är givet, och de olika uppslag som förslagsställarna anger är värda beaktande. Det torde vara alldeles riktigt att någon verklig framgång inte kan vinnas endast genom allmänna åtgärder och rekommendationer; förlag och bokhandel i de olika länderna måste säkerligen, som förslagsställarna också framhåller, vara aktivt ekonomiskt engagerade för att ett lyckosamt resultat skall kunna uppnås. Förslagsställarna hänvisar till det initiativ som Cappelens förlag i Oslo har tagit genom att ge ut sitt »nordiske bibliotek». Liknande initiativ har tagits även i andra sammanhang. Föreningen vill särskilt framhålla vad som gjorts på universitetsläroböckernas område. Där har ett intimt samarbete skapats mellan förlag i de olika länderna och där har en påtaglig nordisk marknad uppstått för universitetslitteraturen. Säkerligen finns åtskilliga andra idéer som skulle kunna förverkligas, men här torde det ankomma på de enskilda förlagen att omsätta sina tankar i verklighet.

Med anledning av förslagsställarnas uttalanden bl. a. om önskvärdheten av utbyggnad av kommissionärsbokhandeln torde en kort översikt över de svenska förlagens förbindelser med de nordiska länderna vara av intresse.

Bokmarknaden på Färöarna är från svensk sida knappast föremål för bearbetning. De inköp av svenska böcker som kan förekomma därifrån lär ske genom förmedling av danska bokhandlare.

Bokexporten till Island har ännu icke någon fast organisation. I april detta år hölls emellertid en stor svensk bokutställning på Island. Den närmaste tiden får visa om utställningen resulterar i någon efterfrågan på svenska böcker.

Med Finland har Sverige sedan länge haft en gemensam marknad för den svenskspråkiga litteraturen. Exporten till Finland har under senare år tidvis allvarligt försvarats genom valutarestriktioner. Även speciella kursarrangemang har verkat i samma riktning. Flera boklådor i Finland har dock välförsedda kommissionslager och även egna lager av svenska böcker. Det förekommer också att svenska och finska förlag sluter sig samman om gemensam utgivning av böcker, varvid en delupplaga försäljs av det svenska förlaget medan det finska förlaget bearbetar den finska marknaden.

Den svenska bokexporten till Danmark och Norge är i princip likformigt organiserad, men de svensk-danska förbindelserna är för närvarande föremål för diskussion. Då redogörelse här lämnas för förhållandena på Norge, bör man emellertid kunna utgå från att en lika väl utbyggd organisation kan ordnas även för Danmark.

Praktiskt taget alla leveranser till bokhandlare i Norge från svenska förlag verkställs till Wennergren-Cappelen a/s, Oslo, som lagerför det allra mesta av förlagens ordinarie utgivning. Härigenom kan de norska bokhandlarna omgående skaffa de böcker de ej redan har och även bekvämt få upplysningar om andra svenska böcker. Wennergren-Cappelen a/s lämnar också svenska böcker i kommission till 310 av Norges cirka 420 bokhandlare. Över hela Norge från Mandal i söder till Hammerfest i norr finns således bokhandlare med större eller mindre lager av svenska böcker. Reklam för svenska böcker gör Wennergren-Cappelen a/s på mångahanda sätt. Dessutom håller företaget de norska tidningarna med recensionsexemplar.

Såsom av ovanstående framgår kan det ej med skäl sägas att organisatoriska hinder för en gemensam nordisk bokmarknad finnes, åtminstone då det gäller den svenska exporten till Danmark, Finland och Norge. Svårigheterna härrör i stället från att så stora delar av befolkningen i de nordiska länderna är alltför främmande för grannarnas språk för att kunna läsa deras böcker i originalversion.

Svenska bokförläggareföreningen anser sig emellertid kunna instämma i motionens syfte, så mycket hellre som frågan om en gemensam bokmarknad eller kanske snarare en större spridning inom vart och ett av Nordens länder av övriga länders litteratur på originalspråket länge diskuterats inom föreningen samt betydande kostnader framför allt av de särskilda förlagen nedlagts för att nå det eftertraktade målet. Föreningen vill understryka utta-

landet i motionen att det är angeläget att saken läggs upp affärsmässigt. Även vid sidan om förlagens och bokhandelns insatser finns emellertid utrymme för åtgärder också från det allmännas sida. Föreningen har därför ej något att erinra mot bifall till de yrkanden vari motionen utmynnar.

Stockholm den 10 september 1958

Svenska bokförläggareföreningen

Kaj Bonnier

E. Eberstein

Svenska bokhandlareföreningen:

Den svenska bokhandeln har vid tidigare tillfällen medverkat i propaganda för läsning av grannlandslitteratur på originalspråken och hyser samma uppfattning som förslagsställarna om angelägenheten av att uppmuntra sådan läsning. Att allmänhetens intresse för saken tyvärr varit obetydligt, är ett känt faktum, men detta förhållande torde endast kunna bättras genom ytterligare propaganda och upplysningsverksamhet.

Vad de rent tekniska förutsättningarna inom bokhandeln beträffar, synes inte några särskilda åtgärder erforderliga i form av inrättande av kommissionscentraler eller dylikt, ty redan nu synes de större boklådor som så önskar kunna erhålla grannlandslitteraturen i kommission. Vidare distribueras här ifrågavarande litteratur till icke importerande boklådor av särskilda importfirmor, såsom Importbokhandeln och Svensk bokimport.

Stockholm den 23 augusti 1958

Svenska bokhandlareföreningen

Torsten Mätte Schmidt

Svenska tidningsutgivareföreningen:

I förslaget diskuteras dels ett antal statliga åtgärder, som anses kunna vidga den nordiska bokmarknaden, dels olika åtgärder från bokbranschen i samma syfte. Bland de sistnämnda nämnes en utbyggnad av kommissionärs-systemet, en vidgad reklam i samtliga nordiska länder samt, i anslutning till detta, en ökad samverkan mellan recensionsavdelningarna i dagspressen och bokförlagen. I förslaget återges vidare kulturkommissionens begäran om anslag för stipendier för litteraturkritiker, bidrag till folkbiblioteken och till Föreningen Norden för uppsatstävlingar — allt för att stimulera den nordiska bokmarknaden. Slutligen rekommenderas anordnandet av en konferens mellan samtliga berörda parter.

TU inskränker sitt yttrande till de punkter, som närmast berör tidningarna.

Vad först angår samarbete mellan bokförlagen och tidningarna skriver förslagsställarna:

Samverkan med tidningarnas recensionsavdelningar torde därvid böra eftersträvas, så att nordisk skönlitteratur anmäles i sådan omfattning i tidningspressen, att underlag skapas för en utbyggd annonsering rörande böckerna.

Det är icke fullt klart, om förslagsställarna därmed åsyftar att förbinda tanken på ökad bokannonsering med vissa villkor rörande recensionsverksamhetens omfattning. Formuleringen ger dock TU anledning crinna om, att en av de främsta pressetiska principerna är, att icke acceptera annonsorder till vilka är knutna villkor om redaktionellt omnämnande. Om tidningen skall få respekt för framförda åsikter, t. ex. recensioner, måste åsikterna vara burna av redaktionens (medarbetarens, tidningsledningens) övertygelse och icke framsprungna av privatekonomiska syften.

Vad själva bokrecensionerna angår, torde böckernas litterära halt, deras nyhetsvärde och allmänhetens intresse av bokens innehåll vara de helt avgörande motiven för att redaktionen tar upp boken till behandling. TU håller därför icke för helt otroligt att ökat antal anmälningar av nordisk litteratur kan komma till stånd, därest bokmarknaden vidgas. Det förefaller emellertid TU som om bokförlagens egna åtgärder och skolornas möjligheter att undervisa i de nordiska språken därvid är av primär betydelse.

Den konferens som föreslagits äga rum mellan intresserade parter ter sig därför ur tidningarnas synpunkt diskutabel, därest meningen är att avtala om ökad bokannonsering under förutsättning av redaktionellt samarbete av antytt slag. En förutsättningslös överläggning mellan närmast berörda parter om de i förslaget diskuterade informationsproblemen kan, å andra sidan, måhända vara av intresse ur redaktionernas synpunkt; TU har för sin del dock svårt att göra något bestämt uttalande härom.

Stockholm den 23 augusti 1958

Svenska tidningsutgivareföreningen

Ivar Hallvig

Medlemsförslag

om samordning av resurserna på husdjursforskningens område

(Väckt av Per Borten, Niels Eriksen, Urho Kähönen och Anders Pettersson)

De nordiska länderna har synnerligen gynnsamma naturliga förutsättningar för animalieproduktion, och man torde därför kunna utgå ifrån att det nordiska jordbruket även i framtiden huvudsakligen kommer att vara inriktat på en sådan produktion.

Hittills har den nordiska animalieproduktionen kunnat hävda sig i den internationella konkurrensen, inte endast på grund av goda naturliga förutsättningar för en sådan produktion, utan kanske i ännu högre grad som följd av en mera rationellt bedriven avel, utfodring och skötsel samt en högre produktkvalitet. Under senare år har emellertid andra länder gjort snabba framsteg på animalieproduktionens område, och det krävs därför ökade ansträngningar inom de nordiska länderna i syfte att trygga avsättningen för animalieproduktionen. Man måste därvid sträva efter att genom en mera fulländad driftsteknik förbilliga produktionen, samtidigt som åtgärder vidtages i syfte att höja kvaliteten på de framställda produkterna. Detta förutsätter en så omfattande forskning med avseende på husdjursförädling och driftsteknik i övrigt, att denna inte torde kunna realiserars inom ramen för de enskilda nordiska ländernas ekonomiska resurser. Man är därför förr eller senare hänvisad till någon form av internordisk samordning av forskningsresurserna på husdjursområdet.

Även om produktionsförhållandena och därmed även djurmaterialet varierar inom Norden, så är flertalet av animalieproduktionens problem så likartat, att förutsättningarna för ett framgångsrikt internordiskt samarbete på husdjursforskningens område kan betecknas som mycket gynnsamma. Eftersom husdjurens olika produktionsegenskaper betingas av ett intimt samspel mellan arvsmassan och de olika miljöfaktorerna, erfordras en kombinerad genetisk-fysiologisk-biokemisk forskning på området, vilket ytterligare motiverar en samordning av förefintliga resurser.

Bland de för det nordiska produktionsområdet gemensamma problem, som skulle kunna lämpa sig för en samordnad forskning, kan följande nämnas:

1. *Förädlingsmetodik.* För framstegen på längre sikt inom animalieproduktionen spelar djurens produktionsegenskaper en utslagsgivande roll. Eftersom genetikens lagar är allmängiltiga och då utarbetandet av effektiva

förädlingsmetoder förutsätter en omfattande experimentell försöksverksamhet, framstår samordningen av hithörande forskning som en av de mest angelägna uppgifterna. Som ett mycket väsentligt led i denna forskningsverksamhet ingår utarbetandet av rationella och effektiva avkommebedömningsmetoder för olika djurslag och produktionsinriktningar.

2. *Produktkvalitet.* I den framtida animalieproduktionen torde produkternas kvalitet komma att få mycket stor betydelse ur konkurrenssynpunkt. Vid husdjursförädlingen måste alltså dessa problem ägnas väsentligt större betydelse än som hittills varit fallet. Detta förutsätter för såväl mjölk som kött, fläsk, ägg och ull ett intensifierat fysiologisk-biokemiskt forskningsarbete i anslutning till det genetiska arbetet för utarbetande av lämpliga och enhetliga bedömningsmetoder.

3. *Produktionsteknik.* Med hänsyn till arbetsproblemens ökade betydelse inom animalieproduktionen måste även därmed förknippade frågor ägnas ökad uppmärksamhet. Inom nötkreatursskötseln bör således djurmaterialets lämplighet för lösdrift studeras och förenklade mjölkningssystem prövas. Utfodringens intensitet och fodrets sammansättning, som spelar stor roll för produktionskostnaderna, bör likaledes bli föremål för ökad uppmärksamhet.

Naturligtvis kan man genom ett intimare samarbete mellan de olika nordiska ländernas institutioner på området underlätta lösandet av många problem. Man torde också kunna förutsätta, att ett utvidgat samarbete i form av överläggningar mellan forskare inom samma eller angränsande ämnesområden för samordning och fördelning av arbetsuppgifter samt för utbyte av erfarenheter och åsikter efterhand kommer till stånd. Som inledningsvis nämndes, torde emellertid de enskilda nordiska ländernas ekonomiska resurser icke räcka till för en allsidig, isolerad forskning på området, utan man tvingas också till en starkare samordning av resurserna. För detta ändamål erfordras därför en internordisk institution till vilken specialister från de olika nordiska länderna knytes. Utan att föregripa ställningstagandet till förläggningen av en sådan eventuell internordisk institution kan nämnas, att forskning av den art som här diskuterats sedan länge bedrivits med enäggstvilningar vid det svenska institutet för husdjursförädling på Wiad.

Vi anser det önskvärt att möjligheterna för ett nordiskt samarbete av den art som i det föregående skisserats blir föremål för närmare undersökning.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en samordning av de nordiska ländernas resurser på husdjursforskningens område.

Oslo, København, Helsingfors och Stockholm i maj 1958

Per Borten Niels Eriksen Urho Kähönen Anders Pettersson

*BILAGA***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska jordbruksforskarens förening:**

Beträffande sina allmänna synpunkter på frågan om utvidgat nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen får föreningen hänvisa till sin skrivelse till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, Stockholm, den 3 juli 1958 jämte därtill fogad »PM angående utvidgat nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen». Som härav framgår anser föreningen, att goda förutsättningar finnas för omfattande samverkan inom nordisk jordbruksforskning, om blott härför erforderliga ekonomiska resurser åstadkommas. I många avseenden likartade jordbruksförhållanden, närstående språk m. m. och i stor utsträckning sammanfallande intressen äro härvid avgörande.

Föreningen har i ovan nämnda promemoria anfört att främst uppgifter av mera grundläggande natur vore ägnade för ifrågavarande samverkan. De vid bearbetning av sådana problem framkommande resultaten äga relativt vid tillämpbarhet. Därtill kommer, att arbeten av den natur, det här gäller, såväl med hänsyn till kostnader och resurser som planläggning vanligen äro mycket krävande. Det kan förekomma fall, då det synes otänkbart att bringa ett arbete till utförande, med mindre än flera länder därom förena sina krafter. Genom sådan samverkan kunna kostnaderna per deltagande land räknat nedbringas, och dessutom resultat utvinnas på kortare tid. En flersidig medverkan kan slutligen även göra det möjligt att bredda arbetsbasen så mycket, att resultat av större räckvidd och säkerhet erhållas.

Till nyssnämnda slag av uppgifter hör det forskningsarbete, som uppmärksamrats i föreliggande medlemsförslag. Det gäller nämligen här grundläggande genetisk-fysiologisk-biokemisk forskning rörande förädlingsmetodik (avelsmetoder), produktkvalitet och produktionsteknik inom djurskötseln och dessutom problem av väsentlig betydelse för samtliga nordiska länder. Därtill kommer, att här mötande frågor äro svåra, komplicerade och tidskrävande. För deras lösande komma slutligen även betydande kostnader att krävas. Det anförda utgör enligt föreningens bedömande stark motivering för att man i fråga om här berörda forskning ingående bör undersöka möjligheterna för nordisk samverkan i syfte att nå bästa möjliga utnyttjande av personella och institutionella resurser och för nedbringande av de enskilda ländernas kostnader.

Med hänvisning ånyo till den av föreningen till svenska jordbruksministern ingivna promemorian angående utvidgat nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen tillåter sig slutligen föreningen framhålla, att en utredning av den art, som i motionen föreslås, faller inom föreningens arbetspro-

gram. Föreningen är därför villig att, därest utredningen kommer till stånd, medverka vid densamma i den omfattning och på det sätt, som kan befinnas lämpligt.

Åberopande vad ovan anförts vill föreningen varmt tillstyrka, att Nordiska rådet enligt föreliggande medlemsförslag ville rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en samordning av de nordiska ländernas resurser på husdjursområdet. Därest utredningen kommer till stånd är föreningen beredd att på sätt, som kan befinnas lämpligt, medverka vid densamma.

Oslo och Stockholm i augusti 1958

Lars S. Spildo

Ordförande

R. Torssell

Generalsekreterare

Nordisk økonomisk kvægavl:

Den uofficielle Organisation — Nordisk økonomisk kvægavl (N. Ø. K.) — som tæller en lang Række interesserede Kvægavlsfolk (Videnskabsmænd, Konsulenter, Landbrugslærere samt Praktikere) blandt sine Medlemmer, har ved flere Lejligheder diskuteret et nærmere nordisk Samarbejde paa det avlsbiologiske Omraade. Ved sidste Medlemsmøde paa Nyborg Strand Efteraaret 1957 henledte man gennem en Skrivelse Nordisk Raads Opmærksomhed paa dette Spørgsmaal og henviste her til det grundlæggende Arbejde paa Wiad.

Under Henviisning hertil kan N. Ø. K.s Medvirken til denne Sags Løsning ogsaa paaregnes, og vi er taknemlige, fordi Nordisk Raad har taget Sagen op til Behandling.

Aarhus, den 21. August 1958

Jens Filipsen

Formand 1957

Sv. Aa. Maarssø

Sekretær 1957

Nordiska avelsföreningen för biffraser:

Det förslag till samordning av resurserna på husdjursforskningens område, som väckts av hrr Per Borten, Niels Eriksen, Urho Kähönen och Anders Pettersson synes Nordiska avelsföreningen för biffraser synnerligen välbetänkt.

NAB, som avelsföreningen kallas, har gått ett steg längre och är sedan ett år tillbaka en organisation för hela Norden, d. v. s. Danmark, Finland, Norge och Sverige. Föreningen för en gemensam stambok och har till följd av det relativt ringa djurantalet inom respektive raser Aberdeen-Angus och Hereford lättare att härigenom bibehålla avelsbasen.

De försök som göres i respektive länder utnyttjas gemensamt och som praktiskt resultat kan nämnas att en hel del av formaliteterna kring förflyttning av djur från ena nordiska landet till det andra redan försvunnit. Beträffande just försöken kan sägas att resurserna inom respektive länder äro relativt små, men att de tillsammans skulle utgöra en faktor att räkna med.

NAB ber också att få rikta uppmärksamheten på att det vid Herrevadskloster (gamla remontdepån) finns möjligheter att lägga ett forskningsinstitut med möjligheter att utreda de flesta praktiska problemen och att det, när nu remontdepån lägges ner, göres något för att denna för djurförsök sällsynt lämpliga gårdsresurser tas till vara (c:a 500 har betesmark och massor av stallutrymmen).

Ett samarbete mellan de nordiska ländernas utmärkta vetenskapsmän ger säkerligen ett ur alla synpunkter bättre resultat än om dessa arbeta var för sig. En samordning av förädlings- och försöksanstalternas materiella resurser skulle ge avsevärda fördelar, ity att en uppdelning av uppgifterna skulle mer än fördubbla försöksstationernas kapacitet. Rent praktiskt vill dock NAB framhålla att det inte får bli ett samarbete enbart beträffande

1. förädlingsmetodik
2. produktkvalitet och
3. produktionsteknik

utan undersökningarna bör utvidgas till att omfatta de för nötkreatursproduktionen dyraste kostnaderna:

4. arbetskraften och
5. byggnadskostnaderna.

Den 19 september 1958

C. C. Scavenius

D a n m a r k

Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, husdyrbrugsafdelingen, och Landøkonomisk forsøgslaboratorium, afdelingen for forsøg med svin, heste og pelsdyr:

Siden afslutningen af den anden verdenskrig har der eksisteret et ret intimt samarbejde mellem de nordiske lande vedrørende svineavl. Der afholdes ca. hvert andet år fællesmøder mellem 3—5 ledende personer for hvert land. Ved disse møder drøftes stambogsregler, krav ved kåring af avlsdyr og gennemførelse af afkomstundersøgelser, ligesom der afholdes fælles bedømmelser af slagtede forsøgssvin. Der er her skabt en begyndelse, der muligvis kan udbygges til et mere direkte samarbejde om fælles opgaver.

Også inden for Nordiske jordbrugsforskeres forening sker der et samarbejde vedrørende husdyravl, husdyrenes ernæring og pelsdyravl, men der er ingen tvivl om, at dette samarbejde kan udvides og aktiveres.

På grund af svineproduktionens meget store betydning for dansk økonomi vil der naturligvis være opgaver, såvel inden for svinenes avl og fodring som problemer i forbindelse med svinenes slagtekvalitet, der bør løses inden for landets egne grænser. Der vil alligevel være utallige problemer, der bedst og hurtigst vil kunne løses ved et intimt nordisk samarbejde. Dette gælder såvel rent videnskabelige avlsbiologiske og ernæringsfysiologiske spørgsmål, som spørgsmål af mere praktisk natur, som f. eks. afprøvning af tilskudsfodermidler.

Skal det nordiske samarbejde nå ud over det nuværende fortrinsvis rent »diskuterende» stadium med udveksling af indhentede resultater, må midler skaffes til veje til løsning af fællesnordiske forskningsopgaver. Disse midler må ikke blot kunne dække de direkte forsøgsudgifter, men også muliggøre udveksling af unge videnskabsmænd, hyppige rejser til koordinering af forsøgsopgaver og forsøgsplaner samt ansættelse af specielle forskere til bearbejdning af de opnåede resultater og udarbejdelse af fælles forsøgsberetninger. Endelig må de nødvendige midler til disses offentliggørelse fremskaffes.

Endelig vil jeg gerne fremhæve, at den foreslåede »nordisk samordning av resurserna på husdjursforskningens område» for Danmarks vedkommende formentlig kun vil kunne gennemføres, dersom det sker i snævert samarbejde med statens husdyrbrugsudvalg, hvorunder statens husdyrbrugsforsøg sorterer.

København, den 26. august 1958

Hjalmar Clausen

Såvel min afdeling på landbohøjskolen som kvægforsøgsafdelingen på landøkonomisk forsøgslaboratorium skal herved gerne tilbyde forhandling om dette felt.

Jeg gør dog opmærksom på følgende:

1. Det vil koste staten ikke få penge jævnlig at have videnskabsmænd til at samles forskellige steder i de nordiske lande til drøftelser av sagen, og det vil koste betydelig tid for disse mænd.

2. Forsøgsvæsenet i de enkelte lande kan næppe indskrænkes eller forenkles ved fællesopgaver, idet dels er forholdene forskellige fra land til land, dels vil danske landmænd ikke nøjes med referat af fremmede forsøg; de vil have disse udført under egne landsforhold og endog lokalt. Derfor har det virket godt, at vi i Danmark overvejende har betjent os af ambulante forsøg fordelt over hele landet.

3. Forædlingsmetodikken er gammel og rationel her i landet, dels gennem eksteriorbedømmelser udviklet siden 1887, dels gennem afkomsundersøgelser fra 1900 og dels og navnlig siden 1945 gennem vore stærkt udbredte og meget respekterede afkomsprøvestationer for tyre.

4. Produktionskvalitetsspørgsmålet, som omtales i medlemsforslaget, hører nærmest under de forskellige slagterier og mejerier.

5. Belysning af produktionsteknikken nævnes også i medlemsforslaget. Løsdriften som eksempelvis anføres, har forsøgslaboratoriet meget grundigt belyst for kvæget både under sommer- og under vinterforhold.

6. Det foreslås sluttelig i medlemsforslaget, at der sigtes mod et internordisk institut for specialister fra de nordiska lande. Dette vil koste betydelige summer, og dets specielle opgaver kan ikke umiddelbart overses.

København, den 29. august 1958

L. Hansen Larsen

Landbrugsrådet:

Sagen har i henhold til en beslutning i Landbrugsrådets præsidium været drøftet med statens husdyrbrugsudvalg. Statens husdyrbrugsudvalg har overfor rådet givet udtryk for, at det vil være af stor betydning at få spørgsmålet så alsidig belyst som muligt, og peger på, at flere nordiske organisationer, f. eks. Nordiske jordbrugsforskernes forening, formentlig kunne bidrage hertil. Husdyrbrugsudvalget har samtidig gjort rådet bekendt med nogle udtalelser fremsat af ledere af forskellige danske husdyrbrugsforsøgsafdelinger i anledning af en forespørgsel om samme sag til den kgl. veterinær- og landbohøjskole. Herudover har udvalget fremsendt en udtalelse indhentet fra lederen af landøkonomisk forsøgslaboratoriums avlsbiologiske afdeling, som rådet vedlægger som bilag [*se nedan*], til supplerende af ovennævnte gennem den kgl. veterinær- og landbohøjskole indhentede udtalelse. Det er rådets opfattelse, at en samordning på visse felter muligvis vil være fordelagtig, på andre felter uhensigtsmæssig, og at et sådant skøn må forudsætte indgående undersøgelser.

På Landbrugsrådets vegne

E. b.

H. C. Schmidt

Mogens Munch

Landøkonomisk forsøgslaboratorium, den avlsbiologiske afdeling: Jeg anser et internordisk samarbejde vedrørende visse forsknings- og forsøgsopgaver for heldigt.

Hvad angår den mere praktisk betonedede forsøgsvirksomhed kan der næppe etableres samarbejde i større udstrækning, og vel kun for opgaver af mere principiel karakter. Et sådant samarbejde er allerede etableret for pelsdyrenes vedkommende, og såvidt vides fungerer dette til alles tilfredshed.

Med hensyn til den rene forskning på husdyrbrugets område, er et vist samarbejde både naturligt og ønskeligt. Vel er der nogen forskellighed fra

land til land, men adskillige problemer er ens, omend de ikke altid er lige store.

Ønskeligheden i et sådant samarbejde er i det væsentlige baseret på, at det for forskningsinstitutionen i det enkelte land kan knibe med at få forskningen gennemført i den ønskede udstrækning, da de fornødne bevillinger og den fornødne arbejdskraft ikke altid er til stede. Iværksættes derimod et vist samarbejde, og måske også en vis arbejdsdeling, må der formenes at kunne blive større mulighed derfor. Dertil kommer, at forskningen mere og mere stiller krav om specialister inden for det enkelte område, samt at et samarbejde giver anledning til større kontakt de enkelte institutioner imellem.

København, den 17. september 1958

Jens Nielsen

Nordiske jordbrugsforskeres forening, den danske afdeling (formanden):

Paa Grund af Ferie har jeg desværre ikke haft Lejlighed til at drøfte Sagen med Afdelingens øvrige Bestyrelsesmedlemmer. Jeg vil dog gerne hen-vise til Sak A 26/1957: Medlemsforslag om forbedret nordisk Samarbejde paa Jordbrugsforskningens Område, som drøftedes ved Nordisk Råds 5. Session, samt til de til dette Forslag afgivne Udtalelser fra forskellige Institutioner i de nordiske Lande om det meget ønskelige i et saadant udvidet Samarbejde.

Min personlige Mening er, at Sak A 18/1958 bør behandles i Sammenhæng med Sak A 26/1957 og tages som yderligere Udtryk for det store Behov, der er for en Udvidelse af det nordiske Samarbejde paa alle Omraader indenfor den landbrugsvidenskabelige Forskning.

København, den 26. August 1958

Med venlig Hilsen

S. Tovborg Jensen

De samvirkende kvægavlforeninger med kunstig sædooverføring:

Spørgsmaalet har i høj Grad vor Interesse, idet vi gennem en lang Aarrække har haft et udmærket Samarbejde inden for de nordiske Lande angaaende vort specielle Arbejdsomraade. Ved flere Lejligheder har vi drøftet Spørgsmaal, der er analoge med de i Forslaget nævnte, og vi vil derfor gerne anbefale Sagen til nærmere Drøftelse imellem alle interesserede Parter inden for de nordiske Lande og haaber paa et positivt Resultat.

Aarhus, den 21. August 1958

f. De samvirkende Kvægavlforeninger med kunstig Sædooverføring

Jens Filipzen

Formand

Sv. Aa. Maarssø

Sekretær

Centralforeningen af »tolvmandsforeninger» og større landbrugere i Danmark:

Det motiverede forslag giver tolvmandsforeningerne (de større gårdes landsforening i Danmark) anledning til at udtale sin tilslutning til, at de respektive regeringer yder pekuniær støtte til formålet i væsentlig større udstrækning end hidtil sket.

I første række vil det være hensigtsmæssigt at styrke arbejdet inden for Nordiske jordbrugsforskeres forening (N.J.F.) gennem tilskud til de pågældende sektioners (husdyrbrug og landbrugsøkonomi) foranstaltninger.

Der henvises til det i N.J.F.s 10. kongresberetning (Stockholm 1956) trykte foredrag af professor Erik Åkerberg: »Samarbetet inom nordisk jordbruksforskning» og samme forfatters oversigt i Lantbruksakademiens Tidskrift (nr. 1—2, Stockholm 1958): »Lantbruket och forskningen — växelverkan och samarbete».

Initiativet med udgivelsen af internordiske læse- og håndbøger som »Husdjursraserna» og »Lantbrukets driftsøkonomi» (L.T.s forlag, Stockholm 1953 og 1956) må påskønnes og opfordrer til fortsættelse gennem statsbidrag til billiggørelse af sådanne publikationer, så de kan blive solgt og benyttet i større udstrækning end sket.

Om formålstjenligheden af en eller flere internordiske institutioner, til hvilke(n) specialister fra de respektive lande kunne knyttes, afstår vi fra at ytre os og vil i stedet fremhæve følgende som det, vi anser for det vigtigste:

1. Afholdelse af forsøgsledermøder, hvor de statsligt ansatte forsøgsfolk såvel som organisationernes ledende konsulenter drøfter forsøgsplaner og -teknik.

2. Gennemførelse af fællesnordiske forsøgsrækker og offentliggørelse af hovedresultaterne i en form, som tillader praksis at drage nytte af det umiddelbart.

3. Arbejdsdelingen og rationaliseringen, som især skulle tilsigtes med ovenstående, må fremmes gennem intensivering af den kontakt, som alt i årtier har bestået mellem Nordens landbrugsfagmænd. Hertil er foruden pengemidler til rådighed enkle påbud fra regeringernes side ønskelige, men iøvrigt må samarbejdet foregå i frihed og båret af idealistisk stræben, som hovedpræget hidtil har været.

København, den 8. august 1958

P. f. v.

E. b.

Karl Madsen

Sekretær

Finland**Lantbruksministeriet:**

Lantbruksministeriet förenar sig om lantbruksstyrelsens i Finland 12. 9. 1958 avgivna utlåtande i saken [*se nedan*]. Ministeriet godkänner också i princip tanken på grundandet av en gemensam nordisk forskningsanstalt för husdjursvetenskap. Enär i vårt eget land dock förefinnes synnerligen stora bristfälligheter på nämnda område och då blott en del av de frågor som planerats att upptagas till behandling kan, på grund av alltför fåtalig arbetskraft, innefattas i det ordinarie forskningsprogrammet, måste likväl åtgärderna i Finland för höjande av forskningsarbetet på husdjursvetenskapens område i detta skede ställas i främsta rummet.

Helsingfors den 7 oktober 1958

Lantbruksstyrelsen¹:

Ett intimt samarbete inom lantbruksforskningen och isynnerhet i fråga om husdjursforskningen i de nordiska länderna vore mycket nyttigt och av synnerligen stor betydelse. En sådan nordisk kontakt har ju redan oavbrutet upprätthållits under årtionden, och även finnarna har deltagit i detta samarbete. Kontakten har dels upprätthållits av vissa nordiska organisationer såsom Nordiska jordbruksforskarens förening och Nordens ekonomiska kreatursförädlingsorganisation, dels åter genom personlig kontakt mellan enskilda forskare. Det största hinder som stått i vägen för en tillräckligt intim kontakt har för Finlands del varit den omständigheten, att inga medel stått till förfogande för upprätthållandet av sådana förbindelser, varför kontakt kunnat uppnås endast på så sätt, att privatpersoner själva bekostat sina resor till kongresser och rådplägningar samt studieresor. Därför vore det synnerligen nödvändigt, att i budgeten för ifrågavarande institutioner tillräckligt stora anslag reserverades för nordiska kongresser, rådplägningar och studieresor. På samma sätt borde medel ömsesidigt utgå för placering av gästande forskare från de övriga nordiska länderna, så att de under en viss tid får tillfälle att göra sig förtrogna med det forskningsarbete som utförs vid inrättningen.

Då man överväger frågan, huruvida det vore motiverat att grunda en gemensam nordisk institution för husdjursforskning, bör för Finlands del bl. a. följande omständighet beaktas: Till följd av bristen på anslag är den husdjursforskning som bedrivs hos oss av relativt liten omfattning. Den bedrivs i Finland i mycket mindre skala än i de övriga nordiska länderna. Om en gemensam nordisk forskningsinstitution inrättas, är det möjligt, att de medel som Finland beviljar för grundandet och upprätthållandet av en sådan institution kommer att tagas ur de medel som annars hade beviljats

¹ Yttrandet översatt från finska.

för motsvarande forskning i hemlandet. Så länge den inhemska forskningen inom detta område till följd av bristen på medel är så liten som nu, är det säkerligen ändamålsenligare att större anslag beviljas för den forskning som bedrivs i hemlandet än att en gemensam nordisk forskningsinstitution inrättas och upprätthålles.

Med hänvisning till det ovan anförda uttalar lantbruksstyrelsen som sin åsikt, att det nordiska samarbetet på husdjursforskningens område för Finlands del bäst skulle främjas genom att tillräckliga anslag reserveras för deltagande i gemensamma kongresser och rådplågningar, för anordnande av dylika sammankomster även i Finland i enlighet med ömsesidighetsprincipen samt för forskarutbyte. Även om grundandet av en nordisk institution för husdjursforskning principiellt sett vore en ändamålsenlig åtgärd som är värd att understödvas, vore det för Finlands del fördelaktigast att först bevilja de egna forskningsanstalterna inom detta område ytterligare anslag för att deras begränsade möjligheter till verksamhet skall förbättras. Först därefter kan man överväga anslag för en gemensam nordisk forskningsinstitution.

Helsingfors den 12 september 1958

På lantbruksstyrelsens vägnar:

Generaldirektör *Hans Perttula*

Lantbruksråd *Paavo Kajanoja*

Helsingfors universitet, agro-forstvetenskapliga fakulteten¹:

Det rör sig om ett initiativ som omedelbart strävar till ett förbättrande av de nordiska ländernas animalieproduktions konkurrensförmåga på den europeiska marknaden. Detta framgår tydligt av förslagets formulering. Förädlingsmetoderna, produkternas kvalitet och produktionstekniken borde effektiviseras och förbättras. För detta ändamål borde försöks- och forskningsverksamheten effektiviseras i synnerhet genom ett nordiskt samarbete. Grundandet av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för husdjursforskningen rekommenderas. Detta senast nämnda initiativ utgör den väsentligaste och mest konkreta punkten i förslaget.

Det framlagda förslaget är av den art, att ett utlåtande i saken i vårt land framför allt hör till lantbrukets forskningscentral. Det forskningsarbete på animalievetenskapens område, som utföres inom ramen för universitetet, är till sin natur framför allt en primärforskning och inriktas inte på att tjäna praktiska syftemål. Från lantbrukets forskningscentrals sida har också generaldirektör, professor Saarinen gett ett utlåtande i saken.

Från agro-forstvetenskapliga fakultetens sida vore det eventuellt på sin plats att påpeka, att också husdjursforskningens primärundersökningar vore i behov av ett utvidgat och samtidigt mera intimt nordiskt samarbete.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Det gemensamma nordiska forskningsinstitutet, i vilket skulle utföras försöksverksamhet främst för att omedelbart tjäna det praktiska, skulle kanske inte vara ägnat att befrämja primärforskningen. I stället kunde all nordisk forskningsverksamhet effektivt befrämjas sålunda, att respektive stater skulle bevilja reseunderstöd åt forskarna, så att dessa tillräckligt ofta kunde besöka varandras institut och laboratorier och sålunda få tillfälle att i den rätta omgivningen diskutera de gemensamma forskningsobjekten, målsättningarna och metoderna. Åtminstone en gång om året skulle varje instituts förman och minst en assistent få tillfälle till besök i åtminstone ett nordiskt forskningsinstitut. Det vore önskvärt, att man i samband med dessa besök skulle anordna föreläsningstillfällen och sammankomster, vid vilka besökaren för flere åhörare kunde redogöra för de arbeten, vilka pågår i det egna institutet. Önskvärt vore också, att forskarna i Finland i sina forskningsredogörelser mera än tidigare skulle använda sig av engelska eller tyska, ifall de inte skriver på ett skandinaviskt språk. Med hjälp av det här redogjorda systemet skulle man också bäst undvika att samma ämne samtidigt behandlades i de olika instituten, vilket förhållande i många fall bör anses meningslöst. Å andra sidan skulle man få till stånd ett samarbete, genom vilket man inom ett visst ämnesområde skulle upprätthålla en arbetsfördelning mellan de olika instituten. En dylik verksamhet skulle vara avsevärt lättare att förverkliga än den i förslaget framställda.

Helsingfors den 3 september 1958

Lauri Paloheimo

Maataloustuottajain keskusliitto (Lantbruksproducenternas centralförbund)¹:

Synnerligen positiva erfarenheter har på många olika områden vunnits av det nordiska samarbetet. Så är fallet även i lantbruksfrågor, oaktat att lantbruket i de olika nordiska länderna bedrivs under förhållanden som i avsevärd mån avviker från varandra. Vad särskilt husdjurshushållningen vidkommer har även beträffande denna samarbete i mån av möjlighet etablerats och det är önskvärt, att man genom att ytterligare utveckla samarbetet kunde allt effektivare medverka till husdjursproduktionens ändamålsenlighet i de olika nordiska länderna. Även om man uppenbarligen nödgas bedöma de med husdjurshushållningen förknippade praktiska problemlösningarna med utgående från olika grunder, behöver detta likväl ej utgöra hinder för strävandena att förenhetliga det vetenskapliga forskningsarbetet. Med tillhjälp av förenade ekonomiska resurser och med utnyttjande av den kompetenta fackpersonalens sakkunskap och erfarenheter skulle de nordiska länderna uppenbarligen ha större möjligheter att uppnå värdefulla forskningsresultat även med tanke på den nuvarande internationella utvecklingen än om varje land verkar för sig.

¹ Yttrandet översatt från finska.

För Finlands vidkommande bör emellertid särskilt betonas, att tillgången på medel för husdjursundersökningar, liksom för undersökningar rörande lantbruket överhuvud, i vårt land varit förhållandevis begränsad. Emedan det nordiska samarbetet på detta område skulle kräva ökade kostnader, har man skäl att befara, att det forskningsarbete som utföres i hemlandet skulle bli beroende av ännu knappare anslag. Vi har icke heller råd att förlora den nuvarande forskningsarbetskraften för sådana ändamål, vilka i alltför hög grad kan avvika från våra nationella synpunkter. Även om man i princip bör förhålla sig positiv till utvecklandet av samarbetet inom husdjursforskningen mellan de nordiska länderna, ansluter sig till frågan således sådana faktorer, vilka grundligt borde utredas, förrän saken förelägges Nordiska rådet för övervägande med utgående från det ifrågavarande initiativet.

Helsingfors den 9 oktober 1958

Lantbruksproducenternas centralförbund

E. J. Korpela

Aimo Kouki

Suomen karjanjalostusyhdistys (Finlands boskapsförädlingsförening)¹:

Såsom i förslaget framhålles, finnes inom husdjursforskningen många sådana frågor, som är gemensamma för de nordiska länderna, och sålunda är resultaten av dessa undersökningar allmängiltiga inom detta område. Ett mera intimt samarbete skulle såtillvida vara till nytta, att samma frågor inte samtidigt skulle undersökas i de olika länderna eller, om så vore fallet, undersökningarna skulle komplettera varandra. För närvarande erhålles uppgifter om företagna undersökningar i de olika länderna i allmänhet, först när resultaten publiceras eller när de redan framskridit relativt långt.

Vad samarbetets praktiska organisation angår, förefaller det tillbörligt, att varje land i allmänhet skulle bekosta de undersökningar, som utförs i det egna landet, eventuellt undantaget vissa specialundersökningar. På så sätt kunde varje land välja de ämnen, vilka vid respektive tidpunkt är speciellt viktiga för landet att utforska. Däremot förefaller grundandet av en gemensam forskningsinstitution, som alla gemensamt skulle underhålla, åtminstone inte ännu varken möjligt eller ändamålsenligt. Närmast kunde man tänka sig skapandet av ett permanent rådplägningsorgan, sammansatt av sakkunniga på området. Dessa sakkunniga skulle ha möjlighet att i sitt eget land göra de frågor som kommit på dess lott till föremål för utredning.

Med beaktande av ovan i korthet framlagda synpunkter anser under-
tecknade organisation, att upprättandet av ett ännu intimare samarbete på

¹ Yttrandet översatt från finska.

husdjursforskningens område mellan de nordiska länderna är av behovet påkallat, och understöder föreningen på den grund det gjorda förslaget.

Dickursby den 30 augusti 1958

Finlands boskapsförädlingsförening r. f.

T. Lonka

Sverige

Lantbruksstyrelsen:

Styrelsen finner de i förslaget anförda synpunkterna beaktansvärda men vill i samband härmed understryka betydelsen av att animalieproduktionen i görligaste mån anpassas till föreliggande produktionsförhållanden, då sagda förhållanden kunna förete stora växlingar såväl inom som mellan de nordiska länderna.

Det synes på grund härav synnerligen angeläget att den nuvarande mera lokalt betonade försöksverksamheten icke i samband med inrättandet av ett internordiskt institut begränsades mer än som kan vara betingat av att gemensamma grundläggande problem liksom vissa specialproblem av stor vikt på husdjursforskningens område överfördes till nämnda institut. Detta torde vara av stor betydelse även ur den synpunkten, att den lokala försöksverksamheten komme att utgöra en viktig förmedlande länk mellan det föreslagna institutet och animalieproduktionen både ifråga om att föreslå forskningsuppgifter för institutet liksom att underlätta tillämpandet av forskningsresultaten i praktiken.

Frågan om inrättandet av ett internordiskt institut för husdjursforskning synes därför böra lösas med beaktande av den lokala försöksverksamhetens uppbyggnad och organisation.

Styrelsen vill på grund härav tillstyrka bifall till det framlagda förslaget om en undersökning av möjligheterna för en samordning av de nordiska ländernas resurser på husdjursforskningens område samt hemställa att styrelsens ovan anförda synpunkter därvid måtte beaktas.

Stockholm den 31 juli 1958

Hans Wetterhall

Helge Ryde

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök:

Högskolans lärarkollegium, som beretts tillfälle avgiva yttrande i ärendet, har vid sammanträde den 25 augusti 1958, varifrån protokollsutdrag bifogas¹, tillstyrkt, att en utredning i ärendet komme till stånd.

¹ Här ej tryckt.

Styrelsen, som instämmer i kollegiets önskemål om en utredning, vill därutöver uttala, att det önskvärda vidgandet av det nordiska samarbetet på området i fråga bör ske i anknytning till redan bestående institutioner inom de olika länderna.

Uppsala den 13 september 1958

På styrelsens för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök vägnar:

Elis Håstad

C.-G. Brandel

Skogs- och lantbruksakademien:

Förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen äro enligt akademiens mening synnerligen gynnsamma. Detta betingas givetvis i första hand av att jordbrukets förhållanden och problem, trots betydande olikheter i åtskilliga avseenden, dock äro ganska likartade inom de nordiska länderna, och att därför intressena i stor utsträckning sammanfalla. Samarbetet underlättas naturligtvis dessutom genom likheterna i språk, sedvänjor och traditioner. Genom lämplig samverkan skulle forskningsarbetet i många fall kunna göras grundligare och snabbare leda till resultat samt kunna genomföras med lägre kostnader för de enskilda länderna, än om dessa arbeta isolerade från varandra.

Bland det stora antalet för nordiskt samarbete ägnade aktuella forskningsuppgifter intaga de av motionärerna anförda problemen inom animalieproduktionen en framskjuten ställning. Det gäller här klargörande av grundläggande problem och uppnående av resultat av allmän räckvidd. Vidare äro hithörande frågor mycket svåra och komplicerade. För deras lösende erfordras relativt lång tid, och dessutom komma arbetena att draga betydande kostnader. Allt detta motiverar eller nödvändiggör i detta fall samverkan mellan de nordiska länderna, så att personella och institutionella resurser utnyttjas på bästa sätt, och att kostnaderna fördelas och därigenom nedbringas för varje enskilt land. Inom exempelvis avelsforskningen har i Sverige, delvis på akademiens initiativ, vissa undersökningar planerats rörande problem av stor vikt och aktualitet. Ännu har emellertid icke något av dessa arbeten kunnat sättas igång, vilket främst torde bero på att denna forskning är mycket kostnadskrävande; erforderliga anslag ha ej kunnat uppbringas.

Vid husdjursförädlingsinstitutet på Wiad ha under en längre följd av år undersökningar bedrivits rörande frågor av grundläggande betydelse för animalieproduktionen icke blott i Sverige utan även i övriga nordiska länder. Det har härvid gällt såväl avelsfrågor som problem avseende produktkvalitet och produktionsteknik. Det är därför naturligt, att motionärerna

hänvisa till arbetena vid nämnda institut, och det ligger nära till hands att tänka sig en utbyggnad av Wiad till ett nordiskt institut för husdjursforskning. Huru institutsfrågan skall lösas bör emellertid, som motionärerna antyda, närmare övervägas. Om Wiad kan utnyttjas för ändamålet, torde bl. a. bli beroende av förslag rörande därvarande instituts verksamhet, som kan vara att vänta från pågående jordbrukshögskoleutredning.

Som av det anförda framgår, finner akademien motionärernas förslag om samordning av de nordiska ländernas resurser för att möjliggöra en utvidgning av ovan berörda forskning inom animalieproduktionen synnerligen beaktansvärt, varför denna fråga enligt akademiens mening bör skyndsamt upptagas till allsidig utredning.

Akademien vill i detta sammanhang erinra om det vid Nordiska rådets session i Helsingfors 1957 av ledamöterna Holm, Kähönen, Pettersson och Stefánsson framförda medlemsförslaget om förbättrat nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen. Motionen föranledde ett beslut av rådet att rekommendera regeringarna att upptaga till gemensamt övervägande, på vilket sätt en ytterligare utveckling av det nordiska samarbetet på jordbruksforskningens område bäst kan främjas.

I flertalet yttranden över sistnämnda medlemsförslag (1957) erinras om de insatser för främjande av nordiskt samarbete inom jordbruksforskning, som göras av Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF), och i anslutning därtill förekomma uttalanden i positiv riktning beträffande nämnda förenings medverkan vid sålunda föreslagen utveckling av ifrågakvarande samarbete.

Därest, som ovan förordats, den i nu föreliggande medlemsförslag (1958) påyrkade undersökningen av möjligheterna för samordning av de nordiska ländernas resurser på husdjursforskningens område kommer till stånd, bör enligt akademiens mening även därvid NJF:s medverkan utnyttjas, i den mån så kan befinnas lämpligt.

Stockholm den 21 augusti 1958

Å Skogs- och lantbruksakademiens vägnar:

Fritiof Domö

R. Torssell

Jordbrukshögskoleutredningen:

Med utgångspunkt från sina direktiv har utredningen i sitt pågående arbete även sysslat med frågan om vårt lands behov av forskning och försöksverksamhet inom husdjursområdet. Utredningen har därvid för sin del funnit att inom detta område föreligger ett starkt behov av en utvidgad och fördjupad forsknings- och försöksverksamhet och vill i detta sammanhang framhålla att den ansluter sig till vad som i medlemsförslaget allmänt an-

föres om behovet av en utökad forskning inom husdjursområdet i syfte att dels förbilliga produktionen och dels höja kvaliteten på de framställda produkterna.

Den grundläggande forsknings- och försöksverksamheten inom husdjursområdet av den art som medlemsförslaget avser — d. v. s. närmast en husdjursgenetisk forskning — bedrivs f. n. i vårt land främst vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök (inklusive avdelningen vid Wiad) samt vid veterinärhögskolan. Arbeten med de speciella problem, som särskilt omnämnes i medlemsförslaget utföres vid Wiad. Forskningen vid de nu nämnda institutionerna syftar i huvudsak till att klarlägga frågor av generell natur. Detta hindrar naturligtvis icke dessa institutioner från att taga upp problem av omedelbar praktiskt aktuell natur, men i princip torde de dock främst syssla med mera långsiktiga frågor. För lösandet av praktiskt aktuella problem och för att omsätta vunna forsknings- och försöksresultat i praktiken bedrivs inom landets avels- och seminföreningar ett utredningsarbete som har nära anknytning till den rena forsknings- och försöksverksamheten.

Vad beträffar den grundläggande genetiska forskning som nu är förlagd till lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök anser jordbrukshögskoleutredningen att vid högskolan, liksom hittills, bör finnas en institution inom detta område, som dels bedriver allmän grundforskning, dels svarar för undervisning och forskarutbildning. Institutioner av denna typ finnes för övrigt även i viss omfattning vid de övriga nordiska ländernas lantbrukshögskolor. Goda möjligheter synes enligt utredningen böra skapas för ett nära samarbete mellan forskarna vid dessa institutioner dels i syfte att genom överläggningar samordna och fördela olika arbetsuppgifter, dels för gemensam forskarutbildning.

Beträffande den mera tillämpade, på praktiskt aktuella problem inriktade forsknings- och försöksverksamhet som beröres i medlemsförslaget och som tangerar ett flertal av husdjursforskningens områden, även om den närmast hör samman med det husdjursgenetiska området, må anföras att utredningen dels funnit att denna verksamhet bör tillgodoses, dels utifrån denna sin uppfattning undersökt olika organisatorisk-ekonomiska alternativ för att finna lämpliga former för verksamheten ifråga. För att få en klarare uppfattning om behovet av och intresset för en sådan tillämpad genetisk-fysiologisk forsknings- och försöksverksamhet har utredningen tagit kontakt med företrädare för landets avels- och seminföreningar samt för den ekonomiska föreningsrörelsen. Därvid har framgått att man inom dessa organisationer har många problem, vilka nära tangerar eller överensstämmer med de frågor som utredningen tidigare funnit vara av för landets jordbruk så betydelsefullt slag, att en insats från statsmakternas sida vore önskvärd. I detta läge har utredningen ansett att närmare överläggningar borde inledas mellan utredningen och de ovan nämnda organisationerna i syfte att undersöka, om möjligheter föreläge för en samverkan mellan staten och organisationerna på detta område. Så har också skett, och de hittills

förda överläggningarna synes antyda möjligheten att finna former för en dylik samverkan.

Vid de överläggningar som ägt rum har även tanken på en nordisk samverkan framförts. Såsom framhålles i medlemsförslaget är många av husdjursforskningens aktuella problem gemensamma för de nordiska länderna. Jämte dessa gemensamma problem finnes dock många frågor som erfordrar en egen nationell lösning. Detta har bl. a. framgått vid de överläggningar som utredningen haft med de ovan nämnda organisationerna.

För alla problem av gemensam natur synes många fördelar föreligga, om en stor välutrustad internordisk institution inom det ovan nämnda forskningsområdet kunde skapas. Svårigheterna med att få till stånd en sådan institution synes dock utredningen avsevärda, och stora risker föreligger för att utredningsarbetet med och planläggningen av en sådan institution under en avsevärd tid skulle fördröja forskningen i de olika nordiska länderna.

Såsom ovan nämnts torde dessutom många problem inom husdjursforskningen tarva en egen nationell lösning. En internordisk institution kunde ej med säkerhet förväntas upptaga alla sådana problem till behandling, utan deras lösande finge ske på annat sätt.

De ovan anförda synpunkterna har för jordbrukshögskoleutredningen varit de vägledande för utredningens hittillsvarande arbete, när det gällt att undersöka under vilka former den tillämpade forskningen och försöksverksamheten beträffande husdjursgenetiska eller närliggande problem framdeles bör bedrivas.

Utredningen har icke något att erinra mot att mellan de nordiska ländernas regeringar upptages förhandlingar om en samordning av resurserna på husdjursforskningens område men vill framhålla att den, så framt den icke erhåller ändrade direktiv, fortsätter sitt arbete enligt ovan angivna riktlinjer.

Stockholm den 18 augusti 1958

För jordbrukshögskoleutredningen

R. Nilsson

Ordförande

I. Lindström

Sekreterare

Sveriges lantbruksförbund:

Animalieproduktionen är för det nordiska jordbruket av väsentlig betydelse. Det är därför av stor vikt att denna produktion effektiviseras i så snabb takt som möjligt. En utvidgad forsknings- och försöksverksamhet på husdjursområdet är ett viktigt led i denna effektivisering. Även om produk-

tionsbetingelserna i viss mån varierar inom och mellan de nordiska länderna, är många problem på husdjursskötselns och forskningens område gemensamma för dessa länder, icke minst när det gäller de grundforskningsbetonade uppgifterna. En god personlig kontakt upprätthålles visserligen mellan nordiska jordbruksforskare, främjad bl. a. av den verksamhet som Nordiska jordbruksforskarens förening och Nordisk økonomisk-kvægavl bedriver. Detta har emellertid ej i motsvarande grad lett till en samordning av tillgängliga resurser för forskning och försök på husdjursområdet.

Forskning inom husdjursområdet är dyrbar. För att möjliggöra ett effektivt utnyttjande av de för varje enskilt land relativt begränsade ekonomiska resurserna härför synes det angeläget att åstadkomma en samordning av dessa. En sådan torde också medföra bättre balans mellan personella och materiella resurser än vad nu är fallet. Det har exempelvis förekommit, att på grund av brist på tjänster för forskare eller försöksresurser värdefulla försöksbesättningar icke kunnat utnyttjas ur alla de synpunkter som vore möjliga vid en samordning.

I likhet med förslagsställarna anser lantbruksförbundet att möjligheterna till en nordisk samordning av resurserna på husdjursforskningsområdet bör förutsättningslöst prövas. Därvid bör undersökas såväl i vilken grad tillfredsställande resultat kan erhållas genom en fördelning av arbetsuppgifterna mellan länderna kombinerad med större möjlighet för forskare att förlägga sitt arbete till institutioner i skilda nordiska länder som fördelarna av inrättandet av ett gemensamt internordiskt institut för husdjursforskning. För det sistnämnda alternativet talar icke minst de större resurser i ekonomiskt hänseende som forskningen vid ett sådant institut skulle kunna erhålla jämfört med forskningen i varje enskilt land. Därjämte synes det kunna få tillgång till större forskningsmaterial. Enligt uppgift torde nämligen bl. a. de svenska seminiföreningarna vara beredda att ställa hela sitt statistiska material från seminiverksamheten till ett sådant internordiskt instituts förfogande.

Under hänvisning till vad ovan anförts får förbundet tillstyrka förslaget om att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att snarast undersöka möjligheterna för en samordning av resurserna på husdjursforskningens område.

Stockholm den 13 augusti 1958

Sveriges lantbruksförbund förening u. p. a.

Gösta Liedberg

C. W. Curtman

Nils Jacobsson

Riksförbundet landsbygdens folk:

I förslaget påpekas att den nordiska animalieproduktionen hittills kunnat hävda sig internationellt främst till följd av en relativt sett hög teknisk standard och produktkvalitet. Under senare år har dock övriga länder gjort stora framsteg på dessa områden, vilket innebär att de nordiska länderna måste intensifiera sin forskning med avseende på husdjursförädling och driftsteknik. Härför krävs emellertid betydande resurser och, eftersom problemen är likartade i de nordiska länderna, är förutsättningarna för ett framgångsrikt samarbete goda. Bland lämpliga forskningsuppgifter nämnes förädlingsmetodik, produktionsteknik och frågor rörande produkternas kvalitet. Den föreslagna samordningen bör ta sig uttryck i upprättandet av en internordisk institution för husdjursforskning.

Riksförbundet delar förslagsställarnas uppfattning om att husdjursforskning i hög grad synes lämpad för samordning inom de nordiska länderna. Försöken kräver ofta vid sidan om djurmaterialet dyrbar apparatur och anläggningar av betydande omfattning, och en samordning och uppdelning av arbetsuppgifterna mellan olika institutioner skulle därför innebära ett förbättrat utnyttjande av tillgängliga resurser. Riksförbundet vill sålunda tillstyrka medlemsförslagets hemställan.

I och för sig synes en samordning av angivet slag inte behöva ske genom upprättandet av en särskild internordisk institution. En uppdelning av forskningsuppgifter bör kunna ske även utan en sådan mer långtgående koncentration av verksamheten. Det väsentligaste synes vara att forskningen inom varje särskilt ämnesområde koncentreras och ges tillräckliga resurser, varvid forskare från hela Norden ges tillfälle medverka. Man undviker på så sätt dubbelarbete och kostnadskrävande kontrollförsök, vilka ofta kan ha föga värde. En samordning av den vetenskapliga utbildningen och examensfordringarna på detta område skulle även vara ändamålsenlig och underlätta det samarbete som åsyftas.

Stockholm den 22 augusti 1958

Riksförbundet landsbygdens folk

N. A. Svensson

Olof Nilsson

Riksorganisationen Sveriges avelsföreningar för nötboskap:

Animalieproduktionens andel av jordbrukets totala produktionsvolym är i samtliga nordiska länder stor, och en utvidgad och intensifierad husdjursforskning är därför för dessa länder av utomordentlig betydelse. Det finnes ett betydande antal gemensamma problem, som skulle lämpa sig för gemensam forskning, och förslagsställarna har även uppräknat ett antal viktiga

dylika frågor. Det synes därför utan tvekan vara av största betydelse, att samarbetet mellan institutioner och forskare i de olika nordiska länderna intensifieras och att en viss samordning åstadkommes. Genom en dylik samordning skulle mycket dubbelarbete kunna undvikas.

Frågan om vilken inverkan en internordisk institution skulle kunna få på husdjursforskningen är inte lika lätt att överblicka. Fördelarna av en stor, väl utrustad institution är så uppenbara, att de inte här skall uppräknas, men svårigheterna att få till stånd ett dylikt institut och riskerna att planläggningen kan fördröja utvecklingen i de skilda länderna är även betydande. Det synes också sannolikt, att ett land inte är villigt att lägga ned lika mycket på en institution som ligger utanför landets gränser som på en som ligger i det egna landet.

För Sveriges del bör erinras om att jordbrukshögskoleutredningen för tillfället behandlar även frågan om husdjursforskningens framtida ställning och att det, för att utvecklingen inte skall avstanna, är nödvändigt att detta utredningsarbete kan slutföras inom några månader och att därefter erforderliga åtgärder kan vidtagas omedelbart.

I anslutning till det ovan sagda får Riksorganisationen Sveriges avelsföreningar för nötboskap tillstyrka förslagsställarnas förslag, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringen att undersöka möjligheterna för en samordning av de nordiska ländernas resurser på husdjursforskningens område under förutsättning att utvecklingen i de olika länderna inte därigenom fördröjes.

Stockholm den 19 augusti 1958

Riksorganisationen Sveriges avelsföreningar för nötboskap

Sigurd J:son Pontén

Nils Korkman

Medlemsförslag

om inrättande av nordisk högskola för trädgårdskonst

(Väckt av Karl Bøgholm, Chr. L. Holm och Olof Pålsson)

Vid sammanträde i Stockholm den 20—21 maj 1957 gjorde Nordiska kulturkommissionens sektion I följande uttalande:

Kulturkommissionen anbefaler regjeringene i de nordiske lande å stille de nødvendige bevilgninger til disposisjon for etableringen av en nordisk høyskole i hagekunst i København for en forsøksperiode på 5 år i samsvar med den foreliggende plan. Etableringen bør om mulig finne sted i budsjettåret 1958/59. Det forutsettes da at Akademiet for de skønne kunster i København i samråd med eksperter fra de øvrige nordiske land innen den tid når fram til en endelig fastlegging av detaljene i den skisserte undervisningsplan og budsjett.

De handlingar rörande en nordisk högskola för trädgårdskonst, till vilka hänvisas i uttalandet, bifogas [*se Tillägg 1—2*]. Av dessa framgår att en sådan högskola kan komma till stånd med mycket obetydliga tillskott av allmänna medel, för varje deltagande land c:a 30 000 danska kronor. Om förslaget har den svenska jordbrukshögskoleutredningen den 7 maj 1957 uttalat:

Utredningen har med intresse tagit del av det föreliggande förslaget och är beredd att vid utformningen av sina förslag i fråga om ordnandet av den högre trädgårdsundervisningen i Sverige taga hänsyn till en sådan anordning, som den föreslagna, i den mån det visar sig att förutsättningar finnes för ett genomförande av densamma.

Den 4 juni 1957 tillskrev kulturkommissionens presidium regeringarna i de nordiska länderna och hemställde — under framhållande av att presidiet för sin del beslutit omfatta ovan återgivna rekommendation — att däri avsedda åtgärder måtte vidtagas av regeringarna.

Ärendet var därefter föremål för behandling vid det sjunde nordiska undervisningsministermötet i Stockholm den 13—14 juni 1957, varvid följande resolution antogs:

Mötet uttalar starka sympatier för förslaget om inrättande av en nordisk högskola för trädgårdskonst. Från norsk och svensk sida påpekas att frågan i Norge och Sverige sorterar under resp. lantbruksdepartementet och jordbruksdepartementet.

Då det är önskvärt att frågan om inrättande av denna högskola blir föremål för ingående prövning så snart som möjligt, synes saken böra tagas upp till behandling i Nordiska rådet. Vi får därför föreslå,

att Nordiska rådet beslutar hemställa till regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för inrättande av en nordisk högskola för trädgårdskonst i enlighet med det av Nordiska kulturkommissionen framlagda förslaget.

København, Oslo och Stockholm i juni 1958

Karl Bøgholm

Chr. L. Holm

Olof Pålsson

TILLÄGG 1

Protokoll hållet vid möte i København den 11—12 januari 1957 för dryftande av en nordisk högskola för trädgårdskonst

På Nordisk kulturkommissions foranledning holdtes den 11. og 12. januar 1957 et møde på Det kgl. akademi for de skønne kunster i København, hvor man drøftede oprettelsen af en internordisk skole for havekunst.

I mødet deltog:

Fra Danmark:

Havearkitekt Georg Boye, formand for Dansk havearkitektforening og forstander for Det kgl. danske haveselskabs anlægsgartnerskole, København.

Havearkitekt Georg Georgsen, akademigartner i Sorø og lektor i havekunst og anlægsgartneri ved den kgl. veterinær- og landbohøjskole, København.

Havearkitekt C. Th. Sørensen, professor i havekunst ved kunstakademiet, København.

Fra Finland:

Trädgårdsarkitekt Leif Simberg, lærer i »trädgårdsplanering» ved Lepaa trädgårdsinstitut og formand for Finlands havearkitektforening.

Trädgårdsarkitekt Bengt Schalin, stadsträdgårdsmästare, Helsingfors.

Fra Island:

Indbudt var: Arkitekt Hannes Davidsson, formand for Islands arkitektforening, Reykjavik. Foreningens bestyrelse anså det for lidet formålstjenligt at deltage i dette forberedende møde, men bad om at blive holdt underrettet om sagens forløb, idet man nærer stor interesse for spørgsmålet.

Fra Norge:

Hagearkitekt Olav Aspesæter, professor ved institutt for hagekunst ved Norges landbrukshøgskole, Vollebekk.

Hagearkitekt Karen Reistad, kgl. norske kirkedepartementets konsulent i kirkegårdsstell og representant for Norsk hagearkitektlag, Oslo.

Fra Sverige:

Professor, fil. dr. Fredrik Nilsson, rektor ved Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, Åkarp.

Trädgårdsarkitekt Per Åke Friberg, forstander for undervisningen i »trädgårds-konst» på Alnarp, Åkarp.

Trädgårdsarkitekt, friherre Sven A. Hermelin, formand for Föreningen svenska trädgårdsarkitekter, Stockholm,

Trädgårdsarkitekt Bertil Mo, lærer i »trädgårdsanläggning» ved Lantbruksakademiens trädgårdsskola, Experimentalfältet.

Mødet åbnedes fredag den 11. januar kl. 10¹⁵.

Akademiets rektor, professor Palle Suenson, bød velkommen, og friherre Sven A. Hermelin valgtes til ordfører.

Der blev indledningsvis gjort rede for uddannelsesforholdene i de nordiske lande.

Efter en grundig drøftelse af problemerne anser forsamlingen det for meget ønskeligt, at en internordisk skole for havekunst oprettes. (Den betegnes i det følgende som akademi.)

Man foreslår følgende:

1. Formål.

Det nordiske akademi for havekunst skal tjene undervisning og forskning og være en uafhængig overbygning på de eksisterende højere havebrugsskoler.

Akademiet søger også at opbygge en lærerstab med sigte på rekruttering af lærere og forskere såvel for akademiets eget som for de enkelte landes behov.

2. Stedet.

Akademiet indrettes i nøje forbindelse med en kunstnerisk højskole. Lokaler stilles vederlagsfrit til disposition af det land, hvor akademiet indrettes.

3. Studiet.

De studerende må følge undervisningen mindst 1 skoleår, men kan fortsætte, så længe bestyrelsen bifalder det.

Undervisningen er vederlagsfri.

Studiet afsluttes med en afgangsprøve svarende til arkitekternes fra den skole, som akademiet er knyttet til.

Akademiet skal kunne modtage indtil 20 elever årlig. Det skal ved akademiet kunne indrettes specialkursus i havekunst og beslægtede discipliner også for videre kredse.

4. Adgangsbetingelser.

Adgang til akademiet har:

a. Havebrugskandidater og hortonomer fra anlægs- og havekunstlinjerne ved Alnarps lantbruks-, mejeri- og trädgårdsinstitut, den kgl. veterinær- og landbohøjskole, Lepaa trädgårdsinstitut (det forudsættes, at undervisningen bringes på samme niveau som i de øvrige nordiske lande) og Norges landbrukshøjskole.

b. Andre, hvis evner og kvalifikationer er således, at ledelsen mener at kunne modtage dem.

5. Ledelse.

Akademiet ledes af en bestyrelse, hvortil hvert deltagende land udnævner et medlem. Bestyrelsen vælger af sin midte en formand for 3 år ad gangen. Bestyrelsen vælger en af lærerne til medlem af skolerådet for den højskole, som akademiet er knyttet til. Han skal samarbejde med rektor for højskolen og i øvrigt lede sin skoles daglige drift.

6. Økonomi.

Hvert deltagende land yder — foruden annuum — et beløb, som svarer til en professorgage, som efter bestyrelsens bestemmelse bruges til lønning af lærere, f. eks. professorer, docenter, amanuenser, assistenter og gæsteforelæsere, så vidt muligt efter lige fordeling fra hvert land.

Idet forsamlingen fremsætter disse principielle synspunkter og forslag for kommissionen, tillader man sig at foreslå det konkrete, at sagen virkelig gøres ved, at akademiet forsøgsvis indrettes ved kunstakademiet i København, hvor der faktisk findes en internordisk skole, idet kunstakademiets afdeling for havekunst i de sidste 10—15 år har været søgt af et ret stort antal af studerende fra de andre nordiske lande — et i længden uholdbart forhold.

Ved kunstakademiet i København er der i øvrigt i samme tidsrum og med stort held afholdt specialkursus svarende til de under punkt 3 nævnte.

Det vil være rimeligt at tidsbegrænse et sådant forsøg; fem år må dog være det mindste, om der skal kunne høstes nogenlunde sikre praktiske og pædagogiske erfaringer.

Forsamlingen må anse det for særdeles heldigt, om ordningen kunne iværksættes fra det kommende skoleår, som begynder 1. oktober 1957.

Mødet sluttede lørdag den 12. januar kl. 14.

København, den 12. januar 1957

<i>Georg Boye</i>	<i>Georg Georgsen</i>	<i>C. Th. Sørensen</i>	<i>Leif Simberg</i>
<i>Bengt Schalin</i>	<i>Olav Aspesæter</i>	<i>Karen Reistad</i>	<i>Fredrik Nilsson</i>
<i>Per Åke Friberg</i>	<i>Sven A. Hermelin</i>		<i>Bertil Mo</i>

TILLÆGG 2

**PM rörande undervisningsplan och kostnader för en nordisk högskola
för trädgårdskonst**

(Av professor C. Th. Sørensen)

I det følgende regnes der med den foreslåede videreførelse af den igangværende undervisning på kunsthøjskolen i København, men planen vil formentlig også kunne gælde, såfremt akademiet knyttes til en svensk kunsthøjskole. (Der var på mødet enighed om, at det ikke for tiden er muligt at indrette akademiet i de andre nordiske lande.)

I bygningskolens 8 måneders skoleår er der ca. 1 200 undervisningstimer. De studerende i havekunst vil kunne være fælles med andre studerende om følgende:

<i>Forelæsninger</i>		
Kunsthistorie	40 timer	
Arkitekturhistorie	25 »	
Skrift	6 »	
Bygningskunst	42 »	
Bygningsteknik	48 »	
Økonomi og administration	5 »	
Byplanlægning	22 »	
Havekunst	12 »	200 timer
<i>Fælles øvelser</i>		
Byplanlægning	34 timer	
» , specialopgaver	210 »	
Studierejse	126 »	370 »
Andet samarbejde med arkitekter og andre kunstnere		130 »
Specielle forelæsninger i havekunst		50 »
Specielle øvelser i havekunst		450 »
		Ialt 1 200 timer

Muligvis bør for visse studerende en del timer i de tre sidste grupper ombyttes med deltagelse i følgende øvelser under arkitektundervisningen:

Perspektiv	60 timer
Arkitektonisk tegning	80 »
Opmåling og farvestudier	90 »

Med hensyn til det økonomiske betyder forslaget om, at hvert deltagende land yder et annum og et beløb svarende til en professorgage, formentlig en udgift på ca. 30 000 kr. årlig. Det vil næppe være muligt i hvert af de nordiske lande at finde en mand eller kvinde, som er kvalificeret til en professors gerning, og som kan og vil påtage sig en sådan opgave, men det vil i hvert fald være meget ønskeligt at finde én. Derimod er det meget tænkeligt, at højt ansatte kunstnere og videnskabsmænd gerne vil være gæsteprofessorer

for kortere tidsrum. Endvidere er det ønskeligt, at lovende, yngre havearkitekter o. a. kan ansættes som assisterende lærere på en sådan måde, at opholdet også tjener til udvikling og dygtiggørelse for dem selv eller ligefrem giver mulighed for et forskningsarbejde.

I København kræves kun en lokaleudvidelse, som for så vidt er nogenlunde medregnet i kunstakademiets planer for udbygning, og dertil et større annuum, 6 000 å 10 000 kr., til afdelingen.

København, i april 1957

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Undervisningsministeriet:**

En sag om dette emne er under behandling i nærværende ministerium på foranledning af Nordisk kulturkommission, der på sit møde i Stockholm den 20.—21. maj 1957 som udtalelse nr. 2—57 vedtog overfor regeringerne i de nordiske lande at anbefale oprettelse af et internordisk akademi for havekunst.

Under 27. marts 1958 har undervisningsministeriet tilskrevet Undervisningsministeriet i Finland, det kgl. Jordbruksdepartement i Sverige og det kgl. Landbruksdepartement i Norge, hvorvidt de respektive myndigheder ønsker at udpege et medlem til bestyrelsen for det foreslåede akademi, idet man i bekræftende fald udbad sig navnet på den, der agtes udpeget.

Efter undervisningsministeriets opfattelse må det anses for vigtigt, at der snarest vælges en bestyrelse for det pågældende akademi. Som dansk medlem påtænker man at beskikke havearkitekt Georg Boye.

Det norske Landbruksdepartement har den 18. april 1958 meddelt, at det ikke på daværende tidspunkt kunne gå ind for den foreslåede prøveordning med oprettelse af et nordisk akademi for havekunst i København. Landbruksdepartementet anså det derfor ikke for nødvendigt foreløbig at udpege noget medlem af et evt. styre for et sådant akademi.

Det kgl. svensk Jordbruksdepartement har den 19. juni 1958 meddelt, at man påregnede en udgift for Sveriges vedkommende til højskolen på ca. 25 000 svenske kr. pr. år, og at det endnu ikke har været muligt at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt nævnte beløb kan anvises til formålet. Forslag herom kunne tidligst fremlægges for rigsdagen i 1959. Til trods herfor vil Sverige dog finde det ønskeligt, at et svensk medlem indgår i bestyrelsen med begrænsede beføjelser indtil videre. Som et muligt emne foreslås rektor ved Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, professor Fredrik Nilsson.

København, den 25. august 1958

P. m. v.

E. b.

Otto Obling

Fm.

Den kgl. veterinær- og landbohøjskole:

Sagen har været forelagt højskolens havebrugslærere, der har fremsat vedlagte udtalelse [*se nedan*].

Højskolen kan henholde sig til havebrugslærernes udtalelse, idet det dog tilføjes, at man gerne vil holdes orienteret om sagens videre forløb.

København, den 26. august 1958

Thorkil-Jensen

A. Paludan

Landbohøjskolens havebrugsafdeling skal uforbeholdent anbefale oprettelsen af en nordisk skole for havekunst.

Landbohøjskolens egen havebrugsundervisning er for tiden i støbeskeen, og et forslag foreligger til en deling af undervisningen i 2 linjer: en linje for havebrug og gartneri og en linje for anlægsgartneri. Denne sidste skal gennem en 3 års uddannelse give de studerende en teknisk-videnskabelig skoling, der afsluttes med havebrugseksamen, som skulle give kandidaten adgang til ledende stillinger inden for den statslige og kommunale administration.

En sådan undervisning må nødvendigvis blive æstetisk præget, men det er indlysende, at de mange fag sætter grænse for en dybere indtrængen i selve havekunsten, hvorfor det er naturligt og påkrævet, at der gives de havebrugskandidater, som måtte ønske det, mulighed for et videregående studium. Selv om en sådan mulighed foreligger gennem deltagelse i kunstakademiets specialkursus i havekunst, vil det være i høj grad ønskeligt, at undervisningen på kunstakademiet udvides og kommer i fastere rammer gennem oprettelsen af nordisk skole for havekunst. Derved knyttes flere kvalificerede lærerkræfter til undervisningen, og de studerende får lejlighed til at udvide deres horisont gennem dagligt samarbejde ikke blot med arkitekter, men med nordiske kammerater med samme interesser.

København, den 21. august 1958

Danske arkitekters landsforbund har i skrivelse den 19 augusti 1958 meddelat att det ej har något att erinra vid förslaget.

Dansk havearkitektforening:

I det moderne samfund vokser omfanget og betydningen af de opgaver der overdrages havearkitekter, og det tidspunkt nærmer sig hvor havearkitekten på alle områder sidestilles med arkitekt og ingeniør. Det må derfor anses for overmåde betydningsfuldt at havearkitektuddannelsen bliver den bedst mulige.

Ude i verden har skandinaviske havearkitekter et særdeles godt ry og interessen for nordisk havekunst er betydelig. I forhold til befolkningstal og økonomiske muligheder har de nordiske lande en meget stærk position i International Federation of Landscape Architects. Uddannelsesforholdene må dog betegnes som væsentligt bedre i en række andre federationen tilsluttede lande, og det er derfor et spørgsmål om Norden i længden kan holde sin nuværende smukke position.

Samarbejdet mellem de skandinaviske havearkitektforeninger har altid været forbilledligt. Siden 1933 — og kun afbrudt af krigen — har der med regelmæssige mellemrum været afholdt nordiske havearkitektmøder i Sverige, Norge, Finland og Danmark.

De faglige forudsætninger for i fællesskab at løse den forenigende opgave skulle derfor være tilstede.

En gartnerisk teknisk undervisning må nødvendigvis bygge på de forhåndenværende geografiske, klimatiske og sociale forudsætninger og er derfor noget særdeles konkret og lokalbestemt. Motsætningsvis må kunstnerisk skoling ligge på et abstrakt plan, i alt væsentligt uafhængigt af nationalitet og landegrænser. Tværtimod vil der ligge et incitament i brydningen mellem de forskelligheder i temperament og livssyn der lighederne tiltrods kendetegner de nordiske folk. En fælles nordisk højskole for havekunst må derfor frembyde fordele der ikke kan opnås ved nationale tiltag.

Dansk havearkitektforening må derfor finde det overmåde lykkeligt, om det foreliggende forslag kunne gennemføres.

Frederiksberg, den 20. august 1958

Georg Boye

Formand

F i n l a n d

Undervisningsministeriet:

Ministeriet ställer sig positivt till frågan om grundandet av en internordisk högskola för trädgårdskonst och trädgårdsarkitektur. Då i Helsingfors universitet redan finnes professur i trädgårdsvetenskap och då studerande från Finland dessutom på grund av överenskommelse mellan Helsingfors universitet och Norges lantbrukshögskola kunna avlägga trädgårdsarkitektsexamen i Norges lantbrukshögskola, är behovet och nyttan av en internordisk högskola för Finlands vidkommande tillsvidare avsevärt mindre än för Sverige och Norge, isynnerhet som språksvårigheterna ytterligare minska våra studerandes möjligheter till studier vid den internordiska högskolan. Därför förutsätter undervisningsministeriet, att kostnaderna för den planerade högskolan delas mellan de olika länderna på ett sätt som motsvarar den nytta vederbörande land har av högskolan. Undervisningsministeriet har till Fin-

lands representant i det organ, som skall utarbeta planerna för högskolans verksamhet, utsett inspektören för trädgårdsskötsel Toivo Rautavaara.

Helsingfors den 13 augusti 1958

Minister *Kustaa Vilkuna*

Föredragande *V. Maarvala*

Lepaan puutarhaopisto (Lepaa trädgårdsinstitut) (föreståndaren)¹:

För det första får jag meddela, att jag fortfarande förenar mig om det utlåtande, som trädgårdsinstitutets lärarkår redan 30.11.1955 i denna sak avgav till lantbruksstyrelsen, och som hade följande lydelse:

I det lärarkåren förenar sig om de i initiativet framförda tankarna angående behovet av en högskolemässig undervisning i trädgårdsplanering och angående det ändamålsenliga i att den anordnas på nordisk bas, önskar lärarkåren betona, att de, vilka söker inträde vid en dylik skola, bör ha en i hemlandet förvärvat tillräcklig hortikulturell grundskolning och praktik i yrket. Den i initiativet uttalade tanken, att de, vilka ärnar studera vid skolan, därförinnan borde uppnå först parkmästar- och sedan stads-trädgårdsmästarstadiet, bör anses vara riktig. På parklinjen vid Finlands trädgårdsmästarskolor är det möjligt att fullborda utbildningen, men tillsvidare är det icke möjligt att i våra läroanstalter för trädgårdsmästare uppnå nuvarande nordiska nivå i fråga om det andra stadiet. Genom att utveckla trädgårdsinstitutet och därtill anslutna kompletteringskurser enligt den åren 1947—1951 verk samma trädgårdsundervisningskommitténs förslag kunde även det föreslagna andra stadiet fullbordas, varvid även trädgårdsstuderande från vårt land vore färdiga att, efter det de inhämtat erforderlig språkkunskap, inträda såsom elever i den samnordiska skolan för trädgårdsplanering.

Sedermera har inträdesfordringarna för den ifrågavarande högskolan preciserats så, att högskolan såsom en fortsättningsutbildning skulle ansluta sig till den fackliga trädgårdsundervisning, som ges i varje nordiskt land. För studerande från Finland har såsom inträdeskrav uppställts genomgången kurs vid Lepaa trädgårdsinstitut, likväl på det villkoret, att denna först bringas på samma nivå som i de övriga nordiska länderna (närmast Alnarps institut i Sverige), vilket förutsätter såväl mera undervisning än för närvarande i trädgårdsplanering och härtill anslutna ämnen som en omvandling av institutet till att verka på trädgårdsmästarskolas grund.

Med anledning härav bör konstateras, att så länge som den planerade omorganisationen av vårt trädgårdsinstitut icke förverkligats, kan studerande i Finland icke erhålla den kompetens som krävs av sökande till den ifrågavarande högskolan. Sedan omorganisationen genomförts, vilket sker tidigast år 1959, kommer denna brist att vara avhjälp. Kursen vid Lepaa

¹ Yttrandena översatta från finska.

trädgårdsinstitut kommer visserligen även då att vara mindre omfattande än Alnarps kurs, men den erforderliga kompetensen kan erhållas genom en kompletteringskurs, som kan anordnas till exempel i anslutning till Lepaa trädgårdsinstitut.

Av det ovan anförda framgår, att till den nordiska högskolan för trädgårds-konst kan från Finland erhållas kompetenta sökande genom förmedling av Lepaa trädgårdsinstitut tidigast år 1961, men redan därförinnan torde till skolan vederligen söka sig vissa personer, som studerat i utlandet, och ytterligare kan som sökande uppträda personer, vilka skolans ledning på basen av deras övriga skolning och yrkeskunskap kan godkänna såsom elever.

Den planerade trädgårdsarkitektutbildningen är utan tvivel den bästa tänkbara lösningen för förverkligandet av en dylik utbildning, så länge man icke hos oss — lika litet som i de övriga nordiska länderna — förmår anordna sådan på så sätt, att hela utbildningen skulle ske i hemlandet. Såsom den största fördelen betraktar jag den omständigheten, att de blivande trädgårdsarkitekterna redan i sitt hemland skulle erhålla en för dess förhållanden tillämplad, mycket gedigen grundläggande utbildning. Enbart vid utländska högskolor bedrivna studier, vilket i detta nu är den enda möjligheten för att bli trädgårdsarkitekt, kan ske i alltför främmande förhållanden.

Enligt min åsikt borde vårt land från första början delta i förverkligandet av det ifrågavarande projektet. Det torde vara mig tillåtet att i detta sammanhang påpeka, att detta även för sin del påskyndar förverkligandet av omorganisationen av Lepaa trädgårdsinstitut.

Lepaa den 12 maj 1958

Antero Pankakoski

Såsom komplettering till utlåtandet önskar jag ytterligare understryka den omständigheten, att det enligt det i saken väckta förslaget är fråga om personers, som i hemlandet erhållit trädgårdsutbildning, fortsatta utbildning i utlandet och icke — såsom saken synes ha uppfattats inom Helsingfors universitet — om anordnande av utbildning i trädgårdsarkitektur för studenter från Finland. Vid sådant förhållande vore det enligt min uppfattning naturligare att frågan hos oss i stället för av undervisningsministeriet skulle skötas av lantbruksministeriet, under vilket ministerium vår yrkesutbildning inom trädgårdsfacket sorterar.

Lepaa den 29 augusti 1958

Antero Pankakoski

Suomen puutarha-arkkitehdit — Finlands trädgårdsarkitekter¹:

Föreningens styrelse har med stort intresse genomgått förslaget i detalj och funnit detsamma i alla avseenden vara till sin praktiska utformning välplanerat och ändamålsenligt. Den uppgjorda undervisningsplanen motsvarar i fackligt hänseende enligt föreningens åsikt högt ställda krav.

Placeringen av den föreslagna högskolan i omedelbart samband med konstakademien i Köpenhamn måste anses vara lyckad med hänsyn till den riktiga, konstinspirerande miljö som grannskapet med arkitekter, bildhuggare, målare och andra utövare av skapande konst innebär.

Föreningen önskar framhålla, att förslagets förverkligande med hänsyn till förhållandena i Finland vore ägnat att avhjälpa den brist på fullt kompetenta krafter inom branschen, som i detta nu råder hos oss. Viktig vore högskolan sålunda:

- 1) för utbildning av lärare och forskare inom facket, som i det egna landet skulle kunna verka för spridande av kunskap om trädgårdskonst och höjande av den allmänna trädgårdskulturen samt utvecklande av densamma med hänsyn till de specifikt nationella förhållandena och förutsättningarna,
- 2) för att viktiga statliga och kommunala befattningar såsom stadsträdgårdsmästare, kyrkogårdsinspektörer etc., vilka i detta nu i många fall handhas av inkompetenta personer, skulle kunna besättas av sakkunnigt folk,
- 3) för erhållande av ett större antal konsulterande trädgårdsarkitekter.

Föreningen önskar sålunda å det varmaste understöda förslagets förverkligande.

Helsingfors den 19 september 1958

Suomen puutarha-arkkitehdit r. y.
Finlands trädgårdsarkitekter r. f.

Ola Mannström
Ordf

Maj-Lis Rosenbröijer
Skr.

N o r g e**Utenriksdepartementet:**

Kirke- og undervisningsdepartementet har behandlet ovennevnte forslag og uttaler at som det fremgår av premissene for forslaget har departementet under undervisningsministermøtet i Stockholm i juni 1957 uttalt sin sympati for tanken om å opprette en nordisk høyskole i hagekunst i København.

Landbruksdepartementet er kjent med at både Sverige og Danmark arbeider med nærmere utforming av de fremtidige planer for den høyere ut-

¹ Yttrandet översatt från finska.

dannelse av anleggsgartnere og hagearkitekter. Departementet er av den oppfatning at problemene omkring denne utdanning i de nordiske land bør bli gjenstand for en ytterligere drøftelse mellom de fagfolk som forestår undervisningen i disse fag i de nordiske land. Landbruksdepartementet finner at den utredning som foreligger ikke danner et tilstrekkelig grunnlag for departementet til å ta endelig stilling til saken.

Oslo, 26. september 1958

S v e r i g e

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna:

Överstyrelsen får överlämna av avdelningskollegiet för avdelningen för arkitektur vid tekniska högskolan i Stockholm samt av högskolans rektor i ärendet avgivna yttranden [*se nedan*], därvid överstyrelsen för egen del vill uttala, att — med hänsyn till vad som från högskolans sida anförts — den föreliggande frågan måhända förtjänar att närmare utredas.

Stockholm den 19 augusti 1958

Nils H. Magnusson

Gunnar MacDowall

Tekniska högskolan i Stockholm (rektor):

Jag får som eget yttrande överlämna vad föreståndaren för avdelningen för arkitektur professor Gunnar Henriksson på avdelningskollegiets vägnar anført i skrivelse den 14 aug. 1958 [*se nedan*].

Stockholm den 18 augusti 1958

R. Woxén

Landskaps- och trädgårdsplaneringen intar en allt väsentligare roll vid utformningen av bebyggelser, kommunikationer, vattenbyggnader m. m. Därför krävs ökade insatser på detta område, icke blott kvantitativt utan också kvalitativt. En högre utbildning av trädgårdsarkitekter och motsvarande forskning är sålunda otvivelaktigt av mycket stor betydelse. En gemensam nordisk skola synes för närvarande, med hänsyn till antalet elever som kan bedömas delta samt tillgängliga lärarkrafter och forskningsmög-

ligheter, vara en lämplig lösning. Avdelningskollegiet vill därför i princip tillstyrka den föreslagna nordiska högskolan för trädgårdskonst och också framhålla det angelägna i att vidare utredningar snarast möjliggör ett förverkligande av förslaget.

Denna skola skall enligt förslaget utgöra en vidareutbildning efter studier vid existerande högre trädgårdsskolor och får därmed betydelsen av en akademi. Dess ändamål är dock icke närmare utvecklat i föreliggande förslag. Bifogad undervisningsplan ger emellertid en viss ledning, och det torde klart framstå att icke blott hortonomiska kunskaper utan även en viss arkitektonisk skolning och konstnärlig skicklighet måste grundläggas redan vid de högre trädgårdsskolorna. Det torde nämligen icke vara möjligt att på en i undervisningsplanen föreslagen tid av åtta månader ge den utbildning i trädgårdskonst, vars sammanhang med skilda arkitektoniska problem skall studeras. Med hänsyn till vad som här framhållits synes det därför angeläget att program för undervisningsplanens ämnen utarbetas liksom övriga detaljer i denna plan och budget av konstakademien i Köpenhamn i samråd med experter från övriga nordiska länder, vilket också uttalats av Nordiska kulturkommissionens sektion I. Det synes riktigt att den föreslagna högskolan etableras för en försökstid på fem år, varigenom erfarenheter kunna vinnas inte minst beträffande nödvändig förutbildning och inträdesfordringar.

Landskaps- och trädgårdsplaneringens starka samband med stads- och husbyggnad har ovan nämnts. Den undervisning i trädgårdskonst, som för närvarande bedrivs såväl vid KTH:s arkitektavdelning som vid konsthögskolans arkitekturskola är en nödvändig integrerande del i arkitekturundervisningen men givetvis i första hand avsedd för de arkitektstuderande. I och med att det i den högre arkitektutbildningen vid konsthögskolan skall kunna utvecklas en mer avancerad samordning mellan stadsplane- och byggnadsproblem och landskaps- och trädgårdsproblem, är det givetvis angeläget att konsthögskolan tillförsäkras högt kvalificerade undervisningsmöjligheter, oavsett till vilken plats en nordisk högskola för trädgårdskonst kommer att förläggas.

Fördelarna av en anknytning av den föreslagna skolan till högskola eller akademi med arkitektur- och konstutbildning är uppenbar. En förläggning till konstakademien i Köpenhamn, vilket är förslaget, är av flera skäl lämpligt och tillstyrkes därför. En framstående trädgårdsundervisning finnes där redan. Danmark förfogar dessutom över ett rikhaltigt antal äldre och nyare trädgårdsanläggningar som värdefulla studieobjekt. Landets klimatiska förhållanden är en favör. Men de skilda ländernas förutsättningar och problem måste givetvis bli av grundläggande betydelse, stimulerande och utvecklande för en internordisk forskning och undervisning inom trädgårdskonsten.

Stockholm den 14 augusti 1958

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök:

Det synes vara värdefullt om ett nordiskt samarbete på detta område kunde komma till stånd. Då den högre trädgårdsundervisningen i Sverige för närvarande är föremål för utredning, torde emellertid ett definitivt ställningstagande få bli beroende av resultatet av ifrågakvarande utredning.

Uppsala den 28 augusti 1958

På styrelsens för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök vägnar:

Elis Håstad

C.-G. Brandel

Akademien för de fria konsterna:

Akademien får hänvisa till sitt yttrande i denna fråga i skrivelse till Nordiska kulturkommissionens svenska delegation den 29 april 1957, vilken här i avskrift bilägges [*se Bihang*]. Av denna skrivelse framgår att akademien finner en högre undervisning i trädgårdskonst i Norden i hög grad önskvärd. Det är likaledes akademiens åsikt att en sådan undervisning bör knytas till en konsthögskola och förbindas med undervisning i arkitektur och stadsplanekunst samt att den danska konstakademien f. n. har de bästa förutsättningarna att organisera en dylik undervisning.

Stockholm den 20 augusti 1958

För Kungl. akademien för de fria konsterna

Ivar Johnsson

Sten Karling

Skogs- och lantbruksakademien:

Inrättandet av en nordisk högskola för trädgårdskonst, i princip ordnad enligt föreliggande förslag samt ansluten till konstakademien i Köpenhamn, synes akademien kunna vara en lämplig form för nordiskt samarbete, och akademien hyser därför sympatier för projektet. På grundval av föreliggande mera summariska uppgifter beträffande den tillämnade högskolans organisation och verksamhet samt för densamma beräknade kostnader anser sig dock akademien icke kunna yttra sig om förslagets detaljer i nämnda avseenden. I likhet med motionärerna finner akademien önskvärt, att frågan om högskolans inrättande blir föremål för ingående prövning snarast

möjligt och att ärendet nu i första hand upptages till positiv behandling i Nordiska rådet.

Stockholm den 21 augusti 1958

Å Skogs- och lantbruksakademiens vägnar:

Fritiof Domö

R. Torssell

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut:

Styrelsen har redan den 2 maj 1957 avgivit ett yttrande till Nordiska kulturkommissionens svenska delegation och därvid framhållit att starka skäl förelåg för komplettering av nuvarande trädgårdsarkitektutbildning i de nordiska länderna. Styrelsen framhöll vidare att den föreslagna inter-nordiska kursen skulle kunna bli av stort värde, varför förslaget tillstyrktes.

Efter hörande av trädgårdsavdelningskollegiet, vars yttrande i avskrift bilägges [*se nedan*], har styrelsen nu ansett sig böra framhålla, att beteckningen högskola icke motsvarar ordets svenska betydelse. Förslaget innebär endast en kurs såsom påbyggnad till trädgårdsarkitektutbildningen i de enskilda länderna, men ersätter icke på något sätt denna utbildning. Den föreslagna kursen är närmast att jämföra med den fortbildningskurs som vid konstakademien i Stockholm anordnas för vid de tekniska högskolorna utexaminerade arkitekter. I denna bemärkelse synes den föreslagna kursen i trädgårdskonst kunna vara av stort värde för personer, som inom de olika länderna erhållit högskolemässig utbildning.

Den högre trädgårdsutbildningen behandlas av jordbrukshögskoleutredningen och förslag till omorganisation väntas bli framlagt inom kort.

Innan statsmakterna tagit ställning till detta förslag, synes det vara omöjligt binda sig för något definitivt arrangemang, men för vinnande av erfarenhet torde ett provisorium vara att förordas. För ett dylikt provisorium kan enligt styrelsens uppfattning det framlagda förslaget utgöra en god grund. Det bör emellertid icke få hindra eller fördröja lösningen av frågan om den svenska högskoleutbildningen på trädgårdsområdet.

Alnarp den 28 augusti 1958

Å styrelsens vägnar

Ture Bengtsson

Fredrik Nilsson

Kollegiet anser, att det vore av utomordentligt stor betydelse att ett sådant internordiskt institut komme till stånd så snart som möjligt vid Akademiet för de skønne kunster i Köpenhamn och har intet att invända mot den föreslagna utformningen av detsamma. Kollegiet vill dock framhålla, att tillkomsten av en sådan undervisning inte får förhindra eller fördröja inrättandet av en mera högskolemässig trädgårdsarkitektutbildning inom landet, men anser väl, att den kan bliva en värdefull vidareutbildning för inom landet utbildade trädgårdsarkitekter.

Alnarp den 26 augusti 1958

Jordbrukshögskoleutredningen:

Utredningen har, i ett tidigare yttrande till Nordiska kulturkommissionens svenska avdelning, i denna fråga anfört att den var beredd att — vid utformningen av sina förslag i fråga om ordnandet av den högre trädgårdsundervisningen i Sverige — taga hänsyn till en sådan anordning som den föreslagna, i den mån förutsättningar finnes för ett genomförande av densamma. De undersökningar som utredningen genomfört sedan detta yttrande avläts synes ge vid handen, att det även i vårt land föreligger behov av personer som erhållit högskolemässig trädgårdsutbildning. Utredningen torde därför komma att föreslå inrättandet av en sådan högskolemässig utbildning. Såvitt utredningen nu kan finna, torde dock ej detta utredningens förslag på något sätt lägga hinder i vägen för inrättandet av den i medlemsförslaget föreslagna nordiska högskolan för trädgårdskonst, enär den undervisning, som där avses bli bedriven, får betraktas som en fortbildningskurs för personer, som redan erhållit en grundläggande högskoleexamen. Närmast torde undervisningen vid den föreslagna nordiska högskolan kunna jämföras med de studier vid konstakademien, som bedrivs av redan utexaminerade arkitekter.

Med utgångspunkt från det ovan framförda får jordbrukshögskoleutredningen därför framhålla att den för sin del icke har något att erinra mot inrättandet av en nordisk högskola för trädgårdskonst i enlighet med det av Nordiska kulturkommissionen framlagda förslaget.

Stockholm den 18 augusti 1958

För jordbrukshögskoleutredningen

Ragnar Nilsson

Ordförande

Ingvar Lindström

Svenska arkitekters riksförbund:

Förbundet har vid studium av förslaget haft tillgång till det yttrande som i ärendet avgivits av kungl. akademien för de fria konsterna. Då de av akademien framförda synpunkterna helt delas av förbundet, vill detta instämma i vad akademien anfört i sitt förenämnda yttrande.

Stockholm den 25 augusti 1958

Svenska arkitekters riksförbund

Ebbe Borg

Ordf.

Tor Lindgren

Sekreterare

Föreningen svenska trädgårdsarkitekter:

Trädgårdsarkitekturen har under de senaste åren haft en mycket snabb utveckling, som ännu inte nått sin kulmen. Behovet av trädgårdar, parker, rekreations- och grönområden är en följd av stegrad teknisk utveckling, ökat välbefinnande och stigande kultur, en ersättning för människans förlust av kontakt med naturen. Den utveckling, som vårt samhälle genomgår, främjar trädgårdskonsten.

Trädgårdsarkitektens arbete och arbetsuppgifter ha starkt ökat, så t. ex. inom natur- och landskapsvårdens område. Förr planerades mest trädgårdar för ett fåtal, numera projekteras anläggningar åt alla, såväl enskilda som stat och kommun.

De summor som dessa anläggningar representera äro mycket stora, varför det är viktigt att trädgårdsarkitekten får en god utbildning, så att han väl kan förvalta de medel som ställs till hans förfogande. Annars är det risk för att trädgårdsarkitektkårens kvalifikationer icke stå i förhållande till det ansvar som åvilar densamma.

Trädgårdsarkitekter utbildas i Sverige för närvarande på hortonomkursen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut. På grund av många olikheter mellan de nordiska länderna med hänsyn till klimat m. m. bör all grundläggande utbildning ske inom varje land.

Efter avslutad allmän teknisk och estetisk högre utbildning böra trädgårdsarkitekter, liksom byggnadsarkitekter här i Sverige, beredas tillfälle till en vidareutbildning i konstnärlig formgivning m. m.

Den konstnärliga utbildningen, som inte är nationell, kan med fördel förläggas till en gemensam nordisk akademi, förslagsvis i Köpenhamn. Det bör observeras, att det ursprungliga förslaget gäller en utbyggnad av den redan befintliga avdelningen för trädgårdsarkitekter inom Det kgl. akademi för de sköna kunster i Köpenhamn och icke, som det felaktigt överstas, inrättande av en nordisk högskola. Där kunna de studerande under

god ledning öva upp sin förmåga att göra klara analyser samt logiska och riktiga lösningar av problemen och förvärva vana vid samarbete med sakkunniga inom angränsande yrkesområden, inte minst med arkitekter och stadsplanerare. Kontakten med kolleger från de övriga nordiska länderna måste verka inspirerande och öppna vidare vyer.

F.S.T. som medverkat till detta förslag vill föreslå, att Nordiska rådet måtte fatta beslut att till de nordiska regeringarna hemställa att åtgärder vidtagas för att tillföra nordiska lärarkrafter till den redan befintliga avdelningen för trädgårdskonst vid konstakademien i Köpenhamn, som redan nu i hög grad besökes av elever från de nordiska länderna.

Stockholm den 22 augusti 1958

Sven A. Hermelin

Ordförande

BIHANG

Skrivelse från Akademien för de fria konsterna till Nordiska kulturkommissionens svenska delegation

Sedan akademien med Ert brev av den 8 mars fått del av en utredning angående upprättande av en nordisk högskola för trädgårdskonst önskar akademien lägga fram följande synpunkter på förslaget.

Behovet av en högre undervisning i trädgårdskonst har länge varit kännbart i Sverige. Det är nu inte möjligt att vid en svensk undervisningsanstalt skaffa sig konstnärligt kvalificerad utbildning som trädgårdsarkitekt. Man kan i Sverige efter att ha genomgått en grundläggande trädgårdsskola utbilda sig till hortonom, men i denna utbildning ingår inte en arkitektonisk skolning av tillnärmelsevis tillräcklig omfattning och kvalitet. Svenska studerande är nu hänvisade till utlandet för sådana studier och har i inte ringa antal sökt sig till den danska konstakademien, särskilt dess tillfälliga specialkurser. I övrigt har självstudier, sporadiska kurser och framförallt praktik hemma och i utlandet fått ersätta vad som felar. Följderna av detta missförhållande är uppenbara i en akut brist på kunniga fackmän både i statlig, kommunal och enskild projekteringsverksamhet samt i den låga standard, som kännetecknar ett stort antal projekt och anläggningar. Förhållandet har vitsordats av såväl de av byggnadsstyrelsens olika byråer, som har med sådan projektering att göra, som av Stockholms stads parkavdelning.

Ett relativt fåtal svenska trädgårdsarkitekter har med möda och uppgifringar kunnat skaffa sig hög kompetens; men det stora behov av skickliga trädgårds- och landskapsplanerare, som nu gör sig gällande, både för trädgårdsarkitektens traditionella uppgifter och än mer för de många nya verk-

samhetsområden som samhällsutvecklingen för med sig, kan inte längre tillfredsställas utan en fast ordnad högre undervisning.

Akademien vill därför instämma i utredningens uttalande att en skola som den föreslagna är mycket önskvärd. Inte minst gäller detta ur svensk synpunkt.

Denna utbildningsfråga har emellertid också en annan sida, som inte får förbises. Det gäller nämligen inte endast att utbilda specialister, d. v. s. hortonomer med förmåga också att planera arkitektoniskt, utan överhuvudtaget att beakta och tillgodose de landskapliga synpunkterna i samband med den moderna samhällsutvecklingen. Den särskilt i vårt land snabbt fortskridande urbaniseringen för med sig en mångfald nya och svåra problem av väsentlig betydelse för kvaliteten av den nya samhällsmiljö, som håller på att växa fram. De berör framför allt den offentliga miljön, bostads- och industriområden, lekplatser, parker och fritidsområden av alla slag, kyrkogårdar, anläggningar för kommunikationsväsendet och energiförsörjningen, vattenvården m. m. Dessa problem måste därför engagera också andra kategorier av planeringsfackmän än specialisterna, framför allt stadsplanerare och arkitekter. Om inte väsentliga värden och möjligheter skall förspillas i den förvandling av våra samhällen och bygder, som nu är på väg, är det nödvändigt att vi får en kår av kvalificerade trädgårdsarkitekter; men det är inte mindre nödvändigt att också andra planeringsfackmän får den grad av insikt på det ifrågavarande området, som nu måste krävas av dem. Trädgårdskonst och arkitektur måste med nödvändighet samarbeta, nu som alltid förr. Fältet för detta samarbete har vidgats i takt med den ekonomiska och sociala utvecklingen. Utbildningen av trädgårdsarkitekter måste nu ske efter delvis helt andra linjer än den traditionella och den måste byggas på ett kunskaps- och erfarenhetsmaterial som till stor del är gemensamt med den samtida arkitekturens och stadsplanekonstens.

Att en högre undervisning i trädgårdskonst nära knytes till en konsthögskola och förbindes med undervisning i arkitektur och stadsplanekonst, såsom föreslås i utredningens punkt 2, finner akademien därför vara en alldeles riktig tanke. Varje annan förläggning av skolan, där undervisningen skulle isoleras från studiet av de nämnda ämnena, skulle vara felaktig. Även med de övriga bildande konsterna bör trädgårdskonsten ha så nära gemenskap som möjligt. Den befruktas i hög grad av dem och detta bör också beaktas i undervisningen.

Den i utredningens punkt 3 angivna minsta studietiden, ett skolår (8 månader), förefaller kort, då det gäller att uppnå konstnärlig färdighet.

Vad beträffar intagningsbestämmelserna, som anges i punkt 4, kan ifrågasättas om inte någon form av prövning av de sökandes lämplighet med hänsyn till konstnärlig fallenhet bör föreskrivas. Vidare förefaller antalet studerande, 20 stycken för samtliga nordiska länder, alldeles för litet mot bakgrund av det stora behov som föreligger. Endast hortonomer skulle kunna inskrivas vid skolan. Detta må ur dansk synpunkt vara riktigt, då man vid den danska konstakademiens skola har professur i trädgårdskonst

och en välordnad undervisning i detta ämne för arkitekter inom husbyggnad och stadsplanering.

Punkt 6 är löst skisserad och behöver utredas grundligare. Ekonomin kan inte bedömas utan ett mera detaljerat organisationsförslag. Detta måste i sin tur grundas på en genomarbetad plan för undervisningen. Det är inte heller möjligt att med ledning av uppgifterna i bilagans schematiska undervisningsprogram bilda sig en föreställning om undervisningens ändamålsenlighet; man kan dock hysa tvivel om att skolans mål, sådant det antydes i utredningen, till alla delar sammanfaller med det mål för en högre undervisning i trädgårdskonst, som ur svensk synpunkt är angeläget och vars art torde framskymta ur vad som här ovan har anförts.

Som påbyggnad av den nuvarande svenska hortonomutbildningen skulle en skola enligt utredningens förslag emellertid fylla ett starkt kännbart behov.

Till det konkreta förslaget att försöksvis under 5 år inrätta skolan vid konstakademien i Köpenhamn må följande synpunkter anföras.

Den danska akademien har redan byggt upp en bättre undervisning i ämnet än något annat av de nordiska länderna. Danmark intar också ifråga om trädgårdsarkitektur utan gensägelse den ledande platsen bland dessa länder och överhuvudtaget en mycket framskjuten ställning. Danmark har framstående konstnärer i facket och ett utomordentligt värdefullt åskådningmaterial i sina anläggningar, både historiska och moderna. Slutligen har akademien i Köpenhamn erbjudit lokaler och anslag. Allt detta är skäl som talar för att den föreslagna skolan förläggas till Köpenhamn.

Möjligheten att förlägga undervisningen till konsthögskolan i Stockholm antydes i utredningen. Ur svensk synpunkt skulle det givetvis vara en stor fördel att få denna undervisning förlagd hit. Man kan inte bortse från faktum, att de klimatiska förutsättningarna för trädgårdskonsten är olika i Danmark och större delen av Sverige. Detta behöver kanske inte ha avgörande betydelse; olikheten i landskapskaraktär spelar säkerligen en större roll, bl. a. när det gäller vägplanering och bostadsområden. Även andra olikheter mellan Danmark och Sverige måste tagas med i räkningen, t. ex. sådana som sammanhänger med urbaniseringen, industrins och industrisamhällets utveckling, energiförsörjningen m. m., som medför att vissa väsentliga problem inte är desamma hos oss som i Danmark. I dessa avseenden finns större likheter mellan de nordligare länderna. Detta kan åberopas som skäl för att den föreslagna skolan förläggas till Stockholm. Då vår konsthögskola inte heller har en så väl utbildad undervisning i trädgårdskonst som konstakademien i Köpenhamn, är det också ett starkt intresse, sett från svensk synpunkt, att vidare utbygga denna. Endast därigenom kan man skapa förutsättningarna för det fruktbara samarbete mellan trädgårdskonst, arkitektur och stadsplanekonst, som hos oss är ett så starkt känt behov. Vår konsthögskola arbetar visserligen under betydligt sämre ekonomiska villkor än den danska konstakademiens skola, och detta ger anledning till tvivel, huruvida vi kan erbjuda samma fördelar åt träd-

gårdsskolan, om den förlades hit, som om den förlades till Köpenhamn. Konsthögskolan kämpar ju också med lokalsvårigheter.

Akademien kommer redan under instundande år att inte obetydligt utvidga sin undervisning i trädgårds- och landskapsplanering. Dess aktuella planer sträcker sig dock längre. Om dessa planer förverkligas, såväl beträffande trädgårdskonst som stadsplanekonst, vilket akademien räknar med som oundgängligt, och om lokalfrågan kan lösas inom få år, vilket nu icke förefaller omöjligt, skulle det ur vår synpunkt vara bäst att en högre undervisning i trädgårdskonst förlades till Stockholm och dess konsthögskola.

Hur de berörda problemen än kan lösas och vilken inställning till förslaget som de övriga nordiska länderna än må intaga, måste akademien dock betona att under alla förhållanden en utvidgad undervisning i trädgårdskonst vid vår konsthögskola är nödvändig och ur svensk synpunkt bör ges prioritet, då våra myndigheter beslutar om anslag. Denna undervisning är en nödvändig del av vår arkitektutbildning. Detta gäller även dess historiska del. För svenska trädgårdsarkitekter, för vilka den också avses stå öppen, bör den vara av stort värde, inte minst därför att den kommer att bli lätt tillgänglig för dem som samtidigt med sina studier måste bedriva yrkesverksamhet. Såväl undervisningen som institutionens kunskapsamlande kan inriktas på för Sverige speciella förhållanden och problem.

Det samarbete mellan konsthögskolan och tekniska högskolan som redan nu existerar bör i den planerade undervisningen ytterligare utbyggas. Professor Erik Lundberg leder nu de historiska studierna vid både konsthögskolan och tekniska högskolan samt undervisar i trädgårdskonst vid båda högskolorna. Hans sällsynta kapacitet bör ytterligare utnyttjas i en utvidgad undervisning. Samarbete bör också bedrivas mellan undervisningen i trädgårdskonst och landskapsplanering och undervisningen i arkitektur och stadsplanekonst vid såväl tekniska högskolan som konsthögskolan. Därvid bör även lantmätare och väg- och vattenbyggare vid tekniska högskolan få möjlighet att delta i undervisningen i trädgårdskonst. Undervisningsplanerna bör också utformas så att trädgårdsarkitekter och hortonomer kan studera som specialelever vid konsthögskolan och tekniska högskolan i de ämnen som är av väsentlig betydelse för projektörer inom fackområdet.

Akademiens syn på det föreliggande förslaget om inrättande av en nordisk högskola eller akademi för trädgårdskonst skulle kunna sammanfattas så:

Behovet av en högre undervisning inom ämnesområdet är mycket stort.

En sådan undervisning bör taga sikte framförallt på de problem, som aktualiseras av den nutida samhällsutvecklingen och nära samordnas med undervisning i arkitektur, stadsplanekonst och övriga bildande konster.

Den bör stå öppen icke endast för hortonomer utan också för andra kategorier av planerare och bör vara differentierad i enlighet därmed.

Den bör oavsett vart den förlägges göra bruk av de relativt fåtaliga högt kvalificerade lärarkrafter som Norden i dag kan mobilisera; av detta skäl är dansk medverkan till planens förverkligande av största värde.

Om den ifrågasatta skolans förläggning till konsthögskolan i Stockholm skulle möta oöverstigliga hinder vill akademien biträda att den förlägges till Köpenhamn, under förutsättning att ett sådant beslut inte hindrar eller försenar de planer på utvidgningen av undervisningen i trädgårdskonst som konsthögskolan i Stockholm har upprättat och som det under alla förhållanden är ett starkt svenskt intresse att snarast möjligt förverkliga.

Detta ärende har i akademien föredragits av professor Sven Ivar Lind.

Stockholm den 29 april 1957

För Kungl. akademien för de fria konsterna

Hakon Ahlberg

Sten Karling

BILAGA 2

PM rörande de svenska trädgårdsarkitekternas antal, verksamhet m. m.

(Av trädgårdsarkitekt *Sven A. Hermelin*)

Kungl. arbetsmarknadsstyrelsens lokaliserings- och utredningsbyrå har 1957 gjort en prognos över behovet av arbetskraft med högskolemässig trädgårdsutbildning i Sverige (serie S nr 5/57. Lan II A). Enligt denna skulle kommunala park- och kyrkogårdsförvaltningsområden kräva c:a 80 högskolemässigt utbildade befattningshavare. Utöver dessa äro ytterligare närmare 20 tjänster besatta av personer med motsvarande utbildning. Sammanlagt torde vårt land inom närmaste tiden ha behov av omkring 100 tjänstemän med god trädgårdsarkitektonisk skolning.

En bild av det stegrade behovet av privatpraktiserande trädgårdsarkitekter i Sverige får man av följande siffror över huru denna grupp representerats i Föreningen svenska trädgårdsarkitekter under en serie år:

	1927	1937	1947	1957
Fria företagare + assistenter med högre utbildning:	7	11	22	41

Utöver dessa, av föreningen efter prövning invalda trädgårdsarkitekter, finnas i landet c:a 60 personer som utöva yrket, alltså tillsammans c:a 100 fria företagare samt 100 tjänstemän = c:a 200 yrkesutövare. Man beräknar att dessa tillsammans bära ansvaret för en årlig investering av c:a 300 miljoner kronor i nyanläggningar av parker, kyrkogårdar, anläggningar vid hyreshus, skolor och sjukhus samt vid idrotts-, bad- och rekreationsområden av olika slag, vid industrier, servicestationer, camping- och rastplatser m. m. samt inte minst vid landskapsvården vid våra kraftverk, sjöregleringar, vägbyggen etc.

Dessa investeringar ske till övervägande del med allmänna medel. Beaktar man även det förhållandet, att underhållet av det samlade beståndet av park- och trädgårdsanläggningar av olika slag i landet beräknas dra en årlig kostnad av c:a 600 miljoner, finner man att landet årligen offrar närmare 1 miljard kronor på nyanläggning och underhåll av miljöfrämjande grönområden.

Avdelningen för trädgårdskonst vid konstakademien i Köpenhamn är redan nu nordisk vad beträffar eleverna. Anmälda till höstterminen 1958 äro nämligen 7 svenskar, 2 finländare, 1 norrman, 1 islänning, 1 tysk och endast 3 danskar. Det synes orimligt att Danmark ensamt skall bekosta en utbildning, där antalet danska elever endast är 20 % av det samlade elevantalet.

Stockholm den 22 augusti 1958

Medlemsförslag

om koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten

(Väckt av Thorkil Kristensen, Bent Røiseland och Ragnhild Sandström)

Då Nordiska rådet vid sin första session år 1953 antog en rekommendation till regeringarna i Danmark och Sverige om att företaga förberedande undersökningar för att belysa de allmänna ekonomiska och trafiktekniska förutsättningarna för byggandet av fast förbindelse (bro eller tunnel) i Öresund (nr 4/1953), var det avsikten att därvid åtskilliga viktiga problem skulle klarläggas, bl. a. trafikförbindelserna från Själland vidare till kontinenten (se Nordisk Råd, 1. sess., s. 1154). Då öresundsdelegationerna utsågs av båda berörda regeringarna i februari 1954, framhölls ånyo att ett slutgiltigt ställningstagande till frågan om öresundsförbindelsen i hög grad skulle bli beroende dels av hur frågan om de vidare förbindelserna till kontinenten skulle kunna lösas, dels av möjligheterna att samtidigt med landsvägsförbindelsen skapa en järnvägsförbindelse över Öresund och vidare till kontinenten (Nordisk Råd, 2. sesj., s. 624).

Sedan avtal nu träffats mellan Danmarks och Förbundsrepubliken Tysklands regeringar om genomförande av planerna på den s. k. fågelvägslinjen mellan Rødbyhavn på Lolland, Puttgarden på Fehmarn och Grossenbrode på det tyska fastlandet, inträder därför frågan om en fast förbindelse i Öresund — liksom hela problemet om förbindelserna mellan Norden och kontinenten — i en helt ny fas.

Under de senaste åren har trafiken både mellan de nordiska länderna inbördes och mellan de nordiska länderna och kontinenten kraftigt stegrats; samtidigt härmed har nya förbindelseleder öppnats. Mellan städerna på Själland och i Skåne har sålunda nya router öppnats, och moderna fartyg har satts in på tidigare router. Trafiken mellan Frederikshavn och Göteborg har stigit oavbrutet. Ett nytt fartyg har tagits i bruk, ett annat är under byggnad och den danska staten är i färd med att utvidga kajanläggningarna i Frederikshavn, så att ytterligare fartyg skall kunna betjänas.

Ungefär samma utveckling har kunnat iakttagas beträffande routerna mellan Danmark och Norge. På sträckan Köpenhamn—Oslo har ett nytt

fartyg satts in. För sträckan Frederikshavn—Oslo har det varit nödvändigt att utöver de hittillsvarande två fartygen sätta in ytterligare ett, som utslutande transporterar motorfordon. Routerna mellan Frederikshavn och Larvik samt mellan Hirtshals och Kristiansand har blott med svårighet kunnat transportera det stora antal bilar som väljer dessa förbindelser. Ett privat norskt företag har från och med sommaren 1958 börjat betjäna linjen Kristiansand—Hirtshals året runt. Så snart danska staten slutfört utbyggnaden av färjeläget i Hirtshals, kommer transport av järnvägsvagnar — dock högst sju åt gången — mellan Sydnorge och norra Jylland att bli möjliga. Genom denna färjeförbindelse kommer järnvägsnätet i södra och västra Norge att bindas samman med de danska och tyska näten och transporter över omvägen Oslo—Kornsjö—Helsingør—Fredericia—Padborg kommer att bli överflödiga. Vidare överföres vid årsskiftet det fartyg, som tidigare trafikerat sträckan Hirtshals—Kristiansand, till en nyöppnad förbindelse Hirtshals—Arendal.

En parallell till den mycket starka ökningen i trafiken mellan de nordiska länderna inbördes uppvisar trafiken mellan de nordiska länderna och Tyskland. Såväl passagerar- som godstrafiken har uppvisat en oavbruten stegring, och det har på såväl dansk och svensk som på tysk sida visat sig nödvändigt att bygga nya stora färjor för att betjäna routerna Trelleborg—Sassnitz och Gedser—Grossenbrode. Samtidigt har linjerna Gedser—Warnemünde och Trelleborg—Travemünde hållits igång, liksom på sommaren en förbindelse existerar på linjen Hälsingborg—Köpenhamn—Travemünde.

Det torde vara realistiskt att antaga, att den utveckling som sålunda kännetecknat de senaste tio åren kommer att fortgå, troligen i ännu snabbare takt. Som en följd av den oavbrutet växande bilparken såväl i Norden som i det övriga Europa och av bilturismens stigande popularitet i förening med de nordiska ländernas allt större betydelse som turistländer kommer sannolikt antalet motorfordon som transporteras i båda riktningarna att oavbrutet ökas. En antydning om utvecklingen ger en prognos över tillväxten av bilparken i Sverige, utarbetad av delegationen för översiktlig vägplanering. Enligt denna kommer antalet personbilar, som år 1957 var cirka 800 000 (ungefär en per 9 invånare), år 1965 att ha ökat till 1,6 å 1,8 miljoner (en bil per 4,5—5 invånare) för att 1975 ha nått 2,5 miljoner eller en bil på 3 invånare. Samtidigt skulle antalet lastbilar ökas från 112 000 till 140 000 å 170 000 år 1965 och till 230 000 å 300 000 år 1975 (se Statens offentliga utredningar 1958: 1, s. 57).

Vidare måste hänsyn tagas till att realiserandet i en eller annan form av planerna på en gemensam europeisk marknad kommer att leda till en stegring av handelsförbindelserna mellan Norden och Europa. Kommer ett väst-europeiskt frihandelsområde till stånd, kan en enorm ökning av godstransporterna mellan Norden och det övriga Europa förväntas. Dessa transporter kommer förmodligen att i betydande utsträckning ske med lastbil eller per järnväg. I denna del kan hänvisas till bifogade anförande av f. statssekreteraren Ragnar Sundén [*se Tillägg*].

I problemkomplexet om förbindelserna mellan Norden och Europa intar Danmark av geografiska skäl en nyckelposition. De nordiska länderna kan ej var för sig nå fram till en rationell lösning av dessa problem. För en sådan erfordras samnordisk planering. Uppgiften måste vara att samla passagerar- och godstrafiken och fördela den mellan de olika förbindelserna på ett sådant sätt, att man uppnår effektivaste möjliga utnyttjande av transportmedlen och att man i största möjliga utsträckning undviker tidsödande och kostnadskrävande »proppar» i förbindelserna.

Frågan har tagits upp på allmänuropeiskt plan. I september 1950 undertecknades i Genève en europeisk deklaration rörande byggande av internationella trafikleder. Deklarationen undertecknades av tolv länder, däribland Sverige och Norge. Danmark och Finland hör däremot inte till undertecknarna. I och med denna deklaration har Norge och Sverige förpliktat sig till att envar inom sitt område bidra till färdigställande av ett antal huvudvägar, sammanhängande med de stora internationella vägförbindelserna. Av dessa förbindelser är det närmast tre, som har aktualitet för Norden, nämligen:

Europaväg 6: Rom—Berlin—Sassnitz—Trelleborg—Göteborg—Oslo—Trondheim—Levanger jämte motsvarande järnvägsförbindelse;

Europaväg 4: Lissabon—Bern—Hamburg—Lübeck—Fehmarn—Rødby—Köpenhamn—Öresund—Stockholm—Haparanda—Helsingfors jämte motsvarande järnvägsförbindelse (jämte en biförbindelse Gedser—Warnemünde); samt

Europaväg 3: Lissabon—Paris—Hamburg—Flensburg—Kolding—Ålborg—Frederikshavn—Göteborg—Oslo med anslutning via Frederikshavn eller Hirtshals till södra Norge jämte motsvarande järnvägsförbindelse genom Jylland.

Mellan Norden och Västeuropa kommer de huvudsakliga förbindelserna att gå via

dels öresundsbron—»fågelvägslinjen», d. v. s. Europaväg 4,

dels den jylländska landsvägen med motsvarande järnvägslinje, d. v. s. Europaväg 3 (den kortaste förbindelsen till lands mellan Oslo/Göteborg och Hamburg).

För Danmark måste det bli en naturlig uppgift att bygga ut dessa huvudförbindelser, så att de kan betjäna person- och godstrafiken på effektivaste möjliga sätt, men även Finland, Norge och Sverige har ett omedelbart intresse av att trafiken, i den utsträckning densamma berör vederbörande land, kan avvecklas så snabbt som möjligt. För Danmarks del föreligger dessutom ett speciellt problem: landet måste mot varandra väga å ena sidan vikten av de nordisk-europeiska förbindelserna, å andra sidan betydelsen av de interna danska förbindelserna mellan de olika riksdelarna över Stora Bält.

Hithörande problem har hittills handlagts i huvudsak rent nationellt. För närvarande förbereder t. ex. i Danmark trafikekonomiska utskottet i Ministeriet for offentlige arbejder en samlad investeringsplan i fråga om de interna

danska trafikproblemen. På motsvarande sätt föreligger i Sverige ett i november 1957 avgivet vidlyftigt betänkande, innehållande en vägplan för Sverige (Statens offentliga utredningar 1958: 1—2). Av ett av statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet den 15 juli 1958 i riksdagens andra kammare avgivet interpellationssvar framgår, att man i Sverige arbetar isolerat med hithörande spörsmål och överhuvud icke synes ägna större uppmärksamhet åt de nordiska och europeiska aspekterna. Något samlat nordiskt bedömande av dessa spörsmål tycks sålunda ännu icke ha kommit till stånd, ej heller planeras.

Uppenbarligen kan dessa problem icke ses som nationellt avgränsade frågor. Riksgränserna är i detta sammanhang närmast irrationella streck, som ur trafikens synpunkt spelar allt mindre roll. Vad först angår Danmark, som är det stora genomgångslandet för den landgående trafiken mellan Norden och kontinenten, måste utbyggnaden av de danska genomfartslederna bliva beroende av till vilka leder söderut grannländerna avser att i första hand knyta an och dirigera sin trafik. Icke heller Sverige kan betrakta sina vägproblem ur isolerad nationell synpunkt. Förhållandet till Danmark har just berörts. För Sveriges del blir vidare av stor betydelse, om Finland och Norge avser att låta huvuddelen av sin södergående trafik passera över Sverige eller ej.

De investeringar varom i detta sammanhang är fråga är mycket betydande. Det är inte minst därför ett självfallet krav att planläggningen göres så noggrant som möjligt. Det bör t. ex. icke få komma i fråga att man i ett land ger prioritet åt en förbindelseled, medan man på andra sidan gränsen satsar på en annan led. I första hand är här fråga om prioriteten avseende europavägarna 3 och 4.

En viktig fråga som tränger sig fram är huruvida icke tiden nu är mogen för att även i Europa tillämpa det i USA brukade koncessionssystemet. En rad av de stora förbindelselederna i USA har byggts av enskilda mot koncession att under viss tid få upptaga en avgift. Från samfällt nordisk synpunkt bör prövas i vad mån en sådan ordning kan lämpligen prövas i våra länder.

Tiden måste nu vara kommen för de nordiska länderna att samla sig till överlägganden efter vilka linjer huvudförbindelserna Norden—kontinenten skall ordnas. Man måste utifrån en nordisk helhetssyn göra en analys av alla hithörande trafikproblem och söka nå fram till de mest effektiva lösningarna. Det borde lämpligen ankomma på Danmark att taga initiativet till överläggningar i ämnet. Målet bör vara en väl genomtänkt allmän plan för förbindelsenätets utbyggnad och, vad som är lika viktigt, en överenskommelse beträffande olika trafikleders prioritet.

Under hänvisning till ovanstående får vi föreslå

att Nordiska rådet beslutar hemställa till regeringarna att låta undersöka möjligheter och riktlinjer för koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och konti-

nenten samt att därvid fastställa prioritetsordningen mellan utbyggnaden av olika trafikleder ävensom att framlägga förslag om principerna för finansieringen och fördelningen av kostnaderna.

København och Stockholm i juli 1958

Thorkil Kristensen

Bent Røiseland

Ragnhild Sandström

TILLÄGG

Föredrag av direktören i Jernkontoret f. statssekreteraren Ragnar Sundén den 30 juni 1958 i København vid femte nordiska civilekonomkongressen

I fråga om befordran av tyngre och skrymmande gods har en betydande upprustning skett i Norden genom utökningen av handelsflottorna, i synnerhet i Norge, och genom den finska isbryartjänsten, som avsevärt förkortat isoleringen under vintersäsongen. För Sveriges del — och säkerligen även i viss mån för övriga nordiska länders vidkommande — måste väl däremot konstateras, att järnvägsförbindelserna med europamarknaden representerar en avgjord svaghet. Detsamma gäller möjligheterna till lastbils-transporter från dörr till dörr. En avsevärd förbättring skulle åstadkommas, om en fast landförbindelse, antingen med bro eller tunnel, ordnades mellan Skåne och Själland. Tiden är sannerligen mer än mogen för att resolut ta steget från utredning till handling i denna viktiga fråga. Även konjunkturläget talar för en snar lösning. En entreprenad av detta format skulle betyda ett välkommet bidrag till sysselsättningens upprätthållande i en rad nordiska kapitalvaruindustrier. Om statsmakterna icke kan samla sig till den viljeakt som här behövs, borde det väl icke vara uteslutet att lösa uppgiften genom enskilt initiativ, innebärande bl. a. att finansieringen av företaget skulle ersättas med ett avgiftssystem, som möjliggjorde privatekonomisk räntabilitet.

Sin fulla effekt skulle öresundsförbindelsen emellertid få först när den kompletterades med en förkortad, delvis landfast trafikled mellan Danmark och Tyskland, exempelvis via Lolland och Femern. För detta projekt har åtminstone förstudier utförts, vilka tyder på att det ingalunda är outförbart. Den uppgift som här erbjuder sig skulle väl emellertid närmast vara ägnad för dansk-tysk samverkan.

Om man på detta sätt bringar Norden närmare kontinenten, både avstånds- och tidsmässigt, skulle betydelsen därav bli särskilt stor för nordiska till-

verkare av lättare varor, där kravet på snabba leveranser är speciellt framträdande. Men denna synpunkt är även väsentlig för verkstadsindustrien, när det gäller den service som består i effektuerandet av kompletteringsorder och tillhandahållandet av reservdelar och reparationer. Det får anses sannolikt att europamarknaden kommer att öppna ökade möjligheter för avsättning av just sådana varaktiga konsumtionsartiklar som bilar, kontorsmaskiner och hushållsapparater. Samtidigt förefaller det av flera skäl, som jag senare skall beröra, som om den nordiska verkstadsindustrien borde i stigande utsträckning inrikta sig på dylika högförädlade produkter.

Naturligtvis kan invändas att man ju inte rimligtvis kan enkelrikta de nya kommunikationslederna. Dessa skulle givetvis göra det lättare också för de kontinentala industrierna att bearbeta den nordiska marknaden. Dock kan man knappast komma ifrån att fördelarna bleve störst för dem som finge den största marknadsutvidgningen och det är just industrierna i de nordiska länderna.

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Ministeriet for offentlige arbejder:

Det trafikøkonomiske udvalg har i juni i år til ministeren for offentlige arbejder afgivet et skøn over transportinvesteringer i 5-årsperioden 1958-59—1962-63. Dette skøn bygger på de enkelte styrelses antagelser og skøn med hensyn til investeringsomfanget i den omhandlede periode. Udvalget har ikke foretaget nogen tilbundsgående vurdering og analyse af de enkelte styrelses bidrag ud fra et helhedssynspunkt. Det afgivne skøn har derfor en foreløbig karakter. Det er imidlertid udvalgets hensigt at foretage en dyberegående analyse og vurdering af investeringsbehovet på de forskellige trafikområder på någet længere sigt, d. v. s. 15—20 år, hvorved også hensyn vil blive taget til de i medlemsforslaget indeholdte synspunkter.

Man skal i øvrigt oplyse, at der allerede foregår et samarbejde vedrørende udbygningsplaner i almindelighed mellem de nordiske landes jernbanestyrelser og vejdirektorater, ligesom der for forskellige konkrete anlægs udbygning har været etableret en særlig kontakt, således foruden mellem danske og svenske myndigheder i Øresundsudvalget også mellem den danske og den norske regering vedrørende skibsforbindelsen Hirtshals—Kristiansand. For »fugleflugtslinjen»s vedkommende har norske og svenske myndigheder været indbudt til at deltage i de dansk-tyske forhandlinger, men har ikke ønsket dette.

Hved særligt angår arbejdet med udbygning af de i medlemsforslaget nævnte internationale vejforbindelser, der er af betydning for trafikken til og fra Sverige, Norge og Finland, skal man bemærke følgende:

Danmark har af formelle grunde endnu ikke tiltrådt den internationale deklaration af 1950 om europæiske hovedveje, men er i realiteten indforstået med den i konventionen omhandlede udbygning af de i det internationale vejnet indgående danske veje, af hvilke Europavej 3 og 4 har interesse i den i forslaget omhandlede relation.

Europavej 3. Dansk strækning: Kruså—Kolding—Århus—Ålborg—Frederikshavn. Strækningen er sammenfaldende med hovedvej A 10.

De skandinaviske skibsforbindelser udgår hovedsagelig fra Frederikshavn, men nogen biloverførsel til Norge sker over Hirtshals, der er forbundet med Europavej 3 ved den danske hovedvej A 14.

Der er anlagt en ny toldstation ved Kruså og reguleret og udvidet visse strækninger mellem Åbenrå og Haderslev, Vejle og Horsens, Århus og Ålborg. Endvidere er anlagt en omkørselsvej omkring Haderslev.

I vejplanlægningen indgår yderligere en udbygning til høj standard, eventuelt motorvejsstandard, af strækningen Christiansfeld—Kolding—Vejle—Århus med omkørselsveje omkring disse byer samt om Åbenrå, Randers, Ålborg, Sæby og Frederikshavn.

Det er ikke sandsynligt, at den skandinaviske trafik på Europavej 3 vil få en sådan størrelse i forhold til den nationale trafiks bidrag, at det vil influere på tværprofilerne i de fremtidige udbygninger, men muligt vil den skandinaviske trafik på visse strækninger i det nordligste Jylland kunne influere på det tempo og den rækkefølge, hvori udbygningen skal finde sted.

Europavej 4. Dansk strækning: (Fehmarn)—Rødby—Storstrømsbroen—København—Øresund—(Sverige). Strækningen består hovedsagelig af den såkaldte »fugleflugtslinje» over Lolland og af en væsentlig del af hovedvejene A 2 og A 3.

Der er efter krigen udført betydelige arbejder i Københavns-egnen, bl. a. en ringvej og en udvidelse af hovedvej A 2 til Køge, og der er nord for København anlagt en motorvej, Helsingørvejen, fra Jægersborg til Brønsholm.

Europavej 4 går endnu over færgeforbindelsen Gedser (Falster)—Grossenbrode, men forlægges i løbet af få år til den nye jernbane- og bilfærgeforbindelse Rødby (Lolland)—Fehmarn, i hvilken forbindelse der anlægges en motorvej over Lolland. Hovedvej A 2 over Sjælland fra Køge mod syd påtænkes udbygget fra 2- til 4-sporet. Denne udbygning søges fremskyndet af hensyn til såvel den danske trafik som trafikken fra det øvrige Skandinavien over Rødby—Fehmarn-ruten.

»Fugleflugtslinjen»s fuldførelse vil nemlig have indgribende betydning for automobiltrafikken fra Skandinavien til det sydlige udland, idet rejsetiden forkortes væsentligt, og der bliver mulighed for større frekvens på færgeforbindelsen. Dette må bl. a. antages at medføre, at mindst 80 % af den del af storehæltsoverfartens trafik, der går mellem Sjælland og det sydlige udland, fremtidig vil benytte Rødby—Fehmarn-ruten. »Fugleflugtslinjen» forventes herefter at blive hovedforbindelsen for vejtrafikken fra den overvejende del af Skandinavien til det sydlige udland.

Endelig skal man med hensyn til Øresundsudvalgets arbejde henvide til den med ministeriets skrivelse af 10. september 1958 fulgte beretning til Nordisk Råds 6. session [*se Sak D 1*], idet man skal tilføje, at en fast forbindelse over Øresund ikke alene vil have betydning for den store trafik mellem Danmark (Sjælland) og Sverige (Skåne), men også for forbindelsen mellem Norge/Finland og Danmark og for Sveriges, Norges og Finlands forbindelser sydpå ad Europavej 4.

København, den 3. oktober 1958

Forenede danske motorejere:

Det fremgår af såvel selve det stillede forslag som præmisserne til forslaget, at forslagstillerne er gået ut fra, at de nordiske lande bør betragtes som

en økonomisk enhed over for omverdenen, og at værdien af et intimt samarbejde i planlægningen af trafikinvesteringerne, specielt hvad principperne for finansiering og udgifternes fordeling angår, hviler på denne forudsætning.

Såfremt denne forudsætning ikke viser sig at holde stik, anser Forenede danske motorejere et så gennemgribende samarbejde som det forestående for meget kompliceret. Vi tillader os at henvise til, at de samme hindringer som den ene af forslagstillerne, professor Thorkil Kristensen, i en kronik i Dagens Nyheder den 15. september 1958 har fremhævet for dannelsen af nordisk fællesmarked, vil gøre sig gældende for det nævnte samarbejde på trafikplanlægningens område.

De nordiske motororganisationer var enige om at anbefale en nøjere behandling af det for rådet stillede forslag, idet man specielt fremhævede betydningen af at vurdere internordiske fælles trafikveje til området uden for Norden og prioritetsordenen for udbygningen af disse linjer.

Idet man i øvrigt ikke på nuværende tidspunkt og med så kort varsel tør gå ind på nærmere enkeltheder, ønsker Forenede danske motorejere allerede nu at fremhæve, at vi herfra anser udbygningen af en fast forbindelse over Storebælt og det dermed sammenhængende vejnet for overhovedet det mest presserende trafikantliggende for Danmark, og at vi ville anse det for uheldigt, om en eventuel udvalgsbehandling af de internationale forbindelsesveje skulle kunne medvirke til udskydelsen af beslutningen om denne landets tværgående forbindelse.

Forsåvidt specielt angår det af forslagstillerne rejste spørgsmål om finansiering af fremtidige trafikantlæg gennem afgift på trafikanterne, der benytter dem, skal vi bemærke, at denne løsning for at kunne accepteres af transportinteresserne måtte medføre en fuldstændig ændring af den danske motorafgiftslovgivning. Som det vil være bekendt, opkræves motorafgifter i Danmark med beløb, der i de sidste år har andraget henimod tre gange det beløb, som er anvendt til vejformål. Indførelse af afgiftssystemet for benyttelse af vej- eller broanlæg ville uden en fuldstændig ændring af lovgivningen betyde væsentlige nye særskatter på vejtransport.

København, den 4. oktober 1958

V. Lærkes

F i n l a n d

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen¹:

I biltrafiken från Finland till västra kontinenten har fordonen överförts direkt till lämplig hamn på kontinenten, t. ex. Lübeck, i närpå den omfattning som fartygsutrymme för detta ändamål stått till förfogande. Detta befördringsätt, som är både det bekvämaste och billigaste, kommer sålunda

¹ Yttrandet översatt från finska.

oftast i fråga, då ett besök i andra nordiska länder ej samtidigt ingått i reseprogrammet. Enligt från tullstyrelsen erhållna uppgifter överfördes under året 1957 direkt till Väst-Tyskland 800 och till Frankrike 270 personbilar.

Beroende på att de ovannämnda skeppningsmöjligheterna varit begränsade och att man varit tvungen att i förväg reservera plats, ävensom därpå, att mången såväl finsk som väst-europeisk bilresande vid färd till kontinenten eller till Finland samtidigt önskat besöka våra västra grannländer, har i synnerhet genom Sverige men även genom Danmark från och till Finland en betydande genomfartstrafik ägt rum. Om storleken av denna genomfartstrafik har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke lyckats införskaffa närmare uppgifter och ej heller därom, huru stor del av de 12 776 personbilar, som enligt från tullstyrelsen erhållen uppgift under året 1957 delvis överfördes sjövägen och delvis kördes över gränsen från Finland till Sverige, fortsatte färden till kontinenten. Det förefaller dock, som om en ansenlig del av trafiken mellan Finland och kontinenten ginge över Sverige. Genomfartstrafik med lastbilar har veterligen ännu icke förekommit, i synnerhet på grund av den besvärliga förbindelsen mellan Finland och Sverige. Genomfartstrafiken till och från kontinenten förmedlas mellan Finland och Sverige till största delen med fartyg över Åbo och Stockholms hamnar eller landvägen över Torneå samt i mindre omfattning över Vasa med fartyg över Bottniska viken. Finlands enda järnvägsförbindelse med Sverige och samtidigt västerut går över Torneå och Haparanda. Då Finlands spårvidd avviker från den gängse europeiska, torde någon nämnvärd genomfartstrafik mellan Finland och kontinenten per järnväg knappast kunna uppstå.

Före senaste världskrig förefanns möjlighet att med anlitande av turbåten mellan Helsingfors och Reval taga sig fram vidare till Väst-Europa. Denna förbindelse är tillsvidare helt och hållet avbruten. Med hänsyn till den relativt korta sjöresan torde denna förbindelse, om den återupptages och behörigen utbygges, ha möjligheter att i stor utsträckning draga till sig trafik.

Med beaktande av att den långa direkta sjöförbindelsen mellan Finland och kontinentala hamnar knappast torde kunna utvecklas i sådan omfattning, att densamma tillfyllest skulle förmå tillfredsställa Finlands biltrafik på kontinenten, borde vår strävan gå ut på att förbättra nu ifrågavarande kontinentala förbindelse över Sverige. Från Finlands synpunkt är naturligtvis förbindelselederna mellan Finland och Sverige de viktigaste, då dessa tillika med genomfartstrafiken även betjänar trafiken på de skandinaviska länderna. Allra viktigast är härvidlag förbindelsen mellan Åbo och Stockholm, som betjänar Syd-Finland och sålunda den tätast bebyggda och ekonomiskt mest utvecklade delen av vårt land. För upprätthållande av denna förbindelse erfordras framför allt en tidsenlig bilfärja. Viktigt är även att få den över Torneå ledande Europaväg 4 i ett skick, som tillfredsställer den internationella trafiken. På den finska delsträckan av denna väg har redan utförts avsevärda förbättringar samt uträtningar, och vore det önskvärt att arbetet under de närmaste åren skulle kunna fullföljas. För sin del har denna länk i Europaväg 4, även befrämjat Nord-Finlands förbindelser. På den

från Vasa över Bottniska viken ledande routen har nyligen fartygsutrymmet för transport av bilar utökats, vilket åter för sin del innebär en förbättring särskilt av mellersta Finlands förbindelser med Sverige och på samma gång med kontinenten.

Då, såsom av ovanstående torde framgå, all över Sverige ledande biltrafik mellan Finland och kontinenten går över Öresund, förordar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utbyggandet av den av Nordiska rådet framställda förbindelsen och tillstyrker i första hand utförandet av en detaljerad undersökning av densamma.

Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens åsikt vore för finansieringen av ifrågakommande utbyggnadsarbeten koncessionssystemet lämpligast.

Helsingfors den 6 september 1958

Generaldirektör *A. Kuusisto*

Chef för vägavdelningen, överingenjör *K. J. Tolonen*

Suomen matkailijayhdistys — Turistföreningen i Finland¹:

Det beror på Finlands geografiska läge, att de trafikförbindelser som leder från de nordiska länderna till kontinenten liksom även utvecklingen av de internordiska trafikförbindelserna är betydelsefull för den turisttrafik som leder till och från Finland. Turistföreningen i Finland har inom sitt eget arbetsfält redan länge haft samarbete med de andra nordiska centralorganisationerna inom turismen. I detta sammanhang har speciellt inom organisationernas gemensamma organ, Nordiska turisttrafikkommittén, år för år den uppfattningen vunnit insteg, att det i flere fall för alla parter vore fördelaktigt att behandla de nordiska länderna som en turistenhet, då det har visat sig att de resande som anländer till de nordiska länderna utifrån ofta på samma gång vill utsträcka sin resa till flere av Skandinavien länder. På denna grund har man bl. a. idkat en i allt växande grad gemensam turistpropaganda till förmån för de fyra nordiska länderna.

Enligt vår uppfattning vore det också önskvärt, från den finska turisttrafikens framtida utvecklings synpunkt sett att, då man planerar att utveckla de viktiga trafiklederna med Skandinavien och kontinenten, liksom även att förbättra trafikförbindelserna inom Norden, en koordinering skulle ske med beaktande av att dessa länder i hög grad bildar ett gemensamt trafik- och turistområde. Med avseende på behovet att utveckla trafikförbindelserna mellan Skandinavien och de mellaneuropeiska länderna är det skäl att speciellt lägga märke till bil- och den övriga motortrafikens snabbt växande krav. Således måste för Finlands del, som en i den internordiska trafiken verkande faktor observeras bl. a. den redan nu starkt utvecklade internationella biltrafiken i det finska Lappland, den s. k. Nordkalotten, de bilfärjeförbindelser mellan Åbo och Stockholm samt över Kvarken som

¹ Yttertrandet översatt från finska.

inom den närmaste framtiden blir färdiga, och vidare den genomfartstrafik som sker landvägen, vilken nyligen har börjat i södra Finland över rikets östra gräns.

Med anledning av det ovan sagda anser vi det vara befogat, att den koordination som avses i förslaget vid utvecklande av trafikförbindelserna mellan de nordiska länderna och kontinenten fås till stånd.

Helsingfors den 17 oktober 1958

Turistföreningen i Finland

Jorma Tolonen

Suomen autoklubi — Finlands automobilklubb och

Suomen autoliitto — Finlands automobilförbund:

1) Medlemsförslaget är ur Finlands synpunkt värt allt slöd.

2) Gods- och personbilstrafiken från Finland till kontinenten är i väsentlig grad beroende av Syd-Sveriges förbindelser med Danmark.

3) Utnyttjandet av förbindelserna beror i väsentlig mån på södra Finlands förbindelser med stockholmstrakten. Ifall dessa förbindelser genom bro- och färjeförbindelser fås effektivare, kommer biltrafiken från Finland till kontinenten att öka kännbart.

4) Tillsvidare synes det icke saannolikt att man skulle kunna åstadkomma en fördelaktig förbindelse via Öst-Europa till kontinenten t. ex. i form av en färja mellan Reval och Helsingfors.

Helsingfors den 9 september 1958

Högaktningsfullt

Finlands automobilklubb

Finlands automobilförbund

S. O. Lindgren

Verkställande direktör

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Ovennevnte medlemsforslag har vært forelagt *samferdselsdepartementet*, som uttaler:

Samferdselsdepartementet har for sitt vedkommende intet å bemerke til at det opptas et nærmere nordisk samarbeid om planlegging av den videre utbygging av forbindelseslinjene mellom Norden og kontinentet. En antar

at slike forbindelseslinjer vil måtte inngå som en del av hovedforbindelseslinjene mellom de nordiske land og har bemerket at Nordisk samferdselskomité i sin beretning av 3. august 1958 [*se Sak C 4*] har et punkt om generell kartlegging av kommunikasjonsproblemene i Norden. En vil anse det naturlig at spørsmålet om koordinering av forbindelseslinjene av nordisk interesse mellom Norden og kontinentet inngår i Nordisk samferdselskomité's virksomhet.

Oslo, 10. oktober 1958

S v e r i g e

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Landsvägstransporterna mellan Sverige och utlandet ombesörjes dels via mellanriksvägarna och dels via i statlig eller privat ägo befintliga färjeförbindelser. Det för trafikens upprätthållande på dessa leder erforderliga internationella samarbetet regleras i allmänhet genom bilaterala överenskommelser mellan de närmast berörda ländernas respektive väg- och trafikmyndigheter, liksom planläggningsfrågor i samband med om- och nybyggnader av mellanriksleder diskuteras gemensamt mellan representanter från dessa myndigheter. Sålunda kan nämnas att vid sidan av den gemensamma dansk-svenska utredningen angående en fast förbindelse över Öresund, för Sveriges del även pågår vissa utredningar rörande mellanriksvägarna mellan Nordnorge och Nordsverige samt mellan Sverige och Finland. Dessa utredningar sker i nära kontakt med de norska respektive finska myndigheterna.

Det är givet att de ovan berörda trafiklederna är av vitalt intresse för såväl den kontinentala trafiken, som för trafiken mellan länderna på ömse sidor om gränsen. Det bör emellertid framhållas att den övervägande delen av trafiken även på en led av denna karaktär är den kortväga, mer lokalt betongade trafiken, och att det är denna senare trafik som kommer att utgöra det största underlaget för en ny eller förbättrad förbindelseled. Exempelvis kan nämnas att det vid en trafikundersökning som 1954—55 utfördes vid Öresund visade sig att c:a 90 % av persontrafikanterna och över 60 % av biltrafikanterna hade utgångspunkt eller mål på Själland. Det kan också betonas att trafiken på de riksvägar i Sverige, som enligt den av Sverige biträdda deklARATIONEN av september 1950 ingår i det internationella huvudvägnätet, till övervägande del utgör trafik mellan orter inom landet. Av det sagda framgår att de berörda trafikledningarnas standard, liksom även prioritet i fråga om utbyggnaden, bestämmes i stort sett oberoende av att de kommer att betjäna den kontinentala trafiken.

Det samarbete, som erfordras i hithörande frågor, bör enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppfattning liksom hittills bedrivs genom direkta kontakter mellan staternas respektive myndigheter på området.

Stockholm den 10 september 1958

Gust. Vahlberg

Harald Ekström

Sjöfartsstyrelsen:

Utformningen av ett riktigt dimensionerat och ändamålsenligt avvägt transportsystem mellan Norden och kontinenten kan såsom framhållits i medlemsförslaget icke lösas annat än i samarbete mellan de nordiska länderna. En koordinering av det slag som angivits i förslaget finner sjöfartsstyrelsen därför värdefull. Förslagsställaren skjuter i sin skrivning landtransporterna i förgrunden. Detta kan vara motiverat med hänsyn till att det är inom landtransportväsendet, däri inräknat de kortväga färjeförbindelserna, flaskhalsarna för närvarande företrädesvis finnes. Styrelsen får emellertid understryka, att en för de nordiska länderna gemensam planering icke får beakta enbart landkommunikationerna utan måste grunda sig på en analys av samtliga transportmedels kapacitet och kostnader. Detta gäller såväl gods- som passageraretrafiken. Planen bör därtill bygga på en realistisk värdering av tillgängliga investeringsresurser. Med hänsyn till att dessa sannolikt jämväl fortsättningsvis kommer att vara snävt begränsade bör särskild vikt läggas vid den minskade press i kraven på väganläggningar och härmed jämförbara investeringar, som blir en följd av utbyggnad av längre fartygslinjer av det slag som uppehålls mellan Göteborg och Fredrikshavn.

Stockholm den 29 september 1958

C. G. Widell

Benkt O. Rickard

Statens biltrafiknämnd:

För utförande av sådan yrkesmässig trafik med i Sverige registrerade lastbilar och bussar, som berör Danmark och Tyskland, erfordras innehav av ett av biltrafiknämnden utfärdat trafiktillstånd i enlighet med särskilda mellan ifrågavarande stater träffade överenskommelser. Av de statistiska uppgifterna beträffande denna trafik, som avlämnas till biltrafiknämnden, framgår, att medan busstrafiken varit under åren 1955—1957 i stort sett oförändrad har ifråga om lastbilstrafiken under samma tid inträtt en fördubbling. Även om antalet utförda resor med lastbilar är blygsamt i förhållande till den stora strömmen av personbilar, som föras från Sverige till Danmark och Tyskland, överensstämmer dock uppgifterna för lastbilstrafiken väl med föreliggande tendens till stark ökning av biltrafiken mellan de nordiska länderna och kontinenten.

Frågor rörande den yrkesmässiga trafiken och i samband därmed även dennas möjligheter att framgå inom respektive länder dryftas vid förefallande behov vid överläggningar mellan delegationer, utsedda av respektive transportministerier. Vidare ha transportministerierna i de nordiska länderna tillsatt en interimskommitté för samordning av den transportekonomiska forskningen inom dessa länder. Enligt vad nämnden erfarit upptar denna kommittés arbetsprogram jämväl frågor, som avse den internordiska yrkesmässiga trafiken, där dessa äro av transportekonomisk natur.

De uppgifter rörande den yrkesmässiga biltrafiken, som framförs i samband med överläggningar mellan berörda stater, torde enligt biltrafiknämndens uppfattning jämväl böra tagas i övervägande vid planeringen av riktlinjer för utbyggande av landsvägsförbindelserna mellan Norden och kontinenten.

Stockholm den 9 september 1958

Statens biltrafiknämnd

Erik Montell

Ake Odén

Järnvägsstyrelsen:

Järnvägsstyrelsen har icke tolkat förslaget så, att det även skulle åsyfta en för de nordiska länderna gemensam koordinering av de skilda transportmedlen inbördes. Givetvis är det dock i princip önskvärt med samarbete på alla områden av gemensamt intresse för de nordiska länderna — och för övrigt även andra länder. Styrelsen anser sig emellertid i detta sammanhang kunna begränsa sitt yttrande till samordningsfrågan vad avser järnvägstrafiken.

Det ligger i den internationella järnvägstrafikens natur, att den förutsätter ett intimt samarbete mellan de berörda järnvägsförvaltningarna. Detta samarbete bedrivs på flera sätt. Det kan således nämnas, att frågan om en koncentration till de ur olika synpunkter lämpligaste järnvägslinjerna av den internationella godstrafiken sedan 1948 är föremål för utredningar av järnvägsorganisationer, i vilka bl. a. Sverige, Norge och Danmark äro representerade. Detta arbete omfattar även åtgärder på det kommersiella planet, avsedda att stimulera trafikanterna att välja dessa vägar. Ett löpande samarbete med nära anknytning härtill äger också rum mellan de europeiska järnvägsförvaltningarna på de flera gånger årligen återkommande tidtabellskonferenserna. Även övriga frågor av gemensamt intresse för de skilda järnvägsförvaltningarna, t. ex. på taxeområdet, äro föremål för gemensamma överläggningar mellan de berörda förvaltningarna, såväl i fast organiserade former som tillfälligt, då behov av samråd anses föreligga. Förutom det samarbete, som bedrivs mellan de nordiska ländernas järnvägar inom ramen för det europeiska samarbetet, försiggår inom kretsen av de nordiska ländernas järnvägsförvaltningar ett mycket intimt samarbete av såväl fortlöpande som tillfällig art. Förslagsställarnas uppfattning, att frågor rörande trafiken mellan de nordiska länderna och kontinenten skulle behandlas isolerat av dessa länder var för sig är således, i varje fall vad gäller järnvägstrafiken, icke riktig.

Vad gäller den eventuella fasta förbindelsen över Öresund, som i förslaget utgör en central fråga, utförs utredningarna av Sverige och Danmark gemensamt. Ifråga om färjetrafiken över Öresund, som med undantag för viss begränsad privat bilfärjetrafik ombesörjes av de svenska och

danska statsbanorna gemensamt, pågår ett snart sagt ständigt gemensamt utredningsarbete. De båda järnvägsförvaltningarnas utredningar om färjetrafikens utveckling äro koordinerade med öresundsutredningens. Som förslagsställarna framhålla, ha förutsättningarna för en fast förbindelse över Öresund påverkats av beslutet om att realisera färje- och broförbindelsen mellan Lolland i Danmark och tyska fastlandet och äro givetvis också beroende av hur andra genomfartsleder genom Danmark ordnas, varvid framför allt frågan om fast förbindelse över Stora Bält är av stor betydelse. Tillkomsten av en fast förbindelse över Öresund och andra åtgärder för att underlätta transitering genom Danmark kommer i sin tur att påverka förutsättningarna för bl. a. de direkta färjeförbindelserna såväl mellan Sverige och Tyskland som mellan Norge och Danmark. Dessa spörsmål torde komma att belysas i samband med utredningarna rörande den fasta öresundsförbindelsen. Såvitt nu kan bedömas torde dock i varje fall färjeleden Trelleborg—Sassnitz, om också i något mera begränsad omfattning än nu, komma att fylla ett behov, även sedan en fast förbindelse över sundet kommit till stånd.

Som framgår av det ovanstående förekommer ett omfattande samarbete på skilda områden mellan de olika ländernas järnvägsförvaltningar och framför allt de nordiska ländernas. Då förslaget ej innehåller några konkret utformade förslag om eventuell utvidgning av det samarbete som redan äger rum, finner styrelsen det svårt att göra några bestämda uttalanden om förslaget. Något utvidgat samarbete på järnvägsområdet är enligt styrelsens bedömning icke erforderligt. Som ett signifikativt belägg för denna uppfattning må anföras den omständigheten, att de tekniska förarbetena mellan de danska statsbanorna och de tyska förbundsbanorna om fågelflyktlinjen i avgörande delar fick följas av en observatör från statens järnvägar. Styrelsen kan emellertid helt instämma i förslagets allmänna syftning mot ett så långt som möjligt drivet samarbete mellan de nordiska länderna, då det gäller förbindelserna mellan dessa å ena sidan och kontinenten å den andra.

Stockholm den 8 september 1958

Erik Upmark

Arne Sjöberg

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

Länsstyrelsen, som berett Skånes handelskammare, distriktschefen vid statens järnvägars III distrikt och Linjebuss international aktiebolag tillfälle yttra sig i ärendet, får härmed överlämna av handelskammaren och bolaget avgivna yttranden [*se nedan*] samt för egen del anföras.

År 1950 undertecknades i Genève en deklARATION rörande byggande av internationella trafikleder. Den undertecknades av Sverige och Norge men icke av Danmark och Finland. Utredningar har verkställts i vissa länder

rörande behovet av en upprustning av det befintliga vägnätet. Ett omfattande samarbete på järnvägstrafikens område äger sedan länge rum mellan de nordiska ländernas järnvägsförvaltningar inbördes inom ramen för det europeiska samarbetet. Visst samarbete äger redan rum mellan Danmark och Sverige i vad avser en fast öresundsförbindelse.

Spörsmålet huruvida något utvidgat internationellt samarbete på järnvägsområdet är av behovet påkallat undandraget sig länsstyrelsens bedömning. Vad utbyggnaden av övriga av intresse för Norden varande internationella trafikleder angår är det självfallet betydelsefullt att en samordnad planering sker i detta avseende de olika länderna emellan med sikte på att tillvarataga föreliggande möjligheter att utbygga och förbättra förbindelselederna mellan Norden och kontinenten.

Som handelskammaren i sitt yttrande påpekat berör de prioritetsfrågor som uppkommit i sammanhanget alla de nordiska ländernas intressen, ehuru i olika grad beträffande respektive leder. Då exempelvis leden över Trelleborg icke är eller kan bli till gagn för Danmark, synes det mindre sannolikt att enighet kan uppnås beträffande alla de i förslaget berörda frågorna. Det kan vid sådant förhållande ifrågasättas, huruvida det i skrivelsen skisserade programmet för ett samnordiskt organs arbete på ifrågasatt område bör omfatta frågorna om prioritetsordningen emellan samt principerna för finansieringen av de föreliggande projekten. Med denna reservation vill länsstyrelsen emellertid instämma i förslagets allmänna syftning och sålunda förorda, att ett utvidgat samarbete de nordiska länderna emellan kommer till stånd i syfte att tillvarataga gemensamma intressen inom Norden med avseende å förbättringen och utbyggnaden av trafiklederna mot kontinenten.

Malmö den 27 september 1958

G. A. Widell

C. G. Plantén

Skånes handelskammare: Det torde falla utom ramen för vad man i anledning av remissen har att taga ställning till att gå in på en sakbedömning av de prioritetsfrågor och finansieringsproblem, som sammanhänger med utbyggnaden av förbindelselederna mellan Norden och kontinenten; något sakbeslut om dessa frågor föreslås nämligen inte utan endast att ett beslut om en samnordisk behandling av dem skall träffas. Debatten kring förslaget har emellertid i viss utsträckning rört sig om de konkreta prioritetsfrågorna, i synnerhet då om prioritet mellan Europaväg 3 (Hamburg—Flensburg—Frederikshavn—Göteborg—Oslo) och Europaväg 4 (Hamburg—Fehmarn—Rødby—Öresund—Stockholm). Med anledning därav vill handelskammaren i korthet som sin mening framhålla, att ordnandet av en fast förbindelse över Öresund inte kan få skjutas i bakgrunden för andra projekt.

De prioritetsfrågor, som uppkommer vid utbyggnaden av förbindelsele-

derna mellan Norden och kontinenten, berör — ehuru i olika grad för de olika lederna — alla de nordiska ländernas intressen. Det är emellertid inte givet att alla de ifrågakvarande projekten kan inordnas i en gemensam plan. I vissa fall kan och bör de nationella intressena med hänsyn till en viss leds huvudsakligen nationella betydelse vara utslagsgivande. Handelskammaren vill i detta sammanhang särskilt peka på färjeförbindelserna från Trelleborg söderut, vilka från svensk synpunkt sett är av utomordentlig betydelse, medan de från dansk sida knappast kan omfattas med något positivt intresse. Att särintressen i vissa fall måste beaktas hindrar dock inte, att en samordning i stort av utbyggnadsprojekten bör eftersträvas. Utvecklingen i riktning mot en gemensam marknad och den därav betingade ökningen av trafiken mellan de nordiska länderna inbördes samt mellan de nordiska länderna och kontinenten gör en dylik samordning alltmera betydelsefull. I likhet med förslagsställarna anser handelskammaren, att regeringarna bör undersöka möjligheterna och riktlinjerna för en dylik samordning. Handelskammaren tillstyrker således förslaget härom.

När det gäller den i förslaget berörda frågan om metoderna för finansiering av en bro eller tunnel över Öresund, synes man böra komplettera förslagsställarnas synpunkter med den, att avgörandet bör få ligga hos de länder, som skall bära det ekonomiska ansvaret för projektet. Att från början giva ett sammordiskt organ i uppdrag att framlägga förslag i fråga om dessa metoder vore nog med hänsyn därtill att föra den gemensamma behandlingen längre än som är sakligt motiverat. Handelskammaren har emellertid inte någonting att erinra mot att nämnda spørsmål upptages till diskussion i samband med behandlingen av de övriga i förslaget nämnda frågorna i syfte att skapa underlag för ett senare avgörande.

Malmö den 20 september 1958

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

E. Beskow

Ingemar Rehnberg

Linjebuss international ab: I problemkomplexet vägar och trafik intar de s. k. »flaskhalsarna» en given position. De mest betydande av dessa är Helsingborg—Helsingør, Korsør—Nyborg och Gedser—Grossenbrode — den sistnämnda övergår senare i Femern-routen. Dessa tre färjeleder är naturliga och ofrånkomliga. Alla övriga leder har tillkommit genom att företagsamma personer begagnat möjligheten att etablera trafik på grund av svårigheter och irritationer med väntelider vid de tre ovan angivna förbindelserna. Lederna Malmö—Köpenhamn och Trelleborg—Sassnitz är i stort sett endast utbyggda för järnvägstrafiken.

Statistiken bevisar även att så är fallet, då biltrafiken över Öresund är c:a 15 gånger större över Hälsingborg än över Malmö. Landsvägstrafiken söker sig också till de kortaste överskeppningsställena med de flesta möjligheterna att komma över och för undvikande av förhandsbeställningar o. s. v. Dessutom är det ur räntabilitetssynpunkt nödvändigt för nyttotrafiken att få fram mesta möjliga landsvägskilometer och minsta möjliga sjöväg, som ger billigaste överfart.

Speciellt för den kontinentala trafiken är överfartskostnaderna en väsentlig faktor. Eliminierandet av de trafikhindrande och fördröjande sjöpropparna är därför av största vikt för den internordiska och internationella trafikens utveckling. Som exempel kan anföras, att 1954 var frakten dyrare för en lastbil å leden Hälsingborg—Helsingør än över Stora Bält. Först sedan den privata färjan »Betula» insatts på leden, sänktes taxan för gods på lastbil från 20: — till 9: — kr pr. ton, som medförde en kraftig ökning av det bilburna godset. Genom en fast förbindelse möjliggöres ytterligare reduceringar, var till kommer tidsvinsten, inkl. erforderliga terminaltider, c:a 30 minuter. Vidare bortfaller speciellt vid toppbelastning besvärande väntetider för plats på färja, efter hand som trafiken växer.

Europaväg nr 4 har därför sin givna prioritetsrätt, i synnerhet som överenskommelse träffats angående utbyggandet av »fågelvägslinjen». Landsvägsarbetena i Danmark har också som ett led i denna förbindelse redan påbörjats. Således är motorvägen Köpenhamn—Helsingør delvis färdig. Av ytterligare avgörande betydelse för denna prioritetsrätt förenad med en fast förbindelse Hälsingborg—Helsingør är, att väglängden för hela den internordiska och internationella trafiken är c:a 10 mil tur och retur kortare över Hälsingborg än över Malmö. Härtill kommer den snabba överfarten på hälsingborgsbron c:a 6 min. Då någon fast förbindelse Göteborg—Frederikshavn eller Trelleborg—Sassnitz är otänkbar, återstår endast leden Hälsingborg—Helsingør som den snabbaste, mest ekonomiska och effektivaste stråkvägen för den fasta förbindelsen Norden—kontinenten. Trafikutvecklingen kommer säkerligen snart efter färdigställandet av Femern-routen att visa nödvändigheten av att det 18 500 m. breda sundet mellan Lolland och Femern även överbygges med en bro. Tillsamman med öresundsbron vore då landförbindelsen Norden—kontinenten ett faktum med oanade möjligheter för trafikens utveckling.

Liksom Femern-routen är öresundsbron ett företag av högsta rationaliseringsvärde och ett verkligt produktivt sådant. Ett samtidigt färdigställande är därför nödvändigt, om transitoledden Norden—kontinenten skall få önskad effektivitet.

Hälsingborg den 8 september 1958.

Linjebuss international ab

O. Hall

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:

Länsstyrelsen — som i ärendet införskaffat bifogade yttranden från vägförvaltningen i länet, regionplanechefen i Göteborg, Göteborgs hamnstyrelse samt Rederiaktiebolaget Göteborg—Frederikshavn-linjen [*se nedan*] — får anföra följande.

Länsstyrelsen förordar att man på sätt föreslagits i motionen samordnar planeringen och utbyggandet av de för den skandinaviska trafiken särskilt betydelsefulla kommunikationslederna. Förutom personvagnstrafiken ökar långtradar- och turistbusstrafiken snabbt på dessa leder. Av trafiksäkerhetsskäl är det därför önskvärt att dessa internationella vägar komma i förtur vid utbyggandet av de nordiska ländernas vägsystem. Det torde av denna anledning vara av betydelse att dessa vägars intresse bevakas av ett nordiskt organ vid angelägenhetsgraderingen inom de olika ländernas byggnadsplaner.

Länsstyrelsen är angelägen att i anslutning till de av Göteborgs hamnstyrelse och Rederiaktiebolaget Göteborg—Frederikshavn-linjen avgivna yttrandena understryka betydelsen av förbindelsen till kontinenten över Göteborg—Frederikshavn. En utökning av denna linjes resurser torde inom överskådlig tid vara den billigaste och bekvämaste lösningen för trafiken mellan norra och mellersta Skandinavien och kontinenten. För Sveriges vidkommande betyder detta — förutom tillgodoseende av behovet av ökade tonnageresurser — att det av nämnda trafik påkallade behovet av investeringar i förbättrade hamnanläggningar i Göteborg och förbättrade vägförbindelser mellan Göteborg och Stockholm särskilt bör beaktas.

Göteborg den 16 september 1958

Per Nyström

Ebbe Mark

Vägförvaltningen i Göteborgs och Bohus län: Framställningen utmynnar i ett förslag att Nordiska rådet skulle besluta hemställa till regeringarna att låta undersöka möjligheter och riktlinjer för koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten samt att därvid fastställa prioritetsordningen mellan utbyggnaden av olika trafikleder ävensom att framlägga förslag om principerna för finansieringen och fördelningen av kostnaderna.

De trafikleder som förslagsställarna ha tänkt sig skola komma i första hand äro de s. k. europavägarna nr 3, 4 och 6. Europaväg nr 6 sammanfaller på sträckan Malmö—Göteborg—Svinesund med riksväg 2. Europaväg nr 3 inkluderar färjleden Frederikshavn—Göteborg och riksvägarna 6 och 1 Göteborg—Stockholm. Europaväg nr 4 sammanfaller på sträckan Malmö—Stockholm—Haparanda med del av riksväg 2, riksväg 1 och riksväg 13. Samtliga här ifrågavarande leder ingå i det av delegationen för översiktlig vägplanering framlagda förslaget till utökat riksvägnät för Sverige innebärande bl. a. att delar av dessa trafikleder skola utföras som motorvägar eller fyrfiliga

vägar med korsningar i plan. Förslaget till utbyggnad av dessa trafikleder är bl. a. grundat på en trafikprognos, som delvis åberopas i det remitterade förslaget. I denna trafikprognos har man, åtminstone vad gäller utbyggnaden av riksväg 2, förutom till den antagna utvecklingen av biltätheten i Sverige även tagit hänsyn till en kraftigare ökning av biltätheten i Norge.

Frågan om en fast förbindelse över Öresund är för närvarande föremål för utredning. Var en sådan förbindelse kan tänkas komma till stånd är icke avgjort. Sannolikt torde endast Malmö-området eller Hälsingborgs-området kunna komma ifråga. Vilketdera det än blir, kan förbindelsen ingå i Europaväg nr 4 och erhålla anslutning till Europaväg nr 6. Förbindelsen mellan Sassnitz och Trelleborg ingående i Europaväg nr 6 och mellan Frederikshavn och Göteborg ingående i Europaväg nr 3 torde även i framtiden få uppehållas med färjor och båtar. Tidpunkten för anläggning av en fast förbindelse över Öresund påverkar knappast utbyggnaden av europavägnätet i Sverige.

Det av delegationen för översiktlig vägplanering framlagda förslaget till vägplan för Sverige utgör ett förslag till vägnas sträckning och standard samt ett förslag till utbyggnadstakt i stort. Däremot anges icke när och i vilken ordning olika avsnitt av vägarna skola utföras. Meningen är att detta skall prövas vid de vart tredje år återkommande revideringarna av flerårsplanerna för byggande av riksvägar, länsvägar och storbroar och de vart annat år återkommande revideringarna av fördelningsplanerna för städerna. Härvid får alla de faktorer beaktas, som inverka på behovet av ombyggnad av varje särskilt vägnitt. Såvitt nu kan bedömas kommer emellertid större delen av de i europavägnätet ingående vägarna att vara färdigställda till modern standard före den tidpunkt, då en fast förbindelse över Öresund kan vara realiserad, även om beslut därom bleve fattat redan nu.

I det remitterade förslaget har även frågan om vägbyggnadernas finansiering berörts, varvid man pekat på det i U.S.A. brukade koncessionssystemet, d. v. s. frågan om byggande av vägar som äro tillgängliga endast mot avgift. Detta är icke första gången denna fråga varit på tal i vårt land. Den har sålunda förts fram exempelvis i diskussionen om en fast förbindelse över Öresund, i diskussionen om utbyggnad av motorvägnätet och en ny förbindelse över älven i Göteborg. Det skulle föra för långt att här ingående redogöra för varför under nuvarande förhållanden och med nuvarande lagstiftning ett sådant tillvägagångssätt icke är möjligt. Det må endast framhållas att vägbyggnadsarbetena under senare år icke begränsats på grund av brist på bilskattemedel utan av det skälet, att en investeringsbegränsning måst vidtagas av statsfinansiella och tidvis av arbetsmarknadspolitiska skäl. Om en vägbyggnad skulle utföras med koncession av ett privat företag skulle det anstränga kapitalmarknaden på samma sätt som om företaget utfördes med stalliga medel. Skulle en viss investeringsram för vägbyggnad hållas, måste sålunda inskränkningar ske inom andra delar av det stalliga vägbyggnadsområdet.

Enligt nu gällande lagstiftning vore en med koncession utförd väg att betrakta som enskild väg. Det skulle dock ej kunna bestridas att en sådan väg vore nödig för den allmänna samfärdseln. En framställning från vem det

vara månede att en sådan väg skulle förändras till allmän väg torde icke kunna avvisas med nu gällande utformning av lagen om allmänna vägar. Härvid skulle uppkomma problem av mycket stor ekonomisk räckvidd. För att göra det möjligt att utföra vägar med koncession fordras sålunda ändring av gällande lagstiftning om allmänna vägar.

Vad slutligen angår frågan om fördelningen av kostnaderna för europavägarnas utbyggnad torde knappast någon annan utväg vara möjlig än att varje land bestrider kostnaderna för utbyggnaderna inom sina resp. gränser. Endast beträffande den fasta förbindelsen över Öresund torde fråga bli om fördelningen av kostnaderna mellan Sverige och Danmark. Denna fråga torde dock komma att behandlas av den tillsatta kommittén för denna frågas utredning.

Göteborg den 9 september 1958

Vägförvaltningen i Göteborgs och Bohus län.

Sune Ewerdahl

Regionplanekontoret i Göteborg: Planeringen av göteborgsregionens vägnät sker med målsättning att leda kapacitetsstarka trafikleder genom de inre delarna av regionen så, att både en utvidgad Frederikshavns-linje (Europaväg 3) och en ökad nord—sydlig genomgångstrafik i riksväg 2:s huvudsträckning (Europaväg 4) skall kunna betjänas. I den totala trafikbilden inom regionen blir dock den genomgående trafiken under alla omständigheter relativt liten, varför några speciella arrangemang, enbart motiverade av genomfartstrafik, ej föreslagits i regionplanen. Göteborgsregionens topografi tillåter knappast några rena förbifartsleder till rimliga kostnader.

Beträffande Sveriges och Nordens kontakt med Europa synes framför allt en fast förbindelse vid Öresund och vidare över Rødby—Femern—kontinenten kunne ge det stora resultat, som den alltmer ökade biltrafiken kräver. Investeringarna blir dock betydande, och med de stora krav man i Danmark troligen måste ha på i första hand andra delar av det interna vägnätet förefaller frågan om Europaväg 4 via Danmark framför allt vara ett svenskt intresse. Utvecklingen av bilismen har också varit avgjort kraftigast i Sverige.

En fast trafikled Sverige—Tyskland via Danmark bör rimligen göras avgiftsbelagd i delsträckor, då redan nuvarande färjförbindelser medför icke obetydliga bilkostnader men därtill även är tidskrävande.

Med rådande utveckling av bilismen i Europa och med ökade handelsförbindelser och allt livligare turisttrafik som följd härav vill regionplanekontoret instämma i förslaget, som framlagts i Nordiska rådet, att samarbete skall ske mellan de nordiska länderna i denna viktiga fråga.

Göteborg den 28 augusti 1958

Bertil Hulten
Regionplanechef

P. O. Klevemark
Konsult. ing. SVR

Göteborgs hamnstyrelse: Av de anförda europavägarna tilldrar sig ur Göteborgs synpunkt Europaväg 3, Lissabon—Paris—Hamburg—Frederikshavn—Göteborg—Oslo, särskilt intresse. Som av förslagsställarna påpekas, har trafiken över denna linje stegrats oavbrutet sedan krigsslutet, ett nytt fartyg med väsentligt ökad kapacitet har insatts på leden och ett nytt fartyg, färdigt att insättas i trafik 1960, är under byggnad. Det är också känt att ett väsentligt större antal trafikanter skulle ha valt denna väg till och från kontinenten, därest kapaciteten på linjen varit större.

Från Göteborg till Hamburg är färdvägen per järnväg och färja via Hälsingborg—Helsingør och Gedser—Grossenbrode 680 km och via Frederikshavn 688 km, eller nästan exakt densamma. Restiden per järnväg från Göteborg till Hamburg över den förstnämnda linjen uppgår till minimum 13 timmar 21 minuter och maximum 15 timmar 35 minuter. Restiden per färja och järnväg via Frederikshavn är 13 timmar 14 minuter, alltså något kortare än den fördelaktigaste restiden via Hälsingborg.

Sjöresans längd av den totala restiden är också ungefär densamma i båda fallen, Hälsingborg—Helsingør 10 km och Gedser—Grossenbrode 72 km eller tillsammans 82 km mot Göteborg—Frederikshavn 87 km.

Skälet till den relativt långa restiden per järnväg Frederikshavn—Hamburg är den låga medelhastigheten på det danska tåget — 74 km/tim. En höjning av medelhastigheten till 90 km/tim. skulle avkorta restidens längd med 1 timme 38 minuter och en höjning av medelhastigheten till 100 km/tim. (motsvarande hastigheten på »Göteborgaren» på sträckan Stockholm—Göteborg) skulle avkorta restiden med 2 timmar 20 minuter.

Åtgärder i detta syfte synes mig vara just en sådan koordinationsåtgärd, varom förslagsställarna hemställer.

Då fråga är om biltrafiken mellan Norden och kontinenten synes vägen Göteborg—Frederikshavn—Hamburg vara fördelaktigare än över Öresund, icke blott för Västsverige och Norge utan jämväl för stora delar av övriga Sverige. Skälen härför är bland annat att en färd över Öresund, intill dess att en fast förbindelse över sundet anordnats, kräver överfart med färja med ty åtföljande väntetider och sedan ytterligare en färjeöverfart antingen från Gedser eller Korsør med ytterligare väntetider.

Endast färjeöverfarten mellan Gedser och Grossenbrode är av sådan varaktighet att den ger chaufförerna i yrkesmässig trafik någon egentlig vila.

Vid överfart på linjen Göteborg—Frederikshavn har trafikanterna endast en överfart att räkna med, varefter de befinner sig på kontinentens fastland och icke har ytterligare förseningar utmed sin färdväg. (Tidigare förseningar på grund av broöppningar vid passage av Kielkanalen kommer att elimineras genom det pågående tunnelbygget under densamma.)

På grund av dessa faktorer ter sig vid en jämförelse av färdtid och därmed kostnader för landsvägstrafiken dessa väsentligt gynnsammare via Frederikshavn än då fråga är om den tidtabellbundna järnvägstrafiken.

Tages hänsyn till att föraren av ett motorfordon torde böra vara vid färjans avgångsplats en halvtimme före avfärden och att ca 15 minuter åtgår

för tullformaliteter m. m. vid lossningen och vidare hänsyn tages till kör-tid, körsträcka och kostnader för fordonet per km samt slutligen avgifterna på de olika färjorna, torde en tids- och kostnadskalkyl visa att det redan nu är fördelaktigare att vid resa mot kontinenten välja linjen Göteborg—Frederikshavn—Hamburg framför någon av de andra förbindelserna över Danmark från väsentligt större områden i landet än vad den resande i allmänhet torde vara medveten om.

Planerade förbättringar av Europaväg 4 kommer att ta avsevärd tid att genomföra och är synnerligen kostnadskrävande. Förbättringar på Europaväg 3 är i fråga om tunneln under Kielkanalen redan under utförande och ytterligare fartyg är under byggnad för det återstående hindret, nämligen passagen Göteborg—Frederikshavn.

I Göteborg förfogar Frederikshavn-linjen över av hamnen byggd, modern tilläggsplats och lokaler för passagerarna liksom erforderligt uppställningsutrymme för motorfordon till och från fartyget.

Diskussioner för utvidgningar av dessa anläggningar med tanke på den utökning av trafiken som kommer att inträffa, då det nya fartyget satts i trafik och nuvarande en tur i vardera riktningen utbyggs till tre turer dagligen i vardera riktningen, har redan förts mellan rederiet och hamnkontoret, och planerna för utvidgningarna befinner sig under utarbetande. Det är givetvis viktigt att även på detta område en koordination kommer till stånd mellan åtgärder i Frederikshavn och Göteborg och även ur denna synpunkt synes förslagsställarnas önskemål böra tillstyrkas.

De synpunkter som av förslagsställarna framförts rörande ökat varuutbyte per lastbil i händelse av att planerna på en gemensam europamarknad realiserar, synes vara riktiga och bör tillmätas stor betydelse. Viktigt är då jämväl att konsekvenserna härav tages, d. v. s. att bättre förbindelser mellan Norden och kontinenten skapas. De snabbast, billigast och enklast realiserbara åtgärderna synes vara trafikförbättrande åtgärder utmed Europaväg 3 för att på denna led snarast erhålla en väsentlig kapacitetsökning, därigenom skapande en avlastning för Europaväg 4 intill dess att för denna led planerade åtgärder (öresundsbron m. m.) hunnit vidtagas. På grund av den alltmer stegrade landtrafiken torde dylika åtgärder på Europaväg 3 alltid komma att behålla sitt värde även efter det att Europaväg 4 utbyggs enligt planerna.

Vad slutligen »det i USA brukade koncessionssystemet» beträffar, torde därmed åsyftas sättet för finansiering av byggandet av nya huvudleder och täckandet av dessas underhåll och drift genom avgifter från de trafikanter som begagnar sig av lederna. Med det stora vägbyggnadsprogram som den ökade bilismen medfört synes denna finansieringsmetod böra allvarligt prövas.

Den nya vägplanen för Sverige, som framlagts hösten 1957 och som tar sikte på de vägbehov som beräknas föreligga år 1975, räknar med bland annat följande motorvägar: Stockholm—Jönköping, Malmö—Göteborg—Uddevalla och Göteborg—Borås.

Om man bedömer från vilken »importhamn» trafiken till minsta vägbyggnadskostnad kan distribueras, bör följande väglängder uppmärksammas:

Hälsingborg—Jönköping	255 km
Jönköping—Stockholm	345 »
Hälsingborg—Malmö	63 »
Hälsingborg—Uddevalla	329 »
	Summa 992 km
Göteborg—Jönköping	167 km
Jönköping—Stockholm	345 »
Göteborg—Hälsingborg	237 »
Hälsingborg—Malmö	63 »
Göteborg—Uddevalla	89 »
	Summa 901 km

Med Göteborg som huvudhamn för trafiken från och till kontinenten skulle ca 90 km motorväg kunna inbesparas jämfört med Hälsingborg som huvudhamn för denna trafik. Med en kostnad av, säg, 3 000 kronor per löpmeterväg motsvarar detta en kostnadsminskning av 270 miljoner kronor.

Vägplanen förutsätter emellertid år 1975 icke motorväg på sträckorna Borås—Jönköping respektive Åstorp (NO Hälsingborg)—Jönköping. Den förstnämnda sträckan är 96 km, den sistnämnda 237 km.

Det blir sålunda väsentligt billigare att låta Europaväg 3 fortsätta med en »biväg» över Borås och Jönköping till Stockholm än att bygga ut Europaväg 4 Hälsingborg—Stockholm. I förstnämnda fallet rör det sig om att knyta ihop motorvägen Stockholm—Jönköping med motorvägen Göteborg—Borås (96 km); i det senare fallet att knyta ihop motorvägen Stockholm—Jönköping med Hälsingborg (Åstorp) (237 km).

Sammanfattningsvis kan sålunda sägas att en tyngdpunktsförskjutning av kontinenttrafiken från nuvarande vägar över Öresund till Göteborg—Frederikshavn medför att behovet av motorvägar för kontinenttrafikens ledande Malmö—Göteborg—Uddevalla respektive Stockholm—»utskeppningshamn» minskar med ca 90 km eller ca 10 %, motsvarande en kostnadsminskning av ca 270 miljoner kronor i dagens kostnadsläge samt att Stockholm — trafikmålet för huvuddelen av den trafik varom här är fråga — kan knytas med motorväg hela sträckan till »utskeppningshamn/inskeppningshamn» (Göteborg) för väsentligt lägre kostnad än till en öresundshamn. Kostnadsskillnaden kan beräknas till: vägsträckan Åstorp—Jönköping (237 km) minus vägsträckan Borås—Jönköping (96 km) lika med 141 km à 3 000 kronor/löpmetern eller 425 miljoner kronor.

Slutligen bör observeras att, då det gäller trafikens ledande till och från »utskeppningshamn/inskeppningshamn», Göteborg år 1975 förutsättes ha motorvägar i fem riktningar, nämligen Uddevalla (Munkedal) (riksväg 2), Älvängen (riksväg 7), Alingsås (riksväg 6), Borås (Rångedala) (riksväg 5) och Malmö (riksväg 2), under det att Hälsingborg vid samma tidpunkt har motorväg för genomgångstrafiken endast i två riktningar, nämligen Göteborg och Malmö (riksväg 2). Malmö har likaledes motorväg i endast två

riktningar, nämligen Hälsingborg—Göteborg (riksväg 2) och Lund—Tjörnarp (riksväg 4) samt mot Skanör och Falsterbo för den händelse en fast förbindelse ordnas över Öresund i detta läge.

Av ovanstående torde framgå nödvändigheten av en koordination av hit-hörande frågor på sätt förslagsställarna tänkt sig. Jag får därför föreslå att hamnstyrelsen i sitt svar på länsstyrelsens remiss, under återopande av vad ovan sagts, tillstyrker förslaget om koordination av förbindelseleder av nordiskt intresse mellan Norden och kontinenten.

Göteborg den 8 september 1958

Stig Axelson

Hamndirektör

Det av hamndirektören avgivna yttrandet har av hamnstyrelsen i skrivelse samma dag återopats som eget uttalande i ärendet.

Rederiaktiebolaget Göteborg—Frederikshavn-linjen: Inledningsvis vilja vi gärna fastslå att vi till fullo äro införstådda med de fördelar som motionärernas förslag innebär nämligen att de nordisk-kontinentala trafikproblemen bliva samordnade.

I den europeiska deklARATIONEN rörande byggandet av internationella trafikleder, som undertecknades i Genève i september 1950, innefattas icke Danmark, däremot Sverige och Norge. Icke desto mindre anse vi att Danmark står inför de största kommunikationsproblemen i dessa sammanhang, beroende på dess egenskap av genomgångsland. Avtal mellan den tyska förbundsrepubliken och Danmark angående färdigställande av den s. k. fågelvägslinjen, vilken som bekant ingår i Europaväg 4 (E4)-projektet, har nu träffats. För att E4 till fullo skall kunna utnyttjas på ett trafikekonomiskt sätt, bör den givetvis kombineras med en öresundsbro eller -tunnel. Den kapitalinvestering, som är nödvändig för att E4 skall bliva helt färdigställd, måste bliva av betydande storleksordning.

Rent trafikekonomiskt måste man emellertid fastslå, att det i ett flertal fall är förmånligare att välja vägen över Göteborg—Frederikshavn vid färd till kontinenten. Det torde vara riktigt att den trafik, som utgår från ett område norr om en linje Falkenberg—Västervik, av ekonomiska skäl bör dragas via Göteborg—Frederikshavn till kontinenten. Byggandet av en fast förbindelse över Öresund torde icke innebära någon förändring i det ovan sagda. En bro- eller tunnelavgift förutsättes nämligen.

Den s. k. Europaväg 3 (E3) är även till stora delar färdigställd. Den största flaskhalsen på denna väg är f. n. bron vid Rendsburg över Kielkanalen. Det stora tunnelbygget under Kielkanalen har emellertid fortskridit med en sådan fart, att man har anledning förutsätta densamma färdig såsom planerat år 1960.

De övriga svårigheterna för att E3 skall finna tillräckligt god anslutning till Norden äro också på god väg att övervinnas. E3 förbinder icke enbart

nordspetsen av kontinenten, nämligen Jylland, med Sverige utan även med Norge. De rederier som trafikera de existerande linjerna, vilka här komma ifråga, nämligen Kristiansands dampskibs-selskap a/s, A/S Larvik-Frederikshavn-ferjen, Det forenede dampskibs-selskab a/s samt slutligen Rederi a/b Göteborg—Frederikshavn-linjen, ha alla de aktuella transportproblemen för ögonen, och i ett flertal fall äro dessa redan lösta. Sålunda har Kristiansand—Hirtshals-rutten en modern bil- och järnvägsfärja i trafik — fr. o. m. nästa år året runt. DFDS kommer fr. o. m. nästa säsong enligt uppgift att insätta ytterligare biltransporterande fartyg. Slutligen har GFL ett nytt fartyg under byggnad vid Aalborg værft, vilket kommer att insättas i trafik 1960. Man kan sålunda konstatera att de kapitalinvesteringar som äro nödvändiga för att E3 skall bliva en god förbindelse mellan Norden och kontinenten redan till stor del äro gjorda.

E3 bör sålunda enligt vår mening vara den mest angelägna ur prioritetssynpunkt med dagens svåra kapitalläge för ögonen.

På svensk sida skulle fullföljandet av E3 mellan Göteborg och Stockholm naturligtvis kräva en utbyggnad. Till skillnad från vad som i Genève från början fastställdes anse vi emellertid att det är lämpligare att så utbygga nuvarande riksväg 5 Göteborg—Stockholm att den lämpar sig som fortsättning av E3. Så länge en fast öresundsförbindelse icke är en realitet, förefaller det oss mindre rimligt att — såsom regionsplanekontoret i Göteborg föreslår — utbygga E4 mellan Malmö och Göteborg. Detta skulle endast skapa en ännu större trafikstockning vid nuvarande överfartsleder. Därtill kan även läggas det faktum att GFL:s kapacitet fr. o. m. 1960 kommer att stiga till cirka 220 000 motorfordon per år, vilken siffra vi — jämförd med de 1957 mellan Helsingfors—Helsingør överskeppade fordonen — finna vara ganska tillfredsställande.

Det finns också skäl antaga att — om behov därtill föreligger — GFL kommer att anskaffa tonnage speciellt avsett för tung landsvägstrafik.

En översyn av de nordisk-kontinentala järnvägsförbindelserna visar att t. ex. restiden Stockholm—Hamburg över Hälsingborg—Helsingør—Gedser—Grossenbrode f. n. är 15 timmar (»Öresundspilen»). Motsvarande restid Stockholm—Göteborg—Frederikshavn—Hamburg är icke mindre än 23 timmar. Samtidigt kan konstateras att den tid som åtgår för överskeppning i båda fallen är praktiskt taget densamma. Anledningen till den betydligt längre restiden över Göteborg—Frederikshavn får sålunda sökas på järnvägs-håll. Restiden Frederikshavn—Hamburg per järnväg är 8 tim. 45 min., vilket ger en genomsnittshastighet av praktiskt taget 75 km/tim. Denna är naturligtvis mycket för låg för ett modernt tåg av internationell karaktär. Då resvägen Göteborg—Frederikshavn betjänar ett trafikområde, som på svensk sida utgöres av praktiskt taget hela Västsverige inkl. Värmland och Dalarna, på dansk sida hela den jylländska halvön och på tysk sida hela Schleswig-Holstein, alla med en betydande folkmängd, måste det vara angeläget att i detta sammanhang påyrka en förbättring.

Vi vilja heller icke underlåta framhålla att en ökning av tung landsvägs-

trafik, som vår kapacitet år 1960 ger anledning att hoppas på, kommer att skapa vissa lokala trafikproblem i såväl Göteborg som Frederikshavn. Vad Göteborg angår synes det därför vara angeläget att planerna för en lösning av trafikådrorna till och från Majnabbe-hamnen snarast kommer under behandling.

För att den relativt stora motortrafiken skall kunna löpa smidigt kräves förstklassiga in- och utfartsleder till och från vid Majnabbe belägna fartyg, fullgod utmärkning av genomfartslederna i staden samt slutligen byggandet av en s. k. terminal för omlastning och tullklarering av den tunga trafiken.

I Frederikshavn uppstår likartade problem. Vi vilja därför i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av att även de kommunala myndigheterna få möjlighet att delta i den samordning av trafikproblemen som den här omhandlade motionen föreslår.

Slutligen vill undertecknade rederi sammanfattningsvis framhålla som sin mening

att Europaväg 3 av investeringsmässiga skäl gives prioritet framför Europaväg 4,

att Europaväg 4 icke till fullo kan utnyttjas innan en fast öresundsförbindelse är en realitet,

att trafikkapaciteten i förbindelse med Europaväg 3 till såväl Sverige som Norge fr. o. m. år 1960 kommer att få en betydande storleksordning,

att man på svensk sida snarast vidtager åtgärder för att utbygga riksväg 5 så att densamma tjänligt kan fungera som fortsättning på den kontinentala vägen E3,

att planerna på bättre genomfartsleder och arrangemang i samband med trafiken till och från Majnabbe-hamnen snarast realiseras,

att kommunerna lämnas tillfälle att delta i en samordning av förbindelseleder i nordiskt intresse, samt

att danska statsbanorna vidtaga sådana åtgärder att kontinentaltåg kunna framföras med större hastighet och komfort.

Göteborg den 2 september 1958

Rederiaktiebolaget
Göteborg—Frederikshavn-linjen

Ulf Trapp

Svenska turisttrafikförbundet:

Svenska turisttrafikförbundets i olika sammanhang dokumenterade positiva inställning till samarbete de nordiska länderna emellan på turisttrafikområdet — ett samarbete som ända sedan 30-talet har ett forum i den s. k. Nordiska turisttrafikkommittén — bottnar icke blott i en allmänt positiv attityd till nordiskt samarbete utan har även sin grund i det förhållandet, att utländska besök i allt större utsträckning avser två eller flera av de nordiska

länderna.¹ Även om det givetvis kan tänkas inträffa, att planerat besök i ett av de nordiska länderna kan bli avkortat på grund av att den resande beslutar att utsträcka sin färd också till andra av dessa, är det vår bestämda uppfattning, att den här nämnda tendensen generellt sett är ägnad att turistiskt gynna icke endast det nordiska området som helhet utan även de enskilda delarna var för sig. Det är ur svensk turisttrafiksynpunkt önskvärt, att planeringen av viktiga trafikleder till och emellan de nordiska länderna sker under beaktande av dessas karaktär av att samtidigt vara delar av ett gemensamt trafik- och reseområde.

Vi vill tillägga, att enligt vår uppfattning utvecklingen av den bilburna internationella turisttrafiken till de tre nordligare av de nordiska länderna hämmas av det förhållandet, att den skandinaviska halvön av den internationella bilismen i viss mån uppfattas som en ö. Det är också av detta skäl önskvärt, att det nordiska trafikledsystemet får en så god anknytning som möjligt till det kontinentala, liksom att det utvecklas i den ordning och takt, som kan vara organiskt och ekonomiskt motiverad.

Även ur de synpunkter, som STTF har att företräda, är det sålunda angeläget, att inom de nordiska länderna förståelse finnes för det betraktelsesätt, som kommer till uttryck i herrar Thorkil Kristensens och Bent Røiselands samt fru Ragnhild Sandströms förslag till Nordiska rådet om planmässig nordisk koordination av utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten. Likaså anser STTF angeläget, att koordination mellan de nordiska länderna äger rum vid planering och utbyggnad av viktigare trafikleder inom Norden.

I detta sammanhang vill STTF understryka det önskvärda i att vid ev. fortsatt behandling av denna fråga kontakt även hålles med Nordiska turisttrafikkommittén.

Stockholm den 10 september 1958

Svenska turisttrafikförbundet

Nils K. Ståhle

Ordf.

Göran Hedén

Verkst. dir.

Kungl. automobil klubben:

I både Sverige och de övriga nordiska länderna har vägplaner utarbetats eller håller på att utarbetas, som skall ligga till grund för det långsiktiga

¹ Något aktuellt, hela marknaden belysande siffermaterial som illustrerar detta förhållande föreligger tyvärr icke. (Dylika uppgifter komme emellertid att kontinuerligt stå till förfogande, ifall frågan om nordisk turiststatistik efter införandet av den fullständiga passfriheten blir löst efter de riktlinjer STTF i detta avseende rekommenderar.) Allmänna iakttagelser, gjorda av STTF:s representanter på skilda utlandsmarknader och av trafikföretag och resebyråer, bekräftar emellertid vårt här redovisade intryck.

planeringsarbetet. I den svenska vägplanen har i viss mån berörts Sveriges förbindelser med kontinenten i vad avser sträckningarna inom Sverige. De gemensamma nordiska problemen har emellertid inte berörts.

Det framstår naturligtvis som önskvärt att, när det gäller leder av gemensamt nordiskt intresse, man söker åstadkomma en samordning av planläggningen och genomförandet. Frågeställningen är av mycket omfattande och komplicerad natur, och hänsyn kan ej bara tagas till den internordiska och internationella trafikens omfattning, eftersom i första hand det egna landets vägbehov måste tillfredsställas på grundval av bl. a. den beräknade trafikintensiteten på leden i fråga. Antalet egna fordon kommer naturligtvis här att dominera.

När det gäller vägförbindelser med Norge och Finland förefinns ju redan ett visst samarbete och man kan här framhålla den nya mellanriksvägen mellan Storlien och Trondheim. Sveriges förbindelser med kontinenten över Danmark intar en annan ställning, eftersom någon definitiv ställning ej kan tagas innan frågan om en eventuell fast förbindelse mellan Sverige och Danmark har lösts. Visserligen har i deklarationen rörande internationella trafikleder riktlinjer uppdragits för vägarna mellan kontinenten och Norden. Någon detaljplanering har emellertid inte skett, och den slutliga utformningen av lederna och deras anknypningspunkter vid gränserna står fortfarande öppen, vilket understryker önskvärdheten av en samnordisk planering.

Med stöd av ovanstående anser sig KAK därför böra tillstyrka medlemsförslaget.

Stockholm den 13 september 1958

Kungl. automobil klubben

Sten Hagardt

Generalsekreterare

Motormännens riksförbund:

Efter att ha diskuterat förslaget med övriga nordiska motororganisationer vid ett möte med dessa organisationers s. k. permanenta kommitté (PK) i Köpenhamn den 19 och 20 ds vill M framhålla följande.

De nordiska motororganisationerna delar helt de synpunkter som i förslaget anförts beträffande koordinationen av ifrågavarande förbindelseleder. Därutöver må framhållas att denna fråga i hög grad aktualiserats även genom den pågående utredningen om en blivande öresundsbro samt de danska planerna på en bro över Stora Bält. I samband med frågan om utbyggnad av den s. k. fågelvägslinjen har också prioriteten mellan Europaväg 3 och 4 diskuterats och särskilt från tysk sida drivits hårt. Det är därför ytterligt

angeläget att snarast utreda hela problemkomplexet, varför M vill tillstyrka förslaget om en sådan utredning. I denna utredning är PK villigt att medverka.

Högaktningsfullt

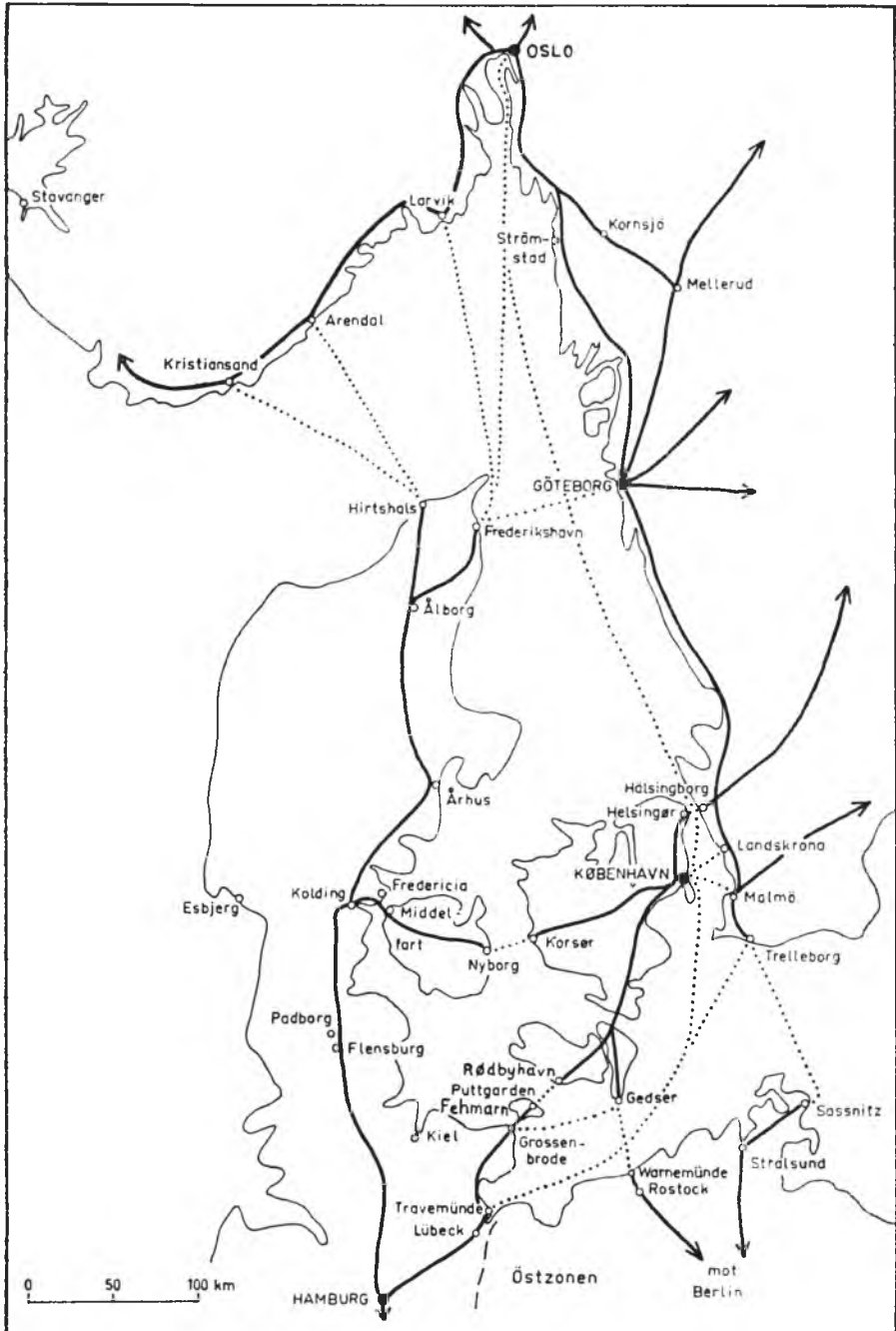
Motormännens riksförbund

Nils Ahlgren

Verkst. direktör

BILAGA 2

Förbindelseleder mellan Norden och kontinenten (1958)

Medlemsförslag

om gemensam arbetsmarknad för barnmorskor

(Väckt av *Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin*)

Under hänvisning till vad som anföres i bifogade, av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté avgivna utlåtande [*se Tillägg*] får vi hemställa,

- att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna
- dels att arbetet med att utjämna olikheterna i barnmorskeutbildningen i de nordiska länderna påskyndas,
- dels att — i avbidan på att utbildningen blir likvärdig — länderna söker att i samråd fastställa omfattningen och arten av den tilläggsutbildning som kan befinnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation där skall kunna ges åt i annat nordiskt land utbildad barnmorska, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning,
- dels att eventuella medborgarskapshinder för auktorisation i annat land än examenslandet undanröjes,
- dels att en sådan ordning införes, att auktorisation skall ges i vistelselandet mot företeende av bevis om auktorisation i annat nordiskt land jämte — i förekommande fall — bevis om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

København, Helsingfors, Stockholm och Oslo i augusti 1958

<i>Nina Andersen</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Sigfrid Jonsson</i>	<i>Harald Nielsen</i>
<i>Claudia Olsen</i>	<i>Anders Pettersson</i>	<i>Mauri Ryömä</i>	<i>Rakel Seweriin</i>

TILLÄGG

Utlåtande av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté

Utbildningen

I samtliga nordiska länder förekommer utbildning till barnmorska, och denna utbildning äger rum vid anstalter som erkänts av offentlig myndighet. Utbildningen sker enligt två olika system. Antingen är utbildningen helt

fristående, eller utgör den en påbyggnad på den grundläggande sjuksköterskeutbildningen.

I Danmark är utbildningen, som omfattar 3 år, helt fristående från sjuksköterskeutbildningen. I Finland förekommer utbildningsvägarna sida vid sida. Den fristående utbildningen är där 2-årig, medan för examinerade sjuksköterskor tillkommer en 13 månaders påbyggnad på sjuksköterskolan. Det övervägande flertalet väljer f. n. den fristående utbildningen, men denna är enligt föreliggande planer avsedd att slopas till förmån för den senare utbildningsformen. I Island är utbildningen 1-årig, och den är liksom i Danmark en från sjuksköterskeutbildningen fristående utbildning. I Norge krävs för inträde i barnmorskeskola sjuksköterskeutbildning från offentlig godkänd sjuksköterskeskola. Själva barnmorskeutbildningen, som pågår 12 månader, utgör alltså här en påbyggnad på sjuksköterskeutbildningen. Den sjuksköterskeelev som önskar specialisera sig såsom barnmorska får börja specialutbildningen efter 2 år och 4 månader i grundskolan, under förutsättning att specialutbildningen följer direkt på den grundläggande sjuksköterskeutbildningen. I Sverige krävs för inträde vid barnmorskeläroanstalt förutom folkskolekunskaper allmänmedicinsk utbildning vid godkänd sjuksköterskeskola under minst 24 månader. Utbildningen vid barnmorskeläroanstalt, som varar 16, högst 17 månader, är liksom i Norge att betrakta såsom en specialutbildning inom sjuksköterskeskolans ram.

Bland tillfrågade myndigheter och organisationer råder i viss mån delade meningar i frågan, huruvida barnmorskeutbildningen i Norden kan anses i stort sett likvärdig.

Medan Den allmänna danske jordemoderforening finner utbildningen vara allmänt sett likvärdig, framhåller Sundhedsstyrelsen i Danmark, att den danska utbildningen är långvarigare och fylligare än i Norge och Sverige och att det därför kanske är tveksamt, huruvida i dessa länder utbildade barnmorskor kan få praktisera i Danmark utan en eller annan form av dansk examen. Barnmorskeinstitutet i Finland anser barnmorskeutbildningen i Norden likvärdig, i den mån den bygger på sjuksköterskeskolas grund, medan medicinalstyrelserna i Finland och Sverige samt Svensk sjuksköterskeförening icke anser utbildningen vara tillräckligt likvärdig. Medicinalstyrelsen i Sverige framhåller såsom ett exempel på olikheterna i utbildningen, att de i Sverige auktoriserade barnmorskorna till skillnad från de övriga äger rätt att i särskilda fall utföra vissa förlossningsoperationer, och enligt medicinalstyrelsens mening synes det i första hand angeläget, att utbildningen i de olika nordiska länderna göres så likartad som möjligt och bygges på sjuksköterskeskolas grund. Helseinspektoratet i Norge uttrycker saken så, att det enligt direktoratets mening torde finnas möjligheter för likvärdig utbildning av barnmorskor i alla nordiska länder. Barnmorskeläroanstalten i Stockholm och Svenska barnmorskeförbundet anser visserligen utbildningen vara i stort sett jämbördig men finner likväl kompletterande utbildning eller särskild prövning erforderlig i Sverige för att där tjänstgörande, i annat nordiskt land utbildad barnmorska skall kunna erhålla fast anställning. Sjuk-

sköterskornas samarbete i Norden slutligen, som begränsat sitt utlåtande till barnmorskor vilkas utbildning vilar på sjuksköterskeskolas grund, framhåller slutligen, att frågan om gemensam nordisk marknad för här ifrågasvarande barnmorskor bör bedömas på samma sätt som motsvarande fråga för andra grupper av specialutbildade sjuksköterskor.

Kommittén konstaterar, att barnmorskeutbildningen i Norden icke är enhetlig, vilket sammanhänger främst med tillämpningen av två skilda utbildningssystem. Medan utbildningen i Norge och Sverige och i viss utsträckning även i Finland bygger på sjuksköterskeutbildning eller på minst tvåårig grundutbildning i sjuksköterskeskola, är den i Danmark och Island en helt fristående utbildning. Även andra skillnader förekommer i de olika ländernas barnmorskeutbildning. Flertalet av de tillfrågade myndigheterna och organisationerna finner också, att utbildningen i Norden icke kan anses så likvärdig, att en barnmorska med utbildning i ett nordiskt land utan vidare kan tillåtas utöva yrket i annat sådant land. Å andra sidan synes förutsättningarna för att uppnå större enhetlighet i barnmorskeutbildningen i Norden vara goda. Härvidlag må framhållas, att kommittén i sitt utlåtande beträffande sjuksköterskorna funnit den grundläggande sjuksköterskeutbildningen i Norden likvärdig. Eftersom barnmorskeutbildningen i Norge och Sverige samt delvis även i Finland utgör en påbyggnad på sjuksköterskeutbildningen och man i Finland har planer på att helt omlägga barnmorskeutbildningen enligt detta system, har man sålunda kommit ganska långt på vägen mot en enhetlig barnmorskeutbildning i Norden.

Enligt kommitténs mening är det angeläget att strävandena mot likvärdig utbildning fortsätter. Detta behöver icke med nödvändighet innebära, att utbildningen i de länder där denna är fristående omlägges till att bli en påbyggnad på sjuksköterskeutbildningen. Även inom ramen för en fristående utbildning synes det nämligen vara möjligt att åstadkomma erforderlig likvärdighet med den andra typ av utbildning som valts i flertalet nordiska länder. Kommittén får i detta avseende erinra om den vid rådets 3:e session antagna rekommendation nr 4/1955, enligt vilken regeringarna rekommenderades tillse, att så stor överensstämmelse uppnåddes mellan fordringarna vid utbildningen av barnmorskor m. fl. i de olika nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kan likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen har erhållits.

Auktorisation

I Danmark kräves för auktorisation, som meddelas av Sundhedsstyrelsen, att vederbörande har fått »lærebreve» som barnmorska i riket efter examen på barnmorskeskolan. Indenrigs- og boligministeren kan under särskilda omständigheter efter yttrande från Sundhedsstyrelsen ge auktorisation åt andra personer som i utlandet har tillägnat sig motsvarande utbildning. Icke någon

utländsk barnmorska torde ha fått auktorisation i Danmark, men några svenska och norska barnmorskor har praktiserat i sluten vård.

I Finland erhåller den som avlagt godkänd examen vid det statliga barnmorskeinstitutet av institutets direktion ett barnmorskebrev, vari hon förklaras berättigad utöva barnmorskeyrket. Hon införes också i medicinalstyrelsens förteckning över barnmorskor. En särskild dispensbestämmelse finns för barnmorskor, utbildade i utlandet. Sådana barnmorskor har att till medicinalstyrelsen inge bevis över avlagd barnmorskeexamen för att erhålla rätt att utöva yrket i Finland och, om medicinalstyrelsen så påfordrar, avlägga examen vid det finländska institutet. Härefter kan sökanden av medicinalstyrelsen förklaras berättigad att utöva barnmorskeyrket. Dispensförfarandet har varit utan större praktisk betydelse, men det har förekommit enstaka fall då det tillämpats, bl. a. i fråga om barnmorska som utbildats i Sverige.

I Island krävs för rätten att utöva barnmorskeyrket, att sökanden under föreskriven tid har varit elev vid barnmorskeskolan och efter examen har befunnits lämpad för yrket. Vederbörande minister kan medge andra kvinnor rätt att utöva yrket, om de har genomgått motsvarande utbildning och i övrigt är lämpade för yrket.

I Norge har endast den rätt att utöva barnmorskeyrket som har erhållit »lærebrev» vid en offentlig barnmorskeskola i riket eller har fått tillstånd därtill av Konungen. Varje elev som genomgår barnmorskeskolan och där avlägger godkänd examen får ett »vidnesbyrd», d. v. s. ett bevis om sin behörighet att praktisera som barnmorska. Den som har utländsk utbildning kan, om denna befinnes tillfredsställande, få auktorisation av Sosialdepartementet. Sådant auktorisation har meddelats i 10 fall, varav 7 gällt i annat nordiskt land utbildade barnmorskor. Auktorisation meddelas efter individuell prövning.

I Sverige fordras för att bli antagen som elev vid barnmorskeläroanstalt bland annat svenskt medborgarskap. Behörighet att utöva barnmorskeyrket tillkommer endast den som vid läroanstalt för barnmorskor inom riket genomgått stadgad lärokurs, på grund därav erhållit barnmorskebrev och där-efter vunnit auktorisation såsom barnmorska. Någon annan möjlighet att erhålla auktorisation anges icke i författningarna. Barnmorska utan auktorisation kan emellertid förekomma såsom vikarie på barnmorsketjänst i sluten vård. I Sverige tjänstgör f. n. två norska barnmorskor och en barnmorska från Finland i sluten vård.

Kommittén konstaterar, att det i samtliga nordiska länder i princip fordras offentlig auktorisation för rätten att utöva barnmorskeyrket. Sådant auktorisation kan i flertalet länder efter särskild prövning meddelas även medborgare från annat nordiskt land, dock att i ett land, nämligen Sverige, inhemskt medborgarskap indirekt utgör ett formellt villkor för auktorisation. Även i övrigt förekommer visserligen i fråga om auktorisationsbestämmelsernas utformning vissa skillnader, men varken dessa skillnader eller

förekomsten i Sverige av det formella kravet på inhemskt medborgarskap är av den art, att de bör resa hinder i vägen mot att få till stånd en sådan större enhetlighet på detta område, som ett fritt utbyte av barnmorskor i Norden förutsätter. De författningsändringar som härvidlag kan bli erforderliga torde nämligen utan större svårighet kunna åvägabringas. Kommittén anser det därför önskvärt, att auktorisationsbestämmelserna i de nordiska länderna blir föremål för översyn i syfte att nå denna enhetlighet.

Av det anförda följer, att kommittén icke för närvarande kan förorda en generell ordning av innehåll, att barnmorska som erhållit auktorisation i ett land blir, då hon ansöker därom, auktoriserad även i annat nordiskt land utan att därvid en reell prövning av hennes kompetens äger rum. Däremot synes förutsättningar föreligga för att en sådan ordning etableras mellan länder, där utbildningen får anses likvärdig och där medborgarskaphinder icke finnes eller kommer att avvecklas. I dessa fall torde andra åtgärder icke vara erforderliga än att barnmorska, som efter examen i ett nordiskt land önskar utöva yrket i ett annat sådant land med likartad utbildningsstandard, på något sätt där registreras. För denna grupp kan problemet lösas så, att vederbörande erhåller auktorisation i vistelselandet mot företeende av bevis om auktorisation i hemlandet. Registreringsmyndigheten — förslagsvis medicinalstyrelsen eller motsvarande myndighet — skall då därutöver icke företaga någon annan prövning av ärendet än att konstatera, att sökanden icke har blivit avstängd eller gjort sig skyldig till något som gör henne olämplig för auktorisation. Det bör icke möta något hinder att för dessa fall införa en ordning, varigenom de tillståndsbeviljande myndigheterna i de berörda länderna underrättar varandra om meddelade avstängningsbeslut och andra dylika förhållanden. Skulle vederbörande efter att ha fått auktorisation även i vistelselandet i detta land under yrkesutövningen åsidosätta sina plikter eller eljest låta sig komma till last något förhållande som gör henne olämplig att vidare utöva yrket, får sistnämnda lands bestämmelser om återkallande av legitimation eller disciplinära åtgärder tillämpas.

Kommitténs förslag bygger sålunda på att de nationella auktorisationerna skall utgöra grundval för den gemensamma arbetsmarknaden på området. Den av kommittén föreslagna ordningen torde emellertid för sitt genomförande fordra lagändringar. Utformningen härav bör närmare övervägas i samband med den ovan förordade översynen av auktorisationsbestämmelserna.

Där på grund av för stora skiljaktigheter i utbildningen auktorisation av den art som nyss angivits icke kan omedelbart meddelas, är det av vikt att den auktorisationssökande barnmorskan beredes tillfälle att komplettera sin utbildning på de punkter där brister föreligger. Det bör vara en skyldighet för myndigheterna att i dylika fall giva vederbörande praktiska möjligheter härtill i form av särskild kursverksamhet eller dylikt. Önskvärt vore, om berörda länder kunde träffa överenskommelse om arten och omfattningen av sådan tilläggsutbildning, så att en barnmorska som avser att bege sig till an-

nat nordiskt land i förväg kan skaffa sig full kännedom om de ytterligare krav som hon måste uppfylla för att få auktorisation i detta land. Det förutsättes att det därvid icke uppställas villkor som i realiteten verkar prohibitiva. Så snart vederbörande visar sig ha tillägnat sig sålunda fastställd tilläggsutbildning, bör auktorisation meddelas utan ytterligare prövning. Intill dess en allmän likvärdighet beträffande utbildningen kan nås, torde genom åtgärder av denna art föreliggande praktiska behov enklast tillgodoses.

Arbetsmarknadspolitiska frågor

Kommittén har även tagit del av de synpunkter som de tillfrågade myndigheterna och organisationerna framfört rörande de problem av arbetsmarknadspolitisk natur, som sammanhänger med skapandet av en gemensam arbetsmarknad i Norden för barnmorskor. Härvidlag träder i förgrunden från vissa håll uttalade farhågor för en ensidig tillströmning av sådan personal till det land eller de länder som erbjuder de förmånligaste anställnings- och avlöningsvillkoren från länder som i sådant hänseende har mindre gynnsamma förutsättningar och där knappheten på barnmorskor är framträdande.

Enligt kommitténs mening måste förutsättas, att förhållandet vid tillkomsten av en gemensam arbetsmarknad inom Norden för barnmorskor gestaltas så inom respektive länder, att det icke uppstår allvarliga störningar inom ett land till följd av att möjligheter öppnas för en fri nordisk arbetsmarknad för här berörd personal. Även om utgångspunkten vid meddelande av sådan auktorisation varom ovan talats måste vara, att den icke får influeras av arbetsmarknadssynpunkter utan uteslutande avser att garantera en viss utbildningsstandard, föreligger knappast större grund för farhågorna för dylika störningar, eftersom de som söker sig till detta speciella yrke i allmänhet torde vara inriktade på en yrkesutövning i hemlandet.

Förslag

Under åberopande av det anförda får kommittén föreslå

att arbetet med att utjämna olikheterna i barnmorskeutbildningen i de nordiska länderna påskyndas,

att — i avbidan på att utbildningen blir likvärdig — länderna söker att i samråd fastställa omfattningen och arten av den tilläggsutbildning som kan befinnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation där skall kunna ges åt i annat nordiskt land utbildad barnmorska, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning,

att eventuella medborgarskaphinder för auktorisation i annat land än examenslandet undanröjes

samt att en sådan ordning införes, att auktorisation skall ges i vistelselandet mot företeende av bevis om auktorisation i annat nordiskt land jämte —

i förekommande fall — bevis om genomgången tilläggsutbildning i vistelse landet.

Glostrup den 15 augusti 1958

Nina Andersen Niels Dungal Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson
Harald Nielsen Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä
Rakel Seweriin
 Förman

BIHANG

PM rörande barnmorskor (»jordemødre», »jordmødre» eller barnmorskor)

Framställningen nedan utgör en sammanställning av de regler som gällande lagstiftning i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har uppställt beträffande behörighet att utöva yrke såsom barnmorska samt därmed sammanhängande bestämmelser.

Danmark

Enligt »lov nr. 90 af 31/3 1953 om udøvelse af jordemodergerning» har endast den som erhållit auktorisation rätt att utöva barnmorskeyrket och beteckna sig som barnmorska (§ 1, stk. 1). Auktorisation meddelas av Sundhedsstyrelsen på därom gjord ansökan den som efter examen på jordmoderskolan har erhållit »lærebrev som jordemoder» i riket (§ 2, stk. 1).

Lagens § 3 innehåller en dispensbestämmelse:

Indenrigs- og boligministeren kan under særlige omstændigheder efter indhentet erklæring fra sundhedsstyrelsen give personer, der ikke har erholdt lærebrev som jordemoder her i riget, men som i udlandet har erhvervet en tilsvarende uddannelse, autorisation til at udøve jordemodergerning og betegne sig som jordemoder.

Det finns två grupper av barnmorskor, nämligen »privatpraktiserende jordemødre» och »distriktsjordemødre». De privatpraktiserande är som regel bosatta i Köpenhamn och de större landsortsstäderna. De har varken lön eller pension utan får ett visst belopp för varje patient, i fråga om sjukkasemedlemmar enligt avtal mellan Den almindelige danske jordemoderforening och de danska sjukkasorna. »Distriktsjordemødre» anställs av amts- och bykommunerna. »Distriktsjordemødrene» får lön och pension, varav hälften betalas av kommunen och hälften av staten, och därtill arvode med samma belopp som gäller för de privatpraktiserande (se vidare »lov nr. 89 af 31/3 1953 om distriktsjordemødre». På vissa sjukhus, särskilt Rigshospitalets barnbördsavdelningar och Fødselsanstalten i Århus, finns det barnmorskor i tjänstemannaställning och dessutom ett antal »reservejordemødre».

Finland

Berättigad att utöva barnmorskeyrket är endast den som efter avlagda godkända lärdomsprov blivit för barnmorskeyrket legitimerad (förordning angående utövande av barnmorskeyrke och om förlossningsanstalter 16. 4. 1920/91, 1 §). Den angivna författningen innehåller ej närmare regler om villkoren för legitimation eller om vilken myndighet som meddelar denna. Upplysningar härom inhämtas i förordning om barnmorskeutbildningen 17. 8. 1934/320. Enligt denna författning skall ett statligt barnmorskeinstitut finnas i Helsingfors. Elev vid detta, som med stöd av genomgången lärokurs och avlagda examina godkänts såsom barnmorska, erhåller av institutets direktion ett barnmorskebrev och förklaras berättigad att utöva barnmorskeyrket. Hon införes också i medicinalstyrelsens förteckning över barnmorskor (13 §).

Förordningen om barnmorskeutbildning innehåller en särregel i 23 § av följande lydelse:

Den, som utbildat sig till barnmorska i annat land, bör, för att erhålla rätt att utöva barnmorskeyrke i Finland, till medicinalstyrelsen ingiva bevis över avlagd barnmorskeexamen samt, där medicinalstyrelsen sådant påfordrar, avlägga examen vid det i denna förordning nämnda barnmorskeinstitutet, varefter medicinalstyrelsen kan förklara sökanden berättigad att idka barnmorskeyrket — — — — —

Detta dispensförfarande har dock varit utan praktisk betydelse beträffande barnmorskor från annat nordiskt land.

I lag om kommunala barnmorskor 31. 3. 1944/223 föreskrives att varje kommun bör i sin tjänst ha en barnmorska, som är berättigad att utöva barnmorskeyrket (förordning angående tillämpning av lagen om kommunala barnmorskor 17. 6. 1944/392). I kommunens tjänst anställd barnmorska är skyldig att åtminstone en gång under tio år deltaga i de repetitionskurser som för barnmorskor anordnas i ämnen, hörande till deras verksamhetsområde.

Barnmorskeutbildningen är för skolade sjuksköterskor 13 månader och för övriga två år. För närvarande är ca 25 % av barnmorskeeleverna utbildade sjuksköterskor och samtliga elever har mellanskolebildning eller motsvarande och högre kunskaper. I en nära framtid torde man i Finland beträffande barnmorskeutbildningen övergå till ett system som helt baserar sig på sjuksköterskeutbildningen, i likhet med vad fallet är i Norge och Sverige. Denna övergång har dock fördröjts.

Island¹

Rätt att antaga benämningen barnmorska (»ljósmóðir») och att utöva barnmorskeyrket har i regel endast de kvinnor som under föreskriven tid har varit elever vid Islands barnmorskeskola i Reykjavik och efter examen har befunnits lämpade för yrket.

Vederbörande minister kan medge andra kvinnor rätt att kalla sig barn-

¹ Mera detaljerade upplysningar kan hämtas ur bifogad sammanställning [se *Bihangstillägg*].

morska och utöva yrket, om de har genomgått motsvarande utbildning och i övrigt är lämpade för yrket enligt jordmoderskolans förste lärares och medicinaldirektörens skön (lag 19/6 1933 med senare ändringar).

Den ettåriga barnmorskeskolan finns på Landsspitalinn i Reykjavik. Teoretisk undervisning försiggår från oktober till juni, då examen hålles på denna del av kursen. Den praktiska utbildningen sker på sjukhuset och utanför detta genom att eleverna får assistera praktiserande barnmorskor. Under senare delen av denna utbildning får eleverna arbeta självständigt som barnmorskor. Den praktiska examen i september består av undersökning av en patient samt redogörelse för hennes tillstånd och behandling.

Efter examen utfärdas ett examensbevis avseende både examensresultatet och elevtiden.

En barnmorska kan antingen ha egen praktik eller ta anställning i en stad eller ett distrikt. För anställning i stad fordras vidareutbildning efter examen i ett år som assistentbarnmorska på undervisningssjukhusets barnbördsavdelning eller någon motsvarande utbildning.

Alla i tjänst varande barnmorskor är skyldiga att assistera inom sina distrikt. Även andra barnmorskor är skyldiga att ge en förstahjälp, om jourhavande barnmorskan inte kan anträffas.

Lönen utgår på landet i förhållande till distriktens storlek och i städerna efter stadsstyrelsens bestämmande. Dessutom utgår en viss summa per barnsbörd.

Norge

Rätt att utöva barnmorskeverksamhet har endast den som har erhållit »lærebrev» vid en offentlig barnmorskeskola i riket eller har erhållit tillstånd därtill av Kongen (»Lov om Jordmødre av 19. desember 1898 (nr. 2)» med senare ändringar. Liksom beträffande sjuksköterskorna ges närmare bestämmelser om godkännande och utbildning av Kongen och Sosialdepartementet (»lov om uddannelse og offentlig godkjenning av sykepleiere av 10. desember 1948 (nr. 1)», § 1).

Varje elev som går ut barnmorskeskolan och avlägger godkänd examen därifrån får ett »vidnesbyrd», vilket är ett bevis om hennes behörighet att praktisera som barnmorska. Den som har utländsk barnmorskeutbildning kan, om denna befinnes tillfredsställande, få legitimation av Sosialdepartementet.

Enligt »vilkår for offentlig godkjenning av læreanstalter for utdanning av jordmødre (jordmorskoler), fastsatt av sosialdepartementet 28. november 1951», krävs för inträde i barnmorskeskola sjuksköterskeutbildning från offentligt godkänd sjuksköterskeskola. Sjuksköterskeelever, som önskar specialisera sig om jordmödrar, får börja specialutbildningen efter 2 år och 4 månader i grundskolan, under förutsättning att specialutbildningen följer direkt på denna. Specialutbildningen omfattar tolv månader.

Examinerad barnmorska är skyldig att tjänstgöra såsom distriktsbarnmorska 2 år under de första 3 åren efter examen i distrikt efter Helsedirektørens bestämmande, företrädesvis i barnmorskans »hjemstavnsfylke».

Varje fylkes landsbygd skall vara indelad i barnmorskedistrikt, och i varje distrikt skall finnas en offentligt anställd barnmorska, såvida inte departementet har godkänt annan anordning. Lönen fastställs av Stortinget.

Sverige

Enligt 1 § KRegl 11/11 1955 (nr 592) för barnmorskor tillkommer behörighet att utöva barnmorskeyrket endast den, som vid läroanstalt för barnmorskor inom riket genomgått stadgad lärokurs, på grund därav erhållit barnmorskebrev och därefter meddelats legitimation såsom barnmorska (legitimerad barnmorska) av medicinalstyrelsen. Någon annan möjlighet att erhålla legitimation anges ej. Behörigheten är exklusiv så till vida, att annan person endast i nödfall eller då läkare eller legitimerad barnmorska ej kan erhållas får låta sig begagnas till förrättande av förlossning (3 §). För överträdelse stadgas bötesstraff (32 §).

Barnmorskorna utbildas vid barnmorskeläroanstalterna i Stockholm och Göteborg, där lärotiden är 16 månader. På 1920-talet infördes en 2-årig utbildning, vilken emellertid är övergiven.

Numer kräves enligt 13 § KSt 30/6 1953 (nr 472) för barnmorskeundervisningen för inträde vid barnmorskeläroanstalt, förutom svenskt medborgarskap, allmänmedicinsk utbildning vid godkänd sjuksköterskeskola under minst 24 månader. Denna kombinerade barnmorske- och sjuksköterskeutbildning har tillämpats i Stockholm sedan 1944 och i Göteborg sedan 1956. För barnmorskor, utbildade enligt den äldre ordningen, finnes möjlighet att komplettera utbildningen vid sjuksköterskeskola.

För att uppehålla och förbättra sina kunskaper åligger det varje barnmorska att på kallelse vart tionde år efter legitimationen genomgå en repetitionskurs.

För anställning som distriktsbarnmorska gäller inga särskilda behörighetsföreskrifter (KF 3/6 1955 (nr 350) om distriktsbarnmorskor).

Barnmorskor utan legitimation kan förekomma som vikarie på barnmorsketjänst i slutenvård (Nordiska rådet, 5:e sess., s. 1161). Bestämmelser om sådan tjänstgöring utfärdas av medicinalstyrelsen, som också ger tillstånd efter prövning av vederbörandes kvalifikationer.

Bihangstillägg

Jordmorutdannelse og jordmorarbeide i Island

I forbindelse med Landsspítalinn i Reykjavík er den ettårige jordmorskole (Fæðingardeild landsspítalans). Undervisningen er både boklig og praktisk. De elever som forbinder seg til å arbeide i 3 år som jordmødre etter avlagt eksamen har rett til fri kost i læretiden. I praksis er det blitt slik at alle elever får gratis kost. Elevene får ikke lønn i læretiden.

Skolen er fra 1. oktober til 30. september. Elevene bør helst ha realskoleeksamen, men det er ikke et absolutt krav. Ansøkere skal ikke være yngre enn tyve år, og ikke eldre enn tredve. Visse omstendigheter kan likevel bli tatt i betraktning, når det gjelder senket eller hevet aldersgrense.

Den praktiske undervisning foregår i det daglige arbeide på fødeavdelingen samt jordmorhjelp i private hjem, ledsaget av en eller flere praktiserende jordmødre i Reykjavik. I den siste halvdel av undervisningstiden skal elevene arbeide selvstendig som jordmødre etter som det kan bli anledning til. Hver elev skal ta imot minst 6 barn før elevtidens avslutning.

Den boklige undervisning foregår på hospitalet i månedene oktober—juni. Da blir hele jordmorpensumet gjennomgått i form av forelesninger og forhør.

Eksamen er todelt. Den boklige eksamen foregår i juni måned, den praktiske da undervisningen avsluttes. Boklig eksamen kan være både skriftlig og muntlig etter som lærere eller sensorer bestemmer. Praktisk eksamen består av en jordmorundersøkelse på en pasient, redegjørelse for hennes tilstand og behandling.

Eksamensbevis utstedes etter fullført eksamen, og der gjelder ikke bare selve eksamensresultatet, men også standpunktkarakterer fra elevtiden.

De jordmødre som ønsker å bli ansatt i byene må arbeide ett år som assistentjordmødre på hospitalets fødeavdeling, eller skaffe seg tilsvarende videreutdannelse etter at de har avlagt sin eksamen.

Staten forsyner jordmødre med alle de redskaper de trenger i arbeidet sitt.

Alle jordmødre som er i arbeide er pliktige til å assistere omgående enhver svanger kvinne som måtte budsende dem innen sine arbeidsområders grenser. Ikke arbeidende jordmødre har også plikt til å yte førstehjelp til barselskvinner, om det er uråd å få tak i vakthavende jordmor i rette tid. En jordmor har rett til å praktisere overalt på Island.

Landet er delt opp i ca. 200 jordmordistrikter. Lønnen betales i forhold til distriktenes innbyggerantall, i byene ifølge bystyrets bestemmelse. Dessuten får jordmødrene en rimelig sum for hver fødsel, der minimumbetaling er bestemt ved lov.

Staten betaler ingen kompensasjon i spredt bebyggede distrikter der lønnen er tilsvarende lav og få fødsler forekommer. I slike distrikter er det ofte jordmorutdannede husmødre som har jordmorarbeidet som bierhverv og har for det en rimelig årsinntekt. Stort sett kan en si at lønnen i tettbebyggelsen er ganske bra i forhold til tariffen hos andre kommuneansatte embedsmen.

En jordmor blir utnevnt til sin stilling av sysselmann i distriktene ifølge tilråding fra distriktstyret, i byene av byfogden (i Reykjavik av lagmann) ifølge bystyrets tilråding, etter at disse parter har rådført seg med vedkomende distriktlege.

En utnevnt jordmor er i sitt distrikt pliktig til å utføre sin jordmorgjering når det måtte trenges, uten når lovlige forhindringer f. eks. sykdom kommer i veien.

Medlemsförslag

om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

(Väckt av *Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin*)

Under hänvisning till vad som anföres i bifogade, av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté avgivna utlåtande [*se Tillägg*] får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

dels att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen i de nordiska länderna fortsättes i syfte att bringa alla utbildningsanstalter upp på en för samtliga länder godtagbar nivå,

dels att länderna efter samråd fastställer, vilka utbildningsinstitut som kan godtagas såsom grundval för auktorisation i Norden,

dels att länderna — i de fall då utbildningen icke kan anses likvärdig — utan tidsutdräkt söker att i samråd fastställa arten och omfattningen av den tilläggsutbildning som kan finnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation skall kunna ges åt där verksamma sjukgymnaster, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning,

dels att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för sjukgymnaster vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjukgymnastyrket i ett av dessa länder att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och — i förekommande fall — om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

København, Helsingfors, Stockholm och Oslo i augusti 1958

Nina Andersen Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson Harald Nielsen
Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä Rakel Seweriin

*TILLÄGG***Utlåtande av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté****I***Den grundläggande utbildningen*

I Finland, Norge och Sverige äger utbildning till sjukgymnast rum vid läroanstalter där utbildningen har godkänts av offentlig myndighet. Sådana utbildningsanstalter utgör i Finland Invalidstiftelsens medikalgympnastikinstitut och statens medikalgympnastikkurs, i Norge Oslo ortopediske institutt och Norsk Mensendieck-forbunds skole samt i Sverige gymnastiska centralinstitutet och Sydsvenska gymnastikinstitutet i Lund. I Danmark har sjukgymnastutbildningen icke offentligen reglerats, men Den almindelige danske lægeforening, som frivilligt påtagit sig uppgiften att meddela auktorisation åt sjukgymnaster, har för ändamålet godtagit två utbildningsanstalter, nämligen Teilmanns kursus och Skodsborg badesanatoriums kursus. I Island saknas utbildningsinstitut för sjukgymnaster.

Det må framhållas, att auktorisation i Norge ges antingen för att utöva verksamhet som Mensendieck-gymnast eller för att utöva annan sjukgymnastverksamhet. Auktorisation för Mensendieck-gymnaster innefattar icke behörighet att ge massage för behandling av skador eller sjukliga tillstånd. Mensendieck-gymnasterna torde därför i detta sammanhang kunna lämnas åsido.

Tillfrågade myndigheter och organisationer är ense om att den grundläggande utbildningen vid Teilmanns kursus i Danmark, Invalidstiftelsens medikalgympnastikinstitut i Finland, Oslo ortopediske institutt i Norge samt gymnastiska centralinstitutet och Sydsvenska gymnastikinstitutet i Sverige är så till vida likvärdig, att en sjukgymnast på grund av sin examen vid en av dessa utbildningsanstalter kan tillåtas utöva yrket även i annat nordiskt land. Beträffande övriga angivna utbildningsanstalter är uttalandena icke lika entydiga. Medan i Danmark utbildningen vid Skodsborg badesanatorium anses likvärdig med den övriga utbildningen i Norden, förekommer denna utbildningsanstalt icke i den förteckning som medicinalstyrelsen i Finland upprättat över sådana utbildningsanstalter som bedömts likvärdiga med de finländska. I Norge godtas utbildningen vid Skodsborg badesanatorium såsom likvärdig med den erkända norska utbildningen. I Sverige godtages icke utbildningen vid Skodsborg badesanatorium för auktorisation såsom sjukgymnast i detta land på grund av att däri icke ingår någon klinisk utbildning. Enskilda framställningar om auktorisation i Sverige från sjukgymnaster, utbildade vid Skodsborg badesanatorium, har sålunda av Kungl. Maj:t år 1957 avslagits, varjämte 1958 års riksdag har avvisat en motion med hemställan om att nämnda utbildning i auktorisationshänseende skulle

i Sverige likställas med utbildningen vid Teilmanns kursus. Vad slutligen beträffar utbildningen vid statens medikalgymnastikkurs i Finland, vilken utbildning tillkommit hösten 1957, ligger den fullt i nivå med utbildningen vid Invalidstiftelsens medikalgymnastikinsitut i samma land. Uttalandena rörande sistnämnda utbildningsinrättning äger därför även giltighet i fråga om den nyinrättade utbildningsanstalten.

Kommittén finner det framgå av de redovisade utlåtandena, att det i varje nordiskt land utom Island synes finnas utbildningsinstitut för sjukgymnaster med så likvärdig utbildning, att en sjukgymnast med examen från sådant institut i och för sig bör kunna tillåtas utöva yrket i vilket som helst nordiskt land. Redan nu föreligger sålunda ur utbildningssynpunkt goda möjligheter för ett fritt utbyte av sjukgymnaster i Norden. Å andra sidan synes sjukgymnastiken icke ha givits någon helt entydig innebörd i Norden, varmed sammanhänger att det också finns andra utbildningsanstalter, vilkas utbildning icke erkänts såsom berättigande till auktorisation i alla Nordens länder.

I första hand synes man bäst kunna komma till rätta med frågan om likvärdigheten i utbildningen genom att överenskommelse träffades mellan länderna om vilka utbildningsinstitut som utan efterföljande tilläggsutbildning kan godtas såsom underlag för auktorisation i samtliga nordiska länder. Där på grund av för stora skilljaktigheter i utbildningen sådan auktorisation icke kan meddelas, är det av vikt att vederbörande får tillfälle att i vistelselandet komplettera sin utbildning. Det bör vara en skyldighet för vederbörande utbildningsinstitut att i dylika fall ge möjligheter därtill. Önskvärt vore, om berörda länder också kunde träffa överenskommelse om omfattningen och arten av sådan tilläggsutbildning, så att en sjukgymnast som avser att bege sig till annat nordiskt land i förväg kan skaffa sig full kännedom om de ytterligare krav som vederbörande måste uppfylla för att kunna få auktorisation i detta land. Det måste förutsättas att man därvid icke uppställer villkor som i realiteten verkar prohibitivt.

I den mån omläggning av utbildningen blir aktuell eller nya utbildningsinstitut kommer till stånd, är det därutöver önskvärt, att man eftersträvar en sådan utbildningsnivå som kan godtas även i annat nordiskt land. I detta avseende får kommittén erinra om den vid rådets 3:e session antagna rekommendation nr 4/1955, enligt vilken regeringarna rekommenderades tillse, att så stor överensstämmelse uppnåddes mellan fordringarna vid utbildningen av sjukgymnaster m. fl. i de olika nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kan likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen har erhållits.

Auktorisation

I Finland, Island, Norge och Sverige finnes i lag eller författning inskrivna bestämmelser om auktorisation. Sådana bestämmelser finnas däremot icke i Danmark. I Danmark har Den almindelige danske lægeforening frivilligt

åtagit sig uppgiften att meddela auktorisation åt sjukgymnast som uppfyller vissa av föreningen härför uppställda villkor.

I Finland måste man ha auktorisation för att överhuvudtaget få utöva verksamhet som sjukgymnast. Auktorisation meddelas den som har avgångsbetyg antingen från Invalidstiftelsens medikalgymnastikinstitut eller från statens medikalgymnastikkurs. Medicinalstyrelsen kan på särskild ansökan efter kvalifikationsprövning ge auktorisation åt finländsk medborgare som utbildat sig i annat land, och utländsk medborgare kan med tillstånd av medicinalstyrelsen få vara verksam som sjukgymnast i Finland. I förra fallet prövar medicinalstyrelsen, huruvida sökandens utbildning och övriga kvalifikationer är tillräckliga för auktorisation. I senare fallet är det icke fråga om auktorisation i egentlig mening utan om ett intyg, att sökanden är legitimerad i hemlandet och förklarats berättigad utöva yrket i Finland. I praktiken behandlas härvid nordiska medborgare välvilligare än andra utlänningar.

I Norge gäller i princip såsom villkor för rätten att utöva sjukgymnastyrket, att man antingen är läkare eller auktoriserad såsom sjukgymnast. För auktorisation fordras examen från norsk skola som godkänts av Konungen, praktik och hederlig vandel. Sådan godkänd skola är Oslo ortopediske institutt. Konungen har emellertid icke utfärdat bestämmelser om praktik, och något krav härpå uppehålls icke heller för närvarande. Konungen kan ge dispens från examensvillkoret, antingen om sökanden har examen från utländsk skola som Konungen finner vara likvärdig med godkänd norsk skola eller om sökanden på annat sätt har förvärvat erforderlig utbildning och kunnskap. I dessa fall kan auktorisation ges tills vidare och på närmare särskilt angivna villkor. Ehuru föreskrifter icke utfärdats om vilka skolor i övriga nordiska länder som godtas såsom likvärdiga med de norska, anses i Norge samtliga i det föregående nämnda utbildningsinrättningar såsom likvärdiga. I fråga om de särskilda villkor som brukar förenas med sådan auktorisation som den här ifrågavarande gäller, att sökande som antas icke vara villig att varaktigt uppehålla sig i Norge meddelas en med hänsyn till tid och verksamhetsplats begränsad auktorisation.

I Sverige äger medicinalstyrelsen meddela auktorisation som sjukgymnast åt svensk medborgare som vid gymnastiska centralinstitutet eller Sydsvenska gymnastikinstitutet avlagt godkänd sjukgymnastexamen. Bestämmelserna om auktorisation utgör icke i och för sig hinder för annan person än auktoriserad sjukgymnast att här bedriva verksamhet som sådan, men den som ej är auktoriserad kan bland annat icke vinna anställning vid allmänt sjukhus. För utländska medborgare som genomgått gymnastiska centralinstitutet eller Sydsvenska gymnastikinstitutet medges regelmässigt legitimation efter dispens av Kungl. Maj:t. För sjukgymnaster med annan utbildning än den nu nämnda finns vissa möjligheter att erhålla auktorisation, likaledes efter dispens av Kungl. Maj:t. För såväl svenska som utländska medborgare anses dispens böra komma i fråga endast om utbildningen anses motsvara utbildningen vid de båda svenska läroanstalterna,

vilket vad Norden beträffar gäller Teilmanns kursus i Danmark, Invalidstiftelsens medikalgymnastikinstitut i Finland och Oslo ortopediske institutt i Norge. Svenska medborgare brukar erhålla auktorisation utan tidsbegränsning, medan utländska medborgare erhåller auktorisation för viss tid, vilken emellertid kan förlängas.

I Danmark slutligen, där bestämmelser om auktorisation icke är inskrivna i lagstiftningen, är rätten att utöva yrket icke offentligt reglerad. Den almindelige danske lægeförening meddelar emellertid »auktorisation» åt den som kan uppvisa examen från en av föreningen erkänd kurs (minst 20 månaders utbildning) och 4 månaders klinisk eller motsvarande utbildning. Sålunda auktoriserade får behandla patienter endast efter ordination av läkare och får, om de avser att tjänstgöra på anstalt, endast verka på anstalter eller kliniker, som ledes av läkare, organiserad i läkarföreningen. Läkarföreningen ger som regel auktorisation endast åt danska medborgare men har i några fall gjort undantag härifrån för i Norge och Sverige utbildade sjukgymnaster.

Kommittén konstaterar, att i samtliga nordiska länder möjlighet till auktorisation i vart fall föreligger dispensvägen för sjukgymnast med utbildning i annat nordiskt land än det dispensgivande landet. Ehuru skillnader förekommer i auktorisationsbestämmelsernas materiella utformning och sådana bestämmelser i lagstiftningen icke finnes i ett av länderna, bör det likväl enligt kommitténs mening finnas förutsättningar för att nå enhetlighet på detta område, och kommittén anser det därför önskvärt, att auktorisationsbestämmelserna i de nordiska länderna i detta syfte blir föremål för översyn.

Kommittén bygger sålunda på att de nationella auktorisationerna skall utgöra grundval för den gemensamma arbetsmarknaden på området.

Kommittén finner det också av praktiska skäl vara önskvärt, att de sjukgymnaster som efter examen i ett nordiskt land önskar utöva yrket i annat sådant land på något sätt registreras. Redan av denna grund torde tillståndsgivning i någon form bli behöfvig. Problemet kan enligt kommitténs mening lösas så, att vederbörande erhåller auktorisation i vistelselandet mot företeende av bevis om auktorisation i hemlandet. I fråga om dem vilkas utbildning är likvärdig med vistelselandets utbildning skall registreringsmyndigheten — förslagsvis medicinalstyrelsen eller motsvarande myndighet — därutöver icke företaga annan prövning än att konstatera, att sökanden icke har blivit avstängd eller gjort sig skyldig till något som gör honom olämplig för auktorisation. Beträffande övriga måste däremot vidare fordras bevis om att de i vistelselandet genomgått den kompletterande utbildning som enligt vad ovan sagts där bör anordnas för deras vidkommande.

Enligt kommitténs mening bör man rimligen kunna avstå från att uppställa några andra villkor än de nu nämnda för att auktorisation skall kunna utfärdas i vistelselandet, och det bör icke möta hinder att införa en ordning, varigenom de tillståndsbeviljande myndigheterna underrättar varandra om meddelade avstängningsbeslut och andra dylika förhållanden. Skulle veder-

börande efter att ha fått auktorisation även i vistelselandet i detta land under yrkesutövning åsidosätta sina plikter eller eljest låta sig komma till last något förhållande som gör honom olämplig att vidare utöva yrket, får sistnämnda lands bestämmelser om återkallande av legitimation och disciplinära åtgärder tillämpas.

Arbetsmarknadspolitiska frågor

Kommittén har även tagit del av de synpunkter som de tillfrågade myndigheterna och organisationerna har framfört rörande de problem av arbetsmarknadspolitisk natur, som sammanhänger med skapandet av en gemensam arbetsmarknad i Norden för sjukgymnaster. Härvidlag träder i förgrunden från vissa håll uttalade farhågor för en ensidig tillströmning av sådan personal till det land eller de länder som erbjuder de förmånligaste anställnings- och avlöningvillkoren från länder som i sådant hänseende har mindre gynnsamma förutsättningar och där knappheten på sjukgymnaster är framträdande.

Enligt kommitténs mening måste förutsättas, att förhållandet vid tillkomsten av en gemensam arbetsmarknad inom Norden för sjukgymnaster gestaltas så inom respektive länder, att det icke uppstår allvarliga störningar inom ett land till följd av att möjligheter öppnas för en fri nordisk arbetsmarknad för här berörd personal. Farhågorna för sådana störningar bör emellertid icke överdrivas.

II

Ett speciellt problem utgör de sjukgymnaster med utbildning i ett nordiskt land, som för närvarande utövar yrkesverksamhet i annat nordiskt land utan att där kunna erhålla auktorisation.

Sedan inrikesdepartementet i Sverige till Nordiska rådet översänt avskrift av Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 10 maj 1957, vari Kungl. Maj:t icke funnit framställningar om auktorisation för 30 sjukgymnaster, som avlagt examen vid Skodsborg badesanatorium i Danmark, kunna föranleda någon åtgärd, har samma skrivelse den 15 maj 1957 av svenska delegationen överlämnats till kommittén.

Frågan har också år 1958 motionsvägen väckts i den svenska riksdagen. Motionen utmynnade i en hemställan, att sjukgymnaster som utbildats vid Skodsborg i auktorisationshänseende skulle likställas med sjukgymnaster, utbildade vid Teilmanns kursus i Köpenhamn.

Frågan hänvisades till allmänna beredningsutskottet, som icke fann sig kunna biträda motionärernas framställning och detta blev också riksdagens beslut. Riksdagen ansåg sig dock med hänsyn till frågans vikt i skrivelse till Kungl. Maj:t böra giva till känna vad utskottet utan riksdagens erinran anfört i saken. Av utskottsutlåtandet må här intagas följande av särskilt intresse i detta sammanhang:

Utskottet anser sig — — — icke kunna förordade eftergifter i kraven på legitimation, som skulle kunna innebära att den eftersträfvade standarden hos sjukgymnastkåren äventyrades. Utskottet finner dock sannolikt, att begränsade uppgifter som fullgöras under fortlöpande kontroll av läkare skulle kunna anförtros sjukgymnaster utan fullständig utbildning. Det är heller icke uteslutet att det skulle vara till fördel med en särskild form av legitimation, avseende begränsade, i vart särskilt fall angivna behandlingsmetoder. Som kompetenskrav för en sådan begränsad legitimation skulle kunna tänkas exempelvis genomgång av vissa kurser vid utbildningsinstituten jämte på lämpligt sätt styrkt praktisk kunnighet och erfarenhet eller ock särskild prövning i de enskilda fallen av vederbörandes, på valfritt sätt inhämtade, teoretiska kunskaper och praktiska utbildning. För åtgärder av här antydd art kräves emellertid omfattande utredningar, vilket icke förutsatts i motionen. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att frågan om internordisk legitimation för sjukgymnaster sedan några år behandlats av Nordiska rådet och att frågan ånyo skall tagas upp i vår. Man diskuterar inom rådet ett förslag om en hemställan till de svenska myndigheterna att anordna sådana kompletteringskurser för bl. a. vid Skodsborgsinstitutet utbildade sjukgymnaster att den kan tillerkännas svensk legitimation.

Kommittén har under avsnitt I dragit upp de riktlinjer som enligt kommitténs mening framdeles bör vara vägledande för utformningen av en gemensam arbetsmarknad i Norden för sjukgymnaster. Dessa innebär, att i fall, då utbildningen i de olika nordiska länderna är likvärdig, legitimation skall kunna erhållas även i annat nordiskt land än examenslandet utan närmare prövning av vederbörandes yrkesmässiga kvalifikationer. I övriga fall, då sådan likvärdighet beträffande utbildningen icke förefinnes, innebär nämnda riktlinjer, att genom vistelselandets försorg sådan kompletterande utbildning bör anordnas, att de som utbildats i annat nordiskt land och där auktoriserats efter att ha genomgått denna tilläggsutbildning kan få auktorisation jämväl i vistelselandet.

Enligt kommitténs mening möter det icke hinder att dessa grundsatser redan nu vinner tillämpning beträffande medicinsk personal som utbildats i ett land men som utövar yrket i annat nordiskt land och där på grund av otillräcklig utbildning icke tillerkänts legitimation. Detta spörsmål har fått särskild aktualitet beträffande sjukgymnaster. Det är därför i hög grad angeläget, att för denna grupp åtgärder snarast vidtages i det syfte här angivits. I första hand bör de nordiska länderna utan tidsutdräkt söka få till stånd en överenskommelse om arten och omfattningen av den tilläggsutbildning, som kan befinnas erforderlig i varje land för sig att bereda de sjukgymnaster varom här är fråga möjlighet att erhålla full auktorisation. Där- efter bör sådan tilläggsutbildning snarast anordnas.

III

Förslag

Under åberopande av det anförda får kommittén föreslå, att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen i de

nordiska länderna fortsättes i syfte att bringa alla utbildningsanstalter upp på en för samtliga länder godtagbar nivå,

att länderna efter samråd fastställer, vilka utbildningsinstitut som kan godtagas såsom grundval för auktorisation i Norden,

att länderna --- i de fall då utbildningen icke anses likvärdig --- utan tidsutdräkt söker att i samråd fastställa arten och omfattningen av den tilläggsutbildning som kan finnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation skall kunna ges åt där verksamma sjukgymnaster, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning,

samt att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för sjukgymnaster vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjukgymnastyrket i ett av dessa länder att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och --- i förekommande fall --- om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

Glostrup den 15 augusti 1958

Nina Andersen Niels Dungal Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson

Harald Nielsen Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä

Rakel Seweriin

Förman

BIHANG

**PM rörande sjukgymnaster (fysioterapeuter,
»sykegymnaster»)**

Framställningen nedan utgör en sammanställning av de regler som gällande lagstiftning i Danmark, Finland, Norge och Sverige har uppställt beträffande behörighet att utöva yrke såsom sjukgymnast samt därmed sammanhängande bestämmelser.

Danmark

I Danmark betegner ordet fysioterapeut det samme som »sykegymnast» i Norge og »sjukgymnast» i Sverige. Der er ikke i love eller på anden måde fra de offentlige myndigheders side fastsat specielle bestemmelser om fysioterapeuters uddannelse eller virksomhed. Den almindelige danske lægeforening har imidlertid påtaget sig autorisationen af fysioterapeuter og fastsat de for opnåelse heraf gældende betingelser.

For at opnå autorisation skal man efter lægeforeningens terapiassistentudvalgs regler have bestået eksamen fra et af lægeforeningen autoriseret kursus med en varighed af mindst 20 læsemåneder, hvortil kommer 4 måneders obligatorisk volontørtjeneste på en fysiurgisk hospitalsklinik eller på en af lægeforeningens terapiassistentudvalg anerkendt kuranstalt.

Terapiassistentudvalget udsteder autorisationen, hvorefter den pågældende fysioterapeut har ret til at benævne sig »autoriseret af lægeforeningen». Den autoriserede fysioterapeut må kun tage patienter i kur ifølge lægeordination og må i indlandet ikke tage ansættelse på kuranstalter, badeanstalter, klinikker o. l., når disse ikke ledes af eller står under tilsyn af læger, der er medlemmer af lægeforeningen. Terapiassistentudvalget kan fratage en autorisation.

Der findes for tiden to af lægeforeningen autoriserede kursus for uddannelse af fysioterapeuter: Teilmanns kursus i København og Skodsborg badesanatoriums kursus.

Uddannelse ved et anerkendt kursus i et andet nordisk land giver ikke umiddelbar adgang til autorisation som fysioterapeut i Danmark. Der kan dog til lægeforeningens terapiassistentudvalg indsendes ansøgning om autorisation, der sædvanligvis kun meddeles til danske statsborgere men dog også kan gives til statsborgere i andet land, såfremt vægtige grunde taler herfor.

Finland

Behörighet att utöva sjukgymnastyrket i Finland är finländsk medborgare, som efter avlagd examen vid av medicinalstyrelsen godkänd läroanstalt erhållit betyg som sjukgymnast. Betyget utgör bevis om auktorisation. På särskild ansökan kan finländsk medborgare, som utbildat sig i annat land, efter kvalifikationsprövning erhålla legitimation. Även utländsk medborgare kan med medicinalstyrelsens tillstånd få vara verksam i Finland som sjukgymnast. (Lag angående sjukgymnast- och massörsyrket 20. 12. 1945/1231.)

Invalidstiftelsens medikalgymnastikinstitut och statens medikalgymnastikkurs är Finlands enda auktoriserade utbildningsanstalter i sitt slag. För inträde i institutet eller till kursen kräves ej studentexamen, men över 50 % av eleverna är studenter. De står under medicinalstyrelsens övervakning, och avgångsbetyget, antingen från institutet eller kursen, är samtidigt ett av medicinalstyrelsen utfärdat legitimationsbevis. Utbildningen är tvåårig och ungefär av samma omfattning som den motsvarande svenska. (Förordning angående sjukgymnasters och skolade massörers utbildning och yrkesutövning 31. 1. 1946/85.) Beträffande personer med utbildning vid någon utländsk läroanstalt har dispens efter medicinalstyrelsens prövning kunnat beviljas åt dem vilka godkänts vid Teilmanns kursus (Danmark), Oslo ortopediske institutt (Norge) och gymnastiska centralinstitutet (Sverige) eller vilka ansetts ha erhållit motsvarande kunskaper.

Norge

Enligt § 1 »lov om sykegymnaster og om rett til å utøve virksomhet som sykegymnast og massør av 13. juli 1956» må ingen utöva sjukgymnastverksamhet, med mindre han antingen har rätt att utöva läkarverksamhet i riket eller är godkänd som sjukgymnast.

Godkännande kan ges som »mensendiecksykegymnast» eller för annan sjukgymnastverksamhet (§ 1, st. 2). Om kraven för godkännande stadgar § 2, som lyder:

For å bli godkjent etter § 1 må søkeren godtgjøre å ha:

- 1) gjennomgått utdanning og bestått avgangseksamen ved norsk skole, hvis styre, planer og opptagelses-, undervisnings- og eksamensreglement er godkjent av Kongen,
- 2) utført slik praktisk tjeneste som Kongen har bestemt,
- 3) ført en hederligandel.

Oppfylles disse krav, kan godkjenning ikke nektes, med mindre det foreligger grunn som etter denne lov kan medføre tap av retten til å utøve virksomheten.

Kongen kan gjøre unntak fra de vilkår som er nevnt under punkt 1. når søkeren godtgjør:

- a) å ha bestått eksamen ved utenlandsk skole, som Kongen finner å kunne sidestille med tilsvarende godkjent norsk skole, eller
- b) på annen måte å ha skaffet seg den nødvendige utdanning og kyndighet.

I disse tilfelle kan godkjenning gis midlertidig og på nærmere vilkår.

Till skillnad mot vad tidigare var fallet gäller den nya lagen lika över hela landet. Vidare har kravet på norskt medborgarskap i den förut gällande lagen av 19 juni 1936 (§ 3) slopts.

Godkända norska skolor är Oslo ortopediske institutt, Oslo, och Norsk Mensendieck-forbunds skole, Oslo. Under den äldre lagens giltighetstid var två danska och två svenska institut jämställda med de norska, nämligen Teilmanns kursus, Köpenhamn, och Skodsborg badesatorium, Skodsborg, samt gymnastiska centralinstitutet, Stockholm, och Sydsvenska gymnastikinstitutet, Lund.

Sverige

1. Svensk legitimation meddelas i enlighet med KK 5/11 1937 (nr 864) om legitimation av sjukgymnaster. Enligt denna kungörelse äger medicinalstyrelsen meddela legitimation som sjukgymnast åt svensk medborgare, som vid gymnastiska centralinstitutet eller vid enskilt gymnastiskt institut, vilket av Kungl. Maj:t undfått examensrätt, avlagt godkänd sjukgymnastexamen.

Enskilt svenskt utbildningsinstitut med examensrätt är Sydsvenska gymnastikinstitutet i Lund (tidigare även Arvedsons gymnastiska institut, vilket numera är nedlagt).

Legitimerad sjukgymnast äger att med sjukgymnastik behandla sjuka för vilka läkare förklarar sådan behandling lämplig. Bestämmelserna om legi-

timination innebär dock icke något förbud för annan än legitimerad sjukgymnast att utöva sjukgymnastyrket men förhindrar bland annat den som ej vunnit legitimation att erhålla anställning som sjukgymnast å allmänt sjukhus. Vidare utgår ersättning från sjukkasse endast för behandling som meddelats av legitimerad sjukgymnast eller person som finnes upptagen å av riksförsäkringsanstalten fastställd förteckning över personer med sjukgymnastisk utbildning men utan svensk legitimation.

2. För personer med annan utbildning än den, som anges ovan under punkt 1, finns vissa möjligheter att erhålla legitimation efter dispens av Kungl. Maj:t. Svenska medborgare brukar därvid erhålla legitimation utan tidsbegränsning, medan utländska medborgare endast beviljas legitimation för viss tid, första gången i regel för omkring ett å två år. Fortsatt legitimation beviljas, då särskilda skäl däremot icke föreligger, för omkring två år varje gång.

Legitimation medgives regelmässigt för utländska medborgare, som genomgått gymnastiska centralinstitutet eller Sydsvenska gymnastikinstitutet i Lund.

För svenska medborgare med annan svensk utbildning än den under punkt 1 angivna har dispensansökningar tillstyrkts av medicinalstyrelsen endast »i undantagsfall och då alldeles särskilda skäl därtill förebragts» och om ansökningarna gällt personer, »som efter sjukgymnastutbildningen under en längre tid — vanligen minst 5 år — bedrivit av läkare, företrädesvis tjänsteläkare, väl vitsordad sjukgymnastverksamhet».

I fråga om personer — såväl svenska som utländska medborgare — vilka genomgått sjukgymnastutbildning vid utländsk läroanstalt, anses dispens endast böra ifrågakomma, om utbildningen anses motsvara utbildningen vid ovannämnda båda svenska läroanstalter. De nordiska utbildningsinstitut för sjukgymnaster, som anses likvärdiga med nyssnämnda båda institut, är: i Danmark Teilmanns kursus, Köpenhamn, (däremot icke Skodsborg badesanatorium), i Finland Invalidstiftelsens medikalgymnastikinstitut och i Norge Oslo ortopediske institutt.

Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(Väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin)

Under hänvisning till vad som anföres i bifogade, av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté avgivna utlåtande [*se Tillägg*] får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna
dels att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas,
dels att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap, undanröjes,
dels att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder att erhålla sådan behörighet även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i visstelslandet, som är erforderlig för förtrogenhet med de speciella yrkesförhållandena därstädes.

København, Helsingfors, Stockholm och Oslo i augusti 1958

<i>Nina Andersen</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Sigfrid Jonsson</i>	<i>Harald Nielsen</i>
<i>Claudia Olsen</i>	<i>Anders Pettersson</i>	<i>Mauri Ryömä</i>	<i>Rakel Seweriin</i>

TILLÄGG

Utlåtande av Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté

Den grundläggande utbildningen

I samtliga nordiska länder utom i Island förekommer veterinärutbildning vid offentlig högskola.

I Danmark är veterinärutbildningen förlagd till den kgl. veterinær- og landbohøjskole. Utbildningen varar planenligt 5 1/2 år, varav det sista halvåret avser praktisk utbildning, och avslutas med veterinärexamen.

I Finland meddelas veterinärundervisning vid veterinärmedicinska högskolan. Utbildningen, som f. n. är begränsad till veterinärmedicinekandidatexamen, omfattar tre år. Fullständig examen, veterinärexamen, måste därför avläggas utom riket. Enligt lantbruksministeriets anvisningar fortsättes utbildningen i andra nordiska länder. Efter veterinärexamen i ett av dessa länder har vederbörande att i Finland avlägga legitimationsexamen. Denna examen föregås av dels 6 veckors praktik, dels en kurs om 3—4 veckor med undervisning i veterinärlagstiftningen och dess tillämpning, läran om smittosamma sjukdomar, bekämpningen av tuberkulos och smittosam kastning och livsmedelshygien. Utbildningen väntas de närmaste åren bli utvidgad till att omfatta även veterinärexamen. Härför erforderliga byggnadsarbeten pågår redan vid högskolan.

I Island finns icke någon veterinärhögskola, varför där verksamma veterinärer måste utbilda sig i annat land.

I Norge äger veterinärutbildningen rum vid Norges veterinærhøgskole. För inträde i högskolan fordras ett års jordbrukspraktik. Utbildningen bygger enligt studieplanen på en studietid av 5 1/2 år och avslutas med veterinärmedicinsk examen.

I Sverige avlägges veterinärexamen vid veterinärhögskolan. Studietidens längd är enligt studieplanen 5 år.

Bland tillfrågade myndigheter och organisationer råder i viss mån delade meningar i frågan, huruvida veterinärutbildningen i Norden kan anses allmänt sett likvärdig.

Frågan besvaras i stort sett med ja av Landbruksministeriet i Danmark. Den danske dyrlægeforening, Den kgl. danske veterinær- og landbohøjskole samt veterinärmedicinska högskolan, lantbruksministeriets veterinäravdelning och veterinärföreningen i Finland. Denna positiva ståndpunkt är emellertid i allmänhet förenad med vissa krav på tilläggsutbildning, föranledda av de nationella avvikelserna på området. Landbruksministeriet och veterinärföreningen i Danmark kräver sålunda för tillstånd att i ett nordiskt land utöva yrket på grundval av examen i annat sådant land, det förra kompletterande utbildning i vistelselands rättsmedicin och livsmedelskontroll samt den senare därutöver kompletterande utbildning i lagstiftningen i allmänhet jämte medicinallagstiftningen. Lantbruksministeriets veterinäravdelning i Finland framhåller att förhållandena i Finland, särskilt beträffande smittosamma djursjukdomars bekämpande och livsmedelshygienen, avviker från motsvarande förhållanden i övriga nordiska länder till den grad, att den praktik och kursverksamhet som där kräves för legitimationsexamen är ofrånkomlig. Under erinran om att legitimationskurserna avhållas på finska språket måste enligt avdelningens mening krav på kunskaper i detta språk även upprätthållas.

Två myndigheter är tveksamma, huruvida veterinärutbildningen i Norden kan anses likvärdig. Veterinærdirektoratet i Norge erinrar om att veterinärutbildningen i Danmark, Norge och Sverige är anpassad efter de olika förhållandena i varje land för sig, såvitt angår kreatursskötsel och förekom-

mande djursjukdomar. Enligt direktoratets mening är det därför vanskligt att utan vidare godkänna utbildningen i ett land såsom grundval för rätten att praktisera i ett annat land, och direktoratet hänvisar härvidlag till sitt yttrande den 30 november 1954 (Nordiska rådet, 3:e sess., s. 210). Därutöver framhåller direktoratet, att det skulle vara till nytta, om utländska veterinärer som önskar praktisera i Norge i förväg kunde genomgå en kurs vid den norska veterinärhögskolan för att bli insatta i de norska veterinärernas förhållanden. Veterinärstyrelsen i Sverige anser det nödvändigt att ett ställningstagande till frågan om utbildningens likvärdighet föregås av en jämförande utredning i ämnet, lämpligen genom försorg av det koordinerande landet. Redan med nuvarande kännedom om veterinärexamens beskaffenhet i de olika nordiska länderna måste dock från svensk sida krävas viss komplettering av en i annat nordiskt land avlagd veterinärexamen, innan behörighet att här utöva yrket kan meddelas. Nöjaktig färdighet att i tal och skrift behärska svenska språket anses även erforderlig.

Slutligen anser veterinärhögskolan i Sverige och Sveriges veterinärförbund, att veterinärutbildningen i Norden icke kan betraktas såsom likformig och likvärdig. Såsom huvudskäl härför åberopas, att utbildningen i ettvarit land är anpassad efter förhållandena i landet och att dessa förhållanden är olika i de nordiska länderna.

Kommittén, som har tagit del av studieordningarna rörande veterinärutbildningen i Danmark, Norge och Sverige, finner att dessa är likvärdiga med avseende å utbildningstidens längd och företer stora överensstämmelser i fråga om utbildningens innehåll. Vad Finland beträffar pågår f. n. planer på att utvidga den nuvarande lägre veterinärutbildningen, så att fullständig veterinärexamen i nivå med motsvarande examen i de andra länderna där kan avläggas framdeles; intill dess sker den kompletterande utbildningen i Norge och Sverige.

Ehuru delade meningar råder bland de tillfrågade myndigheterna och organisationerna i frågan, huruvida veterinärutbildningen allmänt sett är så till vida likvärdig i de tre länderna, att en veterinär på grund av sin examen i ett sådant land kan tillåtas utöva yrket i annat nordiskt land, synes uppfattningarna bryta sig mindre om utbildningens likvärdighet med avseende å dess allmänna nivå än fastmera om utbildningens likvärdighet i betraktande av de olikheter i utbildningen, som är föranledda av dennas inriktning och anpassning efter de olika betingelser under vilka veterinärerna arbetar i de skilda nordiska länderna. Bortses från dessa sistnämnda betingelser, synes man kunna konstatera att utbildningen är fullvärdig och liggande på samma höga nivå i Danmark, Norge och Sverige, vartill kommer att Finland av allt att döma inom en snar framtid kommer att införa en motsvarande fullständig veterinärutbildning.

Den omständigheten att utbildningen i ett land ägnar större uppmärksamhet åt viss del av veterinärmedicinen än i ett annat kan med hänsyn till utbildningens höga allmänna standard icke tillmätas avgörande betydelse. De

inbördes avvikelserna synes icke heller i allmänhet vara av den art, att de bör utgöra hinder för att tillåta en veterinär med utbildning i ett nordiskt land att praktisera i annat sådant land. På områden där förhållandena ur veterinärmedicinsk synpunkt är så särpräglade, att speciella förhandskunskaper erfordras, står den naturliga utvägen öppen att i vistelselandet anordna kompletterande utbildning i de avseenden som betingas av de särskilda förhållandena i vistelselandet. Härtill återkommer kommittén nedan.

Oavsett behovet av dylik kompletterande utbildning på speciella punkter finner kommittén det vara önskvärt, att arbetet påskyndas för att utjämna sådana olikheter, som icke är direkt betingade av varje lands särskilda förhållanden. Det kan i detta sammanhang nämnas, att en utredning tillkallats i Sverige rörande veterinärundervisningen, som torde komma att beakta de nordiska aspekterna på utbildningsfrågan. I detta avseende må erinras om den vid rådets 3:e session antagna rekommendation nr 4/1955, enligt vilken regeringarna rekommenderades att tillse, att så stor överensstämmelse uppnås mellan fordringarna vid utbildning av veterinärer m. fl. i de olika nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kan likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildning har erhållits.

Tilläggsutbildning m. m.

De olika ländernas nationella särart synes kunna motivera tilläggsutbildning i ett eller annat avseende för i annat nordiskt land examinerad veterinär, varjämte det skulle kunna finnas önskvärt med viss tids praktik i det land, där veterinären avser att utöva yrket för att göra honom förtrogen med de inhemska förhållandena därstädes. Härvidlag må till en början erinras om uttalandet från lantbruksministeriets veterinäravdelning i Finland, att den betraktar den legitimationsexamen som nu förekommer där erforderlig även framdeles för i annat nordiskt land utbildad veterinär, då Finland får fullvärdig veterinärutbildning, eftersom denna speciella examen just avser att pröva vederbörandes förtrogenhet med de inhemska förhållandena på såväl det teoretiska som det praktiska området. Även i övriga nordiska länder uttryckes bestämda krav i enahanda riktning. Klart framgår av uttalandena, att komplettering är ofrånkomlig i fråga om lagregler och andra nationella bestämmelser av betydelse för utövande av veterinäryrket, framför allt vad avser rättsmedicin och livsmedelskontroll. Även viss tids praktik synes i vissa fall erforderlig.

Enligt kommitténs mening bör frågan om omfattningen av tilläggsutbildning i angivna hänseenden närmare övervägas i samband med det ovan förordade arbetet med att utjämna förekommande olikheter i utbildningen, vilket bör ske under nära samverkan mellan de olika ländernas veterinärhögskolor. Kommittén vill understryka vikten av att villkor icke uppställas, som i realiteten kommer att verka prohibitivt, d. v. s. icke andra villkor än sådana som är ofrånkomligt betingade av nödvändigheten att försäkra sig om för yrket erforderligt utbildad personal. Som exempel på frågans lösning må nämnas den nuvarande legitimationsexamen i Finland, som för auktorisa-

tion av veterinär, utbildad i annat nordiskt land, endast kräver 6 veckors praktik jämte en teoretisk kurs om 3—4 veckor. Varje land bör åtaga sig, sedan det sålunda fastslagits i vilka avseenden tilläggsutbildning för i annat nordiskt land utbildad veterinär är erforderlig, att vid behov tillhandahålla sådan tilläggsutbildning.

Auktorisation

I samtliga nordiska länder fordras reellt om icke formellt auktorisation för rätten att utöva veterinäryrket.

I Danmark ger dansk veterinärexamen dansk medborgare omedelbart rätt att där utöva yrket. Själva examen är alltså i detta fall ett slags auktorisation. Veterinär som har utexaminerats i annat land måste ha auktorisation av Landbruksministeriet för att få ägna sig åt veterinäryrket. Villkoren för auktorisation varierar alltefter den utbildning som sökanden kan uppvisa och har icke närmare reglerats i författning eller eljest.

I Finland är finländsk medborgare behörig att utöva veterinäryrket, vilken efter avlagd studentexamen, fullständig veterinärexamen och särskild legitimationsexamen förklarats auktoriserad såsom veterinär. Om den närmare innebörden av dessa krav se avsnittet ovan rörande den grundläggande utbildningen. Finländskt medborgarskap utgör en förutsättning för rätten att utöva yrket i Finland.

I Norge fordras auktorisation för rätt att utöva veterinäryrket och kalla sig veterinär. För auktorisation kräves i princip, att sökanden har avgångsexamen från Norges veterinærhøgskole, att han har den av departementet föreskrivna praktiken och att han fört en hederlig vandel. I undantagsfall kan auktorisation med eller utan inskränkningar meddelas norsk eller utländsk medborgare med avgångsexamen från utländsk veterinärhögskola efter yttrande från veterinärhögskolans professorsråd. F. n. kräves i Norge icke någon bestämd praktik för att få auktorisation som veterinär, bortsett från den praktik som förekommer i samband med undervisningen vid högskolan. Undantagsbestämmelsen i fråga om veterinärer som icke har utbildats i Norge har tillämpats i rena undantagsfall. Enstaka veterinärer från andra nordiska länder har sålunda i särskilda fall fått tidsbegränsad auktorisation.

I Sverige fordras auktorisation såsom veterinär för rätten att utöva yrket. Auktorisation meddelas den som avlagt veterinärexamen i Sverige. Vidare är den behörig, som veterinärstyrelsen efter bemyndigande av Kungl. Maj:t förklarar berättigad att inneha veterinärtjänst. Kungl. Maj:t kan även utnämna en icke auktoriserad veterinär att inneha veterinärtjänst eller ge honom särskilt tillstånd att i riket utöva veterinäryrket. För auktorisation fordras svenskt medborgarskap och svensk veterinärexamen. Kungl. Maj:t har icke meddelat veterinärstyrelsen något sådant bemyndigande som ovan angivits.

Kommittén konstaterar, att bestämmelser om offentlig auktorisation inskrivits i lagstiftningen i samtliga nordiska länder. Sådan auktorisation kan

i några länder efter särskild prövning meddelas även medborgare från annat nordiskt land, medan i andra länder inhemskt medborgarskap utgör villkor för auktorisation. Även i övrigt förekommer visserligen i fråga om auktorisationsbestämmelsernas utformning vissa skillnader, men varken dessa skillnader eller förekomsten i några länder av kravet på inhemskt medborgarskap är av den art, att de bör resa hinder i vägen mot att få till stånd en sådan större enhetlighet på detta område, som ett fritt utbyte av veterinärer i Norden förutsätter. De lagändringar som härvidlag erfordras bör utan större svårigheter kunna genomföras. Kommittén anser det därför önskvärt, att auktorisationsbestämmelserna i de nordiska länderna i detta syfte blir föremål för översyn.

Kommittén finner det emellertid av praktiska skäl vara nödvändigt, att de veterinärer som efter examen i ett nordiskt land önskar utöva yrket i ett annat sådant land på något sätt registreras. Redan av denna grund torde det vara ofrånkomligt, att den som erhållit auktorisation i ett nordiskt land icke utan vidare kan tillåtas utöva yrket i ett annat nordiskt land. Någon form av tillståndsgivning blir fördens skull behövlig. Problemet kan enligt kommitténs mening lösas så, att vederbörande erhåller auktorisation i vistelselandet mot företeende av bevis dels om auktorisation i hemlandet, dels om att han genomgått den kompletterande utbildning som vistelselandet kräver, för att han skall vara tillräckligt förtrogen med förhållandena därstädes. Registreringsmyndigheten — förslagsvis veterinärstyrelsen eller motsvarande myndighet — skall icke därutöver företaga någon annan prövning av ärendet än att konstatera, att sökanden icke har blivit avstängd eller gjort sig skyldig till något som gör honom olämplig för auktorisation.

Enligt kommitténs mening bör man rimligen kunna avstå från att uppställa några andra villkor än de nu nämnda, för att auktorisation skall kunna utfärdas i vistelselandet, och det bör icke möta några hinder att införa en ordning, varigenom de tillståndsbeviljande myndigheterna i de olika länderna underrättar varandra om meddelade avstängningsbeslut och andra liknande förhållanden. Skulle vederbörande efter att ha fått auktorisation även i vistelselandet i detta land under yrkesutövningen åsidosätta sina plikter eller eljest låta sig komma till last något förhållande, som gör honom olämplig att vidare utöva yrket, får sistnämnda lands bestämmelser om återkallande av legitimation och disciplinära åtgärder tillämpas.

Kommitténs förslag bygger sålunda på, att de nationella auktorisationerna skall utgöra grundval för den gemensamma arbetsmarknaden på området. Den av kommittén föreslagna ordningen torde emellertid för sitt genomförande fordra lagändringar i de olika länderna. Utformningen härav bör närmare övervägas i samband med den ovan förordade översynen av auktorisationsbestämmelserna.

Arbetsmarknadspolitiska frågor

I de nordiska länderna torde betingelserna för veterinäryrkets utövande vara så olika, att man redan av denna grund icke har anledning att räkna med

någon större förflyttning över gränserna av veterinärutbildad personal såsom en följd av en liberalisering av auktorisationsbestämmelserna i angiven riktning. I Danmark bygger veterinärväsendet väsentligen på privatpraktiserande veterinärer. I Finland och Sverige däremot förekommer knappast privatpraktiserande veterinärer, utan i dessa länder bedrivs yrket av i offentlig tjänst anställda veterinärer, såsom distriktsveterinärer och motsvarande. Norge intar en mellanställning såtillvida, som man också där bygger på systemet med veterinärer, anställda i offentlig tjänst, men tillika — ehuru i liten utsträckning — har privatpraktiserande veterinärer.

Vad beträffar de synpunkter, som de tillfrågade myndigheterna och organisationerna har framfört rörande de problem av arbetsmarknadspolitisk natur, som sammanhänger med skapandet av en gemensam arbetsmarknad i Norden för veterinärer, träder i förgrunden uttalade farhågor för en ensidig tillströmning av sådan personal till det land eller de länder som erbjuder de förmånligaste anställnings- och avlöningsvillkoren från länder som i sådant hänseende har mindre gynnsamma förutsättningar och där knappheten på veterinärer är framträdande. Det är därvid att märka att i flera länder intaget till utbildningsanstalterna är begränsat.

Enligt kommitténs mening måste förutsättas, att förhållandet vid tillkomsten av en gemensam arbetsmarknad inom Norden för veterinärer gestaltas så inom respektive länder, att det icke uppstår allvarliga störningar inom ett land till följd av att möjligheter öppnas för en fri nordisk arbetsmarknad för här berörd personal. Farhågorna för sådana störningar bör emellertid icke överdrivas.

Förslag

Under åberopande av det anförda får kommittén föreslå,

att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas,

att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap, undanröjes,

och att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder att erhålla sådan behörighet även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i vistelselandet, som är erforderlig för förtroendet med de speciella yrkesförhållandena därstädes.

Glostrup den 15 augusti 1958

Nina Andersen Niels Dungal Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson
Harald Nielsen Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä

Rakel Seweriin

Förman

**P M rörande veterinärer (»veterinærer», djurläkare,
»dyrleger»)**

Framställningen nedan utgör en sammanställning av de regler som gällande lagstiftning i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har uppställt beträffande behörighet att utöva yrke såsom veterinär samt därmed sammanhängande bestämmelser.

Danmark

Enligt »lov nr 156 af 14/4 1920 om smitsomme sygdomme hos husdyrene» har bara veterinärer (dyrlæger) rätt att behandla annans husdjur för i lagen omtalad sjukdom eller annan smittosam sjukdom (1 §). Veterinär kan vara antingen dansk medborgare, som avlagt veterinärexamen vid Den kgl. veterinär- og landbohøjskole, eller utlänning, som avlagt dansk eller likvärdig utländsk veterinärexamen och auktoriserats av Landbrugsministeriet.

För att få praktisera som veterinär och för att erhålla under Veterinærdirktoratet lydande tjänst fordras endast att vara veterinär på sätt nyss sagts. Därutöver finnes inga formella kompetenskrav uppställda.

Den kgl. veterinär- og landbohøjskole anordnar årligen en särskild kurs för vidareutbildning av veterinärer med särskild inriktning på livsmedelskontroll och hygien. Kursen pågår fem månader och har ett tiotal elever.

Finland

Behörighet att utöva djurläkaryrket har finländsk medborgare, som efter att ha avlagt studentexamen, fullständig veterinärexamen i av lantbruksministeriets veterinäravdelning anvisad högskola och särskild legitimationsexamen i hemlandet av lantbruksministeriets veterinäravdelning förklarats för legitimerad djurläkare (1 § lagen om utövande av djurläkaryrket 13. 6. 1941/423).

För närvarande kan endast veterinärmedicinekandidatexamen avläggas i Finland, varför veterinärexamen måste avläggas utom riket efter lantbruksministeriets anvisningar i Sverige och Norge.

Den som avlagt veterinärmedicinekandidatexamen utom riket kan av veterinärmedicinska högskolans styrelse få tillstånd att avlägga finländsk kandidatexamen utan att delta i undervisning eller kursexamina, om vederbörande i sin examen har alla ämnen som fordras i den finländska examen (35 § förordningen om veterinärmedicinska högskolans interimistiska verksamhet 9. 4. 1954/190).

Legitimationsexamen avlägges efter genomgång av en särskild kurs, omfattande undervisning i 1) veterinärlagstiftningen och dess tillämpning, 2)

läran om smittsamma sjukdomar, 3) bekämpning av tuberkulos och smittsam kastning och 4) livsmedelshygien. Kursen har en varaktighet av tre veckor för elever med finländsk kandidatexamen och fyra veckor för elever med utländsk kandidatexamen. För inträde på kursen fordras förutom fullständig veterinärexamen sex veckors praktik (statsrådets beslut angående legitimationsexamen för djurläkare 1. 3. 1951/128).

För behörighet till tjänst såsom distriktsdjurläkare fordras att vederbörande avlagt distriktsdjurläkarexamen, vilken förvärfvas efter genomgång av en fyra veckors kurs, omfattande undervisning i 1) lagar och författningar o. s. v. samt praktiska övningar, 2) läran om smittsamma sjukdomar och desinfektionslära, 3) patologisk anatomi, obduktioner, 4) livsmedelshygien och 5) bekämpning av nötkreaturstuberkulosen o. s. v. Undervisningen är mycket mera ingående än vid legitimationskurserna.

För att erhålla befattning såsom stads- eller köpingsdjurläkare bör vederbörande ha avlagt livsmedelshygienikerexamen, för vilken kräves sex veckors praktisk övningskurs och examensförhör i följande ämnen: 1) undersökningsmetoder för livsmedel samt laboratorieteknik, 2) veterinär livsmedelshygien (livsmedlens produktion, tillverkning, hantering, transport och distribution), 3) stadsveterinärs administrativa åligganden och 4) livsmedelslagstiftning.

För kommunala tjänster finns ej uppställda några kompetensfordringar utöver vanlig djurläkarutbildning. Om kött- eller mjölkkontroll skall utföras, bör dock befattningshavaren ha tillfredsställande specialutbildning på området.

Island

De närmare bestämmelserna rörande veterinärer finns för Islands del i lag 22/12 1947 om djurläkare med ändringar i lag 13/4 1955. Enligt 7 § skall behandling av djur som lider av smittosamma sjukdomar uteslutande ombesörjas av djurläkare eller i samråd med dem. För att arbeta såsom djurläkare enligt lagen fordras dels att ha bestått ämbetsexamen vid en erkänd veterinärhögskola, dels att på förslag av Islands överdjurläkare ha fått rätt att praktisera av lantbruksministern (5 §). Så länge tillgången på djurläkare är otillräcklig, har sysslorna och stadskommunerna i varje veterinärdistrikt rätt att träffa avtal med personer på orten, som visserligen icke har veterinärutbildning men som har viss erfarenhet beträffande vård av djur, att ombesörja djurläkaruppgifter så långt deras kunskaper det medger; en förutsättning därvid är dock att lantbruksministern efter överdjurläkarens hörande givit sitt tillstånd till anordningen (13 §).

Landet är delat i 12 djurläkardistrikt, envar med en djurläkare. Dessutom finns i Reykjavik en överdjurläkare (2 §). Djurläkarna är statsavlönade tjänstemän. Distriktsdjurläkarna äger utöver lönen uppbära ersättning av dem som anlitat dem efter en av lantbruksministern fastställd taxa (12 §).

Norge

Enligt »lov om veterinærer m. v. av 10. desember 1948 (nr. 3)» erfordras auktorisation av vederbörande departement för rätt att utöva veterinärverksamhet och kalla sig veterinär (»dyrlege»). För auktorisation kräves att sökanden har avgångsexamen från Norges veterinærhøgskole, att han har den av departementet föreskrivna praktiken samt att han fört en hederlig vandel (§ 2).

I undantagsfall kan auktorisation, med eller utan inskränkningar, meddelas norsk eller utländsk medborgare med avgångsexamen från utländsk veterinärhøgskola efter yttrande från Norges veterinærhøgskoles professorråd (§ 3).

Enligt lagen skall det finnas fylkesveterinärer, för närvarande tre stycken, med uppgift att övervaka veterinärväsendet inom sitt område.

Distriktsveterinärer finns i varje veterinärdistrikt (vanligen en kommun) med uppgift — förutom veterinärassistans — att bekämpa smittosamma husdjursjukdomar och bedriva upplysningsverksamhet rörande dessa samt att verka för förbättrad hygien. Någon särskild utbildning utöver veterinärexamen fordras ej för distriktsveterinärtjänsterna. För orientering om moderna rön inom veterinärmedicinen anordnar veterinärhøgskolan årligen kurser, vilka det åligger tjänsteveterinärerna att bevista.

Sverige

Enligt 37 § i allmän veterinärinstruktion 17/11 1933 (nr 616) har endast den behörighet att utöva veterinäryrket, som är legitimerad veterinär. Legitimation meddelas av veterinärstyrelsen den som avlagt veterinärexamen i Sverige. Vidare är den behörig, som veterinärstyrelsen efter bemyndigande av Kungl. Maj:t förklarar berättigad att inneha veterinärtjänst. Kungl. Maj:t kan även utnämna en icke legitimerad veterinär att inneha veterinärtjänst eller ge honom särskilt tillstånd att i riket utöva veterinäryrket. Veterinärstyrelsen kan slutligen förordna en icke legitimerad person som vikarie på veterinärtjänst, och dennes behörighet varar då lika länge som förordnandet.

I Sverige finns 24 länsveterinärer, ca 280 distriktsveterinärer, ca 25 stadsveterinärer, ca 100 besiktningsveterinärer och ca 30 veterinärer vid hushållningssällskapen.

För behörighet som länsveterinär fordras förutom viss praktik en s. k. länsveterinärspirantkurs på tre veckor, omfattande bl. a. livsmedelshygien och författningskunskap (2 §).

För behörighet till distriktsveterinärtjänst erfordras ingen särskild utbildning utan endast viss praktik (15 §).

Stadsveterinär skall av veterinärstyrelsen ha förklarats kompetent för tjänstgöring som besiktningsveterinär vid den offentliga köttkontrollen samt ha sådan utbildning i födoämneshygien, som veterinärstyrelsen kan godkänna. Något författningsenligt krav på särskilda kurser finns ej, men det är

regel att de som ifrågakommer till stadsveterinärtjänst förvärvat specialutbildning. (27 §.)

Beträffande besiktningsveterinärerna har heller inget krav på särskild kursutbildning uppställts. Fordringarna är i stort desamma som för stadsveterinärer. (34 §.)

Föreståndare för hushållningssällskaps veterinärbakteriologiska laboratorium skall utöver veterinärexamen ha förvärvat tillfredsställande kunskap i allmän bakteriologisk, serologisk och patolog-anatomisk diagnostik ävensom praktisk erfarenhet beträffande bekämpande av husdjurssjukdomar (KRegl 5/6 1953 (nr 506) för hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier, 9 §).

Medlemsforslag

om samordnede fridlysnings- og jagttider for vissa slag av vilt

*(Väckt av Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Victor Gram,
Chr. L. Holm och Leo Häppölä)*

Inden for interesserede kredse har man i længere tid diskuteret spørgsmålet om, hvordan man kan få gennemført ensartede regler for frednings- og jagttider i de nordiske lande. Blandt andet holdtes i Stockholm den 10. maj 1957 en forhandling med dette mål for øje mellem repræsentanter for naturfredningsforeningerne i de nordiske lande; protokollen for denne forhandling vedlægges [*se Tillæg*]. Af en nærmere sammenligning mellem de regler, som gælder i de enkelte lande, fremgår det, at der for mange vildtarters vedkommende findes betydelige forskelle med hensyn til frednings- og jagttider.

Spørgsmålet om, i hvilken udstrækning et land ud fra naturfrednings- og jagtsynspunkter vil beskytte sin vildtbestand, er naturligvis i hovedsagen et internt spørgsmål, som de nationale myndigheder selv må træffe afgørelse om. Men for så vidt de i ét land gældende bestemmelser indvirker på vildtbestanden også i de øvrige lande, er der grund til at tage spørgsmålet op til behandling på et nordisk plan, i første række for at nå frem til en fælles målsætning, men dernæst også for i hvert af landene at træffe de forholdsregler, som kan fremme denne målsætning.

Af det ovenfor anførte følger, at interessen for samvirke om frednings- og jagttider navnlig gælder sådanne vildtarter, som veksler eller trækker fra land til land. De grupper af vildt, for hvilke et samvirke om frednings- og jagttider under de ovenfor angivne betingelser kan komme på tale, er dels visse af de større pattedyr — deriblandt de store rovdyr — som er forholdsvis fåtallige og derfor næsten udryddet og som strejfer forholdsvis frit over de nordiske landegrænser, dels en del fugle. De grupper blandt fuglene, som har særlig interesse, er de fleste rovfugle, som er genstand for en omfattende beskydning, havfuglene, som i stor udstrækning færdes langs Nordens kyster, de jagtbare arter af vadefugle samt skovfuglene.

Hvad man bør tilstræbe, er ikke at tilvejebringe identiske bestemmelser i alle landene, men bestemmelser, som tjener ét og samme formål. En vis vildtart, som man vil frede, kan behøve forskellige fredningstider i forskellige dele af Norden, beroende på forskellige økologiske forhold. Det er vig-

tigt, at man for hver enkelt art tilvejebringer et sammenhængende nordisk system af regler, således at vildtarterne kommer til at nyde en effektiv beskyttelse. For nærværende er desværre adskillige af de fredningsbestemmelser, som fastsættes i ét land, forholdsvist virkningsløse, fordi de modvirkes af de regler, som anvendes i et andet nordisk land, hvor den nævnte vildtarts opholder sig en del af året.

De bestræbelser, som hidtil er udfoldet for at opnå forbedringer i de nævnte henseender, har været temmelig resultatløse. Det burde imidlertid være muligt at fremme sagen, om repræsentanter for de myndigheder, som i de nordiske lande har den afgørende indflydelse på disse spørgsmål, trådte sammen og — vildtarts for vildtarts — gennemgik bestemmelserne for derved at nå frem til en ensartet vurdering.

Under henvisning til det her anførte tillader vi os at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade udforme bestemmelser om frednings- og jagttider efter principper, som er ensartede for de nordiske lande, for sådanne vildtarter, som veksler eller trækker mellem de nordiske lande, og som har behov for beskyttelse.

Reykjavik, København, Stockholm, Oslo og Helsingfors, i augusti 1958

Sigurður Bjarnason

Holger Eriksen

Knut Ewerlöf

Victor Gram

Chr. L. Holm

Leo Häppölä

TILLÄGG

Protokoll, fört vid nordisk överläggning angående jakt- och fridlysnings-tider, skottpengar m. m. å rovdjur samt angående vårjakt å morkulla och sjöfågel i Stockholm den 10 maj 1957, Svenska naturskyddsföreningens lokaler

Närvarande: professorn, dr. phil. Magnus Degerbøl för Danmarks naturfredningsforening; docenten Göran Bergman för Naturskyddsföreningen i Finland; dr. phil. Yngvar Hagen för Landsförbundet for naturvern i Norge; samt överdirektören G. A. Bouveng, förste intendenten Kai Curry-Lindahl, överjägmästaren Fredrik Ebeling, byråchefen Carl Oldertz, författaren Erik Rosenberg samt vid protokollet undertecknad, naturskyddsintendent för Svenska naturskyddsföreningen.

§ 1

Herr Bouveng hälsade som ordförande i Svenska naturskyddsföreningens jakt- och fridlysningssektion de närvarande välkomna till dagens överlägg-

ningar samt redogjorde för orsakerna till att Svenska naturskyddsföreningen kallat till denna överläggning. Enligt uppgift från Svenska jägareförbundet hade bland jägarna försök gjorts att ernå samnordiska bestämmelser till skydd för de stora rovdjuren m. m. Detta arbete hade enligt uppgift, som lämnats i förtroenderådet mellan Svenska jägareförbundet, Svenska naturskyddsföreningen och Sveriges ornitologiska förening, hittills visat sig relativt resultatlöst. Föreningens strävan vore nu att söka ernå en ur naturskyddssynpunkt enad nordisk front i dessa angelägenheter. Dagens överläggningar vore avsedda som en första rekognoscering och försök i denna väg. För att deltagarna skulle känna till förhållandena i övriga nordiska länder hade delegaterna anmodats inkomma med rapporter härom, vilka nu förelåge.

§ 2

Herr Bouveng utsågs till ordförande vid dagens överläggningar.

§ 3

Följande dagordning beslöts: De stora rovdjuren, rovfåglarna, morkullan, sjöfågeln, ev. övrigt.

§ 4

De stora rovdjuren

Björnen

Finland. Stam cirka 200 djur, företrädesvis i de östra gränstrakterna.

Björn får jagas överallt när som helst av vem som helst, omkring 40 djur dödas årligen, inga skottpengar betalas.

Norge. Stam cirka 50 djur.

1955 fälldes 1 djur, 1956 4, åren 1952—54 inget. Skottpengar betalas inom vissa områden trots att björnen är fridlyst 1 november—14 maj. Cirka 10 000 kr. utbetalas årligen som ersättning för björnskador å tamdjur.

Sverige. Stammen uppskattades 1943 till 300 djur. Genom domänstyrelsen hade en snabbinventering företagits våren 1957, vilken visade en minskning från 300 till 220 jämte 32 strödjur med följande fördelning:

Norra björnområdet	1942	244	
»	1957	200	jämte 25 strödjur
Södra björnområdet	1942	50	
»	1957	20	jämte 7 strödjur.

1954 fälldes 22 och 1955 21 björnar. Inga skottpengar utbetalas men väl ersättning för skador å tamdjur. 1956 39 300 kr. för samtliga rovdjursskador i hela landet.

Rekommendationer

Finland. Införande av allmänna bestämmelser om möjligt till partiell fredning av björnen.

Norge. Avskaffande av skottpenningssystemet; i stället bör ersättning betalas för alla björnskador. Mest utsatta äro fårhjordarna, i allt finnas ungefär 2 miljoner får i Norge. En årlig förlust om cirka 2 % tillskrives rovdjurens verksamhet.

Sverige. Den allmänna jakttiden bör ersättas med licensjakt. Lapparnas rätt att under kalvningstid skjuta björnar som »bevisligen» oroa renarna bör inskränkas. Inom nationalparkerna böra samtliga rovdjur med undantag för vargen åtnjuta totalt skydd. Anmälningssplikten för att erhålla ersättning för skador bör skärpas och kostnaderna för omgående anmälan genom bud och telegram rörande uppkommen skadegörelse ersättas av allmänna medel.

Björn som nedlægges jämlikt jaktstadgans 17 §, 1 mom., 3 stycket bör tillfalla kronan och ej skytten.

I jaktstadgans 4 § stadgas att vid jakt efter älg eller hjort må ej nyttjas slätborrat gevär, ej heller ammunition med helmantlad kula. Detta bör även gälla för björnen.

Generellt bör vidare gälla så väl för björnen som för järv och lo, att, om stammarna nedgå oroväckande, det skall vara en naturskyddsangelägenhet av vikt att säkra deras fortbestånd.

Järven

Finland. Beståndet av ungefär samma numerär som björnen (200). Får jagas var och när som helst och av vem som helst. 1955 nedlades 40, 1956 41 järvar. Skottpengar utgå med 50 000 mk.

Norge. Järv får jagas när och var som helst av vem som helst. 1954 skötos 13, 1955 16 och 1956 10 djur. 1 000 kr. utgå i skottpengar (tidigare väsentligt högre belopp).

Sverige. 1942 uppskattades beståndet till 200 djur. Domänstyrelsens inventering 1957 visar att stammen nedgått; den beräknas till 126 djur, en oroväckande stark nedgång. 1954 nedlades 9, 1955 20 och 1956 21 djur.

Järven är fredlös hela året, skottpengar utgå från dels staten, dels lappbykassorna, sammanlagt 200—300 kr. per djur.

Rekommendationer

Forskning beträffande järvens diet.

Det norska villkoret för att erhålla skottpengar på järv, varg och lo, nämligen att djurkroppen måste insändas till vetenskaplig institution för näringsundersökning är en princip som borde införas även i övriga nordiska

länder för de rovdjur och rovfåglar som skottpengar utgå för. Mottagare bör vara viltforskningsorganisationen.

Sverige. Järvens decimering hotar artens fortbestånd. Skottpengarna böra avskaffas, eventuellt måste även andra skyddsåtgärder vidtagas.

Lodjuret

Finland. Fast bestånd saknas, men årliga tillskott från Ryssland. Helt fredlös, skottpengar utgå med 10 000 mk. 1956 nedlades 11 lodjur.

Norge. Fredlös hela året, jämför järvan. 1954 nedlades 9, 1955 2 och 1956 1 djur. Skottpenningen 500 kr.

Sverige. 1950 var stammen cirka 162 djur samt cirka 13 strödjur (enligt Curry-Lindahl). Domänstyrelsens inventering 1957 visar en fast stam om ungefär 220 djur, vartill kommer ett 50-tal strödjur. Ökningen har i huvudsak skett i Jämtland—Ångermanland. Jakt tillåten 1 december—31 januari, inga skottpengar men ersättning för skador. 1954 fälldes 7, 1955 11 lodjur.

Rekommendationer

Finland. Lon behöver fredas inom vissa områden och skottpengarna avskaffas. Ersättning för skador bör utgå.

Norge. Skottpenningssystemet avskaffas, ersättning för skadegörelse.

Sverige. Förslag har 1951 ingivits till Kungl. Maj:t om fridlysning av lon, kombinerad med viss licensjakt.

Vargen

Finland. Ett ytterst obetydligt fast bestånd, viss årlig påspädning från öster, förföljes intensivt. 1955 skötes 9, 1956 11 vargar. Skottpengar utgå med 50 000 mk.

Norge. Fredlös hela året, jämför järvan. Stammen mycket liten. 1954 nedlades 2, 1955 inget och 1956 1 djur.

Sverige. Fredlös hela året. Skottpengar i regel dubbla beloppet mot för järvan, dock betalas i vissa fall 1 000 kr. eller mer per djur. Hela stammen 40 djur. 1954 nedlades 3 och 1955 likaså 3 djur.

Beslut

De församlade enades om att icke rekommendera några åtgärder till skydd för vargen.

§ 5

R o v f å g l a r n a

Kungsörnen

Finland. Cirka 60 par. Totalfridlyst utom i renskötseområdet, där renägare betala skottpengar. 50 par inom dessa områden.

Norge. Fredlös, statliga skottpengar utbetalas ej. Mellan 100 och 200 örnar skjutas årligen. Svårt att ernå skydd för kungsörnen.

Sverige. Cirka 100 par, varav 3/4 i fjälltrakterna, resten i skogslandet. Totalfridlyst. Skadegörelse ersättes av kronan. Det moderna skogsbruket utgör en fara för örnstammen.

Rekommendationer

Finland och Norge. Kungsörnen bör fridlysas och ersättning utgå för skador.

Sverige. Inga tillstånd att skjuta örnar som övervintra i södra Sverige böra beviljas. Om sådana tillstånd lämnas, kan skyddet inom häckningsområdena icke upprätthållas.

Havsörnen

Finland. Cirka 25 par. Totalfridlyst.

Norge. Havsörnen utgör cirka 1/4 av örnbeståndet. Ansträngningar göras för att få havsörnen fridlyst.

Sverige. Cirka 40 par vid inventering 1940. Stammen tämligen oförändrad. Totalfridlyst.

Rekommendationer

Norge. Fridlysning, ersättning bör utgå för skadegörelse.

Berguven

Finland. Beståndet har avtagit starkt. Av samma täthet som i Sverige. Får ej skjutas av annan än jakträttsinnehavaren. En partiell fridlysning övervägs.

Norge. Fredlös. Beståndet ganska gott.

Sverige. 1950 291 häckande par, 78 troliga häckande par samt 86 regelbundet sedda eller hörda berguvar. Totalfridlyst 1950. Inga skottpengar utgå.

Rekommendation

Finland. Viss fridlysning.

Övrigt om rovfågglarna

Danmark. Skottpengar utbetalas icke av myndigheterna för rovfåglar i Danmark. Alla danska rovfåglar, med undantag av ormvråk (jakt 1 november—31 januari), sparvhök och duvhök (jakt 1 november—31 mars), äro totalfridlysta.

Norge. Samtliga ugglor utom berguv och fjälluggla äro totalfridlysta i Norge.

Rekommendationer

Norge. Jaktfalken, som är fridlyst 1 mars—20 augusti, bör totalfridlysas.

Sverige. Ugglor och falkar böra fridlysas. (Efter konferensen ha samtliga, undantagandes kattugglan, totalfridlysts.)

Allmänt angående rovdjuren

Forskning i rovdjursfrågorna — stammar, skadegörelse, diet m. m. — bör intensifieras.

Naturskyddsorganisationerna i respektive land böra hålla ett vakande öga på konservatorernas verksamhet.

§ 6

Morkulljakten

Danmark. Morkulla får jagas under tiden 24 september—7 april. Många jägare för en vårfredning. Flera framställningar härom ha gjorts, hittills förgäves.

Finland. Ingen vårjakt, undantagandes på Åland.

Norge. Vårjakt förbjuden sedan 1932. Ingen ändring aktuell.

Sverige. Vårjakt 16 maj—31 maj. Upprepade framställningar om borttagande av denna jakt ha gjorts. Jägarna önska behålla den bl. a. med motiveringen, att morkullestammen blott kan beskattas på våren i Sverige. Det bör dock anmärkas att åtskilliga jägare anse att denna jakt bör avskaffas.

Rekommendation

Danmark och Sverige. Avskaffande av vårjakten.

Inga sakliga motiv torde finnas för behållandet av vårjakt på morkulla, bara rena jakttraditioner. Vårjakten försvårar Danmarks och Sveriges ratificering av 1950 års pariskonvention. Vårjakten medger i övrigt möjlighet att »av misstag» olagligt skjuta andra djur om våren, när fred bör härska i

markerna; därtill kommer att morkullan har två kullar per år. Sker jakt, bör hund finnas med för att möjliggöra sökande efter skadeskjutna morkullor.

§ 7

Sjöfågelsjakten

Danmark. Vinter- och vårjakt på dykänder tillåten med vissa partiella inskränkningar.

Finland. Den fast bosatta skärgårdsbefolkningen har rätt till viss vårjakt å sjöfågel. En utvidgad rätt tillkommer medlemmar i sjöfågelskyddsföreningar efter lanthbruksministeriets beslut. Speciella bestämmelser för Åland.

Norge. De flesta sjöfågelsarter få ej jagas fr. o. m. 1 mars. Vårjakt förekommer praktiskt taget ej i Norge.

Sverige. Vårjakt under 7 dagar för vissa arter (ej ejder). Jakten har inställts 1955—1957 på grund av oljeskador, isvintrar m. m. Ejdern har varit fridlyst under våren sedan 1951. (Anmärkning: För jaktåret 1957/58 gäller 5 dagars vårjakt för dykänder, undantagandes ejder och svärta, enligt domänstyrelsens bestämmande.)

Cirka 65—70 procent av de änder, som skjutas i Östersjön, fällas i Danmark, 17—18 procent i Sverige och 13—17 procent i Finland.

Systemet med skyddsområden fungerar bra i Finland, även om en tydlig överbeskattning av hanar sker. Nu finnas ungefär 6 ejderhanar på 10 honor. Sjöfågelstammarna ha ökat i Finland efter de svenska vårjaksförbuden. Svenska undersökningar (nämndöskärgården) visa tydligt, att jakten är en mycket begränsande faktor som starkt förhindrar stammarnas tillväxt och återhämtning. Detsamma visa finska gräsandsundersökningar.

Ur naturskyddssynpunkt måste vårjakten anses som en olämplig jaktform. Av hänsyn till andra intressen av ekonomisk och social natur torde den dock ej för närvarande utan vidare kunna slopas helt.

Rekommendation

Gemensam dansk, finsk, svensk linje för inskränkning av vinter- och vårjakt på dykänder.

§ 8

Gräsandjakten

Vid överläggningen om sjöfågelsjakten framkom, att gräsandsstammarna äro dåliga i samtliga nordiska länder som en direkt följd av för hård jakt såväl inom som utom det egna landets gränser.

Rekommendation

En tids (helst 5 års) fridlysning bör eftersträvas.

§ 9

Inget ytterligare ärende förelåg.

Deltagarna uppdrogo åt Svenska naturskyddsföreningen att upprätta ett sakprotokoll, innehållande jämväl beslutande rekommendationer. Protokollet skulle för justering sändas till deltagarna för att sedan överlämnas till respektive organisationer som resultat av överläggningen.

§ 10

Då intet vidare förekom, förklarade ordföranden överläggningen avslutad.

Stockholm som ovan

Vid protokollet
Lars-Erik Esping

Justeras:

G. A. Bouveng

BILAGA 1

**Jakttider i Danmark, Finland,
Några vikti-**

Land	Älg	Kronhjort	Dovhjort	Rådjur	Björn	Lo
Danmark		1/9—28/2	1/9—28/2	15/5—14/7 och 1/10—31/12		
Finland: Hela landet utom Lapp- land Lappland	16/10—30/11 endast licens- jakt	Finnes ej i landet	Finnes ej i landet	Fridlyst	Helt fredlös	Helt fredlös
Norge: Inre zon ¹						
Yttre zon ²	1—10/10 (licensjakt)	15/9—14/10 (licensjakt)	Fridlyst i hela landet	1/10—23/12 (licensjakt)	15/5—31/10	Hela året
Nord- Norge ³						
Sverige: Götaland	3—6 dagar under okt. (viss del av Skåne 13 dagar)			1/10—30/11 (förbud på Gotland; i Kalm. o. Ös- terg. län 1/10 —31/12 samt hornbärande bock även 1—30/9)	Hela året men fridlyst å kronans mark	
Svealand	4—5 dagar under okt. (norra Da- larna 5 dagar under sept.)	4—6/10 i Skåne. I övriga landet förbud	16/9—31/12 i hela landet	1/10—31/12 (hornbäran- de bock även 1—30/9)	Som för Götaland	1/12—31/1
Norrland	2—4 dagar under sept.			1/10—31/12 (hornbäran- de bock även 15—30/9)	1/9—31/10 utom Gävleb. län o. Härje- dalen	

¹ »Inre zon» omfattar i stort sett inre och högre liggande trakter i »det sønnenfjelske» Norge och Sør-Trøndelag fylke jämte hela Nord-Trøndelag fylke.

² »Yttre zon» omfattar i stort sett lägre liggande skogstrakter och kustområden i syd- och västlandet.

³ »Nord-Norge» omfattar fylkena Nordland, Troms, Finnmark.

Norge och Sverige
gare daggdjur

Mård	Ekorre	Utter	Hare	Vildren	Bäver	Fridlysta hela året
Fridlyst hela året (stomård får jagas hela året)	Hela året	1/8—28/2	1/10—18/12			Igelkott, skogsmård, fladdermus
1/12—31/1 under vissa år	1—31/12 under goda år	Licensjakt	10/9—28/2 1/9—28/2	Fridlyst	Fridlyst	Älg, vildren, fjällräv (bisamrätta vanligen fridlyst 1/4—31/5)
Fridlyst utom i Östfold, Nord-Trøndelag o. ett fåtal kommuner i Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder o. Rogaland 15/12—31/1	1—23/12	Hela året	20/9—23/12 1/10—23/12 1/1—28/2	1—25/9 (licensjakt)	Fridlyst utom i ett fåtal kommuner i Telemark, Aust-Agder o. Vest-Agder 15/10—30/11	Myskoxe, dovhjort, fjällräv
1—31/1 (Skåne 1/1—28/2)	Hela året (Gotland 1/12—31/1)		1/9 16/9 1/10 (Skåne 1/10—31/12)			
1—31/1	Hela året		1/9—15/2	Fridlyst	Fridlyst	
1—31/12	1/12—31/1 (Gävlebl. län hela året)	I skärgård och annorstädes vid rikets kust utom i Norrb. o. Västerb. län, där förbud råder, 1/9—28/2. Inne i landet vid fiskodling etc. hela året; inne i landet i övrigt inom Upps., Älvsb., Värml., Örebro, Västm., Kopparb., Gävlebl., Västernorr. o. Jämtl. län 1/12—31/1; i övriga delar av riket 1/10—28/2	1/9—31/1 (Gävlebl. län 1/9—15/2)			Vildren, myskoxe, fjällräv, bäver

Land	Tjäder, orre	Järpe	Ripa	Rapphöns	Fasan	
					hane	hona
Danmark*	Tjäder 18/9—31/12, orre 15—31/7 och 18/9—31/12. Tjäder- och orrhöna fridlysta	(Finnes ej i landet)		18/9—1/11	1/10—31/12	
Finland*: Hela landet utom Lapp-land	10/9—30/11	10/9—30/11	Vasa län 10/9—10/10, Uleåb. län 10/9—31/10. I övrigt fridlyst	Fridlyst	Fridlyst	Fridlyst
Lappland	10/9—31/1	10/9—31/1	1/9—28/2			
Norge*: Inre zon	20/9—23/12	Som för tjäder och orre	20/9—33/12 (ettfåtal kommuner även 1/1—28/2)	Fridlyst	Fridlyst (utom i ett fåtal kommuner 10—15/10)	Fridlyst
Yttre zon	1/10—23/12		1/10—23/12			
Nord-Norge	20/9—23/12		20/9—23/12 och 1/1—28/2 (i Finnmark ända till 31/3)			
Sverige*: Götaland	Tupp: 1—8/9 och 1—5/12 i Jönk., Kronob., Kalmar o. Hall. län, samt del av Älvsb. län. 1—5/12 i Blekinge o. Skåne. I övrigt förbud. Höna: helt fridlyst	Förbud	Förbud	16/9—31/10 med en del variationer för olika landskap (Dalsland o. Visingsö fridlyst)	16/10—31/12 (Gotland o. Visingsö 1—30/11; Öland 1/10—15/11)	Öland 1/10—15/11
Svealand	1—8/9 i Värml. o. Kopparb. län. I övrigt förbud	Förbud	Förbud (i Kopparb. län 25—31/8 o. 29/9—31/10)	Som i Götaland	16/10—31/12 i Söderm., Upps. o. Stockh. län; i övrigt 16/10—30/11	Förbud
Norrland	1—31/10. I Gävleb. län 1—8/9	1—31/10. I Gävleb. län förbud	*	16/9—15/10 i Gävleb. län. I övrigt förbud	Förbud (16/10—30/11 i Gävleb. län)	Förbud

Morkulla	Ringduva	Gäss	Änder, vissa beckasiner m. m.	Bergand, brunnand, knipa, vigg, sjöorre, sjoorre, alfågel, storskrake, småskrake	Sillgrissla, tobisgrissla	Ejder, svärta
24/9—7/4	1/8—31/12	1/8—31/12 (vitkindad gås och kanadagås fridlysta)	Simänder, beckasiner 1/8—31/12, skägglöp- ping och lom 18/9—31/1	Bergand, knipa, vigg, sjöorre, alfågel 1/9—28/2, brunnand 1/8—31/1, storskrake och små- skrake 18/9—31/1	Fridlysta	Ejder 1/10—31/1, svärta 1/9—28/2
1/9—31/12	20/8—31/10	Sädgås, se änder etc.; grågås licens- jakt	20/8—30/11 (i Östersjöns, Finska o. Bottn. vi- kens skär- gård 20/8—31/12)	1/9—30/11	Fridlysta	Ejderhane 1/6—28/2, svärta 1/9—28/2, ejderhona och årstunge Fridlysta
Som för tjäder och orre	21/8—23/12 och 1/1—28/2	Som för ringduva	Änder 21/8—23/12, bec- kasiner 21/8—23/12 och 1/1—28/2	Som för änder	21/8—23/12 och 1/1—28/12	21/8—28/2
Hela riket 16—31/5, dessutom nedom snar- nings- resp. förutv. skyddsskogsgränsen i Västerb., Norrb., Jämtl. län ävensom i Väster- norrl., Gävleb., Värml. o. Kopparb. län 1/9— 31/12; övriga delar av riket 21/8—31/12	1/8—31/12 (i Skåne 1/8—28/2)	Förbud i hela riket. Må dödas 1/10—31/12 å med säd besädda fält, dock ej i Jönköp. län (grågås på Gotland 11/8—10/9)	11/8—15/11 (i Kronob.. Kalmar, Blek., Krist., Malm. o. Hall. län 1/8—15/11	a) Bottn. viken fr. finska gränsen t. Gävleb. l:s södra gräns 21/8—31/12 b) Bottn. viken i övr., Östersjön t. Kullens spets ävensom Gotland o. Öland 1/9—31/12 c) Västkusten fr. Kullens spets t. norska gränsen 1/11—31/1 d) Vid vatten inne i landet 1/9—15/11	Fridlysta	a) Bottn. viken fr. finska gränsen och i Öster- sjön t. gränsen mell. Kalm. läns n. och s. lands- tingsomr. ävensom i Gotl. län 16/9—31/12; b) Östersjön i övr. o. i Öresund t. Kullens spets ävensom på Öland 1/9—31/12; c) Väst- kusten fr. Kullens spets t. norska gränsen 1/11—31/1; d) Vid vatten inne i landet 1/9— 15/11.

¹ Här åsyftas: gräsand, skedand, bläsand, stjärtand, kricka, årta, sothöna, skäggdopping, enkel och halvenkel beckasin samt lom.

² Fridlysta hela året i Danmark: gök, kanadagås, skärfläcka, strandpipare, korp, vitkindad gås, alla rovfåglar utom duvhök, ormvråk och sparvhök, rördrom, stork, svan, tjäderhöna, trana, ugglor, orrhöna, göktyta m. fl.

³ Fridlysta hela året i Finland: svan, höna och årsunge av ejder, gravand, salskrake, fasanhöna, vaktel, trana, stork, häger, sothöna, spovar, snäppor och andra vadare, doppingar, tordmule, grisslor, trutar, måsar, tärnor, stormfågel, labb, glada, vråkar, kärrhökar, tornfalk, lärkfalk, aftonfalk, lappuggla, hornuggla, jorduggla, pärluggla, sparvuggla, råka, kaja, havsörn, kungsörn (utom i Uleåborgs län), fiskgjuse m. fl.

⁴ Fridlysta hela året i Norge: svan, rapphöns, fasaner, havssula, dvärgmå, alla ugglor utom berguv och fjälluggla, ej der m. fl. Allmän jakttid för alla icke särskilt nämnda fåglar 21/8—23/12 och 1/1—28/2. Beträffande omfattningen av »inre zon», »yttre zon» och »Nord-Norge» se s. 10, not 1—3.

⁵ Fridlysta hela året i Sverige: rördrom, vit stork, svart stork, snatterand, salskrake, gravand, bläsgås, fjällgås, sädgås, spetsbergsgås, prutgås, vitkindad gås, kanadagås, rödhalsad gås, svan, örn, glada, bivråk, brun kärrhök, blå kärrhök, stäpphök, mindre kärrhök, fiskgjuse, falk (alla slag), moripa, vaktel, trana, ängsknarr (kornknarr), dubbelbeckasin, rödspov, myrspov, skärfläcka, tordmule, sillgrissla, tobisgrissla, lunnefågel, skogsduva (blå duva), turkduva, tornuggla, berguv, fjälluggla, höguggla, sparvuggla, minervuggla, lappuggla, slaguggla, hornuggla, jorduggla, pärluggla, kungsfiskare, blåkråka, härfågel, gröngöling, gråspett, större hackspett, vitryggig hackspett, mindre hackspett, mellanspett, tretåig hackspett, göktyta, tofs-lärka, sommargylling, nötkråka, sidensvans och stenknäck.

⁶ I Norrb. län ovan snarningsgränsen 25/8—28/2; i övr. delar av Norrb. län 25/8—31/10; i Västerb. län ovan snarningsgränsen och i Jämtl. län ovan förutv. skyddsskogsgränsen 25—31/8 samt 20/9—28/2; i övr. delar av Jämtl. län 25—31/8 samt 20/9—31/10; i Västernorr. o. Gävleb. län förbud.

BILAGA 2

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Jagtrådet:

De to jagtforeningers repræsentanter i jagtrådet, landsretssagfører *Schack* og formand *Engsbye*, har afgivet følgende udtalelse:

I 1947 stiftedes på dansk initiativ Nordiske jægeres samarbejdsorganisationer, der omfatter jagtorganisationer for Danmark, Finland, Norge og Sverige, for Danmarks vedkommende Dansk jagtforening og Landsjagtforeningen af 1923.

I dagene den 17.—19. juni 1958 afholdtes i Stockholm af medlemsorganisationerne den 9'de nordiske jægerkongres.

På denne var jagtrådet repræsenteret af alle sine medlemmer.

Referat af forhandlingerne og de vedtagne resolutioner vedlægges hermed i form af 2 eksemplarer av Dansk Jagttidende for 5. august 1957¹.

Jagtrådet er således vel bekendt med hele det arbejde, der fra de nordiske jagtorganisationers side gøres for at finde frem til muligheden for ensartede fredningsbestemmelser for de nordiske lande.

Jagtrådet ser ligeledes meget vel betydningen af, at disse spørgsmål, når disse er modne til afgørelse, tages op til behandling i Nordisk Råd.

Men af hensyn til, at disse fredningsønsker og fredningsspørgsmål, således som det fremgår af referatet fra den nordiske jægerkongres, endnu ikke er således afklaret, at der kan fremsættes nogen fælles indstilling fra de nordiske jagtorganisationer, og da jagtrådet må mene, at en sådan indstilling bør være en forudsætning for sagens videre behandling, således at disse for jægerne meget vigtige spørgsmål ikke løses alene på grundlag af indstilling fra naturfredningsforeningerne, skal man henstille, at der ikke for tiden foretages nogen henvendelse fra Nordisk Råds side til de respektive landes regeringer, men at sagens behandling udskydes til senere sessioner.

Til denne udtalelse må jagtrådet henholde sig.

København, den 29. september 1958

P. j. v.

Chr. Gulmann

Reservatrådet (formanden):

På grund af den korte frist har sagen ikke kunnet behandles ved et møde i reservatrådet, og jeg skal derfor kun tillade mig at anføre:

at man i princippet kan være enig med forslagsstillerne i det ønskelige i ensartede fredningsbestemmelser for sådanne vildtarter, som veksler eller trækker mellem de nordiske lande, og som har behov for beskyttelse,

¹ Här ej tryckt.

at forslag om udvidet fredning af skovsneppe (morkulla) f.t. foreligger til behandling i reservatrådet,

at »vårjagt på sjöfågel» ikke forekommer i Danmark, og at al jagt på disse fugle er forbudt på en række reservater.

Hegnetslund, den 24. september 1958

O. Fabricius

Fm. for reservatrådet

Vildtbiologiske undersøgelser:

ad paragraf 6: »morkulljakten»

Sverige. Det er ikke umiddelbart indlysende, hvorfor de svenske jægere kun kan beskutte skovsneppen under forårsjagten; under efterårsjagten 21/8 (eller 1/9) til 31/12 må det vel også kunne lade sig gøre, for skovsneppen begynder ikke at trække bort fra Sverige før i oktober.

Svenske jægere forsvare i reglen også forårsjagten med, at de kun skyder hannerne og kun skyder dem, efter at de har gjort deres pligt med hensyn til forplantningen. Men er det rigtigt? Ifølge Steinfatt (Jour. f. Orn. 86: 379—424 (1938)) foretager den rugende hun sine udflugter efter føde netop på samme tid morgen og aften, som også hannen benytter under »trækket». Der skulle altså være teoretisk mulighed for at skyde begge køn og mig bekendt er der aldrig foretaget en større analyse af nedlagte fugle med henblik på at bevise den gængse påstand om, at det kun er hanner, der nedlægges.

De foreliggende undersøgelser af Lönnberg (Fauna och Flora 16: 164—174, 17: 201—206 (1921—22)) viser, at skovsneppen i vid udstrækning har 2 kuld æg og unger om året med andet kuld i juni—juli. Man kan ikke på denne baggrund hævde, at det er uden betydning, at hannerne bortskydes under forårsjagten (16.—31. maj), altså før parringerne forud for andet kuld har fundet sted.

Danmark. Ifølge jagtstatistikken blev der 1941/54 årligt i Danmark skudt mellem 18 867 og 26 900 snepper, og da de foreliggende tal ikke viser nogen nedadgående tendens, hævder danske jægere, at snepperne ikke beskydes for hårdt, og at der derfor ikke er nogen grund til at indskrænke jagttiden.

De snepper, der skydes i Danmark, er altovervejende skandinaviske snepper på træk til og fra deres vinterkvarterer. Vor egen bestand af ynglende snepper udgør kun nogle få hundrede par, og de tæller derfor intet i det samlede jagtudbytte.

Ifølge de af Jespersen (Dansk Ornith. For. Tidsskr. 36: 115—134 (1942)) foretagne undersøgelser lægger de danske snepper, der er tidligst på færde,

allerede æg i slutningen af marts, mens den maksimale æglægning foregår i april. Der kan ses unger allerede fra midten af denne måned. Da jagtsæsonen i Danmark går helt til den 7. april, kan det altså ikke nægtes, at sneppejagten er tilladt til helt ind i vore egne fugles ynglesæson.

Da jagtudbyttet ikke har vist nogen nedadgående tendens, og vore egne ynglefugle ingen rolle spiller i det totale jagtudbytte, er det tvivlsomt, om en forkortet jagttid ville bringe den samlede bestand af gennemrejsende og her ynglende fugle kendeligt i vejret. Hvis en forårsfredning skal gennemføres, må det derfor blive ud fra den almindeligvis antagne, etiske betragtning, at dyrene skal have fred i yngletiden.

ad paragraf 7: »sjöfågelsjakten»

Det fremgår ikke af teksten, hvordan man har beregnet den procentvise fordeling på Danmark, Finland og Sverige af de ænder, der skydes i Østersø-området, men er den beregnet efter tilbagemeldte ringmærkede fugle, må fordelingen absolut tages med forbehold.

Ud over denne indvending kan det i høj grad anbefales, at man i Danmark, Finland og Sverige tilstræber en fælles linie med hensyn til jagttiden for dykænderne.

ad paragraf 8: »gräsandjakten»

Selv om der ikke foreligger virkelige undersøgelser over vor bestand af ynglende gråænder, så må man dog antage, at de talrige klager over bestandens tilbagegang mange steder i landet må have en reel baggrund. Hvor tilbagegangen skyldes den tiltagende dræning og tørlægning af de egnede ynglepladser, er der vist næppe håb om at modarbejde tilbagegangen. Andre steder synes tilbagegangen ikke at skyldes disse årsager, men kan dér meget vel være en følge af en for hård beskydning. Desværre mangler vi såvel her, som i de øvrige nordiske lande, virkelige undersøgelser, som kan give et nøgternt billede af ændernes nuværende status og de faktorer, som betinger den eventuelle tilbagegang. Man har derfor heller ikke et grundlag, ud fra hvilket man kan give retningslinier for rationelle foranstaltninger til ophjælpning af andebestanden.

Årsudbyttet af svømmeænder som helhed (hvoraf gråanden udgør langt den største del) viser i øvrigt for de år, hvor den danske jagtstatistik er publiceret (1941—53), ingen nedadgående tendens, så det må i alt fald i nogen grad betvivles, at situationen er så katastrofal, som man fra visse sider er tilbøjelig til at fremhæve den. Det kan derfor være vanskeligt at se det berettigede i en så drastisk foranstaltning som den foreslåede 5-årige totalfredning. Man kan heller ikke se bort fra, at gråænderne sine steder kan forvolde ret betydelige markskader på de modne eller netop mejede kornmarker, og at en totalfredning alene af denne grund vil møde en betydelig modstand.

Konklusion

Det må i høj grad anbefales, at fredningsbestemmelserne fastlægges efter fælles nordiske forhandlinger. Det ville dog være ønskeligt, om man som basis for sådanne forhandlinger havde langt flere konkrete oplysninger, end vi i øjeblikket er i besiddelse af. Da det fornødne materiale bør indsamles og bearbejdes af personer med biologisk uddannelse, foreslås det derfor, at man undersøger mulighederne for, specielt i Danmark og Sverige, at udvide det vildtbiologiske arbejde, så de problemer, der har fælles interesse, kan blive taget op til undersøgelse.

Kalø, den 24. september 1958

Knud Paludan

Naturfredningsrådet:

Man må fra naturfredningsrådets side i princippet meget varmt anbefale det nævnte medlemsforslag. En væsentlig del af de nordiske trækfugle passerer fra det ene nordiske land til det andet, og det vil derfor være yderst rimeligt, at de pågældende arter i jagt- og fredningsmæssig henseende bliver genstand for ensartet behandling i de forskellige nordiske lande. Hertil kommer, at det ud fra flere synspunkter ville være meget ønskeligt, såfremt de nordiske landes jagtlovgivning opbygges efter ensartede principper. Som eksempel skal fremføres det i moderne jagtlovgivning mange steder almindeligt anerkendte princip, at dyr — når bortses fra åbenbare skadedyr — ikke jages eller beskydes i deres yngletid eller umiddelbart forud for denne. Det ville derfor være rimeligt, at forårsjagt var forbudt i samtlige nordiske lande, således som det i det væsentlige allerede er tilfældet i Finland og Norge. Det ville herved blive muligt for de nordiske lande at ratificere pariserkonventionen af 1950, hvorved man ville komme på linie med lande som Schweiz og Benelux-landene, der har en særlig fremskreden moderne jagtlovgivning. Det ville ligeledes være meget naturligt, såfremt den allerede i Danmark gennemførte rovfuglefredning kunne udstrækkes til samtlige nordiske lande. Under hensyn til den almindelige tilbagegang i andebestanden, der i stor udstrækning trækker fra det ene land til det andet, vil udvidede fælles fredningsforanstaltninger være særdeles ønskelige.

Man skal endvidere pege på det ønskelige i, at skydepenge normalt afskaffes inden for samtlige nordiske lande, ligesom man i højere grad som påpeget i det medfølgende bilag¹, pag. 7, bør søge gennemført en nøjere kontrol med konservatorernes virksomhed. For Danmarks vedkommende er et hertil sigtende ændringsforslag til jagtloven fremsendt gennem statsministeriet til landbrugsministeriet i januar d. å.

Naturfredningsrådet kan derfor meget anbefale det fremsatte forslag om,

¹ Här ej tryckt.

at regeringerne lader udforme bestemmelser om frednings- og jagttider efter principper, som er ensartede i de nordiske lande, ganske særlig for sådanne dyrearter, som trækker mellem de nordiske lande.

København, den 22. september 1958

P. r. v.

R. Spärck

Dansk jagtforening och Landsjagtforeningen af 1923:

I anledning af forespørgsel fra Nordisk Råd skal jeg for Dansk jagtforening og Landsjagtforeningen af 1923, der udgør de danske medlemmer af Nordiske jægeres samarbejdsorganisation, fremsætte følgende fælles udtalelse, som altså dækker begge organisationers indstilling.

På dansk initiativ stiftedes i 1947 ovennævnte Nordiske jægeres samarbejdsorganisation, hvis medlemmer er de store jagtorganisationer fra alle 4 nordiske lande.

Beretning fra 7. nordiske jægerkongres 1947 i København, hvori organisationernes vedtægter er aftrykt s. 30, vedlægges¹.

Af denne samarbejdsorganisation er nedsat et arbejdsudvalg i form af en »fredlysningskomité» til behandling nedtop af spørgsmålet om ensartede fredningstider.

2 eksemplarer af en protokol fra denne fredlysningskomité's møde d. 29/3 1957 indeholdende indstillinger til den påfølgende 9'de nordiske jægerkongres i Stockholm i juni 1957 vedlægges¹.

Endvidere vedlægges 2 eksemplarer af Dansk Jagttidende no. 5 for 20' august 1957 indeholdende referat fra denne 9'de nordiske jægerkongres¹.

Af dette referat fremgår bl. a., at man for at få alle de herunderhørende spørgsmål alsidigt og objektivt belyst er enedes om oprettelsen af en fælles nordisk rapportcentral, at forskningsarbejdet på de forskellige områder yderligere intensiveres, og at særfredninger i de respektive lande tages op til velvillig behandling, hvor der fremkommer alarmerende rapporter fra produktionslandene.

For trækkende havfugle udtales det, at man for tiden mangler grundlag for forslag vedr. ændringer i de ordinære jagttider, og udskyder spørgsmålet herom indtil der gennem rapportsystemet kan skaffes bedre forudsætninger herfor.

For skovsneppens vedkommende siges det, at forholdene i de nordiske lande er så forskellige og ønskerne inden for de respektive lande svære at bøjle mod hinanden, hvorfor kongressen ikke finder det muligt nu at afgive nogen udtalelse i spørgsmålet om forårsjagten på skovsneppen. Den endelige afgørelse heraf må vente, indtil man har fået lejlighed til i fællesskab nær-

¹ Här ej tryckt; vid kongressen antagna resolutioner se Bihang 2.

mere at undersøge sagen, eller indtil den nordiske rapportcentral påkalder en afgørelse.

Disse resolutioner og udtalelser fra den nævnte nordiske jægerkongres kan Dansk jagtforening og Landsjagtforeningen af 1923 fuldt ud tiltræde.

Hverken samarbejdsorganisationen eller de nævnte 2 danske jagtorganisationer kan således tiltræde den af naturfredningsforeningerne vedtagne protokol om dette emne, idet jægerens synspunkter på forskellige områder ikke er sammenfaldende med de i denne protokol fremsatte, og de danske jagtorganisationer må derfor fastholde, at naturfredningsforeningens synspunkter ikke ensidigt lægges til grund for afgørelsen af disse spørgsmål.

Man vil fra de 2 jagtorganisationers side med glæde se hen til, at Nordisk Råd, når fredningsspørgsmålene er tilstrækkeligt gennemarbejdet, så der fra nordisk jægerside kan fremsættes fælles forslag herom, vil tage disse spørgsmål op til behandling.

Men på nærværende tidspunkt synes denne forudsætning ikke at være til stede, hvorfor vi fra de 2 nævnte jagtorganisationers side skal tillade os at henstille, at behandlingen af disse fredningsspørgsmål udskydes indtil videre.

København, den 29. september 1958

På jagtorganisationernes vegne

for Dansk jagtforening og Landsjagtforeningen af 1923

Mogens Moltke-Leth

Landsretssagfører

Dansk havjagtforening:

Ifølge vedlagte eksemplar af Dansk havjagtforenings love¹, hvoraf det fremgår, at Dansk havjagtforening specielt beskæftiger sig med havets og strandens fauna, skal man foreslå følgende fredningstider:

Pattedyr

1) *Hvaler*. Hvalerne bør i de nordiske farvande fredes i deres yngletid, for så vidt denne er bekendt.

2) *Sæler*. De i nordiske farvande forekommende sæler bør også fredes i deres yngletid, men da yngletiden er forskellig i de forskellige lande, må fredningstiderne bestemmes af lokale sagkyndige. For Danmarks vedkommende foreslås ringsæl (*Phoca hispida*) og hvalros (*Odobenus rosmarus*) totalfredet, gråsæl (*Halichaerus grypus*) fra 15/1 till 15/4 og spættet sæl (*Phoca vitulina*) fra 1/6 til 31/8.

3) *Oddere*. I Danmark er odderen fredet fra 1/3 til 31/7, d. v. s. i den tid, hvor man antager, den hyppigst har unger. En fredning for odderen i yngletiden ville være meget gavnlig i de øvrige nordiske lande, idet der må tages hensyn til dens yngletid.

¹ Här ej tryckta.

Fugle

Med hensyn til fuglefaunaen har Dansk havjagtforening sluttet op om de store internationale, verdensomspændende jagt- og fredningsorganisationer såsom International Council for Bird Preservation, c/o British Museum (Natural History), Cromwell Road, London S. W. 7, Conseil International de la Chasse, 5, Rue de Pomereu, Paris 16ème, og International Union for Conservation of Nature and National Resources, 31, Rue Vautier, Bruxelles, der alle anbefaler de europæiske regeringer at ratificere den såkaldte pariserkonvention af 1902/1950 («International Convention for the Protection of Birds»), som er tilsendt medlemslandene i Nordisk Råd af den franske regering gennem de sædvanlige diplomatiske kanaler, og hvoraf en kopi vedlægges¹, og man skal meget anmode medlemslandene i Nordisk Råd, bortset fra Island, der allerede har ratificeret konventionen, om at fremskynde dens ratifikation mest muligt. Konventionen er foruden af Island ratificeret af Schweiz, Holland, Belgien og Spanien.

Eventuel ratifikation fra Vestgrønlands side er et internt vestgrønlandsk anliggende, der sorterer under grønlandsministeriet, og kan vel næppe fremskyndes ad international vej, selv om den vestgrønlandske fauna, navnlig fuglefaunaen, trænger til langt mere beskyttelse, end de nuværende jagtlovsbestemmelser i Vestgrønland giver.

Bestemmelserne i pariserkonventionen vil i det store og hele dække forslagene i det tilsendte »Medlemsforslag om samordnede fridlysnings- og jagtlider för vissa slag av vilt«, men fuglefaunaens kår i hele Europa er siden 1950, hvor konventionen blev nyredigeret, blevet stærkt forværret — man skal f. eks. henlede det høje Nordiske Råd's opmærksomhed på de tusindvis af tons giftstoffer, som under form af fungi-, herbi- og insekticider samt som modningsaccelererende faktorer anvendes i landbrug, skovbrug og havebrug, og som dræber de planteædende og insektædende fugles føde og (hvis anvendt i for stor koncentration) fuglene selv. Man skal tillade sig at henlede Nordisk Råd's opmærksomhed på det i midten af august 1958 indtrufne tilfælde, hvor 175 grågæs (Anser anser, islandsk »grågæs«, norsk og svensk »grågås«, finska »merihanhi») på en kløvermark på Oreby på Lolland blev dræbt af en opløsning af natriummonochloracetat. Havenes olieforurening er ingenlunde ophørt, selv om londonkonventionen af 12/5 1950 er trådt i kraft den 26/7 1958, idet bestemmelserne først skal være effektive efter tre års forløb, og da konventionen endnu ikke er ratificeret af »bekvemmelighedsstaterne« og mærkeligt nok heller ikke af de to på dette område underudviklede lande, U. S. A. og Italien, i hvilke lande halvdelen af verdens tanktonnage er hjemskreven, må man fra denne tonnage fortsat regne med store olieforureninger. Hvor ødelæggende olieforureningen er, viser bedst de meget sørgelige tilfælde i 1956, hvor ca. 30 000 havlitter (Clangula hyemalis, islandsk »hávella«, norsk »havelle«, svensk »alfågel«, finsk »alli») dræbtes i farvandet mellem Øland og Gotland, da en russisk tankbåd havde udpumpet olierester i Østersøen.

¹ Här ej tryckt; referat se Bihang.

Af alle disse grunde mener Dansk havjagtforening ikke, at pariserkonventionens bestemmelser er tilstrækkelig beskyttende for fuglefaunaen, og skal yderligere foreslå følgende udvidede fredningstider:

1) *Rovfugle*. Alle rovfugle bør totalfredes i alle de nordiske lande, og Dansk havjagtforening indstiller, at de rovfugle, der særlig er knyttet til havets og strandens fauna, nemlig havørn (*Haliaetus albicilla*, islandsk »haförn», norsk »havørn», svensk »havsörn», finsk »merikotka»), fiskeørn (*Pandion haliaetus*, islandsk »gjóður», norsk »fiskeørn», svensk »fisk-gjuse», finsk »kalasääski»), og vandrefalk (*Falco peregrinus*, islandsk »fö-rufálki, norsk »vandrefalk», svensk »pilgrimsfalk», finsk »jalohaukka») totalfredes.

2) *Storkefugle*. Alle storkefugle bør totalfredes med undtagelse af fiskehejren (*Ardea cinerea*, islandsk »gráhegri», norsk »hegre», svensk »häger», finsk »harmaahaikara»), hvis jagttid fra 1/7 til 31/12 i Danmark kan bibeholdes af hensyn til den skade, fuglen kan gøre på dambrugene.

3) *Vadere*. Da strandens og kystens vaders habitat ved udtørring og landvinding indskrænkes mere og mere, tilrådes det at totalfredes alle strandens vadere, hvis vægt er under 100 g, med undtagelse af enkelt bekkasin (*Lymnocyptes minimus*, islandsk »dvergsnipa», norsk »kvarbbekkasin», svensk »halvenkel bekkasin», finsk »jänkäkurppa») og dobbelt bekkasin (*Gallinago gallinago*, islandsk »hrossagaukur», norsk »enkelbbekkasin», svensk »enkel bekkasin», finsk »taivaanvuohi»), som sportsligt set er meget vigtige fugle og skydes enkeltvis, og kun tillade jagten på de andre vadere i september måned, med undtagelse af regnspoven (*Numenius arquata*, islandsk »fjöruspói», norsk »storspove», svensk »storspov», finsk »isokuovi»), hvor man foreslår en jagttid fra 1/8 til 31/8. Når grænsen trækkes ved 100 g, er grunden den, at det erfaringsmæssigt har vist sig ganske urentabelt at anvende patroner, tid, plukning, flåning og tilberedning af så små fugle, hvis næringsværdi er ganske betydningsløs for folkenæringen.

4) *Svaner*. Alle svaner bør totalfredes i hele Norden, som de allerede er det i Danmark, dog må enkelte meget ufredelige hansvaner, der gør væsentlig skade på fuglefaunaen på deres ynglelokaliteter, uskadeliggøres i yngletiden.

5) *Gæs*. Da næsten alle gåsearter med undtagelse af den i Danmark ynglende grågås (*Anser anser*) er stærkt på retur, og knortegåsen (*Branta bernicla*, islandsk »margæs», norsk »ringgås», svensk »prutgås», finsk »sepelhanhi») endog er truet med udryddelse, skal man anbefalle følgende fredningstid, nemlig fra 1/12 til 31/7. Vildgæs, bortset fra de i Danmark rugende grågæs, kommer hovedsagelig i slutningen af september til Danmark på træk fra deres nordlige ynglepladser. Man skal stærkt anbefale at totalfredes knortegåsen i alle de nordiske lande, således som den allerede er i Sverige og uden for Norden i Holland, Belgien, England og Nordirland. Desuden er den indstillet til totalfredning ved den nye tyske jagtlov, der er under udarbejdelse. Endvidere er den totalfredet på alle sine ynglepladser, de nordcanadiske øer, Nordøstgrønland, Spitsbergen, Nordrusland og Sibi-

rien, idet der efter optælling af The International Wildfowl Research Bureau kun skulle findes 16 500 overvintrende mørkbugede knortegæs i hele Europa, fordelt således:

Danmark	1 700
Tyskland	2 200
Holland	1 500
Frankrig	3 700
England	7 400
	16 500

6) *Svømmeænder*. Da svømmeænderne også er stærkt på retur takket være for lange jagttider i de fleste europæiske lande, skal man foreslå følgende fredningstid for svømmeænder: 1/12 til 31/8, og for gråanden (*Anas platyrhynchos*, islandsk »stökkönd», norsk »stökkand», svensk »gräsand», finsk »heinäsorsa») totalfredning mindst ét år, idet denne andeart er ganske overordentlig stærkt på retur og for enhver pris må ophjælpes.

7) *Dykænder*. Man skal foreslå en fredningstid for dykænderne fra 1/1 til 30/9, dog med den bestemmelse, at jagten på dykænder automatisk forbydes, når havene fryser til, således at den skadelige og utiltalende jagt på dykænder i våger i isen kan undgås.

8) *Alkefugle, lomfugle og stormfugle*. Samme jagttid og samme betingelser som dykænderne.

9) *Årefodede*. Totalfredning af havsule (*Sulida morus bassanus*, islandsk »súla», norsk »havsule», svensk »havssula», finsk »suula») og samme fredning af skarve (*Phalacrocorax carbo*, islandsk »dilaskarfur», norsk »storskarv», svensk »storskarv», finsk »merimetso») i det øvrige Norden som i Danmark, d. v. s. fra 1/5 til 31/7.

10) *Måger*. Jagttiden for mågerne, som i Danmark er fra 1/8 til 31/1, og for de store mågers vedkommende: sølvmåge (*Larus argentatus*, islandsk »silfurmáfur», norsk »gråmåke», svensk »gråtrut», finsk »harmaalokki»), sildemåge (*Larus fuscus*, islandsk »silamáfur», norsk »sildemåke», svensk »silltrut», finsk »selkälökki»), svartbag (*Larus marinus*, islandsk »svartbakur», norsk »svartbak», svensk »havstrut», finsk »merilokki») og gråmåge (*Larus hyperboreus*, islandsk »hvitmáfur», norsk »polarmåke», svensk »vittrut», finsk »isolokki») fra 1/8 til 30/4, bør gælde for hele Norden. Dog skal man anbefale, at indsamlingen af mågeæg til human konsum forbydes, idet det har vist sig, at mågeæg kan indeholde for mennesker patogene bakterier, f. eks. *Salmonella*, der som bekendt fremkalder paratyfus (musetyfus).

11) *Kjover eller rovmåger*. Storkjove (*Stercorarius skua*, islandsk »skúmur», norsk »storjo», svensk »storlabb», finsk »isokihu»), mellemkjove (*Stercorarius pomarinus*, islandsk »kólfkjói», norsk »polarjø», svensk »bredstjärtad labb», finsk »leveäpyrstökihu»), almindelig kjove (*Stercorarius parasiticus*, islandsk »kjói», norsk »tyvjø», svensk »vanlig labb», finsk »merikihu») og lille kjove (*Stercorarius longicaudus*, islandsk »fjallkjói», norsk »fjelljø», svensk »fjällabb», finsk »tunturikihu») bør alle totalfredes i hele Norden, da de er meget interessante.

12) *Terner*. Alle terner bør totalfredes i hele Norden, som de allerede er i Danmark.

13) *Blishøns og lappedykkere*. Blishøns og lappedykkere bør fredes fra 1/1 til 30/9 ligesom dykenderne, dog med den bestemmelse, at jagten på blishøns og lappedykkere automatisk forbydes, når havene fryser til, således at den skadelige og utiltalende jagt på disse fugle i våger i isen kan undgås.

Dansk havjagtforening står naturligvis med glæde til disposition for Nordisk Råd med alle yderligere oplysninger såvel mundtligt, telefonisk som skriftligt.

København, den 18. september 1958

Bøje Benzon

Formand for Dansk havjagtforening

Danmarks naturfredningsforening:

Vedrørende det af Nordisk Råd fremsendte medlemsforslag (Sak A 24/1958) vedrørende ensartede jagt- og fredningstider i de nordiske lande skal Danmarks naturfredningsforening efter indhentet udtalelse af sit naturvidenskabelige udvalg udtale følgende:

Det må anses for særdeles betydningsfuldt, om der på dette område kan opnås en ensartet lovgivning, der tager sigte på en større beskyttelse af mange dyrearter, hvis eksistens under de nugældende jagtlove må anses for truet. Dette gælder i særlig grad de fuglearter, der som dykænder trækker mellem de nordiske lande, og forslaget om forårsfredning af adskillige arter, heriblandt sneppen, må anses for meget påkrævet. Danmarks naturfredningsforening anbefaler, at man søger gennemført en fredning af rovfugle i de øvrige nordiske lande i lighed med de fredningsbestemmelser, der for få år siden gennemførtes i Danmark, og at man i de øvrige nordiske lande totalfreder ugler, hvor dette endnu ikke er gennemført.

Idet man meget stærkt kan anbefale det fremsatte forslag, skal man tillade sig at gøre opmærksom på, at det ville være ønskeligt, om man afskaffede skydepræmier på rovfugle og større pattedyr, ligesom et totalforbud mod jagt på større hvaler burde gennemføres. Man bør endvidere efter Danmarks naturfredningsforening's opfattelse søge gennemført totalforbud mod indsamling af fugleæg, idet dog æg af visse mågearter fortsat kan indsamles i en tidsbegrænset periode.

Man skal endelig henlede opmærksomheden på det til landbrugsministeriet fremsendte ændringsforslag til jagtloven, som tager sigte på en kontrol

af konservatorers virksomhed og henstille, at man undersøger mulighederne for også på dette punkt at nå frem til en fælles nordisk lovgivning.

København, den 14. oktober 1958

P. f. v.

F. b.

Jørgen Knudsen

Finland

Lantbruksministeriet:

I det till Nordiska rådet gjorda förslaget om samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt i de nordiska länderna äro de uppgifter som givits om Finland i stort sett riktiga. Endast björnbeståndet har enligt lantbruksministeriets åsikt uppgivits till blott hälften av vad det i verkligheten är.

Beträffande de stora rovdjuren äro förhållandena i Finland i hög grad avvikande jämförda med förhållandena i övriga nordiska länder. Vi ha vid ostgränsen på Rådsunionens sida oerhört vidsträckta ödemarker, och veterligen är jakt på den sidan gränsen förbjuden på ett mycket stort område. Till följd härav är de stora rovdjurens förekomst där tillsvidare helt trygkad.

Finlands viltforskningsinstitut har utrett omständigheterna angående sjöfåglarnas omvårdnad och konstaterat, att man med relativt obetydliga kostnader kunde betydligt öka speciellt gräsandsbeståndet. Finlands jägare och jaktvårdare äro dock medvetna om, att dessa fågelbestånd i sydligare trakter beskattas i betydligt större omfattning än hos oss. Ifall beskattningen av sjöfågelbestånden ordnas rättvist, kan man vara förvissad om att deras omvårdnad betydligt effektiveras, bestånden öka och jägarna komma också annorstädes att draga nytta härav. Lantbruksministeriet anser också, att jakttiderna för sjöfågel borde avsevärt förkortas i Östersjöns södra del, på det att ett effektivt jaktvårdsarbete kunde vidtaga.

Helsingfors den 16 september 1958

Suomen metsästäjäliitto — Finlands jägarförbund¹:

Såsom äskat utlåtande angående förenhetligande av vissa viltarters frednings- och jakttider ber Finlands jägarförbund vördsamt att få framhålla följande:

Viltet och faunan överhuvudtaget kan i ifrågavarande avseende indelas i två skilda kategorier, nämligen 1) de arter, vilkas jakt- och fredningstider är interna angelägenheter inom de olika rikena, och 2) de arter i fråga om vilka ett nordiskt samarbete är av allra största betydelse.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Den förstnämnda kategorin består av arter, som är lokala till sitt levnads-sätt och i fråga om vilka åtgärderna i ett land inte nämnvärt inverkar på situationen i de andra länderna. Av ekologiska, ekonomiska och andra skäl är de åtgärder som syftar till dessa arters vård och jakt lämpligen genom-förbara så, att varje rike har sina egna bestämmelser, varvid man dock bor-de beakta att jakttiderna i de olika rikenas gränstrakter skulle vara så lik-artade som möjligt. Till denna kategori hör de stora rovdäggdjuren, hjort-djuren, ätligt mindre däggdjursvilt, pälsvilt, hönsfåglarna och de lokala rovfåglarna.

De arter som tillhör den andra av de ovannämnda bägge huvudkatego-rierna uppehåller sig olika årstider i olika länder. Av denna orsak skulle det vara av största vikt att bringa jakttiderna för dessa arter i samklang med varandra i de olika nordiska länderna. I annat fall blir de beskattnings-reglerande och de viltvårdande åtgärder som vidtas i fråga om dessa arter resultatlösa och som helhet betraktade minskar dessa arters stammar fort-löpande. För Finlands del är situationen sålunda bekymmersam i fråga om simfåglarna, alldeles särskilt i fråga om de egentliga änderna. Ändernas be-skattning i övervintringslanden borde reduceras, så att den skulle motsvara beskattningen i dessa fåglars produktionsländer Finland, Sverige och Norge. Som det nu är har andbeståndet i Finland år från år gått tillbaka. Till sam-ma kategori bör även de jaktbara vadarna räknas, ehuru de icke i Finland spelar någon nämnvärd roll som jaktobjekt. Även de flyttande rovfåglarna bör närmast föras till denna kategori.

Det är på grund av situationen i fråga om sjöfåglarna ur Finlands syn-punkt av vikt att ett närmare samarbete än hittills fås till stånd mellan de nordiska länderna. Trots att en avsevärd del av sjöfåglarnas övervintrings-område ligger utanför de nordiska länderna skulle ett kraftigt gemensamt uppträdande vara till fördel för sjöfågelfrågornas behandling och lösning i andra berörda länder. Det må ytterligare framhållas att de olika nordiska ländernas jägarorganisationer redan har ett samarbetsorgan för behandling av hithörande frågor.

Helsingfors den 9 oktober 1958

Finlands jägarförbund

Teppo Lampio

Verksamhetsledaren

Suomen luonnonsuojeluyhdistys — Naturskyddsföreningen i Finland¹:

Såsom det framgår ur protokollet för representanternas för nordiska na-turskyddsorganisationer överläggning i Stockholm 10. 5. 1957, som utgör grunden för det förslag som gjorts till Nordiska rådet, var även Naturskydds-föreningen i Finland representerad vid nämnda möte. Det oaktat att proto-

¹ Yttrandet översatt från finska.

kollet innehöll vissa allmänna rekommendationer för varje lands och alltså även Finlands vidkommande skilt, önskar Naturskyddsföreningen i Finland komplettera och precisera samt till och med ändra dem i vissa punkter.

Björnen. Beaktande björnbeståndets obetydlighet i vårt land och beståndets avtagande även i Skandinavien, borde björnen fridlysas i Finland fullständigt på vissa områden, framför allt i natur- och nationalparker, men även på sådana glest bebodda inlandsområden, där de av djuret förorsakade skadorna förblir relativt små. De av björnen förorsakade skadorna borde ersättas, vilket skulle ha en rätt stor psykologisk betydelse för ändrande av den på landsorten allmänt rådande för björnen fientliga stämningen. Med hänvisning till grundsatsen i kulturländers jaktlagar, att fångstdjuret skall beredas ett tillfälle till försvar, borde skjutandet av björnen från idet (björnringar) helt och hållet förbjudas. Detta förutsätter, att det skulle vara tillåtet att jaga björnen på de områden där den eljest är fridlyst endast på sommaren och hösten, till exempel 15/5—1/11 (vill man skona ungarna, endast 1/9—31/10).

Järven. Även järven borde reserveras någon tillflyktsort genom att fridlysa den helt och hållet åtminstone i natur- och nationalparker, då av den på renskötseln förorsakade skadorna ersättes. I stället borde skottpengarna avskaffas hos oss liksom man gör i förslaget för de skandinaviska ländernas vidkommande.

Lodjuret. Då fast bestånd helt och hållet fattas, borde lodjuret fridlysas åtminstone i natur- och nationalparker, dess skottpengar avskaffas, men de av djuret förorsakade skadorna ersättas. I detta sammanhang kan hänvisas till det i Finland redan två gånger gjorda officiella initiativet till fridlysning av lodjuret, av vilka det ena fick redan riksdagens, ehuru inte Republikens presidents godkännande. Skottpengarna var likaledes åren 1953—55 avskaffade, men återinfördes oväntat i samband med skottpengarna för räven. Inkonsekvensen i vår lagstiftning bevisas även därigenom, att allehanda jakt kan förbjudas på ett på privat mark grundat naturskyddsområde, varvid bl. a. de stora rovdjuren är skyddade i dessa, men i stället kan de skjutas i natur- och nationalparker.

Vargen. Tidigare bestämmelser bör bibehållas, men skjutandet av vargen från flygplan eller helikoptrar eller vid förföljande med dessa skall förbjudas.

Kungsörnen. Fridlysningen skall utsträckas även till renskötselområden, varvid de av renskötarna betalade skottpengarna förfaller och i stället de av örnen förorsakade skadorna ersättes.

Havsörnen. Tidigare bestämmelser skall bibehållas.

Berguven. I anledning av beståndets katastrofala förminskning borde berguven fredas åtminstone på statens marker för att inte tala om naturskyddsområden, där den borde framom annat fås fredad.

Andra rovfågar. Även alla de rovfåglar som i Finland inte tidigare fredats borde fredas i hela landet utom duvhöken, för vars vidkommande undantag skulle kunna beviljas för viltvårdmyndigheterna.

Morkullan. Vårjakten borde förbjudas i hela landet, alltså även på Åland.

Sjöfåglarna. Naturskyddsföreningen i Finland instämmer i det bilagda protokollets rekommendationer, men anser dock, att inte heller i Finland borde för »ekonomiska och sociala intressens» skull förlänas skärgårdsborna rätt till sjöfåglars vårjakt. I anledning av att den största delen av de i östersjöområdet skjutna änderna skjuts i Danmark och Skandinavien borde man sträva till att inskränka änders vinter- och vårjakt i dessa länder på det sätt, att enhetliga fridlysnings- och jakttider skulle skapas i alla nordiska länder.

I insjövatten är naturskyddets ståndpunkt beträffande sjöfågelsjakt fullständigt avvisande; alla sjöfåglar borde fredas i insjövatten fullständigt.

Helsingfors den 7 oktober 1958

Naturskyddsföreningen i Finland

Niilo Söyrinki

Ordförande, bitr. professor

Erkki Kanervo

Sekreterare, fil. mag.

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Ovennevnte medlemsforslag har vært forelagt *landbruksdepartementet*, som har gjort følgende bemerkninger til forslaget¹:

Landbruksdepartementet har videre oversendt et notat av 27. mars d. å. om jakttider og fredningsbestemmelser for vilt. I notatet er det bl. a. redegjort for hvilke hensyn som spiller inn ved fastsettelsen av jakttider for de forskjellige viltslag. Avtrykk av notatet vedlegges [*se Bihang 1*].

Medlemsforslag A 24 foranlediger foreløpig ikke ytterligere bemerkninger fra landbruksdepartementet.

Oslo, den 13 oktober 1958

S v e r i g e

Viltforskningsrådet:

Efter att ha tagit del av Svenska jägarförbundets skrivelse den 24 september 1958 i förevarande ärende [*se nedan*] ansluter sig rådet i allt väsentligt berörande rådets verksamhetsområde till de synpunkter som framförts av förbundet. Rådet får därutöver särskilt understryka några avsnitt i sagda skrivelse.

¹ Anmärkningarna har utnyttjats i Bilaga 1.

Den variation mellan de nordiska ländernas fridlysnings- och jakttider, som föreligger beträffande de av förslagsställarna påtalade viltarterna, är icke tillfredsställande. Med beaktande av den framförda synpunkten att fredningsbestämmelserna för villtet i första hand är ett nationellt spørsmål vill rådet därför stödja tanken på ett intensifierat arbete mellan berörda intressenter i syfte att vidga det nationella tänkandet till ett nordiskt samarbete kring ifrågavarande djurarter.

Bland de svårigheter som omgående anmäler sig vid försöken att bättre samordna ländernas fredningsbestämmelser — och som påtalats av förbundet — befinner sig jägarnas nedärvda inställning till beskattningen av det inom det egna landet producerade eller eljest förekommande villtet. Att döma av föreliggande erfarenheter från de nordiska jägarnas diskussioner i dessa frågor torde det vara små utsikter att, annat än successivt, kunna överbrygga dessa på traditionen grundade motsättningar. En starkt bidragande orsak till de resultatlösa debatterna är de f. n. otillräckliga på modern forskning grundade kunskaperna om de aktuella djurens uppträdande och betingelser inom och utom det egna landet. Under förutsättning att den inom de nordiska länderna framväxande viltforskningen tilldelas erforderliga resurser är det emellertid rådets uppfattning att viltforskarna i allt större omfattning skall kunna bidra till sakliga överläggningar och därmed till jakt- och fridlysningsbestämmelsernas rättvisa och ändamålsenliga utformande.

Rådet får i detta sammanhang erinra om att viltforskarna i de nordiska länderna upprättat ett nära samarbete och utbyte av erfarenheter. Som ett exempel på detta kan nämnas att man sedan några år gjort en uppdelning på länderna av de forskningsarbeten som är av gemensamt intresse. Det är rådets förhoppning att detta vetenskapliga, nordiska lagarbete, som under senare år utvidgats att beröra även andra angränsande länder, blir ett ytterligare verksamt led i problemets successiva avveckling.

Viltet är emellertid icke jägarnas ensak. Motsättningarna dem emellan torde i viss utsträckning kunna utjämnas om hithörande frågor fördes ut i en vidare krets bestående bl. a. av de olika ländernas representanter för naturskydd och ornitologi. Rådet ser därför med tillfredsställelse förbundets förslag att det s. k. förtroenderådet i Sverige får en nordisk motsvarighet. Det vore därför lämpligt, enligt rådets mening, att den redan fungerande fridlysningskommittén inom de nordiska jägarnas samarbetsdelegation utökades med nämnd sakkunskap från resp. länder.

Svårigheterna att samordna de nordiska ländernas fridlysnings- och jaktidsbestämmelser efter en rättvis och biologiskt riktig linje synes rådet av ovan antydda skäl vara av sådan art, att de lämpligen icke skall diskuteras på regeringsplanet. Ett fortsatt arbete inom ramen för befintliga organisationer med ett nordiskt förtroenderåd som samlande forum för diskussion av hithörande frågor samt en intensifierad och samarbetande viltforskning i Skandinavien är ett för berörda länder och intressenter mera positivt och enande alternativ, vilket torde ha samma möjligheter att nå fram till frågans lösning.

Under hänvisning till vad ovan anförts får viltforskningsrådet uttala att rådet f. n. ej kan ansluta sig till förslaget att Nordiska rådet hos regeringarna hemställer om utarbetande av gemensamma fridlysnings- och jaktidsbestämmelser för vissa i förslaget påtalade djurarter.

Stockholm den 10 oktober 1958

Viltforskningsrådet

Torsten Wennmark

Hugo v. Sydow

Lappfogden i Jämtlands län:

Ortsbefolkningen i länets fjällkommuner anser allmänt, att stammen av björn mångdubblats under de senaste decennierna. I de flesta kommuner ha, om än sparsamt, förekommit björn under 1900-talet. Förutom i de utpräglade fjällkommunerna Frostviken, Ström, Hotagen, Offerdal, Kall, Undersåker, Hallen, Oviken, Övre Ljungadalen, Hede och Tännäs finns nu björn i Ragunda, Fors och Lillhärdals kommuner. I samtliga lappbyar förekommer björn. Nämnda förhållanden torde tyda på att stammen av björn i hela länet ökat. Detta överensstämmer med min personliga uppfattning.

År 1953 verkställdes av Jämtlands läns jaktvårdsförening en utredning beträffande björnförekomsten i länet. Denna resulterade i ett antagande, att detta år funnos här 115 björnar. Transumt av utredningen bifogas [*se Bihang 2*]. Eftersom avskjutningen icke på långt när uppgått till den vid utredningen beräknade årliga produktionen, skulle stammen av björn nu med gällande jakt- och fridlysningsbestämmelser uppgå till väsentligt mera än 115 björnar. Björnens existens här i länet är med andra ord icke hotad.

Anledningen till att björnantalet trots förefintligheten av de lagliga möjligheterna till jakt ökat, är enligt ortsbefolkningens uppfattning, att jakt-rättsinnehavarna från och med år 1943, då de nuvarande bestämmelserna trädde i kraft, var och en på sina jaktmarker vinnlagt sig om att säkra björnens fortbestånd. Det kan dock icke antagas, att detta skett för att man varit mån om att ur naturskyddssynpunkt bevara björnen. I stället har det väl varit så, att man värjt sina jaktmarker från främmande jägare för att under lovlig tid, kanske i samband med älgjakten, själv kunna nedlägga björnen, som ansetts tillhöra det egna villebrådet. Före 1943 lär det ha varit så, att, om på en trakt en björn visat sig, denna inom kort tid bortskaffats därifrån. Jägarna behövde då icke vara så nogräknade, eftersom de visste att, även om en jakträttsinnehavare kände till att han hade björn på sina jaktmarker, denne icke ägde fälla björnen. Sedan gammalt torde ute i fjällbygderna den

föreställningen ha rätt, att björn, varg, järv och lo få jagas av envar, oberoende av om vederbörande har jakträtt eller icke. Av denna anledning torde jakträttsinnehavare icke velat ingripa vid fall av olovlig jakt efter björn. Från 1943 torde dock även ute i markerna en helt annan ordning gälla. Ökningen i björnstammen kan härledas härifrån enligt ortsbefolkningens uppfattning.

Eftersom i detta län i synnerhet från 1943 stammen av björn ökat, vill jag som min personliga uppfattning uttala, att de nuvarande jakt- och fridlysningsbestämmelserna med hänsyn till björnens fortbestånd äro ändamålsenliga.

Ifråga om järven ha upplysningar angående förekomsten icke stått att få i samma omfattning som när det gäller björnen. Dock vet man om järven, att den finns i så gott som alla av länets lappbyar. Av den redovisade statistiken att döma torde man väl även ifråga om detta djurslag kunna sluta sig till att järven ökat i antal, eftersom för varje år tydligen flera järvar kunnat nedläggas.

Beträffande varg och örn ha heller inga säkra uppgifter angående förekomsten stått att få. Även dessa djur förekomma i de flesta lappbyarna.

Lapparna anse, att varg, järv och örn visserligen nu icke förekomma på långt när i sådan omfattning som under de första decennierna av detta århundrade. Dock medför den omständigheten att exemplar av dessa djur likväl finnas inom lappbyarna (lappbyområdena) att, i fråga om varg och järv, de nuvarande jaktbestämmelserna måste bibehållas. Skälen härtill torde vara allmänt kända.

Beträffande lodjuret har jag i skrivelse till länsstyrelsen den 12 juni innevarande år (transumt av denna skrivelse bifogas [*se Bihang 3*]) hemställt om vissa åtgärder till reducering av lodjursstammen. Jag tillåter mig därför återropa innehållet i denna skrivelse.

Jag har icke berört de skador, som förorsakas av björn, varg, järv, lo och örn. Jag förutsätter att uppgifter härom inhämtas centralt.

Östersund den 27 september 1958.

E. f.

Iwan Lundberg

Lappfogden i Västerbottens län:

För erhållande av en överblick över hur många större rovdjur, som fällts under ett antal år och vilken skada dessa rovdjur vållat på tamboskap har jag från Västerbottens läns jaktvårdsförening erhållit i tabell 1 sammanställda uppgifter samt med ledning av länsstyrelsens i Västerbottens län beslut om utbetalning av ersättningar sammanställt tabell 2, visande av större rovdjur vållade skador.

Tabell 1. Antalet i Västerbottens län fällda större rovdjur

Djurart	Jaktår			
	53/54	54/55	55/56	56/57
Björn	11	12	12	1
Järv	6	1	0	1
Lodjur	4	10	5	1
Varg	1	0	0	0

Tabell 2. Antalet i Västerbottens län av rovdjur dödade djur

Rovdjur	Renar				Får				Nöddjur			
	54/55	55/56	56/57	57/58	54/55	55/56	56/57	57/58	54/55	55/56	56/57	57/58
Björn	3	4	11	9	64	11	44	4	1	1	0	0
Järv	1	11	5	4	1	11	5	0	0	0	0	0
Lodjur	102	54	44	54	63	4	10	2	0	0	0	0
Varg	1	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Örn	2	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0

I dessa tabeller lämnade uppgifter äro med säkerhet ej fullt överensstämmande med verkliga förhållanden. Troligen ha flera rovdjur fällts än som är känt och ett långt större antal tamdjur — då framförallt renar — dödsats av uppgivna rovdjur. Den enligt tabell 1 anmärkningsvärt låga avjagningen av björn och lodjur efter jaktåret 1956/57 torde dels bero på att alla fall ej blivit kända och dels därpå att intresset för sådan jakt avtagit. Före jaktåret 1956/57 fällde renskötselutövare årligen flera björnar, som ofredat deras renar. Sedan åtal väckts mot en renägare för sådan jakt har det ej kommit till min kännedom att renägare skjutit någon björn. Under åren 1953—1956 kunde den som under lovlig tid fällde lodjur efter därom gjord framställning av lappbyarna erhålla ersättning för det arbete som utförts. Sådan ersättning var ej utlovad, men brukade framställningarna i regel bifallas så tillvida, att 300 kronor utbetaltes av lappbyarnas medel till jägaren. Sedan det vid polisundersökning gjorts gällande att utbetalande av sådan ersättning stred mot bestämmelserna i 10 § jaktstadgan har lappbyarna ej bifallit framställningar om ersättning. Följden har blivit att jakt på lodjur ej längre anses vara tillräckligt lönsam.

Beträffande i tabell 2 redovisade skador bör uppmärksammas, att ett avsevärt antal framställningar om ersättning för skador under första halvåret 1958 ännu ej ingivits eller avgjorts av länsstyrelsen. Vidare bör framhållas, att när det gäller skada på renar äro endast de fall medräknade, där det kunnat visas att skada förekommit. Skelettdelar som anträffas i markerna härröra säkerligen många gånger från av nu ifrågavarande djurs skadegörelse men någon bevisning därom kan av förklarliga skäl ej förebringas. Likaså finns det skäl förmoda att en mängd skadefall aldrig upptäckas.

Beträffande de olika rovdjuren anföres följande.

Björnen. Inom länet var under 1930-talet den största björnförekomsten i västra delarna av Dorotea och Sorsele kommuner. Där har med säkerhet stammen blivit mindre men samtidigt har björn visat sig här och var inom östra delarna av länets lappmarksdel och t. o. m. i till länet hörande del av landskapet Västerbotten. Eftersom jordbrukarna nu i ringa omfattning låta

kreaturen beta i skogarna och fårskötsel med varje år får en allt mindre omfattning har av björn vållade skador på får och nötdjur minskat kraftigt. Jag har sedan flera år hört jordbrukare i trakter där björn förekommer uttala sig i den riktningen, att det ej är lönt att hålla får för att ge björnen och andra rovdjur föda. Ersättning för djuren ha djurägarna fått men för arbetet att förebringa bevisning om skadan anse de sig ej ha fått skälig ersättning. För renägarna är björnen fortfarande en skadegörare som de vill hålla borta. Om björnen fridlyses inom renskötselområdet och om renskötselutövarnas rätt att skydda sina djur gentemot björnen inskränkes, kommer detta med säkerhet att bli en föreskrift, som berörda näringsutövarne anser vara oriktig och med säkerhet ej kommer att rätta sig efter. Eftersom björnen vållar skada för samerna endast under den tid de uppehålla sig med renarna väster om odlingsgränsen, vållar en fridlysning av björnen öster om denna gräns ej något ohägn för samerna och där bli skador för jordbrukare även av mindre omfattning, eftersom de numera ha ordnat med kulturbeten. Skulle det anses motiverat att skydda björnen genom en fridlysning anser jag det vara nödvändigt att ur renskötselsynpunkt från fridlysning undantas områdena väster om odlingsgränsen och under inga förhållanden bör djurägarnas »nödvärnsrätt» inskränkas. Om så sker torde fridlysningsbestämmelser ej komma att respekteras, eftersom en sådan föreskrift kommer att strida mot befolkningens rättsmedvetande. Bestämmelsen kan inte bara få en förfelad verkan utan även verka brottsbefrämjande. Inom ett område där björnen är fridlyst torde det komma att bli nödvändigt med en avjagning för att få bort vissa skadedjur, och detta synes lämpligast ske genom licensjakt eller särskilt anställda jägare.

Järven. Endast i gränstrakterna mot Norge förekommer järv numera inom länet och även där är djurarten sällsynt. Lämpligt synes vara att beståndet — om djurarten skall bevaras — skyddas genom fridlysning. Lämpligt synes dock vara att länsstyrelsens befogenheter enligt 17 § 1 mom. andra stycket jaktstadgan utvidgas därhän, att länsstyrelsen får möjlighet att vidtaga lämplig åtgärd för beskattning av stammen på trakt där mer än enstaka fall av skadegörelse förekommer.

Lodjur. Under 1930-talet förekom lodjur med säkerhet endast inom Bjurholms kommun och påstods att något djur fanns i gränstrakterna mellan Sorsele och Malå kommuner. Numera iakttas lodjursspår och skadegörelse inom så gott som hela länet. Även på kalfjället har lodjuret under de senaste åren rivit renar. Av tabell 2 framgår att lodjurets skadegörelse är omfattande. Som jag tidigare framhållit upptäckas med säkerhet ej alla skadefall. För samerna blir lodjurets skadegörelse särskilt kännbar. De kunna ej ha alla renar under kontroll vid de långa flyttningarna till och från vinterbeteslanden och ha funnit det nödvändigt att utfästa ersättning till den som rapporterar iakttagen skadegörelse på renar. De ha i början av juli månad begärt att jakttiden för lodjur skall ändras från december—januari till januari—mars och att skottpengar skall utbetalas för fällda lodjur. I yttrandet den 19 juli i år har jag tillstyrkt bifall till framställningen så tillvida,

att jakttiden bör bestämmas till januari—februari men avstyrkt att skottpengar utbetalas. Som skäl för tillstyrkandet har jag åberopat det ringa intresse som nu finns för jakt på lodjur och de få timmarna dagsljus under december månad. Jag anser det vara synnerligen olyckligt om lodjur skulle fridlysas under hela året även om fridlysningen kombineras med viss licensjakt. Lodjursjakt är i regel tidsödande och ger jägaren dålig ersättning för mödan. Det är därför inte sannolikt att tillräcklig beskattning av stammen kan uppnås genom utfärdande av licenser. Skall något resultat nås torde det bli nödvändigt att bedriva sådan jakt genom särskilt anställda personer. En sådan jakt kan bli dyrbar för det allmänna och ge dåligt resultat. Enligt gällande lagstiftning får djurägare anställa »nödvarnsjakt» inom område där han har jakträtt. Renskötande samer ha endast jakträtt inom lappmarken men vistas med sina renar vintertid utom denna. Särskilt i nordvästra delarna av Ångermanland, där lodjursstammen är kraftig, få samerna således ej genom jakt skydda sina renar. En ändring av dessa bestämmelser därefter, att renägaren medges rätt att till skydd för sina renar fälla skadegörande rovdjur på trakt där de äga uppehålla sig med renar är därför behövlig.

Vargen. Inom Västerbottens län förekommer sedan flera år varg endast sporadiskt. De komma alltid norrifrån. Eftersom varg i nordligaste delarna av Skandinaviska halvön är förhållandevis vanlig torde det ej föreligga någon risk för att djurarten utrotas. Något skydd för vargen torde därför ej behövas.

Kungsörnen. Under senaste 4 åren har antalet örnar i fjälltrakterna ökat men ej i sådan omfattning att jakt på djurarten bör få förekomma.

Övriga rovfåglar. Någon påtaglig ändring av förekomsten inom Västerbottens län har ej skett och gällande fridlysning bör bibehållas.

Inom länets fjällområde förekommer jakt på morkulla och sjöfågel i mycket obetydlig omfattning och någon vårjakt förekommer ej såvitt jag känner till.

Umeå den 23 september 1958

H. Ritzén

Lappfogdarna i Norrbottens län:

Medlemsförslaget synes gå ut på en undersökning av möjligheterna att åstadkomma likasyftande bestämmelser angående jakt- och fridlysningstider m. m. i de fyra nordiska länderna. Vilt av olika kategorier, främst större däggdjur, bl. a. rovdjuren, men även ett flertal fågelarter, har en viss rörlighet över gränserna. Det bör enligt förslagsställarna ligga i alla ländernas intresse att med gemensam målsättning i fråga om jakt- och viltvård träffa föranstaltningar, som kan främja denna målsättning.

Förslaget om en utredning i ämnet synes väl grundat och bör enligt vår uppfattning förverkligas. I olika avseenden förekommer nu besvärigheter med avseende på jaktutövning i gränsområdena på grund av bristande överensstämmelser angående jakttider m. m. Åtskilligt vore att vinna ifall bestämmelserna om viltvården gjordes mera enhetliga.

Vi förutsätter att en blivande utredning kommer att taga närmare ställning till de rekommendationer som ingår i protokollet från de av förslagsställarna åberopade förberedande nordiska överläggningarna i ämnet den 10 maj 1957 och anser oss sålunda icke nu böra uttala oss däröver.

Luleå den 23 september 1958

Erik Hedbäck

Lappfogde i Norrbottens norra distrikt

Erik Malmström

Lappfogde i Norrbottens södra distrikt

Svenska jägareförbundet:

Förbundet är ense med förslagsställarna om att det huvudsakligen är ett nationellt spörsmål, i vilken utsträckning man genom särskilda fridlysnings- och jakttider vill skydda vildnaden, även om anledning kan finnas till inter-nordisk samverkan i fråga om vissa djurslag. Detta samråd synes emellertid icke böra förläggas till regeringsplanet.

De nordiska jägareförbunden äro sedan år 1947 sammanslutna i Nordiska jägares samarbetsorganisation. Enligt artikel 1 i organisationens stadgar är dess syfte bland annat »att stödja strävandena för en likartad nordisk lagstiftning under vederbörligt hänsynstagande till jaktförhållandena i varje särskilt land». I artikel 2 utvecklas syftet ytterligare: »Samarbetsorganisationens medlemmar skola söka främja viltvården och i samband därmed även söka åstadkomma så överensstämmande fridlysningsbestämmelser som möjligt, icke minst med hänsyn till det sträckande fågelviltet. De kunna till främjande av nordiska intressen samarbeta med andra internationella organisationer med samma syfte och karaktär som de till samarbetsorganisationen anslutna förbunden.» Redan före år 1947 höllos nordiska jägarkongresser.

I maj 1954 tillsatte organisationens arbetsutskott den s. k. nordiska fridlysningskommittén, som haft till huvudsaklig uppgift att utreda frågan om viss samordning av fridlysningsbestämmelserna utmed landgränserna, att undersöka möjligheterna för samordning av fridlysningsbestämmelserna för de flyttande sjöfåglarna samt att beträffande de s. k. stora rovdjuren söka ernå samstämmighet i fråga om skottpengar och fridlysningsstider m. m.

Organisationen håller kongress vart femte år. Under kongressperioden 1952/57 var presidiet förlagt till Sverige och är under innevarande period förlagt till Norge, dit även fridlysningskommitténs presidium flyttats. Vid IX nordiska jägarkongressen, som ägde rum i Saltsjöbaden den 17—18 juni 1957, redovisades bland annat fridlysningskommitténs verksamhet och på

grundval av kommitténs förslag gjorde kongressen vissa uttalanden, som fogas vid detta yttrande [*se Bihang 4*].

Vid de överläggningar, som hållits inom samarbetsorganisationen, såväl på kongressen som inom arbetsutskottet och fridlysningskommittén, ha intressemötsättningarna visat sig vara betydande i fråga om de lämpligaste fridlysnings- och jakttiderna beträffande åtskilliga av de djurslag, som förtecknats i det vid förevarande medlemsförslag såsom tillägg fogade protokollet. Björnen och lodjuret betraktas närmast som naturskyddsobjekt i Sverige och detsamma gäller, om än icke lika markant, järven. Kungsörnen, havsörnen, alla ugglearter utom kattugglan samt alla falkar äro fridlysta i Sverige. I Norge torde björnen, järven och lodjuret liksom örnarna alltjämt anses som skadedjur, vilket lärer sammanhänga med att fårskötseln där är av betydligt större omfattning än i Sverige.

Jakten efter morkulla betraktas inom Svenska jägareförbundet som ett icke blott nordiskt utan västeuropeiskt problem. De svenska jägarna hävda, att ett vårjaksförbud i produktionslandet Sverige är orimligt, så länge vår- och vinterjakt är tillåten i konsumtionsländer sådana som Danmark och Tyskland — genomgångs- respektive övervintringsland. Problemet blir icke mindre, eftersom höstjakten efter morkulla ger dåligt resultat i Sverige. I Norge, som också är produktionsland, lär man sträva efter återgång till vårjakt. Det torde knappast vara oriktigt att påstå, att ett samarbete med utomskandinaviska länder är en förutsättning för interskandinavisk enighet i fråga om morkulljakten.

Vårjakten efter sjöfågel har från och med innevarande jaktår förbjudits i produktionslandet Sverige. Men de svenska ornitologerna ha i år kunnat göra sådana iakttagelser beträffande sjöfågelsträcken, att det synes sannolikt, att man måste ompröva ställningstagandet beträffande denna jakt. Även sjöfågeljakten är för övrigt ett internationellt problem, som man från västtysk sida förklarar sig vilja lösa före frågan om morkulljakten.

Förbundet har med dessa exempel velat visa, att det för närvarande knappast kan anses möjligt för statsmakterna i Norden att utforma bestämmelser om fridlysnings- och jakttider efter principer, som äro ensartade för de nordiska länderna, beträffande sådana viltarter, som växla eller sträcka mellan eller genom de nordiska länderna och som äro i behov av skydd. Intressemötsättningarna äro alltför stora såväl i fråga om behovet och önskvärdheten av skydd för vissa stora rovdjur och rovfåglar som beträffande jakten efter vissa s. k. matnyttiga viltarter. Vidare har viltforskning ännu icke bedrivits tillräckligt länge och omfattande inom de nordiska länderna för att man på vetenskaplig grund skall kunna fastslå efter vilka principer ensartade bestämmelser böra utfärdas. Detta gäller icke minst behovet av skydd för olika djurslag. Det vore visserligen konsekvent att i varje nordiskt land beträffande varje inom något av dessa länder helt eller delvis fridlyst djurart införa det för närvarande mest omfattande skyddet, men ett sådant tillvägagångssätt måste, som även förslagsställarna få anses ha konstaterat, anses orimligt. Förbundet har ändock velat nämna denna »möjlighet», ef-

tersom den uppfattningen torde vara allmän bland jägarna i Norden och i varje fall inom Sverige, att man icke vill avstå från rätten till jakt efter ett visst djurslag inom ett produktionsområde med mindre åtminstone motsvarande inskränkning göres inom konsumtionsområdena. Det bör emellertid även framhållas, att förbundet skulle finna det synnerligen olämpligt att skapa ensartade bestämmelser genom att i vårt land förlänga jakttiderna beträffande djurslag, vilka äro fredade under kortare tid i grannländerna.

Förbundet vill vidare erinra om att det tillsammans med Svenska naturskyddsföreningen och Sveriges ornitologiska förening utgör den svenska sektionen av den Internationella fågelskyddskommittén. Än vidare vill förbundet framhålla, att på förbundets initiativ bildats ett förtroenderåd mellan naturskyddsföreningen, ornitologiska föreningen och förbundet. Inom detta råd hållas årligen överläggningar i närvaro av representant för kungl. domänstyrelsen, innan förbundets överstyrelse upprättar sitt förslag till jakttider under närmast följande jaktår. Naturskyddsföreningen är dessutom tillförsäkrad rätten att utse en ledamot jämte ersättare i förbundets överstyrelse.

Det är förbundets bestämda uppfattning, att man inom ramen för redan existerande samarbetsorgan, nationella och internordiska samt i förekommande fall internationella, och under förutsättning av intensifierad forskning har de bästa möjligheter för att successivt och ändock inom rimlig tid åvägabringa önskvärd samordning av fridlysnings- och jakttiderna inom de nordiska länderna. Det vore dock värdefullt, om ovan nämnda förtroenderåd kunde utbyggas till ett nordiskt råd. Uttalanden av ett sådant råd torde få tillmätas en helt annan betydelse än uttalanden från en konferens, i vilken deltagit allenast representanter för naturskyddsföreningarna i Norden.

Slutligen vill förbundet framhålla, att det får anses utomordentligt angeläget, att en betydligt intensifierad och mera planmässig viltforskning möjliggöres inom Sverige, där resurserna på detta område för närvarande äro avgjort sämre än i Danmark och Finland.

Under åberopande av vad sålunda anförts får Svenska jägareförbundet förorda, att föreliggande förslag om samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt i de nordiska länderna icke måtte föranleda någon Nordiska rådets åtgärd.

Stockholm den 24 september 1958

Svenska jägareförbundet

P. A. Sköldin

Tore G. Brodd

Svenska naturskyddsföreningen:

Med anledning av Eder remiss den 29 augusti 1958 angående förslag om samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt i de nordiska länderna får Svenska naturskyddsföreningen vördsamt anföra följande.

En nordisk samordning av fridlysnings- och jakttiderna för vissa slag av vilt samt icke jaktbara djur skulle ur naturskyddssynpunkt vara av största värde.

I Nordiska rådets tryck inför 6:e sessionen 1958 — Sak A 24 — finnes intaget protokoll från nordisk överläggning som föreningen den 10 maj 1957 anordnat i frågan. Föreningen ansluter sig till de uttalanden som därvid gjorts. Särskilt vill föreningen understryka betydelsen av att skyddsbestämmelserna blir ensartade för björn, järv, lo, kungsörn, havsörn, berguv samt övriga rovfåglar och ugglor liksom att vårjakten på morkulla och sjöfågel regleras på likartat sätt.

Det må här erinras om de europeiska strävanden som nu äger rum inom Internationella naturskyddsunionen (IUCN), Brüssel, och Internationella fågelskyddskommittén (The International Committee for Bird Preservation), London, i syfte att efter amerikanskt föredöme anordna en kedja av europeiska fågelreservat längs flyttningsvägar och övervintringsplatser. Dessa strävanden tar i första hand sikte på ett utökat skydd för stammarna av gäss, simänder, dykänder och vadarfåglar. De vid Internationella fågelskyddskommitténs sammanträde i Helsingfors den 1—5 juni 1958 antagna resolutionerna biläggs, bilaga 1 [*se Bihang 5*].

Föreningen får med hänvisning till det anförda livligt tillstyrka att hos de nordiska regeringarna förordas erforderliga åtgärder i den riktning som angivits i det remitterade förslaget.

Stockholm den 24 september 1958

Svenska naturskyddsföreningen

Gösta Walin

Ordförande

BIHANG 1

PM rörande jakttider och fridlysningsbestämmelser i Norge

(*Av Norges Landbruksdepartement*)

Jakttiden for elg, hjort, villrein og rådyr og for våre viktigste jaktbare småviltarter (hare, ekorn, skogsfugl, ryper og ender) er ikke fiksert i jaktloven, men fastsettes av landbruksdepartementet (viltstyret) innenfor be-

stemte yttergrenser som er fastlagt i loven. For en rekke andre, som jaktvilt stort sett mindre vesentlige arter, er jakttiden fastsatt direkte i loven. Det gjelder f. eks. bjørn, sjøfugl, en rekke vadefugler m. fl. For enkelte arter slik som ulv, jerv, gaupe, rødrev og en rekke rovfugler og skadefugler er det ikke fastsatt noen fredningsbestemmelser i det hele tatt slik at de er jaktbare året rundt.

Ved fastsettelse av jakt- og fredningsbestemmelsene for de forskjellige viltarter er det en rekke forskjellige hensyn som spiller inn, ikke bare rent biologiske og jaktlige, men også sosiale og økonomiske hensyn, hensyn til andre næringer og interesser, lokale og geografiske forhold, humanitære hensyn og til dels også et visst hensyn til den alminnelige opinion.

Norsk jaktlovgivning er ikke til hinder for at det for en og samme viltart fastsettes forskjellige jakttider i forskjellige deler av landet. Tvert i mot ligger det vel heller til grunn for det system som ble innført med jaktloven av 14. desember 1951, hvorefter jakttidene i stor utstrekning skal fastsettes av administrasjonen, en forutsetning om at det kan være aktuelt med ulike jakttider for forskjellige deler av landet. Til dels har slike bestemmelser også vært fastsatt og må forutsettes også heretter å ville være aktuelle.

De fleste av de viltarter som har særlig interesse som jaktvilt i Norge, må betegnes som ganske stasjonære, og for viltbestanden antas det å være uten vesentlig betydning om jakttidene er noe forskjellige i ulike områder.

Fra enkelte grensetrakter mot Sverige har det vært anført at det ville være ønskelig med samme jakttid for elg på begge sider av grensen, men det er ikke grunn til å anta at det av hensyn til elgstammen i disse områder spiller noen rolle av betydning om jakttiden er forskjellig. De praktiske ulemper som kan oppstå ved forskjellig jakttid, antas ikke å være større eller andre enn de som vil oppstå ved at det også innenfor de enkelte land er områder med forskjellig jakttid for elg slik som f. t. i Sverige og tidligere også her i landet.

Det er kommet fram enkelte besværingar fra norsk side i enkelte grensestrøk mot Sverige over at svenskenes mer vidtgående fredningsbestemmelser vedrørende bjørn og gaupe har vært til skade for småfehoidet, særlig saueholdet, men det er uklart hvilke realiter som eventuelt kan ligge til grunn for besværingene.

Den norske jaktlov tillater ikke jakt på ender og rugde og — med helt spesielle unntak som antas uten interesse i foreliggende forbindelse — heller ikke på sjøfugler i vårsesongen. Ved fastsettelse av begynnelsesdatoen og varigheten av høstjakten for disse arter, som for enders og rugdes vedkommende ikke kan utstrekkes lenger enn til 23. desember, må det bl. a. tas hensyn til fuglenes trekk. Det er neppe trolig at det innenfor lovens nåværende ramme og slik jakten på disse fugler foregår her til lands, kan spille noen rolle for de andre land som er tilsluttet Det Nordiske Råd hvilken jakttid som blir fastsatt her i landet.

Det er vanskelig å skjønne at det for tiden i det hele kan ha særlig interesse fra norsk side å tilstrebe noen videregående koordinering av jakt- eller fredningsbestemmelser for vilt.

De viktigste for tiden gjeldende jakttider er:

Elg: 1.—10. oktober.

Hjort: 15. september—14. oktober.

Villrein: 1.—25. september.

Rådyr: 1. oktober—23. desember.

Bjørn: 15. mai—31. oktober

Bever: 15. oktober—30. november (jakt bare tillatt i noen enkelte områder).

Fjellrev: totalfredet.

Mår: totalfredet men med adgang til jakt i enkelte områder i tiden 15. desember—31. januar.

For de viktigste jaktbare småviltarter (hare, skogsfugl, ryper, ender m. fl. henvises til detaljert oversikt i den offisielle almanakk. Jakttidene for disse arter er ikke ens over hele landet.

For en rekke ikke særskilt spesifiserte fuglearter, derunder sjøfugl, bekkasiner, m. fl. er jakttiden fra 21. august—utgangen av februar.

Totalfredet er for tiden: svaner, ærfugl, ekonge, havsul, havhest og dverg-måke, alle ugler unntatt hubro og snøugle. Rapphøns er totalfredet, likeså fasaner med unntak for et par herreder i Østfold fylke.

Med enkelte spesielle unntak er det forbudt å ta bort egg av fredede fugler. Det er adgang til fredlysing av egg og dunvær.

Vilt som gjør skade kan på visse vilkår felles uten hinder av fredningsbestemmelser.

Oslo, 27. mars 1958

BIHANG 2

1953 års björnutredning avseende Jämtlands län

I januari månad 1954 utsändes av Jämtlands läns jaktvårdsförening till alla lokala jaktvårdsorganisationer, skogsbolag, revirförvaltare och samtliga älgjaktlag i länet ett cirkulär, vari bl. a. begärdes uppgifter rörande gjorda iakttagelser av björn eller färska visten eller spår av björn i samband med 1953 års älgjakt. Beträffande en del socknar, främst i norra Jämtland och Härjedalen, varifrån ett större antal rapporter influtit, och där det varit svårt att vid skrivbordet göra en sammanställning, har samtliga rapporter rörande visst område tillställts en på orten intresserad och kunnig person, vilken kontaktat rapportörerna, fullständigt uppgifterna och sökt eliminera eventuella dubbelräkningar.

En sammanställning rörande beräknat antal djur med ledning av såväl dessa sockenrapporter samt rapporterna inom länet i övrigt följer här nedan.

<i>Socken</i>	<i>Hona med 2 ungar</i>	<i>Hona med 1 unge</i>	<i>Totala an- talet björnar</i>
Frostviken	4	2	40
Alanäs	3	—	10
Ström	4	1	22
Hotagen	1	—	5
Laxsjö	—	—	2
Övriga Jämtland	—	1	13
Storsjö	—	—	2
Tännäs	—	1	5
Vemdalen	—	—	5
Hede	—	—	15
Linsell	1	2	10
Sveg	1	—	10
Lillhärdal	2	1	15
Övriga Härjedalen	—	—	2
	Summa 16	8	156
Avgår befarad dubbelräkning vid sockengränserna, ca 25 %	4	2	39
	Totalt 12	6	115

Produktionen för året skulle alltså vara ($12 \times 2 + 6 \times 1 =$) 30 djur.

Under förutsättning att »hona med ungar» kan vara »hona med årsungar» eller »hona med fjolårsungar» d. v. s. två års produktion, så blir dock minimiproduktionen 15 ungar år 1953. Troligtvis torde dock »hona med ungar» i de allra flesta fall vara »hona med fjolårsungar», enär spåren efter årsungar i regel äro så obetydliga, att de ej observeras. Det förhållandevis ringa antalet honor med ungar skulle sålunda kunna bero på att månget »ensamt» djur i verkligheten är en hona åtföljd av en eller annan årsunge.

BIHANG 3

Skrivelse från lappfogden i Jämtlands län till länsstyrelsen i samma län

Stammen av lodjur har för varje år ökat på ett för renskötselutövarna mycket oroande sätt. Årligen tillfogas renägarna skador till betydande belopp. Förlusten kan, därest den drabbar renägare med förhållandevis litet renantal, förorsaka, att denne vållas sådant avbräck i sin rörelse, att han tvingas upphöra med renskötseln för att övergå till för tillfället mera inkomstbringande verksamhet. Det är icke alltför ovanligt, att lodjur på ett begränsat område dödar tio renar eller flera. Bland annat i tidningspressen sisliden vinter relaterade fall bekräfta detta. Därest dessa renar tillhöra samme renägare, innebär detta ett inkomstbortfall för denne på 1 200—1 500

kronor. Statsmakterna ersätta visserligen dylika förluster, men skadan måste på visst sätt kunna sättas i samband med viss rovdjursart, vilket förutsätter, att det dödade djuret återfinnes så gott som omedelbart efter det att rovdjuret slagit till. Alla gånger lyckas icke detta. I rovdjurens spår följa nämligen asätande djur, företrädesvis räv och korp, som effektivt sopa bort spåren efter det dödade djuret. I dylikt fall utgår således icke ersättning.

Möjligheterna att för närvarande reducera stammen av lodjur äro med nuvarande författningsbestämmelser mycket inskränkta. Allmän jakttid förekommer, men denna infaller regelmässigt under tiden 1 december—31 januari, således under årets allra mörkaste tid, då dagarna äro kortast. Under hänvisning till bland annat sagda förhållanden hemställde år 1955 ordningsmännen i Frostvikens lappbyar hos Kungl. Maj:t om dispens från gällande bestämmelser för att kunna under gynnsammare förhållanden bedriva jakt efter lodjur. Ansökningen avslogs sannolikt med den motiveringen, att lapp redan nu äger rätt att till fredande av sina renar döda det angripande djuret. Enligt jaktstadgans bestämmelser erfordras dock härför att ren dödsats eller skadats och skälig anledning finnes antaga att angreppet skall upprepas samt att renägaren äger rätt till jakt å området ifråga. Därest rovdjuret och renägaren uppehålla sig på renbetesfjällen här i länet, blir förhållandet relativt enkelt. På dylika områden äger nämligen renskötande lapp enligt bestämmelserna i renbeteslagen rätt till jakt. Det bör dock observeras, att renägare under annan än ordinarie jakttid icke äger rätt att i preventivt syfte nedlägga lodjur. Ett angrepp från lodjuret, som förorsakat antingen rens död eller att densamma skadats, förutsättes för att renägaren skall äga ingripa. Därest rovdjuret och renägaren befinna sig på annan mark, har den senare att innan han vidtager åtgärder för renarnas fredande skaffa sig rätt till jakt. Därest han icke känner till vem som äger den aktuella marken, måste renägaren således i första hand göra sig underrättad härom, varefter han med vederbörande markägare träffar avtal enligt vilket jakträtt för det speciella fallet tillförsäkras honom. När renägaren sålunda iakttagit alla formaliteter, kan han återvända till renhjorden för att nedlägga rovdjuret. Det är då icke alltför ovanligt att renägaren upptäcker att han, istället för att vid detta tillfälle förekomma rovdjuret, själv blivit förekommen. Detta kan under hans bortovaro ha rivit flera renar, varjämte renhjorden i panik skingrats. För det extra arbete som renägaren i sistnämnda avscende åsamkas, utgår icke ersättning.

Enligt vissas uppfattning skulle lodjuret angripa renar eller andra tamdjur endast därest detsamma lider brist på föda. Mot denna uppfattning står en annan, enligt vilken lodjuret angriper endast av lust att döda. Till stöd för sistnämnda uppfattning åberopas, att samma lodjur på mycket begränsat område dödar så många renar, att det under inga förhållanden har möjlighet att använda djuren till mat. På kort tid hinner djuret således ställa till avsevärda skador i synnerhet vintertid, då renarna hållas samlade i renskötsel. Dessa trakter ha alltmera kommit att tjäna som lodjurens köttbodar. Renen är ett utpräglat vanedjur, som år efter år uppsöker samma plat-

ser, och man borde kunna antaga, att en vana att följa renarna utbildat sig bland lodjuren. På annat sätt kunna de stora skadorna icke förklaras. Under nyss förfluten vinter ha skadorna i förevarande avseende varit mycket kännbara för renägarna i frostvikenbyarna. Väderleks- och betesförhållandena gjorde nämligen att man, som eljest alltid sker, icke kunde fullfölja de renskiljningar vilka föregå flyttningarna till vinterlanden. När man dessutom hade tillryggalagt en del av flyttningssträckan, voro renarna till följd av betesbrist så svaga, att flyttningarna måste avbrytas och kvarter för vintern sökas. Vid dylikt förhållande våga renägarna icke samla renarna eller hålla dem samlade som under normala år. Av de ansträngningar, för vilka renarna då utsättas, skulle nämligen många djur duka under. Följden av att renarna sålunda hänvisats att på egen hand söka sig föda, har blivit att de utspritts över större områden än vanligt. Lodjur ha också kunnat härja mera ostört än under normala förhållanden. På ett relativt begränsat område inom Ströms kommun ha renägarna i Frostvikens södra lappby under vintern funnit 20 stycken lodjursrivna renar. Man kan förmoda, att antalet är åtskilligt större. Resterna av alla rovdjursrivna renar torde nämligen icke ha återfunnits. Därest sålunda betes- och väderleksförhållanden äro ogynnsamma, drabbas renägarna, förutom av detta, av rovdjursskador hårdare än under normala år.

Såsom nyss beskrivits äro författningsbestämmelserna allt annat än ägnade att medge reducering av lodjursstammen. De äro dessutom så komplicerade, att de enbart härigenom torde avhålla från att överhuvudtaget försöka döda lodjur. En reducering bör i vart fall genomföras, och frågan är då huru denna skall komma till stånd. För närvarande torde lodjuret ifråga om skador på tamdjur vida överträffa vargen och järven. Sistnämnda djurslag äger enligt bestämmelserna i jaktstadgan envar skjuta även å annans jaktområde, såvida vargen eller järven bevisligen uppehåller sig i trakten. Vederbörande får dessutom behålla de djur av nämnda slag han därvid fäller. Starka skäl torde för närvarande tala för att i detta avseende, med hänsyn till det anförda, jämställa lodjuret med varg och järv åtminstone i detta län. Kunde man dessutom nå så långt, att jämförelsen fullständigades i så måtto, att belöning utfästes för dödande av icke blott varg eller järv utan även lodjur, skulle detta säkert sporra till intensivare jakt och på lång sikt medföra en uttunning av bestånden. Ytterligare två uppenbara fördelar skulle ernås: lodjuret finge, oavsett vem jakträtten tillhörde, jagas varhelst det påträffades, vilket i motsats till de nuvarande bestämmelserna kunde stå klart för envar, samt löslöpande hund kunde i motsats till vad fallet är nu användas vid dylik jakt under hela året.

Från naturskyddshåll torde gentemot det avgivna förslaget kunna anföras, att faran för lodjurets utdöende i landet skulle bli alltför stor. Med kännedom om svårigheten att bedriva jakt efter djuret kan emellertid antagas, att, med hänsyn till stammens utbredning enbart i detta län, dessa farhågor äro överdrivna. Något måste otvivelaktigt göras för att lindra plågan. Huru än effektivt jakten bedrivs, torde lodjur i alla fall finnas i framtiden. Så stora bestånd som de nuvarande äro dock allt annat än önskvärda

Jag vill med det anförda visa, att tiden är mogen för en författningsändring i förevarande avseende. Man kan icke förvänta att de uppgifter som nu lämnats utan vidare kunna godtagas. Sannolikt erfordras ytterligare utredning. Jag anhåller därför, att länsstyrelsen hos Kungl. Maj:t begär att snara åtgärder vidtagas för reducering av lostammen, åtminstone i detta län.

Östersund den 12 juni 1958

BILAGA 4

Resolutioner, antagna vid 9:e nordiska jägarkongressen den 17—18 juni 1957

I. Nordisk rapportcentral

Redaktionskommittén föreslår kongressen att besluta om upprättande av en nordisk rapportcentral för de till organisationen anslutna länderna. Centralen skall vara förlagd till det land som för varje tid håller det internordiska sekretariatet, alltså för kommande 5-årsperiod Norge. Rapportcentralens organisation och arbetsordning fastställs av fridlysningskommittén.

Kongressen beslutade godkänna förslaget.

II. Simänderna

a) Rapportering 2 gånger om året före den 1 maj och den 1 augusti från samtliga nordiska länder till den gemensamma rapportcentralen med därav följande möjlighet för jägareförbunden i respektive länder att vid katastroftillfällen föreslå temporära ändringar i gällande jakttider;

b) fortsatt utredning genom samarbetsorganisationens arbetsutskott eller dess fridlysningskommitté om möjligheterna till viss samordning av de ordinarie jakttiderna, därvid förhandlingar även bör upptagas med jägareorganisationerna i »konsumtionsländerna» utanför Norden, i första hand Västtyskland, Belgien och Holland;

c) intensifierad forskning beträffande ändernas näringsekologi och flyttningar, utredning rörande de reglerade eller förorenade vattendragens inverkan på ändernas livsbetingelser samt undersökning av möjligheterna att utlägga ett antal reservat eller frimråden för änderna i framför allt Finland, Norge och Sverige.

III. Dykänderna

Kongressen hemställer, liksom beträffande simänderna, att rapportering skall ske till den nordiska rapportcentralen samt att mellan medlemsförbunden växlas sådana uppsatser, som kortfattat och sakligt lämna upplysning i sjöfågelfrågan och som äro lämpliga att publicera i de berörda ländernas facklitteratur (medlemsförbundens jakttidsskrifter). Endast genom upplysning av detta slag kan den nödvändiga opinion skapas bland de nordiska ländernas jägare, på vilken förbättrade lagstiftnings- och fridlysningsbestämmelser kunna byggas.

För Finlands och Sveriges del uttalar kongressen som sin åsikt, att det vårskytte som i dessa länder bedrives, måtte begränsas så effektivt, att någon nämnvärd skada icke åsamkas sjöfågelstammen, och helt förbjudas sådana år, då stammarna av någon orsak blivit väsentligt decimerade.

Ett exempel, som manar till efterföljd, kan nämnas, nämligen den utvidgade fridlysningen av ejdern, som givit positiva resultat.

Det vore önskvärt, om Danmark till en början ville taga frågan om totalfredning av ejderhonorna under allvarligt övervägande.

Där en fågelstam anses hotad, har fridlysningskommittén ifrågasatt möjligheten att förbjuda handel med sådana fåglar, om ett sådant förbud kan antagas medföra en ökning av stammen.

Kongressen hemställer till de deltagande länderna att överväga varje framställning om tillfällig fredning av fågelarter, som grundas på styrkta, alarmerande rapporter från produktionsområdena.

IV. Morkulljakten

Enighet råder om att intet vilt bör jagas under dess fortplantningstid, bortsett från vissa slag av pälsvilt och rovvilt.

Med hänsyn till de lämnade upplysningarna och särskilt till att förhållandena i de nordiska länderna äro olika samt önskemålen inom respektive länder svåra att sammanjämka, finner kongressen det icke möjligt att nu göra något uttalande i frågan om vårjakt på morkulla. Det slutliga avgörandet av denna fråga bör anstå, till dess man fått tillfälle att gemensamt närmare undersöka frågan eller till dess den nordiska rapportcentralen påkallar ett avgörande.

Kongressen finner det slutligen angeläget att möjligheter skapas för en tidigare norsk höstjakt efter morkulla.

V. Rovdjurs- och rovfågel frågan

För björnens, vargens och järvens vidkommande vill kongressen förorda, att där skottpengar utbetalas för dessa djur, bör de olika nordiska ländernas departement och myndigheter söka finna en lösning genom samverkan på statlig, läns- eller kommunal basis länderna emellan.

Beträffande lodjuret, för vars fällande skottpengar utbetalas i Finland och Norge, rekommenderar kongressen att det i Sverige tillämpade systemet med skadeersättningar ur statskassan för lodjursriven tamboskap bör gälla även i grannländerna.

Kongressen anser vidare, att såväl kungsörn som havsörn bör vara fredade under hela året i samtliga nordiska länder under förutsättning dels att licensjakt efter skadegörande exemplar kan medgivas, dels att staten betalar skadestånd i förekommande fall.

Då det är kongressens uppfattning, att ännu mycket är okänt beträffande såväl de stora som de små rovdjurens liv, rekommenderas fortsatt och intensifierad forskning i detta ämne, därvid man icke bör bortse från märkningarna.

**Resolutioner, antagna vid Internationella fågel-
skyddskommitténs 11:e internationella
konferens den 1—5 juni 1958¹**

Vid Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens i Helsingfors, Finland, den 1—5 juni 1958, i vilken deltog ombud för de nationella sektionerna i Belgien, Canada, Danmark, Finland, Frankrike, Indien, Island, Italien, Japan, Nederländerna, Norge, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Sydafrikanska unionen, Tjeckoslovakien, USA, Venezuela, Västtyskland och Österrike, representanter för International Wildfowl Research Bureau, International Union of Biological Sciences, International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (Internationella förbundet för skyddandet av naturen och naturtillgångarna), Scandinavian Committee on the Prevention of Oil Pollution of the Sea (Skandinaviska kommittén för förhindrandet av havsvattnets förorenande genom olja) samt en observatör från Sovjetunionen, antogs enhälligt följande resolutioner:

1. Under beaktande av att det fortfarande allmänt förekommer fördomar mot rovfåglar uppmanar Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens de nationella sektionerna att genom film, broschyrer och andra lämpliga medel sprida kännedom speciellt om de rovfågelsarter som är till nytta för jordbruket samt fördömer i synnerhet två företeelser, nämligen a) svartlistandet av vissa rovfåglar som skadliga samt b) utbetalandet av belöningar vid utrotandet av rovfåglar och ugglor.

2. Under beaktande av att berguven (*Bubo bubo*) blivit alltmer sällsynt i Europa och då dess användning som lockfågel medför en ytterligare reduktion av rovfågelsbeståndet, föreslår Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens respektive regeringar att överväga möjligheten av att förbjuda såväl import som export samt varje användande av denna art, död som levande, som lockfågel, dock med undantag för vetenskapliga ändamål.

3. Under beaktande av USA:s strävanden att förhindra förorening av dess territorialvatten och därtill gränsande vatten samt med hänsyn till att en internationell överenskommelse erfordras för kontrollen över fartygs förorenande av havsvattnet genom olja (varigenom andra länders kuster förorenas), för vilket ändamål 1954 års internationella konvention till förhindrande av havsvattnets förorenande genom olja tillkom, uttalar Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens sin förhoppning om att USA förenar sig med övriga sjöfartsnationer genom att under-teckna och ratificera nämnda konvention.

¹ Texten översatt från engelska.

(I punkt 4—6 riktas samma uppmaning som i punkt 3 till regeringarna i Panama, Honduras och Liberia.)

7. Med hänsyn till att beståndet av den i Västeuropa övervintrande prutgåsen sedan början av 1900-talet beräknas ha minskat från 350 000 till 26 000 samt till att det kvarvarande beståndet löper fara att reduceras ytterligare, vilket bl. a. föranlett Belgien, Nederländerna, Nord-Irland, Storbritannien och Sverige att vidtaga nödåtgärden med en fridlysning under hela året av prutgåsen (*Branta bernicla*), uppmanar enträget Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens regeringarna i Danmark, Irland och Västtyskland att som en nödåtgärd tillsvidare fullständigt fridlysa denna.

8. Då en undersökning beträffande förekomsten i Europa av morkullan (*Scolopax rusticola*) givit vid handen, att häckningsbeståndet av denna ökat i vissa länder där vårjakt förbjudits, föreslår Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens av nämnda och etiska skäl, att regeringarna i de länder, där morkullan förekommer, förbjuder jakt på denna om våren.

9. En undersökning av det övervintrande beståndet av den vitkindade gåsen (*Branta leucopsis*) har givit vid handen, att de flockar, som övervintrar i Nederländerna (på västra stranden av Lauwerszee och särskilt i torrläggningsområdet »de Bant», i inlandet nära Terwispeel och i deltaområdet i sydvästra delen av Nederländerna) för närvarande utgör 50 % av häckningsbeståndet i norra Europa. Då det är troligt att det endast är i Nederländerna som den vitkindade gåsen kan finna trygga och passande fristäder för övervintring uttrycker Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens den förhoppningen, att nederländska regeringen till skydd för denna vidtager åtgärder för att bevara nämnda övervintringsplatser.

10. På rekommendation av International Wildfowl Research Bureau föreslår Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens, att alla länder genom lagstiftning eller på annat sätt vidtager åtgärder för att förhindra all jakt under perioder av sträng kyla eller andra extrema klimatförhållanden.

11. Enär vissa flyttfågelsarter visar tecken på att dö ut i Europa och exempelvis den alltmer omfattande torrläggningen av sumpområdena i Danmark, Frankrike, Italien, Nederländerna, Spanien, Storbritannien, Sverige och annorstädes visat sig utgöra ett allt större hot mot de vilda flyttfågelnas och andra fåglars möjlighet att finna passande och lugna platser för vila och föda, kommer Internationella fågelskyddskommittén — på rekommendation av International Wildfowl Research Bureau — att tillsätta ett internationellt utskott av vetenskapsmän och andra sakkunniga med uppdrag att utarbeta förslag till upprättandet av en rad »europiska» reservat och tillflyktsorter, varvid varje land skulle inbjudas att medverka till bildandet och underhållet av dessa, som skulle placeras på lämpliga punkter utmed flyttningsstråken på ett sätt, som överensstämmer med de olika arternas

behov. För genomförandet av detta projekt skall dessutom begäras medverkan av International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources och Conseil International de la Chasse.

12. Speciella ekologiska och psykologiska förhållanden har förorsakat, att beståndet av gråtruten (*Larus argentatus*), som varit fridlyst sedan början av 1900-talet, ökat så väsentligt, att denna utmed vissa kuster blivit ett allvarligt hot mot andra sjöfåglar. Fortlöpande observationer, utförda av den tyska sjöfågelskyddscentralen och Vogelwarte Helgoland, tyder på, att gråtruten, genom sin tilltagande vana vid människor och bebyggelse, blir ett allt större plågoris (artens koncentrerade förekomst vid fiskekajer och fiskerinärlingsområden har redan givit upphov till klagomål av hygieniska skäl).

Oaktat de tre största tyska gråtrutskolonierna Mellum, Langeoog och Memmert, genom samarbete med Internationella fågelskyddskommitténs särskilda utskott för frågor rörande måsproblemet, sedan flera årtionden kontrollerats genom avlägsnandet av ägg, och fastän stora ansträngningar har gjorts att i så stor utsträckning som möjligt utestänga gråtruten från andra kontrollerade sjöfågelsreservat, har det hittills icke varit möjligt att få önskad kontroll över det tyska gråtrutbeståndet.

Med hänvisning till ovannämnda förhållanden och under beaktande dels av att Nederländerna nyligen genom effektiva åtgärder reducerat landets bestånd av gråtrut, dels av att Danmark numera, som resultat av jakt under vintermånaderna, har ett acceptabelt bestånd, samt dels av att det är av yttersta vikt att gråtruten reduceras även utmed Västtysklands kuster, hemställer Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens att berörda departement i Västtyska förbundsregeringen och i respektive »Länder» måtte lämna den tyska sektionen och i synnerhet den tyska sjöfågelskyddscentralen, som är närmast ansvarig för kontrollen av gråtruten, det administrativa och ekonomiska stöd som behövs för att vidtaga snara kontrollåtgärder.

13. Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens, som med bestörtning uppmärksammat den minskade förekomsten av den vita storken i nästan alla länder i Central- och Västeuropa, uppmanar energiskt alla medlemsorganisationer, Conseil International de la Chasse, International Union for Conservation of Nature and Natural Resources samt alla ornitologiska föreningar att sträva efter att skydda den vita storken (*Ciconia ciconia*) och främja tillväxten av beståndet, bl. a. genom följande åtgärder:

1) Ett omedelbart förbud mot att på alla häckningsplatser och utmed alla flyttningsstråk, inberäknat Afrika, döda den vita storken.

2) Genom att uppmana de ledande kemikaliefabrikerna att genom forskning söka upptäcka ett selektivt insektspulver som är ofarligt för den vita storken.

3) Genom en vädjan till allmänheten i storkens europeiska häckningsområden att uppföra nya boplatser och att reparera gamla sådana.

14. Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens är djupt bekymrad över att antalet exemplar av den indiska jättetrappen (*Choriotis nigriceps*) snabbt minskat under de senaste åren. Kommittén uppskattar de ansträngningar som den indiska sektionen vidtagit för att trygga den fortsatta förekomsten av denna intressanta och pittoreska fågel, och uppmanar Indiens regering att synnerligen snabbt taga ställning till de rekommendationer om upprättandet av trygga fristäder för nämnda fågel, som framförts av The Bird Wing of the Indian Board for Wild Life.

Följande resolutioner antogs även.

15. Då vetenskapliga undersökningar visat att rovfåglar och ugglor i allmänhet är oskadliga, föreslår Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens att dessa skall fridlysas i alla länder. Härvid skall dock gälla det förbehållet att, då det visar sig nödvändigt att göra undantag från skyddsbestämmelsen, begärda åtgärder eller jakttillstånd kan beviljas, dock endast sedan natur- och fågelskyddsspecialister rådfrågats.

För resolutionen röstade: Belgien, Canada, Danmark, Finland, Frankrike, Island, Italien, Japan, Nederländerna, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Sydafrikanska unionen, Tjeckoslovakien, Västtyskland, USA, Venezuela, Österrike.

Mot resolutionen röstade: Norge.

16. Under beaktande av att små sångfåglar fortfarande i stor utsträckning utsätts för jakt och tillfångatagas för födoändamål i Frankrike, Italien och andra medelhavsländer oaktat det inte längre finns några tvivel om en sådan massutrottnings skadliga effekt, föreslår Internationella fågelskyddskommitténs 11:e internationella konferens, att såväl jakt som infångande och försäljning till föda av sångfåglar förbjuds, eller åtminstone, vad trasten beträffar, tillåtes endast under en kort period om hösten.

För resolutionen röstade: Belgien, Canada, Danmark, Finland, Frankrike, Indien, Island, Italien, Nederländerna, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Sydafrikanska unionen, USA, Venezuela, Västtyskland och Österrike.

Mot resolutionen röstade: Japan, med motivering att resolutionen var ofullständig enär Japan motsätter sig förbehållet för trastar och förordar fullständig fridlysning av alla sångfåglar.

Avstod: Norge.

Följande resolution, remitterad av kontinentaleuropeiska sektionens möte i Holland 1956, antogs av Internationella fågelskyddskommitténs konferens i Helsingfors sedan den delgivits samtliga nationella sektioner:

Internationella fågelskyddskommittén skulle anse det vara av betydelse, om varje person, som i kommersiellt syfte eller för snöd vinnings skull jagar flyttande vildfåglar, inte skulle kunna bli medlem av en naturskyddsförenings styrelse. Internationella fågelskyddskommittén hoppas dessutom att det skall bli möjligt att utsträcka detta förslag till att även gälla idrottsföreningars styrelser.

För resolutionen röstade: Belgien, Canada, Danmark, Finland, Frankrike,

Island, Italien, Japan, Schweiz, Tjeckoslovakien, USA, Västtyskland och Österrike.

Mot resolutionen röstade: Indien, Nederländerna, Norge och Storbritannien.

Avstod: Sverige, Sydafrikanska unionen och Venezuela.

BILAGA 3

PM rörande 1902 och 1950 års konventioner om skydd åt fåglar

1) *Konventionen den 19 mars 1902 angående skydd åt för åkerbruket nyttiga fåglar* (»convention internationale signée à Paris, le 19 mars 1902, en vue d'assurer la protection des oiseaux utiles à l'agriculture»). Enligt denna konvention skall för åkerbruket nyttiga fåglar — av vilka ett fyrtiotal uppräknas i en till konventionstexten fogad bilaga — beredas »fullständigt skydd». I avvaktan på att ett generellt förbud att döda sådana fåglar, att förstöra deras bon, ägg och späda ungar kan genomföras, skall de fördragsslutande parterna införa bestämmelser, som starkt begränsar fångsttider och -medel (exempelvis förbud att under sommarmånaderna fånga och döda vissa nyttiga fågelarter; förbud mot användande av snaror, nät m. m.). Enligt artikel 9 kan myndigheterna emellertid medgiva undantag från bestämmelserna i konventionen beträffande fåglar, som är skadliga för jakt och fiske eller för åkerbruket i viss trakt; i en till konventionen fogad bilaga uppräknas ett tjugotal arter skadliga fåglar.

Av de nordiska staterna har endast Sverige undertecknat och ratificerat konventionen, som trätt i kraft.

2) *Konventionsutkastet den 18 oktober 1950 om skydd åt fåglar*. Vid en internationell konferens i Paris den 17 och 18 oktober 1950, vid vilken Danmark och Sverige — men icke övriga nordiska länder — var representerade, utarbetades ett förslag till konvention om skydd för fåglar. Texten till konventionsförslaget har sedermera genom franska regeringens försorg på diplomatisk väg förelagts intresserade stater för undertecknande. Av de nordiska länderna har Sverige sedermera undertecknat — men icke ratificerat — konventionen. De övriga nordiska staterna har icke undertecknat denna.

Syftet med konventionen är att — mot bakgrunden av den fara för utrotning, som hotar vissa fågelarter, och av den oroande nedgången av beståndet av andra arter — att bereda fågelbeståndet ett generellt sett effektivare skydd än hittills. I artikel 2 heter det sålunda att vissa grupper av fåglar »i princip» skall vara skyddade; hit hör exempelvis flyttfåglarna under vissa tider av året samt arter, som hotar att bli utrotade eller »erbjuder vetenskapligt intresse». I artikel 5 stadgas förbud att döda och fånga fåglar på vissa närmare angivna sätt (exempelvis genom förgiftat lockbete och medelst automatvapen). Enligt artikel 6 kan undantag bevil-

jas därest inom ett visst område en fågelart utsätter gröda m. m. för skadegörelse eller hotar att utrota annan fågelart, som bör bevaras. I samma artikel stadgas också att myndigheterna i Island, Finland, Norge och Sverige — med tanke på förhållandena i dessa länder — skall äga befogenhet att »stadga undantag och tillåta vissa avvikelser från bestämmelserna i denna konvention».

Konventionen skall träda i kraft då den ratificerats av sex stater. Hittills har emellertid blott tre stater (Belgien, Nederländerna och Schweiz) deponerat sina ratifikationsinstrument, varför den ännu icke trätt i kraft.

Den 16 oktober 1958

BILAGA 4

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté¹

Såsom framgår av det vid medlemsförslaget som tillägg fogade protokollet har redan de nordiska ländernas naturskyddsföreningar utfört ett omfattande förberedelsearbete i syfte att nå fram till en ändamålsenlig samordning av reglerna i de nordiska länderna rörande fridlysnings- och jakttider för olika slag av vilt. På grundval av dessa förberedande utredningar bör nu saken kunna företagas till avgörande. Tidpunkten torde sålunda vara kommen för de ansvariga myndigheterna i de olika länderna att upptaga förhandlingar om de ändringar i gällande bestämmelser, som bör vidtagas för att åstadkomma den eftersträfvade samordningen av fridlysnings- och jakttiderna.

Det synes kommittén därför lämpligt, att rådet nu rekommenderar regeringarna att inleda förhandlingar med varandra på detta område. Som brukligt är bör därvid ett land få till uppgift att koordinera arbetet med saken i fortsättningen. I första hand gäller det att inbjuda företrädare från övriga länder till förhandlingar, så att arbetet kan komma i gång. Det synes kommittén önskvärt att vid dessa förhandlingar även företrädare för de intresserade djurskydds- och jaktvårdsorganisationerna beredes tillfälle deltaga.

Kommittén vill sålunda för sin del förorda, att rådet beslutar avge en rekommendation i överensstämmelse med innehållet i medlemsförslaget.

Visby den 24 september 1958

Bjarni Benediktsson *Holger Eriksen* *Nils Hønsvald* *Harras Kyttä*
Georg Pettersson *Olov Rylander* *Arvo Salminen* *Knud Thestrup*
 Förman

¹ Då kommittén avgav sitt utlåtande, hade endast Dansk havjagtforenings yttrande kommit rådet till handa.

Medlemsförslag

om samordnad turiststatistik

(Väckt av Folke Nihlfors, Helge Seip och Axel Strand)

I och med införandet den 1 maj 1958 av den fulla nordiska passfriheten bortföll den hittills utnyttjade möjligheten att med hjälp av kontrolluppgifter, insamlade av polispersonal vid passerandet av inomnordiska gränser, sammanställda statistiska uppgifter belysande omfattningen av utländskt resande i de nordiska länderna. Den på så sätt framkomna statistiken, med vars hjälp man kunnat få kännedom om dels antalet gränspasseringar (med fördelning på turister och övriga resenärer), dels antalet dagar som de utländska turisterna tillbringat i landet, har varit av en absolut taget och i relation till allmän europeisk standard god kvalitet. Den har haft sitt värde redan däri att den givit ett mått på en näring av betydelse; såsom exportgren betraktad ligger turismen idag i Sverige på åttonde plats och räknat sammanlagt för de nordiska länderna inbringar den utländska valutor till en summa av inemot en och en halv miljard svenska kronor.

I dagens läge torde det i de fyra länderna förhålla sig så, att turistströmmen registreras i avseende på nationalitet, då den passerar nordisk yttergräns. Det ligger emellertid i sakens natur, att ur en dylik registrering icke kan utläsas, vilka av de nordiska länderna som utlänningen avser att besöka (har besökt) utöver inrese-(utrese-)landet. Än mindre kan man härav utvinna någon kunskap om vistelsetidens längd. För de organisationer och organ inom Nordens länder, som har att bevaka intressena på turistområdet, är emellertid tillgången på dylik statistik av grundläggande betydelse. Den finner en viktig användning vid planeringen av den turistvärvande och turistinformerande verksamheten, framför allt i den mån denna — som ju för alla fyra länderna i tämligen betydande omfattning är fallet — bedrivs på främmande botten och utföres med hjälp av informationsmaterial på främmande språk. Även för de stora trafikföretagen med internationell trafik är tillgången till god turiststatistik av betydelse, ej minst såsom underlag för prognoser beträffande trafikens omfattning och inriktning på skilda marknader. Statistik beträffande resandets omfattning inforas regelbundet av sådana internationella organisationer, i vilkas arbete de nordiska länderna deltagit, bl. a. OEEC.

Inför den förändring som man kunde förutse att passfriheten skulle komma att medföra, när det gäller statistiken över det utländska resandets om-

fattning i de nordiska länderna, fördes vid skilda tillfällen på nordisk basis diskussioner mellan representanter för turistorganisationer, utlänningspolis och statistiska myndigheter. Den tanke man därvid framför allt diskuterade var möjligheten av att vid de nordiska yttergränserna till den utgående strömmen av utländska resande ställa korta frågor avseende att klargöra, vilka länder som berörts av vederbörandes besök i Norden och hur lång uppehållstiden därvid varit i vart och ett av dessa. Man tänkte sig att nedbringa den för statistikens framskaffande erforderliga arbetsvolymen genom att använda sig av slumpurvalsförfarande; vissa experiment med sådan metod utfördes även genom försorg av vederbörande passkontrollmyndigheter under hösten 1957 i Finland, Norge och Sverige och dessa experiment gav i princip positivt resultat. En dylik metod för framskaffande av tillfredsställande statistik över resandet i Norden och i vart och ett av Nordens länder förutsätter, i enlighet med sakens natur, att likartade observationer göres vid samtliga fyra länders yttergränsställen. Under nämnda, underhand förda diskussioner har det emellertid icke visat sig möjligt att få till stånd den sålunda avgörande enigheten. En anledning härtill har av allt att döma varit, att dylika nordiska gränsobservationer — även om de, i det praktiska arbetet, skulle behöva avse endast en bråkdel av den passerande utlänningsströmmens volym — av lätt insedda skäl skulle medföra en proportionsvis vida större belastning för ett av länderna — Danmark — än för de andra. Under diskussionerna har man inom de övriga länderna varit inne på tanken att söka finna en lämplig metod för att utjämna denna belastning.

I denna situation synes det oss vara en naturlig uppgift för Nordiska rådet, som ju självt varit den livligaste tillskyndaren av den passfrihet som förorsakat det här berörda bortfallet av statistik, att på lämpligt sätt taga sig an denna fråga.

Med stöd av vad som sålunda anförts hemställes därför,

att Nordiska rådet ville i rekommendationer till respektive regeringar föreslå, att medel anvisas för utredning av dels lämpligaste förfarande för att få till stånd tillfredsställande statistik efter införandet av passfriheten, varvid denna statistik bör vara av den naturen att uppgifterna för de nordiska länderna blir inbördes jämförbara, dels ock sättet för hur kostnaderna för dylik nordisk turiststatistik bör fördelas mellan de fyra länderna.

Stockholm och Oslo den 18 augusti 1958

Folke Nihlfors

Helge Seip

Axel Strand

*BILAGA***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet, det statistiske departement:**

I et af de nordiske landes statistiske centralinstitutioner nedsat udvalg for samfærdselsstatistik har spørgsmålet om mulighederne for tilvejebringelse af en statistik over ikke-nordiske turisternes ophold i hvert af de nordiske lande med fordeling efter turisternes nationalitet og opholdets varighed været drøftet. Den af udvalget udarbejdede plan for en sådan statistik, der tilstilledes de statistiske centralinstitutioner i de nordiske lande i april 1958, gik ud på, at der af fremmedpolitiet ved indrejse over Nordens ydergrænser til alle ikke-nordiske rejsende udleveres et særligt spørgeskema, som de pågældende opfordres til at aflevere i udfyldt stand ved udrejse fra Norden.

I 1957 indrejste i alt 2,8 mill. ikke-nordiske rejsende over de danske grænsesteder, og 2,2 mill. deraf var af tysk nationalitet. Alene i juli og august måneder 1958 indrejste henholdsvis 659 821 og 634 590 tyskere over den dansk-tyske landegrænse. En sammenligning af disse oplysninger med den danske turiststatistik, der giver oplysning om udenlandske turisternes hotelophold her i landet med fordeling efter nationalitet og opholdets varighed, viser, at i 1957 i hvert fald over halvdelen af de tyske rejsende var een-dags-turister. Efter oprettelsen af det fælles nordiske pasområde kendes antallet af tyske transitrejsende gennem Danmark ikke, og der er som følge heraf ingen mulighed for på grundlag af indrejse- og hotelstatistikens tal at beregne antallet af én-dags-turister efter dette tidspunkt.

Blandt andet under hensyn til, at den af udvalget skitserede ordning, er baseret på frivillighedsprincippet, og at der med hensyn til udlevering af spørgeskemaer ved indrejsen ikke kan foretages en sontring mellem én-dags-turister og andre turister, og at besvarelsesprocenten næppe ville kunne påregnes at blive blot nogenlunde ensartet, har departementet ikke fundet det tekniske grundlag for en sådan statistik acceptabelt, og man har tilkendegivet udvalget, at man ikke kan påtage sig at udarbejde den pågældende statistik.

Oplysninger om antallet af personer, der passerer de ydre nordiske grænsesteder, og med fordeling efter nationalitet tilvejebringes hver måned af fremmedpolitiet, der stiller oplysningerne til rådighed for de nordiske statistiske centralinstitutioner.

I Danmark udarbejdes endvidere statistik vedrørende ikke-nordiske turis-

ters hotelophold her i landet, idet departementet som grundlag herfor benytter de oplysninger, som hotellerne er pligtige at give vedrørende udlændinge.

København, den 20. oktober 1958

Turistforeningen for Danmark:

Når en ensartet nordisk turiststatistik endnu ikke har kunnet gennemføres skyldes det i det væsentligste, at en statistik, der som foreslået skulle grundes på stikprøveundersøgning af alle fremmede turister, der forlader det nordiske område, eller en lignende fremgangsmåde ved hjælp af spørgeskemaer, ville pålægge rigspolitiets mandskab i særdeleshed ved Kruså grænseovergangen sådanne arbejdsbyrder, at rigspolitiet ikke har ment at kunne medvirke til en løsning som foreslået af forslagsstillerne, hvortil yderligere kommer, at statistisk departement ikke har ment at kunne foretage behandlingen af det indsamlede materiale.

Turistforeningen for Danmark har i øjeblikket ikke tilstrækkeligt talmateriale til at kunne bedømme, om den nuværende tingenes tilstand er utilfredsstillende, idet man endnu ikke har sammenligningsmateriale for tiden før den 1. maj 1958 og tiden efter den 1. maj 1958. Man er i øjeblikket nærmest af den opfattelse, at man nogenlunde vil kunne klare sig med det forhåndenværende statistiske materiale, nemlig dels rigspolitiets opgørelser over turister, der ankommer til Danmark fra ikke-nordiske lande, dels hotelstatistikken og dels og navnlig den af Danmarks nationalbank foretagne opgørelse over landets indtægter af rejsevaluta.

For at nå til klarhed over spørgsmålet foretager man i øjeblikket en intern undersøgelse af det behov, man har for statistik i Turistforeningen for Danmark. Denne undersøgelse foretages af dr. Arne Jensen, Kjøbenhavns telefon aktieselskab og sekretær Aage la Cour, statistisk departement, og forinden disses resonsum i sagen foreligger, kan man ikke endeligt udtale sig om, hvorvidt nogen dyberegående ændring af det statistiske materiale på det turistmæssige område er ønskelig eller nødvendig.

København, den 28. oktober 1958

F i n l a n d

Statistiska centralbyrån¹:

Resandestatistikens huvuduppgift är att belysa den utländska resandef trafikens omfattning i olika länder. Efter det den fulla nordiska passfriheten trädde i kraft har i de centrala statistiska ämbetsverkens gemensamma utskott för samfärdselstatistik föreslagits metoder enligt vilka man gemen-

¹ Yttrandet översatt från finska.

samt kunde insamla de uppgifter som behöves för resandestatistiken. I det nu aktuella förslaget, som inlämnats till Nordiska Rådet, har dessa metoder och de i anslutning till dem utförda provräkningarna relaterats. Nämnade metoder har dock icke tagits i bruk, emedan man på danskt håll icke ansett sig kunna godkänna de uppgjorda planerna.

Existensen av ett gemensamt nordiskt passområde förutsätter givetvis, att alla nordiska länder samarbetar vid insamlandet av statistiska uppgifter.

Redan i planeringsskedet kunde man konstatera, att de uppgifter och kostnader som en gemensam resandestatistik komme att föra med sig skulle fördela sig ojämnt på de olika länderna. Då ansågs emellertid att dessa omständigheter icke borde få hindra att samarbete inleddes. Kostnadsfrågan skulle upptas till behandling, då man fått erfarenheter av det nya systemets funktion. I detta sammanhang är det skäl att minnas, att också under tidigare år har varje stat haft kostnader för insamlingen av statistiska uppgifter och att dessa kostnader ingalunda har varit lika stora i alla nordiska länder.

Om det föreslagna urvalsförfarandet accepteras som metod för insamling av uppgifter, innebär det att arbetsbördan i någon mån blir jämnare fördelad på medlemsländerna. I ett sådant land som Danmark, som har en livlig resandetrafik och som är ett typiskt genomreseland, kan man nöja sig med ett proportionellt mycket mindre urval än i ett land som har en mindre resandetrafik. Sålunda torde det exempelvis i Finland vara nödvändigt att insamla uppgifter om alla personer som reser direkt till land utom Norden.

För Finlands del vore det viktigt att få uppgifter om hela den resandeström som kommer till landet och särskilt om de resande som kommer från de övriga nordiska länderna. Därför anser centralbyrån det nödvändigt att statistik efter medborgarskap föres över alla till Finland anlända resande. En sådan komplettering vore viktig, emedan inte ens på basen av anmälningar om övernattningar fås statistiska uppgifter om resande från de nordiska länderna. Det vore därför viktigt att vid ankomsten till Finland i samband med tullgranskningen uppgifter insamlades om antalet resande.

Centralbyrån anser det sålunda vara synnerligen önskvärt att Nordiska rådet, på vars initiativ det gemensamma passområdet tillkom, tar det gjorda förslaget under behandling och försöker finna metoder att fördela kostnaderna, som tillfredsställer alla stater.

Helsingfors den 30 oktober 1958

Överdirektör *Valter Lindberg*

Avdelningschef *Aarre Tunkelo*

Suomen matkailijayhdistys — Turistföreningen i Finland¹:

Strävan att få till stånd en tillfredsställande och jämförelseduglig turisttrafikstatistik, efter att den utvidgade passfriheten den 1 maj 1958 blivit gällande i Norden, intresserar i hög grad Turistföreningen i Finland. Tyvärr har man inte ur de 1957 och 1958 förda underhandlingarna härom, till vilka man hänvisar i förslaget och vid vilka även Turistföreningen i Finland varit representerad, lyckats finna en sådan praktisk lösning av frågan, att tillförlitliga statistikuppgifter om den utrikestrafik som riktar sig mot de nordiska länderna skulle finnas till hands efter den 1 maj 1958. Då sådana uppgifter ger värdefulla upplysningar för det arbete som befrämjar turismen till Norden och då de också behövs, när man bedömer turismens ekonomiska betydelse i betalningsbalanskalkylerna, är samlandet och det statistiska bearbetandet av uppgifter rörande trafikens utveckling av stor betydelse.

I Finland har på statistiska centralbyråns initiativ från den 1 maj 1958 införts en direkt underrättelseskyldighet för de gränsstationer varifrån trafiken riktar sig direkt ut från de nordiska länderna. På så sätt har man kunnat få efter nationalitet ordnade uppgifter om resande som rest direkt från Finland till länder utom de nordiska. Dessutom har centralbyrån, med hjälp av flygbolagen och sjöfartsstyrelsen, samlat uppgifter om till utlandet avresta finska resande. Däremot fattas oss tills vidare alldeles pålitliga uppgifter, om i vilken mån det efter den 1 maj 1958 anlant utländska resenärer till Finland, på grund av att dessa till en stor del såväl anlant som utrest genom Sverige. Statistiska centralbyrån har meddelat att den för att avlägsna denna brist planerar att statistiskt använda inkvarteringsblanketterna i enlighet med den nya förordningen om utlännningar. Den så kallade övernattningsstatistik som på så sätt fås till stånd blir enligt vår uppfattning och enligt erfarenheter som gjorts i andra länder så bristfällig, att det på basen av den knappast är möjligt att få en riktig bild av den till landet kommande utlänningstrafikens volym. Men utan att nämna andra felkällor, är det skäl att påpeka endast det faktum, att då man använder denna metod en stor del av den internationella s. k. camping-turismen, som tagit stora proportioner, praktiskt taget helt och hållet blir utanför statistiken. Därför vore det av nöden, att man dessutom skulle ha tillgång till uppgifter om trafiken över gränsen för att komplettera och kontrollera de uppgifter som samlats på annat sätt.

På grund av det ovannämnda meddelar vi, att vi anser det mycket nödvändigt att få till stånd den utredning som avses i förslaget, och vi å vår sida vågar hoppas, att regeringarna skall taga saken under snabb behandling.

Helsingfors den 17 oktober 1958

Turistföreningen i Finland r. f.

Jorma Tolonen

¹ Utlandet övertatt från finska.

S v e r i g e**Kommerskollegium:**

Såsom redovisas i medlemsförslaget till Nordiska rådet bortföll i och med införandet den 1 maj 1958 av den fulla nordiska passfriheten möjligheten att med hjälp av kontrolluppgifter, insamlade av polispersonal vid passerandet av respektive lands gräns, sammanställa statistiska uppgifter över omfattningen av utländskt resande i respektive land. För att fr. o. m. sistnämnda datum åstadkomma en tillförlitlig turiststatistik togs denna fråga upp av det av chefsstatistikerna i de nordiska länderna tillsatta utskottet för samfärdstatistik. Det kan här nämnas att det av nämnda utskott under våren 1958 framlagda förslaget till anordnande av turiststatistiken utgick från att, genom passkontrollmyndigheterna, från de ur det nordiska området utpasserande resandena insamla vissa uppgifter. Den utresande skulle sålunda på ett särskilt formulär, som tillställts honom vid inresan, redovisa antalet dygn han tillbragt ej endast i det land varifrån han utreste ur det nordiska området utan även i eventuellt andra nordiska länder. Uppgifterna härom skulle i bearbetat skick tillställas de övriga nordiska länderna. Förslaget godkändes ej av den danska representanten i utskottet och ej heller i ett senare skede av den danska statistiska myndigheten på turiststatistikens område.

Ett alternativ till metoden att från de utresande vid gränspasseringen insamla uppgifter om vistelsetiden är att basera turiststatistiken på uppgifter från hotell och pensionat m. m. om utländska medborgares övernattningar. Ett sådant förfaringssätt, som även diskuterats inom utskottet, torde föredras från danskt håll som grundval för turiststatistiken. Ett väsentligt problem i en sådan statistik är emellertid svårigheten att få ett representativt material bl. a. på grund av den struktur resandet nu har fått genom bilismens allt större omfattning samt ändrade övernattningsvanor.

Med hänsyn till turistnäringens betydelse synes det angeläget att det finnes en tillförlitlig och mellan de nordiska länderna jämförbar statistik på detta område. För att efter det nordiska passområdets tillkomst åstadkomma en sådan statistik torde erfordras en allsidig utredning. Kollegium vill tillstyrka att en sådan utredning snarast kommer till stånd.

Stockholm den 30 oktober 1958

Nils Malmfors

Arthur Eriksson

G. Sidenvall

Statistiska centralbyrån:

Inför genomförandet av den nordiska passfriheten planerade reseorganisationerna en ersättning för den statistik som kunde förutses skulle försvinna. Man gjorde — som nämnes i medlemsförslaget — under medverkan av passpolisen experiment hösten 1957 med slumpmässigt urval av försöks-

personer bland de utresande vid några gränsställen, bl. a. Bromma flygplats. Danmark deltog inte i experimenten.

Därefter togs frågan upp av det nordiska utskottet för samfärdselstatistik, som efter sammanträde i januari 1958 tillsammans med turistorganisationer och passpolis eller motsvarande framlade först en preliminär och senare en reviderad plan för turiststatistiken. I den senare delen av arbetet med planen hade Danmark inte deltagit.

Planen, daterad 31 mars 1958, hade frångått urvalsmetoden, såtillvida som den förutsatte i princip total insamling. Rörande tillvägagångssättet hänvisas till planen, som här bifogas [*se Bihang*], samt till yttrandet från kommerskollegium [*se ovan*]. Planen godkändes av alla länder utom Danmark. Den danska inställningen till dessa planer beror på det stora antalet inresor över dansk-tyska gränsen, som anses göra arbetet oskäligt betungande för landet. Med hänsyn härtill har från övriga länder föreslagits, att alla endagsresande över nämnda gräns skulle uteslutas ur statistiken.

Sedan den 1 maj 1918 registreras — som framgår av medlemsförslaget — endast antalet utresande över Nordens yttergränser, men inte vilka länder som besökts eller antalet vistelsedagar vare sig totalt eller per land. Sveriges läge har i denna sak försämrats mer än som skett i Norge och Danmark, ty i dessa länder föres vid sidan av gränsregistreringen också viss statistik baserad på hotellbeläggningen.

Statistiska centralbyrån, som handlägger bl. a. statistiken över den kyrkobokförda in- och utvandringen, d. v. s. flyttningsrörelsen av mer varaktig karaktär, måste starkt understryka betydelsen också av en statistik över turisttrafiken. Helt naturligt har reseorganisationerna ett stort intresse av en pålitlig sådan statistik. Men den har också stor betydelse för andra statistikkonsumenter, t. ex. trafikorganen och däribland statens järnvägar. Även näringslivet i övrigt, som ställer svenska varor och tjänster till de resandes förfogande, kan ha intresse av statistiken. Den utländska turistströmmen stiger från år till år, och dess betydelse för samhällsekonomin växer därmed.

Det kan vara skäl att nämna något om den internationella statistiken över reselivet.

Det finns specialstatistik utgiven för turisttrafikförbundens internationella organisation av det brittiska förbundet i London. Specialtabeller över turismen ingår i den årsstatistik över det europeiska transportväsendet, som publiceras av Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa.

De stora allmänt statistiska publikationer som Förenta Nationerna utger, *Statistical Yearbook* och *Demographic Yearbook*, innehåller också tabeller över resandetrafiken. Sådana tabeller ingår jämväl i *General Statistics*, som månadsvis utges av Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete. I specialstatistiken förekommer ett femtiotal länder och områden. För nästan alla dessa specificeras turisttrafiken efter de resandes nationalitet eller hemland. Därvid gäller fördelningen antingen inresta personer eller övernattningar eller båda dessa data.

I den mer summariska statistiken hos bl. a. FN finns likaledes bl. a. ta-

beller upptagande kombinationen av resland och hemland. Därjämte lämnas (i Demographic Yearbook) data ländervis rörande totalantalet in- och utresor över gränserna, varvid resorna i möjligaste mån uppdelas på resandekategorier — utom turister permanenta in- eller utvandrare, gränstrafiken m. m.

Allmänt kan sägas om den internationella statistiken att den har vunnit rätt stor utbredning, men att den är ojämn, så att jämförelser mellan länder måste göras med försiktighet.

Statistiska centralbyrån anser det vara av stor betydelse såväl för det svenska reselivet som för det internationella samarbetet att statistiken över turisttrafiken fortsättes. Centralbyrån får därför tillstyrka att en utredning härom snarast kommer till stånd.

Stockholm den 31 oktober 1958

Ingvär Ohlsson

Yngve Fritzell

Statens utlänningskommission:

Utarbetandet av en fortlöpande statistik angående utlänningsars turistbesök i Sverige har sedan den 1 januari 1949 åvilat utlänningskommissionen. Statistiken har fram till den 1 maj 1958 utarbetats med hjälp av de in- och utresekort varje annan utlännings än medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge fram till sagda tidpunkt varit skyldig avlämna till passkontrollen i samband med inresa i och utresa ur riket. Efter införandet av det gemensamma nordiska passkontrollområdet har någon turiststatistik icke utarbetats.

Sedan våren 1957 har i de skilda nordiska staterna undersökts olika vägar att få till stånd en gemensam ordning för upprättandet av en tillfredsställande turiststatistik i varje enskild stat. Arbetet har bedrivits under ledning av det Nordiska utskottet för samfärdselstatistik och skett i samråd med representanter för de olika nordiska staternas statistik- och utlänningsmyndigheter.

Såsom ett led i strävandena att nå fram till en gemensam ordning för upprättandet av en godtagbar turiststatistik företogs i september 1957 i Sverige, Finland och Norge en intervjuundersökning bland ett litet urval av från respektive land utresande icke-nordiska turister. Resultatet av undersökningen och en närmare utformning av intervjumetoden diskuterades därefter vid Nordiska utskottets för samfärdselstatistik möte i Oslo den 9 januari 1958. Det konstaterades därvid, att de olika ländernas passkontrollmyndigheter icke hade möjlighet att vid sidan av sitt kontrollarbete för framtiden åtaga sig någon regelmässig intervjuundersökning av utresande utländska turister. Förslaget om att bygga turiststatistiken på intervjumetoden ansågs därför icke acceptabelt.

Den 31 mars 1958 framlade det Nordiska utskottet för samfärdselstatistik en på norskt initiativ utarbetad »plan for ordning av turiststatistikken i de nordiske land ved overgangen til et felles nordisk passområde». Planen hade utarbetats under hänsynstagande till att ordningen borde vara så litet besvärande för de resande som möjligt, att det arbete som pålades passkontrollanterna borde vara enkelt och litet tidskrävande samt att de uppgifter, som inhämtades från de resande, skulle kunna utgöra grundlag för en tillfredsställande statistik. Planen gick i huvudsak ut på följande.

Då en icke-nordbo inreste i Norden skulle han av passkontrollanten er-hålla ett frågeformulär med begäran om uppgifter om nationalitet, antalet medföljande personer utan eget pass samt antalet nattuppehåll i de olika nordiska staterna. På formulärets baksida skulle utlänningen anmodas att vid utresan från Norden ifylla formuläret och avlämna detsamma till passkontrollanten. Det skulle särskilt framhållas att någon skyldighet att ifylla formuläret ej förelåge. Innan formuläret utlämnades till utlänningen, skulle det av passkontrollanten ha försetts med inresestämpel.

Vid utlänningsens utresa ur Norden skulle passkontrollanten samla in frågeformulären. Även formulär som ej vore ifyllda skulle insamlas. Om den resande hade förlorat sitt formulär, skulle han utan vidare tillåtas passera. I samband med utförandet av utresekontrollen skulle en räkning företagas av alla utresande personer, fördelade på 26 olika nationalitetsgrupper. De insamlade formulären skulle förses med utresestämpel och insändas tillsammans med nyssnämnda uppgifter till den myndighet i vederbörande stat, som skulle utarbeta statistiken. Räkningen av antalet utresande personer vore erforderlig för att man skulle kunna få fram en »besökskoefficient» för varje enskilt land. Man kunde nämligen icke förvänta att samtliga utresande utläningar skulle avlämna sina formulär vederbörligen ifyllda.

På grundval av uppgifterna från landets passkontroller (för Sveriges del sammanlagt åtta) skulle statistikmyndigheten i varje land för varje månad utarbeta en tabell över antalet utresta utläningar, fördelade efter utreseort och nationalitetsgrupp. På tabellen skulle även angivas de resandes uppehållstid i varje nordisk stat. Kopia av tabellen skulle tillställas statistikmyndigheten i de övriga nordiska staterna.

Den ordning för upprättande av turiststatistik, för vilken här ovan redogjorts, är enligt kommissionens uppfattning acceptabel för Sveriges del. Enligt vad kommissionen har sig bekant är man i samtliga övriga nordiska stater beredd att låta sina passkontroller medverka vid planens utförande. Vederbörande statistikmyndigheter i Sverige, Finland och Norge äro även beredda att påtaga sig bearbetningen av det inkommande materialet. Däremot har Det statistiske departement i Danmark motsatt sig förslaget i vad det gäller bearbetningen av det ifrågavarande materialet.

Kommissionen anser det i likhet med förslagsställarna vara av stort intresse att snarast få till stånd en tillfredsställande turiststatistik. Då den av det nordiska utskottet för samfärdselstatistik den 31 mars 1958 föreslagna ordningen för upprättandet av turiststatistik enligt kommissionens mening synes utgöra den enklaste metoden att för rimliga kostnader åstadkomma

en godtagbar sådan statistik — vilken uppfattning enligt vad ovan nämnts även delas av vederbörande myndigheter i Finland och Norge — vore det av värde om även Danmark kunde förmås acceptera denna ordning. Därest detta icke skulle visa sig möjligt, tillstyrker kommissionen, att en utredning tillsättes med uppgift att undersöka andra vägar för att få till stånd en för samtliga nordiska stater godtagbar ordning för utarbetande av nordisk turiststatistik.

Stockholm den 25 oktober 1958

Statens utlänningskommission

Nils Hagelin

S. Bundsen

Svenska turisttrafikförbundet:

Den i medlemsförslaget berörda frågan är enligt STTF:s mening förtjänt av starkt beaktande. Det är med stor rätt som förslagsställarna framhåller hur utlänningsturismen i dag, betraktad som exportnäring, är en betydelsefull faktor. Den utveckling som det utländska resandet i Skandinavien under det senaste årtiondet undergått, liksom de iakttagelser man kan göra på internationellt plan, gör det sannolikt, att turismens betydelse i framtiden kommer att vara större än den är idag.

Det skulle vara olyckligt, ifall man icke funne någon praktisk utväg ur det tillstånd som uppstått i och med införandet av den fullständiga nordiska passfriheten och vilket innebär att man idag står utan kvantitativ mätare på den betydelsefulla näring och den viktiga samhällsföreteelse som turismen utgör.

Det synes STTF så mycket mera angeläget att man snabbt kommer till en lösning på frågan om tillfredsställande statistiska mätare på turismens omfattning, som erfarenheten visar, att det just varit dylika sifferuppgifter som under gångna år bättre än något annat kunnat inför myndigheter och opinion klargöra den faktiska betydelsen av turismen. STTF har redan under den gångna sommaren blivit erinrat om detta förhållande, då förbundet nämligen vid förfrågningar från press och radio funnit sig vara ur stånd att lämna svar på framställda frågor rörande det utländska resandets omfattning.

STTF vill livligt tillstyrka att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att medel anvisas för utredande av lämpligaste förfarande för att få till stånd en tillfredsställande statistik över det utländska resandet efter införande av passfriheten. STTF vill understryka att statistiken ifråga blir av sådan natur att uppgifterna för de nordiska länderna blir inbördes jämförbara.

Stockholm den 30 oktober 1958

Svenska turisttrafikförbundet

Nils K. Ståhle

Ordf.

Georg K:son Kjellberg

Vice dir.

Plan for ordning av turiststatistikken i de nordiske land ved overgangen til et felles nordisk passområde

Av Det nordiske utvalg for samferdselsstatistikk)

Gjennomføringen av planen om et felles nordisk passområde, som skal omfatte Danmark, Finland, Norge og Sverige, vil ta bort grunnlaget for den del av turiststatistikken i hvert land som bygger på oppgaver fra landets egne passkontrollører. Spørsmålet om hvorledes de enkelte land likevel skal kunne få en brukbar turiststatistikk, har vært drøftet på møter mellom representanter for turistorganisasjonene, de statistiske institusjoner og utlendingskontorene i de nordiske land, siste gang på møtet i Det nordiske utvalg for samferdselsstatistikk i Oslo den 9. januar 1958.

På det sistnevnte møtet fikk medlemmene av utvalget i oppdrag på grunnlag av de førte drøftinger å utarbeide en plan for nyordning av turiststatistikken.

Under utarbeidningen av planen har utvalget tatt hensyn til at ordningen bør være så lite sjenerende som mulig for de reisende, at det arbeid som pålegges passkontrollørene må være enkelt og lite tidskrevende, og at de oppgaver som innhentes skal kunne danne grunnlag for en tilfredsstillende statistikk.

A. Innhenting av oppgaver gjennom passkontrollørene ved Nordens yttergrenser

1. Fullstendig telling av personer som reiser ut av Norden

Ved utreisen fra det siste nordiske land foretas samtidig med passkontrollen en fullstendig opptelling av alle utreiste personer (med eller uten pass) fordelt etter nasjonalitet. Oppgaver sendes umiddelbart etter utgangen av hver måned til den institusjon i vedkommende land som skal utarbeide statistikken. Samme institusjon fastlegger skjema til bruk ved innsendingen av disse oppgaver.

Utvalget har diskutert om tellingen kan innskrenkes til bare å omfatte ikke-nordiske reisende, eventuelt alle reisende unntatt landets egne borgere, men er kommet til det resultat at statistikken vil bli meget verdifullere om alle reisende tas med uansett nasjonalitet.

Da det er et betydelig antall reisende fra Tyskland som oppholder seg i Danmark under et døgn, vil utvalget anbefale at det foretas særskilt telling av disse, eller at de holdes utenfor tellingen, dersom dette er mulig.

Med hensyn til fordelingen etter nasjonalitet foreslår utvalget følgende minimumsgruppering:

Danmark
Island
Finnland
Norge
Sverige
Storbritannia
Vest-Tyskland
Øst-Tyskland
Nederland
Belgia og Luxembourg
Frankrike
Sveits
Østerrike

Spania og Portugal
Italia
Sovjet-Samveldet
Europa ellers (herunder Tyrkia)
Canada
U. S. A.
Amerika ellers
Sør-Afrika-Sambandet
Afrika ellers
India og Pakistan
Asia ellers
Australia og Oseania
Uoppgift nasjonalitet og statsløse

2. Innlegging av spørreskjema i passet ved innreisen

Før passkontrolløren leverer passet tilbake til ikke-nordiske reisende, legger han et spørreskjema (se vedlegg [*Bihangstillagg*]) inn i passet.

Skjemaet skal være stemplet med innreisested og dato i det angitte felt.

Skjemaene fylles ut av den reisende selv, og skal ikke leveres tilbake før ved avreisen fra det siste nordiske land. Det er ikke nødvendig for passkontrolløren å gi noen forklaring.

Dersom det er mulig for Danmark å holde éndagsreisende utenfor ved tellingen av de utreiste (jfr. punkt A 1), skal det ikke utleveres skjema til disse ved innreisen.

3. Innsamling av spørreskjemaer ved utreisen

Samtidig med passkontrollen ved utreisen fra det nordiske område samler passkontrolløren spørreskjemaene inn. Også skjemaer som ikke er utfylt, samles inn. Hvis skjemaet ikke ligger i passet eller blir levert samtidig med dette, bør kontrolløren spørre etter det. Hvis den reisende ikke har skjemaet, lar kontrolløren ham uten videre passere.

Skjemaene stemples med utreisested og dato i det angitte felt. Dersom antallet av skjemaer er meget stort, kan stempeling unnlates og skjemaene for hver dag legges i omslag med angivelse av utreisested og dato.

Skjemaene sendes snarest mulig etter utgangen av hver måned, eller hyppigere, til den institusjon i vedkommende land som skal utarbeide statistikken.

B. Utveksling av oppgaver mellom de statistiske institusjoner

1. Oppgaver over antall utreiste fra Norden

På grunnlag av de månedlige oppgaver fra landets passkontrollører utarbeider de statistiske institusjoner i hvert land for hver måned en tabell (tabell 1) over antall utreiste fordelt etter utreisested og nasjonalitet.

Tabell 1. Antall utreiste over de forskjellige utreisesteder

Utreiseland:	Utreisemåned:	
Nasjonalitet	Antall utreiste over de forskjellige utreisesteder	I alt

Som i p. A. 1

Hvert land sender de statistiske institusjoner i de andre nordiske land en gjenpart av den månedstabell det utarbeider. Det er ønskelig at tabellen blir sendt innen 15 dager etter utløpet av måneden.

2. Oppgaver over fordelingen på besøksland og over oppholdstiden i hvert land

De skjemaer som de reisende selv har fylt ut skal danne grunnlag for en beregning av antall reisende av de forskjellige nasjonaliteter som har besøkt de enkelte land, og av de reisendes oppholdstid i hvert land.

Hvert land sorterer de skjemaer det har mottatt for hver utreisemåned etter de reisendes nasjonalitet og foretar telling av antall utreiste fra Norden på grunnlag av skjemaene. Medfølgende personer uten eget pass tas med. Dernest summeres antall reisende og oppholdstiden for hvert enkelt besøksland. Også her tas de medfølgende personer med.

Personer som har oppholdt seg i et enkelt land i lengre tid enn 90 døgn (netter), regnes ikke med som besøkende i vedkommende land. Heller ikke regnes disse personers oppholdstid i vedkommende land med.

Utvalget mener at de land som ønsker det, bør ha anledning til å begrense arbeidet ved å foreta en sampelundersøkelse. De andre land må i tilfelle underrettes om framgangsmåten.

Hvert land utarbeider følgende tabell som sendes de andre land snarest mulig etter utgangen av måneden.

Tabell 2. Antall utreiste i alt og antall besøkende og deres oppholdstid i hvert land ifølge de mottatte skjemaer

Utreiseland:		Utreisemåned:							
		Antall besøkende og deres oppholdstid i hvert land ¹							
Nasjonalitet	Antall utreiste i alt	Danmark		Finnland		Norge		Sverige	
		Antall besøkende	Opph. døgn	Antall besøkende	Opph. døgn	Antall besøkende	Opph. døgn	Antall besøkende	Opph. døgn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Som i p. A. 1 med unntak av de nordiske land

¹ Bare reisende som har oppholdt seg maksimum 90 døgn i vedkommende land er regnet med.

Land som bruker sampling, må beregne tall som svarer til det totale antall reisende ifølge de mottatte skjemaer, før tabellen settes opp.

På grunnlag av tabell 1 og 2 for alle fire land kan hvert land månedsvis beregne tallet på reisende som har besøkt landet fordelt etter nasjonalitet, og dessuten den totale og gjennomsnittlige oppholdstid for reisende av de forskjellige nasjonaliteter. Tallene vil for hvert land referere seg til de reisende som har reist ut av Norden i vedkommende måned.

Det er ikke mulig å anslå hvor stor svarprosenten vil bli, men en må basere beregningene på at oppgavene på de mottatte skjemaer er representative for hele massen.

Tabell 2 (summert for alle fire land) gir materiale til beregning av »besøkskoeffisienter» for hvert land, f.eks. for Danmark kol. 2, for hver nasjonalitet. Disse koeffisienter gir, multiplisert med tallene for utreiste ifølge tabell 1, det totale antall besøkende av hver nasjonalitet i vedkommende land.

Den gjennomsnittlige oppholdstid for reisende av hver nasjonalitet, som kan beregnes på grunnlag av tabell 2, må antas å gjelde også for det totale antall besøkende av hver nasjonalitet i hvert land, slik at den totale oppholdstid kan beregnes.

Utvalget vil foreslå at hvert land også utarbeider tabeller som viser fordelingen av de reisende etter oppholdstidens varighet i de enkelte besøksland. Tabellen kan eventuelt utarbeides på grunnlag av et utvalg av de motatte skjemaer. Tabellene foreslås stilt opp etter følgende mønster (én tabell for hvert besøksland):

Tabell 3. Reisende fordelt etter oppholdstid

Utreiseland:	Utreisemåned:	Besøksland:
Oppholdstid i døgn	Nasjonalitet	
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8—14		
15—21		
22—28		
29—60		
61—90		
I alt		

Nasjonalitetsgrupperingen bør helst være den samme som i de foregående tabeller, men det er mulig at svarprosenten blir så lav at bare de viktigste nasjonaliteter kan spesifiseres og de andre slås sammen til én gruppe.

Også tabell 3 bør sendes de andre land snarest mulig etter utgangen av måneden.

Den første måned etter at ordningen er trådt i kraft, vil tallet på motatte skjemaer bli relativt lite, da bare de personer som har kommet til Norden i denne måned har fått skjemaer til utfylling. For denne måned kan derfor oppgavene over oppholdstiden i tabell 2 og dessuten tabell 3 sløyfes. Også i de nærmest følgende måneder vil statistikken bli mangelfull fordi en ikke får med alle reisende som har oppholdt seg inntil 90 døgn i de enkelte land. Det foreslås likevel at alle tabeller utarbeides fra og med den andre måneden.

C. Fordelingen av utgiftene til statistikken

Det foreslås at hvert land ordner med og bekoster trykningen av de skjemaer som skal deles ut i det egne land. Også de øvrige utgiftene foreslås dekket av hvert land for seg.

Selv om tabellene 2 og 3 utarbeides på grunnlag av et utvalg av de mottatte skjemaer, kan det hende at et enkelt land får et uforholdsmessig stort arbeid med statistikken. Det kan derfor bli nødvendig å ta opp spørsmålet om en fordeling av arbeidsbyrden ved at en del av de skjemaer som mottas i ett land sendes til bearbeiding i de andre land.

Kåre Ofstad

Formann

Gunnar Fougstedt

Gunnar Sidenvall

Utvalgets medlem *H. N. Skade* finner ingen grunn til å uttale seg om enkelthetene i planen da det allerede er kjent at Det statistiske departement ikke kan gå med på forslaget.

Bihangstillägg

Spørreskjema for ikke-nordiske reisende

Durée du séjour en chaque pays pendant ce voyage Length of stay in each country during the present journey Dauer des Aufenthaltes in jedem Land während dieser Reise	Nuitées — Night spent — Übernachtungen			
	en Danemark in Denmark in Dänemark	en Finlande in Finland in Finnland	en Norvège in Norway in Norwegen	en Suède in Sweden in Schweden
Combien de personnes sans propre passeport vous ont accompagnées How many persons without separate passport have accompanied you Wie viele Personen ohne eigenen Pass haben Sie begleitet	Nombre Number Anzahl		Utreisestempel	
Nationalité actuelle (En grands caractères latins!) Citizenship (in block letters!) Staatsangehörigkeit (in Blockschrift!)			Innreisestempel	
Signature — Signature — Unterschrift				

Statistique de tourisme Travel statistics Fremdenverkehrstatistik¹

Au voyageur

Soyez le bienvenu aux Pays Scandinaves, Danemark, Finlande, Norvège et Suède, zone commune de passeport. Vous pourrez traverser les frontières entre ces pays sans avoir à montrer votre passeport. Toutefois, chacun d'eux aimerait connaître le nombre de visiteurs qui ont séjourné sur son territoire. C'est pour cette raison que l'on vous demande de bien vouloir remplir ce simple formulaire et de le remettre au contrôleur des passeports au moment de quitter le dernier des Pays Scandinaves que vous aurez visité. Vous êtes libre de remettre ce questionnaire non signé. Merci!

Welcome to the common passport area of Scandinavia --- Denmark, Finland, Norway and Sweden. You may cross any of the frontiers between these countries without having to show your passport. Each of the four countries is, however, anxious to know the number of its visitors. You are therefore kindly requested to fill in this simple form and to hand it over to the passport control officer on leaving the last of the Scandinavian countries you have visited. If you prefer, you may deliver the form without your signature. Thank you!

Willkommen in Skandinavien. Die vier Länder Dänemark, Finnland, Norwegen und Schweden bilden nunmer ein Passgebiet. Das bedeutet, dass Sie beim Grenzübertritt zwischen diesen Ländern vom Vorweisen Ihres Passes befreit sind. Jedes dieser Länder möchte aber die Möglichkeit haben, die Anzahl ihrer Besucher feststellen zu können. Sie werden daher höflich gebeten, dieses kurze Formular auszufüllen und es bei der Passkontrolle abzugeben, wenn Sie Skandinavien verlassen. Falls Sie es vorziehen, können Sie das ausgefüllte Formular auch ohne Unterschrift abgeben. Besten Dank!

Statistisk sentralbyrå, Oslo

¹ Avsett att tryckas på baksidan av blanketten s. 715.

Medlemsförslag om allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner

(Väckt av Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald, Emil Jönsson och Bertil Ohlin)

En av huvudlinjerna i Nordiska rådets arbete har varit att medverka till att man söker gemensamt tillvarataga de relativt små nordiska nationernas resurser för speciella ändamål. Därvid har man på områden, där tillgångarna inom varje land varit otillräckliga, försökt att genom att sammanslå resurserna i gemenskap finna en lämplig lösning. Särskilt då fråga varit om mera särartade eller kostnadskrävande institutioner för utbildning eller forskning, har dessa strävanden ofta resulterat i förslag om en gemensam institution, för vilken samtliga länder tillsammans skulle bära kostnaderna.

Rådets bemödanden har hittills krönts med framgång i några fall. Sålunda har efter initiativ av rådet det gemensamma nordiska institutet för teoretisk atomforskning kommit till stånd i Köpenhamn hösten 1957. Våren 1958 kunde den gemensamma nordiska journalisthögskolan i Århus hålla sin första kurs. Planläggningen av vissa andra institutioner är relativt långt framförd. Sålunda beräknas rådet vid sjätte sessionen få mottaga två regeringsförslag avseende dylika institutioner. Det ena gäller ett av en samnordisk kommitté framlagt förslag om inrättande av en gemensam nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg, det andra ett förslag om en gemensam nordisk hushållshögskola. Till sjätte sessionen föreligger vidare ytterligare två medlemsförslag av intresse i detta sammanhang, ett om inrättande av en nordisk högskola för trädgårdskonst och ett om samordning av resurserna beträffande husdjursforskningen. Efter initiativ av rådet arbetar nordiska kommittéer bl. a. med tillskapandet av en Nordens folkliga akademi och med projektet om en gemensam nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig. Exempler kan flerfaldigas. I detta sammanhang kan även tidskriften Nordisk Kontakt nämnas. Dess utgivande utgör en de nordiska parlamentens gemensamma angelägenhet. Vissa erfarenheter har gjorts vid tidskriftens administrerande.

Det har i praktiken visat sig — efterhand som dylika institutioner kommit till stånd, för övrigt vanligen redan på planeringsstadiet — att administrationen av gemensamma nordiska inrättningar framkallar vissa svårigheter, föranledda icke minst därav, att tidigare erfarenheter av sådana or-

gan saknas. Varje utredning som arbetat med dessa frågor har tagit upp spörsmålen och lagt fram sina lösningar. Det måste anses mindre ändamålsenligt att hithörande spörsmål, som i allmänhet är desamma i varje fall eller i alla händelser mycket likartade, utredes ånyo av varje kommitté för sig. Det har därför syntts oss lämpligt, om redan nu vissa normer kunde uppgöras, vilka skulle i huvudsak följas, så snart icke särskilda omständigheter på ett visst område föranledde avvikande regler på en eller flera punkter. I vissa avseenden kan det vara lämpligt att uppställa alternativ mellan vilka man kan välja.

I det följande skall några områden anges, där likartade regler synes kunna ifrågakomma.

1. *Den administrativa ledningen av institutionerna.* Vanligen måste denna överlämnas till något slag av styrelse, som har att bära ansvaret för den omedelbara ledningen av institutionen. I denna styrelse bör självfallet alla de länder, som deltagar i kostnaderna för institutionen, vara representerade. Styrelsen bör rimligtvis i allmänhet ges ganska vidsträckta uppgifter. Den måste ha att leda arbetet vid inrättningen, svara för utseende av de tjänstemän, som skall vara anställda vid denna, ombesörja beräkning av kostnader och upprättande av budgetförslag samt hålla kontakten med de olika ländernas anslagsbeviljande myndigheter.

2. *Budgetens upprättande; revision.* De nordiska länderna har alla olika budgetår, vilket medför svårigheter att koordinera budgetarbetet. De nationella budgetberedande myndigheterna inforrdrar vid olika tidpunkter de anslagsäskanden, som skall upptagas i respektive länders budgetförslag. En viss koordination måste härvidlag komma till stånd.

Även frågan om revision av gemensamma organs räkenskaper måste lösas. Inom rådet har vissa erfarenheter gjorts i detta avseende. Det är angeläget att detta spörsmål ordnas på ett enkelt sätt.

3. *Fördelningen av kostnaderna.* Olika möjligheter bör härvidlag stå till buds. Intresset för en institution kan vara olika stort i olika länder, beroende på skilda omständigheter. Det ligger närmast till hands att tillämpa någon av följande principer, nämligen en fördelning antingen efter invånarantal eller efter de i Nordiska rådet tillämpade reglerna (efter antalet valda medlemmar i rådet) eller efter de för bidragen till Förenta Nationerna fastställda procentalen.

4. *Tjänstemännens ställning.* Av vikt är i detta sammanhang bl. a. hur befattningshavare, som tar anställning vid en gemensam institution, skall avlönas, efter vilka regler de skall få räkna tjänsteår och anciennitet i sitt hemland och hur deras pension skall ordnas. Över huvud måste problemet om deras rättsliga status tagas upp till behandling. Då tjänstemännen icke intar samma ställning i de olika nordiska länderna, föreligger här ett flertal svårösta problem.

Erfarenheterna från andra internationella organisationer visar, att det går lättast att erhålla tjänstemän till dessa, därest tjänstemännen får behålla sin rätt till pension och sin turordning i hemlandet. Denna princip kan dock

tillämpas endast, då vederbörande redan före anställningen vid den gemensamma inrättningen har rätt till pension m. m. i hemlandet. Personer, som där icke har sådana förmåner och som tar varaktig anställning vid en gemensam inrättning, är sämre ställda. I vissa fall kan man tänka sig att antingen låta vederbörande få pensionsrätt i hemlandet eller att tillskapa en gemensam pensionsordning för tjänstemän vid internordiska institutioner.

5. *Diplomatisk immunitet.* I något fall har den frågan väckts, huruvida personalen vid gemensamma institutioner bör ha immunitet och diplomatiska privilegier. Det syns presidiet vara föga grund att ge personalen vid en rent nordisk institution sådana förmåner. I det nordiska samarbetet har man under senare år gått in för att i huvudsak behandla Norden som en enhet, där medborgarna i ett land har samma rättigheter i övriga nordiska länder som hemlandet. Däremot har det icke varit i fråga att bereda personer, som tar anställning i annat nordiskt land än sitt hemland, en bättre ställning än vistelselandets medborgare. En ordning som skänker privilegier och immunitet åt tjänstemännen skulle komma i strid med dessa principer.

6. *Berättelse.* Det synes lämpligt att internordiska samarbetsorgan årligen avger en berättelse till regeringarna om sin verksamhet. Denna berättelse bör av regeringarna överlämnas till rådet, som därigenom skulle beredas tillfälle att kontinuerligt följa arbetet vid dessa institutioner.

Inom presidiet har vissa förberedande undersökningar i ämnet företagits. Sålunda har på presidiets uppdrag biträdande sekreteraren i rådets svenska delegation Sven Fr. Hedin sammanställt en promemoria i ärendet som bifogas [*se Tillägg*]. Mera ingående undersökningar under medverkan av sakkunniga torde emellertid vara erforderliga.

Under hänvisning till de synpunkter som här anförts får vi föreslå,

att rådet rekommenderar regeringarna att i samverkan med rådet låta närmare utforma allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma nordiska institutioner.

Stockholm den 25 augusti 1958

Erik Eriksen

Karl-August Fagerholm

Nils Hønsvald

Emil Jónsson

Bertil Ohlin

TILLÄGG

PM angående gemensamma institutioner*(Av ambassadsekreteraren Sven F. Hedin)*

Inrättandet eller planerandet av gemensamma nordiska institutioner av skilda slag — exempelvis hälsovårdshögskolan, hushållshögskolan och »skolen for havekunst» — motiverar, att man nu till principiellt övervägande upptager vissa för detta slag av samnordiska institutioner gemensamma frågor. I det följande specificeras och exemplifieras några spörsmål av denna art, berörande dels redan i verksamhet varande institutioner, dels sådana som befinner sig på planerings- eller utredningsstadiet liksom även vissa andra frågor av betydelse i detta sammanhang.

I. Styrelse

- a) formerna för utseende av;
- b) uppdragets längd;
- c) antal representanter för varje land;
- d) rotation på ordförandeposten mellan länderna;
- e) beslutmässighet (quorum);
- f) arbetsutskott;
- g) representanter i styrelsen utsedda av resp. regeringar, exempelvis från fackdepartement, centrala ämbetsverk, vetenskapliga institutioner, närings- eller yrkesorganisationer, m. fl.

Exempel

1) *Nordisk journalistkursus* ledes av en styrelse, vars medlemmar utses av direkt angivna pressorganisationer i de nordiska länderna (tre medlemmar från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en från Island). Ordförande väljes inom styrelsen för en tid av två år. I arbetsutskottet ingår en styrelsemedlem från varje land samt kursens föreståndare.

2) *Hushållshögskolans* styrelse föreslås skola bestå av tre representanter för varje land, utsedda av resp. regeringar enligt följande:

- a) en representant för vederbörande fackdepartement eller centrala ämbetsverk,
- b) en representant för universitet eller högskolor samt
- c) en representant för hushållspedagoger.

Uppdragets längd: fyra år. Omval kan icke ifrågakomma. Ordförande väljes av styrelsen för fyra år, och uppdraget roterar mellan medlemsländerna enligt alfabetisk ordning, dock att den förste ordföranden skall representera det land vari skolan är belägen.

3) Om *atominstitutets* styrelse stadgas i ett utkast till konvention om inrättande av en nordisk organisation för samarbete inom teoretisk atomfysik:

1. Styrelsen består av högst tre delegerede fra hver medlemsstat. Disse bør være repræsentanter for den teoretiske atomfysik med overblik over den

aktuelle forskning på dette område og kan ved styrelsens møder være ledsaget af rådgivere.

2. Styrelsen skal med forbehold af bestemmelserne i denne konvention:

- a) fastlægge retningslinier for organisationen i videnskabelige og administrative anliggender,
- b) vedtage budgettet og bestemme organisationens finansielle dispositioner,
- c) kontrollere udgifterne, godkende og offentliggøre organisationens reviderede årlige regnskaber,
- d) fastsætte det nødvendige personales sammensætning,
- e) offentliggøre en årlig beretning,
- f) have sådanne øvrige beføjelser og udøve sådanne øvrige funktioner, som måtte være nødvendige for denne konventions formål.

3. Styrelsen skal træde sammen mindst én gang om året på et sted, som den selv vælger.

4. Hver medlemsstat skal have én stemme i styrelsen.

5. Styrelsens beslutninger skal, hvor intet andet er bestemt i denne konvention, træffes ved simpel stemmeflerhed blandt de medlemsstater, som er repræsenteret og deltager i afstemningen.

6. Med forbehold af bestemmelserne i denne konvention fastsætter styrelsen sin egen forretningsorden.

7. Styrelsen er beslutningsdygtig, når et flertal av medlemsstaterne er repræsenteret ved delegerede på mødet.

8. Styrelsen vælger en formand og en vice-formand.

9. Styrelsen kan, om den anser det for påkrævet, nedsætte et forretningsudvalg og andre komitéer.

10. Styrelsen kan, i det omfang den anser det for påkrævet, delegere beføjelser til direktøren eller til de i punkt 9 nævnte organer.

4) *Hälsovårdshögskolan*. Ur betänkandet må återgivas följande om styrelsen och arbetsutskottet:

I denna [styrelsen] bör ingå en av vederbörande regering utsedd representant för ettvarrt av de länder, som förbundet sig att ekonomiskt svara för högskolans verksamhet. Ledamot bör utses för en tid av fyra år. Regeringarna utser jämväl en eller två suppleanter för den ordinarie styrelseledamoten. Uppdraget såsom ordförande i styrelsen torde lämpligen böra växla mellan ledamöterna med förslagsvis ett års intervall. För att styrelsen skall vara beslutsmässig bör fordras, att samtliga ovannämnda länder är genom ledamot eller suppleant representerade vid ärendets handläggning. Blir beslut föremål för omröstning, bör enkel röstövertikt gälla och vid lika röstetal den mening ordföranden biträder. Det synes lämpligt, att arbetsutskottets ordförande fungerar såsom föredragande i styrelsen.

I detta utskott [arbetsutskottet] bör ingå en representant för varje land, som enligt vad ovan sägs äger utse ledamot i högskolans styrelse. Då enligt kommitténs förslag tillsvidare endast en heltidsanställd professor, nämligen i ämnet allmän epidemiologi och biostatistik, skall fast knytas till hälsovårdshögskolan, bör denne vara självskriven ledamot och tillika ordförande i arbetsutskottet. Övriga ledamöter i arbetsutskottet bör utses av styrelsen för en tid av fyra år och — i den mån så kan ske med hänsyn till principen om likvärdig representation för varje land — utväljas bland högskolans ämnesrepresentanter eller adjungerade professorer. För varje av styrelsen utsedd ledamot bör väljas en suppleant. I fråga om förutsättningarna för giltigt beslut torde samma regler kunna tillämpas, som föreslagits beträffande styrelsen.

Härjämte föreslås att lärarkollegiet skall få vissa uppgifter.

II. Direktiv för verksamheten

Här uppkommer frågan om styrelsen själv skall kunna besluta om riktlinjerna för sin verksamhet eller dylika skall godkännas av exempelvis medlemsländernas regeringar eller annan nationell myndighet. En möjlighet är att låta Nordiska rådet genom årliga berättelser få följa den verksamhet som bedrivs och planeras med möjlighet att på grundval härav diskutera hithörande frågor och eventuellt giva anvisningar.

Ett särskilt problem gäller vilken myndighet som skall tillsätta tjänster vid institutionen.

Exempel

1) Styrelsen för *Nordisk journalistkursus* utarbetar en undervisningsplan för kursen.

2) *Hushållshögskolans* rektor skall utarbeta undervisningsplan i samråd med professorskollegiet.

3) *Atominstitutet*. Styrelsen har utarbetat ett omfattande konventionsutkast, som är avsett att reglera institutets verksamhet. Utkastet skall underställas regeringarna (ev. även parlamenten) för godkännande.

4) *Hälsovårdshögskolans* styrelse skall ha allmän tillsyn och vård i fråga om högskolans angelägenheter samt tillsätta fasta tjänster. Arbetsutskottet har bl. a. tillsynen över undervisningen. Lärarkollegiet har jämväl uppgifter med avseende å undervisning och forskning.

III. Fördelning av gemensamma kostnader

Alternativ

- a) proportionellt efter folkmängden;
- b) enligt principen för Nordiska rådet (»gemensamma utgifter skola fördelas mellan länderna i förhållande till antalet valda medlemmar i rådet»);
- c) enligt principen för Nordisk Kontakt, d. v. s. proportionellt efter antalet medlemmar i de nordiska parlamenten;
- d) enligt den procentuella fördelning som ligger till grund för de nordiska ländernas andel i administrationskostnaderna för FN;
- e) annan grund (graden av utnyttjande).

Exempel

1) *Atominstitutet*. Proportionellt efter folkmängden.

2) *Hushållshögskolan*. Driftkostnader samt kostnader för byggnad, inventarier och undervisningsmateriel delas antingen lika mellan länderna eller fördelas proportionellt efter folkmängden.

3) »*Skole for havekunst*». Förutom årligt tillskott skall de deltagande länderna varje år bidra med ett belopp motsvarande en professors löneförmåner.

4) *Hälsovårdshögskolan*. Två olika alternativ har diskuterats, nämligen kostnadsfördelning efter invånarantalet och efter elevantalet.

Om man utgår från genomsnittsantalet elever, ter sig en jämförelse mellan de procentuella relationstalen enligt de två berörda fördelningsprinciperna på följande sätt:

Land	Procentuell andel efter invånareantalet	av kostnaderna efter genomsnittet av det preliminärt beräknade elev- antalet
Danmark.....	23 %	13 %
Finland	22 %	20 %
Island	1 %	1 %
Norge	17 %	19 %
Sverige.....	37 %	47 %
	100 %	100 %

En kompromiss mellan de båda metoderna förordas.

IV. Bidragens anskaffande och formerna för förvaltning av dessa

Ländernas olika budgetår framkallar här svårigheter. Problem uppkommer att koordinera petitaskrivning m. m.

Exempel

1) *Hushållshögskolan*. På ordinarie årsmöte behandlar styrelsen det av rektor utarbetade budgetförslaget, vilket underställes medlemsländernas regeringar.

2) *Hälsovårdshögskolan*. Styrelsen utarbetar ett budgetförslag.

V. Revisionsfrågor

Anordnandet av revision och förvaltningsberättelsens godkännande från medlemsländernas sida är frågor som måste lösas med hänsyn till ländernas olika förvaltningsmässiga struktur.

Exempel

1) *Hushållshögskolan*. Av styrelsen godkända räkenskaper revideras av statsauktoriserad revisor och godkännes av det departement eller den styrelse, varunder hushållsseminarierna sorterar i det land där skolan är belägen.

2) *Nordisk journalistkurs*. Räkenskaperna revideras av statsauktoriserad revisor och förelägges före 1 april varje år danska statsministeriet för godkännande och »decision».

3) *Atominstitutet*. Styrelsen utser revisor, som antingen skall vara statsauktoriserad eller tillhöra något av medlemsländernas statsreviderande organ.

VI. Gemensam egendom

Spörsmålet huruvida nordiska länder gemensamt kan äga fast egendom i nordiskt land, torde hittills ha lösts så, att det land, vari institutet är beläget, ställt byggnad till förfogande, varför något problem om gemensam nordisk äganderätt ännu icke uppkommit.

Exempel

1) *Hushållshögskolan*. Tomt ställes kostnadsfritt till förfogande av det land, där skolan är belägen.

2) »*Skole for havekunst*». Lokaler ställs kostnadsfritt till förfogande av det land, där skolan inrättas.

3) *Atominstitutet*. Konventionsutkastet stadgar:

Den danske stat forpligter sig til at stille de lokaliteter till rådighed, som må anses for at være nødvendige til institutets forsvarlige virke, og at afholde de med benyttelsen af disse forbundne udgifter.

4) *Hälsövardshögskolan*. Göteborgs stad ställer tomt till förfogande, men byggnadskostnaderna i övrigt fördelas mellan länderna.

VII. Pensionsfrågor

I rekommendation nr 15/1957 har rådet hemställt att regeringarna måtte låta utarbeta redogörelser om förutsättningarna för införande av en ordning, enligt vilken offentlig tjänstgöring i ett land kan likställas med tjänstgöring i annat nordiskt land, när det gäller rätt till pension. Frågan har vidare interpellationsvägen upptagits i svenska riksdagen (våren 1957), varvid civilministern bl. a. framhöll:

Frågan om tillgodoräkning för pension av offentlig tjänst rymmer åtskilliga problem. Detta är fallet redan då det gäller tjänst inom landet. Staten och andra offentliga huvudmän har olika pensionssystem och ofta olika grunder för finansieringen. Det föreligger i regel ingen rätt för en anställningshavare, som övergår från en arbetsgivare till en annan med på annat sätt ordnad pensionering, att hos den nye arbetsgivaren tillgodoräkna den tidigare anställningen som tjänstår för pension. Påpekas må också de särskilda problem, som uppstår då övergången sker från icke pensionsreglerad till pensionsreglerad anställning. Vid en tillgodoräkning över landets gränser får man vidare ta hänsyn till att fördelningen av verksamhetsgrenarna på staten och andra arbetsgivare inte sällan är olika skilda länder emellan. Härtill kommer frågan i vad mån en ömsesidig tillgodoräkning går att genomföra.

Exempel

1) *Hushållshögskolan*. Till tidigare uppnådd tjänsteålder i hemlandet med avseende å lön och pension skall hänsyn tagas vid anställning vid skolan.

VIII. Andra frågor

a) Rekrytering av lärar- och annan personal från utomnordiska länder.
b) Föreståndares eller rektors ställning i förhållande till styrelsen och andra organ.

c) Skattefrihet, tullfrihet och liknande för såväl institutionen som sådan som dess personal (aktuellt spörsmål för atominstitutet).

d) Bidrag från fonder och stiftelser i och utom Norden (Rockefeller-, Ford-, Carnegiestiftelsen m. fl.).

Stockholm den 30 januari 1958

BILAGA

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Den stadige udbygning af det nordiske samarbejde må formodes at ville medføre, at antallet af fællesnordiske institutioner stedse vil øges. Allerede hensynet til en rimelig rationalisering af arbejdet taler derfor med en betydelig vægt til fordel for gennemførelse af en nærmere undersøgelse af, efter hvilke principper sådanne institutioner i almindelighed bør opbygges. Den nuværende tingenes tilstand indebærer, at man i hvert enkelt tilfælde må udforme de nødvendige vedtægter m.v. helt fra grunden. Og selv om det i sådanne tilfælde vil være naturligt at søge et forbillede i tilsvarende institutioner, som allerede er oprettet, er det klart, at det endelige resultat i mange tilfælde vil bære præg af en vis tilfældighed i valget mellem flere mulige løsninger. Udarbejdelse af en slags »mønstervedtægt», hvilket ingenlunde behøver at udelukke muligheden for alternative løsninger, synes i så fald at kunne være til stor nytte. Også for fælles nordiske institutioner af mere privat, forretningsmæssig eller organisationsmæssig karakter vil et sådant forberedende arbejde sikkert i en række tilfælde kunne være af interesse.

Det vil efter komiteens opfattelse næppe være muligt at løse selv de i forslaget opregnede hovedproblemer efter helt samme retningslinier i alle tilfælde. Eksempelvis vil man for så vidt angår omkostningernes fordeling måske i mange tilfælde kunne anvende en rent skematisk beregningsmåde under hensyn til indbyggerantal eller lignende, medens man i andre tilfælde for at undgå for urimelige konsekvenser kan være nødsaget til at lægge vægt på andre kriterier, herunder navnlig den udnyttelse af vedkommende institution, der faktisk er tale om fra de enkelte landes side.

Af det anførte følger, at komiteen kan anbefale, at det i medlemsforslaget rejste spørgsmål gøres til genstand for en nærmere undersøgelse i samarbejde mellem rådet og regeringerne. Komiteen vil derfor ikke på indeværende tidspunkt give udtryk for sin opfattelse af, hvilken løsning der fortrinsvis bør vælges i de forskellige relationer, der kan blive tale om. Det skal dog anføres, at der allerede under komiteens rent foreløbige drøftelse af sagen på et møde den 8. juni d.å. var enighed om, at der ikke bør indrømmes personale ved de nævnte fælles institutioner frihed for skatter og afgifter, diplomatisk immunitet eller lignende begunstigelser i forhold til opholdslandenes egne borgere.

Komiteen skal herefter anbefale, at rådet vedtager en rekommandation i overensstemmelse med det stillede forslag.

Visby, den 24. september 1958

Bjarni Benediktsson *Holger Eriksen* *Nils Hønsvald* *Harras Kyttä*
Georg Pettersson *Olov Rylander* *Arvo Salminen* *Knud Thestrup*
Formand

Medlemsforslag
om beräkning av järnvägsfrakter vid transitotrafik
över Narvik

(Väckt av Birger Andersson och Nils Hønsvald)

Transittutvalget for Narvik har latt utarbeide en utredning angående Narviks stilling ved en utbygging av det økonomiske samarbeid innenfor Nordkalotten. Utredningen, som er kalt »Øket trafikk over Narvik som et ledd i den økonomiske utbygging av Nordkalotten», legges ved [*se Tillägg*]. Narvik formannskap har oversendt utredningen til Nordisk Råd med følgende uttalelse:

Under henvisning til Narvik transittutvalgs utredning vedrørende »Øket trafikk over Narvik som et ledd i den økonomiske utbygging av Nordkalotten» vil Narvik formannskap anmode Det Nordiske Råd om å ta opp spørsmålet om en endring av fraktberegningen for godstransport med jernbane fra Nord-Finnland gjennom Nord-Sverige til Narvik — og omvendt

1. enten ved beregning som for en samlet strekning
2. eller ved at der legges til grunn samme beregningsmåte som for transittrafikken Sverige—Trondheim.

Forslaget må antas å være av en slik betydning at saken bør tas opp av rådet. Vi vil derfor foreslå,

at rådet beslutter å anbefale regjeringene i Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for å fastsette slike fraktsatser hos statsbanene at det blir økonomisk mulig bedre å utnyttje Narvik som transitthavn.

Stockholm och Oslo i september 1958

Birger Andersson

Nils Hønsvald

TILLÄGG**Øket trafikk over Narvik som et ledd i den økonomiske utbygging av Nordkalotten***(Utarbeidet av transittutvalget for Narvik)**Nordkalotten*

Etter siste verdenskrig er begrepet Nordkalotten kommet inn i diskusjonen om felles økonomisk samarbeid i Skandinavia. Området er ikke definert ved området nord for polarsirkelen i Norge, og for Sveriges og Finnlands ved naturlige geografiske skillelinjer i sør, men vil vel av de fleste oppfattes som kommende de nordlige distrikter som trafikkmessig har interesse av isfri havn i Norge. Det kan deles i to hovedregioner. Lengst mot nord vil Finnmark og Nord-Finnland nedover forbi Ivalo danne den ene, og det sørlige område blir det som trafikkmessig sokner til den interskandinaviske jernbaneforbindelse Haparanda—Narvik.

Økonomisk og trafikkmessig utnyttning

Den relativt sterke utbygging også i de nordlige deler har reist spørsmålet om felles utnyttning og videre utbygging av trafikklinjene for bedre utnyttning av tilgangene på råstoffer. Diskusjonene har allerede klarlagt at forholdene ikke minst i Nord-Skandinavia ligger godt til rette for samarbeid. En regional hovedvurdering må på lang sikt gå ut på å bygge ut trafikklinjene over grensene og full utnyttning av dem som eksisterer.

Viktige sambandslinjer

De viktigste sambandslinjer over grensene er veier i det nordlige område. I det sørlige er det jernbaneforbindelse fra Nord-Finnland over Haparanda—Luleå—Boden—Narvik. Utenom betydningen for innenlands trafikk fører disse trafikklinjene til isfrie havner i Norge. Dette er den viktigste rolle de vil spille i et nordisk samarbeid.

Samtrafikkens hovedoppgaver

En samtrafikk innen nordkalottområdet vil ha flere oppgaver.

1. Transitt fra området.

Innen området finnes de viktige råstoffer skog, malm, fisk og en meget betydelig treforedlingsindustri. Hittil har det vært relativt liten transitt. Men spesielt i vintertiden må Nord-Sverige og Nord-Finnland antas å kunne ha økonomisk fordel av å nytte norske havner.

2. Transport av forbruksvarer innen området.

Noe vesentlig omfang vil denne trafikken ikke få, men det skulle antas at bl. a. fiskeprodukter fra Norge ville få en viss betydning under et fritt marked. Gjennom årene har det vært en viss transitt over Narvik av fiskeprodukter.

3. Turisttrafikk av internasjonalt omfang.

Denne trafikk har allerede idag stort omfang, særlig i sommertiden. Alt tyder på en sterkt øket interesse internasjonalt for dette område. Samtrafikken er her godt utbygget og øker etter som flere veier bygges og flysambandet utvikles.

Samtrafikkens betydning for Narvik

Malmbrytningen i Nord-Sverige og nødvendigheten av helårstrafikk er grunnlaget for Narviks eksistens. Denne transitt har hatt en dominerende betydning, men har også gjort Narviks kommunale økonomi avhengig av konjunktorene internasjonalt.

Til en viss grad har det vært annen transport av gods med banen, og det har i sommerhalvåret vært stor turisttrafikk. I tiden før og delvis under første verdenskrig var der stor transitt, likeledes foran annen verdenskrig. Foran krigsperiodene og under høykonjunkturer har det vært stor trafikk. Dette trakk arbeidskraft til byen og førte til stor ledighet i kriseperioder. For å utjevne dette har Norges statsbaner og speditører arbeidet for å legge til rette forholdene for godstrafikk utenom malmen.

Narvik Kommunes interesser

For kommunen har svingningene på arbeidsmarkedet vært et problem i alle år. Det har alltid vært en viss vinterledighet selv med full beskjeftigelse i sommerhalvåret. Dette ga støtet til at tiltakskomitéen for Narvik i 1953 lot utarbeide en utredning om Narvik som transitthavn. Utredningen ligger ved som bilag nr. 1 [*se Bihang 1*]. Her er gitt en fremstilling av betingelsene for trafikken på Narvik. Det videre arbeid med transittproblemer og de forslag som er lagt fram for Narvik formannskap bygger på utredningen og den utvikling som har vært etter 1953.

I utredningen er tatt inn tabeller over transportkostnader fra en del svenske byer til Narvik, og fra Narvik til engelske havner. De absolutte verdier av disse frakter har endret seg, men etter undersøkelser som er gjort er relasjonene noenlunde de samme. De konklusjoner som er trukket har derfor sin gyldighet ennå.

Transittutvalgets arbeid

I 1956 oppnevnte Narvik formannskap et mindre utvalg, transittutvalget, som skulle legge fram konkrete forslag om de tiltak som burde søkes gjen-

nomført for å bedre vilkårene for transitt. Arbeidet delte seg i to hovedområder:

1. Forslag om tiltak som må gjennomføres i Narvik.
2. Vilkår som må legges tilrette ved skandinavisk samarbeid.

Punkt 1. Lokale tiltak

Utvalget har hatt drøftinger med og innhentet materiale fra NSB og lokale speditører. Representanter for finske eksportfirmaer har sett på kai-forholdene på Fagernes og pekt på de forbedringer som kunne lette deres transitt.

Havneområdet og skipningskaien på Fagernes. Det vises til kart bilag II og III over kaiområdet og eksportkaien på Fagernes [se *Bihang 3—4*]. Det disponible areal for lagring, lasting og lossing, som eies av NSB, er på ca. 6 000 m². Området bør asfalteres og der trenges lagerskur på ca. 1 000 m² i første omgang. Hvis skuret oppføres i hele tomtens bredde kan avlastning fra vogner foretas fra spor på begge sider. Foreløpig er ikke dette arbeide utført, men skulle det bli aktuelt med øket skipning kan dette arbeide utføres.

Administrasjon av kaien. Som nevnt eies kaien av NSB. Spørsmålet har vært reist om Narvik havnevesen skulle overta området og administrere det på samme måte som i en rekke andre byer. Foreløpig er det ikke gjort endring i administrasjonsforholdene. Skulle det vise seg at det er lettere å gjennomføre utbyggingsarbeid på kommunal basis må spørsmålet tas opp på nytt.

Kapasitet på kaien. Etter de vurderinger som er foretatt kan eksportkapasiteten over kaien på Fagernes i dag settes til 2 500—3 000 tonn pr. måned pr. skift/pr. luke. Ved hensiktsmessig utbygging av området og tilstrekkelig lasteudstyr bør denne kapasitet kunne økes til ca. 12 500 tonn pr. måned og skift.

Laste- og losseutstyr. Tidligere var ikke kranutstyret tilstrekkelig, men fra 1958 fikk Narvik havnevesen montert en ny portalkran. Løfteevnen er:

Eldre mobilkran som kan ta last fra hele opplaget	7,5 tonn
Utligger, maksimum	5 meter
Ny kran på spor	3,4 tonn
Utligger til begge sider	24 meter
»	6 tonn
»	15 meter

Trucker kan leies av private.

Stuerikostnad og lastekapasitet. Da eksporten og dermed laste- og lossearbeidet har gått diskontinuerlig har effektiviteten ikke alltid vært god nok. Dette er et organisasjonsspørsmål som kan løses i samarbeid mellom transportarbeidernes organisasjoner og speditørene.

Transittens betydning for arbeidssituasjonen i Narvik. Som nevnt ovenfor vil det med en del forbedringer av forholdene på Fagernes være mulig å skipe 12 500 tonn pr. måned pr. skift/pr. luke. Dette vil bety arbeid for ca.

100 mann pr. måned. En øking av transitten i vintermånedene betyr at sesongsvingningene i ledigheten kunne praktisk talt elimineres. I sommerhalvåret har det etter krigen vært fullbeskjeftigelse, mens ledigheten om vinteren har ligget på ca. 120–130 mann. For Narvik kommune vil det bety en vesentlig reduksjon av vinterledigheten.

Punkt 2. Nordiske samarbeidsoppgaver

Ved transittering av gods over Narvik fra Finland eller Sverige og omvendt beregner hvert land frakt for distansen innen sine grenser. Dette betyr atskillig frakttillegg i forhold til en beregning for en strekning samlet. Firmaet Kemi oy som eksporterer cellulose og trelast og har hatt tildels store skipninger over Narvik, søkte i des. 1956 SJ og NSB om å få godkjent en slik fraktberegning men fikk avslag den gang. Nedenstående tabell viser hva en endret fraktberegning vil bety:

Jernbanefrakter pr. 15/2 1957 Kemi—Haparanda—Narvik. Minst 15 tonn vognlast. 3 strekninger. Norske kroner

Vareslag:	kr/vogn:	kr/tonn:
Cellulose, våt	753,60	50,24
" tørr	845,90	55,66
Trelast	783,—	52,50

Etter fraktberegning over en strekning samlet

Vareslag:	kr/vogn:	kr/tonn:	reduksjon:
Cellulose, våt	657,30	43,82	12,78 %
" tørr	720,30	48,02	13,72 %
Trelast	720,30	48,02	8,1 %

Transportlengder

Kemi—Haparanda	28 km
Haparanda—Vassijaure grense	568 "
Vassijaure grense—Narvik	42 "
	Samlet 638 km.

For de samme varer er der for transitt over Trondheim innrømmet følgende fraktreduksjon:

Svensk strekning	ca. 12 %
Norsk strekning	ca. 25 %

Interessen for transitt over Narvik i Nord-Finland og Nord-Sverige i de senere år

Som nevnt har et finsk firma reist spørsmålet om fraktreduksjon. For en rekke eksportører i distriktet omkring Kemi vil Narvik som eksporthavn alltid ha interesse i vinterhalvåret. Det gjelder cellulose, trelast, papir, finér og andre plateprodukter. Representanter for utvalget som konfererte med finske eksportører i november 1957 fikk bekreftelse på dette, men på det tidspunkt etter devalueringen var det ikke aktuelt med transitt. Fra Nord-Sverige

har det ikke vært den samme interesse. Etter de undersøkelser utvalget har gjort kommer fraktspørsmålet inn her også. Videre var det interesse for skipning av mindre partier. Det samme var tilfelle i Finland. Spørsmålet om linjetrafikk på Narvik vil bli tatt opp nedenfor.

Betydningen for Statens järnvägar og Norges statsbaner av øket godstransport

For disse transportorganisasjoner kan det sies at malmtrafikken med banen spiller den dominerende rolle. Den har øket hittil og skal fortsatt gjøre det. Under diskusjoner om annen godstrafikk, er det blitt hevdet at banens kapasitet er fullt utnyttet. Dette er for så vidt riktig når det gjelder malmtrafikken, men ikke for de tog som ekspederer annet gods. I dag ekspederes det gods med to tog hver dag fra Kiruna og Narvik, ett blandet tog og ett rent godstog. Den samlede kapasitet er oppgitt til 900—1 100 tonn pr. dag, hver vei, eller ca. 325 000—400 000 tonn pr. år. Dette er faste tog som går uansett annen trafikk. Nedenstående tabell viser utnyttelsen i de senere år:

Oppgave fra NSB over sendt og mottatt gods ved Narvik D. Vekt i kg.

År:	sendt:	mottatt:
1954.....	5 245 465	33 755 155
1955.....	6 224 330	20 508 350
1956.....	7 743 585	25 218 830
1957.....	6 914 674	24 299 700

I året 1954 ble det mottatt gjennomsnittlig 93 tonn pr. dag og sendt 19,2 tonn pr. dag.

Tabellen viser at kapasiteten er relativt dårlig utnyttet. Fra NSB er opplyst at trafikken kan økes betydelig med noenlunde samme arbeidsstyrke og øvrige transportutgifter. Utvalget mener derfor at statsbanene i Sverige og Norge bør være interessert i en bedre utnytting av kapasiteten av de faste godstog. Dette gjelder ikke minst SJ som har den vesentligste del av banestrekningen. Representanter for NSB's ledelse har også på bakgrunn av disse fakta gitt uttrykk for at spørsmålet om ny fraktberedning ville bli drøftet på nytt i tilfelle noen tok det opp. På bakgrunn av det som er anført under punkt 2, vil utvalget hevde at trafikk begge veier fra Nord-Finnland over Nord-Sverige til Narvik og omvendt vil tjene alle tre lands interesser. Det betyr øket trafikk og arbeid i vintermånedene, god utnytting av transportapparatet og øket vareutveksling innen nordkalottområdet.

Linjetrafikk til og fra Narvik på England og kontinentet

Tidligere i utredningen er nevnt at nord-finske og svenske firmaer overfor representanter av transittutvalget har vært inne på spørsmålet om skipningen av mindre partier skogsprodukter i vintertiden. De nevnte at det samlet kunne bli relativt store kvanta i tilfelle det var muligheter for fast skipning og det ble lagt arbeid på å gjøre linjefarten kjent. Idag er det ingen

linjetrafikk på Narvik eller Nord-Norge. Import fra England og kontinentet går over sørnorske havner. En slik linjetrafikk kan heller ikke baseres på import til landsdelen som den vesentligste del av godsmengden. Etter utvalgets mening er mulighetene tilstede hvis det kan opparbeides leveranser fra nord-finske og svenske importører. På lengere sikt kunne utenlandsimport til Nordkalotten komme inn i bildet. De lokale rederier som idag finnes i Narvik bør kunne sette igang en slik linjetrafikk. Dette forutsetter at fraktratene for landverts og sjøverts trafikk blir gunstige. Denne saken bør tas opp og bearbeides av skipsfarts- og speditørinteresser i Narvik. Det er en ikke uviktig del av arbeidet for nordisk samhandel og trafikk innen Nordkalotten.

Konklusjon

Jernbanen over Nord-Sverige til Narvik, og med tilknytning til Finnlands jernbanenett, er en av de viktigste interskandinaviske trafikklinjler. Den er sterkt utnyttet til massetransport og persontrafikk, men transittutvalget har påvist at der er betydelige muligheter som ikke er utnyttet. En utnyttning av disse er betinget av en endret fraktberegning.

På grunn av det betydelige transittbehov Nord-Sverige og Nord-Finnland har, spesielt i vinterhalvåret, bør disse forhold tas opp til drøfting i Nordisk Råd. En gunstig løsning vil alle tre land ha nytte av. Transittutvalget tilrår derfor Narvik formannskap å sende en henstilling till Nordisk Råd om å ta opp spørsmålet om endret fraktberegning for godstransport med jernbane fra Nord-Finnland gjennom Nord-Sverige til Narvik og omvendt

1. enten ved beregning som for en samlet strekning
2. eller ved at der legges til grunn samme beregningsmåte som for transitttrafikken Sverige--Trondheim.

1958

BIHANG 1

Narvik som transitthavn

(Utarbeidet ved siviløkonom Gunnar Sommerseth 1953)

I. Naturlige forutsetninger

Med sin beliggenhet så langt mot nord var det å vente at Narviks havn egentlig skulle være tilfrosset en stor del av året. Dette er jo tilfelle med Luleå som tross alt ligger lenger syd enn Narvik. Når imidlertid Narvik havn ikke er tilfrosset om vinteren, så skyldes dette Golfstrømmens heldige innflytelse.

De nordsvenske og nordfinske havner er imidlertid ikke velsignet med denne heldige virkning. Disse er nemlig tilfrosset opptil seks måneder i året. Dette medfører selvsagt store vansker for sjøtransporten i disse farvann, og da denne som bekjent er langt billigere enn transport med jernbane, skulle en av dette kunne slutte at den korteste veg med jernbane og samtidig den korteste sjøtransport vestover, altså billigste transportmåte, må gå over Narvik. Dette gjelder i alle tilfelle den tid av året hvor de nordsvenske og nordfinske havner er frosset til av is. Hvorvidt det også kan ha gyldighet i sommerhalvåret, vil vi komme tilbake til senere i fremstillingen.

Hvorledes er så forholdene i Narvik tilrettelagt for å møtekomme de krav som en transitt over byen av forskjellige varer nødvendigvis setter?

1. Havneforhold

Havnebassenget i Narvik har en meget lun beliggenhet med dybder fra 20 til 27 meter. Ankringsforholdene er også meget gode. Strandlinjen beliggende mot byen eies for en stor del av Norges statsbaner. Strekningen fra Kleiva og ut til Framnes odden er imidlertid bortleid til Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, hvor havnens viktigste anlegg, malmkaiene ligger for utskipning av den nordsvenske malmen til kontinentale og oversjøiske havner. I Kleiva, hvor dampskipskaiene for den vanlige trafikk ligger, eier Narvik kommune en del grunn. Herav disponerer Narvik havnevesen de arealer som støter opp til dets kaier. Disse arealer vil nå vistnok bli utvidet endel nordover på LKAB's grunn.

Med hensyn til kaier og lagerhus, så disponerer Narvik havnevesen idag over ca. 870 meter. Disse kaier ligger som ovenfor nevnt i Kleiva og benyttes fortrinnsvis i lokal- og kysttrafikken. Imidlertid er det tidligere forekommet transitt over utstikkerkai 1, og dette vil også tildels kunne gjøres i fremtiden. »Flaskehalsen» her er imidlertid den manglende lagerplass, samt sporarrangementets tilretteleggelse, som sikkert ikke er planlagt ut fra transitt-hensyn. De oppbygde lagerhus benyttes i lokal- og kysttrafikken og delvis av private forretningsdrivende. De kan derfor vanskelig ta imot transitt-gods i større omfang. Ennvidere er den disponible plass for lagring av større gods, f.eks. trelast, temmelig innskrenket, samtidig som sporarrangementet ikke tillater oppsamling av et større antall jernbanevogner, hvor godset eventuelt kunne opplagres.

Sønnefor disse kaier ligger for tiden kun branntomten igjen fra havnevesenets tidligere fiskekai. Denne er imidlertid planlagt oppbygget i nærmeste framtid og vil da med fordel kunne benyttes ved eksport av fisk og sild til Sverige og Finland.

På Fagernes ligger Norges statsbaners 298 meter lang betongkai med sporarrangement og en mindre portalkran. Her ligger også private kaier til en samlet lengde av 295 meter, hvorav en er i jernbetong (88 meter), mens resten er trekaier.

Dette er det område som transitten hovedsakelig har gått over i årene

både før og etter krigen. Selve kaien er forholdsvis godt egnet til transittlasting og lossing, men det er likevel meget som står tilbake med hensyn til visse andre ting, som senere vil bli nærmere omtalt.

For de fleste varers vedkommende er det nødvendig med tørr oppbevaring. På Fagernes fins det imidlertid ikke tilstrekkelig innbygde pakkhus eller åpne lagerskur. Dette er jo av ytterste viktighet for at en skal kunne si at forholdene er noenlunde tilrettelagt for gjennomføring av transitt over Narvik. Hvem som skal gjennomføre byggingen av slike pakkhus er et spørsmål som ikke skal drøftes i denne fremstilling. Byggingen blir temmelig kostbar og må derfor skje etter en nøye utarbeidet plan, hvor såvel interne som eksterne beliggenhetsfaktorer er tatt med i betraktning.

Med hensyn til maskinelt hjelpetstyr for transitten, så er dette i høy grad mangelfullt. I denne forbindelse tenkes særlig på flere kraner samt trucks for hurtig transport. En må nemlig hele tiden ha for øye at transitt over Narvik bare blir å foretrekke i de tilfelle hvor dette omkostningsmessig medfører fordeler for avsenderne eller mottakerne. Det må derfor nesten være en forutsetning for utvidelse av transitten at også bruken av maskinelt utstyr blir betraktelig utvidet. Derved kunne laste- og lossetiden forminskes og omkostningene komme ned på et rimeligere nivå.

Allerede i 1939 var det på den ledige strandlinje mellom Fagernes og Kleiva planlagt en stor transittkai for svenske og finske interesser med tilknytning til jernbanespor og tilstrekkelig lagerplass. Siste verdenskrig stoppet imidlertid løsningen av denne oppgave, men var spørsmålet om transittkai og utstyr aktuelt på det tidspunkt, så synes det å være ennå mere aktuelt i dag.

2. Mellomriksbanen

Tanken om å legge en mellomriksbane her nord kom først fram i Sverige som et naturlig krav om lett tilgang til isfri havn. I Norge vant tanken gjengklang, både fordi den ville gi en stor og lønnsom transitt over norsk havn, og fordi den ville bli av største betydning for eksporten av den nordlandske fisken til Nord-Sverige og Nord-Finnland samt Russland. På grunn av malmfeltene i Nord-Sverige kom banen til å gå om disse og Ofofbanens historie er nøye knyttet til malmleiene. I 1902 ble banen åpnet og den regelmessige trafikk ved Ofofbanen begynte. I 1923 gikk man over til elektrisk drift og fra nå av går det fram etter et konjunkturbestemt tempo.

Transitten av malm over Narvik, byens eksistensgrunnlag, har skiftet noe ned gjennom tidene, avhengig som den er av konjunktorene ute i verden. Etterkrigstidens malmhunger har ført til en voldsom ekspansjon i jern- og stålproduksjonen. Og da de svenske malmfeltene er blant verdens største forekomster av høyverdig malm, er det å vente at denne etterspørsel vil fortsette å holde seg stor framover. Dette grunner seg blant annet på uttøm-

ming av høyverdige malmfelter andre steder i verden, samt de høye kullpriser som gjør anvendelse av den nordsvenske malmen mere økonomisk.

For å møte denne økede etterspørsel etter svensk malm, har LKAB gått til store investeringer her i Narvik. Formålet er å øke transitten med inntil 50 %. Spørsmålet er så om Ofofbanens kapasitet er utnyttet eller om det må utvidelser til. Eller, i denne forbindelse: klarer banen en eventuell transitt utover økningen i malmtransporten?

Ved henvendelser til Norges statsbaner her i Narvik får en opplyst at banens kapasitet nå er helt utnyttet og mere til. Spørsmålet om en utvidet transitt av andre varer må derfor nøye knytte seg til et overblikk over malmtransporten. Med den store mengde malm som er blitt fraktet med Ofofbanen i de senere år, har det faktisk vært liten plass for annet gods.

Hvis vi ser på stillingen idag, så mener NSB at transitt utover malmen kun kan regne med ett godstog pr. dag. Da imidlertid hvert tog rommer en 35—40 vogner, skulle dette utgjøre en anseelig mengde gods pr. dag, idet de 6—7 000 standard trelast som er skipet som transitt nå i vinter, nok kunne ha blitt utvidet til ca. 12 000 standard hvis godstoget hadde vært helt utnyttet. Fra høsten å regne er imidlertid planene for Ofofbanens utvidelser gjennomført. I stedet for å gå over til dobbelt spor, har NSB utbygd og utvidet stasjonsområdene og går samtidig over til større lokomotiver og flere og større vogner i hvert togsett. Vogntallet blir fra da av ca. 65 fullastede vogner og ca. 70 tomvogner.

I og med disse utvidelser mener NSB å kunne tilfredsstille de økede krav om utvidet transportkapasitet i forbindelse med økingen i malmtransporten over Narvik. Samtidig vil det da kunne bli kjørt 2 godstog pr. dag med annet transittgods. Dette må muliggjøre en meget stor øking av transportmengden av transittgods over Narvik, og i det tilfelle at malmtransporten ikke skulle nå den planlagte mengde, vil ennå større mengder annet transittgods kunne transporteres med Ofofbanen.

De fleste større byer såvel i Nord-Sverige som i Nord-Finnland har direkte jernbaneforbindelse, mens et godt utbygd veinett forbinder de øvrige områder med jernbanen. En må derfor kunne si at transport til og fra jernbane ikke støter på særlige vansker, idet veiforbindelsen i de tilgrensende områder er forholdsvis gode. Det er imidlertid den fare at det kan bli tale om vegsperringer i visse tilfeller, slik som snestormer, vårløsning etc. Dette er dog kun forbigående og har ikke større betydning.

Etter at vi nå har funnet ut at Ofofbanens kapasitet kan tåle en temmelig stor utvidelse av transitt-trafikken, f.eks. opptil 1 000 standard pr. døgn ved full utnytting, og at banens hovedpunkter i Nord-Sverige og Nord-Finnland i forbindelse med vegtilknytting ligger vel tilrette for transport av transittgods, vil vi se litt på:

3. Kaienes losse- og lastekapasitet

Det er tidligere påpekt at forholdene på Fagernes, hvorover transitten i første rekke har gått, ikke er særlig tilfredsstillende. Dette betyr i denne forbindelse at omkostningene blir for høye, idet en utvidet transitt kun kan komme på tale under forutsetning av et rimelig omkostningsnivå. Slik som sporarrangementet er nå, kan kun en del transittgods lagres ved kaikanten, mens resten må lagres et godt stykke ifra. Herved vil omkostningene ved å få fraktet godset fram til skipene bli temmelig store, hvilket igjen har sin årsak i at det ikke fins tilstrekkelig mobilt kranutstyr, for ikke å snakke om trucks. Når en vet at opptil 8 lastbiler, slik som forholdene er her, ikke har klart å holde lastingen i gang kontinuerlig, men en enkelt truck klarer å holde folkene i 2—3 skipsluker i konstant beskjeftigelse, forstår en lett at omkostningene må bli store. Hertil kommer at området ikke er asfaltert, noe som også vanskeliggjør effektiv utnyttelse av de forskjellige faktorer og minsker losse- og lastekapasiteten. I det hele tatt ser det ut til at »flaskehalsen» for en utvidet transitt over Narvik er laste- og losseforholdene.

Norges statsbaner har imidlertid planer om snarlig å sette igang asfaltering av kaiområdet, samtidig som et nytt sporarrangement er på trappene. Dette vil bevirke en mer effektiv utnyttelse av de menneskelige arbeidsytelser og de materielle produksjonsmidler, som igjen vil bevirke en omkostningsreduksjon.

Med hensyn til mobilkraner eller trucks så er anskaffelse av dette utstyr også aktuelt, men dette er selvsagt i høy grad avhengig av asfalteringsprogrammet og planene for det nye sporarrangement. En må imidlertid kunne gå ut fra at når forholdene ligger tilrette for en effektiv utnyttelse av mobilt hjelpeutstyr og samtidig transitten er såpass stor at dette kan utnyttes rentabelt, vil det bli anskaffet. Eller rettere: slik som forholdene er ute på Fagernes, med disponibel lagerplass for transittgods så langt fra kaien, er det en forutsetning for at omkostningene skal kunne holdes innenfor rimelighetens grenser og dermed for at transitt overhodet skal kunne gjennomføres, at de påpekte vanskeligheter elimineres.

4. Arbeidskraften

Et av de problemer som en øket transitt kunne være med til å løse er arbeidsledigheten. Et faktum er det jo at der til transittarbeide for en stor del kan benyttes ufaglært arbeidskraft. Imidlertid må man her ta i betraktning at omkostningene ved å benytte ufaglærte arbeidere blir forholdsvis høye, da lasting og stuing av f.eks. trelast krever innsikt og erfaring. Denne erfaring som bevirker større hurtighet og dermed lavere omkostninger er kun i ringe grad til stede og gjør at effektiviteten ikke blir helt utnyttet. Da konkurransen er meget skarp for at transitten skal kunne gjennomføres, eller skal vi si, betydningen av at Narvik ligger litt foran i denne konkurransen, må det kunne komme til en avtale mellom de forskjellige speditører og losse-

og lasteforeningen om at den arbeidskraft som de i de spesielle tilfeller trenger, må kunne tas blant de dertil egnede personer. Dette skulle i hvert fall kunne bedre forholdene i noen grad.

Ser vi på stillingen på arbeidsmarkedet her i byen, så ligger ledigheten temmelig høyt, især sesongarbeidsledigheten. Som oftest vil denne også være størst blant de ufaglærte. En utvidet transitt ville skape større etterspørsel etter arbeidskraft. Da ledigheten er størst på vinteren og transitten etter forholdene må bli størst på samme tid, ville spørsmålet om tilstrekkelig arbeidskraft lett kunne løses. Dette er også en ting myndighetene må ha for øye ved en eventuell behandling av spørsmål i forbindelse med transitt over Narvik. Å kunne utjevne sesongsvingningene i arbeidsledigheten ville være til beste såvel for den enkelte som for byen i det hele både sosialt og økonomisk.

Ledigheten er størst om vinteren, særlig da i månedene januar til mai. Tallene i disse måneder for ledige tilmeldt arbeidskontoret ligger gjennomsnittlig ca. 130—140. Da byggevirksomheten i forbindelse med gjenreisningen av Narvik etter krigen har ligget særlig høyt, må en nok regne med at ledigheten i byggefaget og de tilknyttede fag vil komme til å stige i de kommende år.

I tilknytning til den konstaterte arbeidsledighet må en også regne med at det fins en ikke ubetydelig skjult arbeidsledighet. Denne er nok heller ikke av bare sesongmessig karakter. En må heller ikke se bort fra det faktum at med de rasjonaliseringsplaner som LKAB nå holder på å gjennomføre, vil der i løpet av noen år bli behov for mindre arbeidskraft ved dette anlegg. Derved vil ledigheten i Narvik vokse. En utvidet transitt vil kunne eliminere en del av dette for kommunen så vanskelige problem.

5. Transitten i tidligere år

De naturlige forutsetninger for transitt over Narvik har bevirket at det helt fra 1914 har foregått en ikke ubetydelig transitt over byen, og denne skal vi i korte trekk se litt på.

Under 1. verdenskrig foregikk det transitt over Narvik av varer til og fra Russland og i ikke ringe grad til og fra Sverige og Finland også. På grunn av mine- og ubåtfaren både i Østersjøen og delvis også i Nord-Ishavet ble vegen lagt over Narvik. I disse årene og da særlig i 1915 og 1916 hadde denne transitten meget stor betydning for byen. Vestgående transittgods var for det meste lin, hamp, tremasse, svensk rujern, fyrstikketre etc. Noe finsk smør og flesk ble også sendt. Transitten østover bestod av nær sagt alle slags varer, kaffe, te, kakao og andre næringsmidler, landbruksmaskiner til Russland, samt svovel og jernbanemateriell til Finland. Etter krigens slutt i 1918 tok transitten litt etter litt av.

I begynnelsen av 1920-årene tok den seg noe opp igjen, og har siden da vesentlig bestått av svensk og finsk trelast samt en del cellulose og tre-

masse. I årene like før siste verdenskrig kom igjen et høydepunkt i transitttrafikken. Dette høydepunkt var imidlertid, som også under 1. verdenskrig, betinget av unormale forhold, idet faren for krig eller krigstilstand ligger til grunn for denne store transitten. Varene kan i slike tider tåle langt høyere transportomkostninger på grunn av den kraftige etterspørsel, og en må derfor faktisk se bort fra disse unormale forhold ved en betraktning av mulighetene for transitt.

6. Trelasttransitt

	<i>Finsk last</i>	<i>Svensk last</i>
1950/51.....	4 536 stdr.	
1951/52.....	2 698 »	
1952/53.....	4 574,73 »	1 598,6 stdr.

Hertil kommer for 1952/53 en omlasting av finsk last til Bodø på 750 stdr., samt også omlasting av svensk trelast til andre steder i Nord-Norge. Ennvidere er foretatt omlasting og eksport til Island på ca 1 000 stdr. svensk rundvirke.

Vi ser altså at den samlede trelasttransitt over Narvik i år har vært på ca. 7 000 stdr., og i tillegg hertil kommer så omlastingen av svensk og finsk trelast.

II. Nord-Sveriges og Nord-Finnlands eksportindustri

1. Nord-Sverige

Her må først foretas en avgrensning av det område som skal undersøkes. I den forbindelse kan det være på sin plass å oppdele Nord-Sverige eller Norrland i de enkelte len, idet det ofte vil skje henvisninger hertil i det følgende.

Norrland oppdeles i: Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands og Gävleborgs len.

Ser vi på kartet finner vi at transitt over Narvik først og fremst må være av interesse for Norrbottens og Västerbottens len, idet utvidelse av området sydover vil møte meget sterk konkurranse fra banen over Trondheim. Imidlertid omfatter den sparsomme statistikk som fins ofte hele Norrland og en blir derfor i flere tilfelle nødt til å ta med ikke bare Norrbottens og Västerbottens len, men også de øvrige norrlandslenene.

a) Eksport fra Norrbottens og Västerbottens len

En statistikk over eksport fra de to nordligste len viser følgende tall for 1948 og 1950:

	1948	1950
Trevarer, saget og uforarbeid m ³	92 082	176 132
Arbeider av tre tonn	1 670	377
Papirmasse, papp, papir *	57 511	76 135

Når en tar i betraktning at tabellen kun viser eksporten over Luleå, Piteå, Umeå og Skellefteå, er denne av ganske stor betydning. Dette er jo langt fra det nøyaktige eksporterte kvantum, idet tabellen bare tar med visse havner. Det er jo også sådan at nesten hver bedrift av noenlunde størrelse innen trelastbransjen har sine egne losse- og lasteanlegg i nær tilknytning til bedriften, hvorover såvel eksport som import foregår.

For de øvrige eksportprodukter er det vanskelig å gi noen helt nøyaktige tall. Eksporten av papp og papir er steget noe fra 1937 hvor den lå på knapt 39 000 tonn. Det samme gjelder wallboard, som i 1937 viste en omtrentlig eksportkvantum på 23 600 tonn. Tretjæreeksporten har vist en jevn stigning helt fra 1930-årene og var i 1937 godt 2 400 tonn. Den årlige eksportkvantum ligger nå over 3 000 tonn.

I tillegg til disse produkter foregår det også eksport av visse andre. Fra Boliden ble det således eksportert 11 000 tonn arsenikk, mens den øvrige produksjon av bly, zink, gull etc. for det meste gikk til hjemmemarkedsbehov.

En annen bedrift, hvis produksjon kan få stor betydning for transitt over Narvik, er jernverket i Luleå. Produksjonen for 1953 skal etter opplysninger være planlagt til ca. 20 000 tonn og av dette eksporteres en ikke ubetydelig del. Det hadde vært på tale å benytte Narvik i vintermånedene, men direksjonen hadde fått den oppfatning at lasteforholdene i Narvik ikke var tilstrekkelig utbygd til å kunne gjennomføre en transitt av jernverkets produkter. Om denne oppfatning grunner seg på informasjoner fra Narvik, så bygger disse på feilaktige slutninger og pessimisme, idet Narvik uten tvil kunne ha klart denne transitt fullt tilfredsstillende såvel for avsender som for mottaker.

2. Nord-Finnland

En nærmere statistisk redegjørelse for de industrier som er beliggende i Nord-Finnland og som hovedsakelig er anlagt på eksport har vært umulig å fremkomme med. Ved besøk i Finland og skriftlige forespørsler til forskjellige eksportfirmaer samt handelskamre, viser det seg at detaljerte opplysninger angående det nordfinske næringsliv ikke er tilgjengelig. En må derfor bygge på informasjoner oppnådd ved personlige samtaler og så forsøke å utlede noe av disse. Nord-Finnlands eksportindustrier er i like høy grad som Nord-Sveriges bygd opp med skogen som råvarekilde. Det vil med andre ord si at treforedlingsindustrien inntar den dominerende stilling. Nord-Finnland eier ikke de naturrikdommer i sine fjell som tilfellet er med Nord-Sverige, eller disse er i hvert fall ikke utbygget på samme måte som i nabolandet. Den industrielle utviklingen i Nord-Finnland har på langt

nær fulgt med utviklingen ellers i landet. Dette gjelder imidlertid ikke for treforedlingsindustriens vedkommende.

Hele Nord-Finnland er meget rik på skog og de mange elver danner en utmerket og billig transportvei til kystbyene. Denne skogrikdom har blant annet medført en ikke ringe eksport av skogvirke til treforedlingsindustrien i Nord-Sverige.

Størstedelen av Nord-Finnland fra Tornio og nordover, er innland og har således ikke havneforbindelse. Når hertil kommer at jernbaneforbindelsen innskrenker seg til en stikkbane fra Tornio og nordover til Kauliranta samt en tverrbane fra Laurila over Rovaniemi til Russland, forstår en at vilkårene for innlandsindustriens vedkommende er vanskelig rent transportmessig. Imidlertid er hovedveinettet godt utbygd og på kortere strekninger har det vist seg at jernbanen har fått en meget farlig konkurrent, nemlig lastebilene. De mange veier samt elvene har derfor ført til at området fra syd for Uleåborg til nord for Rovaniemi er godt utbygd med treforedlingsindustrier. Disse ligger for en stor del langs kyststrekningen, særlig da for de store eksportindustriens vedkommende, men også den innenlandske sagverksindustri er godt utbygd.

Med hensyn til den transitt som hittil har gått fra Finland over Narvik, så stammer den i stor utstrekning fra distriktene rundt om Kemi, og da spesielt fra en meget stor bedrift, Kemi oy, som ligger ca. 13 km utenfor byen. Imidlertid fins det i samme distrikt andre bedrifter, hvis kapasitet etter opplysninger ikke ligger så langt under kemibolagets.

I tillegg til disse større industriforetak, kommer en rekke mindre sagverksindustrier.

Det er imidlertid mitt inntrykk at kjennskapet til Narvik som transitthavn begrenser seg til malmtransitten. Den påvirkning fra firmaer i Narvik som skulle bibringe en større transitt over byen gjennom øket kjennskap til forholdene er i stor utstrekning uteblitt. Og man kan ikke bare slå seg til tåls med at finnene selv skal ta initiativet, idet en påvirkning herfra er av stor nødvendighet for å bryte sedvanen.

I og med den økede konkurranse innenfor verdens treforedlingsindustri, er det av avgjørende betydning å holde på sine markeder og ikke stoppe eksporten i vinterhalvåret. Dette er en faktor som, hvis vi ser den i øynene, må få stor betydning for den fremtidige transitt over Narvik.

III. Nord-Sveriges og Nord-Finnlands import med særlig henblikk på transitt over Narvik

a) Nord-Sverige

Vender vi oss nå til tilførslen til Norrland, så består denne hovedsaklig av næringsmidler, kull og koks, råvarer til cellulose- og tremasseindustrien, samt byggematerialer. Av næringsmidler tilførtes Norrland ca. 2 650 000 tonn,

hvorav halvdelen ble fraktet med jernbane. Før oljens vedkommende, ca. 135 000 tonn, kom 75 % sjøvegen. Steinkull og koks utgjorde ca. 1 900 000 tonn, nesten halvdelen av hele tilførslen, og dette ble nesten utelukkende ført med båt direkte fra utenlands havn.

Av den totale vareomsetning med Norrland utgjorde utenrikshandelen ikke mindre enn 87 %, malmen iberegnet, og av disse var 86 % eksportvarer. Av dette kan vi se at den direkte import til Norrland er meget liten og den omfatter faktisk bare gruppene kull og koks, olje samt endel gjødningsstoffer. Den øvrige tilførsel kom for størstedelens vedkommende fra Syd-Sverige, således næringsmidlene og endel jern- og stålvarer. Dette betyr altså at den direkte import til Norrland utgjøres av varer som brukes i store mengder samt tåler lagring. Disse varer kommer sjøvegen i den tid da havnene er åpne. En transitt av sådanne varer over Narvik er nok vanskelig å få igang, i hvert fall for de nordsvenske kystbyers vedkommende.

Ikke desto mindre har svenskene vært, og er det fremdeles, interessert i import over Narvik. De lot således i 1947—48 innhente opplysninger i Narvik angående mulighetene for import, men på daværende tidspunkt viste det seg at dette var umulig. Det ble så altfor kostbart. Det var vanskeligheter med å skaffe jernbanevogner samt tonnasje. Imidlertid har forholdene endret seg siden da og med en bearbeiding av svenske importfirmaer er det ikke umulig at det lar seg gjøre å endre retningen av importen, i hvert fall for en viss mengde varers vedkommende, slik at denne kom til å gå over Narvik. For de nordsvenske innlandsbyers vedkommende skulle spørsmålet være særlig aktuelt, og det er da også siste vinter rettet henvendelse fra bl. a. Kiruna om muligheter for import av fast og flytende brensel over Narvik.

Av det foran skrevne fremgikk at en meget stor del av tilførslen til Norrland kom sjøvegen. For utførsleens vedkommende kan opplyses at av saget og høvlet virke førtes i årene før krigen hele 98 % med båt. Av tremasse og cellulose gikk noe över 95 % med båt. Det forhold at mesteparten av varetrafikken på Norrland går sjøvegen, er et annet særpreg for Norrlands-trafikken. For jernbanene overstiger utførslen tilførslen med ca. 13 %, mens utførslen pr. skip overstiger tilførslen med ca. 44 %.

Det er tidligere påpekt vanskelighetene med tilfrysning av det nordlige seilfarvann. Svenskene har derfor latt foreta en undersøkelse av mulighetene for transport med jernbane til og fra isfri svensk havn. Ifølge beregninger fra jernbanestyrelsen fins det normalt, når man ser bort fra malmen, fra Norrland et tomvognoverskudd på ca. 60 vogner pr. dag eller omkring 1 000 tonn. I vintermånedene skulle det således kunne fraktes betydelige mengder med jernbane til isfri svensk havn og utnyttelsen av tomvognene skulle tilsi at frakten fra jernbanens side kunne reduseres ganske meget.

For skogsindustriene med deres lavverdige halvfabrikata har det imidlertid vært umulig i nevneverdig grad å benytte seg av jernbanetransport, selv om det foreligger et sterkt behov for kontinuerlig avsetning.

De fraktnedsettinger som jernbanen på grunn av transportoverskuddet har satt i verk har ikke vært tilstrekkelig store til å muliggjøre en overgang til

jernbanetransport. Spørsmålet er så om Statens järnvägar mener at en ytterligere reduksjon er forenlig med deres egne økonomiske interesser. Dette er vel tvilsomt, eller rettere: en reduksjon stor nok til at treforedlingsindustriene med fordel kan benytte jernbanetransport, kan vanskelig settes i verk fra jernbanens side.

b) Nord-Finland

For Nord-Finnlands vedkommende stiller spørsmålet seg noe annerledes. Avstandene er større og det vil ved transitt over Narvik vanligvis bli ennå en omladning, nemlig ved transport over finskegrensen. Dette vil medføre en så stor omkostningsforøkelse på de importerte varer, at transitt over Narvik vanskelig kan komme på tale. Enn videre må en ta i betraktning at Nord-Finland er temmelig tynt befolket med store avstander mellom de bebyggede områder. Dette medfører at importbehovet er mindre enn for Nord-Sveriges vedkommende, selv om sammensettingen av importen er den samme. Det er derfor kull og koks, olje, samt visse råvarer for industri og jordbruk som kommer på tale.

Retningen av denne importen er imidlertid over nordfinske havner, og denne retning kan vanskelig forandres. I hvert fall er det mitt inntrykk at finnene ikke nærer noen forhåpninger om transitt over Narvik av varer fra andre land. En annen sak er at Nord-Finland er meget interessert i import fra Nord-Norge, især da av fisk. Her ligger et temmelig stort marked for den nordlandske fisken, et marked som på langt nær er helt utnyttet. Dette er imidlertid ting som ligger utenfor denne oppgaves ramme, men ikke desto mindre bør saken tas opp til undersøkelse av interesserte eksportører.

IV. Transportomkostninger

I det foregående har vi sett litt på eksport til og import fra Nord-Sverige og Nord-Finland. Det er kommet fram at behovet er tilstede for å legge endel av denne eksport og import, i hvert fall for visse varers vedkommende, over Narvik i vintermånedene. Et spørsmål som i denne forbindelse er avgjørende for hvorvidt denne transitt skal kunne gå over Narvik, er transportomkostningene.

Det vil føre for langt å sette opp beregninger for en rekke forskjellige varer, men derimot skal vi se litt på omkostningene ved transitten med trelast, som jo både etter Narviks hittidige transitt og etter det foran beskrevne er av størst interesse.

Det kan her bemerkes at vekten på eksportert last omregnes til 2 700 kg pr. stdr. Sjøfrakten pr. stdr. for en ca. 500 stdr.'s båt utgjør i dag til London:

Fra Narvik	£ 8—10—0
» Piteå	£ 8—10—0
» Gävle	£ 8— 0—0
» Stockholm	£ 7—10—0
» Göteborg	£ 7— 0—0
» Trondheim	£ 8— 0—0

Som vi ser herav er sjøfraktens høyde den samme fra Narvik og fra Piteå. Dette forklarer at det selvsagt ikke kan bli tale om transitt om sommeren. Derimot er det en differanse på 10 sh. mellom Narvik og Gävle og denne differanse stiger til £ 1—0—0 mellom Narvik og Stockholm og £ 1—10—0 mellom Narvik og Göteborg.

Da det imidlertid er såvel sjøfrakt som jernbanefrakt som er av interesse, skal vi se på noen alternative utskipningshavner og som utgangspunkt ta Piteå. De samlede fraktutgifter, ekskl. omladningsutgifter på omladningssted, fra Piteå til London pr. tonn framgår av følgende tabell:

		<i>Jernb. Sverige</i>	<i>Jernb. Norge</i>	<i>Pr. tonn sjøfrakt</i>	<i>Tils.</i>
Via Narvik	sv.kr	24.50	6.32	46.65	76.47
» Sundsvall	»	32.05	»	46.00	79.05
» Gävle	»	38.00	»	44.60	82.60
» Stockholm	»	43.05	»	41.80	84.85
» Göteborg	»	50.95	»	39.00	89.95

Overanførte beregning viser at Narvik, hva fraktutgifter angår, ligger lavere enn tilfellet er for de øvrige viktigste svenske utskipningshavner. Ved dette eksempel har vi valgt Piteå som utgangspunkt. Hvis vi derimot tar området fra Skellefteå stad og nordover, stiller fraktutgiftene over Narvik seg som følger:

		<i>Jernb. Sverige</i>	<i>Jernb. Norge</i>	<i>Pr. tonn sjøfrakt</i>	<i>Tils.</i>
Fra Skellefteå	sv.kr	28.30	6.32	45.65	80.27
» Arvidsjaur	»	24.80	»	»	76.77
» Gällivare	»	15.30	»	»	67.27
» Haparanda	»	26.60	»	»	78.57
» Pajala	»	30.30	»	»	82.27

Ved disse beregninger er det gått ut fra at vognens kapasitet er fullt utnyttet, d. v. s. vognene er lastet med 15 tonn og derover.

Av siste tabell vil framgå at eksport av trelast fra Norrbotten og delvis fra Västerbotten er mere fordelaktig over Narvik enn over Gävle, Stockholm og Göteborg når vi betrakter fraktomkostningene, særlig når en tenker på at jernbanefrakten til de sydsvenske havnebyer stiger, jo lengere nordover vi kommer, mens det motsatte blir tilfellet for Narviks vedkommende.

Imidlertid har vi ikke tatt med omlastningsutgifterne på omlastningsstedet. Her er det Narvik vanskelig kan hevde seg, i hvert fall nå transitten blir såpass stor at det ikke er mulig å laste direkte fra jernbanevogner og ombord. Her kommer vi igjen til forholdene ute på Fagernes.

Så lenge alt ligger vel tilrette slik at man kan levere direkte fra vogn eller kaikant og båtenes egne lasteanordninger kan nå lasten, kan man vel regne med omkostninger på ca. kr. 6.00 pr. stdr. eller noenlunde det samme som i svenske havner. Imidlertid må man regne med at hvis transitten økes, er det helt umulig å komme bort fra at en del må lastes av og lagres. Utgiftene herved stiller seg noenlunde således:

Avlastning fra vogn til lager.....	ca. kr 12.25 pr. stdr.
Fra lager og ombord, hvis lasten ligger nær nok	» » 3.25 » »
	ca. kr 15.50 pr. stdr.

Hertil kommer opplagsleien med 2.5 öre pr. m².

Det er disse siste omkostninger, ca. kr. 15.50 pr. stdr., som er så urimelig høye og som gjør at Narvik vanskelig kan hevde seg i konkurransen. Trondheim kommer således meget lengre ned omkostningsmessig, og ennå er man på langt nær ferdig med hele utbyggingen av transittkaiene der. Der er imidlertid ikke tvil om at hvis området ute på Fagernes ble asfaltert og det samtidig ble skaffet trucks og event. flere elektriske kaikraner, så ville disse omkostningene kunne reduseres med ca. 50 % og muligens ennå mere. Dette gir et inntrykk av hvor nødvendig det er med hurtig tidsmessig utbygging av transittkaien ute på Fagernes.

V. K o n k l u s j o n

På grunnlag av det foran skrevne kan vi nå kort oppsummere de resultater som vi er kommet fram til.

Både Nord-Sverige og Nord-Finnland har et behov for eksport over isfri havn i vintermånedene. Med hensyn til behovet for import så er også dette tilstede, men det har på langt nær samme betydning som for eksportens vedkommende. Eksportbehovet blir diktert såvel ut fra landenes egne interesser for å holde på sine markeder ved kontinuerlig avsetning som ut fra et krav fra avtakerne om kontinuerlige leveranser.

Kontrakter om leveranser blir undertegnet inntil ett år før levering finner sted, og avtakerne binder således stor kapital i eksportlandet. Det er da naturlig at avtakerne f.eks. engelskmennene, er interessert i å få leveranser hele året for derved å spare renteomkostninger samt lagringsutgifter for de store kvanta de får inn før havnene i Nord-Sverige og Nord-Finnland fryser til. Og her ligger mulighetene for Narvik med dens isfrie havn.

Imidlertid må man også ta hensyn til samlede transportomkostninger. Det er tidligere påvist at med hensyn til transportomkostninger ekskl. omladningsomkostninger på omladningssted ligger Narvik forholdsvis godt an i forhold til sydsvenske havner. Dette gjelder i særdeleshet for de innenlandske sagverk som under alle omstendigheter må laste sine varer på jernbanevogner. Med hensyn til omlastningsomkostninger så må disse, på grunn av de herskende forhold, stille seg meget ugunstig for Narviks vedkommende.

Om Narvik skal kunne hevde seg i konkurransen, må omlastningsutgiftene reduseres, ikke bare til de kommer ned på nivå med utgiftene i svensk havn, men helst så langt ned at eventuelle merkostnader på grunn av jernbanetransporten i en viss grad kunne oppveies. For å muliggjøre denne reduksjon i omlastningsomkostningene og derved bevirke at svenskenes og finnenes oppfatning av Narviks forutsetninger som transitthavn ble forbedret, med derav følgende større transitt, er det en nødvendighet med omfat-

tende utbygginger. Tidligere er nevnt asfaltering av kaiområdet, nytt sporarrangement, samt anskaffelse av flere kaikraner og trucks. Et annet problem er hvem som skal finansiere utbyggingen. Selv om NSB kun har en kort banestrekning og derfor av hensyn til rentabiliteten ikke vil påta seg denne oppgaven, er det i dette særlige tilfelle et spørsmål om ikke NSB burde se bort fra sine egne statslige rentabilitetshensyn til fordel for andre, såvel for byen som for hele landet, viktige økonomiske interesser.

Ett er i hvert fall sikkert. Det må komme til en hurtig utbygging av transithavnen hvis de foreliggende muligheter skal kunne utnyttes. Når vi i vinter har hatt en transitt på ca. 7 000 stdr. trelast, og det til tross for de herskende vanskelige forhold, så er dette en pekepinn om at en forbedring ville muliggjøre en langt større transitt.

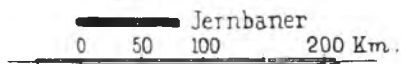
Det kunne i en fremstilling som denne være av interesse å få slått fast hvor meget transitten kunne økes hvis forholdene rent omkostningsmessig lå vel tilrette. Dette er imidlertid et spørsmål som ingen kan gi noe nøyaktig eller tilnærmet svar på, idet det er avhengig av en lang rekke faktorer som både direkte og indirekte øver sin innflytelse, som f. eks. etterspørslen, konjunkturene, valutasisuasjonen, fraktratenes høyde, etc., etc.

Hvis vi imidlertid legger behovet for eksport over isfri havn til grunn og samtidig ser på stigningen i transitten i de senere år, så skulle dette gi et klart uttrykk for at Narviks muligheter som transithavn er stadig stigende. Byens myndigheter såvel som de firmaer som driver transitt burde derfor gjøre alt for å utnytte disse muligheter. Dette må særlig ses på bakgrunn av de problemer som en øking av transitten ville være med å løse. Det tenkes i denne forbindelse såvel på den beskjeftigelsesmessige side av saken som på hvad transitten rent økonomisk betyr for byen. Når en vet at ca. kr. 19.50 tilflyter byen for hver stdr. som leveres direkte fra vogn og ombord, og ca. kr. 30,00 for hver stdr. som legges på opplag, kan en regne med at ved de ca. 7 000 stdr. som er skipet over Narvik i vinter så er det kommet Narvik ca. 175 000 til del, hvorav ca. 80—90 % er betalt av skipene i stueriomkostninger. Hertil kommer så de beløp som båtene kjøper for, samt havne- og kaipenger etc.

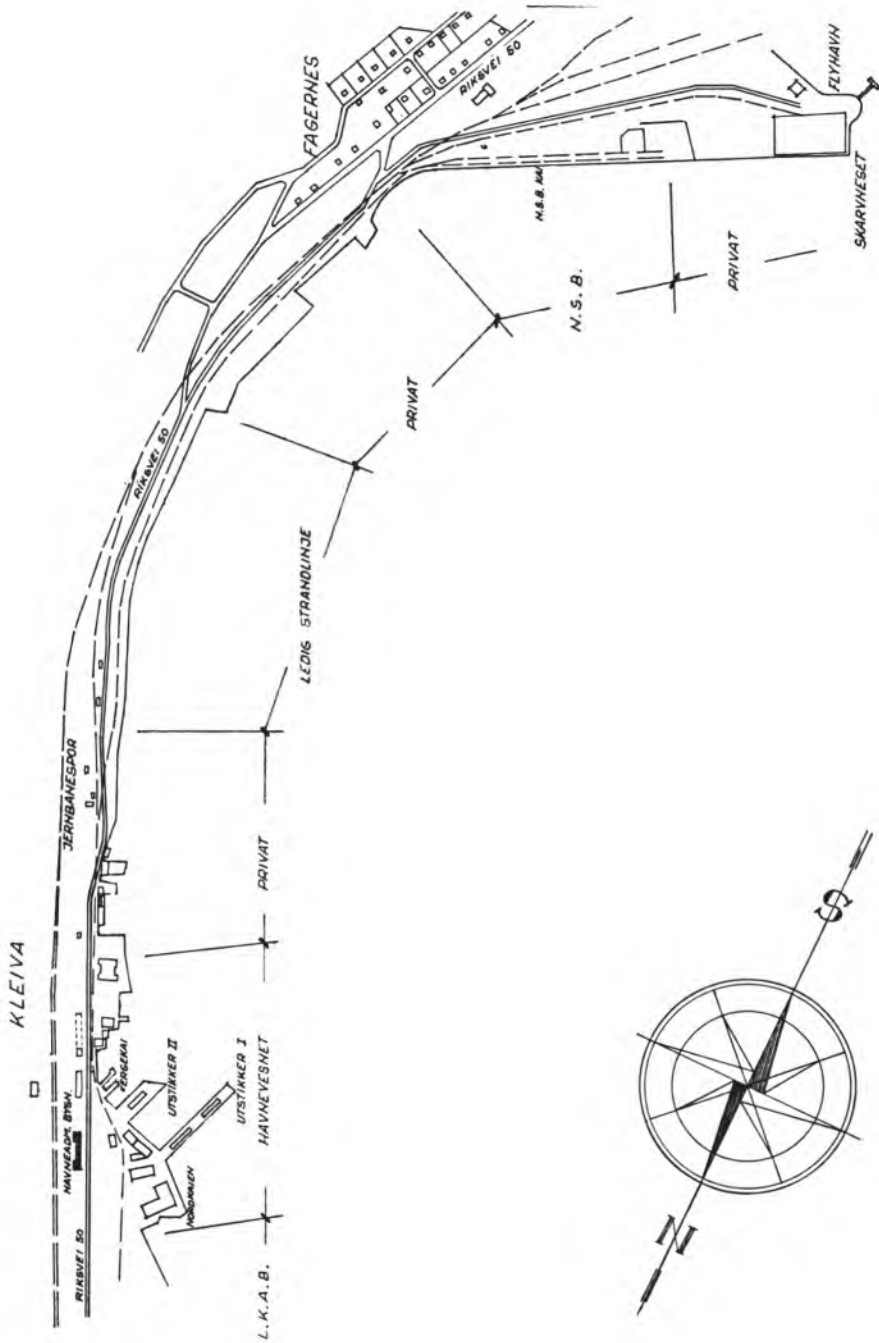
Det vil herved ses at en investering i et mer rasjonelt utstyr på kaiene ute på Fagernes ikke er spilte penger, men vil føre til forøket beskjeftigelse og en livligere økonomisk virksomhet.

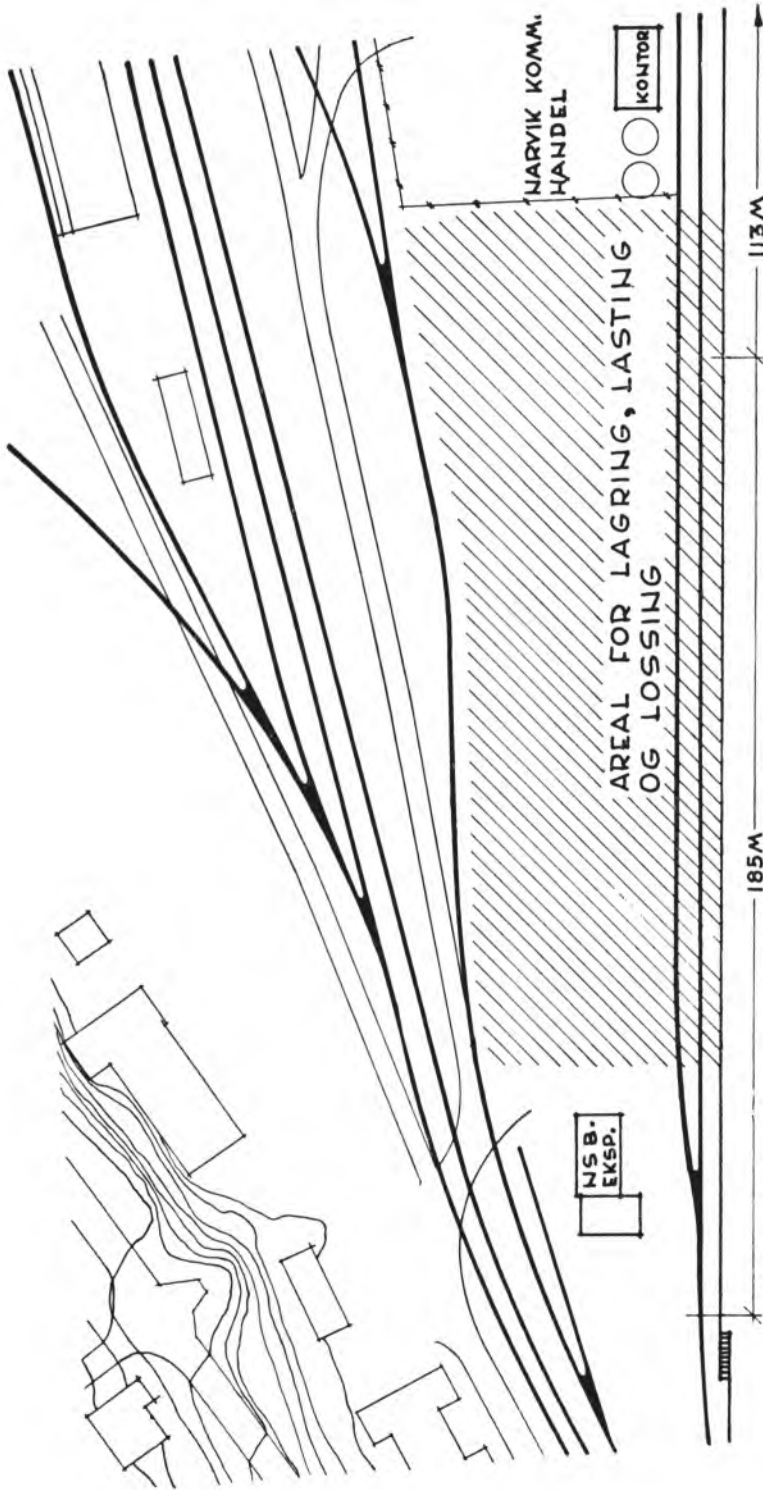
NORDSKANDINAVIA

E.K.

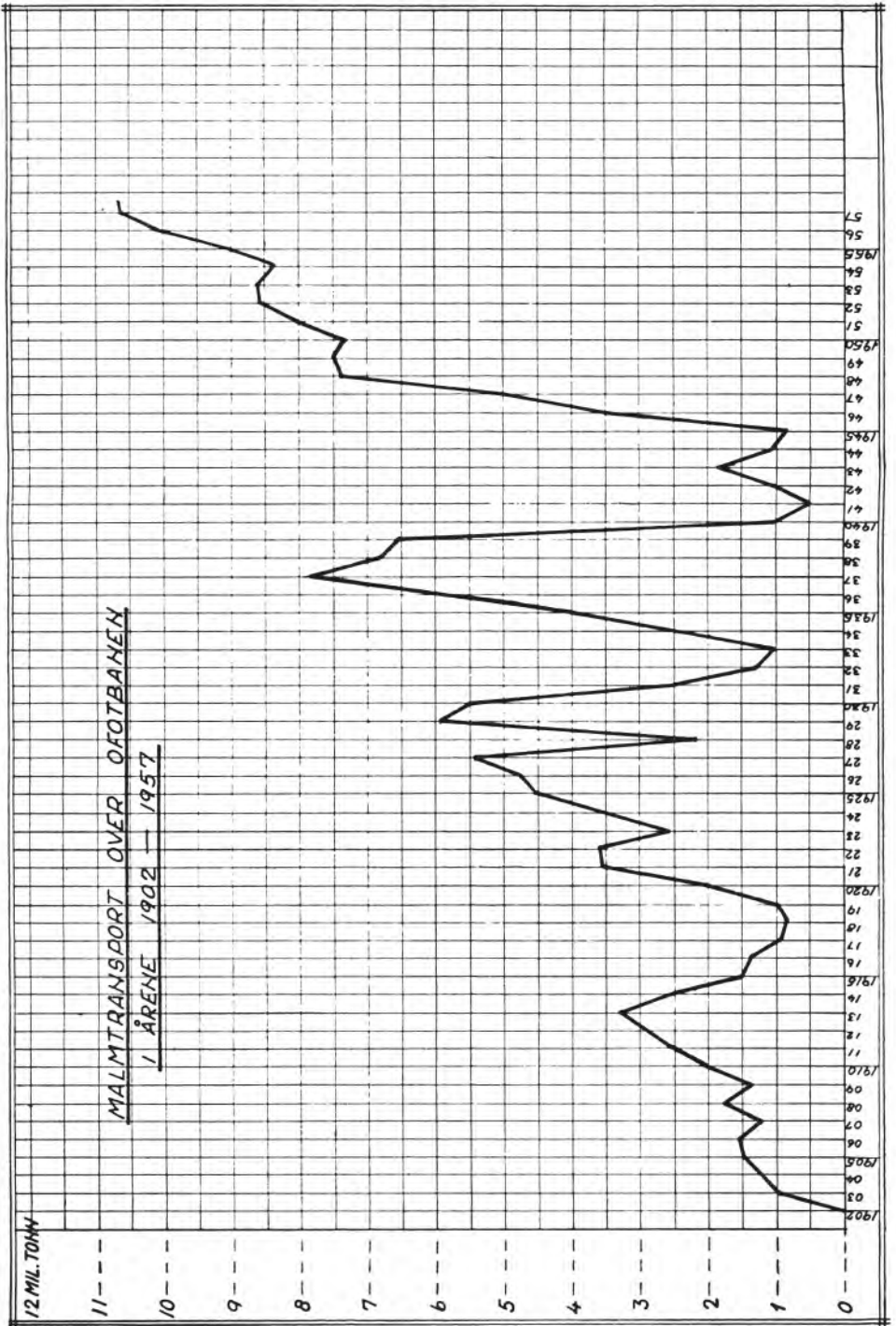

UTSNITT AV
NARVIK HAVNEOMRÅDE ~ MÅL = 1:5000

FAGERNES
HAIOMRÅDE FOR LAGRING OG LASTETRAFIKK

NORD
M 1:1000

BILAGA**Yttranden över medlemsförslaget****Finland****Järnvägsstyrelsen¹:**

Beträffande dirigerandet av transporter från norra Finland vintertid per järnväg till Narvik för att därifrån fortsättas med fartyg har förhandlingar vid olika tillfällen förts mellan järnvägens kunder och representanter för järnvägarna. Frågan har varit särskilt aktuell, när våra järnvägar till följd av högkonjunktur lidit av vagnsbrist. Härvid har särskilt från Kemi ab:s sida föreslagits, att transportererna skulle ledas genom Sverige till Narvik, varvid de inom vårt lands gränser kunde skötas med en relativt ringa vagnspark. Hittills har man vid dirigerandet av huvuddelen av transportererna till södra Finlands hamnar emellertid alltid kunnat komma till även för Kemi ab tillfredsställande resultat. Cellulosatransportererna kan speciellt under vintermånaderna handhas som returtransporter till södra Finlands hamnar enligt fördelaktiga tariffer. Från norra Finland måste nämligen tomma täckta vagnar då föras mot söder, och i dem kan cellulosa till förmånliga kostnader transporteras till södra delarna av landet.

På s. 5 i promemorian till Nordiska rådet framställs ett förslag om tillämpande av direkt tariff för dessa transporter. I framställningen utgår man synbarligen ifrån att varje land först skulle fastställa frakt för försändelserna på grundval av hela transportsträckan och av den sålunda erhållna fraktsatsen uppbära en andel som motsvarar den faktiska transportsträckan. Då dessa andelar sammanräknas, kommer man naturligtvis till förmånligare frakter än enligt den nuvarande uppdelade tariffen. En dylik tariff skulle för Sveriges vidkommande mycket väl kunna tänkas, ty dess transportsträcka avviker icke nämnvärt från den totala transportsträckan. Där emot skulle Finlands och Norges järnvägar komma i en oförmånlig situation till följd av de kortare transportsträckorna. Likväl är just på dessa järnvägar terminalkostnaderna till följd av lastning och lossning högre. Därför borde nämnda tariff ej fastställas på det föreslagna sättet.

Införandet av en gemensam nordisk tariff beredes som bäst av en av Danmarks, Norges och Finlands järnvägar tillsatt tariffkommission. De nya tariffgrunderna torde kunna bringas i kraft i början av nästa år. Härvid är avsikten att förenhetliga grunderna för fastställandet av frakten så långt som möjligt vid uträknandet av ettvarit lands andel. Varje järnvägs andelar skulle likväl fortfarande beräknas separat, såsom ock hittills varit fallet. Då dylika enhetliga tariffbestämmelser de nordiska järnvägarna emellan införts, kan man lättare än hittills även reglera frakterna för de nu ifrågasvarande specialtransporterna. Närmast ifrågakomme härvid att i denna trafik tillämpa samma bestämmelser som är gällande t. ex. beträffande

¹ Yttrandet översatt från finska.

transporter genom Finland till Sovjetunionen. Finlands järnvägar beviljar nämligen 10 % rabatt på allt transitogods. Om även Sveriges järnvägar skulle förfara på detta sätt, skulle man komma till ett bättre resultat än i det vid Nordiska rådet framlagda förslaget, särskilt med tanke på de kostnader dessa transporter förorsakar envar järnväg. På grund härav föreslås vördsamt, att framställningen vid Nordiska rådet icke i detta skede måtte giva anledning till ytterligare åtgärder i fråga om tarifferna.

Helsingfors den 14 oktober 1958

Generaldirektör *Erkki Aalto*

Direktör för tariffavdelningen *Mauno Laisaari*

Suomen puunjalostusteollisuuden keskusliitto — Finlands träförädlingsindustriers centralförbund¹:

Ur utredningen framgår att från träförädlingsindustrins sida redan tidigare fästs Nordiska rådets uppmärksamhet på det aktuella förslaget genom att bl. a. Kemi ab har undersökt och även använt sig av transportmöjligheterna via Narvik i synnerhet under sådana vintrar då transportförhållandena varit synnerligen svåra. Saken har varit aktuell speciellt sådana år då vagnsbrist förekommit vid våra järnvägar och då medel söktes för att möjligast friktionsfritt kunna transportera våra exportvaror utomlands.

Enligt centralförbundets uppfattning kan emellertid för träförädlingsindustrins del transporter till Narvik komma ifråga endast för den industri som är belägen i eller norr om Kemi. Man bör nämligen beakta, att i de mellan Finlands järnvägsstyrelse och industrin uppgjorda avtalen om årsfrakt ingående rabatterna ävensom vagnsgrupp- och vintertrafikutjämningsnedsättningarna för transport under vintersäsongen till södra och sydvästra Finlands hamnar är så pass betydande, att export av skogsindustriprodukter från Kemi via Narvik icke lönar sig, i fall icke större fördelar än förslaget innehåller kan utlovas. Träförädlingsindustrin söder om Kemi, närmast då Uleåborg, är beträffande frakterna redan i sådant läge att det knappast lönar sig att överväga export via Narvik.

Till trots av vad ovan framförts och med beaktande av att träförädlingsindustrin i norra Finland är under fortsatt utveckling och kapacitetsökning konstaterar Finlands träförädlingsindustriers centralförbund med tillfredsställelse att medlemmar av rådet framkommit med ifrågavarande initiativ. Centralförbundet anser det vara önskvärt att den föreslagna undersökningen om enhetliga och ekonomiskt lönsamma fraktsatser kommer till stånd. Emellertid anser centralförbundet det vara nödvändigt att det samtidigt företas en undersökning om utbyggande av Narvik hamns kapacitet att motsvara de krav som realiserandet av förslaget om ökad trafik förutsätter.

Helsingfors den 15 oktober 1958

Finlands träförädlingsindustriers centralförbund

Lauri Borenius

¹ Yttrandet översatt från finska.

Länsstyrelsen i Lapplands län har den 14 oktober 1958 meddelat, att den helt förenar sig i följande yttrande.

Kemi kauppakamari (Kemi handelskammare)¹:

Den i ständig utveckling och tillväxt varande exportindustrin i Lapplands län omfattar gärna det av initiativtagarna till Nordiska rådet inlämnade förslaget, att rådet skulle uppmana regeringarna i Finland, Sverige och Norge att undersöka möjligheterna att fastställa enhetliga och ekonomiskt lönsamma fraktsatser vid transitotrafiken till Narvik.

Speciellt sådana vintrar, då hamnarna vid Bottniska vikens kust helt avstänges från Mäntyluoto norrut, påkallar den besvärligare dirigeringen av trafiken till södra Finlands få vinterhamnar och stuvningarna i dessa även om de av de ytterst långa sträckorna förorsakade höga transportkostnaderna ogensägligen en undersökning om billigare exportmöjligheter, särskilt längs den kortaste vägen via Narvik. Dessa möjligheter undersökte och tillgodosgjorde sig bl. a. Kemi ab under tidigare år, då Kaskö hamn ej ännu i samma utsträckning som för närvarande kunde användas såsom vinterhamn för norra Finland och den år 1957 genomförda devalveringen av vår mark ännu ej inverkat på våra fraktavgifter i Sverige och Norge. Den tydligaste bilden av att exporttransporterna blir oräntabla via Sverige till Narvik i detta nu erhålles av nedanstående uppställning, där de nuvarande järnvägsfrakterna för cellulosa och sågvaror från Kemi ab:s bangårdar till Mäntyluoto och Narvik jämföres. Frakterna anges utan nedsättningar i resp. land.

Bansträcka och vara	Narvik		Mäntyluoto	
	km	torr, mk/brtn	km	torr, mk/brtn
<i>Cellulosa</i>				
1. Pajusaari—Torneå	35	400:—	—	—
2. Torneå—Vassijaure	568	2 125:—	—	—
3. Vassijaure—Narvik	42	525:—	—	—
4. Pajusaari—Mäntyluoto	—	—	778	2 665:—
Summa	645	3 050:—	778	2 665:—
Omlastning	—	250:—	—	—
Summa	645	3 300:—	778	2 665:—
<i>Sågvara:</i>	<i>km</i>	<i>mk/std</i>	<i>km</i>	<i>mk/std</i>
1. Karihaara—Torneå	35	900:—	—	—
2. Torneå—Vassijaure	568	5 205:—	—	—
3. Vassijaure—Narvik	42	1 170:—	—	—
4. Karihaara—Mäntyluoto	—	—	778	5 390:—
Summa	645	7 275:—	778	5 390:—
Omlastning	—	685:—	—	—
Summa	645	7 960:—	778	5 390:—

Frakten för torr cellulosa till Narvik blir således 635:—/brtn och frakten för sågvaror blir resp. 2 570:—/std högre än Mäntyluoto. Uträkningen ådagalägger, att en sänkning av frakten om minst 20 % för cellulosa och

¹ Yttrandet översatt från finska.

om 30 % för sågvaror vid transport till Narvik borde genomföras, för att den normala fraktnivån i Finland skall uppnås. Då vår järnvägsstyrelse dessutom för fjärrtransporter, förutom nedsättningar i årsfraktavtalen, beviljar sänkningar såväl för vagnsgrupper som för vinterfraktutjämnings, borde jämväl dessa nedsättningar beaktas vid diskussion och beslut om tariffer och omlastningsavgifter i transitotrafiken. De sistnämnda nedsättningarna sänker vinterfrakterna till orter söder om Mäntyluohto med sammanlagt ca 20—25 % och till hamnar norr om Mäntyluohto med 10—15 %.

Den omständigheten att Haparandas omlastningskapacitet är blott ca 300 tn/dygn, skulle även påkalla en ändring i nu rådande praxis sålunda, att exportgoods skulle kunna omlastas vid Torneå, dit, såsom erfarenheten utvisar, svenska vagnar blott i ringa utsträckning erhållits, varför stockningar uppstått för våra egna vagnar, som nödgats vänta på sin omlastningstur.

Såsom positiva faktorer bör antecknas, att en ny lyftkran anskaffats till Narviks hamn och att en utvidgning av lagerområdet planeras.

På s. 6 och 7 i förslaget berörs åstadkommandet av linjetrafik mellan Narvik, England och kontinenten. Den växande produktionen av papper och kartong i norra Finland och de alltjämt nedgående konossementen för cellulosa förutsätter ofta anlåtande av linjefartyg, varför ett eventuellt uppträdande av dylika i Narviks hamn skulle underlätta exporten även av mindre kvantiteter än hela fartygslaster från norra Finland, givetvis under förutsättning, att skäligen järnvägsfrakter kan utverkas även för transporten av sådana poster.

Ytterligare föreslås i promemorian, att frakten skulle beräknas för hela transitoträckans sammanlagda längd, varvid frakten i enlighet härmed för de olika varuslagen skulle sjunka med 8,1—13,72 % (s. 5). Såsom ovan anförts, medför ej heller denna åtgärd en tillräcklig nedgång med tanke på exporten från norra Finland, utan för dessa transporter borde ytterligare de nedsättningar erhållas, som ovan redan berörts.

Vad de eventuella exportkvantiteterna över Narvik beträffar, är det i den nordfinländska träförädlingsindustrins nuvarande utvecklingsskede svårt att beräkna dem. Det synes emellertid mycket sannolikt, att Narviks betydelse som vinterexporthamn kommer att ökas under strängare vintrar, då exportindustrin i Lapplands län som bäst är i färd med att genomföra sina redan fastställda planer för utvidgning och längre gående förädling.

Kemi den 13 oktober 1958

Kemi handelskammare

Ordförande *Aulis Kairamo*

Ombudsman *M. E. Lipponen*

Norge

Utenriksdepartementet:

Ovennevnte medlemsforslag har vært forelagt *samferdselsdepartementet*, som uttaler:

Til det fremlagte medlemsforslag vil samferdselsdepartementet gi følgende foreløpige uttalelse:

Spørsmålet om å styrke jernbanenes konkurransemessige stilling i internasjonal transport ved takstpolitiske midler har tidligere vært tatt opp i De Forente Nasjoners økonomiske kommisjon for Europa (ECE) hvor man har undersøkt mulighetene for å få takstberegninger for samlede strekninger med takstregulativer som er uavhengig av de nasjonalt gjeldende regulativer. Man antar at det som ledd i nordisk samarbeid vil være naturlig å undersøke mulighetene for et slikt takstsystem for Norden, med beregninger for samlede strekninger over grensene. En er kjent med at spørsmålet har vært drøftet i Nordisk samferdselskomité som vil undersøke disse mulighetene nærmere. Dette synes imidlertid ikke å skulle forhindre at man i mellomtiden søker å finne frem til spesielle løsninger for enkelte strekninger slik som for transittrafikken over Trondheim. Det vil således være nærliggende å undersøke mulighetene for å anvende samme system for trafikken over Narvik som for trafikken over Trondheim.

Oslo, 6. oktober 1958

Sverige

Kommerskollegium:

Handelskammaren i Sundsvall har tillstyrkt att förevarande fråga upptages till behandling. För industri och samfärdsel inom handelskammarens verksamhetsområde vore dock trafiken över Narvik utan större betydelse.

Handelskammaren i Luleå har, med tillstyrkan av förslaget, framhållit att dess genomförande skulle få mycket stor betydelse för övre Norrlands näringsliv. Endast i undantagsfall hade Narvik hittills kommit ifråga som transitohamn. I regel hade det varit förmånligare att sända varorna över Sundsvall, Stockholm, Göteborg eller Trondheim eller att lagra dessa till dess sjöfarten åter öppnades. Vid förfrågan av handelskammaren hos två av de största exportföretagen, för vilka en transitotrafik över Narvik kunde vara av intresse, hade framkommit att relativt betydande mängder skulle kunna sändas över Narvik, om de ekonomiska förutsättningarna härför funnes. AB Statens skogsindustrier hade såsom troliga kvantiteter nämnt cirka 17 000 ton massa, 20 000 ton papper och 10 000 standards trävaror. Svenska cellulosab hade sagt att 12 000—17 000 ton gods vintertid skulle kunna sändas över Narvik. Även för Norrbottens järnverk skulle det vara av mycket stor fördel om transporter av järn och stål kunde ske vintertid över Narvik till skälig kostnad.

Som förutsättningar för en sålunda ökad trafik anger handelskammaren främst en genomgående taxeberegning samt därutöver extra transitorabatter. Dessutom måste emellertid undersökas, om ej de höga spediti- och

omlastningskostnaderna i Narvik kunde sänkas, varjämte en väl utvecklad linjetrafik från Narvik måste komma till stånd.

Vad handelskammaren i Luleå inhämtat om de godsmängder som kunde tänkas komma att fraktas över Narvik, därest de ekonomiska betingelserna för en sådan transitotrafik vore tillfredsställande, bestyrker den uppfattning som allmänt torde råda, nämligen att det för näringslivet i nordligaste Sverige föreligger ett avsevärt behov att under vintermånaderna utnyttja Narvik som transithamn för exporten. Värdet av Narvik såsom importhamn torde visserligen från svenskt håll för närvarande bedömas icke vara särskilt stort, men det synes sannolikt att förbättrade transportmöjligheter skulle öka svenska importörers intresse för denna trafikled. Därjämte vill kollegium framhålla Narviks betydelse ur beredskapssynpunkt; att transportvägarna åt detta håll redan under fredstid verkligen utnyttjas, ingår som ett naturligt led i våra strävanden att upprätthålla en tillräcklig beredskap.

Den utredning som föreligger angående trafiken på denna järnväg giver visserligen icke någon fullständig bild av kapacitetsförhållandena, men kollegium har bibringats den uppfattningen att trafiken till en viss grad kan ökas utan alltför stora kostnadsstegringar för SJ. Att möjligheterna härvidlag äro begränsade är å andra sidan uppenbart. Några avgörande hinder mot att bereda utrymme för det gods som enligt ovanstående uppgifter beräknas kunna komma att sändas från Sverige över Narvik torde dock knappast föreligga.

För ett bättre utnyttjande av trafikleden krävs enligt kollegii åsikt i främsta rummet en rationalisering av hamnanläggningarna i Narvik; de nuvarande omlastningsförhållandena där synas innebära det främsta hindret för en trafikökning. Att också en ändring av fraktberäkningen skulle påverka utvecklingen ter sig sannolikt, och kollegium finner riktigt att det närmare undersökes, om icke en dylik ändring är genomförbar. Enligt kollegii mening kan dock ifrågasättas om icke tillsvidare dessa undersökningar lämpligen böra begränsas till att avse trafiken mellan Sverige och Norge. Det kan nämligen befaras att, om den gemensamma taxeberäkningen utsträcker till Finland, järnvägens kapacitet visar sig vara otillräcklig. Det bör därför bero av erfarenheterna från en sådan begränsad taxeändring, huruvida även transitotrafiken från Finland bör inbegripas däri.

Vid valet mellan de två alternativa lösningar till en ändrad fraktberäkning som framlagts är kollegium för sin del — icke minst med hänsyn till önskvärdheten att skapa enhetliga taxenormer — benäget förorda att motsvarande beräkningsgrunder som tillämpas för trafiken över Trondheim användas även i detta sammanhang.

Aberopande det anförda får kollegium för sin del tillstyrka att frågan om att skapa gynnsammare ekonomiska betingelser för transitotrafiken över Narvik närmare undersökes.

Stockholm den 20 oktober 1958

Nils Malmfors

Anders Lindstedt

G. v. Wachenfeldt

Järnvägsstyrelsen:

Enligt järnvägsstyrelsens mening torde åtminstone på kort sikt någon nämnvärd importökning via Narvik icke kunna påräknas. Importvolymen torde således vara tämligen oberoende av järnvägsfrakten. Man kan också konstatera att Narvik som exporthamn kan komma i fråga endast under några få månader under året. Under större delen av året blir alltså även exportvolymen oberoende av järnvägstaxan. Med hänsyn till att nordfinska exportörer under alla förhållanden torde ha skeppningsbehov vintertid icke minst för att tillfredsställa kundernas krav på kontinuerliga leveranser och i viss mån för att minska egna lagerkostnader, synes smärre ändringar av endast järnvägsfrakten icke kunna medföra någon större effekt ifråga om trafikomfattningen. Enligt järnvägsstyrelsens mening skulle ett upprättande av linjetrafik på och en förbättring av hamnförhållandena i Narvik ha en långt större trafikstimulerande effekt.

Transittutvalget har framhållit att två ordinarie tågpar (för annat gods än malm), ett blandat tågpar och ett rent godstågspar, för närvarande dagligen går mellan Kiruna och Narvik. Den sammanlagda kapaciteten för dessa tåg har uppgivits till 900—1 100 ton per dag eller ca 325 000—400 000 ton per år. Enligt av Norges statsbaner till utvalget lämnad uppgift har i Narvik år 1954 mottagits 93 ton och avsänts 19 ton gods i genomsnitt per dag. Tågkapaciteten säges således vara dåligt utnyttjad och från Norges statsbaners sida skulle ha framhållits, att trafiken skulle kunna ökas väsentligt med i stort sett oförändrade arbetsinsatser och kostnader.

Järnvägsstyrelsen vill framhålla att tågkapaciteten i riktning Kiruna—Narvik för närvarande uppgår till ca 1 200 ton bruttovagnvikt, motsvarande 600—700 ton nettolast per dag. Man bör dock observera att för bedömning av den lediga kapaciteten i tåg de beräknade transportkvantiteterna per dag i genomsnitt för hela året torde vara missvisande. Det är snarare dagsciffrorna under topptrafikperioden som kan sägas vara av vikt härvidlag. En viss utnyttjad kapacitet i tågen Kiruna—Narvik kan emellertid anses föreligga även under den aktuella trafikeringssperioden. Däremot är tågkapaciteten på sträckan Boden—Kiruna, alltså på den större delen av svenska sträckan, redan i dag så väl utnyttjad att en trafikökning kan beräknas omedelbart kräva en utökning av tågantalet. Vintertid finns vissa möjligheter att insätta nya tåg söder om Kiruna. Däremot är det tveksamt om två tågpar per dag för annan godstrafik än malmtrafik på längre sikt kan bibehållas på linjen Kiruna—Narvik, om malmtrafiken ökar som beräknat.

Den tänkta trafikökningen på Narvik är utpräglad säsongbetonad och enkelriktad, vilket senare medför en avsevärd tomvagnsdragning. Järnvägens kostnader är beroende icke enbart av tågantalet utan även i viss utsträckning av tågstorleken.

Järnvägsstyrelsen vill framhålla att den svenska frakten för transitgods Haparanda—Vassijaure gränsen är något lägre än frakten för samma avstånd i svensk inländsk trafik och att i den nya svenska godstaxan, som är avsedd att träda i kraft under nästa år, avståndsdegressionen har ökats av

näringspolitiska och sociala skäl — bl. a. med hänsyn till norrlandsintressen — så att frakten för det aktuella avståndet i regel blir lägre än nu.

Med hänsyn till av järnvägsstyrelsen ovan anförda synpunkter och till den av Kungl. Maj:t fastställda, för styrelsen utfärdade instruktionen, anser sig styrelsen tills vidare icke kunna biträda en fraktberäkning i enlighet med det framlagda medlemsförslaget genom ytterligare sänkning av den ordinarie taxan.

Styrelsen är emellertid självfallet beredd att medge kommersiellt betingade fraktnedsättningar i syfte att stimulera och utveckla transittrafiken över Narvik inom ramen för tillgänglig transportkapacitet. Sådana nedsättningar har redan gjorts inte bara från Finland utan också från Sverige. Vissa tidigare nedsättningar har dock icke blivit förnyade, då motsvarande leveranser upphört.

Innan järnvägsstyrelsen tar slutgiltig ställning till den föreliggande komplicerade frågan, är det angeläget att avvakta utfallet av de nedsättningar som gäller för närvarande. Även om styrelsen således icke nu är beredd att generellt biträda det inom Nordiska rådet väckta förslaget till ändrad fraktberäkning för trafiken över Narvik, är styrelsen fullt medveten om att en gemensam nordisk marknad, eventuellt inpassad i ett större europeiskt sammanhang, på något längre sikt kommer att kräva en anpassning av järnvägarnas prissättning. En sådan anpassning kan mycket väl komma att innebära att man bortser från gränserna som snittpunkter och arbetar med genomräknade fraktsatser. Det förefaller dock styrelsen, som om hela denna frågas lösning skulle tjäna på att ses i ett sammanhang i stället för att ges lokalt betingade dellösningar. Undersökningen i antydd riktning pågår. Det är dock ännu för tidigt att uttala något om det eventuella resultatet.

Stockholm den 13 oktober 1958

Erik Upmark

Nils Mård

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Länsstyrelsen får med överlämnande av yttranden från Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare¹ samt hamndirektionen i Luleå [*se nedan*] anföra följande.

Isbeläggningen av Bottenviken under vinterhalvåret medför stora kostnader och besvärligheter för exportindustrien i de nordligaste länen. För att minska de omfattande förluster, som nu uppstår vid lagringen av exportprodukterna har därför i skilda sammanhang ifrågasatts dels en lägre taxesättning på järnväg vintertid, dels åtgärder syftande till att förlänga tiden för sjöfarten på Bottenviken. Problemet kvarstår emellertid i stort sett olöst. Fortfarande belastas sålunda industrien i de nordligaste länen av dryga kostnader i form av ränte- och lagringsförluster eller utgifter för merfrakter

¹ Här ej tryckt; referat se s. 755.

i förhållande till sjötransporterna. Med hänsyn till vissa köpares lagringskostnader på grund av den till sommarhalvåret koncentrerade skeppningen fås även ett lägre pris för varan än det som kunde ha erhållits vid kontinuerlig skeppning. Även om fördyringen genom järnvägsfrakterna givetvis icke helt kan elimineras, måste man sträva efter att nedbringa transportutgifterna till en nivå som helst ligger lägre än kostnaderna för ränte- och lagringsförlusterna. Om den tilltänkta transitotrafiken över Narvik skulle kunna leda till ett sådant resultat, skulle den innebära påtagliga fördelar för det därav berörda näringslivet.

Från svensk sida skulle betingelserna för en transitotrafik över Narviks hamn kunna underlättas genom att erbjuda trafikanterna samma taxor vid järnvägstransport till Narvik som till svensk hamn under förutsättning givetvis av motsvarande medgivande från de norska och finska järnvägarnas sida. Det skulle därför ankomma på hamnmyndigheterna i Narvik samt företrädarna för sjötrafiken där att i övrigt skapa sådana förutsättningar för transitotrafiken att den bleve konkurrenskraftig och lockande i förhållande till trafiken över de sydligare svenska hamnarna. Huruvida en genomgående fraktberäkning eller en tillämpning av den taxa som nu gäller för transitotrafiken över Trondheim ur olika synpunkter är lämpligast, undandraget sig länsstyrelsens bedömande. En riktpunkt vid valet av taxa bör emellertid vara, att frakterna till de olika hamnarna, vare sig de ligga i det ena eller andra landet, beräknas efter samma pris per tonkilometer. Härigenom ernås att endast järnvägstransportens längd, sjöfraktens storlek samt omlastningskostnaderna blir avgörande för trafikantens val av hamn, vilket ur allmän ekonomisk synpunkt måste anses riktigt.

Frågan om ändring av beräkningen av järnvägsfrakterna vid transitotrafik har såsom ovan anförts stor betydelse för näringslivet i de nordligaste länen. Länsstyrelsen tillstyrker därför att den begärda undersökningen kommer till utförande.

Luleå den 16 oktober 1958

Manfred Näslund

C. G. Wennberg

Hamndirektionen i Luleå: Med tanke på den ökade volym som statens järnvägars malmtransporter beräknas få förefaller det hamndirektionen, som om statens järnvägars möjligheter att klara av en ökning av transportvolymen för även andra varuslag bedömts väl optimistiskt. I än högre grad gäller detta omdöme de redovisade lagerutrymmena samt tillgången på kaj och järnvägsspår i Narviks hamn. Hamndirektionen ser det dock icke som sin uppgift att närmare bedöma dessa spörsmål utan vill endast i förbigående göra denna anmärkning.

Allmänt sett måste väl förbättrade ekonomiska möjligheter till transito-

trafik över Narvik under vintermånaderna bedömas vara till fördel för denna landsändas näringsliv, och hamndirektionen anser därför att vad som i detta syfte kan göras det bör göras. Självfallet förutsätter dock hamndirektionen att fraktsatserna icke sätts så lågt, att det ställer sig gynnammare att, t. ex., skeppa trävaror från Gällivare-området eller importera kol, koks, olja och annat massgods över Narvik än över Luleå. Ett sätt att förhindra sådan besvärande konkurrens vore att tillämpa fraktrabatterna endast under tid, då de bottniska hamnarna på grund av ishinder äro stängda.

Luleå den 8 oktober 1958

På hamndirektionens vägnar:

G. Lindvall

Ake Andersson

Sveriges allmänna exportförening:

Föreningen vill i princip gärna välkomna förslag på det praktiska planet, syftande till en förstärkning av det nordiska ekonomiska samarbetet. Ej minst gäller detta sådana projekt, som taga sikte på en utveckling av näringslivet i den s. k. Nordkalotten. En ökad användning av Narvik såsom exporthamn under vinterhalvåret borde kunna vara till fördel såväl för svenska industrier i övre Norrland som för nordfinska industrier. Det torde även vara ett svenskt intresse att få förmedla transitotrafik mellan Nordfinland och Narvik.

Visserligen är det klart att betydande svårigheter möta i detta sammanhang. Bl. a. må erinras om de omlastningsproblem som uppkomma vid finsk-svenska gränsen till följd av den olika spårvidden i Finland och Sverige. Vidare torde det av olika skäl ej bliva lätt att finna lämpliga returfrakter från Narvik till norra Sverige och Finland.

Exportföreningen finner emellertid det väckta förslaget vara av så stort allmänt intresse, att föreningen gärna vill tillstyrka, att ytterligare utredningar företagas rörande möjligheterna att i ökad utsträckning utnyttja Narvik såsom hamn för nordiska export- och även importintressen.

Stockholm den 15 oktober 1958

Sveriges allmänna exportförening

P. Zelhelius

Tore Boman

Medlemsförslag

om inbördes konsultation i gränshandelsfrågor

(Väckt av Ossian Sehlstedt)

Med gränshandel brukar man förstå den handel som uppstår då invånare i ett land, vanligen gränabor, gör inköp eller företager försäljningar på andra sidan gränsen i ett grannland. Här skall vi dock inskränka oss till att främst beakta inköpshandeln. Gränshandel har alltid förekommit i gränstrakterna mellan de nordiska länderna, men den har under efterkrigsåren fått stort uppsving och blivit starkt uppmärksammasad. Gränshandeln kan ha sin grund i olika omständigheter.

I första rummet har man att räkna med den gränshandel som betingas av att för invånarna i vissa gränshyerder grannlandets affärer och övriga inköpsmöjligheter geografiskt sett är fördelaktigare belägna än det egna landets. Sådan gränshandel har i allmänhet gynnats av myndigheterna bl. a. ur tullsynpunkt i syfte att icke försvåra levnadsförhållandena för dessa människor, som ofta bor mycket avsides. Detta slag av gränshandel mellan invånare i gränssorterna spelar ekonomiskt sett ingen praktisk roll för länderna och kan i detta sammanhang förbigås. Den avser för övrigt kvantitativt sett små grupper av befolkningen.

Under senare år har emellertid till stor del till följd av de förbättrade kommunikationsmöjligheterna en helt annan art av gränshandel kraftigt utvecklats. Denna handel beror främst av någon av följande omständigheter. Vissa varor, som saknas i det egna landet eller där är svåråtkomliga, finns att fritt tillgå i grannlandet. Det kan därvid vara fråga om bestämda varuslag i sin helhet eller också om särskilda kvaliteter av en viss vara. Efterfrågan på dessa varor i det egna landet kan då endast tillgodoses i grannlandet. I andra fall förhåller det sig så, att betydande skiljaktigheter föreligger i prissättningen på en och samma vara: denna kan betinga ett avsevärt lägre pris i grannlandet än i det egna landet. Även i detta läge söker sig handeln i de landsdelar som ligger närmast över till det land där varan är billigast.

Förutsättningarna för sistnämnda slag av gränshandel är vanligen att föra tillbaka på statliga åtgärder, sådana som importrestriktioner beträffande vissa varor, tullar, avgifter och liknande beskattningsåtgärder, som fördyrar varorna i det egna landet, statliga subventioner m. fl. åtgärder som sänker priset i grannlandet.

Det sist berörda slaget av gränshandel kommer med nutida samfärdsmedel att stå öppen för mycket stora delar av ett lands befolkning. Särskilt påtagligt har detta varit i förhållandet mellan Sverige—Norge och Sverige—Danmark. Från båda sidor av gränsen kan grannlandet nås för en relativt låg resekostnad av befolkningsgrupper som kan räknas i millioner människor. En gränshandel omfattande så stora befolkningslager kan självfallet icke undgå att ha vissa ekonomiska verkningar för de berörda länderna.

En ytterligare förutsättning för gränshandelns utveckling har varit bestämmelser, som gällt sedan 1 januari 1953, om rätt för resande att tull- och avgiftsfritt införa varor intill ett värde av 275 svenska kronor. Denna regel gäller dock allenast för det fall att resan icke företagits i huvudsakligt syfte att tullfritt införa varor, ett villkor som dock i praktiken visat sig omöjligt att upprätthålla.

Det primära ändamålet med de ovan angivna statliga ingripandena är självfallet icke att skapa förutsättningar för gränshandel, utan de har intern ekonomisk syftning. Återverkningarna på gränshandeln är en icke avsedd följd. Vanligen är fråga om åtgärder för att bereda skydd för valutareserven eller åt någon viss yrkesgrupps ekonomiska intressen. Uppkommer genom gränshandeln alltför stora hål i den skyddsmur, man velat bygga kring landet, kan emellertid detta förstahandssyfte om också icke äventyras så i vart fall icke tillgodoses i den utsträckning som avsetts.

Myndigheterna tvingas under angivna förhållanden stundom till motåtgärder, som riktar sig mot gränshandeln. I praktiken har det vid upprepade tillfällen visat sig att dylika åtgärder i syfte att täppa till hål som genom gränshandeln uppkommit i den nationella skyddsmuren kommit att rikta sin udd mot näringsidkare i grannlandet, även om de i första hand avsett att stävja de egna medborgarnas inköp därstädes. Någon gång har verkan varit den motsatta, i det åtgärderna riktat sig mot köpare från grannländerna vilka varit på besök i det egna landet. Ingripanden av denna art har genomgående vållat irritation, delvis av rätt elakartad beskaffenhet. Vid mer än ett tillfälle under senare år har dylika restriktioner i ett land, som syftat till att försvåra eller förhindra en gränshandel som blivit ur myndigheternas synpunkt alltför livlig, varit till allvarligt ohägn för det nordiska samarbetets vidare utveckling. Skarp presspolemik har uppkommit, och restriktiva åtgärder mot gränshandeln har ofta kommit att i grannländerna uppfattas som direkt riktade mot det nordiska varuutbytet. Då även framgent situationer kan befaras uppkomma, i vilka gränshandeln utgör ett problem i förevarande avseende, finnes anledning överväga vad som kan åtgöras för att minska de allvarliga olägenheter ur nordisk samarbetssynpunkt, som nationella åtgärder i syfte att minska gränshandeln visats föra med sig.

Vad som härvid i främsta rummet bör eftersträvas är att undvika ensidiga åtgärder. Svårigheterna föranledes eller ökas ofta av att varje land för sig utan kontakt med berörda grannländer beslutar om åtgärder, syftande till en minskning av gränshandeln. I stället borde dylika åtgärder företagas i samförstånd mellan berörda parter. Såvitt möjligt bör man därvid söka att

nå enighet med grannländerna och i förväg erhålla dessas medgivande till de planerade åtgärderna. Går ej detta, bör man söka vinna förståelse för ingripandena. Även om det egna landets åtgärder vanligen är uteslutande inrikespolitiskt betingade och har till enda ändamål att skydda inhemska intressen, kan en kontakt med grannländerna visa sig nyttig. Det kan därigenom givas tillfälle att modifiera ingripandena efter grannländernas önskemål. Även om ett grannlands inställning icke kan få utslagsgivande betydelse, skulle dock möjligheter öppnas för jämkningar och modifikationer, som skulle kunna tillgodose dettas intressen helt eller delvis. Måhända kan också understundom andra medel att komma till rätta med den aktuella situationen än de påtänkta restriktionerna visa sig stå till buds vid dylika överläggningar. Framför allt skulle, i den mån enighet kunde vinnas mellan länderna, mycket av de olustkänslor till vilka ensidiga ingripanden för närvarande ger upphov i berörda grannländer kunna motverkas och en gynnsammare atmosfär för det nordiska samarbetet i stort kunna skapas.

Vilken form de här antydda kontakterna mellan regeringarna bör få, kan icke utan vidare angivas. Det torde få ankomma på regeringarna att närmare överväga denna fråga. Lämpligt synes dock vara att de nordiska ländernas regeringar i någon form generellt deklarerade sin vilja att, innan åtgärder syftande till inskränkningar i gränshandeln beslutes, upptaga överläggningar med berörda nordiska grannländer.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att förklara sig vilja, då åtgärder syftande till ingripande i gränshandeln mellan nordiska länder planeras, konsultera berörda grannländer innan beslut fattas.

Stockholm i juli 1958

Ossian Sehlstedt

BILAGA 1

Skrivelse från Skånes handelskammare till Sveriges regering

Med skrivelse den 18 september 1958 har Skånes handelskammare till Nordiska rådet översänt nedanstående skrivelse från handelskammaren till Sveriges regering rörande den internordiska gränshandeln för det intresse den må föranleda.

Den omfattande gränshandeln över Öresund har det senaste halvåret tilldragit sig livlig uppmärksamhet i tidningspress och radio. Den har även varit föremål för behandling i årets riksdag. Med sikte på sagda gränshandel har sålunda riksdagen i anledning av kungl. proposition nr 98 fattat beslut angående ändrade bestämmelser om resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror, innefattande viss kvantitetsgräns beträffande smör och fettvaror. Ävenledes har i proposition nr 50 angående bl. a. skatt på socker vederbörande departementschef berört gränshandelsproblemet och i samband därmed uttalat att, om gränshandeln med socker skulle ökas på ett oroväckande sätt, Kungl. Maj:t torde få utfärda bestämmelser även om kvantitetsgräns för resandes rätt att införa socker. Slutligen har riksdagen i anledning av väckta motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t begärt utredning angående den skattefria försäljningen av skattebelagda varor i öresundstrafiken. Enligt senast utfärdade föreskrifter får resande avgifts- och licensfritt från utrikes ort medföra införselreglerade jordbruksprodukter och fettvaror intill en sammanlagd myckenhet av i allmänhet högst 10 kg per familj, i vilken kvantitet får ingå högst 5 kg matfett, varav högst 2,5 kg smör, samt i övrigt högst 5 kg av en och samma vara.

Med hänsyn till den omfattning som ifrågasvarande gränshandel kommit att få och till de problem som densamma fört med sig tillåter sig Skånes handelskammare att hemställa, att frågan om gränshandeln mellan de nordiska länderna i hela dess vidd tages upp till behandling i syfte att få klarlagt, i vad mån utvecklingen på området bör få konsekvenser med avseende å den statliga politikens utformning på olika avsnitt. Till stöd för denna hemställan får handelskammaren anföra följande.

Gränshandeln över Öresund är en gammal företeelse. I och med öppnandet av de täta ångbåts- och färjeförbindelserna mellan sundsstäderna i slutet av förra århundradet blev det allt vanligare, att allmänheten reste över till grannlandet för att verkställa inköp av förnödenheter av olika slag, som där salufördes i bättre kvaliteter och större sortiment än i hemlandet. Det var länge i första hand Köpenhamn med dess eleganta och välsorterade butiker, som därvid var inköpsmålet. Efter andra världskrigets slut har denna gränshandel fått en annan inriktning än tidigare och framför allt gällt livsmedel och andra nödvändighetsartiklar. De första åren efter krigsslutet gick på grund av varubristen i Danmark resandeströmmen huvudsakligen från

nämnda land till de svenska öresundsstäderna. På senare tid har den emellertid väsentligen gått i motsatt riktning, i det att huvudparten av de resande har härrört från den svenska sidan. Det har i allt större utsträckning varit svenska husmödrar som lockade av de billigare priserna i Danmark — prisskillnaden är ofta betydande — mer eller mindre regelbundet farit över till Köpenhamn och Helsingør för inköp av olika förnödenheter. Fortfarande pågår dock en ganska betydande resandetrafik även från Danmark till Sverige. Många danskar resa alltjämt över Sundet för att i Sverige köpa sådana varor, som i Danmark äro föremål för importrestriktioner, bl. a. amerikanska konserver samt nötter och mandlar. Angivna produkter betinga högre priser i Danmark än i Sverige, något som bl. a. torde sammanhånga därmed att de danska importörerna ha att erlægga betalningen för desamma i s. k. grå valuta till överkurser. Ävenledes förekommer det i icke ringa omfattning att danskarna här inköpa husgeråd, textilier och skodon. För att ge en bild av omfattningen av den trafik som det här är fråga om må nämnas, att antalet in- och utresande över Hälsingborg, Malmö och Landskrona år 1957 uppgick till sammanlagt närmare 11 miljoner personer. Därav faller c:a 6 miljoner resande på Hälsingborg, närmare 3 miljoner på Malmö och 1,7 miljoner på Landskrona. C:a 60 à 70 % av persontrafiken torde utgå från den svenska sidan. Trots att transportmedlen färjor och ångbåtar fått en utvidgad kapacitet, har resandetrafiken tidvis haft sådana dimensioner, att svårigheter mött för dessa att betjäna densamma.

Mot en livlig gränshandel är självfallet i och för sig intet att invända. Handelskammaren finner det för sin del naturligt, att de enskilda konsumenterna reagera på sätt som sker och när möjligheter bjudas till billiga inköp söka tillgodose sina behov av olika förnödenheter utanför det egna landets gränser, särskilt då detta, som här är fallet, kan ske utan större besvär. Handelskammaren menar också att den pågående gränshandeln otvivelaktigt i vissa hänseenden utgjort en stimulans för affärlivet på ömse sidor om Sundet. Den har dessutom lett till en kontakt över gränserna som aldrig förr. Men hur stor sympati och förståelse som man än kan hysa för denna gränstrafik och den kontakt som därigenom skapas mellan de nordiska brödrafolken så måste handelskammaren dock konstatera att denna handel i väsentliga stycken vilar på mindre rationellt underlag. Den är i hög grad oekonomisk, i den mån den leder till att varje söckendag människor i tusental med förbigående av sina vanliga inköpsställen i hemorten resa över Öresund med uteslutande syfte att inköpa sådana varor, vilka till följd av statliga åtgärder äro billigare i det ena landet än i det andra. Det är med andra ord till väsentlig del statliga åtgärder som resulterar i en handel som, ehuru förmånlig för den enskilde konsumenten, ur större distributionsekonomisk synpunkt är oekonomisk. Det är tre kategorier av varor för vilka den statliga politiken medverkat till att priserna i Sverige äro väsentligen högre än i grannlandet. Den viktigaste kategorien är givetvis de rena jordbruksprodukterna, som till följd av den svenska jordbruksregleringen äro dyrare i Sverige än i Danmark. Hit hör framför allt smör, margarin och

andra fettvaror. Trots den nyligen företagna tillfälliga prisjusteringen å smör kvarstår alltså en prisskillnad, som gör att det för allmänheten ställer sig förmånligare att köpa dessa produkter i Danmark. Även tvål och tvättmedel hör till denna kategori. En annan kategori utgöres av sådana varor, som i Sverige äro belagda med konsumtionsskatter, medan Danmark saknar motsvarande belastning av varupriserna. De varor som det här är fråga om och för vilka skattesatserna å den svenska sidan äro relativt höga är vissa kemisk-tekniska artiklar såsom tandkräm, munvatten, schamponeringsmedel samt parfym, toalettvatten, pomada, nagellack och dylikt ävensom essenser och extrakter. En tredje kategori utgöres av sockret, som både åtnjuter gränsskydd i enlighet med jordbruksregleringen och är föremål för konsumtionsbeskattning genom den skatt å ej mindre än 20 öre per kg, som av innevarande års riksdag bestämts. Choklad, konfektyrer och marmelader hör även hit.

Allmänhetens huvudintresse knyter sig förvisso till de billigare livsmedlen, smör, socker och margarin, men de kemisk-tekniska produkterna spela också en icke obetydlig roll i nu angivna hänseende, eftersom många resande räkna med den sammanlagda nettoförtjänst som de göra vid en och samma inköpsresa. Det är att märka att resekostnaderna äro mycket låga; i Hälsingborg utgör priset för en tur- och returbiljett kr 2: —, medan motsvarande biljettpris utgör i Malmö kr 3: 75 å 4: — och i Landskrona kr 3: —.

Det är rätt stora varukvantiteter som på detta sätt inköpas i Danmark. Som framgått av riksdagsdebatterna har jordbruksproduktionen lidit ett icke obetydligt avbräck därav. Även livsmedelsproduktionen i övrigt har fått vidkännas omsättningsminskning. För detaljhandeln och i någon mån även för grosshandeln har gränshandeln haft kännbara verkningar. Detta har särskilt varit fallet i Hälsingborg med omnejd, där omsättningsminskningen varit påtaglig. För livsmedelsbranschens del är att märka att det endast är vissa butiker i städernas centrum som har någon glädje av de danska inköpen i Sverige, medan det övervägande flertalet uteslutande har kännning av gränshandelns negativa sida. En viss återhämtning synes dock ha skett de senaste veckorna till följd av de ändrade prisrelationerna för smör.

Enligt handelskammarens mening bör på längre sikt restriktioner för de resandes inköp av varor i de nordiska grannländerna i görligaste mån undvikas. Sådana restriktioner medföra nämligen i allmänhet irritation icke endast bland de resande utan jämväl länderna emellan. Kontrollen över efterlevnaden är svår att upprätthålla. Dyliga restriktioner torde därjämte även stå dåligt i samklang med strävandena för en gemensam nordisk marknad. Skall en sådan marknad med kort varsel genomföras, måste relativt vidsträckt frihet därefter komma att råda för de resande att verkställa sina varuinköp varhelst inom tullområdet de finna lämpligt och även att föra dem med sig till hemlandet utan skyldighet att erlægga tull eller annan avgift. De nyligen genomförda skärpta restriktionerna för de resandes införsel av smör och margarin ser handelskammaren som en tillfällig nödfalls-

åtgärd, betingad av de aktuella avsättningssvårigheterna för svenskt smör. I längden torde de icke kunna upprätthållas.

Det fria konsumtionsvalet i Norden förutsätter emellertid en konkurrens på lika villkor och en någorlunda likformighet i fråga om kostnader och priser. Enligt handelskammarens åsikt är det nödvändigt att en viss harmonisering på detta område kommer till stånd. Statsmakterna kunna i längden icke blunda för de problem som här uppstått. I första hand bör frågan om en likformighet i fråga om varubeskattningen i de nordiska länderna upptagas till dryftande. Sloandet av de ovan berörda konsumtionsskatterna i Sverige skulle utgöra ett icke betydelseöst bidrag till skapande av en konkurrens på lika villkor på hithörande varuområden för näringslivet på ömse sidor om Öresund och ett varuutbyte efter mera rationella grunder.

I fråga om jordbruksregleringsvarorna är handelskammaren fullt på det klara med att hinder för närvarande möter för en harmonisering av avgifterna. Enligt det för tiden intill den 31 augusti 1959 gällande jordbruksprisavtalet torde det sålunda ankomma på statsmakterna att med alla till buds stående medel skaffa avsättningsutrymmen för inhemskt smör på hemmamarknaden. Även i övrigt torde statsmakterna ha åtagit sig att slå vakt om priserna på jordbruksprodukterna. Men med avseende å tiden efter den 31 augusti 1959 bör jordbrukspolitiken under allt hänsynstagande till den svenska jordbruksnärings beakta lärdomarna av utvecklingen av gränshandeln. Icke minst gäller detta sådana varor som smör, margarin och socker. Men även i fråga om kött och ost är allmänheten otvivelaktigt prismedveten och söker sig därför gärna till billigaste inköpskälla. I den mån livsmedelspriserna i Danmark under det närmaste året icke komma att stiga och på denna väg en ändring i de nuvarande prisrelationerna kommer till stånd, är det angeläget att vid kommande pridförhandlingar hänsyn tages till den danska konkurrensen via gränshandeln.

För undvikande av varje missförstånd vill handelskammaren här inflika, att handelskammaren städe i huvudsak ställt sig positiv till den förda jordbrukspolitiken, samtidigt som handelskammaren dock pekat på riskerna av att vid en alltför stor spännvidd mellan de svenska och de danska priserna gränshandeln skulle taga fart.

Handelskammaren utgår ifrån att gränshandelsproblemen icke kunna behandlas ensidigt å svensk sida, utan att de måste lösas i samförstånd med de övriga nordiska länderna under största möjliga reciprocitet. För Danmarks del torde böra uppmärksammas de konsekvenser som de danska importrestriktionerna och valutabestämmelserna fått med avseende å inköpen i Sverige av vissa produkter. Hithörande frågor beröra givetvis icke endast handeln över Öresund, vilken dock av naturliga skäl är den som mest intresserar handelskammaren — utan jämväl gränshandeln med Norge. Lämpligen torde frågorna böra upptagas till dryftande i Nordiska rådet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får Skånes handelskammare hemställa, att frågan om gränshandeln mellan de nordiska länderna utredes

i hela dess vidd samt att överläggningar i ämnet upptagas med de övriga nordiska länderna.

Malmö den 9 juni 1958

Skånes handelskammare

E. Beskow

Gösta Jacobsson

BILAGA 2

Kommuniké från Sveriges utrikesdepartement den 27 oktober 1958

Svenska regeringen har i dag underrättat danska och norska regeringarna om att det befunnits möjligt medge vissa lättnader i tillämpningen av gällande bestämmelser om resandes rätt att vid inresa till Sverige tull- och avgiftsfritt införa livsmedel, meddelar utrikesdepartementet.

Dessa lättnader, som kommer att införas den 1 november, innebär att den myckenhet införselreglerade jordbruksprodukter, som fritt får införas, icke skall beräknas per familj utan för varje enskild resande, som är berättigad till avgifts- och licensfrihet. Vidare höjes den kvantitet sådana varor, som i allmänhet fritt får införas, från 10 kg till 15 kg. Härav får dock liksom tidigare högst 5 kg utgöras av matfett. Hittills har vid tillämpningen av gällande förordningar den kvantitet jordbruksprodukter, som får införas per familj, i allmänhet maximerats till 10 kg, varav högst hälften matfett.

Bakgrunden till beslutet är bland annat att marknadsutvecklingen medfört en minskad spänning i priserna på vissa viktigare livsmedel i Sverige jämfört med Danmark och Norge.

BILAGA 3

Generaltullstyrelsens i Sverige rundskrivelse angående resandes införsel av jordbruksprodukter m. m. den 30 oktober 1958

I anslutning till Kungl. Maj:ts kungörelse den 2 maj 1958 (nr 167) med bestämmelser angående resandes införsel av vissa jordbruksprodukter m. m. samt Kungl. Maj:ts brev till generaltullstyrelsen den 24 oktober 1958 i samma ämne vill kungl. generaltullstyrelsen härigenom meddela följande.

Definitioner

I denna rundskrivelse förstås med

jordbruksprodukter: varor av de slag, som upptagits i bilagan till Kungl. Maj:ts förordning den 7 juni 1956 (nr 401) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. (t. ex. fläsk, smör, ost, socker); samt

fettvaror: varor av de slag, som upptagits i bilagan till Kungl. Maj:ts förordning den 7 juni 1956 (nr 403) angående reglering av införseln av fett råvaror och fettvaror, m. m. (t. ex. margarin).

Avgiftsbefrielse m. m.

För jordbruksprodukter och fettvaror skall införselavgift, kompensationsavgift eller regleringsavgift icke erläggas, då varorna medföras av resande, under förutsättning

att varorna medföras av den resande själv och framföras till tullklarening i ett sammanhang vid införseltillfället;

att varorna äro avsedda för den resandes eller hans familjs personliga behov eller utgöra gåva till närstående person för dennes personliga bruk; samt

att varornas mängd och beskaffenhet känneteckna dem såsom avsedda för omedelbar, icke yrkesmässig förbrukning; detta villkor skall icke utgöra hinder för avgiftsfri införsel, om kvantiteten av de varor, som medföras av varje enskild resande, icke överstiger femton kilogram.

Avgiftsbefrielse medgives dock icke för någon del av medförda jordbruksprodukter och fettvaror, därest

smör och fettvaror medföras i större myckenhet än sammanlagt fem kilogram eller

smör medföres i större myckenhet än två och ett halv kilogram eller

jordbruksprodukter och fettvaror eljest medföras under andra betingelser än som angivas i nästföregående stycke.

Ej heller medgives avgiftsbefrielse, därest det befinnes, att samma person vid upprepade resor samma dag eller eljest med kort mellanrum medfört varor av ifrågavarande slag.

Ovan angivna varukvantiteter beräknas för enskild resande. Samtidigt inkommande resande få således, även om de tillhöra samma familj, under ovannämnda förutsättningar var och en avgiftsfritt införa varor i sagda myckenheter.

Medgivandet av avgiftsbefrielse för medförda varor bör icke tillämpas på resande, som ej uppnått sådan ålder, att han kan sägas självständigt införa varorna. På grund härav bör avgiftsbefrielse i allmänhet ej medgivas för jordbruksprodukter och fettvaror, som medföras av barn under 12 år. Åtföljes barn, som ej uppnått denna ålder, av äldre person, böra av barnet medförda jordbruksprodukter och fettvaror i avgiftshänseende behandlas, som om de medfördes av den äldre personen.

I fråga om avgiftsbefrielse för jordbruksprodukter och fettvaror som införs av gränsbefolkningen gälla vissa särskilda bestämmelser. Sålunda skola införselavgifter och kompensationsavgifter icke utgå för jordbruksprodukter, som införs under sådana förhållanden att tullfrihet för desamma, om de varit tullbelagda, skulle ha åtnjutits enligt 6 § tulltaxeförordningen. Ej heller skola införselavgifter och regleringsavgifter erläggas för fettvaror, som, intill en myckenhet av sammanlagt fem kilogram, införs i egentlig gränstrafik.

Uppbörd m. m.

I den mån införselavgifter och kompensationsavgifter skola erläggas för av resande medförda jordbruksprodukter, skola avgifterna i enlighet med gällande bestämmelser uppbäras av tullverket. Enligt överenskommelse mellan generaltullstyrelsen och statens jordbruksnämnd skola även införselavgifter och regleringsavgifter, som resande ha att erlægga för medfört margarin, uppbäras av tullverket för nämndens räkning. I redovisningshandling inom tullverket skola sistnämnda båda slagen av avgifter upptagas under den gemensamma beteckningen jordbruksavgifter.

Licensfrihet m. m.

Jordbruksprodukter och fettvaror av licensbelagt slag få införs licensfritt, då varorna medförs av resande under de betingelser, som enligt vad ovan sagts gälla för avgiftsbefrielse. Resande, som medgivas avgiftsbefrielse för medförda jordbruksprodukter och fettvaror, får sålunda licensfritt införa desamma.

Medförs licensbelagda jordbruksprodukter och fettvaror i större myckenhet än som får införs licensfritt, fordras licens för överskjutande kvantitet.

Utöver de myckenheter jordbruksprodukter och fettvaror av licensbelagt slag, som resande får licensfritt införa, må han även införa frilistade varor i enlighet med därom gällande bestämmelser.

Licensfrihet åtnjutes även för varor, som gränsbefolkningen enligt ovan nämnda särskilda bestämmelser må avgiftsfritt införa.

Denna rundskrivelse skall tillämpas från och med den 1 november 1958. Styrelsens rundskrivelse den 8 maj 1958 angående resandes införsel av jordbruksprodukter m. m. upphör därmed att gälla.

Medlemsförslag

om likartad associationsrättslig lagstiftning

(Väckt av Olov Rylander)

Den associationsrättsliga lagstiftningen i de nordiska länderna är i huvudsak att betrakta såsom produkter av nationell lagstiftningsverksamhet. Endast i mindre grad har hittills i samband med utarbetande av aktiebolags- och föreningslagar nordiskt samarbete förekommit. En följd av detta förhållande är att hithörande lagar företer betydande olikheter från ett land till ett annat.

Inför det närmare ekonomiska samarbete som med all sannolikhet torde komma till stånd i någon form under den närmaste tiden ter det sig som angeläget, att de privaträttsliga juridiska personerna i de olika länderna är utformade på i huvudsak samma sätt och i övrigt lyder under likartade regler. För näringslivet måste det i vart fall på längre sikt komma att innebära betydande lätnader, om de nuvarande olikheterna kan minskas.

Det är här fråga om en angelägenhet som måste bedömas på relativt lång sikt. Det måste beräknas taga avsevärd tid i anspråk att genomföra ett reformarbete på detta område. Just därför är det emellertid angeläget att man icke alltför länge dröjer med att gripa sig an spörsmålet. En lösning försvåras delvis därav, att lagstiftningen på dessa områden är av relativt modernt snitt i några länder och att länderna därför kan antagas vara ovilliga att företaga ändringar. Aktiebolagslagen i Sverige tillkom 1944 som frukten av ett långvarigt och ingående arbete i lagberedningen. Den svenska föreningslagstiftningen har i olika repriser varit föremål för omarbetning under de allra sista åren. I Norge har man så sent som 1957 antagit en ny aktiebolagslag att träda i kraft vid nästa årsskifte.

Å andra sidan förtjänar det att påpekas att i Danmark aktiebolagslagen för närvarande är föremål för översyn. I Sverige har just ett betänkande med förslag till förenklingar av den svenska aktiebolagslagen (SOU 1958: 27) framlagts och i Finland pågår ett flertal utredningar rörande associationsrättsliga frågor.

Under angivna förhållanden borde hinder icke möta för att man redan nu började en inventering av i vilka avseenden en utjämning av de nuvarande olikheterna är mest angelägen. En sådan preliminär kartläggning av frågeställningen synes kunna utföras genom rådets juridiska niomannakommittés försorg. På grundval av ett sådant översiktligt material kan därpå mera

preciserade önskemål ställas och rådet därefter i en rekommendation till regeringarna angiva vilka lagändringar som framstår som mest önskvärda.

Med stöd av det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville — efter vederbörliga föregående utredningar inom rådet — rekommendera regeringarna att företaga en översyn av den associationsrättsliga lagstiftningen i de nordiska länderna i syfte att uppnå större rättslig likhet på detta område.

Stockholm den 26 augusti 1958

Olov Rylander

BILAGA**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté**

Det foreliggende medlemsforslag betegner en naturlig videreførelse af de bestræbelser, som rådet fra første færd har udfoldet i retning af skabelse af det lovgivningsmæssige grundlag for så vidt muligt ensartede vilkår for erhvervsudøvelsen i de nordiske lande. Der kan i denne forbindelse navnlig henvises til rådets rekommandation nr. 26/1954 om ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at drive næring, være medlem af bestyrelsen af aktieselskaber etc.

Som det også antydes af forslagsstilleren, må en uniformering af hele den selskabsretlige lovgivning imidlertid forventes at ville indebære problemer af ikke ringe rækkevidde. Allerede den omstændighed, at et så centralt område som aktieselskabslovgivningen både i Norge og Sverige er reguleret ved relativt nye love, vil naturligt kunne bevirke, at man her vil være mindre tilbøjelig til at gå ind for mere omfattende reformer, idet såvel hensynet til befolkningen som til de retsanvendende myndigheder tilsiger, at lovgivningen ikke underkastes alt for hyppige ændringer.

Uanset at det således er muligt, at forslagets virkeliggørelse vil møde betydelige vanskeligheder, er det komiteens opfattelse, at spørgsmålet nu må optages til nærmere undersøgelse. Såfremt de foreliggende planer om et nærmere økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande realiseres, vil det nemlig meget vel kunne vise sig, at gennemførelse af ensartede regler på dette område vil fremtræde ikke alene som ønskværdigt, men som en bydende nødvendighed, og det vil i så fald naturligvis være en fordel, at de nødvendige forberedende undersøgelser allerede er påbegyndt. Det i Danmark og Finland iværksatte kommissionsarbejde måtte vel også uden noget initiativ fra rådets side forventes at ville ske under hensyntagen til den i de øvrige lande gældende lovgivning, men det kan dog ikke udelukkes, at en positiv stillingtagen i rådet til det foreliggende forslag vil kunne medføre, at man under det nævnte udredningsarbejde vil tage sit udgangspunkt i de øvrige nordiske landes lovgivning i videre omfang, end det måske ellers ville være tilfældet.

Komiteen har ikke i den tid, der har været til rådighed inden sessionen, kunnet iværksætte nogen undersøgelse af, i hvilket omfang der består afgørende forskelligheder mellem landenes lovgivning inden for det område, som forslaget tager sigte på. Det kan imidlertid måske allerede på indværende tidspunkt være rimeligt at henlede opmærksomheden på, at en realisation af forslagets intentioner ikke nødvendigvis behøver at betyde, at der i alle de nordiske lande eller blot i flertallet af disse skal ske en gennemgribende revision af lovgivningen. En realistisk vurdering af retsreg-

lerne ud fra hensynet til det praktiske forretningslivs behov kan tænkes at få som resultat, at den nødvendige ensartethed kan nås gennem relativt beskedne lovændringer.

Ud fra de anførte synspunkter kan komiteen tiltræde det rejste forslag, ligesom man er enig med forslagsstilleren i, at de for rådets endelige stillingtagen nødvendige forberedende undersøgelser bør iværksættes af den juridiske nemandskomit .

Komiteen skal herefter anbefale, at rådet træffer beslutning i overensstemmelse med forslaget, hvilket formelt bør ske derved, at sagen udsættes til næste ordinære session.

Visby, den 24. september 1958

<i>Bjarni Benediktsson</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kytt�</i>
<i>Georg Pettersson</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Arvo Salminen</i>	<i>Knud Thestrup</i> Formand

Medlemsförslag

om samverkan i fråga om undersökningar rörande planering och drift av sjukhus

(Väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin)

Årligen investeras i alla de nordiska länderna mycket betydande summor inom sjukvården. Efterhand som nya vårdmöjligheter erbjuder sig och efterhand som vården i många fall blivit mer och mer specialiserad, ställes också större och större anspråk på våra sjukhusinrättningar. Utvecklingen har lett till att kostnaderna per sjukhusplats befunnit sig i oavbrutet stigande. Några siffror härpå må anföras.

Enligt vad som uppgivits från Danmark låg kostnaderna för vårdplats där före andra världskriget kring 25 å 30 000 danska kronor men har nu stigit till uppemot 100 000 danska kronor. I Sverige räknade man före kriget med en byggkostnad per vårdplats om 15 å 20 000 svenska kronor. Vid sjukhusbyggen strax efter kriget hade kostnaderna stigit till cirka 40 000 svenska kronor per plats och vid de senast uppförda sjukhusen har man nått en kostnadsnivå om 60 å 75 000 svenska kronor. I Norge belöpte sig byggkostnaden per vårdplats före kriget till ca 15 000 norska kronor men har i dagens läge stigit till ca 50 000 norska kronor.

Det blir under angivna omständigheter allt angelägnare att alla resurser som avses för sjukhusbyggande blir utnyttjade på bästa möjliga sätt. Även besparingsanordningar beträffande mindre detaljer kan totalt sett ge stora belopp. Ofta är det nödvändigt att företaga avvägningar beträffande investeringar för arbetskraftsbesparande åtgärder av olika slag. Omfattande beräkningar erfordras ej sällan för att kunna fastställa, när en kanske avsevärt dyrbarare anläggning blir ekonomiskt lönsam med hänsyn till dess arbetskraftsbesparande effekt vid fortsatt drift.

I de olika länderna har man sedan länge haft uppmärksamheten riktad på dessa spörsmål. Sedan något årtionde arbetar i Sverige centrala sjukvårdsberedningen, som har att syssla med bl. a. planläggning och utrustning av sjukhus samt standardisering av inventarier och materiel inom hälso- och sjukvården. Den skall även på begäran granska förslag till sjukhusbyggen samt lämna upplysningar i ämnet. I Finland har under våren avgivits ett betänkande med förslag som går ut på skapande av ett motsvarande organ i Finland [*se Tillägg*].

återges i ett avsnitt om planeringsverksamheten inom sjukhusväsendet och organisationen av densamma. Betänkandet avslutas med vissa detaljförslag.

Vad angår anledningen till kommitténs tillsättande hänvisas i betänkandet till att riksdagen vid behandling av statsförslaget för 1957 i sitt svar till regeringen vid sjunde huvudtiteln, XV kap., 13 mom. uttalade bl. a. följande:

Riksdagen har ansett det vara skäl att uttala, att centralkommittén för byggnadsarbeten på det medicinska området ifråga om sin organisationsform och sin verksamhet inte längre motsvarar de fordringar som man bör ställa på ett organ av detta slag som handhar planeringen och byggandet av sjukhus. Riksdagen väntar, att regeringen redan under 1957 vidtar åtgärder för att organisera sjukhusens planerings- och byggnadsverksamhet på en ändamålsenligare bas än vad som hittills varit fallet.

I betänkandet lämnas vissa uppgifter om kostnaderna för sjukhusbyggande under de närmaste åren och årtiondena i Finland. I kalkylerna har medräknats alla sjukhusens drifts- och underhållskostnader ävensom anläggningskostnader. Enligt dessa beräkningar, som utgår från att det nuvarande vårdplatsantalet är 35 000, kan de totala drifts- och underhållskostnaderna per år uppskattas till följande belopp:

<i>Sjukhustyp</i>	<i>Vård- platser</i>	<i>Vård dagar</i>	<i>å mk</i>	<i>Totalutgifter miljarder mk</i>
Allmänna och därmed jämförbara sjukhus	ca 18 000	5 400 000	2 200:—	11,9
Sinnessjukhus, A- och B-	ca 11 000	3 800 000	1 000:—	3,8
Sanatorier	ca 6 000	2 100 000	1 000:—	2,3
Summa	ca 35 000	11 300 000		18,0

I betänkandet uppgives vidare att byggnadsbehovet inom den närmaste framtiden kommer att kräva över 50 miljarder mark för ett sammanlagt antal nya vårdplatser om ca 16 500 enligt följande uppställning:

	<i>Nya vård- platser</i>	<i>å miljoner mk</i>	<i>Totalutgifter miljarder mk</i>
Universitetssjukhus och övriga centralsjukhus	ca 1 500	ca 5	27,5
Regionala sjukhus	ca 1 500	ca 3,5	5,25
Lokala sjukhus m. fl.	ca 1 500	ca 2,6	3,9
Sinnessjukhus, A- och B-	ca 8 000	ca 1,5	12,0
Övriga specialvårdplatser och sjuksköterskeskolor			3,0
		Summa	51,65

Om dessa investeringskostnader fördelas över 25 år, faller på varje år ca 2 miljarder mk.

Förutom dessa kostnader bör enligt betänkandet även nämnas sjukhusens grundreparationer, som varje år uppgår till synnerligen stora belopp. I den mån det härvid blir fråga om ändringar, som berör byggnaderna, kräver dessa ändringar ofta t. o. m. mer planeringsarbete än nya byggnader. Också sjukhusens personalbostäder bildar en grupp för sig bland sjukhuskostnaderna. Personalens numerär vid centralsjukhusen är redan nu större än antalet vårdplatser vid dessa sjukhus.

Redan nu finns enligt betänkandet i Finland vissa organ för planering på sjukhusväsendets område. Härom meddelas följande:

För detta ändamål grundades den 30 maj 1949 på statens försorg planeringsnämnden för sjukhusväsendet (SASTO) och den 16 februari 1950 centralkommittén för byggnadsarbetena på det medicinska området (LRK). SASTO:s uppgifter definierades i ett av ministeriet för inrikesärendena utfärdat beslut på följande sätt:

1. att planera och organisera sjukhusens allmänna organisation, att undersöka och vidare utveckla frågor som sammanhänger med arbetets rationalisering samt byggnads- och standardiseringsfrågor,
2. att koncentrera den allmänna rådgivningsverksamheten inom olika områden som sjukhusplaneringen förutsätter samt
3. att inom ramen för dessa uppgifter grunda och sköta ett centralarkiv för sjukhusen i hela landet.

Medlemmarna av SASTO utnämndes så, att de kom att representera olika intressegrupper, och indelades i enlighet med den ovan uppskisserade uppgiften i olika sektioner. Nämnden har även inom sig bildat ett arbetsutskott, och envar sektion har vid behov indelats i undersektioner. På basen av sammanträden med arbetsutskottet och de olika sektionerna har utlåtanden och utredningar tillställts dem som anhållit om sådana. Under den mest betydelsefulla delen av den tid under vilken SASTO existerat har dess verksamhet bestått av kurs- och utbildningsverksamhet.

 På statsrådets försorg tillsattes LRK, som också underlyder ministeriet för inrikesärendena, och kommittén erhöll därvid följande arbetsuppgifter:

1. att följa med byggnadsarbetena och att upprätthålla kontakt med byggnadskommittéerna,
2. att dra försorg om att planeringen av byggnadsarbetena och byggandet sker på ett ändamålsenligt och ekonomiskt sätt samt att de erfarenheter som vunnits blir beaktade,
3. att planera åtgärder som syftar till att göra byggnadskostnaderna så billiga som möjligt,
4. att övervaka, att prisen på byggnadsförnödenheter och lönerna är skäliga, samt
5. att, då oenighet uppkommer mellan centralkommittén och en byggnadskommitté, underställa saken ministeriet för inrikesärendena för avgörande.

LRK:s verksamhet inriktades i enlighet med ovannämnda uppgifter till en början endast på byggandet av centralsjukhus, varvid bl. a. byggnadsarbetena vid fyra centralsjukhus samtidigt pågick. Men senare har centralkommittén sett sig föranlåten att avge utlåtanden som gällt även andra sjukhusplaner såväl till byggnadskommittéerna som till ministeriet för inrikesärendena, under den senaste tiden dock enbart till ministeriet för inrikesärendena.

Kommittén finner den nuvarande ordningen vara otillfredsställande. Det är enligt kommittén här fråga om så stora värden och om en oavbruten verksamhet av sådan karaktär, att forsknings- och rådgivningsverksamheten inom sjukhusväsendet utan dröjsmål bör baseras på en mera permanent grund. Enligt kommitténs åsikt bör man därför i Finland grunda ett

självständigt forsknings- och rådgivningsinstitut för sjukhusväsendet, drivet av staten. Kommittén är fullt övertygad om att detta institut skulle ha över nog med arbetsuppgifter både i fråga om sjukhusbyggen och vad utredningar av frågor som sammanhänger med sjukhusverksamheten beträffar.

I ett följande avsnitt behandlar kommittén mera i detalj planeringsverksamheten. Denna har två sidor och gäller dels byggandet av sjukhus, dels driften av sjukhus. De uppgifter som sammanhänger med planeringen av byggnader och de som ansluter sig till sjukhusens drift är inte självständiga i förhållande till varandra utan är i stället intimt avhängiga av varandra. Vid byggnadernas planering bör man nämligen beakta de fordringar som driften kommer att ställa. Å andra sidan måste de erfarenheter som vunnits och de iakttagelser som gjorts beträffande driften vara till stor nytta då senare byggnadsplaner uppgöres. Kommittén uppmärksammar vidare skillnaden mellan generalplaneringen avseende hela landets eller större regioners sjukhusväsende och den individuella planeringen i samband med byggande av ett särskilt sjukhus.

Kommittén är av den åsikten att ett forsknings- och rådgivningsorgan bör grundas som en separat inrättning, i administrativt hänseende närmast underlydande medicinalstyrelsen. Forskningsorganet skulle syssla med mera allmän forskningsverksamhet, inriktad på en fortsatt undersökning av alla de fenomen vilka kan iakttagas inom sjukhusbranschen, oberoende av om dessa forskningsresultat behövs just vid ett visst tillfälle eller senare. Sjukhusens byggnadskommittéer och sjukhusledningarna skulle kunna vid behov vända sig till institutet för rådgivning och för att erhålla övrig sakkunnig hjälp. Bland de främsta forskningsuppgifterna nämnes spörsmål rörande den ur ekonomisk synpunkt bästa storleken av olika sjukhus typer, såsom allmänna sjukhus, sinnessjukhus och tuberkulossanatorier. Likaledes bör undersökas lämplig storlek av patient- och behandlingsavdelningar och omfattningen av de utrymmen de erfordrar och av behövliga hjälputrymmen, trafik-, transport-, lagrings- och distributionsfrågor samt över huvud taget frågor om ekonomiavdelningarnas ändamålsenlighet.

Organisatoriskt tänker sig kommittén forsknings- och rådgivningsinstitutet indelat i två avdelningar, en för sjukhusbyggnadsverksamhet och en för sjukhusbranschen som sådan men med ett intimt samarbete mellan de båda avdelningarna.

Gången i ett ärende avseende en byggnadsfråga skildras därefter i betänkandet på följande sätt.

Då vederbörande organ börjar planera ett sjukhus sänder detsamma det förberedande programmet till medicinalstyrelsen. I detta program meddelas huru stort det planerade sjukhuset skulle vara och vilken typ av sjukhus som avses. Då medicinalstyrelsen behandlar ifrågavarande förslag, undersöker den i vilken mån sjukhuset är av behovet påkallat, varvid man naturligtvis beaktar sjukhusplaneringen för hela landet och de lokala behoven samt därefter avgör saken. Därefter uppgör vederbörande förslags-

ställare en detaljerad plan med program och skisser. Medan de uppgör detta program kan de stå i direkt kontakt med sjukhusväsendets forskningsanstalt och av densamma erhålla erforderliga uppgifter. Då det sålunda uppgjorda justerade programförslaget ånyo anlät till medicinalstyrelsen, undersöker denna saken och om den anser att kompletterande uppgifter är av behovet påkallade anhåller den om sådana av forskningsorganet. Därefter sänder medicinalstyrelsen ett programutkast med skisser till byggnadsstyrelsen, som för sin del granskar handlingarna och remitterar dem till medicinalstyrelsen, försedda med sina egna anmärkningar. Om byggnadsstyrelsen för sitt utlåtande behöver hjälp från nyssnämnda forskningsorgans sida, vänder den sig direkt till vederbörande organ och erhåller av detsamma de uppgifter som erfordras. Efter att ha erhållit byggnadsstyrelsens utlåtande och efter att i detta skede ånyo ha behandlat saken sänder medicinalstyrelsen planerna till ministeriet för inrikesärendena för att godkännas och medtagas i den allmänna planen för statsunderstöd. Såvida ministeriet anser det vara nödvändigt att anskaffa ytterligare utredning eller önskar att ändringar vidtages, remitteras ärendet till medicinalstyrelsen för ytterligare behandling. Om ministeriet godkänner planen som sådan eller efter vissa ändringar, sänder detsamma handlingarna till medicinalstyrelsen, som sänder dem vidare till den instans som väckt initiativet och underrättar den om ministeriets positiva beslut i saken. Innan detta beslut fattas, anhåller ministeriet om ett uttalande i saken från statens byggnadskommission. Därefter börjar vederbörande uppgöra de slutliga ritningarna jämte arbetsbeskrivningar och övriga erforderliga förklaringar, och då de uppgörs är de åter i tillfälle att anhålla om sakkunnigt bistånd från forskningsinstitutets eller medicinalstyrelsens sida. Därefter anländer de slutliga ritningarna och arbetsbeskrivningen åter till medicinalstyrelsen. För behandlingen befinner de sig därvid i sitt slutliga skick. Om medicinalstyrelsen ännu i detta skede önskar ytterligare utredningar och undersökningar i ärendet, anhåller den om sådana av forskningsinstitutet. Efter behandlingen sänder medicinalstyrelsen planerna jämte sitt förordande till ministeriet för inrikesärendena för godkännande. Innan planerna slutligt godkännes kan ministeriet för inrikesärendena ytterligare anhålla om ett utlåtande från statens byggnadskommissions sida. Efter att ha erhållit detta utlåtande fattar ministeriet för inrikesärendena sitt beslut i saken.

Vad särskilt angår den avdelning vid institutet som skall syssla med sjukhusens drift anmärkes, att till denna avdelnings uppgifter skulle främst höra att undersöka alla slag av sjukhusverksamhet och anskaffa uppgifter därom i hemlandet och från utlandet. Undersökningsresultaten bör ordnas systematiskt och arkiveras på sådant sätt, att man kan få nytta av dem vid uppgörande av byggnadsplaner för nya sjukhus. De bör emellertid även ställas till förfogande för sjukhus, som redan befinner sig i arbete. Denna förmedling bör kunna ske genom att meddelanden regelbundet sändes till sjukhusen och genom att officiellt publicerade undersökningsresultat ställes till förfogande för alla intresserade.

I betänkandet föreslås vidare inrättande av en särskild byggnadsbyrå vid medicinalstyrelsen. Inom medicinalstyrelsen erfordras oundgängligen personal för att kunna sköta de uppgifter på sjukhusbyggnadsverksamhetens och sjukhusdriftens områden, som på grund av olika anordningar tillkom-

mer styrelsen. Denna personal är särskilt behövlig för byggnadsplaneringen och den övervakning som äger rum under själva byggnadsarbetet.

Enligt en vid betänkandet fogad bilaga skulle kalkylen för den planerade forskningsanstaltens årliga kostnader få följande utseende:

<i>Avlöningar:</i>	<i>Månalligt arvode inkl. dyrorstillägg</i>		<i>Summa</i>
2 avdelningschefer	35 lk	95 695:—	191 390:—
2 inspektörer	33 *	85 545:—	171 090:—
2 arbetsstudiemän	30 *	73 380:—	146 760:—
1 sekreterare	25 *	57 960:—	57 960:—
1 kanslist	15 *	36 190:—	36 190:—
1 kanslibitråde	12 *	31 460:—	31 460:—
1 vaktmästare	12 *	31 460:—	31 460:—
			666 310:—
För ålderstillägg reserveras		ca	83 690:—
			750 000:—
För tillfällig arbetskraft, städning m. m.		ca	120 000:—
För chefens arbetsuppgifter			30 000:—
	Avlöningar per månad sammanlagt		900 000:—
	, , år ,		10 800 000:—
 Kostnader för lokal och inredning			
Byrålokal ca 200 m ² à 500:— × 12			1 200 000:—
För anskaffning av inredning			500 000:—
Reseersättningar och dagtraktamenten			1 000 000:—
Mötesarvoden m. fl. motsvarande kostnader			1 500 000:—
Övriga diverse utgifter			2 500 000:—
Avlöningar enligt ovanstående uträkning			10 800 000:—
	Totalkostnader mk		17 000 000:—

Medlemsförslag

om utvidgat ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna

(Väckt av Eino Kilpi, Hertta Kuusinen, Gösta Rosenberg och Mauri Ryömä)

Frågan om medlemsstaternas ekonomiska samarbete och samfällda uppträdande på det merkantila området har redan under en längre tid utgjort en av Nordiska rådets centralaste frågor; man har börjat undersöka möjligheterna att delvis eller helt avlägsna tullgränserna mellan medlemsstaterna och att upprätta s. k. gemensamma marknader. Man har starkt betonat den uppfattningen, enligt vilken rådets medlemsstater i de förhållanden som präglas av en skärpt internationell konkurrens och hotande ekonomiska svårigheter tillsammans bäst skulle förmå bevaka sina intressen, såväl i allmänhet som särskilt i det fall att vissa av de länder med vilka de upprätthåller de livligaste handelsförbindelserna skulle bilda ett gemensamt frihandelsområde, omfattande flera väst-, mellan- och sydeuropeiska länder.

Å andra sidan har det kunnat konstateras, att bland rådets medlemsstater uppträder märkbara meningsskiljaktigheter i fråga om de förenämnda spörsmålen och att i uppbyggnaden av deras folkhushållning och inriktningen av deras utrikeshandel förefinnes uppenbara olikheter. Sålunda har t. ex. Finland efter det andra världskriget lyckats utveckla så fördelaktiga ekonomiska förhållanden med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna, att det icke kan anses vara möjligt, att landet skulle förena sig om sådana planer och åtgärder, som vore ägnade att inverka menligt på dessa förhållanden. På senaste tid har även från rådets övriga medlemsstaters sida kunnat förmärkas en tilltagande strävan att utvidga de ekonomiska relationerna med Sovjetunionen.

I den nuvarande situationen kan det faktum icke längre förbigås, att ej allenast Finlands utan även de övriga medlemsstaternas i rådet viktigaste intressen påkallar en granskning och undersökning av det ovan berörda frågekomplexet på ett mångsidigare sätt och på en vidare basis än hittills. Det är fråga därom, att det vid planeringen av medlemsstaternas i rådet ekonomiska samarbete icke på något sätt längre är möjligt att begränsa uppmärksamheten enbart till de i Väst-Europa förekommande strömningarna och åskådningarna. Det är nödvändigt att taga i beaktande verkningarna av de förenämnda planerna på den handel, som bedrivs med Sovjetunionen och

övriga synnerligen vidsträckta marknadsområden. Samtidigt vore det skäl att bevaka medlemsstaternas intressen genom att undersöka förutsättningarna för att utvidga det ekonomiska samarbetet med Sovjetunionen och andra icke kapitalistiska länder.

Med stöd av vad ovan anförts föreslår vi,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att låta verkställa en utredning angående medlemsstaternas möjligheter att utvidga handels- och det övriga ekonomiska samarbetet med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna samt till den närmast följande sessionen överlämna ett sammandrag över resultaten av dessa undersökningar.

Helsingfors den 3 oktober 1958

Eino Kilpi

Hertta Kuusinen

Gösta Rosenberg

Mauri Ryömä

R e g e r i n g s f ö r s l a g
om nordiska medborgares jämställande med avseende
å rätten till fiske
(Väckt av Sveriges regering)

Med överlämnande av ett tryckt exemplar av tredje lagutskottets utlåtande nr 13 i anledning av väckta motioner (I: 383 och II: 472) om nordiska medborgares jämställande med svenska med avseende å rätten till fiske har riksdagen i skrivelse den 9 april 1957, nr 176, såsom sin mening givit till känna vad utskottet anfört i nyssnämnda utlåtande.

I utlåtandet har föreslagits, bland annat, att den i motionerna berörda frågan skall utredas genom försorg av något samnordiskt organ, exempelvis Nordiska rådet, eller eljest under former som medgiva bästa möjliga samordning av utredningsarbetet berörda länder emellan.

Kungl. Maj:t finner gott bereda Nordiska rådet tillfälle att avgiva utlåtande i ärendet.

Ifrågavarande riksdagsskrivelse, utskottsutlåtande och motioner bifogas [se Tillägg 1—4].

Stockholms slott den 27 juni 1957

Gustaf Adolf

/ *Lars Eliasson*

TILLÄGG 1

Riksdagens skrivelse nr 176/1957

I anledning av väckta motioner får riksdagen, under hänvisning till vad som anförts i tredje lagutskottets utlåtande nr 13, varav ett tryckt exemplar härvid fogas [se Tillägg 2], såsom sin mening giva till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 9 april 1957

Med undersåtlig vörndnad

TILLÄGG 2

Riksdagens tredje lagutskotts utlåtande nr 13/1957

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 383 i första kammaren av herrar Lundström och Alexanderson samt nr 472 i andra kammaren av fru Sandström och herr Rylander.

I motionerna, vilka är likalydande, hemställes, »att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om framläggande av förslag till riksdagen om sådan ändring av fiskelagen, att nordiska medborgare jämställs med svenska med avseende å rätten att fritt bedriva fiske».

Beträffande motiveringen får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Över motionerna har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver utlåtanden inhämtats från fiskeristyrelsen, kammarkollegiet, försvarsstaben samt länsstyrelserna i Norrbottens län, Stockholms län, Malmöhus län och Göteborgs och Bohus län. På begäran av utskottet har därjämte yttrandet avgivits av Föreningen Norden, Svenska fiskevårdsförbundet, Sveriges sportfiskares riksförbund och Svenska fiskares riksförbund.

*Gällande bestämmelser**Sverige*

Enligt huvudregeln i 1 § lagen den 1 december 1950 om gräns mot allmänt vattenområde är vattenområdet i havet längs Sveriges kuster allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten). Enligt 2 § i samma lag tillhör i havet allt vatten inom trehundra meter från fastlandet fastigheterna.

I den del av vattnet längs kusterna, som är allmänt, får enligt 1 § lagen den 1 december 1950 om rätt till fiske i princip varje svensk medborgare fiska med rörligt redskap. I enskilt vatten, dvs. grovt uttryckt i vattnet trehundra meter ut från kusten, är huvudregeln i 5 § fiskerättslagen den omvända, nämligen att endast jordägare må bedriva fiske där. Emellertid är denna bestämmelse underkastad undantag i sådan omfattning, att svensk medborgare får bedriva fiske med rörligt redskap i enskilt vatten längs stora delar av havskusten.

Med fast (i motsats till rörligt) redskap förstås enligt 1 § andra stycket fiskerättslagen fiskebyggnad samt fiskeredskap försett med ledarm, om det fästes vid botten eller stranden och avses skola kvarstå längre tid än två dygn i följd.

Utlänning, som i Sverige vill bedriva s. k. fritidsfiske, måste enligt fiskerättslagen ha Kungl. Maj:ts tillstånd därtill. Detta gäller både fiske i allmänt vatten (4 §) och sådant fiske i enskilt vatten, som enligt föreskrifterna i 6—20 §§ är tillåtet för varje svensk medborgare (21 §). Dylikt tillstånd

kan begränsas till att avse visst slags fiske, t. ex. sportfiske efter tonfisk i Öresund, och förknippas med särskilda villkor, såsom erläggande av fiskevårds- eller licensavgift, eller eljest ges i samma omfattning som sådan rätt tillkommer svensk medborgare.

Kungl. Maj:t har i kungörelser den 2 juni 1933 och 20 april 1951 med stöd av konventioner lämnat danska respektive norska fiskare tillstånd att idka fiske inom vissa till resp. länder gränsande vattenområden. I kungörelserna, som begränsar användningen av vissa redskap, göres icke någon åtskillnad mellan yrkesfiskare och andra fiskare.

Tillstånd som här avses har eljest blott lämnats i några fall. Genom beslut den 11 mars 1955 har Kungl. Maj:t medgivit, att annan utländsk medborgare än dansk får tills vidare intill utgången av år 1959 idka sportfiske efter tonfisk på svenskt territorium i Öresund under vissa i beslutet angivna villkor. Däremot har Kungl. Maj:t den 7 mars 1952 lämnat utan bifall en framställning av Fritidsfiske om generellt tillstånd för icke svenska medborgare att bedriva visst sportfiske vid västkusten.

Vatten i svenska insjöar och floder betraktas i princip som enskilt vatten. Dock finnes allmänt vatten i de fyra stora insjöarna Vänern, Vättern, Hjälmarén och Storsjön i Jämtland utanför den förut nämnda trehundra-metersgränsen från land. Innanför denna linje är vattnet enskilt.

På samma sätt som beträffande havsfisket får envar svensk medborgare fiska i dessa sjöars allmänna vatten med rörligt redskap. Däremot gäller beträffande enskilt vatten, såväl i de nämnda sjöarna som i övriga sjöar och floder, att endast markägaren får fiska. I några insjöar äger dock varje svensk medborgare bedriva vissa slag av fiske, vanligen med rörligt redskap, även på enskilt vatten enligt särskilda undantagsbestämmelser.

Tillåtelse för icke svensk medborgare att i insjöar och floder erhålla samma rätt till fiske, som enligt lagen tillkommer envar svensk medborgare, kan enligt regeln i 21 § fiskerättslagen meddelas av Kungl. Maj:t.

Vad angår enskilda vatten, där jordägaren äger fiskerätten helt eller delvis, kan denne utarrendera sin rätt till annan oavsett arrendatorns nationalitet.

Danmark

En förutsättning för havsfiske på danskt territorialvatten är att den fiskande antingen är dansk genom födsel eller är fast bosatt i landet sedan två år tillbaka. Fiskeriministeriet kan dock, om det finnes vara av intresse för fiskets utveckling, meddela undantag från bestämmelserna om utlännings rätt till fiske. Sådant tillstånd meddelas mycket sällan.

Fisket i sötvatten är uteslutande förbehållet ägaren av vattnet eller av angränsande strandägor, I den mån fisket tillhör staten är det i allmänhet upplåtet till yrkesfiskare eller fritidsfiskeföreningar.

Finland

Beträffande husbehovs- och rekreationsfiske är utländska medborgare likställda med landets egna medborgare.

De fiskerättsliga bestämmelserna i Finland förutsätter i övrigt icke några rättigheter för utlänningar till fritt fiske utan fiskevattenägarens samtycke eller i de staten tillhöriga fiskevattnen utan tillstånd av vederbörande myndighet och erläggande av stadgad fiskeavgift.

Rätt till fiske i saltvatten, som ej tillhör någon enskilt, tillkommer varje finsk medborgare, om ej annorlunda föreskrives.

Norge

Det är i allmänhet förbjudet för andra utlänningar än sådana, som har så stadigvarande bosättning på viss ort att de kan anses ha sitt hemvist där, att fiska på norskt havsterritorium. Längs kusten av Finnmark är fisket förbehållet norska medborgare på norska fartyg.

Beträffande fisket i norska staten tillhöriga sötvatten gäller i princip att rätt därtill blott tillkommer norska medborgare, men »fjellstyret» kan med vederbörande departements samtycke utställa fiskekort eller upplåta fiskerätt till utlänning. Eljest är huvudregeln att fiskerätten tillhör ägaren av vattnet.

Frågans tidigare behandling m. m.

Nordiska rådet antog vid sin andra session den 17 augusti 1954 en rekommendation (nr 27/1954), vari rådet hemställde till regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för nordiska medborgare att vid besök i annat nordiskt land erhålla samma rätt att bedriva fritt fiske av icke yrkesmässig natur, som tillkomme vistelselandets medborgare.

Svenska regeringen åtog sig samma dag att vara koordinerande land för arbetet med denna fråga.

Vid Nordiska rådets fjärde session i Köpenhamn år 1956 (utl. nr 6, s. 1155—1156) uttalade dess juridiska utskott, att strävandena efter likställighet på detta område endast avsåge sportfiske samt att dessa strävanden åtminstone tills vidare borde inskränkas till fiske längs havskusterna med handredskap (d. v. s. med kast- och metspö samt pilk). Begränsat på detta sätt gällde spørsmålet enligt utskottets mening väsentligen att bringa gällande lagstiftningar i överensstämmelse med ett faktiskt tillstånd, enär de berörda ländernas myndigheter knappast i allmänhet reagerade mot sportfiske, som utövades av andra nordiska medborgare i så inskränkt omfattning.

Frågan upptogs hösten 1956 i en interpellation av herr Severin i Stockholm (II kamm. nr 27, s. 175), vari begärdes svar dels å regeringens inställning till Nordiska rådets rekommendation och dels å vilka koordinerande åtgärder, som dittills vidtagits från Sveriges sida.

I interpellationssvar uttalade statsrådet Hjalmar Nilson (II kamm. nr 33, s. 14), att det enligt hans mening förelåge skäl att överväga en sådan uppmjukning av bestämmelserna, att i fråga om sportfiske med handredskap längs kusterna medborgare i övriga nordiska länder bleve jämställda med

svenska medborgare. Emellertid förklarade sig statsrådet icke vara beredd att för närvarande föreslå några åtgärder i angivet syfte, enär frågan sammanhängde med ett annat spörsmål. Inom fiskeristyrelsen påginge nämligen en utredning om att ålägga envar svensk medborgare skyldighet att erlägga fiskevårdsavgift. Om en sådan skyldighet skulle införas, borde den enligt statsrådets mening även gälla utlänning, som bedriver fiske här i landet med samma rätt som svensk medborgare.

Beträffande den andra frågan i interpellationen förklarade statsrådet, att den icke tilldragit sig något större intresse från de övriga nordiska länderna. Han erinrade om att en norsk delegat framhållit, att frågan vore bagatellartad och ej borde nödvändigöra ytterligare konferenser utan kunde avgöras av varje land för sig.

Enligt Nordiska rådets meddelanden i februari 1957 angående resultatet av dess ovanberörda rekommendation (Sak D 22) har från de olika regeringarna följande upplysningar lämnats.

Danmarks regering hade intet ytterligare besked att avgiva. Finlands regering ansåg att några särskilda regleringar från dess sida icke behövdes, eftersom utläningar redan vore likställda i fråga om husbehovs- och rekreationsfiske. Norges regering meddelade, att den knappast kunde föreslå en avvikelse särskilt beträffande sportfiske från reglerna om utlännings rätt till fiske, eftersom det kunde vara svårt att skilja mellan sportfiske och yrkesmässigt fiske. Sveriges regering hänvisade till pågående utredning inom fiskeristyrelsen om skyldighet att erlägga fiskevårdsavgift.

Vid Nordiska rådets femte session i Helsingfors innevarande år förklarade sig juridiska utskottet (Sak D 22, förslag nr 13) vänta, att frågan antagligen komme att upptagas till behandling vid nästa nordiska fiskeriministermöte, varvid efter behandlingen av en i svenska riksdagen väckt motion i frågan (de nu förevarande) förutsättningar borde föreligga att lösa spörsmålet på ett tillfredsställande sätt. På utskottets hemställda beslöt rådet den 22 februari 1957 (nr 5) att i avvaktan på nya rapporter lägga meddelandena till handlingarna.

I förevarande sammanhang bör uppmärksammas att fiskeristyrelsens ovan omnämnda uppdrag att utreda frågan om fiskevårdsavgifter endast avser lokala avgifter och att därför i två vid innevarande års riksdag väckta, likalydande motioner I: 337 och II: 414, vilka hänvisats till jordbruksutskottet, yrkande framställt att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en förutsättningslös utredning rörande frågan om införande av allmän fiskevårdsavgift.

Yttranden

Fiskeristyrelsen avstyrker bifall till motionerna under motivering, att frågan för Sveriges del icke bör avgöras genom en ensidig svensk lagstiftningsåtgärd utan först sedan ömsesidigheten klarlagts genom bindande åtaganden från alla de nordiska staternas sida. En liknande ståndpunkt intages av

Sveriges fiskares riksförbund samt av *länsstyrelsen i Malmöhus län*, som också anser, att frågan om lättnader bör prövas samtidigt för yrkesfiskare och icke yrkesfiskare, särskilt som gränsdragningen mellan dessa två kategorier är svävande. *Sveriges sportfiskares riksförbund* utgår från att motsvarande lättnader genomföres i de övriga nordiska länderna och har då ingen erinran mot den föreslagna ändringen.

Kammarkollegiet, som ävenledes understryker ömsesidighetskravet, anser det lämpligt, att man f. n. begränsar sig till att meddela övriga nordiska medborgare rätt till sportfiske med handredskap längs havskusterna, och har intet att erinra mot att ett stadgande härom införes i fiskerättslagen. Vidare anser kollegiet att samma lättnader som genomföres för nordiska medborgare, som tillfälligt vistas i riket, även bör komma här mantals-skrivna, icke-nordiska utlänningar till del. Om av militära eller andra skäl viss kontroll anses erforderlig, kan detta tillgodoses genom ett stadgande om skyldighet att lösa fiskekort.

Försvarsstaben, som hänvisar till inhämtad uppfattning hos chefen för marinen, avstyrker bifall till motionärernas framställning vad beträffar kustfarvatten och tillstyrker bifall beträffande insjöar och floder utom inom skyddsområdena, där särskilda bestämmelser bör gälla.

I försvarsstabens yttrande finns intaget ett avsnitt av yttrande den 16 november 1951 av chefen för marinen, som lyder:

Ett bifall till den gjorda framställningen om att utländska medborgare skulle medgivas ett generellt tillstånd att bedriva sportfiske vid rikets västra kust skulle medföra konsekvenser, vilka ur militär synpunkt äro icke önskvärda. Man torde få beräkna, att tillströmningen av utlänningar vid västkusten kommer att ökas, vilket i sin tur medför risk för olovlig underrättelseverksamhet samt därmed också krav på ökad övervakning. Fiske är vidare en mycket lämplig täckmantel för sådan illegal verksamhet, som kan syfta till att utrona såväl farleder, botten- och vattenförhållanden samt strändernas beskaffenhet som anläggningar m. m. av betydelse för försvaret och rikets säkerhet. Kontroll över att lodning ej utföres i samband med exempelvis pilkning är icke genomförbar.

Med bifogande av ett — utom såvitt avser fritidsfiske med handredskap — avstyrkande yttrande från fiskeriintendenten i Övre norra distriktet uttalar *länsstyrelsen i Norrbottens län* bl. a., att yrkesfiskarnas svårigheter befaras bli skärpta, särskilt genom ökat fiske med nät i gränstrakterna. Däremot har länsstyrelsen ingen invändning mot att övriga nordiska medborgare får rätt till fiske i samma utsträckning som svenska, i vad avser fiske med handredskap, eller att nordiska medborgare, som stadigvarande vistas här i landet, i fiskerättshänseende helt jämställas med svenska. För att få klarhet i de frågor som berörs av motionerna föreslår länsstyrelsen en utredning genom fiskeristyrelsen.

Länsstyrelsen i Stockholms län finner starka skäl tala för åtgärder i motionernas syfte. Frågan bör enligt länsstyrelsens mening snarast upptagas till behandling av vederbörande myndigheter i de nordiska länderna med syfte att åstadkomma en i görligaste mån enhetlig nordisk lagstiftning i ämnet.

I bifogade yttranden av Stockholms läns och stads hushållningssällskaps fiskerinämnd, fiskeriintendenterna i Österhavets distrikt och i Övre södra distriktet, Stockholms läns insjöfiskareförening samt Stockholms läns fiskareförbund avstyrkes motionerna, huvudsakligen under hänvisning till yrkesfiskets intresse av att fritidsfisket icke bör få ännu större och mera okontrollerbar omfattning än det f. n. har samt till den bristande ömsesidigheten mellan de nordiska länderna. I ett par av yttrandena framhålles även möjligheten att utöva viss behövlig kontroll genom införande av fiskevårdsavgift med fiskekort.

Föreningen Norden betonar att det är synnerligen angeläget att sådana särbestämmelser på olika områden, vilkas upprätthållande kan befaras åstadkomma onödigt irritation i det fria folkumgänget och vilkas avskaffande bör kunna ske utan allvarligare olägenheter, med det snaraste slopas. Den av motionärerna påtalade särställning, som i fråga om rätten till fiske gäller för våra grannländers medborgare, när de uppehåller sig i Sverige, synes just vara en bestämmelse av nyss antytt slag. Föreningen tillstyrker därför motionärernas hemställan.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har ej något att erinra mot att övriga nordiska medborgare jämställas i vad avser nöjesfiske men understyrker det önskvärda i att svenska medborgare i så fall tillerkännes motsvarande rätt i de andra nordiska länderna. I ett vid remissyttrandet fogat yttrande, som länsstyrelsen avgivit den 29 augusti 1955 i annat sammanhang, framhåller länsstyrelsen det värdefulla ur turistsynpunkt i att de nordiska grannlänternas medborgare utan tillståndsförfarande får bedriva nöjesfiske överallt längs bohuslänska kusten, där det ej är skyddsområde. I sistnämnda yttrande föreslås därjämte att särskild fiskevårdsavgift bör upptagas, såsom f. n. sker beträffande utlänning som vill fiska i Norge och Finland. Länsstyrelsen har jämväl bifogat yttrande av Svenska västkustfiskarnas centralförbund, vari motionerna avstyrkes men en utredning förordas i frågan.

Svenska fiskevårdsförbundet framhåller, att det svenska fritidsfisket rent kvantitativt har mest att vinna på ett friare utbyte av fiskemöjligheterna och att lämpligaste formen att undanröja kvarstående hinder härvidlag är att införa en allmän fiskevårdsavgift.

I ett flertal av remissyttrandena fästes uppmärksamheten på att i motionernas kläm talas om rätt att fritt bedriva fiske (utan begränsning), medan av motiveringen till motionerna synes framgå, att endast sportfiske åsyftas.

Utskottet

Motionärernas hemställan går ut på att medborgare i de övriga nordiska länderna skall jämsställas med svenska med avseende å rätten att fritt bedriva fiske i allmänt vatten och sådant enskilt vatten, där fiskerätt tillkommer envar. Av motiveringen till motionerna förefaller det dock som om endast sportfiske skulle åsyftas. Nordiska rådets rekommendation i augusti

1954, vartill motionerna hänvisar, innefattar heller icke annat än en hemställan till de nordiska ländernas regeringar att undersöka möjligheterna för nordiska medborgare att vid besök i annat nordiskt land få bedriva fritt fiske av sådan icke yrkesmässig natur, som tillkommer vistelselandets medborgare.

Vad beträffar rätten till sportfiske (taget i samma bemärkelse som nöjesfiske eller fritidsfiske) gäller i alla de nordiska länderna — med undantag av Finland, där utlänningar i sådant avseende är likställda med landets egna medborgare — att detta i vatten, där fiskerätten tillkommer envar, icke utan särskilt tillstånd må bedrivas av utländsk medborgare, som icke har stadigvarande bosättning i landet.

Däremot föreligger i princip icke i något av Nordens länder hinder för utlänning att med tillstånd av fiskerättsinnehavaren fiska i enskilt vatten, i den mån denne äger att ensam förfoga över fiskerätten. Denna rätt beröres likväl icke av den genom motionerna väckta frågan.

Såsom i motionerna påtalats råder följaktligen det förhållandet, att medborgare från annat nordiskt land, vilken befinner sig på tillfälligt besök i Sverige som turist eller som gäst hos svenska vänner, principiellt är förbjuden att bedriva sportfiske i vatten, där rätt till frifiske eljest föreligger, även om det sker i sällskap med samtidigt fiskande svenskar. På motsvarande sätt förhåller det sig för svenskar som tillfälligt vistas i Danmark och Norge. Det har emellertid visat sig ogörligt att i praktiken upprätthålla så stränga bestämmelser, varför ett faktiskt tillstånd uppkommit, där berörda länders myndigheter i stor utsträckning ej reagerar mot sportfiske längs havskusterna, som utövas med handredskap av medborgare från annat nordiskt land.

Beträffande rätten till kustfiske för den som har stadigvarande hemvist inom vistelselandet är de danska och norska reglerna mera liberala än de svenska, i det att sådan person där är jämställd med landets egna medborgare. I Sverige saknar t. o. m. en här mantalsskriven utlänning fiskerätt varom nu är fråga.

Av remissvaren framgår att något starkare motstånd icke reses annat än från militärt håll mot att sportfiske med handredskap generellt tillåtes även för andra nordiska länders medborgare, under förutsättning att svenskar tillerkännes samma rättigheter i det övriga Norden.

Vad gäller här i riket mantalsskrivna nordiska medborgare, bör Sverige i och för sig genast kunna vidtaga åtgärder, som bringar oss till ömsesidighet med Norden i övrigt. Likaså bör något principiellt hinder ej anses föreligga mot ett svenskt åtagande, som endast fastställer ett faktiskt rådande förhållande, utan att motsvarande åtgärder från de andra länderna först inväntas, åtminstone om ett sådant initiativ kan antagas leda till snar efterföljd.

Spörsmålet kompliceras dock av att gränsen mellan yrkesmässigt bedrivet fiske och sportfiske ingalunda är klar. Den svenska fiskerättslagstiftningen lämnar ej någon begreppsmässigt definierad skillnad mellan sport-

fiske och yrkesmässigt fiske utan bara mellan fiske med fast och med rörligt redskap. Svårigheten att draga en gräns mellan yrkesmässigt och annat fiske har även framhållits av ett par remissorgan. Likaså har den norska regeringen uttalat, att den knappast kunde föreslå en avvikelse särskilt beträffande sportfiske, eftersom detta är svårt att skilja från yrkesmässigt fiske. Flera sportfiskeredskap kan med fördel nyttjas även yrkesmässigt, medan åter andra är användbara praktiskt taget enbart för sportfiske. Om sportfiske tillåtes blott med sistnämnda redskap, blir givetvis utrymmet för detsamma ganska begränsat. Tillåtes däremot sportfiske i vidare utsträckning, blir gränsdragningen lätt svävande och beroende av sådana ofta svårbedömliga faktorer som fiskets omfattning, fångstens användning etc. Därtill kommer att även ett typiskt sportfiske genom att utövas av många eller på olämpligt sätt kan medföra skador för yrkesfiskarnas och husbehovsfiskarnas verksamhet. Särskilt i gränstrakterna kan frihet för övriga nordiska medborgare till sportfiske, även om detta inskränkes till vissa handredskap, tänkas medföra en så ökad omfattning av dylikt fiske, att det kan bli till avsevärd skada för det ekonomiskt mindre bärkraftiga småfisket nära kusten. I några remissyttranden har även framhållits, att det vore skäl att överväga, om icke en viss kontroll lämpligen skulle kunna utövas genom ett stadgande om skyldighet att lösa fiskekort. Utan att frågan först blivit utredd ur bl. a. dessa synpunkter anser utskottet, att Sverige icke nu bör ensidigt vidtaga lagstiftningsåtgärd eller lämna generellt tillstånd, som medför rätt till sportfiske i svenska vatten för medborgare från annat nordiskt land.

Med hänsyn till de nyss berörda svårigheterna med gränsdragningen mellan yrkesmässigt och icke yrkesmässigt fiske samt till önskvärdheten av största möjliga likställighet nordiska medborgare emellan i deras näringsutövning synes det vidare värt att pröva, om lätnader kunde genomföras även för det yrkesmässiga fisket. Detta skulle eventuellt kunna ske genom konventioner med övriga nordiska länder. Över huvud taget erbjuder förefintliga skiljaktigheter i fiskerättsförhållanden mellan de nordiska länderna ävensom de skillnader i de fiskerättsliga förhållandena, som föreligger i olika delar av Sverige, särskilda olägenheter vid försök att genomföra en ömsesidighet, som begränsas blott till sportfisket.

Utskottet finner det angeläget att betona vikten för de nordiska samarbetssträvandena av att alla nordiska medborgare, så långt detta utan allvarligare olägenheter kan ske, beredes största möjliga frihet vid vistelse i annat nordiskt land. Den i motionerna upptagna frågan synes utskottet ur denna synpunkt väl ägnad för snara åtgärder. När utskottet likväl stannat för att icke tillstyrka motionärernas förslag utan i stället föreslår att problemet särskilt skall utredas, har detta väsentligen berott på önskemålet att få till stånd ett ömsesidigt handlande från alla de nordiska ländernas sida samt på vissa praktiska svårigheter, som lämpligen först bör bli närmare belysta. Om emellertid de nordiska regeringarna skulle finna former för gemensamma anstalter i motionernas syfte, t. ex. genom konventioner, utan att avvakta att hithörande frågor i sin helhet blivit utredda, anser utskottet en sådan utveckling vara att hälsa med tillfredsställelse.

Enär kravet på ömsesidighet ej enbart är ett svenskt intresse och ovanberörda praktiska svårigheter torde ha sina motsvarigheter i det övriga Nordens länder, vill utskottet för sin del föreslå, att den avsedda utredningen utföres genom försorg av något sammordiskt organ, exempelvis Nordiska rådet, eller eljest under former som medger bästa möjliga samordning av utredningsarbetet berörda länder emellan.

På grund av det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 383 och II: 472 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till kända vad utskottet anför.

Stockholm den 26 mars 1957

På tredje lagutskottets vägnar:
Hugo Osvald

TILLÄGG 3

Motion i första kammaren nr 383/1957

(*Lika lydande med motion nr 472 i andra kammaren [se Tillägg 4].*)

Stockholm den 26 januari 1957

Birger Lundström

Erik Alexanderson

TILLÄGG 4

Motion i andra kammaren nr 472/1957

Enligt huvudregeln i lagen den 1 december 1950 om gräns mot allmänt vattenområde är vattenområdet i havet längs Sveriges kuster allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna och därigenom blir enskilt vatten. Enligt samma lag tillhör i havet allt vatten inom trehundra meter från fastlandet fastigheterna.

I den del av vattnet längs kusterna, som är allmänt, får enligt 1 § fiskelagen i princip varje svensk medborgare fiska med rörligt redskap. I enskilt vatten, dvs. grovt uttryckt i vattnet trehundra meter ut från kusten, är huvudregeln i 5 § fiskelagen den omvända, nämligen att endast jordägare må bedriva fiske där. Emellertid är denna bestämmelse underkastad vissa undantag.

Enligt 4 resp. 21 §§ fiskelagen kan Kungl. Maj:t tillåta den, som icke är svensk medborgare, att fiska i allmänt vatten ävensom i enskilt vatten i samma omfattning som sådan rätt tillkommer svensk medborgare.

Tillstånd som här avses har lämnats i några fall. Sålunda medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 20 januari 1950 att annan utländsk medborgare än dansk (beträffande dansk medborgare finns särskilda bestämmelser i en kungörelse den 2 juni 1933) finge tills vidare intill utgången av år 1954 idka sportfiske efter tonfisk på svenskt territorium i Öresund under vissa i beslutet angivna villkor. Däremot har Kungl. Maj:t den 7 mars 1952 lämnat utan bifall en framställning av Fritidsfiske om generellt tillstånd för icke svenska medborgare att bedriva visst sportfiske vid västkusten.

Vatten i svenska insjöar och floder betraktas i princip som enskilt vatten. Dock finnes allmänt vatten i de fyra stora insjöarna Vänern, Vättern, Hjälmarén och Mälaren ävensom i Storsjön i Jämtland utanför den förut nämnda trehundrametersgränsen från land. Innanför denna linje är vattenet enskilt.

På samma sätt som beträffande havsfisket får envar svensk medborgare fiska i dessa sjöars allmänna vatten med rörligt redskap. Däremot gäller beträffande enskilt vatten, såväl i de nämnda sjöarna som i övriga sjöar och floder, att endast markägarna får fiska. I några insjöar äger dock varje svensk medborgare bedriva vissa slag av fiske, vanligen med rörligt redskap, även på enskilt vatten enligt särskilda undantagsbestämmelser.

Tillåtelsen för icke svensk medborgare att i insjöar och floder erhålla samma rätt till fiske, som enligt lagen tillkommer envar svensk medborgare, kan enligt regeln i 21 § fiskelagen meddelas av Kungl. Maj:t.

Nordiska rådet antog vid sin andra session den 17 augusti 1954 en rekommendation (nr 27/1954), vari rådet hemställde till regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för nordiska medborgare att vid besök i annat nordiskt land erhålla samma rätt att bedriva fritt fiske av icke yrkesmässig natur, som tillkomme vistelselandets medborgare.

Denna Nordiska rådets rekommendation har ännu icke lett till några åtgärder från svensk sida. Frågan togs upp i en interpellation av herr Severin i Stockholm vid fjolårets höstriksdag. I sitt interpellationssvar uttalade statsrådet Hjalmar Nilson att enligt hans mening det föreläge skäl att överväga en sådan uppmjukning av bestämmelserna att i fråga om sportfiske med handredskap längs kusterna medborgare i övriga nordiska länder bleve jämställda med svenska medborgare.

Emellertid förklarade sig statsrådet icke vara beredd att för närvarande föreslå några åtgärder i angivet syfte, enär frågan sammanhängde med ett annat spörsmål. Inom fiskeristyrelsen påginge nämligen en utredning om att ålägga envar svensk medborgare skyldighet att erlagga fiskevårdsavgift. Om en sådan skyldighet skulle införas, borde den enligt statsrådets mening även gälla utlänning, som bedriver fiske här i landet med samma rätt som svensk medborgare.

Om själva saken torde endast en mening kunna råda. De nuvarande reglerna innebär att utländska medborgare — däribland också sådana från våra nordiska grannländer — som antingen varaktigt uppehåller sig i landet eller befinner sig på tillfälligt besök i Sverige är förhindrade bedriva

nöjesfiske. En sådan person kanske gästar svenska vänner som bor vid kusten men äger då icke deltaga i sitt värdfolks sportfiske med mindre Kungl. Maj:t givit tillstånd därtill. Självfallet är det i allmänhet ogörligt för tillfällig besökare att utverka sådant tillstånd. Såsom framgår av ett yttrande i frågan från länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län kan bestämmelserna icke heller efterlevas i praktiken. Flertalet gästande främlingar torde överhuvudtaget icke känna till att de icke äger bedriva sportfiske i allmänt och enskilt vatten på i huvudsak samma sätt som envar svensk medborgare. Någon som helst praktisk olägenhet torde icke uppkomma, om t. ex. nordiska medborgare jämfördes med svenska medborgare i förevarande avseende. Ingen skulle lida skada därav. Någon minskning i fiskbeståndet utanför våra kuster kan icke rimligen inträda. Icke heller kan den yrkesidkande fiskarbefolkningen lida något intrång.

Å andra sidan är fördelarna av ändrade bestämmelser på denna punkt uppenbara. Ur turistsynpunkt torde Sverige ha åtskilligt att vinna på att besökare från andra nordiska länder tillåtes bedriva sportfiske längs våra kuster. Det måste också anses som en enkel gärd av rättvisa att i ifrågavarande avseende likställa alla dem från våra nordiska grannländer, som arbetar i Sverige — det gäller här en både relativt stor och med hänsyn till vår produktion betydelsefull människogrupp — och sålunda varaktigt vistas här i landet med de svenska kamraterna. Det är icke motiverat att utestänga dem från rätten att fiska i de vatten, som står öppna för alla svenska medborgare.

Som redan nämnts torde de ifrågavarande reglerna i praktiken upprätthållas endast i ganska begränsad omfattning. Då emellertid ingripanden i sådant syfte göres, uppkommer onödiga slitningar. I gränsområdena till Norge förekommer exempelvis att svenska bevakningsbåtar jagar bort norska nöjesfiskare, som kommer in på svenskt vatten. Sådana åtgärder är i full överensstämmelse med gällande svensk rätt men bidrager till att skapa misstämning mellan de båda länderna, vilket självfallet bör undvikas.

Ehuru, som redan nämnts, statsrådet Hjalmar Nilson ansåg skäl föreligga för ändrade föreskrifter, förmenades frågan om införande av en allmän fiskevårdsavgift förhindra en reform nu. Det är dock svårt att inse huru en åtgärd av angivet slag kan inverka i förevarande sammanhang. Införes en fiskevårdsavgift för alla dem, som äger fiska fritt enligt fiskelagen, måste avgiften självfallet erläggas även av icke svenska medborgare med fiskerätt. Om sålunda bestämmelser av det slag som här förordats antages och nordiska medborgare blir likställda med svenska medborgare beträffande rätt till fiske, måste givetvis eventuellt senare utfärdade föreskrifter om erläggande av fiskevårdsavgift komma att gälla även dem. Någon anledning att uppskjuta den första reformen med hänsyn till den senare föreligger icke.

Den eftersträfvade likställigheten för nordiska medborgare torde kunna genomföras antingen så att generella föreskrifter utfärdas med stöd av de förut nämnda dispensreglerna i fiskelagen eller så att fiskelagen ändras

därhän, att i de ifrågavarande paragraferna bestämmelser insättes om att nordiska medborgare skall vara likställda med svenska medborgare. Det senare alternativet torde vara att förorda.

Under hänvisning till vad nu anförts hemställas,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om framläggande av förslag till riksdagen om sådan ändring av fiskelagen, att nordiska medborgare jämställas med svenska med avseende å rätten att fritt bedriva fiske.

Stockholm den 26 januari 1957

Ragnhild Sandström

Olov Rylander

*BILAGA 1***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté**

1. På Nordisk Råds 2. session i Oslo 1954 vedtog rådet at henstille til regeringerne gennem undersøgelser og nødvendige forhandlinger at klarlægge, om en sådan ordning kan gennemføres, at nordiske statsborgere ved besøg i andet nordisk land får samme ret til fiskeri af ikke-erhvervs­mæssig karakter som besøgslandets indbyggere (rekommendation nr. 27/1954, jfr. 2. sess., s. 233, 799, 907, 987). Ved aftale mellem regeringerne blev det fastsat, at den svenske regering skulle virke koordinerende ved sagens behandling.

Som det fremgår af regeringernes meddelelser, jfr. senest meddelelserne til 5. session, Sak D 22 (s. 1212), er den ligestilling, som rådet herved havde for øje, endnu ikke gennemført. Problemet var i øvrigt genstand for fornyet behandling i juridisk udvalg på rådets 4. session i 1956. Til imødegåelse af de betænkeligheder, der fra forskellig side var kommet til orde over for gennemførelse af den vedtagne rekommendation, præciserede juridisk udvalg, at den tilstræbte ligestilling af nordiske statsborgere på dette område kun angår ikke-erhvervs­mæssigt fiskeri (lystfiskeri), samt at man — i hvert fald foreløbig — alene burde rette bestræbelserne mod at skabe adgang for andre nordiske statsborgere til på lige fod med vedkommende lands egne statsborgere at drive lystfiskeri med håndsnøre (kaste- og medestænger samt pilk) langs kysterne. Under sagens behandling i rådet blev der ikke rejst indvendinger mod juridisk udvalgs udtalelser (jfr. 4. sess., s. 116, 589, 1047, 1155).

Også uden for Nordisk Råd har spørgsmålet givet anledning til diskussion. I november/december 1956 har spørgsmålet således været genstand for interpellation i den svenske Riksdag, og i 1957 har sagen på ny været fremdraget i Riksdagen, hvor der rejstes en motion, i hvilken det foresloges:

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om framläggande av förslag till riksdagen om sådan ändring av fiskelagen, att nordiska medborgare jämställas med svenska med avseende å rätten att fritt bedriva fiske.

Riksdagens tredje lagutskott, der behandlede motionen, konkluderer i et forslag om, at den for sagens behandling nødvendige udredning udføres ved et sammordisk organ, eksempelvis Nordisk Råd, eller i øvrigt under former, som sikrer den bedst mulige samordning af udredningsarbejdet mellem de berørte lande indbyrdes (»tredje lagutskottets utlåtande nr 13/1957«). Utskottets forslag bifaldtes af Riksdagen, og i skrivelse af 27. juni 1957 har den svenske regering derefter anmodet om rådets udtalelse i sagen. Da sagen forventes henvist til juridisk udvalg på rådets 6. session, tilkommer

det i överensstemmelse med rådets beslutning på 4. session den juridiske nimanndskomit  nærmere at forberede sagens behandling.

2. De g eldende regler om ret til ikke-erhvervsmæssigt fiskeri i de forskellige lande er følgende:

Danmark

Lov nr. 500 af 19. december 1951 om saltvandsfiskeri

Almindelige betingelser for at drive fiskeri på s tterritoriet.

§ 1.

Stk. 1. På dansk s tterritorium skal det med de i denne lov fastsatte begrænsninger, og hvor i  vrigt bestemmelser i lovgivningen ikke er til hinder herfor, stå alle og enhver, der enten har dansk indfødsret eller i de sidste 2 år har haft fast ophold her i landet, frit for at drive fiskeri overalt, hvor ingen særlig ret til fiskeriets udøvelse haves.

Stk. 2. Drives fiskeriet af et selskab, skal dets bestyrelse have sæde i den danske stat og deltagerne opfylde de fornævnte betingelser.

Stk. 3. Drives fiskeriet fra fartøj, skal dette opfylde betingelserne for at kunne sejle under dansk flag, hvorhos 2/3 af besætningen skal opfylde de i denne paragrafs 1. stk. fastsatte betingelser. Såvel rederi som fører er ansvarlig for disse betingelsers tilstedeværelse.

Stk. 4. I  vrigt skal det — med de undtagelser, som følger af internationale overenskomster — være forbudt at drive fiskeri eller foretage omladning af fiskefangster på dansk s tterritorium, selv om det sker i forening med danske unders tter.

Stk. 5. Fiskeriministeren kan, når det efter hans skøn er af interesse for fiskeriets udvikling, meddele dispensation fra foranstående bestemmelser.

Stk. 6. Ved kongelig anordning kan der fastsættes regler for, hvorledes fremmede fiskerfart jjer, som sejler eller ankrer på dansk s tterritorium, har at forholde sig.

Finland

Lag om fiske den 28 september 1951 (503/51)

2 §.

I saltsj n utom byar gang, s  ock vid de havsstr nder samt i havet befinthliga holmar och sk r, som tillhöra staten, men ej tillyda visst hemman eller av någon under särskilda villkor innehavas, äger varje finsk medborgare rätt att idka fiske, där ej annorlunda  r eller framdeles varder föreskrivet.

Angående förbud mot eller inskränkning i fiskerätt, som i 1 mom. s ges, stadgas genom förordning.

65 §.

Sådan invånare i by, som icke tillhör fiskelag, äger rätt att erhålla s rskilt tillstånd att inom område, som av fiskelaget anvisas, bedriva husbehovs- och rekreationsfiske på sätt fiskelagsst mman för varje år beslutar. Till sådan fångst berättigad  r pliktig att för bestridande av kostnaderna för åtgärder, som avse fiskevattnens v rd, erl gga av fiskelaget bestämd skälig avgift.

Med uttrycket »invånare i by» sigtes ikke blot til personer, der er fast bosatte i byen, men også til personer, der f. eks. på feriebesejg opholder sig dér en kortere tid.

Norge

Lov om forbud mot at utlendinger driver fiske m. v. innenfor Norges fiskerigrense av 2. juni 1906

§ 1.

Det er forbudt for andre enn norske statsborgere eller innvånere av riket å drive fiske innenfor den norske fiskerigrense — — — — —

Sverige

Lag den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske

Om fiske i allmänt vatten.

1 §.

I vatten, som enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde är allmänt vatten, må varje svensk medborgare fiska med rörligt redskap. Fast redskap må, såvitt ej annat följer av 3 §, utsättas i allmänt vatten endast efter tillstånd av myndighet som Konungen bestämmer.

Med fast redskap förstås i denna lag fiskebyggnad, så ock med ledarm försett fiskeredskap, vilket medelst pålar eller tyngder eller annorledes fästes vid bottnen eller stranden och avses skola kvarstå längre tid än två dygn i följd.

4 §.

Den som ej är svensk medborgare må bedriva fiske i allmänt vatten endast efter tillstånd av Konungen. Är han innehavare av enskild fiskerätt, skall han dock i fråga om rätt att från det enskilda vattnet sträcka fast redskap vidare ut i allmänt vatten vara likställd med svensk medborgare.

Om fiske i enskilt vatten.

5 §.

I enskilt vatten må, såvitt ej nedan annat stadgas, fiske bedrivas endast av jordägaren eller den som enligt avtal, urminnes hävd, dom eller skattläggning eller på annan särskild grund äger rätt därtill.

(6—20 §§ innehåller härefter en mängd undantag avseende fisket längs hela havskusten samt i de fyra stora insjöarna, där allmänt vatten finnes, enligt vilka regelmässigt varje svensk medborgare tillerkännes rätt till fiske i vissa närmare angivna hänseenden.)

21 §.

Konungen äger bestämma att fiske enligt föreskrifterna i 6—20 §§ må bedrivas även av den som ej är svensk medborgare.

Lag den 1 december 1950 (nr 595) om gräns mot allmänt vattenområde

1 §.

Vattenområde i havet är allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten).

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd — — — — —

(3—4 §§ innehåller vissa specialregler om bestämmande av gränsen mellan allmänt och enskilt vatten i havet i vissa kusttrakter.)

5 §.

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vänern, Vättern, Hjälmarén och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1—3 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

Der bortses fra de islandske regler, idet spørgsmålet for Islands vedkommende næppe har en sådan praktisk betydning, at det vil være rimeligt at foranledige ændringer i gældende regler.

Som det fremgår af ovenstående redegørelser for de gældende bestemmelser, kræves i almindelighed indenlandsk statsborgerret eller en vis tids ophold som betingelse for ret til lystfiskeri, jfr. iøvrigt den i Nordisk Råd, 4. session, s. 1051, optagne redegørelse.

3. Komiteen er bekendt med, at de gældende bestemmelser ikke overalt håndhæves efter bogstaven, men det er på den anden side en kendsgerning, at reglerne ikke sjældent har givet anledning til irritation hos personer på besøg i et andet nordisk land. Tilfredsstillende forhold på området vil derfor kun kunne opnås ved lovændringer i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Ved den nærmere behandling af spørgsmålet har komiteen iøvrigt begrænset emnet som angivet i den ovenfor citerede indstilling fra rådets juridiske udvalg under 4. session, d. v. s. til ikke-erhvervsmæssigt fiskeri med håndsnøre langs kysterne. Når man har tiltrådt denne afgrænsning, er årsagen hertil, at retten til fiskeri i indsøer og floder (elve, åer) i de forskellige lande i almindelighed tilkommer ejeren af det pågældende vand (grundejeren) og af denne kan udlejes til private, uanset om disse er indlændinge, eller — hvad der ikke er usædvanligt — til lystfiskeriorganisationer.

Specielt for Sveriges vedkommende bør retten formentlig omfatte adgang til fiskeri dels langs havkysten, uanset om vandet er »allmänt» eller »enskilt», dels i »allmänt vatten» i de fire store indsøer Vänern, Vättern, Hjälmarén og Storsjön i Jämtland (vandet er »allmänt» i disse fire søer uden for en grænse 300 meter fra land).

På dette som på andre områder, hvor ligestillingsspørgsmålet er aktuelt, er det en selvfølge, at andre nordiske landes statsborgere ikke bør stilles gunstigere end vedkommende lands egne statsborgere. I det omfang ret til fiskeri for disse er betinget af, at der løses fiskekort eller anden licens, bør andre nordiske landes borgere naturligvis undergives samme regler. På samme måde må statsborgere fra andet nordisk land selvsagt nøje følge de regler, som måtte være givet for behandlingen af evt. fangst.

4. Rådets ovennævnte rekkommendation er udtrykkeligt begrænset til at angå ikke-erhvervsmæssigt fiskeri. De problemer, der opstår med hensyn til retten til erhvervsmæssigt fiskeri, lades derfor ude af betragtning (visse problemer på dette område har i øvrigt allerede været genstand for behandling i rådet; jfr. rådets rekkommendation nr. 1/1954 om lettelser for erhvervsfiskere under ophold i andet nordisk land).

Komiteen er opmærksom på, at det lovteknisk kan volde visse problemer at afgrænse det ikke-erhvervsmæssige fiskeri fra erhvervsfiskeriet. Der kan være tale om forskellige terminologiske løsninger, således foruden ikke-erhvervsmæssigt fiskeri, lystfiskeri, sportsfiskeri (fritidsfiske, sportsfiske). Det er herved alene afgørende, at den valgte terminologi klarest muligt udtrykker, at der kun er tale om fiskeri som fritidsbeskæftigelse uden økonomisk betydning og navnlig uden, at fangsten afhændes mod betaling. At dette er tilfældet, bør præciseres i lovforslagenes motiver.

I begrænsningen til lystfiskeri ligger i og for sig allerede, at kun sådanne redskaber, som sædvanligvis anvendes af lystfiskere, navnlig kaste- og medestænger samt pilk og tilsvarende redskaber, er tilladelige. For at undgå tvivl bør man dog formentlig i lovteksten udtrykkeligt fastslå dette, hvilket f.eks. kan ske ved, at det bestemmes, at retten kun omfatter adgang til fiskeri med håndredskaber.

Komiteen er bekendt med, at selv en så begrænset adgang for andre nordiske statsborgere til fiskeri kan møde modstand fra erhvervsfiskeres side. Det synes imidlertid helt klart, at der ikke med rette kan rejses nogen indvending mod at gennemføre ligestilling på dette område. Der er i virkeligheden kun tale om at fjerne et ganske unødigt irritationsmoment for personer, der opholder sig i et andet nordisk land og dér ønsker at dyrke deres fritidsinteresse på samme måde som i hjemlandet, og det må bestrides, at der hertil knytter sig konsekvenser, der på nogen måde kan skade de professionelle fiskere i deres erhverv. Det må herved erindres, at der kun er tale om at indrømme besøgende fra andre nordiske lande en ret, som landets egne statsborgere allerede har. Den forøgelse af lystfiskernes antal, som dette forårsager, vil være relativt ubetydelig og uden økonomisk betydning for erhvervsfiskeriet.

Heller ikke de indvendinger, der ud fra militære synspunkter har været fremsat, kan komiteen tillægge afgørende vægt. Faren for spionage øges næppe ved, at besøgende fra andre nordiske lande får samme ret som vedkommende lands egne borgere til at drive lystfiskeri. Man ønsker dog at pointere, at det naturligvis ikke er tanken, at udlændinge i kraft af en lov, der hjemler ret til lystfiskeri, skal have adgang til militære sikkerhedsområder, hvortil adgang iøvrigt er dem forment.

5. I sin ovennævnte udtalelse betoner den svenske Riksdags tredje lagutskott det ønskelige i gensidighed mellem landene på området. Komiteen deler dette synspunkt, for så vidt som man er enig i, at ligestilling snarest bør gennemføres i alle de nordiske lande. Imidlertid gælder — som det også i an-

den forbindelse har været fremhævet under forhandlingerne i Nordisk Råd — at en streng fastholdelse af kravet om gensidighed kan medføre en eller opåkrævet forsinkelse af arbejdet med ligestilling af nordiske statsborgere. Det kan derfor netop i forholdet mellem de nordiske lande være rimeligt at slække på dette krav. Selv om således særlige politiske eller tekniske vanskeligheder skulle vise sig i et eller flere af landene, bør dette efter komiteens mening ikke hindre, at de nødvendige lovændringer gennemføres i de øvrige lande. Endvidere vil komiteen finde det rigtigt, at også islandske statsborgere ligestilles med vedkommende lands egne statsborgere på dette område, selv om danske, finske, norske og svenske statsborgere ikke kan påregne ligestilling på området i Island.

6. For at lette forberedelsen af de nødvendige lovændringer og til orientering for rådets medlemmer har komiteen ladet udarbejde de som tillæg til nærværende rapport medfølgende udkast til lovforslag med bemærkninger [*se Bihang*]. Udkastene er alene tænkt som eksempler på, hvorledes spørgsmålet eventuelt kan søges løst, og det er for komiteen naturligvis ikke afgørende, om netop disse udkast lægges til grund, eller man giver lovændringerne en anden form. Derimod er det vigtigt, at de pågældende departementer og ministerier opretholder kontakt indbyrdes under det fortsatte arbejde og tilstræber så ensartede løsninger som muligt.

For så vidt angår det svenske lovudkast bemærkes, at det er fundet praktisk i forbindelse med det her omhandlede problem at søge spørgsmålet om i Sverige bosatte udlændinges adgang til lystfiskeri løst generelt for denne gruppe d. v. s. også for ikke-nordiske statsborgere; flertallet af de i Sverige bosatte udlændinge er dog statsborgere i de øvrige nordiske lande. Også det norske lovudkast tager sigte på udlændinge i almindelighed.

7. Komiteen indstiller herefter, at rådet som svar på den svenske regerings anmodning om en udtalelse vedtager følgende rekommandation:

Rådet henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at søge gennemført ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til ikke-erhvervsmæssigt fiskeri efter de retningslinjer, der angives i rådets juridiske nimanadskomités udtalelse i sagen til rådets 6. session med tilhørende lovforslag.

Oslo, 3. februar 1958

<i>Emil Ahlqvist</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>
<i>Harras Kyttä</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Arvo Salminen</i>	<i>Arthur Sundt</i>

Knud Thestrup

Formand

Udkast til lovændringer, der i Danmark, Finland, Norge og Sverige må anses nødvendige for at tilvejebringe ligestilling vedrørende sportsfiskeri

Danmark

Udkast til forslag til ændring af lov nr. 500 af 19. december 1951 om saltvandsfiskeri

I § 1, stk. 4, indsættes som nyt 1. pkt.:

Finske, islandske, norske og svenske statsborgere er med hensyn til retten til at drive lystfiskeri med håndredskaber langs kysten ligestillet med danske statsborgere.

Det hidtidige 1. pkt. ændres til 2. pkt.

Bemærkninger til udkastet

Efter den gældende lov om saltvandsfiskeri er retten til fiskeri, herunder lystfiskeri, på dansk søterritorium forbeholdt personer, der har dansk indfødsret eller i de sidste 2 år har haft fast ophold i Danmark. Om retten til fiskeri i ferske vande, d. v. s. indsøer, åer o. lign., gælder derimod ingen særlige regler for udlændinge, idet retten tilkommer ejeren af det pågældende vand eller de tilstødende lodsejere, der oftest har udlejet retten til enkeltpersoner eller foreninger.

I foranstående udkast er retten for statsborgere i de øvrige nordiske lande foranmet i overensstemmelse med det i Nordisk Råds juridiske udvalgs indstilling nr. 6/1956 anførte, jfr. Nordisk Råd, 4. sess. 1956, s. 1155. Begrebet lystfiskeri indebærer, at der alene er tale om en ret til ikke-erhvervsmæssigt fiskeri. Fiskeri med afsætning af fangsten for øje falder således uden for bestemmelsen. Udtrykket »håndredskaber» er ikke søgt nærmere afgrænset i lovtæksten, men det er efter sammenhængen klart, at der hermed alene sigtes til sådanne redskaber, som sædvanligvis benyttes til lystfiskeri, d. v. s. kaste- og medestænger, pilk o. lign. redskaber.

Finland

Utkast till lag om ändring av lagen om fiske den 28 september 1951

Till 2 § 1 mom. fogas ett sålydande tillägg:

I motsvarande mån äga även danska, isländska, norska och svenska medborgare rätt att idka husbehovs- och rekreationsfiske.

Bemærkninger til udkastet

Enligt gällande lag om fiske (503/51, 2 §, 1 mom.) äger endast finsk medborgare med stadgade inskränkningar rätt att idka fiske i saltsjön utom byarågång så ock vid de havsstränder samt i havet befintliga holmar och

skår, som tillhör staten, men ej tillyder visst hemman eller av någon under särskilda villkor innehaves. Syftemålet med ifrågavarande förslag vore att utvidga sagda rätt att gälla även danska, isländska, norska och svenska medborgare. I överensstämmelse med vad vid ärendets behandling i Nordiska rådet föreslagits, har förslaget inskränkts till att avse endast icke yrkesmässigt fiske. Då i lagen (65 §) om fiske av sagda slag använts benämningen husbehovs- och rekreationsfiske, har samma uttryckssätt föreslagits även för nu ifrågavarande fall.

Emedan fiske i övriga vattendrag icke är inskränkt att avse endast finska medborgare och då i lagen om fiske använts uttrycket invånare i by, vilken enligt lag äger rätt att under stadgade förutsättningar idka husbehovs- och rekreationsfiske, i praktiken ansetts avse även i byn tillfälligt vistande, bl. a. semesterfirare, har vidare lagändringar icke ansetts nödiga i detta sammanhang.

Norge

Utkast til lov om tillegg til lov av 2. juni 1906 om forbud mot at utlendinger driver fiske m. v. innenfor Norges fiskerigrense

I lov av 2. juni 1906 om forbud mot at utlendinger driver fiske m. v. innenfor Norges fiskerigrense får § 1 dette tillegget som ny andre led:

Dette gjelder dog ikke sportsfiske med håndredskap.

Bemærkninger til udkastet

Når det gjelder sportsfiske i saltvann finnes de norske bestemmelser i lov av 2. juni 1906 om forbud mot at utlendinger driver fiske m. v. innenfor Norges fiskerigrense.

Det fremgår her av lovens § 1 at det er forbudt for andre enn norske statsborgere eller innvånere av riket å drive fiske innenfor den norske fiskerigrense. Ifølge lovens § 5 er disse regler ennå strengere når det gjelder saltvannsfiske i Finnmark. Loven er absolutt og gjelder alle slags former for fiske, også sportsfiske.

Videre er det loven av 27. februar 1930 om laks- og ørretfiskeriene. Det fremgår her av lovens § 2 at dette fisket er fritt for norske borgere med visse unntak som følger av § 1. Det opplyses i landbruksdepartementet, som laks- og ørretfiskeriene sorterer under, at man her ikke griper inn mot andre enn norske statsborgere som fisker laks- og sjø-ørret ved kysten på annen måte enn mot norske statsborgere.

Når det gjelder andre fiskesorter, som reguleres av loven av 1906, er problemstillingen mer innviklet. Man bør dog i loven av 2. juni 1906 kunne skyte inn et nytt ledd i § 1 mellom første og siste ledd som kunne lyde som følger: »Dette gjelder dog ikke sportsfiske med håndredskap.» Det ville da være nødvendig med en klarere definisjon av begrepet sportsfiske, også da av begrepet håndredskap.

Problemstillingen for det norske fiskeridepartement er nå at fiskerior-

ganisasjonene på Østlandet har protestert mot den formen for sportsfiske som norske sportsfiskere driver. Disse protestene er imidlertid for en stor del basert på at disse sportsfiskerne selger sin fangst. Hvis en slik lovendring som foreslått skulle ha sjanse for å gjennomføres, måtte det da være underforstått at sportsfiskerne ikke kunne selge sin fangst. Det kunne derfor være spørsmål om å formulere unntaksbestemmelsen slik, at man understreket at det bare gjaldt sportsfiske, hvor fangsten ikke omsettes.

Når det gjelder den begrensning som ligger i begrepet håndredskap kunne det være spørsmål om å regne opp de former for håndredskap som kan brukes, men dette støter på ganske store vanskeligheter, idet enkelte former for håndredskap, f. eks. pilk o. l., jo også brukes av yrkesfiskere.

Den beste løsningen for Norges vedkommende må derfor være at man legger hovedvekten på at fangsten ikke kan selges. I motivene til lovforslaget måtte det slås fast at fangsten ikke kan omsettes, da det ellers ikke vil kunne oppfattes som sportsfiske.

Hverken landbruksdepartementet eller fiskeridepartementet, som har med disse sakene å gjøre, har ennå drøftet spørsmålet om en nærmere definisjon av begrepet sportsfiske og av begrepet håndredskap.

Sverige

Utkast till lag angående ändring i lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske

Härigenom förordnas, att 4 och 21 §§ lagen den 1 december 1950 om rätt till fiske skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

4 §.

Likställd med svensk medborgare med avseende å fiske i allmänt vatten är

utlänning, som sedan minst två år har hemvist i riket;

medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge i fråga om rätt att med handredskap bedriva fritidsfiske i havet; samt

utländsk innehavare av enskild fiskerätt i fråga om rätt att från det enskilda vattnet sträcka fast redskap vidare ut i allmänt vatten.

I övrigt må den som ej är svensk medborgare bedriva fiske i allmänt vatten endast efter tillstånd av Konungen.

21 §.

Likställd med svensk medborgare med avseende å fiske enligt föreskrifterna i 6—20 §§ är

utlänning, som sedan minst två år har hemvist i riket;

medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge såvitt fråga är om fritidsfiske med handredskap i havet; samt

eljest utlänning, i den mån Konungen så bestämmer.

Denna lag träder i kraft den ...

Bemærkninger til udkastet

1) Skäl torde finnas att i detta sammanhang reglera frågan om de här i riket bosatta utlänningarnas rätt till fiske. Lämpligen torde man i Sverige kunna ansluta sig till den i övriga nordiska länder tillämpade grundsatsen, enligt vilken med landets egna medborgare jämställes utlänningar som är bosatta i landet. Det kan därvid vara rimligt att, i likhet med vad som är fallet i Danmark, uppställa krav om två års bofasthet för uppnående av jämställdhet. Då flertalet i Sverige bosatta personer, som icke har svenskt medborgarskap, är medborgare i något av de nordiska grannländerna, kommer den föreslagna lagändringen att framför allt avse personer från dessa länder. Om den genomföres, skulle bl. a. en medborgare från annat nordiskt land än Sverige efter två års vistelse i vårt land kunna bliva yrkesfiskare i Sverige.

2) Utöver vad under punkt 1) berörts erfordras regler, som tager sikte på medborgare i övriga nordiska länder på tillfälligt besök i Sverige. I sådana regler måste två för vår fiskelagstiftning nya begrepp införas: fritidsfiske och handredskap.

Det hade legat nära till hands att införa begreppet icke yrkesmässigt fiske. Svårigheterna att avgränsa detta har emellertid nyligen berörts i annat sammanhang (se Kungl. Maj:ts proposition nr 151/1957 och tredje lagutskottets utlåtande nr 21/1957, s. 17). Med hänsyn härtill har i stället uttrycket fritidsfiske valts. Utmärkande för detta är att fisket ger blott obetydliga fångster, vilka icke försäljes och icke bör försäljas.

Vad angår begreppet handredskap torde icke heller detta behöva föranleda större vanskligheter vid tillämpningen. Till denna grupp är att hänföra två av fritidsfiskares vanligaste redskap, nämligen dels spö, dels pilk m. fl. liknande redskap. Även här kan gränsfall tänkas förekomma, vilka dock knappast behöver föranleda större svårigheter. Något avgörande skäl mot att införa begreppet synes icke föreligga.

3) 4 § har uppställts så, att likställighetsfallen behandlats i ett första stycke och den generella dispensregeln därpå i ett andra stycke.

4) De försvarspolitiska betänkligheter, som framkommit under ärendets behandling, torde icke böra tillmätas större betydelse. Det förtjänar framhållas, att den föreslagna lagändringen, därest den genomföres, självfallet icke kommer att berättiga icke svenska medborgare till att erhålla tillträde till skyddsområden.

5) 21 § har uppställts på likartat sätt som den föregående, vilken avser allenast allmänt vatten, d. v. s. i allmänhet vatten 300 m utanför stranden och utåt. I 21 § behandlas fiske i enskilt vatten, d. v. s. i havet vanligen vatten 300 m närmast stranden. Att fisket här blir öppet för utlänning, som vistats två år i landet, och för nordiska medborgare i övrigt i samma utsträckning som enligt 4 § är betydelsefullt och bör uttryckligen inskrivas i själva lagen. Med hänsyn till att likställighetsfrågorna i princip bör lösas i lag, kan det icke anses tillfyllest att Kungl. Maj:t har möjlighet att i admi-

nistrativ ordning likställa nordiska medborgare med svenska i förevarande avseende.

6) Det kan tilläggas, att jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 8 juni 1951 det inom fiskeristyrelsen pågår en förutsättningslös utredning angående uttågande av lokala fiskevårdsavgifter i sådana vatten, där förekomsten av fritt fiske kan antagas medföra påtagliga faror för fiskbeståndet. Däremot har tanken på införande av en allmän fiskevårdsavgift avvisats i Sverige, senast den 12 april 1957 av detta års riksdag (se FK 1957: 13, s. 22 och AK 1957:13, s. 28).

BILAGA 2

Yttranden över regeringsförslaget

D a n m a r k

Fiskeriministeriet:

Fiskeriministeriet har forelagt sagen for fiskerierhvervets hovedorganisationer, og fra Dansk fiskeriforening modtaget meddelelse om, at foreningen den 3. d.m. har tilskrevet Nordisk Råd, den danske gruppe, som vedlagte afskrift udviser [*se nedan*].

Fiskeriministeriet er endvidere bekendt med, at *Vestjysk fiskeriforening* for sit vedkommende har sluttet sig til det i denne skrivelse udtalte.

Fiskeriministeriet kan for sit vedkommende tiltræde den stilling, de nævnte hovedorganisationer har taget til sagen.

Man gør opmærksom på, at fiskeriministeriet ikke i anledning af det nu fremkomne påny har forelagt sagen for Danmarks sportsfiskerforbund. Som det fremgår af fiskeriministeriets skrivelse af 15. december 1954 til statsministeriet og det dermed fulgte referat fra et i fiskeriministeriet med de interesserede organisationer forud afholdt møde har forbundet vist interesse for gennemførelse af en ordning, hvorefter ligestilling gennemføres på det heromhandlede område, og fiskeriministeriet går ud fra, at denne interesse fortsat er til stede.

København, den 9. juni 1958

Oluf Pedersen

G. L. Mourier

Dansk fiskeriforening:

Man skal på Dansk fiskeriforenings vegne tillade sig at udtale, at man vil kunne tiltræde det på s. 20 til ændring af § 1 i lov nr. 500 af 19. december 1951 om saltvandsfiskeri fremsatte udkast, idet dog bemærkes, at man vil

anse det for hensigtsmæssigt, at der efter ordene »danske statsborgere» indsættes følgende: »Eventuel fangst må dog ikke gøres til genstand for handel af nogen art.»

Når man fra foreningens side anser det for nødvendigt i selve loven at fremhæve, at en eventuel fangst ikke må sælges, skyldes dette ønsket om, at såvel de pågældende lyst- og/eller sportsfiskere som erhvervsfiskerne klart skal kunne se, at den omhandlede tilladelse kun gælder decideret lystfiskeri, ligesom man ikke ønsker at eventuelle salg af mindre partier fisk skal kunne skabe modvilje mod lovændringen.

København, den 3. juni 1958

N. Bjerregaard

K. Enevoldsen

Danmarks sportsfiskerforbund (sekretæren):

Forbundet ville gerne have behandlet henvendelsen på et hovedbestyrelsesmøde, men dette har endnu ikke været muligt, og da jeg forstår, at en udtalelse fra forbundet må foreligge straks, om den skal kunne komme med i akterne, vil jeg gerne meddele, at forbundet er velvilligt indstillet over for en ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til lystfiskeri.

Jeg vil dog gerne påpege, at spørgsmålet næppe er af stor praktisk betydning i betragtning af, at alt fiskeri, som omfattes af ferskvandsfiskeriloven, allerede står åbent for enhver, som hos vedkommende lodsejer erhverver adgang til at fiske og på den anden side kun for den, der har en sådan adkomst, uanset hans nationalitet.

En ligestilling vil derfor kun have betydning ved fiskeri på søterritoriet i de tilfælde, da sådant fiskeri ikke allerede er lovligt for fremmede statsborgere, hvilket rent praktisk vil sige ved fiskeri fra land. Noget større behov for en ligestilling på dette mere begrænsede felt, har forbundet ingen erfaring for, men udelukkes kan det vel ikke, at spørgsmålet med et stigende turistsamkvem kan få større betydning fremover.

København, den 15. oktober 1958

Danmarks sportsfiskerforbund

Erik Christoffersen

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Saken har vært forelagt *landbruksdepartementet*, som uttaler at i forbindelse med gjennomføringen av medlemsforslaget blir det aktuelt for Norges vedkommende å gjøre en endring i lov av 2. juni 1906 om forbud mot at ut-

lendinger driver fiske m.v. innenfor Norges fiskerigrense. Slik som den foreslåtte tilføyelse til nevnte lov er formet, jfr. utkastet s. 21 [*se s. 804*], vil den komme til å gjelde alle utlendinger og ikke bare nordiske statsborgere. Tilføyelsen bør derfor gis sådan ordlyd:

»Dette gjelder dog ikke danske, finske og svenske statsborgere som driver sportsfiske med håndredskap», kfr. de øvrige lands utkast til lovendringer.

Det bemerkes ellers at det er vanskelig å gi en nærmere definisjon på forskjellen mellom yrkesfiske og sportsfiske eller mellom sportsfiskeredskaper og redskaper som nyttes til yrkesfiske.

Dersom det er begrunnet frykt for at bestemmelsen kan føre til nevneverdig misbruk, kan man kanskje samtidig ta inn en bestemmelse om at utbyttet av sådant fiske ikke må omsettes, jfr. fiskeridepartementets uttalelse som er sitert i innstillingens s. 21 og 22 [*se s. 804*].

Oslo, 29. september 1958

R e g e r i n g s f ö r s l a g
om gemensamt centrum för långtida väderleksprognoser¹
(Väckt av Finlands regering)

I och för vidtagande av vederbörliga åtgärder meddelar utrikesministeriet Finlands delegation i Nordiska rådet, att statsrådet vid föredragning i dag beslutit hemställa hos Nordiska rådet, att det måtte upptaga till behandling frågan om anläggande av ett gemensamt nordiskt centrum för långtida väderleksprognoser. En av handels- och industriministeriet den 31 januari 1958 avfattad skrivelse, vari redogöres för saken, bifogas i finsk- och svenskspråkiga exemplar [*se Tillägg*]².

Helsingfors den 29 maj 1958

T. f. utrikesminister *T. Leivo-Larsson*

T. f. byråchef *Åke Backström*

TILLÄGG

Skrivelse från Finlands handels- och industriministerium till dess ministerium för utrikesärendena

Med anledning av ett till Nordiska rådet avgivet medlemsförslag — sak A 25/1957 — har de nordiska isbrytarmyndigheterna vid en konferens behandlat frågan om medellånga och långtida väderleksprognosers betydelse för dirigerandet av vintersjöfarten och för planeringen av vintertrafiken samt om möjligheterna att utarbeta åtminstone medellånga väderleksprognoser.

På grund av från isbrytarmyndigheternas sida framförda rekommendationer började Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut uppgöra medellånga (en veckas) väderleksprognoser, till en början i experimentsyfte. Då resultaten av dessa visat sig vara positiva, har vid nämnda institut i början av sistlidne december inrättats en särskild avdelning med uppgift att i fortsättningen utarbeta medellånga väderleksprognoser.

¹ Förslaget översatt från finska.

² Finska texten här ej tryckt.

Numera uppgöres långtida väderleksprognoser, både en veckas och i synnerhet i stormaktsstaterna även en månads väderleksprognoser. Utarbetandet av väderleksprognoserna för en månad kräver en så stor och dyrbar apparatur, att anläggandet av en sådan skilt i vart och ett av de nordiska länderna icke skulle motsvara sitt ändamål. Däremot kan en veckas väderleksprognoser, som inte är så arbetsdryga, utföras självständigt i varje land för sig. Detta är dessutom nödvändigt, då man vid utarbetandet av medellånga prognoser bör beakta även de lokala förhållandenas inflytande.

Under förhandlingar beträffande utarbetandet av medellånga och långtida väderleksprognoser i Finland har meteorologiska centralanstalten framhållit, att med anledning av den stora arbetsbörda, som krävs för månadsprognoserna, dessa icke kan göras separat i varje land, utan att det vore mera ändamålsenligt att lösa problemet genom att sträva till ett intimt samarbete mellan de nordiska ländernas meteorologiska inrättningar. Den bästa lösningen vore, att den meteorologiska centralanstalten helst i Stockholm eller möjligen i Oslo skulle utvecklas till ett centrum för de nordiska ländernas långtida väderleksprognoser.

Med hänsyn till samarbetet vid användningen av isbrytare och i synnerhet för planeringen av vintertrafiken är det viktigt att erhålla både temperatur- och vindprognoser för en vecka och väderleksprognoser för en månad. Även för vattenkrafthushållningen skulle långa (en månads eller längre) väderleksprognoser bilda en grund för regleringsåtgärder i fråga om vattendragens och bl. a. ångkraftstationernas användning, vilka åtgärder har en mycket stor ekonomisk betydelse. För vattenkrafthushållningen blir denna betydelse ännu större, då en anknytningsledning mellan Finland och Sverige för en periodisk överföring av elektrisk kraft kommer att byggas år 1959. Uppenbar är nyttan av månadsprognoserna även för jordbruket.

Då de nordiska länderna territoriellt bildar en relativt sammanhängande enhet, är det klart, att de långtida väderleksprognoser, som är nödvändiga för bl. a. de ovannämnda två verksamhetsgrenarna, borde uppgöras på basen av en permanent samverkan mellan de nordiska länderna.

På grund av de ovan anförda synpunkterna föreslår handels- och industriministeriet vördsamt, att till Nordiska rådet avlåtes ett förslag att grunda ett för de nordiska länderna gemensamt centrum för långtida väderleksprognoser.

Helsingfors den 31 januari 1958

Minister *Lauri J. Kivekäs*

Avdelningschef *S. Sundman*

BILAGA**Yttranden över regeringsförslaget****D a n m a r k****Forsvarsministeriet:**

Meteorologisk institut har — efter at sagen har været gjort til genstand for drøftelse mellem direktørerne for de meteorologiske institutter i Norge, Finland, Sverige og Danmark på et møde i Stockholm den 15. ds. — udtalt følgende, hvortil forsvarsministeriet for sit vedkommende kan henholde sig:

1. Meteorologisk institut kan anbefale det finske regeringsforslag om oprettelse af »ett gemensamt nordiskt centrum för långtida väderleksprognoser», men finder, at der må foretages en nærmere undersøgelse af de forskellige metoder, der kan tænkes benyttet til udarbejdelse af månedsprognoser, før de praktiske planer for et sådant centrum kan udarbejdes.

2. Udarbejdelsen af pålidelige uge- og månedsprognoser vil også for Danmarks vedkommende kunne få stor økonomisk betydning såvel for landbruget som for andre erhvervsgrøene.

3. Som omtalt i forslaget, har det svenske institut allerede begyndt udsendelsen af ugeprognoser, væsentlig for isbrydertjenesten i Østersøen og for vandkraftstationerne og har opnået opmuntrende resultater. Der er ligeledes foretaget enkelte undersøgelser for at undersøge muligheden for at udarbejde månedsprognoser, ligesom der er fremsat indstilling om oprettelse af en særlig langtidsprognoseafdeling ved instituttet.

Også ved det norske institut er der stillet midler til rådighed til studiet af problemerne med hensyn till langtidsprognoaser.

5. I Danmark og Finland er disse problemer endnu ikke taget op til nærmere undersøgelse.

6. Oprettelse af et fælles nordisk center skulle kunne frembyde væsentlige fordele; de forskellige landes eksperter vil have mulighed for at arbejde sammen og udveksle erfaringer; det større personel vil muliggøre gennemførelsen af de omfattende beregninger af statistisk natur, som det enkelte land ikke vil kunne påtage sig.

Imidlertid synes det uklart, hvilke metoder man bør arbejde videre på, således at en nærmere undersøgelse sikkert først bør finde sted.

7. Det synes derfor ønskeligt, at der i Danmark og Finland, tilsvarende som i Sverige og Norge stilles midler til rådighed for oprettelse af mindre forskningsgrupper. Ved gensidige besøg og symposier vil det nordiske samarbejde angående langtidsprognoaser kunne komme ind i faste baner. På grundlag af gruppernes arbejde vil det derefter være muligt at udarbejde de nærmere planer for centralens virksomhed.

8. Under henvisning til ovenstående skal meteorologisk institut afvente resultatet af drøftelserne på Nordisk Råds forestående møde, inden man

eventuelt herfra træffer skridt til oprettelse af en forskningsgruppe til undersøgelse af problemerne vedrørende meteorologiske langtidsprognoser.

København, den 26. august 1958

P. m. v.

C. Langseth

Verner Christiansen

Søfartsrådet:

For dansk skibsfarts vedkommende er forholdet det, at pålidelige middellange — 8 dages — vejrprognoser under isforhold utvivlsomt vil kunne være af betydning for den danske isbrydningstjeneste og skibsfarten, navnlig hvis vejrudsigterne kan omfatte vindretninger og eventuelt også strømforhold. Det er nemlig i de danske farvande ikke så meget selve isens tilstedeværelse som isens pakning, der er den alvorlige hindring. Søfartsrådet ser derfor gerne, at meteorologisk institut, dersom det kan ske uden alt for store merudgifter, udarbejder og offentliggør 8 dages vejrprognoser. Såfremt både Danmark og de øvrige nordiske lande tager en sådan opgave op, vil det vel være naturligt, om der mellem landene finder et vist samarbejde sted med udveksling af prognoser, således at også de andre landes prognoser i givet fald vil være tilgængelige i Danmark.

Derimod er der næppe, hverken fra isbrydningstjenestens eller skibsfartens side, noget behov for langtids — måneds — vejrprognoser, og rådet mener, at der i hvert fald ikke bør oprettes et kostbart centraliseret samarbejde, forinden man har set, hvorledes middellange vejrprognoser virker i praksis.

København, den 12. september 1958

Søfartsrådet

(sign.)

Formand

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Gjennom kirke- og undervisningsdepartementet har saken vært forelagt det norske *meteorologiske institutt*, som uttaler:

I anledning av ovennevnte forslag vil meteorologisk institutt innledningsvis uttale at det er første gang instituttet med dette stilles overfor spørsmålet om et felles nordisk langtidsværvarslingsinstitutt. Vanligvis diskuteres saker av felles interesse for de nordiske meteorologiske institusjoner på møter mellom de nordiske meteorologiske direktører, som holdes regelmessig med ett eller to års mellomrom.

Langtidsværvarsler med en måneds gyldighet har vært utstedt av US Weather Bureau i ca. 10 år. Sådanne varsler har også i noen tid vært utstedt i Tyskland og Sovjet-Russland. Når det gjelder de amerikanske varslene har disse vært vurdert ved forskjellige institusjoner, bl. a. på et av de nordiske me-

teorologiske direktørmøter. For tiden har Den meteorologiske verdensorganisasjon en komité under arbeide som undersøker om de månedsværvarsler som nå utstedes har noen almen verdi. Ved det norske meteorologiske institutt har en lenge nøye vurdert verdien av de amerikanske varslere og er kommet til at disse slik de nå er ikke har brukbar verdi for Skandinavia. Dette syn var det alminnelig oppslutning om på det nordiske meteorologiske direktørmøte i 1955. En lignende oppfatning er kommet fram på engelsk og tysk hold. Amerikanerne selv er også meget beskjedne ved vurderingen av sine egne varslere og anser dem nærmest som et eksperiment.

Overhodet er det instituttets oppfatning at det ennå ikke finnes noen bestemt brukbar metode som er slått igjennom i forbindelse med månedsprognoser og at de varslere som utstedes i noen land nærmest ennå må regnes som eksperimenter hvis verdi er ikke har full klarhet over.

En vil i denne forbindelse også sterkt understreke at ved vurderinger av månedsværslernes brukbarhet er det ikke bare spørsmål om de har noen treffsikkerhet eller ei, men også om de er tilstrekkelig treffsikre til at potensielle brukere vil kunne basere sin virksomhet på sådanne varslere.

I overensstemmelse med det som er fremholdt ovenfor mener en at det vil være prematurus å gå til opprettelse av et felles nordisk langtidsværvarslings institutt på det nåværende tidspunkt. Isteden vil en tilrå at de nordiske meteorologiske direktørmøter har problemet under overvåking således at de når det er klart at månedsværvarsling på rutinemessig basis er et realistisk prosjekt, tar opp til drøftelse om en nordisk koordinering av arbeidet er mulig og ønskelig og i tilfelle hvorledes en eventuell koordinering skal finne sted.

Instituttet er klar over at værvarsler av lengere gyldighet enn de som nå vanligvis utstedes ville kunne ha stor betydning for næringslivet under forutsetning av at de har en tilfredsstillende stor treffsikkerhet. Av denne grunn er det norske meteorologiske institutt meget interessert i å fremme den forskning som er nødvendig om langtidsvarslere skal bli mulige. Instituttets forskningsavdeling knyttet til værtjenesten arbeider derfor bl. a. også med problemet om å forlenge gyldighetstiden for værvarslene. En tror imidlertid ikke at oppgaven er lett og mener derfor at det vil være nødvendig og gunstig at landene samarbeider mest mulig om oppgaven. Norsk meteorologi har i flere år hatt utmerket vitenskapelig kontakt med andre land og da kanskje særlig med Amerika der forskningen bl. a. på langtidsværvarslingens område for tiden er særlig intens. En synes også at det er meget naturlig om de nordiske land kunne samarbeide mest mulig for å kunne løse viktige problemer som det praktiske liv reiser på meteorologiens område. Det var i overensstemmelse med dette at det norske meteorologiske institutt i 1956 tok initiativet til et nordisk samarbeidsmøte i Oslo der representanter for de meteorologiske institusjoner og de meteorologiske forskningsinstitutter i Danmark, Finland, Sverige og Norge ble enige om å begynne et utstrakt samarbeide om løsning av de forskjellige meteorologiske forskningsoppgaver. En viser til sitat av følgende resolusjon:

*Resolution antagen av nordiska meteorologkonferensen i Oslo
den 4—5 juni 1956*

Representanter för de statliga meteorologiska institutionerna och för meteorologiska forskningsinstitutioner i Danmark, Finland, Norge och Sverige ha under ett möte i Oslo den 4 och 5 juni 1956 efter ingående diskussioner nått den slutsatsen, att de vetenskapliga och speciellt de teknologiska problemen inom meteorologi numera nått en sådan om-

fattning, att de knappast kunna lösas inom ramen av de resurser som stå de enskilda länderna till förfogande. Däröver har det framstått som i hög grad önskvärt att stärka utbytet av meteorologiska forskningsinformationer såväl mellan de nordiska länderna som mellan de huvudsakligen praktiskt arbetande instituten och de rena forskningsinstitutionerna.

Vissa huvudområden, där utvidgat samarbete och rationalisering synas vara påkallade, ha redan utkristalliserats, till exempel beträffande

- 1) databehandling med moderna maskiner,
- 2) numeriska prognoser,
- 3) instrument och mätmetoder
- 4) tillämpad klimatologi och hydrometeorologi.

Det är givet att andra arbetsuppgifter senare kunna tillkomma.

Oslo-konferensen har därför uppdragit åt en temporär arbetsgrupp bestående av direktör Karl Anderssen, Meteorologisk institut, Köpenhamn, direktör Ragnar Fjørtoft, Meteorologisk institutt, Oslo, och professor Carl-G. Rossby, Stockholms högskola, Stockholm, att närmare undersöka möjligheten av att till exempel genom det Nordiska rådet skapa de gynnsammaste förutsättningarna för ett fortlöpande samarbete, bland annat genom tillsättandet av små arbetsgrupper och genom anordnande av symposier. Resultaten av dessa förhandlingar rapporteras till de meteorologiska direktörerna och till professorerna i meteorologi och angränsande vetenskaper i de nordiska länderna.

P. g. a. at avdøde professor Carl Gustav Rossby ble syk har imidlertid ikke den ovennevnte arbeidsgruppe kunnet avslutte sitt arbeide.

Det norske meteorologiske institutt mener imidlertid at det nordiske samarbeide på meteorologiens område i første omgang bør foregå etter de retningslinjer som ble trukket opp i ovenstående resolusjon og ville anse det meget nyttig om Det Nordiske Råd anbefalte overfor sine regjeringer eventuelt å treffe de administrative tiltak som måtte vise seg nødvendige for å legge til rette forutsetningene for en rimelig koordinering av en meteorologisk forskning i de nordiske land som er omfangsrik nok til å kunne møte næringslivets voksende behov for meteorologiske tjenester.

Kirke- og undervisningsdepartementet slutter seg til foran siterte uttalelse fra det norske meteorologiske institutt.

Saken har også vært forelagt *Nordisk kulturkommisjons seksjon I, norske avdeling*, som uttaler at de norske medlemmer av kulturkommisjonens vitenskapelige seksjon er kjent med den uttalelse om saken som er avgitt av meteorologisk institutt. Det fremholdes her at tiden neppe er moden for etablering av et institutt for langtidsværvvarsling, idet forskningen på dette felt ennå ikke har gitt det nødvendige grunnlag for arbeid av praktisk betydning på dette felt. Det vises samtidig til den regelmessige kontakt som er etablert mellom de meteorologiske institutter i Norden, og til de utredninger om samarbeidsmuligheter på dette område som er tatt opp i denne forbindelse.

De norske medlemmer av kulturkommisjonens vitenskapelige seksjon mener å kunne konstatere at meteorologisk institutts syn deles av den øvrige norske sakkyndighet på dette område. Det synes også etter deres syn naturlig at utbyggingen av et nordisk samarbeid mellom de meteorologiske

institusjoner i første rekke bygger på de forslag som meteorologene selv kommer fram til gjennom sine nordiske drøftinger. Spørsmålet om et nordisk sentrum for langtidsværrvarsling bør foreløpig også henvises til fortsatt drøfting på dette plan. De betydelige økonomiske interesser som knytter seg til arbeidet med langtidsværrvarslene, og de muligheter for et rasjonelt nordisk samarbeid som kanskje kan foreligge på lengre sikt her, gjør det imidlertid ønskelig at forholdene legges til rette for en utvidet kontakt mellom de nordiske meteorologiske institusjoner, med sikte på en gradvis utbygging av samarbeidet på dette felt.

Oslo, 26. september 1958

S v e r i g e

Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion:

Fiskeristyrelsen tillstyrker bifall till förevarande framställning.

Ett från Svenska sydkustfiskarnas centralförbund i ärendet infortrat yttrande bifogas [*se nedan*].

Göteborg den 19 augusti 1958

Jöran Hult

Sven Sahlin

Sedan Svenska västkustfiskarnas centralförbund numera till styrelsen inkommit med ett tidigare infortrat yttrande i ärendet får styrelsen härmed överlämna centralförbundets yttrande [*se nedan*].

Göteborg den 16 september 1958

Jöran Hult

Sven Sahlin

Svenska sydkustfiskarnas centralförbund: Utan tvekan skulle upprättande av en längre tidsperiod av väderleksprognoserna ha stor betydelse för fisket. Detta gäller kanske framförallt när det är fråga om fiskeplatser, som äro avlagset belägna, vilket dock knappast kan sägas om sydkustens fiske, som uteslutande bedrivs inom Östersjön. Men detta till trots tro vi, att för de av våra båtar, som bedriva strömmingsfiske utefter ostkusten under vinterhalvåret, skulle en väderleksprognos av det aktuella slaget vara av betydelse, särskilt när det gäller issituationer, där det alltför ofta händer att båtar angöra hamnar vid veckoskiftet och sedan genom ändrade ström- och väderleksförhållanden bliva instängda i hamnen en längre tid på grund av packis.

Vi ha även våra laxfiskare, vilka bedriva fiske nere vid polska kusten. Detta fiske börjar i regel i slutet av februari eller i början av mars månad, och avbryta sålunda dessa fiskare sina torskfisken för att gå ner på laxfiske.

Det kan då hända att, när man väl har redskapen och allt klart för laxfiske, vädret där nere blir sådant, att man antingen kan få ligga kvar i hemma-hamnen någon vecka eller också väl nerkommen måste söka nödhamn i Polen. Dessa förhållanden kunde kanske i någon mån förhindras genom längre översikter av väderleksprognoserna, och då vore mycket vunnet.

Väl medvetna om svårigheten att för en längre tid fastställa vädret och därmed också alla de faktorer som kunna förorsaka en ändring av de prognoser vilka en gång fastställts äro vi dock övertygade om att dessa har ett visst värde, och vill förbundet därför rekommendera kungl. fiskeristyrelsen att tillstyrka det förslag, som framlagts av Finlands handels- och industriministerium i denna fråga.

Karlskrona den 31 juli 1958

Svenska sydkustfiskarnas centralförbund
Bertil Lilja

Svenska västkustfiskarnas centralförbund: Samtidigt som vi beklagar att vi inte haft möjlighet att besvara skrivelsen inom den fastställda remisstiden, kan vi härmed meddela att förbundsstyrelsen nu behandlat frågan. Styrelsen ansåg att det inte minst vintertid kan ha sin betydelse om planeringen av fisket kan underlättas genom att fiskarna kan få tillgång till dylika långtida väderleksprognoser.

Med remisshandlingarnas återsändande vill vi alltså meddela att centralförbundet tillstyrker att ett gemensamt nordiskt centrum upprättas för dylika väderleksprognoser.

Göteborg den 2 september 1958

Svenska västkustfiskarnas centralförbund
Georg Åberg

Lantbruksstyrelsen:

Lantbruksstyrelsen får med anledning härav framhålla att ifrågasatt väderleksprognoser, därest de kunna göras någorlunda tillförlitliga, skulle vara av stort värde för jordbruket. Styrelsen vill därför tillstyrka att det ifrågasatta samarbetet för anordnande av ett centrum för nordiska långtida väderleksprognoser kommer till stånd.

Stockholm den 20 augusti 1958

G. R. Ytterborn

Henry Gustafsson

Luftfartsstyrelsen:

Inledningsvis kan konstateras, att då här ifrågasatt förslag avser utarbetande av vecko- och månadsprognoser, synes förslaget vara av mindre

direkt betydelse för den civila luftfarten, inom vilken det främsta intresset knytes till kortfristiga väderleksprognoser med en giltighetstid av 12—36 timmar, vilka prognoser äro av värde för tidtabellsenliga flygningar. Det bör emellertid framhållas, att exempelvis månadsprognoser i en del fall kunna vara av värde för planeringsverksamheten inom flygföretagen.

Även om sålunda den civila luftfarten ej i någon större utsträckning kan direkt utnyttja vecko- och månadsprognoser, innebär förslaget om ett gemensamt nordiskt centrum för prognosverksamheten ett positivt steg i en riktning, som kan komma att få stor betydelse. Man måste nämligen förut-sätta, att det föreslagna samarbetet beträffande långtidsprognoserna med största sannolikhet skulle innebära ökat samarbete även inom andra grenar av väderlektjänsten. Sålunda kan man utgå ifrån, att ett centrum för dyli-ka prognoser kräver en maskinell utrustning som inkluderar databehandlingsmaskiner, vilka kunna användas även för andra meteorologiska beräkningar. Härigenom erbjuder sig en möjlighet att centralisera även den övriga prognosverksamheten, vilket i synnerhet gäller beträffande prognoskartor för 24, 48 och 72 timmar. Detta skulle vara av mycket stort värde för den civila luftfarten, emedan härigenom framställningen av prognoskartor för olika nivåer skulle underlättas högst väsentligt.

I samband med införandet av reguljära flygningar med readrivna passagerarflygplan på höga nivåer ställas redan inom kort de olika flygväderlektjänsterna inför en avsevärt ökad arbetsbörda. Inrättandet av ett gemensamt nordiskt prognoscentrum även för mera kortfristiga prognoser skulle innebära, att en mängd dubbelarbete kunde undvikas, och de härigenom uppkommande besparingarna skulle kunna i viss mån kompensera kostnaderna för inrättandet av ett sådant centrum.

Vad slutligen beträffar utnyttjandet i allmänhet av medellånga och långa väderleksprognoser torde den ekonomiska betydelsen ej inskränka sig till enbart isbrytarverksamheten, vattenkraftushållningen och jordbruket. En hel del andra verksamhetsgrenar kunna med säkerhet dra nytta av långfristiga väderleksprognoser, exempelvis skogsindustrien och vägförvaltningarna. Dessutom torde det finnas ett latent behov av månadsprognoser inom den privata företagsverksamheten, i synnerhet inom livsmedelsindustrien och turistväsendet samt för planering av arbeten av engångsnatur inom många olika verksamhetsområden. Luftfartsstyrelsen får därför föreslå, att för utrönande av intresset för månadsprognoser en marknadsundersökning företages.

Stockholm den 13 augusti 1958

Kgl. luftfartsstyrelsen

Sven Sörenson

Erik Nylund

Folke Berglund

Sjöfartsstyrelsen:

Långtida väderleksprognoser äro av stort värde särskilt för vintersjöfarten och isbrytartjänsten. Genom kontroll av ytvattnets avkylning under en lång tid före isbildningen samt tillgång till långtida temperaturprognoser underlättas möjligheterna att fastställa dels tidpunkten för isläggnings början i ytterskärgårdarna och farvattnen till sjöss utanför kusten dels ock den hastighet varmed havsisen tillväxer och utbreder sig. Bland åtgärder som äro direkt beroende av sistnämnda faktorer kunna nämnas intagning av fryskepp, bojar och andra flytande sjömärken, klargöring och dirigering av isbrytarna, omläggning av lotsuppassningen, avvisande av för vintersjöfart olämpligt tonnage, omläggning av transportvägarna för såväl utgående som inkommande gods, dirigering av sjöfarten samt bedömning av den tidpunkt, då sjöfarten måste helt upphöra på visst eller vissa kustavsnitt. Sedan havsis börjat uppträda längs kusterna, äro säkra långtidsprognoser av stort värde för bedömning av havsizens drift och förändring på grund av vindars och strömmars inverkan. Av dessa faktorer bero val av avgångstider från hamn, samlingsplatser för iskonvojer och färdvägar över havet.

Av vad här anförts torde framgå, att inrättande av ett mera permanent, nordiskt organ för långtida väderleksprognoser i hög grad överensstämmer med sjöfartsstyrelsens intressen i vad avser sjöfartssäkerheten och isbrytartjänsten. Styrelsen grundar härvid sitt ställningstagande bl. a. på erfarenheterna från den av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut under de två senaste vintrarna på försök bedrivna verksamheten med utarbetande av långtidsprognoser och iskartor.

Enligt vad sjöfartsstyrelsen erfarit ha ledande meteorologer från de nordiska länderna den 15 dennes sammanträffat och diskuterat bl. a. denna fråga. Sjöfartsstyrelsen förutsätter, att ett närmare preciserat förslag i fråga om vilket organ som lämpligen bör utvecklas till ett nordiskt centrum för långtidsprognoser kommer att avlämnas av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. Över ett dylikt mera preciserat förslag torde sjöfartsstyrelsen få tillfälle yttra sig.

Sjöfartsstyrelsen får avslutningsvis nämna, att nu förevarande förslag avses bliva föremål för diskussion jämväl vid den nordiska isbrytarkonferens, som avses äga rum inom de närmaste månaderna.

Stockholm den 21 augusti 1958

Knut-Inge Lasson

J. Nyman

Stig Sandberg

Vattenfallsstyrelsen:

För att bedöma elkraftsituationen för landet eller för ett enstaka kraftföretag upprättas kraftbalanser, utvisande balansen mellan tillgång och efterfrågan på elenergi. På tillgångssidan utgöres underlaget för kraftbalan-

serna av prognoser över med olika sannolikhet tillgänglig vattenkraftproduktion samt över tillgången på producerbar värmekraft och elkraftimport från grannländerna. Efterfrågan på elenergi beräknas på basis av prognoser över dels den prima elbelastningen, dels de möjliga sekunda elleveranserna, t. ex. i form av leveranser till elångpannor, och elkraftsexport till grannländerna. Dessa kraftbalanser omfattar som regel tiden fram till närmaste vårflod men i vissa fall även längre eller kortare perioder. På basis av detta material bestämmas den aktuella produktionsinriktningen i vad avser avvägning mellan vatten- och värmekraftproduktion samt inköp och försäljning av tillfälliga elkraftbelopp. De för hela landet av Centrala driftledningen upprättade kraftbalanserna användes för att t. ex. i förekommande fall bedöma ransoneringsrisken för landets elförsörjning.

De för kraftbalanserna bestämmande prognoserna är givetvis behäftade med avsevärd osäkerhet. På belastningssidan inverkar främst de varierande konjunkturerna men i viss utsträckning även onormala temperaturförhållanden. Sistnämnda faktum anses kunna medföra en avvikelse från den prognoserade belastningen av storleksordningen ± 2 à 3 % av balansomslutningen under en vinterperiod. Av väsentligt större ekonomisk betydelse är emellertid osäkerheten vid prognoserandet av den tillgängliga vattenkraftproduktionen. Denna beror givetvis av den under balansperioden kommande tillrinningen till de vattenkraftproducerande älvarna. Tillrinningsvariationerna kan motsvara ett energibelopp på ± 10 à 15 % av balansomslutningen. Hittills har prognoserna baserats på statistik över förhållandena under förfluten tid, vanligen den senaste 30-årsperioden. Emellertid är den faktiska tillrinningen under en viss period starkt beroende av väderleksförhållandena och en tillförlitlig väderleksprognos skulle därför märkbart förbättra tillrinningsprognosen. Enär kraftbalanserna som regel avser betydligt längre perioder än en månad, bör väderleksprognosen givetvis även ha långtidskaraktär.

Den med hjälp av kraftbalanserna fastställda totala vattenkraftproduktionen fördelas på olika älvsystem på basis av bl. a. de väntade tillrinningsförhållandena i de individuella älvarna. Osäkerheten i tillrinningsprognoserna kan härvid medföra en oekonomisk produktionsfördelning och risk för försämrad utnyttjning av regleringsmagasinen. Även härvidlag skulle tillförlitliga väderleksprognoser vara av värde.

Den ekonomiska betydelsen för kraftverksindustrin av långtida väderleksprognoser är svår att kvantitativt beräkna. En grov uppskattning har visat, att en väderleksprognos omfattande ett par vintermånader med en träffprocent på 60 % (gentemot 50 % för nuvarande rena gissningsförfarande) borde ha ett värde av flera miljoner kronor per år.

Vid sidan av ovannämnda, verkligt långsiktiga väderleksprognoser kan även prognoser avseende vind, temperatur och molnighet för kortare perioder än en månad vara av värde för kraftverksindustrin. Den ekonomiska betydelsen är emellertid väsentligt lägre än för prognoser avseende en månad eller längre tid.

Gynnsamma resultat av långsiktiga väderleksprognoser synes ha erhållits bl. a. i Förenta staterna. Det förefaller därför sannolikt, att liknande värdefulla resultat även skulle kunna erhållas av ett motsvarande arbete i Norden. Att upprätta sådana prognoser separat inom de olika nordiska länderna torde emellertid ställa sig alltför dyrbart och ger ej nämnvärt ökade fördelar. Ett nordiskt samarbete på detta område synes därför vara att rekommendera.

På förfrågan har såväl Svenska vattenkraftföreningen, såsom representant för de privata och kommunala kraftföretagen, som vissa vattenregleringsföretag uttryckt sitt intresse för att försök göres att genom nordiskt samarbete söka få fram långtida väderleksprognoser.

Mot bakgrunden av den betydelse tillförlitliga långsiktiga väderleksprognoser skulle ha för den svenska kraftverksindustrin, vill vattenfallsstyrelsen tillstyrka förslaget om grundandet av ett gemensamt nordiskt centrum för upprättande av långtida väderleksprognoser.

Stockholm den 14 augusti 1958

Erik Grafström

Sven Lalander

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:

Institutet delar de synpunkter som framförts i skrivelsen från finska handels- och industriministeriet till finska utrikesministeriet beträffande värdet av väderleksprognoser för en månad eller längre tid med hänsyn till regleringsåtgärder ifrån vattendragen samt driften av vattenkraft- och ångkraftstationer. Den ekonomiska betydelsen av sådana prognoser för sjöfarten under vintern och för jordbruket samt andra näringsgrenar är också uppenbar.

Institutet har med ytterst små medel gjort vissa undersökningar för att studera möjligheten att utfärda månadsprognoser, och resultaten är icke utan framgång. Som framhållits i den finska skrivelsen, är det icke möjligt för ett litet land att utfärda prognoser för en månad med samma arbetsmetodik som tillämpas i exempelvis Förenta Staterna. Institutet har därför planerat en förenklad metod, som torde kunna ge användbara resultat för väsentligt mindre kostnader. Frågan om upprättande av en särskild långtidsprognosavdelning vid institutet har upptagits till behandling av den utredning av institutets organisation, som Kungl. Maj:t tillsatte den 10 maj 1957. Från institutets sida har förutsatts att en månadsprognosavdelning bör arbeta framförallt med statistiska metoder och ett samarbete beträffande databehandling har redan inletts med professorn i meteorologi C. Godske vid Bergens universitet. Ett visst samarbete mellan de meteorologiska prognosinstituten i Norden äger ständigt rum, särskilt genom de direktörmöten som anordnas vart eller vartannat år, då gemensamma frågor ventileras.

Det finska förslaget innebär att helst SMHI skulle utvecklas till ett centrum för de nordiska ländernas långtida väderleksprognoser. En sådan form

av nordiskt samarbete kan tänkas erbjuda betydande fördelar. Man skulle sålunda kunna få till stånd en central av sådan omfattning, att den kunde på ett effektivt sätt utföra erforderliga beräkningar. En likartad teknik kunde användas vid prognoser för varje särskilt land, och ett utbyte av erfarenheter mellan i centralen ingående experter skulle leda till snabbare framsteg än om samma experter skulle arbeta i var sitt land. Å andra sidan är det enligt institutets mening ännu oklart, vilka metoder som lämpligen bör användas, och en omfattande forskning är nödvändig. Det kan därför ifrågasättas om tiden är mogen för att inrätta ett nordiskt institut för en rutinmässig verksamhet. Det lämpligaste synes vara att mindre forskningsgrupper organiseras inom varje enskilt lands väderlekstjänst eller klimattjänst och att dessa grupper inleder samarbete över gränserna. Som ovan anförts framlade institutet vid årsskiftet ingående förslag till den pågående utredningen av institutets organisation. Om dessa förslag leder till inrättandet av en svensk forskargrupp för långtidsprognoser och särskilda medel ställes till institutets förfogande för personalens studiebesök vid motsvarande grupper i grannländerna, kan det nordiska samarbetet på ifrågavarande område få en tämligen effektiv utformning. Därest det dock skulle anses att ett upprättande av en forsknings- och efterhand rutincentral för långtidsprognoser i Stockholm är önskvärt, är institutet berett att medverka härtill och förutsätter att i så fall centralen skall sortera under institutet och att experter från övriga nordiska länder placeras vid institutet samt att ekonomiska bidrag för driften lämnas av övriga nordiska länder. Det synes lämpligt att vilket alternativ som än väljes, direktörerna för de nordiska meteorologiska instituten får i uppdrag att utarbeta en plan för samarbetet och att denna plan till en början bör åsyfta en försöksverksamhet under en begränsad tid, förslagsvis två till tre år.

Det är också tänkbart att det finska förslaget om en central, som i första hand motiveras av gemensamma svensk-finska intressen realiserar i svensk-finsk form med en mindre central i Stockholm, i vilken förutom svensk endast finsk personal medverkar. Med en sådan anordning skulle man erhålla erfarenheter som vore av största värde vid senare bedömning av planerna på en fullständig nordisk central.

Stockholm den 16 augusti 1958

Alf Nyberg

Överdirektör

C. C. Wallén
Byråchef

Regeringsförslag

om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen¹

(Väckt av Finlands regering)

I och för vidtagande av vederbörliga åtgärder meddelar utrikesministeriet Finlands delegation i Nordiska rådet, att statsrådet vid föredragning i dag beslutit hemställa hos Nordiska rådet, att det måtte upptaga till behandling frågan om program för järnvägsbygge i Tornedalen. En av handels- och industriministeriets industriavdelning den 28 november 1957 avfattad promemoria, vari redogöres för saken, bifogas i finsk- och svenskspråkiga exemplar [*se Tillägg*]².

Helsingfors den 29 maj 1958

T. f. utrikesminister *T. Leivo-Larsson*

T. f. byråchef *Ake Backström*

TILLÄGG

PM rörande program för byggande av järnväg i Tornedalen

(*Av Finlands handels- och industriministerium, industriavdelningen*)

Handels- och industriministeriets industriavdelning har vid undersökning av de transportbehov, som ansluter sig till en industrialisering av Tornedalen, fäst uppmärksamhet vid att järnväg nu finnes på Finlands sida från Torneå till Kauliranta och på svenska sidan från Haparanda till Matarengi eller på vardera sidan om gränsälven nästan till samma höjd, ävensom därvid, att på vardera sidan om gränsen flera synpunkter talar för dragande av järnväg längre norrut i Torne-Muonio-älvdalen.

I detta sammanhang må främst nämnas malmfyndigheterna i Kolari kommun. År 1956 påbörjade ett Suomen malmi oy benämnt bolag undersök-

¹ Förslaget översatt från finska.

² Finska texten här ej tryckt.

ningarna beträffande järnmalmfyndigheterna i Kolari. Under dessa letningar, vilka alltjämt pågår, har man påträffat flera nya fyndigheter. Enligt försiktiga beräkningar, som grundar sig på geofysikaliska metoder, belöper sig järnmalmstillgångarna inom det ifrågavarande området till cirka 60 miljoner ton. Genom djupborrningar och kartering av malmernas daggåenden har man tillsvidare hunnit inventera cirka 16,5 miljoner ton. De malm-mängder som härvid påträffats är så betydande, att en årlig brytning om minst 1 miljon ton torde kunna anses möjlig. I detta fall skulle man erhålla cirka 500 000 ton järnkoncentrat, vilken mängd skulle innehålla cirka 300 000 ton järn. Den mängd koncentrat som skulle transporteras garanterar lönsamheten av den till Kolari planerade järnvägen. Utöver sagda järnvägs betydelse för utnyttjandet av dessa malmfyndigheter skulle järnvägen även vara betydelsefull för exploateringen av kalkstensfyndigheterna vid Äkäsjo-kisuu i Kolari. Finska staten och Pargas kalkbergs ab har slutit ett forskningsavtal beträffande undersökningen av dessa fyndigheter, vilket avtal utgår 1958. Enligt Pargas kalkbergs ab:s utlåtande kommer exploateringen av fyndigheterna närmast ifråga på fyra olika sätt, nämligen såsom råvara för kalkstensmjöl, släckt kalk och cement samt för sulficellulosaindustrins behov. Till förenämnda planer angående brytningen av kolarijärnmalmen, rörande kalk- och cementindustrin och om järnvägsbygget ansluter sig jämväl planerna beträffande kraftverksbyggena i Ounasjoki. En lämplig ordningsföljd vid förverkligandet av dessa planer skulle vara ägnad att sänka kostnaderna för de olika delplanerna och på ett avgörande sätt inverka på industrialiseringen av och sysselsättningsläget i västra Lappland.

På grund av det ovan anförda samt med beaktande av de stora kostnaderna för järnvägsbygge jämförda med det förhållandevis begränsade transportbehovet i Torne-Muonio-dalen föreslår industriavdelningen, att Nordiska rådet finge pröva, huruvida det finnes förutsättningar att tillgodose den viktigaste delen av nämnda transportbehov genom att i samarbete mellan Sverige och Finland bygga en sådan gemensam järnvägslinje i ifrågavarande älvdal, att såväl Finlands som Sveriges intressen skulle beaktas.

För förändret av tanken vidare hemställer industriavdelningen till prövning, huruvida det vore ändamålsenligt att tillsätta ett organ, sammansatt av sakkunniga från Sverige och Finland för att utreda frågan och uppgöra ett detaljerat förslag i ärendet.

Helsingfors den 28 november 1957

Erkki Kinnunen

Överdirektör

Herman Stigzelius

Industriråd

BILAGA**Yttranden över regeringsförslaget****S v e r i g e****Kommerskollegium:**

Kollegium har inhämtat yttrande i ärendet från Sveriges industriförbund och handelskammaren i Luleå.

Överlämnande dessa båda yttranden [*se nedan*] får kollegium anföra följande.

Sedan ett par år har frågan om sysselsättningsförhållandena och därmed sammanhängande problem i övre Norrland och då framförallt i Tornedalen varit föremål för statsmakternas särskilda intresse. På våren 1954 fick länsstyrelsen i Norrbottens län Kungl. Maj:ts uppdrag att i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen utreda dessa förhållanden. Till fullföljande av detta uppdrag har länsstyrelsen nyligen framlagt ett betänkande (SOU 1958: 22), benämnt »Tornedalsutredningen, första delen», vari länsstyrelsen redovisar grundläggande undersökningar av förhållandena i Tornedalen. Länsstyrelsens avsikt är att i särskilt betänkande framlägga förslag till direkta stödåtgärder.

Ett avsnitt i det avgivna betänkandet berör de nuvarande trafik- och transportförhållandena i Tornedalen. Kollegium, som den 15 september 1958 avgav begärt yttrande över betänkandet, fann den av länsstyrelsen gjorda kartläggningen utvisa att kommunikationerna i Tornedalen måste förbättras, om näringslivet där skulle kunna utvecklas. Kollegium avsåg därmed främst en upprustning av vägnätet så att de viktigare vägarna bleve användbara för tunga och snabba transporter under hela året.

Det är vanskligt att försöka bedöma, huruvida behovet av effektiva trafikmedel för sådana transporter lika bra eller bättre kan tillgodoses genom en utbyggnad av järnvägsnätet i samarbete med Finland. Härför erfordras ingående utredningar och överväganden; såsom både industriförbundet och handelskammaren framhållit anmäla sig betydande svårigheter av olika slag när det gäller ett företag som det från finskt håll nu ifrågasatta. Enligt kollegii mening bör frågan om en utbyggnad av järnvägarna i Tornedalen icke prövas för sig utan bedömas i ett större sammanhang. Sålunda kan erinras om det förslag angående en nordisk tullunion som för närvarande är under prövning. Häri förordas upprättandet av ett nordiskt investeringsinstitut, vars verksamhet synes vara avsett att omfatta bl. a. lämnande av finansiellt stöd till projekt av sådan art varom här är fråga. Härav följer att frågan huruvida stöd bör utgå i visst fall eller ej måste bedö-

mas mot bakgrunden av de övriga projekt som föreligga; angelägenhetsgraden blir avgörande. Frånsett denna synpunkt anser kollegium, att det från svenskt håll bör hävdas, att vårt land icke gärna vill deltaga i det ifrågasatta järnvägsbygget, med mindre en sådan medverkan prövas kunna ingå som ett naturligt led i de åtgärder som äro erforderliga för Tornedalens framtida utveckling.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser kollegium icke, att för närvarande något särskilt organ bör tillsättas för att utreda förevarande fråga och uppgöra ett detaljerat förslag i ärendet. Kollegium förordar i stället, att ärendet överlämnas till länsstyrelsen i Norrbottens län att övervägas i anslutning till det av Kungl. Maj:t lämnade uppdraget angående Tornedalen samt att saken får närmare prövas, när länsstyrelsen fullgjort sitt uppdrag.

Stockholm den 22 september 1958

Nils Malmfors

Anders Lindstedt

K. H. Magnusson

Sveriges industriförbund: I promemorian sägs, att järnvägen vore önskvärd ur finsk synpunkt på grund av bl. a. järnmalmsfyndigheten i Kolari, som ligger omkring 12 mil uppåt i älvdalen från Matarengi. Det torde därför vara avsett att järnvägen skulle få denna längd. En någorlunda tillförlitlig uppskattning av vad en järnväg på 12 mils längd från någon av de nuvarande järnvägarnas ändpunkter skulle kosta låter sig svårigen göra. Ett dylikt järnvägsbygge skulle dock fordra synnerligen betydande investeringar. Om järnvägen skulle byggas allenast i ena landet, skulle även vissa särskilda kostnader uppstå för att den skulle kunna nyttjas även av det andra landet. Sålunda måste minst en ny bro byggas över älven exempelvis vid Kolari — möjligen även en andra bro —, enär det idag allenast finnes bro vid Haparanda. Vidare kommer de olika spårvidderna i Finland och Sverige att förorsaka extra kostnader för omlastning eller för en extra tredje rälssträng m. m.

Med hänsyn till det osäkra trafikunderlaget, den ökande konkurrensen från landsvägstrafiken och de betydande anläggningskostnaderna vill industriförbundet starkt ifrågasätta, huruvida den ifrågasatta järnvägen kan komma att lämna en någorlunda skälig förräntning.

Industriförbundet har senast i skrivelse den 15 juli 1957 rörande statens järnvägars taxesättning framhållit nödvändigheten av att järnvägsstyrelsen söker avveckla sådan trafik, som icke är företagsekonomiskt lönande. Härigenom skulle räntabiliteten för statens järnvägar i viss mån kunna förbättras och taxehöjningar förhindras till båtnad för näringslivet i sin helhet. När en bana avses att nybyggas, måste självfallet kravet på räntabilitet tillmätas ännu större beaktande.

Med hänsyn till det ovan anförda och det starkt ansträngda läget på kapi-

talmarknaden finner industriförbundet det synnerligen tvivelaktigt, om en utredning av det ifrågasatta slaget kan anses tillräckligt motiverad. Därest emellertid en utredning skulle komma till stånd, vill industriförbundet understryka lämpligheten av att den förutsättningslöst utreder även andra möjligheter att förbättra transportväsendet i Tornedalen.

Stockholm den 16 september 1958

Sveriges industriförbund

K. Söderberg

Carl Anderberg

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare: I ett nyligen av-givet yttrande över den s. k. tornedalsutredningen har handelskammaren betonat vikten av att den svenska Tornedalens kommunikationer borde för-bättras. I den mån en malmbrytning kunde komma till stånd i Tornedalen, måste frågan om malmens transport från gruvan eller gruvorna lösas. Själv-fallet kan detta ske genom en förlängning av järnvägen från Övertorneå norrut.

I det remitterade förslaget förmåles, att malmbrytningen och industrialiseringen av den finska Tornedalen jämväl synes tala för dragandet av järn-väg i Torne-Muonio-älvdalen. Med tanke på kostnaderna föreslås undersök-ning om förutsättningarna för en gemensam järnvägslinje.

Enligt handelskammarens åsikt synes det lämpligt, att en dylik under-sökning sker. Med handelskammaren vill dock framhålla de betydande svår-igheter som föreligga för en dylik gemensam järnvägslinje. Den olika spår-vidden för järnvägarna i Finland och Sverige är en sådan faktor. Det kan vidare tänkas att den svenska järnvägslinjen icke bör följa älven längre upp än till Kengis och därifrån gå västerut mot Pajala—Junosuando.

Detta kan nödvändiggöra en eller flera bibanor till huvudlinjen efter äl-ven. Därjämte torde erforderliga broar över älven medföra höga kostnader.

Till slut måste från svensk sida övervägas om icke transporten av malm från Tornedalen bör ske västerut till Kiruna i stället för till Bottenviken, med dess under lång tid av is stängda farvatten.

Med hänsyn till samarbetet mellan Sverige och Finland samt frågans be-tydelse synes emellertid en principutredning ske.

Luleå den 12 september 1958

Norrbottnens och Västerbottnens handelskammare

Oscar Nylander

Birger Rothelius

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Som framgår av tornedalsutredningen (SOU 1958:22, s. 66) finns även på den svenska sidan av gränsen inom Torne älvdal vissa malmfyndigheter

En av förutsättningarna för en exploatering av dessa torde vara en väsentlig förbättring av transportmöjligheterna. För den svenska Tornedals-befolkningen är det en angelägenhet av största betydelse att en utbyggnad av områdets näringsliv kommer till stånd. I sammanhanget må erinras om att malmfyndigheter finnes också vid Masungsbyn och att undersökningar av malmfyndigheterna i Svappavaara-området pågår.

Som framhållits i arbetsmarknadsstyrelsens samtidigt härmed avgivna yttrande över tornedalsutredningen är åtgärder påkallade för att åstadkomma förbättrad sysselsättning i Tornedals-området. Ansträngningarna bör i första hand inriktas — förutom att förstärka det befintliga näringslivet — på att tillvarata de naturtillgångar, som finns i området.

Med hänsyn till de svenska malmfyndigheternas belägenhet synes även andra lösningar tänkbara än en järnväg i Tornedalen. Ett samarbete beträffande de finska och svenska transportfrågorna i området synes dock önskvärd, varvid även sysselsättningsproblemen i Norrbotten torde få vinna beaktande.

Arbetsmarknadsstyrelsen vill under åberopande av vad ovan anförts tillstyrka den föreslagna utredningen om samarbete mellan Sverige och Finland för lösandet av transportfrågor i gränstrakterna. En sådan utredning synes böra föregås av närmare utredning av omfattning och brytningsmöjligheter för malmfyndigheterna i svenska Norrbotten.

Stockholm den 12 september 1958

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Alvar v. Schulzenheim

Järnvägsstyrelsen:

På den svenska sidan av Tornedalen finnes för närvarande järnväg på sträckan Haparanda—Karungi—Övertorneå, 73 km. Norra delen togs i trafik 1914, södra delen 1918. Senare framförda förslag om förlängning av järnvägen norrut från Övertorneå till Pajala avstyrktes av järnvägsstyrelsen som i stället förordade en billinje i statlig regi. Denna billinje, som är 116 km lång, öppnades för trafik år 1931.

Sträckan Karungi—Övertorneå har alltid varit trafiksvag. Godstrafiken är obetydlig, då trafikområdet saknar industri och dess jordbruk icke lämnar något större regionalt överskott. Den ankommande trafiken utgöres i huvudsak av konsumentvaror och den avgående av skogsprodukter. Som exempel på förhållandena kan nämnas, att under 1957 omlastades i Övertorneå från bil till järnväg 264 vagnslaster gods, varav 106 utgjorde bakarved, 110 sliprar, 14 sågade trävaror, 2 tändsticksvirke, 6 maskiner och 12 blomjord. Trafikutvecklingen har under senare år varit vikande, såsom framgår av följande uppgifter.

År	Vagnaxelkm av		Bruttotonkm per bankm tusental
	personvagnar	godsvagnar	
1953	941	713	218
1954	894	617	197
1955	866	595	190
1956	817	493	157
1957 (prel.)	812	510	160

Med hänsyn till den trafikutveckling på svenska Tornedals-linjen, som kan förutses om man beaktar de nu bedrivna näringsgrenarnas expansionsmöjligheter och transportbehov på ömse sidor om Torne älv, synes från de synpunkter styrelsen har att företräda, icke föreligga något behov av ytterligare förlängning av järnvägen Karungi—Övertorneå. En exploatering av järnmalmsfyndigheterna på såväl den finska som den svenska älvsidan skulle emellertid under vissa omständigheter kunna tänkas motivera utbyggnad av kommunikationerna i Tornedalen. Styrelsen har därför för sin del intet att erinra mot att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Stockholm den 15 september 1958

Erik Upmark

Arne Sjöberg

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Länsstyrelsen överlämnar infordrade yttranden från bergmästarämbetet i Norra distriktet, Tornedalskommunernas förbund, Haparanda stad samt Nedertorneå, Karl Gustavs, Hietaniemi, Övertorneå och Pajala kommuner [*se nedan*]. För egen del får länsstyrelsen anföra följande.

En utbyggnad av kommunikationsnätet i Tornedalen är uppenbarligen en av de viktigaste förutsättningarna för näringslivets vidare utveckling inom området.

Motiven för en förlängning av järnvägen norrut synes för Finlands del vara att möjliggöra en exploatering av vissa järnmalms- och kalkstensfyndigheter i närheten av finska Kolari samt vattenkraft i Ounasjoki.

Från svensk synpunkt torde det nu föreliggande transportbehovet icke ensamt kunna motivera en kapitalinvestering av den storleksordning som det ifrågasatta järnvägsbygget kommer att innebära. Däremot kan det icke anses uteslutet att en eventuell framtida malmbrytning i Tornedalen (Kaunisvaara- och Masugnsbyfälten) kan komma att aktualisera anläggandet av en för båda länderna gemensam järnväg till lämplig hamn i Bottenviken.

För frågans vidare bedömning synes emellertid en noggrann undersökning av de svenska malmförekomsternas såväl kvantitet som kvalitet vara nödvändig. Utan en dylik torde det icke vara möjligt att avgöra om och i så fall när förekomsterna kan utnyttjas, vart (Narvik, Gällivare, Haparanda etc.) malmen skall föras och på vilket sätt (med järnväg, på landsväg etc.) transporterna lämpligen bör ske.

Länsstyrelsen vill i detta sammanhang nämna, att länsstyrelsen i underdånig skrivelse den 7 juni 1956 framlagt ett kostnadsförslag för en inventering av järnmalmsreserverna i Norrbottens län. Kungl. Maj:t har sedermera i nådigt brev den 30 juni 1958 uppdragit åt Sveriges geologiska undersökning att utföra vissa undersökningsarbeten inom Gällivare socken och Kiruna stad. Då denna undersökning icke synes omfatta Kaunisvaara- och Masugnsbyfältet, är det angeläget att jämväl dessa fyndigheter snarast inventeras.

Under åberopande av vad ovan anförts tillstyrker länsstyrelsen det finska förslaget om gemensam utredning av transportproblemen i Tornedalen.

Luleå i landskansliet den 25 september 1958

Manfred Näslund

Börje Persson

Bergmästarämbetet i Norra distriktet: Med hänvisning till tornedalsutredningens inventering av det berörda området malm- och mineraltillgångar får ämbetet anföra följande.

Malmtillgångar av sådan storlek att de kunna bli av större betydelse för trafikunderlaget äro kända vid Kaunisvaara samt vid Masugnsbyn, grafitförekomster i västra delen av Tarendö socken samt mellan Vittangi och Svappavaara. Härtill kommer en del under senare år påträffade malmindikationer, som ännu icke blivit närmare undersökta.

Av de nämnda fyndigheterna ligger Kaunisvaara-fältet väl till för utfrakt över den planerade järnvägen såväl till Haparanda—Torneå för export som till Luleå för den händelse att malmen kan komma till användning vid Norrbottens järnverk. Fältet är ännu icke tillräckligt undersökt för att en beräkning av malmtillgångarna och den lämpliga årsproduktionen skall kunna göras, men man torde kunna räkna med minst samma kvantitet som anges för Kolari-fältet eller 0,5 milj. ton årligen. En fördubbling av denna kvantitet är icke osannolik.

Järnmalms- och grafitfyndigheterna vid Masugnsbyn och Vittangi ligger ungefär lika långt från Tornedalsbanan (Pajala) som från Gällivare. Vid export kan den förtrafikleden vara mest ekonomisk förutsatt att Haparanda—Torneå erbjuder lika goda skeppningsmöjligheter som Luleå, skall produktionen däremot gå till Norrbottens järnverk eller med järnväg söder ut, är utfrakt över Gällivare att föredraga.

Ovanstående jämförelser äro baserade på det föreliggande järnvägsförslaget med slutpunkt vid Kolari. Vid bedömningen av förslaget ur svensk synpunkt torde man åtminstone på längre sikt få räkna med en fortsättning över Masugnsbyn—Vittangi med anslutning till den järnväg Svappavaara—Kiruna som torde bli nödvändig om malmerna inom Svappavaara—Painirova—Mertainen skola brytas i planerad omfattning. Tornedalsbanans trafikområde kommer härigenom att utsträckas åt väster till Masugnsbyn.

I ett nyligen avlämnat yttrande över tornedalsutredningens betänkande har

ämbetet berört förutsättningarna för ett mera utvecklat bergsbruk inom detta område. Då Sveriges ställningstagande till järnvägsfrågan intimt sammanhänger med de resultat som tornedalsutredningen kommer att leda till, får ämbetet hänvisa till nämnda yttrande och vill här endast framhålla, att ett upptagande av brytningen i Kaunisvaara icke endast är en transportfråga utan måste bedömas som ett led i den allmänna malmpolitiken och med hänsyn tagen till utbyggnadsplanerna inom Svappavaara-området.

Luleå den 9 september 1958

På bergmästarämbetets vägnar:

G. Fröman

Tornedalskommunernas förbund: Förbundet inser till fullo betydelsen av att kommunikationerna till övre Tornedalen förbättras, så att där befintliga malmfyndigheter kunna tillvaratagas, och tillstyrker enhälligt att en allsidig utredning snarast företages i ärendet.

Övertorneå den 12 september 1958

Tornedalskommunernas förbund

Hugo Hietala

Haparanda stad: Haparanda stadsfullmäktige som hälsar ett initiativ i härvarande riktning med tillfredsställelse får understryka önskvärdheten och angelägenheten av att kommunikationerna i och till Tornedalen på ett avsevärt sätt förbättras. Det torde också vara den första grundförutsättningen för att och om industrier i större omfattning än hitintills skall kunna lokaliseras till råvarukällorna i tornedalsbygderna och då alldeles särskilt för exploatering av i tornedalsutredningen uppräknade malmfyndigheter och skogstillgångar m. m.

Stadsfullmäktige vill understryka och framhålla, att den finner det ytterst angeläget att av Finlands regering väckt förslag vinner gehör och bifalles, ävensom att en allsidig utredning kommer till stånd och verkställs i och för utrönande av huruvida möjligheter f. n. finnes och genom samgående bärighet vinnes för utförande av en gemensam järnväg till den övre Tornedals-bygden. Haparanda stad vill också som sin särskilda synpunkt framhålla, att den svenska Tornedals-bygdens intressen främst i sammanhanget tillgodoses genom att utredningen från svenskt håll i första hand lägges upp så att den tar sikte på att den påtänkta järnvägsförlängningen kommer till stånd genom svenska Tornedalen med sträckning exempelvis Övertorneå—Pajala.

Det torde enligt stadsfullmäktiges uppfattning vara mest rationellt att ett särskilt organ tillsättes för utredningen, såvida länsstyrelserna i Norrbottens

län i Sverige och finska Lapplands län i Finland på grund av arbetsanhopning m. m. icke skulle anse sig kunna påtaga sig ansvaret för utredningen ifråga.

Haparanda den 17 september 1958

Å Haparanda stadsfullmäktiges vägnar:

Bror Wahlström

Ordförande

Ragnar Palin

Sekreterare

Nedertorneå kommun: Det ifrågasatta samarbetet synes oss böra inledas. Järnvägen föreslå vi därvid att svenska staten måtte bygga genom att förlänga banan Haparanda—Övertorneå upp till brytningsorterna samt att bygga järnväg från Haparanda till Seskarö eller Säivis—Bredviken i Nedertorneå där utskeppningshamn för malmen anlägges. Såvitt vi kunnat utröna, är det svårt att få tillräckligt djupa hamnar efter finska kusten men på de båda nämnda platserna går hamnar med minst 10 meters farleder att få till utan muddringsarbeten.

På denna järnväg och vid denna hamn skulle då även malm från fyndigheterna i Pajalatrakten kunna utforslas.

Haparanda den 12 september 1958

För Nedertorneå kommun:

John Larsson

Holger Laaksonen

Gerhard Larsson

Karl Gustavs kommun: För de svenska tornedalskommunerna, som i stort sett äro i avsaknad av industrier och bl. a. på grund härav samtliga hava onormalt lågt skatteunderlag med åtföljande ekonomiska svårigheter, är det av största vikt, att inom området befintliga naturtillgångar tillvaratagas. Vi avse då i första hand malmförekomsterna i Kaunisvaara-trakten.

En utökning av järnvägsnätet till att omfatta även övre Tornedalen bör få avsevärd betydelse för bygdens utveckling, och de initiativ som tagas med sikte på tillvaratagande av de naturrikedomar som här finnas måste hälsas med tillfredsställelse. Vi anse därför, att en förutsättningslös prövning av föreliggande förslag bör ske så fort möjligt är.

Karungi den 15 september 1958

För Karl Gustavs kommun:

Helge Kallioniemi

Komm. fullm: s v. ordf.

Einar Forsberg

Komm. fullm:s ordf.

Hannes Suo

Komm. kamrer

Hietaniemi kommun: Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med kommunalfullmäktige i Hietaniemi, den 30 augusti 1958.

§ 113

Kommunalnämnden hade behandlat ärendet och föreslagit i likhet med industriministeriets industriavdelning i Helsingfors, att tillstyrka förenämnda förslag om samarbete i frågan samt vidare att ett organ tillsättes av sakkunniga i de båda länderna för att utreda frågan.

Kommunalfullmäktige beslöto i enlighet med kommunalnämndens förslag om utredning av frågan samt att för denna utredning tillsättes ett organ av sakkunniga i de båda länderna.

Olof Hardell

Ordf.

Axel Hardell

Sekr.

Övertorneå kommun: Även om det ej tydligt framgår av Finlands regerings förslag, att samarbetet avser byggande av en järnväg Kauliranta—Kolari, torde man kunna förutsätta att förslaget avser denna bandel, eftersom det synes vara aktuellt med upptagande av malmbrytning inom Kolariområdet. I Finland har också undersökningar pågått den senaste tiden om detta järnvägsbygge, som ytterligare ger belägg för att antagandet är riktigt. För Övertorneå kommuns vidkommande är frågan om ett järnvägsbygge Kauliranta—Kolari icke av så stor betydelse. Kommunens huvudort Övertorneå kyrkoby har järnvägsförbindelse och statens järnvägars billinje Övertorneå—Pajala kan nöjaktigt betjäna trafiken för kommunens övre del.

För den övre älvdalen måste dock en järnväg — oavsett på vilken sida av älven den bygges — medföra fördelar, även om man i nuläget kanhända ej har anledning förmoda, att malmförekomsterna på den svenska sidan av Torneälven (Kaunisvaara) kommer att exploateras inom överskådlig tid. Ett samarbete med Finland är måhända en möjlig utväg att lösa övre Tornedalens järnvägsfråga, enär det sedan gammalt närda önskemålet om en järnväg Övertorneå—Pajala—Kiruna av kostnadsskäl numera kanske måste anses såsom realiserbart. Skall emellertid Sverige deltaga i anläggningskostnaderna för en järnväg på den finska sidan av Torne älv, borde även svensk arbetskraft kunna sysselsättas därvid. En lättnad i de för tornedalskommunernas ekonomi ytterst betungande sysselsättningssvårigheterna skulle härigenom kunna uppnås under något år. Detta förutsätter dock, att lönenivån vid järnvägsbygget motsvarar vad som är normalt på den svenska arbetsmarknaden.

En fortsättning av den finska järnvägen Tornio—Kauliranta till Kolari får givetvis icke medföra, att kommunikationerna på den svenska sidan av Torneälven försämras. Ett samarbete i fråga om järnvägen förutsätter också att landsvägsförbindelserna över älven förbättras. Såsom en första länk i denna utveckling bör en landsvägsbro byggas vid Övertorneå för att ersätta den nuvarande färjförbindelsen.

Övertorneå kommun tillstyrker en utredning av frågan om samarbete mellan Finland och Sverige för lösande av övre Tornedalens järnvägsfråga. Utredningen bör dock enligt kommunens uppfattning även omfatta kommunikationerna över Torne älv. Broförbindelser vid de viktigaste vägknutpunkterna är av vital betydelse för såväl näringslivets uppblomstring inom tornedalsområdet som för lokal- och fjärrtrafiken över älven.

Övertorneå den 16 september 1958

För Övertorneå kommun:

J. F. Grym

Axel Lundberg

Bror Muotka

Pajala kommun: Utdrag ur protokoll, fört vid sammanträde med Pajala sockens kommunalnämnd den 10 september 1958.

§ 422

Behovet av järnväg är mycket stort särskilt med tanke på brytning av järnmalmsfyndigheterna i Kaunisvaara. Ur kommunens synpunkt är det angeläget med en utbyggnad av järnvägen på svenska sidan från Övertorneå via Pajala till Kiruna. Detta har länge varit ett önskemål från befolkningen i gränstrakten, och det skulle även genom förbindelse med finska Kolari medgiva export av finsk malm och andra produkter via isfri hamn.

Skulle den tänkta järnvägen utsträckas på svensk sida och detta möjliggöra exploatering av järnmalmsfyndigheterna i Kaunisvaara och därmed bereda varaktiga arbetsmöjligheter för befolkningen i kommunen, så är det ett intresse för Pajala kommun att järnväg anlägges. I princip har heller kommunen ingenting att erinra mot transport av järnmalmen genom Finland.

Ture Johansson

Sekr.

Regeringsförslag

om likartad djurskyddslagstiftning

(Väckt av Norges regering)

Ved lov av 29. juni 1951 um brigde i lov um dyrevern frå 7. juni 1935 er bl. a. bestemmelsen om fremvisning av dyr skjerpet, jfr. § 10, pkt. 3 i loven. Menasjeribestemmelsen — som hadde vist seg vanskelig å praktisere — ble samtidig opphevet, men etter § 10, pkt. 7 i gjeldende lov er det forbudt »å skipa til framsyning av ville dyr som vert haldne fanga. Kongen kan gjeva fritaking frå denne fyresegni.» Ved kongelig resolusjon av 4. juli 1952 er landbruksdepartementet bemyndiget til å gi dispensasjon som tidligere nevnt. Etter motivene skal dispensasjonsadgangen bare nyttes i helt ekstraordinære tilfelle, således når det gjelder dyrehager eller akvarier som blir opprettet i folkeopplysningshensikt og som blir drevet på en helt forsvarlig måte og ikke for vinnings skyld.

Overensstemmende hermed har landbruksdepartementet bare i et fåtali tilfelle gitt dispensasjon. Dette gjelder isbjørnpark med seldam og akvarium (Tromsø), landbjørnpark (Harstad), akvarium med fuglegård osv. Disse anleggene er alle godkjent av departementet, og de drives av vedkommende kommune, bortsett fra et enkelt privat anlegg. Det er alltid tatt nødvendig forbehold om forsvarlig drift og inspeksjonsrett.

Dispensasjon gis i Norge ikke til fremvisning av dyr i sirkus og lignende. Dog har det vært antatt at enkelte slag »sirkusdyr», som f. eks. indiske elefanter, ikke regnes som ville dyr i dyrevernlovens forstand.

Som vedlegg følger et avtrykk av lov om dyrevern av 7. juni 1935 med endringer¹.

Etter den svenske lov — »lag om djurskydd» — fra 19. mai 1944 — er det, med forbehold om mulige forandringer i den senere tid, forbudt å vise frem dyr, dersom dyret utsettes for angst eller annen lidelse. Det er forbeholdt Kongen i gi nærmere forskrifter om offentlig fremvisning av dyr. Ved lovens ikrafttreden gjaldt bestemmelsene i kongelig forordning av 30. desember 1916, hvoretter det var forbud mot omreisende menasjerier, men adgang til fremvisning av dresserte dyr i sirkus og lignende.

Etter den danske lov — »lov om værn for dyr» — av 27. mai 1950 er det forbudt å dressere eller bruke dyr til fremvisning m. m., dersom dette er til skade for dyret eller volder smerte av nærmere bestemt art. Zoologiske hager, menasjerier og lignende må ikke opprettes uten politiets tillatelse.

¹ Här ej tryckt.

Det er uttalt i forarbeidene til loven at den svenske og norske dyrevernav har tjent som forbilde for denne. I denne forbindelse bemerkes at på nevnte tidspunkt gjaldt den norske lov om dyrevernav av 7. juni 1935, hvorefter det var forbudt å opprette eller drive menasjeri og å bruke eller dressere dyr til fremvisning, filminnspilling og lignende, dersom det gjorde dyret vondt eller var til skade for det.

Landbruksdepartementet disponerer ikke materiale vedrørende finsk og islandsk dyrevernavgivning.

Den norske regjering foreslår

at Nordisk Råd foranlediger utredet spørsmålet om ensartet dyrevernavgivning i de nordiske land, særlig med hensyn til fremvisning av dyr.

Oslo, 27. august 1958

Halvard Lange

Herman Pedersen

BILAGA 1**PM rörande de i Finland gällande bestämmelserna om förevisande av djur**

I lagen den 14 april 1934 om djurskydd, vilken trädde i kraft den 1 juni 1934, lämnas i 3 § stadganden om offentlig förevisning av djur. Paragrafen är av följande lydelse:

Att i så kallade menagerier förevisa djur, vilka föras från ort till ort, är förbjudet.

Ej må, vad i 1 momentet är stadgat, utgöra hinder för förevisning av djur på av lantbruksministeriet fastställda villkor vid cirkus- eller andra därmed jämförliga föreställningar, vilkas syfte i huvudsak är att uppvisa djuren bibragd dressyr.

Den med stöd av 11 § lagen meddelade tillämpningsförfordningen den 25 maj 1934 innehåller icke några bestämmelser som har avseende å förevisning av djur.

Oktober 1958

BILAGA 2**PM rörande förslag till ändrade bestämmelser i Sverige om offentlig förevisning av djur**

Den 6 juni 1953 tillkallade chefen för justitiedepartementet f. d. justitierådet Erik Geijer att såsom sakkunnig inom departementet utreda frågan om ett förbättrat djurskydd. I ett den 1 oktober 1957 dagtecknat betänkande (SOU 1957: 38) har utredningsmannen framlagt förslag till bestämmelser om offentlig förevisning av djur. Betänkandet är för närvarande föremål för handläggning inom vederbörande departement. De i författningsförslaget givna reglerna om förevisning av djur är av följande lydelse:

Om förbud i vissa fall mot förevisning**5 §.**

Apor, andra rovdjur än tamhundar och tamkatter, andra säldjur än sjölejon, noshörningar, flodhästar, hjortdjur, giraffer, kängurur, rovfåglar, strutsfåglar eller krokodildjur må ej under kringförande från ort till ort offentligen förevisas på de olika orterna.

I så kallade menagerier må ej heller andra djur än de i första stycket åsyftade kringföras från ort till ort och offentligen förevisas, dock att beträffande vissa företag skall gälla vad i 6 § är stadgat.

6 §.

Vid cirkus, varieté eller liknande företag må ej djur, som kringföres från ort till ort, offentligen förevisas, såvida icke djuret är av sådant slag som avses i 5 § andra stycket och förevisningen äger rum vid de egentliga föreställningarna i huvudsakligt syfte att visa färdighet, som genom övning bibringats djuret, eller att använda detsamma i illusionistnummer eller annan därmed jämförlig underhållning. Vad sålunda stadgats skall icke hindra, att djur, som förevisas vid föreställningarna, ävensom djurets ungar förevisas jämväl utanför själva föreställningslokalen.

Reser företaget från ort till ort, må i särskild förläggning, som är anordnad för djurens förvaring mellan turnéerna, ej offentligen förevisas andra djur än sådana som enligt vad ovan är stadgat kunna komma till användning under turné här i riket.

Om förevisning i zoologisk trädgård eller liknande anläggning

7 §.

Inrättas zoologisk trädgård, djurpark eller liknande anläggning, må densamma icke användas för offentlig förevisning av andra däggdjur än domesticerade, med mindre veterinärstyrelsen godkänt anordningarna för djuren.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, om för djur, som i första stycket åsyftas, i äldre anläggning av ifrågavarande slag vidtages ny-, om- eller tillbyggnad eller eljest ny anordning av liknande omfattning.

I § 9 i författningsförslaget föreslås veterinärstyrelsen — under vars särskilda överinseende all offentlig förevisning av djur enligt § 1 skall stå — äga rätt att bevilja undantag från vad i 5—7 §§ är stadgat, därest »det i något fall av särskild anledning finnes skäligt».

Den 4 oktober 1958

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Komiteen, der har drøftet det foreliggende forslag på sit møde den 24.—25. september 1958, har ved flere lejligheder givet udtryk for den opfattelse, at den størst mulige retsenhed bør tillstræbes i Norden og har under sin hidtidige virksomhed lagt afgørende vægt på at støtte og opmuntre bestræbelserne på at realisere dette program.

Ud fra dette principielle synspunkt stiller komiteen sig positivt til det rejste forslag.

Til de i forslaget meddelte oplysninger om de specielt om fremvisning af dyr gældende regler kan føjes, at iflg. § 3 i finsk lov af 13. april 1934 om djurskydd er det forbudt at fremvise dyr i såkaldte menagerier. Forbudet gælder imidlertid iflg. lovens udtrykkelige bestemmelse ikke forevisning af dyr i forbindelse med cirkus eller tilsvarende forestillinger, hvis formål hovedsagelig er at forevise dyrene under dressur. Forevisning er dog kun tilladt på de vilkår, som landbrugsministeriet fastsætter.

I Danmark er der som supplement til de i forslaget nævnte bestemmelser ved justitsministeriets bekendtgørelse nr. 187 af 7. august 1936 fastsat nærmere regler om kontrol med forevisning af rovdyr og visse større dyr i cirkus, zoologiske haver og varieteer m. v. Efter disse regler skal indehaveren navnlig foretage anmeldelse til politiet, og de bure o.lign., hvori dyrene anbringes, skal godkendes af politiet, ligesom politiet til enhver tid skal have adgang til kontrol med de nævnte bure m. v. og i øvrigt kan påbyde sådanne foranstaltninger, som er fornødne for at sikre dyrenes forsvarlige røgt og pleje.

En foreløbig gennemgang af reglerne i de forskellige lande synes at vise, at der bortset fra bestemmelserne om fremvisning af dyr — hvorpå forslaget da også først og fremmest tager sigte — ikke består afgørende forskelligheder i lovgivningens hovedprincipper. For så vidt angår fremvisning af vilde dyr i cirkus o. lign. er der den væsentlige forskel, at sådan fremvisning principielt er forbudt i Norge, og dispensation meddeles kun i rene undtagelsestilfælde, medens der i de øvrige lande ikke består noget almindeligt forbud.

En stillingtagen til, om behovet for en revision af de gældende regler er af en sådan styrke, at man fra rådets side bør foranledige spørgsmålet optaget til behandling af regeringerne, eventuelt tillige således at rådet tilkendegiver sin opfattelse af, efter hvilke hovedlinjer problemet bør søges løst, må efter komiteens opfattelse bygge på mere udtømmende oplysninger, end det har været muligt at tilvejebringe inden sessionen. En grundig orientering om de synspunkter, der har ført til indførelse af de norske regler vil i denne forbindelse være af betydelig interesse. Ved sagens behandling bør det næppe heller overses, at der til opretholdelse af den bestående retstilstand i de øvrige lande kan være knyttet erhvervsmæssige interesser, som man i hvert fald ikke uden videre kan bortse fra. Endelig vil et forslag som det foreliggende kunne tænkes mødt med den indvending, at mere presserende opgaver i det nordiske lovsamarbejde bør gå forud.

Efter alt foreliggende finder komiteen som sin opfattelse at måtte udtale, at rådet ikke på den kommende session bør vedtage nogen rekommandation i tilknytning til det rejste forslag, men at sagen bør udsættes til rådets næste ordinære session, således at spørgsmålets forskellige sider søges nærmere belyst gennem rådets egne organer. Formentlig vil sagens

videre bearbejdelse mest praktisk kunne henskydes til den juridiske ni-mandskomité.

Komiteen foreslår herefter, at rådet udsætter sagen til næste ordinære session.

Visby, den 25. september 1958

<i>Bjarni Benediktsson</i>	<i>Holger Eriksen</i>	<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Harras Kyttä</i>
<i>Georg Pettersson</i>	<i>Olov Rylander</i>	<i>Arvo Salminen</i>	<i>Knud Thestrup</i>
			Formand

Regeringsförslag

om samarbete för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän

(Väckt av Sveriges regering)

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag [*se Tillägg*], begära Nordiska rådets yttrande över det förslag till nordiskt samarbete för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän, vilket omförmäles i nämnda utdrag.

Stockholms slott den 19 september 1958

Gustaf Adolf

Rune B. Johansson

TILLÄGG

Utdrag av protokoll över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 september 1958

Närvarande: Statsministern Erlander, ministern för utrikes ärendena Undén, statsråden Sträng, Andersson, Lindell, Lindström, Lange, Lindholm, Kling, Skoglund, Edenman, Netzén, Johansson, af Geijerstam.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga om inhämtande av yttrande från Nordiska rådet rörande förslag om gemensam nordisk hälsovårdsutbildning samt anför därvid följande.

Vid sin 2:a session i Oslo år 1954 antog Nordiska rådet en rekommendation, nr 12, om utarbetande av planer för det fortsatta arbetet med gemensam nordisk utbildning av högre tjänstemän i offentlig hälsovårdsverksamhet. Det uppdrogs åt den svenska regeringen att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet enligt rådets rekommendation. Efter visst förberedande arbete tillkallades därefter en internordisk kommitté för ändamålet, bestående av ledamöter och experter från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Kommittén, som antog benämningen Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning, överlämnade den 30 september 1957 till min företrädare i ämbetet ett betänkande angående en gemensam nordisk hälso-

vårdsutbildning (SOU 1958: 8) [*se Bilaga 1*]. Över betänkandet har sedermera yttranden inhämtats från ett antal svenska myndigheter och organisationer [*se Bilaga 3*]. Enligt vad jag under hand erfarit har betänkandet varit föremål för remissbehandling jämväl i övriga nordiska länder. Regeringarna i dessa länder torde komma att lämna redogörelser härom vid Nordiska rådets 6:e session.

Kommittén erinrar om att en nordisk kursverksamhet för hälsovårdstjänstemän ägt rum i Göteborg sedan år 1953 med ekonomiskt stöd av Världshälsovårdsorganisationen (WHO). Årliga kurser har anordnats för tjänsteläkare och under senare tid även för sanitäringenjörer. Sedan WHO successivt minskat sina ekonomiska bidrag, har de nordiska länderna under senare år själva fått bära största delen av utgifterna för verksamheten.

Kommittén är enig om att en på nordisk bas anordnad utbildning för högre hälsovårdstjänstemän även för framtiden bör bibehållas. Utbildningen bör hållas på ett avancerat plan och ge eleverna en allsidig bild av hela ämnesområdet »allmän hälsovård», i fråga om såväl de teoretiskt-vetenskapliga grunderna som tillämpningen av dessa på det praktiska hälsovårdsarbetet. Enligt kommitténs mening bör utbildningen åtminstone till en början begränsas till läkare, veterinärer, sjuksköterskor och sanitäringenjörer. Det årliga behovet av utbildningsplatser har beräknats till 22—27 tjänsteläkare, 9—10 tjänsteveterinärer, 15—19 sjuksköterskor och 15—18 sanitäringenjörer.

Kommittén har diskuterat tre olika alternativ för utbildningens organisation: A. Upprättandet av en fristående nordisk hälsovårdshögskola som självständig forsknings- och undervisningsanstalt. B. Upprättandet av en nordisk högskola, organiserad i samarbete med befintliga eller under utbyggnad varande vetenskapliga medicinska och tekniska institutioner. C. Fortsättande av nuvarande kursverksamhet, antingen genom utbyggnad av kurserna i Göteborg eller i den formen, att undervisningen under en och samma kurs fördelas på skilda platser i Norden. Kommittén föreslår att en blivande hälsovårdshögskola utformas enligt alternativet B och att högskolan förläggas till Göteborg.

Undervisningen skall enligt förslaget omfatta följande ämnen, nämligen allmän epidemiologi och biostatistik m. m., fysiologisk hygien och bostadshygien m. m., socialmedicin, mentalhygien, infektionspatologi och -profylax m. m. sanitärhygien m. m., arbetshygien samt näringslära. Varje ämnegrupp skall företrädas av en ämnesrepresentant, varvid föreståndarna för de vetenskapliga institutioner, med vilka hälsovårdshögskolan skall samarbeta, inträder som ämnesrepresentanter i högskolans lärarkollegium med uppgift att planlägga och övervaka arbetet vid skolan samt bestrida viss undervisning. Huvuddelen av undervisningen och forskningen skall handhas av vid högskolan fast anställda adjungerade professorer med biträde av assistent- eller amanuenspersonal. Behovet av fast anställd personal beräknas vid fullt utbyggd verksamhet till en professor (allmän epidemiologi

och biostatistik), sju adjungerade professorer, sex assistenter och åtta amanuenser, vartill kommer tillfälliga lärarkrafter i vissa specialämnen. För skolans ledning skall finnas en styrelse, ett arbetsutskott och ett lärarkollegium. I styrelsen ingår en representant för ettvar av de länder som förbundet sig att ekonomiskt svara för högskolans verksamhet. Styrelsen framlägger bl. a. budgetförslag och tillsätter de fasta lärartjänsterna. Arbetsutskottet utövar den närmaste tillsynen över högskolans angelägenheter. Undervisnings- och forskningsfrågor handlägges av lärarkollegiet.

Enligt kommittén måste undervisningen under den närmaste framtiden bedrivas i provisoriska lokaler, som Göteborgs stad förklarat sig villig att ställa till förfogande. På längre sikt bör en nybyggnad uppföras, förlagd till en av Göteborgs stad för ändamålet reserverad tomt. Byggnaden bör lämpligen uppföras gemensamt för högskolan och någon vetenskaplig institution med anknytning till högskolans verksamhet. För högskolans del erfordras en nettoyta av ca 2 000 m², vartill kommer en aula, gemensam för högskolan och andra institutioner i Göteborg. Kostnaden för nybyggnaden beräknas till 3,5 miljoner svenska kronor. Driftkostnaderna beräknas till cirka 1 miljon svenska kronor före inflyttningen i nybyggnaden och därefter till cirka 1,2 miljoner svenska kronor. Motsvarande kostnader för utrustning beräknas till 200 000 resp. 300 000 svenska kronor.

Enligt kommittén skall driftkostnaderna fördelas så, att Danmark och Island för varje verksamhetsår bidrager med belopp, som motsvarar kostnaden per elev från dessa länder under året. Återstoden av kostnaderna fördelas på Finland, Norge och Sverige med hänsynstagande till såväl ländernas invånarantal som antalet elever från resp. länder under verksamhetsåret. Kommitténs ställningstagande förklaras av att från Danmark och Island endast ett relativt begränsat antal elever beräknas delta. Amorterings- och räntekostnaderna för avskrivning av det i nybyggnaden investerade kapitalet liksom engångskostnaderna för utrustning vid verksamhetens början fördelas mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige i proportion till ländernas invånarantal. Kostnaden för ytterligare utrustning vid inflyttning i nybyggnaden bör fördelas mellan länderna i förhållande till det genomsnittliga antalet elever från varje nordiskt land under den tid, som då förflutit från verksamhetens början.

Flertalet remissinstanser har tillstyrkt huvudlinjerna i utredningens förslag. Man har därvid i likhet med medicinalstyrelsen bl. a. erinrat om de goda erfarenheter, som vunnits av den nordiska kursverksamheten i Göteborg, och man har understrukit betydelsen av att i mera fasta former fortsätta ifrågavarande utbildningsverksamhet. Medicinalstyrelsen betonar, att en specialutbildning efter avlagd medicine licentiatexamen är angelägen för flertalet hälsovårdstjänstemän, inte minst förste provinsialläkare och likställda tjänstemannagrupper för att skapa ett effektivt arbetsteam på länsplanet, eftersom frågor om tätortsbildning, smittorisker, bostäder, livsmedel, dricksvatten, industrier m. m. fått en alltmer ökad betydelse. Även

forskningen inom bl. a. fysiologisk hygien samt bostads-, klimat- och sanitärhygien berikas genom ett samarbete på nordisk bas mellan olika grupper och discipliner inom hälsovården. Riskerna för en dubbelorganisation i förhållande till statens institut för folkhälsan anses vidare vara ringa med hänsyn till bl. a. specialiseringssträvandena inom arbets- och forskningsområdet. Styrelsen framhåller också att den nya medicinska undervisningsplanen ej kan ersätta den allsidiga teamforskning, som avses skola bedrivas vid den föreslagna hälsovårdshögskolan.

Bland övriga tillstyrkande remissinstanser må vidare nämnas de medicinska fakulteterna i Lund, Göteborg och Uppsala, kollegienämnderna vid tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, länsveterinären och distriktsingenjören i länet samt förste stadsveterinären och förste stadsläkaren i Göteborg, styrelsen för Svenska institutet för konserveringsforskning, Förste provinsialläkarnes förening, Svensk sjuksköterskeförening samt Föreningen för allmän hälsovård. Även Göteborgs stadskollegium och sjukhusdirektionen i Göteborg ansluter sig till förslaget under förutsättning att en tillfredsställande ekonomisk uppgörelse kan träffas i aktuella frågor. Universitetskanslern finner förslaget väl ägnat att ligga till grund för fortsatta överväganden. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansluter sig till tanken på en gemensam nordisk utbildning men finner det i första hand angeläget, att kursverksamheten för vatten- och avloppsingenjörer fortsätter. Styrelsen kan ej med säkerhet avgöra om en kontinuerlig utbildning kommer att behövas. Även Föreningen för vattenvård tillstyrker i princip tanken på en gemensam nordisk hälsovårdsutbildning men anser frågorna om elevantal och kursplaner otillräckligt utredda. Från veterinärmedicinskt håll förordas en översyn av utredningens förslag under direkt medverkan av veterinär sakkunskap, varvid frågorna om förläggningsort, utbildningsalternativ, kursprogram samt lärar- och lokalbehov bör upptagas till nytt övervägande. Även Svenska teknologföreningen förordar en överarbetning av kursplanerna samt uttalar att utbildningsbehovet ej klarlagts tillräckligt.

Helt avstyrkande yttranden har avgivits av statskontoret, statens institut för folkhälsan (majoriteten), karolinska institutets lärarkollegium, överstyrelsen för de tekniska högskolorna samt Sveriges läkarförbund.

Statskontoret anser sålunda att nuvarande kursverksamhet bör fortsätta, medan tillgängliga ekonomiska resurser i första hand bör användas för att avhjälpa läkarbristen. Ämbetsverket erinrar också om att läkarutbildningen nyligen reformerats och att distriktssköterskeutbildningen ligger i stöpsleven. Styrelsen för statens institut för folkhälsan (majoriteten) erinrar bl. a. om den nya medicinska undervisningsplanen och föreliggande förslag om utbildningen av tjänsteläkare. Styrelsen hänvisar vidare till ett framlagt förslag om ett statligt institut för högre utbildning av sjuksköterskor samt framhåller att kommittén ej närmare övervägt, om behovet inte bättre kunde tillgodoses vid landets universitet och praktiskt vetenskapliga institut. Styrelsen framhåller jämväl, att vissa av de föreslagna undervisningsäm-

vena fortfarande saknar professurer samt att förslaget om inrättandet av en yrkeshygienisk avdelning i Göteborg torde komma att ställas på framtiden. En minoritet inom styrelsen tillstyrker däremot kommitténs förslag. Karolinska institutets lärarkollegium framför liknande synpunkter som statens institut för folkhälsan och erinrar om en diskuterad utbyggnad av undervisningen vid institutet för folkhälsan. En utbyggnad av undervisningen i hygien och socialmedicin vid universitet och högskolor anses vidare vara mera angelägen än tillskapandet av en hälsovårdshögskola.

Även i fråga om förslagets enskildheter har åtskillig kritik framförts. Det gäller t. ex. sådana frågor som elevkategorier, antalet utbildningsplatser, organisationsformerna för utbildningsverksamheten, undervisningsplanens utformning, skolans förläggning och organisation samt kostnadsberäkningarna.

För egen del vill jag understryka att erfarenheterna av den utbildningsverksamhet, som sedan år 1953 bedrivits i Göteborg för högre hälsovårdstjänstemän från de nordiska länderna, synes ha varit i stort sett goda. Man torde därför kunna fastslå, att denna nordiska samverkan är av stort värde och det synes önskvärt att man kan säkra verksamhetens fortbestånd. Det stora flertalet remissinstanser har också intagit en klart positiv hållning till en fortsatt nordisk samverkan på förevarande område. Om nu detta nordiska samarbete skall fortgå, vidgas och förstärkas blir det av särskild vikt att man kan finna en lämplig organisationsform. Anmärkas må att ledningen för den nuvarande kursverksamheten i Göteborg vid flera tillfällen understrukit, att det är synnerligen angeläget att utbildningen i fortsättningen kan ske i fastare former än hittills. Det är med hänsyn härtill värdefullt, att frågan om hur samarbetet bör bedrivas i framtiden nu blivit närmare utredd av ifrågavarande internordiska kommitté.

Såsom framgår av remissyttrandena är emellertid meningarna delade, när det gäller hur samarbetet skall bedrivas. Mot kommitténs förslag om inrättande av en särskild nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg har sålunda principiella invändningar framförts, och i fråga om detaljutformningen av förslaget har åtskilliga erinringar gjorts. Otvivelaktigt föranleder dessa invändningar ytterligare överväganden.

I förevarande läge synes det mig värdefullt, att — innan vidare ställning toges till förslaget från regeringarnas sida — detta göres till föremål för diskussion på gemensam nordisk bas och att representanter för parlamenten i berörda länder beredes tillfälle att ge uttryck åt sin mening. Lämpligen torde detta böra ske genom att man inhämtar Nordiska rådets yttrande över förslaget. Då Sverige är koordinerande och initiativtagande vid handläggningen av ifrågavarande rekommendation, torde det böra ankomma på svenska regeringen att besluta om inhämtande av Nordiska rådets yttrande.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte inhämta utlåtande från Nordiska rådet om föreliggande förslag till gemensam nordisk hälsovårdsutbildning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till Nordiska rådet skall avlätas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

S.-O. Hedengren

BILAGA 1**Gemensam nordisk hälsovårdsutbildning****Betänkande av Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning****I n n e h å l l**

Skrivelse till Herr statsrådet och chefen för svenska inrikesdepartementet	848
Kap. I. Tidigare planer att upprätta en nordisk hälsovårdshögskola. Den nordiska kursverksamheten i Göteborg för högre hälsovårdsutbildning	850
Kap. II. Den Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning och direktiven för kommitténs arbete	855
Kap. III. Organisationen för hälsovårdsväsendet i Norden. Arbetsuppgifter och kompetenskrav för högre befattningshavare inom hälsovården	859
Kap. IV. Behovet av ökad utbildning av hälsovårdstjänstemän i de nordiska länderna	877
Kap. V. Undervisningen vid den planerade nordiska hälsovårdsutbildningen	887
Kap. VI. Överväganden rörande olika organisationsformer för en samnordisk högre hälsovårdsutbildning	903
Kap. VII. Organisationen av en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg	907
Kap. VIII. Kostnaderna för hälsovårdshögskolan och deras bestridande	918
Kap. IX. Sammanfattning	928
Bihang	933

Till Herr statsrådet och chefen för svenska inrikesdepartementet.

Vid sin 2:a session i Oslo år 1954 antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 12) om utarbetande av planer för det fortsatta arbetet med gemensam utbildning av högre tjänstemän i offentlig hälsovårdsverksamhet. At den svenska regeringen uppdrogs att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet enligt rådets rekommendation. Inom det svenska inrikesdepartementet utarbetades därefter en promemoria angående tillsättande av en internordisk kommitté för ändamålet. Sedan promemorian delgivits regeringarna i de nordiska länderna, har för ett vart av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige utsetts ledamöter och experter för utredningsarbetet. Kommittén antog vid sitt första sammanträde, som ägde rum i Göteborg i september 1955, benämningen *nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning*.

Efter fullgjort uppdrag får kommittén härmed vördsamt överlämna betänkande angående en gemensam nordisk hälsovårdsutbildning.

Kommittén har bestått av följande ledamöter:

För Danmark: överläkare Carl Johan Møllenbach
fullmäktig i Indenrigsministeriet Karl V. Stang.

För Finland: medicinalrådet Paavo Kuusisto
assessor Veikko Kangas.

För Norge: medicinalrådet Jon Bjørnsson
professor Axel Strøm med
överläkare Fredrik Mellbye och stadsfysikus Trygve Iversen
som suppleanter.

För Sverige: medicinalrådet Rolf Bergman
jur. dr Åke Larsson.

Island har varit företrätt vid ett sammanträde av distriktsläkaren Jóhann Þorkelsson och vid ett annat av överläkaren Sigurður Sigurðsson, båda såsom observatörer.

Såsom experter vid utredningsarbetet har utsetts för *Danmark* professor K. Erik Jensen och professor Poul Bonnevie samt för *Sverige* laborator Gösta Vahlne. Därutöver har såsom experter anlitats bl. a. medicinalrådet A. Ojala, Helsingfors, och förste stadsläkaren Bertil Roos, Göteborg.

Kommitténs sekreterare har varit akademisekreteraren Sven Ströberg, Göteborg.

Kommittén har hållit åtta plenarsammanträden, varav tre i Göteborg, två i Köpenhamn och ett i vardera städerna Helsingfors, Oslo och Stockholm.

I januari 1957 överlämnade kommittén till Herr statsrådet redogörelse för de utredningsresultat som dittills uppnåtts av kommittén. Redogörelsen anmäldes vid Nordiska rådets 5:e session i Helsingfors innevarande år, varvid rådet uttalade sig för utredningsarbetets fortsatta bedrivande i överensstämmelse med dittills följda riktlinjer.

Den svenska delegationen av kommittén har under sitt arbete avgivit remissyttrande över ett av den svenska folkhälsoinstitututredningen framlagt betänkande rörande statens instituts för folkhälsan arbetsuppgifter och organisation.

København och Stockholm den 30 september 1957.

Rolf Bergman

Jon Björnsson

Veikko Kangas

Paavo Kuusisto

Åke Larsson

C. Møllenbach

Karl V. Stang

Axel Strøm

/ *Sven Ströberg*

Kap. I. Tidigare planer att upprätta en nordisk hälsovårdshögskola. Den nordiska kursverksamheten i Göteborg för högre hälsovårdsutbildning

De första planerna att organisera en högre hälsovårdsutbildning på nordisk bas framkom under 1940-talet. Man räknade därvid med möjligheten att utverka ekonomiskt stöd för en sådan verksamhet från någon av de stora amerikanska donationsstiftelser, i vilkas program ingick att internationellt främja utvecklingen på bl. a. hälsovårdens område. Vid ett sammanträffande år 1948 i USA mellan dåvarande generaldirektören i den svenska medicinalstyrelsen och presidenten för Kellogg Foundation diskuterades bl. a. behovet av vidgad utbildning inom allmän hälsovård (»public health») i de nordiska länderna. Presidenten visade stort intresse för frågan och ställde i utsikt, att Kellogg Foundation skulle kunna lämna bidrag till en nordisk hälsovårdshögskola. Vid ett sammanträde i maj 1948 i närvaro av cheferna för medicinalstyrelserna i Finland och Sverige, Sundhedsstyrelsen i Danmark och Helsedirektoratet i Norge uppnåddes enighet om de linjer efter vilka den planerade hälsovårdsutbildningen skulle utformas. I en gemensam skrivelse till Kellogg Foundation från nämnda chefer anfördes bl. a. följande. Verksamheten vid hälsovårdshögskolan borde under det första skedet inriktas på vidareutbildning av tjänsteläkare och sanitäringenjörer. Så småningom, när större erfarenhet vunnits av utbildningen, skulle kurser anordnas även för andra kategorier av hälsovårdstjänstemän. Till en början skulle hälsovårdshögskolan stå öppen endast för elever från de nordiska länderna, men senare, när undervisningen blivit fullt utbyggd, skulle elever även från andra länder mottagas i skolan. Vid överläggningarna hade enighet uppnåtts om Göteborg såsom den lämpligaste placeringsorten för hälsovårdshögskolan. Med hänsyn till det rådande ekonomiska läget i de nordiska länderna syntes det utsiktslöst att genomföra planen, för såvitt icke ansenliga bidrag kunde erhållas från annat håll. På grund härav utbad man sig ett besked, huruvida Kellogg Foundation vore villig att lämna ekonomiskt bidrag till uppförande av en nordisk hälsovårdshögskola.

Ett närmande gjordes även till Rockefeller Foundation, som också visade stort intresse för projektet. Chefen för Rockefeller Foundations europakon-tor sammanträffade i november 1949 med bl. a. generaldirektören i den svenska medicinalstyrelsen för att närmare diskutera planerna på en nordisk hälsovårdshögskola. Fondens representant framhöll, att, om medel från annat håll anskaffades till uppförande av en skolbyggnad, funnes stora

utsikter, att Rockefeller Foundation skulle bekosta viss utrustning samt viss del av driftkostnaderna vid skolan under de första åren. Han ansåg, att skolan åtminstone till en början borde stå öppen för studerande från alla länder och att undervisningen skulle bedrivas på engelska språket. Lärarna borde enligt hans åsikt rekryteras huvudsakligen från anglosaxiska länder. Skolan borde planeras för 50—60 elever per år. Kurser skulle givas för läkare, ingenjörer, sjuksköterskor, veterinärer och ev. tandläkare från skilda europeiska länder.

Dåvarande laboratorn vid statens institut för folkhälsan G. Vahlne ombads att utarbeta ett preliminärt förslag till hälsovårdshögskola efter de riktlinjer som här skisserats, och han erhöll sedermera svenska regeringens uppdrag att som sakkunnig biträda vid handläggningen av hithörande frågor.

Under det planeringsarbete som därefter påbörjades fördes förhandlingar med representanter för Göteborgs stad rörande frågan om en lämplig tomt för uppförandet av en högskolebyggnad. Förhandlingarna ledde till en utfästelse från stadens sida att kostnadsfritt upplåta en tomt om ca 35 000 m² för uppförande av erforderliga byggnader i närheten av Sahlgrenska sjukhuset och de planerade byggnaderna för de medicinsk-teoretiska institutionerna.

Planeringsarbetet hade sommaren 1950 nått så långt, att en tämligen exakt kostnadsberäkning kunde göras. Enligt förslaget skulle för hälsovårdshögskolan uppföras en huvudbyggnad innehållande undervisnings- och forskningsutrymmen, en fristående lokal för utställnings- och demonstrationsändamål, en administrationsbyggnad samt bostäder för elever, lärare och annan personal. Avsikten att ge skolan en internationell prägel kom till uttryck i undervisningsprogrammet, som företedde betydande avvikelser från nordiska akademiska traditioner. Tre typer av kurser planerades. En av dessa skulle leda till graden »master of public health» och en annan till »doctor of public health», båda avsedda för aspiranter på högre tjänster inom hälsovården. Dessutom skulle kurser givas för graden »bachelor of science in hygiene» och för graden »doctor of science in hygiene», vilka var avsedda för sådana elever utan medicinsk examen, som önskade studera någon speciell gren av »public health». Även kortare specialkurser i olika ämnen skulle anordnas. Det erforderliga antalet lärare och annan undervisningspersonal beräknades till 12 professorer, 15 docenter samt 27 assistenter och amanuenser. Den preliminära personalstaben upptog därjämte personal för tekniska och administrativa göromål till ett antal av sammanlagt 43. Byggnadskostnaderna beräknades till 3,2 miljoner dollar (ca 16 miljoner sv. kronor) och den årliga driftkostnaden till 642 000 dollar (ca 3,3 miljoner sv. kronor).

I juli 1950 besökte representanter för Rockefeller Foundation Sverige för att närmare diskutera frågan om inrättande av en hälsovårdshögskola i Norden. Från fondens sida förklarades nu — med ändring av de tidigare angivna riktlinjerna — att skolan borde vara avsedd endast för elever från de nor-

diska länderna och att även lärarna i första hand borde rekryteras från dessa länder. Vidare framfördes den tanken att verksamheten vid skolan skulle bedrivas i nära samarbete med den under utbyggnad varande medicinska högskolan i Göteborg och andra i staden befintliga eller planerade vetenskapliga institutioner med anknytning till verksamheten vid en hälsovårdshögskola. Därigenom skulle en avsevärd nedskärning kunna ske av de beräknade kostnaderna. Det beslöts, att en nordisk kommitté skulle tillsättas för att utforma ett förslag till en nordisk hälsovårdshögskola enligt de nu angivna, ändrade riktlinjerna för organisationen. Ett sammanträde mellan denna kommitté och representanter för Rockefeller Foundation var avsett att äga rum i augusti 1950. Detta sammanträde kom dock aldrig till stånd, beroende på det skärpta internationella läge, som uppkommit genom det på sommaren 1950 inledda Korea-kriget.

Även Världshälsovårdsorganisationen (WHO) hade visat intresse för den planerade skolan. I juni 1951 ägde ett sammanträde rum i Göteborg, i vilket deltog representanter för WHO, Rockefeller Foundation, de nordiska ländernas medicinalstyrelser, medicinska högskolan i Göteborg, Chalmers tekniska högskola och Göteborgs sjukhusdirektion. Vid sammanträdet diskuterades en med ledning av de senast givna riktlinjerna uppgjord ny organisationsplan för en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg. Enligt denna plan skulle samarbete bedrivas vid undervisning i mikrobiologi och socialmedicin med medicinska högskolan i Göteborg, vid undervisning i teknisk hygien med Chalmers tekniska högskola och vid undervisning i födoämneshygien med Svenska institutet för konserveringsforskning.

Förslaget innebar en avsevärd reducering av antalet fast anställda lärare och annan personal i förhållande till det första förslaget. Man enade sig också om att söka nedbringa kostnaderna för skolans uppförande och drift genom att i byggnadsprogrammet utesluta bostäder för elever och lärare. Byggnadskostnaderna beräknades nu till 1,6 miljoner dollar (ca 8,3 miljoner sv. kronor) och den årliga driftkostnaden till 125 000 dollar (ca 645 000 sv. kronor). Det beslöts att bidrag skulle sökas hos Kellog Foundation för att täcka hela byggnadskostnaden och hos Rockefeller Foundation för att bestrida hela den beräknade kostnaden för utrustning, 250 000 dollar (ca 1,3 miljoner sv. kronor). Hos båda fonderna skulle därjämte bidrag sökas till de tre första årens driftkostnader. Det förutsattes, att de nordiska länderna därefter ensamma skulle svara för driftkostnaderna. Skrivelser till fonderna med ansökan om bidrag avsändes i augusti 1951.

I november 1951 inkom från direktionen för Kellog Foundation en skrivelse, vari förklarades att ansökningen om bidrag vid dåvarande läge ej kunde bifallas. Därvid undanrycktes också villkoret för ett bidrag från Rockefeller Foundation. Planerna på en nordisk hälsovårdshögskola måste därför ställas på framtiden.

Som ovan nämnts hade WHO visat intresse för planerna på en nordisk hälsovårdshögskola. I juni 1952 hölls ett sammanträde i Köpenhamn mellan WHO-representanter och delegater från de nordiska medicinalstyrelserna,

varvid vissa riktlinjer uppdrogs för en nordisk kursverksamhet för hälsovårdstjänstemän. Enligt dessa riktlinjer borde verksamheten till en början inriktas på undervisning i hygien och socialmedicin för läkare, som innehade ledande ställningar inom hälsovården eller som avsåge att meritera sig för dylik verksamhet. WHO erbjöd sig att vid de första kurserna utbetala stipendier och reseersättning till kursdeltagarna samt att svara för kostnaderna för lärare vid kurserna. Uppläggningsprogrammet och frågor rörande verksamhetens organisation diskuterades vid några följande sammanträden, och *i augusti 1953 kunde den första kursen anordnas i Göteborg.*

Ansvaret för verksamhetens allmänna uppläggning, kursernas längd, val av huvudlärare, budgetfrågor etc. har åvilat en nordisk samarbetsgrupp. Denna har dock ej haft fasta medlemmar, utan medicinalstyrelserna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har utsett delegater för varje gång samarbetsgruppen behövt samlas. I stort sett har det dock varit samma personer som blivit utsedda, och karaktären av en för verksamheten ansvarig kommitté har därigenom säkrats. I avsikt att öka kontakten med de olika ländernas medicinalstyrelser och för att i övrigt sprida kännedom om verksamheten har samarbetsgruppen sammanträtt växelvis i de olika länderna (med undantag för Island). En lokal organisationskommitté i Göteborg har haft ansvaret för kursernas detaljplanering och genomförande.

Det ansågs viktigast att börja med undervisning för tjänsteläkare på det regionala planet och för aspiranter på sådana befattningar (förste provinssiälläkare, »amtslæge», »fylkeslege», länsläkare, stadsläkare, militärhygieniker etc.). Såväl WHO:s representanter som flertalet delegater har uttalat, att kurserna ej borde vara för korta. Å andra sidan hade man att räkna med, att kursdeltagarna torde ha svårt att vara borta från sina ordinarie arbeten någon längre tid. Man enades om en kurslängd av två månader. Om tre olika typer av sådana kurser anordnades, fann man att dessa tillsammans täckte det väsentliga av kursinnehållet vid redan befintliga hälsovårdshögskolor i England och Amerika.

1954 väckte WHO:s europakontor förslag om en kurs i hygien även för ingenjörer. En särskild kommitté har utarbetat förslag till en dylik kurs.

De tre typerna av *kurser för läkare* har i huvudsak följande innehåll:

Kurs av typ I. Kursen omfattar biostatistik, epidemiologi (fattat i den vidare anglo-amerikanska betydelsen), omgivningshygien, livsmedelshygien och hygien under fältförhållanden.

Kurser av denna typ har anordnats under månaderna augusti—september åren 1953 och 1954.

Kurs av typ II. Kursen omfattar fysiologisk hygien i vidsträckt bemärkelse och är indelad i följande fem avsnitt:

1. Den fysiologiska hygienens plats i samhällets och den enskildes hälsovård.
2. Klimathygien i allmänhet samt i bostäder och på arbetsplatsen.
3. Arbetsfysiologi och arbetshygien.

4. Olycksfallsprofylax.

5. Näringshygien.

Kurser av denna typ har givits under augusti—september åren 1955 och 1956.

Kurs av typ III. Temat för denna kurs är: de olika åldersgruppernas speciella hälsoproblem (inkl. mentalhygien och hälsoupptostran). Kursprogrammet upptar 6 avsnitt.

1. Allmänna frågeställningar. Bakgrund — definition — principer. (Demografi, morbiditet och mortalitet i olika åldersgrupper, genetik, mentalhygieniska principer, hälsoupptostrans mål och medel, gruppundersökningar etc.)
2. Hälsoproblem för moder och barn.
3. Skolhälsovård.
4. Hälsoproblem i ungdomsåren.
5. Speciella hälsoproblem i vuxen ålder.
6. Hälsoproblem i de högre levnadsåldrarna.

Dessutom behandlas en del medicinska vårdproblem, mer eller mindre gemensamma för de olika åldersgrupperna, samt principerna för rehabilitering.

Sådan kurs har hållits under augusti—september år 1957.

Kurser för ingenjörer har anordnats 1956 och 1957. Kurserna, som omfattat fyra veckor och hållits i augusti månad, har inriktats på vidareutbildning av sanitäringenjörer. Kurserna har varit uppdelade i två delar, en bakteriologisk-hygienisk-limnologisk och en mer tekniskt inriktad. Den första delen av kurserna har hållits i Göteborg och den senare delen i Köpenhamn.

Tyngdpunkten i undervisningen har varit *föreläsningar*, ofta följda av korta diskussioner. Dessutom har anordnats mer omfattande *diskussioner* antingen efter genomgången av ett visst avsnitt eller fristående med särskild inledare. I mindre omfattning har också förekommit *seminarier* med flera lärare och kursdeltagare som medverkande. I biostatistik och epidemiologi har stor vikt lagts vid *övningar* att lösa förelagda uppgifter. I undervisningen i fysiologisk hygien har *demonstrationer* av undersöknings- och mätningssapparater och övningar i handhavandet av desamma intagit en viktig plats. Demonstrationer i samband med *exkursioner* har utgjort en viktig del av undervisningen. Flertalet exkursioner har skett i Göteborg och närliggande städer. Dessutom har vissa kurser avslutats med en mer omfattande exkursion. 1953 och 1954 förekom sålunda tvådagarsexkursioner till Köpenhamn; 1955 och 1956 avslutades läkarkursen med en exkursion om tre dagar, också denna gång till Köpenhamn. 1957 års läkarkurs har avslutats med en veckas exkursion till Oslo.

För att vinna tillträde till en kurs skall anmälan göras till vederbörande medicinalstyrelse, som upprättar förslag till deltagare i kursen. Den lokala organisationskommittén beslutar därefter om fördelning av tillgängliga utbildningsplatser på de olika länderna. Varje år har ett 60-tal sökande anmält sig till läkarkurserna, medan endast ett 20-tal platser stått till förfo-

gande. 1954 erbjöds medicinalstyrelserna att i stället för en läkare sända en veterinär. Med anledning därav deltog detta år tre veterinärer (en från vardera Danmark, Finland och Sverige). Till ingenjörskursen anmälde sig år 1956 ett 40-tal och år 1957 närmare 60 sökande. Kursdeltagarnas fördelning på de olika länderna framgår av följande tablå:

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1953	5	4	1	5	5
1954	5	5	1	5	5
1955	2	5	1	6	6
1956 läkarkursen	5	5	1	5	5
1956 ingenjörskursen.....	5	5	—	5	5
1957 läkarkursen	4	4	1	5	6
1957 ingenjörskursen.....	5	5	—	5	5

Som ovan nämnts har kursverksamheten kunnat komma i gång och fortsätta sin verksamhet tack vare bidrag från WHO. Under åren 1953—1955 har emellertid de nordiska länderna svarat för kostnaderna för ett sekretariat i Göteborg. Även på andra sätt har länderna understött verksamheten. Viktigast är härvidlag att kursdeltagarna beretts förmånen av bibehållen lön (helt eller med vissa avdrag) under tjänstledighet för deltagande i kurserna. Från och med 1956 har emellertid WHO minskat sitt bidrag, vilket medfört att de nordiska länderna för 1956 och 1957 års kurser själva fått bära största delen av utgifterna. Man måste räkna med en fortlöpande minskning av bidragen från WHO och att dessa så småningom kommer att helt utebli med undantag möjligen för vissa elevstipendier.

Kap. II. Den Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning och direktiven för kommitténs arbete

Vid Nordiska rådets 1:a session i Köpenhamn år 1953 framlade herr Anders Pettersson i Dahl, Sverige, med instämmande av herrar Marius Buhl, Gustav Pedersen och Knud Thestrup, samtliga från Danmark, ett förslag angående nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område.²

Förslagsställaren anförde bl. a. följande. Inom hälso- och sjukvården torde för närvarande icke finnas något organiserat, genom bindande överenskommelser bekräftat samarbete mellan de nordiska länderna på det statliga planet. Det samarbete, som tid efter annan förekommit, hade varit av sporadisk art och vanligen avsett att lösa en aktuell situation. Det kunde emellertid förväntas, att det samarbete, som inletts mellan de hälsovårdande organen i de nordiska länderna, komme att avsätta vissa resultat. Några ansatser härtill hade visat sig lovande. Stora fördelar stode uppenbarligen

¹ Därav en sjuksköterska.

² Nordisk råd, 1. session 1953, sp. 825—828.

att vinna vid en mera planmässigt utbyggd samverkan på ifrågavarande område. Här som på andra fält skulle det större underlag, som Norden bildade, ge möjligheter till ökad specialisering på särskilda områden samt till en utjämning av resurser i lägen, då ett land vore särskilt ansträngt.

Förslagsställaren hemställde, att Nordiska rådet måtte besluta att rekommendera de nordiska ländernas regeringar att uppgöra ett program för nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område samt att förelägga Nordiska rådet detta program vid 1954 års session.

Genom enhälligt beslut den 19 februari 1953 rekommenderade Nordiska rådet regeringarna *att undersöka möjligheten för ett fortsatt samarbete mellan de nordiska länderna på hälsovårdsområdet och om möjligt framlägga en översikt häröver vid sessionen år 1954.*¹

Vid Nordiska rådets 2:a session i Oslo år 1954 förelåg de begärda översikterna från de danska, norska och svenska regeringarna.²

Den *danska regeringen* återopade en redogörelse av Sundhedsstyrelsen, vari anfördes bl. a. följande:

Med henblik på planerne om en nordisk hygiejneskole for uddannelse af ledende personale inden for sundhedsvæsenets forskellige grene vil det være bekendt fra Nordisk Råds første møde, at der på daværende tidspunkt hverken var mulighed for eller trang til en helårsskole med undervisning. Det første kursus har været afholdt, og deltagerne har været særdeles glade for, hvad de har modtaget på dette. Fra Danmark deltog 5 embedslæger. Det næste kursus er planlagt til efteråret 1954.

Man har nu modtaget meddelelse fra WHO om, at tilskuddet er blevet nedsat, og at yderligere nedskæring vil kunne ventes. På medicinaldirektørmødet i Stockholm d. 27 marts 1954 drøftedes dette forhold, og det blev fremhævet fra dansk side, at vi burde tilstræbe at opbygge kursus og den eventuelt senere mere permanente skole på rent fællesnordisk basis (der erindres om, at den oprindelige plan ikke var en rent nordisk skole, men en mere europæisk præget skole). Det danske synspunkt blev tiltrådt og man enedes om at foreslå de respektive landes regeringer og rigsdage bevillinger til fortsættelse af driften uden at regne med fast tilskud fra WHO. Et sådant tilskud vil dog stadig kunne ventes, men vil da naturligt indgå til dækning af uforudsete og ekstraordinære driftsudgifter, idet sådanne udgifter ikke vil kunne undgås i de første års forsøgsperioder.

Spørgsmålet om, hvorvidt der er behov for en egentlig hygiejneskole for de 5 nordiske lande, kan kun besvares på basis af de kommende års erfaringer med fortsatte kurser. Dersom den videre udvikling af disse kurser skulle gøre en permanent hygiejneskole motiveret eller påkrævet, må sundhedsstyrelsen for sit vedkommende udtrykke håbet om, at det må lykkes at overvinde de med projektet forbundne vanskeligheder af [såvel] økonomisk som administrativ art, som koordinering af det siden 1915 bestående kursus for embedslæger ved Københavns universitet og hygiejneskolen vil give.

I den av *norska regeringen* överlämnade översikten, som utarbetats av det norska Helsedirektoratet, anfördes följande:

På et område av den nordiske spesialutdannelse av medisinsk personell er det i løpet av 1953 skjedd en meget gledelig utvikling.

¹ Ib., sp. 242—249.

² Nordisk råd, 2. sesjon 1954, s. 710—738.

I flere år har de nordiske helsemyndigheter arbeidet med en plan om en nordisk høyskole som skulle ta sikte på å kvalifisere eller utdanne offentlige leger i høyere stillinger. På grunn av den økonomiske situasjon har det ikke vært mulig å realisere et forslag om en fast høyskole med de tilstrekkelige forskningsmuligheter. Det synes imidlertid rimelig fortsatt å arbeide med denne plan. En slik høyskole bør gi undervisning så vel til leger som til veterinærer, sykepleiersker og sosialkuratorer som arbeider i mer ledende stillinger i det offentlige helsevesen.

Efter att ha erinrat om den på hösten 1953 startade kursverksamheten för specialutbildning av ämbetsläkare i de nordiska länderna anförde Helse-direktoratet vidare:

Interessen for kurset var stor, såvel når det gjalt de muligheter som her bød seg for videre utdannelse som når det gjaldt muligheter for på denne måte å få kontakt med nordiske kolleger. Det er hensikten å avholde et slikt kurs hvert år, og etter hvert ta opp nye emner, slik at en gjennom en serie av kurser vil bli i stand til å gi undervisning til hele det område som offentlige leger i høyere stillinger bør beherske. Såfremt nødvendig bevilgning blir gitt, bør legekursene suppleres med tilsvarende kurs for veterinærer, ingeniører, sykepleiersker og sosialkuratorer.

Kursene er for en stor del muligjort gjennom frivillig arbeid som er utført av en lokal organisasjonskomité i Gøteborg, og de kommunale myndigheter i denne by har vist stor interesse for saken. De enkelte land har bevilget mindre bidrag til det sekretariat som utfører det løpende arbeid i forbindelse med kursvirksomheten. Bidraget fra Verdens Helseorganisasjon vil i de kommende år bli redusert gradvis, og det er da nødvendig at bidragene fra de nordiske land øker tilsvarende.

Det vil være meget ønskelig at det lovende arbeid som her er begynt, kan fortsette med sikte på etablering av en permanent nordisk høyskole for offentlig helsevirksomhet, og det vil være hensiktsmessig om de nordiske regjeringer nedsatte en felles komité for å legge konkrete planer for det fortsatte arbeid med denne sak.

Den *svenska regeringen* hänvisade till en av den svenska medicinalstyrelsen lämnad redogörelse. Bland olika lämpliga objekt för gemensamt nordiskt samarbete framfördes även här förslag om gemensam hygienisk utbildning av ämbetsläkare m. fl. I medicinalstyrelsens redogörelse anfördes bl. a. följande:

Medicinalstyrelsen vill — — — erinra om, att det sedan åtskilliga år föreligger förslag om en gemensam nordisk högskola för högre hälsovårdstjänstemän, i första hand för förste provinsialläkare och med dem jämställda hälsovårdsadministratörer. Det har — på grund av bristande medel — visat sig omöjligt att realisera ett förslag om en fast utbildningsanstalt med en därtill knuten forskningsverksamhet. Denna tanke synes enligt medicinalstyrelsens uppfattning likväl värd att ytterligare övervägas. Hälsovårdshögskolan borde ge undervisning såväl åt läkare som åt ledande tjänsteveterinärer, sanitetsingenjörer och ledande distriktsköterskor liksom också åt vissa socialtjänstemän o. s. v. Den fortsatta utredningen om en sådan högskola bör framför allt ta upp de ekonomiska frågorna till behandling.

Sedan även medicinalstyrelsen redogjort för den i Gøteborg i samarbete med WHO bedrivna nordiska kursverksamheten, anfördes vidare:

Som nämnts har kursen liksom arbetsgruppens sammanträden hittills finansierats av WHO. Detta bidrag kommer nu att successivt minskas för att efter några år helt upphöra. Det torde därför vara angeläget att finna former för en fortsatt finansiering av verksamheten, intill dess frågan om en nordisk högskola bringats till avgörande.

Medicinalstyrelsen, som finner, att den högre hälsovårdsundervisningen är ett mycket lämpligt objekt för internordiskt samarbete, får föreslå, att de ovan berörda problemen rekommenderas till fortsatt, skyndsamt utredning genom de berörda regeringarnas försorg.

När Nordiska rådet vid samma session den 16 augusti 1954 behandlade frågan om samarbete mellan de nordiska länderna på hälso- och sjukvårdsområdet antogs enhälligt följande rekommendation (nr 12):¹

Det Nordiske Råd henstiller till regjeringene å utarbeide konkrete planer for det fortsatte arbeid med felles utdanning av høyere tjenestemenn i offentlig helsevirksomhet.

Vid Nordiska rådets 3:e session i Stockholm 1955 anmäldes i anslutning till nämnda rekommendation, att företrädare för regeringarna i de till rådet anslutna länderna vid sammanträde i Oslo den 17 augusti 1954 enats om att *Sverige skulle vara koordinerande land i denna fråga.*

Inom det svenska inrikesdepartementet utarbetades därefter en promemoria angående tillsättande av en internordisk kommitté för att planlägga det fortsatta nordiska samarbetet för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän.

Efter en sammanfattande redogörelse för tidigare förslag om inrättande av en nordisk hälsovårdshögskola och om den sedan 1953 bedrivna nordiska kursverksamheten i Göteborg anfördes i promemorian följande:²

Inom det svenska inrikesdepartementet har frågan om de lämpliga formerna för ett fortsatt nordiskt samarbete för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän varit föremål för överläggningar. Man har därvid, med utgångspunkt från den samstämmighet i uppfattningen om behovet av konkreta planer för den fortsatta verksamheten, som kommit till uttryck i olika sammanhang, ansett, att syftet bäst skulle främjas genom att för frågans fortsatta behandling tillsätta en kommitté med representanter för Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

En sådan kommitté borde t. ex. undersöka de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna för såväl en fortsatt, vidgad kursverksamhet för olika grupper av hälsovårdstjänstemän som de allmänna förutsättningarna för organiserandet av en gemensam nordisk hälsovårdshögskola. Kommittén förutsättes vidare utarbeta ett konkret förslag till organisation av en sådan skola jämte skissritningar till institutionsbyggnad. Även frågan om skolans förläggning borde upptagas till behandling av kommittén. Vid diskussion av Göteborg som förläggningsalternativ, vilket har förordats såväl vid det nordiska medicinalchefsmötet i Oslo 1952 som av Danmarks, Norges och Sveriges medicinalchefer vid den första kursens invigning i Göteborg, bör kommittén samråda såväl med Göteborgs universitet som Chalmers tekniska högskola och Göteborgs stad. Kommitténs betänkande avses skola ligga till grund för det fortsatta studiet av projektet. Med hänsyn till den begränsade tid under vilken Världshälsovårdsorganisationen kan förväntas lämna bidrag till den nuvarande kursverksamheten och med hänsyn till Nordiska rådets

¹ Nordisk råd, 2. sesjon 1954, s. 957.

² Nordiska rådet, 3:e sessionen 1955, s. 471—472.

uttalanden vore det värdefullt om kommittén kunde bedriva sitt arbete så skyndsamt som möjligt.

Kommittén kunde förslagsvis bestå av två ledamöter från vart och ett av de nordiska länderna. Kommittén synes böra biträdas av en sekreterare. Framställning om medel härför liksom för kommitténs arbete i övrigt torde få göras av kommittén hos de berörda ländernas regeringar.

Därest Island ej skulle anse sig kunna delta i kommitténs arbete med en delegation, vore det likväl synnerligen önskvärt om Island, såsom skett t. ex. inom den nordiska farmakopénämnden, ville följa kommitténs arbete och framföra sina synpunkter genom en observatör.

Sedan de synpunkter och förslag, som innefattades i promemorian, delgivits regeringarna i de övriga nordiska länderna, hade till det svenska utrikesdepartementet ingått meddelanden, att Danmark, Finland och Norge vore beredda att delta i den föreslagna kommittén. Därefter har inom varje land utsetts de ledamöter och experter i kommittén, som angivits i ingressen till detta betänkande. Några mera detaljerade direktiv utöver de synpunkter och förslag, som anförts i det svenska inrikesdepartementets promemoria, har icke lämnats.

Kap. III. Organisationen av hälsovårdsväsendet i Norden. Arbetsuppgifter och kompetenskrav för högre befattningshavare inom hälsovården

Hälsovårdsfrågorna i de nordiska länderna handläggas i princip på tre olika administrativa plan: det centrala, det regionala och det lokala planet. Beträffande flertalet hälsovårdsfrågor fungerar såsom central myndighet i Finland, Island och Sverige medicinalstyrelsen, i Danmark Sundhedsstyrelsen och i Norge Helsedirektoratet. Regionen omfattar i Norge ett fylke samt i Finland och Sverige ett län (för Sveriges del, beträffande vissa frågor, även ett landstingsområde). De största städerna bildar dock i hälsovårdshänseende egna regioner. Regionerna är uppdelade i lokala distrikt, som ansluter sig till kommunindelningen. Danmark är i hälsovårdshänseende indelat i distrikt (»lægekredse»), vilka har en jämförelsevis självständig hälsovårdsadministration; endast relativt få hälsovårdsärenden handläggas i Danmark på länsplanet (amtet). Island skiljer sig såtillvida från de övriga länderna, att där icke finns någon regional instans mellan medicinalstyrelsen och de lokala hälsovårdsmyndigheterna.

I det följande ger kommittén en översikt över den personella organisationen på hälsovårdsområdet i de olika nordiska länderna. Översikten innefattar en redogörelse för de viktigaste arbetsuppgifterna för olika slag av högre hälsovårdstjänstemän. Därjämte redovisas de krav på teoretisk eller praktisk utbildning, som kan vara föreskrivna för behörighet till befattningar inom hälsovården. Upplysning lämnas även om förefintliga utbildningsmöjligheter för hälsovårdstjänstemän av olika kategorier inom varje land.

Tjänsteläkare

Danmark

I Danmark uppgår antalet egentliga tjänsteläkare — »embedslæger» — till 68, var och en med ett regionalt avgränsat verksamhetsområde (»lægekreds»). Av dessa läkare är 67 statsanställda, medan en — stadsläkaren i Köpenhamn — är kommunalanställd. Därutöver tillkommer landsläkaren på Färöarna och landsläkaren på Grönland. Av nyssnämnda 67 anställda tjänsteläkare är 22 »amtslæger», vilket innebär, att de vid sidan av sin uppgift såsom »kredslæger» fullgör vissa i deras instruktion närmare angivna, för amtet gemensamma hälsovårdsuppgifter. Bortsett därifrån föreligger icke någon skillnad i arbetsuppgifterna mellan en »amtslæge» och en »kredslæge». Invånareantalet inom dessa läkares verksamhetsområden varierar mellan 30 000 och 250 000.

De danska ämbetsläkarnas arbetsuppgifter finns i huvudsak angivna i en den 31 mars 1915 utfärdad instruktion. Bland de viktigaste arbetsuppgifterna må nämnas följande.

Ämbetsläkaren är representant för Sundhedsstyrelsen i sitt verksamhetsområde och utövar i denna egenskap tillsyn över »medicinalpersonalen» inom området såsom läkare, tandläkare, apotekare, barnmorskor, sjuksköterskor och massörer. Han tjänstgör såsom sakkunnig rådgivare åt domstolar och statliga eller kommunala myndigheter inom distriktet (»amtslægen» har motsvarande uppgift i förhållande till länets myndigheter). Ämbetsläkaren är skyldig att hålla Sundhedsstyrelsen underrättad om alla förhållanden, som är av betydelse för den allmänna hälsovården, samt att till styrelsen avge regelbundna tjänsterapporter. Han skall övervaka hälsotillståndet i distriktet, tillse att icke någon obehörig utövar verksamhet såsom läkare, tandläkare eller barnmorska samt övervaka handeln med gifter och läkemedel. Det åligger vidare ämbetsläkaren att utöva tillsyn över olika anstalter och inrättningar inom distriktet såsom sjukhus, sanatorier, skolor, ålderdomshem, arbetsanstalter och fängelser. En viktig och omfattande uppgift är att övervaka de hygieniska förhållandena, som berör exempelvis vattenförsörjning, avlopp, livsmedelstillverkning och handel med livsmedel.

Ämbetsläkaren är medlem av samtliga epidemi- och karantänkommissioner i distriktet. Han är dessutom auktoriserad »retslæge» och i denna egenskap skyldig att bl. a. utföra sinnesundersökningar, som begäres av domstolar i distriktet.

Såsom kompetenskrav för tillträde till en befattning såsom ämbetsläkare i Danmark gäller, att sökanden genomgått en för aspiranter på sådana befattningar vid Köpenhamns universitet sedan år 1913 anordnad kurs och bestått de för denna kurs fastställda examensproven (»embedslægeeksamen»). För examen erfordras därjämte viss praktik. Bestämmelser om denna examen har senast utfärdats genom en kungl. förordning av den 6 maj 1954. Kursundervisningen och examinationen ombesörjes av en till den medi-

cinska fakulteten vid universitetet knuten kommission med professorn i hygien såsom ordförande. I kommissionen ingår representanter för Sundhedsstyrelsen.

Kursen hålles vartannat år och pågår fyra månader, inräknat den tid som åtgår för examinationen. Undervisningen består av dels obligatoriska, dels frivilliga kurser. De förstnämnda omfattar 425 undervisningstimmar, vilka under den senaste kursen fördelats på nedan angivna ämnen enligt följande:

Hygien och socialmedicin	125 tim.
Medicinalrätt och -administration	85 *
Socialmedicinsk organisation	30 *
Rättsmedicin	60 *
Rättspsykiatri	45 *
Infektionspatologi och -epidemiologi	30 *
Venerologi	10 *
Exkursioner	40 *

Specialkurser hålles i medicinsk statistik (biometri och epidemiologisk statistik), arbetshygien och barnårens hygien. En särskild kurs för skol-läkare, omfattande två veckor, var år 1956 infogad i kursprogrammet.

För att erhålla anställning såsom ämbetsläkare fordras emellertid, utöver de formella kompetenskraven, att vederbörande skaffat sig en mångårig erfarenhet såsom lasarettsläkare eller privatpraktiserande läkare.

Finland

I vart och ett av landets nio län finns en länsläkare och i de flesta länen även en biträdande länsläkare.

Det åligger länsläkaren bl. a. att övervaka den allmänna hälso- och sjukvården i länet, att såsom sakkunnig biträda länsstyrelsen vid behandling av hälso- och sjukvårdsärenden och att tillhandagå myndigheter med utlåtanden samt kommuner och allmänheten med råd i hälsovårdsfrågor. Länsläkaren skall särskilt verka för förebyggandet och bekämpandet av smittosamma sjukdomar. Hans ämbetsåligganden omfattar vidare skyldighet att verkställa undersökningar och inspektioner inom länet och att utföra rättsmedicinska obduktioner. Länsläkaren har tillsyn över stads- och kommunalläkare samt över andra i länet praktiserande läkare ävensom över länets tandläkare, apotekare och deras biträden, hälsosystrar, barnmorskor etc.

Biträdande länsläkaren åligger att under länsläkarens frånvaro handha på denne ankommande löpande ärenden samt att för övrigt utföra vissa i fastställd arbetsfördelning angivna arbetsuppgifter.

Såsom formellt kompetensvillkor för länsläkare gäller endast, att han blivit förklarad för legitimerad läkare. Vid bedömandet av meriteringen för en sådan tjänst fästes dock särskild vikt vid vederbörandes kunskaper och erfarenhet i frågor, som berör den allmänna hälsovården. Aspiranter på länsläkartjänster bör dessutom ha genomgått särskild utbildning i rättsmedicin. Flera av de nuvarande innehavarna av dessa tjänster har bedrivit specialstudier inom området för »public health» i USA.

Under länsläkarna lyder ett antal stadsläkare och kommunalläkare. Två eller flera kommuner kan ha en gemensam kommunalläkare. I städerna och i de större landskommunerna kan flera stads- respektive kommunalläkare finnas. Den 1 januari 1956 var stads- och kommunalläkarnas antal ca 420. I några större städer har stadsläkaren en självständig ställning som motsvarar länsläkarnas. Enligt gällande reglemente för den allmänna läkarvården ingår i stadsläkarnas och kommunalläkarnas skyldigheter bl. a.

att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt de omständigheter som kan inverka på området sanitära förhållanden,

att i ärenden, som rör den allmänna hälso- och sjukvården, tillhandagå vederbörande myndigheter med råd och upplysningar,

att förebygga utbrott av smittosamma sjukdomar och bekämpa spridning av sådana sjukdomar samt

att övervaka inom distriktet verksamma hälsovårdssystrar, sjuksköterskor, barnmorskor m. m.

Några särskilda kvalifikationskrav utom läkarkompetens är icke uppställda för erhållande av befattning såsom stadsläkare eller kommunalläkare. Stadsläkartjänsterna i de större städerna besättes dock endast av läkare med teoretisk och praktisk erfarenhet av hälsovårdsarbete.

Island

Landet är indelat i 55 provinsialläkardistrikt. I 43 av dessa distrikt, med ett invånareantal i varje distrikt av 1 000—2 000, finns icke någon annan läkare än provinsialläkaren. I dessa distrikt är provinsialläkaren i huvudsak sysselsatt med sjukvård. Provinsialläkaren är självskriven ledamot av hälsovårdsnämnden. Endast i två distrikt, Reykjavik och Akureyri, överstiger invånarantalet 10 000, och i dessa två distrikt ägnar sig provinsialläkaren huvudsakligen åt frågor som berör den allmänna hälsovården. Provinsialläkaren i Akureyri är dock skyldig att ombesörja sjukbesök inom sitt distrikt utanför staden.

Några formella kompetenskrav utöver läkarutbildning är ej föreskrivna för någon av provinsialläkartjänsterna.

Norge

I varje norskt landsfylke, tillsammans 18 stycken, finns en »fylkeslege» och i envar av de 13 största städerna (däribland Oslo och Bergen som utgör egna fylken) stadsfysici med arbetsuppgifter som motsvarar fylkesläkarens. Det totala antalet på »länsplanet» verksamma läkare i Norge utgör sålunda och beräknas också för den närmaste framtiden komma att utgöra 31. Lönen till ifrågavarande läkare, vilka utnämnes av Kungl. Maj:t, bestrides till hälften av staten och till hälften av fylket resp. staden.

Gällande författningar innehåller icke några speciella kompetensvillkor utöver vanlig läkarutbildning för fylkesläkare och stadsfysici. Vid utnämning till dylik befattning fästes dock i praktiken stor vikt vid om sökanden genomgått kurser vid exempelvis någon amerikansk eller engelsk »school of

public health» eller vid de av Helsedirektoratet i Norge anordnade speciella kurserna i »offentlig helsearbeid for leger» (se nedan). För meritering till befattningarna kräves också i praktiken att vederbörande kan åberopa tidigare tjänstgöring såsom distrikts- eller stadsläkare, klinisk praktik eller tjänstgöring vid den centrala hälsovårdsadministrationen.

I 22 medelstora och mindre städer finns stadsläkare, av vilka 9 är heltidsanställda. Lönen till stadsläkare utgår med en tredjedel av statsmedel, medan återstoden erlägges av staden. I övrigt är landet indelat i 370 läkaredistrikt, vardera omfattande en eller flera kommuner. Distriktens folkmängd varierar mellan 800 och 32 000 invånare. I varje sådant distrikt finns en distriktsläkare med arbetsuppgifter närmast motsvarande provinsialläkarnas i Sverige (se nedan).

Några särskilda meriter utöver läkarkompetens erfordras icke för att vinna anställning såsom stads- eller distriktsläkare.

Det norska Helsedirektoratet anordnar emellertid sedan år 1948 årligen kurser i »offentlig helsearbeid for leger». Vid kurserna, som pågår från september till jul, beredes plats för 20 läkare, företrädesvis tjänsteläkare. Kursen, som avslutas med examen, är avgiftsfri. Undervisningen ges i form av föreläsningar, seminarier, demonstrationer och exkursioner och omfattar 500 timmar. För undervisningen, som koordineras av en huvudläkare, anlitas olika speciallärare.

Den senaste kursen omfattade undervisning i följande ämnen:

Statistik	ca 60 tim.
Epidemiologi	» 76 »
Tuberkulos	» 30 »
Veneriska sjukdomar	» 2 »
Mödra- och barnavård	» 40 »
Psykatri	» 33 »
»Yrkesvalghemmede»	» 44 »
Yrkeshygien	» 46 »
Omgivningshygien	» 65 »
Näringsmedelshygien	» 22 »
»Sosiale trygder»	» 11 »
Generell administration och medicinalförfattningar ..	» 55 »

Sverige

I Sverige finns en befattning såsom förste provinsialläkare i varje län, eller sammanlagt 24 befattningar. Inom varje län finns jämväl en biträdande förste provinsialläkare. Dennes uppgifter begränsar sig emellertid till att vid förfall för förste provinsialläkaren handlägga göromål som ej tål uppskov. I de fem största städerna, vilka ej ingår i landstingen, fullgör förste stadsläkaren i huvudsak samma uppgifter som en förste provinsialläkare.

Förste provinsialläkaren företräder medicinalstyrelsen i länet. I denna egenskap övervakar han det civila medicinalväsendet i länet och den där anställda medicinalpersonalen samt leder och övervakar det hygieniska arbetet i olika avseenden. En sida av detta arbete är omgivnings- (miljö-)

hygien: vatten, avlopp, bostäder, livsmedelshygien, renhållning m. m. — allt frågor, som i första hand åvilar primärkommunerna (hälsovårdsnämnderna). En annan sida är den förebyggande vården, som till stor del handhåves av landstingen; i detta avseende har förste provinsialläkaren översynen över mödra- och barnavården, den psykiska barna- och ungdomsvården samt dispensärvården. En av förste provinsialläkarens viktigaste uppgifter är förebyggandet och bekämpandet av smittosamma sjukdomar. Han måste ofta personligen leda det epidemiologiska arbetet. Han skall vidare utöva viss tillsyn över den slutna sjukvården i länet, särskilt olika slag av mindre sjukvårdsanstalter, förlossningshem, brunn- och badanstalter m. fl. Dessutom åligger honom att i viss ordning visitera apoteken i länet. Förste provinsialläkaren skall väl känna de socialmedicinska förhållandena i sitt län och där befintliga anstalter för sociala ändamål, såsom ålderdomshem, barnhem, barnkolonier, alkoholistanstalter, anstalter för döva, blinda och sinneslöa m. fl. På detta område tages hans sakkunskap ständigt i anspråk av länsstyrelse, landsting och kommuner.

Förste provinsialläkaren är länsstyrelsens rådgivare i hälsovårdsärenden. Han är också skyldig att närvara vid sammanträden med landstingens hälso- och sjukvårdsberedning, och landstingen anlitar i allt större utsträckning förste provinsialläkaren såsom sakkunnig i hälsovårds- och sjukvårdsfrågor.

Till sist må nämnas, att förste provinsialläkaren är skyldig att mottaga förordnande som besiktningsläkare för minderåriga arbetare enligt arbetarskyddslagen samt att inspektera vissa till skolorna hörande inrättningar såsom skolbad, skolkök och lokaler för skolbarnsbespisning.

Förste provinsialläkarens arbetsuppgifter är för närvarande så omfattande, att det knappast är möjligt för en enda befattningshavare att bemästra dem alla. Med hänsyn härtill har medicinalstyrelsen väckt ett förslag om inrättande av fasta tjänster såsom biträdande förste provinsialläkare, till en början i några län. Ett förslag om en omorganisation av hälsovårdsarbetet på det regionala planet, syftande till en förstärkning av den för länets hälsovårdsfrågor ansvariga personalen, torde också vara att förvänta från 1954 års kommitté för översyn av hälso- och sjukvården i riket.

För behörighet till tjänster såsom förste provinsialläkare fordras 8 månaders tjänstgöring vid sjukvårdsinrättning och 3 års praktik såsom provinsialläkare eller motsvarande. Dessutom kräves, att läkaren fullgjort speciella studier i bl. a. hälsovårdslära och att han inhämtat noggrann författningskunskap på de områden, som faller inom förste provinsialläkarens tjänsteverksamhet.

Den teoretiska utbildning som sålunda kräves för behörigheten inhämtas för närvarande vid en s. k. ämbetsläkarekurs, som ungefär vart tredje år anordnas vid statens institut för folkhälsan. Deltagarantalet brukar vara begränsat till 10—15 läkare, vilka efter ansökan utses av medicinalstyrelsen. Kursen är avgiftsfri. Tjänsteläkare, som deltar i kursen, åtnjuter för beivrande av kursen tjänstledighet med oavkortad lön.

Den senaste ämbetsläkarekursen hölls år 1955 och pågick ca 45 dagar. Den omfattade 149 timmars föreläsningar samt 13 timmars seminarieövningar jämte inspektionsövningar och demonstrationer.

Kursens innehåll framgår av följande sammandrag av kursplanen:

Undersökning och kontroll av apotek	14 tim.
Statistik	10 »
Medicinsk medborgarkunskap	10 »
Medicinalväsendets organisation	16 »
Författningar rörande slutet kroppssjukvård samt slutet och öppen sinnessjukvård	9 »
Landstingens socialmedicinska verksamhet	15 »
Renhållning, desinfektion, skadeinsekter, rättbekämpning m. m.	11 »
Bostadshygien	14 »
Vatten och avlopp	11 »
Livsmedelshygien	6 »
Fältepidemiologi	10 »
Yrkeshygien	6 »
Socialvård	13 »

För fullgörandet av mer lokalt begränsade, allmänna hälso- och sjukvårdsuppgifter finns i Sverige provinsialläkare, stadsläkare samt köpings- och municipalläkare. Antalet provinsialläkare uppgår till ca 600 samt antalet stads-, köpings- och municipalläkare till ca 250.

Provinsialläkare åligger att inom sitt distrikt utöva närmaste inseedet över den allmänna hälso- och sjukvården. Ifråga om hälsovården kan särskilt nämnas, att provinsialläkaren enligt gällande läkarinstruktion skall taga kännedom om befolkningens levnadssätt, beskaffenheten av bostäder, vatten och födoämnen samt barnens vård och fysiska fostran m. m. Han är vidare skyldig att tillhandagå myndigheter med råd och upplysningar i hälsovårds- och sjukvårdsfrågor. Han skall tillse, att de för allmänna hälsovården meddelade föreskrifterna iakttages och söka rätta till försummelser i dessa avseenden och undanröja sanitära missförhållanden. Enligt gällande epidemiologi är provinsialläkaren skyldig att, då smittosam sjukdom utbrutit i distriktet, vidtaga vissa åtgärder till förekommande av sjukdomens utbredning. Vidare bör han genom tjänsteresor undersöka hälsovårdsförhållandena inom sjukvårdsinrättningar och andra vårdanstalter samt skolor; det åligger honom bl. a. att minst vart tredje år företaga resor till sådana delar av distriktet, där han under de senaste tre åren ej varit i tillfälle att göra iakttagelser rörande den allmänna hälsovården.

För stadsläkarna gäller enligt läkarinstruktionen den generella föreskriften, att de skall ägna »sorgfällig uppmärksamhet åt den allmänna hälso- och sjukvården i staden». Stadsläkaren eller, där flera sådana är antagna, förste stadsläkaren skall vara ledamot av stadens hälsovårdsnämnd. I denna egenskap åligger det honom att hos nämnden anmäla sanitära missförhållanden i staden och föreslå åtgärder däremot. Han skall vidare på anmo-

dan av nämnden avge utlåtanden i sanitära frågor och deltaga i besiktningar. Stadsläkaren är i allmänhet chef för den under hälsovårdsnämnden lydande personalen. Vid epidemier har stadsläkaren att fullgöra viktiga funktioner för att hindra spridning av smittan.

De hälsovårdande uppgifternas betydelse för olika städer varierar emellertid avsevärt, beroende framför allt på samhällets storlek men även på dess sociala struktur m. m. För stadsläkaren i de 20—25 största städerna intager de hälsovårdande uppgifterna en helt dominerande plats. För de något mindre städernas del torde man generellt kunna säga, att stadsläkarens sysselsättning fördelar sig på hälsovård och sjukvård till ungefär lika delar. I de små städerna åter tages stadsläkarens arbetstid till största delen i anspråk för sjukvården.

För behörighet till befattning såsom provinsialläkare samt stadsläkare och därmed jämställd tjänsteläkare fordras minst 8 månaders tjänstgöring vid sjukvårdsinrättning. Särskilda kompetenskrav gäller för förste stadsläkarna i de fem största städerna. För erhållande av tjänst såsom stadsläkare i övriga större städer fordras regelmässigt — även om uttrycklig föreskrift därom saknas — att sökanden har viss praktik såsom tjänsteläkare eller specialutbildning inom hygien och socialmedicin.

I Sverige meddelas särskild utbildning i socialmedicin och hygien vid s. k. tjänsteläkarkurser, vilka är avsedda för provinsialläkare och därmed jämställda tjänsteläkare. Kurserna, som är frivilliga och avgiftsfria, anordnas vid statens institut för folkhälsan. Kurserna pågår under en tid av omkring sex veckor och omfattar ungefär 150 föreläsningstimmar och 30 timmars demonstrationer. Vid kurserna ges undervisning i bl. a. följande ämnesgrupper: medicinal- och hälsovårdslagstiftning, socialförfattningar, socialvård, mödra- och barnavård, skolhygien, distrikts- och dispensärvård, allmän hygien, epidemiologi, bostads- och yrkeshygien, livsmedelshygien, näringslära samt mental- och sexualhygien.

Tjänsteveterinärer

Danmark

Under det danska Veterinærdirektoratet lyder 7 veterinärspektörer och 16 »kredsdyrlägar» med huvudsaklig uppgift att bekämpa smittosamma sjukdomar bland husdjuren samt 9 veterinärspektörer för kött- och mjölkkontrollen. För livsmedelskontrollen finns vidare kommunalt anställda veterinärer — »stadsdyrlägar» eller »kommunedyrlägar» — till ett antal av ca 70. För köttkontrollen vid de auktoriserade exportslakterierna finns inrättade befattningar, sammanlagt 78 stycken, såsom »overdyrlägar», vilka lyder under det danska Landbruksministeriet.

För behörighet till nämnda befattningar inom det danska veterinärväsendet finns icke några formella kompetenskrav uppställda utöver veterinär-

examen. Emellertid anordnar sedan år 1952 Den kgl. veterinär- og landbohøjskole årligen en särskild kurs för vidareutbildning av veterinärer. Till varje kurs antages, efter ansökan, högst 10 deltagare. Undervisningen omfattar följande ämnen:

1. Bakteriologi och bakteriologisk teknik. Mer ingående utbildning i bakteriologisk teknik och diagnostik med omfattande laboratorieövningar. Vid examen skall den diagnostiska bakteriologins teknik behärskas. Examinationsarbetet innefattar uppgifter med »blandingsinficerade materialer».
2. Livsmedelskontroll och livsmedelshygien. Specialutbildning varvid särskild vikt fästes vid det laboratoriemässiga kontrollarbetet av alla — även konserverade — livsmedel. (För undervisningen på slakterilaboratoriet har anställts en ingenjör med specialutbildning inom industriell livsmedelstillverkning.)
3. Allmän hygien — inom alla avsnitt av betydelse för tjänsteveterinärens arbete.
4. Patologisk anatomi och histologi, särskilt med hänsyn till de rättsliga och kontrollmässiga funktioner, som åvilar tjänsteveterinärerna. Undervisningen syftar till att ge kursdeltagarna erforderlig utbildning för att kunna fungera såsom laboratorieföreståndare vid »den offentlige hygiejnes» kontrolllaboratorier.

Vid kursen medverkar såsom undervisningspersonal 2 professorer, 2 amanuenser, 2 vetenskapliga assistenter, 1 lektor, 1 stadsveterinär och 2 laboratorieföreståndare. Kursen pågår under 5 månader med en undervisningstid av 38—40 timmar i veckan.

Finland

Landets högsta veterinära myndighet är lantbruksministeriets veterinäravdelning, till vilken hör bl. a. en livsmedelshygienisk byrå. Den veterinära organisationen omfattar i övrigt förste stadsveterinärer i de tre största städerna, distriktsveterinärer till ett antal av 68, stads- eller köpingsveterinärer till ett antal av 41 samt kommunala veterinärer till ett antal av 100. Inom kommunala eller privata slakteriinnrättningar finns dessutom särskilt anställda veterinärer för den hygieniska köttkontrollen. I en del fall utgör detta uppdrag endast en bisyssla.

En statlig kommitté är för närvarande sysselsatt med att utarbeta ett förslag till vissa ändringar i landets veterinära fältorganisation.

För behörighet till tjänst såsom distriktsveterinär fordras att vederbörande avlagt distriktsveterinärexamen, vilken förvärfvas efter genomgång av en fyra veckors kurs, omfattande bl. a. 12 timmars undervisning i livsmedelshygien. Till kursen, som i allmänhet anordnas en gång om året, kan högst 10 deltagare få tillträde. Företräde ges därvid åt veterinär, som under minst ett års tid utövat veterinärverksamhet.

Tjänst såsom stads- eller köpingsveterinär är förenad med uppdraget att vara chef för samhällets livsmedelslaboratorium, försåvitt icke en särskild tjänst inrättats för detta uppdrag. För att erhålla befattning såsom stads-

eller köpingsveterinär bör vederbörande ha avlagt livsmedelshygienikerexamen, vilken anordnas av lantbruksministeriets veterinäravdelning. Vid examen anställs förhör i följande ämnen:

1. Förfarandet vid livsmedelsundersökningar och laboratorieteknik.
2. Livsmedelshygien (livsmedlens produktion, framställning, behandling, transport och fördelning).
3. Stadsveterinärens förvaltningsuppgifter.
4. Lagstiftningen angående livsmedel.

Såsom villkor för att få deltaga i examensproven gäller att examinandena genomgått en 6 veckors praktisk övningskurs. Dess ändamål är att göra vederbörande praktiskt förtrogen med de vid examen förekommande frågorna. Kursdeltagarna biträder vid inspektion och undersökning av livsmedel samt vid annan tjänsteverksamhet, som åvilar stadsveterinären. Kursen omfattar vidare praktisk tjänstgöring vid mejeri och fabrik för köttprodukter.

För tillträde till kommunala veterinärtjänster finns icke uppställda några kompetensfordringar utöver vanlig veterinärutbildning.

Om i kommun verkställs kött- eller mjölkkontroll, bör vid anställning av kommunalveterinär dock tillses, att denne erhållit specialutbildning, som gör honom kompetent att leda nämnda kontrollverksamhet.

Island

På Island finns sammanlagt tio veterinärer, varav en överveterinär och sju distriktsveterinärer. Överveterinären är tjänsteveterinär i Reykjavik och har därjämte överinseende över veterinärväsendet i hela landet. Distriktsveterinärens ämbetsåligganden omfattar bl. a. bekämpandet av smittosamma husdjursjukdomar och kontrollen över de animaliska livsmedlen. Någon utbildningsanstalt för veterinärer finns icke i landet. Flertalet av de isländska veterinärerna har förvärvat sin utbildning i Danmark. För erhållande av tjänst såsom distriktsveterinär fordras endast att vederbörande avlagt examen vid någon mera känd utbildningsanstalt för veterinärer.

Norge

I Norge finns enligt en lag av år 1948 inrättade ämbeten såsom »fylkesveterinærer». För närvarande finns i landet endast tre sådana ämbeten, ett för Nordnorge, ett för Trøndelag, Møre och Romsdal samt ett för Östnorge. Fylkesveterinären har att öva tillsyn över veterinärväsendet inom sitt område och skall därvid särskilt övervaka det planmässiga bekämpandet av smittosamma husdjursjukdomar samt den animaliska livsmedelskontrollen.

Norge är vidare indelat i veterinärdistrikt, som kan bestå av en eller flera kommuner. Det förekommer också, att en kommun är delad i två eller flera veterinärdistrikt. I varje distrikt finns en distriktsveterinär. I hans huvuduppgifter ingår — förutom att bistå befolkningen med veterinär assistans — att vidtaga åtgärder för bekämpandet av smittosamma sjukdomar bland

husdjuren, att bedriva upplysningsverksamhet rörande husdjurssjukdomar och att verka för förbättrad veterinär hygien och livsmedelshygien.

Någon särskild utbildning utöver veterinärexamen erfordras icke för att bli distriktsveterinär. Norges veterinærhøgskole brukar emellertid varje år anordna en kurs för distriktsveterinärer och privatpraktiserande veterinärer. Kursen, som pågår under ca en månad, siktar till att ge deltagarna en orientering om de modernaste rönen på veterinärmedicinens område.

Sverige

I varje län finns en länsveterinär, eller sammanlagt 24 befattningar. I Stockholm fullgör förste stadsveterinären i tillämpliga delar länsveterinärens åligganden.

Länsveterinären har att utöva tillsyn över den allmänna hälso- och sjukvården bland husdjuren och över den animala födoämneskontrollen inom länet. Han skall vidare övervaka den veterinära personalen i länet och såsom sakkunnig biträda länsstyrelse, hushållningssällskap och kommunala myndigheter i frågor som faller inom hans ämbetsområde.

För behörighet såsom länsveterinär fordras viss praktik, bl. a. tjänstgöring som läns- eller distriktsveterinär under sammanlagt minst 5 års tid och minst 3 månaders tjänstgöring som besiktningsveterinär eller stadsveterinär. Dessutom fordras att vederbörande genomgått en särskild utbildningskurs, s. k. länsveterinärspirantkurs. En sådan anordnas i veterinärstyrelsens regi ungefär vart femte år. Kursen avser bl. a. att ge en introduktion till de problem som möter länsveterinären i hans hygieniska verksamhet. Normalt bevistas kursen av 10—15 länsveterinärspiranter. Den senast hållna kursen — år 1956 — varade omkring tre veckor.

Undervisningen omfattade ca 75 föreläsningstimmar i följande ämnen:

1. Epidemiologi och epizootologi: speciella sjukdomar hos djur, fältepidemiologi, matförgiftningar, bakteriologisk krigsföring etc.
2. Livsmedelskontroll, såväl allmän som avseende de olika slagen av livsmedel.
3. Hygienen inom livsmedelshanteringen.
4. Författningskunskap och förvaltningstjänst för länsveterinärerna.
5. Aktuella problem inom djurvården och beträffande den animala livsmedelsförsörjningen.

I Sverige finns vidare ca 280 distriktsveterinärsbefattningar.

Distriktsveterinär har att inom sitt distrikt utöva närmaste inseende över den allmänna hälso- och sjukvården bland husdjuren. I hans åligganden ingår bl. a. att övervaka husdjurshygienen och att vidta åtgärder för bekämpande av smittosamma sjukdomar bland husdjuren samt att medverka vid livsmedelskontrollen. För behörighet till distriktsveterinärtjänst erfordras viss praktik, motsvarande två tjänsteår, såsom tillförordnad läns- eller distriktsveterinär. Någon skyldighet att genomgå särskild utbildning utöver den som fullgöres vid veterinärhøgskolan är icke föreskriven.

Inom 20 av rikets städer finns sammanlagt 25 med rätt till tjänsteårsberäkning förenade befattningar såsom stadsveterinär. För dessa intar den veterinära hygien och livsmedelskontrollen en framskjuten plats i verksamheten. Därutöver finns ett antal arvodestjänster för stadsveterinärer, vilka fullgör uppdraget såsom bisyssla. Vissa av stadsveterinärtjänsterna är förenade med en befattning såsom besiktningsveterinär vid offentligt slakt-hus eller köttbesiktningsbyrå.

Stadsveterinärens arbetsuppgifter regleras dels i den allmänna veterinärinstruktionen, dels i instruktioner, som utfärdas av vederbörande kommunala myndighet efter godkännande av veterinärstyrelsen. Enligt den allmänna instruktionen åligger det stadsveterinär att »ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt den animala födoämneskontrollen inom staden och vad med sagda kontroll äger samband».

För behörighet till stadsveterinärtjänst, som är förenad med rätt till tjänsteårsberäkning, erfordras — förutom viss kortare praktisk tjänstgöring såsom veterinär — att vederbörande av veterinärstyrelsen förklarats kompetent för tjänstgöring såsom besiktningsveterinär vid den offentliga köttkontrollen samt att han visat sig ha fått den utbildning i födoämneshygien, som veterinärstyrelsen kan godkänna. Något i författning föreskrivet krav om att stadsveterinär skall genomgå särskild utbildningskurs finns icke. Det torde dock vara regel, att den som kan ifrågakomma till stadsveterinärtjänst förvärvat specialutbildning i någon form. Från år 1949 har vid tre tillfällen anordnats särskilda kurser, vardera om ca tre veckor, för veterinärer i civil och militär tjänst, vilka kurser utformats med tanke på de arbetsuppgifter som åvilar bl. a. stadsveterinärerna. Kursen omfattar ca 60 timmar föreläsningar jämte demonstrationer i följande ämnen:

1. Författningskunskap.
2. Allmänhygien såsom livsmedelslokalernas beskaffenhet och utrustning, renhållning, råttbekämpning, fälthygien samt bakteriologisk krigsföring.
3. Speciell födoämneshygien, innefattande kontrollåtgärder, konservering av livsmedel m. m.

En annan grupp veterinärer, som här något skall beröras, är de av slakt-husen avlönade besiktningsveterinärerna. Sammanlagt torde antalet sådana besiktningsveterinärer i riket uppgå till ca 100 stycken.

För behörighet till befattning som besiktningsveterinär gäller i huvudsak samma fordringar som ovan angivits beträffande stadsveterinärsbefattning. Något krav på genomgången kursutbildning finns sålunda ej heller beträffande besiktningsveterinärer. För att tillgodose behovet av mer omfattande utbildning i laboratorietjänst för denna grupp av tjänstemän har emellertid på senare tid anordnats kurser i laboratorieverksamhet för redan verksamma besiktningsveterinärer. Dessa kurser pågår under tre veckor.

I detta sammanhang må vidare nämnas, att en kurs i bakteriologisk köttkontroll anordnas varje år. Kursen, som har ett 20-tal deltagare, har de två senaste åren dubblerats.

Sanitäringenjörer

Med sanitäringenjörer avses tekniskt utbildad personal (ingenjörer, arkitekter m. fl.), som är verksam på olika fält inom den sektor av den offentliga hälsovården, som inriktas på omgivnings- eller miljöhygieniska frågor. Sanitäringenjörer i denna vidsträckta bemärkelse omfattar exempelvis tekniker, som handlägger ärenden rörande vattenförsörjning och avlopp, stadsplanering, bostadshygien, renhållning, arbetsplatsernas hygien samt med livsmedelshanteringen sammanhängande hygieniska frågor.

Danmark

Ingenjörer, tillhörande denna grupp, är i Danmark de kommunalt anställda stads- och kommuningenjörerna och dem underställd ingenjörspersonal. Dessa ingenjörer befattar sig med frågor om vattenförsörjning och avlopp samt med övriga allmänt tekniska problem inom kommunen.

Vid Danmarks tekniske højskole, som har en professur i teknisk hygien, kan utbildning erhållas bl. a. i samtliga de specialgrenar, som är av betydelse för sanitäringenjörernas verksamhet. Krav på någon särskild teoretisk utbildning utöver ingenjörsexamen uppställs icke för tillträde till befattningarna i fråga. I regel tillsättes dessa med ingenjörer, som under en längre tid tjänstgjort hos någon stads- eller kommuningenjör.

För att få ett begrepp om storleken av denna ingenjörsgroup i Danmark kan nämnas att stads- och kommuningenjörerna bildat en sammanslutning, Stads- og havneingeniørforeningen, som för närvarande har ca 85 aktiva medlemmar.

Finland

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vattendragsregleringsavdelning har i sin tjänst en ingenjör, som i USA förvärvat graden »master of science in sanitary engineering». Han fungerar sedan 1954 även som statens vattenskyddskommittés forskningsingenjör. Kommitténs uppgift är att studera de nuvarande förhållandena i landet på vattendragshygienens område i sin helhet och att framlägga förslag till omorganisation och ny lagstiftning på området.

Lantbruksstyrelsens ingenjörsavdelning har en vatten- och avloppsbyrå, på vilken två ingenjörer tjänstgör.

Förslag har väckts att inrätta en befattning som hälsovårdsingenjör vid medicinalstyrelsen.

Landet är indelat i 11 lantbruksingenjörskommittéer. Dessa distrikt sköter endast om landskommunernas vatten- och avloppsfrågor. Varje distrikt har en vatten- och avloppsingenjör, som erhållit byggnadsingenjörskommittéens utbildning vid den tekniska högskolan i Helsingfors.

26 städer i landet har var sin stadsingenjör, som även övervakar vatten-

byggnadsärenden. 22 köpingar har köpingsingenjör. Stadsingenjörerna är enligt lag självskrivna medlemmar av hälsovårdsnämnden.

Alltsedan år 1951 har det för ovan nämnda 11 vatten- och avloppsingenjörer anordnats obligatoriska kompletteringskurser i vattendragshygien. Sådan kurs hålles två gånger om året, och varje kurs pågår under en vecka.

Island

I de tre största städerna på Island finns stadsingenjörer, vilka bl. a. handlägger tekniska frågor berörande vattenförsörjning och avlopp. Samråd sker därvid med vederbörande tjänsteläkare på orten.

Norge

Frånsett två ingenjörsbefattningar vid den kemiska avdelningen vid Statens institutt for folkhelse har i Norge icke inrättats några statliga ingenjörsbefattningar för den allmänna hälsovården. Planer föreligger emellertid att inrätta tjänster såsom sanitäringenjörer — eventuellt med deltidstjänstgöring — vilka skulle anknytas till fylkesläkarnas verksamhet.

I flera norska kommuner finns anställda ingenjörer, vilkas arbetsuppgifter helt eller delvis faller inom hälsovårdssektorn. I de större städerna är dessa ingenjörstjänster anknutna till städernas »helsråd»; i andra kommuner är ingenjörer anställda såsom ledare av eller funktionärer vid särskilda kommunala organ, som handlägger frågor rörande vatten- och avlopp, byggnadskontroll etc. Antalet sådana befattningshavare i riket uppgår till ca 300.

Det ges icke någon specialutbildning i Norge för ingenjörer med arbetsuppgifter av här avsedd art.

Sverige

För närvarande finns inom den statliga vatten- och avloppsorganisationen ett 10-tal befattningar såsom väg- och vattenbyggnadsingenjörer på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, 20 befattningar såsom distriktsingenjörer för vatten och avlopp samt 12 hos vissa distriktsingenjörer anställda biträdande ingenjörer. Varje distrikt omfattar ett eller två län (i ett fall tre län). Avsikten är emellertid att organisationen i framtiden skall utbyggas, så att varje distrikt skall omfatta ett län, varvid dock Stockholm och Gotlands län alltjämt skall bilda ett distrikt. Detta skulle innebära en ökning av antalet distriktsingenjörer till 23.

Ehuru någon uttrycklig föreskrift därom ej finns, uppehålls i praktiken det kravet, att distriktsingenjör skall ha avlagt examen vid teknisk högskola, fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad, samt dessutom efter examen ha tillägnat sig viss erfarenhet inom vatten- och avloppsområdet. Speciella kurser för distriktsingenjörsaspiranter anordnas icke.

Till den här ifrågavarande gruppen av tjänstemän hör även personal med teknisk eller kemisk-biologisk utbildning vid hygieniska undersökningslaboratorier samt vattenrättsingenjörer.

Vad angår de i kommunal tjänst anställda teknikerna inom den allmänna hälsovården (såsom byggnadschefer och därmed jämförliga stadsingenjörer, vatten- eller avloppsverkschefer och driftsingenjörer) kräves i flertalet fall, att vederbörande utexaminerats från teknisk högskola (väg- och vattenbyggnadslinjen) och att han förvärvat praktisk erfarenhet från vatten- och avloppsområdet. I de större städernas vatten- och avloppsverk finns även högskoleutbildade kemister anställda.

I landet finns dessutom ett stort antal privatanställda ingenjörer, som anlitas bl. a. vid utförande av vattenförsörjnings- och avloppsanläggningar.

Sjuksköterskor

Redogörelsen begränsar sig till sjuksköterskor i ledande ställningar inom sjukvårds- och hälsovårdsarbetet.

Danmark

Befattningshavare med mer kvalificerade uppgifter inom denna kategori kan indelas i följande huvudgrupper:

1. »Sundhedsplejersker», som genomgått särskild för sådana befattningshavare anordnad kurs om 9,5 månader vid Aarhus universitet och som har anställning som
 - a) »ledende sundhedsplejersker»
 - b) lärare i ovannämnda kurs för »sundhedsplejersker»,
2. »Sygeplejersker», som har genomgått särskild kurs om 9,5 månader för »ledende og undervisende sygeplejersker» vid Aarhus universitet och som har anställning som
 - c) föreståndarinnor vid större institutioner med talrik personal,
 - d) lärare vid ovannämnda kurs för »sygeplejersker».

I anslutning till förestående indelning må anföras följande.

Grupp 1 a). I Danmark finns för närvarande 7 befattningar såsom »ledende sundhedsplejersker». Det kan emellertid förväntas, att ytterligare ett 20-tal sådana befattningar kommer att inrättas så småningom. Av de nuvarande befattningshavarna har 6 bedrivit specialstudier i USA.

Grupp 1 b). Kursundervisningen i Århus för »sundhedsplejersker» ombesörjes för närvarande av tre lärare, vilka samtliga genomgått specialutbildning i USA. Man räknar med att ytterligare 3 å 4 dylika befattningar kommer att inrättas i en nära framtid.

I Danmark saknas för närvarande utbildningsmöjlighet för personal, som skall meritera sig för de under 1 a) och b) angivna befattningarna.

Grupp 2. »Sygeplejersker», som genomgått kursen för »ledende og undervisende sygeplejersker», har därigenom meriterat sig företrädesvis till befattningar såsom »afdelningssygeplejersker» och »oversygeplejersker» samt till lärare (»instruktionssygeplejersker») vid grundutbildningen av »syge-

plejersker». Däremot saknas för närvarande i Danmark möjligheter till den högre utbildning inom detta specialområde, som erfordras för tillträde till de under grupp 2 c) och d) angivna befattningarna. De två lärarna vid ovan nämnda kurs har båda erhållit specialutbildning i USA. Antalet lärare förväntas komma att öka avsevärt i samband med en förestående revision av undervisningsprogrammet.

Finland

Till den kategori sjuksköterskor, som avses med denna redogörelse, kan för Finlands del i främsta rummet hänföras en grupp sjuksköterskor, hälso-systrar och barnmorskor, som är knutna till medicinalstyrelsen eller syster-selsatta med undervisningsverksamhet. Dessutom bör till denna kategori hänföras även översköterskor vid större sjukhus ävensom en del av läns-hälso-systrarna och länsbarnmorskorna och med dessa jämförbara hälso-systrar och barnmorskor i ledande ställning i de större städerna. Kategorin omfattar sammanlagt 25—30 befattningshavare.

Några föreskrifter om krav på högre utbildning för tillträde till ifråga-varande tjänster finns icke, ehuru i praktiken andra ej kommer i fråga än sådana som genomgått särskild fortsättningskurs. Under flera år har sådan fortsättningskurs anordnats vid statens hälsosysterinstitut. Kursen pågår under ett läsår (höst- och vårtermin).

Island

Av landets ca 190 sjuksköterskor ägnar sig ett 30-tal åt hälsovårdsarbete. För utbildning av sjuksköterskor finns en sjuksköterskeskola, som årligen kan ta mot 90 elever. Utbildningen omfattar en tid av något mer än tre år. Någon specialutbildning för elever, som skall ägna sig åt hälsovårdsarbete finns icke. Flertalet av dem, som nu sysselsättes med sådant arbete, har genomgått särskild utbildning i utlandet, företrädesvis i Danmark (Århus) men även i USA och Canada.

Norge

Inom den norska hälsovårdssektorn finns ett stort antal tjänster såsom »helsesøstre», vilka är knutna till »helserrådene» i landets kommuner. Hos fylkesläkarna finns dessutom anställda »fylkeshelsesøstre». Högre utbildning av »helsesøstre» och andra sjuksköterskor i Norge äger rum vid Statens helsesøsterskole, som sedan 1947 utbildat omkring 300 »helsesøstre», ävensom vid Norsk sykepleierforbunds skole for videre utdannelse.

Utbildningen vid Statens helsesøsterskole är ettårig och består av en teoretisk kurs, som pågår en termin, samt av praktiska övningar, likaledes under en termin, vilka äger rum i ett till Helserrådet i Oslo anslutet undervisningsområde.

Enär behovet av »helsesøstre» varit större än som kunnat täckas av utbildade elever vid Helsesøsterskolen, har man icke kunnat göra sådan ut-

bildning obligatorisk för de sjuksköterskor som anställas såsom »helsesøstre». Avgångsbetyg från Helsesøsterskolen ger dock i praktiken företräde vid konkurrens om nämnda tjänster.

Sverige

Kategorin sjuksköterskor i ledande befattningar i Sverige indelas här i följande tre grupper:

1. Första distriktssköterskor m. fl. ledande sjuksköterskor i öppen vård

Inom varje landstingsområde (25 st.) finns som regel en första distriktsköterska. I hennes uppgifter ingår enligt instruktionen att »med uppmärksamhet följa utvecklingen inom distriktsvården och till förste provinsialläkaren respektive distriktsvårdsstyrelsen göra de framställningar och förslag, vilka föranledas av omständigheterna».

För behörighet till tjänst såsom första distriktssköterska fordras att vederbörande genomgått sjuksköterskeskola samt statens distriktssköterskeskola. Flertalet första distriktssköterskor har emellertid därutöver genomgått en högre kurs vid statens distriktssköterskeskola. Ett mindre antal har dessutom i utlandet erhållit specialutbildning i hälsovårdsadministration.

Den ordinarie utbildningskursen vid distriktssköterskeskolan pågår under ca 7 månader, varav 3 månader är anslagna för praktisk verksamhet. Högre kurser — vanligen fyra-månaderskurser — anordnas vid behov.

Till denna grupp bör även hänföras vissa befattningshavare i de största städerna med liknande uppgifter, exempelvis skolöversköterskor och barnavårdsinspektriser för den förebyggande barnvården samt dispensäröversköterskor.

Det må i detta sammanhang nämnas, att i anslutning till frågan om en omorganisation av tjänsteläkarinstitutionen önskemål framförts om inrättande av statliga tjänster såsom länssjuksköterskor, vilka skulle vara direkt underställda vederbörande förste provinsialläkare.

2. Lärarinnor vid sjuksköterskeskolor m. m.

Vid sjuksköterskeskolor samt specialskolor och högre utbildningsanstalter för sjuksköterskor finns för närvarande ca 230 heltidsanställda sjuksköterskor-lärarinnor. Det beräknas att antalet sådana befattningshavare under den närmaste 10-årsperioden kommer att utökas till närmare 400. Tendensen är att viss undervisning, som hittills åvilat andra lärarkrafter, i växande utsträckning övertages av sjuksköterskor. Så är exempelvis fallet med vissa avsnitt av ämnen som berör hygien och socialvård.

För utbildning av lärarpersonalen ges en ettårig lärarkurs vid Svensk sjuksköterskeförenings statsunderstödda institut för högre utbildning. Nyligen har framlagts ett förslag om att denna utbildning skall övergå i statlig regi och utökas till att omfatta tre terminer. Ett antal nu tjänstgörande lärarinnor har erhållit utbildning vid universitet i utlandet eller i enstaka fall i Sverige.

3. Övriga sjuksköterskor i ledande ställning

Inom den centrala förvaltningen finns för närvarande ett 10-tal sjuksköterskebefattningar. Även inom försvarsväsendet och inom vissa större industriföretag finns sjuksköterskor, vilka med hänsyn till arbetsuppgifter och ansvarsställning bör jämföras med övriga här berörda kategorier.

Här må också nämnas de s. k. husmoderstjänsterna vid sjukvårdsanstalter, vilka tjänster för närvarande uppgår till ett antal av ca 260. För utbildning av husmödrar finns en ettårig kurs i sjukhusadministration vid Sjuksköterskeföreningens institut för högre utbildning. Även denna kurs är enligt ett framlagt förslag avsedd att överföras till statlig regi och samtidigt utökas till att omfatta tre terminer.

Övriga personalkategorier

Förutom de ovan i detta kapitel angivna grupperna av hälsovårdstjänstemän finns i de nordiska länderna även andra befattningshavare i ansvarig ställning, vilkas verksamhet har anknytning till den allmänna hälsovården. Det är närmast tre sådana personalkategorier, som kommittén här åsyftar, nämligen hälsovårdsinspektörer, vissa slag av socialvårdstjänstemän samt sjukhusadministratörer.

H ä l s o v å r d s i n s p e k t ö r e r

I *Sverige* finns ca 400 heltidsanställda och mellan 200 och 300 deltidanställda hälsovårdsinspektörer, vilka är knutna till hälsovårdsnämnderna. Deras huvudsakliga uppgift är att genom inspektioner övervaka efterlevnaden av vissa i hälsovårdsstadgan eller av vederbörande kommunala myndighet utfärdade föreskrifter rörande den allmänna hygien. För behörighet till befattning såsom heltidsanställd hälsovårdsinspektör fordras som regel, att vederbörande avlagt realexamen (eller inhämtat motsvarande kunskaper) samt att han genomgått en särskild, av statens institut för folkhälsan anordnad utbildningskurs. Enligt det föreliggande förslaget till ny hälsovårdsstadga skall detta utbildningskrav bli obligatoriskt. Nämda kurs omfattar dels fem månaders praktisk tjänstgöring vid någon av institutet anvisad hälsovårdsnämnd, dels fyra månaders teoretiska studier i allmän hälsolära, bakteriologi, hygien m. m.

Härtill kommer länshälsovårdskonsulenterna, vilka är verksamma på det regionala planet och i hälsovårdsarbetet anlitas för bl. a. inspektioner inom länet. Deras antal är för närvarande 13.

I *Norge* bildar hälsovårdsinspektörerna en ganska heterogen grupp med skiftande arbetsuppgifter och kvalifikationer. I de större »helseråd», särskilt i städerna, finns sålunda anställda »kontrollører», »sunnhetsbetjenter» e. d. för livsmedelskontroll, bostadskontroll, skeppskontroll m. m. På landsbygden, men även delvis i städerna, övertages emellertid denna kontrollverksamhet i allt större utsträckning av »helsesøstre», vilkas utbildning gör

dem väl lämpade för dessa uppgifter. Vissa år har centralt anordnats kortare utbildningskurser om 2—3 veckor för de till »helseråden» anknutna kontrollanterna.

I *Finland* torde i samband med en planerad ändring av hälsovårdslagen komma att inrättas ett antal befattningar såsom hälsovårdsinspektörer både i städerna och på landsbygden. Befattningshavare på redan tidigare inrättade tjänster av denna kategori utgöres av en vid medicinalstyrelsens hälsovårdsavdelning anställd epidemi-inspektör med sjuksköterskeutbildning, en hälsovårdsinspektör för Nylands län samt en övertillsyningsman för en var av städerna Helsingfors, Åbo och Tammerfors. Av övertillsyningsmannen kräves att han genomgått en utbildningskurs om 6 veckor vid Helsingfors universitets hygieniska institution. Kursen organiseras av Kommunala hälsovårdsföreningen, vilken åtnjuter statsbidrag. Ytterligare kunskaper kan inhämtas på en kompletteringskurs i form av vissa arbetsuppdrag på föreningens egna arbetsfält samt på en repetitionskurs om 1—2 månader.

I *Danmark* och på *Island* finns icke några särskilda befattningshavare av typen hälsovårdsinspektör.

Socialvårdstjänstemän

Till denna grupp hänföres tjänstemän på flera områden inom det sociala arbetsfältet, exempelvis inom åldrings- och fattigvården, mödrahjälpen, barnvården, alkoholistvården o. s. v. Deras arbetsuppgifter har delvis anknytning till »allmän hälsovård» i vidsträckt bemärkelse. En stor grupp av dessa tjänstemän har genomgått särskilda utbildningsanstalter, t. ex. socialinstituten i Sverige och Den sociale skole (»socialrådgiveruddannelse») i Danmark. I utbildningen vid nämnda läroanstalter ingår viss undervisning i socialmedicin och omgivningshygien.

Sjukhusadministratörer

Sjukvårds- och hälsovårdsväsendets omfattande förvaltningsapparat kräver medverkan av vissa tjänstemän med rent administrativa uppgifter, exempelvis sjukhusdirektörer i Sverige och Norge, sjukhusinspektörer i Danmark, ekonomichefer i Finland och sysslomän i Sverige.

Några särskilda, från det allmännas sida anordnade utbildningskurser för denna grupp av tjänstemän finns icke i de nordiska länderna.

Kap. IV. Behovet av ökad utbildning av hälsovårdstjänstemän i de nordiska länderna

Såsom anförts i kapitel I tog de nordiska ländernas medicinalchefer på 1940-talet initiativ för att genom medverkan av vissa amerikanska donationsstiftelser uppbygga en högre utbildningsanstalt för hälsovårdstjänstemän i Norden. Det stod alltså redan för åtskilliga år sedan klart för de

centrala hälsovårdsmyndigheterna i Norden, att ett behov förelåg att bereda hälsovårdstjänstemän i ledande befattningar tillfälle till en grundligare och mer allsidig utbildning inom ämnesområdet hygien-socialmedicin än den som då kunde erhållas vid ländernas egna utbildningsanstalter. Att ett sådant behov föreligger har ytterligare bestyrkts av det stora intresse som visats från såväl hälsovårdsmyndigheternas som elevernas sida för den i samarbete med WHO år 1953 inledda och alltjämt pågående nordiska kursverksamheten i Göteborg.

Inom kommittén råder enighet om att en på nordisk bas anordnad utbildning för högre hälsovårdstjänstemän även för framtiden bör vidmakthållas. En grundläggande utbildning av ifrågavarande funktionärer för deras verksamhet inom hälsovården bör liksom hittills meddelas inom det egna landet. Den internordiska utbildningen skall därför hållas på ett mer avancerat plan och bör med hänsyn till både innehåll och omfattning ge eleverna en allsidig bild av hela ämnesområdet »allmän hälsovård» i fråga om såväl de teoretiskt-vetenskapliga grunderna som tillämpningen av dessa på det praktiska hälsovårdsarbetet.

Flera av kommitténs ledamöter och experter har förvärvat ingående kännedom om den utbildning, delvis inom självständiga högskolor, för funktionärer inom hälsovården, som finns anordnad i vissa länder utanför Norden, särskilt i de anglo-saxiska länderna. Med hänsyn till de speciella förhållandena i Norden har emellertid kommittén funnit nödvändigt att utforma den planerade nordiska utbildningen på ett sätt som — både när det gäller organisationen och undervisningsprogrammets uppläggning — skiljer sig från motsvarande utbildningsanstalter i andra länder. Den nordiska hälsovårdsutbildningen får sin speciella karaktär bl. a. därigenom, att den måste anknytas till den utbildning som ges vid medicinska och andra fackhögskolor i Norden eller vid speciella »post-graduate»-kurser, som anordnas för här ifrågavarande personalkategorier. Samundervisning av elever tillhörande olika kategorier bör anordnas i den utsträckning så lämpligen kan ske. Detta är av betydelse med hänsyn till att hälsovårdsarbetet i stor utsträckning kräver ett samarbete mellan olika kategorier av de inom hälsovården verkamma tjänstemännen såsom läkare, veterinärer, sjuksköterskor och sanitäringenjörer.

Kommittén har funnit, att ett behov av vidgade utbildningsmöjligheter av den art här angivits i första hand föreligger beträffande tjänstemän i ledande ställning, vilkas verksamhet helt eller till övervägande del berör hälsovårdsfrågor. Till denna grupp hör åtskilliga funktionärer inom den regionala sektorn (län, fylke, den danska »lægekreds» etc.) eller i de större städerna. Befattningshavare i högre ställning, vilkas verksamhet i huvudsak är inriktad på hygieniska eller socialmedicinska frågor, finns även knutna till den centrala hälso- och sjukvårdsadministrationen, till vissa speciella förvaltningsgrenar såsom försvaret och skolväsendet samt till några större industriföretag.

Såsom framgår av redogörelsen i kapitel III kräver hälsovårdsarbetet med-

verkan av personal med specialutbildning inom olika fack. Behovet av vidgade utbildningsmöjligheter inom området hygien-socialmedicin måste bedömas särskilt för varje sådan yrkeskategori. Frågan om vilka av de skilda yrkesgrupperna som bör beredas ökade utbildningsmöjligheter, är emellertid beroende också av andra faktorer än behovssynpunkten. Sålunda måste hänsyn tagas till de förutsättningar som generellt kan sägas vara för handen hos personal inom skilda yrkeskategorier att tillgodogöra sig en avancerad undervisning på högskolestadiet.

Kommittén har vid sina överväganden kommit till det resultatet, att den planerade högre hälsovårdsutbildningen åtminstone till en början bör begränsas till personal i ledande ställning inom grupperna *läkare, veterinärer, sjuksköterskor* och *sanitäringsjörer*. Beträffande sjuksköterskorna vill kommittén särskilt understryka, att utbildningen är avsedd endast för sådan personal inom denna grupp, som genom teoretiska studier och praktisk verksamhet förvärvat speciella kvalifikationer inom området för den offentliga hälsovården.

I kapitel III har även berörts vissa andra inom hälso- eller sjukvårdsadministrationen verksamma kategorier av tjänstemän, nämligen hälsovårdsinspektörer, socialvårdstjänstemän och sjukhusadministratörer.

Hälsovårdsinspektörernas arbetsuppgifter faller helt inom området för den offentliga hälsovården. Det stora flertalet av denna kategori ägnar sig emellertid åt kontrolluppgifter på det lokala planet. Med hänsyn härtill och till den omständigheten att de i allmänhet icke förvärvat tillräckliga teoretiska förkunskaper för att kunna tillgodogöra sig undervisning av högskolekaraktär, har förutsättningar icke ansetts föreligga för att låta även denna grupp ingå bland elevkategorierna vid den ifrågasatta internordiska utbildningen.

Kommittén har icke heller ansett sig böra planera någon utbildningskurs på nordisk bas för den personalgrupp som ovan sammanförts under benämningen *socialvårdstjänstemän*. Även om dessa tjänstemän i sin verksamhet ofta får beröring med frågor av hygienisk-socialmedicinsk natur, så torde de dock till övervägande del ägna sig åt ärenden, som kräver speciella kunskaper på det samhällsvetenskapliga-sociologiska fältet. Undervisning inom sistnämnda ämnesgrupper faller dock utanför ramen för den planerade högre hälsovårdsutbildningen.

Vad nu sagts utesluter självfallet icke, att såväl hälsovårdsinspektörer som socialvårdstjänstemän i enstaka fall beredes tillträde till den planerade högre utbildningen för hälsovårdstjänstemän. Beträffande hälsovårdsinspektörerna har kommittén därvid i tankarna särskilt sådana befattningshavare i mer överordnad ställning, som är verksamma i större städer (exempelvis övertillsyningsmännen i vissa städer i Finland) eller som är knutna till en regional hälsovårdsmyndighet (exempelvis länshälsovårdskonsulenterna i Sverige).

Kommittén har vidare diskuterat frågan om att anordna en särskild utbildningskurs på nordisk bas även för *sjukhusadministratörer*. Intresse för

saken har anmälts från representanter för denna tjänstemannagrupp inom både Danmark och Sverige. Inom de nordiska länderna har från det allmännas sida hittills icke skapats några utbildningsmöjligheter för denna kategori. På vissa håll anordnas emellertid av vederbörande fackorganisationer särskilda kurser, huvudsakligen berörande administrativa och organisatoriska förhållanden. En orientering om hälsovårdsaspekterna på den sjukhusadministrativa verksamheten skulle utan tvivel vara av stort värde för dem som handhar de — icke minst ur nationalekonomisk synpunkt — betydelsefulla frågorna om sjukvårds- och hälsovårdsväsendets organisation. Utbildningen för denna kategori tjänstemän skulle emellertid också till stor del behöva omfatta ämnen, som faller utanför undervisningsprogrammet för övriga elevkategorier, sysselsatta i egentligt hälsovårdsarbete. Detta innebär att för undervisningen måste anlitas speciallärare, som icke alls eller i blott begränsad omfattning kan utnyttjas vid de för läkare m. fl. hälsovårdstjänstemän anordnade kurserna. Kommittén anser sig därför icke böra på nuvarande stadium föreslå, att en särskild utbildningskurs för sjukhusadministratörer anordnas i anslutning till den internordiska utbildningen av hälsovårdstjänstemän.

Kommitténs nationella delegationer har med hänsynstagande till de speciella förhållandena i varje land sökt beräkna det årliga behovet av utbildningsplatser för var och en av de personalgrupper — läkare, veterinärer, sjuksköterskor och sanitäringenjörer — som enligt vad ovan anförts ansetts i första hand böra komma i fråga för vidare utbildning.

Vid dessa beräkningar har delegationerna utgått från följande allmänna förutsättningar.

En fullständig utbildning — i samnordisk regi — av tjänsteläkare har beräknats kräva en tid av 8 månader (motsvarande ett akademiskt år). Samma utbildningstid är beräknad för elever tillhörande sjuksköterskegruppen, medan den erforderliga utbildningstiden för tjänsteveterinärer beräknats till 4 månader. I fråga om sanitäringenjörer är avsikten att utforma alternativa utbildningskurser, omfattande en tid av 2—3 månader. Då det för flera av dem, hos vilka ett intresse för utbildningen kan påräknas, måste innebära stora praktiska och ekonomiska svårigheter att i en följd genomgå hela kursprogrammet, är detta avsett att uppdelas i kurser om två månader, vilka allt efter önskan kan genomgå i en följd eller etappvis under olika år. I det planerade undervisningsprogrammet för sanitäringenjörerna förekommer än en-månadskurser. Det är också önskvärt att vid undervisningen kunna bereda plats för elever, som vill förkovra sig endast inom särskilda avsnitt av det område som utbildningen är avsedd att täcka. Detta kan knappast ske, med mindre än att undervisningsprogrammet tekniskt utformas på nu angivet sätt.

Vid bedömandet av det erforderliga antalet utbildningsplatser måste frågan om kostnaderna för deltagande i kurserna beaktas. I förgrunden står därvid spörsmålet, huruvida de som har fasta anställningar kan beredas tjänstledighet med helt eller delvis bibehållna löneförmåner för deltagande

i undervisningen samt i vad mån kompensation för utebliven inkomst eller ökade levnadsomkostnader kan erhållas i form av stipendier e. d. Det är för kommittén icke möjligt att härvidlag utgå från några säkra förutsättningar, eftersom avgörandet, då det gäller frågor om tjänstledighet och villkoren härför, ankommer på vederbörande myndigheter i de olika länderna. Vid beräkningarna av antalet deltagare i kurserna har emellertid de finländska, norska och svenska delegationerna ansett sig kunna utgå från att tjänstemän får bibehålla åtminstone en del av lönen under tjänstledighet för deltagande i undervisningen och att vissa resurser för att ekonomiskt stödja deltagarna i form av stipendier e. d. kommer att stå till förfogande. Den danska delegationen har ansett sig kunna räkna med möjligheten, att befattningshavare i statlig tjänst skall få ersättning för utgifter till vikarie på sina befattningar. Någon rätt för kommunalt anställda tjänstemän att komma i åtnjutande av motsvarande förmån torde däremot enligt delegationens mening icke kunna förutsättas.

Vid bedömandet av behovet av antalet elevplatser vid en internordisk hälsovårdsutbildning har givetvis erfarenheterna inom varje land från kursverksamheten i Göteborg varit av stor betydelse.

Om en permanent utbildningsanstalt för högre hälsovårdstjänstemän anordnas på internordisk bas, kommer detta sannolikt att så småningom leda till att krav på genomgång av en sådan utbildning uppställs för tillträde till vissa ledande befattningar inom det nordiska hälsovårdsväsendet. Inom de norska och svenska delegationerna har också räknats med möjligheten av att den planerade utbildningen kommer att ersätta vissa av de specialkurser för hälsovårdstjänstemän på det regionala planet, vilka för närvarande anordnas inom de båda länderna. Den danska delegationen har framhållit, att en motsvarande anordning knappast är tänkbar för Danmarks vidkommande bl. a. med hänsyn till den relativt nyligen genomförda ändringen av bestämmelserna rörande utbildningen av ämbetsläkare i landet. En utveckling i den riktning som antytts av de norska och svenska delegationerna torde sannolikt medföra en ökad tillströmning av elever till den ifrågavarande utbildningen. Vid den bedömning av erforderligt antal utbildningsplatser, som redovisas i det följande, har emellertid kommittén icke räknat med att en genomgång av den planerade utbildningen skulle utgöra ett obligatoriskt kompetenskrav för vissa befattningar inom hälsovården.

Såsom den föregående redogörelsen visar, varierar utgångsläget vid bedömandet av behovet av utbildningsplatser från land till land oavsett ländernas storlek. Av redogörelsen i kapitel III framgår, att det föreligger rätt avsevärda olikheter mellan länderna i fråga om organisationen av hälsovårdsarbetet och då det gäller exempelvis kompetenskrav och utbildningsmöjligheter inom det egna landet. Det är mot denna bakgrund, man får se det förhållandet, att exempelvis den danska delegationen — såsom framgår av det följande — icke anser sig böra räkna med något behov av utbildningsplatser för tjänsteveterinärer och sanitäringenjörer vid en internordisk anstalt för högre hälsovårdsutbildning.

Tjänsteläkare

Av redogörelsen i kapitel III framgår, att det för erhållande av tjänst såsom »amts»- eller »kredslæge» i *Danmark* — liksom fallet är beträffande tjänster såsom förste provinsialläkare i Sverige — kräves, att vederbörande genomgått en särskild ämbetsläkarkurs. Det framgår också av det föregående, att den danska ämbetsläkarkursen är betydligt mer omfattande än den svenska. Åtskilliga danska ämbetsläkare har därjämte under senare år genomgått ytterligare specialutbildning i form av praktiska övningar och åhörande av föreläsningar vid olika institutioner och laboratorier, som är knutna till Köpenhamns universitet, samt vid Danmarks tekniske højskole, Seruminstitutet m. fl. institutioner. Trots de relativt goda utbildningsmöjligheter, som sålunda finns inom *Danmark* på detta område, föreligger dock behov av en förstärkning av utbildningsmöjligheterna för att ge ämbetsläkaren fördjupade insikter i ämnen av betydelse för hans praktiska verksamhet. Antalet erforderliga utbildningsplatser för läkare har av den danska delegationen beräknats till lägst 2 och högst 5. Delegationen räknar dock därvid endast med att eleverna kommer att genomgå enstaka två-månaderskurser.

Av de i *Finland* verksamma länsläkarna och stadsläkarna i de större städerna har några förvärvat sig specialutbildning i utlandet speciellt i amerikanska »schools of public health». Den finländska medicinalstyrelsen säger sig med intresse ha tagit del av erfarenheterna från kursverksamheten i Göteborg och har framhållit önskvärdenheten av att dessa utbildningsmöjligheter utbygges. Enligt ett nyligen avgivet kommittébetänkande föreslås, att de finska kommunalläkarna skall genomgå en specialutbildning, omfattande bl. a. tre månaders grundkurs i hälsovård samt kommunal- och socialpolitik. Avsikten är, att länsläkarna skall omhänderha en del av denna efterutbildning av kommunalläkarna. Den finländska delegationen har påpekat, att det även ur denna synpunkt vore önskvärt, att länsläkarna finge tillfälle till specialstudier i företrädesvis hygien och socialmedicin. Det har vidare framhållits, att en specialutbildning av denna art skulle vara av stort värde även för de större städernas stadsläkare, vilka ofta har att handlägga betydelsefulla och svårlösta hälsovårdsfrågor. Antalet erforderliga utbildningsplatser har för Finlands vidkommande beräknats till 4 å 5.

Vad angår *Island* har från representanter för detta land uttalats ett intresse för deltagande i en gemensam nordisk utbildning av ämbetsläkare. Det må nämnas, att hittills två isländska läkare deltagit i göteborgskurserna. På grund av det ringa antalet läkare på Island, torde emellertid något regelbundet deltagande av läkare därifrån icke kunna påräknas.

För *Norges* vidkommande må först erinras om att någon särskild utbildningskurs icke anordnas för norska »fylkesleger» och stadsfysici. Vid tillsättandet av dessa läkarbefattningar fästes dock stor vikt vid om vederbörande genomgått någon amerikansk eller engelsk »school of public health»

eller de av det norska Helsedirektoratet anordnade kurserna i »offentlig helsearbeid for leger». Den norska delegationen har understrukt behovet av bättre utbildningsmuligheter for ifrågavarande kategori av lakare. En internordisk utbildning på »public health»-området bör, framhålls det, ha karaktären av en fortsatt specialutbildning av mer avancerad natur, vilken förutsätter vissa grundläggande specialkunskaper på området. Behovet av förbättrade muligheter till sådan specialutbildning är emellertid icke begränsat till den grupp av tjänstelakare, som är verksam på »länsplanet» eller såsom stadslakare i de största städerna. Sålunda har från norsk sida framhållits att en grundligare utbildning — helst i anknytning till institutioner med forskningsmuligheter och i nära kontakt med praktisk hygienisk och socialmedicinsk verksamhet — vore av största värde även för distriktslakare och stadslakare i medelstora städer. Den norska delegationen har uppskattat antalet erforderliga utbildningsplatser vid lakarkursen till 5 å 6.

För *Sveriges* del må i detta sammanhang anföras följande.

I skrivelse den 12 december 1951 till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet har medicinalstyrelsen — efter att ha redogjort för bl. a. utbildningskraven för förste provinsiallakare — anfört följande:

Medicinalstyrelsen finner denna utbildning icke längre vara tillfredsställande. Motsvarande tjänstemän i andra kulturländer hava i allmänhet minst ett års specialutbildning på det akademiska planet. Medicinalstyrelsen har sedan åtskilliga år arbetat för åstadkommande av en skandinavisk hälsovårdshögskola; dessa planers förverkligande tillhöra dock framtiden. Det synes styrelsen önskvärt, att utbildningen i allmän hygien utsträcker sig att omfatta en tid av ett år.

Medicinalstyrelsen har i samma skrivelse framhållit, att utbildning i socialmedicin och sociologi måste ingå i behörighetsvillkoren för förste provinsiallakare samt skisserat en ny utbildningsplan för förste provinsiallakare efter avlagd medicine licentiatexamen. Denna plan, som av medicinalstyrelsen be-tecknats såsom en »riktpunkt på längre sikt», omfattar bl. a. ett års specialutbildning i hygien, däri ingående jämväl yrkeshygien, samt dessutom deltagande i delar av undervisningen på socialinstitutets sociala linje och genomgång av kurs i statistik. 1948 års lakarutbildningskommitté har anslutit sig till medicinalstyrelsens förslag (SOU 1953: 7, s. 353).

I Sverige har genom den av 1954 års riksdag antagna lakarutbildningsreformen en avsevärd utvidgning planerats av de närmast för provinsiallakarna avsedda tjänstelakarkurserna. Man torde kunna räkna med att den övervägande delen av den svenska provinsiallakarkåren kommer att åtnöjas med denna utbildning. Svenska delegationen har emellertid vid överläggningar med representanter för tjänstelakarkåren övertygats om att det även bland provinsiallakarna finns ett intresse för specialutbildning inom socialmedicin och hygien utöver den som kan inhämtas vid tjänstelakarkurserna. Därest muligheter öppnas för hälsovårdstjänstemän att erhålla ytterligare påbyggnad på sin utbildning till ett innehåll, som ansluter sig till den nuvarande kursverksamheten i Göteborg, är det därför möjligt, att även ett antal

provinsiällkare kommer att utnyttja dessa möjligheter. Från företrädare för stadsläkarna har i Sverige framhållits såsom önskvärt, att stadsläkarna icke blott i de största städerna utan även i medelstora städer med ett invånareantal av 30 000 å 40 000 finge genomgå en grundligare specialutbildning i hygien och socialmedicin. Antalet erforderliga utbildningsplatser har för Sveriges del beräknats till 10. Härtill har från den svenska delegationen påpekats, att detta får anses som ett minimiantal. Delegationen har därvid beaktat, att det föreligger ett ackumulerat utbildningsbehov bland tjänsteläkarna samt att de grupper av tjänsteläkarna, som närmast kan komma i fråga för utbildningen, i allmänhet uppnår sin befattning först vid relativt framskriden ålder, vilket medför, att »omsättningen» på befattningarna blir förhållandevis snabb. Utvecklingen torde vidare komma att medföra en ökning av antalet på länsplanet verksamma tjänsteläkare ävensom av antalet stadsläkare med huvudsaklig inriktning på hälsovården.

Ett behov av förbättrade utbildningsmöjligheter i ämnen med anknytning till den praktiska hälsovården föreligger även beträffande andra kategorier av tjänsteläkare än de nu berörda. Det kan sålunda nämnas, att det från militärläkarkåren i Sverige visats intresse för att de högre befattningshavarna inom militärläkarkåren — exempelvis stabsläkarna — beredes möjlighet till en specialutbildning av här ifrågavarande art. En sådan utbildning skulle vara av värde även för läkare med en mer omfattande verksamhet inom skolhälsovården. Ett intresse för ökade utbildningsmöjligheter inom »public health»-området kan även spåras inom industriläkarkåren. Detta gäller närmast läkarna inom de större industriföretagen, vilkas arbetsuppgifter i hög grad är inriktade på omgivnings- och socialmedicinska problem.

Tjänsteveterinärer

Den *danska* delegationen har framhållit, att danska veterinärer redan har möjlighet att i sitt hemland genomgå en fem-månaderskurs för tjänsteveterinärer, vilken utformats med speciell hänsyn till veterinärernas kontrollverksamhet och övriga administrativa funktioner. Från Danmark torde därför icke kunna påräknas något intresse för deltagande i en internordisk utbildningskurs för tjänsteveterinärer, försåvitt icke denna kurs utformas såsom en kort och starkt specialiserad fortsättningskurs.

Från *Finlands* delegation har framhållits, att det föreligger ett behov av förbättrade utbildningsmöjligheter för landets hälsovårdsveterinärer. Antalet finländska veterinärer, som årligen kunde beräknas komma att genomgå sådan utbildning, torde kunna sättas till 2 å 3.

För *Islands* vidkommande räknas icke med behov av någon utbildningsplats för tjänsteveterinärer.

Den *norska* delegationen har anfört, att i en nordisk vidareutbildning för hälsovårdstjänstemän bör ingå även kurser för veterinärer i nära anslutning till vissa av kurserna för tjänsteläkare. Antalet norska deltagare beräknas preliminärt till 1 per år.

För *Sveriges* del har från veterinärhåll framförts önskemål om en utvidgning och modernisering av den obligatoriska specialutbildningen för länsveterinärer. Med hänsyn till att distriktsveterinärernas arbetsuppgifter i allt större utsträckning inriktas på vissa delar av livsmedelskontrollen och på ladugårdshygienen, kan man förvänta, att det även bland denna grupp veterinärer kommer att finnas intresse för och behov av specialutbildning särskilt inom ämnet hygien. Antalet kursdeltagare per år från veterinärgruppen i Sverige har beräknats till 6.

Sjuksköterskor

Den *danska* delegationen har anfört, att tanken på en internordisk fortbildningskurs företrädesvis i socialhygien samt hälsovårds- och sjukvårdsadministration omfattats med stort intresse av sköterskornas fackliga organisationer i Danmark. Det danska behovet av elevplatser vid nämnda kurser har uppskattats till 5. Behovet kan dock komma att minska, när den vid Aarhus universitet påbörjade kursundervisningen för sjuksköterskor m. fl. om några år är fullt utbyggd.

Finlands delegation har räknat med, att 1—3 finländska sjuksköterskor årligen kommer att delta i en sådan undervisning.

Beträffande *Island* räknas icke med behov av någon fast utbildningsplats för elever inom sjuksköterskegruppen.

De *norska* delegaterna har anfört, att en utbildning utöver den som inhämtats vid den norska Helsesøsterskolen är önskvärd för ett begränsat antal sjuksköterskor, som avser att kvalificera sig för högre befattningar inom hälsovårdsväsendet eller för lärartjänster vid Helsesøsterskolen m. m. För Norges del har 4—5 utbildningsplatser för elever av denna kategori ansetts erforderliga.

Den *svenska* delegationen har, efter hörande av representanter för sjuksköterskegruppen, övertygats om att sjuksköterskor, som innehar eller aspirerar på högre befattningar, bör beredas möjligheter till en högre utbildning speciellt i hygien samt i sjukvårds- och hälsovårdsadministration. Den årliga tillslutningen till en sådan högre utbildning från svenska sjuksköterskor har av delegationen uppskattats till 5—6 stycken.

Sanitaringenjörer

Den *danska* delegationen har icke ansett sig böra räkna med några elevplatser vid den samnordiska utbildningen för denna kategori, enär behovet av speciell utbildning för danska sanitaringenjörer redan nu tillgodoses av Danmarks tekniske højskole [*se s. 871*]. Delegationen har dock understrukt sitt intresse för att kurser av den typ, som de två senaste åren hållits i Göteborg och Köpenhamn för sanitaringenjörer, anordnas även i fortsättningen.

Den *finländska* delegationen har räknat med ett konstant behov av utbildningsplatser för sanitaringenjörer för specialutbildning av den art som givits

vid nyssnämnda ingenjörskurser. För närvarande är en ny hälsovårdslagstiftning för skydd av vattendrag under utarbetande. Ett förverkligande av dessa lagstiftningsförslag kommer bl. a. att medföra en avsevärd utökning av den ingenjörsutbildade yrkeskår i Finland, som har ansvaret för utbyggnaden av kommunernas teknisk-hygieniska anläggningar. Med hänsyn härtill räknas för Finlands del med ett årligt behov av 4—5 utbildningsplatser för sanitäringenjörer.

Från *Island* har icke anmälts något behov av utbildningsplats för sanitäringenjörer.

Den *norska* delegationen har anmält ett behov av 1—3 utbildningsplatser för sanitäringenjörer och därvid understrukit betydelsen av en vidareutbildning med företrädesvis kemisk-biologisk inriktning för denna yrkeskategori. Delegationen har vidare framhållit betydelsen av en samundervisning i viss omfattning av läkare och ingenjörer för att dessa skall få en ömsesidig inblick i varandras problem till båtnad för det praktiska samarbetet i sanitära frågor.

Vid överläggningar mellan den *svenska* delegationen och representanter för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har framgått, att ett behov föreligger för sanitäringenjörerna att erhålla undervisning inom flertalet av de ämnesområden, som ingår i programmet för den nordiska kursverksamheten i Göteborg. Detta gäller bl. a. distriktsingenjörerna, vilkas antal för framtiden beräknats till 23 stycken, och de i kommunal tjänst anställda ingenjörerna med arbetsuppgifter, som har anknytning till den allmänna hälsovården. Fackrepresentanterna har uppskattat det antal kommunalanställda ingenjörer, som kan komma i fråga för deltagande i kurserna, till i runt tal 100 stycken. Därutöver tillkommer ett icke obetydligt antal konsulterande ingenjörer, som specialiserat sig på vatten- och avloppsfrågor. Det antal sanitäringenjörer, som för Sveriges del kan väntas årligen komma att delta i kurserna, har beräknats till 10 stycken. Det har därvid beaktats, att det sker relativt täta ombyten av innehavare på här avsedda befattningar.

Sammanfattning

De olika delegationernas beräkningar rörande det årliga behovet av utbildningsplatser för ovannämnda personalkategorier vid en internordisk utbildning för högre hälsovårdstjänstemän framgår av följande sammanställning:

Land	Tjänsteläkare	Personalkategori		
		Tjänsteveterinärer	Sjuksköterskor	Sanitäringenjörer
Danmark	¹ 2—5	—	5	—
Finland	4—5	2—3	1—3	4—5
Island	² 1	—	—	—
Norge	5—6	1	4—5	1—3
Sverige	10	6	5—6	10

¹ Avser enstaka två-månaderskurser.

² Kursdeltagare från Island kan icke påräknas varje år.

Kap. V. Undervisningen vid den planerade nordiska hälsovårdsutbildningen

A. Ämnesområdet

En vidareutbildning av högre hälsovårdstjänstemän bör ha till mål att ge eleverna en allsidig bild av hela ämnesområdet allmän hälsovård beträffande såväl de vetenskapliga grunderna som hälsovårdsarbetets praktiska utövande.

Den allmänna hälsovården (»public health») i vidsträckt bemärkelse kan i avseende på verksamhetens inriktning uppdelas i följande tre avsnitt:

a. Sjukvård (»medical care»), såväl öppen som sluten.

b. Individuell profylax (»preventive medicine»), t. ex. förebyggande mödravård, förebyggande barnavård och övrig individuell hälsokontroll, berörande olika åldersgrupper eller yrkeskategorier. Till detta avsnitt hör också åtgärderna för att genom specifik immunisering (ympning) skydda mot vissa smittsjukdomar (smittkoppor, difteri, kikhosta, tbc, polio o. s. v.).

c. Omgivnings- eller miljöhygien (»environmental hygiene»). Till detta avsnitt hör renhållningen och avloppshygienen med sanitärtekniken samt klimathygienen i vidsträckt bemärkelse, omfattande bostadshygien, arbetsplatsens och skollokalerhygien o. s. v. Till omgivningshygien hänföres vidare livsmedelshygienen och dricksvattenhygien. Till detta fogar sig fältepidemiologien som praktisk tillämpning av olika delar av omgivningshygien.

I viss utsträckning är verksamheten inom dessa tre avsnitt samordnad på så sätt, att frågor som faller inom olika avsnitt handlägges av samma organ eller tjänstemän. Det är sålunda vanligt — såväl på det lokala som regionala planet — att tjänsteläkaren inom ett distrikt har tillsyn över både omgivningshygien och den individuella profylaxen i distriktet och dessutom fullgör vissa uppgifter inom sjukvården. Å andra sidan har samhällets ökade insatser för förbättrad hälsovård och den specialisering, som kännetecknar utvecklingen på området, gjort det nödvändigt att i allt större utsträckning uppdelas hälsovårdsarbetet på olika organ eller på olika tjänstemän.

I sin praktiska verksamhet kommer hälsovårdstjänstemännen i kontakt även med åtskilliga grenar av samhällelig verksamhet utanför den egentliga hälsovårdens område. Som exempel härpå kan nämnas den sociala hjälp- och skyddsverksamheten, det industriella arbetarskyddet, fångvården och samhällsplaneringen.

När det gäller att avgränsa ämnesområdet för den nordiska hälsovårdsutbildningen har den primära utgångspunkten varit att inrikta undervisningen på sådana ämnen, som kan anses ha den största betydelsen för hälsovårdstjänstemännens fortsatta praktiska verksamhet. Vid bedömningen har hänsyn därjämte måst tagas till den grundutbildning, som vederbörande för-

värvat vid de nationella utbildningsanstalterna (universitet, veterinärhögskolor, tekniska högskolor etc.) och till den fortsatta utbildning de kan ha förvärvat i hemlandet vid särskilda kurser.

Utgående från uppdelningen av den allmänna hälsovården i nämnda tre avsnitt kan helt allmänt sägas, att det av kommittén föreslagna utbildningsprogrammet till övervägande del hänför sig till de två avsnitten, individuell profylax och omgivningshygien, under det att endast ett mindre utrymme lämnas åt frågor, som berör sjukvården.

B. De särskilda ämnen som bör ingå i undervisningen för olika elevkategorier

En utförlig beskrivning av de viktigaste ämnena, som är avsedda att ingå i undervisningen, har uppgjorts inom kommittén eller införskaffats från särskilda experter. Dessa ämnesbeskrivningar samlas i en särskild bilaga till betänkandet. Ett antal exemplar av bilagan överlämnas till envar av de nordiska ländernas centrala medicinförvaltningar, från vilka ämnesbeskrivningarna kan rekvireras.

I det följande lämnas endast en starkt koncentrerad sammanfattning av innehållet i vart och ett av de ämnen, som enligt kommitténs mening bör ingå i utbildningskurserna för resp. läkare, veterinärer, sjuksköterskor och sanitäringenjörer. Tablåer över undervisningsprogrammen för dessa fyra elevkategorier finns intagna i slutet av detta kapitel.

L ä k a r e

1. *Allmän epidemiologi och biostatistik.* Ämnena, vilka är obligatoriska vid alla hälsovårdshögskolor i utlandet, bör ha en central plats i undervisningsprogrammet för fortsatt utbildning av hälsovårdstjänstemän i de nordiska länderna. Epidemiologin inskränker sig numera icke till studiet av blott de akuta smittsjukdomarna; de epidemiologiska metoderna tillämpas också vid studiet av kroniska infektionssjukdomar såsom tuberkulos eller vid sjukdomar, vilka icke är av infektiös natur, exempelvis bristsjukdomar.

Den moderna epidemiologin arbetar med ett lands hela befolkning eller med en eller flera befolkningsgrupper. Den vill söka utreda befolkningens reaktioner vid inverkan av skade- eller sjukdomsalstrande faktorer såsom levande smittor, kemiska produkter etc.

Vid planläggningen av epidemiologiska undersökningar, vid insamlingen av primärmaterial och vid bearbetningen av erhållna data, måste man känna de statistiska grundbegreppen och metoderna samt lära sig att tillämpa metodiken. Epidemiologi och statistik hör sålunda nära samman. En koordinering av undervisningen i de båda ämnena bör därför eftersträvas.

2. *Fysiologisk hygien och bostadshygien.*

a) Fysiologisk hygien.

I ämnet studeras hur klimat-, miljö-, närings- och arbetsförhållanden påverkar vår hälsa.

Den fysiologiska hygienens preventiva uppgift är att klarlägga uppkomsten av de miljöbetingade skadorna, ange toleransgränser och föreslå förebyggande åtgärder. Dess konstruktiva uppgift är att skapa miljö-, klimat- och arbetsförhållanden, som är lämpligast med hänsyn till människornas fysiologiska egenskaper och reaktioner.

Ämnet omfattar bl. a. klimathygien, personlig hygien och arbetshygien.

Klimathygien behandlar exempelvis frågor som berör värme, ventilation, ljus och buller.

Den personliga hygienens berör bl. a. kroppsvården, bad, klädedräkt, motion, sömn och vila ävensom bruket av stimulerande medel.

Undervisningen i arbetshygien omfattar muskelarbetets återverkningar på kroppen, den fysiska arbetsförmågan i olika åldrar, klimat etc., kroppsövningarnas och träningens fysiologi och hygien samt inverkan av kost och olika droger på den fysiska prestationen och konditionen. I ämnet studeras vidare de olika idrottsgrenarnas fysiologi, bl. a. för att belysa frågan om de lämpligaste formerna för ungdomens fysiska fostran.

b) Bostadshygien.

Undervisningen i bostadshygien omfattar frågor om samhällets bostadsplanering i allmänhet såsom sanering av slum- eller halvslumområden, citybebyggelsens problem och strävandena att inpassa bostäder, industrier, trafikleder och fritidsområden i ett för människornas trivsel lämpligt samband.

I ämnet behandlas även bostadens klimathygien (t. ex. frågor om värme, ventilation, ljusförhållanden och ljudisolering), vidare frågor om bostadens planering, inredning och vård samt om anordnandet av lämpliga bostäder för invalider och åldringar m. m.

3. *Hygien under katastrofförhållanden.* Ämnet avser att ge de studerande en orientering om de speciella problem av hygienisk natur, som kan uppkomma under extraordinära förhållanden såsom krig och naturkatastrofer. Ämnet omfattar hygienens på katastrofplatsen och på provisoriska förläggningssorter vid evakuering. Undervisningen berör exempelvis arbetsorganisation, problem i samband med inkvartering, födoämneshygien, vattenhygien, anordnandet av latriner och behandlingen av avfall ävensom ohyresprofylax. Till ämnet hör också organisation av provisoriska laboratorier och desinfektionsanstalter samt anordnandet av provisorisk epidemivård liksom annan sjukvård, skyddssympningar etc.

4. *Socialmedicin.* Ämnet ger de medicinska synpunkterna på förhållandet mellan samhället och befolkningen. Å ena sidan bedömes hälsotillståndet såsom en funktion av mänsklig samvaro i sociala grupper och samhällen; å den andra hälsotillståndets inverkan på samhällets liv och vilka åtgärder denna inverkan bör föranleda från det allmännas sida.

En primär uppgift för bedömandet av dessa frågor är att kartlägga förekomsten och utbredningen av olika sjukdomar inom skilda områden eller inom skilda grupper av befolkningen. Härav kan viktiga upplysningar erhållas om sjukdomsorsakerna till ledning för ingripanden från samhällets sida. Studiet av sådana, på hälsotillståndet inverkan faktorer, som är be-

roende av yrke, ekonomi, kostvanor, bostadsförhållanden, bruket av njutningsmedel, tillgång till hälso- och sjukvård etc., utgör sålunda en viktig gren av ämnet socialmedicin.

Ämnet omspanner i övrigt ett vidsträckt fält. Bland de viktigare områdena må här nämnas studiet av hälsovårdens organisation och funktion, studiet av de sociala följderna av sjukdom och död samt frågor, som berör de av sjukdom eller andra orsaker i samhället missanpassade individerna (rehabiliteringsproblemet).

5. *Hälsokontroll och hälsovårdsuppfostran.* Med hälsokontroll förstås medicinsk kontroll av enskilda personer inom en viss grupp, exempelvis yrkes- eller åldersgrupp, personer på samma arbetsplats eller inom ett visst boendoområde o. s. v. Den kan utföras som en allmän medicinsk undersökning (hälsoundersökning) med vissa års mellanrum eller i samband med anställning av personal. Kontrollen kan också avse undersökning av speciella organ (t. ex. skärmbildsfotografering av lungor och hjärta) eller inriktas på att utröna förekomsten av vissa sjukdomar (t. ex. cancerkontroll).

Med hälsovårdsuppfostran, »health education», avses en — mer eller mindre propagandamässigt bedriven — upplysningsverksamhet i hälsovårdsfrågor.

6. *Hälso- och sjukvårdsadministration.* Undervisning i detta ämne skall göra eleverna förtrogna med de nordiska ländernas hälso- och sjukvårdsförvaltning och dennas funktioner. Vidare bör de nordiska ländernas hälsovårdslagstiftning behandlas.

En redovisning lämnas även för de internationella hälsovårdsorganisationerna, WHO m. fl., och de nordiska hälsovårdsförvaltningarnas samarbete med dessa.

7. *Mentalhygien.* Undervisningen skall ge eleverna inblick i det mentalhygieniska arbetets förutsättningar, arbetsområde, arbetsmetoder och organisationsformer. Det är således icke fråga om att ge specialutbildning i ämnet, vars praktiska bedrivande måste anförtros åt särskilt utbildad personal. Hälsovårdstjänstemän i ledande ställningar bör emellertid ha överblick över ämnet för att kunna bedöma det mentalhygieniska arbete som bedrivs i samhället och för att kunna ta ställning till frågor, som berör nya verksamhetsformer, upplysning och samarbete på detta fält.

8. *Infektionspatologi och -profylax samt infektionssjukdomarnas kliniska epidemiologi.* Elever med läkarkompetens har redan under den ordinarie läkarutbildningen förvärvat goda insikter i detta ämne, såvitt angår dess rent medicinska sida. Vidareutbildningen för tjänsteläkare på detta område bör därför främst inriktas på frågor berörande de organisatoriska och administrativa problemen vid bekämpandet av smittsjukdomar.

Undervisningen berör i första rummet de akuta infektionssjukdomarna, men uppmärksamhet bör även ägnas åt tuberkulosen och de veneriska sjukdomarna.

Den individuella profylaxen och de stora framstegen på det terapeutiska området har starkt bidragit till att minska riskerna för epidemier; å andra

sidan har vissa faktorer i den moderna samhällsutvecklingen, t. ex. centraliseringen av livsmedelsindustrin och kommunikationsväsendets utbyggnad, skapat nya riskmoment. Erfarenheten visar, att en ständig vaksamhet från de hälsovårdande myndigheternas sida är av nöden. En tillräcklig utbyggd och riktigt organiserad beredskap, såväl i personellt som materiellt hänseende, är en förutsättning för att katastrofsituationer under både freds- och krigsförhållanden skall kunna undvikas. Det ankommer främst på tjänsteläkarna och deras medarbetare att svara för en sådan beredskap. En vidareutbildning inom ämnet med den inriktning som här angivits är sålunda för denna grupp av tjänstemän av största betydelse.

9. *Anstaltshygien (nosokomial hygien)*. Undervisningen i ämnet skall göra eleverna förtrogna med de risker för hälsoskada genom smitta, som förefinns på platser, där ett stort antal personer sammanföres.

Undervisningen skall ge de hygieniska synpunkterna på planeringen av olika slag av anstalter samt en orientering om de speciella åtgärder, som bör vidtagas till förebyggande av luft- och dammsmitta, kontaktsmitta och födoämnesburen smitta.

10. *Livsmedelshygien*. Åtgärder för att skydda befolkningen mot hälsovådliga eller i övrigt mindervärdiga födoämnen ankommer i första hand på den allmänna hälsovårdens organ och tjänstemän — läkare, veterinärer och hälsovårdsinspektörer. I vissa fall måste dessa anlita specialister såsom bakteriologer, entomologer, botaniker, kemister och toxikologer. Det är emellertid tjänsteläkaren eller tjänsteveterinären, som ansvarar för att kontrollåtgärder företages och att kontrollen fungerar tillfredsställande ävensom för att lämpliga åtgärder vidtages, om kontrollen ger anledning därtill. Det är uppenbart, att dessa tjänstemän måste äga goda kunskaper i livsmedelshygien.

Det är viktigt, att vid sidan av kontrollen propaganda bedrivs för en förbättrad livsmedelshygien vid produktion, transport och utminuteri av födoämnen. Orientering om den lämpliga tekniken för denna propaganda är avsedd att ingå i undervisningen.

11. *Sanitärhygien från teknisk och biologisk synpunkt*. Ämnet omfattar flera skilda avsnitt såsom frågor berörande dricksvattenförsörjning, renhållning, lufthygien och radioaktivitet (strålskydd) samt omhändertagande av spillvatten. I ämnet behandlas vidare hygieniska spörsmål rörande likbränning, begravningsplatsers anordnande, destruktionsanstalter m. m.

Undervisningen i sanitärhygien bygger på epidemiologiska, bakteriologiska, limnologiska, kemiska och tekniska grunder, om vilka eleverna vid denna utbildning skall orienteras.

12. *Arbetshygien och olycksfallsprofylax*. Undervisningen, som avser att ge det medicinska underlaget för arbetarskydd, inledes lämpligen med en allmän översikt av arbets- och yrkessjukdomarna och deras fördelning på olika yrken, deras invaliditets- och dödlighetsrisker samt deras ekonomiska betydelse för samhället.

Arbetsfysiologin och arbetspatologin avhandlar betydelsen av arbetsställningar och arbetsredskap ur fysiologisk synpunkt, den fysiska konditionen,

det tunga kroppsarbetets fysiologi och hälsorisker, arbetsdräkten, arbetsplatsens allmänna hygien m. m. Speciella frågor här är arbetet i pressande »klimat», bullerskador, skador av värme och ljusstrålning samt av vibrationer. Andra problem, som bör belysas i detta sammanhang, är de av kemiska gifter, allergiframkallande eller infektiösa agentia orsakade yrkesskadorna. I detta avsnitt behandlas också de tekniska skyddsåtgärderna och den medicinska profylaxen.

I ett annat avsnitt, arbetspsykologi och arbetspsykiatri, avhandlas individens anpassning till industriarbete, arbetstidsfrågor, det löpande bandets problem, natt- och skiftarbete samt kvinnornas och de minderårigas arbetsproblem.

I ämnet behandlas vidare organisatoriska och administrativa frågor berörande exempelvis industrihälsovårdens anordnande, samarbetet mellan industrin och den allmänna hälsovården, kuratorverksamheten, sjukförsäkringen inom industrin o. s. v.

13. *Bekämpandet av skadedjur och ohyra.* Ämnet är av betydelse speciellt för det kommunala hälsovårdsarbetet. Det är för denna verksamhet av vikt att ha tillgång till personal med ingående kunskaper om bekämpningsmetoder och om organisationen av utrotningskampanjerna. Det gäller här först och främst rått- och ohyresutrotning, men även andra skadedjur, t. ex. duvor, är numera föremål för uppmärksamhet.

14. *Näringslära.* En fullvärdig kost är av betydelse för människans tillväxt, utveckling och hälsotillstånd och även för hennes trivsel och arbetsförmåga. Näringsläran intar därför en central plats inom folkhälsovården. Utvecklingen under de senaste decennierna har medfört en avsevärd förbättring i fråga om kostens sammansättning och befolkningens kostvanor i allmänhet. Dessa frågor har emellertid alltjämt stor aktualitet, särskilt när det gäller mindre motståndskraftiga befolkningsgrupper såsom spädbarn och småbarn samt åldringar.

Kostundersökningar och upplysningsverksamhet utgör viktiga led i strävandena att åstadkomma förbättrade kostvanor. Initiativet till praktiska åtgärder på området ankommer i regel på tjänsteläkarna och deras medarbetare. Det är därför av stor vikt, att ledande hälsovårdstjänstemän bibringas grundliga kunskaper i modern näringslära.

V e t e r i n ä r e r

Den för tjänsteveterinärer planerade kursen sammanfaller i fråga om ämnesvalet till stora delar med läkarkursen. Följande på läkarkursens program upptagna ämnen är dock icke avsedda att ingå i kursschemat för veterinärer, nämligen fysiologisk hygien och bostadshygien, socialmedicin, hälsokontroll och hälsovårdsuppfostran, mentalhygien samt arbetshygien och olycksfallsprofylax (nr 2, 4, 5, 7 och 12 ovan). På grund av erfarenheter från göteborgskurserna anser dock kommittén, att möjligheter bör beredas deltagare i veterinärkursen att få viss undervisning i fysiologisk hygien. Ämnet hälso- och sjukvårdsadministration (nr 6) bör i veterinärkursen

kunna ges ett mindre utrymme än i läkarkursen genom att en del administrativa frågor, som berör endast sjukvården, bortfaller. Å andra sidan måste undervisningen i ämnet livsmedelshygien (nr 10) väsentligt utvidgas i veterinärkursen och särskilt inriktas på frågor, som berör exempelvis besiktning av slaktdjur, köttkontroll och allmän livsmedelskontroll samt laddgårdshygien och hygien i livsmedelsfabriker.

Utbildningen för veterinärer bör dessutom omfatta undervisning i följande ämnesgrupp:

15. *Zoonoser, parasitologi och epizootologi.* Ämnesgruppen omfattar infektionssjukdomar, som kan angripa antingen både människor och djur eller enbart djur. Till den förra gruppen hör den bovina tuberkulosen, flertalet salmonellosor, brucelloserna, leptospirosorna, anthrax, ornitoser m. fl. Den andra gruppen omfattar bl. a. vissa salmonellosor och aviär tuberkulos.

Förutom bakterie- och virussjukdomar omfattar ämnet även parasitära sjukdomar, vilka ofta kan angripa såväl människor som djur.

Vid undervisningen bör tonvikten läggas på epizootologiska synpunkter samt på de förebyggande åtgärder, som kan komma i fråga beträffande de olika sjukdomarna.

S j u k s k ö t e r s k o r

Även kursen för sjuksköterskor bör i stort sett omfatta undervisning i samma ämnen, som ingår i läkarkursen. En del av ämnet biostatistik bör dock kunna utgå ur sjuksköterskekursen; vidare bör undervisningen i sanitärhygien rätt avsevärt reduceras.

En förutsättning för att ämnesprogrammet för läkare i huvudsak skall kunna tillämpas även för sjuksköterskorna är, såsom förut nämnts, att eleverna inom denna grupp tidigare förvärvat grundliga teoretiska insikter och stor erfarenhet av kvalificerat hälsovårdsarbete.

Kursen för sköterskor kompletteras med följande ämne:

16. *Organisatoriska och administrativa uppgifter för sjuksköterskor i öppen vård (»public health nursing», »administration and supervision») samt utvidgad kurs i hälsovårdsuppfostran.* Undervisningen skall behandla sjuksköterskeväsendets organisation på det centrala, regionala och lokala planet. Dessutom skall en ingående orientering lämnas om organisatoriska och administrativa problem på olika arbetsområden, där sjuksköterskor i ledande ställning inom hälsovården är verksamma.

Den speciella undervisningen i hälsovårdsuppfostran bör göra eleverna i detalj förtrogna med denna verksamhets teknik och hjälpmedel (film, broschyrer, utställningar etc.).

S a n i t ä r i n g e n j ö r e r

Kommittén uppdrog åt sin danske expert, professor K. Erik Jensen, att i samarbete med tekniska specialister från de olika länderna inkomma med förslag till undervisningsprogram för sanitäringsjörerna. Därvid skulle de

erfarenheter beaktas, som vunnits från de under åren 1956 och 1957 hållna, delvis till Köpenhamn förlagda kurserna för sanitäringenjörer [se s. 854]. Den av professor Jensen därefter för kommittén framlagda planen — vilken jämte motivering fogas vid betänkandet såsom Bilaga 1 [SeBihang 1] — motsvarar i allt väsentligt de kurser, benämnda *kompletteringskurser*, för vilka en närmare redogörelse lämnas under avsnittet C i detta kapitel [se s. 899].

De svenska och norska delegationerna har emellertid hävdad den meningen, att det för åtskilliga inom hälsovårdsarbetet verksamma tekniker erfordrades en mer omfattande utbildning i omgivnings- och miljöhygien än den som rymmes inom det av professor Jensen föreslagna kursprogrammet. Till denna uppfattning har den finländska delegationen anslutit sig.

Den svenska delegationen har därför i samråd med svenska tekniska specialister låtit utarbeta ett program för en mer omfattande utbildning av sanitäringenjörer. Detta program, vilket godkänts av de finländska och norska delegationerna, sammanfaller med det under avsnittet C [se s. 900] refererade förslaget till *allmän kurs* för sanitäringenjörer och till *specialkurser* för denna elevkategori.

Enligt den mening, som företrädes av de finländska, norska och svenska delegationerna, bör det vid den samnordiska undervisningen finnas möjligheter att genomgå samtliga ovannämnda kurser för sanitäringenjörer. Den danska delegationen har emellertid — under åberopande av vad som tidigare anförts om de i Danmark redan förefintliga möjligheterna till specialutbildning av sanitäringenjörer (jfr ovan [s. 871]) — framhållits, att de av professor Jensen föreslagna kompletteringskurserna syntes täcka behovet av ytterligare utbildning för sanitäringenjörer.

Kommittén redovisar i det följande samtliga de kurser för sanitäringenjörer, vilka således av kommittémajoriteten ansetts böra ingå i studieplanen för den samnordiska undervisningen.

Flertalet av de ämnen som ingår i de olika kurserna för sanitäringenjörer är företrädade även i läarkursen. För ingenjörerna (eller vissa grupper av dem) tillkommer emellertid följande specialämnen:

17. *Vatten- och avloppsfrågor*. Utöver den undervisning i dessa frågor, som ingår i ämnet sanitärhygien från teknisk och biologisk synpunkt, bör för ingenjörerna ges möjlighet till en mer specialiserad utbildning beträffande vatten- och avloppsfrågor. Denna utbildning torde särskilt böra inriktas på nya tekniska och kemisk-biologiska rön inom området.

18. *Limnologi*. Limnologi behandlar sambandet mellan sötvattensorganismerna och deras miljö. På grund av vattenorganismernas starka beroende av vattenbeskaffenheten ger limnologin möjligheter att av organismsammansättningen i vattnet dra slutsatser om vattenbeskaffenheten. Vid bedömningen av vattentäckers och recipienters föroreningsgrad har därför limnologiska arbetsmetoder på senare tid allt mer börjat tillämpas. Med hänsyn härtill bör sanitäringenjörer inom den grupp som handlägger ärenden rörande vattenförsörjning och avlopp vara insatta i de limnologiska arbetsmetoderna.

19. *Lufthygien.* Även lufthygieniska frågor beröres något i läkarkursen vid undervisning i ämnet sanitärhygien från teknisk och biologisk synpunkt.

Vissa grupper av sanitäringenjörer bör emellertid ges tillfälle till ett mer ingående studium av dessa problem. Det gäller här främst tekniska anordningar till förhindrande av luftföroreningar från industriella anläggningar m. m.

20. *Radioaktiva problem.* De radioaktiva problemen ingår även i det under läkarkursen upptagna ämnet sanitärhygien från teknisk och biologisk synpunkt. I utbildningen för ingenjörerna bör emellertid dessa problem ges ett större utrymme.

Undervisningen avser att ge eleverna insikt om hälsoriskerna vid spridning av radioaktiva ämnen och om de profylaktiska åtgärder som står till buds.

C. Närmare riktlinjer för utformningen av undervisningsprogrammet

I enlighet med de allmänna riktlinjer, som kommittén i kapitel IV uppdragit för en på nordisk bas anordnad utbildning för högre hälsovårdstjänstemän, bör undervisningen ha karaktären av en specialutbildning på området, där eleverna tidigare inhämtat grundläggande kunskaper vid fackhögskolor och vid särskilda, inom de olika länderna anordnade utbildningskurser för skilda kategorier av hälsovårdstjänstemän. Undervisningen kommer därför att ligga på ett avancerat plan. Den bör inriktas på att ge eleverna en grundlig orientering om de teoretiskt vetenskapliga rönen inom ämnesområdet socialmedicin-hygien och om deras tillämpning på det praktiska hälsovårdsarbetet.

I fråga om den erforderliga utbildningstiden för de olika elevkategorierna har kommittén, såsom också framgår av redogörelsen i kapitel IV, kommit till följande resultat. En fullständig utbildning av här avsedd art har, såvitt angår tjänsteläkarna, befunnits kräva en tid av åtta månader (motsvarande ett akademiskt år). Samma utbildningstid är beräknad för elever, tillhörande sjuksköterskegruppen. Den fullständiga utbildningskursen för tjänsteveterinärer har ansetts böra omfatta en tid av ca fyra månader. Vad slutligen angår sanitäringenjörerna planeras två olika typer av kurser, dels — enligt majoritetens förslag — en allmän kurs om två månader jämte specialkurser, dels en kompletteringskurs, uppdelad på två en-månadskurser.

Programmet för huvudkurserna är avsett att uppdelas i delkurser om två månader, vilka allt efter önskan kan genomgå i en följd eller etappvis under olika år. Till var och en av dessa två-månaderskurser bör efter mönster från de s. k. göteborgskurserna sammanföras ämnen, som har nära samhörighet med varandra.

Undervisningen skall främst taga sikte på elevernas framtida praktiska verksamhet. Den måste därför anknyta till faktiska situationer på hälsovår-

dens område. Härav följer att de katedrala föreläsningarna, som behandlar problemen mera principiellt och som i och för sig är erforderliga för att ge eleverna det teoretiska underlaget för deras handlande, fortlöpande måste kompletteras med demonstrationer av olika anläggningar och verksamheter. Vid demonstrationerna skall eleverna beredas tillfälle att studera objekten i detalj, intervjuja personalen och diskutera verksamheten. Ett stort antal undervisningstimmar måste anslås härför och objekten utväljas med tanke på att ämnena skall få en så allsidig belysning som möjligt.

Eleverna bör även beredas rikliga tillfällen att utbyta erfarenheter både med varandra och med lärarna. God tid bör därför anslås till diskussioner i form av såväl fria meningsutbyten som seminarier, där någon eller några elever gjort förberedande studier, vilkas resultat meddelas i seminarieuppsats eller dylikt. Diskussionerna bör ledas av vederbörande lärare.

I undervisningen bör i viss utsträckning ingå självständigt hemarbete med givna ämnen.

Vid undervisningen bör beaktas, att hälsovårdsarbetet ute i fältet ofta är ett lagarbete (»team-work»). Man bör eftersträva att redan på undervisningsstadiet svetsa samman de olika personalkategorierna; vanan att arbeta tillsammans bör nämligen förvärfvas på ett tidigt stadium och ej först, när vederbörande på allvar ställes inför den praktiska uppgiften. Av denna anledning bör kursprogrammen utformas så, att de olika elevkategorierna i lämplig utsträckning kan undervisas tillsammans. Detta gäller såväl de katedrala föreläsningarna som — i än högre grad — diskussionerna och demonstrationerna. Det synes vidare lämpligt, att eleverna vid utförande av självständiga arbetsuppgifter får tillfälle att bilda små arbetsgrupper, i vilka ingår representanter för de olika elevkategorierna. En sådan anordning torde bidra till ökad förståelse för den arbetsgemenskap på hälsovårdsområdet, som bör finnas ute i det praktiska arbetet.

Undervisningen skall ge eleverna aktuella, på vetenskaplig forskning grundade kunskaper. Lärarna måste därför ständigt hålla sig underrättade om forskningsresultaten på det hygienisk-socialmedicinska fältet och själva ha goda möjligheter till forskning. Det är också av vikt, att studier rörande det praktiska hälsovårdsarbetet får tillbörligt utrymme i kursschemat. Vid den mera detaljerade utformningen av undervisningsplanerna måste dessa synpunkter beaktas, så att en riktig avvägning ernås mellan, å ena sidan, den undervisning, som redovisar den vetenskapliga forskningens resultat och synpunkter, och, å andra sidan, den på praktiska erfarenheter av hälsovårdsarbetet grundade undervisningen.

Med ledning av de nu framlagda synpunkterna har kommittén sökt utforma ramen för ett undervisningsprogram för tjänsteläkare, tjänsteveterinärer, sjuksköterskor och sanitäringenjörer i de ämnen, som ovan angivits under avsnittet B av detta kapitel.

Det totala ordinarie undervisningsprogrammet för vidareutbildningen av hälsovårdstjänstemän indelas i fyra två-månaderskurser, som här betecknas kurs A, B, C och D.

Den fullständiga utbildningen av tjänsteläkare skall enligt kommitténs förslag omfatta samtliga dessa kurser enligt följande preliminära kursprogram.

Kurs A

Allmän epidemiologi och biostatistik I	100 tim.
Infektionspatologi och -profylax samt infektionssjukdomarnas kliniska epidemiologi	30 »
Hälso- och sjukvårdsadministration	80 »
	210 tim.

Kurs B

Sanitärhygien från teknisk och biologisk synpunkt	60 tim.
Skadedjursbekämpande	10 »
Hygien under katastrofförhållanden	10 »
Anstaltshygien	20 »
Näringslära och livsmedelskontroll	65 »
Biostatistik II	40 »
Exkursioner	35 »
	240 tim.

Kurs C

Fysiologisk hygien och bostadshygien	100 tim.
Arbetshygien och olycksfallsprofylax	120 »
	220 tim.

Kurs D

Socialmedicin	78 tim.
Hälsokontroll och hälsovårdsuppföstran	125 »
Mentalhygien	50 »
	253 tim.

Den fullständiga utbildningskursen för tjänsteveterinärer om sammanlagt ca fyra månader skall enligt kommitténs förslag omfatta tvåmånaderskurserna A och B med följande fördelning på ämnen och timantal:

Kurs A

Allmän epidemiologi och biostatistik I	100 tim.
Infektionspatologi och -profylax	30 »
Hälso- och sjukvårdsadministration	36 »
Zoonoser	4 »
Parasitologi	10 »
Epizootologi	30 »
	210 tim.

Kurs B

Sanitärhygien	60 tim.
Skadedjursbekämpande	10 »
Hygien under katastrofförhållanden	10 »
Anstaltshygien	20 »
Näringslära och livsmedelskontroll	100 »
Biostatistik II	40 »
Exkursioner	35 »
	275 tim.

Erfarenheterna från göteborgskurserna har, såsom tidigare nämnts, givit vid handen, att det bland vissa tjänsteveterinärer finns ett intresse att er-hålla undervisning även i fysiologisk hygien. Kursen för veterinärer bör där-för uppläggas så, att möjligheter beredes kursdeltagare, som så önskar, att samtidigt eller i anslutning till genomgången av kurserna A och B få utbild-ning även i fysiologisk hygien.

Såsom framgår av det följande inrymmer den föreslagna allmänna kur-sen för sanitäringenjörer viss undervisning i bl. a. fysiologisk hygien. Då nämnda kurs är avsedd att ges parallellt med kurs B, synes det praktiskt att en samordning sker av undervisningen i fysiologisk hygien för sanitär-ingenjörer och de veterinärer som har intresse för ämnet.

Den sammanlagda utbildningen för s j u k s k ö t e r s k o r beräknas lik-som för tjänsteläkare till åtta månader, fördelade på fyra kurser enligt föl-jande:

Kurs A

Allmän epidemiologi och biostatistik I	100 tim.
Infektionspatologi och -profylax samt infektionssjukdomarnas kliniska epi- demiologi	30 »
Hälso- och sjukvårdsadministration	80 »
	210 tim.

Kurs B

Sanitärhygien från teknisk och biologisk synpunkt	40 tim.
Skadedjursbekämpande	10 »
Hygien under katastrofförhållanden	10 »
Anstaltshygien	20 »
Näringslära och livsmedelskontroll	65 »
Sjuksköterskorna i hälsovårdsarbetet (»public health nursing, incl. health education»)	60 »
Exkursioner	35 »
	240 tim.

Kurs C

Fysiologisk hygien och bostadshygien	100 tim.
Arbetshygien och olycksfallsprofylax	120 »
	220 tim.

Kurs D

Socialmedicin	78 tim.
Hälsokontroll och hälsovårdsuppfostran	125 »
Mentalhygien	50 »
	253 tim.

Beträffande sanitäringenjörerna framlägger kommittén, såsom framgår av redogörelsen under avsnittet B av detta kapitel, ett kursprogram som bygger på ett av professor K. Erik Jensen utarbetat, vid betänkandet såsom Bilaga 1 [*se Bihang 1*] fogat förslag. Detta ansluter sig i fråga om såväl ämnesinnehåll som timantal nära till de kurser för sanitäringenjörer, som hållits under åren 1956 och 1957 och som varit förlagda delvis i Göteborg och delvis i Köpenhamn.

Med hänsyn till svårigheten för dem, som väntas komma att utnyttja denna utbildningsmöjlighet, att genomgå kurser av längre varaktighet bör de här ifrågavarande kurserna begränsas till en månad och om möjligt hållas under sommaren. På grund härav och då hela det planerade utbildningsprogrammet bör kunna fullföljas under en tid av sammanlagt två månader, föreslår kommittén, att två en-månadskurser — här benämnda *kompletteringskurser* — anordnas för sanitäringenjörer enligt följande preliminära schema:

Kompletteringskurs 1

Medicinsk mikrobiologi	12 tim.
Allmän epidemiologi	12 »
Limnologi	18 »
Vatten- och avloppskemi	34 »
Dricksvattenshygien	14 »
Avloppsvattenshygien	15 »
Badvattenshygien	5 »
Exkursioner	18 »
	128 tim.

Kompletteringskurs 2

Renhållning (dagrenovation)	10 tim.
Skadedjursbekämpande	12 »
Hygien under katastrofförhållanden	10 »
Fysiologisk hygien och bostadshygien	18 »
Anstaltshygien	6 »
Lufthygien	12 »
Arbetshygien	20 »
Radioaktiva problem	10 »
Exkursioner	30 »
	128 tim.

Av den föregående redogörelsen under avsnittet B av detta kapitel framgår vidare, att en kommittémajoritet bestående av de finländska, norska och svenska delegationerna ansett, att möjlighet bör ges även till en mer omfattande utbildning av sanitäringenjörer än den som rymmes inom ovan nämnda kompletteringskurser. På grund härav framlägger de nämnda delegationerna ett av den svenska delegationen, efter samråd med teknisk expertis i Sverige, utarbetat förslag till ytterligare ett utbildningsprogram för sanitäringenjörer.

Beträffande detta förslag må inledningsvis anföras följande.

Gruppen sanitäringenjörer omfattar personer med sinsemellan mycket olika arbetsuppgifter. Denna omständighet medför vissa svårigheter vid uppörandet av ett kursprogram. Det är nämligen nödvändigt att anordna specialkurser i relativt stor omfattning för att tillgodose utbildningskraven hos olika kategorier av sanitäringenjörer. Sålunda bör specialundervisning i vatten- och avloppsfrågor anordnas för de ingenjörer, som huvudsakligen ägnar sig åt dessa problem; vidare bör i schemat för livsmedelsingenjörerna ett betydande utrymme ges åt ämnet näringslära och livsmedelskontroll. För de inom yrkesinspektionen verksamma ingenjörerna åter är en specialutbildning i arbetshygien självfallet av stor betydelse.

I fråga om flertalet av de ämnen, som är avsedda att ingå i utbildningsprogrammet, gäller emellertid, att kunskaper i desamma bör inhämtas av samtliga elever inom gruppen sanitäringenjörer. Av nu angivna skäl har beträffande den utbildning för sanitäringenjörer, som enligt kommittémajoritetens mening bör anordnas vid sidan av de ovan nämnda kompletteringskurserna, föreslagits en uppdelning av utbildningsprogrammet i dels en *allmän ingenjörskurs*, dels vissa *specialkurser*.

Allmän kurs

Den allmänna kursen för sanitäringenjörer föreslås omfatta följande ämnen.

Sanitärhygien	30 tim.
Skadedjursbekämpande	10 »
Hygien under katastrofförhållanden	10 »
Anstaltshygien	20 »
Allmän epidemiologi och biostatistik II	30 »
Infektionspatologi och -profylax m. m.	30 »
Hälso- och sjukvårdsadministration	2 »
Radioaktiva problem	10 »
Arbetshygien	20 »
Fysiologisk hygien och bostadshygien	40 »
Exkursioner	35 »
	237 tim.

Kursen bör sträcka sig över en två-månadersperiod. I viss omfattning torde därvid samundervisning kunna ske med läkare och andra elevkategorier i

den två-månaderskurs, som ovan betecknats såsom kurs B. Den allmänna kursen för ingenjörer bör därför ges samtidigt och delvis samordnas med kurs B för läkare m. fl.

Specialkurser

Specialkurser för sanitäringenjörer bör ges i följande ämnen, nämligen:

Vatten och avloppsfrågor	60 tim.
Limnologi	24 »
Arbetshygien	120 »
Fysiologisk hygien och bostadshygien	100 »
Näringslära och livsmedelskontroll	65 »

Specialkurserna i ämnena fysiologisk hygien och bostadshygien samt arbetshygien torde i viss utsträckning kunna samordnas med kurserna för läkare och sjuksköterskor. Då dessa ämnen enligt det föreliggande förslaget till undervisningsschema upptagits under kurs C, bör specialkurserna ges samtidigt och i viss utsträckning samordnas med sistnämnda kurs för läkare och sjuksköterskor. Den lämpliga tidpunkten för anordnande av övriga specialkurser får bli beroende av praktiska överväganden, då det definitiva schemat uppgöres. För genomgång av specialkurser torde för ingenjörernas del böra räknas med en tid av i genomsnitt en månad.

Den sammanlagda utbildningstiden för sanitäringenjörer, som genomgår den allmänna kursen och som dessutom har behov av en grundligare utbildning i något eller några specialämnena, uppgår sålunda till ca tre månader.

Sammanställning av ovan angivna preliminära kursplaner för läkare, veterinärer och sjuksköterskor samt för den i utbildningen för sanitäringenjörer ingående allmänna kursen:

	Läkare	Veterinärer	Sjuksköterskor	Sanitär- ingenjörer (allm. kurs)
	Antal timmar			
Kurs A				
Allmän epidemiologi och biostatistik I	100	100	100	—
Infektionspatologi och -profylax samt infektionssjukdomarnas kliniska epidemiologi	30	30	30	—
Hälso- och sjukvårdsadministration	80	36	80	—
Zoonoser	—	4	—	—
Parasitologi	—	10	—	—
Epizootologi	—	30	—	—
	210	210	210	—

Kurs B	Läkare	Veterinärer	Sjuksköterskor	Sanitär-ingenjörer (allm. kurs)
	Antal timmar			
Sanitärhygien från teknisk och biologisk synpunkt	60	60	40	30
Skadedjursbekämpande	10	10	10	10
Hygien under katastrofförhållanden	10	10	10	10
Anstalts-hygien	20	20	20	20
Näringslära och livsmedelskontroll	65	100	65	—
Biostatistik II	40	40	—	30
Sjuksköterskorna i hälsovårdsarbetet (*public health nursing, incl. health education*)	—	—	60	—
Infektionspatologi och -profylax m. m.	1—	1—	1—	30
Häls- och sjukvårdsadministration	1—	1—	1—	2
Radioaktiva problem	—	—	—	10
Arbets-hygien	2—	—	2—	20
Fysiologisk hygien och bostadshygien	2—	2—	2—	40
Exkursioner	35	35	35	35
	240	275	240	237

Kurs C	Läkare	Veterinärer	Sjuksköterskor	Sanitär-ingenjörer (allm. kurs)
	Antal timmar			
Fysiologisk hygien och bostadshygien	100	—	100	—
Arbets-hygien och olycksfallsprofylax	120	—	120	—
	220	—	220	—

Kurs D	Läkare	Veterinärer	Sjuksköterskor	Sanitär-ingenjörer (allm. kurs)
	Antal timmar			
Socialmedicin	78	—	78	—
Hälsokontroll och hälsovårdsuppföstran	125	—	125	—
Mentalhygien	50	—	50	—
	253	—	253	—

De angivna timantalen i de olika tablåerna över undervisningsprogrammen omfattar all undervisning i form av föreläsningar, demonstrationer och övningar, gruppvis eller i större seminarier. Den föreslagna undervisningsvolymen för varje särskilt ämne inom de olika kurstyperna har grundats på de erfarenheter kommitténs ledamöter har från de hittills givna, samnordiska kurserna för hälsovårdstjänstemän eller från egen undervisning på annat håll samt på samråd med expertis utanför kommitténs krets.

Åtminstone i de större och viktigare ämnena bör eleverna underkastas *kunskapskontroll*. För de elever, som bestått proven, bör för varje sådant ämne utfärdas ett *intyg* om att vederbörande på ett tillfredsställande sätt tillgodogjort sig undervisningen i ämnet.

¹ Undervisning i detta ämne sker under kurs A.

² Undervisning i detta ämne sker under kurs C.

³ Veterinärer bör, i den mån de önskar, erhålla undervisning i ämnet i anslutning till kursen för sanitär-ingenjörer.

Efter godkänd genomgång av fullständig utbildningskurs enligt något av de för de olika elevkategorierna uppgjorda utbildningsprogrammen bör vederbörande elev erhålla ett *diplom*.

Kap. VI. Överväganden rörande olika organisationsformer för en sammordisk högre hälsovårdsutbildning

I de direktiv som givits för utredningen anföres bl. a., att kommittén borde undersöka de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna såväl för en fortsatt, vidgad kursverksamhet för olika grupper av hälsovårdstjänstemän som för organiserandet av en gemensam nordisk hälsovårdshögskola. Vid sina med ledning av nämnda direktiv gjorda överväganden rörande den lämpligaste organisationsformen för en gemensam nordisk hälsovårdsutbildning har kommittén diskuterat följande tre alternativ:

- Alt. A. Upprättandet av en fristående nordisk hälsovårdshögskola som självständig forsknings- och undervisningsanstalt.
- Alt. B. Upprättandet av en nordisk högskola, vars verksamhet organiseras i samarbete med redan befintliga eller under utbyggnad varande vetenskapliga institutioner inom det medicinska och tekniska området.
- Alt. C. Fortsättande av en kursverksamhet av samma slag som pågått i Göteborg sedan 1953. Detta kan ske antingen 1) genom en utbyggnad av den nuvarande kursverksamheten i Göteborg eller 2) i den formen, att undervisning i olika ämnen under en och samma kurs ges på skilda platser i Norden.

En lösning enligt *alternativ A* innebär tillskapandet av ett flertal nya institutioner med därav följande anspråk på byggnader och utrustning. Alternativet förutsätter därjämte inrättandet av ett förhållandevis stort antal självständiga lärarbefattningar och andra tjänster. Detta alternativ har med hänsyn till de höga kostnaderna för uppförandet och driften av en högskola av angiven struktur på ett tidigt stadium avförts från diskussionen.

Beträffande *alternativ C 1)* — utbyggnad av den nuvarande kursverksamheten i Göteborg — må anföras följande.

Det årliga antalet kursdeltagare från de olika nordiska länderna har såsom tablån på s. 43 utvisar beräknats till ca 25 läkare och ca 10 veterinärer samt mellan 15 och 20 från vardera gruppen sanitäringenjörer och sjuksköterskor, eller sålunda tillhoppa ca 70 elever. Enligt det uppgjorda förslaget till kursplaner kräves en undervisningstid av åtta månader för vardera gruppen läkare och sjuksköterskor, fyra månader för veterinärer och två å tre månader för sanitäringenjörer. Med beaktande av möjligheterna till samundervisning av olika grupper beräknas undervisningen komma att omfatta sammanlagt omkring 20 kursmånader om året, motsvarande ett antal undervisningstimmar per år av ca 2 500. Att helt bygga upp en undervis-

ning av denna omfattning enligt samma system, som tillämpats vid de hittillsvarande göteborgskurserna, är enligt kommitténs mening praktiskt omöjligt, främst beroende på svårigheten att anskaffa lärare. Inom de nordiska länderna är tillgången på specialister, lämpade att handha undervisningen på högstadiet i här ifrågakvarande ämnen, starkt begränsad. Redan för det relativt snäva undervisningsprogrammet vid göteborgskurserna har rekryteringen av lärare berett avsevärda svårigheter. Vid en utökning av undervisningsprogrammet till den omfattning, som kommittén här föreslagit, synes det utsiktslöst att organisera undervisningen med hjälp av endast tillfälligt engagerade lärarekrafter. För kursverksamheten måste därför inrättas vissa fasta lärarbefattningar, vilkas antal kommittén beräknat till lägst fem. Kommittén har gjort en approximativ uppskattning av kostnaderna för genomförande av en kursverksamhet enligt detta alternativ, i vilka kostnader inräknats avlöning åt fem fast anställda lärare i samma löneställning som de nuvarande laboratorerna (adjungerade professorerna) vid svenska lärosäten. Beräkningarna har givit till resultat, att verksamheten kommer att draga en årlig kostnad av ca 550 000 sv. kronor, vartill kommer ett belopp av ca 200 000 sv. kronor såsom engångsanslag för utrustning. Även om kostnaderna för en undervisning enligt detta alternativ självfallet måste bli lägre än om utbildningen anordnas inom en fast hälsovårdshögskola, så torde dock kostnadsskillnaden på längre sikt bli mindre framträdande, enär det med all sannolikhet blir nödvändigt att för kursverksamheten successivt utbygga staben av fast anställda lärare och jämväl inrätta vissa fasta tjänster för assistenter vid undervisningen och för biträdesgöromål.

Inom ramen av en kursverksamhet av här skisserad art blir möjligheterna för lärarna att bedriva vetenskaplig forskning starkt beskurna, främst beroende på avsaknaden av institutioner. Undervisningsformen ger icke heller de möjligheter, som en mer fast organisation erbjuder, till kontakt mellan olika ämnesrepresentanter. Detta förhållande kommer att försvåra koordinationen av undervisningen i olika ämnen. Undervisning i denna jämförelsevis instabila form kommer vidare att medföra betydande svårigheter i administrativt hänseende. Med hänsyn till nu anförda omständigheter och med beaktande jämväl av de relativt höga kostnaderna och sannolikheten av att dessa kommer att successivt stegras har kommittén icke ansett sig kunna förorda, att den samnordiska undervisningen organiseras enligt samma system som tillämpats vid de hittills hållna göteborgskurserna.

Den *andra varianten av C-alternativet* innebär, att eleverna under varje kurs förflyttas från plats till plats inom Norden för att få undervisning av där stationerade lärare. Förslaget bygger på förutsättningen, att det blott blir fråga om kurser med en varaktighet av högst 6—8 veckor, som kan anordnas under den tid av året, då ordinarie universitetsundervisning icke pågår. En permanent organisationskommitté med representanter från alla de berörda länderna skulle ha ansvaret för anordnandet av de olika kurserna och ombesörja bl. a. fördelningen av undervisningen i de enskilda disci-

plinerna på de undervisningsinstitutioner i Norden, där möjligheter kan finnas att mottaga eleverna. Anordnandet av en permanent internordisk hälsovårdsutbildning efter dessa linjer stöter emellertid på stora svårigheter, bl. a. av praktisk-administrativ art. Planeringsarbetet, som måste omfatta bl. a. förhandlingar med lärarpersonal och erforderliga hjälpkrafter, anskaffande av lokaler för undervisningen och bostäder åt eleverna, blir både komplicerat och betungande. En annan mot förslaget riktad erinran, vilken särskilt betonats av de norska och svenska delegationerna, är att kurserna blir alltför korta för att kunna inrymma ett undervisningsprogram av önskad omfattning. Kommittén har icke ansett sig böra tillstyrka, att den nordiska utbildningen för hälsovårdstjänstemän utformas efter dessa linjer.

Alternativ B slutligen innebär, att undervisningen får ett fast centrum — en nordisk hälsovårdshögskola — vars verksamhet organiseras i samverkan med andra vetenskapliga institutioner, som har anknytning till hälsovårdens teoretiska och praktiska problem.

Kommittén har enhälligt förordat detta alternativ med den motivering som framgår av det följande.

Genom att bedriva verksamheten vid hälsovårdshögskolan i samarbete med andra, på orten befintliga institutioner på det socialmedicinska, hygieniska eller hygiensk-tekniska området kan antalet fast anställda lärare vid hälsovårdshögskolan — främst ämnesrepresentanter i professors ställning — avsevärt nedskäras. Behovet av egna institutioner vid högskolan begränsar sig till sådana ämnen, som ej finns företrädda vid vetenskapliga institutioner på den plats, där hälsovårdshögskolan förlägges. En organisation av hälsovårdshögskolan enligt detta alternativ ställer sig helt naturligt avsevärt mycket billigare än upprättandet av en fristående högskola enligt alternativ A. De nackdelar som kommittén enligt den föregående redogörelsen funnit vidlåda en utbildning enligt alternativ C — d. v. s. i form av fortsatt kursverksamhet — bortfaller, om utbildningen organiseras enligt alternativ B.

De överväganden som föregått kommitténs beslut att förorda alternativ B har självfallet måst sammankopplas med frågan om högskolans förläggning. Redan på grund av vad som anförts i utredningsdirektiven är det naturligt, att kommittén i första hand diskuterat Göteborg såsom förläggningsort. På ett tidigt stadium av utredningsarbetet tog kommittén i överensstämmelse med direktivens rekommendation kontakt med Göteborgs universitet, Chalmers tekniska högskola och Göteborgs stad. Representanterna för såväl de två lärosätena som staden har därvid uttryckt ett starkt intresse för att förlägga en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg. Från den medicinska fakultetens sida framhölls därvid bl. a. följande. Sedan fakulteten utbyggts med fasta lärartjänster och institutioner i socialmedicin och hygien, kunde med säkerhet påräknas en medverkan från fakultetens sida i den planerade utbildningen för hälsovårdstjänstemän i nämnda ämnen. I fråga om ämnenas infektionspatologi och -profylax samt näringslära och mentalhygien vore

fakulteten redan nu väl utrustad med kompetenta lärarkrafter, som kunde utnyttjas för ifrågavarande utbildning. Fakulteten räknade med att efter tillkomsten av en blivande hälsovårdshögskola i Göteborg de båda lärosätenas undervisnings- och forskningsresurser skulle kunna ömsesidigt utnyttjas till gemensam båtnad. Representanterna för Chalmers tekniska högskola framhöll, att kommittén kunde påräkna en medverkan från högskolans sida vid utbildningen av hälsovårdstjänstemän inom de ämnesområden — främst vatten- och avloppsfrågor — som hade anknytning till praktisk hälsovård. Därvid förutsattes dock att den av Chalmers tekniska högskola sedan länge påyrkade upprustningen av resurserna inom ifrågavarande ämnesområden komme att genomföras. Representanterna för Göteborgs stad bekräftade, att det tomtområde, som staden tidigare reserverat för en hälsovårdshögskola, alljämt finnes disponibelt för detta ändamål och att tomten på relativt kort tid kunde ställas i ordning för uppförandet av en högskolebyggnad.

Med hänsyn till att ämnet arbetshygien måste intaga en framträdande plats vid utbildningen av hälsovårdstjänstemän var även frågan om möjligheterna till samverkan med en arbetshygienisk institution av betydelse vid kommitténs överväganden rörande den planerade hälsovårdshögskolans organisation och förläggning. Redan på ett tidigt stadium av sin verksamhet erfor kommittén, att den i Sverige tillsatta kommittén för utredning av statens institut för folkhälsan arbetsuppgifter och organisation ämnade föreslå inrättandet av en yrkeshygienisk avdelning i Göteborg. Detta förslag, som därefter definitivt framlagts i folkhälsoinstitututredningens betänkande, gav ytterligare stöd åt tanken att förlägga en hälsovårdshögskola av här ifrågasatt struktur till Göteborg.

Inrättandet av en nordisk hälsovårdshögskola enligt alternativ B kräver relativt stora lokaler för såväl undervisning som forskning. På längre sikt synes för lokalfrågans lösning erforderligt, att en nybyggnad uppföres för hälsovårdshögskolan. Såsom ovan nämnts har Göteborgs stad med tanke på en blivande hälsovårdshögskola i staden reserverat en tomt för ändamålet. Denna är belägen i närheten av de under uppförande varande institutionsbyggnaderna för den medicinska fakultetens teoretiska ämnen. Kommittén har emellertid räknat med att verksamheten vid hälsovårdshögskolan under de första åren måste bedrivas i provisoriska lokaler. Även för en sådan provisorisk lösning av lokalfrågan erbjudes goda möjligheter i Göteborg. Vederbörande myndighet i staden har sålunda utfäst sig att, därest en hälsovårdshögskola inrättas i staden, till högskolan uthyra samtliga lokaler i en staden tillhörig fastighet vid Fjärde Långgatan 7, vilka lokaler nu disponeras av universitetets anatomiska och histologiska institutioner. Lokalerna beräknas bli lediga för inflyttning i början av år 1959. I denna fastighet, som i samband med uthyrningen till nämnda institutioner i slutet av 1940-talet blev föremål för vissa omändringsarbeten, finns ett flertal arbetsrum, expeditiionslokaler och laboratorier samt föreläsningssal, verkstad och djur-

stall m. m. Kommittén, som besiktigt lokalerna, har funnit, att dessa väl lämpar sig för att under en övergångstid användas för det avsedda ändamålet.

Med hänsyn till de olika nu anförda omständigheterna har kommittén beslutat föreslå, att en blivande hälsovårdshögskola, utformad enligt det ovan såsom B betecknade alternativet, förlägges i Göteborg.

Kap. VII. Organisationen av en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg

A. Samarbetet med andra vetenskapliga institutioner och högskolans lokalfråga

I kapitel VI lämnas uppgift om de befintliga eller planerade institutioner i Göteborg, vilkas medverkan kommittén räknat med vid den planerade hälsovårdsutbildningen. Avsikten är, att föreståndarna för de institutioner, med vilka hälsovårdshögskolan skall samarbeta, inträder såsom representanter för vederbörande ämnen i högskolans lärarkollegium. Sådan ämnesrepresentant skall planlägga och övervaka undervisningen och forskningsarbetet vid högskolan inom det ämne han företräder samt själv bestrida en begränsad del av undervisningen i ämnet. Huvuddelen av undervisningen i de ämnen, som icke är företrädade av egen professor vid hälsovårdshögskolan, bör emellertid handhavas av vid högskolan fast anställda lärare (adjungerade professorer, motsvarande de nuvarande laboratorerna i Sverige) med biträde av assistent- eller amanuenspersonal.

Såsom närmare framgår av det följande räknar kommittén med att ett samarbete med andra institutioner i Göteborg i den form nu angivits skall kunna komma till stånd inom samtliga de ämnen, som ingår i det föreslagna kursprogrammet med undantag för ämnet allmän epidemiologi och biostatistik. För det sistnämnda ämnet erfordras därför en professur med egen institution vid hälsovårdshögskolan.

För att lösa lokalfrågan under det första skedet av högskolans verksamhet föreslår kommittén, att den i kapitel VI omnämnda fastigheten med adress Fjärde Långgatan 7 förhyres för ändamålet. Fastigheten synes i första hand böra utnyttjas för gemensamma föreläsningssalar, kurslaboratorier, administration och bibliotek samt för institutionen i ämnet allmän epidemiologi och biostatistik. Vad angår övriga ämnen har kommittén undersökt möjligheterna att under verksamhetens begynnelsekede få »inhysa» dessa inom andra institutioner i Göteborg. Resultatet av denna undersökning framgår av de förslag till lokalfrågans lösning, som nedan under avsnittet B av detta kapitel framlägges för varje ämne.

En tillfredsställande lösning av hälsovårdshögskolans lokalfråga på längre sikt kan enligt kommitténs mening ernås endast genom uppförandet av en nybyggnad. Denna bör förläggas på den av Göteborgs stad för ändamå-

let reserverade tomten. Enligt vad kommittén inhämtat föreligger även ett behov av nya institutionslokaler för bl. a. vissa medicinska ämnen vid Göteborgs universitet. Det synes därför lämpligt, att den föreslagna nybyggnaden uppföres gemensamt för högskolan och någon vetenskaplig institution för ämne med anknytning till högskolans verksamhet. Såsom »delägare» i fastigheten har kommittén i första hand haft i tankarna den blivande institutionen för ämnet hygien vid Göteborgs universitet. Det må här erinras om att chefen för det svenska ecklesiastikdepartementet i proposition (1954: 212) till 1954 års riksdag angående reformering av läkarutbildningen i Sverige, under hänvisning till att lokalfrågan för ämnet hygien i Göteborg icke torde kunna anses definitivt löst, ej ansett sig vid nämnda tidpunkt böra framlägga förslag till inrättandet av professor i ämnet. Inom universitetet har därefter frågan om anordnandet av lokaler för en hygienisk institution varit föremål för utredning, vilken lett till ett förslag att under en övergångstid bereda lokaler för ämnet i den under byggnad varande bakteriologiska institutionen. Dessa utrymmen kan emellertid få disponeras av den hygieniska institutionen endast under en övergångstid. Den medicinska fakulteten i Göteborg är därför enligt vad kommittén inhämtat starkt intresserad av förslaget att framdeles uppföra en för hälsovårdshögskolan och den hygieniska institutionen gemensam byggnad. Därest folkhälsoinstitutsutredningens förslag om inrättandet av en yrkeshygienisk avdelning i Göteborg förverkligas, synes det kommittén lämpligt att även denna avdelning beredes plats i den ifrågavarande byggnaden.

B. Personal- och lokalfrågor för de särskilda ämnena

Kommittén skall i detta avsnitt närmare behandla personal- och lokalfrågan beträffande varje ämne, som är avsett att ingå i hälsovårdshögskolans utbildningsprogram. Vissa ämnen sammanföres i denna översikt till en grupp, omfattande dem som bör företrädas av en gemensam ämnesrepresentant. För vinnande av överskådlighet införes under varje ämnesgrupp en tablå, utvisande omfattningen av den planerade undervisningen i varje ämne med angivande av möjligheterna till samundervisning av olika elevkategorier. I tablåen redovisas dock icke de två kompletteringskurserna för sanitäringenjörer utan endast den allmänna kursen jämte specialkurser för denna elevkategori. De i tablåen angivna siffrorna avser det totala antalet undervisningstimmar vid en fullständig utbildning av de olika kategorierna. (Jfr den under kapitel V intagna tablåen [se s. 901].

Det för varje ämne redovisade personalbehovet avser förhållandena vid *en fullt utbyggd undervisning enligt det i kapitel V angivna kursprogrammet med ett årligt intag av sammanlagt ca 70 elever av de olika kategorierna.*

Beträffande den erforderliga undervisningspersonalen i lägre ställning än professor eller adjungerad professor föreslår kommittén, att två olika slag

av befattningar inrättas, nämligen assistenter (»assistent professors») och amanuenser (»instructors»).

Enär *assistenterna* är avsedda att självständigt handha vissa avsnitt av undervisningen och även deltaga i forskningsarbetet, förutsättes, att denna personal i regel har akademisk utbildning. Det är därför av vikt, att lönen till assistenterna bestämmes till ett belopp, som gör det möjligt att till befattningarna rekrytera personal med akademisk utbildning och som i övrigt besitter erforderliga kvalifikationer för uppgiften. Kommittén har ansett skäligt, att lönen till assistenterna utgår med ett belopp motsvarande lönen till de amanuenser (»kliniska amanuenser»), som är knutna till vissa universitetskliniker i Sverige. Lönen till en klinisk amanuens vid Göteborgs universitet utgör för närvarande 24 996 kronor per år. Såsom framgår av den följande redogörelsen upptager förslaget till personalorganisation för ämnet socialmedicin m. m. bl. a. en assistent, som skall vara sjuksköterska med speciell erfarenhet av hälsovårdsuppfostran. Denna assistent bör emellertid avlönas enligt samma grunder, som gäller för lärare vid de statliga sjuksköterskeskolorna.

Amanuenserna vid hälsovårdshögskolan torde i fråga om arbetsuppgifternas art och omfattning närmast böra jämföras med förste assistenterna i den svenska universitetsorganisationen. Med hänsyn härtill synes skäligt, att amanuenserna vid högskolan avlönas efter samma grunder som gäller för förste assistenter vid Göteborgs universitet. Arvodet till en sådan assistent uppgår för närvarande till 14 760 kronor per år.

Kommittén övergår härefter till den nyssnämnda översikten över personal- och lokalfrågor för de olika ämnena.

1. Allmän epidemiologi och biostatistik m. m.

a) Undervisningens omfattning

Ä m n e	Läkare	Sköterskor A n t a l	Veterinärer t i m m a r	Sanitär- ing.	Samunder- visning möjlig för:
Epidemiologi och biostatistik I	100	100	100	—	Läkare, sköterskor, veterinärer
Biostatistik II	40	—	40	30	Läkare, veterinärer
Skadedjursbekämpande	10	10	10	10	Samtliga grupper

(allm. kurs)¹

b) Personal

Då professur i ämnet ej finnes och ej heller väntas bli inrättad vid de institutioner i Göteborg, med vilka hälsovårdshögskolan avser att samarbeta, bör såsom tidigare anförts en särskild professur med egen institution inrättas vid hälsovårdshögskolan. Huvudämnet för professuren bör vara epidemiologi. Kommittén föreslår vidare, att följande vid högskolan fast anställd

¹ Härunder ges även viss undervisning i epidemiologi.

personal knytes till ämnet, nämligen en adjungerad professor med biostatistik såsom huvudämne, två assistenter (en epidemiolog och en statistiker), två amanuenser (likaledes en epidemiolog och en statistiker), två tekniska biträden och ett kanslibitråde. För undervisning i ämnet skadedjursbekämpande torde dessutom behöva anlitas en speciallärare, som mot timarvode ombesörjer denna undervisning.

c) Lokaler

Det erforderliga utrymmet för institutionen har beräknats till ca 350 m², vilken yta bör reserveras för institutionen i den planerade nybyggnaden för hälsovårdshögskolan. I avvaktan på färdigställandet av denna byggnad bör institutionen inrymmas i huset Fjärde Långgatan 7.

2. Fysiologisk hygien och bostadshygien m. m.

a) Undervisningens omfattning

Ä m n e	Läkare	Sköterskor A n t a l	Veterinärer t i m m a r	Sanitär- ing.	Samunder- visning möjlig för:
Fysiologisk hygien och bostadshygien	100	100	—	40 (allm. kurs) 100 (spec. kurs)	Läkare, sköterskor och i viss omfattning sanitär-ingenjörer
Hygien under katastrofförhållanden	10	10	10	10 (allm. kurs)	Läkare, sköterskor, veterinärer och i viss omfattning sanitär-ingenjörer

b) Personal

Kommittén förutsätter, att en professur i hygien kommer att inrättas vid Göteborgs universitet fr. o. m. budgetåret 1958/59. Fr. o. m. den 1 juli 1958 skall nämligen den beslutade nya studieordningen genomföras bl. a. beträffande undervisningen i ämnet hygien för medicine kandidater. Professorn i hygien bör knytas till hälsovårdshögskolan som ämnesrepresentant. Behovet av vid högskolan fast anställd personal för här ifrågakvarande ämnesgrupp beräknar kommittén till en adjungerad professor, två assistenter — av vilka den ene bör ha teknisk och den andre medicinsk utbildning — en amanuens och två tekniska biträden. Extra lärarkraft beräknas bli erforderlig för viss del av undervisningen, uppskattningsvis motsvarande 15 timmar om året.

c) Lokaler

Lokalerna bör förläggas i anslutning till universitetets hygieniska institution. Denna är avsedd att under en övergångstid inrymmas i det byggnadskomplex, som är under uppförande för de mikrobiologiska institutionerna i Göteborg. Enligt vad kommittén erfarit torde möjlighet finnas att, såsom

ett provisorium, bereda visst utrymme inom samma byggnad även för hälsovårdshögskolans undervisning och forskning i fysiologisk hygien och bostadshygien.

I en framtida nybyggnad för hälsovårdshögskolan bör lokaler till en yta av 250 m² reserveras för denna ämnesgrupp.

3. Socialmedicin m. m.

a) Undervisningens omfattning

Ä m n e	Läkare	Sköterskor A n t a l	Veterinärer t i m m a r	Sanitär- ing.	Samunder- visning möjlig för:
Generell socialmedicin	78	78	—	—	Läkare, sköterskor
Hälsokontroll och hälsovårdsuppfostran	125	125	—	—	Läkare, sköterskor
Hälso- och sjukvårdsadministration	80	80	36 (hälsovårdsadm.)	2 (allm. kurs)	Läkare, sköterskor och i viss omfattning veterinärer
Sjuksköterskor i hälsovårdsarbete (*public health nursing, incl. health education)	—	60	—	—	

b) Personal

En professur i socialmedicin inrättas vid Göteborgs universitet fr. o. m. budgetåret 1958/59.

Kommittén föreslår, att professorn i socialmedicin knytes till hälsovårdshögskolan som ämnesrepresentant. Vid hälsovårdshögskolan erfordras dessutom enligt kommitténs beräkningar följande fast anställda personal: en adjungerad professor, två assistenter, av vilka den ene bör vara sociolog och den andra sjuksköterska med speciell erfarenhet av hälsovårdsuppfostran, en amanuens och ett kanslibitråde.

Ämnesområdet omspanner ett vidsträckt och innehållsmässigt starkt varierande kursprogram. Ämnets natur kräver vidare, att undervisningen i avsevärd utsträckning meddelas i form av seminarieövningar, gruppundervisning och demonstrationer. Med hänsyn härtill erfordras utöver den fast anställda undervisningspersonalen tillgång till speciallärare. Omfattningen av speciallärarnas undervisning beräknas till ca 140 timmar om året. Kommittén utgår från att biträde för undervisningen i ämnet skall kunna erhållas bl. a. av personal vid den blivande socialmedicinska institutionen i Göteborg och vid andra i Göteborg befintliga institutioner eller inrättningar för social verksamhet.

c) Lokaler

Kommittén har beräknat lokalbehovet till 6 expeditjonsrum, 2 intervju-

rum och 1 materialrum om sammanlagt ca 300 m². Under en övergångstid torde erforderligt utrymme kunna beredas i anslutning till universitetets socialmedicinska institution. Denna kommer eventuellt att inrymmas i de lokaler, som nu disponeras av Sahlgrenska sjukhusets medicinska poliklinik, sedan denna överflyttats till det nya centralkomplexet. Framdeles bör lokaler för ämnet socialmedicin vid hälsovårdshögskolan anordnas i den för högskolan föreslagna nybyggnaden.

4. Mentalhygien

a) Undervisningens omfattning

Ä m n e	Läkare	Sköterskor A n t a l	Veterinärer t i m m a r	Sanitär- ing.	Samunder- visning möjlig för:
Mentalhygien	50	50	—	—	Läkare, sköterskor

b) Personal

En i staden verksam psykiater med akademisk lärarkompetens och med speciell inriktning på mentalhygieniska frågor bör knytas till skolan som ämnesrepresentant.

Därjämte erfordras en amanuens, som bör beredas möjlighet till tjänstgöring vid mentalhygieniska institutioner i staden. Samarbete bör ske med i staden befintliga psykiatriska och barnpsykiatriska kliniker och polikliniker, familjevårdsorganisationen m. m.

c) Lokaler

Ett expeditjonsrum erfordras i hälsovårdshögskolans egna lokaler. Övrigt utrymmesbehov torde kunna tillgodoses inom den socialmedicinska institutionen. Som ett provisorium kan, enligt vad kommittén inhämtat, arbetsrum för amanuensen beredas på någon av de redan befintliga psykiatriska institutionerna.

5. Infektionspatologi och -profylax m. m.

a) Undervisningens omfattning

Ä m n e	Läkare	Sköterskor A n t a l	Veterinärer t i m m a r	Sanitär- ing.	Samunder- visning möjlig för:
Infektionspatologi och -profylax	30	30	30	30	Läkare, veterinärer (allm. kurs)
Zoonoser, parasitologi, epi- zootologi	—	—	44	—	
Anstaltshygien	20	20	20	20	Samtliga grupper (allm. kurs)
Livsmedelshygien (såsom del av ämnet näringslära och livsmedelskontroll, jfr punkt 8 nedan)	30	30	65	30	Läkare, sköterskor och i viss omfattning veteri- närer (spec. kurs)

b) *Personal*

En i Göteborg verksam bakteriolog med professorskompetens bör knytas till hälsovårdshögskolan som ämnesrepresentant. Den vid högskolan fast anställda personalen i ämnet bör utgöras av en adjungerad professor (veterinärbakteriolog), en amanuens och två tekniska biträden. Avsikten är att den adjungerade professorn skall handha undervisningen i parasitologi m. m. för veterinärer samt i livsmedelskontroll. En klinisk epidemiolog i Göteborg bör mot arvode, beräknat till 400 kronor om året, sköta viss del av undervisningen. Därutöver torde extra lärarkraft behöva anlitas under ca 15 timmar om året.

c) *Lokaler*

Erforderlig arbetsplats för den adjungerade professorn och amanuensen ävensom tillgång till laboratorium för dessa befattningshavare kan, enligt vad som upplysts för kommittén, beredas vid universitetets klinisk-bakteriologiska institution.

6. Sanitärhygien m. m.

a) *Undervisningens omfattning*

Ä m n e	Läkare	Sköterskor Antal	Veterinärer timmar	Sanitär- ing.	Samunder- visning möjlig för:
Sanitärhygien från teknisk och biologisk synpunkt..	60	40	60	30 (allm. kurs)	Samtliga grupper i viss omfattning
Vatten- och avloppsfrågor .	—	—	—	60 (spec. kurs)	
Limnologi	—	—	—	24 (spec. kurs)	
Radioaktiva problem	—	—	—	10 (allm. kurs)	

b) *Personal*

Om en professur i ämnet vattenförsörjning och avloppsteknik inrättas vid Chalmers tekniska högskola, bör innehavaren av ämbetet knytas till hälsovårdshögskolan som ämnesrepresentant.

Ämnet beräknas kräva en adjungerad professor, en amanuens och ett tekniskt biträde såsom fast anställda befattningshavare vid högskolan. Dessutom torde speciallärare behöva anlitas för viss del av undervisningen (uppskattningsvis 40 timmar om året).

c) *Lokaler*

Tillsvi vidare kan arbetslokaler för ämnet inrymmas i fastigheten Fjärde Långgatan 7. Kommittén räknar med möjligheten, att lokalfrågan på längre sikt kan lösas i samband med en utbyggnad av institutionslokaler för ämnet vattenförsörjning och avloppsteknik vid Chalmers tekniska högskola.

7. Arbetshygien

a) Undervisningens omfattning

Ä m n e	Läkare	Sköters- kor A n t a l	Veteri- närer t i m m a r	Sanitär- ing.	Samunder- visning möjlig för:
Arbetshygien	120	120	—	120 (spec. kurs) 20 (allm. kurs)	Läkare och sköterskor samt i viss omfattning sanitär- ingenjörer

b) Personal

Såsom framgår av redogörelsen i kapitel VI har den svenska folkhälsoinstituttutredningen föreslagit, att en yrkeshygienisk avdelning inrättas i Göteborg. Därest förslaget genomföres, bör chefen för avdelningen knytas till hälsovårdshögskolan som ämnesrepresentant. Kommittén beräknar, att det för undervisningen i ämnet vid hälsovårdshögskolan erfordras en adjungerad professor, en medicinskt utbildad amanuens och två tekniska biträden. Arbetsgruppen bör samarbeta med yrkesinspektionen i staden. Tillgång till speciallärare (ca 15 timmar om året) erfordras.

c) Lokaler

Under det första skedet av högskolans verksamhet kan lokaler för ämnet arbetshygien inrymmas i huset Fjärde Långgatan 7. Senare bör de förläggas i den planerade nybyggnaden, i vilken en golvyta av 250 m² torde få reserveras för detta ämne. Om det nyssnämnda utredningsförslaget att inrätta en yrkeshygienisk avdelning i Göteborg förverkligas, synes vid planeringen av lokaler för avdelningen möjligheterna till samarbete med hälsovårdshögskolans arbetsgrupp i ämnet böra beaktas.

8. Näringslära

a) Undervisningens omfattning

Ä m n e	Läkare	Sköters- kor A n t a l	Veteri- närer t i m m a r	Sanitär- ing.	Samunder- visning möjlig för:
Näringslära ¹	35	35	35	35 (spec. kurs)	Läkare, vete- rinärer

b) Personal

Om en näringsfysiologisk institution i framtiden inrättas i Göteborg, bör chefen för denna institution knytas till hälsovårdshögskolan som ämnesrepresentant. Kommittén räknar med att professorn i ämnet medicinsk kemi vid universitetet tillsvdare inträder som ämnesrepresentant.

¹ Undervisningen i livsmedelskontroll redovisas under ämnesgruppen infektionspatologi och -profilax m. m. (punkt 5 ovan). Förutom i tabellen upptagna undervisningstimmar torde en relativt omfattande specialundervisning i form av extrakurser erfordras.

Kommittén beräknar behovet av fast anställd personal i ämnet till en adjungerad professor och ett tekniskt biträde.

c) *Lokaler*

Enligt vad kommittén inhämtat torde den adjungerade professorn i ämnet kunna beredas tillgång till laboratorieutrymmen och även erhålla ett expeditionssrum i den nybyggnad, som skall uppföras för den medicinsk-kemiska institutionen i Göteborg. Anordningen förutsätter emellertid en utökning av denna byggnad med en volym, motsvarande det beräknade utrymmet för ett laboratorierum om 3 enheter och ett skrivrum om 2 enheter. Det har betonats, att i nu föreliggande ritningar till byggnaden upptagna reservutrymmen icke får tagas i anspråk för här avsett ändamål. Med tanke på undervisningen vid hälsovårdshögskolan bör vidare den medicinsk-kemiska institutionens djuravdelning utökas med två djurrum, vardera om 2 enheter. Tillgång till »metabolic ward» bör säkerställas genom avtal med Sahlgrenska sjukhuset. Innehavaren av den föreslagna tjänsten såsom adjungerad professor bör ha sådana kvalifikationer, att han kan fungera som avdelningsläkare under ämnesrepresentanten för de sjukhusplatser, som kan komma att ställas till förfogande vid Sahlgrenska sjukhusets blivande försöksavdelning. Inom denna bör förutsättningar för arbete med radioaktiva isotoper finnas.

I den föregående redogörelsen har kommittén redovisat bl. a. behovet av lokaler för hälsovårdshögskolans institutioner i en framtida nybyggnad, vilka lokaler upptager en golvyta om sammanlagt 1 180 m². Därutöver måste i nybyggnaden anordnas lokaler för vissa för högskolans institutioner gemensamma ändamål. Sålunda erfordras enligt kommitténs beräkningar

för administration, bibliotek m. m. ca 200 m²

för gemensamma undervisningsutrymmen ca 500 m² och

för arbetsrum åt gästföreläsare m. m. ca 120 m².

Lokalerna för gemensamma ändamål omfattar sålunda sammanlagt en golvyta av ca 820 m².

Det totala nettoutrymmet för hälsovårdshögskolan i den föreslagna nybyggnaden beräknar alltså kommittén till $1\,180 + 820 = 2\,000$ m².

Såsom tidigare anförts bör enligt kommitténs mening nybyggnaden uppföras gemensamt för högskolan och någon vetenskaplig institution för ämne med anknytning till högskolans verksamhet, varvid kommittén i första hand haft i tankarna den blivande institutionen för ämnet hygien vid Göteborgs universitet. Arkitekten SAR Klas Anshelm i Lund, som anlåtats av kommittén, har därför fått i uppdrag att utforma ett förslag till nybyggnad som inrymmer lokaler för både hälsovårdshögskolan och en hygienisk institution. Nybyggnaden skulle enligt kommitténs förslag jämväl inrymma en för högskolan och »delägaren» i fastigheten gemensam aula om ca 200 m².

En av arkitekten Anshelm utarbetad idéskiss till byggnaden bilägges betänkandet [se *Bihang 2*].

Dispositionen av lokaler för hälsovårdshögskolan i den planerade nybyggnaden enligt kommitténs ovan framförda förslag framgår av följande sammanställning:

Ändamål	Beräknat antal m ² (nettoyta)
Fysiologisk hygien och bostadshygien	250
Socialmedicin	300
Mentalhygien	30
Arbetshygien	250
Epidemiologi och biostatistik	350
För högskolan gemensamma undervisn.-lokaler (utom aula)	500
Rum för gästföreläsare	120
Administration, bibliotek m. m.	200
	2 000

För hälsovårdshögskolan och »delägaren» i fastigheten upptages även utrymme för en aula om 200 m².

C. Den för högskolan gemensamma administrationen m. m.

Då det av kommittén förordade förslaget till en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg förutsätter en samverkan på viktiga områden med universitetens medicinska institutioner, har inom kommittén diskuterats frågan om högskolans organisatoriska ställning i förhållande till universitetet. Från den danska delegationens sida har därvid ifrågasatts, om icke hälsovårdsutbildningen borde fast anknytas till universitetet, förslagsvis på så sätt, att en med universitetets medicinska fakultet sidoordnad kommitté inrättades för den högre hälsovårdsutbildningen. Denna kommitté — i vilken skulle ingå ämnesrepresentanterna och de adjungerade professorerna samt eventuellt även representanter för eleverna — skulle handläggas ärenden av den art, som normalt behandlades inom en faktultet. Ärenden av administrativ och ekonomisk natur skulle enligt detta förslag handläggas av de för universitetets gemensamma angelägenheter verksamma organen, d. v. s. konsistorierna, drätselnämnden och rektorsämbetet. Genom en sådan anordning skulle enligt delegationens mening utgifterna för hälsovårdshögskolans administration kunna reduceras bl. a. genom indragning av viss personal.

Efter överläggningar med bl. a. företrädare för Göteborgs universitet har emellertid kommittén icke funnit sig böra förorda ett förslag i den nu antydda riktningen. Med hänsyn till utbildningens internordiska karaktär bör enligt kommitténs mening hälsovårdshögskolan intaga en fri ställning i förhållande till svenska utbildningsanstalter och myndigheter. Kommittén finner det vara av utomordentlig vikt, att representanter för alla de nordiska länder, som engagerat sig för ifrågavarande utbildning, får delta i behandlingen av sådana frågor, som är av större betydelse för verksamheten. Hit hör exempelvis frågor om allmänna riktlinjer för hälsovårdsutbildningen samt ärenden om budgetförslag och om tillsättande av högre lärarbefattningar. Det må tilläggas, att någon väsentlig besparing av de beräknade utgifterna för hälsovårdshögskolans administration icke torde ernås genom en närmare anknytning till universitetet.

Kommittén föreslår, att vid hälsovårdshögskolan inrättas följande organ, nämligen *en styrelse, ett arbetsutskott och ett lärarkollegium*. I fråga om sammansättningen av dessa organ och deras funktioner må följande anföras.

1. Styrelsen

I denna bör ingå en av vederbörande regering utsedd representant för ettvarvt av de länder, som förbundet sig att ekonomiskt svara för högskolans verksamhet. Ledamot bör utses för en tid av fyra år. Regeringarna utser jämväl en eller två suppleanter för den ordinarie styrelseledamoten. Uppdraget såsom ordförande i styrelsen torde lämpligen böra växla mellan ledamöterna med förslagsvis ett års intervall. För att styrelsen skall vara beslutsmässig bör fordras, att samtliga ovannämnda länder är genom ledamot eller suppleant representerade vid ärendets handläggning. Blir beslut föremål för omröstning, bör enkel röstövertikt gälla och vid lika röstetal den mening ordföranden biträder. Det synes lämpligt, att arbetsutskottets ordförande fungerar såsom föredragande i styrelsen.

Styrelsen skall ha allmän tillsyn och vård i fråga om högskolans vetenskapliga, administrativa och ekonomiska angelägenheter. Det bör ankomma på styrelsen att framlägga budgetförslag för högskolans verksamhet, att efter vederbörlig sakkunnigbehandling besluta om tillsättande av fasta lärartjänster vid högskolan i professors eller adjungerad professors ställning samt att behandla förslag till instruktioner, reglementen och andra allmänna föreskrifter och anordningar rörande högskolans verksamhet.

I ärende angående tillsättning av tjänst såsom professor eller adjungerad professor bör tre eller fyra sakkunniga utses av styrelsen på grundval av inhämtade förslag. Det synes kommittén lämpligt, att förslag till sakkunniga efter styrelsens val inhämtas från fyra nordiska lärosäten, vid vilka mot den ledigförklarade tjänsten svarande eller därmed jämförliga ämnesområden är företrädna.

2. Arbetsutskottet

I detta utskott bör ingå en representant för varje land, som enligt vad ovan sägs äger utse ledamot i högskolans styrelse. Då enligt kommitténs förslag tillsvicare endast en heltidsanställd professor, nämligen i ämnet allmän epidemiologi och biostatistik, skall fast knytas till hälsovårdshögskolan, bör denne vara självskriven ledamot och tillika ordförande i arbetsutskottet. Övriga ledamöter i arbetsutskottet bör utses av styrelsen för en tid av fyra år och — i den mån så kan ske med hänsyn till principen om likvärdig representation för varje land — utväljas bland högskolans ämnesrepresentanter eller adjungerade professorer. För varje av styrelsen utsedd ledamot bör väljas en suppleant. I fråga om förutsättningarna för giltigt beslut torde samma regler kunna tillämpas, som föreslagits beträffande styrelsen.

Arbetsutskottet bör ha den närmaste vården om högskolans angelägenheter och ha tillsyn över undervisningen vid högskolan. Det synes lämpligt,

att arbetsutskottet tillsätter alla befattningar vid högskolan, fränsett de högre lärarbefattningarna. Före tillsättande av assistent- eller amanuensbefattningar bör lärarkollegiets förslag inhämtas. Vidare föreslås, att arbetsutskottet får till uppgift att bereda de budgetfrågor, som ankommer på styrelsens fortsatta handläggning.

3. L ä r a r k o l l e g i e t

Lärarkollegiet bör bestå av samtliga ämnesrepresentanter och adjungerade professorer vid högskolan samt en representant för var och en av de fyra elevkategorierna — läkare, veterinärer, sanitäringenjör och sjuksköterskor. Den assistent för sjuksköterskeutbildningen som föreslagits för ämnesgruppen socialmedicin m. m. torde också böra ingå i lärarkollegiet. Ordförande bör väljas av kollegiet bland dess ledamöter för en tid av förslagsvis två år. I fråga om beslutsmässigheten bör föreskrivas, att kollegiet ej må handlägga ärende, såvida ej flera än hälften av dess ledamöter är tillstädes; vidare att enkel röstövertikt skall gälla och vid lika röstetal den mening ordföranden biträder.

Lärarkollegiet har att handlägga och bereda frågor som rör undervisningen och forskningen vid högskolan.

Vid den centrala administrationen för högskolan räknar kommittén med ett behov av följande befattningshavare, nämligen

- en deltid- och arvodesanställd sekreterare,
- en kassör,
- ett kanslibitråde och
- en expeditionsvaktmästare,

samtliga tre sistnämnda befattningshavare med heltidsanställning.

Därutöver torde gemensamt för högskolan behöva inrättas fyra tjänster såsom ekonomibiträden.

En översikt över det beräknade totala personalbehovet vid fullt utbyggd undervisning lämnas i en vid betänkandet såsom Bilaga 2 [*se Bihang 3*] fogad sammanställning.

Kap. VIII. Kostnaderna för hälsovårdshögskolan och deras bestridande¹

A. Beräkning av kostnaderna för hälsovårdshögskolans inrättande och för verksamheten vid skolan

Kommittén har i kapitel VII redogjort för det beräknade behovet av lokaler för hälsovårdshögskolan dels under en övergångstid åren närmast efter verksamhetens början, dels i den för högskolan planerade nybyggnaden.

Det uppgjorda förslaget till nybyggnad utgår såsom ovan nämnts från förutsättningen, att byggnaden blir gemensam för hälsovårdshögskolan och den blivande hygieniska institutionen i Göteborg. Det preliminärt beräknade

¹ Samtliga kostnadsposter avser sv. kronor.

lokalbehovet för högskolan i nämnda nybyggnad motsvarar en netto-golv-yta av sammanlagt 2 000 m² (se sammanställningen ovan [se s. 916]).

Arkitekten Anshelm i Lund har beräknat den på hälsovårdshögskolan belöpande delen av byggnadskostnaderna — inräknat kostnaderna för sanitära anläggningar, ventilation, elektrisk installation och fast specialinredning — till 3 500 000 kronor enligt följande:

Lokalerna, utom aulan, upptagande ett nettoutrymme av 2 000 m², kräver en byggnadskropp om ca 12 000 m³.

Beräknad kostnad per m³ 250 kronor.

Totalkostnad 12 000 × 250	3 000 000
<i>Aulan</i> , 200 m ² , kräver en byggnadskropp om ca 1 200 m ³ .	
Beräknad kostnad per m ³ 150 kr.	
Totalkostnad 1 200 × 150 = 180 000 kronor, varav hälften belöper på hälsovårdshögskolan	90 000
På hälsovårdshögskolan belöpande del av kostnaderna för allmänna arbeten såsom vägar, serviceanläggningar m. m. ävensom för arvoden och oförutsedda utgifter beräknas till	410 000
	Summa kronor 3 500 000

Då Göteborgs stad utlovat att kostnadsfritt ställa tomt till förfogande, beräknar alltså kommittén *den totala anläggningskostnaden för en nybyggnad för hälsovårdshögskolan* till 3 500 000 kronor.

Av praktiska och budgettekniska skäl har kommittén funnit lämpligt föreslå följande anordning i fråga om nybyggnadens administration och finansiering. Byggnaden uppföres av den svenska byggnadsstyrelsen och kostnaderna finansieras över ett till styrelsens förfogande ställt investeringsanslag. Den framtida förvaltningen av fastigheten skall jämväl handhas av byggnadsstyrelsen. Byggnaden upplåtes till hälsovårdshögskolan mot en årlig hyra, som motsvarar dels annuiteten för amortering och ränta på den investerade anläggningskostnaden, dels den verkliga underhållskostnaden. Annuiteten på den beräknade anläggningskostnaden av 3 500 000 kronor blir efter en räntefot av 5,5 procent och med en beräknad avskrivningstid av 40 år ca 218 000 kronor. Den årliga underhållskostnaden har uppskattats till 6 000 kronor. Det totala hyresbeloppet blir sålunda 224 000 kronor, vilket belopp bör uppföras på högskolans driftbudget under omkostnadsposten (se nedan).

Nybyggnaden beräknas dock icke komma att bli uppförd förrän några år efter högskolans start. Såsom tidigare nämnts har Göteborgs stad erbjudit högskolan att för verksamheten under begynnelseskedet hyra nuvarande anatomiska och histologiska institutionernas lokaler i fastigheten Fjärde Långgatan 7 i Göteborg. Den årliga hyran för denna fastighet har beräknats till 25 000 kronor inklusive bränslekostnader. Fastigheten behöver emellertid, innan lokalerna tages i bruk för hälsovårdshögskolan, undergå vissa reparationsarbeten. Kostnaderna för dessa arbeten har, enligt ett av Göteborgs stads fastighetskontor upprättat kostnadsförslag, beräknats till ett belopp av 104 000 kronor, fördelat på följande poster:

Justering av snickerier, putslagningar, översyn av murverk m. m.	20 825
Borttagning av likbassänger i anatomisalarerna	1 000
Utbyte och reparation av samtliga lås	5 500
Komplettering av linoleum och massagolv	3 850
Plåtarbeten, utvändiga	6 000
Målningsarbeten	30 925
Städning	800
Översyn av bef. värmeledning, omläggning av ledningar till ventilerande radia- torer, jämte cirk.-pump	1 550
Oljeeldningsinstallation samt flyttning av cyklon-renare	5 050
Översyn och justering av elanläggningen	6 600
Installation av elledningar för oljeeldning	425
Oförutsedda kostnader	8 275
Administration, kontroll eller förhöjning av arbetslöner	13 200

Summa kronor 104 000

Denna kostnad synes böra amorteras under en tid av tio år och annuiteterna läggas till hyresbeloppet. Med en räntefot av 5,5 procent uppgår annuiteten vid en amortering enligt nämnda plan till ca 14 000 kronor. Hyresbeloppet jämte annuiteten under tio år beräknas sålunda komma att uppgå till sammanlagt 39 000 kronor. Denna kostnad upptages, såsom framgår av det följande, under omkostnadsposten i högskolans driftbudget.

Kostnaderna för *inredning och utrustning av högskolans lokaler* har av kommittén uppskattats till ca 500 000 kronor, om man utgår från nuvarande prisläge. Det har därvid beaktats, att hälsovårdshögskolan får övertaga den — huvudsakligen av WHO — donerade samlingen av vetenskaplig litteratur, som står till förfogande för den nuvarande kursverksamheten i Göteborg. Av det angivna beloppet torde 200 000 kronor böra ställas till förfogande, då högskolan börjar sin verksamhet, och återstoden, 300 000 kronor, då den planerade nybyggnaden skall tagas i bruk.

Högskolans *driftkostnader* fördelar sig på följande huvudgrupper, nämligen avlöningskostnader, pensionskostnader, allmänna omkostnader (expenser) och kostnader för materiel m. m.

Avlöningskostnaderna har beräknats enligt de för statstjänstemän i Sverige, tillhörande 4:e Ortsgruppen, gällande normerna för andra halvåret 1957.

Beträffande omkostnadsposten, i vilken ingår bl. a. hyreskostnaderna, framlägger kommittén två olika beräkningar, den ena avseende tiden innan den planerade nybyggnaden tages i bruk och den andra avseende tiden därefter. Anledningen härtill är att kostnaderna ställer sig helt olika under dessa två skeden, framförallt med hänsyn till det ovan framförda förslaget att finansiera kostnaden för nybyggnaden genom årliga annuiteter i form av hyra till den svenska byggnadsstyrelsen.

Beräkningen av högskolans driftkostnader, sedan verksamheten fullt utbyggt, framgår av följande sammanställning:

A v l ö n i n g s k o s t n a d e r

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän		
1 professor i Bo 3		33 636
2. Arvoden och särskilda ersättningar		
Arvode och representationsbidrag till högskolans föreståndare (arbetsutskottets ordförande)	6 000	
Arvode till sekreterare	5 000	
Arvoden till speciallärare	21 000	
Lärare i infektionspatologi	400	
8 amanuenser	118 080	150 480
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal		
<i>A. Institutionerna</i>		
7 adjungerade professorer i Ae 26	175 140	
5 assistenter med samma avlöningsförmåner som klinikamanuenser	105 420	
1 assistent (instruktionssköterska i Ae 14)	13 080	
10 laboratoriebiträden i Ae 9	100 200	
2 kanslibiträden i Ae 7	18 120	
4 ekonomibiträden i Ag 2.....	27 984	
<i>B. Administrationen</i>		
1 kassör i Ae 12	11 730	
1 kanslibitråde i Ae 7	9 060	
1 expeditiönsvakt i Ae 7	9 060	469 800
4. Rörligt tillägg		68 084
	Summa kronor	722 000

P e n s i o n s k o s t n a d e r

Pensionskostnaderna har upptagits till samma belopp, som utgår i huvudmansavgifter och direkt statligt bidrag för motsvarande befattningar, avslutna till statens pensionsanstalt. (Det direkta statliga bidraget utbetalas ej av huvudmannen utan belastar statskassan genom direkt inbetalning till statens pensionsanstalt.)

O m k o s t n a d e r

	Före in- flytt. i nybyggn.	Efter in- flytt. i nybyggn.
Reseersättningar till speciallärare m. fl.	10 000	10 000
Sjukvård m. m.	1 000	1 000
Bränsle, lyse, vatten	5 000	40 000
Städning och renhållning	4 000	12 000
Hyseskostnad	139 000	224 000
Expenser	20 000	20 000
	Summa kronor	307 000

¹ Däri inräknat amortering under tio år av reparationskostnader.

² I den stencilerade upplagan är beloppet felaktigt angivet till 218 000.

Kostnader för materiel m. m.

Administration	7 000
Bibliotek	15 000
Allmän epidemiologi och biostatistik m. m. (punkt 1 [se s. 909])	15 000
Infektionspatologi och -profylax m. m. (punkt 5 [se s. 912])	22 000
Näringslära (punkt 8 [se s. 914])	20 000
Övriga ämnesgrupper eller ämnen	60 000
	Summa kronor 139 000

S a m m a n d r a g

	Före in- flytt. i nybyggn.	Efter in- flytt. i nybyggn.
Avlöningskostnader	722 000	722 000
Pensionskostnader	61 000	61 000
Omkostnader	79 000	307 000
Kostnader för materiel m. m.	139 000	139 000
	Summa kronor 1 001 000	1 229 000

De årliga driftkostnaderna vid en fullt utbyggd verksamhet har sålunda beräknats till 1 001 000 kronor för tiden före inflyttningen i den planerade nybyggnaden och till 1 223 000 kronor för tiden därefter.

Kommittén räknar med att verksamheten vid högskolan kommer att utbyggas etappvis under fyra år efter starten. En stor del av såväl den fasta personalstaben som ämnesrepresentanterna från andra institutioner bör dock med hänsyn till planeringsarbetet stå till förfogande redan då verksamheten inledes. Kommittén har sökt beräkna driftkostnadernas relation under de tre första åren till kostnaderna vid en fullt utbyggd verksamhet och kommit till det resultatet att de bör anges till respektive 60, 80 och 90 procent. Såsom ovan nämnts har driftkostnaderna vid fullt utbyggd verksamhet under perioden före högskolans inflyttning i nybyggnaden beräknats till 1 001 000 kronor om året. De beräknade driftkostnaderna för de tre första verksamhetsåren blir sålunda respektive 600 600, 800 800 och 900 900 kronor.

B. Fördelningen av kostnaderna på de olika nordiska länderna

Av den föregående redogörelsen framgår, att kostnaderna för hälsovårds-högskolan utgöres av dels engångskostnader, dels driftkostnader.

Med hänsyn till den föreslagna anordningen för byggnadskostnadernas finansiering får för högskolans vidkommande endast kostnaderna för inredning och utrustning, vilka beräknats till 500 000 kronor, karaktären av engångsutgifter. Dessa medel skall enligt förslaget fördelas på två poster, den ena om 200 000 kronor att användas vid starten av verksamheten och den andra om 300 000 kronor för att tillgodose utrustningsbehov i samband med

inflyttningen i nybyggnaden. Alla övriga utgifter för högskolan hänföres till driftbudgeten.

Kommittén har ingående diskuterat frågan om normerna för fördelningen av kostnaderna på de olika deltagande länderna.

Diskussionen har därvid rört sig om två huvudprinciper och även om möjligheterna till en kompromisslösning, vari båda principerna kommer till uttryck. Den ena principen innebär, att kostnadsfördelningen bestämmes med hänsyn till de olika ländernas invånareantal, alltså efter en relativt konstant norm. Utgående från statistiska centralbyråns i Sverige uppgifter om invånareantalet i berörda länder den 1 juli 1955 skulle den procentuella fördelningen av kostnaderna enligt denna fördelningsgrund bli följande:

Land	Inv.-antal i miljoner (avrundat)	% av hela Nordens inv.-antal
Danmark	4,4	23
Finland	4,2	22
Island	0,2	1
Norge	3,4	17
Sverige	7,3	37
	19,5	100

Kostnadsfördelningen enligt den andra av de två diskuterade huvudprinciperna skulle grundas på det genomsnittliga antalet elever vid högskolan från de olika nordiska länderna under ett eller flera akademiska år. Kommittén har sökt bilda sig en uppfattning om det procentuella utfallet av ett sådant fördelningssystem genom att taga till utgångspunkt de i kapitel IV för varje land redovisade siffrorna för det beräknade årliga antalet elever vid högskolan. Då dessa siffror i flera fall anger både ett maximi- och ett minimiantal, har den procentuella relationen framräknats för båda alternativen samt för genomsnittet av de uppgivna högsta och lägsta siffrorna. Beträffande Island har räknats med 1 elev per år. Resultaten framgår av följande tablå.

Land	högsta antal elever	% av samtl.	lägsta antal elever	% av samtl.	genomsn. antal elever	% av samtl.
Danmark	11	15 %	7	11 %	9	13 %
Finland	16	21 %	11	18 %	13,5	20 %
Island	1	1 %	1	2 %	1	1 %
Norge	15	20 %	11	18 %	13	19 %
Sverige	32	43 %	31	51 %	31,5	47 %
	75	100 %	62	100 %	68	100 %

Om man utgår från genomsnittstalet i den sistnämnda tablå, ter sig en jämförelse mellan de procentuella relationstalen enligt de två berörda fördelningsprinciperna på följande sätt:

L a n d	Procentuell andel av kostnaderna	
	efter invånareantalet	efter genomsnittet av det preliminärt beräknade elevantalet
Danmark	23 %	13 %
Finland	22 %	20 %
Island	1 %	1 %
Norge	17 %	19 %
Sverige	37 %	47 %
	100 %	100 %

En fördelning av kostnaderna efter den förstnämnda, mer konstanta normen — invånareantalet — har vissa fördelar men är också behäftad med nackdelar. Sålunda är en betydande del av kostnaderna för en högskola av denna typ, där icke blott undervisning utan även forskning skall bedrivas, av sådan art, att kostnaderna icke alls eller blott obetydligt påverkas av tillfälliga variationer i elevtillströmningen. Denna synpunkt talar till förmån för en fördelningsprincip, som på längre sikt binder länderna för en fixerad andel i kostnaderna. Systemet har också den förtjänsten, att det ger vart och ett av de i högskolans verksamhet deltagande länderna möjlighet att på lång sikt ganska exakt bedöma storleken av de utgifter, som landet kommer att vidkännas för sitt engagemang.

För ett land, som i relativt ringa grad utnyttjar utbildningsmöjligheterna vid högskolan, blir naturligtvis kostnadsfördelningen enligt denna princip ogynnsam. De av kommittédelegationerna gjorda preliminära beräkningarna av antalet behövliga utbildningsplatser visar, att det beräknade behovet av sådana platser icke står i bestämd relation till befolkningstalen. Avvikelserna blir, såsom tablån här ovan utvisar, särskilt framträdande vid en jämförelse mellan Danmark och Sverige. Med hänsyn härtill kan en kostnadsfördelning, som grundar sig enbart på ländernas invånareantal, tänkas leda till obilliga resultat. Kommittén har därför icke ansett sig böra föreslå att denna norm ensamt blir avgörande vid bestämmande av de enskilda ländernas bidrag till kostnaderna.

Den danska delegationen har hävdad, att fördelningen av kostnaderna på de olika länderna bör ske endast i förhållande till deras faktiska utnyttjande av högskolan och har sålunda förordat den andra av de två här ovan angivna huvudprinciperna. Denna uppfattning har icke vunnit de övriga delegationernas anslutning. Dessa har starkt betonat, att särskilt inrättandet av högskolan men också driften av densamma är förenade med betydande kostnader av relativ fast karaktär, som måste bestridas oavsett om elevantalet blir lägre än beräknats. De olika länderna bör därför enligt dessa tre kommittédelegationers uppfattning binda sig för en fast andel av kostnaderna. De finländska, norska och svenska delegationerna har på grund härav framfört ett kompromissförslag, som för reglering av kostnadernas fördelning tar hänsyn till såväl invånareantalet i de deltagande länderna som antalet elever från dessa. Detta förslag har följande innebörd. Hälften av de kostnader, som för en bestämd verksamhetsperiod belöper på högskolans

drift, fördelas mellan länderna i proportion till deras invånareantal. Återstående hälften av kostnaderna för samma period fördelas på grundval av det antal elever från de olika länderna, som under samma period deltagit i undervisningen vid högskolan. Slutavräkning mellan länderna kan ske efter en period, vars längd fastställs efter praktisk bedömning; tidpunkten på året då avräkningen bör göras är naturligtvis beroende av räkenskapsårets förläggning och får bestämmas med hänsyn till budgettekniska förhållanden. Denna fördelningsgrund bör gälla för samtliga utgifter på högskolans driftbudget och alltså innefatta även annuiteterna för ränta på och amortering av det kapital, som kan komma att investeras för en nybyggnad. Vad beträffar de engångskostnader å sammanlagt 500 000 kronor, som beräknats för utrustning av högskolan dels vid verksamhetens början och dels då den planerade nybyggnaden togs i bruk, bör dessa enligt förslagsställarnas mening fördelas enbart i proportion till invånareantalet. När det gäller delposten — beräknad till 300 000 kronor — för utrustningen av nybyggnaden kan dock övervägas en fördelning på grundval av ett genomsnittligt beräknat elevantal med hänsyn till de erfarenheter, som då vunnits av verksamheten vid högskolan.

Den danska delegationen har emellertid icke ansett sig kunna godtaga det av de övriga delegationerna sålunda framförda förslaget angående principerna för kostnadernas fördelning på de olika länderna. Delegationen har hänvisat till sin tidigare i detta betänkande redovisade utredning, som visar ett relativt lågt beräknat antal deltagande elever från Danmark. När det gäller gruppen tjänsteveterinärer och sanitäringenjörer har sålunda den danska delegationen icke ansett sig kunna räkna med någon elev från Danmark. I fråga om läkarna har hänvisats till att den danska ämbetsläkarkursen visat sig i stort sett fylla kraven för en vidareutbildning av de i hälsovården verksamma läkarna. Även beträffande sjuksköterskegruppen är det, enligt vad de sakkunniga från Danmark anfört, vanskligt att med någorlunda säkerhet bedöma elevantalet vid högskolan, eftersom intresset för utbildningen därstädes kan komma att minskas, när den vid Aarhus universitet påbörjade kursundervisningen för sjuksköterskor m. fl. om några år är fullt utbyggd.

Den danska delegationen har sammanfattat sina synpunkter i fråga om finansieringsplanen i följande uttalande:

Et mindretal — den danske delegation — har ikke kunnet tiltræde det af flertallet i det foregående fremsatte forslag om en eventuel kommende helsehøjskoles finansiering og ønsker herefter for sit vedkommende at fremsætte følgende bemærkninger.

Som det tidligere er anført, må behovet for en efteruddannelse af de persongrupper, som komiteen har beskæftiget sig med, for Danmarks vedkommende skønnes at ville blive af væsentligt mindre omfang, end tilfældet vil være for de øvrige interesserede skandinaviske lande.

Mindretallet havde principielt foretrukket, at komiteens arbejde var resulteret i fremsættelse af et forslag om videreføring af en kursusvirksomhed med kurser af kortvarig karakter, men af høj faglig standard.

Som det vil fremgå af betænkningens øvrige afsnit, har det vist sig ønskeligt,

at danske embedslæger og andre tjenestemænd med tilknytning til sundhedsvæsenet kan få adgang til at supplere deres uddannelse på sådanne kurser.

Den af flertallet foreslåede højskolevirksomhed er imidlertid opdelt i kurser planlagt på en sådan måde, at der skulle bestå mulighed for at imødekomme det danske ønske om også fremtidigt at få etableret en uddannelse i kursusform. Mindretallet kan derfor tilslutte sig tanken om oprettelse af en helsehøjskole i Gøteborg, men ud fra den udtrykkelige forudsætning, at skolen fra dansk side kun vil få anvendelse i det ovenfor nævnte begrænsede øjemed, og under denne forudsætning kan mindretallet tiltræde flertallets indstilling om, at de skandinaviske lande i fællesskab løser den opgave at indrette en institution i Gøteborg, som omhandlet i nærværende betænkning, idet mindretallets ellers ikke ser mulighed for at etablere en fortsættelsesuddannelse på fællesnordisk basis af de grupper af tjenestemænd med tilknytning til sundhedsvæsenet, det drejer sig om.

Med hensyn til selve anlægskapitalen (bygningsudgifterne) kan mindretallet tiltræde, at disse fordeles på samtlige interesserede lande i forhold til indbyggerantal under forudsætning af, at anlægskapitalen afskrives og forrentes af helsehøjskolen, og at udgifterne til afskrivning og forrentning indkalkuleres i skolens årlige driftsudgifter.

Mindretallet kan ikke tiltræde det af flertallet fremlagte forslag til fordeling af driftsudgifterne, men finder, at disse bør fordeles efter den faktiske udnyttelsesgrad under hensyn til, at denne må formodes at blive væsentlig mindre fra dansk side end fra de øvrige skandinaviske lande.

Mindretallet mener derfor, at der forud for hvert kursusårs begyndelse bør foretages en beregning af skolens samtlige driftsudgifter, herunder til forrentning og afskrivning af anlægskapitalen, samt på grundlag af det forventede deltagerantal en beregning af driftsudgiften pr. elev pr. tidsenhed (f. eks. pr. måned), således at der på dette grundlag kan fastsættes et vederlag for den enkelte kursusdeltager. På denne måde vil man komme ud over den vanskelighed, det ville indebære at skulle foretage en adgangs begrænsning til sådanne kursusdeltagere, som måtte blive udpeget af statslige myndigheder til at deltage i kurserne, idet skolen da kunne stå åben for private betalere i egentlig forstand efter regning.

Den danska delegationen har därjämte förklarar sig icke ha något att erinra mot att den till 200 000 kronor beräknade kostnaden för utrustning av högskolan, då verksamheten igångsättes, fördelas mellan de fyra länderna i proportion till invånareantalet.

För Islands del har med hänsyn till det förutsedda mycket ringa antalet elever från detta land bidraget ansetts böra beräknas till belopp, som motsvarar kostnaden för varje elev eller sålunda enligt samma norm som den danska delegationen önskar tillämpa. Något bidrag för utrustningen vid starten av högskolans verksamhet beräknas icke för Islands del.

På grund av vad sålunda förekommit har kommittén sett sig nödsakad att framlägga ett förslag till finansiering av hälsovårdshögskolan, vilket innebär, att bidragen, såvitt angår driftkostnaderna — med undantag av däri ingående amorterings- och räntekostnader på anläggningskapitalet för en nybyggnad — bestämmas enligt olika normer för, å ena sidan, Finland, Norge och Sverige samt, å andra sidan, Danmark och Island.

Kommitténs förslag beträffande hälsovårdshögskolans finansiering kan sammanfattas på följande sätt:

1. *Driftkostnaderna, exklusive amorterings- och räntekostnader för det i nybyggnaden investerade kapitalet.*

Anslag för *första verksamhetsåret* beviljas av vederbörande myndigheter i Danmark, Finland, Norge och Sverige i proportion till ländernas invånareantal. I anslagsberäkningen upptages utöver de kända utgiftsposterna även ett skäligt belopp för oförutsedda utgifter. Vid lämplig tidpunkt efter årets utgång sker avräkning, vilken tillgår på följande sätt. De totala driftkostnaderna under verksamhetsåret fördelas på varje kurselev, som genomgått minst en två-månaderskurs eller — för vissa elever inom ingenjörsguppen — en en-månaderskurs. För elev, som genomgått ett helt årsprogram om fyra två-månaderskurser, beräknas 8 andelar, medan en ingenjör, som genomgått endast en en-månadskompletteringskurs, »belastas» med 1 andel. För Danmark och Island uträknas härefter det totala antalet på elever från dessa länder belöpande andelar. Bidraget från ettvarrt av dessa två länder beräknas genom multiplicering av antalet andelar med den för varje andel fastställda kostnaden.

Sedan dessa bidrag frånräknats den totala kostnaden, fördelas återstoden av kostnaden på Finland, Norge och Sverige på så sätt att hälften betalas i proportion till ländernas invånareantal och återstående hälften i proportion till det antal delkurser (två-månaders- eller en-månaderskurser), som fullgjorts av elever från de olika länderna. För bestämmandet av den sistnämnda andelen måste kostnaden, som i detta fall utgör hälften av de tre ländernas gemensamma andel, fördelas på elev och kursperiod enligt samma system som ovan angivits.

För fördelning av kostnaderna under det *andra verksamhetsåret* förfares på samma sätt.

Fr. o. m. det *tredje verksamhetsåret* torde den förändringen kunna genomföras, att anslagen vid verksamhetens början med stöd av erfarenheter från de två första åren beviljas i förhållande till ett beräknat elevantal från de olika länderna. Vid räkenskapsårets slut sker avräkningen mellan länderna enligt samma normer, som angivits för de två första verksamhetsåren.

2. *Amorterings- och räntekostnader för det i nybyggnaden investerade kapitalet.*

Sedan den planerade nybyggnaden för hälsovårdshögskolan tillkommit, fördelas den andel av driftkostnaderna, som utgör amortering och ränta på nybyggnadens anläggningsskapital, mellan länderna i förhållande till deras invånareantal.

3. *Engångskostnader för hälsovårdshögskolans utrustning.*

a) Vid verksamhetens början: till kostnaderna — beräknade till 200 000 kronor — lämnar Danmark, Finland, Norge och Sverige bidrag i proportion till ländernas invånareantal.

b) Vid inflyttningen i den planerade nybyggnaden: kostnaderna, som uppskattats till 300 000 kronor, fördelas mellan länderna i förhållande till det genomsnittliga antalet deltagande elever från varje nordiskt land under den tid som förflutit från verksamhetens början.

Kap. IX. Sammanfattning

På 1940-talet gjordes flera ansatser att organisera en högre hälsovårdsutbildning på nordisk bas med ekonomiskt stöd av vissa amerikanska donationsstiftelser. Planerna ledde till ett förslag att inrätta en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg och att för ändamålet uppföra en byggnad i närheten av Sahlgrenska sjukhuset i staden. År 1951 måste dock det fortsatta planeringsarbetet avbrytas. Anledningen härtill var, att något löfte om ekonomiskt stöd från nämnda donationsstiftelser icke kunde utverkas under det dåvarande spända internationella läget.

Intresset för att i någon form ordna en för de nordiska länderna gemensam utbildning av hälsovårdstjänstemän hade emellertid vuxit sig starkt. Då även Världshälsovårdsorganisationen (WHO) redan tidigare visat intresse för saken, sökte man få till stånd dess medverkan till att genomföra en nordisk kursverksamhet för hälsovårdstjänstemän. Förhandlingarna ledde mycket snart till ett positivt resultat. Sålunda anordnades på hösten 1953 i Göteborg en internordisk kurs i hygien och socialmedicin för tjänsteläkare. Sedan dess har sådana kurser, omfattande en tid av ca två månader, anordnats årligen för ett 20-tal deltagare. Vidare har under åren 1956 och 1957 kurser anordnats för sanitäringenjörer. Dessa kurser, vilka pågått ca fyra veckor, har hållits delvis i Göteborg och delvis i Köpenhamn. Från början finansierades kursverksamheten huvudsakligen genom bidrag från WHO. Från och med 1956 har emellertid WHO minskat sitt bidrag, vilket medfört att de nordiska länderna för 1956 och 1957 års kurser själva fått bära största delen av utgifterna.

Vid Nordiska rådets 2:a session i Oslo år 1954 antogs enhälligt en resolution, enligt vilken rådet hemställde att regeringarna i de till rådet anslutna länderna måtte utarbeta konkreta planer för det fortsatta arbetet med gemensam utbildning av högre tjänstemän i offentlig hälsovårdsverksamhet. Detta rådets initiativ ledde till att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige enades om att tillsätta en internordisk kommitté för att planlägga det fortsatta nordiska samarbetet för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän. Kommittén — den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning — inledde sitt nu fullgjorda utredningsarbete på hösten 1955.

Inom kommittén råder enighet om att en på nordisk bas anordnad utbildning för högre hälsovårdstjänstemän även för framtiden bör vidmakthållas. Det förutsättes härvid, att den mera grundläggande utbildningen, som

i nationell regi anordnas i form av särskilda kurser för vissa kategorier av hälsovårdstjänstemän, alltjämt skall bibehållas. Den internordiska utbildningen skall därför hållas på ett mer avancerat plan. Den bör med hänsyn till både innehåll och omfattning ge eleverna en allsidig bild av hela ämnesområdet »allmän hälsovård» i fråga om såväl de teoretiskt-vetenskapliga grunderna som tillämpningen av dessa på det praktiska hälsovårdsarbetet. Med hänsyn till de speciella förhållandena i Norden har emellertid kommittén funnit nödvändigt att utforma den planerade nordiska utbildningen på ett sätt som — både när det gäller organisationen och undervisningsprogrammets uppläggning — skiljer sig från motsvarande utbildningsanstalter utanför Norden. Den nordiska hälsovårdsutbildningen får sin speciella karaktär bl. a. därigenom, att den måste anknytas till den utbildning, som ges vid medicinska och andra fackhögskolor i Norden eller vid speciella »post-graduate»-kurser, som anordnas för här ifrågavarande personalkategorier.

Kommittén har vid sina överväganden kommit till det resultatet, att utbildningen åtminstone till en början bör begränsas till personal inom grupperna *läkare, veterinärer, sjuksköterskor* och *sanitäringsjörer*. Beträffande sjuksköterskorna understryker kommittén, att utbildningen är avsedd endast för sådan personal inom denna grupp, som genom teoretiska studier och praktisk verksamhet förvärvat speciella kvalifikationer inom området för den offentliga hälsovården.

En fullständig utbildning i samnordisk regi av här avsedd art har, såvitt angår tjänsteläkarna, beräknats kräva en tid av 8 månader (motsvarande ett akademiskt år). Samma utbildningstid är beräknad för elever tillhörande sjuksköterskegruppen. Den fullständiga utbildningskursen för tjänsteveterinärer har ansetts böra omfatta 4 månader. I fråga om sanitäringsjörer utformas alternativa utbildningskurser, omfattande en tid av 2—3 månader. Av praktiska skäl indelas kursprogrammen för de olika elevkategorierna i två-månaderskurser (för sanitäringsjörerna även i en-månaderskurser).

Utgångsläget vid bedömandet av behovet av utbildningsplatser vid en internordisk hälsovårdsutbildning varierar rätt avsevärt från land till land, oavsett ländernas storlek. Sålunda har den danska delegationen icke ansett sig böra räkna med något behov av utbildningsplatser för tjänsteveterinärer och sanitäringsjörer beroende på de goda utbildningsmöjligheter som redan finns i Danmark för funktionärer inom hälsovårdsarbetet, tillhörande dessa grupper.

Vid de preliminära beräkningarna av det årliga elevantalet har de finländska, norska och svenska delegationerna ansett sig kunna utgå från att tjänstemän får bibehålla åtminstone en del av lönen under tjänstledighet för deltagande i undervisningen och att vissa resurser för att ekonomiskt stödja deltagarna i form av stipendier e. d. kommer att stå till förfogande. Den danska delegationen har ansett sig kunna räkna med möjligheten, att befattningshavare i statlig tjänst skall få ersättning för utgifter till vikarie

på sina befattningar. Någon rätt för kommunalt anställda tjänstemän att komma i åtnjutande av motsvarande förmån torde däremot enligt delegationens mening icke kunna förutsättas.

Erfarenheterna inom varje land från kursverksamheten i Göteborg har givetvis varit av betydelse för bedömningen av behovet av elevplatser.

De olika delegationernas beräkningar rörande det årliga behovet av utbildningsplatser för ovannämnda personalkategorier vid en internordisk utbildning för högre hälsovårdstjänstemän framgår av följande sammanställning:

Land	Personalkategori			
	Tjänsteläkare	Tjänsteveterinärer	Sjuksköterskor	Sanitäringenjörer
Danmark	¹ 2—5	—	5	—
Finland	4—5	2—3	1—3	4—5
Island	² 1	—	—	—
Norge	5—6	1	4—5	1—3
Sverige	10	6	5—6	10

Vid kommitténs överväganden rörande olika organisationsformer för utbildningen har diskuterats följande tre alternativ.

- Alt. A. Upprättandet av en fristående nordisk hälsovårdshögskola som självständig forsknings- och undervisningsanstalt.
- Alt. B. Upprättandet av en nordisk högskola, vars verksamhet organiseras i samarbete med redan befintliga eller under utbyggnad varande vetenskapliga institutioner inom det medicinska och tekniska området.
- Alt. C. Fortsättande av en kursverksamhet av samma slag som pågått i Göteborg sedan 1953. Detta kan ske antingen
1. genom en utbyggnad av den nuvarande kursverksamheten i Göteborg eller
 2. i den formen, att undervisning i olika ämnen under en och samma kurs ges på skilda platser i Norden.

Av skäl som närmare redovisas i kapitel VI av betänkandet har kommittén beslutat föreslå, att en blivande hälsovårdshögskola utformas enligt alternativ B och att högskolan förlägges i Göteborg. Högskolans verksamhet är avsedd att bedrivas i nära samarbete med vissa vetenskapliga institutioner tillhörande Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola.

Det ämnesområde, inom vilket undervisning är avsedd att meddelas vid högskolan, indelas av kommittén i följande ämnesgrupper eller ämnen:

1. Allmän epidemiologi och biostatistik m. m.
2. Fysiologisk hygien och bostadshygien m. m.
3. Socialmedicin m. m.

¹ Avser enstaka två-månaderskurser.

² Varje år kan icke påräknas kursdeltagare från Island.

4. Mentalhygien
5. Infektionspatologi och -profylax m. m.
6. Sanitärhygien m. m.
7. Arbetshygien
8. Näringslära

Vart och ett av dessa avsnitt skall enligt förslaget företrädas av en ämnesrepresentant. Avsikten är, att föreståndarna för de institutioner vid Göteborgs universitet m. m., med vilka hälsovårdshögskolan skall samarbeta, inträder såsom representanter för vederbörande ämnen i högskolans lärarkollegium. Sådan ämnesrepresentant skall planlägga och övervaka undervisningen och forskningsarbetet vid högskolan inom det ämne han företräder samt själv bestrida en begränsad del av undervisningen. Huvuddelen av undervisningen i de ämnen, som icke är företrädda av egen professor vid hälsovårdshögskolan, bör emellertid handhavas av vid högskolan fast anställda lärare (adjungerade professorer, motsvarande de nuvarande laboratorerna i Sverige) med biträde av assistent- eller amanuenspersonal. Kommittén räknar med, att ett samarbete i den form nu angivits skall kunna komma till stånd inom samtliga de ämnen som ingår i det föreslagna kursprogrammet med undantag för ämnet allmän epidemiologi och biostatistik. För det sistnämnda ämnet erfordras därför en professur med egen institution vid hälsovårdshögskolan. Behovet av vid högskolan fast anställd personal har vid fullt utbyggd verksamhet beräknats till en professor (i allmän epidemiologi och biostatistik), sju adjungerade professorer, sex assistenter (»assistant professors») och åtta amanuenser (»instructors»).

För undervisning i vissa specialämnena behöver tillfälliga lärarkrafter anlitas. Behovet av sådan undervisning beräknar kommittén motsvara ca 250 undervisningstimmar om året.

Kommittén föreslår, att vid högskolan inrättas följande organ, nämligen en styrelse, ett arbetsutskott och ett lärarkollegium. I styrelsen bör enligt förslaget ingå en av vederbörande regering utsedd representant för ettvarrt av de länder, som förbundet sig att ekonomiskt svara för högskolans verksamhet. Styrelsen skall bl. a. framlägga budgetförslag och efter vederbörlig sakkunnigbehandling besluta om tillsättande av fasta lärartjänster vid högskolan i professors eller adjungerad professors ställning. Arbetsutskottet bör utöva den närmaste tillsynen över högskolans angelägenheter. Frågor berörande undervisningen och forskningen vid högskolan handläggas av lärarkollegiet.

Beträffande högskolans lokalfråga utgår kommittén från att verksamheten under den närmaste framtiden måste bedrivas i provisoriska lokaler. Göteborgs stad är villig att upplåta för ändamålet lämpliga lokaler i fastigheten Fjärde Långgatan 7. För att på ett tillfredsställande sätt lösa hälsovårdshögskolans lokalfråga på längre sikt finner kommittén erforderligt,

att en byggnad uppföres, vilken bör förläggas på en av Göteborgs stad för ändamålet reserverad tomt. Kommittén framhåller lämpligheten av att nybyggnaden uppföres gemensamt för högskolan och någon vetenskaplig institution för ämne med anknytning till högskolans verksamhet. Såsom »delägare» i fastigheten har kommittén i första hand haft i tankarna den planerade institutionen för ämnet hygien vid Göteborgs universitet. Hälsovårdshögskolans behov av lokaler i nybyggnaden har beräknats motsvara en nettoyta av ca 2 000 m², vartill kommer en för högskolan och andra institutioner i Göteborg planerad aula.

Den på hälsovårdshögskolan belöpande kostnaden för nybyggnaden har beräknats till 3,5 milj. sv. kronor.

Högskolans driftkostnader vid fullt utbyggd verksamhet beräknas till ca 1 milj. sv. kronor om året under tiden före inflyttningen i nybyggnaden. För tiden därefter beräknas den årliga driftkostnaden till ca 1,2 milj. sv. kronor, vari ingår annuiteten för avskrivning av det i nybyggnaden investerade kapitalet. För utrustningen räknas med en engångskostnad av 200 000 sv. kronor, då högskolan börjar sin verksamhet, och ytterligare 300 000 sv. kronor vid inflyttningen i den planerade nybyggnaden.

Samtliga kostnader har beräknats på grundval av nu rådande löne- och prisförhållanden i Sverige.

Beträffande finansieringen föreslås att driftkostnaderna — utom amorterings- och räntekostnaderna för det i nybyggnaden investerade kapitalet — fördelas mellan länderna på så sätt, att Danmark och Island för varje verksamhetsår bidrager med belopp som motsvarar kostnaden per elev från dessa länder under året. Sedan dessa bidrag frånräknats den totala driftkostnaden, fördelas återstoden av kostnaderna på Finland, Norge och Sverige. Kostnadsfördelningen mellan dessa länder sker med hänsynstagande till såväl ländernas invånareantal som antalet elever vid hälsovårdshögskolan från ifrågavarande länder under verksamhetsåret.

Amorterings- och räntekostnaderna för avskrivning av det i nybyggnaden investerade kapitalet liksom engångskostnaden för utrustning vid verksamhetens början fördelas mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige i proportion till ländernas invånareantal. Den beräknade engångskostnaden för ytterligare utrustning vid inflyttningen i nybyggnaden bör fördelas mellan länderna i förhållande till det genomsnittliga antalet deltagande elever från varje nordiskt land under den tid som då förflutit från verksamhetens början.

Overvejelser vedrørende undervisning i teknisk hygiejne og forslag til en sådan undervisning for ingeniører på en eventuel nordisk hygiejnehøjskole

For blot få årtier siden var undervisningen, som de civilingeniørstuderende modtog i teknisk hygiejne på de tekniske højskoler i Europa, kun bygningsteknisk betonet, hvilket dengang blev anset for fyldestgørende. Imidlertid har den moderne udvikling af faget bevirket, at kemi, bakteriologi og andre dele af biologien er kommet til at spille en afgørende rolle ved behandlingen af teknisk-hygieniske problemer. Dette gælder således vandforsyning og spildevandsbehandling, der udgør særdeles vigtige arbejdsområder for sanitæringeneniøren.

Som forholdene er i dag, kan undervisningen i den bygningstekniske del af faget teknisk hygiejne formentlig i det væsentlige anses for at være tilfredsstillende på alle de nordiske tekniske højskoler, medens det tilsvarende næppe kan siges for de kemisk og biologisk prægede dele af faget, idet disse ikke doceres i samme udstrækning på de forskellige tekniske højskoler i de nordiske lande.

Et af problemerne i forbindelse med en undervisning, der går videre end den rent bygningstekniske, er at fremskaffe den fornødne tid inden for den normale studieplan. Dette problem er, f. eks. i Danmark, søgt løst ved, at den studerende i sit sidste år på højskolen skal vælge et hovedfag, der kan være teknisk hygiejne, hvori han modtager videregående undervisning samt udarbejder eksamensprojekt. En mulighed for yderligere uddannelse efter afsluttet civilingeniøreksamen findes i udførelse af et licentiatarbejde i teknisk hygiejne.

Den uddannelse i teknisk hygiejne, der kan opnås inden for det normale ingeniørstudium i Norden, er ikke så vidtgående som den, der kan fås i U. S. A., f. eks. på Harvarduniversitetet. Her modtages studerende, som har erhvervet den almindelige amerikanske ingeniørgrad (»bachelor's degree»), og de gennemgår en uddannelse i teknisk hygiejne (»sanitary engineering»), der varer 1 eller 2 år og fører til en »master's degree» eller videre til en doktorgrad (vedrørende de rige uddannelsesmuligheder i teknisk hygiejne, der findes i U. S. A., kan henvises til Milivoj Petrik: »The training of sanitary engineers», WHO, Geneva 1956).

En sådan langvarig »post-graduate»-uddannelse indebærer selvfølgelig, at der kan bibringes de studerende gode kundskaber i de forskelligartede discipliner, som moderne teknisk hygiejne omfatter. Antallet af ingeniører,

der vil ofre tid og penge på en vidtgående »post-graduate»-uddannelse, må forventes at være afhængigt af de fordele, som erhvervelsen af den supplerende uddannelse vil give dem stillings- og lønmæssigt. I U. S. A., hvor forholdene i så henseende må anses for at være særlig gunstige, erhvervede i 1954 95 amerikanske ingeniører en »master's degree» i »sanitary engineering» (Public health reports 70 (1955), 1 039), hvilket svarer til ca. 0,6 pr. million indbyggere. I Norden må den tilsvarende relative værdi forventes at ville være lavere.

Det behov, der i Norden findes for en »post-graduate»-undervisning i teknisk hygiejne, har været diskuteret i et udvalg bestående af en ingeniørrepræsentant fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige (K. Erik Jensen, Osmo Makkonen, Vidkunn Hveding efterfulgt af P. Schjetne og H. G. Klintstedt) samt tiltrådt af en læge som repræsentant for lokal-komiteen i Gøteborg (G. Vahlne). Denne diskussion har i første omgang drejet sig om programmet for WHO's ingeniørkursus i Gøteborg og København i 1956, som kom til at omfatte bakteriologi, almen epidemiologi, limnologi, vand, spildevand og dagrenovation. Derefter er på grundlag af de indhøstede erfaringer fra det nævnte kursus diskuteret planlægningen af undervisning for sanitæringeniører på en eventuel nordisk hygiejnehøjskole.

Ingeniørrepræsentanterne (den finske repræsentant var dog forhindret i at deltage i det afsluttende møde) er herved blevet enige om, at programmet for WHO's ingeniørkursus i det store og hele har vist sig tilfredsstillende og derfor bør bibeholdes ved en eventuel fremtidig undervisning af permanent karakter; dog bør der til visse dele af afsnittene om vand afsættes mere tid.

Endvidere må der anses at være behov for undervisning i skadedyrsbekæmpelse, hygiejne under katastrofeforhold, fysiologisk hygiejne + bolig-hygiejne, nosocomialhygiejne samt lufthygiejne. Føjes hertil arbejds-hygiejne, som der særlig fra svensk side er ydret interesse for, kommer man til en samlet undervisningstid på 2 måneder. Af hensyn til ingeniørernes mulighed for at deltage i undervisningen må det anses for nødvendigt, at den gives som 1-månedskurser, f. eks. i august måned.

En skitse over timeplanen efter de nævnte retningslinier vedlægges [*se Bihangstillägg*].

28/9 1957

K. Erik Jensen

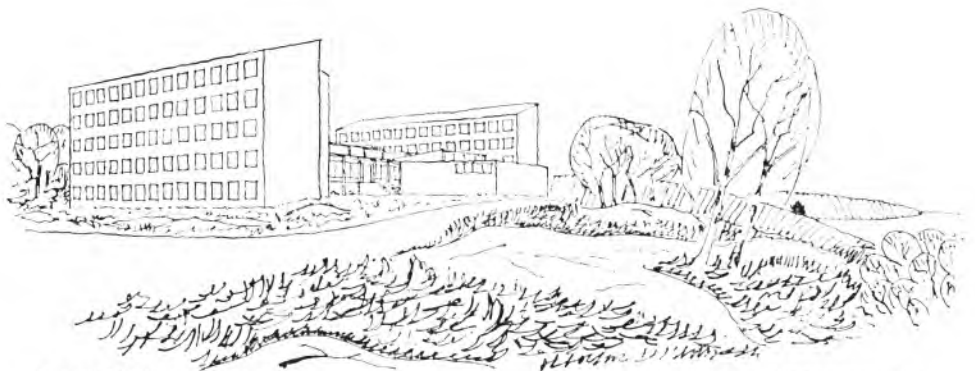
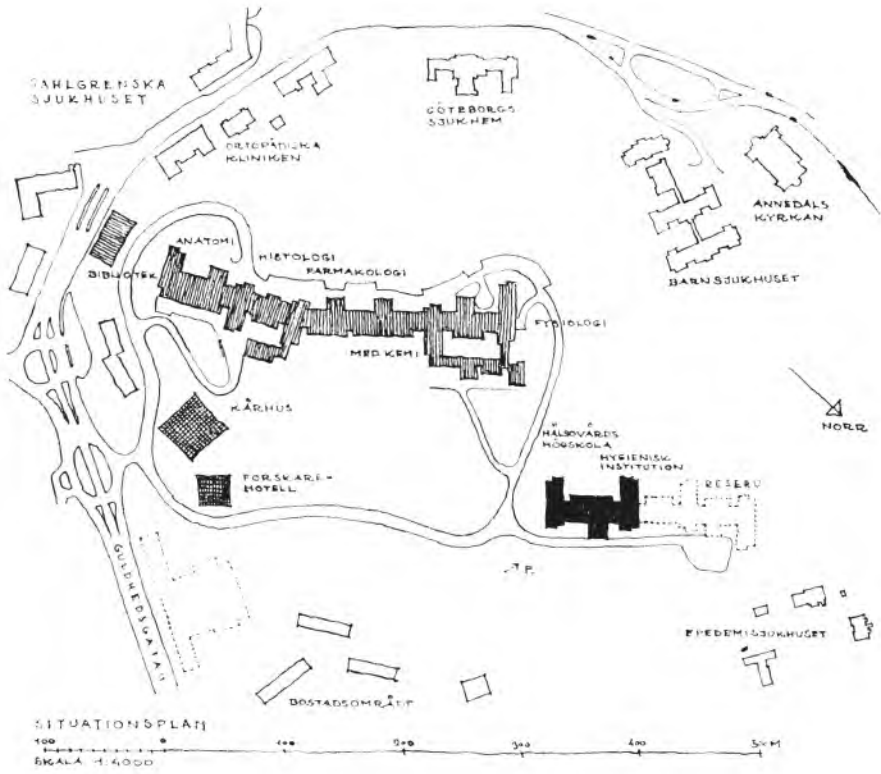
*Bihangstillägg**Timeplan for sanitæringenjörens undervisning**Kursus A*

	Timer
Bakteriologi	12
Almen epidemiologi	12
Limnologi	18
Vand- og spildevandskemi	34
Drikkevand	14
Spildevand	15
Badevand	5
Ekspursioner	18
	128

Kursus B

	Timer
Dagrenovation	10
Skadedyrsbekæmpelse	12
Hygiejne under katastrofeforhold	10
Fysiologisk hygiejne + bolighygiejne	18
Nosocomialhygiejne	6
Lufthygiejne	12
Arbejdshygiejne inkl. radioaktivitet	30
Ekspursioner	30
	128

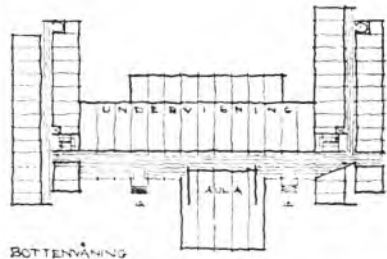
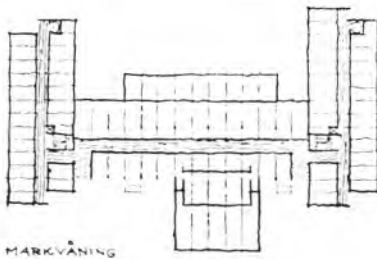
Idéskiss till byggnad för hälsovårdshögskolan

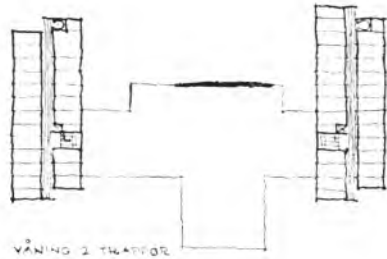
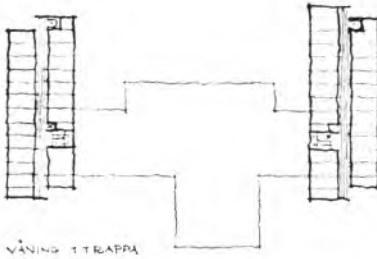
VERREKTIV FR ÖSTER.

HALSOVÅRDSHÖGSKOLA
 I GÖTEBORG
 Klas Anshelmi ARKTEK
 LUID 5 30.8.1957

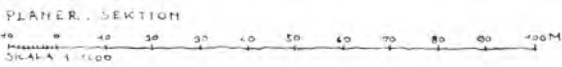
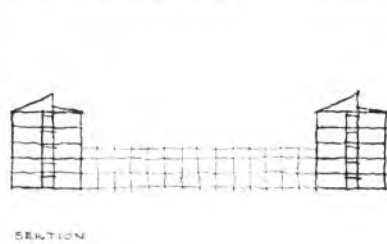
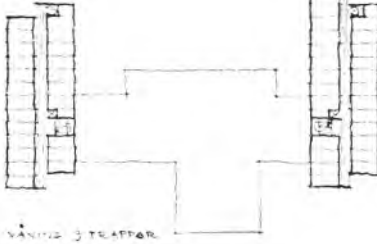
HÄLSOVÅRDSHÖGSKOLA FÖRRÄD, ARKIV	HYGIENISK INSTITUTION FÖRRÄD VERKSTÄDER	ADMINI- STRÄT- BIBL.	FYSIO- LOGISK HYGIEN
-------------------------------------	--	----------------------------	----------------------------

SOCIAL MEDICIN	FYSIO- LOGISK HYGIEN	EPIDEMI- OLOGIO- BIOSTA- TISTIK	BAKTE- RIOLO- GISK HYGIEN
-------------------	----------------------------	--	------------------------------------

EPIDEMI- OLOGIO- BIOSTA- TISTIK GÄSTRUM	BAKTE- RIOLO- GISK HYGIEN	FÖRSK- NING	UNDERVISNING GEMENS. UTR.	FÖRSK- NING
---	------------------------------------	----------------	------------------------------	----------------

Översikt över det beräknade personalbehovet vid hälsovårdshögskolan

Institutionernas personal

Ämnesgrupp el. ämne	Profes- sor i Bo 3	Adj. profes- sor i Ae 26	Assis- tenter (»assis- tant profes- sors»)	Amanu- enser (»in- struc- tors») ¹	Labora- torie- biträ- den i Ae 9	Kansli- biträ- den i Ae 7	Extra lärar- kraft (antal timmar)
1) Allm. epidemiologi, bio- statistik m. m.	1	1	¹ 2	2	2	1	10
2) Fysiologisk hygien och bostadshygien m. m.		1	¹ 2	1	2		15
3) Socialmedicin m. m.		1	¹ 1 + ¹ 1	1		1	140
4) Mentalhygien				1			
5) Infektionspatologi och -profylax m. m.		1		1	2		15
6) Sanitärhygien m. m.		1		1	1		40
7) Arbetshygien		1		1	2		15
8) Näringslära		1			1		

Gemensam personal

- 1 sekreterare, deltidsanställd mot arvode (5 000: ---/året)
- 1 kassör i Ae 12
- 1 kanslibitråde i Ae 7
- 1 expeditjonsvaktmästare i Ae 7
- 4 ekonomibiträden i Ae 2

¹ Lön = »kliniska» amanuenser vid medicinska fakulteten i Göteborg.

² Placeras i Ae 14.

³ Lön = förste assistenter i den svenska universitetsorganisationen.

BILAGA 2

Yttranden över regeringsförslaget (Nordiska kommitténs för hälsovårdsutbildning betänkande)**D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

Som det vil ses af de tilvejebragte erklæringer, gives der fra danske myndigheders og organisationers side ganske overvejende udtryk for, at man kan tiltræde den mindretalsindstilling, som de danske komitémedlemmer har afgivet i betænkningen. Denne indstilling kan kort sammenfattes således: Der gives tilslutning til, at spørgsmålet søges løst i overensstemmelse med en løsning B, som på betænkningens s. 60 [se s. 901] opstilles blandt 3 mulige løsninger, og hvorefter der oprettes en nordisk højskole (i Göteborg), hvis virksomhed organiseres i samarbejde med bestående eller under udbygning værende videnskabelige institutioner inden for det medicinske og tekniske område. Der forudsættes tilvejebragt en nybygning til denne højskole til en anslået udgift på 3 500 000 sv. kroner. De årlige driftsudgifter er beregnet til endeligt at ville udgøre 1 229 000 sv. kroner. Disse driftsudgifter, herunder udgifterne til forrentning og amortisation af den i nybygningen investerede kapital, skal ifølge de danske medlemmers indstilling fordeles på de enkelte nordiske lande i forhold til den udnyttelse, som hvert af landene måtte gøre af højskolen. Anlægsudgifterne har man intet imod at lade fordele i forhold til landenes indbyggerantal, når blot udgifterne til forrentning og amortisation heraf, som ovenfor nævnt, bliver medregnet til driftsudgifterne, som fordeles i forhold til udnyttelsen.

Det af komiteens flertal stillede forslag adskiller sig fra de danske medlemmers indstilling derved, at udgifterne til forrentning og amortisation af den i nybygningen investerede kapital ikke skal medregnes til de driftsudgifter, som skal fordeles i forhold til udnyttelsen, men derimod foreslås fordelt mellem landene i forhold til indbyggerantal.

Indenrigsministeriet skal som sin opfattelse give udtryk for, at der ikke bør gives tilslutning til et forslag, der går videre — hverken med hensyn til højskolens og den hermed forbundne undervisnings omfang eller med hensyn til udgifternes fordeling — end det af de danske komitémedlemmer fremsatte. Indenrigsministeriet har ikke på nærværende tidspunkt ment at kunne tage nærmere stilling til de med dette forslags gennemførelse forbundne økonomiske spørgsmål, hvorved bemærkes, at spørgsmålet herom i sidste instans afhænger af, om der kan opnås tilslutning fra bevillingsmyndighederne til udgifternes afholdelse.

Endelig mener indenrigsministeriet som et vidnesbyrd om omfanget af den interesse, som fra dansk side vises de kursus, som for tiden afholdes i Göteborg, at måtte fremhæve, at den danske deltagelse i de kursus, som blev afholdt i 1958, indskrænkede sig til to læger, som havde gennemgået det danske embedslægekursus, men ikke havde ansættelse som embedslæger, samt to sundhedsplejersker.

København, den 5. november 1958

Søren Olesen

Åge Lorentzen

Fg.

Sundhedsstyrelsen:

Hoslagt følger en af overlæge dr. med. C. J. Møllenbach afgiven erklæring [*se nedan*], idet sundhedsstyrelsen, næst at henvide til erklæringen, skal henstille, at de af komiteen forelagte forslag af økonomisk art, gøres til genstand for en nærmere overvejelse i indenrigsministeriet, specielt for så vidt angår opretholdelsen af en passende stipendieordning, uden hvis etablering man må stille sig stærkt tvivlende over for, om planen kan realiseres.

København, den 3. november 1958

Frandsen

A. Skovgaard

Jeg skal gøre opmærksom på, at årsagen til, at de danske medlemmer af komiteen ikke har kunnet tiltræde komitéflertallets indstilling, er den forskel såvel uddannelsesmæssig som arbejdsmæssig, der foreligger for sundhedstjenestens personel i Danmark set i relation til de andre skandinaviske lande.

Som det vil fremgå af betænkningen, er danske embedslæger siden 1913 blevet uddannet ved et kursus, der afholdes ved Københavns universitet hvert andet år med adgang for 20 deltagere. Erfaringerne har vist, at denne uddannelse i det store og hele må anses som god, og ved de årlige embedslægemøder er uddannelsen suppleret, idet der ved disse er givet embedslægerne adgang til at blive bekendt med aktuelle problemer.

Med den rivende udvikling inden for de grene af de medicinske videnskaber, der ligger embedslægernes arbejdsområde nærmest, må dansk sundhedsvæsen værdsatte det initiativ, der med støtte af WHO. førte til oprettelsen af kurserne for embedslæger i Göteborg, idet en sådan supplerende fortsættelsesuddannelse må anses som meget betydningsfuld.

Siden 1953 har hvert år fra 2—5 embedslæger fra Danmark deltaget i kurserne med betydeligt udbytte. Man må imidlertid fra dansk side pointere det vigtige i, at undervisningens karakter af fortsættelseskursus fastholdes,

da en undervisning, der ikke er beregnet for i forvejen højt kvalificerede læger, næppe vil kunne påregne videre interesse blandt danske læger, ligesom det ikke ville have været muligt at finde danske deltagere til kursus af længere varighed eller anden type end de, der allerede har været gennemført. Dette er af den danske delegation stadig blevet fremhævet i forhandlingerne om den skandinaviske fællesundervisning. Når disse forhandlinger har kunnet føre til den konklusion, der er kommet til orde i betænkningen, beror det på, at flertallet i komiteen i erkendelse af det danske standpunkts gyldighed er indgået på at tilrettelægge forslaget om en helårsskole på en sådan måde, at de særlige danske ønsker om dansk deltidsdeltagelse har kunnet imødekommes.

Samtidig med gennemførelsen af en helårsskole for embedslæger har komiteens flertal ment det hensigtsmæssigt at åbne adgang for dyrlæger i offentlig virksomhed, for sundhedsplejersker og ledende sygeplejersker, der ønsker en kvalifikation udover, hvad der kan opnås ved uddannelsen ved Aarhus universitet, og endelig har man ment, at civilingeniører i stillinger indenfor statslig og kommunal virksomhed på det hygiejniske område ville kunne drage nytte af at blive fortrolige med de synspunkter, man særlig fra lægelig side i det offentlige sundhedsvæsen måtte anlægge med hensyn til den praktiske administration af de hygiejniske problemer og samarbejdet inden for de forskellige grupper af personel.

Idet jeg refererer til betænkningen og specielt den danske mindretalsindstilling har man konstateret, at alle danske institutioner og instanser, der har været afsæsket udtalelse i sagen, i alt væsentligt tiltræder den anførte mindretalsindstilling, og jeg skal for mit vedkommende henstille, at indenrigsministeriet overfor den danske delegation til Nordisk Råd ligeledes tiltræder den nævnte indstilling ud fra den betragtning, at danske embedslæger i fremtiden vil kunne have god nytte af at deltage i kurser af lignende typer som de, der allerede er etableret i Göteborg, og at planen åbner mulighed for en videreførelse af en sådan dansk deltagelse.

Endvidere må man indtil videre regne med, at der årligt vil være ønske om, at 3—5 ledende syge- og sundhedsplejersker kan komme til at deltage i helårskurser ved en fællesnordisk højskole specialiseret i uddannelse inden for sundhedsvæsenet.

Der vil derimod næppe være noget ønske fra danske veterinærer om at deltage i en fællesnordisk undervisning, da kursus for embedsveterinærer ved landbohøjskolen i København er af højere standard end et kursus for veterinærer oprettet i Göteborg vil kunne blive.

Forsåvidt angår danske civilingeniører må interessen for at deltage i længere kurser end de nu etablerede 1-månedes kurser betragtes som ringe.

København, den 3. november 1958

C. J. Møllenbach

Overlæge, dr. med.

Veterinærdirektoratet:

Kursus [i Göteborg] kan på ingen måde erstatte det i 1952 oprettede udvidede kursus på Den kgl. veterinær- og landbohøjskole i bakteriologi, levnedsmiddelkontrol, almindelig hygiejne og patologisk anatomi og histologi, der må betragtes som et kursus for veterinærer, der ønsker den bedst mulige uddannelse i de grundlæggende fag for udøvelsen af levnedsmiddelkontrol, noget man i Danmark som eksportland for forædlede landbrugsprodukter naturligt må lægge større vægt på end i de øvrige skandinaviske lande.

Det nu foreslåede kursus i Göteborg må mere betragtes som en all round oversigt for dyrlæger, der beskæftiger sig med veterinæradministration under en eller anden form, og der er ingen tvivl om, at kurset har værdi for embedsdyrlæger (stadsdyrlæger, kredsdyrlæger, grænsedyrlæger og veterinærdirektoratets dyrlæger). Som kursus er tilrettelagt, kan undervisningen i de enkelte fag ikke blive særlig dybtgående, men i højere grad end et egentligt uddannelseskursus et kursus, der virker inciterende for et snævrere samarbejde mellem de forskellige grene af sundhedsplejen, og derfor også må have størst værdi for embedsdyrlæger med nogle års praktisk erfaring bag sig.

Spørgsmålet om, i hvor høj grad et sådant kursus kan forvente tilslutning fra den kreds af veterinærer, for hvem det må antages at have størst værdi, vil sikkert i første række afhænge af, hvordan det kan finansieres for den enkelte deltager, d. v. s. om man kan påregne orlov med løn og diæter i kursustiden, eller om kursusedtagerne selv må afholde de udgifter, der er forbundet med deltagelse i et sådant kursus. Vil det sidste blive tilfældet, kan der af økonomiske grunde næppe påregnes synderlig tilslutning fra danske veterinærers side. Komiteen har været opmærksom på spørgsmålet, idet der i betænkningen anføres, at den danske delegation har ment at kunne påregne, at statsansatte deltagere i kursus ville få udgiften til vikar dækket, medens dette ikke kunne forudsættes for kommunalt ansatte; dette spørgsmål må imidlertid løses før en evt. tilslutning til projektet.

Man går ud fra, at Den danske dyrlægeforening får lejlighed til at udtale sig til sagen.

København, den 3. januar 1958

F. Wøldike Nielsen

Landbrugsministeriet har i skrivelse den 10 maj 1958 åberopt följande yttrande.

Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, det hygiejnisk-bakteriologiske laboratorium:

Kursus for specialuddannelse af personale i den offentlige sundhedspleje er allerede stærkere udbygget i Danmark end i visse andre nordiske lande,

hvorfor der fra dansk side kun er interesse for adgang til kortere supplerende kurser af mere speciel karakter, således som de hidtil har været praktiseret ved kursundervisningen i Göteborg.

Om det 5-måneders fortsættelseskursus for dyrlæger, som siden 1952 er etableret ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole bemærkes, at der lægges stærk vægt på oplæring i bakteriologisk, histologisk, levnedsmiddelkemisk og levnedsmiddelbakteriologisk laboratoriearbejde. Formålet er at bygge videre på den betydelige praktisk laboratiemæssige uddannelse vedrørende bakteriologi og levnedsmiddelundersøgelser, som indgår i veterinærstudiet, og som kandidaterne har haft lejlighed til at supplere ved praktisk arbejde som assistenter ved levnedsmiddelkontrollen, således at kursus kan yde et væsentligt bidrag til at gøre deltagerne til kompetente ledere af levnedsmiddelkontrollens laboratorier (kommunale levnedsmiddelkontrollaboratorier og kontrollaboratorier ved slagterier og konservesfabrikker). Det decentraliserede laboratorieapparat er jo en hovedhjørneste i den veterinære levnedsmiddelkontrol og det levnedsmiddelhygiejniske arbejde, og da dyrlægerne er det udøvende personale, er det ikke tilstrækkeligt, at de gennem deres uddannelse alene erhverver almen orientering i det offentlige sundhedsvæsens forhold og fornøden forståelse af laboratorietechnik til at kunne foranledige laboratiemæssige undersøgelser foretaget ved specialinstitutioner og til at tyde og udnytte de herfra modtagne resultater. Det, der er brug for, er laboratorieledere, som tillige har almen indsigt i den offentlige hygiejnes opgaver, administration og lovgivning, samt speciel indsigt i mikrobiologiske og epidemiologiske problemer vedrørende zoonoser og levnedsmiddelbårne sygdomme samt levnedsmiddeltilsyn og levnedsmiddelhygiejniske forhold i det hele taget.

Efter hvad der er bekendt om den foreslåede sundhedshøjskole i Göteborg, vil det blive en ren undervisningsanstalt med begrænsede muligheder for forskning på det levnedsmiddelhygiejniske område. Tilknytningen til konserveringsforskningsinstitut vil ikke danne den rette videnskabelige basis for et kursus som ovennævnte, hvis hovedgrundlag må være veterinær bakteriologi, parasitologi, patologi og epidemiologi, mens levnedsmiddelteknologi udgør en hjælpevidenskab. Tilknytning til et medicinsk fakultet kan være fordelagtig, men ikke tilstrækkelig. En højere undervisning af dyrlæger på det levnedsmiddelhygiejniske område må hvile på den ved en veterinærhøjskole tilstedeværende sagkundskab og forskningsmæssige erfaring. Det kan derfor ikke anbefales at nedlægge det bestående kursus i København, som danner grundlaget for dyrlægernes kompetence som ledere af levnedsmiddellaboratorier, således som de gennem en lang årrække er udformet i Danmark.

Hvis man betragter dyrlæger som medarbejdere i den offentlige sundhedsplejes tjeneste sammen med læger og ingeniører m. m., vil der derimod nok være rimelighed i, at dyrlæger får adgang til sammen med de øvrige grupper at deltage i en undervisning, der kan supplere dyrlægernes egentlige speciale med fornødent kendskab til den offentlige sundhedspleje i alminde-

lighed og de områder af den almindelige hygiejne, hvor veterinær, medicinsk og teknisk ingeniørmæssig sagkundskab mødes, i særdeleshed. En sådan fællesundervisning vil bl. a. have betydning for det praktiske samarbejde.

Man finder således, at danske dyrlæger ikke kan give afkald på den specialuddannelse, de for tiden har adgang til, — en uddannelse, der efter det, der er oplyst om grundlaget for skolen i Göteborg, ikke der vil kunne gennemføres på tilsvarende måde, — men at de vil have interesse i en ordning, hvorved de kan supplere deres almindelige hygiejniske indsigt ved at følge kortere kurser af 1—2 måneders varighed ved den påtænkte fællesnordiske sundhedshøjskole, bl. a. inden for emner som almindelig epidemiologi, luft-hygiejne, vandhygiejne og spildevandshygiejne.

Med henblik på disse kortere suppleringskurser, der er fundet hensigtsmæssige også for danske læger og ingeniører, skal man anbefale, at den påtænkte undervisningsvirksomhed organiseres efter det i betænkningens sammenfatning anførte alternativ C, idet bemærkes, at antallet af dyrlæger, som har behov for at følge disse kurser, formentlig kan anslås til ca. 2—3 pr. år.

København, den 18. april 1958

Aage Jepsen

Københavns universitet, det lægevidenskabelige fakultet och universitets rektor har i skrivelse den 13 mars resp. 19 mars 1958 åberopat följande yttrande.

Københavns universitet, det hygiejniske institut og Budde-laboratoriet:

Betænkningen er en videreførelse af 10-årige bestræbelser for oprettelse af en hygiejneskole i Göteborg. Foreløbig har disse resulteret i afholdelsen af 2-måneders sommerkurser af forskellig type for tjenstgørende embedslæger, oprindeligt finansieret af WHO. Nu foreslås en videreførelse af disse som en samlet 4×2 måneders undervisning, da en fast lærerstab i længden er nødvendig, og denne stab bør samtidig tilknyttes Göteborgs universitet. Planerne omfatter 8 fag med ialt 22 lærere + 7 universitetsprofessorers deltagelse. Driftsbudgettet anslås til 1 mill. sv. kr. og elevantallet til 70 (læger, veterinærer, sundhedsplejersker, ingeniører). En nybygning i fællesskab med universitetets hygiejniske institut er for skolens vedkommende anslået at koste 3,5 mill. sv. kr.

Fra dansk side er det pointeret, at fakultetets embedslægeuddannelse bibeholdes, da den stort set opfylder kravene til de hygiejniske beskæftigede lægers videreuddannelse, således at Göteborg-kurserne bliver en »efteruddannelse» for embedslæger i karrieren. Det anslås, at der årligt kan ventes 2—5 embedslæger, hver kun på eet kursus. Den danske udnyttelse af skolen bliver da meget ringe (1/70), hvorfor Danmark ikke vil participere økonomisk efter indbyggerantal, men kun efter elevantal.

Da planen for Danmarks deltagelse i skolevirksomheden således ikke berører fakultetets specialkursus for embedslæger, og da økonomien, der tæ-

kes afholdt under sundhedsstyrelsens budget, næppe kan påvirke universitetets økonomiske interesser, anbefales det, at fakultetet tiltræder den danske delegations særstandpunkter.

København, den 8. februar 1958

Poul Bonnevie

Aarhus universitet (rektor):

Det skønnes, at sundhedsplejersker med de forlangte kvalifikationer kan have stort udbytte af at deltage i disse kurser og i alt væsentligt har tilstrækkelige forudsætninger.

Den uddannelse, der gives i Göteborg, kan for tiden ikke fås herhjemme, hvorfor de sygeplejersker, der har villet kvalificere sig til ledende og undervisende stillinger inden for sundhedsplejen, har måttet søge til udlandet, fortrinsvis U. S. A., for at få dækket deres behov for uddannelse. Også til undervisende stillinger ved fortsættelsesuddannelsen for hospitalssygeplejersker må man p. t. søge uddannelse i udlandet. Det vil for disse kategorier af sygeplejersker utvivlsomt i flere henseender være fordelagtigere at kunne søge uddannelse ved »hälsovårdsundervisningen» i Göteborg, som tager sigte på nordiske forhold og tillige er forbundet med mindre udgifter end f. eks. et studieår i U. S. A. Uddannelsen sammen med andre medicinalpersoner vil sikkert også være af stor værdi med hensyn til belysningen af mange sider af det praktiske arbejde.

Århus, den 27. maj 1958

P. u. v.

W. Munck

Rektor

Den polytekniske læreanstalt, laboratoriet for teknisk hygiejne:

Efter min opfattelse bør undervisningen i teknisk hygiejne først og fremmest foregå på de nordiske landes tekniske højskoler, og skulle der i øjeblikket være mangler ved denne undervisning, bør de afhjælpes. Det forekommer mig irrationelt at undlade at rette sådanne mangler og i stedet etablere en nordisk post-graduate undervisning.

Endvidere synes der fra den svenska delegations side at være en tendens til at ville skabe en kategori ingeniører, som er en mellemting mellem læger og ingeniører, en kategori der næppe vil have praktisk betydning for danske forhold med den nuværende organisation af sundhedsvæsenet.

Efter erfaringerne fra de i 1956 og 1957 afholdte ingeniørkurser havde et 1-månedskursus med det valgte program (se ovenfor) interesse for danske

kommunalingeniører, som har været i praksis i en årrække. Dette må formodes også at ville være tilfældet i fremtiden, fordi der stadig foregår en udvikling i faget teknisk hygiejne, og endvidere fordi mange danske bygningsingeniører går ind i kommunale stillinger uden at have haft hovedfag i teknisk hygiejne. Det skal dog bemærkes, at antallet af ansøgninger om deltagelse i de afholdte ingeniørkurser var langt mindre fra Danmark end fra de øvrige nordiske lande.

København, den 23. juni 1958

K. Erik Jensen.

Anstaltens rektor har i skrivelse den 14 juli 1958 forklarat sig ikke ha »mulighed for at tage stilling til de faglige spørgsmål, som hele denne sag omfatter».

Embedslægeforeningen:

Da Embedslægeforeningen allerede i sit memorandum til sundhedsstyrelsen af 25-3-1956 har taget afstand fra tanken om at benytte Göteborg-kursus som grunduddannelse for danske embedslæger, skal man ikke beskæftige sig mere indgående med denne side af sagen, som man anser for afgjort ved det fra dansk side indtagne standpunkt, hvis rigtighed man kun kan anse for bekræftet af de forløbne års erfaringer.

Som det fremgår af betænkningens indledende kapitler, er der meget betydelige forskelle mellem de danske embedslægers og de øvrige nordiske embedslægers virksomhedsområder og opgaver, idet specialiseringen er mest fremskreden i Danmark. Det vil derfor være vanskeligt at tilrettelægge en grundundervisning, der kan tilfredsstille alle parter og specielt danskerne, så meget mere som specialiseringen i Danmark skrider hurtigt videre — særlig arbejdslæger, bedriftslæger, sociallæger, skolelæger, levnedsmiddelhygiejniskere o. s. v. Det kan ikke undre, at det danske embedslægevæsen, der stadig hviler på loven af 21-4-1915, på visse områder har haft noget vanskeligt ved at følge med i udviklingen, og den kritik der i denne anledning er fremkommet, f. ex. fra mentalkommissionens side, må utvivlsomt medføre, at der inden for et kortere åremål må tages stilling til de nødvendige ændringer i embedslægevæsenets opgaver, hvilket naturligvis igen må få indflydelse på såvel den hjemlige uddannelse som på behovet for fortsættelsesundervisning. Det må derfor anses for at være af ganske særlig betydning, at man i de kommende år står frit m. h. t. en eventuel omlægning af den hjemlige uddannelse efter tidens krav og landets særlige behov.

Man skal i det følgende udelukkende beskæftige sig med Göteborg-kurserne under synsvinklen fortsættelsesuddannelse. Da kun et af bestyrelsens medlemmer selv har deltaget i kursus i Göteborg, har bestyrelsen formået tre andre embedslæger, der har deltaget, til at gøre rede for deres erfaringer både m. h. t. undervisning i de enkelte fag og m. h. t. de mere almene forhold ved kursus.

Som venteligt er disse udtalelser, trods mange overensstemmelser, ikke sammenfaldende på alle punkter, idet opfattelserne naturligvis må påvirkes såvel af de enkeltes indstilling til og interesse i de enkelte fag som af deres forudgående uddannelse og særlige erfaringer fra egen embedsvirksomhed, der kan medføre, at hvad den ene finder interessant og nyttigt, finder den anden overflødig og betydningsløst.

For at ikke de talrige kritiske bemærkninger skal give fremstillingen et ensidigt præg af negativitet og ubillighed, er det bestyrelsen magtpåliggende straks at fastslå, at alle deltagere så afgjort har følt det som en værdifuld og udviklende oplevelse at få lejlighed til for en tid, på et fremmed sted, frigjort fra det daglige arbejde, at kunne hengive sig til studier under vejledning af lærere, hvis personlighed for adskilliges vedkommende fremhæves som inspirerende, og under samvær og diskussioner med kolleger fra andre nordiske lande.

Ved bedømmelsen af de fremkomne udtalelser må det haves i erindring, at de hidtidige danske deltagere har været middelaldrende folk, der har taget embedslægeeksamen for mindst 10 år siden, og hvis lægeeksamen ligger endnu længere tilbage i tiden. Det er derfor ikke sikkert, at deres opfattelse i alle henseender vil falde sammen med, hvad embedslæger med mere recent uddannelse vil mene, idet de sidste sandsynligvis vil finde, at en del af stoffet ikke for dem vil have samme nyhedskvalitet. Således undervises der nu her hjemme i medicinsk statistik og biostatistik både til lægeeksamen og til embedslægeeksamen om end i mindre omfang. Det er derfor muligt, at Göteborg-kurserne i deres nuværende form alene af denne grund fremtidigt vil vise sig af aftagende værdi for danske deltagere.

Ved bedømmelsen af Göteborg-kursernes værdi som fortsættelsesundervisning for danske embedslæger, må man tage i betragtning, at de nuværende 2-månederskurser faktisk ikke er fortsættelsesundervisning i egentlig forstand, men simpelthen dele af den almindelige grunduddannelse for vorde embedslæger, bestående af fire sådanne kurser.

Det er klart, at en stor del af stoffet for danske deltagere, der i forvejen har taget embedslægeexamen her hjemme og virket som embedslæger i en årrække og herunder deltaget i de hjemlige, årlige 3-dages fortsættelseskurser, må være repetitionsstof, til dels endda af temmelig elementær karakter.

Da embedslægerne i de øvrige nordiske lande har meget omfattende opgaver og pligter af rent behandlingsmæssig karakter — såvel på som uden for sygehus — og inden for socialforsikringens og den sociale og præventive medicins områder, der ligger helt uden for danske embedslægers virksomhedsområde, er det klart, som det også fremgår af læseplanerne, at megen tid optages af gennemgang af stof, der stort set er uden praktisk værdi for danske deltagere, og det fremgår også af disses beretninger, at megen tid i forbindelse hermed går med diskussioner af kliniske emner og kasuistik, der efter dansk opfattelse forekommer at ligge på et meget elementært, studenterundervisningsmæssigt plan, og som føles som ren tidsspilde. En gennemgang af undervisningsplanen i kap. V viser da også, at formentlig over 30 %

af tiden anvendes på emner, som ligger uden for danske embedslægers interesseområde. Særlig fremhæves, at så godt som hele kursus D er uden betydning for danske deltagere, dels fordi emnekredsen ligger uden for interesseområdet, dels fordi undervisningen på visse områder er for elementær og udflydende, på andre aldeles overdimensioneret.

Med hensyn til de almene forhold ved kurserne skal fremdrages en række bemærkninger.

Det er således en almindelig anke, at undervisningen har udpræget svensk slagside. Der gøres praktisk taget intet for at tillempe undervisningen ved hensyntagen til de andre landes specielle forhold og lovgivning, hvortil lærerne gennemgående synes at være uden kendskab, og det vækker bekymring, at der gøres så lidt for at inddrage lærerkræfter fra andre lande end Sverige (og til dels Norge). Det fremhæves tillige, at undervisningen i for høj grad er tilrettelagt efter og sigter på storby-forhold, hvilket igen hænger sammen med en vis ensidighed i lærerkræfterne, idet der er for få praktikere fra arbejdsmarken. Adskillige fag egner sig dårligt til at doceres uden i direkte forbindelse med de resp. landes lovgivning og administrationsforhold, idet de uden en sådan bliver for abstrakte. Kurserne synes i flere henseender dårligt afbalancerede; visse emners behandling er helt ude af proportion, præget af at de doceres af, hvad en af deltagerne karakteriserer som »specialist-fusentaster». Undervisningsformen er i det hele for traditionel; gruppe-arbejde o. l. udviklende undervisnings- og studieformer anvendes for lidt. Der ankes også over, at biblioteket er for afsides beliggende.

M. h. t. de enkelte fag fremgår det af bemærkningerne, at undervisningen i fag som almindelig hygiejne (vand, afløb m. m.) kun er repetition for danske deltagere; det samme gælder i det væsentlige også ernæringslære, fysiologisk hygiejne, bolighygiejne og epidemiologi, selv om det naturligvis også på disse områder kan ske, at fortrinlige oversigter el. særlig dybtgående behandling af enkelte emner kan give udbytte. I fagene arbejdshygiejne og erhvervssygdomme gives en udmærket indføring i emnet, men de dækker ikke noget egentligt behov hos danske deltagere. Også emnet ulykkestilfælde findes mindre væsentligt for danske deltagere; der stilles i denne sammenhæng forslag om i højere grad at koncentrere undervisningen om katastrofedygtigheden.

Undervisningen i biostatistik og medicinsk statistik roses som liggende på et højt plan; men det anføres, at trods det betydelige antal timer opnås der dog kun nogen øvelse i behandling af elementære problemer; faget er så stort, at en virkelig beherskelse ville stille langt større krav til undervisningens omfang; udbyttet bliver nærmest bedre forudsætninger for vurdering af litteratur. Undervisningen findes for så vidt inspirerende, men næppe fornyelse efter de angivne retningslinier.

Undervisningen i fag som socialmedicin og »health education» findes til dels overfladisk, spredt og usammenhængende, faget vanskeligt afgrænset; foreslås begrænset til mere eksakte problemer af sundhedsmæssig og opdragende karakter.

Deltagerne konkluderer næsten overensstemmende i, at kurserne for at bevare tiltrækningen for danske deltagere må omlægges væsentligt, således, at det kommer til at dreje sig om fortsættelsesundervisning i egentlig forstand. De burde derfor udskilles fra det almindelige grundkursus, og undervisningen koncentrerer om et el. to hovedemner, således at embedslæger med speciel interesse i og behov på de pågældende områder kunne deltage uden nødvendigvis at skulle spille tiden med tvungen deltagelse i undervisning på for dem uvæsentlige eller allerede tilstrækkelig kendte områder. Undervisningen bør i højere grad koncentrerer om nye forskningsresultater og aktuelle spørgsmål indenfor hygiejnens og socialmedicinens områder. Kursusvarigheden kunne herved nedsættes til højst 1 måned, hvilket ville være af stor betydning for danske deltagere, der har vanskeligt ved at være væk fra deres embeder så lang tid som to måneder på grund af de vanskelige vikarforhold og deraf følgende mangelfulde pasning af embedet under fravær.

Den danske Embedslægeforening, der i 1947 tog initiativet til afholdelsen af faglige fællesnordiske embedslægemøder, af hvilke der siden har været afholdt syv, er naturligvis stærkt interesseret i, at grundlaget for nordisk samarbejde for embedslægernes vedkommende bevares og udbygges. Bestyrelsen kan derfor tilslutte sig de foran anførte synspunkter og anbefale, at adgangen for danske embedslægers deltagelse i fortsættelseskurser i Göteborg vedblivende holdes åben, såfremt der er mulighed for en rekonstruktion og fornyelse efter de angivne retningslinier.

Bestyrelsen finder ikke anledning til at gå nærmere ind på betænkningens kap. VI—VII, idet man blot skal påpege, at det muligvis ville være en fordel, om specielle fortsættelseskurser af den foran foreslåede art kunne afholdes på forskellige steder i Norden med udnyttelse af hvert steds særlige muligheder.

Frederikshavn, den 7. juni 1958

P. b. v.

S. L. Henrichsen

Fmd

Dansk sygeplejeråd:

I betænkningens kapitel V anføres, at længden af den planlagte kursus-tid på den nordiske »hälsovårdshögskola» i Göteborg for sygeplejerskernes vedkommende foreslås opdelt i 4 perioder à 2 måneder. Det er vor opfat-

telse, at en sådan opdeling ud fra et pædagogisk synspunkt er uheldig, da den vil skade kontinuiteten i studierne og vanskeliggøre det syntetiske udbytte for deltagerne.

På s. 94 [se s. 921] beregnes den årlige begyndelsesløn til den sygeplejerske, som skal undervise i sundhedspleje ved højskolen til sv. kr. 13 080. Dansk sygeplejeråd finder en sådan lønplacering urimelig, specielt når der sammenlignes med de øvrige mandlige assistenter ved »hälsovårdshögskolan», hvis aflønning er opført som for klinikamanuenser med en årlig begyndelsesløn på sv. kr. 21 084.

Sygeplejerskers samarbejde i Norden har ved et møde den 9. juni 1955 i Göteborg, hvor professor, dr. Bertil Roos og docent G. Vahlne fra komiteen til planering af den nordiske »hälsovårdshögskola» i Göteborg var til stede, fastsat adgangsbetingelser for en syge- eller sundhedsplejerske, som knyttes til det faste lærerpersonale ved »hälsovårdshögskolan». I henhold hertil blev man enige om, at den undervisende sygeplejerskes kvalifikationer skulle være følgende:

1. De krav, som stilles til sygeplejersker, der deltager som elever:

a. Skolekunderskaber: studentereksamen eller anden uddannelse, som giver adgang til universitetsstudier.

b. Faglig uddannelse:

1. grunduddannelse;

2. specialuddannelse, f. ex. uddannelse til sundhedsplejerske eller afdelingssygeplejerske — i det sidste tilfælde må det kræves, at de pågældende har et minimumskendskab til sundhedspleje;

3. videreuddannelse i administration og/eller undervisning i hjemlandet eller i andre lande — i alle tilfælde den højeste uddannelse på dette område, som findes i hjemlandet.

c. Faglig erfaring:

1. grundig erfaring inden for hendes specielle område;

2. erfaring med hensyn til administration og/eller undervisning inden for dette specielle område.

Dog må der stilles absolut krav om sundhedsplejerskeuddannelse.

2. Kendskab til, hvordan en moderne »school of public health» arbejder.

3. Kendskab til forholdene med hensyn til administration af »hälso- och sjukvård» i de nordiske lande.

4. En akademisk grad, når det drejer sig om den person, der skal knyttes til skolen, når den er fuldt udbygget, idet hun bør have samme status, som de øvrige lærere har.

Vi mener, at ovennævnte lønningsmæssige placering ikke kan være i overensstemmelse med de høje kvalifikationer, som kræves til pågældende stilling, og vi kan ikke finde nogen saglig begrundelse for, at denne assistent skal aflønnes på anden måde end de øvrige assistenter ved »hälsovårdshögskolan».

Dansk sygeplejeråd har intet at indvende over for den øvrige del af be-
lænkningen, som organisationen finder særdeles tilfredsstillende.

København, den 14. oktober 1958

For Dansk sygeplejeråd

Maria Madsen

Formand

Ruth Weber

Sekretær

Finland

Lantbruksministeriet, veterinäravdelningen¹:

Avdelningen tillstyrker i princip planen på fortsättningsutbildning, inom ramen för nordiskt samarbete, av hälsovårdspersonal i högre ställning. Enär den anslagna tiden för avgivning av utlåtande är synnerligen knapp, har veterinäravdelningen icke haft möjlighet att införskaffa veterinärmedicinska sakkunnigutlåtanden. Veterinäravdelningen anser att planen, sådan den föreslås av kommittén som utarbetat densamma, icke är mogen att genomföras. I hälsovårdsarbetet utgör livsmedelshygienen en viktig del. Dess andel i planen har dock blivit jämförelsevis liten. Planen borde ha utarbetats med hjälp av veterinärmedicinsk sakkännedom, vilket kommittén icke gjort.

När fråga är om fortsättningsutbildning av personer i ledande ställning ur olika yrkesgrupper inom hälsovårdsarbetet, torde det vara på sin plats att de erhåller en överblick av hälsovårdsarbetet i hela dess omfång. Härvid bjuder en samnordisk undervisning uppenbara fördelar. Gemensamma studier för fackmän ur skilda fackkretsar och av olika nationaliteter erbjuder ett lämpligt tillfälle för utbyte av tankar, och inom ramen för samnordiskt arbete är möjligheterna att få bästa möjliga lärarkrafter större än för varje land skilt för sig. En sak för sig är, huru de fördelar som ernås genom ett dylikt undervisningssystem förhåller sig till därav förorsakade kostnader.

Veterinäravdelningen anser att det vore en fördel med tanke på livsmedelshygienen, om undervisningen kunde förläggas till en stad med veterinärmedicinsk högskola.

Fortsättningsundervisningen för veterinärer som tänker ägna sig åt livsmedelshygien ersättes inte genom denna plan, vilket ej heller torde ha varit avsikten, varför densamma även fortsättningsvis måste ordnas på annat sätt.

Helsingfors den 28 oktober 1958

Överdirektör *E. Huhtala*

Veterinärråd *Klaus Tarnaala*

¹ Yttrandet översatt från finska.

Medicinalstyrelsen¹:

Medicinalstyrelsen meddelar att den förenar sig om betänkandet i dess huvuddrag och tillstyrker grundandet av en nordisk högskola för hälsovård i Göteborg enligt alternativ B i betänkandet. Medicinalstyrelsen anser detta utgöra en ring i det nordiska samarbetet på hälsovårdens område, i vilket även innefattas det av Finland senare tagna initiativet till grundande av ett nordiskt arktiskt institut.

Med avvikelse från kommitténs förslag föreslår medicinalstyrelsen att det upptas till övervägande, om ej det land, alltså i detta fall Sverige, där en dylik högskola enligt förslaget skall uppföras, borde delta i grundläggningkostnaderna i högre grad än de övriga, t. ex. med hälften.

I fråga om kursprogrammet förutsätter medicinalstyrelsen att däruti noga följes tidens utveckling och att i detsamma sålunda även upptages faran för radioaktiv strålning och strålningsskydd, vid vilka ännu ej vid tiden för kommitténs arbete i allmänhet fästs så stor uppmärksamhet som i närvarande tid.

En förutsättning för framgångsrikt arbete vid högskolan är naturligtvis att där meddelas undervisning på språk som alla elever förstår. Medicinalstyrelsen anser att undervisningsspråket med tanke på elever hemmahörande i Finland borde vara svenska och att undervisning på annat språk endast borde givas i undantagsfall och härvid blott med begagnande av tillräckligt antal skriftliga stenciler som hjälpmedel.

Helsingfors den 29 oktober 1958

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *Risto Pätiälä*

Helsingfors universitet, medicinska fakulteten²:

Fakulteten översänder bifogade, på fakultetens begäran avgivna yttrande av professor W. Lojander över förslaget till samarbete i fråga om vidareutbildning av hälsovårdspersonal [*se nedan*]. Fakulteten har vid sammanträde denna dag förenat sig i nämnda yttrande.

Helsingfors den 11 november 1958

Ansatser att på nordisk bas organisera en högre hälsovårdsutbildning gjordes redan på 1940-talet. Efter det Världshälsovårdsorganisationen visat intresse för saken ägde 1951 i Göteborg ett sammanträffande rum, vid vilket förutom WHO även Rockefeller Foundation, de nordiska ländernas medicinalstyrelser, den medicinska högskolan i Göteborg, Chalmers tekniska högskola och Göteborgs sjukhusdirektion vore representerad. Följande år även i juni hölls ett sammanträde i Köpenhamn mellan representanter för

¹ Yttrandet översatt från finska.

² Yttrandet — översatt från finska — inkom till rådet för sent för att kunna beaktas vid spörsmålets behandling vid 6:e sessionen.

WHO och delegater från de nordiska medicinalstyrelserna. Härvid uppdrogs riktlinjer för en nordisk kursverksamhet med undervisning i hygien och socialmedicin för hälsovårdstjänstemän och för läkare i ledande ställning inom hälsovården. Den första kursen anordnades i augusti 1953 i Göteborg varvid sammanlagt 20 läkare, av dem 4 från Finland, deltog. Kursverksamheten har sedan dess årligen fortsatt och omfattar sedan 1956 även kurser för ingenjörer.

Redan 1954 antog Nordiska rådet en rekommendation om utarbetande av planer för en fortsatt verksamhet med gemensam nordisk utbildning av högre tjänstemän inom offentlig hälsovård, varvid den svenska regeringen fick i uppdrag att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet. Den internordiska kommittén, bestående av ledamöter från Danmark, Finland, Norge och Sverige som antog benämningen Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning, överlämnade i september 1957 sitt betänkande.

I princip torde det ej föreligga några som helst invändningar mot internordisk hälsovårdsutbildning. För att denna på ett mera avancerat plan byggda undervisning emellertid skall ge möjligast goda resultat kräves att kursdeltagarna genom i eget land anordnad kursverksamhet erhålla grundläggande insikter i tillämpad hälsovård, något som även kommittén i sitt betänkande understryker. För Finlands vidkommande måste tyvärr tillstås att oaktat digra kommittébetänkanden och skrivelser alltsedan 1941 angående ordnandet av ett mångsidigt institut för hälsovårdsutbildning och -forskning speciellt för läkare men även för andra inom hälsovården arbetande funktionärer hava dessa förslag tillsvidare ej realiserats. Detta är otvivelaktigt en olägenhet som adderad till den stundom förekommande otillräckliga språkkunskapen är ägnad att inte för de finska deltagarnas vidkommande avkasta samma nytta som för deltagarna från de övriga nordiska länderna. I dessa förekommer nämligen en grundläggande utbildning i form av olika dimensionerade hälsovårdskurser förutom den under den obligatoriska studietiden anskaffade.

Vid sina överväganden har kommittén planerat högre hälsovårdsutbildning till personal i ledande ställning inom grupperna läkare, veterinärer, sjuksköterskor och sanitetsingenjörer. En fullständig utbildning av tjänsteläkare har härvid beräknats kräva 8 månader och är samma utbildningstid även beräknad för elever tillhörande den blivande sjuksköterskegruppen. Utbildningstiden för tjänsteveterinärer har beräknats till 4 och utbildningskurserna för sanitetsingenjörer alternativt till 2—3 månader. Av praktiska och ekonomiska skäl har kommittén ansett att kursprogrammet skulle uppdelas i kurser på två månader.

Kommittén förordar samundervisning av elever tillhörande olika kategorier i den utsträckning det låter sig göra. Såväl majoriteten i styrelsen för statens institut för folkhälsan som karolinska institutets lärarkollegium har i sina utlåtanden uttalat sig tvekan till en samundervisning på ett avancerat plan för så heterogena kategorier av kursdeltagare. Såframt samundervisningen skulle komma att gälla katederföreläsningar av rent teo-

retisk innebörd yppar sig otvivelaktigt farhågor för att undervisningen ej skulle komma att fylla sitt ändamål och synes den ovannämnda ståndpunkten väl motiverad. Däremot torde anordnandet av samundervisning på mera tillämpade områden ävensom vid demonstrationer, seminarier och exkursioner, vilka i den planerade undervisningen böra intaga en synnerligen central plats, vara att tillstyrka främst med hänsyn till att hälsovårdsarbetet i praktiken ofta kräver ett intimt samarbete med olika kategorier av de inom hälsovården verksamma tjänstemännen.

Det råder knappast tvivel om att icke kursverksamheten och forskningen i den planerade hälsovårdshögskolan i Göteborg skulle på ett effektivt sätt kunna komma att berika det internordiska samarbetet på hälsovårdens område. I betraktande av de härmed sammanhängande dryga kostnaderna frågar man sig dock huruvida ej en vidare utbildning speciellt då det gäller den medicinska personalen kunde finansiellt förmånligare anknytas till någon medicinsk fakultet genom utbyggnad av undervisningen i hygien och socialmedicin eller anslutas till någon redan förefinlig medicinsk institution. Vidare bör det betonas att en internordisk kursverksamhet av det föreslagna omfånget varken får verka hämmande på uppkomsten av eller ersätta i varje nordiskt land nödvändiga egna hälsovårdsinstitutioner. I dessa skulle kursverksamheten komma att omfatta förutom grundläggande utbildning för högre hälsovårdstjänstemän även för respektive land specifikt nationella frågor.

Av det anförda framgår att det för Finlands vidkommande vore skäl att först anskaffa medel för att anordna grundläggande hälsovårdskurser, analogt med dem i de övriga nordiska länderna, innan man ger sig in på ett mindre jämspelt deltagande i betydligt mer avancerade specialkurser.

Helsingfors den 11 november 1958

W. Lojander

Professor i hygien vid Helsingfors universitet

Tekniska högskolan (rektor)¹:

Uppgiften för den föreslagna nordiska hälsovårdsskolan i Göteborg skulle vara att förutom att ge medicinsk personal vidareutbildning även meddela sådan åt s. k. sanitetsingenjörer, d. v. s. teknisk personal till vars verksamhetsområde hör bl. a. vattenförsörjning, renhållning, bostads- och livsmedelshygien samt arbetshygien.

Vid tekniska högskolan ges grundundervisning inom detta ämnesområde i två professurers undervisningskurs. Dessa professurer, vattenbyggnadslära och lantbrukets vattenbyggnad, är huvudämnena inom byggnadsingenjörsavdelningen. Dessutom ges undervisning vid några andra studieavdelningar i ett kort specialämne, industrihygien. Någon professur, som företräder hela ifrågakvarande område, finnes egentligen ej vid tekniska högskolan.

¹ Yttrandet översatt från finska.

För speciell utbildning av sanitäringenjörer har tillsvidare endast ordnats några specialkurser för färdiga diplomingenjörer, vilka önskat förkovra sina kunskaper inom detta område. Något över tio ingenjörer har sålunda under de senaste åren deltagit i kurserna i Göteborg och dessutom anordnades av ingenjörföreningarna m. fl. en kortare kurs i Helsingfors, vilken besöktes av några tiotal ingenjörer, huvudsakligast verksamma i kommuners, städers och köpingars tjänst. Frivilliga kurser vid tekniska högskolan har ej varit ändamålsenliga, då redan det ordinarie programmet varit betungande för eleverna. Fast sanitäringenjörerna nog skulle hava ett arbetsfält i Finland, kanske dock till följd av landets större areal och glesare bosättning ej så mycket som i Danmark, måhända även i Sverige, så synes det som om sådana specialkurser tillsvidare vore för våra förhållanden tillfyllest. Det är således ej större intresse åtminstone för närvarande att grunda en permanent undervisning och utbildning för sanitäringenjörer härstädes eller i Göteborg. Troligen bör undervisningen i högskolan i framtiden utvecklas i stil med vad som åsyftas i Chalmers. Sålunda kunde en ny professur i vattenförsörjning och avloppsteknik bildas, men detta skulle tydligen i ännu högre grad minska intresset för såväl en ny högskola för sanitäringenjörer som för deltagande i några specialkurser för ingenjörer.

På grund av ovanstående måste man anse, att intresset i Finland för grundande av ett högre läroverk för sanitäringenjörer i Göteborg ej är särdeles stort. Om specialkurser kan ordnas i stil med det som skett under de par senaste åren, således med enklare organisation och troligen mycket mindre utgifter, så kan det anses tillfyllest, och är i och för sig rätt önskvärt, som synes av att från Finland varit 4 å 5 deltagare årligen. Detta vore troligen för närvarande den bästa formen för nordiskt samarbete.

Beträffande nödvändigheten att ordna högre undervisning för andra fack än sanitäringenjörens anser vi oss ej kunna ge något utlåtande. Också bör observeras, att i ovanstående menas med »sanitäringenjörer» endast sådana, som avlagt diplomingenjörsexamen vid tekniska högskolans byggnadsingenjörsavdelning.

I Finland har utförts särskilda vetenskapliga undersökningar inom vattensaneringsområdet, antingen som kommittéarbeten eller i samband med städers och köpingars vattenförsörjning och även vid tekniska högskolan som licentiatarbeten. Därvid förekommer en mängd fältarbeten och i allmänhet sker undersökningarna i nära anslutning till de ifrågavarande vattendragen. Dessa arbeten kunde nog organiseras och centraliseras, men Göteborg förefaller för detta ändamål måhända vara en något för avlägsen ort, i synnerhet då vattendragen i Finland med sin rikedom på sjöar, sina fabriksanläggningar, sina isförhållanden o. s. v. skiljer sig rätt mycket från de övriga nordiska ländernas.

Den 5 november 1958

Rektor *Jaakko Rahola*

Turun yliopisto (Åbo universitet), medicinska fakulteten¹:

Betänkandet grundar sig på en redan på 1940-talet framförd tanke om grundläggandet av en samnordisk hälsovårdshögskola i Göteborg för vidare utbildning av högre hälsovård. Denna utbildning skulle omfatta läkare, veterinärer, sjukvårdare och sanitetsingenjörer. Enligt fakultetens uppfattning förefinnes möjligheter för ordnande av utbildningen av den hälsovårdspersonal, som årligen är behövlig för Finland (4—5 ämbetsläkare, 2—3 ämbetsveterinärer, 1—3 sjukvårdare och 4—5 ingenjörer) på liknande sätt som i Danmark, Norge och Sverige genom särskilda kurser. Denna anordning är — utom att den möjligen kan ställa sig ekonomiskt fördelaktigare för vårt land än anparten i den samnordiska hälsovårdshögskolan — fördelaktig betraktad från den synpunkten, att kurserna vad läroprogrammet beträffar kan anordnas fullt motsvarande förhållandena och behovet i vårt land och i framtiden vidare utvecklas med iakttagande av nämnda synpunkter.

Enligt fakultetens uppfattning borde det nordiska samarbetet inom medicin och hälsovård dock främjas. I detta fall skulle genom grundande av en samnordisk hälsovårdshögskola en enhetlig och samtidigt maximalt effektiv utbildningsform ernås, varvid möjligheter för användning av de bästa lärarkrafterna i Norden skulle förefinnas. Med hänsyn härtill understöder medicinska fakulteten tanken på denna samnordiska högskola. Enligt fakultetens uppfattning är de i kommitténs betänkande föreslagna kurserna och deras arbetsprogram vid den planerade högskolan både till kvalitet och omfattning ändamålsenliga under nuvarande förhållanden.

Eftersom undervisningen vid högskolan kommer att meddelas på de skandinaviska språken, kommer detta för de finska studerande att förorsaka vissa svårigheter, och torde undervisningen för deras vidkommande inte bli lika effektiv som för de studerande från de övriga länderna. Enligt fakultetens uppfattning borde även detta sakförhållande iakttagas vid uppdelandet av kostnaderna på de skilda länderna.

Åbo den 10 november 1958

Å medicinska fakultetens vid Turun yliopisto vägnar

Eero Mustakallio

Dekanus

Atte Grönros

Notarie

¹Yttrandet — översatt från finska — inkom till rådet för sent för att kunna beaktas vid spörsmålets behandling vid 6:e sessionen.

Suomen lääkäriliitto — Finlands läkarförbund¹:

Styrelsen för Finlands läkarförbund har tagit del av förslaget om samarbete vid vidareutbildning av hälsovårdspersonal och önskar meddela, att den förenar sig om kommittébetänkandet. Enligt styrelsens uppfattning skulle förslagets förverkligande vara en interimslösning, emedan man måste upptaga till prövning frågan om grundande av en motsvarande institution i hemlandet, då behovet av ifrågavarande personal ökas. I övrigt kan Göteborg anses vara en lämplig plats för skolan, men den ligger en smula avlägset från Finland. Vad särskilt Finland beträffar, torde språksvårigheter i någon mån kunna uppstå.

Helsingfors den 6 november 1958

För Finlands läkarförbunds styrelse:

Viceordförande *Väinö Pensala*

Sekreterare *Tuomas Tapala*

N o r g e**Sosialdepartementet:**

Etter initiativ av den svenske regjering ble det i 1954 oppnevnt en nordisk komité som fikk i oppdrag å utarbeide de nærmere planer om en nordisk helsehøyskole. Som norske representanter i komitéen ble, etter forslag fra sosialdepartementet, oppnevnt medisinalråd Jon Bjørnsson og professor dr. med. Axel Strøm, med overlege Fredrik Mellbye og stadsfysikus Trygve Iversen som varamenn.

Komitéen har gjort ferdig sin innstilling høsten 1957 (instilling om »Gemensam nordisk hälsovårdsutbildning»). Innstillingen er oversendt sjefen for det svenske Inrikesdepartementet, som er det departement som koordinerer sakens behandling.

Innstillingen om »Gemensam nordisk hälsovårdsutbildning» har vært forelagt følgende instanser: kirke- og undervisningsdepartementet, landbruksdepartementet, de medisinske fakultet i Oslo og Bergen, statens sykepleieråd, Norsk sykepleierforbund og Den norske lægeforening.

Uttalelse foreligger nå fra samtlige unntatt statens sykepleieråd.

Innstillingen behandler i k a p. I tidligere planer om opprettelse av en nordisk helsehøyskole og den kursvirksomhet som siden 1953 har vært etablert i Göteborg, i k a p. II oppnevning av Nordiska komittén för hälsovårdsutbildning og komitéens mandat og i k a p. III organiseringen av det offentlige helsearbeid i de nordiske land. Disse kapitler er av refererende art, og sosialdepartementet finner ikke grunn til å kommentere dem.

I k a p. IV har komitéen behandlet behovet for økt utdannelse av personale

¹ Yttrandet översatt från finska.

i det offentlige helsearbeid i de nordiske land. Den konkluderer med at det utover det behov som kan dekkes innen de enkelte land, foreligger dessuten et behov for videre utdanning med sikte på å kvalifisere for høyere ledende stillinger og lærerstillinger for følgende grupper av personell i det offentlige helsevesen: leger, sykepleiere (helsesøstre), veterinærer og sanitæringenjører. For Danmarks vedkommende er veterinærer og sanitæringenjører unntatt, fordi behovet anses dekket ved egne kurs. For Islands vedkommende antas behovet bare å gjelde leger, med den reservasjon at det dog er tvilsomt om deltakelse kan påregnes hvert år fra Island. For vårt eget lands vedkommende er det årlige behov for utdanning av høyere personell i det offentlige helsearbeid beregnet til 5—6 leger, 1 veterinær, 4—5 sykepleiere og 2—3 sanitæringenjører. Det samlede behov er anslått til 22—27 leger, 9—10 veterinærer, 15—19 sykepleiere og 15—18 sanitæringenjører. Under behandlingen av dette spørsmål har komitéen i sin vurdering tatt hensyn til den sannsynlige deltakelse som kan påregnes, og satt dette spørsmål i relasjon bl. a. til kursenes varighet og eventuell økonomisk belastning for deltakerne personlig eller vedkommende arbeidsgiver.

Det fremgår av de uttalelser som foreligger at der er enighet om at det foreligger et behov for videreutdanning i offentlig helsearbeid for de kategorier av personell som forslaget omfatter og med sikte på overordnede lederstillinger og lærerstillinger. *Det medisinske fakultet i Oslo* tilføyer at også tannleger som arbeider i offentlig tannrøkt må antas ha et behov for mere avansert utdanning og at man i innstillingen savner en motivering for at tannleger ikke er gitt adgang til høyskolen. Noe kommentar til behovsanalysens tallmessige konklusjoner er ikke fremkommet utover en bemerkning fra *Norges veterinærhøyskole* om at behovet for utdanning alene i næringsmiddelhygiene, ikke på noen måte kan dekkes ved det fremlagte forslag.

Sosialdepartementet bemerker at komitéens innstilling vedrørende dette spørsmål gir uttrykk for en grundig og nøktern vurdering, og har intet å tilføye til de beregninger som er anført vedrørende behovet for antall deltakere innenfor de forskjellige grupper av personell. Forsåvidt angår merkningen fra det medisinske fakultet i Oslo vedrørende tannleger, er departementet prinsipielt enig i at også tannleger innenfor administrasjonen av offentlig tannrøkt bør gis adgang til videre utdanning av den art som er planlagt. Slik som komitéen (se nedenfor) har foreslått kursvirksomheten organisert, skulle dette opplegg ikke hindre at tannleger gis adgang til en eller flere perioder av de kurser som er skissert for leger. Det antas imidlertid inntil videre neppe å foreligge et slikt samlet behov for de nordiske land at det for tiden er aktuelt å organisere særskilte kurs for tannleger.

Forsåvidt angår innvendingen fra *Norges veterinærhøyskole*, kommenterer sosialdepartementet dette nedenfor i forbindelse med den planlagte kursvirksomhet.

K a p. V omhandler undervisningen ved den planlagte nordiske utdanning i offentlig helsearbeid med henblikk på fagkrets, læreemnes om-

fang og innhold samt undervisningsformen i relasjon til de forutsatte 4 kategorier av elever.

Innenfor rammen av 4 kurs (A, B, C, D), hver av 2 måneders varighet, er da satt opp en preliminær kursplan som gir en hensiktsmessig oversikt over den samlede undervisningsplan, fellesundervisning og særundervisningen for de enkelte grupper. Det forutsettes i den utstrekning det praktisk kan ordnes, at ingen av gruppene vil være bundet til sin egen fagkrets, men etter interesse og initiativ også kan delta i andre gruppers særundervisning. Kursene forutsettes avsluttet med en »kunnskapsprøve».

Om dette punkt uttaler *Den norske ingeniørforening* at kursplanene bør diskuteres i detaljer av spesialister før det endelige program fastlegges. Foreningen antar således at Norges tekniske høyskole, Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråds vannrenningsutvalg og Norske kommunale ingeniørveseners forening bør rådspørres og likeså at saken bør drøftes av det utvalg som nettopp er opprettet for nordisk samarbeid om høyere teknisk undervisning.

Det medisinske fakultet i Oslo har ingen bemerkninger til den foreslåtte varighet av kursene for leger og sykepleiere (8 måneder) samt for veterinærer (4 måneder). Forsåvidt angår sanitæringenjører, antas at kursenes varighet bør forlenges fra, som foreslått, 2—3 måneder til 4—6 måneder, under henvisning til at ingeniører og teknikere har liten innsikt i og forståelse av epidemiologiske, hygieniske og sosialmedisinske problemer. Selve det detaljerte kursprogram er oppfattet som preliminært og ikke kommentert.

Det medisinske fakultet i Bergen bemerker, med tilslutning av *det akademiske kollegium i Bergen* og *kirke- og undervisningsdepartementet*, at det ikke er planlagt spesialkurser for leger som etter grunnutdannelsen søker spesialkunnskaper på bestemte felter. Fakultetet fremhever ønskeligheten av at dette spørsmål tas opp til drøftelse snarest mulig med sikte på senere utvidelse av omfanget av virksomheten ved helsehøgskolen.

I uttalelsen fra *Norges veterinærhøgskole* som *landbruksdepartementet* har sluttet seg til, anses forslaget til kursprogram for veterinærer som ufullstendig og det kritiseres at veterinær sakkundighet ikke har vært benyttet under sakens utredning. Det henvises her særlig til behovet for utdanning i næringsmiddelhygiene og anføres at det kurs som er foreslått på ingen måte dekker dette behov, likesom kursprogrammet kun kan utgjøre et supplement til andre spesielle kurser for videreutdanning av veterinærer. Det foreslås at forslaget gjøres til gjenstand for nærmere drøftelse og behandling av representanter for de enkelte nordiske lands veterinærhygienikere for å søke å komme frem til et kursopplegg som er mest mulig hensiktsmessig for samtlige nordiske land.

Forsåvidt angår uttalelsene fra *Den norske ingeniørforening* og *det medisinske fakultet i Oslo*, finner sosialdepartementet ikke grunn til å kommentere disse på det nåværende tidspunkt idet det vises til at komitéens forslag er å oppfatte som et preliminært kursprogram som forutsettes gjen-

nomgått detaljert når de prinsipielle retningslinjer er vedtatt, og til at høyskolens fremtidige lærerkollegium forøvrig vil måtte stå fritt når det gjelder undervisningsmessige detaljer.

Uttalelsen fra det medisinske fakultet i Bergen foranlediger heller ikke noen vesentlige bemerkninger bortset fra at den spesialiserte utbygging av virksomheten som er påpekt som ønskelig, vil være avhengig av den tilknytning helsehøyskolen vil kunne få til andre forskningsinstitutter. Under de forutsetninger som innstillingen bygger på, vil planer herom nødvendigvis få en mere langsiktig karakter.

Forsåvidt angår de innvendinger som er anført fra Norges veterinærhøyskole, finner sosialdepartementet foreløpig ikke å kunne ta et sikkert standpunkt til om behovet for utdanning av veterinærer i offentlig helsearbeid er for knapt beregnet og om det foreslåtte kursprogram er inadekvat. Det synes imidlertid her å foreligge en misforståelse idet Norges veterinærhøyskole har sett spørsmålet i relasjon til et bestemt teknisk fagområde som i stor utstrekning beskjeftiger veterinærer, nemlig kjøttkontrollen, hvor behovet for mere personell er stort. Det har imidlertid ikke vært komitéens forutsetning at kursvirksomheten for veterinærer skulle omfatte utpreget spesialutdanning av rent teknisk veterinærmedisinsk art. Dette er også sosialdepartementets syn at slik spesialundervisning faller helt utenfor formålet for en nordisk helsehøyskole, likesom et slikt prosjekt ville kreve betydelig lenger utdanningstid, samt laboratorier og teknisk utstyr, lærerkrefter o. a. som ikke naturlig hører hjemme her, men i tilknytning til andre institusjoner for forskning og undervisning innenfor slike rene spesialområder. Departementet går imidlertid ut fra at spørsmål om behovet for utdanning av veterinærhygienikere og kursprogrammet bør tas opp til nærmere drøftelse med veterinære sakkyndige i de nordiske land.

Sosialdepartementet finner i prinsippet å kunne anbefale komitéens forslag om fagkrets og undervisningstid for de forskjellige emner. Spesielt anses det meget fordelaktig at det har lyktes komitéen å samarbeide programmene for de forskjellige kategorier av personell på en, som det synes, meget hensiktsmessig og rasjonell måte. Foruten de praktiske og økonomiske konsekvenser herav, anses det også som en fordel at mulighetene for samarbeid og gjensidig forståelse mellom de forskjellige grupper er lagt vel til rette, hvilket i sin tid må antas stimulere koordineringen av de forskjellige faggruppers arbeid i det offentlige helsevesen. Fordelene ved det gruppearbeid som er foreslått er forøvrig også påpekt i endel av de uttalelser som er innhentet.

I k a p. VI har komitéen foreslått og diskutert følgende alternative muligheter for den nordiske utdanning i offentlig helsearbeid:

A. Opprettelse av en frittstående nordisk høyskole som selvstendig forsknings- og undervisningsanstalt.

B. Opprettelse av en nordisk høyskole hvis virksomhet organiseres i samarbeid med allerede tilstedeværende vitenskapelige, medisinske og tekniske institusjoner eller slike som er under oppbygging.

C. Fortsettelse av kursvirksomhet av samme art som hittil har foregått i Göteborg siden 1953 enten 1) ved videre utbygging av den nåværende virksomheten eller 2) ved at undervisningen i løpet av kurstiden forlegges til forskjellige steder i Norden.

Komiteén fremsetter alternativ B som sitt endelige forslag med den begrunnelse at de øvrige forslag faller for kostbare (alt. A) eller vanskeliggjør rekrutteringen av høyt kvalifiserte lærerkrefter (alt. C 1) og skaper andre praktisk-administrative vansker (alt. C 1 og 2).

Videre fremsetter komiteén begrunnet forslag om at Göteborg velges som sete for den nordiske helsehøyskole under henvisning til at tilstedeværende og planlagte vitenskapelige institusjoner vil gi skolen tilknytning til et vitenskapelig miljø av den nødvendige bredde og hvorfra også kvalifiserte lærerkrefter kan engasjeres. Komiteéns forslag innebærer at det må oppføres en ny bygning for helsehøyskolen, og komiteén har kunnet fremlegge et konkret forslag herom som kan realiseres og likeså forslag om en provisorisk overgangsordning i leiede lokaler.

I tilslutning til dette har komiteén i det følgende k a p. VII lagt frem en behovsoppgave vedrørende personale og lokaler og videre en skissemessig planløsning for et nybygg av den størrelse som komiteén forutsetter vil dekke behovet. Såvel behovsoppgaven som planløsningen bygger på den forutsetning at helsehøyskolen reises i Göteborg på en nærmere angitt tomt — i direkte tilknytning til et planlagt hygienisk institutt.

Den norske ingeniørforening anbefaler komiteéns alternativ C 1, fortsettelse av den nåværende kursvirksomhet i Göteborg gjennom en videre utbygging av kursene, idet dette antas dekke behovet for ingeniører. Under denne forutsetning antas alternativ B ville falle urimelig kostbart.

Den norske lægeforening gir innstillingen sin tilslutning i prinsippet og forøvrig i vesentlige enkeltheter, uten at innstillingen er detaljert kommentert.

Den samme prinsipielle tilslutning fremgår av de øvrige uttalelser, bortsett fra at *Norges veterinærhøyskole* ikke finner at Göteborg vil være det mest fordelaktige sted for gjennomføringen av felles nordisk undervisning. Dette syn er begrunnet med at det for veterinærenes del anses særlig viktig at det finnes en utbygget veterinærhøyskole, hvis faglige og vitenskapelige ressurser kan komme undervisningen ved de felles nordiske kurser til gode. Det antas derfor at en av de nordiske hovedsteder må være bedre egnet både når det gjelder lokaler, vitenskapelig miljø og tilgang på kvalifiserte lærerkrefter.

Sosialdepartementet bemerker at alternativ B, opprettelse av en nordisk helsehøyskole i samarbeid med andre tilstedeværende og planlagte vitenskapelige institusjoner, under de gitte forutsetninger må anses som en særdeles gunstig fremtidsordning for den felles nordiske undervisning i offentlig helsearbeid. Dette alternativ imøtekommer i det vesentlige de krav som må oppfylles for å oppnå en institusjon av en høy faglig standard, nemlig tilknytning til et vitenskapelig miljø og tilgang på høyt kvalifiserte lærer-

krefter. Hertil kommer at de konkrete planer som er fremlagt med hensyn til plaseringen av høyskolen og en provisorisk overgangsordning inntil nybygget er ferdig kan la seg realisere på en, også økonomisk, meget fordelaktig måte.

Den norske ingeniørforening har, som ovenfor nevnt, anbefalt alternativ C 1, utfra det syn at dette alternativ dekker ingeniørenes behov. Slik som kursprogrammet er lagt opp er der i virkeligheten ingen reell forskjell mellom alternativ B og alternativ C 1 med hensyn til undervisningen for ingeniørene, og ingeniørforeningens standpunkt er da også motivert vesentlig utfra økonomiske, og ikke utfra faglige hensyn.

Forsåvidt angår innvendingene fra Norges veterinærhøyskole, finner sosialdepartementet igjen å måtte vise til at disse innvendinger taper noe av sin realitet i lys av det egentlige formål med en nordisk helsehøyskole. De emner som skal undervises i er vesentlig av almenhygienisk art — og bare for en meget liten del av spesielt veterinærhygienisk innhold. Departementer er i og for seg helt enig i at et alternativ som på alle områder hadde imøtekommet behovet for kontakt og samarbeid utad ville vært den mest idéelle løsning, men under henvisning til alle de forhold som taler til gunst for det foreliggende prosjekt finner departementet at de anførte innvendinger ikke kan tillegges avgjørende betydning.

Forsåvidt angår personalbehovet og herunder også skolens eget administrative apparat, foreligger en kommentar fra *det medisinske fakultet i Bergen* om at det foreslåtte professorat i biostatistikk og epidemiologi bør deles opp i 2 selvstendige professorater. Dette, samt en innvending fra *Norsk sykepleierforbund* mot den lønnsmessige plaserings av en assisterende professor i sykepleie, antas å måtte bli gjenstand for nærmere vurdering senere. I sin helhet finner sosialdepartementet ikke noe å bemerke mot forslaget om personale, men vil sterkt understreke de faglige og økonomiske fordeler ved inntil videre i stor utstrekning å kunne basere arbeidet på engasjerte lærerkrefter fra nærliggende institusjoner.

Det medisinske fakultet i Oslo forutsetter at stillingene ved høyskolen kan besettes med søkere fra alle de nordiske land og at søkerens vitenskapelige kompetanse og skikkethet til å meddele undervisning på vitenskapelig grunnlag utelukkende skal tas hensyn til. Sosialdepartementet er enig i dette forsåvidt angår de faste lærerstillinger ved høyskolen.

Komitéens forslag om administrasjonsformen for høyskolen går ut på at skolen organiseres som en frittstående institusjon under et styre hvor de deltakende land er representert. Den daglige administrasjon er foreslått tillagt et arbeidsutvalg med den tidligere omtalte professor i biostatistikk og epidemiologi som selvskrevet medlem og formann. Medlemmene i arbeidsutvalget forutsettes utpekt av styret blant skolens overordnede lærerkrefter, professorer og tilknyttede professorer. Endelig er foreslått opprettet et lærerkollegium for behandling av spørsmål vedrørende undervisning og forskning. Dette kollegium skal sammensettes av lærerrepresentanter for alle fagkretser. Også elevgruppene er foreslått representert i kollegiet.

Det medisinske fakultet i Bergen uttaler at den professor som er formann i arbeidsutvalget, jfr. fakultetets forslag om 2 faste professorater, bør tillegges autoritet og ansvar som direktør. Dette er et ytterligere motiv for forslaget om 2 professorater, idet direktørfunksjonen antas bli en for stor belastning for en som samtidig er professor i begge fagene biostatistikk og epidemiologi. Fakultetet foreslår også at lærerkollegiet utvides med representanter for de mere underordnede lærerkrefter.

Sosialdepartementet finner helt å kunne slutte seg til komitéens forslag om at helsehøyeskolen bør organiseres som en frittstående institusjon under et styre med representanter fra deltakerlandene. Herved vil hvert av deltakerlandene føle sine faglige og økonomiske interesser varetatt på en måte som neppe kan oppnås om institusjonen knyttes til universitetet i Göteborg, selvom det er antydning at det siste alternativ kan stille seg økonomisk noe fordelaktigere med hensyn til administrasjonsutgiftene. Noen vesentlig besparelse regner komitéen forøvrig ikke med å kunne oppnå, og departementet er enig i dette.

Detaljene vedrørende den administrative oppbygging antar sosialdepartementet at det foreløpig ikke er grunn til å gå nærmere inn på og i det hele tatt synes det som det bør gis et visst spillerom for senere revisjoner med hensyn til representanter i arbeidsutvalg og lærerkollegium ettersom erfaringene måtte tilsi.

Innstillingens kap. VIII omhandler omkostningsberegninger basert på alternativ B, opprettelse av helsehøyskolen som en frittstående institusjon i samarbeid med tilstedeværende og planlagte vitenskapelige institusjoner, samt forslag til dekning og fordeling av utgiftene på deltakerlandene.

Omkostningsberegningene omfatter 1) en provisorisk overgangsordning i leiede lokaler inntil bygningen for skolen er reist, hvilket forutsetter visse utgifter til ominnredning og anskaffelse av utstyr samt vanlige driftsutgifter og 2) utgifter til ytterligere utstyr ved overflytting i nybygget, samt driftsutgifter i tiden etter dette.

Disse forslag foranlediger ikke vesentlige bemerkninger. Det spørsmål som den største interesse knytter seg til er finansieringen av nybygget og kostnadenes fordeling på de enkelte deltakerland.

Foruten at Göteborg by har tilbudt gratis tomt for helsehøyskolen foreslås også at bygningen oppføres av den svenske Byggnadstyrelsen mot en årlig leie som utgjør renter og amortisering av anleggskapitalen beregnet med en avskrivningstid på 40 år, samt et tillegg for årlige vedlikeholdsutgifter.

For den provisoriske overgangstid har Göteborg by også stillet lokaler i utsikt mot en årlig leiesum.

Engangsutgiftene ved opprettelse av en nordisk helsehøyskole vil derved for den første periode bare omfatte visse utgifter til nødvendig ominnredning av de disponible lokaler samt utstyr, og for den følgende periode, supplerer av utstyret.

Forsåvidt angår de aktuelle tall vises til oppstillinger på s. 76 ff. i innstillingen [se s. 919—922].

Av hensyn til Danmarks og Islands reservasjoner med hensyn til deltakelse i kursene, har komitéen funnet å måtte fremkomme med et forslag til fordeling av kostnadene, engangsutgiftene såvel som driftsutgiftene, avfattet i flere punkter. I prinsippet går forslaget ut på at Island helt unntas for engangsutgifter, men deltar i driftsutgiftene etter beregnet andel i forhold til elevtallet. For Danmarks vedkommende foreslås at den del av engangsutgiftene som medgår til utstyr i første omgang, belastes dette land, som de øvrige 3 nordiske land, etter innbyggerantall. I neste omgang er foreslått at Danmark belastes etter forholdsvis deltakelse i kursene i den forløpne periode, og at det forholdes på tilsvarende måte for de øvrige land.

Forsåvidt angår driftsutgiftene, har komitéen av hensyn til Danmarks og Islands beregnede mindre utnyttelse av kursene, funnet prinsipielt å måtte foreslå en dekningsmåte som behandler de rene driftsutgifter og utgiftene til amortisering og rente av investert kapital, beregnet som husleie, hver for seg. De siste utgifter er foreslått fordelt på de nordiske land, unntatt Island, etter innbyggerantall. De rene driftsutgifter er imidlertid for Islands og Danmarks vedkommende foreslått beregnet etter den aktuelle kostnad pr. elev og kurs. De resterende utgifter er foreslått dekket av de 3 øvrige nordiske land slik at den ene halvpart belastes landene etter innbyggerantall og den annen halvpart etter forholdsvis deltakelse i kursene.

Komitéen har subsidiært også diskutert kostnadsfordeling basert alene på innbyggerantalet, og på elevtallet alene. Norges andel er etter første alternativ beregnet til 17 % og etter annet alternativ til 19 %. Det første alternativ anses for Danmarks vedkommende ikke akseptabelt p. g. a. at deltakelse i kursene derfra, som nevnt, må ventes bli forholdsvis betydelig mindre enn for de øvrige lands vedkommende. Det annet alternativ finner komitéen ikke å kunne akseptere, idet dette ikke gir tilrekkelig sikkerhet for dekning av utgiftene ved en fluktuasjon i søkningen til skolen.

Sosialdepartementet finner, under henvisning hertil, å kunne anbefale komitéens prinsipale forslag. Spesielt vises til at det for Norges og Finnlands vedkommende betyr en helt uvesentlig forskjell i utgiftene enten man velger komitéens forslag eller et av de 2 subsidiære alternativer, innenfor yttergrensene 17 %—19 % for Norges vedkommende og 20 %—22 % for Finland.

De foreliggende uttalelser kommenterer ikke forslagene til finansiering av høyskolen i detalj, mens det i de fleste er advart mot at Norge skal engasjere seg i dette prosjekt dersom dette kan medføre konsekvenser for bevilgningene til våre innenlandske vitenskapelige institusjoner. *Det medisinske fakultet i Bergen* har dog gitt en uttalelse til fordel for komitéens opprinnelige forslag om fordeling av utgiftene etter innbyggerantallet, under henvisning til at opprettelsen av en nordisk vitenskapelig institusjon som denne må forutsettes ha samme interesse for samtlige land, idet kurs-

virksomheten og deltakelsen i denne anses sekundær i forhold til det forsknings- og annet vitenskapelige arbeide som institusjonen vil danne sentrum for.

Det fremgår av det som er sagt foran at sosialdepartementet finner at innstillingen om felles nordisk utdanning i offentlig helsearbeid danner et meget solid, nøkternt og omfattende arbeidsgrunnlag som prinsipielt, og i alle vesentlige enkeltheter, bør kunne gis full tilslutning fra norsk side. Sosialdepartementet finner derfor at planene snarest mulig bør søkes realisert. I tilslutning til dette kan opplyses at den øyeblikkelige situasjon krever en hurtig avgjørelse, idet de lokaler som inntil nå har vært knyttet til den preliminnære kursvirksomhet siden 1953, muligens skal nyttes til annet formål slik at virksomheten må opphøre dersom andre lokaler ikke kan finnes. De lokaler som er utsett til den provisoriske overgangsordning etter tilbud fra Göteborg by, vil imidlertid bli frigjort i 1958 og det synes da påtrengende nødvendig at disse lokaler, som etter nødvendig ominnredning vil kunne tas i bruk høsten 1959, blir sikret for formålet.

Sosialdepartementet vil gjerne nytte anledningen til å understreke det omfattende arbeid som representanter for nordiske helsemyndigheter og undervisningsinstitusjoner hittil har nedlagt ved planleggingen av gjennomføringen av den foreløpige kursvirksomhet i Göteborg, og i særlig grad å komplimentere representantene fra Göteborg som hittil uten særskilt godtgjørelse har hatt den praktiske tilrettelegging av virksomheten i tillegg til sine øvrige gjøremål. Virksomheten representerer et utmerket eksempel på velorganisert og fruktbringende nordisk samarbeid.

Endelig finner sosialdepartementet å ville uttrykke sin anerkjennelse for de tilbud som Göteborg kommune har fremsatt i forbindelse med den utredning som foreligger.

Oslo, 11. oktober 1958

S v e r i g e

Se Bilaga 3.

BILAGA 3

**PM rörande yttranden över Nordiska kommitténs för hälsovårdsutbildning
betänkande av myndigheter och organisationer i Sverige**

1. Allmänt

Medicinalstyrelsen, som i likhet med flertalet remissinstanser tillstyrker huvudlinjerna i förslaget, erinrar om de goda erfarenheterna av Göteborgskurserna. Specialutbildning angelägen för de flesta hälsovårdstjänstemän, icke minst förste provinsialläkare och likställda, för att skapa ett effektivt arbetsteam på länsplanet, där frågor om tätortsbildning, smittorisker, bostäder, livsmedel, dricksvatten, industrier m. m. fått ökad betydelse. Nuvarande ämbetsläkarkurser är ej tillfyllest. — Även forskningen berikas av samarbete mellan olika grupper och discipliner inom hälsovården. Understryker det stora behovet av forskning inom fysiologisk hygien, bostads-, klimat-, sanitärhygien etc. — Även om det dröjer innan alla institutioner tillskapats bör detta inte hindra, att man börjar provisoriskt. Skolan kan även användas för specialkurser, t. ex. nuvarande strålskyddskurser. Genom skolans tillkomst kan ämbetsläkarkursen nedläggas och tjänstelätkurserna begränsas. — Riskerna för en dubbelorganisation i förhållande till Statens institut för folkhälsan är liten med hänsyn till bland annat specialiseringssträvandena inom arbets- och forskningsområdet. — Den nya undervisningsplanen kan ej ersätta den allsidiga teamforskning, som skall bedrivas i Göteborg.

Förste provinsialläkarnas förening och *Svensk sjuksköterskeförening*, som hänvisar till att svenska hälsovårdstjänstemän hittills varit hänvisade till utbildning i de anglosaxiska länderna, tillstyrker förslaget liksom *medicinska fakulteterna i Lund, Göteborg och Uppsala*. Lundafakulteten framhåller dock, att inrättandet av professurer i hygien och socialmedicin för den grundläggande utbildningen ej får hämmas.

Förslaget tillstyrkes vidare av *kollegienämnderna vid Tekniska högskolan i Stockholm* och *Chalmers tekniska högskola*, som likväl påpekar, att den angelägna professuren i vatten- och avloppsteknik ännu ej tillkommit.

Tillstyrkande yttranden har också lämnats av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, *förste provinsialläkaren i länet*, *länsveterinären*, *förste stadsveterinären*, *förste stadsläkaren samt distriktsingenjören i Göteborg* och vidare av *styrelsen för Svenska institutet för konserveringsforskning* och *Föreningen för allmän hälsovård*. Även *Göteborgs stadskollegium* och *sjukhusdirektionen i Göteborg* ansluter sig till förslaget under förutsättning att en tillfredsställande ekonomisk uppgörelse kan träffas i aktuella frågor.

Universitetskanslern, som tillstyrker flertalet detaljförslag, finner, under hänvisning till utredningsdirektiven, förslaget väl ägnat att ligga till grund

för fortsatta överväganden. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* ansluter sig till tanken på gemensam nordisk utbildning på ifrågavarande område men finner det i första hand angeläget att kursverksamheten för vatten- och avloppsjöörer fortsätter. Styrelsen kan däremot ej med säkerhet avgöra om en kontinuerlig utbildning kommer att behövas.

Försvarets sjukvårdsstyrelse understryker vikten av att den ifrågasatta undervisningen inte bara omfattar försvarets läkare och veterinärer på det regionala planet utan även förbandsläkare och inom livsmedelshygien verksamma veterinärer. Med hänsyn till elevernas ekonomiska möjligheter förordas dock en närmare utredning om möjligheten att rekrytera elever till 8-månaderskursen. Dessutom är det nödvändigt att avgränsnings- och ansvarsfördelningsfrågorna gentemot statens institut för folkhälsan ytterligare övervägas.

I fråga om veterinärerna har berörda remissinstanser — med instämmande i utredningens syfte — framfört rätt omfattande erinringar mot kursprogrammets närmare utformning. Sålunda anser *veterinärstyrelsen* att förslaget bör ytterligare övervägas under direkt medverkan av veterinär sakkunskap. *Styrelsen för veterinärhögskolan* är av samma mening och understryker framförallt, att det viktiga ämnet livsmedelshygien inte beretts erforderligt utrymme. Behovet av specialutbildning för veterinärer som utövar den praktiska livsmedelskontrollen har otillräckligt beaktats. En undervärdering eller felbedömning har också skett beträffande nödvändiga lärarkrafter och lokalbehov. Även *Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien* finner, att den veterinära delen inte fått en godtagbar utformning, främst beroende på att veterinär sakkunskap icke anlitas i erforderlig utsträckning. Även frågan om förläggningssort och val av utbildningsalternativ bör prövas på nytt med hänsyn till befintliga undervisningsresurser för veterinärer. *Sveriges veterinärförbund* slutligen, som tillstyrker utredningens förslag i huvudsak, finner det nödvändigt med en översyn av behovet av veterinärmedicinskt utbildad personal.

Helt avstyrkande utlåtanden har lämnats av statskontoret, statens institut för folkhälsan (majoriteten), karolinska institutets lärarkollegium, överstyrelsen för de tekniska högskolorna samt Sveriges läkarförbund. Motiven har härvid varit skiftande.

Statskontoret finner det sålunda nödvändigt att använda de begränsade ekonomiska resurserna till att i första hand avhjälpa läkarbristen. Läkarutbildningen har nyligen reformerats och distriktssköterskeutbildningen ligger i stöpsleven. Vidareutbildningen bör som hittills ske genom kursverksamhet.

Styrelsen för statens institut för folkhälsan, som stöder tanken på ökat nordiskt samarbete i fråga om undervisning och forskning på hygienens område, erinrar om pågående utredning om tjänsteläkarinstitutionen och framhåller att kommittén inte närmare övervägt, om behovet bättre skulle kunna tillgodoses vid landets universitetsinstitutioner och praktisk-vetenskapliga institut. Kommittén har ej närmare angivit de grunder efter vilka man

räknat fram årsbehovet av utbildningsplatser. Beträffande sjuksköterskorna ifrågasättes om garantier kan erhållas för att dessa förvärvat för samundervisning nödvändiga förkunskaper. I fråga om läkarna erinras om den nya undervisningsplanen med kurser i social medicin samt att tjänsteläkar-kurserna kommer att fördubblas. Styrelsen hänvisar också till förslaget om ett statligt institut för högre utbildning av sjuksköterskor. — Beträffande den föreslagna organisationen erinras om att ämnena sanitärhygien, näringslära och arbetshygien fortfarande saknar professorer samt att inrättandet av en yrkeshygienisk avdelning i Göteborg torde komma att ställas på framtiden. Ämnet livsmedelshygien har icke beretts erforderligt utrymme och även för andra veterinära ämnen har en undervärdering skett i fråga om nödvändiga lärarkrafter och kompetenskrav. Möjligheterna till forskning blir mycket begränsade med de anslag kommittén föreslagit. Överhuvud kräver projektet så stora kostnader, att det bör övervägas om syftet för Sveriges del inte kan tillgodoses fördelaktigare och mera ändamålsenligt. — En minoritet inom styrelsen (Engel, Fitger, von Hofsten, Kyling) tillstyrker däremot kommitténs förslag.

Även *karolinska institutets lärarkollegium* erinrar om den nya medicinska undervisningsordningen, vartill kommer planer på en utbyggnad av undervisningen vid statens institut för folkhälsan samt ett institut för högre utbildning av sjuksköterskor. Samundervisning på ett avancerat plan för så heterogena kategorier synes vidare vara vanskelig att genomföra. Därför kommer den föreslagna undervisningen för läkare att bli överdimensionerad. Lärarkollegiet finner det anmärkningsvärt, att undervisningen föreslås bli frivillig, eftersom det är ägnat att äventyra en fullgod utbildning för läkarna. En utbyggnad av undervisningen i hygien och socialmedicin vid universitet och högskolor synes vara en mera angelägen uppgift.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna anser en nordisk samverkan eftersträvansvärd, om syftet tillgodoses ekonomiskt bättre än genom nationella lösningar. För Sveriges del måste behovet därjämte vara trängande med hänsyn till de många önskemålen om utbyggnad av undervisnings- och forskningsväsendet. Överstyrelsen har fått det intrycket att vidareutbildningen när det gäller medicinsk personal med mindre kostnader kunde förläggas till statens institut för folkhälsan eller anknytas till någon medicinsk fakultet. — I fråga om ingenjörerna framhålles, att behovet av vidareutbildning i stort sett bortfaller när professuren i vatten- och avloppsteknik inrättas. Det kvarstående behovet av en samlad undervisning och forskning inom det kemisk-biologiska området av vattenvården kräver en särskild utredning. Hithörande utbildning kunde lämpligen anknytas till någon befintlig institution inom landet eller i Danmark. — Överstyrelsen är även kritisk mot förslagets detaljutformning i flera avseenden.

Svenska teknologföreningen finner, att utbildningsbehovet och utbildningsmöjligheterna ej klarlagts tillräckligt. Kursplanerna behöver överarbetas.

2. Elevkategorier och samundervisning

Flera remissinstanser har yppat tveksamhet mot samundervisning beträffande vissa grupper av hälsovårdstjänstemän. Detta gäller främst sjuksköterskegruppen, i fråga om vilken bl. a. *statens institut för folkhälsan, medicinska fakulteten i Uppsala* och *Sveriges läkarförbund* anmält tvekan. Huvudskälet har härvid i allmänhet varit de olikartade förkunskaperna, vilket kunde medföra att undervisningen bleve alltför elementär. *Medicinalstyrelsen* ifrågasätter om sjuksköterskorna behöver delta inom området för livsmedels-, bostads- och sanitärhygien. *Medicinska fakulteten i Uppsala* menar också, att läkare och veterinärer har en disparat grund i fråga om kunskaper i ämnena infektionspatologi och -profylax. En förberedande undervisning för veterinärer beträffande humaninfektioner och för läkare i fråga om zoonoser är befogad.

Länsstyrelsen i Göteborg, veterinärstyrelsen, Förste provinsialläkarnes förening samt *Föreningen för allmän hälsovård* framhåller att även hälsovårdsinspektörer och -konsulenter bör beredas tillgång till högskolan med hänsyn till dessa befattningshavares centrala ställning i det praktiska hälsovårdsarbetet. Även tanken på ett deltagande av sjukhusadministratörer, aspiranter till landstingsdirektörstjänster, stadsplanerare och sjukhusarkitekter har framförts.

Försvarets sjukvårdsstyrelse understryker vikten av utbildning för såväl försvarets läkare och veterinärer på det regionala planet som för förbandsläkare och veterinärer inom livsmedelshygienen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhåller beträffande privatanställda ingenjörer, att kompletterande undervisning främst bör ske vid högskolorna, medan behovet av specialutbildning bör tillgodoses vid hälsovårdshögskolan.

Styrelsen för veterinärhögskolan framhåller att inte bara läns- och distriktsveterinärer utan även stadsveterinärer, militära hygienveterinärer och besiktningsveterinärer har stort behov av specialutbildning. Distriktsveterinärerna är däremot rätt litet engagerade i livsmedelskontrollen.

3. Kursernas längd. Stipendier. (Se vidare under 7)

Medicinalstyrelsen framhåller att man måste bedöma kursernas lämpliga längd även med tanke på den ekonomiska uppoffring ett deltagande utgör. Även om en ämbetsläkare får oavkortad lön, mister han inkomsten från privatpraktiken. Styrelsen utgår liksom utredningen från att stipendier kommer att utgå för att täcka rese- och traktamentskostnader samt att deltagarna därutöver delvis ersättes för förlorade praktikinkomster. *Försvarets sjukvårdsstyrelse* framför liknande synpunkter och framhåller att, därest kursen blir obligatorisk och tjänstgöringen grundas på kommendering, det kanske vore möjligt att utverka kompensation.

4. Antal utbildningsplatser

Medicinalstyrelsen ifrågasätter om ej antalet platser för läkare beräknats i överkant, eftersom det av flera skäl är troligt att medelåldern för erhållande av förste provinsialläkartjänst kommer att ligga betydligt lägre i framtiden. Det är därför klokast att räkna med 8 platser per år tills vidare. *Universitetskanslern*, som hänvisar till den nya examensstadgan och ökade tjänsteläkarkurser, framhåller, att man kanske får räkna med ett lägre läkarantal på längre sikt. *Statens institut för folkhälsan* påpekar att grunderna för kommitténs beräkningar ej angivits. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* framhåller, att den nuvarande vatten- och avloppsorganisationens uppgifter kan komma att omfatta även renhållning och kvittblivning av sopor, varför utbildningsbehovet kan komma att öka.

5. Organisationsform för utbildningsverksamheten

Flertalet remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag, betecknat alternativ B, och även anslutit sig till kommitténs motivering.

Några remissinstanser har emellertid anmält avvikande mening. *Veterinärstyrelsen*, som hänvisar till det statsfinansiella läget, understryker vidare önskvärdheten av att undervisning meddelas av framstående vetenskapsmän från skilda länder och att eleverna får skaffa sig erfarenheter och följa utvecklingen i andra länder. Kurserna kan t. ex. alternera mellan de nordiska huvudstäderna. *Överfältveterinären* anser att endast sådan utbildning som hänför sig till det administrativt ledande planet bör äga rum vid hälsovårdshögskolan, medan den fackliga specialutbildningen måste knytas till veterinärhögskola. Nuvarande kursverksamhet bör fortsätta medan alternativ B ytterligare bör utredas. *Karolinska institutets lärarkollegium* förordar en utvidgning av ämbetslärarkurserna eller en anknytning till någon universitetsinstitution i hygien och socialmedicin. *Svenska teknologföreningen* anser att den grundläggande utbildningen av tekniker blir tillgodosedd i och med inrättandet av professorer i vatten- och avloppsteknik. Fortbildningen av tidigare examinerade tekniker kan med fördel arrangeras enligt alternativ C. Inom övriga tekniska ämnen behövs ökade utbildningsresurser, men utredningens material ger ej möjlighet att bedöma hur dessa bör tillgodoses. — *Medicinalstyrelsen*, som tillstyrker utredningens förslag, framhåller, att alternativ C 1) har utretts väl knapphändigt.

6. Hälsovårdshögskolans förläggning

Flera remissinstanser finner, att utredningen alltför knapphändigt redogjort för motiven till att man förordat Göteborg som förläggningsort. *Arbetsmarknadsstyrelsen* anser sålunda visserligen att Göteborg är att föredraga framför Stockholm men att möjligheten att lokalisera skolan till förslagsvis Lund bör närmare utredas. Styrelsen erinrar om att professorer i flera ämnen ännu saknas i Göteborg och att det är osäkert, om en yrkeshygienisk avdelning tillkommer där inom den närmaste tiden. *Försvarets*

sjukvårdsstyrelse uttalar, att det varit värdefullt med en diskussion om möjligheten att anknyta till karolinska institutets hygieniska institution eller till statens institut för folkhälsan. *Medicinska fakulteten i Uppsala* förutsätter, att man prövat möjligheten av en förläggning till statens institut för folkhälsan. *Överfältveterinären* anser, att det kunde vara fördelaktigt om kursverksamheten förlades till Stockholm, Köpenhamn eller Oslo. *Veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien* framhåller, att en förläggning till en nordisk universitetsstad med veterinärhögskola skulle ha underlättat lösningen av lärar- och lokalproblemen. *Styrelsen för veterinärhögskolan* anser att en förläggning till Stockholm är att föredraga, eftersom undervisningen kan anknytas till veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt.

7. Undervisningsplanens utformning

Ett flertal olikartade synpunkter har framförts om undervisningens lämpligaste utformning.

Medicinalstyrelsen ifrågasätter, om sjuksköterskorna bör erhålla praktiskt taget samma undervisning som läkarna. Detta gäller framförallt inom ämnena livsmedels-, bostads- och sanitärhygien. I vart fall synes det ej erforderligt, att samtliga sjuksköterskor genomgår alla kursavsnitt. För de blivande ämbetsläkarna fordras en särskild kortare kurs i författningskunskap samt om administrativa problem. Även *förste stadsläkaren i Göteborg* framhåller att sjuksköterskornas undervisning i sanitärhygien, näringslära och livsmedelskontroll samt skadedjursbekämpande kan minskas till förmån för undervisningen i socialmedicin. Ämnet »hygien under katastrofförhållanden» är alltför knappt tilltaget.

Statens institut för folkhälsan ifrågasätter om undervisningen för tjänsteläkare behöver vara så omfattande med hänsyn till den nya medicinska undervisningsplanen och de utökade tjänsteläkarkurserna. *Medicinska fakulteten i Uppsala* ifrågasätter om »hälsokontroll och hälsovårdsuppfostran» behöver 125 timmar, såvida inte en avsevärd del därav användes för ämnet förebyggande mödra- och barnavård. Enligt *Svensk sjuksköterskeförening* borde även läkarna delta i vissa avsnitt av ämnet »sjuksköterskorna i hälsovårdsarbetet». *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser, att undervisningen i »hälso- och sjukvårdsadministration» bör inskränkas till en allmän orientering, eftersom detta är ett nationellt ämne. *Förste provinsialläkarnes förening* understryker vikten av att de radioaktiva problemen uppmärksammas samt att ämnet talteknik medtages. *Föreningen för allmän hälsovård* framhåller att hälsovårdskonsulenterna bör kunna delta i kurserna B—D för sköterskor samt i kursen för sanitäringenjörer. *Försvarets sjukvårdsstyrelse* slutligen föreslår att undervisningsplanen skall uppdelas efter de vetenskapliga grunddisciplinerna i mikrobiologisk-hygieniska problem, fysiologisk-hygieniska problem, toxikologisk-hygieniska problem samt tillämpningsämnen eller socialmedicin i vidare mening.

Särskilt beträffande den föreslagna utbildningen för veterinärerna har

ganska stark kritik riktats med yrkande om en översyn under direkt medverkan av veterinär sakkunskap.

Veterinärstyrelsen erinrar om att de olika elevkategorierna av olika nationalitet har en i flera avseenden olikartad grundutbildning. Den gemensamma undervisningen bör därför förläggas till den ena 2-månaderskursen (allmän kurs), medan den andra utformas som en specialkurs för enbart veterinärer. Ändock kan dessa kurser icke helt ersätta nuvarande läns- och stadsveterinärkurser. *Överfältveterinären* å sin sida anser, att undervisningen vid hälsovårdsskolan endast bör omfatta en allmän kurs, medan den fackliga specialutbildningen bör meddelas vid vederbörande lands veterinärhögskola.

Styrelsen för veterinärhögskolan (liksom bl. a. statens institut för folkhälsan) påpekar, att det viktiga ämnet livsmedelshygien har underdimensionerats, medan för mera perifera ämnen har avsatts ganska riklig tid. Efter en redogörelse för veterinärernas nuvarande grundutbildning och fortbildning framhåller styrelsen att den föreslagna undervisningen, förslagsvis reducerad till 3 månader, kan vara av värde som kompletterande utbildning när det gäller veterinärer inom administrationen, läns- och stabsveterinärer samt stadsveterinärer i de största städerna. När det gäller stadsveterinärer i allmänhet, besiktningsveterinärer och militära hygienveterinärer uppfyller kursen endast delvis behovet av specialutbildning. Undervisningens tyngdpunkt måste för dessa ligga inom området livsmedelskontroll och livsmedelslaboratorier. Samundervisningen med läkare bör begränsas till 2 månader och främst omfatta ämnen inom kurs B. En 2-månaders kompletteringskurs måste tillkomma bland annat med hänsyn till behovet av vidareutbildning i bakteriologi och patologisk anatomi. I avsaknaden på tillkomsten av en hälsovårdshögskola bör kursen förläggas till resp. lands veterinärhögskola.

Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien (till vars yttrande även veterinärstyrelsen anslutit sig) framför likartade synpunkter. Föreningen understryker, att den föreslagna utbildningen ej kan ersätta nuvarande specialkurser på det regionala planet, medan däremot undervisningen i icke speciellt veterinära ämnen bör kunna bli värdefull. Ämnena bör i viss mån omdisponeras (tonvikten bör läggas på zoonoslära, d. v. s. vissa delar av de föreslagna ämnena epizootologi och parasitologi). — Ämnet livsmedelskontroll bör innefatta en översikt av undersökningsmöjligheter och -metoder samt praktisk livsmedelskontroll. Vid en omarbetning av kursplanen kan den bli attraktiv även för stadsveterinärer och vissa köttbesiktningsveterinärer. Dessa hygieniker behöver emellertid ytterligare utbildning i stil med de danska kurserna för laboratorieveterinärer, men begränsad till 2 månader. En förutsättning är att ett fullt utrustat livsmedelslaboratorium finnes inom hälsovårdshögskolan. Då möjligheter härtill saknas f. n. får laboratoriekursen förläggas till de nordiska veterinärhögskolorna, ev. till en av dem.

Även *styrelsen för Svenska institutet för konserveringsforskning* betonar

vikten av ökad undervisning i livsmedelshygien (jämte näringslära) med hänsyn till den tekniska utvecklingen på detta område.

Beträffande utbildningen för sanitäringenjörer framhåller *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* att erfarenheterna från Göteborgs-kurserna varit mycket goda, men styrelsen är i viss mån tveksam, om de nu föreslagna allmänna kurserna kommer att locka så många deltagare, att en kontinuerlig verksamhet är befogad. Under hänvisning till pågående översyn av hälso- och sjukvården i riket, finner styrelsen det likväl icke uteslutet, att det kan finnas anledning att i viss mån ombilda den svenska administrationen inom hälsovården efter anglosaxiskt mönster, varvid utbildningsbehovet skulle bli större. Beträffande undervisningen i ämnet vatten- och avloppsteknik ifrågasättes, om ej den utvidgade undervisningen i första hand bör ske vid högskolorna, medan hälsovårdshögskolan begränsar sig till specialutbildning, varvid dock behovet av elevplatser blir rätt begränsat. — Liknande synpunkter i fråga om ämnet vatten- och avloppsteknik har framförts av *Svenska teknologföreningen*. Föreningen framhåller också att det finns skäl antaga, att det inte bara i Danmark utan även i andra nordiska länder finns utbildningsmöjligheter inom hygien, som helt eller delvis täcker de av kommittén redovisade undervisningsplanerna. Föreningen redogör i sitt yttrande för de svenska utbildnings- och forskningsmöjligheterna och framhåller att en stor insats kräves i fråga om utbildning och forskning inom ämnena värme, ventilation, sanitet, arbetarskydd och industrihygien. Något närmare bedömande av hälsovårdshögskolans möjligheter inom dessa områden kan ej göras på grundval av utredningens material, som synes beröra i första hand den offentliga sektorn. Det står dock klart att kvaliteten på undervisning och forskning ej kommer att bli av samma standard som motsvarande utbildning i USA. — *Distriktsingenjören i Göteborg* anser det önskvärt att även någon del av kurs A, t. ex. infektionspatologi, ingår i sanitäringenjörernas kursplaner. — *Förste stadsläkaren i Göteborg* understryker att även ingenjörerna bör få en inblick i hälsovårdens olika områden. Det vore därför en fördel, om de olika undervisningsalternativen kunde sammanjämkas för att undvika splittring av undervisningen. *Styrelsen för Svenska institutet för konserveringsforskning* slutligen föreslår att viss del av sanitäringenjörernas undervisning i livsmedelshygien blir obligatorisk.

8. Hälsovårdshögskolans organisation

Flera remissinstanser, t. ex. *statens institut för folkhälsan*, erinrar om att flera av de erforderliga institutionerna och professurerna — sanitärhygien, näringslära och arbetshygien — ännu ej tillkommit. Något beslut om upprättande av en yrkeshygienisk avdelning i Göteborg har ej fattats.

Man framhåller likaså att möjligheterna till forskning enligt förslaget synes bli begränsade. Denna frågas lösning utgör enligt *universitetskanslern* — som i stort sett finner personalorganisationen väl avvägd — en förutsättning för personalrekryteringen. Denna omständighet har ej beaktats vid uppgörande av lokalprogram eller vid beräkningen av medelsbehovet. Denna

uppfattning delas bl. a. av de *medicinska fakulteterna i Göteborg och Uppsala*, vilken senare även finner utrustningsanslaget orimligt lågt. En förnyad utredning erfordras därför jämte ev. avtal med universitetet för att garantera fullgoda resurser. Annars är det fara värt att befattningarna blir passagetjänster. *Försvarets sjukvårdsstyrelse* ifrågasätter överhuvud om förslaget ger större möjlighet till forskning än den som sedvanligen bedrivs vid universitet och högskolor.

Universitetskanslern hysar vissa betänkligheter mot att vissa universitetsprofessorer skall inträda som ämnesrepresentanter vid högskolan, vilket kommer att medföra splittring i arbetstiden. De bör därför få minskad undervisningsskyldighet, varvid högskolan bör lämna universitetet ersättning för merkostnaden för avlöning.

Beträffande förslaget om adjungerade professorer finner *universitetskanslern* benämningen inadekvat, eftersom professurer ej finns, till vilka tjänsterna skulle anknyta.

Medicinska fakulteten i Uppsala framhåller, att de adjungerade professorernas ställning torde bli relativt svag och att de i realiteten får bära hela undervisningsbördan med få möjligheter till forskning. *Karolinska institutets lärarkollegium* finner det också tveksamt, om det går att få sökande till dessa tjänster (laboratorskompetens) i konkurrens med universitet och högskolor. *Överstyrelsen för de tekniska högskolorna* påpekar att de adjungerade professorernas ställning inte lösts av statsmakterna. Problemet kan däremot lösas med tillämpning av nu gällande differentiering av laboratorer mellan underställda och fristående dylika tjänster.

Vad de veterinära befattningshavarna beträffar anser sig *styrelsen för veterinärhögskolan* inte kunna godtaga förslaget, att undervisningen i de veterinärmedicinska delarna skulle anförtros enbart åt en veterinär i laborators ställning. Det är ytterst svårt att finna en kompetent veterinär i så vitt skilda ämnen även med hänsyn till att avancerad forskning skall bedrivas. Det är därför nödvändigt med två befattningshavare, nämligen en professor i livsmedelshygien och en laborator i bakteriologi-epizootologi. *Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien* understryker, att den veterinära lärartjänsten måste konstrueras som en sluttjänst med hänsyn till de stora kompetensfordringarna och den långa utbildningstiden. Han bör även bli självständig ämnesrepresentant i lärarkollegiet. Även *statens institut för folkhälsan* anser, att kraven på nödvändiga lärarkrafter och kompetenskrav har undervärderats, medan *överfältveterinären* framhåller att det är orealistiskt att tänka sig, att en adjungerad professor utan stöd av en veterinärmedicinsk institution skulle kunna meddela kvalificerad undervisning och forskning inom hela ämnesgruppen. *Förste stadsveterinären i Göteborg* föreslår att ämnesrepresentanten i livsmedelshygien hämtas från nordiska högskolor, som även bör få utse sakkunnig vid tillsättande av adjungerade professorer.

Beträffande ingenjörerna erinrar *överstyrelsen för de tekniska högsko-*

lorna om sin uppfattning, att behovet av vidareutbildning i stort sett bortfaller vid tillkomsten av professorer i vatten- och avloppsteknik och att en central forskningsinstitution för vattenvårdens räkning bör tillkomma vid svensk teknisk högskola eller i Danmark. Överstyrelsen finner det tvivelaktigt, om professorerna i vatten- och avloppsteknik utan personalförstärkningar skall kunna åtaga sig undervisning och forskning vid hälsovårdshögskolan. *Chalmers tekniska högskola* erinrar om att någon professur i vatten- och avloppsteknik ännu ej inrättats men att den är av hög angelägenhetsgrad.

Vad organisationen i övrigt angår, finner *universitetskanslern* liksom *medicinska fakulteten i Uppsala* förslaget om att en regeringsrepresentant skall ingå i styrelsen icke utgöra någon garanti för att ledamöterna kommer att representera sakkunskap inom högskolans ämnesområde. Därför är det också otillfredsställande, att styrelsen efter sakkunnigbehandling skall besluta om tillsättande av fasta lärartjänster. Detta gäller särskilt om de sakkunniga är oense. Möjligen kan man tänka sig att varje land till ordinarie ledamot eller suppleant alltid utser en aktiv vetenskapsman inom något av ämnesområdena och att suppleanten får närvara och yttra sig i tillsättningsfrågor. *Statens institut för folkhälsan* påpekar att besvärsmätt ej finnes över styrelsens beslut om tillsättning av tjänster samt framhåller att tjänsterna ej bör få fördelas efter något kvotssystem emellan länderna. Även *medicinalstyrelsen* anser det önskvärt, att tjänsterna står öppna för hela Norden.

Svensk sjuksköterskeförening reagerar mot förslaget att sjuksköterske-assistenten (socialmedicin) förutsatts få lägre lön än övriga assistenter.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna slutligen framhåller att de administrativa problemen skulle lösas lättare, om skolan organiserades som ett svenskt lärosäte med bidrag från övriga länder. Härigenom skulle svenska avlönings- och pensionsreglementen och de svenska bestämmelserna om tjänstetillsättning bli tillämpliga. Möjligen utgör § 28 regeringsformen ett hinder. — Arbetsutskottet torde i praktiken komma att överlämna sina uppgifter åt sin ordförande (den heltidsanställda professorn), varvid denne till gagnet blir skolans rektor. Det kan enligt överstyrelsen ej förutsättas, att han är lämpad härför. Det framstår också som en anomali, att den ende professorn ej ansetts böra vara självskriven som lärarkollegiets rektor.

9. Byggnadsfrågor

Byggnadsstyrelsen har ingen erinran i princip mot förslaget till nybyggnad. För kostnaderna för vatten, avlopp och värme m. m. fordras ytterligare ca 300 000 kronor. Avtal saknas med Göteborgs stad om kostnaderna för avlopp m. m. — Förslaget att den medicinsk-kemiska institutionen skulle ytterligare utökas har ej kostnadsberäknats. En tillbyggnad skulle medföra att hela byggnadsförslaget försenades. — Hyresbeloppet för lokalerna vid Fjärde Långgatan är för högt beräknat. Däremot är underhålls- och förvaltningskostnaderna för nybyggnaden för lågt beräknade. — Några hyres-

kostnader för de lokaler hälsovårdshögskolan skulle disponera vid universitets- och högskoleinstitutioner har ej upptagits.— *Statskontoret* framhåller, att principerna för kostnadsfördelningen mellan länderna bör förenklas, om förslaget genomföres.

Vad angår de provisoriska lokalerna vid Fjärde Långgatan har *medicinska fakulteten i Göteborg* förutsatt, att de nuvarande institutionerna därstädes skall kunna överflyttas planenligt. *Göteborgs stadskollegium* erinrar om att stadskollegiet redan beslutat tillstyrka upplåtelse av byggnaden till hälsovårdsskolan från år 1959 mot viss ersättning, varom överenskommelse torde få träffas.

Universitetskanslern påpekar att de mikrobiologiska institutionerna, där enligt förslaget »fysiologisk hygien och bostadshygien» skulle inrymmas, ännu ej påbörjats. Förslaget om en utökning av den planerade medicinskemiska institutionen för att bereda utrymmen för den adjungerade professorn i näringslära skulle innebära en icke önskvärd försening av byggnadsarbetet.

Göteborgs stadskollegium framhåller beträffande ämnesgruppen »fysiologisk hygien och bostadshygien», att förutsättningarna för ett provisoriskt inrymmande i lokalerna för odontologisk-bakteriologiskt laboratorium inom de mikrobiologiska institutionerna sammanhänger med det avtal som kan komma att träffas mellan kronan och staden rörande kostnaderna för utrustning och drift av nyssnämnda laboratorium. I princip har staden intet att invända. Beträffande ämnesgruppen »socialmedicin m. m.», som föreslagits bli provisoriskt inrymd i anslutning till universitetets socialmedicinska institution inom Sahlgrenska sjukhusets medicinska poliklinik, erinrar stadskollegiet att centraltandpolikliniken numera avsetts bli inrymd i den medicinska poliklinikens lokaler. Även andra lokalbehov för sjukvården har anmälts, och det är osäkert om lokaler för socialmedicin kan anskaffas till år 1959. Stadskollegiet är emellertid villigt att, i den mån förutsättningar efter hand uppkommer, söka medverka till en provisorisk lösning av frågan. I fråga om lokaler för ämnet »mentalhygien» hänvisas till vad som sagts beträffande den socialmedicinska institutionen. Stadskollegiet är därtutöver villigt medverka till att en amanuens får en provisorisk arbetsplats inom psykiatriska polikliniken efter tillbyggnaden under förutsättning att en ekonomisk överenskommelse kan träffas. — Beträffande ämnesgruppen »infektionspatologi och -profylax» har stadskollegiet intet att erinra mot föreslagen lokallösning, under förutsättning att sådan överenskommelse träffas, att staden, som nu betalar kostnaderna för bakteriologiska institutionens underhåll samt kostnaderna för värme, vatten etc., ej åsamkas några kostnader för upplåtelsen. — Vad slutligen angår ämnet »näringslära», erinrar stadskollegiet att en särskild avdelning för endokrinologi (»metabolic ward») kommer att inrättas vid Sahlgrenska sjukhuset. På vilket sätt den adjungerade professorn skulle inordnas i sjukhusets läkarorganisation har ej klarlagts. Vidare uppkommer frågorna om arbetslokaler för den adjungerade professorn, forskningens och undervisningens samordning med den ordina-

rie verksamheten vid avdelningen samt spörsmålet om de ökade driftkostnaderna vid avdelningen. Detta kräver utredning och överenskommelse med staden. Stadskollegiet intar emellertid i princip en positiv hållning till det ifrågasatta samarbetet.

BILAGA 4

Skrivelse från Kommittén för de nordiska hälsovårdskurserna till Sveriges inrikesdepartement

Den gemensamma nordiska kursverksamheten för ämbetsläkare m. fl. i Göteborg har sedan sin start år 1953 kunnat disponera förhyrda lokaler i Caroline Wijks sjuksköterskehem. Med den begränsade omfattning kursverksamheten hittills haft — endast en tvåmånaderskurs årligen med cirka 20 deltagare — har dessa lokaler kunnat anses tillräckliga, om än vissa svårigheter funnits, bl. a. med hänsyn till önskvärdheten att kunna ställa upp viss del av kursernas bibliotek i anslutning till undervisningslokalen. Lokalerna har dessutom endast kunnat disponeras under augusti och september månader. Av ovannämnda skäl har varje utvidgning av kursverksamheten redan för nu berörda kategorier hälsovårdstjänstemän varit omöjlig.

Med tanke dels på den väsentligt mera omfattande verksamheten vid den planerade hälsovårdshögskolan i Göteborg men också med hänsyn till önskvärdheten av att redan före tillkomsten av högskolan successivt kunna öka kursverksamheten, sökte den då sittande Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning, som under sin tillvaro även fungerade som ledning för kurserna, finna andra och lämpligare lokaler. Kommitténs uppmärksamhet fästes därvid på, att de lokaler vid Fjärde Långgatan i Göteborg, som under senare år disponerats av de anatomiska och histologiska institutionerna vid universitetet, kunde beräknas bli utrymda omkring årsskiftet 1958—1959. Vid granskning på platsen fann kommittén, att dessa lokaler skulle väl lämpa sig för sådan undervisning, som bedrivs vid kurserna eller som planerades vid hälsovårdshögskolan. Kommitténs synpunkter i denna fråga redovisas i dess betänkande SOU 1958: 8.

Den nordiska kommitté som numera har ansvaret för de nordiska ämbetsläkarkurserna m. m. i Göteborg har behandlat den framtida lokalfrågan för kurserna vid sina sammanträden i Göteborg den 1/4 och 1/8 1958. Därvid kunde konstateras att lokalerna i Caroline Wijks sjuksköterskehem kunde få disponeras även under 1958; beträffande år 1959 hade däremot icke något löfte kunnat erhållas, då lokalerna eventuellt skulle upplåtas för annan kursverksamhet.

I anslutning till sitt sammanträde den 1/8 1958 hade kommittén en inofficiell överläggning i lokalfrågan med den medicinska fakultetens dekanus, professor Bo E. Ingelmark. Därvid upplystes, att medicinska fakulteten alltjämt och för de närmaste åren hade behov av att utnyttja fastigheten vid Fjärde Långgatan, vilken nu förhyres av staten genom byggnadsstyrelsens försorg. Man avsåg, att efter de anatomiska och histologiska institutionernas avflyttning under hösten 1958 från och med den 1/7 1959 få disponera lokalerna för den nya hygieniska institutionen, vid vilken tidpunkt en professur i hygien enligt statsmakternas beslut skall inrättas. Fakulteten räknar med att inom cirka tre år andra lokaler skall beredas den hygieniska institutionen. Under denna period torde med hänsyn till fastighetens storlek tillräckliga lokaler inom densamma kunna ställas till förfogande för de nordiska hälsovårdskurserna.

Fastigheten är för närvarande i sådant skick, att den oundgängligen måste bli föremål för relativt omfattande inre reparationsarbeten, om den även i fortsättningen skall kunna användas såsom institutionslokal. Kostnaderna härför har av Göteborgs stads fastighetskontor beräknats till 104 000 kronor enligt specifikation i SOU 1958: 8. Med hänsyn härtill synes förhandlingar om de framtida hyresvillkoren böra upptagas mellan vederbörande statliga och kommunala myndigheter.

Risken för att de nordiska hälsovårdskurserna i Göteborg kan bli husvilla redan under år 1959 är påtaglig. En utvidgning av kursverksamheten synes redan nu böra övervägas, såväl med hänsyn till behovet av att utbilda flera ämbetsläkare, veterinärer och sjuksköterskor samt ingenjörer som också till behovet av att ge utbildning även åt andra personalkategorier, en fråga som bland annat berörts i det betänkande, som avgivits av kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket, SOU 1958: 15.

Under hänvisning till vad ovan anförts får jag på Kommitténs för de nordiska hälsovårdskurserna vägnar härmed vördsamt anhålla, att kommittén måtte bemyndigas att tillsammans med den medicinska fakulteten i Göteborg utarbeta förslag till överenskommelse angående fördelning av utrymmena inom ovannämnda fastighet och övriga därmed sammanhängande frågor, vilket förslag därefter kommer att underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Stockholm den 17 september 1958

Rolf Bergman

Berättelse

från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område

(Överlämnad av Norges regering)

De faste delegerte for nordisk lovsamarbeid er for tiden:

- Danmark: Departementschef Vilhelm Boas og professor O. A. Borum med kontorchef Poul Gaarden som sekretær.
- Finland: F. d. presidenten i Högsta förvaltningsdomstolen U. J. Castrén og hovrättspresidenten Y. J. Hakulinen med kanslichefen, regeringsrådet Teini Ahava som sekretær.
- Island: Professor Ólafur Lárusson med fullmektig Baldur Möller som sekretær.
- Norge: Professor Knut Robberstad og ekspedisjonsjef Andreas Endresen med byråsjef Stein Rognlien som sekretær.
- Sverige: Riksmarskalken Birger Ekeberg, justitierådet Gösta Walin og statssekreteraren Per Bergsten med hovrättsrådet Sara Falk som sekretær.

Om endringer i utvalgets sammensetning opplyses at høyesterettsdommer Edvin Alten fra 13. juni 1956 er løst fra vervet som norsk delegert. Videre har statssekreteraren Per Bergsten fra 29. november 1957 avløst statsrådet Björn Kjellin som svensk delegert. Byråsjef Stein Rognlien har fra 1. januar 1957 avløst ekspedisjonsjef Carl Stabel som sekretær for de norske delegerte.

De delegerte holdt sine nordiske årsmøter i Helsingfors 21. august 1957 og i Stockholm 16—17. juni 1958. I møtene deltok delegerte fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, mens den islandske delegasjon ikke så seg i stand til å møte.

Som tidligere er det opprettholdt regelmessig forbindelse mellom de 4 lands delegasjoner ved korrespondanse mellom disses sekretærer. Man har utvekslet opplysninger om gjeldende rett og lovgivningsspørsmål på forskjellige områder og gjensidig holdt de delegerte orientert om komitéinnstillinger, betenkninger og viktigere lovforslag i de enkelte land.

Et nordisk justisministermøte ble holdt i Oslo 3.—4. februar 1958, der det foruten justisministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige deltok

tjenestemenn fra de nevnte lands justisdepartementer. På møtet gjennomgikk man det pågående nordiske lovsamarbeid og drøftet visse nye lovsamarbeidsproblemer, organisasjonen av det nordiske lovsamarbeid og andre juridiske spørsmål av felles interesse.

I samband med justisministermøtet ble holdt et sammøte mellom justisministrene og Nordisk Råds juridiske nimanntvalg, som førebur de juridiske saker som er eller kan ventes henvist til rådet ved neste sesjon. På sammøtet behandlet man 1) utgivelse av en nordisk domssamling, 2) utleveringslovgivningen, 3) lovgivning om alkohol i trafikken og 4) utgivelse av en nordisk juridisk årbok.

I tilslutning til de tidligere beretninger til Nordisk Råd, senest den finske regjerings beretning for året 1956 (Nordisk Råds tidende, 1957, s. 740), skal man opplyse følgende om de viktigste lovgivningsområder, der det for tiden pågår eller siden forrige beretning er avsluttet nordisk samarbeid, eller der nordisk lovsamarbeid i nær framtid kan bli aktuelt:

1. Arvelovgivning

Lovsamarbeidet om arvelovgivningen ble innledet i 1955 mellom komitéer i Danmark, Norge og Sverige samt med observatører fra Finland og Island. Sverige deltar med delegerte fra sin familierettskomité (se ekteskaplovgivning) under behandlingen av reglene om gjenlevende ektefelles stilling, men vil for øvrig begrense seg til å følge arbeidet ved en observatør.

2. Ekteskaplovgivning

Det er i Danmark, Finland, Norge og Sverige oppnevnt komitéer til å foreta en alminnelig revisjon av ekteskaplovgivningen. Etter svensk ønske er det nordiske samarbeid foreløpig begrenset til spørsmålet om gjenlevende ektefelles rettsstilling, et emne som i de øvrige land hører under arvelovkomitéene. Når dette arbeid er avsluttet, er det meningen å ta opp samarbeidet mellom ekteskaplovgivkomitéene om andre revisjonsproblemer. Den finske komité er imidlertid inndratt av økonomiske grunner.

Når det spesielt gjelder reglene om medisinske ekteskaphindringer er det innledet et lovsamarbeid mellom særskilte komitéer som i dette øyemed er nedsatt i Danmark, Norge og Sverige, samt den alminnelige ekteskaplovgivkomité i Finland (nå inndratt).

Fra norsk side har man tatt opp spørsmålet om revisjon av reglene om jurisdiksjonmyndighet i skilsmisse- og andre ekteskapsaker («domsrätt i äktenskapsmål»). På dansk hold har man erklært seg beredt til samarbeid om dette. De delegerte har imidlertid funnet å burde avvente resultatet av en bebudet svensk utredning av spørsmålet.

3. Barnelovgivning

I 1954 ble avsluttet et nordisk samarbeid om revisjon av lovgivningen om adopsjon, om farskap til barn utenom ekteskap og om »pater est-regelen». I Danmark er deretter vedtatt en ny adopsjonlov, i Finland en »lag om äktenskaplig börd», i Norge en ny adopsjonlov og nye barnelover. I Sverige er disse spørsmål til dels behandlet i en proposisjon om »ny ärvdabalk m. m.» Spørsmålet om endring i lovgivningen om de utenomekteskapelige barn er stilt i bero i Sverige og er ennå ikke avklart i Danmark og Finland.

4. Vergemålslovgivning.

I Danmark og Norge er vedtatt lovendringer som etter mønster av ordningen i Finland og Sverige gir begge foreldre i fellesskap vergemål over barn i ekteskap.

5. Navnelovgivning

Samarbeid er i gang mellom komitéer i Danmark, Norge og Sverige.

6. Erstatninglovgivning

Samarbeid mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om erstatninglovgivningen har hittil pågått på tre ulike felter med særskilte komitéer angående

- a) ansvar for skade voldt av motorkjøretøy (»trafikkforsikring»),
- b) det offentliges ansvar for tjenstemenns handlinger,
- c) regressansvaret i forsikringsavtalelovens § 25.

Samarbeidet på komitéstadiet er nå avsluttet. På grunnlag av komitéforslagene og drøftelser mellom departementene i de 4 land kan ventes fremmet proposisjoner til riksdagene om ny lov om motorvognansvaret (»trafikkforsikringslag») i løpet av 1958—59. Angående de to øvrige utredningsemner ventes komitéinnstillinger avgitt sommeren 1958.

Det videre samarbeid på erstatningrettens område ble drøftet på justisministermøtet i februar 1958. Justisministrene var enige om at det for tiden ikke er grunn til å ta opp samarbeid om noen alminnelig erstatninglov. De besluttet å anmode De faste delegerte for nordisk lovsamarbeid om å undersøke hvilke konkrete praktiske emner innen erstatningretten som med fordel kan tas opp til behandling i nordisk lovsamarbeid, og på dette grunnlag legge fram forslag til opplegg for det videre samarbeid om erstatninglovgivningen når det pågående samarbeid om motorvognansvaret og om det offentliges erstatningsansvar er avsluttet.

På sitt årsmøte i juni 1958 drøftet de faste delegerte dette spørsmål og ble enige om å tilrå sine regjeringer å ta opp visse nærmere angitte emner

av erstatningretten til utredning i nordisk lovsamarbeid. Rekommandasjonen følger som vedlegg 1 til denne beretning [*se Tillägg*].

7. Atomlovgivning

Atomenergilover er uten forutgående nordisk lovsamarbeid gitt i Finland (1957) og Sverige (1956). I Norge er ny lovgivning under komitéutredning.

På sitt årsmøte i juni 1958 besluttet de faste delegerte — bl. a. under henvisning til de pågående internasjonale forhandlinger og behovet for en felles nordisk opptreden — å tilrå regjeringene å innlede en samnordisk utredning av de erstatning- og forsikringsrettslige spørsmål som oppstår i sammenheng med atomreaktordrift. Rekommandasjonen følger som vedlegg 2 til denne beretning [*se Tillägg*].

8. Preskripsjon og preklusjon

Komitéer i Danmark, Finland, Norge og Sverige avga innstillinger med stort sett felles lovutkast om foreldelse (preskripsjon) i første halvår 1957. Den finske og den svenske komité har også gitt innstilling med utkast til felles preklusjonslov. (Danmark og Norge deltok ikke i dette samarbeid.) Innstillingene er under overveielse i de respektive justisministerier.

9. Sjøfartlovgivning

Samarbeid mellom lovkomitéer nedsatt i Danmark, Finland, Norge og Sverige vil bli innledet med et felles møte i august 1958.

10. Luftfartlovgivning

Samarbeidet mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om nye luftfartslover (for det meste offentligrettslige regler) er avsluttet. Ny lov er vedtatt i Sverige, og i de øvrige land er lovutkast under behandling i de respektive ministerier.

Samarbeid om ny lov om befordring med luftfartøy (på grunnlag av Haag-protokollen om endring av Varsjava-konvensjonen) er på det nærmeste avsluttet i departementene. I nær framtid ventes nytt samarbeid innledet om luftfartøyers ansvar for skade tilføyd tredjemann på bakken (Rom-konvensjonen).

Videre foregår et mer uformelt samarbeid om de juridiske saker som til enhver tid behandles av Den internasjonale sivile luftfartsorganisasjon (ICAO).

11. Patentlovgivning

Samarbeid om revisjon av patentlovgivningen og om innføring av et nordisk patentfellesskap pågår mellom komitéer i Danmark, Finland, Norge og Sverige med Island som observatør.

12. Varemerke-, mønster- og fimalovgivning

Komitéer i Danmark, Finland, Norge og Sverige har avgitt innstillinger med forslag til nye lover om varemerker på grunnlag av nordisk lovsamarbeid.

Et svensk forslag om å innlede nytt samarbeid dels om mønsterlovgivningen, dels om fimalovgivningen og lovgivningen om illojal konkurranse, vil bli overveid i de respektive danske, finske og norske ministerier.

13. Åndsrettlovgivning (opphavsrettlovgivning)

Komitéinnstillinger med forslag til nye åndsverklover (lover om opphavsrett til litterære og kunstneriske verk) og lover om rett til fotografier er under behandling i de respektive departementer i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Proposisjoner til riksdagene ventes fremmet i 1959.

14. Godtroervert av stjålet, underslått eller tapt løssøre

Som svar på en forespørsel fra Nordisk Råds juridiske nimanntvalg har de faste delegerte uttalt at spørsmålet om godtroende erverters stilling ved krav om tilbakelevering av løssøre som er kommet bort fra den opprinnelige innehaver, egner seg godt til fellesnordisk utredning. Utredningen burde imidlertid begrenses til visse praktiske tilfelle, så som spørsmål om vindikasjon av tjugods og liknende, hittegods og gods som er gitt til lån, leie eller handpant eller utlevert mot eiendomsforbehold, samt tilfelle av dobbeltsalg. Utredningen kunne i tilfelle i første omgang overlates til en enkelt utredningsmann.

15. Haag-konferansen for internasjonal privatrett

Den nye sivilprosesskonvensjon som ble vedtatt på Haag-konferansen 1951, er ratifisert av Finland, Norge og Sverige.

Nordisk samarbeid er besluttet innledet angående nødvendig lovgivning til mulig iverksetting av tre interlegale kjøpskonvensjoner og to konvensjoner om underholdsbidrag som er vedtatt på Haag-konferansen for internasjonal privatrett. Videre er nordisk samarbeid innledet om et forslag til ensartet lov om internasjonale kjøp, utarbeidd av en komité under Haag-konferansen.

16. Konkurslovgivning

Lovkomitéer i Danmark, Finland og Norge ventes å innlede samarbeid om visse materiellrettslige konkursregler vinteren 1958—59. Sverige vil bare delta ved en observatør.

17. *Prosesslovgivning m. m.*

a. Gjensidig rettshjelp («handrückning»)

En konvensjon om gjensidig rettshjelp ved direkte korrespondanse mellom domstolene og påtalemyndighetene i de nordiske land ble undertegnet 26. juni 1957 av Danmark, Norge og Sverige [*se Sak D 2, Bilaga*]. Konvensjonen er senere ratifisert av alle tre land.

b. Nordisk rettergangsfullmakt

I Danmark, Norge og Sverige er gjennomført lovendringer som åpner adgang for borgere i nordisk land til å opptre som prosessfullmektig i annet nordisk land. Den finske lovgivning inneholder ingen slike begrensninger med omsyn til statsborgerskap.

c. Nordisk konvensjon om inndrivning av underholdsbidrag

På sitt årsmøte i juni 1958 besluttet de faste delegerte etter svensk ønske å tilrå at den nordiske konvensjon av 1931 om inndrivning av underholdsbidrag blir tatt opp til revisjon på enkelte punkter.

d. Fellesnordisk rådgivende »domstolsorgan»

Nordisk Råds presidium har bedt om de faste delegertes mulige uttalelse angående et forslag fra enkelte medlemmer av rådet om å opprette et fellesnordisk rådgivende »domstolsorgan». De delegerte fant ikke å kunne ta standpunkt til forslaget uten at saken blir nærmere utredd, men det ble besluttet å tilstille rådets presidium en sammenfatning av de synspunkter som kom fram under de delegertes drøftelse av spørsmålet [*se Sak A 14*].

e. Nordisk domsamling

På sammøtet februar 1958 mellom de nordiske justisministre og Nordisk Råds juridiske nimanntvalg ble vedtatt å utgi en nordisk domsamling, som etter visse retningslinjer skal omfatte høyesterettsdommer fra 1. januar 1958. Utgivelsen tenkes satt i gang 1. januar 1959.

18. *Straffelovgivning*

a. Utlevering av forbrytere

Etter drøftinger i samband med justisministrenes og nimanntvalgets møte i februar og senere tjenestemannsforhandlinger i juni 1958 er Danmark, Finnland, Norge og Sverige kommet overens om i hovedsaken likartede utkast til lover om utlevering av forbrytere. Proposisjoner ventes lagt fram for riksdagene i 1959.

b. Konfiskasjon

Nordisk samarbeid med sikte på å søke tilvegebrakt større likhet i landenes lovgivning om konfiskasjon vil bli påbegynt så snart oversikter over gjeldende bestemmelser i hvert av de nordiske land er utarbeidd.

c. Utvidning av straffelovens stedlige virkekrets

Lovendring med sikte på å åpne adgang til i visse tilfelle å idømme straff også for lovovertrædelser begått i et annet nordisk land er gjennomført i Sverige og ventes søkt fremmet i Danmark høsten 1958. Den norske straffelov har allerede fra før den tilstrekkelige stedlige virkekrets i så måte.

d. Fullbyrdelse av fengselstraff i annet nordisk land og kriminalforsorg i frihet m. m.

Samarbeid pågår mellom sakkyndige i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

e. Sentrale bestemmelser i straffelovens alminnelige del

På sitt årsmøte i juni 1958 var de faste delegerte enige om å undersøke hvorvidt det for tiden kan være hensiktsmessig å innlede lovsamarbeid med sikte på å søke tilvegebrakt større ensartethet når det gjelder sentrale bestemmelser i de nordiske straffelovers alminnelige del.

f. Utskrift av strafferegistrene

Etter tilråding i 1957 av de faste delegerte ble det på justisministermøtet i februar 1958 vedtatt å innlede et nordisk samarbeid angående reglene om utskrift av strafferegistrene m. v.

g. Kriminologisk samarbeid

Mulighetene for et økt nordisk samarbeid på det kriminologiske område har vært utredd, og en betenkning om spørsmålet er blitt avgitt i juni 1958.

Oslo i juli 1958

Knut Robberstad

Andreas Endresen

Stein Rognlien

TILLÄGG**Rekommendationer av Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område, antagna vid möte i Stockholm den 16–17 juni 1958****1) Gemensam utredning av skadeståndsrättsliga frågor**

Sedan de delegerade för nordiskt lagsamarbete vid gemensamt möte i augusti 1957 — med utgångspunkt från en i juli 1957 utarbetad svensk promemoria angående ny nordisk skadeståndslagstiftning — behandlat spörs-

målet om och i så fall hur det samnordiska arbetet på skadeståndsrättens reformering skall fortsättas efter det att det pågående samnordiska arbetet rörande trafikskadeståndsansvaret samt rörande stats och kommuns ansvar för tjänstemäns åtgärder slutförts, ha de nordiska justitieministrarna vid gemensamt möte i februari 1958 upptagit samma spörsmål till behandling. Justitieministrarna förklarade sig därvid vara ense om att det för närvarande saknades anledning att inleda samnordiskt utredningsarbete om en allmän skadeståndslag. Justitieministrarna anmodade emellertid de delegerade att undersöka vilka konkreta praktiska frågor inom skadeståndsrätten som med fördel kunde tagas upp till utredning i nordiskt lagsamarbete och att på grundval härav lägga fram ett förslag till fortsatt samarbete inom detta lagstiftningsområde.

Med hänvisning härtill vilja de delegerade förorda att såsom lämpliga utredningsämnen inom skadeståndsrätten upptagas frågorna

- 1) om principalansvar («husbondansvar»),
- 2) om jämkning av anställds skadeståndsskyldighet,
- 3) om jämkning av skadestånd med hänsyn till arten av den skadevållande handlingen, på grund av den skadelidandes medvållande, etc.,
- 4) om ansvar för skada i följd av järnvägs och spårvägs drift samt
- 5) om skadeståndets storlek såvitt angår a) ersättning för förlorad arbetsförtjänst och förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, b) ersättning för förlust av försörjare och c) ersättning för sveda och värk samt lyte och annat stadigvarande men.

2) Gemensam utredning av skadestånds- och försäkringsrättsliga frågor sammanhängande med atomreaktorsdrift

Bland annat med hänvisning till de pågående internationella förhandlingarna rörande skadestånds- och försäkringsfrågor sammanhängande med atomreaktorsdrift m. m. och angelägenheten av att de nordiska länderna kunna uppnå en såvitt möjligt gemensam ståndpunkt i dessa frågor, rekommendera de delegerade vederbörande regeringar att inom respektive länder snarast föranstalta därom, att samnordiskt utredningsarbete inledes beträffande skadestånds- och försäkringsfrågor av nu nämnt slag.

BILAGA 1**Skrivelse från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område till justitieministrarna**

Till belysning av frågan om de delegerades verksamhet försvarar sin plats vid sidan av de regelbundet återkommande mötena mellan Nordens justitieministrar önska de delegerade inledningsvis erinra om den tidigare tillämpade ordningen för nordiskt lagsamarbete och i korthet redogöra för den permanenta samarbetsdelegationens tillkomst och hittillsvarande verksamhet.

Med början redan på 1870-talet har samarbete ägt rum mellan de nordiska länderna i syfte att åstadkomma överensstämmande lagstiftning på olika rättsområden. Till en början deltog endast Danmark, Norge och Sverige, men sedermera ha även Finland och i viss utsträckning Island medverkat. Samarbetet medförde, att enhetliga eller likartade rättsregler genomfördes i de olika länderna på åtskilliga betydelsefulla områden, framför allt inom familje- och förmögenhetsrätten men även inom vissa grenar av den offentliga rätten. Arbetet byggde delvis på närmare utarbetad plan, före första världskriget senast 1909 års bekanta program.

Det andra världskriget medförde att det gemensamma lagstiftningsarbetet kom att i huvudsak ligga nere. Frågan om att återupptaga och ytterligare utveckla det upptogs till behandling vid möte i Köpenhamn den 16 februari 1946 mellan den danske justitsminister A. L. H. Elmquist, chefen för norska Justis- och politidepartementet statsråd Oscar Gundersen och chefen för svenska justitiedepartementet statsrådet Herman Zetterberg. Därvid beslöts bl. a. att utredning om riktlinjerna för framtida samarbete skulle verkställas av en gemensam kommitté, i vilken var och en av de tre vid mötet representerade regeringarna skulle insätta två representanter. I anledning härav tillkallades från dansk sida dåvarande departementschefen i Justitsministeriet Aage Svendsen och professor, dr. jur. Henry Ussing, från norsk sida høyesterettsdommerne Edvin Alten och Sverre Grette samt från svensk sida dåvarande hovrättspresidenten, numera riksmarskalken Birger Ekeberg och dåvarande statssekreteraren, numera justitierådet Gösta Walin. Kommittén höll överläggningar i Stockholm i juni 1946 och enades därvid om ett gemensamt uttalande i ämnet.

Kommittén erinrade om det samarbete som före andra världskriget påbörjats inom auktor-, luft- och patenträtten samt framhöll önskvärdheten av samarbete beträffande lagstiftningen om varumärken och mönster samt om illojal konkurrens. Den underströk vidare angelägenheten av fortsatta överläggningar inom straffrätten. Såsom ämnen härutöver ägnade för ge-

mensamt nordiskt lagstiftningsarbeite angav kommittén med nærmare utförd motivering 1) skadeståndsrätten, 2) statens och kommunernas ansvar för sina tjänstemäns åtgärder, 3) preskription, 4) revision av köplagen, 5) avbetalningsköp, 6) borgen, 7) den materiella konkursrätten, 8) skiljeavtalet, 9) namnrätten, 10) medborgarskapslagstiftningen. Kommittén framhöll, att ett genomförande av programmet måste taga avsevärd tid i anspråk samt att nya frågor kunde påkalla en snar lösning. Behov av fortsatta överläggningar kunde alltså antagas återkomma tid efter annan. Vidare underströk kommittén särskilt att — i den mån gemensam lagstiftning kommit till stånd på grundval av nordiskt samarbete — det borde såvitt möjligt undvikas att ändringar genomfördes av ett visst land utan samråd med de övriga. Erfarenheten hade tyvärr visat att denna regel åsidosatts. Kommittén förordade därför att erforderliga anstalter vidtoges för att säkerställa ett kontinuerligt samarbete även i fråga om ändringar i lagstiftningen.

Den verkställda utredningen låg till grund för nya överläggningar mellan justitieminister Elnquist, statsråd Gundersen och statsrådet Zetterberg vid möte i Oslo i november 1946, vari även representanter i kommittén deltog. Under dessa överläggningar behandlades dels programmet för det fortsatta lagsamarbetet i anslutning till kommitténs förslag dels ock fråga om att inrätta ett permanent organ för detta samarbete. Efter mötets avslutande undertecknade de tre regeringsmedlemmarna den 30 november 1946 ett protokoll som behandlade nämnda spörsmål. I protokollet anfördes — på grundval av en svensk promemoria i ämnet — beträffande frågan om en fastare organisation av det nordiska lagsamarbetet, att det dittills närmast hade berott på en tillfällighet, om och när nordiskt lagsamarbete inletts, och att gemensamt tillkomna lagar ändrats i visst land på väsentliga punkter utan att de övriga länderna på förhand underrättats, än mindre något försök till samarbete gjorts. Vidare antecknades i protokollet följande.

Det var samstemmighet om at denne praksis ikke var tilfredsstillende. Man var enig om at det i en eller annen form burde søkes tilveiebrakt en bedre kontakt mellom landene med hensyn til det nordiske lovsamarbeid. På den annen side fant man det unødvendig å gå til opprettelse av et fast oppbygget fellesnordisk organ. Det var tilstrekkelig når det ble skapt faste tilknytningspunkter for det nordiske lovsamarbeid ved at særskilt utpekte personer i hvert av landene fikk i oppdrag å føre tilsyn med den nordiske side av lovgivningsarbeidet. I samsvar med dette ble man enig om at det i hvert land skulle oppnevnes et utvalg på 2 å 3 medlemmer som bl. a. skulle ha til oppgave å følge med i nordisk lovgivning av interesse for lovsamarbeidet, gi og motta opplysninger angående revisjon av nordiske felleslover eller annet lovgivningsarbeid av felles interesse og fremkomme med forslag om innledning av lovsamarbeid. Det var forutsætningen at utvalgene gjennom korrespondanse og møter skulle opprettholde en fast og regelmessig forbindelse.

Under hensyn til ordningens uformelle karakter fant man ikke grunn til å søke utarbeide noen likelydende instruks for de respektive utvalg. Det måtte overlates til vedkommende land i hvilken utstrekning det ville benytte seg av utvalget og på hvilken måte man i samsvar hermed ville utforme utvalgets mandat.

Vid mötet i Oslo beslöts vidare att genom förmedling av norska utrikesdepartementet rikta en inbjudan till Finland och Island att ansluta sig till det planerade samarbetet. Enligt meddelande den 11 mars 1947 antog finska justitieministeriet denna inbjudan. Även från isländska regeringen avgavs ett jakande svar enligt meddelande den 1 juli 1947, varvid anmärktes att deltagandet från Islands sida företrädesvis avsåge verksamheten i den permanenta samarbetsdelegationen.

I Danmark, Finland, Norge och Sverige utsågos därefter särskilda delegerade med uppgift att i enlighet med överenskommelsen i Oslo fortlöpande verka för främjande av det nordiska lagsamarbetet och därvid upprätthålla fast och regelbunden förbindelse inbördes.

För Danmarks vidkommande utnämndes de delegerade av justitieministern den 3 februari 1947. Delegerade blevo departementschef Svendsen och professor Ussing. Den 19 oktober 1950 entledigades departementschef Svendsen från uppdraget och i hans ställe utnämndes departementschef i Justitsministeriet Vilhelm Boas. Efter professor Ussings bortgång blev professor, dr. jur. O. A. Borum den 14 december 1954 utnämnd till delegerad.

Till delegerade för Finland utsågos den 25 februari 1947 presidenten i högsta förvaltningsdomstolen U. J. Castrén och dåvarande justitierådet, numera hovrättspresidenten Y. J. Hakulinen. Sedermera har hovrättspresidenten Hakulinen på anhållan den 31 juli 1958 befriats från uppdraget och till delegerad utsetts kanslichefen i justitieministeriet, regeringsrådet Teini Ahava.

De norska delegerade utnämndes efter förslag av justitieministern genom kunglig resolution i statsrådet den 21 februari 1947. Delegerade blevo høyesterettsdommer Alten och dåvarande ekspedisjonsjef i Justisdepartementets lagavdelning, numera høyesterettsdommer Finn Hiorthøy. Den 25 maj 1951 utnämndes professor Knut Robberstad till delegerad i høyesterettsdommer Hiorthøys ställe och den 9 mars 1956 utnämndes ekspedisjonsjef i lagavdelningen Andreas Endresen til delegerad. Høyesterettsdommer Alten entledigades från uppdraget den 13 juni 1956.

I Sverige anmäldes frågan i statsråd den 26 september 1947. På justitieministerns hemställan utsågos därvid riksmarskalken Ekeberg och justitierådet Walin till delegerade. Sedermera har dåvarande statssekreteraren, numera presidenten i hovrätten över Skåne och Blekinge Björn Kjellin den 7 oktober 1955 utsetts som ytterligare delegerad och den 29 november 1957 i denna egenskap ersatts av statssekreteraren Per Bergsten.

De delegerade ha hållit gemensamt sammanträde varje år och dessemellan per korrespondens behandlat en del löpande ärenden.

Det ligger i sakens natur, att efter upprättande av det första omfattande programmet, de delegerades uppgift i fråga om de stora linjerna huvudsakligen inskränkt sig till övervägande av spörsmål om planens revidering, såsom beträffande ändrad ordningsföljd och kompletteringar. Till stöd för detta arbete har av sekretariatet årligen upprättats en promemoria som i

förväg granskats innan gemensamt sammanträde ägt rum. De skilda ländernas delegerade ha vidare till varandra översänt förslag om aktuella frågor som borde dryftas på det gemensamma sammanträdet.

Vid sammanträdena har därefter dels skett en översiktlig genomgång av de områden där samarbete pågår eller redan förordats, dels mera ingående behandlats nytillkomna spørsmål. På grundval härav ha nya rekommendationer tillställts regeringarna i de olika länderna.

De delegerade ha sökt övervaka, att intentionerna vid tidigare beslut följts och samarbetet organiserats på lämpligt sätt; sovra bland nya uppslag men samtidigt tillvarata alla möjligheter till samarbete där det varit sakligt motiverat; motverka ensidig ändring av lagstiftning, som tillkommit i nordiskt samarbete; främja gemensamt uppträdande på internationellt forum; verka för likartad tillämpning av gemensamma lagar samt i övrigt ge anvisning om lösning av uppkommande praktiska spørsmål, som framtråda i dessa sammanhang.

Det har visat sig, att de delegerades sammansättning — med representanter för justitiedepartementen i de skilda länderna samt för rättsvetenskap och domarkår med särskild erfarenhet av lagstiftning — möjliggjort ett mycket givande och i bästa mening förtroendefullt samarbete, där man kunnat fritt framföra olika uppslag, som omedelbart blivit föremål för erfarenhetsmässigt och sakkunnigt grundade omdömen samt kunnat utan att vålla missförstånd kritisera förekommande dröjsmål med genomförandet av planen eller eventuella avsteg från den nordiska enheten. I detta sammanhang må understrykas värdet av att informationer kunnat utbytas inom en tillräckligt stor men likväl icke alltför omfattande krets av sakkunniga. De olika länderna deltaga numera under så många former även i internationellt lag-samarbete, att det medför en stor lättnad att vid förhandlingsbordet kunna direkt få upplysningar från skilda fält; sambandet mellan den utomnordiska och den inomnordiska lagstiftningen är intimt. Dessutom upptaga de delegerade som nyss antytts även frågor om gemensamt uppträdande av de nordiska länderna i lagfrågor m. m. vid utomnordiskt forum. Det öppna tankeutbytet har möjliggjort att på ett tidigt stadium bedöma, hur olika frågor ligga till i de skilda länderna, och att bilda sig en uppfattning om vad som kan vara framkomligt.

Av värde har också funnits vara, att spørsmål som i de skilda länderna handlagts inom olika departement kunnat vid de delegerades sammanträden upptagas till gemensam diskussion. De delegerade ha härigenom blivit ett samlande organ.

Beträffande de delegerades arbete må i övrigt erinras om att de delegerade i viss utsträckning anlitas för yttranden, att årligen arbetsredogörelser avlämnas och att deras sekreterare fylla en korresponderande uppgift till tjänst både för de delegerades verksamhet och för det reguljära arbetet inom respektive justitiedepartement. I enlighet med överenskommelsen i Oslo ha de delegerade också blivit anlidade för vinnande av upplysning om vad som

är aktuellt och planeras inom den närmaste tiden. De personliga band som knutits böra icke heller underskattas. De underlätta bl. a. väsentligt utbyte av informationer.

Sedan de delegerade började sin verksamhet har Nordiska rådet tillkommit. Såvitt de delegerade kunna bedöma, har Nordiska rådet icke minskat behovet av ett permanent samarbetsorgan för det nordiska lagstiftningsarbetet. Rådet är ett politiskt samarbetsorgan för parlamenten, och rådets juridiska niomannakommitté, som arbetar mellan rådets årliga sessioner, har icke annan uppgift än att förbereda rådets behandling av där förekommande saker. De delegerade åter bilda ett arbetsorgan som sorterar under de olika ländernas regeringar med uppgift främst att biträda dessa. Att även Nordiska rådet upptager lagstiftningsinitiativ medför naturligen, att förslag om nordiskt samarbete kunna komma från flera håll, men detta förhållande synes enbart stimulerande och har ej medfört några olägenheter. Ett värde torde också ligga i att Nordiska rådets förslag bli föremål för närmare diskussion av de delegerade i fråga om prioritet, arbetets uppläggning, m. m.

Vad som närmast föranlett en omprövning av frågan om behovet av de delegerades verksamhet synes vara, att de nordiska justitieministrarna alltsedan år 1955 haft regelbundet återkommande möten. Vid dessa möten har skett en översiktlig genomgång, likartad den som de delegerade verkställa vid sina gemensamma sammanträden, samt prövats av de delegerade avgivna rekommendationer. Frågan är nu — som förut nämnts — huruvida de delegerade ha en uppgift att fylla vid sidan av justitieministrarnas möten.

Enligt de delegerades mening måste det vara lämpligt att justitieministermötena förberedas på ett ändamålsenligt sätt, så att därvid endast behöva förekomma spörsmål som utsovrats på ett tidigare stadium och i vilka lämpliga förslag såvitt möjligt redan diskuterats och funnit preliminär anslutning från olika håll. Det är en sådan arbetsuppgift som de delegerade enligt det förut sagda söka fullgöra vid och mellan sina sammanträden. Självfallet är att justitieministrarnas prövning delvis får en annan, mera politiskt betoad karaktär.

Man kunde tänka sig att utvidga kretsen av dem som deltaga vid justitieministrarnas möten så, att förutom representanter för departementen olika experter därvid närvara. Detta torde dock bli alltför tyngande, och diskussionerna skulle helt visst icke heller bli lika öppna och givande som nu. Man riskerar sålunda både att de bli för tidsödande och att de icke hinna bli tillräckligt vägledande. Antagligt är bl. a. att, sedan en eller flera av justitieministrarna yttrat sig, de opolitiska deltagare vid mötet som eventuellt äro av annan mening skulle tveka att utveckla sina synpunkter lika fritt som kan ske vid de delegerades gemensamma sammanträden.

Den arbetsfördelning som det innebär, att de delegerade i förväg lämna justitieministermötena underlag för de beslut som därvid böra fattas, finna de delegerade sålunda vara att föredraga. Eftersom departementsrepresentan-

terna bland de delegerade bruka närvara jämväl vid justitieministermötena skulle det dock kunna tänkas innebära en viss lättnad för dem, om de delegerades gemensamma sammanträden hölles omedelbart före justitieministermötena. Å andra sidan gåves i så fall ej tid för de delegerade att vid behov införskaffa kompletterande upplysningar eller att utarbeta mera ingående motiverade framställningar eller yttranden i frågor som böra behandlas vid det följande justitieministermötet.

När de delegerade först tillsattes, underströks angelägenheten av att söka undvika att gemensamt tillkomna lagar ändras i ett land men icke i de övriga. De delegerade ha sökt noga vaka häröver. Måhända föreligger på denna punkt viss risk, att justitieministermötena av olika skäl icke lika effektivt skulle motverka dylika avsteg.

Över huvud torde de delegerade ur kontinuitetens synpunkt ha en uppgift att fylla som permanent organ vid sidan av justitieministermötena. Innehavaren av justitieministerposten i ett land kan växla snabbt, och även justitieministerns närmaste man i lagfrågor växlar åtminstone i Sverige efter relativt korta perioder. De delegerade representera därför en längre tids erfarenhet på området, som för ifrågakarande uppgift är särskilt behövlig. Här till kommer, som förut nämnts, att de delegerades uppgift icke är inskränkt till justitiedepartementens verksamhetsområden. Betydelsen av sistnämnda förhållande har särskilt framhävts från dansk sida.

Såvitt de delegerade kunna bedöma, fylla de delegerade på grund av det anförda en funktion såsom permanent organ för planering och främjande av det nordiska lagsamarbetet. Frågan om organets sammansättning och dess arbetsformer bör dock med lämpliga mellanrum göras till föremål för övervägande. Detta utesluter icke att arbetsfördelningen mellan de delegerade — såsom beredningsinstans — och justitieministermötena — såsom politiskt prövande instans — bör uppmärksammas.

Med tanke på framtiden önska de delegerade nämna, att de upptagit till diskussion, huruvida icke erfarenheterna av det hittillsvarande lagsamarbetet påkalla att man söker finna smidigare former för verkställandet av intentionerna. Det kan sättas i fråga, huruvida icke mycken möda skulle sparas och tid vinnas, om man försökte att åstadkomma preliminära förslag på ett betydligt enklare sätt än nu. Måhända kan man tänka sig, att de nordiska länderna gemensamt i aktuella ämnen uppdraga åt en lämplig person att uppgöra första förslag, avsett att på ett helt objektivt sätt sammanjämka ståndpunkterna i de olika länderna till en gemensam lagtext eller åtminstone vissa huvudsakliga teser. Ett sådant förslag, med helt kortfattad motivering, kunde därefter bli föremål för omedelbart övervägande från de olika ländernas sida. Åt de delegerade synes kunna uppdragas att göra en första bedömning, huruvida det preliminära förslaget anvisat en framkomlig väg samt att till regeringarna avlämna rekommendation, huruvida man bör fullfölja förslaget och hur saken i fortsättningen bör handläggas. De delegerade ha tänkt sig, att man därefter såsom ett andra led i allmänhet skulle tillsätta sakkunniga från varje land för att närmare överväga de särskilda

bestämmelser som böra upptagas. Det är möjligt att de delegerade även i andra hänseenden kunna bättre utnyttjas än hittills skett. För att främja en effektiv handläggning torde i så fall vara önskvärt att bland de delegerade utses ett mindre arbetsutskott som sammanträder mellan de delegerades ordinarie möten. För särskilda frågor kan det naturligen också bli nödvändigt att anlita speciella experter.

De delegerade ha med det sist anförda endast velat antyda en utvecklingslinje, enligt vilken de delegerade som sådana skulle kunna, utöver sin huvudsakliga uppgift, utnyttjas mera direkt i det positiva lagstiftningsarbetet än hittills kunnat ske.

Stockholm den 30 september 1958

Å de delegerades vägnar

Birger Ekeberg

Sara Falk

BILAGA 2

PM rörande utredningar om skadestånds- och försäkringsfrågor i samband med atomreaktordrift

För att utreda skadestånds- och försäkringsrättsliga frågor sammanhängande med atomreaktordrift har tillsatts nationella kommittéer i Finland (den 14 februari 1957) och i Sverige (den 28 augusti 1958)¹. I Norge har samma uppdrag givits åt den redan tidigare tillsatta Atomlovkomitéen som för detta spörsmål bildat ett särskilt arbetsutskott. Kommittéernas resp. utskottets sammansättning är följande.

Finland. Fil. dr T. U. Pentikäinen (ordförande), försäkringsdirektören Tauno Angervo, diplomingenjören Sven-Olof Hultin, professorn Pekka Jauho, regeringsrådet Aarne Sarkio och jur. dr Tauno Suontausta.

Norge. Høyesterettsadvokat Jens Chr. Hauge (formann), forsikringsdirektør Per Hansson, byråsjef Einar Løchen och byråsjef Stein Rognlien.

Sverige: Hovrättsrådet E. Conradi (ordförande), byråchefen G. G. Brundin och försäkringsdirektören G. Kalderén.

Oktober 1958

¹ Efter sessionen har även i Danmark (den 17 november 1958) tillsatts en motsvarande kommitté med följande sammansättning: højesteretsdommer Poul Spleth (formand), forsikringsdirektør Knud Christensen och professor Bernhard Gomard.

Berättelse
från Nordiska kulturkommissionen
(Överlämnad av Finlands regering)

Nordiska kulturkommissionen 10 år

I och med plenarmötet i Saltsjöbaden år 1957 ingick Nordiska kulturkommissionen i sitt andra decennium. Under den gångna 10-årsperioden har ett stort antal frågor av betydelse för det nordiska samarbetet inom kulturlivets område varit föremål för behandling i Nordiska kulturkommissionen. Kulturlivets fortgående utveckling, som medför nya initiativ och problemställningar, tillför kommissionen ständigt ökade arbetsuppgifter. Tillkomsten av Nordiska rådet förändrade i viss mån kulturkommissionens ställning i det nordiska samarbetet och tillförde kulturkommissionen nya uppgifter. Vid utgången av det första decenniet kan Nordiska kulturkommissionen sägas definitivt ha befäst sin position som en integrerande del av de nordiska samsarbetsorganen.

Kulturkommissionens presidium utarbetade till 10-årsjubileet en kortfattad publikation, i vilken NKK:s verksamhet och strävanden presenterades. Publikationen tillställdes medlemmarna av de nordiska ländernas regeringar och folkrepresentationer, olika myndigheter och institutioner på undervisningens, folkbildningens och konstens område samt föreningarna Norden.

Nordiska kulturkommissionens sammansättning och verksamhetsformer

En tung förlust drabbade Nordiska kulturkommissionen, då ordföranden i dess danska avdelning, forretningsfører Oluf Bertolt efter en svår sjukdom avled den 5 juli 1958. Hans rika erfarenheter, hans varma känsla för det nordiska samarbetet och hans vänsälla personlighet hade gjort honom till en aktad och kunnig medarbetare samt en varmt älskad arbetskamrat inom kulturkommissionen.

Den 4 augusti 1958 inträdde folketingsmand K. B. Andersen som medlem i kulturkommissionen i stället för forretningsfører Bertolt.

Nordiska kulturkommissionens sammansättning är hösten 1958 följande:

Danmark:	Professor Peter Skautrup	sektion I
	Docent Hakon Stangerup	»
	Departementschef Alb. Michelsen	sektion II
	Folketingsmand Marius Buhl	»
	Folketingsmand K. B. Andersen	sektion III
	Højskoleforstander Uffe Grosen	»
Finland:	Professor Erik Lönnroth	sektion I
	Professor Eino Saari	»
	Generaldirektör R. H. Oittinen	sektion II
	Professor Matti Koskenniemi	»
	Fil. mag. J. O. Tallqvist	sektion III
	Folkhögskolföreståndaren Heikki Hosia	»
Island:	Professor Ólafur Björnsson	sektion I
	Departementschef Birgir Thorlacius	»
	Skolföreståndare Eiríkur Eiríksson	sektion II
	Altingsman Bernharð Stefánsson	»
	Ambassadör Sigurður Nordal	sektion III
	Altingsman Sigurður Bjarnason	»
Norge:	Professor Svein Rosseland	sektion I
	Stortingsrepresentant Helge Scip	»
	Skoledirektør Helge Sivertsen	sektion II
	Stortingsrepresentant Trond Hegna	»
	Forlagsdirektør Henrik Groth	sektion III
	Byråsjef Ingeborg Lyche	»
Sverige:	Riksdagsman, docent Gunnar Helén	sektion I
	Professor Ingvar Svennilson	»
	Generaldirektör N. G. Rosén	sektion II
	Landstingsman Erik Forslund	»
	Rektor Harald Elldin	sektion III
	Folkhögskolerektor Stig Alemyr	»

Då ordförandeskapet för Nordiska kulturkommissionen vid nyåret 1957 övergick till Finland, valdes ordföranden i Finlands avdelning, professor Erik Lönnroth till kulturkommissionens ordförande för åren 1957 och 1958. I presidiet har Danmark företrätt av forretningsfører Oluf Bertolt och från och med 25. 8. 1958 av departementschef Alb. Michelsen, Island av professor Ólafur Björnsson, Norge av skoledirektør Helge Sivertsen samt Sverige av statssekreterare Ragnar Edenman, som efter att hösten 1957 ha blivit kallad till medlem av statsrådet efterträddes av generaldirektör N. G. Rosén. Vid årsskiftet 1958—59 övergår ordförandeskapet från Finland till Sverige. I samband med plenarmötet i Helsingfors 28. 8. 1958 valdes generaldirektör N. G. Rosén till kulturkommissionens ordförande för åren 1959 och 1960.

Ordförande i sektion I har varit professor Harald Schjelderup, Norge, som 1. 4. 1957 efterträddes av professor Svein Rosseland, i sektion II generaldirektör N. G. Rosén, Sverige, och i sektion III folketingsmand Jørgen Jørgensen, som efter att i maj 1957 ha blivit utsedd till dansk undervisningsminister efterträddes av forretningsfører Oluf Bertolt. Efter dennes frånfälle utsågs till ordförande i sektion III højskoleforstander Uffe Grosen. Från nyåret 1959 övergår ordförandeskapet för sektion II till Finland. Vid plenarmötet i Helsingfors valdes till sektionens ordförande för den kommande tvåårsperioden generaldirektör R. H. Oittinen.

Vid nyåret 1957 övergick generalsekretariatet till Finland och posten som generalsekreterare handhades under år 1957 av skolrådet Ragnar Meinander. Under år 1958 har notarien Håkan Branders varit kommissionens generalsekreterare.

Nationella sekreterare har varit i Danmark universitetssekretær Olaf Waage, i Finland skolrådet Ragnar Meinander och sedan 1. 1. 1958 notarien Håkan Branders, i Island fröken Halla Bergs, i Norge fröken Helene Andersen samt i Sverige preceptor Nils Andrén. Huvudsekreterare i sektion I har varit kontorsjef Kjell Eide, Norge, i sektion II sekreterare Gösta Forsström och från 7. 6. 1957 byråsekreterare Thorsten Ericsson, Sverige samt i sektion III fuldmægtig P. A. Koch, Danmark, som under år 1957 efterträddes av sekretær Helge Thomsen. I Sverige har ärenden hänförande sig till sektion III handhåfts av byråsekreterare Kerstin Sönnnerlind såsom biträdande sekreterare.

Tyngdpunkten i Nordiska kulturkommissionens verksamhet har liksom under de föregående åren legat i det arbete, som utförts inom kommissionens tre sektioner. Akademiska och vetenskapliga spörsmål behandlas av sektion I, skolspörsmål av sektion II och frågor angående folkupplysning, konst m. m. av sektion III. Varje sektion har självständigt handlagt de ärenden, som fallit inom dess arbetsområde. Först då sektionen nått fram till en sluttlig konklusion i ett ärende har denna förelagts plenarmötet eller underställtts presidiet för att genom dess förmedling delges regeringarna eller andra instanser.

Under år 1957 sammankom kulturkommissionen till plenarmöte den 21—23 november i Saltsjöbaden och under år 1958 den 26—28 augusti i Helsingfors. Sektionerna har hållit sammanträden i anslutning till plenarmötena. Därutöver har sektion I hållit möte den 20—21 maj 1957 i Stockholm och sektion III den 7—9 september 1957 i Köpenhamn.

Nedan redogöres för de ärenden som behandlats inom Nordiska kulturkommissionens tre sektioner.

Redogörelse för inom sektion I handlagda ärenden

1. Undervisningssamarbeidet

Målet for den vitenskapelige seksjons arbeid når det gjelder faglig undervisning, er utviklingen av et felles nordisk miljø for undervisningen på universitets- og høyskoletrinn. Bakgrunnen for dette er den stadig økende

faglige spesialisering, som gjør det meget vanskelig for små land å holde seg på høyde både kvalitativt og kvantitativt på de mange nye spesialområder. Ved å ta utgangspunkt i de naturlige spesialiseringstendenser som finnes ved de enkelte læresteder, håper en å kunne utnytte til beste for samtlige nordiske land den faglige bredde som Norden som helhet representerer når det gjelder akademisk undervisning.

De to siste år viser en klar framgang i dette arbeidet.

2. Studentvandringar

Når det gjelder å legge forholdene slik til rette at studentene uten vanskeligheter kan søke til den institusjon i Norden som gir de beste undervisningsmuligheter på ulike spesialområder, er arbeidet for internordisk tentamensgyldighet av vesentlig betydning. Etter at de formelle hindringer for en slik gjensidig godkjenning av deleksamener er fjernet, har kulturkommissjonen i de siste par år konsentrert seg om utformingen av konkrete regler for tentamensgyldighet innenfor de enkelte fag. Ved en omfattende metodekonferanse om tentamensgyldighetsspørsmålene våren 1957 med representanter bl. a. for universitetsadministrasjonen i de nordiske land, ble det oppnådd enighet om den administrative framgangsmåten for godkjenning av deleksamener. Samtidig ble utkast til detaljerte regler utformet for fagene botanikk og historie. De foreslåtte regler for disse fag er senere offisielt godkjent i Sverige og Norge, og det syntes å være godt håp om at slik godkjenning også snart vil foreligge i Danmark og Finland. Som et neste skritt har kulturkommissjonen vedtatt å arrangere spesialistkonferanser i fagene engelsk, tysk, latin, psykologi, matematikk, geografi, fysikk og zoologi innen sommeren 1959, og det er rettet en henstilling (Helsingfors 1958) til regjeringene om å stille de nødvendige midler til rådighet for gjennomføring av dette konferanseprogrammet. Den har følgende ordlyd:

Nordisk kulturkommissjon konstaterer at regler for nordisk tentamensgyldighet i fagene botanikk og historie nå er vedtatt i Sverige og Norge, og at det synes å være håp om snarlig godkjenning av de foreslåtte regler i de øvrige nordiske land. For Sveriges vedkommende er regler om nordisk tentamensgyldighet også vedtatt for fagene statsvitenskap og sosiologi.

Etter å ha konferert med faglige instanser i de ulike land, vil kulturkommissjonen innen sommeren 1959 forsøke å få gjennomført følgende program for nordiske spesialistkonferanser med sikte på utforming av tentamensgyldighetsregler:

Danmark: matematikk, tysk;

Finland: latin, zoologi;

Norge: psykologi, fysisk og sosial(kultur-)geografi;

Sverige: fysikk, engelsk.

Kulturkommissjonen legger stor vekt på at arbeidet med tentamensgyldighetsspørsmålene føres videre så hurtig som mulig, og henstiller til regjeringene å stille de nødvendige midler til disposisjon for gjennomføring av det skisserte konferanseprogram.

Når dette programmet er gjennomført, antar en at det viktigste arbeidet vil være gjort når det gjelder tentamensgyldigheten innenfor de to filosofiske fakulteter ved universitetene.

På grunnlag av utredninger fra den svenske avdeling av kulturkommisjonen har den svenske universitetskansler også utferdiget regler for tentamensgyldighet i fagene statsvitenskap og sosiologi. Tilsvarende utredninger vil bli tatt opp i de andre land. Drøftinger av tentamensgyldighetsproblemet er også igang når det gjelder faget pedagogikk.

Etterhvert må en regne med at kulturkommisjonens arbeid med tentamensgyldighetsspørsmålene vil forskyve seg til fagområder ved andre fakulteter ved universitetene og ved spesialhøgskolene. For de tekniske høgskolenes vedkommende er spørsmålet allerede tatt opp i forbindelse med kulturkommisjonens utredning av samarbeidsmulighetene her.

Klare regler for innpassing av deleksamener avlagt i andre nordiske land i studiet i hjemlandet er en forutsetning for mer omfattende studentvandring mellom institusjonene. Men det er også andre hindringer for at disse studentvandring får det omfang som faglig sett vil være rasjonelt. Kulturkommisjonen har reist spørsmålet om å sikre studenter og skoleungdom fra de nordiske land adgang til stipend og lån uansett ved hvilken institusjon i Norden de studerer, og har på grunnlag av en rekommandasjon fra Nordisk Råd (nr. 19/1957) og etter henstilling fra de nordiske undervisningsministre avgitt en uttalelse om hvordan saken kan løses. Kulturkommisjonen har også reist spørsmålet om særlige stipend for dekning av merkostnadene ved studier i andre nordiske land. Se uttalelse av 28/8 58 fra NKK's plenum [*Tillagg 1*]. Forslaget er støttet av Nordisk Råd (rekommandasjon nr. 19/1957) og av undervisningsministrene, men er foreløpig bare gjennomført i Norge.

Et spesielt problem ved studentvandringene er studentenes vansker med å finne egnede bosteder ved kortere studieopphold i andre land. Kulturkommisjonen har her tatt opp saken med de instanser som er ansvarlig for arbeidet med studentenes boligproblemer i de enkelte land, og vil i samarbeid med disse undersøke mulighetene for å komme fram til en løsning gjennom en nordisk avtale.

3. Felles undervisningssentra

Parallellt med tilrettelegging av vilkårene for studentvandringene må det skje en kartlegging av de undervisningsmessige tyngdepunkter på ulike spesialområder i de nordiske land. Det er her naturlig å bygge på den spesialisering som allerede har funnet sted, og eventuelt utnytte denne med sikte på utvikling av sentra av nordisk karakter.

Det nordiske samarbeidet innen marinbiologi, som har utviklet seg helt i samsvar med kulturkommisjonens samarbeidsplan fra 1955, er et eksempel på dette. Både undervisningsmessig og forskningsmessig søker en her å utnytte til beste for Norden som helhet de spesielle forutsetninger som de

marinbiologiske stasjoner i hvert av landene har. En tilsvarende tankegang ligger bak de utredninger som kulturkommisjonen etter henstilling fra undervisningsministrene har satt i gang om muligheten for samarbeid mellom de tekniske høyskolene i Norden (jfr. Nordisk Råds rekommendasjon nr. 17/1957), og om samarbeidmulighetene når det gjelder forskning og undervisning innen arktisk medisin (jfr. Nordisk Råds rekommendasjon nr. 16/1957).

NKK:s uttalelse (Saltsjöbaden 1957) angående utredning av samarbeid om undervisningen ved de tekniske høyskoler i Norden har følgende ordlyd:

Nordisk kulturkommisjon har etter henstilling fra de nordiske undervisningsministre besluttet å sette ned et ekspertutvalg for utredning av mulighetene for nordisk samarbeid om undervisningen ved de tekniske høyskoler. Kulturkommisjonen vil henstille til regjeringene å stille de nødvendige midler til disposisjon for gjennomføring av dette utredningsoppdrag etter de retningslinjer som er trukket opp av kommisjonen.

NKK's uttalelse (Saltsjöbaden 1957) angående et ekspertutvalg for utredning av mulighetene for nordisk samarbeid om forskning innen arktisk medisin har følgende ordlyd:

Etter henstilling fra de nordiske undervisningsministre har Nordisk kulturkommisjon vedtatt å sette ned et ekspertutvalg for utredning av mulighetene for nordisk samarbeid om forskning om arktisk medisin. Kulturkommisjonen vil henstille til regjeringene å stille de nødvendige midler til disposisjon for gjennomføring av dette utredningsarbeid etter de retningslinjer som er trukket opp av kommisjonen.

Sammensetningen av ekspertutvalgene og deres mandat er gjengitt i vedlegg [se *Tilllegg 2—3*]. Resultatene av disse utredninger ventes å foreligge i 1959.

Forslag om etablering av nordiske sentra for journalistutdannelse (Århus) og for spesialutdanning for folkebibliotekarer (Göteborg), som tidligere har vært til behandling i kulturkommisjonen, er nå realisert, mens spørsmålet om nordisk husstellhøyskole er under utredning på undervisningsministerplanet. Mulighetene for en liknende nordisk arbeidsdeling er også tatt opp når det gjelder undervisningen i hagekunst, hvor et forslag bygget på en utredning fra kulturkommisjonen om en nordisk høyskole i København er forelagt Nordisk Råd (se Sak A 19 for rådets 6. sesjon), og på områdene internasjonal politikk og sjørett, hvor arbeidet ennå er på utredningsstadiet innenfor kulturkommisjonen i samarbeid med eksperter på disse områder.

NKK's uttalelse (maj 1957) om opprettelse av et nordisk akademi i hagekunst har følgende ordlyd:

Kulturkommisjonen anbefaler regjeringene i de nordiske land å stille de nødvendige bevilgninger til disposisjon for etableringen av en nordisk høyskole i hagekunst i København for en forsøksperiode på 5 år i samsvar med den foreliggende plan. Etableringen bør om mulig finne sted i budsjettåret 1958/59. Det forutsettes da at Akademiet for de skønne kunster i København i samråd med eksperter fra de øvrige nordiske land innen den tid når fram til en endelig fastlegging av detaljene i den skisserte undervisningsplan og budsjett.

Kulturkommissjonen har også drøftet et forslag om støtte fra de nordiske land til et planlagt skandinavisk institutt ved Harvard University. Saken er henvist til videre behandling hos de offisielle organer for de nordiske lands kulturelle forbindelser med utlandet.

Seksjonens uttalelse (Helsingfors 1958) angående denne sak har følgende ordlyd:

Seksjonen har tagit del av handlingar om opprättande av ett skandinavisk institut vid Harvard University och har även mottagit informationer om andra liknande amerikanska projekt.

Seksjonen uttryckte sitt intresse för dessa planer. Den ansåg dock, att dessa f. n. är alltför vaga och litet detaljerade för att kunna göras till föremål för uttalande från något nordiskt organ. Seksjonen ansåg Harvard-planen förutsätta alltför stora ekonomiska insatser från de nordiska länderna. Ett begränsat nordiskt bidrag kunde exempelvis ges formen av medverkan att utvälja nordiska vetenskapsmän för tjänstgöring vid det amerikanska institutet under perioder av lämplig längd. Sådana vetenskapsmän borde till viss del avlönas med medel från sina resp. hemländer.

Seksjonen ansåg emellertid att frågans vidare behandling borde ske genom förhandlingar mellan de amerikanska intressenterna och de specialorgan som de nordiska länderna upprättat för kulturellt samarbete med utlandet.

Forsøket på å etablere en nordisk arbeidsdeling ved å skape nordiske sentra på ulike spesialområder har også sin parallell i OEEC's program for regionale prosjekter med sikte på styrking av utdanningen i naturvitenskap og teknikk, hvor etableringen av de såkalte »growing points» inntar en sentral plass.

Kulturkommissjonen har tatt opp til drøfting muligheten for et nordisk samarbeid på dette område med sikte på felles opplegg ovenfor OEEC. På bakgrunn av kjennskapet til det arbeid som Den nordiske samarbeidsdelegasjon for de tekniske og naturvitenskaplige forskningsråd (Nordforsk) utfører på dette området, har kulturkommissjonen her i første omgang innskrenket seg til å fremme forslag om nordiske kurs for lektorer (se uttalelse fra seksjon II) og om et nordisk samarbeid om utarbeiding av universitetslærebøker.

NKK's uttalelse (Helsingfors 1958) har følgende ordlyd:

Nordiska kulturkommissionen hemställer vördsamt, att en nordisk plan, i huvudsaklig överensstämmelse med följande P. M., för utgivande av läroböcker i matematik, fysik och kemi samt i tekniska ämnen m.m. föreläggs som ett nordiskt projekt att förverkligas inom ramen för OEEC:s program för att öka och förbättra utbildningen av teknisk och naturvetenskaplig personal.

PM angående nordiska universitetsläroböcker i matematik, fysik och kemi samt i tekniska ämnen, m. m.

1. Det har konstaterats, att det råder brist på lämpliga läroböcker i rubricerade ämnen.

2. Utsikter torde finnas att inom ramen för OEEC:s nya program för avhjälpande av bristen på forskare och tekniker erhålla bidrag med 50 % av framställningskostnaderna för läroböcker av rubricerat slag.

3. Ett program för produktion av ett antal sådana universitetsläroböcker på nordiskt språk eller/och på engelska synes lämpligt att framlägga som ett gemensamt nordiskt förslag till OEEC.

4. Kostnaderna härför kan beräknas bli tämligen stora. Bristen på läroböcker hittills beror främst dels på svårigheten att intressera lämpliga författare, dels på de av små upplagor förorsakade höga produktionskostnaderna.

5. En gemensam nordisk nämnd, bestående av en person från vart och ett av de i läroboksprogrammet deltagande länderna, tillsätts med uppgift att t. v. under en treårsperiod ombesörja, att förslagsvis tolv (12) läroböcker av central betydelse kommer till stånd. Nämnden utses av NKK på förslag av de nationella avdelningarna. Den förses med antingen en sekreterare eller en verkställande ledamot. Kostnaderna för nämndens verksamhet bestrids av OEEC- och statsmedel.

6. Nämndens uppgifter blir bl. a.:

a) att undersöka det mest skriande läroboksbehovet och att utvälja lämpliga ämnesområden;

b) att träffa överenskommelser med författare;

c) att träffa överenskommelser med förlag eller, då så visar sig ändamålsenligt, själv utge läroböcker;

d) att förvalta de OEEC- och statsanslag, som ställs till förfogande för läroboksprogrammets genomförande.

7. Kostnaderna för programmet kan icke på detta stadium i detalj beräknas. Följande överslagsberäkning torde dock ge en bild av det totala medelsbehovet:

a) genomsnittlig kostnad per lärobok (kostnaderna i varje särskilt fall blir beroende både av bokens storlek och av den beräknade avsättningen) 20 000 kronor. Totalt 240 000 kronor.

b) Kostnader för nämndens arbete under tre år: 40 000 kronor.

c) Sammanlagt behov: 280 000 kronor.

8. Kostnadernas fördelning. Av totalsumman (som fördelas på en treårsperiod) skulle hälften bestridas av OEEC och den andra hälften av de deltagande nordiska länderna:

a) OEEC 140 000 kronor (50 %)

b) Danmark 42 000 kronor (15 %)

Norge 28 000 kronor (10 %)

Sverige 70 000 kronor (25 %)

9. I varje land bör medel anvisas från nästa budgetår. Anslagsbeslutet bör därvid formuleras så, att medlen anvisas under förutsättning av OEEC:s medverkan.

Dersom OEEC's verksamhet på dette området får permanent karakter, vil kulturkommissjonen fortsatt arbeide med sikte på et regionalt nordisk samarbeid overfor OEEC i denne sammenheng. Villkårene for en nordisk arbeidsdeling når det gjelder undervisning skulle på mange måter ligge særlig vel til rette når det gjelder de ulike former for etterutdanning (licentiatstudier, spesialistutdanning, »gjenoppfriskningskurser» o. l.) Tidligere er nevnt de nordiske kurs for lektorer som kulturkommissjonens skoleseksjon arbeider med. Den vitenskapelige seksjon har i første omgang tatt sikte på innsamling av materiale om den etterutdanning som finner sted i de enkelte land og om hvordan denne er organisert. Dette vil gi utgangspunkt for en bredere behandling av mulighetene for nordisk samarbeid om akademisk etterutdanning.

I visse tilfeller har det vist seg hensiktsmessig at nordiske samarbeidstiltak på undervisningsområdet gis i form av en ambulerende virksomhet. Dette gjelder de nordiske kurs i språk og litteratur, som er etablert med støtte fra kulturkommisjonen, og som går på omgang mellom de nordiske land. Denne kursvirksomheten syntes nå å ha kommet inn i faste former, og det er lagt opp et program for kursvirksomheten i de nærmeste 10 år.

Seksjonens uttalelse (maj 1957) har følgende ordlyd:

Etter at kurs har vært avholdt i Danmark, Norge og Sverige, konstaterer seksjonen at denne kursvirksomheten utgjør et verdifullt ledd i morsmålsundervisningen i de nordiske land. Seksjonen vil uttale sin anerkjennelse av det arbeid som er nedlagt fra studentorganisasjonenes side i administrasjonen av disse kurs, men antar at tiden nå er inne for å oppnå en sikrere status for kursvirksomheten ved at denne føyes inn i universitetsundervisningen på en fastere måte, bl. a. ved at arrangerende universitet oppnevner en akademisk lærer som ansvarlig pedagogisk leder.

Nordisk sommeruniversitet avholder også sin sommerseksjon i forskjellige land etter en bestemt turnusordning. Sommeruniversitetet bygger dessuten på en omfattende studiekretsaktivitet i de enkelte land. Kulturkommisjonen har gitt sin støtte til den styrking av sommeruniversitetets administrasjon som er foretatt i 1958, og som en håper vil gi dette interessante tverrvitenskaplige samarbeidstiltak større fasthet i arbeidet.

NKK's uttalelse (Saltsjöbaden 1957) har følgende ordlyd:

Nordisk sommeruniversitet har bedt om kulturkommisjonens vurdering av et forslag om tilsetting av en fast studierektor for koordinering av sommeruniversitetets studievirksomhet i de nordiske land. Forslaget vil kreve en øking av statstilskuddene til sommeruniversitetet som tilsvarer 3 000 d. kr. i Sverige og 2 000 d. kr. i Danmark, Finland og Norge, samt ytterligere 1 000 d. kr. i det land hvor den årlige sommersesjon holdes.

Etter kulturkommisjonens syn vil tilsetting av en studierektor kunne få stor betydning for effektiviteten av sommeruniversitetets arbeid. Kommisjonen vil derfor varmt anbefale at de nødvendige midler skaffes til veie.

4. Lærertveksling

Kulturkommisjonens arbeid for å skape et felles studiemiljø i Norden bygger imidlertid ikke bare på forutsetningen om studentvandring. Kulturkommisjonen har også tatt opp spørsmålet om en utvidet utveksling av lærerkrefter mellom de akademiske undervisningsinstitusjonene, og har bidratt til øking av de bevilgninger som står til disposisjon for dette formål. Videre bør nevnes de nordiske lektorater i språk og litteratur. Kulturkommisjonen har her arbeidet ut fra det program at hvert av de nordiske land i det minste bør ha en lektor fra hvert av de øvrige land. Dette program er nå på det nærmeste oppfylt, samtidig som det i flere tilfelle har funnet sted dubleringer av lektoratene, særlig da i Sverige. Det foreligger imidlertid fortsatt ønsker om en utvidelse av denne lektoratordningen.

Kulturkommisjonen har også tatt opp spørsmålet om lektorenes lønn, som

i enkelte land har gjort det vanskelig å få stillingene besatt med tilstrekkelig kvalifiserte folk. Dette spørsmål syntes idag stort sett å ha funnet en tilfredstillende løsning.

5. Læreboksamarbeid

Hver for seg utgjør de nordiske land svært begrensede markeder for mer spesialiserte lærebøker. Dette fører ofte til vanskeligheter når det gjelder å holde læreboksmateriellet a jour på en rekke områder, og gjør det vanskelig å få engasjert de best kvalifiserte krefter i utarbeidningen av nye lærebøker. Kulturkommisjonen har tatt opp spørsmålet om gjennom nordisk samarbeid å skape et større marked for lærebøker, særlig på universitets- og høyskoleplanet, for på denne måten også å skape grunnlag for honorarsatser som kan sikre de best mulige medarbeidere. En plan for et slikt lærebok-samarbeid er som tidligere nevnt foreslått som et nordisk fellesprosjekt overfor OEEC.

Kulturkommisjonen har også drøftet spørsmålet om statsstøtte til utgivelsen av en lærebok på engelsk om Nordens geografi i forbindelse med den internasjonale geografkongress 1960, og har avgitt en uttalelse (Saltsjöbaden 1957) til regjeringene om saken. Den har følgende ordlyd:

NKK har tagit del av en redogörelse angående en universitetslärobok i Nordens geografi, som skall avfattas på engelska språket och färdigställas till den internationella geografiunionens kongress 1960 i Stockholm med därefter följande symposier och exkursioner i alla nordiska länder. Läroboken, som kommer att innehålla bidrag av vetenskapsmän från alla nordiska länder, utformas på ett sådant sätt, att den blir ett auktoritativt och bestående standardverk på området. Från kongressarrangörerna har överlämnats en framställning, att NKK måtte tillstyrka bidrag i syfte att möjliggöra ett bokhandelspris, som underlättar verkets spridning också bland de studerande utanför Norden.

NKK anser det planerade verket vara ytterst värdefullt som ett gemensamt nordiskt initiativ för att sprida kännedom om en viktig sida av de nordiska länderna.

Ett eventuellt bidrag från de nordiska ländernas regeringar eller från vetenskapliga fonder kan enligt kommissionens mening lämnas antingen i form av ett visst belopp, exempelvis avsett att enligt den överlämnade skrivelsen täcka kostnaderna för författararvoden (helt eller till en viss del). Ett sådant fast bidrag bör dock kombineras med villkoret, att eventuellt uppkommande vinst på sätt som överenskommes mellan geografikongressens styrelse och ifrågavarande bokförlag tillföres en fond med syfte att främja nordiskt samarbete på den geografiska vetenskapens område. Därast en sådan anordning icke kan åstadkommas, bör enligt NKK:s mening det bidrag som kan komma att lämnas ges formen av ett till sin storlek maximerat garantibelopp.

6. Behovet for høyt kvalifiserte fagfolk

Et nordisk samarbeid om utnytting av universitetenes og høyskolenes elevkapasitet har bare i begrenset utstrekning vært aktuelt i de senere årene, idet kapasitetsproblemen stort sett gjør seg gjeldende på de samme områder i samtlige land. For å klarlegge disse forholdene nærmere og for å be-

lyse aktuelle problemer i forbindelse med det nordiske arbeidsmarked for de akademiske yrker, har den vitenskapelige seksjon tatt initiativet til felles-nordiske drøftinger om prognosearbeidet i forbindelse med tilgangen på og behovet for akademisk arbeidskraft. En tar her sikte på en viss standardisering og utveksling av erfaringer når det gjelder metodikken ved slike undersøkelser. Men den kan også komme på tale å sammenarbeide de pågående undersøkelser med sikte på en kartlegging av forholdene i Norden som helhet på disse områdene i årene framover. En konferanse av eksperter på dette område fra de nordiske land vil bli avholdt i kulturkommisjonens regi høsten 1958.

7. Forsknings samarbeidet

Kulturkommisjonens virksomhet for å fremme forskningssamarbeidet i Norden følger de samme retningslinjer som når det gjelder arbeidet om den akademiske undervisningen. Målet er å skape et bredt nordisk forskningsmiljø med samarbeid om konkrete arbeidsoppgaver og arbeidsdeling på grunnlag av de naturlige spesialiseringstendenser. Kulturkommisjonen innhenter de mer omfattende planer som etter hvert utarbeides for nasjonal utbygging av større deler av forskningssektoren i de enkelte land, og sørger for gjensidig informasjon om disse planer. Detaljerte utredninger av samarbeidsmulighetene foretas på bestemte områder hvor forholdene syntes å ligge vel til rette. Kulturkommisjonen har her arbeidet nært sammen med de nordiske undervisningsministre. Dersom forslaget fra Nordisk Råd om et nærmere samarbeid på dette plan (Sak A 16 for rådets 6. sesjon) blir realisert, må det derfor også forutsettes å føre til en ytterligere aktivisering av kulturkommisjonens arbeid på dette felt.

8. Felles forskningsentra

På det marinbiologiske området er samarbeidet godt i gang også når det gjelder forskning, og Det nordiske institutt for folkediktning i København, som bygger på en plan framlagt av kulturkommisjonen, er under etablering. Den foreslåtte høyskole i hagekunst i København vil også ha sin forskningsmessige betydning. De nevnte utredninger om samarbeidsmulighetene innen arktisk medisin, internasjonal politikk og sjørett omfatter også samarbeid om forskning. Tanken om en nordisk arbeidsdeling ligger også bak det utredningsarbeid som med støtte fra kulturkommisjonen er i gang om mulighetene for innkjøps- og byttmessig samarbeid mellom de vitenskapelige bibliotekene i Norden. Arbeidet utføres av en ekspertkomité (med underkomitéer) under Nordisk vitenskapelig bibliotekarforbund. Konkrete forslag ventes her å foreligge i løpet av et års tid.

9. Samarbeid om bestemte forskningsoppgaver

Av samarbeid om bestemte forskningsoppgaver som er etablert med støtte fra kulturkommisjonen, kan nevnes »Kulturhistorisk leksikon for nor-

disk middelalder» og Det nordiske sameråds arbeid med samiske kulturord. Mulighetene for slikt samarbeid er under utredning når det gjelder forskning om ungdomsprobleme og om de spørsmål som knytter seg til utdanningens økonomiske betydning.

NKK's uttalelse (mai 1957) om støtte til arbeid med samiske kulturord under Nordisk sameråd har følgende ordlyd:

Nordisk kulturkommissjon anbefaler regjeringene i Finland, Norge og Sverige å bevilge de nødvendige midler, i alt n. kr. 6 000,—, for etableringen av et utvalg under Nordisk sameråd for arbeid med samiske kulturord. Beløpet forutsettes fordelt likt mellom de tre land. Seksjonen har inngående drøftet det foreliggende forslag fra Nordisk sameråd, og vil varmt anbefale at de økonomiske forutsetninger for det planlagte tiltak legges til rette.

10. Kontakt mellom forskerne

Den nære kontakten mellom forskerne i de ulike nordiske land er en avgjørende forutsetning for utviklingen av et mer omfattende forsknings-samarbeid. Kulturkommissjonen har tidligere bidratt til å utvirke at nordiske statsborgere stilles likt ved søkning til professorater innenfor Norden. Det arbeides i dag særlig for å få i stand en bredere utveksling av forskere i lavere stillinger, slik at rekrutteringsgrunnlaget for forskningen ikke bare inskrenkes til hjemlandet.

Som et ledd i det marinbiologiske samarbeidet er det etablert en ordning med en nordisk stipendiat i hvert av landene. Kulturkommissjonen har tatt opp spørsmålet om opprettelse av nordiske stipendiatstillinger i større omfang ved universitetene og høyskolene. Slike stillinger finnes allerede i Sverige, og det synes å være muligheter for å få opprettet 3 nordiske stipendiatstillinger ved Aarhus universitet. Kulturkommissjonen legger stor vekt på å få denne ordning utvidet til å omfatte alle de viktigste akademiske læresteder i Norden.

NKK's uttalelse (Saltsjöbaden 1957) angående nordiske forskningsstipendiatstillinger har følgende ordlyd:

Nordisk kulturkommissjon har lenge arbeidet med spørsmålet om utvidet utveksling av forskere mellom de nordiske land, dels gjennom arbeid for utveksling av universitetslærere og dels ved at spørsmålet om et friere arbeidsmarked for forskere innen Norden er tatt opp av kommissjonen.

En utvidet forskerutveksling bør ta sikte på å gi unge forskere muligheter for videregående utdanning ved det institutt i Norden som er best egnet på vedkommende spesialfelt. Det er kulturkommissjonens oppfatning at en mer omfattende utveksling av denne art vil bety meget både for forskerutdanningen og for utviklingen av et nordisk miljø på de ulike vitenskapelige områder.

Det finnes allerede i dag enkelte eksempler på vitenskapelige stillinger som er direkte beregnet på forskere fra andre nordiske land. Helt siden 1944/45 har det i Sverige vært bevilget tre »nordiske dosentstipend», ett knyttet til universitetet i Uppsala, ett til universitetet i Lund og ett vekselvis til høyskolene i Stockholm og Göteborg. Stipendenes størrelse er for tiden 13 400 sv. kr. pr. år.

Fra inneværende budsjettår er det videre som et ledd i det nordiske marinbiologiske samarbeidet etablert en stipendiatornning som forutsetter

en stipendiat i hvert land. Lønnen her er ens i samtlige land, og forutsetter å tilsvare lønn for vitenskapelig assistent i Sverige, d. v. s. ca 12 240 sv. kr. pr. år.

Endelig har den norske avdeling av NKK i september d. å. henvendt seg til de norske myndigheter og foreslått at det fra og med budsjettåret 1958/59 skal opprettes nordiske stipendiatstillinger ved de største norske forskningsinstitusjoner. Foreløpig skulle det dreie seg om en slik stilling ved det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og en ved det historisk-filosofiske fakultet ved universitetet i Oslo, samt en stilling ved universitetet i Bergen. Om ordningen viser seg vellykket, burde en utvidelse til høyskolene også komme på tale. Lønnsmessig er disse stillinger forutsatt likestilt med stipendiatstillingene i marin biologi.

Etter kulturkommisjonens oppfatning utgjør nordiske stipendiatstillinger av disse typer en effektiv og elastisk form for utveksling av forskere. Først ved en utbygging av et slikt stipendiatsystem til å omfatte samtlige nordiske land, vil en imidlertid kunne få det fulle gjensidige utbytte av ordningen. Kulturkommisjonen vil derfor henstille til regjeringene i samtlige nordiske land å gå til opprettelse av enkelte slike stipendiatstillinger ved sentrale vitenskapelige institusjoner. Spørsmålet om en eventuell utvidelse av ordningen til å omfatte flere institusjoner og et større antall stillinger bør kunne tas opp når den foreslåtte gjensidige ordning har vært prøvet i noen tid.

Også på andre måter er det av betydning at de nordiske land gjensidig kan dra nytte av den sakkyndighet som finnes i Norden som helhet. Det gjelder bl. a. i forbindelse med vurderingen av søknader til ledige professorater. De satser for godtgjøring som nyttes i denne forbindelse, har imidlertid i enkelte av landene skapt vansker for fullt å dra nytte av andre lands sakkyndighet. Etter henstilling fra undervisningsministrene har kulturkommisjonen derfor utvidet spørsmålet om honorar til sakkyndige fra andre nordiske land ved professoransettelser.

NKK's uttalelse (Saltsjöbaden 1957) om honorar til sakkyndige fra andre nordiske land ved professoransettelser har følgende ordlyd:

Sakens forhistorie

Etter svensk initiativ ble spørsmålet om honorar til sakkyndige fra andre nordiske land ved professoransettelser tatt opp av det nordiske universitetsrektormøtet i Helsingfors 17.—18. august 1954. Møtet fattet følgende vedtak om saken:

Det nordiska universitetsrektormötet, som varit samlat i Helsingfors den 17—18 augusti 1954, har uppmärksammat frågan om ersättning åt sakkunniga, som anlitas i akademiska befordringsärenden vid ett universitet i annat nordiskt land än det de själva tillhöra.

Det är angeläget att i vissa fall, då inhemsk sakkunskap i tillräcklig omfattning icke står till buds eller icke lämpligen bör anlitas, kunna utse utländska sakkunniga, icke minst från annat nordiskt land. Erfarenheterna av de fall, där så skett, äro goda.

Emellertid visar erfarenheten också, att gällande bestämmelser understundom icke möjliggöra skälig ersättning åt utländska sakkunniga, i synnerhet då uppdragets fullgörande kräver befrielse från de ordinarie ämbetsgöromålen.

Rektormötet vill därför framhålla angelägenheten av att bestämmelserna utformas och tillämpas så, att uppdraget icke blir ekonomiskt

alltför betungande och därför måhända måste avböjas. Man har att räkna med antingen tjänstebefrielse utan förlust av löneförmåner eller kontant vederlag från det universitet som befordringsärendet avser eller en kombination av dessa former. Mötet får hemställa att man i de särskilda länderna beaktar, att villkoren härutinnan böra vara tillfredsställande, även då sakkunniguppdraget avser annat land än den sakkunniges eget.

Saken ble videre reist i Nordisk kulturkommisjons vitenskapelige seksjon etter ønske av den svenske delegasjon på møte i Helsingfors 10.—12. februar 1955. Seksjonen ga sin tilslutning til uttalelsen fra universitetsrektormøtet og oppfordret kulturkommisjonens nasjonale delegasjoner å forelegge forslag for vedkommende myndighet eller institusjon om de forbedringer i godtgjøringen for sakkynndige som syntes hensiktsmessige i de enkelte land.

I juni 1957 ble saken tatt opp av det nordiske undervisningsministermøte, som fattet følgende vedtak:

Mötet anser det angeläget att bestämmelserna om ersättning til sakkunniga vid akademiska befordringsärenden i alla nordiska länder utformas på ett sådant sätt, att sakkunniga från andra nordiska länder kan utnyttjas i hela den omfattning som från vetenskaplig synpunkt är önskvärd och av uppdragsgivaren kan erbjudas sådan ersättning som svarar mot uppdragets art och omfattning. Det uppdras åt NKK att i samverkan med de nordiska universitets- och högskolerektorerna utreda hur likvärdiga bestämmelser skall kunna genomföras under hänsynstagande till de särskilda förhållandena i vart och ett av de nordiska länderna.

På denne bakgrunn ble saken igjen tatt opp av det nordiske universitetsrektormøtet i Stockholm i august 1957. Mötet vedtok følgende uttalelse:

Den nordiska universitetsrektorskonferensen har överlagt om de med anlitande av utländska, nordiska sakkunniga i befordringsärenden förenade problemen och härvid beslutat framhålla vikten av att de nordiska lärosätena vid akademiska befordringsärenden kunna anlita sakkunniga från andra nordiska länder utan att olikheter i reglerna för de ekonomiska gottgörelserna lägga hinder i vägen. Konferensen rekommenderar en ordning, enligt vilken nordiska sakkunniga som fungera i ett annat nordiskt land än deras eget erhålla tjänstledighet i samma utsträckning och på samma villkor som om de fungerade vid ett av det egna landets universitet. Detta bör icke föranleda annan utgift för det universitet för vilket sakkunniguppdraget utföres än arvode efter vanliga regler i detta land. De arvoden som för närvarande utbetalas till sakkunniga i akademiska befordringsärenden böra enligt konferensens mening förhöjas.

Någjeldende regler for honorar

Danmark. Honoraret for sakkynndige er 1 000,— d. kr. Dessuten blir utgifter til reise og opphold dekket.

Finnland. Universitetene og høyskolene følger følgende skala.

professorat med 1 søker	20 000 mark
professorat med 2 søkere	25 000 mark
professorat med 3 søkere	30 000 mark
professorat med 4 søkere	35 000 mark
professorat med 5 eller flere søkere	40 000 mark

Når det gjelder spørsmålet om permisjon, har kortere tjenesteledighet vært gitt ved enkelte institusjoner.

Island. Spørsmålet om honorar til sakkyndige fra andre nordiske land har ikke vært aktuelt etter krigen. Før krigen ble det i hvert enkelt tilfelle truffet en særlig overenskomst.

Norge. Ved universiteter og høyskoler er minimumshonoraret til de sakkyndige kr. 700,—. Dersom det er mer enn 2 søkere til professoratet, kan honoraret med departementets godkjenning forhøyes til kr. 1 000,—, rent unntaksvis til kr. 1 200,—. De som har vært oppnevnt som sakkyndige har sjelden søkt om tjenestefrihet.

Sverige. Svenske professorer som blir oppnevnt som sakkyndige, gis enten delvis tjenestefrihet med lønn eller tilstås et honorar på sv. kr. 1 500.—. Sakkyndige fra Danmark, Finland eller Norge får i tillegg til honoraret på kr. 1 500,—, reise- og dietgodtgjørelse svarende til satsene i »allmänna resereglementet».

Kulturkommissjonens forslag

Etter henstilling fra undervisningsministermøtet ble spørsmålet om honorar for sakkyndige på nytt tatt opp i Nordisk kulturkommissjon i møte 21.—23. november 1957. Kommisjonen vil foreslå at saken løses etter disse retningslinjer:

Tjenestefrihet. Det synes her naturlig at behovet for tjenestefrihet i forbindelse med oppdrag som sakkyndig vurderes på samme måte enten oppdraget gjelder den sakkyndiges egen institusjon eller en institusjon i et annet nordisk land. I hovedsaken synes denne praksis å bli fulgt allerede i dag. En offisiell stadfestelse av denne praksis fra vedkommende myndighets side i hvert av landene kan likevel være ønskelig.

Økonomisk godtgjøring. De satser for godtgjøring som gjelder i dag i de forskjellige nordiske land, ligger på omtrent samme nivå. Utarbeiding av felles satser skulle forsåvidt ikke by på større vansker. Disse burde eventuelt graderes etter antallet søkere, i likhet med den norske og finske ordning i dag. Imidlertid er vel forholdet det at arbeidet som sakkyndig tradisjonelt har noe forskjellig omfang i de forskjellige land. Særlig i Sverige synes sakkyndigoppdraget å være meget arbeidskrevende. Denne tradisjonelle ulikhet i sakkyndigoppdragets innhold kan vanskelig kompenseres ved økt tjenestefrihet fra institusjoner i andre nordiske land. Det synes derfor ikke urimelig om de svenske honorarsatser ligger noe over satsene i de øvrige land. Dette gjør en fullstendig samordning av honorarsatsene i de ulike land noe mindre hensiktsmessig.

Kulturkommissjonen har her bare tatt standpunkt til honorarsatsenes relative nivå i de forskjellige land. Godtgjøringens absolutte størrelse er i første rekke et internt lønsspørsmål i hvert av landene, og angår forsåvidt ikke kulturkommissjonen.

I sin virksomhet for å bygge ut det nordiske forskningssamarbeidet har kulturkommissjonen et sterkt behov for sakkyndig assistanse ved vurderingen av de enkelte prosjekter. Det er også av betydning å finne en enkel finansieringsmåte av samarbeidsprosjekter av beskjeden størrelse. Kulturkommissjonen er på denne bakgrunn sterkt interessert i at det utvikles et samarbeid av permanent karakter mellom de nordiske lands forskningsråd på ulike fagområder, og den har med glede tatt opp Nordisk Råds og undervisningsministermøtets henstilling om å medvirke til etableringen av slikt samarbeid (jfr. Nordisk Råds rekommandasjon nr. 18/1957).

Etter initiativ fra kulturkommisjonen ble det våren 1958 holdt et første møte mellom representanter for de sosialvitenskapelige forskningsråd (eller undergrupper av forskningsråd) i Norden. Møtet viste stor interesse for mulighetene for nordisk samarbeid på disse fagområder og henstilte til de nasjonale forskningsråd som var representert å utvirke at samarbeidet på dette plan får en permanent karakter.

Kulturkommisjonen arbeider for tiden med spørsmålet om etablering av et tilsvarende samarbeid mellom de medisinske forskningsråd. På det tekniske og naturvitenskapelige område er forskningsrådssamarbeidet vel utviklet. Kulturkommisjonen har i flere tilfelle hatt kontakt med samarbeidsdelegasjonen for de tekniske og naturvitenskapelige forskningsråd i forbindelse med bestemte saker, og har også holdt seg underrettet om samarbeidet mellom landbruksvitenskapelige forskningsråd.

11. Statistisk bakgrunnsmateriale

En vanskelighet som kulturkommisjonen stadig har støtt på i forbindelse med det nordiske samarbeid på det kulturelle området, er manglen på sammenliknbare statistiske data om forhold innen kulturlivet i de forskjellige land. Kulturkommisjonens vitenskapelige seksjon har derfor tatt initiativet til en samordning og utbygging av den offisielle statistikk på disse områder i de enkelte land. Etter henstilling fra kulturkommisjonen har de statistiske sentralbyråer vedtatt å sette ned et spesielt utvalg for denne oppgaven som et ledd i det allerede etablerte nordiske statistiksamarbeidet. Kulturkommisjonen har oppnevnt spesielle kontaktmenn for å ivareta forbindelsen med de statistiske sentralbyråers utvalg for kulturstatistikk.

Redogörelse för inom sektion II handlagda ärenden

A. Nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet

Det av regeringarna tillsatta Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet har följande sammansättning:

Danmark: Undervisningsinspektör A. Højberg Christensen, ordförande
Statskonsulent K. Hellveg Petersen
Statskonsulent Alfred Andreassen
Direktör Erik Thomsen
Sekreterare: Hans Vilstrup

Finland: Direktör för skolväsendet Gösta Cavonius, ordförande
professor Matti Koskenniemi
Docenten Martti Ruutu
Rektor Tor Therman
Sekreterare: fil.mag. Paul Hägglund

- Norge: Rektor Tønnes Sirevåg, ordförande
 Professor Johs. Sandven
 Rektor Karsten Heli
 Dosent Ragnar Rommetveit
 Sekreterare: rektor Tønnes Sirevåg
- Sverige: Undervisningsrådet Yngve Norinder, ordförande
 Rektor Nils Hagnell
 Seminarieadjunkt Gunnar Herrström
 Professor Torsten Husén
 Sekreterare: fil. lic. Sven-Erik Henricson
- Island: kontaktman: professor Ólafur Björnsson

Expertutskottet har sammankommit till plenarmöten den 25—26 april 1957 i Oslo och den 20—21 augusti 1958 i Helsingfors. Ordförandekonferenser har hållits den 5 augusti 1957 i Helsingfors och den 22 april 1958 i Köpenhamn.

Ärenden under expertutskottet:

1. Jämförelser mellan läroböcker respektive undervisningsplaner i naturvetenskapliga ämnen

Expertutskottet har hållit en kontaktkonferens i Oslo den 7 och 8 februari 1958 om undervisningen i kemi, biologi och fysik på det högre skolstadiet. Konferensen framlade vissa förslag för sektionen, vilka behandlades vid Helsingfors-konferensen.

Sektionen beslöt beträffande expertutskottets förslag om igångsättande av samnordiska vetenskapliga undersökningar om ämnenas innehåll och metodik att hos utskottet anhålla om specifikation av undersökningsuppgifterna; på grundval därav avser sektionen sedermera hos regeringarna hemställa om anslag för de föreslagna projektens genomförande.

Expertutskottet föreslog vidare tillsättande av en samnordisk expertkommitté för undersökningar om undervisningslokaler och undervisningsmateriel för ifrågavarande ämnesgrupp. Vid Helsingfors-konferensen framhölls dels att varje nordiskt land hade under senare år ägnat stor uppmärksamhet åt framför allt skolbyggnadsfrågan och därvid genomfört en eller flera specialundersökningar, dels att nordiskt samarbete redan existerade på området. Sektionen beslöt därför att i skrivelse till den centrala skolmyndigheten i varje nordiskt land

a) erinra om skolbyggnadsfrågans vikt och att det därför vore nödvändigt, att frågan gjordes till föremål för ytterligare och fortlöpande utredningar i respektive länder,

b) underrätta i vilken utsträckning och i vilka former det redan existerande samarbetet påginge och understryka önskvärdheten av att det utvidgades,

c) föreslå, att i varje land tillsattes en kontaktman med uppgift att följa utvecklingen i övriga nordiska länder.

Skrivelsen skulle avse skolbyggnadsfrågan i dess helhet utan begränsning till vissa ämnen.

Förslaget om tillsättande av en samnordisk kommitté för frågor rörande lärarbristen syntes sektionen för närvarande inte påkalla samnordiska åtgärder av den anledningen, att detta problem redan länge uppmärksammats i respektive länder, som därför redan var för sig hade börjat vidtaga åtgärder för dess avhjälpande.

Sektionen beslöt att i skrivelse till lärarnas ämnessammanslutningar i de nordiska länderna hemställa, att de för att ytterligare förbättra lärargruppernas internordiska samarbete måtte överväga att grunda en gemensam tidskrift på förevarande fackområden.

2. Yrkesanpassningsproblem bland lärare

Ärendet togs första gången upp till behandling vid Saltsjöbaden-konferensen 1957 efter förslag av expertutskottet, som framhållit att problem sammanhängande med lärarlämpligheten vore bland de mest centrala för den pedagogiska forskningen. Två av de mest angelägna frågorna inom forskningsområdet vore »kriteriefrågor i samband med lärarlämplighet» och »betygsättning och handledning av lärarkandidater».

På grundval av den resolution som sektionen framlade för plenarmötet har kulturkommissionen hos regeringarna hemställt om forskningsanslag för nyssnämnda frågor.

Hittills har i Finland anslagits 1 200 000 fmk, i Norge 40 000 n.kr. och i Sverige 16 000 sv.kr.

3. Samnordisk skolpublikation

För redigeringsarbetet med publikationen har sektionen upprättat avtal med mag. art. och cand. philol. Tor Hennem, Oslo. Denne har utarbetat ett förslag till manuskript att behandlas av expertutskottet.

4. Utbyte av nordisk konst mellan skolorna

Sektionen har hemställt, att Föreningen konstverk till skolan i Finland, och Teckningslärarnas förening i Danmark måtte överväga att i sina respektive länder tillskapa systerföreningar till Föreningen konst i skolan i Sverige och Landslaget kunst i skolen i Norge.

Föreningen konstverk till skolan konstaterade i sitt svar, att den hade ett mindre vidsträckt program än det som uppställts i Sverige men att den systerförening som sektionen ombett föreningen överväga att organisera i Finland redan hade sin form i Föreningen konstverk till skolan. En utvidgning av verksamheten, som enligt föreningen helt naturligt även skall avse det internordiska samarbetet, kommer att ske i den mån man lyckas lösa de ekonomiska problemen.

I Danmark har följande arrangemang vidtagits: Landsforeningen lærernes kunstforening har övertagit sektionens hemställan till Tegnelererfor-

eningen och sedermera meddelat, att den kommer att ta initiativ till en pedagogisk samorganisation på konstens område, vilken därefter skall knyta kontakter med övriga nordiska systerorganisationer.

Efter hemställan från sektionen har Föreningen konst i skolan i Sverige och Landslaget kunst i skolen i Norge anordnat svensk-norska utbytesutställningar vårterminen 1958. Föreningen konst i skolan har sammanställt en vandringsutställning av ledande grafikers arbeten, kallad »Svensk grafik för norska skolor», som i samband med Landslagets kunst i skolen 10-årsjubileum överlämnats för att under två år ambulera bland den norska föreningens medlemmar. Som utbytesutställning har uttagits en serie färglito-grafier av norska konstnärer, utgivna av Landslaget kunst i skolen, att användas i svenska skolor under två år.

5. Evalueringsproblem i skolan

Vid Helsingfors-konferensen godkände sektionen ett förslag från expertutskottet, att betygsättningens bedömningsgrundval, funktioner och teknik bör göras till föremål för undersökningar, varvid lämplig fördelning av de i förslaget såsom angelägna och realiserbara angivna forskningsobjekten bör ske mellan de nordiska länderna allt efter tillgång för uppgiften intresserade forskare. För den närmare utformningen av forskningsobjekt och kostnadsberäkningar för dessa har expertutskottet föreslagit en arbetskonferens.

Sektionen har beslutat vidtaga åtgärder för anskaffande av medel till bekostande av en sådan konferens.

6. Bibliografier över nordisk psykologisk-pedagogisk litteratur

Ärendet behandlades slutgiltigt vid Saltsjöbaden-konferensen. Sektionen beslöt godkänna expertutskottets förslag till bibliografi över nordisk psykologisk-pedagogisk litteratur. Denna bibliografi skall innehålla pedagogiska arbeten av följande slag:

- 1) doktorsavhandlingar,
- 2) trebetygs- eller laudaturarbeten,
- 3) kurslitteratur för universitet, högskolor och lärarutbildningsanstalter; övriga läroböcker skulle icke ingå i bibliografien,
- 4) tidskriftsartiklar med utpräglat vetenskaplig karaktär; övriga artiklar borde ingå i respektive länders allmänna bibliografier,
- 5) hänvisning till av utskottet beslutade nationella bibliografier.

7. Fackkonferens avseende undervisningen i samhällslära

En fackkonferens avses skola hållas gällande undervisningen i samhällslära i Oslo i februari 1959 med tre representanter — bland dem företrädare för lärarutbildning och försöksverksamhet — för varje nordiskt land.

B. Nordiskt samarbete för främjandet av de audio-visuella hjälpmedlens användning i undervisningen

Det av kulturkommissionen tillsatta expertorganet för främjande av de audio-visuella hjälpmedlens användning i undervisningen har följande sammansättning:

Danmark: Skolradiochef Valdemar Christensen
Skolfilmkonsulent Svend Holbæk

Finland: Fil. lic. H. A. Turja
Avdelningschefen Nils Göran Engström

Norge: Konsulent Lars Fanavold
Skolradiosjef Andreas Bjerkomp
Suppleant: programsekretær Hans J. Birkrem

Sverige: Konsulent Nils Håkansson
Skolradiochefen Gustaf Ögren (utskottets ordförande)

Ärenden under expertutskottet:

8. Samnordisk produktion av film för lärarutbildningen

På förslag av sektionen har kulturkommissionen vid dess Helsingforskonferens beslutat tillsätta en kommitté med uppgift

a) att undersöka dels inom vilka läroämnen behovet av lärarutbildningsfilm är störst, dels ock huruvida inom något eller några av dessa ämnen utländsk lärarutbildningsfilm kan omredigeras, samt

b) att vidtaga åtgärder för nyproduktion av film i den utsträckning, som nämnda undersökning kan ge anledning till.

Kommittén skall bestå av en representant för varje land, som helst är förtrogen med lärarutbildning.

Kommittén skall inom sig utse ordförande och erhålla medel för avlöande av sekreterare. Nordiska kulturkommissionen skall utse sammankallande.

9. Undersökning om de audio-visuella hjälpmedlens pedagogiska värde

Expertutskottet har aktualiserat frågan om verkställande av rubricerade undersökning och därvid angivit två huvudlinjer för arbetet.

Av infortrade remissyttranden framgick i stort sett, att det vore tveksamt, huruvida den rätta tidpunkten nu vore inne att genomföra den föreslagna undersökningen.

Sektionen konstaterade vid Helsingforskonferensen, att en undersökning av nu ifrågavarande slag inte vore ett speciellt internordiskt intresse, att tidpunkten för undersökningen med hänsyn till de snabba framstegen framför allt inom televisionens område inte vore den rätta samt att undersökningar om televisionens användning i skolan redan torde ha igångsatts på

sina håll, bl. a. planerades en sådan från radiohåll i Sverige att starta inom kort.

Sektionen beslöt därför, att expertutskottets förevarande förslag för närvarande inte skulle föranleda någon sektionens åtgärd.

C. Övriga ärenden under sektionen:

10. Utredning rörande minimiutrustning av skolor med undervisningsmateriel

Genom sektionens försorg har danska och svenska förteckningar över undervisningsmateriel översänts till sektion II i Finland och Norge att läggas till grund för diskussion av riktlinjer för egna förteckningar.

11. Främjande av internordiska resor för skol- och föreningsungdom

Nordiska rådet har efter förslag av sitt trafikutskott slutbehandlat denna fråga under femte sessionen 1957; rådets beslut innebar, att hithörande taxefrågor i fortsättningen skulle behandlas inom ramen för pågående överarbetning och samordning av de allmänna järnvägstaxorna.

12. Tjänsteresor i de nordiska länderna

Nordiska rådet har efter förslag av sitt juridiska utskott hos regeringarna i Finland och Sverige hemställt — i en rekommendation daterad den 21 februari 1957 — att de måtte undersöka möjligheterna till förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land.

I Sverige har frågan lösts i positiv riktning innebärande, att från 1 juli 1958 internordiska tjänsteresor jämställs med inrikes tjänsteresor. De skall sålunda beslutas av vederbörande myndighet och bekostas ur myndighetens anslag till resekostnader. Ett liknande system tillämpas redan i Danmark, Island och Norge.

13. Utbyte av skolungdom med hel eller halv klass under pågående låsttermin

Ärendet emanerar från medlemsförslag i Nordiska rådet, vari föreslagits, att rådet måtte hemställa hos regeringarna att möjliggöra för deltagare i studieutbytesresor mellan skolor i de nordiska vänorterna att resa gratis på statsjärnvägarna.

Rådets kulturutskott hemställde under rådets femte session 1957, att ärendet måtte uppskjutas till följande session.

14. Fortbildning av lärare

Ärendet togs första gången upp till behandling vid Saltsjöbaden-konferensen.

Sektionens resolution i ärendet, som antogs vid nämnda konferens, hade följande lydelse:

Fortbildningsintresset är stort bland lärare av skilda kategorier — ämneslärare, klasslärare, övningslärare, lärare i yrkesämnen — och målet är vanligtvis, vilket här är av intresse, att göra läraren skickligare i den tjänst han innehar. Om lusten att följa nya rön och forskningsframsteg inom lärarens ämnesområde eller intresset för praktisk-pedagogiska problem oftast har utgjort drivkraften till fortbildning, så har även nya företeelser utgjort en kraftig stimulans. En sådan kan vara pedagogisk försöksverksamhet men även den psykologiska vetenskapens alltmer ökade betydelse för undervisningen.

Det internordiska samarbetet har funnit olika former för fortbildningsverksamheten. Framförallt har lärarorganisationerna och föreningarna Norden anordnat och bekostat fortbildningskurser.

Förslag om vidgat nordiskt samarbete på området väcktes vid Nordiska rådets femte session 1957. Förslagsställarna hänvisade till att ändringar vidtagits i kursplanerna för flertalet olika skolformer, varigenom ökat utrymme beretts för en undervisning inriktad på den nordiska kulturkretsen. På grundval härav rekommenderade rådet regeringarna att låta utreda frågan. Denna har vid undervisningsministermötet 1957 hänskjutits till Nordiska kulturkommissionen.

Sektionen föreslår med anledning härav:

1. Till de fortbildningskurser, som anordnas i varje särskilt land, inbjudes regelmässigt ett par lärare från något av eller ett par av de andra länderna. Dessa lärare bör komma i åtnjutande av samma förmåner i form av stipendier eller/och reseersättning, som är gällande i egna landet.

2. Ett par samnordiska fortbildningskurser bör — utöver de av föreningarna Norden anordnade — årligen komma till stånd och bör alltefter kursens ändamål stå öppna antingen för lärare av viss kategori eller för lärare av olika kategorier. Antalet deltagare per kurs bör vara högst 40 och uppdraget att anordna den bör lämnas till den centrala skolmyndigheten i det land dit kursen förlägges. Som ämnen för kursen bör företrädesvis väljas klassens inre problem eller undervisningsmetodiska frågor i ämnen, där lärostoffet är i icke ringa grad av internordisk karaktär (geografi, historia).

Sektionen hemställer, att plenarmötet måtte dels i skrivelse till skolmyndigheterna och lärarföreningarna uttala önskemål i anslutning till punkt 1 härövan, dels ock i skrivelse till regeringarna anhålla, att ett anslag om 20 000 svenska kronor (att fördelas på sedvanligt sätt) ställes till Nordiska kulturkommissionens förfogande för anordnande under sommaren 1959 av en kurs av den typ, som skisserats under punkt 2.

Ärendet behandlades ånyo vid Helsingfors-konferensen. Kulturkommissionens skrivelse i anslutning till resolutionen hade i Norge resulterat i beslut enligt förslaget under punkt 1. Vid sistnämnda konferens framhölls, att inställningen till förslaget under punkt 1 vore positiv i övriga nordiska länder. Finland kunde dock med hänsyn till språksvårigheterna knappast tänkas ta emot utländska lärare till sina fortbildningskurser.

Beträffande förslaget under punkt 2 — samnordiska fortbildningskurser — beslöt sektionen vid Helsingfors-konferensen att hemställa hos lärarhögskolorna i de nordiska länderna, att de måtte åtaga sig att sommaren 1959 och därefter varje år anordna en eller flera samnordiska fortbildningskurser över ämnen av typ »klassföreståndarskapets problem» och över undervisningsmetodiska frågor i ämnen av internordiskt intresse (t. ex. historia, geografi).

15. Läroboksforskning

Vid Saltsjöbaden-konferensen framlades för sektionen förslag i syfte att få till stånd en mera systematisk forskning över de krav som ur psykologisk-pedagogisk-medicinska synpunkter kunde ställas på läroböcker på alla skolstadier. Vid konferensen meddelades, att en dansk kommission sedan ett par år hade varit sysselsatt med läroboksfrågan. Då kommissionens arbete kunde beräknas bli slutfört inom kort beslöt sektionen bordlägga ärendet angående läroboksforskning.

Den danska undersökningen resulterade i början av 1958 i ett betänkande benämnt »Vejledning i fremstilling af skolebøger». Undersökningen behandlade i huvudsak den typografiska utformningen av läroböcker. Frågan skulle därför tagas upp vid Helsingfors-konferensen 1958.

Därunder meddelades bl. a., att lärarhögskolan i Stockholm erhållit 10 000 sv. kr. för läroboksforskning från Magnus Bergvalls stiftelse i Stockholm, varav bidrag beräknats för bl. a. följande forskningsobjekt:

1. Vilket typsnitt är lämpligast för läslärorna?
2. Vilka typstorlekar är lämpligast för olika klassnivåer på lågstadiet?
3. Vilka satsbredder är lämpligast för olika stadier och olika typer av läroböcker?

Sektionen beslöt att för yttrande remittera huvudpromemorian till Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet och därvid hemställa om uppgift på de forskningsobjekt, som nu är mest angelägna, samt hur dessa skall realiseras.

16. Utbildning och fortbildning av teknisk personal

Ärendet initierades som medlemsförslag vid Nordiska rådets femte session 1957. Rådets kulturutskott hemställde, att rådet måtte rekommendera regeringarna att så vitt möjligt före nästa session låta utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete på förevarande område. Kulturutskottet anvisade möjligheten att låta kulturkommissionen ombesörja en utredning i samarbete med experter inom den tekniska yrkesutbildningen. Nordiska undervisningsministermötet i juni 1957 behandlade Nordiska rådets rekommendation (lika med dess kulturutskotts) och beslöt hänvisa frågan till kulturkommissionen för utredning.

Sektionens resolution i ärendet, som antogs vid Saltsjöbaden-konferensen hade följande lydelse:

Sektionen föreslår, att Nordiska kulturkommissionen för utredning av förevarande problem tillsätter en kommitté bestående av en representant för varje land helst i sådan ställning att vederbörande centralt överblickar nuvarande utbildningsmöjligheter och blivande utbildningsbehov.

Åt denna kommitté uppdrages att

dels lokalisera de grupper av teknisk personal och liknande, för vilka en gemensam nordisk utbildning eller vidareutbildning kan vara önskvärd och tänkbar,

dels framlägga förslag om utskiftning av sådan utbildning mellan de olika länderna från utgångspunkten att utbildningen förlägges till det land,

som kan beräknas ha de bästa personella och materiella förutsättningarna för ifrågakommande utbildning,

dels initiera utredningar om teknikerbehovet i den mån sådana befinner sig behövliga för utredningens genomförande,

dels i anslutning till de två förstnämnda uppdragen utreda behovet av utbildning och fortbildning av lärare inom yrkesskoleväsendet,

dels och fastställa de tekniska ämnesområden, inom vilka samnordiska läroböcker kan framställas.

Utredningen bör bedrivas i kontakt med den motsvarande internordiska utredning, som torde igångsättas beträffande högskoleutbildad teknisk arbetskraft (sektion I).

Kommittén utser inom sig ordförande och erhåller medel för avlönande av sekreterare och för resor. Nordiska kulturkommissionen utser sammankallande.

Sektionen hemställer, att plenarmötet måtte i skrivelse till regeringarna anhålla, att medel ställes till Nordiska kulturkommissionens förfogande för ifrågavarande utredning, varvid förutsättes, att kostnaderna för den för varje land utsedde utredningsmannen bestrides av landet i fråga, medan kostnaderna i övrigt (för sekreteraren beräknade till 17 000 sv. kr.) fördelas på sedvanligt sätt mellan länderna.

Kulturkommissionens presidium har på sektionens förslag utsett nedanstående personer som medlemmar i kommittén för samnordisk utbildning och fortbildning av teknisk personal samt därjämte fastställt ovanstående riktlinjer för kommitténs arbete:

- Danmark: Direktör vid Handelsministeriets tillsyn med den tekniske undervisning Werner Rasmussen
- Finland: Överdirektören vid handels- och industriministeriet Aarno Niini
- Norge: Rektor vid Bergens tekniske skole J. B. Eide
- Sverige: Överdirektören och chefen för kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning Birger Öhman (sammankallande)

17. Samnordisk utbildning och fortbildning av speciallärare

Vid Saltsjöbaden-konferensen väcktes frågan, huruvida icke samnordisk lärarutbildning och fortbildning skulle kunna anordnas beträffande sådana speciallärargrupper, som har så liten numerär, att samfälld utbildning vore ur olika synpunkter mest rationell. Därigenom skulle lärarkrafter inbesparas och utbildningen kunna bli solidare. Lärargrupper som kunde komma ifråga för samnordisk utbildning vore framförallt blindlärare, synsvaglärare, lärare för spastiker och lärare för barn med läs- och skrivsvårigheter. Sektionen beslöt ombesörja en utredning, vilken uppdrogs åt en tjänsteman hos skolöverstyrelsen i Sverige.

Det primära utredningsarbetet har färdigställts och behandlades vid Helsingfors-konferensen. Därvid beslöt sektionen tillsätta en expertkommitté för det fortsatta utredningsarbetet med en ledamot från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige.

18. Utvidgning av den av föreningarna Norden bedrivna lektorats- och lärarutbytesverksamheten

Ärendet behandlades under Helsingfors-konferensen, varvid sektionen beslöt föreslå föreningarna Norden, att genomföra en utredning med förslag angående utvidgning av lärarutbytesverksamheten till yrkesutbildningsanstalter och andra lämpliga skolformer. Utredningen skulle omfatta även frågan om lärarnas ekonomiska villkor och reciprocitetsproblemet.

19. Utbildningens samhällsekonomiska betydelse

Sektionerna I och II har beslutat anordna ett symposium bestående av experter på högsta plan med uppgift att ta upp frågeställningarna till prövning och framlägga preliminära förslag till genomförande av en nordisk undersökning på detta område.

Sektionerna beslöt vidare, att frågan om utbildningens samhällsekonomiska betydelse i fortsättningen skulle behandlas inom sektion I.

20. Samnordisk utbildning av lärare i naturvetenskapliga ämnen i anslutning till inom OEEC planerade åtgärder

Ärendet behandlades av sektionen in pleno för första gången under Helsingfors-konferensen. Sektionens resolution, som antogs vid konferensen, hade följande lydelse:

Frågan om samnordisk fortbildning av lärare i naturvetenskapliga ämnen i anslutning till inom OEEC planerade åtgärder har upptagits till behandling av sektion II av Nordiska kulturkommissionen.

På sektionspresidiets uppdrag har en undersökning verkställts angående organiserandet av samnordiska fortbildningskurser för lärare i matematik, fysik och kemi.

Sex sådana kurser avses anordnade sommaren 1959 till en kostnad av i runt tal 128 500 sv. kr. Därtill kommer administrationskostnader beräknade till i runt tal 13 000 sv. kr.

Kostnaderna förutsättes komma att till hälften bestridas av OEEC.

Sektionen hemställer, att plenarmötet måtte hos regeringarna föreslå att fortbildningskurser i huvudsaklig överensstämmelse med angivna förslag får anordnas sommaren 1959 för lärare från Danmark, Norge och Sverige med rätt för deltagare från Finland och Island att hospitera vid kurserna,

att Undervisningsministeriet i Danmark, Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge samt skolöverstyrelsen i Sverige tillsätter en kommitté, bestående av en representant från varje land, för administreringen av sagda kurser,

att de kostnader som icke bestrides av OEEC, i runt tal 71 000 sv. kr., i likhet med sistnämnda medel ställes till kommitténs förfogande, som blir redovisningsskyldig gentemot vederbörande myndigheter,

att de på de nordiska staterna belöpande kostnaderna täcks av Norge med 20 procent, av Danmark med 30 procent och av Sverige med 50 procent.

Redogørelse for inom sektion III handlagda ärenden

1. Oversættelse af nordisk skønlitteratur til engelsk

Sektionen har afsluttet sine omfattende undersøgelser af denne store og komplicerede sag. Plenarmødet i Helsingfors 26.—28. august 1958 tiltrådte sektionens forslag til endelig indstilling, der tillige indeholder en redegørelse for sagens behandling inden for sektionen. Indstillingen er afgivet til Nordisk Råd gennem Norges regering [*se Sak D 4, Tillæg*].

2. Nordisk kulturfond

Sektionen har afsluttet sin behandling af det af foreningerne Nordens fondskomiteé udarbejdede forslag om oprettelse af en nordisk kulturfond. Det endelige resolutionsforslag, der blev udarbejdet efter drøftelser af sagen dels på møder i sektionen, dels på et præsidiemøde, godkendtes af plenarmødet i Saltsjöbaden 21.—23. november 1957. Resolutionen har følgende ordlyd:

I Nordisk Råds rekommandasjon nr. 3/1956 blev det henstilt til regjeringene å anmode NKK om, etter forhandlinger med foreningene Norden, å uttale seg om det forslag angående et nordisk kulturfond som var utarbeidet av komité, nedsatt av foreningene Norden etter oppfordring fra Nordisk Råds presidium, og som blev forelagt for Nordisk Råd ved rådets 4. sesjon (jfr. s. 348 i rapport fra Nordisk Råd, 4. sesjon 1956).

Den nevnte komité var nedsatt for å undersøke forslaget til Nordisk Råds 3. sesjon angående en eventuell utbygning av et system av fonds for nordisk kulturelt samarbeid som skulle omfatte hele Norden. Komitéen understreket i sin rapport til Nordisk Råd betydningen av en utbygning av de eksisterende fonds, men mente at det ville være overordentlig vanskelig på grunnlag av disse fonds, som i regelen kun er bestemt til at virke mellom to av de nordiske land, å skape et fellesnordisk system. I stedet fremsatte komitéen det nevnte forslag, som går ut på at de fem land oppretter et fellesnordisk fond for nordisk kulturelt samarbeid, dog uten noen egentlig fondskapital, men slik at det på statsbudsjettene hvert år bevilges ialt 1,2 mill. til fondets rådighet, tilsvarende 4 % av en tenkt kapital på 30 mill. n. kr. Komitéen foreslo videre dette beløp fordelt på de enkelte land i forhold til befolkningstallet og administrasjonen av beløpet overlatt til et styre på 15 medlemmer, 3 fra hvert land representerende NKK, foreningene Norden og Nordisk Råd.

Fra Nordisk Råds side ønskes en uttalelse om dette forslag i sin helhet, særlig med henblikk på hvilke hovedoppgaver som skal tilgodeses av et sådant fond.

Foreningene Nordens fondskomiteé har i vedlagte beretning av 6. desember 1956 gjort nærmere rede for såvel betydningen av et fellesnordisk kulturfond av den foreslåtte karakter, som for fondets oppgaver og formål.

NKK ønsker å gi uttrykk for sin store verdsettelse av det utmerkede arbeid som foreningene Norden har nedlagt i undersøkelsen av spørsmålet om et kulturfonds former og formål. NKK deler fullt ut foreningene Nordens oppfatning med hensyn til betydningen av at det nordiske kultursamarbeids økonomiske ressurser styrkes vesentlig.

NKK mener at spørsmålet om et nordisk kulturfond for tiden ikke kan løses i hele sitt omfang og anbefaler derfor en etappevis løsning. Denne bør

i første omgang ta sikte på å tilveiebringe disposisjonsbevilgninger i samtlige land til nordisk kulturelt samarbeid. Når slike bevilgninger foreligger i alle de nordiske land, bør spørsmålet om fondet opptas til fornyet drøftelse.

Som en foreløpig ordning vil kommisjonen foreslå:

1) De ordinære bevilgninger til bestemte oppgaver av mer permanent karakter innenfor nordisk kulturarbeid og kulturutveksling opprettholdes og suppleres etter hvert som samarbeidet utbygges.

2) Det bevilges dessuten i hvert land et disposisjonbeløp, som i første rekke skal anvendes til dekning av aktuelle, ikke permanente utgifter foranlediget av NKK selv eller av ikke statlige organisasjoner etter tilråding fra NKK. En slik disposisjonsbevilgning bør på bakgrunn av det omfang som det nordiske kultursamarbeid nå har, settes til sv. kr. 200 000 i Sverige og tilsvarende i de andre land.

3) Av disse midler stilles årlig i hvert land et mindre beløp til kommisjonens direkte forføyning, for Sveriges del forsøksvis sv. kr. 30 000 og tilsvarende for de øvrige land (eksempelvis 15 000 kroner i Danmark, Norge og Finland).

4) Endelig mener kommisjonen at midler av den type som de eksisterende nordiske samarbeidsfond disponerer over, er av stor verdi for det fortsatte samarbeid på det kulturelle område. Det ville derfor være ønskelig om nye tosidige samarbeidsfond kunne bli opprettet der hvor de ennå savnes, og at allerede eksisterende fond styrkes i den nødvendige utstrekning. En sådan utbygning av kulturfondene kan skje både gjennom offentlige tilskudd og ved private donasjoner.

Så forskjellig som den budsjettmessige situasjon ligger an i de enkelte land, bør man neppe forsøke en fullstendig koordinering i form av en fast tilretteleggelse av hvilke formål som skal kunne komme i betraktning og på hvilke betingelser. Man vil imidlertid med hensyn til disposisjonsbevilgningenes anvendelse understreke følgende prinsipielle synspunkter.

Formål som hittil har vært dekket av andre budsjettposter eller ved tilskudd fra fonds og lignende, skal ikke belastes disposisjonsbevilgningene.

Det bør heller ikke tillates at ett og samme formål figurerer som en fast post under disposisjonsbevilgningene gjennom en årrekke. Forutsetningen må være at det dreier seg om en disposisjonsbevilgning i egentlig forstand og at den anvendes til foranstaltninger av mindre dimensjoner, som ikke allerede har fått sin faste plass på det ordinære budsjett.

Man tenker først og fremst på igangsettelse av nye tiltak, hvor det på grunn av landenes forskjellige budsjettår erfaringsmessig virker forsinkende å avvente de nasjonale bevilgende myndigheters tilslutning i hvert enkelt tilfelle.

Med hensyn til disposisjonsbeløpenes anvendelse bør det endelig understrekes at det ikke må kreves full resiprositet mellom landene, forutsatt at beløpene anvendes til vesentlige internordiske formål.

Den ovenfor skisserte ordning bør prøves i noen år, hvorefter forslaget om et felles nordisk kulturfond tas opp til ny overveielse.

Resolutionen har foranlediget skrivelse fra kulturkommissionen til regjeringerne i de nordiske lande.

3. Ungdommens læsevaner

Det nordiske kontaktudvalg vedrørende ungdommens læsevaner afgav under 4. september 1957 sin betænkning til sektionen, som drøftede saken

på mødet i Saltsjöbaden, hvor følgende af sektionen foreslåede resolution blev godkendt af plenarmødet:

På undervisningsministermødet i Reykjavik 1.—2. september 1955 vedtog man at overlade til NKK at undersøge mulighederne for en fælles nordisk indsats med henblik på at kortlægge ungdommens læsevaner og bekæmpe den underlødige litteratur. Sagen blev drøftet i kulturkommissionens nationale afdelinger og derefter henvist til sektion III til videre behandling.

Sektionen tog sagen op på sit møde i Oslo i dec. 1956 og anbefalede nedsettelse af et nordisk kontaktudvalg bestående af en repræsentant fra hvert af de nationale udvalg, som i Danmark, Norge og Sverige beskæftiger sig med problemerne omkring den underlødige litteratur, samt særligt udpegede sagkyndige fra Finland og Island.

Dette kontaktudvalg, som afholdt sit konstituerende møde 1/6 1956, fik følgende sammensætning:

Danmark: Kontorchef Vagn Jensen, undervisningsministeriet

Finland: Lektor ved finske socialhøjskolen, fil. mag. Gay von Weissenberg

Norge: Førstebibliotekar, fru Rikka Deinboll

Sverige: Överlärare Lorentz Larson

Der blev intet medlem udpeget for Island, som under udvalgets møder har været repræsenteret gennem sine ambassader i vedkommende land.

Kontaktudvalget har efter afholdelse af en række møder afsluttet sit arbejde med en betænkning, som den 4. sept. 1957 er afgivet til sektion III.

Denne betænkning er ledsaget af 4 bilag, som særskilt behandler:

1. Forslag til ønskelige undersøgelser på det omhandlede område (bil. 1).
2. Debatten i de nordiske lande om den underlødige børne- og ungdomslitteratur (bil. 2).
3. Forslag til positive foranstaltninger til fremme af den tidlige børne- og ungdomslitteratur (bil. 3).
4. Spørgsmålet om restriktioner over den underlødige børne- og ungdomslitteratur (bil. 4).

Betænkningen udmunder i en indstilling som under 14 punkter opstiller en række konkrete forslag om iværksættelse af undersøgelser og foranstaltninger af forskellig art.

Sektionen har fæstet sig ved de forslag til positive foranstaltninger, som er fremført i en række af disse punkter.

NKK vil anbefale:

1) Den stedfindende, løbende gensidige orientering om undersøgelser og erfaringer vedrørende børns og unges læsning bør opretholdes også i fremtiden mellem de nationale organer, som arbejder med dette spørgsmål. Sektion III:s sekretariat bør påtage sig at formidle meldinger o. a. materiale. NKK anbefaler, at sådanne meldinger og ovenstående materiale også tilstilles de pædagogiske forskningsinstitutter, for hvilke det bør være en naturlig opgave at arbejde videre med spørgsmål vedrørende børns og unges læsning. NKK har inden for sektion I taget spørgsmålet op om et nordisk samarbejde med hensyn til forskning af ungdomsproblemer. Man tænker sig i første omgang et nordisk kontaktmøde, som skal drøfte formerne for et sådant forskningssamarbejde.

NKK finder det naturligt, at de fortsatte undersøgelser, som anbefales i indstillingen, henvises til dette nye forskningsudvalg.

2) NKK anbefaler en forøgelse inden for vore lande af den støtte af forskellig art, der ydes til forfattere og illustratører af børne- og ungdomsbøger,

t. eks. stipendier og forfattergager, præmier og prisbelønninger til børnebogsforfattere og illustratorer.

3) NKK anbefaler, at vedkommende myndigheder og andre organer medvirker til at tilvejebringe en bedre orientering om og øget interesse for børne- og ungdomslitteraturen.

NKK anbefaler:

a) En henvendelse til pressens organisationer om at lade den udkomne børne- og ungdomslitteratur anmeldes af sagkyndige medarbejdere på samme måde som litteraturen for voksne, samt til at indrømme spørgsmål vedrørende børne- og ungdomslitteratur større spaltepads, bl. a. ved at såvel almindelige publikationer som ugeblade, seriemagasiner, tegneserier og lignende fra tid til anden i oplysningsøjemed gøres til genstand for granskning og bedømmelse.

b) En henstilling til organerne for folkebibliotekerne om i videst muligt omfang at virke for en forøgelse af kendskabet til børne- og ungdomslitteraturen i nabolandene, t. eks. gennem bogudstillinger.

c) En henstilling til myndigheder og organisationer, der beskæftiger sig med offentlig foredragsvirksomhed, for at søge optaget foredragsholdere med emner vedrørende børne- og ungdomslitteraturen på de eventuelle foretagelser over foredragsholdere og deres emner.

d) En henstilling om, at uddannelsen af boghandelens indehavere og medhjælpere kommer til at omfatte øget orientering om børne- og ungdomslitteraturen. Kursus herom bør kunne gennemføres på fællesnordisk basis.

NKK vil til slut udtale sin oprigtige anerkendelse af det samvittighedsfulde og meget interesserede arbejde, som det nordiske kontaktudvalg for børns og unges læsning har udført i den tid, udvalget har virket.

NKK takker udvalget, som nu har fuldført sin opgave og er fremkommet med nyttige impulser på dette område — børnenes og ungdommens læsning — som i så høj grad fortjener opmærksomhed og interesse.

Resolutionen har foranlediget skrivelse fra kulturkommissionen til regeringerne i de nordiske lande og til kontaktudvalget.

4. Nordisk samarbejde inden for dramatisk kunst

Plenarmødet i Saltsjöbaden vedtog følgende af sektionen foreslåede resolution:

Gennem vedkommende ministerier har NKK modtaget oplysning angående tilvejebringelsen og anvendelsen i de nordiske lande af det tilskud, som ifølge en på det nordiske undervisningsministermøde i København i 1954 vedtaget resolution skulle stilles til rådighed for nordisk samarbejde på scenekunstens område, og for hvis anvendelse retningslinier var udarbejdet af NKK's sektion for folkeoplysning og kunst ved sektionens møde i Göteborg i december 1954.

I de enkelte lande stiller den omhandlede bevilling sig for tiden således:

Danmark: Tilskud på 40 000 d.kr. blev bevilget ved tillægsbevillingslove for finansårene 1955/56 og 1956/57, og uddeling — dog kun af i alt 30 000 d.kr. — har første gang fundet sted i 1957.

Finland: Tilskud på 500 000 mark er første gang bevilget i 1957.

Norge: Der er siden 1955/56 hvert år bevilget 42 000 n.kr., som hidtil er blevet udnyttet fuldt ud.

Sverige: Der er i finansårene 1956/57 og 1957/58 bevilget 30 000 sv. kr., og foreløbig er det førstnævnte tilskud blevet anvendt fuldt ud.

NKK skal henstille til regeringerne, at vedkommende ministerier fremtidig holder hverandre såvel som kulturkommissionen underrettet om den omhandlede bevilling og dens anvendelse år for år i hvert enkelt land.

Resolutionen har foranlediget skrivelse fra kulturkommissionen til regeringerne i de nordiske lande.

Sektionen har herefter modtaget de ønskede redegørelser fra vedkommende myndigheder i samtlige lande. Det er herved blevet oplyst, at bevillingerne til dette samarbejde hidtil hvert år er blevet udnyttet fuldt ud i Norge, men i Danmark og Sverige kun delvis anvendt i finansåret 1957/58. I Finland var der i 1957 kun bevilget 500 000 mark og i 1958 600 000 mark til dette formål, altså et væsentligt mindre beløb end det af kulturkommissionen anbefalede. Disse 500 000 mark var fuldt anvendt.

Man har endvidere fra foreningerne Norden modtaget oplysning om, at foreningerne i visse tilfælde, når der er ansøgt om tilskud af den omhandlede bevilling til de af foreningerne arrangerede énmands-teaterturneer, har mødt en afvisende holdning hos de bevilgende myndigheder, skønt optræden af enkelte kunstnere er udtrykkelig nævnt i kulturkommissionens resolution af marts 1953, jfr. Nordisk Råds rapport 1954, s. 350.

På baggrund af disse oplysninger vedtog sektionen under mødet i Helsingfors forslag til følgende resolution, som godkendtes af plenarmødet:

Nordisk kulturkommissjon konstaterer med glede at samarbeidet innenfor den dramatiske kunst i Norden er blitt øket gjennom de bevilgninger de fleste nordiske land har stillet til rådighet for dette formål.

Nordisk kulturkommissjon vil sterkt oppfordre de land som ennå ikke har bragt sine bevilgninger opp til det fulle beløp å gjøre dette snarest mulig.

Nordisk kulturkommissjon har med beklagelse sett at enkelte land øyensynlig har hatt praktiske vansker i forbindelse med igangsettelsen av samarbeidet.

Nordisk kulturkommissjon vil henstille til de enkelte lands teaterråd eller tilsvarende organer å bidra til at flere teaterutvekslinger finner sted, og vil samtidig peke på at de bevilgede midler — foruten til egentlige teaterforestillinger — også som opprinnelig forutsatt kan anvendes til enkeltopptreden av nordiske skuespillere som fremfører dramatisk kunst — f. eks. i foreningene Nordens regi.

Resolutionen har foranlediget skrivelse til såvel regeringerne som teaterådene eller tilsvarende organer i de nordiske lande.

5. Udveksling af folkehøjskolelærere samt udbygning af nordiske højskolelærerkursus

Det danske undervisningsministerium havde anmodet sektionen om en udtalelse angående disse spørgsmål, jfr. Nordisk Råds rekommandation nr. 18/1954, og sektionen affattede på mødet i Saltsjöbaden følgende udtalelse, som godkendtes af plenarmødet:

Ved skrivelser af 18. december 1954 og senere skrivelser (1 dept. 3. kt.j.nr. 830 x og y/54) har det danske undervisningsministerium meddelt NKK's sektion for folkeoplysning og kunst, at den danske regering har påtaget sig at koordinere samarbejdet mellem de nordiske landes regeringer

ved behandlingen af den på Nordisk Råds 2. session vedtagne rekommandation nr 18/1954 vedrørende foranstaltninger til fremme af det nordiske samarbejde på folkehøjskolens område. Ministeriet har derhos anmodet sektionen om at ville overveje og eventuelt afgive nærmere udtalelse om følgende 2 af de ved rekommandationen anbefalede foranstaltninger:

1) Udvidelse af de økonomiske muligheder for lærere til at undervise ved folkehøjskoler i andre nordiske lande.

2) Udbygning af de nordiske lærerkursus ved hjælp af yderligere økonomisk støtte.

I denne anledning skal man efter at have drøftet spørgsmålene inden for sektionen på grundlag af indhentede sagkyndige erklæringer herved udtale følgende:

ad 1) a. En egentlig samtidig og gensidig udveksling, som naturligvis er anbefalelsesværdig, vil kun kunne finde sted i begrænset omfang på grund af de nordiske højskolelæreres indbyrdes forskelligartethed i henseende til kursus-tid og -plan. En sådan udveksling vil i regeln næppe være af længere varighed end 14 dage og vil antagelig kun omfatte ret få lærere årligt. Lærerne bør under udvekslingen beholde deres lønning fra egen skole og i alle henseender stilles, som om udetjenesten var aftjent ved egen skole. Der skulle herefter alene blive brug for et tilskud til dækning af rejseudgifter samt et mindre udetillæg.

b. På grund af de nævnte vanskeligheder ved en gensidig udveksling af højskolelærere vil der være større muligheder for at opnå en gavnlig vekselvirkning ved at indføre en fast gæstelærerordning, hvor de pågældende læreres ophold i nabolandene ikke behøver at finde sted på samme tid, og hvor udvekslingen kan ske inden for samtlige interesserede skoler uden parvis gensidighed.

I disse tilfælde må den pågældende lærer lønnes af den skole, han besøger, og skolen må have ret til sædvanlig refusion fra staten af udgifterne hertil. Med hensyn til lønnings- og pensionsanciennitet bør udetjenesten betragtes som havende fundet sted i hjemlandet. I disse tilfælde skulle der alene blive tale om at staten betaler rejseudgifter og udetillæg.

Varigheden af gæstelærernes ophold vil blive ret varierende — fra 1 måned op til et helt kursusår. Antallet af lærere vil det være vanskeligt at fastsætte på forhånd, men det vil næppe kunne overstige 10 årligt fra hvert land.

ad 2) Initiativet til afholdelse af sådanne kursus bør formentlig komme fra højskolerne selv, og kulturkommissionen som sådan mener sig ikke i stand til at udtale sig om kursus' nærmere indhold og varighed. Man skal imidlertid henstille, at det ved en passende tilskudsordning sikres, at der bliver så stor en nordisk deltagelse som muligt.

Resolutionen har foranlediget skrivelse fra kulturkommissionen til undervisningsministeriet i Danmark.

6. Stipendier til udveksling af folkehøjskoleelever

Et af foreningerne Norden fremsat forslag om udbygning af de nugældende stipendiebestemmelser i de nordiske lande blev behandlet af sektionen på mødet i Saltsjöbaden, hvor følgende af sektionen foreslåede resolution blev godkendt af plenarmødet:

Med hensyn til statsstipendier til folkehøjskoleelever gælder i Danmark og Norge den ordning, at der ydes statstilskud til henholdsvis danske og

norske elevers ophold på folkehøjskoler i nabolandene, medens Sverige nu har indført det modsatte system: tilskud til elever fra nabolandene til ophold på svenske folkehøjskoler. Herudover ydes i samtlige lande udvekslingsstipendier gennem foreningerne Norden.

Foreningerne Norden har anmodet om kulturkommissionens støtte af et forslag om, at man med hensyn til statsstipendierne indfører både det svenske og det dansk/norske system i samtlige lande, således at eleverne kan vælge mellem hjemlandets og værtslandets statstilskud, samt at man herudover i alle landene bibeholder det efter forholdene størst mulige antal Nordenstipendier, som gennem foreningerne Norden kan tildeles særlig kvalificerede unge, uden forudgående undersøgelse af disses økonomiske forhold.

I denne anledning skal Nordisk kulturkommission herved varmt anbefale det af foreningerne Norden fremsatte forslag.

Resolutionen har foranlediget skrivelse fra kulturkommissionen til regeringerne i de nordiske lande.

Under mødet i Helsingfors blev det af de tilstedeværende repræsentanter for foreningerne Norden oplyst, at den svenske föreningen Norden, der hidtil havde rådet over 100 ikke-behovsprøvede stipendier til elever fra nabolandene til ophold på svenske folkehøjskoler, og som i år havde ansøgt om 50 sådanne stipendier under henvisning til kulturkommissionens resolution, havde fået afslag, således at foreningen nu kun råder over stipendier — ialt 30 — til elever fra Sverige til højskoleophold i de andre nordiske lande.

Sektionen var enig med foreningerne Norden i, at dette afslag fra de svenske myndigheder, som var i direkte modstrid med kulturkommissionens resolution, var overordentlig beklageligt. De ikke-behovsprøvede stipendier må tillægges stor betydning på dette udvekslingsområde, idet de unge, som er interesserede i højskoleophold i et andet nordisk land, i mange tilfælde kommer fra et økonomisk milieu, som er udelukket fra behovsprøvede stipendier, uden dog at være velhavende nok til på egen hånd at kunne bekoste rejsen og opholdet. Fra foreningerne Nordens side blev det endvidere fremhævet, at det ville svække publiciteten omkring denne udveksling i al almindelighed, hvis man ikke længere kunne bringe den årlige meddelelse i pressen — der altid har været villig til at tage dette stof, og give det en effektiv opsætning — om bevillingen af disse særlige Nordenstipendier. Endelig harmonerer et tilbageskridt inden for den nordiske højskoleelevudveksling dårligt med kulturkommissionens bestræbelser for indførelse af et fællesnordisk stipendiesystem for samtlige studie- og undervisningsområder.

Sektionen har dog ikke villet give sin beklagelse form af en egentlig resolution på det foreliggende grundlag, idet man, efter at have modtaget oplysning om, at udvekslingen af højskoleelever havde været genstand for drøftelse på Det nordiske højskoleråds møde i juni 1958, ønskede at tage hele denne sag op til fornyet undersøgelse og herunder bl. a. udrede, hvorvidt man med hensyn til de behovsprøvede stipendier eventuelt burde træffe et valg mellem de to nugældende systemer, det dansk/norske og det svenske, i stedet for som i ovenstående resolution at anbefale begge ordninger indført

i samtlige lande. Det nordiske højskoleråd havde udtalt sig til fordel for det svenske system.

Det blev endvidere besluttet, at en redegørelse for sagen skulle optages i kulturkommissionens beretning til Nordisk Råd, samt at de nationale afdelinger skulle orientere vedkommende lands undervisningsminister om sagen med henblik på drøftelse af spørgsmålet på undervisningsministermødet i efteråret 1958.

7. Samarbejde på litteraturens område

Kulturkommissionens danske og svenske afdelinger har tilsendt henholdsvis Danske dagblades fællesrepræsentation og 13 af de største svenske dagblade eksemplarer af kulturkommissionens resolution af december 1956 vedrørende denne sag. Tilsvarende henvendelse er af den norske afdeling rettet til Norsk rikskringkasting, Norsk presseforbund, Den norske forleggerforening og Den norske bokhandlerforening. Kulturkommissionens finske afdeling har tilsendt de største dagblade i Finland en henvendelse i denne sag. (Jfr. Nordisk Råds rapport 1957, s. 765, med anmodning om at medvirke til at udbrede kendskabet til nabolandenes litteratur.)

Med hensyn til de i resolutionen foreslåede bevillinger, har foreløbig kun Norge gennemført en enkelt bevilling på 15 000 kr. årlig til folkebibliotekerne til indkøb af nabolandenes litteratur.

I øvrigt besluttede sektionen på mødet i Helsingfors at afvente Nordisk Råds beslutning med hensyn til det for rådet fremsatte medlemsforslag om oprettelse af et fællesnordisk bogmarked [*se Sak A 17*] samt om gennemførelse af kulturkommissionens ovenfor nævnte resolution.

8. Told- og importrestriktioner på bøger og tryksager

Plenarmødet i Saltsjöbaden vedtog følgende af sektionen foreslåede resolution:

NKK har gjort sig bekendt med regeringernes meddelelser til Nordisk Råds 5. session vedrørende rekommandation nr 13/1956 angående ophævelse af told- og importrestriktioner på bøger og tryksager. Det fremgår af meddelelserne, at en ophævelse af disse restriktioner over for de nordiske lande alene ville stride imod mestbegunstigelsesklausulen i generalaftalen om toldtariffer og handel, og det er fra dansk og norsk side henstillet, at spørgsmålet foreløbig stilles i bero på resultatet af Det nordiske økonomiske samarbejdsudvalgs undersøgelser vedrørende oprettelse af et fællesnordisk varemarked, som bl. a. også skulle omfatte bøger og tryksager. Sagen om en fuldstændig ophævelse af de omhandlede restriktioner er herefter foreløbig afsluttet af Nordisk Råd.

Kulturkommissionen har imidlertid bemærket, at der råder en betydelig ulighed landene imellem med hensyn til indholdet og rækkevidden af de forskellige restriktive bestemmelser på dette område og ligledes med hensyn til den større eller mindre lempelighed, hvormed disse bestemmelser praktiseres.

NKK skal derfor henstille, at der allerede på nuværende tidspunkt i videst muligt omfang søges gennemført en udligning landene imellem i retning af

de lempeligste regler og den lempeligste praksis i alt fald således, at det nu-gældende norske system vil repræsentere et maksimum af restriktioner på dette område.

Resolutionen har foranlediget skrivelse fra kulturkommissionen til regeringerne i de nordiske lande.

Også med hensyn til denne sag besluttede sektionen på mødet i Helsingfors at afvente resultatet af Nordisk Råds behandling af ovennævnte forslag om et fællesnordisk bogmarked, der også berører toldspørgsmålet.

9. Fællesnordisk fortegnelse over billige bøger i Norden

Bibliotekstjänst, Lund, har i 1956 i samarbejde med Dansk bibliografisk kontor, København, og Statens bibliotekstilsyn, Oslo, på tilskyndelse fra kulturkommissionens sektion II, som oprindeligt behandlede denne sag, udarbejdet et fællesnordisk katalog over billige bøger i Norden. Af forskellige grunde var dette katalog imidlertid ikke blevet så komplet, som kulturkommissionen havde ønsket.

Sagen blev på mødet i Saltsjöbaden overdraget til sektion III som fremtidig henhørende under denne, efter at man var blevet opmærksom på, at spørgsmålet ikke så meget har relation til skolerne som til bibliotekerne og den almindelige folkeoplysning. Plenarmødet i Saltsjöbaden vedtog følgende af begge sektioner tiltrådte resolution:

På uppdrag av sektion II av Nordiska kulturkommissionen utarbetades år 1956 av Bibliotekstjänst, Lund, i samarbete med Dansk bibliografisk kontor, Köpenhamn, och Statens bibliotekstilsyn, Oslo, en samnordisk katalog »Billiga böcker i Norden» som omfattade ett urval av skönlitterära böcker som detta år kunde förvävas till billiga priser i Danmark, Norge och Sverige. Denna förteckning omfattade emellertid icke några uppgifter om motsvarande billighetsutgåvor i Finland eller Island, varför den av Nordiska kulturkommissionen i tidigare sammanhang anbefallda förteckningen icke kunde anses helt förverkligad med föreliggande katalog. Tidsbrist och andra omständigheter hade medverkat till att förteckningen ifråga icke kunnat göras så komplett som kulturkommissionen önskat.

Sedan sektionerna II och III vid sammanträde i Saltsjöbaden den 22 november 1957 efter föredragning av sekreteraren Gösta Forsström haft tillfälle att diskutera riktlinjerna för en ny utgåva av katalogen »Billiga böcker i Norden» har sektionerna enats om följande:

Ärendet hänskjutes såsom en folkbildnings- och biblioteksfråga i allmänhet till sektion III för fortsatt handläggning och verkställighet.

Rörande utformningen av katalogen har sektionerna beslutat sin anslutning till följande principer:

1. Verk på originalspråken av danska, norska och svenska författare intages i förteckningen samt översättningar till danska, norska och svenska språken av finskspråkiga och isländska författare. Därjämte medtages översättningar till finska och isländska språken av verk av danska, norska och svenska författare, förutsatt att ifrågavarande upplagor är att hänföra till billighetslitteraturen. — Böcker ingående i nordiska serier, sådana som Cappelens förlags utgivning av danska och svenska arbeten på originalspråken, medtages i förteckningen.

2. Författarnamnen upptages i bokstavsordning, oavsett författarens nationalitet.

3. Utöver skönlitteratur bör ett kvalificerat urval av barn- och ungdomsböcker medtagas i förteckningen.

4. Av facklitteratur medtages endast allmänt orienterande litteratur, avsedd för en ungdomlig läsekrets — »hobbylitteratur» o. liknande.

5. Under en särskild avdelning sist i förteckningen intages uppgifter om inbördes översättningar av dansk, norsk och svensk litteratur.

6. Uppdrag att årligen sammanställa bokförteckningarna bör — såsom tidigare — givas de officiella bibliografiska institutionerna i de olika länderna.

Sektion III hemställer, att presidiet för Nordiska kulturkommissionen måtte — med beaktande av de synpunkter, som ovan anförts — anmoda de bibliografiska institutionerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utarbeta ifrågavarande förteckningar.

Resolutionen har föranledigt skrivelse från kulturkommissionen till de pågäldande bibliografiska institutioner.

Statens bibliotekstilsyn, Oslo, har senare meddelat sektionen, att de nordiska biblioteksdirektörer på et møte i Oslo i februar 1958 var blevet enige om, at man ikke var i stand til at imødekomme de af kulturkommissionen fremsatte ønsker. En ny udgave af »Nordisk fælleskatalog» var blevet tilrettelagt allerede inden kulturkommissionens resolution, og man mente ikke at kunne ændre dette grundlag.

Imidlertid har Bibliotekstjänst, Lund, erkläret sig villig till i et kommende år eventuelt uden medvirken fra Dansk bibliografisk kontor og Statens bibliotekstilsyn i Oslo at udgive et nyt katalog over billige bøger.

Sektionen besluttede på mødet i Helsingfors at afvente den nye udgave af »Nordisk fælleskatalog» og det af Bibliotekstjänst, Lund, bebudede nye katalog over billige bøger.

10. Nordisk samarbejde på den bildende kunsts område

Denne sag, der blev rejst inden for sektionen på norsk initiativ i efteråret 1957, og som har været genstand for drøftelser på møder dels i sektionen, dels i de enkelte lande med repræsentanter for sagkundskaben på den bildende kunsts område, blev færdigbehandlet på mødet i Helsingfors, hvor plenarmødet tiltrådte følgende af sektionen udarbejdede resolution:

Tanken om et initiativ fra Nordisk kulturkommissions side for at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande på den bildende kunsts område blev rejst af kulturkommissionens norske afdeling i efteråret 1957.

Et nordisk samarbejde inden for dette område, navnlig med hensyn til udstillingsvirksomhed, er allerede etableret, først og fremmest gennem Nordisk kunstforbund (NKF), som siden sin oprettelse i 1945 har afholdt 9 store fællesnordiske udstillinger af nulevende nordiske kunstnere samt 14 retrospektive gruppe- og separatudstillinger af afdøde nordiske kunstnere. Ifølge formålsparagraffen i NKF's vedtægter, jfr. bilag [se Tillæg 4], skal kunstforbundet foruden ved udstillingsvirksomhed søge det nordiske samarbejde på dette felt fremmet ved en række andre foranstaltninger, men NKF's organisationsapparat og økonomiske ressourcer har hidtil ikke været tilstrækkelige til virkeliggørelse af disse yderligere formål.

Der ydes for tiden ikke andre regelmæssige statstilskud til det herom-

handlede nordiske samarbejde end tilskuddene til NKF eller de udstillinger, som NKF arrangerer.

Inden for NKK er spørgsmålet blevet drøftet dels på møder i kulturkommissionens sektion III for folkeoplysning og kunst, dels på møder afholdt af kommissionens nationale afdelinger med sagkyndige på området i de enkelte lande. Fra de sagkyndiges side er NKK's initiativ blevet hilset med stor tillfredshed, og der er givet udtryk for, at der er et virkeligt behov til stede for udvidelse og udbygning af det allerede bestående samarbejde.

I tidligere resolutioner har NKK anbefalet årlige tilskud svarende til 30 000 sv.kr. i hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige til fremme af nordisk samarbejde på teatrets, musikkens og litteraturens områder, og man finder det rimeligt, at der tilvejebringes bevillinger af samme størrelse i de nævnte lande til fremme af samarbejdet vedrørende den bildende kunst. For Islands vedkommende forudsættes det, at sagen ordnes under hensyntagen til landets særlige forudsætninger og behov.

Nordisk kulturkommission har ingående drøftet spørgsmålet om arten og beskaffenheden af den organisation eller det organ, der kunne påtage sig at administrere — eventuelt som konsultativt organ være vedkommende undervisningsministerium behjælpelig med at administrere — en bevilling som den foreslåede. Diskussionen har navnlig drejet sig om Nordisk kunstforbunds stilling, om kunstforbundet, eventuelt i omorganiseret form, kunne påtage sig denne opgave, eller om de forskellige sagkyndige og interesserede kredse mere hensigtsmæssigt i et eller flere af landene kunne koordineres gennem oprettelse af et særligt kunstnævns eller -råd.

Nordisk kunstforbund ledes af et fælles forbundsråd med ligelig repræsentation fra alle 5 lande, men de nationale sektioner af kunstforbundet er højst forskellige af struktur og sammensætning: den danske sektion er knyttet til undervisningsministeriets kunstnerkomité for danske udstillinger i udlandet, som har en bred repræsentation i forhold til kunstlivets institutioner og organisationer; den norske sektion er alene knyttet til Bildende kunstneres styre og således mindre repræsentativ end den danske; i Finland og Sverige danner NKF en selvstændig forening, uafhængig af de øvrige institutioner på området.

Forholdene stiller sig så forskelligt fra land til land, at NKK vil anbefale, at dette organisatoriske spørgsmål søges løst selvstændigt i hvert land med størst mulig hensyntagen til de sagkyndige og interesserede organisationer og institutioner.

Med hensyn til de principielle retningslinier for anvendelsen af de foreslåede midler vil kulturkommissionen anbefale:

1) Hvert lands bevilling bør anvendes til foranstaltninger i det pågældende land.

2) Kulturkommissionen vil særligt fremhæve følgende formål:

a) offentlige udstillinger af bildende kunst fra de andre nordiske lande, såvel fællesnordiske som nationale og såvel kollektive som separate udstillinger af ældre og nyere kunst.

b) Vandredtstillinger af bildende kunst.

c) Udveksling af gæsteforelæsere.

d) Stipendier til kunstnere og kunststuderende til studieophold i andet nordisk land.

e) Stipendier til indbydelse af kunstsribenter ved tidsskrifter o.l.

Endvidere skal man anbefale, at det samarbejde, der allerede er etableret af organisationer som Kunst i skolen i Danmark og Norge, Folkrorelsens konstfrämjande i Sverige o.l., yderligere udbygges og suppleres f.eks. med kursusvirksomhed, udveksling af lærere og elever og fællesnordiske vandredt-

udstillinger ikke alene til almindelige skoler, men også til seminarier, folkehøjskoler, kaserner og lignende steder.

Endelig vil Nordisk kulturkommission også fremhæve betydningen af repræsentative udstillinger af nordisk kunst i udlandet og af udenlandsk kunst i de nordiske lande. Man gør dog opmærksom på, at disse opgaver i almindelighed ikke vil kunne rummes inden for rammerne af den her foreslåede bevilling. Kulturkommissionen vil i denne sammenhæng udtrykke ønskeligheden af en bedre koordinering og en nærmere kontakt med hensyn til udenlandske udstillinger og andre internationale kunstbegivenheder, som arrangeres i de nordiske lande.

Resolutionen har foranlediget skrivelse fra kulturkommissionen til regeringerne i de nordiske lande.

11. Billedkort over Skandinavien

Sektionen har modtaget oplysning om, at Generalstabens litografiska anstalt i Sverige agter at fremstille billedkortet for egen regning uden tilskud fra de nordiske regeringer, og under mødet i Saltsjöbaden blev sektionen af en repræsentant fra anstalten, redaktör Lundqvist, orienteret om, hvorledes man havde tænkt sig at udforme kortet.

Sektionen udtalte, at man anså den af Generalstabens litografiska anstalt påtænkte udformning af kortet for særdeles tilfredsstillende. Det måtte dog være en forudsætning for kulturkommissionens endelige anbefaling af kortet, at foreningerne Nordens geografiske fagnævn fik lejlighed til at se kortet inden udgivelsen.

12. Udgivelse af fællesnordisk tidsskrift

Sektionen har med glæde taget til efterretning, at der ved omlægningen af Nordisk Tidsskrift på flere punkter er taget hensyn til de ønsker og synspunkter, som kulturkommissionen gennem den svenske afdeling har givet udtryk for overfor Letterstedtska föreningens styrelse. Bl.a. vil tidsskriftet blive udvidet med en regelmæssig orientering om det nordiske samarbejde, forfattet af en person knyttet til Nordisk Råd. Kulturkommissionens ønsker om en bibliografi over avis- og tidsskriftartikler om nordiske emner vil Nordisk Tidsskrift af økonomiske grunde derimod ikke kunne imødekomme, med mindre der tilvejebringes statstilskud hertil. Udgiften er anslået til ca. 15 000 sv.kr. årlig.

Sektionen anså det dog ikke for muligt på det foreliggende grundlag at gå ind for et statstilskud af den nævnte størrelse. Man besluttede foreløbig at se an, hvorledes Nordisk Tidsskrift udviklede sig i sin nye udformning. Samtidig vil den svenske afdeling fortsætte sine undersøgelser af hele spørgsmålet om tilvejebringelse af et fællesnordisk kulturtidsskrift.

13. Samarbejde på musikkens område

Plenarmødet i Helsingfors vedtog følgende af sektionen foreslåede resolution:

Nordisk kulturkommission har fra sitt plenarmøte i København 1956 anbefalt et utvidet samarbeid mellom de nordiske land på musikkens område.

Etter NKK:s anbefaling burde hvert av de nordiske land stille til disposition et beløp tilsvarende 30 000 sv. kr per år til fremme av et slikt samarbeid til anvendelse etter nærmere opptrukne retningslinjer. NKK anbefalte videre at i de land der det ikke fantes noe rådgivende organ for regeringerne på musikkens område et slikt måtte innrettes.

De nordiske undervisningsministre behandlet på undervisningsministermøte i Stockholm juni 1957 kulturkommissionens anbefaling, og vedtok å støtte denne.

NKK har under sitt møte i Helsingfors aug. 1958 brakt i erfaring at det ennå ikke er lykkes å realisere denne anbefaling i de enkelte land.

Med henvisning til uttalelsen ved undervisningsministermøtet i juni 1957, vil NKK gi uttrykk for den oppfatning at tiden nu er inne til en realisering av beslutningen.

Resolutionen har foranlediget skrivelse fra kulturkommissionen til regeringerne i de nordiske lande.

14. Nordisk børnefilmnævn

I overensstemmelse med kulturkommissionens henstilling til regeringerne bliver sektion HI regelmæssigt orienteret om Det nordiske børnefilmnævns virksomhed, ligesom nævnet på tilsvarende måde bliver holdt orienteret om kulturkommissionens arbejde i det omfang, kommissionen behandler sager af interesse for nævnet.

Ärende som ej direkt hänför sig till någon av sektionerna

Tryck- och läsfrihet

Nordiska kulturkommissionen beslöt på initiativ av den norska avdelningen vid plenarmötet i Saltsjöbaden den 21—23 november 1957 göra följande uttalande om läsfriheten och tryckfriheten i Norden:

Nordiska kulturkommissionen har under sitt arbete uppmärksammat frågan hur man bäst främjar intresset för värdefull litteratur. Kommissionen ser i ett positivt upplysningsarbete det bästa sättet att motverka spridningen av den undermåliga litteraturen. Strävanden i syfte att motverka sådan litteraturs spridning får icke av samhället tas till förevändning att inkräkta på den åsiktsfrihet och konstnärliga uttrycksfrihet, som utgör en väsentlig del av den andliga friheten i Norden.

Arbetet i riktning mot större likhet på det rättsliga området utgör på flera områden ett löftesrikt drag i det nordiska samarbetet. Det är av stor vikt att de nordiska länderna når fram till likhet i lagbestämmelser och lagtolkning också när det gäller så grundläggande kulturella värden som tryckfrihet och läsfrihet.

*TILLÄGG 1***Utlåtande av Nordiska kulturkommissionen i anledning av
rekommendation nr 19/1957**

På Nordisk Råds 5. sesjon i februar 1957 foreslå et medlemsforslag om likestilling med hensyn til adgang til stipend og lån for studerende ved nordiske høyere læreanstalter. Medlemsforslaget er trykt i beretningen for rådets 5. sesjon (s. 539) sammen med de uttalelser, som i de forskjellige land er innhentet om forslaget fra vedkommende myndigheter. Medlemsforslaget ble behandlet i Nordisk Råds kulturutvalg (se beretningen s. 1559) og vedtatt av plenum i en noe avvikende form (se beretningen s. 178).

Det vedtatte forslag lød:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

- 1) att medgiva studerande att nyttja sådana stipendier och lån, som tilldelas för studier i hemlandet, också för studier i annat nordiskt land,
- 2) att utreda möjligheterna för att i alla nordiska länder särskilda stipendier ställas till förfogande för att giva bidrag till merkostnaderna för studenter, som vilja studera i annat nordiskt land; samt
- 3) att giva medborgare i ett nordiskt land, som är bosatt i annat nordiskt land, rätt att där söka och erhålla studie- och forskningsstipendium samt studielån.

På mötet av de nordiske undervisningsministre i Stockholm i juni 1957 ble det vedtatt å overdra til Nordisk kulturkommisjon spørsmålet om å få utarbeidet et såvidt mulig ens system i hele Norden.

På plenarmøtet i Nordisk kulturkommisjon i Saltsjöbaden 20.—23. november 1957 ble det vedtatt, at denne sak skulle behandles av kulturkommisjonens presidium.

Kulturkommisjonen gir sin fulle tilslutning til den tanke som ligger bak Nordisk Råds rekommendasjon, at studerende og skoleungdom skal ha samme muligheter for å oppnå stipend og lån også om de velger å oppholde seg ved undervisningsinstitusjoner i et annet nordisk land. Det sentrale problem i denne forbindelse er imidlertid at det i de nordiske land er etablert ulike systemer for stipend og lån til studerende og skoleungdom. I Norge har f. eks. enhver norsk statsborger samme rett til stipend og lån uansett hvilket studieland han velger.

Fra svensk og dansk side er man mer innstilt på å stille samtlige studerende ved landets egne institusjoner likt m. h. t. stipend og lån, uansett nasjonalitet.

En nordisk samordning kan under disse omstendigheter bare finne sted ved at man bygger ut de ulike nasjonale systemer med sikte på å fylle de huller som eksisterer fra et nordisk synspunkt, samtidig som man gjennomfører en kontroll med at en og samme person ikke normalt får stipend og lån fra to land.

De minimumskrav som må stilles opp for å oppnå en nordisk samordning,

vil etter kulturkommissjonens syn måtte gi følgende retningslinjer for utdeling av stipend og lån i de enkelte land:

1. Studerende og skoleelever, som mottar stipend eller lån i hjemlandet, kan beholde disse også ved studieopphold eller skolegang av ett undervisningsårs varighet i annet nordisk land.

2. Der tilveiebringes i alle land, hvor dette ikke allerede er skjedd, særlige stipend for å dekke merutgiftene for en studerende, som vil studere en viss tid i annet nordisk land som ledd i studiet i hjemlandet.

3. Der tilveiebringes hjemmel for, at

a) nordiske studerende og skoleelever, som har deres hjem i eller opphold med annen fast tilknytning til et annet nordisk land enn det, hvor de har statsborgerskap, kan motta dette annet lands stipend og lån på samme vilkår som landets egne borgere,

b) nordiske studerende og skoleelever, som ønsker å studere i annet nordisk land enn hjemlandet for et lengere tidsrum enn ett undervisningsår for å avlegge eksamen ved det fremmede universitet eller læreanstalt, kan fra tredje semester motta det fremmede universitets eller den fremmede læreanstalts stipend og lån på samme vilkår som landets egne borgere.

Det forutsettes at disse retningslinjer ikke fører til opphevelse av etablerte stipendordninger som er mer liberale enn de nevnte minimumskrav, som f. eks. likestillingen av samtlige norske statsborgere uansett studieland, eller den spesielle stipendordning som er etablert for folkehøyskolenes elever.

28. august 1958

TILLÄGG 2

Nordiska kulturkommissionens utskott för samarbete mellan de tekniska högskolorna

Utvalgets sammensetning

- Danmark: Rektor, professor Anker Engelund
Direktør, cand. polyt. et jur. Ove Guldberg
- Finnland: Rektor, professor Jaakko Rahola
Professor Jarl Salin
Diplomingenjör Aulis Junttila
- Island: Professor Ólafur Björnsson, observatør
- Norge: Rektor, professor S. P. Andersen, utvalgets formann
Sivilingeniør, cand. jur. Toralf Hernes
- Sverige: Rektor, professor Ragnar Woxén
Professor Gustav Hössjer
Direktör Anders Lindén

Utvalgets mandat

A. Utvalget skal med frist til 30/6 1959 utrede følgende spørsmål:

1. Eventuelle muligheter for gjennom et samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden å oppnå en mer fullstendig utnyttning av den samlede utdanningskapasitet

a) ved at studenter fra et land med for liten kapasitet får adgang til å henlegge sitt studium til høyskoler i andre nordiske land;

b) ved at adgang til å studere ved høyskoler i andre nordiske land åpnes når det gjelder bestemte linjer eller spesialfag som representerer særlige kapasitetsmessige »flaskehals« ved studiet i hjemlandet;

c) ved en rask og forholdsvis billig utbygging av en eller flere av de bestående institusjoner.

2. Mulighetene for avtalt undervisningsmessig spesialisering mellom høyskolene i Norden, med sikte på

a) at visse utdanningslinjer (avdelinger) bare finnes ved en eller et fåtall av høyskolene, og at disse linjer står åpne for studenter fra alle nordiske land;

b) at undervisningen i visse spesialfag konsentreres ved en eller et fåtall av høyskolene, og at alle nordiske studenter som har disse fag i sin studieplan, får adgang til undervisning i slike spesialfag ved vedkommende høyskole(r) som et ordinært ledd i studiet i hjemlandet.

3. Mulighetene for å godkjenne som ledd i studiet i hjemlandet deleksamener som en student på eget initiativ har avlagt ved høyskole i annet nordisk land, og for å legge forholdene best mulig til rette for en slik studentutveksling.

4. Mulighetene for fri utveksling av studenter som arbeider med sin licentiatgrad, slik at disse kan legge både licentiatstudiet og licentiateksamenen til en annen høyskole enn den resten av studiet har vært gjennomført ved.

5. Mulighetene for et utvidet nordisk samarbeid om etterutdanning av ingeniører både ved høyskolene og gjennom andre organer.

6. Mulighetene for en utvidet utveksling av høyskolelærere for lengere perioder med sikte på samarbeid om utnyttning av de beste krefter på undervisningsområdet ved de tekniske høyskoler i Norden, samt formene for organisering av en eventuell utvidet utveksling.

7. Mulighetene for andre former for samarbeid mellom de tekniske høyskoler med sikte på styrking av Nordens samlede kvantitative og kvalitative utdanningskapasitet på dette område.

B. Utvalget skal videre drøfte følgende spørsmål av noe mer langsiktig karakter:

1. Mulighetene for arbeidsdeling mellom de tekniske høyskoler når det gjelder opprettelse av nye utdanningslinjer og utbygging av undervisning på nye spesialområder.

2. Mulighetene for at nye institusjoner for teknisk undervisning på høg-

skoleplanet som i dag planlegges i de ulike land, skal helt eller delvis bygges ut som nordiske institusjoner.

3. Andre mulige samarbeidsformer som kan bli aktuelle på noe lenger sikt.

Om det ansees ønskelig vil fristen for utvalgets arbeid med den siste del av mandatet (punkt B) kunne forlenges.

TILLÄGG 3

Nordiska kulturkommissionens utskott för utredning av möjligheterna för forskningssamarbete inom arktisk medicin

Utvalgets sammensetning

Danmark: Chef for Rigshospitalets fysiurgiske klinik dr. med. Ove Bøje.
Overlæge i Sundhedsstyrelsen dr. med. Erik Uhl

Finnland: Generaldirektören i Medicinalstyrelsen, professor Niilo Pesonen
Professor Urpo Siirala

Norge: Fylkeslege Terje Due Strand
Professor, dr. med. Leiv Kreyberg

Sverige: Professor Hans Ronge
Professor Torsten Teorell

Islandsk konsulent: Overlege, dr. med. Sigurður Sigurðsson, Reykjavík

Utvalgets mandat

1) Utvalget skal utrede mulighetene for og hensiktsmessigheten av nordisk samarbeid om forskning innen arktisk medisin.

2) Utvalget skal under sitt arbeid ta opp til vurdering de ulike synspunkter som er kommet til uttrykk under Nordisk Råds og undervisningsministrenes behandling av denne sak, og drøfte de samarbeidsmuligheter på den arktiske medisins område som kan være aktuelle, blant annet i forbindelse med utbyggingen av medisinske institusjoner i Uleåborg, Umeå og Tromsø.

3) I den utstrekning utvalget finner at muligheter for samarbeid er til stede, og at disse bør utnyttes, skal utvalget utarbeide konkrete planer for samarbeidet.

4) Av hensyn til den senere behandling av saken i Nordisk Råd vil det være ønskelig at utvalget kan fullføre sitt arbeid i løpet av våren 1959.

5) Utvalget velger selv sin formann.

TILLÄGG 4**Nordiska konstförbundets stadgar****§ 1.**

Nordiska konstförbundets ändamål är att genom kontinuerligt konstutbyte mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige bidra till den nordiska samhörighetskänslan och kulturgemenskapen samt att eljest verka till gagn för det nordiska konstlivet.

Förbundet skall söka nå detta syftemål bl. a. genom:

1. Utställningsverksamhet, omfattande bl. a.:
 - a) En kontinuerligt återkommande gemensam nordisk konstutställning,
 - b) retrospektiva grupputställningar av avlidna nordiska konstnärer,
 - c) retrospektiva separatutställningar av avlidna nordiska konstnärer,
 - d) anordnande och främjande av utställningar omfattande betydande internationell konst i de nordiska länderna eller av nordisk konst utanför Norden.
 2. Föredrag om nordisk konst i respektive länder.
 3. Spridande av konstilliteratur, omfattande nordisk konst.
 4. Förmedling av konstartiklar mellan nordiska pressorgan.
 5. Ordnanandet av gemensamma radioprogram, omfattande nordisk konst och nordiskt konstliv.
 6. Anordnandet av gemensamma nordiska konstnärsmöten.
 7. Lösandet av praktiska frågor rörande konsten och konstlivet, vilka äro av gemensamt nordiskt intresse.
-

BILAGA

**PM rörande inrättande av ett nordiskt institut för folkdiktning
i Köbenhavn**

(Av Danmarks Undervisningsministerium)

Nordisk kulturkommission forelagde den 29. januar 1957 regeringerne i de nordiske lande en indstilling om, at de i fællesskab opretter et nordisk institut for folkedigtning i København, og at de for planens gennemførelse i henhold til foreliggende planer nødvendige bevillinger stilles til rådighed.

Forslaget har derefter været behandlet på det 7. nordiske undervisningsministermøde i Stockholm i juni 1957, hvor det blev vedtaget at indstille til regeringerne i de nordiske lande at fremme ansøgningerne om bidrag til instituttet.

På det 13. nordiske folkelivs- og folkemindeforsker møde i Lund den 19.—22. august 1957 blev det i en resolution fremhævet, at »den samordning av folkløstisk forskning, som ett dylikt institut skulle kunna verka för, samt de praktiska arbetsuppgifter i övrigt, som det skulle kunna ta sig an, är ägnade att kraftigt främja folkminnesforskningen i Norden».

På det norske statsbudget for 1957—58 blev optaget en bevilling på 10 000 kr. til etableringsudgifter, og de danske bevillingsmyndigheder har tiltrådt de til oprettelse og drift i finansåret 1958—59 af et nordisk institut nødvendige bevillinger.

Det økonomiske grundlag for instituttet skulle være, at Danmark stiller lokaler til rådighed med møblering, opvarmning, belysning og vedligeholdelse, medens driftsudgifterne i øvrigt er foreslået fordelt mellem samtlige nordiske lande på følgende måde: Sverige 8/24, Danmark, Finland og Norge hver 5/24 og Island 1/24.

Undervisningsministeriet har afsluttet lejemål om egnede lokaler i ejendommen Torvegade 47, København. Samtidig har ministeriet nedsat et foreløbigt arbejdsudvalg vedrørende oprettelsen af det pågældende institut, der kan forestå indretningen af de lejede lokaler, udarbejde et udkast til instituttets vedtægter m. v. Det pågældende interimsudvalg har følgende sammensætning:

Følgende medlemmer af Dansk folkeminderåd:

rigsbibliotekar Palle Birkelund,

professor, dr. L. L. Hammerich,

professor, dr. phil. Peter Skautrup.

Dansk folkemindesamlings musikvidenskabelige konsulent,

professor, dr. phil. N. Schiørring,
arkivar fil. lic. L. Bødker samt
fuldmægtig i undervisningsministeriet Otto Obling.

Forinden de respektive regeringer anmodes om at udpege medlemmer til instituttets bestyrelse, har man anset det for praktisk, at en repræsentant for hvert af de nordiske lande får lejlighed til at drøfte foreliggende problemer, herunder ledelse og arbejde, med hensyn til instituttets virksomhed med det danske arbejdsudvalg, og undervisningsministeriet har derfor indkaldt til et sådant møde i København i slutningen af november måned d. å.

København, den 30. september 1958

Berättelse

från Nordiska socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Norges regering)

Den nordiske sosialpolitiske komité har holdt tre møter siden forrige beretning ble avgitt i november 1956, nemlig i Stockholm i april og august 1957 og i København i mai 1958.

Komitéen har behandlet rapporten fra underutvalget for ulykkesforsikring som har foreslått opprettet en felles nordisk overenskomst istedenfor de nå gjeldende to-sidige avtaler. Den nye konvensjonen vil ventelig være klar for undertegning på sosialministermøtet i Oslo 1959. Komitéen har videre drøftet og godkjent rapporten fra underutvalget for invalideforsorg og de delvis arbeidsføres problemer. Rapporten er oversendt de nordiske lands regjeringer med anmodning om å ta saken opp til videre behandling. På komitéens møte i København ble det besluttet å henstille til de enkelte land å avgi en redegjøring til komitéen om sakens stilling.

På Stockholms-møtet i april behandlet komitéen rapporten fra underutvalget som hadde fått i oppdrag å utarbeide et forslag til løsning av de ulike problemer som oppstår i samband med bestemmelsene om forskotteringsbidrag i den nordiske konvensjon om sosial trygghet av 1. november 1956. Komitéen drøftet rapporten punkt for punkt og besluttet at utdrag av protokollen for disse spørsmål skulle sendes sosialministeriene som arbeider videre med de spørsmål komitéen hadde gitt utredning om.

Følgende konvensjoner har vært behandlet i underutvalget for gjennomgåing av uratifiserte ILO-konvensjoner:

Konvensjon nr.	24 og 25	om sykestrygd
»	»	52 om ferie med lønn
»	»	77 om legeundersøking av barn og ungdom i industrien
»	»	78 om legeundersøking av barn og ungdom i ikke-industrielle yrker
»	»	79 om avgrensning av nattarbeid for barn og ungdom i ikke-industrielle yrker
»	»	81 om arbeidstilsyn i industri og handel
»	»	90 om nattarbeid for ungdom i industrien (rev.)
»	»	97 om arbeidssøkende inn- eller utvandrerers vilkår (rev.)
»	»	100 om likelønn
»	»	101 om ferie med lønn i jordbruket
»	»	103 om mødrevern

Som forberedelse til underutvalgets møter har det vært innhentet uttalelser fra de respektive lands myndigheter, der det er redegjort for de enkelte lands lovgivning og praksis. På basis av uttalelsene har utvalget utarbeidet en rapport som ble behandlet på møtet i København. Utvalget har ikke ansett seg for å ha mandat til å uttale seg om muligheten for og ønskeligheten av å foreta lovendringer i de land der gjeldende lovgivning må anses å være til hinder for ratifikasjon. Komitéen besluttet imidlertid å utvide underutvalgets mandat til også å omfatte dette.

Etter henstilling fra Nordisk Råds presidium har regjeringene i de nordiske land pålagt Den nordiske sosialpolitiske komité å utarbeide en ny utgave av publikasjonen »Nordiske statsborgeres sosiale rettigheter under opphold i annet nordisk land». Komitéen har nedsatt et redaksjonsutvalg til å utføre dette arbeid, som ventes avsluttet ved årsskiftet 1958/59.

Etter anmodning fra Nordisk Råds presidium har komitéen videre drøftet spørsmålet om Den Nordiske sosialpolitiske komité burde påta sig å utarbeide en redegjøring om opptjening av pensjonsrettigheter for offentlige tjenestemenn under tjenestegjøring i annet nordisk land. I Norge blir pensjonsspørsmålet behandlet av sosialdepartementet, i de andre nordiske land ligger pensjonssakene under andre departementer (ministerier). Komitéen fant det derfor ikke formålstjenlig å påta seg dette oppdraget.

Oslo, 28. august 1958

*BILAGA***Nordiska socialpolitiska kommitténs sammansättning**

Den nordiske sosialpolitiske komité har følgende sammensetning:

Danmark: Departementschef Erik Dreyer

Kontorchef J. Bonnesen

Finnland: Regeringsrådet A. Tarasti

Regeringsrådet A. Vehilä

Island: Departementschef Hjalmar Vilhjálmsson

Norge: Departementsråd A. Kringlebotten

Ekspedisjonssjef K. J. Øksnes

Stedfortredende medlem: ekspedisjonssjef B. Ulsaker

Sverige: Generaldirektören E. Bexelius

Statssekreteraren E. Michanek

Stedfortredende medlem: hovrättsrådet L. Granqvist

Berättelse
från Nordiska samfärdselkommittén
(Överlämnad av Norges regering)

Komitéens opprettelse, mandat og møter

På Nordisk Råd's 5. sesjon i Helsingfors i februar 1957 ble vedtatt følgende rekommendasjon (nr. 1/1957):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor med två medlemmar från Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting och Sveriges riksdag samt en medlem från Islands alting med oppgift att behandla till detsamma överlämnade utredningsoppdrag och med rätt att taga utredningsinitiativ i de frågor på den internordiska samfärdsels område, som det självt finner angeläget att aktualisera.

Dette organ ble opprettet i 1957 av regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige og fikk følgende sammensetning:

Danske medlemmer: Folketingsmand Vagn Bro
 Folketingsmand Svend Horn
 Suppleant: folketingsmand Victor Gram
 Sekretær for de danske medlemmer: ministersekretær Axel Gormsen, Økonomiministeriet

Finske medlemmer: Riksdagsman Urho Kähönen
 Riksdagsman Väinö Leskinen
 Sekretær for de finske medlemmer: byråsekretærer Henrik Blomstedt, Ministeriet för utrikesärendena

Islandsk medlem: Altingsmann áki Jakobsson

Norske medlemmer: Stortingspresident Nils Hønsvald
 Stortingsmann Jon Leirfall
 Sekretær for de norske medlemmer: byråsjef John Paxal

Svenske medlemmer: Riksdagsman L. D. Cassel
Riksdagsman K. E. Hesselbom
Sekretær for de svenske medlemmer: andre sekretære K. R. Nyström, Utrikesdepartementet.

Konstituerende møte ble holdt i Oslo 6. september 1957. Det ble besluttet at vervet som formann og varaformann skulle veksle etter et års funksjonstid og slik at varaformannen blir formann det etterfølgende år.

Som formann for 1957/58 ble valgt stortingspresident Hønsvald, Norge, og som varaformann riksdagsman Cassel, Sverige.

Det blev videre besluttet at dette organ skulle anta navnet Nordisk samferdselskomité.

Komitéen oppfatter sitt mandat slik at den dels skal utføre de utredningsoppdrag den får av de nordiske regjeringer, dels skal ta initiativ til utredning av samferdselssaker som den finner grunn til å ta opp. Komitéen vil følge utviklingen av nordisk samferdsel og holde seg å jour med behandlingen av aktuelle samferdselssaker.

Sekretariatet utgjør den fast arbeidende del av komitéen og er gitt fullmakt til å møtes i den utstrekning det finner det nødvendig. Fra 1. juli 1958 er sekretær K. R. Nyström etterfulgt av sekretær Hans Colliander.

Nordisk samferdselskomité har foruten det konstituerende møte i Oslo 6. september 1957 holdt møte i Stockholm 3. desember 1957 og i København 22. mai 1958. På møtet i Stockholm 3. desember 1957 deltok de svenske riksdagsmedlemmer fru Sandström og herr Jonsson, som av den svenske regjering var utpekt som medlemmer til en komité innen Nordisk Råd for å behandle det tilleggsforslag som var gitt av fru Sandström om vegforbindelser mellom Norge og Sverige. Det ble besluttet at fru Sandström og herr Jonsson skulle tiltre Nordisk samferdselskomité ved behandlingen av vegspørsmålene som en praktisk ordning og for å unngå dobbeltarbeid. På møtet i København 22. mai 1958 var direktør Duurloo i Rådet for større færdselssikkerhet i Danmark tilstede under behandlingen av trafikksikkerhetsspørsmålene som representant for Den nordiske trafikksikkerhetskomité.

Saker som er behandlet av komitéen

Nordisk samferdselskomité har på sine møter behandlet de saker som Nordisk Råd's trafikkutvalg hadde til behandling på rådets 5. sesjon og som ikke anses sluttbehandlet, herunder de spørsmål som foreligger i sluttbetenkning fra Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. samt en del saker som Nordisk samferdselskomité selv har tatt opp.

1. Opprettelse av Nordisk samferdselskomité (N.R.'s rek. 1/1957)

Nordisk samferdselskomité vil avgi en årlig beretning om sin virksomhet.

2. Samarbeid angående rensdyravl (N.R.'s rek. 20/1956)

Det er ikke fremkommet noe nytt materiale for komitéen. Komitéen er orientert om at svenske utredninger i vesentlige deler beregnes slutført i 1959.

3. Transportøkonomisk forskning (N.R.'s rek. 8/1956)

Komitéen er holdt orientert om Nordisk transportforskningskomité's virksomhet og har intet hatt å bemerke til det arbeidsprogram Nordisk transportforskningskomité har, eller til de beretninger som er avgitt av transportforskningskomitéen.

4. Trafikklovgivning (N.R.'s rek. 16/1955)

Komitéen er orientert om de forhandlinger som fant sted på innledende møte 4.—5. februar 1958 i København og har uttalt ønske om at dette samarbeid ble drevet frem slik at det kunne foreligge resultater for Nordisk Råd på 6. sesjon.

5. Buss- og lastebiltrafikk (N.R.'s rek. 8/1955)

Komitéen er orientert om at ny nordisk vegtransportavtale er utarbeidet og er klar til undertegnelse av de nordiske lands regjeringer. Forsåvidt angår trafikken mellom Danmark og Sverige på den ene side og kontinentet på den annen side, vil komitéen forvente en forlengelse av den innførte ordning.

6. Fri reiser for riksdagsmenn

Et medlemsforslag herom ble henlagt på Nordisk Råd's 5. sesjon og saken er ikke tatt til behandling av Nordisk samferdselskomité.

7. Frie studiereiser for skoleungdom mellom de nordiske vennskapsbyer

Saken ble på Nordisk Råd's 5. sesjon overført til kulturutvalget og komitéen har intet hatt å bemerke i sakens anledning.

8. Trafikkforbindelsene med Island (N.R.'s rek. 9/1957)

Komitéen har antatt at Island nå må være det land som driver denne sak videre. I denne forbindelse har den uttalt ønske om at Island lar seg representere på minst ett av Nordisk samferdselskomité's årlige møter. Komitéen har videre ønsket at det i sekretariatet kommer med en representant for Island som kan delta fast i sekretariatets arbeid, eventuelt en mann fra en av Islands ambassader, og komitéen har foranlediget at det fra det norske utenriksdepartement er rettet offisiell henvendelse om dette [*jfr Sak D 44*].

9. Isbrytersamarbeid

Komitéen er orientert om det møte som ble holdt i Stockholm i november 1957 og i juni 1958 og vil følge saken videre.

10. Fritakelse for tollbehandling av myndigheters forsendelser (N.R.'s rek. 11/1955)

Af de til Nordisk Råds 5. session i Helsingfors i 1957 indkomne meddelelser om arbejdet med rådets rekommandation nr. 11/1955 og af de ved behandlingen i rådets trafikudvalg fremsatte mundtlige oplysninger fremgik, dels at der i Danmark, Norge og Sverige var indført bestemmelser om, at forsendelser fra myndigheder i de øvrige nordiske lande kan udleveres uden toldbehandling, dels at spørgsmålet behandlede i den finske rigsdag, og dels at man fra islandsk side havde erklæret sig rede til at gennemføre rekommandationen. Nordisk Råd anså dermed spørgsmålet færdigbehandlet for sit vedkommende, og sagen blev henlagt.

Nordisk samfærdselskomité, som har ønsket at følge sagen op, har med tilfredshed konstateret, at Finland ved lovændring har tilsluttet sig ordningen. Komiteen er imidlertid af den opfattelse, at den indførte lettelse ikke er tilstrækkelig kendt af de forskellige myndigheder og derfor ikke udnyttes i praksis i fuldt omfang. Komiteen ønsker derfor foreslå, at der i alle de nordiske lande udsendes et cirkulære om ordningen til samtlige statslige og kommunale myndigheder. [*Jfr Dokument 1, Tillägg 1.*]

11. Felles toll- og passstasjoner (N.R.'s rek. 6/1956)

Komiteén har bemerkt at innretningen av toll- og passkontroll ved felles stasjoner for Norge og Sverige med de innførte prøveordninger har vært tilfredsstillende og at systemet har vært under utvidelse slik at prøveordningen vil komme til å omfatte alle grenseoverganger mellom Norge og Sverige. Komiteén har videre bemerkt at de finske tollstasjoner ennå ikke er med i dette system.

12. Samordning av jernbanetakster (N.R.'s rek. 9/1955)

Komiteén har tatt til etterretning at jernbaneforvaltningene arbeider videre med spørsmålet om samordning av jernbanetakstene. Komiteén vil følge det videre arbeid med stor oppmerksomhet.

13. Forslag i sluttbetenkning fra Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. (N.R.'s rek. 11/1957)

Nordisk samferdselskomité har bemerkt at enkelte av de saker i sluttbetenkningen som gjenstod til behandling er løst og at det for andre må ventes en løsning innen Nordisk Råd's 6. sesjon. Komiteén vil fortsatt følge de saker da gjenstår.

I forbindelse med spørsmålet om tildeling av reisevaluta tok komitéén opp spørsmålet om en økning av det beløp som ble tillatt utført fra Norge i norske kroner både i sin alminnelighet og spesielt for nordmenn som ville reise mellom Nord- og Syd-Norge gjennom Sverige. Skriftlig henvendelse herom ble rettet til det norske handelsdepartement i brev av 20. januar 1958. Ved brev fra handelsdepartementet av 8. mars 1958 til Norges

bank, ble de beløp i norske kroner som tillates medbragt ved inn- og utreise, forhøyet fra henholdsvis kr. 300.— og kr. 99.— til kr. 350.— begge veier. Som følge av de nye bestemmelser er den tidligere regel om at reisende med jernbane i transit gjennom Sverige og Finland skulle kunne medbringe kr. 150.— falt bort, idet den nye maksimumsgrense på kr. 350.— også har fått anvendelse på transittreiser.

14. Nordisk passunion (N.R.'s rek. 9/1954)

Komiteén har bemerket at overenskomsten av 12. juli 1957 om opphevelse av passkontrollen ved de internordiske grenser trådte i kraft 1. mai 1958.

15. Vegforbindelsene mellom Finland, Norge og Sverige

Komiteén har ansett spørsmålet om vegforbindelsene i nord for å være blandt de betydeligste saker og besluttet allerede på sitt første møte å vie denne sak særlig oppmerksomhet. Komiteén foretar i tiden 3.—12. august 1958 en befaringsreise på Nordkalotten og i de norsk-svenske grenseområder i Nordland fylke og Västerbottens len. Befaringen vil sammen med innhentet materiale danne grunnlag for en uttalelse i saken.

Komiteén vil senere på grunnlag av en mere fullstendig kartlegging av kommunikasjonsproblemene, også drøfte spørsmålet om utbygging av andre forbindelser i Norden.

16. Inn- og utførsel av opplysningsfilmer uten tollgranskning (N.R.'s rek. 7/1956)

Komiteén er orientert om at tollstyrelsene fortsatt arbeider med dette spørsmål. Komiteén vil følge det videre arbeid med stor oppmerksomhet.

17. Nordisk carnet-område (N.R.'s rek. 8/1954)

Komiteén har bemerket at kravet om carnet for ikke nordiske motorkjøretøyer er sløffet i Danmark, Norge og Sverige og at spørsmålet om nordisk carnet-område derved er kommet i en annen stilling.

18. Kystfarten i nordiske farvann (N.R.'s rek. 26/1957)

Komiteén har bemerket at det er truffet overenskomst mellom den norske og svenske regjering, gjeldende fra 1. juli 1958, om adgang for norske fartøyer til kystfart i svenske farvann og for svenske fartøyer til kystfart i norske farvann.

19. Nordisk samarbeid om værtjeneste og sjøredningstjeneste i Nordsjøen (N.R.'s rek. 27/1957)

Komiteén er orientert om at alle Nordsjø-stater er tilsendt forespørsel om de kan tenke seg å ta del i den nordiske værtjeneste og sjøredningstjeneste i Nordsjøen.

20. *Sykler med hjelpemotor (»moped», »knallerter»)*

Komitéen har med sikte på å få mere ensartet behandling av mopedene i de nordiske land innhentet materiale til belysning av hva som forstås med moped, mopedenes status i trafikken, mopedenes utstyr, registrerings- og forsikringsplikt, krav om kjennskap til kjørereglene, avgifter samt støyproblemet i de nordiske land. Det innhentede materiale viser at det er atskillige ulikheter i mopedenes stilling i de forskjellige land og komitéen har rettet henvendelse til de respektive myndigheter om å søke å få mere ensartethet.

Komitéen er kjent med at spørsmålet har vært gjenstand for drøftelse mellom sakkyndige i Stockholm 21. og 22. november 1957 og komitéen har senere fra Landsforeningen til fremme av trygg trafikk i Norge fått tilsendt en utredning avgitt 5. april 1958 av et av foreningen nedsatt mopedutvalg. Komitéen er videre underrettet om at spørsmålet om mopedenes stilling er under utredning i Sverige.

21. *Inn- og utførsel av levende dyr, spesielt hester, mellom de nordiske land*

Komitéen har igangsatt undersøkelser av de formalia som gjelder for kjøp og salg av levende dyr over grensene, spesielt for hester, for om mulig å få lettet vilkårene for slike kjøp og salg.

22. *Generell kartlegging av kommunikasjonsproblemene*

Komitéen har innhentet oversikter fra vegmyndighetene i de nordiske land over vegforbindelsene i Norden, deres standard i dag og behov og planer for utbygging og vil innhente tilsvarende oversikter for andre kommunikasjonslinjer for å få et helhetsbilde av kommunikasjonsproblemene.

23. *Postvalutaspørsmål*

Komitéen har tatt opp spørsmålet om lempelser i de gjeldende valuta-bestemmelser vedrørende utveksling av pengeforsendelser gjennom postvesenet.

Efter de almindelige internationale aftaler kan betalinger til og fra udlandet gennem postvesenet ske på følgende måder:

- 1) Ved postanvisning.
- 2) Ved girering, d. v. s. overførsel af beløb mellem postkonti ved forskellige postgirokontorer.
- 3) Ved postindkassering, hvorved forstås ordre på indkassering af fordringer (kvitteringer, regninger, anvisninger, veksler samt rente- og dividendekupons og værdipapirer der er forfaldet til indløsning) ved postvesenets foranstaltning.
- 4) Ved postopkrævning, hvorved forstås ordre på opkrævning af et pengebeløb som betingelse for en postforsendelses udlevering.
- 5) Ved toldfrankoseddel, hvorved forstås, at afsenderen påtager sig at betale de i bestemmelseslandet på en forsendelse evt. hvilende toldafgifter og andre ikke-postale afgifter.

For de under 1), 3) og 4) nævnte overførsler er maksimumsbeløbet ifølge postvæsenets bestemmelser 1 000 kr. respektive 30 000 f. m. i adressatlandets valuta, pr. forsendelse.

For de under 2) nævnte overførsler er maksimumsbeløbet ifølge de postale bestemmelser i princippet ubegrenset. For toldfrankosedler (pkt. 5) gælder intet postalt maksimum, da disse overførsler, der fortrinsvis benyttes i forbindelse med private gaveforsendelser, normalt kun er af mindre omfang.

Nevnte postale bestemmelser vedrørende maksimumsbeløb, kan i dag ikke anvendes fullt ut på grunn av valuta- og handelsbestemmelsene. Komitéen har innsamlet materiale om de gjeldende valutamessige begrensninger og har tatt kontakt med postvesen og valutamyndigheter i spørsmålet om lempelser.

24. Nordisk lastpallpool

På grunnlag av en henvendelse i anledning av et medlemsforslag, tok komitéen opp spørsmålet om opprettelse av en nordisk lastpallpool. I Danmark, Finland og Sverige har statsbanene opprettet interne lastpallpooler slik at trafikkantene ved innlevering av lastede paller til jernbanene får et tilsvarende antall paller av jernbanene. Det er etablert en utvekslingsordning mellom jernbanene i Norden. Spørsmålet er tatt opp med de nordiske jernbaner om utvidelse av samarbeidet over grensene ved opprettelse av en poolordning. Jernbaneforvaltningene arbeider med saken.

25. Trafikksikkerhetsspørsmål

På grunnlag av et medlemsforslag som var formulert etter et modellmøte i foreningen Norden, gående ut på at det måtte anbefale regjeringene å utgi et propagandablad om trafikkbestemmelsene i det land motorkjøretøyene kjører inn i, har komitéen drøftet forskjellige muligheter for å øke sikkerheten ved innkjøring til annet land. Komitéen har rettet henvendelse til og senere drøftet spørsmålet med en representant for Den nordiske trafikksikkerhetskomité, om å få utgitt grensefoldere som gir opplysninger om avvikende kjørebestemmelser og om å få utlevert til påsetting på frontglasset en pil som påminner om kjøreretningen i land med avvikende kjøretning. Den nordiske trafikksikkerhetskomité arbeider med disse spørsmål.

Ivalo, 3. august 1958

Nils Hønsvald

Formann

J. H. Paxal

Berättelser

om samarbetet mellan språknämnderna

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

1. 4:e nordiska språkmötet i Helsingfors den 4—5 oktober 1957

I mötet deltog följande representanter för de nordiska språkvårdsnämnderna:

- från Danmark: Sekr: Allan Karker, prof. Peter Skautrup;
- från Finland: Prof. Olav Ahlbäck, kanslichefen Sven Forsman, chefred. Axel Grönvik, prof. Lauri Hakulinen, fil. dr Olav Panelius, prof. Martti Rapola, prof. Paavo Ravila, prof. E. A. Saarimaa, sekr. Matti Sadeniemi, sekr. Einar Strandberg;
- från Norge: Lektor Jakob Fjalestad, ordboksred. Alf Hellevik, prof. Trygve Knudsen, sekr. Einar Lundeby;
- från Sverige: Prof. Gösta Bergman, rektor Rolf Hillman, undervisningsrådet Nils Hänninger, prof. Sven B. F. Jansson, prof. Valter Jansson, prof. Ture Johannisson, prof. Carl Ivar Ståhle, prof. Erik Wellander, prof. Elias Wessén.

Prof. Rapola öppnade mötet med ett hälsningstal. Enligt hans förslag utsågs därefter prof. Ahlbäck till mötets ordförande, och denne kallade lektor Strandberg till sekreterare.

De fem språkvårdsnämndernas sekreterare avlade rapport om resp. nämnders verksamhet sedan föregående nordiska språkvårdsmöte. Diskussion följde.

Härpå redogjorde sekr. Allan Karker för det föregående dag hållna sekreterarmötets genomgång av flygterminologien. Efter en lunchpaus samlades mötesdeltagarna kl. 13.00 till diskussion om flygtermerna. Ordföranden konstaterade avslutningsvis, att det fanns anledning att hänskjuta frågorna till nämnderna för vidare bearbetning; när arbetet blivit slutfört, skulle hänvändelse till vederbörande flygbolag göras.

Efter detta höll prof. Bergman ett anförande om särskrivning och sammanskrivning. Diskussion följde.

Följande punkt på programmet var prof. Ahlbäcks föredrag om finlandssvenskan av i dag. Härmed avslutades den första mötesdagens förhandlingar.

Sammanträdet följande dag inleddes av prof. Ravila, som höll ett föredrag om finska språket som spegel för västerländsk kultur. Därpå redogjorde dr Panelius för ett förslag till svensk stavning av ryska namn. Redogörelsen följdes av diskussion. Mötet avbröts nu för lunch och för ett besök i universitetsbiblioteket, Porthania och Castrenianum.

Eftermiddagens sammankomst inleddes av prof. Knudsen, som kommenterade de av nämnderna upptecknade nyorden i de nordiska språken. Diskussion följde. Härefter avslutade ordf. mötesförhandlingarna och tackade på organisationskommitténs vägnar deltagarna för att de så talrikt infunnit sig till det fjärde nordiska språkvårdsmötet. Deltagarnas tack framfördes av prof. Knudsen.

Helsingfors den 15 oktober 1958

2. 5:e nordiska språkmötet i Oslo den 12—13 september 1958

Representanter för språknemndene i Finland, Sverige, Danmark og Norge hadde sitt årlige samrådsmøte i Oslo 12. og 13. september 1958, og drøftet språkspørsmål av fellesnordisk interesse.

Standardisering av geografiske navn. På årsmøtet i København 1956 ble det vedtatt at hver språknemnd skulle nedsette et utvalg av geografer og filologer, som fikk i oppdrag å utarbeide en liste over de geografiske navn som ble brukt i skolebøkene i deres land. Disse listene skulle så danne grunnlaget for et arbeid henimot større enhet i skrivemåten av slike navn. Rapporter om arbeidet blev lagt fram på møtet i Oslo, og debatten dreide seg særlig om prinsippene for skrivemåten. Hver av språknemndene skal nå utpeke medlemmer til et internordisk utvalg, som skal ta for seg navn på stater, viktige landområder og hovedsteder. En foreløpig innstilling fra utvalget ventes å foreligge til neste årsmøte.

I forbindelse med standardisering av geografiske navn drøftet man et forslag fra dosent Arne Gallis, Norge, om prinsipper for transskripsjon av russiske navn.

Nye ord. Språknemndene driver en utstrakt registrering av nye ord som dukker opp i pressen, og liste over nye ord ble forelagt møtet. Det blev sterkt framholdt at ekserperingen også burde omfatte skjønnlitteratur og faglitteratur. Man drøftet framgangsmåten for offentliggjørelse av listene, og hvorvidt språknemndene burde drive normerende virksomhet ved å anbefale eller fraråde bestemte ord. Foreløpig blir listene offentliggjort i publikasjonen Nordiske Språkspørsmål.

Terminologiarbeidet. Nemndene har lagt vekt på å hindre unødig ulikhet i terminologien på områder som er særskilt viktige i samkvemmet mellom de nordiske land. Tidligere har post-termene vært behandlet, denne gang forelå utkast om flyttermene. Endelig innstilling om flyttermene vil bli sendt flyselskapene i løpet av kommende år.

Som nytt arbeidsfelt for terminologiarbeidet ble valt fjernsynsterminologien.

Norsk-svensk ordbok. Professor K. G. Ljunggren, Sverige, skisserte en plan for utgivelse av en norsk-svensk ordbok. Møtet mente det var ønskelig med en slik ordbok, og det videre arbeid ble overlatt den svenske og den norske nemnd.

Fremlegg til læreboknormal 1957. Ordboksredaktør Alf Hellevik, Norge, ga en kort orientering om norsk språknemnds framlegg til læreboknormal.

Utførlig materiale om det 5. nordiske språkmøte vil bli offentliggjort i Nordiske Språkspørsmål 1958.

Oslo, 8. oktober 1958

For norsk språknemnd

Etter fullmakt

Bernt Fossetøl

Berättelser

från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén)

(Överlämnade av Norges regering)

1. Tiden mars—oktober 1957

Komitéens opprettelse og virksomhet

Vedrørende bakgrunnen for komitéens opprettelse henvises til meddelelser til Nordisk Råds 5. sesjon om rekommandasjon nr. 8/1956 angående samarbeid om transport-økonomisk forskning (sak D 47) og trafikktutvalgets forslag i anledning av nevnte meddelelser (forslag nr. 3), som ble bifalt av Nordisk Råd 19. februar 1957.

Nordisk interimskomité for samordning av transportforskningen (Nordisk transportforskningskomité), ble konstituert på møte i København 25.—26. mars 1957, med følgende medlemmer oppnevnt av sine lands transportministre:

- fra Danmark: Den økonomiske konsulent i Ministeriet for offentlige arbejder, kontorchef Kai Lemberg,
- fra Norge: Sjefen for samferdselsdepartementets samordningskontor, byråsjef John Paxal, og
- fra Sverige: Sjefen for Kommunikationsdepartementets trafikbyrå, kanslirådet Björn Dillén.

Fra Finland forelå meddelelse om at man da ikke hadde vært i stand til å utpeke en deltaker til dette møte.

Fra og med komitéens 2. møte har som finsk medlem deltatt sjefen for Trafikekonomiska forskningsorganet ved Statsjärnvägarna fil. mag. J. Wallenius. Videre har fra og med samme møte første kanslissekretærer i Kommunikationsdepartementet, Bruno Öhrn, deltatt som sekretær og stedfortreder for det svenske medlem i komitéen. Videre har ved komitéens 3. møte for Finland deltatt kansellijefen i Ministeriet for kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, regeringsrådet Klaus Häkkänen samt formannen i det finske Kommunikationsrådets statistik- och forskningsutskott, skeppsredare Kalervo Tamminen. Endelig har ved visse møter deltatt eksperter på ulike forskningsområder.

Komitéen har besluttet å la formannsvervet og sekretærvervet gå på om-

gang for relativt korte perioder. For den første periode ble valgt til formann byråsjef Paxal og til sekretær kontorchef Lemberg.

Nordisk transportforskningskomité har således for tiden følgende sammensetning:

byråsjef Paxal, formann,
kontorchef Lemberg, sekretær,
fil. mag. Wallenius, og
kanslirådet Dillén (stedfortreder: første kanslisekretære Öhrn).

Komitéen har til dato holdt 4 møter, nemlig 25.—26. mars 1957 i København, 31. mai—1. juni 1957 i Oslo, 30.—31. august 1957 i Helsingfors og 30.—31. oktober 1957 i Visby.

Komitéens arbeidsoppgaver

Komitéens oppgave er å samordne den nordiske transportforskning, såvel den offentlig drevne som den private. Det tas hermed i første rekke sikte på:

transportøkonomisk forskning av betydning som hjelpemiddel for trafikkkpolitikken d. v. s. transportøkonomisk forskning i egentlig forstand (driftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk), herunder

forskning som tilsikter å klarlegge virkningen i forskjellig henseende av trafikkkpolitiske tiltak (såsom investeringer, takster etc.), videre

trafikkteknisk forskning, herunder »traffic engineering», som belyser kapasitets- og trafikksikkerhetsspørsmål og kan tjene som grunnlag for undersøkelser av overveiende trafikkkøkonomisk betydning, samt

forskning vedrørende den trafikkkstrukturelle utviklings innvirkning på og betydning i samfunnslivet, herunder bl. a. på byplaner og områdeplaner.

Når komitéen er opprettet som en interimskomité innebærer dette at man har villet vinne noe erfaring før spørsmålet stilles om en mere bestemt form for nordisk samarbeid på området. Interimskomitéen har i sinne å legge frem forslag om en fastere ordning når tiden anses inne til dette.

Kartlegging av transportforskningen

Komitéen har satt seg som et første mål å skaffe oversikt over nylig utført, igangværende og planlagt transportforskning i Norden. Med en kartlegging av transportforskningen i de enkelte land tar man sikte på å få et grunnlag for å vurdere mulighetene for samarbeid på ulike felter av transportforskningen. En oversikt over transportforskningen og de organer som er engasjert i denne er også ment som en direkte hjelp for et utvidet direkte forskningssamarbeid mellom disse organer over grensene, ved at de ulike forskningsorganer i hvert av landene blir gjort oppmerksom på tilsvarende organers virksomhet i andre land.

Systematisk oversikt over emner for transportforskning

Komitéen har videre stillet opp en foreløpig systematisk oversikt over de emner for transportforskningen som skal søkes koordinert gjennom komitéens arbeid, således:

1. Transport- og trafikkøkonomisk forskning

Det vil si forskning av transportbehovene og deres karakter (f. eks. publikums valg av transportmiddel), av transportartenes driftsøkonomi, av trafikkavviklingens økonomiske betydning (f. eks. trafikkoverfylling i byer) og av transportens rolle i samfunnsøkonomien.

Herunder også de drifts- og samfunnsøkonomiske, beskjeftigelsesmessige og valutariske virkninger av transportpolitiske foranstaltninger så som investeringer, takstendringer, avgiftsendringer, konsesjonsbestemmelser, etc., samt spørsmål vedrørende statistiske analyser av transportforhold. Med transportens samfunnsøkonomiske rolle tenkes på deres betydning såvel for de forskjellige næringsgrener som for næringslivet i forskjellige geografiske områder og for samfunnsøkonomien som helhet.

2. Forskning vedrørende transportens sammenheng med samfunnslivet særlig med byutviklingen, innenfor den enkelte bebyggelse samt i regions- og landsmålestokk

Det vil si forskning vedrørende vekselvirkningene mellom den transportstrukturelle utvikling og samfunnsutviklingen, dels for landet som helhet, dels for den enkelte egn og den enkelte by.

Herunder de by- og områdeplanmessige virkninger av konkrete transportinvesteringer, de trafikale konsekvenser av en gitt byutvikling og en gitt utformning av trafikknettet, samt sosiologiske aspekter ved transportutviklingen (f. eks. ved motoriseringen).

3. Sådantrafikkteknikk forskning som vedrører transportanleggenes og transportmateriellets utformning med henblikk på deres kapasitet og trafikkikkerhet, og som er av overveiende transportøkonomisk betydning

Det vil si den såkalte »traffic engineering» (angående utformningen av veg- og gateanlegg, parkeringsanlegg m. v.) og tilsvarende teknisk forskning vedrørende andre transportarter, i den utstrekning disse spørsmål har vesentlig transport- og trafikkøkonomisk betydning.

Herunder sammenhengen mellom den trafikktekniske utformning av et transportanlegg og vedkommende anleggs kapasitet og risikobelastning med hensyn til trafikkulykker.

4. Metodologiske spørsmål

Det vil si tverrgående prinsippspørsmål vedrørende metodikken for og anvendeligheten av forskningen av ovennevnte emner.

Spesielt nevnes metodikken i transportkostnadsanalyser, spørsmålet om trafikk- og transportstatistikkens omfang, utformning og prinsipper, metoder for trafikkteilinger, prognoseteknikk og anvendeligheten av operasjonsanalyser på transportemner.

Det presiseres at kommunikasjonsområdene intern transport såvel som trafikkikkerhetsforskning utover punkt 3 foran, telekommunikasjoner og elektrisitetsforsyning faller utenfor Nordisk transportforskningskomité's arbeidsfelt.

Det fremheves videre at emnegruppene under punkt 1—3 ikke er skarpt

adskilt, men at de dels i noen grad kan gå over i hinannen, dels at et gitt spørsmål kan anskues ut fra problemstillingen i flere av emnegruppene og derfor må utforskes sideløpende ut fra flere synsvinkler.

En slik systematisk oversikt er ment å skulle tjene arbeidet med kartlegging av transportforskningen og bedømmelsen av behovet for videre samordning av transportforskningen. Den kan derimot ikke anses å gi en definitiv ramme for en nordisk transportforskningskomité's virksomhet.

Terminologi

Under arbeidet med kartlegging av transportforskningen og oppstilling av en systematisk oversikt over transportforskningsemner viste det seg snart at den noe ulike språkbruk skapte vansker. Komitéen har derfor søkt å klarlegge noen av hovedbegrepene ved fastleggelse av en viss felles terminologi på kommunikasjonsvesenets område.

Oversikt over samferdselsadministrasjonen i hvert av de nordiske land

For å lette arbeidet i komitéen og fordi det antas å ha interesse for ulike transportforskningsorganer, har komitéen satt seg fore å fremskaffe en oversikt over de enkelte lands samferdselsadministrasjon. Oversikten er for Danmarks, Norges og Sveriges vedkommende en videre utbygging av den oversikt som tidligere er gitt den europeiske transportministerkonferanse.

Undersøkelse av behovet og mulighetene for en koordinert dokumentasjonstjeneste i Norden

Som et av de fremste hjelpemidler for alle som vil befatte seg med transportforskning (herunder også Nordisk transportforskningskomité), må ses en dokumentasjonstjeneste hvor forskere og andre interesserte kan få et lettvinnt og fullstendig innblikk i hva der kommer av ny litteratur på området.

Komitéen har derfor igangsatt en undersøkelse av behovet og mulighetene for en koordinert dokumentasjonstjeneste i Norden. For denne undersøkelse har det norske samferdselsdepartement stillet til rådighet en særskilt ekspert, bibliotekar ved hovedstyret for Norges statsbaner, fru Torborg Collin.

Prioritering av transportforskningsarbeider

Det har både ved komitéens opprettelse og ved dens senere virksomhet vært enighet om betydningen av å søke lagt sterkere vekt på transportforskning som hjelpemiddel i transportpolitikken.

I komitéen har man stillet opp en foreløpig fortegnelse over emner som komitéen i tiden fremover særlig vil arbeide for å få en mere inngående og samordnet forskning av. Fortegnelsen inneholder følgende:

Optimale vegtrafikkinvesteringer.

Beregning av samtlige driftskostnader, inklusive avskrivninger, for forskjellige vegstrekninger, samt av størrelsen av den trafikk som skal til for å tilsvare kostnadene, d. v. s. spørsmålet om en vegs selvfinansiering.

Klarlegging av hvilke særutgifter på vegene er forårsaket av visse kategorier av motorkjøretøyer.

Nedleggelse av trafikksvake jernbanestrekninger og stasjoner, sett fra samfunnsøkonomisk synspunkt.

Klarlegging av trafikkbhøvet for noen viktigere kategorier av persontransport (især private personbiler) og godstransport (visse varegrupper) som bakgrunn for klarlegging av behovet for investeringer innenfor de forskjellige transportformer.

Faktorer som påvirker trafikantenes valg av transportmiddel.

Sammenligning og avveining av individuell kontra kollektiv persontransport i byer.

Behovet for parkeringsanlegg, kostnadene ved slike anlegg og deres samfunnsøkonomiske betydning.

Operasjonsanalyse som metode i transportforskningen.

Optimale vegtrafikkinvesteringer

For snarest mulig å få tatt opp arbeidet med optimale vegtrafikkinvesteringer har komitéen funnet å burde rette følgende henvendelse til Nordisk vegteknisk forbund, datert 1. november 1957:

Nordisk interimskomiteé for samordning av transportforskningen (Nordisk transportforskningskomité), som er opprettet av samferdselsdepartementen i Danmark, Finland, Norge og Sverige, har drøftet spørsmålet om å få utredet problemet om optimale vegtrafikkinvesteringer. Man har besluttet å spørre Nordisk vegteknisk forbund om det vil kunne påta seg arbeidet med denne sak.

Med optimal vegtrafikkinvestering for et visst trafikkvolum menes her anvendelse av midler til veganlegg og investeringer i kjøretøyer, til en slik standard at summen av på den ene side veganleggets rentebelastning og avskrivning samt vedlikeholdskostnader og på den annen side driftskostnadene (inklusive avskrivninger og forrentning) for de kjøretøyer som er nødvendige for transportavviklingen, blir minst mulige sett over et visst tidsrom.

En slik optimal vegtrafikkinvestering innebærer for såvidt gjelder veganlegg således både at man får en økonomisk fordeling av midlene på ulike arter av vegutformning som kan være av betydning for kjøretøyenes driftskostnader, så som trace, profiler, bredde, kurvatur og bæreevne, og at man anvender midler i et slikt omfang at man får størst mulig total nyttevirkning av de beløp som anvendes. For såvidt angår sammensetningen av vognparken innebærer likeledes den optimale vegtrafikkinvestering at denne sammensetning blir den mest økonomiske for transportavviklingen.

I forbindelse med en slik problemstilling og som en del av denne har Nordisk transportforskningskomité villet gi høy prioritet til en nærmere undersøkelse av spørsmålet for hvilket akseltrykk en vegutbygging som foran forutsatt bør skje for å være samfunnsøkonomisk billigst. Dette spørsmål er av særlig betydning for bedømmelse av hvorvidt en overføring av jernbanetrafikk til veg er samfunnsøkonomisk hensiktsmessig.

Videre har en funnet det ønskelig at det under arbeidet med spørsmålet om optimale vegtrafikkinvesteringer blir undersøkt hvorvidt og i hvilken utstrekning man ved operasjonsanalyse og bruk av moderne regnemaskiner kan få løst den slags problemer.

En tør anmode Nordisk vegteknisk forbund om å gi forslag til emnets utforskning såfremt det mener å kunne påta seg oppgaven. I så fall vil det også anses ønskelig med en plan for den innbyrdes arbeidsdeling herved mellom de nordiske land og finansieringen av dette forskningsarbeid.

Det videre arbeid

Komitéens nærmeste arbeidsoppgaver blir å undersøke mulighetene for forsterket forskning i de emner den har tatt med i foranstående fortegnelse samt i nye emner som måtte bli foreslått og hvor det finnes å være grunnlag for nordisk samarbeid. Komitéen vil herunder foruten med de ulike nasjonale forskningsorganer oppta samarbeid med eksisterende nordiske samarbeidsorganer på ulike transportområder, som kan bidra till en forsterket nordisk transportforskning. Man tenker her på slike som Nordisk samferdselskomité, Nordisk vegteknisk forbund, Nordiska järnvägsmannasällskapet, SAS., Det nordiske utvalg for samferdselsstatistikk.

Komitéen vil videre følge opp det arbeid som allerede er påbegynt med dokumentasjonstjeneste og med løpende oversikter over transportforskningen i de enkelte land.

Komitéen har ikke ansett tiden inne for å komme med forslag til en mere definitiv organisering av den nordiske transportforskningens samordning.

Oslo, 1. november 1957

På komitéens vegne

John H. Paxal

2. Tiden november 1957—juni 1958

Redegjørelse for komitéens opprettelse og virksomhet i tiden mars— oktober 1957 er gitt pr. 1. november 1957.

Komitéen har fortsatt bestått av følgende medlemmer oppnevnt av deltakerlandenes transportministre:

- fra Danmark: den økonomiske konsulent i Ministeriet for offentlige arbejder, kontorchef Kai Lemberg,
- fra Finland: sjefen for Trafikekonomiska forskningsorganet ved Statsjärnvägarna fil. mag. J. Wallenius,
- fra Norge: sjefen for samferdselsdepartementets samordningskontor, byråsjef John Paxal,
- fra Sverige: sjefen for Kommunikationsdepartementets trafikbyrå, kanslirådet Björn Dillén, med varamann förste kanslisekreterare Bruno Öhrn.

Byråsjef Paxal fortsatte som komitéens formann til 7. mars 1958. Fra denne dato har kanslirådet Dillén vært komitéens formann. Komitéen har i tids-

rommet november 1957—juni 1958 holdt to møter, det første i Bergen 6.--7. mars og det annet i Odense 1.--2. juni 1958.

På møtet i Bergen deltok to representanter for det norske transportforskningsutvalg, nemlig formannen, fylkesmann Mons Lid og rektor ved Norges handelshøyskole, professor E. W. Paulson. I forbindelse hermed ble drøftet transportforskning av betydning for statens økonomiske transportpolitikk.

På møtet i Odense deltok stadsingeniør Honoré, afdelingsingeniør Jørgensen og civilingeniør Kastруп. I forbindelse hermed ble drøftet forsknings-spørsmål vedrørende byplanlegging og trafikk.

Kartlegging av transportforskningen

Komiteéns arbeid med dette spørsmål har resultert i utarbeidelse av oversikter, basert på opplysninger innhentet hos respektive undervisningsanstalter, statlige og kommunale etater samt private organisasjoner m. v., over avsluttede, igangværende og planlagte forsknings- og undersøkelsesarbeider vedrørende transport- og trafikkøkonomi, transportens sammenheng med samfunnsøkonomi og -planlegging, trafikktekniske samt metodologiske transportspørsmål. Det er utarbeidet dels en oversikt for hvert land, ordnet etter institusjon, dels en samlet nordisk oversikt, ordnet etter forsknings-emner. Oversiktene, som i første utkast har vært tilsendt de mange berørte institusjoner til supplering og kritikk, er revidert og utsendt til de respektive forskningsorganer. Oversikten, som er den første i sitt slag, fyller, etter uttalelse fra ulike forskningsorganer, et behov og har gitt mulighet for og skapt kontakter, dels via transportforskningskomiteén dels direkte, mellom ulike forskningsorganer. Oversikten foreligger av hensyn til omkostningene i et begrenset opplag på 225 eksemplarer, skjønt det av hensyn til etterspørselen ville vært ønskelig med flere.

Systematisk oversikt over emner for transportforskning

Til bruk for såvel oversiktene over transportforskningen som et eventuelt kommende felles nordisk dokumentasjonstjeneste på transportområdet, herunder en tidsskriftartikkel-indeks, har komiteén — i kontakt med biblioteksfolk og eksperter på transportforskningsområder — utarbeidet et forslag til en overskuelig og lett anvendelig klassifikasjon av arbeider vedrørende transportspørsmål. Dette forslag, som foreligger i utkast, vil bli drøftet med nordiske biblioteksfolk m. v. Man har parallelt hermed sammenholdt den foreslåtte klassifikasjon med det internasjonalt anvendte klassifikasjonssystem på de fleste biblioteker (UDC). Det har vist seg at det vil være forskjellige praktiske vanskeligheter ved å legge dette system til grunn for forskningsoversiktene. Komiteén vil undersøke mulighetene for å få knyttet sammen det utarbeidede klassifikasjonssystem og det internasjonalt anvendte klassifikasjonssystem (UDC) med henvisningstegn.

Undersøkelse av behovet og mulighetene for en koordinert dokumentasjonstjeneste i Norden

Komitéen har fortsatt sitt arbeid med denne undersøkelse, idet den ekspert som var stillet til rådighet fra det norske samferdselsdepartement, bibliotekar ved hovedstyret for Norges statsbaner, fru Torborg Collin, i tiden 1. oktober 1957—1. mars 1958 har besøkt en rekke biblioteker og andre institusjoner i de fire land, innhentet opplysninger om disse institusjoners arbeid og samlinger innenfor transportområdet og drøftet de pågjeldende spørsmål med institusjonenes ledelser. Som resultat herav, har fru Collin, etter drøftelser i komitéen, utarbeidet en rapport med kommentarer datert mars 1958 om nordisk transportforskningsdokumentasjon inneholdende utførlige opplysninger for de fire land.

Fru Collin's rapport er tilsendt de respektive biblioteker til uttalelse og eventuelle rettelser. Rettelsene er deretter samlet i bilag A og uttalelsene om nasjonal og nordisk samordning av dokumentasjonstjenesten i bilag B till rapporten.

Komitéen har på dette grunnlag tatt opp spørsmålet om mulighetene for, på grunnlag av en samordnet dokumentasjonstjeneste i hvert av landene å nå frem til en samordnet nordisk dokumentasjonstjeneste.

Arbeidet med en samordning av dokumentasjonstjenesten er for Finnlands vedkommende overlatt til Delegationen av de velenskaplige biblioteken og for Norges vedkommende til transportøkonomisk utvalg i Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd. Komitéen har festet de danske og svenske kontaktmenns oppmerksomhet på behovet for å få spørsmålet om samordning av den nasjonale dokumentasjonstjeneste utredet i Danmark og Sverige.

I spørsmålet om en nordisk samordnet dokumentasjonstjeneste vil komitéen søke kontakt med Nordforsk.

Prioritering av transportforskningsarbeider

Komitéen har fortsatt sitt arbeid med å animere forskningsvirksomhet på de områder som er tatt med i komitéens prioritetsliste.

Henvendelsen til Nordisk vegteknisk forbund av 1. november 1957 vedrørende utredning av spørsmålet om optimale vegtrafikkinvesteringer ble besvart av forbundets ledelse 4. februar 1958 således:

Det av Nordisk interimskomité for samordning av transportforskningen oppgjorda PM (Jnr. 3494/1. 11. 1957) behandlades på Nordiska vägtekniska förbundets styrelsemöte i Köbenhavn den 13 januari 1958 och konstaterades därvid att frågan om optimala trafikinvesteringar är av stort intresse i de nordiska länderna. Då frågan emellertid är såpass vidlyftig och kräver stora förarbeten, ber förbundets finska avdelning, till vilken ledningen av förbundet överlåtits den 1 januari detta år, att få återkomma med ett detaljerat svar efter det frågan behandlats i de övriga nordiska länderna och på förbundsstyrelsens följande möte.

Spørsmålet om optimale vegtrafikkinvesteringar har også — bl. a. på komitéens initiativ — vært behandlet av IVA's transportforskningskommission i Sverige og i transportøkonomisk utvalg i Norge.

Kravet til tilfredsstillende kommunikasjonsstandard

Av de transportpolitiske problemer komitéen har beskjeftiget seg med, har også spørsmålet om hva det i dagens situasjon menes med en tilfredsstillende kommunikasjonsstandard vært inngående behandlet. Spørsmålet er sentralt i en samferdselspolitikk hvor målsettingen er å få en tilfredsstillende kommunikasjonsstandard på den samfunnsmessig sett billigste måte. Komitéen har drøftet hvorledes man gjennom transportforskningen kan få bedre holdepunkter for en slik samferdselspolitikk. Spørsmålet er meget omfattende. Det er bl. a. et spørsmål om optimal tilpasning av kommunikasjonene til behovene og det omfatter således også spørsmålet om optimale vegtrafikkinvesteringer. Det er spørsmål både om nyinvesteringer og om opprettholdelse av eksisterende kommunikasjoner og det er spørsmål om valg av transportmidler. Komitéen vil i tiden fremover drøfte videre hvorledes man kan nytte utført og pågående forskning til belysning av dette problem og hvilken forskning bør animeres for å tjene samme formål.

Minstekrav til kommunikasjonene på trafikksvake steder

Som en del av spørsmålet om hvilke krav man i dag må stille til en tilfredsstillende kommunikasjonsstandard, har komitéen drøftet spørsmålet om de minstekrav til kommunikasjonene som gjøres gjeldende i spredt bebodde strøk i Norden hvor trafikkgrunnet er for lite til opprettholdelse eller utbygging av lønnsomme kommunikasjoner, og hvor de sosiale hensyn må få en fremtredende plass i samferdselspolitikken. Komitéen har ansett det ønskelig forsøksvis å undersøke hvorledes det i dag forholder seg med kommunikasjonsstandarden på slike tynt befolkede og avsidesliggende steder som man i de mest typiske former finner i de norske øy-, fjord- og fjellområder.

Komitéen har behandlet et program for en slik undersøkelse med henblikk på norske forhold.

I dette program har man antatt at det er mulig ved å velge ut et antall typiske steder eller områder hvor de sosiale hensyn i utpreget grad må gjøre seg gjeldende for kommunikasjonstjenesten, å finne et uttrykk for hva som i dag anses som absolutt minstekrav til kommunikasjonene.

Man vil for disse steder søke å få frem hvilken kommunikasjonsstandard de har, hva samfunnet har ytt og yter for at denne standard skal opprettholdes eller forbedres og hva denne standard betyr for stedene.

Ut fra dette tar programmet sikte på å velge ut for nærmere undersøkelse et visst antall transportsvake steder i Norge med følgende kjennetegn:

1. Avstengte steder uten veg, jernbane eller rutebåt.

2. Steder som bare har ruteforbindelse med åpne båter, så som melkerutebåter (bygderuter).
3. Steder med et eller to ukentlige anløp av rutebåt.
4. Steder med vegforbindelse men uten bilrute.
5. Steder med subsidierte bilruter.
6. Steder med subsidierte båt- og bilruter.

Undersøkelsen består i at man

1. nøyaktig definerer stedenes forbindelse med omverdenen ved
 - a) eventuelle vegforbindelsers standard,
 - b) eventuelle rutebåters standard og rutefrekvens,
 - c) eventuelle rutebilers standard og rutefrekvens,
 - d) avstand til større by, nærmeste handelssted, lege, apotek, sykehus, bibliotek, sports plass, kino m. v.;
2. klarlegger hva befolkningen lever av:
 - a) hvilken produksjon,
 - b) hvilke varer sendes fra og til stedet og omfanget av disse transporter;
3. reisefrekvensen i persontrafikken fra og til stedet samt reisetidene;
4. hvilke transportpriser det må betales i gods- og persontrafikk og transportprisenes betydning for levekostnaden;
5. hvilke subsidier gis til kommunikasjonene;
6. hva stedets befolkning mener om de nåværende forbindelser og om behovet for forbedring.

Undersøkelsen igangsettes av samferdselsdepartementet i Norge sommeren 1958.

Det videre arbeid

a) *Forskning*

Komitéen kommer til å følge videre det forskningsarbeid den har søkt å fremme, særlig vedrørende

- 1) optimale vegtrafikkinvesteringer,
- 2) optimal tilpasning av kommunikasjonsstandarden til behovene.

b) *Kontakt med nordiske transportforskere*

Komitéen kommer til å utvide de kontakter den har opprettet med nordiske transportforskere og visse samarbeidsorganer. I tidligere møter har deltatt nordiske vegforskere, nordiske transportøkonomiske forskere, nordiske transportstatistikere, nordiske eksperter i trafikk- og byplanlegging. Av andre ekspertgrupper man vil ta kontakt med nevnes representanter for Den nordiske trafikksikkerhetskomité og Nordisk transportteknisk selskap.

c) *Kontakt med de samferdselspolitiske organer i Norden*

Komitéen vil søke å utdype det innledede samarbeid med disse organer.

d) *Transportforskningsoversikten*

Komitéen vil fortsatt holde forskningsoversikten à jour og etterhvert søke å få den fullstendigjort.

e) *Dokumentasjonstjeneste*

Komitéen vil undersøke videre mulighetene for å få en dokumentasjonstjeneste for transportforskningen i Norden.

f) *Transportpolitiske problemer*

Komitéen vil fortsette drøftelsene av sentrale transportpolitiske problemer for å se hvilke krav det fra et transportpolitisk synspunkt bør stilles til transportforskningen. Av slike problemer vil komitéen på kommende møter bl. a. drøfte spørsmålet om trafikantenes frie valg av transportmiddel.

24. juli 1958

På vegne av Nordisk transportforskningskomité

Björn Dillén

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor har inrättats av regeringarna, sedan förslag därom antagits vid Nordiska rådets femte session i Helsingfors i februari 1957. I sin rekommendation nr 10/1957 hemställde Nordiska rådet sålunda dels om inrättande av ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik i Köpenhamn, dels om tillsättande av ett gemensamt nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor med uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkom, innefattande bland annat industriellt samarbete på reaktorområdet.

Kontaktorganet, som består av två ledamöter från varje nordiskt land jämte sekreterare och experter, konstituerade sig vid ett sammanträde i Köpenhamn i juni 1957 och har hittills hållit fem sammanträden. Kontaktorganets sammansättning framgår av regeringarnas meddelanden till Nordiska rådet om ovannämnda rekommendation nr 10/1957 [*se Sak D 53*].

Därjämte har en särskild expertgrupp på organets initiativ undersökt möjligheterna för nordiskt samarbete på isotopområdet.

Arbetet inom kontaktorganet har i övrigt koncentrerats på ett fortlöpande utväxlande av erfarenheter rörande de nordiska atomenergiprogrammen, varvid man speciellt sökt tillvarata möjligheter till samordning av olika projekt och verksamheter för undvikande av onödigt dubbelarbete men även eftersträvat ett gemensamt utnyttjande av personal och andra knappa resurser.

Dessutom har kontaktorganet erhållit viktiga arbetsuppgifter genom det livliga internationella samarbetet på atomenergiområdet. Inom organet har sålunda alla viktigare sammanträden inom berörda internationella atomenergiorganisationer förberetts, och ett gemensamt nordiskt uppträdande i dessa sammanhang organiserats.

Till grund för Nordiska rådets behandling av atomenergifrågorna vid rådets femte session låg en särskild rapport beträffande möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbete inom atomforskningen och beträffande atomenergiens fredliga användning. Såsom bilagor till rapporten hade fogats dels en redogörelse för det internationella samarbetet på atomenergiområdet, dels redogörelser för läge och planer på detta område inom de nordiska länderna.

Under hänvisning till denna rapport inskränker sig följande redogörelse

till att ange de viktigaste frågor som behandlats inom kontaktorganet, och den eftersträvar sålunda icke att ge en fullständig bild av vare sig de nordiska atomenergiprogrammen eller det internationella samarbetet på området. Sedan ovannämnda rapport avgavs till Nordiska rådet vid början av år 1957, har för övrigt icke några mera betydande atomenergiprojekt tillkommit inom Norden, som icke redan var planerade vid denna tidpunkt, och detsamma gäller för det internationella samarbetet.

IAEA

International Atomic Energy Agency (IAEA) trädde i verksamhet i och med den generalkonferens som organisationen höll i Wien hösten 1957. Under det gångna året har IAEA huvudsakligen måst ägna sig åt uppbyggnaden av sekretariatet, vilket är förlagt till Wien. Antalet medlemsländer har raskt stigit och utgör för närvarande närmare sjuttio.

Av de tjugutre styrelseplatserna har Sverige under det första verksamhetsåret innehaft den plats som avser ett land vilket kan lämna bidrag i form av tekniskt bistånd. Platsen är ettårig och innehavaren kan ej omedelbart omväljias. Inom kontaktorganet har man varit enig om önskvärdheten av att de nordiska länderna ständigt är representerade i IAEA:s styrelse, och genom gemensamma aktioner har man sökt vinna övriga medlemsstaters anslutning till denna uppfattning. Den nordiska aktionen har haft framgång såtillvida som Danmark nu av den avgående styrelsen har utsetts till Sveriges efterträdare för närmast följande verksamhetsår.

OEEC

Inom Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete (OEEC) har det sedan ett par år pågående arbetet med atomenergi frågor vid slutet av år 1957 lett till inrättande av ett europeiskt atomenergiorgan, European Atomic Energy Agency (ENEA), inom ramen för OEEC samt till undertecknande av en konvention för säkerhetskontroll beträffande den fredliga karaktären av organets verksamhet.

Tolv av OEEC:s sjutton medlemsländer — däribland Danmark, Norge och Sverige — har dessutom undertecknat en konvention om upprättande av ett europeiskt bolag, Eurochemic, för kemisk behandling av bestrålat atombränsle. Bolaget, som skall ha sitt säte i Mol i Belgien, får ett aktiekapital på 20 miljoner EPU-enheter (dollar).

Danmark, Norge och Sverige deltar i Eurochemic, och såväl från dansk som norsk sida föreslogs att företagens anläggningar skulle placeras i ett nordiskt land, vilket dock strandade på de sex Euratom-staternas önskan att få projektet förlagt inom sitt område. Anläggningen i Mol i Belgien väntas kunna tagas i drift vid årsskiftet 1961/62.

Ett annat OEEC-projekt av stort nordiskt intresse föreligger med det avtal om gemensam experimentell drift under tre år av den norska atomreaktorn i Halden, som i juni 1958 ingåtts mellan Danmark, Norge, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Österrike och Euratom. Reaktorn äges av det nors-

ka Instituttt for atomenergi, som också konstruerat och uppfört densamma. Vidare har möjligheten hållits öppen för Finland att ansluta sig till projektet.

En särskild arbetsgrupp inom OEEC utarbetar för närvarande förslag beträffande gemensam experimentell drift av en projekterad brittisk gaskyld högtemperaturreaktor. Denna avancerade reaktor utgör exempel på ett ur utvecklingssynpunkt intressant projekt, som på grund av höga kostnader och stora anspråk på högt kvalificerad personal med fördel kan utföras i gemensam regi inom OEEC.

Ett isländskt förslag att studera möjligheterna att utnyttja de heta källorna på Island för framställning av tungt vatten har understötts av övriga nordiska länder samt inom OEEC lett till en utredning av frågan. I den preliminära rapport som framlades i juni 1958 föreslogs upptagande av mera ingående undersökningar.

Det nordiska kontaktorganet har icke blott diskuterat här ovan nämnda tekniska samarbetsprojekt inom OEEC utan även fortlöpande behandlat det inom skilda arbetsgrupper inom OEEC pågående arbetet beträffande exempelvis ansvarsfrågor vid atomskador, hälsovårdsnormer, säkerhetsproblem vid atomenergianläggningar, utbildningsfrågor samt en liberalisering av handeln med atomteknisk utrustning och ifrågakommande råvaror. Därvid har det nordiska kontaktorganet även särskilt sökt bedöma, huruvida samarbetet på dessa områden med fördel bör ske på det nordiska planet eller hellre utsträckas till kretsen av samtliga OEEC-stater. I vissa fall kan det även tänkas att arbetsuppgifterna helst bör lösas inom IAEA's ram.

Genève-konferensen, september 1958.

I samband med Förenta Nationernas andra internationella konferens om atomenergiens fredliga användning anordnas i Genève en särskild utställning. Efter att frågan väckts inom det nordiska kontaktorganet har Danmark, Norge och Sverige organiserat ett gemensamt deltagande i denna utställning.

Nordiska atomenergiprogrammen

Inom det nordiska kontaktorganet har utbytet av informationer beträffande de enskilda ländernas atomenergiprogram syftat till att möjliggöra en samordning och anpassning av olika projekt för att erhålla bästa totala utnyttjande av tillgängliga resurser. För att detta syfte skall kunna nås, är det av den största betydelse att informationen, såsom fallet är i kontaktorganet, gives redan på ett tidigt stadium av planeringen, innan projekten slutgiltigt fixerats. Även direkt mellan de berörda institutionerna i de nordiska länderna sker en mycket livlig utväxling av erfarenheter och planer. Genom dessa direkta kontakter löses normalt den övervägande delen av de praktiska samarbetsfrågorna, antingen dessa väckts inom kontaktorganet eller på annat sätt.

Såsom exempel på områden där nordiskt samarbete mellan två eller flera

länder kommit till stånd genom diskussionerna inom kontaktorganet kan här nämnas råvaruförsörjningen, där det bland annat varit fråga om utnyttjandet av vissa finska uranförekomster. Vidare har frågor i samband med produktion av tungt vatten diskuterats, varvid man kunnat stödja sig på de erfarenheter man samlat på norskt håll, där sådan produktion sedan länge pågått.

Kontaktorganet har även diskuterat möjligheterna att igångsätta vissa gemensamma nordiska samarbetsprojekt. Bland annat har man övervägt att upptaga gemensamma forskningar beträffande fusionsprocessen. I fråga om detta projekt har man dock stannat för att avvakta den omfattande publicering av resultat från stormakternas arbete, som man väntar sig vid Genève-konferensen i september 1958.

Bland andra områden för praktiskt nordiskt samarbete som behandlats kan nämnas utarbetandet av gemensamma normer för bedömning av reaktorsäkerhetsfrågor. Utvecklingen av reaktorer för fartygsdrift har dryftats, och kontakt har etablerats mellan de tekniska grupper som i de nordiska länderna bearbetar denna fråga. Vidare har former för utväxling av teknisk och vetenskaplig personal diskuterats, liksom möjligheterna att samordna driften av reaktorer för experimentella syften. Ett viktigt specialproblem härvidlag har varit att koordinera tillgänglig reaktorkapacitet för produktionen av isotoper. I detta syfte har kontaktorganet tagit initiativet till en särskild expertutredning, vilkens slutsatser återges i det följande.

Nordiskt samarbete i fråga om framställning och distribution av radioaktiva isotoper

Den expertgrupp, sammansatt av representanter från de nordiska ländernas atomenergiinstitut, vilken har undersökt möjligheterna för ett framtida nordiskt samarbete i fråga om framställning och distribution av radioaktiva isotoper, har som grundval för undersökningen företagit en behovsanalys och insamlat ett omfattande tekniskt material beträffande anordningar för isotop-produktion i de nordiska länderna. Detta material har i sin helhet bifogats utredningsrapporten, vilken kontaktorganet för kännedom överlämnat till Nordiska rådets presidium.

Den behovsanalys som utförts visar att man kan vänta en jämnt stigande förbrukning av isotoper i de nordiska länderna. Det tekniska utskottet anser att möjligheter finns för ett nordiskt samarbete på isotop-området, och att man härigenom kan uppnå en mera rationell och ekonomisk produktion och distribution.

För att isotop-produktionen skall bli så kontinuerlig som möjligt, bör driften av de skilda ländernas uranreaktorer anpassas så, att icke alla är ur drift vid samma tidpunkt. Vidare är det av betydelse att standardisera bestrålningsboxar, emballage och specifikationer för radioaktiva isotoper, så att förbrukarna kan få sina preparat sända i samma form oavsett leverantör.

Vid en fördelning av produktionsuppgifterna kan erfarenhet och kapacitet,

när det gäller framställning av de olika specialiteterna, bli bättre utnyttjade. Med hänsyn till det arbete som redan har nedlagts och de reaktorer man har och väntar att få under de närmaste åren synes det naturligt att förlägga framställningen av starka gammakällor till Danmark och Sverige, medan Norge fortsätter att koncentrera sig på produktionen av kemiskt separerade isotoper. Det synes finnas ett jämnt stigande behov av speciella kemiska föreningar märkta med radioaktiva isotoper, och expertgruppen föreslår att produktionen av sådana märkta ämnen centraliseras till Danmark. En dylik fördelning av isotop-produktionen bör kunna tagas upp till nytt bedömande, om situationen skulle ändras väsentligt i fråga om behov och leveransmöjligheter.

Distributionen av de radioaktiva ämnena föreslås tillgå så, att beställningarna översänds till det isotop-centrum som har specialiserat sig på framställningen av det önskade ämnet. Försändelsen av preparaten bör ske enligt de metoder som redan är inarbetade vid de olika institutionerna.

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor har behandlat expertgruppens utredning om möjligheterna för ett nordiskt samarbete på isotop-området. Utredningen har givit en värdefull inventering av de framtida nordiska isotop-behovet och även angivit vissa linjer för en samordning av isotop-produktionen genom en viss fördelning av arbetsuppgifterna.

Kontaktorganet har för sin del instämt i expertutredningens slutsatser och förutsätter att vederbörande institutioner i lämplig form överenskommer om ifrågavarande samordning.

Sammanfattningsvis vill kontaktorganet för atomenergifrågor anföra att erfarenheterna av organets första verksamhetsår måste betraktas som gynnsamma. Genom organets verksamhet har de redan tidigare goda kontakterna på atomenergiområdet mellan de nordiska länderna ytterligare stimulerats.

Kontaktorganet kommer att fortsätta sitt arbete med att följa den snabba utvecklingen på atomenergiområdet såväl inom de nordiska länderna som i vidare internationella sammanhang. Därvid kommer organet särskilt att uppmärksamma möjligheterna att finna nya områden för samordning av det praktiska atomenergiarbetet i de nordiska länderna.

I de fall kontaktorganets arbete utmynnar i förslag till konkret samarbete eller förslag till nya former för redan existerande samarbete kommer organet att i erforderlig utsträckning göra framställningar till berörda institutioner.

København den 30 augusti 1958

H. H. Koch

E. Kinnunen

M. Magnússon

H. Stevenius-Nielsen

E. Laurila

J. Chr. Hauge

G. Cederwall

O. Gøthe

H. Brynielsson

H. Håkansson

Berättelse

från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Överenskommelsen mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om en gemensam arbetsmarknad trädde i kraft den 2 juli 1954. I huvudsak innebär överenskommelsen följande.

De fördragsslutande staterna skall icke kräva arbetstillstånd för medborgare i någon av övriga fördragsslutande stater. Genom denna bestämmelse garanteras frihet för den enskilde medborgaren att taga arbete i vilket nordiskt land han önskar. Befrielsen från skyldigheten att inneha arbetstillstånd är av primär betydelse, men en förutsättning för att den gemensamma arbetsmarknaden skall kunna bestå är, att staterna i överenskommelsen deklarerat att de har för avsikt att upprätthålla full sysselsättning. Staterna skall även hålla varandra underrättade om planeringen av beredskapsåtgärder för att motverka förhållanden, som kan äventyra upprätthållandet av den fulla sysselsättningen. De centrala arbetsförmedlingsmyndigheterna i respektive länder skall samarbeta i syfte att arbetskraften i största möjliga omfattning förmedlas genom den offentliga arbetsförmedlingen och att den blir till gagn för envar av staterna. Det anses icke önskvärt att arbetskraften skall resa omkring i Nordens länder för att söka arbete på egen hand. Arbetssökande bör i stället genom hemortens arbetsförmedling kunna få de konkreta upplysningar om arbetsmarknadsförhållanden och arbetstillfällen i övriga länder, som gör det möjligt för vederbörande att realistiskt bedöma sina arbetsmöjligheter. De fördragsslutande staterna förbinder sig därför att tillställa varandra uppgifter om förhållandena på arbetsmarknaden.

Enligt ett till överenskommelsen fogat protokoll skall åtgärder vidtagas för att hindra att arbetsgivare bedriver privat värvning av arbetskraft i annat nordiskt land.

För att handlägga de frågor som sammanhänger med överenskommelsen har en kommission tillsatts med två representanter för envar av de fördragsslutande staternas regeringar.

Kommissionen har haft sex sammanträden; i Oslo 3—4 december 1954, Helsingfors 11—12 mars 1955, Stockholm 21—22 oktober 1955, Köpenhamn 13—14 april 1956, Oslo 15—16 februari 1957 och Helsingfors 10—11 januari 1958.

Vid sammanträdena har främst följande ärenden behandlats.

Kommissionens första uppgift var att draga upp riktlinjerna för det internordiska arbetsförmedlingssamarbetet. Den grundläggande tanken är att som en given konsekvens av överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad skall Nordens länder även ha en gemensam förmedlingsmarknad. Man har därför överenskommit, att på den nordiska arbetsmarknaden skall arbetsförmedlingen stå öppen för att lämna sedvanlig service åt alla arbetstagare och arbetsgivare, som är hemmahörande i något av de nordiska länderna. Det står vederbörande fritt att vända sig till vilket förmedlingskontor de önskar, men av praktiska skäl bör hemortens eller vistelseortens arbetsförmedling i främsta rummet anlitas.

Det internordiska förmedlingsarbetet skall vara decentraliserat så långt som möjligt. På grund av att arbetsförmedlingarna i de nordiska länderna är olika utbyggda och utvecklade, har emellertid bestämts, att det ankommer på vederbörande land att besluta hur långt förmedlingsarbetet skall decentraliseras. Det är dock tänkt att samarbetet skall ske mellan de regionala kontoren. Direkt samarbete bör även kunna äga rum mellan lokala kontor. Större överflyttningar av arbetskraft skall ske i samråd med de centrala arbetsförmedlingsmyndigheterna; detta för att de skall ha översikt över de stora arbetskraftsströmmarna.

Kommissionen har noga uppmärksammat de fall där arbetsgivare bedrivit privat värvning av arbetskraft i annat nordiskt land. De privata värvningsaktionerna har under de gångna åren varit av förhållandevis blygsam omfattning, och svårigheter har ej förelegat att i förekommande fall förmå arbetsgivare att upphöra med dylik verksamhet.

Informationsverksamheten har varit av betydande omfattning, och kommissionen har särskilt sökt tillse, att arbetsförmedlingskontoren erhåller erforderligt material för förmedlingsarbetet. Kontoren tillställs regelbundet vakanslistor, arbetsmarknadsredogörelser, prognoser om utvecklingen på arbetsmarknaden, statistik m. m.

Vid kommissionens sammanträden har varje land avgivit detaljerade rapporter om arbetsmarknadsläget. Uppmärksamhet har ägnats olika detaljfrågor såsom utjämnandet av säsongsarbetslöshet, omhändertagandet av de stora ungdomskullarna, områdesplanläggningen, arbetstillstånd för utländsk arbetskraft, praktikantutbyte m. m.

Kommissionen har ansett det värdefullt, att de olika ländernas arbetsförmedlingstjänstemän beredes närmare kontakt med varandra. Beslut har därför fattats, att de centrala arbetsmarknadsmyndigheterna i god tid skall ge varandra varsel om utbildnings- och instruktionskurser som anordnas och om möjligheterna att mottaga kursdeltagare från de övriga länderna.

Då sysselsättnings- och arbetslöshetsstatistiken i de nordiska länderna är olika uppbyggd, har kommittén arbetat på att få till stånd en samordning i syfte att få uppgifterna från de olika länderna jämförbara med varandra. Möjligheterna att få till stånd en gemensam yrkesförteckning undersökes även. Med hänsyn till det stora antalet finländska arbetare i Sverige är det

vid vissa tillfällen nödvändigt, att kommissionens svenska och finländska medlemmar beredes möjligheter till tätare kontakter med varandra. Inom kommissionen har därför tillsatts en sektion Sverige—Finland.

OEEC har aktualiserat frågan om en gemensam arbetsmarknad för Benelux-länderna och de nordiska länderna. Frågan är för närvarande under utredning.

Nordiska arbetsmarknadskommissionen, som av praktiska skäl i det nordiska samarbetet antagit benämningen Nordiska arbetsmarknadsutskottet, består f. n. av följande representanter:

För Sverige: Statssekreteraren Ernst Michanek, socialdepartementet
Generaldirektören Bertil Olsson, arbetsmarknadsstyrelsen

För Danmark: Departementschef A. Skalts, Arbejdsministeriet
Arbejdsdirektør H. Borreschmidt, Arbejdsdirektoratet

För Finland: Regeringsrådet Jouni Hakkarainen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
Regeringssekreteraren A. Olavi Koskinen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena

För Norge: Arbejdsdirektør Thor Skrindo, Arbejdsdirektoratet
Underdirektør J. Tannæs Fjeld, Arbejdsdirektoratet.

Stockholm den 19 september 1958

Berättelse av i huvudsak samma innehåll har överlämnats av Danmarks regering den 10 oktober 1958.

På den danska föreningen Nordens årsmöte den 22 maj 1958 antogs enhälligt följande uttalande:

Föreningen Norden hilser med tilfredshed de fremskridt, som er sket med hensyn til det fællesnordiske arbejdsmarked, men vi opfordrer Nordisk Råd til fortsat at arbejde for udvidelser, således at det nordiske arbejdsmarked kommer til at omfatte alle områder af næringslivet.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund

(Överlämnat av Danmarks regering)

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 10 september 1958 å *egna och Sveriges regerings vägnar*:

I redegørelser fra den svenske og danske regering til Nordisk Råds 2., 3., 4. og 5. session er givet oplysninger om de undersøgelsesarbejder, som i årene 1954—56 er udført af de to af de respektive regeringer nedsatte udvalg.

Udvalgene har i årene 1957—58 holdt to møder, ved hvilke møder resultaterne af de nedsatte ekspertgruppers løbende arbejde er blevet behandlet, ligesom retningslinjer for ekspertgruppernes fremtidige arbejde er blevet drøftet og fastlagt.

De tekniske ekspertgrupper har herved fremlagt resultaterne af sine undersøgelser vedrørende et stort antal mulige løsninger for en fast forbindelse over Øresund i såvel geografisk som teknisk henseende, og efter behandling i hovedudvalgene er det herefter blevet pålagt grupperne at koncentrere de fortsatte undersøgelser på de to hovedmuligheder for den faste forbindelse, nemlig ved København—Malmö og ved Helsingør—Hälsingborg.

I denne forbindelse bemærkes, at det efter foretagne undersøgelser, herunder bundundersøgelser, er konstateret, at etablering af en fast forbindelse er teknisk mulig i begge linjer inden for rimelige økonomiske rammer, ligesom det vil være muligt at etablere sådanne tilslutninger til de bestående eller kommende vej- og jernbaneanlæg på en hensigtsmæssig måde.

Arbejdet er i øvrigt nu så langt fremme, at omtrentlig linjeføring er fastlagt for begge hovedmuligheder, og ekspertgrupperne har nu påbegyndt udarbejdelsen af deres endelige forslag.

De trafikøkonomiske ekspertgrupper har fremlagt to rapporter. I rapport 1 er behandlet øresundstrafikkens totale udvikling og omfang siden trediveerne, trafikkenes fordeling inden for året 1955 samt andet statistisk talmateriale, som i første række skal danne grundlag for en prognose. I rapport 2 er resultaterne af den i 1954—55 foretagne analyse vedrørende oprindelse og bestemmelsessted for alle rejser over Øresund fremlagt.

Grupperne har fortsat indsamling og behandling af trafiktal siden hen, og jævnsides hermed er påbegyndt statistiske og trafikøkonomiske undersøgel-

ser med henblik på udarbejdelse af prognoser vedrørende den fremtidige trafik over Øresund såvel under forudsætning af fortsat færge- og skibsdrift som under forudsætning af etablering af en fast forbindelse.

Samtidig er visse forberedende arbejder med henblik på en undersøgelse af den økonomiske betydning ved etablering af en fast forbindelse påbegyndt.

Det bemærkes sluttelig, at udvalgene påregner at kunne afslutte arbejdet i 1960.

*BILAGA***Ledamöter, experter och sekreterare i danska och svenska öresunds-
delegationerna***Danska delegationen**Ledamöter:*

Christensen, P., departementschef (formand)

Bang, K., vejdirektør

Ib-Schmidt, E., departementschef

Skov, P. E. N., generaldirektør

Expertgrupp för trafikekonomiska frågor:

Bang, K., vejdirektør

Johnsen, N. C. D., trafikchef

Ib-Schmidt, E., departementschef

Expertgrupp för tekniska frågor:

Engelund, A., professor

Larsen, K. O., overvejningeniør

Thorning Christensen, S., banechef

Knudsen, Chr. L., afdelingsingeniør (sekretær)

Sekreterare i delegationen:

Andersson, B., afdelingsleder

*Svenska delegationen**Ledamöter:*

Strand, A. W., riksgäldsfullmäktig, förste vice talman (ordförande)

Hagstrand, E. F., expeditionschef

Hjort, K. G. M., f. d. generaldirektör

Upmark, E. G. J., generaldirektör

Expertgrupp för trafikekonomiska frågor:

Blomqvist, N. G., fil. lic.

Jarder, J. O., byrådirektör

Tänneryd, S. A. S., överingenjör

Expertgrupp för tekniska frågor:

Bengtsson, K. V., vägdirektör

Gudmundsson, N. H., överingenjör

Kolm, C. R., f. d. överingenjör
Reini, S. Å. O., avdelingsdirektör
Thulin, C. I., f. d. major

Sekreterare i delegationen:

Wennerhorn, K. O. L., byrådirektör

Biträdande sekreterare i delegationen:

Nilsson, E., förste kanslisekreterare

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Regeringarnas meddelanden är dagtecknade, Danmarks (Justitsministeriet) den 30 augusti 1958, Finlands (lantbruksministeriet) den 22 augusti 1958 och (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) den 17 september 1958, Norges (Utenriksdepartementet) den 1 september och 13 oktober 1958 och Sveriges (justitiedepartementet) den 27 augusti 1958.

1. Inregistrering av och trafik med luftfartyg (1 a)¹ och
2. Internordisk giltighet för flygcertifikat (1 b)

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar:

I flygtrafiken förekommer den rättsliga likställigheten såtillvida, att i Finland för förare utfärdat certifikat och registreringsbevis äro giltiga även i övriga nordiska länder.

Sveriges regering meddelar å *samtliga regeringars vägnar*:

I svenskt meddelande till Nordiska rådets 5:e session (s. 944) lämnas en redogörelse för det då pågående samnordiska utredningsarbetet rörande ny nordisk luftfartslagstiftning, vilket meddelande åberopas.

I Danmark och Finland fortgår alltjämt utredningsarbetet på kommittéplanet. I Norge har betänkande med förslag till ny luftfartslag avlämnats den 18 juni 1957. Betänkandet är föremål för behandling i norska Justisdepartementet.

I Sverige har ny luftfartslag antagits den 6 juni 1957 (SFS 297). Dagen för lagens ikraftträdande beror av Konungens bestämmande. Lagen innehåller, i 1 kap. 2 § bestämmelser om luftfart inom svenskt område, i 2 kap. 2 och 12 §§ bestämmelser om inregistrering av luftfartyg i luftfartsregistret samt i 4 kap. 3 § bestämmelser om behörighet att förrätta tjänst å luftfartyg, vilket nyttjas inom svenskt område. Bestämmelserna överensstämmer

¹ Punktbeteckningen inom parentes hänvisar till den förteckning över besluten vid nordiska justitieministermötet 11—12 december 1953 som återfinnes i 2:a sessionens handlingar (s. 762). Se även rekommendationsöversikten i 5:e sessionens handlingar (s. 670).

med de bestämmelser som i förevarande hänseenden upptagits i det till lagrådet remitterade förslaget (se handlingarna till Nordiska rådets 5:e session s. 945) och i den sedermera framlagda propositionen. Härmed torde för Sveriges del syftet med Nordiska rådets rekommendation i dessa delar vara tillgodosett i lagstiftningsväg. Någon ytterligare lagstiftning rörande de berörda frågorna är icke under övervägande inom svenska justitiedepartementet.

3. Rätt att förvärva fast egendom (2 d)

Norges regering meddelar den 1 september 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den norske konsesjonslovgivning om erverv av fast eiendom er for tiden under revisjon. En komité under industridepartementet er ved Kronprinsregentens resolusjon 7. desember 1956 oppnevnt til å utrede spørsmålet om det bør foretas endringer i den del av konsesjonslovgivningen som omfatter bergverk, kalksten- og kvartsforekomster, vannfall, vassdragsregulering og annen fast eiendom som ikke er jord, skog, fjell og myr. Etter at komitéen har tatt stilling til de foreliggende spørsmål, vil industridepartementet innby representanter for administrasjonen i de øvrige nordiske land til samnordiske drøftelser om spørsmålene.

En komité under landbruksdepartementet er ved kongelig resolusjon 8. november 1957 oppnevnt til å utrede de tilsvarende spørsmål for så vidt angår erverv av jord, skog, fjell og myr. Man har i denne forbindelse fra norsk side under overveielse å oppmyke det absolutte forbud mot å gi utlending konsesjon på konsesjonspliktig skog ved å åpne en begrenset adgang til dispensasjon.

4. Ekonomisk hjälp till jordbrukare (2 e)

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar:

Att utreda statsstödet åt lantbruket i olika länder, så att jämförelser kunna anställas, är en mycket svår, om icke omöjlig uppgift. Frågan inskränker sig nämligen ingalunda till utredning av vad som kommer lantbruket till godo exempelvis genom budgeten. Därtill kommer sådant som tullar, import- och exportbegränsningar, olika fonder, stödets storlek i förhållande till stödet åt andra näringar m. m. Sålunda äro tullarna i många länder synnerligen låga eller också finnas inga tullar alls, medan åter det direkta stödet åt lantbruket är mycket stort, eller tvärtom. Ofta är det även omöjligt att noggrant särskilja stödet åt lantbruket från prissänkningar åt konsumenterna i stället för löneförhöjningar. Dessa reservationer böra beaktas vid granskningen av följande sammandrag av de anslag som anvisats lantbruket i statsförslaget för år 1958.

Om man bortser från de anslag som måste betraktas som förvaltningsutgifter samt från undervisnings- och forskningsanslagen, kunna lantbruksanslagen i ordinarie utgiftsstaten för år 1958 grupperas på följande sätt:

	Anslagets art				
	Anslag sammanlagt milj. mk	Egentligt produktions- politiskt milj. mk	Lantbruks- rådgivning milj. mk	Egentligt socialt milj. mk	Kolonisa- tionsverk- samhet milj. mk
I. För investeringsändamål					
A. Understöd					
1. För kolonisationsändamål	2 203.0	—	—	—	2 203.0
2. För andra ändamål ..	1 570.0	1 540.0	—	30.0	—
B. Lån					
1. För kolonisationsändamål	1 575.0	—	—	—	1 575.0
2. För andra ändamål ..	955.0	855.0	—	100.0	—
C. Överföringar till fonder	2 840.0	—	—	—	2 840.0
Summa	9 143.0	2 395.0		130.0	6 618.0
II. För andra ändamål					
A. Anslag av stödpremi- natur	14 445.0	14 445.0	—	—	—
B. Andra än anslag av stödpremiatur					
1. För kolonisationsändamål	251.3	—	—	—	251.3
2. För andra ändamål ..	1 239.1	180.0	859.1	—	—
Summa	15 735.4	14 625.0	859.1	—	251.3

De anslag, som använts för kolonisationsändamål, äro främst anslag för iståndsättande av lägenheter, vilka bildats i stöd av jordanskaffningslagen, samt understöd och lån till förbättrande av bostadsförhållandena på landsbygden. Anslagen av investeringsnatur för andra ändamål utgöras huvudsakligen av understöd och lån för nyröjningar, jordförbättringsarbeten och täckdikning.

Anslagen av stödpremiatur äro sammansatta av följande belopp:

Stöd åt småbrukare för utjämning av produktionskostnaderna	1 600	milj. mk
Stöd åt mjölkhushållningen i norra Finland	2 444	» »
Stödköp av inhemskt frö	200	» »
Exportpremier	9 700	» »
Mjolktransportbidrag	436	» »
Sänkning av priset på inhemsk ull	65	» »
	<u>14 445</u>	milj. mk

Med medel ur den utom utgiftsstaten stående prisutjämningsfonden ha dessutom prisen på konstgödsel nedsatts till ett värde av 2 400 miljarder mk. Tidigare användes pristjämningsmedel även för sänkning av prisen på kraftfoder, men för närvarande inflyter tvärtom till fonden för dem uppskattningsvis ca 300 milj. mk om året.

Norges regering meddelar den 13 oktober 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under sin förste sesjon i Köbenhavn 13.—22. februar 1953 vedtok Det Nordiske Råd følgende henstilling til regjeringene i medlemsstatene (rekommendasjon nr. 7):

Rådet henstiller til regjeringene å overveie muligheten av fortsatt å gjennomføre praktiske og konkrete tiltak for suksessivt å utjevne ulikheten mellom statsborgere i vedkommende land og statsborgere fra andre nordiske land, og anmoder regjeringene om at rådet gis underretning om de undersøkelser som foretas og de tiltak som eventuelt treffes i denne anledning.

På det nordiske justisministermøte i Stockholm, 11.—12. desember 1953 ble spørsmålet om nordiske borgeres rettsstilling tatt opp til drøftelse på bred basis under et fellesmøte mellom justisministrene og den av Det Nordiske Råd nedsatte spesialkomité. De spørsmål som ble drøftet falt inn under 6 hovedgrupper. Justisministrenes behandling av disse spørsmål resulterte i en beslutning om at det for hvert enkelt punkts vedkommende skulle overlates til en av regjeringene å ta saken opp til nærmere undersøkelse med sikte på mulig foreleggelse for Det Nordiske Råd, etter konsultasjon med de øvrige lands regjeringer. Herunder ble Norge bl. a. tildelt behandlingen av følgende spørsmål: »nordisk likestilling med hensyn til adgangen til å nyte godt av finansiell støtte til jordbruket».

Under dette fellesmøte med den av Det Nordiske Råd nedsatte komité til behandling av spørsmål om nordiske borgeres rettslige stilling (formann J. Lyng), behandlet justisministrene — etter tiltak fra komitéen — bl.a. følgende post:

Kunna regler, som begränsa erhållandet av stödlån för jordbrukare till det egna landets medborgare, sättas ur kraft, såvitt avser medborgare i annat nordiskt land?

Ministrene besluttet å anbefale overfor fagdepartementene at når en borger fra et annet nordisk land først hadde fått behørig tillatelse til å erverve en jordbrukseiendom, burde han også innrømmes nasjonal behandling med hensyn til de foreliggende støtteordninger for jordbruket.

På bakgrunn av ovennevnte vedtak ble de øvrige nordiske land fra norsk side anmodet om å skaffe tilveie opplysninger om hvilke institusjoner i de respektive land som yter »stödlån» til jordbruket og i hvilken utstrekning statsborgerskap i vedkommende land er en betingelse for å få lån.

En anmodet i samme forbindelse de øvrige nordiske land om også å skaffe tilveie opplysninger om hvorvidt de angjeldende institusjoner i de respektive land — under forutsetning av gjensidighet — er villige til å foranledige endringer i de lover eller den praksis som setter statsborgerskap i vedkommende land som vilkår for lån.

Samtlige lands besvarelser gjengis nedenfor:

1. Melding fra den danske regjering

Oversikt over danske institusjoner som yter lån til landbruket samt over i hvilken utstrekning dansk statsborgerrett er en betingelse for å få sådanne lån

Det danske utenriksministerium har i besvarelse av ovenstående sendt den norske ambassade i København sålydende verbalnote datert 13. oktober 1954:

I besvarelse af den kgl. norske ambassades verbalnote af 5. august 1954 vedrørende spørgsmålet om fremskaffelse af oplysninger om, hvilke institutioner i Danmark der yder lån til landbrugsvirksomheder, og i hvilken udstrækning dansk statsborgerrett er en betingelse for at opnå sådanne lån, har udenrigsministeriet den ære hoslagt at fremsende en oversigt over sådanne institutioner samt over, i hvilken udstrækning dansk statsborgerret er en betingelse for at opnå lån [*se nedan*].

Oversigt over institutioner, der yder lån til landbruget, samt over, i hvilken udstrækning dansk statsborgerret er en betingelse for at få sådanne lån

Statkassen

Statshusmandsloven (lovbekendtgørelse nr. 247 af 6. juli 1954). Jord til oprettelse af nye selvstændige landbrug kan erhverves fra staten uden erlæggelse af købesum, men mod at der med prioritet næst efter offentlige skatter pålægges ejendommen en periodevis bestemt halvårlig afgift, jordrente, som udgør 2 % af den værdi, hvortil jorden ansættes ved vurderingerne hvert 5. år til brug for ejendomsbeskatningen.

Erhverves jord til oprettelse af nye selvstændige landbrug fra staten mod en fast købesum, eller købes jorden privat, kan der ydes et jordkøbslån med 1. prioritets panteret i ejendommen.

Til brugenes oprettelse kan endvidere ydes:

Lån til opførelse af bygninger mod pant efter jordrenten eller jordkøbslånet.

Lån til installation af elektricitet mod pant efter byggelånet.

Etableringslån til anskaffelse af besætning og inventar mod pant efter byggelånet og et eventuelt installationslån.

Tillægsjord til bestående mindre landbrug kan erhverves fra staten enten uden erlæggelse af købesum, men mod jordrentesvarelse, eller for en fastsat købesum.

Erhverves tillægsjorden fra staten for en fast købesum, eller købes jorden privat, kan der til jordkøbet bevilges lån mod pant inden for 110 % af panteværdien.

Når ejendommens forøgelse med tillægsjord nødvendiggør opførelse eller udvidelse af avlsbygninger, kan der hertil yderligere bevilges lån med oprykkende, betryggende pant. Undtagelsesvis kan der desuden bevilges etableringslån til supplerende af besætning og inventar.

Endelig kan bestående statshusmandsbrug få tillægslån til installation af elektricitet.

For at komme i besiddelse af jord eller opnå eller overtage lån i henhold til denne lov kræves dansk indfødsret.

Loven om opførelse af arbejderboliger på landet (lovbekendtgørelse nr. 142 af 1. maj 1954). Arbejdere, der er beskæftiget ved normalt forefaldende arbejde på landet, kan til opførelse af bolig erhverve jord fra staten enten uden erlæggelse af købesum, men mod jordrentesvarelse, eller mod en fastsat købesum.

Erhverves byggegrunden fra staten mod en fast købesum, eller købes jorden privat, kan der til indkøbet bevilges lån mod 1. prioritet i ejendommen.

Lån til opførelse af bolig ydes mod pant næst efter jordrenten eller jordkøbslånet.

Loven kræver dansk indfødsret.

Lov nr. 69 af 7. marts 1952 om oprettelse af havebrug og havelodskolonier m. m. Til mindre landbrug, i hvilke der ikke indestår lån i hen-

hold til ovennævnte statshusmandslov, ydes lån til ændring av bygninger, opførelse af drivhuse, mistbænkvinduer, vandings- og vandforsyningsanlæg samt besætning og inventar i forbindelse med ejendommens omlægning til havebrug eller gartneri. Lånet sikres ved betryggende pant i ejendommen.

Endvidere ydes lån til anlæg og drift af frugtplantager, til drift og anskaffelse af redskaber, opførelse eller indretning af frugtopbevaringsrum, vandingsanlæg m. v. Lånet sikres ved oprykkende pant i ejendommen inden for ejendomsskyldværdien med tillæg af besætning og inventar eller anlæg, dog ikke mere end 30 % over ejendomsskyldværdien.

Lov og praksis kræver ikke dansk indfødsret.

Lov nr. 370 af 25. april 1949 om jordfordeling mellem landejendomme. Statskassen yder lån til midlertidig finansiering af jordoverdragelser i forbindelse med jordfordeling samt byggelån til landmænd, der i anledning af stedfunden fordeling udflytter ejendommens bygninger eller foretager tilbygninger til disse.

Lånene sikres ved pant inden for ejendomsskyldværdien + skatteværdien af besætning og inventar. For byggelån skal ydes pantesikkerhed næst efter kreditforenings- og hypotekforeningslån eller tilsvarende lån.

Ifølge loven kræves ikke dansk statsborgerret, men i praksis er der ikke ydet lån til fremmede statsborgere.

Lov nr. 240 af 25. april 1949 om grundforbedring. Der ydes lån til grundforbedring, herunder til afvanding, vanding, mergling, kalkning, inddigning og nykultur af heder, moser og andre udyrkede arealer mod pant med fortrinsret som for kommunale skatter. I forskellige tilfælde kan statskassen desuden yde tilskud til ovennævnte foranstaltninger.

Ifølge lov og praksis kræves ikke dansk statsborgerret.

Lov om landvinding, jfr. lovbekendtgørelse nr. 153 af 30. april 1953. Til foranstaltninger til landvinding, afvanding og beskyttelse af lave arealer samt til anlæg af de som følge af foranstaltningerne nødvendige forbindelsesveje kan der efter indstilling af statens landvindingsudvalg af statskassen ydes tilskud på indtil 2/3 af udgifterne, når den resterende del udredes af lodsejerne. De beløb, som lodsejerne skal udrede kan ydes som lån af statskassen. På hver ejendoms blad i tingbogen noteres som hæftelse, der ifølge loven har fortrinset som kommunale skatter, at der påhviler ejendommen bidrag såvel til anlægsudgifter som til udgifter til drift og vedligeholdelse af de omhandlede anlæg, derunder også bidrag til tilbagebetaling og forrentning af gælden til statskassen.

Ifølge lov og praksis kræves ikke dansk statsborgerret.

Lov nr. 105 af 15. marts 1939 om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere, jfr. landbrugsministeriets bekendtgørelse af 20. maj 1954. Statskassen yder lån til indkøbsforeninger, der foretager indkøb til foreningens medlemmer af husdyr, landbrugsredskaber og maskiner samt af andre tekniske driftsmidler til anvendelse i mindre landbrug og landhusholdninger. Det indkøbte vedbliver indtil købesum med renter og omkostninger er betalt, at være foreningens ejendomsret undergivet. Som sikkerhed tegner hvert medlem en garanti for foreningens forpligtelser på minst 50 kr. og ikke over 300 kr. samt betaler et indskud på 10 kr.

Ifølge lov og praksis kræves ikke dansk statsborgerret.

Lånekassen for Sønderjylland

Oprettet ved lov af 2. marts 1927. Lån ydes mod pant i landbrugs-ejendomme som regel efter kredit- og hypotekforeningslån, ellers eventuelt med kautionister.

Loven kræver ikke dansk statsborgerret, men i praksis tages mest hensyn til personlige forhold, såsom dansk statsborgerret + fast bopæl i Sønderjylland.

Private kreditforeninger

Østifternes kreditforening (stiftet 1851) yder lån mod pant inden for 3/5 af ejendommens vurderingssum. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

Landcreditkassen (stiftet 1866) yder lån mod 1. prioritet i landejendomme indtil 3/5 af vurderingssummen. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

Kreditforeningen af jydsk landejendomsbesiddere (stiftet 1851) yder lån mod pant i landejendomme, indtil 3/5 af taksationsværdien, mod 1. prioritet eller indtil 2/5 af taksationsværdien mod 2. prioritet efter offentlige midler, sparkasse- og forsikringsmidler eller midler, der kan sidestilles hermed. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

Østifternes husmandskreditforening (stiftet 1880) yder lån mod pant i mindre ejendomme på landet inden for 60 % af vurderingssummen som regel mod 1. prioritet, undtagelsesvis efter offentlige midler eller midler, der kan sidestilles hermed. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

De af foreningen udstedte kasseobligationer erholder statens garanti for en rente af 4 % årlig.

Jydsk husmandskreditforening (stiftet 1880) yder lån mod pant i mindre ejendomme indtil 60 % af vurderingssummen. Ordinært kun mod 1. prioritet. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

De af foreningen udstedte kasseobligationer erholder statens garanti for en rente af 4 % årlig.

Kreditforeningen af grundejere i Fyens stift (stiftet 1860) yder lån mod pant i ejendomme med statutmæssig sikkerhed. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

Vest- og sønderjydske kreditforening (stiftet 1860) yder lån mod pant i landejendomme indtil 3/5 af ejendommens værdi. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

Sønderjyllands kreditforening (stiftet 1920) yder lån mod 1. prioritet i ejendomme indtil 3/5 af vurderingssummen, undtagelsesvis 2. prioritet. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

Hypotekforeninger

Østifternes land-hypotekforening (stiftet 1906) yder lån mod 2. prioritet, undtagelsesvis 1. prioritet, i fast ejendom på landet, næst kreditforeningslån, offentlige midler, sparekassemedler uden kaution og lignende. Totalbehæftelse: 3/4 af taksationsværdien. Kræver ikke dansk statsborgerret.

Ny jydsk land-hypotekerforening (stiftet 1906) (ved statutter 1940 åbnet adgang for udlån til landbrugsejendomme) yder lån mod 2. prioritet i faste ejendomme på landet næst kreditforeningslån, offentlige midler, herunder sparekasser, stiftelser, legater og lignende — undtagelsesvis mod 1. prioritet eller efter private midler — indtil 70 % af taksationsværdi. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

Husmandshypotekforeningen for Danmark (stiftet 1906) yder lån mod pant i mindre landbrugsejendomme — 2. prioritet næst kreditforenings- eller andre danske offentlige midler indtil 75 % af ejendommens vurderingssum. Der kræves ikke dansk statsborgerret.

Sønderjydsk hypoteklånefond (oprettet ved lov af 28. februar 1927)

yder lån mod pant i landejendomme mod 2. prioritet fortrinsvis næstefter kreditforenings- eller offentlige midler, herunder lån af sparekasser, stiftelser, legater og lignende. Ifølge loven kræves ikke dansk statsborgerret.

Sparekasser

Samtlige landets sparekasser kan ifølge loven yde lån mod pant i landbrugsejendomme indtil 70 % af ejendomsskyldværdien. Ifølge loven kræves ikke dansk statsborgerret, men der har ikke i praksis været taget stilling til sagen.

Endelig yder også provinsbankerne og forskellige andelskasser lån mod sikkerhed i landbrugsejendomme.

Spørgsmålet om hvorvidt de danske myndigheder finner å kunne endre sin lovgivning til fordel for statsborgere i andre nordiske land

Det danske utenriksministerium har i besvarelse av ovennevnte spørsmål sendt den norske ambassade i København sålydende verbalnote av 8. oktober 1957:

Under henvisning til den kgl. norske ambassades verbalnoter af 30. juli 1956, 24. april 1957 og 5. juli 1957 vedrørende spørsmålet om, hvorvidt danske institutioner under forudsætning af gensidighed vil være villige til at foranledige gennemført ændringer af de love og/eller af den gældende praksis, som stiller dansk statsborgerret som betingelse for at opnå lån til støtte til landbrugsvirksomheder, har udenrigsministeriet den ære at meddele følgende:

De eneste danske landbrugsstøttelove, der fastsætter dansk infødsret som betingelse for at opnå lån i de omhandlede tilfælde, er de under statens jordlovsudvalg administrerede love, statshusmandsloven og landarbejderloven. Vedkommende danske myndigheder har efter nøje overvejelse af det af den kgl. norske ambassade rejste spørgsmål meddelt, at det for nærværende ikke vil være muligt at udvide kredsen af ansøgere om lån under de nævnte to love til også at omfatte statsborgere i de andre nordiske lande, da det ikke for tiden er muligt i tilstrækkeligt omfang at fremskaffe ejendomme til kvalificerede ansøgere med dansk indfødsret.

2. Melding fra den finske regering

Oversikt over finske institusjoner som yter lån til landbruket samt over i hvilken utstrekning finsk statsborgerrett er en betingelse for å få sådanne lån

Det finske utenriksministerium har i besvarelse av ovenstående sendt den norske ambassade i Helsingfors sålydende note av 7. mai 1956:

Åberopande kungl. norska ambassadens note den 31 maj 1954 har ministeriet för utrikesärendena härmed äran översända vissa lagar, förordningar och beslut beträffande utgivande av lån till jordbrukare. Frågan om medborgarskap har emellertid icke reglerats av sagda lagstiftning.

Av verbalnotens bilag fremgår at det i Finland er følgende lover, forordninger og beslutninger angående tilståelse av lån til jordbrukere:

a) Lån och understöd för utförandet av vatten- och avloppsledningsarbeten i landskommuner.

b) Lagen om täckdikning.

- c) Lån till småbrukare för anskaffning av stenröjningsmaskiner.
- d) Förhandsbelåning av nyröjningar.
- e) Lån för torkmaskiner.
- f) Lån och understöd för olika jordförbättringsarbeten.

Spørsmålet om hvorvidt de finske myndigheter finner å kunne endre sin lovgivning til fordel for statsborgere i andre nordiske land

Det finske utenriksministerium har i besvarelse av ovenstående spørsmål sendt den norske ambassade i Helsingfors sålydende verbalnote av 23. mai 1957:

Aberopande kungl. norska ambassadens verbalnot den 31 juli 1956 angående frågan om beviljandet av lantbrukskredit åt i Finland bosatta medborgare i de övriga nordiska länderna, har ministeriet för utrikesärendena åran meddela följande:

Kolonisationsverksamheten, eller åtgärderna för stödjande av jordanskaffningen åt rikets obesuttna befolkning samt för underlättande av byggnadsverksamheten för den mindre bemedlade delen av landsortens befolkning, anskaffning av lantbrukslösöre och vissa liknande åtgärder, har under de senaste årtiondena varit en av de viktigaste sociala frågorna i Finland.

Grundstadgandena om jordanskaffning åt ifrågavarande del av befolkningen ingå i vissa centrala lagar, av vilka i detta sammanhang må nämnas: lagen den 15 oktober 1918 angående inlösen av legoområden, i stöd av vilken inlöstes största delen av legoområdena på landsbygden av de dåvarande innehavarna och ombildades till självständiga lägenheter;

de allmänna stadgandena angående kolonisationsverksamheten ingingo i lagen den 25 november 1922 om anskaffande av jord för kolonisationsändamål, vilken lag upphävdes av kolonisationslagen den 6 november 1936, som fortfarande är i kraft;

den 28 juni 1940 gavs lagen om snabbkolonisation av den förflyttade befolkningen, i stöd varav från område, som genom det den 12 mars 1940 undertecknade fredsfördraget mellan Finland och De socialistiska rådsrepublikernas förbund avträttats eller utarrenderats till rådsrepublikernas förbund, till Finland överflyttad eller från område invid den nya riksgårnsen till annan ort i Finland förflyttad myndig finsk medborgare, vilken på sin förra hemort såsom lägenhetsägare eller delägare i lägenhet eller innehavare av kronolägenhet erhållit och fortfarande önskar erhålla sin utkomst eller jämte bostad en del av sin utkomst från jorden eller av fiske, ägde företrädesrätt till jord, som anskaffades enligt gällande kolonisationslag, ävensom till lån, som utgavs ur kolonisationsmedel, samt rätt att erhålla jord enligt sagda lag;

i stöd av jordanskaffningslagen den 5 maj 1945 och vissa därtill anslutna övriga lagar överlättes jord och beviljas lån åt personer, tillhörande den förflyttade befolkningen, åt krigsinvalidier, krigsänkor och deras familjer, krigsvärnlösa samt frontsoldater.

Var och en av nämnda lagar förutsätter expropriation i rätt stor utsträckning. På grund härav är det naturligt, att anskaffning av jord i stöd av dessa lagar kommit och kommer i fråga endast till förmån för finska medborgare, varom i varje lag intagits uttryckligt stadgande.

I ovannämnda lagar förutsatt expropriation är avsedd att tillgripas endast i de fall, då resultat icke kan uppnås på frivillig väg. Lagarna åsyfta sålunda i främsta rummet att förmå jordägare att uppfylla sin överlåtelse-

skyldighet frivilligt, emedan detta i allmänhet ligger både i överlåtarens och mottagarens intresse, med beaktande av deras senare samverkan. Men även när jordägare överlåter områden frivilligt i enlighet med sagda lagar, uppfyller han vanligen sin överlåtelsesplikt, som i annat fall kunde genomföras med tvång. På grund härav gälla även härvid de i lagarna ingående stadganden, enligt vilka ifrågavarande kolonisationsåtgärder, framför allt finansiering av köpeskillingen ur statens medel, tillämpas endast, om jordtagaren är finsk medborgare. I enlighet med ovanstående har i det i stöd av lagen den 6 november 1936 angående kolonisationsfonden utfärdade reglementet för kolonisationsfonden uttryckligen stadgats, att sagda fonds medel må användas endast så, som i ovannämnda kolonisationslag, jordanskaffningslag samt lagen om finansiering av kolonisationsverksamheten för den förflyttade befolkningen och frontsoldater ävensom i lagen om reglering av den frivilliga anskaffningen av jord är stadgat, eller därom senare särskilt stadgas. Någon utvidgning av kolonisationsverksamheten, på grund av sistnämnda stadganden, till att beröra även medborgare i de övriga nordiska länderna torde icke kunna komma i fråga av den anledningen, att reciprocitet beträffande förflyttad befolkning och frontsoldater icke kan förverkligas.

Då fråga är om överlåtelse av jord åt andra än finska medborgare borde vidare de stadganden tillämpas, vilka ingå i lagen den 28 juli 1939 om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier.

Av den lagstiftning, som ansluter sig till kolonisationsverksamheten må ytterligare nämnas statsrådets beslut den 5 oktober 1944 angående byggnadsunderstöd, -lån och -premier för landsbygden, där en förutsättning för finansieringen av det avsedda byggnadsarbetet är att sökanden är finsk medborgare.

I alla ovannämnda fall är det fråga om finansiering ur statsmedel mot en ränta, som är 3 % eller 5 % lägre än den ränta, som erlagges på den fria kreditmarknaden.

Vid annan kreditgivning än den som sker i samband med kolonisationsverksamheten har icke såsom förutsättning uppställts, att låntagaren bör vara finsk medborgare. Sålunda föreligga varken legislativa eller andra hinder, vilka skulle inskränka penninginrättningarnas normala kreditgivning blott till det egna landets medborgare. Likaså är den ur statens medel utdelade övriga lantbrukskrediten än kolonisationskrediten fri från ifrågavarande inskränkningar. Sådana krediter, vilka beviljas ur statsmedel mot 3 % ränta, regleras genom lagstiftning, av vilken må nämnas följande:

statsrådets beslut den 5 september 1946 angående statens deltagande i kostnaderna för jordförbättringsarbeten, med stöd av vilket torrläggningsföretag finansieras med lån och understöd;

lagen den 29 juni 1951 om lån och understöd för byggande av vatten- och avloppsanläggningar i landskommuner;

lagen den 29 juni 1953 om finansiering av anskaffning och uppförande av anläggningar för torkning av spannmål;

lagen den 11 september 1953 om skogsförbättring, enligt vilken lån och understöd beviljas för torrläggning, skogsodling och byggande av för virkestransport erforderliga vägar;

lagen den 1 april 1955 om täckdikning, enligt vilken lån och understöd kunna beviljas för täckdikning av odlingsar.

Såsom av det ovan anförda framgår, har endast beträffande kreditgivningen som sker i samband med kolonisationsverksamheten såsom förutsättning uppställts, att låntagaren är finsk medborgare. Det må ytterligare

nämnas, att kommittén för grundkredit åt lantbruket i betänkandet av den 4 juni 1956 intog ett förslag till lag om grundkredit för lantbruket, enligt vilket en förutsättning vid kreditgivning var, att lånesökanden vore finsk medborgare. Lagförslaget, som ännu är under prövning i lantbruksministeriet, skulle komma att verka parallellt med lagstiftningen rörande annan kreditgivning och komme att täcka en del av den utlåningsverksamhet, som nu sker på den fria kreditmarknaden. Statens andel skulle huvudsakligen inskränka sig till en sänkning av gängse ränta till 5 % samt till underrättande av kreditinrättningarnas kapitalanskaffning för lantbruksändamål. Innan det ifrågakvarande lagförslaget överlämnas till riksdagen, kommer man bl. a. att taga i övervägande, huruvida i regeringens proposition skall inrymmas ett stadgande om att låntagaren bör vara finsk medborgare.

Från finsk sida är man beredd att inom ramen för Nordiska rådets lag-samarbete pröva möjligheterna, under förutsättning av reciprocitet, för ett avlägsnande av de snäva begränsningar den finska lagstiftningen uppställt i fråga om låntagares medborgarskap.

3. Melding fra den islandske regjering

Oversikt over islandske institusjoner som yter lån til landbruket samt over i hvilken utstrekning islandsk statsborgerrett er en betingelse for å få sådanne lån

Det islandske utenriksministerium har i besvarelse av ovenstående oversendt noter av 4. august 1955 og 26. november 1956.

Noten av 4. august 1955 lyder i norsk oversettelse som følger:

Utenriksministeriet tillater seg hermed å henvise til den norske legasjons note nr. 29 av 1. juni 1954 hvor det var utbedt opplysning om i hvilken utstrekning islandsk statsborgerskap er betingelse for lånopptak i de institusjoner som yter lån til jordbruket. Saken ble straks oversendt vedkommentede myndigheter til behandling; svar foreligger først nu og lyder slik:

Ved undersøkelse av saken viste det seg at i den eldre lovgivning om bygging- og landnåmsfondet, nybyggingsfondet og dyrkingsfondet, ble det satt som betingelse at låntakeren var islandsk statsborger. I de nugjeldende lover er det ikke fastsatt noen slik betingelse. Imidlertid har direktøren for landnåmsfondet meddelt Bøndenes bank (Búnaðarbankinn) at styret for nybygningsfondet krever dokumentasjon for at den som vil reise nybygging (bureisingsbruk) er islandsk statsborger. Han opplyste at han hadde forhandlet med Altinget om bevilgning av statsborgerrett til to personer, slik at de kunne få nybruk.

Det er derfor klart at nugjeldende lov ikke er til hindring for at Bøndenes bank yter lån til de grupper som banken etter sin oppgave gir kreditt til, selv om låntakeren ikke er islandsk statsborger; det er da ikke nødvendig for nybyggingsfondet å binde den anbefaling ved lånet at låntakeren er islandsk statsborger, selv om dette blir gjort, ifølge bankens opplysning.

Det er klart at utlending som leier jord på lovlig måte — og dette kan gjøres uten at leieren har fått statsborgerrett — har full rett til lån for dyrking og bygging på samme måte som andre islandske bønder. Dernest oppstår spørsmålet om utlendinger ikke har adgang til å ta land på arvefeste, dersom en slik form snarere betraktes som leie heller enn kjøp av land. Betraktes det som leie — selv om den er arvelig — har leietakeren rett på lån.

»De eneste hindringer som klart gjelder for utlendinger, finnes i lov nr. 39/1951 om utlendingers rett til å utøve yrke på Island, og videre i lov nr. 63/1919 om eiendomsrett og bruksrett til fast eiendom», heter det tilslutt i noten.

I tilknytning til noten ble det gitt følgende opplysninger om ovenfor refererte lover samt om de institusjoner som yter lån til jordbruket:

Lov nr 39/1951 — lov om utlendingers rett til å ta arbeid i Island — fastsetter:

1) Sosialministeriet kan gi arbeidsgivere tillatelse til ansettelse av utlendinger, når det dreier seg om særlig kvalifisert arbeidskraft eller når det er mangel på innenlandsk arbeidskraft. Tillatelsen gis etter innstilling fra fagforeningen på stedet innenfor vedkommende fag.

2) Sosialministeriet kan under spesielle omstendigheter gi utlendinger selvstendig arbeidstillatelse, d.v.s. at arbeidsgivere som tar vedkommende i arbeid, må ikke søke om arbeidstillatelse som nevnt under punkt 1. I dette tilfelle tas hensyn til:

a) hvor lenge utlendingen har oppholdt seg i Island,

b) om han har fast bopel i landet,

c) om han er gift med islending eller har slektninger i landet,

d) om han arbeider for flere oppdragsgivere enn én, slik at det trenges mere enn én arbeidstillatelse som nevnt under punkt 1. Arbeidstillatelse under punkt 2 gis for et bestemt fag og for et avgrenset tidsrom — opp til 2 år ad gangen.

3) Utlendinger kan ikke utøve selvstendig yrke eller drive næringsdrift uten sosialministeriets tillatelse (næringsdrifts-tillatelse), unntaken når arbeidet utøves i henhold til særlig autorisasjon eller i henhold til tillatelse fra andre myndigheter ifølge lov. Tillatelse til å drive næringsdrift gis under følgende betingelser:

a) Søkeren må ha fast bopel i Island og ha hatt det det siste året,

b) det må dreie seg om nyttig virksomhet,

c) søkeren må være myndig og ha bestemmelsesrett over sin formue,

d) søkeren må ha uplettet rykte.

Tillatelse til utøvelse av selvstendig næringsdrift under dette punkt gis for bestemt næringsvirksomhet og for et avgrenset tidsrom — opp til tre år av gangen.

Av lovens tre hovedpunkter, er det bestemmelsene under punkt 3 som har betydning i denne forbindelse.

Lov nr. 63/1919 — lov om eiendomsrett og bruksrett til fast eiendom foreskriver i paragraf 1 at »ingen kan erhverve eiendomsrett eller bruksrett til fast eiendom her i landet, enten det skjer gjennom fri avhending eller tvangstiltak, ekteskap, arv eller overdragelse uten følgende betingelser er oppfylt»:

1) Dreier det seg om enkeltperson, må han ha fast bopel her i landet.

2) Dreier det seg om flere personer som danner et selskap, og hver av personene hefter fullt ut for selskapets forpliktelser, må alle ha fast bopel her i landet.

3) Når det dreier seg om et selskap — og noen av parthaverne hefter fullt ut og andre har begrenset ansvar for selskapets forpliktelser, skal de som hefter fullt ut ha fast bopel i landet. Selskapet skal ha hjemsted og verneing her og alle ledere må ha fast bopel her.

4) Dreier det seg om selskap hvor ingen av parthaverne bærer fullt ansvar for selskapets forpliktelser eller en stiftelse, skal selskapet eller stif-

telsen ha hjemsted og verneting her og styremedlemmene ha fast bopel i landet.

Dersom betingelsene oppregnet under 1—4 ikke er tilstede, har ministeriet rett til å gi tillatelse, hvis forholdene tilsier det. Det trenges ikke tillatelse til å leie fast eiendom eller rettigheter over denne for tre år, eller hvis oppsigelse er fastsatt med ikke mere enn et års varsel.

Bestemmelsene i denne lov omfatter allslags bruksrett til fast eiendom, deriblandt også jakt- og vanrettigheter, i den utstrekning som ikke annet er bestemt i særlig lov.

Dette er lovens hovedbestemmelse. Av lovens øvrige bestemmelser fremheves:

a) Når en kvinne som har eiendomsrett eller bruksrett til fast eiendom gifter seg med mannsperson som ikke oppfyller lovens forskrifter for erhvervelse av slike rettigheter, blir han ikke medeier i fellesboet før han oppfyller betingelsene. Rettighetene forblir i mellomtiden konens særeie.

b) Dersom en person erhverver slike rettigheter over fast eiendom, herunder også gjennom arv, uten å fylle lovens bestemmelser, skal han innrømmes en viss frist med å bringe forholdet inn i lovlige former med å innhente den tillatelse som mangler eller avhende rettighetene til annen person som kan erhverve dem i henhold til loven.

Institusjoner som yter lån til jordbruket

All kreditt-givning fra offentlige fonds og institusjoner til jordbruket i Island, skjer gjennom *Búnaðarbanki Íslands* (bøndernes bank). Banken, som ble opprettet i 1930, er en selvstendig stiftelse i statens eie, og under særlig styre. Banken arbeider i regnskapsmessig fire atskilte avdelinger, hvor de tre svarer til de offentlige fonds som yter kreditt til jordbruket.

I. *Ræktunarsjóður (dyrkingsfondet)*, opprettet ved lov av 31. mai 1947. Fondet yter lån til jorddyrking, uthus og forrådshus og annen virksomhet i tilknytning til landbruket, deriblandt gartnervirksomhet og pelsdyrrøkt, videre meierier, frysehus, ullfabrikker, garverier, vaskerier, reparasjonsverksteder, landbruksmaskiner, våningshus og verksteder for håndverkere på landsbygden, elektriske anlegg for bygder eller bygdeler og enkeltgårder, til økning av besetning og til kjøp av maskiner som anvendes i landbruket.

Lånekapitalen tilveiebringes av statskassen og av Islands bank, seddelavdelingen, med garanti av statskassen.

II. *Hypoteksavdelingen*, opprettet ved lov om *Búnaðarbanki Íslands* av 14. juni 1929, yder langsiktige lån mot 1. prioritet i jord og hus-eiendommer,

a) til fremme av landbruksproduksjonen eller til almennyttige tiltak på landsbygden,

b) til by, syssel eller bygdeselskaper når lånet skal anvendes til jorddyrking, feavl eller almennyttige tiltak i bygdene.

III. *Byggingarsjóður (byggningsfondet)*. Bestemmelsene om fondet finnes i lov av 31. januar 1952 — lov om landnåm, nyrydding og fornyelse av husvirke på landsbygden.

Ved loven ble de tidligere byggingsfond, nyryddingsfond og smågårdsfondet slått sammen til et fond. Fondet yter lån mot pant i jordeiendom, tomter, våningshus og uthus,

a) til fornyelse av våningshus på gård under visse betingelser (godkjennelse av tegninger og byggingsmateriale, at husene bygges på beleilig sted med hensyn til gårdsdrift, vann, vei, telefon og elektrisitet, som sikrer bygningenes verdi i fremtiden);

b) til bygging av våningshus og uthus i bygdelag, hvor staten gjennom

forskjellige tiltak har tilrettelagt dyrkingsmulighetene med det formål å få reist nybygder;

c) til bygging av vånings- og uthus på nyrydninger (bureisingsbruk) som er reist på dyrket land, ved utskiftning av jord eller på land som egner seg særlig godt til dyrking og bebyggelse. Lån gis på opptil 42 år.

Som nevnt innledningsvis, kan en betrakte de forskjellige fonds som her er oppregnet som avdelinger av bøndenes bank.

Noten av 26. november 1956 har i norsk oversettelse følgende ordlyd:

Saken har vært undersøkt av landbruksministeriet. Ifølge ministeriets uttalelse fås lån til jordbruket i Island hovedsakelig fra Búnaðarbanki Íslands (bøndenes bank) gjennom bankens tre avdelinger som yter kreditt til jordbruket:

1) *Hypotekavdelingen* som yter 1. prioritetslån på jord og hus, 60 % av jordens antatte verdi, og 30 % av husenes. Verdifastsettelsen blir utført av to menn oppnevnt av retten. I de to siste år har dog lånebeløpene vært begrenset til maksimum isl.kr. 35 000 på grunn av avdelingens mangel på midler.

Hypoteksavdelingens lover inneholder ingen bestemmelse om islandsk statsborgerskap som betingelse for å kunne få lån. Man har heller ikke motatt søknader om lån fra utlendinger, og har derfor ingen eksempler for lån til utlendinger.

2) *Ræktunarsjóður Íslands (dyrkingsfondet)*. Fondets oppgave er å støtte islendingenes jordbruk med fordelaktige lån i forbindelse med jorddyrking og uthusbebyggelse. Fondet gir lån på mellom 30 % og 60 % av tiltakets kostende med 4 % rente på inntil 25 år. Lovens uttrykk at det er fondets oppgave å støtte islendingenes jordbruk viser at lovgiveren har ment at bare islendinger skulle få lån av fondet, skjønt islandsk statsborgerskap ikke direkte er gjort til betingelse for at lån blir gitt.

3) *Byggingarsjóður Íslands (byggningsfondet)*. Fondet gir lån til bygging av våningshus på landet på inntil 42 år, med 3 1/2 % rente. Lånebeløpet er inntil isl.kr. 75 000 pr. bolig.

Det samme gjelder for dette fond som for dyrkingsfondet at islandsk statsborgerskap ikke direkte er gjort til betingelse for at det ytes lån, men lovens mening er den samme som for dyrkingsfondet.

Landbruksministeriet mener at det ikke ville være avveien om overenskomst ble inngått mellom de nordiske land om en gjensidig rett for deres borgere til lån fra de fond som støtter landenes jordbruk.

Spørsmålet om hvorvidt de islandske myndigheter finner å kunne endre sin lovgivning til fordel for statsborgere i andre nordiske land.

Se siste avsnitt av ovensiterte note.

4. Melding fra den svenske regjering

Oversikt over svenske institusjoner som yter lån til landbruket samt over i hvilken utstrekning svensk statsborgerrett er en betingelse for å få sådanne lån

Det svenske utenriksdepartement har i besvarelse av ovenstående oversendt sålydende note av 20. juli 1954:

Åberopande kungl. norska ambassadens verbalnote den 31 maj 1954 angående olika former för tillgodoseende av jordbrukets kreditbehov har kungl.

utrikesdepartementet äran härmed översända en inom jordbruksdepartementet utarbetad promemoria, vari dessa spörsmål behandlas.

PM angående olika former för tillgodoseende av jordbrukets kreditbehov.¹

Jordbrukets kreditbehov tillgodoses i huvudsak av följande enskilda kreditinrättningar.

1. *Landshypoteksorganisationen* (Sveriges allmänna hypoteksbank och landshypoteksföreningarna), som är en kooperativ sammanslutning, vilken beviljar delägarna lån mot säkerhet av in-teckning inom 60 procent av fastighetsvärdet.

2. *Jordbrukskasserörelsen* (Svenska jordbrukskreditkassan, central-kassorna för jordbrukskredit och jordbrukskassorna), vilken liksom landshypoteksorganisationen är uppbyggd på kooperativ grund. Kredit, huvudsakligen driftskredit, lämnas medlemmarna mot realsäkerhet eller borgen. Svenskt medborgarskap är villkor för medlemskap.

3. *Sparbankerna*, vilka vid sidan av annan långivning i stor utsträckning lämna krediter till jordbruket mot säkerhet främst av in-teckning (huvudsakligen primärkredit men även sekundärkredit).

Statligt stöd i form av kreditgaranti för lån, som icke kunna erhållas såsom bottenlån i enskild kreditinrättning, beviljas av lantbruksnämnderna och i vissa fall av lantbruksstyrelsen i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 17 juni 1948 (nr 367) med vissa bestämmelser rörande statlig garanti för lån till yttre och inre rationalisering på jordbrukets område m. m. samt nedannämnda kungörelser:

a) För åtgärder till jordbrukets yttre och inre rationalisering, såsom förvärv av tillskotts jord, vissa jordförbättringsåtgärder, uppförande eller förbättring av för jordbruksdriften erforderliga ekonomibyggnader och andra fasta anläggningar enligt kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342; ändr. 292/1949, 203/1950, 413/1951, 322/1952, 795/1952, 412/1953, 345/1954) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m.²

b) För förvärv av jordbruk (jordbruksegnahemslån) och för bestående av nödiga utgifter för igångsättande av jordbruksdrift (driftslån) enligt kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 366; ändr. 191/1949, 202/1950, 299/1951, 185/1954) angående den statliga jordbruksegnahemsvksamheten. Garanti må beviljas endast svensk medborgare.

c) För uppförande av lagerhus för spannmål, anskaffande av gräs- och spannmålstorkor m. m. enligt kungörelsen den 7 maj 1954 (nr 311) om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål. Garanti beviljas sammanslutning mellan odlare (i regel endast ekonomisk förening eller, om antalet medlemmar understiger fem, handelsbolag).

Lån för jordbruksändamål beviljas dessutom från vissa statliga lånefonder. Bland dessa må här nämnas:

a) *Statens avdikningslånefond*. Lån beviljas av lantbruksstyrelsen i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 432; ändr. 348/1945, 185/1948, 343/1948, 415/1951, 683/1952, 413/1953) angående villkoren för lån från statens avdikningslånefond.³

¹ Då svenskt medborgarskap utgör lånevillkor har detta särskilt angivits.

² Enligt kungörelsen kan för där avsedda ändamål jämväl avskrivningslån (bidrag) beviljas.

³ För samma ändamål kan bidrag utgå enligt kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 431) angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag.

b) *Kraftledningslånefonden*. Lån beviljas av kommerskollegium gemensamt med lantbruksstyrelsen för anläggande på landsbygden av distributionsnät för elektrisk energi i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 13 september 1918 (nr 718; ändr. 194/1923, 406/1934, 615/1937, 414/1941) angående allmänna bestämmelser för lag från kraftledningslånefonden.¹

c) *Jordbrukets maskinlånefond*. Lån beviljas av hushållningssällskap i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 26 juni 1948 (nr 380; ändr. 159/1949, 201/1951, 414/1952, 246/1953) angående lån från jordbrukets maskinlånefond m. m. Bidrag kan beviljas för amortering av lån.

d) *Hemslöjdslånefonden*. Lån beviljas av hushållningssällskap för bl. a. anläggande av lin- och hampberedningsanstalter i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 605; ändr. 952/1940, 152/1942, 161/1949, 16/1952, 693/1952, 378/1953) angående lån från hemslöjdslånefonden.

e) *Statens lånefond för hästavelns befrämjande*. Lån beviljas av hushållningssällskap för inköp av avelshästar i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 395; ändr. 649/1948, 22/1949, 158/1949, 82/1950, 368/1951) angående lån från statens lånefond för hästavelns befrämjande.

Av statliga lånefonder för ändamål, som äro gemensamma för landsbygd och tätorter, må nämnas följande.

Lån för uppförande eller ombyggnad av bostadshus (egnahemslån) samt för vissa förbättringar av bostäder såsom anordnande av ledning för vatten och avlopp,² förbättring av vattentäkt, elektriska installationer m.m. (förbättringslån) enligt kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 546; ändr. 390/1949, 332/1950, 461/1951, 755/1951, 460/1952, 488/1953, 454/1954) om egnahemslån och förbättringslån.

Lån till kollektiva tvätterier enligt kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 566) angående statslån till kollektiva tvätterier. (Lån beviljas kommun eller landsting ävensom ekonomisk förening, aktiebolag eller stiftelse, vari kommun eller landsting erhållit visst inflytande.)

Spörsmålet om hvorvidt de svenske myndigheter finner å kunne endre sin lovgivning til fordel for statsborgere i andre nordiske land

Det svenske utenriksdepartement har i besvarelse av ovenstående oversendt sålydende note av 4. januar 1957:

Under åberopande av kungl. norska ambassadens verbalnote den 9 augusti 1956 med begäran om uppgifter rörande kredit- och finansieringsåtgärder till stöd för jordbruket har kungl. utrikesdepartementet såsom svar i ärendet åran överlämna av lantbruksstyrelsen avgivet yttrande den 29 november 1956.

Uttalelsen fra kungl. lantbruksstyrelsen lyder som følger:

¹ För anläggande av elektriska distributionsnät utgår bidrag enligt grunder som föreskrivits i kungl. brev till statskontoret den 30 maj 1952 (ändr. den 31 oktober 1952).

² Till anläggning för vattenförsörjning och avlopp eller ettdera av dessa ändamål, gemensam för minst fem till bostad avsedda fastigheter, utgår bidrag enligt kungörelsen den 13 februari 1953 (nr 40) angående statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar.

Kreditgivningen till jordbruket besörjes i Sverige främst av landshypoteksföreningarna och jordbrukskassorna ävensom av sparbanker och affärsbanker. Av dessa kreditinstitutioner tjäna landshypoteksföreningarna och jordbrukskassorna uteslutande syftet att tillgodose jordbrukets kreditbehov. Under det att landshypoteksföreningarna huvudsakligen ägna sig endast åt fastighetskreditgivning lämna de övriga långivarna såväl fastighets- som driftskredit. Sedan genom lag den 25 maj 1956 om jordbrukskassereformen svenskt medborgarskap icke längre utgör villkor för medlemskap i jordbrukskassa, kan utländsk medborgare erhålla lån hos samtliga nämnda kreditinrättningar på i princip samma villkor som svensk medborgare.

Enligt kungörelserna den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. samt den 3 juni 1955 (nr 354) angående statligt stöd till trädgårdsnäringsens rationalisering kräves icke svenskt medborgarskap för erhållande av lånegaranti för rationaliseringsåtgärder på jordbrukets och trädgårdsnäringsens områden. Däremot utgör enligt kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 366) angående den statliga jordbruksegnahemsverksamheten svenskt medborgarskap villkor för erhållande av statlig garanti för jordbruksegnahemslån och driftslån. Dessa lån äro avsedda för förvärv av jordbruksfastighet (jordbruksegnahemslån) ävensom för anskaffande av för jordbruksdrift erforderliga inventarier antingen i samband med sådant förvärv eller vid övertagande av jordbruksfastighet på arrende (driftslån).

I utlåtande till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet den 18 mars 1954 över en framställning rörande sådan ändring av bestämmelserna för jordbruksegnahemslån och driftslån att statlig garanti för dylika lån skulle kunna beviljas nordiska medborgare, som fått tillstånd att förvärva fast egendom här i landet, uttalade styrelsen, att den i princip ansåge det i jordbruksegnahemskungörelsen uppställda kravet på svenskt medborgarskap alltfjämt vara motiverat. Med hänsyn till syftet med detta stöd och de villkor i fråga om personliga kvalifikationer, som författningsenligt måste uppfyllas av sökanden, syntes det styrelsen sålunda bland annat riktigt att sökanden skulle ha sådan fast förankring i landet som innehavet av svenskt medborgarskap innebure. Styrelsen förklarade sig dock icke ha något att erinra mot att spärren för utländska medborgare uppmjukades så att det i undantagsfall bleve möjligt att bevilja nordiska medborgare lånegaranti för ifrågasvarande ändamål. En särskild anledning till en restriktiv behandling av ansökningar om dylik garanti från utländska medborgare utgjorde det förhållandet, att efterfrågan redan nu vore väsentligt större än de av riksdagen anvisade garantibeloppen och att lantbruksnämnderna därför tvingades att strängt gallra bland de sökande och utesluta även sådana, som enligt gällande bestämmelser i och för sig uppfyllde villkoren. Uppmjukades nämnda spärr syntes lämpligt att frågan om beviljande av lånegaranti till utländska medborgare skulle avgöras av högre myndighet.

Styrelsen har icke ändrat uppfattning i denna fråga.

Genom den nu aktuella framställningen synes sådan ändring i jordbruksegnahemskungörelsen ha ifrågasatts, att det skulle bli möjligt att bevilja medborgare i annat nordiskt land lånegaranti för driftslån icke blott i det fall att han här förvärvat jordbruksfastighet utan även då han endast brukar sådan fastighet här i landet. Under förutsättning att utländsk medborgares ansökan om lånegaranti prövas av högre myndighet — Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, lantbruksstyrelsen — vill styrelsen icke motsätta sig en dylik ytterligare uppmjukning av ifrågasava-

rande bestämmelser. Slutligen må framhållas att varje ändring av bestämmelserna i jordbruksegnahemskungörelsen om svenskt medborgarskap såsom villkor för beviljande av statlig garanti för jordbruksegnahemslån och driftslån kräver riksdagens medgivande.

5. Melding fra den norske regjering

Oversikt over norske institusjoner som yter lån til landbruket samt over i hvilken utstrekning norsk statsborgerrett er en betingelse for å få sådanne lån

En tillater seg i sakens anledning å meddele at en i Norge har følgende institusjoner som yter stønadslån i jordbruket:

1. *Hypotekbanken* (Lov om Kongeriket Norges Hypotekbank av 28. juni 1887 med endring av 26. april 1957) som bevilger lån mot 1. prioritets pant eller med prioritet etter lån av offentlige midler eller faste avgifter. Norsk statsborgerskap er ingen betingelse for å få lån.

2. *Noregs småbruk- og bustadbank* (lov om Noregs småbruk- og bustadbank av 30. oktober 1947 med endringer av 29. juni 1956 og 6. juli 1957) som bevilger lån mot 1. prioritets pant — unntaksvis også på etterfølgende prioriteter — samt kommunegaranti. Lån kan ifølge lovens § 13 bare ytes norske statsborgere. Dog kan vedkommende departement i det enkelte tilfelle og for visse grupper av lånsøkere gjøre unntak fra denne regel.

3. *Driftskredittkassen for jordbruket* (lov om driftskreditt for jordbruket av 19. juli 1946) som bevilger lån til driftskredittlag, som igjen yter lån til medlemmene til kjøp av driftsmidler til jordbruket, til husreparasjoner og faste anlegg som har driftsmessig betydning, mot sikkerhet i skadesløsbrev i eiendommen, transport på oppgjør for leverte gårdsprodukter o.s.v. Lån ytes bare norske statsborgere idet lovens § 8 setter norsk statsborgerskap som betingelse for medlemskap i driftskredittlag.

4. *Opplysningsvesenets fond* (Lov angaaende det beneficerede Gods av 20. august 1821 §§ 49 og 50, jfr. Lov angaaende Adgang til Laan til Jordbrugets Fremme av 26. august 1854) som bevilger lån mot 1. prioritets pant. Det er ikke stillet som vilkår mot lån at låntakeren er norsk statsborger.

5. *Jorddyrkingsfondet* (opprinnelig myrdyrkingsfondet opprettet i 1857) som bevilger mot betryggende pant og/eller kommunegaranti. Norsk statsborgerskap er ingen betingelse for lån.

Ved siden av ovennevnte offisielle kredittinstitusjoner skal en i denne forbindelse nevne Norges kredittforening for land- og skogsbruk (vanligvis kalt Landkredittforeningen) og dens datterselskaper Norges landhypotekforening og Centralkassen for bøndernes driftskreditt, som gir vanlige forretningsmessige lån som ikke kan karakteriseres som støttelån. Institusjonene har heller ikke offentlige bidrag eller garanti. Selv om deres virksomhet således ikke berører det spørsmål som er reist, gjør en oppmerksom på at det ikke foreligger lov- eller statuttbestemmelser som hindrer dem i å

gi lån også til utenlandske statsborgere. I Landkredittforeningen foreligger riktignok en gammel styrebeslutning om at lån bare gis til norske statsborgere, men det har neppe vært mer enn 2–3 tilfelle hvor lånesøknader fra utenlandske statsborgere er avslått.

Det er videre endel fond som bevilger lån til helt spesielle formål innen jordbruket, således fjellbeitefondet, møllefondet og torvlånefondet. Ingen av disse betinger norsk statsborgerskap for å yte lån.

Endelig har vi en rekke tiltak hvoretter det ytes tilskott, f.eks. framhjelp av husdyralet, nedskrivning av prisen på kunstgjødsel og fraktutjevning for samme, støtte for frøavl, bensin til jordbruket, jorddyrking og bureising, innlegg av vann, senkings- og uttappningsarbeider, skogkulturarbeider og til bygging av skogsbilveier. Slik støtte er ikke avhengig av at vedkommende skog- eller jordbruker er norsk statsborger.

Spørsmålet om hvorvidt de norske myndigheter finner å kunne endre sin lovgivning till fordel for statsborgere i andre nordiske land

Ifølge § 13 i loven om Noregs småbruks- og bustadbank har bare norske statsborgere anledning til å få lån. Ved lovendring av 29. juni 1956 ble imidlertid vedkommende departement (f.t. kommunal- og arbeidsdepartementet) gitt adgang til i det enkelte tilfelle og for visse grupper av lånesøkere å gjøre unntak fra regelen om at bare norske statsborgere har anledning til å få lån.

Driftskredittkassen for jordbruket meddeler at den ikke har noe å bemerke til en eventuell endring i loven om driftskreditt for jordbruket, § 8, forsåvidt angår norsk statsborgerskap som vilkår for medlemskap i driftskredittlag, og landbruksdepartementet — hvorunder kassen administrativt hører — er villig til å fremme proposisjon til Stortinget om endring som nevnt.

6. K o n k l u s j o n

De nordiske lands lovgivning på dette område inneholder ikke alltid bestemmelser om hvorvidt statsborgerrett i de respektive land er et vilkår for oppnåelse av de omhandlede »stødlån». Det er vel imidlertid grunn til å anta at disse lån bare har tatt sikte på landets egne statsborgere.

De enkelte lands stillingstagen til spørsmålet om hvorvidt de finner å kunne endre sin lovgivning til fordel for statsborgere i andre nordiske land kan oppsummeres som følger:

1. Danmark

De eneste danske landbruksstøttelover, som fastsetter dansk indfødsret som betingelse for å oppnå lån i de omhandlede tilfelle, er de lover som administreres under statens jordlovsudvalg, nemlig statshusmandsloven og landarbejderloven. Vedkommende danske myndigheter har meddelt at det for nærværende ikke vil være mulig å utvide kretsen av ansøkere om lån

under de nevnte to lover til også og omfatte statsborgere i de andre nordiske land. Grunnen hertil er at det for tiden ikke er mulig i tilstrekkelig omfang å fremskaffe eiendommer til kvalifiserte ansøkere med dansk indfødsret.

2. Finland

De finske kolonisasjonslover forutsetter ekspropriasjon i ganske stor utstrekning. På grunn herav er det naturlig at anskaffelse av jord med støtte i disse lover bare har kunnet og fremdeles kan skje til fordel for finske statsborgere. Uttrykkelig bestemmelse herom er inntatt i hver av nevnte lover. Spørsmålet om resiprositet i forbindelse med forflyttet befolkning og frontsoldater er forøvrig ikke aktuelt, da de andre nordiske land ikke har det samme problem.

Ved annen kredittgivning enn den som skjer i samband med kolonisasjonsvirksomheten er det ikke fastlagt som noe vilkår at låntakeren bør være finsk statsborger. I den forbindelse skal imidlertid nevnes at *Kommitén för grundkredit åt lantbruket* i sin betenkning av 4. juni 1956 inntok et forslag til grundkredit for landbruket. Forutsetningen for slik kredittgivning var i henhold til dette forslag at lånesøkeren skulle være finsk statsborger. Lovforslaget er ennå under prøving i Lantbruksministeriet. Men før det oversendes Riksdagen vil det bli tatt under overveielse hvorvidt en i regjeringens proposisjon skal innta en bestemmelse om at låntakeren bør være finsk statsborger.

Fra finsk side er en beredt til innen rammen av Det Nordiske Råds lov-samarbeid å prøve mulighetene for — under forutsetning av resiprositet — å fjerne de snevre begrensninger som den finske lovgivning har oppstillet når det gjelder låntakernes statsborgerskap.

3. Island

All kredittgivning fra offentlige fonds og institusjoner til jordbruket i Island skjer gjennom *Búnaðarbanki Íslands* (Bøndernes bank). Banken er en selvstendig stiftelse i statens eie og arbeider i regnskapsmessig fire adskilte avdelinger, hvorav de tre følgende svarer til de offentlige fonds som yter kreditt til jordbruket: *Ræktunarsjóður* (dyrkingsfondet), hypotekavdelingen og *Byggingarsjóður* (byggingsfondet).

Når det gjelder dyrkingsfondet og byggingsfondet sier imidlertid loven at det er fondets oppgave å støtte islendingenes jordbruk. Dette viser at lovgiveren har ment at bare islendinger skulle få lån av fondet, skjønt islandsk statsborgerskap ikke direkte er gjort til betingelse for at lån blir gitt.

De eneste hindringer som klart gjelder utlendinger finnes i lov nr. 39/1951 om utlendingers rett til å utøve yrke på Island og videre i lov nr. 63/1919 om eiendomsrett og bruksrett til fast eiendom.

Det islandske landbruksministerium uttaler at det ikke ville være av veien om overenskomst ble inngått mellom de nordiske land om gjensidig rett for deres borgere til lån fra de fond som støtter landenes jordbruk.

4. Sverige

I Sverige kan utenlandske statsborgere få lån til jordbruk på i prinsippet samme vilkår som svenske statsborgere. Et unntak danner dog kunngjørelsen av 11. juni 1948, hvori svensk statsborgerskap ble stilt som vilkår for oppnåelse av statlig kredittgaranti for jordbruksegnahemslån og driftslån.

Kungl. lantbruksstyrelsen har imidlertid uttalt at den i og for seg ikke har noe å innvende mot at denne sperrebestemmelse for utenlandske statsborgere oppmykes slik at det i unntakstilfelle blir mulig å bevilge nordiske statsborgere slik garanti, hvorved søknad derom etter styrelsens oppfatning bør prøves av Kungl. Maj:t eller, etter Kungl. Maj:ts bestemmelse, Lantbruksstyrelsen. Endring av kunngjørelsen forutsetter imidlertid Riksdagens godkjennelse.

5. Norge

I Norge kan utenlandske statsborgere — på to unntak nær — få lån på samme vilkår som norske statsborgere.

Som nevnt foran fastslår § 13 i loven om Noregs småbruk- og bustadbank at bare norske statsborgere har anledning til å få lån i banken. Ved lovendring av 29. juni 1956 ble imidlertid vedkommende departement gitt adgang til i det enkelte tilfelle og for visse grupper av lånesøkere å gjøre unntak fra regelen om at bare norske statsborgere har anledning til å få lån. Norge har således her delvis etterkommet rekommandasjon nr. 7 av 1953.

Driftskredittkassen for jordbruket yter bare lån til norske statsborgere, idet lovens § 8 setter norsk statsborgerskap som betingelse for medlemsskap i driftskredittlag. Landbruksdepartementet — hvorunder kassen administrativt hører — er imidlertid villig til å fremme proposisjon til Stortinget om endring av lovens § 8 med sikte på å tilgodese også statsborgere i de andre nordiske land.

5. Behörighet som rättegångsombud (3 a)

Danmarks regering meddelar å samtliga regeringars vägnar:

Spørsmålet er ikke aktuelt i Sverige og Finland, hvor enhver myndig person, som retten finder egnet, kan optræde som rettergangsfuldmægtig. Som et resultat af de nordiske forhandlinger har man i Sverige i 1956 ophevet den tidligere regel om, at vedkommende rettergangsfuldmægtig skulle være svensk statsborger. I Finland gælder der ingen nationalitetsbegrænsning.

I Norge kan der efter en lovændring i 1954 også meddeles andre end norske statsborgere tilladelse til at udøve sagførervirksomhed. Yderligere er der i Norge den 11. april 1958 vedtaget en lov, hvorefter domstolene, derunder også Høyesterett, såfremt det under hensyn til sagens karakter og omstændighederne i øvrigt findes forsvarligt, kan tillade, at en part, såvel i civile sager som straffesager, lader sig repræsentere af en udenlandsk sagfører.

I Danmark er der ved en lov af 10. maj 1958 gennemført en ordning svarende til den norske, dog at vedkommende rettergangsfuldmægtig skal være fra et andet nordisk land.

6. Handräkning åt domstol i nordiskt land (3 b)

D a n m a r k s r e g e r i n g m e d d e l a r å s a m t l i g a r e g e r i n g a r s v ä g n a r :

Forhandlingerne om en ordning, hvorefter begæringer om forkyndelse og om optagelse af bevis (retshjælp) kan fremsendes fra domstolene eller anklagemyndighederne i afsenderlandet direkte til vedkommende myndighed i modtagerlandet, er afsluttet med undertegnelsen i København den 26. juni 1957 af en »protokol mellem Danmark, Norge og Sverige vedrørende indbyrdes retshjælp». Ved en samtidig undertegnet tillægsprotokol bestemtes det, at den islandske regering ved noteveksling kunne tilslutte sig protokollen under forudsætning af gensidighed. [*Se Bilaga.*]

Protokollen, der træder i kraft, når samtlige ratifikationsinstrumenter er deponeret i det danske udenrigsministerium, er ratificeret af Danmark den 11. oktober 1957, af Norge den 21. marts 1958 og af Sverige den 28. juli 1958. Protokollen er herefter trådt i kraft den 16. august 1958.

7. Rätt att ge offentlig föreställning (5 b)

D a n m a r k s r e g e r i n g m e d d e l a r å s a m t l i g a r e g e r i n g a r s v ä g n a r :

I Norge er der den 27. juli 1956 vedtaget en ny fremmedlov, der trådte i kraft den 1. januar 1957.

I henhold til fremmedlovens § 10, første led, er der bestemt, at der indtil videre kræves arbejdstilladelse af udlændinge, som vil give eller deltage i dramatiske eller andre offentlige forestillinger af kunstnerisk art, jfr. § 46, andet led, i fremmedforskrifter givet af Justisdepartementet i henhold til Kronprinsregentens resolution af 25. januar 1957 II, pkt. 5. Danske, finske og svenske statsborgere er dog efter fremmedforskrifternes § 46, tredje led, pkt. b, undtaget fra kravet om arbejdstilladelse, medmindre de vil søge eller modtage arbejde i Troms eller Finnmark fylke.

I Finland afventer man fortsat indstilling fra en nedsat komité.

Det danske justitsministerium har i august 1957 udarbejdet udkast til ændrede regler for adgangen til at søge erhverv på markeder, hvorved statsborgere fra andre nordiske lande skulle ligestilles med danske statsborgere. Sagen har herefter beroet på indhentelse af forskellige udtalelser. Et cirkulære om spørgsmålet foreligger nu i korrektur og vil blive udsendt i den nærmeste fremtid.

8. Rätt att inneha statstjänst (6 a)

S v e r i g e s r e g e r i n g m e d d e l a r å s a m t l i g a r e g e r i n g a r s v ä g n a r :

Beträffande frågans läge i de skilda länderna samt beträffande viss i Sveriges verkställd preliminär utredning åberopas svenskt meddelande till Nordiska rådets 5:e session (s. 949).

I Sverige har justitieministern numera, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, den 21 juli 1958 tillkallat borgmästaren Olov Rylander att verkställa en översyn av bestämmelserna i § 28 regeringsformen om svenskt medborgarskap såsom villkor för erhållande av statstjänst.

9. Biträde med verkställighet av beslut fattat av administrativ myndighet i annat nordiskt land (6 c)

Sveriges regering meddelar å samtliga regeringars vägnar:

Beträffande frågans allmänna läge hänvisas till danskt meddelande till Nordiska rådets 5:e session (s. 950). Såsom framgår av svenskt meddelande till samma session (s. 951) har i Sverige den 1 februari 1957 uppdragits åt de sakkunniga för utredning av frågan om ökade rättsliga garantier vid administrativa frihetsberövanden att verkställa utredning jämväl av frågan om omhändertagande för verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande i annat nordiskt land. Utredningsarbetet pågår.

BILAGA

**Protokol mellem Danmark, Norge og Sverige vedrørende
indbyrdes retshjælp¹**

Mellem den danske, den norske og den svenske regering er der afsluttet følgende protokol om indbyrdes retshjælp:

Artikel 1.

Begæringer om forkyndelse og om optagelse af bevis (retshjælp) kan af domstolene og anklagemyndighederne i en af de kontraherende stater fremsendes direkte til den myndighed, som i en anden af de kontraherende stater er beføjet til at udføre den begærede foranstaltning. Hver af de kontraherende stater meddeler de andre stater, hvilke myndigheder der i vedkommende stat har sådan beføjelse.

Såfremt den begærede foranstaltning ønskes foretaget inden et bestemt tidspunkt, skal dette angives i begæringen. Dokumenter, som fremsendes til forkyndelse, bør være ledsaget af det nødvendige antal afskrifter.

Artikel 2.

Såfremt en anmodning om retshjælp er fremsendt til anden myndighed end den, der skal yde retshjælpen, skal anmodningen, medmindre andet er begæret, videresendes til rette myndighed.

Artikel 3.

Omkostninger ved retshjælp afholdes af den stat, i hvilken den begærede foranstaltning foretages, dog kan omkostninger ved andre erklæringer fra sagkyndige end erklæringer vedrørende blodundersøgelser kræves refunderet.

Artikel 4.

Protokollen skal ratificeres, og ratifikationsinstrumenterne deponeres i det danske udenrigsministeriums arkiv.

Protokollen træder i kraft, så snart samtlige ratifikationsinstrumenter er deponeret, dog tidligst den 1. juli 1957.

Det har i øvrigt sit forblivende ved de bestemmelser om retshjælp, der findes i følgende overenskomster:

Haagerkonventionen af 17. juli 1905 angående en international ordning med hensyn til visse civilprocessuelle forhold,

konvention af 21. februar 1907 mellem Norge og Sverige om gensidig udlevering af forbrydere,

konvention af 1. december 1909 mellem Danmark og Norge angående gensidig udlevering af forbrydere,

deklaration af 12. marts 1912 mellem Danmark og Sverige angående ret for diplomatiske og konsulære tjenestemænd til att foretage forkyndelser,

konvention af 17. juni 1913 mellem Danmark og Sverige angående gensidig udlevering af forbrydere,

¹ Endast den danska texten här tryckt.

konvention af 10. februar 1931 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige angående inddrivelse af underholdsbidrag, som ændret ved overenskomst af 1. april 1953,

konvention af 16. marts 1932 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om anerkendelse og fuldbyrdelse af domme,

konvention af 19. november 1934 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om arv og dødsboskifte, og

konvention af 8. marts 1948 mellem Danmark, Norge og Sverige om anerkendelse og fuldbyrdelse af domme i straffesager.

Til bekræftelse heraf har de respektive landes befuldmægtigede undertegnet nærværende protokol og forsynet den med deres segl.

Udfærdiget i København den 26. juni 1957 i ét eksemplar på dansk, norsk og svensk, af hvilket det danske udenrigsministerium skal overgive bekræftede genparter til de øvrige kontraherende landes regeringer.

H. C. Hansen

Paul Koht

Stig Sahlin

Tillægsprotokol

Samtidig med undertegnelsen af den i dag daterede protokol om indbyrdes retshjælp er vi undertegnede, som dertil er behørigt bemyndigede, enedes om følgende:

Ved noteveksling kan den islandske regering under forudsætning af gensidighed tilslutte sig den i dag daterede protokol, dog således, at det yderligere skal gælde, at skriftstykker, som er affattet på islandsk, skal være ledsaget af bekræftet oversættelse i fornøden udstrækning til dansk, norsk eller svensk.

Til bekræftelse heraf har vi, dertil befuldmægtigede, undertegnet denne tillægsprotokol og forsynet den med vore segl.

Udfærdiget i København den 26. juni 1957 i ét eksemplar på dansk, norsk og svensk, af hvilket det danske udenrigsministerium skal overgive bekræftede genparter til de øvrige kontraherende landes regeringer.

H. C. Hansen

Paul Koht

Stig Sahlin

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 16 augusti 1958:

Fiskeriministeriet har intet at rapportere i denne sag, ud over at det er ministeriet bekendt, at spørgsmålet på svensk foranledning har været berørt under de forhandlinger, der har fundet sted i det under udvalget for nordisk økonomisk samarbejde nedsatte specialudvalg for fisk og fiskeprodukter, men sidstnævnte udvalg har ikke i den af dette afgivne rapport taget stilling til spørgsmålet.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

De spörsmål som avses med rekommendationen nr 1/1954 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske har tagits upp till behandling av det specialutskott för fisk och fiskeprodukter som tillsatts inom utskottet för nordiskt ekonomiskt samarbete. Specialutskottet har med skrivelse den 23 juni 1958 avgivit berättelse, som innehåller förslag i här berörda ämnen. Jordbruksdepartementet förordar med hänsyn härtill att rekommendationen nr 1/1954 icke längre skall kvarstå såsom särskilt ärende på Nordiska rådets arbetsprogram.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 22 augusti 1958:

Sagen vil blive behandlet i Nordisk kulturkommissions beretning, hvortil henvises [*se Sak C 2*].

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 15 juli 1958:

Saken är under beredning i undervisningsministeriet.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 2 oktober 1958:

Den norske regjering oversender vedlagt innstilling med 5 vedlegg fra Nordisk kulturkomisjon vedrørende ovennevnte rekommandasjon [*se Tillägg*]. Arbeidet med denne sak er koordinert av Nordisk kulturkommissjons norske avdeling.

Regjeringen har mottatt nevnte innstilling på et så sent tidspunkt at en behandling er umulig med henblikk på regjeringsmelding til Nordisk Råds 6. sesjon. Den norske regjering går likevel ut fra at Nordisk Råd vil drøfte innstillingen under sesjonen i Oslo.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Frågan är fortfarande föremål för utredning inom Nordiska kulturkommissionen.

TILLÄGG

**Utlåtande av Nordiska kulturkommissionen i anledning av
rekommendation nr 2/1954**

Den danske regjering som skulle ha ansvaret for koordineringen av saken, forela den i november 1954 for Nordisk kulturkommisjon til behandling. Rekommandasjonen hadde følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene i fellesskap gjennom Nordisk Kulturkommisjon å undersøke muligheten for å tilveiebringe en samling oversettelser til hovedspråkene, i første omgang engelsk, av representative verker innenfor de nordiske lands diktning.

Det henvises til meldinger i forbindelse med Nordisk Råds 3. sesjon (s. 440), 4. sesjon (s. 920), samt 5. sesjon (s. 999).

Utredningen er innenfor kulturkommisjonen blitt varetatt av seksjon III for folkeopplysning og kunst og med kommisjonens norske avdeling som koordinerende organ. Seksjonen har drøftet saken på i alt 8 møter, dels i tilknytning til plenumsmøter, dels på egne seksjonsmøter, nemlig i Göteborg desember 1954, Reykjavik august 1955, Oslo desember 1955, Stockholm oktober 1956, København desember 1956, København september 1957, Saltsjöbaden november 1957 og Helsingfors august 1958.

Som konsulenter har seksjonen benyttet en lang rekke institusjoner og personer, hvorav særskilt kan nevnes de nordiske lands ambassader i U.S.A. og Storbritannia, de fremste litterære sakkyndige og de større forlag i Norden, U.S.A. og Storbritannia, foruten et par særskilt utpekte medarbeidere ved gjennomføringen av spesielle utredninger.

Seksjonen tok sitt utgangspunkt i de vurderinger som lå til grunn for rådets rekommandasjon (kulturkomitéens innstilling nr. 2), nemlig:

Det er neppe tvilsomt at behovet for en større utbredelse av kjennskapet til de nordiske lands litteratur er til stede og at gjennomføringen av en slik plan vil være av interesse så vel for landene selv som i utlandet. Den voksende interesse for nordisk kultur og nordisk litteratur bør oppmuntres, og gode oversettelser er av grunnleggende betydning i denne sammenheng. Oppgavens omfang og rekkevidde er av en slik art at offentlig bistand synes naturlig.

De problemer som ble berørt under komitéens diskusjon omfattet bl. a. en kartlegging av de allerede eksisterende oversettelser, copyright-spørsmålet, markedsanalyse med hensyn til behov og avsetningsmuligheter og salgssapparat, vurdering av statlig kontra privat utgivelse og forholdet mellom hjemlige og utenlandske forlag, omkostningsoverslag, verkets omfang og innhold og andre faktorer av betydning for en vurdering av forslaget og dets kulturelle og økonomiske konsekvenser.

Til slutt i innstillingen blir det presisert at Nordisk kulturkommisjon bør stå helt fritt i sin vurdering av forslaget.

NKK's seksjon III har under sitt langvarige arbeid med denne storslätte

plan, som umiddelbart må appellere til enhver som interesserer seg for utbredelsen av kjennskapet til nordisk kultur, undersøkt både de spørsmål som rådets komitéinnstilling nevnte, og en rekke andre som seksjonen har funnet av betydning.

Et utgangspunkt for seksjonens opplegg av arbeidet ble den oppfatning at man ikke ville anbefale regjeringene å bekoste hele produksjonen av det store litterære foretagende. En gunstig løsning turde bare finnes dersom et utenlandsk forlag var villig til å bære en stor del av risikoen og utgiftene. Dessuten burde det være tale om en serie i fast subskripsjon, hvor de enkelte bind bare burde selges enkeltvis etter noen tid. Man ble også straks klar over at en gjennomføring av idéen i fellesnordisk regi ville by på store vanskeligheter. Etterhvert som utredningen skred frem, ble det tydeligere at konklusjonen til slutt måtte bli negativ.

Imidlertid tok seksjonen tidlig det standpunkt at materiale ikke skulle innsamles bare med det formål å underbygge en positiv eller negativ beslutning i NKK. Så lenge oversettelse av nordisk litteratur har vært under debatt, har utilstrekkelige bibliografiske undersøkelser og mangelen på en samlet vurdering av situasjonen gjort seg gjeldende. Et slikt utgangsmateriale foreligger nå. Det vil kunne utbygges videre, og det vil etterhvert ha sin betydelige verdi for nasjonale tiltak. Den følgende utredning søker å behandle problemene punktvis.

1. Hvilke verker bør komme med i serien?

Dette spørsmål var det første kommisjonen stilte seg, og for å få en sakkyndig uttalelse å bygge på, ble det nedsatt et ad hoc-utvalg av de fremste eksperter på hvert av de nordiske lands nasjonale litteratur. Utvalget besto av følgende medlemmer:

Professor Ejnar Thomsen med dr.phil. Hakon Stangerup som suppleant (Danmark), professor Olof Enckell for finnländsk-svensk litteratur og professor Lauri Viljanen for finsk, professor Einar Ólafur Sveinsson (Island), professor Francis Bull (Norge) og professor Gunnar Tideström (Sverige). Herr Sveinsson avga kun skriftlig uttalelse. Før møtet hadde Nordisk kulturkommisjons norske avdeling anmodet professor Francis Bull om å utarbeide et forslag til verker som burde komme med i serien, og dette forslag dannet grunnlag for professorenes overveielser. Deres mandat gikk ut på å vurdere hvorvidt serien burde være av en størrelsesorden på 40, 60 eller 80 bind varierende fra 250 til 500 sider, og hvilke verker som burde tas med under de enkelte alternativer.

Ekspertutvalgets anbefalinger omfattet bl. a. følgende punkter:

a) Att den planerade serien av nordiska diktverk i engelsk tolkning framträder som ett samfällt nordiskt företag och icke uppdelas i underavdelningar, som för sig representerar ett visst lands litteratur;

b) att serien får kronologisk uppställning men att själva utgivningen sker oberoende av den kronologiska ordningen;

c) att seriens volymer görs onummerade eller åtminstone icke numreras på ett typografiskt framträdande sätt, detta med hänsyn till möjligheten att framdeles komplettera utvalet;

- d) att volymerna bör kunna köpas separat;
 - e) att volymerna förses med korta inledningar (förslagsvis 3 a 4 sidor), skrivna av specialutskottets medlemmar eller experter som av dem utses;
 - f) att vissa verk förses med kommentarer, då sådana är nödvändiga för diktförståelsen, t. ex. beträffande Bellmans diktning;
 - g) att volymerna illustreras i sådana fall, då goda klassiska illustrationer föreligger — exempelvis H. C. Andersens »Eventyr» och Asbjørnsen och Moes »Norske folkeeventyr» — eller då konstreproduktioner kan ge tidsfärgen och bidra till miljöförståelsen;
 - h) att ett gemensamt prospekt för serien utarbetas.
- Fullständig enighet rådde bland utskottets medlemmar om att en begränsning av serien till 40 volymer, representerande sammanlagt fem länders litteratur, vore nästan ogörlig och skulle göra hela företaget tämligen meningslöst.

Det fremgår av disse uttalelser at professorene overhodet ikke behandlet de alternativ som tok sikte på en mer begrenset serie på 60 eller 40 bind. Begrunnelsen var at hele foretagendet derved ville bli nærmest meningsløst. De verker som etter utvalgets mening burde komme med i serien, er nevnt i bilag I¹.

Kulturkommissjonen var enig om at den foreslåtte liste måtte betraktes som helt preliminær og at det utvilsomt ville bli nødvendig å foreta omvurderinger etterhvert som utredningen skred frem. Kommisjonen mente også at en revisjon burde finne sted i samråd med det eller de utenlandske forlag man eventuelt kom til å samarbeide med, samt de utenlandske eksperter som kan bedømme behov og interesse i de angelsaksiske land. Kommisjonen diskuterte også hvorvidt serien burde suppleres med en nordisk litteraturhistorie og et register med bibliografi i tilsammen ett bind.

Kulturkommissjonens oppfatning deltes også av Nordisk Råds kulturkomité, som under 4. sesjon fikk seg forelagt bl. a. den prelimnære liste. Det heter således i komitéens innstilling nr. 3:

Det har indenfor udvalget været delte meninger om den udarbejdede fortegnelse over de litteraturværker, der skulde omfattes af en sådan antologi, idet det på den ene side er gjort gældende, at den ældre litteratur har fået for stor en plads, medens det fra anden side fastholdes som det væsentlige, at det samlede værk bliver et repræsentativt udtryk for den nordiske litteratur gennem tiderne.

I NKK var man først og fremst bekymret over seriens uhyre omfang. Men en nærmere betraktning gjorde det i og for seg sannsynlig at en mer begrenset serie, gjeldende fem lands litteratur, ville føles som utilstrekkelig i de enkelte land og stille en overfor besværlige eller uløselige utvalgsproblemer. Men især var man kritisk innstillet overfor forslaget om en lang rekke verker som nok har sin hederfulle plass i den nasjonale litteraturhistorie, men som ikke kunne regne med å møte noen særlig interesse utenfor Nordens grenser.

Det skulle vise seg at kulturkommissjonens synspunkter ble delt av mange.

¹ Här ej tryckt; se Nordisk Råd, 4. sess., s. 924.

Listen over foreslåtte verker ble også fra en rekke andre hold utsatt for til dels sterk kritikk.

De kritiske bemerkninger spenner over et vidt felt, fra detaljer som hvorvidt det ene eller det annet verk av en forfatter bør foretrekkes, hvorvidt Islands, Finnlands eller Sveriges andel i serien er for beskjeden og lignende, til innvendinger av prinsipiell og primær betydning. Enkelte kommentatorer spør om det kan være rimelig at forslaget tar sikte på å utgi verker som allerede finnes i utmerket oversettelse, utelukkende fordi de er representative. Andre tar utgangspunkt i selve begrepet »representativt» og hevder at et verk godt kan være representativt fra et litteraturhistorisk eller kulturhistorisk synspunkt uten derfor å ha noen høy kunstnerisk kvalitet. Når det tas sikte på et utenlandsk publikum, må en verdibedømmelse ta hensyn til det forhold at verker som har fått en spesiell betydning av nasjonale årsaker, ikke vil bli bedømt med den samme pietetsfulle innstilling av lesere i andre land.

Uttalelsene fra to av ekspertene på skandinavisk litteratur i U.S.A., professor P. M. Mitchell, University of Kansas, og professor Einar Haugen, University of Wisconsin, er betegnende for denne skepsis overfor den grunnleggende idé.

Professor Mitchell stiller spørsmålet slik: »Does the commission have as its first objective the dissemination of information about Scandinavian literature or the publication of a monumental series of books?»

Professor Haugen uttaler at den store svakhet ved listen er at den bringer forholdsvis lite nytt, at det aller meste har vært oversatt før, og at det enten har hatt sin suksess eller er gått ubemerket forbi. Han konkluderer:

Serien ville ha hatt en større misjon om den la større vekt på verker som aldri har vært oversatt eller bare dårlig oversatt. Som den nå står, er den nærmest en liste over det som alt er kjent av dem som bryr seg om å kjenne nordisk litteratur.

Selv professor Alrik Gustafson ved University of Minnesota, som for øvrig er meget positivt innstilt til planen, har en rekke innvendinger når det gjelder de utvalgte verker og understreker at listen bør være relativt fleksibel, slik at hovedforleggeren og hans rådgivere får en viss frihet innenfor en generelt opptrukket ramme.

Slik som saken lå an, fant kulturkommisjonen at man foreløpig måtte anvende den preliminaire liste som et arbeidsgrunnlag, og så fikk det endelige valg av verker bli et kompromiss mellom de litterært sakkyndiges og forlagets ønskemål. Man var imidlertid nå oppmerksom på at kritikken overfor utvalget ikke kunne imøtekommes ved en lett revisjon, men at den berørte selve idégrunnlaget.

2. Hva ville en slik serie koste?

Der ble deretter utarbeidet en kalkyle basert på 80 bind à 400 sider i 10 000 eksemplarer og på den hypotetiske forutsetning at et amerikansk

og/eller engelsk forlag ville overta utgivelsen når de nordiske regjeringer dekket utgiftene til redaksjon og oversettelse.

På nærmere presiserte forutsetninger gir beregningene en sluttsum for produksjon, redaksjon og oversettelse på norske kroner 4 060 000. Utgiftene for de nordiske land ble satt til n. kr. 2 300 000 fordelt over ca. 10 år, med andre ord et årlig bidrag fra hvert land på ca. kr. 50 000 i 10 år.

Denne kalkyle var utarbeidet på grundlag av prisene i 1954 og er derfor ikke lenger holdbar. I lys av utredningens øvrige resultater har kommisjonen imidlertid ikke funnet det påkrevet å la utarbeide en ny kalkyle. Selve prinsippet for den foreliggende budsjettoversikt fra 1954 fremgår av meldingen til Nordisk Råds 4. sesjon.

Her skal det for sammenhengens skyld kun nevnes at man anbefalte å la bøkene trykkes i de respektive nordiske land og eksportere dem til U.S.A. fullt ferdig innbundet, men dette var selvsagt et spørsmål som måtte løses i samråd med det eller de forlag som ville overta utgivelsen.

I tilknytning til de problemer som dette kunne medføre, ga kulturråden ved den norske ambassade i Washington en redegjørelse for tollspørsmål etc. Etter å ha sitert gjeldende satser, uttalte kulturråden at selv om man ikke skulle finne disse satser avskrekkende, ville han tilrå at kommisjonen trådte i forbindelse med et amerikansk forlag for å drøfte muligheten av trykning i U. S. A.

Kommisjonen fant å burde holde fast ved sin grunntanke når det gjaldt utgivelsen, men var innstilt på at det kunne bli aktuelt å modifisere den. Av administrative og ikke minst av økonomiske grunner ville det være mest formålstjenlig om de nordiske regjeringer ytet bevilgninger som gjorde det mulig å tilveiebringe ferdige nyoversatte eller nykontrollerte manuskripter til hele verket. Utgivelsen skulle så skje på et amerikansk og/eller engelsk forlag, idet vedkommende utenlandske forlag overtok det økonomiske ansvar for produksjon og distribusjon, mens de nordiske land tilveiebragte ferdige manuskripter, utkjøpte eksisterende rettigheter og foresto kontroll og redaksjon.

3. Hvor kunne serien utgis og på hvilke forutsetninger?

Allerede på et tidlig tidspunkt i sine overveielser hadde kommisjonen gjennom sitt medlem, forlagsdirektør Henrik Groth, innhentet uttalelser fra de større forlag i de nordiske land for å få reaksjoner på planen. De innhentede svar ga i det store og hele kommisjonen sin tilslutning og støttet især tanken om at utgivelsen i tilfelle burde finne sted i samarbeid med et amerikansk eller engelsk forlag. Det ble imidlertid fra flere hold pekt på at seriens store omfang bød på betydelige praktiske vanskeligheter. Et av forlagene anbefalte at man burde starte med en mindre utgave på 25 å 30 bind og understreket betydningen av at serien utkom i løpet av en kort periode, f. eks. to å tre år. Et annet forlag antydte at man kunne ta sikte på to serier, hver på 30 bind. Det ble også reist tvil om hvorvidt man burde utelukke den mulighet at bøkene kunne selges enkeltvis helt fra starten av. I

motsatt fall kunne man vanskelig gjøre regning med salg til universiteter, biblioteker o. l. og bare i mindre grad til det lesende og opinionsdannende publikum.

Endelig ble det fra nordisk forleggerhold ytret sterk tvil om hvorvidt man kunne regne med den nødvendige støtte fra regjeringene til å gjennomføre en så omfattende og kostbar plan.

Kommisjonen holdt imidlertid fast ved oppfatning at seriens bind ikke burde selges enkeltvis i utgivelsesperioden. I så fall ville nemlig bestsellerne straks skille seg ut, mens klassiske verker med mindre publikumsappell ville bli liggende i bakevjen og den samlede litterære representasjon derved bli vesentlig forringet.

På dette grunnlag ble kulturattachéen ved den svenske ambassade i Washington anmodet om å foreta en preliminær undersøkelse på amerikansk forlagshold av hvordan man der mottok forslaget og hvilke sjanser for samarbeid som forelå. Et tilsvarende mandat ble gitt kulturråden ved den norske ambassade i London, som etablerte et samarbeid med den britiske forlagsmann, Mr. Maurice Michael.

Følgende amerikanske og britiske forlag ble kontaktet: Doubleday & Co, Inc. (New York), Farrar, Straus & Cudahy, Inc. (New York), McGraw-Hill Book Co (New York), Harper & Brothers (New York), Alfred A. Knopf, Inc. (New York), The Macmillan Co (New York), The New American Library of World Literature, Inc. (New York), Prentice-Hall, Inc. (New York), Princeton University Press (Princeton), Charles Scribner's Sons (New York), Longmans, Green & Co, Ltd. (London), Macmillan & Co., Ltd. (London), Faber & Faber, Ltd. (London), J. M. Dent & Sons, Ltd. (London), George Allen & Unwin, Ltd. (London), Hodder & Stoughton, Ltd. (London).

Når det gjelder de amerikanske forlag, opplyser den svenske kulturattaché i sin rapport at av de 10 forlag han har vært i kontakt med, har noen stilt seg kjølig til ideen, mens den største interesse ble lagt for dagen av Macmillan, Scribners og Princeton University Press. Det førstnevnte, som er et av verdens største, med salgsorganisasjoner i 85 land, var villig til å inngå en kommersiell avtale som gikk ut på at omkostningene ved fremskaffelsen av samtlige bind helt og holdent skulle bestrides av et nordisk forleggerorgan og at inntektene etter fradrag av en bokhandelsrabatt på 40 % skulle deles likt mellom forlaget og dette organ. (Men dette er en slags kommisjonskontrakt, som i virkeligheten ikke betyr noe annet enn at Macmillan leier ut sitt salgsapparat til de nordiske stater.) Andre, deriblant Princeton, foreslo at hvert bind skulle gjøres opp for seg, idet enkelte kunne selges på normale kommersielle vilkår, andre såvidt kunne bære seg dersom manuskriptene ble levert omkostningsfritt, mens majoriteten ville kreve tilskudd også til den tekniske fremstilling. (Heller ikke dette ville bety noen hjelp. Forlaget ville da ikke løpe noen risiko på tungtselgelige bøker, men bare høste fordelene av bestsellerne, som det under disse forhold sikkert ville være vanskelig å skaffe retten til.)

Stort sett har kulturattachéen konstatert en påtagelig interesse for ideen

i endrede former, men man forutsetter at det benyttes amerikansk stave-måte og at alle verker oversettes fra nytt av. Bøkene bør få en fellesbetegnelse som f. eks. »Library of Scandinavian Classics», dog uten å nummereres og uten kronologisk rekkefølge. Det anses for å være utelukket at et bibliotek på 60—80 bind kan selges under ett, særlig da tempoet i utgivelsen må bli usikkert.

Den britiske forlagsmann Mr. Michael uttaler at 6 av de mest representative britiske forlag har vært kontaktet, hvorav det ene har avvist samarbeid, mens de øvrige, med større eller mindre entusiasme, har tilbudt sin assistanse under forberedelsene og uttrykt ønsket om å følge planen videre. I det store og hele anses NKK's forslag for å være praktisk og realistisk, men samtidig advares det mot optimisme m. h. t. salg av de eldre verker og mot anvendelse av amerikansk-engelske oversettelser til bruk i Storbritannia. Videre hevdes det at man bør gi britiske eksperter anledning til å fremsette forslag om endringer i utvalget, og når det gjelder vurderingene av oversettelsene, bør ekspertene være suverene. Et av forlagene har antydnet at alle verkene burde oversettes fra nytt av, både for å unngå den møysommelige gjennomgåelse av eksisterende oversettelser og for å øke seriens salgsverdi vis-à-vis allerede foreliggende oversettelser. En biblioteksutgave i ca. 2 500—3 500 eksemplarer burde selges i sett og ved hjelp av subskripsjoner. Visse verker burde kunne selges enkeltvis, og de som hadde sjanser for å bli bestsellere, burde muligens utgis separat som billighbøker.

Ved gjennomgåelsen av de ovennevnte to rapporter konstaterte seksjon III at de britiske forlags reaksjon hadde vært mer positiv enn de amerikanske. Idéen om utgivelse av verket som en helhet syntes ikke å være grepet av amerikanerne, som særlig hadde interessert seg for å utgi de lettest salgbare verker og foreslått former for økonomisk oppgjør som ville lede til endeløse forhandlinger.

Et problem som kommisjonen måtte vie spesiell oppmerksomhet, var spørsmålet om copyright for de verker som allerede måtte finnes i oversettelse. Hvis en oversettelse er utsolgt og vedkommende forlag ikke er interessert i å utgi noen ny utgave, burde det være forholdsvis enkelt å komme til en ordning. Hvis derimot en oversettelse fremdeles er på lager hos forleggeren, måtte det innledes forhandlinger i hvert enkelt tilfelle. Det ville i så fall være mest realistisk å gå ut fra at vedkommende forlag, i hvert fall når det gjelder lett selgelige bøker, ville kreve en betydelig godtgjørelse for å gi fra seg rettighetene — eller kanskje helt nekte å selge dem.

Også av disse grunner burde man etter kulturkommisjonens oppfatning holde fast ved tanken om en hel serie. Derved ville rettighetshaveren kanskje bli lettere å overtale, fordi en hel serie som inkluderte vedkommende verk, ville innebære en langt mindre risiko konkurransemessig sett.

Gjennom den norske ambassaden i Washington var det for øvrig fremkommet et meget imøtekommende tilbud om bistand fra Copyright Office i Library of Congress, Washington. Copyright Office bragte samtidig opp et spørsmål av interesse, nemlig om de nordiske land burde benytte denne an-

ledning til å ratifisere »universal copyright convention», slik som både U.S.A. og en rekke europeiske land allerede hadde gjort.

4. *Bør alle verkene oversettes fra nytt av?*

På bakgrunn av det som nettopp er fremholdt, inntok kommisjonen en positiv holdning til forslaget fra enkelte amerikanske og britiske forleggere om å oversette alle verkene fra nytt av og satte dette spørsmål under diskusjon.

En slik fremgangsmåte ville også forenkle problemene, ikke minst når det gjaldt forholdet til de eksisterende oversettelser og den kvalitetsmessige vurdering av dem. Gjennomgåelsene av oversettelsene, arbeidet med og tillatelsen til å foreta forbedringer, vanskeligheter med å finne de riktige konsulenter og å honorere dem ville derved kunne unngås. Utgiftene til alt dette arbeid ville nemlig bli så betydelige at det neppe ville fordyre planen vesentlig om man gikk inn for helt nye oversettelser av samtlige verker.

Men her viste det seg at meningene var delte. Således uttaler professor Einar Haugen at det ville være uansvarlig å lage nye oversettelser når de gamle er gode nok. Etter å ha nevnt en rekke av de foreslåtte verker som allerede finnes i gode oversettelser, konkluderer professoren med at det ville være det naturligste å overveie i hvert enkelt tilfelle om den nåværende oversettelse kan brukes og eventuelt foreta en grundig revisjon der hvor det måtte finnes påkrevet. Et verk som Ibsens »Peer Gynt» er kommet i syv oversettelser. Etter professorens oppfatning skal det en virkelig inspirert oversetter til å nå lenger enn de syv som allerede har prøvd seg. Heller ikke professor Gustafson kan se noen som helst grunn til at gode og nylig utkomne oversettelser ikke skulle kunne benyttes.

Også andre peker på eksisterende gode oversettelser av nordisk litteratur. Således meddeler American-Scandinavian Foundation i et detaljert forslag om samarbeid at organisasjonen er villig til å overlate sine copyrights til flere gode oversettelser, som f.eks. »Gösta Berlings saga», »Niels Lyhne» og »Familien på Gilje». Man tilbyr også bistand med å utføre konsulentarbeid i forbindelse med gjennomgåelsen av foreliggende oversettelser til engelsk.

Sikkert er det at kvalifiserte oversettere ofte er vanskelige å finne. Det som er oversatt av nordisk litteratur, er oversatt gjennom mannsaldre. Å organisere en stab av oversettere som på kort tid kan overføre hele den nordiske klassiske litteratur på en kunstnerisk forsvarlig måte, er neppe gjennomførlig i praksis.

Dette spørsmål ble inngående behandlet i uttalelsen fra professor Einar Haugen. Professor Mitchell mener for sin del at man må rette henvendelser til såvel forleggere som vitenskapsmenn i alle engelsktalende land, og at det vil være nødvendig å se helt bort fra varianter mellom engelsk og amerikansk språkform.

5. *Bør språkformen være engelsk og/eller amerikansk?*

Professor Mitchells oppfatning stemmer for øvrig godt overens med det syn kommisjonen har på spørsmålet om amerikansk kontra engelsk språk i

oversettelsene. Det kan med en viss rett hevdes at det engelske og det amerikanske marked for skjønnlitteraturens vedkommende må betraktes som to språkmarkeder. En oversettelse serie som bare har oversettere fra det ene av disse språksamfunn og eventuelt distribueres ensidig av en forlegger på vedkommende sted, må antas å bli temmelig lite gangbar på det annet sted. Da det ikke ville være realistisk å ta sikte på utgivelse av to forskjellige serier, er kommisjonen av den oppfatning at man måtte regne med en alternering, slik at noen bøker ble oversatt til amerikansk og noen til engelsk.

Problemene i denne forbindelse synes for øvrig å være noe mindre enn fra først av antatt. Dette syn støttes bl. a. av professor Haugen som uttaler at når en ser bort fra dagens sjargong, kan engelsk skrives på en fullverdig måte av de bedre skribenter i Amerika og uten at de engelske lesere støtes alt for meget. Professoren innrømmer dog at det synes å være større motstand mot amerikansk-engelsk i Storbritannia enn mot britisk-engelsk i Amerika. Etter hans oppfatning ville det være rimelig om bøkene kommer ut samtidig i begge land og at forlagene blir enige om de beste oversettere.

6. *Hvem må forutsettes å ville kjøpe serien?*

Både innhold og utgivelsesmåte avhenger av det svar man kommer frem til på ovenstående spørsmål.

Det ligger i rekommandasjonens formulering og i premissene til kulturkomitéens innstilling at man først og fremst tar sikte på å tilveiebringe en representativ samling av skjønnlitterære verker, som overfor utlandet skulle slå fast at Norden er en litterær stormakt innen verdenslitteraturen. Samtidig skulle man imøtekomme et behov i det akademiske og litterære miljø i de engelsktalende land.

For å fylle et så høyt krav måtte kommisjonen etter de litterært sakkyn-diges oppfatning ta sikte på en serie av et betydelig omfang. Dermed ville imidlertid det brede publikum falle utenfor rammen, og kommisjonen har derfor ment at man etter viss tid burde åpne adgang til å selge de enkelte bind hver for seg, hvis dette kunne forenes med vilkårene for å overta ret-tighetene.

Ved fritt salg av de enkelte bind er man igjen oppe i de litterære og tek-niske problemer som er behandlet under punktene 1 og 3 ovenfor. I tillegg til det som der er nevnt, kommer også det faktum at oversettelser av nordisk skjønnlitteratur, med visse unntagelser, er meget lite gangbare salgsartikler i de angelsaksiske land, og dette vil nok i enda høyere grad gjelde en klassisk betont serie som den foreslåtte.

Kulturkommisjonen har imidlertid oppfattet sitt mandat slik at det skulle dreie seg om en virkelig litterær og kulturell manifestasjon og at den derfor ikke kunne bli »populær» i videste forstand. Også seriens omfang og pris gjorde det naturlig å gå ut fra at man først og fremst måtte kalkulere med universiteter og biblioteker som potensielle kjøpere.

For å få bragt på det rene hvor stor interessen for tiltaket måtte være i disse spesielle kretser, ble det foretatt en omfattende markedsanalyse.

Undersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av en britisk forlagsmann utpekt av kulturråden ved den norske ambassade i London, og henvendelsene ble rettet til alle større universitetsbiblioteker, vitenskapelige biblioteker og folkebiblioteker over hele den engelsktalende verden, i alt 2 539. Med sirkulærebrevet fugte et spørreskjema, hvor bibliotekenes ledelse ble anmodet om å avmerke hvilke av verkene i den preliminnære liste man allerede måtte være i besiddelse av, dernest hvilke boktitler man gjerne ville ha hatt med i serien, og endelig om man i prinsippet var villig til å abonnere på hele serien, under forutsetning av at det hvert år kun ville bli aktuelt å betale for et begrenset antall bind.

Denne stort anlagte markedsanalyse måtte etter kommisjonens mening være av avgjørende betydning for behovsvurderingen.

Det kom inn ialt 337 (13 %) svar på spørreskjemaet til bibliotekene. Av disse var 145 i prinsippet villige til å abonnere på hele serien. Ytterligere 86 uttrykte sin sympati for planen og ønsket å abonnere på enkelte bind.

Kommisjonen konstaterte med beklagelse at en majoritet av bibliotekene overhodet ikke besvarte henvendelsen. Selv om en viss prosent innenfor denne majoritet på grunn av sin karakter må forutsettes å være avskåret fra å kjøpe serien, er resultatet av undersøkelsen meget lite oppmuntrende. (Se for øvrig bilag V¹.)

7. Hvilke av de foreslåtte verker er å få kjøpt?

For å besvare dette spørsmål måtte man først bringe på det rene hvilke av verkene som i det hele tatt er oversatt og dernest hvilke av dem som er utsolgt fra forlaget.

Utredningen av disse spørsmål ble av kulturkommisjonen overlatt universitetsbiblioteket i Oslo, som igjen utpekte magister Haakon Falck Myckland, leder av utlånsavdelingen, til å utføre arbeidet. For å begrense oppgaven ble undersøkelsen konsentrert om de forfattere som var nevnt i den preliminnære liste over verker som skulle inkluderes i serien. Hvis man skulle danne seg et korrekt bilde av situasjonen, måtte man imidlertid ta med hele de navngitte forfatters produksjon, ikke bare de utvalgte verker.

Utredningen tok sikte på å bringe på det rene

- a) hva som allerede foreligger av oversettelse til engelsk av de nevnte forfattere og enkeltverk,
- b) oversetternes navn,
- c) oversettelsenes forhold til andre oversettelser av samme verk (hvorvidt de er identiske, reviderte eller helt nye),
- d) hvilke av disse oversettelser som er i handelen idag.

Første etappe konsentrerte seg om punkt a, og universitetsbiblioteket i Oslo gjennomførte undersøkelsen for Danmarks, Islands, Norges og Sveriges vedkommende. Av praktiske grunner ble undersøkelsen av Finnlands lit-

¹ Här ej tryckt.

teratur gjennomført av Nordisk kulturkommissjons finske avdeling i samarbeid med universitetsbiblioteket i Helsingfors.

I arbeidet kunne man bygge på følgende materiale, for Danmark: Elias Bredsdorff, »Danish literature in English translation» (Copenh. 1950), for Sverige: Nils Afzelius, »Books in English on Sweden», 3. enl. and rev. ed. (Sth. 1951), og for Norge: et ikke offentliggjort manuskript av førstebibliotekar Erling Grønland (universitetsbiblioteket, Oslo) og stilt til rådighet av ham.

Disse bibliografier ga imidlertid for dette formål bare delvise opplysninger — således f.eks. ikke forlagenes navn og adresser — og supplerende opplysninger måtte innhentes ved gjennomgåelse av amerikanske og engelske bokfortegnelser og andre aktuelle bibliografiske hjelpemidler, f.eks. »Index translationum» og katalogene for Library of Congress, Washington, og British Museum, London.

Det materiale man slik kom frem til, ble mangfoldiggjort med henblikk på de kvalitetsundersøkelser som er omtalt under punkt 8.

Som neste etappe i utredningen ble det på grunnlag av det foreliggende materiale rettet henvendelser til de forlag som en kunne konstatere fremdeles var i virksomhet. Det ble utarbeidet et sirkulærebrev med spørreskjema, hvor vedkommende forlags utgitte oversettelser av de nevnte verker var utfyllt. Forlagene skulle selv komplettere opplysningene ved å angi oversetternes navn, utgivelsesår, hvorvidt eventuelle flere oversettelser var identiske eller ikke, og endelig det meget viktige spørsmål om den enkelte bok fantes på lager og tilgjengelig for det kjøpende publikum.

Det ble gjort henvendelser til 135 forlag, i alt vesentlig i England og U.S.A. Reaksjonen var overraskende positiv både med hensyn til svarbrevnes mengde — idet 110, eller vel 82 %, svarte på henvendelsen, mens 25, eller 18 %, unnlot å svare — og med hensyn til den stort sett imøtekomende tone og store beredvillighet til å gi de ønskede opplysninger. Av de forlag som ikke besvarte spørreskjemaene, er bare tre av større betydning i denne sammenheng, nemlig Alfred A. Knopf, Inc., New York (med 57 forskjellige titler), J. M. Dent & Sons, Ltd., London (med 28 titler) og Hodder & Stoughton, Ltd., London (med 16 titler).

Dessverre fremkom det finske materiale på et så sent tidspunkt at det ikke kunne tas med i henvendelsene til de utenlandske forlag.

Under de danske, islandske og svenske forfattere er også oppført en rekke dikt og enkelte noveller i engelsk oversettelse. Disse lister gjør ikke krav på fullstendighet. De er fremkommet ved gjennomgåelse av American-Scandinavian Review samt de antologier som er anført i nærværende oversikt. Disse enkelte dikt og noveller er ikke ordnet innbyrdes i alfabetisk rekkefølge (da det ikke alltid har vært mulig å fastslå originalspråkets tittel), men plasert alfabetisk etter oversetterne. — I ASR finnes det dessuten en lang rekke dikt og noveller av andre kjente nordiske diktere og forfattere, som ikke er med i utvalget.

Som bilag vedlegges samlede lister over eksisterende oversettelser, kom-

plettert med de innhentede opplysninger vedrørende dansk, islandsk, norsk og svensk litteratur (bilag II¹). Dessuten vedlegges en oversikt som viser stillingen når det gjelder de enkelte dikterverker oppført i den preliminære liste over verker som inkluderes i serien (bilag III¹).

Oversiktene viser at av de vel 100 dikterverker som er undersøkt finnes det ca. 270 forskjellige oversettelser, men av disse er idag bare ca. 100 i handelen, derav nærmere 50 Ibsen-oversettelser.

En nærmere gjennomgåelse av listen viser enkelte lakuner, viktige verker av store forfattere er overhodet ikke oversatt. Men det som især må vekke undring og engstelse er at Nordens største fortellere, hvorav mange burde være meget salgbare den dag idag, ikke lenger er å få i handelen, selv om de i sin tid er oversatt.

Nå er det så at klassisk litteratur ikke kan holdes levende med stadig nye utgaver. Slike er bare mulige i forbindelse med spesielt aktualiserte behov eller populære forlagsforetagender som tar eldre bøker opp.

Men nettopp Storbritannia og U.S.A. har i løpet av et par 10-år utgitt flere tusen titler av eldre romaner i sine »pocket-editions», og disse serier er forlengst kommet i tildels prekær titelnød.

Under disse omstendigheter er det påfallende hva undersøkelsen viser, nemlig at en engelsk eller amerikansk bokkjøper idag ikke kan danne seg det fjerneste bilde av nordisk litteratur.

8. *Hvordan er oversettelsenes kvalitet?*

Kulturkommisjonen har også gjerne villet kunne besvare spørsmålet om den nordiske litteraturs hovedverker stort sett finnes i bra og levende oversettelser eller om et overveiende antall klassiske oversettelser nå er modent for modernisering.

Gjennom de nordiske lands kulturattachéer i U.S.A. og Storbritannia ble det derfor rettet henvendelser til en rekke sakkyndige i disse land, og kulturkommisjonens nasjonale sekretariater har dessuten konsultert sakkyndige i sine respektive land. Med henvendelsene fulgte de lister som er nevnt under punkt 7.

Henvendelsene gikk ikke ut på at alle som ble spurt, skulle ta seg tid til å omtale samtlige verker som var inkludert i den foreslåtte liste, men man anmodet om at den enkelte måtte gi kommisjonen sine synspunkter om noen av de oversettelser som de gjennom sin virksomhet måtte ha fått kjennskap til. De av spesialistene som behersket norsk, burde helst uttale seg såvel om oversettelsenes nøyaktighet som om den kunstneriske kvalitet, mens de engelsktalende måtte se bort fra spørsmålet om »high fidelity».

Ved å rette denne henvendelse til et større antall sakkyndige, regnet kommisjonen med å få god pekepinn om hvordan stillingen er, selv om det ikke lot seg gjøre å foreta detaljerte undersøkelser av hver enkelt oversettelse.

Metoden viste seg å gi et tilfredsstillende resultat for en del verkers ved-

¹ Här ej tryckt.

kommende, mens det i andre tilfelle mangler opplysninger. Resultatet av rundspørringen fremgår av bilag IV¹.

Selv om denne oppsummering på visse punkter er basert på et noe mangelfullt materiale og derfor må tas med forbehold, synes det forsvarlig å trekke følgende konklusjoner:

Det er et markant behov for oversettelse av finske og islandske verker, da samtlige av de foreslåtte, muligens unntatt en del av sagaene, enten er utilfredsstillende eller overhodet ikke oversatt (bind 1—5, 7, 19, 38, 49, 50, 68—73, i alt 16 bind).

Av de foreslåtte bind finnes det i alt 10 samlinger av folkeviser, salmer, lyrikk osv., og de henvises her til de sterke forbehold som de fleste sakkyndige tar når det gjelder oversettelse av lyrisk diktning (bind 6, 11, 15, 16, 39, 44—45, 63, 76—77, i alt 10 bind).

Av ren dansk litteratur finnes det bare to, begge av eldre dato, som synes å være utilfredsstillende oversatt, og det bør i denne sammenheng nevnes at særlig amerikanske sakkyndige har uttrykt tvil med hensyn til disse forfatters plass i serien (bind 8 og 14, i alt 2 bind). Derimot er 12 bind dansk litteratur betegnet som tilfredsstillende oversatt, men av disse er halvparten for tiden ikke i handelen (bind 9—10, 13, 17, 20—21, 32, 47—48, 65—67, i alt 12 bind). Det presiseres at Holberg i denne oversikt er henregnet under dansk litteratur. Av samtlige foreslåtte danske verker er kun 4 bind bare delvis eller ikke oversatt, og hertil kommer ett (31) hvor intet kan sies fordi utvalget ikke er fastsatt (bind 31, 33—34, 63—64, i alt 5 bind).

For den svenske litteraturs vedkommende anses 6 bind å være modne for revisjon (bind 14, 35—37, 42—43, i alt 6 bind). Av de 4 som er tilfredsstillende oversatt, finnes kun ett verk i handelen (bind 46, 51—52 og 54, i alt 4 bind). Ikke eller bare delvis oversatte svenske verker utgjør bare 2 bind (bind 22, 54, i alt 2 bind).

Innen norsk litteratur anses situasjonen stort sett tilfredsstillende når det gjelder 8 av de foreslåtte bind (bind 23—25, 56—57, 58—59 og 62, i alt 8 bind). Herav er bare 5 i handelen. Utilfredsstillende eller delvis utilfredsstillende oversatt er 7 bind (bind 26—27, 28—29, 30, 40—41, i alt 7 bind). En av de norske oversettelser er ikke kommentert og er heller ikke i handelen (55), og bare to norske er ikke oversatt (60—61), i alt 3 bind.

På listen over foreslåtte verker finnes dessuten 5 bind som omhandler nordiske noveller, dramatik, epistler og essays, og så lenge det ikke er presisert nærmere hvilket utvalg man tar sikte på, er det på det nåværende tidspunkt ikke mulig å uttale noe om kvaliteten av det som eventuelt måtte foreligge i oversettelse (bind 74—75, 78—80, i alt 5 bind).

For å oppsummere ovenstående tall kan det sies at ca. halvparten av de foreslåtte bind, nemlig 41, anses for å være utilfredsstillende oversatt, eller de foreligger ikke oversatt i det hele tatt. Verker som anses for å være til-

¹ Här ej tryckt.

fredsstillende oversatt, utgjør ialt 24 bind, hvorav 12 bind vites å være i handelen.

De resterende verker, ialt 15 bind kan det enten ikke sies noe om, fordi utvalget ikke er presisert (5 bind), eller også dreier det seg om lyrikk, hvor en rekke uløste spørsmål vanskeliggjør en analyse.

Ser man helt bort fra de sistnevnte 15 verker, viser det seg at av de resterende 65 foreslåtte bind, er det kun $12\frac{1}{2}$ som ikke er oversatt, $14\frac{1}{2}$ hvis man går ut fra at de islandske forfattere Laxness og Gunnarsson skulle representeres med nyoversatte verker.

Fordelt på de enkelte land, blir stillingen når det gjelder de $14\frac{1}{2}$ uoversatte bind følgende: Danmark $4\frac{1}{2}$, Finland $4\frac{1}{2}$, Island 2, Norge 2 og Sverige $1\frac{1}{2}$.

Av bilag II fremgår det imidlertid at andre verker av de fleste angjeldende forfattere foreligger i oversettelse, nemlig Bang (side 8—9), Pontoppidan (side 41), Kristensen (side 28—29), Paludan (side 39), Aho (side 45), Linnankoski (side 52), Kianto (side 48), Lehtonen (intet), Sillanpää (side 54), Pekkanen (intet), Gunnarsson (side 71—72), Laxness (side 72—73), Garborg (side 86), Sandel (intet), Almquist (side 114) og Johnson (side 116).

Det bør også bemerkes at blandt de forfattere som anses for å være tilfredsstillende oversatt, finnes navn som Strindberg, Lagerlöf, Bjørnson, Lie og Hamsun (tildels).

Den alminnelige antagelse at vår klassiske diktning ikke er presentert for verden i fullverdige oversettelser, synes derfor å bli bekreftet gjennom denne undersøkelse.

Oppsummering

De mange undersøkelser, analyser og uttalelser som er gjennomgått i denne rapport kan oppsummeres i følgende problemstilling:

1. Ville det være mulig?
2. Ville det være riktig?

Det første spørsmål må besvares med ja, men man må ta i betraktning følgende momenter:

a) Det ville dreie seg om betydelige økonomiske investeringer fra de nordiske regjeringers side.

b) Myndighetene må forutsettes å ville føre en viss kontroll med seriens utforming, og man må derfor regne med langvarige forhandlinger før det kan oppnås enighet mellom ekspertene i de fem land.

c) Selv om det skulle vise seg mulig å komme til enighet om en betydelig reduksjon i det av de litterære eksperter foreslåtte antall verker, f. eks. fra 80 til 50, må man regne med en lang utgivelsesperiode, i det minste 10 år.

d) Det vil neppe være mulig å oppnå et resultat som kan sies å være fullt ut tilfredsstillende i alle henseender, i det man må være forberedt på svikt under arbeidets gang, såvel forlagsmessig (konferer copyright-spørsmålet)

som praktisk (konferer oversetter-spørsmålet) og kunstnerisk (kvalitetsmessig kontroll).

Det annet spørsmål må besvares med nei, og de vurderinger som ligger til grunn for dette standpunkt er følgende:

Det har aldri hverken innen Nordisk kulturkommisjon, hos ekspertene eller de forskjellige nasjonale organer som arbeider for utbredelse av det enkelte nordiske lands litteratur i utlandet, vært noen tvil om at det i høy grad var ønskelig å anspenne alle krefter for å øke, gjerne også koordinere, arbeidet for å få flere og bedre oversettelser til engelsk/amerikansk og til andre hovedspråk.

Det egenartede og fantasifulle ved planen om en nordisk fellesutgivelse var imidlertid at de spredte nasjonale bestrebelsers kunne samles i et krafttak for å vise verden at de nordiske land tilsammen er en litterær stormakt.

En skulle tro at denne idé i seg selv var så overbevisende og enkel at den som idé betraktet ville appellere til alle. Det er imidlertid en gjennomgående tendens i de mange foreliggende uttalelser at en tildels betydelig skepsis har vært tilstede, og de få som har gitt idéen sin fulle tilslutning, har på den annen side reist tvil om dens praktiske gjennomførlighet.

Denne tvil om hvorvidt grunntanken er riktig har vært avgjørende for kommisjonens standpunkt.

Å skape en monumental serie som viser verden hele den nordiske litteraturs utvikling fra sagaen til idag kan gjøres, hvis de nordiske lands regjeringer til dette øyemed vil investere et meget stort beløp, uten sikkerhet for at tiltaket vil få den tilsiktede virkning. All den sakkyndige kritikk som planen har møtt, går i virkeligheten ut på å gjøre serien lempelig for mottagerlandenes publikum eller avpasset etter manglene i den eksisterende oversetterlitteratur, og peker i retning av helt andre løsninger.

Det er beklagelig å måtte fraråde realisering av planen om den representative serie. Men kommisjonen føler seg forpliktet til å gjøre det, fordi en gjennomføring av tanken mot så mange vektige innvendinger fra kretser som forøvrig har vist positiv interesse for nordisk litteratur er utilrådelig, og fordi noen gunstig økonomisk ordning faktisk ikke har latt seg finne.

En kolossal og uniformert utgivelse behøver ikke nødvendigvis være en heldigere løsning enn den som følger livets behov og antar skiftende former.

Alternative løsninger

Kulturkommisjonen er imidlertid av den oppfatning at det omfattende materiale som er fremskaffet ved utredningen av Nordisk Råds rekommandasjon, utgjør et godt grunnlag for det videre arbeid til beste for nordisk litteratur i utlandet.

Hvorvidt dette arbeid bør drives på nasjonal eller nordisk basis er dels et økonomisk, dels et praktisk spørsmål.

a) Fremstøt på nasjonal basis.

Dette alternativ måtte gå ut på å konsolidere og støtte en virksomhet som allerede pågår i mer eller mindre organisert form i de enkelte land.

Arbeidet måtte koordineres gjennom de institusjoner som i hvert land varetar de kulturelle forbindelser med utlandet, som Svenska institutet og det norske kontoret for kulturelt samkvem med utlandet. Disse måtte igjen kunne støtte seg til et rådgivende utvalg, bestående av litterært sakkynndige og forleggere i hvert land. Ved hjelp av landenes kulturutsendinger og ambassader i U.S.A. og Storbritannia kunne man så gjøre konkrete fremstøt med henblikk på utgivelse av utvalgte verker, bl. a. i »pocket»-serier. Hvilke verker som til enhver tid skulle velges ut, måtte det bli de nasjonale utvalgs sak å foreslå, og før endelig avgjørelse ble truffet, måtte litterært sakkynndige i U.S.A. og Storbritannia konsulteres.

b) Fremstøt på nordisk basis

En hel del dobbeltarbeid ville kunne unngås, ikke minst når det gjelder henvendelser og undersøkelser i U.S.A., dersom hele denne virksomhet ble sentralisert ved hjelp av et permanent organ, enten i form av et frittstående litterært senter eller som en særskilt funksjon i tilknytning till en eksisterende organisasjon av typen American-Scandinavian Foundation.

Et slikt organ burde ha følgende oppgaver:

1. Koordinering av de nordiske bestrebelsler for å utbre nordisk litteratur i engelsk oversettelse i de engelsktalende land.

2. Overtagelse og gjennomgåelse av Nordisk kulturkommisjons materiale vedrørende denne store oversettelsesplan og en videre bearbeidelse og utfylling av dette.

3. Samarbeid med professorer og andre eksperter i nordisk språk og litteratur i de engelsktalende land, de nordiske lands utsendte lektorer i disse land, samt de nordiske ambassaders kulturattachéer i Washington og London.

4. Markedsundersøkelser med henblikk på større utbredelse av nordisk litteratur i de engelsktalende land.

5. Regelmessig distribusjon av rapporter på engelsk om verker som kan tenkes å være av interesse, med resyméer, forfatterbiografier, kritikker osv.

6. Arrangement av nordiske bokutstillinger og andre propagandatiltak.

Et slikt litterært senter (Scandinavian Literary Center) behøvde ikke nødvendigvis å bli noen omfattende eller kostbar institusjon. Den ville trenge liten kontorplass, da det ville være tilstrekkelig å ansette en amerikansk eller amerikansk/skandinavisk leder av kontoret samt en sekretær. Kulturkommisjonen har dog ikke funnet å burde utrede dette spørsmål nærmere og har derfor ikke rettet noen henvendelse til f. eks. American-Scandinavian Foundation i den anledning. Forslaget har imidlertid en viss likhet med en tidligere drøftet plan om opprettelse av et Scandinavian Design Center i New York, og til sammenligning kan nevnes at budsjettoverslaget i denne forbindelse omfattet følgende utgifter pr. år:

En leder	\$ 10 000
En sekretær	• 4 000
Kontorutgifter	• 1 000
Reiser	• 2 000
•Publicity•-materiale	• 1 000
Diverse utgifter	• 2 000
Tilsammen \$ 20 000	

Det kan forøvrig nevnes at American-Scandinavian Foundation under hele utredningsperioden har lagt for dagen en klar interesse for tiltaket og fremsatt tilbud om medvirkning ved realiseringen av oversettelsesplanen. Man må derfor kunne regne med at organisasjonen vil motta et eventuelt forslag om opprettelse av et Scandinavian Literary Center med velvilje. Forøvrig kan det nevnes at organisasjonen er forpliktet overfor sine medlemmer til å sende ut to bøker hvert år og at den selv har drevet oversettelsesarbeid som et ledd i virksomheten for å fremme de kulturelle forbindelser mellom U.S.A. og Skandinavia.

Konklusjon

Ved å avveie de to foregående alternativer, nasjonal eller nordisk løsning, mot hverandre, har kommisjonen lagt vekt på to momenter, den økonomiske og den organisatoriske side.

Økonomisk sett er det første alternativ, fremstøt på nasjonal basis, å foretrekke, da man ved denne fremgangsmåte ville kunne benytte alle oppnåelige bevilgninger til konkrete oversettelsestiltak. Et litterært senter i New York i nordisk regi ville derimot selv i en forenklet form forutsette betydelige investeringer til ren administrasjon.

Kulturkommisjonen ville imidlertid ikke ha tillagt det økonomiske spørsmål en avgjørende vekt, dersom den hadde vært overbevist om at det organisatorisk sett ville ha vært meget å vinne ved å opprette et senter. Etter de erfaringer den selv har høstet gjennom de fellesnordiske undersøkelser i forbindelse med den foreliggende plan, er kommisjonen i tvil om det er formålstjenlig å etablere et slikt samarbeid. Forholdene ligger såvidt forskjellig an i de enkelte land, og felles konsultasjoner i alle større og mindre spørsmål ville være så tids- og arbeidskrevende at man måtte regne med nedsatt effektivitet, selv om man på den annen side kunne unngå dobbelt arbeid.

Nordisk kulturkommisjon vil derfor tilrå at man velger det første alternativ, som tar sikte på å arbeide videre på det nasjonale plan, dog med den størst mulige koordinasjon innenfor Norden. Når det enkelte lands bestrebelser hittil ikke har vist gode resultater, kan det skyldes at de ikke har vært drevet systematisk nok, at det ikke har stått særskilte midler til disposisjon, og at et oversiktlig materiale ikke har foreligget.

Det er derfor rimelig å anta at det omfattende materiale som er innsamlet og de mange erfaringer som er høstet under utredningen av Nordisk Råds

rekommendasjon vil være av stor verdi i det videre arbeid. Gjennom de tallrike henvendelser til forlag, biblioteker og enkeltpersoner i U.S.A. og Storbritannia er det dessuten utvilsomt skapt økt interesse for selve tanken. De ansvarlige nasjonale organer i hvert land har derfor et langt gunstigere utgangspunkt nå enn tidligere.

Kulturkommisjonen vil oppfordre de nasjonale organer som hittil har arbeidet med sin egen litteraturs utbredelse, til å søke kontakt med hverandre. Den vil dessuten anbefale regjeringene å øke bevilgningene til dette arbeid.

Kulturkommisjonen har lenge vært klar over at undersøkelsen av mulighetene for å gjennomføre den store representative oversettelsesplan etter all sannsynlighet ville gi et negativt resultat. Ikke desto mindre har kommisjonen gitt saken en sympatisk og såvidt grundig behandling som det under omstendighetene har vært mulig og formålstjenlig.

Kommisjonen beklager sterkt at den på grunnlag av det foreliggende materiale ikke kan innta et mer positivt standpunkt.

*BILAGA***Yttrande av nordiska författarmötet 1958 i anledning av rekommendation nr 2/1954**

Nordiska författarmötet i Karlstad hade samlat omkring 230 deltagare från de nordiska ländernas författarvärld (alla fem länderna var representerade) under dagarna 14—17 augusti 1958. Efter förhandlingar den 15 augusti i frimurarlogens högtidssal enades deltagarna om följande resolution.

Nordiska författarmötet, samlat i Karlstad, understryker vikten av statsmakternas stöd för översättning av nordiska litteraturverk till de stora kulturspråken.

Mötet har tagit kännedom om Nordiska rådets genom Nordiska kulturkommissionen bearbetade projekt rörande en engelskspråkig översättning av nordiska författares verk, enligt uppgift en serie omfattande 80 band.

Mötet finner detta projekt icke praktiskt utförbart och hemställer att Nordiska rådet hos respektive regeringar anbefaller väsentligt ökade bidrag för att möjliggöra en realistiskt begränsad utgivning av ländernas levande litteratur utanför Nordens gränser. Ett urval av detta slag borde lämpligen föranstaltas av varje land för sig i samarbete med författarföreningarna och redan existerande, på upplysningsområdet arbetande organ och organisationer.

Meddelanden
om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska
flyttningsbetyg

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
 regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 23 augusti 1958:

På foranledning af Statistisk sentralbyrå i Oslo er der nedsat et sagkyndigt internordisk udvalg til nærmere at drøfte spørgsmålet om flytteattesters internordiske gyldighed. Indenrigsministeriet har udpeget 2 repræsentanter til at indtræde i det nævnte udvalg. Udvalget har afholdt sine første møder i Oslo den 2. og 3. december 1957.

Det forventes, at der fra norsk side vil blive indkaldt til yderligere møder. Udvalgets arbejde kan næppe forventes afsluttet med det første.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 17 oktober 1958:

Finland har deltagit i den internordiska kommitténs arbete och vid mötet i Oslo den 2—3 december 1957 deltog från finsk sida avdelningschefen vid statistiska centralbyrån Aarre Tunkelo. Vid mötet fastslogs vissa riktlinjer för frågans lösning. Från Finland har sänts kompletterande uppgifter till de norska representanterna. Ett nytt sammanträde torde hållas inom kort.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 15 september 1958:

På grundlag af materiale og oplysninger fra Hagstofa íslands (Islands statistiske bureau), blev Islands stilling til den påtænkte ordning drøftet på det møde det internordiske sagkyndige udvalg afholdt i Oslo i dagene den 2. og 3. december 1957. Udvalgets konklusion hvad angår Islands deltagelse var som følger:

Etter utvalgets mening skulle det ikke være vanskelig å passe Island inn i systemet, når en betrakter hele landet som ett registreringsdistrikt.

I et brev af den 13. marts 1958 til formanden for det internordiske udvalg, byråsjef Bjørnulf Bendiksen, meddelte Hagstofa íslands, under henvisning til de modtagne redegørelser, at man kunne regne med Islands tilslutning til den foreslåede ordning, eventuelt med visse modifikationer som følge af Islands særlige forhold.

Island har endnu ikke udpeget en repræsentant til udvalget, men det vil forventelig blive gjort inden længe.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 30 augusti 1958:

Statistisk sentralbyrå, som koordinerer utredningsarbeidene i denne sak, har meddelt utenriksdepartementet at det er utarbeidet en samlet fremstilling av medlemslandenes registreringsbestemmelser om flytninger, og i samband med dette gitt en redegjørelse for de problemer en mente det nedsatte spesialutvalg var stillet overfor, når tilrådingen om å gi flytteattester internordisk gyldighet skulle søkes gjennomført.

Ett stensilert eksemplar av den nevnte fremstillingen følger vedlagt [*se Tillägg 1*].

Statistisk sentralbyrå har videre meddelt utenriksdepartementet at det i dagene 2. og 3. desember 1957 holdtes et møte i Oslo, der samtlige medlemmer i det nedsatte spesialutvalg fra Danmark, Finland, Norge og Sverige var tilstede. Referat fra møtet, utarbeidet fra norsk side, følger vedlagt [*se Tillägg 2*].

Referatet har vært forelagt representantene til uttalelse, og med enkelte reservasjoner om detaljspørsmål er referatet godtatt av representantene fra Danmark, Island og Sverige. Fra Finland var det pr. 28. juli 1958 ikke kommet noen merknader.

Under det nevnte møte ble det oppnådd enighet om de prinsipielle retningslinjer som en mente måtte følges ved gjennomføring av en avtale mellom medlemslandene om internordiske flytteattester. I hovedtrekkene gjelder dette følgende:

1. I avtalen bør det inntas bestemmelser som best mulig klarlegger bostedsbegrepet når det gjelder internordiske flyttinger.
2. Det bør gis regler for hvorledes tvister mellom de lokale registreringsmyndigheter skal løses gjennom anke til høyere instans.
3. Det gis regler for melding om registrering av internordiske flyttinger etter disse retningslinjer:
 - a) Flytteattest utstedes av den lokale registreringsmyndighet i fraflyttingslandet. Flytteattesten leveres den som flytter.
 - b) Flytteattesten leveres til den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet, og registreringen av innflyttingen skjer der på grunnlag av flytteattesten.
 - c) Samtidig sender den lokale registreringsmyndighet i innflyttingslandet en melding til den lokale registreringsmyndighet i utflyttingslandet om registreringen.
 - d) Først når denne melding er mottatt, registreres vedkommende som utflyttet fra utflyttingslandet.
4. Det bør anordnes særskilt blankett til bruk ved internordiske flyttinger. Hvert land trykker blanketter på sitt eget lands språk, men utstyr og tekst må være ens og i samsvar med fastsatt formular.

Drøftelsene under møtet og den senere korrespondanse om det foreliggende referat viser at det på vesentlige punkter er enighet også om detalj-spørsmålene.

Under møtet i Oslo ble en enig om at representantene i utvalget skulle utarbeide en redegjørelse om folkeregistreringens rettslige stilling i de respektive land. Det var forutsetningen at Norges representanter så skulle utforme utkast til innstilling, til Nordisk Råd på grunnlag av disse redegjørelser. En har mottatt redegjørelser fra Danmark og Sverige, men ennå ikke fra Finland.

Fra Island har en mottatt melding om at en »kan regne med Islands tilslutning til den foreslåede ordning, eventuelt med visse modifikationer som følger af Islands særlige forhold».

Statistisk sentralbyrå forutsetter at de ennå uløste spørsmål kan klarlegges gjennom korrespondanse med representantene i utvalget, slik at det vil være tilstrekkelig med et avsluttende møte.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 juli 1958:

Representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige sammanträdde den 2—3 december 1957 i Oslo. Därvid nåddes enighet rörande de huvudlinjer efter vilka frågan om internordiska flyttningsbetyg borde lösas. Vissa kompletterande utredningar skulle emellertid verkställas genom respektive utskottsrepresentanters försorg samt tillställas de norska representanterna. De svenska representanterna översände sin utredning den 10 januari 1958. De norska och svenska representanterna har därjämte korresponderat rörande en del detaljfrågor. Sedan de inkomna utredningarna blivit bearbetade avses ett nytt sammanträde skola hållas.

TILLÄGG 1

PM rörande de nordiska ländernas bestämmelser om flyttningsregistrering med hänsyn till Nordiska rådets rekommendation nr 5/1954

(Av Statistisk sentralbyrå i Norge)

I. Innledning

I Nordisk Råds juridiske komités betenkning av 11. august 1954 uttales bl. a.:

I praktiken torde i de nordiska länderna ett flyttningsbetyg från ett nordiskt land godtagas av vederbörande folkregistreringsmyndighet i ett annat land vid flyttning till detta. Bestämmelser härom torde vara önskvärda.

För att en ur folkbokföringssynpunkt effektiv ordning skall kunna erhållas erfordras dock att folkregistreringsmyndigheter i den kommun, dit inflyttningen sker, ålägges att meddela motsvarande myndighet i den kommun, varifrån den inflyttande kommer, om flyttningen, oaktat den senare kommunen är belägen i ett annat nordiskt land. Om en sådan skyldighet

infördes, skulle man nå fram till att Norden, såvitt angår flyttningar, i folkbokföringshänseende komme att bilda ett enhetligt område.

I den danske, svenske og norske regjerings meldinger til Nordisk Råd i anledning av tilrådingen, fremlagt under rådets 3. sesjon januar-februar 1955 uttaler:

Den *danske* regjeringen (Indenrigsministeriet):

Man har ved sagens forberedelse navnlig overvejet det forslag, der er fremsat af Nordisk Råds juridiske komité, hvorefter flyttemeddelelse skal gives fra tilflytningskommunen til fraflytningskommunen. Dette forslag er forskelligt fra den i Danmark gældende ordning, hvorefter flyttemeddelelsen af fraflytningskommunen tilstilles tilflytningskommunen, og de af indenrigsministeriet foran omtalte udkast til lovforslag, bekendtgørelse og cirkulære, der må karakteriseres som foreløbige, er i så henseende baseret på det i Danmark anvendte system.

Den *norske* regjeringen (utenriksdepartementet):

Etter en foreløpig undersøkelse av det foreliggende materiale antar det norske statistiske sentralbyrå at det vil være mulig å innpasse ordningen med å gi flytteattester internordisk gyldighet i de gjeldende registreringssystemer i Danmark, Sverige og Norge uten at landenes nåværende registreringsregler endres på vesentlige punkter. For å gjøre ordningen rettsgyldig og tilstrekkelig effektiv må de tilsvarende bestemmelser imidlertid innarbeides i folkeregisterlovgivningen i hvert land.

Den *svenske* regjeringen (Finansdepartementet):

Enligt i Sverige gällande folkbokföringsbestämmelser skall den, som inflyttar i riket och här bosätter sig, göra anmälan om inflyttningen och vid denna foga flyttningsbetyg, om sådant utfärdats på den utrikes orten, eller de motsvarande handlingar som han kan uppvisa. Invandrare från Norge medför regelmässigt flyttningsbetyg, medan invandrare från Danmark däremot ej har flyttningsbetyg utan i stället får styrka sin identitet med annan handling.

Från de svenska myndigheternas sida får närmast anses vara ett önskemål att alla hit invandrande medför flyttningsbetyg. Svårigheter synes inte behöva föreligga för de svenska myndigheterna att å av dessa utfärdade flyttningsbetyg lämna de uppgifter, som motsvarande danska och norska myndigheter kan önska. Det må anmärkas att den, som har för avsikt att utvandra från Sverige, är skyldig att hos pastor uttaga utvandringscertifikat.

Det torde även böra övervägas att låta myndigheterna i respektive nordiska länder utväxla underrättelser om inflyttning från ett land till ett annat.

Slutligen får anmärkas att ett visst samband föreligger mellan nu förevarande rekommendation och Nordiska rådets rekommendation nr 24/1954 i rösträttsfrågan. En förutsättning för att sistnämnda spörsmål skall kunna lösas och att alltså en i Danmark eller Norge bosatt svensk medborgare skall kunna få utöva rösträtt vid val i Sverige torde vara att vederbörande är upptagen i röstlängd här i landet. Därför erfordras ett nordiskt samarbete mellan folkbokföringsmyndigheterna.

I tilknytning hertil påpekar det svenske statistiske sentralbyrå i brev til det svenske Finansdepartement av 25. juli 1955 bl. a.:

Ett förverkligande av tanken att genom införande av internordiska flyttningsbetyg nå fram till att Norden i folkbokföringshänseende kommer att bilda ett enhetligt område, såvitt angår flyttningar, torde förutsätta tillämpande av ett enhetligt hemvistbegrepp.

Hagstofa Íslands uttaler i brev av 30. juni 1955 bl. a.:

En saadan gensidig kontrol med flyttebevægelserne ville kunne få den største betydning for det islandske nationalregister, idet dettes ajourføring med hensyn til flytninger til landet og bort fra det er forbundet med ret store vanskeligheder.

Íslands tilslutning til et sådant samarbejde kunde ikke ske, uden at den gældende folkeregistreringslovgivning blev ændret og kompletteret i ret stort omfang. I den forbindelse bør det nævnes, at flyttebevis mellem kommuner anvendes ikke i Ísland, og endvidere at vi her i meget begrænset omfang har kontrolleret de oplysninger indflyttende personer giver om sig selv. Men formodentlig ville der ikke rejse sig væsentlige hindringer mod vedtagelse af den nødvendige lovgivning, hvis den gennemføres som et led i en almen nordisk ordning på dette område.

Som nevnt forutsetter den juridiske komité at melding om flytning innen Norden skal skje direkte mellom de lokale registreringsmyndigheter i vedkommende kommune, slik at Norden på den måte kommer til å utgjøre ett registreringsområde når det gjelder flytninger. Den juridiske komité peker på at for å få en effektiv ordning må vedkommende registreringsmyndighet i innflytningskommunen melde dette til registreringsmyndigheten i fraflytningskommunen. Den registreringsmyndighet som har utstedt flytteattesten vil da få melding om at den meldepliktige har bosatt seg på det nye sted og er registrert der på grunnlag av flytteattesten. Stort sett vil antakelig dette være tilstrekkelig, fordi en kan regne med at de fleste av dem som således flytter fra et medlemsland til et annet vil gi løvbefalt melding til vedkommende myndighet i innflytningskommunen. Men det kan tenkes at det kleber mangler ved den i flytteattesten oppgitte tilflytningsadresse, f.eks. feilaktig kommune, eller at vedkommende bosetter seg i en annen kommune enn oppgitt, og det kan naturligvis også forekomme at den som flytter, ikke melder seg i tilflytningskommunen innen den fastsatte frist. Effektiv vil derfor ordningen neppe bli medmindre vedkommende registreringsmyndighet i den i flytteattesten oppgitte tilflytningskommune blir underrettet om at flytteattest er utstedt.

Statistisk sentralbyrå har derfor i sin forestilling om saken til det norske utenriksdepartement, datert 30. november 1954, stilt opp i 3 punkter de krav en mener er nødvendige for å få i stand en tilfredsstillende ordning:

1. Den flyttende må være utstyrt med flytteattest fra vedkommende registreringsmyndighet i utflytningskommunen. Det forutsettes at de attestblanketter som nyttes i vedkommende land ved flytning innen riket, kan nyttes også ved flytning til et av medlemslandene, hvis de i registreringsmessig henseende tilfredsstillende innflytningslandets behov for opplysninger.

2. Samtidig med at den flyttende leveres en flytteattest, sender vedkommende registreringsmyndighet i utflytningslandet en melding — et varsel — om flytningen til vedkommende registreringsmyndighet i innflytningslandet. Dette flyttevarsel bør inneholde de samme opplysninger som står i flytteattesten, og i tillegg hertil visse andre opplysninger som trengs for en fullstendig registrering, men som er av den art at de ikke bør anføres i flytteattesten (umyndiggjørelse o.l.).

3. Når den flyttende er registrert av vedkommende registreringsmyndighet i innflytningskommunen må underretning herom sendes den registreringsmyndighet som har utstedt flytteattesten.

Gjennomføringen herav vil være avhengig av at disse meldinger lar seg innpasse i de respektive lands registreringsystemer og at bostedsbegrepet er tilnærmet ens i de landene som er med i avtalen, eventuelt om det er mulig å tillemppe landenes bestemmelser på området i slik utstrekning at ordningen kan iverksettes.

En har fra Danmark, Finland, Island og Sverige fått seg tilstillet en oversikt over disse lands gjeldende bestemmelser om flytning, herunder flytning til og fra riket. På grunnlag herav har en i avsnitt II søkt å gi en oversikt over de gjeldende bestemmelser på området. I avsnitt III har en behandlet bostedsbegrepet så langt det forhåndenværende lovmateriale gir opplysninger om det. Endelig har en i avsnitt IV skissert opp de spørsmål en mener utvalget bør drøfte.

II. De gjeldende registreringsbestemmelser om flytning

A. Danmark

Bestemmelsene finnes i lov av 14. mars 1924 om folkeregister, »instruks for førelse af folkeregistre» av 9. juni 1956 og »bekendtgørelse om folke-register» av s. d.

1. Flytning innen riket

Den som gir opp sin bopel i en kommune skal ved avreisen eller senest 5 dager etter denne melde flytningen til folkeregisteret i fraflytningskommunen for seg og de personer av hans husstand som flytter med ham. Meldingen gis på anordnet skjema (»flytningsanmeldelse til folkeregisteret») og skal inneholde opplysning om hver enkelt av de flyttendes fulle navn, fødselsdag, fødselsår, fødested og stilling eller yrke. Videre skal gis nøyaktig opplysning om den fremtidige adresse, enten denne er innen riket eller i utlandet. Ved innlevering av flyttemeldingen får den flyttende utlevert en flytteattest (»flyttebevis») såfremt det gjelder flytning innen riket. Flytteattesten utferdiges på anordnet skjema på grunnlag av opplysningene fra folkeregisterets hovedregister og flyttemeldingen, men skal ikke gi opplysning om umyndiggjørelse, konkurs, straff, fattighjelp og skatt. Til folkeregisteret i tilflytningskommunen sender det folkeregister som har utferdiget flytteattesten en melding om flytningen (»flyttemeddelelse»). Denne meldingen skal inneholde de samme opplysningene som står på flytteattesten og dessuten opplysning om konkurs, fattighjelp, om vedkommende »er straffet for en i den offentlige mening vanærende handling», og endelig om størrelsen av den inntekt og formue som vedkommende er ilignet statsskatt etter i pågjeldende skatteår.

Når den som således er flyttet ut av en kommune tar bopel eller opphold i en annen kommune innen riket, skal han senest 5 dager etter ankomsten melde innflytningen till folkeregisteret i innflytningskommunen og levere

flytteattesten der. Så vidt sees gis det ikke melding til folkeregisteret i fraflytningskommunen om at registrering i tilflytningskommunen har funnet sted.

2. *Innflytning fra utlandet*

En person som kommer fra utlandet og tar bopel i en kommune innen riket, skal innen 5 dager etter ankomsten melde dette til folkeregisteret der han bosetter seg. Han må opplyse om han tidligere har bodd i riket. I så fall skal registerføreren underrette folkeregisteret i den tidligere bostedskommune om den nye adresse og rekvirere de nødvendige opplysninger til utfylling av hovedregisterkort for ham. Ellers blir hovedregisterkort å fylle ut på grunnlag av de opplysninger den innflyttede selv gir, så vidt mulig dokumentert ved forevisning av legitimasjonspapirer (pass eller lignende).

Personer som har bevart sin bopel i utlandet og tar midlertidig opphold i riket har ikke meldeplikt til folkeregisteret.

3. *Flytning til utlandet*

Her gjelder samme meldeplikt som ved innenrikske flytninger. Det foretas notering i registeret om utflytningen, men det er ikke gitt noen bestemmelse om at flytteattest skal utstedes.

B. *Norge*

De viktigste bestemmelser finnes i lov om folkeregistre av 15. november 1946 §§ 6, 7 og 8 og i §§ 13—28 i de forskrifter av s. d. som statistisk sentralbyrå som sentralkontor for folkeregistreringen har gitt med hjemmel i lovens § 13.

1. *Flytning innen riket*

Den som gir opp sin bopel i en kommune (folkeregisterdistrikt) for å flytte til en annen kommune (folkeregisterdistrikt) plikter å melde dette til folkeregisteret på bostedet og skaffe flytteattest for seg og den husstand som flytter med ham. Meldingen gis på fastsatt blankett og skal inneholde opplysning om navn, fødselsdag og -år, fødested, ekteskapeleg stilling, statsborgerforhold, trossamfunn, yrke eller stilling, navn og adresse på arbeidsgiver før og etter flytningen og så vidt mulig den nye adressen. På grunnlag av denne »melding om flytning fra kommunen», sammenholdt med opplysningene på hovedregisterkortet, utstedes på fastsatt blankett en flytteattest som leveres den flyttende. En gjenpart av flytteattesten (et »flyttevarsel») sendes folkeregisteret i den kommune som er oppgitt som innflytningskommune. På flyttevarselets bakside noteres opplysninger av betydning for vedkommendes borgerlige rettigheter og plikter (umyndiggjørelse, straffedommer som medfører tap av statsborgerlige rettigheter, æresoppreisning m.v.). Disse opplysninger skal ikke stå på flytteattesten.

Senest 8 dager etter innflytningen i den nye bostedskommune skal han melde seg til folkeregisteret der og levere flytteattesten. Fra denne dag regnes han ifølge loven registreringsmessig sett som bosatt i tilflytningskommunen. Den meldepliktige gis en bevitelse for at flytteattesten er levert og at

registrering har funnet sted. Til folkeregisteret i fraflytningskommunen sendes samtidig en melding om at vedkommende er flyttet inn i kommunen og om datoen for innføringen i hovedregisteret. Først etter mottagelsen av denne melding skal folkeregisteret i fraflytningskommunen overføre hovedregisterkortet til avgangsregisteret.

2. Innflytning fra utlandet

Norsk statsborger som kommer fra utlandet til en kommune innen riket for å bosette seg der eller for å oppholde seg der i minst 4 måneder, skal innen 8 dager etter ankomsten personlig melde seg til folkeregisteret og vise fram pass eller annet legitimasjonspapir. Folkeregisteret fører ham inn i hovedregisteret på grunnlag av de opplysninger han selv gir og de foreliggende legitimasjonspapirer. Han skal opplyse om han tidligere har vært bosatt i riket og i tilfelle når og i hvilken kommune. Folkeregisteret i den tidligere bostedskommune skal underrettes om den innflyttedes nåværende bopel, så han kan bli strøket av registeret hvis han fremdeles står der.

Utlendinger skal derimot ikke melde seg for folkeregisteret, men for politiet. Fra politiet får folkeregisteret melding om at vedkommende har bosatt seg (tatt opphold) i kommunen, og på grunnlag av denne melding optas han i folkeregisterets hovedregister.

3. Flytning til utlandet

Når en i Norge bosatt person (altså også utlendinger) flytter til utlandet for å bosette seg der eller for å oppholde seg der i minst 4 måneder, skal han melde dette til folkeregisteret i bostedskommunen. Meldingen skjer etter samme regler som ved innenlandske flytninger, og folkeregisteret utsteder vanlig flytteattest, men melding til tilflytningsstedet bortfaller. Hovedregisterkortet påføres notat om flytningen og overføres til avgangsregisteret.

C. Sverige

Bestemmelsene finnes i §§ 21--27 i »folkbokföringsförordning» av 28. juni 1946 og i »kyrkobokföringskungörelse» av 30. desember 1946 og går i hovedtrekkene ut på følgende:

1. Flytning innen riket

Den som flytter til et annet sogn (»folkbokföringsdistrikt») skal melde dette senest innen 14 dager til pastorekspedisjonen i det sogn hvor han har bosatt seg etter flytningen. Normalt må han levere en flytteattest, som han må skaffe seg hos pastorekspedisjonen i det sogn hvor han er kirkebokført (registrert) eller opptatt i »bok över obefintliga». Hos pastor i fraflytnings-sognet må han oppgi det sognet han flytter til og så vidt mulig bosted innen sognet. Når pastor i innflytningssoget har besluttet å kirkebokføre den innflyttede, gjør han antegnelse om dette i innflytningsboken og rekvirerer den innflyttedes »personakt» fra pastor i utflytningssoget. Som rekvisisjonsblankett nyttes den ene delen av flytteattesten. Pastor i utflytningssoget oversender — etter mottatt rekvisisjon — »personakten» til pastor i innflytningssoget og underretter samtidig vedkommende lensbyrå for folkebokføringen om flytningen. Det skjer ved å oversende personaktrekvisi-

sjonen. Først når »personakten» er mottatt av pastor i innflytningssognet innføres den innflyttede i »församlingsboken». Innføringen skjer på grunnlag av opplysningene i »personakten», ikke flytteattesten. Men den innflyttede regnes som kirkebokført (registrert) i sognet allerede fra og med den dag han meldte innflytningen. Fra samme dag regnes han registreringsmessig sett som fraflyttet det sogn hvor han hittil har vært kirkebokført.

2. Innflytning fra utlandet

Den som kommer fra utlandet og bosetter seg i riket skal innen 14 dager fra bosettingen melde innvandringen til pastor i det sogn hvor han har bosatt seg. Han skal forevise flytteattest, såfremt slik attest er utstedt av vedkommende myndighet i utlandet, eller legitimere seg på annen måte. På dette grunnlag skjer kirkebokføringen i sognet.

3. Flytning til utlandet

Den som akter å bosette seg i utlandet skal skaffe seg et »utvandringscertifikat» fra pastor i det sogn hvor han er kirkebokført eller opptatt i »bok över obefintliga». Dette »utvandringscertifikat» skal han ved avreisen fra riket levere til politiet på det sted hvorfra utreisen foregår. Politiet sender det tilbake til den pastorekspedisjon som har utstedt det, påtegnet bevitnelse om tid og sted for avreisen (»utvandringsbevis»). Først når »utvandringsbeviset» er mottatt, kan vedkommende føres ut av registeret som utvandret. Selv om »utvandringscertifikat» ikke er uttatt og »utvandringsbevis» derfor heller ikke er innkommet, kan en person føres ut av »församlingsboken» som utvandret når det gjennom to påhverandre følgende manntallsopptakinger er skaffet sikre opplysninger om at han er bosatt i utlandet, eller når han selv skriftlig melder at han er bosatt i utlandet.

På begjæring kan den som har uttatt »utvandringscertifikat» eller som har gitt skriftlig melding om at han er bosatt i utlandet, få utstedt en attest, et »utvandringsbetyg», til bruk for vedkommende registreringsmyndighet i utlandet.

D. Finland

Bestemmelsene om flytning finnes i Finlands Författningssamling nr. 362 og 363 for 1930, nr. 446 for 1953 og nr. 455 for 1955.

1. Flytning innen riket

En person som flytter fra en kommune til en annen, plikter å melde dette til vedkommende registreringsmyndighet innen to måneder etter flytningen, med oppgivende av det sogn eller den kommune som han flytter til og bostedsadressen. Meldingen kan også gis til vedkommende registreringsmyndighet i det sogn eller den kommune som han flytter til. Registreringsmyndigheten der må i så fall rekvirere flytteattest fra registreringsmyndigheten på fraflyttingsstedet.

Når registreringsmyndigheten på fraflyttingsstedet har mottatt flyttemeldingen, oversender den en flytteattest til registreringsmyndigheten på det oppgitte tilflyttingssted. Flyttemeldingen og flytteattesten skrives på fastsatt blankett. Flytteattesten skal bl. a. inneholde opplysning om den

flyttendes statsborgerskap, yrke eller stilling, navn, farens (morens) navn, fødselstid og -sted, ekteskapelig stilling, legemlig eller sjelelig lyte, umyndiggjørelse, straffedom m. v.

2. *Innflytning fra utlandet*

Utenlandsk statsborger som flytter inn fra utlandet for å bosette seg fast i riket, plikter å melde seg til registreringsmyndigheten på det sted hvor han bosetter seg. Tilbakevendende emigranter melder seg ved første manntallsopptaking.

3. *Flytning til utlandet*

Ved flytning til utlandet kan det bare utstedes flytteattest til finsk statsborger som har mistet sitt finske statsborgerskap. Ellers er det forbudt å utstede flytteattest til finske statsborgere. Dette forbudet gjelder også finsk kvinne som har inngått ekteskap med utlending, såfremt hun ikke har mistet sitt finske statsborgerskap.

E. Island

I forbindelse med opprettelsen av et nasjonalregister (hullkortregister) for befolkningen, ble det vedtatt en lov av 25. november 1952, hvorved alle flytninger, også flytninger inn og ut av riket, ble gjort anmeldelsespliktig. Som følge av at de bare er ett register for hele riket, skal flytning mellom kommunene bare meldes til tilflytningskommunen. Meldeplikten gjelder ikke bare ved endring av fast bopel, men også opphold i en annen kommune enn bopelskommunen av mer enn 2 måneders varighet. Dog gjelder ikke meldeplikten opphold som skyldes skolegang, sesongarbeid, barns sommeropphold o. l. Studenter og andre som oppholder seg i utlandet for deres utdannelse skyld, skal normalt ikke melde flytning til utlandet, idet det regnes med at de beholder sin bopel i riket så lenge de oppholder seg i utlandet. Men de har rett til å melde utflytning, og i så fall mister de stemmerett i vedkommende år.

Flytningen skal meldes innen 7 dager fra den finner sted. Vedkommende kommune kvitterer for mottagelsen av flyttemeldingen, men der utstedes ikke flytteattest ved flytning mellom kommunene.

III. *B o s t e d s b e g r e p e t*

Av det foregående avsnitt går det fram at flytteattest utstedes når en person flytter fra et registreringsdistrikt til et annet. Spørsmålet er da: når foreligger det en flytning som betinger utstedelse av flytteattest? Spørsmålet har nær sammenheng med bostedsbegrepet, fordi det som faktisk skjer er at vedkommende person skifter bosted. Men bestemmelsene herom er utformet forskjellig i de nordiske land, og det vil derfor være av interesse å omtale de lovbestemmelser som i de respektive land er knyttet til bostedsbegrepet.

Så vidt sees er det bare Sverige og Norge som har utformet positive bestemmelser om bostedsbegrepet, mens derimot Danmark, Finland og Is-

land synes å innskrenke seg til å nevne de tilfelle da melding om flytning ikke skal finne sted.

Det vil i det følgende falle naturlig først å behandle de svenske bestemmelser, fordi så vel folkebokføringen som manntallskrivningen der bygger på et ensartet legalt bostedsbegrep. Deretter tar en de norske bestemmelser, fordi forskriftene til den norske folkeregisterloven etter mønster av de svenske lovbestemmelser har gitt regler for hva der i registreringsmessig henseende vil si å være bosatt et bestemt sted.

A. Sverige

Ifølge § 13 i folkebokføringsforordningen av 28. juni 1946 skal med visse unntak en hver registreres — kirkebokføres — i det sogn hvor han er bosatt. Som nevnt foran skal »envar som bosätter sig å annan fastighet eller inom annan församling än den där han förut varit bosatt — — — ofördröjligen och senast inom fjorton dagar göra anmälan om flyttningen hos pastor i den församling, där han efter flyttningen är bosatt» (forordningens § 21). Pastor i innflytningssognet treffer beslutning om han skal kirkebokføres i sognet.

Det er således oppholdets karakter av bosetting som er avgjørende for pastors beslutning.

Forordningens § 13 har disse regler for når en person skal anses bosatt på ett sted:

2 mom. En person skall, där ej annat föranledes av vad i 3—8 mom. stadgas, anses bosatt å den fastighet där han regelmässigt vistas eller, då ombyte av bostad skett, kan antagas komma att regelmässigt vistas under nattvilan eller motsvarande vila (dygnsvilan).

3 mom. Den som av sina arbetsförhållanden föranledes att tillbringa sin dygnsvila å annan fastighet än den där hans familj är bosatt skall likväl anses bosatt å sistnämnda fastighet under förutsättning att han, därest ej tillfälligtvis hinder möter, regelbundet besöker familjen.

4 mom. Den som i och för arbete eller uppdrag av tillfällig beskaffenhet tillbringar sin dygnsvila å annan fastighet än den, där han är bosatt, må ej av sådan anledning anses bosatt å den fastighet där han under nämnda förhållanden vistas.

5 mom. Vad i 2 mom. stadgas skall icke föranleda att någon anses bosatt å fastighet, där han under vistelse vid allmän eller enskild läroanstalt för erhållande av undervisning tillbringar sin dygnsvila, så länge han kan anses hava sitt egentliga hem annorstädes, såsom hos föräldrar eller andra anhöriga eller, om han är gift, hos familjen.

6 mom. Tillbringar någon under olika dygn sin dygnsvila å särskilda fastigheter under sådana omständigheter att han enligt 2 mom. skulle vara att anse som bosatt å mer än en fastighet, skall han anses bosatt å den fastighet där han vistas under sådana omständigheter, att han med avseende å tjänst, verksamhet eller andra omständigheter bör anses därstädes hava sitt egentliga hemvist.

7 mom. Den som på grund av yrke eller tjänst icke kan regelmässigt tillbringa sin dygnsvila å någon viss fastighet skall anses bosatt å den fastighet, där han med avseende å yrket eller tjänsten eller på grund av familjens eller andra närmare anhörigas bosättning, förvaring av honom tillhörigt bohag eller andra omständigheter kan anses hava sitt egentliga hemvist.

8 mom. Person tillhörande den nomadiserande lappbefolkningen skall, där han ej är bosatt å viss fastighet, anses bosatt å sitt huvudviste inom den lappby han tillhör; och skall där ej annat framgår av sammanhanget vad enligt denna förordning gäller om fastighet i tillämpliga delar avse huvudviste.

9 mom. Ändå att en person icke är bosatt å viss fastighet inom en församling, skall han likväl anses bosatt i församlingen där det med tillämpning å församlingens område av vad ovan sagts om fastighet, kan anses att han är bosatt inom nämnda område.

Som unntak fra døgnhvileregelen i § 13 kommer også følgende bestemmelse i forordningens § 14, 6. avsnitt:

6. mom. Intages någon å sjukvårdsinrättning eller å förbättrings-, uppfostrings-, tvångsarbets- eller straffanstalt medför detta ej förändring i avseende å hans kyrkobokföring, såvida icke under tiden sådana förhållanden inträffa, att han på grund därav bort, därest han ej varit intagen å inrättningen eller anstalten, annorstädes kyrkobokföras. I fråga om kyrkobokföring av den som villkorligt eller på prov frigivits eller utskrivits från fångvårdsanstalt skall under prøvotiden så anses som vore han fortfarande intagen å anstalten.

I visse tilfelle innrømmes en viss valgfrihet med hensyn til kirkebokfø-ringssted. Bestemmelser herom finnes i forordningens § 14, 1.—4. avsnitt:

1 mom. På ansökan av den som äger eller besitter fast egendom och under någon del av varje år vistas å egendomen eller eljest inom den församling där egendomen är belägen må Konungen förordna, att han, ändock att han jämlikt 13 § skall anses bosatt inom annan församling, skall vara kyrkobokförd i förstnämnda församling, därest med hänsyn till egendomens betydighet och övriga föreliggande omständigheter så finnes skäligt.

2 mom. Den som är i rikets tjänst å utländsk ort anställd skall med sin familj och svenska betjäning kyrkobokföras i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm. Utan hinder av vad sålunda stadgas må dock den, som utom Stockholm äger eller besitter fast egendom, med Konungens medgivande tillika med familj och betjäning kyrkobokföras inom den församling där den fasta egendomen är belägen.

3 mom. Ledamot av statsrådet, som för utövning av statsrådsämbetet avflyttar från församling varest han vid utnämningen var bosatt, äger utan hinder härav fortfarande vara där kyrkobokförd.

4 mom. Är någon, som blivit av Kungl. Maj:t förordnad till ledamot i kommitté eller kommission eller mottagit uppdrag att såsom sakkunnig biträda inom statsdepartement eller av riksdagen erhållit särskilt uppdrag, för uppdragets fullgörande bosatt i annan församling än den där han förut haft sitt hemvist, äger han fortfarande vara kyrkobokförd i sistnämnda församling, om han där innehar tjänst eller anställning, äger eller brukar fastighet eller idkar rörelse.

Om det således legaliserte bostedsbegrepet har førstebyråsekretær ved Riksbyråen for folkbokføringen, Cecil Hammarberg, gitt en nærmere utredning i et foredrag »Om mantalsskrivning och mantalsskrivningsort», utgitt i 1954 som særtrykk av Landskommunernas Tidsskrift. En del sitater herfra vil være av interesse:

Mantalsskrivningen och kyrkobokføringen bygga alltså numera båda på ett enhetligt legalt bosättningsbegrepp. Detta har i vissa avseenden fått sin utformning genom den s. k. dygnsviloregeln (13 § 2 mom.) Genom att i för-

fattning intaga en om ock ofullständig definition av bosättningsbegreppet har lagstiftaren avsett att underlätta rättstillämpningen. Definitionen avser att utgöra ett sammanfattande uttryck för de principer, som på detta område under åren utformats genom praxis.

Någon närmare bestämning av detta dygnsvilobegrepp såsom avseende den arbetsfria delen av dygnet eller på annat sätt, har ansetts icke böra ske i författningsväg. Regeln innebär, att uppehållsorten för vila och familjeliv tillerkänts större betydelse vid avgörande av bosättningsspörsmålet än uppehållsorten under arbete. Härigenom har i överensstämmelse med gammal praxis ur bosättningsbegreppet utskilt vissa fall av s. k. »skenbart dubbel bosättning», d. v. s. fall, då vistelsen på en ort sker för utövande av tjänst eller rörelse.

Dygnsviloregeln har icke, såsom man av motiven möjligen skulle kunna förledas att tro, avklippt sambandet med äldre rättsfallssamlingar eller gjort prejudikatsanalysen obehövlig. Dels konstitueras ju bosättningsbegreppet icke endast av dygnsviloregeln utan genom ett flertal andra regler, sammanställda i 13 och 14 §§ folkbokföringsförordningen. Av dessa innefatta i huvudsak bestämmelserna i 13 § ett närmare utförande av och bestämmelserna i 14 § undantag från dygnsviloregeln. Dels tager denna strängt taget sikte endast på två sidor i det gamla bosättningsbegreppet, nämligen vistelsens regelmässighet, d. v. s. fortgående under viss tidrymd utan annat än tillfälliga avbrott, och det däri ingående vilomentet. För dygnsviloregelns tillämpning är äldre praxis alltså av betydelse. För att bestämma en persons bosättning är vidare många gånger nödvändigt att sammanställa dygnsviloregeln med en eller flera av övriga för särskilda fall givna regler. Och då dessa på några få undantag när oförändrade eller med endast redaktionella eller mindre väsentliga ändringar överförts till folkbokföringsförordningen från 1894 års mantalsskrivningsförordning är härvid alltså äldre praxis av betydelse. Härtill kommer den nya praxis, som efter hand utbildats vid tillämpningen huvudsakligen av dygnsviloregeln.

Pastors avgjörelse av hva som er rett kirkebokføringssted kan av den, hvis rett berøres, bringes inn for lensstyret til mulig omgjøring. Tvistigheter mellom pastorembetene angående folkebokføringsforordningens håndhevelse skal først forelegges vedkommende kirkebokføringsinspektør til uttalelse. Fører ikke dette til enighet og tvistespoørsmålet gjelder rett kirkebokføringssted, skal saken innbringes for lensstyret. Lensstyrets avgjørelse kan innankes for kammerretten, hvis avgjørelser er endelige.

B. Norge

Den norske folkeregisterlovgivning har ikke gått så langt som til å legalisere det materielle bostedsbegrepet. Derimot har statistisk sentralbyrå, som ved kgl. res. av 15. november 1946 fungerer som sentralkontor for folkeregistreringen, i de i medhold av folkeregisterloven av samme dag gitte forskrifter inntatt en definisjon av bostedsbegrepet, tilnærmet svarende til det legale bostedsbegrep i Sverige.

Etter § 4 i disse forskrifter gjelder som hovedregel at en person regnes som bosatt der hvor han vanligvis tar sin døgnshvile, dvs. nattesøvn eller tilsvarende hvile. Tilbringer en person på grunn av sitt yrke eller stilling

eller av annen grunn sin døgnhvile skiftevis på to eller flere bestemte steder, regnes han som bosatt i den kommune hvor han nærmest må anses å høre hjemme. Personer som oppholder seg i barnehjem, gamlehjem, skolehjem o. l. regnes som bosatt på anstalten og bortsatte pleiebarn, gamle og fattige der hvor de er utsatt i pleie, uansett hvem som betaler for oppholdet.

Fra døgnhvilerregelen gir forskriftenes § 4 disse unntaksbestemmelser:

1. Familieforsørgere regnes som regel som bosatt der hvor familiens hjem er, selv om vedkommende av hensyn til sitt arbeid i ukens arbeidsdager er nødt til å bo i en annen kommune.

Bestemmelsen fortolkes utvidende. I rundskriv til folkeregistrene er det således gitt uttrykk for at den skal forstås slik som de tilsvarende bestemmelser i skatteloven og kommunevalgloven lyder, og har derfor i realiteten dette innhold:

Familieforsørgere, dvs. enhver som forsørger ektefelle og barn (herunder adoptivbarn og pleiebarn), regnes som bosatt i den kommune hvor de har sitt hjem, selv om de har sin virksomhet i en annen kommune og derfor i lengere tid må oppholde seg i denne.

2. Sjøfolk og andre som på grunn av sitt yrke stadig skifter oppholdssted, regnes som bosatt på det sted hvor de har sin familie eller som av andre grunner må regnes som deres hjemsted.

3. En person, som for sin utdannelses skyld oppholder seg i kortere eller lengere tid i en annen kommune enn der hvor han hører hjemme, regnes — med mindre han har levert flytteattest — som bosatt i den kommune hvor han har sitt hjem.

Bestemmelsen er i praksis gitt en skarpere avgrensning. Den tilsvarende svenske bestemmelse stemmer bedre med denne praksis.

4. Personer som er under behandling på sykehus, sinnssykehus, klinikker o. l. regnes som bosatt på det sted hvor de har sitt hjem eller hadde sitt faste oppholdssted før innleggelsen. Det samme gjelder legemlig og åndelig syke som er satt ut i privat pleie.

5. Personer som oppholder seg i straffeanstalt o. l. regnes som bosatt der hvor de hadde sitt bosted før de ble satt inn.

Denne bestemmelse praktiseres i samsvar med den tilsvarende svenske bestemmelse, forsåvidt angår det der tatte forbehold.

Det er meningen at de nevnte bestemmelser i forskriftenes § 4 skal omredigeres, slik at de bedre faller sammen med den øvrige lovgivning på området. Såvidt skjønnes vil det da ikke bli noen vesensforskjell på den svenske og norske bostedsdefinisjon.

Etter de svenske bestemmelser er det som nevnt bosettingsforholdene i tilflytningskommunen som har primær betydning ved vurderingen av om den meldepliktige skal registreres på det nye sted, og beslutningen herom treffes av pastor i innflytningskommunen: »Envar som bosätter sig — — — åligger att — — — göra anmälan om flyttningen hos pastor i den församling, där han efter flyttningen är bosatt» (forordningens § 21).

I Norge blir problemstillingen en annen, fordi det er forholdene i fraflytningskommunen som primært kommer inn i bildet. Folkeregisterlovens § 6 pålegger nemlig den som »gir opp sin bopel» i et folkeregisterdistrikt for å flytte til et annet norsk distrikt, å melde dette til folkeregisteret på bostedet (dvs. i fraflytningskommunen) og skaffe flytteattest og senest 8 dager etter at han er flyttet inn i det nye distrikt melde seg til folkeregisteret der og levere flytteattesten. Etter forskriftene til folkeregisterloven er regelen videre den at når flytteattesten således er levert i folkeregisteret i tilflytningskommunen og vedkommende er innført i registeret der, skal melding herom straks sendes til fraflytningskommunens folkeregister, som først da kan føre hovedregisterkortet over til avgangsregisteret for utflyttede. Registreringen av flytning er således i realiteten betinget av at

1. fraflytningskommunens folkeregister godtar flyttemeldingen og utsteder flytteattest, og

2. tilflytningskommunens folkeregister godtar den flyttendes melding om innflytning ved å oppta ham i hovedregisteret og underrette fraflytningskommunens folkeregister om dette.

Folkeregistrene godtar i alminnelighet den meldepliktiges oppgaver om de faktiske bostedsforhold, og forutgående undersøkelser blir bare foretatt når flyttemeldingen etterlater tvil. Men tvil vil kunne oppstå i fraflytningskommunen fordi det ofte kan stille seg tvilsomt om den som flytter har »gitt opp» sin bopel der i lovens forstand. Når lovens § 6 bruker uttrykket »gi opp sin bopel» sikter den til den faktiske oppgaven av bopel. Men lovens uttrykksmåte blir ofte misforstått av publikum, fortrinnsvis i de tilfeller da vedkommende har et personlig ønske om, tross flytningen, fortsatt å være registrert i fraflytningskommunen. Dette henger igjen sammen med at folkeregisterlovens § 7 pålegger meldeplikt ved midlertidig opphold i en kommune for den som oppholder seg i kommunen uten å ha gitt opp sin bopel i fraflytningskommunen.

Det er ikke gitt noen definisjon av hva det i lovens forstand menes med flytning, og heller ikke er det gitt noen bestemmelser til klarleggelse av lovens uttrykksmåte »gi opp sin bopel». Det vil derfor bli et skjønsspørsmål i det enkelte tilfelle om den bostedsmessige tilknytning til fraflytningskommunen er så sterk at en må medgi at vedkommende har bevart sin bopel i denne kommune. Og her strekker ikke bostedsdefinisjonen i forskriftenes § 4 til. Den omstendighet at såvel folkeregisteret i fraflytningskommunen som i tilflytningskommunen skal ta stilling til om en flytning etter loven har funnet sted og at vurderingsgrunnlaget ikke er det samme (henholdsvis »gi opp sin bopel» — »bosette seg») medfører ikke få bostedstvister. Slike tvister kan etter folkeregisterlovens § 3 bringes inn for sentralkontoret for folkeregistreringen (byrådet) til avgjørelse. Sentralkontorets avgjørelse er bindende for folkeregistrene. Det er imidlertid en administrativ avgjørelse byrådet treffer, og det gjøres ingen innskrenkninger i domstolens prøvelsesrett.

C. Danmark

Ifølge »lov om folkeregistre» av 14. mars 1924 § 4 plikter en hver som midlertidig eller for lengre tid flytter fra en kommune å melde fraflytningen til folkeregisteret i den kommune han forlater, likesom han plikter å melde tilflytningen til folkeregisteret i den kommune han flytter til. De nærmere regler om denne meldeplikten gis ifølge lovens § 7 av Indenrigsministeriet, som i bekjentgjørelse av 9. juni 1956 bl. a. har gitt bestemmelse om hvem meldeplikten skal omfatte:

1. Den som oppgir sin bopel eller sitt opphold i en kommune. Meldingen gis til folkeregisteret i den kommune han forlater, og folkeregisteret der utleverer ham flytteattest.

2. Den som foretar flytning fra en kommune til en annen av landets kommuner. Meldingen gis til folkeregisteret i den kommune han flytter til og samtidig innleveres flytteattesten.

3. Den som forandrer bopel innenfor en kommune.

4. Den som oppgir sin bopel eller sitt opphold i riket og reiser til utlandet. Meldingen gis til folkeregisteret i den kommunen han forlater, og skal inneholde opplysning om hver enkelt av de flyttendes fulle navn, stilling og adresse, fødselsdag og -år og fødested og om de bortflyttendes fremtidige adresse.

5. Den som fra utlandet tar opphold i en kommune innen riket, unntatt de personer som oppholder seg i riket for et tidsrom av under 3 måneder og som under dette opphold bevarer fast bopel i utlandet og som ikke har arbeid eller driver erverv i riket.

6. Den som bevarer sin bopel i en kommune, men tar midlertidig opphold i en annen kommune i riket. Meldinger gis til folkeregisteret i sistnevnte kommune.

Ifølge instruks for føring av folkeregistre av 9. juni 1956 blir hovedregisterkortet for den som melder utflytning overført til avgangsregisteret, uten at en — som i Norge — avventer melding om registrering i den nye bostedskommune. Men sistnevnte kommune mottar et flyttevarsel fra folkeregisteret i fraflytningskommunen. I Sverige og i Norge gjennomfører registreringsbestemmelsene det prinsipp at avgang i registeret først skal skje når vedkommende person er opptatt i registeret et annet sted, m. a. o. det skal være kontinuitet i registreringen. I Danmark er, som det vil sees, ikke dette gjennomført. På den annen side unngås bostedstviser av den art som er nevnt for Norges vedkommende, fordi registreringsoperasjonen i fraflytningskommunen ikke er gjort avhengig av registreringen i tilflytningskommunen.

I den danske registreringslovgivning er ikke tatt inn noen definisjon av bostedsbegrepet, heller ikke i de bekjentgjørelser og instruksjoner som er gitt i medhold av loven.

Om dette uttaler Folkeregisterkommissionen av 1920 i sin betenkning av februar 1922 (til folkeregisterloven av 1924):

Kommissionen har været opmærksom paa, at der ved disse Reglers Anvendelse i Praksis vil kunne opstaa Vanskeligheder med Hensyn til Begrebet »Bopæl», idet der altid vil være en Del Grænsetilfælde, hvor Spørgsmaalet om, hvorvidt en Person har en Bopæl eller ej, vil opstaa. Det vil saaledes afhænge af et skøn, hvorvidt man vil sige, at en Person, der — uden at have eget Hjem — hos en Slægtning eller Bekendt har enkelte Ejendele beroende, har Bopæl der. Det vil imidlertid være umuligt at fastsætte nærmere Regler herom, og i foreliggende Tvivlstilfælde maa Afgørelsen overlades til Domstolenes Skøn.

Man har i det hele taget ment, at der ikke burde opstilles faste Grænser mellem Begreberne »Bopæl» og »Ophold», men at man maa overlade det til Retsanvendelsen nærmere at fortolke disse Begreber i de konkrete Tilfælde. Reglerne er udformede saaledes, at enhver Forandring af Ophold — hvor Bopæl ikke bevares — vil falde ind under dem; men man kan ikke se bort fra, at det af praktiske Grunde næppe vil være muligt at gennemføre Reglerne om Fra- og Tilmelding med det dertil knyttede Samarbejde mellem Registrerne for de Personer (Vagabonder, omvandrende Haandværkssvende m. m.), der kun opholder sig en Dag eller kortere i hver Kommune. Disse Personer er der derimod paa anden Maade Mulighed for at finde, idet Bestemmelserne i § 19 i Lov om Tilsyn med Fremmede m.v. af 15. Maj 1875 stadig er holdt i Kraft.

Instruksen av 9. juni 1956 og bekjendtgjørelse av s.d. har dog enkelte bestemmelser som indirekte berører bostedsbegrepet. Instruksen har således et eget afsnitt om flytninger under særlige forhold. Det gjelder straffavsonere m.v. og vernepliktige. Straffavsonere m.v. regnes i alminnelighet som fortsatt bosatt der de bodde ved innsettelsen. Av bekjendtgjørelsen fremgår det at personer som er anbragt i kostskoler, barnehjem, oppdragelseshjem m.v. er å regne som bosatt der anstalten ligger. Bekjendtgjørelsen pålegger nemlig — foruten foreldre og verger for deres barns og myndlingers vedkommende — lederen for anstalten å melde flytning i disse tilfelle.

De tidligere gjeldende særregler om registrering av opphold på høgskoler, landbruksskoler, husholdningsskoler, arbeidstekniske ungdomsskoler m. fl. er opphevet, hvilket medfører at en hver som tar opphold på disse skoler må ordne med flytning etter de vanlige regler («cirkulære om nye regler for førelse af folkeregistre» av 9. juni 1956). I dette sirkulære uttales det videre om sjøfolk og fiskere:

Indenrigsministeriet har ikke optaget en generel bestemmelse om, hvor søfolk og fiskere skal stå tilmeldt folkeregistret. Medens gifte søfolk og fiskere som regel vil stå tilmeldt familiens hjemstedskommune, må afgørelsen af spørgsmålet om, hvor ugifte søfolk og fiskere, der ikke har bopæl eller værelse stående til rådighed i land, skal stå tilmeldt, afhænge af et konkret skøn i de enkelte tilfælde. Ofte ville det være naturligt, at den pågældende forbliver registreret i den kommune, han står tilmeldt ved afrejsen, men der er også den mulighed, at han bør tilmeldes den kommune, hvor skibet er indregistreret, eller hvor vedkommende rederi har sin hjemstedskommune.

Folkeregisterloven anviser ingen administrativ appelinstans i bostedssaker, men har ellers bestemmelse om straff for den som unnlater rettidig å foreta de i loven omtalte anmeldelser til folkeregistret, avgir uriktige anmeldelser og i øvrig overtrer loven eller de i henhold til den gitte bestemmelser. Gjelder overtredelsen lovens bestemmelse om flyttmeldinger, er vedkommende

kommunestyre, før saken forelegges påtalemyndigheten, berettiget til å motta den skyldiges tilbud om en passende bot.

Såfremt en person som flytter fra en kommune til en annen, unnlater å melde flytningen, betraktes overtredelsen som begått bare overfor folke-registeret i tilflytningskommunen.

D. Finland

Det foreliggende lovmateriale fra Finland gir ikke grunnlag for noen vurdering av bostedsbegrepet. Forordningen om »flyttningsbetyg» m.v. av 28. november 1930 nevner »person, som flyttar frå den församling i vars böcker eller den kommun i vars civilregister han är inskriven». Han skal »ofördröjligen och senast inom två månader efter sin flyttning därom under-rätta vederbörande kyrkoherdeämbete eller registermyndighet» og bl. a. oppgi »den församling eller kommun, till vilken han flyttar, ävensom den by och gård samt i stad gata och gårdsnummer, där han kommer att bo».

En fraflyttet person må ikke føres ut av kirkebok eller register før preste-embetet eller registreringsmyndigheten har mottatt melding om at den fraflyttede er innført i et annet sogns kirkebok eller i et annet register. Som tidligere nevnt kan ikke flytteattest til utlandet utstedes for finske statsbor-gere (forordningens § 6), og det skal heller ikke kreves for personer som »för tillfällig arbetsförtjänst, idkande av studier eller av annan giltig orsak endast tillfälligtvis uppehåller sig på annan ort», og heller ikke for personer som innlegges i sykehus, straffarbeids- eller oppdragelsesanstalt utenfor sitt hjemsted, eller for vernepliktige som avtjener verneplikt »vid för honom be-stämmd truppavdelning» (forordningens § 7).

E. Island

Hagstofa Íslands har i en uttalelse av 23. november 1954 opplyst at det er vedtatt en lov (nr. 73 av 25. november 1952), hvoretter »alle flytninger, ogsaa flytninger ind og ud af landet, blev gjort anmeldelsespligtige». En viser til det som er anført foran under avsnitt II. I uttalelsen heter det:

Foruden ændringer i fast bopæl, er der pligt til at anmelde ophold i en anden kommune end bopælskommunen, hvis dette varer længere end to måneder. Man er dog ikke pligtig til at anmelde ophold som følge af skole-gang, heller ikke ophold ved sæsonarbejde, børns sommerophold o. lign. m.v.

Studenter og andre, som opholder sig i udlandet for deres uddannelses skyld, skal normalt ikke anmelde flytning til udlandet, idet det regnes med, at sådanne personer beholder deres bopæl i landet, så længe de opholder sig i udlandet. Men de kan anmelde sig bort, og i så fald mister de deres valget vedkommende år, og bliver forøvrigt ikke beskattet.

IV. De spørsmål utvalget må ta stilling til i samband med tilrådingen

Som det går fram av det som er sagt under avsnitt I, forutsetter tilrådingen om å gi flytteattester internordisk gyldighet at det etableres en ordning hvoretter vedkommende registreringsmyndighet i utflytningslandet og i innflytningslandet sender hverandre de meldinger om flytningen som antas nødvendige for å oppnå en registreringsmessig sett effektiv ordning. Norden vil på den måte komme til å utgjøre ett registreringsområde når det gjelder flytninger.

Statistisk sentralbyrå har i en innberetning til utenriksdepartementet av 15. november 1956 anført at de spørsmål utvalget må ta stilling til stort sett grupperer seg om disse hovedpunkter:

1. Ordningen med internordiske flytteattester kan vanskelig gjennomføres uten visse tillempinger av de respektive lands gjeldende registreringsbestemmelser.

2. Bostedsbegrepet må tilnærmet være det samme i de nordiske land.

3. Det må fastsettes regler for melding om flytning.

I det følgende vil en behandle de hithørende spørsmål etter en annen grupperingsmåte. Det vil nemlig falle naturlig først å se på selve bostedsbegrepet i de nordiske land. Ordningen med internordiske flytteattester vil jo være avhengig av at bostedsbegrepet i avtale-landene stort sett er det samme, eventuelt at det lykkes å komme fram til et felles nordisk bostedsbegrep som grunnlag for registreringen av internordiske flytninger. Derneft behandles de meldinger som de lokale registreringsmyndigheter må sende om en skal oppnå en i registreringsmessig henseende tilstrekkelig effektiv ordning. Til slutt behandles flytteattestene og deres innhold.

Hvilke bestemmelser i de respektive lands registreringslovgivning som utvalget vil måtte ta opp til nærmere drøftelse, er ikke behandlet særskilt, men nevnt på sitt sted i framstillingen.

Den oversikt som er gitt foran om registreringsreglene ved flytning (II) og bostedsbegrepet (III), tilsikter å gi en bakgrunn for drøftelsen av de foreliggende spørsmål. Men en har i det følgende bare hatt for øye forholdene i Danmark, Sverige og Norge, fordi de opplysninger som foreligger om registreringsordningene i Finnland og Island ikke er så fullstendige at de kan danne noe grunnlag for drøftelse av de spørsmål som er reist.

A. Bostedsbegrepet

1. Bostedsbegrepet i de nordiske lands registreringslovgivning

Etter skatteloven blir en person — som hovedregel — skattlagt for formue og inntekt der han er bosatt. De bestemmelser som de norske skattelovene har gitt om hvor en person i skattemessig henseende er å regne som bosatt, faller i alt vesentlig sammen med tilsvarende bestemmelser i andre

lover som knytter rettsvirkninger til den faktiske bostedstilstand, således valglovene og folkeregistreringsloven. Så vidt skjønnes gjelder det samme i Danmark og Sverige. Som et utgangspunkt for en nærmere omtale av bostedsbegrepet i folkeregisterlovgivningen i de nordiske land, vil det da ha sin interesse å se på hvorledes de nordiske avtaler om dobbeltbeskatning løser problemet med bostedet. Det foreligger nemlig avtale mellom Danmark og Norge og mellom Sverige og Norge med sikte på å forebygge dobbeltbeskatning forsåvidt angår skatter av inntekt og formue. Avtalen med Danmark er av 30. desember 1946 og med Sverige av 21. juni 1956; sistnevnte avtale avløser avtale av 21. juni 1947.

Etter disse avtalene skattlegges inntekt og formue bare i den av de kontraherende stater hvor den skattepliktige anses for å være bosatt. Som bosatt i en av statene anses den personlig skattepliktige, hvis han har sin faste bopel (avtalen med Sverige: sitt virkelige bosted) der, eller hvis han ikke har slik bopel i noen av statene, om han stadig oppholder seg der. Avtalen med Danmark: stadig opphold i den ene stat anses å foreligge når den skattepliktige oppholder seg innenfor statens område under omstendigheter av hvilke det kan sluttes at hensikten er å oppholde seg der ikke bare midlertidig. Avtalen med Sverige: skulle han ved anvendelse av nevnte regel anses bosatt i begge stater, skal han etter denne avtale anses bosatt i den stat, med hvilken han har de sterkeste personlige og økonomiske forbindelser.

Tvil om avtalenes forståelse eller om spørsmål som på grunn av ulikheter i de to staters gjeldende prinsipper for skattleggingen fører til forskjellige resultater, er overlatt til de kontraherende staters kompetente myndigheter (dvs. finansdepartementene) å avgjøre ved overenskomst.

I avtalene er — som nevnt — den skattepliktige regnet som bosatt i vedkommende land når han har sin faste bopel der, eller — om han ikke har slik bopel i noen av statene — når han stadig oppholder seg der. Hva der ellers forstås ved fast bopel er ikke nærmere angitt. Den alminnelige oppfatning i vedkommende land av hva det vil si å være bosatt, blir altså avgjørende.

Som det går fram av avsnitt III har den svenske folkeregistreringsloven gitt en definisjon av bostedsbegrepet. De hithørende bestemmelser bryter ikke med den alminnelige forståelse av hva det vil si å være bosatt et bestemt sted, men tilsikter bare å uttrykke hva der er fastslått gjennom administrativ praksis og rettspraksis. De tilsvarende bestemmelser i de norske foreskrifter til folkeregisterloven er stort sett som de svenske, og heller ikke disse gjør noe inngrep i bostedsbegrepet slik det anvendes. Hvorledes de svenske og norske bostedsreglene vil falle sammen med dansk oppfatning, kan ikke uten videre sies, fordi den danske folkeregistreringslovgivning ikke har tilsvarende bestemmelser. Under de forestående muntlige drøftelser i utvalget vil det være påkrevd å gjennomgå de bestemmelser som gjelder om bostedet. Kommer en til det resultat at det er vesentlig overensstemmelse innen de nordiske land, vil en da under utformningen av registreringsreglene ved flytning mellom statene antagelig kunne se bort fra bostedsdefinisjon i avtalene om de internordiske flytninger.

Et annet spørsmål er det om de ulike bestemmelser om meldeplikt ved flytning vil føre til vanskeligheter.

Som det går fram av oversikten, er det i Sverige bare »den, som har för avsikt att stadigvarande bosätta sig å utrikes ort» som skal »uttaga utvandringscertifikat». Den tilsvarende danske bestemmelse (Indenrigsministeriets bekjentgjørelse av 9. juni 1956) lyder: »Den, der opgiver sin bopæl eller sit ophold her i landet og rejser till udlandet — — —». I Indenrigsministeriets sirkulære av 9. juni 1956 heter det videre: »Hvis opholdet i udlandet derimot kun er midlertidigt, idet den pågældende bevarer sin bopæl her, er han ikke pligtig at anmelde flytningen — — —». I den norske folkeregisterlov omfattes meldeplikten av alle som »flytter til utlandet for å bosette seg eller for å oppholde seg der i minst 4 måneder», og dette er i § 24 i forskriftene til folkeregisterloven uttrykt slik: »Når en person gir opp sin bopel i Norge for å bosette seg fast i utlandet eller oppholder seg der i minst 4 måneder» skal han melde dette til folkeregisteret på bostedet, og folkeregisteret skal levere ham flytteattest.

En sammenlikning av disse bestemmelser vil vise at det i alle tre land er et vilkår at vedkommende ved utflytningen bryter den bostedsmessige tilknytningen til utflytningslandet. Men mens de svenske bestemmelser bare tenker på dem som har til hensikt å bosette seg »stadigvarande» i utlandet, omfatter de danske bestemmelser også bosetting av kortere varighet (over 3 måneder) idet det med midlertidig opphold bare tenkes på dem som ved utflytningen bevarer den bostedsmessige tilknytning til fraflytningslandet. Og heller ikke for Norges vedkommende spørres det om varigheten av oppholdet, når den bostedsmessige tilknytning er brutt, dog slik at kortere opphold enn 4 måneder ikke omfattes av meldeplikten.

Det bør drøftes hvilken betydning denne forskjell i bestemmelsenes innhold vil ha registreringsmessig sett for registreringen av flytninger mellom landene. Såfremt en person flytter fra Danmark eller Norge til Sverige med flytteattest, som altså da viser at vedkommende ikke antas å ha noen bostedsmessig tilknytning til fraflytningslandet, men som ellers intet sier om oppholdet i Sverige er av varig eller midlertidig art, vil han da bli registrert som bosatt i Sverige på grunnlag av denne flytteattesten? Og omvendt: vil det for registreringen i Danmark og Norge være tilfredsstillende at bare de utstyres med flytteattest som akter å bosette seg varig i disse land? Og hva omfatter uttrykket »stadigvarande bosätta sig»? Hva med personer som nok flytter til Danmark eller Norge for å bosette seg der, men hensikten er bare å bo der et bestemt tidsrom, f. eks. 1 å 2 år? Etter de danske og norske bestemmelser vil vedkommende bli å regne som bosatt i riket under den gitte forutsetning at bopelen i Sverige er »gitt opp». Det kan altså være en mulighet for at der i Danmark og Norge vil oppholde sig en del personer innflyttet fra Sverige som ikke vil bli utstyrt med flytteattest, men som etter de danske og norske bestemmelser skal registreres der som bosatt.

Dertil kommer at også bestemmelsene om flytning inn i riket er forskjellig uttrykt. Mens det i Sverige spørres om vedkommende »blivit här bosatt», gjelder meldeplikten i Danmark »en person, der fra udlandet tager ophold

i en kommune her i landet», unntatt personer som »opholder sig her i landet for et tidsrum af under 3 måneder, og som under dette ophold bevarer fast bopæl i udlandet, og som ikke har arbejde eller driver erhverv her i landet». Norge går for norske statsborgere enda lengre. Her pålegger loven meldeplikt for den som »kommer fra utlandet til et norsk folkeregisterdistrikt (kommune) for å bosette seg der eller oppholde seg der i minst 4 måneder», og det er ikke tatt noe forbehold om den bostedsmessige tilknytning i utlandet, slik som i Danmark. På den annen side er det ikke lovens forutsetning at de som melder seg i folkeregisteret i henhold til denne bestemmelse skal registreres som bosatt i kommunen uten hensyn til oppholdets karakter. Har de bevart sin bopel i utlandet, vil de bli registrert som midlertidig til stede i kommunen i henhold til lovens bestemmelse om meldeplikt ved midlertidig opphold (§ 7). Den parallelle bestemmelse i forskriftene til folkeregisterloven (§ 26) taler derfor bare om norsk statsborger som »flytter fra utlandet til Norge for å bosette seg her». En er således ikke interessert i å få flytteattest for andre enn dem som har gitt opp sin bopel i utlandet og hvis opphold etter de norske bostedsregler blir å regne som bosetting.

Derimot gjelder i Norge en annen bestemmelse som sperrer veien for en effektiv registrering av personer som kommer fra utlandet for å bosette seg. Den nevnte bestemmelse om meldeplikt gjelder nemlig ikke fremmede statsborgere. Disse er i folkeregisterloven ikke pålagt meldeplikt direkte til folkeregistrene, og i § 28 i forskriftene til folkeregisterloven er det sagt at »utlendinger som flytter inn i landet for å bosette seg, skal melde seg for politiet, ikke til folkeregisteret». Politiet er i den norske fremmedloven pålagt å gi folkeregistrene nødvendige meldinger. En antar at § 8, 2. ledd i folkeregisterloven må endres, slik at utlendinger som bosetter seg i Norge som innflyttet fra et av de nordiske land, blir pålagt meldeplikt til folkeregistrene. For det første er grunnlaget for meldeplikt etter fremmedloven og etter folkeregisterloven ikke det samme. Politiets melding vil derfor ikke uten videre kunne legges til grunn for registreringen. Dernest vil ordningen med melding via politiet svekke registreringens effektivitet. Det sinker registreringen at meldingen skal avgis til en annen myndighet enn registreringsmyndigheten. For publikum selv, dvs. for dem som flytter inn i riket, foreligger, såvidt skjønnes, ingen reelle grunner til å sløyfe denne meldeplikten. Tvert om vil det antakelig falle mer naturlig for innflytteren å melde seg til folkeregisteret med sin flytteattest, så meget mer som der hverken i Danmark eller Sverige finnes noen tilsvarende særbestemmelse for utlendinger.

En antar at det i denne framstilling ikke er formålstjenlig å komme noe mer inn på hvilke tvilstilfelle kan oppstå som følge av de avvikende regler om flytning. De muntlige drøftelser mellom utvalgets medlemmer vil trolig klarlegge om de avvikelser i de respektive lands gjeldende bestemmelser om flytning inn og ut av riket vil innvirke i særlig grad på registreringen av de internordiske flytninger. I så fall melder spørsmålet seg om en bør søke gjennomført et felles nordisk bostedsbegrep — enten slik at de respektive lands bestemmelser om flytning bringes i samsvar med hverandre, eller at

det i avtalene om internordiske flytteattester inntas bestemmelser som etablerer et felles nordisk bostedsbegrep i relasjon til internordiske flytninger.

2. Spørsmålet om et felles nordisk bostedsbegrep

Registreringsmessig sett vil det naturligvis forenkle gjennomføringen av en ordning med å gi flytteattester internordisk gyldighet, at bestemmelsene om flytning samordnes i avtalelandene. På den annen side står en overfor det problem at de bestemmelser som gjelder i de respektive land, må ses på bakgrunn av vedkommende lands registreringssystem i det hele, og systemets oppbygging er ikke helt samsvarende i de nordiske land. Særlig kommer dette til syne ved behandlingen av flytninger innen landet. Det kan derfor ha sine betenkeligheter å endre de gjeldende bestemmelser i vedkommende land bare av hensyn til gjennomføringen av en ordning med internordiske flytteattester. En analyse av bestemmelsenes rekkevidde vil — når det kommer til stykke — kanskje vise at de faller bedre sammen enn en ved første øyekast skulle tro. Når f. eks. de danske og norske bestemmelser taler om »å bosette seg eller oppholde seg midlertidig» i utlandet, mens de svenske bestemmelser bare taler om å »bosette» seg i utlandet, er det antakelig ikke så stor reell forskjell, bl. a. fordi det i uttrykket »midlertidig opphold» ikke er inkludert de tilfelle da vedkommende har bevart sin bopel i fraflyttingslandet. Etter den vanlige bostedsdefinisjonen, slik den er uttrykt i den svenske og norske lovgivning vil antakelig et »midlertidig opphold» av denne art i alle tre land bli regnet som bosetting, registreringsmessig sett. Uttrykksmåten i de danske bestemmelser har antakelig sammenheng med at folkeregisterlovgivningen ikke har villet formulere noe bestemt bostedsbegrep. En knytter meldeplikten til det forhold at vedkommende gir opp sin bopel og »midlertidig eller for lengre tid flytter». For Norges vedkommende har uttrykksmåten ingen reell betydning. En person som oppholder seg i en annen kommune »midlertidig», vil nemlig i alminnelighet bli regnet som bosatt i oppholdskommunen selv om oppholdet er relativt kortvarig, når han samtidig har gitt opp sin bopel i fraflyttingskommunen.

Spørsmålet om å etablere et spesielt bostedsbegrep ved internordiske flytninger kunne også komme på tale. Bestemmelser om dette måtte i tilfelle tas inn i selve avtalene om internordiske flytteattester. Avgjørelsen av bostedstvistene vil forsåvidt forenkles som løsningen av tvisten bare vil bero på en fortolkning av selve avtalen (og en slipper å ta hensyn til de respektive lands spesielle bostedsregler). På den annen side vil det sikkert by på store vanskeligheter å finne fram til en formulering som dekker de enkelte lands interesser. Å gjøre en bostedstvist avhengig av en fortolkning av selve den avtale som inngås mellom landene om internordiske flytninger, vil dessuten kunne føre til at en får et bostedsbegrep ved internordiske flytninger som ikke samsvarer helt med det som praktiseres ved innenlandske flytninger. Dette kan synes noe betenkelig når en tenker på den oppgave folkeregistreringen ellers har for administrasjonen i det enkelte land. Det er et viktig krav til folkeregistreringen at denne i sterkest mulig grad følger de samme retningslinjer som landets øvrige lovgivning som knytter rettsvirkninger til bostedet.

I Norge har således et departementalt nedsatt utvalg arbeidet med spørsmålet om å få mer ensartede bostedsregler etter skatteloven og folkeregisterloven.

3. Løsningen av bostedstvister

Hvilket resultat en enn vil komme fram til, om en legger til grunn bostedsbegrepet slik hvert enkelt land praktiserer det, om en velger å samordne de tilhørende bestemmelser i hvert lands lovgivning, eller om en foretrekker å ta inn bestemmelser om bostedet i avtalene, må det gis anvisning på hvorledes den enkelte registrerings sak skal løses dersom de registreringsmyndigheter som flytningen berører ikke kommer til enighet. Det vil ikke være noen felles sentralmyndighet som kan avgjøre en slik tvist. Det synes da nærliggende at vedkommende registreringsmyndigheter må ha anledning til å bringe tvisten inn for sine respektive sentralinstanser, dvs. for Sverige Statistiska centralbyrå, for Danmark Indenrigsministeriet og for Norge statistisk sentralbyrå. Såfremt vedkommende sentrale myndighet ikke underkjenner den underordnede myndighets standpunkt i saken, må denne antakelig finne sin løsning gjennom en overenskomst mellom de to sentrale myndigheter, m. a. o. en ordning som tilsvarer de foran omhandlede skatteavtaler.

B. Meldingene om internordiske flytninger

Det må i avtalelandene pålegges vedkommende registreringsmyndighet som plikt å utstyre den flyttende med flytteattest når flytningen skjer til et av avtalelandene. For Norges vedkommende foreligger en slik plikt (§ 25 i forskriftene til folkeregisterloven). I Sverige blir bare den som begjærer det utstyrt med flytteattest (»folkbokföringsförordningen» § 24), mens det for Danmarks vedkommende i det senere visstnok har vært alminnelig å gjøre det, uten at de gjeldende danske bestemmelser dog gir noe pålegg i den retning. De endringer i gjeldende bestemmelse som blir nødvendig å foreta, byr antakelig ikke på noen problemer.

For registreringens effektivitet vil det imidlertid neppe være tilstrekkelig bare med et pålegg om å utstede flytteattest. Det vil av hensyn til kontrollen med flytningen være både ønskelig og nødvendig at der sendes direkte melding om flytningen mellom de lokale registreringsmyndigheter. Spørsmålet er om det er nødvendig med melding begge veier, dvs. melding fra den lokale registreringsmyndighet i fraflytningslandet til den lokale registreringsmyndighet i tilflytningslandet om at flytteattest er utstedt, og en tilbakemelding til den lokale registreringsmyndighet i fraflytningslandet om at vedkommende er registrert på det nye sted, eller om det vil være tilstrekkelig med sistnevnte melding. Den juridiske komité i Nordisk Råd har pekt på at hvis en skal oppnå en fra et registreringsmessig synspunkt effektiv ordning, må den lokale registreringsmyndighet i innflytningslandet pålegges å gi melding om innflytningen til den lokale registreringsmyndighet i fraflytningslandet. En slik melding gir beviset for at flytningen er gjennomført, og fraflytnings-

landets registreringsmyndighet kan på dette grunnlag registrere vedkommende som utvandret. Det vil stemme godt med de regler som gjelder i Norge ved innenlandske flytninger. For Sveriges vedkommende er meldingen muligens ikke så påkrevet som i Norge, på grunn av de spesielle bestemmelser om »utvandringscertifikat». I Danmark blir såvidt skjønnes vedkommende ført over til avgangsregisteret allerede i forbindelse med at flytteattest utstedes. De danske registreringsbestemmelser samordner nemlig ikke registreringen i fraflytnings- og tilflytningskommunen, slik som i Sverige og Norge. På den annen side pålegges i Danmark folkeregisteret i fraflytningskommunen å sende et varsel om flytningen til folkeregisteret i tilflytningskommunen, som derved får et middel til å kontrollere innflytningen. Dessuten gir dette flyttevarselet opplysninger som av konfidensielle grunner ikke bør stå i selve flytteattesten. Det gjelder f. eks. opplysninger om straffedommer som medfører stemmerettstap, om umyndiggjørelse o. l. Også i Norge har en denne melding til folkeregisteret i tilflytningskommunen, mens den er unødvendig ved innenlandske flytninger i Sverige, fordi selve »personakten» som inneholder alle nødvendige opplysninger, oversendes registreringsmyndigheten på tilflytningsstedet.

Under forutsetning av at registreringen av flytninger mellom de nordiske land bare skal skje på grunnlag av flytteattestene, vil det antakelig være behov for opplysninger utover attestens utvisende. Det kan ordnes slik at vedkommende registreringsmyndighet i tilflytningslandet utber seg slike opplysninger i forbindelse med registreringen av innflytningen, eller de gis automatisk av den registreringsmyndighet som utsteder attesten. Det kan da synes nærliggende å gjennomføre en bestemmelse om at den lokale registreringsmyndighet i fraflytningslandet skal sende gjenpart av flytteattesten til den lokale registreringsmyndighet i tilflytningslandet og påført de opplysninger som av konfidensielle grunner ikke kan stå i selve flytteattesten. En oppnår da dessuten den fordel at den lokale registreringsmyndighet i innflytningslandet kan føre kontroll med at meldeplikten overholdes.

C. Flytteattesten og dens innhold

1. Utstedelsen av flytteattest

En har i det foregående forutsatt at flytteattesten leveres den meldepliktige ved meldingen om flytning ut av riket. Hvis flytteattesten i stedet ble sendt direkte til vedkommende registreringsmyndighet i det annet land, kunne meldingen om flytning fra registreringsmyndigheten i fraflytningslandet (flyttevarselet) sløyfes, idet de konfidensielle data da kunne påføres attesten. På den annen side vil det i så fall ikke være tilstrekkelig for registreringsmyndigheten i tilflytningslandet å foreta registrering bare på grunnlag av den tilsendte flytteattest. Registreringsmyndigheten må jo forvise seg om at vedkommende virkelig er flyttet inn, og det vil vel også være nødvendig å få en del supplerende opplysninger fra den flyttende, bl. a. om

adressen, som sikkert i mange tilfelle vil være ufullstendig oppgitt. Det vil derfor antakelig ikke være noe vunnet ved å fravike den alminnelige framgangsmåte ved innenlandske flytninger i Danmark, Sverige og Norge, nemlig at det er den meldepliktive selv som skal skaffe seg og levere flytteattesten til registreringsmyndigheten på tilflytningsstedet.

Ikke alltid vil den meldepliktige være utstyrt med flytteattest når han forlater utflytningslandet. Det kan dels skyldes forsømmelse fra hans side, dels at han oprinnelig ikke har ment å utvandre (gi opp sin bopel i fraflytningslandet). Hvis den flyttende av eget initiativ skriver til vedkommende registreringsmyndighet etter flytteattest, vil det antakelig være riktig å sende attesten til ham. Men i de fleste tilfelle vil det vel være den lokale registreringsmyndighet på tilflytningsstedet som står bak kravet om flytteattest. I disse tilfelle bør det overveies om vedkommende registreringsmyndighet kan rekvirere flytteattesten direkte hos registreringsmyndigheten i fraflytningslandet, hvorved spares veien om den meldepliktige. Den direkte melding til registreringsmyndigheten i tilflytningslandet kan da sløyfes. I Norge kan denne framgangsmåte nyttes, forutsatt at kravet om flytteattest (flyttemeldingen) er undertegnet av den meldepliktige selv.

2. Flytteattestens innhold

Nordisk Råds tilråding forutsetter at det ikke skal innføres egen blankett til bruk ved internordiske flytninger, men at de respektive lands registreringsmyndigheter nytter sine vanlige attestblanketter. Forutsetningen må være at de utfylte attestblanketter gir de opplysninger som vedkommende registreringsmyndighet på tilflytningsstedet trenger for registreringen. På den annen side kan det ikke kreves andre opplysninger enn de som framgår av registerkortet på fraflytningsstedet. Et eksemplar av hver av de blanketter som nyttes i Danmark, Sverige og Norge vedlegges.¹

Et annet spørsmål er om de på flytteattesten gitte opplysninger har slik troverdighet at registreringsmyndigheten på innflytningsstedet uten videre kan legge dem til grunn ved registreringen. Det er særlig de danske og norske flytteattestene som forsåvidt kan dras i tvil, fordi sivilstandsregistreringen og folkeregistreringen er tillagt to forskjellige myndigheter. I Sverige er folkeregistreringen tillagt prestene som fører kirkebøkene. I Danmark og Norge er derimot folkeregistrene kommunale. I disse land er sivilstandsopplysningene på hovedregisterkortene notert, dels på grunnlag av oppgaver fra kirkebokførerne, dels på grunnlag av opplysninger fra andre offentlige myndigheter og fra publikum selv, opplysninger som ikke alltid er kontrollert.

Spørsmålet krever utvalgets oppmerksomhet. Å kreve at den som flytter skal være utstyrt med behørig sivilstandsattester ved siden av flytteattesten kan synes mindre heldig etter at en har opphevet passtvangen mellom de nordiske land. (En slik ordning vil muligens være i dårlig samsvar med den tanke som ligger bak passtvangens opphevelse.)

På den annen side bør ikke den omstendighet at flytteattesten ikke kan

¹ Här ej tryckta.

sies å nyte offentlig troverdighet når det gjelder sivilstandsopplysningene, legge noen hindring i veien for ordningen med internordiske flytteattester. Registrering skjer jo for tiden i stor utstrekning på grunnlag av flytteattester som den flyttende har med seg fra et annet av de nordiske land, og publikum er vanligvis dårlig utstyrt med legitimasjonspapirer. Registreringsmyndigheten er således delvis henvist til å registrere på grunnlag av den flyttendes egne opplysninger. Den påtenkte ordning med internordiske flytteattester vil derfor under enhver omstendighet bety en vesentlig bedre registreringsordning enn den som gjelder nå. Vedkommende registreringsmyndighet kan jo dessuten kreve at innflytteren framlegger sivilstandsattester fra sitt hjemland, hvis han har mistanke om at de gitte opplysninger ikke er riktige.

D. Sammendrag

1. Bostedsbegrepet

Når det gjelder bostedsbegrepet står en foran tre mulige løsninger: a) beholde bostedsbegrepene slik de er i de enkelte land, b) forme et nytt bostedsbegrep som brukes ved internordiske flytninger, c) forandre de enkelte lands lovgivning slik at bostedsbegrepene blir felles i de nordiske land.

a) Söker en å beholde bostedsbegrepene slik det nå er i hvert av landene, vil de konflikter som oppstår mellom de respektive lands lokale folkeregistre måtte løses ved forhandlinger mellom de sentrale registreringsmyndigheter. Etter hvert vil det, ved løsningen av de forskjellige tvister, oppstå et bostedsbegrep som nyttes ved internordiske flytninger.

b) I stedet for å la et bostedsbegrep som nyttes ved internordiske flytninger utvikle seg gjennom praksis, kan en søke allerede nå å definere et slikt begrep. Selv om en velger alternativ a), bør trolig hovedretningslinjene for løsning av forskjellige konfliktsituasjoner fastlegges allerede nå.

c) En kan søke å få de enkelte lands lovgivning og praksis endret slik at bostedsbegrepet (også ved innenlandske flytninger) er felles i de nordiske land. Dette vil som regel få konsekvenser også for annen lovgivning.

2. Flytteattesten

a) Det må vedtas ens regler for hvorledes flytninger mellom de nordiske land skal meldes og for hvorledes attester og meldinger skal sendes.

b) Flytteattester og meldinger som brukes i hvert enkelt land må inneholde alle de opplysninger som kreves også i de andre nordiske land.

*TILLÄGG 2***Protokoll hållet vid möte i Oslo den 2—3 december 1957 med Kommittén för Nordiska rådets rekommendation angående internordiska flyttningsbetyg**

År 1957 den 2. og 3. desember holdt utvalget vedk. Nordisk Råds tilråding om internordiske flytteattester møte i statistisk sentralbyrå, Dronningensgt. 16, Oslo.

Samtlige oppnevnte representanter i utvalget var til stede, nemlig fra Danmark: kontorchef i Indenrigsministeriet, K. Bjørklund Bertelsen og direktør i København kommunes statistiske kontor, Kjeld Johansen; fra Finland: avdelingschef i Statistiska centralbyrån, Aarre Tunkelo; fra Sverige: assessor i Kammarrätten, S. F. von Otter og byråchef i Statistiska centralbyrån, A. E. Olsson; og fra Norge: byråsjef i statistisk sentralbyrå, Bjørnulf Bendiksen og konsulent samme sted, Egill Hilde.

Island er ikke representert i utvalget, men har gitt sin tilslutning til at tilrådingen behandles av et sakkyndig utvalg.

Møtene ble ledet av byråsjef Bendiksen, som ga en oversikt over sakens stilling:

Under Nordisk Råds møte i Oslo i august 1954 vedtok rådet denne tilråding (tilråding nr. 5):

Regeringarna rekommenderas att giva flyttningsbetyg (motsvarande) internordisk giltighet och att i samband därmed undersöka möjligheterna för ett utbyte av flyttningsrapporter.

I den juridiske komité's betenkning, som lå til grunn for vedtaket, ble også pekt på at »även andra hithörande spørsmål uppmärksammas. — — — Det kan sålunda nämnas, att mellan Norge och Sverige föreligger en överenskommelse om utbyte av uppgifter om civilstånd m. m., men att liknande överenskommelser saknas mellan andra nordiska länder.»

I møte 17. august 1954 av Nordisk Råds presidium og representanter for medlemslandenes regjeringer ble bestemt at den norske regjering skulle påta seg ansvaret for den videre behandling av tilrådingen, og i brev av 25. september s. å. ba det norske utenriksdepartement statistisk sentralbyrå om å ta opp saken til behandling og i den utstrekning det var nødvendig å sette seg i forbindelse med fagmyndighetene i de øvrige nordiske land..

Under Nordisk Råds sesjon i Stockholm i januar—februar 1955 ga den norske regjering — på grunnlag av byråets uttalelse i saken — en melding, der det uttaltes at tilrådingen bør gjennomføres i hvert fall mellom Danmark, Sverige og Norge, og foreslo at medlemslandenes regjeringer nedsatte »et inter-nordisk sakkyndig utvalg til å drøfte de spørsmål som reiser seg i

denne forbindelse, og avgi en innstilling i saken». I brev av 5. mai 1955 uttalte utenriksdepartementet at byrået — i betraktning av ordlyden av den norske regjeringens melding — »må kunne foreslå overfor de danske, islandske og svenske myndigheter at det nedsettes et utvalg med representanter fra de respektive lands registreringsmyndigheter».

Byrået tilskrev medlemslandenes registreringsmyndigheter den 22. juni 1955 og ba om at representanter i utvalget måtte bli oppnevnt og foreslo samtidig at utvalgets mandat skulle omfatte, foruten tilrådingen, også spørsmålet om identitetsbevis ved reiser mellom de nordiske land og om utveksling av sivilstandsdokumenter. Av svarene på byråets henvendelser i saken, gikk det fram at man ikke hadde noe å innvende mot at utvalget drøftet disse spørsmål, men fra dansk og svensk side ble det pekt på betenkelighetene ved å gjennomføre en ordning med identitetsbevis etter at passfriheten var opphevet. Fra dansk side ble det dessuten gjort merksam på at en ordning med utveksling av sivilstandsdokumenter ville volde vanskeligheter for kirkebokførerne i Danmark. Etter forslag fra byrået ga derfor den norske regjering under Nordisk Råds sesjon i København i januar—februar 1956 melding om at forslaget om å ta opp til drøftelse spørsmålene om identitetsbevis og utveksling av sivilstandsdokumenter ble frafalt, »dog slik at utvalget bør drøfte hvilken betydning spørsmålet om utveksling av sivilstandsdokumenter vil kunne ha for folkeregistreringen i de nordiske land».

Når utvalget ble sammenkalt til møte først nå i desember 1957, hadde det vesentlig sin grunn i at Finland var kommet med som medlem av Nordisk Råd, og at man derfor ønsket å bringe på det rene om de finske myndigheter var interessert i å delta med representanter i utvalget. Det ville da være av betydning at Finland ble med på drøftelsene allerede fra først av.

For Islands vedkommende hadde Hagstofa islands i brev til byrået av 30. juni 1955 i prinsippet sagt seg interessert i at de nordiske lands registreringsmyndigheter opptok samarbeid i faste former med det formål å bringe flyttebevegelsen mellom disse land under effektiv kontroll. Men Islands tilslutning til et slikt samarbeid kunne ikke skje uten at den gjeldende folkeregistreringslovgivning ble »ændret og kompletteret i ret stort omfang». Hagstofa ga sin tilslutning til at et ekspertutvalg ble nedsatt til å behandle disse spørsmål. Representant til utvalget ble ikke utpekt, og en har derfor etter den form Hagstofas svar på byråets henvendelse fikk, gått ut fra at Island ikke ønsket å la seg representere i utvalget.

Som et ledd i tilretteleggelsen av de muntlige drøftelser i utvalget, hadde de norske representanter i utvalget utarbeidet et P.M., der skulle gi en oversikt over de gjeldende registreringsbestemmelser om flytning i medlemslandene og over bostedsbegrepet slik det var kommet til uttrykk i de respektive lands folkeregistreringslovgivning. I dette P.M. ble også gjennomgått de spørsmål en mente utvalget måtte ta stilling til i samband med tilrådingen. Et sammendrag av disse spørsmål var ment som et arbeidsprogram for møtet.

Det nevnte P.M. av 13. februar 1957 følger som vedlegg til referatet [se *Tillägg 1*].

Dette P.M. var sendt representantene i utvalget i god tid før møtet. Under behandlingen av det på møtet fremkom ingen vesentlige merknader. Da man under utarbeidingen ikke hadde tilstrekkelig materiale til å gi en fullstendig oversikt over de finske registreringsbestemmelser, ga avdelningschef Tunkelo en del supplerende opplysninger. Det er i Finland en rekke kirkesamfunn som er tillagt registreringsmyndighet. Enhver kirkebokføres innen det kirkesamfunn han tilhører. Den som ikke tilhører noe kirkesamfunn, eller tilhører et kirkesamfunn som ikke har registreringsmyndighet, blir registrert i det sivile register. Enhver har meldeplikt ved flytning fra et sogn til et annet, eller om vedkommende står i det sivile register, fra en kommune til en annen. Bostedsbegrepet er ikke definert i forordningen om »flyttingsbetyg», men faller i praksis stort sett sammen med det som gjelder i de andre nordiske land. Finland har således ingen felles registreringsordning med sentral ledelse, slik som i de andre nordiske land, men det arbeides med spørsmålet om å innføre en slik ordning.

Det var enighet om å legge dette P.M. til grunn for drøftelsene, og man fikk således følgende arbeidsprogram:

1. *Bostedsbegrepet*. En står overfor 3 mulige løsninger: a) beholde bostedsbegrepene slik de er i de enkelte land, b) forme et nytt bostedsbegrep til bruk ved internordiske flytninger, c) endre de enkelte lands lovgivning, slik at en fikk felles bostedsbegrep i de nordiske land.

Ad alternativ a: Velger man dette, må de konflikter som oppstår mellom de respektive lands lokale registreringsmyndigheter løses ved forhandling mellom de sentrale registreringsmyndigheter. Etter hvert vil det da dannes ett bostedsbegrep ved de internordiske flytninger.

Ad alternativ b: I stedet for å la et slikt bostedsbegrep utvikle seg gjennom praksis, kan en søke allerede nå å definere et bostedsbegrep. Selv om alternativ a) velges, bør trolig hovedretningslinjene for løsning av forskjellige konfliktsituasjoner fastlegges.

Ad alternativ c: Valget av dette alternativ vil få konsekvenser for annen lovgivning i de respektive land.

2. *Flytteattester*. Registrering på grunnlag av flytteattest som skal ha internordisk gyldighet vil være betinget av:

a) at det vedtas ens regler for hvorledes flytninger mellom de nordiske land skal meldes og for hvorledes attester og meldinger skal sendes,

b) at de flytteattester og meldinger som brukes i hvert enkelt land inneholder alle de opplysninger som kreves for registrering i de andre nordiske land.

Bostedsbegrepet

Det var enighet om at alternativ c) ikke kunne anbefales som noen brukbar løsning. Det ville i praksis støte på store vanskeligheter å få endret de enkelte lands lovbestemmelser på området, slik at bostedsbegrepet ble ens utformet i de nordiske land. Det måtte jo også gjelde de innenlandske flytninger.

På den annen side kunne det ikke påvises noen vesentlig skilnad i begrepet, slik det ble praktisert i de nordiske land, og det skulle derfor være mulig allerede straks å stille opp hovedretningslinjene for hvor den som flytter i registreringsmessig henseende skal regnes som bosatt. Tas disse inn i selve avtalene mellom de nordiske land, oppnår en i praksis å få de fleste internordiske flytninger ordnet direkte mellom de lokale registreringsmyndigheter i tilflytnings- og fraflytningslandet.

Men alle registreringstilfelle kan ikke løses på denne måte. Når det for de lokale registreringsmyndigheter stiller seg uklart hvor en person skal regnes som bosatt, fordi avtalebestemmelsene ikke passer på tilfellet, og likeså når det av andre grunner oppstår tvil mellom de lokale registreringsmyndigheter om registreringen av en flytning, må de respektive lokale registreringsmyndigheter ha anledning til å bringe saken inn for sitt lands sentrale registreringsmyndighet. Er denne myndighet ikke enig i det standpunkt som er tatt, kan den gi den lokale registreringsmyndighet nødvendige pålegg, og ellers ta saken opp med vedkommende sentrale myndighet i det annet land. Normalt må en kunne gå ut fra at de sentrale myndigheter gjennom forhandlinger kommer til enighet om hvorledes tvisten skal løses. I motsatt fall bør den avgjøres med bindende virkning for begge parter av den sentrale registreringsmyndighet i innflytningslandet.

Reglene for anke av tvistes spørsmål til overordnede instanser er forskjellige i de nordiske land. I Danmark og Norge går således disse tvistes spørsmål direkte til den sentrale myndighet, mens f. eks. Sverige har lensstyret som mellominstans. For å unngå at de tvister som oppstår mellom registreringsmyndighetene i de nordiske land trekker unødigg i langdrag, bør det bestemmes at alle tvistes spørsmål skal bringes direkte inn for den sentrale myndighet.

Disse ankeregler må tas inn i selve avtalene, som også bør gi opplysning om hvilke sentrale myndigheter skal tjene som ankeinstans. Utvalget finner det naturlig at det for Danmark blir Indenrigsministeriet, for Sverige Statistiska centralbyrå (Riksbyrån för folkbokföringen) og for Norge statistisk sentralbyrå (sentralkontoret for folkeregistreringen). Da Finland for tiden ikke har noen sentral myndighet for folkebokføringen, forutsetter utvalget at det blir tatt bestemmelser om hvilken myndighet de øvrige lands sentrale myndigheter kan kontakte i slike saker.

Med lokal registreringsmyndighet mener utvalget den tjenestemann som er tillagt ledelsen av og ansvaret for det lokale folkeregister i vedkommende land. I Danmark og Norge er dette registerføreren ved det kommunale folkeregister, i Sverige som regel pastor (pastorekspedisjonen) i sognet.

Utvalget ble enig om å foreslå inntatt i avtalene disse hovedbestemmelser for registrering av flytning mellom de nordiske land:

1. Som hovedregel skal gjelde at en person registreres som bosatt i det land hvor han regelmessig oppholder seg under natthvilen eller tilsvarende hvile (døgnhvilen). Enslige personer som tar arbeid i et annet land, skal således normalt regnes som bosatt i det land de tar arbeid i. Dog skal familieforsørgere (dvs. personer som forsørger ektefelle og/eller barn (herunder

adoptivbarn og pleiebarn)) som regel registreres som bosatt i det land der familien er bosatt. En person som etter bestemmelsene i pkt. 1 kan anses som bosatt i to eller flere land, skal registreres som bosatt i det land som han har sterkest tilknytning til.

2. Studenter skal registreres som bosatt i det land der de har sitt foreldrehjem, eller der de bodde før de begynte å studere, hvis ikke spesielle forhold taler for noe annet. Et slik spesielt forhold vil en ha når en student i feriene tar arbeid i det land, der han studerer.

3. Tjenestemenn som er ansatt ved diplomatiet eller konsulatvesenet og deres husstand, registreres som bosatt i det land de representerer, med mindre de har statsborgerskap i oppholdslandet.

4. Ved avgjørelser av i hvilket land en person skal registreres som bosatt, bør ellers i tvilstilfelle så vidt mulig tillempes bestemmelsene i det land der han oppholder seg.

Flytteattesten

Ad pkt. a. Det var enighet i utvalget om at registreringen av internordiske flytninger først og fremst må baseres på den melding om flytningen som vedkommende gir til den lokale registreringsmyndighet i tilflytningslandet. I praksis vil nemlig den lokale registreringsmyndighet i fraflytningslandet normalt måtte avvente melding om registreringen i tilflytningslandet, før vedkommende person kan registreres som utflyttet. Ofte kan ikke den som flytter oppgi fullstendig adresse i tilflytningslandet, og ofte vet heller ikke den lokale registreringsmyndighet i fraflytningslandet hvilken lokal registreringsmyndighet i innflytningslandet meldingen skal sendes til.

Etter de bestemmelser som gjelder i medlemslandene, plikter den som flytter ut av riket, å melde dette til den lokale registreringsmyndighet der han er registrert som bosatt. Det er enighet om at den regel må gjelde at en person som blir registrert som bosatt i det landet han flyttet til, samtidig må registreres som utflyttet (føres til avgang) der hvor han var bosatt før flytningen. Av det som er uttalt foran, går det fram at det ikke er praktisk å pålegge fraflytningslandets registreringsmyndighet å gi melding til tilflytningslandets registreringsmyndighet om flytningen. Derimot må fraflytningslandets registreringsmyndighet utstyre den som melder utflytningen med en flytteattest som den flyttende må levere tilflytningslandets registreringsmyndighet når han bosetter seg på det nye sted. Samtidig med registreringen der må vedkommende registreringsmyndighet sende melding om registreringen til den registreringsmyndighet som har utstedt flytteattesten, og først da kan den som er flyttet føres til avgang i registeret. Den lokale registreringsmyndighet i utflytningslandet må således holde denne flytning i observasjon inntil slik melding innløper fra tilflytningslandets registreringsmyndighet.

Imidlertid kan det på denne måte ta tid før registreringen bringes i orden. Det kan tenkes at den som flytter oversitter meldefristen i innflytningslandet, eller at han unnlater å melde flytningen. Videre kan det tenkes at han bosetter seg et annet sted enn oppgitt i flytteattesten, eller at han bestemmer

seg for ikke å flytte likevel, og forsømmer å underrette den registreringsmyndighet som har utstedt flytteattesten om dette. For å motvirke de uheldige følger av dette, antar utvalget at det bør gis bestemmelse om at den lokale registreringsmyndighet som har utstedt flytteattesten, skal be den lokale registreringsmyndighet på det i flytteattesten oppgitte bosted å foreta nærmere undersøkelser, dersom melding om registrering der ikke er mottatt innen en viss tid (f. eks. 1 måned). Vedkommende registreringsmyndighet skal være forpliktet til å etterkomme en slik anmodning om ettersøking.

Det er i det foregående forutsatt at den som flytter, melder flytningen til den lokale registreringsmyndighet før avreisen. Det kan tenkes at han forsømmer å gi denne melding, og først melder seg til registreringsmyndigheten på det nye bosted, eventuelt at vedkommende registreringsmyndighet på annen måte blir kjent med innflytningen. Utvalget er enig om at den lokale registreringsmyndighet i så fall skal kunne rekvirere flytteattest fra den lokale registreringsmyndighet i fraflytningslandet. Flytteattesten bør i så fall sendes direkte til den registreringsmyndighet som har rekvirert den, men det må kreves at rekvisisjonen medunderskrives av den flyttede.

Som allerede nevnt vil det ikke være praktisk med melding til den lokale registreringsmyndighet i innflytningslandet om at flytteattest er utstedt, dvs. et varsel om flytningen. Ved innenlandske flytninger har registreringsmyndigheten på det nye bosted behov for visse opplysninger om den som flytter, opplysninger som er av den art at de av konfidensielle grunner ikke kan påføres selve flytteattesten. Dette gjelder f. eks. opplysninger om skatteplikt, om umyndiggjørelse, om forhold som har innflytelse på stemmeretten o. l. Utvalget har drøftet spørsmålet om nødvendigheten av å gi melding om slike »hemmelige» opplysninger ved internordiske flytninger. I så fall måtte de gis etter at den lokale registreringsmyndighet i fraflytningslandet hadde mottatt melding om registreringen på det nye bosted. Etter de gjeldende bestemmelser i medlemslandene blir flytning til riket fra utlandet registrert på grunnlag av mulige legitimasjonspapirer som den flyttende har med seg, eventuelt på grunnlag av flytteattest som vedkommende måtte være utstyrt med fra hjemlandet. De nevnte »hemmelige» opplysninger om vedkommende har registreringsmyndigheten ingen mulighet for å registrere, men det har så vidt skjønnes heller ikke vært følt som noe savn. Slike »hemmelige» opplysninger kreves heller ikke gitt i alle land. Utvalget er derfor av den oppfatning at det ikke er påkrevet å pålegge gitt melding om dette.

Etter dette antar utvalget at det kan stilles opp disse regler for melding og registrering ved internordiske flytninger:

- a. Flytteattest utstedes av den lokale registreringsmyndighet i fraflytningslandet og leveres den flyttende. Eventuelt rekvireres flytteattesten fra den lokale registreringsmyndighet i innflytningslandet.
- b. Registrering av innflytningen skjer på grunnlag av den flytteattest som utstedes av den lokale registreringsmyndighet i utflytningslandet.
- c. Samtidig sendes melding till registreringsmyndigheten i utflytningslandet om registreringen.

d. Først når registreringsmyndigheten i utflytningslandet har mottatt slik melding, registreres vedkommende som utflyttet.

Ad pkt. b. Utvalget overveiet om det bør anordnes særskilt blankett for internordiske flytninger, ens for alle de nordiske land, eller om hvert land skal nytte samme blankett som ved innenlandske flytninger.

Det ble fra svensk side pekt på at de blanketter som nyttes i Sverige, måtte omarbeides til bruk ved de internordiske flytninger. På den annen side er det bare Norge som har en passende blankett for melding om registrering- en fra innflytningsstedet til fraflytningsstedet. De andre nordiske land måtte derfor utarbeide blankett for denne melding.

De flytteattestblanketter som er i bruk i de nordiske land, inneholder de opplysninger som er nødvendige for registrering i innflytningslandet. Men dessuten har de en del opplysninger som bare har interesse for innenland- ske flytninger. Videre er fristen for meldeplikt forskjellig i de nordiske land. Danmark har 5 dagers frist, Norge har 8 dager, Sverige 14 dager og Finn- land 2 måneder. Skal hvert land nytte samme blanketter som ved innen- landske flytninger, bør nok de forskjellige lands frister for meldeplikt inn- arbeides.

Utvalget er kommet til at det bør anordnes særskilt blankett for internor- diske flytninger. Hvert land trykker blankettene på sitt eget språk. Men de bør ha ens utstyr og tekst i samsvar med et fastsatt formular. Blankettene bør blokkes slik at flytteattesten kan skrives med 2 kopier. Den ene kopi bør være sammenheftet med originalattesten. Både originalattesten og ko- pien forutsettes levert til den lokale registreringsmyndighet i tilflytningslan- det, som returnerer kopien til den lokale registreringsmyndighet i fraflyt- ningslandet med påtegning om registreringen. Derved slipper man å anordne særskilt blankett for melding om registreringen til fraflytningslandets re- gistreringsmyndighet. Den annen kopi beholder fraflytningslandets registe- ringsmyndighet til kontroll av utflytningen. Den vil således vise om registe- ringen i tilflytningslandet skjer innen rimelig tid og om opplysningen på attesten er blitt forvansket underveis til innflytningslandets registrerings- myndighet.

Utvalget er på det rene med de innvendinger som kan reises mot forslaget om særskilt blankett. En er således klar over at det for de mindre folkere- gistrene, der det bare en sjelden gang vil bli spørsmål om å utstede flytte- attester ved internordiske flytninger, ville være hensiktsmessig å nytte de attestblanketter de er vant med å bruke. Og det kan vel her tenkes at det av og til blir nyttet feil blankett. Dessuten må vedkommende lands sentrale myndighet også sørge for at alle registrene har lager av blanketter, selv om en kan regne med at det enkelte steder blir liten eller ingen anvendelse for dem. En må derfor ha et betydelig større opplag av blanketter enn det som faktisk vil gå med til formålet.

Men utvalget har likevel funnet at den foreslåtte ordning byr på så ve- sentlig praktiske fordeler for registreringen av internordiske flytninger i sin alminnelighet, at den bør gjennomføres.

Utvalget vil utarbeide utkast til blankett. Det var enighet om at den må inneholde disse opplysninger:

1. Fraflytningsland og -kommune.
2. Tilflytningsland og -kommune, — også nøyaktig adresse om mulig.
3. Flyttedato.
4. Fullstendig navn (fornavn og etternavn). For gifte og tidligere gifte kvinner også pikenavnet.
5. Kjønn.
6. Fødselsdag og -år.
7. Ekteskapelig stilling.
8. Statsborgerforhold.
9. Arbeidsgiver på tilflytningsstedet (om mulig).
10. Dato for utstedelsen av flytteattesten.
11. Stempel og underskrift.
12. De enkelte lands frist for melding til innflytningsstedet.

Island

Utvalget har også drøftet Islands stilling til den foreslåtte ordning. Island har for tiden ett register (hullkortregister) omfattende hele befolkningen. Etter utvalgets mening skulle det ikke være vanskelig å passe Island inn i systemet, når en betrakter hele landet som ett registreringsdistrikt.

Utvæksling av sivilstandsattester

Utvalget drøftet til slutt spørsmålet om det ville ha noen betydning for folkeregistreringen i de nordiske land at det ble etablert en ordning med utveksling av sivilstandsdokumenter, slik det er avtalt mellom Sverige og Norge.

Utvalget er av den mening at dette ikke har så stor praktisk betydning for folkeregistreringen at det er grunn til å ta opp spørsmålet i samband med gjennomføringen av ordningen med internordiske flytteattester. Riktignok kan det i visse tilfelle tenkes at den lokale registreringsmyndighet i innflytningslandet har behov for å kontrollere de foreliggende sivilstandsopplysninger. Men i de relativt sjeldne tilfelle dette vil forekomme, er det alltid mulig å få de opplysninger som ønskes på vanlig måte. Utvalget antar at flytteattestene stort sett gir tilstrekkelig legitimasjon for registreringen i tilflytningslandet.

Utvalgets representanter ble anmodet om å gi en redegjørelse for folkeregistreringens rettslige stilling i sine respektive land. Denne redegjørelse ble lovet sendt så snart som mulig til de norske representanter, som deretter ville utarbeide utkast til innstilling til Nordisk Råd. Utkastet til innstilling forutsettes sendt representantene til mulige merknader før neste møte, da en regner med at utvalget kan avslutte sitt arbeid. Møtet vil bli holdt i Oslo etter nærmere innkalling.

Meddelande
om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade
ILO-konventioner
(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1955 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 4 september 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den nordiske sosialpolitiske komité behandlet under sitt møte i Stockholm i april 1957 innstillingen fra det utvalg som har gjennomgått de forskjellige nordiske lands ratifikasjonsmuligheter for følgende ILO-konvensjoner:

- Konvensjon nr. 24 og 25 om syketrygd;
- » » 52 om ferie med lønn;
- » » 100 om lik lønn for kvinner og menn
for arbeid av likt verd;
- » » 101 om ferie med lønn i jordbruket;
- » » 103 om mødrevern.

Både utvalget og komitéen brukte størstedelen av sin tid til å drøfte konvensjon nr. 100 om lik lønn for arbeid av samme verd. De arbeidsdokumenter som ble lagt fram for utvalget viste at de nordiske lands myndigheter og organisasjoner ikke har samme oppfatning når det gjelder innholdet av de forpliktelser medlemsstatene påtar seg ved å ratifisere denne konvensjon. Under behandlingen i komitéen ble det lagt fram en uttalelse som den finske regjering hadde fått fra arbeidsbyrået i Genève og en del opplysninger som den norske representant i ILO's styre hadde innhentet om grunnlaget for Den tyske forbundsrepublikkens ratifikasjon. Disse uttalelser og opplysninger og komitéens drøftinger kastet nytt lys over det problem meningsforskjellen gjelder.

For alle konvensjoners vedkommende gjennomgikk komitéen de ratifikasjonshindringer utvalget hadde pekt på og de tvilsspørsmålene som de forskjellige sosialministerier hadde lagt fram. Komitéen vedtok å sende utvalgets innstilling til de fem lands sosialministerier.

Komitéen vedtok videre å la vedkommende utvalg gjennomgå ratifikasjonsmulighetene for følgende ILO-konvensjoner:

- Konvensjon nr. 77 om legeundersøking av barn og ungdom i industrien;
 » » 78 om legeundersøking av barn og ungdom i ikke-industrielle yrker;
 » » 81 om arbeidstilsyn i industri og handel;
 » » 90 om nattarbeid for ungdom i industrielle yrker (rev.);
 » » 97 om arbeidssøkende inn- eller utvandrerers vilkår.

De fem lands sosialministre legger fram følgende opplysninger om konvensjoner som er ratifisert eller kan ventes ratifisert i nær framtid:

Danmark

Siden forrige melding til Nordisk Råd har Danmark ratifisert følgende konvensjoner:

- Konvensjon nr 81 om arbeidstilsyn i industri og handel;
 » » 105 om avskaffelse av tvangsarbeid;
 » » 106 om ukentlig hvile i handels- og kontorvirksomhet.

Finnland

Finnland har ikke ratifisert noen ILO-konvensjoner siden siste melding til Nordisk Råd. Spørsmålet om ratifikasjon av:

- Konvensjon nr. 71 om pensjon for sjømenn og
 » » 102 om minstestandard for sosial sikkerhet
 er under overveielse.

Island

Siden forrige melding til Nordisk Råd har Island ratifisert følgende konvensjoner:

- Konvensjon nr. 2 om arbeidsløshet (1919);
 » » 29 om tvangsarbeid (1930);
 » » 100 om lik lønn for kvinner og menn for arbeid av likt verd.

Dessuten er spørsmålet om ratifikasjon av konvensjon nr. 102 om minstestandard for sosial sikkerhet under overveielse.

Sverige

Sverige har ratifisert:

Konvensjon nr. 105 om avskaffelse av tvangsarbeid
 siden siste melding.

Norge

Siden siste melding til Nordisk Råd har Norge ratifisert følgende tre konvensjoner:

- Konvensjon nr. 44 om erstatning eller stønad til ufrivillig arbeidsløse
- » » 90 om nattarbeid for ungdom i industrielle yrker
- » » 105 om avskaffelse av tvangsarbeid

Sosialministrene i de nordiske land har godkjent ovenstående som en fellesuttalelse til Nordisk Råds 6. sesjon.

Finlands regering (socialministeriet) har i särskilt meddelande den 6 augusti 1958 lämnat samma uppgifter som återfinnes ovan om Finlands åtgärder i spörsmålet.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnet-område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 23 augusti 1958:

Fra den 1. april 1958 kan personer, som opfylder de gældende bestemmelser for midlertidig toldfri indførsel og benyttelse her af i udlandet indregistrerede motorkøretøjer, toldfrit indkøre i udlandet indregistrerede personmotorkøretøjer, der er indrettet til befording af 7 personer eller derunder (føreren iberegnet), til midlertidig benyttelse her, uden at der kræves fremlagt »carnet de passages en douane» eller triptyque eller stilles kontant sikkerhed for tolden.

For andre i udlandet indregistrerede motorkøretøjer kræves stadig fremlagt carnet eller triptyque eller stillet kontant sikkerhed for tolden, men man overvejer for tiden muligheden af at indføre tilsvarende regler for sådanne køretøjer som for personmotorkøretøjer af ovennævnte art.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 17 september 1958:

Efter det Finland i juni 1958 avstått från kravet på tullgarantihandlingar, har frågan för Finlands del blivit ordnad.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 8 oktober 1958:

Av vedlagte avtrykk av rundskriv til tollkamrene av 10. april 1958 med bilag [*se Tillägg*] vil det fremgå at kravet om fremleggelse av carnet er sløffet også for ikke-nordiske motorkjøretøyer fra og med 15. april d. å. Som følge herav antas spørsmålet om et felles nordisk carnet-område ikke lenger å være aktuelt.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 juli 1958:

Beträffande denna fråga hänvisas till vad som från svensk sida anförts i anledning av Nordiska parlamentariska kommitténs förslag om införande av ett s. k. nordiskt bilpass eller av annan liknande enkel handling för icke nordiska motorfordon (jfr under punkt 10 i danska Statsministeriets meddelande om rekommendation nr 11/1957 [*se Sak D 54*]).

TILLÄGG

Tolldirektoratets i Norge rundskrivelse angående införsel av utländska motorfordon den 10 april 1958

Vedlagt oversendes en del exemplarer av nye regler for toll- og avgiftsfri innførsel av utenlandske motorkjøretøyer til midlertidig bruk i Norge [*se Bihang*].

Reglene trer i kraft den 15. april 1958.

For motorkjøretøyer innregistrert i Danmark, Finland og Sverige faller bruken av kontrollmidlet, blankett 249 »Innførselsattest» bort.

Andre utenlandske motorkjøretøyer som tidligere kunne innpassere mot fremleggelse av passerdokumenter (carneter o.l.), kan fra samme tidspunkt tillates innført til midlertidig bruk uten framleggelse av slike dokumenter. Disse kjøretøyers forsikringsdokument skal imidlertid av tolloppsynet påføres et stempel som viser innpasseringssted og -dato. Stemplet antas fortrinnsvis å burde påføres øverst på forsikringsblankettens forside. Ved fornyet innførsel blir nytt stempel å påføre forsikringsblanketten. Forsikringsdokumentet skal ikke stemples ved gjenutførsel.

Tolloppsynets kontroll med gjenutførselen av motorkjøretøyer som før 15. april 1958 er innført tollfritt til midlertidig bruk mot framleggelse av passerdokumenter (carneter o.l.), kan falle bort. Hvis det allerede er eller eventuelt senere blir konstatert at noen her i landet kjører motorkjøretøyer innført mot passerdokumenter og hvor gjenutførselsfristen er oversittet, blir disse kjøretøyer å behandle i henhold til de tidligere regler.

I tilfelle hvor motorkjøretøyer før ikrafttredelsen av de nye bestemmelser er innført mot framleggelse av passerdokumenter skal tolloppsynet, såfremt bileierne ber om det, påføre dokumentene attest for gjenutførselen.

Ved innpasseringen må tolloppsynet påse at vedkommende som fører inn kjøretøyet, er berettiget til å innføre det tollfritt til midlertidig bruk, jfr. § 1 i vedlagte bestemmelser.

Såfremt utenlandsk motorkjøretøy medbringes av personer som ikke er berettiget til å innføre det tollfritt til midlertidig bruk, blir kjøretøyet å forpasse til tollsted på vanlig måte eller eventuelt å avvise.

Ved slik tollforpassing av utenlandske motorkjøretøyer på egne hjul, kan tolloppsynet gi kjøretillatelse på tollpasset for det nødvendige antall dager.

Regler for toll- og avgiftsfri innførsel av utenlandske motorkjøretøyer til midlertidig bruk i Norge

§ 1.

Utenlandske motorkjøretøyer med tilhørende reservedeler og utstyr som bringes med av reisende, kan innføres toll- og avgiftsfritt hit til landet i inntil ett år på følgende vilkår:

a) At kjøretøyet innføres til midlertidig bruk for deretter å gjenutføres til utlandet.

Hvis hensikten med innførselen er å overlate kjøretøyet til her i landet bosatt person eller herværende firma, må kjøretøyet fortolles ved innførselen.

b) At kjøretøyet innføres av person som ikke har fast bopel her i riket, eller av firma som ikke har sitt sete her.

En person skal i denne forbindelse ikke anses for å være bosatt i Norge hvis han har bodd eller pleier å bo her mindre enn 6 måneder i gjennomsnitt i året. Det er uten betydning om reisen foretas i turist- eller forretningsøyemed.

Nordmenn som studerer ved utenlandsk universitet eller skole, kan anses som bosatt i utlandet når de legitimerer å ha opholdt seg ved vedkommende universitet eller skole mer enn 6 måneder og at de bare skal hjem på kortere besøk, ferier eller liknende.

Utenlandske statsborgere som er bosatt her i landet og personer som har vært bosatt i utlandet, men som kommer hit for å bosette seg her, har ikke adgang til å innføre motorkjøretøyer tollfritt til midlertidig bruk.

Toll- og avgiftsfri innførsel kan finne sted selv om kjøretøyet innføres av en annen utenlandsboende enn eieren, såfremt det godtgjøres at vedkommende av eieren er bemyndiget til å henvende seg av kjøretøyet.

§ 2.

Motorkjøretøyer registrert i utlandet kan tillates innført uten framleggelse av spesielle tolldokumenter når de i § 1 nevnte betingelser er oppfylt. Mopeder kan tillates å innpassere, selv om de ikke er registrert, når de ikke er registreringspliktige etter de i hjemlandet gjeldende bestemmelser.

Ved innpassering av motorkjøretøyer hjemmehørende i annet land enn Danmark, Finnland eller Sverige, skal tolloppsynet påføre vedkommende kjøretøys forsikringsdokument stempel som viser innpasseringssted og -dato.

§ 3.

Utenlandske motorkjøretøyer som er innført toll- og avgiftsfritt kan her i landet:

a) bare brukes av personer som oppfyller de i § 1 nevnte betingelser. Kjøretøyet må ikke overdras eller overlates til personer som ikke oppfyller disse betingelser, og det må av den som har innført det ikke etterlates her i landet uten tollberiktigelse. Det samme gjelder reservedeler, utstyr, tilhengere m. v. som er innført toll- og avgiftsfritt sammen med motorkjøretøyet.

b) bare benyttes til personlig bruk og ikke til ervervsmessig kjøring (transport av personer eller gods mot godtgjørelse eller annet vederlag) i innenlandsk trafikk. For lastebilers vedkommende er det således forutsetningen at bruken på norsk område begrenses til levering av gods som er tatt med fra utlandet og henting av gods i retur.

§ 4.

Retten til toll- og avgiftsfri bruk av utenlandsk motorkjøretøy faller bort straks de i §§ 1 og 3 nevnte betingelser ikke lenger er oppfylt eller det er gått 1 år etterat kjøretøyet ble innført, hvis ikke tolldirektoratet eller tollvesenet har samtykket i forlengelse av gjenutførselsfristen, jfr. § 5.

§ 5.

Når retten til toll- og avgiftsfri bruk av utenlandsk motorkjøretøy er falt bort i henhold til § 4, må kjøretøyet straks gjenutføres til utlandet eller framstilles ved tollsted til fortolling.

Hvis gjenutførsel eller framstilling av kjøretøyet til fortolling blir forsinket med høyst 14 dager og det foreligger en rimelig grunn for forsinkelsen, anses likevel plikten etter første ledd å være oppfylt.

Når særlige grunner foreligger og de i §§ 1 og 3 omhandlede betingelser fremdeles er oppfylt, kan tollkamrene skriftlig meddele kortvarige forlengelser av gjenutførselsfristen, dog ikke for lengere tidsrom enn 2 måneder. Tolldirektoratet kan også etter søknad i særlige tilfelle samtykke i forlengelse.

Forlengelsesdokument må til enhver tid medbringes under kjøretøyets bruk her i landet.

§ 6.

Med motorkjøretøy i nærværende bestemmelser menes alle slags personbiler, lastebiler, varebiler, rutebiler, sykebiler, likvogner, motorsykler, mopeder o. l. Tilhengere vil kunne innføres toll- og avgiftsfritt sammen med vedkommende motorkjøretøy. Vogner som er bestemt til veddeløpsbruk samt radio- og televisjonsvogner kan også tillates å innpassere toll- og avgiftsfritt når vilkårene ellers er til stede.

Reportasjeutstyr til radio- og televisjonsvogner kan av kringkasting-institusjoner som er medlemmer av Den europeiske kringkasting-union, innføres toll- og avgiftsfritt som hørende til motorkjøretøyet.

Ettersendte reservedeler til motorkjøretøy kan i rimelig mengde gå inn toll- og avgiftsfritt når det avgis skriftlig erklæring om at delene bare er bestemt for motorkjøretøy som er innført tollfritt til midlertidig bruk, og at de vil bli gjenutført til utlandet sammen med kjøretøyet.

§ 7.

Den som i henhold til foranstående regler blir tilstått tollbegunstigelse ved innførsel hit til landet av utenlandsk motorkjøretøy, men som anvender kjøretøyet i strid med de under §§ 3, 4 og 5 gitte betingelser, kan i henhold til § 186 i tolloven av 22. juni 1928 straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder. Det vil videre med hjemmel i lovens § 190 være adgang til å inndra kjøretøyet.

§ 8.

Foranstående regler trer i kraft den 15. april 1958.

*BILAGA***Protokoll, fört vid det nordiska tullmötet i Stockholm den 1—3 september
1958***Dagordningen punkt 2: Tullklarering av motorfordon*

Från svensk sida lämnades en redogörelse för de lättnader, som i Sverige genomförts i fråga om förfarandet vid medgivande av temporär tullfrihet för transportmedel som medföres av resande, m. m. Sedan numera motsvarande lättnader i huvudsak genomförts även i Danmark, Finland och Norge syntes det av nordiska parlamentariska kommittén väckta förslaget om ett nordiskt carnet-område icke längre vara aktuellt. Den tullmässiga delen av de åtgärder kommittén föreslagit i syfte att förenkla klareringen av motorfordon som passerar gränserna mellan de nordiska länderna kunde i stort sett anses vara genomförd. En fullständig klarering av ett motorfordon vid det nordiska områdets yttergräns för samtliga nordiska länders räkning förutsatte emellertid en närmare nordisk samordning i fråga om bestämmelser rörande framför allt motorfordonsförsäkring men även trafiksäkerhet m. m. Ur försäkringssynpunkt erfordrades att vissa försäkringstekniska spörsmål av delvis komplicerad natur löstes på ett för de nordiska länderna likartat sätt. I avvaktan härpå var det tveksamt, huruvida tullmyndigheterna kunde vidtaga några åtgärder för att påskynda genomförandet av ett s. k. nordiskt bilklaringsområde.

Från dansk sida meddelades att man övervägde att utsträcka de i Danmark medgivna lättnaderna för turistbilar till att avse även bussar och lastbilar. Det anfördes att förutom av försäkringstekniska skäl även ur vägskattesympunkt hinder mot en fullständig klarering vid yttergränsen kunde förefinnas. I Danmark fanns fortfarande »kørselafgift» kvar för vissa motorfordon. De nordiska trafikförsäkringsföreningarna hade redan för två år sedan påbörjat en försäkringsteknisk utredning i syfte att nå gemensamma bestämmelser.

Från norsk sida framhölls, att frågan om ett bilklaringsområde var av betydelse icke blott för trafikanterna utan även för tullmyndigheterna. Genomförandet av ett sådant område skulle avsevärt underlätta arbetet med klarering av motorfordon, t. ex. vid svensk-norska gränsen, och därigenom medföra besparingar i personalkostnaderna. De centrala tullmyndigheterna i våra länder borde ta förbindelse med vederbörande departement för att på så sätt söka ge ärendet en stöt framåt.

Från dansk sida understöddes det norska förslaget.

Från finsk sida inleddes en diskussion om svårigheterna att kontrollera tullfrihetsvillkoren vid trafik med mopeder.

Från isländsk sida meddelades att lättnader, motsvarande dem som i fråga om temporär tullfrihet för motorfordon medgivits i de övriga nordiska länderna, ännu icke genomförts i Island men var planerade till nästa år.

Efter diskussion av möjligheterna att nå likformiga regler på försäkringsområdet enades man om följande uttalande:

Tullmötet är enigt om önskvärdheten av ett av såväl Nordiska rådet som nordiska parlamentariska kommittén föreslaget nordiskt bilklareringsområde. Ett förverkligande härav kräver enhetliga nordiska bestämmelser på väsentligen de tull- och försäkringstekniska områdena. Sedan enhetlighet numera i stort sett är nådd beträffande tullbestämmelserna, återstår att genomföra en liknande samordning i fråga om trafikförsäkringsvillkoren. Den centrala tulladministrationen i varje land bör på lämpligt sätt — t. ex. genom att ta kontakt med landets trafikförsäkringsförening eller vederbörande myndighet — arbeta för en snar lösning av den försäkringstekniska frågan.

Meddelande
om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad
passfrihet

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 30 augusti 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den 12. juli 1957 er der mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige indgået vedhæftede overenskomst om ophævelse af paskontrollen ved de fællesnordiske grænser [*se Tillæg*]. Ifølge overenskomsten afskaffes al paskontrol af udlændinge ved de internordiske grænser og sådan kontrol skal herefter kun ske ved Nordens ydergrænser. Overenskomsten er trådt i kraft den 1. maj 1958.

TILLÄGG

Overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om ophævelse af paskontrollen ved de fællesnordiske grænser.¹

De kontraherende stater,
 som har fundet det ønskeligt at skabe en friere samfærdsel mellem de nordiske stater,
 som tidligere har indført fuldstændig pasfrihed for statsborgere i de nordiske stater,
 som er enige om at tillade udlændinge at rejse direkte fra en nordisk stat til en anden nordisk stat over et godkendt grænseovergangssted uden at gennemgå paskontrol, og
 som i det væsentlige vil tilstræbe at anvende visumtvang i samme omfang og vil søge en ensartet praksis gennemført med hensyn til meddelelse af visum til forretnings-, studie-, turistrejser og lignende kortvarige rejser, er blevet enige om følgende:

¹ Endast den danska texten här tryckt.

Artikel 1.

Ved udlænding forstås i denne overenskomst enhver, som ikke er statsborger i Danmark, Finland, Norge eller Sverige.

Ved nordisk stat forstås i denne overenskomst Danmark (med undtagelse af Grønland og Færøerne), Finland, Norge (med undtagelse af Svalbard og Jan Mayen) og Sverige.

Ved nordisk ydergrænse forstås i denne overenskomst:

- a) landegrænse mellem en nordisk stat og en ikke-nordisk stat,
- b) en i nordisk stat beliggende flyveplads, som har regelmæssig flyveforbindelse med en ikke-nordisk stat,
- c) en i nordisk stat beliggende havn, som har regelmæssig skibs- eller færgeforbindelse med en ikke-nordisk stat,
- d) en i nordisk stat beliggende havn eller flyveplads, til hvilken der ikke-regelmæssigt ankommer skib eller luftfartøj fra en ikke-nordisk stat, eller fra hvilken skib eller luftfartøj afgår til en ikke-nordisk stat.

Artikel 2.

Enhver af de kontraherende stater skal foretage paskontrol ved sine nordiske ydergrænser. Paskontrollen foretages i overensstemmelse med de retningslinjer, som angives i bilag 1¹ til denne overenskomst.

Enhver af de kontraherende stater skal anvende kontrolkort (ind- og udrejsekort) som hjælpemiddel ved kontrol med

- a) udlændinge, som er viseringspligtige i nogen af de kontraherende stater, såfremt denne kræver kontrolkort,
- b) udlændinge, som en kontraherende stat i forbindelse med beslutning om udvisning har meddelt forbud mot at vende tilbage til denne uden særlig tilladelse.

Kontrolkortene (ind- og udrejsekort) skal have det i bilag 2¹ til denne overenskomst angivne format og indhold.

Artikel 3.

Indrejsekortet skal beholdes af indrejsestaten. Kan udlændingen ifølge en i passet indført tilladelse opholde sig i nogen anden nordisk stat i mere end 3 måneder, skal indrejsekortet sendes til denne stat. Såfremt det fremgår af passet, at en sådan tilladelse er meddelt udlændingen af flere af de nordiske stater, skal indrejsekortet sendes til den stat, hvis tilladelse udløber sidst.

Tillader en kontraherende stat en udlænding at opholde sig i staten mere end 3 måneder efter udløbet af den ved indrejsen til en nordisk stat tilladte opholdstid, skal kortet sendes til denne stat.

Det påhviler den stat, som har kontrolkortet, at føre kontrol med, at den tilladte opholdstid ikke overskrides. Udrejsekortet skal sendes til den stat, som på tidspunktet for udrejsen fører kontrollen med vedkommende udlænding.

Artikel 4.

Såfremt en kontraherende stat vil ophæve eller indføre visumtvang over for en ikke-nordisk stat eller foretage andre væsentlige ændringer i sine visumoverenskomster med ikke-nordiske stater, skal den førstnævnte stat på forhånd underrette de kontraherende stater om de påtænkte foranstaltninger, såfremt ikke tvingende grunde gør det nødvendigt straks at gennemføre

¹ Här ej tryckt.

disse. I så fald skal de øvrige kontraherende stater underrettes snarest muligt efter foranstaltningernes gennemførelse.

Det i stk. 1 anførte finder også anvendelse på indførelse af andre almindelige bestemmelser om udlændinges ind- og udrejse samt ophold i den pågældende stat.

Artikel 5.

Enhver kontraherende stat skal kræve, at en viseringsfri udlænding, som ønsker at opholde sig i vedkommende stat ud over 3 måneder, efter at han er indrejst i en nordisk stat fra en ikke-nordisk stat, skal søge opholdstilladelse i den nordiske stat, hvor han opholder sig ved udløbet af 3 månedersfristen.

Har en udlænding opnået opholdstilladelse i en nordisk stat, er tilladelsen alene gyldig for ophold i denne stat. Inden for det tidsrum, i hvilket opholdstilladelsen gælder, skal de øvrige kontraherende stater, i hvilke udlændingen er viseringsfri, tillade ham uden opholdstilladelse at opholde sig på deres område i et tidsrum af 3 måneder. Dette gælder ikke, såfremt udlændingen har til hensigt at opholde sig i staten ud over dette tidsrum eller vil søge eller modtage arbejde eller drive selvstændig næring dér, og der efter den pågældende stats lovgivning dertil kræves, at opholdstilladelse søges på et tidligere tidspunkt end ved 3 månedersfristens udløb.

Ved anvendelsen af bestemmelserne i stk. 1 skal det tidsrum, i hvilket der ikke kræves opholdstilladelse, regnes fra og med indrejsedagen, dog at der, såfremt udlændingen før sin sidste indrejse tidligere har opholdt sig i en nordisk stat, fra det tidsrum, i hvilket opholdstilladelse ikke kræves, skal trækkes det tidsrum, i hvilket udlændingen har opholdt sig i en nordisk stat inden for de sidste 6 måneder før hans sidste indrejse.

Ved anvendelsen af bestemmelserne i stk. 2 skal det tidsrum, i hvilket der ikke kræves opholdstilladelse, regnes fra og med indrejsedagen i den pågældende stat, dog at der, såfremt udlændingen før sin sidste indrejse tidligere har opholdt sig i denne stat, fra det tidsrum, i hvilket der ikke kræves opholdstilladelse, skal trækkes det tidsrum, i hvilket udlændingen har opholdt sig i den samme stat inden for de sidste 6 måneder før hans sidste indrejse.

Artikel 6.

De kontraherende stater bør ved deres nordiske ydergrænser afvise enhver udlænding,

- a) som ikke er i besiddelse af gyldigt pas eller anden rejselegitimation, der af vedkommende myndigheder i de kontraherende stater kan godkendes at gælde som pas,
- b) som savner fornøden indrejse- eller arbejdstilladelse i indrejsestaten eller i den eller de øvrige nordiske stater, som udlændingen har til hensigt at besøge,
- c) som må antages at savne de nødvendige midler til sit ophold i den eller de kontraherende stater, hvori han agter at opholde sig, samt til sin hjemrejse,
- d) som må antages ikke at ville ernære sig på hæderlig måde,
- e) som tidligere er blevet idømt frihedsstraf og kan antages at ville begå en strafbar handling i en nordisk stat, eller som på grund af sin tidligere virksomhed eller i øvrigt med grund kan befrygtes at ville forøve sabotage, spionage eller ulovlig efterretningsvirksomhed i nogen af de kontraherende stater,
- f) som er opført i nogen af de kontraherende staters fortegnelser over udviste udlændinge.

I øvrigt kan enhver udlænding afvises, når der af andre grunde ikke bør meddeles ham tilladelse til at indrejse i en eller flere af de kontraherende stater.

Bestemmelserne i litra b)—f) finder ikke anvendelse på en udlænding, som agter at rejse til en kontraherende stat, hvortil han har indrejsetilladelse, eller i hvilken han har opholdstilladelse, som giver ham adgang til at indrejse.

Artikel 7.

Bestemmelserne i artiklerne 2 og 6 finder ikke anvendelse på udlændinge, der ankommer fra en ikke-nordisk stat som medlem af besætningen på et skib. Bestemmelsen i artikel 2 finder heller ikke anvendelse på udlændinge, der afrejser til en ikke-nordisk stat som medlem af besætningen på et skib. Dog skal en udlænding, der er ankommet fra en ikke-nordisk stat som medlem af besætningen på et skib og afmønstres i en nordisk stat, indrejsebehandles i overensstemmelse med artiklerne 2 og 6. Endvidere skal en udlænding, der i en nordisk stat påmønstres et skib, som ikke udelukkende går i fart mellem nordiske stater, udrejsebehandles i overensstemmelse med reglerne i artikel 2.

Enhver af de kontraherende stater har ret til at bestemme, at et medlem af en skibsbesætning uden særlig tilladelse må opholde sig i land under skibets sædvanlige ophold i en havn.

De i denne artikel givne bestemmelser finder tilsvarende anvendelse på personer, tilhørende et luftfartøjs udenlandske besætning.

Artikel 8.

Såfremt en kontraherende stat foretager stikprøvevis kontrol ved sin grænse til en anden nordisk stat, skal det kunne pålægges en udlænding at forevise sit pas og at give de oplysninger, som ønskes.

Enhver kontraherende stat kan ved grænsen til en anden kontraherende stat afvise enhver udlænding, som ikke har tilladelse til at indrejse i vedkommende stat.

Artikel 9.

En kontraherende stat må ikke tillade en udlænding, som er udvist af en anden kontraherende stat, at indrejse uden særlig tilladelse. En sådan tilladelse kræves dog ikke, hvis en kontraherende stat vil sende en udlænding, som den har udvist, gennem en anden kontraherende stats område.

Har en udlænding, som er blevet udvist fra en nordisk stat, opholdstilladelse i en anden sådan stat, er denne stat pligtig til efter anmodning at modtage udlændingen.

Artikel 10.

Enhver af de kontraherende stater forpligter sig til at tilbagetage en udlænding, som i overensstemmelse med artikel 6, litra a), litra b), for så vidt angår indrejsetilladelse, eller litra f) burde have været afvist af vedkommende stat ved dennes ydergrænse, og som uden tilladelse er indrejst fra denne stat til en anden nordisk stat.

Ligeledes forpligter enhver kontraherende stat sig til at tilbagetage en udlænding, som uden gyldigt pas og uden særlig tilladelse, hvor en sådan er nødvendig, er indrejst direkte fra vedkommende stat til en anden nordisk stat.

De i stk. 1 og stk. 2 givne regler finder ikke anvendelse på en udlænding,

som har opholdt sig i den stat, der kræver tilbagesendelse, i mindst 1 år regnet fra tidspunktet for hans ulovlige indrejse i staten, eller som efter ulovlig indrejse har fået opholds- og/eller arbejdstilladelse dér.

Artikel 11.

Enhver af de kontraherende stater forpligter sig til at give hinanden underretning og foretage eftersøgning i overensstemmelse med de regler, som er givet i bilag 3¹ til denne overenskomst.

Artikel 12.

Hvad der i denne overenskomst er anført om udviste udlændinge, skal også finde anvendelse på udlændinge, som efter finsk eller svensk lovgivning »förvisats» eller »förpassats» med forbud mod at vende tilbage uden særlig tilladelse.

Artikel 13.

Med det formål at samordne kontrollen med udlændinge i de kontraherende stater og i øvrigt rejse og drøfte spørgsmål, som er af betydning for det fælles paskontrolområde i de nordiske stater, nedsættes der et samarbejdsudvalg (Det nordiske udlændingsudvalg). Udvalget skal bestå af en repræsentant for hver af de kontraherende stater. Repræsentanterne kan tilkalde særlige sagkyndige, såfremt det viser sig nødvendigt.

Artikel 14.

Efter forhandling kan Islands regering tilslutte sig denne overenskomst. Overenskomsten kan ligeledes efter forhandling udvides til at omfatte Færøerne og Grønland.

Artikel 15.

Overenskomsten skal ratificeres og ratifikationsinstrumenterne deponeres i København.

Overenskomsten træder i kraft, så snart samtlige ratifikationsinstrumenter er deponeret, dog tidligst 1. januar 1958.

Enhver af de kontraherende stater kan opsigte overenskomsten med en frist på 6 måneder.

Enhver af de kontraherende stater kan med øjeblikkelig virkning sætte overenskomsten ud af kraft i forhold til en eller flere af de øvrige stater i tilfælde af krig eller krigsfare, eller såfremt andre særlige internationale eller nationale forhold gør dette nødvendigt. De andre staters regeringer skal i så fald øjeblikkelig underrettes om de truffe foranstaltninger.

Til bekræftelse heraf har de respektive staters befuldmægtigede undertegnet foranstående overenskomst of forsynet denne med deres segl.

Udfærdiget i København den 12. juli 1957 i et eksemplar på dansk, finsk, norsk og svensk, af hvilke det danske udenrigsministerium skal overlade bekræftede afskrifter til de øvrige kontraherende staters regeringer.

¹ Här ej tryckt.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet
(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1958:

Som det fremgår af den svenske regerings meddelelse til rådets 5. session (s. 1020), har den svenske Medicinalstyrelsen påbegyndt undersøgelser om behovet for yderligere skridt til at lette indlæggelsen af nordiske statsborgere på sygehuse i andet nordisk land end hjemlandet. Det fremgår af meddelelsen, at man især har specialistbehandling i andet nordisk land for øje.

Indenrigsministeriet har ment at burde oppebie udfaldet af denne undersøgelse, så meget mere som spørgsmålet om specialistbehandling af danske i andet nordisk land formentlig har relativt ringe betydning.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

att ett samnordiskt utskott behandlade denna fråga vid ett möte i Helsingfors den 18—19.4.1958 och att Norge, som är koordinerande land, förbereder och utfärdar kallelse till nästa möte.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Etter at den nordiske syketrygdkonvensjon er ratifisert, har saken ikke den samme generelle betydning som tidligere. Utbyggingen av sykehusvesenet i de nordiske land foregår stort sett etter de samme retningslinjer og omfatter de samme medisinske spesialiteter. I det alt overveiende antall tilfelle vil derfor en pasient kunne få den samme behandling i sitt eget lands sykehus som et annet nordisk lands. I de sjeldne tilfelle hvor eksempelvis et norsk sykehus finner at en pasient bør behandles ved et sykehus i et annet nordisk land, lar overføringen av pasienten seg ordne uten spesielle vanskeligheter og innenfor rammen av den nordiske syketrygdkonvensjon. Denne saks generelle sider ansees derfor å være løst.

Derimot foreligger det visse spesielle problemer for den norsk-finsk-svenske grensebefolkning i enkelte strøk for så vidt angår innleggelse på nærmeste sykehus uansett pasientens nasjonalitet. Disse problemer er tatt opp av den felles komité som arbeider med planene for en bedre koordinert alminnelig helsetjeneste i grensestrøkene. Komitéen vil i løpet av året fremlegge sine endelige forslag for vedkommende departementer.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Den 30 november 1956 erhöill medicinalstyrelsen i oppdrag att dels undersöka behovet för medborgare i annat nordiskt land att annorledes än i samband med tillfällig vistelse i Sverige söka vård vid svensk sjukvårdsanstalt, dels utreda frågan om vilka åtgärder som kan vidtagas för att i vissa fall utöver vad som följer av den nordiska konventionen om social trygghet ytterligare underlätta för medborgare i annat nordiskt land att erhålla vård till skälig kostnad på svensk sjukvårdsanstalt.

Sedan medicinalstyrelsen insamlat visst utredningsmaterial i ärendet avseende förhållandena i Sverige, har styrelsen begärt erforderliga upplysningar från medicinalstyrelserna i övriga nordiska länder. Styrelsen kommer att fullfölja utredningsuppdraget så snart erforderligt grundmaterial insamlats.

Anmärkas må att förevarande spørsmål behandlades jämväl vid det nordiska hälsovårdsministermötet i Stockholm den 12 och 13 mars 1958.

Meddelanden
**om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälso-
vårdshögskola**

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 30 augusti 1958:

I överensstemmelse med Nordisk Råds henstilling til de nordiske landes regeringer om at udarbejde konkrete planer for fortsat fælles uddannelse af højere embedsmænd inden for det offentlige sundhedsvæsen har der været nedsat en internordisk komité med den opgave at fremsætte forslag til løsning af det nævnte spörsmål.

Denne komité, der påbegyndte sit arbejde i september 1955, har i slutningen af året 1957 afgivet sin endelige betænkning til det svenske indenrigsministerium. Efter at have modtaget eksemplarer af denne betænkning har indenrigsministeriet foranlediget, at de deri fremsatte forslag gøres til genstand for overvejelser hos de interesserede danske ministerier og øvrige myndigheder.

Når erklæringerne for de pågældende myndigheder foreligger, vil man vende tilbage til sagen [*se Sak B 5*].

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

att den i oktober 1957 har emottagit kommittébetänkandet angående gemensam nordisk hälsovårdsutbildning, som utkom 30.9.1957.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Svenska regeringen kommer att i särskild skrivelse begära Nordiska rådets yttrande över det av nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning framlagda förslaget till nordiskt samarbete för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän [*se Sak B 5*].

Meddelanden
om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam
hälsotjänst för sjöfolk

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 18 september 1958:

Under henvisning til tidligere meddelelser til Nordisk Råd, jfr. Nordisk Råds 4. session, 1956, s. 954, og Nordisk Råds 5. session, 1957, s. 1038, meddeles, at der har været ført forhandlinger om sagen mellem embedsmænd fra Danmark, Norge, Sverige og Finland, og at udredningen af de i de enkelte lande gældende regler m. v. stort set er tilendebragt.

Et fra norsk side fremsat forslag om indgåelse af gensidighedsaftaler på de nordiske sømandsloves område med henblik på sikring af nationalbehandling af andre nordiske statsborgere er forelagt udenrigsministeriet, navnlig med henblik på spørgsmålet om sådanne aftalers eventuelle virkning på mestbegunstigelsesaftaler med andre lande.

Spørgsmålet om Danmarks ratifikation af International Labour Organisation's konvention nr. 73 angående lægeundersøgelse af søfarende, der bl. a. har til formål at tilsikre alle søfolk regelmæssige helbredsundersøgelser, er for tiden genstand for overvejelser i søfartens fællesråd.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 30 september 1958:

Nordisk Råds rekommandasjon nr. 13/1954 lyder:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige å utrede spørsmålet om etablering av felles helsetjeneste såvel i Norden som i utlandet for nordiske sjøfolk og fiskere og at Finnland innbys til å ta del i dette samarbeid.

Ved møtet i Oslo 17. august 1954 ble representantene for regjeringene i rådets medlemsland enige om at Norge skulle være det koordinerende land for denne sak. Den norske regjering overdro saksbehandlingen til sosialdepartementet.

Til rådets 5. sesjon forelå meldinger fra regjeringene, og rådet besluttet å ta disse til underretning og avvente nye meldinger i saken.

I mars 1957 innkalte sosialdepartementet til et møte i Oslo om saken. I møtet deltok embedsmenn fra de interesserte nordiske statsinstitusjoner.

Det ble på møtet enighet om at man på det nåværende tidspunkt skulle ta opp spørsmål som vedrørte helsetjenesten for sjøfolk. Problemene vedrørende en felles helsetjeneste for fiskere kunne først tas opp på et senere tidspunkt, da forholdene på dette område er så vidt forskjellige i de enkelte land. Man ble videre enige om den prinsipielle målsetning for arbeidet. Denne vil fremgå av to rapporter som ble utarbeidet under møtet, og som vedlegges som bilag 1 og bilag 2 [*se Tillägg 1*].

På møtet ble også bestemt hvilke ytterligere utredninger som måtte foretas i første rekke av det norske handels- og skipsfartsdepartement og sosialdepartementet.

Under arbeidet med disse utredninger oppsto i Norge som koordinerende land, behov for å få bragt på det rene de nordiske regjeringers syn på hvilke retningslinjer som burde følges under arbeidet, og hva det burde tas sikte på å oppnå. I Norge ble det utarbeidet et forslag til slike retningslinjer, og disse ble av det norske utenriksdepartement, via de norske ambassader i København, Helsinki, Reykjavik og Stockholm, forelagt utenriksdepartementene i Danmark, Finland, Island og Sverige. Det norske forslag var i følgende 9 punkter:

1. Man bør i første omgang konsentrere seg om å etablere en felles helse-tjeneste for nordiske sjøfolk, for senere å utvide denne til å omfatte også visse kategorier av fiskere.

2. Målsetningen må være at alle nordiske sjømenn som skal tiltre eller tjenestegjøre på skip hjemmehørende i de nordiske land uten utgift for seg blir sikret en fullverdig og regelmessig gjentatt legeundersøkelse, og under sykdom (skade) rett til forsvarlig sykepleie, underhold og hjemreise.

3. Det bør fremmes forslag til gjennomføring av såvidt mulig ensartede regler om de under pkt. 2 omhandlede forhold i sjømannslovgivningen — eventuelt ved lovendringer og felles gjensidighetsoverenskomster. Et av de første skritt bør være ved gjensidighetsoverenskomster i henhold til sjømannslovgivningen å utrede rederienes ansvar i samband med sykdom eller skade til å være det samme overfor statsborgere i de andre nordiske land som overfor statsborgere i eget land. (Arbeidet hermed er allerede tatt opp).

4. Med hensyn til de trygdemessige forhold er forskjellen innen de nordiske land av så stor prinsipiell natur at det neppe vil være mulig å komme frem til ensartede regler på lovgivningens område. De nordiske sjømenn bør imidlertid også utover rammen av sjømannslovgivningens bestemmelser, utenfor sitt land være sikret fri sykepleie og underhold — for sykdom (skade) som er oppstått mens tjenesteforholdet besto — for regning av det land skipet hører til og etter de i vedkommende land for dets egne sjømenn gjeldende regler. Det foreslåes at det blir tatt opp til nærmere drøftelse om de forskjellige spørsmål som reiser seg i denne forbindelse kan reguleres eventuelt ved utvidelse av den nordiske konvensjon om sosial trygghet og av overenskomsten om overflytting mellom sykekasser samt om sykehjelp under midlertidig opphold.

5. I påvente av at sjømannslovgivningen samarbeides for så vidt angår de aktuelle bestemmelser, bør man tilstrebe ensartethet i de medisinske regler som gjelder om undersøkelse av personer som mønstrer ut for første

gang og om den jevnlige undersøkelse (helsekontroll) av sjøfolk. (Dette arbeide er vel fremskredet).

6. De norske lege- og tannlegekontorer i utlandet (London, Liverpool, Antwerpen og New York) bør søkes åpnet også for andre nordiske sjøfolk, likesom de enkelte andre nordiske land bør søke å få opprettet tilsvarende kontorer for nordiske sjøfolk i andre større havnebyer.

7. I havnebyer hvor det ikke blir opprettet nordiske legekontorer med nordisk personell bør de nordiske konsulater i samråd med helse- og skipsfartsmyndighetene treffe avtale med samme leger og sykehus om undersøkelse og behandling av nordiske sjøfolk.

8. Det utarbeides ensartede skipsmedisinkister for nordiske skip.

9. Det utarbeides en felles lærebok i medisin og hygiene for skipsførere og styrmenn til bruk i disses utdanning og til bruk ombord som den av helse- og skipsfartsmyndighetene autoriserte oppslagsbok.

Svaret fra det finske utenriksdepartement lyder slik:

Under hänvisning till kungl. norska ambassadens verbalnot den 3 februari 1958, har ministeriet för utrikesärendena efter införskaffade utlåtanden åran meddela kungl. norska ambassaden som följer:

1. Utvecklandet av sjömannens hälso- och sjukvård ställer sig svårt utan internationellt samarbete. I princip bör därför tanken på enhetliga läkarundersökningar för sjömän från alla nordiska länder understödås, varför det uppenbarligen är skäl att fortsätta de redan inledda förhandlingarna i saken i syfte att uppnå ett avgörande.

2. Finland har bestämmelser om obligatorisk läkarundersökning som förutsättning för tjänstgöring till sjöss. Dessa bestämmelser innehåller även en stipulation om förnyad läkarundersökning under pågående arbetsförhållande. Jämfört med föreliggande plan kan man sålunda konstatera att den största skiljaktigheten mellan den och i Finland gällande bestämmelser är att en sjöman i Finland enligt ovannämnda förordning är förpliktad att själv betala det läkarintyg som det åligger honom att förete vid arbetsavtalets ingående. Vid förnyad läkarundersökning, som sker under pågående arbetsförhållande, är arbetsgivaren förpliktad att erlagga 2/3 av omkostnaderna för läkarintyget och sjömannen själv resten. Därest den som undergått läkarundersökning icke ännu fyllt 18 år, är redaren förpliktad att erlagga arvudet för läkarintyget i dess helhet. Såväl Finlands som alla andra nordiska länders sjömanslagar innehåller bestämmelser om vård som tillkommer sjöman under pågående arbetsförhållande, om uppehälle samt om hemresa vid sjukdom eller olycksfall. Finland har däremot icke någon sjukförsäkringslag som skulle motsvara den norska. I princip liknar Finlands sjömanslagstiftning närmast den svenska.

3. Den finska sjömanslagen baserar sig på samma principer som alla andra nordiska länders motsvarande lagar, nämligen att vissa sociala förmåner tillkommer endast finska medborgare och att dessa förmåner beviljas utländska sjömän endast i den mån därom med deras hemstat uttryckligen överenskommit. Delvis har denna fråga redan reglerats medelst internordiska reciprocitetsavtal. Finland är fullt berett att i denna punkt utvidga och komplettera det nordiska samarbetet.

4. Förslaget om noggrannare undersökningar och underhandlingar i denna sak är fullt motiverat och kan räkna med samarbete från finskt håll.

5. Uppnåendet av enhetlighet i dessa frågor, åtminstone ifråga om de nordiska länderna, bör anses som viktigt och möjligt att uppnå.

6. Förslaget är i princip värt allt stöd. Det bör dock beaktas att Finlands

möjligheter att aktivt deltaga i detta arbete på grund av ekonomiska orsaker varit begränsad.

7. Det i denna punkt gjorda förslaget är gott och uppenbarligen även genomförbart.

8. Det torde inte vara svårt att anskaffa särskilda medicinlådor (eller skåp) till nordiska fartyg.

9. Den nordiska läkarhandboken har utsikter att bli en i alla avseenden vederhäftig bok, förutsatt att man vid redigeringen i tillräcklig mån beaktar de olika ländernas önskemål, varvid upplagorna kan göras så stora att boken utan oskäligen kostnader kan hållas på höjd med utvecklingen.

Svaret fra det svenske utenriksdepartement lyder slik:

Under åberopande av kungl. norska ambassadens verbalnote den 3 nästlidna februari med förfrågan om svenska regeringens ståndpunkt till de förslag som föreligga i det gemensamma nordiska arbetet i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälso-tjänst för nordiskt sjöfolk har kungl. utrikesdepartementet, under hänvisning till de olika, i ambassadens verbalnote upptagna punkterna, äran meddela följande:

Till punkten 1. Svenska regeringen anser den föreslagna ordningen för spörsmålets behandling ändamålsenlig.

Till punkten 2. Mot en målsättning, sådan den formulerats under denna punkt, har svenska regeringen icke något att erinra. Det förutsättes, att hinder ej skall föreligga mot att vissa frågor — såsom t. ex. spörsmålet om vem som i sista hand, redaren eller staten, skall bära kostnaderna samt frågor rörande läkarintygs giltighetstid och i vilka fall läkarintyg skall företes — löses genom skiljaktig nationell lagstiftning.

Till punkten 3. Mot vad under denna punkt anföres angående genomförande av likartade regler avseende det under punkten 2 angivna området och träffande av ömsesidiga överenskommelser finnes icke något att invända från svenska regeringens sida. Under erinran om vad som förutsattes enligt punkten 2 vill man här framhålla, att ett genomförande av likartade regler icke nödvändigtvis skall behöva innebära likformighet även vad beträffar själva sättet och formen för lagstiftningen.

Till punkten 4. Svenska regeringen vill gärna tillstyrka förslaget att de olika spörsmål, som reser sig i samband med förhållandena beträffande de nordiska sjömännens försäkringsskydd vid sjukdom och skada blir föremål för närmare överläggningar mellan vederbörande fackmyndigheter i de olika länderna. Därvid synes möjligheterna till en utvidgad tillämpning av den nordiska konventionen om social trygghet respektive överenskommelsen om överflyttning mellan sjukkassor samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse böra undersökas. Svenska regeringen finner det angeläget att framhålla, att lösandet av de spörsmål vilka sammanhänger med de vittgående skiljaktigheter som de nordiska ländernas lagstiftning på området företer icke bör fördröja genomförandet av de frågor i övrigt rörande hälsotjänsten, varom lösning tidigare kan nås.

Till punkten 5. Svenska regeringen är helt införstådd med vad under denna punkt sägs.

Till punkten 6. Svenska regeringen är beredd att pröva frågan om gemensamma nordiska läkar- och tandläkarkontor i utlandet. Å svensk sida är man medveten om att spörsmål av såväl finansiell som juridisk och internationell offentlighetsrättslig art måste lösas, innan tanken kan förverkligas på önskvärt sätt.

Till punkten 7. Svenska regeringen är beredd att låta upptaga fortsatta diskussioner i det under denna punkt angivna ämnet.

Till punkten 8. Svenska regeringen vill erinra om att ILO:s förberedande tekniska sjöfartskonferens i London hösten 1956 antog förslag till en rekommendation om bl. a. skeppsmedicinkistor och att detta förslag avses att behandlas vid ILO:s sjöfartskonferens i Genève i april—maj 1958. Svenska regeringen är beredd att på grundval av den rekommendation som därvid kan antagas deltaga i prövning av frågan om likartade bestämmelser angående medicinkistor för nordiska fartyg.

Till punkten 9. Svenska regeringen är beredd medverka i arbetet på en sådan gemensam nordisk lärobok i medicin och hygien, som avses under denna punkt.

Det danske utenriksdepartement meddeler:

Det danske udenrigsministerium meddeler, at handelsministeriet, der har forhandlet sagen med sundhedsstyrelsen og socialministeriet, kan tiltræde, at de i noten angivne retningslinier — således som disse er blevet nærmere uddybet på et mellem repræsentanter for nordiske søfarts-, sundheds- og forsorgsadministrationer i Göteborg den 5. august 1958 afholdt møde — lægges til grund for det videre arbejde med gennemførelsen af vedkommende Nordisk-Råds-rekommandation. Handelsministeriets principielle og praktiske stillingtagen vil i overensstemmelse med de på nævnte møde truffne aftaler eventuelt blive yderligere præciseret i forbindelse med den afgivelse af »melding» om sagen til Nordisk Råds 6. session, som vil ske på de norske myndigheders initiativ.

I nevnte møte i Göteborg hvori det deltok embedsmenn fra de interesserte nordiske statsinstitusjoner, la representantene for sjøfartsavdelingen i det norske handels- og skipsfartsdepartement frem til diskusjon et P.M. som inneholdt en sammenlignende fremstilling av de gjeldende danske, finske, norske og svenske sjømannslovers bestemmelser vedrørende:

- A. Legeundersøkelse av sjømenn;
- B. Rettigheter under sykdom og skade.

Likeledes ble fremlagt til fornyet diskusjon en protokoll fra et møte i Oslo i september 1957 mellom medisinsk sakkyndige fra de nordiske land om visse medisinske spørsmål vedrørende felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk.

På grunnlag av den diskusjon som fant sted under møtet i Göteborg i august d.å., har sjøfartsavdelingen i det norske handels- og skipsfartsdepartement foretatt visse endringer i sitt P.M., og dette ble så i revidert stand sendt sosialdepartementet fra handels- og skipsfartsdepartementet i september d.å. Handels- og skipsfartsdepartementets brev om saken følger vedlagt som bilag 3 [se *Tillagg 2*].

Likeledes har det norske helsedirektorat utarbeidet et P.M. om det aktuelle medisinske spørsmål som saken reiser. Dette P.M., som også er satt opp etter diskusjonen på møtet i september, vedlegges som bilag 4 [se *Tillagg 3*].

Sosialdepartementet vil for så vidt angår de gjeldende sjømannslover spesielt vise til følgende uttalelse i handels- og skipsfartsdepartementets sam-

menlignende fremstilling av de gjeldende danske, finske, norske og svenske bestemmelser:

Da det har vist seg å være forskjellige oppfatninger med hensyn til forståelsen av »gjensidighetsbegrepet», gjør man for ordens skyld oppmerksom på at den form for gjensidighet som man i denne fremstilling har hatt for øye, ikke nødvendigvis forutsetter full samstemmighet i de kontraherende lands sjømannslover. Det er den såkalte »nationale behandling» man har ment bør legges til grunn ved inngåelse av eventuelle avtaler etter sjømannslovene de nordiske land i mellom. Dette vil si at sjømenn med statsborgerskap i et av landene som tjenstgjør i skip hjemmehørende i et annet nordisk land, skal ha samme rettsstilling på angjeldende områder som vedkommende skips hjemland sikrer landets egen borgere. Etter dette prinsipp ser man det ikke som noen betingelse at hvert av de kontraherende land i forhold til de andre land ved avtalen gir og oppnår de samme fordeler.

Det må antas at det vil knytte seg ganske vesentlige administrative fordeler til gjensidighetsoverenskomster basert på prinsippet om »national behandling». Dette prinsipp er forøvrig allerede tidligere lagt til grunn for overenskomster mellom de nordiske land. Jfr. den i 1955 inngåtte konvensjon om »sosial trygghet».

For så vidt angår trygdellovgivningen vil sosialdepartementet særlig vise til bilag 2, hvori det blandt annet nå er uttalt:

Med hensyn til de trygdemessige forhold er forskjellen innen de nordiske land av så stor prinsipiell natur at det neppe vil være mulig å komme frem til ensartede regler på lovgivningens område. Utvalget mener imidlertid at de nordiske sjømenn også utover rammen av sjømannslovens bestemmelser, utenfor sitt hjemland bør være sikret fri sykepleie og underhold — for sykdom (skade) som er oppstått mens tjenesteforholdet besto — for regning av det land hvortil skipet hører og etter de i vedkommende land for dets egne sjømenn gjeldende regler. Utvalget vil foreslå at det blir tatt opp til nærmere drøfting om de forskjellige spørsmål som reiser seg i denne forbindelse kan reguleres eventuelt ved utvidelse av den nordiske konvensjon om sosial trygghet og av overenskomsten om overflytting mellom sykekasser samt om sykehjelp under midlertidig opphold.

Sosialdepartementet vil for sitt vedkommende, og under henvisning til det ovenfor siterte bilag 3, tilråde at Nordisk Råd henstiller til regjeringene i rådets medlemsstater å:

1. utarbeide forslag til en nordisk konvensjon som sikrer sjømenn med statsborgerskap i ett av landene, og som tjenestegjør i skip hjemmehørende i et annet land, samme rettsstilling som vedkommende skips hjemland sikrer landets egne borgere etter den der gjeldende sjømannslovgivning.

2. legge de praktiske forhold til rette for en felles medisinsk tjeneste for nordiske sjøfolk i havner utenfor Norden,

3. legge de praktiske forhold til rette for en ensartet medisinsk bedømmelse for nordiske sjøfolk i Norden og i fremmede havner,

4. legge de praktiske forhold til rette for en ensartet undervisning av skipsbefal i skipsmedisin og skipshygiene, herunder utarbeide felles lærebøker og felles krav til skipsmedisinkister.

For så vidt angår de trygdemessige forhold viser sosialdepartementet til de ganske store ulikheter som gjør sig gjeldende på dette område. Det norske rikstrygdeverk har imidlertid nå under utarbeidelse en oversikt over forholdene i de enkelte nordiske land. Når denne oversikt er ferdig, vil det være mulig å ta saken opp i lys av den eventuelle konvensjon som er nevnt under punkt 1 ovenfor, og i lys av bestemmelsene i den nordiske konvensjon om sosial trygghet og i overenskomsten om overflytting mellom sykekasser samt om sykehjelp under midlertidig opphold. Dette arbeide bør etter sosialdepartementets synspunkt overlates til Den nordiske sosialpolitiske komité.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 11 oktober 1958:

I anslutning till det av norska regeringen i detta ärende lämnade meddelandet vill svenska regeringen för sin del anföra följande.

I 1958 års statsverksproposition (bil. 12, s. 98; statsutsk. utl. nr 10, s. 94, riksd. skr. nr 10) har i fråga om nu förevarande rekommendation framhållits, att ett förverkligande i full omfattning av rekommendationens tanke torde för Sveriges del innebära, dels att de ombordanställda ej längre skola själva behöva vidkännas några kostnader för läkarundersökning, dels att skyldigheten att förete läkarintyg utvidgas till att avse anställning å svenska fartyg i all utrikesfart och ej — såsom för närvarande är fallet — vara begränsad till anställning å sådana svenska fartyg i utrikes fart, vilka skola avgå från Sverige. Det nämnes i propositionen, att — om ändring i sistnämnda avseende genomföres — det hittills återstående största hindret för en svensk ratificering av den vid Internationella arbetsorganisationens sjätte sjöfartskongress i Seattle år 1946 antagna konventionen (nr 73) angående läkarundersökning av sjömän skulle vara undanröjt. — Riksdagen förklarade sig icke ha något att erinra mot att vederbörande anslag i riksstaten må tagas i anspråk för bestridande av det ökade medelsbehov, som kan bli en följd av inrättandet av en gemensam hälsotjänst för nordiskt sjöfolk.

Det framgår av vad sålunda i nämnda statsverksproposition anförts och tillika av det svar från den svenska regeringen å den norska regeringens förfrågan, som intagits i det norska meddelandet, att svenska regeringen är beredd att med övriga nordiska regeringar ingå överenskommelse, enligt vilken reglerna om läkarundersökning av sjöfolk göras i möjligaste mån lika. Till ledning för upprättandet av en överenskommelse i ämnet synas kunna tjäna de föreskrifter och instruktioner om läkarundersökning av sjömän, som tillämpas i Norge.

I en härvid såsom bilaga fogad promemoria [*se Tillägg 4*] har — i anledning av den vid det norska meddelandet fogade bilagan 4 [*se Tillägg 3*] — redovisats bl. a. de svårigheter, som ur medicinskt administrativa synpunkter uppstå vid ett genomförande av likartade regler vid läkarundersökning av sjöfolk.

I promemorian framhålles bl. a. vikten av att för Sveriges del ett centralt sjömansregister upprättas. Det må erinras om att en majoritet inom 1946 års sjömanskommitté i ett den 25 juni 1957 dagtecknat betänkande angående mönstring och registrering av sjöfolk föreslagit bl. a., att ett sådant register skulle inrättas. Sedan det visat sig ogörligt att på grundval av betänkandets olika förslag och däröver avgivna yttranden taga ställning till de frågor som behandlas i betänkandet, har chefen för handelsdepartementet, med stöd av Kungl. Maj:ts den 28 juli 1958 givna bemyndigande, tillkallat en utredningsman att verkställa utredning och framlägga förslag rörande en ändrad organisation i samband med förmedling av arbete för sjömän samt deras mönstring och registrering. Vid denna utredning aktualiseras ånyo frågan om ett centralt sjömansregister. Det synes tänkbart, att — därest ett dylikt centralregister icke anses böra komma till stånd — i stället inrätta ett register över sjöfolket, begränsat till att avse hälsokontroll.

Vad angår den i det norska meddelandet under punkten 1 gjorda hemställan angående förmåner enligt de nordiska sjömanslagarna må nämnas, att sedan ett par år tillbaka bilaterala överläggningar hållits mellan Danmark och Sverige. Därvid har godtagits att Sverige skulle förbinda sig att i princip giva dansk sjöman på svenska fartyg de förmåner som särskilt gälla för svenska sjömän på svenska fartyg, dock endast i den utsträckning samma förmåner tillkomma dansk sjöman på danska fartyg. Motsvarande utfästelse skulle lämnas från dansk sida. Då det emellertid vid de i det norska meddelandet omnämnda överläggningarna i Göteborg visat sig föreligga intresse att utvidga de dansk-svenska överläggningarna i denna fråga i syfte att sluta en nordisk konvention i ämnet, har från svensk sida förklarats, att svenska regeringen är beredd att efter samråd med sjöfartens organisationer deltaga i sådana överläggningar och att acceptera principen om s. k. nationell behandling, d. v. s. att alla nordiska sjömän ombord på ett nordiskt fartyg skola oberoende av nationalitet åtnjuta samma förmåner som de ombord på fartyget tjänstgörande sjömän vilka ha samma nationalitet som fartyget, oavsett huruvida ömsesidighet beträffande viss särskild förmån föreligger. För svensk del har man därvid beaktat icke minst de praktiska svårigheterna att multilateralt tillämpa andra principer. Det förutsattes å svensk sida, att frågan om eventuella återverkningar på grund av mest-gynnad-nationsklausuler i avtal med icke-nordiska länder kan lösas. Denna fråga kommer att bli föremål för utredning.

Beträffande det fortsatta arbetet i vad avser de förmåner som utgå enligt olika försäkringsbestämmelser finner den svenska regeringen att — såsom i en särskild rapport föreslagits av de i arbetet deltagande experterna på försäkringsområdet — det utöver vad tidigare skett för varje land bör upprättas översikter över gällande regler. Först därefter torde det föreligga möjligheter att bedöma i vilken omfattning och på vad sätt en samordning av bestämmelserna kan ske.

Svenska regeringen är vidare beredd att för sin del medverka till upprättandet av en gemensam nordisk hälsotjänst såväl i Norden som i utlandet. Det är önskvärt, att dessförinnan de nordiska reglerna om läkarundersökning av sjöfolk samordnas liksom helst även reglerna om sjöfolkets förmåner i samband med sjukdom och olycksfall. Frågan om i vilken utsträckning och på vad sätt en nordisk hälsotjänst hemma och utomlands skall organiseras torde komma att bli förenad med icke obetydliga svårigheter. Därvid kan exempelvis pekas på de särskilda problem, som äro förknippade med rättsreglerna rörande sjukvård i främmande länder. Redan nu kan därför förutses, att upprättandet av en gemensam hälsotjänst måste ske stegvis och under beaktande av de i varje land och på varje plats rådande speciella förhållandena i fråga om hälso- och sjukvård. Varje ändring i nuvarande ordning måste innebära en förbättring för sjöfolket och stå i rimligt förhållande till kostnaderna för dess genomförande.

Vidare är man på svensk sida beredd att medverka till enhetliga nordiska bestämmelser om skeppsapotek (medicinkistor) liksom till utgivandet av en gemensam läkarbok för handelsflottan.

Slutligen vill man på svensk sida framhålla, att det måhända kan bli erforderligt att i samband med ett förverkligande av rekommendationens syfte upprätta ett särskilt kontaktorgan.

TILLÄGG 1

Rapporter från utskott, tillsatta vid möte i Oslo den 6—7 mars 1957 för behandling av spørsmålet om gemensam hälsotjänst för sjöfolk

1. Försäkrings- och sjömanslagsutskottet

I utvalgets møte deltok:

Fra Danmark: ekspeditionssekretær A. O. Bache, ekspeditionssekretær E. Arntzen.

Fra Sverige: kanslirådet P. Å. Hartvig, byrådirektören J. H. Öbrink, byråchefen C. Leijon.

Fra Norge: ekspedisjonssjef H. J. Salvesen (formann), ekspedisjonssjef O. Lund, direktør Finn Alexander, byråsjef N. K. F. Langfeldt, kontorsjef Kåre Pedersen, kontorsjef Heresson.

Etter å ha utvekslet opplysninger om den nasjonale lovgivning og de bestående gjensidighetsavtaler m.v., enedes utvalget om følgende uttalelse:

Målsettingen må være at alle nordiske sjømenn som skal tiltre tjeneste eller som tjenstgjør på skip hjemmehørende i de nordiske land, uten utgift for seg blir sikret en fullverdig og regelmessig gjentatt legeundersøkelse, og under sykdom (skade) rett til forsvarlig sykepleie, underhold og hjemreise.

Utvalget vil anbefale at det blir fremmet forslag til gjennomføring av såvidt mulig ensartede regler på dette felt såvidt sjømannslovgivningen angår — eventuelt ved lovendringer og/eller gjensidighetsoverenskomster. Et av de første skritt bør være ved gjensidighetsoverenskomster i henhold til sjømannsloven å utvide rederens ansvar i samband med sykdom eller skade til å være det samme overfor statsborgere i de andre nordiske land som overfor statsborgere i eget land. Arbeidet hermed er allerede tatt opp.

Med hensyn til de trygdemessige forhold er forskjellen innen de nordiske land av så stor prinsipiell natur at det neppe vil være mulig å komme frem til ensartede regler på lovgivningens område. Utvalget mener imidlertid at de nordiske sjømenn også utover rammen av sjømanslovens bestemmelser, utenfor sitt hjemland bør være sikret fri sykepleie og underhold — for sykdom (skade) som er oppstått mens tjenesteforholdet besto — for regning av det land hvortil skipet hører og etter de i vedkommende land for dets egne sjømenn gjeldende regler. Utvalget vil foreslå at det blir tatt opp til nærmere drøfting om de forskjellige spørsmål som reiser seg i denne forbindelse kan reguleres eventuelt ved utvidelse av den nordiske konvensjon om sosial trygghet og av overenskomsten om overflytting mellom sykekasser samt om sykehjelp under midlertidig opphold.

2. Utskottet för medicinska spørsmål

I utvalgets møte deltok:

Fra Danmark: læge H. Gammeltoft

Fra Finland: medicinalrådet A. S. Härö

Fra Sverige: med. lic. M. P. V. Tottie

Fra Norge: overlege Fr. Mellbye (formann), sjefslege O. Tenfjord

De medisinske oppgaver helsetjenesten for sjøfolk står overfor er:

1. Medisinsk undersøkelse av sjømenn som mønstrer ut for første gang.
2. Løpende medisinsk undersøkelse av faste yrkesutøvere.
3. Behandling av syke sjøfolk.
4. Gjennomgåelse og supplering av skipsmedisinkister.
5. Legeråd over radio.
6. Hygieniske råd til skipsførere.
7. Veiledning og hjelp til sjøfolk som av medisinske grunner må nektes utmønstring.
8. Helseopplysning.

Den medisinske undersøkelse av sjømenn som mønstrer ut første gang og den løpende medisinske undersøkelse av de faste yrkesutøvere må baseres på visse medisinske retningslinjer som dels fastsetter kravene til undersøkelser som må utføres, dels fastsetter hvilke sykdommer og feil som må medføre utmønstringsnektelse eller fartsinnskrenkning. Undersøkelsene og vurdering av en persons helse i relasjon til sjømannsyrket i sin alminne-

lighet og til vedkommendes spesielle arbeide ombord er en oppgave som krever adskillig erfaring av vedkommende lege. Manglende erfaring kan bare i noen grad oppveies av detaljerte medisinske instruksjoner.

En vesentlig forutsetning for en felles nordisk helsetjeneste for sjøfolk må være å få faste ensartede medisinske instruksjoner vedrørende helseundersøkelser og de sykdommer og feil som må medføre utmønstringsnektelser eller fartsinnskrenkning. Man vil herigjennom legge til rette grunnlaget for en ensartet medisinsk bedømmelse av nordiske sjøfolk over alt i Norden.

Da vedkommende leges erfaringer er av særlig betydning for kvaliteten av den medisinske undersøkelse av sjøfolk, er det medisinsk sett ønskelig at undersøkelsene søkes konsentrert til så få leger som mulig for at disse skal kunne sette seg inn i de krav som stilles og vinne de nødvendige erfaringer.

I de nordiske land foregår det i praksis en slik utvikling henimot en konsentrasjon av legeundersøkelser. Denne utvikling bør understøttes i de enkelte land uten at det ansees påkrevet å trekke opp noen ensartede regler for de retningslinjer hvoretter dette skal skje.

I havnebyer utenfor Norden bør undersøkelser av nordiske sjøfolk konsentreres hos samme lege, slik at denne etterhvert får den ønskelige innsikt og ventelig vil vise større interesse for å sette seg inn i de nordiske krav og retningslinjer. Vedkommende nordiske helsemyndigheter bør i samarbeide med næringsorganisasjonene, skipsfartsmyndighetene, trygdeinstitusjonene og utenriksrepresentasjonen jevnlig sende ut nordiske leger som knytter kontakt med de utenlandske sjømannsleger, de lokale helsemyndigheter og sykehus.

Det er ønskelig å etablere muligheter for appell av sjømannslegers avgjørelse etter felles medisinske regler.

Alt skjemamateriell som nyttes bør samarbeides og ensartethet oppnås (dansk og svensk: tilstrebes).

Behandlingen av syke sjøfolk i Norden bør generelt sett foregå etter samme regler som for andre pasienter, d. v. s. de må ha rett til å søke den lege de selv ønsker. Erfaringene har imidlertid vist at mange sjøfolk ønsker å bli behandlet ved de spesielle legekontorer, eller særlig utpekte leger for sjømenn som finnes. Behandlingen ved disse kontorer og av disse leger er også medisinsk sett hensiktsmessig fordi disse leger ofte vil være dem som på forhånd kjenner pasientene best og kan se deres sykdom ut fra sitt kjennskap til pasientenes tidligere helsetilstand og deres yrke. Særlig for syke sjøfolk fra andre nordiske land vil det være naturlig å søke de spesielle sjømannsleger i Norden.

Behandlingen av syke sjøfolk utenfor Norden bør konsentreres om de utvalgte leger som utfører mønstringsundersøkelser.

Nordiske legekontorer i utlandet for såvel mønstringsundersøkelser som behandling bør søkes opprettet på de steder hvor arbeidsmengden er så stor at den er tilstrekkelig til å fylle en leges arbeidsdag. Det bør innhentes opplysninger om antall skipsanløp av nordiske skip og påmønstringer på

disse i de forskjellige utenlandske havner, og på grunnlag herav settes opp en prioritetsorden hvoretter legekontorer bør søkes utbygget. De enkelte legekontorer bør administreres av ett av de nordiske land. Ansettelse av leger og sykepleiere bør foregå etter de vanlige regler, det vil blant annet si at stillingene også vil kunne besettes med statsborgere fra et annet nordisk land enn det som administrerer kontoret, når det felles arbeidsmarked for medisinsk personell er gjennomført i Norden.

Det bør overveies om det ikke er hensiktsmessig å etablere et lokalt nordisk organ ved de enkelte utenlandskontorer, for at sjøfolk fra de forskjellige nordiske land alltid har et nasjonalt kontaktpunkt.

Endelig bør det etableres utveksling mellom de enkelte lands sjømannslegetjenester av opplysninger som innsamles om helsetjenesten i fremmede havner, likesom det er forutsetning at det etterhvert skjer utveksling av opplysninger om sjømenn som av medisinske grunner ikke må gå til sjøs igjen.

I Norden finnes det nå visse forskrifter for hygieniske forhold ombord i skip. Det finnes også forskrifter om innredning av kjøkken og bysser etc., alle med hygieniske bestemmelser. Skipsførere vil allikevel ofte ha behov for å søke råd hos sjømannsleger om hygieniske spørsmål, og de leger som er ansatt ved de større sjømannslegekontorer bør være i stand til å gi slike råd. Noen samordning av forskrifter etc. ansees ikke påkrevet på dette område.

Det pågår et internasjonalt arbeide for å utarbeide felles regler for utstyr av medisinkister. Det synes naturlig for de nordiske land å bli enige om felles regler for Norden, slik at skipsførere kan få gjennomgått sine kister og få dem supplert ved henvendelse til sjømannsleger i Norden eller ved de leger som arbeider i den nordiske helsetjeneste i utlandet.

Legeråd over radio høres nå over hele verden fra nasjonale stasjoner i Norden. Det synes ikke å være grunnlag for noe samarbeidstiltak på dette område.

Tannlegetjenesten bør søkes utbygget. Ved norske legekontorer i London og New York er det allerede ansatt tannleger. Den korte tid skipene nå ligger i havn har skapt et behov for ambulerende tannleger ombord på skipene. Forutsetning for at slike ambulerende tannleger skal kunne nyttes fullt ut er at deres arbeidsfelt omfatter et større antall skip. Det foreligger derfor et grunnlag for å skape en felles nordisk ambulerende tannlegetjeneste ombord på nordiske skip.

Erfaringene fra Norge, og spesielt fra legekantoret for sjømenn i Oslo, viser at det er et klart behov tilstede for en spesiell rehabiliteringstjeneste for sjøfolk som nektes utmønstring av medisinske grunner. Det synes naturlig, når man innfører strenge medisinske krav til en yrkesgruppe, også å legge opp en tjeneste som tar sikte på å hjelpe dem som faller igjennom ved helseundersøkelsene. Denne rehabiliteringsvirksomhet vil imidlertid måtte få et ganske sterkt nasjonalt preg og bør derfor inntil videre utbygges innenfor de enkelte land.

TILLÄGG 2**PM rörande i Danmark, Finland, Norge och Sverige gällande bestämmelser om läkarundersökning av sjömän och sjömäns rättigheter vid sjukdom och skada**

(Av Norges Departement for handel og skipsfart, sjøfartsavdelingen)

Tilråding nr 13/1954 fra Det Nordiske Råd lyder:

Tilrådingen ble behandlet på et møte i Oslo den 6. og 7. mars 1957 under deltagelse av representanter for de ansvarlige myndigheter i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Møtedeltagerne delte seg i to utvalg:

1. Trygde- og sjømannslovutvalget.
2. Utvalget for medisinske spørsmål.

Før møtedeltagerne gikk fra hverandre hadde begge utvalg avgitt enstemmige innstillinger som deretter ble vedtatt i plenumsmøte.

I innstillingen fra trygde- og sjømannslovutvalget heter det bl. a.:

Målsettingen må være — — — i eget land [*se Tillägg 1*].

Mens det norske sosialdepartement, helsedirektoratet, skulle påta seg å innsamle materiale og på forhånd bearbeide de aktuelle bestemmelser av helsemessig (medisinsk) karakter, var det på møtet enighet om at det norske handels- og skipsfartsdepartement, sjøfartsavdelingen, skulle påta seg å innsamle materiale til og forhåndsbearbeide spørsmålene vedrørende sjømannslovgivningen. Saken forutsattes utredet slik at innstilling kan avgis til Det Nordiske Råds møte i Oslo 1958.

Møtedeltagerne fra de andre land skulle sørge for at en her ble tilstillet lover, forskrifter og administrative bestemmelser som har betydning for disse spørsmål. Slikt materiale ble først mottatt fra Danmark og Sverige. Etter at det således foreliggende stoff hadde vært lagt til grunn for en sammenlignende fremstilling av de den gang gjeldende danske, norske og svenske bestemmelser i en P.M. av 25. oktober 1957, som ble sendt landenes representanter, fikk en ettersendt en redegjørelse for tilsvarende finske regler. Det således mottatte materiale ble innarbeidet i en ny P.M. av 16 juli 1958. Det ble samtidig foretatt visse korrigeringer vedrørende omtalen av de norske bestemmelser som følge av de endringer lov av 4. juli 1958 medførte i den norske sjømannslov.

Denne nye P.M. ble lagt frem på et møte i Göteborg den 5. august 1958, hvor det møtte representanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige. I den foreliggende fremstilling er det tatt hensyn til de drøftelser som fant sted på dette møte.

Da det har vist seg å være forskjellige oppfatninger med hensyn til forståelsen av »gjensidighetsbegrepet», gjør en for ordens skyld oppmerksom

på at den form for gjensidighet som en i denne fremstilling har hatt for øye, ikke nødvendigvis forutsetter full samstemmighet i de kontraherende lands sjømannslover. Det er den såkalte »nationale behandling» en har ment bør legges til grunn ved inngåelse av eventuelle avtaler etter sjømannslovene de nordiske land i mellom. Dette vil si at sjømenn med statsborgerskap i et av landene som tjenstgjør i skip hjemmehørende i et annet nordisk land, skal ha samme rettsstilling på angjeldende områder som vedkommende skips hjemland sikrer landets egne borgere. Etter dette prinsipp ser man det ikke som noen betingelse at hvert av de kontraherende land i forhold til de andre land ved avtalen gir og oppnår de samme fordeler.

Det må antas at det vil knytte seg ganske vesentlige administrative fordeler til gjensidighetsoverenskomster basert på prinsippet om »national behandling». Dette prinsipp er forøvrig allerede tidligere lagt til grunn for overenskomster mellom de nordiske land. Jfr. den i 1955 inngåtte konvensjon om »sosial trygghet».

Den etterfølgende fremstilling er delt i to hovedavsnitt, A. Legeundersøkelse av sjømenn, og B. Rettigheter under sykdom/skade.

A. Legeundersøkelse av sjømenn

Ved utarbeidelsen av dette hovedavsnitt har en tatt utgangspunkt i de gjeldende norske regler på området.

I. Norge

1. Hjemmel

Ifølge sjømannslov av 17. juli 1953, § 26, I. ledd, slik denne bestemmelse lyder etter endringslov av 4. juli 1958, må enhver som skal gjøre tjeneste på skip legge frem helseerklæring av nærmere bestemt innhold. Etter paragrafens III. ledd tilligger det Kongen å gi utfyllende forskrifter. Forskrifter om legeundersøkelse av sjømenn er gitt ved kgl. resolusjon av 2. oktober 1953. Med hjemmel i § 7 i disse forskrifter har helsedirektøren fastsatt nærmere instruks for de leger som skal foreta undersøkelsene. Herom vises til den forannevnte redegjørelse fra sosialdepartementet, helsedirektoratet.

2. Anvendelsesområde

Legeundersøkelsene er obligatoriske og omfatter enhver — uansett nasjonalitet — som, i norsk eller utenlandsk havn, skal tiltre tjeneste eller som gjør tjeneste på norsk skip av størrelse og art som fastsettes av handelsdepartementet (forskriftenes § 1). Departementet har bestemt at forskriftene skal få anvendelse for tjeneste på alle norske skip unntatt tjeneste på skip under 25 br. reg. tonn, som bare brukes i innenriks fart, med mindre de er over 10 br. reg. tonn og er passasjerskip eller fører gods i rute. Videre er unntatt tjeneste på fiske- og fangstfartøy når fartøyene brukes som slike eller til føring av egen fangst alene eller i forbindelse med andres. Deltagerne i pelagisk hvalfangst er dog ikke unntatt fra forskriftene.

3. *Hva undersøkelsen omfatter*

Ved legeundersøkelsen skal konstateres:

1. at vedkommende person ikke antas å ha noen sykdom eller fysisk eller psykisk lidelse som gjør vedkommende uskikket til tjenesten eller som kan bringe de øvrige ombordværendes helse i fare. (Forskr. § 2, nr. 1, litera a.)

2. at vedkommende person har tilfredsstillende syn og hørsel for utførelse av det arbeide som vedkommende er antatt til. (Forskr. § 2, nr. 1, litera b.)

3. at den som skal gjøre tjeneste på dekk har tilfredsstillende fargesans. (Handelsdepartementet kan bestemme at også andre som gjør tjeneste ombord må ha tilfredsstillende fargesans.) (Forskr. § 3, nr. 1 og 2.)

4. *Tidspunktet for undersøkelsene*

Undersøkelse av helse, syn og hørsel må være foretatt i løpet av de tre siste måneder før ny tjeneste tiltres. (Forskr. § 2, nr 2.) Fortsettes tjenesten på samme skip — i kystfart på skip tilhørende samme rederi — må det foretas ny legeundersøkelse når 2 år er gått siden den siste undersøkelse ble foretatt. For ungdom under 18 år må ny legeundersøkelse foretas når det er gått 1 år og deretter hvert år inntil vedkommende har nådd denne alder. (Forskr. § 2, nr. 3.)

Undersøkelse av fargesansen må være foretatt i løpet av de siste 6 år før tiltredelse til slik tjeneste som krever normal fargesans. Ny undersøkelse må foretas når det er gått 6 år siden den siste undersøkelse fant sted. (Forskr. § 3, nr. 3.)

Utløper de forannevnte frister under en reise, skal ny undersøkelse foretas i første havn hvor dette lar seg gjøre. Nye undersøkelser kan etter forlangende av handelsdepartementet eller av skipsføreren fordres foretatt før utløpet av de nevnte frister. (Forskr. § 2, nr. 3 og § 3, nr. 3.)

Forøvrig er enhver av mannskapet pliktig til å la seg undersøke av lege når skipsføreren forlanger det. (Sjømannslovens § 26, II. ledd.)

Kan legeundersøkelse ikke foretas uten at skipet derved blir oppholdt, kan vedkommende likevel antas til tjeneste, men skipsføreren skal i så fall sørge for at undersøkelsen finner sted i første havn hvor den kan utføres etter forskriftene (§ 4). Ved forhyring av nytt mannskap på sted i utlandet hvor godtatt lege ikke kan anvises, skal skipsføreren sørge for en midlertidig undersøkelse. Ny undersøkelse må i så fall finne sted i første havn hvor den kan foretas. (Forskr. § 6, nr. 2.)

5. *Resultatet av undersøkelsen*

Det resultat legen kommer til skal være bygget på nøyaktige undersøkelser utført i samsvar med den av helsedirektøren utferdigede instruks. Om resultatet skal sjømannen gis en bevitnelse på skjema fastsatt av handelsdepartementet. Finnes sjømannen skikket til tjenesten benyttes skjema »Helseerklæring og erklæring om fargesans for sjømenn». Erklæringen kan eventuelt begrenses til bare å gjelde visse stillinger, fart i bestemt farvann

eller for kortere tid enn vanlig. (Handelsdepartementet kan unnta fra kravet om fargesans for mannskap hvis skikkethet for det arbeide som det skal utføre, ikke er avhengig av normal fargesans. (Forskr. § 3, nr. 1.) Handelsdepartementet kan dessuten i ubetenkelige tilfelle etter samråd med helsedirektøren dispensere fra de krav som er fastsatt i forskriftene. (§ 2, nr. 4 og § 8.)

Finner legen at han ikke kan utstede helseerklæring/erklæring om fargesans skal han nytte skjema »Udyktighetserklæring for sjømenn». Videre skal legen forklare den undersøkte grunnen til at helseerklæring ikke har kunnet utferdiges og gi vedkommende opplysning om adgangen til appell. Den undersøkte kan i slike tilfelle dessuten forlange legens detaljerte skriftlige erklæring om sin helsetilstand. (Forskr. § 9.)

6. Anke

Den som får udyktighetserklæring, begrenset helseerklæring eller som ikke får tilfredsstillende erklæring om fargesans, kan innanke avgjørelsen for en appellinstans oppnevnt av handelsdepartementet etter innstilling fra helsedirektøren. Vedrørende undersøkelser foretatt her i landet oppnevnes appelllege (vanligvis en spesialist) i hvert enkelt tilfelle. For avgjørelser truffet av lege i utlandet har departementet som en foreløpig ordning oppnevnt den norske helsedirektøren som appellinstans, eventuelt sammen med den norske sjøfartsdirektøren hvis appellen ikke kan avgjøres på et rent medisinsk grunnlag.

Inntil appellinstansen har avgjort ankespørsmålet, står den avgitte erklæring ved makt. Dog kan en sjømann som allerede tjenstgjør ombord, fortsette i tjenesten hvis føreren ikke har noe å innvende og sjømannens helsetilstand ikke medfører fare for at andre skal bli syke. (Forskr. § 10, nr. 1.)

7. Organer

Etter sjømannslovens § 26, III. ledd, tilligger det Kongen å gi bestemmelser om hvem som kan utferdige helseerklæringer for sjømenn. Videre kan Kongen i medhold av paragrafens fjerde ledd anordne egne legekontorer for sjømenn til å foreta de foreskrevne undersøkelser. Forskriftenes § 6, punkt 1, har nærmere bestemmelser om dette. Således følger det av forskriftene at slike undersøkelser i Norge bare kan foretas av leger eller legekontor godkjent av helsedirektøren.

I Oslo foregår legekontrollen ved et eget legekontor for sjømenn. Et tilsvarende kontor er under forberedelse i Bergen. I utlandet skal undersøkelser foretas av lege ved norsk helsekontor hvor slikt er opprettet (New York, London, Liverpool og Antwerpen) og ellers av utenlandsk lege som er godkjent av vedkommende norske konsul.

Lege som foretar undersøkelse av sjømenn må ikke stå i tjeneste- eller avhengighetsforhold til noen reder, eller reder- eller sjømannsorganisasjon og heller ikke være beslektet eller besvogret med den undersøkte i rett opp-

eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søskenbarn. (Forskr. § 11.)

Skipsføreren er ansvarlig for og skal påse at alle som gjør tjeneste ombord — ham selv innbefattet — er i besittelse av gyldig helseerklæring og påbudt erklæring om fargesans. Erklæringene skal oppbevares hos skipsføreren. (Forskr. § 5.) Ved forhyring til tjeneste hvor mønstring kreves (tjenesten på skip over 100 br. reg. tonn) kontrollerer forøvrig den institusjon som foretar mønstringsforretningene at gyldige legeerklæringer foreligger. (Lov om mønstring av sjømenn av 11. juli 1947, §§ 3 og 9, jfr. reglement for mønstring av sjømenn m. v. fastsatt ved kgl. resolusjon av 10. september 1948, § 8.)

Når en sjømann blir kjent helt eller delvis udyktig, skal vedkommende lege sende melding til legekantoret for sjømenn i Oslo. Dette kontor fungerer som sentralinstans for den dagelige ledelse av helsekontrollen, og fører bl. a. kartotek over alle sjømenn som av medisinske grunner er erklært helt eller delvis uskikkede til tjeneste til sjøs. Forhyringsmyndighetene hjemme og ute får regelmessige meldinger om disse sjømennene, som av helseomsyn ikke må tilvises hyre eller bare må gis hyre av en viss art. (Meldingene inneholder dog ingen medisinske opplysninger.) Blir det spørsmål om ny utmønstring av en slik sjømann skal forhyringsmyndigheten straks gjøre vedkommende sjømannslege oppmerksom på at sjømannen er kjent udyktig til sjøtjeneste og henviser sjømannslegen til legekantoret i Oslo som sitter inne med de medisinske data som ligger til grunn for avgjørelsen om forhyringsnektelse. — Denne meldingstjeneste blir i Norge betraktet som et særdeles viktig ledd i ordningen med obligatorisk legeundersøkelse av sjømenn, idet den har betydning for de forskjellige legers undersøkelse av den enkelte sjømann og fører til besparelser såvel for samfundet som for den enkelte reder.

Handelsdepartementet fører som øverste administrative myndighet kontroll med gjennomføringen av forskriftene og benytter seg herunder i Norge av de lokale sjømannskontorers og skipskontrollens tjenestemenn og i utlandet av vedkommende norske utenrikske stasjoner.

8. Finansiering

Rederen betaler omkostningene ved pliktig legeundersøkelse av sjømann som skal tiltre eller gjør tjeneste på skip. (Sjømannslovens § 26.) Honorar til appelllege og andre utgifter ved appellen må sjømannen selv bære. Går avgjørelsen sjømannen imot, utredes dog utgiftene ved appellen av midler som Stortinget årlig stiller til disposisjon for dette formål.

Det er ikke av det offentlige fastsatt særskilte honorarer for undersøkelsene.

9. Konvensjoner

De norske bestemmelser om legeundersøkelse av sjømenn tilfredsstillende kravene etter ILO-konvensjon nr. 73, som er ratifisert av Norge ved kgl. resolusjon av 23. desember 1954.

II. Danmark

1. Hjemmel

»Sømandslov» av 7. juni 1952, kap. 2 om mannskapets tjenesteavtale, § 10, III. ledd, lyder:

Ingen må tiltræde eller gjøre tjeneste ombord, som ikke med tilfredsstillende resultat har gjennomgået den for sådan tjeneste af kongen nærmere foreskrevne lægeundersøgelse.

Bestemmelser herom er gitt ved kgl. anordning av 23. desember 1952, nr. 447.

Dessuten hjemler »lov om skibes bemanning» av 7. juni 1958, §§ 9—16, 28—29 og 34 samt nevnte anordning av 1952, § 1, en særskilt synsprøve. Utfyllende bestemmelser herom er gitt i Handelsministeriets »bekendtgørelse» av 17. juli 1958, som trer i kraft 1. januar 1959.

2. Anvendelsesområde

Legeundersøkelsene for så vidt angår sjømenn faller i Danmark i tre markerte hovedgrupper, nemlig: undersøkelse med henblikk på utkikkstjeneste (synsprøven), alminnelig undersøkelse av unge sjømenn under 18 år og tvungen tuberkuloseundersøkelse. Det gjelder til dels forskjellige bestemmelser for de ulike undersøkelser.

Synsprøven er obligatorisk for skipsbefal (navigatørene) og alle som skal utføre utkikkstjeneste på skip. (Anordning 1952 § 1 og forannevnte §§ i bemanningsloven.) Dette gjelder uansett statsborgerskap og uansett om påmønstring finner sted i dansk eller utenlandsk havn. Der er ikke noen begrensning med hensyn til tjeneste på spesielle skip eller grupper av skip.

Undersøkelse av unge sjømenn omfatter enhver person under 18 år — uansett statsborgerskap — som i dansk eller utenlandsk havn antas til tjeneste ombord i dansk skip. Unntatt er fartøy som er engasjert i fart på kanaler, elver og innsjøer. (Anordning 1952, § 2.) Handelsministeriet kan dessuten dispensere for skip som bare seiler i »indre dansk farvand» og når forholdene taler for det. (Anordning 1952, §§ 2, 5 og 14.)

Tuberkuloseundersøkelsen omfatter enhver person — uansett statsborgerskap og alder — som i dansk havn eller over dansk forhyringskontor antas til tjeneste ombord i dansk skip som går inn under »sømandsloven». Unntatt er besetningen på åpne fartøyer av ikke over 20 br. reg. tonn og fiskefartøyer hjemmehørende på Færøyene. For tjeneste på skip som ikke anløper dansk havn skal de prinsipper som gjelder for tuberkuloseundersøkelsene så vidt mulig følges. (Anordning 1952, §§ 7 og 11.)

3. Hva undersøkelsen omfatter

Ved de forskjellige undersøkelser skal konstateres:

1. At vedkommende har nærmere bestemt synsstyrke, synsfelt, fargesans og at han heller ikke er nattblind. (»Bekendtgørelse» 1958, §§ 2—4.)

2. At vedkommende ungdom er egnet til tjeneste ombord. Undersøkelsen

skal omfatte ekstremiteter, åndedretsorganer, hjerte, syn, hørsel og urin, samt en skjønsmessig vurdering hvorvidt han i fysisk henseende er skikket til den tjeneste han er antatt til. (Anordning 1952, §§ 2 og 4.)

3. At sjømannen ikke lider av smittsom lungetuberkulose eller av lunge-tuberkulose i sådant stadium at der er »lægelig» rimelig grunn til å frykte at smittefare kan oppstå. (Anordning 1952, § 7, I. ledd.)

4. Tidspunktet for undersøkelsene

Undersøkelsen av synet foretas før første gangs påmønstring. (Anordning 1952, § 1.) Sjømann som ønsker å erverve seg »sønæringsbevis» (som navigatør) må ha gjennomgått synsprøve i løpet av de siste 24 måneder. (»Bekendtgørelse» 1958, § 7.) Ellers vites det ikke å være bestemmelse om gjentatt prøve. — For dem som skal på sjømannsskole gjelder at de allerede ved inntreden på skolen skal underkastes synsprøve. (§ 5, 3. avsnitt i regulativ av 16. mai 1949 for »statens sømandsskoler».)

Undersøkelse av unge sjømenn foretas før første påmønstring og senere med et års mellomrom inntil fylte 18 år. Utløper årsfristen under en reise behøver undersøkelse ikke foretas før etter »rejsens ophør». (Anordning 1952, § 2.)

I påtrengende tilfelle kan en ungdom under 18 år antas til tjeneste ombord uten å være underkastet den foreskrevne undersøkelse når mønstningsbestyreren (i visse tilfelle skipsføreren) anser det ubetenkelig. Undersøkelse skal i så fall finne sted i første havn skipet deretter anløper. (Anordning 1952, § 3.)

Tuberkuloseundersøkelsen må ha funnet sted i løpet av de siste 12 måneder før sjømannen antas til tjeneste ombord. Ved fortsatt tjeneste må ny undersøkelse foretas med 12 måneders mellomrom. (Anordning 1952, § 7, I. og II. ledd.)

Den som antas til tjeneste i fremmed havn uten medvirken av dansk hyrekontor, og som forblir i tjenesten etter skipets første anløp av dansk havn, må da underkaste seg tuberkuloseundersøkelse med mindre han i løpet av de siste 12 måneder har vært underkastet godkjent undersøkelse i Danmark eller i utland. (Anordning 1952, § 7, I. ledd.)

Dersom forholdene i særlige tilfelle måtte medføre at undersøkelse ikke kan skje uten at fartøyet blir vesentlig oppholdt og forsinket, vil utmønstring under visse forutsetninger likevel kunne skje. I så fall må undersøkelse foretas innen 6 måneder fra utmønstringen. Ellers bringes tjenesteforholdet til opphør. Tilsvarende utsettelse gjelder ved fornyet undersøkelse. Disse unntaksbestemmelser gjelder dog ikke for restaurasjonspersonalet. (Anordning 1952, § 10.)

Generelt gjelder at enhver sjømann ombord er pliktig til å la seg undersøke av lege når skipsføreren måtte forlange det. (»Sømandslov» § 27.)

5. Resultatet av undersøkelsen

Resultatet av undersøkelsene skal av vedkommende lege for samtlige tre kategorier av undersøkelser angis i form av attest på formularer, fastsatt av

Handelsministeriet. Om resultatet av undersøkelsene skal det dessuten gjøres anmerkning i vedkommendes sjøfartsbok. (Sjøfartsboken er forutsett innrettet slik at den også kan tjene som legekort i forbindelse med tuberkulosundersøkelsene.)

Den som består synsprøven får i sjøfartsboken påtegningen »skikket til udvig». Oppnås ikke slik påtegnning skal sjømannen på bemanningslisten betegnes som uegnet for utkikkstjeneste og kan ikke ombord anvendes til dette. (Anordning 1952, § 1.)

Unge sjømenn og sjømenn over 18 år hvis sjøfartsbok ikke forøvrig har tilfredsstillende påtegnning vil ikke kunne tiltre tjeneste eller fortsette tjenesteforhold i strid hermed. Den som ikke passerer tuberkuloseundersøkelsen, vil være utelukket fra enhver tjeneste ombord.

6. Anke

Gir synsprøven til resultat at sjømannen lider av øyensykdom eller brytningsfeil ved øye (refraksjonsanomali) som kan formodes senere å ville nedsette synsevnen, eller oppstår det på annen måte tvil om hvorvidt en person er i besittelse av den synsevne som er foreskrevet, skal legen opplyse dette i sin erklæring, og spørsmålet kan da med de nødvendige opplysninger forelegges for Handelsministeriet som om nødvendig vil henvise vedkommende til fornyet prøve som Sundhedsstyrelsen anordner. Denne undersøkelse blir endelig. (»Bekendtgørelse» 1958, § 5.)

På tilsvarende måte forholdes hvis det ved undersøkelse av unge sjømenn eller ved de periodiske tuberkulosundersøkelser finnes at den undersøkte er uegnet til den tjeneste hvortil han er eller aktes antatt, og han gjennom vedkommende mønstringskontor bringer saken inn for Handelsministeriet. (Anordning 1952, § 13.)

Den avgjørelse som måtte bli truffet på grunnlag av en av Sundhedsstyrelsen foranstaltet undersøkelse er endelig.

7. Organer

Særskilt godkjennelse av egne sjømannsleger blir ikke foretatt. Synsprøven kan dog bare foretas av spesialist i øyensykdommer (»spesiallæge i oftalmologi») eller av lege særskilt autorisert dertil av Sundhedsstyrelsen. Tuberkuloseundersøkelsene må skje ved godkjent tuberkulosestasjon. (»Bekendtgørelse» 1958, § 6, og anordning 1952, § 6.) I København kan tuberkuloseundersøkelser foretas ved Dansk dampskibsrederiforenings lægekantor, hvor det også føres et sentralkartotek for sjøfarendes tuberkuloseundersøkelser. Handelsministeriet utgir en fortegnelse over de steder tuberkuloseundersøkelser kan foretas.

Etter »lov om forhyring og mønstring af skibsmandskab» av 31. mars 1937, § 2, III. ledd, har handelsministeren adgang til å bestemme at til forhyringskontorene skal knyttes leger som har å foreta foreskrevne legeundersøkelser av skipsmannskaper.

Skipsføreren er ansvarlig for at bestemmelsene om legeundersøkelse etter-

leves («sømandslov», § 72) og det forutsettes at legekort (eller sunnhetsbok) m.v. oppbevares hos ham. (På skip hvor det i henhold til lovgivningen er ansatt lege påhviler tilsynet også denne.) Dessuten fører forhyrings- og mønstringskontorene i forbindelse med sine forretninger kontroll med gjennomføringen av bestemmelsene. (Anordning 1952, § 12.)

Bortsett fra innberetninger til det forannevnte sentralkartotek for tuberkuloseundersøkelsene er det ikke etablert noen alminnelig rapportvirksomhet vedrørende personer som ved de stedfundne undersøkelser er funnet helt eller delvis udyktig til skipstjeneste.

Øverste administrative myndighet er Handelsministeriet. Den daglige administrasjon skjer foruten ved mønstrings- og statsforhyringskontorene også ved det av Dansk dampskibsrederiforening drevne legekortor i København, som av Handelsministeriet er overdratt viktige funksjoner.

8. Finansiering

Undersøkelser etter særskilt pålegg av skipsføreren foretas uten utgift for sjømannen («sømandsloven», § 27, 1. ledd). For de obligatoriske undersøkelser gjelder følgende bestemmelser:

Omkostningene ved særskilt synsprøve utredes av den undersøkte. Hvor synsprøve foretas etter Sundhedsstyrelsens foranstaltning («bekendtgørelse» 1958, § 5, II. ledd — se ovenfor under Anke —) er dog undersøkelsen gratis for den undersøkte.

Undersøkelse av unge sjømenn er gratis for dansk statsborger. (Anordning 1952, § 5, 1. ledd.) Utgiftene ved undersøkelse av unge utenlandske statsborgere refunderes ikke av statskassen.

Tuberkuloseundersøkelse utført ved godkjent dansk eller utenlandsk tuberkulosestasjon, er vederlagsfri for sjømannen, uansett dennes nasjonalitet eller bopel. (Anordning 1952, § 9.)

9 Konvensjoner

De danske bestemmelser tilfredsstillende Geneve-konvensjonen av 1921 om tvungen legeundersøkelse av barn og unge mennesker som arbeider til sjøs. Derimot dekkes ikke kravene etter ILO-konvensjon nr. 73 om legeundersøkelse av sjømenn, men der foregår for tiden overveielser i Søfartens fællesråd om Danmarks tiltreden til denne konvensjon.

III. Finland

1. Hjemmel

Forordning av 4. april 1952 (endret 15. april 1955) om »läkarundersökning av sjöman» er gitt i medhold av § 8 i »sjölagen» av 9. juni 1939. I forbindelse med denne forordningen har Handels- og industriministeriet utferdiget særskilte bestemmelser angående den syns- og hørselsevne som må fordres av en sjømann.

2. Anvendelsesområde

Bestemmelsene gjelder i prinsippet for enhver person, uansett nasjonalitet, som ansettes på finsk fartøy som anvendes i sjøfart. Unntatt er dog personer som ansettes

- a) på fartøy som tilhører staten, som anvendes i forsvarsøyemed,
- b) på fiskefartøy hvis virkeområde ikke strekker seg ut over Østersjøen,
- c) på fartøy med en bruttodrektighet under 200 registertonn, på hvilket bare er ansatt personer tilhørende rederens familie eller
- d) på lystfartøyer.

Forordningen får heller ikke anvendelse på los, losse- og lastearbeidere eller annen person som ikke tilhører besetningen, og som tilfeldigvis utfører arbeid ombord.

3. Hva undersøkelsen omfatter

Ved legeundersøkelsen skal konstateres:

1) Om sjømannen er fysisk skikket («till sin kroppsbyggnad är duglig») for den stilling som han søker.

2) Om sjømannens syns- og hørselsevne er tilfredsstillende samt, hvor det gjelder sjømann som skal utføre dekkstjeneste, at også hans fargesans er normal. (Person som tidligere er blitt godkjent for sjøtjeneste, eller som ved tiltredelsen av slik tjeneste oppfylte kravene til syn og hørsel, kan fortsatt utøve sitt yrke, dersom Sjøfartsstyrelsen eller annen av denne bestemt myndighet, på grunnlag av legeerklæring anser ham for fortsatt å være dyktig dertil.)

3) Om sjømannen lider av sådan kroppslig mangel eller sykdom som hindrer eller vanskeliggjør hans arbeid. Videre om han lider av sykdom som kan antas å bli forværret av sjøtjenesten eller medføre fare for de øvrige ombordværendes helse.

4) For sjømenn som ennå ikke har fylt 18 år, om tiltredelsen eller ansettelsen eller tjenesteforholdets fortsatte varighet er skadelig for hans helse eller kroppslige utvikling.

4. Tidspunktet for undersøkelsene

Legeerklæring må være utferdiget senest en måned før ansettelsen. Fortsetter tjenesteforholdet uten avbrytelse, må ny undersøkelse foretas når det er gått to år siden den siste undersøkelse ble foretatt. Legeerklæring for sjømann som ikke er fylt 18 år, er dog gyldig bare i ett år.

Utløper tiden for erklæringens gyldighet under en reise, gjelder den dog videre til reisens slutt.

I presserende tilfelle kan sjømann antas til tjeneste uten legeundersøkelse. Legeundersøkelse må dog, så vidt mulig, skje i første havn som fartøyet anløper.

5. Resultatet av undersøkelsen

Resultatet av undersøkelsen skal meddeles i erklæring som bør avfattes på særskilt skjema, fastsatt av Sjøfartsstyrelsen. Sjøfartsstyrelsen har også, i samarbeid med Medicinalstyrelsen gitt regler om utføringen av undersøkelsene.

6. Anke

Har sjømannen ikke oppnådd legeerklæring, eller anser han erklæringen for å være uriktig eller mangelfull, har han rett til overfor Sjøfartsstyrelsen å begjære ny legeundersøkelse foretatt. Denne forestås av to leger oppnevnt av Sjøfartsstyrelsen i samråd med Medicinalstyrelsen. Disse leger må ikke stå i avhengighetsforhold til noen reder- eller sjømannsorganisasjon.

7. Organer

Legeerklæringen må være utferdiget av anerkjent («legitimerad») lege som er spesielt godkjent av Sjøfartsstyrelsen. Ansettes sjømannen »till landsorten», i innsjøhavn eller i utlandet, godtas dog erklæring utstedt av annen anerkjent lege eller person som midlertidig er blitt tillagt å utføre sådan legetjeneste eller gjøremål hvis innehaver bør være anerkjent lege.

Skipsføreren skal påse at sjømann ansatt ombord har gyldig legeerklæring, og at denne i rett tid fornyes. Erklæringene oppbevares av skipsføreren. Ved påmønstring skal mønstringsmannen uttrykkelig kontrollere at den som påmønstres, har legeerklæring for den tjeneste ansettelsen gjelder.

Sjøfartsstyrelsen overvåker i siste omgang at forskriftene etterleves.

8. Finansiering

Honorar for legeundersøkelse som er nødvendig for tiltredelse av stilling ombord, erlegges av den undersøkte.

Av honorar for fornyet undersøkelse etter uavbrutt tjeneste, erlegger rederen to tredjedeler og den undersøkte resten. Omkostningene utredes dog alltid av rederen når det gjelder sjømann som ikke har fylt 18 år.

Handels- og industriministeriet fastsetter størrelsen av honorarene etter å ha hørt Medicinalstyrelsen.

9. Konvensjoner

ILO-konvensjon nr. 73 er ratifisert av Finnland ved forordning av 4. mai 1956. Konvensjon nr. 16 angående legeundersøkelse av unge personer var allerede tidligere ratifisert.

IV. Sverige

1. Hjemmel

Hjemmel for legeundersøkelse has i »sjölag» av 12. juni 1891, »förordning angående befäl å svenska handelsfartyg» av 12. juni 1936, »förordning angående vissa villkor beträffande hälsotillstånd och kroppsbeskaffenhet för vinnande av anställning å fartyg i viss fart m. m.» av 22. maj 1925 og »kungörelse angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m.» av 9. juni 1939. (Spørsmålet om å erstatte 1939 års »sjömanshuskungörelse m. m.» med nye bestemmelser på området prøves f. t. på ny i Handelsdepartementet, bl. a. på grunnlag av forslag i en betenkning av 25. juni 1957 »angående mönstring og registrering av sjöfolk».) Utfyllende bestemmelser er gitt ved »förordning angående läkarintyg för sjöfolk» av 31. desember 1917 og ved Medicinalstyrelsens »cirkulär» av 22. januar 1927, 16. juni 1954 og 16. juli 1956 samt ved »kungörelse angående sättet för styrkande i vissa fall av beskaffenheten av fartygsbefäls resp. sjömäns färgsinne» av 30. desember 1936 resp. 26. februar 1937 samt ved Medicinalstyrelsens »cirkulär» av 31. juli 1944 »angående förfaringsättet vid färgsinnesundersökningar».

2. Anvendelsesområde

Undersøkelsene faller i følgende hovedgrupper: undersøkelse for innskrivning ved »sjömanshus», undersøkelse av syn og hørsel og undersøkelse for tjenstgjøring i viss fart.

Undersøkelse for innskrivning ved »sjömanshus» er obligatorisk for enhver svensk statsborger som ombord i svensk skip vil oppta sjøfart som yrke. (»Kungörelse» 1939, § 12, nr. 1. Jfr. § 13, nr. 1 og § 35, nr. 1 og 2.)

Undersøkelse av syn og hørsel gjelder for enhver — uansett statsborgerskap — som skal nyttes som utkik, rormann eller befal ombord i svensk skip. (»Sjölag» 1891, » 32, »förordning» 1936 §§ 2, 3, 12 og 22, »förordning» 1917 § 2 samt »kungörelse» 1936 og 1937 vedrørende »färgsinne».)

Undersøkelse for tjenstgjøring i viss fart omfatter enhver — uansett statsborgerskap — som i svensk havn tar tjeneste på svensk fartøy som har sjømannsrulle for utenriks fart og som skal avgå fra Sverige. (»Förordning» 1925, § 1, nr. 1.) Ved påmönstring i utlandet iakttas bestemmelsene om slik undersøkelse bare »där så kan ske». (»Kungörelse» 1939 § 35, nr. 2.)

(Fartøy med sjømannsrulle vil si fartøy på netto 20 reg. tonn eller derover bestemt for fraktfart eller passasjerbefordring. (»Förordning» av 4/12-03 (nr. 129). Jfr. »sjölag» 1891 § 2 og »kungörelse» 1939 §§ 33 og 51.))

3. Hva undersøkelsen omfatter

Undersøkelsen for innskrivning ved sjømannshus skal konstatere om vedkommende er beheftet med sykdom, lyte eller skade som gjør han udyktig (»oduglig») til å skjømte sitt arbeide. (»Kungörelse» 1939 § 13, nr. 2.)

Ved undersøkelse av syn og hørsel etter § 32 i »sjölagen» (rormann og

utvik) skal konstateres om vedkommende »äger normalt färgsinne samt tillräcklig syn- och hörsel förmåga». (Jfr. »förordning» 1917 § 2 og »kungörelse» 1937 vedr. »färgsinne».) Tilsvarende gjelder for skipsbefalet, dog således at sjøingeniør, maskintekniker, maskinist, maskinpasser eller rorpasser ikke behøver å underkaste seg prøve av fargesans. (»Förordning» 1936 §§ 2, 3, 12 og 22, samt »kungörelse» 1936 vedr. fargesans.)

Nærmere detaljer er gitt av Medicinalstyrelsen i sirkulære av 1927 og 1944. Her finnes forøvrig også bestemmelser om synsprøve for andre kategorier av sjømenn.

Ved undersøkelse for tjenstgjøring i viss fart (altså tjenstgjøring på sådant fartøy i utenriks fart som skal avgå fra Sverige), skal konstateres at sjømannen ikke lider av sykdom, lyte eller skade som gjør ham uskikket (»oduglig») til arbeidet, samt at han ikke har kjønns sykdom i smittsomt stadium eller annen sykdom som medfører fare for andre som er ansatt ombord. (»Förordning» 1925 § 1, nr. 1.)

Sjømann under 18 år som seiler i annen utenriks fart enn Øresund eller i Oslofjorden inntil Larvik, må dessuten ha attest for at han ikke lider av sykkelighet, svakhet eller manglende legemlig utvikling. (»Förordning» 1925 § 1, nr. 2.)

4. Tidspunktet for undersøkelsene

Undersøkelse for innskrivning ved sjømannshus må være foretatt i løpet av de siste to måneder før innskrivningen. (»Kungörelse» 1939, § 13, nr. 1, litera e.) Bestemmelsen refererer seg til første gangs registrering.

For å kunne gjøre tjeneste som utviksmann, rormann eller skipsbefal i handelsflåten må påbudt undersøkelse av syn og hørsel ha funnet sted i løpet av de siste fire år. (»Sjölager» 1891, § 32, og »förordning» 1936, § 3.)

Ved løsning av sertifikat som dekkbefal må undersøkelse ha funnet sted i løpet av de siste 12 måneder. (»Förordning» 1936, § 22, nr. 1 og 2.)

Undersøkelse for tjenstgjøring i viss fart (se ovenfor) må være foretatt innenfor en tid av to måneder før tjensteforholdets tiltredelse. Undersøkelse for kjønns sykdom i smittsomt stadium eller annen farlig sykdom kan dog fordres foretatt innen en kortere frist når forholdene gjør dette påkrevet. (»Förordning» 1925, § 2, I. ledd.)

Legeundersøkelse av ungdom under 18 år må gjentas når det er gått tolv måneder fra undersøkelsen. Dersom fristen utløper under reise, kan undersøkelsen utstå til reisens slutt. (»Förordning» 1925, § 2, II. ledd.) Når særskilt grunn foreligger kan det samtykkes i at ungdom under 18 år antas til arbeid ombord uten forutgående legeundersøkelse. Tillatelsen gjelder dog bare inntill fartøyet anløper sted der behørig lege finnes. (»Förordning» 1925, § 1, nr. 2, II. ledd.)

Generelt gjelder at skipsføreren til enhver tid kan forlange at sjømannen lar seg undersøke av lege. (»Sjömanslagen», § 27, I. ledd.)

5. Resultatet av undersøkelsen

Resultatet av undersøkelsene angis i legeerklæring avfattet på formular fastsatt av Medicinalstyrelsen. (Formular er fastsatt av styrelsen den 16/7 1956.) Erklæringen blir å overlate til den undersøkte som ved tilsetning ombord igjen overleverer erklæringen til fartøyets fører for oppbevaring så lenge tjenesteforholdet varer. (»Førordning» 1917, §§ 1 og 6.)

Den som finnes medisinsk (fysisk og psykisk) skikket for det arbeide han har bestemt seg for, vil bli registrert som sjømann og få tildelt sjøfartsbok. Tjeneste ombord vil ikke kunne tiltres i strid med legeerklæringen.

6. Anke

Sådanne særskilte regler for anke over legens erklæring om at den undersøkte er hel eller delvis udyktig til tjeneste til sjøs, og som er fastsatt i Norge, Danmark og Finnland, finnes ikke i Sverige. Sjøfartsstyrelsen har dog etter at Medicinalstyrelsen har uttalt seg anledning til å dispensere fra bestemmelsene om syn og hørsel.

7. Organer

Særskilt godkjennelse av »sjømannsleger» blir ikke foretatt. Undersøkelsene kan derfor foretas hos alle offentlige og privat-praktiserende leger. Mest benyttet er imidlertid Sveriges redareförenings tillitsleger. I Göteborg er det opprettet en særskilt kommunal helsecentral for sjømenn.

Skipsføreren er ansvarlig for at bestemmelsene om legeundersøkelse etterlevs. Dette blir også kontrollert av forhyrings- og mønstringsmyndighetene. (»Kungörelse» 1939, § 13, nr. 1 og § 35, nr. 1 og 2.) (Mønstringsplikten omfatter alle svenske fartøyer på 20 netto reg. tonn og derover som går i utenriks fart. Videre omfatter den fartøy i innenriks fart som er passasjerfartøy og som i henhold til passasjersertifikat kan nyttes i kystfart eller mer vidstrakt fart, uten at det går på lystreise eller annen tilfeldig reise. (»Kungörelse» 1939, § 33.))

Øverste administrative myndigheter Handelsdepartementet/Sjøfartsstyrelsen. (I visse henseender er også utenriksdepartementet og Medicinalstyrelsen administrativ myndighet.) Den daglige kontroll utøves av forhyrings- og mønstringsmyndighetene.

8. Finansiering

For så vidt obligatoriske undersøkelser som omhandlet i det foregående kan utføres ved statens eller kommunale leger beregnes salærer som er fastsatt til sv. kr. 10,— og kr. 3,— alt etter undersøkelsens omfang. Herav utredes henholdsvis kr. 7,— og kr. 2,— av statskassen uansett sjømannens nasjonalitet, mens resten betales av sjømannen selv. Refusjon ytes med de samme beløp dersom annen lege blir benyttet. (»Förordning» 1917, §§ 7 og 8, med senere vedtatte endringer.) Legeundersøkelse av fargesansen samt av syn og hørsel bekostes av sjømannen.

Legeundersøkelse av lungene (gjennomlysning og røntgenundersøkelse) foruten undersøkelse for kjønns sykdom, betales av statskassen, i første tilfelle dog bare under forutsetning av at utgiftene ikke overstiger sv. kr. 5,—.

9. Konvensjoner

De svenske bestemmelser om legeundersøkelse av sjømenn dekker ikke ILO-konvensjon nr. 73. Forskjell finnes hovedsakelig i to henseender, nemlig dels i spørsmålet om gyldighetstiden for legeerklæring, dels også om hvilke fartøy som bestemmelsene skal få anvendelse på. (»Fartøy som skal gå ut fra Sverige» mot konvensjonens »sjøgående fartøy».)

V. Spørsmålet om gjensidighet.

En effektiv samordning av helsetjenesten for sjømenn i de nordiske land synes for det første betinget av at alle disse land innfører en ordning med hensyn til kravene til legeundersøkelse som i alt vesentlig tilfredsstillende ILO-konvensjon nr. 73 om legeundersøkelse av sjømenn.

Dessuten bør det landene imellom organiseres en utveksling av opplysninger med hensyn til sjømenn som etter undersøkelse i et av landene er funnet helt eller delvis uskikket for tjeneste til sjøs av helsemessige grunner. Bare derved vil en kunne få gjennomført en effektiv kontroll med den enkelte sjømann og med den alminnelige helsetilstand innen de nordiske lands handelsflåter.

Mens de norske og finske bestemmelser etter det opplyste er fyldestgjørende, vil det, etter den fremstilling som er gitt foran være nødvendig med forholdsvis omfattende endringer i de danske og svenske bestemmelser på området.

For samtlige lands vedkommende bør det innføres mere utførlige og konsise bestemmelser vedrørende synsprøver i likhet med de bestemmelser som fra 1. januar 1959 vil gjelde i Danmark.

Det bør være en forutsetning at de enkelte lands bestemmelser blir så pass ensartet at de utøvende organer (lege eller legekontorer) bare behøver å holde seg til sitt eget lands bestemmelser også når det gjelder sjømenn til skip hjemmehørende i et av de andre land. Gjennomføringen av den felles helsetjeneste vil da i hvert enkelt av landene i første rekke bli et spørsmål om tjenstlig instruks til vedkommende organer om utstrekningen av deres arbeidsområde.

Omkostningene i forbindelse med undersøkelsene av skipsmannskaper fra skip hjemmehørende i andre nordiske land bør i nødvendig utstrekning bli å godtgjøre av vedkommende skip. Hvem som endelig skal bære utgiftene — rederiet eller staten — må kunne løses på nasjonal basis.

B. Rettighet under sykdom/skade

I. Skipsførers omsorgsplikt

1. Hjemmel

Sjømannslovene i Danmark, Finland, Sverige og Norge har i sine §§ 27 praktisk talt likelydende bestemmelser om skipsførers omsorgsplikt for sjømenn som blir syke eller kommer til skade mens tjenesteforholdet består.

2. Rekkevidden av omsorgsplikten

Bestemmelsene som gjelder for sjømenn uansett statsborgerskap eller bostedsforhold fastslår følgende:

Skipsføreren skal sørge før at sjømannen ombord eller i land får forsvarlig sykepleie — herunder legehjelp, legemidler og underhold.

Er det grunn til å tro at en sjømann lider av sykdom som medfører fare for de ombordværende, skal skipsføreren la ham bringe i land, dersom dette er påkrevet av hensyn til de øvrige ombordværende.

Blir syk eller skadet sjømann etterlatt i utlandet skal skipsføreren overgi ham til sitt lands konsul for omsorg. Etter sjømannens anmodning skal skipsføreren også underrette hans pårørende. Særskilte bestemmelser er videre gitt for skipsførers befatning med sjømannens eiendeler.

I den danske lov (§ 27, II. ledd) er inntatt en bestemmelse om at skipsføreren såvidt mulig skal la en sjømann undersøke av lege, dersom det er grunn til å anta at han er syk. Tilsvarende regler gjelder etter den finske og den svenske lovs § 27, I. ledd, som uttrykkelig angir at dette også har anvendelse på skadetilfelle. Uten at det samme uttrykkelig er sagt i den norske lovtekst, betinger dette neppe noen reell forskjell.

3. Gjensidighet

Det foreligger full samstemmighet mellom lovgivningen i Danmark, Finland, Sverige og Norge med hensyn til skipsførers omsorgsplikt.

II. Sjømannens rett til fri (gratis) sykepleie

1. Hjemmel

Dansk, finsk, svensk og norsk sjømannslov har i § 28 bestemmelser om rett til fri pleie under sykdom/skade for sjømenn som tjenstgjør på de respektive lands skip.

2. Forpleiningstidens lengde

a. *Mens tjenesten består.* I Danmark, Finland, Sverige og Norge gjelder samsvarende bestemmelser om at enhver sjømann — uansett statsborgerskap eller bosted — i tilfelle av sykdom/skade har krav på fri sykepleie (for rederens regning) så lenge tjenesteforholdet består. Til sykepleien hø-

rer legehjelp, legemidler og underhold — ombord eller i land — i eller utenfor sykehus.

b. Etter tjenesteforholdets opphør. Er sjømannen syk/skadet ved tjenesteforholdets opphør, har han rett til fortsatt pleie for rederens regning i inntil 12 uker hvis han er statsborger i det land skipet tilhører og forpleiningen finner sted i et annet land. Skjer forpleiningen i skipets hjemland, har han rett til fri pleie i inntil 6 uker. Det samme gjelder for sjømann som er utenlandsk statsborger hva enten han forpleies i eller utenfor skipets hjemland.

Etter norsk sjømannslov gjelder dog den særregel at utenlandsk sjømann med fast bopel i Norge blir å likestille med norsk statsborger.

c. Særbestemmelser for sinnslidende, tuberkulose og kjønnssykdom. En annen særregel etter norsk sjømannslov er at det i tilfelle av »alvorlig sinnslidelse» (et begrep som favner videre enn det medisinske begrep »sinnssykdom») ikke gjelder noen tidsbegrensning når forpleiningen skjer i utlandet og sjømannen — hva enten han er norsk eller utenlandsk statsborger — har fast bopel i Norge. (Utgiftene — både før og etter fratredelsen — betales i disse tilfelle av staten i den utstrekning de ikke dekkes av offentlig syketrygd.) Det samme gjelder ved tuberkulose eller kjønnssykdom uten hensyn til om sykdommen er i smittomt stadium eller ikke.

Tilsvarende gjelder etter finsk og svensk lov for henholdsvis finsk og svensk sjømann som lider av kjønnssykdom i smittomt stadium og som forpleies i utlandet. (Etter gjeldende finske bestemmelser dekkes slike utgifter i siste instans alltid av staten. Etter svensk lov bærer staten utgiftene bare for så vidt de måtte påløpe etter fratredelsen.)

Dansk sjømannslov har ingen slik bestemmelse om utvidelse av forpleiningstiden ved visse sykdommer. (Men hvis sjømannen er dansk statsborger overtar staten i tilfelle av kjønnssykdom eller tuberkulose — i smittomt stadium eller ikke — rederens forpleiningsplikt etter avmønstringen såvel i som utenfor Danmark. Likesom i Norge gjelder dette dog bare i den utstrekning utgiftene ikke dekkes av godkjent sykekasse.)

3. Bortfall av rettigheter

a. Sykdom. Etter dansk, finsk, svensk og norsk sjømannslov mister en sjømann sin rett til fri pleie for rederens regning hvis sjømannens svikaktig har fortiet sykdommen ved tilsetningen.

Det samme gjelder hvis han etter tilsetningen har pådratt seg sykdommen ved forsett.

Etter dansk, finsk og svensk sjømannslov mistes retten også hvis sykdommen er pådratt ved grov uaktsomhet. Etter norsk sjømannslov gjelder dette bare sjømenn — norsk eller utenlandsk statsborger — som er bosittende utenfor Norge.

Etter dansk og svensk sjømannslov beholder en henholdsvis dansk og svensk sjømann i tilfelle av kjønnssykdom sin rett til sykepleie for rede-

rens regning selv om han måtte ha pådratt seg sykdommen ved forsett eller grov uaktsomhet. (Som foran nevnt overtar dog staten i visse tilfelle utgiftene ved forpleining av kjønnsyke danske henholdsvis svenske sjømenn.) Etter finsk sjømannslov er kjønnsykdom i denne relasjon sidestillet med grov uaktsomhet. Retten til fri sykepleie for rederens regning bortfaller dog bare for så vidt sykdommen er blitt forverret som følge av at sjømannen er blitt uten pleie derved at han overfor skipsføreren har unnlatt å melde fra om sykdommen eller som følge av at han har forsømt behørig pleie. Bestemmelsen savner imidlertid praktisk betydning for finsk sjømanns vedkommende idet loven om kjønnsykdommer bestemmer at omkostningene i forbindelse med slike sykdommer i siste omgang alltid skal erstattes av statsmidler.

Den norske sjømannslov har ingen tilsvarende bestemmelse for norske sjømenn. Dette forhold har imidlertid bare liten betydning. Norske sjømenn som er bosittende utenfor Norge, risikerer i visse tilfelle ved ambulant behandling selv å måtte betale en mindre del av oppholdsutgiftene, idet sykestrygdens satser for oppholdsbidrag kan tenkes ikke å gi full dekning. For sjømenn som har fast bosted i Norge — såvel utenlandsk som norsk statsborger — garanterer staten for slike differanser. Jfr. foran under punkt 2, litra c.

b. Skade. Sjømannen mister sin rett til fri sykepleie for rederens regning etter dansk, finsk, svensk og norsk sjømannslov når han svikaktig har forført skaden ved forhyringen eller etter tiltredelsen har pådratt seg skaden ved forsett eller grov uaktsomhet. Dette gjelder uten hensyn til sjømannens nasjonalitet eller bopel.

4. Spørsmål om gjensidighet

I henhold til dansk sjømannslov (§ 85), finsk sjømannslov (§ 91), svensk sjømannslov (§ 87) og norsk sjømannslov (§ 75) er det adgang til å inngå gjensidighetsoverenskomst med annet land bl.a. om retten til sykepleie.

Bortsett fra den utvidede forpleiningstid for visse sykdommer som gjelder etter norsk og delvis etter finsk og svensk sjømannslov, samt det forhold at grov uaktsomhet etter norsk sjømannslov ikke er »bortfallsgrunn» for sjømenn bosittende i Norge og endelig det meget vesentlige at danske, finske og svenske sjømenn som er bosittende i Norge etter norsk sjømannslov er likestillet med norske statsborgere, er det stort sett samstemmighet mellom de fire lands sjømannslover med hensyn til sjømanns rett til fri sykepleie. Det skulle derfor være mulighet for gjennom gjensidighetsavtaler å sikre sjømann med statsborgerskap i et av landene som tjenstgjør i et av de øvrige lands skip, samme rett til fri sykepleie for rederens regning som vedkommende skips hjemland sikrer landets egne statsborgere.

III. Sjømannens rett til hyre under sykdom/skade

1. Hjemmel

Dansk, finsk og svensk sjømannslov har i § 18, norsk sjømannslov i § 28 bestemmelser om rett til hyre under sykdom/skade for sjømenn som tjenstgjør eller har tjenestegjort på de respektive lands skip.

2. Utstrekning i tid

a. *Mens tjenesten består.* I Danmark, Finnland, Sverige og Norge gjelder samsvarende bestemmelser hvoretter enhver sjømann — uansett statsborgerskap eller bosted — i tilfelle av arbeidsudyktighet på grunn av sykdom/skade har rett til hyre så lenge tjenesteforholdet består. (Slik arbeidsudyktighet er imidlertid avskjedgrunn dersom sjømannen som følge av sykdommen/skaden i lengere tid blir uskikket til å utføre sitt arbeid, eller sykdommen medfører fare for de øvrige ombordværende.)

b. *Etter tjenesteforholdets opphør.* De fire lands lover inneholder også bestemmelser om rett for syk/skadet sjømann til fortsatt hyre etter tjenesteforholdets opphør — såkalt »sykehyre». Generelt gjelder her — når en unn-tar skipsførerne — at hyren ikke i noen tilfelle dreier lenger enn arbeidsudyktigheten varer. Ellers avviker bestemmelsene fra hverandre på vesentlige punkter.

Dansk, finsk og svensk sjømannslov har den regel at hyren ikke i noe tilfelle fortsetter å dreie i flere dager enn vedkommende har vært i tjenesten med mindre bestemte tegn på sykdom/skade er påvist (simulantregelen).

Med det nevnte forbehold gjelder etter dansk sjømannslov at ethvert medlem av den underordnede besetning har rett til fortsatt hyre i inntil en måned. Medlemmer av skipsbefelet (styrmann, maskinmester, hovmester eller radiotelegrafist) har samme rett i inntil to måneder. Såvel for befalet som for de underordnede gjelder at statsborgerskap, bopel, skipets fart eller sted for fratredelsen er uten betydning.

Finsk og svensk sjømannslov gjør ingen forskjell på offiserer og underordnede mannskaper. Her er det avgjørende hvorvidt vedkommende er engasjert i innenriks eller utenriks fart. I første tilfelle dreier hyren — med det forbehold som følger av simulantregelen — i inntil en måned. I det annet tilfelle dreier hyren i inntil to måneder. I begge tilfelle gjelder at sjømannens statsborgerskap, bosted eller stilling ombord er uten betydning. To-måneders-fristen for sjømenn i utenriks fart gjelder også om fratredelsen finner sted i finsk, henholdsvis svensk havn.

Etter norsk sjømannslov er grunnregelen at hyren fortsetter å dreie i inntil en måned. Er sjømannen imidlertid enten norsk statsborger eller utenlandsk statsborger med fast bopel i Norge, har han rett til inntil to måneders sykehyre hvis fratredelsen finner sted i havn utenfor Norge. Er han offiser, (maskinist, styrmann, stuert, radiotelegrafist eller fagutdannet skipselektriker) har han — under de samme forutsetninger med hensyn til

nasjonalitet eller bopel — rett til to måneders sykehyre også ved fratreden i norsk havn.

Etter dansk, finsk, svensk og norsk sjømannslov (§ 4) har skipsfører som avskjediges på grunn av sykdom/skade rett til normalerstatning motsvarende tre måneders hyre.

3. Bortfall av rettigheter

a. Sykdom. Etter dansk, finsk, svensk og norsk sjømannslov har en sjømann ikke rett til hyre under sykdom — det være seg i eller etter tjenesteforholdet — hvis han svikaktig har fortiet sykdommen ved tilsettingen.

Det samme gjelder dersom sjømannen etter tilsettingen har pådratt seg sykdommen ved forsett.

Dansk, finsk og svensk sjømannslov fastslår videre at retten bortfaller hvis sykdommen er pådratt ved grov uaktsomhet. Etter norsk sjømannslov gjelder dette bare sjømann — også norsk statsborger — som er bosittende utenfor Norge.

Etter dansk og svensk sjømannslov gjelder dog den uttrykkelige unntagelse at henholdsvis dansk og svensk sjømann i tilfelle av kjønnssykdom beholder sin rett til hyre og sykehyre, selv om sykdommen måtte være pådratt ved forsett eller grov uaktsomhet. Etter finsk sjømannslov gjelder at retten til sykehyre bare bortfaller for så vidt sykdommen er blitt forverret som følge av at sjømannen er blitt uten pleie derved at han overfor skipsføreren har unnlatt å melde fra om sykdommen, eller som følge av at han har forsømt behørig pleie. Norsk sjømannslov har ingen tilsvarende særbestemmelse om kjønnssykdom, men som følge av at grov uaktsomhet ikke er bortfallsgrunn for sjømann med fast bosted i Norge, vil slik sjømann — også om han er utenlandsk statsborger — miste retten til hyre og sykehyre bare i det nærmest utenkelige tilfelle at han pådrar seg en sykdom (herunder også kjønnssykdom) med forsett.

b. Skade. Etter dansk, finsk, svensk og norsk sjømannslov inntreer ikke retten til hyre og sykehyre hvis sjømannen er arbeidsudyktig som følge av en skade han svikaktig har fortiet ved forhyringen eller — etter tiltredelsen — har pådratt seg ved forsett eller grov uaktsomhet. Dette gjelder uten hensyn til sjømannens nasjonalitet eller bopel.

Finsk og svensk sjømannslov har bestemmelser om at hyre under sykdom/skade ikke dreier i den tid sjømannen måtte oppebære lønn hos annen arbeidsgiver.

4. Spørsmål om gjensidighet

I henhold til dansk sjømannslov (§ 85), finsk sjømannslov (§ 91), svensk sjømannslov (§ 87) og norsk sjømannslov (§ 75) er det adgang til å inngå gjensidighetsoverenskomst med annet land bl. a. om retten til hyre og sykehyre under arbeidsudyktighet på grunn av sykdom/skade.

Det er samstemmighet mellom de fire land for så vidt som de alle anerkjenner sjømannens rett til hyre og sykehyre under arbeids-udyktighet som følge av sykdom/skade. Bortsett fra »simulantregelen» i dansk, finsk og svensk sjømannslov og særbestemmelsene om kjønnsykdommer, er det også samstemmighet om at retten til sykehyre — uansett sjømannens nasjonalitet eller bosted — minst skal gjelde i inntil en måned, regnet fra fratredelsen.

Når det gjelder spørsmål om ytterligere sykehyre er imidlertid bestemmelsene meget forskjellige. Riktignok er maksimaltiden for sykehyre i alle fire lands sjømannslover satt til 2 måneder, men om hvilke kategorier sjømenn som skal være berettiget til slik utvidet sykehyre er det så store uoverensstemmelser at det neppe vil være mulig for tiden å nå frem til helt ensartede regler. En bør imidlertid også i denne sammenheng søke å oppnå at sjømann med statsborgerskap i et av landene som tjenstgjør ombord i skip hjemmehørende i et av de øvrige land, får samme rett til hyre og sykehyre under arbeidsudyktighet på grunn av sykdom/skade som vedkommende skips hjemland sikrer landets egne borgere.

For Danmarks, Finnlands og Sveriges vedkommende vil det i tilfelle bare bli spørsmål om å utvide bestemmelsene vedrørende kjønnsyke til også å gjelde borgere av de andre tre land, idet både dansk, finsk og svensk sjømannslov forøvrig allerede innrømmer utenlandske sjømenn de samme rettigheter med hensyn til hyre og sykehyre under sykdom/skade som landets egne borgere.

Etter norsk sjømannslov er det bare utenlandske sjømenn med bopel i Norge som nyter godt av de utvidede rettigheter. En gjensidighetsavtale som nevnt vil derfor by på flere problemer for Norges vedkommende. En antar imidlertid at disse ikke vil stille seg hindrende forutsatt at Danmark og Sverige gjennomfører en alminnelig legeundersøkelse på linje med den norske, og med et tilsvarende rapportsystem.

IV. Sjømannens rett til hjemreise ved sykdom/skade

1. Hjemmel

Dansk, finsk, svensk og norsk sjømannslov har i § 28 bestemmelser om rett til fri hjemreise med underhold for sjømenn som tjenstgjør på de respektive lands skip og som ved fratredelsen lider av sykdom/skade som nødvendiggjør avmønstring.

2. Omfanget av hjemreiseretten

I Danmark, Finland og Sverige gjelder samsvarende bestemmelser hvoretter retten til fri hjemreise tilkommer sjømenn som er borgere av og har bosted i det land skipet er hjemmehørende. Noen tilsvarende begrensning gjelder ikke etter den norske sjømannslov. Etter endringsloven av 1958 foreligger det i relasjon til retten til fri reise for rederens regning i prinsippet likestilling for alle sjømenn på norske skip, uansett deres statsborgerskap

eller bostedsforhold. De plikter som rederen således er pålagt overfor sjømannen, skal dog i forhold til sjømann som ikke har bosted i Norge anses oppfylt ved at sjømannen etter rederens valg gis fri reise med underhold til det sted hvor han oppholdt seg da han ble forhyrt, forutsatt at myndighetene på vedkommende sted ikke nekter ham adgang til landet eller for å gi ham adgang, krever en sikkerhet som sjømannen ikke kan skaffe.

Etter alle fire lands sjømannslover har sjømannen rett til hjemreise enten han fratrer på grunn av sykdommen/skaden eller han ved en forøvrig ordinær fratreden lider av sykdom eller skade som under enhver omstendighet ville medført avmønstring. Likeledes gjelder denne rett hva enten sjømannen er etterlatt i havn i skipets hjemland eller i fremmed havn.

Dansk, finsk og svensk sjømannslov har videre bestemmelse om at en sjømann som har rett til fri hjemreise er pliktig til å ta anvist stilling på skip som skal gå til skipets hjemland, eller til havn hvorfra det er vesentlig lettere eller billigere å sende ham hjem — forutsatt at sjømannens helsetilstand tillater det, og at den tilbudte stilling ikke er av lavere grad eller dårligere lønnet enn den han hadde ved avmønstringen. Tilsvarende gjelder også etter den norske sjømannslov, dog med den realitetsforskjell at sjømannen også er pliktig til å overta stilling som er av lavere grad eller dårligere lønnet enn den han hadde, såfremt stillingen hører til samme mannskapsgruppe. Han har imidlertid i så fall krav på hyredifferansen.

3. Særbestemmelser om sinnslidelse, tuberkulose og kjønnssykdom

Dansk sjømannslov har bestemmelse hvoretter staten overtar de utgifter ved hjemsendelse i forbindelse med kjønnssykdom eller tuberkulose som ellers ville ha påhvilt rederen.

Etter norsk sjømannslov skal staten betale utgiftene ved hjemsendelse av sjømann som lider av alvorlig sinnslidelse eller tuberkulose. Sjømann som lider av kjønnssykdom har etter den norske lov ikke rett til fri hjemreise hverken for statens eller rederens regning. Han kan dog av hensyn til behandlingen sendes til kursted i Norge for statens regning.

Finsk og svensk sjømannslov har ingen særbestemmelser om ansvar for staten i forbindelse med hjemsendelse av sjømenn som lider av sinnssykdom, tuberkulose eller kjønnssykdom.

4. Bortfall av rettigheter

a. Sykdom. Etter dansk, finsk, svensk og norsk sjømannslov mister en sjømann sin rett til fri reise til bostedet for rederens regning hvis sjømannen svikaktig har fortiet sykdommen ved tilsettingen. Det samme gjelder dersom han etter tilsettingen har pådratt seg sykdommen ved forsett.

Etter dansk, finsk og svensk sjømannslov mistes retten også hvis sykdommen er pådratt ved grov uaktsomhet. Dansk og svensk sjømann beholder dog i tilfelle av kjønnssykdom sin rett til hjemreise selv om sykdommen måtte være pådratt (såvel ved forsett som) ved grov uaktsomhet. Også etter finsk sjømannslov beholder sjømannen sin rett til fri hjem-

reise ved kjønnssykdom med mindre sykdommen kan sies å være blitt forverret som følge av at sjømannen er blitt uten pleie derved at han overfor skipsføreren har unnlatt å melde fra om sykdommen, eller som følge av at han har forsømt behørig pleie.

Etter norsk sjømannslov beholder sjømann som har bosted i Norge sin rett til fri hjemreise selv om sykdommen er pådratt ved grov uaktsomhet. Har sjømannen ikke bosted i Norge, mister han i slike tilfelle hjemreise-retten på samme måte som etter dansk, finsk og svensk sjømannslov. (Sjømann som lider av kjønnssykdom har som nevnt ikke noe krav på fri hjemreise etter den norske sjømannslov.)

b. Skade. Sjømannen mister sin rett til fri reise for rederens regning etter dansk, finsk, svensk og norsk sjømannslov når han svikaktig har fortiet skaden ved forhyringen eller etter tiltredelsen har pådratt seg skaden ved forsett eller grov uaktsomhet.

5. Spørsmål om gjensidighet

I henhold til dansk sjømannslov (§ 85), finsk sjømannslov (§ 91), svensk sjømannslov (§ 87) og norsk sjømannslov (§ 75) er det adgang til å inngå gjensidighetsoverenskomst med annet land om bl. a. hjemreiserett ved sykdom/skade.

Som det vil ha fremgått av det foregående, rår det stort sett samstemmighet mellom dansk, finsk og svensk sjømannslov for så vidt retten til fri hjemreise angår. Grunnlag for gjensidighetsoverenskomster mellom disse land skulle for så vidt være til stede.

Som det ellers vil ses av det foregående hjemler norsk sjømannslov rett til hjemreise ved sykdom/skade i alle tilfelle hvor slik rett følger i medhold av sjømannslovene i de øvrige tre land. En bortser da fra særbestemmelsene om kjønnssykdom (alvorlig sinnslidelse, tuberkulose) og fra den utvidede plikt til å ta hyre i forbindelse med reisen etter den norske lov. På den annen side er grov uaktsomhet i tilfelle av sykdom ikke bortfallsgrunn for sjømenn som har bosted i Norge. Videre har en her det vesentlige forhold at en noe moderert hjemreiserett i sykdoms- eller skadetilfelle etter den norske lov tilligger enhver sjømann på norsk skip, uansett hans statsborgerskap eller bostedsforhold. Hertil kommer også at rett til hjemreise uten noen slik begrensning som her nevnt, etter den norske lov tillike omfatter danske, finske og svenske statsborgere som måtte ha bosted i Norge.

Det vil for Norges vedkommende neppe bli aktuelt å foreta noen forandring med hensyn til bestemmelsene om kjønnssykdom (alvorlig sinnslidelse og tuberkulose) eller med hensyn til plikten til å ta anvist hyre. Det skulle formentlig likevel etter det foreliggende være grunnlag for gjensidighetsavtaler også for Norges vedkommende således at danske, finske, svenske og norske statsborgere som tjenstgjør på skip hjemmehørende i ett av de fire land får samme rett i forhold til rederen til fri hjemreise, som de respektive lover hjemler statsborgere bosatt i hjemlandet.

Oslo, 21. august 1958

TILLÄGG 3**PM rörande vissa medicinska spørsmål i samband med gemensam
hälsotjänst för sjöfolk och fiskare**

(Av Helsedirektoratet i Norge)

Følgende forhold bør legges til grunn for den medisinske virksomhet innenfor en felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk.

1. Helsetjenesten for sjøfolk bør legges opp etter de medisinske prinsipper som følges i Norge, og som er i samsvar med ILO-konvensjon nr. 73 om legeundersøkelse av sjømenn. Helsetjenesten skal således ta sikte på:

- a. å trygge skipenes sikkerhet,
- b. å hindre at de mønstrer ut sjøfolk som på grunn av sykdom kan utsette andre ombord for helsefare,
- c. å bidra til at sjøfolk som lider av sykdom som kan forverres under arbeid ombord, gis nødvendige medisinske råd,
- d. å stille en effektiv medisinsk tjeneste til disposisjon for sjøfolk med sikte på å bedre den enkelte sjømanns helsetilstand, forebygge sykdom og stille tidlig diagnose.

2. Et vilkår for at en helsetjeneste skal kunne virke på denne måte er at påmønstringsundersøkelser og regelmessig bedømmelse av sjøfolks helse i størst mulig utstrekning foretas av leger som har særlig erfaring i bedømmelse av personers helsetilstand i relasjon til sjømannsyrket, har kjennskap til de ulike medisinske krav som de forskjellige arbeidsoppgaver ombord i et skip stiller til yrkesutøver, til den måte hvorpå sykdommen påvirkes av forskjellige klimatiske forhold, til behandlingsmulighetene i verdens havnebyer og til andre spesielle forhold av betydning. Disse kunnskaper er særlig viktig fordi de aktuelle undersøkelser oftest må foretas under forhold hvorunder mulighetene for lengere tids observasjon ikke er tilstede. Det er derfor av viktighet at det i lovgivningen ikke finnes bestemmelser som hindrer at den medisinske undersøkelse av sjøfolk der hvor det er praktisk mulig blir konsentrert hos et lite antall leger, slik at det etterhvert utvikles en sjømannslegestand som har sjømannsmedisin som en spesialitet.

3. Et neste vilkår er at sjømenn har til plikt å la seg undersøke av bestemte leger.

4. I hvert land opprettes et sentralregister over sjøfolk som av medisinske grunner ikke bør mønstre ut igjen fordi de lider av sykdom som kan utsette et skip for fare, utsette andre for sykdom eller fordi deres egen helsetilstand vil bli betydelig forverret.

5. Sjømannslegene bør i sin virksomhet i det vesentlige følge de medisinske retningslinjer som er kommet til uttrykk i de norske forskrifter og instruksjoner om legeundersøkelse av sjømenn:

Forskrifter om legeundersøkelse av sjømenn, fastsatt ved kgl. res. av 2. oktober 1953 i medfør av sjømannslov av 17. juli 1953 § 26;

Instruks for legeundersøkelse av sjømenn, fastsatt av helsedirektøren den 12. november 1953 med hjemmel i forskrifter om legeundersøkelse av sjømenn, utferdiget ved kgl. res. av 2. oktober 1953;

Liste over endel sykdommer som under visse forhold bør medføre at vedkommende pasient ikke mønstrer ut som sjømann eller fortsetter som sjømann.

Følgende endringer bør dog gjennomføres i disse:

a. Erklæring om helsetilstanden bør ved påmønstring i alminnelighet ikke være over 2 måneder gammel. Fra dette krav må det imidlertid kunne dispenseres når de medisinske forhold gjør det ubetenkelig.

b. Røntgenundersøkelsen av lungene må alltid skje ved fotografering (vanlig fotografering eller skjermbilledefotografering).

c. Minimumskravene til synsstyrke og fargesans bør være:

1. For navigasjons- og utkikkspersonell: som fastslått i det danske utkast av juli 1957.
2. For annet dekkspersonell, telepersonell og maskinpersonell: en synsstyrke på minst 5/10 ved binoculært syn med eller uten korreksjon.
3. For øvrig personell: en synsstyrke på minst 5/20 ved binoculært syn med eller uten korreksjon.
4. Det må utarbeides krav til hørselen, avpasset etter den enkelte sjømanns arbeide ombord.
6. Det må være adgang til å overprøve de enkelte sjømannslegers avgjørelse.

7. Oppnås enighet om punktene 1—6, kan:

a. Skipsfart innen Norden betraktes som kystfart i medisinsk henseende, d. v. s. at sjømenn som forblir ansatt i samme rederi alene behøver å undersøkes hvert annet år.

b. Legeerklæringer om sjøfolks helse, synsstyrke, fargesans, utstedt av sjømannsleger i Norden, gis generell gyldighet i de nordiske land.

c. Appellinstansenes avgjørelse gis gyldighet innen hele Norden.

d. Dispensasjoner gis gyldighet over hele Norden.

e. Opplysninger til de ovenfor nevnte sentralregistre utveksles i fornøden utstrekning.

8. Arbeidet med å samordne helsetjenesten innen Norden bør følges opp av følgende tiltak:

a. Samordning av skjemamateriale.

b. Gradvis overgang til bruk av samme leger i fremmede havner, slik at legeundersøkelsen av nordiske sjøfolk i disse havner blir konsentrert hos en eller et par leger som får kjennskap til de nordiske bestemmelser og erfaring i praktiseringen av dem.

c. Åpning av nordiske helsekontorer for sjøfolk i større havnebyer.

d. Utarbeidelse av ensartet skipsmedisinkiste for Norden, basert på tilrå-

dingen i »Second Report of the Joint ILO/WHO Committee on the Hygiene of Seafarers».

e. Utarbejdelse av en felles lærebok i medisin og hygiene for skipsførere og styrmenn til bruk i utdannelsen av styrmenn og skipsførere, og til bruk ombord som den autoriserte oppslagsbok. I lovgivningen må vedkommende myndighet derfor få en slik autorisasjonsadgang.

Oslo, 20. september 1958

TILLÄGG 4

**PM upprättad i anledning av Helsedirektoratets i Norge promemoria
den 20 september 1958 rörande vissa medicinska spörsmål i samband
med gemensam hälsotjänst för sjöfolk och fiskare ¹**

(Av Sveriges handelsdepartement)

Punkt 1. På svensk sida anser man att de norska principerna böra följas, såvitt avser utarbetande av gemensamma påmönstringsbestämmelser. Beträffande uppläggningsen av arbetet rörande hälsotjänsten i övrigt är man fullt införstådd med tanken, att detta bör ske i stort sett efter de principer som tillämpas i Norge.

Den norska redogörelsen under punkt 1 a—d är helt i överensstämmelse med de svenska synpunkterna på hälsotjänstens uppgifter.

Punkt 2. På denna punkt överensstämmer den svenska uppfattningen med den norska.

Punkt 3. Frågan om skyldighet för sjömän att låta sig undersökas av vissa därtill utsedda läkare har enligt svensk mening icke tillräckligt diskuterats. En ovillkorlig skyldighet torde kunna anses strida mot berättigade intressen hos sjöfolket att fritt kunna välja läkare. Det synes därför nödvändigt att utvidga den i den norska promemorian intagna föreskriften med ett tillägg av ungefär följande lydelse: »eller att den undersökning som är gjord skall underställas viss läkare».

Punkt 4. I anslutning till den norska framställningen bör från svensk sida framhållas, att det torde uppstå stora svårigheter av skilda slag att förverkliga rekommendationens syfte, om icke ett svenskt centralregister över sjöfolk upprättas. Ett viktigt problem i detta sammanhang utgöra de psykiskt sjuka. Utan ett centralregister finns det inga praktiska möjligheter att hindra att sådana personer mönstra, vilket kan innebära stora faror för dem själva, deras arbetskamrater och för fartygen. Medicinalstyrelsen har därför upprepade gånger framhållit, att det icke finns några möjligheter att tillfredsställande angripa detta problem, om icke ett centralregister upprättas.

Punkt 5. Beträffande avsnitten c. 1, 2 och 3 bör nämnas, att det för närvarande icke finns någon möjlighet för svensk del att intaga en slutlig ståndpunkt, även om det danska utkast som redovisats under c. 1 huvudsakligen

¹ Se Tillägg 3.

överensstämmer med de principer man på svensk sida önskar följa på detta område.

Punkt 6. Nuvarande förhållanden synas fullt tillfredsställande.

Punkt 7. I vad avser avsnittet a. delas den norska uppfattningen, dock att någon begränsning till sammanhängande anställning i samma rederi ur svenska synpunkter icke påfordras. Beträffande avsnittet b. vill man från svensk sida endast erinra om att för generell giltighet av dessa intyg givetvis erfordras regeringsbeslut i alla länderna. — Vidkommande de under c. avsedda beslut i besvärsärenden bör framhållas, att det för närvarande i Sverige förekommer sådana beslut endast såvitt avser syn och hörsel. Men här kommer för Sveriges del frågan om ett centralregister in i bilden. — Frågan under d. om dispensers giltighet inom Norden torde kunna behandlas vid årliga sammanträden mellan cheferna för de nordiska medicinalförvaltningarna. — Beträffande nödvändigheten av utbyte av upplysningar mellan centralregistren är man på svensk sida helt införstådd.

Punkt 8. Beträffande vad som i den norska promemorian anförts på denna punkt är man på svensk sida i stort sett helt överens.

Beträffande den under a. omnämnda samordningen av formulär vill man särskilt vitsorda dess centrala betydelse men också att den kommer att bli mycket svår att genomföra till 100 %.

Under b. kan man från svensk sida helt ansluta sig till de norska synpunkterna. En sådan övergång till samma läkare eller grupp av läkare synes emellertid möjlig även inom Norden.

Frågan om upprättande av nordiska hälsokontor i större hamnstäder är en av de viktigaste arbetsuppgifterna. Erinras bör dock om att särskilda svårigheter kunna väntas uppstå med hänsyn till de rättsregler som utomlands gälla för främmande medborgares utövande av läkarpraktik och bedrivande av sjukvård. Det kan därför förutses att upprättande av dylika kontor måste föregås av grundliga förberedelser och i åtskilliga fall av ingående förhandlingar med berörda instanser i ifrågavarande land.

Beträffande utarbetandet av medicinkistor delar man helt den norska synpunkten.

Beträffande det under e. omnämnda utgivandet av en gemensam läkarbok vill man från svensk sida framhålla möjligheten av att — även om det skulle visa sig nödvändigt att en upplaga utgives för varje land på dess språk — utnyttja samma klichéer. Det synes kunna övervägas att utge en sådan bok i form av en samling lösa häften, vart och ett behandlande ett avsnitt. Härigenom skulle kunna vinnas möjlighet att snabbt och för begränsad kostnad hålla verket aktuellt. En sådan bok synes för övrigt icke böra vara speciellt inriktad på befälhavare och styrmän utan vara avsedd för den person som har ansvaret för sjukvården ombord och för dem som biträda honom. På åtskilliga svenska fartyg är det nämligen chefen för ekonomiavdelningen som har hand om sjukvården. Han kan många gånger lättare än befälhavare och styrmän anpassa sitt arbete efter sjukvårdsbehovet.

Stockholm den 4 oktober 1958

Tilläggsförslag
om gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
(Väckt av Norges regering)

Under henvisning til sosialdepartementets meddelelse til Nordisk Råd om rekommandasjon nr. 13/1954 av 30. september 1958 [*se Sak D 11*] henstiller den norske regjering til rådet

å utarbeide forslag til en nordisk konvensjon som sikrer sjømenn med statsborgerskap i ett av landene, og som tjenestegjør i skip hjemmehørende i et annet land, samme rettsstilling som vedkommende skips hjemland sikrer landets egne borgere etter den der gjeldende sjømannslovgivning,

å legge de praktiske forhold til rette for en felles medisinsk tjeneste for nordiske sjøfolk i havner utenfor Norden,

å legge de praktiske forhold til rette for en ensartet medisinsk bedømmning for nordiske sjøfolk i Norden og i fremmede havner samt

å legge de praktiske forhold til rette for en ensartet undervisning av skipsbefal i skipsmedisin og skipshygiene, herunder utarbeide felles lærebøker og felles krav til skipsmedisinkister.

Oslo, 30. september 1958

Nils Handal

Herman Pedersen

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1958:

Efter forslag fra Nordisk Råds komité for fælles arbejdsmarked for medicinsk personel blev på rådets 5. session vedtaget en rekommendation (nr. 7, Nordisk Råd, 5. sess., s. 1064 og s. 1677), der specielt angår læger og tandlæger. Det videre arbejde med disse grupper er følgelig udskilt til behandling af særligt fællesnordisk embedsmandsudvalg, se meddelelse angående rekommendation nr. 7/1957 [*se Sak D 50*].

For de øvrige grupper af medicinsk personel (farmaceuter, jordemødre, fysioterapeuter, sygeplejersker og sundhedsplejersker) er der — efter opfordring fra den norske regering, der er koordinerende — fra dansk side indsamlet yderligere oplysninger samt udnævnt en kontaktmænd til sammen med kontaktmænd fra de øvrige nordiske lande nærmere at behandle de forskellige gruppers forhold.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

På initiativ av den svenska regeringen har det tillsatts ett gemensamt nordiskt utskott, som tills vidare endast behandlat frågan angående läkarnas arbetsmarknad. Utskottet höll sitt möte i Stockholm den 16—17.6. 1958.

N o r g e s r e g e r i n g (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 oktober 1958:

Sosialdepartementet skrev 30. september 1957 likelydende brev til vedkommende regjeringsdepartementer i de øvrige nordiske land:

Etter de utredninger som foreligger, jfr. Tillägg 9 til »meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal» (Det Nordiske Råds 5. sesjon, Sak D 15), må det antas at sykepleieutdannelsen i de nordiske land er såvidt ensartet at det

ikke byr på nevneverdige praktiske vanskeligheter for sykepleiere å utøve yrket i andre nordiske land enn det hvorfra det har sin utdanning.

Det kan ikke ses at noen av de nordiske land har lovregler som er til hinder for at sykepleiere fra de øvrige land kan utøve sitt yrke i landet.

Siden opprettelsen av Sykepleiernes samarbeid i Norden i 1920 har det foregått — og foregår stadig — utveksling av sykepleiere gjennom de nasjonale sykepleieorganisasjoner.

Hensett hertil antar man at det i realiteten er et felles nordisk arbeidsmarked for sykepleiernes vedkommende.

Sosialdepartementet ser det derfor for sitt vedkommende slik, at denne sak i praksis er løst, og for tiden ikke skulle foranledige særskilte tiltak fra regjeringens side.

Ved lov av 10. desember 1948 er det gitt bestemmelser om utdanning og offentlig godkjenning av sykepleiere. Lovens § 6 lyder:

Sykepleier som har vært i virksomhet eller som er under utdanning når denne lov trer i kraft, eller som er utdannet i utlandet, kan gis offentlig godkjenning når departementet eller den det gir fullmakt, finner det godtgjort at vedkommende har en tilfredsstillende kyndighet. Kongen fastsetter de nærmere vilkår.

Sosialdepartementet finner at den individuelle vurdering som det her er gitt anvisning på, bør opprettholdes også forsåvidt angår godkjenning av sykepleiere med eksamen, eventuelt også autorisasjon, fra et annet nordisk land. Departementet gjør imidlertid oppmerksom på at offentlig godkjenning intet vilkår er for å kunne arbeide som sykepleier i Norge. Det foreligger ikke lovregler som er til hinder for at sykepleiere, utdannet i annet nordisk land, kan arbeide som sykepleier i Norge.

Siden opprettelsen av Sykepleiernes samarbeid i Norden i 1920 har det foregått — og foregår stadig — utveksling av sykepleiere gjennom de nasjonale sykepleierorganisasjoner.

Forøvrig bemerkes at sosialdepartementet, som koordinerende instans, har søkt oppnevnt kontaktmenn for de nordiske land til utredning bl. a. av spørsmålet om hvorvidt det er gitt lovregler som er til hinder for at sykepleiere som er utdannet i annet nordisk land, kan utøve sitt yrke i de øvrige, og over de lovendringer som eventuelt anses nødvendige for å muliggjøre et felles nordisk arbeidsmarked. Departementet antar at det vil bli mulig å sammenkalle til et møte herom i løpet av høsten 1958.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Inrikesdepartementet får i fråga om läkare och tandläkare hänvisa till departementets meddelande med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 7/1957 [se Sak D 50]. Beträffande övrig medicinsk personal har vissa förberedande överläggningar ägt rum mellan representanter för berörda departement i respektive länder, varjämte särskilda kontaktmän utsetts i departementen. Frågan har därjämte varit föremål för särskild utredning av en inom Nordiska rådet tillsatt kommitté. Resultatet av detta utredningsarbete torde komma att redovisas vid rådets 6:e session.

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 30 augusti 1958:

Man henviser til den den 30. november 1956 afgivne melding (5. sess., s. 1184). Indenrigsministeriet har indsamlet yderligere materiale til ajourføring af det i meldingen omtalte materiale, og dette nye materiale vil blive sendt til vedkommende ministerier i de andre nordiske lande. Når udveksling af materiale vedrørende et enkelt eller enkelte af de af rekommendationen omfattede spørgsmål har fundet sted, vil indenrigsministeriet tage de pågældende spørgsmål op til realitetsbehandling.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

Nordiska farmakopékommittén utarbetar en gemensam nordisk farmakopé, som beräknas bliva färdig år 1960.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 26 september 1958:

Arbeidet med utarbeidelsen av en felles nordisk farmakopé, som må danne basis for denne saks realitetsbehandling, er påskyndet ved at bevilgningene til vedkommende laboratorier i Danmark, Norge og Sverige er øket. Farmakopéen ventes å foreligge i 1960.

Det er de danske myndigheter som koordinerer denne sak.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Beträffande denna rekommendation, som avser frågor för vilka Danmark är koordinerande, har inrikesdepartementet intet att tillägga utöver vad som anförts i anmälan till 1956 och 1957 års sessioner.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 september 1958:

Indenrigsministeriet har udsendt indbydelse til de myndigheder i de øvrige medlemslande, der behandler denne sag (i Finland: Inrikesministeriet, i Island: sundhedsministeriet, i Norge: Sosialdepartementet og i Sverige: Inrikesdepartementet) til at udpege repræsentanter til at deltage i et møde, som agtes afholdt i København i oktober måned 1958 til drøftelse specielt af spörsmål i forbindelse med gennemførelsen af en eventuel fælles nordisk ordning vedrørende prøvning af dentalmateriale.

For så vidt angår spörsmålene om en udvidelse af samarbejdet med hensyn til laboratorievirksomhed og levnedsmiddelkontrol, afventer indenrigsministeriet tilkendegivelser fra de nævnte myndigheder om, hvorvidt disse myndigheder vil kunne tilslutte sig indenrigsministeriets synspunkt om, at der næppe for tiden kan findes tilstrækkeligt grundlag for en udvidelse af samarbejdet på de omhandlede områder ud over det samarbejde, der en en følge af den personlige kontakt, som allerede i ret vidt omfang består mellem embedsmænd og andre, der i medlemslandene beskæftiger sig med spörsmål på de omhandlede områder.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

att frågan i Finland tills vidare är i förberedelsestadiet vid medicinalstyrelsen.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 30 augusti 1958:

Saken er av utenriksdepartementet forelagt sosialdepartementet som har

meddelt at departementet fortsatt er interessert i at spørsmålet om odontologisk materialprøving blir tatt opp på nordisk basis, og at departementet i juni 1956 overfor det danske innenriksministeriet har gitt uttrykk for at en gjerne så at det fra dansk side, som har hovedansvaret for koordineringen av denne sak, ble tatt initiativ til et forhandlingsmøte om saken.

Spørsmålet ble også reist på det nordiske helseministermøtet i Stockholm 12.—13. mars 1958, og det ble da meddelt at det danske innenriksministeriet ville ta et raskt initiativ i saken.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Inrikesdepartementet erinrar om att Danmark är koordinerande vid denna frågas handläggning samt hänvisar till departementets anmälan till 1957 års session, vari departementet framhöll det värdefulla i att en internordisk kommitté finge utreda möjligheterna av att upprätta en odontologisk materialprovsningsanstalt på nordisk bas. Inrikesdepartementet vill ånyo understryka sitt intresse för lösandet av denna fråga. Vid det nordiska hälsovårdsministermötet i Stockholm den 12—13 mars 1958 underströks också från medicinalstyrelsens sida, att tillkomsten av en internordisk institution skulle betyda en standardhöjning för odontologien och ett förbilligande av vårdkostnaderna.

När det gäller ett ifrågasatt nordiskt samarbete rörande livsmedelskontrollen, vill inrikesdepartementet i anslutning till av medicinalstyrelsen framförda synpunkter vid ovannämnda hälsovårdsministermöte framhålla, att det nordiska samarbetet på detta område redan nu är i stort sett tillfredsställande. Företrädare för myndigheter och laboratorier har sålunda ständigt återkommande överläggningar med varandra. När det gäller frågan om tillsatserna i livsmedel kommer härtill, att verksamheten på detta område vidgats och samarbete måste i framtiden än mer utsträckas till det internationella planet.

BILAGA**PM rörande nordiskt samarbete i fråga om odontologisk materialprovning**

(Av sekretær J. H. Koch)

Nordisk Råd har på sin 2. session (1954) vedtaget sålydende rekommendation (nr. 16):

Det Nordiske Råd henstiller til regeringene å utrede spørsmålet om hvordan nordisk samarbeid kan opptas eller videreutvikles når det gjelder laboratorievirksomhet, næringsmiddelkontroll og materialprøving på det odontologiske område.

Den danske regering har påtaget sig at koordinere samarbeidet mellem regeringerne i denne sag.

Efter at sagen havde været genstand for brevveksling mellem regeringerne, hvorunder såvel den norske som den svenske regering har givet uttrykk for interesse i gjennomførelse af en fælles nordisk ordning med hensyn til prøvning af odontologiske materialer (dentalmaterialer), har det danske indenrigsministerium — som også for sit vedkommende har givet uttrykk for, at man må anse tilvebringelsen af en løsning af dette spørsmål på fælles nordisk grundlag for særdeles ønskelig — anmodet det finske Inrikesministerium, det islandske sundhedsministerium, det norske Sosialdepartement og det svenske Inrikesdepartement om at lade sig repræsentere ved et møde i København, hvor der skulle søges tilvebragt endelig klarhed over spørsmålet om, hvorvidt der måtte være grundlag for tilvebringelse af en fælles nordisk ordning på det omhandlede område, samt i bekræftende fald i hvilket omfang og på hvilken måde en sådan ordning kunne tænkes gennemført.

Mødet har været afholdt i København i dagene den 13. og 14. oktober 1958. I mødet har deltaget:

- Fra Finland: Övertandläkare i Medicinalstyrelsen Ensio Kalijärvi.
- Fra Norge: Byråsjef i Helsedirektoratet, tannlege S. Bryhn Ingebrigtsen samt som særligt sagkyndig i spørsmål vedr. prøvning af dentalmaterialer:
Sjefen for Odontologisk forskningsinstitutt, tannlege, dr. philos. Birger Nygaard Østby.
- Fra Sverige: Medicinalrådet, leg. tandläkare, leg. läkare, A. B. Maunsbach.
- Fra Danmark: Sundhedsstyrelsens konsulent i tandlægesager, tandlæge Kai O. Mehlsen samt som særligt sagkyndige med hensyn til spørsmål vedr. prøvning af dentalmaterialer:
Professor ved Københavns tandlægehøjskole W. Krogh-Poulsen og
Professor sammesteds, dr. odont., K. Dreyer Jørgensen.

Island har ikke været repræsenteret ved mødet.

Professor W. Krogh-Poulsen har fungeret som mødets forhandlingsleder.

Sekretær J. H. Koch, indenrigsministeriet, har fungeret som mødets sekretær.

Om de på mødet stedfundne drøftelser har mødedeltagerne afgivet følgende redegørelse.

1. Den hidtidige udvikling med hensyn till prøvning af dentalmaterialer i de enkelte nordiske lande

Danmark

Efter at et på foranledning af Københavns tandlægehøjskole nedsat udvalg i 1955 havde afgivet betænkning om spørgsmålet, blev der under Dansk tandlægeforenings auspicer forsøgsvis gennemført en ordning med hensyn til prøvning af dentalmaterialer i beskedent omfang. Prøvningen foregår på Københavns tandlægehøjskole, der har stillet lokaler og det fornødne apparatur til disposition, medens Dansk tandlægeforening afholder udgifterne ved selve prøvningsarbejdet.

Man vedtog at tilrettelægge prøvningen således, at dens formål var en undersøgelse af, i hvilket omfang de i Danmark forhandlede dentalmaterialer overholdt de kvalitetskrav med hensyn til styrke, holdbarhed, præcision, modstandsdygtighed over for kemiske påvirkninger etc., som i forvejen foreligger udarbejdet og nærmere formuleret for 14 forskellige materiale-grupper til brug ved den i U. S. A. praktiserede prøvningsordning.

Ordningen blev i Danmark iværksat på den måde, at man henvendte sig til fabrikanten af de materialer, for hvilke der forelå sådanne formulerede kvalitetskrav (specifikationer), idet man opfordrede fabrikanten til at afgive en garanti-erklæring om, at det af dem producerede materiale overholdt de opstillede krav. Navnet på de fabrikanten, for hvilke der blev afgivet en sådan garanti-erklæring, blev optaget på en liste, som blev offentliggjort i tandlægernes faglige tidsskrift, idet man redegjorde for listens formål og betydning. På prøvningslaboratoriet foretog man derefter prøvning af disse fabrikater. Ved de foretagne prøver konstateredes det imidlertid, at ca. halvdelen af de prøvede fabrikater, for hvilke der var afgivet garanti, ikke overholdt de opstillede kvalitetskrav, hvilket endog viste sig at være tilfældet på klinisk væsentlige punkter. Man kunne altså konstatere, at der udbydes relativt store mængder af materialer af utilfredsstillende kvalitet, og at der ikke ubetinget kunne fæstes lid til de af fabrikanten afgivne garanti-erklæringer. Det bemærkes herved, at de til grund for prøvningerne anvendte kvalitetskrav, som er identiske med de i U. S. A. anvendte, ingenlunde kan betegnes som strenge fra et sundhedsmæssigt synspunkt.

Hele ordningen står dog stadigvæk på forsøgsstadiet. Den har hidtil været gennemført af Dansk tandlægeforening på eget initiativ, dels fordi foreningen har følt et behov på dette område, dels ud fra et ønske om på denne

måde at skabe interesse om iværksættelsen af en egentlig systematisk prøvning af dentalmaterialer.

Finland

Der har ikke hidtil i Finland været gennemført nogen løbende kontrol med dertil hørende prøvning af dentalmaterialer, og man har ikke mulighed for på egen hånd at gennemføre en ordning til sikring af disse materials kvalitet. Der næres fra finsk side stærk interesse for en fælles nordisk ordning.

Norge

I Norge har der ikke været gennemført organiserede fysiske og kemiske prøver af dentalmaterialer. Der har derimod været gennemført omfattende og systematiske undersøgelser af en række dentalmaterials biologiske og kliniske virkninger. Undersøgelserne har været særlig afslørende for de moderne plastic-tandfyldningsmaterials vedkommende, og de har vist, at en del af disse, anvendt på den måde som brugsanvisningerne har angivet, har måttet betegnes som sundhedsfarlige. Denne afsløring på et tidligt tidspunkt har sparet patienterne for store skadevirkninger, og både patienterne og tandlægerne for store udgifter og ubehag. Undersøgelserne har været gennemført ved Odontologisk forskningsinstitut, Oslo.

Efter norsk opfattelse bør en systematisk prøvning af dentalmaterialer løses på nordisk basis og omfatte både fysiske, kemiske, biologiske og kliniske prøver. Endvidere bør der ved forskning gives mulighed for at forbedre de materialer, man allerede har. Forholdene i de enkelte skandinaviske lande er ikke af tilstrækkeligt omfang til, at opgaven på en tilfredsstillende måde kan løses på national basis.

Set på nordisk baggrund har man derimod tilsammen ca. 11.000 tandlæger og et materialeforbrug, som antagelig overskrider 50 mill. norske kr. om året.

Sverige

Tanken om gennemførelsen af en organiseret, odontologisk materialeprøvning aktualiseredes allerede i 1939, hvor oprettelsen af »folktandvården» gjorde spørgsmålet særligt brændende. I Medicinalstyrelsen blev der i 1951 af J. Engström og A. B. Maunsbach udarbejdet et fuldstændigt forslag til en statslig odontologisk materialeprøvningsanstalt i forbindelse med et tandteknisk centrallaboratorium for »folktandvården». Forslaget blev samme år forelagt den svenske regering, og også senere har Medicinalstyrelsen optaget spørgsmålet. Den svenske Medicinalstyrelse er af den bestemte opfattelse, at der ikke længere i Sverige kan undværes en organiseret materialeprøvning på det odontologiske område. Tiden synes nu at være moden til løsning af spørgsmålet på fælles nordisk basis.

II. Spørgsmålet om hvorvidt der er behov for gennemførelse af en ordning vedrørende kvalitetsprøvning af dentalmaterialer

Medens der af det offentlige er gennemført ordninger til sikring af, at lægemidler (og levnedsmidler) i sundhedsmæssig henseende er tilfredsstillende, har der i intet af de nordiske lande hidtil været taget effektive skridt til en tilsvarende sikring af, at de dentalmaterialer, der finder anvendelse ved behandlinger hos tandlæger, opfylder visse sundhedsmæssige mindstekrav. I det omfang, hvori der til behandlingen anvendes egentlige lægemidler, vil enkelte af disse være inde under en kontrolordning, medens andre præparater såsom devitaliseringsmidler og rodfyldningsmaterialer forhandles gennem dentaldepoterne uden nogen kontrol af præparatet. Men når det gælder materialer, der anvendes til restaurering af tænderne og tandsættet, foreligger der ikke for tandlægerne nogen form for sikkerhed for, om det overhovedet er sundhedsmæssigt forsvarligt at anvende det pågældende materiale.

Det har vist sig, at opståede tand- og mundlidelser i vidt omfang kan føres tilbage til den omstændighed, at de ved tidligere tandlægebehandlinger anvendte materialer enten har været sådanne nyopdukkede materialearter, som senere viser sig at være utilfredsstillende, eller har været materialer, der har vist sig at være af utilfredsstillende kvalitet. Disse skadelige følger vil som oftest vise sig, hvor det har været selve restaureringsmaterialet, der har været utilfredsstillende, men sundhedsfarlige virkninger vil tillige ofte kunne påvises som følge af, at de hjælpematerialer, der har været benyttet ved fremstillingen af restaureringerne, har været utilfredsstillende.

Der er derfor for mødedeltagerne ikke tvivl om, at hensynet til befolkningens sundhed stærkt taler for gennemførelsen af en ordning med det formål at sikre, at de materialer, der anvendes af tandlægerne, i enhver henseende kan betegnes som tilfredsstillende.

Udover disse vigtige sundhedsmæssige hensyn kan der peges på, at det restaureringsarbejde, der senere må gennemføres, fordi der ved tidligere behandlinger har været anvendt materialer af utilfredsstillende kvalitet, er såvel tidskrævende som bekosteligt for patienterne og belaster tandlægernes tidsmæssige arbejdsindsats, således at tandlægestandens samlede arbejdseffektivitet nedsættes. Dette er samfundsmæssigt lidet rationelt allerede på grund af den i alle de nordiske lande bestående mangel på tandlæger. Også af hensyn til tandlægemangelen kræves der derfor bedre materialer og dermed en bedre udnyttelse af den enkelte tandlæges arbejdsindsats.

En ordning, hvorefter der for de praktiserende tandlæger haves vished for, at de af forhandleren tilbudte materialer opfylder visse uomgængelige kvalitetskrav, vil således være i såvel befolkningens som i tandlægerens interesse, og hertil kommer, at der efter mødedeltagerens opfattelse ej heller fra forhandleres eller fabrikanters side vil kunne forventes fremsat indvendinger imod en sådan ordnings gennemførelse.

Mødedeltagerne mener på dette grundlag at kunne fastslå, at gennemfø-

relsen af en organiseret kvalitetsprøvning af dentalmaterialer må anses for at være af betydelig samfundsmæssig interesse på samme måde som den stedfindende kontrol med lægemidler.

Når det ikke tidligere har været tillagt ønsket om offentlig, organiseret kvalitetsprøvning af dentalmaterialer den samme vægt som kontrollen med lægemidler, hænger dette naturligt sammen med, at de skadelige følger af utilfredsstillende dentalmaterialer på grund af tandsygdommenes kroniske natur ikke som på de nævnte to andre områder er umiddelbart erkendelige. Hertil kommer, at spørgsmålet om dentalmaterialers kvalitet og de i forbindelse hermed stående sundhedsmæssige spørgsmål først i de seneste årtier er blevet gjort til genstand for videnskabelig forskning.

Der er hertil kommet et nyt og afgørende moment derved, at de enkelte nordiske lande med store udgifter gennem offentlig tandpleje nu har påtaget sig et langt større ansvar for befolkningens tandpleje og tandhelse end tidligere. (I Danmark og Finland: skoletandplejen, i Sverige: »folketandvård», i Norge: skoletandpleje og »folketannrøkt».) Det offentlige er dermed i en ganske anden udstrækning end tidligere blevet ansvarlig for den tandbehandling, befolkningen får, ligesom det offentlige dermed er blevet interesseret i, at unødvendige udgifter og spild af tandlægenes arbejdskraft undgås.

Medens en ordning, der sikrer, at lægemidler, herunder navnlig medicinske specialiteter, opfylder visse minimumskrav, kun kan tænkes gennemført som en tvungen ordning, d. v. s. ved et forbud mod forhandling af produkter, der ikke opfylder minimumskravene, kan det ikke anses for udelukket, at tandlægenes egen interesse i kun at anvende dentalmaterialer, der opfylder visse kvalitetskrav, ville være tilstrækkelig stærk til at gøre en frivillig ordning forsvarlig, for så vidt angår sådanne materialer. Det må imidlertid efter mødedeltagerernes opfattelse overlades til det enkelte lands vurdering og afgørelse, hvorvidt en tvungen ordning bør gennemføres for dentalmaterialerne, eller om man foreløbig vil gå ud fra, at tandlægerne i patienternes og egen interesse kun vil anvende de materialer, som opfylder kvalitetskravene.

Trangen til gennemførelsen af en prøvningsordning for dentalmaterialer, og de samfundsmæssige hensyn, der tilsiger en sådan ordning, har efter mødedeltagerernes opfattelse dog en sådan vægt og en sådan betydning for offentligheden, at det næppe bør overlades til de enkelte interesserede private organisationer at søge spørgsmålet løst på egen hånd. Det må efter mødedeltagerernes opfattelse anses for rigtigst samt i god overensstemmelse med nordisk tradition, at løsningen af dette spørgsmål tages op af det offentlige.

III. Nordisk samarbejde

Der er blandt mødedeltagerne enighed om, at et intimt nordisk samarbejde på det omhandlede område må være særdeles ønskeligt.

a. Fælles prøvningsvirksomhed

Forudsætningen for, at man kan opnå det kvalitetsniveau for dentalmaterialer, som må anses for sundhedsmæssigt tilfredsstillende, er, at der foretages konstant løbende prøvninger af de dentalmaterialefabrikanter, som omfattes af ordningen, og gennemførelsen af disse prøvninger forudsætter igen, at der disponeres over et vist specialapparat, der kun kan betjenes af særligt uddannet, til dels højt kvalificeret personale.

Da de fabrikater af dentalmaterialer, der udbydes og efterspørges, stort set er de samme i alle de nordiske lande, er det klart, at gennemførelsen af en prøvningsordning i hvert enkelt land på rent national basis således at der i hvert enkelt land blev foretaget de samme kvalitetsprøvninger af de samme fabrikater, ville medføre overflødig forbrug af kapital og arbejdskraft. Der er derfor ikke for mødedeltagerne tvivl om, at allerede rationalitets-synspunkter og de i forbindelse hermed stående økonomiske hensyn tilsiger, at der etableres et fællesskab med hensyn til iværksættelsen af de fornødne prøvninger. De ved gennemførelsen af en kvalitetsprøvning tilsigtede resultater vil således bedst kunne opnås ved oprettelsen af een fælles central prøvningsinstitution.

Man har dog på mødet drøftet den mulighed, at en fælles ordning gennemføres på den måde, at selve det rutinemæssige prøvningsarbejde blev fordelt på laboratorier i de enkelte deltagerlande. Dette kunne ske enten således, at der foretoges en fordeling af opgaverne efter de prøvede materialers art, eller — endnu mere specifikt — en fordeling efter de enkelte elementer i den samlede prøvningsproces for de forskellige materialearter. Det bemærkes herved, at der i selve prøvningsprocessen indgår elementer af fysisk, kemisk, biologisk og klinisk karakter.

Mødedeltagerne mener dog at kunne konstatere, at hensynet til en rationel udnyttelse af det apparatur, som allerede nu forefindes rundt om i de nordiske lande, ikke på nogen måde tilsiger en opdeling af arbejdsopgaverne, jfr. nedenfor. Hertil kommer, at omfanget af det med en prøvningsordning forbundne arbejde ikke på forhånd kan forventes at blive så omfattende, at en opdeling af arbejdet vil kunne betale sig. Hensynet til en rationel og effektiv udnyttelse af det til prøvningerne fornødne specialapparat og den særlige sagkundskab hos det ved prøvningerne beskæftigede personel, vil tværtimod tale stærkt for, at samtlige rutinemæssige prøvningsprocesser for alle de af en prøvningsordning omfattede materialer foretages på den samme lokalitet. Endelig må det formodes, at en sådan lokalitetskoncentration med den deraf naturligt følgende snævrere kontakt mellem de videnskabeligt uddannede personer, der beskæftiger sig med de forskellige sider af de opstillede kvalitetskrav, vil virke befordrende for det forskningsarbejde, som nødvendigvis må gennemføres sideløbende med det mere rutinemæssigt betonedede prøvningsarbejde.

Man må derfor fra mødedeltagerens side fastholde tanken om, at hele den til en effektiv prøvningsordning fornødne, rutinemæssigt betonedede labora-

torievirkosomhed principielt bør foregå på samme sted og under én ledelse. Om samarbejde mellem et sådant prøvelaboratorium og andre institutioner, se nedenfor.

b. Fælles kvalitetskrav

Som det vil være fremgået af det foregående, tilsigter man ved prøvningen af et dentalmaterialefabrikat at opnå en samlet vurdering af, om det pågældende fabrikat opfylder de krav, der i fysisk, kemisk og biologisk henseende må stilles til et dentalmateriale, for at dets anvendelse kan betegnes som sundhedsmæssigt forsvarligt og tilfredsstillende, idet der samtidig ved forskning tages sigte på en forbedring af de materialer, som er på markedet.

Spørgsmålet om hvilken grad af strenghed, der bør udøves ved opstillingen af kvalitetskrav inden for hver enkelt materialegruppe vil naturligvis i mange tilfælde være et skønsspørgsmål. Det kunne derfor godt tænkes, at der vel blev gennemført et fællesskab mellem de nordiske lande med hensyn til selve iværksættelsen af den faktiske prøvning af dentalmaterialers egenskaber, men således at de kvalitetskrav, som et givet materiale må opfylde, varierede fra land til land som følge af variationer i opfattelsen af de relevante sundhedsmæssige kriterier. Efter mødedeltagernes opfattelse ville værdien af et fællesskab med hensyn til prøvningen dog i så fald i væsentlig grad formindskes, ligesom det næppe heller vil være holdbart over for fabrikanterne at opretholde varierende kvalitetskrav med hensyn til fabrikater, der forhandles i samtlige nordiske lande og underkastes en af staterne i fællesskab etableret prøvningsordning. Mødedeltagerne er derfor enige om, at gennemførelsen af en rationel, fælles prøvningsordning indebærer, at der også etableres et fællesskab med hensyn til fastsættelsen og den nærmere udformning af de omhandlede kvalitetskrav.

Fastsættelsen af sådanne kvalitetskrav forudsætter imidlertid et indgående og langvarigt videnskabeligt forskningsarbejde, ligesom sådanne kravs tilpasning til den stedfindende udvikling næppe kan ske uden videnskabelige undersøgelser og analyser, der naturligt foretages i forbindelse med den stedfindende løbende kvalitetsprøvning. Der er endnu ikke på dette område i de nordiske lande tilvejebragt forskningsresultater i tilstrækkeligt omfang til, at man ville være i stand til på egen hånd at opstille sådanne nøje formulerede kvalitetskrav, som en systematisk og effektiv prøvningsordning forudsætter. På den anden side mener mødedeltagerne ikke, at gennemførelsen af en prøvningsordning bør eller kan afvente tilvejebringelsen af sådanne egne forskningsresultater. Man skal her pege på muligheden af, at man ved en fælles nordisk prøvningsordnings første iværksættelse tager sit udgangspunkt i de kvalitetskrav, der er opstillet i lande, hvor systematiske prøvningsordninger allerede er gennemført, d. v. s. i U. S. A. og Australien. Disse kvalitetskrav kunne eventuelt søges tilpasset efter de forskningsresultater, som allerede måtte være fremkommet ved den stedfundne forskning i de nordiske lande.

Selvom de således foreliggende, nøje formulerede kvalitetskrav¹ efter mødedeltagernes opfattelse ikke på alle punkter kan betegnes som helt fyldestgørende, er der dog enighed blandt mødedeltagerne om, at det vil være fuldt forsvarligt foreløbig at tage disse som udgangspunkt, evt. med visse modifikationer. Der er ej heller for mødedeltagerne tvivl om, at det vil være muligt at tilnærme eventuelt foreliggende, afvigende opfattelser i de enkelte nordiske lande med hensyn til kvalitetskravenes nærmere detailudformning på en sådan måde, at der mellem de sagkyndige på området vil kunne opnås enighed om en tilfredsstillende formulering af de kvalitetskrav, der ved en prøvningsordnings iværksættelse bør lægges til grund for prøvningsvirksomheden.

De erfaringer, som vil blive indhøstet ved en løbende prøvningsvirksomhed og den forskningsmæssige bearbejdelse af disse erfaringer, vil naturligvis efterhånden kunne virke henimod opstillingen af selvstændigt udformede kvalitetskrav for de allerede eksisterende materialegrupper, ligesom den forskning, som må finde sted forinden der vil kunne tages stilling til nyopdukkede dentalmaterialers virkninger i sundhedsmæssig henseende, vil være en opgave, der naturligt vil blive taget op af det fælles prøvningslaboratorium.

På denne baggrund vil det også være selvfølgeligt, at den opgave, der består i at etablere og drive et fælles prøvningslaboratorium og den opgave, der går ud på at opstille de omhandlede kvalitetskrav og søge disse tilpasset til den stedfindende udvikling begge løses under ét.

c. Oplysnings- og rådgivningsvirksomhed

Ligesom det vil blive et nødvendigt led i prøvningsordningens effektivitet, at de ved prøvningsvirksomheden fremkomne resultater publiceres ved institutionens egen foranstaltning, er det naturligvis klart, at det må være ønskeligt, at de erfaringer, der indhøstes, og den specialviden, som efterhånden vil blive samlet i forbindelse med en sådan virksomhed, kommer en videre kreds til gode gennem vejlednings- og rådgivningsvirksomhed til fordel for praktiserende tandlæger og dentallaboratorier samt ved anden form for publicerende foranstaltninger.

d. Videregående internationalt samarbejde

Man har på mødet drøftet mulighederne af at søge de omhandlede opgaver løst på et videre internationalt plan. Det er mødedeltagernes opfattelse, at man ikke fra nordisk side bør afvente overvindelsen af de i så henseende foreliggende vanskeligheder — herunder de omfattende forhandlinger og andre foranstaltninger, der erfaringsmæssigt vil kræve megen tid —

¹ Der er ved det amerikanske Bureau of Standards hidtil udarbejdet kvalitetskrav for følgende 15 grupper af dentalmaterialer: 1) amalgamlegeringer, 2) indstøbningsmasser, 3) termoplastiske aftryksmaterialer, 4) indlægs voks, 5) støbeguld, 6) kviksølv til amalgam, 7) guldtråd og guldplade, 8) zinkfosfatcementer, 9) silikatcementer, 10) protesekautschuk, 11) hydrokolloide aftryksmaterialer på agarbasis, 12) protesebasismaterialer, 13) protesereparationsmaterialer⁴ 14) kromkoboltlegeringer og 15) plastictænder.

forinden man på egen hånd søger gennemført en systematisk prøvningsordning for de nordiske lande.

På den anden side er man dog opmærksom på værdien af, at der på længere sigt arbejdes i retning af et videregående internationalt fællesskab og samarbejde på det omhandlede område, ligesom man forudsætter, at der ved etableringen af en fælles nordisk ordning samt ved dennes praktisering i videst muligt omfang drages nytte af de erfaringer, der indhøstes i andre lande, og at der i det hele søges etableret samarbejde ud over Nordens grænser.

e. Samarbejde med tandlægehøjskoler og andre institutioner

Endelig har man drøftet muligheden af at søge de med materialeprøvningsen tilsigtede opgaver løst ved at henlægge disse til én af de nordiske tandlægehøjskoler, idet der på disse i et vist omfang forefindes det fornødne apparatur.

Mødedeltagerne er imidlertid på dette punkt enige om, at hensynet til den effektive udnyttelse af det omhandlede apparatur ikke på nogen måde tilsiger, at denne udvej vælges, idet det omhandlede apparatur må forventes at ville finde fuld anvendelse til højskolernes egne videregående forskningsarbejder. Hertil kommer, at en systematisk iværksat, løbende prøvningsvirksomhed af den forudsatte karakter må anses for at ligge uden for højskolernes opgaver, ligesom det må anses for at være lidet rationelt at udnytte den til højskolerne knyttede sagkundskab direkte til gennemførelse af prøvningsvirksomheden, der i væsentligt omfang vil være af rutinemæssig karakter.

Noget andet er, at det naturligvis forudsættes, at der mellem en prøvningsinstitution af den omhandlede art og højskolerne må forventes etableret et intimt samarbejde, i særdeleshed på det kliniske område, ligesom det af mødedeltagerne forudsættes, at en institution af den omhandlede art i så vidt omfang som muligt vil benytte sig af det specialapparatur og den specialviden, som måtte forefindes på andre institutioner af beslægtet karakter, som f. eks. de statslige prøveanstalter, det norske Sentralinstitutt for industriel forskning, de tekniske højskoler o. l.

f. Målsætningen

Mødedeltagerne er på dette grundlag nået til den énstemmige opfattelse, at en ordning med det formål at opnå, at der ved behandlinger hos tandlæger anvendes sundhedsmæssigt tilfredsstillende materialer, mest hensigtsmæssigt og rationelt vil kunne gennemføres ved, at de interesserede nordiske regeringer i fællesskab opretter en institution, der skal have til opgave ved løbende afprøvninger af dentalmaterialers fysiske og kemiske egenskaber samt deres virkninger i biologisk henseende at søge fastslået, hvorvidt dentalmaterialer, der udbydes i de nordiske lande, opfylder de kvalitetskrav, som i sundhedsmæssig henseende må stilles til disse. I forbindelse med løsningen af denne opgave skal det endvidere påhvile institutionen — med

virksomhed for samtlige deltagende lande — at fastsætte og formulere de kvalitetskrav, der skal lægges til grund ved prøvningerne. Desuden skal det påhvile institutionen på grundlag af de ved prøvningsvirksomheden indhøstede erfaringer og den forskningsvirksomhed, der naturligt finder sted i tilknytning dertil, for det første at søge disse krav tilpasset til den stedfindende udvikling, og for det andet at søge tilvejebragt nye og bedre undersøgelsesmetoder. Endelig skal den have til opgave ved rådgivnings- og oplysningsvirksomhed samt ved forskning på området i almindelighed dels at virke for en almindelig højnelse af kvaliteten af de dentalmaterialer, der nu finder anvendelse i praksis, dels at fremme tilvejebringelsen af nye og bedre arter af dentalmaterialer.

g. Spørgsmål i forbindelse med etableringen af en fælles institution

Med hensyn til spørgsmålet om den stedlige placering af en institution af den omhandlede art har mødedeltagerne drøftet muligheden af, at der i forvejen i ét af de nordiske lande måtte kunne findes en institution, som på grund af sin indretning, apparatur o. l. i særlig grad må anses for velegnet som hjemsted for et dentalprøvningslaboratorium. Mødedeltagerne er også af den opfattelse, at den eventuelle økonomiske gevinst, der ville kunne opnås ved en sådan løsning af spørgsmålet, må anses for at være af underordnet betydning i forhold til fordelene ved oprettelsen af en fuldt selvstændig institution, og at der iøvrigt ikke fra et tekniskt-sagkyndigt synspunkt for øjeblikket synes at være særlige grunde for at foretrække én lokalitet frem for nogen anden. Man har derfor ikke ment at burde drøfte dette spørgsmål videre.

Man har ikke på mødet inddelt sig på nogen undersøgelse af de forventede omkostninger ved etablering og drift af en prøvningsinstitution af den omhandlede art, allerede fordi man på forhånd må være af den opfattelse, at udgifterne til apparaturanskaffelser, aflønning af personale og de øvrige driftsudgifter vil være yderst beskedne i forhold til de sundhedsmæssige fordele og de konkrete besparelser, der på længere sigt vil kunne opnås ved gennemførelsen af en sådan ordning. Det bemærkes herved, at det efter mødedeltagerenes opfattelse må forventes, at de materialer, der medgår til prøvningerne, vil blive stillet vederlagsfrit til disposition.

Man har endelig drøftet spørgsmål i forbindelse med de nærmere regler om en sådan institutions bestyrelse og dennes beføjelser samt om fordelingen mellem de deltagende lande af de med institutionens oprettelse og drift forbundne udgifter, herunder mulighederne for at opnå en del af udgifterne dækket ved donationer eller afgifter, men man har dog ikke ment på indeværende tidspunkt nærmere at burde uddybe, endsiges tage stilling til disse spørgsmål.

IV. Konklusion

Der hersker fuld enighed mellem de tilstedeværende repræsentanter for de pågældende medicinalstyrelser samt de særligt sagkyndige om, at der i

hvert af de repræsenterede lande — væsentligst af sundhedsmæssige grunde — består et stærkt behov for, at der indføres en ordning, hvorefter der gives befolkningen og tandlægerne, mulighed for at opnå sikkerhed for, at de materialer, der anvendes til tandlægebehandling af patienter, i fysisk, kemisk, biologisk og klinisk henseende opfylder visse kvalitetskrav.

En sådan ordning vil kunne gennemføres effektivt ved, at der af en dertil beregnet institution foretages en gennemgribende prøvning af de materialer, tandlægerne anvender, idet det er indlysende, at både befolkningen og tandlægerne er stærkt interesseret i, at de dentalmaterialer, som anvendes, er på højde med de krav, man til enhver tid med rimelighed kan stille til disse materialer.

Der er blandt mødets deltagere enighed om, at tilvejebringelsen af en sådan ordning — på samme måde som de bestående eller påtænkte ordninger til sikring af kvaliteten af lægemidler m. v. — må anses for at være en samfundsopgave, som det offentlige naturligt bør overtage.

Mødedeltagerne er af den opfattelse, at en ordning af den omhandlede art i de nordiske lande mest rationelt kan tilvejebringes ved oprettelsen af en fælles institution, der dels skal have til opgave på grundlag af de allerede tilvejebragte forskningsresultater samt på grundlag af den fremtidige forskning på området at fastsætte de kvalitetskrav, som må stilles til dentalmaterialer i de forskellige materialegrupper, for at disse kan siges at være sundhedsmæssigt tilfredsstillende, dels skal have til opgave at gennemføre den fornødne prøvning af de materialer, der angives at opfylde disse krav, og offentliggøre resultatet af denne prøvning, samt ivrigt gennem selvstændig forskning på området, ved samarbejde med institutioner på beslægtede områder, ved oplysnings- og rådgivningsvirksomhed og i kontakt med praktiserende tandlæger at søge opnået en videreudvikling af de nu anvendte og fremtidigt fremkommende dentalmaterialers kvalitet.

Man har ikke ment på mødet at burde udarbejde detaljerede retningslinier for en sådan institutions arbejde eller at fremkomme med et detaljeret projekt vedrørende institutionens ledelse, etablering og drift, idet man har ment det rigtigst, forinden der foretages videre, at søge opnået regeringernes tilslutning til, at der ved nye forhandlinger søges udarbejdet et egentligt forslag om oprettelse af en fælles nordisk institution efter de ovenfor skitserede retningslinier.

København, den 7. november 1957

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

1. Stipendier och annat stöd till folkhögskolor (a)¹

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 15 juli och 17 juli 1958:

I statens budget ingå följande anslag för nordiska folkhögskolor och folkhögskolelever:

- a) för nordiska folkhögskolor 300 000 mark år 1957;
- b) för stipendier till nordiska folkhögskolelever 300 000 mark år 1957.

I statsbudgeten har redan flere år ingått ett anslag för understödande av samnordiska folkhögskolor. I år har Kungälv's folkhögskola erhållit 65 000 mark. I framtiden skall man försöka höja detta anslag.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Hva angår ovennevnte rekommandasjons to første ledd, gjengis det kgl. kirke- og undervisningsdepartements brev til Udenrigsministeriet i København:

Folkehøgskolenes to lærerorganisasjoner i Norge, Noregs høgskulelærerlag og Noregs ungdomsskulelærerlag, holder hvert år lærerkurser for sine medlemmer. De to organisasjonene byttes om å stå som arrangører og det ytes statstilskott til kursene. Tilskottet, som utgjør kr. 4 000.— årlig, fordeles organisasjonene på deltakerne etter deres reiseutgifter og økonomiske forhold. En del av tilskottet nyttes også til å betale foredragsholdere m. v.

Man kjenner ikke til at det har vært nevneverdig deltakelse fra de andre nordiske land ved disse lærerkursene. Derimot deltar hvert år norske folke-

¹ Punktbeteckningen inom parentes hänvisar till rekommendationsöversikten i 5:e sessionens handlingar (s. 686).

høgskolelærere i kurs i Danmark, spesielt på 3-månederskurset ved Askov folkehøgskole. Også ved enkelte gymnastikkurser om sommeren ved danske folkehøgskoler er det norske deltakere. Til disse deltakerne er det gitt norske statsstipend, kr. 5—600.— for å delta i Askov-kurset og kr. 2—300.— for å delta i gymnastikkurs.

Ved Gudbrandsdalen folkehøgskole har det i en årrekke vært holdt nordiske lærerkurs, også for folkehøgskolelærere. Kursene som har vært av kort varighet, har ikke hatt statstilskott.

Norske folkehøgskolelærere vil sikkert gjerne delta i kurser sammen med nordiske kolleger. Man antar derfor at det vil være av stor interesse for våre lærerorganisasjoner å få statstilskottet til kurs økt, for at de kunne legge opp sommerkurs som de kunne inby nordiske kolleger til. Dette forutsetter imidlertid en ikke uvesentlig økning av bevilgningen til kurstilskott. Foreløpig må kirke- og undervisningsdepartementet innskrenke seg til å uttale sin tilslutning til tanken om en ordning som gjør det mulig å utvide deltakelsen fra alle nordiske land ved sommerkurs for folkehøgskolelærere.

Uavhengig av tilskottet til kurs for folkeskolelærere yter staten tilskott til norsk deltakelse i kurs i Sverige, Danmark og Finnland og møter for lærere fra lærerskolen, den høgre skolen, folkeskolen m. v. Det har også vært gitt reisetilskott til norske lærerskoleelever til deltakelse i nordiske elevmøter.

Kirke- og undervisningsdepartementet har i årene 1955 og 1958 hatt særskilt bevilgning til et sommerkurs på 4—5 uker for lærere i folkehøgskolen. Kurset, som er lagt opp og ledet av tilsynsmannen for folkehøgskolene, bygger på spesialforelesninger i samtidsorientering, sosiologi, pedagogikk m. v. Kirke- og undervisningsdepartementet antar at kurs av denne type også kan interessere folkehøgskolelærere i våre naboland, og departementet vil i tilfelle komme tilbake til de økonomiske spørsmål som måtte knytte seg til en slik utvidelse av fremtidige kurs av denne type.

2. Tillsättande av en nordisk kommitté för frågan om en nordisk folklig akademi (c)

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 8 september 1958:

Der henvises til den medfølgende, foreløbige beretning med 2 bilag fra Utvalget vedrørende Nordens folkelige akademi [*se Tillägg*].

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Frågan om upprättandet av en nordisk akademi är fortfarande föremål för behandling i det särskilt för ändamålet tillsatta utskottet, i vilket Sverige representeras av rektorn vid Kooperativa förbundets studieavdelning i Saltsjöbaden Harald Elldin och landstingsmannen Erik Forslund.

TILLÆGG**Preliminär rapport från Nordiska utskottet för utredning av frågan om
upprättande av en nordisk folkakademi**

Ved rekommendation nr. 18/1954 vedtaget på Nordisk Råds 2. session i Oslo i oktober 1954 henstillede Nordisk Råd til regeringerne i de nordiske lande at nedsætte et sagkyndigt nordisk udvalg til nærmere at undersøge spørgsmålet om oprettelse af et Nordens folkelige akademi.

Forslaget om oprettelse af et Nordens folkelige akademi blev fremsat fra dansk side under Nordisk Råds 2. session i 1954. Tanken om et sådant akademi blev fremført allerede i 1930'erne, og blev på undervisningsminister Jørgen Jørgensens initiativ drøftet på et nordisk undervisningsminister-møde i 1938, men krigen afbrød disse forhandlinger. Omkring 1950 blev sagen taget op igen fra flere sider, og af interesserede kredse inden for højskolen og folkeoplysningen i Danmark udarbejdedes det forslag indeholdende udførligt fundatsudkast, som blev forelagt for Nordisk Råd.

Forslaget gik ud på, at de nordiske lande i fællesskab skulle opføre et Nordens folkelige akademi i skikkelse af en art udvidet fællesnordisk folkehøjskole, en overbygning på de bestående folkehøjskoler i Norden, som kunne være mødested for dele af Nordens mest intelligente og energiske ungdom: unge lærere, akademikere, unge med erfaringer fra studiekredsarbejde og foreningsliv, bibliotekarer, journalister m. fl. — ikke mindst moden ungdom, som har 2 folkehøjskoleopholds forudsætninger. Formålet er i fundatsudkastets § 1 angivet således:

Nordens folkelige akademi skal være et mødested for de nordiske folk.

Formålet er gennem foredrag, studier og samvær at åbne elevernes øjne for såvel enheden som mangfoldigheden i Nordens kultur- og samfundsliv, og derigennem de fællesnordiske synspunkter og værdier.

Eleverne skal dygtiggøres til, hver på sin plads, at virke for udbygningen af det nordiske og mellemfolkelige samarbejde.

Akademiet skulle drives som en selvejende institution med driftstilskud fra de deltagende lande.

Nordens folkelige akademi er således tænkt som et kulturcenter for nordisk folkeligt samvirke, og den bærende idé bag forslaget om dets oprettelse er ønsket om i højere grad, end tilfældet er, at drage den frie, folkelige oplysningsvirksomhed med ind i det nordiske kultursamarbejde, og derigennem styrke dette ved at give det et bredere folkeligt grundlag.

Nordisk Råds kulturkomité mente imidlertid ikke, at hele spørgsmålet var så fyldestgørende oplyst, at man på det foreliggende grundlag kunne træffe en endelig afgørelse. En række punkter, navnlig med hensyn til

elevrekruttering, undervisningsplan og udgiftsoverslag måtte yderligere klarlægges. Hertil kom, at man fra anden side, bl. a. Skolöverstyrelsen i Sverige og Det nordiske folkehøjskoleråd, havde rejst det spørgsmål, om man i stedet for en fast skole kunne indrette sig, i hvert fald til at begynde med, med en ambulant skole i lighed med Den nordiske folkehøjskole i Genève, ligesom det var blevet nævnt, at man i stedet for at opføre en helt ny skole måske skulle realisere planen ved at tage i brug, eventuelt udbygge en bestående bygning. Komiteen mente, at den nærmere undersøgelse af alle disse spørgsmål bedst kunne foretages af et sagkyndigt nordiskt udvalg, hvor såvel undervisningsministerierne, Nordisk kulturkommission som folkehøjskolernes og folkeoplysningens organisationer var repræsenterede, og komiteens forslag om henstilling til regeringerne angående et sådant udvalgs nedsættelse resulterede i Nordisk Råds ovennævnte rekommandation.

Udvalgets nedsættelse, sammensætning og møder

Ved skrivelse af 8. februar 1957 meddelte det danske undervisningsministerium, som er koordinerende ministerium med hensyn til denne sag, de tilsvarende ministerier i de andre nordiske lande, at samtlige lande nu havde udpeget deres repræsentanter i det sagkyndige nordiske udvalg vedrørende Nordens folkelige akademi, som derefter havde fået følgende sammensætning:

- fra Danmark: Folketingsmand Jørgen Jørgensen,
Departementschef i undervisningsministeriet Alb. Michelsen,
Forretningsfører for A. O. F. Oluf Bertolt,
Højskoleforstander Poul Engberg.
- fra Finland: Folkhögskoleföreståndare Heikki Hosia,
Folkhögskoleföreståndare Helmer Wahlroos.
- fra Island: Ambassadør Sigurður Nordal.
- fra Norge: Folkehøgskulestyrer Stein Fossgard,
Folkehøgskoleinspektør Kristen Ørbeck Sørheim.
- fra Sverige: Landstingsman Erik Anders Sigfrid Forslund,
Rektor Harald Elldin.

Folketingsmand Jørgen Jørgensen trak sig tilbage som medlem af udvalget, da han i maj 1957 blev undervisningsminister i Danmark, og afløstes i udvalget af højskoleforstander Uffe Grosen.

Ambassadør Sigurður Nordal blev i marts 1958 i forbindelse med sin fra-

træden som Islands ambassadør i Danmark afløst af den nuværende ambassadør Stefán Jóh. Stefánsson.

Forretningsfører Oluf Bertolt afgik ved døden den 5. juli 1958.

Sekretær for udvalget er sekretær i det danske undervisningsministerium Helge Thomsen.

Udvalget konstituerede sig ved et møde den 9. september 1957 i København. Mødet blev åbnet af undervisningsminister Jørgen Jørgensen. Udvalget valgte departementschef Alb. Michelsen til sin formand.

Der er senere afholdt yderligere 1 møde den 31. oktober 1957 i Kungälv.

Udvalgets hidtidige virksomhed

Udvalget inledte sin virksomhed med at tilvejebringe oplysningsmateriale vedrørende følgende punkter:

- I. Udgiftsberegninger.
- II. Kortlægning over allerede eksisterende folkehøjskoler og højskolelignende institutioner med nordisk præg.
- III. Oversigt over de nugældende stipendieordninger med hensyn til udveksling af højskoleelever.

ad I. Udgiftsberegninger

Anlægsudgiften, hvis en skole som den i det oprindelige forslag til Nordisk Råd skitserede skulle opføres i Danmark, er foreløbig rent skønsmæssigt ansat til ca. 4—5 mill. d.kr. Skønnet er foretaget på grundlag af en sammenligning med det højskolebyggeri, der gennem de seneste år har fundet sted i Danmark, men er meget vanskeligt og usikkert, da kun få byggeforetagender har været af den størrelsesorden (elevkapacitet ca. 100, jfr. § 5 i det oprindelige fundatsudkast), der her er tale om, og anlægssummen har i disse enkelte tilfælde varieret stærkt, fra godt 2 mill. kr. til godt 4 mill. kr. Et byggeri som opførelsen af Nordens folkelige akademi, således som forslagsstillerne har tænkt sig dette, må antages at ville blive noget mere bekosteligt end private højskolebyggeforetagender af lignende størrelsesorden, og fra svensk side er det blevet anført, at en sådan skole næppe ville kunne bygges i Sverige for mindre end ca. 5 mill. sv.kr.

Også med hensyn til driftsudgifterne er et forhåndsskøn vanskeligt og behæftet med stor usikkerhed. Man har foreløbig skønsmæssigt budgetteret således:

Professorløn med fribolig til rektor		
+ 5 faste lærere: 6 × ca. 35 000 kr.	210 000 kr.	
Timelærere	5 000 *	215 000 kr.
Økonoma	10 000 kr	
Piger	18 000 *	
Pedel.....	7 000 *	35 000 *
Samlet lønudgift		250 000 kr.
Brændsel og belysning	40 000 *	
Administration.....	25 000 *	
Vedligeholdelse, løbende anskaffelser, skatter og forsikringer m. m.	25 000 *	
Afskrivninger	40 000 *	
Kostforplejning: 2,50 kr. pr. dag i ca. 200 dage for ca. 100 personer	50 000 *	
Uforudsete udgifter	20 000 *	
Ialt		450 000 kr.

Efter det oprindelige forslag bliver der ikke tale om udgifter til renter og afdrag på prioriteter, jfr. § 4 i det oprindelige fundatsudkast, hvorefter byggesummen stilles til rådighed af de deltagende lande.

ad II. Oversigt over eksisterende folkehøjskoler og lignende med nordisk præg

Med bistand fra statskonsulenterne for folkehøjskolerne i Danmark (statskonsulent, dr. phil. Roar Skovmand) og Norge (inspektør Kristen Ørbeck Sørheim, medlem af udvalget) samt fra Skolöverstyrelsen i Sverige er følgende oplysninger blevet indsamlet for så vidt angår de 3 nævnte lande:

D a n m a r k

1. Grundtvigs højskole

a. Nordisk præget undervisning

Ifølge skoleplanen af 1951 kalder skolen sig dansk og nordisk, »nordisk, fordi vort eget folkeliv kan beriges og evnen til at forstå Europas og verdens problemer styrkes gennem vekselvirkning med det øvrige Norden». I undervisningen giver dette sig udtryk ved, at der afholdes

- 1) foredrag for alle elever over emner fra Nordens historie, ved forstanderen,
- 2) frivillige sproghold i svensk og nynorsk ved svenske og norske lærere (3—4 ugl. timer) samt valgfrie særhold i henholdsvis svensk og norsk samfunds- og kulturliv, også med undervisning af lærere fra de pågældende lande (3—4 ugl. timer i 3 måneder),
- 3) udvidet undervisning på »nordisk studiehold» med emner fra nordisk historie, litteratur og samfundslære, ved nordiske lærere (5 ugl. timer),

- 4) europæisk-nordisk hold (fortrinsvis for elever fra de andre nordiske lande),
- 5) udveksling med svenske folkehøjskoler (Wendelsberg og Hvilan) 2 gange årlig.

b. Lærere og elever fra nabolandene

Skolen har en fast norsk lærer og skiftende svenske lærere. Den har gennem de seneste år haft omkring 20 elever årlig fra nabolandene.

c. Tilskudsmæssige konsekvenser

Skolens nordiske præg har ikke direkte medført ekstra tilskud, men den modtager et særligt tilskud på 5 000 d.kr. årlig i sin egenskab af højskole med udvidet undervisning, og denne udvidede undervisning er for en stor del sammenfaldende med skolens nordisk prægede undervisning.

Motiveret af nærværende undersøgelse har skolen nu andraget om det danske undervisningsministeriums bistand til, at den kan opnå en lignende status som den nordiske folkehøjskole i Kungälv med tilskud fra Norge og Sverige til aflønning af en fast norsk og svensk lærer ved skolen, og undervisningsministeriet har anmodet nærværende udvalg om en udtalelse over dette andragende.

2. Askov højskole

a. Nordisk præget undervisning

Skolen har hver sommer nordiske lærerkursus, et på 3 måneder og et på 1 måned. Disse kursus' formål er at bringe lærere fra hele Norden i kontakt med den nordiske højskole og dens syn på skole og folkeliv. For skolen som helhed gælder det, at dens undervisning i de forskellige almindelige højskolefag også omfatter nordiske emner.

b. Lærere og elever fra nabolandene

Skolen har ingen faste lærere fra nabolandene, men nu og da gæstelærere i kortere eller længere tid.

På det 3 måneders nordiske lærerkursus, hvor der tidligere var over 10 deltagere fra nabolandene af 35—40, har der i det sidste par år kun været 4—5 af ialt 25 deltagere. På 1 måneders kurset var der i 1957 6 islandske, 4 norske og 3 svenske af ialt ca. 50 deltagere. På skolens 6 måneders vinterkursus har 5—15 af kursusets gennemsnitlige 300 deltagere været fra nabolandene.

c. Tilskudsmæssige konsekvenser

Skolens nordiske præg har ikke medført ekstra tilskud. Ligesom Grundtvigs højskole er Askov en udvidet højskole og modtager i denne egenskab et særligt tilskud på 64 500 kr. årlig.

Til stipendier til deltagere i det 1 måneders nordiske lærerkursus ydes et særligt tilskud på 2 500 kr. årlig, men disse stipendier kan kun tildeles danske deltagere.

3. Ryslinge højskole

a. Nordisk præget undervisning

Siden 1930ernes begyndelse har skolen lagt særlig vægt på nordisk oplysning, bl. a. ved

- 1) gennemgang af hovedlinier i »Nordens åndshistorie» (ved hjælp af »Nordens stämman», Foreningen Nordens historiske billedhefte og diktering af hovedpunkter).
- 2) »Nordisk danskhold» på ca. 30 elever (100 timer på vinterskolen, ca. 50 på sommerskolen).
- 3) Samtlige elever har udarbejdet en større opgave efter frit valg om »et nordisk folk».
- 4) Udveksling med svensk folkehøjskole (Högälid ved Kalmar) hver vinter.

b. Lærere og elever fra nabolandene

Skolen har i de sidste 15 år haft ca. 35 elever fra andre nordiske lande. Desuden har skolen jævnligt haft faste lærere fra Sverige, Norge eller Island, foruden gæstelærere i kortere perioder fra skolens nordiske venskabskoler.

c. Tilskudsmæssige konsekvenser

Ingen.

4. Snoghøj folkehøjskole

Skolen er fra 1. maj 1958 begyndt at virke som nordisk folkehøjskole med europæisk perspektiv. Skolen modtager ungdom fra alle Nordens lande og vil i undervisningen forsøge at give dem kendskab til og forståelse for nordisk kultur og det praktiske samarbejde mellem Nordens folk samt at orientere dem om alle problemer i forbindelse med Nordens forhold til det øvrige Europa — kulturelle såvel som økonomisk-politiske.

En norsk og en svensk lærer er fast knyttet til skolen.

Under Nordisk Råds kulturkomité's behandling i 1954 af forslaget om oprettelse af Nordens folkelige akademi pegede man som foran anført på muligheden for — i alt fald til en begyndelse — at give et sådant akademi skikkelse af årlige, ambulerende kursus i lighed med Den nordiske folkehøjskole i Genève. Med hensyn til denne skole er følgende oplysninger tilvejebragt:

A. Formål

Ifølge skolens program er dens formål at give undervisning i mellemfolkelige og nordiske problemer i form af folkehøjskolekursus. Skolen er åben for alle, men henvender sig i første række til den arbejderungdom, som i det frivillige organisationsarbejde eller på anden måde aktivt vil medvirke i internationalt samarbejde i og udenfor Norden.

B. Organisation

Skolen drives af foreningen Nordisk folkehøjskole i Genève, som oprettedes i 1930 på initiativ af den kreds af skandinaver, som samledes i Genève om de til folkeforbundet knyttede institutioner. I bestyrelsen er Danmark, Finland, Norge og Sverige repræsenterede.

C. Kursus

Skolen afholder hver sommer — under ledelse af skiftende forstandere og med skiftende lærerkræfter — et 8 ugers kursus, som er ambulerende: de første 10—12 dage tilbringes i Norden — f. eks. på en folkehøjskole eller et andet lignende egnet sted i det land, som det pågældende års forstander for skolen repræsenterer; dernæst flytter kursuset til Genève i normalt 3—4 uger, og den sidste tid tilbringes som regel i Frankrig, heraf nogle dage i Paris.

Undervisningen foregår i form af forelæsninger, diskussioner og gruppearbejde og beskæftiger sig med nordiske og mellemfolkelige problemer af samfundsmæssig, økonomisk og kulturel karakter. Kursusdeltagere har i Genève og i Frankrig lejlighed til at følge de internationale organers arbejde på nærmeste hold.

Elevantallet er normalt mellem 30 og 40 i alderen 21—40 år. Eleverne har som regel gennemgået et folkehøjskolekursus eller gennem deltagelse i det frie folkelige oplysningsarbejde eller på anden måde skaffet sig tilsvarende kundskaber.

D. Økonomiske forhold

Kursusudgiften udgjorde i 1955/56 ialt 72 148 sv.kr. eller 2 122 sv.kr. pr. elev (34 elever).

Statstilskud ydes af de nordiske lande med følgende beløb: Danmark 12 000 d.kr., Finland 1 000 sv.kr., Norge 15 000 n.kr. og Sverige 10 000 sv.kr.

Sammenfattende udtaler den danske statskonsulent angående spørgsmålet:

— — — det nordiske præg betones stærkest på Grundtvigs højskole. For Askovs vedkommende er det især det 3 måneders lærerkursus om sommeren, der har en nordisk karakter, desværre er deltagelsen heri blevet svagere de senere år, skønt man især fra det norske kultusministeriums side har ydet — og yder — særlige begunstigelser til lærere, der deltager heri. Ryslinge højskoles indsats er påskønnelsesværdig, men ikke så velkonsolideret eller systematisk som Grundtvigs højskoles. Ingen af de danske højskoler kan dog sidestilles helt med Kungälv folkhögskola, der utvivlsomt er den af alle nordiske folkehøjskoler, der i realiteten er nærmest ved at opfylde de krav, der stilles til et nordisk folkeakademi, og som det efter min mening vil være rimeligt at tage et særligt hensyn til ved delvis eller fuldstændig iværksættelse af planerne vedrørende dette.

N o r g e

Herom oplyser folkehøyskoleinspektør Kristen Ørbeck Sørheim i skrivelse af 5. oktober 1957:

1. Flere av Norges folkehøgskoler kan vel sies å ha et noe nordisk preg, men ingen av dem har et så tydelig nordisk preg som Grundtvigs højskole og Askov er det i Danmark, og Nordiska folkhögskolan i Kungälv er det i Sverige. Buskerud folkehøgskole, Darbu gjør f. t. et ekstra forsøk på å lage en »nordisk linje» ved skolen. Men dette er i sin spede barndom. Jeg tør derfor ikke nevne ved navn noen skole der er nordisk, slik Grundtvigs, Askov og Kungälv er det.

2. I de senere år har noen få skoler hatt utbytningslærere med vennskaps-skoler i Danmark og Sverige.

3. Staten har gitt tilskudd til en timelærerpost ved ovennevnte Buskerud folkehøgskole i de siste par år. Videre betaler staten reiseutgiftene for de norske gjestelærere som er sendt til Danmark og Sverige.

S v e r i g e

Skolöverstyrelsen framhæver 2 institutioner: Nordiska folkhögskolan i Kungälv og Föreningen Nordens institut.

1. *Nordiska folkhögskolan i Kungälv*

Om denne skole oplyser dens forstander i en skrivelse til Skolöverstyrelsen af 23. oktober 1957:

1. *Skolans nordiska karaktär*

a. *Styrelsen.* Alla de nordiska länderna är representerade i denna.

b. *Lärare och elever* — se 2.

c. *Undervisningen.* Undervisningsspråk är svenska, danska och norska. Modersmålsundervisning i dessa språk för elever från resp. länder. Studiecirkel i finska anordnas då tillräckligt många anmäler sig härtill för icke finskspråkiga elever. Alla elever undervisas ca. 2 v.t. i grannländernas språk (svenska, danska och norska).

I fråga om ämnen och arbetsformer kan skolan sägas vara något av en syntes mellan de olika ländernas arbetssätt. I ämnen som litteratur, historia och samhällsfrågor eftersträvas jämvikt mellan de nordiska länderna och vikt lägges vid en jämförande framställning. En föredragstimme per vecka ägnas åt nordiska spørsmål, och »nordisk ekonomi och politik» blir föremål för särskilt studium som frivilligt ämne i båda årskurserna. Under de nämnda rubrikerna behandlas bl. a. aktuella samarbetsfrågor och problem. Under 1 v.t. »aktuellt» behandlas jämte internationella händelser viktigare tilldragelser i alla de nordiska länderna. Även i övningsämnen är undervisningen »sammordisk». Sånger väljes i lika stor utsträckning ur de andra ländernas repertoar som ur Sveriges, och den kvinnliga gymnastiken har i regel haft en dansk ledare. — Mest betyder nog, att man studerar tillsammans och i skollivet bildar en nordisk gemenskap.

d. *Biblioteket.* I fråga om skönlitteratur är dansk, norsk och finländsk litteratur representerade på ett sätt som ungefärligen motsvarar Sveriges. I fråga om facklitteratur dominerar på flertalet områden den svenska. (Stora svårigheter föreligger givetvis att med de krav detta ställer ekonomiskt klara

att någorlunda tillfredsställande täcka alla fyra länderna). Island och Färöarna är representerade såväl på originalspråket som i översättningar.

e. *Tidskrifter, tidningar och undervisningsmaterial*. Situationen jämför-
lig med bibliotekets.

2. *Lärare och elever*

Av skolans lärare med full tjänstgöring är en dansk, en finländsk, en norsk och en svensk (+ en svensk rektor).

Av de 63 eleverna vid årets vinterkurs är 25 från Sverige, 12 från Danmark och 2 från Färöarna, 1 från Island, 9 från Finland och 13 från Norge samt 1 från U.S.A.

3. *Statsbidrag*

Från Sverige utgår samma statsbidrag som till övriga statsunderstödda folkhögskolor i landet. Statsbidrag från övriga länder (omräknat i sv.kr.): från Danmark 19 522, från Norge 10 847 och från Finland 1 460 (allt 1955/56).

4. *Utbyte mellan västsvenska skolor och Danmark—Norge*

Jag vet, att Wendelsberg hela tiden efter kriget haft ett omfattande utbyte av elever och lärare med Grundtvigs højskole, Hillerød, Katrineberg har haft utväxling av elever och lärare med Romerike i Norge och Ljungskile har bl. a. varje år några dagar besök av Krogerup højskole. Jag tror, att Fär-gelanda och Tyft haft utväxling med Norge.

Själva har vi en utväxling med Rødding varje vinterkurs (ca. 20 elever och 1 lärare under 1 vecka). Ett triangelutbyte, vari även en norsk skola skulle deltaga, har planerats men hittills ej kunnat förverkligas på grund av organisatoriska svårigheter.

2. *Föreningen Nordens institut*

Dette institut, der indrettes på ejendommen Biskops-Arnö i nærheden af Stockholm, skal efter planerne påbegynde sin virksomhed i 1958. Det ledes af en styrelse, udpeget af den svenske Föreningen Norden.

Angående instituttets formål og planlagte virksomhed m. m. er følgende oplyst:

A. *Formål*

§ 1 i instituttets statutter angiver formålet således:

Stiftelsen för Föreningen Nordens institut har till huvuduppgift att främja det nordiska samarbetet genom att upprätta en bildningsanstalt och befördra verksamhet vid densamma.

B. *Kursus*

Tyngdepunktet i instituttets virksomhed skal være et 26 ugers vinterkursus lagt indenfor rammerne af den svenske højskolelov, nærmest på niveau med de såkaldte 2. års kurser — ialtfald på så højt et plan, at kurset kan fyldestgøre uddannelsesbehovet hos f. eks. yngre journalister, vordende lærere, unge mænd og kvinder fra det folkeoplysende oplysningsarbejde m. fl.

Om undervisningens nærmere formål hedder det i en skrivelse fra den svenske Föreningen Norden til Skolöverstyrelsen af 19. november 1957:

Kursen bör ha till syfte att skänka ett grundligt och överskådligt vetande om de viktigaste förhållanden, som röra Norden i dess helhet, Nordens särskilda länder och folk, ävensom nordiskt samarbete. Viktigt är icke minst, att kursdeltagarna få uppleva mötet med de nordiska folken, deras levnadsförhållanden, tänkesätt och andliga liv och därigenom lära sig förstå de olika ländernas nationella särprägel. Det är vidare önskvärt, att kunskaps-tilläggnelsen leder till en fördjupad uppfattning av nordiska sammanhang, en klarare syn på aktuella nordiska problem och deras framtidsbetydelse samt en förstärkning av den nordiska samhörighetskänslan och därmed av viljan att arbeta för samhörighetens befastande. Deltagarna skola naturligtvis icke inbjudas att acceptera färdiggjorda åsikter utan endast erhålla förutsättningar för ett ståndpunktstagande och material till en bedömning.

I tilslutning til dette vinterkursus tænkes indrettet fortsættelseskursus af 4—12 ugers varighed ligeledes indenfor den svenske højskolelovs rammer.

I sommerhalvåret skal der afholdes kortere nordiske kurser, møder og stævner.

Föreningen Norden peger selv på de væsentlige lighedspunkter, der med hensyn til formål og virksomhed er mellem Institutet og Nordens folkelige akademi.

C. Lærere og elever

Man regner kun med een fast lærer foruden forstanderen, begge svenske, men agter herudover i vid udstrækning at anvende Föreningen Nordens danske og norske lektorerer samt gæsteforelæsere fra nabolandene.

Elevtallet på vinterkurset sættes til 50—60. Eleverne fra nabolandene bør tilsammen ikke overstige halvdelen af det samlede elevantal.

D. Økonomiske forhold.

Med hensyn til instituttets anlægskapital er det oplyst, at den svenske stat har skænket ejendommen Biskops-Arnö til formålet, og derudover ydet statstilskud på ialt 450 000 sv.kr., hvortil kommer betydelige private donationsmidler. Visse udvidelses- og ombygningsarbejder er nødvendige. Statstilskud til driften påregnes alene fra hjemlandet.

ad III. Oversigt over de nugældende stipendieordninger med hensyn til udveksling af højskoleelever

Med hensyn til statsstipendier til udveksling af folkehøjskoleelever gælder i Danmark og Norge den ordning, at der ydes statstilskud til henholdsvis danske og norske elevers ophold på folkehøjskoler i nabolandene, medens Sverige har indført det modsatte system: tilskud til elever fra nabolandene til ophold på svenske folkehøjskoler. Herudover ydes i samtlige lande udvekslingsstipendier gennem foreningerne Norden.

Angående omfanget af disse sidstnævnte stipendier har den danske Foreningen Norden oplyst følgende:

Danmark: Foreningen råder over 15 stipendier à 666 d.kr. til elever fra nabolandene på danske folkehøjskoler.

Finland: 12 tilsvarende stipendier à 25 000 mark.

Norge: 20 stipendier à 900 n.kr.

Sverige: Til elever fra nabolandene på svenske folkehøjskoler 100 stipendier og til svenske elever, der besøger folkehøjskoler i nabolandene, 30 stipendier à 150 sv. kr. pr. måned + rejsen betalt på svensk strækning.

Efter det oplyste er disse stipendier stedse — i de godt 10 år ordningen har bestået — blevet udnyttet fuldt ud.

Under de hidtil stedfundne drøftelser i udvalget er der givet udtryk for stor sympati for det for Nordisk Råd fremsatte forslag. Der er dog enighed om, at forslaget i sin oprindelige skikkelse, opførelse af en helt ny skole, må anses for økonomisk uigennemførlig på nuværende tidspunkt.

Man har dernæst drøftet den af Skolöverstyrelsen m. fl. i sin tid nævnte mulighed: at indrette akademiet under form af ambulerende kurser i lighed med Den nordiske folkehøjskole i Genève. Udvalget er foreløbig kommet til det resultat, at sådanne ambulerende kurser næppe ville give det folkelige akademi tilstrækkelig fasthed i opbygningen. Det er blevet stærkt understreget, at der nu, hvor dannelsen af store økonomiske interessegrupper truer med at dele Norden i handelspolitisk henseende, er endnu større behov end i 1954 for at aktivisere den nordiske samarbejdsvilje på alle områder, hvor det er praktisk muligt. Det folkelige akademi kunne blive et effektivt led i disse bestræbelser, og det er derfor af betydning, at denne fællesnordiske skole udformes og opbygges med så fast en struktur som muligt.

Udvalget har samlet sig om den mulighed under en eller anden form at knytte akademiet til en bestående folkehøjskole. På mødet den 31. oktober 1957 vedtog udvalget enstemmigt følgende beslutning:

Udvalget vedrørende Nordens folkelige akademi samlet til møde på Den nordiske folkehøjskole i Kungälv den 31. oktober 1957 beslutter for at fremme det for Nordisk Råd fremsatte forslag om oprettelse af et nordisk folkeligt akademi at nedsætte et arbejdsudvalg bestående af 4 medlemmer, således at hvert af de 4 lande udpeger en med folkeoplysningen fortrolig mand.

Udvalgets opgave bliver at udarbejde udkast til bestemmelser om et sådant folkeligt akademis formål og ledelse, samt om dets kursers varighed og undervisningsplan. Det forudsættes, at akademiet knyttes til en eksisterende folkehøjskole. Udkastet ønskes så vidt muligt forelagt for det samlede udvalg inden Nordisk Råds møde i Oslo i januar 1958.

Den angivne tidsfrist bortfaldt, da Nordisk Råds 6. session blev udsat til efteråret 1958.

Som medlemmer af arbejdsudvalget valgtes: Rektor Harald Elldin, skule-

styres Stein Fossgard, forstander Uffe Grosen og föreståndare Heikki Hosia.

Forstander Grosen har herefter udarbejdet et foreløbigt udkast [*se Bi-hang 1*], som forudsætter, at det folkelige akademi knyttes fast til een bestående nordisk folkehøjskole som en udbygning på denne, men som bortset herfra i hovedsagen er lagt så nær det oprindelige, for Nordisk Råd fremsatte forslag som muligt.

Dette udkast er tiltrådt af samtlige danske medlemmer af udvalget og er indenfor det særlige arbejdsudvalg ligeledes tiltrådt — med enkelte bemærkninger — af skulestyres Fossgard.

Derimod har rektor Elldin — med tilslutning fra udvalgets andet svenske medlem landstingsman Forslund — forelagt et selvstændigt forslag [*se Bi-hang 2*], der går ud på, at akademiet knyttes til vekslende nordiske folkehøjskoler, som skiftes til i en vis periode — mindst et år — at være sæde for det folkelige akademi. I samme periode nedlægger den pågældende folkehøjskole sin ordinære virksomhed.

Udvalget vil arbejde videre med de foreliggende forslag og håber at nå frem til en samlet, endelig indstilling inden Nordisk Råds 7. session.

København, den 30. august 1958

P. u. v.

Alb. Michelsen

Helge Thomsen

BIHANG 1

Utkast till stadgar för en nordisk folkakademi

(Av højskoleforstander Uffe Grosen)

De nordiske folks nyere historie manifesterer klart to udviklingslinier. Den ene linie beretter om det enkelte nordiske folks nationale selvstændighedsvilje på alle områder; den anden åbenbarer en stadig voksende forståelse for nødvendigheden af samarbejde på en række områder. Til denne tydeligt udtalte nordiske holdning påtrænger sig i de allerseneste år forståelsen af, at Norden må finde sin plads og spille sin rolle i et Europa, som i flere henseender står i nydannelsernes tidehverv.

Vort udgangspunkt må være respekt og anerkendelse af det enkelte folks fulde og hele nationale frihed og selvbestemmelsesret. Enhver stræben mod nogen form for union eller den enkelte nations førerskab forskertser straks det nordiske samarbejdes muligheder og ødelægger den nordiske fællesfølelse. Jo stærkere det enkelte folk under frihedens kår udvikler sine økonomiske og åndelige ressourcer, jo rigere muligheder skaber det for et samarbejdende Norden.

Og et frit og frugtbart nordisk samarbejde melder sig som en af vor slægts største opgaver. Vi stilles ikke uforberedte ind i den aktuelle situation. I folkehøjskolen har man i 2—3 generationer hævdet det syn på Norden, som finder udtryk i disse indledende linier. Under C. P. O. Christiansens inspirerende gerning blev dette syn uddybet gennem en lang række Göteborg-kursus. Foreningerne Norden har gennem et intenst oplysningsarbejde skabt forudsætninger for, at lovgivningen og administrationen har kunnet løse vigtige opgaver på rejselivets, arbejdslivets, retsvæsenets, det sociale velfærds og folkeoplysningens område. Den nordiske arbejderoplysning har på forskellig vis forberedt situationen i dag. Den nordiske kulturkommission — regeringernes officielle organ — har gennem de sidste 10 år, i flere tilfælde på grundlag af sagkyndiges undersøgelser, ofte givet regeringerne vigtig vejledning til løsning af fællesnordiske problemer, og endelig har man ved etableringen af Nordisk Råd bragt regeringerne og de folkevalgte lovgivningsmyndigheder ind i billedet, som det aldrig før er sket i Nordens historie.

Medens de to nordiske linier: det enkelte folks uforbeholdne selvbestemmelsesret og den voksende nordiske samarbejdsvilje, klart manifesterer sig, stilles Norden overfor en alvorlig udfordring gennem dannelsen af store økonomiske interessegrupper, der truer med at dele de nordiske lande. Hvordan den endelige karakter af de europæiske markedsplaner bliver, og hvorledes hvert enkelt nordisk lands stilling må blive, kan der endnu ikke siges noget slutgyldigt om; men hvis Norden foruden forsvarspolitisk at stå delt også i handelspolitisk henseende spaltes vil en sådan tilstand stille Norden overfor yderst alvorlige perspektiver. Under alle omstændigheder kræver udfordringen, at den nordiske samarbejdsvilje aktiviseres på alle praktisk mulige områder. Det gælder om at styrke fælles nordisk sindelag, tænke- og handlemåde. Som det ofte er fremhævet i folkehøjskolen, i foreningerne Norden og i Nordisk Råd gælder det om, at folket — i den fjerneste landsby som i hovedstaden — tilegner sig en nordisk indstilling. Bliver det tilfældet, fuldbyrdes efterhånden et mellemfolkeligt fællesskab, som har stærkere naturlige forudsætninger, end der vistnok kan påvises andetsteds i verden. Men vi understreger stærkt, at vi tilstræber ikke et isoleret Norden, men tværtimod et Norden, som har vilje til at modtage og styrke til at give i forhold til den store demokratiske verden, til hvis skæbne Norden er fast forbunden.

Folkehøjskolen har kendt en række tiltag, som har kaldt på og har næret den fællesnordiske indstilling, undertiden i samarbejde med oplysende foreninger og med støtte af statsmagten. De store nordiske højskolelærermøder, som nu holdes hvert tredje år skiftevis i de fire nordiske lande, og som kan samle 3—400 af folkehøjskolernes lærere, har i sig selv betydet en stor oplevelse og en vigtig inspiration til det daglige arbejde, der herved fik et nordisk præg. På en række højskoler gives der særundervisning i de andre nordiske folks sprog, i deres erhvervs- og kulturforhold, mellem flere norske, svenske og danske højskoler finder lærer- og elevudveksling sted, som regel over et tidsrum af 8—14 dage.

Blandt danske højskoler indtager Grundtvigs højskole ved Frederiksborg i den heromhandlede henseende en særstilling: den kalder sig dansk-nordisk, »nordisk, fordi vort eget folkeliv kan beriges og evnen til at forstå Europas og verdens problemer styrkes gennem vekselvirkning med det øvrige Norden». I undervisningen giver dette sig udtryk ved, at der holdes

- 1) foredrag for alle elever over emner fra Nordens historie,
- 2) frivillige sproghold i svensk og nynorsk ved svenske og norske lærere (3—4 ugl. timer) og valgfri særhold i svensk og norsk samfunds- og kulturliv (3—4 ugl. i timer i 3 mdr.),
- 3) udvidet undervisning på »nordisk studiehold» med emner fra nordisk historie, litteratur og samfundslære (5 ugl. timer),
- 4) europæisk-nordisk hold (fortrinsvis for elever fra andre nordiske lande),
- 5) udveksling med svenske folkehøjskoler to gange årlig.

Skolen har en fast norsk lærer og skiftende svenske lærere. Den har de sidste år haft omkr. 20 elever årlig fra nabolandene.

Askov folkehøjskole har på sit 6 mdrs. vinterkursus, der søges af ca. 300 elever, 1—15 elever fra de andre nordiske lande; som på andre danske højskoler omfatter undervisningen også nordiske emner. Skolen indbyder hver sommer til nordiske lærerkursus, et på 3 mdr. og et på 1 måned. Af det 3 mdrs. hold på 30—40 deltagere kom 4—10 deltagere fra de andre nordiske lande. På etmånedets kursusset var der 1957 ca. 50 deltagere, hvoraf de 6 var islandske, 4 norske og 3 svenske deltagere.

En tredje dansk folkehøjskole kan have en særlig forbindelse med Island, en fjerde med Færøerne. Formodentlig vil lignende forhold gøre sig gældende på flere finske, norske og svenske folkehøjskoler. Jo flere nordiske folkehøjskoler der samler ungdommen om nordisk oplysning des glædeligere; thi derved gives de bedste muligheder for ungdommens nordiske indstilling.

En ganske særlig opmærksomhed påkalder folkehøjskolen i Kungälv. Denne skole har gennem de sidste 10 år udført et beundringsværdigt nordisk højskolearbejde. Skønt skolen har kæmpet med store økonomiske vanskeligheder, utilstrækkelige undervisningsmidler, alt for trange lokale- og boligforhold, og skønt elevernes forudsætninger er så uensartede, at det har hindret en undervisning af den attråede standard, har man dog formået at gennemføre en udvidet nordisk-præget undervisning, og der er mellem lærere, elever og personale skabt en lys og festlig atmosfære, som er af afgørende betydning for skolelivets trivsel. Ved et møde, som Udvalget for Nordens folkelige akademi holdt den 31. oktober 1957 på Kungälv, udtalte rektor Sture Altvall om vinterkursuset 1957 og om skolens almindelige forhold:

Skolen har i år 63 elever, hvoraf over halvdelen kommer fra nabolandene. Fordelingen er således:

Sverige	25
Danmark	14 (heraf 2 fra Færøerne)
Norge	13
Finland	9
Island	1
U.S.A.	1

Af disse 63 elever går de 35 på 2. års kurset og de 28 på 3. års kurset.

Med hensyn til elevernes motiver til at komme på denne skole viser erfaringen, at eleverne i lige så høj grad kommer for den almindelige højskolearbejdes skyld som på grund af skolens særlige fællesnordiske præg.

Dette særlige præg fører med sig, at der inden for denne skoles elevklientel råder en meget betydelig forskelligartethed med hensyn til milieu, forunderskaber o. lign., og dette medfører igen, at individuel behandling af eleverne og personlig kontakt med den enkelte elev bliver i særlig grad nødvendig på en sådan fællesnordisk skole. En forøgelse af skolens elevantal ville derfor kræve en tilsvarende udvidelse af hele det organisatoriske apparat, navnlig et større antal lærere for at bevare denne meget vigtige individuelle kontakt.

Elevklientellets forskelligartede sammensætning — sammen med sprogsvanskelighederne — bevirker endvidere, at skolen har vanskeligheder med at få ethvert nyt kursus sat i gang, skabe det fornødne sammenhold og samarbejde, men når først disse årligt tilbagevendende startvanskeligheder er overvundne, bliver sammenholdet til gengæld ofte mere udpræget end på de almindelige nationale folkehøjskoler.

Forskelligartetheden med hensyn til forunderskaber gør sig i særlig grad gældende på 3. års kurset. Det er en optagelsesbetingelse, at eleven har gennemgået 2 folkehøjskolekursus eller har realeksamen eller lignende, og der er en tendens til, at 2 indbyrdes fjerntstående grupper skiller sig ud: dels en elitegruppe af dygtige, højt uddannede folk, akademikere, lærere, folkeoplysningsledere m. fl., dels — inden for de ca. 2/3 af eleverne, der alene har gennemgået 2 folkehøjskolekurser — en gruppe unge, som går på højskole, fordi de lider under tilpasningsvanskeligheder i forhold til samfundet, de lidt sære og egenartede.

Forskelle i politiske synspunkter er ikke noget problem for denne skole. Eleverne er ikke i synderlig grad politisk engagerede, og den partipolitiske diskussion indtager ikke nogen dominerende plads i elevernes samvær.

Økonomi og byggeplaner. Skolen har i år et underskud på ca. 3 000 sv.kr., men fra næste år vil det svenske statstilskud blive øget med et driftstilskud på ca. 12 000 sv.kr. Den fremtidige drift skulle kunne balancere.

Skolens nuværende lokaleforhold er alt for trange. Planen er at opføre en ny skolebygning på Fontinberget. Kungälv's stad har skænket en byggegrund, og der foreligger midler til at gennemføre grundens planering til vinter. Samtidig skulle et byggeudvalg nedsættes. Skolen har imidlertid ikke selv de fornødne midler til at gennemføre byggeriet. Almindelige byggelån vil kunne skaffes, men det er en forudsætning for projektets virkeliggørelse, at der herudover opnås tilskud og bidrag, eventuelt yderligere statstilskud fra de nordiske lande.

Spørgsmålet om udbygning af skolens 3. års kursus. Som nævnt er elevernes forunderskaber på 3. års kursus meget forskellige. Hidtil har man klaret sig ved hjælp af valgfrie fag og frivillige studiekredse, ligesom en gruppe af eleverne har lejlighed til at følge journalistkurserne ved Göteborgs universitet, men det ville være særdeles ønskeligt, hvis man i højere grad kunne udskille elitegruppen ved at indrette kursus på et højere plan end 3. års kurset. Sådanne kursus skulle helst være af kortere varighed, f. eks. på 1 måned, idet folk af denne kategori som regel har en længere uddannelse bag sig, og for dem er en yderligere 6 måneders udsættelse eller afbrydelse af deres arbejde så stort et offer, at de fleste viger tilbage fra at bringe det. Kursus kunne f. eks. tænkes indrettet under den form, at de pågældende elever delvis følger det almindelige 6 måneders 3. års kursus gennem 1 måned og samtidig har lejlighed til at dyrke specielle studieinteresser i særlige

studiekredse med særligt kvalificerede ledere. Iøvrigt måtte man gøre sig det klart, at der rejser sig helt nye problemer og kræves helt nye fremgangsmåder, hvis man således skal hæve sig op over 3. års kursets niveau.

Hvis planer af denne karakter skulle realiseres, måtte bl. a. skolens bibliotek udvides væsentligt, idet et vel udrustet bibliotek er en nødvendighed for sådant studiekredsarbejde på højt plan. (Referat ved Helge Thomsen.)

Til dette referat kan føjes statskonsulent Roar Skovmands udtalelse:

Ingen af de danske højskoler kan dog sidestilles helt med Kungälv's folkhögskola, der utvivlsomt er den af alle nordiske folkehøjskoler, der i realiteten er nærmest ved at opfylde de krav, der stilles til et nordisk folkeakademi, og som det efter min mening vil være rimeligt at tage et særligt hensyn til ved delvis eller fuldstændig iværksættelse af planerne vedrørende dette.

Tanken om et Nordens folkelige akademi blev fremført allerede i 1930'erne og blev på undervisningsminister Jørgen Jørgensens initiativ forhandlet på et nordisk undervisningsministermøde 1938. Krigen afbrød alle videre forhandlinger. Men omkring 1950 tog man fra flere sider sagen op igen. Man fandt, at de mange nordiske samarbejdsbestræbelser på samfundslivets forskellige områder nødvendiggør interesse for og oplysning om de nordiske folk, deres indbyrdes forhold og deres stilling i Europa. Her vil et center for nordisk oplysning og kultur være af største betydning. Hvis det lykkes, vil det kunne indvirke dybt på skoler og studiekredse, på foreningsliv og presse, på hele folkelivet i Norden. Nordens folkelige akademi (NFA) skal på folkehøjskolens grund i sit sigte, i sin undervisning og under kollegielivets kammeratlige og inspirerende former søge at drage til sig dele af Nordens mest intelligente og energiske ungdom: unge lærere og akademikere, unge med erfaringer fra studiekredsarbejde og foreningsliv, bibliotekarer og journalister og ikke mindst moden ungdom, som har 2 folkehøjskoleopholds forudsætninger. Men desuden bør der her for første gang på nordisk grund gives plads for det højt værdsatte engelsk »fellow»-system. Det har gammel tradition ved universiteterne i Oxford og Cambridge, men er nu også indført ved det af kvækerne prægede Woodbrooke Settlement, en international institution, der både med hensyn til lærere og flertallet af elever ligger på et meget højt niveau. Kulturlivets arbejdere, som i kortere eller længere tid har virket i en eller anden form for oplysningsarbejde, trues ofte af rutinens fare; denne fare modvirkes bedst ved muligheden for et fornyet studium. På NFA skulle et begrænset antal værelser (f. eks. 6—8) stå til rådighed for »fellows», som i 3—6 måneder kunne fordybe sig i studier. Disse »fellows» skulle forpligtige sig til at holde enkelte foredrag — hver enkelt »fellow» 2 til 3 foredrag — og deltage i og yde bidrag til kollegielivets fornøjelige trivsel. For disse »fellows» skulle der stilles så rigelige stipendiemidler til rådighed, at de praktisk talt kunne have frit ophold på NFA.

Under Nordisk Råds session i 1954 fremsatte de fire danske partiformænd: Erik Eriksen, O. Einer-Jensen, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft forslag om oprettelse af et nordisk folkeligt akademi. Der var således en enig dansk politisk front bag dette forslag.

Imidlertid havde Det nordiske folkehøjskoleråd (2 repræsentanter for hvert lands højskoleorganisation) maj 1954 enstemmigt givet forslaget om oprettelse af NFA principiel tilslutning, således som det var skitseret af Jørgen Jørgensen. Man udtalte:

I det omfang et sådant akademi i arbejdsmåde og indretning stemmer overens med, hvad der har været bærende i nordisk folkehøjskole, ønsker Det nordiske folkehøjskoleråd så vidt muligt at fremme oprettelsen af et sådant — — — — —

Men rådet fandt dog, at flere forhold tydede på, at tiden endnu ikke var moden til at oprette akademiet i strengt reguleret form. I stedet for ville rådet foreslå, at NFA til en begyndelse får form af et årligt flyttende kursus i lighed med f. eks. den såkaldte Genève-skole.

En lignende foreløbig ordning antydedes i skrivelse af 21. september 1953 til Nordisk Råd fra Skolöverstyrelsen i Sverige. Nordisk Råds egen kulturkomité (formand Rickard Sandler) refererer disse synspunkter i sin henstilling af 14. august 1954 til Nordisk Råd; men kulturkomiteen finder, at hele problemet om NFA er for lidet oplyst, hvorfor komiteen henstiller til Nordisk Råd, at dette opfordrer regeringerne til at nedsætte et sagkyndigt nordisk udvalg, hvor såvel undervisningsministerierne og Nordisk kulturkommission som folkehøjskolernes organisationer og folkeoplysningsorganisationer er repræsenterede.

Således fremkom da nærværende udvalg. Udvalget har holdt møde i København 9. september 1957 (Nordal fraværende) og i Kungälv 31. oktober 1957 (Bertolt, Forslund og Nordal fraværende). Dette sidste møde sluttede med vedtagelsen af følgende enstemmige udtalelse [*se s. 1241*]:

— — — — —
Følgende blev valgt som medlemmer af arbejdsudvalget: Rektor Harald Elldin, skulestyrer Stein Fossgard, forstander Uffe Grosen og föreståndare Heikki Hosia.

Det aftaltes, at Uffe Grosen skulle udarbejde et foreløbigt udkast og sende det til de andre medlemmer af arbejdsudvalget.

Inden jeg fremfører nævnte udkast [*se Bihangstillägg*], finder jeg det oportunt at sammenfatte forhandlingerne fra de to udvalgmøder i følgende:

- 1) Elldin har udtrykt tvivl om, hvorvidt tiden er moden til oprettelse af et Nordens folkelige akademi, knyttet til et bestemt sted. Elldin har nævnt muligheden af et ambulerende kursus, jfr. Det nordiska højskoleråds og Skolöverstyrelsens udtalelser.
- 2) Udvalgets øvrige medlemmer har hertil hævdet, at efter klart udtalte ønsker fra forskellige sider og efter mange indgående forhandlinger må denne sag nu være særdeles moden til løsning (stærkt udtalt af Bertolt under udvalgmødet 9. september 1957). Medens der andetsteds i Europa handles i samarbejdets ånd, ses der en alvorlig fare i, om vi her i Norden kun forhandler. Samtale og forhandling er aldeles nødvendig. Men handling må følge. Siden højskolerådets og Skolöverstyrelsens udtalelser fremkom,

er der ved Nordisk Råd og gennem de europæiske markedsplaner rejst så indgribende problemer, især af økonomisk og handelspolitisk natur, at initiativ på folkeligt kulturelt plan er særdeles ønskeligt.

- 3) Et ambulerende kursus vil være utilfredsstillende. Erfaringen fra Genève-skolen viser, hvor vanskeligt det er at organisere en virkelig undervisning, og hvor løst forholdet bliver mellem skole og elever.
- 4) Den oprindelige plan om et Nordens folkelige akademi med egen rektor og lærerkreds, med egne bygninger og uden tilknytning til en eksisterende folkehøjskole finder man ikke praktisk gennemførlig.
- 5) NFA bør netop søges oprettet i tilslutning til en eksisterende folkehøjskole; men det må indtil videre være et åbent spørgsmål, til hvilken nordisk folkehøjskole man finder det mest praktisk at tilslutte NFA.
- 6) NFA skal være en selvejende institution, uafhængig af enkeltmands økonomiske interesse, og som folkehøjskolen frit stillet i forhold til statsmagten.
- 7) NFA skal i sin undervisning ligge i et højt niveau, men i sit sigte være i kontakt med den nordiske folkehøjskole og under kollegielivets form give mulighed for et personligt samarbejde mellem lærerkreds og elever.
- 8) Medens det næppe kan antages, at noget udvalgsmedlem har en samlet, enig opinion bag sig i sit hjemland, tør det formodes, at der i interesserede kredse er overvejende stemning for at virkeliggøre flertallets tanker om et Nordens folkelige akademi. Til syvende og sidst må statsmyndighederne, efter indstilling af Nordisk Råd, træffe den endelige bestemmelse.

Bihangstillæg

Nordens folkelige akademi

I. Formål og indhold

§ 1.

Nordens folkelige akademi skal være et mødested for de nordiske folk.

I fortsættelse af folkehøjskolens gerning skal man søge at vække og udvikle elevernes forståelse for mangfoldigheden og enheden i Nordens kultur- og samfundsliv og for Nordens aktive samspil med den øvrige demokratiske verden.

§ 2.

Undervisningen skal omfatte:

- a. Nordens historie, herunder især de vigtige folkelige rørelser og verdenshistorie med særlig vægt på tiden efter år 1800,
- b. nordisk stats- og samfundsliv,
- c. nordisk geografi og erhvervsliv,
- d. nordisk litteratur og sprog, idet det skal være formålet herunder at belyse de nationale og geografiske forudsætninger for Nordens kultur og udvikling og sammenhængen med udviklingen i Europa og den øvrige verden. Hertil kan efter styrets bestemmelse føjes undervisningen på andre områder, hvor det måtte skønnes formålstjenligt.

II. Sted og bygninger

§ 3.

Akademiet tilknyttes og tilpasses i bygningsstil så vidt muligt en eksisterende folkehøjskole; dets beliggenhed bestemmes ved forhandling mellem regeringerne i de deltagende lande.

§ 4.

Byggegrund med tilliggende stilles omkostningsfrit til rådighed af det land, inden for hvis område akademiet lægges.

Midlerne til opførelse af bygninger og forsyning med undervisningsmateriel og inventar stilles til rådighed af de deltagende lande, idet landene deltager i udgiften i forhold til deres indbyggerantal.

§ 5.

Akademiet indrettes foreløbig til et elevtal på 50.

Der skal foruden de fornødne undervisningslokaler være plads til et bibliotek, omfattende de til belysning af de behandlede emner nødvendige værker af nordisk og udenlandsk litteratur, og et nordisk arkiv omfattende tidsskrifter, presseudklip m. m.

Til akademiet skal være knyttet de nødvendige lokaliteter: bolig for elever (enmandsværelser) og gæster, samlingsstue, gymnastiksal og idrætspladser. Økonomibygning med spisesal, køkkenafdeling m. m. placeres eventuelt i praktisk forbindelse med folkehøjskolens tilsvarende afdelinger.

Der skal findes boliger for rektor, lærere og de til virksomheden knyttede medhjælpere.

§ 6.

Til udarbejdelse af planerne til Nordens folkelige akademi udskrives en konkurrence blandt arkitekter fra samtlige deltagende lande.

III. Styre

§ 7.

Akademiets styrelse sammensættes af 3 repræsentanter for hvert af de deltagende lande, udpeget af de pågældende landes undervisningsministre således:

- 1 blandt det pågældende lands medlemmer af Nordisk Råd,
- 1 blandt indstilling fra folkehøjskoleorganisationens styrelse og
- 1 repræsenterende andre folkeoplysende organisationer i det pågældende land.

Styret holder møde mindst to gange årligt.

Repræsentanterne beskikkes for et tidsrum af 6 år. For hver repræsentant beskikkes en stedfortræder. Genbeskikkelse kan finde sted.

Hvervet som formand går på omgang mellem medlemmerne efter landenes alfabetiske rækkefølge, dog skal den første formand være en repræsentant for det land, i hvilket akademiet er beliggende. Hver formand fungerer i 2 år.

Styret fastsætter i øvrigt selv sin forretningsorden, herunder eventuelt dannelsen af et forretningsudvalg, der kan stå i nær kontakt med akademiets arbejde og administration.

§ 8.

Styret godkender byggeplanen for akademiet og har den øverste ledelse af byggearbejdet.

Styret udarbejder skolens årlige budget, der forelægges de deltagende landes undervisningsministre til godkendelse.

Styret træffer alle beslutninger af økonomisk og administrativ natur vedrørende akademiets drift og fastlægger retningslinierne for undervisning m. m. efter forhandling med rektor og lærerforsamling.

§ 9.

De årlige driftsudgifter, ud over hvad elevernes kursusbidrag måtte dække, fordeles mellem de deltagende lande efter det i § 4 nævnte forhold.

IV. Rektor, lærere m. v.

§ 10.

Akademiets rektor ansættes af styret. Han forestår skolens daglige ledelse efter de af styret givne retningslinier.

Der skal til akademiet være knyttet mindst én fast lærer fra hvert af de deltagende lande. En lærer skal kunne overtage undervisningen i ét af skolens hovedfag. Lærerne ansættes af skolens styre efter indstilling af rektor. De lønnes med professorlønninger for det land, i hvilket skolen er beliggende. Tjenestebolig på akademiet tillægges dem som fribolig. De pensioneres at hjemlandet efter dettes pensionsregler for professorlønninger.

Der tillægges rektor et særligt honorar ud over den ovenfor nævnte professorlønning og et repræsentationsbeløb, der fastsættes på akademiets budget.

Rektor såvel som lærere kan af styrelsen afskediges med 6 måneders varsel.

Ud over de faste lærere kan i et omfang, der fastsættes på budgettet, anvendes midlertidigt ansatte lærere og gæstelærere.

Lærerposterne bør så vidt muligt fordeles ligeligt mellem de deltagende lande.

Der skal tilstræbes et harmonisk samarbejde mellem akademiet og den tilsluttede folkehøjskole gennem en begrænset planmæssig udveksling af lærere og ved samvær mellem de to skoleformers lærere og elever.

§ 11.

De faste lærere danner en lærerforsamling, hvis formand er rektor. Lærerforsamlingen udarbejder undervisningsplaner og beretninger og indgiver til styrelsen forslag m. v. vedrørende akademiets virksomhed.

Rektor deltager uden stemmeret i styrelsens møder.

§ 12.

Ud over de i § 10 nævnte lærere ansættes de nødvendige medhjælpere til bestridelse af husførelsen, biblioteket, det nordiske arkiv og sekretariatet m. m.

Disse medhjælpere ansættes af rektor, og deres lønning fastsættes af styrelsen.

§ 13.

Beklæder de i § 10 omhandlede lærere stillinger i statstjenesten eller folkeskolen i deres hjemland, skal der åbnes mulighed for dem til at genindtræde i samme stilling eller i tilsvarende stilling ved ophør af deres lærergerning ved Nordens folkelige akademi.

Tjeneste ved akademiet medregnes i deres tjenestealder i hjemlandet såvel i henseende til lønning som til pension.

V. Eleverne

§ 14.

Akademiet står åbent for alle, der har betingelser for at følge dets undervisning, dog kræves det som regel, at de pågældende skal være fyldt 21 år.

Undervisningen lægges dels til rette for elever, som har to folkehøjskolekursus, hvoraf det ene må være af mindst 5 måneders varighed, til forudsætning, eller har deltaget i en tilsvarende undervisning, dels for unge lærere, akademikere (f. eks. universitetsstuderende, yngre embedsmænd, præster m. fl.), journalister, bibliotekarer, konsulenter og for unge mennesker, som har erfaringer fra aktiv deltagelse i det folkelige ungdoms- og oplysningsarbejde.

Der åbnes mulighed for at modtage et begrænset antal studerende under »fellow«-systemet. Under udvælgelsen af disse studerende skal der især tages hensyn til personer, som har arbejdet i folkehøjskolen eller anden form for frivillig voksenopdragelse.

§ 15.

Hvert af de deltagende lande har ret til at besætte et antal elevpladser, der fastsættes efter det i § 4 nævnte forhold.

Eleverne kan som folkehøjskoleelever søge stipendier efter gældende regler. Supplerende stipendiemidler, herunder til de i § 14 nævnte studerende, søges stillet til rådighed gennem forhandlinger med de deltagende landes undervisningsministerier.

VI. Kursus

§ 16.

Akademiets kursus skal være:

- a) et 6 måneders vinterkursus eller
- b) to vinterkursus à 3 måneder.

I sidste tilfælde skal undervisningen søges tilrettelagt således, at et 3 måneders kursus danner et afsluttet hele, men samtidigt danner grundlag for et andet 3 måneders kursus.

c) Kortere sommerkursus og møder, som efter styrelsens og rektors skøn ligger inden for akademiets formål og tjener til at løse dets opgaver.

§ 17.

Undervisningen foregår dels som fællesundervisning for alle elever, dels som gruppeundervisning i valgfri emner. Umiddelbart efter hvert kursus' afslutning kan der til uddybning af undervisningen foretages studierejser i Norden af begrænset varighed. Der bør kunne stilles stipendier til rådighed til deltagelse i sådanne rejser.

For de ledsagende lærere betragtes rejserne som en tjeneste, der bekostes af akademiet.

Principförslag rörande en nordisk folkakademi

(Av rektor Harald Elldin)

De synpunkter på förslaget av den 20 mars 1958 om Nordens folkliga akademi [se *Bihang 1*], som här nedan följer, berör endast de mera principiella frågorna, medan detaljer i reglementet kan bli föremål för diskussion, sedan huvudfrågorna är behandlade.

Vid förhandlingarna 31/10 1957 framgick klart att den ursprungliga planen om en »akademi» med egen rektor, lärarpersonal och egna byggnader inte är praktiskt genomförbar. Framför allt av ekonomiska skäl torde så vara fallet. Därav borde alltså också följa, att var man än förlägger »akademien», så måste det ske vid sidan av den ordinarie folkhögskoleundervisningen. Denna upptager sannolikt alla befintliga lokaliteter och sysselsätter de anställda lärarna och rektorn. Man måste således skaffa (ev. bygga) en del nya lokaler — gymnastiklokaler, matsalar och bibliotek torde dock i viss utsträckning kunna användas gemensamt. Vidare måste man förstärka lärarkåren och anskaffa bostäder åt dem.

Såvitt jag kan förstå blir det således fråga om, inte endast ökade driftsutgifter för en folkhögskola som skulle ta emot »akademien», utan även om investeringar i byggnader, om ock ej i så hög grad som om den byggdes ny från grunden. Det översända förslaget utgår ifrån att såväl de årliga driftskostnaderna som investeringarna skall täckas via staternas regeringar. Jag hyser föga hopp om att från vårt håll så pass stora proportionella investeringar kan göras, att tanken kan förverkligas. Det kan möjligen tänkas att bidrag till driftsutgifterna kan komma att utgå. Ovanstående stöder sig på mina iakttagelser på den nordiska och på kulturfronten över huvud taget och utgör icke referat av vad någon ansvarig regeringsmedlem uttalat.

Om ovanstående resonemang, beträffande användandet av en folkhögskola som redan är igång, är riktigt, löses ju inte frågan ekonomiskt med att t. ex. någon folkhögskola lägger ner sin ordinarie verksamhet och i stället tjänstgör som Nordens folkliga akademi. Då återstår det alternativet, att någon folkhögskola i varje land i tur och ordning lägger ner sin ordinarie verksamhet ett (eller flera) år i sträck och tar emot den nordiska skolan. På så sätt undslipper man investeringar i nya byggnader men har givetvis att räkna med driftsutgifterna. Detta kan väl endast vara tänkbart under bl. a. följande förutsättningar:

1. Den folkhögskola, som skall kunna åtaga sig en viss period, måste från början vila på så pass bred nordisk grund, att den kan finna det vara i linje med sina nordiska strävanden att den under perioden vill lägga ner sin ordinarie verksamhet, som ju också normalt omsluter och måste omsluta en viss nationellt inriktad undervisning.

2. De samverkande regeringarna måste vara överens om att bidra till driftskostnaderna enligt § 9 i stadgeförslaget.

3. De lärare, som representerar undervisningen om sina hemland, kan ej få fasta tjänster på andra villkor än att de vill följa med den nordiska skolan till dess följande hemvister. Man finge säkerligen hjälpa sig fram med att periodvis helt eller delvis anställa lärare från övriga nordiska länder. I längden vore detta ej hållbart, men under en viss övergångsperiod — vilket detta förslag avser — vore det säkerligen möjligt.

Det bör påpekas, att detta förslag ej är parallellt med den verksamhet, som Nordiska folkhögskolan i Genève bedriver. Den senare skolan förlägges ju under en mycket kort period av några månader till tre eller fyra olika platser i enlighet med det program den följer. Om förslaget ovan skulle förverkligas bleve det fråga om endast en ort och en tidsrymd av minst ett år. Vidare skiftade ej ledningen under detta eller dessa år utan vore lagd i händerna på en rektor, som år efter år vore van vid nordisk undervisning och skaffat sig kompetens därför. Man bör också kunna utgå ifrån att de folkhögskolor, som kunde komma i fråga, skulle genom sin undervisningsverksamhet ha varit tvungna att skaffa sig ett nordiskt bibliotek och arkiv och är i färd med att bygga ut det.

Det förslag jag ovan skisserat är ett försök att finna en lösning snabbare än om man följer den linje, som kommitténs majoritet var inne på vid sammanträdet i Kungälv. På detta sätt skulle man kunna visa att tanken på en — eller enligt min mening en i varje land — nordisk högre skola, d. v. s. Nordens folkliga akademi, vore accepterad av de folkhögskolor som företräder en utvidgad nordisk undervisning. Man skulle kunna experimentera sig fram till olika och kanske allt bättre former för undervisningen genom den insats, varje skola helt naturligt ville göra för att hederligt ha »förvaltats pundet». Det skulle i varje fall verksamt bidra till att lösa det svåraste av de praktiska problemen, det ekonomiska, vilket vi inte kommer undan ens med den lösning, som diskuterades vid Kungälv-sammanträdet.

När kommittén skall framlägga sina synpunkter för Nordiska rådet, bör ur stadgeförslaget avföras sådant som just nu är otänkbart (t. ex. §§ 4, 6, 8 första stycket). Däremot borde dylikt införas i en efterskrift som det slutliga alternativet.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1954 angående ekonomiskt samarbete

(Överlämnat av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar (»samarbetsministrarna») meddelar den 25 september 1958 *gemensamt*:

Under hänvisning till Nordisk Råds tillråding nr. 22, 1954 om fremme av et utvidet økonomisk samarbeid i Norden, oversendes vedlagt på vegne av den danske, finske, norske og svenske regjering:

»Rapport om nordisk økonomisk samarbeid», 8/7—57 [*se Tillägg 1*],

»Tilleggsrapport om nordisk økonomisk samarbeid», 5/9—58 [*se Tillägg 2*].

Rapportene er utarbeidet av Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg og regjeringene har ikke tatt standpunkt til rapportene.

TILLÄGG 1¹

Rapport från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet

I n n e h å l l

1. Nordisk økonomisk samarbeid. Rapport fra Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg. Generell del. Plan for et utvidet økonomisk samarbeid.²
2. — Spesiell del. Vareområdene.
3. — Spesiell del. Økonomiske samarbeidsproblemer.
4. — Bilag 1. Forslag til felles tolltariff. Bilag 2. Forslag til overgangsordninger.
5. Nordiskt ekonomiskt samarbete. Rapport från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Bilaga 3. Statistiskt samarbete.

TILLÄGG 2¹

Tillägsrapport från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet

I n n e h å l l

1. Nordisk økonomisk samarbeid. Tilleggsrapport fra Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg. Generell del. Vareområdene.²
2. — Bilag 1. Forslag til felles tolltariff. Bilag 2. Forslag til overgangsordninger.
3. Nordiskt ekonomiskt samarbete. Tillägsrapport från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Bilaga 3. Statistiskt samarbete.

¹ Rapporterna är tryckta i Supplementsbind.

² Tryckt separat även med dansk, finsk och svensk titel och text.

BILAGA

**PM rörande Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets verksamhet
1957—1958**

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har under tiden sedan Nordiska rådets femte session i Helsingfors i februari 1957 hållit 17 sammanträden, varjämte utskottets sekretariat hållit 30 sammanträden. Därjämte har 24 specialutskott med särskilda sekretariat varit verksamma. Inom dessa specialutskott har hållits sammanlagt 65 sammanträden.

I juli 1957 har samarbetsutskottet till de regeringsmedlemmar som handhaft frågan om nordiskt ekonomiskt samarbete överlämnat en rapport rörande det utrednings- och förhandlingsarbete om nordiskt ekonomiskt samarbete, som pågått inom utskottet sedan detta tillsattes [*se Supplementsbind*]. I september 1958 har samarbetsutskottet till samma regeringsmedlemmar överlämnat en tilläggsrapport, avseende vissa kompletterande undersökningar [*se Supplementsbind*].

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har haft följande sammanläggning:

från Danmark: afdelingschef O. Müller, Handelsministeriet (formand),
kontorchef P. Gersmann, Departementet for told- og forbrugsafgifter (t. o. m. 30. 9. 1957),
kontorchef K. Damsgaard Hansen, Departementet for told- og forbrugsafgifter (fr. o. m. 1. 8. 1958),
udenrigsråd Erling Kristiansen, Udenrigsministeriet,
kontorchef H. E. Lund, Departementet for told- og forbrugsafgifter (fr. o. m. 1. 10. 1957 t. o. m. 31. 7. 1958),
departementschef Erik Ib Schmidt, Det økonomiske sekretariat;

från Finland: avdelningschefen Erik Törnqvist (ordförande t. o. m. 31. 10. 1957),
bankdirektören Ahti Karjalainen (ordförande fr. o. m. 1. 11. 1957),
överdirektören Gunnar Korhonen,
minister Olli Kaila,
suppleant:

byråchefen Åke Frey (t. o. m. 31. 12. 1957),
byråchefen Reino Honkaranta (fr. o. m. 1. 1. 1958);
från Norge: direktør Knut Getz Wold (formann),
statssekretær Dagfin Juel,
ekspedisjonssjef S. Chr. Sommerfelt,
direktør Erik Brofoss;

från Sverige: generaldirektören C. G. Widell (ordförande),
statssekreteraren G. F. E. Cederwall,
biträdande kabinettssekreteraren H. W. A. de Besche,
suppleant:
generaldirektören E. O. H. Grafström (t. o. m. 26. 11.
1957),
kommerserådet P. G. Wennersten (fr. o. m. 27. 11. 1957).

I ettvart av länderna har tillika funnits en nationell kommitté. Dessa kommittéer ha haft följande sammansättning:

Det danske udvalg for nordisk økonomisk samarbejde

Medlemmar

Afdelingschef O. Müller, Handelsministeriet (formand)
Kommitteret V. Brorson, Landbrugsministeriet
Direktør H. C. Christiansen, Den kgl. grønlandske handel
Direktør H. O. Christiansen, Direktoratet for vareforsyning (fr. o. m. 13.
10. 1958)
Kontorchef J. Egholm, Handelsministeriet
Kontorchef P. Gersmann, Departementet for told- og forbrugsafgifter
(t. o. m. 30. 9. 1957)
Kontorchef K. Damsgaard Hansen, Departementet for told- og forbrugs-
afgifter (fr. o. m. 1. 8. 1958)
Kontorchef H. Hjorth-Nielsen, Udenrigsministeriet
Kontorchef F. Hollensen, Danmarks nationalbank
Kontorchef N. P. Jacobsen, Departementet for told- og forbrugsafgifter
Udenrigsråd Erling Kristiansen, Udenrigsministeriet
Kontorchef H. E. Lund, Departementet for told- og forbrugsafgifter (fr.
o. m. 1. 10. 1957 t. o. m. 31. 7. 1958)
Fiskerikonsulent J. Nørgaard, Fiskeriministeriet (fr. o. m. 13. 10. 1958)
Departementschef Erik Ib Schmidt, Det økonomiske sekretariat

Sakkunniga representanter för näringslivet

Kontorchef E. Carstens, Industrirådet
Kontorchef P. B. Johansen, Grosserer-societetets komité (fr. o. m. 11. 6.
1958)
Direktør N. C. Kjærgaard, Landbrugsrådet
Direktør F. Metzloff, Fællesforeningen for Danmarks brugsforeninger
Kontorchef J. Paldam, Arbejderbevægelsens erhvervsråd
Direktør M. J. Rosenberg, Haandværksrådet
Børssekretær J. Vestberg, Grosserer-societetets komité (t. o. m. 10. 6. 1958)

Andra ämbetsmän och experter som deltagit i arbetet

Fuldmægtig E. Arnting, Direktoratet for vareforsyning
Ekspeditionsssekretær, fru B. Bæksted, Direktoratet for vareforsyning
Direktør H. O. Christiansen, Direktoratet for vareforsyning (t. o. m. 12.
10. 1958)

Fuldmächtig J. Hertoft, Fiskeriministeriet
 Fuldmächtig E. P. F. Kaae, Departementet for told- og forbrugsafgifter
 Direktør E. Kryger, »tobaksindustrien»
 Direktør Erling Larsen, Textilfabrikantforeningen
 Ekspeditionssekretær Helge Larsen, Det statistiske departement
 Departementschef J. Elkjær Larsen, Statsministeriet
 Fuldmächtig H. Lottrup-Thomsen, Departementet for told- og forbrugs-
 afgifter
 Sekretariatschef K. Milthers, De samvirkende danske husmandsforening-
 er
 Fuldmächtig Chr. Møller, Direktoratet for vareforsyning
 Fiskerikonsulent J. Nørgaard, Fiskeriministeriet (t. o. m. 12. 10. 1958)
 Toldkontrollør V. Parving, Departementet for told- og forbrugsafgifter
 Kontorchef Kjeld Rasmussen, Industriraadet
 Sekretær Johs. Reckmann, Industriraadet
 Direktør H. Sahlertz, »beklædningsindustrien»

Sekretariat

Fuldmächtig Tyge Dahlgaard, Udenrigsministeriet (hovedsekretær t. o. m.
 30. 6. 1957)
 Fuldmächtig H. E. Kastoft, Udenrigsministeriet (hovedsekretær fr. o. m.
 15. 8. 1957)
 Sekretær E. Hauge, Udenrigsministeriet (t. o. m. 19. 9. 1958)
 Sekretær Tony Christensen, Udenrigsministeriet (fr. o. m. 1. 9. 1958)
 Dessutom har representanter för Landbrugsministeriet, Fiskeriministe-
 riet och Departementet for told- og forbrugsafgifter deltagit i sekretariats-
 arbetet.

Finlands kommitté för nordiskt ekonomiskt samarbete

Medlemmar

Avdelningschefen Erik Törnqvist (ordförande t. o. m. 31. 10. 1957)
 Bankdirektören Ahti Karjalainen (ordförande fr. o. m. 1. 11. 1957)
 Överdirektören Gunnar Korhonen
 Minister Olli Kaila
 Forstrådet Henrik Gripenberg
 Kommeriserådet Lauri Hietanen
 Generalsekreteraren Jorma Jalava
 Regeringssekreteraren Osmo Kalliala
 Verkställande direktören Lauri Kirves
 Verksamhetsledaren Kaarlo Marjomaa
 Fil. dr C. E. Olin
 Generaldirektören Niilo Saarnio
 Agronom Olavi Sipilä
 Professor Bruno Suviranta
 Vicehäradshövding Nils Svartström
 Jur. dr J. O. Söderhjelm

Kanslichefen Toivo Takki (t. o. m. 31. 12. 1957)
Magister Olli J. Uoti
Generaldirektören Klaus Waris
Överombudsman T. A. Wiherheimo

Experter

Handelsrådet Paavo Aarnio
Vicehäradshövding Erik Alenius
Ombudsman Eino Aranto
Biträdande avdelningschefen Allan Arstilla
Pol. mag. Ero Asp.
Direktören Tauno Asp
Verkställande direktören E. Bargum
Tullrådet Holger Bärlund
Verkställande direktören K. Carlson
Professor Gunnar Fougstedt
Dipl. ing. P.-G. Francke
Direktören B. Gardberg
Bergsrådet B. Grönblom
Fil. dr Eino Haikala
Kommerserådet Waldemar Jensen
Dr Paavo Kaarlehto
Överdirektören Erkki Kinnunen
Direktören A. Koskio
Tullöverinspektoren E. Kunnas
Agronom Seppo Laurila
Kanslichefen Pauli Lehtosalo
Vice verkställande direktören Pentti Leskinen
Magister Georg Luther
Magister Tore Martinsen
Byråchefen T. G. Mathelin
Konsul T. Pohjanpalo
Tullrådet Aimo Puolanne
Jur. dr Veikko Reinikainen
Verkställande direktören P. Rentto
Tullrådet Holger Sandström
Professor Samuli Suomela
Tekn. dr Yrjö Talvitie
Verkställande direktören J. Tolonen
Byråsekreteraren Pentti Uusivirta
Vicehäradshövding E. Vasarla
Fiskerirådet Don Wickström
Verkställande direktören Pauli Wiro
Verkställande direktören Ilmari Voionmaa
Verkställande direktören Gunnar v. Wright
Avdelningschefen Olavi Wäyrynen
Ekonom Mauritz Zilliacus.

Sekretariat

Pol. mag. Alfred Westphalen (huvudsekreterare)
 Vicehäradshövding Olli J. Vallila (sekreterare)
 Magister Victor Procopé (sekreterare t. o. m. 1. 8. 1957)

*Norsk samordningsutvalg for nordiske økonomiske saker**Nuvarande medlemmar*

Direktør Knut Getz Wold
 Statssekretær Dagfin Juel
 Ekspedisjonssjef Arnfinn Guldvog
 Ekspedisjonssjef S. Chr. Sommerfelt
 Byråsjef Olaf Solli
 Statssekretær Odd Gøthe
 Direktør Reidar Danielsen
 Ekspedisjonssjef Bjørn Larsen
 Direktør Erik Brofoss
 Direktør Halvard Roald

Tidigare medlemmar

Ekspedisjonssjef Paul Koht
 Byråsjef Olav Lydvo
 Direktør Johannes Dannevig
 Direktør Odd Gjelsvik
 Ekspedisjonssjef Eivind Erichsen
 Ekspedisjonssjef Kåre Kvisli

Sekretariat

Byråsjef Gunnar Gundersen
 Byråsjef G. Saxrud
 Konsulent Paal Djønne
 Sekretær Tor Sekse

*Svenska kommittén för nordiskt ekonomiskt samarbete**Medlemmar*

Generaldirektören C. G. Widell (ordförande)
 Statssekreteraren G. F. E. Cederwall
 Biträdande kabinetssekreteraren H. W. A. de Besche
 Fil. kand. T. A. Ekström (fr. o. m. 24. 9. 1958)
 Direktören J. A. E. Gillberg
 Generaldirektören E. O. H. Grafström (t. o. m. 26. 11. 1957)
 Direktören Harald Håkansson
 Sekreteraren N. E. Kellgren (t. o. m. 23. 9. 1958)
 Direktören E. R. Kördel
 Direktören J. O. Leffler
 Sekreteraren C.-G. Lemne

Ombudsman H. Lycke (t. o. m. 30. 6. 1958)
Sekreteraren A. H. Nilstein (fr. o. m. 11. 7. 1958)
Envoyén K. T. Vinell
Kommerserådet P. G. Wennersten (fr. o. m. 27. 11. 1957)

Experter som deltagit i överläggningarna inom olika specialutskott

Kommerserådet B. A. Eriksson
Direktören, fil. dr N. F. P. Fitger
F. d. direktören N. G. H. Frenne
Direktören K. E. Hallström
Byråchefen H. M. S. Hartler
Byråchefen K. R. G. Hulting
Bankdirektören S. F. Jøge
Byråchefen S. E. Larsson
Direktören N. L. Lundqvist
Apotekaren D. R. Lönngren
Generaldirektören M. I. C.-H. Nordlander
Byrådirektören C.-E. Hj. von Oelreich
Kommerserådet B. I. Sahlin
Byråchefen S. Sahlin
Direktören A. V. Strandberg
F. d. statssekreteraren, direktören O. R. Sundén
F. d. generaldirektören, direktören O. A. V. Söderström
Byråchefen E. E:son Thulin
Förste taxeringsrevisor L. Å. Tidal
Kommerserådet P. G. Wennersten (t. o. m. 26. 11. 1957)
Beskickningsrådet E. O. G. Virgin
Avdelningschefen K. E. A. Önneshö

Sekretariat

Byrådirektören K. G. Å. Englund (huvudsekreterare)
Tullkontrollören N. B. Leuf (biträdande sekreterare)
Aktuarien B. O. Lundblad (biträdande sekreterare t. o. m. 31. 8. 1958)
Riksbankskamreren H. O. Lundström (biträdande sekreterare)
Förste kammarskrivaren K. L. Marklund (biträdande sekreterare)

Tilläggsförslag om förberedande förhandlingar om utformningen av eventuell tullunion

(Väckt av Ole Bjørn Kraft, Nils Meinander, Finn Moe och Bertil Ohlin)

I rekommendation nr 22/1954 beslöt Nordiska rådet att rekommendera regeringarna att arbeta för ett vidgat ekonomiskt samarbete i Norden. Bland annat uttalades i rekommendationen önskemål om att regeringarna skulle klarlägga möjligheterna för användningen av gemensamma tullsatser i förhållande till icke nordiska länder och inleda ett arbete för avveckling av tullar och handelsrestriktioner vid de internordiska gränserna i den omfattning och i den takt som kunde vara förenlig med de olika ländernas särskilda förhållanden.

I anledning av denna rekommendation har regeringarna igångsatt ett omfattande utredningsarbete, som nu i huvudsak slutförts och vars resultat redovisas i åtta band. Dessa har av regeringarna överlämnats till rådet. Regeringarna har i samband därmed understrukit, att de icke tagit någon ställning till rapporternas innehåll.

Saken har förberedelsevis behandlats av rådets ekonomiska utskott vid två sammanträden, dels ett den 8—10 november 1957 i Hindås, dels ett i Saltsjöbaden den 22—23 september 1958. Därvid enades man om att det politiska avgörandet finge anstå, till dess större klarhet vunnits rörande planerna på ett europeiskt frihandelsområde.

Emellertid synes det önskvärt att regeringarna nu snarast upptager frågan till behandling och inleder närmare överläggningar om en eventuell nordisk tullunions utformning. Det är tänkbart att sådana överläggningar kan visa, att behov finns av kompletterande expertutredningar, vilka i så fall bör utföras utan dröjsmål. Utgången av förhandlingarna inom OEEC synes endast i begränsad mån inverka på utformningen av en eventuell nordisk tullunion. Samma skäl som tidigare ansetts tala för de internordiska expertutredningarna kan därför nu anföras för att det förberedande arbetet vidareföres på det politiska planet i avvaktan på att tiden är inne för ett beslut i ena eller andra riktningen. Då mycket snabba avgöranden kan bli nödvändiga, synes önskvärt att det närmare utformandet av en eventuell nordisk tullunion fortsätter och föres så långt fram detta är möjligt under nuvarande omständigheter.

Med hänsyn till den vikt, förevarande fråga måste tilläggas, synes det vara lämpligt att regeringarna, i den mån så är möjligt, håller kontakt med rådets ekonomiska utskott under sina förhandlingar om saken.

Vi får därför föreslå,

att Nordiska rådet beslutar att rekommendera Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att på grundval av de överlämnade rapporterna i samverkan med rådet upptaga förberedande förhandlingar om utformningen av en eventuell nordisk tullunion i syfte att undvika ett dröjsmål, när förutsättningar i övrigt för ett beslut föreligger.

København, Helsingfors, Oslo och Stockholm den 29 oktober 1958

Ole Bjørn Kraft

Nils Meinander

Finn Moe

Bertil Ohlin

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 oktober 1958:

Sagen er til overvejelse hos ministeriet.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 september 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

I den anmälning, som lämnades till Nordiska rådets 5:e session (Nordiska rådet, 5 sess., s. 1200) angavs, att det ansetts lämpligt avvakta det beslut, som det danska Folketinget kunde komma att fatta i anledning av de under hösten 1956 framlagda förslagen till bl. a. ny lag om bemanning och sjönäringsbevis. Förslagen blevo emellertid icke genomförda under det då sittande Folketinget. Sedan lagförslagen i något förändrad form ånyo framlagts i oktober 1957, ha de nu antagits och stadfästs den 7 juni 1958. Det är fråga om följande tre lagar den 7 juni 1958, nämligen (nr 208) »om skibes bemanning», (nr 209) »om nautiske eksaminer m. m.» och (nr 210) »om eksaminer for skibsmaskinmestre m. m.».

Av dessa lagar träder »lov om skibes bemanning» i kraft den 1 augusti 1958, medan de två andra träda i kraft den 1 februari 1959. Det bör framhållas, att i bemanningslagen intagits bestämmelse att Konungen under förutsättning av ömsesidighet efter överenskommelse med Finland, Island, Norge och Sverige äger förordna att person med giltigt behörighetsbevis i något av dessa länder är berättigad att tjänstgöra på danska fartyg i motsvarande befattning, som den vilken hans behörighetsbevis berättigar honom att uppehålla på hans hemlands fartyg (§ 43).

I Norge har i mars 1958 för Stortinget framlagts förslag till ny lag om fartygsbefäl. I vad avser maskinbefälet väntas sådant förslag framläggas under innevarande eller nästkommande år.

En i Sverige i juli 1956 tillsatt utredning rörande sjöbefälsutbildningens organisation — sjöbefälsutredningen — förutses under hösten 1958 komma att lägga fram förslag som förutsätta ändringar i bestämmelserna om fartygsbefälets och maskinbefälets behörighet.

Med anledning av att det sålunda i tre av de fyra länderna genomförts, föreslagits eller förberedits ändringar i bestämmelser av central betydelse för arbetet i anledning av rekommendationen, har detta arbete vilat.

Finland, som i ett till Nordiska rådets 5:e session överlämnat, den 12 juni 1956 dagtecknat yttrande (intaget såsom bilaga till ovannämnda anmälning, s. 1202) redovisat sin positiva inställning till arbetet i anledning av rekommendationen, har — då gemensamma överläggningar icke hållits på grund av att arbetet vilat — icke haft möjlighet att vid sådana överläggningar vidareutveckla sina synpunkter.

Frågan om godkännande av behörighetsbevisen för fartygs- och maskinbefäl torde komma att ytterligare vila i avvaktan på fastare hållpunkter för vidare diskussion i ämnet (jfr Nordisk Råd, 4. sess., s. 1020).

Det är möjligt att arbetet i anledning av rekommendationen kan — oberoende av frågan rörande befälet — återupptagas mot slutet av år 1958 såvitt avser spørsmålet om slopande av nationalitetskrav vid anställning av nordiska medborgare såsom manskap på nordiska handelsfartyg.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 30 augusti 1958:

For Danmarks vedkommende er det påkrævet at gennemføre adgang til at dispensere fra det i aktieselskabslovens § 49, stk. 3, stillede krav, hvorefter bestyrelsesmedlemmer i selskaber, hvis navn indeholder en dansk sted- eller nationalitetsbetegnelse, alle skal have bopæl her i riget og derhos enten have indfødsret eller i de sidste 5 år have været bosiddende her. Forslag om indførelse af en sådan dispensationshjemmel blev forelagt folketinget i samlingen 1956/57 i forbindelse med forslag om andre ændringer i aktieselskabsloven. Forslaget blev ikke gennemført, idet folketinget ønskede spørgsmålet om ændring af aktieselskabsloven gjort til genstand for kommissionsbehandling. En herpå sigtende kommission er blevet nedsat den 6. september 1957.

For så vidt angår praksis med hensyn til meddelelse af tilladelse for svenske og norske statsborgere til at løse næringsbrev her i landet kan oplyses, at handelsministeriet i de senere år ikke har meddelt afslag på noget sådant andragende fra svenske og norske statsborgere, uanset at vedkommende kun har opholdt sig her i landet i ganske kort tid.

For Finlands vedkommende skulle det efter det oplyste næppe være påkrævet at foretage ændringer i lovgivningen eller lempelse af den administrative praksis.

De islandske bestemmelser om adgangen til at drive handel, håndværk og industri synes at stille krav om 1 års forudgående bopæl på Island for udlændinge. Under henvisning hertil har handelsministeriet under 30. september 1957 udbedt sig en udtalelse fra erhvervsministeriet i Reykjavik, om hvorvidt der er påtænkt ændringer i de pågældende islandske bestemmelser. Svar herpå er endnu ikke modtaget.

For Norges vedkommende er ved lov af 9. november 1956 gennemført ændringer i loven om handelsnæring, således at der nu er hjemmel til under

særlige omstændigheder at dispensere fra kravet om, at en person for at kunne drive handelsnæring skal være »innvåner av riket», også for personer, som ikke tidligere har opholdt sig uafbrudt i mindst 2 år i Norge. Tilsvarende dispensationsmulighed er indført for så vidt angår aktieselskaber m.v., der driver handelsnæring, medens der tidligere kun var hjemmel til at dispensere for selskaber, der drev tilvirkning.

For så vidt angår praksis med hensyn til meddelelse af dispensation til at drive handelsnæring har handelsdepartementet, Oslo, oplyst, at der ikke efter ikrafttrædelsen af loven af 9. november 1956 er nægtet dispensation for så vidt angår fysiske personer, der er nordiske statsborgere. Med hensyn til nordiske statsborgeres deltagelse i selskaber — som deltager i ansvarlige selskaber eller som bestyrelsesmedlemmer i uansvarlige selskaber (aktieselskaber m.v.) — er der ikke i noget tilfælde nægtet dispensation, når salget kun har omfattet produkter, som selskabet selv har tilvirket i Norge. For selskaber som har drevet handel — handel alene eller såvel tilvirkning som handel — har handelsdepartementet behandlet 28 ansøgninger, hvoraf 20 er blevet imødekommet, medens dispensation er nægtet i 8 tilfælde.

Handelsdepartementet har iøvrigt henvist til den af Stortingets justitskomité afgivne indstilling angående loven af 9. november 1956, hvoraf fremgår inden for hvilken ramme, det har været forudsætningen, at dispensationer skulle meddeles. I indstillingen hedder det:

Komiteén er enig i at bestemmelsene om innvånerskap for utlendinger til å drive handelsvirksomhet her i landet til en viss grad bør kunne oppmykes. Utlending som driver tilvirkning her i riket bør ha lettere adgang til dispensasjon, slik at han selv kan omsette de varer han tilvirker. Komiteén er imidlertid av den oppfatning at dispensasjonsadgangen til å drive kjøpmannshandel bør brukes med stor varsomhet inntil man har større erfaring om hvorledes en slik adgang vil virke. Det vises til departementets bemerkning om at dispensasjonsadgangen bør utvises med atskillig større tilbakeholdenhet når det gjelder handelsselskaper enn når det gjelder tilvirkerselskaper. Komiteén mener at denne tilbakeholdenhet også bør utvises overfor fysisk person. Komiteén vil derfor foreslå at bestemmelsen i gjeldende lov om at dispensasjonen kan gis »under særlige omstendigheter» opprettholdes.

Komiteén anser det ikke for urimelig, at de nordiske lands borgere ut fra sitt større kjennskap til forholdene her i landet, bør ha en noe lettere adgang til å få dispensasjon. Men også overfor disse bør det vises varsomhet.

Ændringer i den norske lov om håndværksnæring af 25. juli 1913, således at der indføres hjemmel til at dispensere fra kravet om, at en person for at kunne drive håndværksnæring skal være »innvåner av riket» er endnu ikke gennemført. En i 1952 nedsat komité har i december 1955 afgivet indstilling om ændring af håndværksloven. Efter forslaget er indvånerbestemmelsen i lovens § 3, sidste led, ændret således, at der i stedet for krav om 1 års uafbrudt ophold i Norge stilles krav om 2 års uafbrudt ophold, men med adgang for Departementet for industri og håndverk til at dispensere i særlige tilfælde. Da der er fremkommet forskellige indvendinger mod komiteens forslag til en ny lov om håndværksnæring, er der i september 1957 blevet nedsat en ny komité med henblik på revision af håndværksloven. De-

partementet for industri og håndværk i Oslo har oplyst, at lovændring næppe kan ventes før tidligst i 1960.

For Sveriges vedkommende skulle det ikke være påkrævet at foretage lovændringer, men alene lempelse af praksis, hvilken lempelse er stillet i udsigt.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Ved Kronprinsregentens resolusjon av 23. mars 1956 — i Ot.prp. nr. 62 (1956) — ble det for Stortinget fremmet forslag om en utvidet adgang til å dispensere fra bestemmelsene om innvånerskap (2 års sammenhengende opphold i Norge) i lov om handelsnæring av 8. mars 1935. I begrunnelsen for forslaget — som gikk ut på endring av bestemmelsene i §§ 1 og 40 i loven — ble det bl. a. henvist til ovennevnte rekommandasjon fra Nordisk Råd. Forslaget ble vedtatt som lov — lov nr. 3 av 9. november 1956 — og fra samme dag trådte de nye bestemmelser i kraft.

Etter de nye bestemmelser kan en utlending meddeles dispensasjon fra kravet om innvånerskap, og dermed gis adgang til som enkeltmann å utøve handelsvirksomhet, når han »har tatt fast opphold her i landet». For så vidt angår selskaper — ansvarlige som uansvarlige sådanne — var det tidligere bare selskaper som drev tilvirkning — tilvirkning alene eller ved siden herav kjøpmannshandel — som kunne få dispensasjon fra kravet i loven om at samtlige ansvarlige deltagere eller samtlige styremedlemmer måtte være innvånere for at selskapet skulle ansees som likestillet med innvånere av riket. Etter de nye bestemmelser kan alle selskaper »som driver tilvirkning eller handel fra fast utsalgssted eller forretningssted» meddeles dispensasjon. Når det gjelder dispensasjoner for selskaper, behøver ikke vedkommende utlending — som ansvarlig deltager eller som styremedlem — å ha bopel her i landet.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Av tidigare gjorda uttalanden från svensk sida till Nordiska rådet framgår, att några lagstiftningsåtgärder för genomförande av rekommendationen i och för sig icke bedömts nödvändiga. I rapport angående överläggningarna i Köpenhamn den 29 och den 30 november 1955 meddelades, att den svenska näringsrätten var föremål för särskild utredning och att förslag om en allmän revision av gällande lagstiftning i ämnet kunde tänkas bli föremål för riksdagsbehandling tidigast under år 1957. Arbetet med upprättande av förslag till sådan revision har försenats och pågår alltjämt. Den i rekommendationen föreslagna liberaliseringen av svensk praxis torde dock ha skett.

BILAGA 1**Skrivelse från danska föreningen Norden till Nordiska rådet**

På foreningen Nordens årsmøde på Christiansborg den 22. maj vedtoges enstemmigt en udtalelse, hvori foreningens tillidsmænd ud over hele landet retter nedenstående opfordring til Nordisk Råd:

Foreningen Norden hilser med tilfredshed de fremskridt, som er sket med hensyn til det fællesnordiske arbejdsmarked, men vi opfordrer Nordisk Råd til fortsat at arbejde for udvidelser, således at det nordiske arbejdsmarked kommer til at omfatte alle områder af næringslivet.

København, den 9. juli 1958

BILAGA 2**PM rörande nordiska medborgares rätt att driva näring m. m.**

Ved rekommandation nr. 26/1954 henstillede rådet til regeringerne, at der ved anvendelse af bestemmelserne om adgang for udlændinge til at drive næring, være bestyrelsesmedlemmer i aktieselskaber eller andre sammenslutninger etc. følges en sådan praksis, at kravet om længere tids ophold i landet for indrømmelse af sådan ret lempes for så vidt angår statsborgere i de nordiske lande.

Af regeringernes meddelelser til 4. session i januar—februar 1956, jfr. Nordisk Råd, 4. session, s. 1023, fremgik, at der på foranledning af den danske regering som koordinerende med hensyn til rekommandationen havde været ført forhandlinger mellem de interesserede ministerier om rekommandationens nærmere gennemførelse. Under disse forhandlinger enedes man om at begrænse drøftelserne til alene at angå de bestemmelser i lovgivningerne, som foreskriver en vis tids forudgående ophold som betingelse for adgang til at optage næring eller indtræde i direktion eller bestyrelse for aktieselskaber m. v., medens der var enighed om, at krav om ophold i vedkommende land, medens næringen udøves, måtte falde uden for drøftelserne. Der var endvidere mellem de delegerede enighed om ikke under drøftelserne at medtage bestemmelser om adgang til at udøve specielle virksomheder, såsom bankvirksomhed, forsikringsvirksomhed, rederinæring m. v., men i overensstemmelse med det af rådets juridiske komité givne direktiv at kon-

centrere drøftelserne om adgangen til at drive handel, håndværk, industri og lignende. Endelig mente man fra drøftelserne også at burde udelukke bestemmelserne om adgang til salg af varer ved omførsel og lignende, idet disse bestemmelser hviler på særlige — deriblandt politimæssige — hensyn og næppe kan påregne samme fælles interesse som bestemmelserne om adgang til at drive næring fra fast forretningssted.

Den således foretagne afgrænsning af emnet må anses for godkendt af rådet ved dettes beslutning på 4. session, hvorefter meddelelserne i overensstemmelse med juridisk udvalgs indstilling tages til efterretning (Nordisk Råd, 4. session, s. 1151).

Med det formål at søge tilvejebragt klarhed over sagens aktuelle stilling har komiteen i skrivelse af 26. marts 1958 rettet henvendelse til de respektive ministerier og departementer, idet man har udbedt sig nærmere oplysning om, hvilke ændringer af lovgang og praksis, der har fundet sted på grundlag af rekommandationen og de forannævnte drøftelser med regeringerne.

Nedenfor redegøres for hver enkelt lands vedkommende for stillingen efter de således modtagne oplysninger. Under A er anført de ændringer, som efter regeringernes forhandlinger kunne komme på tale, medens der under B redegøres for, i hvilket omfang sådanne ændringer er gennemført.

I. Danmark

A

1. Generel dispensation fra kravet i næringslovens § 5 om statsborgerret for opnåelse af næringsbrev, hvorved nordiske statsborgere ville blive fritaget for at søge dispensation i hvert enkelt tilfælde.

2. Indførelse af dispensationshjemmel, for så vidt angår reglen i aktieselskabsloven, hvorefter dansk indfødsret eller mindst 5 års ophold i landet kræves af alle bestyrelsesmedlemmer i aktieselskaber, hvis navn indeholder en dansk steds- eller nationalitetsbetegnelse.

B

ad 1. Generel dispensation er ikke givet, men handelsministeriet oplyser i skrivelse af 20. maj 1958, at der ikke i de senere år er meddelt afslag på andragender fra nordiske statsborgere.

ad 2. Et hertil sigtende forslag til ændring i aktieselskabsloven blev forelagt folketinget i samlingen 1956/57. Forslaget, der var holdt sammen med forskellige andre ændringsforslag til loven, blev ikke gennemført, idet debatten i folketinget resulterede i nedsættelse af en kommission med henblik på en mere almindelig revision af aktieselskabsloven.

II. Finland

Den finske riksdag oplyser i sin meddelelse til rådets 5. session februar 1957, at der ikke til rekommandationens gennemførelse kræves ændringer

af lovgivning eller praksis i Finland, idet det i almindelighed ikke kræves, at udlændinge, der ønsker at drive næring i Finland, har opholdt sig i landet en bestemt tid (se Nordiska rådet, 5:e sessionen, s. 1204).

III. Island.

Den islandske regering havde ikke lejlighed til at deltage i de ovennævnte regeringsdrøftelser, men der blev til forhandlingerne udarbejdet en oversigt over de vigtigste islandske regler (se Nordisk Råd, 4. session, s. 1033). Af oversigten fremgår, at hovedreglen efter islandsk lovgivning er, at islandske statsborgere og udlændinge er ligestillede med hensyn til retten til at drive erhverv. Den vigtigste undtagelse synes at være loven af 27. 6. 1925 om handelsnæring, der kræver, at ansøgeren har bopæl på Island og har haft bopæl der det sidste år. Dette krav stilles imidlertid såvidt ses også for islandske statsborgere.

IV. Norge

A

1. Dispensationshjemmel, for så vidt angår de norske regler om handels- og håndværksnæring. Disse regler udelukker dispensation for personer, der ikke tidligere har opholdt sig mindst to år i Norge. Sådanne personer vil som følge af lovgivningens krav om, at den pågældende skal være »innvåner af riket» derfor først kunne få ret til at drive den omhandlede næring efter to års ophold i Norge.

2. Dispensationshjemmel, for så vidt angår kravet om, at samtlige medlemmer af bestyrelsen i aktieselskaber, der driver handelsnæring, skal være »innvånere af riket», d. v. s. have opholdt sig i Norge i mindst to år og fremdeles være bosat der.

B

ad 1 og 2. I ovennævnte skrivelse af 20. 5. 1958 meddeler det danske handelsministerium, at den fornødne dispensationshjemmel nu er tilvejebragt.

Det norske justitsdepartement oplyser i skrivelse af 30. 4. 1958 yderligere, at den nye norske aktieselskabslov af 6. 7. 1957 indebærer hjemmel til dispensation fra kravet om, at mindst halvdelen af stiftere og bestyrelsesmedlemmer skal være bosat i Norge og have været det de sidste to år. Loven træder først i kraft 1. 1. 1959.

V. Sverige

A

1. Lempelse af praksis, hvorefter tilladelse til at udøve handels-, fabriks- eller håndværksnæring m. v. kun gives til udlændinge efter ca. 2 års bopæl i Sverige.

2. Lempelse af praksis med hensyn til dispensation fra kravet om, at

visse ledende personer i aktieselskaber skal være svenske statsborgere og bosat i Sverige. Dispensationspraksis var på dette område temmelig restriktiv, for så vidt angår små selskaber.

B

ad 1 og 2. Iflg. kgl. Handelsdepartementets skrivelse af 29. 4. 1958 er praksis lempet i den angivne retning. I hvert fald i det sidste år er afslag på dispensationsandragender ikke meddelt på grund af for kort tids ophold i Sverige.

Den 30. maj 1958

BILAGA 3

PM rörande ändrad lydelse av »lov om handelsnæring av 8. mars 1935» i Norge

Med proposition den 23 mars 1956 (Ot. prp. nr. 62, 1956) framlade Norges regering förslag om vissa ändringar i »lov om handelsnæring av 8. mars 1935». I propositionen föreslogs bland annat vissa ändringar i reglerna om dispens från kravet på norskt medborgarskap för yrkesutövare. Det heter härom följande:

Som hovedregel gjelder at for å kunne utøve virksomhet som omfattes av handelsloven, må vedkommende være innvåner av riket.

Etter handelslovens § 1 anses som innvåner av riket:

Den som har opholdt sig her i landet uavbrutt i minst 2 år og fremdeles er bosatt her; med innvånere av riket likestilles i denne lov: ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (derunder også kommandittaktieselskaper), når samtlige ansvarlige deltakere, og i kommandittaktieselskaper tillike samtlige medlemmer av tilsynsrådet, er innvånere av riket, aktieselskaper og andre selskaper med begrenset ansvar (jfr. § 13), når samtlige medlemmer av styret er innvånere av riket. Ophold her i landet i utenlandsk myndighets tjeneste medregnes ikke i det tidsrum av minst 2 år som i dette ledd omhandlet.

For følgende virksomheter krever handelsloven innvånerskap: kjøpmannshandel (§ 16 sammenholdt med §§ 11—14), utførselshandel (§§ 59 og 60), virksomhet som kommisjonær i frihandelsvarer (§ 73), omførselshandel i henhold til §§ 84 og 85 (§ 81), bokkolportasje (§ 86) og handel med brukte eller kasserte ting (§ 102). Videre bemerkes at salgsrett som tilvirker etter § 39 bare tilkommer innvånere av riket. Også med hensyn til retten til å tinge bort varer gjelder det forskjellige regler etter som vedkommende handlende eller tilvirker er innvåner av riket eller ikke, jfr. lovens § 44.

Om adgangen til å dispensere fra kravene om innvånerskap har loven følgende bestemmelser:

§ 1 siste ledd lyder:

Under særlige omstendigheter kan vedkommende departement overfor fysisk person dispensere fra kravet i denne lov om at vedkommende skal være innvåner av riket, når han etter tidligere å ha oppfylt dette krav etter denne lov, på nytt tar fast opphold her i landet.

§ 40 lyder:

Kongen kan for ansvarlige og uansvarlige selskaper som driver tilvirkning her i riket, dispensere fra kravet i § 39 — og for så vidt de tillike ønsker å erverve handelsrett som kjøpmann, fra kravet i § 12 — om at vedkommende selskap skal fylle betingelsene ifølge § 1 for å ansees likestillet med innvånere av riket, og eventuelt fastsette nærmere betingelser for sådan dispensasjon. Dispensasjonen for vedkommende selskap som tilvirker, medfører at det for de varer det har tilvirket her i riket, tillike får de rettigheter som i denne lovs §§ 44 og 60 er tillstått tilvirkere som er innvånere av riket.

Ved kongelig resolusjon av 18. februar 1949 er Handelsdepartementet be- myndiget til å treffe de avgjørelser som etter § 40 er tillagt Kongen.

Som det ses, kan det for fysiske personer bare dispenseres når vedkom- mende tidligere har oppfylt kravet om 2 års sammenhengende opphold i landet. For så vidt angår selskaper er det bare selskaper som driver til- virkning her i riket, som det kan dispenseres for. Det er nemlig bare når et selskap driver tilvirkning og tillike »ønsker å erverve handelsrett som kjøpmann», at det kan dispenseres fra bestemmelsen i lovens § 12 nr. 1 om at et selskap som driver kjøpmannshandel, må fylle betingelsene etter § 1 for å anses likestillet med innvånere av riket. Det vises til Ot. prp. nr. 44 for 1934 s. 7 flg., Innst. O. II for 1935 s. 17 og Forhandlinger i Odels- tinget 1935 s. 48 flg. For så vidt angår selskaper som driver frihandel, jfr. lovens §§ 63 og 64, kan det i det hele ikke meddeles dispensasjon fra kravet om innvånerskap.

Det Nordiske Råd vedtok på møte 17. august 1954 følgende tilråding (til- råding nr. 26) :

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene at det ved anvendelsen av bestemmelsene om adgang for utlendinger til å drive næring, være styremedlem i aksjeselskap eller andre sammenslutninger etc., følges en slik praksis at kravet på lengre tids opphold i landet for innrøm- melse av slik adgang oppmykes forsåvidt angår statsborgere i de nor- diske land.

Den danske regjering som fikk i oppdrag å påta seg den videre behand- ling av tilrådingen, har gjennom handelsministeriet innhentet opplysninger om hvilke bestemmelser som gjelder i de enkelte medlemsland med hen- syn til adgangen for utlendinger til å drive næring. De innkomne redegjø- relser er igjen meddelt til regjeringene i de enkelte land. Det ble holdt et møte i København 29. og 30. november 1955 med representanter fra Dan- mark, Sverige og Norge til nærmere drøftelse av tilråding nr. 26 på grunn- lag av det skriftlige materiale som var innhentet. Fra norsk side deltok en representant fra Handelsdepartementet og en fra Industridepartementet.

På møtet ga de norske delegerte uttrykk for at de med henblikk på like- stilling mellom de nordiske lands statsborgere ville anbefale en endring av handelsloven gående ut på, at administrasjonen får adgang til å dispensere fra kravet om innvånerskap også for personer, som ikke tidligere har opp-

holdt seg uavbrudt i minst 2 år i Norge. Likeledes ga de norske delegerte uttrykk for at de ville anbefale en lempning av de gjeldende bestemmelser i handelsloven med hensyn til adgangen til å dispensere fra kravet om innvånerskap for selskapers vedkommende.

Departementet er enig i at bestemmelsene i handelslovens § 1 siste ledd og § 40 bør endres i samsvar med hva de norske delegerte ga uttrykk for på møtet i København.

Det må fortsatt anses rimelig og naturlig at handelsloven som alminnelig regel stiller krav om at for å drive virksomhet som omfattes av loven, må vedkommende ha den tilknytning til riket som 2 års opphold i landet gir. Kravet er dog ikke like rimelig hensett til de forskjellige virksomheter. Det må således anses for mindre rimelig at en utlending som får adgang til å slå seg ned i landet, i henhold til § 39 ikke fritt kan avsette de ting han selv tilvirker. Han er henvist til å gi varene i kommisjon til en kjøpmann, jfr. § 10 siste ledd. Åpenbart rimeligere blir kravet når det er kjøpmannshandel utlendingen vil drive. Kravet er heller ikke like rimelig overfor de forskjellige utlendinger. Så nær som de nordiske land står hverandre i lovgivning og ellers, har borgere fra et av disse land ved innreisen et større kjennskap til forholdene her i landet enn borgere i et fjernere land.

I det lovutkast som legges fram, foreslår derfor departementet at bestemmelsen i § 1 siste ledd endres derhen at det er tilstrekkelig for å kunne gi en person dispensasjon fra krav om innvånerskap, at han tar fast opphold i landet. Selv om dispensasjonsadgangen derved utvides, foreslår departementet at »under særlige omstendigheter» i den nåværende tekst, går ut.

Når det gjelder selskaper, foreslår departementet at dispensasjonsadgangen utvides til også å omfatte — foruten selskaper som alene driver tilvirkning og selskaper som driver så vel tilvirkning som kjøpmannshandel — også selskaper som bare driver kjøpmannshandel (§ 12) og selskaper som driver frihandel fra fast utsalgssted (§§ 63 og 64).

De nå gjeldende bestemmelser i § 40 setter bare som vilkår for meddelelse av dispensasjon at selskapet »driver tilvirkning her i riket». En antar at det tilsvarende må kunne gjelde for meddelelse av dispensasjon til selskaper som driver handel, nemlig at det bare kreves, at selskapet må drive handel fra fast utsalgssted eller forretningssted innen riket. Som ved de nå gjeldende bestemmelser i § 40 vil forholdet altså være at det f. eks. ikke stilles krav om at et flertall av innehavere eller et flertall av medlemmene i styret skal være innvånere av riket. Departementet vil dog ha adgang til å stille et slikt vilkår for meddelelse av dispensasjon. Ved de dispensasjoner som har vært gitt etter den nå gjeldende § 40, har det vært søkt gjennomført at et flertall av innehaverne eller styremedlemmene har vært innvånere, men noen fast regel har ikke her vært fulgt. Ved dispensasjoner til handelsselskaper kan det være større grunn til å holde fast ved et slikt vilkår. I det hele bør dispensasjonsadgangen etter departementets mening utøves med atskillig større tilbakeholdenhet når det gjelder handelsselskaper enn når det gjelder tilvirkerselskaper.

En bestemmelse tilsvarende den som § 40 annet punktum nå inneholder, er ikke tatt med i utkastet. Som de nye dispensasjonsbestemmelser er formulert, vil f. eks. en dispensasjon for et tilvirkerselskap innebære at selskapet også får den borttingingsrett som i § 44 b er tillagt en tilvirker som er innvåner av riket — hvis det ikke er tatt forbehold i motsatt retning ved meddelelse av dispensasjonen. Det samme vil gjelde for den utførselsrett som i henhold til § 60 tilkommer en tilvirker som er innvåner av riket. Tilsvarende vil forholdet stille seg ved en dispensasjon for et handelsselskap.

Det kan vanskelig tenkes at det skulle være grunn til i noe tilfelle å ta forbehold f. eks. for utførselsrettens vedkommende når selskapet først fritas fra kravet om innvånerskap som tilvirker eller som handlende, men på den annen side skulle det etter departementets mening heller ikke være grunn til i lovteksten å utelukke denne mulighet.

Da dispensasjonsbestemmelsene for selskaper ikke bare skal omfatte selskaper som driver tilvirkning men også selskaper som driver handel, vil det naturlige være at § 40 oppheves og at bestemmelsene flyttes over til § 1, hvor dispensasjonsbestemmelsen for fysiske personer nå står.

Enligt propositionen borde alltså § 40 i 1935 års lag opphævas och det sista stycket av § 1 ersättas av två stycken av följande lydelse:

Vedkommende departement kan for fysisk person dispensere fra kravet i denne lov om at vedkommende skal være innvåner av riket, når han tar fast opphold her i landet. Likeledes kan vedkommende departement for ansvarlige og uansvarlige selskaper, som her i riket driver tilvirkning eller handel fra fast utsalgssted eller forretningssted, dispensere fra kravet i denne lov om at vedkommende selskap skal fylle betingelsene for å anses likestillet med innvånere av riket.

Vedkommende departement kan fastsette nærmere betingelser for dispensasjon etter foregående ledd.

Propositionen remitterades av Odelstinget till Justiskomitén, som i sitt utlåtande den 4 oktober 1956 (innst.O.XV., 1956) gav uttryck åt uppfattningen att de i propositionen föreslagna möjligheterna att bevilja dispens vore alltför vittgående [*se s. 1266*].

Även mot dispensbestämmelsens formulering hade utskottet invändningar:

Komitén finner at bestemmelsen i proposisjonens utkast til § 1 om at dispensasjon kan gis når vedkommende tar fast opphold her i landet er noe upresist formet. Lovteksten kan fortolkes slik at vedkommende kan få dispensasjon før han har flyttet til landet når han oppgir å ha til hensikt å ta fast opphold her. Den kan også muligens fortolkes slik at han kan ta fast opphold et begrenset tidsrom. Meningen er at vedkommende utlending skal bo her i landet på det tidspunkt han søker om dispensasjon, slik at departementet kan innhente de nødvendige opplysninger om ham, og at han fastsatt har til hensikt å oppholde seg her. Komitéen vil foreslå at bestemmelsen endres til »har tatt fast opphold her i landet».

Enligt utskottet borde därför sista stycket av § 1 erhålla följande lydelse:

Under særlige omstendigheter kan vedkommende departement dispensere fra kravet i denne lov om at fysisk person skal være innvåner av riket, når han har tatt fast opphold her i landet. For ansvarlige og uansvarlige selskaper, som driver tilvirkning eller handel fra fast utsalgssted eller forretningssted her i riket, kan departementet på samme måte dispensere fra kravet i denne lov om at selskapet skal fylle vilkårene for å anses likestilt med innvånere av riket.

Stortinget antog vid sin behandling av propositionen denna av kommittén föreslagna lydelse av § 1. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1957 (Norsk Lovtidende, 1956, nr. 41).

Stockholm den 27 oktober 1958

BILAGA 4

PM rörande i Sverige tillsatt utredning om ny näringsrättslagstiftning

Den 6 juni 1958 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att tillkalla en utredningsman med uppdrag att utarbeta förslag till ny näringsrättslagstiftning. I departementschefens direktiv för utredningen har särskilda regler för medborgare i de nordiska länderna icke förutsatts. Om utlänningar — varmed förstås andra än svenska medborgare — sägs i direktiven följande:

Beträffande utlänningars näringsrätt är huvuduppgiften, såsom redan framgått, att framlägga förslag till de regler, som erfordras för att vårt land skall kunna inträda i det frihandelsområde, om vilket förhandlingar pågår. Utredningen bör hålla sig underrättad om förhandlingarnas fortgång såvitt rör etableringsrätten för utländska medborgare. Dessutom bör utredningen stå i nära kontakt med kommerskollegium, som har i uppdrag att förbereda Sveriges anslutning till ett frihandelsområde. Vid utformningen av förslaget bör även beaktas den s. k. europeiska bosättningskonventionen, som undertecknats men i avvaktan på den blivande lagstiftningen om utlänningars rätt till näringsutövning ej ratificerats av Sverige. Utredningens förslag bör ha sådant innehåll att ratifikation av bosättningskonventionen möjliggöres.

Det synes sannolikt, att den kommande lagstiftningen måste öppna möjligheter till olikartad reglering av utlänningarnas näringsrätt för skilda fall. Sålunda är tänkbart att olika regler måste gälla för medborgare i land som ansluter sig till frihandelsområdet eller bosättningskonventionen och andra länders medborgare. Vidare är möjligt att de staterna åvilande förpliktelserna inom ett frihandelsområde får den karaktären att olika regler kräves för skilda näringar. Det kan också finnas motiverat att göra skillnad mellan utländsk medborgare, som är bosatt i Sverige, och utlänning som vill idka näring här ehuru han är bosatt i utlandet.

Det må erinras om att de bestämmelser rörande utlänningar, varom nu är fråga, endast har avseende på fysiska personer. I fråga om utländska juridiska personer har rätten att i vårt land idka näring i viss utsträckning reglerats genom lagen den 3 juni 1955 om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring här i riket. Det må även påpekas, att andra lagutskottet vid riksdagsbehandlingen år 1955 av den proposition, nr 87, varigenom förslag till 1955 års lag rörande utländska bolag och föreningar förelades riksdagen till antagande uttalade att, om en lagstiftning rörande utländska fysiska personers näringsrätt skulle komma till stånd, det borde övervägas att sammanföra de båda grupperna av bestämmelser till en enda lag.

För egen del vill jag nämna att jag finner en sådan mera enhetlig reglering rörande utländska fysiska och juridiska personer naturlig i första hand såvitt gäller sådana fysiska personer som ej har hemvist här i riket. För övriga utländska fysiska personer har frågan om etableringsrätt här i riket nära beröring med utlänningslagens reglering av utlännings rätt att uppehålla sig och taga arbetsanställning i vårt land. Det synes därför böra utredas huruvida erforderliga bestämmelser om etableringsrätt för denna grupp utlänningar bör ges plats i utlänningslagen eller på annat sätt anknytas till den tillståndsgivning, som där regleras.

Oktober 1958

Meddelanden
om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till
sportfiske
(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 15 november 1957:

Fiskeriministeriet har intet at rapportere i denne sag.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Som framgår av juridiska utskottets förslag vid 5 sessionen (s. 1534) berördes rekommendationen angående rätt till sportfiske i motioner till 1957 års svenska riksdag. I anledning av motionerna avlät riksdagen skrivelse den 9 april 1957, nr 176. Sedan Kungl. Maj:t sedermera enligt beslut den 27 juni 1957 funnit gott bereda Nordiska rådet tillfälle att avgiva utlåtande i ärendet, torde jordbruksdepartementet få hänvisa till nämnda beslut och därvid fogade handlingar [*se Sak B 1*].

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 18 september 1958:

Forhandlingerne om mulighederne for at gennemføre den uniformering af de nordiske patentlove, som er en forudsætning for systemet »nordisk patent«, er fortsat siden rådets sidste session, idet der i året 1958 har været afholdt møder i Stockholm i juni og september måned, ligesom arbejdet vil blive videreført ved møder, der er planlagt at skulle finde sted i København i januar og april måned 1959.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 17 juli 1958:

Vid den nordiska patentkommitténs sammanträde i Oslo september—oktober 1957 tillsattes ett lagutskott med uppgift att uppgöra förslag till patentlag, och det har sammanträtt två gånger, nämligen 11.—14. 12. 1957 och 31. 3.—3. 4. 1958 i Stockholm. Utskottet har uppgjort ett delförslag i frågor som behandlar patentlagens materiella del, i samband varmed även skisserats motivering för ifrågavarande paragrafer. Förslaget behandlades vid den nordiska patentkommitténs sammanträde i Stockholm 2—7. 6. 1958, varvid likväl beslöts att överföra förslaget för vidare behandling till ett förstärkt lagutskott, till vilket utöver de nationella kommittéernas sekreterare även hör deras ordförande. Förstärkta lagutskottet sammanträder i Stockholm under instundande höst.

Det vid sammanträdet i Oslo tillsatta utskottet för behandling av patenträttens formella del sammanträdde 13. 3. 1958 i Oslo för att behandla metodfrågor beträffande nordiska patentansökningar. Utskottet uppgjorde härvid en principiell utredning angående olika möjligheter, vilka sedermera behandlades vid förenämnda kommittésammanträde i Stockholm, varvid förberedelsevis överenskomms om de principer enligt vilka utskottet bör fortsätta sitt arbete.

Vid de nordiska patentämbetsverkens sammanträde innevarande år har

behandlats även vissa till patentkommitténs arbete anslutna frågor. Detta sammanträde ägde rum den 14, 15 och 17 mars i Oslo. Härvid behandlades reglerna rörande enhetligheten i patentanspråkens avfattning och föremålet för patentansökningen samt frågan om ändring av ansökningsdatum. Dessa frågor var föremål för diskussion även vid ovannämnda sammanträde av patentkommittén i Stockholm i juni 1958.

Såsom ovan nämnts, hölls ett sammanträde av de nordiska ländernas patentkommitté i Stockholm 2—7. 6. 1958, varvid utöver de ovannämnda frågorna såsom det viktigaste spörsmålet behandlades frågan om inrättande av en samfällid nordisk besvärinstans. Frågan visade sig dock vara av så omfattande natur, att för dess vidare utvecklande beslöts tillsätta ett särskilt utskott.

Vid detta sammanträde behandlades även vissa frågor angående ändring av internationella avtal och deras inverkan på kommitténs arbete samt vissa till lagutskottets förslag anslutna principfrågor.

Följande sammanträde av de nordiska ländernas patentkommitté har planerats att äga rum i Köpenhamn den 6—18 april instundande år, varvid syftemålet är att i främsta rummet behandla de ovannämnda utskottens förslag.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 oktober 1958:

Som bekendt er der i løbet af de sidste år ofte blevet holdt orienterende møder mellem repræsentanter fra de nordiske landes patentiidirektorater om koordination af landenes patentlovgivning og forening af undersøgelseslaboratorierne.

Island har sendt observatører til disse møder og således fulgt begivenhedernes gang.

Lige fra begyndelsen har direktoratet for patent- og varemærkevæsen i København undersøgt patentansøgninger, der har været fremlagt her i landet; de har ikke været og vil ikke i fremtiden blive undersøgt af anerkendte laboratorier andre steder.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Komitéen for nordisk patent har i 1957 holdt 3 fellesmøter — i København 11.—16. mars, i Helsingfors 25.—29. juni og i Oslo 30. september—5. oktober. Det særskilte utvalg for behandling av de administrative ansøkningsbestemmelser trådte dessuten sammen under møtene i København og Helsingfors.

På møtet i Oslo ble oppnevnt et redaksjonsutvalg som overfor den samlede komité skal fremsette forslag til ny felles nordisk patentlov på grunnlag av de drøftelser som hittil har funnet sted i komitéen.

Utvalget består av: expeditjonschef R. Hermansson og første byråingenjör S. Lewin, Sverige; expeditjonssekretær E. Tuxen, Danmark; sekretärer S. Finne, Finnland og konsulent A. G. Modal, Norge.

Videre ble nedsatt et utvalg som skal utarbeide forslag til spesielle bestemmelser for gjennomføring av systemet med nordiske patenter. Dette utvalg ble bestående av: byråchef G. Reiland og første byråingenjör S. Lewin, Sverige; direktör V. Reinikainen og sekretärer S. Finne, Finland; ekspeditionssekretär fru Simonsen, Danmark; overingeniör K. Ueland og konsulent A. G. Modal, Norge.

I 1958 er det avholdt et møte i Stockholm i dagene 2.—7. juni. Dessuten har de to arbeidsutvalg vært i virksomhet. Arbeidsutvalgene fremla under stockholmsmötet sine foreløpige utkast til henholdsvis redaksjon av deler av patentloven og hovedlinjer for systemet med nordiske patenter. Redaksjonsutkastet vil bli gjenstand for videre behandling i et møte mellom de nasjonale komitéers ordførere og sekretärer i Stockholm i september d. å. Utvalgene fikk forøvrig i oppdrag å fortsette sitt arbeide. Redaksjonsutvalget skal bl. a. påbegynne motivskrivning til de paragrafer som man rakk å diskutere under stockholmsmötet i år.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Under tiden efter det meddelande till Nordiska rådet senast lämnats har Kommittén för nordiska patent, som är sammansatt av de i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsatta nationella utredningsorganen, avhållit 4 gemensamma möten senast i Stockholm den 2—7 juni 1958. Dessutom har ett s. k. ordförandemöte hållits i Stockholm den 1—6 september 1958. Inom kommittén tillsatta särskilda utskott ha utarbetat dels utkast till huvuddelarna av en för de nordiska länderna enhetlig patentlag, dels preliminärt förslag rörande den närmare utformningen av systemet med nordiska patent och den administrativa handläggningen av patentansökningar vid detta system. Utkastet och förslaget ha behandlats inom kommittén. Man har därvid nått enighet om huvuddragen i systemet med nordiska patent med avseende på giltighetsområde, omvandlingsmöjligheter med hänsyn till nationella patent, vissa språkfrågor m. m. De inledande paragraferna i lagutkastet, innehållande bl. a. de materiella förutsättningarna för erhållande av patent ha genomgått i avsikt att lägga grunden för en motivskrivning. En fortsatt genomgång av lagutkastet har skett vid ovannämnda ordförandemöte.

Jämsides med det fortskridande arbetet i sagda hänseenden har utarbetandet av gemensamma tillämpningsföreskrifter till en patentlag påbörjats och arbetet på att åstadkomma gemensamma praxisanvisningar fortgått. Åt ett särskilt utskott inom kommittén har vidare uppdragits att undersöka möjligheten att inrätta en för de nordiska länderna gemensam besvärinstans eller liknande inom patentområdet.

Nästa gemensamma möte med Kommittén för nordiska patent är avsett att hållas i Köpenhamn i april 1959.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 30/1954 angående sjömans- beskattningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet) meddelar den 2 september 1958:

Som oplyst under Nordisk Råds 5. session, jfr. Nordisk Råds tidende s. 1220, har der af finansministeren været nedsat et udvalg til at undersøge spørgsmålet om indførelse af en særlig sømandsbeskatning.

Under udvalgets arbejde har der i fortsættelse af det tidligere møde i Stockholm været afholdt et fællesnordisk sømandsskattemøde i København i dagene 22.—24. august 1957. Ved mødets slutning blev der afgivet en udtalelse, hvis indhold fremgår af vedlagte bilag [*se Tillæg*].

Udvalget har afgivet betænkning den 18. oktober 1957, og finansministeren har derefter den 31. oktober 1957 i folketinget fremsat det i betænkningen indeholdte lovforslag.

Lovforslaget er med enkelte mindre ændringer vedtaget af folketinget og derefter stadfæstet som lov nr. 83 af 31. marts 1958. Eksemplarer af loven vedlægges¹.

Det er overladt til finansministeren at bestemme, fra hvilket tidspunkt, opkrævningen af sømandsskat skal påbegyndes. Dette påregnes at skulle ske fra den 1. januar 1959 at regne.

Loven følger stort set de allerede i Norge gældende regler. Det skal særligt bemærkes, at alle sømænd hjemmehørende i de nordiske lande efter loven beskattes på ensartet måde.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 12 juli 1958:

Såsom ett resultat av samnordiskt beredningsarbete har i Finland den 16 maj 1958 givits en lag om sjömansskatt, som träder i kraft den 1 januari 1959. Enligt denna lag är skattskyldig envar, som i finsk fartygsredares tjänst tjänstgör på handelsfartyg i finsk utlandstrafik eller kusttrafik, om fartygets bruttodräktighet är minst 100 registerton. För inkomst som sådan

¹ Här ej tryckt.

person erhållit på fartyg, vilken inkomst benämnes sjömansinkomst, erlägges slutlig skatt enligt särskilt fastställda tabeller i form av innehållning på lön. Har skattskyldig haft sjömansinkomst under kortare tid av skatteåret än fyra månader, beskattas likväl denna inkomst på vanligt sätt vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen och kommunalbeskattningen.

I s l a n d s r e g e r i n g (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 4 november 1958:

Der findes her ikke nogen særlig lovgivning der specielt angår beskatning af fiskere, idet disse beskattes under den almindelige lov om indkomst- og formueskat, nr. 46/1954.

På den anden side nyder søfolk på fiskerfartøjer en særlig skattelettelse, idet der tillades dem særlige fradrag fra indkomst inden denne beskattes.

Fradragen består i følgende:

1) Skattefrit fradrag til dækning af omkostninger ved oliebeklædning, kr. 500.— pr. måned.

2) Særligt fradrag for fiskere, kr. 850.— pr. måned, forudsat at disse er påmønstret fiskerfartøjer mindst 3 måneder af skatteåret.

3) Fri kost om bord i fartøjerne henregnes ikke under indtægter.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet) meddelar den 31 juli 1958:

Genom proposition nr 92/1958 underställdes den svenska riksdagen förslag till sjömansskatteförordning m. m. Förslaget antogs av riksdagen och författningar i ämnet utfärdades den 16 maj 1958 (nr 295—306). De nya bestämmelserna skall träda i kraft den 1 januari 1959.

Rörande förarbetena för den svenska lagstiftningen kan hänvisas till tidigare lämnade redogörelser ävensom till förenämnda proposition. Genom införandet av en särskild sjömansskatt torde för Sveriges del det praktiska syftet med förevarande rekommendation ha blivit tillgodosett. Frågan om ingåendet av en fullständig konvention med gemensamma regler för sjömännens beskattning bör skjutas på framtiden i avvaktan på att erfarenheter vinnes av den nu genomförda lagstiftningen.

TILLÄGG

Yttrande av möte i Köpenhamn den 22—24 augusti 1957 rörande gemensam sjömansbeskattning

På grundlag af rekommandation fra Nordisk Råd har udvalg i Danmark, Finland og Sverige arbejdet med udformningen af en sømandsskattelovgivning i de respektive lande i lighed med den i Norge allerede gennemførte

ordning, og man har under arbejdet hermed haft nær kontakt med hinanden samt med norske sagkyndige. Ved et møde i København den 22.—24. august 1957 har delegationer fra Danmark, Finland, Norge og Sverige drøftet de foreliggende lovudkast.

De foretagne undersøgelser og forhandlinger har ført frem til, at det ikke på indeværende tidspunkt kan anses for praktisk muligt at opnå ganske samme beskatning på alle nordiske skibe, fordi sømandsbeskatningen må tilpasses hvert lands interne lovgivning, herunder også beskatningsniveauet i det pågældende land. Uanset det vil en langt mere ensartet behandling end den nuværende kunne tilvejebringes, ved at nordiske sømænd, som tjenstgør på nordisk skib, svarer skat efter reglerne for sømænd i det land, hvor skibet hører hjemme, selv om de er hjemmehørende i et andet nordisk land.

En sammenligning af de foreliggende lovudkast og den norske sømandsskattelovgivning har bestyrket den opfattelse, at en gennemførelse af en sømandsbeskatning efter de skitserede retningslinjer vil betegne et meget væsentligt skridt henimod den tilstræbte ensartethed i beskatningen af nordiske sømænd.

Man er enige om, at det tilstræbes, at et nordisk lands beskatning af sømænd, som er hjemmehørende i et af de andre nordiske lande, sker under hensyntagen til forsørgerforhold i det omfang, der er foreneligt med skattetekniske hensyn, på samme måde som ved beskatningen af sømænd hjemmehørende i det pågældende land.

På dette grundlag vil sømandsskatteudvalgene i Danmark, Finland og Sverige snarest muligt tilendebringe deres arbejde med henblik på at afgive indstilling til de respektive landes regeringer om indførelse af en særlig beskatning af sømænd.

BILAGA**PM rörande de nya bestämmelserna om sjömansskatt i Danmark,
Finland och Sverige**

1. *Danmark.* Ved loven om sømandsskat er der indført en øjeblikkelig og endelig beskatning af indtægt erhvervet i forbindelse med arbejde eller tjeneste ombord på visse danske skibe. For andre indtægters vedkommende opretholdes fortsat skattelovgivningens almindelige principper, hvorefter den løbende skattebetalings størrelse som hovedregel beror på den i en tidligere liggende indtægtsperiode erhvervede indtægt.

Det påhviler enhver person, der er ansat til tjeneste om bord på de af loven omfattede skibe, at betale sømandsskat af sin indtægt om bord. Såfremt den pågældende i forvejen er skattepligtig her i landet, træder sømandsskatten for den nævnte indtægts vedkommende i stedet for den almindelige indkomstskat til staten og kommunen, herunder de kirkelige afgifter, samt folkepensionsbidraget.

For personer, som opfylder de almindelige betingelser for fuld skattepligt her til landet, det vil sige har bopæl eller en vis tids ophold her, eller som på tilsvarende måde må anses for hjemmehørende på Færøerne, i Grønland eller i et af de øvrige nordiske lande, findes der mere detaljerede regler om opgørelsen af indtægten om bord og sømandsskattens beregning, mens der for personer, der er hjemmehørende uden for kredsen af nordiske lande, er gennemført mere summariske regler.

Lovens regler må sammenholdes med de overenskomster om undgåelse af dobbeltbeskatning, som Danmark har indgået med andre lande. For personer hjemmehørende uden for de nordiske lande kan finansministeren desuden ensidigt bestemme, at de kan fritages for at erlægge sømandsskat af indtægten om bord, såfremt de for hustru eller hjemmeværende børn opretholder husstand i et land, hvor de er undergivet beskatning efter reglerne for der bosatte personer. Fritages kan endvidere sømand, der er ansat på særlige, først og fremmest i de fjernøstlige farvande gældende forhyringsvilkår.

De af loven omfattede skibe er sådanne, som er registreret her i landet, er over 150 brt. og udelukkende anvendes til erhvervsmæssig befordring af personer eller gods eller som bjærgningsfartøj. Desuden stilles visse krav til skibenes fart, idet skibe i den rent lokale fart helt er undtaget fra ordningen. Blandt de af loven omfattede skibe skelnes der mellem sådanne, som overvejende går i fart i danske eller andre nærliggende farvande, under ét kaldet nærfart, og skibe i udenrigsfart.

Sømændenes indtægt om bord gøres op måned for måned. I indtægten fradrages pensionspræmier vedrørende indtægten om bord, og derudover fradrages et fast beløb på 120 kr. månedlig, der skal dække dels de med

arbejdet eller tjenesten om bord forbundne udgifter, dels de fradragsberetigede udgifter af social og faglig karakter, som de fleste skatteydere har. Derimod kan udgifter, som særligt er forbundet med erhvervelse af indtægt i land, ikke fradrages i indtægten om bord. Udgifter, der ikke vedrører bestemte indtægter, er der på visse betingelser adgang til at få fradraget i indtægten om bord. Herudover ydes der sømænd, der sejler i udenrigsfart, et særligt fradrag til dækning af de merudgifter, som må antages forbundet med sejlads i denne fart. Fradraget udgør 170 kr. månedlig, dog højst 15 % af indtægten om bord og ikke mindre end 50 kr. månedlig.

Ved selve beskatningens gennemførelse tages der hensyn til sømændenes familieforhold og forsørgerbyrder på tilsvarende måde, som det er tilfældet i den øvrige indkomstbeskatning, og selve skatteberegningen foretages på grundlag af skatteskalaer, der stort set svarer til beskatningen i land.

Til brug ved den fornødne individualisering af skatteberegningerne skal sømændene være forsynede med særlige af de almindelig skattemyndigheder udstedte sømandsskattekort. Selve beskatningen gennemføres ved, at de enkelte skibes førere på deres rederiers vegne på grundlag af skattekortene beregner og tilbageholder skatten af indtægten om bord, efterhånden som den erhverves. De tilbageholdte beløb indgår gennem rederierne til et særligt sømandsskattekontor, der efter nærmere regler fordeler de indkomne beløb mellem de forskellige deri interesserede offentlige kasser. Desuden er der oprettet et særligt sømandsskattenævn på 5 medlemmer, hvori såvel rederne som de søfarendes organisationer er repræsenterede.

2. *Finland.* Lagen om sjömansskatt innebär en från gällande inkomstbeskattning avvikande slutlig källbeskattning av inkomst, som uppbäres av sjömän på finska fartyg. Ett dylikt beskattningsförfarande är främst behövt för de sjömän som äro anställda på fartyg i utrikesfart. De förhållanden i vilka sjömännen på fartyg i kustfart arbeta äro likväl i många avseenden jämförbara med förhållandena på fartyg i utrikesfart. Förden skull skall beskattningssystemet tillämpas även på sjömän i tjänst på fartyg i kustfart samt på isbrytare och bärgningsfartyg. På fartyg under ett-hundra bruttoregister-ton, vilka i allmänhet äro i trafik endast en kort tid av året, skall systemet dock icke tillämpas.

Skatt skall genom detta beskattningsförfarande uppbäras av alla hos fartygets redare anställda, alltså även av anställda utlänningar, vilka redan nu äro skyldiga att betala inkomst- och förmögenhetsskatt på inkomst erhållen på finskt fartyg.

Enligt lagen skall till detta beskattningsförfarande underkastad inkomst, vilken benämnes sjömansinkomst, hänföras lön och annan gottgörelse, som av redaren betalas åt sjöman eller gottskrives honom för utfört arbete. Lönen omfattar även bostad, kost och andra naturaförmåner. Detta beskattningsförfarande tillämpas likväl icke på arvode på fiskefartyg, som beräknas efter fångstens storlek, enär dylikt arvode icke kan anses såsom egentlig sjömansinkomst, ej heller på lön, som av öppet bolag, kommanditbolag eller rederibolag eller med dem jämförlig sammanslutning erlägges

åt delägare, då sådan lön icke i kommunalbeskattningen anses såsom skattepliktig inkomst och den även eljest till sin art oftast är jämförlig med företagarvinst.

På sjömansinkomsten erlägges icke vare sig inkomst- och förmögenhets-skatt, kommunalskatt eller folkpensionspremie. Sjömansskatten uppbäres alltså i stället för dessa skatter och denna premie. Kyrkoskatt ingår icke i sjömansskatten. Om någon uppburit sjömansinkomst endast för kortare tid än fyra månader, skall denna inkomst dock vara skattepliktig inkomst vid inkomst- och förmögenhets- samt kommunalbeskattningen. Härvid skall innehållen skatt icke bli slutlig skatt, utan den betraktas såsom skatteförskott.

Skatten erlägges så, att den som betalar ut lön vid utbetalningen eller då lönen gottskrives vederbörandes konto innehåller en del av penninglönen.

Sjömansskatten motsvarar till beloppet ungefärligen den inkomst- och förmögenhetsskatt och kommunalskatt samt folkpensionspremie, som sjömannen borde erlägga på motsvarande månadslön, utgående från att hans inkomst håller sig konstant hela året och att han icke under skatteåret har andra skattepliktiga inkomster. Vidare förutsättes, att han är berättigad till vissa genomsnittliga avdrag och att, om han är gift, hans maka icke har inkomst som skall beskattas tillsammans med hans. Kommunalskatten räknas för alla sjömän efter samma skattöre. Ultaxeringen per skattöre vid uppgörandet av tabeller för sjömansskatten beräknas till 10 mk.

Åren 1951—1956 ha sjömännen på fartyg i utrikesfart vid beskattningen fått avdraga 15 % på sin totalinkomst ombord, dock högst 50 000 mk. Detta avdrag bibehålles vid uträknandet av sjömansskattetablerna, och avdragets maximibelopp har på grund av nedgången i penningvärdet höjts till 70 000 mark. Vidare avdrages från inkomsten skäligen funna resekostnader. Vid beräkningen av inkomst- och förmögenhetsskatten avdrages från inkomsten, till uppskattade medelbelopp, de försäkringspremier, pensionsavgifter och sjukkostnader vilka enligt stadgandena beträffande denna beskattning äro avdragsgilla, då ju de skattskyldiga i regel ha motsvarande utgifter. Då avdrag av olika storlek på grund av höga levnadskostnader beviljas vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen på sjömannens hemorter, medan å andra sidan alla sjömän ombord arbeta under likadana förhållanden, upptages detta avdrag vid uppgörandet av sjömansskattetablerna till tre fjärdedelar av det enligt lag högsta beloppet.

I flera av de landskommuner där sjömännen äro hemma understiger uttaxeringen per skattöre tio mark. Vid beräkningen av den i sjömansskatten ingående kommunalskatten beaktas barnavdraget och grundavdraget för alla sjömän, alltså även för dem som äro från landskommun, till det högsta belopp som i städer och köpingar kan fastställas för dessa avdrag. Genom förordning stadgas till vilka belopp sjömannens naturaförmåner och avdragsgilla resekostnader, försäkringspremier och sjukkostnader vid utarbetandet av tabellerna böra uppskattas.

För bestämmandet av skatten skall sjöman på anhållan för varje skatte-

år erhålla ett sjömansskattekort. Till detta sjömansskattekort, som motsvarar andra skattskyldigas skatteböcker, hör en tabell varav sjömansskattens belopp framgår. Om förändringar inträffa i sjömans civilstånd eller i hans försörjningsplikt före skatteårets slut, är han berättigad att för återstoden av tiden söka nytt sjömansskattekort, som motsvarar de förändrade förhållandena.

Enligt 11 § sjömanslagen (341/55) skall anställd sjöman erhålla motbok, upprättad enligt formulär som fastställs av sjöfartsstyrelsen. I denna motbok skola antecknas bl. a. till sjömannen erlagda lönebelopp och vad som avdragits från lönen. Vid sådant förhållande är det på sin plats att införa även erlagd sjömansskatt i motboken.

Redaren eller hans representant inbetala det innehållna till statsverket.

Sjömansskatten delas mellan staten, vederbörande kommun och folkpensionsanstalten schematiskt efter hur skatten i medeltal beräknas fördela sig på inkomst- och förmögenhetsskatt, kommunalskatt och folkpensionspremie. Fördelningen verkställs av ett sjömansskattekontor på basen av redarnas redovisningar. Någon fördelning verkställs dock icke om en sjöman under skatteåret haft sjömansinkomst under kortare tid än fyra månader. Den erlagda sjömansskatten skall i sådant fall betraktas såsom i lagen om förskottsuppbörd avsett förskott på inkomst- och förmögenhetsskatt, kommunalskatt och folkpensionspremie.

Då inkomst- och förmögenhetsskatten är progressiv och sjömansskatten å andra sidan är slutlig, så att ytterligare skatt icke kan påföras för sjömansinkomsten i det fall att sjömannen under skatteåret skulle ha haft annan skattepliktig inkomst, ordnas inkomst- och förmögenhetsbeskattningen av sjömans inkomst i land så, att av den skatt som skulle utgå på summan av sjömansinkomsten och inkomsten i land i skatt på inkomsten i land tages en till denna inkomst hänförlig proportionell del. I 15 § ingå även stadganden om vilka avdrag som få göras på inkomsten i land.

Makar, därest bägge eller endast den ena under skatteåret haft sjömansinkomst, påföras inkomst- och förmögenhetsskatt på inkomst var för sig såsom skilda skattskyldiga. Ett sådant stadgande är av nöden, när sjömansskatten är slutlig och bestämmandet av skatten för makes inkomst i land, om dessa olika slags inkomster sammanslås, bleve synnerligen invecklat. På skattens belopp har denna avvikelse från de allmänna stadgandena endast ringa inverkan.

Lagens 17 och 18 §§ upptaga stadganden om vad som vid påförandet av kommunalskatt på inkomst i land bör iakttagas i fråga om barnavdrag och grundavdrag. I övrigt skall denna skatt bestämmas enligt de allmänna stadgandena och på inkomsten få alla de andra avdrag göras, som sjömannen är berättigad till under skatteåret.

Sjöman är berättigad att återfå vad han betalt för mycket om förhållandena undergått sådan förändring, att han före skatteårets utgång blir berättigad att få skatten beräknad enligt lindrigare tabell än den enligt vilken han under skatteåret erlagt sjömansskatt. Vidare äger han rätt att i händel-

se han under skatteåret erlagt minst 20 000 mark i sådana räntor på skuld, som han vid beskattningen hade varit berättigad att avdraga från sin löneinkomst, om hans inkomst i land icke försloge till avdrag av dem, återfå den del av sjömansskatten, varmed denna skatt bör anses hava nedgått, om räntorna hade blivit beaktade, då sjömansskattetabellen uppgjordes.

Sjöman vars skattebetalningsförmåga till följd av olyckshändelse väsentligen nedgått äger möjlighet att begära restitution av betald sjömansskatt. Samma möjlighet att söka restitution tillkommer vid sjömans död hans dödsbo. Stadgandet gäller endast den del av sjömansskatten, som tillfallit staten och kommun.

3. *Sverige.* Enligt den nya sjömansskatteförordningen skall sjöman anställd ombord på svenskt handelsfartyg med en bruttodräktighet av minst 100 ton erlægga sjömansskatt för sin inkomst ombord. Sjömansskatt utgår dock inte på fartyg, som huvudsakligen användes inomskärs vid kusterna eller i annan inre fart. Sjömansskatten utgår i stället för statlig och kommunal inkomstskatt samt avgifterna till folkpensioneringen och den allmänna sjukförsäkringen. Skatten är en definitiv källskatt. Sjömannen blir inte skyldig att deklarerera för inkomsten ombord och taxeras inte heller för denna inkomst. För inkomst i land åsättes däremot taxering efter vanliga regler.

I Sverige bosatta sjömän erlägger skatt efter två sjömansskattetabeller, en för fjärrfart och en för närfart. Om fartyget huvudsakligen användes i nordsjöfart eller oceanfart erlägges sjömansskatt efter tabellen för fjärrfart. Å övriga fartyg utgår sjömansskatt efter tabellen för närfart. Skatteuttaget enligt tabellen för närfart överensstämmer i princip med den skatt som utgår enligt tabell för preliminär A-skatt. Skatteuttaget enligt tabellen för fjärrfart är lägre.

Kungl. Maj:t kan förordna att sjöman bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge skall erlägga sjömansskatt efter vad som gäller för i Sverige bosatt sjöman.

Övriga sjömän erlägger liksom nu är fallet skatt med femton procent av den kontanta lönen.

Kommuner, landstingskommuner, vissa municipalsamhällen och allmänna sjukkassor erhåller viss del av de i form av sjömansskatt influtna medlen.

Det årliga skattebortfallet har uppskattats till cirka 9 miljoner kronor.

Meddelande
om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk
lagstiftning rörande konfiskation
(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 29 augusti 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Saken har vært forelagt justisdepartementet som uttaler at man fra norsk side har utarbeidet fullstendig oversikt over gjeldende konfiskasjonsbestemmelser i norsk lovgivning. Oversikten er sendt de øvrige nordiske lands justisministerier ved ekspedisjon av 5. juni 1957.

Initiativ til fellesnordiske drøftinger av spørsmålet om ensartede prinsipper for konfiskasjonslovgivningen vil bli tatt fra norsk side så snart det foreligger tilsvarende oversikter fra de øvrige nordiske land.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 27 augusti 1958:

Den fællesnordiske komité for undersøgelse af mulighederne for en fælles-nordisk pavillon på Biennalen i Venedig har den 27. januar 1958 holdt møde i Stockholm.

Det blev vedtaget at søge planerne om en fællesnordisk pavillon fremmet under den form, at Danmark bibeholder sin pavillon i forbedret og udvidet skikkelse, medens de øvrige nordiske lande vil undersøge mulighederne for at opføre et fælles pavillonganlæg på Biennale-området i Venedig.

Danmark vil blive repræsenteret i det bedømmelsesudvalg, som agtes nedsat i anledning af en planlagt arkitektkonkurrence vedrørende dette arbejde.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 15 juli 1958:

För frågans utredning har man tillsatt en särskild kommitté, vari Finland representeras av konstnären Lennart Segerstråle. Kommittén har föreslagit anordnande av en arkitekttävling för åstadkommande av en gemensam utställningspaviljong. I tävlingen skulle deltaga en arkitekt från varje nordiskt land. Tävlingskostnaderna ha för Finlands del beräknats till 600 000 mark, vilket belopp också reserverats för ändamålet. Frågan om Finlands deltagande i uppförandet av den planerade gemensamma utställningsbyggnaden avgöres slutligt dock senare på grund av tävlingsresultatet.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 28 augusti 1958:

Nordisk kulturkommisjons norske avdeling har mottatt et forslag for den videre utredning fra den nordiske utredningskomité's norske representant. Komitéen har utarbeidet et forslag til program for arkitektkonkurransen for paviljongen, og kirke- og undervisningsdepartementet reservert et beløp på

sitt budsjett för 1958/59 under kap. 223 på kr. 5 795,20 till dekning av utgifter i förbindelse med norsk deltagelse i arkitektkonkurransen. Kirke- og undervisningsdepartementet avventer den samlede innstilling fra den nordiske utredningskomité før den endelige uttalelse fra departementet kan foreligge.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Sedan från ecklesiastikdepartementet senast lämnats meddelande rörande denna rekommendation (Nordiska rådet, 5:e sess., s. 1233) har den för ändamålet utsedda kommittén — Nordisk biennialutredning — hållit ett sammanträde i Stockholm den 27 januari 1958. Härvid beslöts, sedan man från dansk sida förklarat sig icke kunna medverka till en lösning, som innebure ett nedrivande av den danska paviljongen, att anordna en arkitekttävling rörande en för Finland, Island, Norge och Sverige gemensam paviljonganläggning i nära anslutning till den danska paviljongen.

På ansökning av Nordisk biennialutredning [*se Tillägg*] bemyndigade Kungl. Maj:t för Sveriges del utredningen att anordna en arkitekttävling av i ansökningen avsedd omfattning samt ställde till den svenska biennalkommitténs förfogande högst 8 000 kronor till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för tävlingen. Sedan jämväl regeringarna i Finland och Norge ställt medel till förfogande för ändamålet, varemot Island avböjt deltagande i tävlingen, har denna utlysts den 28 juni 1958 mellan en arkitekt från vardera Finland, Norge och Sverige. Resultatet av tävlingen väntas föreligga i slutet av innevarande år. Prisnämnden består av sju medlemmar, nämligen en arkitekt från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt ordförandena i de nationella kommittéerna i de tre sistnämnda länderna.

TILLÄGG

Skrivelse från Nordisk biennialutredning till Sveriges regering

I en vid Nordiska rådets tredje session i Stockholm den 2 februari 1955 antagen rekommendation (nr 3/1955) hemställde rådet, att medlemsstaternas regeringar i samverkan med Finlands regering utan dröjsmål måtte utreda möjligheterna att på Biennalen i Venedig uppföra en gemensam nordisk paviljonganläggning samt att, om utredningen gäve ett positivt resultat, vidtaga erforderliga åtgärder för paviljonganläggningens uppförande.

Vid det nordiska utrikesministermötet i Oslo den 16 mars 1955 utsågs Sverige till koordinerande land för nämnda fråga.

De nordiska ländernas regeringar ha såsom kommitterade för ifrågavarande utredningsuppdrag utsett följande personer:

- Danmark: Departementschefen i Undervisningsministeriet,
frøken Agnete Vøhtz,
Direktören för Statens museum for Kunst Jørn Rubow,
Direktören för Ny Carlsbergfondet, dr. phil. V. Thorlacius-Ussing.
- Finland: Konstnären Lennart Segerstråle.
- Island: Ambassadören Magnús V. Magnússon.
- Norge: Ordföranden i Bildende kunstneres styre, kunstner
Håkan Stenstadvold.
- Sverige: F. d. överintendenten, fil. dr Erik Wettergren,
F. d. professorn, bildhuggaren Eric Grate,
Byggnadsrådet Ulf Snellman.

De kommitterade ha under beteckningen Nordisk biennialutredning hållit gemensamma sammanträden 11 oktober 1956 i Köpenhamn och den 27 januari 1958 i Stockholm.

Som sekreterare för utredningen och i den svenska kommittén har tjänstgjort kanslisekreteraren Göran Göransson.

Vid sammanträdet i Köpenhamn fördes inledande diskussioner i frågan. Dessa kommo framför allt att gälla huruvida Danmark, som för närvarande har en egen paviljong på Biennalen, vore villigt att medverka i ett samnordiskt projekt. Den danska kommittén ville på detta stadium icke göra något bestämt uttalande härom utan önskade avvakta de förslag den fortsatta utredningen kunde komma fram till. Vid sammanträdet utsågs en delegation, som skulle besöka Venedig för att där utreda, vilka tomtmöjligheter som stodo till buds på biennialområdet.

Delegationen fullgjorde sitt uppdrag i oktober 1956. Det framgick vid dess förhandlingar med biennialledningen och de kommunala myndigheterna i Venedig, att man kunde ställa till förfogande dels ett markområde söder om den danska paviljongen, gränsande i öster till Förenta staternas paviljong, vilket område redan tidigare varit reserverat för en eventuell svensk paviljong, dels ett mindre markområde norr om Danmarks paviljong, vilket möjligen — under förutsättning att de kommunala myndigheterna godkände eventuellt ritningsförslag för dess bebyggande — kunde utsträckas att omfatta två mindre fält, som i väster begränsa den öppna festplatsen på biennialområdet.

Då det syntes delegationen angeläget att snarast möjligt kunna underställa venezianarna några principskisser för att utverka upplåtelse av den norra tomtmarken och sådana skisser även vore av vikt för Danmarks fortsatta ställningstagande till en medverkan i detta större sammanhang, beslöt den föreslå, att den danska kommittén snarast möjligt måtte utverka uppdrag för en dansk arkitekt att efter studier på platsen skissera ett förslag till lösning av paviljongsystemet, vilket kunde tjäna till vägledning för ett danskt ställningstagande samt eventuellt även kunde dels tillställas de

venezianska myndigheterna som ett principförslag, dels ock utgöra grundval för en eventuell senare arkitekttävlan.

Efter att ha tagit del av delegationens rapport beslöt den svenska kommittén hemställa hos den danska kommittén, att denna måtte verka för att en dansk arkitekt utsåges för att utföra skissförslag.

På uppdrag av den danska kommittén har därefter arkitekten Peter Koch uppgjort skissförslag till en nordisk paviljonganläggning, dels med bibehållande av den nuvarande danska paviljongen, eventuellt i utvidgad form, dels med utgångspunkt i ett rivande av Danmarks paviljong. Hans skissförslag till en helt nybyggd nordisk paviljonganläggning har av honom kostnadsberäknats till cirka 350 000 danska kronor.

Vid sammanträde i Stockholm den 27 januari 1958 har ledamöterna av nordisk biennialutredning diskuterat det sålunda föreliggande utredningsmaterialet ävensom inom kungl. byggnadsstyrelsen uppgjorda beräkningar över kostnaderna för en eventuell arkitekttävlan.

Den danska kommittén har, sedan den tagit ställning till det sålunda föreliggande utredningsmaterialet, förklarat sig icke kunna medverka till en lösning som innebure ett nedrivande av den nuvarande danska paviljongen. Den vore emellertid beredd att tillstyrka uppförandet av en nordisk paviljonganläggning i anslutning till den danska paviljongen. Därvid förutsättes, att Danmark fortsättningsvis disponerar utrymmet i sin egen paviljong. Danmark vore emellertid villigt att vid biennialerna samverka med övriga nordiska länder i de former, varom överenskommelse kan träffas för varje särskilt tillfälle, såsom med gemensamt utställningskommisariat, gemensamma kataloger, pressbyrå, öppningshögtidligheter o. s. v.

Av arkitekten Kochs utredning framgår, att förutsättningar finnas för att i anslutning till den existerande danska paviljongen uppföra en nordisk paviljonganläggning, vilken kan utformas elastiskt, så att dess olika utrymmen kunna disponeras dels för separata utställningar med samtliga länder som deltagare eller för större utställningar med endast ett eller ett par av länderna representerade, dels för en uppdelning av utställningsmaterialet icke i första hand efter länder utan efter huvudgrupper, så att skulptur, målning och grafik kan utställas var för sig i därför avpassade lokaler. Nordisk biennialutredning fäster stor vikt vid möjligheten att på detta sätt variera användningen av utställningsutrymmena, eftersom det mycket väl kan tänkas, att något land vill avstå från att delta i en biennial, medan ett annat land kan vilja vid något tillfälle ställa ut en större kollektion.

Utredningen vill i detta sammanhang framhålla, att den för närvarande disponibla tomtmarken på biennialområdet icke ger utrymme för separata paviljonger för samtliga nordiska länder. Den förordar därför, att en nordisk paviljonganläggning uppföres gemensamt av Finland, Island, Norge och Sverige i anslutning till den nuvarande danska paviljongen och att för den närmare utformningen av paviljonganläggningen en arkitekttävlan anordnas mellan dessa fyra länder, som vardera skola inbjuda en arkitekt. Tävlingen beräknas draga en kostnad av omkring 36 000 svenska kronor, att fördelas

lika mellan de deltagande länderna. Utredningen har funnit paviljonganläggningen böra omfatta en yta av cirka 400 m² men vill icke binda arkitekterna beträffande dess närmare utformning, utan vill härvidlag endast hänvisa till vad ovan sagts om önskvärdheten av största möjliga elasticitet. Kostnaden för uppförandet av en dylik anläggning har uppskattats till omkring 300 000 svenska kronor.

Från biennalledningen har bekräftelse erhållits, att den söder om Danmarks paviljong anvisade tomtmarken är reserverad för de övriga nordiska länderna under den tid som erfordras för anordnande av en arkitekttävlan och fattande av definitivt beslut i frågan om en nordisk paviljonganläggning.

Nordisk biennalutredning får nu i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville dels för Sveriges del bemyndiga utredningen att anordna nämnda arkitekttävlan, dels hos Finlands, Islands och Norges regeringar utverka motsvarande bemyndigande, dels ock hos Danmarks regering anhålla, att den måtte utse representanter för Danmark i en samnordisk prisnämnd för nämnda arkitekttävlan.

Utredningen har icke på detta stadium velat upptaga frågan om administrationen av en gemensam nordisk paviljonganläggning men vill erinra om det samarbete som sedan 1945 inom Nordiska konstförbundets ram ägt rum, när det gällt att anordna gemensamma utställningar av de nordiska ländernas konst såväl inom Norden som i utomnordiska länder. Därest de nordiska ländernas regeringar i likhet med utredningen finna, att ifrågavarande paviljonganläggning bör komma till stånd, anhåller utredningen att ävenledes få inkomma med förslag till bestämmelser rörande förvaltningen av densamma.

I handläggningen av denna skrivelse hava samtliga utredningens ledamöter deltagit. Protokoll från sammanträdena i Köpenhamn den 11 oktober 1956 och i Stockholm den 27 januari 1958 samt arkitekten Kochs skissförslag och beskrivningar bifogas.¹

Stockholm den 11 mars 1958

För Nordisk biennalutredning:

Underdånigst

Erik Wettergren

/ *Göran Göransson*

¹ Här ej tryckta.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning i de nordiska länderna

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1958:

Der henvises til den samtidig afgivne meddelelse vedrørende rekommandation nr. 14/1954 angående udveksling af og fælles arbejdsmarked for medicinsk personel [se Sak D 12].

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

Det enligt Nordiska rådets rekommendation nr 7/1957 grundade utskottet undersöker tills vidare frågan blott för läkarnas och inom närmaste framtid även för tandläkarnas del. Beträffande övriga yrkesgrupper har det i de olika länderna utarbetats promemorior angående den nuvarande utbildningen och lagstiftningen på respektive områden.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 oktober 1958:

Gjennom landbruksdepartementet har veterinærdirektoratet tatt ovennevnte rekommandasjon opp med veterinærmyndighetene i Danmark og Sverige, og da saken også hadde vært forelagt de respektive lands veterinærforeninger og veterinærhøgskoler til uttalelse, ble den også sendt Norges veterinærhøgskole og Den norske veterinærforening.

Henvendelsen til Danmark og Sverige gjaldt forslag til arbeidsordning. Som det tidligere under behandlingen av denne sak er pekt på, reiser spørsmålet om likeverdig utdanning og felles nordisk arbeidsmarked særlige problemer når det gjelder veterinærer. Dette skyldes først og fremst at det enkelte land har søkt å avpasse veterinærutdannelsen etter vedkommende lands særlige behov. Forholdene varierer som kjent ikke lite blant de nordiske land både hva angår husdyrsykdommer og sammensetningen av landenes husdyrbestand. I tillegg hertil kommer de særlige problemer vedrørende arbeidsmarkedet.

Det kan således forutsees at en gjennomføring av likeverdig utdanning og felles nordisk arbeidsmarked for veterinærer vil komme til å kreve forholdsvis omfattende forarbeider. Det må tas sikte på en ordning som kan tjene til å fjerne de viktigste ulikheter i utdanning, eventuelt i form av tilleggskurser osv. I denne forbindelse blir det nødvendig med en detaljert kartlegging av kunnskapsmålet i hver enkelt disiplin i hvert lands veterinærutdanning, en jevnføring av dette materialet og en herpå grunnet plan om utjevnende kurser m. v.

Henvendelsen til Danmark ble besvart med en gjentakelse av tidligere positive danske synspunkter forsåvidt angår sakens realitet.

Fra Sverige er innkommet et forslag om at veterinærdirektoratet i Norge søker innsamlet detaljerte oppgaver over kunnskapsmålet i hver enkelt disiplin i hvert lands veterinærutdanning. Brev om dette til de danske og svenske veterinærmyndigheter overveies nå i veterinærdirektoratet. Videre går det svenske forslag ut på at veterinærdirektoratet i Norge skal påta seg utarbeidelsen av en jevnføring av disse oppgaver. Det er imidlertid sannsynlig at dette forutsetter så detaljert kjennskap til hvert lands veterinærutdanning, at det vil bli nødvendig å nedsette en ekspertkomité med representanter for hvert lands utdanningsanstalt, for å få en tilfredsstillende jevnføring av oppgaver fra landene og således et grunnlag for en plan om utjevnende ordning.

Fra Den norske veterinærforening er innkommet slik uttalelse:

Saken om felles nordisk arbeidsmarked for medisinsk personale har vært sendt i sirkulasjon blant medlemmene av Den norske veterinærforenings sentralstyre.

Det er sentralstyrets oppfatning at det norske syn på problemet ikke har endret seg siden fhv. veterinærdirektør Slagsvold avga uttalelse for Det Nordiske Råd 30/11 1954. De prinsipielle betraktninger om veterinærutdannelsens utforming og veterinæradministrasjonen i Norden deles fullt ut av det nåværende styre i Den norske veterinærforening.

Norges veterinærhøgskole er fremkommet med denne uttalelse:

Ovennevnte sak ble lagt frem for professorrådet i møte den 26. november 1957. Professorrådet sluttet seg til det som er uttalt i brev av 30. november 1954 fra tidligere veterinærdirektør, professor Lars Slagsvold.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Inrikesdepartementet hänvisar till samtidigt avgivna meddelanden om rekommendationerna nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal [*se Sak D 12*] och nr 7/1957 om gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare [*se Sak D 50*].

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Såvitt rekommendationen avser fordringarna vid utbildning av veterinärer må framhållas, att svenska regeringen den 7 februari 1958 låtit till-

kalla sakkunniga för utredning rörande, bland annat, undervisningen vid veterinärhögskolan i Sverige. Enligt direktiven för utredningen bör frågan om den framtida målsättningen och omfattningen av nämnda undervisning upptagas till behandling. Från de sakkunniga har under hand erfarits att de ämnar studera hur veterinärundervisningen är ordnad i de övriga nordiska länderna.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 23 augusti 1958:

Rekommandationen har været drøftet med de interesserede danske erhvervsorganisationer, der ikke kunne anbefale rekommandationens gennemførelse bl. a. under hensyn til, at eventuelle lettelser som følge af mestbe-
gunstigelsesklausulen i GATT-aftalen ikke vil kunne begrænses til kun at omfatte materiel, der overføres mellem de nordiske lande.

Man må derfor være af den opfattelse, at spørgsmålet tidligst vil kunne finde en løsning i forbindelse med gennemførelsen af et fælles nordisk marked, jfr. Nordisk Råds tidende for 1957, s. 1240.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 28 juli 1958:

Handels- och industriministeriet meddelar, att detsamma förenar sig om det utlåtande finansministeriet den 25 september 1956 avgivit till Nordiska rådets 5:e session och anser sålunda, att frågan borde hänskjutas till Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets behandling.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 22 oktober 1958:

Under lov nr. 31 af 17. februar 1953 blev der foretaget den ændring af toldtarifloven (nævnte lov, § 2), at der i toldtariflovens § 3 optages følgende nye beføjelse:

[Finansministeriet har beføjelse til:]

b) Kun at opkræve værditold af lejegodtgørelse for maskiner, der sendes hertil til benyttelse i en begrænset periode, og som tilbagesendes straks efter endt benyttelse.

Denne beføjelse har man ladet omfatte anlægsmaskiner, som udenlandske entreprenører har fået sendt her til landet til midlertidigt brug. Såfremt der har været tale om leje, har man lagt vederlaget for leje til grund ved fastsættelse af værditold, forudsat at det opgivende lejeløb har måttet anses for sandsynligt i forhold til maskinernes type og anvendelse men såfremt man har fundet beløbet for unormalt lavt, har man lagt vurdering af lejeløbet til grundlag ved fastsættelse af værditold.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 2 oktober 1958:

Ovennevnte rekommandasjon ble under Nordisk Råds 4. sesjon i København i 1956 oversendt Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg for videre behandling. Fra dette samarbeidsutvalg har regjeringen 30. september d. å. mottatt en uttalelse som i avtrykk vedlegges i to eksemplarer [*se Tillägg*].

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 juli 1958:

1952 års tulltaxekommitté har i sitt förslag till ny tulltaxeförordning (SOU 1956: 60) icke upptagit nuvarande tulltaxeförordnings bestämmelser om temporär tullfrihet för maskiner, redskap, verktyg och andra föremål, som införes för användning vid järnvägs- eller hamnbyggnad, kanaliseringsarbete, elektrisk anläggning för allmänt behov eller annat allmännyttigt företag och som därefter skall ur riket återutföras, ävensom för lokomotiv och järnvägsvagnar, som av järnvägsförvaltning förhyres från utlandet. I stället har kommittén förordat ett mera allmänt stadgande (11 §, 2 mom.), som ger möjlighet för generaltullstyrelsen att i samråd med kommerskollegium bevilja temporär tullfrihet även i andra fall än de nyss återgivna. Kommittén har därvid anfört, bl. a., följande (s. 97):

Anledning föreligger enligt kommitténs åsikt icke att begränsa tullfriheten till varor som finner användning vid »allmännyttiga» företag, men i stället bör såsom villkor föreskrivas att medgivandet icke otillbörligt påverkar konkurrensförhållanden på den svenska marknaden. Härvid bör i vad avser exempelvis anläggningsarbeten beaktas såväl maskinfabrikanternas som entreprenörernas intressen. Enligt vad förut anförts är medgivandet närmast avsett att tillämpas dels beträffande materiel av sådant slag som icke tillverkas inom landet men för vilket tullfrihet enligt av kommittén föreslagna 5 § 3 mom. tulltaxeförordningen icke medgivits, dels beträffande annan materiel som endast under en ringa del av sin brukningstid begagnas här i landet. Behovet av en bestämmelse av ifrågavarande slag gör sig främst gällande i fråga om materiel för anläggningsarbeten och därmed jämförlig verksamhet, men kommittén har funnit lämpligt att bestämmelsen erhåller en så allmän avfattning att den kan utnyttjas även på andra områden; bestämmelsen kan sålunda komma i tillämpning bland annat på lokomotiv och järnvägsvagnar som förhyres från utlandet.

I samband med att förslag till ny tulltaxa förelagts årets riksdag har även genomförts vissa ändringar i tulltaxeförordningen. Frågan om en mera full-

ständig revision av tulltaxeförordningen, innefattande även det nu ifrågavarande förslaget, har däremot ansetts böra anstå tills vidare, eftersom åtskilliga spörsmål är eller kan väntas bli föremål för vidare utredning inom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet (jfr prop. nr 128/1958).

TILLÄGG

Utlåtande av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet i anledning av rekommendation nr 5/1955

Nordiska rådet beslöt vid sin 3:e session i Stockholm år 1955 att rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att snarast genomföra lättnader beträffande tull och andra avgifter vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. Rekommendationen föranleddes av ett medlemsförslag av herr Martin Skoglund, Sverige. De föreslagna lättnaderna väntades medföra att en gemensam nordisk marknad kunde skapas inom anläggningsbranschen.

Enligt i Sverige gällande bestämmelser kan tullfrihet under viss tid medges för maskiner, redskap m. m., som införes för användning vid järnvägs- eller hamnbyggnad eller annat allmännyttigt företag och som därefter skall återutföras. De finska bestämmelserna överensstämmer i stort med de svenska bestämmelserna med det undantaget, att i Finland tullfrihet kan ifrågakomma jämväl för materiel, som införes för användning av enskilda företag. I Danmark saknas motsvarighet till nyssnämnda finska och svenska tullfrihetsbestämmelser. Enligt den norska tulltariffens inledande bestämmelser finns möjligheter att medge tulllättnader. De norska myndigheterna beslutade år 1958 att medge tullrestitution med 50 % för större anläggningsmaskiner under förutsättning att maskinerna återutföres inom två år. I Norge finns även möjlighet att erhålla restitution å erlagd omsättnings-skatt.

I de remissyttranden som inhämtades i anledning av rekommendationen påpekades bl. a., att tullfrihetsbestämmelser av här ifrågavarande slag som en följd av mest-gynnad-nationsklausulen i GATT icke kan begränsas att omfatta endast anläggningsmateriel som sändes mellan de nordiska länderna utan måste omfatta import från samtliga GATT-länder. Bl. a. mot denna bakgrund ifrågasattes, om icke frågan borde tas upp i samband med diskussionerna om en gemensam nordisk marknad.

Vid behandlingen av ärendet vid rådets 4:e session i Köpenhamn 1956 uttalade rådets ekonomiska utskott sin anslutning till den uppfattningen, att frågan lämpligen borde behandlas av det Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Ekonomiska utskottet förutsatte dock att en lösning av frågan icke nödvändigtvis borde avvakta genomförandet av en gemensam nordisk marknad.

Vid Nordiska rådets 5:e session i Helsingfors 1957 förelåg ett meddelande från det danska Finansministeriet, vari uttalades den uppfattningen att frågan tidigast kunde få en lösning i samband med genomförandet av en gemensam nordisk marknad.

Samarbetsutskottet har vid sin behandling av frågan konstaterat att i en gemensam nordisk marknad kommer de ifrågasatta lättnaderna för införseln av anläggningsmaskiner m. m. att automatiskt genomföras, genom att internordisk tullfrihet införes för dylika maskiner. När det gäller import från icke-nordiska länder, kommer en eventuell tullfrihet att regleras av gemensamma nordiska bestämmelser. Utformningen av dylika bestämmelser är under diskussion i samarbetsutskottet.

Samarbetsutskottet har vidare övervägt möjligheterna att finna en lösning av frågan utan att avvakta genomförandet av en gemensam nordisk marknad. Utskottet har dock i överensstämmelse med vad som anförts i meddelandet från det danska Finansministeriet funnit att frågan torde kunna få en lösning först i samband med genomförandet av en gemensam nordisk marknad.

Den 23 september 1958

Ahti Karjalainen

Otto Müller

C. G. Widell

Knut Getz Wold

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 17 september 1958:

För närvarande uppgöres ett gemensamt avtal mellan de fyra nordiska länderna angående ordnandet av lastbils- och linjebilstrafiken. Avtalets norskspråkiga text har varit till påseende hos ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, och på grund av denna text ha uppgjorts och till Norges kommunikationsdepartement översänts finsk- och svenskspråkiga exemplar av avtalsförslaget. Tryckningsarbetena, vilka utförts på Norges försorg, äro i slutskedet. Avsikten är att avtalsförslaget i en snar framtid förelägges regeringarna för undertecknande.

Norges regering (Utenriksministeriet) meddelar den 8 oktober 1958:

Til Nordisk Råds 5. sesjon forelå meddelelse om at det på møte i Oslo 25. oktober 1956 mellom representanter for Danmark, Norge og Sverige forelå finsk tilsagn om tiltredelse til den skandinaviske vegtransportavtale. Det var forutsetningen at det skulle utarbeides ny avtale. Det var imidlertid også forutsetningen at spørsmålet om en videre utbygging av avtalen skulle utstå.

Det er senere utarbeidet ny avtale som forutsatt og det er vesentlig ført skriftlige forhandlinger om dette. Da det har vist seg ønskelig med en del redaksjonelle endringer i forhold til den tidligere avtale, er de skriftlige forhandlinger blitt mere tidkrevende enn opprinnelig beregnet. Det foreligger imidlertid nå utkast til en avtale som antas å kunne bli undertegnet i nær fremtid.

Som meddelt til Nordisk Råds 5. sesjon er de finske avgiftsbestemmelser endret, slik at det fra 1. januar 1957 har kunnet gjennomføres avgiftsfritakelse på grunnlag av gjensidighet for tilfeldig ervervsmessig gods- og persontransport over grensene i Norden. Etterat Finnland har frafalt kravet om garanti på grensen for norske lastebiler som kjører tømmer og trelast fra Finnland er alle forhold lagt til rette for en gjennomføring av den nordiske vegtransportavtale.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1958:

Vid förhandlingar mellan representanter för det danska Trafikministeriet, det finska ministeriet för kommunikationsväsendet och de allmänna arbetena, det norska Samferdselsdepartementet och det svenska kommunikationsdepartementet har utarbetats ett nytt förslag till nordisk överenskommelse om person- och godsbefordran å väg. Denna överenskommelse torde komma att undertecknas för de fyra länderna i Oslo inom den allra närmaste tiden.

Den lösning rörande lastbilstrafiken mellan Skandinavien, främst Danmark och Sverige, å ena, samt kontinenten, å andra sidan, varom enighet träffades i Köpenhamn den 2 november 1956 mellan representanter för det danska Trafikministeriet och det svenska kommunikationsdepartementet (se Nordiska rådet, 5:e sess., s. 1276) har förlängts för tiden till och med den 31 december 1958.

*BILAGA***Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om person- och godsbefordran å väg¹**

Undertecknade, därtill behörigen bemyndigade hava överenskommit om följande:

Artikel 1. Definitioner

I denna överenskommelse förstås med:

»trafikutövare»,

fysisk eller juridisk person som, mot eller utan ersättning, åt annan eller för egen räkning utför befordran av personer eller gods med buss eller lastbil;

»buss»,

vid trafik i Finland, Norge eller Sverige med ett i något av dessa länder registrerat motorfordon, varje sådant fordon som är inrättat för befordran av flera än åtta personer utöver föraren, samt vid trafik i Danmark med ett i Finland, Norge eller Sverige registrerat motorfordon eller i Finland, Norge eller Sverige med ett i Danmark registrerat motorfordon, varje sådant fordon som är inrättat eller användes för befordran av flera än sex personer utöver föraren;

»lastbil»,

motorfordon som är registrerat såsom lastbil eller som användes till befordran av annat gods än resgods, som medföres av passagerare;

»personlinjetrafik»,

sådan regelbunden trafik för personbefordran, som enligt på förhand offentliggjorda tidtabeller och taxor försiggår mellan vissa orter med möjlighet att å annan ort än utgångsorten avlämna eller upptaga passagerare;

»turistkörning»,

a) befordran av samma personer med samma buss under resa, som påbörjas och avslutas i samma stat;

b) tillfällig gemensam befordran av personer med buss från en fördragsstat till sjö- eller lufthamn i annan fördragsstat under förutsättning att bussen återvänder tom till hemstaten; eller

c) tillfällig gemensam befordran med buss av skepps- eller flygmaskinsbesättning från en fördragsstat till sjö- eller lufthamn i annan fördragsstat med rätt att på återfärden medföra annan skepps- eller flygmaskinsbesättning från sistnämnda hamn till hemstaten;

»transittrafik»,

befordran av personer eller gods över en stats område utan att personer eller gods upptagas eller avlämnas där.

¹ Endast den svenska texten här tryckt.

Artikel 2. Överenskommelsens omfattning

Denna överenskommelse är tillämplig å all trafik med buss eller lastbil, som utföres av en i någon av fördragsstaterna hemmahörande trafikutövare till eller genom annan fördragsstat.

Överenskommelsen gäller jämväl befordran, som utföres av stat, kommun eller annan sådan menighet eller offentlig inrättning, dock icke befordran av post mellan fördragsstaterna.

Artikel 3. Personlinjetrafik med buss

1) För rätt att bedriva personlinjetrafik med buss till eller genom annan fördragsstat än trafikutövarens hemstat kräves — förutom vederbörligt tillstånd i sistnämnda stat — tillstånd av vederbörande myndighet i förstnämnda stat, såvida fråga icke är om transittrafik.

2) Ansökan om trafiktillstånd skall innehålla förslag till tidtabell, taxa och befordringsvillkor i övrigt samt insändas till vederbörande myndighet i trafikutövarens hemstat. Därest denna myndighet tillstyrker ansökningen, skall den med eget yttrande översända ansökningen till vederbörande myndighet i den andra fördragsstaten.

3) Myndighet i fördragsstat, som meddelar tillstånd till personlinjetrafik, skall fastställa villkor och bestämmelser för trafiken.

4) Vad i 1—3) är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande ansökan om ändring i tidtabell, taxa eller befordringsvillkor i övrigt.

5) Tillstånd till personlinjetrafik innebär rätt till befordran även av resgods, som medföres av passagerare.

6) Har myndighet i trafikutövarens hemstat meddelat denne tillstånd till transittrafik genom annan fördragsstat skall tillståndets innehåll samt tidtabell och befordringsvillkor delgivas den transiterade statens tillståndsmyndighet.

Artikel 4. Turistkörning

1) Turistkörning till eller genom Danmark må av finsk, norsk eller svensk trafikutövare utföras endast efter särskilt, i överensstämmelse med gällande danska bestämmelser meddelat tillstånd, som på den danska myndighetens vägnar utfärdas av vederbörande finska, norska eller svenska myndigheter.

2) Turistkörning till eller genom Finland, Norge eller Sverige må av dansk trafikutövare utföras endast efter tillstånd, som på de finska, norska eller svenska myndigheternas vägnar utfärdas av vederbörande danska myndighet.

3) Finsk trafikutövare som utför turistkörning till eller genom Norge eller Sverige, norsk trafikutövare som utför turistkörning till eller genom Finland eller Sverige eller svensk trafikutövare som utför turistkörning till eller genom Finland eller Norge behöver icke för den utom hemstaten fallande delen av transporten särskilt tillstånd men är skyldig att vid in- och utfärd i den andra staten på anfordran lämna i artikel 7 mom. 2 angivna uppgifter.

4) Tillstånd till turistkörning innebär rätt till befordran även av resgods, som medföres av passagerare.

5) I vad mån trafikutövare vid körning till eller genom annan fördragsstat än hemstaten behöver tillstånd jämväl i sistnämnda stat bestämmes av lagstiftningen i denna stat.

Artikel 5. Annan persontrafik med buss än linjetrafik eller turistkörning

1) För rätt att utföra personbefordran med buss, som icke är att hänföra till linjetrafik eller turistkörning, till eller genom annan fördragsstat än trafikutövarens hemstat kräves — förutom vederbörligt tillstånd i sistnämnda stat — tillstånd av vederbörande myndighet i förstnämnda stat, såvida fråga icke är om allenast transittrafik.

2) Ansökan om trafiktillstånd skall insändas till vederbörande myndighet i trafikutövarens hemstat. Därest denna myndighet tillstyrker ansökningen, skall den med eget yttrande översända ansökningen till vederbörande myndighet i den andra fördragsstaten. Sistnämnda myndighets beslut skall delgivas myndigheten i hemstaten.

3) Tillstånd till sådan trafik, som avses i denna artikel, innebär rätt till befordran även av resgod, som medföres av passagerare.

4) Har myndighet i trafikutövarens hemstat meddelat denne tillstånd till transittrafik genom annan fördragsstat skall beslutet delgivas den transiterade statens myndighet.

Artikel 6. Godstrafik

I)

a) Tillfällig befordran av gods med lastbil till, från eller genom Danmark må av finsk, norsk eller svensk trafikutövare utföras endast efter vederbörligt tillstånd, meddelat på sätt i artikel 4, punkt 1 stadgas.

b) Tillfällig befordran av gods med lastbil till, från eller genom Finland, Norge eller Sverige må av dansk trafikutövare utföras endast efter vederbörligt tillstånd, meddelat på sätt i artikel 4, punkt 2 stadgas.

c) Tillstånd kräves dock icke för befordran av

1) flyttsaker,

2) mäss- eller utställningsgod, s,

3) teaterdekorationer,

4) apparatur och liknande för användning vid radio- och filmupptagning,

5) kapplöpningshästar och tävlingsmotorfordon, idrottsredskap för användning vid bestämda idrottstävlingar,

6) lik,

7) varuprov i mindre kvantiteter,

8) tidningar och tidskrifter,

9) verktyg och reservdelar uti servicevagn, vilka skola användas vid reparation eller tillsyn av maskinanläggning, levererad av det företag som äger fordonet.

II) Finsk trafikutövare som utför tillfällig befordran av gods till, från eller genom Norge eller Sverige, norsk trafikutövare som utför sådan befordran till, från eller genom Finland eller Sverige eller svensk trafikutövare som utför dylik befordran till, från eller genom Finland eller Norge, behöver icke för den utom hemstaten fallande delen av transporten särskilt tillstånd, men är skyldig att vid in- och utfart i den andra staten på anfordran lämna i artikel 7 mom. 2 angivna uppgifter.

III) Rätt att bedriva godstrafik med lastbil från trafikutövarens hemstat till eller genom annan fördragsstat innebär tillika rätt att i den fördragsstat, till vilken gods befordrats (*destinationslandet*), å bestämmelseorten eller å plats, som i destinationslandet passeras vid direkt hemfärd, upptaga gods för befordran till trafikutövarens hemstat, men icke till ort utom denna stat; dock må även på plats utanför den direkta hemvägen gods i destinationslandet upptagas för befordran till hemstaten men icke till en tredje

stat, därest avtal om sådan befraktning föreligger, innan lastbilen föres in i destinationslandet. Trafikutövare må icke utföra befordran av gods mellan två orter utanför hemstaten, vilka äro belägna i de andra fördragsstaterna.

Vid färd med tom vagn från trafikutövarens hemstat till annan fördragsstat är förare av lastbil skyldig att vid gränskontrollen kunna styrka, att avtal föreligger om hämtning av ett bestämt varuparti i den stat, till vilken färden äger rum, för befordran till trafikutövarens hemstat.

Vid återfärd med tom vagn från destinationslandet må trafikutövare upp- taga gods i annan fördragsstat endast om detsamma utgöres av ett bestämt varuparti, som enligt ett före infarten i sistnämnda stat träffat avtal skall befordras direkt till trafikutövarens hemstat.

IV) Vad i artikel 3 är stadgat skall i tillämpliga delar gälla i fråga om godslinjetrafik.

Artikel 7. Kontroll

Mom. 1. Det åligger gränskontrollmyndighet i fördragsstat att kontrollera utgående trafik med därstädes registrerade motorfordon och att därvid tillse, att erforderligt tillstånd till transporten föreligger.

Saknas sådant tillstånd skall gränskontrollmyndigheten antingen förbjuda transporten eller ock underrätta den angränsande fördragsstatens gränskontrollmyndighet om att vederbörligt trafikillstånd saknas ävensom meddela fordonets förare att infärd i sistnämnda stat icke är tillåten.

Av trafiken berörd fördragsstat är berättigad att kontrollera denna överenskommelses efterlevnad.

Mom. 2. Vad i mom. 1 är stadgat i fråga om gränskontrollmyndighets skyldighet gäller icke i Sverige registrerade motorfordon, som föras från Sverige till Finland eller Norge, i Norge registrerade motorfordon, som föras från Norge till Finland eller Sverige, eller i Finland registrerade motorfordon, som föras till Norge eller Sverige.

Vid dessa fordons infärd i Finland, Norge eller Sverige äger gränskontrollmyndigheten emellertid kräva följande uppgifter:

1. trafikutövarens namn och adress;
2. fordonets registreringsnummer, tjänstevikt och bruttovikt, lastens art, antal passagerare och deras nationalitet;
3. orter mellan vilka trafiken skall framgå, trafikerad vägsträcka samt det sätt i övrigt på vilket trafiken skall bedrivas (samma passagerare på hela resan, upptagning av passagerare eller gods o. s. v.);
4. förekomsten av sådant befraktningsavtal, som avses i artikel 6, punkt III.

Mom. 3. Upprätthålles eller införes i Finland, Norge eller Sverige ett system, enligt vilket det erfordras tillstånd från myndighet för att med ett i hemstaten registrerat fordon färdas in i annan stat och om det av vederbörande stats gränskontrollmyndighet vid utfärden ur landet kontrolleras, att dylikt tillstånd finnes, skall den angränsande statens gränskontrollmyndighet icke avfordra föraren de i föregående mom. omnämnda uppgifterna såsom förutsättning för trafikens bedrivande.

Mom. 4. Fördragsstat, som avser att införa eller att upphöra att tillämpa ifrågakvarande tillståndsförfarande, skall underrätta övriga fördragsstater härom.

Artikel 8. Allmänna bestämmelser om tillstånd meddelande

1) Tillstånd skall ställas å viss fysisk eller juridisk person. Det får icke överlåtas.

- 2) Tillstånd skall meddelas att gälla tillsvidare eller på bestämd tid.
- 3) Tillstånd eller styrkt avskrift eller fotografisk kopia härav skall medföras vid färden och uppvisas vid in- och utfart från hemstaten samt på anfordran av vederbörande myndighet.
- 4) Tillstånd skall innehålla uppgift om:
 - a) fordonets registreringsnummer,
 - b) trafikens beskaffenhet,
 - c) villkor och bestämmelser att iakttagas av trafikutövaren.
- 5) Tillståndet skall fästa trafikutövarens uppmärksamhet på, att han bör skaffa sig kännedom om de i vederbörande främmande stater gällande bestämmelserna om vikt och mått för motorfordon samt, innan transporten påbörjas, huruvida erforderlig dispens för fordonet i nämnda hänseenden beviljats.

Artikel 9. Uppgifter om meddelade tillstånd

Fördragsstaterna skola varje kvartal utväxla förteckningar över meddelade tillstånd med angivande av tillståndets nummer, trafikutövarens namn och adress, tillståndets giltighetstid, fordonets registreringsnummer samt trafikens beskaffenhet.

Artikel 10. Myndigheter

- De i denna överenskommelse angivna tillstånden meddelas
- 1) i Danmark av ministeriet for offentlige arbejder,
 - 2) i Finland av ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena,
 - 3) i Norge av samferdselsdepartementet samt
 - 4) i Sverige av statens biltrafiknämnd.

Artikel 11. Särskilda bestämmelser

Trafikutövare är skyldig att ställa sig i fördragsstaterna gällande författningar och administrativa föreskrifter till efterrättelse.

Även om transportutövares handling icke kan straffrättsligt beivras, må, om trafikutövaren överträder bestämmelserna i denna överenskommelse eller i ett på grundval av densamma utfärdat tillstånd, tillståndet återkallas eller för viss tid indragas av den myndighet, som utfärdat tillståndet. Sådan åtgärd skall vidtagas, när den myndighet på vars vägnar tillståndet meddelats efter förhandling med den myndighet som meddelat tillståndet, så kräver.

Artikel 12. Ikraftträdande

Denna överenskommelse, som upphäver och ersätter överenskommelsen den 2 mars 1955 mellan Danmark, Norge och Sverige om person- och godsbefordran å väg, träder i kraft å nittionde dagen efter undertecknandet och gäller tillsvidare.

Artikel 13. Uppsägning

Varje fördragsstat äger under löpande år uppsäga denna överenskommelse genom meddelande därom senast den 30 september till norska utrikesdepartementet, som omedelbart skall underrätta övriga fördragsstater om uppsägningen. Överenskommelsen upphör att gälla den 1 januari påföljande år för den fördragsstat, som uppsagt densamma.

Till bekräftelse härav hava undertecknade befullmäktigade undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Oslo den 5 november 1958 i ett exemplar på svenska, danska, finska och norska språken, vilka samtliga texter skola äga lika vitsord. Originalexemplaret skall förvaras i norska utrikesdepartementets arkiv. Behörigen bestyrkta avskrifter skola av norska regeringen tillställas övriga deltagande regeringar.

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 30 augusti 1958:

I det ovanstående spörsmål, om hvilket der tidigare er afgivet rapport til rådets 4. session — jfr. Nordisk Råds tidende 1956, s. 1901 — og 5. session — jf. Nordisk Råds tidende 1957, s. 1277 — er der siden sidstnævnte sessions afholdelse sket følgende:

Person- og rejsegodsbefordringen. Efter at de i rapporter til de sidste to sessioner nævnte forbedringer er gennemført, er der ikke sket yderligere nævneværdige fremskridt.

Det bemærkes dog, at der inden for rammerne af Den internationale jernbaneunion i de senere år er arbejdet på og opnået en væsentlig ensartethed i befordringsbestemmelserne m. v. på bred international basis, hvorved der er forudset et nyt system for tariffernes udformning m.v., som skal indføres gradvis i samtlige internationale tarifforbindelser. I bestræbelserne for opnåelse af ensartethed i de nordiske lande, har disse derfor først gennemført det nye system i sin helhed for den internordiske trafiks vedkommende.

Endvidere søger de nordiske landes statsbanerejsebureauorganisationer på fælles basis at etablere og oparbejde fællesrejser til kontinentet.

Godsbefordringen. Man har påbegyndt udarbejdelsen af en ny nordisk godstarif, som påregnes sat i kraft i begyndelsen af 1959 (samtidig med den ventede nye svenske lokaltarif), og som i modsætning til den nugældende nordiske godstarif også vil komme til at gælde for trafikken med Finland.

De i de tidligere rapporter omhandlede undersøgelser med hensyn til udgivelse af en særlig nordisk stykgodstarif er fortsat, men endnu ikke afsluttet.

Et arbejdsudvalg med deltagere fra de danske, svenske, norske og finske jernbaner fortsætter sit arbejde med undersøgelse af mulighederne for at tilvejebringe størst mulig ensartethed i landenes love og andre bestemmel-

ser, der normerer kontraktforholdet mellem jernbanerne og deres kunder, idet der samtidig søges tilvejebragt overensstemmelse med de pågældende internationale konventioner.

Endelig arbejdes der på bredere international basis vedvarende på størst mulig ensartethed i andre forhold vedrørende person- og godsbeholdningen i den internationale trafik som helhed.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 17 september 1958:

Frågan om reglering av järnvägstaxorna prövas för närvarande av vederbörande järnvägsmyndigheter.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 8 oktober 1958:

Ovennevnte rekommandasjon har gjennom samferdselsdepartementet vært forelagt hovedstyret for Norges statsbaner, som uttaler:

Hva angår spørsmålet om samordning av jernbanetakster tillater man seg å meddele at det ikke foreligger noe vesentlig nytt under dette område når det gjelder person-, reisegods-, ekspressgods- og godstakstene i nordisk samtrafikk.

Man har imidlertid stadig ønskeligheten av samordning for øye og nytter enhver anledning til å ta skritt i retning av målet.

Samferdselsdepartementet har ikke noe å tilføye til det hovedstyret har uttalt.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1958:

Överenskommelse har år 1957 träffats mellan de nordiska statsjärnvägarna om en ny upplaga av »Nordisk godstariff», vilken skall omfatta även Finland (trafik över Haparanda och över fartygsleden Stockholm—Åbo hamn). Den nya nordiska godstariffen kommer att träda i kraft samtidigt med statens järnvägars nya godstaxa, troligen i början av år 1959.

Någon ändring i utgående rabattförmåner för skol- och föreningsungdoms resor har icke inträtt i något av de nordiska länderna.

Mellan de europeiska järnvägsförvaltningarna pågår en undersökning om möjligheten av att fastställa en enhetlig övre åldersgräns av 14 år för biljetter till halvt pris.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för apotekare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1958:

Der henvises til den samtidig afgivne meddelelse vedrørende rekommendation nr. 14/1954 angående udveksling af og fælles arbejdsmarked for medicinsk personel [*se Sak D 12*].

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) hänvisar i meddelande den 20 augusti 1958 till regeringens meddelande angående Nordiska rådets rekommendation nr 4/1955 [*se Sak D 24*].

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 10 oktober 1958:

I forbindelse med ovennevnte sak sendte sosialdepartementet 31. oktober 1957 likelydende brev til Ministeriet för inrikesärendena, Helsingfors, Indenrigsministeriet, København, Kungl. inrikesdepartementet, Stockholm, og Heilbrigðismálaráðuneytið, Reykjavík:

Utdannelsesforholdene for farmasøyter er noe forskjellig i de nordiske land, mens arbeidsforholdene er temmelig like når det gjelder apotekarbeid. Personellets kunnskapsnivå etter gjennomført utdanning (apotekereksamen) antas å være likeverdig, og deres forutsetninger for å fylle stillinger også i andre nordiske land synes å være tilstede, jfr. Tillagg nr. 6 til Meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av og gemensam arbeidsmarknad för medicinsk personal (Det Nordiske Råds 5. sesjon, Sak D 15).

Bortsett fra at det kreves innenlandsk apotekereksamen for å oppnå bevilling til å drive apotek, er det såvidt man forstår i de enkelte nordiske land ikke lover som hindrer at farmasøyter fra andre nordiske land på visse betingelser virker i farmasøytisk yrke i landet. Tvert imot gir lovene adgang til å gi tillatelse til dette, og i noen grad forekommer det også en viss utveksling av farmasøytisk arbeidskraft mellom de nordiske land.

Det er imidlertid en rekke spörsmål som bør utredes i denne sak. Det bør overveies om utdannelsen og om bestemmelser om utlevering av gifter

m. v. kan gjøres mere ensartet. Deretter bør det overveies om det ved endringer i lover og bestemmelser kan gis farmasøyter fra andre nordiske land alminnelig adgang til, uten særskilt tillatelse, å utøve sitt yrke i landet, eventuelt bør det trekkes opp mest mulig ensartede linjer for de krav som skal stilles i forbindelse med tilleggsprøver o. s. v.

Alle disse spørsmål vil lettest kunne utredes ved samarbeid mellom særskilt sakkyndige fra de forskjellige nordiske land. Det foreslås i den anledning at det oppnevnes en kontaktperson fra vedkommende departement i hvert av de nordiske land.

Som det vil fremgå av ovennevnte arbeider sosialdepartementet med å utrede spørsmålet om felles nordisk arbeidsmarked for farmasøyter. Det er oppnevnt representanter for sosialdepartementet i Norge og for de tilsvarende departementer i Sverige og Danmark som har utarbeidet utredninger om forholdene i hver sine land. Det er så meningen å avholde en konferanse om dette i Oslo snarest mulig, og utarbeide et samlet materiale som kan forelegges Det Nordiske Råd.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Inrikesdepartementet hänvisar till samtidigt avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal [*se Sak D 12*].

Meddelande
om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den
nordiska äktenskapslagstiftningen
(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 30 augusti 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Der er nu i samtlige lande nedsat udvalg til overvejelse af spørgsmålet om revision af ægteskabslovgivningen.

Udvalgene har følgende sammensætning:

Danmark: Landsdommer Erik Vetli (formand), professor, dr. jur. Ernst Andersen, justitsministeriets kommitterede i lovgivnings-spørgsmål, kontorchef Poul Gaarden, landsdommer Karen Johnsen, landsretssagfører, folketingsmedlem Edel Saunte. Sekretær: sekretær i justitsministeriet Laurits Ringgård.

Finland: President U. J. Castrén (formand), professor Martti Rautiala, vicehäradshövding Helvi Sipilä.

Island: Professor Ármann Snævarr.

Norge: Professor, dr. jur. Carl Jacob Arnholm (formand), høyesterettsadvokat Andreas Støylen, læge Valborg Klem.

Sverige: Justitierådet G. Walin (formand), advokat Sigrid Beckman, hovrättsassessor T. Hesser (sekretær), riksdagsledamoten Ruth Hamrin-Thorell, riksdagsledamoten Erik Svedberg, riksdagsledamoten Eivor Wallin.

På et møde i Stockholm i maj månad 1957 dröftedes spørsmålet om arbeidets tilrettelæggelse. Bortset fra dette forberedende møde har arbejdet hidtil været utført i de enkelte landes udvalg. Tidspunktet for det første møde mellem udvalgene er endnu ikke fastsat.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 30 augusti 1958 på *samtliga regeringars vägnar*:

De i meddelelsen til rådets 5. session vedrørende denne rekommandation (Nordisk Råd, 5. sess., s. 1310) nævnte drøftelser om muligheden for at gennemføre ensartede bestemmelser for cykler med hjælpemotor er fortsat ved et møde i Stockholm den 21.—22. november 1957, hvor man påny gennemgik de forskelligheder, der findes i de nordiske landes nuværende bestemmelser for de pågældende køretøjer, og enedes om, at hvert land skulle overveje alle muligheder for at tillemppe bestemmelserne i vedkommende land således, at den internordiske trafik med disse køretøjer kan foregå uden hindringer.

Ved et i København den 4.—5. februar 1958 afholdt møde mellem sagkyndige fra de 4 lande vedrørende køretøjers konstruktion og tekniske udstyr er en række aktuelle tekniske spørgsmål af fælles interesse for de nordiske lande blevet drøftet, ligesom man ved dette møde aftalte formen for et fortsat samarbejde på administrativt-teknisk plan. Det vedtoges at sammenkalde til nye møder i det omfang, der måtte vise sig behov herfor, således at man imellem møderne skriftligt holdt hinanden underrettet om de emner for et nordisk samarbejde på det pågældende område, der måtte opstå i de enkelte lande.

Det norske Samferdselsdepartement har påtaget sig att arrangere det næste møde mellem de sagkyndige, men der er ikke på nuværende tidspunkt taget stilling til, hvornår mødet skal afholdes.

Med hensyn til de af Den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. i denne komités betænkning af 9. september 1955 fremsatte forslag bemærkes, at man fortsat har ønsket at indhøste yderligere erfaringer om virkningerne af de igennem de seneste år i de fire lande gennemførte nye færdselsbestemmelser, inden man skrider til nedsættelse af den i betænkningen foreslåede sagkyndige komité, der skulle have til op-

gave at udarbejde konkrete og detaljerede forslag til fælles nordiske færdselsregler. Det bemærkes herved, at de i 1957 i Finland og Norge vedtagne ny færdselslove såvidt ses i det væsentlige svarer til de forslag, som er lagt til grund for komiteens ovennævnte betænkning af 9. september 1955.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 17 september 1958:

I Finland gavs den 29 mars 1957 en ny lag om vägtrafik och den 4 oktober 1957 till denna anslutna förordning om vägtrafik och motorfordonsförordning. Med stöd av dessa författningar fastställdes dessutom de nya vägmärkena samt gavs ingående instruktioner om verkställighet av motorfordonsförordningen. Denna lagstiftning grundar sig på den gemensamma nordiska trafiklagstiftningskonferensens betänkande och följer samma riktlinjer som Sveriges, Danmarks och Norges nya trafiklagstiftning.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 8 oktober 1958:

Spørsmålet om nordisk samarbeide på trafikklovgivningens område har gjennom samferdselsdepartementet vært forelagt vegdirektøren, som 6. november 1957 uttaler:

Det påbegynte arbeidet med å skape ensartede bestemmelser for sykler med hjelpmotor vil bli videreført i et møte som er påtenkt avholdt i Stockholm i tiden 19.—22. d. mnd. Under våre vegforhold med sterke stigninger er det viktig å kunne komme frem til en kjøretøytype som er driftsikker og slitesterk, men hvor den konstruktive maksimalhastighet på horisontal veg er holdt såvidt lav — ca. 30 km pr. time — at kjøretøyet ikke er nevneverdig farligere i trafikken enn vanlige tråsykler.

De nye norske trafikkregler av 26. april 1957 har vært i kraft fra 17. juni 1957. Det er formentlig ennå for tidlig å ta opp spørsmålet om felles nordiske regler.

Det er fra dansk side tatt initiativ for å tilveiebringe et nærmere samarbeid om bestemmelsene angående kjøretøyers konstruksjon og tekniske utrustning. Det er fra norsk side uttalt at man gjerne vil delta i dette arbeidet. Nye regler på dette område — såvel som om trafikkskilt — bør på forhånd være drøftet med de andre nordiske land.

Vegdirektøren er enig i forslaget fra Nordisk forbund av bilsakkyndige om at man søker å komme frem til ensartede nordiske bestemmelser om fornyelse av førerkort.

En er også enig i forslaget fra Automobilbesiktningsmännens förening i Sverige om at en bør søke å komme frem til ensartede bestemmelser i de nordiske land vedrørende retningsanvisere m. v. på biler.

En er enig i at behandling av de to sistnevnte spørsmål skjer som foreslått i trafikkutskottets forslag nr. 4.

Samferdselsdepartementet har sluttet seg til det som ovenfor er nevnt.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1958:

I sitt betänkande den 9 september 1955 om »Nordiska vägtrafikbestäm-

melser m. m.» (SOU 1955: 33) har Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. förordat ett fortlöpande nordiskt samarbete på trafiksäkerhetens område — särskilt avseende trafiksäkerhetsforskningen.

Den 30 augusti 1957 bemyndigade svenska regeringen statens trafiksäkerhetsråd att träda i kontakt med vederbörande danska, finska och norska myndigheter för att undersöka möjligheterna till en samordning av den forskning, som rådet och dessa myndigheter utföra eller avse att genomföra på trafiksäkerhetens område.

I anledning härav har trafiksäkerhetsrådet tagit kontakt med vederbörande i Danmark, Finland och Norge. Från dansk sida hade därvid framhållits att tillsättandet av ett danskt transportforskningsorgan vore under övervägande och att man ville vara närmare detta mål, innan nordiska överläggningar om samordning av trafiksäkerhetsforskningen komme till stånd. Några sådana överläggningar hade därför ännu icke ägt rum. Trafiksäkerhetsrådet hade emellertid för avsikt att under hösten 1958 kalla till ett gemensamt nordiskt möte i denna fråga.

I Island har ny vägtrafiklag utfärdats den 2 maj 1958 (nr 26). En utförlig redogörelse för förslaget till denna lag har lämnats i Nordisk Kriminalistisk årsbok 1957. Den antagna lagen överensstämmer i huvudsak med förslaget; ett viktigare undantag gäller reglerna om alkoholpåverkan i trafik (se s. 1373).

Meddelanden
om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för
kulturellt samarbeide

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 15 augusti 1958:

Fra Nordisk kulturkommission har man modtaget en udtalelse af 23. november 1957, jfr. kulturkommissionens beretning [*se Sak C 2*], og denne indstilling er for tiden under behandling i undervisningsministeriet.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 4 september 1958:

Finlands regering finner icke ändamålsenligt att grunda den i rekommendationen nämnda fonden för kulturellt samarbeide utan anser att man också framdeles borde i budgeten intaga speciella anslag för de samnordiska kulturbehoven.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 28 augusti 1958:

Saken har vært forelagt kirke- og undervisningsdepartementet, som i det vesentlige slutter seg til det som er uttalt i Nordisk kulturkommissjons innstilling om forslaget (kfr. referat fra kulturkommissjonens møte i Saltsjøbaden 20.—23. november 1957, bilag III, 2) [*se Sak C 2*]. En finner det hensiktsmessig å opprettholde den ordning som foreløpig er kommet frem til for bevilgninger til nordiske tiltak, og som går ut på at det foruten særskilte bevilgninger til permanente tiltak blir gitt en disposisjonsbevilgning som forutsettes nyttet til aktuelle oppgaver etter tilråding fra Nordisk kulturkommissjon.

Disposisjonsbevilgningen, som for budsjett-terminen 1957/58 ble bevilget med kr. 78.000,— under statsbudsjettets kap. 223 V, utgjør for terminen 1958/59 kr. 100.000,—.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Frågan är fortfarande föremål för behandling inom Nordiska kulturkommissionen.

*BILAGA 1***Skrivelse från danska föreningen Norden till Nordiska rådet**

På foreningen Nordens årsmøde på Christiansborg den 22. maj vedtoges eenstemmigt en udtalelse, hvori foreningens tillidsmænd ud over hele landet retter nedenstående opfordring til Nordisk Råd:

De forhandlinger, som i årets løb er ført mellem foreningerne Norden og Nordisk kulturkommission, har bragt mulighederne for oprettelse af en fælles nordisk kulturfond et betydeligt skridt fremad. Sagen vil nu blive behandlet i Nordisk Råd og vi retter en opfordring til Nordisk Råd om at søge forslaget ført frem til løsning indenfor den nærmeste tid.

København, den 9. juli 1958

*BILAGA 2***Kommuniké från Sveriges utrikesdepartement den 16 oktober 1958**

Under den senaste tiden har överläggningar ägt rum mellan svenska och finländska delegationer rörande vissa frågor i samband med de till Finland under krigsåren lämnade krediterna, meddelar utrikesdepartementet. I en skrivelse till Finlands ambassadör i Stockholm har fungerande utrikesministern statsrådet Kling nu meddelat, att svenska regeringen kommer att förelägga riksdagen ett under dessa överläggningar utarbetat förslag. Enligt detta skulle — med början den 30 juni 1959 — av förfallande räntor ett belopp på 3 1/2 miljoner kronor per halvår avskrivnas under 10 år. De sammanlagda avskrivningarna skulle sålunda komma att uppgå till 70 miljoner kronor. Därutöver föreslås, att en gemensam fond skall tillskapas för främjande av de kulturella förbindelserna mellan Sverige och Finland. Fonden föreslås uppgå till 5 miljoner kronor och till fonden skall — likaledes av förfallande räntebelopp — avsättas 1 250 000 kronor per halvår under två år med början den 30 juni 1959. Den förutsättes till hälften inbetald i svenska kronor och till hälften i finska mark. Fonden föreslås förvaltd av en gemensam styrelse; avsikten är att ytterligare överläggningar skall äga rum rörande de närmare bestämmelserna i övrigt.

Ärendet kommer som nämnt att av regeringen underställas riksdagen och överenskommelsen träder inte i kraft, förrän riksdagen lämnat sitt godkännande.

Förhandlingarna har på finländsk sida förts av minister R. von Fieandt och avdelningschefen i Finlands bank C. G. Sundman. Den svenska för-

handlingsdelegationen har bestått av landshövding Mats Lemne, v. riksbankschef Lennart Hammarskiöld och utrikesrådet Erik von Sydow.

Bakgrunden till de nu förda förhandlingarna är, att — till skillnad mot vad förhållandet var med Danmark och Norge — någon avskrivning på de under kriget lämnade krediterna inte ägde rum i samband med det avtal om reglering av utestående krediter, vilket träffades med Finland efter krigsslutet. Bland annat med hänsyn till det stora kreditbeloppet fick avtalet även i övrigt en något annorlunda utformning än motsvarande avtal med de andra grannländerna. Sålunda innebar betalningsplanen, att de årliga betalningarna successivt skulle stiga för att år 1959 nå upp till den slutliga nivån. Vid diskussionerna i samband med avtalets utformning ansågs avskrivningsfrågorna kunna uppskjutas och överläggningar sålunda bli aktuella mot slutet av 1950-talet. Det är dessa förhandlingar som nu ägt rum och som lett till det här refererade förslaget. Genom den sålunda träffade uppgörelsen har en slutlig och i sak likvärdig reglering nåtts av de nordiska ländernas under krigsåren uppkomna skulder till Sverige.

Meddelanden
om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete
på det kriminologiska området
(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 2 oktober 1958:

Etter avtale mellom justisministeriene i de nordiske land vil Sverige sende fellesmelding til Nordisk Råds 6. sesjon vedrørende ovennevnte rekommendasjon. I tillegg til denne fellesmelding kan opplyses at den svenske regjering i desember 1956 anmodet professor Andenæs, universitetet i Oslo, om å foreta en enmannsutredning av spørsmålet om nordisk samarbeide på det kriminologiske område. Utredningen forelå våren 1958, og er oversendt den svenske regjering.

Sommeren 1957 ble det holdt et nordisk kriminologmøte i Norge. Her ble bl. a. formene for det fremtidige samarbeide drøftet. Videre arbeider Nordisk kulturkommisjons videnskapelige seksjon med spørsmålet om nordisk samarbeide om forskning i forbindelse med ungdomsproblemer. I denne sammenheng kommer også forskning om ungdomskriminalitet inn i bildet. Kulturkommisjonen uttaler at den i arbeidet med denne sak i alle tilfelle vil holde nær kontakt med de kretser som står bak det kriminologiske samarbeide.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 27 augusti 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Såsom framgår av svenskt meddelande till Nordiska rådets 5:e session (s. 1334) tillkallade svenska regeringen den 21 december 1956 professorn vid universitetet i Oslo, dr. jur. Johs. Andenæs att verkställa utredning om formerna för ökat nordiskt samarbete inom kriminologien. Uppdraget är nu slutfört genom att utredningsmannen den 28 juni 1958 avgivit betänkande med titeln »Om formene for økt nordisk kriminologisk samarbeid» [se *Tillägg*].

I första hand bör enligt utredningsmannen en effektiv utbyggnad av de redan förefintliga nationella kriminologiska forskningsinstituten komma till stånd. Man bör därvid särskilt sörja för ett gott samarbete dem emellan.

Efter en värdering av alternativa möjligheter för att ytterligare stärka det kriminologiska samarbetet mellan de nordiska länderna har utredningsmannen stannat för ett förslag om upprättande av ett samnordiskt kriminologiskt forskningsråd. Inom rådet, som skulle bestå av tre medlemmar från varje land, skulle finnas sakkunniga företrädare för juridik, psykiatri, psykologi och sociologi. Rådsmöten skulle hållas två gånger om året. Rådets huvudsakliga uppgifter skulle vara 1) att med jämna mellanrum samla aktiva kriminologiska forskare till seminarier, 2) att genom framställningar till myndigheterna verka för planläggningen och organiseringen av den kriminologiska forskningen i de nordiska länderna och 3) att bevilja anslag för jämförande undersökningar av kriminalitet och kriminalpolitik. Beträffande sistnämnda uppgift framhåller utredningsmannen, att det vore utomordentligt värdefullt om dylika parallellundersökningar, exempelvis av kriminalitetens utveckling i de skilda länderna, av verkningarna av olika kriminalpolitiska åtgärder, av återfallsfrekvenser och av vissa brottskategoriers allmänna asocialitet, kunde anordnas centralt för hela Norden. Rådets sekretariat skulle tjäna som en informationscentral rörande pågående och planlagt forskningsarbete i de särskilda länderna.

TILLÄGG

Om formene for økt nordisk kriminologisk samarbeid

(Av professor, dr. jur. Johs. Andenæs)

Kriminologi og kriminalpolitikk

Slik ordet kriminologi vanligvis brukes i Norden, omfatter det to hovedområder. For det første studiet av kriminalitetens ytringsformer, omfang og årsaker. For det annet studiet av de samfunnsmessige tiltak mot kriminaliteten og deres virkninger. Enkelte forskere vil forbeholde betegnelsen kriminologi for den første gruppe problemer. Uansett hva man teoretisk sett måtte mene om dette terminologiske spørsmål, er det et faktum at nordiske kriminologer arbeider snart med den ene, snart med den annen av de to grupper av problemer, og at begge er av betydning for det kriminalpolitiske reformarbeid. For formålet med denne utredning er det derfor hensiktsmessig å ta betegnelsen kriminologi i den videre betydning.

Kriminologien er preget av nødvendigheten av samarbeid mellom representantene for en rekke fagområder, som f. eks. psykiatri, psykologi, rettsvitenskap, sosiologi, sosialmedisin. Det kan diskuteres om kriminologien skal betraktes som en egen vitenskap eller om man heller skal se den som et felles arbeidsfelt for representanter fra forskjellige vitenskaper. Dette er en strid om definisjoner. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at ingen av

de eksisterende fagstudier tar sikte på å utdanne spesialister i kriminologi. Det må et betydelig tilleggsstudium til av både teoretisk og praktisk art før f. eks. en jurist eller en psykiater er kompetent til å utføre kriminologisk forskningsarbeid på egen hånd.

Kriminaliteten koster de enkelte land store summer hvert år — til politi, domstoler, fengsler og andre anstalter, tilsynsarbeid for domfelte osv. Dertil kommer de direkte skader ved de kriminelle handlinger, og det tap i arbeidsytelse som er følgen av frihetsberøvende forholdsregler. Det finnes ingen nærmere beregning over hvor store beløp det tilsammen blir tale om, men det er iallfall sikkert at det for de nordiske land tilsammen går opp i flere hundre millioner kroner.¹ I tillegg kommer de tap som ikke kan måles i penger. I et moderne samfunn er det et naturlig krav å stille at bekjempelsen av kriminaliteten ikke skjer på slump eller av gammel vane, men at den så langt som mulig skjer på et vitenskapelig grunnlag.

Det er riktignok så at den kriminologiske vitenskap ikke kan gi ferdige løsninger på de kriminalpolitiske spørsmål. Når man skal trekke de praktiske konklusjoner av det vitenskapelige materiale, må man ta standpunkt til vurderingss spørsmål som faller utenfor området for den objektive vitenskapelige erkjennelse. Man kan f. eks. være nødt til å veie mot hverandre et effektivitetshensyn og et humanitetshensyn, eller man må vurdere om de gunstige virkninger som man regner med av en planlagt reform rettfærdiggjør de økonomiske oppofrelser som den krever. Det er derfor ett prinsipielt skille mellom kriminologien og kriminalpolitikken. Men det er samtidig en sterk sammenheng mellom dem.

Det store kriminalpolitiske reformarbeid som foregår i Norden stiller stadig krav til eksakt kunnskap. Hva slags mennesker er det som gjør seg skyldig i tyvskriminalitet? Hvordan virker de forskjellige reaksjonsformer? Hva er f. eks. virkningen av at mange som tidligere ville blitt dømt til fengsel nå får påtaleunndatelse eller betinget dom? Er følgen større tilbakefall eller mindre? Biltyveriene øker — hvorfor? Må man regne med en fortsatt økning? Viser promillekjørerene også på andre områder asosial adferd — og hvordan virker det på dem å komme i fengsel?

Mengdevis av slike spørsmål reiser seg hvert år i hvert av de nordiske land. Noen av dem kan besvares ut fra den allerede eksisterende kunnskapsmasse. De fleste må fortsatt stå ubesvart med den følge at det kriminalpolitiske reformarbeide for en stor del må bygges på formodninger og antagelser, som undertiden har preg av rene gjetninger.

¹ På enkelte områder har man materiale for noenlunde eksakte beregninger. Svenske forsikringselskaper utbetalte i 1955 6,2 millioner kroner som erstatning etter brukstyverier av motorkjøretøy. Bare 40 % av kjøretøyene var imidlertid tyveriforsikret. Totalskaden på stjalne kjøretøy ble fra forsikringshold anslått til 10—12 millioner svenske kroner. Dette beløp omfatter ikke eiernes tap ved å unnvære stjalne vogner, som senere kom til rette. Tar man dessuten med utgiftene til politi, domstoler, sykehusbehandling etter skadene m. m., regnet man med at bare disse forbrytelsene koster det svenske samfunnet atskillig over 20 millioner kroner pr. år (se Nordisk Kriminalteknisk Tidskrift, 1956, s. 160). Senere er motorvogntyveriene økt ytterligere. I 1956 var utbetalte erstatningsbeløp gått opp til 7,7 millioner og i 1957 til 10,3 millioner. For det siste år er det opplyst at 60 % av motorkjøretøyene var forsikret (se Gjallarhornet, 1956, nr. 4).

En økt innsats i kriminologisk forskning vil etterhvert kunne gi oss fastere grunn å stå på. Det dreier seg imidlertid her om et langsiktig arbeid, som man ikke bør stille for store forventninger til på kort sikt. Det samspillet mellom individuelle og miljømessige faktorer som fører frem til kriminell adferd, er uhyre komplisert og vanskelig å klarlegge. Unge vitenskaper, som psykologi og sosiologi, har skapt nye muligheter for utvidelse av den kriminologiske erkjennelse, men er heller ikke fri for en viss usikkerhet i metodikk og begreper. Dertil kommer at samfunnet i vår tid er i ustanselig og rask forandring, og dette fører til endringer også med hensyn til lovover-tredelsene, lovovertrедererne og deres reaksjon på samfunnets tiltak. Den kunnskap som er vunnet, har derfor ikke gyldighet en gang for alle. En kontinuerlig forskning er nødvendig for å holde kunnskapen à jour til enhver tid. Det ville heller ikke være realistisk å legge skjul på at kriminologiske undersøkelser etter moderne metoder medfører betydelige omkostninger. Som et enkelt eksempel kan vises til utgiftsberegningene for den svenske klientelundersøkelse for unge lovovertrедere som for tiden er i gang etter oppdrag av Justitiedepartementet. Undersøkelsen av 350 unge lovovertrедere i Stockholm, sammenlignet med en kontrollgruppe av samme antall lovlydige unge, er utgiftsberegnet til kr. 389 550.¹ En tidligere planlagt, men ikke gjennomført, undersøkelse for å studere effekten av forskjellige behandlingsmetoder overfor betinget dømt menn i Stockholm og Gøteborg, var utgiftsberegnet til kr. 643 000.²

Når jeg har understreket sammenhengen mellom kriminologi og praktisk kriminalpolitikk, betyr det ikke at den kriminologiske forskning kan eller bør begrenses til spørsmål av direkte kriminalpolitisk betydning. En så snever målsetting ville være meget uheldig. Dette av to grunner:

For det første må en utvidelse av erkjennelsen tillegges en kulturell egenverdi. Ut fra dette kultursyn støtter det offentlige også vitenskapsgrener som man ikke godt kan tenke seg vil gi noen praktisk nytte, hverken nå eller i fremtiden. En slik betraktningssmåte har stor vekt i forbindelse med en vitenskap som kriminologien, hvis resultater i høy grad er egnet til å påvirke det alminnelige syn på menneskelig adferd, langt utenfor det område som den direkte angår.

For det annet er det ikke alltid den forskning som direkte tar sikte på å løse praktiske problemer som i det lange løp bringer de største fremskritt. Vitenskapens historie er full av eksempler på at forskning som har tatt sikte på å øke den vitenskapelige erkjennelse, uten enhver tanke på nytteverdien, har ført til avgjørende oppdagelser, som senere har kunnet utnyttes praktisk.

Den kriminologiske forskning i Norden

Det er i de nordiske land utført atskillig kriminologisk forskningsarbeid, dels av enkeltpersoner av interesse for faget, dels av offentlige institusjoner

¹ Ifølge stensilert PM av 10. juli 1957 fra de sakkyndige til Justitiedepartementet.

² Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1955, s. 284.

eller komitéer i forbindelse med aktuelle lovgivningsmessige eller anstaltmessige problemer. Av slike offentlige undersøkelser fra de senere år vil jeg fremheve den undersøkelse om korttidsstraffede i Københavns arresthus som det danske fengselsdirektorat bekostet for noen år siden¹ og den ovenfor omtalte svenske klientelundersøkelse av unge lovovertredere. Også de kriminologiske undersøkelser som er fremlagt i bilag til Strafflagberedningens innstilling til »skyddslag» (S. O. U. 1956: 55), eller som den danske Straffelovskommission har tatt initiativet til under sitt arbeid med ungdomskriminalitetens problemer, viser hvordan det blir lagt stadig større vekt på å få et solid empirisk grunnlag under det kriminalpolitiske reformarbeid.

Uten det forskningsarbeid som således er gjennomført fra privat eller offentlig side ville våre kunnskaper om kriminaliteten, dens årsaksforhold og virkningene av samfunnets inngrep, vært enda betydelig mindre enn de er. En vesentlig svakhet ved hele denne forskning er imidlertid dens spredte og usystematiske karakter. Et systematisk kriminologisk forskningsarbeid, knyttet til permanente institutter og under ledelse av vel kvalifiserte vitenskapsmenn som kan spesialisere seg på dette område, er bare i sin aller første begynnelse. Karakteristisk for tilstanden er at det ikke noe sted i Norden finnes et professorat i faget. I Danmark finnes det både i København og i Århus et lektorat i kriminologi. I København er det også opprettet en amanuensisstilling ved det kriminologiske institutt; for tiden bekler samme mann både lektoratet og amanuensisstillingen. I Norge finnes det et dosentur som foreløpig er ubesatt, men ventes besatt i kommende år. I Finland og Sverige finnes det ingen faste universitetsstillinger i det hele tatt. I Sverige foreligger det imidlertid planer om opprettelsen av et professorat.

Etter krigen er det opprettet universitetsinstitutter for kriminologisk forskning i Århus, København, Oslo og Stockholm.² Det svenske institutt, Kriminologiska institutet, ble opprettet som en privat institusjon, men er senere blitt tilknyttet Stockholms högskola, likevel uten å gå inn som ledd i den ordinære universitetsorganisasjon. I Finland har man ved universitetet i Helsingfors et kriminalrettslig institutt, som også omfatter kriminologien. Instituttene i Danmark, Finland og Norge ligger under det juridiske fakultet ved vedkommende universitet, og har som bestyrer vedkommende professor i strafferett. Instituttet i Stockholm står under ledelse av en direksjon, utpekt av høyskolen, og har professor Kinberg som bestyrer.

Bortsett fra den ovenfor nevnte amanuensisstilling ved instituttet i København, er ikke noen av disse institutter blitt utstyrt med fast vitenskapelig personale eller egne midler til å utføre vitenskapelige undersøkelser. Omfanget av deres virksomhet har derfor vært avhengig av hvilke bidrag de har vært i stand til å skaffe seg fra annet hold (forskningsråd og fonds). I Norge har en rekke yngre forskere i de siste år hatt enten adjunktstipendium ved universitetet i Oslo eller arbeidsstipend fra Norges almenviten-

¹ *Karen Berntsen & Karl O. Christiansen: Mandlige arresthusfanger i Københavns fængsler, 1955.*

² Nærmere opplysninger om instituttene i Århus, Oslo og Stockholm er gitt i *Nordisk Råd, 4. sess., s. 541.*

skapelige forskningsråd, som disponerer en del av tippingens overskudd. De fleste av disse forskere arbeider i nær tilknytning til Institutt for kriminologi og strafferett.

En permanent og planmessig instituttvirksomhet vil ikke gjøre overflødig undersøkelser med direkte praktisk formål, f. eks. i forbindelse med pågående lovgivningsreformer. Men den vil ha den største betydning for kvaliteten av slike dagsaktuelle undersøkelser, dels ved at man vil ha kvalifiserte forskere som kan forestå ledelsen av undersøkelsene, dels ved at undersøkelsene kan dra fordel av den erfaring av praktisk og metodologisk art som etterhvert samles ved instituttene.

Til unngåelse av misforståelse vil jeg også fremheve at heller ikke den rent vitenskapelige forskning bør sentraliseres til de kriminologiske universitetsinstitutter. Ved de forskjellige behandlingsinstitusjoner, som f. eks. psykopatforvaringsanstalten Herstedvester, utføres der av leger og annet vitenskapelig skolert personale et forskningsarbeid som har sin naturlige plass nettopp der hvor vedkommende kriminelle klientel er anbrakt.

Det har etter krigen vært en sterk økning i interessen for kriminologisk forskning, og det har vært større muligheter enn tidligere til å få støtte til slikt arbeid, selv om forholdene i så måte synes å variere betydelig fra land til land. Men det er fremdeles et stort misforhold mellom de oppgaver den kriminologiske forskning har å løse og de midler den har fått å arbeide med. En betydelig vitenskapelig opprustning er her nødvendig. Et økt nordisk samarbeid må sees som et ledd i denne opprustning.

Det 4. nordiske kriminalistmøte i Oslo i juni 1957 med deltagelse av henimot 300 kriminalister fra de nordiske land. Møtet vedtok enstemmig følgende resolusjon:

Kriminalistmøtet vil sterkt understreke betydningen av et planmessig kriminologisk forskningsarbeid på bredt grunnlag. De nordiske lands innsats på dette område har hittil vært helt utilstrekkelig og står ikke i rimelig forhold til de viktige samfunnsinteresser det gjelder.

Man har med tilfredshet fulgt de skritt som i de siste år er tatt ved opprettelse av universitetsinstitutter for kriminologi og ved at spørsmålet om et utvidet nordisk samarbeid er tatt opp innenfor Det Nordiske Råd.

Møtet uttaler håpet om at disse bestrebelse vil føre til at de institusjoner for kriminologisk forskning som er eller blir opprettet, blir utstyrt med det personell og de økonomiske ressurser som er nødvendige hvis denne forskning skal kunne gi resultater for det praktiske kriminalpolitiske arbeid.

Behovet for nordisk samarbeid innenfor den kriminologiske forskning

Nordiske kriminalister har et meget livlig samarbeid. Det finnes et utmerket felles tidsskrift, Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, som kommer ut i København. De nordiske kriminalistforeninger utgir en felles årbok, Nordisk Kriminalistisk Årsbok, som kommer ut i Stockholm og som gir stenografiske referater fra forhandlingene på de enkelte nordiske kriminalistforeningers årsmøter. Ved disse årsmøter deltar det som regel repre-

sentanter fra et eller flere av de andre land. Fra 1937 har det også hvert 5. år (med avbrudd under krigen) vært arrangert nordiske kriminalistmøter med bred deltagelse av kriminalister fra alle de nordiske land. Det kan også nevnes at det etter initiativ av det svenske Justitiedepartementet siden 1948 har vært holdt en serie »kriminalvårdskonferanser» mellom delegerte fra de enkelte land, gjerne i forbindelse med aktuelle lovgivnings-spørsmål.

Dette samarbeid kommer i betydelig utstrekning også den kriminologiske forskning til gode, men har likevel først og fremst et direkte kriminalpolitisk format. Emnevalg og fremstillingsform ved møter og publikasjoner er i stor utstrekning bestemt av at det store flertall som de retter seg til er folk i praktisk virksomhet, som ikke kan avse tid eller interesse for de mange tekniske og metodologiske problemer som forskningen reiser. Det som den bredere krets av interesserte i første rekke ønsker, er resultatene av arbeidet, især de som har direkte praktisk betydning.

Det er især på to områder et nærmere nordisk samarbeid må antas å ha gunstig virkning. For det første når det gjelder utveksling av informasjon, for det annet når det gjelder koordinering av forskningen. De to ting henger forøvrig nøye sammen.

En effektiv utveksling av informasjon betyr alltid en økning av den totale kunnskapsmasse. I en vitenskap i rask utvikling er det av særlig betydning å få informasjoner så tidlig som mulig. Det vil i alminnelighet ta flere år fra planleggelsen og påbegynnelsen av et større forskningsarbeid til resultatene foreligger alment tilgjengelig i form av en trykt avhandling. For dem som arbeider med lignende problemer vil det ofte være av stor interesse å bli orientert om planene og om arbeidets gang. Ofte fører en undersøkelse ikke til en trykt avhandling, men til en fremstilling som er mangfoldiggjort på annen måte — enten fordi den ikke har tilstrekkelig generell interesse til å bli trykt, eller fordi forskeren på grunn av mangler ved undersøkelsesmaterialet eller metodikken ikke ønsker arbeidet trykt i den foreliggende form, eller på grunn av økonomiske vanskeligheter med å få arbeidet trykt.

Disse forhold gjelder vel i større eller mindre grad innenfor de fleste vitenskaper. Med hensyn til nytten av koordinering av nordisk kriminologisk forskning kommer det derimot inn enkelte helt spesielle forhold som neppe gjør seg gjeldende i tilsvarende grad innen noen annen vitenskap.

Denne særstilling for kriminologien skyldes den store likhet som hersker mellom de nordiske land når det gjelder samfunnsstrukturen i sin alminnelighet og kriminalpolitikken i særdeleshet. En likhet som ikke er fullstendig — i så fall ville den ikke bydd på interessante muligheter for sammenligninger — men som på den annen side ikke er større enn at fruktbar sammenligning er mulig. I andre vitenskaper er internasjonalt samarbeid fruktbart fordi man kommer inn i et større miljø, får flere å utveksle erfaringer med, lærer av andres metoder og feilgrep og låner hverandres apparatur. Men selve objektet for forskningen er som oftest det samme både ute og

hjemme. Blodets egenskaper er de samme, metallets likeså. Helt annerledes er det innen store deler av kriminologien. Lovbryterne er ikke helt de samme, ikke forbrytelsene heller. Forskjell i samfunnsforholdene avspeiler seg i kriminalitetsforholdene — og nettopp i land dominert av likheter blir det mulig å utnytte forskjellene på en interessant måte. I tillegg til alle de vanlige fordeler ved internasjonalt samarbeid får en i kriminologien også sjansen til å »varierte forsøksbetingelsene».

Biltyverienes utvikling kan nevnes som ett eksempel på slike forskningsoppgaver. Vi vet at det har vært en sterk vekst i tallet på biltyverier — særlig i Sverige, mindre i Danmark og Norge, mens det i Finland inntil ganske nylig nesten ikke har forekommet biltyverier. Hvorfor denne forskjell? Hva kan den fortelle oss om biltyverienes årsaker? Er stigningen i biltyveriene bare den naturlige konsekvens av økningen i bilantallet og høyningen av den tekniske innsikt hos ungdomen, eller er det andre faktorer som gjør seg gjeldende? Hvilke reaksjoner bruker de enkelte land mot biltyveri og hvilke erfaringer har man gjort med dem? Kunne de andre nordiske land lære noe om hvordan de skulle bekjempe utviklingen ved å studere de finske forhold? Og kunne Finland ved å studere situasjonen i de andre nordiske land gjøre noe for å forebygge den utvikling som temmelig sikkert vil komme?

De vanlige tyveriene er et annet eksempel. Stipendiat Knut Sveri har nylig sannsynliggjort at det hersker en betydelig forskjell i utviklingen av tyvskriminaliteten mellom Sverige og Norge.¹ Hva skyldes den? Hva forteller den oss om kriminalitetens årsaker? Og hva kan Norge gjøre for å forsøke å hindre den samme utvikling som i Sverige? I Norge arbeides det for øyeblikket med en undersøkelse av bakgrunnsfaktorer hos alle menn født i 1933 som er blitt straffet eller har fått påtaleunntatelse for forbrytelser. En tilsvarende undersøkelse kunne gjøres på mindre utvalg i Sverige. Det ville gjøre den norske undersøkelsen langt mere interessant. Det ville bringe oss nærmere svaret på årsaken til forskjellene i kriminalitetsutviklingen i Sverige og Norge. Det ville kunne gi oss materiale til hjelp ved forebyggingen av kriminalitet.

Tilbakefallstatistikken er et tredje eksempel. Ennå har ikke noen av de nordiske land en tilfredsstillende tilbakefallsstatistikk. Med en god statistikk, lagt opp slik at den gir muligheter for sammenligning mellom de enkelte land, kunne de nordiske land for små midler få et kriminologisk materiale som de fleste land i verden ville misunne oss. Et materiale som ganske enkelt ikke kunne skaffes til veie i større land med deres mere uoversiktlige forhold og derfor mere kompliserte sosiale bokholderi.

For at parallellundersøkelser i flere av de nordiske land skal gi et maksimalt utbytte, er det nødvendig at de er lagt opp slik at resultatene kan sammenlignes. Best kan det skje hvis de også blir planlagt i fellesskap, slik at

¹ Knut Sveri: Tyvskriminaliteten i Sverige og Norge 1935—54, Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1956, s. 319, og samme: Ungdomskriminalitet i Sverige og Norge, Svensk Juristtidning, 1958, s. 151.

man fra starten av tar sikte på å få klarlagt bestemte spørsmålstillinger eller hypoteser.

Allerede den foreliggende offisielle statistikk gir i og for seg muligheter for interessante sammenligninger mellom landene. Men det er overordentlig vanskelig for en forsker i det ene land å utnytte slikt materiale fra et annet land uten sakkyndig bistand derfra. Det statistiske materiale kan bare tolkes riktig på grunnlag av et inngående kjennskap til lovgivning og administrative forhold, prinsippene for tellingen og alle de feilkilder som kan gripe inn. Uten nært samarbeid kan tallene derfor gi grunnlag for grove feilslutninger, som man så ofte ser eksempel på, særlig i eldre internasjonal kriminologisk litteratur.

Ved opplegget av en nordisk samarbeidsplan bør man forøvrig ha for øye at det også innenfor det enkelte land eksisterer et samarbeidsproblem, fordi kriminologisk forskning drives av representanter for forskjellige fagområder med innbyrdes svak kontakt.

Planen om et nordisk kriminologisk forskningsinstitutt

Da spørsmålet om nordisk kriminologisk samarbeid i 1956 ble tatt opp av den svenske regjering overfor Nordisk Råd, var tanken å skape et felles nordisk forskningsinstitutt, som ble drevet i fellesskap av de nordiske land og der forskere fra hele Norden kunne finne arbeidsoppgaver. Begrunnelsen var at man ved å slå sine ressurser sammen skulle kunne skape en mer effektiv og allsidig forskningsinstitusjon enn de enkelte land kunde make å få istand alene.¹

Et slikt stort fellesnordisk forskningsinstitutt ville i mange retninger medføre betydelige fordeler. Kriminaliteten må, hvis man skal få et allsidig og virkelighetsnært bilde, studeres ut fra forskjellige utgangspunkter — juridiske, sosiologiske, psykiatriske, psykologiske. Og resultatene av de forskjellige bidrag må samarbeides til et totalbilde. Dette lar seg naturligvis best gjøre i et forskningsteam hvor de forskjellige disipliner er representert. Det byr på store vanskeligheter — av økonomisk og organisatorisk art — å skape institusjoner i det enkelte land som omfatter representanter fra alle disse fagområder. På nordisk grunnlag burde det være større muligheter for å skape en slik institusjon. Det ville også ha stor verdi å ha samlet under samme tak vitenskapsmenn fra de forskjellige nordiske land, som hver for seg ville bringe med seg et inngående kjennskap til forholdene i sitt eget land. Dette ville bety en vesentlig garanti mot feiltagelser og feiltolkinger som man ellers lett kan gjøre seg skyldig i ved sammenligning og bearbeidelse av materiale fra andre land.

Forutsetningen for at et slikt fellesnordisk institutt skal kunne fungere tilfredsstillende er imidlertid at det i de enkelte land eksisterer forskningsinstitutter som kan foreta eller assistere ved innsamlingen av materialet. Kriminologien er en erfaringsvitenskap. Den kan ikke begrense seg til en

¹ Se Nordisk Råd, 4. sess. s. 95, 539.

analyse og bearbeidelse av det materiale som foreligger i offentlige publikasjoner. Den må samle inn og bearbeide nytt materiale, og den er avhengig av materialinnsamling på stedet, enten dette nå er stedet for gjerningen, stedet hvor gjerningsmannen befinner seg, eller stedet for de offentlige arkiver eller institusjoner som undersøkelsen skal få sitt materiale fra. Denne stedbundenhet er kanskje særlig innlysende for den juridisk-sosiologiske del av den kriminologiske forskning. Miljøforholdene i Stockholm kan ikke undersøkes fra København, virkningen av arbeidsskole i Norge kan bare undersøkes i Norge, eiendommelighetene ved det finske alkoholkonsum kan bare undersøkes i Finland.

I virkeligheten er imidlertid situasjonen omtrent den samme for den psykologisk-psykiatriske del av den kriminologiske forskning. Denne forskning må bygge på en undersøkelse av de kriminelle personer, og må derfor foretas der hvor disse oppholder seg, enten de sitter i anstalt eller er på frifot. Denne undersøkelse av personen må alltid suppleres med opplysninger fra saksdokumenter og offentlige arkiver. Og man kan ikke nøye seg med å undersøke lovovertrედernes fysiske og psykiske egenskaper i ett enkelt av landene og gå ut fra at resultatene har gyldighet også for de andre land. Situasjonen er i så måte en helt annen enn innenfor naturvitenskapelig eller medisinsk forskning.

Konklusjonen blir at undersøkelser kan planlegges og bearbeides fra et fellesnordisk institutt, men at iallfall arbeidet med selve materialinnsamlingen må overlates til forskningsinstitusjoner i de enkelte land. Et nordisk forskningsinstitutt som ikke kan støtte seg til effektive nasjonale forskningsinstitutter ville derfor på en måte sveve i luften. Et nordisk institutt må i tilfelle komme som en overbygning over en slagkraftig forskning i de enkelte land, det kan ikke erstatte denne.

Det mest realistiske synes derfor foreløpig å være å ta sikte på å utbygge nasjonale forskningsinstitusjoner og sørge for det best mulige samarbeid mellom dem.

Eksistensen av nasjonale forskningsinstitusjoner er også i høy grad ønskelig fra universitetssynspunkt. I et par av de nordiske land er det som før nevnt opprettet akademiske lærerstillinger i kriminologi, og flere er på trap-pene. Lærerstillinger (professorat, dosentur eller lektorat) uten institusjonelle muligheter for å kombinere undervisning med forskning, vil ikke være tilfredsstillende hverken fra undervisningsmessig eller fra forskningsmessig synspunkt.

Jeg finner derfor for nærværende ikke grunn til å gå inn på de mange organisatoriske spørsmål som ville reise seg ved etablering av et nordisk kriminologisk forskningsinstitutt.

Forslaget om et nordisk kriminologisk forskningsråd

Ved en konferanse mellom vitenskapsmenn og andre sakkyndige fra Danmark, Finland, Norge og Sverige som i desember 1956 ble holdt i Stock-

holm etter innbydelse av det svenske justisdepartement, drøftet man imidlertid også andre former for nordisk samarbeid. I den sammenfatning av forhandlingene som ble godkjent på møtet, heter det:

Allmän enighet rådde om att man borde tillskapa något slag av nordiskt samarbetsorgan med representanter för de olika länderna. Detta organ skulle ha till uppgift att förmedla kontakt mellan nordiska kriminologer. Till organet borde knytas ett sekretariat, och det pekades på möjligheten att förlägga detta till något av de redan existerande kriminologiska forskningsinstitutene. Ett samarbetsorgan av detta slag skulle även kontinuerligt följa brottslighetens utveckling i de olika länderna (ungdomsbrottslighet, recidivism, alkoholbrottslighet, etc.). En ytterligare uppgift för organet vore att dryfta frågan vad som kan göras för att koordinera den nordiska kriminalstatistiken och eljest underlätta möjligheterna att erhålla kännedom om förhållanden berörande kriminaliteten i annat nordiskt land.

Vid mötet väcktes även förslag om att det nämnda samarbetsorganet skulle utbyggas till ett nordiskt forskningsråd för kriminologi. Detta råd skulle genom bidrag från de olika länderna disponera över relativt stora belopp, så att rådet kunde självt taga upp forskningsuppgifter eller uppdraga sådana uppgifter till bestående nationella institutioner eller enskilda forskare. Rådet skulle kunna inrätta forskarbefattningar på längre eller kortare tid och utdela resestipendier. Förslaget att inrätta ett dylikt råd väckte stor anslutning, men det framhölls från några håll att frågan krävde vidare överväganden innan slutlig ståndpunkt kunde tagas.

Det var altså på møtet enighet om at det burde opprettes et nordisk kriminologisk samarbeidsråd med et tilknyttet sekretariat. Denne tanke bør man ganske sikkert holde fast ved. Det spørsmål hvor noen usikkerhet gjorde seg gjeldende, var om rådet også burde utbygges til et bevilgende forskningsråd på samme måte som de vitenskapelige forskningsråd som man kjenner fra de enkelte land.

Spørsmålet om et bevilgende forskningsråd var nytt på møtet, og kunne ikke bli gjenstand for mer inngående overveielse. En nærmere gjennomtenkning av problemet viser at oppgavene for et slikt råd kan utformes på to prinsipielt forskjellige måter. Det mest vidtgående alternativ går ut på at rådet skal ha til oppgave generelt å støtte den kriminologiske forskning i de nordiske land. Det var visstnok dette som var tanken da forslaget først ble fremsatt. Man kan imidlertid også gi rådet en mer begrenset funksjon, nemlig å planlegge og sette i verk sammenlignende undersøkelser av kriminalitet og kriminalpolitikk i de nordiske land.

Det er altså tre alternativer det kan bli spørsmål om. Rådets funksjon kan begrenses til å være et rent samarbeidsorgan. Vi kan for korthets skyld betegne denne løsning som minimumsalternativet. Det kan være et bevilgende forskningsråd med den generelle oppgave å støtte den kriminologiske forskning i de nordiske land (maksimumsalternativet), eller det kan være et bevilgende forskningsråd begrenset til spesielle nordiske oppgaver (mellomløsningen). Jeg skal i det følgende først drøfte disse alternativer hver for seg, og deretter forsøke å vurdere hvilket alternativ som er å foretrekke.

Minimumsalternativet

Etter minimumsalternativet vil rådet og sekretariatet få følgende oppgaver:

1. *Informasjonsvirksomhet.* Rådets sekretariat bør tjene som en informasjonssentral om pågående og planlagt forskningsarbeid i de enkelte land.

Det kan komme på tale å skape et eget trykt eller stensilert meddelelsesblad for dette formålet. Det er imidlertid grunn til å prøve om man i stedet kan få en hensiktsmessig ordning med Nordisk Tidsskrift for Kriminalvitenskap, slik at dette stiller plass til disposisjon for det løpende stoff. Tidsskriftet har stilt seg meget velvillig til ønskemål i denne retning (se f.eks. den oversikt over igangværende kriminologisk forskning i de nordiske land som er gitt i 1. hefte for 1958, s. 51).

Sekretariatet bør videre organisere utvekslingen av stensilerte forskningsrapporter. Det vil her dreie seg om korte meldinger, idéskisser, forskningsopplegg og foreløpige rapporter — stoff som ikke er ferdig til offentliggjørelse i trykt form, men som de aktive forskere har stor interesse av å bli kjent med og som forfatterne har stor interesse av å få andres reaksjon på.

Som nevnt i referatet fra stockholmsmøtet bør rådet kontinuerlig følge kriminalitetens utvikling i de forskjellige nordiske land og drøfte spørsmålet om en ytterligere koordinering av nordisk kriminalstatistikk.

En nærliggende oppgave for rådet er å få utarbeidet en bibliografi over nordisk kriminologisk litteratur. Det ville bety en stor lettelse å få samlet alle de bidrag som er spredt f.eks. i komitéinnstillinger og juridiske og medisinske tidsskrifter. Bibliografien burde også så langt som mulig ta med stensilerte skrifter og utrykte magistergrads- og licensiatavhandlinger.

Sekretariatet og rådets øvrige organer i de enkelte land må også stå til disposisjon ved besvarelse av forespørsler om forhold i vedkommende land som forskere fra de andre land har bruk for.

Sekretariatet bør også samle opplysninger om kriminologiske forskningsinstitutter i land utenfor Norden og fungere som veiledningssentral for dem som måtte ønske opplysninger herom — f.eks. med sikte på studieøyemed.

Sekretariatet og rådets kontaktorganer vil også kunne hjelpe til ved organiseringen av studiebesøk og utveksling av stipendiater mellom landene.

Sekretariatet bør endelig kunne yte en innsats i det internasjonale samarbeid, f.eks. ved å utarbeide fellesrapporter om forholdene i de nordiske land til internasjonale organer og kongresser, eller ved å fordele oppgavene i dette internasjonale samarbeid. Nordens stemme ville derved bedre kunne gjøre seg hørt på det internasjonale plan enn nu.

2. *Kriminologisk seminar.* Det ville bety en mektig stimulans for den kriminologiske forskning i Norden om man med regelmessige mellomrom, f.eks. en gang hvert år, kunne samle de aktive kriminologiske forskere til et seminar av noen dagers varighet. Især for yngre forskere ville et slikt samvær bety meget, både ved muligheten for å drøfte faglige spørsmål og ved de personlige kontakter som kan knyttes. Ved et uformelt møte av yngre

kriminologer som instituttet i Oslo holdt i forbindelse med det 4. nordiske kriminalistmøte i 1957, fikk tanken om et slikt seminar spontan tilslutning, og instituttet påtok seg arrangementet av det første nordiske kriminologiske forskningsseminar, som ble holdt på Nansenskolen, Lillehammer, i dagene 18.—21. mai 1958. Seminaret ble møtt med stor interesse og hadde 55 deltagere, de fleste av dem aktive deltagere i kriminologisk forskningsarbeid. Det var enighet om at lignende seminar burde arrangeres også i fremtiden.

Det må bli en oppgave for sekretariatet å forberede og arrangere slike seminar. De måtte hensiktsmessig kunne kombineres med møte i rådet. Det ville også ha den fordel at rådets medlemmer fikk en bredere personlig kontakt med de aktive forskere.

3. Planlegging og organisering av kriminologisk forskning. Ved den oversikt over den kriminologiske forskning i Norden, dens muligheter og dens behov, som rådet vil representere, vil det ha særlige forutsetninger for å planlegge oppbygningen av denne forskning på lang sikt. Det vil kunne komme med råd eller henstillinger herom til myndighetene i de enkelte land. Rådet vil også ha de beste muligheter for å vurdere hvilke konkrete forskningsoppgaver som egner seg for å tas opp i nordisk samarbeid.

Etter det alternativ som her drøftes (minimumsalternativet) vil rådets virksomhet være begrenset til en planleggende og rådgivende funksjon. Rådet kan utarbeide planer, men finansieringen av dem må i hvert enkelt tilfelle løses som særskilt sak i hvert enkelt land. Det vil imidlertid også etter dette alternativ være nødvendig at rådet har til disposisjon visse midler til foreløpig planleggingsarbeid.

Maksimumsalternativet

Etter dette alternativ ville rådet i tillegg til de oppgaver som er nevnt foran ha å forestå fordelingen av de — forhåpentlig betydelige — pengemidler som de enkelte land etter felles avtale stilte til disposisjon for rådet til fremme av den kriminologiske forskning i Norden. Rådet ville ha til oppgave både å ta standpunkt til innkomne søknader om bidrag og selv ta initiativet til å gjennomføre undersøkelser. Rådet ville i andre og mer elastiske former realisere den samme tanke som forslaget om et nordisk forskningsinstitutt bygger på, nemlig at hele Norden kan betraktes som et felles kriminologisk forskningsområde, som alle de nordiske land har en felles interesse i å få dyrket opp best mulig. Etter opphevelsen av passtvangen mellom de nordiske land har loverovertrederne fått hele Norden som operasjonsområde. Et nordisk forskningsråd for kriminologi ville gi de kriminologiske forskere samme mulighet.

Ut fra synspunktet om Norden som et felles kriminologisk forskningsområde burde rådets virksomhetsområde ikke være begrenset til å ta opp komparative nordiske undersøkelser, det burde også kunne yte støtte til forskningstiltak i det enkelte land, selv om det ikke for øyeblikket var aktuelt med tilsvarende undersøkelser i de andre land. Løsningen ville gjøre det mulig for rådet å drive en planmessig rekrutteringspolitikk, bl. a. med sikte

på å få fram vitenskapelig kvalifisert forskningspersonell i land hvor stillingen i dag er svak. Det er en felles nordisk interesse at den kriminologiske forskning står på et høyt nivå i alle nordiske land. En svikt f.eks. i norsk kriminologi vil hindre Danmark, Finland og Sverige å utnytte norsk materiale til kontroll og sammenligning med sine egne. Det er få områder hvor den vitenskapelige avhengighet av nabolandene er så utpreget som innenfor kriminologien.

Til tross for de store fordeler ved et nordisk kriminologisk forskningsråd med så vide oppgaver, lar det seg også peke på visse innvendinger.

De bevilgende myndigheter i de enkelte land vil formodentlig ha visse betenkligheter ved å overdra til et nordisk organ å fordele midler som også kan gå til rent nasjonale forskningsoppgaver eller til støtte for forskningen i ett av de nordiske land for å bringe denne på høyde med nivået i de andre land.

Det kan videre sies at det vil oppstå en viss uklarhet mellom ansvars- og virksomhetsområdet for det nordiske forskningsråd i forhold til den støtte til den kriminologiske forskning som skjer på ren nasjonal basis (over universitetsbudsjettene, ved støtte fra nasjonale forskningsråd og vitenskapelige fonds, og ved offentlige bevilgninger til særlige forskningsformål av overveiende praktisk karakter m.v.). Det er innlysende at det nordiske forskningsråd ikke kan påta seg hele ansvaret for den videre utvikling av den kriminologiske forskning innenfor Norden. Det ville være i høy grad uheldig om opprettelsen av et nordisk kriminologisk forskningsråd skulle virke som en sovepute for myndighetene med hensyn til utbyggingen av de nasjonale forskningsinstitutter.

På lang sikt må ryggraden i det kriminologiske forskningsarbeid utgjøres av vel etablerte nasjonale forskningsinstitutter med fast ansatt vitenskapelig personell. Hvis etableringen av et nordisk kriminologisk forskningsråd skulle hindre opprettelsen av faste forskerstillinger i de forskjellige nordiske land, kunne dette komme til å få meget beklagelige følger. Det må nemlig være klart, at i lengden vil ikke stipendiatstillinger eller tilfeldige engasjement være tilstrekkelig til å sikre rekrutteringen av kvalifisert arbeidskraft. Situasjonen i Norge er i så henseende illustrerende. Det finnes der allerede i dag en betydelig mangel på akademisk arbeidskraft, en mangel som vil øke i meget alvorlig grad i løpet av de kommende ti-år. Mangelen preger allerede nå forskningen. Flere planlagte undersøkelser innen samfunnsvitenskapene har ikke kunnet la seg realisere p.g.a. manglende personell. Det som finnes av arbeidskraft søker seg over i stillinger som kanskje er mindre interessante, men som byr på større sikkerhet på lengre sikt. Nye studenter legger det samme synspunkt til grunn ved valg av spesialstudium. Det må også fra samfunnsmessig synspunkt være urasjonelt stadig å utdanne nye folk ved forskningsstipendier uten å ha mulighet for å gi de beste av dem permanent beskjefstigelse når de har ervervet seg den tilstrekkelige vitenskapelige kompetanse.

Mellomløsningen

Etter dette alternativ vil rådets bevilgende funksjon være begrenset til sammenlignende undersøkelser av kriminalitet og kriminalpolitikk i de nordiske land. Ved en slik løsning vil ikke rådet — i hvert fall ikke i første omgang — kunne bidra i særlig grad til å styrke kriminologiens stilling i ett enkelt land for derved å få det opp på fellesnordisk nivå. Løsningen vil i det hele tatt ikke kunne bety det samme for utviklingen av hele den kriminologiske forskning som et forskningsråd med et videre mandat. På den annen side vil det heller ikke rammes av de samme innvendinger som dette. Det er innlysende at et sakkyndig nordisk organ er særlig egnet til å planlegge eller vurdere undersøkelser av nordisk karakter. Og en slik avgrensning av rådets oppgaver vil gjøre det klart at rådets virksomhet bare kan være et supplement til den utbygging av den kriminologiske forskning som må finne sted innen hvert enkelt land.

Sammenlignet med et rent samarbeidsråd uten bevilgende myndighet, vil et slikt forskningsråd by på betydelige fordeler. Ordningen vil sette rådet i stand til å gå til gjennomføringen av en undersøkelse så snart planleggelsen er ferdig. Dersom man er henvist til å søke særskilt bevilgning i hvert land for hver undersøkelse, vil dette i beste fall medføre en utsettelse, som vil være generende og som vil kunne føre til at det forskningspersonale man har tatt sikte på blir beslaglagt for andre oppgaver. Det er også en nærliggende risiko for at hele planen går i stykker fordi det i ett eller flere land ikke lykkes å oppnå de nødvendige bevilgninger.

En slik mellomløsning ville føre til at svært mange av mulighetene for nordiske sammenligninger på kriminologiens område fortsatt kunne utnyttes. Rådet kunne ta et selvstendig initiativ for å få utført sammenligninger, og det kunne også vurdere innkomne søknader om støtte til sammenlignende undersøkelser. Løsningen ville også bety at forskningsseminarene fikk større slagkraft og et mere konkret innhold. Rådsmøtene ville formodentlig bli kombinert med seminarene, og forskerne ville hele tiden vite at visse muligheter for sammenlignende undersøkelser var til stede. Og til syvende og sist måtte alt dette også antas å virke tilbake på den nasjonale kriminologiske forskning. Rådet kunne etter mellomløsningen ikke foreta seg noe utelukkende med sikte på å støtte den nasjonale forskning. Men eksistensen av midler for fellesnordiske sammenligninger ville kunne virke som en stimulans for myndighetene til å øke støtten til nasjonale institutter for å gjøre disse i stand til effektivt å delta i det fellesnordiske arbeid. På lengre sikt ville det formodentlig heller ikke være vanskelig å finne gehør for den grunntanke som ligger bak hele denne fremstilling: ved at et land blir tatt med i en slik sammenlignende undersøkelse får det ikke bare økt kjennskap til forholdene innen sine grenser, men får den store fordel som ligger i å se sine egne forhold i relasjon til forholdene i andre nærbeslektede land. Mellomløsningen må også i høy grad kunne sies å være i pakt med hovedprinsippene bakom hele virksomheten innen Nordisk Råd i sin alminnelighet.

Når rådets oppgave er begrenset til sammenlignende undersøkelser av for-

holdene i de nordiske land, må dette ikke tolkes for snevert. Det behøver ikke nødvendigvis dreie seg om undersøkelser som etter en felles plan settes i verk i alle 4 land. Det kan tenkes at det i ett land allerede foreligger en undersøkelse, som man vil ta til modell for lignende undersøkelser i de andre land. Det kan også tenkes at man finner at man bør starte i ett land, hvor forholdene ligger særlig godt til rette, for ved senere undersøkelser i de andre land å utnytte de erfaringer som blir vunnet under den første undersøkelse. Undersøkelsene kan gjennomføres av en nordisk forskergruppe, eller de kan overlates til en eller flere enkeltpersoner eller til bestående institutter. Rådets mandat bør utformes så elastisk at det får frihet til å velge den fremgangsmåte som fremstår som den hensiktsmessige.

Å nevne spesielle forskningsoppgaver som rådet bør ta opp, finner jeg ikke grunn til. Det må bli rådets egen oppgave på grunnlag av omhyggelig overveielse av behov og praktiske muligheter å ta standpunkt til hvor man skal begynne.

Vurdering av de forskjellige alternativer

Et forskningsråd med et generelt mandat er som nevnt den løsning som kunne bety mest for den kriminologiske forskning i Norden. For en som selv representerer denne forskning, ligger det derfor nær å ta til orde for dette alternativ.

De innvendinger som kan gjøres gjeldende mot ordningen, må imidlertid erkjennes å ha betydelig vekt. Den vil neppe heller kunne regne med den alminnelige tilslutning som er nødvendig for gjennomføringen. Jeg er derfor blitt stående ved ikke å anbefale denne løsning lagt til grunn for det videre arbeid.

Disse innvendinger gjelder ikke for et forskningsråd med et begrenset mandat. Det overveiende flertall av dem som under forberedelsen av denne utredning har uttalt seg om spørsmålet, har uttalt seg til fordel for denne mellomløsning. Bare noen enkelte har tatt standpunkt for maksimums- eller minimumsalternativet. Også minimumsalternativet vil selvsagt bety et fremskritt, men i langt mindre grad. Jeg er blitt stående ved at mellomløsningen bør legges til grunn.

Det kan spørres om man ikke burde begynne med minimumsløsningen, og så i tilfelle utvide rådets oppgaver etter at det er blitt vel etablert og har kunnet drøfte oppgaver og planer. Det som kan sies mot en slik fremgangsmåte er at den i beste fall vil føre til en utsettelse, og at det erfaringsmessig er vanskelig å få gjennomført utvidelser av den økonomiske ramme som opprinnelig er lagt, ikke minst når det som i dette tilfelle må skje ved forhandlinger mellom alle de interesserte regjeringer. Det kan neppe være betenkelig å ta skrittet fullt ut med en gang.

Forskningsrådets organisasjon

Organisasjonsformen vil i det vesentlige bli den samme hvilket alternativ man velger. I det følgende har jeg i første rekke for øye et bevilgende forskningsråd med begrenset mandat.

Rådet bør bestå av tre medlemmer for hvert land. Medlemmene må ha godt kjennskap til sitt lands kriminologiske forskning og kriminalpolitiske problemer. En del av medlemmene bør ha erfaring fra eget kriminologisk forskningsarbeid. Det er viktig at de forskjellige slags sakkunnskap blir representert. Det ville f. eks. være uheldig om juridisk og psykiatrisk sakkyndighet på grunn av disse vitenskapers vel etablerte akademiske posisjoner kom til å dominere på bekostning av de nyere vitenskaper sosiologi og psykologi. Det bør overveies — og overlates til det enkelte land — om medlemmene alle skal representere vitenskapen, eller om man skal ha med en representant for statsadministrasjonen. Velger man minimumsalternativet, vil det ikke være naturlig å ha med en representant for administrasjonen.

Det vil antagelig være hensiktsmessig at oppnevningen, som foretas av hvert lands statsmyndigheter, skjer på åremål, f. eks. for en fireårsperiode. For å sikre at de forskjellige interessefeltet etterhvert blir representert i rådet, bør adgangen til gjenvalg være begrenset, f. eks. til en periode. Ved første nyoppnevning bør dog en representant fra hvert land gå ut, slik at man får en gradvis fornyelse av rådet. Det bør holdes minst to møter om året.

Som leder for *sekretariatet* bør man ta sikte på å få en vel kvalifisert yngre kriminolog, ansatt i heldagsstilling og med slike vilkår at man kan regne med å beholde ham i lengre tid. Med de beskjedne midler som de nasjonale institutter har, synes det utelukket at noen av disse kan ta på seg sekretariatets oppgaver uten at det blir ansatt en mann særskilt for denne oppgave. Situasjonen ville ha vært en annen om de nasjonale institutter hadde vært utstyrt med vitenskapelig kvalifiserte assistenter. I så fall kunne det ha kommet på tale å fordele sekretariatsoppgavene på disse institutter og således slippe å gå til opprettelsen av et eget sekretariat. For nærværende synes denne vei imidlertid ikke farbar.

Sekretærens kvalifikasjoner og arbeidsinnsats vil være avgjørende for effektiviteten av rådets arbeid, og jeg legger derfor stor vekt på dette punkt. Foruten å vareta informasjonsvirksomheten og forberede de årlige forskningsseminar, vil det også bli hans oppgave å forberede rådets behandling av nordiske forskningsprosjekter og holde seg åjour med gjennomføringen av dem. Ved jevnlig besøk i de forskjellige land bør sekretæren holde personlig kontakt med forskere og institusjoner og gjøre seg kjent med forholdene også utenfor sitt eget hjemland.

Det vil være rasjonelt om sekretariatet lokalmessig kan knyttes til et av de bestående kriminologiske institutter. Sekretæren vil derved ha direkte kontakt med et kriminologisk forskningsmiljø, og vil kunne benytte seg av det bibliotek og kontorapparat som vedkommende institutt disponerer. Det bør imidlertid fra starten av gjøres klart at han er rådets mann, ikke tjenestemann ved vedkommende institutt. De oppgaver som foran er nevnt vil, når han dessuten skal holde seg åjour med den nordiske og internasjonale kriminologiske litteratur, antagelig kreve det vesentlige av hans arbeidskraft. I den utstrekning hans tid ikke blir fullt opptatt med arbeid for rådet, må han kunne arbeide med selvstendige kriminologiske forskningsoppgaver, fortrinnsvis av fellesnordisk art.

Som *kontaktorgan* i de enkelte land vil det være hensiktsmessig å ha et kriminologisk institutt i vedkommende land. Hvor det er flere slike institutter i samme land som f. eks. i Danmark, må det bero på nærmere avtale om de vil dele oppgavene mellom seg eller om ett av dem skal påta seg oppgavene alene. At det finnes et kontaktorgan som rådet og sekretariatet kan samarbeide med, utelukker selvsagt ikke at råd og sekretariat står i direkte kontakt med de enkelte forskere og institusjoner i den utstrekning dette er praktisk.

Det vil kanskje være hensiktsmessig at det i de enkelte land blir dannet representative råd eller komitéer, som kan være til støtte for kontaktorganet og for landets representanter i det nordiske forskningsråd. Som eksempel kan nevnes at det akademiske kollegium ved universitetet i Oslo har oppnevnt et råd for universitetets institutt for kriminologi og strafferett. Rådet består av instituttets bestyrer og 6 andre medlemmer, deriblant en universitetslærer i psykiatri og en i sosialpsykologi, videre riksadvokaten, fengselsstyrets sjef, en representant for sosialdepartementet og en for statistisk sentralbyrå.

Omkostningsoverslag

Utgiftene ved forslaget kan henføres i to grupper: dels omkostningene ved rådets og sekretariatets alminnelige virksomhet, dels de beløp som rådet får til disposisjon til støtte for nordiske undersøkelser.

Rådets og sekretariatets alminnelige virksomhet

De følgende beregninger gjør ikke krav på noen form for nøyaktighet, men tar sikte på å gi en forestilling om størrelsesordenen av de utgifter man må regne med. Alle beløp er i svenske kroner.

1.	Rådets møter	kr. 9 000
	Det er regnet med to møter i året og reiseutgifter for 9 medlemmer.	
2.	Sekretariatet	» 36 000
	Det er regnet med lønn til en vitenskapelig kvalifisert leder i heldagsstilling. Lønnsmessig bør han plasseres i gruppen av faste universitetslærere omtrent på linje med dosent eller preceptor. Videre er det regnet med lønn til en kontorassistent i halvdagsstilling og et beløp av kr. 5 000 til andre utgifter (stensilering, reiseutgifter for sekretæren m. v.).	
3.	Kriminologisk seminar	» 5 000
	Det er regnet med ca. 30 deltagere (foruten rådets medlemmer), men at utgiftene til reisebidrag stort sett blir dekket av de enkelte land.	
		kr. 50 000

Utgiftene vil bli omtrent de samme om man velger minimumsalternativet. Man vil i så fall kanskje kunne nøyes med ett møte om året i rådet, men det vil til gjengjeld trenge et visst disposisjonsbeløp til utredningsarbeid.

Støtte til kriminologiske undersøkelser

Hvis man ville velge det mest vidtgående forskningsrådsalternativ, måtte man regne med et betydelig beløp, avhengig av hva myndighetene er villig til å satse på kriminologisk forskning. Jeg kunne tenke meg et beløp av kr. 400 000 pr. år som et rimelig normalbeløp.

Hvis forskningsrådets oppgaver, slik som av meg foreslått, begrenses til å gjelde nordiske komparative undersøkelser, kan beløpet settes vesentlig lavere. Det gjelder her å finne en rimelig balanse mellom den rent nasjonale og den nordisk orienterte forskning. Jeg vil antyde kr. 100 000 pr. år (i tillegg til utgiftene til råd og sekretariat). En slik sum ville formodentlig være tilstrekkelig til i adskillig grad å oppmuntre til nordiske sammenlignende undersøkelser uten å komme i misforhold til den rent nasjonale forskning. Beløpet ville omtrent gi arbeidsmuligheter for en forsker fra hvert land.

De samlede utgifter ved forslaget skulle altså bli kr. 150 000 pr. år.

Det vil i alminnelighet ta flere år fra planleggelsen og igangsettelsen av en kriminologisk undersøkelse til resultatene foreligger ferdig publisert. Hvis statsmyndighetene vil realisere den her skisserte plan, burde midler for rådets virksomhet derfor sikres for en lengre årrekke.

Oslo, 28. juni 1958

Tilläggsförslag
om viss utformning av kriminologiskt samarbete
(Väckt av Olov Rylander)

Den nuvarande situationen med en snabbt ökande brottslighet inger allvarliga bekymmer i alla de nordiska länderna och icke minst i Sverige, där ungdomsbrottsligheten sedan många år varit ett stort samhällsproblem. Den kriminologiska forskningen har ännu icke fört så långt, att närmare klarhet angående orsakerna till denna samhällsutveckling har vunnits. Mot bakgrunden av dessa förhållanden är det förslag att se, vilket den svenska regeringen lade fram angående nordiskt samarbete på kriminologiens område vid rådets fjärde session år 1956. I anledning av den rekommendation som då antogs i ämnet (nr 4/1956) har professor J. Andenæs i Oslo verkställt en utredning angående formerna för ett vidgat nordiskt kriminologiskt samarbete. Undersökningarnas resultat redovisas nu i regeringarnas meddelanden till rådets omnämnda rekommendation.

Utredningen bygger på att i första hand en utbyggnad av de nationella forskningsinstitutionerna bör komma till stånd. På det nordiska planet tänker sig utredningsmannen ett kriminologiskt forskningsråd, biträtt av en heltidsanställd vetenskapligt kvalificerad sekreterare. Forskningsrådets uppgift föreslås begränsad till komparativa undersökningar beträffande förhållandena i de nordiska länderna.

Genom förslaget aktualiseras en rad principiella frågeställningar, som har avseende å nästan allt nordiskt forskningsarbete. De nationella forskningsinstitutionerna och ett eventuellt nordiskt organ kommer ofta i konkurrensförhållande till varandra. En utbyggnad på det nordiska planet befaras ofta nog, självfallet icke utan fog, komma att inkräkta på de nationella institutens möjligheter att få medel från de anslagsbeviljande instanserna i hemlandet. Denna motsättning framskymtar även i denna sak. I förevarande fall synes det emellertid finnas anledning att ge ett eventuellt nordiskt organ tämligen stora rörelsemöjligheter. Den kriminologiska grundforskningen möter i huvudsak samma problem i samtliga nordiska länder, och dess resultat kommer alla till godo, oavsett om undersökningarna utförts i det ena eller det andra landet.

Under sådana omständigheter synes lämpligt, att man företager en avvägning mellan lokala och nordiska intressen, som ger varje part lämpliga arbetsuppgifter. Lokalt böra i samtliga länder professurer för kriminologi in-

rättas. En sådan basorganisation för forskningen kräves redan för att tillgodose undervisningens behov av lärostolar i detta viktiga ämne. Forskningsanslagen bör däremot i huvudsak ställas till förfogande för gemensamma ändamål och eventuellt handhas av ett nordiskt forskningsråd med verklig auktoritet. På detta sätt kan möjlighet öppnas att realisera den i utredningen beskrivna tanken om Norden som ett gemensamt nordiskt forskningsområde i kriminologiskt avseende. En sådan ordning skulle nödvändiggöra ett nära samarbete mellan de olika lokala institutionerna och framkalla en ändamålsenlig uppdelning dem emellan av forskningsuppgifterna.

Sammanfattningsvis kan sålunda den ordningen förordas, att lokalt lärostolar inrättas men att forskningsanslagen samlas gemensamt och på mest ändamålsenliga sätt fördelas av exempelvis ett forskningsråd mellan de olika organen.

Jag får föreslå,

att rådet vid behandlingen av förevarande meddelanden om rekommendation nr 4/1956 uttalar sig för en lösning av frågan om kriminologiskt samarbete i den ordning ovan angivits.

Stockholm den 1 november 1958

Olov Rylander

Meddelande
om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av
det straffrättsliga samarbetet
(Överlämnat av Sveriges regering)

Med godkännande av presidiet i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 27 augusti 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

I det medlemsförslag som ligger till grund för rekommendationen framhålls, att ett närmare samarbete mellan de nordiska ländernas myndigheter på straffrättens område kan komma i fråga särskilt beträffande 1. förundersökningsarbetet, 2. domstolsbehandlingen och 3. straffverkställigheten, den senare så vitt angår tillsynen över villkorligt dömda och villkorligt frigivna samt med hänsyn till möjligheterna att i hemlandet avtjäna straff som ädömts i annat nordiskt land (handlingarna till Nordiska rådets 4:e session, s. 450).

1. Beträffande förundersökningsarbetet har i tidigare departementsuttalanden anförts, att vid redan bestående förhållanden kontakt mellan de nordiska ländernas polis- och åklagarmyndigheter — såväl mellan de centrala organen som direkt mellan de lokala organen — upprätthålles i önskvärd utsträckning. Särskilda åtgärder för att tillgodose rekommendationens syfte i denna del har därför icke bedömts erforderliga (handlingarna till Nordiska rådets 4:e session, s. 453, 457 och 459).

2. Beträffande domstolsbehandlingen — varmed förstås behörighet att döma över brott som begåtts utom landets gränser — har i tidigare departementsuttalanden syftet med rekommendationen i denna del ansetts vara tillgodosett i Norge genom innehållet i »straffeloven» § 12 (handlingarna till Nordiska rådets 5:e session, s. 1340) och i Sverige genom bestämmelserna i det föreliggande förslaget till brottsbalk (handlingarna till Nordiska rådets 4:e session, s. 459). Brottsbalksförslaget har sedermera i förevarande del utbrutits till särskild behandling, och genom lag om ändring i strafflagen, som trätt i kraft den 1 januari 1958, har svensk domstols behörighet att döma över utomlands begånget brott väsentligt vidgats. Även i Danmark har nu utarbetats ett utkast till bestämmelser om utvidgning av domsrätten. En redogörelse för rättsläget i Finland i denna del har lämnats i handlingarna till Nordiska rådets 4:e session (s. 457).

3. Beträffande de till straffverkställigheten hörande frågorna har, såsom framgår av svenskt meddelande till Nordiska rådets 5:e session (s. 1341), inledande överläggningar år 1956 ägt rum mellan särskilda delegerade från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Det därvid tillsatta arbetsutskottet med deltagare från de fyra berörda länderna har sammanträtt år 1957 i Stockholm och i Köpenhamn. Meningen är att ett nytt arbetssammanträde skall äga rum hösten 1958.

Här må även nämnas, att de delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område vid sitt samfällda möte i Stockholm den 16—17 juni 1958 behandlat frågan om utvidgat samarbete på straffrättens område. Det anfördes därvid, att inom straffrätten nordiskt samarbete väl har förekommit beträffande ett antal särskilda frågor och att kontakt kontinuerligt upprätthålles vid departementala överläggningar, kriminalistmöten, kriminalvårdskonferenser, etc. Något verkligt organiserat lagsamarbete har emellertid icke kommit till stånd på straffrättens område, och i längden måste det anses betänkligt, om samarbetet fortsätter endast i de hittills förekommande lösa formerna. Beräffande centrala straffrättsliga begrepp såsom uppsåt, culpa och tillräknelighet (omfattande jämväl den straffrättsliga verkan av rusets inflytande vid gärningens begående) kan således skiljaktigheter uppkomma och vinna sådan hävd att de senare kan vara svåra att sammanjämka.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Regeringarnas meddelanden är dagtecknade, Danmarks (Finansministeriet) den 23 augusti 1958, Finlands (finansministeriet) den 30 juli 1958, Norges (Utenriksdepartementet) den 26 september 1958 och Sveriges (finansdepartementet) den 31 juli 1958.

1. Gemensamma tullstationer

Finlands regering meddelar:

Föreliggande fråga, som överlämnats av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar, har i informativt syfte dryflats vid de nordiska tulladministrationernas möte i Köpenhamn den 12—15 juni 1957. Härvid redogjordes från svensk sida för det arbete, som utförts för genomförande av samfällid gränskontroll mellan Norge och Sverige.

Frågan är avsedd att ånyo dryftas vid det nordiska tullmöte som hålles i Stockholm den 1—3 september 1958. De erfarenheter rörande gränstull-samarbetet, som man gjort i Norge och Sverige, torde kunna utnyttjas även vid inledande av ett liknande samarbete mellan å ena sidan Finland och Sverige, å andra sidan Finland och Norge. Efter det nordiska tullmötet i Stockholm kommer tullstyrelsen att överväga frågan, varvid det bör beaktas att genomförandet av den nordiska passunionen i någon mån underlättat ett samarbete av antytt slag.

Norges regering meddelar:

Fra 2. mai 1957 ble det forsøksvis iverksatt prøver på tollmessig samarbeide ved den svensk/norske grensen.

Samarbeidet ble satt i gang ved 3 tollstasjoner, etter følgende regler som kan nyttes alternativt etter forholdene ved den enkelte stasjon:

1. På dagtid utføres tollstasjonstjeneste samtidig på begge sider av grensen. Utklaring av trafikken fra Sverige foretas ved den norske tollstasjon av norsk personale samtidig med innklaring til Norge. Utklaring av

trafikken fra Norge foretas ved den svenske tollstasjon av svensk personale samtidig med innklarering til Sverige.

Nattetid utføres tollstasjonstjenesten alternerende enten på den norske eller svenske tollstasjon. Det tjenestegjørende personale må da håndheve begge lands bestemmelser i begge retninger.

II. Tollstasjonstjenesten utføres i felles bygning med plass for begge lands personale enten på den norske eller svenske side av grensen. Forøvrig hovedsakelig i overensstemmelse med alternativ I.

III. Tollstasjonstjenesten utføres vekselvis enten på den norske eller svenske tollstasjon. Det tjenestegjørende personale håndhever begge lands bestemmelser såvel for inngående som for utgående.

IV. Tollstasjonstjenesten utføres i felles bygning enten på den norske eller svenske side av alternerende norsk eller svensk personale. Forøvrig hovedsakelig i overensstemmelse med alternativ III.

V. Det ene land overtar helt kontrollen for det annet land, slik at personalet ved vedkommende lands tollstasjon til enhver tid må klarere trafikken for begge land i begge retninger.

Fra 1. desember 1957 ble ordningen utvidet til å omfatte i alt 18 tollstasjoner, og fra 1. april 1958 ble den gjort gjeldende for ytterligere 12 tollstasjoner.

Ved de 3 gjenværende tollstasjoner på grensen (bl. a. Svinesund tollstasjon) vil prøvene bli satt i gang i nær fremtid.

Fra høsten 1958 vil således prøvene være i gang ved samtlige mellomriksveier.

Ved samtlige prøvesteder stoppes trafikken bare en gang i forbindelse med tollklarering.

Etter overenskomst med Kungl. generaltullstyrelsen er det fra 1. juni 1958 satt i gang kontrollmessig samarbeide på jernbanene mellom Norge og Sverige. Samarbeidet omfatter hovedsakelig personførende tog. I prøvetiden er samarbeidet utformet slik at det ene lands personal etter en kortere utdannelsesetid først overtar utførselskontrollen og deretter — i den utstrekning det er praktisk — også innførselskontrollen for det annet lands regning.

Samarbeidet vil bli gjennomført i 3 etapper.

Sve r i g e s r e g e r i n g m e d d e l a r :

Pågående försök med samverkande tullstationer längs den norsk-svenska landgränsen omfattar nu praktiskt taget samtliga tullstationer vid mellanriksvägarna. Återstående tullstationer kommer att ingå i provverksamheten under instundande höst. Proven har lämnat mycket goda erfarenheter, och ett slutligt genomförande av samarbetet har planerats till den 1 juli 1959. Förslag till ömsesidigt avtal och nationella norska och svenska föreskrifter är under utarbetande.

2. Befrielse från tullkontroll beträffande vissa slag av inskrivet resgods

D a n m a r k s r e g e r i n g meddelar:

Departementet för told- och forbrugsafgifter har bemyndiget generaldirektoratet för statsbanerne til at foranledige, at visse kategorier indskrevet rejsegods, nemlig brugte cykler, ski og barnevogne uden indhold, udleveres uden toldvæsenets mellemkomst, jfr. Nordisk Råds tidende for 1957, s. 1347.

Det kan tilføjes, at spørgsmålet om gennemførelse af yderligere lettelser og forenklinger på det omhandlede område er optaget på dagsordenen for de nordiske toldstyrelses møde den 1.—3. september 1958 i Stockholm.

S v e r i g e s r e g e r i n g meddelar:

Genom kungörelse den 16 maj 1958 (nr 318), som träder i kraft den 1 januari 1959, har 147 § tullstadgan erhållit sådan ändrad lydelse, att inskrivet resgods, bestående av begagnade barnvagnar, cyklar utan hjälpmotor, skidor samt bär- och rullstolar, må, därest godset utgör för resan erforderlig utrustning, utan förtullning utbekommas från tullverket eller, beträffande gods, som befordrats med bantåg, från järnvägen. Parlamentariska kommitténs förslag vad beträffar införsel av här avsett resgods torde därmed vara i stort sett tillgodosett.

I fråga om utförsel av resgods av samma slag kommer generaltullstyrelsen att utfärda bestämmelser, innebärande att dylikt gods från ovan nämnda tidpunkt befrias från kontrollbehandling vid utförseln.

*BILAGA 1***Protokoll, fört vid det nordiska tullmötet i Köbenhavn den 12—15
juni 1957***Fælles grænsekontrol ved Nordens indre grænser*

Fra svensk side blev der givet en redegørelse for samarbejdet mellem det svenske og norske toldvæsen. Det kgl. finans- og tolldepartement og Kungl. generaltullstyrelsen havde undersøgt mulighederne for at lade pas- og toldkontrollen ved den svensk-norske grænse finde sted ved fælles stationer og/eller fælles personale. De foretagne undersøgelser havde vist, at der var gode muligheder for et sådant samarbejde. Samarbejdet kunne finde sted under lidt forskellige former. For tiden var man ved at afprøve systemet tre forskellige steder ved den fælles grænse. Selv om trafikken ikke var stor, havde man haft gode erfaringer.

Samarbejdet foregik på den måde, at norske toldtjenestemænd samtidig fungerede som svenske og omvendt. De pågældende tjenestemænd havde dobbelte beføjelser og retsbeskyttelse og var udrustet med både svenske og norske tjenestetegn. Man ønskede at få enten norske eller svenske toldstationer på de fleste grænseovergangssteder. Forinden samarbejdet kunne slutføres, måtte der indgås en særlig konvention mellem Norge og Sverige, ligesom visse lovændringer også var nødvendige. Foruden ved grænseovergangsstederne havde man også tænkt sig at gennemføre et samarbejde på jernbanerne.

Fra svensk side var man klar over, at mulighederne for samarbejde var særlig gode ved landegrænserne, men man mente, at mulighederne for et samarbejde f. eks. på færgerne mellem Danmark og Sverige burde undersøges.

Fra dansk side blev det nævnt, at man fra tysk side havde haft ønsker om fælles kontrol ved den dansk-tyske landegrænse. Dette forslag var dog af forskellige grunde ikke ført ud i livet. Det blev i øvrigt nævnt, at spørgsmålet om toldkontrollen ved Nordens indre grænser fik mindre betydning, efterhånden som rejselivet blev liberaliseret. Man var fra dansk side villig til at overveje problemerne.

Også fra finsk side var man villig til at overveje mulighederne for fælles grænsekontrol. Måske ville dog sprogspørgsmålet give anledning til vanskeligheder.

*BILAGA 2***Protokoll, fört vid det nordiska tullmötet i Stockholm
den 1—3 september 1958**

Dagordningen punkt 1: Befrielse från tullgranskning av visst inskrivet resgods m. m.

Från svensk sida nämndes, att Nordiska parlamentariska kommitténs för friare samfärdsel m. m. förslag om frihet från tullkontroll och tullklarering för begagnade cyklar, skidor, barnvagnar och liknande, som försändes mellan de nordiska länderna såsom inskrivet resgods, numera var genomfört eller på väg att genomföras i samtliga nordiska länder. Kommitténs förslag angående tullkontroll av inskrivet resgods antingen vid inskrivning eller vid avhämtning samt rörande delegering till järnvägsmyndighet att utöva tullkontroll och verkställa tullklarering av dylikt resgods återstod emellertid att realisera. Härför erfordrades dock en närmare samordning av de nordiska ländernas bestämmelser rörande införsel och utförsel av dylikt gods. I fråga om sedvanlig reseutrustning torde en sådan likformighet i tull- och licensfrihetsvillkoren redan nu vara för handen, att en förenklad behandling av resgods, innehållande enbart dylik utrustning, borde kunna genomföras i samtliga nordiska länder. Tullklareringen syntes kunna ske genom järnvägsmyndighetens försorg i enlighet med ett utkast till arbetsrutin, som upprättats på svensk sida. Detta utkast hade under hand underställts svenska järnvägsstyrelsen, som uttalat att förslaget skulle innebära en väsentlig lättnad för trafiken och att järnvägspersonalen med erforderliga instruktioner skulle kunna ombesörja avvisiteringen av resgodset. Denna avvisitering skulle formellt avse endast utförselkontrollen, men genom anbringande å godset av särskilt märke, utvisande att godset vid införsel till nordiskt land utgjorde tullfri reseutrustning, skulle införselkontrollen i mottagningslandet kunna efterlätas.

Från dansk sida meddelades, att den danska järnvägsmyndigheten uttryckt betänkligheter mot att utvidga järnvägspersonalens klareringsskyldigheter utöver vad som redan genomförts beträffande cyklar, barnvagnar etc.

Från norsk sida uttalades, att man ansåg det vara en riktig väg att järnvägsmyndigheten, särskilt då det gällde resgods, övertog kontrollen. Det svenska förslaget, som godkänts av svenska järnvägsstyrelsen, syntes vara gott och gå i rätt riktning. På grundval av detta förslag borde i våra länder överläggningar upptagas med järnvägsmyndigheterna för att undersöka de praktiska möjligheterna av deras medverkan enligt förslaget. Därefter borde tullstyrelserna träda i skriftlig kontakt med varandra för att lösa frågan så snart som möjligt.

Från finsk sida framhölls, att frågan för Finlands del hade begränsad praktisk betydelse men att man inte hade något emot att ansluta sig till det norska uttalandet.

Från dansk sida förklarades, att man kunde acceptera det norska förslaget att träda i förbindelse med järnvägsmyndigheten men att man inte kunde lämna några garantier för att denna skulle godtaga det från svensk sida föreslagna förfarandet.

Enighet nåddes därefter om följande uttalande:

Tullmötet rekommenderar att i anslutning till nordiska parlamentariska kommitténs förslag de deltagande ländernas centrala tulladministrationer träder i förbindelse med vederbörande järnvägsmyndigheter angående genomförande av det förfarande vid tullklarering av inskrivet resgods, utgörande endast sedvanlig reseutrustning, som skisserats i det svenska förslaget (se bilaga¹) och som under hand godkänts av den svenska järnvägsstyrelsen.

Dagordningen punkt 5: Gemensam gränskontroll vid Nordens inre gränser.

Redogjordes för pågående prov med samverkan mellan svenska och norska tullstationer vid landgränsen mellan Sverige och Norge (se bilagor²).

Från finsk sida förklarades, att det var av intresse att följa utvecklingen av det inledda samarbetet mellan Sverige och Norge. I Finland ville man först avvakta riksdagsbehandlingen i de båda länderna för att därefter — vid positivt resultat — söka genomföra liknande samverkan vid gränserna mot Sverige och Norge. Några större svårigheter torde ett sådant samarbete inte komma att erbjuda. Förhållandena var ungefär likartade med dem vid svensk-norska gränsen. Eftersom den svenska och norska tullpersonalen vid gränserna mot Finland behärskade finska språket, torde inte heller några språksvårigheter föreligga.

¹ Här ej tryckt.

² Här ej tryckta.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet) meddelar den 27 augusti 1958:

Med henblik på at imødekomme Nordisk Råds rekommandation nr. 7/1956 fremsatte man i 1956 fra dansk side forslag om, at postforsendelser indeholdende film af den i rekommandationen omhandlede art på nærmere fastsatte betingelser skulle kunne udleveres direkte til adressaten i modtagerlandet af postvæsenet, medens film af den omhandlede art, der medføres som rejsegods, ligeledes på nærmere fastsatte betingelser skulle udleveres uden toldeftersyn, jfr. Nordisk Råds tidende for 1957, s. 1349 og 1630. Der kunne ikke på det pågældende tidspunkt tilvejebringes enighed om spørgsmålet, idet man fra flere toldstyrelser side var af den opfattelse, at man endnu ikke havde indhøstet tilstrækkelig erfaring til at kunne fritage forsendelser af den omhandlede art for toldeftersyn.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 30 juli 1958:

Frågan har dryftats vid möte mellan de nordiska tulladministrationerna i Köpenhamn den 12—15 juni 1957. Vid detta möte beslöts enhälligt uttala följande:

Tullmötet konstaterar, att det i några av de nordiska länderna förefinnes principiella betänkligheter mot att avstå från all tullgranskning vid införsel av film m. m. av undervisningsmässig, vetenskaplig och kulturell karaktär.

Det har dock på tullmötet uppnåtts enighet om, att de gällande bestämmelserna möjliggöra inklarering av sådan film utan förseningar eller vanskligheter för den klarerande. Från några länders sida uttalades även tvivel om huruvida ett genomförande av Nordiska rådets rekommendation om fastställande av regler vilka skulle möjliggöra införsel utan tullgranskning skulle kunna medföra väsentliga förbättringar. Tullstyrelserna uppnådde enighet om att inom de gällande bestämmelsernas ram draga försorg därom, att tullgranskningen underlättas vid införsel av ifrågavarande filmer m. m. så, att förfarandet kunde ske så snabbt som möjligt.

Efter detta uttalande ansågs ärendet vid tullmötet vara slutbehandlat.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 22 oktober 1958:

I henhold til lov nr. 75/1955 om ændring af lov nr. 90/1954 om toldtarif m.v. tilføjes der til toldtariflovens § 3 følgende:

[Finansministeriet har beføjelse til:]

bb) At eftergive importtold af oplysende film og lysbilleder, som skole-direktoratet indfører, og som stammer fra anerkendte videnskabelige og kulturelle institutioner i udlandet.

Sådanne film indføres i reglen under vedkommende fartøjers konossement, og der må således udfyldes importpapirer for dem, og de indgår i toldvæsenets importregister. Som bevis for toldfriheden må man da, tillige med importpapirer, indlevere en skrivelse fra finansministeriet om eftergivelse af told.

Såfremt myndighederne i de andre nordiske lande går ind på, at sådanne film i almindelighed ikke skal være underkastet toldeftersyn, kan finansministeriet for sit vedkommende billige, at toldeftersyn af nævnte film bortfalder, medmindre særlige forhold gør sig gældende.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 11 september 1958:

Gjennom det kgl. finans- og tolldepartement har ovennevnte rekommandasjon vært forelagt tolldirektoratets tariffavdeling som uttaler at gjeldende praksis ved pakkepostforsendelse fra utlandet er at tollvesenet er tilstede når postverket mottar forsendelsen, og at den ankomne post blir sortert under tolloppsynets kontroll og overført til »tollekspedisjon for pakkepost». Filmer m. m. som omhandlet i ovennevnte rekommandasjon, vil her bli utlevert tollfritt mot fremleggelse av de behørlige sertifikater, hvis filmene m. m. er av en slik art at de dekkes av UNESCO-konvensjonene.

Skulle en ordning med tollfri utlevering av filmene fra postverkets side, uten tollettersyn, gjennomføres, måtte dette skje ved hjelp av en spesiell merking av filmpakkene fra avsenderens side.

Ifølge opplysninger har hverken Sverige eller Danmark hittil tatt skritt i retning av utlevering av filmer m. m. uten tollkontroll.

Den nåværende ordning må sies å være tilfredsstillende, idet filmene kan innføres toll- og avgiftsfritt.

En eventuell innføring av en spesiell ordning for de nordiske land vil bare komplisere den tollfrie utlevering av filmer m. m. under UNESCO-konvensjonene, idet man får en særordning innen en bestemt sektor uten at denne særordning kan sies å bety så meget i relasjon til det lille bry som fremleggelse av nevnte sertifikater overfor tollvesendet for toll- og avgiftsfri utlevering betyr.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 juli 1958:

På begäran av finansdepartementet har generaltullstyrelsen inkommit med yttrande i denna fråga. Styrelsen meddelar följande:

Under rekommendationens behandling vid 1957 års nordiska tullmöte i Köpenhamn framkom, att man i vissa av de nordiska länderna ansåg, att tullklareringen av ifrågavarande filmer redan nu kunde ske utan försening och besvär samt att det kunde ifrågasättas om ett genomförande av rekommendationen verkligen skulle medföra någon förbättring i förevarande hänseende.

Tullmötet beslöt rekommendera tullstyrelserna i de nordiska länderna att inom ramen för gällande bestämmelser vidtaga sådana åtgärder, att tullformalitetserna kunde medgiva en så snabb och enkel tullklarering som möjligt.

BILAGA

Protokoll, fört vid det nordiska tullmötet i Köbenhavn den 12—15 juni 1957*Ind- og udførsel af film m. v. af undervisningsmæssig, videnskabelig og kulturel karakter uden toldkontrol mellem de nordiske lande*

Fra dansk side blev det nævnt, at spørgsmålet stammede fra Nordisk Råd, der i rekommandation nr 7/1956 har henstillet til de nordiske regeringer at fastsætte regler, der muliggør ind- og udførsel af film, filmstrips og lysbilleder af ovennævnte karakter uden toldeftersyn. Spørgsmålet var blevet behandlet på toldmødet i Helsingfors i 1956, hvor man fra den danske delegations side havde fremsat et forslag til løsning af problemet. Forslaget gik ud på, at postforsendelser, som indeholdt film m. v. af undervisningsmæssig, kulturel eller videnskabelig karakter, og som var afsendt af og tilhørte institutioner og organisationer, der er godkendt af de respektive landes myndigheder, skulle kunne udleveres direkte til adressaten i modtagerlandet under forudsætning af, at forsendelsen var forsynet med særlige mærkater med oplysning om forsendelsens karakter, medens film m. v. af den omhandlede art, der medbragtes som rejsegods eller håndbagage, skulle kunne indføres uden toldeftersyn med forevisning af en erklæring fra en godkendt institution eller organisation om, at de pågældende film m. v. er af oplysende, kulturel eller videnskabelig karakter, og at de tilhører vedkommende institution eller organisation.

Man oplyste fra svensk side, at dette spørgsmål var vanskeligt, fordi Sverige havde tiltrådt UNESCO-konventionen af 1950 om toldfri indførsel af undervisningsmateriel, der bygger på et system, som tillader toldfri indførsel for visse godkendte importører. Den svenske toldlovgivning er opbygget i overensstemmelse hermed, men går endnu længere, idet toldfri indførsel af undervisningsmateriel kan opnås af enhver undervisningsanstalt eller videnskabelig eller kulturel institution. Det danske forslag om, at man skulle godkende visse afsendere, savner således for Sveriges vedkommende tilknytning til de bestående bestemmelser om toldfrihed.

Man var endvidere fra svensk side af den opfattelse, at den af Nordisk Råd foreslåede ordning måske ikke medførte større forbedringer, men måske snarere bevirkede en komplicering af importproceduren. Endelig kunne gennemførelsen af en lempelig ordning for undervisningsmateriel medføre konsekvenser, idet man måske ville blive stillet over for krav om tilsvarende lempelser på andre områder.

Det blev til slut nævnt, at problemet måske ville stille sig i ett noget andet lys, såfremt et nordisk fællesmarked, omfattende bl. a. film, blev gennemført.

Fra norsk side blev det oplyst, at Norge havde tiltrådt UNESCO-konventionen af 15. juli 1949, således at film m. v. af undervisningsmæssig, videnskabelig og kulturel karakter i overensstemmelse med denne konvention kunne tillades indført told- og afgiftsfrit. Efter konventionen er den toldfri indførsel betinget af, at der ved indførselen fremlægges et særligt certifikat udstedt af vedkommende fagmyndighed i det land, der afsender materiellet, eller fra UNESCO. Da konventionen imidlertid kun er tiltrådt af et mindre antal stater, havde man gennemført den ordning, at også materiel af den omhandlede karakter fra andre lande kunne tillades indført toldfrit. I så fald skulle der udstedes et certifikat om materiellets konventionsmæssige karakter af det norske Kirke- og undervisningsdepartement.

Fra norsk side kunne man ligesom fra svensk side ikke gå ind for, at toldeftersynet skulle bordfalde, ligesom man heller ikke mente, at spørgsmålet havde større betydning.

Det blev fra finsk side oplyst, at Finland ligesom Sverige havde tiltrådt UNESCO-konventionen af 22. november 1950. Det havde imidlertid vist sig, at denne konvention ikke havde fået nogen betydning i praksis. Man kunne derfor tænke sig, at Nordisk Råds forslag blev ført ud i livet på den måde, at et certifikat om filmenes karakter, udfærdiget af rette myndighed i et nordisk land, uden videre skulle godtages af toldmyndighederne i et andet nordisk land. En tilsvarende fremgangsmåde, som anvendes ved dokumentforsendelser, kunne således komme på tale. Et godt sammenligningsgrundlag kunne man få i den fremgangsmåde, som anvendes ved forsendelser af hunde og katte mellem de nordiske lande, hvor en veterinærattest udfærdiget i et nordisk land uden videre blev godtaget i et andet nordisk land. I givet fald kunne en ordning etableres på den måde, at undervisningsfilm, som medbragtes af rejsende, kunne indgå toldfrit mot forevisning af et certifikat, medens postforsendelser skulle være forsynet med en særlig påtegning eller ledsaget af certifikatet.

Fra finsk side var man ikke enig i de fra svensk side fremsatte betænkeligheder, hvorefter gennemførelsen af Nordisk Råds forslag snarere ville medføre komplicering end lettelse.

Fra dansk side blev der gjort opmærksom på, at Nordisk Råd ved sessionen i februar 1957 havde udsat spørgsmålets behandling, idet rådet afventede, hvilket resultat der ville fremkomme ved toldmødets behandling af sagen.

Der blev derefter opnået enighed om følgende udtalelser:

Toldmødet konstaterer, at der i nogle af de nordiske lande gør sig principielle betænkeligheder gældende ved fuldstændigt at undlade toldeftersyn ved indførsel af film m. v. af undervisningsmæssig, videnskabelig og kulturel karakter.

Der er dog på toldmødet enighed om, at de gældende bestemmelser giver

mulighed for, at indklareringen af sådanne film kan finde sted uden forsinkelser eller vanskeligheder for de klarerende. Fra nogle af landenes side blev der endvidere ytret tvivl om, hvorvidt en gennemførelse af Nordisk Råds rekommandation om fastsættelse af regler, der muliggør indførsel uden toldeftersyn, vil kunne medføre væsentlige forbedringer.

Toldstyrelserne er enige om inden for de gældende bestemmelser at drage omsorg for at lette toldeftersynet ved indførsel af de pågældende film m. v., således at ekspeditionen kommer til at foregå så hurtigt og let som muligt.

Meddelanden
om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om
transportekonomisk forskning
(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 17 september 1958:

Transportekonomiska undersökningskommitténs arbete pågår. Senast vid sammanträdet i Åbo den 12—13 september 1958 behandlades transportekonomins allmänna riktlinjer och kostnader för olika trafikgrenar.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Regjeringen har intet å bemerke til beretningene fra Nordisk transportforskningskomité for tidsrommet mars 1957—juni 1958, eller til komitéens arbeidsprogram.

Vedlagt oversendes ovennevnte beretninger [*se Sak C 6*].

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1958:

I anledning av ifrågavarande rekommendation tillsattes våren 1957 för att inhämta erfarenheter om det framtida samarbetet på transportforskningens område en Nordisk interimskommitté för samordning av transportforskningen (Nordisk transportforskningskommitté) med en deltagare från vart och ett av Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Kommittén har i första hand ägnat sig åt

1) forskning av betydelse som hjälpmedel för transportpolitiken, d. v. s. transportekonomisk forskning i egentlig betydelse (driftekonomisk och samhällsekonomisk), härunder bl. a. forskning, som syftar till att klarlägga verkningarna i skilda hänseenden av transportpolitiska åtgärder (såsom investeringar, taxor etc.);

2) trafikteknisk forskning — däribland »traffic engineering» — som belyser kapacitets- och trafiksäkerhetsfrågor och kan tjäna som grundval för trafikekonomiska undersökningar;

3) forskning beträffande den trafikstrukturella utvecklingens inverkan på och betydelse i samhällslivet, däribland på stadsplaner.

Beträffande det hittills inom kommittén utförda arbetet må framhållas följande:

Kommittén har satt som sitt första mål att söka framskaffa en översikt över utförd, pågående och planlagd transportforskning i Norden. Numera föreligger uppgifter i dessa hänseenden dels i form av översikter för varje nordiskt land, dels ock en gemensam nordisk översikt. Översikterna ha tillställts bl. a. samtliga de institutioner och organ som på förfrågningar från kommittén lämnat upplysningar i ämnet.

Kommittén har därjämte — i samarbete med biblioteksexperter och experter på transportforskningsområdet — utarbetat ett förslag till klassifikationssystem rörande uppgifter i transportforskningsssammanhang. Systemet har kommit till användning i den förutnämnda gemensamma översikten och blir av betydelse vid anordnandet av en eventuell nordisk dokumentationstjänst på transportforskningens område.

Genom tillmötesgående från norsk sida har en grundläggande undersökning i denna fråga genomförts. Resultatet föreligger i en rapport, som genom kommitténs försorg varit föremål för viss remissbehandling. Kommittén kommer att i denna fråga söka kontakt med bland annat Nordiska tekniska naturvetenskapliga forskningsdelegationen (Nordforsk).

Vidare har kommittén upprättat en preliminär förteckning över ämnen, som ansetts vara av särskild vikt, exempelvis frågorna om optimal vägtrafikinvestering, särutgifter i avseende å vägarna för skilda slag av motorfordon samt nedläggande av trafiksvaga järnvägar. Sålunda må framhållas, att kommittén trätt i närmare kontakt med Nordiska vägtekniska förbundet, Ingenjörsvetenskapsakademiens transportforskningskommission i Sverige och Transportekonomisk utvalg i Norge för den närmare planläggningen av en undersökning i ämnet »optimala vägtrafikinvesteringar».

Inom kommittén har vidare ingående dryftats spörsmålet om vad i dagens situation är att betrakta som tillfredsställande kommunikationsstandard. Kommittén kommer att följa upp detta ämne och närmare undersöka möjligheterna att utnyttja utförd och pågående forskning för en närmare belysning av ifrågavarande problem samt i förekommande fall animera till ytterligare forskning.

Som ett väsentligt problem i detta sammanhang uppställer sig frågan om ett tillgodoseende av de krav på kommunikationer, som göra sig gällande i glest bebyggda områden, där trafikunderlaget är för litet för upprätthållandet eller utbyggandet av lönsamma kommunikationer men där sociala hänsyn få en framträdande plats i samfärdselpolitiken. Kommittén har haft tillfälle att närmare diskutera ett norskt förslag till undersökning av spörsmålet »minstekrav til kommunikasjonene». En dylik undersökning

har för övrigt igångsatts sommaren 1958 av det norska Samferdselsdepartementet.

Kommitténs vidare arbete avser, bland annat, att fortsätta arbetet i de ämnen, som uppsatts på förutnämnda prioritetsförteckning, särskilt frågorna rörande optimala väginvesteringar och anpassning av kommunikationsstandarderna efter behovet, att taga ytterligare kontakter med nordiska transportforskare, att kontakta de samferdselspolitiska organen i Norden, att komplettera de tidigare nämnda översikterna, att fortsätta undersökningen av möjligheterna att i någon form anordna en dokumentationstjänst för transportforskningen i Norden samt att fortsätta diskussion inom kommittén av de centrala transportpolitiska problemen, såsom spörsmålet om trafikanternas fria val av transportmedel m. m.

*BILAGA***Skrivelse från Danmarks Ministerium for offentlige arbejder till dess Statsministerium**

Hoslagt oversendes i 2 eksemplarer to rapporter, betitlet »redegjørelse for virksomheten i Nordisk interimskomité for samordning av transportforskningen (Nordisk transportforskningskomité)» henholdsvis for tiden marts—oktober 1957 og for tiden november 1957—juni 1958, afgivet af den nævnte komité den 1. november 1957 og den 24. juli 1958 [*se Sak C 6*].

Ved at oversende de to redegørelser til statsministeriet skal man henvise til det deri inf rte om komiteens arbejde med de hidtil optagne spørgsmål og dens overvejelser om det fortsatte arbejde, idet man tilføjer, at kun et enkelt punkt giver ministeriet anledning til bemærkninger. Det drejer sig om den i den sidstnævnte rapport side 3—4 [*se s. 1059*] omtalte undersøgelse af behovet og mulighederne for en koordineret dokumentationstjeneste i Norden, hvor det oplyses, at en samordning af dokumentationstjenesten på transportområdet mellem de pågældende biblioteker og andre institutioner for Finlands og Norges vedkommende er iværksat, og hvori der udtales ønske om, at en sådan samordning også finder sted for Sveriges og Danmarks vedkommende.

Man skal i denne anledning oplyse, at man har taget spørgsmålet om iværksættelse af en sådan samordnet dokumentationstjeneste for Danmarks vedkommende under overvejelse, og man vil senere give meddelelse om resultaterne heraf.

København, den 7. oktober 1958

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet) meddelar den 12 september 1958:

Under den 22. februar 1957 er det indgået overenskomst mellem Danmark og Norge til undgåelse af dobbeltbeskatning vedrørende skatter af indkomst og formue. Overenskomsten er trådt i kraft den 26. august 1957 med ratifikationsdokumenternes udveksling.

Under den 21. juli 1958 er der undertegnet en lignende overenskomst mellem Danmark og Sverige. Overenskomsten træder i kraft med ratifikationsdokumenternes udveksling.

Der er ved disse to overenskomster i videst mulige omfang gennemført ensartede regler landene imellem.

De mellem den danske og den islandske regering påtænkte forhandlinger om indgåelse af en overenskomst til afløsning af den gældende overenskomst til undgåelse af dobbeltbeskatning vedrørende indkomst og formue har endnu ikke fundet sted.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 12 juli 1958:

Till Nordiska rådets 5:e session har lämnats meddelande i ärendet (sessionens handlingar s. 1369). Därefter har mellan Finland och Sverige den 19 juni 1958 undertecknats ett tilläggsavtal till det mellan dessa länder träffade avtalet om förhindrande av dubbelbeskattning av den 21 december 1949. Det torde kunna ratificeras i slutet av år 1958. Enligt tilläggsavtalet är dividendinkomst som aktiebolag, andelslag eller ekonomisk förening erhåller av motsvarande sammanslutning i den andra staten skattefri under samma förutsättningar som om den sammanslutning vilken erlagt dividenden hade varit hemmahörande i samma stat som dividendtagaren.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 26 september 1958:

Skatteavtalene med Danmark og Sverige, henholdsvis av 30. desember 1946 og 21. juni 1947, er blitt avløst av nye reviderte avtaler. Den nye avtale med Sverige, som ble inngått 27. september 1956, trådte i kraft 30. januar 1957. Avtalen med Danmark er undertegnet 22. februar 1957 og trådte i kraft 26. august 1957.

Etter de nye skatteavtaler, som begge første gang kom til anvendelse ved ligningen i 1958, gjelder den regel at skatteplikten etter bosted bringes til opphør i den ene stat ved flytting til den annen stat. Skatteplikten faller bort ved utløpet av den dag flyttingen er avsluttet.

Den delvise dobbeltbeskatning av aksjeutbytter som man hadde etter bestemmelsene i de tidligere avtaler med Danmark og Sverige er opphevet ved de nye avtaler, idet aksjeutbytter nå er forbeholdt den stat alene til beskatning der aksjonæren er bosatt.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 31 juli 1958:

I samband med att meddelande lämnades till Nordiska rådets femte session omnämndes, att diskussioner komme att upptagas angående en översyn av 1953 års svensk-danska dubbelbeskattningsavtal. Denna översyn har nu vidtagits och efter förhandlingar i Köpenhamn den 2—5 september 1957 har förslag upprättats till nytt dubbelbeskattningsavtal mellan de båda länderna. Avtalet undertecknades den 21 juli 1958. Förslaget kommer att underställas riksdagen för godkännande.

Den 19 juni 1958 undertecknades förslag till tilläggsavtal till 1949 års svensk-finska dubbelbeskattningsavtal. Även denna överenskommelse kommer att underställas riksdagen för godkännande.

*BILAGA***PM angående i Sveriges riksdag väckta motioner om utredning av frågan om utlänningars beskattning**

I två likalydande motioner den 22 januari 1958 — I: 60 av herr Lundström och fru Gärde Widemar samt II: 87 av herr Rimmerfors — hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allsidig utredning av frågan om utlänningars och i Sverige ej bosatta svenskers beskattning, under särskilt beaktande av möjligheterna att genom någon form av definitiv källskatt undanröja vissa ojämnheter i beskattningen av sådana skattskyldiga och samtidigt förenkla taxerings- och debiteringsförfarandet.

I motionerna framhölls bland annat, att enligt gällande författningar arbetstagare — även utlänning — som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige skall taxeras i hemortskommunen, varvid den kommunala inkomstskatten beräknas efter den utdebitering som gäller för kommunen i fråga. Har däremot arbetstagaren icke varit bosatt i Sverige eller har han icke vistats här stadigvarande, skall hans inkomst taxeras i Stockholm av den för riket gemensamma taxeringsnämnden. Den kommunala inkomstskatten skall utgå för gemensamt kommunalt ändamål och utgöras med 5 öre för varje skatteöre, som påförts den till sådan skatt beskattningsbara inkomsten.

Till följd av vissa administrativa svårigheter, för vilka en närmare redogörelse lämnas i motionerna, kommer emellertid i många fall skattskyldiga, som enligt nu angivna regler skulle taxeras i Stockholm — d. v. s. sådana som icke äro bosatta eller stadigvarande vistas i Sverige — att taxeras i de lokala taxeringsdistrikten. De får härvid i regel vidkännas högre kommunal utdebitering än som avsetts. Vidare torde avdrag för resekostnad för tillträdande av tillfällig anställning i Sverige icke kunna medgivas av lokal taxeringsmyndighet i Sverige efter samma regler som den gemensamma taxeringsnämnden kan tillämpa.

I flertalet fall torde emellertid dessa nackdelar — heter det vidare i de båda motionerna — mer än väl uppvägas av fördelen, att utlänning som taxerats i lokalt distrikt medges ortsavdrag med 1/12 av det för år gällande avdraget för varje kalendermånad — en för de korttidsarbetande speciellt gynnsam beräkningsgrund. Vidare torde även denna kategori vara berättigad till schablonavdrag för försäkringspremier med fullt belopp (150 kronor för gift och 300 kronor för gift skattskyldig).

Både vid taxering som verkställes av den gemensamma taxeringsnämnden och vid taxering i lokalt distrikt medgives vidare schablonmässigt kostnadsavdrag från inkomst av tjänst med minst 100 kronor, liksom avrundning nedåt sker av den beskattningsbara inkomsten till jämna hundratal kronor. Den för helårsinkomst avpassade, progressiva statsskatteskalen tillämpas utan justering. Slutligen gäller att den som ett år icke är mantalsskriven i Sverige icke är skyldig att erlägga folkpensionsavgift i Sverige för påföljande taxeringsår samt att den som icke är här bosatt icke heller är sjukförsäkringspliktig. Det framgår härav att för skattskyldiga med kort vistelsetid de belopp som slutligen debiteras på grundval av taxering, särskilt i lokalt distrikt, måste bli mycket låga i jämförelse med det preliminära källskatteuttaget enligt tabell. Någon rättvisegrund härför synes enligt motionärerna icke föreligga.

Det synes sannolikt — anföres det vidare i motionerna — att här berörda och andra ojämnheter och svårigheter skulle kunna avhjälpas, om genom något arrangemang liknande sjömansskattens en definitiv källskatt kunde konstrueras för en på lämpligt sätt avgränsad grupp av här arbetande, i utlandet boende personer.

Motionerna remitterades av riksdagen till bevillningsutskottet, som i sitt den 11 mars 1958 dagtecknade betänkande (nr 28) bland annat anförde att det delade den i motionerna framförda uppfattningen, att det nuvarande rättsläget — innebärande att en från skatteförfattningarnas bestämmelser avvikande praxis utbildat sig i fråga om bl. a. beskattningsort och ortsavdrag för vissa här arbetande utlänningar — icke vore tillfredsställande. Enligt utskottets mening kunde det vara motiverat att överse bestämmelserna i ämnet. Vilken utformning bestämmelserna borde erhålla, kunde utskottet icke uttala sig om på grundval av föreliggande material. Utskottet ville erinra om att vissa utlänningar är underkastade en definitiv källskatt, den s. k. artistskatten. En översyn av reglerna för beskattning av här ej bosatta skattskyldiga kunde komma att beröra även nämnda skatt.

Utskottet hemställde i sitt utlåtande, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t understryka behovet av en översyn på förevarande område. Sedan riksdagen godkänt utskottets betänkande, har den med skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 mars 1958 (nr 158) hemställt om en sådan översyn.

Stockholm den 29 oktober 1958

Tilläggsförslag

om rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter

(Väckt av Martin Skoglund och Knud Thestrup)

Det ökade samarbetet de nordiska länderna emellan på en rad områden har som bekant medfört, att nordiska medborgare i större utsträckning än tidigare tagit arbetsanställning i annat nordiskt land än hemlandet — en utveckling som särskilt accentuerats sedan en gemensam nordisk arbetsmarknad tillskapades. Denna ökade rörlighet mellan länderna har visat sig i vissa situationer för den enskilde medföra kännbara olägenheter i beskattningshänseende.

Svårigheterna bottnar i de olika skattesystem som tillämpas i de nordiska länderna. I Danmark och Sverige tillämpas vid beskattning en ordning som innebär, att från den verkliga inkomsten under året erlagda skatter får avdragas (i Danmark både stats- och kommunalskatt, i Sverige endast kommunalskatt) vid beräkning av det belopp varå skatt skall utgå. Om samma skattebelopp skall uttagas, måste självfallet skattesatsen bli högre vid en ordning med avdragsmöjlighet än i det fall att skatten uttages å hela inkomsten. Vid överflyttningar mellan länder som tillämpar olika system kan den enskilde råka illa ut. Om t. ex. en person flyttar mellan två länder i vilka båda avdragsrätt finnes får han vid beskattning i inflyttningslandet icke tillgodoräkna de skatter han erlagt i utflyttningslandet i avdragshänseende. Han kommer sålunda att beskattas relativt hårdare än avsetts. Samma situation inträffar, då han flyttar från ett land där avdragsrätt ej finnes till ett land där sådan rätt existerar. Enligt nuvarande ordningar tillåter nämligen de länder där avdrag för tidigare erlagd skatt medges icke avdrag för skatter som betalats i annat land. Resultatet är att t. ex. en dansk som flyttar till Sverige blir orättvist hårt beskattad såväl sitt första år i Sverige som sitt första år efter återkomsten till Danmark.

Föreliggande bilaterala avtal mellan nordiska länder för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet erbjuder mycket begränsade dispensmöjligheter; ett förfarande enligt dessa avtalsbestämmelser medför för övrigt erfarenhetsmässigt tidsutdräkt och omgång. Att de nuvarande reglerna leder till materiellt otillfredsställande resultat, torde belysas av bifogade handlingar i ett aktuellt skattemål [se *Tillägg 1—2*].

En framkomlig väg att avlägsna de med den nuvarande ordningen förenade obilligheterna synes vara, att i de länder där avdragsrätt tillämpas de lokala skattemyndigheterna finge rätt att efter skälighetsprövning medgiva avdrag för sådana i annat nordiskt land erlagda skattebelopp, som motsvara skatter för vilka — om de erlagts i beskattningslandet — avdrag skulle tillåtits.

Med hänvisning till ovanstående får undertecknad härmed föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i berörda nordiska länder att låta vidtaga sådana ändringar i sin skattelagstiftning, att åt lokala skattemyndigheter överlämnas att pröva, huruvida skattskyldig vid beskattning till inkomstskatt må få avdraga i annat nordiskt land erlagd skatt.

Stockholm och Köbenhavn i september 1958

Martin Skoglund

Knud Thestrup

TILLÄGG 1

Skrivelse från civilingenjör Børge Rogers till Nordiska rådet

Härvid får undertecknad vördsamt anhålla om behandling av ett problem av skatteteknisk art, som uppstått genom min anställning här i landet.

Det bemärkes att undertecknad är dansk medborgare och att anställningen tog sin början 1 november 1954. Jag har sålunda betalat preliminär skatt från nämnda dag.

Under december 1956 mottog jag emellertid debetsedel å slutlig skatt enligt 1956 års taxering (S 12-720-03771), uppvisande slutlig skatt kr. 7 670: —. Preliminär skatt för 1955 var betalad med kr. 6 424: —. Således har jag nu en kvarskatt på kr. 1 246: — att betala under fyra första månaderna av 1957. Detta synes framkommit därigenom, att i min självdeklaration 1956 avseende inkomst under år 1955 endast kr. 456: — kunnat avdragas för kommunalskatt under 1954 (nov.—dec.).

Jag har för länsstyrelsen i Malmöhus län framhållit, att under 1954 till danska skattemyndigheter betalade kr. 2 500: — skulle få avdragas här i landet men har inte kunnat uppnå tillstånd till detta.

Här finns som det synes en lucka i bestående avtal och bestämmelser och jag vore samarbetskommittén tacksam, om ett yttrande respektive en ändring i gällande praxis kunde åstadkommas.

För min del är det en mycket stor belastning av budgeten att under fyra månader få betala kr. 816:— i skatt (ungefär 50 % av min inkomst).

Ifall Nordiska rådet anser att framställning torde äga rum under annan adress än ovanstående, ber jag att denna skrivelse tillbakaskickas med besked härom.

Trelleborg den 26 februari 1957

Högaktningsfullt

Børge Rogers

TILLÄGG 2

Utdrag ur protokoll, hållet vid riksskattenämndens sammanträde i Stockholm den 28 december 1957

§ 1.

Danske medborgaren, civilingenjören Börje Mogens Valdemar Rogers, Björkevägen 6, Trelleborg, taxerades i Trelleborgs stad år 1956 till statlig inkomstskatt för en taxerad inkomst av 23 360 kronor med beskattningsbar inkomst av 19 680 kronor samt till kommunal inkomstskatt för en taxerad inkomst av 23 820 kronor med beskattningsbar inkomst av 21 980 kronor.

I skrivelse den 26 februari 1957 till Nordiska rådet, vilken skrivelse överlämnats till riksskattenämnden, har Rogers hemställt att åtgärder måtte vidtagas för att han vid berörda taxeringar skulle få avdraga under år 1954 till danska skattemyndigheter med 2 500 kronor erlagda danska skatter.

I ärendet har efter remiss yttrande avgivits av länsstyrelsen i Malmöhus län, som därvid anført: Bifall till framställningen skulle endast kunna åvägabringas genom tillämpning av artikel 16 i avtalet den 27 oktober 1953 mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet, enligt vilken de avtalsslutande staterna förbundit sig att överlämna åt sina högsta finansmyndigheter att träffa skäligt avgörande av varje i avtalet ej omnämnd fråga, som, på grund av olikhet mellan de i båda staterna gällande principerna angående skattens utgörande eller eljest, kan, utan att vara uttryckligen reglerad i avtalet, uppstå beträffande de skatter avtalet avser. Länsstyrelsen finner emellertid för sin del tillräckliga skäl icke föreligga för tillämpning av nämnda artikel i föreliggande fall.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Rogers vistats och innehaft arbetsanställning i Sverige från den 1 november 1954, att han från och med nämnda dag beskattats och erlagt preliminär skatt här i riket för av honom härstädes förvärvad inkomst av tjänst samt att han vid 1956 års inkomst-

taxering jämlikt 4 § 1 mom. första stycket förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt åtnjutit avdrag för slutlig skatt, som här i riket påförts honom på grund av 1955 års inkomsttaxering, till den del skatten skulle erläggas till kommun eller annan kommunal samfällighet, eller sålunda 456 kronor avseende november och december 1954.

Riksskattenämnden fann framställningen icke föranleda någon riksskattenämndens vidare åtgärd.

Utdrag av detta protokoll skulle tillställas sökanden och Skattedepartementet i Köpenhamn för kännedom.

Rätt utdraget betygar på tjänstens vägnar:

Börje Villard

BILAGA**Yttrande över tilläggförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet, skattedepartementet:**

Ifølge statsskattelovens § 6, stk. 1 d, kan de beløb, som i det pågældende år er udredet i personlig pålignede skatter såvel till stat som kommune, fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst, og dette gælder ifølge praksis også udenlandske skatter, hvis de kan sidestilles med fradragsberettigede danske skatter.

For så vidt angår personer, der tilflytter Danmark fra udlandet, indførtes der fra 1. januar 1956 at regne nye regler for beskatningen, hvorefter de pågældende beskattes af deres forventede fremtidige indkomst i den pågældende skattepligtsperiode, hvorhos der i stedet for fradrag for erlagte personlige skatter ydes de pågældende et beregnet skattefradrag, jfr. i det hele reglerne i vedlagte eksemplar af lovbekendtgørelse nr. 289 af 14. december 1957 (»ligningsloven») § 2, stk. 3—6. Udover det beregnede skattefradrag gives der ifølge praksis endvidere tilflyttere fradrag for udenlandske skatter, som først kommer til opkrævning efter tilflytningen till Danmark, og som faktisk skal erlægges i den til grund for ansættelsen liggende skattepligtsperiode.

Da der i Danmark, som det fremgår af foranstående, ydes fradrag for udenlandske skatter eller et beregnet skatteafdrag, vil det for Nordisk Råd fremsatte forslag efter skattedepartementets formening ikke få betydning for Danmarks vedkommende.

København, den 29. oktober 1958

Meddelanden
om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk
sjukhustidskrift

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1958:

Sagen er rejst på rådets 4. session (Nordisk Råd, 4. sess., s. 353).

Som allerede meddelt til brug ved den grundlæggende behandling på 4. session (Nordisk Råd, 4. sess., s. 359) har Sygehusforeningen i Danmark, der er den nærmest interesserede institution her i landet, udtrykt visse betænkeligheder med hensyn til mulighederne for sagens praktiske gennemførelse, men samtidig tilkendegivet interesse for en nærmere drøftelse, såfremt sygehusforeningerne i de andre nordiske lande måtte gå ind for forslaget.

Dette er fortsat den danske sygehusforenings standpunkt, og hertil kan indenrigsministeriet henholde sig.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

Från Finlands sida har det ej tills vidare vidtagits några åtgärder för grundande av en samnordisk sjukhustidskrift.

N o r g e s r e g e r i n g (Utenriksdepartementet) meddelar den 29 augusti 1958:

Inrikesdepartementet i Stockholm er koordinerende instans for denne sak, og sosialdepartementet henvendte seg dit under utarbeidelsen av statsbudsjettet for 1958/59 med forespørsel om det fortsatte arbeidet med ovennevnte rekommendasjon ville betinge bevilgning fra norsk side, noe som de svenske myndigheter mente ikke ville bli nødvendig.

S v e r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Inrikesdepartementet uttalade i sin anmälan till Nordiska rådets 5:e session sitt intresse av att närmare låta utreda de allmänna förutsättningarna

för att tillskapa en gemensam nordisk sjukhustidskrift. Inom medicinalstyrelsen har upprepade överläggningar ägt rum för att uppdraga riktlinjerna för det fortsatta arbetet med denna fråga. Enligt medicinalstyrelsen har därvid vissa organisatoriska svårigheter uppstått för förslaget genomförande. Undersökningarna inom medicinalstyrelsen är emellertid ännu ej avslutade.

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar (Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1958:

I överensstemmelse med Nordisk Råds rekommendation nr. 15/1956 har der været afholdt et møde mellem de nordiske sundhedsministre og deres medarbejdere i Stockholm i tiden 12—13. marts 1958.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

I överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 15/1956 har det hållits ett möte i Stockholm d. 12—13 mars mellan de ministrar under vilka hälsovårdsväsendet sorterar.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Det kgl. sosialdepartement har, som koordinerende instans i denne sak, tatt initiativet til det første sunnhetsministermøtet, som ble holdt i Stockholm i dagene 12.—13. mars 1958.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

På inbjudan av inrikesdepartementet avhölls i Stockholm den 12 och 13 mars ett möte mellan de nordiska ländernas hälsovårdsministrar. Vid mötet diskuterades, såsom framgår av övriga av inrikesdepartementet nu lämnade meddelanden, ett flertal av Nordiska rådets rekommendationer på hälso- och sjukvårdens område. Även spørsmålet om de nordiska ländernas ståndpunktstagande till vissa viktigare frågor vid Världshälsovårdsorganisationens session under innevarande år var föremål för diskussion. Hälsovårdsministermötet fattade inte något beslut om tidpunkten för ett nytt sådant möte utan hänvisade till Nordiska rådets uttalande om att ett sammankallande av hälsovårdsministermöten borde ske i mån av behov.

*BILAGA***Kommuniké från nordiska hälsovårdsministermötet i Stockholm
den 12—13 mars 1958**

Den 12 mars 1958 har i Stockholm överläggningar hållits mellan de ministrar i Danmark, Finland, Norge och Sverige under vilka hälsovårdsfrågorna sorterar. Jämväl Island har varit företrätt vid mötet. Hälsovårdsministrarna har biträts av generaldirektörerna för medicinalväsendet i de olika länderna och annan expertis.

Vid överläggningarna har diskuterats olika aktuella frågor rörande hälso- och sjukvården av gemensamt intresse. I första hand har behandlats frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och de nuvarande möjligheterna för läkare i ett nordiskt land att arbeta i ett annat. Vidare har diskuterats det nordiska samarbetet inom Världshälsovårdsorganisationen, ett förslag av en internordisk kommitté om gemensam nordisk hälsovårdsutbildning samt frågan om gemensamma åtgärder för odontologisk materialprovning. Jämväl vissa andra inom Nordiska rådet framlagda förslag på hälso- och sjukvårdens område behandlades vid mötet.

En vittgående överensstämmelse i uppfattningen i de olika frågorna på dagordningen befanns föreligga och enighet rådde om att överläggningarna givit värdefulla resultat för det fortsatta samarbetet på hälso- och sjukvårdens område de nordiska länderna emellan.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafiknykterhet (Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 7 november 1958:

Den svenske regjering har på vegne av samtlige medlemsregjeringer sendt fellesmelding til Nordisk Råds 6. sesjon vedrørende ovennevnte sak. Av meldingens siste setning fremgår at noen forandringer i gjeldende bestemmelser ikke synes å være aktuelle for Norges vedkommende. Det norske sosialdepartement opplyser imidlertid den 7. november 1958 at sosialdepartementets behandling av trafikkalkoholutvalgets innstilling nå er sluttført. Samtidig har departementet behandlet innstilling III fra edruelighetskomiteén av 1947 som har utstått i påvente av trafikkalkoholutvalgets innstilling. Proposisjon til Stortinget om lovendringer er fremmet i statsråd idag.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

I Sverige har genom lagändring den 1 juli 1957 den nedre promillegränsen för straffbar blodalkoholhalt vid förande av motorfordon sänkts från 0,8 till 0,5 promille.

Vid nämnda ärendes behandling underströk 1957 års riksdag angelägenheten av en översyn av trafiknykterhetslagstiftningen. I enlighet härmed har också chefen för kommunikationsdepartementet tillkallat fem personer för att verkställa översyn av lagstiftningen. De sakkunniga, vilka antagit benämningen 1957 års trafiknykterhetskommitté, skall enligt direktiven utreda, huruvida icke för de mera kvalificerade fallen av trafiknykterhet den direkta anknytningen till blodalkoholvärdet bör slopas och hithörande fall som en följd härav bedömas under fri bevisprövning och påföljden utmätas med beaktande av samtliga föreliggande omständigheter. För de lindrigare fallen kunde övervägas att använda en brottstyp av karaktären ordningsföreseelse, som är grundad på en promilleregul och för vilken straffet regelmässigt utgöres av böter. Kommittén skall vidare överväga huruvida mera

differentierade reaktionsformer — bl. a. villkorlig dom ensamt eller i förning med böter — skulle kunna användas, liksom frågan om körkortskörsindragning bör överföras från länsstyrelse till domstol.

Någon ändring i den danska »færdselsloven» av den 24 maj 1955 är, såvitt känt, för närvarande icke aktuell.

I Finland gäller sedan den 1 december 1957 lag den 29 mars 1957 om vägtrafik. Bestämmelserna om ansvar för rattfylleri, vilka återfinns i lagens 8 §, motsvarar i stort sett äldre lags hithörande stadganden. Enligt 8 § skall förare av motorfordon som är drucken eller påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel kunna dömas till fängelse eller tukthus i högst tre år. Böter må ådömas endast om brottet icke förorsakat fara för den allmänna trafiksäkerheten och omständigheterna även eljest är synnerligen mildrande. Några promilleregler finns ej. En nyhet i lagen är att det skall ankomma på domstol att förklara körtillstånd förverkat och föreskriva den tid inom vars förlopp nytt körtillstånd icke må beviljas.

Vad Norge angår har Sosialdepartementet uttalat sig för att trafiknykterhetsbestämmelserna — vilka enligt en av Trafikk-alkoholutvalget av 1954 den 21 januari 1956 avgiven »Innstilling om lov om misbruk av alkohol m. v. i samferdsel» avsågs skola sammanföras till en författning — fortfarande bör ha sin plats i en särskild »motorvognlov» och i en »lov om pliktmessig avhold fra alkoholnyttelse for personer i visse stillinger». Några ändringar i gällande bestämmelser synes icke vara aktuella.

I den nya isländska vägtrafiklagen (se s. 1316) utkräves ansvar för alkoholpåverkan i trafik på grundval av blodalkoholhalten. Två grader av trafiknykterhet uppställas: en högre med blodalkoholhalt överstigande 1,2 promille och en lägre med halt mellan 1,2 och 0,5 promille eller — under vissa omständigheter — även underskridande sistnämnda gränssiffror.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 18/1956 angående samarbeite om invalidvård och de partiellt arbeidsföras problem

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Med godkännande av presidiet i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 1 augusti 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Såsom i det till Nordiska rådet vid rådets femte session överlämnade gemensamma meddelandet (5:e sess., s. 1434) är nämnt, hade Nordiska socialpolitiska kommittén behandlat frågan om samarbeite på invalidvårdens område redan innan Nordiska rådet vid sin fjärde session hade godkänt förenämnda rekommendation. Därefter upptogs spørsmålet ånyo till behandling vid sagda kommittés möte i Helsingfors 25—26 september 1956. Enär frågan emellertid var komplicerad och syntes påkalla speciell sakkunskap, beslöt kommittén tillsätta ett utskott för vidare beredning av ärendet.

Utskottets rapport [*se Tillägg*] blev, såsom var avsett, färdig till Nordiska socialpolitiska kommitténs möte 24—25 april 1957. Vid detta möte behandlade kommittén frågan på grundval av rapporten och beslöt med godkännande av utskottets rapport och de i sammanfattningen intagna förslagen överlämna rapporten till de nordiska ländernas regeringar med hemställan att förslagen måtte upptagas till fortsatt behandling.

Vid sitt möte i Köpenhamn 6—7 maj 1958 beslöt kommittén att taga upp ärendet ännu vid sitt nästa möte den 21—22 oktober 1958, där varje land kommer att avgiva redogörelse över sakens dåvarande ställning. Materialet blir sålunda samlat och skall föreligga till begagnande vid Nordiska rådets följande session.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Det vises til melding til Nordisk Råds 5. sesjon. Arbeidet til det sakkyn-
dige utvalg som er nevnt i meldingen, har vært ledet og koordinert av ved-
kommende svenske representant i utvalget. Dette departement går ut fra at
melding om utvalgets arbeide og den videre behandling av saken i Den nor-
diske socialpolitiske komité blir gitt enten fra den svenske eller den finske
regjering, som har hovedansvaret for koordineringen av medlemsregje-
ringenes behandling av denne sak. Det kan gis følgende opplysninger om
arbeidet:

Utvalget har fremmet følgende forslag [*se s. 1384*]:

Utvalgets innstilling ble behandlet i Den nordiske socialpolitiske komité under dens møte i Stockholm den 24. april 1957. Fra protokollen siteres:

Kommittén beslöt med godkännande av utskottets rapport och de i sammanfattningen intagna förslagen överlämna rapporten till de nordiska ländernas regeringar med hemställan att förslagen måtte upptagas till fortsatt behandling. Härmed ansåg kommittén sitt uppdrag i denna fråga slutfört.

TILLÄGG

Rapport från utskottet för vidgat nordiskt samarbete beträffande invalidvården och de partiellt arbetsföras problem

Vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Helsingfors i september 1956 tillsattes ett expertutskott för vidgat nordiskt samarbete beträffande invalidvården och de partiellt arbetsföras problem. Till ordförande i detta utskott utsågs byråchef Albert Bergh.

Utskottet har därefter sammanträtt i Stockholm 18—19 december 1956, i Oslo 26—28 februari 1957 och i Stockholm 11—12 april 1957. Som ledamöter och experter har deltagit:

- från Danmark: kontorchef T. Haarløv, Socialministeriet (endast 18—19/12 1956), kontorchef E. Hansen, Socialministeriet (ej 18—19/12 1956) och retsformand F. M. Hartmann, Invalideforsikringsretten (ej 18—19/12 1956);
- från Finland: regeringsrådet T. Tarasti, socialministeriet (endast 18—19/12 1956) och biträdande sektionschefen V. Niemi, instituttet för arbetshygien;
- från Norge: byråsjef O. Fr. Fredriksen, Kommunal- og arbeidsdepartementet, samt sekretær T. Akeland, d:o (endast 26—28/2 1957);
- från Sverige: byråchefen A. Bergh, arbetsmarknadsstyrelsen.

Islands socialministerium har bidragit med en redogörelse men har tills vidare ej utsett någon representant i utskottet.

Som sekreterare har tjänstgjort förste assistent T. Sundqvist, svenska arbetsmarknadsstyrelsen.

Inledning

I motion till Nordiska rådets 4:e session i Köpenhamn januari—februari 1956 föreslog riksdagsmännen Birger Andersson, Stockholm, och Kaj Bundvad, Köpenhamn, att rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete beträffande invalidvården och de partiellt arbetsföras problem (Sak A 11). Efter tillstyrkan av

socialpolitiska utskottet (förslag nr 6) beslöt rådet antaga en rekommendation av denna innebörd (nr 18). Sedan det uppdragits åt Finland att vidare förbereda ärendet, utarbetades ett utlåtande av Finlands rådgivande kommission för invalidfrågor. Utlåtandet överlämnades till Sverige för kännedom och låg till grund för den inledning i frågan, som delgavs Nordiska socialpolitiska kommittén vid dess möte i Helsingfors den 25—26 september 1956.

Ärendets tidigare behandling

Frågan om ett nordiskt samarbete på invalid- och arbetsvårdens område har redan tidigare varit föremål för officiella överläggningar.

En förberedande diskussion ägde rum vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i november 1952.

I en PM av den 23 februari 1953 till styrelsen för registreringscentralen för omskolning i Oslo framhöll institutionens överläkare, nuvarande socialministern dr G. Haarlem, att det förelåg ett betydande behov av nordiskt samarbete i fråga om såväl arbetsvården som vissa medicinska problem i samband med behandlingen av invalider. Ett sådant samarbete borde bedrivas i olika former, svarande emot de olika problem som förekommer.

I promemorian exemplifierades och kommenterades ett antal dylika samarbetsformer: gemensamma rehabiliteringsinstitutioner för vissa grupper, behandling och vård på andra nordiska länders institutioner, utbildning, fortbildning och information av personal. I anslutning härtill föreslogs, att ett nordiskt möte med sakkunniga inom rehabiliteringsområdet borde komma till stånd för att dryfta, hur det nödvändiga samarbetet bäst skulle kunna organiseras. De norska ansvariga myndigheterna borde taga initiativ till ett dylikt möte och härigenom förbereda frågan för Nordiska socialpolitiska kommittén.

I likalydande skrivelser den 14 april 1953 till socialministerierna i Helsingfors, Köpenhamn och Reykjavik samt till socialdepartementet i Stockholm hänvisade det norska Socialdepartementet till ovannämnda promemoria och framhöll bl. a. att flera av de frågor, som berörts i densamma vore av så speciell art, att de i mindre grad vore ägnade för en detaljbehandling i Nordiska socialpolitiska kommittén. Däremot fann departementet det vara skäl att överväga, huruvida icke denna kommitté borde rekommendera, att frågan gjordes till föremål för diskussion vid ett möte med sakkunniga på det sätt som föreslagits i promemorian.

Vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Köpenhamn i november 1953 upptogs därefter från norsk sida frågan om ett samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om yrkesvägledning, arbetsträning, yrkesutbildning och arbetsplacering av partiellt arbetsföra. Man enades om att Norge skulle taga initiativet till ett expertsammanträde för att närmare fastställa, på vilka områden behov av sådant samarbete förelåg samt hur detta bäst kunde ordnas. I skrivelse den 4 mars 1954 hänvisades det norska Kommunal- och arbetsdepartementet till vad sålunda förekommit och efterhörde det svenska socialdepartementets inställning till frågan. Detta meddelade i skri-

velse den 20 april 1954 uppgift på svensk representant vid ett eventuellt möte med en expertkommitté. Något dylikt möte har emellertid icke kommit till stånd. Däremot har frågan varit föremål för informella överläggningar mellan inom området verksamma befattningshavare från olika nordiska länder. Sålunda har vid de båda seminarier i rehabiliteringsfrågor, som anordnats i Skandinavien dels hösten 1952 av FN, WHO och ILO, dels våren 1955 av World Veterans Federation och svenska regeringen i samarbete med ILO och International Society for the Welfare of Cripples, de skandinaviska deltagarna gemensamt diskuterat möjligheterna för ett närmare samarbete inom rehabiliteringsområdet. De konkreta förslag, som därvid framfördes, överensstämmer i sina huvuddrag med dr Haarlems promemoria och det ovannämnda utlåtandet från Finlands rådgivande kommission för invalidvårdsfrågor.

Nuvarande samarbetsformer

Välbekant torde vara att det redan existerar ett samarbete på nordisk grund inom invalidvårdens område, dels mellan myndigheter och institutioner, dels mellan frivilliga organisationer och föreningar för handikappade.

Utan anspråk på fullständighet kan här nämnas:

myndigheternas utbyte av informationer och erfarenheter;

konventionen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, som har konkret betydelse på arbetsförmedlingens område men endast i ringa omfattning berör de partiellt arbetslösa;

konventionen om social trygghet, som bl. a. omfattar åtgärder inom den statliga och statsunderstödda invaliditetsförebyggande verksamheten samt statlig och statsunderstödd arbets- och vanförevård, däri inbegripen vård av dövstumma och blinda.

Mellan institutionerna förekommer sedan länge ett utbyte av elever för yrkesutbildning och behandling av yngre patienter inom vissa sjukdomsgrupper. På organisationernas område har de livaktiga förbindelser, som etablerats, föranlett upprättande av flera gemensamma organ för det nordiska samarbetet.

Allmänna synpunkter på frågan

I den motion till Nordiska rådets 4. session, som föranledde rådets rekommendation, sammanfattades den aktuella arbetsuppgiften sålunda: »— — — att närmare klarlägga, på vilka punkter ett internordiskt samarbete kan leda till praktiska resultat.»

Bland formerna för samarbete nämnes särskilt en samordning av vårdresurserna, omskolningsverksamheten och utbildningsanordningarna, i synnerhet för de till antalet mindre grupper, för vilka varje land ofta nog icke har tillräckliga resurser att bygga upp ett fullständigt system av vård- och utbildningsanstalter. Därjämte kan det enligt motionärerna bl. a. med hän-

syn till den gemensamma arbetsmarknaden finnas anledning att undersöka, i vad mån den på området gällande lagstiftningen kan samordnas. I motionen återges ett av Vanföras nordiska invalidorganisation vid studiekurs i Oslo 1955 antaget socialpolitiskt program, till vilket motionärerna dock icke ansett sig kunna taga ställning. Det synes ha anförts närmast för att belysa, att arbetsuppgifter på området icke behöver saknas.

Enligt utskottets uppfattning torde man bl. a. härav kunna dra slutsatsen, att motionärerna lika litet som socialpolitiska utskottet vid sessionen i Köpenhamn avsett att genom samarbete skapa ett gemensamt nordiskt program på invalidvårdens område. Det torde böra ankomma på de olika regeringarna att för lösningen av de partiellt arbetsföras problem vidtaga de åtgärder, som förhållandena i respektive land påkallar. Allmänna riktlinjer för verksamheten har för övrigt nyligen varit föremål för internationella överväganden. Förenta Nationerna har 1953 antagit en resolution angående rehabiliteringen av de handikappade (Un Doc./Cn 5/259) och Internationella arbetskonferensen 1955 en rekommendation (nr 99) om arbetsvård för partiellt arbetsföra.

Genom ett nordiskt samarbete och en samordning av resurserna torde dock möjligheterna att utbygga de nationella programmen kunna vidgas. Detta samarbete bör vara organiserat och officiellt. Det avser icke att ersätta och torde icke heller kunna ersätta det informella samarbetet mellan vissa institutioner och organisationer på området. Organisationerna har gjort en avgörande insats i utvecklingen, och i vissa länder bär de ansvaret för den praktiska utformningen och genomförandet av rehabiliteringsverksamheten. Med hänsyn härtill synes de på lämpligt sätt böra inkopplas i det officiella samarbetet.

Utskottet har sett som sin uppgift att framlägga principförslag och ej att i detalj planera verksamheten. En detaljplanering förutsätter, att vissa överläggningar äger rum med berörda myndigheter och organ, och utskottet har ej funnit det möjligt att på detta stadium ingå på sådana. En detaljplanering bör emellertid komma till stånd, och utskottet är berett att under en försöksperiod medverka till en sådan.

Riktlinjer för samarbetet

Vid de inofficiella överläggningar i frågan, som tidigare hållits mellan representanter för olika grupper av befattningshavare inom rehabiliteringsområdet, liksom också i den nämnda norska promemorian och i det av Finlands rådgivande kommission angivna utlåtandet har anförts, att förutsättningar för ett närmare internordiskt samarbete huvudsakligen föreligger i tre avseenden:

A. Utbyte av informationer beträffande rehabiliteringens utveckling i de olika länderna samt samarbetet vid utbildningen av personal.

B. Samordning av existerande vårdresurser.

C. Gemensam planering och tillskapande av vårdresurser för vissa kategorier handikappade samt vissa slag av åtgärder.

För genomförandet av åtgärder inom dessa områden torde vissa administrativa och finansiella frågor böra lösas.

Utskottet har i första hand sett som sin uppgift att undersöka möjligheterna till samarbete inom den sociala sektorn och därvid främst arbetsvårdsanordningarna. I princip är givetvis hela rehabiliteringsområdet, d. v. s. såväl sjukvården som den sociala rehabiliteringen, av intresse i detta sammanhang. Den medicinska rehabiliteringen i mera begränsad betydelse är och måste vara direkt knuten till sjukvården och torde icke böra skiljas från denna. Å andra sidan måste — för att säkerställa kontinuiteten och enhetligheten i rehabiliteringsprocessen som sådan — sjukvården och speciellt den medicinska rehabiliteringen samordnas med den sociala rehabiliteringen. I vissa fall torde till yttermera visso för de båda delområdena gemensamma anordningar erfordras.

A. Information och utbildning av personal

1. Informationsmaterial

a) Som Nordiska socialpolitiska kommittén föreslog, har utskottet för att få en överblick över sitt arbetsfält införskaffat material med information beträffande arbetsvårdsresurserna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Detta material är värdefullt som grundval för praktiskt samarbete, för att ge impulser till utvidgning av programmen samt för att ge personalen information. Materialet föreligger i form av utförliga redogörelser, avfattade som koncept och uppställda efter en gemensam disposition, nämligen den vid Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1955 antagna rekommendationen (nr 99) angående arbetsvård för partiellt arbetsföra. Utskottet finner det emellertid erforderligt, att ramen för denna disposition vidgas något med hänsyn till svårigheterna att draga en strikt gräns mellan arbetsvården och den medicinska rehabiliteringen. Den inventering som föreligger bör sålunda enligt utskottets mening kompletteras med en kort beskrivning av den medicinska rehabiliteringen, varjämte i bilagorna institutioner och vissa finansieringsfrågor torde böra redovisas. Därjämte bör stoffet i vissa avseenden omdisponeras, så att texten blir aktuell under längre tid. Efter en dylik omarbetning synes materialet kunna publiceras i lösbladssystem i s. k. kontorstryck, vilket medger att kompletteringar regelbundet kan företagas. Det bör därefter kunna fylla en uppgift som handbok för den personal som är sysselsatt inom rehabiliteringsverksamheten och som behöver vara informerad om de praktiska hjälpåtgärder som finns i grannländerna för att kunna utnyttja möjligheterna till samverkan.

Utskottet finner en sådan informationshandbok vara en nödvändig förutsättning för att samarbetet skall kunna utvidgas. Utskottet föreslår att Nordiska socialpolitiska kommittén uppdrager åt utskottet att överarbeta den nämnda sammanställningen av arbetsvårdsresurserna och medverka till att densamma i lämplig form blir publicerad.

b) En fortlöpande information om utvecklingen på arbetsvårdsområdet och vunna erfarenheter inom detta bör åstadkommas genom att cirkulärmeddelanden, föreskrifter o. dyl. tillställas de myndigheter vilka har ansvaret för arbetsvårdsåtgärderna. I den mån detta material bedömes ha allmänna intresse, kan respektive myndighet därefter rekvirera ytterligare exemplar för distribution inom det egna landet. Utskottet föreslår, att denna anordning sättes i verket, i den mån så ej redan är fallet.

c) Framför allt som en komplettering till handboken och till den utbildning som meddelas befattningshavarna synes det önskvärt, att en samnordisk publikation på arbetsvårdsområdet utgives. Innehållet synes böra utgöras av resuméer av utredningar och forskningsresultat, notiser om utkomna föreskrifter av allmänt intresse, korta artiklar om utvecklingen i Norden samt utländsk tidskriftsöversikt. Utskottet föreslår att beslut fattas om försöksvis utgivande av en sådan publikation i enkel utformning och att man under försökstiden undersöker hur ofta den behöver utkomma.

Uppgift om informations- och instruktionsfilm som framställs på arbetsvårdens område bör göras lätt tillgänglig för grannländerna.

2. Personalutbildning

a) Ökade kunskaper om utvecklingen i grannländerna hos befattningshavarna kan bidra till mera effektiva rehabiliteringsåtgärder och förbättringar av redan existerande åtgärder. Den informationsverksamhet som föreslagits under punkt 1 är en förutsättning för att vunna erfarenheter skall kunna nyttiggöras inom Norden. Enligt utskottet kan även arbetsvårdssamarbetet effektivt främjas genom att befattningshavare — och ej blott ledande sådana — inom administration, institutioner och organisationer på detta område får tillfälle att bedriva studier i grannländerna. Utskottet har konstaterat att reseömligheterna varierar starkt i de olika länderna. Danska tjänstemän har exempelvis förutom statliga bidrag till studieuppehåll i utlandet i viss omfattning stöd av ett anslag av tipsmedel för det ändamål varom här är fråga. Till studieresor mellan Danmark och Norge å ena sidan samt Sverige och Norge å andra kan de samlingsfonder som upprättades efter det sista världskriget lämna bidrag. I övrigt kan hänvisas till Nordiska rådets rekommendation angående utbyte av förvaltningstjänstemän (nr 21/1954), till vilken statsmakterna i Danmark, Norge och Sverige nu givit sin tillslutning. Huruvida denna kommer att täcka behovet av studieresor för arbetsvårdspersonal torde kunna bedömas först sedan praxis utbildat sig. För Finlands del saknas motsvarande anordning ännu.

Utskottet är ense om att det mest ändamålsenliga är, att personalen får tillfälle att tjänstgöra i ett annat nordiskt land, såsom föreslagits i rekommendationen. Utskottet föreslår alltså att man, såsom en vidareutveckling av principerna i förenämnda rekommendation, söker anvisa medel för utbyte även av personal inom rehabiliteringsområdet, som ej är förvaltningstjänstemän. Det torde få ankomma på respektive ansvariga myndigheter att åvägabrinda möjligheter för sådan utbytestjänstgöring.

b) Utskottet vill påpeka önskvärdheten av gemensamma anordningar för fortbildning av personal. Vid kurser för arbetsvårdstjänstemän bör sålunda även tjänstemän från grannländerna kunna emottagas. Så har redan skett beträffande norska och svenska tjänstemän vid fortbildningskurser, anordnade av respektive centrala arbetsvårdsmyndigheter. Utskottet föreslår att denna utbytesverksamhet snarast utvidgas till att omfatta samtliga nordiska länder.

Där ett utbyte av erfarenheter inom ett visst avsnitt av rehabiliteringsverksamheten är av särskilt värde, bör kurser, seminarier och konferenser kunna anordnas gemensamt för berörda personalgrupper. I detta sammanhang torde vissa erfarenheter från det internationella samarbetet kunna nyttiggöras. En sådan utbildningsverksamhet är av särskilt stor betydelse för vissa mindre grupper inom invalidvården. Utskottet finner ändamålsenligt, att denna kompletterande utbildning sker på nordisk basis. En detaljplanering av denna verksamhet bör göras tillsammans med vederbörande ansvariga myndigheter och andra intressenter.

B. Samordning av existerande vårdresurser

Den omständigheten att rehabiliteringsanordningarna ej är fullt utbyggda inom något av de nordiska länderna begränsar uppenbarligen starkt möjligheten att utnyttja dessa resurser för grannländernas innevånare. Följande förslag till samordning har sin största betydelse, då motsvarande möjlighet ej föreligger inom det egna landet eller hjälpbehovet av andra skäl (geografiska, språkliga) bättre kan tillgodoses inom ett annat land.

Beträffande skyddad verksamhet för partiellt arbetsföra konstaterar utskottet inledningsvis, att de knappa resurser som står till förfogande måste förbehållas de lokala behoven. I fråga om arbetsträningsverkstäderna bör under angivna förutsättningar ett utbyte kunna äga rum. På utbytesbasis bör även platser kunna disponeras vid institutioner för arbetsprövning. Huvudsakligen blir det emellertid fråga om ett samarbete beträffande arbetsförmedling och yrkesutbildning.

I det första fallet föreligger förutsättningar genom det samarbete som i anslutning till konventionen om en gemensam nordisk arbetsmarknad etablerats mellan arbetsförmedlingsorganen. I fråga om mottagande i annat nordiskt land vid skolor för yrkesutbildning och kurser för partiellt arbetsföra liksom beträffande den viktiga frågan om klienternas försörjning finnes, enligt vad utskottet konstaterat, i allmänhet inga formella hinder.

Vid de speciella kurserna för partiellt arbetsföra i Sverige erfordras dispens från vederbörande departement, för att elev som är bosatt i annat nordiskt land skall kunna emottagas. En sådan dispens har redan givits för skolor tillhörande blind- och dövstumsvården. Utskottet finner att sådan dispens bör kunna givas generellt. För de finländska invalidyrkesskolornas vidkommande finnes icke heller några formella hinder att mottaga elever från andra nordiska länder. Dock bör i detta sammanhang nämnas att i dessa

endast undantagsvis gives utbildning på andra språk än finska. För Danmarks del har utskottet uppmärksammat, att en yrkesutbildning som erhållits i ett annat nordiskt land icke utan vidare jämföras med »faglig uddannelse» i Danmark. I Norge, som även har lärlingslag, tillgodoräknas enligt beslut av vederbörande departement en lärling den tid, han tillbragt vid yrkesskola i grannlandet. (Det kan för övrigt påpekas att en nordisk reglering av rätten att driva näring, vilken är av betydelse för de inom hantverket utbildade, föreligger i Nordiska rådets rekommendation nr 26/1954.)

Utskottets överläggningar har vidare klarlagt, att det beträffande en specialiserad yrkesutbildning av partiellt arbetsföra kan vara av värde att rekryteringsunderlaget ökas. En förutsättning för utbytesverksamhet på detta område är, att upplysningar om utbildningsvägar i grannländerna och vakanta platser vid yrkesskolor står till förfogande för de ansvariga instanserna. Denna fråga kan lösas i enlighet med förslaget beträffande informationsverksamheten.

C. Gemensam planering och gemensamma åtgärder

1. En konsekvens av ett accepterande av nordiskt samarbete i fråga om vissa vårdresurser är, att samråd sökes mellan de ansvariga myndigheterna också vid planering av åtgärder. Beträffande speciella utbildningslinjer t. ex. bör vid övervägandet av behovet av kursverksamhet för handikappade hänsyn tagas till behovet också i grannländerna. Vidare vore det ändamålsenligt att vid utvecklingen av arbetsvården kunna använda sig av de erfarenheter som vunnits i andra länder genom att vid behov tillkalla expertis från dessa.

Ett annat exempel är forskningen på arbetsvårdsområdet, där en uppdelning av forskningsuppgifterna och ett utbyte av forskningsresultat skulle vara av stort värde. Ett hjälpmedel härför vore att sammanföra de befattningshavare som har ansvaret för arbetsprövningen till ett gemensamt seminarium. Ett seminarium av denna art synes kunna baseras på karolinska institutet — karolinska sjukhuset samt statens arbetsklirik i Stockholm.

2. För vissa, numerärt mindre grupper av svårt handikappade saknas för närvarande allttjämt i de olika länderna tillräckligt specialiserade rehabiliteringsresurser, framför allt inom det medicinska området. Utskottet ifrågasätter, huruvida icke behovet av behandlingsresurser lättare kan täckas genom för de nordiska länderna gemensamma åtgärder. Olika vägar är tänkbara: upprättandet av gemensamma institutioner eller gemensam planering, varvid en institution i ett av länderna dimensioneras för det gemensamma behovet. Även om i de olika länderna behov av särinstitutioner för det egna landets medborgare i och för sig skulle föreligga, kan enligt utskottets uppfattning genom gemensamma åtgärder för ett större antal likartade fall kvalitativt bättre och mera differentierade hjälpmöjligheter skapas. Utvecklingen på detta område skulle kunna befrämjas genom upprättande av gemensamma centra, där forskning och specialiserad utbildning av personal kunde bedrivas.

Utskottet har icke ansett sig kunna ingå på en detaljdiskussion av dessa frågor utan tillgång till medicinsk expertis.

3. Inom vart och ett av de nordiska länderna pågår ett omfattande studium och experimentarbete beträffande proteser och andra tekniska hjälpmedel t. ex. invalidfordon för vanföra och andra handikappade. Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid det arbete som utföres av Svenska vanförevårdens centralkommitté och Samfundet og hjemmet for vanføre i Köpenhamn. Även på detta område bör forskningen samordnas. Utskottet förutsätter att de existerande organisationerna kan lösa detta spörsmål men är villigt att ytterligare penetrera denna fråga.

D. Administrativa och finansiella frågor

1. Förvaltning

a) Det praktiska samarbetet torde i varje land böra anförtros en ansvarig myndighet, som, eventuellt biträdd av en rådgivande delegation med representanter för övriga inom området verksamma myndigheter och frivilliga organisationer, har att svara för samordningen med övriga länder beträffande samtliga ovan berörda frågor, dvs. frågan om information och utbildning av personal, dels prövning av invalidvård i annat land, dels ock medverkan vid planering och upprättande av anordningar för gemensamt behov. Utskottet föreslår, att kommittén måtte rekommendera regeringarna att utse den myndighet, som skall svara för denna samordning.

b) Huruvida för framtiden behov föreligger av ett permanent samarbetsorgan är utskottet för närvarande ej berett att taga ställning till. Om kommittén finner detta lämpligt och önskvärt, är utskottet berett att under en försökstid svara för de praktiska samordningsåtgärder som kan erfordras.

2. Kostnaderna för verksamheten

Dessa kostnader torde böra fördelas efter följande regler:

a) Kostnaderna för varje lands samarbetsorgan och representanter vid samnordiska överläggningar bestrides av landet i fråga.

b) Kostnader för gemensamma anordningar (publikationstryck, gemensamma inrättningar, personalutbildning) fördelas efter överenskommelse för varje särskilt fall.

c) Kostnaderna för vård av en person som genom myndigheternas medverkan erhåller vård i annat land bestrides av hemlandet.

E. Lagstiftning

Frågan om i vad mån på området gällande lagstiftning, såsom motionärerna förutsätter, kan samordnas, har utskottet icke ansett sig kunna upptaga till prövning.

S a m m a n f a t t n i n g

Utskottet föreslår under

- A 1 att det informationsmaterial utskottet införskaffat efter en överarbetning utgives som en informationshandbok för arbetsvårdspersonalen, att cirkulärmeddelanden, föreskrifter o. dyl. utväxlas mellan de ansvariga myndigheterna som fortlöpande information om arbetsvården, att försöksvis en informationspublikation på arbetsvårdsområdet utgives,
- A 2 att medel anvisas för utbyte i studiesyfte av personal inom rehabiliteringsområdet,
att tjänstemän från grannländerna beredes tillfälle att delta i fortbildningskurser för arbetsvårdspersonal,
- B att de föreliggande möjligheterna till utbyte av elever och klienter vid yrkesskolor samt arbetsinrättnings- och arbetsprövningsinstitutioner utnyttjas,
- C att, där så är lämpligt, samråd mellan de ansvariga myndigheterna söses på planeringsstadiet; detta gäller jämväl i fråga om forskning,
- D 1 att i respektive land en myndighet utses att svara för samordningen över gränserna,
att utskottet, som icke betraktar arbetet som slutfört, är berett att fortsätta med sina undersökningar och därvid under en försökstid av ett år tjänstgöra som tillfälligt samordningsorgan,
- D 2 att vissa angivna regler skall gälla för fördelning av kostnaderna.

Tilläggsförslag om tullfrihet för hjälpmedel för vanföra

(Väckt av Birger Andersson)

I anslutning till regeringarnas meddelanden om Nordiska rådets rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem synes lämpligt upptaga frågan om tullfrihet för proteser, invalidvagnar och andra hjälpmedel för vanföra.

I de nordiska länderna har en rad olika åtgärder vidtagits för att underlätta de höggradigt invalidiserades ställning. Sålunda åtnjuter de vanföra i viss utsträckning frihet från skyldighet att erlägga automobilskatt. Vid anskaffande av tekniska hjälpmedel av olika slag kan de vidare ofta erhålla ekonomiskt understöd i kontant form. Trots detta kan kostnaderna för nödvändiga proteser, invalidvagnar och andra hjälpmedel stiga till betydande belopp. Då de grupper det här gäller ofta har mycket begränsade inkomster, blir utläggerna ytterst kännbara. Till de höga kostnaderna bidrager i många fall, att införseln av dessa varor i viss utsträckning är belagd med tull. Såsom exempel kan nämnas att importen till Sverige av invalidvagnar för närvarande belastas med en värdetull om 15 %; i Norge uttages i vissa fall en tull om 30 %. — En sammanställning av de tullsatser, som gällde den 1 maj 1957, återfinnes i närslutna tabell [*se Tillägg*]. Uppgifterna har huvudsakligen hämtats från det förslag till gemensam nordisk tulltaxa, som fogats såsom bilaga till den av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet år 1957 framlagda rapporten om nordiskt ekonomiskt samarbete.

Det får anses vara ett rimligt krav att de för invalidernas arbetsförmåga och trivsel så nödvändiga föremål varom här är fråga icke onödigtvis fördyras genom tullar; i många fall är invalidernas möjligheter att göra en aktiv insats i arbets- och samhällslivet helt beroende av att de har tillgång till exempelvis en invalidbil. Såsom framgår av den såsom bilaga tryckta sammanställningen, har Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet också föreslagit, att importen av ifrågavarande varor — med undantag dock för hörapparater — skall vara fri från tull i en nordisk tullunion. Spörsmålet om tullfrihet för dessa hjälpmedel för de invalidiserade synes mig emellertid vara av den art, att det bör av de i rådet deltagande regeringarna kunna snarast möjligt lösas, oberoende av frågan om införande av en nordisk marknad.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att snarast möjligt medgiva tullfrihet vid import av proteser, invalidvagnar och andra hjälpmedel för vanföra.

Stockholm den 28 oktober 1958

Birger Andersson

TILLÄGG

Gällande tullsatser på hjälpmedel för vanföra

Varugrupp	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Invaldvagnar med mekanisk driv- anordning, även med motor ¹ (stat. nr 87.11 enligt brysselnomenkla- turen)	50—100 öre/kg	30 mark/kilo	var. (för- sedd med motor: 30 %)	15 % ²
Barnvagnar samt invalid- och sjuk- vagnar utan mekanisk framdriv- ningsanordning; delar till dylika vagnar ¹ . (stat. nr 87.13 enligt brysselnomenklaturen)	10 öre/kg eller 3 %	d:o	var.	15 % ³
Ortopediska artiklar, ortopediska gördlar härunder inbegripna; konstgjorda lemmar, tänder och ögon samt andra proteser; hörap- parater för lomhörda; spjälor och liknande artiklar för behandling av frakturer (stat. nr 90.19 i bryssel- nomenklaturen)				
A. Hörapparater och delar därtill ⁴	70 öre/kg	var.	280 öre/kg	10 % ⁵
B. Andra varor ⁶	var.	var.	var. (konst- gjorda ögon och tänder fria)	0—120 eller 15 % ⁵

¹ Tullfrihet föreslagen av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet.

² Tullfrihet enligt den tulltaxa som träder i kraft den 1 januari 1959.

³ Värdetull om 10 % enligt den tulltaxa som träder i kraft den 1 januari 1959.

⁴ 5 % värdetull föreslagen av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet.

⁵ Tullfrihet enligt den tulltaxa som träder i kraft den 1 januari 1959.

⁶ Tullfrihet föreslagen av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiet i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1958:

Der henvises til den samtidig afgivne meddelelse vedrørende rekommendation nr. 14/1954 angående udveksling af og fælles arbejdsmarked for medicinsk personal [*se Sak D 12*].

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) hänvisar i meddelande den 20 augusti 1958 till regeringens meddelande angående Nordiska rådets rekommendation nr 4/1955 [*se Sak 24*].

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Inrikesdepartementet får hänvisa till samtidigt avgivet meddelande angående rekommendation nr 14/1954 [*se Sak D 12*]. Dessutom må framhållas att den i förevarande rekommendation behandlade frågan är föremål för särskild utredning av en inom Nordiska rådet tillsatt kommitté, och resultatet av detta utredningsarbete torde komma att redovisas vid rådets 6:e session.

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 16 september 1958:

De nordiska länderna ha långa gemensamma landgränser inom sina renskötselområden. Naturförhållandena äro i stort sett likartade, varför många frågor angående renskötseln i praktiken äro analoga i de olika länderna. Förutsättningarna för samarbete äro goda, om ock renskötselmetoderna något avvika från varandra.

Samarbete har städse förekommit mellan på renskötselns område verkande myndigheter och organisationer, men det har varit av mera tillfällig natur. För effektivisering av samarbetet borde en 6-mannakommission tillsättas, till vilken varje i rekommendationen nämnt land skulle utse tvenne representanter. Finlands lantbruksministerium understöder detta förslag och ivrar för att en sådan kommission i varje händelse fås till stånd, enär på annat sätt ett gott samarbete knappast är möjligt och resultatbringande.

Kommissionens uppgift vore att med bistånd av sakkunniga planlägga renförädlingen sålunda, att varje land skulle tilldelas den uppgift inom detta gebit, som bäst lämpar sig för detsamma. Utbyte av lämpliga avelsdjur borde gemensamt ordnas.

Möjligen skulle en gemensam forskningsanstalt vara behövlig eller åtminstone borde samarbetet mellan forskningsanstalterna i de olika länderna vara möjligast intimt.

Undersökning och utveckling av renbetena och betesväxterna borde också upptagas på programmet. De praktiska renskötselmetodernas utvecklande är synnerligen aktuellt redan på den grund, att bl. a. jordbruket och vattendragens reglering fortgående inkräkta på renbetesarealerna, vilkas nyttjande och skick i allt högre grad nedskäras genom skogshyggena och den moderna skogsvården med sin hyggesbränning.

Av renar åsamkad skadegörelse på odlingar har i samtliga nordiska länder i vilka renskötsel bedrivs varit orsak till många konflikter. Undersökning och förebyggande av dylika är av allra största betydelse.

Samarbete på handelns med renprodukter område borde planeras. Framför allt borde möjligheterna att i handeln utföra renkött gemensamt undersökas. I nära samband härmed står också frågan om fastställandet av kvalitetsfordringarna för köttet samt utvecklandet av kontrollverksamheten.

Förbättrandet av renskötarnas sociala förhållanden är en fråga som snarligen borde lösas. Renskötarnas arbete har utförts under så svåra förhållanden, att särskilt den yngre generationen icke har lust att taga del däri, vilket kan leda till renskötselns tillbakagång.

En god renhund är till största hjälp för renskötaren. Bibehållandet av renhundsstammens rasrenhet och dess förädling borde i samråd skötas.

Det finns en hel del gemensamma frågor, vilka man, enligt Finlands regerings åsikt, icke kan föra vidare, om icke ett gemensamt organ bildas för att i praktiken sköta saken.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 30 september 1958:

Det hänvises til melding til Nordisk Råds 5. sesjon vedrørende ovennevnte rekommandasjon. Samarbeidet mellom norsk og svensk reinforskning er etter et møte høsten 1957 mellom representanter fra begge land ytterligere styrket. Man regner med at også Finnland vil komme med i dette arbeide.

Angående et finsk forslag om et felles organ for regelmessig kontakt på rein driftens område finner landbruksdepartementet at et konsultativt råd med representanter fra de tre land vel kan ha interesse når det gjelder omsetning, priser, import og eksport m.v. av rein, men vil også gjøre oppmerksom på at denne oppgave vil kunne overtas av Det nordiske sameråd. Landbruksdepartementet finner det derfor tvilsomt om det er grunn til å gå til opprettelse av et nytt organ.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Som framgår av tidigare meddelande till rådet (5:e sess., s. 1437) har från Finlands regering till rådet framförts förslag om inrättande av ett organ för kontakt på renhushållningens område. Till rådet har vidare meddelats, att i Sverige ett par kommittéer arbetar med utredningar rörande renskötseln och därmed sammanhängande frågor. Utredningsarbetet torde ge erfarenheter, då det gäller att bedöma hur ett kontaktorgan rörande dessa spørsmål bör vara anordnat. Kommittéerna, vilka står i kontakt med vederbörande finska och norska institutioner, lär också tillsammans med svenska sektionen av Nordiska samerådet i stort sett tills vidare fylla de uppgifter som tillämnats det föreslagna kontaktorganets svenska medlemmar. Med beaktande härav torde ett ställningstagande till förslaget böra ur svensk synpunkt anstå, till dess kommittéarbetet upphört. Utredningarna beräknas bli i väsentliga delar slutförda under år 1959.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor

(Överlämnade av Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 oktober 1958:

Der er nu taget beslutning om, at Island vil deltage i arbejdet indenfor det nordiske samfærdselsudvalg og udnævne en repræsentant i udvalget.

Ambassadesekretær Þórleifur Thorlacius, Oslo, er blevet udnævnt som fast delegeret ved udvalgets permanente bureau i Oslo.

N o r g e s r e g e r i n g (Utenriksdepartementet) meddelar den 4 september 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordisk samferdselskomité ble, etter initiativ fra den norske samferdselsminister og etter at de nordiske utenriksministre under sitt møte i Helsingfors i april 1957 var blitt enige om å oppnevne en permanent parlamentarisk samferdselskomité, innkalt til konstituerende møte i Oslo 6. september 1957. Hva angår komitéens opprettelse, dens sammensetning og virksomhet, vises til vedlagte gjenpart av beretning om Nordisk samferdselskomité, dens opprettelse og virksomhet i tiden september 1957—mai 1958 [*se Sak C 4*].

M e d d e l a n d e

om rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling (Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 28 augusti 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Spørsmålet om utgivelse av en nordisk domssamling ble tatt opp til drøftelse på et møte i Oslo 4. februar 1958 mellom justisministrene og Nordisk Råds 9-mannsutvalg. Det ble her fattet følgende vedtak:

I. Retningslinjer for utgivelsen:

1. Bare høyesterettsdommer tas med.
2. Samlingen bør stort sett begrenses til å omfatte tolking av fellesnordiske lover i vid forstand, og bare dommer som angår egentlige lovtolkings-spørsmål eller andre prinsippspørsmål bør tas med. Domssamlingens redaksjon bør imidlertid stå temmelig fritt.
3. Dommene tas mest mulig inn som de står i de nasjonale domssamlinger, finske og islandske dog om nødvendig i oversetting.
4. Dommene må ledsages av visse supplerende opplysninger, så som ordlyden av de aktuelle lovbestemmelser og eventuelt henvisning til tilsvarende bestemmelser i andre lands lovgivning.
5. I hvert land tilsettes en redaktør hvis oppgave blir å levere ferdige manuskript til domsreferater (med supplerende opplysninger) fra vedkommende land. Utgiverlandets redaktør blir tillike domssamlingens hovedredaktør og får som sådan som oppgave å samle stoffet og i det hele foreta den nærmere tilrettelegging av utgivelsen. Til å bistå redaksjonen kan, om nødvendig, tilsettes en redaksjonssekretær.
6. Samlingens sidetall bør foreløpig ikke overstige 1000 sider pr. år.
7. Samlingen utgis i Norge og i samarbeide med redaksjonen av Tidsskrift for Rettsvitenskap. Ordningen er ikke til hinder for selvstendig abonnement på domssamlingen alene.

II. Hvert land tilsetter og lønner sin redaktør. Redaksjonssekretæren tilsettes i tilfelle av det norske justisdepartement i samråd med redaktørene og etter innhentet samtykke av justisdepartementene i de andre deltagende land.

III. De utgifter, derunder utgifter til redaksjonssekretær, som ikke dekkes av inntektene etter et årsoppgjør, fordeles likt mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige.

IV. Den nordiske domssamling skal omfatte høysterettsdommer fra og med 1. januar 1958. Utgivelsen skal begynne 1. januar 1959.

Universitetsforlaget a/s, Oslo, har overtatt hovedkommissjonærstillingen for Tidsskrift for Rettsvitenskap og er villig til også å påta sig utgivelsen av en nordisk domssamling. Fra forlaget har justisdepartementet mottatt et foreløpig kostnadsoverslag, som bygger på et abonnenttall på 1000 og et side-tall på 1000. Ved trykningen er det meningen å ta i bruk moderne offset-metoder, slik at teksten blir fotografert direkte fra de nasjonale domssamlinger. Samtykke til slik fotografering er mottatt fra Den norske sakførerforening for så vidt angår Norsk Rettstidende.

Forlaget anbefaler at samlingen kommer ut med 4 hefter pr. år, bl. a. fordi det vil holde redaksjonen og trykkeriet mer kontinuerlig i arbeid. Forlaget antyder anslagsvis at abonnementsprisen på samlingen bør være n. kr. 30.—, det samme som for Tidsskrift for Rettsvitenskap, men slik at fellesabonnement for domssamlingen og tidsskriftet settes til n. kr. 50.—.

Etter forlagets foreløpige overslag blir de påregnelige bruttoinntekter ca. kr. 25.000 à 30.000.—. Herfra går abonnementsprovisjon, gjennomsnittlig ca. 25 %. Inntektene blir da ca. kr. 20.000.—. Bortsett fra redaksjonsutgifter og utgifter til eventuell renskrivning av manuskripter, blir utgiftene omtrent kr. 36.000.—. Det årlige underskudd blir etter dette anslagsvis kr. 16.000.—
+ redaksjonsutgifter etc.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Finland* och *Island* skulle vara koordinerande länder för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 15 augusti 1958:

På forventet tillægsbevilling for finansåret 1958—59 er der stillet et beløb af 2 000 kr. till rådighet for Foreningen Norden til støtte af arbejdet med oversættelse af islandsk faglitteratur til dansk.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 15 juli 1958:

Finlands regering ställer sig i princip positivt till rekommendationen men anser att de praktiska arrangemangen ännu kräva förberedande åtgärder.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 29 augusti 1958:

Saken har vært forelagt kirke- og undervisningsdepartementet, som uttaler at departementet av bevilgningen under kap. 223 V for 1958/59 vil reservere et beløp på kr. 2 000. — til et mindre utvalg til arbeid med spørsmål om oversettelse av faglitteratur.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Rekommendationen behandlades vid det sjunde nordiska undervisningsministermötet i Stockholm den 13 och den 14 juni 1957. Mötet beslöt att aktivt verka för genomförande av ifrågavarande rekommendation.

Meddelanden
om rekommendation nr 4/1957 angående nordisk
televisionssamverkan

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 27 augusti 1958:

Sagen er under behandling i undervisningsministeriet, der har indhentet følgende erklæring af 5. november 1957 fra radiorådet:

Spørgsmålet om nordisk fjernsynssamarbejde har på ny været drøftet mellem repræsentanter for de nordiske radiofonier på et i Helsingfors i slutningen af september d. å. afholdt møde.

På dette møde har man på ny kunnet bekræfte radiofoniernes store interesse i et snævert samarbejde på televisionsområdet, såvel ud fra ønsket om styrkelse af det nordiske samarbejde i almindelighed og udbredelse af kendskab til og forståelse af de andre nordiske landes kultur og sprog, som af hensyn til de stadig stigende vanskeligheder med hensyn til fremskaffelse af programstof. Man har imidlertid samtidig med beklagelse måttet konstatere, at f. eks. kunstnerorganisationers og sportsorganisationers varetagelse af egne økonomiske interesser i stigende grad vil kunne lægge sig hindrende i vejen for gennemførelse af dette samarbejde i det ønskelige omfang, og at disse vanskeligheder må forudses at blive yderligere forøget, såfremt den i de forskellige nordiske lande for tiden under forberedelse værende udbygning af den legale beskyttelse for forfattere, komponister og udøvende kunstnere gennemføres uden samtidig tilgodeseen af fjernsynsvirksomhedernes interesser. Specielt skal man i denne forbindelse pege på de vanskeligheder, som vil møde fjernsynssamarbejdet fremover, såfremt der ikke sker en nærmere afklaring af spørgsmålet om rettigheder til film.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 24 juli 1958:

Med hänvisning till beslut av den nordiska telekonferensen i Helsingfors 1957

(— — — beslöts dels att de nordiska länderna skulle göra hänvändelser till den svenska förvaltningen rörande föreliggande önskemål i fråga om televisionsförbindelser berörande svenskt territorium, dels att de skilda förvaltningarna böra före den 1 december 1957 sända till den finska förvalt-

ningen planer för överföring av televisionsprogram mellan de nordiska länderna.

Den finska förvaltningen åtog sig att samordna förslagen och översända dem före den 1 januari 1958 till Nordiska rådet med påpekande av att beslut om undersökning fattats vid telekonferensen i Helsingfors 1957.)

bifogas sagda uppgifter, som äro avsedda för Nordiska rådets kommande session hösten 1958 [*se Tillägg*].

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 29 augusti 1958:

Saken har gjennom kirke- og undervisningsdepartementet vært forelagt norsk rikskringkasting som bl. a. uttaler:

Den norske fjernsynsvirksomheten er det siste år kommet inn i fastere former. Det er tilsatt en rekke medarbeidere både i programsektoren og i den tekniske avdeling, og prøvesendinger fra studio og på film har fått en større regularitet. Det har vist seg alt nå at behovet for et nordisk samarbeid er til stede i høy grad. På en rekke områder har vi kunnet praktisere et slikt samarbeid, for eksempel når det gjelder utveksling av nyhets- og dokumentarfilmer. Ønsket om å fortsette og utvide samarbeidet har kommet til uttrykk på en rekke internordiske konferanser om fjernsynet.

I denne sammenheng tillater vi oss å nevne en sak som naturlig skulle kunne tas opp av Nordisk Råd. Det gjelder toll om importrestriksjoner på filmer av ulike slag. I Danmark, Sverige og Norge er det toll på all innført fjernsynsfilm, uansett kategori. Finland opprettholder en vektoll for spillefilmer, men for alt som hører inn under begrepet opplysningsfilmer er det nå innført tollfrihet. Finland får dermed sine nyhetsfilmer gratis inn i landet.

Når det gjelder formidling av nyhetsstoff, vil fjernsynet i særlig grad være avhengig av nyhetsfilmer med internasjonalt dekningsområde, og vi finner det rimelig at denne form for informasjon blir stilt på like linje med det trykte nyhetsstoff og telefotos.

Dokumentarfilmer bør også bli fritatt for toll- og importrestriksjoner ut fra den betraktning at de formidler opplysning.

Tanken om tollfrihet for billed- og filmmateriell er også tatt opp av UNESCO. Norge har tilrådt en konvensjon som omhandler »billed- og lyd-materiell av utdannende, vitenskapelig og kulturell natur», men har ikke tatt stilling til den overenskomst som blant annet omfatter »dokumentarfilm av aktuell karakter («newsreels»»)» (vedlegg C til »overenskomst om import av materiell av utdannende, vitenskapelig og kulturell art av 21. mai 1952»).

Det nordiske samarbeidet innen fjernsynssektoren ville vinne meget på å få gjennomført de lettelsener som her er foreslått.

Kirke- og undervisningsdepartementet gir denne uttalelse sin tilslutning, og føyer til at spørsmålet om lettelsener i toll- og importrestriksjoner som gjelder fjernsynsfilm, vil bli forelagt finansdepartementet og handelsdepartementet.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1958:

1957 års riksdag beslutade att en radiolänklinje för överföring av televi-

sionsprogram skulle byggas på sträckan Stockholm—Norrköping—Göteborg —Malmö. Radiolänklinjen skulle anordnas så, att utväxling av program med Danmark möjliggjordes. 1957 års riksdag beviljade också investeringsmedel för ifrågavarande projekt. Den första utbyggnadsetappen, som färdigställts och tagits i bruk den 23 maj 1958, omfattar en enkelriktad vändbar televisionsförbindelse på hela sträckan samt anknnytning till det danska televisionsnätet via Malmö och Köpenhamn.

Den andra utbyggnadsetappen torde komma att påbörjas hösten 1959. Denna senare etapp innebär en dubbling av radioutrustningen, varmed i första hand avses att erhålla en reservförbindelse. Genom dubblingen blir det emellertid också möjligt att — med avstående av reservförbindelsen — samtidigt översända två olika program i valfri riktning eller ett program i vardera riktningen. Det blir sålunda också möjligt att via denna linje transitera program genom Sverige mellan andra nordiska länder, i den mån överföringsförbindelser mellan dessa och Sverige upprättas.

I samband med underhandlingar som förts mellan svenska telestyrelsen och den norska teleförvaltningen rörande planerad utökning av teleförbindelserna mellan Oslo och Karlstad har man från såväl Norsk rikskringkastning som från Sveriges radio aktiebolag framhållit önskvärldheten av att en televisionsförbindelse, som möjliggör programutbyte mellan de båda länderna, snarast kommer till stånd. Från norsk sida har också framhållits önskvärldheten av att snarast möjligt kunna få anslutning till Danmark och därmed också till eurovisionsnätet via det svenska televisionsnätet. De båda programföretagens önskemål är att det ifrågavarande förbindelsebehovet för televisionsoverföring tillgodoses senast under budgetåret 1959/60.

År 1957 träffades mellan svenska telestyrelsen och den norska teleförvaltningen överenskommelse om att en radiolänklinje för telefoni skulle anläggas mellan Oslo och Karlstad. Planeringsarbetet därför har påbörjats och eftersom äskade medel beviljats, kan anläggningsarbetet sättas igång under budgetåret 1958/59. Det beräknas kunna bli färdigt under budgetåret 1959/60. Ehuru den ifrågavarande linjen enligt nuvarande planer är avsedd att till en början endast utbyggas för telefoni, blir det dock möjligt att temporärt utnyttja dess reservkanal för televisionsoverföringar, särskilt om dessa förlägges till icke bråd telefotid.

Enligt telestyrelsens planer skall vidare linjen Oslo—Karlstad anknytas till linjen Stockholm—Malmö(—Köpenhamn) genom anläggning av en temporär radiolänkförbindelse för television mellan Karlstad och någon punkt på den senare linjen. Om erforderliga medel erhållas härför, beräknas denna förbindelse kunna färdigställas samtidigt som förbindelsen mellan Karlstad och Oslo, varför det därefter skulle bli möjlighet till televisionsförbindelse mellan Norge och Sverige — och därifrån vidare till Danmark och eurovisionsnätet.

Vidare har inom telestyrelsen diskuterats de tekniska och ekonomiska möjligheterna att upprätta en televisionsförbindelse mellan Finland och Sverige, som skulle gå från Helsingfors till Stockholm via Åland. En dylik

förbindelse kan på svenska sidan ordnas som en radiolänklinje med en terminalstation i Stockholm och två mellanstationer. Skriftväxling med den finska teleförvaltningen har ägt rum i ärendet.

TILLÄGG

Rapporter från de nordiska teleförvaltningarna

Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet i Danmark:

Ved den nordiske telekonference i Ribe, 1953, behandledes spørgsmålet om internordiske forbindelser til overføring af fjernsynsprogrammer og mulighederne for at knytte disse til det kontinentale fjernsynsnet, og den påtænkte opbygning af det danske og det svenske fjernsynsnet blev skitseret.

I de forløbne 4 år er der i Danmark sket en meget betydelig udvikling på fjernsynsområdet, idet det meste af landet nu er dækket af fjernsynsstationer med tilhørende radiokæder til overføring af billedprogrammet.

Post- og telegrafvæsenet, som varetager oprettelse og drift af radiokæder for overføring af fjernsyn, har baseret opbygningen af det danske fjernsynsnet på, at indkobling af program og teknisk kontrol af billedkvalitet normalt finder sted i København, såvel for det danske programs som for eventuelt udenlandske programmers vedkommende. På medfølgende kort¹ er vist det danske transmissionsnet for fjernsyn. Det anvendte udstyr er af en type, der tillader alternativ udnyttelse til fjernsyn og telefoni (600 kanaler). På strækningen København—Århus er denne mulighed udnyttet, idet der benyttes fælles reserve for telefon og fjernsynsnet. Også andre strækninger forventes at blive suppleret med anlæg for flerkanal telefoni.

Forbindelsen til det europæiske fjernsynsnet er endnu af en midlertidig karakter, idet der benyttes fast opstillet reportageudstyr, som har vist sig at fungere tilfredsstillende. Forbindelsen går fra Hyldager til Lolland til København og er reversibel. I overensstemmelse med ovenstående terminerer forbindelsen med Tyskland og dermed eurovisionen i København.

Mellem den svenske og den danske teleadministration er der i maj 1957 truffet aftale om senest 1. juni 1958 at etablere en permanent radiolink København—Malmö til udveksling af fjernsynsprogrammer, og det overvejes, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt at lade forbindelsen være reservevej for telefonkredsløbene i koaksialkablet mellem de nævnte byer.

Da den danske eurovisionsradiokæde som nævnt terminerer i København, kobles det svenske fjernsynsnet gennem radiolinken København—Malmö på fordelagtig måde til eurovisionsnettet, idet den danske eurovisionsradiokæde vil tillade overføring af svenske fjernsynsprogrammer til eurovisionsnettet eller af eurovisionsprogrammer i modsat retning uafhængigt af de over de danske fjernsynsstationer udsendte programmer.

København, den 6. december 1957

¹ Här ej tryckt.

Under hänvisning til det med skrivelse herfra af 6. december 1957 fremsendte bidrag til Nordisk Råds forestående session skal man herved meddele, at den i bidraget omtalte fjernsynsforbindelse mellem København og Malmö er blevet etableret som planlagt og vil være driftsklar pr. 1. juni d.å.

Herudover har nærværende generaldirektorat ingen kompletterende bemærkninger til det tidligere fremsendte.

København, den 29. maj 1958

P. g. v.
(sign.)

Post- och telegrafstyrelsen i Finland:

I Finland ha senast i mediet av juni detta år förts förhandlingar mellan representanter för post- och telegrafstyrelsen och Finlands rundradio samt en representant för svenska teleförvaltningen angående de tekniska frågor som stå i samband med anläggandet av en radiolänklinje för överföring av televisionsprogram på sträckan Helsingfors—Stockholm.

En radiolänkförbindelse mellan Helsingfors och Åbo kommer att vara färdigställd på hösten 1958. På förbindelsen komma att finnas 3 mellanstationer, och den kommer att användas enbart för överföring av TV-program. Länksektionen mellan Åbo och Åland beräknas bli färdigställd till sommaren 1960. Förbindelsen mellan Helsingfors och Åbo bygges av Finlands rundradio, som sannolikt kommer att bygga även förbindelsen på sträckan Åbo—Åland.

Till år 1960 kommer Finlands behov av internationella förbindelser att vara så stort, att det blir nödvändigt för post- och telegrafverket att bygga en radiolänkförbindelse mellan fastlandet och Åland för att möjliggöra utökningen av telefonförbindelserna. Denna förbindelse kommer sannolikt att föras över en annan väg än den förenämnda TV-länklinjen för erhållande av tillräckligt stabil och god hörbarhet. Förbindelsen förses samtidigt med nödig utrustning för överföring av TV-program, varigenom man erhåller möjlighet att överföra TV-program på en kvalitativt bättre förbindelse.

Såväl Finlands som Sveriges telemyndigheter undersöka till buds stående alternativ och ha för avsikt att efter någon tid samlas till gemensam överläggning för att fatta definitivt beslut om detta arrangemang.

Enligt den svenska representantens meddelande strävar man i Sverige till att få den på svensk sida erforderliga länksektionen färdigställd i tid samt att anordna ändantennens speglar på sådant sätt, att de kunna riktas mot någondera eller vardera av de i Finland planerade ändantennernas förläggningssorter.

Helsingfors den 5 juli 1958

(sign.)

Telegrafstyret i Norge:

Underhandlinger mellom den svenske og norske teleadministrasjon har i løpet av sist forløpne år resultert i en avtale om utbygging av mellomriksforbindelsen Norge—Sverige ved en bredbåndsradiolinje for telefoni mellom Oslo og Karlstad, kapasitet 600 telefonkanaler, med full reserve og til en begynnelse utstyrt for overføring av 60 telefonkanaler.

Planene går ut på at denne mellomriksforbindelse også skal kunne overføre internordiske og intereuropeiske fjernsynsprogrammer ved videre tilknytning gjennom Sverige til de andre land. Det er i første omgang hensikten å overføre fjernsynprogrammene mellom Oslo og Karlstad over den reserve radiokanal som eventuelt blir utbygget for telefonkanalene.

Det er tatt sikte på å ha radiolinjen ferdigbygget i 1959/60. Både hensynet til telefonsambandene og til fjernsynet har vært bestemmende for denne hurtige realisering av forbindelsen.

Prosjektets gjennomførelse på norsk side er underlagt godkjenning av det norske Storting og er av telegrafstyret tatt opp under den pågående budsjettbehandling.

Oslo, 26. november 1957

Rynning-Tønnesen

N. J. Sjøberg

Det er ikke fra norsk side planlagt andre internordiske fjernsynsforbindelser enn radiolinjen Oslo—Karlstad som er omtalt i brev herfra av 26. november 1957.

Denne radiolinjen som planlegges for inntil 600 telefonkanaler, er forsynt med en reserve radiolinje (standby) som alternativt kan overføre fjernsyn. Prosjektet forutsettes satt i drift i mai 1960.

Forut for dette er det imidlertid aktuelt å ta sikte på installasjon av provisorisk utstyr som tillater overføring av fjernsynsprogrammer allerede fra sommeren/høsten 1959.

Det vil enn videre i løpet av de nærmeste uker bli tatt standpunkt til en utvidelse av det permanente prosjekt ved å oprette over samme trasé en uavhengig fjernsyns radiolinje som i tilfelle får reservelinje (standbylinje) felles med telefonradiolinjen.

Oslo, 11. juni 1958

Rynning-Tønnesen

N. J. Sjøberg

Telestyrelsen i Sverige¹:

¹ Telestyrelsens rapport har i något överarbetad form överlämnats som Sveriges regerings meddelande om rekommendationen; se s. 1395.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 31 augusti 1958:

I Nordisk Råds 5. session i 1957 forelå en af en fællesnordisk komité udarbejdet rapport om nordisk samarbejde på ernæringsforskningens område, hvori komiteen gik ind for et samarbejde mellem de nordiske lande på dette forskningsområde og foreslog oprettelsen af en komité for nordisk ernæringsforskning samtidig med, at man tog afstand fra en snarlig oprettelse af et fællesnordisk ernæringsforskningsinstitut.

Nordisk Råd anbefalede, at samarbejdet udvikledes i hovedsagen efter de i rapporten foreslåede retningslinier.

Indenrigsministeriet har forelagt den nævnte rapport for fiskeriministeriet, handelsministeriet, landbrugsministeriet og undervisningsministeriet, og efter forhandling med de interesserede organisationer og institutioner anbefaler de nævnte danske ministerier at sagen fremmes i overensstemmelse med rapportens forslag.

Den svenske regering, Handelsdepartementet, er initiativtager vedrørende denne sag.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

att ett samnordiskt utskott förberedelsevis behandlat frågan.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 29 augusti 1958:

Nordisk Råds rekommandasjon nr. 5/1957 inneholder en tilråding til regjeringene om å utvikle samarbeidet på ernæringsforskningens område i samsvar med retningslinjene som er trukket opp av en av regjeringene oppnevnt ekspertkomité som avga sin innstilling i desember 1956.

Saken har vært forelagt sosialdepartementet som antar at en nordisk ernæringsforskningskomité som arbeider etter de retningslinjer som den ovennevnte ekspertkomité har utarbeidet og i samsvar med de utkast til statutter for komitéen som er utarbeidet, vil kunne utføre betydningsfullt arbeid, spesielt innenfor forskningen vedrørende råvareforedlingen, men etter hvert også innenfor de andre områder. Et slikt samarbeid vil få stor praktisk betydning ved omsetning av næringsmidler fremstilt i ett nordisk land i Norden forøvrig. Departementet vil derfor tilrå at Norge erklærer seg villig til å samarbeide om opprettelsen av en nordisk ernæringsforskningskomité.

Forsåvidt angår den nasjonale ernæringsforskningskomité, som i tilfelle må opprettes, foreslår sosialdepartementet at ernæringsutvalget innen statens ernæringsråd supplert med en representant fra helsedirektoratet virker som sådan, idet dette utvalg har en sammensetning som det er forutsatt at den norske ernæringsforskningskomité skal ha. Man oppnår herved et hensiktsmessig samarbeid mellom statens ernæringsråd og den nordiske ernæringsforskningskomité.

Ernæringsutvalget i statens ernæringsråd har følgende sammensetning:

Professor dr. agric. Knut Breirem

Professor dr. med. Nicolay Eeg-Larsen

Professor Steinar Hauge

Direktør Erik Heen

Professor dr. med. Haakon Natvig

Professor dr. med. Ragnar Nicolaysen, formann

Forsøksleder Bergljot Quiller Werenskjold, nestformann

Konsulent Marit Øgrim

Tannlege dr. philos. Birger Nygaard Østby.

Sosialdepartementet hadde pr. 20. juni 1958 ikke mottatt noen henvendelse om saken fra vedkommende svenske departement som har hovedansvaret for koordineringen av medlemslandenes behandling av den.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Frågan är alltjämt föremål för övervägande inom regeringen.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1958:

I rekommendation nr. 6/1957 (Nordisk Råd, 5. sess., s. 1675) henstillede Nordisk Råd til regeringerne at søge bevilget de fornødne midler til støtte af en trafikskadeundersøgelse foretaget af Nordisk kirurgisk forening.

Efter at den svenske regering, som er koordinerende i denne sag, havde meddelt, at der af den svenske stats midler var bevilget sv.kr. 12 500 til trafikskadeundersøgelser, er et tilsvarende beløb med de danske bevillingsmyndigheders samtykke udbetalt til Nordisk kirurgisk forening.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 27 juni 1958:

Av de utgifter, som förorsakats av den nordiska trafikskadeundersökningen, har hittills från finsk sida erlagts 6 006:40 sv.kr. Ifall Finlands regering erhåller nödiga kompletterande uppgifter om att ifrågavarande belopp ej räcker till, kommer regeringen att taga under övervägande, om ifrågavarande anslag bör ökas.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 13 oktober 1958:

Ovennevnte rekommandasjon omhandler en trafikskadeundersøkelse som er foretatt av Nordisk kirurgisk forening og hvis resultater er fremlagt i »Trafikskador i Skandinavien», del I og del II. Den norske seksjon av Nordisk kirurgisk forening har deltatt i undersøkelsen, som, når alle utgifter er betalt, kom på n.kr. 9 024.- for Norges vedkommende.

I brev av 10. oktober 1958 fra Nordisk kulturkommisjons norske avdeling til kirke- og undervisningsdepartementet fremgår at Norges almenvitenskapelige forskningsråd har meddelt at rådet har stilt ovenstående beløp til rådigg-

het for dette formål. Beløpet vil bli utbetalt den norske seksjon av Nordisk kirurgisk forening.

Sve r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1958:

I skrivelse den 14 september 1956 till Nordiska rådet har Nordisk kirurgisk förening anhållit, att rådet måtte till föreningens förfogande ställa 50 000 svenska kronor för genomförandet av en undersökning om trafikskadorna ur medicinsk och socialmedicinsk synpunkt.

Vid sin femte session i februari 1957 har rådet hemställt till regeringarna att anslå erforderliga medel för genomförandet av den av föreningen igångsatta undersökningen.

I anledning av ifrågavarande rekommendation har den svenska regeringen den 31 maj 1957 anbefallt statskontoret att till Nordisk kirurgisk förening utbetala såsom bidrag till undersökningen 2 500 svenska kronor, varjämte statens medicinska forskningsråd den 12 juni 1957 beviljat föreningen ett anslag å 10 000 svenska kronor för samma ändamål. Därvid utgick man ifrån att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige skulle deltaga i kostnaderna med en fjärdedel var.

Senare har den danska regeringen som bidrag för ifrågavarande undersökning till föreningen utbetalt 12 500 svenska kronor. Utbetalningen har skett under villkor att jämväl Finland och Norge ställde motsvarande belopp till föreningens förfogande.

Den finska regeringen har till föreningen överlämnat 6 006 svenska kronor 40 öre. Den finska regeringen har därvid utgått från att kostnaderna för undersökningen uppginge till 31 234 svenska kronor 50 öre samt att de fyra ländernas andelar i desamma skulle stå i proportion till ländernas medlemmar i föreningen.

Den norska regeringen har ännu ej tagit ställning till rekommendationen.

Enligt uppgift är det ännu omöjligt angiva de slutliga kostnaderna för undersökningen. De komma emellertid att överstiga 32 000 svenska kronor.

*BILAGA***PM rörande samarbetet mellan de nordiska trafiksäkerhetsorganisationerna**

(Av Ulrik Duurloo, direktör för Rådet för större färdssikkerhed)

De fleste färdssikkerheds-organisationer har sikkert haft udbytte af at studere, hvorledes man rundt omkring i verden har tilrettelagt oplysnings- og propagandavirksomheden til färdssikkerhedens fremme, og man har i de senere år set flere eksempler på, at färdssikkerheds-organisationer er blevet inspireret af en plakat eller en brochure, film og andet, som er fremstillet i et andet land.

Konsekvensen heraf måtte naturligvis blive forsøg på at lægge faste rammer for et permanent samarbejde, og fra forskellig side har man da også anstrengt sig for at etablere en international ordning, som skulle sikre, at alle institutioner, der beskæftiger sig med färdsspropaganda, kan være i kontakt med hinanden.

Vi ved nu, at OTA (Organisation mondiale du tourisme et de l'automobile) har oprettet et Road Safety Information Centre i London, og det bliver spændende at se, på hvilken måde denne organisation, som virkelig har en mulighed derfor, vil løse opgaven. Lad os glæde os over dette initiativ, men lad os også se på, hvad der kan opnås ved at etablere et samarbejde mellem färdssikkerheds-organisationer som geografisk eller sprogligt er knyttet til hinanden.

De fire färdssikkerheds-organisationer i de nordiske lande: Olycksfallsskyddet r. f. (TALJA), Finland, Landsforeningen til fremme av trygg trafikk, Norge, Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, Sverige, og Rådet for større färdssikkerhed, Danmark, har i flere år til stadighed været i kontakt med hinanden, dog uden at man af den grund forsøgte at koordinere arbejdet, idet kontakten kun bestod i, at de fire organisationer holdt hinanden underrettet om arbejdets gang samt udvekslede plakater, brochurer m. v. Dermed være naturligvis ikke sagt, at denne kontakt aldrig gav positive resultater. Forskellige ideer, som var anvendt i et af landene, blev brugt i de andre, og under gensidige besøg lærte man af hinanden.

Men det var samarbejdet mellem politiet i de nordiske lande, som først viste, hvor udbytterigt det kunne være for de fire färdssikkerheds-organisationer at udvide kontakten til et direkte samarbejde.

Da politiet i København i 1945 havde besluttet at lade politifolk give färdssundervisning i skolerne i København, tog man ved lære af politiet i Stockholm, som igennem længere tid havde gennemført en sådan undervisning, og det var en lettelse for politiet i København, at de kunne organisere den undervisning, de skulle give, efter svensk mønster.

Det var derfor en lige så glædelig som uundgåelig udvikling, der skete, da man i 1956 oprettede Den nordiske trafikikkerhedskomiteé. Det er denne komité's opgave at søge gennemført det størst mulige samarbejde mellem ovennævnte færdselssikkerheds-organisationer, ved på enhver formålstjenlig måde at udbrede kendskab til færdselsreglerne og inden for lovgivningens rammer at virke for gennemførelse af sikkerhedsfremmende foranstaltninger.

Komiteen skal derfor ikke i første række beskæftige sig f. eks. med færdselslovgivningen i Norden og skal heller ikke umiddelbart beskæftige sig med løsningen af f. eks. vejproblemer.

Komiteen består af to medlemmer fra hvert lands færdselssikkerhedsorganisation, udpeget af de pågældende organisationer selv, samt et medlem fra Statens trafikikkerhedsråd i Sverige, som er den eneste statslige organisation i Norden, der har til opgave at foretage videnskabelige undersøgelser af trafikale problemer.

Samtidig med at denne rapport skrives, foreligger der et forslag til vedtægter for Den nordiske trafikikkerhedskomiteé, som formentlig vil være vedtaget, når 1958 Road Safety Congress afholdes i København. Når de ikke allerede er vedtaget, selv om komiteen har bestået i snart to år, skyldes det, at man først ville holde nogle møder for at undersøge, på hvilken måde komiteens arbejde rent praktisk kan tilrettelægges.

Af komiteens 9 medlemmer vil som regel de 4 være formændene for de respektive landes færdselssikkerhedsorganisationer, 4 vil og skal være organisationernes administrerende direktører og endelig den daglige leder af Statens trafikikkerhedsråd i Sverige. Medens de 5 sidstnævnte således så vidt muligt deltager i alle komiteens møder, kan formændene under hensyntagen till de problemer, der skal diskuteres på møderne, sende en stedfortræder, der er specialist på området, men som skal være medlem af det pågældende lands færdselssikkerhedsorganisation.

Komiteen mødes mindst én gang om året, og møderne holdes efter tur i de nordiske lande, sædvanligvis i hovedstæderne. Beslutningen om at oprette Den nordiske trafikikkerhedskomiteé blev således truffet på et møde i Stockholm i februar 1956. I efteråret samme år afholdtes det første møde i København, et møde er blevet afholdt i Helsingfors i foråret 1957, og et møde blev afholdt i Oslo 18.—19. april i år.¹

Så vidt muligt skal møderne ikke strække sig over mere end to dage, og den dagsorden, som skal behandles på møderne, eller de arrangementer som i øvrigt træffes, skal tilrettelægges af færdselssikkerhedsorganisationen i det land, hvor mødet afholdes.

Hvert enkelt land afholder selv de udgifter, som rejse og hotelophold medfører, medens organisationen i det land, hvor mødet afholdes, dækker de øvrige udgifter, men det er komiteens hensigt, at værtslandet ikke må

¹ Det har vist sig nødvendigt, at man foruden det årlige komitémøde også arrangerer et møde mellem organisationernes direktører, så de kan diskutere enkelthederne i de kampagner, man har besluttet at gennemføre på nordisk basis, for at kampagnerne kan blive så ensartede som muligt.

sætte sig i store udgifter til selskabelige arrangementer el. lign., da man nærer frygt for, at noget sådant ville medføre, at værtslandene efterhånden ville overgå hinanden for stadig at skabe en festligere ramme om møderne til skade for det alvorlige arbejdsprogram, som skal gennemføres.

Dagsordenen vil som regel komme til at omfatte:

- 1) Diskussion om aktuelle problemer
- 2) Gennemførelsen af færdselssikkerheds-kampagner
- 3) Besøg på steder af særlig interesse for arbejdet
- 4) Kontakt med enkeltpersoner i værtslandet som har betydning for færdselssikkerheds-arbejdet i det pågældende land.

På det sidste møde der blev afholdt i Oslo i april måned havde dagsordenen f. eks. nedenstående indhold:

- 1) Præsentation for Trygg trafikks råd med korte orienteringer om virksomheden i de respektive lande
- 2) Vedtagelse af forretningsorden for komiteen
- 3) Orientering om aktionen »børnenes sikkerhed i trafikken»
- 4) Nordisk samarbejde om »grænsefolder»
- 5) Tilslutning til The International Road Safety Centre
- 6) Nordisk samarbejde om »knallerternes status i trafikken»
- 7) Oprettelse af »trafikskole»
- 8) Nordisk mørkekampagne — brug af rigtigt lys
- 9) Kontakt med Nordisk samfærdselskomité i Nordisk Råd.

Jeg skal senere nærmere omtale enkelte af disse punkter på dagsordenen.

Et komitémedlem i det land hvor et møde afholdes præsiderer på dette møde og har i forvejen som ovenfor nævnt lagt programmet for mødet.

Såfremt der på mødet træffes beslutninger om gennemførelsen af fælles nordiske arrangementer og lignende, skal den administrerende direktør i værtslandet, i det omfang det er muligt for den pågældende, påse, at de trufne beslutninger bliver gennemført, hvilket vil sige, at han indtil sagen er gennemført skal opretholde kontakt med den i de respektive lande, til hvem det lokale initiativ er overdraget.

Det vil være naturligt at besvare spørgsmålet om, hvad der vanskeliggør, og hvad der letter et nordisk samarbejde.

Den største vanskelighed består i, at man i Sverige, i modsætning til de 3 andre nordiske lande, har venstrekørsel. Dette bevirker, at f. eks. film som fremstilles i Sverige ikke uden væsentlige ændringer kan anvendes i de andre lande, og at svenske plakater kun kan anvendes i disse lande, hvis de ikke gengiver en situation, hvoraf venstrekørslen tydeligt fremgår, men dette forhindrer naturligvis ikke, at de gode ideer til arbejdets gennemførelse, som Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande får, kan gøres til genstand for overvejelser i komiteen. Blot medfører ideernes realisation på nordisk basis redaktionelle ændringer.

Færdselslovgivningen i de nordiske lande, som man har forsøgt at gøre så uniform som muligt, indeholder dog også enkelte forskelligheder, der bl. a. gjorde det aktuelt på den tidligere nævnte dagsorden at have et punkt

om fremstillingen af en brochure, som ved grænserne kan udleveres til de turister, der anvender egen transport under deres besøg i de nordiske lande.

Når man skal tale om, hvad der gør det let og naturligt at etablere et nordisk samarbejde, så må man først og fremmest fremhæve den omstændighed, at sprogvanskelighederne ikke er store. Ganske vist tillader forskellighederne i de nordiske sprog ikke, at en brochure, der er fremstillet i et land, automatisk kan anvendes i et af de andre, men det er f. eks. ikke forbundet med store vanskeligheder at finde frem til plakattekster, som kan forstås i alle landene. Endvidere er den tankegang, der ligger bag færdselspropagandaens udformning meget ensartet, hvorfor en alvorlig eller en humoristisk form som taler til borgerne i et af landene også vil blive opfattet rigtigt i de andre lande.

Endelig bør det nævnes, at al trafik på landjorden fra Finland, Norge og Sverige til det øvrige kontinent går igennem Danmark, og det er derfor naturligt, at der er et samarbejde om bekæmpelsen af færdselsulykker inden for det område, alle rejsende nødvendigvis må passere.

Men den største lettelse for samarbejdet har det dog været, at der inden for Norden på mange fronter, både politisk, økonomisk og kulturelt, er etableret et intimt samarbejde, bl. a. gennem Nordisk Råd og foreningerne Norden.

Det vil sikkert også interessere at få besvaret spørgsmålet om, hvorvidt det allerede nu er lykkedes komiteen at få glæde af det etablerede samarbejde.

Jeg har nævnt dagsordenen for det sidste møde i Oslo og vil for at belyse det stillede spørgsmål henvide til denne dagsordens punkt 3): Orientering om aktionen »børnenes sikkerhed i trafikken». Denne aktions gennemførelse blev vedtaget på det første egentlige arbejdsmøde i København. Man besluttede dengang at iværksætte en propaganda, som talte til de flest mulige, som var lige påkrævet i alle de 4 nordiske lande, og som uden vanskelighed kunne gennemføres samtidig i de 4 lande.

»Børnenes sikkerhed i trafikken» var derfor et oplagt emne, og man tilrettelagde en aktion, der foruden den saglige propaganda for børnenes sikkerhed skulle skabe den størst mulige omtale, bl. a. i dagspressen, om den nye indsats for at koordinere samarbejdet i Norden.

Komiteen udskrev en nordisk konkurrence om den bedste plakat om »børnenes sikkerhed i trafikken». I konkurrencebetingelserne blev konkurrencedeltagerne stillet frit med hensyn til, på hvilken måde de ville uddybe dette emne, og komiteen havde derfor ikke valgt et bestemt slogan til plakaten, som deltagerne skulle illustrere, men overladt det til de pågældende selv, hvad der evt. skulle stå på plakaten, idet man gjorde opmærksom på, at den gerne måtte fremtræde uden tekst, hvis den kunne tale ved sin billedvirkning alene. Hvis plakatforslaget på den anden side var forsynet med en tekst, skulle denne forstås af svensk, norsk og dansk talende. Betingelserne indeholdt også en bemærkning om, at en plakat for at

vinde skulle kunne anvendes i Sverige uden hensyntagen til venstre-kørslen.

Konkurrencen blev gennemført på den måde, at der i hvert land blev nedsat en ensartet dommerkomité, som skulle bedømme de plakater, der blev fremstillet i det pågældende land. Foruden de 4 nationale vinderplakater man således fandt frem til, blev 2 plakater fra hvert land desuden præmieret. De 4 vinderplakater hvorimellem den nordiske vinderplakat skulle udpeges bedømtes derefter på et komitémøde i Helsingfors.

For at gøre denne bedømmelse så upartisk som muligt stillede The Royal Society for the Prevention of Accidents (Rospa) Mr. Fleetwood C. Pritchard, som er medlem af Rospa's bestyrelse, til disposition som dommer.

Plakatkonkurrencen blev vundet af den svenske tegner Per Ohlin, som foruden den præmie, han havde vundet i Sverige, fik en præmie på 1 000 dollars, som blev betalt med 1/4 af hvert af de nordiske lande.

Denne plakat ophænges samtidig i de nordiske lande i tilslutning til forskellige særarrangementer i hvert enkelt land.

Men man var også i stand til at gennemføre et andet arrangement af interesse i forbindelse med plakatkonkurrencen. I hvert af de 4 lande modtog man ca. 200 forslag til konkurrencen, og blandt disse udvalgte man i hvert land 7 foruden de 3 vinderplakater, altså 10 i alt. Tilsammen havde man derfor 40 plakater af en forbavsende høj standard, som har været udstillet i Helsingfors, Oslo og Stockholm, og som under 1958 Road Safety Congress er udstillet i rådhushallen i København i forbindelse med udstillingen af færdselssikkerheds-plakater fra hele verden.

På mødet i Oslo vedtoges endvidere vedtægter for komiteen [*se Bihang*]. Det besluttedes ligeledes, at man i løbet af efteråret 1958 skal gennemføre en fælles nordisk kampagne angående korrekt lygteføring og refleks på køretøjer og gående. Man enedes desuden om, at Rådet for større færdselssikkerhed skal udarbejde en fælles nordisk grænsebrochure til vejledning for udenlandske motorkørere, der besøger de nordiske lande.

Under møderne som er blevet afholdt i København og i Helsingfors udarbejdede komiteen skrivelser til de fire statsministre i Norden. I den første skrivelse ønskede man at henlede statsministrenes opmærksomhed på det samarbejde, som var blevet etableret samt anmodede statsministrene om at skabe forståelse blandt de bevilgende myndigheder for, at færdselspropagandaen og færdselsoplysningen i Norden ikke kan gennemføres effektivt, medmindre de bevilgende myndigheder i de respektive lande stiller de nødvendige midler til rådighed.

I skrivelserne som afsendtes under mødet i Helsingfors henledte komiteen, som nedenfor anført, statsministrenes opmærksomhed på det vigtige arbejde, der bør gøres i skolerne.

I forbindelse med den færdselsundervisning i skolerne, som det fremgår af ovennævnte brev, at man overalt i Norden lægger så stor vægt på, bør det nævnes, at skolepatruljesystemet nu er gennemført efter samme retningslinier i alle 4 lande. For yderligere at stimulere interessen for skole-

patruljerne er man gået i gang med at oprette venskabsbyer, så skolepatruljemedlemmer, der har gjort sig særlig fortjent, kan komme på rejse i de andre nordiske lande.

Det arbejde der hidtil er blevet gennemført af Den nordiske trafikikkerhedskomiteé og de opgaver, komiteen på indeværende tidspunkt har besluttet i fællesskab at løse, bekræfter fuldt ud de forventninger til samarbejdets betydning, man havde, da komiteén blev oprettet. Der er ingen tvivl om, at bestræbelserne for at koordinere arbejdet først og fremmest vil virke inspirerende på hver enkelt af de 4 samarbejdende organisationer samtidig med, at samarbejdet i mange tilfælde vil kunne nedsætte udgifterne, idet de store oplag af de tryksager, som det er nødvendigt at lade fremstille, når hele Norden skal dækkes, og fremstillingen af egnede fælles film vil kunne nedsætte administrations- og fremstillingsomkostningerne.

København, den 2. april 1958

BIHANG

Vedtekter for Den nordiske trafikikkerhedskomiteé

§ 1

Komiteéns navn

Den nordiske trafikikkerhedskomiteé.

§ 2

Komiteéns sammensetning

Komiteén er opprettet av følgende organisasjoner:

Rådet for større færdselssikkerhed (RSFS), Danmark,
Olycksfallsskyddet r. f. (TALJA), Finnland,
Landsforeningen til fremme av trygg trafikk (TT), Norge, og
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF), Sverige.

§ 3

Komiteéns formål

Det er komiteéns oppgave å søke gjennomført det størst mulige samarbeid mellom ovenstående organisasjoner, ved på enhver formålstjenlig måte å utbre kjennskapet til trafikreglene, og innenfor rammen av det nordiske samarbeid virke for fremme av trafikikkerheten i Norden.

§ 4

Komitéens medlemmer

Den nordiske trafikksikkerhetskomité består av to medlemmer fra hver av de nordiske trafikksikkerhetsorganisasjoner, utpekt av organisasjonene selv.

Komitéen samles minst en gang om året på skift i de nordiske land, således at møtene avholdes i rekkefølgen:

Danmark, Finnland, Norge og Sverige.

Komitéen har ikke permanent formann. Et komitémedlem i det land hvor et møte avholdes presiderer på dette møte og fremsetter forslag til program for møtet. Det påhviler trafikksikkerhetsorganisasjonen i det land å dra omsorg for at de på møtet trufne beslutninger gjennomføres. Komitéen fastsetter forøvrig selv om påkrevet sin forretningsorden.

§ 5

Komitéens økonomi

Utgiftene i forbindelse med komitéens arbeid fordeles likt mellom de under punkt 2) nevnte organisasjoner, dog således at organisasjonen i det land hvor et møte holdes, dekker de med dette møte forbundne utgifter, bortsett fra komitémedlemmenes reise- og oppholdsutgifter.

Ingen av de samarbeidende organisasjoner kan uten komitéens sanksjon påføre komitéen utgifter.

Det arrangerende land av et felles nordisk tiltak fører et samlet regnskap over komitéens utgifter og eventuelle inntekter.

§ 6

Komitéens oppløsning

Komitéen oppløses hvis et medlemsland trer ut av komitéen. I tilfelle av komitéens oppløsning avgjøres ved alminnelig stemmeflertall hvorledes det skal disponeres med komitéens eventuelle midler.

Tilläggsförslag
om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning
(Väckt av Sigrid Ekendahl)

Till regeringarnas meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning har fogats en promemoria rörande samarbetet mellan de nordiska trafiksäkerhetsorganisationerna. Av denna framgår att på åtskilliga områden ett omfattande samarbete mellan organisationer sysselsatta med trafiksäkerhetsfrågor pågår. Emellertid återstår betydande forskningsuppgifter på detta fält, som skulle ägna sig för att lösas under nordiskt samarbete. I detta sammanhang kan erinras om alla de ämnen för en fullt utvecklad trafiksäkerhetsforskning, som finnes upptagna i den förteckning, vilken fogats vid ett ändringsförslag till Sak A 6/1957 (se Nordiska rådet, 5:e sess, s. 270).

Med hänsyn till angelägenheten av att icke något underlåtes för att minska trafikskadorna både på person och på egendom är det nödvändigt att en omfattande forskning bedrivs. I stort sett är de problem som därvid uppkommer likartade i samtliga nordiska länder. En rationell fördelning av forskningsuppgifterna mellan länderna måste komma att innebära betydande ekonomiska fördelar. För samma totala belopp bör man vid en planmässig uppdelning av forskningsuppgifterna mellan de nordiska länderna kunna erhålla mera givande resultat än om samma medel förbrukas nationellt utan kontakt med grannländerna.

Det borde ankomma på Nordiska rådet att söka närmare klarlägga, hur en sådan samverkan inom trafiksäkerhetsforskningen bör organiseras. Väcker nu förslag härom, bör det bli tillfälle att under tiden till nästa session närmare kartlägga de möjligheter som öppnar sig på detta fält. Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att rådet på sin dagordning nu upptager frågan om nordiskt samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskningen och närmare undersöker, hur detta bör organiseras.

Stockholm den 1 november 1958

Sigrid Ekendahl

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 3 september 1958:

På foranledning af den svenske regering, der er koordinerende i denne sag, er der nedsat et fællesnordisk embedsmandsudvalg, der for tiden drøfter spørgsmålet om fælles arbejdsmarked for læger i overensstemmelse med de i Nordisk Råds rekommendation nr. 7/1957 indeholdte retningslinier, og som senere vil tage spørgsmålet om fælles arbejdsmarked for tandlæger op til behandling.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 20 augusti 1958:

På initiativ av den svenska regeringen har det tillsatts ett gemensamt nordiskt utskott, som tills vidare endast behandlat frågan angående läkarnas arbetsmarknad. Utskottet höll sitt möte i Stockholm den 16—17.6. 1958.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Den svenska regeringen har utsetts att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet med rådets rekommendation. Efter inbjudan av svenska regeringen hölls den 18 och 19 juni 1957 i Stockholm ett sammanträde för förberedande förhandlingar i anledning av rekommendationen med representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid sammanträdet enades man om att för frågans fortsatta behandling borde bildas en särskild internordisk kommitté med uppgift att framlägga konkreta förslag om hur en gemensam arbetsmarknad borde genomföras. Sedan regeringarna biträtt förslaget om att bilda en sådan kommitté utsågs under hösten 1957 ledamöter och experter i kommittén. Kommittén har

därefter omedelbart påbörjat sitt arbete och till behandling först upptagit frågan om gemensam arbetsmarknad för läkare. Arbetet har bedrivits sålunda, att till en början en kartläggning skett av de i berörda länder gällande bestämmelserna angående läkares utbildning, behörighet m. m. även som angående meritvärdering, tjänsteårsberäkning och pensionsförhållanden. Sedan materialet sammanställts i särskilda promemorior hölls i Stockholm den 16 och 17 juni 1958 ett nytt sammanträde med kommittén, därvid utredningsmaterialet närmare behandlades. Vid sistnämnda sammanträde diskuterades jämväl ett utkast till principlösning av den föreliggande frågan. Detta utkast är f. n. föremål för överväganden inom kommittén och torde komma att ytterligare behandlas på kommitténs nästa sammanträde, som avses skola äga rum under hösten 1958.

BILAGA**Ledamöter i Nordiska kommittén för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare**

Danmark: fuldmægtig i Indenrigsministeriet Aage Munkgaard,
konsulent i Sundhedsstyrelsen, dr. K. H. Backer.

Finland: medicinalrådet Paavo Kuusisto,
assessorn vid medicinalstyrelsen, vicehäradshövding Veikko Kangas.

Norge: byråsjef i Sosialdepartementet Ths. Amlie.

Sverige: statssekreteraren Carl G. Persson, inrikesdepartementet,
medicinalrådet Ivar Frostner.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1957 angående samarbeite rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 4 september 1958:

Nordisk komité for konsumentspørsmål ble konstituert på møte i Stockholm den 15.—16. januar 1958. Regjeringene i Danmark, Norge og Sverige hadde utpekt følgende medlemmer og varamenn til komitéen:

- Danmark: Konsulent fru Karen Hollesen og fuldmægtig Helge Odel med direktør, arkitekt Bent Salicath som suppleant.
- Norge: Byråsjef Hans G. Lindbom og forsøksleder Bergljot Qviller Werenskiold med cand. oecon. Bjørn Gulbrandsen som suppleant.
- Sverige: Sekreterare Otto Westling og fil. lic. Brita Åkerman Johansson med første kanslissekreterare Bengt Augustinsson som suppleant.

Den finske regjering hadde til møtet i Stockholm ikke oppnevnt noen representant. Til møtet møtte imidlertid hemekonomirådet fru Sirkka Kuoki og attaché Ossi Sunell som observatører.

Islands utenriksministerium hadde før møtet underrettet om at Island foreløpig ikke vil være representert i den foreslåtte Nordisk komité for konsumentspørsmål. Det islandske utenriksministerium ba imidlertid om å bli holdt underrettet om komitéens arbeide.

Etter komitéens første møte har Finnland oppnevnt følgende medlemmer og suppleant til komitéen:

- Hemekonomirådet Sirkka Kuoki og fil. mag. Onerva Valorinta med redaktør Sirkka Rääkkönen som suppleant.

Videre er direktør Anna Greta Hybinette tiltrådt som suppleant for de svenske representanter i stedet for første kanslisekretærer Bengt Augustinsson.

Komitéens vedtekter er godkjent av regjeringene i de 4 nordiske land og lyder som følger:

§ 1

Nordisk komité for konsumentspørsmål har til formål å virke for størst mulig samarbeide og koordinering av forsknings- og opplysningsarbeide på forbrukerområdet i de nordiske land for derved å søke å oppnå en rasjonell fordeling av forskningsoppgaver og en best mulig felles utnyttelse av ressurser og opplysningsmateriale på disse områder.

§ 2

Komitéen består av 2 representanter for hvert av de deltagende land. For hvert land utpekes dessuten en suppleant.

Til behandling av spesielle spørsmål kan komitéen tilkalle særlig sakkyndige.

§ 3

Komitéen velger blandt sine medlemmer en formann for to kalenderår ad gangen. Formannsvervet skifter mellom de deltagende land.

Formannen forbereder og innkaller til møter i komitéen og utarbeider møtereferater samt årlig beretning om komitéens virksomhet.

§ 4

Komitéen trer sammen etter behov, dog minst en gang hvert år. Møtene avholdes etter tur i de respektive land, dersom komitéen ikke måtte bestemme noe annet.

§ 5

Hvert lands representanter sørger selv for utførelsen av det nødvendige sekretariatarbeide i sitt land og for at den nødvendige kontakt med de øvrige land opprettholdes mellom møtene.

§ 6

Hvert land bestrider selv de utgifter som er forbundet med dets deltagelse i komitéens virksomhet.

På det konstituerende møte ble byråsjef Hans G. Lindbom, Norge, valgt til formann for den første 2-års periode.

Programmet for det konstituerende møte i Stockholm den 15. og 16. januar 1958 omfattet bl. a.:

1) Orientering om organisasjonen og virksomheten i de respektive land når det gjelder forskning og opplysning på konsumentområdet.

2) Noen eksempler på forskningsområder og muligheter for nordisk samarbeide innen disse områder. (Emner: kjøkkeninnredninger, støvsugere, kjøleskap, petroleums- og oljebrennere. Funksjonsstudier, standardisering, varedeklarasjoner m. m.)

3) Oversikt over forbruksvareforskningen i Norden.

4) Orientering om forskjellige forbruksopplysningsmedia.

Når det gjelder komitéens videre arbeide, ble det pekt på at det første skritt på veien til et effektivt samarbeide på forbruksvareforskningens område vil måtte være en kartlegging av den nåværende virksomhet i de respektive land. Arbeidet med en slik kartlegging, som senere kan danne grunnlaget for en rasjonell arbeidsdeling landene imellom, er påbegynt.

Neste møte i komitéen vil antagelig finne sted i Oslo høsten 1958.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

I anledning av rekommendation nr 8/1957 ägde överläggningar rum i Köpenhamn den 16 och den 17 september 1957 mellan representanter för danska handels- och inrikesministerierna, norska departementet för familje- och konsumentfrågor samt svenska handelsdepartementet och statens konsumentråd. I en den 17 september 1957 dagtecknad rapport framlades därvid förslag om bildande av en nordisk kommitté för konsumentfrågor och till stadgar för en sådan kommitté.

Genom beslut den 1 november 1957 godkände Kungl. Maj:t för Sveriges del stadgar för Nordiska kommittén för konsumentfrågor samt utsåg ordföranden i statens konsumentråd, sekreteraren O. J. Westling och vice ordföranden i rådet, filosofie licentiaten Brita Åkerman Johansson att tills vidare vara svenska representanter i kommittén.

Konstituerande sammanträde med Nordiska kommittén för konsumentfrågor hölls sedermera i Stockholm den 15—16 januari 1958.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och
Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Island* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 27 augusti 1958:

I sagens anledning har man indhentet nedenstående erklæringer, hvortil henvises:

Erklæring fra statskonsulenten for folkeskolen og seminarierne af 28. august 1957:

Det vil jo altid være begrænset, hvad der i en barneskole vil kunne afses af tid til behandling af andre landes historie, geografi og litteratur. Det er dog min opfattelse, at Island får en i sammenligning med de andre nordiske lande ganske udførlig behandling, og det vil næppe være muligt med det timetal, som nu er til rådighed, at foretage en udvidelse af stoffet.

Erklæring fra undervisningsinspektøren for gymnasieskolerne af 30. august 1957:

I de forhåndenværende danske geografibøger for mellemskolen er Island ikke stedmoderligt behandlet i forhold til andre skandinaviske lande. Det er ikke mængden af stof eller illustrationer, der kan ankes over. Derimod gælder det jo alle lande og navnlig de lande, der som Island har været i stærk økonomisk udvikling i de senere år, at det gælder om hele tiden at føre teksten å jour (og billederne), således at geografibøgerne giver det sandest mulige billede af forholdene, som de er i dag.

Erklæring fra radiorådet af 19. december 1957:

I anledning af, at undervisningsministeriet ved skrivelse af 14. august d. å. har udbedt sig en udtalelse angående de i Nordisk Råds 5. session behandlede spørgsmål om radioudsendelser om Island og muligheden for hyppigere udsendelser om Island, skal man herved meddele, at statsradiofonien i det sidste år har haft følgende udsendelser:

Foredragsafdelingen

- 12/6 1956. Rejser i Island. Ambassadør Bodil Begtrup.
- 27/7 1956. Rejser i Island. Ambassadør Bodil Begtrup.
- 27/8 1956. Til 900 års kirkefest i Island. Biskop Hans Øllgaard.

- 8/10 1956. Rejser i Island. Til fiskepladserne ved Vestmannaøerne. Ambassadør Bodil Begtrup.
- 20/11 1956. Da Reykjavik fik købstadsrettigheder for 170 år siden. Minister Vilhjálmur Finsen.
- 9/12 1956. Stort måltid i Atlanten. Med Lord Dufferin mod nord. Lektor Martin Larsen.
- 26/1 1957. Kvindernes eftermiddagsprogram: Islands kvinder. Ambassadør Bodil Begtrup.
- 5/4 1957. 40 000 islandske breve kaster lys over Danmarks og Islands fælleshistorie. Samtale med adjunkt Sverrir Kristjánsson. Michael Schrøder.

Aktuelt kvarter

- 5/6 1956. Orientering om det islandske valg. Thorolf Smith.
- 28/6 1956. Situationen i Island efter valget. Thorolf Smith.
- 30/7 1956. Nyt fra Island. Thorolf Smith.
- 17/8 1956. Islands undervisningsminister besøger Danmark. Gunnar Hansen.
- 26/3 1957. Nyt fra Island. Thorolf Smith.
- 7/8 1957. Omkring de islandske håndskrifter. Mogens Chr. Nørlund.

Reportageafdelingen

- 10/7 1957. Pressens radioavis: Indledning og 2. halvleg af fodboldlandskampen Island—Danmark i Reykjavik.

Fjernsynsafdelingen

Fjernsynet havde en fotograf med ved kongebesøget i Island, sommeren 1956, og i udvidede Aktuelt-udsendelser bragtes udførlige reportager, ligesom der efter besøget sendtes en udsendelse om det moderne Island. I anledning af det islandske valg bragte Aktuelt en samtale med chefen for det islandske udenrigsministeriums pressebureau, Bjarni Guðmundsson. I udsendelsen Gæstebogen blev bragt et indslag med en islandsk turist, der fortalte om, hvad han især kiggede på under et københavnsbesøg.

Skoleradioen og udsendelser for piger og drenge har i indeværende sæson planer om udsendelse angående islandsk litteratur samt om børn og hverdagsliv i Island.

Foredragsafdelingen vil også fremover i sædvanligt omfang bringe udsendelser om politiske og kulturelle forhold i Island, ofte med aktuelt udgangspunkt; men nogen intensivering af disse udsendelser kan vanskeligt stilles i udsigt.

Fjernsynet vil fortsat være opmærksom på egnet stof fra og om Island; men har ikke for tiden konkrete planer om sådanne udsendelser.

Inden for musikafdelingens område synes det vanskeligt at finde stof og kunstnere fra Island.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Udenrigsministeriet) meddelar den 29 augusti 1958:

Udenrigsministeriet har udbedt sig udtalelser fra statsministeriet, ministeriet for offentlige arbejder og handelsministeriet over den af Nordisk Råd afgivne betænkning om udvidelse af trafikforbindelserne mellem Island og de øvrige nordiske lande.

A. Statsministeriet henholder sig til en udtalelse fra Turistforeningen for

Danmark, hvori det bl. a. hedder, at turistforeningen vel er interesseret i en forøgelse af turisttrafikken mellem Danmark og Island samt i, at Island påny bliver repræsenteret i Nordisk turisttrafikkomité, men da sagen væsentlig drejer sig om en forøgelse af turiststrømmen fra de øvrige nordiske lande til Island er turistforeningens muligheder for deltagelse i arbejdet begrænsede. Turistforeningen betragter det pågældende arbejde som naturligt hørende til de danske rejsebureauers arbejdsområde. (Om rejsemulighederne, se nedenfor: luftfart, skibsfart.)

B. Ministeriet for offentlige arbejder har for så vidt angår det i betænkningens p. 27 afsnit 2¹ anførte angående muligheden for gennemførelsen af charterflyvninger mellem Island og de skandinaviske lande meddelt, »at der ikke i henhold til luftfartslovgivningen kræves tilladelse til udførelse af ikke-regelmæssig offentlig lufttrafik mellem Danmark og udlandet, og at der derfor ikke kræves tilladelse til udførelse af charterflyvninger i forbindelse med selskabsflyverejser (»inclusive tours«), hvor samtlige passagerer deltager i og erlægger betaling for hele det pågældende rejsearrangement (hoteller, måltider, udflugter o.s.v.) og alle befordres tilbage til udgangspunktet».

Med hensyn til det i betænkningen p. 27¹ omtalte spørgsmål om forøgelse af trafikforbindelserne med Island derved at Island inddrages i et system af billigrejser mellem de skandinaviske lande, oplyser ministeriet for offentlige arbejder, at generaldirektoratet for statsbanerne har meddelt, »at samme har drøftet spørgsmålet med repræsentanter for Det forenede dampskibs-selskab, det islandske dampskibsselskab Eimskipafjélag og luftfarts-selskabet Loftleiðir, og at man under drøftelserne er blevet enige om at nedsætte et udvalg med repræsentanter fra de interesserede trafik-selskaber til nærmere at undersøge mulighederne for indførelse af rejser af den omhandlede art».

C. Handelsministeriet henholder sig til et fra Dansk dampskibsrederiforening modtaget »P.M. vedrørende Det forenede dampskibs-selskabs sejlads mellem Danmark/Færøerne/Island«. I dampskibsrederiforeningens P.M., der vedlægges i afskrift [*se Tillæg 1*], redegøres for den historiske udvikling af D.F.D.S.'s og andre selskabers sejlads mellem Island og Danmark, ligesom P.M.'et indeholder en statistik over D.F.D.S.'s andel i gods- og passagertrafikken til Island i årene 1953—56. Dampskibsrederiforeningen anfører, at D.F.D.S.-ruten kun i sommermånederne er nogenlunde rentabel, bl. a. fordi forskellige islandske bestemmelser i høj grad favoriserer det islandske statsrederi. En udvidelse af D.F.D.S.'s rutefart på Island, herunder ændring af fartplanerne, således at pladser i andre skandinaviske lande anløbes oftere, end det nu er tilfældet, lader sig derfor næppe gennemføre.

Udenrigsministeriet kan herudover knytte følgende kommentarer til betænkningen:

D. De i dennes afsnit II A p. 23—24² anbefalede foranstaltninger må anses for hensigtsmæssige. Med hensyn til mulighederne for hyppigere ud-

¹ 5:e sess., s. 1269.

² 5:e sess., s. 1265.

sendelser om Island i dansk radio må det imidlertid bemærkes, at disse vil bero på statsradiofoniens beslutninger, og at udenrigsministeriets muligheder for at støtte bestræbelser i denne retning begrænser sig til en i almindelighed holdt henstilling til radiatorådet om at give noget mere plads for sådanne udsendelser.

Et rigtigt tillrettelagt kortfilmsprogram vil være af væsentlig betydning men man må dog pege på, at det erfaringsmæssigt er meget vanskeligt at få anbragt kortfilm som forfilm til almindelige spillefilm i danske biografteatre. En bedre udvej vil det være, at Island tilbyder statens filmcentral kortfilm i 16 mm versioner til spredning i statens filmcentrals virksomhedsområde, der omfatter bl. a. hele foreningslivet, herunder oplysningsforbundene, og alle skoler.

Mulighederne for at forøge den danske presses omtale af Island, hvilket vil være det måske største bidrag til forøgelse af interessen for Island som turistland, vil i høj grad kunne fremmes ved gennem de pågældende udenrigsministeriers pressebureauer at invitere kendte forfattere, journalister og pressefotografer til Island, men også ved at der den modsatte vej sendes islandske journalister til de nordiske lande.

Det henstilles, at det overlades det årlige nordiske pressechefmøde at udarbejde en plan til gennemførelse af de tanker, der er nedlagt i det omhandlede afsnit af rekommandationen.

E. For så vidt angår det i betænkningens p. 28 og 29—30¹ om samhandelen mellem Island og de øvrige nordiske lande anførte vil udenrigsministeriet fremhæve: En udvidelse af skibsforbindelserne vil næppe (som i betænkningen anført) i sig selv kunne bevirke øgede samhandelsmuligheder mellem Island og Danmark. Den afgørende forudsætning for, at samhandelen kan forøges, ligger i en løsning af Islands generelle udenrigshandelsproblem, herunder navnlig spørgsmålet om en differentiering af eksportproduktionen. Dette spørgsmål som helhed har været genstand for indgående undersøgelser i OEEC.

OEEC vedtog i oktober 1957 at undersøge muligheden for at lempe OEEC-landenes restriktioner for fisk og fiskeprodukter samt fremsætte forslag til forbedring af salgs- og markedsforholdene for fisk. Under sagens fortsatte behandling er det bl. a. vedtaget at gennemføre systematiske og detaljerede konfrontationer af medlemslandenes handelspolitik for så vidt angår fisk, men endnu foreligger der kun et program herom. Uanset at resultatet af OEEC's bestræbelser på dette område endnu ikke foreligger, skal man dog ikke herigennem vente opnået nogen væsentlig forøgelse af Islands udenrigshandel.

Vanskelighederne ligger, som også påpeget i betænkningen fra Nordisk Råd, først og fremmest i, at ca. 93 % af Islands eksport udgøres af fiskeprodukter, af hvilke de skandinaviske lande er storeeksportører. Da Island ikke i tilnærmelsesvis tilstrækkeligt omfang kan finde afsætning herfor inden for OEEC-landenes kreds, er landet henvist til i betydeligt omfang at eksportere til østbloklandene på clearingbasis. Derved tvinges Island til at omlægge sin

¹ 5:e sess., s. 1270 och 1272.

import af en lang række varer til disse lande, hvor betalingsmuligheder foreligger.

Om Danmarks import fra Island kan oplyses, at saltfisk, saltet sild og fiskemel er på friliste. For fiskekonserves og saltet rogn er der kontingenter i aftalen for henholdsvis 200 000 kr. og 1 mill. kr. Endvidere er der for tidsrummet 15. marts 1958 — 14. marts 1959 indrømmet Island visse mindre nye kontingenter, nemlig frosne rejer for 50 000 kr. og frosset fiskefiletafskær for 100 000 kr., ligesom kontingenteret for fiskekonserves er forhøjet til kr. 250 000,—. Udnyttelsen af kontingenterne for fiskekonserves og saltet rogn var i 1956 henholdsvis 31 100 kr. og 157 946 kr., hvilket tyder på, at de islandske produkter har vanskeligt ved at konkurrere. Den samlede import af fiskevarer fra Island havde i 1956 en værdi af 6,4 mill. kr. Andre fiskeprodukter tillades ikke importeret, og det vil af hensyn til den indenlandske fiskerierhverv næppe være gørligt at tillade en sådan import.

Danmarks samlede import fra Island faldt fra 8 mill. kr. i 1956 til 6 mill. kr. i 1957; i perioden januar—maj 1958 andrager den 3,4 mill.

Danmarks eksport til Island steg fra 32 mill. kr. i 1956 til 37 mill. kr. i 1957; i perioden januar—maj 1958 andrager den 19 mill. kr.

Om de i betænkningen nævnte islandske forslag til løsning af samhandelsproblemet kan man udtale, at køb af islandske fiskeprodukter til reeksport under hensyn til afsætningsvanskelighederne for danske og færøske tilsvarende produkter næppe vil kunne praktiseres i større omfang. Hertil kommer at sådanne transaktioner i givet fald måtte gennemføres på rent kommerciel basis, og her vil svigtende konkurrenceevne formentlig ofte vise sig hindrende.

Indkøb gennem islandske clearingtilgodehavender har i det forløbne år fundet sted til et beløb af i alt kr. 1 297 000,—, men også i dette tilfælde må forretningerne gennemføres på kommerciel basis og initiativ.

De overførselsvanskeligheder, der efter gældende islandsk afgifts- og valutaloggivning rammer udenlandske kommercielle virksomheder er i sig selv en alvorlig hemsko for samhandelens forøgelse.

Den 29. maj 1958 gennemførtes i Island en valutaafgift på 55 % ved køb af fremmed valuta og en valutapræmie på 55 % ved salg af fremmed valuta; denne foranstaltning tilsigter en forøgelse af Islands eksport og en formindskelse af dets import. Det bemærkes i denne forbindelse, at udenlandske kommercielle virksomheder i Island rammes hårdere af den forhøjede valutaafgift end nationale islandske virksomheder. På denne baggrund har således D.F.D.S. bebudet at måtte indstille sin sejlads på Island, hvis der ikke skabes udvej for en dispensationsordning. Dette forhold i forbindelse med, at den islandske regerings økonomiske politik ikke kan antages at medføre en stabilisering af prisniveauet, bevirker, at der næppe i det lange løb vil blive tale om en særlig udvidelse af Islands udenrigshandel alene som følge af devalueringen. Det er dog endnu ikke muligt at registrere de konkrete virkninger af devalueringen.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 24 juli 1958:

Finlands regering ställer sig positivt till rekommendationen att öka kändedomen om Island i de övriga nordiska länderna och skall vidtaga åtgärder i ärendet.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 oktober 1958:

I 1955 blev der på Det Nordiske Råds møde vedtaget en resolution om oprettelse af et særligt udvalg til undersøgelse af mulighederne for at skabe bedre samfærdselsforhold mellem Island og de øvrige nordiske lande.

Dette udvalg indgav sin betænkning på rådets møde i begyndelsen af året 1957. Betænkningen gik i hovedtrækkene ud på, at i forhold til det forhåndenværende passagerantal og fragtvolumen ville der næppe, medmindre der skete en væsentlig ændring af forholdene, være muligheder for forøget samfærdsel mellem Island og de andre nordiske lande.

På den anden side fremsatte udvalget nogle forslag om, hvad der eventuelt kunne foretages for at forøge tilstrømningen af turister til Island, og i den forbindelse var det efter udvalgets mening især følgende punkter, som sagen afhang af, og som i henhold til rekommandation nr. 9/1957 blev henvist til Island til nærmere overvejelse og aktion:

1. Forøget informationstjeneste om Island som turistland.
2. Forbedring af hotelforholdene i Island.
3. Indførelse af en særlig vekslingskurs for valuta for turister og forhøjelse af det beløb i islandske kroner, som det nu er tilladt rejsende at tage med ved bortrejse fra Island.
4. Der bør gøres bestræbelser for at forbedre samfærdselsforholdene mellem Island og Norge og Sverige på den måde, at man gør forsøg på at lade de skibe, der er i sejlads mellem Danmark og Island, anløbe havne på Sveriges og Norges vestkyster.

Hvad Island har gjort for at forbedre forholdene på ovennævnte punkter

1. *Forøget informationstjeneste om Island som turistland.* Statens turistbureau har udgivet mange informationspjecer om Island, der er trykt i store oplag på forskellige sprog, bl. a. både på dansk og svensk. Disse pjecer udsendes regelmæssigt til de vigtigste turistbureauer i de nordiske lande foruden til andre, både kontorer og privatpersoner, der ønsker at få dem. Endvidere fås der pjecer og oplysninger om Island på de islandske luftfartsselskabers kontorer og ekspeditioner i udlandet.

Endvidere har statens turistbureau til rådighed nogle film om Island, mange kopier af hver, og disse udlånes til forevisning i udlandet gennem vedkommende legationer og ambassader og forevises både i skoler, for offentligheden og på anden vis.

Man vil bestræbe sig for at udvide denne del af statens turistbureaus tjeneste så vidt økonomien tillader det.

2. *Forbedring af hotelforholdene i Island.* Man vil fortsat yde lån af en særlig fond, som regeringen har til disposition, til forbedringer i landets hoteller.

Denne fond har dog begrænsede midler, og det er nu til overvejelse hos regeringen, hvad der yderligere kan foretages for at forbedre hotelforholdene.

Under altingets sidste session forelå der et forslag til en ny beværter- og hotellov, der dog ikke blev ekspederet. Et lignende forslag vil rimeligvis blive forelagt næste altingsession. I forslaget gås der ud fra strengere tilsyn med hotel- og restaurationsvirksomhed.

3. *Turistkurs for islandske kroner.* I henhold til en lov, der trådte i kraft i juni 1958, køber de islandske banker nu udenlandsk valuta, der veksles til islandske kroner til dækning af udlændinges rejse- og opholdsmkostninger med 55 % tillæg til den noterede kurs. Det er indlysende, at dette vil nedsætte rejseomkostningerne betydeligt for udenlandske turister i Island.

Forbudet mod udførsel af islandske penge gælder stadig, men de udenlandske turister og andre rejseende, der har vekslet deres udenlandske valuta på lovlig vis, har nu muligheder for at få islandske penge, som de har modtaget for fremmed valuta, og som er tilovers efter dækning af rimelige opholdsmkostninger, vekslet tilbage til den oprindelige udenlandske valuta.

4. *Muligheder for, at ruteskibe til Island anløber svenske og norske vestkysthavne.* Ministeriet har henvendt sig til de to dampskibsselskaber, der nu opretholder regelmæssig rutetrafik mellem Danmark og Island, Det forenede dampskibs-selskab a/s og Eimskipafjelag islands h/f og gjort forespørgsel om, hvorvidt disse selskaber ser sig i stand til at lade deres skibe, m/s »Dronning Alexandrine» (D.F.D.S.) og m/s »Gullfoss» (Eimskip), anløbe svenske og norske vestkysthavne på deres ture til Island.

Begge selskaberne har svaret, at de ikke ser sig i stand til at efterkomme henvendelsen, idet anløb af nævnte havne ville forsinke fartplanen med 2—3 dage på hver tur, og det samlede antal ture ville således blive mindre og følgelig ikke til gavn for samfærden mellem Island og de andre nordiske lande i samme målestok, som det nu er tilfældet.

Det blev oplyst, at fragtskibe fra Eimskipafjelag islands h/f ret ofte anløber Göteborg og desuden norske vestkysthavne, når fragtvolumenet fordrede det.

Til slut kan det anføres, at det største af det islandske statsskibsrederis skibe, m/s »Hekla», i de sidste år i sommertiden har været i regelmæssig rutetrafik, der hovedsagelig er beregnet for befordring af turister og andre rejsende mellem Island og de andre nordiske lande, og på disse ture anløber skibet bl. a. Vestnorge.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 8 oktober 1958:

Under Nordisk Råds 3. sesjon i Stockholm 1955 ble spørsmålet om utvidelse av trafikksambandet mellom Island og de øvrige nordiske land reist. Som et resultat av rådets anbefaling oppnevnte de fire lands regjeringer

(Finnland var ikke med) en parlamentarisk komité, Den islandsk-skandinaviske trafikk-komité, som 26. september 1956 avga en betenkning som konkluderer med at informasjonstjenesten for turister må intensiveres for å øke kjennskapet til Island. Samtidig må forutsetningene for økt turisttrafikk skapes gjennom en økning av sengekapasiteten ved bl. a. bygging av hoteller, vandrehjem o.l. og gjennom innføring av en gunstiger valutakurs for turister. Det ble videre pekt på at særlig skyssforbindelse med norske havner vil være en nødvendig forutsetning for en økt turisttrafikk og samhandel. Komitéen henledet oppmerksomheten på muligheten av å chartre fly til selskapsreiser o.l. Endelig konkluderte komitéen med at økt samhandel forutsetter bedre skipsforbindelser og omvendt.

På grunnlag av denne betenkning ble det henstillet til regjeringene i Danmark, Finnland, Norge og Sverige å undersøke i hvilken utstrekning komitéens forslag kan iverksettes, særlig med henblikk på å utvide kjennskapet til Island og muligheten for økt samhandel.

I denne forbindelse bør nevnes at foreningene Norden på delegertmøte i Hingsavl i september 1957 inngående drøftet spørsmålet om utvidet samarbeide med Island. Delegertmøtet henstilte til hovedstyrene å oppfordre myndighetene i de respektive land til å fremme utvekslingen av foredragsholdere, lærere, folkehøgskoleelever og andre unge og å tilby foreningenes medvirkning ved disse utvekslinger.

Særlig interesse i forbindelse med Det Nordiske Råds behandling av spørsmålet om trafikksambandet med Island, er at delegertmøtet understreket det verdifulle i at reise- og turistsamkvemmet med Island får økt omfang og at dette formål kan fremmes ved utvidete turistinformasjoner om Island, flere innkvarteringsmuligheter og særlig islandsk reisevaluta.

I. Samhandel med Island

Samhandelen med Island viser vanligvis et relativt stort norsk eksportoverskudd. I 1957 ble det utført varer til Island for 15.4 mill. kr, mens det ble innført varer derfra for 4.5 mill. kr.

Bortsett fra sommerhalvåret har ikke Norge direkte båtforbindelse med Island. Varene kan dirigeres over København eller Hamburg, som har fast ruteforbindelse. I sommerhalvåret (juni/september) har Kristiansand og Bergen faste anløp av en passasjerbåt som også tar noe last. Norge har videre relativt hyppig flyforbindelse med Island (2—3 ganger ukentlig). Til tross for dette viser tallene for turisttrafikken nedgang. I 1954 kom det 1 444 islendinger til Norge, i 1955 1 384 og i 1956 1 288, mens det for de tilsvarende år kom 519, 661 og 482 nordmenn til Island.

Varebyttet med Island er sesongbetonet og krever delvis spesialbåter til varetransporten. Dette gjelder særlig for sildoljen som vanligvis eksporteres til Norge på mindre tankbåter som chartres for formålet. Norsk eksport av sildetønner m.v. skjer dels med chartrete båter, dels ved at rutebåt fra København anløper norsk havn. Kullbåter fra Polen, som bunkrer i norske havner, bringer også nå og da norsk last til Island.

Det er på bakgrunn av samhandelens omfang og det forhold at enkelte av de viktigste varer i alle tilfelle krever spesielt chartrete båter, vanskelig å si om en fast linjeforbindelse vil medføre noen vesentlig økning i handelen. Næringsgrunnlaget, markedets omfang og betalingsforholdene på Island ligger sannsynligvis heller ikke til rette for en større ekspansjon i eksporten til og importen fra Norge. Det er imidlertid grunn til å tro at bedre skipsforbindelse (hyppigere anløp av norske havner) kan føre til noe oppgang i handelen over lengre sikt. Skipningsforholdene slik de er i dag virker utvilsomt i noen grad hemmende på samhandelen mellom de to land.

II. Virksomhet av opplysende art

1. Ved etableringen av de vennsksforbindelser mellom byer og landkommuner som foreningene Norden har gått inn for etter krigen, har man også søkt å få Island med. Det er nå omkring 15 islandske byer og landkommuner som er med i dette vennsksamarbeidet. På grunn av de store avstander og store reiseutgifter har samarbeidet med de islandske vennsksforbindelser ikke kunnet få det omfang som vennsksamarbeidet ellers, men Island har i adskillig utstrekning vært representert ved de vennsksmøter som har vært holdt bl. a. i Norge, og representanter fra kommuner og »Norden»-lag har også flere ganger besøkt sine islandske vennskssteder.

2. Av rent praktiske tiltak arrangerte foreningene Norden en felles vennsksreise til Island 16.—26. juli i år. Reisen omfattet 80—90 deltakere fra samtlige nordiske land, og besøket var lagt opp dels med et fellesprogram i Reykjavik med utferder til historiske steder, og dels med besøk i de respektive vennsksbyer i Island.

3. Foreninger som hver for seg gjennom presse, skoleundervisning, utgivelse av bøker og skrifter m.v. ivaretar en viktig oppgave, er i Norge Norsk-islandsk samband og i Island Nordmannslaget og Island—Norge.

4. Av opplysende art var det rikt illustrerte bokverk om Island som foreningene Norden utga i 1951. Boken ble trykket i ca. 100 000 eksemplarer og sendt som bokgave til Nordens medlemmer over hele Norden.

5. I nordiske oppslagsverk og oversikter som er utarbeidet over f. eks. sosiallovgivningen er Island med. Til den internasjonale geografikongress i 1960 i Norden skal det utgis et verk på engelsk om Nordens geografi i svensk-finsk redaksjon.

6. Det islandske utenriksministerium og det islandske statlige reisebyrå har latt utarbeide og trykke informasjonsbrosjyrer om Island. Dette er enten tilsalg hos bokhandlerne eller til utdeling gjennom reisebyråene. Dette materiale har i første rekke til hensikt å vekke lysten til å reise til Island.

7. De samme instanser har enten selv laget eller påtatt seg å formidle dokumentarfilmer om Island. Dette gjelder følgende filmer: »Jewel of the North», »Northern Story», »Vestmannaeyjar», »The Highlands of Iceland», »Capri of the North», »Sunny Iceland» m.fl. Samtlige filmer er i engelsk

tale og et par filmer finnes bare med en kopi. Disse filmer er ikke i sirkulasjon på det norske marked (se forøvrig 11).

8. Kringkasting: N.R.K. har siden 1. august 1957 hatt en del programmer om Island både i skolekringkastingen, Dagsnytt- og aktuelt og foredragsavdelingen. I skolekringkastingen er det i tidsrommet november 1957—mars 1958 sendt tre programmer: »Dei islandske ættesogane», »Island — Reykjavik og Reykjanes» og »Island» (glimt fra Island).

I Dagsnytt- og aktuelt sendes jevnlig programposten »Islandsnytt» som redigeres av Thorolf Smith, Reykjavik. I tiden oktober 1957—mars 1958 ble posten sendt 5 ganger i Aktuelt. Foredrag: Våren 1958 holdt professor Anne Holstmark to foredrag i programserien Universitetets radioforedrag om »Det nye syn på sagaene».

I familiekvelden var det høsten 1957 opplesning fra »Den gode frøken og huset» av Halldór Kiljan Laxness. Alfred Maurstad leste av Ivar Eskelands oversettelse av boken.

I juni ble det sendt et program med kåseri om dikteren Bjarni M. Gíslason og opplesning av hans dikt.

Norsk rikskringkasting hadde to representanter på nordisk seksjonsmøte for barne- og ungdomsprogrammer på Island i juni i år. Det ble gjort en del opptak som barne- og ungdomsavdelingen akter å sende senere. Utsendingene på møtet ble enige om følgende:

1. Utveksle manuskripter og sendinger.
2. Foreslå felles nordisk hørespillkonkurranse for barn.
3. De nordiske kringkastingsinstitusjoner skal sende medarbeidere til minst et annet nordisk land om året.

Det intime samarbeide som er i gang mellom de nordiske kringkastingsinstitusjonene og som leilighetsvis får uttrykk i nordiske samsendinger, har også ført til en utstrakt utveksling av manuskripter og sendinger. Samsendingene skjer normalt over dansk, finsk, norsk og svensk radio, mens Island er med i utveksling av programmer. Norsk rikskringkasting har leilighetsvis sendt programmer til Reykjavik radio som har sendt dem uavkortet eller noe forkortet over Islands rikskringkasting, f. eks. vinteren 1956 ble det sendt ut et Jakob Sande-program, hvor dikteren leste og sang egne dikt og hvor sangerne Kurt Foss og Reidar Bø medvirket. Den norske lektoren på Island, Ivar Orgland, holdt et innledende kåseri om lyrikeren Sande på islandsk. Språkforskjellen stiller seg hindrende iveien for bruk av innspillinger på islandsk i Norge.

9. Fjernsyn: Det foreligger ikke planer om norsk fjernsyns samarbeide med Island, bl. a. fordi hverken Island eller Norge har innført regulære fjernsynsendinger. Direkte sendinger vil ikke bli mulig i fremtiden p. g. a. avstanden, men når Island får fjernsyn, vil det bli aktuelt å sende eller utveksle dokumentarfilmer e. l. til fjernsynsendinger.

10. Pressen: Det nordiske presse møte i 1958 ble holdt i Reykjavik. Slike møter holdes hvert 4. år mellom representanter for de nordiske presseorga-

nisasjoner. Det ble bl. a. konstatert at det var et bra utvalg av norske aviser i Island og at avisene ble lest med stor interesse og at behovet for å holde seg orientert om norske forhold var stort.

Hverken de islandske aviser eller norske aviser har utsendte medarbeidere hos hverandre. Derimot har enkelte større norske aviser knyttet til seg faste medarbeidere, som i de fleste tilfeller er islandske journalister. Norsk telegrambyrå har sin faste medarbeider i Reykjavík, og gjennom denne medarbeider dekker storparten norske aviser sitt islandsstoff av politisk, økonomisk og kulturell art ved siden av rent tilfeldige inserater. De aviser som har faste medarbeidere har med visse mellomrom bredere artikler av orienterende art, som kan være svært verdifulle for avisleserne.

Fra tid til annen forekommer det en bestemt sort avisartikler som stiller problemene for leseren og bidrar til å gjøre ham nysgjerrig overfor det orienterende avisstoffet. Det er artikler som behandler forholdet Island—Norge, likheten mellom våre folk, behovet for en intimere kontakt ikke minst på det kulturelle område o. l.

Det har spesielt fra islandsk hold vært uttrykt sterkt ønske om at det måtte bli satt av offentlige midler til dekning av utgifter i forbindelse med besøk av journalister i de nordiske land. Saken har vært fremme til behandling i Det Nordiske Råd som ikke fant å kunne anbefale forslaget. Til dels med tilskudd fra det offentlige arrangeres der av og til besøk av journalister i det annet land. Dessuten finnes det stipend som kan søkes til dekning av utgifter i forbindelse med slike studiereiser. Et Oslo-hotell har ved en anledning invitert en nordisk kunstner-delegasjon hvor der også var med journalister til gratis opphold.

Etter initiativ av Nordisk Råd er det opprettet Nordisk journalistkursus ved universitetet i Århus. Det første kursus ble avsluttet i april 1958 med meget gode erfaringer etter hva det opplyses fra pressehold. Både de fellesnordiske og de nordiske lands særlige problemer har fått en fremtredende plass på undervisningsplanen. Nordens kultur- og åndsliv blir behandlet i forelesningsform. Både Island og Norge tar aktivt del både i styret og undervisningen.

NATO har etablert et utvekslingsprogram også for journalister. I dette program inngår etter tur en gjennomgåelse av de enkelte NATO-land.

Disse tiltakene, hvis formål er klare og innlysende, bidrar sterkt til å gi avisredaksjonene både i Island og Norge medarbeidere med spesielle forutsetninger til å orientere det avislesende publikum om forholdene i det annet land.

Det har vært nevnt med en viss beklagelse at islandske aviser er vanskelig tilgjengelige i Norge.

Selv om det kan være noe tilfeldig hva norske aviser bringer av islandsstoff, er antakelig pressen den fremste formidler idag av kjennskapet til det moderne Island.

11. Film og billedbånd: Statens filmsentral har en opplysningsfilm om Island, produsert 1956 av Sov-exportfilm, spilletid 20 min. i norsk tale. Fil-

men har vært i sirkulasjon siden årsskiftet 1957—1958, og det er forholdsvis stor etterspørsel etter den.

Det finnes forøvrig svært lite av opplysningsfilm i farger i Island (se 7). Statens filmsentral produserte i 1956 billedbånd »Om Island» (Island, naturforhold og næringsliv, landets styre). Det selges i skoler og organisasjoner.

Kopier av utenriksdepartementets kulturkontors dokumentarfilmer er gjennom den norske ambassade stillet til rådighet for islendingene og har bl. a. vært benyttet som et ledd i norskundervisningen i Reykjavík. Videre sendes vanlige kortfilmer med reportasje fra aktuelle begivenheter. Per Høsts »Same Jakki» har også vært vist blant andre.

12. Foredrag: Filmfotograf Kjartan Ó. Bjarnason hadde i 1955—56 og 1956—57 foredragsturnéer i folkeakademiene i Østfold, Rogaland og Nord-Norge med foredrag og filmen »Island i sommersonn».

I foreningene Norden betraktes opplysningsarbeid gjennom foredragsvirksomhet som et viktig ledd i samarbeidet med Island. Islendinger har ofte foretatt lengre foredragsturnéer til »Norden»-lag bl. a. til Norge. Universitetslektor Ivar Orgland har holdt en rekke foredrag på islandsk om Norge under sitt opphold ved universitetet i Reykjavík.

13. Utveksling av elever, studenter, lektorer og andre: En rekke islendinger oppholder seg i Norge i utdanningsøyemed. Nordisk kulturkommisjon har bestrebet seg på å støtte og videreutvikle det bestående nordiske samarbeide på ungdomsundervisningsområde. Som et resultat av dette arbeide har det i en rekke år vært ført opp en bevilgning på kirke- og undervisningsdepartementets budsjett til såkalte Norden-stipend, nå 25. Til Island har det hvert år blitt gitt stipend til 2—5 islendinger til opphold ved norske folkehøgskoler, for årene 1956—57 tre stipend og 1957/58 fem stipend. Siste år var det en islandsk hospitant ved statens sløyd- og tegnelærerskole, og ved statens gymnastikkskole har det vært islandske hospitanter siden 1955. Det har også vært elever ved norske skog- og landbruksskoler tildels med stipend fra skolene. Ved våre universiteter og høgskoler er det til stadighet en rekke islandske studenter som tildels oppholder seg her med stipend. I 1957 forsøkte Oslo lærerskole å få i stand en utveksling av lærerskoleelever med den tilsvarende skolen i Reykjavík, men det strandet på økonomien.

I tidsrommet 1950—58 har 6 islandske viderekomne studenter besøkt Norge for et års studieopphold med stipend fra utenriksdepartementets kulturkontor. Stipendiene er på n.kr. 4 000. De fleste har studert filologi. Omvendt har 5 nordmenn oppholdt seg i samme tidsrom i Island med stipend fra den islandske stat. Islands ungdom i Oslo har i likhet med norske studenter hatt problemer med innkvartering, og det er nå etter initiativ fra Gudrun Brunborg innkjøpt 10 studenthybler i studentbyen på Sogn for islandske studenter. Fru Brunborg har dessuten lagt for dagen en positiv interesse for norsk/islandsk studentutveksling. Blant annet har hun opprettet et fond til fremme av slik utveksling.

Utteksling av skolebarn og skoleklassereiser som foreningene Norden arbeider med, har vært vanskeliggjort på grunn av økonomien forsåvidt angår

Island. Hittil har bare et fåtall islandske barn og ungdom årlig besøkt Norge i Nordens arrangement, mens tilsvarende gjestebesøk ikke har funnet sted.

Det bør nevnes at det i slutten av 1940-årene studerte ca. 15 nordmenn ved Islands universitet, i alt vesentlig medisinske studenter. Antallet er nå sunket til to, da det i sin tid ryktes at den islandske medisinske utdanning ikke ville bli godkjent i Norge. Den ble som kjent godkjent senere, stort sett på like linje med den medisinske utdanning fra de øvrige land.

Innenfor skogbruksnæringen er det et utmerket samarbeide i gang for såvidt angår utveksling. Det norske skogselskap har i samarbeide med bl. a. Norges ungdomslag og Vestmannalaget og med tilskudd både fra landbruksdepartementet og utenriksdepartementets kulturkontor fra norsk side organisert en rekke utvekslinger. I 1949 reiste 30 nordmenn til Island og 30 islendinger til Norge med fly til et tre ukers opphold i Troms og arbeidet med skogplanting på forskjellige steder. Programmet var lagt opp og ble gjennomført av fylkesskogmester Bathen. I 1952 deltok 61 ungdommer fra hvert land. Reisen foregikk med båt, og oppholdet varte i 14 dager. Islendingene plantet skog i Hordaland, og nordmennene ble spredt over hele Island. I 1955 reiste 55 personer hver vei med fly Reykjavík-Værnes, og sommeren 1958 ble det arrangert en tilsvarende utveksling med god deltakelse. Det vesentligste av utgiftene ble dekket av enkeltpersoner, fra Islands side har Islands skogdirektorat bidratt. Mellom disse større utvekslinger har det vært gjensidig besøk av offentlige og private personer innenfor skogbruket.

13. Lektorutveksling: Norge har i årene etter krigen bevilget penger til en norsk lektor ved universitetet i Reykjavík. Den nåværende lektor Ivar Ormland har, foruten å lede norskundervisningen ved universitetet, også ledet norskkurset i Reykjavík bys studiesirkler. Lektoren har også sett det som sin oppgave å formidle kjennskapet til Norge gjennom offentlige foredrag både ved universitetet og i Islands kringkasting (på islandsk) og ved artikler i dagspressen. Også i norsk dagspresse og fagpresse har han gjennom bidrag spredt kjennskap om Island. Han har oversatt og utgitt et utvalg av den islandske dikter David Stefánsson til norsk, »Eg siglar i haust», og har dessuten tatt initiativet til utarbeidelse av en norsk-islandsk ordbok som ikke finnes. Søknad om støtte til utgivelsen av ordboken er fremsendt til Nordisk kulturkommisjons norske seksjon til behandling. Lektor Ormland vil ventelig høsten 1958 disputere til den islandske filosofiske doktorgrad ved universitetet i Reykjavík med en avhandling om Stefán fra Hvítadal og skal dessuten gi ut dikt i utvalg i norsk oversettelse av denne dikter.

Etter initiativ fra foreningen Norden og etter anbefaling fra Nordisk kulturkommisjon ble det opprettet et islandsk lektorat ved universitetet i Bergen med forelesningsplikt også ved universitetet i Oslo. Den islandske stat har dekket en del av lønnen. Lektoren har plikt til å forelese over islandsk litteratur og språk.

Som resultat av den kontakt som er etablert mellom Norsk lektorlag og den tilsvarende islandske organisasjon foretok en gruppe på 15 norske lektorer en studiereise til Island i tiden 2.—10. juli 1957.

Etter initiativ av fylkesmennene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdals fylker og forskjellige foreninger og institusjoner besøkte 37 fremtredende islendinger disse fylkene i juni 1957. Reisen ble kalt »I Egil Skallagrimssons fotspor», ettersom deltakerne var etterkommere etter Egil Skallagrimsson. I reisen deltok eldste dommer i høyesterett, flere statsråder, altingsmenn, universitetets rektor, Reykjavíks borgermester, lektorer, kunstnere og andre fremtredende personer. Reisen var lagt opp som en 10-dagers tur gjennom fylkene med Bergen som utgangspunkt og Ålesund som siste oppholdssted. Den norske ambassadør i Island, Torgeir Anderssen-Rysst, hadde forberedelsene til turen.

Besøk i Island av andre fremtredende personer som bør nevnes er rektor ved universitetet i Oslo, professor Frede Castberg, som i juni 1955 etter innbydelse fra Islands universitet gjestet Reykjavík og holdt en forelesning over sammenliknende statsrett. Han blev mottatt av Islands president.

Biskop Kristian Schjelderup besøkte Island som kongelig oppnevnt representant for den norske kirke på kirkemøtet i Reykjavík i oktober 1951. Besøket blev omfattet med stor interesse og ble karakterisert som velsignelsesrikt og betydningsfullt for den islandske kirke. Biskop Schjelderup prediket ved høymessen i Reykjavíks domkirke og holdt foredrag i universitetets festsal under nærvær av fremtredende representanter for Islands kirke og kulturliv.

Island har videre hatt besøk av flere fremtredende representanter for norsk kulturliv i forbindelse med arrangementer som tildels er omtalt andre steder i denne rapporten, mens fremtredende islendinger på sin side har gjestet Norge. Det nordiske undervisningsministermøtet i 1955 blev holdt i Reykjavík, og i tilknytning til dette kom også Nordisk kulturkommissjon sammen til sitt årlige plenumsmøte.

Det bør også nevnes at Det nordiske administrative forbund holdt sitt 12. alminnelige møte i Reykjavík i dagene 16.—19. mai 1958 med 18 deltakere fra de øvrige nordiske land, hvorav en rekke høyere embetsmenn. Det var første gang i forbundets historie at et møte blev lagt til Island. I forbindelse med møtet som blev arrangert som en fellesreise med båt fra Bergen, blev det lagt opp en utferd til historiske steder, kunstgjødningsfabrikk, kraftverk, pumpestasjon for varme kilder m.v.

Oslo by har i de senere år skjenket vennskapsbyen Reykjavík et juletre.

III. Litteratur, bildende kunst, teater, musikk

1. Litteratur: Det hevdes at det leses mer bøker i Island enn i Norge. Det er på det rene at det leses flere norske bøker i Island enn islandske bøker i Norge. En av de viktigste grunnene til dette er at svært lite islandsk litteratur er oversatt til norsk. Erfaringsmessig har oversetterne vanskeligheter med å finne norske forleggere som er villige til å utgi dem. Dette gjelder i særdeleshet oversettelser av islandsk lyrikk. Island har hatt og har en rekke fine lyrikere som på grunn av den språklige isolasjon er avskåret fra å nå et større internasjonalt publikum. Stabelfeldt utga i 1944 et utvalg islandske

dikt »Millom frendar» i omdiktning av Hans Hylén. Det islandske forlag Helgafell utga i 1955 Ivar Orglands omdiktning av et utvalg dikt av Islands nasjonaldikter David Stefánsson i anledning av Stefánssons 60-års dag, »Eg siglar i haust». Ivar Orgland har også planer om å utgi et utvalg dikt i omdiktning av Stefán fra Hvítadal.

Leilighetsvis forekommer islandske dikt i omdiktning i fagtidsskrift og i dagspressen. Av islandske forfattere er Halldór Kiljan Laxness den mest kjente etter han fikk Nobels litteraturpris i 1955. Følgende av hans bøker er oversatt til norsk: »Frie menn» 1954, »Salka Valka» 1956, »Den gode frøken og huset», »Islands klokke», »Verdens lys» 1957, »Himlens skjønnhet» 1958 og »Gerpla» 1958 på Tiden forlag.

I 1930-årene utga Kristmann Guðmundsson noen romaner i Norge på Aschehougs forlag. I dette tidsrommet ble det oversatt romaner av følgende forfattere: Gunnar Gunnarsson, Snorri Hjartarson, Jón Sveinsson, kalt Normi, Friðrik A. Brekkan, Guðmundur Magnússon og Sigurður Nordal. Utvalget av oversettelser virker tilfeldig og kan neppe kalles representativt. Ármann Kr. Einarssons barnebok »Den skjulte skatten» ble oversatt til både bokmål og nynorsk i 1956. Til dansk foreligger et bredere utvalg av oversettelser.

Høsten 1956 ble det holdt en norsk bokutstilling i Reykjavík i islandsk regi. Islands president var til stede ved åpningen. Utstillingen, som også var en salgutstilling, ble besøkt av ca. 6 000 mennesker eller 10 % av Reykjavíks befolkning. Det ble for det meste solgt reiseskildringer og bøker av våre klassikere, men også meget av moderne norske forfattere. Behovet for norske bøker i original og i oversettelse er stort. Det kan f.eks. opplyses at en bokhandel i Reykjavík et år solgte norske bøker for n.kr. 30 000, og salget kunne vært større hvis ikke valutaforholdene og forbindelsene med Norge var så vanskelige, ble det hevdet.

I juni 1954 besøkte Herman Wildenvey Island etter innbydelse av noen fremtredende islendinger som dekket reise og opphold mot at Wildenvey holdt en opplesning. Besøket var gjenstand for stor oppmerksomhet.

Nordisk kulturkommisjon drøftet i 1947 spørsmålet om utveksling og effektiv spredning av nordisk litteratur og fremsatte flere forslag i den anledning, hvorav de viktigste var: stipendier til litteraturkritikere, statstilskudd til biblioteker til innkjøp av nabolandenes litteratur på originalspråket, økonomisk støtte til foreningene Norden til stilkonkurranser, anbefaling til kringkastingsinstitusjonene i Norden og sending av nabolandenes bøker og forfattere. Kulturkommisjonen har senere arbeidet med saken og fremsatt konkrete forslag for de nordiske lands regjeringer. Saken ble lagt frem for Det Nordiske Råds møte i Helsingfors 1957. Som et resultat av dette arbeidet er der under utarbeidelse en samnordisk katalog over litteratur i billige opplag. I tråd med dette har Cappelens forlag utgitt billige originalutgaver av nordiske forfattere på kommersiell basis. Tiltaket har vakt berettiget oppmerksomhet også utover litteratens kretser.

2. Bildende kunst: Det har fra norske myndigheters side vært stillet til

dels betydelige beløp til disposisjon for å utbre kjennskapet til islandsk bildende kunst i Norge. I 1950—51 ble det holdt en separat islandsk kunstutstilling i Oslo med et tilskudd på kr. 11.600 fra kirke- og undervisningsdepartementet. Den samme utstilling ble vist i 5 byer utenfor Oslo, og departementet stilte garantier i den anledning. Det har senere vært holdt kunstutstillinger både i Oslo og Bergen hvor Island har vært representert. I 1951—52 holdt Bildende kunstneres styre og Bergens billedgalleri nordisk utstilling med islandsk representasjon. Det samme var tilfelle i 1952—53, da Nordisk kunstforbund holdt utstilling i Oslo og Bergen. Staten ga et tilskudd på kr. 10.000 til hver av utstillingene. I 1954—55 ble det vist et utvalg av nyere norsk grafikk i Reykjavik arrangert av den norske Kunst på arbeidsplassen. I forbindelse med denne utstillingen ble det dannet en tilsvarende islandsk organisasjon som fikk stillet denne utstillingen til rådighet.

I 1957 satte Island frem tilbud om å forære Norge en statue av den første landnåmsmann Ingolfur Arnarson, som var født og oppvokset i Norge, men som i 870 bosatte seg i Island.

I forbindelse med Snorre-jubiléet skjenket Norge Island en statue av Snorre Sturlason.

Islandske kunstnere er også representert i offentlige norske kunstsamlinger.

3. Teater: Island har forlenget trådt aktivt inn i det nordiske teatersamarbeidet som har vært inngående behandlet av Nordisk kulturkommisjon. I 1955—56 ble den nordiske teaterkongressen henlagt til Reykjavik. (Utsendingene fikk et reisetilskudd på kr. 5 000 fra staten.) Det kunne i den forbindelse konstateres en aktiv og levende teaterinteresse i Islands hovedstad. Oppslutningen om det nye islandske nasjonalteater har vært oppmuntrende. I juni 1957 gjestet dette teater nationalteatret i Oslo med sitt ensemble. Gjestespillet »Den gylne porten» (»Gullna hliðið»), som er skrevet av den islandske nasjonaldikter David Stefánsson, ble spilt på islandsk. (Kirke- og undervisningsdepartementet ytet et tilskudd på kr. 10 000.)

Riksteatret gjestet til gjengjeld Island med »Et dukkehjem» med støtte fra bl. a. utenriksdepartementets kulturkontor. I denne forbindelse kan nevnes at flere av Ibsens verker har vært spilt av Islands nasjonalteater siden 1950.

Foreningen Norden har formidlet en rekke gjestespillbesøk til de nordiske land av hele ensembler eller enkelte skuespillere og sceneinstruktører. Det samme gjelder også besøk av sangkor.

Teatermannen Sveinbjörn Jónsson ble etter riksteatrets besøk i Island invitert til et studieopphold i Norge til studier av norsk teaterdrift og turnévirksomhet som utsending av fellesorganisasjonen for Islands teater. Utenriksdepartementets kulturkontor ga ham et tilskudd på kr. 1 200.

4. Musikk: Kjennskapet til islandsk musikk i Norge er lite utenfor den engere krets av musikere og komponister.

I noen år dirigerte komponisten Olav Kielland Islands symfoniorkester i Reykjavik og var dets kunstneriske leder. Ellers har flere norske kunstnere,

mest i den populære genre, gjestet Island, og det har vært flere besøk av islandske kunstnere i Norge, bl. a. av sangerinnen Guðrún Á. Símonar og pianisten Rögnvaldur Sigurjónsson, samt leilighetsvise besøk av islandske sangkor. I 1956 gjestet således et kor fra Reykjavik festspillene i Bergen. Det kan også nevnes at 50-års dagen for Edvard Griegs død ble høytideligholdt av den islandske kringkasting med foredrag og fremførelse av Grieg-sanger.

Det nordiske musikkamarbeidet har vært behandlet av Nordisk kulturkommissjon, og dette har resultert i faste bevilgninger til formålet.

Nordisk kulturkommissjons vitenskapelige seksjon har i likhet med de øvrige seksjoner for sine saker planmessig tatt opp en lang rekke saker om det akademiske og vitenskapelige samarbeide i Norden. Enkelte saker er opprinnelig tatt opp gjennom Det Nordiske Råd og overført kulturkommissjonen gjennom de enkelte lands regjeringer til videre bearbeidelse. Island, som deltar aktivt i både kulturkommissjonen og Det Nordiske Råd, har overfor enkelte saker måttet stille seg noe avventende til aktiv medvirkning, men har i prinsippet sluttet seg til dem. Island står for tur til å overta generalsekretariatet for Nordisk kulturkommissjon. I det følgende skal det gis en oversikt over de saker Nordisk kulturkommissjon arbeider med og hvor Island og Norge deltar aktivt.

5. Nordisk kurs i språk og litteratur ble holdt for fjerde gang i Århus i tiden april—juni 1958 med deltagelse av studenter fra de nordiske land. På formannskonferansen mellom de nasjonale studentorganisasjoner i Reykjavik i februar 1958 ble det lagt opp en 10-årsplan for kursene som nå skal søkes knyttet permanent til universitetene. Etter denne planen skal kurset holdes i Island 1959 og 1964 og i Norge 1961 og 1966.

6. Utveksling av universitetslærere og gruppereiser for studenter har vært gjenstand for behandling både på det nordiske undervisningsministermøte i Stockholm 1957 og det nordiske universitetsrektormøte, likeledes nordisk rektormøte for de tekniske høgskoler. Både Island og Norge har satt av midler til kurs og besøk av utenlandske forskere og gjesteforelesere. Det vises forøvrig til avsnittet om utveksling.

7. Nordiske lektorer utgjør en viktig del av det akademiske samarbeidet. For tiden er det et norsk lektorat i Island og et islandsk lektorat i Norge, ambulerende mellom de to universiteter. Se forøvrig avsnittet om utveksling av lektorer.

8. Godkjenning av deleksamener eller spørsmålet om tentamensgyldighet er en viktig del i aktiviseringen av studentvandringene i Norden. I våre universitetslover er det nå åpnet adgang for hel eller delvis godkjenning av universitetseksamener fra Island. Islandske studenter har i vid utstrekning benyttet seg av denne adgang spesielt forsåvidt angår de forberedende prøver. Spørsmålet om godkjenning av avlagte prøver eller deleksamener i det annet land og tilpassing av dem i et videregående studium avgjøres individuelt. Etter konferansen om tentamensgyldighetsspørsmålet i Stockholm 1957, hvis resultater Island formelt ikke har sluttet seg til, kan søkere regne med en velvillig holdning fra de to lands universiteter.

9. Stipend og lån: Det nordiske undervisningsministermøte henvendte seg

til kulturkommisjonen for å få utredet dette spørsmålet. Saken er under behandling. Statens lånekasse for studerende ungdom følger den praksis at norske studenter får lån og stipend uansett studiested og studieland, følgelig vil norske studenter i Island kunne få lån hvis de ellers fyller vilkårene. Utenlandske studenter og også islandske studenter i Norge får normalt ikke lån. En unntagelse er gjort for flyktningestudentene.

10. Nordisk sommeruniversitet: Samtlige nordiske land bidrar økonomisk og på annen måte til de årlige sesjoner. Island har i de siste år således bevilget isl.kr. 20 000 og Norge kr. 27 100. Det vil nå bli opprettet en fast studierektorstilling for sommeruniversitetet.

11. Samarbeidet om teknisk utdanning er under utredning av et ekspertutvalg, hvor Island har fått reservert en plass. Utvalget skal blant annet undersøke mulighetene for en arbeidsdeling mellom de tekniske høgskolene når det gjelder undervisningsmessige spesialiteter og utveksling av studenter og særlig på licentiatnivå.

12. Utbyggingsprogram for vitenskapelige institusjoner. De nordiske lands myndigheter er kommet overens om å holde hverandre orientert om utbyggingsplaner.

13. Island har ikke hittil tatt del i det nordiske samarbeide i marin biologisk forskning, men kan når tiden er moden slutte seg til dette som likestillet partner.

14. Derimot tar Island aktiv del i oppbyggingen av et Nordisk institutt for folkediktning i København, som det nordiske undervisningsministermøte har gitt sin anbefaling. Bevilgning til instituttets drift forelå fra dansk og norsk side for budsjettåret 1957—58, og det danske folketing har våren 1958 dessuten bevilget d.kr. 46 500 til etableringen.

15. »Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder» er under arbeide og bevilgninger til det fortsatte arbeide synes å være sikret.

16. Samarbeide mellom forskningsrådene ble behandlet i Nordisk Råd i 1957 og arbeidet er overdratt kulturkommisjonen. Norge har som kjent tre forskningsråd, mens Island inntil nylig ikke hadde forskningsråd av den type det er tale om. Island har arbeidet for et slikt, og det ventes at Island vil tre aktivt inn i det nordiske samarbeide på dette felt når forholdene tillater det.

17. I samarbeidet mellom de vitenskapelige biblioteker er Island foreløpig ikke med. Men Islands universitetsbibliotek har normale bytteforbindelser med bl. a. universitetsbibliotekene i Norge.

18. Det nordiske samarbeide om forskning innen arktisk medisin som har vært til behandling i Nordisk Råd er av undervisningsministrene overført til behandling av kulturkommisjonen. Det er nedsatt et ekspertutvalg med to medlemmer fra hvert av de nordiske land, men det er for tiden noe usikkert om Island kan bli fullt representert. Foreløpig har det oppnevnt en observatør i utvalget.

19. Ansettelse av vitenskapsmenn. Etter de regler som gjelder i Norge kan islandske statsborgere tilsettes i høyere vitenskapelige stillinger i lik konkurranse med norske statsborgere.

20. Mens oversettelser av islandsk skjønnlitteratur til norsk har vært noe tilfeldig preget, har Det Nordiske Råd i 1957 anbefalt regjeringene i Norden til å ta skritt til å fremme oversettelser av både finsk og islandsk faglitteratur. Islandsk faglitteratur vil bli oversatt til dansk eller norsk. Fra norsk side er det stillet midler til rådighet over kirke- og undervisningsdepartementets budsjetter.

21. Det arbeides spesielt fra dansk side med avholdelse av kurs i geologi og fysisk geografi i Island med deltagere fra nordiske land.

22. Etter initiativ fra Nordisk Råd er det konstituert et nordisk samarbeidsorgan for forbruksvareforskning og forbruksvareopplysning. Island er foreløpig representert ved observatør.

23. Det foreligger forøvrig forslag om nordisk samarbeide på flere forskningsfelt. Det gjelder bl. a. ernæringsforskning, atomfysikk, jordbruksforskning, transportøkonomisk forskning. Disse sakene er til dels ikke sluttbehandlet i Nordisk Råd eller er under utredning av Nordisk kulturkommisjons eksperter. Man kan ikke på det nåværende tidspunkt si noe om realiseringen av disse planene.

24. Både undervisningsministermøtene og nordiske universitets- og høgskolerektormøter er blitt faste institusjoner i Norden og bidrar til løsning av samarbeidsoppgaver.

25. Ved samtlige av universitetene i Norden undervises det i islandsk språk og litteratur. Ved universitetene i Oslo og Bergen finnes det professorater og dosenturer i norrøn filologi og en islandsk lektor som underviser i nyere islandsk språk og litteratur. Dessuten finnes det andre universitetslektorer med god innføring i islandsk språk, litteratur og historie. Ved Islands universitet er norrøn filologi og historie, norsk språk og litteratur dekket.

26. Etter initiativ fra ambassadør Torgeir Anderssen-Rysst er det fra islandsk side samlet inn et stort kildemateriale av historisk stoff fra »det annet norske landnåm i Island» som omfatter norsk fangst- og fiskerivirksomhet på Islands østkyst i 1870—80 årene. Denne virksomhet kom i stor utstrekning til å prege islandsk næringsliv og spesielt den eneste by på Øst-Island, Seyðisfjörður, hvor fremtredende ervervsdrivende av norsk ætt har satt varig spor etter seg. Det meste av stoffet er nedtegnet etter samtaler med eldre mennesker og tildels bearbeidet. Stoffet utgjør en viktig del av norsk utgående næringsdrift som historie.

Innsamlingen ble foretatt av Helgi Valtýsson, som fikk et honorar av fiskeridepartementet for sitt arbeide.

27. I folke- og framhaldsskolen er det begrenset hvor meget en kan ta med av opplysninger om andre nordiske land, men det blir nå både i norsk, historie og geografi gitt plass til nordisk stoff. Det blir her også tatt hensyn til Island. Lærerskolerådet, som bl. a. er departementets rådgivende organ ved godkjenning av lærebøker i folke- og framhaldsskolen, vil være oppmerksom på spørsmålet om mulig styrking av det islandske stoff i arbeidet med undervisningsplaner og godkjenning av lærebøker.

I den høgre skole blir kjennskapet til Island formidlet gjennom fagene norsk, historie og geografi.

I realskolens lesebøker finnes utvalg av Edda-dikt og skaldedikt og gjengis utdrag av islandske ættesagaer og Snorre Sturlasons kongesagaer. Norrøn litteratur (i oversettelse) inngår ultrykkelig i eksamenspensum og blir gjerne representert av islandske verker. Islandsk litteratur, i første rekke sagatidens, blir også behandlet i litteraturhistorien.

Til eksamen artium er et verk fra norrøn litteratur (i oversettelse) obligatorisk pensum, og det er her vanlig å bruke en islandsk ættesaga. Videre kreves i pensum 1—2 Edda-dikt (i oversettelse). Dessuten skal det legges opp 30 sider »gammelnorsk». Denne består vanlig for den vesentlige del av tekster fra islandsk litteratur og blir gjerne lest i normalisering til gammelislandsk. Litteraturhistoriene behandler ganske inngående den gammelislandske litteratur.

Innenfor de friere arbeidsformer som knytter seg til morsmålsundervisningen, forekommer det at moderne islandsk litteratur, særlig da Laxness (i oversettelse), men også Gunnar Gunnarsson, blir behandlet i elevforedrag.

I faget historie blir Islands utvikling behandlet i forbindelse med norgeshistorien. Landnåmstiden og fristatstiden har sin naturlige tilknytning til forholdene i Norge; der senere tid fremstilles i kortfattede oversikter. Både i realskolen og gymnasiet føres disse fram til idag.

Geografiundervisningen gir en oversikt (i lærebøkene gjerne på en 3—4 sider) over Islands natur, klima, vekstliv og næringsveier foruten over folk, styresett og kulturliv.

Både i historie og geografi forekommer emner fra Island blant de friere arbeidsformer, som elevforedrag eller arbeidsoppgaver.

I de senere år har også lektorer som har søkt om tilskudd av bevilgningen til reisestipend for lærere i den høgre almenkolen fått slikt stipend for studiereise til Island.

I lærerskolen og i folkehøgskolen er det ikke iverksatt særtiltak for å utvide kjennskapet til Island. Undervisningen om Island foregår på samme måte som for de andre nordiske land, men den gamle norrøne litteraturen som Island og Norge har felles gjør nok sitt til at kunnskapene om dette landet blir mer omfattende.

Forøvrig får lærerskolene ikke sjelden besøk av islandske lærere og andre med tilknytning til skoleverket, som samler klassene til foredrag, ofte med lysbilder eller film. Dessverre gjelder dette nesten bare lærerskoler i eller nær de største byene.

Det er sannsynligvis vanskelig å regne med noen utvidelse av pensum i de videregående skoler med det første forsåvidt angår islandsk språk eller gjenomgåelse av islandske tekster. Nordisk kulturkommisjon har i noen år arbeidet for innføring av nordisk lesestoff i skolene. Dette arbeidet er ikke avsluttet. Foreningene Norden har også hatt dette på sitt program. Det er besluttet å utarbeide en hjelpebok om sammenlignende samfunnslære med preceptor Andrén, Sverige, som redaktør.

I islandske skoler undervises det ikke i norsk, mens dansk er obligatorisk. Dette letter overgangen til muntlig norsk for dem som måtte ønske å lære

norsk, men skaper visse vanskeligheter i den skriftlige opplæring. Norsk-undervisningen ved Islands universitet foregår vesentlig på bokmål, da studentene gjerne foretrekker dette, men det har i de senere år i forbindelse med norskundervisningen vært pekt på bl. a. påtagelige likheter mellom nynorsk og islandsk bøyningsmønstre, eller spesielt vestnorske dialekter. Det gis imidlertid også orientering i nynorsk, og litteratur leses på begge språk.

28. På grunn av de til dels betydelige ulikheter i både skolestrukturen og pedagogisk tradisjon har kulturkommisjonen med undervisningsministrenes anbefaling arbeidet for en samnordisk skolepolitikk med den målsetting at alle nordiske land skal føre frem sin ungdom til samme utdannelsesnivå både teoretisk og praktisk, innenfor de forskjellige utdannelsesstrinn.

29. Spørsmålet om felles nordiske lærebøker har vært inngående drøftet av kulturkommisjonen. I tillegg til hjelpeboken i sammenlignende samfunnslære som er nevnt ovenfor, er det på tale å utarbeide en samnordisk lærebok i gymnastikk og for lignende utdanning, hvor elevtallet er så lite at det byr på vanskeligheter å få utgitt nasjonale lærebøker.

30. Bruk av audio-visuelle hjelpemidler i undervisningen har vært inngående behandlet av kulturkommisjonen, som har utarbeidet felles krav og normer for bruk av slike hjelpemidler i undervisningens tjeneste. Materialet er oversendt de respektive lands undervisningsministre. Spørsmålet om et nærmere nordisk samarbeide i forbindelse med fremstilling og distribuering av undervisningsfilmer er for tiden til behandling i et ekspertutvalg.

31. Pedagogisk forskning og forsøksvirksomhet er under behandling i et ekspertutvalg.

IV. Sport og idrett

1. Fotball: I 1956 gjestet Brumunddal I.L.'s juniorlag i fotball Island og spilte noen kamper der.

I 1957 spilte det norske landslag i fotball i en fotballturnering på Island, i anledning av det islandske fotballforbunds 10-års jubileum.

I 1958 spilte det islandske mesterlag i fotball 5 kamper på forskjellige steder i Norge.

2. Friidrett: I 1957 deltok to norske fri-idrettsutøvere på stevner på Island. Våren 1958 deltok 2 islandske fri-idrettsutøvere på et par stevner i Norge. Senere på sommeren deltok en islandsk fri-idrettstropp på 11 mann i et par stevner her i Norge. Ingen norsk fri-idrettsutøver har vært på Island i år.

3. Gymnastikk og turn: I 1956 var Oslo turnforening på besøk på Island med sin mannlige og sin kvinnelige elitetropp. Hver tropp er på 12.

I 1957 var 3 islandske turndamer gjester på et instruksjonskurs i turn og gymnastikk i Norge.

I den nordiske leir 1958, arrangert av Norges gymnastikk- og turnforbund i Horten, var Island representert med 8 damer og 8 herrer.

I landsturnstevnet 1958 i Trondheim var Island representert med en dame-tropp (12 damer) og en observatør.

4. Håndball: I nordisk mesterskap 1956 i Oslo ble det spilt en landskamp mellom det islandske og norske damelag i håndball.

I 1957 var Grefsen I. L. damelag i håndball på Island.

I 1958 er det spilt en landskamp i Oslo mellom det islandske og norske landslag i herrehåndball.

5. Svømming: I 1957 deltok en tropp islandske svømmere på stevner i Norge. Troppen var på 4 aktive plus leder og trener.

6. Ski: I Holmenkoll-rennene deltar alltid 1 à 2 islandske skiløpere.

V. Sluttbemerkning

Det synes klart at i Island er kjennskapet til det moderne Norge større enn tilfelle er i Norge hva Island angår, og den norske regjering vil se det som en oppgave å rette på dette forhold.

Det synes også klart at det hos det islandske folk er et sterkt ønske om å befeste og utbygge kontakten med de andre nordiske land. De lange avstander og det forhold at Island bare har en befolkning på omkring 165 000, reiser imidlertid spesielle problemer for utbyggingen av samarbeidet. Det er derfor ikke å vente at Island finansielt skal kunne være med i samarbeidet på samme vilkår som de andre nordiske land.

Skal samarbeidet med Island kunne bygges videre ut, må det øvrige Norden være innstilt på å yte ekstratilskudd til dette samarbeid. I Norge har en drøftet tre alternativer for et utvidet samarbeide med Island:

1. Ved å øke kirke- og undervisningsdepartementets disposisjonsbevilgning under kap. 223, V, d, »andre nordiske samarbeidstiltak» i den hensikt å yte spesielle tilskudd til norsk-islandske samarbeidsprosjekter.
2. Ved å inngå en bilateral kulturavtale med Island på linje med de fleste vest-europeiske land utenom Norden.
3. Ved å opprette et spesielt norsk-islandsk kulturfond etter mønster av det norsk-danske og det norsk-svenske samarbeidsfond.

For å kunne styrke samarbeidet med Island på de ulike områder, er det etter regjeringens syn nødvendig med økonomiske tilskudd for å styrke det samarbeidet som allerede pågår — ikke først og fremst å etablere nye organer for å realisere planene.

Den norske regjering mener derfor at den mest praktiske ordningen for Norges vedkommende vil være å øke kirke- og undervisningsdepartementets disposisjonsbevilgning som nevnt i alternativ 1).

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1958:

Isländsk-skandinaviska trafikkommitténs betänkande av den 26 september 1956 har överlämnats till luftfartsstyrelsen, kommerskollegium, sjöfartsstyrelsen, skolöverstyrelsen, dåvarande aktiebolaget Radiotjänst, Svenska turisttrafikförbundet, Svenska turistföreningen, Svenska resebyråföreningen och Föreningen Norden för kännedom. I övrigt har Nordiska rådets rekommendation icke föranlett någon kommunikationsdepartementets åtgärd.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Island är koordinerande land. Över rekommendationen har i Sverige inhämtats yttranden från skolöverstyrelsen, kommerskollegium, sjöfartsstyrelsen, Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet och Svenska turisttrafikförbundet. En inom handelsdepartementet gjord sammanställning över inkomna yttranden bifogas [*se Tillägg 2*].

TILLÄGG 1

PM rörande Det forenede dampskibs-selskabs linjefart Danmark— Färöarna—Island

(*Av Dansk dampskibsrederiforening*)

Det forenede dampskibs-selskab påbegyndte regelmæssig rutesejlads fra København via Færøerne til Island i året 1867.

I 1913 dannedes Det islandske dampskibsselskab, hvilket selvsagt fik en følelig indvirkning på Det forenede dampskibs-selskabs fortsatte muligheder for i samme omfang som hidtil at kunne opretholde farten ikke alene mellem København og Island men også den sejlads, selskabet havde mellem kyststationerne i Island indbyrdes.

I 1925 indtraf der en for Det forenede dampskibs-selskab skæbnesvanger begivenhed med hensyn til ruten mellem København og Færøerne, idet Det færøske dampskibsselskab fra og med 1925 trådte ud i livet og indsatte s/s »Tjaldur» i fart mellem København og Færøerne. S/s »Tjaldur» var det tidligere dampskib »Sankt Thomas», der var blevet overdraget Det færøske dampskibsselskab af Det østasiatiske kompagni.

Det færøske dampskibsselskabs start var et resultat af et ihærdigt arbejde fra den færøske befolknings side på at få eget dampskibsselskab, og det må antages, at stiftelsen af selskabet kun var mulig, fordi man på forhånd havde sikret sig et årligt tilskud fra den danske stat.

Den godsmængde og den passagertrafik, der havde været til disposition for de her omhandlede ruter før oprettelsen af såvel Det islandske som Det færøske dampskibsselskab, var ikke større, end at driften kunne gennemføres på en passende rentabel måde, men da konkurrencen satte ind, støttede såvel den islandske som den færøske handelsstand de med Det forenede dampskibs-selskab konkurrerende skibe så kraftigt, at D.F.D.S.'s andel i trafikken gik så stærkt tilbage, at selskabet fra at have 3 skibe i fast rutefart måtte reducere sin indsats til kun 1 skib, og til trods herfor har driften i perioder givet tab.

De nævnte vanskeligheder øgedes for Det forenede dampskibs-selskabs sejlads for Islands vedkommende ved, at Det islandske dampskibsselskab i 1950 indsatte et nyt skib, m/s »Gullfoss», i ruten København/Island, og

for Færø-rutens vedkommende, da Det færøske dampskibsselskab i 1952 indsatte et nyt skib, m/s »Tjaldur».

Når de to selskaber har kunnet indsætte ny og kostbar tonnage på ruterne, må det antages, at en medvirkende årsag hertil for Det islandske dampskibsselskabs vedkommende bl. a. kan søges i den lettelse, det har været for dette selskab, at det helt fra starten har været fritaget for at erlægge statsskat i Island. For Det færøske dampskibsselskabs vedkommende vil det erindres, at dette selskab kun var i stand til at føre sin nybygningsplan ud i livet, fordi den danske stat ydede selskabet støtte hertil.

Det vil af ovenstående fremgå, at der har været og er en meget stærk konkurrence om den relativt sparsomme trafik mellem Danmark/Færøerne/Island, således at den eneste tid på året, hvor der er mulighed for at opnå et nogenlunde tilfredsstillende resultat af sejladsen, er sommersæsonen, hvor passagertrafikken her som alle andre steder er ret betydelig, medens driften den øvrige del af året er meget utilfredsstillende.

Det var derfor yderst nedslående, at den islandske stat i sommeren 1954 på trods af følgende verbalnote af 24. maj 1954 fra udenrigsministeriet til det herværende islandske gesandtskab

I en verbalnote af 23. februar 1954 meddelte Islands gesandtskab, at Islands statsskibsrederi i sommermånederne ønskede at besejle en rute fra Reykjavik over Færøerne og Kristiansand eller Göteborg til København i begge retninger, og udbad sig underretning om, hvorvidt der fra den danske regerings side måtte være noget til hinder for en sådan besejling. Efter at have forelagt sagen for vedkommende danske myndigheder har udenrigsministeriet den ære at meddele, at der til oprettelsen af en sådan rute ikke udkræves nogen tilladelse af den danske regering, idet besejlingen af danske havne står åben for alle landes skibe. Udenrigsministeriet vil dog ikke undlade at oplyse, at ministeriet for handel, industri og søfart har givet udtryk for en vis bekymring i anledning af oprettelsen af den pågældende nye rute. Dansk dampskibsrederiforening har i denne forbindelse over for handelsministeriet fremhævet, at et statsrederis deltagelse i farten på linier, der som i det foreliggende tilfælde igennem en lang årrække har været drevet ved privat initiativ, muligvis vil kunne have uheldige virkninger for nordisk skibsfart som helhed, idet en afvigelse inden for de nordiske landes kredse fra det i Norden hævdede princip om skibsfartens uafhængighed af statsmagten er egnet til at svække stillingen for disse landes regeringer, når de under internationale forhandlinger argumenterer mod beskyttelsesforanstaltninger til fordel for et lands egen skibsfart.

indsatte motorskibet »Hekla», der ejes og drives af den islandske stat, i fart mellem Island/Færøerne/Norge/Sverige og Danmark, netop fordi dette skib kun sejler i sommermånederne og derved forringer indtjeningsmulighederne også for D.F.D.S. i den korte tid af året, hvor der endnu har været en mulighed for et nogenlunde tilfredsstillende resultat af driften.

Det skal i denne forbindelse tilføjes, at de allerede eksisterende linier også i sommermånederne er tilstrækkelige til at tage vare på den trafik, der er til disposition.

Til bedømmelse af Det forenede dampskibs-selskabs andel i trafikken på Island hidsættes følgende tabel over gods- og passagertrafik for årene 1953—1956:

År	Til Island			Fra Island			I alt		
	Antal rejser	Tons gods	Antal pass.	Antal rejser	Tons gods	Antal pass.	Tons gods	Antal pass.	
1953	14	1585	514	12	847	371	2432	885	
1954	15	1377	363	13	897	373	2274	736	
1955	13	1993	365	11	837	475	2830	840	
1956	11	1829	335	11	546	412	2375	747	

Det forenede dampskibs-selskabs besejling af Færøerne/Island udføres med passager- og last-motorskibet »Dronning Alexandrine» suppleret med lastskibe. M/s »Dronning Alexandrine» har en stykgodskapacitet i den her omhandlede fart på ca. 550 tons og en passagerkapacitet på 198 fordelt med 88 på I klasse, 42 på II klasse og 68 på III klasse.

Når Det forenede dampskibs-selskabs andel i trafikken har været utilfredsstillende, skyldes det ovenfor nævnte grunde, hvortil kommer det færøske og ikke mindst det islandske samfunds praktisk taget ensidige støtte af henholdsvis de færøske og de islandske skibe ikke alene i den direkte trafik mellem Færøerne/Danmark og Island/Danmark og vice versa, men også for så vidt angår den gennemgående trafik, der over København tilføres og fraføres Færøerne og Island fra og til f. eks. Finland og østersøhavnene.

Et andet alvorligt handicap for Det forenede dampskibs-selskab har det været, at det fra tid til anden har været overordentlig vanskeligt at få overført fragttilgodehavender fra Island til Danmark. I flere tilfælde såvel før som efter sidste verdenskrig, hvor Island har devalueret sin valuta, har Island helt eller delvis »infrosset» de danske tilgodehavender og senere kun frigjort procentvise dele af således infrosne beløb, hvilket har medført betragtelige tab for de danske interesser og samtidig medført, at fragto- og passagebeløb har måttet forudbetales i dansk mønt, når det drejede sig om benyttelse af Det forenede dampskibs-selskabs skib, hvorved man fra islandsk side så at sige »tvang» gods og passagerer over på de islandske skibe, hvor fragt og passage kunne erlægges i islandsk valuta.

I de seneste år er overførslerne fra Island gået uden alt for store vanskeligheder, men der skal i hvert enkelt tilfælde ansøges de islandske myndigheder om overførselstilladelse af skibsfartstilgodehavender, hvilket betyder tids- og rentetab. Hertil kommer de meget høje gebyrer for overførslerne, der andrager som følger:

valutatilladelse: 1 % af det ansøgte overførselsbeløb

bankprovision: 3,75 ‰ af det overførte beløb hvorimod der, hvis de islandske skibe skal have overført tilgodehavender fra Danmark til Island, intet beregnes for valutatilladelse og kun 1 ‰ i bankprovision.

Til de vanskeligheder, der ovenfor er nævnt med hensyn til Det forenede dampskibs-selskabs vilkår i trafikken på Island, er der kommet et nyt og alvorligt handicap som en følge af, at den islandske regering den 29. maj 1958 har vedtaget en lov vedrørende økonomiske foranstaltninger i Island,

hvorved der ved overførsler fra Island til Danmark af den islandske regering opkræves en valutaafgift på 55 % af overførslerne.

Man står altså her over for en ren flagdiskrimination, der i sig selv overfor omverdenen er yderst uheldig, fordi den kommer fra et nordisk land, og som i sine konsekvenser kan føre til, at anden sejlads end den, der drives med islandske skibe udelukkes, hvorfor sagen er indbragt for det danske udenrigsministerium.

Ved lægning af fartplanerne på Island tages der i den udstrækning, det er muligt, hensyn til øvrige skibsruiter, og der finder en udveksling af fartplaner sted mellem Det islandske dampskibsselskab og Det forenede dampskibs-selskab, men hvad angår anløb af pladser i andre skandinaviske lande, har undersøgelser vist, at der hidtil ikke har været basis herfor, og i øvrigt ville det af hensyn til fartplanernes overholdelse, alle forhold taget i betragtning, antageligt ikke kunne lade sig arrangere.

Den 5. juli 1958

TILLÄGG 2

PM rörande från Sveriges sida avgivna yttranden i anledning av rekommendation nr 9/1957

(Av Sveriges handelsdepartement)

I. Vid Nordiska rådets femte session i Helsingfors 1957 behandlades ett den 26 september 1956 dagtecknat betänkande av Isländsk-skandinaviska trafikkommittén om trafikförbindelserna mellan Island och Skandinavien (Tillägg till Sak D 30).

II. Vid förenämnda session antog Nordiska rådet den 21 februari 1957 följande rekommendation (nr 9/1957):

III. Remissyttranden har avgivits A) i vad rekommendationen avser vidgandet av kunskaperna om Island i övriga nordiska länder, av skolöverstyrelsen, Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet och Svenska turisttrafikförbundet, samt B) i vad rekommendationen avser möjligheterna att utvidga handelsförbindelserna med Island, av kommerskollegium — efter samråd med statens jordbruksnämnd — och sjöfartsstyrelsen.

IV. A) Beträffande vidgandet av kunskaperna om Island i övriga nordiska länder anförs i remissyttrandena huvudsakligen följande.

Skolöverstyrelsen: Det föreligger i vårt land stort intresse för Island och detta intresse stärks genom skolundervisningen, varvid man i stor utsträckning använder sig av färgband, film och skolradio. Den av nordiska kulturkommissionen, sektion II, tillsatta internordiska expertkommittén för principiell översyn av förhållandet mellan nationellt, nordiskt och allmänt kul-

turstoff i skolan torde komma att beröra även den nu aktuella frågan. Upplysningsverksamhet om Island utövas — bl. a. genom föredrag och utgivande av publikationer — av föreningen Norden, Samfundet Sverige-Island, Birkagårdens islandscirkel och Isländska sällskapet.

Ett ökat intresse för Island torde även ha skapats genom den kontakt som en rad svenska folk rörelser och ungdomsorganisationer har med isländska systerorganisationer.

Vidare bör erinras om betydelsen av att isländska ungdomar — under efterkrigstiden i medeltal 10 per år — såsom Föreningen Norden-stipendiater deltagit i undervisningen vid svenska folkhögskolor.

Därest flera broschyrer om Island skulle kunna ges ut i vårt land och ljusbilder och filmer ställas till vårt förfogande, skulle dessa säkerligen utnyttjas såväl vid skolundervisningen som av föredragshållare och föreläsningsföreningar.

Den låga besöksfrekvensen från svensk sida orsakas således med största sannolikhet icke av bristande intresse utan av bl. a. ekonomiska och kommunikationstekniska skäl.

Av det sedan 1954 årligen till styrelsens förfogande för gymnasiestipendier ställda anslaget från Kungafonden utdelas viss del såsom nordiska studiestipendier. Hittills har icke någon stipendieresa företagits till Island, troligen beroende på svårigheterna för vederbörande att göra upp lämplig resplan. Styrelsen har för avsikt att samråda med Föreningen Norden om utarbetande av lämpliga resplaner.

Med hänvisning till vad styrelsen sålunda anfört och med instämmande i Nordiska rådets rekommendation vad gäller syftemålet hemställer styrelsen för att ytterligare stärka förbindelserna mellan Sverige och Island om medverkan »till att särskilda medel ställas till förfogande för översättning av fack- och allmänlitteratur från isländska till svenska och från svenska till isländska samt att isländska lektorat anknutes till universitetsundervisningen».

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet:

Bland de möjligheter som står till buds att öka kunskapen om Island i Sverige vill institutet framhålla vikten av att kännedomen vidgas om den relativt avsevärda isländska litteratur, som översatts till svenska. (Givetvis bör också översättningsarbetet fortsättas.) Radion kan möjligen intresseras att ordna uppläsningar och överhuvud vara ett värdefullt hjälpmedel för ökad upplysning.

Den isländska konsten brukar med jämna mellanrum utställas t. ex. i samnordiska utställningar i Göteborg. Sådana utställningar kan tänkas också i Stockholm. Möjligen kan även Island uppmärksammas vid de s. k. vandringsutställningar, som ordnas av Riksförbundet för bildande konst på olika platser i landet. För att nedbringa de höga transportkostnaderna från Island bör man undersöka om i privat ägo resp. i muséer förekommande isländsk konst skulle kunna samlas till dessa och andra former av utställningar. Givetvis bör också isländsk grafik utställas.

Beträffande den isländska musiken torde radions insats vara av avgörande betydelse. Isländska konsertprogram är därför ett angeläget önskemål. Även konsertföreningarna i olika delar av landet torde kunna intresseras att uppmärksamma den isländska musiken mer än som skett.

Den isländska filmproduktionen torde i huvudsak begränsa sig till konstnärliga kortfilmer, delvis av informativ karaktär. Nya sådana lär skola föreligga, motsvarande högre konstnärliga och filmatiska krav. Man borde undersöka, om inte dessa filmer kunde visas som förspel på svenska biografier eller i svensk television.

Beträffande de ytterligare åtgärder, som i Sverige skulle kunna vidtagas för att öka kännedomen om Island, kan nämnas eventuellt samarbete med de stora bildnings- och studieorganisationerna ABF, TBV och Kursverksamheten bl. a. för anordnande av islandsveckor med föredrag, mindre utställningar av allmän karaktär, filmförevisningar, uppläsningar m. m. En sådan verksamhet kunde utan tvivel vara av mycket stort värde för att sprida kunskap om Island i Sverige. Samarbete med Föreningen Norden förutsättes här.

Ytterligare borde enligt institutets förmenande prövas möjligheten av större beaktande av Island och isländsk kultur vid undervisningen i skolorna. Upplysningsmaterial i form av bilder och annat åskådningsmaterial är här av värde. Härvidlag torde man böra överlämna till skolöverstyrelsen att pröva frågan.

Åtskilliga artiklar har ju de senaste åren förekommit i svensk press av från de stora tidningarna utsända korrespondenter, särskilt i samband med vissa speciella tillfällen, som det svenska kungaparets besök, men även i andra sammanhang. Sådana från tid till annan återkommande uppmärksammanden av Island torde vara av det allra största värde och borde väl delvis kunna ske i samarbete med isländska myndigheter, t. ex. i form av journalistinbjudningar.

Inte bara isländsk litteratur utan även litteratur om Island har på senare år utkommit i Sverige, men självfallet kunde försök göras att stimulera bokförläggarnas intresse för att ytterligare utge dylik litteratur.

Intresse torde sålunda finnas för en mindre skrift om Island av i dag med orientering om isländska samhällsförhållanden, helst på något av de nordiska språken.

Svenska turisttrafikförbundet: Ett deltagande från isländsk sida i samarbete mellan turisttrafikorganisationerna i de nordiska länderna — Nordiska turisttrafikkommittén — skulle sannolikt vara ägnat att främja här ifrågakavande syfte.

Arbetet ute på de olika turistmarknader som bearbetas av de övriga nordiska ländernas turistorganisationer karakteriseras för närvarande bl. a. av en tendens till allt livligare nordiskt samarbete. Ett uttryck härför är, att man på sina håll i utlandet organiserar gemensamma nordiska turistinformationskontor. I dylika fall torde det inte erfordras mer än att Island tillställer de nordiska länderna referens- och informationsmaterial för att dessa kontor skall påtaga sig lämnandet av reselivs- och turistupplysningar också beträffande detta land.

Vad Svenska turisttrafikförbundet beträffar är vi beredda att med omedelbar verkan instruera våra egna representanter i utlandet att lämna turistiska upplysningar även om Island.

Någon egentlig möjlighet att direkt tillgodose det i remisskrivelsen berörda speciella syftet, nämligen vidgandet av kunskaperna om Island i övriga nordiska länder, har Svenska turisttrafikförbundet med hänsyn till sin struktur och sina uppgifter näppeligen. Dock är turisttrafikförbundet villigt att exempelvis, om så skulle anses önskvärt, svara för utsändande av informationsmaterial om Island till regionala och lokala turisttrafikföreningar i Sverige.

IV. B) Rörande möjligheterna att utvidga handelsförbindelserna med Island har remissinstanserna anfört i huvudsak följande.

Kommerskollegium: Beträffande frågan om en utökning av importen från Island — vilken till övervägande del består av fisk och fiskprodukter och för närvarande allmänt sett kan ske utan begränsning — har Sveriges grossistförbund på hemställan från kollegium företagit en undersökning för utvärderande av möjligheten härför.

Av undersökningen har bl. a. framgått att de isländska varorna regelmässigt är av hög kvalitet samt dessutom torde åtnjuta en icke oväsentlig goodwill i Sverige. Å andra sidan torde de isländska priserna i vissa betydelsefulla fall vara väl höga för den svenska marknaden. Dessutom sker importen i stark konkurrens med dels inhemsk produktion, dels import från främst Norge och Danmark. Under dessa omständigheter synes en ökning av importen från Island främst vara beroende på islänningarnas möjlighet att hävda sig ur rent kommersiella synpunkter.

Den svenska exporten till Island omfattar huvudsakligen trävaror, metallmanufaktur och maskiner däribland fartyg.

Enligt vad som framkommit vid kontakt med exportföreningen bedömes den isländska importregleringen såsom restriktiv och torde tillämpas under hänsynstagande till utvecklingen av den bilaterala handelsbalansen med respektive länder. Importregleringen kompletteras med ett system av tullar och införselavgifter, som i många fall är mycket höga. Under dessa omständigheter torde möjligheterna till ökad export till Island vara främst beroende på de isländska myndigheternas åtgöranden. Det bör i detta sammanhang framhållas att ett kommersiellt intresse för en större export till Island synes föreligga.

Vad därefter gäller frågan om en utveckling av handeln med Island genom handel med tredje land, eventuellt med utnyttjande av isländska tillgodohavanden med dessa länder, kan anföras, att frågan om en svensk reexport av isländska varor till de länder som skulle komma ifråga — det förefaller främst kunna bli tal om länder i Östeuropa — synes inrymma betydande svårigheter. Svenska exportorganisationer har nedlagt stora ansträngningar på att upparbeta en marknad för svenska produkter i just dessa länder, samtidigt som fiskerinäringen i Sverige i stor utsträckning måste arbeta under sådana betingelser att den anses vara i behov av myndigheternas stöd. Möjligen skulle vissa lättnader kunna vinnas i den isländska importregleringen för svensk export om betalning kunde accepteras i isländska tillgodohavanden i tredje land. En eventuell ansökan om sådan betalning finge dock bedömas bl. a. mot bakgrunden av det svenska betalningsläget gentemot det land som då komme ifråga. F. n. synes förutsättningar för sådana medgivanden knappast finnas.

Mot bakgrunden av det anförda synes enligt kollegii mening förutsättningarna för en väsentlig utvidgning av handeln mellan Sverige och Island i mycket betingas av de isländska exportörernas förmåga att med kommersiella medel bereda ökat utrymme för isländska varor i Sverige. Dessa förutsättningar skulle på längre sikt kunna förbättras genom en ytterligare utveckling av det isländska näringslivet och en bättre ekonomisk balans. Kollegium vill i detta sammanhang avslutningsvis erinra om de förhandlingar rörande ekonomiskt stöd till Island, som f. n. är aktuella inom OEEC och Atlantpaksorganisationen.

I en till yttrandet fogad uppställning redovisas bl. a. följande uppgifter beträffande omfattningen av Sveriges handel med Island (i miljoner kronor).

	1938	1954	1955	1956	Jan-sept. 1957
Import	7,3	6,3	12,6	11,6	11,1
Export	3,0	16,0	15,6	12,7	11,3

Sjöfartsstyrelsen har yttrat sig i ärendet till den del detta berör sjöförbindelserna mellan Island och Sverige.

Enligt *sjöfartsstyrelsens* mening skulle det vara av betydelse för turisttrafiken på Island och för förbindelserna över huvud taget med detta land om snabbare och mera frekventa sjöförbindelser kunde etableras än de som för närvarande står till buds. Den korta turistsäsongen lär dock begränsa de företagsekonomiska möjligheterna att driva det relativt dyrbara tonnaget, som erfordras härför. Kommitténs förslag att låta de i trafiken mellan Island och Danmark insatta linjefartygen anlöpa jämväl svenska hamnar synes böra prövas. Någon åtgärd från svenska statens sida lär icke behöva komma i fråga härför. Det bör emellertid framhållas, att ett genomförande av förslaget kan få till följd en förlängning av den totala restiden och därigenom bl. a. framvinga ett mindre antal rundresor under turistsäsongen. Vid bedömning av frågan om möjligheterna till en utbyggnad av den på överföring av turister inriktade reguljära sjöfarten synes man även ha att taga hänsyn till Islands möjligheter att härbärgera och förpläga turister. Trafikkommittén har pekat på den dåliga tillgången på hotellrum och vidare understrukit, att uppehållskostnaderna i landet är höga.

M e d d e l a n d e n

**om rekommendation nr 10/1957 angående ökat samarbete
beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk
(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)**

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Regeringarnas meddelanden är dagtecknade, Danmarks (Undervisningsministeriet) den 27 augusti 1958, Finlands (handels- och industriministeriet) den 24 juli 1958, Norges (Utenriksdepartementet) den 10 oktober 1958 och Sveriges (handelsdepartementet) den 15 september 1958 och (ecklesiastikdepartementet) den 17 september 1958.

1. Institutet för teoretisk atomfysik

D a n m a r k s r e g e r i n g m e d d e l a r :

Der er oprettet en midlertidig styrelse for et institut for teoretisk atomfysik med professor Niels Bohr som formand. Til medlemmer af den midlertidige styrelse er fra dansk side foruden professor Niels Bohr udpeget professor Chr. Møller samt docent Stefan Rosenthal.

Styrelsen har enstemmigt godkendt et udkast til en konvention angående Nordisk institut for teoretisk atomfysik, og dette udkast vil gennem det danske udenrigsministerium blive tilstillet de nordiske landes regeringer med anmodning om at søge konventionen ratificeret i de deltagende lande.

Instituttet påbegyndte sin virksomhed på interimsbasis i efteråret 1957 i lokaler, der stilledes til rådighed af Københavns universitets institut for teoretisk fysik.

Den danske regering påregner i løbet af efteråret 1958 at påbegynde opførelsen af en bygning, der skal rumme det nordiske institut samt give uvidelsesmuligheder for Københavns universitets institut for teoretisk fysik.

F i n l a n d s r e g e r i n g m e d d e l a r :

På hösten 1957 kunde instituttet begynna sin verksamhet i Köpenhamn. Republikens president utnämnde 26. 8. 1957 till Finlands representanter i

institutets styrelse medlemmen av Finlands akademi, professor Rolf Nevanlinna och professor Pekka Jauho.

Finska stipendiater vid institutet ha varit biträdande professor R. V. Laurikainen, doktor Yrjö Ahmavaara och doktor Paul Kustaanheimo.

Norges regering meddelar:

Som Norges representanter i styret för instituttet for teoretisk atomfysikk i København er oppnevnt professorene Egil A. Hylleraas, Svein Rosseland og Harald Wergeland med professor Johan Holtmark som varamann. Oppnevningen gjelder for ett år ad gangen.

Medlemslandene bidrar til instituttets driftsutgifter i forhold til innbyggerantallet i de enkelte land.

Den første bevilgning på kr. 170 000 til dekning av Norges andel av driftsutgiftene ble gitt av Stortinget 27. mai 1957. Også i inneværende budsjettår 1958/59 er det på kirke- og undervisningsdepartementets budsjett bevilget kr. 170 000 til dette formål.

Instituttets styre utarbeider for tiden et utkast til en formell avtale mellom medlemslandene om instituttets drift.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar:

Sedan 1957 års riksdag anvisat ett anslag av 150 000 kronor som bidrag för budgetåret 1957/58 till det Nordiska institutet för teoretisk atomfysik i Köpenhamn, uppdrog Kungl. Maj:t den 6 juni 1957 åt atomkommittén att tills vidare vara svenskt kontaktorgan med sagda institut samt för det i anslutning till institutet planerade nordiska samarbetet inom teoretisk atomfysik. Genom samma beslut förordnade Kungl. Maj:t professorerna vid universitetet i Uppsala Ivar Waller, vid universitetet i Lund Torsten Valdemar Gustafson och vid Stockholms högskola Oskar Benjamin Klein att under tiden den 1 juli 1957—den 30 juni 1958 vara Sveriges ledamöter i styrelsen för institutet. Sedermera har genom beslut den 30 maj 1958 nämnda förordnanden förlängts till den 30 juni 1959.

1958 års riksdag har för budgetåret 1958/59 anvisat 240 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1959/60 har atomkommittén för institutets del meddelat, att under året ett förslag till konvention mellan de deltagande länderna rörande institutet uppgjorts. Arbete påginge rörande upprättande av stadgar för institutet och för den övriga verksamheten. Tills vidare hade som ett provisorium under ett övergångsskede överenskommit, att ifråga om praktiska detaljer följa de bestämmelser, som gällde för den grupp för teoretisk fysik inom CERN, som kunde sägas ha varit en föregångare till det nordiska institutet.

2. Kontaktorgan för energifrågor

Finlands regering meddelar:

Republikens president utnämnde 26. 8. 1957 till Finlands representanter i samarbetsorganet professorn Erkki Laurila, överdirektören Erkki Kinnu-

nen och dipl. ingenjören Martti Mutru. Samarbetsorganet har därefter sammanträtt 30. 8. 1957 i Stockholm, 5. 12. 1957 i Oslo och 21. 4. 1958 i Helsingfors.

Vid sammanträdet i Oslo beslöts tillsätta en sakkunnigkommitté för att utreda koordinationen av isotoptillverkningen. Finska medlemmar av denna kommitté ha varit diplomingenjörerna Sven-Olof Hultin och Martti Mutru, och kommittén har sammanträtt 22. 1. 1958 i Köpenhamn och 3. 6. 1958 i Stockholm, varvid godkändes kommitténs utlåtande i ärendet.

Inom ramen för samarbetsorganet ha diskuterats förutom aktuella spörsmål även flere vittbärande frågor, över vilka avsikten är att vid samarbetsorganets sammanträde i augusti uppgöra och godkänna en redogörelse till Nordiska rådet.

Norges regering meddelar:

Ved Kronprinsregentens resolusjon av 31. mai 1957 ble høyesterettsadvokat Jens Chr. Hauge og ekspedisjonssjef Odd Gøthe oppnevnt som norske medlemmer av Det nordiske kontaktutvalg for atomenergispørsmål. Direktør Gunnar Randers og høyesterettsadvokat Bjarne Eriksen ble samtidig oppnevnt som rådgivere. Vedkommende kontor i utenriksdepartementet er sekretariat for de norske medlemmer.

Kontaktutvalget har utarbeidet en rapport som vil bli oversendt Nordisk Råd av den svenske regjering på vegne av alle medlemsregjeringene.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar:

I anledning av förevarande rekommendation utsåg chefen för handelsdepartementet den 15 mars 1957 statssekreteraren G. F. E. Cederwall och civilingenjören H. A. B. Brynielsson att såsom ledamöter för Sverige ingå i ett nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor. Samtidigt förordnades filosofie licentiaten H. E. V. Håkansson att vara sekreterare åt ledamöterna. Chefen för handelsdepartementet har vidare den 29 augusti 1958 till experter förordnat filosofie licentiaten B. A. A. Aler och andre sekreteraren A. P. Forsse. Kontaktorganet har avgivit bifogade rapport över verksamheten [se Sak C 7].

Meddelande

om rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Statsministeriet) har i meddelande den 14 oktober 1958 lämnat följande sammanställning av meddelanden från *samtliga regeringar*:

Pkt. 1. Komiteens förslag i kapitel I om, at nordboers pligt til at afgive bopælsanmeldelse ved ophold i andet nordisk land falder fuldstændig bort

Danmark

Justitsministeriet meddeler den 28. august 1958:

Efter justitsministeriets bekendtgørelse nr. 107 af 22. april 1958, er finske, islandske, norske og svenske statsborgere fritaget for pligten til at afgive bopælsmeddelelse.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena meddeler den 29. september 1958:

Om bostadsanmälan för danska, isländska, norska och svenska medborgare gäller enligt utlänningsförordningen (187/58) § 38 mom. 5 samma bestämmelser som vad om finska medborgare motsvarigt är stadgat.

Norge

Justisdepartementet meddeler den 31. marts 1958:

Etter fremmedforskriftene av 20. mars 1957 § 73 skal melding om utlendinger i natt-herberge utenfor Troms og Finnmark fylker kun avgis av herbergsdrivende.

Sverige

Inrikesdepartementet meddeler den 2. september 1958:

Genom ändring i utlänningskungörelsen har skyldigheten att lämna bostadsanmälan för medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge upphävts från och med den 1 maj 1958.

Pkt. 2. Komiteens forslag i kapitel I om, at de gældende bestemmelser om pas-, told- og valutakontrol må blive ændret således, at rejsende, som kun medfører toldfri og indførselstilladte varer og tilladte rejsevalutabeløb, får adgang til at passere de internordiske landegrænser, hvor de selv finder det belejligt, dog med de undtagelser, som er begrundet i tilstedeværelsen af militære sikkerhedsområder eller, dersom det ikke for tiden skulle være muligt at gennemføre de foreslåede lettelser på dette punkt, at regeringerne i Finland og Sverige — som en første forholdsregel — med henblik på yderligere at liberalisere grænsetrafikken lader kravet om visering af grænsekort bortfalde, samt at regeringerne i Finland, Norge og Sverige — som den næste forholdsregel — med samme formål helt afskaffer grænsekortene

Finland

Ministeriet för inrikesärendena meddeler den 29. september 1958:

Den mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige den 12 juli 1957 under-tecknade överenskommelsen om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna, vilken trädde i kraft den 1 maj 1958, förutsätter att in- och utresa skall ske över ett godkänt gränsövergångsställe. Veterligen har ingen av de kontraherande staterna tagit initiativ till förändring av denna bestämmelse. — Gränsbefolkningen vid både svensk-finska och norsk-finska gränsen har vissa lättnader att överskrida gränsen även på annan ort än passkontrollort.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 15. oktober 1957:

Reisende som medbringer varer eller nytter andre befordringsmidler enn jernbane eller annet permanent transportanlegg ved grensepasseringer må melde seg for tollvesenet, jfr. tollovens §§ 15, 2. ledd og 37, 1. ledd. Det må derfor antakelig lovendring til for at den norske grensen skal kunne passeres så fritt som foreslått i sluttinnstillingen fra den nordiske parlamentariske komité.

Myndigheten til å avgjøre hvor grenseovergang skal kunne skje ligger efter omorganiseringen av tollvesenets sentralledelse fra 1. juli 1957 under tolldirektoratet.

Justisdepartementet meddeler den 31. marts 1958:

Etter fremmedforskriftene av 20. mars 1957 § 1, jfr. § 11, har Norge fra 1. april 1957 sløffet krav om grænsekort for svenske og finske grænseboere.

Sverige

Inrikesdepartementet meddeler den 2. september 1958:

Enligt de nya bestämmelserna i utlänningskungörelsen äger utlännning icke utan tillstånd av utlänningskommissionen, länsstyrelse eller polismyndighet inresa i riket från annat land än Danmark, Finland eller Norge eller utresa

ur riket till dylikt land å annan ort än sådan, där passkontroll är anordnad (passkontrollort).

Vad angår utlännings inresa till riket från Danmark, Finland eller Norge eller utresa till något av dessa länder må sådan resa ske endast över passkontrollort eller över sådan ort, som bestämts av utlänningskommissionen efter samråd med generaltullstyrelsen (gränsövergångsställe).

Vad nu sagts gäller dock icke medborgare i Finland eller Norge, som tillhör befolkningen å finskt eller norskt område nära gränsen till Sverige (gränsbo) och som innehar ett av vederbörande finska eller norska myndighet utfärdat intyg, innehållande uppgift om namn, yrke eller titel, födelsetid, nationalitet och hemort. Beträffande finsk gränsbo skall dock gälla, att resan endast må företagas över det eller de överfartsställen, som bestämts av polismyndigheten efter samråd med tullmyndigheten och vederbörande finska myndigheter.

Pkt. 3. Komiteens forslag i kapitel II om, at der for rejsende mellem de nordiske lande må blive givet følgende minimumsbestemmelser om told- og afgiftsfri indførsel af: A. Spiritus, vin og stærkt øl: 2 liter spiritus eller vin, heraf højst 1 liter spiritus, og 5 liter stærkt øl; B. Tobaksvarer og cigaretpapir: 200 cigaretter eller 250 g tobaksvarer i anden form og 200 blade cigaretpapir. Fra denne generelle regel skal dog kunne gøres undtagelse for rejsende, som ankommer med korte skibsruter, når der under rejsen er etableret salg af ubeskattede tobaksvarer om bord, således at regeringerne kan træffe aftale om rimeligt tilpassede regler. Den omhandlede undtagelse skal dog ikke gælde, når den rejsende kan dokumentere, at de medførte tobaksvarer er beskattet i indkøbslandet

Danmark

Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter, meddeler den 27. august 1958:

Dette forslag er blevet behandlet ved mødet mellem de nordiske toldstyrelser i København i juni måned 1957. Ved mødet blev der fra flere toldstyrelser side givet udtryk for det uheldige i, at der efter forslaget skulle administreres efter flere forskellige regler. Man mente, at ensartede regler for alle rejsende være at foretrække. Man blev på mødet enig om, at toldstyrelserne skulle underrette de respektive regeringer om, at de, når de specielle problemer vedrørende provianteringen med ubeskattede varer på de korte ruter (Øresund) havde fundet deres løsning, ville kunne anbefale gennemførelsen af komiteens forslag.

Forslaget er optaget på dagsordenen for det nordiske toldadministrationsmøde, der skal afholdes i Stockholm i tiden 1.—3. september 1958.

Finland

Finansministeriet meddeler den 12. oktober 1957:

De tillåtna mängderna äro oförändrade.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 24. juli 1958:

Brennevin og vin. Reisende bosatt i Norge, Danmark, Finland og Sverige kan toll- og lisensfritt bare medbringe 1 liter brennevin eller vin. For reisende fra andre land er sluttinnstillingens forslag om 2 liter brennevin og vin, hvorav høyst 1 liter brennevin, gjennomført.

Øl. Det er ingen spesielle norske bestemmelser om tollfri innførsel av øl. En må derfor falle tilbake på bestemmelsen om at reisende toll- og avgiftsfritt kan ta med så store mengder nærings- og nytelsesmidler som anses passende til forbruk under reisen, jfr. inng. håndbok, gruppe P — 1. pkt. I.B.1. I henhold til nevnte bestemmelse vil 5 liter øl kunne passere i de fleste tilfelle. For øvrig bemerkes at inntil 5 liter øl kan innføres uten fremleggelse av Vinmonopolets tillatelse.

Tobakkvarer og sigaretter. Fra 1. mai 1958 kan reisende bosatt i Europa ta med 200 sigaretter eller 250 gram andre tobakkvarer og 200 blad sigarett-papir. Reisende bosatt utenfor Europa kan ta med 400 stk. sigaretter eller 500 gram andre tobakkvarer og 200 blad sigarett-papir.

Spørsmålet om tollfri innførsel av de kvanta brennevin, vin, øl, tobakkvarer og sigarett-papir som er foreslått i parlamentarikerkomitéens sluttinnstilling ble drøftet på det nordiske tollmøte i København i juni 1957. Den norske delegasjon ga da uttrykk for at man fra norsk side er rede til å gjennomføre forslaget fra samme tidspunkt som det blir gjennomført i de andre nordiske land.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 14. oktober 1957:

Från svensk sida anses det, med hänsyn till det läge vari frågan om skattefri proviantering i sjöväga närtrafik mellan de nordiska länderna befinner sig, icke möjligt att nu ändra den för nordiska resande gällande begränsningen i tullfriheten för dessa varuslag.

Pkt. 4. Komiteens forslag i kapitel II om, at brugte cykler, ski, barnevogne og lignende, der forsendes mellem de nordiske lande som indskrevet rejsegods, fritages for enhver form for toldkontrol og toldbehandling

Der henvises til meddelelse vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 6/1956 pkt. 2 [se Sak D 34].

Pkt. 5. Komiteens forslag i kapitel II om, at såfremt proviantering med ubeskattede varer fremtidig ikke vil blive tilladt for lystfartøjer med en netto-drægtighed på under 30 tons, skal sådanne fartøjer, som er hjemmehørende i et nordisk land, og som anløber en nordisk havn og ankommer dertil fra en anden nordisk havn, være fritaget for enhver form for toldklarering

Danmark

Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter, meddeler den 27. august 1958:

Departementet vil under forudsætning af, at proviantering af ovennævnte fartøjer med ubeskattede varer ikke tillades i Danmark, Finland, Norge og Sverige, kunne gå ind for, at fartøjerne fritages for almindelig toldklarering, således at fartøjets fører kun skal foretage en mundtlig anmeldelse til toldvæsenet.

Finland

Finansministeriet meddeler den 20. september 1958:

Frågan om proviantering av fartyg har senast dryftats vid tullmötet i Stockholm den 1—3 september 1958, men några slutliga beslut har ännu icke fattats. För att föra frågan framåt tillsatte tullmötet ett arbetsutskott, som sammankommer i Oslo i mitten av oktober 1958.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 15. oktober 1957:

Selv om det blir enighet om at lystfartøyer under 30 tonn ikke skal utstyres med skattefri proviant, synes det meget betenkelig å la slike fartøyer bli helt fritatt for tollkontroll. Fartøyene vil nemlig kunne medføre fra utlandet andre høyt beskattede varer eller varer som er belagt med restriksjoner. Tolldirektoratet må nøye overveie den fare for smugling som kan bli følgen av at mindre lystfartøyer fritas for tollkontroll.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 14. oktober 1957:

Under förutsättning att övriga nordiska länder inför det för svensk del gällande förbudet mot skattefri proviantering med spritdrycker och tobaksvaror av lusifartyg under 30 ton kan den föreslagna befrielsen genomföras.

Pkt. 6. Komiteens forslag i kapitel II om, at kravet om aflevering af udførselsattester ved forsendelse af gavepakker fra Danmark til udlandet bortfalder

Danmark

Handelsministeriet meddeler den 7. oktober 1958:

Kravet om aflevering af udførselsattester ved forsendelse af gavepakker til udlandet er bortfaldet fra og med den 1. juli 1958.

Pkt. 7. Komiteens forslag i kapitel II om, at de forslag, som komiteen har fremsat i form af de såkaldte Lahti-promemorier, snarest må blive gennemført i deres helhed i alle landene

- a) Ind- og udførsel af våben inklusive ammunition til brug ved jagt og skyttekonkurrencer under midlertidige ophold i et andet nordisk land

Danmark

Justitsministeriet meddeler den 28. august 1958:

Ministeriet har ladet spørgsmålet om ændring af våbenlovgivningen for

at lette nordiske statsborgeres ind- og udførsel af jagt- og konkurrencevåben med tilhørende ammunition indgå i overvejelserne om revision af våben- og sprængstoflovgivningen som helhed.

Det må således påregnes, at der vil hengå nogen tid, inden spørgsmålet finder sin løsning.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena meddeler den 28. september 1958:

Förslaget behandlas under pågående omarbetning av lagstiftningen rörande skjutvapen.

Norge

Justitsdepartementet meddeler den 31. marts 1958:

Spørsmålet er tatt opp i forbindelse med en fullstendig revisjon av våpen- og ammunisjonslovgivningen. Innstilling fra det særlige utvalg som behandler dette spørsmål ventes avgitt sommeren 1958. Etter at innstillingen er avgitt må det regnes med at det ennå vil gå med noen tid innen ny lov vil være vedtatt og satt i kraft.

Sverige

Inrikesdepartementet meddeler den 2. september 1958:

Enligt en den 11 mars 1955 vidtagen ändring i vapenförordningen må svenska, danska, finska och norska medborgare till Sverige från Danmark, Finland och Norge för tillfällig användning härstädes vid jakt eller tävling införa sedvanliga jakt- och tävlingsskjutvapen jämte tillhörande ammunition mot det att vederbörande vid införseln till tullmyndigheten i införselorten avlämnar skriftlig deklARATION och för samma myndighet uppvisar tillstånds- eller anmälningsbevis, som i hemlandet erfordras för vapeninnehavet. Vapen och ammunition som på detta sätt införts till Sverige må utan särskilt tillstånd under högst tre månader från införseldagen här innehas av den som infört egendomen. Återutförseln må äga rum i samma ordning som införseln.

För närvarande prövas fråga om ytterligare lättnader i enlighet med det av nordiska parlamentariska kommittén framlagda förslaget. Sålunda överväges att tillåta utförsel från Sverige och återinförsel till landet av vapen för personligt bruk med tillhörande ammunition utan särskilt tillstånd.

b) Midlertidig ind- og udførsel af hunde m. m. mellem de nordiske lande

Danmark

Landbrugsministeriet meddeler den 19. august 1957:

Forslaget er fuldt ud gennemført ved landbrugsministeriets bekendtgørelse af 22. marts 1957 om tillæg til bekendtgørelse om indførsel af husdyr og rå produkter af disse m. m. Herefter kan hunde og katte fra Finland, Norge og Sverige, samt danske hunde og katte, der har været medtaget på

rejse i disse lande, indføres (tilbageføres), såfremt de ledsages af en nærmere angiven dyrlægeattest og ejererklæring, jfr. § 3, stk. 2, i bekendtgørelsen. Hunde og katte kan ligeledes indføres fra Island uden indførselstilladelse på nærmere angivne betingelser, jfr. herved § 3, stk. 4, i fornævnte bekendtgørelse.

Finland

Finansministeriet meddeler den 20. september 1958:

Frågan om införsel av hundar och katter har ordnats även för Finlands del enligt förslaget. De nya bestämmelserna utfärdades av lantbruksministeriet den 13 mars 1957 och tillämpas från den 1 april 1957.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 24. juli 1958:

Tollvesenet er ved rundskriv av 29. mars 1957 gitt følgende underretning:

Landbruksdepartementet, veterinærdirektoratet, har i brev av 15. mars 1957 meddelt bl. a. følgende:

Etter gjensidig overenskomst mellom veterinærdirektoratene i Danmark, Finnland, Sverige og Norge angående forenkling av innførselsbestemmelsene for hunder og katter innen de nordiske land, har landbruksdepartementet inntil videre samtykket i å sløyfe innførsels- og tilbakeførselstillatelse, utstedt av sentraladministrasjonen, for omtalte dyr fra Danmark, Finnland og Sverige.

Ifølge overenskomsten skal hunder og katter ved utførsel fra Norge, til Danmark, Finnland og Sverige ledsages av attest fra autorisert veterinær, skrevet på spesielt trykt standardskjema og påført besitterens underskrift. Veterinærattesten, som også gjelder som tilbakeførselstillatelse fra nevnte land, har en gyldighet av 6 uker, regnet fra utstedelsesdatoen. Hvis tilbakeførsel ikke finner sted innen den angitte frist, kreves ny veterinærattest, utferdiget av veterinær i det land dyret skal tilbakeføres fra.

Tilsvarende veterinærattester, utstedt i de tre øvrige land, gjelder inntil videre som innførselstillatelse til Norge. Jfr. bestemmelsen om ny veterinærattest ved tilbakeførsel etter 6 uker.

Den ovenfor nevnte ordning trer i kraft 1. april 1957.

Sverige

Jordbruksdepartementet meddeler den 19. september 1958:

Förslaget har genomförts på så sätt, att veterinärstyrelsen genom kungörelse den 20 mars 1957, vilken trätt i kraft den 1 april 1957 (nr 11 i »Samling av författningar och cirkulär m. m. angående veterinärväsendet») föreskrivit, att införsel av hundar och katter från Danmark, Finland och Norge tills vidare må äga rum utan styrelsens i varje särskilt fall meddelade tillstånd. Såsom villkor gäller att vid införseln för tullmyndigheten företes ett av legitimerad veterinär i Danmark, Finland, Norge eller Sverige samt djurägaren tidigast sex veckor före införseltillfället vederbörligen ifyllt och underskrivet formulär. Innehållet av formuläret framgår av en till kungörelsen fogad bilaga.

Vidare kan i undantagsfall tjänsteveterinär efter undersökning medgiva införsel även då vederbörligt intyg ej företes. Beträffande den närmare utformningen av bestämmelserna härom hänvisas till veterinärstyrelsens kungörelse.

c) Midlertidig toldfrihet for værktøj etc. ved indførsel til et nordisk land

Danmark

Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter, meddeler den 27. august 1958:

Ifølge toldlovens § 2 d er værktøj, instrumenter, redskaber og deslige, som rejsende håndværkere eller kunstnere benytter til udøvelsen af deres håndtering eller kunst, fritaget for indførselstold.

Denne bestemmelse kan ikke finde anvendelse på maskiner, selv om disse tilhører den indrejsende håndværker.

I denne forbindelse skal i øvrigt henvises til departementets udtalelse af 30. november 1956, E 4702, i anledning af den af Nordisk Råd vedtagne re-kommendation nr. 5/1955 om told- og afgiftslettelser ved midlertidig indførsel af anlægsmateriel (-maskiner) m.v., hvoraf fremgår, at dette spørgsmål har været drøftet med de interesserede danske erhvervsorganisationer, der ikke kunne anbefale rekommandationens gennemførelse bl. a. under hensyn til, at eventuelle lettelser som følge af mestbegunstigelsesklausulen i GATT-aftalen ikke vil kunne begrænses til kun at omfatte materiel, der overføres mellem de nordiske lande.

Finland

Finansministeriet meddeler den 20. september 1958:

Jämlikt 90 § 1 mom. 3 punkten tullagen äro apparater, arbetsredskap, maskiner och instrument, som utövare av vetenskap, konst eller hantverk eller arbetare för sitt kall under resa medföra eller som dem för sådant ändamål tillsändas i förväg eller medan de uppehålla sig i landet, tullfria, såframt nämnda föremål återutföras. Vid införseln skall tull visserligen erläggas, men denna restitueras, om återutförelse sker inom sex månader eller annan av tullstyrelsen fastställd tid.

Enligt punkt 20 i samma paragraf äro maskiner, redskap och andra föremål, som införas för användning vid järnvägs- eller hamnbyggnad, kanaliseringsarbeten eller elektrisk anläggning eller liknande företag och som där-efter utföras från tullområdet, jämväl tullfria. Förutsättning är dock att vid införseln tull erlägges eller säkerhet ställes. Tullstyrelsen kan förlänga tidsfristen.

Norge

Samferdselsdepartementet meddeler den 16. oktober 1957:

Forslaget er gjennomført for så vidt angår brukt yrkesverktøy som medbringes av håndverkersvenner og -lærlinger. Den håndverkermeister, svennen

eller lærlingen går i tjeneste hos må imidlertid innestå for toll og avgifter samt for at varene blir ført ut igjen. Tolldirektoratet finner på det nuværende tidspunkt ikke å kunne ta standpunkt til om nytt yrkesverktøy skal kunne medbringes tollfritt eller om utøvere av vitenskap og kunst samt arbeidere kan tilstås tollfrihet for de instrumenter etc. som de bringer med seg hit til landet.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 14. oktober 1957:

Gällande bestämmelser om tullfri införsel av yrkesutensilier, intagna i 5 § f) tulltaxeförordningen, motsvarar i allt väsentligt kommitténs förslag. Vid ett genomförande av 1952 års tulltaxekommittés förslag till ny tulltaxeförordning kan nu ifrågavarande önskemål anses bli helt tillgodosedda.

- d) **Ind- og udførsel af levende planter og plantedele fra et nordisk land til et andet**

Danmark

Landbruksministeriet meddeler den 27. februar 1958:

Ved bekendtgørelse af dags dato er det bestemt, at rejsende som rejsegods (passagerbagage) og flyttegods fra Finland, Norge og Sverige uden sundhedscertifikat og uden plantevisum kan medbringe urteagtige prydanter, herunder såvel vilde planter som kulturplanter, potteplanter og indtil 5 kg blomsterløg.

Hermed anses forslaget for at være gennemført fra dansk side.

Finland

Lantbruksministeriet meddeler den 17. oktober 1958:

I Finland kommer lättnader att införas vid sundhetsinspektionen av växter eller växtdelar, vilka av resande införes eller utföres från ett nordiskt land till ett annat i enlighet med det förslag, som har framförts av det interskandinaviska växtskyddsmötet den 16—17.12.1957 på statens växtskyddsanstalt i Stockholm.

Följande tillägg kommer att göras till lantbruksministeriets beslut (396/1947):

Utan växtskyddscertifikat eller växtvisum kan medföras som passagerarbagage:

- a) krukväxter inklusive krukor och jord,
- b) fjällväxter inklusive jord,
- c) blomsterlök och blomsterknölar, dock högst 5 kg per person.

I övrigt tillämpas bestämmelserna i gällande lagstiftning.

Norge

Landbruksdepartementet meddeler den 28. juli 1958:

Det arbeides med en justering av samtlige bestemmelser på dette område med sikte på å få mest mulig overensstemmelse med de øvrige nordiske land.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 31. juli 1958:

Parlamentariska kommitténs förslag är genomfört i och med ikraftträdandet den 1 februari 1958 av Kungl. Maj:ts kungörelse den 17 januari 1958 (nr 6) om ändrad lydelse av 2 § kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 50) angående införsel av levande växter och växtdelar m. m. Ändringskungörelsen innebär, att blomsterlökar till en myckenhet av högst fem kilogram samt krukväxter och andra örtartade, odlade eller vilda, prydnadsväxter må till riket införas från Danmark, Finland och Norge för sådan persons räkning, som inflyttar från något av dessa länder, eller av resande för eget bruk.

e) **Ophævelse af stempelafgift af udenlandske handelsrejsende i de nordiske land**

Finland

Finansministeriet meddeler den 20. september 1958:

För Finlands del gäller, att stämpelskatt icke uppbäres av handelsresande från Danmark och Sverige. Ifrågavarande skatt har upphört beträffande danska handelsresanden den 1 oktober 1953 och beträffande svenska handelsresanden från den 1 november 1956.

Norge

Handelsdepartementet meddeler den 28. juli 1958:

Utenlandske handelsreisende må i Norge få legitimasjonskort (kr. 5,—) og handelspass (kr. 50,— for 14 dager). Et forslag i 1956 om å oppheve handelspasset ble forkastet i Stortinget.

Pkt. 8. Komiteens forslag i kapitel III om, at regeringerne i Finland og Norge, så snart forholdene tillader det, indfører bestemmelser, hvorefter nordiske motorkøretøjer kan ind- og udføres toldfrit mellem de nordiske lande til midlertidig brug i indtil 1 år i andet nordisk land end hjemlandet uden specielle kontrolforanstaltninger i form af udfærdigelse af toldpassersedler eller lignende

Finland

Finansministeriet meddeler den 20. september 1958:

Den temporära tullfriheten för motorfordon har medels finansministeriets beslut den 19 juni 1958, räknat från den 1 juli samma år, ordnats i huvudsak i överensstämmelse med motsvarande stadganden i de övriga nordiska länderna. Vid införsel av motorfordon från annat nordiskt land avkräves icke föraren någon förbindelse, men tullmyndigheterna utskriver ett s. k. tullkort, som skall medfölja motorfordonet. I fråga om motorfordon från icke nordiskt land gäller, att fordonets försäkringshandling förses med datumstämpel. I vartdera fallet kan motorfordonet härefter brukas ett år i Finland.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 24. juli 1958:

Fra 15. april 1958 kan motorkjøretøjer registrert i utlandet tillates innført til midlertidig bruk av inntil ett års varighet uten fremleggelse av toll-dokumenter, såfremt den person eller det firma som innfører kjøretøyet ikke har fast bopel i Norge. En person skal i denne forbindelse ikke anses for å være bosatt i Norge, hvis han har bodd eller pleier å bo her mindre enn 6 måneder i gjennomsnitt i året.

Pkt. 9. Komiteens forslag i kapitel III om, at alle slags motorkjøretøjer, som indføres til midlertidig bruk i de nordiske lande, fritages for vejskat i samme udstrækning, som der indrømmes midlertidig toldfrihed, dog således at den danske gruppe i komiteen for Danmarks vedkommende forbeholder sig retten til at bibeholde vejskat for ikke-nordiske motorkjøretøjer i erhvervs-mæssig trafik.

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder (trafikministeriet) meddeler den 1. november 1957:

Finske, norske og svenske motorkjøretøjer og påhængsvogne er ifølge bekendtgørelser af 1. og 17. december 1954 fritaget for erlægelse af sådan skat her i landet, og man er villig til på basis af gensidighed at afslutte sådanne aftaler også med andre lande, hvilket er sket for en række landes vedkommende.

Finland

Finansministeriet meddeler den 30. september 1958:

Enligt 14 § 1 och 2 mom. förordningen angående tillämpning av lagen om skatt å motorfordon, såsom sagda lagrum lyda i förordningarna den 29 december 1956 (690/56) och 12 augusti 1957 (286/57), är motorfordon, som i utlandet varaktigt bosatt person för eget tillfälligt behov medfört till landet, befriat från skatt under tre månaders tid räknat från dess införande, eller, då den i Genève den 30 mars 1931 avslutade internationella konventionen rörande beskattning av utländska motorfordon, vilken trätt i kraft genom förordningen den 16 november 1934 (398/34), skall äga tillämpning, under däri överenskommen tid. Under förutsättning av ömsesidighet är ovan avsett, i främmande land registrerat motorfordon likväl befriat från skatt under den längre tid, under vilken i Finland registrerat fordon därstädes åtnjuter motsvarande förmån, likväl högst under ett års tid från det fordonet infördes till landet.

På grund av ömsesidighet är i främmande land registrerat motorfordon och släpvagn, som användes tillfälligt för transport av varor eller persontransport mot betalning, frikallat från skatteplikt under lika lång tid, som motsvarande förmån i det främmande landet tillkommer i Finland registrerat sådant fordon, dock ej under längre tid än under ett år.

Norge

Samferdselsdepartementet meddeler den 28. juli 1958:

Det kan meddeles at alle utenlandske motorkjøretøyer fra og med 15. juni 1955 ble fritatt for vegavgifter på grensen ved innpassering til Norge.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 31. juli 1958:

Nu gällande svenska bestämmelser om sådan frikallelse från skatteplikt, varom här är fråga, återfinnes i 2 § kungörelsen den 4 maj 1934 (nr 122) om skatt å motorfordon, som för tillfälligt brukande i riket från utlandet införts. Nämnade författningsrum har erhållit nuvarande lydelse genom kungörelsen den 8 november 1957 (nr 679), vilken författningsändring föranletts av Sveriges anslutning till tre internationella konventioner, nämligen konventionen den 18 maj 1956 rörande beskattning av privatfordon i internationell trafik samt konventionerna den 14 december samma år rörande beskattning av motorfordon vid internationell befordran av resande respektive internationell godsbefordran.

Vad beträffar i främmande land registrerat privatfordon torde kommitténs förslag i full utsträckning vara tillgodosett genom föreskrifterna i första stycket av berörda 2 §. Vad angår kommersiella fordon är dessa enligt föreskrifterna i 2 § andra stycket frikallade från skatteplikt i överensstämmelse med kommitténs förslag i den mån fordonen är registrerade i främmande land, anslutet till ovannämnda konventioner den 14 december 1956. För i annat främmande land registrerat kommersiellt fordon åtnjutes emellertid enligt sistnämnda författningsrum befrielse från skatteplikt endast under lika lång tid som motsvarande förmån i det främmande landet tillkommer i Sverige registrerat sådant motorfordon.

Pkt. 10. Komiteens forslag i kapitel III om, at der snarest muligt indføres et såkaldt nordisk bilpas eller andet tilsvarende enkelt dokument for ikke-nordiske motorkjøretøjer

Danmark

Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter, meddeler den 27. august 1958:

Spørgsmålet blev behandlet ved mødet mellem de nordiske toldstyrelser i juni måned 1957.

Det blev her fra svensk side gjort gældende, at den nordiske parlamentariske komité's forslag om et fællesnordisk carnet-område måske kunne være for besværligt, hvorfor man havde overvejet, om ikke indførelse af en bilpasordning i en eller anden form kunne være en bedre løsning af problemet med de ikke-nordiske køretøjer.

Den enkleste måde at gennemføre en bilpasordning på ville være at følge det forslag, der var fremkommet i E.C.E. i Genève, hvorefter bilpasset kun skulle udstedes i ét eksemplar. Kontrollen med de udenlandske køretøjer

måtte i så fald overgå fra toldvæsenet til politiet. Kontrollen kunne naturligtvis ikke på denne måde blive fuldstændig. Hvis man indførte en »bilpasordning» i alle de nordiske lande, kunne man i stedet for et nordisk carnet-område gennemføre et nordisk bilklaringsområde. Når en bil kom ind i det nordiske område, skulle bilpasset datostemples, hvorefter en fælles tidsfrist for køretøjets ophold skulle være gældende for hele Norden. I de fleste tilfælde ville bilpasset være i orden, når køretøjet kom til grænsen, idet blanketter til passet skulle kunne fås hos motorklubber og rejsebureauer. Udfyldningen af passet skulle foretages af køretøjets indehaver selv.

Man kunne også tænke sig en »bilpasordning» gennemført på den måde, at »bilpasset» skulle have form som en toldfrihedsseddel, som toldvæsenet skulle udfærdige. En sådan toldfrihedsseddel skulle eventuelt have form af en mærkat, som skulle klistres på bilernes vindspejl. På denne måde ville politiets kontrol med de udenlandske køretøjer blive lettet.

I den svenske Generaltullstyrelse var man positivt indstillet over for tanken om at indføre en »bilpasordning» under en eller anden form. Det var muligt, at man ville afvente en løsning af problemet i E.C.E., men det var også muligt, at man i Sverige ville prøve at løse spørgsmålet alene.

Det blev fra norsk side oplyst, at man med virkning fra 1. juni 1957 havde indført en nyordning for de nordiske motorkøretøjer. I stedet for den nordiske toldpasserseddel havde man indført en enklere blanket, der ikke skulle underskrives af motorkøretøjets fører. Blanketterne blev udfærdiget i to eksemplarer, hvoraf den ene blev ved indkørselstoldstedet, medens den anden skulle befinde sig i motorkøretøjet under dets ophold i Norge. Det var ikke meningen, at der skulle føres nogen kontrol med de nordiske motorkøretøjer fra det norske toldvæsens side. Når køretøjet blev udkørt, skulle attesten afleveres til toldvæsenet, men der blev ikke givet nogen attest for udkørselen. Attesten kunne eventuelt bruges flere gange for køretøjer, der regelmæssigt passerede den norske grænse.

Det norske finansdepartement havde erklæret sig indforstået med at sløjfe al kontrol ved grænsen med de nordiske køretøjer i lighed med, hvad der var gældende i Danmark og Sverige. Den norske motorlov forudsatte imidlertid, at der førtes et register over de udenlandske motorkøretøjer. Det norske Tolddirektorat ville imidlertid prøve, om ikke der skulle være mulighed for at udvirke en ændring i motorloven.

Der blev i øvrigt fra norsk side givet udtryk for betænkeligheder ved de manglende kontrolmuligheder, som indførelsen af en bilpasordning ville indebære.

Fra finsk side blev det udtalt, at man i Finland stadig anvendte den nordiske toldpasserseddel for nordiske motorkøretøjer. Eventuelle lettelser i behandlingen af motorkøretøjer ville være afhængig af en forbedring i forsyningssituationen. Sådanne lettelser ville i øvrigt også forudsætte en væsentlig forøgelse af politistyrken.

Departementet kan for sit vedkommende udtale, at man stadig er beredt til at medvirke til indførelsen af et nordisk carnet-område.

For så vidt angår forslaget om indførelse af en bilpasordning i den fra svensk side foreslåede form skal man oplyse, at man, ligesom de norske og finske toldstyrelser, er betænkelig ved at opgive kontrollen med de ikke-nordiske køretøjer. Det pågældende spørgsmål er dog stadig genstand for overvejelser i departementet i tilknytning til de i E.C.E. og Europarådet fremsatte forslag til en fælleseuropæisk løsning.

Det tilføjes, at fra 1. april 1958 kan personer, som opfylder de gældende bestemmelser for midlertidig toldfri indførsel og benyttelse her af i udlandet indregistrerede motorkøretøjer, toldfrit indkøre i udlandet indregistrerede personmotorkøretøjer, der er indrettet til befordring af 7 personer eller derunder (føreren iberegnet) til midlertidig benyttelse her, uden at der kræves fremlagt »carnet de passages en douane» eller triptyque eller stilles kontant sikkerhed for tolden.

For andre i udlandet indregistrerede motorkøretøjer kræves stadig fremlagt carnet eller triptyque eller stillet kontant sikkerhed for tolden, men man overvejer for tiden muligheden af at indføre tilsvarende regler for sådanne køretøjer som for personmotorkøretøjer af ovennævnte art.

Finland

Finansministeriet meddeler den 20. september 1958:

I denna punkt hänvisas till det som nämnts under punkt 8. Än vidare meddelas, att frågan ånyo dryftats vid nordiska tullmötet i Stockholm den 1—3 september 1958, varvid överenskoms om att taga kontakt med bilförsäkringsorganisationerna för ytterligare dryftning av frågan.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 24. juli 1958:

Et nordisk bilpass eller annet tilsvarende enkelt tolldokument for ikke nordiske motorkjøretøyer antas ikke lenger å ha noen aktualitet etter at krav om carnet eller annet tolldokument er falt bort fra 15. april 1958.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 31. juli 1958:

Genom kungörelse den 1 november 1957 (nr 605) om ändring i kungörelsen den 30 oktober 1953 (nr 655) med tillämpningsföreskrifter till tulltaxeförordningen har det s. k. passersedelssystemet från och med den 1 januari 1958 avskaffats för alla slag av motorfordon. Vid medgivande av temporär tullfrihet skall enligt 50 § nämnda tillämpningsföreskrifter, såvitt gäller i annat främmande land än Danmark, Finland eller Norge hemmahörande fordon, anteckning om dagen för införseln verkställas av tulltjänsteman å särskild handling i den ordning generaltullstyrelsen föreskriver. Styrelsen har föreskrivit att vid medgivande av temporär tullfrihet enligt ovan anteckning om införseldagen och införselorten skall medelst särskild stämpel göras å den försäkringshandling, som skall företes respektive utfärdas vid införseln.

Pkt. 11. Komiteens forslag i kapitel III om, at alle slags køretøjer til personbefordring fritages for at svare afgifter for toldekspedition uden for den almindelige ekspeditionstid, for så vidt disse befordringsmidler ind- eller udpasserer på tidspunkter, hvor det for kontrollen nødvendige toldpersonale af andre grunde alligevel er til tjeneste på stedet

Danmark

Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter, meddeler den 27. august 1958:

I Danmark opkræves der ikke toldekspeditionsgebyrer af køretøjer til personbefordring.

Finland

Finansministeriet meddeler den 12. oktober 1957:

Ärendet är f. n. under bearbetning, dels i tullverkets arbetstidskommitté, dels i tullstyrelsen.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 15. oktober 1957:

I Norge betales godtgjørelse til tollvesenet for inn- og utklarering av passasjerbåter bare når de skal klareres utenom den vanlige ekspedisjonstid. For øvrig er alle tollekspedisjoner gratis.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 31. juli 1958:

Sedan Kungl. Maj:t genom kungörelse den 1 november 1957 (nr 607) förordnat om viss ändring av de i 195 § första stycket j) tullstadgan intagna bestämmelserna om befrielse från förrättningskostnad, torde kommitténs förslag i nu ifrågavarande avseende icke påfordra någon vidare åtgärd från svensk sida.

Pkt. 12. Komiteens forslag i kapitel III om, at der træffes forholdsregler med henblik på at afskaffe de i Sverige opkrævede havneafgifter for alle slags motorkøretøjer, som indlades eller losses uden hjælp af de pågældende havnes lastekraner eller andet udstyr

Sverige

Handelsdepartementet meddeler den 26. september 1958:

Förslaget har icke föranlett annan åtgärd än att Kungl. Maj:t genom beslut den 8 november 1957 anbefallt sjöfartsstyrelsen att verka för att hamnavgifter, som äro eller bli fastställda för motorfordon, uttagas på sådant sätt, att trafikanterna förorsakas minsta möjliga omgång. Därvid erinrades om att riksdagen såsom huvudregel för den svenska hamntaxepolitiken godkänt, att handelshamnarna i princip skola vara ekonomiskt självbärande och

att hamnavgifterna alltså avpassas så att kostnaderna för hamnarnas drift och underhåll samt för sådana utbyggnader, som befinnas nödvändiga ur trafiksynpunkt, komma att bäras av trafikanterna.

De avgifter som i Hälsingborg tidigare uttogos för bussar och lastbilar och som synas ha föranlett Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. att lägga fram det förslag som intagits under ifrågavarande punkt, ha emellertid numera avsevärt sänkts, samtidigt som en obetydlig avgift införts för personbilar.

Pkt. 13. Komiteens förslag i kapitel V om, at kontrollen med rejsevaluta, i det omfang kontrollen anses for påkrævet i princippet forlægges til det nordiske områdes ydergrænser

Danmark

Handelsministeriet meddeler den 1. september 1958:

Medens reglerne om ind- og udførsel af værdipapirer i rejsetrafikken så vidt vides for tiden er ens i de nordiske lande, er reglerne vedrørende ind- og udførsel af betalingsmidler i rejsetrafikken for tiden som helhed væsentlig mere liberal i Danmark end i de andre nordiske lande. Også valutakontrollen i Danmark over for rejsende til og fra ikke-nordiske lande er formentlig mere liberal end den tilsvarende i de øvrige nordiske lande.

En forlægning af valutakontrollen til det nordiske områdes ydergrænser synes at nødvendiggøre, at de nordiske landes valutabestemmelser på disse områder gøres nogenlunde ensartede, og vil derfor efter dansk opfattelse forudsætte, at de gældende bestemmelser i andre nordiske lande liberaliseres.

Finland

Finansministeriet meddeler den 16. oktober 1958:

Frågan har icke tillsvidare varit under överbägande i Finland.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 26. juli 1958:

Det er igang et samarbeide mellom tolldirektoratet, handelsdepartementet og Norges bank, om en samling av gjeldende valutabestemmelser. Fra norsk side er man villig til å legge valutakontrollen til det nordiske områdes yttergrenser, dog med forbehold om adgang til å foreta stikkprøvekontroll.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 14. oktober 1957:

Svenska myndigheter har anmält vissa betänkligheter mot ändringar i gällande ordning och har intagit en avvaktande hållning.

Pkt. 14. Komiteens forslag i kapitel V om, at der, efterhånden som valutastillingen forbedres, foretages en forhøjelse af tildelingen af rejsevaluta, og at forudsætningerne for at forhøje det beløb i landets egen valuta, som må udføres, stadig undersøges med henblik på skridt for skridt at afskaffe alle kvantitative begrænsninger

Danmark.

Handelsministeriet meddeler den 1. september 1958:
Tendensen i dette forslag kan fra dansk side tiltrædes.

Finland

Finansministeriet meddeler den 16. oktober 1958:
Den 14 maj 1958 højdes grænsen för tillåten in- och utförsel i resandetra-
fiken av finska mark från 10 000 till 20 000 mark.

Norge

Handelsdepartementet meddeler den 9. juli 1958:
Med hensyn til tildelingen av turistvaluta er kvoten forhøyet fra kr. 1 500,— til kr. 2 000,— med virkning fra 1. januar d. å. for alle europeiske land, U.S.A. og Canada. I tillegg her til er adgangen til å medbringe norsk valuta ved utreise forhøyet til kr. 350,— med virkning fra 1. april d. å.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 14. oktober 1957:
Grænsen för tillåten in- och utförsel i resandetra-
fiken av svenska kron-
sedlar (i valörer om högst 100 kronor) har nyligen höjts från 300 till 1 000 kronor.

Pkt. 15. Komiteens forslag i kapitel V om, at den norske regering tillader ind- og udførsel af norske 100-kronesedler

Norge

Handelsdepartementet meddeler den 9. juli 1958:
Fra 1. april 1958 kan det inn- og utføres norske pengesedler med pålyden-
de inntil kr. 100,—.

Pkt. 16. Komiteens forslag i kapitel VI om, at der for internordiske breve mellem 500 g og 1 000 g fastsættes en takst, der er væsentligt lavere end de nugældende internationale takster for sådanne breve, men dog på et niveau, så flyvebefordring, hvor denne anvendes, fortsat vil være muligt.

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og tele-
grafvæsenet, meddeler den 30. oktober 1957:

Det i komiteens slutbetænkning i kapitel VI indeholdte forslag om, at der for internordiske breve mellem 500 g og 1 000 g fastsættes en takst, der er væsentligt lavere end de nugældende internationale takster for sådanne breve, mener man ikke bør gennemføres.

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena meddeler den 22. oktober 1957:

Angående posttariffer och telefontrafik förhandla och överenskomma de nordiska postadministrationsmyndigheterna sinsemellan.

Island

Trafikministeriet meddeler den 24. september 1958:

Denne resolution finder man det for umuligt at gennemføre i praksis, idet den da også synes at være af meget ringe betydning for den almindelige befolkning.

Norge

Samferdselsdepartementet meddeler den 28. juli 1958:

Poststyret er av den mening at forslaget om en lavere porto enn den internasjonale for internordiske brev av vekt mellom 500 og 1 000 gr. ikke bør gjennomføres.

Sverige

Kommunikationsdepartementet meddeler den 30. augusti 1958:

Genom beslut den 27 juni 1957 har Kungl. Maj:t funnit förslaget rörande portot för brev mellan 500 och 1 000 grams vikt icke böra föranleda någon åtgärd.

Pkt. 17. Komiteens forslag i kapitel VI om, at den indenlandske porto for tryksager, forretningspapirer og vareprøver til og med 1 000 g også anvendes i den internordiske postudveksling, og at vægtgrænserne for disse forsendelser bliver de samme, som er fastsat for den indenlandske befording

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsen, meddeler den 30. oktober 1957:

Begge forslagets punkter blev gennemført pr. 1. januar 1957.

Finland

Der henvises til meddelelsen under punkt 16.

Island

Trafikministeriet meddeler den 24. september 1958:
Denne resolution har været gennemført siden 1. juli 1955.

Norge

Samferdselsdepartementet meddeler den 28. juli 1958:
Ordningen er gennemført fra 1. januar 1957.

Sverige

Kommunikationsdepartementet meddeler den 30. august 1958:
Genom beslut den 30 november 1956 har Kungl. Maj:t förordnat att för trycksaker, affärshandlingar och varuprov till Danmark, Finland, Island och Norge om högst 1 000 grams vikt från och med den 1 januari 1957 skola tillämpas samma avgifter som i den inrikes poströrelsen.

Pkt. 18. Komiteens anbefaling i kapitel I af, at forslaget om afskaffelse af al paskontrol ved grænserne mellem de nordiske lande gennemføres i god tid før sommeren 1957

Der henvises til meddelelse vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 9/1954 [se Sak D 8].

Pkt. 19. Komiteens anbefaling i kapitel I af, at princippet om det fælles og åbne nordiske arbejdsmarked i videst mulig udstrækning successivt udvides til at omfatte samtlige erhvervsudøvere

Danmark

Justitsministeriet meddeler den 28. august 1958:
Bestemmelsen i § 7 i justitsministeriets bekendtgørelse nr. 107 af 22. april 1958 om finske, norske og svenske statsborgeres fritagelse for at søge arbejdstilladelse er ikke begrænset til lønmodtagere.

Handelsministeriet meddeler den 1. september 1958:

I tilslutning til meddelelserne om Nordisk Råds rekommandation nr. 26/1954 vedrørende retten til at drive næring [se Sak D 18] skal oplyses, at der til udøvelse af en af næringsloven af 28. april 1931 omfattet næringsvirksomhed kræves, at den pågældende løser fornødent næringsbrev.

Finske statsborgere vil i henhold til bekendtgørelse nr. 63 af 24. februar 1950 kunne løse næringsbrev i Danmark uden særlig tilladelse, for så vidt de opfylder de øvrige i næringsloven herfor opstillede betingelser, hvortil ikke hører krav om en vis tids forudgående ophold her i landet. Norske og svenske statsborgere skal have særlig tilladelse fra handelsministeriet til at løse næringsbrev, men i de senere år har handelsministeriet ikke meddelt

afslag på noget sådant andragende fra svenske og norske statsborgere, uanset at vedkommende kun har opholdt sig her i landet i ganske kort tid.

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena meddelar den 17. september 1958:

I Finland äro arbetsmarknaderna ordnade i samråd med de övriga nordiska länderna.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet meddeler den 12. oktober 1957:

I en uttalelse av 29. november 1954 til utenriksdepartementet vedrørende Det Nordiske Råds tilråding nr. 26/1954 angående retten til å drive næring, har dette departement anført, at det for sitt vedkommende antar, at bestemmelsene om rett til å drive næring bør ses i sammenheng med eventuelle tiltak for et nærmere økonomisk samarbeid i Norden og de virkninger dette antas å ville få for arbeidsmarkedet her i landet.

Sverige

Inrikesdepartementet meddeler den 2. september 1958:

I anledning av bl. a. rekommendationer från Nordiska rådet är frågan om gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal föremål för överläggningar mellan regeringarna. Bl. a. har en särskild internordisk kommitté bildats för utredning av frågan om gemensam arbetsmarknad för läkare. Härom kommer särskilda meddelanden att lämnas till Nordiska rådet [*se Sak D 12 och D 50*].

Pkt. 20. Komiteens anbefaling i kapitel II af, at den told- og licensfrie værdigrænse forhøjes, så snart valutastillingen i visse af landene tillader en forhøjelse af den nuværende tildeling af rejsevaluta

Danmark

Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter, meddeler den 27. august 1958:

Departementet er af den opfattelse, at den nugældende værdigrænse på 350 kr. i sin tid blev fastsat så rigelig, at der ikke for tiden er tilstrækkelig anledning til en forhøjelse. Man skal i denne forbindelse gøre opmærksom på, at den gældende værdigrænse nu er indarbejdet, hvorfor det vil være uhensigtsmæssigt at gennemføre forandringer, før der foreligger helt tilstrækkelig anledning hertil.

Handelsministeriet meddeler den 11. november 1957:

Uanset at der her i landet ikke gælder nogen beløbsmæssig begrænsning for levering af rejsevaluta til lande uden for dollarområdet, mener handelsministeriet ikke at kunne tiltræde nogen forhøjelse af den told- og licens-

frie værdigrænse. En eventuel forhøjelse af denne grænse ville utvivlsomt medføre fornyede krav fra erhvervenes side om forhøjelse af tildelingsløbene for sådanne varer, som danske rejsende indkøber i udlandet.

Finland

Finansministeriet meddeler den 12. oktober 1957:

Några ändringar ha icke företagits efter det kommitténs betänkande utkom. På grund av devalveringen har den tullfria gränsen i verkligheten sjunkit.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 15. oktober 1957:

I Norge er den toll- og lisensfrie verdigrænse nå kr. 350.—, på visse vilkår. Forhøyelse av denne grænse må forelegges Stortinget, jfr. tolltariffens innl. best. § 2, 3. ledd, litra e.

Da reisende (i 1953) fikk adgang til å ta med varer til en verdi av kr. 350.— tollfritt, var grunnen at vanlige reisende (f.eks. turister) ikke skulle bli oppholdt med tollekspedisjoner av sin håndbagasje ved grensepasse-ringene. Det er imidlertid på det rene at det i ly av denne bestemmelse har funnet sted en viss tollfri import ut over det bestemmelsen var ment å skulle hjemle. Det er således mange nordmenn som har reist til Sverige i det ene øyemed å kjøpe benkebeslag av rustfritt stål. Hvis verdigrænsen for varer som kan medbringes tollfritt, forhøyes, vil import av denne art trolig skje. Tolldirektoratet kan derfor ikke anbefale for departementet å fremme proposisjon om forhøyelse av den tollfrie verdigrænse for håndbagasje.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 14. oktober 1957:

Frågan avses skola upptagas till behandling i samband med 1952 års tull-taxekommittés förslag till ny tulltaxeförordning.

Pkt. 21. Komiteens anbefaling i kapitel II af, at der foretages en undersøgelse af mulighederne for, hvor det skønnes hensigtsmæssigt, at delegere myndigheden til at udøve toldkontrol samt til at foretage toldklarering af inskrevet rejsegods til jernbanepersonalet

Danmark

Finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter, meddeler den 27. august 1958:

Også dette spørgsmål blev behandlet ved toldmødet i København, hvor det fra svensk side blev oplyst, at man i den svenske toldstyrelse overvejede muligheden for forslaget gennemførelse. Fra svensk side blev det i øvrigt anført, at man også kunne tænke sig den mulighed, at kontrollen med indskrevet rejsegods blev udøvet i afrejselandet af dette lands toldvæsen.

En sådan ordning er forsøgsvis gennemført i skibstrafikken på København—Oslo-ruten, hvor rejsegodset før afsejlingen i København bliver undersøgt af det danske toldvæsen på det norske toldvæsens vegne. På mødet blev det fra norsk side oplyst, at de norske statsbaner var meget interesserede i en udbygning af denne ordning.

Departementet er af den opfattelse, at egentlige toldmæssige opgaver som f.eks. undersøgelse af rejsegods ikke bør overlades til statsbanernes personale, i hvilken forbindelse det kan oplyses, at man er bekendt med, at statsbanerne ikke mener at kunne påtage sig en sådan kontrol. For så vidt angår spørgsmålet om at lade toldkontrollen med indskrevet rejsegods foretage i afrejselandet, skal bemærkes, at en sådan fremgangsmåde ikke vil løse problemet, hvis der ikke er toldpersonale på afrejsestedet.

Handelsministeriet meddeler den 7. oktober 1958:

De foreslåede lettelser angår i første række tolddepartementets forretningsområde.

På den givne anledning har handelsministeriet dog undersøgt mulighederne for at gennemføre lempelser i de hidtidige regler vedrørende afgivelse af udførselsattest for rejsegods, der indskrives til udlandet.

Kravet om afgivelse af udførselsattest for rejsegods er herefter fra og med den 1. juli 1958 helt bortfaldet.

Finland

Finansministeriet meddeler den 20. september 1958:

Frågan har handlagts senast vid det nordiska tullmötet i Stockholm den 1—3 september 1958. Det blev härvid överenskommet, att tullstyrelsen i Finland skulle skrida till överläggning med järnvägsstyrelsen för att nå därhän, att tullklareringen av inskrivet resgods kunde överföras på järnvägsmyndigheterna, även om det bör beaktas, att frågan i Finland har rätt ringa betydelse.

Norge

Finans- og tolldepartementet meddeler den 15. oktober 1957:

Tolldirektoratet vil ta opp med Norges statsbaner spørsmålet om å la jernbanepersonalet utøve tollkontroll samt foreta tollklarering av innskrevet reisegods.

Sverige

Finansdepartementet meddeler den 31. juli 1958:

Ansvaret för tullkontrollen å gods, som utföres med bantåg, åvilar enligt 13 § tullstadgan vederbörande järnväg. Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 16 maj 1958 (nr 318) skall järnvägen från och med den 1 januari 1959 även övertaga ansvar för tullkontrollen å gods, som inkommer med bantåg. Frågan om delegering till järnvägspersonalen i viss utsträckning av rätten att företa tullklarering av inkommande och avgående resgods skall upptagas till behandling vid nästa nordiska tullmöte.

Pkt. 22. Komiteens anbefaling i kapitel II af, at regeringerne i Norge og Sverige tilendebringer undersøgelserne vedrørende oprettelse af fælles toldstationer ved den norsk-svenske landgrænse og til dette formål snarest muligt forsøgsvis opretter fælles toldstationer, dels ved nogle mindre overgangssteder og dels ved et eller flere overgangssteder med forholdsvist livlig trafik

Der henvises til meddelelse vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 6/1956, pkt. 1 [*se Sak D 34*].

Pkt. 23. Komiteens anbefaling i kapitel III af, at de videre forhandlinger om oprettelsen af et nordisk carnet-område må blive ført på en sådan måde, at oprettelsen af et nordisk carnet-område kan finde sted senest den 1. januar 1958

Der henvises til meddelelse vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 8/1954 [*se Sak D 7*].

Pkt. 24. Komiteens anbefaling i kapitel IV af, at der træffes yderligere forholdsregler for at advare trafikanter, der ankommer til eller udrejser fra Sverige, om at et andet færdselssystem (henholdsvis venstre- og højrekørsel) nu er gældende

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder (trafikministeriet) meddeler den 1. september 1958:

Man er i kontakt med de svenske vejmyndigheder angående spørgsmålet om udbygning af et advarselssystem.

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena meddeler den 17. september 1958:

I Finland äro varningsmärkena om högertrafik uppsatta på angränsande områden.

Norge

Samferdselsdepartementet meddeler den 16. oktober 1957:

Man har — etter svensk anmodning — bedt vegsjefene om detaljerte opplysninger om hvordan de eksisterende varsler p. t. er. Det innkomne materiale vil bli vurdert i samråd med de svenske myndigheter.

Sverige

Kommunikationsdepartementet meddeler den 30. august 1958:

Genom beslut den 27 juni 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att efter samråd med berörda myndigheter och orga-

nisationer i Sverige och i grannländerna överväga möjligheterna av ytterligare åtgärder för att minska olycksriskerna vid gränspassering till eller från Sverige.

I anledning av detta uppdrag har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hösten 1957 tagit kontakt med ett stort antal svenska myndigheter och organisationer, ävensom med Vejdirektoratet i Danmark, Statens vegvesen i Norge samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland.

Styrelsen är för närvarande i färd med att bearbeta det inkomna utredningsmaterialet. Så snart detta arbete avslutats avser styrelsen kalla till de överläggningar och framlägga de förslag, till vilka materialet ger anledning.

Pkt. 25. Komiteens anbefaling i kapitel V af, at den norske regering ophæver kravet om forevisning af pas som grundlag for tildeling af rejsevaluta

Norge

Handelsdepartementet meddeler den 9. juli 1958:

Den norske regjering har av kontrollmessige grunner funnet fortsatt å måtte opprettholde kravet om pass som grunnlag for tildeling av reisevaluta.

Pkt. 26. Komiteens anbefaling i kapitel VI af, at spørgsmålet om portoen i den internordiske udveksling af postpakker fortsat må blive genstand for tilbørlig opmærksomhed med henblik på efterhånden at mindske spændvidden mellem den indenlandske og den internordiske porto

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet, meddeler den 30. oktober 1957:

Man har bemærket sig komiteens anbefaling og vil have den i erindring, såfremt de økonomiske betingelser for en tilnærmelse mellem den indenlandske og den internordiske porto for postpakker senere måtte komme til at foreligge.

Finland

Der henvises til meddelelsen under pkt. 16.

Island

Trafikministeriet meddeler den 24. september 1958:

Denne resolution finder man det for umuligt at gennemføre i praksis.

Norge

Samferdselsdepartementet meddeler den 16. oktober 1957:

Spørsmålet om portotakstene i den internordiske pakkeposttrafikk har vært utredet og drøftet tidligere, bl. a. på den nordiske postkonferanse i

Tällberg i mars 1955 og på den nordiske parlamentariske komité's plenums-
møte på Gjøvik i september 1955, hvor representanter for de nordiske lands
postmyndigheter var til stede. De betenkeligheter som der ble fremlagt var
av en så alvorlig karakter at man inntil videre ikke har funnet å kunne
foreta seg mer i saken.

Sverige

Kommunikationsdepartementet meddeler den 30. august 1958:

Genom beslut den 27 juni 1957 överlämnade Kungl. Maj:t rekommenda-
tionen till generalpoststyrelsen för vidare handläggning. Generalpoststyrel-
sen har i anledning därav meddelat följande.

Vid den år 1957 hållna världspostkongressen i Ottawa beslöts betydande
höjningar av terminal- och transitavgifter för paket i den allmänna inter-
nationella paketutväxlingen. Sålunda beslöts att landbefordringsavgiften för
avgående och ankommande paket (terminalavgiften) samt för transiterande
paket (landtransitavgiften) skall höjas med 100 respektive 30 procent. Den-
na höjning, som skall träda i kraft den 1 april 1959, kommer på grund av
postpaketavgifternas sammansättning att inverka på de svenska avgifterna
gentemot allmänheten i den internationella postpaketrörelsen även i de fall
att icke de svenska utan endast främmande länders avgiftsandelar skulle
höjas.

I den internordiska posttrafiken utgöres befordringsavgiften för paket en-
ligt det gällande nordiska postavtalet i likhet med vad som gäller allmänt
internationellt av summan av avgångslandets och adresslandets terminalav-
gifter, med tillägg, i förekommande fall, av transitavgifter till varje i beford-
ringen deltagande transitland. Dessa avgifter äro i den internordiska paket-
utväxlingen avsevärt lägre än i den allmänt internationella.

I juli 1958 hölls i Reykjavik en nordisk postkonferens med deltagare från
postförvaltningarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige med
huvudsaklig uppgift att utarbeta förslag till nytt nordiskt postavtal. Till
grund för diskussionerna låg ett av danska postförvaltningen på basis av
bl. a. ändringsförslag från de olika medlemsländerna utarbetat utkast till
nytt avtal.

I detta utkast till nytt nordiskt postavtal har någon ändring i de hittills
tillämpade principerna för paketportonas sammansättning icke ifrågasatts.
Dessa har såsom hittills ansetts böra bestå av de berörda ländernas olika
portoandelar och frågan om en ändring berördes icke vid konferensen. Där-
emot dryftades frågan om portoandelarnas storlek. Endast ett land, Island,
hade framlagt förslag om höjning för sin del av den isländska terminalav-
giften. Under konferensens gång framfördes vidare från finländskt håll, att
en höjning av terminalavgifterna kunde bli aktuell även för Finlands del.
Övriga nordiska postförvaltningar, bland dem den svenska, meddelade, att
höjning av de avgifter, om vilka här var fråga, för deras del icke var aktuell.

Det är avsett att danska postförvaltningen på basis av vad som framkom
vid konferensen i Reykjavik skall utarbeta nytt utkast till nordiskt avtal,

som sedan skall föreläggas de nordiska postförvaltningarna för förnyad granskning.

Såsom framgår av det anförda, torde förslag om mera betydande ändringar av de internordiska postpaketportonas sammansättning och storlek icke vara att förvänta från de berörda postförvaltningarna.

Pkt. 27. Komiteens anbefaling i kapitel VI af, at taksterne i den internordiske telefontrafik til stadighed revideres med henblik på at fjerne landegrænserne på telefontrafikkens område

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet, meddeler den 30. oktober 1957:

Pr. 1. maj 1957 er der gennemført en nedsættelse af visse telefontakster i forbindelse med Norge og Sverige, samtidig med at takstzoneinddelingen i Sverige er ændret.

De nævnte ændringer betød eksemplevis følgende nedsættelser af taksten for en 3 minutters telefonsamtale i tiden for fuld takst (dagtrafik):

	Takst i kr.	
	Før 1/5	Fra 1/5
Fra Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm m. v.		
Til Göteborg	4.80	3.00
Til Stockholm og Oslo	4.80	4.20
Fra Jylland og Fyn m. v.		
Til Göteborg	4.80	3.60
Til Stockholm og Oslo	4.80	4.20

Endvidere blev der for telefontrafik mellem Danmark og Finland gennemført en nedsættelse pr. 1. oktober 1957, hvorved afgiften for en 3 minutters samtale fra Danmark til Finland nedsattes fra 13.20 kr. til 9.15 kr.

Finland

Der henvises til meddelelsen under pkt. 16.

Island

Trafikministeriet meddeler den 24. september 1958:

Taksten for telefonsamtaler mellem Island og de andre nordiske lande er ens for hvert af disse, og den holdes så lavt, som det kan lade sig gøre.

Norge

Samferdselsdepartementet meddeler den 13. marts 1958:

Fra 1. oktober 1957 ble det gjennomført en forenkling av takstsystemet for telefontrafikk mellom Finnland og Norge samtidig som takstene ble redusert.

Som eksempel på hva takstreduksjonen betyr nevner vi at en 3-minutters samtale i trafikksterk tid som før 1. oktober 1957 kostet n.kr. 12,90 nå koster n.kr. 9,90.

Sverige

Kommunikasjonsdepartementet meddeler den 30. august 1958:

Genom beslut den 27 juni 1957 overlåmnade Kungl. Maj:t rekommendationen till telestyrelsen för vidare handläggning. Telestyrelsen har i anledning därav meddelat följande.

En avsevärd sänkning av taxan för telefonsamtal mellan å ena sidan Sverige, Danmark och Norge samt å andra sidan Finland har genomförts från 1 oktober 1957. Sålunda har exempelvis taxan för ett 3 minuters samtal under trafikstark tid mellan Helsingfors och Stockholm nedgått från gfr. 3.60 (= sv.kr. 6.15) till gfr. 3.00 (= sv.kr. 5.10).

Vid en nordisk telekonferens, som ägde rum i Helsingfors under tiden 30 oktober—1 november 1957, beslöts att också avgifterna för telextrafik med Finland från den 1 januari 1958 skulle nedsättas på i huvudsak samma sätt som telefontaxorna.

Pkt. 28. Komiteens anbefaling i kapitel VI af, at der med samme formål snarest gennemføres yderligere takstnedsættelse i telefontrafikken i de egentlige grænseområder

Finland

Der henvises til meddelelsen under pkt. 16.

Norge

Samferdselsdepartementet meddeler den 13. marts 1958:

Etter det nye takstsystemet er området for grensesamtaler med Finnland utvidet, slik at det på norsk side omfatter alle stasjoner nord for Vestfjorden (Narvik medregnet). De nye stasjoner som er innlemmet i grensesonen fikk fra 1. oktober 1957 en takstreduksjon på n.kr. 1,20 for en 3-minutters samtale (fra n.kr. 4,50 til n.kr. 3,30).

Den nordiske telefonkonferanse i Helsingfors 30. oktober—1. november 1957 drøftet også spørsmålet om nedsetting av takstene for grensesamtaler mellom Norge og Sverige. Resultatet ble at nedsetting ikke kunne anbefales, da den ville medføre at grensesamtaler i visse tilfelle — særlig i Norge — ville bli billigere enn innenlandske samtaler fra utgangsstasjonen til grensen.

Telekonferansen besluttet derimot fra 1. januar 1958 å redusere telekstakstene mellom Finnland og Norge etter noenlunde samme linjer som ble gjort for telefontakstene fra 1. oktober 1957. Som eksempel kan nevnes at takstene for en 3-minutters teleksskrivning i trafikksterk tid fra Oslo til Helsingfors derved gikk ned fra n.kr. 6,30 til n.kr. 5,10.

Sverige

Kommunikationsdepartementet meddeler den 30. august 1958:

I anledning av en redan från april 1955 vidtagen sänkning till hälften av taxan för samtal mellan vissa svenska och finska orter på ömse sidor av gränsälven undersöktes vid nordiska telekonferensen i Helsingfors i oktober 1957 möjligheten att nedsätta taxan även för gränssamtal mellan Norge och Sverige. Konferensen fann emellertid en sådan sänkning icke kunna genomföras, när den skulle få till följd att i vissa fall, främst i Norge, avgiften för ett sådant gränssamtal bleve lägre än för ett inländskt samtal från avgångsstationen till gränsen.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 6 september 1958:

I stöd av rekommendationen har tillsatts två sakkunnigdelegationer, av vilka den ena undersökt möjligheterna för samfällt utnyttjande av de nordiska ländernas elkraft. I denna delegation voro Norge, Sverige och Finland företrädde. Delegationen har inlämnat sin rapport den 11. 8. 1958 [*se Tillägg*].

Den andra delegationen, i vilken äro företrädde Norge och Finland, undersöker för sitt vidkommande möjligheterna för uppförande av en gemensam sulfatcellulosafabrik på området för den s. k. Nordkalotten, närmast i Kirkenäs. Delegationernas första sammanträde hölls 25—29. 1. 1957 i Oslo. Här efter sammanträdde den av delegationen utsedda tekniska sektionen i Helsingfors i juni 1957. Den 23—25 januari 1958 voro delegationerna församlade i Helsingfors, varvid enhälligt beslöts till de båda ländernas regeringar överlämna ett förslag till lösning av det givna uppdraget. Enligt förslaget skulle i Kirkenäs byggas en sulfatcellulosafabrik för utnyttjande av trävara från Enare-området. I planen ingår ett förslag till byggande av en väg Ivalo—Kirkenäs och beviljande av transitorätt åt Finland i Kirkenäs hamn.

De båda ländernas delegationer tillsatte i stöd av de anslag deras regeringar beviljat på våren 1958 en blandad sakkunnigkommitté, vars uppgift var att uppgöra planer för fabriken och förslag till bolagsordning för bolaget. Denna kommitté torde få sitt arbete färdigt instundande höst.

Finland har vid förhandlingarna företrätts av en delegation, vars ordförande är legationsrådet A. Thesleff och medlemmar överdirektören Erkki Kinnunen samt forstrådet Henrik Gripenberg.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 11 oktober 1958:

Hva angår planene for kraftutbyggingen i Finnlands, Norges og Sveriges nordlige områder, vises til »rapport fra Den nordiske vannkraftkomitéen om utvidet samarbeid mellom Finland, Norge og Sverige for å utnytte vannkraftressursene i Nordkalotten» av 15. august 1958 [*se Tillägg*]. Finnlands regjering koordinerer denne sak og vil også oversende ovennevnte rapport.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 1 september 1958:

1. Under hänvisning till Nordiska rådets rekommendation nr 12 föreslog norska regeringen våren 1957 att envar av regeringarna i Finland, Norge och Sverige måtte utse ett förhandlingsorgan för dryftande av samarbete i fråga om utnyttjandet av gränsvattendragen mellan dessa länder i samband med utbyggande av vattenkraften.

Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 31 maj 1957 åt vattenfallsstyrelsen att med vederbörande finska och norska organ dryfta ett dylikt samarbete.

Sedan delegater utsetts för samtliga tre länder påbörjades arbetet vid sammanträde i Oslo i november 1957 och fortsattes vid sammanträden i Helsingfors och Stockholm.

Förhandlingsdelegaterna, som antagit namnet Nordiska vattenkraftkommittén, ha den 11 augusti 1958 framlagt en rapport beträffande utvidgat samarbete mellan Finland, Norge och Sverige för utnyttjande av Nordkalottens vattenkrafttillgångar, vilken rapport härmed bifogas [*se Tillägg*].

I rapporten föreslår kommittén sammanfattningsvis, att det inledda samarbetet på kraftområdet mellan Finland, Norge och Sverige fortsättes, att en plan för utbyggnaden av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv uppgöres genom samarbete mellan de statliga kraftföretagen i resp. länder, att riktlinjer utarbetas för utbyggnadsförslagets administrativa och juridiska behandling i de berörda länderna samt att det undersökes om behov föreligger för en allmän vattenrättskonvention mellan dels Finland och Sverige och dels Finland och Norge.

I skrivelse den 12 augusti 1958 till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har vattenfallsstyrelsen instämt i kommitténs förslag.

2. I detta sammanhang må erinras om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhållit i uppdrag att verkställa utredning om behovet av vägförbindelser mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län och å andra sidan angränsande delar av Norge samt mellan Sverige och Finland.

Redogörelse för detta utredningsarbete lämnas i särskilt meddelande [*se Sak A 3*].

TILLÄGG

Rapport från Nordiska vattenkraftkommittén beträffande utvidgat samarbete mellan Finland, Norge och Sverige för utnyttjande av Nordkalottens vattenkrafttillgångar

I. Inledning

Vid sammanträdet med Nordiska rådet i februari 1957 väcktes ett förslag av herrar Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Gösta Skoglund om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden. Det framhölls att de betydande naturtillgångar som finnes framför allt i skogarna i norr icke effektivt kunnat tillvaratagas. Möjligheterna att utnyttja naturtillgångarna skulle kunna i betydande mån ökas, om ett samarbete mellan de berörda länderna inom den s. k. Nordkalotten kunde etableras. Närmast vore det fråga om ett samarbete beträffande trävaruexporten, eventuellt i kombination med en träförädlingsindustri. Även ett samarbete på elkraftförsörjningens område vore tänkbart och förtjänt att närmare övervägas. Sedan ekonomiska utskottet infordrat yttrande från diverse myndigheter och vidarebefordrat förslaget, beslöt Nordiska rådet rekommendera »Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt överväga möjligheterna till samarbete i syfte att ekonomiskt utnyttja den s. k. Nordkalottens naturtillgångar samt att vidtaga de åtgärder, som härför finnas ändamålsenliga, varvid speciell uppmärksamhet bör fästas vid att de redan inledda rege- ringsförhandlingarna fortsättas» (rekommendation nr 12/1957).

Finlands dåvarande finansminister Aarre Simonen hade även i februari 1957 hänvänt sig till kungl. norska ambassaden i Helsingfors med ett förslag om upptagande av förhandlingar angående möjligheter till import av elkraft från Nord-Norge till Finland. De norska myndigheterna svarade härvid, att denna fråga även berörde Sverige och att därför alla tre länderna borde tillsammans behandla spørsmålet, som närmast borde inriktas på gemensamt utnyttjande av gränsvattendragen i Nordkalotten.

Med anledning av ovanstående utsågs följande representanter till en gemensam kommitté, som antagit namnet Nordiska vattenkraftkommittén, för dryftande av samarbetet i fråga om utnyttjande av vattenkrafttillgångarna inom Nordkalotten.

Finland: Överdirektör Erkki Kinnunen, handels- och industriministeriet
Industrirådet Urho Hakkarainen, handels- och industriministeriet
Direktör Heikki Lehtonen, Imatran voima osakeyhtiö
Diplomingenjör Kauko Hjelt, Imatran voima osakeyhtiö

- Norge: Generaldirektør Fredrik Vogt, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen
Direktør Halvar Roald, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen
- Sverige: Överdirektör Folke Petri, kungl. vattenfallsstyrelsen
Teknische direktören Tore Nilsson, kungl. vattenfallsstyrelsen
Driftdirektör Sven Lalander, kungl. vattenfallsstyrelsen

Representanterna har sammanträtt i Oslo den 14 november 1957, i Helsingfors den 11—12 april 1958 samt i Stockholm den 17—18 juni 1958. Andra sakkunniga har även deltagit i diskussionerna vid dessa sammanträden. Dessutom har vissa frågor diskuterats i särskilda underkommittéer.

I det följande redovisas resultatet av diskussionerna samt de förslag till konkreta åtgärder som framlägges.

II. De tekniska förutsättningarna för nordiskt kraftsamarbete i Nordkalotten

1. Vattenkrafttillgångarna i Nordkalotten och deras nationella utnyttjande

Nordkalotten anses i detta sammanhang begränsas i söder av Ule älv i Finland och Ångermanälven med dess biflod Faxälven i Sverige. I Norge anses de tre fylkena Nordland, Troms och Finnmark, vanligen benämnda Nord-Norge, att höra till Nordkalotten, likaså Faxälvens tillflöden från sjöar i Nord-Trøndelag.

Vattenkrafttillgångarna inom Nordkalotten är högst betydande, men endast en mindre del av dessa resurser har hittills utnyttjats. Både i Sverige och i Norge torde de återstående utbyggnaderna komma att utsträckas över en relativt lång tidsperiod, kanske 20 å 30 år. Många av de mest betydande projekten har av denna anledning ej studerats i detalj, och föreliggande uppgifter om den möjliga energiproduktionen är därför endast approximativt riktiga. Dessutom tillkommer att den utbyggnadsvärda vattenkraftens storlek givetvis påverkas såväl av den tekniska utvecklingen inom byggnadstekniken som av konkurrensmöjligheterna gentemot andra energikällor. Det är av dessa orsaker i dag omöjligt att exakt förutspå, hur stor del av de totala vattenkraftresurserna som kan komma att utbyggas i framtiden. De i fortsättningen angivna värdena kan därför endast betraktas såsom representativa värden för den uppfattning man idag har om de utbyggnadsvärda tillgångarna.

Vattenkrafttillgångarnas storlek och geografiska fördelning inom Nordkalotten framgår av bilaga 1 [*se Bihang 1*]. Energebeloppen har där i huvudsak sammanförts älvvis, eftersom man ännu ej i detalj fastställt, hur tillgängliga fallhöjder skall fördelas på individuella kraftstationer. De norska tillgångarna har med hänsyn till det stora antalet mindre vattendrag

sammanförts till något större områden. Vissa mindre vattendrag har ej medtagits, men detta påverkar endast obetydligt de totala tillgångarna. Det bör påpekas, att vatten kan komma att överledas från ett älvsystem till ett annat, varför de i figuren angivna energibeloppen för de olika älvarna i verkligheten kan komma att fördelas på annat sätt. För varje älv resp. område anges vattenkrafttillgångarnas produktionsförmåga under genomsnittliga vattenförhållanden genom särskilda staplar. Dessa är uppdelade i tre delar, som representerar produktionsförmågan hos den utbyggda vattenkraften hos de stationer som var under byggnad sommaren 1958 samt slutligen hos de kvarvarande vattenkraftresurser som idag anses ekonomiskt utnyttjningsbara.

Den enligt ovanstående principer beräknade utbyggnadsvärda vattenkraften inom Nordkalotten uppgår totalt till c:a 87 miljarder kWh under ett år med medelgod vattentillgång. Härav ligger 12 miljarder kWh i Finland, 51 miljarder kWh i Sverige och 24 miljarder kWh i Norge. Produktionsförmågan i de befintliga kraftstationerna utgör för närvarande under ett medelår 3,3 miljarder kWh i Finland, 12,0 miljarder kWh i Sverige och 2,8 miljarder kWh i Norge. Efter idrifttagning av de kraftstationer som var under utbyggnad sommaren 1958 väntas produktionsförmågan stiga till 4,4, 17,4 resp. 5,0 miljarder kWh per år i Finland, Sverige resp. Norge.

Utbyggnaden av vattenkrafttillgångarna i *Finland* har successivt flyttats allt längre norrut på grund av att tillgångarna i söder till största delen redan utnyttjats. Under den senaste 10-årsperioden har Ule älv praktiskt taget helt utbyggt och den huvudsakliga utbyggnadsverksamheten försiggår nu i Kemi älv, som är landets största elkraftkälla med en produktionsförmåga på 5,2 miljarder kWh per år. De naturliga regleringsmöjligheterna i denna älv är otillräckliga, men genom överdämning av vidsträckt kärrområden skall stora konstgjorda sjöar skapas vid älvens övre lopp, och härigenom kan regleringsmöjligheterna väsentligt förbättras. Utbyggnaderna i denna älv beräknas pågå till senare hälften av 1960-talet. Vid denna tidpunkt blir utbyggnaden av Torne älv aktuell för Finlands del. Denna älv med bifloder bildar gräns mellan Finland och Sverige på c:a 500 km längd. Tana älv och dess bifloder bildar gräns mellan Finland och Norge på c:a 300 km längd. På grund av de dåliga regleringsmöjligheterna och det omfattande laxfisket är utbyggnaden av denna senare gränsälv ej aktuell.

De outnyttjade vattenkrafttillgångarna i *Sverige* ligger i huvudsak i övre Norrland, varifrån större delen av den producerade energin måste överföras söderut. Ångermanälven med biflöden och Ume älv upp till Storuman blir till största delen utbyggda fram till 1965. Ume älvs övre lopp blir sannolikt fullständigt utnyttjat under 1960-talet. I Vindelälven är regleringsmöjligheterna begränsade, utbyggnaderna beräknas komma att påbörjas ett stycke in på 1960-talet. Skellefte älv beräknas bli helt utbyggd omkring 1970. De största elkrafttillskotten under 1960-talet torde komma från Lule älv, där utbyggnadsverksamheten kommer att pågå under två decennier.

För Pite, Kalix och Torne älvar har tidigare inga aktuella planer förelegat. Vid en konventionell utbyggnad av de båda nordligaste älvarna torde de komma i sista hand av de stora älvarna. Skulle nu pågående undersökningar om utbyggnadsförhållandena i dessa älvar visa att vattenöverledning bör tillgripas, kan utbyggnaderna emellertid komma att ske i snabbare takt (se kapitel V). Trots Sveriges relativt stora tillgång på sjöar har regleringsmöjligheterna hittills varit otillräckliga. Skapandet av nya regleringsmagasin pågår emellertid parallellt med vattenkraftutbyggandet, och man hoppas att under den närmaste 10-årsperioden kunna förbättra regleringsmöjligheterna.

Elkraftförsörjningen i Nord-Norge baseras väsentligen på vattenkraft. I motsats till förhållandena i Finland och Sverige finnes ingen landsomfattande samkörning, och det är knappast sannolikt att ett sammanhängande ledningsnät inom överskådlig tid kommer att sträcka sig längre norrut än till Rana-området. Utbyggnadstakten inom Nord-Norge bestäms därför av områdets egna elkraftbehov. Man väntar en snabb expansion, inte minst för industrins del, men vattenkrafttillgångarna är så stora i förhållande till befolkningsnumerären att en fullständig utbyggnad först kan förväntas efter flera decennier.

Ett avtal har träffats med Sovjetunionen om utbyggnaden av vattenkraften i Pasvikselv och en relativt betydande utbyggnadsverksamhet förberedes inom detta område. Tana elv är Norges bästa laxälv och väntas icke bli utbyggd. Den största krafttillgången i Finmarken utgör Alta elv, men inga planer för dess utnyttjande har ännu upprättats. De mest betydande utbyggnaderna i de nordligaste områdena sker för närvarande i Barduelv, som totalt kan ge 1,2 miljarder kWh per år. Inom Ofoten-området finnes även i övrigt stora vattenkrafttillgångar, som successivt väntas byggas ut i takt med de stigande elkraftbehoven. I Rana pågår utbyggnad av den andra kraftstationen vid Rössåga, varigenom produktionsförmågan inom området höjes till ca 2,2 miljarder kWh per år, och ytterligare stora utbyggnader är aktuella för att kunna öka leveranserna till storindustriell verksamhet. Regleringsmöjligheterna i de norska älvarna är i allmänhet goda men är begränsade inom vissa områden.

2. Gemensamt utnyttjande av vattenkrafttillgångarna i Nordkalotten

I den mån vattendragen korsar riksgränserna eller i sig själva utgör gränslinjen, är ett internationellt samarbete aktuellt för utnyttjande av vattenkrafttillgångarna. Detta kan ske på många olika sätt, av vilka de viktigaste är:

- a) byggandet av regleringsmagasin i en älv, som passerar genom flera länder;
- b) överledning av vatten från ett nederbördsområde till ett annat, varigenom de nationella vattenkraftresurserna ändras;
- c) byggandet av gemensamma kraftstationer för tillgodogörandet av närbelägna vattenkrafttillgångar i två eller flera länder.

Genom den norsk-svenska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929 reglerades formerna för ett direkt samarbete mellan Norge och Sverige på detta område. Konventionen har hittills tillämpats i mycket begränsad omfattning inom Nordkalotten. Den 15 augusti 1952 erhöles emellertid tillstånd till byggandet av ett regleringsmagasin i den norska sjön Limingen för reglering av vattenföringen i den svenska Faxälven.

Många planer har framlagts om överledning av vatten från svenska sjöar nära den norsk-svenska gränsen och utbyggnad av fallhöjden på norskt område, varigenom en mera koncentrerad fallsträcka skulle erhållas. Hittills har inget av dessa projekt realiserats. Eftersom under tiden fallhöjden utbyggts i flera av de stora huvudälvarna i Sverige, har det ekonomiska intresset av ett dylikt samarbete bortfallit i flertalet fall. De nordligaste älvarna, Kalix och Torne älvar, har hittills ej exploaterats, och planerna för deras utbyggnad har ej heller studerats mera i detalj. Det föreligger här fortfarande en möjlighet att avleda vatten från den övre delen av dessa älvar och utnyttja detta vatten i en gemensam anläggning väster om Torne träsk genom en tunnel ut till Rombaksbotn. Eftersom Finland äger en del av vattenkraften i Torne älv skulle en dylik anläggning beröra samtliga tre länder. Förutsättningarna för ett dylikt samarbete i stor skala beskrives i kapitel V och skall därför ej närmare beröras här. Även inom andra gränsområden kan det visa sig ekonomiskt fördelaktigt att överleda vattnet från vissa smärre vattendrag till grannlandet, men det rör sig i så fall om mindre projekt, som det ej finnes anledning att närmare studera i detta sammanhang.

Preliminär överenskommelse har träffats mellan norska och svenska intressenter om gemensamt utnyttjande av fallhöjden i Linnvasselv—Brännälven (biflod till Faxälven) mellan sjöarna Limingen i Norge och Kvarnbergsvattnet i Sverige. Hela fallhöjden skall utnyttjas i en enda kraftstation, vars produktion fördelas mellan de norska och svenska delägarna efter fallhöjdsinnehaven.

Eftersom gränsen mellan Finland och Sverige utgöres av Torne, Muonio och Könkämä älvar, är det självklart att utnyttjandet av dessa vattenkrafttillgångar måste ske i intimt samarbete mellan de båda länderna. Olika alternativ härför beskrives i kapitel V.

I gränsområdet mellan Finland och Norge är några kraftstationsutbyggnader ännu ej aktuella. Emellertid överenskoms år 1951 om att avloppet från sjöarna Garsjøen, Kjerringvatn och eventuellt Førstevatna skall föras norrut mot det norska Gandvik-vassdraget i stället för det naturliga avloppet söderut till Kallokelv. Denna älv faller ut i Neidenelv omedelbart ovanför det ställe där den senare korsar gränsen i sitt lopp från Finland till Norge. Vidare kan nämnas att en överenskommelse år 1956 träffats mellan Finland, Norge och Sovjetunionen om tappningsföreskrifter för Enaresjön i Pasvikselv. Det är även sannolikt att ett direkt samarbete mellan Finland och Norge kommer att visa sig fördelaktigt på andra ställen av gränsen.

3. Kraftbalansmässiga förutsättningar för ökat kraftsamarbete

Elförsörjningen har praktiskt taget i alla länder ursprungligen vuxit fram från lokala distributionsnät runt isolerade kraftstationer, Redan för 50 år sedan påbörjades i många länder ett samarbete dessa stationer emellan via regionala kraftföretag, och det dröjde ej länge förrän detta samarbete utvidgades till ett elkraftutbyte mellan kraftföretagen, s. k. samkörning. I Sverige utvidgades denna samkörning successivt, så att från och med mitten av 1930-talet praktiskt taget alla de större kraftföretagen samarbetar över ett landsomfattande samkörningsnät. I Finland har skett en liknande utveckling, som lett till samma slutresultat under den senaste 10-årsperioden. De geografiskt väl fördelade vattenkrafttillgångarna i Norge har tillsammans med den vanskliga topografin medfört, att där ännu icke byggts något landsomfattande ledningsnät men väl samkörningsnät för enskilda landsdelar. I Nord-Norge finnes således flera från varandra skilda ledningsnät.

Orsaken till ovannämnda utveckling av samarbetet mellan kraftföretagen ligger i samkörningens stora ekonomiska fördelar, vilka huvudsakligen beror på bättre utnyttjning av produktionsresurserna vid samarbete än vid individuell drift, utjämning av belastningsvariationerna samt ömsesidig reservmatning vid driftstörningar. De största fördelarna av produktionsresursernas samordning uppstår, om de samarbetande kraftföretagen har kraftstationer av olika karaktär, t. ex. vattenkraft och ångkraft. Ett gott exempel på ett dylikt samarbete är den dansk-svenska samkörningen, som successivt utvecklats under över 40 år och nu ger upphov till ett ömsesidigt kraftutbyte av storleksordningen 300 å 500 biljoner kWh per år. Även för kraftföretag med huvudsakligen vattenkraftstationer kan samarbete på produktionssidan medföra stora fördelar, speciellt om företagens vattenkraftanläggningar är belägna i älvar med vattenförhållanden, som i ett eller annat avseende kompletterar varandra. Man kan dock i sådana fall ej räkna med samma ekonomiska utbyte som vid samarbete mellan vattenkraft och ångkraft, och det är då nödvändigt att mera i detalj studera samkörningens ränthabilitet.

Det ekonomiska utbytet av en samkörning beror dels av den årliga vinsten genom samarbetet, dels av det investeringskapital som erfordras för att tekniskt åstadkomma samarbetet. Kostnaderna för samkörningsförbindelsen bestämmas i första hand av avståndet mellan de bestående ledningsnäten. Ofta måste dessa ledningsnät ha utbyggts av rent nationella skäl ända till gränstrakterna, för att kostnaderna för internationella samkörningsförbindelser ej skall bli för stora. Detta har varit den väsentligaste orsaken till att ett elkraftsamarbete de nordiska länderna emellan i Nordkalotten hittills ej kommit till stånd. Under senare år har emellertid de nationella ledningsnäten i detta område utbyggts högst väsentligt, och härigenom har de ekonomiska förutsättningarna för internordiska samkörningsförbindelser väsentligt förbättrats.

Då såväl Finland som Sverige numera har landsomfattande nationella

samkörningsnät, kommer en samkörning dessa länder emellan att påverkas av de totala kraftbalansförhållandena och ej enbart av förhållandena inom Nordkalotten. Samarbete med norska samkörningsnät påverkas däremot av de lokala förhållandena inom varje område för sig.

De ekonomiskt utnyttjningsbara vattenkrafttillgångarna i *Finland* uppskattas totalt till c:a 18 miljarder kWh per år, av vilka hittills c:a 7 miljarder kWh per år utbyggts. Regleringsmöjligheterna i de största utbyggda och ur kraftförsörjningssynpunkt viktigaste vattendragen, Vuoksen och Ule älv, har effektivt utnyttjats. Deras sammanlagda stora magasinvolym kommer emellertid inte alltid till full användning, utan vattenmagasinens fyllnadsgrad är i medeltal endast c:a 65—70 %. Vattenkraftproduktionen har under senare år täckt 75 å 90 % av den totala elproduktionen. Av den kompletterande värmekraftproduktionen utgöres större delen av mottrycks-kraft. Elförbrukningen har under efterkrigstiden vuxit mycket snabbt, och man räknar fram till år 1961 med en ökning på c:a 9 % per år. Det har ej visat sig möjligt att för de närmaste åren bygga ut vattenkraft för hela den väntade behovsökningen. Värmekraftens andel i den totala elkraftproduktionen kommer således med stor säkerhet att stiga snabbt. Den finska elförsörjningen kan därför ur samkörningssynpunkt karakteriseras av: goda möjligheter att under sommartid taga emot och magasinera överskottskraft samt behov av värmekraft under vintertid.

I *Sverige* har de utnyttjningsbara vattenkrafttillgångarna beräknats till c:a 80 miljarder kWh per år, av vilka hittills c:a 28 miljarder kWh per år utbyggts. Man räknar med att vattenkraftutbyggnaderna åtminstone 10 år framåt i tiden skall i stort sett kunna täcka den väntade belastningsökningen. Trots att Sverige har relativt rikligt med sjöar i de stora älvarnas övre lopp har det hittills visat sig svårt att skapa så stor regleringsvolym, att vattenkraftproduktionen kunnat anpassas efter elförbrukningens årsvariationer i önskvärd utsträckning. Av denna anledning har regelbundet uppstått ett överskott på vattenkraft under perioder med riklig vattentillgång, d. v. s. huvudsakligen våren och sommaren. Detta vattenkraftöverskott har i största möjliga utsträckning avsatts till s. k. sekunda elleveranser, t. ex. elångpannor. Avsättningsmöjligheterna för dylika, ofta kortvariga vattenkraftöverskott har emellertid visat sig begränsade, och en avsevärd del av överskottet har därför ej funnit avsättning, utan vattnet har måst släppas förbi kraftstationerna, s. k. spill. Ett annat karakteristiskt drag i de senaste årens kraftbalansförhållanden har varit ett visst överskott på toppkrafteffekt, åstadkommet dels genom ett växande behov av värmekraftproduktion under torrperioder med åtföljande installation av värmekrafteffekt, dels genom viss överinstallation av effekt i vattenkraftanläggningarna med tanke på framtida behov. Den svenska elförsörjningens bidrag till en samkörning synes bäst karakteriseras av:

leveranser av vattenkraftöverskott under sommartid, visst effektöverskott under högbelastningstid samt behov av billig tillskottsenergi under vintertid.

Då samkörning ej äger rum mellan norra och södra *Norge* är kraftba-

lansförhållandena enbart i Nord-Norge avgörande för samkörningen inom Nordkalotten. De varierar från område till område. Värmekraftkomplettering förekommer väsentligen endast i Öst-Finnmark. Även om regleringsmöjligheterna i allmänhet är mycket goda, kan därför relativt stora överskott uppstå under vattenrika år. Sedan de mest oundgängliga elkraftbehoven täckts, kan bristen på samkörningsförbindelser medföra tillfälliga energioverskott på grund av begränsade avsättningsmöjligheter. Outnyttjade vattenkraftresurser finnes geografiskt väl fördelade över större delen av Nord-Norge. Ofta synes det möjligt att begränsa effektinstallationen i vattenkraftstationerna, om reserveffekt kan erhållas från annat håll, och i stället använda investeringsmedlen till nya anläggningar, som ger ökad energiproduktion. I stort sett torde de norska bidragen till samkörningen inom Nordkalotten kunna karakteriseras av:

leveranser av överskottsenergi samt eventuellt behov av reserveffekt; dessutom föreligger en möjlighet att via det svenska samkörningssystemet knyta ihop de lokala samkörningsnäten inom Norge.

4. Utbyggnaden av överförings- och distributionsnät för högre spänningar

Utformningen av de befintliga överförings- och distributionsnäten för lägst 110—130 kW driftspänning inom Nordkalotten framgår av bilaga 2 [*se Bihang 2*], där även beslutade nya ledningar medtagits.

I *Finland* finnes ett landsomfattande samkörningsnät. Den högsta driftspänningen är för närvarande 200 kV, men ledningen från Kemi älv till södra Finland har byggts för 380 kV, och full spänning kommer att upptagas år 1960. För överföring av produktionen från de kommande kraftverken i Kemi älv planeras dels en 200 kV, dels en 380 kV uppsamlingsledning längs älven samt en andra sydgående 380 kV ledning. Utbyggnaderna längst i norr nödvändiggör en c:a 200 km lång ledning för 200 kV längs Ounasjoki.

I *Sverige* finnes ett stamlinjenät med 200 och 380 kV driftspänning för kraftöverföring från Norrland söderut. I anknötning till detta landsomfattande system ombesörjer nät för lägre spänning distribution av mer lokal natur. I övre Norrland finns ett relativt omfattande 130 kV nät för detta ändamål. Kommande vattenkraftutbyggnader nödvändiggör en successiv förstärkning av stamlinjenätet med nya 380 kV ledningar. Om Kalix älv skall utbyggas på konventionellt sätt, torde således 380 kV nätet utsträckas till denna älv. För uppsamling av produktionen från de relativt små anläggningarna i de nordligaste vattendragen fordras uppsamlingsnät för 130 eller möjligen 200 kV, vilka medelst 130/380 resp. 200/380 kV transformatorstationer kommer att anslutas till 380 kV systemet.

I *Nord-Norge* förekommer lokalt begränsade ledningsnät, av vilka 130 kV nätet i Rana-området tills vidare är det mest betydande. Detta ledningssystem torde komma att förbindas med det befintliga samkörningsnätet i Trøndelag, vilket i sin tur får förbindelse med det stora samkörningssystemet.

met på Östlandet. I samband med kraftstationsbyggnaderna i Barduelv pågår utbyggnad av ett större samkörningsnät för 130 kV i Ofoten-området. På grund av den otillgängliga fjällnaturen söder om Narvik är det ytterst osannolikt, att Ofoten-nätet blir direkt förbundet med de sydligare ledningssystemen i Norge. I Finnmark förekommer endast distributionsnät av lokal karaktär.

Hittills har ej byggts några överföringsledningar för större kapacitet mellan länderna inom Nordkalottens område. Däremot existerar flera förbindelseledningar över gränserna av mera lokal karaktär. Betydelsefullast av dessa är den 80 kV enfasledning mellan Porjus och Narvik, som byggts för matningen av malmbanan och som medger ett begränsat kraftutbyte mellan Norrbotten och Narvik. På flera andra ställen utmed riksgränserna matas lokala områden från grannlandet. Exempel härpå är Torneå stad, som sedan länge fått elkraft från Sverige över en 20 kV ledning från Haparanda. Även om de kraftmängder som på detta sätt växlas över gränserna är relativt obetydliga, har denna form av nordiskt samarbete dock haft lokal betydelse. Den har i vissa fall medgivit, att isolerade bygder kunnat ordna sin elförsörjning betydligt enklare och mera ekonomiskt än om man varit helt beroende av det egna landets möjligheter.

5. Möjliga samkörningsförbindelser

Såsom närmare beskrives i kapitel III har ett avtal träffats om samkörning mellan Finland och Sverige. Det förutser byggandet av en 110 km lång 200 kV ledning, som förbinder de samkörande näten i Finland och Sverige med varandra. Överföringsförmågan på samkörningsförbindelsen har beräknats till 150 MW. Den är tillräckligt stor för att vid nuvarande utbyggnadsförhållanden få ut största delen av den vinst som en samkörning mellan Finland och Sverige kan medföra.

De fortsatta vattenkraftutbyggnaderna i nordligaste Finland och Sverige kommer att föra de nationella ledningsnäten för 380 kV ändå närmare varandra. Det blir då möjligt att till en relativt begränsad kostnad bygga en samkörningsförbindelse med väsentligt större överföringsförmåga än den nu avtalade. Det kan tänkas att utbyggnadsförhållandena vid denna tidpunkt är sådana, att även en dylik väsentligt utökad samkörning ställer sig ekonomiskt lönande. Fullt klart är redan nu, att det överföringssystem som erfordras för kraftstationerna i Torne och Muonio älvar bör planeras gemensamt mellan Finland och Sverige.

Såsom närmare beskrives i kapitel IV har en överenskommelse träffats mellan Norges vassdrags- och elektrisitetsvesen och kungl. vattenfallsstyrelsen om att till år 1960 bygga en 130 kV samkörningsledning mellan Straumsnes öster om Narvik och Tornehamn väster om Torne träsk. Förbindelsen kan i en framtid komma att dubbleras genom en ledning från Tornehamn till Innsets kraftstation. Behovet härav kan dock ännu ej överblickas.

Från det norska 130 kV nätet i Rana-området är avståndet nu mycket långt till närmaste punkt på det svenska samkörningssystemet. Under första

hälften av 1960-talet kommer kraftstationerna Gardikfors och Ajaure i övre Ume älv att utbyggas, och senare tillkommer ytterligare stationer i detta område. De närmast norska gränsen befintliga kraftstationerna anslutes sannolikt till lokala 130 kV ledningar, som drages till en 130/200 kV station i Ajaure, varifrån direkt förbindelse med det svenska stamlinjesystemet erhålles via en 200 kV ledning Ajaure—Grundfors och en 200/380 kV transformering i Grundfors. Avståndet mellan den norska stationen Øvre Røssåga och närmaste 130 kV station i Sverige blir c:a 60 km, varför en samkörningsförbindelse kan byggas för relativt måttliga kostnader, även för en så pass stor belastningsförmåga som 50 à 100 MW. Goda regleringsmöjligheter i Røssåga-stationerna samt ett svenskt effektöverskott kan bilda basen för en ekonomisk samkörning. Den kan dock ej komma till stånd, förrän det svenska stamlinjenätet utsträckts till detta område. Man kan räkna med att detta samkörningsalternativ då kommer att diskuteras.

En första förbindelse mellan det norska samkörningsnätet i Trøndelag och det svenska stamlinjesystemet kommer att etableras år 1960 genom den i samband med kraftförsäljning från Nea kraftstation beslutade 200 kV ledningen från Nea till Järpströmmen. Denna förbindelseledning ligger söder om det under Nordkalotten avhandlade området. Samma ledningssystem kan emellertid komma att förbindas även inom Nordkalottens område genom utbyggnaden av den i punkt 2 beskrivna norsk-svenska kraftstationen i Linnvasselv. Från denna station bygges en 200 kV ledning till Blåsjöns kraftverk, som redan är anslutet till det svenska stamlinjesystemet. Samtidigt räknar man med att kraftstationen i Linnvass elv skall förbindas med en i samband med det s. k. Tunnsjø-projektet planerad 200 kV ledning längs Namdalen i Norge.

Eftersom inga betydande ledningsnät tills vidare är aktuella i området kring den finsk-norska gränsen, saknar en direkt samkörningsförbindelse mellan dessa båda länder tills vidare aktualitet. I samband med utbyggnaden av Ounasjoki kommer emellertid det finska ledningsnätet att utsträckas norrut mot den norska gränsen. Om en motsvarande utbyggnad då har skett i Finnmark, kan en finsk-norsk förbindelse komma att diskuteras.

III. Det finsk-svenska samkörningsavtalet

Sedan det finska 200 kV nätet under år 1957 utsträckts till Kemi älv och det svenska 130 kV nätet i Norrbottens kustland år 1952 förlängts österut ända till Kalix, har avståndet mellan relativt starka tryckpunkter på de finska och svenska samkörande systemen förkortats radikalt och uppgår endast till c:a 110 km. De erforderliga investeringarna för en hopkoppling mellan de båda ledningssystemen har härigenom minskats så kraftigt, att räntabiliteten för en samkörningsförbindelse kan förväntas bli utomordentligt god. Detta var den väsentligaste orsaken till att diskussioner på nyåret 1957 upptogs mellan Imatran voima osakeyhtiö i Finland och kungl. vatten-

fallsstyrelsen i Sverige om förutsättningarna för ett närmare samarbete på elkraftområdet.

Såsom framgått av kapitel II 3 har regleringsmöjligheterna i de finska kraftproducerande älvarna under senare år avsevärt förbättrats, medan en motsatt utveckling ägt rum i Sverige. En jämförelse mellan kraftbalansförhållandena för Imatran voima osakeyhtiö och kungl. vattenfallsstyrelsen har visat, att den motsatta utvecklingstrenden har skapat en gynnsam bas för ett elkraftsamarbete mellan de båda länderna. Man kan nämligen förvänta sig, att en avsevärd del av de svenska sommarkraftöverskotten tack vare de goda finska regleringsmöjligheterna skall kunna utnyttjas i Finland, dels genom lagring i magasinen, dels för avsättning till sekundaleveranser. Det ekonomiska utbytet enbart av dessa leveranser kan under de närmaste åren väntas bli så stort, att det kan förränta ett anläggningsskapital, som är betydligt större än de för samkörningsförbindelsen nödvändiga investeringarna. Emellertid kommer samkörningsförbindelsen med säkerhet att utnyttjas även för andra ändamål, som ytterligare ökar vinsten. Således torde ett ömsesidigt elkraftutbyte även komma att äga rum under vintertid, t. ex. för att minska eljest nödvändig dyrbar ångkraftproduktion i endera landet samtidigt som billigare produktionsresurser ej utnyttjas i det andra landet. Samkörningsförbindelsen får även betydande tekniska fördelar för båda länderna. Således beräknas den öka stabiliteten på överföringssystemet till södra Finland, varigenom ledningsbelastningen på detta bör kunna höjas. Ur svensk synpunkt förbättras reservmatningsförhållandena till Norrbottens kustland liksom även spänningsregleringen på det lokala 130 kV nätet genom de tillskott av reaktiv effekt som beräknas kunna erhållas från Finland.

Undersökningarna om samkörningsförbindelsens räntabilitet visade, att den borde dimensioneras för en överföringsförmåga på c:a 150 MW. Denna överföringskapacitet erhålles genom en 110 km lång 200 kV ledning från Petäjäsoski kraftstation vid Kemi älv till Kalix 130 kV station i Sverige. I Kalix anordnas en 200/130 kV transformatorstation med effekten 200 MVA. Dessutom förstärkes den befintliga 130 kV ledningen Boden—Kalix till grövre ledningsarea för att förbättra belastningsförmågan även på denna överföringslänk. Nyanläggningarna har på svenska sidan kostnadsberäknats till 8,5 miljoner kronor, varav c:a 3 miljoner kronor åtgår till den 40 km långa 200 kV ledningen. Kostnaderna på finsk sida faller till största delen på den 70 km långa 200 kV ledningen och har beräknats till c:a 300 miljoner finska mark eller c:a 5 miljoner svenska kronor.

Den nya samkörningsförbindelsens ekonomiska förhållanden har reglerats i ett avtal mellan Imatran voima osakeyhtiö och kungl. vattenfallsstyrelsen (bilaga 3¹). Inga elkraftleveranser har kontrakterats i förväg, utan uppgörelse om leveransernas storlek och pris träffas från fall till fall. Härigenom får samkörningen största möjliga flexibilitet, vilket är en förutsättning för bästa möjliga utbyte vid samarbete mellan företag inom kraftverks-

¹ Här ej tryckt.

industrin, som arbetar med snabbt skiftande förutsättningar beroende på vattentillgångens växlingar. Avtalet blir härigenom närmast ett kontrakt mellan de berörda företagen, att inom respektive land bygga och driva de för samkörningen erforderliga anläggningarna. Företagen åtager sig dessutom att inom ramen för tillgängliga resurser mata varandras kraftsystem vid anläggningsfel o. d.

De kraftbalansmässiga förutsättningarna för elkraftutbytet har visat sig särdeles goda under de närmaste åren. Det har därför varit ett starkt intresse att få samkörningsförbindelsen utbyggd snabbast möjligt. Genom att erforderlig utrustning kunnat erhållas med kort leveranstid och ledningsbyggnaderna forceras, har det ansetts möjligt att få anläggningarna i drift redan till våren 1959.

IV. Norsk-svensk samkörning inom området Ofoten—Norrbotten

Sedan år 1932 har en samkörning ägt rum mellan de enfassystem som i Norge och Sverige matar järnvägen från Norrbottens malmfält till utskeppningshamnen i Narvik. På grund av ledningsförbindelsens begränsade kapacitet har emellertid endast relativt små kraftbelopp utbyts över denna förbindelse, c:a 10 miljoner kWh per år.

Genom utbyggnaden av Innsets kraftstation och därmed sammanhängande 130 kV distributionssystem i Ofoten-området och den samtidigt pågående förlängningen av den svenska 130 kV ledningen Porjus—Kiruna västerut till Tornehamn har nya möjligheter öppnats för ett mera betydande kraftsamarbete inom detta område. Sedan dessa anläggningar färdigställts, förkortas avståndet från de båda 130 kV näten ned till c:a 40 km.

Det norska 130 kV systemet i Ofoten-området får efter färdigställandet av Innsets kraftstation år 1959/60 en ansluten maskinkapacitet på c:a 250 MW. Regleringsmöjligheterna i Innsets kraftstation blir mycket goda genom det stora regleringsmagasinet i Altevatn, vars regleringsvolym blir något större än hela årstillrinningen. På grund av geografiska förhinder föreligger inga praktiska möjligheter att sammanknyta Ofoten-området med ledningsnäten längre söderut i Norge.

I kapitel III har fördelarna med den finsk-svenska samkörningen beskrivits. Den norsk-svenska förbindelsen vill ge motsvarande fördelar åt de samarbetande parterna, även om skalan blir något mindre på grund av det norska samkörningsnätets begränsade omfattning. Förutom leverans av över-skottsenergi möjliggör Innsets stora regleringsmagasin en lagring av svenska sommarkraftöverskott med återleverans av vinterkraft. Av särskild betydelse för driften av malmбанan och den stora svenska malmexporten över Narvik är, att förbindelseledningen kommer att ge reservmatning för de distributionsanläggningar som matar malmбанan och Narviks stad.

Anläggningskostnaderna för samkörningsförbindelsen har på norsk sida beräknats till 3,6 miljoner norska kronor och på svensk sida till 1,5 à 2 miljoner svenska kronor. Dessa relativt små belopp väntas bli amorterade inom loppet av några få år genom de intäkter samkörningen beräknas ge.

Mot bakgrunden av de ömsesidiga intressena för en samkörningsförbindelse har ett avtal om kraftutbyte inom området Ofoten—Norrbotten utarbetats mellan Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen och kungl. vattenfallsstyrelsen (bilaga 4¹). I Norge måste dylika avtal godkännas av Stortinget med hänsyn till erforderliga beviljningar och koncessioner, och Stortinget har därför gett sitt tillstånd.

Innsets kraftstation med tillhörande 130 kV distributionsnät på norskt område väntas bli tagen i drift under budgetåret 1959/60, och samtidigt färdigställes den svenska 130 kV ledningen Kiruna—Tornehamn. Samkörningsförbindelsen mellan de norska och svenska näten planeras för idrifttagning snarast möjligt därefter, d. v. s. hösten 1960.

V. Förslag om utredning beträffande utbyggnaden av vattenkraften i Kalix och Torne älvar

1. Allmänna synpunkter på utbyggnad av Torne och Kalix älvar

Torne älv rinner från Torne träsk och bildar i sin nedre del gräns mellan Sverige och Finland. Norrifrån mottager den tre biflöden, Vittangi älv, Lainio älv och Muonio älv. Den sistnämnda kallas i sin övre del Könkämä älv. Muonio—Könkämä älv bildar gräns mellan Sverige och Finland. Könkämä älv mottager från finska sidan biflödet Lätäseno. Mellan Torne och Kalix älvar finns en bifurkation, Tarendö älv. Den avgrenar från Torne älv något ovanför Lainio älvs inflöde. Det är 58 % av Torneälvens vatten, som på detta sätt överledes till Kalix älv. Kalix älv mottager i sin övre del Kaitum älv söderifrån. Torne och Kalix älvar bildar sålunda ett gemensamt vattensystem.

Från norsk sida har framhållits de utomordentligt goda möjligheter som föreligger att utnyttja Torne träskets vatten i en anläggning mellan Torne träsk och Rombaksbotn, som är en vik av Atlanten. En dylik anläggning bör bli nog så betydande och därtill billig.

Från svensk sida har till en början framhållits, att det finns röster i Sverige för att Torne och Kalix älvar skall undantagas från utbyggnad och att frågan om eventuell utbyggnad kan väntas bli aktuell först om någon tid. Man har hittills haft den uppfattningen, att dessa älvar är de sista, som kommer att exploateras i Sverige. Man har inte räknat med någon utbyggnad inom det närmaste decenniet.

Från finsk sida har uttalats önskemål om gemensam utbyggnad av gränsälven så snart ske kan.

¹ Här ej tryckt.

2. Preliminära utbyggnadsförslag

I anledning av vad sålunda framkommit har kommittén närmare övervägt utbyggnadsmöjligheterna i älvsystemet. Övervägandena är baserade på vissa rekognoseringar på svenskt och finskt håll samt på kartstudier m. m., däremot inte på några egentliga fältundersökningar. De är därför helt preliminära.

Alt. A. Konventionell utbyggnad (bil. 5 [se Bihang 3])

Vid utbyggnad på gängse sätt kommer utbyggnaden att omfatta ett stort antal kraftstationer av måttlig storlek. Det torde bli omkring 20 kraftstationer i vardera Torne älv och Kalix älv, alltså sammanlagt omkring 40 stationer. Vissa fallsträckor torde inte löna sig att bygga ut. Den ekonomiskt utbyggbara kraftmängden torde röra sig om storleksordningen 7 à 8 miljarder kWh per år.

Alt. B. Överledning till Torne älv (bil. 6 [se Bihang 4])

Torne och Kalix älvar löper i stort sett parallellt med och relativt nära varandra. Det ligger därför nära till hands att tänka sig överledning av vatten från den ena älven till den andra, för att kunna koncentrera utbyggnaderna till endast den ena älven. På grund av höjdförhållandena blir det i så fall fråga om att leda över Kalixälven till Torneälven. Överledning kan tänkas ske på ett flertal ställen enligt bil. 6. Nedre delen av Kalixälven skulle lämnas outbyggd. Utbyggnaden skulle i detta alternativ omfatta c:a 20 stationer i Torneälven. Den sammanlagda kraftmängden blir i detta fall omkring 1 miljard kWh per år mindre än i alt. A, men kostnaderna torde minska i ännu högre grad.

Alt. C. Överledning till Atlanten (bil. 7 [se Bihang 5])

Enligt detta alternativ överledes de övre delarna av Kalix och Torne älvar till Torne träsk, varefter vattnet utnyttjas i en jätteanläggning mellan Torne träsk och Atlanten. Fallhöjden blir 345 m.

Det torde vara möjligt att söderifrån överleda de övre delarna av Kalix och Kaitum älvar samt Rautasätno, ett biflöde som mynnar i Torne älv strax nedanför Torne träsk. Norrifrån kan det vara möjligt att överleda de övre delarna av Vittangi, Lainio och Könkämä älvar samt Lätäseno, som är en på finska sidan befintlig biflod till Könkämä älv. Torne träsk skulle liksom i alt. A och B regleras medelst en damm vid Vakkokoski, 20 km nedom sjöns utlopp. C:a 40 km längre ned skulle ännu en damm uppföras och i den sålunda bildade sjön, som sträcker sig mellan de båda dammarna, uppsamlas ytterligare vatten från Torne och Kalix älvar nedom de ovannämnda överledningarna. Detta vatten pumpas upp till Torne träsk (20 m). Inkl. Torne träsks egen tillrinning, i medeltal c:a 70 m³/s, kan det på detta sätt bli möjligt att i kraftstationen utnyttja en vattenmängd av 200 à 300 m³/s i medeltal per år. Detta skulle ge en kraftproduktion av 5 à 7 miljarder kWh

per år. Kraftstationen skulle förläggas djupt nere i berget och få tilllopps- och avloppstunnlar på tillsammans c:a 30 km.

I överledningarna på södra sidan kan inbyggas två kraftstationer, varav den ena blir relativt stor med en produktionsförmåga på c:a 0,8 miljarder kWh. Sammanlagt skulle i detta alternativ erhållas en kraftproduktion av 6 à 8 miljarder kWh per år i tre anläggningar.

Överslagsberäkningar har gett vid handen, att alt. C har utsikt att bli billigare i anläggning än de andra alternativen. Den avsevärda förenkling som ligger i att antalet anläggningar begränsas till tre jämfört med 40 resp. 20 i de andra alternativen medför betydande fördelar i fråga om drift och kraftöverföring. Om förhållandena visar sig gynnsamma, kan kraftkostnaden komma att ligga vid samma nivå som den gynnsammare delen av den återstående svenska vattenkraften.

Det är som ovan nämnts endast vattnet från älvsystemets övre delar som skulle utnyttjas. I den övriga delen — och detta är den större delen av älvsystemet — skulle inga utbyggnader ske. Dessa delar av vattendraget skulle övergå till att bli skogsälvar med en vattenmängd vid mynningen av omkring hälften av den nuvarande. Där skulle få utföras en hel del skadeförebyggande åtgärder, t. ex. åtgärder för att möjliggöra flottning vid lägre vattenföring m. m. Av betydelse är att älvarna även efter utbyggnaden kan utnyttjas som lek- och uppväxtälvar för laxen, ehuru i mindre omfattning än nu. De sammanlagda skadeverkningarna av utbyggnaderna blir mindre i alt. C än i de båda andra. Förslaget är att uppfatta som en kompromiss mellan önskemålen att bevara vissa vattendrag i orört skick och att tillgodogöra vattenkraften i dem. Det är den moderna vattenbyggnadsteknikens utveckling som möjliggör förslagets realiserande.

3. Fortsatta utredningar

Kommittén anser, att frågan om utbyggnad av Torne och Kalix älvar förtjänar att närmare utredas, för att klarlägga hur utbyggnaden lämpligast bör ske med hänsyn till kraftproduktion, kostnader och skadeverkningar. Resultatet härav bör framläggas i form av en plan för älvsystemets utbyggnad. De teknisk-ekonomiska utredningar som erfordras härför är omfattande. De torde kräva en tid av omkring 3 år att utföra. De torde lämpligen böra utföras genom direkt samarbete mellan de statliga kraftföretagen i resp. länder (Imatran voima osakeyhtiö, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen samt kungl. vattenfallsstyrelsen).

VI. Vattenrättskonventioner

1. Vattenrättskonventionen mellan Norge och Sverige av år 1929

Konventionen innehåller bestämmelser rörande »anläggning, arbeten och annan åtgärd» — i konventionen sammanfattande benämnda »företag» — i

det ena riket, som vållar märkbar förändring av vattendrag eller förorsakar hinder för fiskens gång till skada för fisket inom det andra riket. I konventionen ingår även bestämmelser om viss ömsesidig rätt till samfärdsel och flottning i vattendrag som korsar gränsen mellan länderna eller själva bildar gränsen eller har avlopp till sådana vattendrag. Däremot behandlar konventionen ej vattenföroreningar, eftersom sådana frågor ansågs böra behandlas i en speciell konvention.

För företag innefattande överföring av vatten från ett nederbördsområde till ett annat, kan vartdera riket fordra särskilda förhandlingar, vid vilka parterna ej är bundna av konventionens bestämmelser. I ett till konventionsutkastet hörande protokoll uttalas härom:

Art. 1 i förslaget omfattar också överföring av vatten från ett nederbördsområde till ett annat. Detta ger ej anledning till någon betänklighet såvitt rör mindre överföringar. Annat är förhållandet med avseende å större företag. Vi avse här särskilt de tid efter annan framkomna planerna på att överföra vatten från svenskt till norskt område över gränsen mellan Nordland fylke i Norge samt Norrbottens och Västerbottens län i Sverige. I vissa fall är här fråga om överföringar av mycket betydande omfattning, som i långt högre grad än andra företag kunna inverka å förhållandena såväl i det vattendrag, varifrån vattnet ledes, som i det vattendrag, dit det föres, eller på den ort, där kraftproduktionen sker. Undersökningar och andra arbeten, som föregå det slutliga avgörandet, kunna på grund härav bliva mycket vidlyftiga och av helt annan beskaffenhet än vid vanliga företag för vattnets reglering. Vi ha därför ansett, att vartdera riket bör kunna fordra, att frågor om överföring av vatten skola göras till föremål för särskilda förhandlingar mellan rikena, därvid dessa icke skola vara bundna av konventionens bestämmelser om behandlingen av företag i övrigt.

Tillåtligheten till och villkoren för i konventionen behandlade företag skall bedömas enligt lagen i det rike där företaget skall verkställas. För villkoren gäller dock vissa begränsningar.

Tillstånd till ett företag får icke meddelas av det ena riket utan att det andra riket lämnat sitt samtycke, om företaget kan antagas medföra viss olägenhet eller vålla betydande rubbningar i vattenförhållandena inom ett större område i det andra riket.

Vid bedömning huruvida ett företag skall tillåtas eller samtycke lämnas av det andra riket skall hänsyn tagas till verkningarna inom båda rikena. Som nytta av företaget skall dock i allmänhet endast avses nyttan för den sökande.

Vid behandling av en ansökan kan vart och ett av rikena begära, att frågan utredes av en kommission, varav halva antalet utses av vartdera riket. Denna skall avge utlåtande i ärendet men saknar beslutande befogenhet. För övrigt skall rikena bistå varandra med nödiga upplysningar. Konventionen innehåller även bestämmelser om skyldighet i det andra riket, domars verkställighet i det andra riket etc.

Konventionen gäller under 50 år efter ratifikationen d. v. s. till den 1 augusti 1981. Om den icke uppsäges minst 5 år före giltighetstidens utgång förlänges den automatiskt med 20-årsperioder.

2. Eventuella motsvarande konventioner mellan Finland och Norge resp. Finland och Sverige

Vid utnyttjning av Nordkalottens kraftresurser kan gränsvattendragen antingen utnyttjas i sitt eget lopp eller överföras för utnyttjning på annat sätt, t. ex. genom anläggning av kraftverk med utlopp i Atlanten. Det senare alternativet omfattas näppeligen av den gällande konventionen mellan Norge och Sverige. Även vid överföring av vatten från ett vattendrag till ett annat torde frågan bli föremål för speciella överläggningar, när det gäller projekt av den omfattning som de i avsnitt V nämnda. Däremot är det antagligt att mindre överföringar, som icke medför större problem för det ena eller andra riket, kan behandlas enligt en sådan konvention. Därtill kommer frågor i samband med företag i de egentliga gränsvattendragen, nämligen Torne älv med biflöden mellan Finland och Sverige samt Tana älv med biflöden mellan Finland och Norge. Dessutom förekommer vattendrag som korsar gränsen mellan Finland och Norge. I ett av dessa (Neiden) har det på norsk sida redan utförts anläggningar som fordrat ett säravtal med Finland.

Även om icke alla vattenrättsfrågor som kan uppkomma vid utnyttjning av Nordkalottens krafttillgångar kan väntas bli lösta genom allmänna vattenrättskonventioner, anser kommittén att samarbetet mellan länderna skulle underlättas, om liknande konventioner upprättades mellan Finland och Norge samt mellan Finland och Sverige. Kommittén föreslår att denna fråga blir föremål för särskild behandling.

VII. S a m m a n f a t t n i n g

Det har av det föregående framgått, att goda förutsättningar föreligger till ett samarbete mellan Finland, Norge och Sverige vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna inom Nordkalotten. Genom ett nyligen ingånget avtal kommer samkörning mellan Finlands och Sveriges ledningssystem att etableras från och med våren 1959. Ett avtal har även uppgjorts om en norsk-svensk samkörning inom området Ofoten—Norrbottnen, som beräknas bli etablerad hösten 1960. Tillsammans med det sedan länge existerande dansk-svenska kraftsamarbetet och det tidigare beslutade samarbetet mellan Norge och Sverige i området Trøndelag—Jämtland innebär dessa överenskommelser att en omfattande internordisk samkörning förverkligas. Man kan förvänta sig att ytterligare samkörningsförbindelser kommer att etableras mellan Sverige och övriga större samkörningsområden i Norge.

Ett direkt samarbete vid utbyggnaden av gränsvattendragen har hittills endast skett i mycket begränsad omfattning inom Nordkalotten. Utbyggnaden av gränsvattendragen Torne älv aktualiserar ett direkt samarbete mellan Finland och Sverige i stor skala. Preliminära undersökningar har visat, att

vattenkrafttillgångarna i såväl Torne älv som den närbelägna Kalix älv kan komma att utnyttjas på bästa sätt genom överledning till Atlanten, vilket förutsätter samarbete mellan såväl Finland och Sverige som även med Norge. I första hand måste emellertid noggrannare undersökningar utföras, och därför rekommenderas att de statliga kraftföretagen i resp. länder gör upp en gemensam plan för utbyggnaden av vattenkraften i Torne och Kalix älvar.

För den formella behandlingen av utbyggnadsfrågor berörande Norge och Sverige finnes riktlinjer angivna i en särskild vattenrättskonvention. Någon liknande överenskommelse föreligger däremot ej mellan Finland och Sverige eller mellan Finland och Norge. Det bör därför närmare undersökas, om behov föreligger att utarbeta liknande konventioner även i dessa båda senare fall. Oberoende av om en allmän konvention mellan Finland och Sverige anses nödvändig eller ej, är det för den gemensamma utbyggnaden av Torne älv önskvärt att den administrativa och juridiska behandlingen av dessa frågor klarlägges.

Det nu inledda samarbetet på kraftområdet mellan Finland, Norge och Sverige har visat sig så värdefullt, att det på något sätt bör fortsätta. Bäst synes vara att den kommitté som framlagt denna rapport av resp. regeringar konstitueras för att även i framtiden få officiellt uppdrag att fortsätta med utredning av möjligheterna till ökat kraftsamarbete mellan de berörda länderna.

Sammanfattningsvis föreslår kommittén

att det inledda samarbetet på kraftområdet mellan Finland, Norge och Sverige fortsättes;

att en plan för utbyggnaden av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv uppgöres genom samarbete mellan de statliga kraftföretagen i resp. länder;

att riktlinjer utarbetas för utbyggnadsförslagets administrativa och juridiska behandling i de berörda länderna;

att det undersökes om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention dels mellan Finland och Sverige och dels mellan Finland och Norge.

Helsingfors, Oslo och Stockholm den 11 augusti 1958

Erkki Kinnunen

Fredrik Vogt

Folke Petri

Urho Hakkarainen

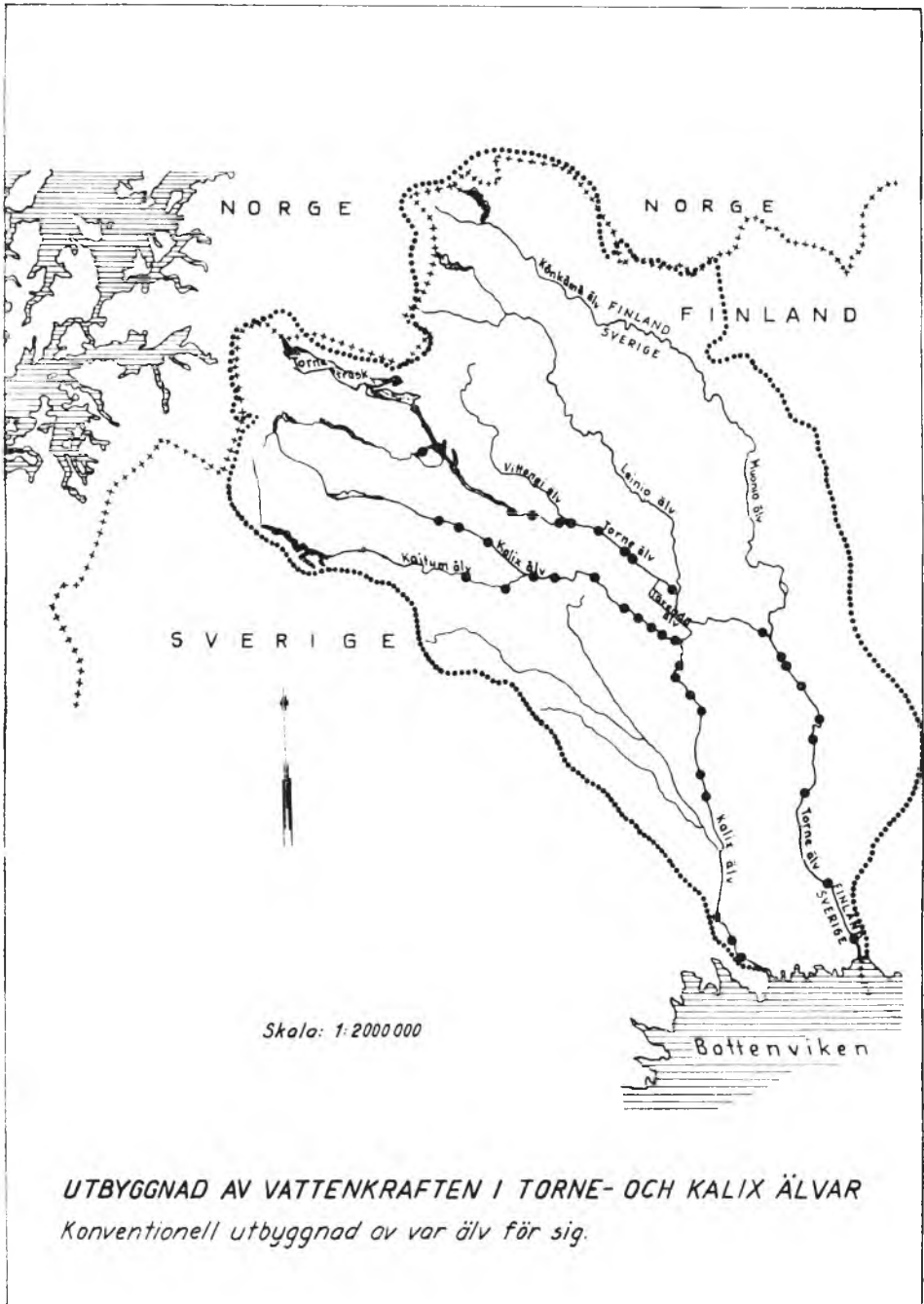
Halvard Roald

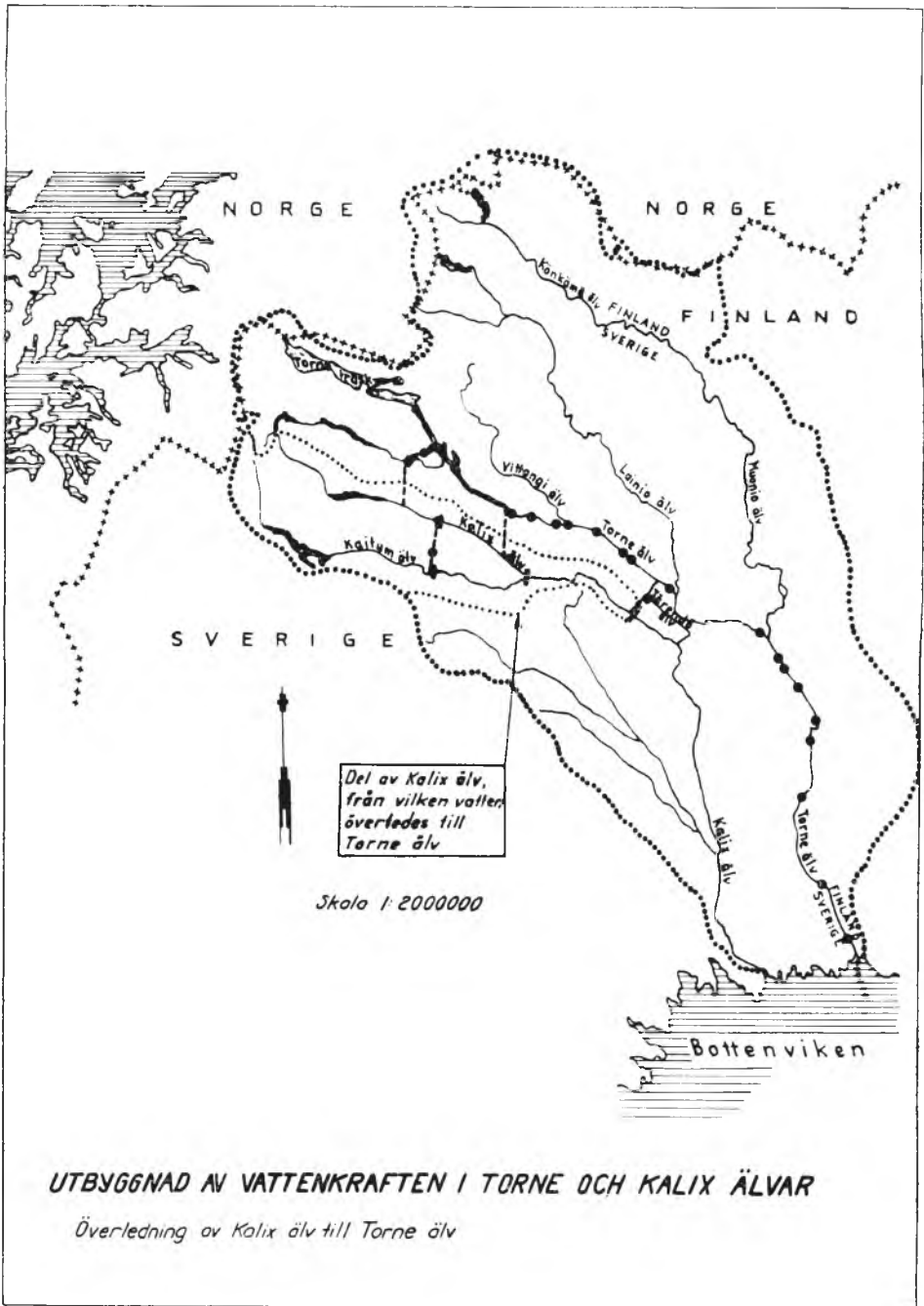
Tore Nilsson

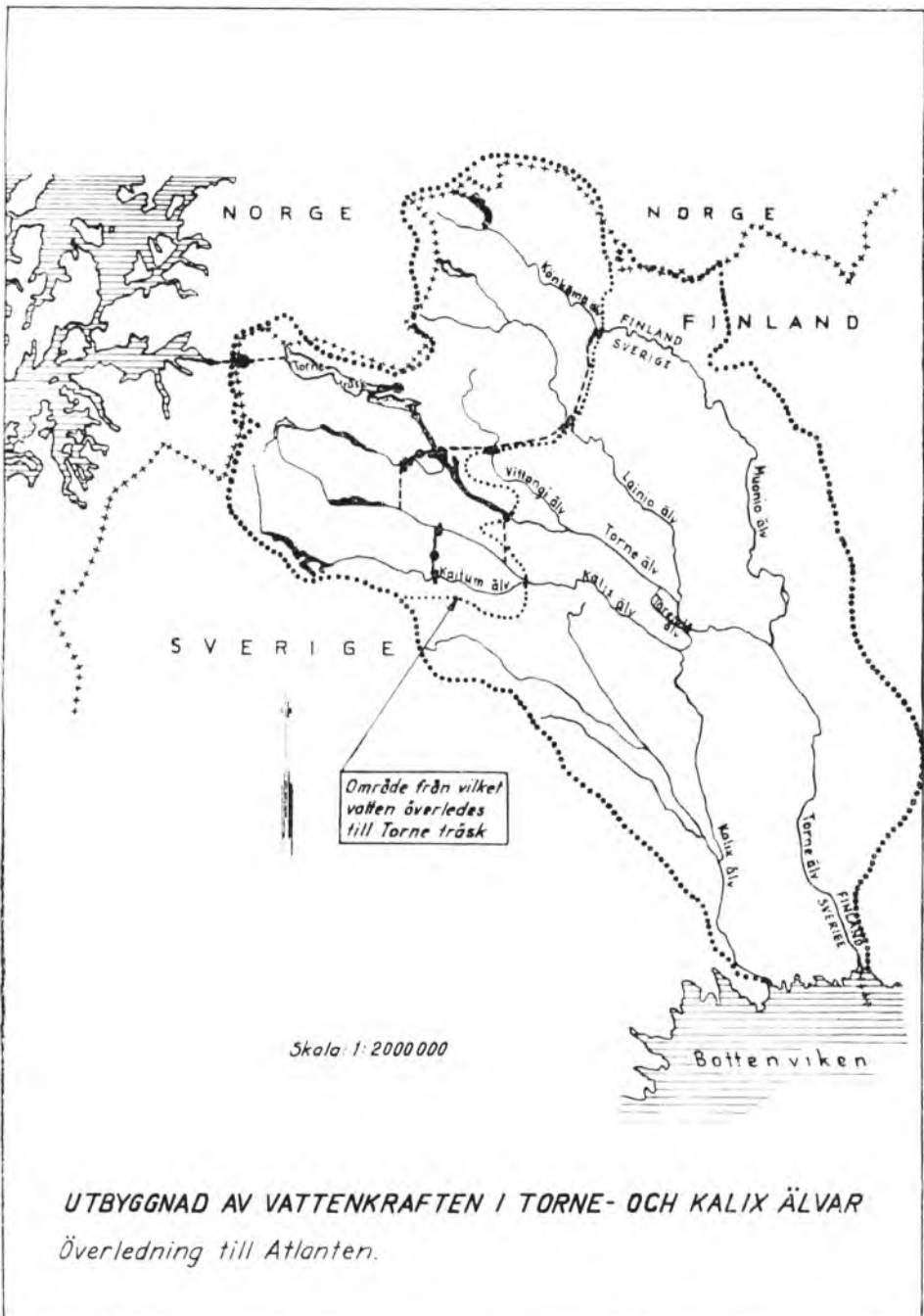
Heikki Lehtonen

Sven Lalander

Kauko Hjelt

*BILAGA***Skrivelse från Finlands delegation för utvecklande av de ekonomiska förbindelserna mellan Nord-Finland och Nord-Norge till Finlands statsråd¹**

Republikens president tillsatte den 11 januari 1957 en delegation, som fick till uppgift att i samråd med representanter för Norge undersöka möjligheterna för ekonomiskt samarbete i de båda ländernas nordligaste delar. Redan den 25—29 i samma månad höll delegationen tillsammans med det av Norges regering tillsatta motsvarande organet ett möte i Oslo, varefter den av delegationerna tillsatta tekniska sektionen sammanträdde i Helsingfors i juni 1957. Den 23—25 januari 1958 sammanträdde delegationerna i Helsingfors, varvid man enhälligt beslöt att till de båda ländernas regeringar överlämna ett förslag till lösning av det givna uppdraget. Detta förslag får Finlands delegation i form av det närslutna protokollet vördsamt överlämna till statsrådet [*se Bihang*]. Utöver vad som framgår av det kortfattade protokollet och dess bilagor får delegationen såsom förklaringar och motivering anföra följande:

Den nordligaste del av Finland, som kallas Enare-området och som uppdraget i praktiken gällde, har grundligt undersökts och resultaten publicerats i den s. k. Enare-kommitténs år 1954 färdigställda betänkande. De siffror på basen av vilka Enare-kommittén bedömt detta områdes ekonomiska möjligheter har enligt senare undersökningar visat sig vara alltför försiktiga. Sålunda har den III riksomfattande skogstaxeringen gett vid handen, att virkesförrådet uppgår till 53 kubikmeter fast mått per hektar växtbar skogsmark, medan det av Enare-kommittén använda talet är 46 kubikmeter fast mått per hektar. På motsvarande sätt överstiger den årliga tillväxten enligt de nya beräkningarna något 0,8 kubikmeter fast mått, medan man tidigare räknade med 0,7 kubikmeter fast mått. Ännu större är den motsvarande ökningen i fråga om avverkningsplanerna, vilken omständighet vid planeringen av en eventuell träförädlingsanläggning givetvis är av stor betydelse.

Då Finlands delegation tillsammans med Norges delegation undersökte de olika möjligheterna för ekonomiskt samarbete önskade den först klarlägga, huruvida en förläggning av en träförädlingsanläggning inom Finlands territorium kunde genomföras. Redan vid den första rådplägningen framgick det emellertid, att norrmännen icke samtyckte till att diskutera anläggandet

¹ Skrivelsen översatt från finska.

av en ny landsväg eller frågor rörande den av Finland önskade transitorätten, ifall fabriken icke skulle planeras på norskt område, en ståndpunkt som de icke frångick under rådplägningen. Vid sådant förhållande hade Finlands delegation icke några andra möjligheter än att såsom hamn för en till Enare-området förlagd förädlingsanläggning tänka sig antingen de vid stranden av den norska Porsangerfjorden befintliga små lastageplatserna, såsom exempelvis Billefjord eller å andra sidan Kemi. Ehuru vissa synpunkter skulle ha talat för ett förläggande av fabriken till Finland, ansåg delegationen sig likväl böra frångå planen bl. a. av följande orsaker.

1) Ett förläggande av den ifrågavarande träförädlingsanläggningen till ett obebott område eller i något litet bosättningscentrum kräver avsevärt större byggnadskostnader och mera anläggningskostnader inom den sociala sektorn än om anläggningen placeras i anslutning till något färdigt samhälle eller i dettas omedelbara närhet.

2) Den omständigheten, att skogstillgångarna är belägna sydost om Enare träsk medför, att transportkostnaderna skulle utgöra en av de faktorer, som mest skulle betunga den planerade fabriken ekonomiska verksamhet, även om fabriken kunde placeras på den teoretiskt mest fördelaktiga platsen. Transportavståndet Ivalo-Billefjord utgör 276 kilometer och sträckan Ivalo—Kemi 420 kilometer, vilket skulle höja transportkostnaderna till exempel för en i Ivalo belägen fabrik till en övermäktig nivå. Dessutom är Billefjord en trång, i det närmaste obebyggd lastageplats, vars utvecklingsmöjligheter är synnerligen osäkra, varför ett grundande av den ifrågavarande förädlingsanläggningen på så sätt, att den bleve beroende av denna lastageplats, icke kan försvaras. Kemi hamn åter är på grund av ishinder stängd ungefär halva året och stadens industri använder sig av den på 560 kilometers avstånd belägna Kaskö hamn som vinterskeppningshamn för sina produkter. Det är klart att den inbesparing som skulle uppstå i transportkostnaderna för råvirke, ifall trävaran skulle sändas t. ex. till Ivalo i stället för till Kirkenes, är avsevärd. Den är dock ej tillräcklig för att täcka de merkostnader, vilka skulle uppkomma, då alla behövliga förnödenheter måste transporteras från hamnen till fabriken en sträcka av 420 kilometer samt de färdiga produkterna i motsatt riktning 420 kilometer på sommaren och 980 kilometer på vintern.

Då den i det föregående anförda möjligheten således måste frångås, fortsatte delegationen underhandlingarna närmast i syfte att utreda följande frågor:

— Undersökandet av en ny sammanbindningsvägsträckning, som är så fördelaktig som möjligt, från Enare-området till ishavsstranden med beaktande av Enare-områdets skogstillgångars placering. (Vägfrågan.)

— Klarläggandet av en till ishavsstranden förlagd sulfatcellulosafabriks lönsamhet med beaktande av de begränsningar de tillbuds stående träresurserna uppställer för fabriken produktionskapacitet. (Fabriksfrågan.)

— Förbehållande av fri transitorätt för import- och exportvaror för Finland över en norsk hamn i närheten av den nya vägens ändpunkt, samt här-

till anslutna besittnings- eller nyttjanderättigheter till förråd och hamnanläggningar. (Transitofrågan.)

Emedan saken ansluter sig till det givna uppdraget, må det konstateras att man tänkt sig att använda det grova virket inom Enare-området såsom råvara för i Finland belägna såganläggningar. Saluförandet av denna produktion har planerats att ske över den nämnda transitohamnen, medan sågavfallet skulle förädlas i cellulosafabriken.

Vägfrågan. Av olika vägalternativ valdes Virtaniemi—Ellentjern, efter det att statsrådets utrikesutskott i november 1957 framfört sin positiva ståndpunkt om densamma. Denna parallellt med Pasviks älv löpande väg är med beaktande av de krav som bör ställas på sammanbindningsvägen, platsen för den planerade fabriken och Enare-områdets trätillgångars placering fördelaktigare än andra alternativ. Den nya vägandelens längd är på Finlands sida 38,3 kilometer, varförutom den gamla vägen Ivalo—Virtaniemi borde förbättras på en sträcka av 45 kilometer. De sammanlagda kostnaderna uppgår enligt i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utförda beräkningar, ifall arbetet utföres sommartid, till 1 015 milj. mark och såsom vinterarbete till 1 310 milj. mark. Vägens byggande har beräknats taga två år i anspråk.

Fabriksfrågan. Kirkenes-området har visat sig vara den bästa platsen för en fabrik. Fördelaktig tillgång på vatten för driften och elkraft, skeppningsmöjligheter året om samt förekomsten av ett färdigt samhälle talar för detta val. På grund av talldominansen inom råvaruområdet har man stannat för förslaget att grunda en sulfatcellulosafabrik. De såsom bilaga nr 1 till det närslutna protokollet fogade kostnads- och räntabilitetskalkylerna har uppgjorts för en fabrik med en årlig produktionskapacitet på 60 000 ton, och ehuru de speciella lokala förhållandena i kalkylerna endast uppskattningsvis kunnat beaktas, är delegationerna eniga därom, att de ifrågavarande kalkylerna rättfärdigar ett beslut om fabrikenes uppförande. Möjligheterna i fråga om råämnestillgången framgår av den till protokollet fogade bilaga nr 2.

Fabrikenes behov av arbetskraft samt dess inverkan på sysselsättningsläget bör även nämnas. Det har beräknats, att på förädlingsplatsen behövs ca 200 personer, i vilket tal ingår kontorspersonalen samt den tekniska och sociala personalen. Dessutom skulle transportererna binda ca 50 personer. Det är uppenbart att den största delen av den ovannämnda arbetskraften skulle utgöras av norrmän, även om hinder för tillträde till arbete för personal från Finland knappast kan uppställas. Anskaffningen av träråvaran binder mycket mera arbetskraft, nämligen under de egentliga vintermånaderna ca 1 500 man och andra årstider 850—900 man. Detta innebär, att Enare och Utsjoki kommuners för skogsarbete lämpliga arbetskraft uppenbarligen icke kommer att förslå, utan tillskott bör erhållas från orter utanför området. Enligt vunna erfarenheter förefinns härför emellertid goda möjligheter.

Transitofrågan. Den norska delegationen hade i detta skede icke befogenhet att fatta avgörande i transitofrågan, men dess inställning till frågan

var positiv och den kommer för sin regering att göra en framställning i överensstämmelse härmed. Den av Finland önskade transitorätten kommer således ej att ge upphov till meningsskiljaktigheter, försåvitt väg- och fabriksfrågorna löses på det av delegationerna föreslagna sättet.

Delegationen har under sitt arbete såsom sakkunniga hört företrädare för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, arbetskraftsmyndigheterna, gränsbevakningsmyndigheterna, sjöfartsspecialister, forststyrelsens i Lappland verksamma fältpersonal, akademikern Yrjö Ilvessalo, landshövding Uno Hannula och dipl.ing. K. Amperla. Alla de sakkunnigas utlåtanden har varit för sitt vidkommande förordat de nu framställda förslagen, om vilka delegationen varit enhällig.

Med hänvisning till det närslutna av de båda ländernas delegationer under tecknade protokollet får Finlands delegation värdsamt föreslå,

att i statsförslaget för år 1959 måtte upptagas ett erforderligt anslag för grundande av ett finländsk-norskt blandat bolag, som skulle driva cellulosaindustrirörelse inom Kirkenes-området;

att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen måtte erhålla i uppdrag att partiellt bygga och förbättra vägavsnittet Ivalo—Kirkenes på Finlands sida med tillhjälp av arbetslöshetsanslag och

att handels- och industriministeriet måtte erhålla i uppdrag att i samråd med delegationen slutföra undersökningarna och de förberedande arbetena samt till dem använda 12 000 000 mark (9 Ht. I: 29 c/1955 III tilläggsbudget). Norges regering torde komma att bevilja motsvarande belopp för den norska delegationen.

Helsingfors den 8 februari 1958

A. Thesleff

Erkki Kinnunen

Henrik Gripenberg

BIHANG

Protokoll innefattande gemensamt förslag av Finlands och Norges delegationer för utvecklande av de ekonomiska förbindelserna mellan Nord-Finland och Nord-Norge angående ett blandat bolag för uppförande och drift av en sulfatcellulosafabrik i Kirkenes¹

De av Finlands och Norges regeringar tillsatta delegationer, som erhållit i uppdrag att undersöka möjligheterna att utnyttja trävarutillgångarna i det s. k. Enare-området samt att framställa förslag om utvecklande av de eko-

¹ Protokollet översatt från finska.

nomiska förbindelserna mellan norra Finland och norra Norge, får härmed för sina regeringar vördsamt framlägga följande förslag:

1) Emedan det ansetts, att såväl tillgången på träråmaterial som andra ekonomiska förutsättningar möjliggör grundandet av en sulfatcellulosaindustri, som skulle använda trä från Enare-området, föreslås att ett finländsk-norskt bolag bildas, som skulle få i uppgift att inom Kirkenes-området uppföra en sulfatcellulosafabrik och bedriva därtill hörande industri. Fabrikens produktionskapacitet borde vara 60 000 ton om året, och det har konstaterats, att trätillgångarna förslår för en fabrik av denna storlek. Grundläggningskostnaderna beräknas till ca 11 miljoner dollar och driftkapitalet till 4—5 miljoner dollar. Kostnads- och produktionskalkylerna framgår av bilaga 1¹ och råvarutillgångarna av bilaga 2¹. Finansieringen av fabriken skulle genomföras så, att bolagets aktiekapital skulle täcka en avsevärd del av anläggningskostnaderna och att vardera landets regering skulle svara för tecknandet av den egna hälften av aktiekapitalet. Till betalning av aktiekapitalet skulle i mån av möjlighet användas maskin- och råvaruleveranser från båda länderna. Finlands regering borde avge försäkran om erforderliga leveranser av råmaterial av trä. Det förutsättes, att detta råmaterial levereras till självkostnadspris, ökat med till 10 % uppgående skogsvårdskostnader, räknat på trävarans pris fritt vid fabriken.

2) Emedan en grundförutsättning för grundandet av en sulfatcellulosafabrik i Kirkenes-området är en ny vägförbindelse mellan Finland och Norge i Pasviks älvdals riktning, föreslås, att en väg i detta syfte bygges mellan Ivalo och den planerade cellulosa-fabriken. Härvid bygges avsnittet Virtaniemi—riksgränsen—Ellentjern (Vaggatem), varjämte de nuvarande vägarna Ivalo—Virtaniemi och Ellentjern—cellulosa-fabriken iståndsättes sålunda, att vardera landet på egen bekostnad och i enlighet med sina egna vägbyggnadsnormer bygger, iståndsätter och underhåller sina vägandelar. Vägens byggande påbörjas så snart som möjligt efter det beslut fattats om fabriken grundande. Av de båda länderna tillsatta vägbyggnadsmyndigheter överenskommer närmare om detaljfrågor rörande vägens byggande, såsom om tiden för arbetenas utförande och tekniska föreskrifter, bl. a. om vägens klass. Härvid förutsättes, att grus och annat vägbyggnadsmaterial från Finland och Norge, i den mån sådant kan erhållas och behöves, ställes till vardera landets vägmyndigheters förfogande under tiden för vägens byggande.

3) Ytterligare föreslås, att Norge beviljar Finland fri genomfart för export- och importvaror över Kirkenes hamn samt tillåter Finland att på norskt område disponera eventuellt erforderliga lagerområden och hamnanläggningar.

Delegationerna föreslår, att Norges och Finlands regeringar snarast möjligt måtte fatta principbeslut i dessa frågor. Om beslutet går ut på godkännande av de av delegationerna här framställda förslagen, kommer båda delegationerna att omedelbart tillsätta en blandad expertkommitté, som får i

¹ Här ej tryckt.

uppgift att uppgöra förslag till bolagsordning för bolaget och att planlägga fabriken. För expertkommitténs arbete borde nödiga medel ställas till delegationernas förfogande.

Helsingfors den 25 januari 1958

För Finlands delegation
(sign.)

För Norges delegation
(sign.)

Tilläggsförslag

om sammanknypning av flygförbindelserna på Nordkalotten

(Väckt av Harry Klippenvåg och Ragnhild Sandström)

Rådets rekommendation nr 12/1957 om ekonomiskt samarbete inom Nordkalotten berör tre huvudproblem, nämligen det industriella samarbetet, kraftsamarbetet och samarbetet beträffande kommunikationerna. I anledning av regeringarnas meddelanden rörande denna rekommendation vill jag laga upp en fråga inom den sistnämnda problemgruppen.

Den snabba utbyggnad som kännetecknat Finlands, Norges och Sveriges inrikesflyg under de senaste åren har även kommit dessa länders nordligaste områden till del. I Finland bedriver bolaget Aero sålunda trafik från Helsingfors över Rovaniemi till Ivalo. I Norge finnes flygförbindelser via Bardufoss och Bodø till Kirkenes, under det att den reguljära trafiken i Sverige når upp till Kiruna. För att bryta isoleringen i dessa områden, vilka kan antagas i framtiden komma att spela en allt större roll för de ländernas ekonomiska utveckling, har den möjlighet till snabba förbindelser söderut, som dessa flyglinjer erbjuder, varit av utomordentlig betydelse.

Utbyggnaden av de olika ländernas flygtrafik på Nordkalotten har emellertid, såsom naturligt är, främst skett mot bakgrunden av det egna landets intressen och behov. Särskilt turisttrafikens snabba utveckling under de senaste åren understryker emellertid önskvärdheten av en sammanknypning av de olika ländernas flyglinjer inom Nordkalotten. De allt större skaror av turister — icke minst utom-nordiska — som söker sig till Nordkalotten och därvid begagnar sig av flyg, kan antas i stor utsträckning vilja besöka alla de tre länderna. Den stimulans som en sammanknypning av flyglinjerna inom Nordkalotten skulle kunna ge turismen har belysts av konferenser, som inresserade turistorganisationer och turistföretag anordnat i Harstad den 6 september 1958 och i Trondheim den 10 september 1958. Texten till en vid konferensen i Harstad antagen resolution i frågan närslutes [*se Tillägg*]. I resolutionen pekades särskilt på önskvärdheten av att linjen Helsingfors—Rovaniemi—Ivalo utsträcks till Kirkenes och linjen Stockholm—Kiruna till Bardufoss. Därest dessa önskemål kunde realiseras — vilket emellertid bland annat skulle förutsätta att flygplatsen i Kirkenes upprustades så, att den kunde användas av inom inrikesflyget gängse plantyper — skulle man från såväl Oslo som Stockholm och Helsingfors kunna starta skandinaviska rundresor över hela Nordkalotten. — Vid konferensen i Trondheim den 10 september 1958, vilken samlat representanter för turistnäringen i Trøndelag och Jämtland, pekades särskilt på önskvärdheten av att skapa en flygförbindelse mellan Trondheim och Östersund. Även en sådan förbindelse skulle skapa ökade möjligheter till rundresor i de norra områdena.

Även andra intressen än de som representeras av turismen kan emellertid väntas dra nytta av en sådan sammanlänkning av de nationella flyglinjerna. Den utbyggnad av Nordkalottens industrier och andra näringsgrenar, som ägt rum under de senaste åren och som kan förväntas ske i allt snabbare takt, torde sålunda kräva en parallellt gående utveckling av kommunikationsmöjligheterna. Man kan i detta sammanhang exempelvis peka på att förhandlingar för närvarande föres mellan Finland och Norge om uppförandet av en trämassfabrik i Kirkenes, som skulle använda timmer från områdena kring Enare träsk såsom råvara; därest detta projekt realiserades, skulle ett visst kommersiellt trafikunderlag skapas för en flygförbindelse mellan Finland och Kirkenes. Omvänt kan en utbyggnad av flygförbindelserna i här antydd riktning i sin tur skapa förutsättningar för och underlätta förverkligandet av andra utbyggnadsprojekt inom Nordkalotten.

Under hänvisning till ovanstående får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att i samverkan med varandra och med respektive flygbolag vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra en sammanknytning av de nationella flygföretagens linjenät inom Nordkalotten.

Oslo och Stockholm den 16 oktober 1958

Harry Klippenvåg

Ragnhild Sandström

TILLÄGG

Resolution, antagen vid turistkonferensen i Harstad den 6 september 1958

Den nord-nordiske turistkonferanse som er et samarbeidsorgan for turistnæringen i Nord-Norge, Nord-Finland og Nord-Sverige, har med glede kunnet konstatere flyets stadig større betydning innen turistnæringen. Innen det nord-nordiske turistområdet med de store avstander og med den begrensede tid turistene har til rådighet, har flyet store oppgaver å fylle. Med tilfredshet har man kunnet konstatere at de ordinære flyruter stadig er forlenget og oppgavene øket.

Imidlertid er det idag bare muligheter å rekke frem fra de berørte lands hovedsteder til de nordligste endepunkter innen de respektive land, men mellomriksforbindelse savnes. For den nord-nordiske turistkonferansen står det som et stort ønskemål at SAS i samarbeid med Aero må undersøke muligheten snarest for å få ordnet slike forbindelser med fly. Konferansen vil i første rekke fremføre ønsket om en forbindelse mellom Stockholm—Luleå—Kiruna frem til Bardufoss, samt en forbindelse mellom Helsingfors—Ivalo frem til Kirkenes, for derved å få forbindelse med den nord-norske flyruten.

Tilläggsförslag
om utvidgat samarbete mellan Finland, Norge och Sverige
vid utnyttjandet av ländernas vattenkrafttillgångar

(Väckt av Martin Skoglund)

Under hänvisning till vad som anföres i Nordiska vattenkraftkommitténs rapport av den 11 augusti 1958, vilken bifogats regeringarnas meddelanden om Nordiska rådets rekommendation nr 12/1957, får jag härmed hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att fortsätta det inledda samarbetet på kraftområdet mellan Finland, Norge och Sverige samt därvid i första hand låta utarbeta en plan för utbyggnad av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv och i samband därmed framlägga förslag om den administrativa och juridiska handläggningen i de berörda länderna av en sådan utbyggnad, ävensom undersöka om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention dels mellan Finland och Norge, dels mellan Finland och Sverige.

Stockholm den 28 oktober 1958

Martin Skoglund

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 30 juli 1958:

Då beträffande Finland arbetet på en revision av stadgandena rörande tjänsteresor i eget land redan en tid fortgått och då i samband därmed syftet även är att förnya bestämmelserna rörande tjänsteresor till utlandet, har finansministeriet åtminstone ännu i detta skede icke ansett sig kunna framlägga något förslag till förverkligande av nämnda rekommendation. Då det ovannämnda arbetet på en revision av bestämmelserna rörande de inre resebestämmelserna, som redan framskridit rätt långt, kunnat slutföras, är det finansministeriets avsikt att till prövning upptaga, vilka åtgärder i anledning av rekommendationen borde vidtagas.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 30 augusti 1958:

Ovennevnte rekommandasjon er en henstilling til regjeringene i Finland og Sverige, og for Norges vedkommende finnes det ikke formalia eller administrative forskrifter som skulle vanskeliggjøre eller forhindre tjenestereiser innen de nordiske land. Nytt regulativ for reiser i utlandet for statens regning er under utarbeidelse, og i dette aktes gjennomført en alminnelig bestemmelse om at samtykke til reiser til utlandet for statens regning skal gis av det departement som disponerer bevilgningen til det formål reisen gjelder. De norske regler inneholder i prinsippet ikke andre resiriktive bestemmelser.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 29 januari 1958:

Frågan om internordiska tjänsteresor har upptagits i årets statsverksproposition, bilagan 2, »för flera huvudtitlar gemensamma frågor», s. 11—12. Genom den ändring som där föreslagits i fråga om handläggning av ärenden rörande sådana tjänsteresor, torde syftet med rådets rekommendation ha uppnåtts.

BILAGA

PM rörande anslag i Sverige till internordiska tjänsteresor

I bilaga 2 till statsverkspropositionen 1958 uttalar chefen för finansdepartementet under punkt 5 om anslag till internordiska tjänsteresor:

Statsmyndigheternas kostnader för utrikes tjänsteresor bestrides som regel från departementens anslag till extra utgifter. Medel beviljas därvid av Kungl. Maj:t efter framställning i varje särskilt fall. Genom det på olika områden vidgade nordiska samarbetet har behov uppkommit av en förenkling av denna ordning, såvitt avser internordiska tjänsteresor. Nordiska rådet har även i sin rekommendation nr 13 år 1957 uttalat sig härför. Jag vill förorda, att frågan löses efter i huvudsak följande riktlinjer.

Sådana myndigheter, som i sin verksamhet har internordiska kontakter, vilka kan beräknas medföra årligen återkommande tjänsteresor till andra nordiska länder, bör, utan att i varje enskilt fall inhämta Kungl. Maj:ts medgivande, erhålla rätt att själva besluta om sådana resor och att härför anlita den i omkostnadsstaten för vederbörande myndighet upptagna anslagsposten till reseersättningar. Av anslagstekniska skäl synes anslagsposten till reseersättningar därvid böra uppdelas på en delpost avseende ersättningar för resor inom riket och en dylik post avseende ersättningar för internordiska resor. Delposterna bör inte utan medgivande av Kungl. Maj:t få överskridas.

De myndigheter, som redan nu äger rätt att täcka kostnader för internordiska resor från sina anslag till reseersättningar, bör givetvis även i fortsättningen få bibehålla denna möjlighet. För myndigheter, där endast tillfälligtvis behov av internordiska resor förekommer, torde hittillsvarande ordning för medelsanvisning till utrikes tjänsteresor böra kvarstå.

Jag vill betona, att nu föreliggande förslag endast syftar till att förenkla handläggningen av frågor rörande tjänsteresor till annat nordiskt land. Någon ökning av utgifterna kommer förslaget sålunda inte att medföra. Vid beräkningen av departementens anslag till extra utgifter har hänsyn också tagits till den utgiftsminskning under dessa anslag som följer av förslaget.

Vederbörande departementschefer kommer senare vid anmälan av myndigheternas omkostnadsanslag att föreslå den medelsanvisning som erfordras för nu ifrågakörande ändamål.

Såvitt framgår av korrektur till »Statsliggare för budgetåret 1958/59» och underhandsförfrågningar hos departementen, har följande myndigheter från och med innevarande budgetår erhållit rätt att själva besluta om internordiska resor utan att i varje enskilt fall behöva inhämta Kungl. Maj:ts medgivande:

justitiedepartementet: fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna;

socialdepartementet: arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, riksför-säkringsanstalten, arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen;

finansdepartementet: statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet;
ecklesiastikdepartementet: skolöverstyrelsen;
jordbruksdepartementet: lantbruksstyrelsen, statens centrala frökontroll-
anstalt och lantmäteristyrelsen;
inrikesdepartementet: medicinalstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen och sta-
tens utlänningskommission.

Redan tidigare har särskilda, för det nordiska samarbetet inrättade organ, exempelvis svenska delegationen för nordiskt ekonomiskt samarbete och svenska kommittén för nordiska patent, haft rätt att själva besluta om in-
ternordiska resor.

Stockholm den 27 oktober 1958

Meddelanden
om rekommendation nr 14/1957 angående antagande
av ny stadga för Nordiska rådet
(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) meddelar den 2 augusti 1958:

På Det Nordiske Råds 4. session i København i 1956 besluttedes det at lade et udvalg gennemgå rådets vedtægt og stille forslag om ændringer heri. Baggrunden herfor var et ønske om at søge tilvejebragt nøjere sproglig overensstemmelse mellem de foreliggende affattelser af vedtægten på de fem landes sprog og at bringe vedtægten i overensstemmelse med den i rådets arbejdsordning og i praksis anvendte terminologi.

Gennemgangen af vedtægten resulterede i et forslag om en række ændringer, herunder blandt andre, at rådet fremtidig burde benævnes Nordisk Råd i stedet for Det Nordiske Råd, og at Island ligesom de øvrige lande skulle have ret til at vælge suppleanter, samt enkelte andre ændringer hovedsagelig af formel karakter. For at vedtægten i dens nye formulering kunne sættes i kraft for Danmarks vedkommende, var en lovændring påkrævet, og da ændringerne berørte samtlige paragraffer i den dagældende lov nr. 206 af 7. juni 1952, blev det fundet mest hensigtsmæssigt at udarbejde en ny lov om Nordisk Råd.

I det fremsatte lovforslag blev vedtægtsændringerne indarbejdet i lovteksten, hvori der desuden blev foreslået enkelte andre ændringer i forhold til tidligere, heriblandt at medlemmerne af Nordisk Råd skulle vælges ved hvert folketingsårs begyndelse og efter valg. Endvidere blev reglerne for folketingets valg af medlemmer og supplanter optaget i selve lovforslaget, i hvis § 3 der derhos indføjedes en bestemmelse om aflæggelse af årlig beretning for folketinget, hvorved man imødekom et ved flere lejligheder fremsat ønske om, at folketinget fik en naturlig mulighed for at drøfte rådets virksomhed.

Lovforslaget, der uændret blev vedtaget af folketinget, blev ophøjet til lov den 21. december 1957 [*se s. 1917*].

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 3 oktober 1958:

Vid Nordiska rådets femte session i Helsingfors 1957 framlades såsom

medlemsförslag det av rådets presidium uppgjorda förslaget till ny stadga för Nordiska rådet. Rådet godkände förslaget i form av rekommendation nr 14/1957, i vilken rådet rekommenderar att regeringarna måtte förelägga vederbörande folkrepresentationer för antagande förslaget till ny stadga för rådet.

Republikens president beslöt den 27 september 1957 att till riksdagen avlåta regeringens proposition om antagande av ny stadga för Nordiska rådet.

Stadgan antogs av riksdagen enligt riksdagens svar till regeringen den 10 december 1957 [se s. 1919]. Enligt förordningen den 30 december 1957 om bringande i kraft av den nya stadgan trädde den nya stadgan i kraft den 1 januari 1958.

I s l a n d s r e g e r i n g (Utanrikisráðuneytið) meddelar den 30 september 1958:

For at vedtægten i dens nye formulering kunne sættes i kraft for Islands vedkommende, måtte den vedtages af altinget i form af en resolution.

Ved gennemgang af vedtægten blev det gjort enkelte sproglige ændringer i den islandske tekst for bedre at bringe denne i overensstemmelse med tekstene på de skandinaviske sprog.

Vedtægten i dens nye form blev vedtaget af altinget ved resolution den 30. maj 1958 [se s. 1921].

N o r g e s r e g e r i n g (Utenriksdepartementet) meddelar den 29 augusti 1958:

Under sitt møte den 7. juni 1957 vedtok Stortinget nye vedtekter for Nordisk Råd [se s. 1923]. De nye vedtekter er i samsvar med forslaget fra Nordisk Råds 5. sesjon.

S v e r i g e s r e g e r i n g (justitiedepartementet) meddelar den 27 augusti 1958:

Genom kungl. förordningen den 6 juni 1957 (SFS nr 296) antogs de av Nordiska rådet i förevarande rekommendation för Sveriges del anbefallda ändringarna i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet [se s. 1925].

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet) meddelar den 27 augusti 1958:

Den 15. november 1957 tilsendte finansministeriet de pågældende ministerier i de andre nordiske lande en foreløbig redegørelse for sit syn på spørgsmålet om gennemførelse af en ordning, hvorefter tjeneste i et nordisk land i pensionsmæssig henseende kan ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land, specielt i relation til pensionsordningen for danske tjenestemænd, idet man samtidig anmodede de øvrige lande om at ville fremkomme med en tilsvarende redegørelse. Der har siden været brevvekslet yderligere om sagen, men man har endnu ikke modtaget materiale fra samtlige øvrige nordiske lande.

Under hensyn til at spørgsmålets komplicerede karakter gør det nødvendigt, at der yderligere finder drøftelser sted, inden de forskellige problemer kan forventes afklaret, vil arbejdet med den heromhandlede rekommendation ikke kunne afsluttes inden Nordisk Råds førstkommende session, men sagens behandling vil blive søgt fremskyndet mest muligt.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 30 juli 1958:

På anhållan av Danmarks finansministerium har i skrivelse av den 29 juli 1958 finansministeriet lämnat Danmarks finansministerium en utredning av i Finland gällande stadganden och bestämmelser rörande tillgodoräknaende av offentlig tjänst såsom till pension berättigande tjänstgöringstid och rörande pensioner, vilka på grund därav skall beviljas.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 3 september 1958:

Saken har gjennom sosialdepartementet vært forelagt statens pensjonskasse, som uttaler at spørsmålet om overføring av pensjonsrettigheter mellom de nordiske land byr på en rekke problemer både av økonomisk og pensjonsteknisk karakter. Tar man således sikte på en reell overføring av opparbeidede rettigheter mellom de forskjellige pensjonsordninger sammenkoblet med et forsikringsmessig oppgjør vil problemene bli langt større enn om man regner med en medregning av tjenestetid uten oppgjør men med statens garanti for omkostningene.

De forskjellige pensjonsordninger har ganske vesentlig avvikende vilkår både når det gjelder tjenestemennenes plikter og rettigheter. Dessuten synes det å være ganske stor forskjell mellom de forskjellige land når det gjelder spørsmålet om hvilke tjenestemenn som er medlem av statens regulære pensjonsordninger eller som er tilknyttet andre ordninger, f. eks. kommunenes. Det er derfor ikke en overføring mellom likeartede statspensjonsordninger det her utelukkende dreier seg om, men en rekke forskjelligartede ordninger vil komme inn i bildet.

Før spørsmålet om omfanget av de grupper tjenestemenn spørsmålet gjelder er mer klarlagt synes det vanskelig å foreslå konkrete regler. En vil også her vise til at spørsmålet om overføring mellom de norske kommunale ordninger og statens pensjonskasse nylig har vært ventilert, men på grunn av ordningenes forskjelligartede karakter har det hittil ikke lyktes å komme frem til en tilfredsstillende løsning på dette punkt. Man vil vel alltid kunne komme frem til en beregnet overføring av rettighetene hvis man tar hvert enkelt tilfelle og gjør det til gjenstand for en forsikringsmessig beregning, men forutsetningen her er vel at det skal være enkle overføringsregler som er lette å praktisere man vil søke å oppnå.

Det alt overveiende antall statstjenestemenn her i Norge er tilsluttet statens pensjonskasse. Ved lov om statens pensjonskasse av 28. 7. 1949 med endringer av 1957 er det i § 6 fastsatt hvilke stillinger som skal være innlemmet i pensjonskassen.

Lovens § 6 lyder slik:

Stillinger som er opprettet av eller etter fullmakt fra Stortinget og er innført på Statens alminnelige lønnsregulativ og stillinger som er innført på et særregulativ som er fastsatt av Stortinget, skal være innlemmet i Statens Pensjonskasse med mindre Stortinget bestemmer noe annet. — — — Kongen bestemmer med Stortingets samtykke hvilke andre stillinger som skal være innlemmet i Pensjonskassen.

I henhold til denne bestemmelse har Kongen med Stortingets samtykke bestemt at en rekke andre som ikke er rene statstjenestemenn skal være medlemmer av pensjonskassen. Kommunale tjenestemenn er i alminnelighet ikke innlemmet i statens pensjonskasse, men de aller fleste lærere i både folke- og framhaldsskolen såvelsom i de høyere skoler og spesialskolene er innlemmet, selv om det overveiende antall av disse har status som kommu-

nale tjenestemenn. Videre er en rekke stillinger i sykepleien innlemmet som også sorterer under kommunene.

I statens pensjonskasse er innlemmet en lang rekke humanitære og vitenskapelige organisasjoner som ikke er rene statlige. Under denne kategori kommer også sykepleiere som er medlemmer av organisasjoner som har sykepleie som formål, f. eks. Norges røde kors og lignende.

Statsbanenes funksjonærer har sin egen pensjonskasse med annen innskuddssats enn i statens pensjonskasse. Forøvrig er vilkårene stort sett like. En del statsinstitusjoner av mer selvstendig forretningsmessig karakter, som Norges bank, Norges brannkasse o. s. v. har egne pensjonskasser med delvis høyere ytelser enn statens pensjonskasse gir.

Som nevnt er kommunale funksjonærer i sin alminnelighet ikke innlemmet i statens pensjonskasse. Det er det enkelte kommunestyre som avgjør om det skal opprettes pensjonsordning i en kommune. Ennå har — såvidt vites — ikke fullt halvparten av landets kommuner pensjonsordninger. Det er imidlertid stort sett bare små og økonomisk mindre velstilte kommuner med få tjenestemenn som ikke har ordnete pensjonsforhold. Det alt overveiende antall kommunale tjenestemenn finner en i de større og mellomstore kommuner med pensjonsordning. Imidlertid varierer pensjonsordningene meget sterkt fra kommune til kommune både med hensyn til pensjonsytelser, innskudd, aldersgrenser, opptjeningstid og annet.

Ca. 40 kommuner har egne pensjonskasser, de øvrige har ordnet seg med pensjonsforsikring i private selskaper eller i Kommunal landspensjonskasse som er et gjensidig selskap tilsluttet Norges byforbund og Norges herredsforbund. Denne sterke variasjon i pensjonsvilkårene for de kommunale ordninger har hindret en lett praktiserbar overgangsordning mellom de forskjellige kommunale ordninger mellom disse og statens pensjonskasse.

Når vi har gått såpass inngående inn på de forskjellige arter pensjonsordninger er årsaken at tjenestemenn av samme kategori i et land kan være tilsluttet en statsordning, i et annet land en kommunal ordning. Skal man komme frem til en overføringsordning som gjelder de grupper spørsmålet er aktuelt for, må man derfor ikke bare ta hensyn til de rene statsordninger, men til komplekset av offentlige pensjonsordninger sett under ett. Det fremgår også av saksdokumentene at det i visse land skjer en utstrakt overføring av rettigheter eller medregning av tjenestetid mellom statens og kommunenes pensjonsordninger. Slik overføring er ikke gjennomført i Norge, bortsett fra overføring av rettigheter mellom statens pensjonskasse og statsbanenes pensjonskasse, og mellom statens pensjonskasse og pensjonstrygden for statens arbeidere. De spesielle pensjonsordninger for stortingsmenn og for statsråder har også regler om tilpasning til de øvrige statsordninger. Lov av 6. 7. 1957 om samordning av pensjons- og trygdeytelser, som trer i kraft 1. 1. 1959, vil nok gripe regulerende inn når det foreligger rettigheter i flere pensjon ordninger, men har ikke bestemmelse om overføring av rettigheter fra en ordning til en annen.

Det vil gå frem av foranstående at på grunn av pensjonsordningenes av-

vikende vilkår både innen et enkelt land og mellom de forskjellige land vil det være meget vanskelig å komme frem til enkle regler som kan tilsikre tjenestemennene å beholde sine pensjonsrettigheter. Den enkleste vei å gå synes å være å gi en generell adgang til medregning av tidligere tjenestetid i andre pensjonsinnretninger uten overføring av premiereserve eller andre opparbeidede økonomiske rettigheter. De enkelte lands statsforvaltninger kunne da garantere for de økonomiske konsekvenser av en slik overføring, og forutsetningen for en ordning som antydnet måtte være at det i det lange løp skjedde en utjevning av overføringene. Men spørsmålet om utvekslingen av tjenestemenn mellom de forskjellige land eller om det antall tjenestemenn som endelig går over til et annet land i det lange løp virkelig vil utjevne seg er vel tvilsomt. Så lenge det er forskjell på lønnsvilkår og arbeidsforhold vil det land som kan by de gunstigste betingelser kunne trekke til seg arbeidskraften. Det er mange momenter som vil spille inn, men en kan neppe regne med at selv om alle de arbeidsområder som berøres av en eventuell adgang til overføring av pensjonsrettigheter sees under ett, ville dette medføre en økonomisk utjevning. Så lenge forholdene i de nordiske land ikke er mere likeartet enn nå, bør man antakelig søke hen til andre løsninger.

Problemen stiller seg temmelig forskjellig for dem som bare midlertidig og kortvarig tar stilling i et annet land og deretter kommer tilbake igjen, og for dem som flytter endelig over fra et land til et annet.

For førstnevnte kategori vil det antakelig være praktisk om den enkelte fremdeles fikk adgang til å stå som medlem av den ordning han i sitt hjemland var medlem av og senere forutsettes å komme tilbake til. Dette innebærer med andre ord en utvidet permisjonsadgang med rett til opptjening av tjenestetid under permisjon. Spørsmålet reiser seg da om vedkommende selv måtte sørge for å betale innskudd i den ordning han er medlem av på samme måte som det ellers gjelder for permisjon med opptjening av tjenestetid etter bestemmelsene i loven om statens pensjonskasse. Vedkommende måtte da utbetales vanlig bruttolønn i det land han tjenestegjorde i og selv besørge og sende innskuddet. Men lønnsordningen og innskuddsordningen varierer meget fra land til land og enkelte steder beregnes det overhodet ikke bruttolønn og trekkes noe innskudd. Hvis det slik betales og stipuleres en nettolønn ville det neppe være helt rimelig at vedkommende skulle måtte sende innskudd av sin lønn. Forøvrig løser en innskuddsoverføring heller ikke problemet om en reell rettighetsoverføring, da det stipulerte innskudd i alle tilfelle bare dekker en viss del av den forsikringsmessig beregnede premie. Skulle det derfor skje et oppgjør på denne måten, måtte det være en forsikringsmessig beregnet premie som ble overført og da trekkes også vedkommende arbeidsgiver inn i billedet. Det kunne være en hensiktsmessig løsning at medlemsskapet med fulle rettigheter som for tilsvarende stillinger i hjemlandet fikk bestå uten innskuddsbetaling av noen art, idet en her tok sikte på at det i det lange løp skjedde en utjevning. Men en slik ordning kan bare tenkes for kortvarige tjenestegjøring i relativt

tilsvarende stillinger som de vedkommende hadde i sitt tidligere pensjonsordnings land. Hva som skulle regnes som tilsvarende stilling og for hvor lang tid en slik ordning i hvert enkelt tilfelle skulle tillates praktisert, måtte da være gjenstand for nærmere utredning.

Ved en mer permanent overgang fra et land til et annet vil vel spørsmålene i noen utstrekning kunne løses ved reglene om oppsatt pensjon. Etter reglene i loven om statens pensjonskasse kreves der idag 10 års tjenestetid for rett til oppsatt pensjon. Det har vært på tale å nedsette denne tid til 5 eller eventuelt 3 år, noe den av Stortinget nylig vedtatte lov om samordning av pensjon og trygd, antakelig vil nødvendiggjøre. Skulle man komme frem på denne vei måtte det forutsettes at samtlige pensjonsordninger som kommer inn under en overføringsordning hadde relativt ensartede og kortvarige opp-tjeningstider for rett til oppsatt pensjon. Det bør her presiseres at staten for Norges vedkommende neppe uten videre vil kunne pålegge slike kortere frister satt for de kommunale pensjonskasser, idet vi går ut fra at kommunestyrene her har bestemmelsesretten over sine pensjonsordningsregler. For de kommuner som har pensjonsforsikring i privat selskap, vil spørsmålet antakelig løse seg lettere, fordi man her regelmessig får rett til en friperiode etter kort tid. Når pensjoneringen ble aktuell måtte utbetaling av de forskjellige delpensjoner skje fra de ordninger der pensjonen er opptjent og måtte selvsagt finne sted uten hindring av valutareguleringer. En ordning som foreslått løser imidlertid ikke spørsmål om tjenestetiden ved invalidpensjonering. Særlig store økonomiske konsekvenser ville det neppe føre til, om man i disse tilfelle nyttet reglene om beregning av invalidpensjonsgivende tjenestetid, som om vedkommende hadde vært medlem av den ordning han er i på pensjoneringstiden i hele det tidsrom han har vært medlem i de tilsvarende ordninger. Det ville imidlertid bryte med de prinsipper som ligger til grunn for loven om statens pensjonskasse. Mulighetene for overføring av rettigheter mellom de forskjellige kasser i slike tilfeller måtte også utredes nærmere, men etter det som er sagt foran er det lite trolig at man vil kunne komme frem til brukbare regler for reell overføring av rettigheter. I denne forbindelse kan det muligens være verdt å peke på at i et dissenterende votum i samordningskomitéens innstilling ble det antydnet som den eneste rimelige løsning, at invalidpensjon alltid beregnes etter full tjenestetid, da den jo skal være kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste. Ble denne regel innført over det hele ville problemene her løse seg langt lettere.

Likeledes måtte mulige karensregler og regler om høyeste opptaksalder suspenderes når det gjaldt overgang fra en tilsvarende ordning i annet land på tilsvarende måte som når man idag går over fra en stilling til en annen innenfor samme ordning.

Som nevnt ovenfor vil det på det nåværende tidspunkt antakelig ha liten hensikt å fremsette konkrete forslag til endringer i pensjonslovene for å lette overgangen fra et nordisk lands ordning til et annet. Vi vil imidlertid peke på enkelte punkter i loven som forutsetter endring hvis en ordning i pakt med det som foran er antydnet skulle bli gjennomført.

§ 6 om innlemmelse må muligens endres. § 8 om karantenereglene må få en tilføyelse om at medlemsskap i tilsvarende ordning skal suspendere karantentiden. Tilsvarende bestemmelser må gjelde to-årsfristen i § 27, 3dje ledd, § 33 og § 39 b. Videre må § 28 om beregning av invalidtiden justeres. § 15 i loven inneholder de ordinære bestemmelser om permisjon. Enten må denne paragraf få en tilføyelse eller det må tas inn en ny paragraf om adgang til å opprettholde medlemsskapet ved tjenestegjøring i annet land.

Reglene om oppsatt pensjon i § 24 har vi ovenfor berørt. Spørsmålet om innskuddsplikten i kapitel 39 må vidtgående kunne fravikes, hvis en ordning som antydnet skal kunne gjennomføres.

Vi har ikke med dette tatt standpunkt til hvilke endringer som vil være nødvendig, men bare antydnet noen av de bestemmelser som utvilsomt trenger justering. Vi går imidlertid ut fra at spørsmålet om omfanget av ordningen må nærmere utredes før saken kan videre behandles på det lovtekniske plan. Likeledes må det være klart hvilken økonomisk bakgrunn en slik ordning skal ha, således om det skal være en reell overføring av forsikringsmessig oppsparte midler eller om det bare skal være en overføringsordning for tjenestetid og rettigheter uten overføring av premiereserve og da i tilfelle under statsgaranti for eventuelt svikt i en antatt utjevning mellom landene i det lange løp.

Pensjonskassen vil tilslutt bemerke at for å kunne komme frem til en gunstig løsning av de spørsmål som reiser seg i forbindelse med nærværende sak, synes det å være av den aller største betydning at det blir tatt opp arbeide med å komme frem til mest mulig likeartede regler på pensjonsvesenets område i de nordiske land. Gjennomføringen av et felles nordisk arbeidsmarked vil skape et sterkt behov for en samordning av bestemmelsene om pensjonsytelser og om aldersgrenser. Også for reglene om tjenestemennenes rettslige stilling for øvrig ville det i denne sammenheng antakelig være ønskelig å skape større ensartethet.

Dersom det lot seg gjøre å gjennomføre en samordning av de nevnte bestemmelser innen de nordiske land, antar pensjonskassen at spørsmålet om overføring av pensjonsrettigheter landene i mellom ikke skulle by på altfor store vanskeligheter for en rasjonell løsning.

Sosialdepartementet mener at Den nordiske sosialpolitiske komité vil være best egnet til å bearbeide denne sak med sikte på en løsning.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 1 september 1958:

En redogörelse för gällande och föreslagna pensionsbestämmelser inom den statliga personalpensioneringen har tillställts finansministeriet i Danmark, som är koordinerande land. Härvid har samordningsfrågorna särskilt berörts. Beträffande mera generella riktlinjer för tillgodoräkning i pensions-hänseende av tjänstgöring i annat nordiskt land har samtidigt uttalats, att frågan härom läser få bedömas mot bakgrunden av resultatet av detaljutformningen av en eventuell pensionsanordning de offentliga huvudmännen emellan. Ytterligare diskussion i dessa frågor har förutsatts.

BILAGA

Skriftväxling mellan de ministerier/departement som handhar frågor om med offentlig tjänst förenad pensionsrätt**1. Skrivelse från Danmarks Finansministerium till Norges Sosialdepartement**

I rekommandation nr. 15/1957 har Nordisk Råd henstillet til regeringerne, at der til brug for rådet udarbejdes en redegørelse vedrørende forudsætningerne for indførelse af en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i et land kan ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land, for så vidt angår retten til pension.

Ifølge aftale mellem repræsentanter for de nordiske landes regeringer og Nordisk Råds præsidium er Danmark udpeget til koordinerende land i den omhandlede sag, der her i landet henhører under finansministeriets ressort.

Under henvisning hertil skal man anmode Sosialdepartementet om at fremkomme med en foreløbig redegørelse, der i forbindelse med tilsvarende redegørelser fra de øvrige nordiske lande kan danne grundlag for yderligere overvejelser i sagen.

Til belysning af forudsætningerne for i pensionsmæssig henseende at tage offentlig tjeneste i et andet nordisk land i betragtning ved ansættelse i dansk offentlig tjeneste og de synspunkter, som man på nærværende tidspunkt herfra mener at måtte anlægge med hensyn til de foreliggende spørgsmål, er nedenfor angivet, hvilke personalegrupper der her i landet kan tænkes omfattet af den af Nordisk Råd vedtagne rekommandation, og i hvilket omfang der efter de nugældende regler er mulighed for at overføre pensionsrettigheder fra ét pensionsområde til et andet:

I Danmark kan de i offentlig tjeneste ansatte pensionsberettigede funktionærer henføres til følgende hovedgrupper:

1) *Statstjenestemænd*, hvis pensionsrettigheder og øvrige ansættelsesvilkår er fastlagt ved lov, senest statstjenestemandsløven af 6/6 1946. Ændring af tjenestemandsløven er for tiden genstand for overvejelse og undersøgelse i en i 1954 nedsat lønningskommission, og man finder anledning til at fremhæve, at det nedenfor anførte har relation til den gældende pensionsordning, og at man ikke på nærværende tidspunkt ser sig i stand til at udtale, i hvilket omfang de fremsatte synspunkter senere må modificeres under hensyn til de ændringer, der måtte blive resultatet af lønningskommissionens arbejde¹.

¹ •Lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd• har udfærdats den 7 juni 1958.

2) *Tjenestemænd i folkeskolen og folkekirken*, hvis ansættelsesvilkår ligeledes er fastsat ved lov og i alt væsentligt svarer til de for de egentlige statstjenestemænd gældende.

3) *Kommunale tjenestemænd*, hvis retsstilling beror på kommunale vedtægter, og hvis ansættelsesvilkår, herunder pensionsrettigheder, i almindelighed er fastlagt med statstjenestemandsløven som forbillede. Staten udøver et vist tilsyn med kommunalforvaltningen, men principielt er det overladt de kommunale myndigheder at fastsætte reglerne for tjenestemændenes retsstilling, herunder spørgsmål om tildeling af forhøjet pensionsalder til kommunale tjenestemænd på grundlag af anden offentlig ansættelse.

4) *Tjenestemænd i offentlige eller koncessionerede selskaber og virksomheder* (f. eks. tjenestemænd ved statsradiofonien, det kgl. teater, telefonselskaberne o. s. v.). En del af de nævnte virksomheders personale er tilknyttet statsunderstøttede pensionsordninger, hvis regler i almindelighed svarer til de i statstjenestemandsløven fastsatte, og ændringer i tjenestemandsløvens pensionsbestemmelser vil i reglen medføre tilsvarende ændringer inden for disse områder.

Som det fremgår af foranstående, vil flertallet af de i offentlig tjeneste ansatte pensionsberettigede funktionærer have pensionsrettigheder, der i alt væsentligt svarer til de for danske statstjenestemænd gældende.

Med hensyn til hovedlinierne i den nuværende pensionsordning for statstjenestemænd skal anføres følgende:

Enhver statstjenestemand, der er ansat inden det 40. år, er berettiget til ved afsked på grund af alder, svagelighed eller anden ham utilregnelig årsag at få tillagt pension for sig selv, sin efterladte enke og eventuelle minderårige børn. Er han ved ansættelsen fyldt 40 år, giver tjenestemandsansættelsen ikke adgang til pension, medmindre dette hjemles på normeringslov. En tjenestemand er i almindelighed berettiget til at søge afsked med pension på grund af alder, når han er fyldt 65 år, og skal senest søge sin afsked ved det fyldte 70. år.

Som bidrag til dækning af pensionsudgifterne afkortes ved hver lønudbetaling 5 % af den enhver tjenestemand tillagte pensionsgivende lønning. Disse bidrag udbetales med renter tjenestemanden ved afskedigelse uden pension, medmindre han overgår til pensionsberettigende ansættelse i en kommune eller anden offentlig stilling, i hvilket tilfælde de indbetalte pensionsbidrag overføres til dette pensionsområde under forudsætning af, at tjenestemanden får medregnet den i staten indtjente pensionsalder ved fastsættelsen af pensionsalderen under den nye ansættelse.

Egen- og enkepension beregnes som en grundpension, fastsat dels under hensyn til tjenestemandens pensionsgivende løn, dels under hensyn til hans pensionsalder, d. v. s. den efter tjenestemandens fyldte 30. år (med fradrag af 5 år) tilbagelagte ansættelsestid i pensionsgivende statstjenestemandsstilling. Til grundpensionen ydes dyrtidstillæg efter samme principper som til lønning.

Efter forskellige bestemmelser i statstjenestemandsløven kan der — uden

at det er nødvendigt i det enkelte tilfælde at søge særlig hjemmel på normeringslov — tillægges en statstjenestemand forhøjet pensionsalder på grundlag af tidligere ansættelse i pensionsberettigende stilling i folkeskolen, folkekirken eller med medlemskab i en statsunderstøttet pensionskasse. Endvidere kan der tillægges en statstjenestemand forhøjet pensionsalder på grundlag af anden tidligere ansættelse i pensionsberettigende stilling, f. eks. i kommunal tjenestemandsstilling, men tildeling af forhøjet pensionsalder kræver i sådanne tilfælde særlig hjemmel på normeringslov for hvert enkelt tilfælde. På tilsvarende måde er der i de senere år tilvejebragt hjemmel for medregning i pensionsmæssig henseende af danske statstjenestemænds midlertidige ansættelse under FN eller andre internationale organisationer.

Tildeling af forhøjet pensionsalder i henhold til statstjenestemandslovens regler eller med særlig hjemmel på normeringslov er i almindelighed betinget af efterbetaling af pensionsbidrag. Såfremt pensionsalder er tillagt på grund af tidligere ansættelse i pensionsberettigende stilling under et andet pensionsområde, kræves overførsel af pensionsbidrag, eventuelt en efter forsikringsmæssige principper opgjort præmiereserve, eller af den ved udtrædelse af pågældende pensionsordning hjemlede udtrædelsesgodtgørelse.

Med hjemmel i tjenestemandslovens § 55 kan der i særlige tilfælde, navnlig hvis den pågældende med ansættelse i statstjenestemandsstilling for øje har gennemgået en særlig langvarig uddannelse af videnskabelig eller teknisk art eller er antaget i statstjenesten på grund af ganske særlige kvalifikationer, ved normeringslov bestemmes, at der ved pensionsberegning godskrives ham et vist antal tjenestear, der fastsættes under hensyn til alderen ved ansættelsen, men i det højeste 10 år. Erhvervelse af forhøjet pensionsanciennitet i henhold til denne bestemmelse, der i praksis sædvanligvis kun bringes til anvendelse ved ansættelse af professorer, er ikke betinget af efterbetaling af pensionsbidrag.

Ansættelse i pensionsberettigende offentlig dansk stilling er i almindelighed forbeholdt danske statsborgere.

For ansættelse som statstjenestemand kræves ifølge § 27, stk. 1, i grundloven af 5/6 1953 dansk indfødsret. Undtagelse gøres alene i grundlovens § 87, for så vidt angår islandske statsborgere, der i medfør af loven af 16/5 1950 om ophævelse af dansk-islandsk forbundslov m. m. nyder lige ret med danske statsborgere, idet de bevarer de i grundloven hjemlede rettigheder, der er knyttet til dansk indfødsret.

Også til ansættelse i tjenestemandsstilling i folkeskolen kræves dansk indfødsret, hvorimod dette principielt ikke gælder for kommunale tjenestemænd. De kommunale tjenestemandsvedtægter vil dog ofte indeholde bestemmelse om, at kun danske statsborgere kan ansættes i pågældende kommunes tjenestemandsstillinger.

For ansættelse i andre offentlige stillinger kræves i almindelighed også

dansk indfødsret. Dette gælder bl. a. inden for de områder, der er nært beslægtet med egentlige statsinstitutioner, og hvortil staten yder betydelige bidrag. Som eksempel herpå kan nævnes Aarhus universitet og sådanne områder, hvor personalet er medlemmer af statsunderstøttede pensionskasser. For sådanne pensionskassers vedkommende er der dog i enkelte tilfælde hjemmel til at dispensere fra kravet om indfødsret.

I denne forbindelse kan endvidere henvises til, at der som betingelse for ansættelse i visse stillinger stilles krav om bestået eksamen ved dansk læreanstalt, eller at pågældende har jus practicandi.

Den omstændighed, at der ved ansættelse i pensionsberettigende dansk tjenestemandstilling normalt stilles krav om dansk indfødsret, har i de i praksis forekommende tilfælde sædvanligvis ikke frembudt nogen hindring for ansættelse i dansk tjenestemandstilling af andre nordiske landes statsborgere, idet der — uden hensyn til de almindeligt fulgte regler for opnåelse af dansk indfødsret ved naturalisation — i almindelighed er givet andre nordiske landes statsborgere dansk indfødsret på førstkommende årlige indfødsretslov, jfr. grundlovens § 44, når pågældende skulle ansættes i dansk tjenestemandstilling. I de senere år er således ansat enkelte svenskere og nordmænd som professorer ved danske universiteter, efter at der ved indfødsretslov er tillagt de pågældende dansk statsborgerret. I de nævnte tilfælde er der i reglen tillagt de pågældende en vis forhøjelse af pensionsancienniteten uden efterbetaling af pensionsbidrag i henhold til den foran omtalte bestemmelse i tjenestemandlovens § 55.

I overensstemmelse med de synspunkter, der — som ovenfor anført — her i landet finder anvendelse ved overgang under medtagelse af pensionsrettigheder fra ét offentligt område til et andet, må man herfra være af den opfattelse, at der ikke principielt kan være noget til hinder for, at der tilvejebringes en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i et nordisk land godskrives i pensionsmæssig henseende ved ansættelse i tilsvarende tjeneste i et andet nordisk land.

Da pensionsordningerne i de nordiske lande må antages at frembyde betydelige forskelligheder, såvel med hensyn til retsstillingen ved pensionering som ved udtræden af ordningen uden pension, vil man herfra på forhånd være tilbøjelig til at antage, at det næppe vil være muligt at opstille generelle lovbestemmelser for tildeling af forhøjet pensionsalder, men at spørgsmålet må afgøres i hvert enkelt foreliggende tilfælde under hensyntagen til de konkrete omstændigheder.

Ud fra de synspunkter, som man på det foreliggende grundlag herfra mener at måtte anlægge, vil der dog formentlig kunne opstilles visse hovedretningslinier.

Man er således af den opfattelse, at der ved ansættelse i pensionsgivende tjenestemandstilling i et nordisk land kun bør medregnes tidligere offentlig ansættelse i et andet nordisk land i det omfang, hvori den nævnte tjeneste efter sædvanlig praksis ville være kommet i betragtning i pensions-

mæssig henseende, såfremt tjenesten var tilbagelagt i det land, hvortil overgangen finder sted.

Endvidere må medregning af den tidligere tjeneste være betinget af, at der finder efterbetaling af pensionsbidrag sted efter de for den nye pensionsordning almindeligt gældende regler, ligesom det normalt må være et vilkår for forhøjelse af pensionsalderen, at udtrædelsesgodtgørelse, forsikringsydelse eller lignende fra den hidtidige pensionsordning overføres til den nye pensionsordning.

Det tilføjes, at man vil gøre Sosialdepartementet bekendt med de redegørelser, der fremkommer fra de øvrige nordiske lande, og med de overvejelser, som sagen herefter måtte give anledning til.

København, den 15. november 1957

Motsvarande skrivelser har sänts till Finlands finansministerium, Islands Fjärrmä-laräöuneyti och Sveriges civildepartement.

2. Skrivelse från Finlands finansministerium til Danmarks Finansministerium

I anledning av att Nordiska rådet 22. 2. 1957 godkänt en rekommendation (nr 15/1957), vari rådet »henstiller til regeringerne at man til brug for rådet lader udarbejde en redegørelse vedrørende forudsætningerne for indførelse af en ordning, hvorefter offentlig tjeneste i et land kan ligestilles med tjeneste i et andet nordisk land, for så vidt angår retten til pension», och Danmark erhållit uppdraget att vara koordinerande land, har Danmarks Finansministerium anhållit om utredning av Finlands finansministerium angående de omständigheter som ansluta sig till Finlands tjänstemannapensionssystem och vilka kunna vara av betydelse ur sakens synpunkt. I anledning härav har Finlands finansministerium härmed äran anföra följande:

A. Innehavarna av tjänster och befattningar, vilka berättiga till pension kunna indelas i fyra grupper.

1. *Innehavarna av ordinarie och extraordinarie statens tjänst och befattning.* Dessas pensionsrätt grundar sig på lagen 30. 9. 1950 (förf.saml. 459/50) och förordningen å samma dag (förf.saml. 460/50) om tjänstemannapensioner. Stadgandena ha senare i någon mån ändrats. Däremot har en tredje huvudgrupp av statens tjänstemän, de tillfälliga funktionärerna, ej någon subjektiv rätt till pension. Åt dem kan likväl beviljas efter prövning in casu s. k. extra pension inom ramen för statsförslaget med iakttagande av vissa allmänna riktlinjer.

2. *Vissa tjänstemän vid statens självständiga inrättningar*, som icke äro ordinarie innehavare av statens tjänst eller befattning (riksdagen, Finlands bank m. fl.). Dessa tjänstemäns pensionsrätt är fastställd i specialstadganden rörande vederbörande inrättning eller dess tjänstemän. Pensionsrät-

ten motsvarar i allmänhet pensionsrätten för statens tjänstemän och befattningshavare.

3. *Kommunala tjänstemän.* Dessa tjänstemän hos städer, köpingar och landskommuner samt olikartade kommunsammanslutningar ha icke någon allmän på lag eller förordning grundad pensionsrätt, men flere kommuner ha en egen, av dem själva fastställd pensionsstadga, enligt vilken pension åt deras tjänstemän erlagges. Vissa kommunala tjänstemän, såsom folkskollärare, stads- och köpingsläkare, barnmorskor och hälsosystrar, äga en på lag grundad pensionsrätt som motsvarar pensionsrätten för statens tjänstemän och befattningshavare. De sistnämnda kommunala tjänstemännens pensioner utbetalas även med statens medel.

4. *Tjänstemännen vid den evangelisk-luterska och vissa i den ortodoxa kyrkan.* Deras pensionsrätt grundar sig på specialstadganden. Sakligt sett är pensionsrätten beträffande den evangelisk-luterska kyrkan i allmänhet densamma som för innehavare av statens tjänst eller befattning. Ärkebiskopen och biskop få pension av staten, församlingarnas präster och kantor-orgelister åter av kyrkans medel.

Ovannämnda tjänstemän äro således även sådana, vilkas tjänstgöring bör anses vara »offentlig tjänst».

I det följande beaktas endast statens tjänstemäns pensionsrätt, som för ordinarie och extra tjänstemän är väsentligen densamma.

En allmän förutsättning för tjänstemäns rätt till pension är att vederbörande fyllt 63 år eller uppnått den tidigare åldersgräns vid vilken han är skyldig att avgå eller att han därförinnan blivit varaktigt oförmögen att sköta sin tjänst. Om vissa tjänster är likväl stadgat, att i dem rätten till pension begynner före uppnådd 63 års ålder, dock icke före 50 års ålder. Dessutom fordras, att tjänsteman innehar minst 10 pensionsår, förutom då han överföres till pensionsstat på grund av i tjänsten ådragen skada eller sjukdom.

Såsom pensionsår räknas den tid, som tjänsteman efter uppnådd 21 års ålder varit i statens, till statsmaskineriet nära anslutna inrättningars eller vissa andra organs, som handhava staten tillkommande uppgifter, tjänst. Dessutom räknas som pensionsår den tid som tjänsteman fullgjort sin värnplikt i ordinarie trupp, såvida denna tjänstgöring omedelbart ansluter sig till annan statens tjänstgöring, samt hela den tid som han under krig varit i värntjänst. Som pensionsår räknas även den tid som tjänsteman varit uppförd på indragningsstat. Av vissa andra offentliga tjänstgöringstider får tjänsteman räkna sig till godo blott den del som överskjuter fyra år; delta är bl. a. fallet med tjänst hos kommun och religiöst samfund. Finansministeriet kan likväl i dispensväg berättiga tjänsteman att räkna sig till godo som pensionsår även annan än i lag eller förordning särskilt nämnd tjänstgöringstid, likväl högst åtta år. Beräkningen av pensionsår avslutas, då vederbörande tjänsteman på grund av uppnådd ålder vore skyldig att avgå, även om han i dispensväg finge rätt att fortfarande kvarstå i tjänst; intill en ålder av 63 år har tjänsteman likväl alltid rätt att räkna sig pensionsår till godo.

Pensionens storlek beror av lönebeloppet samt pensionsårens antal. Trettio pensionsår berättiga till full pension. Äro pensionsåren till antalet mindre än sagda högsta tal, faller på varje pensionsår $1/30$ av full pension. Full pension är 66 % av den till grund för pensionen liggande lönen. Någon särskild invaliditetspension finnes icke, utan samma stadganden angå ålderdoms- och invaliditetspension.

Pensionsavgifter uppbäras icke av innehavare av tjänst eller befattning, utan pensionerna betalas ur i statsförslaget årligen anvisade anslag.

Familjepension och begravningshjälp för statens tjänstemän grundar sig på lagen 28. 12. 1956 (förf.saml. 696/56). Enligt denna äro till familjepension berättigade, förutom make och barn under aderton år, i vissa fall även barn över 18 år, föräldrar samt tidigare make. Finnas icke till pension berättigade anhöriga, erlägges till dödsboet begravningshjälp. Ej heller för familjepensioner och begravningshjälp uppbäres av tjänstemännen pensionsavgift, utan såväl familjepensionerna som begravningshjälpen utbetalas ur i statsförslaget anvisade anslag. Pensionens belopp är 20 % av tjänstemannens lön, då endast en pensionstagare finnes. Såvida pensionstagarna äro flere, stiger nämnda procental gradvis. Däremot är familjepensionens storlek icke omedelbart beroende av längden av tjänstemannens tjänstetid. Makes rätt till familjepension är likväl begränsad med anlitande såsom kriterium av tiden för äktenskapets ingående och dödsorsaken.

Såvida den som åtnjuter pension eller familjepension går förlustig sitt finska medborgerskap, upphör även hans rätt till pension. Samma är påföljden av vistelse utomlands under viss tid, såvida icke särskilt undantag beviljats.

B. Enligt Finlands regeringsform 84 § kan till statstjänst i landet väljas endast medborgare i detta land. Undantag från denna regel är likväl att befattningar av teknisk natur, lärarplatser vid universitet eller annan högskola, lärartjänster i främmande språk vid skolor och translatorsbefattningar vid ämbetsverk, oavlönade konsulsbefattningar samt kanslibiträdes- och övriga extraordinarie befattningar vid beskickningar och konsulat kunna besättas jämväl med andra än finska medborgare. En sådan person har likväl icke rätt till pension; den tillkommer endast finsk medborgare. — Även till folkskollärare kan utnämnas endast finsk medborgare. Däremot har denna egenskap icke, med vissa undantag, krävts genom lagstiftningsväg av kommunala tjänstemän, ej heller av personer anställda i den evangelisk-luterska eller ortodoxa kyrkans tjänst. I praxis har det likväl ansetts nödvändigt att finskt medborgerskap föreligger i vissa, närmast kommunala tjänster, som innebära utövning av offentlig makt.

C. Hittills har antalet till finsk statstjänst eller till andra till pension berättigande tjänster utnämnda, före detta medborgare i de övriga nordiska länderna varit fullständigt betydelselöst. Med beaktande av allt det ovan anförda kan man även säga, att den till behandling föreliggande frågan med tanke på den på Finland inriktade flyttningsrörelsen, icke är av någon praktisk betydelse. I princip ser likväl finansministeriet ej hinder föreligga för

ett förverkligande av det planerade systemet. Enligt ministeriets mening borde det likväl krävas, att den förutsättning som minimitiden för erhållande av pension utgör — i Finland 10 år — i sin helhet borde vara avtjänad i det land där pensionen skall utbetalas. Enär i Finland icke av tjänstemännen uppbäras pensionsavgifter, utan pensionerna och familjepensionerna utbetalas helt och hållet ur statens eller ur kommunala medel, torde åstadkommandet av ett tillfredsställande, på ömsesidighet grundat system ställa sig svårt. Dess utsträckande utom de egentliga statstjänstemännens krets torde på grund av det finska förvaltningssystemet även medföra svårigheter.

Helsingfors den 29 juli 1958

Finansminister *I. O. Nurmela*

Regeringsrådet E. Canth

3. Skrivelse från Sveriges civildepartement till Danmarks Finansministerium

Åberopande Eder skrivelse av den 15 november 1957 får vi beklaga att vi först nu är i tillfälle besvara densamma. Dröjsmålet beror emellertid på att vi velat avvakta resultatet av de omfattande pensionsförhandlingar, som förts hos oss under det tilländalupna budgetåret.

Med anledning av de givna frågeställningarna får vi anföra följande.

Den statliga tjänstepensioneringen i Sverige omfattar

1. statsanställda tjänstemän och arbetare,
2. rektorer och ämneslärare vid högre kommunala skolor, det obligatoriska skolväsendet, särskolorna och epileptikerskolorna jämte tjänstemän vidushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna ävensom präster i kyrkoväsendet, samt
3. vissa här ovan inte åsyftade tjänstemän vid undervisningsväsendet, hälso- och sjukvården (huvudsakligen sjuksköterskor och vissa läkare), socialvården, polisväsendet, kyrkoväsendet (kyrkomusiker m. fl.), sjömanshusen samt teater- och orkesterverksamhet m. m.

Förmånssystemet är i stort sett likartat inom de tre grupperna. Finansieringssystemet är såtillvida likartat, att kostnaden för utgående pensionsförmåner direkt betalas med anslag, som Kungl. Maj:t med stöd av riksdagsbeslut ställer till pensionsmyndigheternas disposition ett år i sänder, eller — såvitt gäller de affärsdrivande statliga verken — med de allmänna drifts-inkomsterna. Finansieringen av grupp 3 skiljer sig dock från de övrigas därigenom, att den delvis sker genom att huvudmännen (arbetsgivarna) debiteras årliga avgifter och engångsavgifter, avvägda i förhållande till blivande pensionsbelopp respektive blivande pensionsbelopp och den anställdes ålder vid tiden för betalning.

För närvarande åtnjuter i regel inte aspirant eller extra tjänsteman pensionsrätt. I detta avseende — liksom i många andra avseenden beträffande den statliga tjänstepensioneringen — har Kungl. Maj:t föreslagit ändring. De propositioner, varav detta framgår, bifogas¹. I anslutning härtill får framhållas, att hos oss utländska medborgare vid anställning som tjänstemän normalt anställas som extra och ej såsom ordinarie eller extra ordinarie tjänstemän. Till följd härav har enligt hittillsvarande grunder vederbörande i regel ej erhållit pensionsrätt. Enligt det nya pensionssystemet får, som antytts i det föregående, även extra tjänstemän rätt till pension. Framhållas kan vidare att vissa bestämmelser i regeringsformen om svenskt medborgarskap såsom villkor för erhållande av statstjänst inom en nära framtid kommer att bli föremål för översyn. Kungl. Maj:t har bemyndigat chefen för justitiedepartementet att härför tillkalla en särskild utredningsman.

Den som inte före den reguljära avgångstiden (i regel 60—66 års ålder) hinner inneha med pensionsrätt förenad anställning så lång tid, som normalt fordras för hel pension (i regel 30 eller 25 år), kan hos Kungl. Maj:t ansöka att få tillgodoräkna tid för annan anställning. Prövningen av sådana ansökningar kan sägas vara mycket restriktiv (frånsett fall då anställningen fallit inom området för statlig pensionering men anställningsformen varit sådan att den inte utan vidare medfört pensionsrätt). Att anställning innehafts hos landsting, kommun eller annat dylikt offentligt subjekt har sålunda endast i speciella fall medfört att anställningen tillgodoräknats för den statliga pensioneringen. Tillgodoräkning har förekommit t. ex. vid förstatligande av den förvaltningsverksamhet, som omfattar anställningen, eller vid inordnande av anställningen i det statliga pensionsväsendet. Härvid har i regel förutsatts en överenskommelse med anställningshavaren, hans tidigare pensionskassa eller huvudman i fråga om överlåtande å statsverket av tillgodohavande på grund av pensionsförsäkring för den tid, som skall tillgodoräknas.

Då utländsk medborgare erhållit statlig pensionsrätt, har tillgodoräkning av viss tid för anställning i offentlig tjänst hos annat land i enstaka fall medgivits. Det har härvid i regel varit fråga om förvärv av vetenskapsmän till svenska vetenskapliga institutioner.

Allmänt kan anföras, att frågan om tillgodoräkning inom ett av en viss arbetsgivare anordnat pensionssystem av anställningstid hos annan arbetsgivare berör ett delproblem i den större frågan om hur pensionsförmånerna skall kunna samordnas till en rimlig totalförmån, då den anställde flyttat mellan olika huvudmän. Lösningen av denna fråga är beroende av de särskilda förhållandena i olika typer av fall. Av stor betydelse i sammanhanget är, hur de olika huvudmännen ordnat pensionsfinansieringen och vilken pensionsrätt den anställde medför vid överflyttningen. Det är givetvis angeläget att successivt kunna pensionsförmåner såvitt möjligt samordnas till en rimlig totalförmån. Huruvida en senare huvudman för att nå detta syfte skall för pension tillgodoräkna anställningstid hos annan huvudman eller huru eljest samordning bör åstadkommas, är en fråga som — i enlighet med vad

¹ Här ej tryckta.

som framhålles i propositionen 1958: 157, sid. 11, sista stycket — förutsatts skola ytterligare undersökas.

Med anledning av de av Eder gjorda principuttalandena på sid. 5—6 [se s. 1527] torde vi för dagen få begränsa oss till att konstatera att med det nya pensionssystemet för statstjänstemännen vidgad rätt till pension torde komma att gälla för icke svenska medborgare, att Kungl. Maj:t inom den rent statliga pensioneringen äger rätt att efter prövning i varje särskilt fall medgiva tillgodoräkning för pension av tidigare anställning i annat land samt att frågan om mera generella riktlinjer för tillgodoräkning i pensionshänseende av tjänstgöring i annat nordiskt land lärer få bedömas mot bakgrunden av resultatet av detaljutformningen av en eventuell pensionsanordning de offentliga huvudmännen emellan. Vi förutsätter emellertid att tillfälle kommer att lämnas till ytterligare diskussion i dessa spörsmål och står i avvaktan härpå gärna till tjänst med de ytterligare upplysningar som kan erfordras.

Jämte ovan nämnda propositioner bifogas ett exemplar av senast utkomna statsliggarbihang, vilket på sid. 252—354 innehåller statliga pensionsbestämmelser¹.

Stockholm den 7 juli 1958

Gunnars Cars

Statssekreterare

I. Tiby

Förste
byråsekreterare

¹ Här ej tryckt.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 september 1958:

Ved det nordiske undervisningsministermøde i Stockholm 13.—14. juni 1957 vedtoges det at lade Nordisk kulturkommission tage denne sag, for hvis vedkommende det finske Undervisningsministerium er koordinerende, op til behandling. Kulturkommissionen har derefter besluttet at nedsætte et ekspertudvalg, bestående af 2 repræsentanter for hvert af de 5 nordiske lande til behandling af sagen. Efter det for indenrigsministeriet oplyste vil ekspertudvalgets første møde finde sted i Helsingfors i dagene 4.—5. september 1958.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 15 juli och 3 oktober 1958:

Nordiska rådet har den 2 februari 1957 på Finlands regerings förslag godkänt rekommendationen. Finland har fått uppdrag att fungera såsom koordinerande land i frågan. Finlands undervisningsministerium har av regeringarna i de nordiska länderna begärt principiellt samtycke att tillsätta en kommission, som skulle förbereda ärendet och vari de skilda regeringarna vore representerade. Också Nordiska kulturkommissionen har ansett ett sådant organ behövt och lovat göra framställning i frågan till regeringarna.

Nordiska samarbetsutskottet, som har till uppgift att utreda möjligheterna att grunda ett institut, som föreslagits för undersökning av medicinska frågor inom det arktiska området, sammanträdde i Helsingfors den 4 och 5 september år 1958. Vid mötet voro alla de nordiska länderna utom Island

representerade. Mötet beslöt välja generaldirektör Pesonen till ordförande. Samtidigt beslöts att samma person skall vara ordförande till det andra skedet av ärendenas behandling. Vid övergången till det andra skedet upptages frågan om ordförandeskapet till ny prövning. Till sekreterare i kommittén utsågs biträdande professorn J. Grönroos från Turun yliopisto [Åbo universitet] och samarbetsutskottet beslöt, att samma sekreterare skall vara utskottets sekreterare under hela verksamhetstiden. Under mötet redogjordes för de grunder, på vilka den finska regeringens förslag till Nordiska rådet angående inrättande av ifrågavarande institut baserade sig. En kort redogörelse om ett liknande instituts verksamhet i Alaska hade avfattats för deltagarna. Efter en rätt ingående diskussion enades utskottet därom, att de nordliga områdena av de skandinaviska länderna, till vilka även Island och Grönland böra räknas, ha sina egna speciella problem, vilka röra väderleksförhållandena, faktorer i omgivningen, bostads- och omgivningshygien, näringsförhållanden, infektionssjukdomarnas specialnatur och andra liknande frågor. Likaså nåddes enighet därom, att ett avgörande i dessa specialfrågor borde nås under intimt samarbete mellan alla de nordiska länderna. Frågan därom, huruvida detta borde ske i ett institut, som inrättats just för detta ändamål, eller genom på annat sätt effektiviserat samarbete mellan olika vetenskapliga och administrativa organisationer i de olika länderna, hänsköts till senare diskussion. För fortsatt behandling av ärendet uppmanades sekreteraren att i samråd med utskottets medlemmar anskaffa material, varav skulle framgå befolknings-siffran inom det område, varom nu är fråga, utredningar om de speciella väderleksförhållandena där och om de undersökningar som redan utförts på detta område osv. Då samarbetsutskottet ålagts att utföra det anförtrodda uppdraget under förloppet av nästa vår, beslöts, att följande möte skulle hållas i slutet av november.

Nordiska kulturkommissionens sekretariat har i skrivelse den 6 oktober 1958 meddelat, att expertutskottet i samband med sitt Helsingfors-möte besökte Uleåborg, som kan tänkas bli en av utgångspunkterna för samarbetet på detta område. Vid nästa möte skall en rundresa företagas till aktuella institutioner i Tromsø, Kiruna och Luleå.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 28 augusti 1958:

Saken har vært forelagt kirke- og undervisningsdepartementet og sosialdepartementet.

Kirke- og undervisningsdepartementet gir sin tilslutning til en uttalelse fra universitetet i Oslo, det medisinske fakultet, av 13. september 1957, og som følger vedlagt i avskrift [se *Tillägg*].

Sosialdepartementet uttaler at spørsmålet om et felles medisinsk institutt for de nordlige regioner ble diskutert på det nordiske helsedirektør-møtet i Oslo i april 1957, og den norske helsedirektør ga under møtet uttrykk for de norske helsemyndigheters store interesse for det initiativ som Nordisk Råd her hadde tatt. Nordisk kulturkommisjon har oppnevnt et utvalg for arktisk medisin for å utrede denne sak, og inntil uttalelse fra

denne foreligger kan ikke de norske myndigheter realitetsbehandle saken. Sosialdepartementet har i samråd med helsedirektoratet oppnevnt fylkeslege Terje Due Strand, Bodø, og professor dr. med. Leiv Kreyberg, universitetet i Oslo, som norske medlemmer av utvalget. Utvalgets utredning forutsettes avgitt innen 30. juni 1959.

En viser forøvrig til Den nordiske kulturkommissjons beretning [se Sak C 2].

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 september 1958:

Den fråga som berörs i rekommendationen var föremål för en första behandling vid de nordiska undervisningsministrarnas möte år 1957. För närvarande handlägges frågan av Nordiska kulturkommissionen, som för ärendets behandling har tillsatt en särskild kommitté. Utredningsarbetet pågår.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Rekommendationen behandlades vid det sjunde nordiska undervisningsministermötet i Stockholm den 13 och den 14 juni 1957. Mötet beslöt att hemställa till regeringarna, att under det fortsatta uppbyggandet av vetenskapliga institutioner i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige uppmärksamma det stora behovet av forskning i arktisk medicin och hygien och att efter utredning genom Nordiska kulturkommissionen förverkliga de möjligheter till nordiskt samarbete, som föreligger på dessa områden.

Med anledning av en av finska undervisningsministeriet i ärendet gjord förfrågan meddelade chefen för ecklesiastikdepartementet i skrivelse den 27 september 1957 till nämnda ministerium, att han ej hade något principiellt att erinra mot ett förslag från undervisningsministeriet att för utredning av frågan om upprättande av ett nordiskt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien en kommitté skulle tillsättas med 2—3 representanter för varje nordiskt land, men att besked rörande övriga nordiska länders ställningstagande skulle avvaktas, innan svenska representanter utsåges.

TILLÄGG

Yttrande av Universitetet i Oslo, det medisinske fakultet i anledning av rekommendation nr 16/1957

Det medisinske fakultet er enig i at de arktiske strøk byr på mange helsemessige problemer som ennå er ufullstendig klarlagt. En nærmere utforskning av disse problemer vil være av såvel teoretisk som praktisk betydning.

Fakultetet er klar over at i ethvertfall en del av den forskning det gjelder, må drives i områdene selv og at det derfor er behov for forsknings- og utdannessenter i disse områder.

Når fakultetet likevel ikke kan gi sin tilslutning til planen om at det på det nåværende tidspunkt skal opprettes et internordisk institutt for arktisk medisin og fysiologi, har det flere årsaker.

Fakultetet vil først få peke på at de vitenskapelige institusjoner her i landet ligger meget tilbake i sin utbygging og at det vil kreves meget store beløp i en årrekke fremover for å bringe dem opp på et tilfredsstillende nivå. Våre to medisinske fakulteter har ikke kapasitet til å utdanne alle som ønsker å studere medisin, og til å dekke landets legebehov. I den kommende tid vil også videre- og etterutdanning av legene melde seg som en stor oppgave for fakultetene, en oppgave som de i dag har begrensede muligheter for å løse. Under slike forhold er det fakultetets oppfatning at de midler som kan disponeres til vitenskapelig forskning og utdanning først og fremst må komme de eksisterende institusjoner til gode og at man bør være tilbakeholdende med å engasjere seg i nye prosjekter. Fakultetet mener derfor at det foreslåtte institutt for arktisk medisin og fysiologi ikke kan gis prioritet foran den fastsatte utbygging av våre eksisterende vitenskapelige institusjoner, i første rekke universitetene i Oslo og Bergen.

I denne forbindelse vil fakultetet vise til uttalelsen fra sosialdepartementet om at hvis det skal etableres en felles nordisk medisinsk institusjon, må helsehøgskolen i Göteborg som sikter til å gi spesialutdanning til offentlige leger og annet helsepersonell i de nordiske land, ha størst prioritet.

Fakultetet vil videre peke på at vi i Norsk polarinstitutt har en institusjon hvis arbeidsområde bl. a. omfatter en rekke av de oppgaver som det planlagte institutt for arktisk forskning skal ha. Også andre vitenskapelige institusjoner her i landet har arbeidet med lignende problemer og vil kunne ta opp flere hvis det gis mulighet for det.

Fakultetet nærer også betenkeligheter ved planen om å opprette et vitenskapelig institutt på et sted hvor man — selv med nåtidens kommunikasjoner — vil komme til å bli isolert fra såvel annen medisinsk forskning som annet vitenskapelig miljø. Fakultetet antar at dette forhold bør tilsi at planene om instituttet for arktisk medisin og fysiologi blir stillet i bero inntil den medisinske høgskole i Umeå er blitt opprettet. Hvis det da fremdeles skulle ansees formålstjenlig å få et eget institutt for slik forskning, bør planene tas opp igjen om å knytte til høgskolen et slikt institutt hvor også leger o. a. fra de øvrige nordiske land kunne få forskningsmuligheter og adgang til spesialutdanning.

Oslo, 13. september 1957

Axel Strøm

Dekanus

G. D. Moe

Sekretær

*BILAGA***Skrivelse från Nordiska samerådet till Nordiska rådet**

Nordiska samerådet tillåter sig härmed att till Nordiska rådet framföra några synpunkter med anledning av det av Finlands regering hos Nordiska rådet hemställda förslaget om inrättande av ett gemensamt medicinskt institut för de nordliga regionerna.

Levnadsvillkoren för den samiska bosättningen i Finland, Norge och Sverige äro till den grad säregna att de ur hälso- och sjukvårdssynpunkt kräva särskilt beaktande. Under gångna tider har denna bosättning varit utsatt för allehanda epidemier, som decimerat samernas antal katastrofalt. Som exempel må här endast nämnas den s. k. spanska sjukans härjningar efter första världskriget. Under senare tid har förhållandena mycket förbättrats. T. ex. barndödligheten har minskat tack vare de förbättrade möjligheterna att förlägga förlösningarna till sjukhus eller sjukstugor. Allt ännu företer i en del områden samebefolkningens fördelning på årsklasser en bild, som avviker från motsvarande bild för hela befolkningen i de nordiska länderna. Utvecklingen i samernas bosättningsområde med nya vägar och en intensivare kontakt med sydligare områden har medfört stora förändringar i traditionell samisk livsföring. Här uppstå anpassningsproblem i fråga om näring och hygien. Den i stora delar av sameområdena redan fullföljda övergången från nomadism till fast bosättning kräver beaktande av hygieniska synpunkter, vilka ej varit aktuella tidigare. De extrema variationerna med avseende på ljus- och temperaturförhållandena utgöra en mental påfrestning, som forskningen bör uppmärksamma.

I samernas förhållanden är även sjuktransporten en viktig faktor, som inverkar på organiserandet av hälso- och sjukvården. Nordiska samerådet har visserligen ingen expertis på hälsovårdens område, men redan på grund av allmänna sociala hänsyn finner rådet att det föreslagna institutet skulle vara av avgörande betydelse för folkhälsan bland samerna och vill därför högaktningsfullt till Nordiska rådet framföra sin livliga förhoppning om planens förverkligande.

Helsingfors den 7 januari 1958

På Nordiska samerådets arbetsutskotts vägnar:

K. Nickul

Ordförande och sekreterare i Finlands sektion

Meddelanden

om rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 22 augusti 1958:

Efter undervisningsministermødet i juni 1957 blev sagen afgivet til Nordisk kulturkommission, som vil behandle sagen i to fællesnordiske ekspertudvalg, hvoraf dog endnu kun et er nedsat, nemlig udvalget til behandling af teknikeruddannelsen på universitetsniveau, medens et udvalg om teknikeruddannelsen under universitetsniveau senere vil blive nedsat.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 juli 1958:

Saken har efter Nordiska rådets 5:e session icke behandlats vid ministeriet.

Till ministeriets kännedom har nämligen icke kommit, att Norges regering, som vid rådets plenum 15.—23.2. 1957 erhöi i uppdrag att göra en enhetlig framställning i ärendet, skulle hava uppgjort någon sådan framställning eller anhållit om utlåtande därom av myndigheter i de olika länderna. Frågans vidare utredande torde likväl ha hänskjutits till Nordiska kulturkommissionen, som tillsvidare icke har tagit officiell kontakt med ministeriet.

I Finland har under år 1958 färdigställts ett betänkande av kommittén för en allmän reglering av den tekniska och yrkesundervisningen, vars statistiska siffror och förslag kunna vara till nytta vid bedömandet av behovet av samnordisk teknikerutbildning. Betänkandet har icke ännu tryckts eller översatts till svenska.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 26 oktober 1957:

Herved fremsendes en fotokopi af erklæring fra den islandske ingeniørforening (Verkfræðingafélag Íslands), dateret 19. oktober, angående Nordisk Råds resolution nr. 17/1957 angående samarbejde på den tekniske uddannelses område [*se Tillæg*].

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Ovennevnte rekommandasjon er fortsatt under behandling i Nordisk kulturkommisjon, og det vises til beretning fra denne [se Sak C 2].

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Rekommendationen behandlades vid det sjunde nordiska undervisningsministermötet i Stockholm den 13 och 14 juni 1957, varvid mötet beslöt att för utredning överlämna frågan till Nordiska kulturkommissionen.

Sedan kulturkommissionen meddelat, att utredningsuppdraget komme att inom kommissionen fördelas på två organ, av vilka i stort sett det ena skulle behandla den tekniska utbildningen på högskolestadiet och den andra övrig teknisk utbildning, och Kungl. Maj:t den 30 juni 1958 bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla svenska ledamöter i dessa utredningar, tillkallade denne sistnämnda dag dels professorerna Ragnar Woxén och Gustav Hössjer samt direktören Anders Lindén att vara ledamöter i en samnordisk utredning rörande teknisk utbildning på högskolestadiet, dels ock överdirektören Birger Öhman att vara ledamot i en samnordisk utredning rörande utbildning och fortbildning av teknisk personal.

TILLÄGG

Yttrande av Verkfræðingafélag Íslands i anledning av rekommendation nr 17/1957

Som det fremgår af bilagene¹, har vi givet voi tilslutning til de nordiske ingeniørforeningers samarbejdsudvalgs resolution, der blev vedtaget på udvalgets møde i Geilo, Norge, den 25. januar 1957. Vi mener, at det er af stor interesse for os i Island, at de nordiske lande etablerer et samarbejde om teknisk uddannelse og standardiserer den, både hvad angår forberedelserne og selve uddannelsen. Som et eksempel på dette kan det anføres, at undervisningen til 1. del af ingeniøreksamen ved Islands universitet nu i hovedsagen er afpasset efter undervisningsplanen ved Danmarks tekniske højskole. Da nævnte læreanstalt kun kan modtage et begrænset antal studerende fra Island, er det indlysende, at det vil være en fordel, om undervisningen til 1. del af ingeniøreksamen var ens ved alle de tekniske højskoler i de nordiske lande.

Det er indlysende, at et samfund med så få indbyggere som hos os ikke i tilslutning til læreanstalterne kan opretholde videnskabeligt arbejde, forsøgs-laboratorier og institutter, der vil kunne opfylde alle de tekniske videnskabers krav inden for alle grene af erhvervslivet. Dette synspunkt gælder også

¹ Här ej tryckta.

med hensyn til de andre nordiske lande, omend ikke i så iøjnefaldende stort omfang som hos os. Fuldkomne højskoler og universiteter og stadigt tiltagende forskningsvirksomhed på alle erhvervslivets områder, f. eks. i forbindelse med udvinding og anvendelse af atomkraft, er nu så omfattende foretagender, at der i høj grad er behov for en fælles anstrengelse, og samtidig arbejdsfordeling, hos alle de nordiske lande for at holde trit med de store nationer på de tekniske videnskaber område.

Da vi islændinge er så få, er det nødvendigt for os at kunne have adgang til de mest fuldkomne teknisk-videnskabelige institutioner og læreanstalter indenfor alle grene af erhvervslivet hos andre nationer. Med henblik herpå og ligeledes på den beslægtede kultur i de andre nordiske lande kan man sige, at det nordiske samarbejde på den tekniske uddannelses område næppe kan vurderes for højt af os i Island.

Reykjavík, den 19. oktober 1957

Hinrik Guðmundsson

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 18/1957 angående samarbeite mellom de nordiske ländernas forskningsråd

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 29 augusti 1958:

Der henvises til den medfølgende erklæring af 25. august 1958 fra det teknisk-videnskabelige forskningsråd [se *Tillæg*] samt til undervisningsministeriets udtalelse af 29. januar 1957 (Nordisk Råd, 5. sess., s. 492).

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 15 juli 1958:

Vid undervisningsministermötet i juni 1957 fick Nordiska kulturkommissionen uppdrag att förbereda ärendet. På grund av frågans omfattning är kommissionens utlåtande ännu icke färdigt.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 28 augusti 1958:

Saken har vært forelagt Nordisk kulturkommisjon, seksjon 1, som uttaler at Nordisk Råds rekommandasjon i denne sak omfatter dels en anbefaling om at de nordiske lands forskningsråd skal gis anledning til å nytte sine midler på tvers av grensene i Norden, og dels en oppfordring til regjeringene om å utvikle samarbeid mellom de nordiske lands forskningsråd på ulike vitenskapelige områder.

Når det gjelder det første punkt, synes den praksis som følges i Norge allerede å være i samsvar med rådets rekommandasjon.

På undervisningsministermötet i Stockholm i juni 1957 ble denne rekommandasjon behandlet, og undervisningsministrene som ga forslaget sin tilslutning, henstilte til Nordisk kulturkommisjon å treffe de nødvendige tiltak for å få etablert et slikt samarbeid som er nevnt i rådets rekommandasjon, punkt 2.

Kulturkommissjonen konstaterte under sin behandling av saken at samarbeidet mellom de tekniske og naturvitenskapelige forskningsråd, som er or-

ganisert i form av en nordisk forskningsdelegasjon fra disse forskningsråd (Nordforsk), synes å være i god gjenge. Nordforsk's neste plenums møte vil bli holdt i København i september 1958.

På det landbruksvitenskapelige område er det etablert et samarbeid mellom de nordiske forskningsråd i tilknytning til Nordiske jordbruksforskernes forening. Dette samarbeid er tatt opp som egen sak i Nordisk Råd [se Sak D 64].

Når det gjelder de øvrige forskningsområder, antok kulturkommissjonens vitenskapelige seksjon at det ville være hensiktsmessig som en begynnelse å få i stand et kontaktmøte mellom representanter for de sosialvitenskapelige forskningsråd i de nordiske land. Dette møtet fant sted i Oslo 25.—26. april d. å. etter innbydelse fra Norges almenvitenskapelige forskningsråd. Møtet drøftet bl. a. omhandlede resolusjon og vedtok følgende uttalelse til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

Med bakgrunn i Nordisk Råds og det nordiske undervisningsministermøtes anbefalinger om etablering av et nærmere samarbeid mellom de nordiske lands forskningsråd, har representanter for de sosialvitenskapelige forskningsråd eller tilsvarende institusjoner i Norden i et møte i Oslo 25.—26. april 1958 drøftet samarbeidsmulighetene på sitt område.

Møtet behandlet bl. a. Nordisk Råds rekommandasjon nr. 18/1957 om rett for forskningsråd og tilsvarende institusjoner til å nytte sine midler uten å være bundet av grensene i Norden. Møtet vil i denne forbindelse uttale:

Forskningsrådene i de enkelte land har i dag som sin primære oppgave å fremme den nasjonale forskning på de områder den omfatter. Med den utvikling som etter hvert finner sted i det nordiske forskningssamarbeidet — en utvikling som også bidrar til å øke verdien av den nasjonale forskningsinnsatsen — vil det imidlertid også ut fra rådenes primære formål kunne være hensiktsmessig å støtte tiltak i andre nordiske land. Møtet vil derfor gi sin fulle tilslutning til Nordisk Råds rekommandasjon om denne sak.

Møtet vedtok videre en henstilling til de nasjonale forskningsråd om å utvirke et utvidet nordisk samarbeid av mer permanent karakter på det sosialvitenskapelige område.

Nordisk kulturkommissjon vil ta saken om samarbeid mellom de nordiske lands naturvitenskapelige og tekniske forskningsråd opp til videre behandling på kulturkommissjonens møte i Helsingfors i august d. å.

En viser derfor også til kulturkommissjonens beretning [se Sak C 2].

Sve r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Rekommendationen behandlades vid det sjunde nordiska undervisningsministermötet i Stockholm den 13 och den 14 juni 1957, varvid mötet beslöt att till Nordiska kulturkommissionen hänskjuta frågan om samarbete mellan forskningsråden.

TILLÄGG

Yttrande av Det teknisk-videnskabelige forskningsråd i Danmark i anledning av rekommendation nr 18/1957

Som meddelt i det teknisk-videnskabelige forskningsråds brev af 22. januar 1957, har man ikke følt sig bundet af nationale grænser i Norden ved bevillinger af støtte til forskningsopgaver m. v. Der har således været bevilget midler til støtte for danske forskeres arbejde i de øvrige nordiske lande og ligeledes til støtte for nordmænds og svenskeres arbejde i Danmark. Det skal i denne forbindelse også nævnes, at forskningsrådet til Akademiet for de tekniske videnskaber har bevilget midler til udgivelse af monografiseringen »Acta polytechnica scandinavica» i samarbejde med søsterorganisationer i Finland, Norge og Sverige.

Da den højeste undervisning og forskning af selvfølgelige grunde ikke kan adskilles, må hvert land inden for almene grundvidenskaber og almene tekniske videnskaber have sine nationale forskningslaboratorier. Indenfor specielle felter kan det derimod ofte være en stor fordel at indrette eet nordisk institut fremfor eet i hvert land.

Inden for de mere almene felter kan der ligeledes være stor fordel ved at henlægge et særligt opgavesæt til et enkelt af de eksisterende nationale laboratorier, idet dette eksempelvis kan have en særlig fremskudt stilling i arbejdet, der jo også ofte kan kræve særligt kostbart udstyr.

Den førstnævnte vej er vel allerede i nogen grad blevet betrådt indenfor naturvidenskab, og der findes også indenfor det tekniske felt flere eksempler på den anden af de nævnte muligheder, selv om der måske endnu ikke kan peges på samvirken i større opgaver mellem alle fire nordiske lande.

For fuldstændighedens skyld skal tilføjes, at den livlige kontakt mellem forskerne ofte gennem årene har ført såvel til en gensidig orientering som også i adskillige tilfælde til en fordeling af visse opgaver. Rent generelt kan det siges, at større fællesskab i Norden helt naturligt vil yderligere forøge samarbejdet på forskningens område inden for det teknisk-naturvidenskabelige felt. Forskningsrådene udfører almindeligvis ikke selv forskning, men føler sin opgave i at støtte denne økonomisk og ved at medvirke til at tilvejebringe samling af alle interesserede i opgavernes løsning.

For at bidrage til en løbende oversigt over bestræbelserne i de fire lande har de teknisk-naturvidenskabelige forskningsråd i Norden siden 1947 med mellemrum afholdt delegeretmøder og har i de sidste par år udformet et fælles sekretariat Nordforsk, hvis opgave det er at følge forskningsbestræbelserne i de forskellige lande og bidrage til at støtte fælles indsats, hvor denne skønnes at være fordelagtig. Sekretariatet Nordforsk samler således oplysninger, der danner grundlag for drøftelser netop med henblik på nordisk

¹ Här ej tryckt.

samarbejde. Den 15.—16. september 1958 afholdes således et plenarmøde i København af Nordforsk. Et eksemplar af den foreløbige dagsorden vedlægges;¹ enkelte af de opgaver, komiteen arbejder med, vil fremgå af denne dagsorden. Der er i denne forbindelse særlig grund til at fremhæve punkt V: Forslag til skandinaviske »growing points», idet dette initiativ har til hensigt at skabe fællesnordiske centre inden for særlige forskningsområder, hvorved man vil kunne undgå dobbeltarbejde og dobbeltanskaffelser af kostbart forskningsapparat.

Som anført i rådets skrivelse af 22/1 1957 til statsministeriet kan man således tilstyrke, at forskningsrådenes midler ikke skal være bundne af nationale grænser inden for Norden.

København, den 25. august 1958

På rådets vegne

Anker Engelund

¹ Här ej tryckt.

BILAGA**Redogörelse för Nordiska teknisk-naturvetenskapliga forskningsdelegationens verksamhet 1947—1958**

(Av diplomingenjör Elin Törnudd)

I. Nordiska teknisk-naturvetenskapliga forskningsdelegationens tillkomst

Tanken på ett speciellt samarbetsorgan för den teknisk-naturvetenskapliga forskningen väcktes vid Ingeniörsvetenskapsakademiens (IVA) 25-årsjubileumsmöte år 1945, då ett flertal inbjudna utländska IVA-ledamöter från Danmark, Finland och Norge deltog i diskussionen. En plan för etablerandet av en samarbetskommitté utarbetades inom IVA av dess verkställande direktör, professor Edy Velander, i samråd med professor Anker Engelund, professor Martti Levón och direktör Alf Ihlen.

Representanter för Akademiet for de tekniske videnskaber, statens tekniska forskningsanstalt i Finland, Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd, Ingeniörsvetenskapsakademien, statens naturvetenskapliga forskningsråd och statens tekniska forskningsråd inbjöds till ett orienterande möte, som hölls i samband med den av IVA anordnade Instruments and Measurements Conference. Konferensen mellan nordiska forskningsdelegerade, som den kallades, ägde rum på Bellmansro i Stockholm den 4 juni 1947 och resulterade i ett enhälligt uttalande av önskvärdheten att etablera en samarbetsorganisation. Till en början beslöt man inrikta verksamheten på korrespondens och utbyte av publikationer och annat informationsmaterial, men ett flertal konkreta samarbetsförslag uppkom redan vid detta sammanträde. Dessa initiativ resulterade i åtgärder, för vilka redogörelse lämnas i det fjärde avsnittet.

II. Första plenarsammanträdet

Det följande sammanträdet ägde rum den 5—7 februari 1948 i Köpenhamn under värdskap av Akademiet for de tekniske videnskaber (ATV), och de delegerade utgjordes av presides resp. ordförande och direktörer resp. sekreterare i ingenjörsvetenskapsakademier och tekniska och naturvetenskapliga forskningsråd i de fyra länderna.

Medan det första mötet haft en sonderande karaktär och kan anses ha varit den nordiska forskningsdelegationens konstituerande möte, blev Köpenhamn-mötet ett informationsmöte, varvid forskningsrådets och akademiernas organisation och ekonomiska samt administrativa ärenden, sådana som forskarkontraktbestämmelser, stipendier, publikationsskyldighet, äganderätt till uppfinningar och skattefrihet för forskningsbidrag grundligt diskuterades på basen av rapporter som lämnades från de fyra länderna.

III. Nordiska teknisk-naturvetenskapliga forskningsdelegationens organisation och arbetsformer

Vid ovan omtalade första plenarsammanträde enades man om följande programförklaring från mötets deltagare:

Representanter för forskningsråd (forskningsanstalter) och akademier i de nordiska länderna, församlade till möte i Köpenhamn i februari 1948, ha enats om följande punkter:

1) att söka åvägabringa ett fortlöpande ömsesidigt utbyte av upplysningar om forskningsprogram i de nordiska länderna och förslag till sådana program;

2) att ta initiativ till och medverka vid det praktiska genomförandet av möten mellan nordiska sakkunniga på olika forskningsområden, i och för inbördes diskussion om aktuella forskningsproblem;

3) att hjälpa nordiska forskare, äldre och yngre, att finna arbetsmöjligheter i övriga nordiska länder för kortare eller längre tid;

4) att representanter för forskningsråd (forskningsanstalter) och akademier sammanträffa med icke för långa mellanrum i avsikt att stimulera den inbördes kontakten;

5) att samverka vid besök av utländska forskare.

Som centrala kontaktmän skulle följande personer fungera:

Från Danmark: professor Anker Englund

Från Finland: professor Edvard Wegelius

Från Norge: direktør Alf Ihlen

Från Sverige: professor Edy Velander, som samtidigt anmodades att fortsätta sin verksamhet som samordnande sekreterare.

Från begynnelsen hade man enats om att samarbetet skulle ha frivillig och icke-officiell natur och att organisationen skulle vara så lös som möjligt. I enlighet därmed har ledamöterna i delegationen, som numera för korthets skull ofta kallas Nordforsk, inte utsetts officiellt utan deltar i arbetet i egenskap av presides resp. ordförande och direktörer resp. sekreterare i akademier och forskningsråd. Den 1 september 1958 har Nordforsk följande sammansättning:

Danmark: Akademiet for de tekniske videnskaber (ATV):

President: professor, dr. K. Linderstrøm-Lang

Sekreterare: civilingeniør Bjerre Lavesen

Det teknisk-videnskabelige forskningsråd (DTVF):

Ordförande: professor, dr. K. Linderstrøm-Lang

Fungerande direktör: rektor, professor, dr. Anker Englund

Finland: Akademien för tekniska vetenskaper (TTA):

Ordförande: professor, dr A. Ylinen

Sekreterare: professor, dr R. T. Hukki

Statens tekniska forskningsanstalt (VTT):

Ordförande i styrelsen: professor, dr A. Ylinen

Överdirektör: professor, dr Edvard Wegelius

- Island: Rannsoknaráð ríkisins:
Ordförande: direktör, civilingenjör Ásgeir Þorsteinsson
- Norge: Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF):
Ordförande: direktør, sivilingeniør Alf Monrad-Aas
Administrerande direktör: cand.real. Robert Major
- Sverige: Ingeniörsvetenskapsakademien (IVA):
Preses: överdirektör, civilingenjör K.-G. Ljungdahl
Verkställande direktör: professor, civilingenjör Edy Velander
Statens naturvetenskapliga forskningsråd (NFR):
Ordförande: professor, dr Bertil Lindblad
Generalsekreterare: fil. dr Gösta Funke
Statens tekniska forskningsråd (TFR):
Ordförande: generaldirektör N. G. Rosén
Sekreterare: civilingenjör Benkt Ulvfot

Nordforsk har efter sitt plenarmöte i Köpenhamn sammanträtt i plenum med ett par års mellanrum: i Oslo den 7—8 juni 1951, i Helsingfors den 8—10 april 1953 och i Göteborg den 17—18 januari 1956. Årets plenarmöte hålles i Köpenhamn den 15—16 september.

Dessa sammanträden inledes i regel med rapporter från de olika länderna om viktiga händelser och utvecklingen inom den teknisk-vetenskapliga forskningen sedan föregående plenarmöte. Därefter behandlas aktuella samarbetsproblem och förslag till nya samarbetsprojekt. Initiativ har naturligtvis inte tagits på de talrika teknisk-vetenskapliga fält, där effektivt samarbete redan etablerats. En redogörelse för de viktigaste samarbetsprojekten som initierats vid plenarsammanträden följer i det fjärde avsnittet.

Under de första nio verksamhetsåren föredrog man att inte ha fast sekretariat utan en koordinerande generalsekreterare. Professor Edy Velander har från begynnelsen med stor framgång skött detta förtroendeuppdrag. Därutöver har i varje land utsetts en central kontaktman eller om man så vill nationell sekreterare (se bilaga 1¹), som tillsammans med generalsekreteraren utgjort Nordforsks arbetsutskott och sedan början av 1955 sammanträtt med korta mellanrum i Oslo 26—27 maj 1955, i Ugglarp 18—19 augusti 1956, i Oslo 1 maj 1957, i Stockholm 25 oktober 1957, i Köpenhamn 2—3 december 1957, i Stockholm 20 maj 1958 och i Oslo 15 augusti 1958.

För övrigt har samarbetet organiserats enligt kontaktnätprincipen. Man har i varje land utsett en lämplig kontaktman för aktuella frågor. Dessa speciella kontaktmän står i förbindelse med varandra och sörjer för utbyte av upplysningar om aktuella forskningsproblem och även för spridningen av meddelanden till sina kolleger i hemlandet. För närvarande fungerar spe-

¹ Här ej tryckt.

ciella kontaktmän på fem specialområden (se bilaga 2¹), och etablerande av kontaktnät på nya fält förberedes.

Deltagande i internationella organisationers arbete har rationaliserats i viss mån genom att viktiga ärenden först behandlas inom Nordforsks dels vid plenarmöten, dels dessemellan vid sammanträden med de centrala kontaktmännen. En särskild konferens om Nordens inställning till samarbetsprojekt inom European Organization for Economic Cooperation/Scientific and Technical Personnel Program (OEEC/STP) samt inom European Productivity Agency/Committee for Applied Research (EPA/CAR) anordnades den 20 maj 1958, då ledarna för dessa organ, Dr A. King och Dr G. Malloch var närvarande. Vid påföljande sammanträde med de centrala kontaktmännen beslöts att utarbeta konkreta förslag till samnordiska »growing points» inom ramen av OEEC/STP, d. v. s. forskargrupper som genom en gemensam insats skulle utbyggas och användas för avancerad forskarutbildning. Beslut beträffande denna gemensamma aktion samt ett flertal andra initiativ kommer att fattas vid årets plenarmöte.

I och med att arbetet successivt ökat, befanns det vid plenarsammanträdet år 1956 påkallat att anställa en gemensam sekreterare, som skulle dela sin tid mellan de fyra länderna och tjänstgöra hos generalsekreteraren och de centrala kontaktmännen. Den 1 december 1956 engagerades diplomingenjören Elin Törnudd.

IV. Aktuella arbetsområden

a) Dokumentation och teknisk information

Vid plenarmötet år 1951 behandlades dokumentationsproblem, och enligt förslag av direktör Robert Major anmodades Nordforsks generalsekreterare att sammankalla representanter från de fyra nordiska länderna till en konferens om dokumentation. En sådan konferens anordnades i Stockholm den 8—10 januari 1953. Följande huvudfrågor behandlades:

utvecklingen och det aktuella läget på litteraturtjänstens område i Danmark, Finland, Norge och Sverige;

kartläggning av angelägna samarbetsfält samt etablerandet av ett kontaktorgan för samarbetets genomförande.

Det ansågs angeläget att inom en vidare krets behandla de under mötet diskuterade problemställningarna, och Tekniska litteratursällskapet (TLS) anmodades därför att anordna en internordisk studiekonferens för dokumentalister i ledande ställning. En sådan konferens med titeln Nordiskt symposium för dokumentation kom till stånd i Tällberg den 8—11 november 1954.

Kontaktgruppen för dokumentation, (se bilaga 2¹), som har en representant från vardera Dansk central for dokumentation, Dansk teknisk oplysningstjeneste (DTO), Samfundet för litteraturtjänst i Finland, NTNF:s

¹ Här ej tryckt.

litteraturutvalg och Tekniska litteratursällskapet samt IVA, har etablerat ett intimt löpande samarbete. Gruppen handhar informationsverksamheten inom Nordforsk och håller regelbundna kontaktsammanträden. En redogörelse för viktiga samarbetsuppgifter lämnas i det följande:

Koordinering av referatverksamheten. Antalet referat- och indexpublikationer i de nordiska länderna överstiger 20, och man söker finna samarbetsmöjligheter bl. a. för undvikande av dubbelarbete. En översikt över existerande referatorgan har sålunda utarbetats av kontaktgruppen och en utredning har påbörjats.

Universella decimalklassifikationen. Den svenska förkortade UDK-utgåvan, som väntas bli färdig 1959, kommer att förses med en dansk-norsk-svensk ämnesordlista, som skall underlätta dess användning i Danmark och Norge.

Förteckningar över inhemska tekniska tidskrifter behandlades i Tällberg, och dylika listor har sedermera publicerats i de fyra länderna.

Standardisering inom dokumentation. För att underlätta samarbetet mellan organen för dokumentationsstandardisering i de olika länderna har man gjort en översikt över vad som utförts på området i de fyra länderna.

Förteckningar över företagsbibliotek. Utarbetande av listor över specialbibliotek har rekommenderats. Sådana förteckningar föreligger i Norge och Sverige. I Danmark förbereder DTO utgivningen av en stencilerad lista, och en finsk lista utgives i september 1958 av Samfundet för litteraturtjänst.

Biblioteken i företagsorganisationen. Under Tällberg-symposiet beslöts, att en utredning skulle göras beträffande biblioteken inom företag och institutioner. En kommitté utarbetade för detta ändamål ett frågeformulär, som i någon mån modifierades i de olika länderna. I Danmark och Finland har man som biprodukt av undersökningen fått underlag för utgivandet av förteckningar över företagsbibliotek. Rapporter från de fyra utredningarna samt en nordisk sammanställning föreligger och torde utgöra ett användbart material för upplysningsverksamhet i de fyra nordiska länderna.

Utbildning. Man har ännu inte ansett tiden mogen för internordiska kurser i dokumentation, men däremot har man rekommenderat nordiskt deltagande vid nationella kurser. Nästan alla av TLS anordnade kurser har haft deltagare från Danmark, Finland och Norge. Lärarkrafter från Sverige har också »lånats» till kurser i Finland och Norge.

Det 2. nordiska symposiet om dokumentation anordnas den 4—6 september 1958 i Bolkesjø, Norge, för behandling av ett flertal nya samarbetsprojekt.

b) Fetthärskning

Frågan om behovet av samarbete inom fetthärskningsforskningen föredrogs redan vid Stockholms-mötet år 1947 av professor Velandar. Vid plenarsammanträdet i Oslo (1951) befanns det önskvärt att anordna en nordisk forskarkonferens om ämnet, och nordiskt symposium om härskning ägde rum i Halmstad den 11—13 september 1952 i IVA:s regi. Kontaktmännen för

fetthärskning (se bilaga 2¹) fortsatte arbetet efter det synnerligen lyckade symposiet, vars handlingar publicerades som »FKO-meddelande» nr 12, och förberedde programmet för det 2:a symposiet, som anordnades i Helsingør den 9—11 september 1957 i ATV:s regi. Mötets förhandlingar publicerades i en rapport av ATV, och referat av föredragen samt illustrationer utgavs i engelsk översättning som »Acta polytechnica Scandinavica», Ch 1 (1958).

c) Korrosion

Samarbete inom korrosionsforskning, särskilt korrosion i tankbåtar och rörledningar, togs upp vid plenarmötet i Helsingfors (1953), och man åtog sig från dansk sida att sammankalla ett symposium om detta problem. Nordiska korrosionsmötet anordnades den 6—8 maj 1954 i Köpenhamn av ATV och resulterade i ett samordnat forskningsprogram, som ledes av kontaktmännen (se bilaga 2¹). Mötets handlingar publicerades i en rapport från ATV. Nordiska korrosionsmötet 1958 (NKM 1958) anordnades i Stockholm den 7—9 maj av IVA:s korrosionsnämnd. Föredragen och diskussionerna utkommer i tryck på hösten 1958.

d) Automation

Frågan om samarbete inom automationen väcktes vid Oslo-sammanträdet med de centrala kontaktmännen år 1955. NTNf hade nyligen tillsatt servoteknisk utvalg, och i Sverige planlades organ för behandling av automationsärenden. En kontaktkonferens om automation anordnades sedermera den 26—27 november 1956 i Göteborg i IVA:s regi. Vid konferensen utväxlades upplysningar om forskningen och utbildningen på automationens område i de fyra länderna, och möjligheter till samarbete diskuterades. En nordisk översikt av utbildningen omfattande dels högskolenivån, dels lägre tekniska skolor är under bearbetande. Kontaktmän för automation kommer att utses på hösten 1958.

e) Besök av utländska forskare och föreläsare

Samverkan vid besök av framstående forskare från utlandet, särskilt USA, ägde speciell aktualitet under valutarestriktionernas tid strax efter det andra världskriget, och överenskommelse beträffande samordning av besök fattades redan vid det första sammanträdet i Stockholm. Detta ledde till att man i några fall har kunnat ordna en turné berörande Oslo, Köpenhamn och Stockholm för de till ett av länderna inbjudna forskarna. I de flesta fallen har samverkan begränsat sig till att kallelser till sammanträden har utsänts till grannländerna, då föredragen ansetts äga intresse. Löpande orientering beträffande väntade besök fortgår.

f) Nordiska kontaktmän i utlandet

Vid plenarmötet i Oslo (1951) väcktes frågan om en gemensam representation i USA, där Danmark och Sverige för närvarande har tekniska kontakt-

¹ Här ej tryckt.

män. Ett förslag till upprättande av en nordisk dokumentationscentral i USA skall behandlas vid följande plenarsammanträde.

g) Acta polytechnica scandinavica

Utgivande av en nordisk monografiserie på världsspråk föreslogs redan vid första sammanträdet i Stockholm 1947, och tanken togs åter upp vid sammanträdet med de centrala kontaktmännen i Oslo (1955). Vid plenarmötet i Göteborg (1956) framlade civilingenjören Bjerre Lavesen ett förslag till skandinaviseringen av »Acta polytechnica», som sedan 1947 utgivits av IVA. En särskild publikationskommitté (se bilaga 2¹) utsågs för genomförande av projektet, och en skandinavisering uppnåddes delvis redan samma år, då ATV nedlade sin »Transactions»-serie och införde sina publikationer i »Acta polytechnica». Norges tekniske vitenskapsakademi och Akademien för tekniska vetenskaper samt statens tekniska forskningsanstalt i Finland följde exemplet år 1957, och från och med år 1958 utges »Acta polytechnica scandinavica» som en gemensam publikation av den nordiska forskningsdelegationen. Den utges i sex underserier:

Chemistry including Metallurgy Series (Ch)

Civil Engineering and Building Construction Series (Ci)

Electrical Engineering Series (El)

Mathematics and Computing Machinery Series (Ma)

Mechanical Engineering Series (Me)

Physics including Nucleonics Series (Ph)

Sekretariatet fungerar som »publishing office» för APS.

h) Samverkan vid redigeringen av TVF

Syftet med den av IVA utgivna tidskriften TVF är att söka ge en bild av den teknisk-vetenskapliga forskningens utveckling samt dess medel och mål. Hittills har tidskriften syftat på att tillgodose det svenska behovet, men avsikten är att utvidga detta till det nordiska området. Som ett första steg beslöt man vid senaste sammanträde med de centrala kontaktmännen i Oslo att utse en redaktionell kontaktman i vardera av de övriga länderna. Dennes uppgift är att anskaffa material till TVF.

i) Kataloger över forskningsinstitutioner

Vid det första sammanträdet i Stockholm (1947) redogjordes för »Who's Who and What in Scientific Technical Research in Sweden», vars preliminära upplaga var under utarbetande, och man enades om att försöka få fram liknande vägvisare avseende de övriga nordiska länderna. Sedermera har ovan nämnda svenska katalog utgivits (del 1 1953 och del 2 1955) av IVA, »Teknisk økonomisk vejviser» (1953) har utgivits av Handelsministeriets produktivitetsudvalg och »Norske forskningsinstitusjoner innen naturvitenskap og teknikk» (2. uppl. 1957) av NTNF. En motsvarande handbok utkommer i Finland på hösten 1958.

¹ Här ej tryckt.

Vid sammanträdet med de centrala kontaktmännen i Oslo (1957) enades man om önskvärdheten av att få till stånd en nordisk forskningsguide. En preliminär stencilerad delupplaga av »Scandinavian Research Guide», som innehåller en femtedel av forskningsinstitutionerna, föreligger, och handboken beräknas utkomma på våren 1959.

j) Listor över pågående forskningsarbeten

Utväxling av upplysningar om planerad och pågående forskning med syfte att undvika dubbelarbete och att etablera kontakt mellan forskare på samma specialfält har utgjort en av de viktigaste uppgifterna inom Nordforsks arbete, och vid sammanträdet med de centrala kontaktmännen i Stockholm (1957) enades man om att löpande publicera förteckningar över anslag beviljade av forskningsråd, stiftelser och fonder. Det uppdrogs åt sekreteraren att insamla uppgifter och utarbeta en lista, som fått namnet »Scandinavian Research Projects» för publicering i tidskriften TVF. Särtryck av listan distribueras därutöver i en upplaga på 400 ex. genom kontaktmännen för dokumentation i de nordiska länderna och från sekretariatet till utländska centrala forskningsorganisationer. Forskningsanslagen registreras på nålkort, och kartoteket kumuleras vid Nordforsks sekretariat, som på begäran lämnar närmare upplysningar.

k) Samarbete mellan forskningsinstitut

Beträffande nordiska institut har man tills vidare inte tagit initiativ utan föredragit att söka stimulera samarbete mellan de existerande instituten. Man har arbetat för att nationella institut skulle vara beredda att taga emot forskare från grannländerna och att hemlandet därvid bör bekosta forskarens lön för tjänstgöring utomlands. Med syfte att härvid täcka de merkostnader som gästforskare medför för själva institutet har man förberett förslag till samnordiska »growing points» inom OEEC/STP-Program, som möjliggör regionala projekts förverkligande med upp till halva kostnaden täckt med medel ur den europeiska fonden. En viss specialisering och arbetsfördelning mellan instituten har varit föremål för strävanden, och detta är i praktiken genomförbart, i synnerhet när det gäller specialområden, där forskningsverksamhet ännu inte etablerats på nationella plan. Beträffande forskningsinstitut som arbetar med uppdrag från näringslivet har man försökt stimulera en gemensam forskningsmarknad.

l) Konferenser och kurser anordnade av Nordforsks medlemsorganisationer

Det har blivit en tradition att man utsänder inbjudningar till större nationella konferenser även till de centrala kontaktmännen i grannländerna för distribution till intresserade i deras hemland. Härvid har i synnerhet IVA utmärkt sig, och flera IVA-konferenser har sålunda haft manstark representation från de övriga länderna.

V. Finansiering

Varje land svarar för utgifterna för sitt deltagande i verksamheten inom Nordforsk. De gemensamma utgifterna för sekretariat och publikationer frånsett »Acta polytechnica scandinavica», vars tryckningskostnader bestri- des av de nationella utgivarna, har fördelats så, att Sverige svarar för 2/5 och de övriga länderna för 1/5 var av de totala kostnaderna. (Island deltar utan debitering.) Sekretariatets budget för 1958/59 balanserar vid svenska kronor 60 000.

Stockholm den 1 september 1958

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 27 och 28 augusti 1958:

Sagen blev ved det nordiske undervisningsministermøde i juni 1957 henvist til behandling i Nordisk kulturkommission, til hvis beretning man henviser [*se Sak C 2*].

Undervisningsministeriet har indhentet følgende erklæring af 28. januar 1958 fra ungdommens uddannelsesfond:

I skrivelse af 29. november 1957 har undervisningsministeriet i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1957 anmodet bestyrelsen om at ville overveje, hvorvidt der ved den forestående revision af loven om ungdommens uddannelsesfond vil kunne indføres bestemmelser, der muliggør en anvendelse af fondens midler, dels til stipendier og lån til studerende her fra de andre nordiske lande, dels til danske studerendes studieophold i et andet nordisk land.

Således foranlediget skal bestyrelsen indledningsvis udtale, at de midler, der hidtil har været til rådighed for ungdommens uddannelsesfond, langt fra har været tilstrækkelige til at dække understøttelsesbehovet hos de danske studerende til gennemførelse af deres uddannelse på de i Danmark værende offentligt anerkendte læreanstalter og fagskoler. Man har imidlertid alligevel i tilslutning til fordelingen af fondens midler overfor de enkelte stipendie-nævn udtalt, at bestyrelsen for sit vedkommende intet har at erindre imod, at støtte fra uddannelsesfonden oppebæres under studieophold i udlandet, hvor sådant ophold finder sted som et normalt eller nødvendigt led i studiet, og den studerende stadig står indtegnet ved vedkommende danske læreanstalt, ved hvilken han agter at afslutte sin uddannelse. Den således indførte praksis mener man dog indtil videre ikke at kunne udvide yderligere, selv om det drejer sig om studieophold i de andre nordiske lande.

Bestyrelsen ser med sympati på det af Nordisk Råd rejste spørgsmål om at lade fondens midler komme statsborgere fra de andre nordiske lande til gode under studieophold i Danmark. Man anser det dog for tvivlsomt, om

der vil være mulighed for at gennemføre en sådan ordning allerede ved den nu forestående revision af loven om ungdommens uddannelsesfond, da der næppe vil kunne opnås gensidighed for alle de uddannelsesområder, som uddannelsesfonden omfatter.

Det tilføjes i øvrigt, at det måtte være en forudsætning for, at statsborgere fra de andre nordiske lande kan oppebære understøttelse af uddannelsesfondens midler — hvis der i det hele taget åbnes adgang hertil — at de opfylder de samme betingelser, som stilles til danske statsborgere, nemlig at de skal være både studieegnede og økonomisk trængende.

I skrivelse af 28. august 1958 til regeringerne i de nordiske lande har Nordisk kulturkommission bl. a. udtalt følgende:

De minimumskrav som må stilles opp for å oppnå en nordisk samordning, vil etter kulturkommisjonens syn måtte gi følgende retningslinjer for utdeling av stipend og lån i de enkelte land:

1. Studerende og skoleelever, som mottar stipend eller lån i hjemlandet, kan beholde disse også ved studieopphold eller skolegang av ett undervisningsårs varighet i annet nordisk land.

2. Der tilveiebringes i alle land, hvor dette ikke allerede er skjedd, særlige stipend til å dekke merutgiftene for en studerende, som vil studere en viss tid i annet nordisk land som ledd i studiet i hjemlandet.

3. Der tilveiebringes hjemmel for, at

a) nordiske studerende og skoleelever, som har deres hjem i, eller opphold med annen fast tilknytning til et annet nordisk land enn det, hvor de har statsborgerskap, kan motta dette annet lands stipend og lån på samme vilkår som landets egne borgere;

b) nordiske studerende og skoleelever, som ønsker å studere i annet nordisk land enn hjemlandet for et lengere tidsrum enn ett undervisningsår for å avlegge eksamen ved det fremmede universitet eller læreanstalt, kan fra tredje semester motta det fremmede universitets eller den fremmede læreanstalts stipend og lån på samme vilkår som landets egne borgere.

Det forutsettes at disse retningslinjer ikke fører til opphevelse av etablerte stipendordninger som er mer liberale enn de nevnte minimumskrav, som f. eks. likestillingen av samtlige norske statsborgere uansett studieland, eller den spesielle stipendordning som er etablert for folkehøgskolenes elever.

Kulturkommissionens forslag er i Danmark forelagt for de højere læreanstalter og for ungdommens uddannelsesfond.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 15 juli 1958:

I Finland utdelas årligen olika stipendier och lån för studier och forskning till läroinrättningar och högskolor. Några av dem äro avsedda endast för landets egna medborgare, men andra kunna givas också till utlänningar. Finlands regering ställer sig positivt till rekommendationen och kommer att efter möjlighet vidtaga åtgärder i ärendet.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 29 augusti 1958:

Rekommandasjon nr. 19/1957 ble på det nordiske undervisningsministermøtet i Stockholm i juni 1957 overlatt Nordisk kulturkommisjon til utredning. En viser derfor til kulturkommisjonens beretning [se Sak C 2].

Hva angår forholdene i Norge kan meddeles at man følger den praksis at alle norske statsborgere har samme rett til lån og stipend uansett bosted. Når det gjelder studielån, blir beløpets størrelse fastsatt på grunnlag av studieomkostningene i vedkommende land, og det blir gitt spesielle stipend for dekning av meromkostningene ved studier ved høyere læresteder i andre nordiske land.

Utenlandske statsborgere, hvis foreldre har fast opphold i Norge, vil kunne søke og oppnå lån og/eller stipend på samme vilkår som norske statsborgere.

Når det gjelder forskerstipendier, er en stipendiatstilling opprettet for det marinbiologiske område.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Rekommendationen behandlades vid det sjunde nordiska undervisningsministermötet i Stockholm den 13 och den 14 juni 1957. Mötet beslöt att till Nordiska kulturkommissionen överlämna frågan om rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land i syfte att få ett såvitt möjligt enhetligt system i hela Norden.

BILAGA**PM rörande stipendier till vid svenska folkhögskolor studerande ungdomar från de nordiska länderna**

I framställningar till Konungen den 31 januari och 8 september 1958 anhöll svenska föreningen Nordens centralstyrelse bland annat att 50 icke behovsprövade stipendier måtte under budgetåret 1958/1959 ställas till föreningens förfogande för att av föreningen tilldelas medborgare från de andra nordiska länderna för studier vid svenska folkhögskolor. Det framhölls i skrivelserna bland annat att föreningen alltsedan 1946/1947 fått statsbidrag till utdelande av 100 sådana stipendier och att man på detta sätt lyckats intressera vaken, studiebegåvad ungdom från grannländerna att genomgå kurser vid svenska folkhögskolor. Mot bakgrunden av ändrade bestämmelser för erhållande av stipendier i Sverige — enligt dessa bestämmelser kunna i Sverige utgående statsstipendier numera också utgå till ungdomar från grannländerna under samma villkor som till svenska medborgare, d. v. s. bl. a. efter behovsprövning — ansåg föreningen sig kunna begränsa antalet här avsedda, genom föreningen utdelade stipendier för budgetåret 1958/1959 till 50, d. v. s. hälften av det tidigare utgående antalet.

I framställningarna hänvisades bland annat till uttalanden av föreningarna Nordens gemensamma delegerademöte på Hindsgavl den 4—7 september 1957, enligt vilka man fann det önskvärt att regeringarna — utöver de statsstipendier, vilka stode till förfogande och vilka alltså i Sverige kunde utgå också till andra än svenska medborgare — även i fortsättningen beviljade anslag för ett begränsat antal stipendier, som genom föreningarna Norden kunde tilldelas särskilt kvalificerade ungdomar utan undersökning av vederbörande elevs ekonomiska förhållanden. Nordiska kulturkommissionen hade, heter det vidare, vid sammanträde i Stockholm i november 1957 beslutat att understödja denna hemställan.

Skolöverstyrelsen tillstyrkte i yttrandena den 20 mars 1958 och 11 september 1958 bifall till föreningen Nordens förevarande framställning.

Kungl. Maj:t beslöt den 26 september 1958 att framställningen icke skulle föranleda någon åtgärd.

De nya bestämmelser på ifrågakvarande område, som berörts i framställningarna från föreningen Norden, finnas numera i allmänt studiehjälpsreglemente den 30 maj 1958 (SFS 1958: 326). Enligt 2 § denna förordning skall studiehjälp för studier vid bland annat folkhögskolor tillkomma jämväl utländsk elev, som är medborgare i Danmark, Finland, Norge eller Is-

land. De lagrum, som äro av intresse i detta sammanhang, äro 19, 20 samt 36—43 §§. De ha följande lydelse:

19 §.

Särskilt studiebidrag må, om undervisningen omfattar minst fyra månader men ej två läsår, utgå

a) för inackordering i läroanstaltens elevhem med 40 kronor för månad till äldre elev och 30 kronor för månad till yngre elev; samt

b) för annan inackordering å skolorten med högst 65 kronor för månad till äldre elev och högst 50 kronor för månad till yngre elev.

Då särskilda skäl det föranleda må till elev, som icke är inackorderad å skolorten, utgå särskilt studiebidrag för resor och måltider enligt bestämmelserna i 18 §.

20 §.

1 mom. Stipendium utgår, om ej annorlunda är stadgat, efter behovsprövning med högst 100 kronor för månad till äldre elev och högst 75 kronor för månad till yngre elev.

Vid behovsprövningen skall hänsyn tagas till elevens och hans föräldrars ekonomiska förhållanden, antalet av elevens syskon under 18 år utan egen deklaraionspliktig inkomst samt storleken av de stipendier och övriga medel, vilka stå till elevens förfogande under den tid, för vilken stipendiet är avsett.

2 mom. Stipendium åt inackorderad elev må, i den utsträckning nedan under B—E [21—55 §§] anges, även omfatta bidrag till resor från och till hemorten. Bidraget utgår per resa med det belopp, varmed kostnaden för enkel resa efter billigaste färdssätt överstiger 15 kronor. Bidraget må dock endast om särskilda skäl äro därtill beräknas efter högre kostnad än för resa mellan hemorten och närmaste läroanstalt, som meddelar den avsedda utbildningen.

36 §.

Särskilt studiebidrag enligt 19 § och stipendium enligt 20 § må, med iakttagande av vad nedan i 37—43 §§ sägs, beviljas för genomgång av sådan kurs vid statsunderstödd folkhögskola, vartill skolan erhåller statsbidrag.

37 §.

Stipendium må utgå för genomgång av kurs, som omfattar minst fyra veckor.

38 §.

Resebidrag enligt 20 § 2 mom. må utgå till elev i vinterkurs för högst fyra resor, och till elev i annan kurs, som varar minst fyra månader, för högst två resor.

39 §.

Vid beräkning av studiehjälp för kurstid, som överskjuter eller ej uppgår till hel månad, skall för hel vecka beräknas en fjärdedel av månadsbeloppet. För dagar, som ej uppgå till hel vecka, utgår icke studiehjälp.

40 §.

Ansökan om särskilt studiebidrag eller stipendium ingives till rektor senast fjorton dagar efter kursens början.

41 §.

Beslut om särskilt studiebidrag meddelas av rektor.

42 §.

Beslut om stipendium meddelas av skolöverstyrelsen.

43 §.

Rektor skall beträffande vinter- och sommarkurs senast inom en månad efter kursens början och beträffande ämneskurs så snart ske kan till skolöverstyrelsen insända stipendieansökningarna jämte eget yttrande.

Skolöverstyrelsen äger för särskilt fall bestämma annan tidpunkt för ansökningarnas insändande än i föregående stycke sägs.

Skolöverstyrelsens beslut om stipendium skall så snart ske kan delgivas riksräkenskapsverket och länsstyrelsen samt rektor, som har att underrätta sökande om beslutet.

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 15 augusti 1958:

- Nordisk kulturkommission har i skrivelse af 23. november 1957 fremsat forslag dels om regelmæssig indbydelse af et par lærere fra et eller flere af de andre nordiske lande til de videreuddannelseskursus, der afholdes i de respektive lande, således at disse lærere nyder de samme fordele i form af stipendier og rejsegodtgørelse som landets egne lærere, dels om oprettelse af fællesnordiske videreuddannelseskursus, der skulle afholdes årligt med højst 40 lærere pr. kursus.

Det danske undervisningsministerium har herefter i skrivelse af 24. juli 1958 meddelt såvel Nordisk kulturkommission som undervisningsministerierne i de øvrige nordiske lande, at det er villigt til at søge den fornødne støtte til nordiske læreres deltagelse i videreuddannelseskursus i Danmark tilvejebragt, så snart man modtager underretning om de andre landes tilslutning til kulturkommissionens forslag, ligesom man har tiltrådt planen om oprettelse af fællesnordiske kursus og vil søge Danmarks forholdsmæssige part af udgiften bevilget, når underretning modtages om de andre landes tilslutning, samt når nærmere retningslinjer for de pågældende kursus er fastlagt evt. efter overvejelse i et særligt nedsat udvalg.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 15 juli 1958:

På uppdrag av undervisningsministermötet förbereder Nordiska kulturkommissionen ärendet.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Ovennevnte rekommandasjon er fortsatt under behandling i Nordisk kulturkomisjon, og det henvises til beretning fra denne [se Sak C 2].

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 17 september 1958:

Rekommendationen behandlades vid det sjunde nordiska undervisningsministermötet i Stockholm den 13 och den 14 juni 1957. Mötet beslöt att överlämna frågan till Nordiska kulturkommissionen.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat sam- arbete beträffande jordbruksforskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Landbruksministeriet) meddelar den 29 augusti 1952:

I en över det til grund for rekommandationen liggende medlemsforslag (sag A 26/1957) afgiven udtalelse af 28. januar 1957 (jfr. Nordisk Råds tidende 1957, s. 579) gav landbruksministeriet sin principielle tilslutning til, at et nærmere samarbejde indenfor jordbruksforskningen søges gennemført, idet man dog samtidig fremhævede, at der ikke dermed var taget stilling til de eventuelle økonomiske følger af forslaget.

Det svenske Jordbruksdepartement har påtaget sig det koordinerende arbejde i denne sag, og den kgl. veterinær- og landbohøjskole, som behandler sagen i Danmark, har den 23. august 1958 udtalt, at højskolen ikke er blevet foranlediget til at foretage yderligere i sagen.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 28 juli 1958:

Lantbruksministeriet anser en effektivisering av samarbetet på den nordiska jordbruksforskningens område synnerligen önskvärd. I Finland anser man dock, att ärendet mera detaljerat kan behandlas först sedan det i Sverige under beredning varande programmet, som syftar till effektivare nordisk jordbruksforskning, föreligger färdigt.

I s l a n d s r e g e r i n g (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 1 mars 1958:

Ministeriet har tilsendt Búnaðarfélag Íslands (det islandske landbrugsforbund) nævnte resolution til betænkning, og dette overdrog til Tilraunaráð jarðræktar (jordbruksforsøgsrådet) at stille forslag om sagens ekspedition.

Tilraunaráð jarðræktar stillede følgende forslag i denne sag:

Tilraunaráð jarðræktar finder det betydningsfuldt og naturligt, man forøger et mere omfattende nordisk samarbejde indenfor landbrugsvidenska-

ben og forskning, der angår landbruget. Forsøgsrådet finder, at Nordiske jordbrugsforskeres forening, som i de sidste årtier har lagt et grundlag for et nordisk samkvem og samarbejde til fremme af forskning på landbrugets område, er en institution, som man kunne overdrage det hverv at have foregang ved organisationen af et sådant samarbejde. I øvrigt finder forsøgsrådet, at de fremkomne forslag fra Sveriges lantbruksförbund af 11/1 1957 giver gode vejledninger om nogle betydningsfulde opgaver, som det vil være naturligt at tage til behandling på et bredere grundlag end det nu er tilfældet.

Der er anledning til at påpege, at økonomisk og reel deltagelse fra Islands side vil begrænses af den særstilling der forårsages af, at nationen er fåtallig og dens muligheder for at opretholde en videnskabelig forskning på landbrugets område i et så stort land som Island støder på vanskeligheder.

Til trods for dette betragter vi det nordiske samarbejde om al forskning af denne art for værende af stor betydning, også for vort land.

Ministeriet og Búnaðarfélag Islands giver sin tilslutning til disse forslag fra Tilraunaráð jarðræktar.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 28 augusti 1958:

Nordisk Råds rekommandasjon nr. 21/1957 har vært forelagt landbruksdepartementet, som har innhentet uttalelser fra:

1. Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd.
2. Norges landbrukshøgskole.
3. Norges landbruksøkonomiske institutt.
4. Det norske skogsforsøksvesen.
5. Norges veterinærhøgskole.

Avskrift av landbruksdepartementets og de nevnte faginstansers uttalelser følger vedlagt [*se Tillägg*].

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Med anledning av rekommendationen har jordbrukets forskningsråd avgivitt utlåtande den 6 mars 1958. Med framhållande av den stora betydelsen av ökat nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen föreslår rådet, att frågan göres till föremål för närmare utredning genom sakkunniga, representerande berörda länder. Dess närmaste syfte borde vara att klarlägga vilka slag av uppgifter, som i första hand borde komma i fråga vid detta samarbete, huru samarbetet borde organiseras samt medelsbehovet dels för organisationen av samarbetet, dels för själva forskningsarbetets genomförande. Det syntes rådet naturligt, att medelsbehovet för de forskningsarbeten, som kunde komma att bli gemensamt planerade av forskare i de olika nordiska länderna, tillgodosåges genom forskningsråd i de länder där sådana finnas. Det syntes därför vara lämpligt att vid utredningen även beaktades, om och på vad sätt forskningsråden i föreliggande avseende kunde tänkas medverka. Därvid borde också behovet av ett organiserat samarbete mellan ifrågakvarande forskningsråd beaktas. I anslutning härtill hänvisade rådet också till Nor-

diska rådets rekommendation nr 18/1957, i vilken bland annat förordas ett organiserat samarbete mellan forskningsråd och statliga fondstyrelser jämväl utanför de tekniska och naturvetenskapliga områdena.

Nordiska jordbruksforskarens förening har därefter med skrivelse den 3 juli 1958 överlämnat »P. M. angående utvidgat nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen». I skrivelsen anföres bl. a.:

NJF har c:a 1 800 medlemmar, grupperade dels på avdelningar, en för vart och ett av de fem nordiska länderna, dels på 10 sektioner, var och en för sitt särskilda ämnesområde. Sektionerna ha internordiska styrelser. Beträffande anslutningen till NJF av forskare och försöksmän har nyligen en särskild undersökning gjorts, för vilken redogöres i bilaga till promemorian. Av undersökningen framgår, att inom de forskargrupper, som kunnat undersökas, 54 % av samtliga forskare tillhöra NJF. Av forskare i ledande ställning äro icke mindre än 76 % anslutna till föreningen. I bilagan utvecklas frågan om medlemsanslutningen till NJF samt omnämnas åtgärder, genom vilka föreningen avser uppnå ökad anslutning bland jordbruksforskarna. Även om föreningen kan redovisa betydelsefulla resultat av sin hittillsvarande verksamhet, vilket torde framgå bl. a. av föreliggande kongressberättelser, så få dock resultaten såtillvida anses blygsamma, att endast en ganska liten del av det samarbete inom nordisk jordbruksforskning, för vilket stark saklig motivering förelegat eller föreligger, kunnat sättas igång. Orsaken till detta förhållande är främst bristande tillgång på medel för ordnande av konferenser, överläggningar och övrig kontaktverksamhet av den art, som närmare angives i den överlämnade promemorian. I medvetande om att en intensifiering av föreningens verksamhet vore starkt påkallad tillsattes vid NJF:s senaste kongress — som hölls i Stockholm 1956 — en kommitté med uppgift att angiva riktlinjer för en intensifiering av föreningens verksamhet samt i anslutning härtill uppgöra förslag till stadgerevision. Det förslag till nya stadgar, som framlagts av nämnda utredningskommitté, har efter smärre ändringar godkänts av föreningens centralstyrelse. Det sålunda av centralstyrelsen förordade stadgerevisionsförslaget underställes nu avdelningarna och väntas komma att träda i kraft den 1 april 1959. I den överlämnade promemorian framför NJF sina synpunkter beträffande för nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen lämpliga former och uppgifter. Föreningen söker vidare belysa betydelsen av att ifrågavarande samarbete utvecklas samt påvisa denna verksamhets särskilda förutsättningar. För att föreliggande syfte skall uppnås, är det enligt föreningens mening nödvändigt, att samarbetet inriktas på härför lämpliga uppgifter, att det gives en smidig och effektiv organisation samt att erforderliga medel ställas till förfogande såväl för kontaktverksamhet (ordnandet av möten, överläggningar etc., forskarutbyten, ömsesidiga institutionsbesök etc.) som för genom nämnda kontaktverksamhet planlagt forskningsarbete. En helt preliminär beräkning av anslagsbehovet framlägges slutligen. Beträffande organisationen av ett utvidgat nordiskt samarbete inom jordbruksforskningen framläggas tre alternativ. I två av dessa — B och C — förutsättes medverkan av NJF. Alternativ

C, som torde erbjuda goda möjligheter för samverkan mellan skilda i verksamheten deltagande eller intresserade organ och enligt föreningens bedömning även giver tillbörligt utrymme för statligt inflytande och statlig kontroll, synes ur dessa synpunkter erbjuda särskilda fördelar. Givetvis äro i skilda avseenden modifikationer av de här framlagda alternativa organisationsförslagen tänkbara. Sammanfattningsvis vill föreningen kraftigt framhålla betydelsen av att åtgärder snarast möjligt vidtagas för att bredda och fördjupa det nordiska samarbetet inom jordbruksforskningen. Enligt föreningens mening skulle en utveckling av detta samarbete innebära en väsentlig ökning av den samlade nordiska jordbruksforskningens effektivitet, innebärande den mest rationella och i längden bästa hjälp till självhjälp, som kan lämnas jordbruket. Slutligen förklarar sig föreningen beredd att, om så påkallas, i mån av förmåga medverka i de strävanden, som från statsmakternas sida kunna komma att insättas för en utveckling av det nordiska samarbetet inom jordbruksforskningen, samt att härvid ställa sin organisation och erfarenhet till förfogande.

Förslaget av jordbrukets forskningsråd om utredning genom sakkunniga från de olika länderna överbäges f. n. inom jordbruksdepartementet. Vid en sådan utredning bör även de av Nordiska jordbruksforskarens förening framlagda alternativen för organisation av samarbetet samt föreningens synpunkter i övrigt närmare undersökas.

TILLÄGG

Yttranden av myndigheter i Norge i anledning av rekommendation nr 21/1957

Landbruksdepartementet:

Dette departement har innhentet uttalelser fra følgende institusjoner [*se nedan*]:

Av vedlagte gjenparter av de innkomne besvarelser [*se nedan*] fremgår at der hersker enstemmighet om at en foreløpig må kunne aktivisere arbeidet innen rammen av de bestående samarbeidsorganer. Det er også enighet om at hovedproblemet i første rekke synes å bestå i å skaffe forskerne økte reisebelvilgninger for deltakelse i de felles-nordiske samarbeidsorganer på de forskjellige felter.

Landbruksdepartementet antar for sitt vedkommende at det foreløpig må være tilstrekkelig å konsentrere det utvidede samarbeid om de allerede be-

stående samarbeidsorganer og at hovedproblemet i den nærmeste fremtid synes å bestå i å skaffe institusjonene økte bevilgninger til fremme av samarbeidet.

Oslo, 5. desember 1957

Harald Løbak

Egil Lothe

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd:

Samarbeid innen landbruksforskningen i Norden har foregått i lang tid. Formene for samarbeidet har vært og er også i dag noe forskjellige. Dels skjer det ved mer tilfeldig kontakt mellom enkelte forskere eller mellom forskningsinstitusjoner, og dels som et organisert samarbeid i mer eller mindre faste former. Som eksempel kan nevnes Nordiske jordbruksforskernes forening, som har vært i virksomhet i 40 år. Foreningen er oppdelt i 10 faglige seksjoner, som hver har et internordisk styre. Innen skogforskningen har de nordiske forskningsinstitusjonene etablert en egen samarbeidsnemnd. Den nordiske veterinærkongress drøfter samarbeidsspørsmål innen den veterinær-medisinske forskning. Det er også opprettet forskerforeninger for bestemte områder innen den veterinærmedisinske sektor.

I tillegg til foran nevnte er det innen flere mer avgrensede fagområder dannet spesielle komitéer eller arbeidsgrupper av forskere med den hensikt å fremme samarbeidet om bestemte forskningsoppgaver.

Den grunnleggende forskning innen landbrukssektoren er av slik karakter at resultatene i de fleste tilfelle blir almenyldige og kan overføres fra land til land. Grunnlagsforskningen setter stadig større krav til spesialutdannet personale og godt utbyggete institusjoner med kostbart vitenskapelig utstyr. Med de begrensede økonomiske ressurser som små land har, kan et intimt samarbeid på dette feltet gi en betydelig intensivering av forskningsvirksomheten.

Mange praktiske problemer innen landbruket er også like i flere av de nordiske land. Naturforholdene og driftsmåtene varierer imidlertid noe både fra land til land og innen hvert enkelt land. Dette tilsier at den forskningsvirksomhet som tar sikte på å løse de praktiske problemer må avpasses innen hvert land etter forholdene.

I mange tilfelle kan likevel forsøksplanene utformes slik at forsøksresultatene fra forsøk i de enkelte land kan sammenliknes direkte, og resultatene får derved større almenyldighet. Slikt samarbeid gir muligheter for en mer inngående og allsidig bearbeidelse av oppgavene og kan fremskaffe resultater hurtigere samtidig som kostnadene kan reduseres.

Forskningsinstitusjonene i de enkelte land er ofte noe forskjellig utbygget. En institusjon kan ha muligheter for å utføre spesielle undersøkelser

som tilsvarende institusjoner i de andre land ikke kan arbeide med. Ved samarbeid kan det da bli tale om en arbeidsdeling mellom institusjonene.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd er av den oppfatning at samarbeidet om landbruksforskning i Norden kan aktiviseres og utvides innen de samarbeidsorganer som er etablert. Men skal samarbeidet bli effektivt må forskerne selv utarbeide planene og dette kan ikke gjøres bare pr. korrespondanse. Den avgjørende forutsetning for økt samarbeid er at de aktive forskere får lettere anledning til å komme sammen for felles drøftelser.

Forskningsinstitusjonenes reisebevilgninger tar sikte på å dekke reiseutgiftene innenlands og kan ikke disponeres til utenlandsreiser uten med godkjenning fra departementet i hvert enkelt tilfelle. Dette er en tungvint ordning, og forskningsrådet mener at de ansvarlige instituttbestyrere bør gis fullmakt til å disponere av reisebevilgningen for utenlandsreiser, eventuelt begrenset til reiser innen de nordiske land.

Men reisebevilgningene er ved alle forskningsinstitusjoner innen landbruket ikke tilstrekkelig store til å dekke utgiftene både med reiser innenlands og reiser til samarbeidsmøter i Norden. Bevilgningene må økes betraktelig for å muliggjøre reiser i forbindelse med planlegging av nordisk forskningssamarbeid.

For de fagområder hvor det er etablert faste samarbeidsorganer anser forskningsrådet det mest praktisk å skaffe offentlige midler til disse organer for dekning av reiseutgifter til forskerne. På denne måten kan samarbeidsorganene aktivisere sitt arbeid og sørge for planlegging av forskningssamarbeid uavhengig av institusjonenes reisebevilgninger.

Når forskerne gjennom drøftelser i utvalg, komitéer, seksjonsstyrer og liknende er kommet fram til konkrete planer for samarbeid om bestemte forskningsoppgaver, antar forskningsrådet at utgiftene med gjennomføringen bør dekkes over budsjettene for de institusjoner som skal delta i arbeidet. I de tilfelle hvor det forutsettes en arbeidsdeling på en slik måte at institusjoner innen ett land utfører en betydelig større del av arbeidet bør de andre land delta i dekningen av utgiftene, og det blir da tale om å overføre midler. Innen Nordiske jordbruksforskernes forening er det naturlig at de nasjonale avdelinger søker å skaffe offentlige bevilgninger til gjennomføring av slike forskningsprogrammer.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd legger også stor vekt på å lette utvekslingen av forskere mellom de nordiske land. Dette er av særlig betydning for yngre forskere, som derved får personlige kontakter og erfaringer om forskningsmetodikk. Skal det være mulig å få i stand en planmessig utveksling mener forskningsrådet det er nødvendig at det i hvert land skaffes bestemte bevilgninger til dette formålet. Etter forskningsrådets oppfatning ligger forholdene godt til rette for et økt nordisk samarbeid innen landbruksforskningen. Som nevnt foran, anses det i første omgang ikke nødvendig å etablere nye samarbeidsorganer. Ved å skaffe større bevilgninger til reiseutgifter for forskerne kan planer for konkrete forsknings-

oppgaver utarbeides, og når slike planer foreligger, kan de bevilgende myndigheter treffe avgjørelse om finansieringen.

Oslo, 8. november 1957

For Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd

Lars S. Spildo

Formann

Johan Teigland

Norges landbrukshøgskole:

Saken har vært forelagt jordbruksavdelingen som i møte den 21. d.m.d. fattet følgende vedtak:

Avdelingen vil sterkt framheve betydningen av at det skaffes midler til et utvidet nordisk samarbeid på jordbruksforskningens område. Det er naturlig at et slikt samarbeid vesentlig blir gjennomført i NJF's regi.

Professorutvalget har den 22. d.m.d. vedtatt å slutte seg til jordbruksavdelingens uttalelse. I henhold til denne mener professorutvalget at det vil være mest hensiktsmessig å støtte saken ved å gi økt bevilgning til NJF's arbeid.

Vollebekk, 23. august 1957

H. Wexelsen

Arne Skipenes

Norges landbruksøkonomiske institutt:

Med de begrensede ressurser en rår over både når det gjelder pengemidler og forskere, vil det være av den aller største betydning å utvide det nordiske samarbeidet på jordbruksforskningens område. Den sterke spesialisering som idag er nødvendig innenfor alle forskningsgrener for å nå de beste resultater, gjør det helt nødvendig med en sterkere kontakt mellom forskere i de ulike land, og da først og fremst forskere i de nordiske land. Bare på denne måten er det mulig å ha det forskermiljø som er en betingelse for videre fremgang.

Allerede idag har en gode erfaringer med et slikt samarbeide i N.J.F. Det vil derfor være naturlig at et utvidet samarbeide foregår gjennom N.J.F.

De samarbeidsformer som er mest aktuelle, summeres opp slik:

1. Et samarbeide om de grunnleggende teoretiske prinsipper, og et forsøk på å nå frem til de samme grunnleggende modeller.

2. Et samarbeide om visse praktiske problemer, som ikke vil være svært forskjellige fra det ene nordiske land til det annet.

3. Møter og konferanser for å utveksle erfaringer.

4. Kortere kurser og seminarer og utveksling av yngre forskere for å holde forskerstaben å jour med det nye som stadig kommer.

I det hele tatt bør forskere i langt større grad oppmuntres til å søke kontakt med hverandre og foreta reiser til andre nordiske land, slik at arbeidet på denne måten kan effektiviseres i de ulike forskningsgrener.

Et slikt samarbeide vil ha betydning for alle forskningsgrener, men vil kanskje ha størst betydning på det jordbruksøkonomiske område fordi grunnleggende prinsipper og modellene svært ofte vil være like, samtidig vil det i de fleste nordiske land være en sterk mangel på forskere som behersker de enkelte områder. Ser en på de nordiske land under ett, vil en likevel finne fremragende forskere på alle områder.

Under henvisning til det som er sagt ovenfor, vil en på det aller sterkeste støtte de bestrebelses som gjøres for å utvide det nordiske samarbeide på jordbruksforskningens område, og en vil anbefale at et slikt samarbeide organiseres gjennom N.J.F.

Oslo, 12. september 1957

Cato Kvaal

Finn Reiegg

Det norske skogsforsøksvesen:

Innen vårt fagområde har vi ikke noe tilsvarende NJF, men det er likevel etablert et ganske godt samarbeide mellom de nordiske land. For et par år siden ble det etablert en samarbeidsnemnd for de nordiske skogforskningsinstitusjoner hvor de respektive forskningssjefer har sete. Det er hittil holdt 3 møter hvor det er drøftet en rekke spørsmål av felles interesse. Bl. a. har møtene ført til utveksling av materiale og man har tilskyndet personlig samarbeid mellom forskjellige spesialister. Innenfor skogbrukets driftsteknikk er det etablert en egen organisasjon, Nordiska skogsarbetsstudienas råd, som arbeider meget godt. Samarbeidet skjer ved møter, ekskursjoner og utveksling av litteratur og oversikter.

Et lignende forskningssamarbeid i noe mindre målestokk er nå planlagt mellom de nordiske skogteknologer.

Erfaringene hittil viser meget tydelig hvor verdifullt det internordiske samarbeide er, og vi ser det som meget riktig og betryggende at dette stort sett ledes i fellesskap av forskningssjefene. En begrensende faktor er imidlertid at bevilgningene blir for små til at man fullt ut kan nytte de rike muligheter som nå foreligger for fruktbringende samarbeid, og vi ville hilse

det med glede om Nordisk Råd også ville ta opp spørsmålet for skogforskningens vedkommende.

Vollebekk, 21. oktober 1957

Elias Mork

Forskningsjef

Conr. Bonnevie-Svendsen

Norges veterinærhøgskole:

På veterinærmedisinens område foreligger det allerede et internordisk samarbeide. Det er forsøksvis gjort gjeldende allerede i studietiden ved at det mellom høgskolene i Danmark og Norge foregår en studentutveksling. Danske studenter kan hospitere ved bestemte avdelinger ved Norges veterinærhøgskole og norske studenter ved tilsvarende avdelinger ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, og de får sin tjenestetid godtgjort i hjemlandet. En slik utveksling har man ikke fått etablert med den svenske veterinærhøgskole. Gjennom Nordisk veterinærforening for seksualfysiologi og seksualpatologi foregår det en utveksling av forskningsresultater, og foreningen utgir hvert år referatsamlinger av nye forskningsresultater innen dette fagområde. Veterinærforeningene i Danmark, Finnland, Sverige og Norge har gått sammen om et felles faglig tidsskrift, Nordisk Veterinærmedicin. Dessuten er det tatt opp arbeide med å utgi et felles acta, »Acta veterinaria Scandinavica».

Det foreligger altså allerede et samarbeide i noen utstrekning, men det ville være ønskelig om dette samarbeide kunne bli betydelig utvidet. Det er mange felter hvor en samlet innsats sikkert kunne gi økete resultater.

Professorrådet vil anføre følgende 3 områder hvor behovet i øyeblikket er særlig stort:

1. Stipendier til unge forskere,
2. Økonomisk støtte til kongressreiser og kontaktreiser,
3. Etterutdanning av forskere.

Det er et stort behov for stipendier til unge forskere som kunne ha utbytte av å arbeide med sine forskningsoppgaver i et nordisk naboland. Symposier og internordiske kongresser innen spesialområder av faget kunne med fordel arrangeres oftere enn hva er tilfelle idag. Det ville også være ønskelig om man kunne foreta kortere reiser for å diskutere forskningsresultater. Den personlige kontakt mellom forskere som arbeider innenfor samme spesialområde, er overmåte betydningsfull.

Når det gjelder etterutdanningen av ferdige veterinærer som ønsker å gå inn for forskningen, står vi her i Norden langt tilbake i forhold til f. eks. U.S.A. og Storbritannia. I de sistnevnte to land har man på en utmerket måte organisert etterutdanningen ved det såkalte »post-graduate

work». Om det lykkes oss å få i stand noe lignende på internordisk basis, ville vi kunne gi våre unge forskere en langt bedre plattform å starte på enn vi kan idag. De nordiske land er hver for seg for små til å kunne utbygge en slik etterutdannelse — det er for få vitenskapelige institusjoner og for få vitenskapelige stillinger —, men i fellesskap synes det ikke å være et uoverkommelig løft. Praktisk kunne det ordnes på den måten at hvert land tok etterutdannelsen innen bestemte disipliner av faget. De avdelinger det ble aktuelt for, måtte da utbygges slik at de stod rustet til oppgaven.

Det er tenkelig at det i enkelte fag kunne utvikles et utvidet samarbeide mellom humanmedisinen og veterinærmedisinen og mellom landbrukshøgskolene og veterinærhøgskolene innenfor rammen av et slikt etterutdannelsesprogram.

Oslo, 16. oktober 1957

H. F. Wirstad

Rektor

Roy Aronsen

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 3 augusti 1958:

Efter indbydelse fra den svenske regering har der i dagene 15.—16. august 1957 været afholdt møde i Stockholm mellem repræsentanter for fiskeridministrationserne, fiskerividenskaben og fiskerierhvervene i Finland, Sverige og Danmark.

De omhandlede forhandlinger resulterede i indgåelse af en aftale om visse foranstaltninger til beskyttelse af laksebestanden i Østersøen.

Fra dansk side knyttede man til den omhandlede vedtagelse den almindelige reservation, at det var en forudsætning for godkendelse af aftalen, at de i denne indeholdte bestemmelser blev godtaget af Forbundsrepublikken Tyskland, samt at de øvrige østersøstater indførte tilsvarende beskyttelsesforanstaltninger for laksebestanden.

Efter indbydelse fra den svenske regering har der derhos i dagene 7.—8. november 1957 været afholdt et møde mellem repræsentanter for administration, videnskab og erhverv i Forbundsrepublikken Tyskland, Sverige og Danmark.

Det omhandlede møde resulterede i, at man fra tysk side tiltrådte den tidligere omtalte mellem Finland, Sverige og Danmark indgåede aftale med visse ændringer.

Det blev på sidstnævnte møde meddelt, at den svenske regering nu vil rette henvendelse til de øvrige østersøstater, hvorefter man vil komme tilbage til spørgsmålet om indgåelse af en østersøaftale.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 1 september 1958:

Förhandlingar har ägt rum i augusti 1957 i Stockholm mellan expertdelegationer från Sverige, Danmark och Finland och i november samma år

mellan svenska, danska och västtyska expertdelegationer. I februari i år har ytterligare förhandlingar i frågan förts i Stockholm, denna gång mellan svenska, polska och sovjetiska expertdelegationer. Förhandlingarna har tagit sikte på att i första hand uppnå enighet om minimistorlek dels på fångad lax, dels på maskor i laxdrivgarn och gapet i krok vid laxlinor samt om en fredningsperiod för laxfisket.

Överläggningarna, vilka ännu icke är slutförda men som kommer att fortsättas, har hittills närmast haft karaktären av en första förhandlingsomgång, varunder det gällt att på det tekniska planet fastställa förutsättningarna för en uppgörelse om laxfisket i Östersjön. En sådan reglering synes, om enighet uppnås, lämpligen böra söka åstadkommas genom någon form av överenskommelser mellan de berörda länderna.

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara kordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 31 juli 1958:

Spørøsmålet om ændring af bestemmelserne i § 5 i lov nr. 28 af 15. februar 1957 om støtte til nybygning af fiskerfartøjer m. v., hvorefter lån kun ydes til nybygning af fiskerfartøjer på danske værfter samt til installation af danske motorer, har været drøftet i regeringens økonomiudvalg.

Under hensyn til, at loven allerede udløber med udgangen af finansåret 1959/60, d. v. s. den 31. marts 1960, har fiskeriministeren ikke ment det formålstjenligt at foreslå fremsættelse af et lovforslag til ændring af de nugældende bestemmelser.

For så vidt forholdene måtte udvikle sig således, at det bliver ønskeligt under en eller anden form at fortsætte lovgivningen om lån til nybygning af fiskerfartøjer, når den nugældende lov udløber, vil fiskeriministeren imidlertid have spørøsmålet i erindring og drage omsorg for, at udformningen af en ny lov sker således, at der sker en ændring i de heromhandlede begrænsninger i adgangen til at yde lån.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Sjöfartsstyrelsen i Sverige anförde i yttrande den 22 januari 1957 (se 5:e sess., s. 466) att en mera allmän översyn av bestämmelserna av ifrågavarande art syntes vara lämpligast. Därvid borde jämväl prövas de stadganden angående företräde för i Sverige byggda fartyg som funnes i de svenska bestämmelserna rörande lån från statens lånefond för den mindre skeppsfarten och Svenska skeppshypotekskassan.

De av sjöfartsstyrelsen avsedda bestämmelserna har numera upphävts. Vad angår statens lånefond för den mindre skeppsfarten har detta skett genom kungörelse den 6 juni 1957 (nr 340). Motsvarande ändring i förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan vidtogs, sedan frågan förelagts riksdagen (prop. nr 99/1958) genom förordning den 2 maj 1958 (SFS nr 178).

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1957 angående ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Norge* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 1 oktober 1958:

En uppremsning av gränsgatan vid de delar av gränsen vilka äro gemensamma med Sverige och Norge har icke nämnvärd ekonomisk betydelse.

Gränsen följer till största delen vattendrag — längs gränsen mot Sverige så gott som hela gränssträckningen — eller går igenom sådana nordliga fjällområden där trädens årliga tillväxt är synnerligen liten och där fjällbjörken är det nästan enda förekommande trädslaget.

Endast längs gränsen mot Norge, från Muotkavaara till Näätämo, finnes en c:a 90 km lång sträcka, där man varit tvungen att rödja gränsgatan genom skogsmark. Detta skedde senast vid gränsgången år 1950. Trädens årtillväxt är även här så långsam, att gränsgatans öppethållande icke ens här medför ekonomiska förluster. Ifall det senare vore önskvärt att frågan om gränsgatans bredd i detta avsnitt skulle upptagas till behandling, kunde detta lämpligen ske i samband med följande gränsgång, vilken enligt överenskommelse försiggår år 1975.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 28 augusti 1958:

Ved noteveksling den 16. september 1957 mellom den norske ambassadør i Stockholm og den svenske utenriksminister [*se Tillägg*] ble det inngått en avtale mellom de to land om at grensegaten mellom Norge og Sverige ved den grenseoppgang som skal begynne i 1959 skal ryddes i en bredde av 5 meter, 2,5 meter på hver side av grenselinjen, mot tidligere 10 meter, 5 meter på hver side av grenselinjen.

Da grensen mot Finnland bare i meget liten utstrekning går gjennom skog, og det ikke skal være noen ny grenseoppgang før i 1975, anses det for tiden ikke påkrevet å drøfte spørsmålet med de finske myndigheter.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 26 november 1957:

Beträffande frågan om ändrade bestämmelser rörande upphuggningen av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige må nämnas att utrikesministern jämlikt bemyndigande den 29 juli 1957 genom en den 16 september 1957 med härvarande norska sändebud företagen noteväxling [*se Tillägg*] träffat överenskommelse mellan Sverige och Norge om att gränsgatan mellan de båda länderna vid gränsuppgången år 1959 skall röjas till fem meters bredd, två och en halv meter på vardera sidan om gränslinjen. Beträffande svensk-finska gränsen har frågan om en ändring av gränsgatans bredd ansetts icke vara aktuell.

TILLÄGG

Noteväxling mellan Norges ambassadör i Stockholm och Sveriges minister för utrikes ärendena

Stockholm, 16. september 1957

Herr Minister,

Ifølge § 9 i den annen kodusill til traktaten av 21. september/2. oktober 1751 om grensen mellom Norge og Sverige skal grensegaten i skog uthugges i en bredde av 16 alner, 8 alner på hver side av grensen.

I samsvar med det forslag som er satt opp av den norske og den svenske grensekommisær for den oppgang av riksgrensen mellom Norge og Sverige som skal begynne i 1959, finner den kgl. norske regjering at nevnte bestemmelse ikke bør anvendes ved kommende grenseoppgang, og at grensegaten mellom Norge og Sverige ved denne bør ryddes i en bredde av 5 meter, 2,5 meter på hver side av grenselinjen.

Jeg tillater meg å foreslå at dette brev og det svar som De måtte tilstille meg, skal ansees for å utgjøre en overenskomst i saken mellom de to regjeringer.

Motta, Herr Minister, forsikringen om min mest utmerkede høyaktelse.

Jens Schive

Stockholm den 16 september 1957

Herr Ambassadör,

Härmed har jag äran erkänna mottagandet av Eder skrivelse denna dag, vilken i svensk översättning lyder:

I enlighet med paragraf 9 i den andra kodicillen till traktaten den 21 september/2 oktober 1751 angående gränsen mellan Norge och Sverige skall

gränsgatan genom skog röjas till sexton alnars bredd, åtta alnar på vardera sidan om gränsen.

På grundval av det förslag som upprättats av den norske och svenske gränskommissarien för den uppgång av riksgränsen mellan Norge och Sverige som skall påbörjas år 1959, finner kungl. norska regeringen, att sagda bestämmelse icke bör äga tillämpning vid nästa gränsuppgång, samt att gränsgatan mellan Norge och Sverige därvid bör röjas till fem meters bredd, två och en halv meter på vardera sidan om gränslinjen.

Jag tillåter mig föreslå, att denna skrivelse och det svar, som Ni kan komma att tillställa mig, skola anses utgöra en överenskommelse i ämnet mellan de båda regeringarna.

Till svar härpå har jag äran meddela, att den svenska regeringen å sin sida godkänt gränskommissariernas förslag, samt att Eder skrivelse och detta svar utgöra en mellan de båda regeringarna träffad överenskommelse i ämnet.

Mottag, Herr Ambassadör, försäkran om min utmärkta högaktning.

Östen Undén

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 22 oktober 1958 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som koordinerande ministerium har statsministeriet undersøgt spørgsmålet om udvidelse af kontakten mellem de nordiske institutioner, som gennem udsendinge eller afdelinger arbejder i udlandet. Idet man går ud fra, at rekommendationen kun tager sigte på tilfælde, hvor nordiske institutioner gennem udsendinge eller afdelinger arbejder i udlandet — men ikke tilfælde, hvor man fra nordisk område arbejder med henblik på oplysning over for udlandet — og idet man tillige ser bort fra spørgsmålet om opførelse af et fælles turistkontor i New York, skal man oplyse følgende om de udnyttede muligheder for en sådan kontakt:

Velfærdsinstitutioner for søfarende. På dette område — som dels finansieres af statslige bidrag og af bidrag fra reder- og sømandsorganisationer, dels støttes af private eller indsamlede midler — finder et meget udstrakt samarbejde sted såvel med hensyn til bygninger som til personale. Endvidere udfoldes der for en af institutionernes vedkommende — Foreningen for skandinaviske sømandshjem i fremmede havne — bestræbelser for at samarbejde med andre institutioner end velfærdsinstitutioner for søfarende, idet den nævnte forening ved opførelse af nye sømandshjem søger at opnå mulighed for tillige at huse skandinaviske konsulater og institutioner med tilknytning til dansk skibsfart i øvrigt. Af andre institutioner end den nævnte forening kan peges på Nordisk sømandskirkeråd, Dansk sømandskirke i fremmede havne og Indenlandsk sømandsmission, der alle har samarbejde med tilsvarende institutioner i de øvrige nordiske lande.

Statsministeriet må formene, at samarbejdet på dette område ikke vil kunne øges ud over, hvad der allerede tilstræbes, men at de igangværende bestræbelser bør støttes mest muligt.

Nordisk bibliotekssamarbejde. De nordiske biblioteker i Rom og Paris op-

retholdes ved et snævert samarbejde mellem de nordiske lande, der for så vidt angår biblioteket i Paris yder tilskud til driften og efter tur stiller en bibliotekar til rådighed for biblioteket.

Nordisk turistkontorsamarbejde. Idet der som foran anført ses bort fra spørgsmålet om opførelse af et Scandinavia House i New York skal oplyses, at de dansk-svenske turistkontorer i Frankfurt og Rom søges udvidet til også at omfatte finsk og norsk turistarbejde.

Iøvrigt. Endelig skal statsministeriet henlede opmærksomheden på det samarbejde, der — delvis uden for rammerne af rådets rekommandation — foregår i Scandinavian Airlines System.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 28 augusti 1958:

Den i rekommandationen åsyftade intensifierade kontakten har för Finlands vidkommande hittills begränsats till det med tanke på nordisk samverkan lämpligaste området, turismen.

Finlands turistförening, som i praktiken i huvudsak sköter detta samarbete, betraktar härvid som mest värdefull den utveckling som har ägt rum i fråga om de samnordiska turistinformationsbyråerna. I Zürich, Frankfurt am Main och Rom, där man har gemensamma byråer, delas kostnaderna mellan de nordiska länderna i proportion till antalet utländska turister som besöker respektive länder. Finlands andel är 10 %. Till de närmaste planerna hör eventuell sammanslagning av de i USA verksamma nordiska turistinformationsbyråerna och grundandet av byråer på USA:s västkust.

BILAGA**PM rörande samarbete mellan turistkontoren i USA samt upprättande av ett Scandinavia House i New York**

I skrivelse den 21 februari 1958 har det av det Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet tillsatta särskilda utskottet rörande närmare nordiskt samarbete beträffande turistkontoren i USA (sisnämnda utskott i det följande benämnt turistkontorsutskottet) avgivit rapport i ämnet.

Turistkontorsutskottets majoritet (sju av åtta ledamöter) har därvid enat sig om följande förslag.

Specialutskottet anser sig kunna konstatera, att det är ett nordiskt intresse att de fyra ländernas turistinformationsarbete i New York samordnas och rationaliseras.

Med hänsyn härtill och då andra lösningar till en effektiv samordning och rationalisering för närvarande icke varit att finna vill utskottet föreslå, att de fyra nordiska turistkontoren i New York sammanslutas till ett organ under namn av Scandinavian National Travel Office, vari skall ingå den nuvarande gemensamma propagandaverksamheten genom Scandinavian National Travel Commission (SNTC). Inom ramen för ett sådant organ bör tillräcklig plats beredas också för rent nationell aktivitet. Omorganisationen synes böra ske snart, förslagsvis från och med den 1 juli 1959, till vilken tidpunkt samtliga nuvarande kontor torde kunna göras fria från sina hyreskontrakt. Hyresmarknaden i New York erbjuder för närvarande icke några svårigheter vid anskaffande av ny lämplig lokal.

Utskottet rekommenderar, att det nya organet får en styrelse med åtta medlemmar, varav två från varje land. Styrelsen bör ha befogenhet att tillsätta en chef för detta organ. Posten såsom ordförande torde böra cirkulera i tur och ordning mellan de fyra länderna. Styrelsens ledamöter böra tillsättas av de behöriga instanserna i respektive hemland.

Specialutskottet har därjämte konstaterat, att det råder ett allmänt intresse för att upprätta ett Scandinavia House i New York. Utskottet vill därför upprepa sitt förslag från sitt första möte den 14 september 1956, att det tillsättes en gemensam nordisk kommitté på bredare basis för att fortsätta arbetet på att få till stånd ett sådant hus. I detta skulle kunna inrymmas — förutom det gemensamma nordiska turistkontoret — de nordiska informationskontoren i övrigt samt en skandinavisk restaurant, en butik för konstindustriprodukter, en lokal för filmförevisning samt de övriga nordiska institutioner och företag, som kunna ha intresse av att lösa sin lokalfråga på detta sätt.

En ledamot av turistkontorsutskottet — direktör Acker i Turistforeningen for Danmark — reserverade sig och föreslog för sin del, att de nordiska turistkontoren i New York med bibehållande av deras inbördes självständighet sammanflyttas i en byggnad, varvid vissa gemensamma anordningar skulle kunna inrättas: expeditions- och representationslokaler, telefonväxel. Beträffande frågan om Scandinavia House anslöt Acker sig däremot till majoritetens uppfattning.

Det föreslagna gemensamma turistkontoret tänktes av turistkontorsutskottet förlagt till en byggnad, i vilken skulle kunna inflytta även de övriga skandinaviska informationskontor i New York (t. ex. på presstjänstområdet), som kunde finna det fördelaktigt att förlägga sin verksamhet i lokal gemenskap med turistkontoren. Inom turistkontorsutskottet utröntes under utredningsarbetet, att det åtminstone omkring årsskiftet 1957—1958 var möjligt att finna en ny, lämpligt belägen byggnad för ändamålet, eventuellt redan i denna mindre omfattning benämnt Scandinavia House. Turistkontorsutskottet var vidare av den uppfattningen, att skapandet av ett Scandinavia House i större skala visserligen vore värt att eftersträva, men att ett sådant hus icke i och för sig vore nödvändigt för den rationalisering, som utskottet hade att befatta sig med. Då man icke hade något underlag för bedömning av inom hur lång tid ett dylikt projekt skulle kunna realiseras, ville utskottet — med hänsyn till den mera brådskande karaktären av den så länge olösta frågan om ett närmare samgående av turistkontoren — icke rekommendera någon sammankoppling av denna fråga med frågan om ett större Scandinavia House. Utskottets medlemmar var av den meningen, att — om och när frågan om ett större Scandinavia House kan komma att bli löst — turistkontoren (ett samnordiskt kontor för detta ändamål) bör ingå såsom en naturlig del däri.

Turistkontorsutskottets rapport har av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet överlämnats till de nordiska samarbetsministrarna.

Spörsmålet om turistsamarbetet i New York togs därefter upp till behandling vid Nordiska turisttrafikkommitténs (NTTK:s) sammanträde den 14 juli 1958. Vid diskussionen därvid uppställdes från dansk sida såsom villkor för deltagande i detsamma, att det icke skulle ifrågasättas en mera radikal lösning än en sammanflyttning under gemensamt tak av de fyra nationella turistkontoren. NTTK nöjde sig på grund härav med att vid detta sammanträde besluta, att samarbetet i New York skulle intensifieras endast genom en sammanflyttning av de fyra kontoren i intill varandra liggande lokaler. Man skulle eftersträva, att sammanflyttningen vore avslutad till den 1 juli 1959. Vidare uttalade NTTK »att man med sympati såge på tanken på uppförande av ett Scandinavia House, som skulle kunna ge en utmärkt ram för ett intimt samarbete till gagn både för de enskilda länderna och för Norden som helhet». Någon sammankoppling mellan de båda frågorna gjordes alltså icke heller i detta sammanhang.

Vid det nordiska utrikesministermötet i Köpenhamn den 8 och 9 september 1958 diskuterades även frågan om ett Scandinavia House i New York. Det beslöts därvid att de olika staterna skulle instruera sina generalkonsuler i New York om att konferera i saken och att i samråd med andra skandinaviska representanter i New York undersöka frågan och avge yttrande om upprättande av ett dylikt skandinaviskt centrum. Yttrandet borde dessutom omfatta förslag angående andra områden, på vilka det eventuellt kunde vara lämpligt att etablera ett närmare skandinaviskt samarbete.

Oktober 1958

M e d d e l a n d e n

om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1958 enades representanter för regeringarna om att *Sverige* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Handelsministeriet) meddelar den 2 september och 28 oktober 1958:

Der har været brevvekslet og ført forhandlinger med det svenske Handelsdepartement om sagen, og der er, hvad realiteten angår, opnået enighed om, at kystfarten vil kunne frigives mellem Danmark, Norge og Sverige indbyrdes.

De til frigivelsens gennemførelse nødvendige formaliteter kan forventes afviklet i nærmeste fremtid.

Alle til frigivelsen af kystfarten mellem Danmark, Norge og Sverige indbyrdes nødvendige foranstaltninger er nu [den 28. oktober] gennemført.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet) meddelar den 15 juli 1958:

I enlighet med rekommendationen sammanträdde representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige i Stockholm 25—26.4.1957 för att rådplåga om de åtgärder, vilka i anledning av rekommendationen borde vidtagas.

Finlands regering avlät 24.5.1957 till riksdagen en proposition med förslag till lag om ändring av lagen angående rätt att idka näring. Riksdagens lag- och ekonomiutskott föreslog i sitt betänkande lagpropositionens förkastande. Då riksdagens mandattid utgick, förrän det slutliga avgörandet träffats, förföll propositionen för denna gång. Om ärendet önskas upptaget till förnyad behandling, borde regeringen avlåta en ny proposition till den på hösten sammanträdande nya riksdagen.

Mellan Danmark, Norge och Sverige har ärendet bragts till verkställighet genom regeringarnas bilaterala åtgärder.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 26 september 1958:

Det er inngått avtale mellom Norge og Sverige om at norske fartøyer skal tillates anvendt i svensk kystfart fra og med 1. juli 1958 og at svenske fartøyer fra samme dato skal tilstås tilsvarende rettigheter i Norge. Ved kgl. resolusjon av 4. juli 1958 med virkning fra 1. s. m. er det ved kgl. resolusjon av 24. juli 1906 etablerte forbud mot innenriks vareførsel ved svenske fartøyer og senere bestemmelser i tilknytning hertil opphevet.

Avtalen inkluderer ikke innsjøfart og heller ikke fart mellom kysthavn og innsjøhavn.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 september 1958:

Rekommendationen behandlades vid överläggningar i Stockholm den 25 april 1957 mellan företrädare för regeringarna. Därvid rådde enighet om att söka åstadkomma ett avtal mellan de fyra länderna om fri kustfart. Till ett sådant avtal skulle Island ha möjlighet att ansluta sig. Från svensk sida utfäste man sig därvid att utarbета ett utkast till avtal i ämnet.

Ett sådant utkast delgavs från svensk sida i början av maj 1957 de danska, finska och norska deltagarna.

Sedan det emellertid visat sig, att rekommendationens syfte för närvarande icke kan förverkligas multilateralt, upptogs från svensk sida på grundval av en inom handelsdepartementet upprättad, den 1 april 1958 dagtecknad promemoria diskussioner på diplomatisk väg med norska vederbörande om att upphäva det ömsesidiga förbudet. Enighet nåddes därvid om förslag till skriftväxling i ämnet.

I förslaget, som godkändes av Kungl. Maj:t den 6 juni 1958, förklaras från svensk sida med godkännande från norsk sida, att svenska regeringen är villig att medgiva att norska fartyg från och med den 1 juli 1958 må användas i svensk kustfart, under förutsättning av att norska regeringen medger att svenska fartyg från och med samma dag må användas i norsk kustfart.

Skriftväxlingarna utväxlades i Oslo den 9 juni.

Mellan Danmark och Sverige utestår för närvarande fråga såvitt avser kustfart med fartyg med en nettodräktighet under 30 ton. Frågan behandlades vid överläggningar i Göteborg den 6 augusti 1958. Därvid nåddes enighet om slopandet av återstående ömsesidiga hinder mot kustfart med sådana fartyg. Vissa formella spörsmål återstå ännu att lösa. Förhandlingar härom komma att äga rum under hösten 1958.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 24 oktober 1958:

I anslutning till svenska regeringens meddelande den 15 september 1958 lämnas följande redogörelse.

Sedan danska Handelsministeriet i skrivelse den 10 oktober 1958 förkla-

rat, att danska regeringen är redo att draga försorg om att svenska fartyg oberoende av deras nettodräktighet från och med den 1 januari 1959 fritt må användas till kustfart mellan danska hamnar, dock att denna förklaring tills vidare icke avser kustfart inom den färöiska ögruppen, har Kungl. Maj:t den 24 oktober 1958 förklarat, att danska fartyg från och med den 1 januari 1959 oberoende av deras nettodräktighet fritt må användas i kustfart i svenska farvatten.

*BILAGA***Skriftväxling mellan Danmarks Handelsministerium och Sveriges handelsdepartement angående kustfart****1. Skrivelse från Danmarks Handelsministerium till Sveriges handelsdepartement.**

I skrivelse af 10. april f. å. har Kungl. Handelsdepartementet rejst spørgsmål om de fornødne skridt til gennemførelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 26/1957 om retslig ligestilling for nordiske statsborgere med hensyn til kustfart.

I denne anledning skal man, efter at sagen har været overvejet af de danske myndigheder og herunder været forelagt for udenrigsministeriet, meddele, at den danske regering er rede til at drage omsorg for, at svenske skibe uanset tonnagen fra og med den 1. januar 1959 frit kan drive kustfart mellem danske havne.

Det bemærkes i denne forbindelse, at overførsel af alle fragtbetalinger herefter frit kan finde sted, uanset størrelsen af de skibe, med hvilke fragterne er indtjent.

Det tilføjes, at retten til at drive kustfart indtil videre ikke vil omfatte fart indenfor den færøske øgruppe, hvorved bemærkes, at retten til at drive kustfart er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggende i henhold til lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre.

Den danske regering må endvidere forbeholde sig ret til at udfærdige bestemmelser vedrørende områder, hvor særlige sikkerheds- og forsvarsmæssige synspunkter gør sig gældende.

Idet man henviser til de om sagen stedfundne drøftelser, vil man sætte pris på en udtalelse om de svenske myndigheders stilling til frihed for danske skibe til at drive kustfart mellem svenske havne.

København, den 10. oktober 1958

Kjeld Philip

Anders Bache

2. Skrivelse från Sveriges handelsdepartement till Danmarks Handelsministerium

Med anledning av Handelsministeriets skrivelse den 10 oktober 1958 rörande kustfart i danska farvatten med svenska fartyg får handelsdepartementet härmed meddela följande.

Kungl. Maj:t har denna dag på föredragning av t. f. chefen för handelsdepartementet i brev till sjöfartsstyrelsen och generaltullstyrelsen förklarat, att kustfart i svenska farvatten från och med den 1 januari 1959 skall vara fri för danska fartyg oberoende av deras nettodräktighet.

Handelsdepartementet vill uttrycka förhoppningen, att kustfart med svenska fartyg under den tonnagegräns, som för närvarande gäller i fråga om rätt till kustfart, med tiden skall kunna tillåtas även inom den färöiska ögruppen.

Liksom Handelsministeriet vill handelsdepartementet erinra om att transporter av frakter fritt kan äga rum.

Avskrift av denna skrivelse tillställs utrikesdepartementet, generaltullstyrelsen, sjöfartsstyrelsen och valutastyrelsen i riksbanken.

Stockholm den 24 oktober 1958.

Herman Kling

Åke Hartvig

3. Skrivelse från Danmarks Handelsministerium till Sveriges handelsdepartement

Efter at handelsministeriet i skrivelse af 10. f.m. vedrørende gennemførelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 26/1957 om retslig ligestilling for nordiske statsborgere med hensyn til kystfart blandt andet havde givet udtryk for, at retten for svenske skibe til at drive kystfart mellem danske havne indtil videre ikke ville omfatte fart inden for den færøske øgruppe, har man gennem statsministeriet modtaget underretning om, at Færøernes landsstyre under 11. s.m. har afgivet sålydende erklæring over sagen:

Landsstyret modsætter sig ikke, at omhandlede overenskomst udvides til også at gælde for Færøerne, således at det i udkastet optagne forbehold for Færøerne kan udgå.

Hvilket herved meddeles, idet man iøvrigt henviser til Kungl. Handelsdepartementets skrivelse af 24. f.m.

København, den 5. november 1958

Kjeld Philip

Anders Bache

Meddelanden

om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk sam- verkan för sjöräddning i Nordsjön

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Forsvarsministeriet) meddelar den 16 augusti 1958:

Rekommendationen er i Danmark blevet behandlet af fiskeriministeriet, handelsministeriet, ministeriet for offentlige arbejder og generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet i samarbejde med forsvarsministeriet, der har været koordinerende ministerium for sagens behandling.

Der har med henblik på udarbejdelse af en redegørelse for behandlingen af rekommendationen og de vedkommende myndigheders standpunkt til forslaget om udlæggelse af det omhandlede vejrtjenesteskib været ført forhandlinger mellem disse myndigheder, samt statens luftfartsvæsen og meteorologisk institut.

Ved disse forhandlinger blev der — for så vidt angår fiskeriet i Nordsøen — givet udtryk for, at redningstjenesten er forsvarligt tilrettelagt gennem de ved den danske vestkyst stationerede 2 redningsdampere, og der er ikke fra de danske fiskeriorganisationers side større interesse for det foreslåede redningsskib.

For den øvrige skibsfarts vedkommende ansås det omhandlede skibs stationering som redningsskib for at være af interesse, ligesom det også vil være af betydning for vejrtjenesten kontinuerligt at modtage almindelige (synoptiske) observationer fra et i Nordsøen fast stationeret skib. Det fremhævedes dog, at det — således som det også er kommet frem ved sagens behandling i Nordisk Råd — kan være tvivlsomt, om kombinationen vejrtjenesteskib/redningsskib er hensigtsmæssig som en permanent løsning af opgaven. Dette forhold gør det efter forsvarsministeriets opfattelse nødvendigt, at opgaven ikke løses alene på nordisk grundlag, men at også de øvrige nordsølande inddrages i overvejelserne.

På baggrund af de førte forhandlinger skal man herved meddele, at man, henset til den betydning ovennævnte skib vil få for vejrtjenesten, kan gå ind for en permanent stationering af skibet.

Det tilføjes, at forsvarsministeriet må lægge megen vægt på, at samtlige nordsølande tilslutter sig og bidrager til planens gennemførelse, således at

der opnås det bredest mulige grundlag for udgiftsfordelingen. Dette spørgsmål er imidlertid, efter hvad der foreligger oplyst fra norsk side, taget op til behandling af det norske udenrigsdepartement, der koordinerer de nordiske landes arbejde med sagen.

Endvidere finder man fra dansk side anledning til at fremhæve, at der forinden endelig afgørelse træffes i sagen, bør søges tilvejebragt en løsning på det ovenfor nævnte spørgsmål om det hensigtsmæssige i en kombination af skibets rednings- og vejrtjenestemæssige opgaver.

Videre bemærkes, at man fra dansk side er villig til at søge fremskaffet den nødvendige bevilling til dækning af Danmarks andel i udgifterne ved opretholdelse af den omtalte ordning. Driftsudgifterne er fra norsk side i nævnte note anslået til ca. 180 000 norske kroner for 6 måneders stationering årlig. Det er herved forudsat, at der fra norsk side stilles et egnet fartøj til rådighed.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 4 september och 8 oktober 1958:

I henhold til ovennevnte rekommandasjons siste ledd har spørsmålet om en permanent rednings- og værvarslingsstjeneste i Nordsjøen vært forelagt følgende land:

Frankrike. I en note av 19. februar 1958 meddeler de franske myndigheter at på grunn av den begrensede franske deltagelse i fiskeriene i Nordsjøen, fant man ikke å kunne delta i omkostningene ved opprettelsen av en permanent rednings- og værvarslingsstjeneste i Nordsjøen.

Belgia. I en note av 13. februar 1958 meddelte de belgiske myndigheter at da dette lands handelsskip og fiskefartøyer kun i liten grad trafikerer den del av Nordsjøen hvor stasjoneringen av et rednings- og værvarslingsskip er planlagt, finner de belgiske myndigheter ikke å kunne dekke en andel av omkostningene til opprettholdelsen av den planlagte ordning.

Island. Islands utenriksdepartement har i en note av 17. februar 1958 meddelt at de islandske myndigheter ikke ser seg i stand til å bidra til opprettelsen av den foreslåtte rednings- og værvarslingsstjeneste i Nordsjøen.

Forbundsrepublikken Tyskland. I en note av 12. februar 1958 meddelte de tyske myndigheter at de var interessert i en permanent rednings- og værvarslingsstjeneste i Nordsjøen, og var villige til å dekke en andel av omkostningene til opprettholdelse av en slik ordning under forutsetning av at

a) andre nord- og østersjøstater, spesielt Storbritannia og Nederland, er villige til å dekke en del av omkostningene, og

b) at det beløp som i det tyske statsbudsjett er satt av til dette formål, blir bevilget av de lovgivende myndigheter.

Storbritannia. I en note av 28. februar 1958 finner de britiske myndigheter ikke forslaget om stasjonering av et fartøy i Nordsjøen for å utføre redningstjeneste samt sende værrapporter, av en slik interesse at det er mulig for den britiske regjering å dekke en andel av omkostningene ved en slik ordning.

Nederland. I en note av 24. juni 1958 meddeler de nederlandske myndigheter at spørsmålet om permanent redningstjeneste og spørsmålet om permanent værvarslings-tjeneste i Nordsjøen bør behandles hver for seg.

Når det gjelder den planlagte permanente redningstjeneste finner de nederlandske myndigheter ikke å kunne bidra til denne.

Spørsmålet om stasjonering av et værvarslingssskip i Nordsjøen vil de nederlandske myndigheter ta stilling til når saken er nærmere diskutert av representanter for de interesserte land.

Sverige. Etter forespørsel opplyste det svenske utenriksministerium den 7. mai 1958 at man på svensk side er positivt innstillet til planen om en permanent rednings- og værvarslings-tjeneste i Nordsjøen, men at de svenske myndigheter vil stille seg avventende inntil omkostningene ved en eventuell deltagelse er kjent.

Danmark. De danske myndigheter har under utenriksministermøtet i Helsingfors 9. og 10. april 1957 gjort kjent at Danmark ikke er interessert i å delta i den av Nordisk Råd foreslåtte rednings- og værvarslings-tjeneste i Nordsjøen. Den 28. oktober 1957 ble det overlevert en verbalnote til det danske utenriksministerium om omhandlede sak, men utenriksdepartementet kan ikke se å ha mottatt noe svar på denne.

Norge. Fiskeridepartementet har forelagt saken for

1. Norsk selskab til skibbrudnes redning
2. Handelsdepartementet
3. Kirke- og undervisningsdepartementet
4. Fiskeridirektøren
5. Redningsutvalget.

Handelsdepartementet har med tilslutning av Norges rederforbund, Det norske maskinistforbund, Norsk styrmandsforening og Norsk skibsførerforbund uttalt at det for handelsflåtens vedkommende vil være av mindre betydning å stasjonere redningsfartøy i Nordsjøen. Heller ikke fiskeridirektøren synes å være så sterkt interessert i utbygning av redningstjenesten, da det i årets 3 første måneder ikke foregår noe norsk fiske av betydning i Nordsjøen.

Fiskeridepartementet finner det likevel nødvendig å få saken nærmere utredet. Norge kan påta seg å skaffe de nødvendige fartøyer som kreves til formålet, og ordningen forutsettes til å begynne med gjennomført for høst- og vintermånedene, eller ca. 6 måneder årlig. Senere kan det bli spørsmål om å gå over til helårs drift, hvis det skulle vise seg å være interesse for det. Utgiftene ved den nevnte ordning er anslått til kr 30 000 pr. måned.

I tillegg til denne melding kan opplyses at Udenrigsministeriet i København i verbalnote av 2. oktober 1958 til den norske ambassade i København har uttalt:

Den på Nordisk Råds 5. session i Helsingfors vedtagne rekommendation (nr. 27/1957) angående overvejelse af mulighederne for et nordisk samarbejde om stationering af et rednings- og vejrtjenesteskib i Nordsøen behand-

les i Danmark af handelsministeriet, fiskeriministeriet, ministeriet for offentlige arbejder og generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet i samarbejde med forsvarsministeriet, der er koordinerende ministerium for sagens behandling.

Spørgsmålet om organisering af rednings- og vejrtjenesten i Nordsøen har været drøftet af de nævnte myndigheder, og forsvarsministeriet vil aflegge beretning i sagen til statsministeriet, der på sædvanlig vis vil underrette Nordisk Råd.

Det kan dog på indeværende tidspunkt udtales, at der fra dansk side, henset til den betydning, det vil have for vejrtjenesten, er interesse for en stationering af et fartøj som det omhandlede i Nordsøen på permanent basis.

Forsåvidt angår skibets redningsmæssige funktioner er de danske myndigheder principielt af den opfattelse, at opgaven ikke kan anses for endeligt løst ved udlæggelse af et rednings- og vejrtjenesteskib i Nordsøen, men at dette skridt kun kan være en foreløbig ordning. Som det bl. a. er kommet til udtryk i den til den internationale konvention af 10. juni 1948 om sikkerhed for menneskeliv på søen knyttede rekommandation nr. 23, forudsætter en effektiv eftersøgnings- og redningstjeneste en omfattende koordinering af alle til rådighed værende sikkerheds- og hjælpetjenester og af de dertil hørende kommunikationer. Som følge heraf rejser sig bl. a. det spørgsmål, om opgaven kan løses tilfredsstillende alene på nordisk grundlag, eller om ikke de øvrige nordsølandes regeringer før eller siden bør inddrages i overvejelserne, også med henblik på at opnå det bredest mulige grundlag for udgiftsfordelingen.

Der vil endvidere fra dansk side blive lagt vægt på tilvejebringelse af en løsning på spørgsmålet om det hensigtsmæssige i en kombination af skibets rednings- og vejrtjenesteopgaver, herunder også spørgsmålet om skibets position. De af meteorologisk institut under prøvestationeringerne gjorde erfaringer taler for, at positionen bør ændres noget.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 11 oktober 1958:

Kungl. Maj:t anvisade den 29 november 1957 och den 30 juni 1958 belopp sammanlagt motsvarande 25 000 norska kronor såsom bidrag från svensk sida till bestridande av kostnaderna för stationering i Nordsjön av norska staten tillhöriga motorfartyget »Nordsyssel» såsom kombinerat livräddnings- och väderleksfartyg.

»Nordsyssel» har såväl under år 1957 som år 1958 varit för ändamålet utlagd på därför avsedd position. Tidigare — under år 1955 — var en det svenska Sjöräddningssällskapet tillhörig räddningskryssare på motsvarande sätt stationerad i Nordsjön.

Den 27 juni 1958 överlämnade Sjöräddningssällskapet till handelsdepartementet fotostatokopia av skrivelse, vari det norska Redningsselskapet framfört förfrågan om deltagande från bl. a. svenska statliga myndigheters sida i en konferens i Oslo angående stationering i Nordsjön av ett livräddnings- och väderleksfartyg. Sjöräddningssällskapet, som därvid meddelade att sällskapet avsåg att deltaga i konferensen, framförde tillika önskemål, att de svenska handels-, kommunikations- och jordbruksdepartementen ville låta sig representeras vid konferensen.

I skrivelse den 28 juli 1958 meddelade handelsdepartementet, efter sam-

råd med kommunikations-, finans- och jordbruksdepartementen, att handelsdepartementet och — såvitt då kunde överblickas — kommunikationsdepartementet komme att låta sig representeras vid konferensen av var sin representant och att möjligt vore att jämväl representant från de svenska fiskareorganisationerna kunde komma att delta vid konferensen.

Konferensen, som ursprungligen beräknades kunna hållas omkring den 20 september 1958, har sedermera blivit framflyttad till en senare tidpunkt.

*BILAGA***PM rörande danskt bidrag till försöksvis utstationering av ett kombinerat sjöräddnings- och väderleksskepp i Nordsjön**

Med skrivelse den 8 januari 1958 hade norska Fiskeridepartement riktat en förfrågan till danska Fiskeriministeriet huruvida man från dansk sida vore villig att, samman med Norge och Sverige, medverka till finansieringen av en försöksvis utstationering under cirka två månaders tid våren 1958 av ett kombinerat sjöräddnings- och väderleksskepp i Nordsjön. I Fiskeridepartementets skrivelse hänvisades till Nordiska rådets vid dess femte session antagna rekommendation (nr 27/1957) till regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att överväga möjligheterna för samverkan i syfte att öka säkerheten för fisket, sjöfarten och luftfarten i Nordsjö-området och att skaffa pålitligt och behövt observationsunderlag för den internationella väderlekstjänsten samt att i dessa syften även upptaga gemensamma överläggningar med övriga Nordsjö-länders regeringar. Norge skulle ställa fartyget »Nordsyssel» till förfogande. Utgifterna för försöket beräknades till 60 000 norska kronor, av vilket belopp ettvar av de deltagande länderna skulle tillskjuta en tredjedel.

Med skrivelse till Finansudvalget den 25 juni 1958 har Fiskeriministeriet, under hänvisning till Fiskeridepartementets framställning, hemställt att 12 500 kronor måtte från dansk sida utbetalas till täckande av de med försöksverksamheten förknippade kostnaderna. Genom beslut den 13 augusti 1958 har Finansudvalget godkänt denna hemställan.

Oktober 1958

Rapport

från Nordiska rådets presidium

Enligt § 22 arbetsordningen för Nordiska rådet åligger det rådets presidium att mellan sessionerna handha rådets löpande angelägenheter. Under hänvisning till detta stadgande får presidiet härmed till rådet överlämna en redogörelse för sin verksamhet under tiden mellan femte och sjätte sessionerna.

I. Sammansättning, möten m. m.

Vid femte sessionen utsågs till medlemmar av presidiet prosten Lennart Heljas, Finland, såsom rådets president, samt fhv. statsminister Erik Erikson, Danmark, fyr- och hamndirektören Emil Jönsson, Island, stortingsrepresentant Nils Hønsvald, Norge, och professor Bertil Ohlin, Sverige, såsom rådets vicepresidenter. Sedan Heljas lämnat rådet den 22 juli 1958, utsåg Finlands delegation den 4 augusti 1958 generaldirektör Karl-August Fagerholm till Heljas' ersättare som rådets president. Efter det att Fagerholm den 29 augusti 1958 utnämnts till Finlands statsminister och i anledning härav utträtt ur presidiet, har Finlands delegation den 19 september 1958 utsett talman V. J. Sukselainen till Fagerholms ersättare som rådets president.

Presidiet har sammanträtt i Båstad den 1 och 2 juni 1957, i Hindås den 8 och 9 november 1957, i Stockholm den 25 augusti 1958, i Saltsjöbaden den 23 september 1958 och i Oslo den 8 november 1958. Därjämte sammanträdde presidiet och representanter för regeringarna den 22 februari 1957 i samband med rådets femte session i Helsingfors. Presidiets medlemmar har vidare stått i kontakt med varandra genom sekretariatet.

Vid presidiemötet den 1 och 2 juni 1957 ersattes fhv. statsminister Erik Eriksen, vilken hade tillfälligt förfall, av folketingets formand Gustav Pedersen. Riksdagsman Väinö Leskinen ersatte vid mötet den 8 och 9 november 1957 Heljas, som då hade förfall. Vid mötena den 25 augusti, den 23 september och den 8 november 1958 var icke Emil Jönsson eller ersättare för denne närvarande. Förste vice talman Axel Strand deltog i presidiemötet den 8 november 1958 som ersättare för Ohlin, vilken hade tillfälligt förhinder.

II. Åtgärder i anledning av rådets beslut

1. Vid presidiets sammanträde med regeringsrepresentanterna i Helsingfors den 22 februari 1957 överenskoms, att beträffande envar av de vid rådets femte session beslutade rekommendationerna med undantag för rekommendation nr 14 något lands regering skulle åtaga sig uppgiften att

vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet samt att rekommendationerna för sådant ändamål skulle fördelas mellan länderna på följande sätt:

Rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor	Norge
Rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling	Norge
Rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk	Finland Island
Rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisionssamverkan	Danmark
Rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område	Sverige
Rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning	Sverige
Rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare	Sverige
Rekommendation nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning	Norge
Rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder	Island
Rekommendation nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk	Sverige
Rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag	Danmark
Rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden	Finland
Rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land	Finland
Rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet	—
Rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension	Danmark
Rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien	Finland
Rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal	Norge
Rekommendation nr 18/1957 angående samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd	Norge
Rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m.	Danmark
Rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare	Danmark
Rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning	Sverige

Rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.	Sverige
Rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg	Danmark
Rekommendation nr 24/1957 angående ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige	Norge
Rekommendation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten	Danmark
Rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart	Sverige
Rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön	Norge

Rekommendationerna jämte tillhörande handlingar överlämnades till regeringarna i början av april 1957.

2. Förhandlingarna vid femte sessionen har tryckts vid statsrådets tryckeri i Helsingfors samt inbundits i Danmark av Petersen & Petersens bogbinderi. De trycktes i en upplaga av 3 600 exemplar och kunde utsändas i mitten av mars 1958. De har utdelats till samtliga medlemmar av parlamenten i de nordiska länderna, till ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek, partier, tidningar m. fl. institutioner samt enskilda i Norden. Vidare har de tillställts andra parlament, utländska bibliotek, internationella organisationer m. fl.

3. Beträffande rådets rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning, vilken rådet vid femte sessionen avskrev som slutbehandlad, har presidiet fått mottaga vissa kompletterande upplysningar.

Sålunda har Islands regering med skrivelse den 17 april 1957 till presidiet anmält vissa åtgärder i anledning av rekommendationen. Vidare har till presidiet överlämnats texten till ett av danska Statsministeriet utfärdat »cirkulære om fritagelse for toldbehandling af forsendelser med dokumenter og tryksager fra myndigheder i ét nordisk land til adressater i andre nordiske lande». Dessa båda handlingar jämte ett utdrag av protokollet fört vid »det nordiske toldadministrationsmøde» i Köpenhamn den 12—15 juni 1957, berörande denna fråga, ha sammanställts i ett tillägg, fogat vid denna rapport [*se Tillägg 1*].

4. Rekommendation nr 17/1956 angående samarbete på alkoholforskningens område avskrevs som slutbehandlad vid rådets femte session. Enligt upplysningar som lämnats presidiet av regeringarna ha nu till medlemmar i en nordisk nämnd för alkoholforskning utsetts:

från Danmark för en tid av tre år:

lektor i kriminologi vid Københavns universitet, dr.jur. Karl O. Christiansen,

professor i psykiatri vid Aarhus universitet, dr.med. Erik Strömngren och
amtmand V. F. baron Wedell-Wedellsborg;

från Finland:

professorn i sociologi vid Helsingfors universitet Heikki Waris,
chefen för fysiologiska avdelningen vid o/y Alkoholiliikke's central-
laboratorium, fil.dr Olof Forsander och
direktören vid o/y Alkoholiliikke pol.dr Pekka Kuusi;

från Norge för en tid av tre år:

departementsråd i Sosialdepartementet Agnar Kringlebotten,
overlege vid Ullevål sykehus Per Anchersen och
adm. direktør vid Norges almenvitenskapelige forskningsråd Erling
Fjellbirkeland;

från Sverige:

professorn vid Stockholms högskola H. G. R. Boalt,
professorn vid karolinska institutet Leonard Goldberg och
förste byråinspektören i socialstyrelsen S. A. D. Wiklund.

5. Vid hälsovårdsministermötet i Stockholm den 12 mars 1958, vid vilket presidiet var representerat, diskuterades på presidierepresentanternas initiativ frågan om möjligheterna att snabbt realisera det i anledning av rådets rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område upptagna spörsmålet om en nordisk dentalmaterialprovninganstalt. Hälsovårdsministrarna lovade att söka påskynda arbetet med denna fråga (se härom vidare *Sak D 14*).

6. För presidiets befattning under tiden mellan femte och sjätte sessionerna med rekommendation nr 22/1954 angående nordiskt ekonomiskt samarbete och därmed sammanhängande frågor redogöres nedan under V: 5.

7. Med anledning av rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart, har presidiet verkat för att få till stånd en lösning av denna fråga. Presidiet har därvid sökt vinna stöd för en av Finlands regering i ämnet framlagd proposition. Då denna icke hann slutbehandlas av 1957 års riksdag, har dock frågan för Finlands dels tills vidare förfallit. Beträffande utvecklingen av frågan i övrigt får presidiet hänvisa till *Sak D 69*.

8. Presidiet har utöver vad ovan nämnts genom sekretariatet följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor vari rådet antagit rekommendationer och i övrigt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

III. Finansiella förhållanden

I enlighet med det principbeslut som presidiet såsom redovisas i presidets rapport till rådet vid femte sessionen (s. 658) tidigare fattat har pre-

sidiet under tiden sedan föregående session i ett antal fall beslutat om vissa gemensamma utgifter, för vilkas täckande därefter medel tillskjutits av de olika delegationerna i överensstämmelse med reglerna i § 21 arbetsordningen för rådet.

De gemensamma kostnaderna ha avsett i huvudsak följande poster, nämligen utgifter för redigering och tryckning av rådets förhandlingar — däri inberäknat arvode till redaktören för dessa förhandlingar — ersättningar till sekreterare m. fl. i av rådet tillsatta kommittéer samt till utredningsmän, som enligt presidiets beslut anlåtats för särskilda uppdrag, ävensom utgifter för utgivning och stencilering av »Nytt från Nordiska rådet».

Kostnaderna ha regelmässigt fördelats efter ovannämnda regel i arbetsordningen mellan samtliga länder, oaktat kommittéarbetet eller utredningen i visst fall kunnat vara utan större praktiskt intresse för ett eller flera av de i rådet samverkande länderna. Beträffande rapporterna från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet avseende nordiskt ekonomiskt samarbete ämnar dock presidiet föreslå rådet att göra det avsteget från arbetsordningens regler att kostnaderna för ifrågakvarande rapporters tryckning skola fördelas lika mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Ett bordlagt förslag om att utgifterna för isländska representanters resor till och från presidie- och kommittémöten skulle behandlas såsom gemensamma utgifter beslöt presidiet avskryva vid presidiemötet den 8 november 1957.

IV. Deltagande i ministermöten

1. Vid undervisningsministermötet i Stockholm den 13 och 14 juni 1957 deltog som representanter för rådet riksdagsman Sven Em. Ohlon, Sverige samt docenten Gustaf Petrén och generalsekretær Frantz Wendt. Vid mötet hade rådets representanter tillfälle att med ministrarna diskutera olika åtgärder för genomförande av de av rådets rekommendationer, som falla inom detta ministermötes ämbetsområde.

2. Vid det nordiska socialpolitiska ministermötet i Stockholm den 26—28 augusti 1957 företrädde rådet av riksdagsman Birger Andersson, Sverige, samt Petrén och biträdande sekreteraren Sven Fr. Hedin. Från rådets sida togs vid mötet upp frågan, huruvida hälsovårdsministermöten borde hållas gemensamt med socialministermöten eller ej. Spörsmålet bordlades.

3. Vid de ekonomiska samarbetsministrarnas möte i Stockholm den 24 oktober 1957 hade Petrén tillfälle närvara och lämna upplysningar om planläggningen av rådets arbete med avseende å det ekonomiska samarbetet.

4. I samband med justitieministermötet i Oslo den 4 februari 1958 hölls en gemensam överläggning mellan ministrarna och rådets juridiska nio-mannakommitté. Från rådets sida deltog folketingsmand Knud Thestrup, folketingsmand Holger Eriksen, fuldmægtig N. C. Bitsch och Wendt, Danmark, riksdagsman Arvo Salminen, riksdagsman Harras Kyttä och justitisekreterare E. Hultin, Finland, altingsman Sigurður Bjarnason, Island, riks-

dagsman Olov Rylander, riksdagsman Emil Ahlkvist och Petrén, Sverige, samt stortingsrepresentant Nils Hønsvald, sorenskriver Arthur Sundt och sekretær Erik Nord, Norge. Beträffande mötet hänvisas till juridiska nio-mannakommitténs rapport [*se Dokument 2*].

5. Vid hälsovårdsministermötet i Stockholm den 12 mars 1958 företrädes Nordiska rådet av riksdagsman Anders Pettersson och Petrén. Från rådets sida framhölls särskilt betydelsen av att frågan om nordisk dentalmaterialprovvningsanstalt blev föremål för snabb behandling. Härjämte dryftades frågan om en nordisk hälsovårdshögskola. I övrigt hänvisas till kommunikén från mötet [*se Sak D 39*].

V. Förberedelserna för sjätte sessionen

1. Vid sin femte session i Helsingfors beslöt rådet den 22 februari 1957 att förlägga nästkommande session till Oslo samt uppdrog åt presidiet att bestämma den närmare tidpunkten till någon av månaderna januari och februari 1958. Med stöd av detta bemyndigande beslöt presidiet vid sitt möte i Båstad den 1 och 2 juni 1957 att rådets sjätte session skulle taga sin början den 27 januari 1958. I enlighet med reglerna i § 1 tredje stycket arbetsordningen för rådet underrättades regeringarna samt rådets valda medlemmar och suppleanter i skrivelse den 15 oktober 1957 om tiden för sjätte sessionen.

Vid presidiemötet i Hindås den 8 och 9 november 1957 upptogs frågan om tidpunkten för sjätte sessionen till ny behandling. Presidiet beslöt därvid förelägga de nationella delegationerna förslag om att sessionen skulle öppnas först den 26 oktober 1958 samt framhöll, att presidiet, därest så syntes nödvändigt med tanke på resultaten av frihandelsförhandlingarna, skulle taga initiativet till avhållandet av en extra session tidigare under år 1958.

I skrivelser till de olika nationella delegationerna den 9 november 1957 hemställde presidiet om samtycke till detta förslag om tidpunkten för sjätte sessionen. Sedan delegationerna lämnat sitt godkännande, underrättades i skrivelse den 4 december 1957 regeringarna samt de valda medlemmarna och suppleanterna om att sessionen uppskjutits och att den i stället komme att börja nyssnämnda den 26 oktober 1958. Sedermera utfärdades den 3 juli 1958 vederbörlig kallelse till sessionen.

Vid presidiemötet i Stockholm den 25 augusti 1958 blev frågan om tidpunkten för avhållandet av sjätte sessionen ånyo föremål för diskussion, varvid enighet nåddes om att man skulle föreslå de nationella delegationerna att uppskjuta sessionens början ytterligare två veckor.

Förslaget om den ändrade tidpunkten för sessionens hållande underställdes de nationella delegationerna i skrivelser till dessa samma den 25 augusti. Sedan samtliga delegationer biträtt presidiets beslut, utsändes meddelande till regeringarna och medlemmar och suppleanter i rådet den 19 september 1958 om att rådets sjätte session komme att taga sin början den 9 november 1958.

2. I skrivelse den 2 juli 1958 till regeringarna framställde presidiet — i

likhet med vad fallet varit under de föregående åren — till dessa vissa önskemål och förslag beträffande förberedelserna till sjätte sessionen.

Presidiet anhöll sålunda om berättelser från de permanenta samarbetsorganen (Nordiska kulturkommissionen, Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, Nordiska samfärdselkommittén och Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor) angående deras verksamhet efter det föregående berättelser avgivits till rådet. Presidiet hemställde vidare att få del av berättelser rörande verksamheten inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet och rörande samarbetet mellan de nordiska ländernas språknämnder.

I bilaga till presidiets skrivelse uppräknades vidare de ännu icke slutbehandlade rekommendationerna från rådets fyra första sessioner, beträffande vilka — förutom angående de 27 rekommendationerna från femte sessionen — meddelanden emotsåges till sjätte sessionen. Presidiet framhöll i detta sammanhang sitt särskilda intresse för de meddelanden, det komme att emottaga från regeringarna beträffande följande rekommendationer:

Rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund ;

Rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område;

Rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig;

Rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning;

Rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning;

Rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisionssamverkan;

Rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare;

Rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden; samt

Rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal.

Presidiet hemställde i sin skrivelse, att förenämnda berättelser och meddelanden måtte inlämnas till rådet om möjligt före den 10 september 1958.

Med avseende å nya regeringsförslag uttalade presidiet att det på det nordiska hälsovårdsministermötet den 12 mars 1958, vid vilket rådet varit representerat, uttalats bland annat att frågan om inrättandet av en nordisk hälsovårdshögskola komme att av regeringen föreläggas rådet vid den kommande sessionen. I presidiets skrivelse hette det vidare, att man ansett sig böra förbereda arbetet vid sessionen utifrån den förutsättningen att rådet från regeringarna komme att emottaga förslag med anledning av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets rapport om en gemensam nordisk marknad.

I övrigt hemställde presidiet om att i god tid bliva underrättat om de förslag regeringarna ämnade väcka till den instundande sessionen.

Vad beträffade de uppskjutna sakerna uttalade presidiet att det skulle sätta värde på att få del av eventuellt material beträffande Sak C 7/1957 med Tilläggsförslag (vägförbindelserna mellan Norge och Sverige) samt Sak A 21/1957 (fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna). Beträffande Sak A 18/1957 (utlämningslagstiftning) erinrade presidiet om juridiska utskottets förslag (nr 7/1957) samt sade sig förutsätta att ärendet komme att upptagas till realbehandling under den kommande sessionen.

3. I skrivelse den 8 januari 1958 fäste presidiet regeringarnas och de valda medlemmarnas och suppleanternas uppmärksamhet på önskvärdheten av att regerings- och medlemsförslag insändes i god tid före sessionens början. I skrivelsen framhöll presidiet fördelarna — både från tryckeriteknisk synpunkt och med tanke på möjligheterna att införskaffa kompletterande utredning — av att förslag kunde ingivas till rådet tidigare än den i 3 § arbetsordningen för rådet fastställda tidsfristen om två månader före sessionens början.

4. För beredande av den från femte till sjätte sessionen uppskjutna frågan om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige [*se Sak A 3*] beslöt presidiet vid sitt möte den 3 och 4 juni 1957 tillsätta en vägkommitté. Rörande dess arbete får presidiet hänvisa till kommitténs rapport [*se Dokument 4*].

5. Vid femte sessionen i Helsingfors år 1957 bemyndigades presidiet, efter förslag av rådets ekonomiska utskott, att inkalla utskottet till möte före rådets sjätte session vid en tidpunkt som presidiet funne ändamålsenlig för att förberedelsevis behandla frågan om det nordiska ekonomiska samarbetet. Efter att ha samrått med de nordiska ekonomiska samarbetsministrarna inkallade utskottets fungerande ordförande, förste vice talman Axel Strand, på uppdrag av presidiet utskottet till ett möte i Hindås i närheten av Göteborg med början den 8 november 1958.

Vid detta möte den 8—10 november 1958 närvaro — förutom utskottets egna medlemmar och rådets presidium — även ministrarna för nordiskt ekonomiskt samarbete, vidare en företrädare för vart och ett av de i rådet företrädade partier vilka saknade representation i utskottet samt medlemmarna i Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Efter mötet utfärdades i fråga om förhandlingarna en kommuniké av följande lydelse:

Nordiska rådets ekonomiska utskott har på sammanträde i Hindås 8—10 november 1957 förberedande behandlat Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets rapport angående nordiskt ekonomiskt samarbete. I samband härmed lämnades en redogörelse för de pågående förhandlingarna rörande ett västeuropeiskt frihandelsområde.

Den föreliggande rapporten kommer inom respektive länder att remitteras till berörda organisationer inom närings- och arbetsliv för yttrande. Från representanter för de i de europeiska förhandlingarna deltagande länderna uttalades, att det icke vore möjligt att taga slutlig ställning till en nordisk tullunion, innan utgången av Paris-förhandlingarna kunde bedömas. Under sådana förhållanden fann utskottet att det icke vore ändamålsenligt att upptaga den föreliggande rapporten till behandling i Nordiska rådet redan i ja-

nuari 1958, till vilken tidpunkt nästa session inkallats. I detta läge har rådets presidium, som också deltagit i förhandlingarna, beslutat att rekommendera de nationella delegationerna att förlägga nästa års ordinarie session till oktober 1958 under hänvisning till sitt tidigare förslag om oktober såsom lämplig fast tidpunkt för de årliga sessionerna. Vidare har presidiet med hänsyn till den stora vikt som frågan om nordiskt ekonomiskt samarbete måste tillmätas förklarar sig vilja taga initiativet till en extra session före halvårsskiftet 1958 för denna frågas behandling, om så skulle erfordras. Härjämte avser presidiet att inkalla rådets ekonomiska utskott till nytt möte för fortsatt behandling av frågan om nordiskt ekonomiskt samarbete, så snart detta ärendes vidare handläggning det kräver. Ett sådant möte kan sannolikt väntas bliva erforderligt redan under början av 1958. Enighet förelåg bland representanterna för de nordiska länder som deltaga i förhandlingarna om ett europeiskt frihandelsområde att de ha ett stort gemensamt intresse av att dessa förhandlingar leda till ett positivt resultat samt att de nordiska delegaterna i dessa förhandlingar böra samverka i vidast möjliga omfattning.

Ekonomiska utskottet rekommenderade, att den föreliggande rapporten skulle kompletteras med en utredning avseende förhållandet mellan ett europeiskt frihandelsområde och det nordiska ekonomiska samarbetet, varvid mot denna bakgrund även de problem kunna klargöras, vilka uppkomma i förbindelse med de 20 % av den internordiska handeln, som rapporten om det nordiska ekonomiska samarbetet icke omfattar.

Med skrivelse den 1 juli 1958 inkallade ekonomiska utskottets fungerande ordförande förste vice talman Axel Strand enligt presidiets bestämmande ekonomiska utskottet till ett nytt möte den 25 och 26 augusti 1958. I skrivelse till presidiet den 7 juli 1958 framhöll emellertid de nordiska samsarbetsministrarna, att det skulle vara önskvärt att utskottet sökte ordna ett möte i senare hälften av september månad för samma frågas behandling, oavsett om det till augusti inkallade mötet planenligt komme till stånd. Med anledning härav underrättades medlemmarna i ekonomiska utskottet genom skrivelse den 25 juli 1958 om att presidiet — som för sin del liksom samsarbetsministrarna fann, att ett möte med ekonomiska utskottet borde hållas i slutet av september, då regeringarnas förslag i frågan om nordiskt ekonomiskt samarbete inkommit till rådet — beslutat att icke avhålla sammanträdet den 25 och 26 augusti 1958. Det framhölls i skrivelsen, att utskottet i stället kunde förväntas bli inkallat till möte under en eller flera dagar under tiden 23—27 september och att beslut om exakta tidpunkten och platsen för detta möte kunde beräknas komma att fattas av presidiet vid dess sammankomst den 25 augusti 1958. Vid detta presidiesammanträde bestämdes, att mötet skulle äga rum den 22 och 23 september 1958 i Saltsjöbaden, varom medlemmarna i utskottet underrättades genom skrivelse den 27 augusti 1958.

Efter sammanträdet i Saltsjöbaden utfärdades om förhandlingarna en kommuniké av följande lydelse:

Nordiska rådets ekonomiska utskott har sammanträtt i Saltsjöbaden utanför Stockholm den 22—23 september 1958. I sammanträdet ha deltagit utom medlemmarna i Nordiska rådets presidium även de nordiska samsarbetsministrarna, økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, minister T. A. Wi-

herheimo, Finland, samt statsråden Arne Skaug, Norge, och Gunnar Lange, Sverige, ävensom representanter för de i rådet representerade politiska partier, vilka sakna företrädare i utskottet.

Utskottet har tagit del av tilläggsrapporten utarbetad av det av regeringarna tillsatta samarbetsutskottet avseende de 20 % av den internordiska samhandeln, vilka icke behandlades i den av samarbetsutskottet under 1957 avgivna huvudrapporten. Härmed har samarbetsutskottet i huvudsak slutfört de i rådets rekommendation nr 22/1954 förordade utredningarna rörande ett nordiskt ekonomiskt samarbete, vilket rådets utskott med tillfredsställelse konstaterar. Efter vad som upplysts av de närvarande regeringsrepresentanterna kan detta material nu väntas bli överlämnat till Nordiska rådet vid dess instundande sjätte session, som tager sin början i Oslo den 9 november 1958.

Med hänsyn till oklarheten beträffande det europeiska ekonomiska samarbetet har samarbetsutskottet i sin rapport icke slutbehandlat det nordiska ekonomiska samarbetet i vad avser jordbruksprodukter. Ej heller har samarbetsutskottet haft möjlighet att utarbeta en ingående redogörelse för sambandet mellan ett europeiskt och ett nordiskt ekonomiskt samarbete, enär några säkra linjer för hur ett västeuropeiskt frihandelsområde kan komma att utformas ännu icke kunna skönjas. Ekonomiska utskottet konstaterar med tillfredsställelse att samarbetsutskottet fortsätter behandlingen av frågan om lantbruksvarornas ställning i en gemensam nordisk marknad och av sambandet mellan europeiskt och nordiskt samarbete. Utskottet vill härutöver förorda, att de med en nordisk gemensam marknad förenade valuta- och betalningsbalansfrågorna bli föremål för ytterligare utredning.

Ekonomiska utskottet uppmanar de regeringar som deltaga i de pågående förhandlingarna inom OEEC att samarbeta så nära som möjligt i syfte att nå bästa möjliga villkor inom ett blivande europeiskt frihandelsområde för betydelsefulla nordiska produkter såsom jordbruksvaror, fiskeprodukter, skogsprodukter, aluminium och ferrolegeringar.

Vad härefter angår frågan om det politiska ställningstagandet till det nu i huvudsak avslutade utredningsarbetet om en gemensam nordisk marknad finner utskottet tidpunkten för ett sådant avgörande icke kunna bestämmas, förrän större klarhet vunnits om varthän förhandlingarna om ett europeiskt frihandelsområde kunna komma att föra.

Vid mötet rådde enighet om att det — på grundval av samarbetsutskottets båda rapporter och mot bakgrund av läget efter de till slutet av oktober beramade överläggningarna i Paris om ett europeiskt frihandelsområde — skulle äga rum en allmän debatt rörande hithörande problem vid Nordiska rådets session i Oslo i november 1958. Under utskottets överläggningar diskuterades också möjligheten att, i syfte att undvika dröjsmål, sammankalla Nordiska rådet till en extra session för slutlig behandling av frågan om gemensam nordisk marknad, så snart förhållandena beträffande ett europeiskt frihandelsområde gör det ändamålsenligt att avhålla en sådan session.

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet har icke ansett sig böra avlämna någon berättelse över sin verksamhet till regeringarna, som av dessa skulle kunna överlämnas till rådet. För att uppgifter om detta organ icke skulle saknas, har i detta läge på presidiets tillskyndan inom rådets sekretariat sammanställts vissa uppgifter om utskottets arbete [*se Sak D 16, Bilaga*].

6. På uppdrag av presidiet har svenska delegationens biträdande sekre-

terare Sven Fr. Hedin sammanställt en promemoria angående förslag till vissa grundläggande regler i samband med administrationen av gemensamma nordiska institutioner. Promemorian har sedermera fogats vid ett av presidiets medlemmar i ämnet väckt förslag [*se Sak A 26*].

7. Jämlikt § 3 arbetsordningen för rådet har presidiet beslutat införskaffa utredning dels beträffande vissa uppskjutna saker, dels beträffande de nya saker som väckts till sjätte sessionen. I stor utsträckning har presidiet därvid haft bistånd av myndigheter och organisationer men har därjämte införskaffat material omedelbart genom sekretariatet.

8. I anledning av en framställning från Norsk rikskringkasting av den 16 oktober 1958 har presidiet beslutat medgiva att förhandlingarna vid rådets sjätte session få utsändas i television.

VI. Övrig verksamhet

1. Den i presidiets föregående rapport omnämnda broschyren om nordiskt samarbete och särskilt om Nordiska rådet, författad av generalsekretær Frantz Wendt, föreligger nu i korrektur och beräknas utkomma inom den närmaste tiden av trycket. Den kommer att med bistånd av utrikesförvaltningarna distribueras i utlandet.

2. Presidiet behandlade vid sitt möte den 1 och 2 juni 1957 en inom rådets svenska sekretariat utarbetad promemoria om Nordiska rådets arbetsformer [*se Tillägg 2*]. På grundval av vad däri anförts träffade presidiet beslut rörande vissa frågor.

Beträffande den i promemorian avhandlade frågan om den lämpligaste tidpunkten för rådets ordinarie sessioner beslöts att föreslå de nationella delegationerna, att rådet från och med år 1959 skall sammanträda den sista söndagen i oktober månad. Inom presidiet rådde enighet om att de ordinarie sessionerna icke borde utsträckas att vara längre än en vecka.

Vad angår angelägenheter av mindre räckvidd, särskilt sådana av administrativ karaktär, beslöts att presidiet skulle kunna vända sig direkt till regeringarna med en framställning. Härigenom skulle användningen av den mera omständliga rekommendationsformen kunna begränsas.

Om utskottsarbetet under sessionerna uttalade presidiet att det vore önskvärt att utskotten borde få fasta sekreterare vilka kvarstode från session till session. Dessa sekreterare skulle kunna tagas från ett annat land än det i vilket sessionen hålles.

Beträffande suppleanternas ställning rådde inom presidiet enighet om att suppleant skulle kunna deltaga i en råds-session men att han därvid skulle ha att själv stå för kostnaderna för sitt deltagande.

I fråga om avgivande av meddelande beslöt presidiet föreslå regeringarna att den regering som utsetts att vara koordinerande beträffande viss rekommendation skulle gemensamt för alla regeringarna insända uppgifter om gemensamt företagna åtgärder och om arbetet inom gemensamma kommittéer m. m. men att i övrigt varje regering borde redogöra för vad den för sin del åtgjort beträffande rekommendationen.

3. Vid presidiummötet den 1 och 2 juni 1957 upptogs frågan om lämpligheten att i framtiden låta trycka rådsförhandlingarna på en och samma ort, oberoende av platsen för sessionen. Enligt sekretariatets mening talade mycket för ett sådant arrangemang; erfarenheten visade sålunda att arbetet med tryckningen av rådets arbetsmaterial allvarligt tyngde det arrangerande landets sekretariat, vilket måste kunna koncentrera sin uppmärksamhet på själva förberedelsen av sessionen i övrigt, och att det vore opraktiskt att för varje session låta en ny redaktör sätta sig in i uppgiften. Sekretariatet föreslog att Stockholm bleve permanent tryckort för rådstrycket, då de största resurserna på det tryckeritekniska området finnes där.

Vid presidiummötet den 8 och 9 november 1957 godkände presidiet sekretariatets förslag om Stockholm såsom permanent tryckort samt utsåg bibliotekarien vid riksdagsbiblioteket i Stockholm T. Byström till redaktör för rådets förhandlingar.

4. Vid presidiummötet den 1 och 2 juni 1957 behandlades en av Europarådets kulturkommission väckt fråga om möjligheten att Nordiska rådet låte sig representeras vid kommissionens sammanträden.

Vid presidiummötet rådde enighet om att Nordiska rådet kunde sända representanter till internationella konferenser, därest det så befunes önskvärt, men att behov härav förutsattes föreligga blott i undantagsfall. Anledning att sända någon representant till Europarådets kulturkommission ansåg presidiet icke föreligga.

5. I likalydande skrivelser den 18 mars 1958 till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige hemställde presidiet, att regeringarna måtte uppdraga åt Nordiska socialpolitiska kommittén att ombesörja utgivandet av en ny upplaga av publikationen »Nordiske statsborgeres sociale rettigheder under ophold i annet nordiskt land». Det framhölls i presidiets skrivelse att denna publikation, som är avsedd att tjäna som en orientering för de nordbor som avse att söka arbete i annat nordiskt land, numera vore utgången och dessutom delvis inaktuell, sedan den nordiska konventionen om social trygghet trätt i kraft.

Enligt vad som upplysts presidiet har dess framställning vunnit regeringarnas bifall. Den nya upplagan av skriften beräknas föreligga tryckt vid årsskiftet 1958/59.

6. I likalydande skrivelser den 2 september 1958 till regeringarna i Sverige och Norge [*se Tillägg 3*] tog presidiet upp frågan om möjligheterna att förläna svenske sjömansprästen i Narvik och norske sjömansprästen i Göteborg rätt att förrätta vigsel. Det erinrades i skrivelserna om att Nordiska rådets juridiska niomannakommitté vid sina sammanträden den 3 och 4 februari och den 8 juni 1958 diskuterat denna fråga och att därvid enighet rådde om att det nuvarande rättstillståndet icke kunde betraktas såsom tillfredsställande. Då enligt presidiets uppfattning den begränsade frågan om vigselrätt för här avsedda präster borde kunna lösas oberoende av den allmänna revision av äktenskapsrätten, som rådet förordat i sin rekommendation nr 12/1955, hemställde presidiet i skrivelse till regeringarna i Norge

och Sverige att söka genomföra sådan ändring i respektive lands lagstiftning att av sjömansprästerna i Narvik och Göteborg förrättad vigsel erkändes såsom giltig.

7. I likalydande skrivelser den 2 september 1958 till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige [se *Tillägg 4*] tog presidiet upp frågan om en revision av den nordiska konventionen den 10 februari 1931 om indrivning av underhållsbidrag. I skrivelsen hänvisades till att Nordiska rådets juridiska niomannakommitté vid sammanträden den 3 och 4 februari och den 8 juni 1958 närmare granskat vissa regler i 1931 års konvention och därvid konstaterat, att densamma i sin nuvarande utformning vore behäftad med vissa brister. Även de delegerade för nordiskt lagsamarbete hade vid sammanträde i Stockholm den 13 och 14 juni 1958 uppmärksammat behovet av en omarbetning av bestämmelserna i konventionen, och ett initiativ i denna riktning kunde väntas utgå från de delegerade [se *Sak C 1*]. I skrivelsen till regeringarna ville presidiet för sin del understryka sitt intresse för att en sådan revision komme till stånd.

VII. Inkomna skrivelser

1. Presidiet har från Skandinaviska transportarbetarfederationen mottagit en skrivelse av den 15 februari 1957, i vilken — under hänvisning till ett vid federationens möte i Oslo den 14 och 15 februari 1957 fattat beslut — hemställdes, att presidiet snarast möjligt ville till behandling upptaga frågan om de konsekvenser som inregistrering av fartyg under s. k. »flags of convenience» kunde medföra för de traditionella sjöfartsländernas ekonomi och för sjöfolkets levnadsstandard. Samtidigt fäste federationen presidiets uppmärksamhet på att de nordiska länderna ännu icke ratificerat konventionen om en Inter-governmental Maritime Consultative Organization och hemställde att presidiet ville taga upp frågan härom i Nordiska rådet.

Senast vid mötet den 25 augusti 1958 beslöt presidiet att bordlägga skrivelsen.

2. Presidiet har mottagit en den 15 augusti 1957 dagtecknad skrivelse från universitetslektor Aage Kabell, Uppsala, med förslag till utgivande på världsspråken av en encyklopedi om nordiska förhållanden. På förslag av svenska utrikesdepartementets pressbyrå beslöt presidiet att tillställa de nordiska utrikesministerierna avskrifter av skrivelsen med hemställan att den måtte behandlas vid de nordiska presschefernas möte år 1958.

Från danska utrikesministeriet har presidiet sedermera mottagit en den 15 oktober 1958 dagtecknad skrivelse, vari meddelas att frågan diskuterats i Samvirkerådet för dansk kulturarbejde i utlandet och vid de nordiska pressbyråchefernas möte i Helsingfors i september 1958. Vid sistnämnda möte konstaterades, att det icke torde vara möjligt att uppbringa nödiga ekonomiska medel för ett förverkligande av planen, varför saken borde avskrivas.

Presidiet har därefter vid mötet den 8 november 1958 beslutat avskriva ärendet.

3. Esperantoföreningen i Danmark hemställde i skrivelse den 10 juni 1957 att man skulle undersöka möjligheterna att översätta det urval av nordisk skönlitteratur som planerats skola utgivas på engelska [*se Sak D 4*] även till esperanto. Skrivelsen har av sekretariatet överlämnats till Nordiska kulturkommissionen.

4. Statsministeriet har med en den 2 juli 1957 dagtecknad skrivelse tillställt presidiet en skrivelse från Turistforeningen for Danmark, vari underströks önskvärdheten av att en för de nordiska länderna gemensam sommartid införes. Vid presidiemötet den 25 augusti 1958 beslöts — under hänvisning till att frågan härom komme upp till behandling vid den instundande sjätte sessionen [*se Sak A 9*] — att skrivelsen skulle läggas till handlingarna.

5. De politiska ungdomsorganisationerna i de nordiska länderna ha tillställt presidiet en den 19 februari 1957 dagtecknad skrivelse, vari framföras önskemål om att organisationerna skulle beredas tillfälle att låta sig representeras vid de nationella delegationernas möten under sessionerna och få tillträde till under sessionerna anordnade presskonferenser och till utskottens sammanträden. Vid presidiemötet den 1 och 2 juni 1957 rådde enighet om att representanterna för de politiska ungdomsorganisationerna skulle tillerkännas i huvudsak samma ställning som de till en råds-session anmälda journalisterna. De kunde sålunda icke räkna med att få tillträde till utskotts-förhandlingarna. Man skulle närmare definiera ungdomsorganisationernas representanters ställning i den skrivelse, varmed organisationerna skulle inbjudas att sända företrädare till rådets sjätte session. Så har sedermera skett. Det konstaterades vidare vid presidiemötet att det ankomme på vederbörande nationella delegationer att avgöra frågan, huruvida organisationernas representanter skulle få närvara vid delegationernas sammanträden. Inbjudningar ha sedermera utsänts till ungdomsorganisationerna. Därmed har presidiet ansett skrivelsen slutbehandlad.

6. Ett antal internationella och nationella organisationer har tillställt det svenska sekretariatet skrivelser, vari uppmärksamheten fästs på den av Internationella arbetsorganisationen antagna konventionen om lika lön för män och kvinnor. Då skrivelserna reellt vore avsedda för Nordiska socialpolitiska kommittén, ha skrivelserna vidarebefordrats till denna av det svenska sekretariatet.

7. I en den 13 april 1957 daterad skrivelse har Sveriges redarförening framlagt vissa synpunkter på den vid rådets femte session behandlade frågan om isbrytarsamarbeta. Vid presidiemötet den 1 och 2 juni 1957 beslöts att skrivelsen skulle läggas till handlingarna.

8. I en till det svenska sekretariatet ställd skrivelse den 26 februari 1957 har en i Sverige bosatt dansk medborgare vid namn B. Rogers fäst presidiets uppmärksamhet på att han vid beskattning i Sverige icke tillerkänts rätt att göra avdrag för i Danmark erlagd kommunalskatt. Vid presidiemötet den 1 och 2 juni 1957 beslöts att framställningen skulle överlämnas till det danska Finansministeriet och till svenska riksskattenämnden, från vilken svar ingått till presidiet.

Sedan ett tilläggsförslag väckts i frågan [*se Sak D 37, Tilläggsförslag*], beslöt presidiet vid mötet den 8 november 1958 att avskryva ärendet från vidare handläggning.

9. International Secretariat of the Conference of Members of Parliaments from the NATO Countries har i skrivelse den 16 september 1957 inbjudit Nordiska rådet att sända en observatör till organisationens konferens i Paris i november 1957. I skrivelse den 18 oktober 1957 har organisationen meddelats, att rådet, som även omfattar länder vilka icke äro medlemmar av NATO, icke vore i tillfälle att acceptera denna inbjudan. Sedermera har liknande inbjudan avseende 1958 års konferens i skrivelse den 27 oktober 1958 tillställts rådet; den har besvarats på enahanda sätt.

10. Nordiska samarbetskommittén för de socialdemokratiska ungdomsorganisationerna har med skrivelse den 3 oktober 1957 från Arbeidernes ungdomsfylking anmodat rådet att stödja en samordning av forsknings- och utredningsarbetet inom ungdomssektorn.

Då skrivelsen sedermera återtogs, beslöts vid presidiets möte den 8 och 9 november 1957 att ärendet icke skulle föranleda någon presidiets åtgärd.

11. De nordiska chefsstatistikerna hemställde i en promemoria den 23 oktober 1957 om stöd för utgivande av en skrift på engelska med aktuella statistiska upplysningar om de nordiska länderna. Vid presidiemötet den 8 och 9 november 1957 fattades beslut om att närmare undersöka kostnaderna för en dylik publikation.

Vid presidiets möte den 25 augusti 1958 beslöts att skrivelsen skulle läggas till handlingarna, sedan ett medlemsförslag i ämnet väckts till den instundande sessionen [*se Sak A 11*].

12. Generalsekreteraren för Internationella mässan i Zagreb, Jugoslavien, har i skrivelse den 25 september 1957 fäst rådets uppmärksamhet på möjligheten för de nordiska länderna att uppföra en gemensam utställningspaviljong på mässområdet. Sedan skrivelsen remitterats till de nationella organen för deltagande i utländska mässor, har svarsskrivelsen enligt presidiets beslut vid mötet den 25 augusti 1958 avlåtits med angivande av att förutsättningar saknas för uppförandet av en sådan gemensam paviljong för de nordiska länderna å mässan.

13. Nordiska musikerunionen har i skrivelse den 4 juni 1958 till presidiet riktat uppmärksamheten på de olägenheter, som anställandet av utländska musiker i de nordiska länderna vållar de nordiska yrkesutövarna på detta område.

Vid presidiets möte den 25 augusti 1958 beslöts, att skrivelsen icke skulle föranleda någon presidiets åtgärd.

14. Danska föreningen Norden har tillställt presidiet två vid dess senaste årsmöte antagna uttalanden om en nordisk kulturfond och om gemensam arbetsmarknad i Norden. Vid presidiemötet den 25 augusti 1958 beslöts att uttalandena skulle tryckas såsom bilagor till de saker vid den instundande sessionen till vilka de hörde [*se Sak D 31 och D 18*] och att skrivelserna därmed skulle anses vara slutbehandlade.

15. I en den 6 mars 1958 dagtecknad skrivelse från danska, finländska, norska och svenska socialdemokratiska ungdoms- och studentorganisationer till de nordiska ländernas regeringar och Nordiska rådet pekas bland annat på önskvärdheten av samordnade nordiska insatser för hjälp åt underutvecklade länder. Skrivelsen har sedermera bifogats ett i ämnet väckt medlemsförslag till sjätte sessionen [*se Sak A 13*], och presidiet beslöt med anledning härav vid mötet den 25 augusti 1958 att avskriva den från presidiets handläggning.

16. I en den 26 november 1957 dagtecknad skrivelse har Nordiske psykologers samarbidskomité tagit upp vissa frågor rörande psykologers yrkesutövning. Skrivelsen har sedermera bifogats ett i ämnet väckt medlemsförslag till sjätte sessionen [*se Sak A 12*], och med anledning härav beslöt presidiet vid mötet den 25 augusti 1958 att avskriva den från presidiets handläggning.

17. Med skrivelse den 7 januari 1958 har Nordiska samerådets arbetsutskott — under hänvisning till det inom Nordiska rådet väckta förslaget om ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste området (sak A 10/1957) — hemställt att samerna och deras organisationer måtte beredas tillfälle att framföra sina synpunkter på hithörande frågor.

Vid presidiets möte den 25 augusti 1958 beslöts, att skrivelsen skulle tryckas vid det till sjätte sessionen väckta medlemsförslaget om gemensamma regler rörande samernas rättigheter [*se Sak A 7*]. Därmed är skrivelsen slutbehandlad.

18. I skrivelse den 10 augusti 1957 har föreningen Nordisk økonomisk kvægavl hemställt om rådets medverkan för ett samarbete kring den svenska forskningsinstitutionen på Wiad i fråga om genetisk-fysiologisk grundforskning.

Sedan ett medlemsförslag i detta ämne väckts [*se Sak A 18*], beslöt presidiet vid mötet den 25 augusti 1958 att lägga skrivelsen till handlingarna.

19. Nordisk jordemoderförbund begärde i skrivelse den 17 november 1957 Nordiska rådets ekonomiska stöd för anordnandet av en fortsättningskurs för barnmorskor. Sedan ärendet behandlats per capsulam inom presidiet, förklarade presidiet i skrivelse den 13 januari 1958 till förbundet sig sakna medel att användas för det begärda ändamålet, varför skrivelsen icke kunde föranleda någon presidiets åtgärd.

20. En av Nordiska samerådets arbetsutskott till rådet ingiven skrivelse av den 7 januari 1958 rörande ett medicinskt institut för de nordliga regionerna har presidiet vid mötet den 25 augusti 1958 beslutat trycka i anslutning till *Sak D 59*. Ärendet är därmed slutbehandlat från presidiets sida.

21. En av Nordiska samerådets arbetsutskott Nordiska rådet i avskrift tillställd skrivelse av den 7 januari 1958 rörande en vägförbindelse mellan Kautokeino och Palojoensuu har enligt presidiets beslut den 25 augusti 1958 tryckts såsom bilaga till *Sak A 15* och har därmed avskrivits från presidiets vidare handläggning.

22. Från de nordiska organisationerna för hembygdsvård har rådet under december 1957—februari 1958 fått mottaga skrivelser i fråga om de svenska

vattendragens bevarande från exploatering för kraftverksbygge genom ett forcerat arbete på utvecklingen av atomkraften. Skrivelserna ha av rådets sekretariat tillställts Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor.

Presidiet beslöt den 25 augusti 1958 att ärendet därmed skulle anses slutbehandlat för presidiets del.

23. De danske husmoderforeninger har i skrivelse den 13 december 1957 hemställt om att få sända observatörer till rådets sessioner. I anledning av beslut av presidiet den 25 augusti 1958 har organisationen i skrivelse den 7 oktober 1958 underrättats om att föreningarna inbjudas sända åhörare till rådets förhandlingar i den mån plats kan beredas å åhörargallerierna men att de icke kunna erhålla rätt att sända observatörer till rådets sessioner.

VIII. Delegationerna och parlamenten

1. I »lov om Nordisk Råd» av den 21 december 1957, vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1958, har intagits en regel om att Nordiska rådets danska delegation skall lämna en årlig redogörelse rörande rådets verksamhet till Folketinget. Genom detta stadgande har ett vid åtskilliga tillfällen framställt önskemål om att Folketinget skulle få möjlighet att en gång årligen debattera rådets verksamhet blivit tillgodosett. Sedan denna bestämmelse trädde i kraft, har emellertid icke någon session avhållits. Stadgandet har därför ännu icke kommit att tillämpas.

Däremot blev det tillfälle till en kort debatt rörande rådets verksamhet i Folketinget den 19 november 1957 i samband med första behandlingen av förslaget till ovannämnda lag.

2. I enlighet med 36 § riksdagsordningen avgav Finlands regering den 2 april 1957 till riksdagen ett meddelande angående Nordiska rådets femte session i Helsingfors 1957. Meddelandet bordlades till riksdagens plenum den 3 april 1957, då ärendet återupptogs till behandling och meddelandet blev föremål för diskussion. Efter omröstning godkände riksdagen här efter enkel övergång till dagordningen.

3. Norska delegationen avgav den 26 mars 1957 en rapport till Stortinget om rådets femte session (dok. nr. 6). Utenriks- og konstitusjonskomitéen föreslog den 28 maj 1957 (innst. S nr. 160) att rapporten skulle läggas till protokollet. Stortinget biföll den 24 juni 1957 enhälligt detta förslag.

Rådets ställning berördes även i Stortinget den 10 juni 1958 i samband med att anslagen till rådets verksamhet behandlades.

4. Svenska delegationen översände den 7 mars 1957 till Kungl. Maj:t en redogörelse för rådets femte session i Helsingfors 1957. Med skrivelse den 8 mars 1957 (nr 114) överlämnade Kungl. Maj:t redogörelsen till riksdagen. Utrikesutskottet avgav den 28 mars 1957 utlåtande (nr 5) i anledning av skrivelsen. Sedan utskottet däri uttalat sin tillfredsställelse över att vid redogörelsen fogats en uppställning, utvisande vilka åtgärder som vidtagits i alla de nordiska länderna i anledning av de av Nordiska rådet fattade rekommendationerna, hemställde utskottet att riksdagen måtte giva Kungl.

Maj:t tillkänna vad av utskottet sålunda anförts. Riksdagen biföll den 26 april 1957 denna utskottets hemställan.

En av fullmäktige i riksgäldskontoret tillsatt kommitté har den 24 juli 1958 till fullmäktige avgivit utredning med förslag angående Nordiska rådets svenska delegations ställning och arbetsformer. Fullmäktige har den 14 augusti 1958 överlämnat utredningen till bankoutskottet, där ärendet nu förberedes för behandling av riksdagen innevarande höst.

Oslo den 8 november 1958

V. J. Sukselainen

Erik Eriksen

Nils Hønsvald

Emil Jönsson

Bertil Ohlin

TILLÄGG 1

Handlingar rörande rekommendation nr 11/1955 angående fritagande av myndighets försändelse från tullgranskning

1. Meddelande från Islands regering (Fjármálaráðuneytið)

Rekommendationen er færdigbehandlet fra de islandske myndigheders side med følgende instruks, som finansministeriet udgav den 30. marts 1957 angående toldbehandling af tryksager og dokumenter fra myndigheder i de nordiske lande:

Ministeriet foreskriver, at forsendelser, som myndigheder i Danmark, Finland, Norge og Sverige sender her til landet, og som udelukkende indeholder tryksager eller andre dokumenter, skal fritages for importafgifter og andre afgifter ved toldbehandling, såfremt

1) forsendelserne er forsynet med vedkommende myndigheds lak- eller papirsegl, de er indlagt i disses særligt kendetegnede kuverter eller kuverter med særlige embedsstempler, og

2) det tydeligt fremgår af forsendelserne, at de kun indeholder dokumenter og tryksager fra myndigheder i de nordiske lande.

For sådanne forsendelser er importbevillinger ikke fornødne.

Under myndigheder i denne forbindelse henregnes landenes lovgivende forsamlinger, regeringskontorer, kommunalbestyrelser og disses kontorer og udvalg, råd og lignende institutioner, som er udnævnt, beskikket eller valgt på det offentlige foranledning i nævnte lande.

Såfremt forsendelserne ankommer med post, kan postvæsenet udlevere dem direkte til modtageren uden toldbehandling; såfremt de indføres på anden vis, skal toldvæsenet udlevere dem uden at åbne dem.

Forsendelser af samme art som ovenfor anført, som myndigheder her i landet sender til Danmark, Finland, Norge og Sverige, skal være fritaget for eksportafgifter og toldgranskning ved udførsel og eksportbevillinger.

Nærværende instruks træder i kraft den 1. april 1957.

Reykjavik, den 17 april 1957

2. Rundskrivelse från Danmarks Statsministerium angående tullbehandling av myndighets försändelse den 24 juli 1958

Ved rekommandation nr. 11/1955 henstillede Nordisk Råd til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i de respektive lande indføres en ordning, som muliggør, at forsendelser fra myndigheder i ét nordisk land til adressater i et andet nordisk land, som angives alene at indeholde dokumenter og tryksager, fritages for toldeftersyn og lignende kontrol.

Ved et i 1957 afholdt nordisk toldadministrationsmøde er følgende regler herefter godkendt af samtlige nordiske toldstyrelser:

Forsendelser, der indeholder officielle dokumenter og tryksager, og som afsendes af en statslig eller kommunal myndighed, parlamentarisk råd, herunder komiteer og udvalg, i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige bestemt for en adressat i et andet nordisk land, vil kunne indgå uden toldeftersyn i modtagerlandet, når forsendelserne ved lak- eller papirsegl, afsenderstempel eller på anden måde tilkendegiver sig som værende afsendt af vedkommende myndigheder, og når det af forsendelsernes omslag eller på anden måde tydeligt fremgår, at de udelukkende indeholder dokumenter og tryksager.

Postforsendelser af den omhandlede art udleveres her i landet direkte til de pågældende adressater uden toldvæsenets mellemkomst, medens tilsvarende forsendelser, der som stykgods ankommer hertil med skib, bane eller luftfartøj, oplægges på toldpakhus, hvorfra de som hovedregel vil blive udleveret toldfri og uåbnede, når forsendelsen i klareringsangivelsen angives at indeholde officielle dokumenter, tryksager o. lign., og adressaten i klareringsangivelsen eller i et særligt bilag til denne afgiver erklæring om, at der vil ske anmeldelse til toldvæsenet, såfremt forsendelsen ikke udelukkende indeholder officielle dokumenter, tryksager o. lign.

3. Protokoll, fört vid det nordiska tullmötet i Köbenhavn den 12—15 juni 1957

Lettelser i toldbehandlingen m. v. for forsendelser af dokumenter og tryksager fra myndigheder i ét nordisk land til adressater i andre nordiske lande

Fra dansk side blev det nævnt, at spørgsmålet var rejst af Nordisk Råd og i øvrigt tidligere havde været behandlet ved de nordiske toldmøder i Oslo og Helsingfors. I Danmark er den af Nordisk Råd foreslåede ordning gennemført. Man var klar over, at man også i de øvrige nordiske lande havde gennemført tilsvarende ordninger, men måtte af hensyn til de myndigheder, der i praksis skulle bruge disse ordninger, finde det hensigtsmæssigt at få fuld

klarhed over, hvilke betingelser der i de øvrige nordiske lande var gældende for at forsendelser af den omhandlede art kunne indgå uden toldeftersyn. Fra dansk side kunne man tænke sig under en eller anden form at udsende en vejledning til de i betragtning kommende myndigheder. Man kunne derfor ønske at høre, hvorvidt de øvrige nordiske toldstyrelser kunne acceptere en vejledning af følgende ordlyd:

Forsendelser, der indeholder officielle dokumenter og tryksager, og som afsendes af en statslig eller kommunal myndighed i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige bestemt for en adressat i et andet nordisk land, vil kunne indgå uden toldeftersyn i modtagerlandet, når forsendelserne ved lak- eller papirsegl, afsenderstempel eller på anden måde tilkendegiver sig som værende afsendt af vedkommende myndigheder, og når det af forsendelsernes omslag eller på anden måde tydeligt fremgår, at de udelukkende indeholder dokumenter og tryksager.

Fra svensk side blev det udtalt, at de svenske bestemmelser på papiret var lidt strengere i udformningen end de tilsvarende danske og norske, men at man i praksis arbejdede efter stort set de samme regler. Man havde til vejledning for myndighederne udsendt anvisninger, der stort set havde samme indhold som det danske forslag.

Fra norsk side udtalte man, at det af Nordisk Råd fremsatte forslag var fuldt gennemført i Norge, hvorfor man kunne godkende ovennævnte danske forslag.

Også fra finsk side kunne man godkende vejledningen, idet man i Finland ved lov af 12. april 1957 »om ändring av 93 § i tullagen» havde fået bemyndigelse til at tillade, at forsendelser af den omhandlede art indgik uden toldeftersyn.

I Island havde man stort set de samme regler på dette område som i Danmark og Norge.

Fra dansk side blev det nævnt, at Nordisk Råd ved sit møde i Helsingfors 1957 efter at have modtaget de forskellige regerings redegørelse havde besluttet sig til at betragte spørgsmålet som slutbehandlet for rådets vedkommende.

Efter at det danske forslag til vejledning for myndighederne således var blevet godkendt af de øvrige nordiske toldstyrelser, blev man enig om også at betragte spørgsmålet som slutbehandlet for de nordiske toldadministrationsmødres vedkommende.

*TILLÄGG 2***PM rörande Nordiska rådets arbetsformer**

(Sammanställd i rådets svenska sekretariat i mars 1957 och överarbetad i maj 1957)

1. Inledning

Nordiska rådets nyligen avhållna femte session har åter aktualiserat de under de senaste åren ofta diskuterade frågorna om rådets arbetsformer. Från några håll har uttalats att rådet nu funnit i huvudsak ändamålsenliga arbetsformer, medan återigen andra delvis mycket skarpt kritiserat det sätt varpå rådet för närvarande ordnat sin verksamhet. För att kunna bedöma i vilka former rådet lämpligen bör arbeta torde vara nödvändigt att först söka överblicka vilka funktioner rådet avses skola fylla. Utifrån allmänna överväganden rörande rådets uppgifter och syfte skola därefter framkomna reformförslag närmare granskas.

2. Rådets uppgifter

Bland rådets uppgifter framstår som den främsta enligt 1 § stadgan för rådet funktionen som ett rådgivande organ för regeringar och parlament i de nordiska länderna. Enligt 10 § stadgan är rådets uttrycksmedel därvidlag rekommendationen. — I sistnämnda paragraf angives vidare att rådet dryftar spörsmål av gemensamt intresse för länderna. Härmed har rådets uppgift som opinionsbildare blivit fastslagen. — Av bestämmelserna i 9 § stadgan om att envar regering och envar medlem har rätt att väcka förslag i rådet kan utläsas, att rådet tänkts skola ha en initiativtagande uppgift. Också vid denna funktions fullgörande är rekommendationen det viktigaste medlet. Med rekommendationens tillhjälp kan en fråga bringas inför regeringarna. — Då i 11 § stadgan föreskrivits, att regeringarna vid varje ordinarie session böra lämna rådet meddelande om de åtgärder som vidtagits i anledning av rådets rekommendationer, har tanken uppenbarligen varit, att rådet skall verka pådrivande i förhållande till regeringarna. Stadgandet har onekligen också haft sådan effekt. — Härutöver har rådet i praktiken kommit att få en koordinerande uppgift, då det pågående nordiska samarbetet i stora delar årligen redovisas inför rådet utan att några omedelbara åtgärder från dettas sida påkallas. Tillfälle beredes därvid att samordna arbetet med en viss fråga i de olika länderna, icke minst på det administrativa planet. — Här bör även nämnas, att sessionerna självfallet erbjuda ett unikt tillfälle för ledande politiker från alla partier att en gång om året komma i nära kontakt med varandra. Denna samvaro torde ha ett visst egenvärde, då det gäller att politiskt närma de nordiska folken till varandra. — Slutligen bör märkas, att arbetet i rådet är avsett att i varje parlament skapa en grupp med uppmärksamheten inriktad på nordiska problemställningar.

a) Den initiativtagande uppgiften

Såsom rådets arbete hittills utvecklats, har tyngdpunkten kommit att ligga på rådets initiativtagande verksamhet. Alltsedan starten har rådet av regeringarna mer eller mindre lämnats åt sig självt. Det har fått bliva medlemmarnas sak att själva tillse att rådet fått sysselsättning och arbetsuppgifter. Rådets huvudsakliga arbetsmaterial har därför blivit de av de parlamentsvalda medlemmarna framförda medlemsförslagen. Av de till de fem hittillsvarande sessionerna väckta förslagen (ändrings- och tilläggsförslag ej medräknade) ha sålunda 88 förslag varit medlemsförslag och 9 förslag regeringsförslag. Regeringarna ha i huvudsak inskränkt sig till att efter rekommendation av rådet eller eljest på dess begäran framlägga önskat material för rådet.

Att under angivna förhållanden söka begränsa medlemmarnas förslagsrätt torde icke vara tillrådligt. Otvivelaktigt sätta dessa även värde på sin rätt att föra fram förslag. Statsminister Tage Erlander underströk också i årets generaldebatt rådets betydelse såsom initiativtagande organ.

De möjligheter rådet erbjuder för framförande av nya förslag inom nordiskt samarbete äro otvivelaktigt praktiskt betydelsefulla. Därest rådet icke funnes, finge i stället uppslag framföras — om samtidigt önskades — genom på en gång ingivna skrivelser till envar av de nordiska ländernas regeringar. Dock skulle därigenom icke större säkerhet vinnas för att regeringarna komme att upptaga den gjorda framställningen till samtidig och gemensam behandling. Genom rådet har möjlighet beretts att på ett effektivt sätt föra fram nya tankar och praktiska uppslag inom nordiskt samarbete till de instanser som kunna aktivt bidra till ett förverkligande.

Den kritik som riktats mot rådet i förevarande avseende har framför allt gått ut på dels att alltför många uppslag framförts, dels att förslagen till stor del varit alltför obetydliga eller perifera för att sysselsätta en så kvalificerad församling, som rådet utgör. Hambros uttryck i Nordisk Kontakt (nr 2/1957) »snurrepiperi» som beskrivning på de frågor medlemmarna väckt kan sägas på ett adekvat sätt täcka den ifrågavarande kritiken. Odiskutabelt är att de anmärkningar som framförts mot rådets verksamhet oftast rört sig kring denna frågeställning, likaså att de återkommit år efter år. Det är därför angeläget att söka närmare analysera dessa invändningar mot rådets arbete.

I första hand måste de olägenheter den nuvarande fria förslagsrätten fört med sig för rådets arbete klarläggas. Kritiken torde i huvudsak ha gått ut på följande:

- a) att rådets tid i alltför stor utsträckning upptages av angivna småärenden utan större betydelse;
- b) att de mångtaliga ärendena icke alla kunna bliva tillfredsställande utredda och att det därför är svårt för rådets medlemmar att taga ställning till förslagen;
- c) att det förberedande utredningsarbete rådet påfordrar av utomstående otillbörligt betungar administrationen;

d) att dessa småfrågor lämpligen kunnat lösas direkt av administrationen utan rådets mellankomst.

En närmare granskning av dessa anmärkningar ger följande resultat:

Vad först gäller invändningen om att rådets tid i alltför stor utsträckning upptages av småfrågor kan det till en början konstateras att de nya medlemsförslagen till varje session varit ungefär 20 å 25 till antalet. Om dessa fördelas på de fem utskotten, komma på varje utskott genomsnittligt fyra å fem nya förslag. Därest rådet vid en session över huvud taget skall utföra något effektivt arbete, böra utskotten utan att bliva oskäligen betungade kunna under de 2 å 3 utskotts dagar, som stå till buds, behandla fyra å fem nya förslag, även om också annat arbetsmaterial föreligger. För övrigt är att anmärka att, om rådets medlemmar skola sysselsättas något så när jämnt under en session, det fordras att även utskotten erhålla jämn sysselsättning. Belastas ett utskott av en större arbetskrävande fråga, böra övriga utskott ha tid att i lugn och ro ägna sig åt s. k. småfrågor i avvaktan på att förstnämnda utskott avslutar arbetet med sin stora fråga. Den tidsbesparing som skulle vinnas, om exempelvis förslagens antal skures ned till hälften, torde belöpa sig till en halv, möjligen en arbetsdag.

Anmärkningen att förslagen inte äro tillräckligt utredda kan otvivelaktigt i vissa fall vara riktig. Presidiet har emellertid under senare år eftersträvat att till varje förslag foga ett så fylligt utredningsmaterial som möjligt. Stundom synes felet snarare ha varit att materialet varit så omfattande, att utskotten avstått från att penetrera det. Därest ett utskott icke skulle vara tillfreds med de erhållna upplysningarna, har utskottet alltid möjligheten att uppskjuta saken till nästa session. Emellertid sammanhånga både presidiet's möjligheter att införskaffa utredning och medlemmarnas och utskottens möjligheter att tillgodogöra sig utredningsmaterialet med de frister som fastställts för förslags väckande. Denna fråga åter upptages i det följande. Uppskovsmöjligheten är därvid av särskild betydelse. Denna utväg torde med fördel kunna anlitas i större utsträckning än hittills skett, särskilt då utredningsmaterialet antingen blivit alltför stort för att kunna penetreras under sessionen eller icke hunnit anskaffas i tillräcklig omfattning för att möjliggöra ett slutligt ställningstagande.

Därest förslagen skola kunna beredas före sessionerna, erfordras medverkan av administrationen. Regeringarna ha själva varit angelägna understryka att rådet icke bör anskaffa egna utredningsorgan. Frågan blir då närmast, huruvida det kan anses skäligen att myndigheterna nödgas ägna någon tid att uttala sig om nordiska samarbetsprojekt. Det blir med andra ord ytterst fråga om en värdering av det nordiska samarbetet över huvud. Självfallet kan denna utfalla olika från fall till fall alltefter sakens vikt och betydelse.

Anmärkningen att förslagen äro alltför obetydliga för att förtjäna upptagas i rådet saknar icke helt grund i ett eller annat fall. Emellertid är det ofta på förhand svårt att avgöra, vilka förslag som skola anses obetydliga. I många fall ha medlemmarna i rådet de mest skiljaktiga meningar om vad

som är viktigt och vad som är mindre viktigt, om vad som är stort och vad som är litet. Ett förslag som en medlem betecknar som en struntsak kan av en annan uppfattas som en mycket betydelsefull fråga. Vidare är att märka att en sak som kan framstå såsom obetydlig i själva verket kan vara av väsentlig betydelse för nordiskt samarbete. Som exempel kan nämnas frågan om internordiska flyttningsbetyg, vilket spørsmål i och för sig synes vara en betydelselös detalj. Emellertid visar det sig att, om nordiska medborgare kunna folkbokföras i hemlandet även vid flyttningar inom Norden, de i många fall kunna komma i åtnjutande av förmåner i hemlandet, vilka den som flyttar ur landet eljest går förlustig. — I detta sammanhang bör också det ofta hörda talet om att rådet bör ägna sig endast åt de stora frågorna något beröras. Det förtjänar i första hand påpekas, att de verkligt stora problemen äro relativt få — försvars- och utrikespolitisk samverkan, tullunion eller annat ekonomiskt samarbete, gemensamt nordiskt medborgarskap etc. Skulle rådet ägna sig blott åt dem, finge rådets verksamhet begränsas till sporadiskt hållna sessioner vid tidpunkter, då någon sådan fråga vore aktuell. Ett realiserande av denna tanke skulle innebära, att flertalet av rådets inledningsvis angivna uppgifter finge uppgivas eller avsevärt uttunnades.

Med hänsyn till att rådsmedlemmarna i praxis kommit att utses bland parlamentens mera framskjutna medlemmar, kan det anlagas blott mycket sällan förekomma att något förslag väckes, som av medlemmarna i allmänhet bedömes som helt olämpligt att upptagas i rådet. För övrigt vållar icke heller ett sådant förslag någon egentlig skada, då det utan större omgång kan avslås av rådet. Någon längre tid torde rådet sålunda icke behöva offra på ett dylikt förslag.

Anmärkningen att de i rådet väckta förslagen skulle kunna genomföras av administrationen utan rådets mellankomst kan ha sitt berättigande i något fall. Emellertid torde den i allt väsentligt vara grundad på orealistiska föreställningar om administrationens arbetssätt. Det har nämligen visat sig vara i många fall synnerligen svårt att få fram en fråga, den må vara aldrig så lättlöst och självklar, till samtidig behandling och avgörande hos alla berörda myndigheter i de nordiska länderna. Finnes intresse och arbetstid för saken i ett eller flera länder, saknas dessa förutsättningar för resultatets uppnående ofta nog i åtminstone något land. För att förmå den strängt sysselsatta administrationen att vidtaga åtgärder fordras ofta nog ett initiativ utifrån av viss kraft. För närvarande åstadkommes detta vanligen genom en rådets rekommendation, som sätter i gång regeringsmaskineriet i samtliga länder.

Med visst fog låter sig emellertid säga att det icke i alla fall kan vara nödvändigt att för att åstadkomma den initialstöt som erfordras för att sätta förvaltningsapparaten i rörelse anlita det relativt tungrodda rekommendationsförfarandet. En reform torde därför böra övervägas, varigenom en enklare form för nya frågors väckande införes. Förslag härom utvecklas i det följande. Grundtanken är att presidiet skulle i viss utsträckning kunna er- hålla initiativtagande uppgifter.

De åtgärder som kritikerna förordat för avhjälpande av förmenta brister ha i allmänhet gått ut på att åstadkomma något slag av gallring beträffande ingivna förslag. Vanligtvis tänkes presidiet få en sådan uppgift. Då tidigare liknande förslag framförts, har dock presidiet undanbett sig uppgiften att tjänstgöra som det organ som har att välja bland medlemmarnas förslag. Svårigheten att finna någon lämplig gallringsnorm är ytterst påtaglig. Kritikerna ha för övrigt vädjat till medlemmarna att själva visa återhållsamhet vid väckande av förslag.

Såsom framgår av vad ovan sagts, torde den kritik som riktats mot rådets initiativtagande verksamhet icke vara alltför tungt vägande. Vidtagas åtgärder varigenom en enklare form skapas för upptagande och behandling i rådet av smärre spörsmål synes det väsentliga i kritiken ha tillgodosetts. Att de framförda anmärkningarna bemötas på ett så auktoritativt sätt som möjligt är en angelägen uppgift. Hos allmänheten kan eljest den uppfattningen vinna utbredning, att rådet blott sysslar med betydelselösa bagateller och att dess verksamhet tenderar att bliva ett självändamål.

Vad gäller utredningsarbetet möta problem som förtjäna ingående diskuteras. Åtgärder böra sålunda övervägas både för att rationalisera utskottsarbetet under sessionerna och för att förbättra rådets reella möjligheter att mellan sessionerna förbereda sakernas behandling. Reformen för att komma till rätta med den ständiga tidsnöden måste även övervägas.

b) Den rådgivande uppgiften

Rådets enligt stadgan centrala uppgift är att tjäna som rådgivande organ, i första hand till regeringarna i frågor, som uppfattas som väsentliga för det nordiska samarbetet. Denna funktion har rådet hittills fyllt i mycket begränsad utsträckning. I främsta rummet torde detta bero på att regeringarna icke i större utsträckning begagnat rådet som »rådgivare». Formellt sett har icke ens frågan om den gemensamma varumarknaden ursprungligen underställts rådet för yttrande av regeringarna, utan den rekommendation med vilken man arbetar (nr 22/1954) har tillkommit efter ett självständigt initiativ av rådets ekonomiska utskott. Av de nio förslag som regeringarna under de fem första sessionerna förelagt rådet kan knappast något anses angå en verkligt central politisk fråga. I detta läge har rådet, som redan nämnts, kommit att i stället huvudsakligen ägna sig åt av medlemmarna väckta förslag, vanligen av mindre räckvidd. De verkligt stora spörsmålen är det nämligen knappast möjligt för enskilda medlemmar att taga upp. De måste regelmässigt underbyggas av ett stort utredningsmaterial, som en enskild medlem icke kan prestera.

Exempelvis kunna de tre regeringsförslag som väcktes vid femte sessionen underkastas ett närmare bedömande. Ett förslag avsåg konsumentupplysning m. m. och framfördes av tre regeringar. Orsaken till att det togs upp i rådet var troligen närmast den att man därigenom ville skapa en viss publicitet kring saken, ävensom den att de tre förslagsställande regeringarna genom rådets mellankomst ville säkra sig de båda andra regeringarnas med-

verkan. De båda övriga regeringsförslagen vid senaste session väcktes av Finlands regering och gällde två spörsmål som — såvitt kan bedömas — myndigheter i Finland önskade på ett enkelt sätt aktualisera även i grannländerna. Självfallet hade regeringarna kunnat taga upp dessa frågor med grannländerna även genom direkta hänvändelser.

Anledningarna till att regeringarna inte underställt rådet några frågor av större vikt äro flera. En orsak kan självfallet vara den att det inte finns några sådana spörsmål, över vilka rådet skulle kunna yttra sig. Så torde det emellertid icke förhålla sig. Den väsentliga orsaken är snarare att söka däri, att regeringarna medvetet eller omedvetet ha undvikit att anlita rådet såsom konsultativ instans rörande spörsmål i vilka regeringarna kunnat på annan väg ena sig. De ha då ansett anledning saknas att föra frågan inför rådet. Exempelvis kan nämnas att regeringarna behandlat alla frågor rörande samarbetet inom SAS och vad därmed sammanhänger utan rådets medverkan. Olika spörsmål av betydelse i relationerna mellan Norge och Sverige., t. ex. frågorna om elkraftsarbete eller frågan om Trondheimsledens utbyggande, ha de båda regeringarna icke funnit anledning taga upp i rådet. Ett exempel från ett annat område är utlämningslagstiftningen, där regeringarna direkt motsatte sig att rådet yttrade sig, innan de själva tagit slutlig ståndpunkt, oaktat just denna sak bort vara väl ägnad för en insats från rådets sida. Anmärkningsvärt är att under åren 1953—57 icke någon enda gemensam lagstiftningsfråga ansetts vara av den beskaffenhet, att den av någon regering bedömts lämpa sig för behandling i rådet.

Att regeringarna intaga denna hållning, beror sannolikt på flera omständigheter. Dels kan fråga vara om ämnen av ömtålig beskaffenhet, i vilka man icke önskar den publicitet som kommer varje fråga som tages upp i rådet till del. Dels bidrager säkerligen starkt regeringarnas allmänna önskan att få behandla problemen på egen hand utan inblandning från parlamentarikernas sida, en inställning som är vanlig i flertalet länder, icke minst beträffande spörsmål av utrikespolitisk karaktär eller med utrikespolitisk anstrykning. Det kan synas vara mycket begärt att regeringarna självmant skola begära råd som kunna väntas inskränka deras handlingsfrihet. Stundom är situationen den att regeringarna inte vilja utsätta sig för risken att få råd som de inte anse välkomna. Dels kunna regeringarna förmodas i många frågor ha den mening att en behandling i rådet närmast fördröjer arbetet med saken utan att någon motsvarande vinst göres. Vad särskilt angår frågor som skola regleras genom konventioner synes dock önskvärt, att parlamentarikerna via rådet bli i tillfälle att utöva inflytande på överenskommelsernas innehåll, innan dessa iklädas sin slutliga form. Sistnämnda synpunkt har varit vägledande vid utformningen av Benelux' parlamentariska råd.

Spörsmålet om relationerna mellan regeringarna och rådet utgjorde huvudämnet vid Fredensborgs-mötet hösten 1955. De önskemål som där uttalades av presidiet om större aktivitet från regeringarnas sida i rådets arbete

ha i stort sett förklingat ohörda. Något mera aktivt deltagande i rådets arbete från regeringarnas sida har sålunda inte förmärkts efter nämnda möte.

Tidpunkten torde därför — sedan nu nya erfarenheter vunnits — vara inne att upptaga dessa samarbetsproblem till förnyade överläggningar med regeringsrepresentanterna. Dessa borde framför allt avse möjligheterna att giva rådet en bestämd plats i regeringarnas eget, ofta mera löpande nordiska samarbete. Självfallet kunna icke alla spörsmål som nu lösas genom direkta, vanligen förtroliga regeringsförhandlingar överföras till offentligheten i rådet, men en viss förskjutning till rådets förmån synes icke otänkbar. I den mån politiskt intresseväckande spörsmål på detta sätt kunna bringas inför rådet, kan intresset för dess förhandlingar och dess arbete väntas avsevärt ökas.

c) Den pådrivande uppgiften

Av grundläggande betydelse för rådets arbete är föreskriften i 11 § stadgan om regeringarnas skyldighet att lämna meddelande om de i anledning av tidigare rekommendationer vidtagna åtgärderna. Blotta omständigheten att denna bestämmelse finnes utövar en starkt pådrivande effekt. Regeringarna önska nämligen i allmänhet icke meddela, att de icke vidtagit några åtgärder utan söka även i de fall, då de kanske icke hysa något större intresse för en rekommendation i och för sig, att efterkomma rådets önskemål.

I vilken utsträckning rådets mera opolitiska rekommendationer verkligen bliva förverkligade, är i praktiken i hög grad beroende av om de tjänstemän som handlägga frågan själva ha intresse för nordiskt samarbete och för rådets arbetsuppgifter. I de departement och ministerier, där intresserade krafter driva på, kunna regeringarna regelmässigt uppvisa goda, ofta mycket goda resultat av myndigheternas arbete under tiden mellan två sessioner. I andra departement och ministerier, där intresset för nordiskt samarbete är ringa eller obefintligt och någon drivande kraft inte står att finna, blir resultatet vanligen ganska magert. Ur de till sessionerna lämnade meddelandena skulle kunna hämtas otaliga exempel på det här anförda.

Kostnadsfrågan får självfallet icke förbises i detta sammanhang. Kostnadskrävande förslag kunna naturligt nog stupa på att något land icke är berett att anvisa de erforderliga medlen, även om intresse för saken i och för sig finnes. Förutsättningarna att anskaffa medel växla från fall till fall och från land till land i olika situationer.

När rådets egen pådrivande verksamhet blivit föremål för värdering, har omdömet i allmänhet blivit något blandat. Rådets förmåga i förevarande avseende ställes självfallet på prov i de fall, då en regering anmäler att den icke vidtagit några åtgärder eller då den uttryckligen förklarar, att den anser rådets rekommendation icke kunna realiseras. I sådana lägen borde den naturliga reaktionen från rådets sida vara att närmare granska de skäl på vilka regeringarna bygga sin ståndpunkt. Så tycks dock inte alltid ske. I icke så få fall synes rådet utan närmare granskning ha accepterat ett negativt besked från en regering, ett besked som ofta nog kan i realiteten härröra

från en för saken mer eller mindre intresserad tjänsteman. I andra fall åter har rådet icke låtit sig nöja utan med energi hävdad att något bör åtgöras. Några exempel skola anföras.

En rekommendation som länge mött ett kompakt motstånd från regeringshåll är nr 27/1954 om nordiska medborgares likställighet beträffande sportfiske. Trots alla avböjande regeringsmeddelanden har rådet inte släppt frågan. Ett uppdrag till rådets juridiska niomannakommitté att utreda frågan, lämnat av svenska regeringen, skymtar nu som ett första positivt steg. Möjlighet torde sålunda finnas att småningom nå resultat. Behandlingen av frågan om en nordisk paviljonganläggning på Biennalen är exempel på ett annat ärende i vilket rådet verkat pådrivande.

Som exempel på att rådet efter ett negativt regeringsbesked avskrivit en rekommendation utan några åtgärder kan från senaste sessionen nämnas nr 13/1956 om slopande av boktull. Televisionsfrågan avskrevs vid fjärde sessionen närmast med den motiveringen att vissa äldre rekommendationer måste avskrivas för att nedbringa antalet icke slutbehandlade rekommendationer. — I detta sammanhang får den partipolitiska aspekten icke förbises. De rådsmedlemmar som tillhöra regeringsunderlaget i hemlandet kunna a priori antagas vara mera böjda att godtaga ett negativt svar från sin regering än de medlemmar som icke äro bundna av liknande hänsyn.

Som naturligt är, blir en rekommendations fortsatta öde ofta beroende på om någon rådsmedlem är positivt intresserad av den eller ej. Därest regeringarna lämna negativa besked och ingen av rådets medlemmar känner sig engagerad för saken, är det förklarligt att denna vid första allvarligare motstånd får falla.

Den sist berörda frågeställningen är icke utan sin betydelse, då det gäller att bedöma effektiviteten i rådets arbete. Förhåller det sig så, att en stor del av de rekommendationer rådet antagit tillkommit utan någon egentlig viljeanspanning från rådets sida, kan befaras att rekommendationerna också, när motstånd möter, komma att utan vidare uppgivas.

Olika möjligheter finnas att effektivisera rådets pådrivande verksamhet. Om regeringarnas meddelanden synas icke tillfredsställande, har rådet möjlighet att tillsätta en egen kommitté för att denna väg söka bilda sig en uppfattning om läget i saken. Denna metod kan dock användas blott undantagsvis och i fråga om viktigare spörsmål. Har ett klart negativt besked lämnats, blir det vederbörande utskotts sak att antingen själv eller genom ett underutskott söka tränga in i problemet. Klarhet måste skapas om huruvida vederbörande regerings beslut att ingenting företaga sig i saken är så väl underbyggt, att dess ställningstagande bör accepteras av rådet.

d) Den opinionsbildande uppgiften

Som en av rådets väsentligaste funktioner brukar alltid dess verksamhet som opinionsbildare framställas. I vad mån rådet har en sådan uppgift och i vilken utsträckning den fullgöres, är frågor som kräva ett svar.

En icke obetydlig opinionsbildande effekt ger enbart den omständighe-

ten, att en fråga föres upp på rådets saklista vid en session. Väckta förslag sändas nämligen ut till press och intresserade personer före sessionen. Ofta uppkommer då kring förslagen en pressdebatt, som kan pågå fram till sessionen, stundom även efter denna. På detta sätt gives publicitet åt en rad nordiska spörsmål som kanske i annat fall skulle blivit relativt obeaktade.

Rådets i egentlig mening opinionsbildande effekt torde emellertid häröra från de offentliga debatterna under sessionerna. Ett allmänt omdöme om rådets debatter är dock att de på det hela taget — med enstaka undantag — äro tämligen intresselösa. Orsakerna härtill äro flera. Med något enstaka undantag avse sakerna i rådet spörsmål som inte uppfattas som särskilt viktiga i något av länderna —även om de i och för sig icke sakna betydelse. I de flesta frågor dokumenteras vidare en nära nog fullständig enighet, av Rolf Edberg en gång karakteriserad som en enighet till döds. I »debatterna» uppträder vanligen endast en talare, som kort kommenterar utskottsutlåtandet såsom talesman för utskottet. Inte minst med hänsyn till allmänhet och press, som äro objekt och medium i rådets opinionsbildande arbete, måste något moment av spänning och liv komma in i rådets förhandlingar. Frågan är närmast på vad sätt denna större livaktighet skall kunna åstadkommas.

Som nyss nämnts är den grundläggande orsaken till bristen på intresse kring rådets förhandlingar den, att sakerna icke äro ur politisk synpunkt tillräckligt spännande och detta oavsett om saken i och för sig är stor eller liten. Eftersom rådets medlemmar äro politiker, leder den omständigheten att spörsmålen sakna politisk betydelse till att rådets medlemmar endast i begränsad utsträckning ägna intresse åt frågorna. Så snart ett spörsmål som har politisk anstrykning, t. ex. abortfrågan, kommer upp, kan genast en debatt med vissa spänningsmoment blossa upp i rådet, såsom skett vid några tillfällen just i denna sak. Är däremot saken icke partiskiljande och råder enighet om dess lösande, ägnas frågan, även om den i och för sig har stor räckvidd, föga uppmärksamhet. Vid årets session passerade exempelvis frågan om ekonomiskt utnyttjande av de nordligaste regionerna i Skandinavien ganska obemärkt förbi under rådets förhandlingar. Motsvarande erfarenheter kunna säkerligen göras i alla de i rådet deltagande ländernas egna parlament.

Härtill kommer att, även om en sak i sig innehåller vissa moment av spänning, utskottet plägar eftersträva att utjämna uppkommande meningsmotsättningar. Viljan att komma överens är självfallet värdefull och för flertalet frågor lösande otvivelaktigt nyttig. I rådets arbete lura emellertid i detta sammanhang särskilda faror. Kompromissviljan leder nämligen i rådets utskott lätt till att alla närma sig den medlem som i en fråga intagit den mest negativa ståndpunkten för att även få denne med sig och kunna presentera ett enhälligt utlåtande. När sedan detta förelägges rådet, har det ej sällan blivit så urvattnat, att det icke kan ha någon opinionsbildande verkan av betydelse. Endast i något enstaka fall ha motsatta meningar, som ofta framkomma under utskottsarbetet, bevarats och redo-

visats i rådets debatter. Ett exempel härpå utgjorde frågan om rattfylleri-lagstiftningen vid föregående session, då juridiska utskottet presenterade två olika meningar i en fråga av viss räckvidd. Liknande ansatser förekommo vid årets session beträffande transplantationslagstiftningen.

Det är naturligt att utskotten på detta sätt söka utjämna ev. förekommande motsättningar; det är för övrigt vanlig praxis från hemlandets parlament. Härtill medverkar i rådets arbete också den omständigheten, att medlemmarna av »courtoisie» vilja visa tillmötesgående mot medlemmar från annat land. Särskilt markerat blir detta förhållande beträffande frågor, som icke ha den politiska »portée», att någon medlem är beredd att påtaga sig besväret att strida för sin uppfattning och taga risken att komma i minoritet i rådet vid en eventuell omröstning.

Presidiets försök att skapa större intresse kring debatterna genom att uppmana utskotten att samtidigt som utlåtandena justeras också regissera en viss diskussion om saken i rådet ha inte lett till avsett resultat. Vid årets session förekommo t. ex. flera frågor, i vilka ganska delade meningar yppats inom utskotten utan att detta framgick vid rådets förhandlingar. Vad angår frågan om en gemensam nordisk läkarmarknad, där meningarna brutit sig ganska skarpt, förekom t. ex. blott ett mycket kort inlägg av utskottets talesman. Tillfället att närmare belysa problematiken kring denna sak blev sålunda icke begagnat. En annan fråga, som presidiet funnit vara av så stor betydelse, att ett förberedande utredningsarbete igångsatts, nämligen frågan om utbildning av tekniker i tillräcklig omfattning för att giva våra länder möjlighet att följa med den snabba utvecklingen under de närmaste decennierna, uppmärksammades blott med några korta kommentarer i rådets plenum. Ytterligare exempel kunna anföras på att de opinionsbildande uppgifter rådet har på grund av olika omständigheter bli eftersatta.

En faktor av betydelse i detta sammanhang är regeringsrepresentanternas ställning i rådets debatter. För närvarande uppträder endast vid enstaka tillfällen någon regeringsrepresentant i rådets diskussioner, om här bortses från generaldebatten vid en sessions början, då regeringscheferna pläga hålla vissa allmänna anföranden, och debatterna kring det ekonomiska samarbetet och atomsamarbetet. Medan 54 av rådets 69 valda medlemmar någon gång under femte sessionen hade ordet, voro motsvarande siffror för regeringsrepresentanterna 10 av 33 närvarande. Denna regeringsrepresentanternas hållning föranledes sannolikt delvis av den allmänt avaktande inställning till rådet regeringarna intaga, som icke synes medgiva en regeringsrepresentant att taga till orda i ett »vanligt» ärende, t. ex. om gemensam läkarmarknad, om teknikerutbildning, om vägfrågor eller om fiskefrågor.

Behovet av ökad livaktighet kring rådets förhandlingar är uppenbart. Rådet kan icke upprätthålla och stärka sin ställning i det allmänna medvetandet, om icke debatterna få mera färg. Rådet löper på längre sikt allvarlig risk att undergå samma utveckling som Europarådet, till vars första ses-

sioner en mycket representativ skara politiker samlades men som efter hand fått erfara att — då rådets verksamhet icke gav de resultat på vilka man hoppats — de mera framstående politikerna småningom upphört att annat än vid särskilda tillfällen komma till sessionerna. Än så länge synes Nordiska rådet ha förmåga att samla de ledande politikerna i våra länder. Men om icke större uppmärksamhet ägnas den opinionsbildande verksamheten, torde risk föreligga att den allmänna standarden i rådets arbete kan komma in i en nedåtgående spiral: den sjunker och därmed också rådets betydelse såsom opinionsbildande organ.

Det förnämsta botemedlet mot den relativa intresselöshet som nu utmärker stora delar av rådets förhandlingar vore säkerligen att i större utsträckning än nu är fallet taga upp frågor av kontroversiell natur, som kunna väcka medlemmarnas politiska intresse och framkalla intressanta debatter. Om frågor behandlas, i vilka det enligt medlemmarnas mening finns politiskt brännbart stoff, kommer också som en naturlig följd större livaktighet och större spänning in i rådets förhandlingar. Hittills ha medlemmarna i allmänhet underlåtit att föra fram spörsmål som kunna antagas vara politiskt känsliga, därför att man velat undvika att draga upp debatter, där meningsmotsättningar komma till synes. Ofta har det till och med påståtts, att rådet endast bör behandla sådana frågor, beträffande vilka råder allmän enighet. Blott dessa frågor ha ansetts »mogna» för behandling i Nordiska rådet. Även om det berättigade i dylika synpunkter erkännes, få de icke drivas för långt. Väl är relativ enighet en förutsättning för att en fråga skall kunna lösas, men också nya frågor, där meningarna bryta sig, måste tagas upp och ventileras. Rådet har nu verkat så länge, att det kan tåla även relativt kraftiga urladdningar, gärna efter partilinjer och icke efter nationella gränser. Det nordiska samarbetet torde icke lida skada därav. Om rådet skall kunna bli ett levande debattforum, är det nödvändigt att spörsmål av mera kontroversiell natur föres upp på saklistan vid kommande sessioner. Såsom frågor av sådant slag kunna nämnas spörsmål om energiförsörjning, fiske, jordbruksprissättning, arbetstidsförkortning, beskattningssystem m. m.

En utveckling i angiven riktning är icke möjlig utan regeringarnas medverkan. Det torde vara lämpligt att åter aktualisera en redan tidigare framförd tanke, att åtskilliga månader före en session gemensamma överläggningar mellan regeringscheferna och rådets presidium borde komma till stånd i syfte att diskutera uppläggningsen av sessionen. Vid en sådan överläggning skulle kunna klargöras, vilka saker som ur rådets och regeringarnas synpunkter lämpligen borde tagas upp vid nästkommande session. På denna väg skulle också ett mera aktivt regeringsdeltagande i rådets arbete kunna åstadkommas.

Ett önskemål är vidare att utskottsarbetet i något mindre grad inriktas på att kompromissa sig fram till en ofta nog så fiktiv enighet. Där oförenliga meningar föreligga, är det bättre att redovisa dessa. Utskottsmedlemmarna böra vara beredda att hävda de olika linjerna i rådets plenum. I

den aktuella transplantationsfrågan förelågo exempelvis i utskottet två skilda meningar. Alla önskade i och för sig att den ifrågavarande verksamheten skulle främjas, men gränslinjen gick mellan dem som önskade lagstiftning i ämnet och dem som icke ville medverka till antagande av lagregler i saken. En omröstning, som utvisat vilka medlemmar som delade den ena uppfattningen och vilka som delade den andra, hade givit både regeringar och allmänhet en mycket klarare bild av vad saken gällde än den nu ganska uttunnade skrivning kring vilken utskottet samlade sig. Ett annat exempel: statsminister Erlander sade sig ha föredragit en diskussion och en omröstning i rådet om de olika meningar som yppat sig beträffande utskottens och kommittéernas ställning enligt förslagen till stadga och arbetsordning framför den kompromiss mellan skilda meningar som gjordes i utskottet. Genom en omröstning skulle regeringarna fått en klarare bild om hur olika grupper i rådet såg på detta spörsmål, menade Erlander. Här kan också erinras om den behandling spörsmålet om översättning av finsk och isländsk facklitteratur till svenska resp. danska och norska fick vid årets session. I denna sak förelågo enligt utskottsutlåtandet två olika förslag, som i utskottet diskuterats utan att man kunnat ena sig om ettdera. I detta läge föreslog utskottet — utan att själv taga ställning — rådet att antaga en allmän rekommendation, som överlämnade åt regeringarna att själva välja mellan de två förslagen. Man kunde i ett sådant fall också tänkt sig, att utskottet lagt fram de två förslagen för rådet och låtit detta votera dem emellan. Regeringarna hade då erhållit ett tydligare besked om rådets syn på förslagen. — Ytterligare åtskilliga likartade exempel från rådets hittillsvarande arbete skulle kunna anföras.

e) Den koordinerande uppgiften

Vid de årliga sessionerna redovisas de aktuella nordiska samarbetsproblemen, varigenom en samordning av samböriga frågor underlättas. Rådet har härvidlag möjlighet att utveckla en viss egen aktivitet. Genom att presidiet till sessionerna anhåller om berättelser om pågående samarbete erhålles stoff av värde för koordineringsuppgiften.

Rådet har på denna punkt att utöva en viss vaktjänst och tillse att icke intresset av önskvärd samordning förbises. Som exempel från årets session kan nämnas bevakningen av auktorrättslagstiftningens behandling. I detta fall torde ingripandet i rådet ha varit nyttigt. Här ankommer det dock framför allt på rådets sekretariat att under tiden mellan sessionerna visa påpasslighet.

f) Övriga uppgifter

Att här närmare redovisa betydelsen av den samvaro som kommer till stånd mellan Nordens ledande politiker vid rådets sessioner för det nordiska samarbetet är icke möjligt. Det är uppenbart att de tillfällen som rådets sessioner erbjuda politikerna från olika länder och tillhörande olika partier att sammanträffa utnyttjas också för behandling av andra frågor än de som

stå på rådets dagordning. Det kan på goda grunder antagas, att åtskilliga spörsmål lösas under rådets sessioner utan att något därom förekommer i rådsprotokollen. Inte minst torde regeringsrepresentanterna begagna tillfället att närmare diskutera skilda gemensamma spörsmål.

Särskilt rådets förste svenske president, professor Nils Herlitz, har vid olika tillfällen starkt understrukt betydelsen av att medlemmar och suppleanter i rådet under arbetets gång efter hand få större intresse för nordiska spörsmål och småningsom komma att bilda grupper som i sina hemlands parlament vaksamt uppmärksamma spörsmål med nordisk aspekt. En inblick i svenskt riksdagsarbete under senare år torde ge vid handen att i åtskilliga fall rådsmedlemmar kommit att agera ungefär på det sätt Herlitz tänkt sig. En fortsatt utveckling i denna riktning synes sannolik.

Med tanke på denna rådets funktion — att utbilda nordiskt sinnade parlamentariker, som någon sagt det — har man i Norge inom Arbeiderpartiet av och till företagit vissa personbyten i partiets grupp i rådet i syfte att låta ett flertal stortingsmän deltaga i rådets möten och göra dem förtrogna med rådets arbete. Det kan nämnas att vissa länder såsom England följt liknande principer vid val av medlemmar till Europarådet. I den svenska delegationen har hittills kontinuiteten ansetts värdefullare, och några byten av medlemmar i nu angivet syfte ha icke förekommit.

I detta sammanhang torde bl. a. den inom svenska delegationen diskuterade frågan om suppleanters rätt att närvara vid rådsmötena böra ånyo upptagas. Såvitt angår utskottsarbetet, har presidiet i samband med tredje sessionen efter de samlade arbetsutskottens hörande beslutat uttala, att den suppleant som så önskar kan hänvända sig till vederbörande utskottsordförande och utverka sig rätt att övervara förhandlingarna i utskott i en eller flera frågor som särskilt intressera honom. Denna möjlighet ha dock suppleanterna hittills icke utnyttjat.

Av svenska delegationen har i stället ett annat sätt att knyta suppleanterna närmare till rådets arbete vid åtskilliga tillfällen praktiserats. Suppleanter ha, då så med hänsyn till deras särskilda förutsättningar befunnits lämpligt, invalts i rådets utredande organ. I den mån sådana kommittéer komma att tillskapas i större utsträckning än nu är fallet, kan den angivna metoden komma till flitigare användning än hittills. Det kan då också bli aktuellt att låta suppleant som medverkat i ett förberedande kommittéarbete följa sakens fortsatta behandling i själva rådet under sessionen.

3. Konkreta ändringsförslag

Mot den bakgrund som i det föregående tecknats skola de förslag till förändring av rådets arbetsformer som under den senaste rådsdebatten framkommit från olika håll upptagas till bedömande. Härjämte behandlas andra förslag till effektivisering av rådets arbete.

Dessförinnan torde dock böra erinras om den reform av arbetsordning-

ens regler rörande saklistan, som beslöts vid innevarande års session och vilken kommer att visa sina verkningar vid nästa session. Rådets saklista kommer då att kunna avsevärt förkortas, i det att rådet — med utnyttjande av de nya reglerna — kan väntas komma att beträffande en rad meddelanden angående frågor vilka icke äro mogna för behandling i rådet besluta, att de icke skola uppföras på saklistan. Presidiet torde avse att tillämpa de nya bestämmelserna i arbetsordningen och föreslå rådet att av de meddelanden som föreligga endast uppföra sådana på saklistan, beträffande vilka någon åtgärd från rådets sida kan anses påkallad.

De förändringar i rådets arbetsformer som vid senaste sessioner närmast ifrågasatts äro:

- a) övergång från ettåriga till tvååriga intervaller mellan sessionerna;
- b) val av annan tidpunkt för de ordinarie sessionernas hållande;
- c) en förkortning av sessionerna;
- d) minskning av antalet saker;
- e) ett förbättrat förberedelsearbete;
- f) förbättrade former för utskottsarbetet.

Härjämte synes böra diskuteras:

- g) förenklade former för upptagande av mindre frågor;
- h) justering av fristerna för förslags väckande m. m.;
- i) arten av de ämnen, som böra behandlas av rådet;
- j) suppleanternas ställning;
- k) förbindelserna med pressen.

4. Reformförslag

a) *Förlängning av intervallen mellan sessionerna*

En förlängning av intervallen mellan sessionerna till två år kommer självfallet att minska rådets möjligheter såsom initiativtagande organ. Tillfälle att taga upp nya frågor skulle då endast föreligga vartannat år. — Vad allvarligare är, rådets pådrivande effekt måste högst avsevärt nedgå. Erfarenheten visar nämligen, att regeringarnas åtgärder i anledning av rådets rekommendationer i stor utsträckning vidtagas just under tiden strax före en session. En förlängning av intervallen skulle sålunda i icke så få fall innebära att vidtagandet av åtgärder uppsköts, i stället för för närvarande under kanske ett halvår, under bortemot ett och ett halvt år. Resultatet skulle sålunda bli ett avsevärt långsammare tempo i det nordiska samarbetet. — En övergång från ettåriga till tvååriga intervaller måste starkt försvåra den planerade utbyggnaden av rådets möjligheter att verka rådgivande. I allmänhet torde sådana frågor, beträffande vilka det kan ifrågakomma att införskaffa rådets yttrande, vara av den beskaffenhet, att de inte kunna vänta ett eller annat år på att rådet blir i tillfälle att sammanträda. Redan med nuvarande ettåriga intervaller kan det mången gång vara svårt att avpassa ett ärendes behandling i de nationella parlamenten till rådets sessionstider, så att ett inhämtande av rådets yttrande låter sig göra. Bestämdes intervallen till två år, skulle det delvis bliva slumpen som bestämde vilka frågor

som just vid tidpunkten för en sessions hållande befunne sig i sådant läge, att rådets hörande kunde medhinnas. — Uppenbart är att rådets opinionsbildande verkan skulle komma att minskas, om session hölles blott vartannat år. Det är nämligen icke att påräkna att press, radio och andra publicitetsorgan skola ägna dubbelt så stort intresse åt eventuellt vartannat år förekommande sessioner, som de nu ägna de årliga sessionerna. Utskottsmöten mellan sessionerna kunna icke heller antagas få någon större publicitet. Deras auktoritet kan icke heller bliva lika stor som det samlade rådets. — Att även rådets koordinerande uppgifter skulle bliva mera svårösta, liksom rådets betydelse för att bereda nordiska politiker tillfälle till gemensam samvaro skulle avtaga, därest session hölles blott vartannat år, behöver icke närmare utvecklas.

De skäl som i diskussionen anförts till stöd för att sessionerna skola hållas blott vartannat år äro i huvudsak följande. Det ifrågasättes, om tillräckligt material föreligger för hållande av årliga sessioner. Regeringarna anses icke medhinna att under loppet av allenast ett år verkställa av rådet beslutade rekommendationer. Tyngst anses kanske det skälet väga, att det icke är försvarligt att samla en så stor mängd upptagna parlamentariker och politiker mer än högst vartannat år. Deras ordinarie arbetsuppgifter bli nu lidande på deras deltagande i de relativt ofta återkommande sessionerna.

Vad angår det första skälet torde av vad i det föregående anförts framgå, att paradoxalt nog en förlängning av intervallerna mellan sessionerna till två år snarast kommer att verka i den riktningen, att antalet ämnen som lämpa sig för behandling i rådet vid tvååriga intervaller torde komma att minska i förhållande till för närvarande, då sessionerna hållas årligen. Många frågor kunna nämligen icke inpassas i rådets arbete, därest detta möts alltför sällan. De verkligt stora frågorna, vilka särskilt kräva rådets bedömande, torde i allmänhet inte vara av den karaktären, att de kunna vila ett eller annat år i avvaktan på rådets nästa session. Att lösa detta dilemma genom att i större utsträckning avhålla extra sessioner torde vara en föga realistisk tanke. Man torde draga sig för att igångsätta den stora apparat som ett sammankallande av en sådan session innebär.

Invändningen att regeringarna inte hinna utföra något arbete under en tid av ett år torde sakna betydelse med hänsyn till att nu, sedan rådet hållit en rad sessioner, en rad rekommendationer av olika ålder föreligger. Dessa rekommendationer mogna successivt fram till avgörande efter ett skiftande antal år beroende på frågans art. Det kan exempelvis nämnas att vid årets session frågorna om näringsforskningen och om atomforskningen och atomkraftens fredliga utnyttjande kunde tagas upp till förnyad behandling, oaktat de ursprungliga rekommendationerna beslötos så sent som vid fjolårets session. Frågan om de isländsk-skandinaviska trafikförbindelserna hade vilat två år, under vilka erforderlig utredning hunnit verkställas. I fråga om spörsmålet om införande av ett nordiskt passområde hade regeringen behövt en intervall av tre år för att slutföra utredningarna; rekommendationen beslötos 1954 och i år kunde behandlingen av frågan betraktas som i det

närmaste avslutad. Slutligen kan nämnas att för behandling av rekommendationen om internordisk testamentsgiltighet hela tiden sedan första sessionen åtgått. Den då beslutade rekommendationen i ämnet kunde nu avskrivnas som slutbehandlad. De anförda exemplen visa att rekommendationerna successivt bliva färdigbehandlade, och med hänsyn härtill är det önskvärt med årliga sessioner, kanske främst med tanke på de fall, då regeringarnas utredningsarbete leder till att nya ställningstaganden från rådets sida behövas. En förlängning av mellanrummet mellan sessionerna skulle innebära betydande olägenheter.

Det nu anförda ger vid handen att införandet av tvååriga intervaller mellan sessionerna skulle leda till en tydlig försvagning av det nordiska samarbetet. Hur lång tid politikerna äro beredda att avsätta för nordiska samarbetsproblem är självfallet en värderingsfråga och ytterst ett spørsmål om hur högt eller hur lågt det nordiska samarbetet som sådant uppskattas. En annan sak är att den tid som ägnas rådet och dess verksamhet skall utnyttjas på mest effektiva sätt.

b) Tidpunkten för ordinarie sessioner

Frågan om annan tidpunkt för sessionernas avhållande har diskuterats ända sedan rådets tillkomst. Ur rådets synpunkt är framför allt angeläget framhålla, att sommaren icke bör väljas som tid för de ordinarie sessionerna. Om så sker, kan befaras att rådets verksamhet får drag av ferie- eller semestersysselsättning. Rådets karaktär av ett arbetande organ markeras klart, om sessionerna förläggas till tider som normalt betraktas som arbetstider. Avgörande är emellertid att det i längden torde bliva mycket svårt att samla rådets medlemmar till aktivt arbete under semestertid. Möjligheterna att på ett tillfredsställande sätt förbereda sessionerna genom införskaffande av upplysningar m. m. komma att minska i betänkelig grad, om sessionerna förläggas till sommaren. Remissyttranden från myndigheter kunna över huvud knappast infordras denna årstid. Tryckerimöjligheterna äro också starkt begränsade under sommarmånaderna.

Vid vissa underhandsdiskussioner under Helsingfors-sessionen föreföllo förutsättningar finnas att framdeles förlägga sessionerna till början av oktober. Självfallet måste det irritationsmoment som den nuvarande placeringen av sessionerna synes utgöra i ett flertal länder snarast elimineras. Om enighet om en ny tidpunkt kan nås, skulle denna kunna tillämpas fr. o. m. 1959.

c) Förkortning av sessionstiden

Önskemålet om en förkortning av de ordinarie sessionernas längd har uttalats från många håll och torde, om ock endast i relativt begränsad utsträckning, vara genomförbart. Sannolikt skulle de förhandlingar som nu förlagts till sessionens första och andra dagar kunna sammanslås och trängas in på en dag jämte ett eller annat kvällsplenum. Avkortas därjämte rådet med den mellanliggande söndagen, som nu är fridag, eller utnyttjades den

för arbete, skulle på detta sätt ungefär två dagar kunna inbesparas i förhållande till vad för närvarande är fallet. Mera torde knappast kunna vinnas, om icke en mera fullständig omläggning av sessionerna äger rum.

Ytterligare inbesparingar måste nämligen ske på bekostnad av utskottsarbetet. Statsminister Gerhardsen framförde vid årets session tanken, att utskotten skulle arbeta mellan sessionerna och ha sina betänkanden i stort sett klara vid en sessions början. Juridiska utskottets arbete med förslaget till ny stadga för rådet ledde emellertid fram till att rådet godtog den motsatta linjen, nämligen att utskotten blott undantagsvis skulle få arbeta mellan sessionerna. En kompromiss som räddar det väsentliga av Gerhardsens tanke vore, om alla viktigare frågor förbereddes före sessionerna av särskild ad-hoc-kommittéer. En sådan ordning skulle i hög grad underlätta utskottsarbetet under sessionerna. Ett exempel på detta arbetssätt utgör rådets behandling av frågan om utgivande av en nordisk domssamling, vilken sak i detalj förbereddes av juridiska niomannakommittén under tiden mellan fjärde och femte sessionerna.

Mycket kan dock icke utskottsarbetet sammanpressas, då tid måste finnas för underutskott och redaktionsutskott att behandla tvistiga saker och för avfattning och uppsättning av utskottsutlåtanden. Det bör erinras om att enligt arbetsordningen ett utskottsförslag skall ligga en dag på bordet, innan det företages till avgörande i rådets plenum, en bestämmelse från vilken det nu genomgående dispenseras.

Därest något verkligt utskottsarbete skall kunna utföras, är alltså en mera långtgående förkortning av rådsessionerna omöjlig. För diskussion av sakerna i utskotten, för utskottsutlåtandenas avfattning och justering, för deras mångfaldigande och distribution samt för medlemmarnas förberedande studium av handlingarna åtgår det med nödvändighet några dagar. Sessionerna få icke göras så korta, att det förberedande arbetet i utskotten blir mer eller mindre en illusion.

Att några dagar måste avsättas till plenarmöten är bl. a. med tanke på rådets opinionsbildande uppgifter ofrånkomligt.

Avslutningsvis kan framhållas att sessionernas förkortande är möjligt, endast om en aktivisering av verksamheten mellan sessionerna i någon form realiserats.

d) Minskning av antalet saker

Olika förslag att minska antalet saker vid ordinarie sessioner ha framförts.

Presidiets möjligheter att sälla förslagen ha berörts redan i det föregående. De bestå framför allt däri, att presidiet kan efter en förberedande behandling föreslå rådet att uppskjuta vissa saker vars angelägenhetsgrad bedömes vara låg till senare session. Något hinder för att denna metod omedelbart tages i bruk föreligger icke i stadga eller arbetsordning.

Vid den senaste sessionen framkom även den tanken att förslag som ansågos mindre ägnade för behandling i rådet skulle kunna på ett eller annat

sätt i sak stoppas redan under den kommitté- eller utskottsbehandling, som tänktes föregå en session. Om kommittéer och eventuellt utskotten i större omfattning än vad för närvarande är fallet arbeta under tiden före en session, kan det självfallet ordnas så, att dessa organ gå genom alla väckta förslag och beträffande vissa förorda, t. ex. att rådet avslår dem redan vid sitt första plenum i sessionen utan att förslagen underkastats utskottsbehandling vid själva sessionen i eljest bruklig ordning. På presidiet får i så fall ankomma att på ett inledande stadium bestämma, huru mycket utredning som bör införskaffas i de olika sakerna för att vederbörande förberedande organ skall få erforderligt underlag för sitt ställningstagande i nu förevarande avseende. På denna punkt äro dock generella regler knappast möjliga, utan ett avgörande får ske från fall till fall.

Förslag som i vederbörlig ordning väckts i rådet torde endast kunna avslås av rådet självt. En annan ordning kräver stadgeändring. Anordnas emellertid enklare former för mindre frågors väckande, varom talas närmare under g) nedan, torde det här behandlade problemet icke få större räckvidd.

e) Förbättrat förberedelsearbete

Så gott som samtliga talare som yttrade sig om rådets arbetsformer vid den senaste sessionen voro eniga om att i ökad utsträckning låta utredningsorgan arbeta under tiden mellan sessionerna. Allmänt ansågs det önskvärt att rådsmedlemmarna fingo tillfälle att mellan sessionerna sätta sig in envar i vissa spörsmål och att sakerna förbereddes på sådant sätt, att det bleve möjligt att vid sessionerna upptaga dem till snabb behandling och avgörande.

Hittills vunna erfarenheter peka tydligt i den riktningen, att kommittéer måste tillsättas i ökad utsträckning för att under tiden mellan sessionerna förbereda rådets behandling av de särskilda frågorna. Först och främst vinnes härigenom den fördelen att frågorna på så sätt hinna bli grundligt utredda. Rådets hittillsvarande erfarenheter av detta arbetssätt äro mycket goda. Som exempel kan nämnas, att frågan om en nordisk högre journalistutbildning i Århus knappast skulle kunnat föras fram till sin lösning så snabbt, om icke rådet tillsatt en kommitté för att utreda frågan. Denna framlade ett fullt utarbetat förslag, som kunde omedelbart genomföras utan ytterligare utredningar av regeringsorganen. På samma sätt kan man hoppas att det väl genomtänkta förslag till en nordisk domssamling som lades fram vid senaste sessionen skall kunna utan mera ingående ytterligare undersökningar snabbt förverkligas av intresserade myndigheter. Nedan under h) kommer ett förfaringsätt att närmare behandlas, som går ut på att förslag väckes vid en session och därpå uppskjutes till en senare för att under mellantiden mera ingående utredas inom rådet.

En rad av de frågor som stått på rådets saklistor är vidare av den art att, om rådet verkligen skall få något grepp om problemen, några medlemmar måste ägna tid åt att i förväg sätta sig in i frågeställningarna. Exempelvis

torde frågan om en gemensam nordisk läkar- och tandläkarmarknad icke ha kunnat föras vidare, därest inte sedan fjolåret en rådskommitté arbetat för att närmare penetrera problemen och söka nå fram till lösningar.

Verksamheten i rådets kommittéer kommer även rådet till godo i så måtto, att åtskilliga av rådets medlemmar beredas tillfälle att grundligt sätta sig in i några konkreta spörsmål. De bliva härigenom i stånd att med ökad sakkunskap diskutera dessa problem i utskott och vid plenarmöten under rådets sessioner och därigenom berika rådets arbete.

Självfallet är av vikt att rådet icke företager sig något som kan föranleda konkurrens med regeringarnas utredningsorgan eller förorsaka dubbelarbete. Risken härför är emellertid obetydlig, om man vid tillsättande av kommittéer hela tiden håller i minnet att deras uppgift allenast är att förbereda beslut av rådet och orientera dettas medlemmar beträffande de berörda spörsmålen. Det är här icke fråga om en utredningsverksamhet av det slag regeringskommittéer bedriva med vidlyftiga undersökningar, syftande till att åstadkomma detaljerade lagförslag eller utförliga organisationsplaner. Rådets kommittéer förutsätts mera inrikta sin verksamhet på att anvisa principlösningar, som det sedan får ankomma på regeringarnas expertorgan att vidare bearbeta. I detta sammanhang bör betonas att rådet icke bör vara avskuret från möjligheten att i de fall, då av någon orsak ett lands regering icke vill företaga sig något i anledning av en rekommendation, självt utföra preliminära undersökningar för att skaffa rådsmedlemmarna underlag för ett självständigt ställningstagande till saken. Rådets kommittéer kunna i dylika lägen få en viss pådrivande effekt på arbetet inom administrationen.

En annan fördel som ett intensifierat kommittéarbete under tiden mellan sessionerna medför är att rådet får möjlighet att i ökad utsträckning engagera rådsmedlemmarna, någon gång också suppleanterna, i rådets löpande arbete. Det nordiska samarbetet torde ha åtskilligt att vinna härpå. Härigenom ökas möjligheterna att inom de olika parlamenten tillskapa en grupp parlamentariker med verkligt intresse för nordiska samarbetsuppgifter. Suppleanternas roll i detta sammanhang har berörts i det föregående.

Undersökningar böra omedelbart inledas för att klarlägga vad som i förvarande avseende kan göras för att förbättra rådets arbetsformer. En förutsättning för kommittéarbetets effektivitet är att rådets fem sekretariat få tillräckliga resurser att såväl tekniskt som sakligt gå de förberedande organen till handa mellan sessionerna. Önskemål om viss förstärkning av sekretariaten uttalades också från flera håll under årets generaldebatt. Någon upprustning av dessa torde också vara behövlig, om rådsmedlemmarna skola få den avlastning som nu eftersträvas och om den spridning av arbetet över hela året som önskas skall kunna förverkligas.

Tanken på ett gemensamt rådssekretariat, som någon gång framskymtat, torde vara orealiserbar. Erfarenheterna bekräfta snarare värdet av att ha tillgång till nationella sekretariat. Vad som erfordras är en rationell arbetsfördelning mellan dessa sekretariat.

f) Utskottsarbetet under sessionerna

I en översikt om rådets arbetsformer kunna inte problemen berörande utskottens arbete under sessionerna helt förbigås. Även om i ökad omfattning sakerna komma att förberedas genom rådskommittéer, som arbeta mellan sessionerna, måste i allt fall det slutliga ansvaret vila på utskotten under sessionerna. Behovet av förbättring av deras verksamhetsformer är otvivelaktigt betydande.

Från olika håll har ifrågasatts en fastare ordning för arbetet i utskotten. I första hand lära i sådant syfte utskottssekretariaten böra förstärkas. Enligt den nuvarande ordningen utses utskottssekreterare för varje session. Denne är naturligt nog ofta ganska orutinerad och med små förhandskunskaper om de saker som skola behandlas. Varje utskott har behov av några tjänstemän, som kunna gå utskottet till handa i sakligt avseende med bl. a. föredragning av sakerna. För detta ändamål erfordras relativt kvalificerade personer. De mera elementära uppgifterna avseende protokollföring, utsändande av kallelser m. m. torde däremot kunna läggas på mera underordnade krafter. Uppgiften att som utskottets huvudsekreterare biträda ordföranden, vilken har att leda utskottets arbete, bör lämpligen anförtros någon tjänsteman hos rådet eller annan särskilt utsedd person, som är väl förtrogen med utskottets arbetsuppgifter. Denne huvudsekreterare, som måste väl behärska de olika tekniska spörsmål vilka kunna uppkomma under utskottets arbete bör ha till främsta uppgift att svara för uppsättande av förslag till utskottsutlåtandena. Med hänsyn till den korta tid som står till förfogande för utskottsarbetet kan det bliva nödvändigt för huvudsekreteraren att vid utlåtandenas avfattning anlita biträde av föredragandena och andra experter som utskottet anlitat för särskilda frågor. Med hänsyn till rekommendationernas fortsatta behandling inom departement och ministerier är det av stor vikt att utskottsutlåtandena bli så fylliga, att de kunna tjäna till verklig vägledning för dem som där skola handlägga frågorna. Tidsnöden har hittills ofta gjort utlåtandena alltför lakoniska och intetsägande.

I detta sammanhang måste experternas roll särskilt belysas. Experterna medfölja de nationella delegationerna och utses av dessa efter olika grunder. I Danmark utse t. ex. regeringsrepresentanterna i delegationen sina experter och de valda medlemmarna sina. I Sverige har man varit angelägen understryka att delegationen utgör en helhet, varför alla experter utsetts av delegationen som sådan. Experternas inställning till sina arbetsuppgifter varierar från fall till fall. Somliga experter anse sig böra vara delegationens medlemmar behjälpliga med faktiska upplysningar i frågor, som de särskilt behärska, ävensom att på begäran tillhandagå med synpunkter. Emellertid förekommer även att experter se som sin uppgift att söka i utskotten tillvarataga sin myndighets särintressen och söka förmå utskotten att fatta beslut i enlighet med vederbörande departements eller ministeriums eller ämbetsverks önskemål. Det har blivit ett problem i rådets arbete, huru expertis av denna art skall utnyttjas, utan att utskottets medlemmar

otillbörligt påverkas vid beslutens fattande. Eventuellt skulle deras närvaro i utskotten kunna begränsas till ett inledande diskussionsstadium. Några fasta regler härvidlag torde det dock vara svårt att precisera.

Regelmässigt kommer gången av en saks behandling i utskott att bli följande. Därest icke en bättre ordning kan införas på annat sätt, har ifrågasatts att tillämpa följande schema:

- 1) En sak föredrages i utskottet av en tjänsteman, helst inom rådet, som inte tidigare har engagerats för några utomstående organs intressen;
- 2) härefter höras experter, som företräda särskilda myndigheter och organisationer, varpå ledamöterna beredas tillfälle att ställa frågor till dem;
- 3) utskottets medlemmar överlägga;
- 4) beslut fattas;
- 5) utlåtandet justeras.

Så länge utskottspersonalen icke har tillräcklig teknisk rutin, måste utskottsförslag och förslag till rekommendationer, sedan utskottet slutbehandlat en sak, centralt granskas hos sessionens huvudsekreterare för undvikande av tekniska fel och formella oriktigheter. Sådana böra om möjligt avlägsnas, innan utskottsförslaget företages till avgörande i rådet. I vissa lägen kan ett återupptagande av saken i utskottet i och för korrigeringar bli nödvändigt. Sekretariatet kunna eljest komma i det obehagliga läget att efter sessionen nödgas rätta uppenbara felaktigheter.

g) Enklare former för upptagande av mindre frågor

Bl. a. i syfte att gå till mötes den kritik som anmärkt på att sessionerna belastas av alltför många frågor av mindre räckvidd synes ett något enklare sätt för småfrågors behandling böra övervägas. Att helt överlämna åt administrationen att själv taga sig an dylika ärenden synes dock icke tillräckligt. Rådets medverkan torde vara värdefull för att säkra en snabb och effektiv handläggning. Lämpligen kunde därvid förfaras på följande sätt.

Presidiet, som redan nu får från olika håll mottaga framställningar rörande nordiska samarbetsproblem, skulle med avseende på smärre frågor, vilka synas vara närmast av administrativ natur och sålunda utan större politiskt intresse, kunna göra framställning till de berörda ländernas regeringar om att en fråga som bedömes vara av viss praktisk betydelse upptages och undersökes. I sin årliga rapport till rådet skulle presidiet ha att redovisa sitt initiativ och vad som i anledning av presidiet framställning åtgjorts i saken av regeringarna. Visade sig det att på denna väg tillfredsställande resultat icke kunde nås, funnes möjlighet att genom ett medlemsförslag bringa frågan inför rådet, som då finge taga ställning till om det borde engagera sig för saken.

Ett förfaringssätt av denna art skulle bli en smidig form för behandling av mindre spörsmål av mera administrativ natur. Åtskilliga dylika frågor vänta redan på att upptagas av presidiet.

h) Justering av fristerna för förslags väckande m. m.

Regelmässigt uppstår före sessionerna stor tidsnöd, då det gäller att dels trycka väckta förslag, dels anskaffa erforderlig utredning. Förslag har uppkommit om förlängning av fristerna för medlemsförslags väckande. Huvudregeln är för närvarande enligt § 3 arbetsordningen att regerings- och medlemsförslag skola hava insänts till ett sekretariat senast två månader före sessionens början. Möjlighet finns för presidiet att förkorta denna frist till en månad.

Erfarenheterna ha givit vid handen att två månaders frist är otillräcklig. Under denna skall medhinnas att trycka förslagen, utsända dem till medlemmarna, inhämta utredning från myndigheter och organisationer, trycka denna utredning samt utsända allt materialet i så god tid, att det är regeringar och medlemmar till handa senast tre veckor före sessionen. Detta schema kan i allmänhet icke hållas. Om, som planeras, en central redigering av förhandlingarna kommer till stånd, torde visserligen någon förbättring vara att vänta, men denna blir knappast tillräcklig.

Å andra sidan måste det ingiva allvarliga betänkligheter att förlägga sista terminen för förslags väckande till en tidpunkt alltför långt avlägsen från sessionen. Det är icke möjligt att bland de förslagsberättigade väcka intresse för att upptaga frågor till en session som skall sammanträda vid en relativt fjärran tidpunkt. Någon förlängning av fristerna synes därför icke böra komma till stånd. I stället torde andra åtgärder böra övervägas.

Såsom tidigare antytts, bör uppskovsinstitutet tagas i bruk i långt större utsträckning än som sker för närvarande. Erfarenheterna från behandlingen av sakerna om journalisthögskolan och domssamlingen äro i detta avseende lärrika. Flertalet nya medlemsförslag, vilka icke äro av bråds-kande karaktär, synes lämpligen kunna behandlas på följande sätt. Vid den första sessionen bliva de föremål för en förberedande behandling, som går ut på att fastställa om frågan över huvud är värd ett fortsatt övervägande. Den utredning i saken som insamlas före den första sessionen bör göras relativt begränsad och blott ha till ändamål att klarlägga, huruvida saken är förtjänt av att tagas upp till mera ingående behandling. Om förslaget icke omedelbart avslås av rådet, bör det uppskjutas till nästa session. Mellantiden bör användas till att närmare utreda saken. Önskvärt är därvid att i detta arbete rådsmedlemmar — eventuellt samlade i någon rådskommitté — kunna deltaga, som sedan också kunna medverka i sakens utskottsbehandling vid rådets efterföljande session. Om på grundval av ett dylikt förberedelsearbete en rekommendation beslutas, torde risken för misstag från rådets sida bliva synnerligen ringa.

Den här föreslagna ordningen förutsätter att presidiet i någon mån tager ställning till ett nytt medlemsförslags fortsatta handläggning redan före den första sessionen. Förberedelsearbetet före denna session måste nämligen i viss mån anpassas efter hur den fortsatta behandlingen av saken i rådet kan väntas komma att förlöpa.

i) Arten av de ämnen som böra behandlas i rådet

Detta problem diskuterades under överläggningarna mellan statsministrarna och rådets presidium vid Fredensborgs-mötet hösten 1955. Då saken här ånyo upptages har avsikten särskilt varit att klarlägga i vilken utsträckning ämnen som utgöra gemensamma aktuella problem men i vilka gemensamma åtgärder icke ifrågakomma böra upptagas. Ämnen av denna art är t. ex. pensionsfrågan, arbetstidsförkortningen, relationen mellan direkta och indirekta skatter, skolreformen etc. Rådet har hittills icke i större utsträckning tagit upp meningsutbyten i dylika frågor. De ha däremot utgjort huvudpunkterna såväl på de internordiska parlamentarikermötena som på vissa ministermöten (undervisnings- och socialministermöten).

Det synes icke vara helt uteslutet att, i den mån tid står till förfogande, rådet tager upp någon enstaka större fråga av dylik mera allmän karaktär. Såsom förut framhållits vore särskilt värdefullt för rådet som opinionsbildare, om någon fråga, där de politiska skiljelinjerna och icke de nationella gjorde sig tydligt märkbara, kunde på detta sätt aktualiseras i rådet och där framkalla en debatt som skulle skänka intresse också åt rådets allmänna arbete.

j) Suppleanternas ställning

Genom den ändring i § 2 arbetsordningen som beslöts vid årets session har suppleanternas rätt som förslagsställare blivit närmare preciserad. Däremot är deras rätt att närvara vid rådets förhandlingar och vid dess utskottsmöten alltjämt icke närmare klarlagd. Möjligheten att begagna suppleanternas särskilda sakkunskap för kommittéarbete, då en sak fordrar särskild expertis, har framhållits i det föregående.

k) Rådets »public relations»

Av och till framföras klagomål mot det sätt, varpå rådet sköter sina förbindelser med press, radio och andra publicitetsorgan. Ett första steg till förbättrade förhållanden torde vara att vid varje session avdela en särskild person tillhörande rådets befattningshavare med uteslutande uppgift att tillse att press-, radio- och TV-representanter erhålla all den hjälp i sitt arbete som de kunna behöva och som kan lämnas dem.

Under tiden mellan sessionerna lära de nuvarande kontaktmedlen utåt fungera tillfredsställande.

TILLÄGG 3**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Norges och Sveriges regeringar**

Spørgsmålet om ret for den svenske sømandspræst i Narvik til at foretage vielser af svenske søfolk har som bekendt flere gange været genstand for drøftelser, senest på det svenske kirkemøde i 1957. Mødet henstillede til den

svenske regering at søge gennemført overenskomst med de øvrige nordiske lande, således at der tillagdes svenske sømandspræster vielsesret i disse lande.

Omvendt har der fra norsk side været fremsat ønske om, at der tillagdes den norske sømandspræst i Göteborg beføjelse til at foretage vielse af norske statsborgere.

Nordisk Råds juridiske nemandskomiteé, der blandt andet behandler spørgsmål om nordiske statsborgeres retsstilling under ophold i andet nordisk land, har på sine møder den 3. og 4. februar og 8. juni d. å. drøftet de foreliggende spørgsmål, navnlig med henblik på en eventuel behandling i rådet. Grundlaget for komiteens drøftelser har været et i det svenske Justitiedepartement i januar 1958 udarbejdet P. M., der indeholder en indgående redegørelse for de herhenhørende problemer. Komiteen har senere også gjort sig bekendt med oversigten over retsstillingen i de øvrige lande. Der var i komiteen enighed om, at den nuværende retstilstand ikke kan betegnes som tilfredsstillende, men under hensyn til, at rådet allerede i 1955 har vedtaget at henstille til regeringerne at optage ægteskabslovgivningen til revision (rådets rekommandation nr. 12/1955), fandt man imidlertid ikke sagen egnet til behandling i rådet. Komiteen har herved forudsat, at en mere almindelig løsning af vielsesproblemet gældende for alle de nordiske lande søges gennemført i forbindelse med denne revision.

Efter komiteens opfattelse bør man imidlertid uafhængig af den almindelige revision af ægteskabslovgivningen søge tilvejebragt en mere tilfredsstillende ordning for så vidt angår de ovenfor omhandlede sømandspræster i Narvik og Göteborg, hvor det praktiske behov for ændringer særligt har gjort sig gældende.

Uden at rejse det større problem om, hvordan visesspørgsmålet i almindelighed for de nordiske landes vedkommende bør løses i en revideret ægteskabsretlig lovgivning på nordisk grund, turde der allerede nu findes muligheder for, at man i Norge og Sverige gennemfører sådanne begrænsede lovændringer, at det bliver muligt at tillægge de norske sømandspræster i Göteborg og de svenske i Narvik ret til at foretage vielser med den virkning, at de således indgåede ægteskaber anses for gyldige i såvel Norge som Sverige.

Under henvisning til det anførte, henstiller præsidiumet till regeringerne i Norge og Sverige at søge gennemført de nødvendige ændringer i lovgivningen, således at ægteskaber indgået for den norske sømandspræst i Göteborg og den svenske sømandspræst i Narvik anerkendes som gyldige i begge lande.

København, den 2. september 1958

For Nordisk Råds præsidium

Erik Eriksen

TILLÆG 4**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till samtliga regeringar**

Nordisk Råds juridiske nimanndskomiteé har på sine møder den 3.—4. februar og den 8. juni 1958 drøftet, hvorvidt de gældende regler om inddrivelse af underholdsbidrag mellem de nordiske lande indbyrdes kan betegnes som tilfredsstillende i betragtning af det stadigt øgede samkvem mellem landene.

Som bekendt sker inddrivelsen, hvor den bidragsberettigede og den bidragspligtige er bosat i forskellige lande, i almindelighed i henhold til konventionen af 10. februar 1931 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Af de oplysninger, der er forelagt komiteen, fremgår imidlertid, at den således fastsatte fremgangsmåde næppe i alle tilfælde kan betragtes som hensigtsmæssig. De myndigheder, der behandler disse spørgsmål, kan anføre adskillige eksempler på manglerne ved den nuværende ordning, som i vidt omfang er foranlediget af den øgede samfærdsel mellem landene. Her skal anføres følgende eksempel:

Har en i Danmark bosat kvinde i henhold til et svensk bidragsdokument krav på underholdsbidrag fra en mand, der ligeledes er bosat i Danmark, kan den bidragsberettigede ikke henvende sig direkte til de danske myndigheder, idet disse ikke er i stand til at iværksætte inddrivelse af bidraget, medmindre der foreligger en begæring i henhold til inddrivelseskonventionen fra en dertil kompetent svensk myndighed. Den bidragsberettigede må således i det nævnte tilfælde først rette henvendelse til de svenske myndigheder, og inddrivelsen kan først ske, når disse over for de danske myndigheder har fremsat begæring om inddrivelsen. At et bidrag i henhold til konventionen af 1955 om social tryghed er udbetalt forskudsvis af det offentlige i den bidragsberettigedes opholdsland, medfører ingen ændring med hensyn til inddrivelsen. De danske udbetalende myndigheder må således i det ovennævnte tilfælde — medmindre den bidragspligtige frivilligt indgår på en betalingsordning — rette henvendelse til de svenske inddrivelsesmyndigheder, der herefter må begære bidraget inddrevet gennem de danske inddrivelsesmyndigheder.

Der var i komiteen enighed om, at de eksisterende vanskeligheder i høj grad kunne motivere en revision af de gældende regler, og det blev under drøftelserne fra flere sider fremhævet, at en sådan revision burde søges gennemført snarest muligt for at undgå, at de bidragspligtige udnyttede de utidssvarende regler og pastvangens ophævelse til at unddrage sig bidragspligten.

Komiteens medlemmer havde derfor til hensigt at stille forslag i rådet om, at rådet skulle henstille til regeringerne at drage omsorg for at reglerne optoges til revision. Efter afholdelsen af komiteens møde den 8. juni 1958 er man imidlertid blevet bekendt med, at De delegerede for nordisk lovsamarbejde har behandlet sagen på deres møde i Stockholm den 13.—14. juni 1958,

og at et initiativ til en revision af reglerne kan ventes at udgå fra de delegerede. Komiteens medlemmer har herefter afstået fra at stille forslag til rekommandation fra rådet og i stedet overgivet sagen til præsidiets med henstilling om, at præsidiets vil rette henvendelse til regeringerne.

Præsidiets kan for sit vedkommende tiltræde, at en snarlig indførelse af mere praktiske regler på det heromhandlede område må anses for påkrævet. Forhandlinger om en revision af konventionen om inddrivelse af underholdsbidrag bør derfor indledes.

Det er efter præsidiets mening vigtigt, at fremgangsmåden i disse sager forenkles i videst muligt omfang. I stadig større udstrækning er man i det nordiske samarbejde på det retslige område kommet ind på, at foranstaltninger og beslutninger truffet af en kompetent myndighed i et nordisk land lægges til grund også i de øvrige lande. Retningslinjen for en revision af konventionen synes derfor at burde være, at et dokument udfærdiget af en myndighed i et land umiddelbart bør kunne anvendes som grundlag for eksekution også i de øvrige lande, såfremt ikke særlige hindringer foreligger. I konventionen fra 1955 om social tryghed er man allerede nået langt ad denne vej.

Under henvisning til det anførte skal Nordisk Råds præsidium henstille til regeringerne i de nordiske lande, at konventionen om inddrivelse af underholdsbidrag optages til revision.

København, den 2. september 1958

For Nordisk Råds præsidium

Erik Eriksen

R a p p o r t

från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Til medlemmer af komiteen, hvis opgave det er at forberede juridiske sager som kommer til behandling på den følgende råds-session, særlig de spørgsmål, der angår ligestilling af nordiske statsborgere, valgtes på rådets 5. session i Helsingfors den 22. februar 1957:

Fra Danmark:	Holger Eriksen Knud Thestrup
Fra Finland:	Harras Kyttä Arvo Salminen
Fra Island:	Bjarni Benediktsson med Sigurður Bjarnason som suppleant
Fra Norge:	Nils Hønsvald Arthur Sundt
Fra Sverige:	Emil Ahlkvist Olov Rylander

Til formand har komiteen genvalgt Thestrup og til næstformand Rylander. Efter at Arthur Sundt er udtrådt af komiteen, har den norske delegation den 20. februar 1958 udpeget lagmann John Lyng til medlem i hans sted.

Komiteen har holdt møder i Oslo den 25. maj 1957, i Reykjavik den 27.—29. august 1957, i Oslo den 3.—4. februar 1958, i Herning den 8. juni 1958 og i Visby den 24.—25. september 1958. Ved mødet i Oslo den 3.—4. februar 1958 har Sigurður Bjarnason deltaget i stedet for Bjarni Benediktsson, og da Ahlkvist var forhindret i at deltage i mødet i Visby den 24.—25. september 1958 har suppleant i Nordisk Råd Georg Pettersson efter beslutning af den svenske delegation deltaget i mødet. Lyng har været forhindret i at være til stede ved komiteens møder i Herning og i Visby.

Den 4. februar 1958 afholdtes i forbindelse med det nordiske justitsministermøde i Oslo en forhandling mellem justitsministrene og komiteen.

Den væsentligste del af komiteens arbejde har bestået i at forberede de juridiske sager til rådets 6. session. I første række har komiteen beskæftiget sig med den udsatte sag som udleveringslovgivningen. Endvidere har komiteen forberedt rådets behandling af de til sessionen rejste medlems- og regeringsforslag. Der henvises herom til komiteens udtalelser, som er vedføjet de pågældende sager, nemlig:

- Sag A 1: om fælles udleveringslovgivning.
Sag A 7: om fælles regler om samernes rettigheder.
Sag A 8: om ligestilling med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom og til at opnå lån til boligformål
Sag A 10: om indførelse af ensartede regler om trykke- og læsefrihed.
Sag A 14: om oprettelse af et fælles rådgivende domstolsorgan
Sag A 24: om samordnede frednings- og jagttider for visse slags vildt.
Sag A 26: om regler for administrationen af fælles institutioner.
Sag A 29: om ensartet associationsretlig lovgivning.
Sag B 1: om nordiske statsborgeres ligestilling med hensyn til retten til at drive lystfiskeri.
Sag B 4: om ensartet lovgivning om dyrebeskyttelse.

I en række tilfælde har komiteen draget omsorg for, at der gennem de nationale sekretariater er tilvejebragt de til sagernes behandling fornødne oplysninger om gældende lovgivning m. v. i de forskellige lande.

De af regeringerne til 6. session afgivne meddelelser og beretninger i juridiske sager har komiteen gennemgået, ligesom man nærmere har forberedt disse sagers behandling i rådet.

Ved forhandlingerne med justitsministrene den 4. februar 1958 drøftede følgende spørgsmål:

1. Udgivelse af en nordisk domssamling (rek. nr. 2/57).
2. Udleveringslovgivningen.
3. Lovgivning om alkohol i trafikken (rek. nr 16/56).
4. Udgivelse af en nordisk juridisk årbog.

Komiteen har endvidere fulgt regeringernes arbejde med rådets tidligere rekommandationer i juridiske sager samt behandlingen af visse nordiske lovgivningsspørgsmål, ligesom man har taget visse andre spørgsmål af nordisk juridisk interesse op til behandling. Af de således behandlede spørgsmål kan følgende nævnes.

På mødet i Oslo den 3. februar 1958 drøftede komiteen de gældende regler om godtroserhvervelse af stjålen ejendom, idet der på dette område ikke er retsenhed i Norden. Da komiteen fandt, at spørgsmålet burde underkastes en nærmere undersøgelse ved særligt sagkyndige, har den i skrivelse af 12. juni 1958 til De delegerede for nordisk lovsamarbejde henstillet, at en sådan undersøgelse iværksættes ved lovsamarbejdsudvalgets foranstaltning, jfr. nærmere lovsamarbejdsudvalgets beretning [*Sak C 1*].

Fra De delegerede for nordisk lovsamarbejde har komiteen modtaget en skrivelse af den 18. september 1958, i hvilken de delegerede bl. a. udtaler:

De danska, finska, norska och svenska delegerade, som behandlat ärendet vid samfällt möte i Stockholm den 16 och den 17 juni 1958, få härmed anför följande.

Det av kommittén väckta spørgsmålet är enligt de delegerades mening väl ägnat att upptagas till utredning i nordiskt samarbete. Utredningsarbetet torde böra inriktas på praktiska fall, såsom då fråga är om vindikation av

tjuvgods eller hittegods eller egendom som varit föremål för lån, hyra, handpant, överlåtelse med äganderättsförbehåll eller tvesalu. En samordning av lighthörande regler skulle innebära ett ändamålsenligt fullföljande av den överensstämmelse, som i de nordiska skuldebrevslagarna föreligger i fråga om reglerna om vindikation av värdepapper.

Derefter har komiteen henvendt sig till præsidiets för Nordisk Råd med förslag om att tillställa regeringerna en skrivelse i saken.

Spøragsmålet om sømandspræsters adgang til at foretage vielser har været genstand for en række forhandlinger i komiteen, efter at sagen var blevet aktualiseret ved dens behandling på det svenske kirkemøde i 1957. Komiteens forhandlinger er resulteret i et forslag till rådets præsidium om ved henvendelse till de respektive regeringer at søge gennemført en ordning, hvorefter der tillægges den svenske sømandspræst i Narvik og den norske sømandspræst i Göteborg vielsesbeføjelse. I overensstemmelse med komiteens forslag har præsidiets herefter den 2. september 1958 tillstillet den norske og svenske regering en skrivelse herom [*se Dokument 1*].

Komiteen har endvidere drøftet de gældende regler om inddrivelse af underholdsbidrag mellem de nordiske lande indbyrdes. Efter de oplysninger, som komiteen har indhentet, er en revision af disse regler stærkt påkrævet, idet reglerne under hensyn til det stadig stigende samkvem mellem landene ikke længere kan betegnes som tilfredsstillende. På forslag af komiteen har præsidiets ved skrivelse af 2. september 1958 till regeringerne foreslået en revision af konventionen [*se Dokument 1*].

Komiteen har modtaget underretning om udviklingen i spøragsmålet vedrørende fiskerigrænserne.

Ud over de forannævnte emner har komiteen på sine møder drøftet følgende spøragsmål:

- a) Ret til at give offentlige forestillinger under ophold i andet nordisk land (rek. nr 7/1953).
- b) Protokollen vedrørende indbyrdes retshjælp (forkyndelse af stævninger m. v.) mellem de nordiske lande (rek. nr. 7/1953).
- c) Ligestilling for nordiske statsborgere med hensyn til retten til at drive næring (rek. nr. 26/1954).
- d) Ligestilling for erhvervsfiskere (rek. nr. 1/1954).
- e) Trafiklovgivningen (rek. nr. 16/1955).
- f) Retsregler vedrørende misbrug af alkohol i trafikken (rek. nr. 16/1956).
- g) Det strafferetlige samarbejde (rek. nr. 5/1956).
- h) Den fælles nordiske domssamling (rek. nr. 2/1957).
- i) Kystfarten i norske og svenske farvande (rek. nr. 26/1957).
- j) Nordisk juridisk årbog, jfr. beretning fra De delegerede for nordisk lov-samarbejde [*se Sak C 1*].
- k) Spøragsmålet om eventuel udvidelse af konventionen om olieforurening af havet til at gælde for hele Østersøen.

- 1) Nordiske statsborgeres anmeldelsespligt under ophold i andet nordisk land.

Visby, den 25. september 1958

Bjarni Benediktsson Holger Eriksen Nils Hønsvald Harras Kyttä
Georg Pettersson Olov Rylander Arvo Salminen Knud Thestrup
Formand

R a p p o r t

från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknads- kommitté

I sin rapport den 28 januari 1957 till Nordiska rådet (Dokument B 3/1957) lämnade Nordiska rådets kommitté för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal en redogörelse för det dittills inom kommittén bedrivna arbetet rörande gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare, tandläkare, veterinärer, farmaceuter, sjukgymnaster, barnmorskor samt sjuk- och distriktssköterskor. Dessförinnan hade kommittén till rådet överlämnat dels sju särskilda promemorior, vari utredningsmaterialet sammanställts (tryckta som tillägg till Sak D 15/1957), dels två utlåtanden innefattande kommitténs synpunkter på frågan om gemensam arbetsmarknad för vardera gruppen läkare och tandläkare (likaledes tryckta såsom tillägg till Sak D 15/1957).

Härmed hade kommittén avslutat sitt arbete med läkare och tandläkare. I fråga om veterinärer, farmaceuter, sjukgymnaster, barnmorskor samt sjuk- och distriktssköterskor framhöll kommittén, att dess utredningsarbete icke slutförts och att kommittén följaktligen icke kunnat beträffande dessa grupper avge utlåtanden till femte sessionen.

Sedan socialpolitiska utskottet i sitt förslag nr 7/1957 till Nordiska rådet framhållit, att det av kommittén inledda utredningsarbetet borde fortsättas och presidiet föreslagit, att en kommitté skulle tillsättas för vidare beredning av frågan om gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal, valde Nordiska rådet på förslag av de olika ländernas delegationer till medlemmar i kommittén följande representanter, nämligen för Danmark folketingsmedlemmarna Nina Andersen och Harald Nielsen, för Finland riksdagsmännen Gunnar Henriksson och Mauri Ryömä, för Island professorn Niels Dungal, för Norge stortingsrepresentanterna Rakel Seweriin och Claudia Olsen samt för Sverige riksdagsmännen Anders Pettersson och Gösta Skoglund. Sedan Skoglund utnämnts till statsråd och chef för kommunikationsdepartementet i Sverige, utsåg den svenska delegationen den 15 maj 1957 riksdagsman Sigfrid Jonsson att ersätta Skoglund som ledamot av kommittén. Byråchefen Sven-Hugo Ryman, Sverige, har kallats att tjänstgöra som kommitténs sekreterare.

Kommittén har antagit benämningen Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté.

Till kommittén har den 15 maj 1957 från rådets svenska delegation överlämnats en skrivelse av den 10 maj 1957 från inrikesdepartementet i Sverige till medicinalstyrelsen angående ansökningar om legitimation som sjukgymnast i Sverige av där yrkesverksamma personer med sjukgymnastexamen från Skodsborg badesanatorium i Danmark.

Kommittén har bedrivit det fortsatta arbetet på så sätt, att kommittén till en början låtit sammanställa de regler, som gällande lagstiftning i de olika nordiska länderna uppställt beträffande behörighet att utöva de medicinska yrken varom här är fråga, jämte andra hithörande bestämmelser. Kommittén har vidare införskaffat ytterligare utredning i vissa hänseenden från berörda myndigheter och intresseorganisationer.

Kommittén har sammanträtt dels i Stockholm den 6 juni och i Reykjavik den 27—30 augusti 1957, dels ock i Helsingfors den 6—7 juni och i Glostrup den 15 augusti 1958.

Under de båda första sammanträdena har kommittén närmare studerat utredningsmaterialet i fråga om farmaceuter, sjuksköterskor och distriktsköterskor. Kommittén har därvid sökt bilda sig en uppfattning rörande frågan, genom vilka slag av åtgärder tillkomsten av en fri nordisk marknad för nyssnämnda medicinska personal lämpligen skall kunna främjas, samt utarbetat utlåtanden rörande dessa grupper. Vid de båda senare sammanträdena har kommittén genomgått motsvarande material i fråga om barnmorskor, sjukgymnaster och veterinärer och på grundval av detta utarbetat utlåtanden, innehållande förslag till lösningar av frågan om gemensam marknad även såvitt angår dessa personalgrupper.

Kommittén har till rådet överlämnat sex utlåtanden, innefattande kommitténs synpunkter på frågan om gemensam arbetsmarknad för envar av grupperna farmaceuter, sjuksköterskor, distriktsköterskor, barnmorskor, sjukgymnaster och veterinärer, samt därtill hörande, promemoriorna i sak D 15/1957 kompletterande utredningsmaterial [*se Tillägg till Sak A 4—6 och 21—23*]. Härmed har kommittén avslutat sitt arbete med det av rådet anförtrodda uppdraget.

Glostrup den 15 augusti 1958

Nina Andersen Niels Dungal Gunnar Henriksson Sigfrid Jonsson
Harald Nielsen Claudia Olsen Anders Pettersson Mauri Ryömä

Rakel Seweriin

Förman

R a p p o r t

från Nordiska rådets vägkommitté

Finlands, Norges och Sveriges regeringar avgav till Nordiska rådets femte session berättelser om vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige (Sak C 7/1957). I anledning av dessa berättelser väckte rådsmedlemmen Ragnhild Sandström ett tilläggsförslag angående vägförbindelserna mellan Norge och Sverige med yrkande att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att medverka till att vägförbindelserna på den norra halvdelen av gränsen mellan Norge och Sverige snabbt bygges ut, att därvid i första hand inrikta arbetet på vägförbindelserna över Umbukta och Graddis samt att närmare överväga lämpliga former för ekonomisk samverkan vid vägbyggenas finansiering. Tilläggsförslaget uppsköts av rådet till nästa session. I anledning av vad sålunda förevarit, beslöt Nordiska rådets presidium vid sammanträde i Båstad den 1—2 juni 1957 att tillsätta en kommitté med uppgift att följa arbetet med den i tilläggsförslaget väckta frågan och närmare sätta sig in i saken.

Till medlemmar i kommittén har utsetts från Finland riksdagsmännen Urho Kähönen och Väino Leskinen, från Norge numera vice stortingspresidenten Nils Hønsvald och stortingsrepresentant Jon Leirfall samt från Sverige riksdagsledamöterna Sigfrid Jonsson och Ragnhild Sandström. Leskinen har efter sitt inträde i Finlands regering den 29 augusti 1958 icke vidare deltagit i kommitténs arbete. Som expert har kommittén anlitat docenten Sven Godlund, Sverige. Nordiska rådets nationella sekretariat har lämnat kommittén erforderlig sekreterarhjälp.

Sedan Nordiska samfärdselkommittén jämväl upptagit skandinaviska vägfrågor på sitt arbetsprogram, har kommittén samordnat sitt arbete med samfärdselkommitténs. Kommittén har sålunda hållit ett sammanträde gemensamt med samfärdselkommittén i Stockholm den 3 december 1957 och deltagit i den av samfärdselkommittén anordnade resan till norra Skandinavien den 2—12 augusti 1958. Därunder har kommittén avhållit ett sammanträde. I övrigt har kommitténs medlemmar hållit kontakt genom rådets sekretariat.

Kommittén har till rådet överlämnat utlåtande över ovannämnda till rådets sjätte session uppskjutna tilläggsförslag; utlåtandet har tryckts såsom bilaga till saken (Sak A 3/1958). Därmed anser kommittén sig ha fullgjort

sin uppgift att förbereda den ifrågavarande sakens behandling vid rådets sjätte session.

Oslo, Stockholm och Helsingfors i oktober 1958

Nils Hønsvald

Förman

Jon Leirfall

Sigfrid Jonsson

Ragnhild Sandström

Urho Kähönen

Rapport

från Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt

Nordiska rådet utsåg vid sin femte session den 22 februari 1957 till medlemmar i Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt följande personer:

för Danmark: fhv. indenrigsminister Bertel Dahlgaard och fhv. udenrigsminister Ole Bjørn Kraft,

för Finland: riksdagsmännen Olavi Kajala och John Österholm,

för Island: ambassadrådet Haraldur Kröyer,

för Norge: stortingsrepresentantene Erling Fredriksfryd och Nils Hønsvald samt

för Sverige: riksdagsmännen Gunnar Helén och Gösta Netzén.

Då annat icke angivits, har redaktionskommitténs medlemmar ansett det dem lämnade uppdraget gälla till Nordiska rådets ordinarie sjätte session.

Till förman i kommittén har denna utsett Netzén. I kommitténs sammansättning har den förändringen inträtt att, sedan Dahlgaard utnämnts till minister i danska regeringen och i anledning därav av sagt sig medlemskap i kommittén, den danska delegationen till hans efterträdare den 28 juni 1957 utpekade folketingsmand Per Hækkerup.

Kommittén har sammanträtt dels den 22 februari 1957 i Helsingfors, dels den 15 mars 1958 i Köpenhamn.

Huvudredaktör för tidskriften sedan föregående session har varit bibliotekarien Tryggve Byström intill den 1 juli 1958 och därefter redaktören i svenska utrikesdepartementet Gustaf Lidén. Nationalredaktörer har varit för Danmark protokollsekretær Svend Thorsen, för Finland lagstiftningsrådet Kurt Westerholm, för Island ambassadrådet H. Kröyer, för Norge redaktør E. Bühring-Dehli och sedan denne den 13 december 1957 avlidit fr. o. m. den 28 februari 1958 redaktør Kåre Mosland samt för Sverige till en början huvudredaktören och fr. o. m. den 8 maj 1957 redaktør Åke Malmström.

Det har anförts trots de svenska medlemmarna av kommittén att ha närmare tillsyn med tidskriftens redigering och utgivning.

Redaktionskommittén har vid sina sammanträden huvudsakligen behandlat spörsmål sammanhängande med tidskriftens redigering och dess spridning. Bland annat har kommittén diskuterat distributionsproblem. Redaktionskommittén planerar icke några ändringar av principiell natur i tidskriftens redigering eller utgivning. Vissa åtgärder har vidtagits i syfte att öka tidskriftens spridning.

Till revisorer har rådet den 22 februari 1957 utsett riksdagsmännen Birger Andersson och Anders Pettersson. Revisionen har fr. o. m. den 1

januari 1958 omlagts att avse kalenderår i stället för tidigare perioden 1 juli—30 juni påföljande år.

Beträffande tidskriftens ekonomiska förhållanden får redaktionskommittén hänvisa till bifogade av tidskriftens revisorer avgivna revisionsberättelser [*se Tillägg*].

Stockholm den 26 september 1958

Gösta Netzén

Förman

TILLÄGG

Revisionsberättelser för Nordisk Kontakt

1. Tiden 1 juli 1956—20 juni 1957

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska Nordisk Kontakts räkenskaper, får härmed avgiva följande berättelse.

Över räkenskaperna, som detaljgranskats av riksdagens ekonomibyrå samt bokförts och sammanställts av riksgäldskontorets räkenskapsbyrå, föreligger ett sammandrag för tiden 1 juli 1956—30 juni 1957. Vår berättelse avser nämnda tid; samtliga belopp är angivna i svenska kronor.

Under budgetåret 1956/57 utkom 13 nummer av tidskriften. Den har tryckts hos statens reproduktionsanstalt enligt upprättat kontrakt men bokbinderibehandlats och distribuerats av annan firma i Stockholm. Upplagan har varit 3 800 ex. Omfånget av varje nummer har varierat mellan 44 och 72 sidor. Det antal exemplar som de olika länderna rekvirerat har stabiliserats vid ungefär följande nivå: Danmark ca 825 ex., Finland ca 750, Island ca 150, Norge ca 750 och Sverige ca 1 050 ex. Efter budgetårets utgång har Finland till folkhögskolor m. m. begärt ytterligare ca 150 ex. Postprenumeranterna har under 1957 varit 66.

Under budgetåret har till riksgäldskontoret inbetalats 319 kronor 32 öre, utgörande likvid för 42 postprenumererade (å 6: 86) och 3 direkt prenumererade (å 9: —) exemplar.

De sammanlagda utgifterna under budgetåret har varit 94 045 kronor 20 öre, varav i trycknings- och distributionskostnader ca 42 900 kronor och återstoden, ca 51 100 kronor, i redaktionsarvoden och expenser.

Kostnaderna har — efter avdrag av inkomsterna — de olika länderna emellan fördelats på följande sätt:

Sverige	35 % av totalkostnaderna sv. kr.	32 804: 06
Danmark	20 % » »	18 745: 18
Finland	20 % » »	18 745: 18
Norge	20 % » »	18 745: 18
Island	5 % » »	4 686: 28
		sv. kr.	93 725: 88

I övrigt hänvisar vi till bilagda av riksgäldskontorets räkenskapsbyrå uppgjorda tablå [*se Bihang 1*].

Som ovan nämnts har de utgifter, som ulbetalats av Sverige, granskats på samma sätt som sker med riksdagens utgifter. De utgifter, som bestritts av övriga länder och som påförts de gemensamma kostnaderna, synes stå i god relation till beslutade redaktörsarvodet och beräknade expenser. De samlade utgifterna för tiden 1 juli 1956—30 juni 1957 har hållit sig inom ramen för beviljade anslag och står i överensstämmelse med protokollförda beslut.

Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt har under budgetåret hållit två sammanträden, nämligen den 15 december 1956 i Köpenhamn och den 17 februari 1957 i Helsingfors.

Med hänsyn till bl. a. storleken av de av de olika länderna rekvirerade upplagorna av tidskriften synes tiden nu vara inne att närmare överväga, huruvida de nu tillämpade grunderna för kostnadsfördelningen är de lämpligaste och mest rättvisa.

Åtgärder synes vidare böra vidtagas för att stimulera försäljningen av tidskriften. Det kan anses sannolikt att antalet prenumeranter skulle kunna ökas utöver det nuvarande.

Revisionen kommer från och med den 1 januari 1958 omläggas att avse kalenderår.

I övrigt har revisionen icke givit anledning till något uttalande från revisorernas sida.

Stockholm den 17 december 1957

Birger Andersson

Anders Pettersson

2. Tiden 1 juli—31 december 1957

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska Nordisk Kontakts räkenskaper, få härmed avgiva följande berättelse beträffande av oss företagen revision av Nordisk Kontakt avseende tiden 1 juli—31 december 1957.

För räkenskaperna, som detaljgranskats av riksdagens ekonomibyrå samt bokförts och sammanställts av riksgäldskontorets räkenskapsbyrå, föreligger ett sammandrag för den med revisionen avsedda tiden. Samtliga belopp är upptagna i svenska kronor, där annat icke anges.

Under senare halvåret 1957 utkom fem nummer av tidskriften. Den har tryckts hos statens reproduktionsanstalt enligt upprättat kontrakt men bokbinderibehandlats och distribuerats av annan firma i Stockholm. Upplagan har varit 3 800 exemplar. Omfånget av varje nummer har varierat mellan 52 och 60 sidor. Beträffande fördelningen av upplagan mellan län-

derna hänvisas till revisorernas berättelse av den 17 december 1957 [*se ovan*].

Inkomsterna under senare halvåret 1957 har uppgått till 522 kronor 36 öre utgörande likvid för 66 postprenumeranter (å 6: 96) och 7 direktprenumeranter (å 9: —).

De sammanlagda utgifterna har under halvåret utgjort 29 764 kronor 3 öre, varav i trycknings- och distributionskostnader 18 665 kronor 88 öre och i arvoden 11 098 kronor 15 öre. Kostnaderna för tryckning och distribution per nummer har uppgått till 3 110 kronor 96 öre (3 301 kronor 87 öre under budgetåret 1956/57).

Kostnaderna har efter avdrag av inkomsterna fördelats de olika länderna emellan på följande sätt:

Danmark	20 %	av totalkostnaderna	sv. kr.	9 073: 81
Finland	20 %	»	»	»	9 073: 81
Island	5 %	«	»	»	2 268: 45
Norge	20 %	»	»	»	9 073: 81
Sverige	35 %	»	»	«	15 879: 16
			sv. kr.		45 369: 04

I övrigt hänvisar vi till bilagda av riksgäldskontorets räkenskapsbyrå uppgjorda tablå [*se Bihang 2*].

Som ovan nämnts har de utgifter, som utbetalats av Sverige, granskats på samma sätt som sker med riksdagens utgifter. De utgifter, som bestritts av övriga länder och som påförts de gemensamma kostnaderna, synes stå i god relation till beslutade redaktörsarvoden och beräknade expenser. De samlade utgifterna för tiden 1/7—31/12 1957 har hållit sig inom ramen för beviljade anslag och står i överensstämmelse med protokollförda beslut.

Revisorerna får i övrigt hänvisa till sina i revisionsberättelsen den 17 december 1957 gjorda uttalanden.

Stockholm den 12 mars 1958

Birger Andersson

Anders Pettersson

Kostnader för Nordisk Kontakt budgetåret 1956/57

	å vista köp- kurs per 30 juni 1957	utlagda kost- nader sv. kr.	totalbeloppet fördelas	differens sv. kr.	
Sverige		61 469:49 ¹	35 % = 32 804:06	+ 28 665:43	
Norge n.kr.	13 449:- å 72:25	9 716:90	20 % = 18 745:18	— 9 028:28	
Danmark d.kr.	12 000:- å 74:45	8 934:—	20 % = 18 745:18	— 9 811:18	
Finland fmk	365 793:- å 2:22	8 120:60	20 % = 18 745:18	— 10 624:58	
Island isl.kr	17 329:83 å 31:65	5 484:89	5 % = 4 686:28	+ 798:61	
		= 93 725:88	100 % = 93 725:88	± 0	
¹ Härav:					
tryckningskostnader (inkl. papper och häftning)			36 480:43		
korrekturläsning			2 052:—		
distribution, porto och telefon m. n.			4 301:45		
rredaktörsavoden			91:69		42 925:57
reskostnader för redaktionskommittén				11 982:81	
honorar till författare och översättare				476:43	
				6 404:—	18 863:24
Avgår inkomst vid försäljning av Nordisk Kontakt					61 788:81
					319:32
					61 469:49

BIHANG 2

Kostnader för Nordisk Kontakt under tiden 1 juli—31 december 1957

	å vista köp- kurs per 31 december 1957	utlagda kost- nader sv. kr.	totalbeloppet fördelas	differens sv. kr.	
Sverige		29 764:03 ¹	35 % 15 879:16	+ 13 884:87 ²	
Norge n.kr.	6 223:50 å 72:40	4 505:81	20 % 9 073:81	— 4 568:—	
Danmark d.kr.	6 889:— å 74:80	5 152:97	20 % 9 073:81	— 3 920:84	
Finland fmk	200 060:— å 1:59	3 180:95	20 % 9 073:81	— 5 892:86	
Island isl.kr.	10 387:50 å 31:65	3 287:64	5 % 2 268:45	+ 1 019:19	
		45 891:40	45 369:04		
Avgår inkomst vid försäljning av Nordisk Kontakt		522:36 ³			
Brist att fördelas		45 369:04			
¹ Härav:					
tryckningskostnader (inkl. papper och häftning)		14 357:78			
korrekturläsning		996:—			
distribution och porto		2 771:71			
telefon m. m.		540:39		18 665:88	
redaktörsarvoden			7 238:15		
honorar till författare och översättare m. m.			3 860:—	11 098:15	
				29 764:03	
² Beloppet i sin helhet influtet i Sverige					
³ Sverige tillföres från Danmark, Finland och Norge			14 381:70		
” ” tidskriftens inkomster			522:36		
			14 904:06		
Sverige utbetalar till Island			1 019:19		
			13 884:87		

UTSKOTTSFÖRSLAG

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter (Sak A 7)

Till juridiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter, väckt av Harry Klippenvåg, Väinö Leskinen och Ragnhild Sandström. I förslaget hemställs att rådet måtte rekommendera regeringarna att söka förenhetliga de i Finland, Norge och Sverige gällande reglerna rörande den samiska befolkningens rättigheter med avseende å naturresursernas utnyttjande i dessa länder.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge, talesman
Harras Kyttä, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjödahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, och justitieministern Sven Högström, Finland.

Vidare har som sakkunniga deltagit docenten Gustaf Petré och konsulenten Åke Wikman, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget av Landbruksdepartementet i Norge och Nordiska rådets juridiska niomannakommitté samt en PM rörande samernas rättigheter i Finland, Norge och Sverige och en skrivelse i ämnet från Nordiska samerådet.

Såsom förslagsställarna framhåller är det angeläget att, då nu Nordkalottproblemen kommit i förgrunden i rådets arbete, även spörsmål som gäller den ursprungliga samiska befolkningen i Nordskandinavien blir tillbörligen beaktade. Utskottet anser det därför riktigt att frågorna om den renskötande befolkningens livsvillkor nu tages upp till övervägande. Därvid är utskottet medvetet om att problemen för Finlands del såtillvida avviker från vad som är förhållandet för övriga länders vidkommande, att renskötelsen som näring där icke är förbehållen den samiska befolkningsgruppen — så-

som i Norge och Sverige — utan kan bedrivas av envar inhemsk medborgare som är bosatt i vissa områden. I Finland utgör samerna till och med endast en mindre del av den renskötande befolkningen.

De stora regleringsföretag, som nu utföres och planeras i samband med kraftverksbyggen, liksom andra liknande företag som sammanhänger med exploateringen av dessa trakter, för med sig att den renskötande befolkningens utkomstmöjligheter avsevärt försämras. Dessa och andra förhållanden har gjort det angeläget att lagstiftningen beträffande samerna och renskötelsen nu tages upp. Det är t. ex. i de lägen, då det är naturligt att samerna tillerkännes ersättning i anledning av intrång, rimligt att reglerna härom utformas på såvitt möjligt likartat sätt i de berörda nordiska länderna. Men även i övrigt torde ett förenhetligande vara på sin plats.

Då utskottet ansett det rimligt att denna numerärt tämligen lilla grupps förhållanden tages upp i rådet, är det motiverat icke endast av en naturlig känsla av ansvar gentemot en efter hand undanträngd folkstam eller av romantiska strävanden att bevara resterna av en gammal kulturform. Också praktiska ekonomiska intressen talar i samma riktning. Det gäller framför allt att skapa sådana lagregler på detta område, att en rationell utveckling av renskötelsen som näringsgren befrämjas och underlag skapas för ett bättre ekonomiskt utnyttjande av de mycket vidsträckta områdena i norr. Dessa kan för närvarande icke praktiskt nyttiggöras på annat sätt än genom renskötelse. Denna näring måste rationaliseras och anpassas till en ny tids produktionsvillkor och kommunikationsförhållanden.

Av skäl som nu angivits har utskottet ansett sig böra intaga en välvillig hållning till medlemsförslaget. Såsom framhålles i juridiska niomannakommitténs förberedande yttrande, är emellertid saken ännu icke mogen för avgörande. Sedan nu genom denna kommittés försorg materialet sammanställts, blir nästa steg att låta samerna själva framlägga preciserade önskemål beträffande hur ett förenhetligande av den nuvarande i de tre länderna gällande lagstiftningen bör ske. Några svar från Nordiska samerådet och övriga sameorganisationer kan icke väntas förrän under våren 1959. Inkomna svar bör därefter närmare bearbetas av den juridiska niomannakommitté, som utskottet förutsätter kommer att väljas vid innevarande råds-session. Kommittén bör kunna föra arbetet under tiden intill nästa ordinarie session så långt fram, att beslut i saken då kan fattas av rådet.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

I. att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session;

II. att rådet uppdrager åt juridiska niomannakommittén att under tiden till nästa ordinarie session fullfölja arbetet med spörsmålet efter de riktlinjer som utskottet ovan anvisat.

Oslo den 11 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om rättslig likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (Sak A 8)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag vedrørende ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligbyggeri og opnåelse af lån hertil, rejst af Emil Ahlkvist, Bjarni Benediktsson, Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Nils Hønsvald, Harras Kyttä, Olov Rylander, Arvo Salminen og Knud Thestrup. Forslaget går ud på, at rådet skal henstille til regeringerne ved de nødvendige ændringer i lovgivningen eller administrativ praksis at søge gennemført ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse og overtagelse af lån hertil.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Holger Eriksen, Danmark.
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjödahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark, talsmand
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, og justitieministern Sven Högström, Finland.

Som sagkyndige har kanslichefen Teini Ahava, Finland, og ekspedisjons-sjef Andreas Endresen, Norge, deltaget i sagens behandling.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende udtalelser fra Nordisk Råds juridiske nimanndskomiteé samt fra landbrugsministeriet, justitsministeriet og boligministeriet i Danmark, Socialministeriet og Finansministeriet i Finland, Statens bostadsproduktionskommission i Finland, det norske Landbruksdepartement og det norske Departement for industri og håndverk, Bostadsstyrelsen i Stockholm, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa og Svenska bostadskreditkassan samt Föreningen Sveriges häradshövdingar.

Af nimandskomiteens udtalelse fremgår, at komiteen har anset det for rettest, at rådets behandling af spørgsmålet om ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til erhvervelse af fast ejendom begrænses til de regler, der gælder for erhvervelse af ejendom til boligbyggeri, hvorved forstås bolig for den pågældende selv og hans familie.

Udvalget deler denne opfattelse og er ligeledes enig med komiteen i, at problemerne i forbindelse med opnåelse af lån til byggeri nødvendigvis må inddrages under sagens behandling. Udvalget forudsætter herved, at det under Sak D 2 behandlede spørgsmål om ligestilling med hensyn til opnåelse af støttelån for jordbrugere indtil videre udgår af rådets dagsorden.

Man ønsker fra udvalgets side specielt at fremhæve det af komiteen udtrykte synspunkt, at der ikke mellem de nordiske lande nødvendigvis bør kræves absolut reciprocitet ved løsningen af ligestillingsspørgsmålet. Ønsker man således f. eks. fra norsk side at afvente den igangværende revision af koncessionslovgivningen, forinden eventuelt nødvendige lovændringer gennemføres, bør dette ikke hindre, at de nødvendige skridt desuagtet iværksættes i de øvrige lande.

Endelig skal udvalget anføre, at man kan tiltræde, at de særlige foranstaltninger, der i Finland iværksættes til fordel for den forflyttede befolkning, krigsinvalidere, krigsenker og frontsoldater m. v., alene kommer Finlands statsborgere tilgode.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige ved de nødvendige ændringer i lovgivningen eller administrativ praksis at søge gennemført ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse af lån hertil.

Oslo, den 11. november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt (Sak A 24)

Till juridiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt, väckt av Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Knut Ewerlöf, Victor Gram, Chr. L. Holm och Leo Häppölä. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att — för sådana djurarter, som uppehåller sig i olika nordiska länder vid olika tidpunkter och som är i behov av skydd — låta utforma bestämmelser om fridlysnings- och jakttider efter principer som är enhetliga för de nordiska länderna.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Holger Eriksen, Danmark, talesman

Nils Hønsvald, Norge

Harras Kyttä, Finland

Gustav Pedersen, Danmark

Ivar Persson, Sverige

Olov Rylander, Sverige

Mauri Ryömä, Finland

Edgar Sjödahl, Sverige

V. J. Sukselainen, Finland

Knud Thestrup, Danmark

Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, och justitieministern Sven Högström, Finland.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört andre sekreteraren Leif Leifland, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget, som avgivits av lantbruksministeriet i Finland och Landbruksdepartementet i Norge samt Dansk jagtforening, Landsjagtforeningen af 1923, Dansk havjagtforening, Danmarks naturfredningsforening, Jagtrådet (Danmark), Reservatrådet (Danmark), Vildtbiologiske undersøgelser (Danmark), Naturfredningsrådet (Danmark), Finlands jägarförbund, Naturskyddsföreningen i Finland, viltforskningsrådet (Sverige), lappfogdarna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska jägareförbundet och Svenska naturskyddsföreningen

samt vidare utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté och en PM rörande 1902 och 1950 års konventioner om skydd åt fåglar.

Vid utskottets behandling av ärendet framhölls, att naturskyddsföreningarna i Norden vid sammanträde i Stockholm den 10 maj 1957 tagit upp frågan om att söka ernå samnordiska bestämmelser till skydd för de stora rovdjuren och vissa fågelarter samt därvid beslutat framlägga vissa rekommendationer om fridlysning och jakttider. Det framhölls vidare att dessa frågor även diskuterats inom internationella organ, bl. a. Internationella fågelskyddskommittén, och delvis även reglerats i en internationell konvention den 19 mars 1902 angående skydd åt för åkerbruket nyttiga fåglar och i ett konventionsutkast den 18 oktober 1950 om skydd åt fåglar.

Utskottet ansluter sig till den i medlemsförslaget och vissa remissyttranden — särskilt från naturskyddsorganisationernas sida — framlagda meningen, att en samordning av de nordiska ländernas regler beträffande jakt- och fridlysningstider av vissa slag av vilt vore av stort värde. De invändningar som framförts från jägarorganisationerna mot förslaget har icke övertygat utskottet. Fastmer har det därigenom stärkts i sin uppfattning, att det skulle vara lämpligt att företrädare för de naturvårdande myndigheterna finge tillfälle att i samråd med intresserade organisationer undersöka de samordningsåtgärder som kan vara påkallade på ett nordiskt plan i det av förslagsställarna angivna syftet. Enligt utskottets mening synes detta spörsmål lämpligen kunna utredas genom regeringarnas försorg. Man bör därvid även undersöka möjligheterna för de nordiska länderna att ansluta sig till de internationella överenskommelser som träffats på detta område.

Vid behandlingen av saken har medlemmar av utskottet funnit anledning uttala sin sympati för tanken att, så långt detta är möjligt, generella bestämmelser meddelas om förbud mot jakt på alla slags vilt under den tid då ungarna födes och uppfödes.

Med hänvisning till ovanstående föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att — för sådana djurarter som uppehåller sig i olika nordiska länder vid olika tidpunkter och som är i behov av skydd — bestämma fridlysnings- och jakttider efter enhetliga principer.

Oslo den 11 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (Sak D 5)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser fra Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer vedrørende rekommendation nr. 5/1954 angående internordiske flyttebeviser.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland, talsmand
Edgar Sjödahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, og justitieministern Sven Högström, Finland.

Som sagkyndig har konsulent Egill Hilde, Norge, deltaget i sagens behandling.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende meddelelser og har herunder bemærket, at rekommendationens gennemførelse vil støde på visse tekniske vanskeligheder, hvoraf navnlig er fremhævet nødvendigheden af en klarlægelse af bopælsbegrebet. Efter de fra sagkyndig side meddelte oplysninger skulle det dog nu være muligt inden for en overskuelig fremtid at nå frem til en endelig løsning af de i rekommendationen berørte spørgsmål. De i de forskellige lande anvendte registreringsystemer lader sig efter det oplyste meget vel indpasse i et system med internordiske flyttebeviser.

Hovedprincipperne for gennemførelse af en aftale i overensstemmelse med rådets rekommendation ligger, efter hvad der er oplyst for udvalget, klart, således at man herefter kan koncentrere sig om den endelige udformning af aftalen mellem myndighederne.

Udvalget henleder opmærksomheden på, at spørgsmålet om udøvelse af

stemmeret under ophold i andet nordisk land har en naturlig sammenhæng med den her behandlede sag og forudsætter, at man under sagens videre behandling er opmærksom på de herhen hørende problemer. Man erindrer dog om, at spørgsmålet formentlig alene lader sig løse, for så vidt grundlovenes bestemmelser ikke er til hinder for, at valgretten udøves af statsborgere, som ikke er bosat i hjemlandet.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Oslo, den 11. november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelande om rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling (Sak D 45)

Till juridiska utskottet är hänvisat meddelande om rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling, överlämnat av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvold, Norge
Harras Kyttä, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjødahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge, talesman

dels statsråd Jens Haugland, Norge, och justitieministern Sven Högström, Finland.

Vidare har som sakkunniga deltagit kanslichefen Teini Ahava, Finland, statssekreteraren Per Bergsten, Sverige, ekspedisjonssjef Andreas Endresen, Norge, och docenten Gustaf Petrén, Sverige.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att regeringarna i anledning av rådets rekommendation nr 2/1957 i samråd med rådets juridiska nio-mannakommitté nu överenskommit om en ordning för utgivande av en nordisk rättsfallssamling. Mot de grundsatser som i det av Norges regering för regeringarna gemensamt avgivna meddelandet anges i sådant avseende har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Av vad utskottet inhämtat från de i utskottet närvarande representanterna för de nordiska ländernas justitiedepartement framgår att förutsättningarna för utgivande av den rekommenderade rättsfallssamlingen nu är tillstädes. Sålunda har man i samtliga länder träffat de nödvändiga för-

beredelserna för utgivning av publikationen. Redaktörer har tillsatts i alla länder utom Sverige, men även där kan man vänta att en nationell redaktör för rättsfallssamlingen blir utsedd inom den närmaste tiden.

Vad angår de ekonomiska förutsättningarna för rättsfallssamlingens utgivande synes även dessa förefinnas. Enligt utskottets mening är det naturligt att man i samtliga länder tillser, att alla domstolar — såväl överrätter som underrätter — får ett exemplar av den ifrågavarande samlingen. Därigenom torde en tillräcklig upplaga för publikationen också vara tryggad. Det är nödvändigt att, om rättsfallssamlingen skall få den betydelse som utskottet tillmäter densamma, den finns tillgänglig vid samtliga domstolar i de nordiska länderna. Enligt vad utskottet erfarit torde denna förutsättning för ett lyckligt genomförande av förslaget vara för handen.

För eget vidkommande kan utskottet helt instämma i vad i meddelandet anföres därom, att rättsfallssamlingen skall börja utkomma från och med den 1 januari 1959 och då innehålla rättsfall avdömda under 1958. Regeringarna har, enligt vad som framkommit under utskottets behandling av saken, förbundit sig att tillse att rättsfallssamlingen utkommer i den i meddelandet angivna ordningen. Oaktat alla redaktörer för samlingen ännu icke formellt utsetts, anser sig utskottet under förhandenvarande omständigheter likväl ha anledning förmoda, att det icke skulle vara nödvändigt att låta saken kvarstå på rådets dagordning. Även om det första häftet av rättsfallssamlingen icke ännu föreligger, anser sig utskottet därför kunna förorda, att den föreliggande rekommendationen avskrivs från vidare handläggning såsom slutligen genomförd. Utskottet förutsätter därvid, att rådets presidium följer utvecklingen och att tillfälle gives att återupptaga frågan, därest några nu oförutsedda hinder skulle uppkomma för samlingens utgivande enligt den föreliggande planen.

Med hänvisning till vad som sålunda anförts föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av regeringsförslag om nordiska medborgares jämställande med avseende å rätten till fiske (Sak B 1) och meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske (Sak D 19)

Till juridiska utskottet har hänvisats regeringsförslag om nordiska medborgares jämställande med avseende å rätten till fiske, väckt av Sveriges regering. Genom förslaget har regeringen funnit gott bereda rådet tillfälle att avgiva utlåtande beträffande nordiska medborgares jämställande med svenska med avseende å rätten till fiske. Vidare har till utskottet hänvisats meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske, överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge, talesman
Harras Kyttä, Finland
Jon Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjødahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråden Ingvar Lindell och Gösta Netzén, Sverige.

Vidare har som sakkunniga deltagit docenten Gustaf Petrén och statssekreteraren Harry Wikström, Sverige.

Saken har förberetts av rådets juridiska niomannakommitté, som avgivit utlåtande i frågan. Dessutom har yttranden inkommit från Fiskeriministeriet, Danmark, Dansk fiskeriforening och Dansk sportsfiskerforbund samt Landbruksdepartementet, Norge.

Utskottet kan helt ansluta sig till de synpunkter i frågan, som framförts i rådets juridiska niomannakommittés utlåtande, och vill därför föreslå, att kommitténs utlåtande med därvid fogade lagförslag blir rådets svar å svenska regeringens begäran om ett utlåtande från rådet.

Då tid efter annan nya intermezzon förekommer i anledning av de nuvarande bestämmelserna, som förbehåller det egna landets medborgare rätten till sportfiske, är det angeläget, att regeringarna så snart som möjligt genomför de nödvändiga lagändringarna.

Utskottet föreslår därför,

I. att rådet i anledning av regeringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att genomföra likställighet mellan egna medborgare och medborgare från annat nordiskt land beträffande icke yrkesmässigt fiske i havet i överensstämmelse med vad som anföres i Nordiska rådets juridiska niomannakommittés utlåtande i spörsmålet av den 3 februari 1958 med tillhörande lagförslag (Sak B 1/1958, Bilaga 1);

II. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om likartad associations- rättslig lagstiftning (Sak A 29)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartet selskabsretlig lovgivning, rejst af Olov Rylander. Forslaget går ud på, at rådet efter de fornødne forudgående undersøgelser inden for rådet skal henstille til regeringerne at foretage en gennemgang af den selskabsretlige lovgivning i de nordiske lande med det formål at opnå større retsenhed i Norden på dette område.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Edgar Sjödahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge, talsmand

dels statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med en udtalelse om forslaget fra Nordisk Råds juridiske nimanndskomiteé.

Som det fremgår af forslaget, foreligger der på et centralt område inden for selskabsretten, nemlig aktieselskabslovgivningen, relativt ny lovgivning i Sverige og en helt ny lov i Norge. En gennemgribende revision af disse love vil derfor ikke være gennemførlig. Den omstændighed, at visse områder af den selskabsretlige lovgivning både i Danmark og Finland er genstand for kommissionsbehandling, taler imidlertid stærkt for det af forslagsstilleren udtrykte synspunkt, hvorefter man desuagtet bør søge at opnå større retsenhed på området i det omfang, dette overhovedet er muligt. Et nærmere økonomisk samarbejde mellem Nordens lande vil medføre, at en række

centrale bestämmelser inden for de forskellige landes selskabsret nødvendigvis må koordineres. Udvalget er derfor enig med forslagsstilleren og rådets juridiske nimanndskomiteé i, at de indledende undersøgelser ikke bør udskydes længere.

Udvalget kan ligeledes tiltræde, at den nødvendige forberedende udredning mest praktisk kan finde sted ved nimanndskomiteens foranstaltning. Det er udvalgets håb, at komiteen vil være i stand til allerede til rådets næste session at fremlægge en oversigt over de lovbestemmelser, som først og fremmest må komme i betragtning.

Udvalget indstiller herefter,

att rådet udsætter den videre behandling af medlemsfor-
slaget til næste ordinære session.

Oslo, den 11. november 1958

Bjarni Benediktsson

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (Sak D 17)

Till juridiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg, överlämnade av Islands och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige, talesman
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjödahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, och justitieministern Sven Högström, Finland.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, och konteramiralen Svante Sundman, Finland.

Det har upplysts att i Finland fattats ett principbeslut att tillsätta en kommitté, som i brådskande ordning äger uppgöra ett förslag till modernisering av navigationsskolornas utbildningsplaner, varvid bör beaktas även möjligheterna att förenhetliga dem med de i de övriga nordiska länderna gällande utbildningsplanerna. Såsom i meddelandena angivits, förberedes i de övriga länderna ändringar av central betydelse för arbetet i anledning av rekommendationen och har i ett land sådana ändringar genomförts.

Utskottet har uppmärksammat att detta arbete pågått i cirka fyra år utan påtagligt resultat. Det framhålls att arbetet, som syftar till att åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad för i första hand de nordiska han-

delsfartygen, är vittomspännande och komplicerat och att man i arbetet stött på många nationellt betingade förhållanden, vilka visat sig föranleda svårigheter beträffande den önskade samordningen.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 11 november 1958

Bjarni Benediktsson

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner (Sak A 26)

Till juridiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner, väckt av Erik Eriksson, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald, Emil Jónsson och Bertil Ohlin. I förslaget hemställes, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samverkan med rådet låta närmare utforma allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma nordiska institutioner.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland, talesman,
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Edgar Sjødahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland,
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels justitieministern Sven Högström, Finland, och statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört justitiesekreteraren Eiler Hultin.

Utskottet har tagit del av det utlåtande över förslaget, som avgivits av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté.

Enligt utskottets mening skulle det vara av stort värde om man kunde uppställa vissa generella regler rörande gemensamma nordiska institutioners administration. I syfte att för framtiden bespara dem som planlägger dylika inrättningar onödigt arbete bör — såsom också niomannakommittén understrukt — vissa allmänna principer i detta hänseende utarbetas. Det bör ankomma på regeringarna att taga sig an denna uppgift i nära samverkan med Nordiska rådet, som ägnat spörsmålet betydande uppmärksamhet.

Utskottet kan vidare helt ansluta sig till den avvisande hållning beträffande diplomatisk immunitet för gemensamma nordiska institutioner som intagits både i medlemsförslaget och av niomannakommittén.

Under hänvisning till vad sålunda förekommit föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samverkan med rådet låta närmare utforma allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner.

Oslo den 12 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen (Sak D 21)

Till juridiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Edgar Sjödahl, Sverige, talesman
V. J. Sukselainen, Finland,
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels justitieministern Sven Högström, Finland, och statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört andre sekreteraren Leif Leifland, Sverige, samt byråsjefene Axel Tostrup och Christen Urbye, Norge.

Av meddelandena framgår att Danmark, Finland och Sverige under år 1958 antagit nya lagbestämmelser om sjömansbeskattning. Vid utarbetandet av de nya bestämmelserna har den i Norge nu gällande lagstiftningen på området tjänat såsom förebild.

Det konstaterades vidare i utskottet att det enligt regeringarnas uppfattning för närvarande icke kan anses praktiskt möjligt att ingå en fullständig konvention med gemensamma regler för sjömannens beskattning utan att utarbetandet av en dylik konvention måste skjutas på framtiden i avvaktan på att erfarenheter vinnes om den nyligen införda lagstiftningen i respektive länder. I anledning härav ansåg utskottet meddelandena från regeringarna böra läggas till handlingarna och spörsmålet för rådets del vara slutbehandlat.

Utskottet uttalade emellertid samtidigt att det syntes önskvärt att nå fram till en mera ensartad behandling på förevarande område genom att i dubbelbeskattningsavtalen mellan de nordiska länderna infördes bestämmelser om att nordiska sjömän skall betala skatt i det land där rederiet har sitt säte, oberoende av var vederbörande sjömän är bosatta.

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet (Sak D 57)

Till juridiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjödahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge, talesman

dels justitieministern Sven Högström, Finland, och statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Härjämte har som sakkunnig deltagit docenten Gustaf Petré, Sverige.

Av de överlämnade meddelandena framgår att den vid föregående råds-session rekommenderade stadgereformen nu genomförts i samtliga länder. Rekommendationen kan sålunda avskrivas från vidare handläggning i rådet.

Vad angår i rådets debatter berörda ändringar i arbetsordningen för rådet förutsätter utskottet, att presidiet liksom tidigare har sin uppmärksamhet riktad på dessa spörsmål.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 12 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (Sak D 18)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser afgivet af Danmarks, Norges og Sveriges regeringer vedrørende rekommandation nr. 26/1954 angående nordiske statsborgeres ret til at drive næring m. v.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvold, Norge
Harras Kyttä, Finland
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjødahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge, talsmand

dels statsråd Jens Haugland, Norge, og justitieministern Sven Högström, Finland.

Som sagkyndige har kanslichefen Teini Ahava, Finland, ekspedisjons-sjef Andreas Endresen, Norge, og docenten Gustaf Petrén, Sverige, deltaget i sagens behandling.

Udvalget har gjort sig bekendt med de indkomne meddelelser samt de som bilag hertil trykte dokumenter, nemlig P. M. vedrørende nordiske statsborgeres ret til at drive næring m. v., P. M. vedrørende en ændret formulering af norsk lov om handelsnæring af 8. marts 1935 og P. M. vedrørende den i Sverige iværksatte udredning om en ny næringslovgivning.

Endvidere er udvalget gjort bekendt med den af den danske forening Norden på foreningens årsmøde den 22. maj vedtagne udtalelse om udvidelse af det fællesnordiske arbejdsmarked til alle områder af næringslivet.

Under hensyn til den foreliggende sags grundlæggende betydning for statsborgere, der ønsker at tage bopæl i et andet nordisk land, finder udvalget, at

sagen fortjener særlig opmærksomhed. Hertil kommer, at de indkomne meddelelser synes at vise, at sagen ikke overalt har vundet så stor fremgang som ønskeligt. Man vil derfor finde det formålstjenligst, at rådets juridiske nemandskomite inden rådets næste session foretog en gennemgang af det foreliggende materiale. På grundlag af en redegørelse fra komiteen vil det være muligt for rådet at tage stilling til, på hvilke områder et nyt initiativ eventuelt er påkrævet.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Oslo, den 12. november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av berättelse från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område (Sak C 1)

Till juridiska utskottet har hänvisats berättelse från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område, överlämnad av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark, talesman
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Edgar Sjødahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, justitieministern Sven Högström, Finland, och statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört docenten Gustaf Petré, Sverige.

Utskottet har med intresse tagit del såväl av de delegerades berättelse som av en av dessa avlåten skrivelse till regeringarna rörande deras egen roll i det nordiska lagstiftningsarbetets organisation.

Sistnämnda fråga kommer enligt vad utskottet inhämtat att tagas upp av de nordiska justitieministrarna, varför utskottet icke nu vill närmare inlåta sig på saken. Det bör dock uttalas att rådet eller dess organ — juridiska nio-mannakommittén — icke kan övertaga uppgifter som för närvarande åvilar de delegerade.

Då det för det nordiska lagstiftningssamarbetet är av vikt att ändamålsenliga former härför finnes, något som rådet vid olika tillfällen haft anledning understryka, vill utskottet framhålla angelägenheten av att regeringarna noga överväger hithörande spörsmål.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Oslo den 12 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om förenhetligande av lagreglerna om tryck- och läsfrihet (Sak A 10)

Til juridisk udvalg er henvist et af Gunnar Helén, A. C. Normann, Helge Seip og John Österholm rejst forslag om tilvejebringelse af ensartede lovregler om trykke- og læsefrihed. Forslaget går ud på, at rådet skal henstille til regeringerne at undersøge mulighederne for at tilvejebringe overensstemmelse mellem lovreglerne om trykke- og læsefrihed i de nordiske lande.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge, talsmand
Gustav Pedersen, Danmark,
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjødahl, Sverige
Knud Thestrup, Danmark

dels statsråd Jens Haugland, Norge, justitieministern Sven Högström, Finland, og statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Der foreligger vedrørende forslaget udtalelser fra justitsministeriet og Advokatrådet i Danmark, Den danske forlæggerforening, Københavns boghandlerforening, Justitieministeriet i Finland, Justitiekanslersämbetet i Finland, Finlands advokatförbund, Finlands förlagsförening, Finlands bokhandlareförbund, Justisdepartementet i Norge, Justitiekanslersämbetet i Sverige, Göta hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges författareförening, Svenska bokförläggareföreningen samt Svenska tidningsutgivareföreningen.

Forslaget er af nimandskomiteen og flertallet af de myndigheder og organisationer, som har udtalt sig i sagen, forstået som i første række sigtende til de strafferetlige regler om pornografi og »racehetz». Udvalget har ment at måtte forstå medlemsforslaget på samme måde.

Efter forslaget konklusion har det imidlertid et betydeligt videre sigte, idet det omfatter ikke alene de ovennævnte retsområder, men tillige presseretsregler, reglerne om ærefornærmelse, fredskrænkelser, brud på tavshedspligt m. v. Efter udvalgets mening ville en gennemgang af de gældende regler om trykkefrihed i videste forstand være af betydelig interesse. Udvalget er dog opmærksom på, at en sådan gennemgang vil være en meget krævende og omfattende opgave. Man mener derfor i hvert fald ikke på det foreliggende grundlag at kunne gå ind for, at rådet skulle tage initiativet til iværksættelse af en sådan undersøgelse.

Hvad angår reglerne om pornografi, må særlig bemærkes, at strafbarhedskriterierne her må være forholdsvis generelt affattet, og domstolenes afgørelse må derfor under alle omstændigheder baseres på en vurdering, som må blive afhængig af retsopfattelsen i hvert enkelt land til forskellige tider. Det er derfor på dette område næppe muligt ved en ændring af straffebestemmelsernes ordlyd at opnå det, som forslagsstillerne åbenbart tilsigter, nemlig at nå frem til fuld retsenhed i Norden.

Under disse omstændigheder indstiller udvalget,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Oslo, den 13. november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området samt tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete (Sak D 32)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser fra Norges og Sveriges regeringer vedrørende rekommendation nr 4/1956 angående øget samarbejde på det kriminologiske område samt tillæggsforslag rejst af Olov Rylander om samarbejdets udformning. I tillæggsforlaget foreslås det, at rådet udtaler sig for en løsning af spørgsmålet om kriminologisk samarbejde efter de i forslaget angivne retningslinjer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Bjarni Benediktsson, Island, talsmand
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kytä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark,
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjö Dahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, justitieministern Sven Högström, Finland, og statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med den af den svenske regering fremsendte betænkning fra professor, dr. jur. Johs. Andenæs om formerne for et øget nordisk kriminologisk samarbejde.

I professor Andenæs' betænkning redegøres for forskellige muligheder for gennemførelsen af dette samarbejde. I tilknytning hertil går tillæggsforlaget ud på, at rådet som sin opfattelse bør udtale, at der i samtlige lande bør findes professorater i kriminologi. På grundlag af en sådan national

organisation vil en fælles nordisk tilrettelæggelse af forskningen mest hensigtsmæssigt kunne foretages. De bevillinger, som står til rådighed for forskningen, bør derimod efter forslagsstillerens mening hovedsagelig stilles til rådighed for fælles formål og eventuelt forvaltes af et nordisk forskningsråd.

Efter hvad der er oplyst under udvalgets behandling af sagen, er remisbehandlingen af den af professor Andenæs afgivne betænkning endnu ikke afsluttet. Regeringerne har derfor ikke haft lejlighed til nærmere at overveje deres stilling til de forskellige muligheder.

Da der herefter ikke findes tilstrækkeligt grundlag for en realitetsdrøftelse af, hvorledes samarbejdet nærmere bør udformes, må spørgsmålets videre behandling efter udvalgets mening udsættes til rådets næste session.

Udvalget indstiller herefter,

- I. at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session;
- II. at rådet udsætter den videre behandling af tillægsforslaget til næste ordinære session.

Oslo, den 13. november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (Sak D 58)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser fra Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer vedrørende rekommendation nr. 15/1957 angående tilgoderegning af tjeneste i andet nordisk land med hensyn til retten til pension.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark, talsmand
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark,
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjødahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, justitieministern Sven Högström, Finland, og statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Som sagkyndig har ekspedisjonssjef O. K. Lund, Norge, deltaget i sagens behandling.

Udvalget har gjort sig bekendt med den stedfundne skriftveksling mellem de pågældende ministerier og departementer.

Man er fra udvalgets side opmærksom på, at de med den foreliggende rekommendation fremdragne problemer til dels er af meget indviklet beskaffenhed. Det er endvidere klart, at jo videre begrebet offentlig tjeneste forstås desto vanskeligere er det at nå fram til en generel løsning af problemerne. Udvalget finder i denne forbindelse anledning til at fremhæve, at

den af rådet vedtagne rekommandation alene har til formål at søge fremskaffet en redegørelse for, under hvilke forudsætninger en overførelse af pensionsmæssige rettigheder fra et land til et andet kan finde sted.

Endvidere ønsker udvalget at påpege, at behandlingen af sagen muligvis bør ske successivt, således at man f. eks. i første omgang koncentrerer undersøgelserne om statslige pensionsordninger eller ordninger, der i det hele svarer til statstjenestens pensionsforhold. I denne forbindelse bemærkes, at spørgsmålet hidtil i første række synes at have haft praktisk betydning for universitetslærere. De gældende regler har, efter hvad der er oplyst for udvalget, på dette område hindret en ønskelig udveksling af tjenestemænd mellem landene.

I øvrigt finder udvalget, at sagens videre behandling af de særligt sagkyndige fortsat bør afventes.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Oslo, den 13. november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1956
angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning
samt tilläggsförslag om rätt att vid inkomstbeskattning
göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter
(Sak D 37)**

Till juridiska utskottet har hänvisats dels meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, dels ett av Martin Skoglund och Knud Thestrup i anledning av meddelandena väckt tilläggsförslag, vari hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i berörda länder att låta vidtaga sådana ändringar i sin skattelagstiftning, att åt lokala skattemyndigheter överlämnas att pröva, huruvida skattskyldig vid beskattning till inkomstskatt må få avdraga i annat nordiskt land erlagd skatt.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark,
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjödahl, Sverige, talesman
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, justitieministern Sven Högström, Finland, och statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunniga hört andre sekreteraren Leif Leifland, Sverige, samt byråsjefene Axel Tostrup och Christen Urbye, Norge.

Utskottet har tagit del av yttrande över medlemsförslaget av Skattedepartementet i Danmark.

Av de av regeringarna lämnade meddelandena om rekommendation nr 9/1956 framgår, att ett antal dubbelbeskattningsavtal ingåtts mellan de nordiska länderna under de senaste åren, varjämte andra sådana avtal reviderats. Därjämte avses förhandlingar skola äga rum mellan Danmarks och Islands regeringar om avslutandet av ett dubbelbeskattningsavtal, som skulle träda i stället för det nu gällande avtalet. Med hänsyn härtill ansåg utskottet meddelandena från regeringarna böra läggas till handlingarna och spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Vad beträffar tilläggsförslaget konstaterades i utskottet att — såsom framgår av Skattedepartementets yttrande — vid beskattning av person som från utlandet flyttar till Danmark avdrag numera göres för i utlandet erlagda skatter eller för skatt å förväntade framtida inkomster. Vad beträffar Sverige upplystes i utskottet, att ej blott utländska utan även svenska medborgare, som från utlandet flyttar till Sverige, saknar möjlighet att erhålla avdrag för utomlands erlagda skatter. Det konstaterades å andra sidan i utskottet att de nackdelar som sålunda från utlandet till Sverige inflyttade får vidkännas i många fall uppväges av andra fördelar; sålunda gäller exempelvis att den som ett år icke är mantalsskriven i Sverige icke är skyldig att erlagga folkpensionsavgift i Sverige för påföljande taxeringsår. Särskilt för skattskyldiga med kort vistelse i Sverige blir de belopp som slutligen debiteras på grundval av taxering därför icke sällan relativt låga.

Mot bakgrunden av vad som sålunda anförts ansåg utskottet, att frågan om avdragsrätt för i utlandet erlagda skatter är av den natur att den svårigen skulle kunna lösas på det i tilläggsförslaget förordade sättet. Då å andra sidan spörsmålet är av en icke oväsentlig praktisk betydelse, rådde enighet om att utskottet borde hemställa, att Nordiska rådet skulle rekommendera berörda regeringar att pröva frågan, huruvida det vore möjligt och lämpligt att införa avdragsrätt för utomlands erlagda skatter.

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar berörda regeringar att närmare undersöka spörsmålet, huruvida vid inkomstbeskattning en avdragsrätt för i annat land erlagda skatter är möjlig och lämplig att genomföra.

Oslo den 13 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land (Sak D 2)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser afgivet af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer vedrørende rekommendation nr. 7/1953 angående nordiske statsborgeres retsstilling i andet nordisk land.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjødahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark, talsmand
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, justitieministern Sven Högström, Finland, og statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at flere af de i tilknytning til denne rekommendation behandlede emner nu kan anses for færdigbehandlede. Dette gælder således spørgsmålet om adgang til at optræde som rettergangsfuldmægtig i andet nordisk land og spørgsmålet om bistand til domstole i andet nordisk land. Vedrørende sidstnævnte sag har udvalget gjort sig bekendt med den mellem Danmark, Norge og Sverige afsluttede protokol om indbyrdes retshjælp.

For så vidt angår spørgsmålet om ret til at erhverve fast ejendom, bemærkes, at der herom nu foreligger et særligt medlemsforslag, Sak A 8, jfr. udvalgets indstilling nr. 2. Sagen bør derfor ikke længere behandles under nærværende rekommendation.

Hvad endelig angår spørgsmålet om ligestilling med hensyn til opnåelse af støttelån til jordbrugere, henvises ligeledes til udvalgets ovennævnte indstilling. Udvalget har heri givet udtryk for den opfattelse, at denne sag indtil videre bør udgå af rådets dagsorden.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session for så vidt angår

1. indregistrering af og trafik med luftfartøjer,
 2. internordisk gyldighed for flyvecertifikater,
 3. ret til at give offentlige forestillinger,
 4. ret til at beklæde statsligt embede og
 5. bistand til iværksættelse af beslutninger, som er truffet af myndigheder i andet nordisk land samt
- i øvrigt anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 13. november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning (Sak B 4)

Til juridisk udvalg er henvist regeringsforslag fremsat af Norges regering om ensartet dyreværnslovgivning i de nordiske lande. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd foranlediger spørgsmålet om ensartet dyreværnslovgivning i de nordiske lande, særlig med hensyn til fremvisning af dyr, udredet.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige, talsmand
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjødahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, justitieministern Sven Högström, Finland, og statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Som sagkyndig har sekretær Frithjof Thyness, Norge, deltaget i sagens behandling.

Udvalget har gjort sig bekendt med det foreliggende P.M. vedrørende de i Finland gældende bestemmelser om forevisning af dyr, P.M. vedrørende forslag til ændrede bestemmelser i Sverige om offentlig forevisning af dyr samt den af rådets juridiske nemandskomiteé afgivne udtalelse.

Af de for udvalget foreliggende oplysninger fremgår, at de i regeringsforslaget berørte regler ikke er ensartede i de nordiske lande. Det er i denne forbindelse navnlig af interesse, att fremvisning af vilde dyr principielt er forbudt i Norge, men -- under visse nærmere betingelser -- er tilladt i de

øvrige lande. Denne forskel i retsstillingen har medført, at de norske myndigheder modtager et betydeligt antal andragender om dispensation fra forbudet, navnlig fra danske og svenske cirkusforetagender. Gennemførelse af ensartede regler vil derfor efter den norske regerings opfattelse være ønskelig.

Udvalget er enig med nimandskomiteen i, at det ikke under denne session vil være muligt at tage stilling til, om behovet for gennemførelse af ensartede regler er af en sådan styrke, at man fra rådets side bør foranledige spørgsmålet optaget til behandling af regeringerne. Sagen bør derfor underkastes en nærmere forberedende behandling af nimandskomiteen i samarbejde med sagkyndige på området. Først herefter vil der være grundlag for at afgøre, om rådet bør anbefale indførelse af ensartede regler og eventuelt tillige udtale sig om, hvad disse regler i hovedtræk bør gå ud på.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet udsætter den videre behandling af regeringsfor-
slaget til næste ordinære session.

Oslo, den 13. november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan (Sak A 14)

Till juridiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan, väckt av Harras Kyttä, Olov Rylander och Knud Thestrup. I förslaget hemställes, att rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för inrättandet av ett rådgivande domstolsorgan med uppgift att medverka vid tolkningen inom rättstillämpningen av gemensam nordisk lagstiftning.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjödahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge, talesman

dels statsråd Jens Haugland, Norge, justitieministern Sven Högström, Finland, och statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Härjämte har utskottet såsom sakkunnig hört docenten Gustaf Petrén, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget, som avgivits av Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område, Nordiska rådets juridiska niomannakommitté, justitieministerierna i Danmark, Finland och Norge, Finlands advokatförbund, Finlands juristförbund, Den norske dommerforening, Den norske sakførerforening, Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, Sveriges advokatsamfund samt Sveriges juristförbund.

Under den remissbehandling, för vilken det föreliggande medlemsförslaget varit föremål, har det framgått att tanken på ett rådgivande domstolsorgan i nuvarande läge icke vunnit någon större anklang. Även i utskottet har förslaget i denna sin ursprungliga form stött på bestämda gensagor. Under sådana omständigheter saknas anledning att vidare utreda en lösning i sådan riktning.

Emellertid har i åtskilliga yttranden framförts tanken på något slag av expertråd, som skulle kunna konsulteras i frågor som gäller tolkningen av samnordisk lagstiftning. Medlemmar av utskottet har ansett detta förslag värt att närmare undersökas. Framför allt torde vara önskvärt att man klarlägger i vilken utsträckning det förekommer, att de nordiska ländernas högsta domstolsinstanser kommer till olika resultat vid tolkningen av den lagstiftning som är av gemensam natur. Genom en sådan undersökning skulle underlag erhållas för bedömande av behovet av ett konsultativt organ av något slag.

Under förhandenvarande omständigheter finner utskottet sig icke böra motsätta sig att spørsmålets behandling — i enlighet med juridiska nio-mannakommitténs förslag — uppskjutes till nästa session för att möjliggöra, att undersökningar av det slag som ovan antytts kommer till stånd, innan rådet tager slutlig ståndpunkt till förslaget.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 13 november 1958

Erling Wikborg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning (Sak A 1) och meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 33)

Till juridiska utskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning samt meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet, överlämnat av Sveriges regering.

I ett till föregående session framlagt förslag (Sak A 18/1957) hemställde Olov Rylander, att rådet måtte uppföra spörsmålet om nordisk utlämningslagstiftning på saklistan för rådets femte session och besluta uppskjuta dess behandling till sin sjätte session, ävensom att åt en kommitté uppdraga att förbereda saken till sistnämnda session. I anledning härav beslöt rådet uppskjuta förslaget till nästa session.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Bjarni Benediktsson, Island
Holger Eriksen, Danmark
Nils Hønsvald, Norge
Harras Kyttä, Finland
John Lyng, Norge
Gustav Pedersen, Danmark
Ivar Persson, Sverige
Olov Rylander, Sverige, talesman
Mauri Ryömä, Finland
Edgar Sjödahl, Sverige
V. J. Sukselainen, Finland
Knud Thestrup, Danmark
Erling Wikborg, Norge

dels statsråd Jens Haugland, Norge, justitieministern Sven Högström, Finland, och statsrådet Ingvar Lindell, Sverige.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kanslichefen Teini Ahava, Finland, statssekreteraren Per Bergsten, Sverige, kontorchef K. Kjøgx, Dan-

mark, regeringssekreteraren Kai Korte, Finland, docenten Gustaf Petré, Sverige, och departementsråd R. E. Ryssdal, Norge.

Utskottet har haft tillfälle taga del av den promemoria rörande gemensam nordisk utlämningslagstiftning jämte lagutkast, som av Sveriges regering överlämnats till rådet, ävensom av de synpunkter, som framföres i den av Finlands justitieministerium framlagda promemorian. I enlighet med vad utskottet uttalade vid föregående session 1957 har rådets juridiska niomannakommitté under tiden sedan dess upprätthållit nära förbindelse med justitieministrarna och överlagt med dessa vid justitieministermöte i Oslo den 3—4 februari 1958. Kommittén har därefter fortsatt sitt arbete med saken och den 25 september 1958 utgivit utlåtande.

I utskottet har upplysts att arbetet inom regeringarna med saken förts så långt, att förslag till lagstiftning på området kan förväntas bli avgivna till nationalförsamlingarna i början av nästa år. Saken är med andra ord nu så långt framskriden, att — därest icke hela lagstiftningsfrågan skall uppehållas — endast begränsade möjligheter finnes för rådet att i närvarande stund utöva något inflytande på det aktuella lagstiftningsärendets fortsatta handläggning.

I niomannakommitténs yttrande framföres delvis kritiska synpunkter på uppläggningsen av hela det lagförslag om vilket här är fråga. Då arbetet påbörjades, var det naturligt att angripa frågorna från traditionella utgångspunkter och sålunda sikta mot en utlämningslagstiftning av vanligt slag. Under den tid arbetet pågått har emellertid avsevärda förändringar i de faktiska förhållandena inträtt, vilka delvis rubbat förutsättningarna för lagstiftningen. I och med den fulla passfrihetens införande från och med den 1 maj 1958 har i realiteten Nordens interna gränser öppnats, vilket haft till följd att dessa kan tämligen fritt överskridas även av sådana personer, som gör det i syfte att undandra sig påföljder av olika slag för brottsliga gärningar, begångna i det land som vederbörande lämnat. Det finns under sådana omständigheter anledning överväga, om icke det formella utlämningsförfarandet numera lämpligen borde ersättas av mera smidiga möjligheter att återsända den som i ovan angivet syfte överskridit de internordiska gränserna.

Med hänsyn till vad utskottet erfarit av de i utskottsarbetet deltagande justitieministrarna synes emellertid tiden ännu icke mogen för att övergå till en sådan enklare ordning, som rekommenderats av juridiska niomannakommittén i dess utlåtande. Man bör emellertid förbereda sig på en utveckling i sådan riktning.

Någon annan praktiskt framkomlig väg torde därför icke i nuläget föreligga än att godtaga den linje som följts i det nu avslutade utredningsarbetet på området. Den lagstiftning som föreslås införd innebär självfallet ett avsevärt steg framåt i förhållande till den rätt som nu gäller i de nordiska länder varest en skriven utlämningsrätt finnes. Denna lagstiftning är nämligen utformad främst med hänsyn till förbindelserna med sådana länder, vilkas rättssystem icke står de nordiska så nära. Som niomannakom-

mittén framhållit, tillämpas emellertid dessa regler icke heller i nämnvärd utsträckning i praktiken utan i stället ett förenklat polisiärt förfarande, vilket icke i alla länder har fullt rättsligt stöd. Ett antagande av den föreslagna lagstiftningen kommer sålunda att medföra den fördelen, att det nuvarande ur rättslig synpunkt otillfredsställande tillståndet upphör. Ett visst försvårande av det nuvarande polisiära samarbetet blir emellertid en följd som icke kan undvikas.

Om utskottet sålunda anser sig kunna tillstyrka att en lagstiftning av den art, varom här är fråga, nu antages, vill det dock samtidigt framhålla önskvärdheten av att regeringarna närmare överväger olika samarbetsåtgärder, som är ägnade att underlätta samverkan mellan de nationella myndigheter som har att syssla med förundersökningen i brottmål. Utskottet har därvid i tankarna sådana åtgärder, såsom åtagande av myndigheterna i ett land att förmedla delgivning av stämningar i brottmål, som utfärdats av ett annat nordiskt lands domstolar, hjälp med utredningsåtgärder av olika slag etc. En utveckling i denna riktning kommer i längden att leda till ett minskat behov av utlämningsinstitutet. I den mån som utredning i fråga om den person beträffande vilken utlämning egentligen skulle begäras kan utföras i det land där han vistas, kan man undvika att genom frihetsberövande utlämningsåtgärder tvångsvis skicka honom över till annat land.

Samtidigt som utskottet rekommenderar antagandet av en nordisk utlämningslagstiftning, vill det sålunda förorda överväganden på regeringsplan av det slag som ovan sagts.

Av vad nu anförts följer, att utskottet icke anser sig kunna helt biträda den mening som uttalats i det av regeringarna gemensamt avgivna meddelandet om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av straffrättsligt samarbete. Där anmäles det att särskilda åtgärder för att tillgodose rekommendationens syfte med avseende på förundersökningsarbetet icke bedömts erforderliga. Utskottet anser det tvärtom betydelsefullt att man nu går vidare på detta område.

Vad härefter angår själva lagförslaget har utskottet icke haft tillfälle att i detalj ingå på dess utformning. Juridiska niomannakommittén har framfört ändringsförslag egentligen blott i ett avseende, nämligen i fråga om utlämning för politiska brott. Lagförslaget tillåter nu utlämning för politiska brott endast i fall då gärningen tillika innefattar brott av icke politisk beskaffenhet och över huvud taget icke utlämning av egna medborgare för dylika brott. Kommittén har för rådet ifrågasatt att man i stället skulle välja en annan lagstiftningsteknisk metod. Särbestämmelsen om politiska brott skulle sålunda utgå ur lagtexten och frågan om utlämning för sådana brott bedömas från fall till fall, därvid de möjligheter, lagens konstruktion ger det land som får mottaga en begäran om utlämning att — när det så önskar — avslå dylika framställningar, skulle utnyttjas.

Skäl kan anföras för båda ståndpunkterna. Därest den av kommittén föreslagna vägen väljes, bör den dock kompletteras med en regel av innebörd att egna medborgare icke skall kunna utlämnas för politiska brott.

Utskottet vill framhålla önskvärdheten av att vad niomannakommittén i denna del anfört blir föremål för regeringarnas närmare övervägande.

På grund av vad i övrigt anföres i meddelandet i anledning av rekommendation nr 5/1956 vill utskottet uttala, att det synes önskvärt att det vidare samarbete på straffrättens område som där ifrågasattes också inledes. Härutöver vill utskottet framhålla den praktiska betydelsen av ett närmare samarbete beträffande straffverkställigheten vid frihetsstraff och beträffande andra påföljder.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att antaga en utlämningslagstiftning i huvuddrag överensstämmande med det för rådet framlagda lagförslaget (Sak A 1/1958, Bilaga 1) samt

2. att överväga olika slags åtgärder för att effektivisera samarbetet mellan ländernas polis- och åklagarmyndigheter i brottmål;

II. att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 13 november 1958

Erling Wikborg

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 17/1957 angående samarbeide för utbildning av teknisk personal (Sak D 60)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 17/1957 angående samarbeid om utdannelse av teknisk personell fra Danmarks, Finnlands, Islands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge, talsmann
Sigfrid Jonsson, Sverige
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt statsråd Birger Bergersen, Norge.

Videre har utvalget som sakkyndig hørt kontorsjef Kjell Eide, Norge.

Utvalget konstaterte at det på undervisningsministermøtet i Stockholm i 1957 ble vedtatt å oversende saken til Nordisk kulturkommissjon, som har nedsatt to ekspertutvalg, ett for utdannelse på universitetsnivå og ett for teknikerutdannelse under universitetsnivå.

I betraktning av at kulturkommissjonen følger saken videre, anser kulturutvalget at det vil være tilstrekkelig å få nærmere opplysninger om saken gjennom kulturkommissjonens beretning til neste ordinære sesjon.

Utvalget innstiller derfor

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 10. november 1958

Sigurður Bjarnason

Reservation

Vi har vid behandlingen av föreliggande sak icke kunnat förena oss med flertalet utan föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 10 november 1958

Sven Em. Ohlon

Anna Sjöström-Bengtsson.

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 18/1957 angående samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd (Sak D 61)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 18/1957 angående samarbeid mellom de nordiske lands forskningsråd fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland, talsmann
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt statsråd Birger Bergersen, Norge.

Videre har utvalget som sakkyndig hørt kontorsjef Kjell Eide, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med en redegjørelse for Den nordiske teknisk-naturvitenskapelige forskningsdelegasjons virksomhet 1947—1958.

Utvalget konstaterte at saken på undervisningsministermøtet i juni 1957 ble henvist til Nordisk kulturkommisjon og at de spørsmål som reises i rekommandasjonen dels er løst, dels er under fortsatt utredning i kommisjonen.

Utvalget forutsetter at Nordisk kulturkommisjons beretning ved rådets neste ordinære sesjon vil inneholde nærmere opplysninger om sakens videre utvikling.

Utvalget innstiller derfor

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 10. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m. (Sak D 62)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 19/1957 angående rett til å oppnå og benytte stipendier og lån i annet nordisk land enn hjemlandet fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark, talsmann
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt statsråd Birger Bergersen, Norge.

Videre har utvalget hørt følgende sakkyndige: direktøren Arne F. Andersson, Sverige, generalsekretær Henry N. Bache og kontorsjef Kjell Eide, Norge, samt sekretær Helge Thomsen og direktør Bent Wellejus, Danmark.

Etter en lengre diskusjon om hele dette problemkompleks konstaterte utvalget at det på det nåværende tidspunkt ikke er mulig å komme frem til en tilfredsstillende løsning når det gjelder stipendier til folkehøyskoleelever som ønsker å oppholde seg ved folkehøyskoler i annet nordisk land.

Det forutsettes at Nordisk kulturkommisjon fortsetter sine bestrebelsers på å løse dette spørsmål, og utvalget antar at nye opplysninger om den videre utvikling vil fremgå av kulturkommisjonens beretning til neste ordinære sesjon.

Når det gjelder stipendier ved universiteter, høyskoler og andre skoler, vil utvalget anbefale at regjeringene i de nordiske land går inn for de retningslinjer som kulturkommisjonen foreslår, nemlig:

1. Studerende og skoleelever, som mottar stipend eller lån i hjemlandet, kan beholde disse også ved studieopphold eller skolegang av ett undervisningsårs varighet i annet nordisk land.

2. Det tilveiebringes i alle land, hvor dette ikke allerede er skjedd, særlige stipend for å dekke merutgiftene for en studerende som vil studere en viss tid i annet nordisk land som ledd i studiet i hjemlandet.

3. Det tilveiebringes hjemmel for at

- a. nordiske studerende og skoleelever som har sitt hjem i, eller opphold med annen fast tilknytning til, et annet nordisk land enn det hvor de har statsborgerskap, kan motta dette annet lands stipend og lån på samme vilkår som landets egne borgere;
- b. nordiske studerende og skoleelever, som ønsker å studere i annet nordisk land enn hjemlandet for et lengere tidsrom enn ett undervisningsår for å avlegge eksamen ved det fremmede universitet eller læreanstalt, kan fra tredje semester motta det fremmede universitets eller den fremmede læreanstalts stipend og lån på samme vilkår som landets egne borgere.

Utvalget er av den oppfatning at dette spørsmål må tillegges stor betydning og finner derfor at rådet bør følge den videre utvikling med oppmerksomhet.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Oslo, 10. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare (Sak D 63)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 20/1957 angående utbygging av kursvirksomheten for lærere fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige, talsmann
John Österholm, Finland

Utvalget har gjort seg kjent med kulturkommissjonens forslag til gjennomføring av denne rekommandasjon som fremgår av kommisjonens beretning (Sak C 2). Kulturkommissjonen anbefaler at de kurser for videreutdanning av lærere som arrangeres i hvert land regelmessig bør få deltagelse av et par lærere fra et eller flere av de øvrige nordiske land. Disse lærere bør få nytte godt av de samme fordeler i form av stipendier og/eller reise-godtgjørelse som gjelder i det land hvor kurset arrangeres.

Videre foreslås det arrangert et par fellesnordiske kurser hvert år, i tillegg til de som arrangeres av foreningene Norden, og alt efter kursenes art bør det innbys enten lærere av en bestemt kategori eller lærere av forskjellige kategorier fra samtlige nordiske land. Som et passende antall lærere på hvert kurs foreslås maksimum 40, og kursene bør arrangeres av de sentrale skolemyndigheter i vedkommende land. Som emner for kursene anbefales

fortrinnsvis klassens indre problemer eller undervisningsmetodiske spørsmål i fag hvor lærestoffet til en viss grad er av internordisk karakter, som f. eks. geografi og historie.

I skrivelser til regjeringene i de nordiske land har kulturkommissjonen anmodet om at en bevilgning på 20 000 sv. kroner, fordelt på vanlig måte, stilles til Nordisk kulturkommissjons rådighet for arrangement av et felles-nordisk kurs sommeren 1959.

Videre har utvalget med interesse gjort seg kjent med de muligheter Nordisk kulturkommissjon nå har til å realisere nordiske lærerkurser i naturvitenskapelige emner ved hjelp av støtte fra OEEC. Allerede sommeren 1959 regner kommissjonen med at det vil kunne arrangeres seks slike kurser under forutsetning av at halvparten av beløpet, sv. kroner 71 000, må skaffes til veie på nordisk side og foreslås fordelt mellom Norge, Danmark og Sverige med henholdsvis 20, 30 og 50 %.

Utvalget forutsetter at regjeringene vil stille de nødvendige beløp til rådighet for å realisere disse verdifulle tiltak og går ut fra at nærmere opplysninger om saken vil fremgå av Nordisk kulturkommissjons beretning til neste ordinære sesjon.

Når det gjelder de foreslåtte emner for slike kurser, vil utvalget peke på at det vil være ønskelig om man også tar i betraktning lærere i ferdighetsfag (øvningslærere).

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 10. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om fria studie- utbytesresor för skolungdom mellan vänorterna (Sak A 2)

Til kulturutvalget er henvist utsatt medlemsforslag om frie studieutvekslingsreiser for skoleungdom mellom vennskapsbyene. Forslaget ble fremstilt til rådets 5. sesjon av Gunnar Ericsson, Victor Gram og Aino Malkamäki. I forslaget henstilles til rådet å anbefale regjeringene å gjøre det mulig for deltagerne i studieutvekslingsreiser mellom skoler i de nordiske vennskapsbyer å reise gratis på jernbanene.

Saken ble under 5. sesjon henvist til behandling i trafikkutvalget, som imidlertid henstilte til rådet å oversende den til kulturutvalget, under henvisning til at de bevilgninger det kunne bli tale om, i tilfelle hørte inn under kulturbudsjettene. Kulturutvalget anbefalte rådet å utsette saken til neste sesjon, i betraktning av de betydelige økonomiske konsekvenser som utvalget ikke hadde hatt mulighet for å overskue i den korte tid som sto til rådighet.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark, talsmann
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

Utvalget har dessuten hørt direktøren Arne F. Andersson, Sverige, og direktør Bent Wellejus, Danmark, som sakkyndige.

Utvalget har gjort seg kjent såvel med forslagets tidligere behandling som med uttalelser til inneværende sesjon fra Skolestyrelsen i Finland, hovedstyret for statsbanene og kirke- og undervisningsdepartementet i Norge, Skolöverstyrelsen og Överstyrelsen för yrkesutbildning i Sverige samt forningene Norden, og videre med en P.M. av generalsekretær Frantz Wendt.

Det fremgår av uttalelsene at utveksling av skolebarn hos alle sakkyndige instanser ansees for å være av stor verdi. I denne forbindelse tenker man særlig på en utveksling mellom to vennskapsbyer ved at elever ved en skole i hver by, i regelen fra samme klasse, drar til vennskapsbyen under ledelse av en lærer eller lærerinne og der innkvarteres i hjemmene hos jevnaldrende, følger med disse på skolen og deltar aktivt i undervisningen. Disse studiereiser forutsettes å vare i 8—14 dager og må ansees som utbytterike fra et undervisningsmessig synspunkt, samtidig som de unge får anledning til å knytte nærmere personlige kontakter av betydning for det nordiske samarbeid.

Kulturutvalget finner at foreningene Norden har det nødvendige administrative apparat til å kunne fortsette og utbygge virksomheten på dette felt. Det skulle derfor ikke være noen grunn til å foreta en nærmere utredning av saken.

Under diskusjonen av de forskjellige former for denne utveksling, har kulturutvalget konstatert at flere former kan komme på tale, såvel utveksling av hele som halve klasser eller sammensatte grupper. Videre har man ansett det som ønskelig at reisen også kunne foretas til andre steder i Norden enn vennskapsbyene.

Utvalget finner imidlertid ingen grunn til å ta nærmere stilling til disse detaljer, som må forutsettes å være gjenstand for oppmerksomhet såvel fra skolenes side som innenfor foreningene Norden. Derimot vil utvalget peke på nødvendigheten av at det ytes offentlig støtte til reiser av denne art, for at man kan unngå den uheldige praksis at foreldrenes økonomiske stilling skal være avgjørende for om en elev får anledning til å delta eller ikke.

Det heter i forslaget og i enkelte uttalelser at jernbanene ikke forutsettes å lide noe økonomisk tap ved å yte gratis reise for slike grupper. Dette begrundes med at reisene fortrinnsvis skal foretas under skoleåret og således utenom den vanlige turisttid, samt at reisene ikke kan medføre noe inntektstap, ettersom de neppe ville ha funnet sted dersom de ikke var gratis.

Utvalget finner ikke å kunne akseptere dette syn og anser det for rimelig at de nordiske statsbaner i egenskap av forretningsforetagender ikke kan dekke den mindreinntekt som en slik ordning måtte medføre. Det synes derfor å være den mest rimelige løsning at en subsidiering av skoleutvekslingsreiser skjer ved bevilgninger på skolebudsjettene i de enkelte land.

Utvalget innstiller

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å stille midler til rådighet på statsbudsjettene, slik at foreningene Norden kan arrangere studieutvekslingsreiser mellom skoler i de nordiske land, uten utgifter for elevene til reisen.

Oslo, 11. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (Sak A 12)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om utredning av forutsetningene for felles bestemmelser vedrørende legitimasjon for psykologer m. m., fremsatt av Helge Larsen, Helge Miettunen, Claudia Olsen og Anna Sjöström-Bengtsson. I forslaget henstilles til rådet å anbefale regjeringene i de nordiske land at det blir foretatt en utredning med henblikk på å koordinere reglene i de enkelte land når det gjelder legitimasjon for psykologer, beskyttelse mot misbruk av psykologisk testingsmateriale, psykologers taushetsplikt og felles nordisk arbeidsmarked for psykologer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark, talsmann
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

Videre har utvalget hørt sekretær Helge Thomsen, Danmark, som sakkyndig.

Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser om forslaget, avgitt for Danmarks vedkommende av Sundhedsstyrelsen, Arbejdsministeriet, Socialministeriet, Justitsministeriet, Københavns universitets psykologiske laboratorium og Den almindelige danske lægeforening, for Finnlands vedkommende av Socialministeriet, Undervisningsministeriet, Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena (avdelningen för arbeidskrafts-

ärenden), Medicinalstyrelsen, Helsingfors universitet, Åbo universitet, Pedagogiska högskolan i Jyväskylä, Mentalhygieniska föreningen i Finland, Finlands neuropsykiatriska förening samt Finlands psykologförbund og Psykologiska sällskapet i Finland, for Norges vedkommende av sosialdepartementet, helsedirektoratet, arbeidsdirektoratet, psykologiseksjonen ved universitetet i Oslo og Nordisk kulturkommisjons norske avdeling, for Sveriges vedkommende av Socialstyrelsen, Medicinalstyrelsen, Arbetsmarknadsstyrelsen, Universitetskanslersämbetet, Statens psykologisk-pedagogiska institut, Mentalsjukvårdsdelegationen, Svenska läkaresällskapet, Sveriges psykologförbund samt endelig en P.M. om psykologutdannelsen i Norden og et forslag om vilkår for autorisasjon av psykologer fra Mentalsjukvårdsdelegationen i Sverige.

De foreliggende uttalelser støtter tanken om en nærmere utredning av forslagetts forskjellige sider. Utvalget er av den oppfatning at saken til dels hører inn under det sosialpolitiske utvalgs sakområde. Kulturutvalget finner det rimelig å anbefale at rådet henstiller til regjeringene å la saken utrede.

Riktignok er utvalget klar over at saken både har en undervisningsmessig side og at psykologene har sitt virkefelt på en rekke andre områder i samfunnslivet enn det medisinske. Det synes allikevel rimelig å se denne sak i sammenheng med rådets forskjellige initiativ med sikte på å skape et fellesnordisk arbeidsmarked for de forskjellige kategorier av medisinsk personell.

Utvalget finner at regjeringene bør søke å tilveiebringe en likeverdig psykologiutdanning, samt utrede forutsetningene for et fellesnordisk arbeidsmarked på dette område.

Utvalget innstiller

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å iverksette en utredning med sikte på å koordinere reglene i de enkelte land når det gjelder

1. legitimasjon for psykologer,
2. beskyttelse mot misbruk av psykologisk testingsmateriale,
3. psykologers taushetsplikt samt
4. fellesnordisk arbeidsmarked for psykologer.

Oslo, 11. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor (Sak A 16)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om samarbeid i spørsmål om utbygging av universiteter og høyskoler, fremsatt av Sven Em. Ohlon, Arvo Salminen og Rakel Seweriin. I forslaget henstilles det til rådet at det anbefaler regjeringene å la de ansvarlige for budsjettarbeidet vedrørende universiteter og høyskoler i de respektive land arbeide i nær kontakt med hverandre på dette felt i den hensikt å oppnå besparing i utgiftene.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige, talsmann
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

Utvalget har dessuten hørt kontorsjef Kjell Eide som sakkyndig.

Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser om forslaget, avgitt av Undervisningsministeriet og Den kgl. veterinær- og landbohøjskole i Danmark, samt av det norske kirke- og undervisningsdepartement og Nordisk kulturkommissjons norske avdeling.

Utvalget konstaterer at spørsmål av denne art har vært drøftet på de nordiske undervisningsministermøter. Utvalget har videre fått opplyst at Nordisk kulturkommissjons vitenskapelige seksjon har formidlet opplysninger om nasjonale utbyggingsplaner og utredet spesielle samarbeidsprosjekter, dels på eget initiativ og dels etter oppdrag fra undervisningsministrene. I denne sammenheng har også kulturkommissjonens arbeid for

internordisk tentamensgyldighet stor betydning. Kulturkommisjonen har overveiet mer omfattende initiativ for kartlegging av samarbeidsmulighetene, bl. a. med utgangspunkt i budsjettforslagene fra universitetene og høyskolene, men har til nå ikke hatt et tilstrekkelig administrativt apparat til å kunne ta opp denne oppgave i full bredde.

Utvalget gir sin tilslutning til tanken om et nærmere samarbeid om utbyggingen av universiteter og høyskoler og anser at et slikt samarbeid med utgangspunkt i undervisningsdepartementenes behandling av institusjonenes budsjettforslag vil kunne være av betydelig interesse. Det naturlige synes her å være at de nordiske undervisningsministermøter bygges ut med dette for øye.

Selv om nordiske drøftelser i tilknytning til departementenes behandling av institusjonsbudsjettene vil kunne gi et godt utgangspunkt for vurdering av samarbeidsmulighetene, vil det imidlertid vanligvis være nødvendig med mer faglig betonte utredninger av de former samarbeidet bør ha i det enkelte tilfelle. Det synes her hensiktsmessig i adskillig utstrekning å bygge på det samarbeidsorgan som allerede er etablert i Nordisk kulturkommisjon.

Utvalget innstiller

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å foreta regelmessige og inngående undersøkelser av samarbeidsmulighetene ved utbyggingen av universiteter og høyskoler, med utgangspunkt i departementenes behandling av disse institusjoners budsjetter, og med støtte av utredningsarbeid utført av Nordisk kulturkommisjons vitenskapelige seksjon.

Oslo, 11. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2)

Til kulturutvalget er henvist beretning fra Nordisk kulturkommissjon, oversendt av Finnlands regjering.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island, talsmann
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark.

Dessuten har utvalget hørt følgende sakkyndige: kontorsjef Kjell Eide, Norge, og sekretær Helge Thomsen, Danmark.

Utvalget har gjort seg kjent med en P.M. fra Danmarks Undervisningsministerium angående opprettelse av et nordisk institutt for folkediktning i København.

Utvalget har gjennomgått Nordisk kulturkommissjons beretning om virksomheten siden rådets forrige sesjon og konstaterer at arbeidsprogrammet omfatter et meget stort antall saker. Det fremgår av oversikten at det ofte er nødvendig for kulturkommissionen å beholde en sak på dagsordenen, fordi regjeringene ikke har tatt stilling til den.

I betraktning av at det regelmessig avholdes nordiske undervisningsministermøter antar utvalget at det ville være praktisk om det på disse møter blir tatt stilling til alle resolusjoner fra Nordisk kulturkommissjon som ikke har funnet sin løsning i samtlige land.

Av større saker som kommisjonen har fremmet forslag om og som ikke er behandlet av kulturutvalget i annen sammenheng kan nevnes: godkjenning av tentamensgyldighetsregler for visse universitetsfag, opprettelse av nordiske forskningsstipendiatstillinger, tilveiebringelse av særlige stipend til dekning av meromkostninger ved kortere studieopphold i andre nordiske land, musikk-samarbeid og samarbeid på den bildende kunsts område.

Utvalget, som vil uttale sin tilfredshet med den foreliggende beretning, forutsetter at kulturkommisjonen vil avgi en tilsvarende beretning om virksomheten til neste sesjon.

Utvalget innstiller

at rådet tar beretningen til etterretning.

Oslo, 11. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av berättelser om samarbeidet mellom språk- nämnderna (Sak C 5)

Til kulturutvalget er henvist beretninger om samarbeid mellom språk-
nemndene, oversendt av Finnlands og Norges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av
utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland, talsmann

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark.

Utvalget har gjort seg kjent med innholdet av språknemndenes beret-
ninger og finner at et samarbeid på dette område er av verdi.

Utvalget forutsetter at ny beretning fra språknemndene vil foreligge også
til rådets neste ordinære sesjon.

Utvalget innstiller

at rådet tar beretningene til etterretning.

Oslo, 11. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisionssamverkan (Sak D 47)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 4/1957 angående nordisk televisjonssamarbeid fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer. Med Finnlands regjerings meddelelse fulgte rapporter fra de nordiske teleforvaltninger.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge, talsmann
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark, og undervisningsministern Kaarlo Kajatsalo, Finland.

Videre har utvalget som sakkyndige hørt overingeniør T. Navelsaker og programsekretær Otto Næss, Norge, samt redaktøren Håkan Unsgaard, Sverige.

Såvel i meddelelsene som i de sakkyndiges redegjørelser ble en rekke forskjellige problemer berørt, og kulturutvalget konstaterte at et samarbeid er etablert med sikte på å koordinere bestrebelsene innenfor Norden og å ivareta de nordiske lands interesser utad.

Arbeidet med alle de spørsmål som for tiden er aktuelle, synes å være i god gjenge, og utvalget finner derfor ingen grunn til å anmode om nye meddelelser i saken.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 12. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m. (Sak D 15)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommendasjon nr. 18/1954 angående et nordisk folkeakademi m. m. fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer. Med den danske regjeringes meddelelse fulgte en preliminær rapport fra det ekspertutvalg som har saken til behandling.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Paul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlson, Sverige, talsmann
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark.

Videre har utvalget som sakkyndig hørt sekretær Helge Thomsen, Danmark.

Kulturutvalget anser det for ønskelig at Det nordiske ekspertutvalg vedrørende spørsmålet om Nordens folkelige akademi fremlegger sin endelige innstilling innen rådets neste sesjon.

Den del av rekommendasjonen som ikke berører spørsmålet om Nordens folkelige akademi, er behandlet i Nordisk kulturkommisjons beretning (Sak C 2). Utvalget går derfor ut fra at rådet vil få nærmere opplysninger om disse spørsmål i kulturkommisjonens beretning til neste sesjon.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser til neste ordinære sesjon forsåvidt angår Nordens folkelige akademi, samt for øvrig anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 12. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (Sak D 23)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 3/1955 angående et nordisk paviljonganlegg på Biennalen i Venedig fra Danmarks, Norges, Finnlands og Sveriges regjeringer. Med den svenske regjeringes meddelelse fulgte en skrivelse fra det ekspertutvalg som utreder saken.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Paul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige, talsmann
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark.

Videre har utvalget som sakkyndig hørt preceptorn Nils Andrén, Sverige.

I rådets rekommandasjon nr. 3/1955 heter det bl. a. at dersom en utredning av spørsmålet om et nordisk paviljonganlegg på Biennalen i Venedig ga et positivt resultat, burde det tas de nødvendige skritt til å oppføre dette anlegg. Et sådant positivt resultat foreligger nå.

Det er etter utvalgets oppfatning av betydning at ekspertutvalget i sin endelige innstilling om planens realisering behandler alle sakens aspekter, ikke bare de som gjelder den arkitektoniske utforming og finansieringen, men også spørsmålet om anleggets administrasjon. I motsatt fall er det en risiko for at saken ytterligere forsinkes, hvilket åpenbart kan føre til at

resultatene av de forhandlinger som har vært ført med vedkommende italienske instanser går tapt.

I betraktning av de gode muligheter som den foreslåtte løsning byr på, vil utvalget uttrykke håpet om at ekspertutvalgets endelige innstilling snarest mulig vil lede til positive tiltak fra statsmaktenes side i vedkommende nordiske land.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Oslo, 12. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbeide (Sak D 31)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 3/1956 angående et fond for kulturellt samarbeid fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlson, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland, talsmann

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark.

Videre har utvalget hørt følgende sakkyndige: generalsekretær Henry N. Bache, Norge, og direktør Bent Wellejus, Danmark.

Utvalget har gjort seg kjent med en skrivelse fra den danske foreningen Norden til Nordisk Råd samt et kommuniké fra det svenske utenriksdepartement.

Det fremgår av meddelelsene og av Nordisk kulturkommissjons beretning (Sak C 2) at kommisjonen har fremsatt en anbefaling til regjeringene om etappevis løsning av forslaget, som i korthet kan oppsummeres i følgende punkter:

1. De ordinære bevilgninger til bestemte oppgaver av mer permanent karakter innenfor nordisk kultursamarbeid og kulturutveksling opprettholdes og suppleres etter hvert som samarbeidet utbygges.

2. Det bevilges dessuten i hvert land et rådighetsbeløp på sv. kr. 200 000

for Sveriges vedkommende og tilsvarende i de øvrige land til dekning av aktuelle, ikke permanente utgifter som forutsettes disponert av vedkommende departement i samråd med Nordisk kulturkommisjon.

3. Av disse midler stilles til direkte rådighet for kulturkommisjonen i hvert land forsøksvis sv. kr. 30 000 for Sveriges vedkommende og sv. kr. 15 000 for Danmark, Norge og Finland.

4. De eksisterende nordiske samarbeidsfond styrkes i den nødvendige utstrekning gjennom offentlige tilskudd og ved private donasjoner, og nye tosidige samarbeidsfond anbefales opprettet der hvor de ennå savnes.

Når det gjelder de tre første punkter i kulturkommisjonens innstilling, fremgår det av meddelelsene at den norske regjering i det vesentlige slutter seg til forslaget og i budsjett-terminen 1958/59 har en disposisjonsbevilgning på kr. 100 000 som nyttes etter tilråding fra Nordisk kulturkommisjon. Det fremgikk videre av debatten at 2 mill. f. mark av regjeringen er foreslått bevilget i Finland og at forslaget ikke er ferdigbehandlet i de øvrige nordiske land.

For det 4. punkts vedkommende fremgår det av ovennevnte kommuniké fra det svenske utenriksdepartement at et svensk-finsk samarbeidsfond på 5 mill. sv. kroner er foreslått opprettet. Videre gjorde de danske og norske representanter for foreningene Norden oppmerksom på at det siden forrige sesjon var blitt opprettet to nye samarbeidsfond, nemlig et norsk-finsk og et dansk-finsk. Det første hadde fått navnet Nordens finlandsfond og har en fondskapital på vel 400 000 n. kroner, som er stilt til rådighet for den norske foreningen Norden av Den norske Finlands-komité. Det annet fond er kommet i stand ved at den finske forretningsmann Gustaf Packalén i Danmark ved sin død har opprettet et fond på ca. 1,5 mill. d. kroner, hvorav inntektene skal nyttes til fremme av samarbeidet mellom Danmark og Finland. Utover dette beløp har han skjenket den danske foreningen Norden d. kr. 50 000 til fremme av foreningens samarbeid med Finland.

Utvalget finner at de forslag som ennå gjenstår i forbindelse med denne sak bør kunne gjennomføres etter nærmere drøftelser på det forestående nordiske undervisningsministermøte, men finner det allikevel nødvendig å imøtese nye meddelelser til neste sesjon.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Oslo, 14. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om inrättande av nordisk högskola för trädgårdskonst (Sak A 19)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om opprettelse av en nordisk høyskole for hagekunst, fremsatt av Karl Bøgholm, Chr. L. Holm og Olof Pålsson. I forslaget henstilles til rådet å anbefale regjeringene i de nordiske land å ta skritt for å opprette en nordisk høyskole i hagekunst i overensstemmelse med Nordisk kulturkommisjons fremlagte forslag.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige, talsmann
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark.

Videre har utvalget hørt følgende sakkyndige: preceptorn Nils Andrén, Sverige, og kontorsjef Kjell Eide, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser om forslaget, avgitt av Undervisningsministeriet, Den kgl. veterinær- og landbohøjskole og Dansk havearkitektforening for Danmarks vedkommende, Undervisningsministeriet, Lepaa trädgårdsinstitut og Finlands trädgårdsarkitekter for Finlands vedkommende, kirke- og undervisningsdepartementet og landbruksdepartementet for Norges vedkommende samt for Sveriges vedkommende Överstyrelsen för de tekniska högskolorna, Tekniska högskolan i Stockholm, Lantbruks-högskolan och statens lantbruksförsök, Akademien för de fria konsterna, Skogs- och lantbruksakademien, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårds-

institut, Jordbrukshögskoleutredningen, Svenska arkitekters riksförbund og Föreningen svenska trädgårdsarkitekter.

Utvalget konstaterer at medlemsforslagets formulering ikke helt dekker innholdet i det foreliggende forslag fra Nordisk kulturkommissjon. Det gjelder nemlig ikke å skape en frittstående høyskole, men å utbygge virksomheten ved en allerede eksisterende avdeling for hagekunst i Det kgl. akademi for de skønne kunster i København, og gi den et nordisk styre.

Det fremgår av de innhentede uttalelser at forslaget i prinsippet får tilslutning, men det pekes fra enkelte hold på behovet for ytterligere utredninger.

Kulturutvalget finner at det foreslåtte styre bør kunne nedsettes og at styret eventuelt kan iverksette en kompletterende utredning dersom det måtte ansees som nødvendig.

Utvalget innstiller

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å ta de nødvendige skritt for å tilveiebringe en felles høyere utdanning i hagekunst i overensstemmelse med det forslag som er fremlagt av Nordisk kulturkommissjon (Sak A 19/1958).

Oslo, 14. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensam bokmarknad m. m. (Sak A 17)

Til kulturutvalget er henvist medlemsforslag om felles bokmarked, fremsatt av Finn Moe, Sven Em. Ohlon, Lars M. Olsen og John Österholm. I forslaget henstilles til rådet å anbefale regjeringene, dels å gjennomføre de forslag som tidligere er fremsatt av Nordisk kulturkomisjon for å utbre kjennskapet til nordisk litteratur, dels å gi Nordisk kulturkomisjon i oppdrag å ta initiativet til praktiske tiltak med henblikk på å tilveiebringe et felles nordisk bokmarked.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Maritta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge, talsmann
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark.

Videre har utvalget hørt følgende sakkyndige: generalsekretæren Veikko Karsma, Finland, en av forslagsstillerne, forlagsbokhandler Lars M. Olsen, Danmark, fil. mag. J. O. Tallqvist, Finland, samt generalsekretær Frantz Wendt, Danmark.

Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser om forslaget, avgitt av Radiorådet, Den danske forlæggerforening, Dansk forfatterforening og Københavns boghandlerforening for Danmarks vedkommende, det norske kirke-

og undervisningsdepartement, Den norske forleggerforening og de norske medlemmer av Nordisk kulturkommissjons seksjon III samt Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet, Sveriges radio, Sveriges allmänna biblioteksförening, Svenska bokförläggareföreningen, Svenska bokhandlareföreningen og Svenska tidningsutgivareföreningen.

Det ble opplyst under forhandlingene at også Danske journalisters fællesrepresentasjon samt Finlands bokhandlareförbund hadde avgitt uttalelser som ikke var tatt med blant sakens bilag¹.

Utvalget finner at det her dreier seg om en sak av største betydning for det kulturelle fellesskap i Norden, og selv om forslaget formelt tar sikte på Danmark, Norge og Sverige, mener utvalget at bestrebelsene på å skape et felles bokmarked også i videst mulig omfang bør omfatte Finnland og Island. På grunn av de spesielle forhold er det imidlertid nødvendig for disse lands vedkommende å legge særlig vekt på oversettelser fra finsk og islandsk til dansk, norsk eller svensk og omvendt.

Det synes rimelig at Nordisk Råd i første rekke beskjeftiger seg med de sider av problemet hvor offentlige foranstaltninger er påkrevet, enten i form av positive tiltak eller ved endringer av bestemmelser som vanskeliggjør en felles nordisk produksjon og omsetning av bøker.

Under forhandlingene er det blitt opplyst at i det forslag til ny toll-lov som for tiden behandles i det danske Folketing, er all toll på bøker foreslått avskaffet, med uttrykkelig henvisning til spørsmålets behandling i Nordisk Råd.

Utvalget er av den oppfatning at enhver form for toll og importrestriksjoner på bøker bør avskaffes, ikke bare mellom de nordiske land. Utvalget vil også fremheve ønskeligheten av at toll og importrestriksjoner på klisjéer, stereotypiplater, matriser, farveplansjer m. m. blir avskaffet, da man derved kunne etablere et langt bedre samarbeid innenfor Norden og samtidig oppnå en vesentlig reduksjon i bokprisene.

Utvalget konstaterer at foruten de forholdsregler som kan komme på tale fra statsmaktenes side for å fremme samarbeid og kontakter på dette område, kan det gjennomføres en rekke tiltak av bokmarkedets egne folk eller andre private kretser. Uttrykket »bokmarked» i videste forstand omfatter alle som fremstiller bøker, selger eller utlåner bøker eller sprer opplysninger om bøker, enten mot betaling som forleggere eller bokhandlere, eller av opplysningsmessige grunner som bibliotek, kringkastingselskaper, aviser og opplysningsorganisasjoner av forskjellig art.

Det pekes i forslaget på den mulighet at Nordisk kulturkommissjon kunne sammenkalle en konferanse av alle disse grupper for å rådslå om hva som kan gjøres for å utbygge det felles bokmarked. Utvalget ønsker imidlertid ikke å gå nærmere inn på detaljer i den fremgangsmåte som bør velges, men antar at Nordisk kulturkommissjon bør stå fritt i sin behandling av saken.

¹ Yttrandena har sedermera tryckts under Sak 17; se s. 526 och 527.

Utvalget innstiller

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene:

1. å gi Nordisk kulturkommisjon i oppdrag å foreslå praktiske tiltak med sikte på å skape et felles nordisk bokmarked,
2. å gjennomføre Nordisk kulturkommisjons forslag om bevilgninger i hvert av landene for å øke kjennskapet til nabolandenes litteratur, nemlig til
 - a. stipendier for litteraturkritikere på tilsammen n. kr. 6 000,
 - b. statsbidrag på n. kr. 30 000 til folkebibliotekene for innkjøp av nabolandslitteratur på originalspråket og
 - c) statsbidrag på n. kr. 8 000 til foreningene Norden til arrangement av stilkonkurranser samt
3. å sørge for at toll og importrestriksjoner på bøker, trykksaker, klisjéer og matriser blir sløyfet.

Oslo, 14. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Is- land och övriga nordiska länder (Sak D 52)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 9/1957 angående forbedring av trafikforbindelsene mellom Island og de øvrige nordiske land fra Danmarks, Finnlands, Islands, Norges og Sveriges regjeringer, forsåvidt angår det kulturelle samkvem.

Den del av spørsmålet som omhandler trafikk- og turistvesenet, blir behandlet av trafikutvalget.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island, talsmann
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark, og undervisnings-
ministern Kaarlo Kajatsalo, Finland.

Videre har utvalget som sakkyndig hørt kontorsjef Sten Sparre Nilson, Norge.

Med hensyn til i hvilken utstrekning forslaget om å utvide kjennskapet til Island kan iverksettes, fremgår det av Danmarks, Finnlands och Sveriges regjeringers meddelelser at det ansees for ønskelig å treffe tiltak med dette mål for øyet.

Den norske regjering har også gitt en samlet oversikt over det kulturelle samkvem mellom Norge og Island i de senere år og konkluderer med at regjeringen vil se det som en oppgave å rette på det forhold at kjennskapet til det moderne Norge er større i Island enn omvendt.

Etter å ha drøftet forskjellige tiltak som kan komme på tale for å stimulere det kulturelle samkvem med Island, antyder den norske regjering at den mest praktiske ordning måtte være å øke kirke- og undervisningsdepartementets disposisjonsbevilgning til nordiske samarbeidstiltak i den hensikt å yte spesielle tilskudd til norsk-islandske samarbeidsprosjekter.

Utvalget går ut fra at det i Danmark, Finnland, Norge og Sverige nå vil bli tatt de nødvendige skritt for å realisere forslaget i størst mulig utstrekning.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning forsåvidt angår det kulturelle samkvem, og imøteser nye meddelelser i denne del av spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Oslo, 14. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk (Sak D 46)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 3/1957 angående oversettelse av finsk og islandsk faglitteratur til annet nordisk språk fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland, talsmann
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark, og undervisningsministern Kaarlo Kajatsalo, Finland.

Videre har utvalget hørt preceptorn Nils Andréén, Sverige, og generalsekretæren Veikko Karsma, Finland, som sakkyndige.

Kulturutvalget konstaterer at det i Danmark og Norge er stilt de foreslåtte beløp til rådighet for iverksettelse av arbeidet med oversettelse av faglitteratur, samt at Finnlands regjering i prinsippet stiller seg positivt til rekommandasjonen, som også støttes av de nordiske undervisningsministre.

I betraktning av at de nødvendige beløp ikke er reservert og de nødvendige forberedelser ikke er truffet for at arbeidet kan komme i gang i samtlige land, finner utvalget at nye meddelelser bør innhentes.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Oslo, 14. november 1958

Sigurður Bjarnason

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (Sak D 4)

Til kulturutvalget er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 2/1954 angående oversettelse til verdensspråk av nordisk litteratur fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer. Med den norske regjerings meddelelse fulgte en endelig innstilling om saken (med 5 utrykte bilag) fra Nordisk kulturkommissjon.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget:

Sigurður Bjarnason, Island
Marius Buhl, Danmark
Håkon Johnsen, Norge
Sigfrid Jonsson, Sverige
Eino Kilpi, Finland
Nils Langhelle, Norge
Helge Larsen, Danmark
Poul Møller, Danmark, talsmann
Sven Em. Ohlon, Sverige
Martta Salmela-Järvinen, Finland
Helge Seip, Norge
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
John Österholm, Finland

samt undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark, og undervisningsministern Kaarlo Kajatsalo, Finland.

I betraktning av den store betydning utvalget har tillagt denne sak ble Nordisk kulturkommissjons endelige innstilling gitt en inngående behandling, til tross for at konklusjonen er negativ når det gjelder realiseringen av planen i den foreslåtte form.

Det ble sterkt understreket i diskusjonen at kulturkommissjonen har lagt frem en eksemplarisk innstilling og tilveiebragt et materiale som vil være av stor verdi i det videre arbeid med oversettelser av nordisk litteratur til engelsk.

Utvalget uttrykte sin tilfredshet med at kulturkommisjonen hadde gitt saken en så samvittighetsfull behandling, selv om kommisjonen lenge har vært klar over at den ville bli nødt til å avvise planen om en representativ serie av de nordiske lands litteratur.

Kulturkommisjonens tilråding fikk full støtte hos utvalget, som beklaget at oppgaven må anees for å være uløselig eller i hvert fall uhensiktsmessig i den foreliggende form.

Derimot gir utredningen et klart bilde av hvor utilfredsstillende situasjonen er med hensyn til den nordiske litteraturs posisjon i de angelsaksiske land. Det er derfor helt på det rene at en aktiv innsats for å rette på dette forhold er nødvendig.

Utvalget gir sin fulle tilslutning til Nordisk kulturkommisjons forslag om organiserte fremstøt på nasjonal basis. Kulturkommisjonen foreslår at arbeidet koordineres gjennom de institusjoner som i hvert av de nordiske land ivaretar de kulturelle forbindelser med utlandet. Disse forutsettes å støtte seg til et rådgivende utvalg av litteratursakkyndige og forleggere i hvert land. Ved hjelp av de nordiske lands kulturutsendinger og ambassader i USA og Storbritannia, kunne det gjøres konkrete fremstøt med henblikk på utgivelse av utvalgte verker, foreslått av de nasjonale utvalg etter samråd med sakkyndige i engelsktalende land.

Utvalget vil uttrykke håpet om at de nødvendige midler må bli stilt til rådighet over statsbudsjettene i de enkelte land og at det legges vekt på en koordinering innenfor Norden i den grad det er hensiktsmessig for å gi tiltak på dette område en større vekt.

Ut fra det syn at forslaget om en realisering av slike planer på nasjonal basis ikke kan anees for å være et nordisk anliggende, finner utvalget det rimelig å avskrive saken for Nordisk Råds vedkommende.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 14. november 1958

Sigurður Bjarnason

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om införande av sommartid efter enhetliga regler samt ändringsförslag om avvisande av förslaget om införande av sommartid (Sak A 9)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om införande av sommartid efter enhetliga regler, väckt av Väinö Leskinen och Folke Nihlfors. I förslaget hemställes att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att överenskomma om införande av sommartid i de nordiska länderna efter enhetliga regler. Vidare har till utskottet hänvisats av Ivar Persson och Anders Pettersson väckt ändringsförslag, vari hemställes om avvisande av nämnda medlemsförslag.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Per Borten, Norge
Sigrid Ekendahl, Sverige, talesman
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge

dels statsråd Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, samt statssekreteraren C. G. Persson och byråsekreteraren Göte Svenson, Sverige.

Utskottet har tagit del av en PM rörande frågan om sommartid i de nordiska länderna, i vilket bl. a. lämnas en sammanställning av yttranden från Danmark, Finland och Sverige över förslaget, liksom även av yttrande av Sosialdepartementet i Norge.

Den förebragta utredningen visar, att det råder mycket delade meningar i frågan, huruvida de fördelar som skulle stå att vinna genom den i medlemsförslaget avsedda förskjutningen av tidsberäkningen under den ljusa årstiden är så värdefulla, att de bör anses väga över de olägenheter som skulle bli förbundna med en dylik anordning. Enligt utskottets mening är det inte möjligt att i nuvarande läge ta någon bestämd ståndpunkt till denna fråga. På grund härav har utskottet inte kunnat ansluta sig till medlemsförslaget om en rekommendation angående införande av sommartid. Å andra sidan har utskottet heller inte velat avvisa förslaget. I stället anser utskottet att frågan förtjänar belysas ytterligare och föreslår därför kompletterande undersökningar i syfte att klarlägga förutsättningarna för sommartid. Det synes naturligt att man vid en sådan utredning, vilken lämpligen bör komma till stånd genom regeringarnas försorg, bl. a. beaktar de erfarenheter i ämnet, som kan vinnas efter sommartidens införande i Norge.

Under hänvisning härtill föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare undersöka förutsättningarna för att införa sommartid i de nordiska länderna efter enhetliga regler.

Oslo den 10 november 1958

Gunnar Henriksson

Reservation

Vi har vid behandlingen av föreliggande sak icke kunnat förena oss med flertalet utan föreslår,

att rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Oslo den 10 november 1958

Harald Nielsen

Anders Pettersson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknads- utskottet (Sak C 8)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet 1954—58, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Per Borten, Norge
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
O. E. Einer-Jensen, Danmark, talesman
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge

dels statsråd Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, overlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, statssekreteraren C. G. Persson och byråsekreteraren Göte Svenson, Sverige, samt ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Norge.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Oslo den 10 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska
kommittén (Sak C 3)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén, överlämnad av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Per Borten, Norge
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge

dels statsråd Gudmund Harlem, Norge.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, statssekreteraren C. G. Persson och byråsekreteraren Göte Svenson, Sverige, samt ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Norge.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Oslo den 10 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om samverkan i fråga om undersökningar rörande planering och drift av sjukhus (Sak A 30)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om samverkan i fråga om undersökningar rörande planering och drift av sjukhus, väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin. I förslaget hemställs att rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete beträffande undersökningar rörande planering och drift av sjukhus.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige, talesman
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge

dels statsrådet Rune Johansson, Sverige, och indenrigsminister Søren Olesen, Danmark.

Härjämte har i utskottet närvarit följande sakkunniga, nämligen medicinalråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, samt statssekreteraren C. G. Persson och byråsekreteraren Göte Svenson, Sverige.

Utskottet instämmer helt i medlemsförslagens syfte att åstadkomma vidgad samverkan mellan de nordiska länderna, när det gäller undersökningar rörande planeringen och driften av sjukhus. Under utskottets handläggning av ärendet har påpekats, att det i de olika länderna redan finnes organ som

sysslar med sådana undersökningar som medlemsförslaget avser och som i viss utsträckning tillgodogör sig varandras erfarenheter. Vidare har upplysts att det vid WHO:s europakontor i Köbenhavn pågår undersökningar på mycket bred basis angående planering och drift av sjukhus. Det material som därvid framkommer kan ställas till förfogande för de regeringar och sjukvårdsmyndigheter som har intresse därav. Vidare torde råd och bistånd vid lösandet av uppkommande problem på området kunna påräknas från kontorets sida. Med hänsyn till angivna förhållanden synes några särskilda, till de nordiska länderna begränsade organisatoriska åtgärder i syfte att främja samarbetet på förevarande område icke erforderliga. Utskottet räknar följaktligen med att erforderligt samarbete och utbyte av erfarenheter kommer till stånd utan att något nordiskt organ inrättas härför. Någon direkt rekommendation i ämnet från rådets sida synes sålunda icke påkallad.

Under hänvisning härtill föreslår utskottet,

att rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift (Sak D 38)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige, talesman
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge

dels statsrådet Rune Johansson, Sverige, och indenrigsminister Søren Olesen, Danmark.

Härjämte har i utskottet närvarit följande sakkunniga, nämligen medicinalråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, samt statssekreteraren C. G. Persson och byråsekreteraren Göte Svenson, Sverige.

Under hänvisning till innehållet i de lämnade meddelandena föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av regeringsförslag om samarbete för vidare- utbildning av hälsovårdstjänstemän (Sak B 5)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats regeringsförslag om samarbete för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän, väckt av Sveriges regering. I förslaget begäres Nordiska rådets yttrande över föreliggande kommittébetänkande rörande gemensam hälsovårdsutbildning.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Per Borten, Norge
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

dels statsrådet Rune Johansson, Sverige, och indenrigsminister Søren Olesen, Danmark.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medisinåldersråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Utskottet har tagit del av ett stort antal yttranden över kommittébetänkandet av myndigheter och organisationer i Danmark, Finland, Norge och Sverige, för de två sistnämnda ländernas vidkommande i form av sammanställda referat.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att den i anledning av Nordiska rådets rekommendation tillsatta nordiska kommittén numera framlagt betänkande med konkreta förslag för det fortsatta arbetet med gemensam nordisk utbildning av högre tjänstemän i offentlig hälsovårdsverk-

samhet. Utskottet vill helt ansluta sig till grundtanken i förslaget, nämligen att det redan 1953 inledda nordiska samarbetet på förevarande område — som visat sig vara av stort värde för samtliga berörda länder — bör fortsätta och att man bör försöka finna fram till fastare former för denna verksamhet samt försöka vidga utbildningsmöjligheterna. Utskottet vill i anslutning härtill kraftigt understryka den alltmer ökade betydelse som specialutbildning på ifrågavarande område har i vårt nuvarande samhälle, och utskottet vill också påpeka, att möjligheterna att inom Norden erhålla vidareutbildning på området varit mycket begränsade.

Den principiella invändningar som av vissa remissinstanser rests mot kommitténs förslag finner utskottet icke vara av den art, att de bör utgöra hinder för ett fortsatt arbete på förslagets genomförande. Uppenbarligen bör emellertid de framförda invändningarna föranleda ytterligare undersökningar och överväganden. Jämväl kostnadsfrågan synes utskottet böra ytterligare prövas, och alla möjligheter att nedbringa kostnaderna bör väl tillvaratagas. Beträffande förslagets enskildheter har under remissbehandlingen framkommit viss kritik, som jämväl påkallar förnyade överväganden.

Även om enligt utskottets mening många skäl talar för att utbildningen — i enlighet med kommitténs förslag — nu bör organiseras som en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg med anknytning till därstädes befintliga vetenskapliga institutioner inom det medicinska och tekniska området, inser utskottet att det kan vara förenat med betydande svårigheter att inom den närmaste tiden genomföra detta förslag. Utskottet anser under sådana förhållanden värdefullt, om man successivt kunde utbygga den nuvarande kursverksamheten för att därefter så småningom nå fram till en särskild nordisk hälsovårdshögskola i enlighet med kommitténs förslag.

Under hänvisning till vad sålunda anförts föreslår utskottet,

att rådet i anledning av regeringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att på grundval av det av Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning framlagda förslaget och däröver avgivna yttranden fortsätta arbetet med att försöka tillskapa fastare former för ifrågavarande utbildningsverksamhet;

2. att successivt utvidga den nuvarande kursverksamheten i Göteborg samt

3. att därefter, när förutsättningar därför föreligger, låta genomföra kommitténs förslag om inrättande av en särskild nordisk hälsovårdshögskola, med de ändringar och jämkningar av förslaget som befinnes påkallade.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälsovårdshögskola (Sak D 10)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälsovårdshögskola, överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Per Borten, Norge
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

dels statsrådet Rune Johansson, Sverige, och indenrigsminister Søren Olesen, Danmark.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Under hänvisning till vad som anföres i utskottets förslag nr 6 föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (Sak A 4)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter, väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin. I förslaget hemställes att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att arbetet med att utjämna olikheterna i farmaceututbildningen fortsättes och att det genom ändrad lagstiftning möjliggöres för apotekare med examen i ett nordiskt land att erhålla behörighet för yrket även i annat sådant land.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekreter Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget från Indenrigsministeriet i Danmark samt Kirke- og undervisningsdepartementet och Sosialdepartementet i Norge.

Under hänvisning till innehållet i medlemsförslaget och det därtill fogade utlåtandet från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i apotekar- och farmaceututbildningen i de nordiska länderna fortsättes samt

2. att lagregler antages i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för apotekare, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av apotekaryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om erforderliga kunskaper i vistelse-landets social- och rättsfarmaci.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor (Sak A 5)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor, väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin. I förslaget hemställas att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att det genom ändrad lagstiftning möjliggöres för sjuksköterskor med examen i ett nordiskt land att erhålla behörighet för yrket i annat sådant land.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttrande över förslaget av Sjuksköterskornas samarbete i Norden.

Under hänvisning till innehållet i medlemsförslaget och det därtill fogade utlåtandet från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att en sådan ordning lagstiftningsvägen införes i ettvarvt av de nordiska länderna, som möjliggör för sjuksköterskor, vilka i annat nordiskt land har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjuksköterskeyrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet för yrket i detta land erhålla sådan behörighet även i vistelselandet.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (Sak A 6)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar, väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin. I förslaget hemställas att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att det genom ändrad lagstiftning möjliggöres för sjuksköterskor med examen i ett nordiskt land att vidareutbilda sig till hälsosyster i annat sådant land och för hälsosyster med utbildning i ett nordiskt land att utöva sitt yrke i annat sådant land.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, overlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttranden över förslaget av Sundhedsstyrelsen i Danmark och Sosialdepartementet i Norge samt från Sjuksköterskornas samarbete i Norden.

Under hänvisning till innehållet i medlemsförslaget och det därtill fogade utlåtandet från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att bestämmelserna rörande utbildning av hälsosystrar i Norden blir föremål för översyn i syfte att möjliggöra för sjuksköterska, som har genomgått grundläggande sjuksköterskeutbildning i ett nordiskt land, att vidareutbilda sig till hälsosyster i annat sådant land samt

2. att reglerna om hälsosystrar i varje land utformas så, att möjligheter finnes att efter särskild prövning låta hälsosyster som utbildats annorstädes i Norden utöva sitt yrke i landet.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för barnmorskor (Sak A 21)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för barnmorskor, väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksen, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin. I förslaget hemställs bl. a. att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att arbetet med att utjämna olikheterna i barnmorskeutbildningen påskyndas och att det genom ändrad lagstiftning möjliggöres för barnmorskor med examen i ett nordiskt land att erhålla behörighet för yrket i annat sådant land.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, overlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Under hänvisning till innehållet i medlemsförslaget och det därtill fogade utlåtandet från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i barnmorskeutbildningen i de nordiska länderna påskyndas,

2. att — i avbidan på att utbildningen blir likvärdig — länderna söker att i samråd fastställa omfattningen och arten av den tilläggsutbildning som kan finnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation där skall kunna ges åt i annat nordiskt land utbildad barnmorska, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning,

3. att eventuella medborgarskapshinder för auktorisation i annat land än examenslandet undanröjes samt

4. att en sådan ordning införes, att auktorisation skall ges i vistelselandet mot företeende av bevis om auktorisation i annat nordiskt land jämte — i förekommande fall — bevis om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (Sak A 22)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster, väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin. I förslaget hemställas bl. a. att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen fortsättes och att det genom ändrad lagstiftning möjliggöres för sjukgymnaster med examen i ett nordiskt land att erhålla behörighet för yrket även i annat sådant land.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektör Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, expeditionsssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Under hänvisning till innehållet i medlemsförslaget och det därtill fogade utlåtandet från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen i de nordiska länderna fortsättes i syfte

att bringa alla utbildningsanstalter upp på en för samtliga länder godtagbar nivå,

2. att länderna efter samråd fastställer, vilka utbildningsinstitut som kan godtagas såsom grundval för auktorisation i Norden,

3. att länderna — i de fall då utbildningen icke kan anses likvärdig — utan tidsutdräkt söker att i samråd fastställa arten och omfattningen av den tilläggsutbildning som kan finnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation skall kunna ges åt där verksamma sjukgymnaster, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning samt

4. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för sjukgymnaster, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjukgymnastyrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och — i förekommande fall — om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för veterinärer (Sak A 23)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för veterinärer, väckt av Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Sigfrid Jonsson, Harald Nielsen, Claudia Olsen, Anders Pettersson, Mauri Ryömä och Rakel Seweriin. I förslaget hemställs bl. a. att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att arbetet med att utjämna olikheterna i veterinärutbildningen påskyndas och att det genom ändrad lagstiftning möjliggöres för veterinärer med examen i ett nordiskt land att erhålla behörighet för yrket även i annat sådant land.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, och expeditionsskretær Aage Munkgaard, Danmark.

Under hänvisning till innehållet i medlemsförslaget och det därtill fogade utlåtandet från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas,

2. att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap, undanröjes samt

3. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i vistelselandet, som är erforderlig för förtrogenhet med de speciella yrkesförhållandena därstädes.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för apotekare (Sak D 28)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för apotekare, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Under hänvisning till vad som anföres i utskottets förslag nr 7 föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för me- dicinsk personal (Sak D 12)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paaavo Kuusisto, Finland, overlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Under hänvisning till vad som anföres i utskottets förslag nr 8—13 föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1955
angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-,
sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning i de nordiska
länderna (Sak D 24)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 4/1955 om likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning i de nordiska länderna, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Under hänvisning till vad som anföres i utskottets förslag nr 8—13 föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmark- nad för hälsosystrar (Sak D 42)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar, överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
O. E. Einer-Jensen, Danmark
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge, talesman

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Under hänvisning till vad som anföres i utskottets förslag nr 10 föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning (Sak D 51)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning, överlämnade av Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark, talesman
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge

dels indenrigsminister Søren Olesen, Danmark.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, byråsjef Hans Lindbom, Norge, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och byråsekreteraren Göte Svenson, Sverige.

Utskottet har inhämtat, att Nordiska kommittén för konsumentfrågor hållit sitt konstituerande sammanträde i januari månad 1958. Rekommendationens syfte har därmed uppnåtts.

Under hänvisning härtill föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 12 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälso- vårdsväsendet sorterar (Sak D 39)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälso-
vårdsväsendet sorterar, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark, talesman
Birger Andersson, Sverige
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge

dels indenrigsminister Søren Olesen, Danmark.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge, medicinaldirektør Johs. Frandsen, Danmark, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, ekspeditionssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och statssekreteraren C. G. Persson, Sverige.

Utskottet har inhämtat, att de nordiska hälsovårdsministrarna sammanträtt i Stockholm i mars månad 1958 och att ytterligare möten avses komma till stånd i mån av behov. Rekommendationens syfte har följaktligen uppnåtts.

Under hänvisning härtill föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 12 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning samt tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäker- hetsforskning (Sak D 49)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats dels meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, dels tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning, väckt av Sigrid Ekendahl. I tilläggsförslaget hemställas att Nordiska rådet på sin dagordning upptager frågan om nordiskt samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskningen och närmare undersöker, hur detta bör organiseras.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Einar Olgeirsson, Island, talesman
Claudia Olsen, Norge
Anders Pettersson, Sverige
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge

dels indenrigsminister Søren Olesen, Danmark.

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medisinäråd Jon Bjørnsson, Norge, medicindirektør Johs. Frandsen, Danmark, professor Hans F. Harbitz, Norge, statssekreteraren N. J. Hörjel, Sverige, ekspeditionssekreter Aage Munkgaard, Danmark, och rättsavdelningschefen Gunnar von Sydow, Sverige.

Utskottet har tagit del av en PM rörande samarbetet mellan de nordiska trafiksäkerhetsorganisationerna samt den trafikskadeundersökning som företagits av Nordisk kirurgisk förening och vars resultat framlagts i publikationen Trafikskador i Skandinavien, del 1—2.

Utskottet har inhämtat, att Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. år 1955 förordat ett fortlöpande nordiskt samarbete på trafiksäkerhetens område, särskilt avseende trafiksäkerhetsforskningen, att svenska regeringen år 1957 bemyndigat statens trafiksäkerhetsråd att träda i kontakt med vederbörande myndigheter i Danmark, Finland och Norge för att undersöka möjligheterna till en samordning av den forskning som rådet och dessa myndigheter utför eller avser att genomföra på trafiksäkerhetens område samt att trafiksäkerhetsrådet i Sverige anmält sin avsikt att kalla till ett gemensamt nordiskt möte i saken hösten 1958 (se Sak D 30).

Utskottet, som uttrycker sin stora tillfredsställelse över den undersökning som utförts av Nordisk kirurgisk förening, vill starkt framhäva angelägenheten av ett vidare nordiskt samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område och instämmer följaktligen tillfullo i de synpunkter som framförts i medlemsförslaget. Enligt utskottets mening bör ett sådant samarbete komma till stånd utan dröjsmål. Emellertid har utskottet inhämtat, att trafiksäkerhetsrådet i Sverige har för avsikt att innevarande år kalla vederbörande myndigheter i övriga nordiska länder till ett möte för att behandla för Norden gemensamma problem på trafikskadeforskningens område, och utskottet finner för sin del lämpligt att man avvaktar resultatet av det förestående arbetet i syfte att närmare utröna huruvida detta tillgodoser medlemsförslagets syfte, innan rådet tar slutgiltig ställning till förslaget.

Under hänvisning härtill föreslår utskottet,

- I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat;
- II. att rådet uppskjuter vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 12 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1954
angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk samt tilläggs-
förslag om gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
(Sak D 11)**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om gemensam hälsotjänst för sjömän m. m., väckt av Norges regering. I tilläggsförslaget hemställes bl. a. att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utarbeta förslag till en nordisk överenskommelse om sjömäns rättsställning samt att vidtaga åtgärder för en gemensam hälsotjänst för sjömän i utomnordiska hamnar, likartade bedömningsgrunder vid läkarundersökning av sjömän och likartad undervisning av sjöbefäl i skeppsmedicin.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Jan-Ivan Nilsson, Sverige
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge, talesman
Juha Rihtniemi, Finland
Rakel Seweriin, Norge

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, överlege Fredrik Mellbye, Norge, och expeditionsssekretær Aage Munkgaard, Danmark.

Utskottet har särskilt uppmärksammat, att det norska Sosialdepartementet på grundval av det framlagda utredningsmaterialet funnit tiden nu vara mogen för ett närmare ställningstagande till formerna på det praktiska planet för en gemensam hälsotjänst för sjöfolk och att departementet därutöver

dragit upp riktlinjer för en sådan hälsotjänst. Utskottet kan för sin del helt ansluta sig till de angivna riktlinjerna.

Riktlinjerna innefattar icke en gemensam hälsotjänst för fiskare. Denna fråga har nämligen ännu icke upptagits till prövning, då förhållandena på detta område är synnerligen olikartade i de skilda nordiska länderna. I denna del bör utredningsarbetet därför fortsättas. Samma förhållande föreligger beträffande det särskilda spörsmålet om försäkringsskyddet även när det gäller sjömän.

Under hänvisning härtill föreslår utskottet,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter hand, så snart förutsättningar härför i varje särskilt fall föreligger,

1. utarbeta förslag till en nordisk överenskommelse, som tillförsäkrar sjömän med medborgarskap i ett nordiskt land och tjänstgörande å fartyg, hemmahörande i annat nordiskt land, samma rättsställning som fartygets hemland tillförsäkrar landets egna medborgare inom ramen för gällande sjömanslagstiftning,

2. i fråga om nordiska sjömän vidtaga erforderliga åtgärder för

- a. en gemensam hälsotjänst i hamnar utanför Norden,
- b. likartade bedömningsgrunder vid läkarundersökning i nordiska och främmande hamnar och
- c. likartad undervisning av personal i ledande ställning å fartygen i skeppsmedicin och skeppshygien samt gemensam läkarbok för sjömän jämte enhetliga bestämmelser för skeppsapotek (medicinkistor) samt

3. fortsätta det pågående utredningsarbetet i fråga om gemensam hälsotjänst för fiskare liksom beträffande försäkringsskydd för sjöfolk.

Oslo den 13 november 1958

Gunnar Henriksson

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt ar- betsföras problem samt tilläggsförslag om tullfrihet för hjälpmedel för vanföra (Sak D 41)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats dels meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem, överlämnade av Finlands och Norges regeringar, dels tilläggsförslag om tullfrihet för hjälpmedel för vanföra, väckt av Birger Andersson. I tilläggsförslaget hemställes att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast möjligt medgiva tullfrihet vid import av proteser, invalidvagnar och andra hjälpmedel för vanföra.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Sigrid Ekendahl, Sverige
Gunnar Henriksson, Finland
Hertta Kuusinen, Finland
Harald Nielsen, Danmark
Jan-Ivan Nilsson, Sverige
Einar Olgeirsson, Island
Claudia Olsen, Norge
Juha Rihtniemi, Finland, talesman
Rakel Seweriin, Norge

Härjämte har i utskottet såsom sakkunniga närvarit medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, tullkontrollören N. B. Leuf, Sverige, överlege Fredrik Mellbye, Norge, expeditionsssekretær Aage Munkgaard, Danmark, och expeditionssjef Berger Ulsaker, Norge.

Utskottet konstaterar i fråga om meddelandena om rekommendation nr 18/1956, att det för spørgsmålet särskilt tillsatta utskottet till Nordiska socialpolitiska kommittén överlämnat en rapport rörande vidgat nordiskt samarbete beträffande invalidvården och de partiellt arbetsföras problem, och utskottet har inhämtat, att kommittén framdeles avser att närmare behandla frågan om formerna för ett samarbete på området i Norden.

Vad därefter beträffar tilläggsförslaget har utskottet inhämtat, att frågan om gemensamma nordiska tullsatser för där berörda artiklar har behandlats av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet i samband med dess förslag till gemensam nordisk tulltaxa (se Sak D 16). I sistnämnda förslag föreslås, att importen av flertalet av de här ifrågakvarande artiklarna med undantag för hörapparater skall vara fri från tull. För hörapparater föreslås en tull av 5 procent.

Utskottet finner liksom förslagsställarna det vara i hög grad angeläget att tullfrihet införes på här ifrågakvarande område, och utskottet vill för sin del tillfullo ansluta sig till de principiella synpunkter som ligger till grund för förslaget. Så vitt utskottet kunnat finna, bör det inte möta hinder mot att detta begränsade men likväl betydelsefulla spörsmål behandlas utan sammanhang med den stora frågan om gemensamt ekonomiskt samarbete i Norden. Utskottet anser emellertid att det i tilläggsförslaget väckta spörsmålet bör lösas i huvudsaklig överensstämmelse med de slutsatser, till vilka samarbetsutskottet på här ifrågakvarande område kommit fram och som i allt väsentligt torde överensstämma med tilläggsförslaget. Avgränsningen av de här ifrågasatta tullättnaderna torde få bli föremål för närmare utredning, dock att den preciseringen synes böra ske, att tullättnaderna för de vanföra begränsas till nödvändiga hjälpmedel.

Under hänvisning härtill föreslår utskottet,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast möjligt vidtaga åtgärder för genomförande av tullfrihet eller i förekommande fall tullättnader vid import av proteser, invalidvagnar och andra nödvändiga hjälpmedel för vanföra.

Oslo den 13 november 1958

Gunnar Henriksson

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnet-område (Sak D 7)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 8/1954 angående et nordisk carnet-område, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark, talsmand
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

dels statsråd Kolbjørn Varmann, Norge.

Ved behandlingen har også folketingsmand Svend Horn, Danmark, været nærværende.

Som sagkyndig er hørt fuldmægtig Axel Gormsen, Danmark.

Udvalget har gjort sig bekendt med et uddrag af protokol fra det nordiske toldmøde 1958 vedrørende dette spørgsmål.

Udvalget finder, at de nu i de fire lande gennemførte bestemmelser, hvor- efter ikke-nordiske personmotorkøretøjer kan indkøre uden formaliteter, idet toldvæsenet blot påser, at der foreligger en gyldig ansvarsforsikring for køretøjet og afstempler forsikringsdokumentet, giver større lettelser til de motorkørende, end et nordisk carnet-område ville gøre.

Udvalget indstiller derfor,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 11. november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelande om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet (Sak D 8)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet, överlämnat av Danmarks regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland, talesman
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

dels statsråd Kolbjørn Varmann, Norge.

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att en överenskommelse om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna har ingåtts och trätt i kraft från den 1 maj 1958.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av berättelser från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 6) och meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning (Sak D 36)

Til trafikutvalget er henvist beretninger fra Nordisk interimskomiteé for samordning av transportforskningen om komiténs opprettelse og dens virksomhet i tiden mars—oktober 1957 og i tiden november 1957—juni 1958, innsendt av Norges regjering, samt meddelelser om rekommendasjon nr. 8/1956, innsendt av Finnlands, Norges och Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av sakene har deltatt såvel følgende medlemmer av utvalget:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark, talsmann
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

som statsråd Kolbjørn Varmann, Norge.

Ved behandlingen har også folketingsmand Svend Horn, Danmark, vært nærværende.

Utvalget har gjort seg kjent med et skriv fra Ministeriet for offentlige arbejder til Statsministeriet i Danmark.

Utvalget kan med tilfredshet konstatere at samarbeidet om transportøkonomisk forskning er kommet i gang med opprettelsen av en interimskomiteé for samordning av transportforskningen og at flere betydelige saker allerede er tatt opp av denne komité.

Udvalget innstiller

- I. at rådet tar beretningene til etterretning;
- II. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 11. november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (Sak C 4) och meddelanden om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor (Sak D 44)

Till trafikutskottet har hänvisats dels berättelse från Nordiska samfärdselkommittén, överlämnad av Norges regering, dels meddelanden om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor, överlämnade av Islands och Norges regeringar.

Vid utskottets behandling av sakerna har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige, talesman
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

dels statsråd Kolbjørn Varmann, Norge.

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Vidare har utskottet såsom sakkunnig hört fuldmægtig Axel Gormsen, Danmark.

Av meddelandena framgår, att ett permanent utredningsorgan upprättats och antagit namnet Nordiska samfärdselkommittén. I kommittén ingår representanter för samtliga de fem nordiska länderna. För Nordiska samfärdselkommitténs bildande, verksamhetsområde och hittillsvarande verksamhet har redogjorts i den berättelse som överlämnats till rådet.

Utskottet har med stort intresse tagit del av berättelsen samt åhört redogörelse för kommitténs verksamhet. Med särskild tillfredsställelse konstata-

terar utskottet att man till behandling tagit upp de frågor i slutbetänkandet från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m., vilka ännu ej kan anses som slutbehandlade. Även upptagandet av planer på en mer fullständig kartläggning av kommunikationsproblemen inom Norden vinner utskottets gillande.

Utskottet föreslår,

- I. att rådet lägger berättelsen till handlingarna;
- II. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 11 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samarbejde beträffande trafiklagstiftningen (Sak D 30)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 16/1955 angående samarbejde om trafiklovgivning, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark, talsmand
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

Ved behandlingen har også folketingsmand Svend Horn, Danmark, været nærværende.

Som sagkyndig har udvalget hørt fuldmægtig Axel Gormsen, Danmark.

Udvalget har noteret sig, at et samarbejde er i gang med en række spørgsmål om bestemmelser i forbindelse med færdselslovgivningen; således drøftes mulighederne for at gennemføre ensartede bestemmelser for cykler med hjælpemotor, og der afholdes møder mellem sagkyndige fra de de fire lande vedrørende køretøjers konstruktion og tekniske udstyr.

Med hensyn til det af Den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. i sin tid fremsatte forslag om at nedsætte en nordisk komité af sagkyndige med den opgave at udarbejde konkrete og detaljerede forslag til fælles nordiske færdselsregler er trafikudvalget af den opfattelse, at de fire landes færdselslove er af så ny dato, at man må indhøste yderligere erfaringer om, hvorledes disse love har virket i praksis, før en sådan sagkyndig komité nedsættes.

Udvalget indstiller derfor,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Oslo, den 11. november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning (Sak D 35)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommendation nr. 7/1956 angående ind- og udførsel af oplysningsfilm m. m. uden toldeftersyn, indsendt af Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark, talsmand
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

Ved behandlingen har også folketingsmand Svend Horn, Danmark, været nærværende.

Som sagkyndig har udvalget hørt fuldmægtig Axel Gormsen, Danmark.

Udvalget har gjort sig bekendt med et uddrag af protokol fra det nordiske toldmøde 1957 vedrørende dette spørgsmål.

Udvalget konstaterer, at oplysningsfilm m. m. er told- og afgiftsfri i alle fem lande, men at der foreligger visse vanskeligheder med hensyn til at finde frem til ensartede bestemmelser om, at postforsendelser med sådanne film kan udleveres direkte til adressaten uden toldeftersyn, og at rejsende foredragsholdere kan medtage film som håndbagage. Disse vanskeligheder skyldes navnlig, at Danmark og Norge har tiltrådt UNESCO-konventionen af 1949, hvorefter toldfri indførsel er betinget af forevisning af et særligt certifikat fra vedkommende fagmyndighed i afsenderlandet eller fra UNESCO, medens Finland og Sverige har tiltrådt UNESCO-konventionen af 1950, således at visse godkendte importører kan indføre oplysningsfilm toldfrit.

Sagen har været behandlet på nordiske toldmøder, og toldstyrelserne er enige om inden for de gældende bestemmelser at drage omsorg for at lette toldeftersynet ved indførsel af de omhandlede film, således at ekspeditionen kommer til at foregå så hurtigt og let som muligt. Udvalget forudsætter, at toldstyrelserne fortsat vil have opmærksomheden henvendt på spørgsmålet, og udnytte eventuelle muligheder for at lette eller helt fritage oplysningsfilm for toldeftersyn.

Udvalget indstiller derfor,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 11. november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen (Sak B 3)

Till trafikutskottet har hänvisats regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen, väckt av Finlands regering. I förslaget hemställs att Nordiska rådet måtte upptaga till behandling frågan om program för järnvägsbygge i Tornedalen.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland, talesman
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark,
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Därjämte har utskottet såsom sakkunniga hört regeringsrådet Klaus Häkänä och överdirektören Erkki Kinnunen, Finland.

Till utskottet har överlämnats yttranden över förslaget av följande svenska myndigheter och organisationer: kommerskollegium, som i sin tur inhämtat yttranden från Sveriges industriförbund samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare, vidare arbetsmarknadsstyrelsen, järnvägsstyrelsen samt länsstyrelsen i Norrbottens län, som även infordrat yttranden från bergmästarämbetet i Norra distriktet, Tornedalskommunernas förbund, Haparanda stad samt Nedertorneå, Karl Gustavs, Hietaniemi, Övertorneå och Pajala kommuner.

I förslaget framhålles som ett av skälen till utbyggande av järnvägen i Torne-Muonio-älvdalen förekomsten av järnmalmsfyndigheter i Kolari kommun, vilkas bearbetande skulle bidra till industrialiseringen av detta område. Från Finlands sida har upplysts att undersökningarna beträffande dessa malmfyndigheters omfattning ännu ej är slutförda, varför transportbehovets storlek ej kan beräknas.

Utskottet anser att slutgiltig ställning ej kan tagas, förrän dessa undersökningar slutförts, och finner att vidare behandling av förslaget i avvaktan därpå bör uppskjutas till nästa session.

Utskottet föreslår,

att rådet uppskjuter vidare behandling av regeringsförslaget till nästa ordinarie session.

Oslo den 11 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och last- bilstrafiken (Sak D 26)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 8/1955 angående lettelser for den internordiske bus- og lastbiltrafik, indsendt af Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark, talsmand
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

dels minister Kai Lindberg, Danmark.

Ved behandlingen har også folketingsmand Svend Horn, Danmark, været nærværende.

Som sagkyndig har udvalget hørt fuldmægtig Mogens Foldberg, Danmark.

Trafikudvalget modtog en redegørelse for den overenskomst, der i 1955 er indgået mellem Danmark, Norge og Sverige om den erhvervsmæssige person- og godskørsel ad landevej, og erfarede, at overenskomsten er tiltrådt af Finland, og at der samtidig hermed vil blive foretaget visse rent redaktionelle ændringer i overenskomsten.

Udvalget henstiller, at eventuelle yderligere problemer i forbindelse med trafikken mellem de fire lande herefter indtil videre bliver søgt løst i tilknytning til overenskomsten ved forhandlinger direkte mellem de fire landes trafikministerier.

For så vidt angår trafikken mellem Danmark og Sverige på den ene side og kontinentet på den anden side, vil udvalget forvente en fortsat forlængelse af den indførte ordning.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 11. november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 43)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland, talesman
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Därjämte har utskottet såsom sakkunnig hört konsulenten Åke Wikman, Sverige.

Av meddelandena framgår att utredningar angående hithörande problem pågår i Sverige i kontakt med vederbörande institutioner i Finland och Norge. I meddelandet från Finlands regering framföres ett förslag om upprättande av ett permanent organ på renhushållningens område, vilket även förelades rådets förra session, fastän då mindre preciserat.

Utskottet konstaterar att man i Nordiska samrådet redan har ett organ för samarbete, bl. a. beträffande renskötseln. Vidare torde de utredningar som pågår ge erfarenheter om hur ett kontaktorgan bör vara anordnat. I avvaktan på dessas slutförande, vilket beräknas inträffa under år 1959, torde ett ställningstagande till förslaget böra anstå.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 11 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelande om rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för fri- are samfärdsel m. m. framställda förslag (Sak D 54)

Til trafikudvalget er henvist meddelelse om rekommendation nr. 11/1957 angående de i slutbetænkning fra Den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. fremsatte forslag og anbefalinger, indsendt af Danmarks regering.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget dels følgende medlemmer af udvalget:

Niels Andersen, Danmark, talsmand
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

dels minister Kai Lindberg, Danmark.

Ved behandlingen har også folketingsmand Svend Horn, Danmark, været nærværende.

Som sagkyndig er hørt fuldmægtig Axel Gormsen, Danmark.

Da Den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. afsluttede sit arbejde, fremsatte den i sin slutbetænkning, dateret Göteborg den 29. september 1956, en række konkrete forslag til lettelser i samfærdselen mellem de nordiske lande samt en række anbefalinger om, at forskellige spørgsmål blev gjort til genstand for nærmere overvejelser.

Trafikudvalget har gennemgået de til Nordisk Råd indsendte meddelelser om regeringernes undersøgelser i anledning af de i den ovennævnte slutbetænkning fremsatte forslag og anbefalinger, som efter udvalgets opfattelse,

for så vidt angår punkterne 1, 2, 6, 7b, 7c, 7d, 8, 9, 10, 14, 15, 24, 27 og 28, i samtlige lande er gennemført i den udstrækning det for tiden er muligt.

Følgende punkter er optaget i andre for rådet foreliggende sager, og det henvises til behandlingen af disse:

- Punkt 4: Sak D 34 (rek. nr. 6/1956, punkt 2)
- Punkt 18: Sak D 8 (rek. nr. 9/1954)
- Punkt 19: Sak A 21, A 22 og A 23
 - Sak D 12 (rek. nr. 14/1954)
 - Sak D 18 (rek. nr. 26/1954)
 - Sak D 50 (rek. nr. 7/1957)
- Punkt 22: Sak D 34 (rek. nr. 6/1956, punkt 1)
- Punkt 23: Sak D 7 (rek. nr. 8/1954)

Det er over for trafikudvalget oplyst, at de øvrige punkter, nemlig 3, 5, 7a, 7e, 11, 12, 13, 16, 17, 20, 21, 25 og 26, er taget op af Nordisk samfærdselskomité, jfr. beretningen fra denne komité (Sak C 4).

Udvalget indstiller derfor,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 11. november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelande om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund (Sak D 1)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund, överlämnat av Danmarks regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Ragnhild Sandström, Sverige, talesman
Martin Skoglund, Sverige
Arne Strøm, Norge

dels minister Kai Lindberg, Danmark.

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Vidare har utskottet såsom sakkunnig hört fuldmægtig Mogens Foldberg, Danmark.

Utskottet har tagit del av meddelandet, av vilket framgår att öresundsdelegationerna väntas kunna slutföra sitt arbete under år 1960.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 12 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten (Sak A 20)

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten, väckt av Thorkil Kristensen, Bent Røiseland och Ragnhild Sandström. Förslaget utmynnar i en hemställan, att Nordiska rådet måtte föreslå regeringarna att låta undersöka möjligheter och riktlinjer för koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten samt att därvid fastställa prioritetsordningen mellan utbyggnader av olika trafikleder, ävensom att framlägga förslag om principerna för finansieringen och fördelningen av kostnaderna.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark, talesman
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Arne Strøm, Norge

dels minister Kai Lindberg, Danmark.

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Vidare har utskottet såsom sakkunniga hört fuldmächtig Mogens Foldberg, Danmark, och rättsavdelningschefen Gunnar von Sydow, Sverige.

Utskottet har tagit del av yttranden över medlemsförslaget avgivna av dels i Danmark Ministeriet for offentlige arbejder samt Forenede danske motorejere, dels i Finland väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Turistföreningen i Finland samt Finlands automobilklubb och Finlands automobilförbund, dels ock i Sverige väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, statens biltrafiknämnd, järnvägsstyrelsen, länsstyrelsen i Malmöhus

län, som i sin tur inhämtat yttranden från Skånes handelskammare och Linjebuss international ab, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som i sin tur inhämtat yttranden från vägförvaltningen i Göteborgs och Bohus län, regionalplanekontoret i Göteborg, Göteborgs hamnstyrelse och Rederiaktiebolaget Göteborg—Frederikshavn-linjen samt Svenska turisttrafikförbundet, Kungl. automobil klubben och Motormännens riksförbund.

Den kraftigt ökade trafiken mellan de nordiska länderna inbördes samt mellan de nordiska länderna och kontinenten medför starka krav på kontinentalförbindelsernas utbyggande. Särskilt betydelsefulla är de s. k. europavägarna från kontinenten till Norden, vilka i Danmark håller på att förverkligas jämsides med varandra. Att utifrån nordisk helhetssyn åstadkomma en analys av trafikproblemen och på grundval därav uppdraga gemensamma riktlinjer för målsättningen och den fortsatta verksamheten på detta område är en viktig uppgift.

Utskottet stöder det här framlagda förslagets hemställan utom i vad avser kravet på ett fastställande av prioritetsordningen mellan olika projekt, vilket enligt utskottets mening skulle onödigt låsa verksamheten och förhindra ett samtidigt förverkligande av de aktuella trafiklederna.

Vidare finner utskottet angeläget att tillgängliga uppgifter, ägnade att belysa i förslaget behandlade spörsmål, ställes till rådets förfogande. Särskilt efterlyses en analys av trafikbehovet mellan Norden och kontinenten på längre sikt och dettas fördelning mellan olika delar av Norden, kostnaderna för olika projekt samt en redogörelse för de tekniska möjligheterna att tillämpa koncessionssystemet vid exempelvis stora brobyggen.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta undersöka möjligheter och riktlinjer för koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten ävensom att framlägga förslag om finansieringen och fördelningen av kostnaderna samt att redovisa erforderligt material för dessa spörsmåls belysande.

Oslo den 12 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m. (Sak D 27)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark, talesman
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Arne Strøm, Norge

dels minister Kai Lindberg, Danmark.

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Vidare har utskottet såsom sakkunnig hört fuldmægtig Mogens Foldberg, Danmark.

Beträffande persontrafiken har inga nämnvärda framsteg gjorts utöver vad som meddelats till tidigare sessioner. Rörande godstrafiken meddelas att ny nordisk godstariff — en sådan tillkom första gången år 1953 —, omfattande även Finland, troligen kommer att träda i kraft i början av år 1959. Av lämnade redogörelser framgår också att järnvägsmyndigheterna fortlöpande har uppmärksamheten fäst på det önskvärda i ytterligare samordning av taxor och befodringsbestämmelser och att samarbete pågår för att underlätta samfärdseln över statsgränserna. Då det huvudsakliga syftet med rekommendationen därmed synes vara tillgodosett, bör spörsmålet betraktas som slutbehandlat.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 12 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av regeringsförslag om gemensamt centrum för långtida väderleksprognoser (Sak B 2)

Till trafikutskottet har hänvisats regeringsförslag om gemensamt centrum för långtida väderleksprognoser, väckt av Finlands regering. I förslaget hemställs att Nordiska rådet måtte upptaga till behandling frågan om anläggande av ett gemensamt nordiskt centrum för långtida väderleksprognoser.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

John Ericsson, Sverige, talesman
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Arne Strøm, Norge

dels minister Kai Lindberg, Danmark.

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Vidare har utskottet såsom sakkunnig hört konteramiralen Svante Sundman, Finland.

I regeringsförslaget framhålles dels värdet av långtida väderleksprognoser för en mer ändamålsenlig planering av bl. a. vintersjöfarten och vattenkrafthushållningen, dels de höga kostnaderna för utarbetandet av sådana prognoser. Då de nordiska länderna territoriellt bildar en relativt sammanhängande enhet, borde därför en mer permanent samverkan inledas.

Yttranden över förslaget har avgivits av dels i Danmark Forsvarsministeriet och Sjöfartsrådet, dels i Norge Meteorologisk institutt och den norska avdelningen av Nordiska kulturkommissionens sektion I, dels ock i Sverige av fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion, som inhämtat uttalanden av Svenska sydkustfiskarnas centralförbund och Svenska västkustfiskarnas centralförbund, lantbruksstyrelsen, luftfartsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, vat-

tenfallsstyrelsen samt slutligen Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

Medellånga (en veckas) prognoser. Vissa skillnader i användbarheten av veckoprognoser finnes mellan de nordiska länderna. I Finland, Danmark och Sverige kan de komma till användning vid planeringen av vintersjöfarten och isbrytarverksamheten, i Finland och Sverige dessutom vid vattenkraftushållningen. Dessa användningsområden har ej samma aktualitet för Norges del.

I Norge och Sverige utarbetas regelbundet veckoprognoser, dock med användande av olika metoder. De svenska prognoserna kommer även till användning i Finland. Genom inledande av samarbete om upprättande av veckoprognoser i sådan form att de svenska erfarenheterna på området kommer Finland och Danmark till godo torde förslaget önskemål i detta avseende bliva tillgodosedda.

Månadsprognoser. Åstadkommande av långtida väderleksprognoser med tillfredsställande träffsäkerhet måste betecknas som ett samfällt nordiskt intresse. De flesta till utskottet överlämnade yttranden är också positiva till förslaget. Enligt utskottets mening är det dock ännu oklart, vilka metoder som lämpligen kan användas för utarbetandet av sådana prognoser, och en omfattande forskning är nödvändig. Vidare bör en plan för samverkan i syfte att åstadkomma långtidsprognoser uppgöras. Med hänsyn till tidigare erfarenheter synes det lämpligt att uppdraga detta samarbete åt respektive länders meteorologiska institutioner.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av regeringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att inleda samarbete om upprättande av veckoprognoser för väderleken i sådan form, att de svenska erfarenheterna på området kommer Danmark och Finland till godo samt

2. samtliga regeringar att uppdraga åt de meteorologiska institutionerna i respektive länder att uppgöra en plan för samverkan i syfte att åstadkomma långtida väderleksprognoser samt att bedriva för ändamålet erforderlig forskning och försöksverksamhet.

Oslo den 12 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om samordnad turiststatistik (Sak A 25)

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om samordnad turiststatistik, väckt av Folke Nihlfors, Helge Seip och Axel Strand. Förslaget utmynnar i en hemställan att Nordiska rådet ville i rekommendation till respektive regeringar föreslå, att medel anvisas för utredning av dels lämpligaste förfarande för att få till stånd tillfredsställande statistik efter införandet av passfriheten, varvid denna statistik bör vara av den naturen att uppgifterna för de nordiska länderna blir inbördes jämförbara, dels ock sättet för hur kostnaderna för dylik nordisk turiststatistik bör fördelas mellan de fyra länderna.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge, talesman

dels minister Kai Lindberg, Danmark.

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Vidare har utskottet såsom sakkunniga hört direktören Göran Hedén, Sverige, och byråsjef Kåre Ofstad, Norge.

Utskottet har tagit del av yttranden avgivna av dels i Danmark Det statistiske departement och Turistforeningen for Danmark, dels i Finland statistiska centralbyrån och Turistforeningen i Finland, dels ock i Sverige kommerskollegium, statistiska centralbyrån, statens utlänningskommission och Svenska turisttrafikförbundet. De flesta anser det angeläget att få till stånd

en tillförlitlig och mellan de nordiska länderna jämförbar statistik på detta område.

Vidare har till utskottet överlämnats en plan för turiststatistik i de nordiska länderna, innehållande uppgifter om hur insamlandet skulle tillgå, utarbetad av Nordiska utskottet för samfärdselstatistik. Danmark har ej deltagit i den senare delen av arbetet med planen, och dess statistiska myndighet har ej heller accepterat densamma, främst på grund av teknisk-statistiska skäl. Av inför utskottet lämnade redogörelser framgår, att de officiella nordiska turistinformationsorganen på ett möte i Helsingfors den 10 november 1958 uttalat sig för en undersökning av metoder för ordnandet av nordisk turiststatistik.

Utskottet anser sig på grundval av det nu föreliggande materialet ej kunna taga bestämd ställning till behovet av särskild turisttrafik i de nordiska länderna. Ej heller föreligger några beräkningar angående kostnaderna. Betänkligheter reser sig också mot införandet av en ordning för insamlandet av uppgifter, som kunde vålla försening och irritation hos de resande och alltså motverka strävandena att förenkla passerandet av statsgränserna.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka metoderna för och behovet av nordisk turiststatistik samt att, om behov föreligger, framlägga förslag om ordnande av sådan statistik.

Oslo den 13 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m. (Sak D 34)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge, talesman
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

dels minister Kai Lindberg.

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Till utskottet har i ärendet överlämnats protokoll, förda vid de nordiska tullmötena i Köbenhavn den 12—15 juni 1957 och i Stockholm den 1—3 september 1958.

Vad beträffar gemensamma tullstationer framgår av meddelandena, att samtliga norsk-svenska tullstationer nu ingår i provverksamheten och att förslag till ömsesidigt avtal samt norska och svenska föreskrifter är under utarbetande. De erfarenheter rörande gränstullsamarbetet, som gjorts i Norge och Sverige, torde kunna utnyttjas även vid inledande av ett liknande samarbete mellan å ena sidan Finland och Sverige, å andra sidan Finland och Norge. Efter det slutliga genomförandet i Norge och Sverige ämnar man också i Finland söka genomföra en motsvarande samverkan. Rekommendationens punkt 1 är härigenom förverkligad. Utskottet vill i

detta sammanhang uttala sin synnerliga tillfredsställelse över det sätt på vilket denna fråga handlagts av de berörda myndigheterna.

Befrielse från tullkontroll beträffande vissa slag av inskrivet resgods åtnjutes enligt meddelandena i Danmark och Sverige. Spörsmålet om ytterligare förenklingar i detta avseende i samtliga länder har behandlats på det nordiska tullmötet i Stockholm den 1—3 september 1958 och föranlett en rekommendation till tulladministrationerna. Utskottet utgår från att resultatet av denna rekommendation kan föreläggas rådet vid nästa ordinarie session.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session, såvitt avser befrielse från tullkontroll beträffande vissa slag av inskrivet resgods, samt i övrigt anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 13 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (Sak D 70)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge, talesman

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Vidare har utskottet såsom sakkunniga hört byråsjef Magne Amdal, Norge, och kanslirådet Åke Hartvig, Sverige.

Utskottet har tagit del av en PM rörande danskt bidrag till försöksvis utstationering av ett kombinerat sjöräddnings- och väderleksskepp i Nordsjön.

Det erinrades om att utskottet vid behandlingen av spørsmålet vid rådets 5:e session konstaterat att frågan om stationering i Nordsjön av ett kombinerat sjöräddnings- och väderleksfartyg icke får ses enbart ur nordisk synvinkel utan bör behandlas såsom en för samtliga nordsjöländer gemensam angelägenhet. Det upplystes, att av här avsedda icke nordiska länder endast Förbundsrepubliken Tyskland visat en positiv inställning till frågan. Då det sålunda visat sig omöjligt att få till stånd en stationering av ett fartyg med bidrag från samtliga de länder som rekommendationen av-

ser ämnar det norska Fiskeridepartementet nu föreslå vederbörande myndigheter i Danmark och Sverige samt Förbundsrepubliken Tyskland det arrangemanget, att dessa länder tillsammans med Norge skulle påtaga sig kostnaderna för utläggande i Nordsjön av det norska staten tillhöriga motorfartyget »Nordsyssel» under tre månader under den närmast kommande vinterperioden. Kostnaderna härför beräknades till 90 000 n. kronor.

Från en internordisk sjöräddningskonferens, som i dagarna hållits i Helsingfors, har ingått meddelande, att konferensen rekommenderar att ett fartyg stationeras i Nordsjön under sex månader under vinterhalvåret och att detta sker under en tid av tre år på försök samt att man därefter upptager spørsmålet till förnyad prövning på grundval av vunna erfarenheter. Det meddelades att det norska Fiskeridepartementet har för avsikt att sammankalla till ett möte med deltagande av representanter för Danmark, Norge och Sverige samt Förbundsrepubliken Tyskland för att diskutera sjöräddningskonferensens förslag.

Utskottet finner det angeläget att ansträngningar göres för att erhålla bidrag till ifrågavarande ändamål från så många som möjligt av länderna kring Nordsjön.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 13 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av (meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden samt) tilläggsförslag A om sammanknytning av flygförbindelserna på Nordkalotten (Sak D 55)

Til trafikutvalget er henvist tilleggsforslag fra Harry Klippenvåg og Ragnhild Sandström om sammenknytting av flyforbindelsene på Nordkalotten, fremkommet i forbindelse med meddelelser om rekommandasjon nr. 12/1957 angående økonomisk samarbeid i Finnlands, Norges og Sveriges nordligste områder.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt såvel følgende medlemmer av utvalget:

John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Ragnhild Sandström, Sverige, talsmann
Martin Skoglund, Sverige
Arne Strøm, Norge

som minister Kai Lindberg, Danmark.

Ved behandlingen har også folketingsmand Svend Horn vært nærværende.

Som sakkyndig har utvalget hørt rättsavdelningschefen Gunnar von Sydow, Sverige.

Utvalget finner at en videre utbygging av flyforbindelsene i nord med bl. a. sammenknytting av de finske og norske flyruter fra Ivalo til Kirkenes og av de norske og svenske flyruter mellom Kiruna og Bardufoss, vil ha stor betydning for kommunikasjonene og den videre utbygging i sin alminnelighet i nord og at grunnlaget og mulighetene for flyselskaperens utbygging av rutenettet bør undersøkes. Det vil i denne forbindelse også bli nødvendig med istandsetting av landflyplassen ved Kirkenes.

Utvalget innstiller,

att rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Finnland, Norge og Sverige å undersøke forutsetningene og mulighetene for en videre utvikling av luftrutenettet i nord.

Oslo, 13. november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om beräkning av järnvägsfrakter vid transitotrafik över Narvik (Sak A 27)

Til trafikkutvalget er henvist medlemsforslag fra Birger Andersson og Nils Hønsvald om å anbefale regjeringene i Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for å fastsette slike fraktsatser hos statsbanene at det blir økonomisk mulig bedre å utnytte Narvik som transitthavn.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt såvel følgende medlemmer av utvalget:

John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Harry Klippenvåg, Norge, talsmann
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Arne Strøm, Norge

som minister Kai Lindberg, Danmark.

Ved behandlingen har også folketingsmand Svend Horn, Danmark, vært nærværende.

Som sakkyndig har utvalget hørt rättsavdelningschefen Gunnar von Sydow, Sverige.

Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser om forslaget fra Järnvägsstyrelsen i Finland, Finlands träförädlingsindustriers centralförbund, Kemi handelskammare, samferdselsdepartementet i Norge, Kommerskollegium och Järnvägsstyrelsen i Sverige samt Länsstyrelsen i Norrbottens län, som har innhentet uttalelse fra Hamndirektionen i Luleå, og Sveriges allmänna exportförening.

Utvalget har funnet at denne sak trenger nærmere utredning. Da det fremgår av beretningen fra Nordisk samferdselskomité (Sak C 4) at komitéen vil beskjeftige seg med jernbanetakster, vil utvalget gå ut fra at Nordisk samferdselskomité også vil være oppmerksom på den foreliggende sak og sørge for det videre utredningsarbeid i nødvendig utstrekning.

Utvalget innstiller derfor,

at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsfor-
slaget.

Oslo, 13. november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder (Sak D 52)

Till trafikutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, såvitt avser trafik- och turistväsendet.

Den del av spörsmålet som rör de kulturella förbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder behandlas av kulturutskottet.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit dels följande medlemmar av utskottet:

John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finland
Kauno Kleemola, Finland
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge, talesman

dels minister Kai Lindberg, Danmark.

Vid behandlingen har även närvarit folketingsmand Svend Horn, Danmark.

Vidare har utskottet såsom sakkunniga hört sekretær Gunnar Herum, Norge, och direktören Göran Hedin, Sverige.

Utskottet har med stort intresse tagit del av de överlämnade meddelandena, varav framgår att man i samtliga länder allvarligt arbetar på förverkligandet av rekommendationen. Utskottet har också åhört redogörelser för de framsteg som gjorts och vilka omständigheter som främst försvårar en snabbare utveckling. Då utskottet anser det betydelsefullt, att Islands förbindelser med övriga länder förbättras så långt som möjligt, hälsar det med tillfredsställelse att, såsom anmäles i Islands meddelande, en rad åtgärder vidtagits i Island i rekommendationens syfte.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna, såvitt avser trafik- och turistväsendet, i avvaktan på nya meddelanden i denna del av spørsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 13 november 1958

Martin Skoglund

Trafikutskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige (Sak A 3) och medlemsförslag om särskilda anslag till vägar i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak A 15)

Til trafikkutvalget er henvist utsatt medlemsforslag fra Ragnhild Sandström om å anbefale regjeringene i Norge og Sverige å medvirke til at vegforbindelsene mellom Nord-Norge og Nord-Sverige får en rask utbygging og at det i første rekke tas sikte på utbygging av forbindelsene over Umbukta og Graddis, samt at hensiktsmessige former for samarbeid om finansieringen blir overveiet. Videre er til trafikkutvalget henvist medlemsforslag fra Lennart Heljas, Jon Leirfall og Ragnhild Sandström om å henstille til regjeringene å foranledige bevilget ekstraordinært et visst årlig beløp til utbygging av vegforbindelsene mellom Finnland, Norge og Sverige i de nordligste områder.

Ved utvalgets behandling av sakene har deltatt såvel følgende medlemmer av utvalget:

Niels Andersen, Danmark
John Ericsson, Sverige
Leo Häppölä, Finnland
Kauno Kleemola, Finnland
Harry Klippenvåg, Norge
Thorkil Kristensen, Danmark
Lempi Lehto, Finnland
Jon Leirfall, Norge
Lars M. Olsen, Danmark
Ragnhild Sandström, Sverige, talsmann
Martin Skoglund, Sverige
Bernharð Stefánsson, Island
Arne Strøm, Norge

som minister Kai Lindberg, Danmark, og statsråd Kolbjørn Varmann, Norge.

Ved behandlingen har også folketingsmand Svend Horn, Danmark, vært nærværende.

Som sakkyndige har utvalget h3rt kanslichefen Klaus H3kk3nen, Finland, og r3ttsavdelningschefen Gunnar von Sydow, Sverige.

Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser i sp3rsm3lene fra arbeidsdirektoratet i Norge, utbyggingsfondet for Nord-Norge, Nordisk R3ds vegkomit3 og Nordisk samferdselskomit3 samt videre et P. M. vedr3rende vegforbindelsene mellom Finland, Norge og Sverige fra Sveriges kommunikasjonsdepartement, et P. M. vedr3rende Nordkalottens vegproblemer av r3dsmedlemmet Jon Leirfall, et P. M. vedr3rende en overenskomst mellom Finland og Sverige om en ferjeforbindelse i Torne elv og et skriv fra Nordisk samer3d til samferdselsdepartementene i Finland og Norge.

Av rapporten fra Nordisk R3ds vegkomit3, som ble opprettet av r3dets presidium p3 m3te i B3st3d 1.—2. juni 1957, (Dokument 4) fremg3r at vegkomit3en med den avgitte uttalelse av 1. oktober 1958 (Sak A 3, Bilaga 3) anser at den har fullf3rt sin oppgave som var 3 forberede behandlingen av Ragnhild Sandstr3ms tilleggsforslag til r3dets 6. sesjon. Det konstateres at de vegforbindelser over Graddis og Umbukta som det er tale om, har v3rt gjenstand for s3rskilte unders3kkelser, og at saken n3 behandles av de norske og svenske vegmyndigheter som i n3r fremtid ventes 3 gi sin innstilling om rekkef3lgen av disse vegbygginger.

Det har videre fremg3tt at Nordisk samferdselskomit3, som er opprettet av regjeringene i henhold til Nordisk R3ds rekommandasjon nr. 1/1957, har foretatt en befaring p3 Nordkalotten og sett p3 de prosjekterte vegforbindelser mellom Finland og Norge og mellom Norge og Sverige, herunder ogs3 vegene over Graddis og Umbukta. I Nordisk samferdselskomit3s uttalelse om vegforbindelsene er for de finnlandsk-svenske forbindelsers vedkommende vist til et P. M. utarbeidet av Finnlands kommunikasjonsdepartement. Nordisk samferdselskomit3 har i sin uttalelse, som er sendt til regjeringene, gitt medlemsforslaget om ekstraordin3re bevilgninger sin fulle st3tte og tenker seg dette gjennomf3rt i den form at det i hvert av de land denne sak ang3r, stilles et bel3p til regjeringens disposisjon under en s3rskilt post p3 vegbudsjettet med benevnelsen »internordiske vegger».

Trafikkutvalget har dr3ftet de muligheter som foreligger for 3 f3 en slik s3rlig budsjettpost og har funnet at dette for Sveriges del kan by p3 visse budsjetteringstekniske vansker. Disse sp3rsm3l forutsetter utvalget m3 bli gjenstand for n3rmere overveielse av de kompetente fagmyndigheter. Det avgj3rende synes ikke 3 v3re den budsjettmessige form man finner frem til, men at man ved de forhandlinger som forutsettes f3rt mellom de ber3rte lands regjeringer kan finne frem til den beste m3te hvorved man kan fremme det form3l som er angitt, nemlig 3 f3 en hensiktsmessig og rask utbygging av vegforbindelsene i nord.

Utvalget innstiller,

- I. at r3det utsetter videre behandling av tilleggsforslaget til neste ordin3re sesjon fors3vidt ang3r vegforbindelsene over Umbukta og Graddis;

II. at rådet i anledning av tilleggsforslaget for øvrig og medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Finland, Norge og Sverige i vegbudsjettene å ta særlig hensyn til behovet for utbygging av vegforbindelsene i de nordlige områder og i den utstrekning det i vedkommende land skal fremmes slik vegbygging å undersøke mulighetene for å få en særskilt post for internordiske veger på budsjettene.

Oslo, 13. november 1958

Martin Skoglund

Ekonomiska utskottets förslag

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr 10/1957
angående ökat samarbete beträffande atomforskning och
atomenergens fredliga bruk (Sak D 53) och berättelse från
Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (Sak C 7)**

Til det økonomiske utvalg er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 10/1957 angående økt samarbeid om atomforskning og atomenergiens fredelige anvendelse, oversendt av Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer, og beretning fra Det nordiske kontaktutvalg for atomenergispørsmål.

Ved utvalgets behandling av sakene har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
Finn Moe, Norge, talsmann
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige

Dessuten har ved behandlingen deltatt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, statsråden Gunnar Lange og Gösta Netzén, Sverige, statsråd Arne Skaug, Norge, samt minister Johannes Virolainen, Finland.

Det økonomiske utvalg har med tilfredshet merket seg at Nordisk Råds anbefalinger om et nærmere nordisk samarbeide både i den teoretiske atomforskning og det praktiske atomarbeide for fredelige formål er satt ut i livet. Utvalget vil uttale håpet om fortsatt fremgang i samarbeidet på dette viktige område.

Utvalget innstiller

I. at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet tar beretningen til etterretning.

Oslo, 10. november 1958

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om utgivande av gemensam statistisk skrift (Sak A 11)]

Til det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag fremsatt av Per Hækkerup, Ossian Sehlstedt og Toivo Wiherheimo om utgivelse av et felles statistisk skrift. Forslaget går ut på at det skal utgis en periodisk statistisk oversikt, som skal gi utenlandsk publikum konsentrerte fakta om de nordiske land.

Ved behandlingen av saken har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge, talsmann
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
Finn Moe, Norge
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige

Dessuten har ved behandlingen deltatt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, statsråden Gunnar Lange og Gösta Netzen, Sverige, statsråd Arne Skaug, Norge, samt ministern Johannes Virolainen, Finland.

Som sakkyndig er hørt direktør P. J. Bjerve, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser om forslaget fra Udenrigsministeriet og Det statistiske departement i Danmark, Det danske selskabs

utsendinger i Frankrike, Belgia og Sveits, Socialministeriet og Statistiska centralbyrån i Finland, statistisk sentralbyrå i Norge, Kommerskollegium, Socialstyrelsen og Statistiska centralbyrån i Sverige samt Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet.

I utvalget var det enighet om at det er ønskelig om de nordiske land hadde et felles statistisk skrift som kunne presentere de nordiske land overfor utlandet, og hvor det på ett sted kunne fås informasjoner om de grunnleggende statistiske data om nordiske forhold. Det synes som de statistiske data som er nødvendige for en slik publikasjon, allerede finnes hos landenes statistiske myndigheter. Det ble gitt uttrykk for at publikasjonen i prinsippet burde utarbeides etter de former som var antydnet i forslaget.

Da det var tvil om omfanget av et slikt skrift, og det foreligger forskjellige opplysninger om utgiftene i forbindelse med utgivelsen, synes nærmere utredninger om disse spørsmål å være motivert før regjeringene tar stilling.

Utvalget innstiller

att rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å utrede nærmere omfanget og omkostningene i forbindelse med utgivelse av et felles statistisk skrift av den art som er nevnt i medlemsforslaget i spørsmålet til rådets 6. sesjon (Sak A 11/1958).

Oslo, 11. november 1958

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om inbördes konsultation i gränshandelsfrågor (Sak A 28)

Til det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag fremsatt av Ossian Sehlstedt om behandlingsmåten i spørsmål angående grensehandelen. Forslaget går ut på at regjeringene skulle erklære seg villige til å konsultere berørte naboland innen beslutninger tas i spørsmål som gjelder inngrep i grensehandelen mellom de nordiske land.

Ved behandlingen av saken har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
Finn Moe, Norge
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige, talsmann
Axel Strand, Sverige.

Dessuten har ved behandlingen deltatt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, statsråden Gunnar Lange og Gösta Netzen, Sverige, statsråd Arne Skaug, Norge, samt ministern Johannes Virolainen, Finland.

Utvalget har gjort seg kjent med et skriv fra Skånes handelskammare til Sveriges regjering, et kommunike fra det svenske utenriksdepartement og et rundskriv fra den svenske Generaltullstyrelse vedrørende reisendes innførsel av landbruksprodukter m. v.

I utvalget ble oppmerksomheten festet på at det var ønskelig å unngå at administrative og lovmessige tiltak ble truffet i grensehandelsspørsmål uten at myndighetene i de berørte land ble konsultert på forhånd.

I utvalget ble det gitt uttrykk for at konsultasjon mellom de berørte land i slike spørsmål burde bli vanlig praksis i Norden, og at konsultasjonene skulle tilsikte at tiltak med direkte virkning på grensehandelen ikke skulle tas før de berørte lands synspunkter kunne tas i betraktning.

Utvalget innstiller

att rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at de i vedtak av lovmessig eller administrativ karakter i grensehandelsspørsmål erklærer seg villige til å konsultere berørte nordiske naboland innen beslutninger tas.

Oslo, 10. november 1958

Ole Bjørn Kraft

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart (Sak D 69)

Til det økonomiske utvalg er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 26/1957 om rettslig likestilling for nordiske borgere i kystfarten, oversendt av Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved behandlingen av saken har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
Finn Moe, Norge
A. C. Normann, Danmark, talsmann
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige

Dessuten har vid behandlingen deltatt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, statsråden Gunnar Lange og Gösta Netzen, Sverige, statsråd Arne Skaug, Norge, samt ministern Johannes Virolainen, Finland.

Som sakkyndige er hørt kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, og konteramiralen Svante Sundman, Finland.

Utvalget har gjort seg kjent med en skriftveksling i spørsmålet mellom det danske Handelsministerium och det svenske Handelsdepartement.

Utvalget har tatt del i de meddelelser som er gitt av regjeringene og de uttalelser som ble lagt fram av de sakkyndige. Utvalget konstaterer at det for tiden er følgende forbud i spørsmål om kystfarten: i Danmark forbud for fartøyer fra Finland på 30 nettotonn og derunder, i Finland forbud for danske og norske fartøyer og for svenske fartøyer i annen kystfart enn i trafikken mellom Åland og andre steder i Finland. I Norge er det ingen forbud. I Sverige er det forbud for fartøyer fra Finland.

Utvalget uttaler med tilfredshet at rekommandasjonen er oppfylt for Norges vedkommende. For de øvrige lands vedkommende kan rekommandasjonen for tiden ikke etterkommes fullt ut på grunn av at Finnlands regjering ikke nå har funnet det mulig å fremme slikt forslag som rekommandasjonen går ut på. Finnlands regjering fortsetter imidlertid å følge utviklingen i saken med sikte på ved første anledning å etterkomme rådets rekommandasjon nr. 26/1957 ved å inngå konvensjon med de øvrige nordiske land om fri kystfart.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Oslo, 11. november 1958

Ole Bjørn Kraft

Ekonomska utskottets förslag

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957
angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och
Sveriges nordligaste områden samt tilläggsförslag B om
utvidgat samarbete mellan Finland, Norge och Sverige vid
utnyttjandet av ländernas vattenkrafttillgångar
(Sak D 55)**

Til det økonomiske utvalg er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 12/1957 angående økonomisk samarbeid i Finnlands, Norges og Sveriges nordligste områder, oversendt av Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer. Foruten meddelelsene forelå en rapport fra Den nordiske vannkraftkomité om utnyttelsen av Nordkalottens vannkraftressurser. Videre er til utvalget henvist tilleggsforslag fra Martin Skoglund om at Nordisk Råd skulle henstille til regjeringene i Finland, Norge og Sverige å fortsette kraftsamarbeidet på Nordkalotten og forelegge forslag om den administrative og juridiske behandlingen av en slik kraftutbygging, samt undersøke om det foreligger behov for en alminnelig konvensjon om vannrettigheter mellom Finland og Norge samt mellom Finland og Sverige.

Ved behandlingen av saken har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland, talsmann
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige

Dessuten har ved behandlingen deltagt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, udenrigsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, statsråd Arne Skaug, Norge, og ministern Johannes Virolainen, Finland.

Som sakkyndige i spørsmålet om vannkraftutbyggingen på Nordkalotten er hørt generaldirektør Fredrik Vogt, Norge, og överingenjören Karl-Arthur Scherman, Sverige.

I spørsmålet om byggingen av en finsk-norsk cellulosefabrikk i Kirkenes-området og de tilknyttede saker, er som sakkyndig hørt overdirektør Erkki Kinnunen, Finland. Dessuten forelå det skriftlige redegjørelser fra det utvalg som den finske regjering har oppnevnt for å forhandle med et tilsvarende norsk utvalg. Utvalget har bemerket fremgangen i dette viktige samarbeidet.

Med hensyn til utbyggingen av vannkraftressursene på Nordkalotten gjennom et felles finsk-norsk-svensk prosjekt var utvalget enig om betydningen av de undersøkelser som var gjort og som er nærmere beskrevet i rapporten fra Den nordiske vannkraftkomité.

Det økonomiske utvalg sluttet seg til det forslag som var fremlagt av Martin Skoglund.

Under henvisning til det forannevnte innstiller utvalget

I. att rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon;

II. at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att fortsätta det inledda samarbetet på kraftområdet mellan länderna samt därvid i första hand låta utarbete en plan för utbyggnad av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv och i samband därmed framlägga förslag om den administrativa och juridiska handläggningen i de berörda länderna av en sådan utbyggnad, ävensom undersöka om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention dels mellan Finland och Norge, dels mellan Finland och Sverige.

Oslo, 11. november 1958

Ole Bjørn Kraft

E k o n o m i s k a u t s k o t t e t s f ö r s l a g

i anledning av medlemsförslag om samordning av hjälpen till underutvecklade länder m. m. (Sak A 13)

Til det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag fremlagt av Stig Alemyr, Per Hækkerup, Meeri Kalavainen og Arne Strøm om samordning av hjelpen til underutviklede land. Bilagt forslaget var et brev fra Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges sosialdemokratiske ungdoms- og studentorganisasjoner til de nordiske lands regjeringer og til Nordisk Råd. I forslaget henstilles at Nordisk råd rekommanderer regjeringene at foranledige samordnet og kraftig forøget de nordiske landes hjelp til de økonomisk tilbakestående lande samt ved en fællesaktion i De Forente Nasjoner at søke at utvirke en utvidelse av medlemsstatenes internasjonalt organiserte hjelp.

Ved behandlingen av saken har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark, talsmann
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige

Dessuten har ved behandlingen deltatt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, udenrigsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, statsråd Arne Skaug, Norge, og ministern Johannes Virolainen, Finland.

Som sakkyndig er hørt ekspedisjonssjef K. J. Øksnes, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med en oversikt over de nordiske lands bidrag til internasjonal hjelpevirksomhet og en P. M. vedrørende Danmarks bidrag til De Forente Nasjoners utvidede program for teknisk bistand.

Utvalget er enig i at en av de viktigste oppgaver i dag er å heve levestandarden og bedre de sosiale forhold i den økonomisk underutviklede del av verden.

Utvalget har merket seg den store innsats som er gjort fra de nordiske land når det gjelder internasjonalt hjelpearbeid, både for så vidt angår direkte bistand til andre land og hjelp gjennom De Forente Nasjoner. Utvalget har med tilfredshet konstatert at de nordiske land har stillet seg positivt til de nye hjelpetiltak innen De Forente Nasjoner, og at det foregår et nært samarbeide mellom de nordiske land i disse spørsmål. Utvalget vil under henvisning til rådets rekommandasjon nr. 5/1954 uttale at det går ut fra at de nordiske land fortsetter sitt arbeide for de underutviklede områder i verden og stadig arbeider mot en effektivisering av dette arbeide og en koordinasjon av de nordiske lands virksomhet.

Utvalget forutsetter at regjeringene tar brevet fra de sosialdemokratiske ungdoms- og studentorganisasjoner opp til overveielse.

Utvalget innstiller

att rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsfor-
slaget.

Oslo, 12. november 1958.

Ole Bjørn Kraft

E k o n o m i s k a u t s k o t t e t s f ö r s l a g

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiska insti- tutioner på utländsk botten (Sak D 68)

Til det økonomiske utvalg er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 25/1957 om fremme av kontakten mellom nordiske institusjoner i utlandet, oversendt av Danmarks och Finnlands regjeringer.

Ved behandlingen av saken har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige, talsmann

Dessuten har ved behandlingen deltatt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, udenrigsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsråd Arne Skaug, Norge, og ministern Johannes Virolainen, Finland.

Som sakkyndige er hørt kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, og velferdssjef Fredrik Haslund, Norge.

Utvalget har gjort seg kjent med en P.M. om samarbeid mellom turistkontorene og om opprettelse av et Scandinavia House i New York.

Rekommandasjonen var foranlediget ved et medlemsforslag som ble satt fram på rådets 5. sesjon om felles nordiske bygninger for konsulater, ambassader og nordiske institusjoner i utlandet. Utvalget kunne da ikke anbe-

fale at nordiske ambassader og legasjoner skulle ha felles bygninger, og det var utvalgets oppfatning at det bare var i spesielle tilfelle, til eksempel når det skulle opprettes nye konsulater på avsidesliggende steder, at det skulle innebære noen besparelse å konsentrere flere nordiske konsulater under samme tak. Rekommandasjonen ble derfor begrenset til å gjelde fremme av utviklingen i retning av en nærmere kontakt mellom nordiske institusjoner. Som eksempel på dette ble nevnt bl. a. turist- og informasjonskontorer samt institusjoner som arbeider for sjømennenes velferd.

I utvalget ble det konstatert at det når det gjelder velferdsordningen i utlandet for sjømenn, i flere år har vært et livlig og fruktbringende samarbeide mellom de statlige organer og handelsflåtenes velferdsråd på området. Likeledes ble det konstatert at det lenge har vært et løpende samarbeide mellom turisttrafikkorganisasjonene i de fire land. Det ble opplyst at spørsmålet om et nærmere nordisk samarbeide om de nordiske lands turistkontorer i New York har vært behandlet i lang tid, men ennå ikke løst. Spørsmålet behandles innen Den nordiske turisttrafikkkomité som er fellesorganet for samråding og samarbeide mellom turisttrafikkorganisasjonene.

Det økonomiske utvalg har med tilfredshet merket seg at samarbeidet på disse felter er kommet godt i gang og innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 12. november 1958

Ole Bjørn Kraft

E k o n o m i s k a u t s k o t t e t s f ö r s l a g

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 24/1957 angående ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige (Sak D 67)

Til det økonomiske utvalg er henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 24/1957 om endrede bestemmelser om opphugging av grensene mellom Finland, Norge og Sverige, oversendt av Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved behandlingen av saken har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge, talsmann
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige

Dessuten har vid behandlingen deltatt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, udenrigsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, statsråd Arne Skaug, Norge, og ministern Johannes Virolainen, Finland.

Det økonomiske utvalg har tatt del i de meddelelser som er gitt av regjeringene og har med tilfredshet merket at Nordisk Råds rekommandasjon er satt ut i livet.

Utvalget innstiller

at rådet tar meddelelsene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 12. november 1958

Ole Bjørn Kraft

E k o n o m i s k a u t s k o t t e t s f ö r s l a g

**i anledning av meddelande om rekommendation nr 22/1954
angående ekonomiskt samarbete samt tilläggsförslag om
förberedande förhandlingar om utformningen av eventuell
tollunion (Sak D 16) och meddelanden om rekommendation
nr 1/1954 angående rättslig likställighet för nordiska
medborgare i fråga om yrkesfiske (Sak D 3)**

Til det økonomiske utvalg er henvist meddelelse om rekommandasjon nr. 22/1954 angående det økonomiske samarbeid i Norden, oversendt av Danmarks, Finnlands, Norges og Sveriges regjeringer. Med meddelelsen fulgte rapport om nordisk økonomisk samarbeid av 8. juli 1957 og tilleggsrapport om nordisk økonomisk samarbeid av 5. september 1958. Det forelå også et tilleggsforslag, fremsatt av Ole Bjørn Kraft, Nils Meinander, Finn Moe og Bertil Ohlin, hvori henstilles at rådet rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige at de på grunnlag av de overleverte rapporter og i kontakt med rådet opptar forberedende forhandlinger om formene for en eventuell tollunion. Likeledes er til utvalget henvist meddelelser om rekommandasjon nr. 1/1954 angående rettslig likestilling for nordiske statsborgere i spørsmålet om yrkesfiske, som har blitt behandlet som en del av saken om nordisk økonomisk samarbeid.

Ved behandlingen av sakene har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
Finn Moe, Norge
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige, talsmann
Kaarlo Pitsinki, Finland

Gösta Rosenberg, Finland

Bent Røiseland, Norge

Ossian Sehlstedt, Sverige

Axel Strand, Sverige

Videre har ved behandlingen deltatt følgende regjeringsrepresentanter: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, statsminister Karl-August Fagerholm, Finland, statsminister Einar Gerhardsen, Norge, utenrigsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, utenriksminister Halvard Lange, Norge, statsrådet Gösta Netzn, Sverige, handelsminister Kjeld Philip, Danmark, statsrådene Gustaf Adolf Sjaastad og Arne Skaug, Norge, samt forsvarsministern T. A. Wiherheimo og ministern Johannes Virolainen, Finland.

Dessuten deltok følgende valgte medlemmer av rådet: Niels Andersen, Danmark, Per Borten, Norge, Ivar Persson, Sverige, Martta Salmela-Järvinen, Finland, og Erling Wikborg, Norge.

A

I rekommandasjon nr. 22/1954 besluttet Nordisk Råds flertall å rekommandere regjeringene å arbeide for et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Blant annet uttales i rekommandasjonen ønsket om at regjeringene skulle klarlegge mulighetene for anvendelsen av felles tollsatser i forhold til ikke-skandinaviske land og å innlede et arbeid for avvikling av toll- og handelsrestriksjoner ved de internordiske grensene, i det omfang og i den takt som kunne være forenlig med de ulike lands særskilte forhold.

I anledning av denne rekommandasjon har regjeringene igangsatt et omfattende utredningsarbeid, som nå i hovedsaken er slutført, og hvis resultat er redegjort for i åtte bind. Disse har regjeringene oversendt til rådet. Regjeringene har i samband med dette understreket at det ikke har tatt noen stilling til rapportens innhold.

Saken har på forberedende basis vært behandlet av rådets økonomiske utvalg på to møter, henholdsvis den 8.—10. november 1957 i Hindås og i Saltsjöbaden den 22.—23. september 1958. Man ble der enig om at den politiske avgjørelse skulle utstå inntil det var brakt større klarhet angående planene for et europeisk frihandelsområde.

Ifølge utvalgets oppfatning savner man fremdeles forutsetningene for en stillingstagen til spørsmålet om et felles nordisk marked. Utvalget finner derfor ikke nå å kunne anbefale rådet å vedta noen rekommandasjon til regjeringene i de nordiske land vedrørende formene for det nordiske økonomiske samarbeid.

Ekspertenes arbeid er nå nådd til det stadium at det synes mest hensiktsmessig at arbeidet føres videre på regjeringsplan. Utvalget vil peke på nødvendigheten av at ekspertutredninger om landbrukssektoren og om valuta- og betalingsbalanseproblemer gjøres ferdig og at eventuelle kompletterende ekspertutredninger i tilfelle gjennomføres uten opphold.

Med hensyn til den vekt som man må tillegge det foreliggende spørsmål, synes det å være hensiktsmessig at regjeringene i den utstrekning det er mulig holder kontakt med rådets økonomiske utvalg under sine forhandlinger om saken.

Utvalget innstiller

I. at rådet tar meddelelsen om rekommandasjon nr. 22/1954 til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende;

II. at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige at de på grunnlag av de overleverte rapporter fra Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg og i kontakt med rådet opptar forhandlinger om formene for det nordiske økonomiske samarbeid med sikte på at spørsmålet, når forutsetningene for en avgjørelse foreligger, kan forelegges parlamentene.

B

Forhandlingene i OEEC om et europeisk frihandelsområde ble gjenstand for særskilt drøfting i utvalget.

Danske, islandske, norske og svenske medlemmer av Nordisk Råds økonomiske utvalg ønsker å understreke den avgjørende betydning av at forhandlingene om opprettelsen av et europeisk frihandelsområde fører til et positivt resultat så tidlig at gjennomføringen av Roma-traktaten ikke medfører forskjellsbehandling med hensyn til utviklingen av toll- og kvantitative importrestriksjoner. 1. januar 1959 er den første avgjørende dato.

Det er derfor av den største betydning at de land som i løpet av mer enn to år i OEEC har forhandlet om opprettelsen av et frihandelsområde, snart når frem til sådan enighet at man unngår en splittelse som kan medføre handelspolitiske farer og hvis økonomiske og politiske konsekvenser kan bli meget vidtgående.

De parlamentariske representanter for de nordiske land, som deltar i disse forhandlinger, vil understreke landenes felles interesse av en løsning som både under overgangstiden som på lengre sikt tilgodeser deres behov under det økonomiske samarbeide som tilsiktes med opprettelsen av det europeisk frihandelsområde. Med hensyn til synspunkter og forslag som er fremsatt under disse forhandlinger, finnes det også grunn til å fremheve betydningen og rimeligheten av at en ordning blir tilveiebrakt som kan føre til en sikret og voksende eksport fra disse land av jordbruksprodukter, som medfører et utvidet marked for fisk og fiskeprodukter, og som innebærer at treforedlingsproduktene og metallene effektivt trekkes inn i frihandelsområdet.

Det er videre av betydning at frihandelsområdet utformes under tilstrekkelig hensyntagen til deltagerlandenes samhandel med utenforstående land.

Danmarks, Islands, Norges og Sveriges medlemmer av det økonomiske utvalg — idet Finnlands medlemmer av utvalget ikke har deltatt i avdeling B av innstillingen — innstiller

at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Island, Norge och Sverige å gjøre sine forhandlingspartnere i OEEC kjent med de synspunkter som er nevnt i rådets økonomiske utvalgs innstilling nr. 9 til dets 6. sesjon, og at de i fellesskap gjør deres ytterste for under forhandlingene i OEEC å søke gjennomført en løsning som kan sikre opprettholdelsen og styrkelsen av det økonomiske samarbeid i Europa gjennom dannelsen av et frihandelsområde.

C

I spørsmålet om rekommandasjon nr. 1/1954 angående rettslig likestilling for nordiske statsborgere i spørsmålet om yrkesfiske finner utvalget at spørsmålet, siden det er behandlet i rapportene under Sak D 16, ikke lenger bør behandles som særskilt spørsmål.

Utvalget innstiller

at Nordisk Råd tar meddelelsene om rekommandasjon nr. 1/1954 til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, 13. november 1958

Ole Bjørn Kraft

E k o n o m i s k a u t s k o t t e t s f ö r s l a g

i anledning av medlemsförslag om utvidgat ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna (Sak A 31)

Til det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag fremsatt av Eino Kilpi, Hertta Kuusinen, Gösta Rosenberg og Mauri Ryömä om utvidet økonomisk samarbeid mellom de nordiske land og Sovjetunionen samt de folkedemokratiske land. I forslaget henstilles at rådet rekommanderer regjeringene å iverksette utredning av medlemslandenes muligheter for å utvide handelen og det øvrige økonomiske samarbeid med Sovjet-Samveldet og de folkedemokratiske land samt oversende en redegørelse for denne utredning til neste sesjon.

Ved behandlingen av saken har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
Finn Moe, Norge
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland
Gösta Rosenberg, Finland, talsmann
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige

Videre har ved behandlingen følgende regjeringsrepresentanter deltatt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsminister Tage Erlander, Sverige, statsminister Karl-August Fagerholm, Finland, statsminister Einar Gerhardsen, Norge, udenrigsminister Jens Otto Krag, Danmark, statsrådet

Gunnar Lange, Sverige, utenriksminister Halvard Lange, Norge, statsrådet Gösta Netzén, Sverige, handelsminister Kjeld Philip, Danmark, statsrådene Gustav Adolf Sjaastad og Arne Skaug, Norge, samt försvarsministern T. A. Wiherheimo og ministern Johannes Virolainen, Finland.

Dessuten deltok følgende valgte medlemmer av rådet: Niels Andersen, Danmark, Per Borten, Norge, Ivar Persson, Sverige, Martta Salmela-Järvinen, Finland, og Erling Wikborg, Norge.

I utvalget ble den store betydningen som utenrikshandelen har for de nordiske lands økonomi fremhevet. Det er naturlig at disse land forsøker i størst mulig utstrekning å utvide sin handel og annet økonomisk samarbeide med alle land, inklusive Sovjet-Samveldet og de folkedemokratiske land.

Det ble pekt på at samhandelen med Sovjet-Samveldet og andre folkedemokratiske land hadde en bilateral karakter, og at det derfor var naturlig at de nordiske land enkeltvis hadde oppmerksomheten rettet mot den utvidelse av samhandelen med de nevnte land som denne ramme gir. Mulighetene for et multilateralt handelssamkvem, som skulle øke forutsetningene for en utvidet handel, beror bl. a. på drøftingene i Den økonomiske kommisjon for Europa.

Utvalget innstiller

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å iverksette utredninger av landenes muligheter for å utvide handelen og det øvrige økonomiske samarbeid med Sovjet-Samveldet og de folkedemokratiske land.

Oslo, 12. november 1958

Ole Bjørn Kraft

E k o n o m i s k a u t s k o t t e t s f ö r s l a g

i anledning av medlemsförslag om samordning av resurserna på husdjursforskningens område (Sak A 18) och meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (Sak D 64)

Til det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag om samordning av ressursene på husdyrforskningens område fremsatt av Per Borten, Niels Eriksen, Urho Kähönen og Anders Pettersson, samt meddelelser om rekommendasjon nr. 21/1957 om øket samarbeid i jordbruksforskningen, oversendt av Danmarks, Finnlands, Islands, Norges og Sveriges regjeringer. I medlemsforslaget henstilles at rådet rekommanderer regjeringene å undersøke mulighetene for en samordning av ressursene på husdyrforskningens område.

Ved behandlingen av sakene har følgende medlemmer av utvalget deltatt:

Erik Eriksen, Danmark
Knut Ewerlöf, Sverige
Trond Hegna, Norge
Chr. L. Holm, Norge, talsmann
Per Hækkerup, Danmark
Emil Jónsson, Island
Ole Bjørn Kraft, Danmark
Urho Kähönen, Finland
Erkki Leikola, Finland
Finn Moe, Norge
A. C. Normann, Danmark
Bertil Ohlin, Sverige
Kaarlo Pitsinki, Finland
Gösta Rosenberg, Finland
Bent Røiseland, Norge
Ossian Sehlstedt, Sverige
Axel Strand, Sverige

Dessuten har ved behandlingen deltatt: økonomiminister Bertel Dahlgaard, Danmark, statsrådet Gösta Netzen, Sverige, og handelsminister Kjeld Philip, Danmark.

Som sakkyndig er hørt förste kanslisekreteraren Claes Senning, Sverige.

Utvalget har gjort seg kjent med uttalelser om medlemsforslaget fra Nordiske jordbruksforskeres forening, Nordisk økonomisk kvægavl, Nordiska avelsföreningen för biffraser, videre fra i Danmark Den kgl. veterinær- og landbohøjskoles husdyrbrugsafdeling, Landøkonomisk forsøgslaboratoriums afdeling for forsøg med svin, heste og pelsdyr, Landbrugsraadet, som har innhentet uttalelse fra Landøkonomisk forsøgslaboratoriums avlsbiologiske afdeling, den danske avdeling av Nordiske jordbruksforskeres forening, De samvirkende kvægavlsforeninger med kunstig sædovertføring og Centralforeningen af »tolvmandsforeninger» og større landbrugere i Danmark, fra i Finland Lantbruksministeriet, Lantbruksstyrelsen, Helsingfors universitetets agro-forstvetenskapliga fakultet, Lantbruksproducenternas centralförbund og Finlands boskapsförädlingsförening samt fra i Sverige Lantbruksstyrelsen, Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, Skogs- och lantbruksakademien, Jordbrukshögskoleutredningen, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk og Riksorganisationen Sveriges avelsföreningar för nötboskap.

I utvalget var det enighet om at det var av stor betydning at det gjennom samarbeid ble oppnådd den best mulige utnyttelse av ressursene på disse områder. Det skulle ikke foreligge behov for noe nytt forskningssentrum, idet oppgavene skulle kunne gjennomføres ved en koordinering av det bestående forskningsarbeid. Den nødvendige kontakt mellom de nordiske land skulle kunne varets gjennom de allerede eksisterende foreninger. Samarbeidet på disse områder er godt i gang, og det ble meddelt at det hva jordbruksforskningen angår i første rekke er spørsmål om å skaffe større bevilgninger til Nordiske jordbruksforskeres forening.

Under henvisning til forannevnte innstiller utvalget

I. at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å undersøke mulighetene for en samordning av de nordiske lands ressurser på husdyrforskningens område og styrke Nordiske jordbruksforskeres forening i dens arbeid;

II. at rådet tar meddelelsene til etterretning og imøteser nye meddelelser i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Oslo, 12. november 1958

Ole Bjørn Kraft

BESLUT

Rekommandationer

Innehåll

- Nr 1. Samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter.
- Nr 2. Likställighet i fråga om icke yrkesmässigt fiske i havet.
- Nr 3. Likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål.
- Nr 4. Utgivande av gemensam statistisk skrift.
- Nr 5. Ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor.
- Nr 6. Införande av sommartid efter enhetliga regler.
- Nr 7. Riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner.
- Nr 8. Uthyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten.
- Nr 9. Samarbete i fråga om väderleksprognoser.
- Nr 10. Statsunderstöd till studieutbytesresor mellan nordiska skolor.
- Nr 11. Enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
- Nr 12. Samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor.
- Nr 13. Gemensam hälsovårdsutbildning.
- Nr 14. Gemensam arbetsmarknad för farmaceuter.
- Nr 15. Gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor.
- Nr 16. Gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar.
- Nr 17. Gemensam arbetsmarknad för barnmorskor.
- Nr 18. Gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster.
- Nr 19. Gemensam arbetsmarknad för veterinärer.
- Nr 20. Utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna.
- Nr 21. Uthyggnad av flygnätet på Nordkalotten.
- Nr 22. Utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna.
- Nr 23. Uthyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten.
- Nr 24. Samordnad turiststatistik.
- Nr 25. Gemensam utlämningslagstiftning m. m.
- Nr 26. Ekonomiskt samarbete.
- Nr 27. Skapande av ett europeiskt frihandelsområde.
- Nr 28. Samordning av resurserna på husdjursforskningens område.
- Nr 29. Rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter.
- Nr 30. Gemensam bokmarknad m. m.
- Nr 31. Gemensam högre utbildning i trädgårdskonst.
- Nr 32. Gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
- Nr 33. Tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter*.

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 12. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det juridiske utvalg (nr. 3) med 67 stemmer. 2 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att — för sådana djurarter som uppehåller sig i olika nordiska länder vid olika tidpunkter och som är i behov av skydd — bestämma fridlysnings- och jakttider efter enhetliga principer.

De 67 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lehto, Lempi</i> , Finland
<i>Ericsson, John</i> , Sverige	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Kilpi, Eino</i> , Finland	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark

<i>Persson, Ivar, Sverige</i>	<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>
<i>Pettersson, Anders, Sverige</i>	<i>Sjödahl, Edgar, Sverige</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>
<i>Rylander, Olov, Sverige</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Ryömä, Mauri, Finland</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Sehlstedt, Ossian, Sverige</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>
<i>Seip, Helge, Norge</i>	

De 2 fraværende var: *Per Hækkerup*, Danmark, og *Nils Langhelle*, Norge.

Oslo, 12. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *likställighet i fråga om icke yrkesmässigt fiske i havet*.

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 12. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det juridiske utvalg (nr. 6) med 66 stemmer. 3 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att genomföra likställighet mellan egna medborgare och medborgare från annat nordiskt land beträffande icke yrkesmässigt fiske i havet i överensstämmelse med vad som anföres i Nordiska rådets juridiska niomannakommittés utlåtande i spørsmålet av den 3 februari 1958 med tillhörande lagförslag (Sak B 1/1958, Bilaga 1).

De 66 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island

Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige

<i>Ohlon, Sven Em., Sverige</i>	<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>
<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>	<i>Sehlstedt, Ossian, Sverige</i>
<i>Olsen, Claudia, Norge</i>	<i>Seip, Helge, Norge</i>
<i>Olsen, Lars M., Danmark</i>	<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Sjödahl, Edgar, Sverige</i>
<i>Persson, Ivar, Sverige</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Pettersson, Anders, Sverige</i>	<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Rylander, Olov, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Ryömä, Mauri, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>

De 3 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *Per Hækkerup*, Danmark, og *Nils Langhelle*, Norge.

Oslo, 12. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål.

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 12. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det juridiske utvalg (nr. 2) med 67 stemmer. 2 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige ved de nødvendige ændringer i lovgivningen eller administrativ praksis at søge gennemført ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse af lån hertil.

De 67 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
 Andersen, Nina, Danmark
 Andersson, Birger, Sverige
 Benediktsson, Bjarni, Island
 Bjarnason, Sigurður, Island
 Borten, Per, Norge
 Buhl, Marius, Danmark
 Einer-Jensen, O. E., Danmark
 Ekendahl, Sigrid, Sverige
 Ericsson, John, Sverige
 Eriksen, Erik, Danmark
 Eriksen, Holger, Danmark
 Ewerlöf, Knut, Sverige
 Hegna, Trond, Norge
 Henriksson, Gunnar, Finland
 Holm, Chr. L., Norge
 Häppölä, Leo, Finland
 Hønsvald, Nils, Norge
 Johnsen, Håkon, Norge

Jónsson, Emil, Island
 Jonsson, Sigfrid, Sverige
 Kilpi, Eino, Finland
 Kleemola, Kauno, Finland
 Klippenvåg, Harry, Norge
 Kraft, Ole Bjørn, Danmark
 Kristensen, Thorkil, Danmark
 Kuusinen, Hertta, Finland
 Kyttä, Harras, Finland
 Kähönen, Urho, Finland
 Larsen, Helge, Danmark
 Lehto, Lempi, Finland
 Leikola, Erkki, Finland
 Leirfall, Jon, Norge
 Lyng, John, Norge
 Moe, Finn, Norge
 Møller, Poul, Danmark
 Nielsen, Harald, Danmark
 Normann, A. C., Danmark

Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Lars M., Danmark
Olsen, Claudia, Norge
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pettersson, Anders, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Ryömä, Mauri, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salmela-Järvinen, Martta, Finland

Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sukselainen, V. J., Finland
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 2 fraværende var: *Per Hækkerup*, Danmark, og *Nils Langhelle*, Norge.

Oslo, 12. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utgivande av gemensam statistisk skrift*.

REKOMMENDATION NR 4

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 12. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det økonomiske utvalg (nr. 2) med 65 stemmer. 4 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å utrede nærmere omfanget og omkostningene i forbindelse med utgivelse av et felles statistisk skrift av den art som er nevnt i medlemsforslaget i spørsmålet til rådets 6. sesjon (Sak A 11/1958).

De 65 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland

Klemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige

Pettersson, Anders, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Ryömä, Mauri, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge

Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sukselainen, V. J., Finland
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 4 fraværende var: *Per Hækkerup, Danmark, Nils Langhelle, Norge, Claudia Olsen, Norge, og Ragnhild Sandström, Sverige.*

Oslo, 12. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor*.

REKOMMENDATION NR 5

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 12. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det økonomiske utvalg (nr. 3) med 62 stemmer. 7 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at de i vedtak av lovmessig eller administrativ karakter i grensehandelsspørsmål erklærer seg villige til å konsultere berørte nordiske naboland innen beslutninger tas.

De 62 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland

Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Lars M., Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pettersson, Anders, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland

<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige
<i>Ryömä, Mauri</i> , Finland	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Seip, Helge</i> , Norge	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge	<i>Österholm, John</i> , Finland

De 7 fraværende var: *Holger Eriksen*, Danmark, *Nils Langhelle*, Norge, *Jon Leirfall*, Norge, *Claudia Olsen*, Norge, *Gustav Pedersen*, Danmark, *Ragnhild Sandström*, Sverige, og *Bernharð Stefánsson*, Island.

Oslo, 12. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående införande av sommartid efter enhetliga regler.

REKOMMENDATION NR 6

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 12. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 1) med 52 stemmer mot 8. 3 medlemmer avholdt seg fra å stemme og 6 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare undersöka förutsättningarna för att införa sommartid i de nordiska länderna efter enhetliga regler.

De 52 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Borten, Per, Norge
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland

Klippenvåg, Harry, Norge
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Ryömä, Mauri, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sehlstedt, Ossian, Sverige

<i>Seip, Helge, Norge</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Sjödahl, Edgar, Sverige</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>

De 8 medlemmer som stemte mot rekommandasjonen var: *Thorkil Kristensen, Danmark, Urho Kähönen, Finland, Harald Nielsen, Danmark, Ivar Persson, Sverige, Anders Pettersson, Sverige, Martin Skoglund, Sverige, Axel Strand, Sverige, og V. J. Sukselainen, Finland.*

De 3 medlemmer som avholdt seg fra å stemme var: *A. C. Normann, Danmark, Ragnhild Sandström, Sverige, og Bernharð Stefánsson, Island.*

De 6 fraværende var: *Marius Buhl, Danmark, Erik Eriksen, Danmark, Ole Bjørn Kraft, Danmark, Jon Leirfall, Norge, John Lyng, Norge, og Bertil Ohlin, Sverige.*

Oslo, 12. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner.*

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det juridiske utvalg (nr. 9) med 63 stemmer. 6 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samverkan med rådet låta närmare utforma allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner.

De 63 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland

Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland

<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Rylander, Olov, Sverige</i>	<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>
<i>Ryömä, Mauri, Finland</i>	<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Sehlstedt, Ossian, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Seip, Helge, Norge</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>
<i>Sjödahl, Edgar, Sverige</i>	

De 6 fraværende var, *Sigurður Bjarnason, Island, Per Borten, Norge, Jon Leirfall, Norge, Harald Nielsen, Danmark, A. C. Normann, Danmark, og Sven Em. Ohlon, Sverige.*

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten*.

REKOMMENDATION NR 8

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av trafikkutvalget (nr. 12) med 60 stemmer. 9 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta undersöka möjligheter och riktlinjer för koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten ävensom att framlägga förslag om principerna för finansieringen och fördelningen av kostnaderna samt att redovisa erforderligt material för dessa spørsmåls belysande.

De 60 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Hækkerup, Per, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge

Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Pedersen, Gustav, Danmark

<i>Persson, Ivar, Sverige</i>	<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Sjödahl, Edgar, Sverige</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>
<i>Rylander, Olov, Sverige</i>	<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>
<i>Ryömä, Mauri, Finland</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Sehlstedt, Ossian, Sverige</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Seip, Helge, Norge</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>

De 9 fraværende var: *Per Borten, Norge, Hertta Kuusinen, Finland, Har-
ras Kyttä, Finland, Urho Kähönen, Finland, Erkki Leikola, Finland,
John Lyng, Norge, Finn Moe, Norge, A. C. Normann, Danmark, og Lars M.
Olsen, Danmark.*

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

*Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att
D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete i fråga om väderleksprognoser*.

REKOMMENDATION NR 9

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av trafikktutvalget (nr. 14) med 64 stemmer. 5 medlemmer var fraværende:

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att inleda samarbete om upprättande av veckoprognoser för väderleken i sådan form, att de svenska erfarenheterna på området kommer Danmark och Finland till godo samt

2. samtliga regeringar att uppdraga åt de meteorologiska institutionerna i respektive länder att uppgöra en plan för samverkan i syfte att åstadkomma långtida väderleksprognoser samt att bedriva för ändamålet erforderlig forskning och försöksverksamhet.

De 64 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark

Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland

Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihniemi, Juha, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige

Ryömä, Mauri, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sukselainen, V. J., Finland
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 5 fraværende var: *Chr. L. Holm*, Norge, *John Lyng*, Norge, *Finn Moe*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, og *Martta Salmela-Järvinen*, Finland.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående statsunderstöd till studieutbytesresor mellan nordiska skolor.

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av kulturutvalget (nr. 5) med 63 stemmer. 1 medlem avholdt seg fra å stemme og 5 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å stille midler til rådighet på statsbudsjettene, slik at foreningene Norden kan arrangere studieutvekslingsreiser mellom skoler i de nordiske land, uten utgifter for elevene til reisen.

De 63 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Kuusinen, Hertta</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Lehto, Lempi</i> , Finland
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i> , Sverige
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge

<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Persson, Ivar</i> , Sverige	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige
<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Ryömä, Mauri</i> , Finland	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige	<i>Österholm, John</i> , Finland
<i>Seip, Helge</i> , Norge	

Det medlem som avholdt seg fra å stemme var: *John Ericsson*, Sverige.

De 5 fraværende var: *Holger Eriksen*, Danmark, *Jon Leirfall*, Norge, *John Lyng*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, og *Ragnhild Sandström*, Sverige.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhellige regler for legitimation for psykologer m. m.*

REKOMMENDATION NR 11

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av kulturutvalget (nr. 6) med 60 stemmer. 9 medlemmer var fraværende:

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å iverksette en utredning med sikte på å koordinere reglene i de enkelte land når det gjelder

1. legitimasjon for psykologer,
2. beskyttelse mot misbruk av psykologisk testingsmateriale,
3. psykologers taushetsplikt samt
4. fellesnordisk arbeidsmarked for psykologer.

De 60 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island

Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige

<i>Ohlon, Sven Em., Sverige</i>	<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>
<i>Olsen, Claudia, Norge</i>	<i>Seip, Helge, Norge</i>
<i>Olsen, Lars M., Danmark</i>	<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Sjödahl, Edgar, Sverige</i>
<i>Persson, Ivar, Sverige</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Rylander, Olov, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Ryömä, Mauri, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>

De 9 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *Holger Eriksen*, Danmark, *Trond Hegna*, Norge, *Jon Leirfall*, Norge, *John Lyng*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Einar Olgeirsson*, Island, *Ossian Schlstedt*, Sverige, og *Arne Strøm*, Norge.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor.*

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av kulturutvalget (nr. 7) med 61 stemmer. 8 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å foreta regelmessige og inngående undersøkelser av samarbeidsmulighetene ved utbyggingen av universiteter og høyskoler, med utgangspunkt i departementenes behandling av disse institusjoners budsjetter, og med støtte av utredningsarbeid utført av Nordisk kulturkommisjons vitenskapelige seksjon.

De 61 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Ewerlöf, Knut, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige

Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island

<i>Olsen, Claudia</i> , Norge	<i>Schlstedt, Ossian</i> , Sverige
<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark	<i>Seip, Helge</i> , Norge
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Persson, Ivar</i> , Sverige	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Ryömä, Mauri</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Österholm, John</i> , Finland
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	

De 8 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *Holger Eriksen*, Danmark, *Trond Hegna*, Norge, *Jon Leirfall*, Norge, *John Lyng*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Axel Strand*, Sverige, og *V. J. Sukselainen*, Finland.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam hälsovårdsutbildning*.

REKOMMENDATION NR 13

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 6) med 54 stemmer. 15 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att på grundval av det av Nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning framlagda förslaget och däröver avgivna yttranden fortsätta arbetet med att försöka tillskapa fastare former för ifrågavarande utbildningsverksamhet,

2. att successivt utvidga den nuvarande kursverksamheten i Göteborg samt

3. att därefter, när förutsättningar därför föreligger, låta genomföra kommitténs förslag om inrättande av en särskild nordisk hälsovårdshögskola, med de ändringar och jämkningar av förslaget som befinnes påkallade.

De 54 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige

Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige

<i>Ohlon, Sven Em., Sverige</i>	<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>
<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>	<i>Sehlstedt, Ossian, Sverige</i>
<i>Olsen, Claudia, Norge</i>	<i>Seip, Helge, Norge</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>
<i>Persson, Ivar, Sverige</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>
<i>Rihtniemi, Juha, Finland</i>	<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Strand, Axel, Sverige</i>
<i>Rylander, Olov, Sverige</i>	<i>Strøm, Arne, Norge</i>
<i>Ryömä, Mauri, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Salmela-Järvinen, Martta, Finland</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>

De 15 fraværende var: *Sigurður Bjarnason, Island, Per Borten, Norge, Marius Buhl, Danmark, O. E. Einer-Jensen, Danmark, Holger Eriksen, Danmark, Gunnar Henriksson, Finland, Håkon Johnsen, Norge, Eino Kilpi, Finland, Ole Bjørn Kraft, Danmark, Jon Leirfall, Norge, John Lyng, Norge, A. C. Normann, Danmark, Lars M. Olsen, Danmark, Edgar Sjödahl, Sverige, og V. J. Sukselainen, Finland.*

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för farmaceuter*.

REKOMMENDATION NR 14

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 8) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i apotekar- och farmaceututbildningen i de nordiska länderna fortsättes samt
2. att lagregler antages i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för apotekare, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av apotekaryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om erforderliga kunskaper i vistelselandets social- och rättsfarmaci.

De 55 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island

Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island

<i>Olsen, Claudia</i> , Norge	<i>Seip, Helge</i> , Norge
<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Persson, Ivar</i> , Sverige	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige
<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Ryömä, Mauri</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	<i>Österholm, John</i> , Finland
<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige	

De 14 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Chr. L. Holm*, Norge, *Leo Häppölä*, Finland, *Kauno Kleemola*, Finland, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Bent Røiseland*, Norge, og *V. J. Sukselainen*, Finland.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor*.

REKOMMENDATION NR 15

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 9) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att en sådan ordning lagstiftningsvägen införes i ettvar av de nordiska länderna, som möjliggör för sjuksköterskor, vilka i annat nordiskt land har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjuksköterskeyrket, att mot företeende av bevis om sin behörighet för yrket i detta land erhålla sådan behörighet även i vistelselandet.

De 55 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvold, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kraft, Ole Bjørn, Danmark

Kristensen, Thorkil, Danmark
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland

Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Ryömä, Mauri, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige

Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 14 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Chr. L. Holm*, Norge, *Leo Häppölä*, Finland, *Kauno Kleemola*, Finland, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Bent Røiseland*, Norge, og *V. J. Sukselainen*, Finland.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar*.

REKOMMENDATION NR 16

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 10) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att bestämmelserna rörande utbildning av hälsosystrar i Norden blir föremål för översyn i syfte att möjliggöra för sjuksköterska, som har genomgått grundläggande sjuksköterskeutbildning i ett nordiskt land, att vidareutbilda sig till hälsosyster i annat sådant land samt

2. att reglerna om hälsosystrar i varje land utformas så, att möjligheter finnes att efter särskild prövning låta hälsosyster som utbildats annorstädes i Norden utöva sitt yrke i landet.

De 55 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lehto, Lempi</i> , Finland
<i>Ericsson, John</i> , Sverige	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i> , Sverige
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island

<i>Olsen, Claudia</i> , Norge	<i>Seip, Helge</i> , Norge
<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Persson, Ivar</i> , Sverige	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige
<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Ryömä, Mauri</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	<i>Österholm, John</i> , Finland
<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige	

De 14 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Chr. L. Holm*, Norge, *Leo Häppölä*, Finland, *Kauno Kleemola*, Finland, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Bent Røiseland*, Norge, og *V. J. Sukselainen*, Finland.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för barnmorskor*.

REKOMMENDATION NR 17

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 11) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i barnmorskeutbildningen i de nordiska länderna påskyndas,

2. att — i avvidan på att utbildningen blir likvärdig — länderna söker att i samråd fastställa omfattningen och arten av den tilläggsutbildning som kan befinnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation där skall kunna ges åt i annat nordiskt land utbildad barnmorska, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning,

3. att eventuella medborgarskapshinder för auktorisation i annat land än examenslandet undanröjes samt

4. att en sådan ordning införes, att auktorisation skall ges i vistelselandet mot företeende av bevis om auktorisation i annat nordiskt land jämte — i förekommande fall — bevis om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

De 55 medlemmer som stente for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge

Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark

Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland

Rylander, Olov, Sverige
Ryömä, Mauri, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 14 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Chr. L. Holm*, Norge, *Leo Häppölä*, Finland, *Kauno Kleemola*, Finland, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Bent Røiseland*, Norge, og *V. J. Sukselainen*, Finland.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster*.

REKOMMENDATION NR 18

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 12) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen i de nordiska länderna fortsättes i syfte att bringa alla utbildningsanstalter upp på en för samtliga länder godtagbar nivå,

2. att länderna efter samråd fastställer, vilka utbildningsinstitut som kan godtagas såsom grundval för auktorisation i Norden,

3. att länderna -- i de fall då utbildningen icke kan anses likvärdig -- utan tidsutdräkt söker att i samråd fastställa arten och omfattningen av den tilläggsutbildning som kan finnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation skall kunna ges åt där verksamma sjukgymnaster, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning samt

4. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för sjukgymnaster, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjukgymnastyrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och -- i förekommande fall -- om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

De 55 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island

Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige

Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge

Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Ryömä, Mauri, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 14 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Chr. L. Holm*, Norge, *Leo Häppölä*, Finland, *Kauno Kleemola*, Finland, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Bent Røiseland*, Norge, og *V. J. Sukselainen*, Finland.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för veterinärer*.

REKOMMENDATION NR 19

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 13) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas,

2. att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap, undanröjes samt

3. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i vistelselandet, som är erforderlig för förtroget med de speciella yrkesförhållandena därstädes.

De 55 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland

Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland

Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rosenberg, Gösta, Finland
Rylander, Olov, Sverige

Ryömä, Mauri, Finland
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 14 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Chr. L. Holm*, Norge, *Leo Häppölä*, Finland, *Kauno Kleemola*, Finland, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Bent Røiseland*, Norge, og *V. J. Sukselainen*, Finland.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utvidgade handelsförbindelser med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna.*

REKOMMENDATION NR 20

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 13. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det økonomiske utvalg (nr. 10) med 58 stemmer. 11 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å iverksette utredninger av landenes muligheter for å utvide handelen og det øvrige økonomiske samarbeid med Sovjet-Samveldet og de folkedemokratiske land.

De 58 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland

Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorvil, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland

<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Ryömä, Mauri</i> , Finland	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Seip, Helge</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge

De 11 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Harras Kyttä*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Claudia Olsen*, Norge, *Ragnhild Sandström*, Sverige, *Martin Skoglund*, Sverige, og *John Österholm* Finland.

Oslo, 13. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbyggnad av flygnätet på Nordkalotten*.

REKOMMENDATION NR 21

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 14. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av trafikkutvalget (nr. 18) med 53 stemmer. 16 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Finnland, Norge og Sverige å undersøke forutsetningene og mulighetene for en videre utvikling av luftrutenettet i nord.

De 53 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finnland
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Lehto, Lempi</i> , Finnland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Ericsson, John</i> , Sverige	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Persson, Ivar</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Rylander, Olov</i> , Sverige
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Ryömä, Mauri</i> , Finnland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Häppölä, Leo</i> , Finnland	<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finnland
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Seip, Helge</i> , Norge
<i>Kilpi, Eino</i> , Finnland	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Kleemola, Kauno</i> , Finnland	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Kyttä, Harras</i> , Finnland	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige

Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sukselainen, V. J., Finland

Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 16 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *Gunnar Henriksson*, Finland, *Håkon Johnsen*, Norge, *Ole Bjørn Kraft*, Danmark, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Erkki Leikola*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *Poul Møller*, Danmark, *Jan-Ivan Nilsson*, Sverige, *A. C. Normann*, Danmark, *Einar Olgeirsson*, Island, *Claudia Olsen*, Norge, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Juha Rihtniemi*, Finland, og *Gösta Rosenberg*, Finland.

Oslo, 14. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna*.

REKOMMENDATION NR 22

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 14. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det økonomiske utvalg (nr. 5) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att fortsätta det inledda samarbetet på kraftområdet mellan länderna samt därvid i första hand låta utarbeta en plan för utbyggnad av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv och i samband därmed framlägga förslag om den administrativa och juridiska handläggningen i de berörda länderna av en sådan utbyggnad, ävensom undersöka om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention dels mellan Finland och Norge, dels mellan Finland och Sverige.

De 55 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Jónsson, Emil</i> , Island
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kilpi, Eino</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kühönen, Urho</i> , Finland
<i>Ericsson, John</i> , Sverige	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Lehto, Lempi</i> , Finland
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige

<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Persson, Ivar</i> , Sverige	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige
<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Rylander, Olov</i> , Sverige	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Salmela-Järvinen, Maritta</i> , Finland	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Seip, Helge</i> , Norge	<i>Österholm, John</i> , Finland
<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge	

De 14 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *Håkon Johnsen*, Norge, *Ole Bjørn Kraft*, Danmark, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *Poul Møller*, Danmark, *Jan-Ivan Nilsson*, Sverige, *A. C. Normann*, Danmark, *Einar Olgeirsson*, Island, *Claudia Olsen*, Norge, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Gösta Rosenberg*, Finland, og *Mauri Ryömä*, Finland.

Oslo, 14. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbyggnad av vägförbindelserna på Nordkalotten*.

REKOMMENDATION NR 23

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 14. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av trafikktutvalget (nr. 21) med 56 stemmer. 13 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Finnland, Norge og Sverige i vegbudsjettene å ta særlig hensyn til behovet for utbygging av vegforbindelsene i de nordlige områder og i den utstrekning det i vedkommende land skal fremmes slik vegbygging å undersøke mulighetene for å få en særskilt post for internordiske veger på budsjettene.

De 56 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finnland
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finnland
Hønsvald, Nils, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige

Kilpi, Eino, Finnland
Kleemola, Kauno, Finnland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark,
Kyttä, Harras, Finnland
Kähönen, Urho, Finnland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finnland
Leikola, Erkki, Finnland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finnland
Rylander, Olov, Sverige

<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Skoglund, Martin</i> , Sverige
<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Seip, Helge</i> , Norge	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	<i>Österholm, John</i> , Finland

De 13 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *Håkon Johnsen*, Norge, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Heritta Kuusinen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *Poul Møller*, Danmark, *Jan-Ivan Nilsson*, Sverige, *A. C. Normann*, Danmark, *Einar Olgeirsson*, Island, *Claudia Olsen*, Norge, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Gösta Rosenberg*, Finland, og *Mauri Ryömä*, Finland.

Oslo, 14. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordnad turiststatistik*.

REKOMMENDATION NR 24

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 14. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av trafikktutvalget (nr. 15) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka metoderna för och behovet av nordisk turiststatistik samt att, om behov föreligger, framlägga förslag om ordnande av sådan statistik.

De 55 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Lehto, Lempi</i> , Finland
<i>Einer-Jensen, O. E.</i> , Danmark	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Ericsson, John</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Persson, Ivar</i> , Sverige
<i>Holm, Chr, L.</i> , Norge	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Rylander, Olov</i> , Sverige
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige
<i>Kilpi, Eino</i> , Finland	<i>Seip, Helge</i> , Norge
<i>Klemola, Kauno</i> , Finland	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige

<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Strand, Axel, Sverige</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>
<i>Strøm, Arne, Norge</i>	

De 14 fraværende var: *Per Borten, Norge, Håkon Johnsen, Norge, Thorkil Kristensen, Danmark, Hertha Kuusinen, Finland, Finn Moe, Norge, Poul Møller, Danmark, Jan-Ivan Nilsson, Sverige, A. C. Normann, Danmark, Sven Em. Ohlon, Sverige, Einar Olgeirsson, Island, Claudia Olsen, Norge, Kaarlo Pitsinki, Finland, Gösta Rosenberg, Finland, og Mauri Ryömä, Finland.*

Oslo, 14. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam utlämningslagstiftning m. m.*

REKOMMENDATION NR 25

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 14. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det juridiske utvalg (nr. 21) med 46 stemmer. 23 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att antaga en utlämningslagstiftning i huvuddrag överensstämmande med det för rådet framlagda lagförslaget (Sak A 1/1958, Bilaga 1) samt

2. att överväga olika åtgärder för att effektivisera samarbetet mellan ländernas polis- och åklagarmyndigheter i brottmål.

De 46 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Buhl, Marius, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finnland
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finnland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Kleemola, Kauno, Finnland
Klippenvåg, Harry, Norge

Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kyttä, Harras, Finnland
Lyng, John, Norge
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finnland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige

<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Stefánsson, Bernharð, Island</i>	<i>Wikborg, Erling, Norge</i>
<i>Strand, Axel, Sverige</i>	<i>Österholm, John, Finland</i>

De 23 fraværende var: *Sigurður Bjarnason, Island, Per Borten, Norge, O. E. Einer-Jensen, Danmark, Knut Ewerlöf, Sverige, Trond Hegna, Norge, Eino Kilpi, Finland, Hertta Kuusinen, Finland, Urho Kähönen, Finland, Nils Langhelle, Norge, Helge Larsen, Danmark, Lempi Lehto, Finland, Erkki Leikola, Finland, Jon Leirfall, Norge, Finn Moe, Norge, Poul Møller, Danmark, A. C. Normann, Danmark, Einar Olgeirsson, Island, Claudia Olsen, Norge, Kaarlo Pitsinki, Finland, Gösta Rosenberg, Finland, Mauri Ryömä, Finland, Martta Salmela-Järvinen, Finland, og Arne Strøm, Norge.*

Oslo, 14. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ekonomiskt samarbete*.

REKOMMENDATION NR 26

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 14. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det økonomiske utvalg (nr. 9) med 61 stemmer. 8 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige at de på grunnlag av de overleverte rapporter fra Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg og i kontakt med rådet opptar forhandlinger om formene for det nordiske økonomiske samarbeid med sikte på at spørsmålet, når forutsetningene for en avgjørelse foreligger, kan forelegges parlamentene.

De 61 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge

Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge

Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge
Seweriin, Rakel, Norge

Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sukselainen, V. J., Finland
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 8 fraværende var: *Eino Kilpi*, Finland, *Kauno Kleemola*, Finland, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *A. C. Normann*, Danmark, *Gösta Rosenberg*, Finland, *Mauri Ryömä*, Finland, og *Martta Salmela-Järvinen*, Finland.

Oslo, 14. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *skapande av ett europeiskt frihandelsområde*.

REKOMMENDATION NR 27

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 14. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det økonomiske utvalg (nr. 9) med 51 stemmer mot 1. 1 medlem var fraværende.

De 16 medlemmer av Finnlands delegasjon uttalte at de etter § 10 annet ledd i vedtektene ikke anså seg ha stemmerett i spørsmålet.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige å gjøre sine forhandlingspartnere i OEEC kjent med de synspunkter som er nevnt i rådets økonomiske utvalgs innstilling nr. 9 til dets 6. sesjon, og at de i felleskap gjør deres ytterste for under forhandlingene i OEEC å søke gjennomført en løsning som kan sikre opprettholdelsen og styrkelsen av det økonomiske samarbeid i Europa gjennom dannelsen av et frihandelsområde.

De 51 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Ericsson, John, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark

Hønsvald, Nils, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Emil, Island
Jonsson, Sigfrid, Sverige
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Langhelle, Nils, Norge
Larsen, Helge, Danmark
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige

Ohlon, Sven Em., Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Rylander, Olov, Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sandström, Ragnhild, Sverige
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seip, Helge, Norge

Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge

Det medlem som stemte mot rekommandasjonen var: *Einar Olgeirsson*, Island.

Den fraværende var: *A. C. Normann*, Danmark.

Oslo, 14. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordning av resurserna på husdjursforskningens område*.

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 14. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det økonomiske utvalg (nr. 11) med 47 stemmer. 22 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å undersøke mulighetene for en samordning av de nordiske lands ressurser på husdyrforskningens område og styrke Nordiske jordbruksforskernes forening i dens arbeid.

De 47 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

<i>Andersen, Niels</i> , Danmark	<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Langhelle, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Lehto, Lempi</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Leikola, Erkki</i> , Finland
<i>Buhl, Marius</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Ericsson, John</i> , Sverige	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i> , Sverige
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Persson, Ivar</i> , Sverige
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Rylander, Olov</i> , Sverige
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Seip, Helge</i> , Norge
<i>Jonsson, Sigfrid</i> , Sverige	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige

Skoglund, Martin, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Sukselainen, V. J., Finland

Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge

De 22 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *O. E. Einer-Jensen*, Danmark, *Håkon Johnsen*, Norge, *Eino Kilpi*, Finland, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Finn Moe*, Norge, *Poul Møller*, Danmark, *Harald Nielsen*, Danmark, *A. C. Normann*, Danmark, *Bertil Ohlin*, Sverige, *Sven Em. Ohlon*, Sverige, *Claudia Olsen*, Norge, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Gösta Rosenberg*, Finland, *Mauri Ryömä*, Finland, *Martta Salmela-Järvinen*, Finland, *Axel Strand*, Sverige, *Arne Strøm*, Norge, og *John Österholm*, Finland.

Oslo, 14. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter.

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 14. november 1953 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det juridiske utvalg (nr. 17) med 47 stemmer. 22 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar berörda regeringar att närmare undersöka spørsmålet, huruvida vid inkomstbeskattning en avdragsrätt för i annat land erlagda skatter är möjlig och lämplig att genomföra.

De 47 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

<i>Andersen, Niels, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Langhelle, Nils, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Larsen, Helge, Danmark</i>
<i>Benediktsson, Bjarni, Island</i>	<i>Lehto, Lempi, Finland</i>
<i>Bjarnason, Sigurður, Island</i>	<i>Leikola, Erkki, Finland</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Møller, Poul, Danmark</i>
<i>Einer-Jensen, O. E., Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Ekendahl, Sigrid, Sverige</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan, Sverige</i>
<i>Ericsson, John, Sverige</i>	<i>Olgeirsson, Einar, Island</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Olsen, Lars M., Danmark</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Æwerlöf, Knut, Sverige</i>	<i>Persson, Ivar, Sverige</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Rylander, Olov, Sverige</i>
<i>Henriksson, Gunnar, Finland</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Holm, Chr. L., Norge</i>	<i>Sandström, Ragnhild, Sverige</i>
<i>Horn, Svend, Danmark</i>	<i>Sehlstedt, Ossian, Sverige</i>
<i>Häppölä, Leo, Finland</i>	<i>Seip, Helge, Norge</i>
<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Seweriin, Rakel, Norge</i>
<i>Jónsson, Emil, Island</i>	<i>Sjödahl, Edgar, Sverige</i>
<i>Jonsson, Sigfrid, Sverige</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Kleemola, Kauno, Finland</i>	<i>Skoglund, Martin, Sverige</i>

Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland

Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge

De 22 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *Håkon Johnsen*, Norge, *Eino Kilpi*, Finland, *Harry Klippenvåg*, Norge, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Harras Kyttä*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *John Lyng*, Norge, *Finn Moe*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Bertil Ohlin*, Sverige, *Sven Em. Ohlon*, Sverige, *Claudia Olsen*, Norge, *Kaarlo Pitsinki*, Finland, *Juha Rihtniemi*, Finland, *Gösta Rosenberg*, Finland, *Mauri Ryömä*, Finland, *Martta Salmela-Järvinen*, Finland, *Arne Strøm*, Norge, og *John Österholm*, Finland.

Oslo, 14. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam bokmarknad* m. m.

REKOMMENDATION NR 30

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 15. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av kulturutvalget (nr. 15) med 54 stemmer. 15 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

1. å gi Nordisk kulturkommisjon i oppdrag å foreslå praktiske tiltak med sikte på å skape et felles nordisk bokmarked,
2. å gjennomføre Nordisk kulturkommisjons forslag om bevilgninger i hvert av landene for å øke kjennskapet til nabolandenes litteratur, nemlig til
 - a. stipendier for litteraturkritikere på tilsammen n. kr. 6 000,
 - b. statsbidrag på n. kr. 30 000 til folkebibliotekene for innkjøp av nabolandslitteratur på originalspråket og
 - c. statsbidrag på n. kr. 8 000 til foreningene Norden til arrangement av stilkonkurranser samt
3. å sørge for at toll og importrestriksjoner på bøker, trykksaker, klisjéer og matriser blir sløyfet.

De 54 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige

Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Jaklin, Ingvald, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kraft, Ole Bjørn, Danmark

Kyttä, Harras, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige

Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sehlstedt, Ossian, Sverige
Seweriin, Rakel, Norge
Sjödahl, Edgar, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Stefánsson, Bernharð, Island
Strand, Axel, Sverige
Strøm, Arne, Norge
Sukselainen, V. J., Finland
Thestrup, Knud, Danmark
Wikborg, Erling, Norge
Vindenes, Erling, Norge
Österholm, John, Finland

De 15 fraværende var: *Per Borten, Norge, John Ericsson, Sverige, Emil Jónsson, Island, Sigfrid Jonsson, Sverige, Eino Kilpi, Finland, Thorkil Kristensen, Danmark, Hertta Kuusinen, Finland, Urho Kähönen, Finland, John Lyng, Norge, A. C. Normann, Danmark, Gösta Rosenberg, Finland, Mauri Ryömä, Finland, Bent Røiseland, Norge, Ragnhild Sandström, Sverige, og Martin Skoglund, Sverige.*

Oslo, 15. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam högre utbildning i trädgårdskonst*.

REKOMMENDATION NR 31

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommandasjon som 15. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av kulturutvalget (nr. 14) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å ta de nødvendige skritt for å tilveiebringe en felles høyere utdannelse i hagekunst i overensstemmelse med det forslag som er fremlagt av Nordisk kulturkommisjon (Sak A 19/1958).

De 55 medlemmer som stemte for rekommandasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Jaklin, Ingvald, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge

Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rylander, Olov, Sverige
Salmela-Järvinen, Martta, Finland
Sehlstedt, Ossian, Sverige

<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island	<i>Vindenes, Erling</i> , Norge
<i>Strand, Axel</i> , Sverige	<i>Österholm, John</i> , Finland
<i>Strøm, Arne</i> , Norge	

De 14 fraværende var: *John Ericsson*, Sverige, *Emil Jónsson*, Island, *Sigfrid Jonsson*, Sverige, *Eino Kilpi*, Finland, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *John Lyng*, Norge, *A. C. Normann*, Danmark, *Gösta Rosenberg*, Finland, *Mauri Ryömä*, Finland, *Bent Røise-land*, Norge, *Ragnhild Sandström*, Sverige, og *Martin Skøglund*, Sverige.

Oslo, 15. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.*

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 15. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 21) med 55 stemmer. 14 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter hand, så snart förutsättningar härför i varje särskilt fall föreligger,

1. utarbeta förslag till en nordisk överenskommelse, som tillförsäkrar sjömän med medborgarskap i ett nordiskt land och tjänstgörande å fartyg, hemmahörande i annat nordiskt land, samma rättsställning som fartygets hemland tillförsäkrar landets egna medborgare inom ramen för gällande sjömanslagstiftning,

2. i fråga om nordiska sjömän vidtagna erforderliga åtgärder för

- a. en gemensam hälsotjänst i hamnar utanför Norden,
- b. likartade bedömningsgrunder vid läkarundersökning i nordiska och främmande hamnar och
- c. likartad undervisning av personal i ledande ställning å fartygen i skeppsmedicin och skeppshygien samt gemensam läkarbok för sjömän jämte enhetliga bestämmelser för skeppsapotek (medicinkistor) samt

3. fortsätta det pågående utredningsarbetet i fråga om gemensam hälsotjänst för fiskare liksom beträffande försäkringsskydd för sjöfolk.

De 55 medlemmer som stemte för rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island

Bjarnason, Sigurður, Island
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige

<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Ohlon, Sven Em.</i> , Sverige
<i>Ewerlöf, Knut</i> , Sverige	<i>Olgeirsson, Einar</i> , Island
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Olsen, Lars M.</i> , Danmark
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Persson, Ivar</i> , Sverige
<i>Häppölä, Leo</i> , Finland	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Jaklin, Ingvald</i> , Norge	<i>Rylander, Olov</i> , Sverige
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland
<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland	<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge
<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark	<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige
<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Kyttä, Harras</i> , Finland	<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island
<i>Larsen, Helge</i> , Danmark	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Lehto, Lempi</i> , Finland	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Leikola, Erkki</i> , Finland	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Leirfall, Jon</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Moe, Finn</i> , Norge	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Vindenes, Erling</i> , Norge
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Österholm, John</i> , Finland
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i> , Sverige	

De 14 fraværende var: *Per Borten*, Norge, *John Ericsson*, Sverige, *Emil Jónsson*, Island, *Sigfrid Jonsson*, Sverige, *Eino Kilpi*, Finland, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *John Lyng*, Norge, *A. C. Norman*, Danmark, *Gösta Rosenberg*, Finland, *Mauri Ryömä*, Finland, *Bent Røiseland*, Norge, *Ragnhild Sandström*, Sverige, og *Martin Skoglund*, Sverige.

Oslo, 15. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *tullnedsättning för nödvändiga hjälpmedel för vanföra.*

REKOMMENDATION NR 33

I henhold til § 10 i vedtektene for Nordisk Råd og § 20 i rådets arbeidsordning oversendes nedenstående rekommendasjon som 15. november 1958 ble vedtatt av Nordisk Råd etter innstilling av det sosialpolitiske utvalg (nr. 22) med 58 stemmer. 11 medlemmer var fraværende.

Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderer regeringarna att snarast möjligt vidtaga åtgärder för genomförande av tullfrihet eller i förekommande fall tullättnader vid import av proteser, invalidvagnar och andra nödvändiga hjälpmedel för vanföra.

De 58 medlemmer som stemte for rekommendasjonen var:

Andersen, Niels, Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Benediktsson, Bjarni, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Borten, Per, Norge
Buhl, Marius, Danmark
Einer-Jensen, O. E., Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Ewerlöf, Knut, Sverige
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Holm, Chr. L., Norge
Horn, Svend, Danmark
Häppölä, Leo, Finland
Hønsvald, Nils, Norge
Jaklin, Ingvald, Norge
Johnsen, Håkon, Norge
Kilpi, Eino, Finland
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge

Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Larsen, Helge, Danmark
Lehto, Lempi, Finland
Leikola, Erkki, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Nilsson, Jan-Ivan, Sverige
Ohlin, Bertil, Sverige
Ohlon, Sven Em., Sverige
Olgeirsson, Einar, Island
Olsen, Claudia, Norge
Olsen, Lars M., Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Persson, Ivar, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rylander, Olov, Sverige

<i>Salmela-Järvinen, Martta</i> , Finland	<i>Strand, Axel</i> , Sverige
<i>Sandström, Ragnhild</i> , Sverige	<i>Strøm, Arne</i> , Norge
<i>Sehlstedt, Ossian</i> , Sverige	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Seweriin, Rakel</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Sjödahl, Edgar</i> , Sverige	<i>Wikborg, Erling</i> , Norge
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	<i>Vindenes, Erling</i> , Norge
<i>Stefánsson, Bernharð</i> , Island	<i>Österholm, John</i> , Finland

De 11 fraværende var: *John Ericsson*, Sverige, *Holger Eriksen*, Danmark, *Emil Jönsson*, Island, *Sigfrid Jonsson*, Sverige, *Hertta Kuusinen*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *A. C. Normann*, Danmark, *Gösta Rosenberg*, Finland, *Mauri Ryömä*, Finland, *Bent Røiseland*, Norge, og *Martin Skoglund*, Sverige.

Oslo, 15. november 1958

Nils Hønsvald

Einar Løchen

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Övriga beslut (utom val)

A. Beslut att ej företaga sig något i anledning av:

(den 12 november)

1. medlemsförslag om samverkan i fråga om undersökningar rörande planering och drift av sjukhus (Sak A 30)

(den 13 november)

2. medlemsförslag om samordning av hjälpen till underutvecklade länder m. m. (Sak A 13)

(den 14 november)

3. medlemsförslag om beräkning av järnvägsfrakter vid transitotrafik över Narvik (Sak A 27)
4. medlemsförslag om förenhetligande av lagreglerna om tryck- och läsfrihet (Sak A 10)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spörsmål:

(den 12 november)

1. meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske (Sak D 19)
2. meddelande om rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling (Sak D 45)
3. meddelanden om rekommendation nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk (Sak D 53)
4. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (Sak C 7)
5. berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 8)
6. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)
7. meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift (Sak D 38)
8. meddelanden om rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal (Sak D 60)

9. meddelanden om rekommendation nr 18/1957 angående samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd (Sak D 61)
10. meddelanden om rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare (Sak D 63)
11. meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnetområde (Sak D 7)
12. meddelande om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet (Sak D 8)
13. berättelser från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 6)
14. meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning (Sak D 36)
15. berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (Sak C 4)
16. meddelanden om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor (Sak D 44)
17. meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförsel av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning (Sak D 35)
18. meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken (Sak D 26)
19. meddelande om rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag (Sak D 54)

(den 13 november)

20. meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen (Sak D 21)
21. meddelanden om rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet (Sak D 57)
22. meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m. (Sak D 27)
23. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2)
24. berättelser om samarbetet mellan språknämnderna (Sak C 5)
25. meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälsovårdshögskola (Sak D 10)
26. meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för apotekare (Sak D 28)
27. meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal (Sak D 12)
28. meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning i de nordiska länderna (Sak D 24)
29. meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar (Sak D 42)
30. meddelanden om rekommendation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten (Sak D 68)

31. meddelanden om rekommendation nr 24/1957 angående ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige (Sak D 67)

(den 14 november)

32. meddelanden om rekommendation nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning (Sak D 51)
33. meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar (Sak D 39)
34. meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning (Sak D 49)
35. meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m., såvitt ej avser befrielse från tullkontroll beträffande vissa slag av inskrivet resgods (Sak D 34)
36. meddelanden om rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisionssamverkan (Sak D 47)
37. meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m., såvitt ej avser en nordisk folklig akademi (Sak D 15)
38. meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 16)
39. meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likstäl- lighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (Sak D 3)
40. meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land, såvitt ej avser inregistrering av och trafik med luftfartyg, internordisk giltighet för flygcertifi- kat, rätt att ge offentlig föreställning, rätt att inneha statstjänst samt biträde med verkställighet av beslut fattat av administrativ myndighet i annat nordiskt land (Sak D 2)
41. berättelse från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område (Sak C 1)
42. meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning (Sak D 37)

(den 15 november)

43. meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur (Sak D 4)
44. meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam häl- sotjänst för sjöfolk (Sak D 11)

b. i avaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session:

(den 10 november)

1. meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner (Sak D 6)

2. meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet (Sak D 9)
3. meddelanden om rekommendation nr 15/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel (Sak D 13)
4. meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område (Sak D 14)
5. meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (Sak D 20)
6. meddelande om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation (Sak D 22)
7. meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m. (Sak D 25)
8. meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (Sak D 29)
9. meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (Sak D 40)
10. meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbet på näringsforskningens område (Sak D 48)
11. meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (Sak D 50)
12. meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land (Sak D 56)
13. meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien (Sak D 59)
14. meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m. (Sak D 65)
15. meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg (Sak D 66)

(den 12 november)

16. meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg (Sak D 5)
17. meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställdhet för nordiska medborgare i fråga om kustfart (Sak D 69)
18. meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m. (Sak D 62)
19. meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen (Sak D 30)
20. meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötelsns område (Sak D 43)

(den 13 november)

21. meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg (Sak D 17)
22. meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (Sak D 18)
23. meddelande om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund (Sak D 1)

(den 14 november)

24. meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 55)
25. meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m., såvitt avser befrielse från tullkontroll beträffande vissa slag av inskrivet resgods (Sak D 34)
26. meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön (Sak D 70)
27. meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m., såvitt avser en nordisk folklig akademi (Sak D 15)
28. meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig (Sak D 23)
29. meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 33)
30. meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension (Sak D 58)
31. meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land, såvitt avser inregistrering av och trafik med luftfartyg, internordisk giltighet för flygcertifikat, rätt att ge offentlig föreställning, rätt att inneha statstjänst samt biträde med verkställighet av beslut fattat av administrativ myndighet i annat nordiskt land (Sak D 2)
32. meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (Sak D 64)
33. meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området (Sak D 32)

(den 15 november)

- 34—35. meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder, såvitt såvitt avser trafik- och turistväsendet som såvitt avser kulturuthytet (Sak D 52)

36. meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete (Sak D 31)
37. meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk (Sak D 46)
38. meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (Sak D 41)

C. Beslut att till nästa ordinarie session uppskjuta vidare behandling av:

(den 12 november)

1. medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter (Sak A 7)
2. regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen (Sak B 3)

(den 13 november)

3. medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning (Sak A 29)

(den 14 november)

4. tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning (Sak D 49)
5. uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige, såvitt avser vägförbindelserna över Umbukta och Graddis (Sak A 3)
6. medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan (Sak A 14)
7. tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete (Sak D 32)
8. regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning (Sak B 4)

D. Beslut i interna spörsmål¹:

(den 9 november)

1. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(den 10 november)

2. att lägga rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté till handlingarna (Dokument 2)
3. att lägga rapport från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté till handlingarna (Dokument 3)
4. att lägga rapport från Nordiska rådets väggkommitté till handlingarna (Dokument 4)

¹ Beslut i procedurfrågor här ej redovisade.

5. att lägga rapport från Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt till handlingarna (Dokument 5)

(den 12 november)

6. att uppdraga åt juridiska niomannakommittén att under tiden till nästa ordinarie session fullfölja arbetet med spørsmålet om gemensamma regler rörande samernas rättigheter efter de riktlinjer som juridiska utskottet anvisat

(den 15 november)

7. att bemyndiga presidiet att för förberedelse av nästa ordinarie session tillsätta mindre kommittéer samt att, om läget gör det erforderligt, kalla till extra session
8. att fördela utgifterna för tryckningen av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets rapporter lika mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige
9. att avhålla nästa ordinarie session i Stockholm i slutet av oktober 1959 med bemyndigande för presidiet att fastställa dag för sessionens början.

Val

(den 9 november)

1. Val av presidium
2. Val av utskott

(den 15 november)

3. Val av juridisk niomannakommitté
4. Val av socialpolitisk niomannakommitté
5. Val av redaktionskommitté för Nordisk Kontakt
6. Val av revisorer för Nordisk Kontakt

NORDISKA RÅDETS STADGA M. M.

Nordiska rådets stadga

Danmark

Lov nr. 292 af 21. december 1957 om Nordisk Råd

§ 1.

Danmark deltager i arbejdet inden for Nordisk Råd i overensstemmelse med nedenstående vedtægt for rådet:

Vedtægt for Nordisk Råd

1.

Nordisk Råd er organ for samråd mellem Danmarks folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting og Sveriges riksdag samt disse landes regeringer i spørgsmål, der angår samvirke mellem disse lande eller nogle af dem.

2.

Rådet består af 69 valgte medlemmer og af regeringsrepræsentanter.

For den tid og på den måde, som bestemmes i hvert land, vælger Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting og Sveriges riksdag hver af deres egen midte 16 medlemmer af rådet tillige med det nødvendige antal suppleanter og Islands alting af sin egen midte 5 medlemmer af rådet tillige med det nødvendige antal suppleanter. Blandt hvert lands valgte medlemmer skal forskellige politiske retninger repræsenteres.

Enhver regering udser blandt sine medlemmer regeringsrepræsentanter i det antal, som den ønsker.

3.

Regeringsrepræsentanterne har ikke stemmeret i rådet.

4.

Rådet samles en gang om året på den tid, rådet bestemmer (ordinær session). Desuden samles rådet, når det træffer beslutning herom, eller når mindst to regeringer eller mindst 25 valgte medlemmer fremsætter begæring derom (ekstra session). Ordinær session holdes i en af landenes hovedstæder efter bestemmelse af rådet.

5.

For hver ordinær session og tiden indtil næste ordinære session vælger rådet blandt de valgte medlemmer en præsident og 4 vicepræsidenter. Præsidenterne utgør rådets præsidium.

6.

Rådets forhandlinger er offentlige, dersom ikke rådet under hensyn til et spørgsmåls særlige art beslutter noget andet.

7.

Under hver ordinær session fordeles de valgte medlemmer på faste udvalg med den opgave at forberede sagerne. Udvalgene kan efter præsidiets bestemmelse i særlige tilfælde holde møde mellem sessionerne.

Til forberedelse af særlige sager i tiden mellem sessionerne kan komiteer nedsættes.

8.

Hvert lands delegation ansætter sekretær og andet personale. Sekretariaternes virksomhed og indbyrdes samarbejde foregår under præsidiets ledelse.

9.

Enhver regering og ethvert medlem har ret til ved skriftlig henvendelse til præsidiet at rejse en sag for rådet. Præsidiet lader foretage den udredning, det finder påkrævet, og udsender aktstykkerne i sagen til regeringerne og medlemmerne i god tid før sessionen.

10.

Rådet drøfter spørgsmål af fælles interesse for landene og kan vedtage rekommandationer til regeringerne. Rekommandationerne skal følges af oplysning om, hvorledes hvert medlem har stemt.

Vedrørende spørgsmål, som udelukkende angår enkelte lande, har kun medlemmerne fra disse lande stemmeret.

11.

Regeringerne bør ved hver ordinær session give rådet meddelelser om de foranstaltninger, som er truffet i anledning af rådets rekommandationer.

12.

Rådet fastsætter selv sin arbejdsordning.

13.

Hvert land svarer for udgifterne til sin deltagelse i rådet. Rådet bestemmer, hvorledes fælles udgifter skal fordeles.

§ 2.

Folketinget vælger de i vedtægtens punkt 2 omtalte 16 medlemmer ved begyndelsen af hvert folketingsår og efter afholdelse af folketingsvalg. Valget sker efter forholdstal. For hvert medlem vælges på tilsvarende måde en suppleant, der intræder i rådet, når vedkommende medlem er forhindret. Medlemmer og suppleanter skal stedse have sæde i folketinget. Dersom et medlem eller en suppleant udtræder af rådet, vælger folketinget et medlem eller en suppleant i hans sted.

§ 3.

Den danske delegation afgiver en årlig beretning til folketinget om Nordisk Råds virksomhed.

Regler om folketingets behandling af rådets beretning vil kunne gives i tingets forretningsorden eller ved særskilt folketingsbeslutning.

§ 4.

Denne lov træder i kraft den 1. januar 1958. Fra samme tidspunkt ophæves lov nr. 206 af 7. juni 1952 om Det nordiske Råd som ændret ved lov nr. 313 af 21. december 1955.

Finland

Asetus Pohjoismaiden neuvoston uuden perussäännön voimaansaattamisesta 30. 12. 1957/465

Sitten kun eduskunta on 10 päivänä joulukuuta 1957 hyväksynyt Pohjoismaiden neuvostolle uuden perussäännön, säädetään ulkoasiainministerin esittelystä, että seuraava perussääntö tulee voimaan 1 päivästä tammikuuta 1958 lukien:

Pohjoismaiden neuvoston perussääntö

1 §.

Pohjoismaiden neuvosto on Tanskan kansankäräjien, Suomen eduskunnan, Islannin altingin, Norjan suurkäräjien ja Ruotsin valtiopäivien sekä näiden maiden hallitusten yhteinen elin neuvoteltaessa kysymyksistä, jotka tarkoittavat yhteistoimintaa näiden maiden tai joidenkin niiden välillä.

2 §.

Neuvoston muodostavat kuusikymmentyhdeksän valittua jäsentä ja hallitusten edustajat.

Siksi ajaksi ja sillä tavoin, kuin kussakin maassa määrätään, valitsevat Tanskan kansankäräjät, Suomen eduskunta, Norjan suurkäräjät ja Ruotsin

valtiopäivät neuvostoon kukin keskuudestaan kuusitoista jäsentä ja tarpeellisen määrän varajäseniä sekä Islannin alting samoin keskuudestaan viisi jäsentä ja tarpeellisen määrän varajäseniä. Kunkin maan valtuuskunnassa on eri poliittisten suuntausten oltava edustettuina.

Kukin hallitus määrää jäsenistään neuvostoon haluamansa määrän hallituksen edustajia.

3 §.

Hallitusten edustajilla ei ole neuvostossa äänioikeutta.

4 §.

Neuvosto kokoontuu kerran vuodessa ajankohtana, jonka neuvosto määrää (sääntömääräinen istunto). Lisäksi neuvosto kokoontuu, milloin se niin päättää tai milloin vähintään kaksi hallitusta taikka vähintään kaksikymmentäviisi valittua jäsentä sitä pyytää (ylimääräinen istunto). Sääntömääräiset istunnot pidetään jonkin neuvostoon kuuluvan maan pääkaupungissa, sen mukaan kuin neuvosto päättää.

5 §.

Kutakin sääntömääräistä istuntoa ja sen jälkeistä istuntojen välistä aikaa varten valitsee neuvosto valituista jäsenistään puheenjohtajan ja neljä varapuheenjohtajaa. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat muodostavat neuvoston puheenjohtajiston.

6 §.

Asiain käsittely neuvostossa on julkinen, jollei neuvosto jonkin asian laadun vuoksi toisin päättä.

7 §.

Kussakin sääntömääräisessä istunnossa jaetaan valitut jäsenet kiinteisiin valiokuntiin, joiden tehtävänä on valmistella asiat. Valiokunnat voivat puheenjohtajiston päätöksestä erityisissä tapauksissa kokoontua istuntojen välisenä aikana.

Komiteoita voidaan asettaa valmistelemaan erityisiä asioita istuntojen välisenä aikana.

8 §.

Kunkin maan valtuuskunta ottaa itselleen sihteerin ja muun henkilöstön. Sihteeristöjen toiminta ja keskinäinen yhteistyö tapahtuu puheenjohtajiston johdolla.

9 §.

Jokaisella hallituksella ja kullakin jäsenellä on oikeus saada asia neuvostossa vireille tekemällä siitä puheenjohtajistolle kirjallinen esitys. Puheen-

johtajisto huolehtii tarpeelliseksi katsomansa selvityksen hankkimisesta ja toimittaa asiaa koskevat asiakirjat hallituksille ja jäsenille hyvissä ajoin ennen istuntoa.

10 §.

Neuvosto käsittelee siihen kuuluvia maita yhteisesti kiinnostavia kysymyksiä ja voi hyväksyä suosituksia hallituksille. Suositukseen on liitettävä ilmoitus siitä, miten kukin jäsen on äänestänyt.

Kysymyksissä, jotka koskevat yksinomaan tiettyjä maita, on vain näiden maiden jäsenillä äänioikeus.

11 §.

Hallitusten tulee jokaisessa sääntömääräisessä istunnossa antaa neuvostolle ilmoitukset niistä toimenpiteistä, joihin neuvoston suositusten johdosta on ryhdytty.

12 §.

Neuvosto vahvistaa itse työjärjestyksensä.

13 §.

Kukin maa vastaa menoista, jotka aiheutuvat sen osallistumisesta neuvostoon.

Neuvosto määrää, miten yhteiset menot on jaettava.

Förordning 30 december 1957 om bringande i kraft av ny stadga för Nordiska rådet (465/57)

Sedan riksdagen den 10 december 1957 antagit en ny stadga för Nordiska rådet, stadgas på föredragning av ministern för utrikesärendena, att följande stadga träder i kraft den 1 januari 1958:

Stadga för Nordiska rådet¹

¹ Stadgans svenskspråkiga text i Finland överensstämmer helt med den i Sverige gällande (se s. 1925)

Island

Þingsályktun um samþykkt á starfsreglum Norðurlandaráðs, nr. 59, 30. maí 1958

Alþingi ályktar að samþykkja starfsreglur Norðurlandaráðs, þær sem prentaðar eru hér á eftir sem fylgiskjal með ályktun þessari, og koma þær í stað starfsreglna þeirra, er samþykktar voru með þingsályktunum 10. des. 1952 og 2. des. 1955.

Fylgiskjal

Starfsreglur Norðurlandaráðs

1. gr.

Norðurlandaráð er vettvangur fyrir þjóðþing Dana, ríkisþing Finna, Alþingi Íslendinga, stórþing Norðmanna og ríkisþing Svía og ríkisstjórnir þessara landa til þess að ráðgast um þau málefni, er varða samvinnu milli þessara landa eða einhverra þeirra.

2. gr.

Ráðið er skipað 69 kjörnum fulltrúum svo og fulltrúum ríkisstjórnanna.

Til þess tíma og með þeim hætti, sem ákveðið verður í hverju landi, kys þjóðþing Dana, ríkisþing Finna, stórþing Norðmanna og ríkisþing Svía hvert um sig úr hópi þingmanna 16 fulltrúa í ráðið ásamt nægilegri tölu varamanna og Alþingi Íslendinga úr hópi alþingismanna 5 fulltrúa í ráðið ásamt nægilegri tölu varamanna. Í deild hvers lands, þeirri sem kjörin er, skulu vera fulltrúar fyrir mismunandi stjórnmalastefnur.

Hver ríkisstjórn velur úr sínum hópi stjórnarfulltrúa, svo marga sem hún óskar.

3. gr.

Fulltrúar ríkisstjórnanna eiga ekki atkvæðisrétt í ráðinu.

4. gr.

Ráðið kemur saman einu sinni á ári á þeim tíma, sem það ákveður (aðalþing). Auk þess kemur ráðið saman, þegar það ákveður sjálft, eða þegar eigi færri en tvær ríkisstjórnir eða eigi færri en 25 kjörnir fulltrúar óska þess (aukaþing). Aðalþing skal háð í einhverri höfuðborg landanna, eftir því sem ráðið ákveður.

5. gr.

Ráðið kys fyrir hvert aðalþing og fyrir tímabilið til næsta aðalþings úr hópi hinna kjörnu fulltrúa forseta og 4 varaforseta. Forseti og varaforsetar eru stjórnarnefnd ráðsins.

6. gr.

Þingfundir ráðsins eru háðir í heyranda hljóði, nema ráðið ákveði annað vegna sérstaks eðlis einhvers máls.

7. gr.

Til þess að undirbúa málin skal kjósa þingnefndir og aðrar nefndir. Geta þær nefndir einnig komið til funda milli þinga.

Á aðalþingum er hinum kjörnu fulltrúum skipt niður í fastanefndir til þess að undirbúa málin. Fastanefndir geta eftir ákvörðun stjórnarnefndar, þegar sérstaklega stendur á, átt með sér fundi milli þinga.

Kjósa má nefnd til þess að undirbúa tiltekið mál milli þinga.

8. gr.

Deild hvers lands ræður ritara og aðra starfsmenn. Eru þeir í störfum sínum og samvinnu sin í milli háðir leiðsögn stjórnarnefndar.

9. gr.

Sérhver ríkisstjórn og sérhver fulltrúi í ráðinu getur, með því að snúa sér skriflega til stjórnarnefndar, lagt mál fyrir ráðið. Stjórnarnefndin lætur semja þá greinargerð, sem hún telur nauðsynlega, og hún sendir skjöl málsins til ríkisstjórnanna og fulltrúanna með góðum fyrirvara áður en þing er háð.

10. gr.

Ráðið ræðir sameiginleg áhugamál landanna og getur samþykkt ályktanir til ríkisstjórnanna. Slikum ályktunum skal fylgja greinargerð um það, hvernig hver fulltrúi hefur greitt atkvæði.

Um málefni, sem einungis varða tiltekin lönd, eiga ekki aðrir atkvæðisrétt en fulltrúar þeirra landa.

11. gr.

Ríkisstjórnirnar skulu tilkynna það ráðinu á hverju aðalþingi þess, hverjar ráðstafanir hafa verið gerðar í tilefni af ályktunum ráðsins.

12. gr.

Ráðið setur sér sjálft þingsköp.

13. gr.

Hvert land ber kostnað af þátttöku sinni í ráðinu.

Ráðið ákveður, hvernig sameiginlegum kostnaði skuli jafnað niður.

Starfsreglur þessar öðlast gildi 1. janúar 1958.

Norge

Stortingsvedtak 6. juni 1957

Stortinget godkjenner det utkast til vedtekter for Nordisk Råd som er lagt fram som vedlegg i St. prp. nr. 89 for 1957, og som lyder slik:

§ 1.

Nordisk Råd er organ for samråd mellom Danmarks Folketing, Finlands Riksdag, Islands Alting, Norges Storting og Sveriges Riksdag og disse lands regjeringer i spørsmål som angår samvirke mellom disse landene eller noen av dem.

§ 2.

Rådet består av 69 valte medlemmer og av regjeringsrepresentanter.

For den tid og på den måte, som blir bestemt i hvert land, velger Danmarks Folketing, Finlands Riksdag, Norges Storting og Sveriges Riksdag hver innen sin midte 16 medlemmer av rådet, tillikemed det nødvendige antall suppleanter, og Islands Alting innen sin midte 5 medlemmer av rådet, tillikemed det nødvendige antall suppleanter. Blant de valte medlemmer fra hvert land skal forskjellige politiske retninger være representert.

Enhver regjering utpeker blant sine medlemmer regjeringsrepresentanter i det antall, som den ønsker.

§ 3.

Regjeringsrepresentantene har ikke stemmerett i rådet.

§ 4.

Rådet samles en gang om året på den tid som rådet bestemmer (ordinær sesjon). Dessuten samles rådet når det så beslutter, eller når minst 2 regjeringer eller minst 25 valte medlemmer fremsetter begjæring om det (ekstra sesjon). Ordinær sesjon holdes i en av landenes hovedsteder etter bestemmelse av rådet.

§ 5.

For hver ordinær sesjon og tiden inntil neste ordinære sesjon velger rådet blant de valgte medlemmer en president og 4 visepresidenter. Presidenten og visepresidentene utgjør rådets presidium.

§ 6.

Rådets forhandlinger er offentlige, dersom ikke rådet av hensyn til et spørsmåls særlige art bestemmer noe annet.

§ 7.

Under hver ordinær sesjon fordeles de valte medlemmer på faste utvalg som har til oppgave å forberede sakene. Utvalgene kan etter presidiets bestemmelse i særlige tilfelle holde møte mellom sesjonene.

Til å forberede særlige saker i tiden mellom sesjonene kan det nedsettes komitéer.

§ 8.

Hvert lands delegasjon ansetter sekretær og annet personale. Sekretariatens virksomhet og innbyrdes samarbeid foregår under presidiets ledelse.

§ 9.

Enhver regjering og ethvert medlem har rett til ved skriftlig henvendelse til presidiet å reise en sak for rådet. Presidiet lar foreta den utredning det finner påkrevd og sender ut aktstykkene i saken til regjeringene og medlemmene i god tid før sesjonen.

§ 10.

Rådet drøfter spørsmål av felles interesse for landene og kan vedta rekommandasjoner til regjeringene. Rekommandasjonene skal følges av opplysning om hvordan hvert medlem har stemt.

Vedrørende spørsmål som utelukkende angår enkelte land, har bare medlemmene fra disse land stemmerett.

§ 11.

Regjeringene bør ved hver ordinær sesjon gi rådet meddelelse om de åtgjerder som er tatt i anledning av rådets rekommandasjoner.

§ 12.

Rådet fastsetter selv sin arbeidsordning.

§ 13.

Hvert land svarer for utgiftene til sin deltakelse i rådet.

Rådet bestemmer hvordan felles utgifter skal fordeles.

Sverige

Kungl. Maj:ts förordning den 6 juni 1957 (nr 296) om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet

Kungl. Maj:t har, med riksdagen, funnit gott förordna, att 1—11 §§ och 13 § stadgan den 20 augusti 1952 för Nordiska rådet skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att 14 och 15 §§ nämnda stadga skola

upphöra att gälla; och kommer till följd härav stadgan för Nordiska rådet att från och med den dag, då denna förordning träder i kraft, hava följande lydelse.

1 §.

Nordiska rådet är organ för samråd mellan Danmarks folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting och Sveriges riksdag samt dessa länders regeringar i spörsmål, som avse samverkan mellan dessa länder eller några av dem.

2 §.

Rådet består av sextionio valda medlemmar och av regeringsrepresentanter.

För den tid och på det sätt, som i varje land bestämmes, välja Danmarks folketing, Finlands riksdag, Norges storting och Sveriges riksdag envar inom sig sexton medlemmar i rådet jämte erforderligt antal suppleanter och Islands alting inom sig fem medlemmar i rådet jämte erforderligt antal suppleanter. Bland varje lands valda medlemmar skola olika politiska riktningar vara företrädda.

Envar regering utser bland sina medlemmar regeringsrepresentanter till det antal, som den önskar.

3 §.

Regeringsrepresentanterna hava icke rösträtt i rådet.

4 §.

Rådet samlas en gång årligen å tid, som rådet bestämmer (ordinarie session). Dessutom samlas rådet, när det så beslutar eller när minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar framställa begäran därom (extra session). Ordinarie session hålles i någon av ländernas huvudstäder efter rådets bestämmande.

5 §.

För varje ordinarie session och tiden intill nästa ordinarie session väljer rådet bland de valda medlemmarna en president och fyra vicepresidenter. Presidenten och vicepresidenterna utgöra rådets presidium.

6 §.

Rådets förhandlingar äro offentliga, därest rådet icke med hänsyn till ett spörsmåls särskilda art annorlunda beslutar.

7 §.

Vid varje ordinarie session fördelas de valda medlemmarna på fasta utskott med uppgift att förbereda sakerna. Utskotten kunna efter presidiets bestämmande i särskilda fall hålla möte mellan sessionerna.

För beredning av särskilda saker under tiden mellan sessionerna kunna kommittéer tillsättas.

8 §.

Varje lands delegation anställer sekreterare och annan personal. Sekretariatens verksamhet och inbördes samarbete försiggå under presidiets ledning.

9 §.

Envar regering och envar medlem hava rätt att genom skriftlig framställning till presidiet väcka sak hos rådet. Presidiet låter företaga den utredning, det finner erforderlig, och utsänder aktstyckena i saken till regeringarna och medlemmarna i god tid före sessionen.

10 §.

Rådet dryftar spörsmål av gemensamt intresse för länderna och kan antaga rekommendationer till regeringarna. Till rekommendation skall fogas uppgift om hur varje medlem röstat.

Rörande spörsmål, som uteslutande angå vissa länder, hava endast medlemmar från dessa länder rösträtt.

11 §.

Regeringarna böra vid varje ordinarie session lämna rådet meddelanden om de åtgärder, som vidtagits i anledning av rådets rekommendationer.

12 §.

Rådet fastställer självt sin arbetsordning.

13 §.

Varje land svarar för utgifterna för sitt deltagande i rådet. Rådet bestämmer hur gemensamma utgifter skola fördelas.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1958.

Riktlinjer för utskottsarbetet

(Antagna av arbetsutskotten den 9 november 1958)

1. Utskottets första möte öppnas av den som står överst på den i bokstavsordning uppgjorda förteckningen över utskottsmedlemmarna.

Vid mötet

- a) väljes ordförande och viceordförande,
- b) anmäles, vem presidiet jämlikt § 8 arbetsordningen utsett till sekreterare,
- c) inbjudes de rådsmedlemmar som är regeringsrepresentanter, att, i den mån icke annat särskilt beslutes, delta i utskottets förhandlingar,
- d) bemyndigar utskottet ordföranden att för särskilda fall tillåta suppleanter i rådet att övervara förhandlingarna,
- e) överväger utskottet, vilka sakkunniga som enligt 13 § andra stycket arbetsordningen skall inkallas till utskottet för att biträda utskottet beträffande de olika sakerna samt

f) fastställer utskottet en preliminär plan för sitt arbete.

2. Protokoll vid utskottets möten föres av sekreteraren, som däri antecknar tidpunkten för varje mötes begynnelse och avslutning, de närvarande medlemmarna och regeringsrepresentanterna samt de tillkallade experterna ävensom de av utskottet fattade besluten.

3. Presidiets medlemmar och delegationernas huvudsekreterare har rätt att övervara förhandlingarna i utskottet och att där yttra sig, så även utskottets sekreterare. För övrigt äger icke andra personer än de, utskottet enligt punkt 1 beslutit inkalla eller tillåta att övervara förhandlingarna, närvara vid utskottets möten.

4. Varje sak föredrages för utskottet av en utskottsmedlem, sekreteraren eller en tillkallad expert. Utskottet skall avge förslag angående de till utskottet hänskjutna sakerna.

5. För varje förslag utses en talesman, vars uppgift är att, i den mån det anses påkallat, framlägga saken för rådet. Då det rör sig om saker av större betydelse, bör utskottet vid behov förbereda debatten i rådet, t. ex. taga förbindelse med eventuella talare osv.

6. Förslaget skall innehålla upplysningar om vilka som har deltagit i eller varit närvarande vid sakens behandling i utskottet, hänvisning till de dokument m. m., som har förelagts utskottet, motivering för utskottets konklusion, själva konklusionen samt eventuella reservationer (mindretalsförslag). Förslaget avfattas på dens språk, som har uppgjort det.

7. Beträffande varje spörsmål, som icke föranleder förslag till rekommendation eller förslag om att rådet icke skall företaga sig något i anledning av medlemsförslaget osv., skall i konklusionen anges, om utskottet anser det slutbehandlat, att dess vidare behandling bör uppskjutas, att det ger anledning till nya meddelanden osv.

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidium

Nils Hønsvald, Norge, president
Erik Eriksen, Danmark, vicepresident
V. J. Sukselainen, Finland, vicepresident
Emil Jónsson, Island, vicepresident
Bertil Ohlin, Sverige, vicepresident

Arbetsutskott

Danmark

Niels Andersen
O. E. Einer-Jensen, næstformand
Erik Eriksen, formand
Ole Bjørn Kraft
A. C. Normann
Gustav Pedersen

Finland

Gunnar Henriksson, vice ordförande
Eino Kilpi
Harras Kyttä
Erkki Leikola
Martta Salmela-Järvinen
V. J. Sukselainen, ordförande
John Österholm

Island

Sigurður Bjarnason
Emil Jónsson, forseti (ordförande)
Einar Olgeirsson

Norge

Chr. L. Holm
Nils Hønsvald, formann
Bent Røiseland

Sverige

Knut Ewerlöf
Bertil Ohlin, ordförande
Anders Pettersson
Rickard Sandler
Axel Strand, vice ordförande

Sekretariat

Byråsjef Einar Løchen, huvudsekreterare, tillika norska delegationens sekreterare

Sekretær Harald Midttun, biträdande sekreterare
Førstesekretær Erik Nord, biträdande sekreterare
Sekretær Herman Pedersen, biträdande sekreterare
Assistent Astri Andersen
Assistent Reidun Gulbrandsen

Bibliotekarien Tryggve Byström, redaktör

Sekretær N. C. Bitsch, sekreterare i juridiska utskottet
Førstesekretær Helene Andersen, sekreterare i kulturutskottet
Byråchefen S.-H. Ryman, sekreterare i socialpolitiska utskottet
Jur. kand. Pär Kettis, sekreterare i trafikutskottet
Byråsjef John Paxal, sekreterare i trafikutskottet
Byråsjef Gudmund Saxrud, sekreterare i ekonomiska utskottet
Byråsjef Olaf Solli, sekreterare i ekonomiska utskottet

Generalsekretær Frantz Wendt, danska delegationens sekreterare
Justitiesekreteraren Eiler Hultin, finländska delegationens sekreterare
Byråchefen Friðjón Sigurðsson, isländska delegationens sekreterare
Docenten Gustaf Petrén, svenska delegationens sekreterare
Andre sekreteraren Leif Leifland, svenska delegationens biträdande sekreterare

Sakkunniga**Danmark**

Departementschef Vilhelm Boas
Fhv. nationalbankdirektør C. V. Bramsnæs
Fuldmægtig Ruth Bruun-Pedersen
Sekretær Tony Christensen

Fuldmægtig Mogens Foldberg
Medicinaldirektør Johs. Frandsen
Kontorchef Poul Gaarden
Fuldmægtig Axel Gormsen
Kontorchef Knud Damsgaard Hansen
Kontorchef K. Kjørgx
Udenrigsråd Erling Kristiansen
Ekspeditionsekretær Aage Munkgaard
Afdelingschef Otto Müller
Departementschef Erik Ib Schmidt
Sekretær Helge Thomsen
Direktør Bent Wellejus

Finland

Kanslichefen Teini Ahava
Byråchefen Reino Honkaranta
Regeringsrådet Klaus Häkkänen
Ministern Olli Kaila
Regeringssekreteraren Osmo Kalliala
Bankdirektören Ahti Karjalainen
Generalsekreteraren Veikko Karsma
Överdirektören Erkki Kinnunen
Överdirektören Gunnar Korhonen
Regeringssekreteraren Kai Korte
Medicinalrådet Paavo Kuusisto
Professorn Nils Meinander
T. f. avdelningschefen Osmo Orkomies
Generaldirektören Niilo Pesonen
Konteramiralen Svante Sundman
Professorn Samuli Suomela
Fil. mag. J. O. Tallqvist
Vicehäradshövdingen Olli Vallila
Pol. mag. Alfred Westphalen
Professorn Kustaa Vilkkuna

Island

Ambassadrådet Haraldur Kröyer
Ambassadrådet Þórleifur Thorlacius

Norge¹

Byråsjef Einar Ansteensen
 Generalsekretær Henry N. Bache
 Medisinalråd Jon Bjørnsson
 Kontorsjef Kjell Eide
 Ekspedisjonssjef Andreas Endresen
 Statssekretær Olaf Grønaas
 Byråsjef Arne Hallsjø
 Statssekretær Dagfin Juel
 Handelsråd Gunnar Kjølstad
 Byråsjef Hans Lindbom
 Overlege Fredrik Mellbye
 Ekspedisjonssjef Søren Sommerfelt
 Ekspedisjonssjef Tor Stokke
 Ekspedisjonssjef Berger Ulsaker
 Generaldirektør Fredrik Vogt
 Direktør Knut Getz Wold

Sverige

Direktören Arne F. Andersson
 Preceptorn Nils Andrén
 Statssekreteraren Per Bergsten
 Statssekreteraren Gustav Cederwall
 Biträdande kabinetssekreteraren Hubert de Besche
 Byrådirektören Åke Englund
 Docenten Sven Godlund
 Kanslirådet Åke Hartvig
 Direktören Göran Hedin
 Statssekreteraren N. J. Hörjel
 Tullkontrollören N. B. Leuf
 Statssekreteraren C. G. Persson
 Överingenjören Karl-Arthur Scherman
 Förste kanslisekreteraren Claes Senning
 Byråchefen Bo Siegbahn
 Byråsekreteraren Göte Svenson
 Rättsavdelningschefen Gunnar von Sydow

¹ Utöver de nedan nämnda har i utskottsarbetet deltagit även följande sakkunniga från norska myndigheter och organisationer: byråsjef Magne Amdal, direktør P. J. Bjerve, professor Hans F. Harbitz, velferdssjef Fredrik Haslund, sekretær Gunnar Herum, konsulent Egill Hilde, ekspedisjonssjef O. K. Lund, overingeniør T. Navelsaker, kontorsjef Sten Sparre Nilson, programsekretær Otto Næss, byråsjef Kåre Ofstad, departementsråd R. E. Ryssdahl, sekretær Frithjof Thyness, byråsjef Axel Tostrup, byråsjef Christen Urbye och ekspedisjonssjef K. J. Øksnes.

Redaktören Håkan Unsgaard
Generaldirektören Gösta Widell
Konsulenten Åke Wikman
Statssekreteraren Harry Wikström
Utrikesrådet Sverker Åström

REGISTER

Översikt
över sakernas behandling

S a k	
nr	r u b r i k
A 1	Uppskjutet medlemsförslag om utredning av frågan om gemensam utlämningslagstiftning
A 2	Uppskjutet medlemsförslag om fria studieutbytesresor för skolungdom mellan vänorterna
A 3	Uppskjutet tilläggsförslag om vägförbindelserna mellan Norge och Sverige
A 4	Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
A 5	Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor
A 6	Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar
A 7	Medlemsförslag om gemensamma regler rörande samernas rättigheter ...
A 8	Medlemsförslag om rättslig likställighet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål
A 9	Medlemsförslag om införande av sommartid efter enhetliga regler Ändringsförslag om avvisande av förslag om införande av sommartid ..
A 10	Medlemsförslag om förenhetligande av lagreglerna om tryck- och läsfrihet
A 11	Medlemsförslag om utgivande av gemensam statistisk skrift
A 12	Medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
A 13	Medlemsförslag om samordning av hjälpen till underutvecklade länder m. m.
A 14	Medlemsförslag om inrättande av gemensamt rådgivande domstolsorgan
A 15	Medlemsförslag om särskilda anslag till vägar i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden
A 16	Medlemsförslag om samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor
A 17	Medlemsförslag om gemensam bokmarknad m. m.
A 18	Medlemsförslag om samordning av resurserna på husdjursforskningens område
A 19	Medlemsförslag om inrättande av nordisk högskola för trädgårdskonst ..
A 20	Medlemsförslag om koordination vid utbyggandet av förbindelserna mellan Norden och kontinenten
A 21	Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för barnmorskor
A 22	Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
A 23	Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för veterinärer
A 24	Medlemsförslag om samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa slag av vilt
A 25	Medlemsförslag om samordnad turiststatistik
A 26	Medlemsförslag om allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner
A 27	Medlemsförslag om beräkning av järnvägsfrakter vid transitotrafik över Narvik
A 28	Medlemsförslag om inbördes konsultation i gränshandelsfrågor
A 29	Medlemsförslag om likartad associationsrättslig lagstiftning
A 30	Medlemsförslag om samverkan i fråga om undersökningar rörande planering och drift av sjukhus
A 31	Medlemsförslag om utvidgat ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	behandl.	nr	s.		
s.	s.							innehåll	nr
233	93	jur.	21	1695	179 d ¹	25	1888		A 1
254	93	kult.	5	1707	143 d	10	1858	uppskov ²	A 2
269	93	traf.	21	1809	163 d	23	1884		A 3
272	93	soc.	8	1745	151 d	14	1866		A 4
283	93	soc.	9	1747	151 d	15	1868		A 5
293	93	soc.	10	1749	151 d	16	1870	uppskov	A 6
302	93	jur.	1	1655	113 d				A 7
345	93	jur.	2	1657	115 d	3	1844		A 8
360	93	soc.	1	1734	119 d	6	1850		A 9
387									
389	94	jur.	14	1681	{182 d} {209 d}			ingen åtgärd	A 10
414	94	ekon.	2	1814	116	4	1846		A 11
428	94	kult.	6	1709	145 d	11	1860		A 12
468	94 d	ekon.	6	1822	156 d			ingen åtgärd uppskov	A 13
476	95	jur.	20	1693	214				A 14
494	95	traf.	21	1809	163 d	23	1884		A 15
514	95	kult.	7	1711	146 d	12	1862		A 16
520	95	kult.	15	1726	219 d	30	1898		A 17
539	95	ekon.	11	1834	214	28	1894		A 18
560	95	kult.	14	1724	221 d	31	1900		A 19
584	95 d	traf.	12	1791	139 d	8	1854		A 20
616	98	soc.	11	1751	151 d	17	1872		A 21
627	98	soc.	12	1753	152 d	18	1874		A 22
638	99	soc.	13	1755	152 d	19	1876		A 23
649	99	jur.	3	1659	111 d	1	1840		A 24
700	99	traf.	15	1797	175	24	1886		A 25
717	99	jur.	9	1671	135 d	7	1852		A 26
727	99	traf.	19	1805	163 d			ingen åtgärd	A 27
761	99 d	ekon.	3	1816	117 d	5	1848		A 28
771	100	jur.	7	1667	135			uppskov	A 29
775	100	soc.	4	1739	125 d			ingen åtgärd	A 30
782	100 d	ekon.	10	1832	156 d	20	1878		A 31

¹ Bokstaven d betecknar att debatt förekommit vid behandlingen.

² Del av spörsmålet.

S a k	
nr	r u b r i k
B 1	Regeringsförslag om nordiska medborgares jämställande med avseende å rätten till fiske
B 2	Regeringsförslag om gemensamt centrum för långtida väderleksprognoser
B 3	Regeringsförslag om samarbete mellan Finland och Sverige i fråga om järnvägsbygge i Tornedalen
B 4	Regeringsförslag om likartad djurskyddslagstiftning
B 5	Regeringsförslag om samarbete för vidareutbildning av hälsovårdstjänstemän
C 1	Berättelse från Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område
C 2	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
C 3	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
C 4	Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén
C 5	Berättelser om samarbetet mellan språknämnderna
C 6	Berättelser från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen
C 7	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
C 8	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
D 1	Meddelande om rekommendation nr 4/1953 angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund
D 2	Meddelanden om rekommendation nr 7/1953 angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land
D 3	Meddelanden om rekommendation nr 1/1954 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske
D 4	Meddelanden om rekommendation nr 2/1954 angående översättning till världsspråk av nordisk litteratur
D 5	Meddelanden om rekommendation nr 5/1954 angående internordiska flyttningsbetyg
D 6	Meddelande om rekommendation nr 7/1954 angående icke-ratificerade ILO-konventioner
D 7	Meddelanden om rekommendation nr 8/1954 angående nordiskt carnetområde
D 8	Meddelande om rekommendation nr 9/1954 angående utvidgad passfrihet
D 9	Meddelanden om rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordisk medborgare på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet
D 10	Meddelanden om rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälsovårdshögskola
D 11	Meddelanden om rekommendation nr 13/1954 angående gemensam hälso-tjänst för sjöfolk
	Tilläggsförslag om gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak	
		s.	utskott	nr		s.	nr			s.
784	101	jur.	6	1665	112 d	2	1842		B 1	
810	101	traf.	14	1795	142 d	9	1856		B 2	
823	101	traf.	7	1782	131 d			uppskov	B 3	
835	101	jur.	19	1691	216			»	B 4	
841	101	soc.	6	1742	149 d	13	1864		B 5	
979	102	jur.	13	1679	215			till handl.	C 1	
994	102	kult.	8	1713	147 d			»	C 2	
1039	102	soc.	3	1738	125			»	C 3	
1042	102	traf.	4	1776	129 d			»	C 4	
1049	102	kult.	9	1715	149 d			»	C 5	
1052	102	traf.	3	1774	129			»	C 6	
1063	102	ekon.	1	1812	116			»	C 7	
1068	102	soc.	2	1737	125			»	C 8	
1071	102	traf.	11	1790	138 d			nya meddel.	D 1	
1075	102	jur.	18	1689	214 d			nya meddel. ¹	D 2	
1100	102	ekon.	9	1828	186 d			slutbehandl.	D 3	
1101	102	kult.	18	1733	219			»	D 4	
1121	102	jur.	4	1661	116			nya meddel.	D 5	
1156	77	—	—	—	—			»	D 6	
1159	102	traf.	1	1771	129 d			slutbehandl.	D 7	
1165	103	traf.	2	1773	129			»	D 8	
1170	77	—	—	—	—			nya meddel.	D 9	
1172	103	soc.	7	1744	150 d			slutbehandl.	D 10	
1173}	103	soc.	21	1767	221 d	{	32	1902	»	D 11
1212}										

¹ Spörsmålet delvis slutbehandlat.

S a k	
nr	r u b r i k
D 12	Meddelanden om rekommendation nr 14/1954 angående utbyte av och gemensam arbetsmarknad för medicinsk personal
D 13	Meddelanden om rekommendation nr 17/1954 angående samarbete i fråga om läkemedel
D 14	Meddelanden om rekommendation nr 16/1954 angående samarbete i fråga om forskning och laboratorieundersökningar m. m. på hälso- och sjukvårdens område
D 15	Meddelanden om rekommendation nr 18/1954 angående en nordisk folkakademi m. m.
D 16	Meddelande om rekommendation nr 22/1954 angående ekonomiskt samarbete Tilläggsförslag om förberedande förhandlingar om utformningen av eventuell tullunion
D 17	Meddelanden om rekommendation nr 25/1954 angående nationalitetskrav vid anställning av befäl och manskap på handels- och fiskefartyg
D 18	Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring
D 19	Meddelanden om rekommendation nr 27/1954 angående rätt till sportfiske
D 20	Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent
D 21	Meddelanden om rekommendation nr 30/1954 angående sjömansbeskattningen
D 22	Meddelande om rekommendation nr 1/1955 angående nordisk lagstiftning rörande konfiskation
D 23	Meddelanden om rekommendation nr 3/1955 angående en nordisk paviljonganläggning på Biennalen i Venedig
D 24	Meddelanden om rekommendation nr 4/1955 angående likvärdig läkar-, tandläkar-, apotekar-, veterinär-, sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildning i de nordiska länderna
D 25	Meddelanden om rekommendation nr 5/1955 angående tullåttnader vid tillfällig införsel av anläggningsmaskiner m. m.
D 26	Meddelanden om rekommendation nr 8/1955 angående lättnader för den internordiska buss- och lastbilstrafiken
D 27	Meddelanden om rekommendation nr 9/1955 angående samordning av järnvägstaxor m. m.
D 28	Meddelanden om rekommendation nr 10/1955 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för apotekare
D 29	Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen
D 30	Meddelanden om rekommendation nr 16/1955 angående samarbete beträffande trafiklagstiftningen
D 31	Meddelanden om rekommendation nr 3/1956 angående en fond för kulturellt samarbete
D 32	Meddelanden om rekommendation nr 4/1956 angående ökat samarbete på det kriminologiska området Tilläggsförslag om viss utformning av kriminologiskt samarbete
D 33	Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak	
		s.	s.	utskott		nr	s.			nr
1213	103	soc.	15	1758	152 d			slutbehandl.	D 12	
1215	77	—	—	—	—			nya meddel.	D 13	
1216	77	—	—	—	—			»	D 14	
1229	103	kult.	11	1718	177 d			nya meddel. ¹	D 15	
1254	78 d	ekon.	9	1828	186 d	{	26	1890	slutbehandl.	D 16
1261										
1263	103	jur.	8	1669	135			nya meddel.	D 17	
1265	103	jur.	12	1677	138 d			»	D 18	
1276	103	jur.	6	1665	112 d			slutbehandl.	D 19	
1277	77	—	—	—	—			nya meddel.	D 20	
1280	104	jur.	10	1673	136 d			slutbehandl.	D 21	
1288	77	—	—	—	—			nya meddel.	D 22	
1289	104	kult.	12	1720	178 d			»	D 23	
1294	104	soc.	16	1759	153 d			slutbehandl.	D 24	
1297	77	—	—	—	—			nya meddel.	D 25	
1301	104	traf.	8	1784	131			slutbehandl.	D 26	
1309	104	traf.	13	1793	142			»	D 27	
1311	104	soc.	14	1757	152 d			»	D 28	
1313	77	—	—	—	—			nya meddel.	D 29	
1314	104	traf.	5	1778	130 d			»	D 30	
1317	104	kult.	13	1722	218 d			»	D 31	
1320	104	jur.	15	1683	215			} nya meddel. uppskov	D 32	
1339										
1341	104	jur.	21	1695	179 d			nya meddel.	D 33	

¹ Spörsålet delvis slutbehandlat.

S a k	
nr	r u b r i k
D 34	Meddelanden om rekommendation nr 6/1956 angående tull- och passkontroll vid gemensamma stationer m. m.
D 35	Meddelanden om rekommendation nr 7/1956 angående in- och utförelse av upplysningsfilmer m. m. utan tullgranskning
D 36	Meddelanden om rekommendation nr 8/1956 angående samarbete om transportekonomisk forskning
D 37	Meddelanden om rekommendation nr 9/1956 angående åtgärder för undvikande av dubbelbeskattning
	Tilläggsförslag om rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter
D 38	Meddelanden om rekommendation nr 10/1956 angående en nordisk sjukhustidskrift
D 39	Meddelanden om rekommendation nr 15/1956 angående möten mellan de ministrar, under vilka hälsovårdsväsendet sorterar
D 40	Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet
D 41	Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem
	Tilläggsförslag om tullfrihet för hjälpmedel för vanföra
D 42	Meddelanden om rekommendation nr 19/1956 angående likvärdig utbildning och gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar
D 43	Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område
D 44	Meddelanden om rekommendation nr 1/1957 angående tillsättande av ett permanent utredningsorgan för samfärdselfrågor
D 45	Meddelande om rekommendation nr 2/1957 angående utgivande av en nordisk rättsfallssamling
D 46	Meddelanden om rekommendation nr 3/1957 angående översättning av finsk och isländsk facklitteratur till annat nordiskt språk
D 47	Meddelanden om rekommendation nr 4/1957 angående nordisk televisions-samverkan
D 48	Meddelanden om rekommendation nr 5/1957 angående samarbete på näringsforskningens område
D 49	Meddelanden om rekommendation nr 6/1957 angående anslag till en nordisk trafikskadeundersökning
	Tilläggsförslag om samarbete beträffande trafiksäkerhetsforskning
D 50	Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare
D 51	Meddelanden om rekommendation nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning
D 52	Meddelanden om rekommendation nr 9/1957 angående förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länder
D 53	Meddelanden om rekommendation nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk
D 54	Meddelande om rekommendation nr 11/1957 angående av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsele m. m. framställda förslag

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
		s.	utskott	nr		s.	s.		
1343	105	traf.	16	1799	175 d			nya meddel. ¹	D 34
1349	105	traf.	6	1780	130 d			slutbehandl.	D 35
1355	105	traf.	3	1774	129			»	D 36
1359	105	jur.	17	1687	215 d	29	1896	»	D 37
1363									
1368	105	soc.	5	1741	125 d			slutbehandl.	D 38
1370	105	soc.	19	1763	162			»	D 39
1372	77	—	—	—	—			nya meddel.	D 40
1374	105	soc.	22	1769	223 d	33	1904	»	D 41
1385									
1387	105	soc.	17	1760	153 d			slutbehandl.	D 42
1388	105	traf.	9	1786	131			nya meddel.	D 43
1390	105	traf.	4	1776	129 d			slutbehandl.	D 44
1391	105	jur.	5	1663	116			»	D 45
1393	105	kult.	17	1731	221			nya meddel.	D 46
1394	106	kult.	10	1716	177			slutbehandl.	D 47
1400	77	—	—	—	—			nya meddel.	D 48
1402	106	soc.	20	1765	162 d			slutbehandl.	D 49
1411									
1412	77	—	—	—	—			nya meddel.	D 50
1415	106	soc.	18	1761	162			slutbehandl.	D 51
1418	106	{kult. traf.	{16 20	{1729 1807	{218 218 d}			nya meddel.	D 52
1448	106	ekon.	1	1812	116			slutbehandl.	D 53
1451	106	traf.	10	1788	131 d			»	D 54

¹ Spörsmålet delvis slutbehandlat.

S a k	
nr	r u b r i k
D 55	Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden Tilläggsförslag A om sammanknytning av flygförbindelserna på Nordkalotten Tilläggsförslag B om utvidgat samarbete mellan Finland, Norge och Sverige vid utnyttjandet av ländernas vattenkrafttillgångar
D 56	Meddelanden om rekommendation nr 13/1957 angående förenkling av reglerna rörande tjänsteresor till annat nordiskt land
D 57	Meddelanden om rekommendation nr 14/1957 angående antagande av ny stadga för Nordiska rådet
D 58	Meddelanden om rekommendation nr 15/1957 angående tillgodogörande av tjänstgöring i annat nordiskt land i avseende å rätt till pension . . .
D 59	Meddelanden om rekommendation nr 16/1957 angående inrättande av ett gemensamt forskningsinstitut för arktisk medicin och arktisk hygien
D 60	Meddelanden om rekommendation nr 17/1957 angående samarbete för utbildning av teknisk personal
D 61	Meddelanden om rekommendation nr 18/1957 angående samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd
D 62	Meddelanden om rekommendation nr 19/1957 angående rätt att erhålla och nyttja stipendier och lån i annat nordiskt land än hemlandet m. m.
D 63	Meddelanden om rekommendation nr 20/1957 angående utbyggd kursverksamhet för lärare
D 64	Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning
D 65	Meddelanden om rekommendation nr 22/1957 angående nordiskt samarbete för skydd av laxbeståndet i Östersjön m. m.
D 66	Meddelanden om rekommendation nr 23/1957 angående ändrade danska bestämmelser beträffande stöd till byggande av fiskefartyg
D 67	Meddelanden om rekommendation nr 24/1957 angående ändrade bestämmelser rörande upphuggning av gränserna mellan Finland, Norge och Sverige
D 68	Meddelanden om rekommendation nr 25/1957 angående främjande av kontakten mellan nordiska institutioner på utländsk botten
D 69	Meddelanden om rekommendation nr 26/1957 angående rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om kustfart
D 70	Meddelanden om rekommendation nr 27/1957 angående nordisk samverkan för sjöräddning i Nordsjön

Översikt över behandlingen av doku

1. Rapport från Nordiska rådets presidium
2. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
3. Rapport från Nordiska rådets medicinska arbetsmarknadskommitté
4. Rapport från Nordiska rådets väggkommitté
5. Rapport från Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
		utskott	nr	s.		s.	nr		
1479	106	ekon.	5	1820	163 d	21	1880	nya meddel.	D 55
1510	106	traf.	18	1803					
1512	106	ekon.	5	1820					
1513	77	—	—	—	—	—	—	nya meddel.	D 56
1516	107	jur.	11	1675	136 d	—	—	slutbehandl.	D 57
1518	107	jur.	16	1685	213	—	—	nya meddel.	D 58
1534	77	—	—	—	—	—	—	»	D 59
1539	107	kult.	1	1699	126 d	—	—	slutbehandl.	D 60
1542	107	kult.	2	1701	128	—	—	»	D 61
1555	107	kult.	3	1703	129	—	—	nya meddel.	D 62
1561	107	kult.	4	1705	129	—	—	slutbehandl.	D 63
1563	107	ekon.	11	1834	214	—	—	nya meddel.	D 64
1573	77	—	—	—	—	—	—	»	D 65
1575	77	—	—	—	—	—	—	»	D 66
1576	107	ekon.	8	1826	156	—	—	slutbehandl.	D 67
1579	107	ekon.	7	1824	156	—	—	»	D 68
1583	107	ekon.	4	1818	118 d	—	—	nya meddel.	D 69
1588	107	traf.	17	1801	177	—	—	»	D 70

menten utanför saklistan

Tryckt	1:a behandl.	Beslut
1594	48	till handl.
1640	76	»
1644	76	»
1646	76	»
1648	77	»

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Ahlkvist, Emil, Sverige (s)

(Suppleant)

Medlemsförslag:

Förvärv av fast egendom för bostads-
ändamål: 345

Alemyr, Stig, Sverige (s)

(Suppleant)

Medlemsförslag:

Hjälp till underutvecklade länder: 468

Andersen, Niels, Danmark (DR)

Medlem av trafikutskottet

Yttrande:

Nordiska parlamentariska kommitténs
för friare samfärdsel m. m. förslag:
131

Andersen, Nina, Danmark (S)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Medlemsförslag:

Arbetsmarknad för farmaceuter: 272
Arbetsmarknad för sjuksköterskor:
283
Arbetsmarknad för hälsosystrar: 293
Arbetsmarknad för barnmorskor: 616
Arbetsmarknad för sjukgymnaster:
627
Arbetsmarknad för veterinärer: 638
Planering av sjukhus: 775

Andersson, Birger, Sverige (s)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Medlemsförslag:

Transitotrafik över Narvik: 727

Tilläggsförslag:

Tullfrihet för hjälpmedel för vanföra:
1385

Yttranden:

Planering av sjukhus samt nordisk
sjukhustidskrift: 125

Hälsovårdshögskola: 150

Benediktsson, Bjarni, Island (Sj)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Förvärv av fast egendom för bostads-
ändamål: 345

Bjarnason, Sigurður, Island (Sj)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Förvärv av fast egendom för bostads-
ändamål: 345

Fridlysnings- och jakttider: 649

Yttranden:

Generaldebatt: 63

Berättelse från Nordiska kulturkom-
missionen: 147

Borten, Per, Norge (B)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Medlemsförslag:

Husdjursforskning: 539

Yttranden:

Sommartid: 122

Ekonomiskt samarbete: 198

Buhl, Marius, Danmark (V)

Medlem av kulturutskottet

Yttrande:

Studieutbytesresor: 143

Bøgholm, Karl, Danmark (KF)

(Vald medlem till 9/10 1958)

Medlemsförslag:

Högskola för trädgårdskonst: 560

Dahlgard, Bertel, Danmark (RV)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Ekonomiskt samarbete: 90, 197

Ekendahl, Sigrid, Sverige (s)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Tilläggsförslag:

Trafiksäkerhetsforskning: 1411

Yttranden:

Sommartid: 119, 123

Ericsson, John, Sverige (s)

Medlem av trafikutskottet

Yttrande:

Väderleksprognoser: 142

Eriksen, Erik, Danmark (V)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Administration av gemensamma institutioner: 717

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 193

Eriksen, Holger, Danmark (S)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Förvärv av fast egendom för bostadsändamål: 345

Fridlysnings- och jakttider: 649

Yttrande:

Fridlysnings- och jakttider: 111

Eriksen, Niels, Danmark (V)

Suppleant

Medlemsförslag:

Husdjursforskning: 539

Erlander, Tage, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 50

Ekonomiskt samarbete: 200

Ewerlöf, Knut, Sverige (h)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Fridlysnings- och jakttider: 649

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 197

Fagerholm, Karl-August, Finland (Sd)

Regeringsrepresentant (vald medlem till 29/8 1958)

Medlemsförslag:

Administration av gemensamma institutioner: 717

Yttrande:

Generaldebatt: 52

Gerhardsen, Einar, Norge (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 54

Ekonomiskt samarbete: 199

Gram, Victor, Danmark (S)

(Förfall vid 6:e sessionen)

Medlemsförslag:

Fridlysnings- och jakttider: 649

Hegna, Trond, Norge (A)

Medlem av ekonomiska utskottet

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 207

Helén, Gunnar, Sverige (fp)

(Suppleant)

Medlemsförslag:

Tryck- och läsfrihet: 389

Heljas, Lennart, Finland (Ml)

(Vald medlem till 22/7 1958)

Medlemsförslag:

Vägar i norr: 494

Henriksson, Gunnar, Finland (Sd)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Medlemsförslag:

Arbetsmarknad för farmaceuter: 272

Arbetsmarknad för sjuksköterskor: 283

Arbetsmarknad för hälsosystrar: 293

Arbetsmarknad för barnmorskor: 616

Arbetsmarknad för sjukgymnaster: 627

Arbetsmarknad för veterinärer: 638

Planering av sjukhus: 775

Yttranden:

Sommartid: 124

Tullfrihet för hjälpmedel för vanföra: 223

Holm, Chr. L., Norge (H)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Högskola för trädgårdskonst: 560

Fridlysnings- och jakttider: 649

1952

- Yttranden:
Ekonomiskt samarbete: 92, 190
- Hækkerup, Per*, Danmark (S)
Medlem av ekonomiska utskottet
Medlemsförslag:
Statistisk skrift: 414
Hjälp till underutvecklade länder: 468
Yttrande:
Hjälp till underutvecklade länder: 94
- Häppölä, Leo*, Finland (M1)
Medlem av trafikutskottet
Medlemsförslag:
Fridlysnings- och jakttider: 649
- Hønsvald, Nils*, Norge (A)
Medlem av juridiska utskottet
Medlemsförslag:
Förvärv av fast egendom för bostads-
ändamål: 345
Administration av gemensamma in-
stitutioner: 717
Transitotrafik över Narvik: 727
Yttranden:
Presidentens tillträdestal: 43
Rätt till fiske: 112
Samernas rättigheter: 113
Transitotrafik över Narvik: 173
Presidentens avslutningstal: 225
- Johnsen, Håkon*, Norge (A)
Medlem av kulturutskottet
Yttranden:
Utbildning av teknisk personal: 127
Gemensam bokmarknad: 219
- Jónsson, Emil*, Island (A)
Medlem av ekonomiska utskottet
Medlemsförslag:
Administration av gemensamma insti-
tutioner: 717
Yttrande:
Ekonomiskt samarbete: 205
- Jonsson, Sigfrid*, Sverige (s)
Medlem av kulturutskottet
Medlemsförslag:
Arbetsmarknad för farmaceuter: 272
Arbetsmarknad för sjuksköterskor:
283
Arbetsmarknad för hälsosystrar: 293
Arbetsmarknad för barnmorskor: 616
- Arbetsmarknad för sjukgymnaster:
627
Arbetsmarknad för veterinärer: 638
- Kalavainen, Meeri*, Finland (Sd)
(Suppleant)
Medlemsförslag:
Hjälp till underutvecklade länder:
468
- Kampmann, Viggo*, Danmark (S)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 48
- Kilpi, Eino*, Finland (Skdl)
Medlem av kulturutskottet
Medlemsförslag:
Ekonomiskt samarbete med Sovjet-
unionen: 782
- Kleemola, Kauno*, Finland (M1)
Medlem av trafikutskottet
Yttrande:
Järnvägsbygge i Tornedalen: 131
- Klippenvåg, Harry*, Norge (A)
Medlem av trafikutskottet
Medlemsförslag:
Samernas rättigheter: 302
Tilläggsförslag:
Flygförbindelser i norr: 1510
Yttrande:
Ekonomi- och trafiksamarbete i norr:
166
- Kraft, Ole Bjørn*, Danmark (KF)
Medlem av ekonomiska utskottet
Tilläggsförslag:
Utformning av eventuell tullunion:
1261
Yttranden:
Generaldebatt: 61
Ekonomiskt samarbete: 85
Hjälp till underutvecklade länder:
156
Ekonomiska utskottets arbetsformer:
158
- Kristensen, Thorkil*, Danmark (V)
Medlem av trafikutskottet
Medlemsförslag:
Kontinentförbindelser: 584

- Yttrande:**
Kontinentförbindelser: 139
- Kuusinen, Hertta, Finland (Skdl)**
Medlem av socialpolitiska utskottet
Medlemsförslag:
Ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen: 782
Yttrande:
Generaldebatt: 58
- Kyttä, Harras, Finland (Kp)**
Medlem av juridiska utskottet
Medlemsförslag:
Förvärv av fast egendom för bostadsändamål: 345
Rådgivande domstolsorgan: 476
Yttranden:
Administration av gemensamma institutioner: 135
Utlämningslagstiftning samt straffrättsligt samarbete: 181
Tryck- och läsfrihet: 209
- Kähönen, Urho, Finland (MI)**
Medlem av ekonomiska utskottet
Medlemsförslag:
Husdjursforskning: 539
- Lange, Gunnar, Sverige (s)**
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Ekonomiskt samarbete: 87
- Larsen, Helge, Danmark (RV)**
Medlem av kulturutskottet
Medlemsförslag:
Legitimation för psykologer: 428
Yttrande:
Legitimation för psykologer: 145
- Leirfall, Jon, Norge (B)**
Medlem av trafikutskottet
Medlemsförslag:
Vägar i norr: 494
Yttranden:
Generaldebatt: 59
Vägar i norr: 168
Tull- och passkontroll: 175
- Leskinen, Väinö, Finland (Sd)**
Regeringsrepresentant (vald medlem till 29/8 1958)
- Medlemsförslag:**
Samernas rättigheter: 302
Sommartid: 360
- Lindberg, Kai, Danmark (S)**
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Kontinentförbindelser: 95
- Lyng, John, Norge (H)**
Medlem av juridiska utskottet
Yttranden:
Generaldebatt: 73, 74
Tryck- och läsfrihet: 184
- Meinander, Nils, Finland (Sv)**
(Suppleant)
Tilläggsförslag:
Utformning av eventuell tullunion: 1261
- Miettunen, Helge, Finland (Kp)**
(Suppleant till 22/7 1958)
Medlemsförslag:
Legitimation för psykologer: 428
- Moe, Finn, Norge (A)**
Medlem av ekonomiska utskottet
Medlemsförslag:
Gemensam bokmarknad: 520
Tilläggsförslag:
Utformning av eventuell tullunion: 1261
Yttranden:
Generaldebatt: 55
Ekonomiskt samarbete: 92, 204
- Netzén, Gösta, Sverige (s)**
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Konsultation i gränshandelsfrågor: 99
- Nielsen, Harald, Danmark (V)**
Medlem av socialpolitiska utskottet
Medlemsförslag:
Arbetsmarknad för farmaceuter: 272
Arbetsmarknad för sjuksköterskor: 283
Arbetsmarknad för hälsosystrar: 293
Arbetsmarknad för barnmorskor: 616
Arbetsmarknad för sjukgymnaster: 627
Arbetsmarknad för veterinärer: 638

Nihlfors, Folke, Sverige (fp)

(Suppleant)

Medlemsförslag:

Sommartid: 360

Turiststatistik: 700

Normann, A. C., Danmark (RV)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Tryck- och läsfrihet: 389

Yttrande:

Kustfart: 118

Ohlin, Bertil, Sverige (fp)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Administration av gemensamma institutioner: 717

Tilläggsförslag:

Utformning av eventuell tullunion: 1261

Yttranden:

Generaldebatt: 71

Ekonomiskt samarbete: 186, 208

Tid och plats för nästa session: 224

Ohlon, Sven Em., Sverige (fp)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Utbyggnad av universitet: 514

Gemensam bokmarknad: 520

Yttranden:

Utbildning av teknisk personal: 126, 128

Utbyggnad av universitet: 146

Folkakademi: 177

Biennalen i Venedig: 178

Högskola för trädgårdskonst: 221

Olgeirsson, Einar, Island (Ab)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Yttrande:

Trafikskadeundersökning samt trafik-säkerhetsforskning: 162

Olsen, Claudia, Norge (H)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Medlemsförslag:

Arbetsmarknad för farmaceuter: 272

Arbetsmarknad för sjuksköterskor:

283

Arbetsmarknad för hälsosystrar: 293

Legitimation för psykologer: 428

Arbetsmarknad för barnmorskor: 616

Arbetsmarknad för sjukgymnaster: 627

Arbetsmarknad för veterinärer: 638

Planering av sjukhus: 775

Yttranden:

Sommartid: 123

Arbetsmarknad för medicinsk personal: 155

Hälsotjänst för sjöfolk: 222

Olsen, Lars M., Danmark (S)

Medlem av trafikutskottet

Medlemsförslag:

Gemensam bokmarknad: 520

Yttranden:

Nordiskt carnet-område: 129

Trafiklagstiftning: 130

In- och utförelse av upplysningsfilmer: 130

Persson, Ivar, Sverige (cp)

Medlem av juridiska utskottet

Ändringsförslag:

Sommartid: 387

Pettersson, Anders, Sverige (cp)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Medlemsförslag:

Arbetsmarknad för farmaceuter: 272

Arbetsmarknad för sjuksköterskor: 283

Arbetsmarknad för hälsosystrar: 293

Husdjursforskning: 539

Arbetsmarknad för barnmorskor: 616

Arbetsmarknad för sjukgymnaster: 627

Arbetsmarknad för veterinärer: 638

Planering av sjukhus: 775

Ändringsförslag:

Sommartid: 387

Yttranden:

Sommartid: 119, 124

Pitsinki, Kaarlo, Finland (Sd)

Medlem av ekonomiska utskottet

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete i norr: 165

Pålsson, Olof, Sverige (cp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Högskola för trädgårdskonst: 560

Rosenberg, Gösta, Finland (Skdl)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen: 782

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen: 157

Rylander, Olov, Sverige (fp)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Förvärv av fast egendom för bostadsändamål: 345

Rådgivande domstolsorgan: 476

Associationsrättslig lagstiftning: 771

Tilläggsförslag:

Kriminologiskt samarbete: 1339

Yttrande:

Utlämningslagstiftning samt straffrättsligt samarbete: 179

Rgömä, Mauri, Finland (Skdl)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Arbetsmarknad för farmaceuter: 272

Arbetsmarknad för sjuksköterskor: 283

Arbetsmarknad för hälsosystrar: 293

Arbetsmarknad för barnmorskor: 616

Arbetsmarknad för sjukgymnaster: 627

Arbetsmarknad för veterinärer: 638

Planering av sjukhus: 775

Ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen: 782

Yttranden:

Ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen: 100

Ekonomiska utskottets arbetsformer: 158

Røiselund, Bent, Norge (V)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Kontinentförbindelser: 584

Yttranden:

Ekonomiskt samarbete: 86, 195

Kontinentförbindelser: 140

Tryck- och läsfrihet: 211

Salminen, Arvo, Finland (Kok)

(Vald medlem till 22/7 1958)

123—581879. Nordiska rådet.

Medlemsförslag:

Förvärv av fast egendom för bostadsändamål: 345

Utbyggnad av universitet: 514

Sandström, Ragnhild, Sverige (fp)

Medlem av trafikutskottet

Medlemsförslag:

Samernas rättigheter: 302

Vägar i norr: 494

Kontinentförbindelser: 584

Tilläggsförslag:

Flygförbindelser i norr: 1510

Yttrande:

Trafiksamarbete i norr: 163

Sehlstedt, Ossian, Sverige (s)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Statistisk skrift: 414

Konsultation i gränshandelsfrågor: 761

Yttrande:

Konsultation i gränshandelsfrågor: 117

Seip, Helge, Norge (V)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Tryck- och läsfrihet: 389

Turiststatistik: 700

Yttranden:

Generaldebatt: 68

Utbildning av teknisk personal: 127

Hjälp till underutvecklade länder: 156

Tryck- och läsfrihet: 182, 212

Seweriin, Rakel, Norge (A)

Medlem av socialpolitiska utskottet

Medlemsförslag:

Arbetsmarknad för farmaceuter: 272

Arbetsmarknad för sjuksköterskor: 283

Arbetsmarknad för hälsosystrar: 293

Utbyggnad av universitet: 514

Arbetsmarknad för barnmorskor: 616

Arbetsmarknad för sjukgymnaster: 627

Arbetsmarknad för veterinärer: 638

Planering av sjukhus: 775

Yttranden:

Sommartid: 122

Ny stadga för rådet: 136

Arbetsmarknad för medicinsk personal: 153

1956

Sjödahl, Edgar, Sverige (s)

Medlem av juridiska utskottet

Yttranden:

Sjömansbeskattning: 136

Dubbelbeskattning samt skatteavdrag
för påförda skatter: 215

Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige (s)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Legitimation för psykologer: 428

Skaug, Arne, Norge (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 78

Skoglund, Martin, Sverige (h)

Medlem av trafikutskottet

Tilläggsförslag:

Skatteavdrag för påförda skatter: 1363

Vattenkraftsamarbete i norr: 1512

Yttranden:

Berättelse från Nordiska samfärdsel-
kommittén samt utredningsorgan för
samfärdselfrågor: 129

Vattenkraftsamarbete i norr: 172

Strand, Axel, Sverige (s)

Medlem av ekonomiska utskottet

Medlemsförslag:

Turiststatistik: 700

Yttrande:

Fast förbindelse i Öresund: 141

Strøm, Arne, Norge (A)

Medlem av trafikutskottet

Medlemsförslag:

Hjälp till underutvecklade länder:
468

Yttrande:

Trafikförbindelser med Island: 218

Sukselainen, V. J., Finland (MI)

Medlem av juridiska utskottet

Yttranden:

Presidentens öppningstal: 39

Ekonomiskt samarbete: 186

Thestrup, Knud, Danmark (KF)

Medlem av juridiska utskottet

Medlemsförslag:

Förvärv av fast egendom för bostads-
ändamål: 345

Rådgivande domstolsorgan: 476

Tilläggsförslag:

Skatteavdrag för påförda skatter: 1363

Yttranden:

Förvärv av fast egendom för bostads-
ändamål: 115

Nordiska medborgares rättsställning:
214

Wiherheimo, T. A., Finland (Kok)

Regeringsrepresentant (vald medlem till
4/8 och suppleant 4/8—29/8 1958)

Medlemsförslag:

Statistisk skrift: 414

Yttrande:

Ekonomiskt samarbete: 191

Wikborg, Erling, Norge (Kf)

Medlem av juridiska utskottet

Yttranden:

Generaldebatt: 65

Rapport från juridiska niomanna-
kommittén: 76

Samernas rättigheter: 115

Ny stadga för rådet: 137

Rätt att driva näring: 138

Ekonomiskt samarbete: 202

Tryck- och läsfrihet: 210, 213

Österholm, John, Finland (Sv)

Medlem av kulturutskottet

Medlemsförslag:

Tryck- och läsfrihet: 389

Gemensam bokmarknad: 520

Yttranden:

Terminologi i ekonomiska utskottets
förslag: 118

Samarbete mellan språknämnderna:
149

Tryck- och läsfrihet: 209

Kulturfond: 219

Ämnesregister¹

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling (s. 1940—1949); övriga siffror anger sidor)

- Administrativ myndighet: se Myndighets beslut, Myndighets försändelse
Administrativa frihetsberövanden: 1097
Adoption: 981
Advokater: se Rättegångsombud
Affärshandlingar, portosatser för: 1468—1469
Akademi, folklig: *Sak D 15*
Akademisk arbetskraft: 1003—1004; se även Arbetsmarknad för medicinsk personal
Akademisk undervisning: 996—1003
Akademiska lärare, tillsättning av: 1006—1008
—, utbyte av: 1002—1003, 1005—1006
Akademiska tentamina: 997—998
Alkohol i trafiken: *Sak D 40*
Alkoholdrycker, införsel av: 1453—1454
Alkoholforskning: 1596—1597
Ambassader, internordiska: 68
Anklage-: se Åklagar-
Anläggningsmaskiner, tullåttnader för: *Sak D 25*
»Antisvedism»: 205, 207
Apotekare: *Sak A 3, D 24, D 28*
Arbetslöshet: 58
Arbetsmarknad, allmänt om: *Sak C 8; 44, 1469—1470, 1608; se även Näringsrättslagstiftning*
Arbetsmarknad, fartygspersonals: *Sak D 17*
Arbetsmarknad, medicinsk personals: *Sak A 3, A 4, A 5, A 12, A 21, A 22, A 23, D 12, D 24, D 28, D 42, D 50; 49, 1644—1645*
Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: *Sak C 8*
Arkitekter: se Trädgårdskonst
Arktisk medicin: *D 59; 999, 1004, 1035, 1609*
Arvslagstiftning: 980
Associationsrättslig lagstiftning: *Sak A 29*
Asylrätt: se *Sak A 1*
Atomenergifrågor, Nordiska kontaktorganet för: *Sak C 7*
Atomforskning och atomenergi: *Sak C 7, Sak D 53; 49, 720—724, 1609—1610*
Atomlagstiftning: 982, 986, 993
Atomvapen: 58—59, 68—69
Audio-visuella hjälpmedel: 1013—1014
Auktorrättslig lagstiftning: 983
Barnalagstiftning: 981
Barnfilm: 1031.
Barnmorskor: *Sak A 21; 1609*
Barnvagnar som resgods: 1345, 1347—1348
Bekvämlighetsflagg, registrering av fartyg under: 1606
Beskattning: se Skatter
Beskickningar, internordiska: 68
Betygsättning i skolan: 1012
Bibliografi, kriminologisk: 1331
—, psykologisk-pedagogisk: 1012
— över billiga böcker: 1027—1028
Bibliotek: 1004, 1579—1580; se även *Sak A 17*
Biennalen i Venedig: *Sak D 23*
Bilar: se Buss- och lastbilstrafik, Kontinentförbindelser, Motorfordon
Bildande konst: 1011—1012, 1028—1030, 1036
Bildkarta över Norden: 1030
Billiga böcker, förteckning över: 1027—1028
Bistand til domstole: 984, 1096, 1098—1099
Bokmarknad: *Sak A 17; 1026—1028*

¹ Registret omfattar ej supplementbandet, för vilket hänvisas till utförliga innehållsförteckningar i de olika däri ingående avsnitten.

- Bolagsrätt: se *Sak A 29*
 Bostad: *Sak A 8*; se även Studentbostäder
 Bostadsanmälan: 1451; se även *Sak D 5*
 Buss- och lastbilstrafik: *Sak A 26*; 1044
 Byggande av fiskefartyg: *Sak D 66*
 Böcker: se Bibliografi, Bibliotek, Bokmarknad, Läroböcker, Tryck- och läsfrihet, Ungdomslitteratur, Översättning
 Børne-: se Barn-
- Carnet-område: se Motorfordon
 Cellulosaindustri: 1504—1509
 Cigarrettpapper, införsel av: 1453—1454
 Civilståndsbevis: 1155
 Cyklar: 1345, 1347—1348; se även Moped
- Delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område: *Sak C 1*
 Deleksaminer: 997—998
 Dentalmaterialprovning: 1216—1228, 1597
 Djur, införsel av levande: 1047, 1456—1458
 Djurskyddslagstiftning: *Sak B 4*; se även *Sak A 24*
 Dobbelt beskattning: *Sak D 37*
 Domssamling: *Sak D 45*; 984
 Domstolar, handräkning åt: 984, 1096, 1098—1099
 Domstolsorgan, rådgivande: *Sak A 14*; 984
 Dramatisk konst: 1022—1023
 Dubbelbeskattning: *Sak D 37*
 Dyr(-): se även Djur(-)
 Dyrhäger: *Sak A 23, D 24*; se även *Sak B 5*
- Egendom, rätt att förvärva fast: *Sak A 8*; 1076, 1689
 Ekonomiska samarbetsutskottet, nordiska: 1255—1260; se även *Supplementsbind*
 Ekonomiskt samarbete: *Sak D 16*; 44—45, 48, 51—58, 67—72, 78—93, 100—101, 226—227, 1601—1603; se även Nordkalotten, Sovjetunionen samt *Supplementsbind*
 Eksaminer, akademiska: 997—998
- Elektrisk kraft: se *Sak D 55*
 Enare-området: 1504—1509
 Encyklopedi, nordisk: 1606
 Erhvervsfiske: *Sak D 3*
 Erstatningslovgivning: 981—982, 985—986, 993
 Euratom: se *Sak C 7*
 Europarådet: se Nordiska rådet
 Europavägar: se Kontinentförbindelser
 Evaluering i skolan: 1012
 Eventyrforskning: se Folkdiktningsinstitut
 Examina, akademiska: 997—998
- Facklitteratur: se Översättning
 Farmaceuter: se Apotekare
 Farmakopé: *Sak D 13*; 274—276, 278—279
 Fartygspersonal, arbetsmarknad för: *Sak D 17*
 Fast egendom, rätt att förvärva: *Sak A 8*; 1076, 1689
 Film, barn-: 1031
 — för lärarutbildning: 1013
 —, upplysnings-: *Sak 35*; 1046
 Finsk facklitteratur: se Översättning
 Firmalagstiftning: 983
 Fiskare, hälsotjänst för: 1174, 1768, 1902
 Fiske: se Sportfiske, Yrkesfiske
 —, samers rätt till: se *Sak A 7*
 Fiskefartygsbygge: *Sak D 66*
 Fiskefartygspersonal: *Sak D 17*
 Fiskegräns: 58, 62—65, 70—71, 100
 Flygcertifikat: 1075—1076, 1690
 Flygförbindelser på Nordkalotten: *Sak D 55 (Tilläggsförslag A)*
 Flygplatsavgift: 66
 Flygtrafik, hinder för internationell: 73
 Flyttningsbetyg: *Sak D 5*
 Folkakademi: *Sak D 15*
 Folkbibliotek och grannlandslitteratur: se *Sak A 17*
 Folkbokföring: se *Sak D 5*
 Folkdemokratiska länder, ekonomiskt samarbete med: *Sak A 31*
 Folkdiktningsinstitut: 1004, 1037—1038
 Folkhögskoleelever, utbyte av: 1024—1026; se även *Sak D 15*
 Folkhögskollärare, utbyte av och kurser för: 1023—1024
 Folkhögskolor: se *Sak D 15*
 Folklig akademi: *Sak D 15*

- For-: se även För-
 Forfatterretslig lovgivning: 983
 Forretningspapirer, porto for: 1468—1469
 Forskarstipendier: 1005—1006
 Forskning och forskningsinstitut: 1004—1009; se även Arktisk medicin, Folkdiktningsinstitut, Husdjursforskning, Hälso- och sjukvård, Jordbruksforskning, Läroboksforskning, Näringsforskning, Pedagogisk forskning, Teknisk-naturvetenskaplig forskning, Transportekonomisk forskning
 Forskningsråd: *Sak D 61*; 1008—1009
 Forældelseslovgivning: 982
 Fria resor för riksdagsmän: 1044
 Fridlysnings- och jakttider: *Sak A 24*
 Frihandelsområde: se Ekonomiskt samarbete
 Frihetsberövanden, administrativa: 1097
 Fågelskydd: se *Sak 24*
 Färjetrafik: se *Sak A 15, A 20*
 Förbrytare, utlämning av: *Sak A 1*; 984
 Föreningsrätt: se *Sak A 29*
 Föreningsungdom, främjande av resor för: 1014
 Föreställning, rätt att ge offentlig: 1096, 1690
 Förevisning av djur: se *Sak B 4*
 Förmynderskapslagstiftning: 981
 Försäkringslagstiftning: 981
 Försäkringskydd för sjöfolk: 1181—1182, 1768, 1902
 Förundersökning: 1341, 1698
 Föräldrarättslig lagstiftning: 981

 Gavepakker: 1455
 Geografiska namn: 1050
 Godtrosförvärv av stulen egendom m.m.: 983, 1641—1642
 Grannlandslitteratur: se Bokmarknad
 Gränshandel: *Sak A 28*; 67
 Gränsupphuggning: *Sak D 67*
 Gränsövergång: 1452—1453; se Tull- och passkontroll
 Gävopaket, införsel av: 1455

 Hagekunst, høyere undervisning i: *Sak A 19*; 722, 724, 999
 Handel, rätt att idka: se *Sak 18*
 Handels- och fiskefartygspersonal: *Sak D 17*
 Handelsresande, stämpelskatt för: 1460
 Handräckning åt domstolar: 984, 1096, 1098—1099
 Hantverk, rätt att idka: se *Sak 18*
 Harvard University, skandinaviskt institut vid: 1000
 Heste: 1047
 Hets mot folkgrupp: se *Sak A 10*
 Hjälp till jordbrukare: 1076—1095, 1690
 Hjälp till underutvecklade länder: *Sak A 13*; 57, 68, 1609
 Hjälpmedel för invalider, tullåttnad för; *Sak D 41 (Tilläggsförslag)*
 Hundar, införsel av: 1456—1458
 Husdjursforskning: *Sak A 18*; 1609
 Hushållshögskola: 720, 722—724, 999
 Hygien: se Arktisk medicin, Hälso- och sjukvård, forskning och laboratorieundersökningar inom: *Sak D 14*
 Hälsostrar: *Sak A 6, D 42*; se även *Sak B 5*
 Hälsotjänst för sjöfolk: *Sak D 11*; 67
 Hälsovårdshögskola: *Sak B 5, D 10*
 Hälsovårdsministermöten: *Sak D 39*
 Hälsovårdstjänstemän, vidareutbildning av: *Sak B 5*
 Hästar, införsel av: 1047
 Högskolor: *Sak A 16*; 996—1003; se även Hälsovårdshögskola, Hushållshögskola, Tekniska högskolor
 Håndværk, ret at udøve: se *Sak 18*

 IAEA: 1064
 ILO-konventioner: *Sak D 6*; 1039—1040
 Indrivning av underhållsbidrag: 984, 1606, 1642
 Information: se Encyklopedi, Nordiska rådet, Socialpolitisk upplysningsbroschyr, Statistisk upplysningskrift, Turistinformationsbyråer
 Inskrivet resgods: 1345, 1347—1348
 Institutioner, administration av gemensamma: *Sak A 26*
 — i utlandet: *Sak D 68*; 1000
 Internationell hjälpverksamhet: *Sak A 13*; 57, 68, 1609
 Internationell politik, institut för: 999, 1004
 Internationell privaträtt, lagstiftning i: 983
 Internationella mässan i Zagreb: 1608

- Internationellt samarbete: 41, 53, 57—58, 72; se även Ekonomiskt samarbete
- Internordiska beskickningar: 68
- Invalidvagnar, tulllätnad för: se *Sak D 41 (Tilläggsförslag)*
- Invalidvård: *Sak D 41*; 1039
- Isbrytarsamarbete: 1044, 1607
- Island, fiskegräns vid: 58, 62—65, 70—71
- , trafik- och kulturförbindelser med: *Sak D 52*; 1044
- Isländsk facklitteratur: se Översättning
- Isotoper, radioaktiva: 1066
- Iværksættelse af myndigheders beslutninger: 1097
- Jakttider: *Sak A 24*
- Jernbaner: se Järnvägs-
- Jordbrukare, ekonomisk hjälp till: 1076—1095, 1690
- Jordbruksforskning: *Sak D 64*; se även Husdjursforskning
- Jordbruksprodukter, införsel av: se *Sak A 28*
- Jordemødre: *Sak A 21*; 1609
- Journalistkursus, Nordisk: 720, 723
- Juridisk niomannakommitté: Se Nordiska rådet
- Justitieministtermöten: 979—980, 987—992, 1598—1599
- Järnvägsbygge i Tornedalen: *Sak B 3*
- Järnvägstaxor: *Sak D 27*; 1045; se även *Sak A 2, A 27*
- Karaktergivning i skolen: 1012
- Katter, införsel av: 1456—1458
- Kjernefysiske våpen: 58—59, 68—69
- Knallerter: 1047
- Kommunikationer med kontinenten: *Sak A 20*
- på Nordkalotten: *Sak A 3, A 15, D 55 (Tilläggsförslag A)*
- Kommunikationsproblem, kartläggning av: 1047, 1053, 1058; se även Transportekonomisk forskning
- Kommunikationsstandard: 1060
- Koncessionslagstiftning: 69—70; se även *Sak A 8*
- Konfiskationslagstiftning: *Sak D 22*; 984
- Konkurslagstiftning: 983
- Konst: se Bildande konst, Musik, Skolor och konst, Teater
- Konsultation i gränshandelsfrågor: *Sak A 28*
- Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning: *Sak D 51*
- Kontinentförbindelser: *Sak A 20*; 49
- Kriminologisk forskning: *Sak D 32*; 985
- Kulturfond: *Sak D 31*; 1019—1020, 1608
- Kulturhistoriskt lexikon: 1004—1005
- Kulturkommission, Nordiska: *Sak C 2*
- Kulturstatistik: 1009
- Kulturtidskrift: 1030
- Kungälv, Nordiska folkhögskolan i: se *Sak D 15*
- Kunst: se Bildande konst, Musik, Skolor och konst, Teater
- Kursverksamhet för lärare: *Sak D 63*
- Kustfart: *Sak D 69*; 1046, 1597
- Kärnvapen: 58—59, 68—69
- Laboratorieundersökningar: se Dentalmaterialprovning, Hälso- och sjukvård
- Lagstiftningssamarbete: *Sak C 1*; 44; se även Domssamling, Rådgivande domstolsorgan
- Laks-: se Lax-
- Lantbruk-: se Jordbruk-
- Lappar, Lappska: se Samer, Samisk
- Lastbilstrafik: *Sak D 26*; 1044
- Lastpallspool: 1008
- Laxbeståndet i Östersjön: *Sak D 65*
- Lektorer i språk och litteratur, nordiska: 1002—1003, 1018
- Lika lön för män och kvinnor: 1156, 1607
- Litteratur: se Bokmarknad, Tryck- och läsfrihet, Ungdomslitteratur, Översättning
- Litteraturkritiker, stipendier för: se *Sak A 17*
- Lovgivningssamarbejde: *Sak C 1*; 44; se även Domssamling, Rådgivande domstolsorgan
- Luffartslagstiftning: 982, 1075—1076, 1690
- Lustfartyg: 1454—1455
- Lån för bostadsändamål: se *Sak A 8*
- och stipendier för studier: *Sak D 62*; 998, 1024—1026, 1032—1033
- till jordbrukare: se Jordbrukare
- Läkare: *Sak D 24, D 50*; se även *Sak B 5*
- Läkemedel: *Sak D 13*; 274—276, 278—279

Lärare, utbildning av: *Sak D 63*; 1011, 1013—1015, 1017—1018
 —, utbyte av: 1002, 1018; se även Akademiska lärare, Folkhögskollärare
 Läroboksforskning: 1016
 Läroböcker: 1000—1001, 1003, 1010, 1016
 Läsfrihet: *Sak A 10*
 Läsvanor, ungdomens: 1020—1022

Malmexport: se *Sak A 27*
 Marinbiologisk forskning: 1004—1006
 Marknad: se Ekonomiskt samarbete
 Medicinkistor på fartyg: se *Sak D 11*
 Medicinsk arbetsmarknadskommitté: se Nordiska rådet
 Medicinsk forskning: se Arktisk medicin
 Medicinsk personal: se Arbetsmarknad för medicinsk personal
 Mellanriksvägar: se Nordkalotten
 Meteorologi: se *Sak B 2*
 Ministermöten: 1598—1599; se även Hälsovårdsterminstermöten, Justitieministermöten
 Mopeder: 1047
 Moralfrågor: 67, 70
 Motorfordon, in- och utförsel av: *Sak D 7*; 1046, 1460—1466; se även Buss- och lastbilstrafik
 Musik: 1030—1031
 Musiker, utländska: 1608
 Myndighets beslut, verkställighet av: 1097
 Myndighets försändelse, tullbehandling av: 1045, 1596, 1611—1613
 Mönster, lagstiftning om: 983

Nabolandslitteratur: se Bokmarknad
 Namnlagstiftning: 981
 Narvik, transitotrafik över: *Sak A 27*
 NATO: se Nordiska rådet
 Naturskydd: 1609—1610; se även Fridlysnings- och jakttider
 Naturvetenskaplig undervisning: se Teknisk-naturvetenskaplig undervisning
 Navn-: se Namn-
 New York, Scandinavia House i: 1580—1582, 1827
 Norden och världspolitiken: se Internationellt samarbete
 Nordforsk: se Teknisk-naturvetenskaplig forskning

Nordisk, Nordiska: se i regel följande bärande ord
 »Nordisk Kontakt»: 77, 224, 1648—1651
 Nordiska rådet
 Arbetsformer: 40—41, 43—44, 50—54, 59—62, 65—66, 68, 71—76, 87, 126—128, 136—138, 158—159, 226, 1604, 1614—1636
 Arbetsutskott: 1931—1932.
 Bemyndigande åt presidiet att tillsätta kommittéer och inkalla extra session: 224
 Inkomna skrivelser: 1606—1610
 Interna kostnader: 224, 1597—1598
 Juridisk niomannakommitté: 76, 224, 1640—1643
 Medicinsk arbetsmarknadskommitté: 76, 1644—1645
 Medlemmar: 11—19
 Nordiska rådet och Europarådets kulturkommission: 1605
 — och NATO: 1608
 — och nordiskt samarbete, broschyrom: 1604
 — och parlamenten: 1610—1611
 — och politiska ungdomsorganisationer: 1607
 Observatörer vid rådets sessioner: 1607, 1610
 Presidium: 1931
 Socialpolitisk niomannakommitté: 224
 Stadga: *Sak D 57*; 1917—1927
 Terminologi i utskottsutlåtanden: 118, 128
 Tryckning av förhandlingar: 1596, 1605
 Utskott, riktlinjer för: 1928
 Vedtægt: *Sak D 57*; 1917—1927
 Vägkommitté: 76, 1646—1647
 5:e sessionen, åtgärder i anledning av beslut vid: 1594—1597
 6:e sessionen, förberedelser för: 1599—1604
 —, generaldebatt vid: 48—75
 —, kallelse till: 7—8
 —, medlemslista vid: 9—10, 41—42, 135, 142, 218
 —, presidentens avslutningstal vid: 225—227
 —, presidentens tillträdestal vid: 43—45
 —, presidentens öppningstal vid: 39—41
 —, presidierapport till: 1594—1639

- 6:e sessionen, presidieval vid: 42
 —, remiss av saker till utskott vid: 77—108
 —, sakernas fördelning på utskott vid: 29—34, 77—108
 —, sakkunniga vid: 1932—1936
 —, saklista vid: 20—28, 45
 —, sekretariat vid: 1932
 —, televisionsutsändningar från: 1604
 —, utskott vid: 45—46, 48
 —, översikt över: 35—36
 7:e sessionen, tid och plats för: 224—225
- Nordkalotten, allmänt om: 49, 114—115
 —, ekonomiskt samarbete på: *Sak D 55*; se även Narvik
 —, flygförbindelser på: *Sak D 55 (Tilläggsförslag A)*
 —, vattenkraftutbyggnad på: *Sak D 55 (Tilläggsförslag B)*
 —, vägar på: *Sak A 3, A 15*; 1046, 1609, 1646—1647
- Nordsjön, väderleks- och räddningstjänst i: *Sak D 70*; 1046
- Norsk-svensk ordbok: 1051
- Näringsforskning: *Sak D 48*
- Näringsrättslagstiftning: *Sak D 18*; 69—70, 1469—1470
- Odontologisk materialprovning: 1216—1228, 1597
- OEEC: 1000—1001, 1064—1065; se även Ekonomiskt samarbete
- Offentlig föreställning, rätt att ge: 1096, 1690
- Olycksfallsförsäkring: 1039
- Ophavsretslig lovgivning: 983
- Oplysning- se: Upplysning-
- Ordbok, norsk-svensk: 1051
- Oversættelse: se Översättning
- Parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m., Nordiska: *Sak D 54*; 1045—1046
- Partiellt arbetsföra: *Sak D 41*; 1039
- Passfrihet, utvidgad: *Sak D 8*
- Passkontroll: se Tull- och passkontroll
- Patentlagstiftning: *Sak D 20*; 982
- Pedagogisk forskning: 1009—1013
- Penningsförsändelser med post: 1047
- Pensionsrätt för i offentlig tjänst anställda: *Sak D 58*; 1040
- Planter: 1459—1460
- Polis- och åklagarsamarbete: 1341; se även *Sak A 1*
- Politiska ungdomsorganisationer: se Nordiska rådet
- Pornografi: se Tryck- och läsfrihet
- Posttaxor: 1467—1469, 1474—1476
- Postvaluta: 1047
- Prejudikatsamling: *Sak D 45*; 984
- Preklusion: 982
- Preskription, civilrättslig: 982
- Professorstillsättningar, sakkunniga vid: 1006—1008
- Proteser, tullättnad för: se *Sak D 41 (Tilläggsförslag)*
- Præ-: se Pre-
- Präster: Se Sjömansprästers vigselrätt
- Psykologer: *Sak A 12*; 1609
- Pædagogisk forskning: 1009—1013
- Påtale-: se Åklagar-
- Race-: se Ras-
- Radioaktiva isotoper: 1066
- Rasdiskriminering mot samer: 113—114
- Rashets: se *Sak A 10*
- Rattfylleri: se *Sak D 40*
- Redningstjeneste i Nordsøen: *Sak D 70*; 1046
- Rejse-: se Res-
- Renskötsel: *Sak A 7, D 43*; 114, 1044
- Resandestatistik: *Sak A 25*
- Revaluta: 1045—1046, 1466—1467, 1470—1471, 1474
- Resgods, inskrivet: 1345, 1347—1348
- Resor: se Föreningsungdom, Riksdagsmän, Skolungdom, Tjänsteresor
- Ret-: se även Rätt-
- Retshjælp: 984, 1096, 1098—1099
- Riksdagsmän, fria resor för: 1044
- Rådgivande domstolsorgan: *Sak A 14*
- Räddningstjänst i Nordsjön: *Sak D 70*; 1046
- Rättegångsombud: 984, 1095—1096, 1691
- Rättsfallssamling: *Sak D 45*
- Rättslig likställighet: se Arbetsmarknad, Fast egendom, Handräckning åt domstol, Jordbrukare, Kustfart, Luftfartslagstiftning, Myndighets beslut, Offentlig föreställning, Rättegångsombud, Sjömans rättsställning, Statstjänst, Sportfiske, Studiestipendier och -lån, Tjänstepension, Yrkesfiske
- Rättstillämpning, enhetlig: *Sak A 14*

- Sagførere: se Rättegångsombud
 Sagoforskning: se Folkdiktninginstitut
 Sakkunniga vid professorstillsättningar: 1006—1008
 Samer, rasdiskriminering mot: 113—114
 Samers rättigheter: *Sak A 7*; 1609
 Samfund(-) se: Samhäll-
 Samiska kulturord: 1005
 Samfärdselkommittén, Nordiska: *Sak C 4, D 44*
 Samhälle och utbildning: 1018
 Samhällslära, undervisning i: 1012
 Sanitäringenjörer: se *Sak B 5*
 Scandinavia House i New York: 1580—1582, 1827
 Sedlighetssårande skrifter: se Tryck- och läsfrihet
 Selskabsretslig lovgivning: *Sak A 29*
 Sexmaktunionen: se Ekonomiskt samarbete
 Sivilstandsattester: 1155
 Sjukgymnaster: se *Sak A 22, D 24*
 Sjukhusplanering: *A 30*
 Sjukhus-tidskrift: *Sak D 38*
 Sjukvård: *Sak D 9*
 Sjuksköterskor: *Sak A 5, A 6, D 24*; se även *Sak B 5*
 Sjöfartslagstiftning: 982
 Sjöfolk: se Försäkringsskydd för sjöfolk, Hälsotjänst för sjöfolk
 Sjömansbeskattning: *Sak D 21*
 Sjömansprästers vigselrätt: 1605—1606, 1636—1637, 1642
 Sjömän, hälsotjänst för: *Sak D 11*
 —, välfärdsinstitutioner för: 1578, 1827
 Sjömäns rättsställning: se *Sak D 11*
 Sjöräddning i Nordsjön: *Sak D 17*; 1046
 Sjö rätt, institut för: 999, 1004
 Skadeståndslagstiftning: 981—982, 985—986, 993
 Skandinaviskt institut vid Harvard University: 1000
 Skatteavdrag för påförda skatter: *Sak D 37 (Tilläggsförslag)*; 1607
 Skatter: se Dubbelbeskattning, Handelsresande, Sjömansbeskattning, Skatteavdrag för påförda skatter, Stämpelskatt för handelsresande, Vägs-katt
 Skeppsmedicin, undervisning i: se *Sak D 11*
 Skidor, införsel av: 1345, 1347—1348
 Skjutvapen, införsel av: 1455—1456
 Skolor och konst: 1011—1012
 Skolpublikation: 1011
 Skolungdom, studieutbytesresor för: *Sak A 2*; 1014, 1044
 Skydevåben: 1455—1456
 Skönlitteratur: se Översättning
 Socialkonvention: 44, 1039
 Socialpolitisk niemannakommitté: se Nordiska rådet
 Socialpolitisk upplysningsbroschyr: 1040, 1605
 Socialpolitiska kommittén, Nordiska: *Sak C 3*
 Sommartid: *Sak A 9*; 49, 1607
 Sommaruniversitet: 1002
 Sovjetunionen, ekonomiskt samarbete med: *Sak A 31*
 Speciallärare: 1007
 Sportfiske: *Sak B 1*; *D 19*
 Sprit: se Alkoholdrycker
 Spritbiler: se *Sak D 40*
 Språkforskning: se Samiska kulturord, Språkmöten
 Språkmöten: *Sak C 5*
 Språk- och litteraturundervisning, Nordisk: 1002—1003
 Språkvård, nordisk: *Sak C 5*
 Statistik: se Kulturstatistik, Statistisk upplysningsskrift, Turiststatistik
 Statistisk upplysningsskrift: *Sak A 11*; 1608
 Stats och kommuns ansvar för tjänstemäns åtgärder: 981
 Statstjänst, rätt att inneha: 1096—1097, 1690
 Stempelskat for handelsresende: 1460
 Stilekonkurrencer: 522, 1728, 1899
 Stipendier: se Forskarstipendier, Litteraturkritiker, Studiestipendier och -lån
 Strafflagstiftning: 984—985, 1341—1342
 Straffregister: 985
 Straffrättsligt samarbete: *Sak A 1, D 33*
 Straffverkställighet: 985, 1342
 Studentbostäder: 998
 Stulen egendom, godtrosvörvärv av: 983, 1641—1642
 Studiestipendier och -lån: *Sak D 62*; 998, 1024—1026, 1032—1033
 Studieutbytesresor för skolungdom: *Sak A 2*; 1014, 1044
 Stämpelskatt för handelsresande: 1460
 Sulfatcellulosafabrik: 1504—1509, 1821
 Sundhed-: se Hälso-

Syge- se: Sjuk-
 Sysselsättning: 58
 Sø- se: Sjö-

Tandläkare: *Sak D 24, D 50*

Tavshedspligt för psykologer: se *Sak A 12*

Teater: 1022—1023

Teknisk-naturvetenskaplig forskning: 49, 67, 1000—1001, 1544—1554

Teknisk-naturvetenskaplig undervisning: *Sak D 60*; 49, 67, 1000—1001, 1010—1011, 1016, 1018

Tekniska högskolor: 999, 1033—1035

Tekniskt bistånd: *Sak A 13*; 57, 68, 1609

Teletaxor: 1476—1478

Television: *Sak D 47*

Tentamensgiltighet: 997—998

Terminologi: 1049—1051, 1055; se även Nordiska rådet

Testningsmaterial, psykologiskt: se *Sak A 12*

Tidskrifter: se Kulturtidskrift, »Nordisk Kontakt»

Tjänstemäns åtgärder, stats och kommuners ansvar för: 981

Tjänstepension: *Sak D 58*; 1040

Tjänsteresor: *Sak D 56*; 1014

Tobaksvaror, införsel av: 1453—1454

Told- se: Tull-

Tornedalen, järnvägsbygge i: *Sak B 3*

Trafik-: se även Kommunikation-

Trafikförsäkringslagstiftning: 981

Trafiklagstiftning: *Sak D 30*; 1044

Trafiknykterhetslagstiftning: *Sak D 40*

Trafikskadeundersökning: *Sak D 49*

Trafiksäkerhet: *Sak D 49 (Tilläggsförslag)*; 1048, 1404—1410, 1473—1474

Transitotrafik över Narvik: *Sak A 27*

Transportekonomisk forskning: *Sak C 6, D 36*; 1044

Transportforskningskommittén, Nordiska: *Sak C 6, D 36*

Tryck- och läsfrihet: *Sak A 10*; 70, 1031

Trycksaker: se Bokmarknad

Trädgårdskonst, högre undervisning i: *Sak A 19*; 722, 724, 999

Trävaruexport: se *Sak A 27*

Tull- och passkontroll: *Sak D 34*; 1045—1046, 1452—1455, 1460—1466, 1471—1473, 1596, 1611—1613; se även *Sak A 25, D 7, D 8, D 35*

Tullstationer, gemensamma: *Sak D 34*; 1473

Tullunion: se Ekonomiskt samarbete

Tullåttnader: se Anläggningsmaskiner, Invaliddvagnar, Protoser

Turistinformationsbyråer: 1580—1582

Turiststatistik: *Sak A 25*

Tystnadsplikt, psykologers: se *Sak A 12*

Ud- se: Ut-

Ulykkesförsäkring: 1039

Underhållsbidrag, indrivning av: 984, 1606, 1642

Underutvecklade länder, hjälp till: *Sak A 13*; 57, 68, 1609

Undervisning, akademisk: 996—1003

— i samhällslära: 1012

—, teknisk-naturvetenskaplig: *Sak D 60*; 49, 67, 1000—1001, 1010—1011, 1016

Undervisningsmateriel: 1014

Ungdomslitteratur: 1020—1022

Ungdomsorganisationer, politiska: se Nordiska rådet

Universitet och högskolor: *Sak A 16*; 996—1003; se även Hälsovårdshögskola, Hushållshögskola, Tekniska högskolor

Universitetslärare: se Akademiska lärare

Upphovsmannarättslig lagstiftning: 983

Upphuggning av gränser: *Sak D 67*

Upplysningsfilm, införsel av: *Sak D 35*; 1046

Upplysningskrifter: se Encyklopedi, Nordiska rådet, Socialpolitisk upplysningsbroschyr, Statistisk upplysningskrift

Uppsattstävlingar: 522, 1728, 1899

Utbildning av medicinsk personal: se Arbetsmarknad, medicinsk personals

Utlandsinstitutioner: *Sak D 68*

Utlänningslagstiftning: *Sak A 1*; 984

Utlänningars beskattning: se *Sak D 37*

Utugtige skrifter: se Tryck- och läsfrihet

Valutabestämmelser: 1047

Valutakontroll: 1466

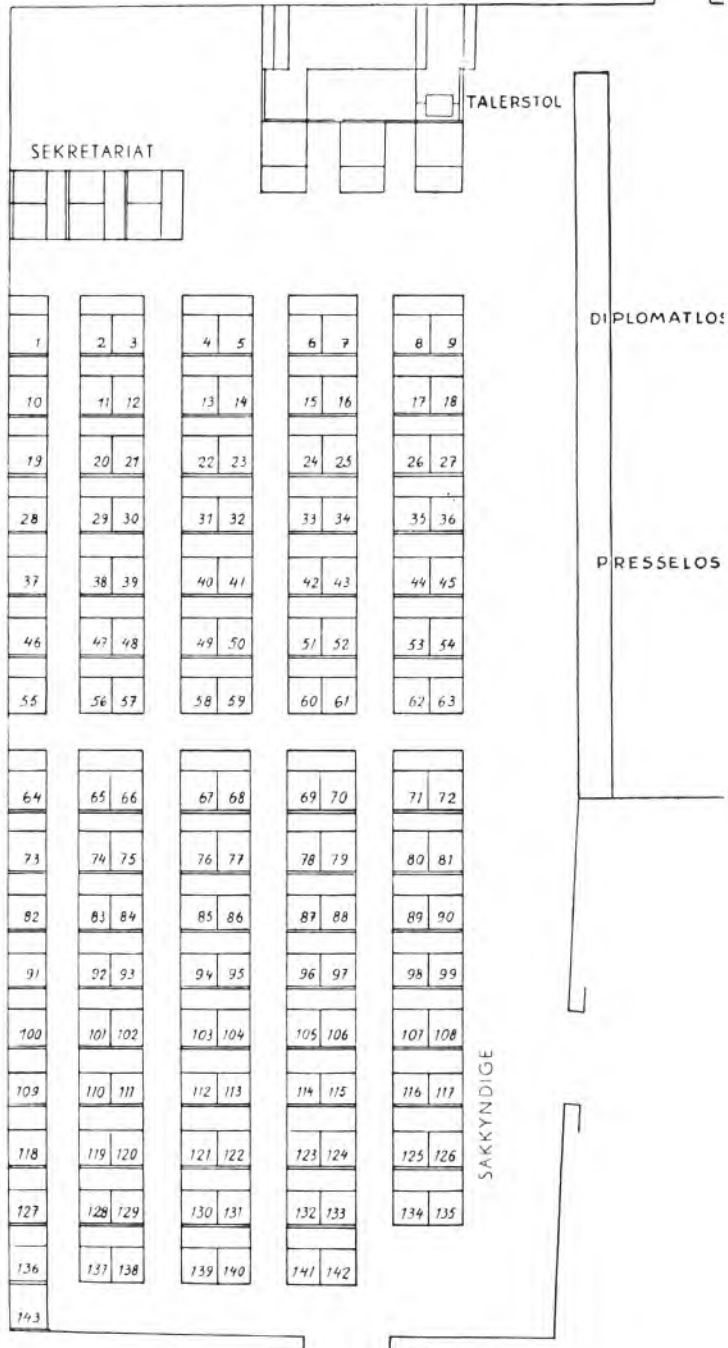
Vandkraftutbyggnad på Nordkalotten: *Sak D 55*; se även *Sak A 7*

Vapen: se Skjutvapen

Varumärkeslagstiftning: 983

- Vattenkraftutbyggnad på Nordkalotten: Växter och växtdelar, införsel av: 1459
Sak D 55; se även *Sak A 7* —1460
- Vejr-: se Väg-
 Vejr- se: Väderlek-
 Venedig, Biennalen i: *Sak D 23*
 Venskabsbyer, studieudvekslingsresor
 mellan: *Sak A 2*
 Verkställighet av myndighets beslut:
 1097
 Verktyg, tullfrihet för: 1458—1459
 Veterinärer: *Sak A 23, D 24*; se även *Sak*
B 5
 Vigselrätt för sjömanspräster: 1605—
 1606, 1636—1637, 1642
 Vilt, fridlysnings- och jakttider för: *Sak*
A 24
 Vin: se Alkoholdrycker
 Vindikation: se Godtrosförvärv av stu-
 len egendom m. m.
 Väderleks- och räddningstjänst i Nord-
 sjön: *Sak D 70*; 1046
 Väderleksprognoser: *Sak B 2*
 Vägar: se Kontinentförbindelser, Nord-
 kalotten
 Vägkommitté: se Nordiska rådet
 Vägskatt: 1461—1462
 Vänorter, studieutbytesresor för skol-
 ungdom mellan: *Sak A 2*
 Vær- se: Väderlek-
 Värdegräns för tullfri införsel: 1470—
 1471
 Værktøj: 1458—1459
- Vaben: 1455—1456
 Yrkesfiske: *Sak D 3*
 Zagreb, Internationella mässan i: 1608
 Åklagarmyndigheter, handräckning åt:
 984, 1096, 1098—1099
 Åklagarsamarbete: 1341; se även *Sak A 1*
 Äktenskapslagstiftning: *Sak D 29*; 980
 Ämbete, rätt att inneha statligt: 1096—
 1097, 1690
 Økonomisk-: se Ekonomisk-
 Öl: se Alkoholdrycker
 Öresund, fast förbindelse i: *Sak D 1*;
 se även Kontinentförbindelser
 Östersjön, laxbeståndet i: *Sak D 65*
 Översättning av finsk och isländsk fack-
 litteratur: *D 46*
 — av nordisk litteratur till världsspråk:
Sak D 4; 1019, 1607
 Åndsrettslig lovgivning: 983

Plan öve

ionssalen

- Niels Andersen
 Nina Andersen
 Birger Andersson
 Bjarni Benediktsson
 Sigurður Bjarnason
 Birger Bergersen
 Bertel Dahlgaard
 Tage Erlander
 Karl-August Fagerholm
 Per Borten
 Marius Buhl
 O. E. Einer-Jensen
 Sigríd Ekendahl
 John Eriesson
 Einar Gerhardsen
 Gudmund Harlem
 Jens Haugland
 Hans Hækkerup¹
 Erik Eriksen
 Holger Eriksen
 Knut Ewerlöf
 Trond Hegna
 Gunnar Henriksson
 Sven Högström
 Rune Johansson
 Jørgen Jørgensen
 Kaarlo Kajatsalo
 Chr. L. Holm
 } Per Hækkerup (^{9/11—13/11})
 } Svend Horn (^{13/11—15/11})
 Leo Häppölä
 Nils Hønsvald
 Hakon Johnsen
 Viggo Kampmann
 Jens Otto Krag
 Gunnar Lange
 Halvard Lange
 Sigfrid Jonsson
 Emil Jönsson
 Eino Kilpi
 Kauno Kleemola
 Harry Klippenvåg
 Väinö Leskinen
 Kai Lindberg
 Ingvar Lindell
 Gösta Netzen
 Ole Bjørn Kraft
 Thorkil Kristensen
 Hertta Kuusinen
 Harras Kytä
 Urho Kähönen
51. Søren Olesen
 52. Kjeld Philip
 53. Gustav Sjaastad
 54. Arne Skaug
 55. } Nils Langhelle (^{9/11—14/11})
 } Ingvald Jaklin (^{15/11})
 56. Helge Larsen
 57. Lempi Lehto
 58. Erkki Leikola
 59. Jon Leirfall
 60. Gösta Skoglund
 61. Gunnar Sträng¹
 62. Kolbjørn Varmann
 63. Johannes Virolainen
 64. John Lyng
 65. Finn Moe
 66. Poul Møller
 67. Harald Nielsen
 68. A. C. Normann
 69. Bertil Ohlin
 70. Sven Em. Ohlson
 71. Einar Olgeirsson
 72. T. A. Wiherheimo
 73. Claudia Olsen
 74. Lars M. Olsen
 75. Gustav Pedersen
 76. Ivar Persson
 77. } Anders Pettersson (^{9/11—14/11})
 } Jan-Ivan Nilsson (^{13/11—15/11})
 78. Kaarlo Pitsinki
 79. Juha Rihtniemi
 80. Gösta Rosenberg
 81. Olov Rylander
 82. Mauri Ryömä
 83. Bent Røiseland
 84. Martta Salmela-Järvinen
 85. Ragnhild Sandström
 86. Ossian Sehlstedt
 87. } Helge Seip (^{9/11—14/11})
 } Erling Vindenes (^{15/11})
 88. Rakel Seweriin
 89. Edgar Sjødahl
 90. Anna Sjöström-Bengtsson
 91. Martin Skoglund
 92. Bernharð Stefánsson
 93. Axel Strand
 94. Arne Strøm
 95. V. J. Sukselainen
 96. Knud Thestrup
 97. Erling Wikborg
 98. John Österholm

j närvarande vid sessionen.

